Universidad de Deusto
Biblioteca

ALDREI
IN
I.AM PART

TOM.
II

Universidad de Deusto
Biblioteca

Coll Blyenb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G G 6

R. P. BERNARDI
ALDRETE
ZAMORENSIS,
E' SOCIETATE IESV,

Et in Salmanticensi Vniuersitate pro Regio eiusdem Societ. Collegio Primarij Professoris,

05231

COMMENTARIORVM AC DISPVTATIONVM in primam Partem Diui Thomæ, De Voluntate Dei, & de Prædestinatione & Reprobatione.

Bibliotheca Facult. Philosophiae Prov. Cast. Orient. S. I.

TOMVS POSTERIOR.

Tribus Appendicibus locupletatus; quorum I. Disputationes, Sectiones & Controuersias serie sua demonstrat: II. Loca Scripturæ Sacræ passim sparsa breuiter complectitur: III. denique Res & Verba in hoc Opere contenta alphabetico ordine demonstrat.

Opus non solùm Theologis, sed etiam Philosophis, & Sacræ Scripturæ Interpretibus perutile,

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

Comprado a Valkenb. en sep. 1956.

LVGDVNI,
Sumptibus HORATII BOISSAT, & GEORGII REMEVS.

M. DC. LXII.
CVM SVPERIORVM PERMISSV.

Fr. Franciscus Valesius

BIBLIOTHECA COLLEGII EXAETEN. Comprado a Valkenb. en sep. 1956.

Universidad de Deusto
Biblioteca

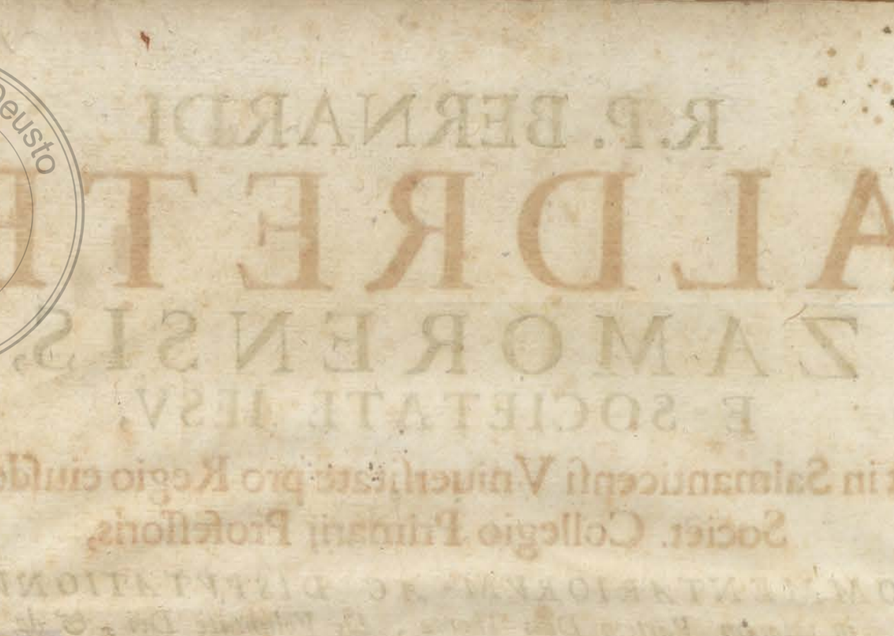

SERIES DISPVTATIONVM, SECTIONVM, ET CONTROVERSIARVM,

Quæ in hoc secundo Volumine de Voluntate Dei, & de Prædestinatione & Reprobatione secundum Doctrinam D Thomæ differuntur.

DISPVTATIO I.

DE necessitate diuini amoris erga Deum ipsum. pag. 1
Sect. I. Examinatur ratio D. Angelici, & an possit dari intellectiuum non volitiuum. ibid.
II. Probatur iterum repugnantia substantiæ intellectiuæ non volitiuæ. pag. 4
III. Occurritur præcipuæ obiectioni, & aliter ostenditur, Deum necessariò se amare, quin possit eligere inter hunc amorem & illum. 6
IV. Aliter monstratur, Deum necessariò se diligere absque indifferentia pro illo signo adhunc vel illum amorem. 8

DISPVTATIO II

An diuina volitio distinguatur virtualiter à natura diuina, seu cognitione, qua Deus se comprehendit. 11
Sect. I. Auctoritate, argumentoque theologico efficaciter suadetur virtualis distinctio inter diuinam cognitionem & amorem necessarium. ibid.
II. Eadem veritas iterum theologicè stabilitur. 14
III. naturali demonstratione discitur, intellectionem & volitionem, ad quam dirigit cognitio, non esse eandem formalitatem virtualiter indiuisibilem. 16
IV. Alio discursu perspicuum fit, cognitionem diuinam differre virtualiter ab amore necessario, quo Deus se amat. 19
V. Diluitur præcipua obiectio. 21
VI. Diluuntur obiectiones petitæ ex beatitudine ipsius Dei, & aliæ affines. 24
VII. Aliud difficile obiectum proponitur & soluitur. 28
VIII. Diluitur obiectio aientium, non dinstingui virtualiter in Deo intellectionem, & volitionem, quia nulla datur distinctio realis in tertio. 31
IV. Obiectiones aliæ diluuntur. 34

DISPVTATIO III.

De distinctione virtuali reperta inter cognitionem, & amorem necessarium aut liberum. 35
Sect I. Refertur quoddam placitum de conceptu identitatis nostro non nihil affine, & reiicitur simul cum aliis. 36
II. Refelluntur aliæ opiniones de conceptu identitatis. 38
III. Quid sit identitas exprimitur. 40
IV Paulò aliter declaratur identitas inter formalitates virtualiter distinctas. Vbi agitur de forma syllogistica. 43
V. Admittenda est in diuinis distinctio virtualis. 46
VI. Quid sit virtualis distinctio, & iterum ostenditur, non exigere distinctionem realiter in tertio. 49

DISPVTATIO IV.

Sitne in Deo aliquod virtuale principium, 52

Universidad de Deusto
Biblioteca

Series Disputationum,

Sect. I. Expenduntur varia argumenta contra principium virtuale in diuinis, ipsorumque inefficacitas monstratur. ibidem.
II. Non est in Deo principium virtuale à quo terminus suam accipiat perfectionem. 54
III. Eadem veritas iterum stabilitur. 58
IV. Est nihilominus in Deo aliqua ratio principij virtualis secundum quid. 59

Disputatio V.

An Deus necessariò se diligat? & an in illo amore posset esse aliqua libertas laudabilis in genere moris. 62
Sect. I. Deus necessariò se amat quoad exercitium. ibid.
II. An sit in Deo aliqua indifferentia ad se diligendum hoc vel illo amore. 64
III. Aliis argumentis demonstratur non esse in Deo illam indifferentiam, vt se amet hoc vel illo amore virtualiter numericè distincto. 66
IV. Alio discursu eadem veritas stabilitur, & declaratur moralis laudabilitas actuum diuinorum liberorum. 67
V. Deus aliquo amore sui orto ex visione beatifica liberè se amat, & laudabiliter in genere moris. 70
VI. Enodantur aliqua quæ contra esse possunt. 73

Disputatio VI.

Sitne in Deo erga seipsum amor strictus distinctus ratione nostra à gaudio. 75
Sect. I. Sententiæ negantis afferimus fundamenta, & nonnullæ responsiones occluduntur. ibid.
II. Fertur iudicium de opinione asserente esse in Deo erga seipsum amorem strictum indistinctum ratione nostra à gaudio. 78
III. Quonam pacto strictus amor in Deo ratione nostra distinguatur à gaudio. 80
IV. Confirmatur doctrina præcedentis sectionis. 83
V. Alia probabili via probatur Deum se diligere stricto amore distincto ratione nostra à gaudio. 86
VI. An distinguatur virtualiter hic amor strictus à gaudio, quo Deus de sui existentia gaudet. 88
VII. Vtrum speciali titulo sit assignandus in Deo strictus amor ratione distinctus à gaudio circa perfectiones diuinas, quæ naturam Dei ratione nostra consequuntur. 90
VIII. Qua ratione diuinum gaudium præsupponat obiectum vt existens. 93

Disputatio VII.

An actus liber Dei in ratione talis constituatur per effectum ad extra, seu denominationem Deo extrinsecam. 95
Sect. I. Indifferentia iudicij aut obiecti iudicati non sufficit ad constitutionem diuinæ libertatis. ibid.
II. Non constituitur formaliter libertas Dei per effectum ad extra, vbi attinguntur varia placita. 99
III. Sit primum obiectum contra prædicta placita: & examinatur an illud decretum diceretur existens ab æterno. 101
IV. Eo quod diuina scientia libera nequeat constitui per aliquid extrinsecum, rectè monstratur diuinam volitionem non constitui per extrinsecum. 102
V. Aliis argumentis ostendo non constitui actum liberum Dei per aliquid ad extra: & confirmatur primum fundamentum. 204
VI. Alia argumenta contra eandem sententiam, vbi attingitur difficultas de extrinseca condonatione peccati. 107
VII. Expeditur prima obiectio in fauorem oppositæ sententiæ. 109
VIII. Enodatur altera obiectio. 111

Disputatio VIII.

Num actus liber diuinus constituatur per prædicatum Deo intrinsecum, quod ratione sui non imporret perfectionem. 114
Sect. I. Varia Authorum placita recensentur & refelluntur. ibid.
II. Aliqua Theologorum placita explanantur, & in examen vocantur, ab aliquibusque argumentis proteguntur. 121
III. Volitio libera Dei provt condistinguitur à volitione necessaria aliisque prædicatis necessariis est formaliter ratione sui perfectio. 123
IV. Aliis argumentis euertimus illa placita, & explicatur sententiarum diuersitas, & examinantur alia argumenta. 126
V. Expediuntur obiectiones contra formalem perfectionem actus liberi diuini. 129

Disputatio IX.

Vtrum actus liber Dei, qua talis sit formaliter perfectio indefectibilis. Vbi nostra sententia circa constitutiuum liberæ volitionis diuinæ, latè proponitur. 131
Sect. I. Quænam fuerit sententia Caietani. ibid.
II. Differantne aliquæ sententiæ nuper excogitatæ à sensu Caietani. 134
III. Nulla perfectio reperta in actu libero Dei potuit Deo deesse. 136
IV. Quid tandem in hac quæstione dicendum. 138

Sectionum, & Controuersiarum.

V. Plenior declarario nostræ sententiæ. 140
VI. Alio discursu exponitur, & sancitur nostra opinio. 143
VII. Detegitur efficacia duarum rationum pro nostra sententia. 145
VIII. Pluribus aliis exemplis illustratur nostra assertio. 147
IX. Aliqua expediuntur ad pleniorem notitiam totius controuersiæ. 150

Disputatio X.

Vtrum, & quomodo possibilia cadant sub obiecto diuinæ voluntatis. 152
Sect. I. Qui putauerint Deum nullo modo amare creaturas possibiles: vbi de mente D. Angelici. ibid.
II. Quibus argumentis probent nonnulli Deum nullo modo amare creaturas possibiles, eleuanturque illa argumenta. 155
III. Diluuntur alia fundamenta quibus probant alij Deum nullo modo diligere creaturas possibiles. 157
IV. Deus non diligit necessario creaturas possibiles. 159
V. Deus non amat necessariò creaturas in ordine ad existentiam. 162
VI. Ex dictis colligitur repugnare Deo necessitatem moralem ad productionem optimi. 164
VII. Proponitur modus tuendi probabiliter Deum necessariò diligere creaturas possibiles in ordine ad existentiam. 167
VIII. Verius videtur non esse in Deo talem complacentiam necessariam. 170
IX. Neque Deus amat necessariò creaturas secundum possibilitatem ipsis intrinsecam. 174
X. Quamuis necessariò darentur ab æterno possibilitates creaturarum distinctæ à Deo, non deberent necessariò amari. 177
XI. Aliæ probationes suadent Deum non diligere necessariò purè possibilia. 179
XII. Difficiuntur nonnulla, quæ pro necessario amore possibilium afferuntur. 181
XIII. Alia debellantur obiecta. 183
XIV. Neque libere potest Deus amare omne verum necessarium. 185
XV. liberè Deus amat creaturas possibiles. 187
XVI. Exponitur tendentia actus, quo Deus potest liberè amare possibilia. 189

Disputatio XI.

De obiecto formali increato diuinæ voluntatis. 191
Sect. I. Examinantur fundamenta asserentium solam Deitatem esse obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis. ibid.
II. Examinatur adhuc quartum præcedens argumentum, & qua ratione diuinæ relationes pertineant ad obiectum beatificum. 193
III. Adducitur opposita sententia, & refelluntur plura ipsius fundamenta. 194
IV. Expeditur controuersia. 196
V. Exponitur amplius infinita perfectio diuinarum relationum. 199

Disputatio XII.

An Deus amet creaturas formalirer propter ipsas? vbi differitur de virtutibns moralibus diuinis. 200
Sect. I. Examinantur nonnullæ sententiæ. ibid.
II. Alia placita breuiter examinantur. 202
III. Nihil creatum potest à Deo diligi quin illud amet propter optimum obiectum formale, nempe propter Deum ipsum. 205
IV. Confirmatur doctrina præcedentis sectionis. 206
V. Quonam pacto diligat Deus creaturas propter seipsum. 209
VI. Exponitur amplius summa laudabilitas actus diuini diligentis creaturas propter ipsas. 213
VII. Ex dictis ostenditur Deum inire posse perfectam amicitiam cum creatura intellectuali, & esse in Deo virtutes morales. 216
VIII. Deus seipsum amat formalitar creaturæ rationali vt fini *cui*. 218
IX. An Deus possit diligere suam essentiam aliquo pacto tanquam medium, & propter creaturam vt finem *qui*.

Disputatio XIII.

De immutabilitate, & æternitate diuini decreti. 221
Sect. I. Sententia aliquorum recentiorum. ibid.
II. Expeditur præcipua difficultas nuper obiecta. 224
III. Rationibus demonstratur immutabilitas diuini decreti, necnon & æternitas. 226

Disputatio XIV.

An possit Deus purè omittere actum liberum. 227
Sect. I. Nonnulla referuntur, & difficiuntur argumenta contra puram omissionem actus liberi diuini. ibid.
II. Rationibus ostendo repugnare Deo puram omissionem liberam. 130
III. Diluuntur ea quæ affetri solent ad probandam possibilitatem puræ omissionis in Deo. 232
IV. Variæ illationes deducuntur, & ostenditur repugnare actu illam infinitudinem actuum diuinorum reflectentium. 234

Universidad de Deusto
Biblioteca

Series Disputationum,

CONTROVERSIA I.

De essentia prædestinationis diuinæ. 237

Disputatio I.

Vtrum prædestinatio essentialiter consistat in imperio diuini intellectus. ibid.
Sect. I. Proponitur prior sententia dicens consistere in imperio intellectus subsecuto ad electionem. ibid.
II. Aliæ afferuntur difficultates contra illud imperium. 239
III. Speciales difficultates contra illud diuinum imperium constituens prædestinationem. 240
IV. Examinantur aliquæ sententiæ de natura imperij in genere. 242
V. Verius est actum imperij pertinere ad intellectum. 243
VI. Probabile est in Deo reperiri productum imperium, & in ipso sistere prædestinationem saltem inadæquate. 245

Disputatio II.

An scientia conditionatorum liberorum dirigat Deum, & conferat efficacia auxilia prædestinatis? & vtrum de hoc decertauerit cum Augustino Pelagius. 246
Sect. I. Ex doctrina seu definitione Augustiniana diuinæ prædestinationis in dubio fit scientiam conditionatorum liberorum deseruire Deo ad collationem auxiliorum. ibid.
II. Vtrum circa hanc specialem prouidentiam fuerit dissidium inter Augustinum, & Pelagium. 248
III. Idem docuere discipuli Augustini Prosper, & Fulgentius. 251
IV. Accedit suffragium S. Thomæ. 253
V. Idem assertum ex sacra pagina, rationibusque inde subortis inconcusse stabilitur. 254
VI. Testimoniis aliis sacræ scripturæ efficacissime probatur assertum. 256
VII. Ostenditur, rursus antecessio scientiæ mediæ ex variis quæstionibus, quas excitarunt Patres, & responsionibus ipsarum, & ex aliis fundamentis. 258
VII. Fit satis primæ obiectioni, & ostenditur hanc directionem non officere nostræ libertati. 261
IX. Quonam pacto scientia media dirigens ad positionem auxilij pendeat ab opere. 263
X. Obiectio altera dissoluitur. 265
XI. Alia eneruarur obiectio. 266
XII. Aliter nos obiicimus contra propriam sententiam, & diluitur obiectum. 268
XIII. Postrema obiectio dissoluitur. 270

Disputatio III.

Definiatne Deus efficaciter nostros actus liberos. 272
Sect. I. Ex Augustino & aliis Patribus ostenditur, Deum præfinire efficaciter nostros actus liberos. ibid.
II. Ex aliis Augustini, aliorumque Patrum testimoniis apertius monstrantur prædictæ præfinitiones. 274
III. Probatur absoluta & efficax diuina præfinitio nostrorum actuum liberorum, quia nequeunt eligi media efficacia, vt talia ex sola inefficaci voluntate finis. 276
IV. Ratione altera eadem præfinitiones propugno. 278
V. Euertitur placitum aliquorum, qui absque hac præfinitione, aut directione scientiæ mediæ nituntur exponere specialem Dei prouidentiem erga electos. 280
VI. Variis de causis iterum reiicienda est dicta cogitatio. 283
VII. Iterato ostenditur possibilitas præfatæ voluntatis Dei efficacis, terminatæ ad nostrum opus liberum. 286
VIII. Denuo monstratur posse Deum ita præfinire absque libertatis præiudicio. 288
IX. Præfinitio hæc vt impugnetur, obiectaque diluo. 290
X. Concilieturne cum libertate nostri operis hæc diuina præfinitio: Volo, vt hæc operatio existat in hoc instanti libere, vel necessario? 292

Disputatio IV.

An hæc prædefinitio Dei efficax sit prærequisita ad existentiam nostri actus liberi. 294
Sect. I. Proponitur status controuersiæ, & Dominicanorum sententia, refellitur. ibid.
II. Rationibus ostenditur prædefinitionem Dei efficacem, non esse prærequisitam ad libere operandum. 297
III. Roboratur adhuc assertio. 298
IV. Diluuntur obiecta partis aduersæ. 300
V. Aliis obiectionibus fit satis. 303

Disputatio V.

An prædefinitio absoluta, & efficax possit esse principium immediatum nostri actus liberi. 305
Sect. I. Proponuntur variæ sententiæ affirmantes, & ipsarum fundamenta. ibid.
II. Aliquibus rationibus ostenditur præfinitionem Dei absolutam, & efficacem non posse immediato concurrere ad suum obiectum liberum. 307
III. Aliis fundamentis munitur eadem assertio. 309

Disp v

Sectionum, & Controuersiarum.

Disputatio VI.

Vtrum Deus eligat prædestinatos ad gloriam ante ipsorum præuisa merita. 311
Sect. I. Sententia affirmans probatur ex sacris literis & Patribus. ibid.
II. Iterum vera sententia probatur ex scriptura. 314
III. Ex aliis locis scripturæ probatur electio ante merita. 317
IV. Augustinus opitulatur propugnantibus electionem ad gloriam ante præscientiam operum. 320
V. Ex epistola Prosperi ad Augustinum, & responsione ad ipsam iterum colligitur electio efficax ad gloriam ante præuisionem meritorum. 323
VI. Eadem fuit mens aliorum Patrum. 325
VII. Alia exponuntur ex Patribus. 328
VIII. Diluitur potissima obiectio ex libris Augustini ad Simplicianum. 330
IX. Aliter exponitur prædictum Augustini testimonium, & obiter declarantur alia in eodem Augustino difficilia. 333
X. Ratione ostenditur Deum efficaciter elegisse prædestinatos ad gloriam ante præscientiam absolutam operum. 335
XI. Alio argumento stabilitur assertio. 338
XII. Rationes aliæ, quæ probant electionem ad gloriam ante præuisa merita. 341
XIII. Aliquæ obiectiones dissoluuntur, præsertim ex scriptura. 343
XIV. Alia obiecta dirimuntur. 345
XV. Fit satis aliis incommodis, quæ nobis obiiciuntur. 349

Disputatio VII.

An voluntas efficax gloriæ, quæ præcedit merita, sit executiua eiusdem gloriæ? Vbi explicatur ordo intensionis, & executionis in diuinis volitionibus. 350
Sect. I. Qui, & quibus fundamentis existiment electionem illam efficacem ante præuisa merita exequi gloriam ipsam. ib.
II. Argumenta alia contra hos ordines intentionis, & executionis diluuntur. 352
III. Electio efficax ad gloriam ante præscientiam operum non est executiua eiusdem gloriæ. 355
IV. Quanam ratione distinguendi sint in diuinis volitionibus ordo intentionis ab executionis ordine. 358
V. Cuiusnam virtutis sit illa intentio ante merita dandi gloriam propter merita. 360

Disputatio VIII.

Num prius Deus elegerit ad gloriam aliquos vage, quam hos determinate? 362
Sect. I. Sententia affirmatiua proponitur, eiusque fundamentis occurritur. ibid.
II. Verisimilius est non prius Deum elegisse aliquos vage, quam determinaret personas. 364
III. Expeditur obiectio duplex. 366
IV. Dissoluitur aliud obiectum, & luciferi peccatum proponitur. 368

Disputatio IX.

An possit aliqua ratione probabiliter sustineri, & prædestinatos gratis eligi ad gloriam, vt sint sancti, & paritet prius ratione præuisos esse futuros absolute sanctos per Dei gratiam. 371
Sect. I. Difficultas rei ostenditur. ibid.
II. Probabile electionem ad gloriam quamuis gratiosa sit, & efficax præsupponere præuisionem operum, vt absolutè futurorum. 373
III. Munitur præcedens sententia testimoniis Patrum. 375

CONTROVERSIA II.

De Prouidentia Dei erga prædestinatos & reprobos, quæ debet intelligi independenter ab electione ad gloriam ante præuisa merita. 378

Disputatio X.

Qua ratione auxilium efficax sit, & esse possit speciale beneficium. ibid.
Sect. I. Vtrum vt specialiter Deus benefaciat potius bene operanti, quam non operanti debeat præbere auxilium, quia est efficax. ibid.
II. Respondetur aliquibus obiectis, & magis roboratur nostrum assertum. 381
III. Qua ratione præscisionis à scientia possit beneficium collationis auxilij minui. 383

Disputatio XI.

Qua ratione Deus conferat auxilium inefficax, & talis vocatio habeat rationem beneficij. 385
Sect. I. Deus non seligit de industria vocationem incongruam. ibid.
II. Quæ ratione puniat Deus præcedens peccatum permissione sequentis. 387
III. Non præbet Deus gratiam incongruam præuidendo positiuè pro illo signo inefficaciam illius. 390
IV. Aliis argumentis ostenditur Deum præscindere ab inefficacia auxilij pro signo illo, in quo datur ex fine boni operis. 392

V. Osten

Universidad de Deusto
Biblioteca

V. Ostenditur tursus non applicari media absque aliqua spe, aut quasi spe consequendi finem. 395
VI. Non possunt applicari mediaad consequendum finem, si præcedebat certum iudicium conditionatum de fine non obtinendo sub conditione applicationis talium mediorum. 397
VII. Qua ratione pro signo, in quo Deus intelligitur proxime potens præbere auxilium inefficax ex fine boni operis, præscindatur ab illa inefficacitate, 401
VIII. Aliter enodatur difficultas. 403

Dispvtatio XII.

Qua ratione auxilium sufficiens sit Dei beneficium. 406
Sect. I. Auxilium inefficax est Dei beneficium etiam in ordine ad salutem. ibid.
II. Difficultas contra præcedentem assertionem proponitur,& aliquorum responsio refutatur, & vera statuitur. 408
III. Examinatur secunda difficultas. 410
IV. Qua ratione auxilium sufficiens sit Dei beneficium, quando à Deo confertur ex affectu puniendi. 412

Dispvtatio XIII.

Qua ratione auxilium Dei efficax sit speciale beneficium ratione diuinæ præscientiæ efficacitatis eiusdem auxilij. 414
Sect. I. Scientia media dirigens ad voluntatem executiuam auxilij plurimum confert ad beneficij magnitudinem. ibid.
II. Exponitur amplius beneficium congruæ vocationis. 417
III. Obiectis aduersariorum occurritur. 420
IV. Placitum Patris Molinæ proponitur, ac refellitur. 422
V. Altera recens cogitatio reiicitur. 424

Dispvtatio XIV.

Vtrum independenter à scientia media ratione acceptationis auxilium efficax sit speciale Dei beneficium. 425
Sect. I. Ratione acceptationis collatio efficacis auxilij est speciale donum. ibid.
II. Argumentis partis aduersæ paratur responsio. 427

CONTROVERSIA III.

De causis diuinæ Prædestinationis. 429

Dispvtatio XV.

De causa prædestinationis ex parte Christi Domini. ibid.
Sect. I. Merueritne Christus Dominus æternam electionem, seu prædestinationem nostram. ibid.
II. An Christus specialiter applicuerit sua merita pro omnibus prædestinatis, etiam pro Patribus veteris Testamenti? 432
III. Fueritne Christus Dominus causa vt vnus eligatur præ alio? 434
IV. An Christus ita determinate prædestinatos elegerit, vt cæteros repulerit? 437
V. Qualiter merita Christi fuerint causa Prædestinationis, & gratiarum antiquorum Patrum? 438
VI. Quibus actibus Christus obtinuerit prædestinationem electorum. 440
VII. Quonam pacto Christi merita potuerunt, esse causa meritoria electionis Deiparæ, & antiquorum Patrum,& omnium gratiarum,quæ fuerunt aliquo modo causa Incarnationis. 443
VIII. Plenius exponitur qua ratione diuersitas ordinis intentionis, & executionis, in diuinis volitionibus sufficiat vt principium merendi sub meritum cadat. 446
IX. Occasione cuiusdam difficultatis declaratur amplius doctrina præcedentis sectionis. 449

Dispvtatio XVI.

An merita puri hominis, quæ ex natura procedunt,& non ex gratia, sint causa prædestinationis. 453
Sect. I. Confutatur error Origenis, Adamantij, & fundamentum commune Massilienſibus,ac nonnullis scholasticis. ibid.
II. Error Pelagij, & Cœlestij exponitur. 455
III. Dereguntur amplius errores Pelagij, & quæstiones aliquæ examinantur. 458
IV. Negaueritne Pelagius concursum Dei generalem ad nostra opera libera. 460
V. An Semipelagiani negauerint concursum generalem Dei immediatum ad initia salutis libera. 463
VI. Perseuerantiam, electionem etiam ad gloriam per humanos conatus obtineri putabant Massilienses. 466
VII. Qua ratione intelligendum sit axioma illud *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.* 469

Dispvtatio XVII.

Vtrum per opera, quæ procedunt ex gratia, gratiam ipsam & prædestinationem mereamur, aut mereri possimus. 477
Sect. I. Variæ sententiæ reiiciuntur. ibid.
II. Dirimitur quæstio. 479
III. Qua ratione potuerit purus homo diuinitus suam prædestinationem mereri. 481

Dispvtatio XVIII.

Fuerint ne de facto merita alicuius puri hominis causa prædestinationis alterius quoad omnes effectus. 583
Sect. I. Refertur sententia affirmans purum hominem meruisse prædestinationem alterius quoad omnes effectus, & eius fundamenta refelluntur. 484
II. Sententia negatiua præfertur. 485
III. Aliis probationibus stabilitur assertio. 485
IV. Virgo Deipara promeruit omnes effectus prædestinationis omnium nostrûm, & ipsam prædestinationem. Idque probatur ex Bernardo. 489
V. Idem probatur ex aliis Patribus. 191
VI. Enodantur quæ cõtra esse possunt. 493

CONTROVERSIA IV.

De effectibus diuinæ prædestinattonis. 495

Dispvtatio XIX.

De donis supernaturalibus qui sunt effectus prædestinationis. ibid.
Sect. I. Vtrum Incarnatio diuini Verbi & Christi merita fuerint effectus nostræ prædestinationis. 495
II. Vtrum gratia prædestinationis concessa, quæ per peccatum interrumpitur sit effectus prædestinationis. 500

Dispvtatio XX.

Quæ dona naturalia sint effectus diuinæ prædestinationis. 503
Sect. I. Aliqua naturalia dona sunt effectus prædestinationis. ibid.
II. An ipsa substantia, siue existentia prædestinati sit effectus prædestinationis. 506

Dispvtatio XXI.

Sitne permissio peccati effectus prædestinationis. 510
Sect. I. Sententia negans. 511
II. Oppositæ sententiæ fundamenta trahuntur in examen. 513
III. Nequit permissio peccati esse effectus prædestinationis ex præintenta efficaci ter pœnitentia ante præuisum peccatum. 515
IV. Alio fundamento stabilitur assertum. 517
V. Alio discursu munitur præcedens fundamentum. 520
VI. Diluitur quædam obiectio. 522
VII. Probabile nihilominus est permissionem peccati posse esse effectum prædestinationis ex intentione efficaci pœnitentiæ. 523
VIII. Resolvimus nonnulla ad pleniorem expeditionem quæsiti. 525
IX. Varia deducuntur ex dictis. 527
X. Permissio peccati potest esse effectus prædestinationis ex intentione gloriæ, quamuis demus esse non posse prædestinationis effectum ex intentione pœnitentiæ. 529

CONTROVERSIA V.
& vltima.

De Reprobatione. 532

Dispvtatio XXII.

De Reprobatione negatiua. ibid.
Sect. I. De quidditate negatiua reprobationis. Vbi examinatur difficultas cur nemo eorum, qui negatiue reprobantur, saluentur. ibid.
II. Aliter enodatur difficultas. 334
III. Qua ratione sit in potestate antecedenti reprobi efficere ne fuerit negatiue reprobatus. 536

Dispvtatio XXIII. & vltima.

De reprobatione positiua. 537
Sect. I. Nequit Deus ante præuisum demeritum habere absolutam, & efficacem voluntatem infligendi pœnam sensus, aut excludendi à regno propter demeritum. 538
II. Examinatur aliud nostræ sententiæ fundamentum, & protegitur,si recte explicetur. 540
III. Ex causa reprobationis non solum positiuæ, sed etiam negatiuæ monstratur Deum non excludere à regno ante præuisa demerita. 542
IV. Quamuis Deus posset intendere pœnitentiam ante præscientiam peccati non posset ante præuisum peccatum velle excludere à regno. Vbi an sit in potestate reprobi saluari? 544
V. Positiua reprobatio potuit præcedere ordine rationis permissionem peccati ex fine ostendendæ iustitiæ. 547
VI. De effectibus reprobationis. 549

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ,

Quæ passim in hoc opere afferuntur, & in legitimo sensu interpretantur.

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex Genesi.

FACIAMVS hominem ad imaginem & similitudinem nostram. 244.6
Venite igitur descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. 244.6
Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius. Ipsum conteres caput tuum. 369.8

Ex Exodo.

Ne fornicari faciant filios tuos in Deos suos. 255.5

Ex Deuteronomio.

Quia seducet filium tuum, ne sequatur me. 255.5

Ex primo Regum.

Si descendat Saül in Zeilam, & tradent me viri Zeilæ in manus eius. 254.1
Descendet, & tradent. ibid.
Surrexit ergo Dauid, & viri eius quasi sexaginta, & egressi de Zeila huc, atque illuc vagabantur incerti. ibid.
Vsquequo tu luges Saül, cum ego proiecerim eum. 391.11

Ex tertio Regum.

Rex Salomon adamauit mulieres alienigenas, &c. de quibus dixit dominus filijs Israël, non ingredemini ad eas, nec de illis ingredientur ad vestras; certissimè enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos earum. 318.6
Reliqui mihi septem millia virorum, &c. 326.5.8
Super quibus dixit Dominus filiis Israël, non ingrediemini ad eas, certissime enim auertent corda vestra. 255.5

Ex quarto Regum.

Si percussisses quinquies, aut sexies siue septies, percussisses Syriam vsque ad consumptionem. 106.24.354.14
Nunc autem adducite mihi psaltem. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini. 505

Ex Tobia.

Peto Domine vt de vinculo improperij huius absoluas me. 241

Ex Iudith.

Omnes viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in in tua prouidentia dispositi. 417.22

Ex Esther.

Non est, qui possit tuæ resistere voluntati; si decreueris saluare Israël. 289.6
Si decreueris saluare nos continuo liberabimur. 107.1

Ex Iob.

Quid prodest Deo si Iustus fueris, aut quid conferes si immmaculata fuerit anima tua. 74.9
Si iuste egeris quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet. ibid.
Lignum habet spem. 142.15
Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est; constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. 348.9
Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. 364
Cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. 369.6

Ex Psalmis.

Propter gloriam nominis tui Domine libera nos, & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum. 67.8.205.2
Consilium domini in æternum manet, cogitationes cordis eius à generatione in generationem. 105.4.227.5

Omnia quæcumque voluit fecit. 107.1
Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges. 749
Lætabitur Dominus in operibus suis. 166.10
Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas. 174.4
Saluum me fac propter misericordiam tuam. 205.1
Orbis vniuersus est ad voluntatem, & os cordis, quod buccella ad os corporis. 206.10
Conuertere Domine & eripe animam meam. 222.6
Deus tu conuersus viuificabis nos. ibid.
Conuertere Domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos. ibid.
Statui ea in æternum, & in sæculum sæculi. 227.5
Multæ cogitationes in corde viri voluntas autem Domini permanebit. 227.5
Tunc loquetur ad eos in ira sua. 231.11
Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum in eius præscientia. 246.10
Dirige gressus meos in semitis tuis vt non moueantur vestigia mea. 338.2
Ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum. Auertisti faciem tuam & factus sum conturbatus. 388.6
Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. 400.14
In manibus tuis sortes meæ. 319.10
Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter. 365.8
Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. 370.9
Tanquam prodigium factus sum multis. 370.10
Reges eos in virga ferrea. 371.11
Cito anticipent nos misericordiæ tuæ. 416.9
Inclina cor meum in testimonia tua. ibid.
Erraui, sicut ouis quæ periit: quære seruum tuum. ibid.
Et in siti mea potauerunt me aceto. 437.6
Retribue seruo tuo, viuifica me; & custodiam sermones tuos. 428.8
Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. 485
Cum dederit dilectis suis somnum: ecce hereditas Domini, filij, merces, fructus vētris. 486
Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt laueris cum hereditate tua. ibid.
Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ. 496.14
Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. 388.4.512.10
Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni labores eius. 512.10

Ex Prouerbiis.

Per misericordiam, & fidem purgantur peccata. 335.13
Multæ cogitationes in corde viri voluntas autem Domini permanebit. 105.4
Et delectabar per singulos dies ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ esse cum Filiis hominum. 168.4.217.8
Omnia propter semetipsum operatus est. 203.4. 205.1
Impium quoque ad diem malum. 205.2

Ex Cantico Canticorum.

Amat Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est vnde amat. 203.4

Ex Ecclesiaste.

Potuit transgredi & non est transgressus facere mala & non fecit. 215.7
Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. 408.2

Ex Sapientia.

Multum enim valere tibi soli supererat semper, & virtuti brachij tui quis resistit? quoniam sicut momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani. 172.11
Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius. 256.3.257.8
Quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti. 455.13
Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. 504.8
Quis tibi imputabit si perierint nationes quas fecisti. 455.13
Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim, vt essent omnia. 545.6
Impij autem manibus & verbis accersierunt illam. ibid.

Ex Ecclesiastico.

Si enim Dominus magnus voluerit Spiritu intelligentiæ replebit illum. 107.1
Didici quod omnia, quæ fecit Deus perseuerent in perpetuum, &c. 171.4
Inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus. 296.10

Ex Isaia.

Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo, & quasi nihilum reputatæ sunt ei. 73.2
Gaudebit super te Deus tuus. 166.10
Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. 205.1
Omnem qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum. 205.2
Inuentus sum à non quærentibus me, palam, apparui his, qui me non interrogabant. 373.11
Idcirco propter hoc dimtitur iniquitas Iacob. 392.15
Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. 354.14
Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit masculum. 370.13

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Locorum

Quid est, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas? 90.3.395.5
Et voluntas Domini in manu eius. 486.4

Ex Ieremia.

Tu noli orare pro populo hoc, & non obsistas mihi quia non exaudiam te. 391.11
Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam supra malum quod cogitaui facere ei. 222.5
Si fecerit malum in oculis meis, pœnitentiam agam super bonum quod loquutus sum vt facerem ei. ibid.
Cum euulsero eos conuertar, & miserebor eorum. ibid.6
Et dixit Ieremias ad Sedeziam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iacob, si profectus exieris ad Principes Regis Babilonis, Viuet anima tua, & ciuitas hæc non succendetur igni, & saluus eris tu, & domus tua: si autem exieris, tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, & succendent eam igni, & tu non effugies manum eorum. 256.1
Non te tradent. ibid.

Ex Ezechiele.

Non propter vos sed propter me, ego faciam dicit Dominus. 205.1
Facienti iniquitatem ponit offendiculum. 388.4
Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à viis suis. 387.16

Ex Iosue.

Quid facies magno nomini tuo. 205.2

Ex Michæa.

Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda. 163.10

Ex Malachia.

Quos præsciuit de Gentibus credituros elegit, & de Israël reiecit incredulos. 253.2.376.4
Miserebor cui miserebor, & misericordiam præstabo. 376.4
Quos autem prædestinauit hos & vocauit. 376.7

Ex secundo Machabæorum.

Destinauit non admittere illicita. 246.12

Ex Ioële.

Conuertatur vir à via sua mala; quis scit si conuertatur & ignoscat Dominus. 222.6

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Mattheo.

Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris: Quantò magis Pater vester cælestis dabit Spiritum bonum petentibus se. 163.10
Vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. 281.4
Sed propter electos breuiabuntur dies illi. 313.16
Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic: Nolite credere. Surgent enim Pseudo-christi, & Pseudo-prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, (si fieri potest) etiam electi. 314.1
Angeli congregabunt electos à quatuor Ventis. ibid.
Multi sunt vocati pauci verò electi. 318.4
Et accipientes murmurabant aduersus Patremfamilias. 320.12
Magister sequar te, quocumque ieris. 426.8
Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. 335.11
Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. ibid. 426.8
Quamdiu fecistis vni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. ibid.
Qui vos recipit, me recipit. ibid.12
Venite Benicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim. 343.1
Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Esuriui enim & non dedistis mihi manducare. 343.3
Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste. 392.1
Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. 328,1. 344.6
Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum. 344.7
Ter me negabis. 396.9
Non potuistis vna hora vigilare. 412.10
Amen dico vobis, quod vnus vestrum me traditurus est. 438.11
Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. 486.4
In quo mihi bene complacui. ibid.5
Et ne nos inducas in tentationem. 512.8
Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis. 542.9
Quia

Sacræ Scripturæ.

Quia gaudet super eam magis quam super nonagintanouem, quæ non errauerunt. ibid.
Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. 7.3.219.7

Ex Marco.

Propter electos quos elegit breuiabit dies. 315.5,
Nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos, quos elegit, breuiauit dies. 256.3.416.9
Qui crediderit, & beatizatus fuerit, saluus erit. 316.13.416.9

Ex Luca.

Quis ex vobis volens turrim ædificare non prius cogitat sumptus qui necessarij sunt. 18.9
Plus gaudet super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm supra nonaginta nouem Iustis qui non indigent pœnitentia. 72.18
Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. 90.3
Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis Pater vester cælestis dabit Spiritum bonum petentibus se. 163.10
Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. 227.5
Quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. 312.6
Pater remitte eis, nesciunt enim quid faciunt. 392.15
Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. 416.8.258.9.356.8
Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. 280.3.312.5.317.1
Pater si vis transfer calicem istum à me, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. 392.1
Si possibile est, transeat à me calix iste. 492.1
Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur. 400.15
Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. 412.10
Venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. 400.14
Videns ciuitatem fleuit super illam. 438.8
Propter importunitatem tamen eius surget & dabit illi. 466.17
Quin imo beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud. 493.5
Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in Regno meo: & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël. 441.6

Ex Ioanne.

Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater verbum & Spiritus sanctus. 27.16
Clarifica Filium tuum vt Filius tuus clarificet te. 170.10
Quia diligit dilectionem ideò diligit Deum, vtique Deum diligendo dilectionem diligit. 174.3
Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis vtique mansissent nobiscum. 339.2
Cum essem cum eis ego seruabam eos in nomine tuo. ibid.
Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. 289.6
Operamini non cibum, qui perit. 296.14
Hæc est voluntas eius, qui misit me Patris, vt omne, quod dedit mihi non perdam ex eo. 272.4.312.6
Non de omnibus vobis dico: Ego scio quos elegerim: sed vt adimpleatur scriptum: Qui manducat meum panem leuabit contra me calcaneum suum. 312.7
Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. 318.5
Hæc est voluntas Patris, vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. ibid.7
Hoc est opus Dei, vt credatis in eum. 319.8
Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet. 496.4
Pater sancte, serua eos. 338.2
Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potestis portare modo. 346.20
Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. 369.8
Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. 384.5
Non pro mundo rogo. 391.11.433.7
Nonne duodecim elegi. 390.4
Vbi ego sum vos non potestis venire. 392.15
Quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis. 392.14
Moriemini in peccatis vestris. 396.9
Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hoc dico vt vos salui sitis. 400.16
Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo. 406.6
Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dedisti. 431.14
Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me: hæc est autem voluntas eius qui misit me, Patris, vt omne, quod dedit mihi non perdam ex eo. 431.15
Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus. 433.7
Qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Locorum

dit quid dicam, & quid loquar. 433.7
Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. 416.8.436.14
Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. ibid.
Non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcauit oculos eorum. 537.9

Ex Actis Apostolorum.

Non longe est ab vnoquoque nostrum. 407.8
Quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. 246.12
Festina & exi velociter ex Ierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. 257.7.318.6
Vocati sunt à spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. ibid.
Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. 311.1.321.3

Ad Romanos.

Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. 107.1
Ipse dixit est facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. 107.1
Elegit nos in ipso vt ostenderet diuitias gloriæ suæ. 204.9
Deus nihil facit quia vult, sed quia ratio est sic fieri. 204.12
Quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius. 204.12
Elegit nos in ipso vt ostenderet diuitias gloriæ suæ. 208.11
Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. 227.5
Quos præsciuit & prædestinauit, non quia prædestinet omnes quos præsciuit, sed quia prædestinare non poterat nisi præsciret. 253.2
Quid adhuc quæritur: Talis erit vnusquisque qualem Deus vult esse. 259.7
Talis erit vnusquisque qnalem vult Deus esse. 273.5
Reliquiæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt. 326.8
Quos præsciuit, & prædestinauit. 241.5.281.5
Non repulit Dominus plebem suam, quam præsciuit. 246.9
Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha. 258.9
O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. 260.13
Plenissime sciens, quia quæcumque promisit Deus, potens est facere. 276.13
Antequam aliquid egissent boni, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret. 276.14
Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. 295.8
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. 312.8.316.11.
Antequam quidquam boni egissent, aut mali. 313.15
Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum ex ei, quia maior seruiet minori sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esaü autem odio habui. 315.6.372.8
Ergo cuius vult miseretur, & quem vult, indurat. ibid.
An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam. 315.8
Diuitias gratiæ suæ in vasa misericordiæ. 343.10
Voluntati enim eius quis resistit. 354.16
Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. 473.3
Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ, apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam. 171.5.315.8
Non ex operibus sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori. 439.7

Ad Chorinthios I.

Christus Dei virtus & Dei sapientia. 27.16
Quis enim cognouit sententiam Domini. 204.12
Vnusquisq; provt destinauit in corde suo. 246.12
Qui gloriatur, in Domino glorietur: Non enim, qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. 296.8
Quid habes quod non accepisti? 296.9.418.7
Quis enim te discernit? quid habes, quod non accepisti. 303.2.426.6
Quis enim te discernit. 372.3.
Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum vt possitis sustinere. 411.3

Ex II. ad Corinthios.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus; vt sublimitas sit virtutis Dei. 171.4
Quoniam exhortationem suscepit. 296.10
Quis enim te discernit. 372.3
Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. 454.7

Ex

Sacræ Scripturæ.

Ex III. ad Chorinthios.

Omnia vestra sunt, vos verò Christi, Christus verò Dei. 208.11

Ad Galatas.

Sciens quid esset futurum præuenit, vt antequam conuerteretur vocaret eum. 259.8
Dei opus est vocare hominem credere vel non credere. 296.14
Cum autem placuit ei, qui me segreganit. 327.15

Ad Ephesios.

Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ vt simus in laudem gloriæ eius. 205.2.296.11
Elegit nos in ipso vt essemus sancti & immaculati. 208.11
Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. 227.5
Præscius omnium Deus scit qui credituri essent in Christum. 259.8.376.4
Prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. 241.5
Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate, qui prædestinauit nos secundum propositum voluntatis suæ. 313.12
Qui benedixit nos omni benedictione spirituali in celestibus in christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculuti in conspectu eius, in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionē filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ. 319.9.430.6
Vt notificaret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum eius, quod proposuit instaurare omnia in Christo, quæ in cælis sunt, & quæ in terris, in ipso, in quo etiam nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui vniuersa operatur secundum consilium voluntatis suæ, vt simus in laudem gloriæ eius. 319.9
In laudem gloriæ gratiæ suæ. 343
Instuarare omnia in Christo. 368.9
Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus. 465.14
Alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum. 477.13
Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo. 319.9
Creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. 134.2

Ad Philippenses.

Confidens hoc ipsum, quia qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu. 320.14.346.20
Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate. 415.7

Ex secunda ad Thessalonicenses,

In omnibus gratias agite. 487.2

Ex I. ad Thimotheum.

Quos tradidit Satanæ, vt discant non Blasphemare. 388.6
Omnes homines vult saluos fieri. 363.4.400.14
Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 431.10
Misericordiam consecutus sum vt sim fidelis. 372.2
Sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. 468.15

Ex Secunda ad Thimotheum.

Vocauit nos vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum. 430.6
Habens signaculum hoc: cognouit Dominus, qui sunt eius. 318.5.430.7
Firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc: Cognouit Dominus, qui sunt eius. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. 455.11

Ad Titum.

Paulus seruus Dei, Apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum. 320.13
In spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora sæcularia. 320.13

Ad Philemonem.

Forsitam enim ideo discessit ad horam à te, vt æternum illum reciperes, iam non vt seruum, sed pro seruo charissimum fratrem. 388.6

Ad Hebræos.

Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora & viciniora saluti. 320.12
Sine fide impossibile est placere Deo. 335.13

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Locorum Scripturæ Sacræ.

Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. 371.11

Ex Secunda Petri.

Fratres ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. 346.21

Deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. 387.16

Ex I. Ioannis.

Non erant ex eis, quia non erant ſecundum propoſitum vocati: nam ſi hoc eſſent, ex illis eſſet & cum illis ſine dubio manſiſſent. 260.11

Ex Iacobo.

Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. 224.14

Nonne Deus eligit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni. 273.6

Ex Apocalypſi.

Ego ſum Alpha & Omega 501.3

Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant. 258.11

Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. 344.8.363.9

Et ſignum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta ſole, & Luna ſub pedibus eius. 370.10

Proiectus eſt draco ille magnus, & angeli eius cum illo miſſi ſunt. 370.13

Et mulier fugit in ſolitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. 371.12

Et datæ ſunt mulieri ale duæ aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum locum ſuum, vbi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis. 371.12

Michaël, & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius: Et non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cælo. 371.15

Propter ſanguinem Agni. ibid.

Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuinitatem. 496.14

Memor eſto itaque vnde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. 502.17

R. P.

R. P. BERNARDI ALDRETE SOCIETATIS IESV, DE VOLVNTATE DEI.

Ad Primam Partem DIVI THOMÆ,

TOMVS SECVNDVS.

TRACTATVS TERTIVS.

POST tractatum de diuina Scientia, ſuo iure accedit alter de Voluntate Dei. Ordinis ratio perſpicua eſt; quoniam diuinum intellectum, eiuſque operationes, de quibus in poſtrema parte præcedentis voluminis egimus, conſequitur voluntas cum ſuis actibus, & ideo diuinæ voluntatis arcana, quantum nobis fas eſt, explicare molimur, quæ maximè Theologorum ingenia exercent & fatigant. Et quia incurrunt tot, ac tantæ difficultates, non poſſumus non dimidiam partem huius voluminis implere.

DISPVTATIO I.

De neceſſitate diuini amoris erga Deum ipſum.

DEVM ſeipſum diligere phyſica neceſſitate quoad exercitium, communiter ſtatuunt Theologi ducti fundamentis infra referendis. Adhuc tamen non immeritò vocari poteſt in quæſtionem, an in Deo ſit libertas, vt ſe diligat hoc vel illo amore? & an ſe diligat amore laudabili in genere moris; etiam quà fertur in ipſum? & an rationes, quæ paſſim circunferuntur ad probandam neceſſitatem diuini amoris, ſint efficaces?

SECTIO I.

Examinatur ratio D. Angelici, & an poſſit dari intellectiuum non volitiuum?

ETiam illi Theologi, qui docent amorem, quo Deus ſe diligit, eſſe liberum, quia eſt voluntarium, & non prouenit ab extrinſeco mouente contra naturalem inclinationem, ſupponunt, licèt ſit liberum à coactione, eſſe neceſſarium: non tamen omnes in reddendis rationibus conueniunt. S. Thom. *hic quæſt. 19. art. 3. in corpore, & qu. 41. art. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

art. 2. ad 3. & lib. 1. contra Gent. cap. 80. id probat, quia Deus perfectè se cognoscit, ac proinde est volitiuus, & non in potentia tantùm; quoniam perfectæ cognitioni perfectissimi boni non potest deesse perfectus amor. Suppositque *art. 1.* ad formam sub ratione boni cognitam sequi appetitum vitalem, & ad formam cognitam per intellectum sequi potestatem volendi: quoniam vt aiebat Athanasius *tract. de definitionibus col. 4. Quidquid intelligit, constat quod etiam voluntate ducatur.*

Athanasius.

2. *Qua ratione nonnulli explicent S. Thomam.*

Putant nihilominus non ignobiles Neoterici, posse dari intellectiuum non volitiuum, & adhuc discursum S.Thom. esse legitimum: quoniam solum loquitur de perfectissimo cognoscitiuo, quod non potest non esse perfectissimè volitiuum: quoniam non attingit cognitio maximam perfectionem, nisi sit radix volitionis. Confirmatur quia sicut Deus ab aliquo cognoscitur, quantum cognoscibilis est, nempe à seipso, & non ab alio, ita debet ab aliquo amari quantum amabilis est, à nullo autem, nisi à seipso potest ita amari, sicuti à nulla creatura potest cognosci quantum cognoscibilis est. Debetque amor comprehensiuus Dei esse tam perfectus in ratione amoris, quàm diuina scientia in ratione scientiæ; quia quantò superius fuerit ens, tantò superior erit bonitas & amabilitas, ac proinde nisi ab amore infinito non poterit Deus adæquari.

3. *Expositio magis idonea,*

Meliùs tamen procedit discursus, si supponatur illud principium; nempe omnem naturam cognoscitiuam boni, quà tale est, esse volitiuam eiusdem boni: quoniam prædicti Moderni assumunt hoc principium: *Quantò perfectiori cognitione proponitur obiectum vt amandum, tantò perfectiùs amatur vel amari potest:* quod principium sub illis terminis videtur supponere, naturam cognoscitiuam boni, posse illud amare: nam si potest dari natura, quæ bonum cognoscat, quin possit ipsum amare, etiam posset dari substantia, quæ valdè perfectè bonum cognosceret, quin posset adeò perfectè illud amare. Aliunde tamen possent probare Deum perfectissimè se amare: quia naturæ perfectissimæ debet conuenire amor perfectissimus: nam amor Dei comprehensiuus, & perfectissimus est perfectio simpliciter simplex. Vide P. Arriagam *hic sect. 1. & tract. de Anima, disp. 11. num. 27.* qui cum non paucis ex Recentioribus putat possibilem esse substantiam intellectiuam non volitiuam: nihilominus aiunt, S.Thomam rectè probare ibi, Deum esse volitiuum, & necessariò se amare. Primum suadent, quia cum S.Thom. de cognoscitiuo perfecto locutus fuerit, non potest existimari principium intellectiuum infinitè perfectum, non esse volitiuum; cùm meliùs sit esse intellectiuum coniunctum cum volitiuo, quàm sine illo. Inde etiam probant, Deum se amare necessariò; quia Deum complacere actu in sua diuinitate, & illâ frui, & in illa plenissimè conquiescere, est maxima perfectio, & ideo Deus necessariò habet delectationem, gaudium, siue fruitionem, ergo seipsum; quia totum hoc arguit maximam perfectionem. Exinde tamen deducunt, falsò perplures Theologos existimasse, perfectissimum Dei amorem erga seipsum, & necessitatem illius amoris posse reduci in vniuersale principium, quatenus omnis natura cognoscitiua boni vt talis, potest illud amare, & inde inferri, naturam perfectè cognoscitiuam boni posse perfectè ipsum amare, & substantiam perfectissimè cognoscitiuam eiusdem boni posse perfectissimè illud amare.

Recens cogitatio de intellectiuo non volitiuo.

Hi probant, posse dari substantiam intellectinam, non volitiuam: quoniam dari potest spiritualis cognitio, siue intellectio repræsentans conuenientiam, vel disconuenientiam obiecti, cui repugnet excitare affectum aliquem voluntatis; ergo illa cognitio non excitat ad volitionem aliquam, ergo potest dari principium intellectiuum, quod solum viuat per intellectiones, quibus repugnet excitare affectus voluntatis. Antecedens (in quo putant totam difficultatem sitam esse) probatur ab ipsis; quoniam potest Deus efficaciter decernere non concurrere cum Petro ad aliquem affectum voluntatis, & hoc decretum ipsi reuelare, & in hoc casu efformant sic argumentum. Cognitio, qua Petrus assentiretur illi reuelationi esset spiritualis, & repræsentaret conuenientiam aliquam obiecti ipsi Petro: quoniam posset repræsentare amorem Dei super omnia valde conuenientem ipsi Petro: at cognitio illa non posset etiam directiuè causare amorem aliquem: ergo dari potest cognitio spiritualis repræsentans bonitatem, siue conuenientiam obiecti, quæ nequeat esse causa alicuius amoris; quia non valet cognitio excitare affectum, ad quem Deus immediate non concurrat. Quod rursus confirmant; quoniam omnino repugnat cognitioni supernaturali affirmanti, nullam affectionem voluntatis esse excitandam, ad aliquam excitare: Atqui prædicta cognitio supernaturalis affirmat nullam affectionem voluntatis fore excitandam; igitur implicatorium est, prædictam cognitionem ad aliquem affectum excitare. Maior constat: quoniam repugnat cognitioni supernaturali posse habere obiectum aliter, ac ipsa affirmat. Huic obiectioni manus dant non pauci ex Recentioribus, quibus adhæsit Ripalda *in manuscriptis, tract. de Voluntate Dei.*

4. *Primum fundamentum ipsorum satis difficile,*

Respondent tamen Recentes perdocti, & acuti, hoc argumẽtum supponere substantiam illam, quæ ex vi illius cognitionis non posset habere amorem, esse radicaliter volitiuam, quod nostra sententia intendit. Quòd autem hoc in ipso argumento supponatur, est satis perspicuum. Nam reuelatio illa affirmat, decreuisse Deum ad affectum voluntatis non concurrere; ergo supponit, potuisse Deum ad affectum voluntatis non concurrere; ergo supponit potuisse Deum ad affectum voluntatis concurrere, & per liberum decretum statuisse non concurrere: alioqui Deus per decretum liberum non decreuisset non concurrere, si ipsa substantia cognoscitiua de se esset impotens amare. Hoc tamen non negant aduersarij; sed illud statuunt, vt inde gradatim probent non repugnare substantiam intellectiuam minimè volitiuam: quia si potest dari substantia intellectiua quæ efficiat cognitionem non valentem excitare affectum, non est cur repugnet substantia intellectiua de se determinata ad solas illas intellectiones, quæ minimè excitare valeant affectiones voluntatis. Quapropter vim argumenti non videtur exactè penetrasse cum aliis Doct. Fuster. *tract. de Voluntate Dei, cap. 2. part. 2. num. 96.*

5. *Refellitur ratio dargutio.*

6. *Respondet non repugnare illi cognitioni, quantum de se est, excitare affectum voluntatis, quia talis affectus non est de se implicatorius, sed præcisè nequit existere, quia Deus nequit ad illum concurrere. Putat ergo, notitiam illã de se excitare affectum, & disponere principium, vt eliciat affectum, & exigere, vt Deus velit concurrere ad affectum, ad quem excitat, quamuis nequeat necessitare Deum, vt velit concurrere, quoniam ipsi Deo liberum est præbere concursum, vel*

Respondet aliquorum.

vel non præbere. Sic etiam ignis semper exigit producere calorem, quamuis Deus statuisset non concurrere cum hoc igne ad producendum calorem. Consequenter occurrit confirmationi, & affirmat cognitionem supernaturalem affirmantem, affectum voluntatis non esse excitandum, quia Deus decreuit non concurrere excitare, quantum de se est, ad affectum voluntatis; quia ille affectus non est de se intrinsecè impossibilis, sed ab extrinseco, & per accidens; quia scilicet decreuit Deus non concurrere ad ipsum. Affirmatque cognitio, affectum non esse excitandum; non quia repugnet affectus, sed quia Deus non vult præbere suum concursum, & ideò tota repugnantia prouenit à decreto; non tamen asserit cognitio, ipsam, quantum ex se est, non esse excitatiuam affectus.

7. *Refutatur.*

Hæc responsio satis ostendit, non fuisse à respondente sufficienter penetratam vim argumenti. Etenim illi cognitioni ab intrinseco, & prædicatis essentialibus repugnat falsitas, ac proinde illi ex se repugnat excitare affectum, quo posito, redderetur falsa. Fateor, affectum voluntatis de se non implicare contradictionem (in quo consistit occasio deceptionis) cæterùm cognitioni illi de se repugnat excitare affectionem: quia, attenta natura cognitionis, chymericum est, vt ab ipsa procedat affectus voluntatis: quoniam existente illo affectu redderetur falsa, & de quidditate illius enunciationis est non posse esse falsam. Non aduertit, qui parat illud responsum, cognitioni illi non accidentaliter, sed essentialiter ex prædicatis intrinsecis competere decretum illud diuinum de non concurrendo ad actum amoris, & ideò nullus excogitari potest casus possibilis, in quo cognitio illa de facto concurrat ad affectum voluntatis: si autem ipsa de se inclinaret ad affectum voluntatis, illumve exigeret, aut excitaret ad ipsum, possibilis esset aliquis euentus, in quo illa cognitio excitaret reipsa, & in actu secundo affectum, & Deus in aliquo casu posset res ita disponere, vt concurreret cum ipsa ad affectum voluntatis: hic autem casus est omnino chymericus: quoniam cognitio ipsa per se extrinsecis, & essentialibus prædicatis supponit, Deũ statuisse non concurrere ad affectionem voluntatis, & ideò si præberet Deus concursum in aliquo casu ad effectum voluntatis, non existeret illa cognitio, sed alia. Quare non est simile, quod affertur de igne de se inclinante ad producendum calorem, quamuis Deus statuisset non concurrere cum illo igne ad productionem caloris: quia ignis non supponit per se, & ex prædicatis intrinsecis illud decretum de non concurrendo cum ipso ad productionem caloris, sed omnino per accidens, & accidentaliter. Quo autem pacto diluenda sit obiectio, dicemus *sect. 3. sequenti.*

8. *Secũdum argumentum.*

Probant aduersarij secundò, intellectiuum non inferre necessariò volitiuum. Conceptus, qui constituitur altero posterior, & supponit illum priorem perfectè constitutum, quamuis actu identificetur cum priori, & prior cum posteriori, de se affert non repugnantiam, vt prior realiter separetur in aliqua entitate à posteriori: Sed conceptus volitiui est posterior intellectino, & supponit intellectiuum in sua ratione perfectè constitutum; ergo poterit in aliqua entitate reperiri intellectiuũ absque volitiuo etiam radicali. Respondetur facilè, plura esse priora ratione nostra, quæ nequeunt esse sine posteriori, vt nequit esse intellectiuum intuitiuum Dei, quod non sit volitiuum, sicut nequit esse visio beatifica, ex qua non sequatur amor. Sic non potest esse substantia potens desiderare, quæ non possit gaudere de possessione boni iam desiderati: quamuis desiderium præcedat illud gaudium. Neque potest dari substantia, quæ possit elicere præmissas, & non possit elicere conclusionem, quamuis conclusio sit posterior præmissis, aut quæ possit amare stricto amore, & non possit desiderare, quamuis strictus amor per se præcedat desiderium, quæ possit desiderare, & non possit sperare, vel timere. Patum itaque refert, quòd ratio intellectiui sit formaliter distincta à ratione volitiui, & prior illa ratione nostra, vt possit intellectiuum separari à volitiuo. Cuius ratio est, quia cognitio repræsentans bonitatem, seu conuenientiam obiecti, nisi aliunde repræsentet aliquid, vi cuius impediatur, semper trahit aliquo modo in amorem, vt posteà explicabitur.

Fit satis obiectio.

Conclusio sit: Omne intellectiuum debet esse formaliter volitiuum. Ita S.Thom. *in hoc art. & in 1. dist. 45. quæst. 1. in corp.* vbi ait: *In omni natura vbi inuenitur cognitio, inuenitur voluntas & delectatio.* Vbi agit de natura intellectuali, in qua solâ inuenitur voluntas. Propter quod aiebat Athanasius supra: *Quidquid intelligit, constat, quod voluntate ducatur.* Et Damascen. *lib. 2. de Fide, cap. 3. Omne rationale est potestate liberum.* Ratio est, quia illa repræsentatio conuenientiæ, aut disconuenientiæ, dum non impeditur per se ex vi alterius modi repræsentandi, inclinat in amorem: quoniam suum obiectum proponit voluntati, & non proponitur sic obiectum, nisi vt aliqua facultas feratur in ipsum. Demus, existere in subitantia cognoscitiua aliquam notitiam, quæ solùm repræsentet bonitatem, quin repræsentet aliquã malitiam, aliquódve impedimentũ, ne cõsurgat amor; sanè illa cognitio vi suæ repræsentation is inclinat, & determinat ad amorem; ideóque homo in illo casu necessitatur ad amandum; quia cognitio rapit ipsum ex vi suæ repræsentationis; sed repræsentatio ex modo tendẽdi in obiectũ eadem est in quauis substantia cognoscitiua, ergo omnis substantia vi cognitionis omnino similis in modo repræsentandi inclinabitur in obiectum. Confirmatur: Cognitio inclinat in amorem obiecti, quia est in natura, quæ per illam redditur cognoscens independenter à quauis alia causa: non enim inclinat in amorem nisi quia subiectum reddit tali modo cognoscens bonitatem; ergo quoties intelligitur subiectum eodem modo, & non alio cognoscens bonitatem, talis cognitio excitat naturam cognoscentem, vt amet illud bonum. Pone, eandem cognitionem, quæ naturam cognoscitiuam, & volitiuam denominat excitatam, seu inclinatam in amorem, reperiri in natura illa, quam tu dicis, non esse volitiuam, & illam denominari cognoscentem, in hoc casu contendo, illam naturam etiam volitiuam; quoniam illa cognitio excitaret talem naturam ad amandum; siquidem naturam cognoscentem inclinari, seu excitari ad amandum, aliud non est, quàm cognoscere per talem cognitionem, & ipsa notitia, dum subiectum reddit intelligens, inclinat per seipsam, & excitat in amorem, quia ipsam excitare non differt à seipsa, & subiectum excitari non differt ab effectu formali cognoscentis.

9. S. Thomas. S. Athanasius S. Damascenus. *Omne intellectiuum debet esse formaliter volitiuum.*

Probatur nostra conclusio.

10. *Occluditur responsio.*

Dices, subiectum ipsum excitari ad amandum importare ex parte subiecti aptitudinem ad amandum, qua careret substantia illa intellectiua, & non volitiua. Sed contra est; quoniam illa excitatio ad amorem est perceptibilis ab ipsa natura cognoscente, & non cognoscitur, nisi quatenus percipitur, idem esse formalissimè excitari ad amorem, & cognoscere conuenientiam obiecti. Illa incli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

natio ad amorem, quæ percipitur, est vitalis in actu secundo, & ideò nequit formaliter consistere nisi in ipsa perceptione obiecti, & consequenter illa natura intellectiua, quam fingis non esse volitiuam, esset, & pariter non esset volitiua, quia non esse volitiuam supponitur ab aduersariis, & aliunde esset volitiua; quia per se inclinaretur vi cognitionis ad amandum obiectum conueniens, & fugiendum disconueniens. Vnde cognitio, quæ in nobis necessitat ad amorem, pariter illam necessitaret, neque aliter illa cognitio necessitat ad amorem, nisi quia taliter repræsentat illud obiectum.

II. *Efficax confirmatio.*

Confirmatur: Quod præstat strictus amor obiecti conuenientis, & cognitio illius boni vt absentis, vt sequatur desiderium eiusdem boni, præstat cognitio bonitatis ad amorem: Atqui repugnat creatura ita amans bonum, & videns, illud esse absens, quæ non possit illud desiderare; ergo implicat creatura videns bonum vt sibi conueniens, quæ nequeat illud amare in aliquo casu possibili. Maior probatur: quoniam cognitio non minus trahit sæpe in amorem, quàm amor boni absentis in desiderium, vt patet in clara intuitione Dei, quæ omnino necessitat ad Deum amandum, & in cognitionibus, ex quibus resultant in voluntate motus, qui dicuntur primò primi, qui vi cognitionis sunt omnino necessarij. Et etiam ex cognitione indifferenti resultant necessariò diuersæ complacentiæ, vt monstrabo *in tract. de Gratia*, & Deus immittit sanctas inspirationes nobis non liberas, quia dat cogitationes, ex quibus necessariò resultant. Quod si cognitio necessitans ad amorem non minus inclinat in amorem, quàm amor boni absentis in desiderium, & non potest dari creatura amans bonum absens, quæ nequeat illud desiderare, ita nequit inueniri creatura cognoscens bonum sibi conueniens, quæ non valeat in illud ferri per actum voluntatis. Idem manifestè apparet, proposito alio non dissimili exemplo; quia nequit dari creatura amans bonum, & videns deinde, illud iam esse possessum, quin possit gaudere in bono possesso; ergo nequit dari substantia intellectiua, quæ ita ignoscat in modo repræsentandi, sicut altera, quæ necessariò rapitur in amorem vi illius cognitionis, quin possit tale bonum amare; quoniam illa cognitio de se non minus trahit in amorem; quàm amor simul cum cognitione boni possessi in gaudium.

12. *Idem firmatur ab absurdis oppositæ sententia.*

Ab incommodis variis modis firmabitur hæc assertio. Ac primò iuxta dicta fieret ex sententia opposita, non repugnare creaturam; quæ amore stricto tenderet in bonum sibi conueniens, quin haberet potentiam, etiam radicalem ad desiderandum illud bonum, quamuis cognosceretur absens. Secundò fieret, possibilem esse creaturam, quæ bonum amaret per affectum distinctum à gaudio, & cognosceret deinde, bonum esse possessum, quin in tali bono, vt sic possesso posset gaudere: nam sicut motus amoris ordinatur per se ad gaudium præsente obiecto, ita illa cognitio, quæ ratione suæ repræsentationis necessitat ad amorem, per se ordinatur ad amorem in quauis natura cognoscéte per illam cognitionem, aut aliam similem in modo repræsentandi, sicut nequit dari in aliqua substantia similis amor, quin ordinetur ad gaudium, aut desiderium. Hinc est vt nullum verum desiderium possit reperiri in aliqua substantia de se incapaci ad gaudendum: nam in motu desiderij non quiescit voluntas; sed potius desideria affligunt animum.

Sectio II.

Probatur iterum repugnantia substantiæ intellectiuæ non volitiuæ.

1. *Omne iudicatiuum est volitiuum.*

Dixi in præcedente sect. repugnare creaturam cognoscentem perfectè bonitatem obiecti, & & non repræsentantem amorem vt impossibilem hic, & nunc, quæ non sit volitiua illius obiecti. Modo statuendum est, omnem substantiam intellectiuam posse ita repræsentare obiectum, quia omne principium iudicatiuum tendit sub ratione veri, & potest attingere omne verum, vt *in tract. de Visione*, abunde monstraui. Omnisque potentia attingens rationem entis potest iuuare, vt perfectè discernat omnes differentias, & ideò nequit dari potentia visiua, quæ attingat colorem, quæ minimè possit discernere hunc ab illo, quin possit etiam clarè attingere differentias; quia potentia, quæ potest attingere rationem vniuersalem, potest quoque discernere differentias, vt ibidem monstraui. Hoc supposito, verum est, quamlibet creaturam intellectiuam, seu iudicatiuam posse cognoscere bonum sibi conueniens, & consequenter poterit illud amare. Hinc sanè est, vt repugnet creatura, quæ possit clarè Deum intueri, quin possit Deum ipsum amare, siue creatura intellectualis cognoscitiua Dei etiam abstractiuè, quæ non possit cum Deo inire amicitiam.

2. *Aliter probatur nostra assertio.*

Hoc idem, propositis aliis absurdis, quæ subnasci videntur ex illa sententia fiet notissimum. Fieret namque, possibilem esse substantiã, quæ cognosceret, & diligeret Deũ amore naturali, & cognosceret ipsum notitia supernaturali, non tamen posset illũ amare amore supernaturali, siue orto à cognitione supernaturali; quia illa substantia esset cognoscitiua supernaturaliter, non verò volitiua, & sic non posset cum Deo inire strictam amicitiam supernaturalem. Deindè non implicaret substantia quæ multò clariùs intueretur Deum, quàm S. Petrus v. gr. quin posset ipsum amare, & quin posset amicitiam cum Deo inire, quamuis posset amare alias creaturas intellectuales & inire amicitiam cum ipsis. Vnde vltimus finis illius creaturæ intellectualis consisteret in visione Dei, & absque amore eius beatitudo esset completa. Hoc argumentum optimè procedit in quauis substãtia intellectiua, & non volitiua: quoniam sua beatitudo consisteret in visione Dei, & illa beatitudo esset completa absque amore, & gaudio, cuius oppositum copiosè ostendam disp. sequent. Tertiò, non repugnaret substantia, quæ perfectè cognosceret omnia obiecta, & non posset, nisi remitsè illa amare, ac proinde posset dari substantia Angelica perfectissimè videns Deum, quæ non posset, nisi valde imperfectè, & remisse Deum diligere; quia illa cognitio non posset inclinare in illum amorem intensum, & perfectum: si enim posset esse clarissima intuitio Dei quæ in nullum amorem Dei inclinaret: à fortiori posset esse visio, quæ non inclinaret, nisi in amorem remissum propter subiecti incapacitatem: non enim esset, cur amor deberet imitari perfectionem visionis. Vnde posset dubitari, an de facto existeret substantia Angelica cum illa incapacitate. Quartò posset reperiri substantia Angelica perfectior Michaële in modo naturali cognoscendi & amandi Deum, & reliqua obiecta, quæ absolutè esset imperfectior Michaële, eo quòd non posset amare Deum amore supernaturali, vel saltem amore supernaturali adeò perfecto: si enim posset inueniri

inueniri substantia creabilis, quæ Deum & cætera obiecta perfectiùs cognosceret in vi penetrandi ipsa, quam Michaël, quin posset vllum obiectum amare; à fortiori non implicaret substantia, quæ adeò perfectè cognosceret obiecta, quin posset illa amare determinato genere amoris. Quapropter substantia illa, quæ non posset amare Deum, nisi amore supernaturali valde remisso, posset recipere maximam gratiam habitualem, & habere perfectissimam amicitiam supernaturalem cum Deo, quin posset diligere perfectè ipsum Deum. Rursusque fieret, ex naturali facultate cognoscendi, & amandi Deum, non colligi possibilitatem eleuationis, vt illa creatura efficiat actus amoris supernaturalis, cuius oppositum docet Augustinus contra Iulianum *cap.* 3. vbi quasi duplicem assignat causam, cur hominis natura possit eleuari ad credendum; & diligendum Deum supernaturaliter, quia nimirùm natura intellectualis est, & quia Dei imago est per intellectum, & voluntatem. Similia sæpe repetit *lib. de Gratia Christi*, necnon *lib. de Prædestinatione Sanctor. cap.* 5. *& de Spiritu, & litter. cap.* 33. Vnde 1. *c.* contra Iulianum scripsit: *Bonam dicis hominum naturam, quæ talis gratiæ opitulationem meretur. Quod gratanter audirem, si hoc propterea, quia rationalis naturæ est, diceres. Neque enim gratia lapidibus, aut lignis pecoribusque præstatur; sed quia imago Dei est, meretur homo gratiam: non tamen vt eius bona voluntas possit præcedere sine gratia.* Ex quo testimonio quàm optimè deducitur, repugnare intellectiuam substantiam, cui amare repugnet: alioqui posset illa natura eleuari ad cognoscendum supernaturaliter, non autem ad sperandum, diligendum, vel ad voluntatem credendi. Et pariter infertur repugnare substantiam intellectiuam vnius obiecti, non vero aliorum: alioqui perperam intulisset Augustinus ex conceptu substantiæ intellectiuæ creatæ, ipsam eleuari posse ad credenda mysteria fidei, sperandam beatitudinem, & diligendum Deum.

Augustin.

3. Fulgentius.

Similia habet Augustini discipulus Fulgentius *lib. de Incarnatione & Gratia Christi, c.* 22. *&* 24. vbi solùm bruta, & irrationales creaturas excludit à capacitate eleuationis ad credendum, & videndum Deum, ipsumque diligendum. Quo etiam discursu monstratur principium, quod *num.* 1. statui, nempe substantiam intellectiuam vnius obiecti esse intellectiuam omnium & eleuari posse ad omnia supernaturaliter cognoscenda, & amanda. Ex oppositoque principio innumera prodeunt absurda. Etenim non repugnaret Angelus, qui eleuari posset ad credendum hoc obiectum, non verò illud. Et dari posset substantia intellectiua, quæ cognosceret abstractiuè Michaëlem, & non posset eleuari ad illum intuendum; quæ per vires gratiæ eleuari posset ad videndum Deum, non verò seipsam; quæ eleuabilis esset ad intuendum tria obiecta, non verò quatuor, quamuis quartum esset eiusdem rationis cum tertio. Immò dari posset substantia intellectiua cuiusuis obiecti, quæ eleuabilis esset ad intuitionem Petri, non verò Pauli, etiam in sensu diuiso, quamuis Petrus, & Paulus sint eiusdem speciei, & omnino in perfectione æquales, quoniam ex peculiari conceptu illius substantiæ proueniret illa incapacitas intuendi Paulum. Consequenter quoque possibilis esset intellectualis substantia, quæ eleuari posset ad videndum Deum claritate vt quatuor, non verò vt quinq;. Et quia possibiles sunt animi rationales inæqualis perfectionis, & multi aiũt, tales esse de facto, possibilis esset animus rationalis eleuabilis ad tantã gloriã visionis beatificæ, non verò ad maiorẽ. Vnde posset quis existimare, animam Christi Domini, & Deiparæ, neque diutiùs potuisse eleuari ad altiorẽ visionem beatificã. Et rursus possibillis esset animus rationalis, qui eleuari non posset ad intuitionem Dei, & sic nunquã posset habere beatitudinem supernaturalem, & consequenter ex desiderio videndi Deum non colligeretur possibilitas visionis, quia illud desiderium per se tenderet in chymeram. Vnde alius esset finis vltimus illius creaturæ, & hominis, siue alia perfecta possessio finis, nec illa creatura intellectualis esset capax habitualis gratiæ, quoniam hæc per se ordinatur in claram visionem Dei.

Intellectiuum vnius obiecti, omnia potest intelligere.

Ex his facile est redire ad probandum nostrum præcipuum intentum? quoniam si posset dari substantia intellectiua non volitiua, etiam posset dari substantia intellectiua, quæ cognosceret hoc donum, & non posset illud supernaturaliter sperare, quamuis illud supernaturaliter cognosceret; quæ requiret sperare consecutionem visionis beatificæ, quamuis illam posset posteà habere: si enim potest substantia cognoscere vnum obiectum, quin possit cognoscere aliud, & potest dari substantia intellectiua minimè volitiua, etiam potest dari substantia cognoscitiua omnium, & volitiua aliquorũ, quin sit volitiua omniũ, & ita posset medio amore cõsequi vnum bonum, non vero aliud, quãuis esset maximũ, & cognosceretur vt tale. Vnde posset dari substantia, quæ posset pro hoc tẽpore amare, non verò pro illo: hoc enim proueniret ex peculiari conceptu illius creaturæ: Quæ posset amare, si existat in hoc loco; secùs si existat in illo, & ideo, ne quis incidat in hæc absurda, oportet, recurrat ad nostrũ vniuersale principiũ, & rationẽ à priori, quã ostendimus, non posse dari substantiam intellectiuam non volitiuã.

4. *Repugnantia intellectiuæ non volitiuæ variis modis declaratur.*

Probatque illa ratio, non solùm repugnare substantiam intellectiuam non volitiuam, verùm etiam cognitionem, quæ perfectè cognoscat bonitatem obiecti vt conuenientis, & aliunde non repræsentet ipsum amorem vt impossibilem, ad quam non possit sequi amor proportionatus, sicuti ad amorem sequitur desiderium, vel gaudium: nam quod præstat amor, & cognitio absentiæ boni amati ad inducẽdũ desiderium, aut cognitio possessionis boni amati in ordine ad gaudiũ, præstat cognitio (quæ ex modo repræsentandi necessitat ad amorem) ad causandum amorem: nam simili modo à tali cognitione ex vi suæ repræsentationis rapitur voluntas, & ideo nulla esse potest libera facultas suspendendi amorem illius obiecti. Vnde cognitio solius bonitatis nobis conuenientis, & quã aliquo modo indigemus, necessitat ad amorem: quia bonitas illa, quã talis est, nequit esse ratio suspendendi amorem: immò tam tenuis poterit esse repræsentatio malitiæ obiecti, vt necessariò rapiatur voluntas in bonum finitum, vt manifestè cernitur in motibus primò primis omnino necessariis. Hinc est, vt non possit dari intuitio clara Dei, ad quam non possit sequi amor, & adhuc manifestius est, non posse dari substantiam, quæ clarè Deum cognoscat, quin possit illum amare; sicut etiam non potest admitti substantia potens elicere duos actus similes in modo tendendi nostris præmissis, quæ non valeat elicere conclusionem.

5. *Quæ cognitio excitet amorem. Et quæ repræsentans bonitatem creatam ipsum extorqueat necessariò.*

Dices, hunc postremum casum nihil vrgere, quia substantia intellectiua alicuius veri debet esse intellectiua omnium, & consequenter poterit intelligere verum repertum in conclusione: quoniam substantia propriè iudicatiua alicuius obiecti est iudicatiua omnium: nam obiectum intellectus est quæuis ratio veri secundùm omnia prædicata

6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veri; vnum autem ex talibus prædicatis est illa veritas conclusionis. Confirmat hanc responsionem, quæ superiùs attigi, ne admittatur substantia intellectiua alicuius veri, quæ non sit intellectiua omnium; quoniam inde fieret, posse dari rationalem creaturam, cuius fælicitas non consisteret in contemplatione Dei, aut quæ posset circa alia obiecta discurrere, non verò seipsam agnoscere, & quæ posset peccare cótra rectam rationem, quin posset cognoscere Deum. Sed contra est; quia licet concedatur, substantiam intellectiuam alicuius veri posse intelligere omne verum, non inde fit, positis præmissis, posse elicere conclusionem: quoniam illud verum poterit aliunde cognoscere independenter à præmissis; ex vi autem præmissarum non posset propter incapacitatem subiecti, sicuti illa substantia propter incapacitatem suam non posset amare, quamuis haberet cognitionem, quæ aliam substantiam necessitaret ad amandum.

Elicitur responsio.

7. His ita expositis facile est percipere rationem D. Angelici, qua probauit, esse in Deo voluntatem, & seipsum diligere: quoniam loquitur de substantia cognoscente bonum vt sibi conueniens, vt ipse declarat *in* 1. *dist.* 45. *quæst.* 1. *art.* 1. *corp.* ibi: *Quia omne quod habet virtutem cognoscitiuam* (nempe intellectiuam) *potest iudicare conueniens, aut repugnans; id, quod apprehendit vt conueniens, aut repugnans, oportet esse volitiuum.*

D. Angelicus.

SECTIO III.

Occurritur præcipuæ obiectioni, & aliter ostenditur, Deum necessariò se amare, quin possit eligere inter hunc amorem, & illum.

1. POtissima obiectio contra nostram sententiam, eaque percelebris apud nostros Recentiores sumitur ex casu illo, in quo Deus efficaciter decreuisset non concurrere cum Petro ad aliquem affectum voluntatis, & hoc decretum ipsi Petro reuelaret: nam inde grauis assurgit difficultas, *quæ sect.* 1. sic proposita fuit: cognitio, qua Petrus assentiretur illi reuelationi, esset verum, & spirituale iudicium repræsentans aliquam conuenientiam ipsi Petro; & nihilominus illi cognitioni repugnat, esse radicem alicuius volitionis, aut coëxistere volitioni; ergo non repugnat iudicium repugnans coëxistere alicui volitioni.

2. Respondent nonnulli ex Modernis, Deum non posse ita veritatem illam reuelare; quoniam inde sequeretur contradictio, nempe iudicium illud de se inclinare in volitionem, & pariter non inclinare in ipsam. Nec mirum, si Deus non possit ita veritatem illam reuelare: quia non repugnat, Deum decernere non concurrere ad actum intellectus creaturæ, & hoc decretum non poterit Deus reuelare: quoniam ipsa reuelatio secum affert actũ cognitionis ex parte illius, cui fit reuelatio. Hæc responsio etiam fundari potest, quoniam iuxta probabilem sententiam, quam nos non semel tutati sumus, potest Deus immediate per seipsum infundere errorẽ in intellectũ hominis, & nihilominus non poterit reuelare, se infudisse cognitionem illam: alioqui Deus loqueretur falsum; quia manifestaret, se fuisse auctorem illius cognitionis. Hæc nobis obiecta sunt, & parui momenti nõbis videbantur: quia opus non est, vt omnem veritatem Deus reuelare possit, vt patet exemplo adducto. Nihilominus posset Deus reuelare, se fuisse auctorem illius cognitionis reuelando pariter, illam cognitionem esse falsam: sic enim non posset homo prudenter iudicare, Deum loqui illud obiectum, aut in mente Dei esse illud obiectum, sicuti enunciatur per illum: nam potius manifestat Deus, longe aliter esse in mente sua. Deinde posset Deus reuelare non ipsi homini, in quo esset error, sed alteri, Deum ipsum fuisse auctorem illius erroris absque intentione loquendi, sed potius causandi bonum actum in homine errante; & existimante, hunc hominem esse pauperem, & ideò honestè porrrigente illi eleëmosinam. Qua etiam ratione posset Deus alteri reuelare, se decreuisse non concurrere cum Petro ad aliquem affectum voluntatis: sic enim non fieret, dari iudicium, ad quod non posset sequi actus voluntatis. Quia tamen longè aliter potest difficultati occurri, non est admittenda illa responsio.

Quid respondeant aliqui præcipuæ difficultati.

Non omnem veritatem potest Deus creaturis reuelare.

3. P. Herize *hic disput.* 11. *à num.* 18. respondet, illam cognitionem supernaturalem licèt non possit proximè excitare affectum, posse tamen remotè; quia sine concursu Dei in actu primo non est facultas proxima cognoscendi, est tamen remota: quoniam obiectum est verum ens reale, & consequenter cognoscibile, & ideo illud iudicium, quantum ex se est, siue remotè, foret excitatiuum appetitionis. Neque repugnat, aliquam entitatem esse remotè appetibilem; non verò proximè, quoniam ea prædicata non competunt eidem rei propter eandem formam, sed propter diuersam: nam appetibilitatem propriam habet ex se; non appetibilitatem proximam habet à negatione concursus ex diuino decreto proueniente. Quapropter censet, absolutè dicendum esse, non repugnare iudicium, cuius naturæ repugnet mouere appetitum, tanquam causæ proximæ: repugnare tamen iudicium, cuius naturæ repugnet mouere appetitum, tanquam causæ remotæ, & quantum est ex se. Neque inde fit (inquit ille) illud iudicium posse reddi falsum; quia iudicium illud solùm affirmat, Deum nunquam concursurum ad appetitionem, non tamen negat, esse potentiam remotam, quia re vera illud iudicium, quantum ex se est, excitare posset appetitionem, nisi obstaret impedimentum concursus negati.

Quid P. Herize.

4. Hæc tamen euasio suprà manifestè reiecta est; quia implicat potentia remota ad actum in causa, cui non per accidens; sed essentiale est non exire in actum secundum; sed illi cognitioni essentiale est ex vi suæ repræsentationis essentialiter veræ non exire in actum secundum; igitur potentia illa remota, quæ ponitur ex parte illius cognitionis, implicatoria est. Maior probatur, quia potentia remota, cui repugnat possibilitas proxima, implicatoria est. Præsertim si potentia remota, quantum est de se afferat impossibilitatem potentiæ proximæ, vt esset in illo casu; quoniam illud iudicium, quantum est de se, seu ex vi suæ repræsentationis, & essentialis veritatis affert defectum diuini concursus in actu primo, qui concursus constituit proximam possibilitatem. Quare licet daremus, diuinam omnipotentiam, quantum est de se, posse producere chymeram, si ipsa chymera non repugnaret, non esset ad rem; quia omnipotentia de se non afferret repugnantiam chymeræ. At verò illud iudicium (vt ponitur ab hoc authore) de se affert repugnantiam illius potentiæ proximæ. Manifestumque est, potentiam veram remotam non posse afferre de se carentiam proximæ: quia esset potentia ad concurrendum

Refutatur responsio P. Herize.

Implicat potentia remota, cui sit impossibilis proxima.

currendum sub conditione, quòd hæc potentia remota non esset hæc potentia remota, & sub conditione quòd destrueretur essentia huius potentiæ.

5. Tertiò alij secuti Ripaldam *tom.* 1. *disp.* 59 *sect.* 2. aiunt, illud iudicium supernaturalæ posse diuinitùs causare amorem, licèt non possit ex natura rei, quia potest diuinitus esse falsum. Hanc tamen sententiam pluribus diffeci, *in tract. de Visione Dei*, & non est ad rem; quoniam ipsi non possunt dicere, repugnare iudicium supernaturale essentialiter cónexum cum vera reuelatione, in quo casu procedit argumentum. Secundò; quoniam, vt fatentur aduersarij, saltem ex natura rei non posset illud iudicium esse falsum: deberet autem ex natura rei excitare appetitionem, quia illam excitat ex propria natura, & exigentia repræsentationis, & consequenter daretur potentia remota ex natura rei ad exercitium ex natura rei impossibile, prouenientè potentiâ remota ex natura rei, & impotentia proxima ex natura rei ex natura ipsiusmet actus, & sic exigeret existentiã appetitionis, & pariter exigeret carentiam ipsius appetitionis; siquidem exigeret carentiam potentiæ proximæ ad appetitionem.

Reiicitur alia responsio P. Ripalda.

6. Huic obiectioni olim primò respondi, & iterum modo respondeo primò; posse Deum illam veritatem reuelare, non proponendo rationem boni in obiecto reuelato, nec rationem mali, & posse ab homine per actum supernaturalem cognosci illam veritatem, quin expresè cognoscatur aliqua ratio boni, aut mali: quia potest cognitio non terminari formaliter ad bonum aliquod, & ideò non erit elicitiua amoris. Hoc principium probauit posteà P. Montoya *hic disp.* 1. *sect.* 1. *num.* 3. vbi fatetur, de potentia ordinaria plura iudicia concipi non respicientia volitionem aptam oriri ex ipsis; quia nihil omnino proponunt bonitatis, & malitiæ, sed ab illis prorsus præscindunt, vt cùm iudicas *duo & tria esse quinque, angulum non esse absque duabus lineis.* Hoc sensu S. Thom. 1. *contra Gent. quæst.* 12. non solùm supponit, dari posse cognitionem, & iudicium, ad quod non possit sequi amor, sed etiam, vt redderet rationem, cur in Deo sit voluntas, videtur voluisse abstrahere ab illa quæstione, an possit dari substantia intellectiua, non volitiua, eo quòd nequeat cognoscere bonum. Verba ipsius sunt: *Deus, cum sit perfectè intelligens, intelligit obiecta simul cum ratione boni; est igitur volens.* Sic etiam sensus externi percipiunt obiecta, quin illis correspondeant appetitiones externæ, quoniam obiectum appetitionis est bonum cõueniens: cognitio verò sensus externi est incapax repræsentandi bonum, & conueniens, vt patet in externa visione. Deinde; licèt homo per illud iudicium cognosceret rationem boni, posset solùm affirmare, denegandum homini concursum ad amandum pro hoc, & illo tempore; non tamen pro semper, & sic posset cognitio illa durare, & inducere amorem pro alio tempore.

P. Montoya.

S. Thom.

Alia inciden. resposio.

7. Secundò respondetur, posse iudicium illud supernaturale repræsentare hominem nullum actum voluntatis eliciturum, quia Deus decreuit negare concursum ad tales actus; non tamen illud iudicium inclinaret in amorem; quia ipsamet repræsentatio omnino impediret illam inclinationem: Sicut enim impossibilitas obiecti cogniti retardat amorem efficacem, quia impeditur vi cognitionis efficacitas amoris, ita cognitio impossibilitatis totius amoris procedentis ab hac voluntate habet vim impediendi omnem amorem illius voluntatis, ac proinde, si repræsentetur amor vt impossibilis ex aliqua suppositione iam præexistente, non poterit illa cognitio excitare amorem, quia per se, & ex propria natura est impedita, quia repræsentat, denegatum fuisse concursum illi voluntati ad eliciendum aliquem actum voluntatis. Quod si non præsupponeretur negatus concursus ad amorem, illud iudicium necessariò inferret denegationem concursus ad amorem, siue ad omnem actum voluntatis.

Alia practica responsio.

8. Cum his stat, vt repugnent alia iudicia (dequibus supra egimus) quæ repræsentent bonitatem obiecti, & non excitent per se ad amandum, & pariter repugnet substantia intellectiua; quia intellectus valens attingere vnum verum, potest cognoscere omne verum. Tamen independenter ab hoc probauit optimè S. Thom. in Deo esse voluntatem, & necessariò se amare quia perfectissimè intelligit suam bonitatem, & videt, esse infinito amore dignam, & nulla ratio boni Deum mouere potest, vt se contineat ab amore suæ bonitatis: nam quicquid boni posset à Deo amari, melius diligitur ab ipso, dum seipsum amat. Præsertim cum adeò amabile sit bonum proprium. Propter quod dixit Aristoteles 9. *Ethic. cap.* 8. *Amabile bonum vnicuique autem proprium*, & Deus in seipso formaliter, aut eminenter inueniat omne bonum, quin vllum verum bonum opponatur Deo, nec bonum apparens possit diuinum intellectum deludere.

Ratio efficaciter probans Deũ se amare necessario.

Aristoteles.

9. Maiorque perfectio est in Deo necessitas amãdi seipsum, quam libertas ad non se amandum: quia libertas argueret, aut bonum non esse infinitum, aut cognitionem esse imperfectam: quoniam infinita bonitas perfectè cognita nequit non habere infinitam vim trahendi ad se voluntatem; quia quanto pulchrius, & nobilius est obiectum clarè visum, tantò rapit voluntatem, & libertatem minuit, ac proinde in summo bono perfectè cognito debet esse summa vis rapiendi voluntatem, & consequenter necessitandi: nam aliquando finita bonitas ita repræsentatur absque specie mali, aut boni incõpossibilis, vt necessitetur voluntas ad illam amandum. Neque Deus potest velle suspendere amorem sui propter exercitium suæ libertatis: quia exercitium libertatis amatur, vt exercitio monstretur, nullam esse indigentiam illius obiecti, siue dependentiam ab illo: hoc autem nequit competere Deo respectu sui: quoniam, vt supradixi, quicquid amari potest, meliùs diligitur à Deo, dum amat se ipsum, in quo absque imperfectione est omne bonum formaliter, aut eminenter. Summaque fœlicitas Dei (quæ ipsi necessaria est; quia summum bonum, non potest non esse summè fœlix) importat, saltem pro complemento fœlicitatem, amorem, & fruitionem summi boni.

10. Maior erit difficultas in ostendenda necessitate omnimoda huius amoris Dei erga seipsum, quin sit differens ad eligendum hunc, vel illum amorem sui pro signo priori ad amorem creaturarum. Hoc tamen probant Theologi non obscuri, quia Deus antequam diligat creaturas, habet amorem sui: atqui talis amor nulla ratione potest esse liber; quoniam vt in Deo sit actus liber, debet intelligi aliqua mutatio physica in obiecto dilecto; nam actus liber Dei constituitur inadæquatè per obiectum, quod possit non esse. Hoc tamen fundamentum facile eleuatur, quia procedit ex falsa sententia de constitutione actus liberi Dei, vt posteà demonstrabitur. Habetque manifestam instantiam in scientia media, quæ potuit non esse in Deo.

Proponitur alia difficultas.

Prioris rationis eleuatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. *Altera reiicitur variis modis.*

Secundò probatur; quoniam Deus necessario diligit creaturas possibiles, ergo seipsum. Consequentiam probant, non solum à paritate; sed quia obiectum formale diuini amoris est bonitas Dei eodem indiuisibili actu dilecta formaliter. Deficit etiam in multis hic discursus: tum quia, vt posteà ostendam, Deus non necessariò, sed libere amat creaturas possibiles: tum etiam, quia explicatur ibi ignotum per ignotius: difficilius namque percipitur, Deum necessariò diligere creaturas possibiles, quàm bonum infinitum: tum etiam, quia licèt necessariò amarentur creaturæ possibiles, adhuc non ostenditur, necessarium esse, vt diligantur potiùs hoc numero actu, quam illo virtualiter distincto: tum denique, quia deficit probatio consequentiæ: etenim Deus (vt postea dicam) potest diligere creaturas, quin per actum illum intrinsece ametur diuina bonitas, quamuis vltimò non possit quiescere diuina voluntas nisi in Deo ipso.

12. *Tertia ratio est inefficax.*

Tertiò argumentantur: si Deus seipsum liberè amaret aliquo genere libertatis, productio Spiritus sancti esset libera: nam si hic amor Dei in singulari, qui est principium quò productiuum Spiritus Sancti, esset liber, etiam terminus productus esset liber. Etiam hoc argumentum non vno nomine displicet. Tum quia amor non est principium quò productiuum Spiritus Sancti, quamuis sit principium se communicans quasi actiue, vt posteà dicam *in tract. de Trinit.* Tum secundò, quia cùm Deus non posset suspendere omnem amorem sui, satis perciperetur, si aliud non obstaret eundem terminum exigere, prouenire ab hoc principio, vel alio indeterminate; sicuti hic numero ignis non petit prouenire nisi ab aliquo igne, hoc, vel illo. Patetque contra aduersarios instantia in verbo diuino, quod dicunt, procedere ex cognitione possibilium, quamuis Deus ex se iuxta ipsos non sit connexus cum possibilitate creaturarum, neque cum scientia talis possibilitatis. Aliunde ergo adhibenda est ratio, cur supposita distinctione virtuali inter cognitionem, & amorem, ad quem cognitio dirigit (quam fusè probabo disp. sequente) non possit Deus esse indifferens ad distinctos amores, quibus se diligat.

13. *Probabilis ratio affertur.*

Probanda igitur est assertio primò: ille amor liber procedens à potestate eligendi inter actus omnino æquales, non esset laudabilis in genere moris, vt suppono ex dictis *tract. 1. de Incarnat.* Atqui libertas solùm physica, & non laudabilis moraliter, ita vt actus sit de se incapax laudis in genere moris, Deo repugnat; ergo in Deo non est illa libertas solum physica. Minor probatur; quoniam actus liber, & de se incapax laudis in genere moris est imperfectus, & ideo licèt admittant non pauci, dari posse in creaturis actus indifferentes in indiuiduo, tamen Deo repugnat tendere in obiectum indifferens sub motiuo indifferente; licet possit Deus amare creaturas propter seipsas. Hæc paritas probabiliter suadet intentum; quoniam sicut actus tendens in obiectum honestum absque capacitate laudabilitatis moralis, habet suam physicam bonitatem, ita & actus indifferens in indiuiduo habet bonitatem physicam, quam voluntas causat cum dominio illius actus. Communiter etiã statuunt Theologi, Deum non posse purè omittere, licet admittatur, non repugnare in creaturis puram omissionem liberam; fundamentumque huius asserti desumi solet ex principio nuper posito; quia scilicet repugnat Deo exercitium immediatum libertatis de se incapax laudabilitatis, seu honestatis moralis: omissioni autem repugnat honestas moralis, vt multis probabo *in tract. de Actibus humanis.*

14. *Refutatur responsio.*

Erit tamen, qui contendat, non repugnare Deo exercitium libertatis de se incapax libertatis moralis, & laudabilitatis; quemadmodum non videtur repugnare Deo exercitium immediatum libertatis, quin sit formaliter de facto laudabile in genere moris, vt contingeret casu quo Deus efficaciter imperaret vnum è duobus actibus tendentibus in obiecta æqualia. Hæc tamen responsio reiici potest, quia licet admittatur casus, qui difficultate non vacat, non ideo erunt admittendi in Deo actus formaliter liberi de se incapaces honestatis moralis: nam eo ipso quod actus sit capax libertatis formalis, non debet illi repugnare quod in proprio genere libertatis intelligitur optimum, carenique omni imperfectione. Ab extrinseco verò poterit actus non hãbere illud optimum genus libertatis, quia laudabilitas, quæ ipsi adimitur, reperitur in actu imperante, ratione cuius fit compensatio: Aliter tamen efficacius monstrabitur assertio *sect. sequenti.*

Sectio IV.

Aliter monstratur, Deum necessario se diligere absque indifferentia pro illo signo ad hunc, vel illum amorem.

1. *Efficacior probatio.*

Deus in signo sequenti ad cognitionem essentialem seipsum amat, antequàm Filius, & Spiritus Sanctus intelligãtur producti. Sed ante illas productiones non est in Deo actus liber, igitur Deus habet amorem sui nullo modo liberum. Maior est certa; quia postquàm diuina natura se cognoscit perfectissimè, nihil impedit amorem sui. Præsertim cùm præcipuum complementum diuinæ beatitudinis sit amor, & gaudium, & diuinæ processiones debeant esse voluntariæ; quia perfectius procedunt, quæ voluntariè procedunt. Vnde *in tract. de Trinit.* ostendemus, Verbum voluntarie fuisse genitum, quia volitio se habet aliquo modo antecedenter ad productionem Filij, vt aduertit Caietan. *1. p. quæst. 7. art. 2. post Scotum in 1. dist. 6. col. 2.* Proceditque Spiritus Sanctus ex amore se tenente ex parte principij, ac proinde amor intelligitur in Patre, & Filio pro priori. Hęc ex Conciliis, Patribusque probanda sunt *in dict. tract.* Restat probandum, omnem volitionem liberam Dei supponere personas iam constitutas. Hanc propositionem ostendam ex Sacris literis, & Patribus *in tract. de Trinit.* Modò ratione probatur; quoniam aliter secunda, & tertia persona Trinitatis non dicerentur libere amantes per tale decretum, quoniam decretum illud priùs esset in Patre, quam in Filio, aut Spiritu Sancto, & ex suppositione quod esset in Patre, non posset non esse in aliis personis, ac proinde alię personæ nõ dicerentur libere amare, quoniã nõ amarẽt, nisi ex suppositione quod Pater amaret, & ex illa suppositione non posset decretum non existere in ipsis. Ita si noster animus pro priori ad existentiam corporis liberè amaret, non diceretur homo liberè amare, licèt quoad animam liberè amaret. Haud aliter licèt Christi humanitas pro priori ad vnionem hypostaticam habuisset indifferentiam ad operandum liberè, & peccandum, non diceretur Christus potens peccare, quia subsistentia Verbi non petit præcedere opera

Caietanus Scotus.

Omne decretum liberum supponit Personas iam constitutas.

Nota incommoda quæ feruntur contrariæ sententiæ.

operationem prauam, neque Christus diceretur meruisse de congruo vnionem hypostaticam, licèt humanitas pro priori ad illam vnionem meruisset illam. Similiter licèt humanitas pro priori desiderasset vnionem, non diceretur Christus illam desiderasse, aut illam meruisse non condignè, sed solùm de congruo, aut Christi meritum esse valoris solum finiti. Rursus, libera Dei decreta supponere personas iam constitutas, patet ex decreto Dei de remunerandis meritis Christi vt præuiisis ordine executionis. Nos etiam quotidie petimus, & Ecclesia postulat exaudiri à Patre per Iesum Christum.

2. *Ratio à priori.*

Ratio à priori est, quia vt persona dicatur liberè operans, debet persona præcedere operationem: nam personæ libere operanti imputatur per modum vnius libera operatio, & suppositum punitur propter culpam, & ideò debet dici potens impedire illam, ac proinde pro priori debet existere suppositum cum potestate illam impediendi. At verò operatio necessaria poterit tribui personæ, quamuis pro priori non existat subsistentia; quia vt detur denominatio amantis necessariò in persona, sufficit, si natura dicatur amans necessariò, & illa operatio petat illam personalitatem: sic enim persona dicitur amans necessario ex suppositione, quòd amor est in natura: at verò persona non potest dici potens non amare ex suppositione quòd amor sit in natura, ac per consequens non potest dici potens amare liberè ex suppositione quòd amor sit in natura. Sic etiam secunda, & tertia persona dicuntur priùs cognoscere, quàm amare per amorem etiam necessarium, ratione prioritatis, quam habet cognitio, provt in natura respectu amoris. Tamen ex illa suppositione non descendit in personam denominatio amantis liberè, quia amor adueniens, ex suppositione quòd existat in natura, aduenit necessariò, & ideo persona illa nequit dici potens non amare. Denominatur tamen persona priùs cognoscens, quàm amans necessariò, quia cum amore coniungitur in persona cognitio dirigens ad amorem. Quia tamen cum amore nequit coniungi carentia amoris, ideo ex suppositione quòd natura amet, nequit dici persona amans cum potestate non amandi, & consequenter non diceretur liberè amans.

3. *Tertium fundamentum, cum duabus confirmationibus.*

Tertiò; Non minus est necessitatus Deus ad se amandum pro illo signo immediato, quàm ad generandum Filium, vel spirandum Spiritum Sanctum in alio sequenti signo: Atqui non sunt possibiles plures Filij diuini, vel plures Spiritus S. nec in Patre est libertas, vt velit gignere potiùs hunc Filiũ, quàm illum; ergo neque in ipso est libertas, quâ eligat se amare hoc amore potiùs, quàm illo. Confirmatur; quia non esset, cur potiùs essent possibiles plures illi amores virtualiter distincti circa idem obiectum adæquatum, eodem modo comprehendentes illud, & inter se incompossibiles, & non essent possibiles plures Filij diuini æquales, & incompossibiles. Vnde oritur secunda confirmatio; quia etiam in Deo essent possibiles circa omnia obiecta creata infiniti actus amoris, eodem modo tendentes in obiecta illa, & inter se incompossibiles: hoc autem admitti non potest: tum quia non apparet, vnde proueniret illa incompossibilitas: tum etiam, quia non esset, cur potiùs essent possibiles infiniti illi actus liberi, quam infiniti actus scientiæ liberæ, aut mediæ, tendentes eodem modo in idem obiectum, ita vt determinatio huius præ illo penderet à diuino beneplacito.

4. Propter ista tamen non negamus, Deum aliquo amore sui orto ex visione beatifica liberè se amare, & laudabiliter in genere moris: ostendemus enim in hoc tractatu, Deum per actum liberum ordinare iustificationem, & salutem hominum in gloriam Christi, & vltimatè in bonitatem Dei increatam. Libera quoque diuina complacentia amatur vt bona diuinæ naturæ, quoniam ipsi est conueniens, & consequenter amatur per actum liberum diuina natura, vt finis *cui*. Sunt tamen ingeniosi, ac satis docti Moderni asserentes, non posse actus liberos Dei tendere formaliter in Deum ipsum; quemadmodum summa veritas non cognoscitur à Deo formaliter, & directè per scientiam liberam creaturarum, quæ comprehendat Deum contingenter. Hoc tamen placitum mihi est inintelligibile, quoniam exploratum est diuinam bonitatem formaliter diligi à Deo actu libero: nam libero actu diligit Christum Dominum vt compositum ex Verbo, & humanitate, & prout est Filius Dei naturalis in quantum homo, ac proinde per illum actum liberum Deus diligit non solum humanitatem, sed etiam ipsam Verbi personalitatem, vt sanctificantem, seu perficientem humanitatem. Vnde illud Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: intelligitur de Christo vt homine, vt constat ex Adriano Papa in Concil. Francofordiensi. Diligiturque Christus amore amicitiæ ratione gratiæ habitualis, & ratione sanctitatis increatæ, sicut diliguntur iusti amore amicitiæ ratione gratiæ habitualis, quin possit excogitari discrimen. Deus etiam complacet sibi in Christi operibus vt habẽtibus infinitum valorem, & vt sic inuoluunt formaliter diuinam personam, quæ tribuit valorem formaliter operibus. Postea etiam monstrabo Deum formaliter seipsum amare nobis, licet motiuum, & finis vltimus sit sola diuina bonitas.

Quæ ratione Deus liberè se amet.

Noua cogitatio reiicitur.

Matth. 3.

Adrianus.

5. Quod opponitur nobis ex scientia libera Dei, quam aiunt non tendere in Deum, nullius est ponderis. Primo; quia præsto esset discrimen iuxta communem sententiam: etenim creatura per se ordinatur in Deum, tanquam in finem, & conducit ipsa ad complacentiam Dei; non tamen conducit vt in ipsa Deus comprehendatur, quia non est medium sufficiens, vt in ipsa ita Deus videatur, & dum Deus cognoscitur præcisè in creatura, erit ipsa obiectum primarium; Deus autem secundarium. Secundo respondetur iuxta ea, quæ dixi *in tract. de Scientia Dei*, dum cognoscit Deus seipsum in creaturis, habere notitiam comprehensiuam sui, non quia illud medium sit sufficiens ad hoc; sed quia perfectio diuini intellectus supplet immediatè defectum medij. Sic etiam diuina decreta cognoscuntur per scientiam liberam vt existentia, & illa scientia est comprehensiua decreti, & consequenter attingit clarè & perfectè omnes diuinas formalitates.

6. *Amor Dei erga seipsum laudabilis in genere moris.*

Inquires tamen, qua ratione ille amor, quo Deus diligit liberè seipsum, sit laudabilis in genere moris: siquidem Deus habet necessitatem diligendi seipsum perfectissimè; quòd autem se diligat potiùs hoc actu, quàm illo non videtur conducens ad laudabilitatem moralem. Responderi potest, Deum non esse necessitatum, vt se amet duplici illo amore, & ideo secundus amor physicè liber, est pariter laudabilis in genere moris quoad substantiam ipsius actus. Cæterùm contra responsionem opponi potest ex iis, quæ docuit Cardinalis de Lugo *de Incarnat. disp. 27. §. 3.* agens de libertate Christi Domini: quoniam Deus non potest non absolutè diligere seipsum: quòd autem se diligat

Obiectio petita. Cardinal. de Lugo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diligat vno, vel duobus actibus, parum referre videtur ad laudabilitatem; quemadmodum si Christus non posset non acceptare mortem, non multum referret ad meritum circa substantiam si duplici actu illam acceptaret, nec ideo meritoriè diceretur mori.

7. *Illi datur plene satisfactio.*

Respondeo, mihi certum esse, si Christus posset non diligere Deum nouo actu amoris, nihil auferre, nihil laudabilitatis adimi ipsi actui, eo quod per alium actum non posset non diligere Deum: nam secundus actus (idem, proportione seruata, dicendum est de Deo in casu argumenti) non est exercitium, per quod causet voluntas id, ad quod est necessitata, sed potiùs vltra exercitium necessarium superadditur nouum exercitium liberum tendens in Deum ipsum laudabiliter. Quia tamen ratione alterius amoris necessarij non posset voluntas odio habere obiectum, ex hoc capite aliqualiter posset diminui laudabilitas, sicuti extenuatur, quando deficit libertas contrarietatis. Simileque non est, quod obiecit Lugus ex casu, in quo Christus non posset non acceptare mortem, illamq; acceptasset duobus actibus cum sola necessitate acceptandi per vnicum. Etenim disparitas in promptu est, eo quòd amor Dei non respiciat aliquem effectum ad extra, qui deberet dici meritorius, sumpta denominatione à facultate impediendi ipsum effectum absolutè, sed amor ille liber Dei in se sistit, & perinde se habet, ac si non esset alter actus necessarius. At verò in alio casu, quia Christi mors impediri non posset, non diceretur mors ipsa meritoria quoad substantiam, quamuis meritorius esset internus ille affectus liberè acceptans mortem independenter à necessitate Christo imposita, quamuis ille affectus non denominaret liberam, & meritoriam mortem ipsam, quoniam mors impediri non poterat à Christo, quamuis affectus qui dicitur laudabilis impediri posset. Exemplum magis idoneum afferretur, si quando in Christo esset necessitas patiendi aliquem dolorem in corpore, ipse voluntariè, & omnino liberè sustineret nouũ dolorem similem: nam tunc nouus dolor liber diceretur meritorius quoad substãtiam talis doloris, eo quòd dolor ille poterat impediri. Idem est, si aliquis iustus esset necessitatus elicere primum gradum intensionis amoris erga Deum: nam si omnino liberè eliceret simul alios gradus, tales gradus essent laudabiles, & meritorij in genere moris, nec minus mereretur ille homo per secundum gradum, vel tertium, quàm si non esset necessitas eliciendi primum, si aliunde independenter à necessitate eliciendi primum gradum deesset libertas contrarietatis.

8. *Explicatur primus modus, quo Deus se posset diligere laudabiliter.*

Diuersimode poterit Deus seipsum diligere amore laudabili in genere moris: Primò amando sibi tanquam fini *cui*, bona extrinseca per modum finis *qui*: nam Deus, non solùm amat sibi suum esse, & perfectiones necessarias, aut liberas quoad denominationem, sed etiam bona extrinseca, quæ sibi proueniunt à creaturis, nempe honorem, gloriam, & cultum, laudabileque Deo est eligere sibi melius obiectum, cùm possit eligere minus bonum, quia licet Deus his bonis extrinsecis non egeat, tamen in aliquibus obiectis diuinæ perfectiones magis relucent, & illa obiecta absque indigentia ex parte Dei magis decent Deum; ideoque nisi aliunde compensaretur dignitas laudis, ita vt quilibet actus Dei sit summè laudabilis, actus tendens in obiectum melius esset laudabilior. Est igitur laudabilis in Deo ille actus, dum sibi vult obiectum melius, cùm posset velle minus bonum; quoniam sic extensiuè magis amatur Deus, quia ipsi amatur maius bonum ipsius.

9. *Secundus modus, quo amor ille esset laudabilis.*

Secundò, potest Deus seipsum liberè diligere in genere moris, amando obiecta creata vt conducentia ad diuinam complacentiam, seu gaudium de existentia ipsorum obiectorum creatorum, vel de carentia existentiæ ipsorum, quatenus per carentias manifestatur independentia Dei à creaturis, nullaque indigentia. Quia tamen Deus magis gaudet de existentia vnius obiecti, quam alterius, ideo potest intendere maiorem complacentiam. *Sic plus gaudet super vno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.* Luc. 15. Quod magis explicatur Matth. 18. *Gaudet super ea magis, quam super nonaginta nouem, quæ non errauerunt.* Luc. 15. Matth. 18.

10. *Tertius modus adstruendi laudabilitatem illius actus.*

Tertiò, Possunt amari obiecta creata materialiter propter Deum, quin ordinentur ad diuinam complacentiam; quia amantur, eo quod in ipsis resplendet diuina bonitas, quatenus illam participant, ita vt non amentur propter se, sed propter bonitatem infinitam, cuius sunt quædam participationes. Sic adoramus aliquod obiectum propter excellentiam, quæ non est in ipso, vt imaginem adoramus propter excellentiam exemplaris, & sicut omnis adoratio debet esse propter aliquam excellentiam, ita omnis amor debet esse propter aliquam bonitatem; vnde sicut possumus adorare aliquod obiectum propter excellentiam, quæ non est in ipso, ita potest amari obiectum propter formalem bonitatem repertam in alio, ita vt ratio diligendi sit aliena bonitas. Ita qui amat Petrum vt amicum, potest amare filium eiusdem Petri, quia filius est amici, ita vt ratio diligendi sit amicus: & ita per charitatem Theologicam potest amari iustus, quia participat diuinam naturam, ita vt ratio formalis diligendi, non tam sit participatio ipsa diuinæ naturæ, quam ipsa diuina natura; quia potest Deus amari, dum amantur res non propter ipsas; sed quia ad Deum pertinent.

11. *Obiectio.*

Obiicitur nobis, nullum amorem Dei erga seipsum posse liberum esse, & laudabilem moraliter; quia amor Dei semper sequitur visionem beatificam sui; sed Deus vt clarè visus terminat semper amorem necessarium: nam bonum infinitum clarè visum non relinquit motiuum sufficiens ad suspendendum amorem. Respondeo; Deus à seipso visus terminat amorem omnino necessarium, quo amatur diuina bonitas necessaria; non tamen terminat necessarium amorem, quo Deus amet sibi bonitatem creatam; quoniam creata bonitas coram Deo est, quasi non sit: Quid enim necessariò quærat sibi, qui nullare indiget, vt argumentatur Bernardus *Serm. 2. de S. Victore*: quia nimirum eminenter continet omnia, sibi ipse sufficit. Immo neque Beati necessitantur physicè ad volendum Deo melius obiectum: necessitantur tamen moraliter ratione diuini beneplaciti: quia vehementia amoris erga Deum illos moraliter necessitat ad amandum Deo, quod magis illi placet. Non tamen necessitantur physicè, quia Deus sibi specialiter complacet in morali honestate nostrorum actuum; quæ honestas periret, si Beati physica necessitate obiecta honestiora eligerent. Neq; Deus in iis, quæ ipsi ab homine offeruntur tam æstimat effectum, seu opus externum, quam affectum; affectum autem propter moralitatem, quæ libertatem includit, magni æstimat. S. Bernardus.

12. *Nota in hanc rem discrimen inter Deum & creaturam.*

Quare differentia maxima est Deum inter, & hominem; quia Deus, siue amet sibi melius obiectum, siue minus bonum, æquè se amat simpliciter; quia

quia semper adimplet suum maius beneplacitum: etenim si eligat obiectum minus bonum, in illo sibi magis complacet. At verò creatura, dum non eligit obiectum melius, minus Deo placet: quoniam Deus magis sibi complacet in illo obiecto meliori. Quod si Deus nobis consuleret, vt modo eligeremus obiectum de se minus bonum, operaremur rectius eligendo obiectum illud de se minus bonum; quia tunc ratione maioris diuini beneplaciti obiectum illud redditur melius: regula enim nostræ maioris perfectionis est maius diuinum beneplacitum.

13. *Christus meruit per amorem Dei ortum ex visione, etiam quâ fertur in Deum.*

Ex dictis fit, actum amoris Dei quem elicuit Christus, dum viator esset, quamuis oriretur ex visione beatifica, potuisse esse meritorium, etiam quâ fertur in Deum, & non tantùm, quâ fertur in bona creata: quia per illum actum amantur Deo bona extrinseca maiora, seu meliora ex complacentia in Deo ipso cum potentia amandi ipsi minora bona: amare autem alicui ex complacentia in ipso maius bonum, cùm potuerit eligi minus bonum, est magis amare ipsum, cui maius bonum amatur, vt per se notum est. Quare etiam Deus, dum sibi vult bona extrinseca maiora, habet actum laudabilem in genere moris, etiam quatenus talis amor in Deum fertur, & oritur ex perfectissima Dei comprehensione: quia amare alicui maius bonum, cùm possit amari minus bonum, est aliquo modo, saltem extensiuè, magis amare naturam illam, cui amatur maius bonum. Neque est inconueniens admittere in Deo maiorem amorem sui extensiuè, & secundum quid: nam duplex comprehensiua cognitio est maior comprehensio extensiuè, & nihilominus (vt *in tract. de Scientia*, monstraui) dantur actus in Deo virtualiter distincti, comprehensiui eiusdem diuinæ naturæ. Quia tamen Deus nulla ratione eget illo maiori bono creato, & in se formaliter, vel eminenter habet omne bonum, poterit nolle illud maius bonum creatum, & absolutè nolle existentiam cuiusuis boni creati, si neque est summè fælix.

Disputatio II.

An diuina volitio distinguatur virtualiter à natura diuina, seu cognitione, quâ Deus se comprehendit.

Probavi in præcedenti tractatu naturam diuinam non distingui virtualiter intrinsecè à cognitione, quâ Deus seipsum intuetur, quamuis ratione nostra differant, & natura sit prior cognitione. Modò agimus de distinctione virtuali intrinseca inter prædictam intellectionem, & volitionem, vi cuius ante operationem nostri intellectus vnum prædicatum conuenit à parte rei intellectioni, quod volitioni non conuenit. Hanc virtualem distinctionem inter diuinam intellectionem, & volitionem plures Iuniores non leuibus innixi fundamentis diffitentur, nos tamen efficaciter probare molimur.

Sectio I.

Auctoritate, argumentoque Theologico efficaciter suadetur virtualis distinctio inter diuinam cognitionem, & amorem necessarium.

1. Probatur communiter assertum; quia Verbum diuinum procedit per intellectum ex vi processionis à parte rei, siue per intellectionem; nõ autem per voluntatem, siue volitionem: secus verò Spiritus Sanctus qui non per intellectum, siue intellectionem, sed per voluntatem, siue amorem procedit, & ideo Filius dicitur Sapientia genita Eccl. 24. & Verbum Ioann. 1. At Spiritus Sanctus dicitur amor, seu charitas. Propter quod Augustinus *lib. 15. de Trinitat. cap. 17.* & priùs *lib. 9. cap. 12.* dixit: *Sicut Dei Verbum Filium esse, nullus Christianus dubitat, ita Charitatem esse Spiritum Sanctum.* Videantur Concilium Toletanum 11. *cap. 1.*, Vvormacience *in Confessione fidei*, Lateranense sub Martino V. *consultat. 2.* Aiuntque Concilia & Patres, non solum Filium procedere per intellectum, & Spiritum Sanctum per voluntatem, sed secundam personam procedere per cognitionẽ, & tertiam per amorem, & ideo Filius dicitur à Patribus Sapientia genita de Sapientia generante, & Spiritus Sanctus, dicitur amor, quia Pater & Filius diligendo se producunt Spiritum Sanctum. Hoc autem à parte rei est verum, & debet intelligi, non tantùm materialiter, & concomitanter, sed formaliter, & per se: alioqui re vera Pater non magis produceret Filium intelligendo, quàm amando, nec Pater, & Filius magis producerent Spiritum Sanctum amando, quam intelligendo; siquidem volitio non minùs comitatur productionem Filij, quàm intellectio, neque esset, cur Patres dicerent: *Summus Pater Verbum suum seipsum cogitando genuit.* Ita Augustinus *lib. de Cognit. veræ vitæ, cap. 16. & lib. 15. de Trinit. cap. 14. Pater dicendo se producit Verbum.* Anselmus *in Monolog. cap. 32. Quis neget, summam Sapientiam, cùm se dicendo intelligat, gignere consubstantialem sibi similitudinem?* 1. Eccles. 24. Ioan. 1. Augustin. Concil. Tolet. Concil. Vvormacienſ. Concil. Lateran. Augustin. Anselm.

2. Hinc est, vt testimonia Sacræ Scripturæ in quibus Filius Dei dicitur Sapientia Patris, ad peculiarem rationem procedẽdi ipsius Verbi referenda sint, vt referuntur à Sixto Papa 11. *in Epist. 1. ad Gratum Episcop.* quæ habetur post Carthaginense Concilium *tom. 1.* & ab Orientalibus Episcopis *can. 5.* vt videri potest apud Hilarium *lib. de Synodis, col. 8.* Manifestumque est, Verbum diuinum potiùs, quàm Spiritum Sanctum dici propriè Verbum: nam illud Ioann. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt*, ac deinde: *Verbum caro factum est*, dirigebat ad dandam notitiam diuinarum personarum, præsertim filij, qui caro factus est, & ideo vsus est Ioannes vocabulo proprio non conueniente Spiritui Sancto. Propter quod Cyrillus *lib. 7. Thesauri, c. 1.* dixit: *Vt hoc nomen quasi proprium Filij elegisse videatur: In principio*, inquit, *erat Verbum, & Verbum erat &c. Vides, quomodo ipsum esse Filij secundum naturam hoc nomen significet.* Quod si in vocabulo, toties ibi repetito ad declarandam secundam personam Trinitatis fas esset recurrere ad sensum improprium, & metaphoricum, etiam liceret ibi sumere carnem, siue humanitatem impropriè: neque magis illis vocibus declararetur, Hilarius. Ioan. 1. Cyrillus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatetur, secundam personam assumpsisse carnem, quàm aliis metaphoricè exprimentibus personam Filij. Neque idem Ioannes *in sua* 1. *Canon. cap.* 5. dicere: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus*, nisi tanta proprietate foret Verbum, qua Pater est Pater, & Spiritus Sanctus est Spiritus Sanctus: ideóque Patres, eo quòd Filius sit Verbum, colligunt procedere ex mente, seu intellectu. Legatur Irenæus *lib.* 2. *aduersus hæreses, cap.* 48. At Spiritus Sanctus non est Verbum; quia Consilia expresè dicunt, solum Filium esse Verbum, & Verbum esse relatiuum ad Patrem.

Ioan. 1. Can.

Irenæus.

3. Ex iis principiis colligitur virtualis distinctio inter diuinam intellectionem, & amorem: quoniam Verbum postulat procedere per intellectionem. Atqui Spiritus Sanctus non per intellectionem, sed per amorem procedit, & ideo à Patribus appellatur dilectio, seu amor; quia est terminus productus per volitionem. Neque dixeris, secundam personam procedere per intellectum, non verò formaliter per voluntatem, non quia intellectio, potiùs quàm volitio sit principium Verbi, siue quia secundæ personæ communicatur cognitio essentialis formaliter; non vero volitio, sed quia secunda persona ex vi suæ relationis est quædam intellectio notionalis, & Spiritus Sanctus amor quidam notionalis ex vi suæ processionis: non, inquam, hæc dixeris: quoniam dum Patres aiunt, filium esse eandem sapientiam, & intelligere Patris, supponunt, non esse aliquam sapientiam diuinam distinctam à Patre. Neque putandum est, Patrem seipsum cognoscere per scientiam absolute distinctam à Patre, sicuti Filius à Patre distinguitur, neque posset Pater non scire per illam scientiam; quia ipsa natura diuina redderetur propriè cognoscens per illam noticiam, & consequenter omnes tres personæ per illam cognoscerent: non enim aliter de facto omnes tres personæ redduntur cognoscentes per notitiam essentialem, nisi quatenus natura diuina redditur cognoscens. Neque ipsæ personalitates, provt naturam diuinam non includunt, possunt dici cognoscentes aut amantes: alioqui essent in Deo plures intellectus, & voluntates: quoniam Verbum, & persona intelligens non posset non esse amans, & tertia persona amans, non posset non esse intelligens, & noua scientia exigeret nouum amorem in Filio, & nouus, notionalisque amor in Spiritu Sancto non posset non exigere scientiam notionalem.

Primum fundamentum.

Occluditur euasio.

Implicat notionalis intellectio à Patre distincta, & consimiliter notionalis amor.

4. Neque ad penetrandam Trinitatem per se, & immediatè ponenda est in Deo duplex scientia, quarum vna sit essentialis, & altera notionalis: nam Deus per essentialem notitiam omnia penetrat, & comprehendit, alioqui essentialis notitia non esset sufficiens, vt Deus penetraret obiecta. Neque posset admitti illa scientia notionalis in Filio, quin in Patre, & Spiritu Sancto daretur: alioqui plus scientiæ esset in Filio realiter, quàm in Spiritu Sancto, & in Patre. Et quia scientia Filij deberet procedere à scientia Patris, etiam in ipso Patre deberet dari scientia relatiua. Et quia scientia essentialis reperta in ipso Patre est comprehensiua ipsius Patris, superfluè ponitur in ipso Patre alia scientia, per quam cognoscatur diuina natura, & ipse Pater in seipso. Dices, pro illo primo signo scientiæ essentialis non cognosci relationem Patris in se ipsa, sed in natura; quia non existit in se pro illo signo, sed pro posteriori, & ideo necessariam esse scientiam, per quam cognoscatur Paternitas in seipsa. At hæc

Infertur alia absurda.

Responsio.

responsio sustineri non potest, quia inde fieret, debere aduenire nouam scientiam relatiuam in Patre post signum existentiæ Filij, & iterum esset, non solùm in Patre, sed etiam in Filio noua scientia relatiua, post quam Spiritus Sanctus intelligeretur in se existens. Et adhuc non apparet, cur notitia illa debeat potiùs esse notionalis, quàm essentialis. Præsertim, cùm deberet æquè omnes tres personas denominare cognoscentes, quia non cognoscit personas, nisi quatenus natura cognoscit, eo quòd ipsa personalitas, provt differt à natura, non sit cognoscitiua, nec volitiua.

Refutatio responsionis.

Est etiam insufficiens illa responsio ad declarandum, cur potiùs secunda persona Trinitatis dicatur procedere per intellectum, quàm tertia. Quod sic manifesto: Non posset esse relatiuus amor in Spiritu Sancto quin etiam in ipso esset relatiua cognitio: nam cognitio essentialis sufficienter suam vim exercet in ferendo amorem essentialem, adæquatè correspondentem cognitioni: ergo etiam in Spiritu Sancto esset scientia relatiua: Atqui propria, & formalis scientia realiter producta, nequit non prouenire formaliter ab intellectu producente; ergo illa formalitas cognitionis relatiuæ reperta in Spiritu Sancto procedit per intellectum formaliter, & consequenter Spiritus Sanctus non minùs procederet per intellectum, quàm per voluntatem. Haud aliter Filius deberet procedere pariter per voluntatem: nam Filius cognoscens relatiuè deberet etiam amare relatiue. Immò iuxta sententiam, quam impugnamus, deberet eadem formalitas virtualiter indiuisibilis esse cognitio, & amor: Atqui amor non producitur, nisi per voluntatem formaliter provt amor est, vt euidenter apparet; ergo Filius in diuinis non minus procederet per voluntatem, quàm per intellectum.

5. *Alia dubitantur commoda.*

6. Ex quo etiam fieret, admittendos fore in diuinis tres intellectus realiter inter se distinctos, & tres voluntates. Nam Verbum procedit realiter, tanquàm à principio *quo*, à formalitate realiter distincta ab ipso Verbo, vt probabitur latè posteà *in tract. de Trinit.* ac proinde personalitas Patris esset intellectus relatiuus, cui corresponderet relatiua voluntas, à qua procederet volitio relatiua, quà talis esset: Deinde non posset non esse in Filio intellectus relatiuus, & relatiua voluntas: nam amor relatiuus repertus in Spiritu Sancto procederet à voluntate relatiua Filij, & quia illa formalitas amoris deberet pariter esse cognitio, non posset non procedere per intellectum. Fieret etiam, illam cognitionem notionalem pariter esse notionalem, & non esse notionalem; quia quicquid pertinet ad perfectè cognoscendum obiectum, debet esse essentiale: nihil enim est in scientia Patris, quod non sit in Filio. Propter hoc meritò aiunt communiter Scholastici, *dicere* notionaliter, acceptum provt proprium Patris, non esse idem, quod intelligere, quamuis includat essentialiter intelligere, & verum sit affirmare, quòd ipsum dicere sit intelligere, sicut est verum affirmare, quòd Verbum est Sapientia, quamuis Verbum includat personalitatem virtualiter distinctam à sapientia.

7. Ex quo etiam deduci posset, Spiritum Sanctum esse Verbum, & Filium intelligendo producere Verbum. Etenim vt scripsit Cyrillus Alexandrinus *lib.* 1. *in Ioan. cap.* 5. *Filius appellatur Verbum, ac Sapientia, quoniam ex intellectu immediatè atque indiuisibiliter est.* Vnde Verbum non magis propriè diceretur imago Patris, quàm Spiritus Sanctus, neque

Cyrillus Alexan.

neque esset ratio discriminis inter vtramque processionem, sed potiùs prima persona totas suas vires effunderet in vnam personam, & superfluè multiplicaret aliam, sicut non multiplicatur quarta persona Trinitatis: quoniam primaria intentio producentis esset communicare intellectionem, & amorem secundæ personæ, quæ procederet formalissimè per intellectum, & voluntatem, & eadem formalitas tam in persona producente, quàm in producta, esset intellectio, & amor. Consequenter non posset assignari ratio, cur Spiritus Sanctus procederet, non solùm à Patre, sed etiam à Filio, neque posset afferri sufficiens fundamentum prioritatis inter vtramque processionem. Producitur secunda persona à Patre, vt altera persona sit æquè sapiens, & vt detur reciprocus, & mutuus amor suauissimus & perfectissimus. Quia tamen Verbum non producitur à Patre, vt sit sapiens, & habeat in se perfectum amorem, sed ex fœcunditate, & in Deo prius est intelligere, quàm amare, ideo prior est processio per intellectum, quàm per voluntatem.

8. Neque dicas, sufficienter intelligi vnam processionem esse per intellectum, & aliam per voluntatem; quamuis independenter à nostris conceptibus non sit prior in Deo intellectio, quàm amor etiam virtualiter; quia poterit Pater primariò intendere communicare illam formalitatem, qua repræsentat obiectum, & correspondet aliis cognitionibus, quæ non sunt volitiones formaliter, & secundariò, siue in secunda productione intendit communicare eandem formalitatem, provt amor est, siue impulsus in obiectum & provt correspondet aliis tendentiis affectiuis distinctis à cognitionibus: Non, inquam, hæc euasio sustineri potest: quoniam si independenter à nostris conceptibus nullus est ordo inter cognitionem, & amorem, non erit, cur primariò Filio communicetur illa formalitas, vt cognitio est, & secundariò, vt amor est; neque erit, cur detur ordo inter diuinas processiones reales, & ex vi secundæ processionis realis communicetur primariò, siue formaliter ex vi intentionis illa formalitas, vt amor est, secundariò verò, vt cognitio est. In nostra verò opinione ratio in promptu est; quia nimirum omnino independenter à nostris conceptibus prior est virtualiter cognitio, quàm amor, & consequenter prior debet esse processio per intellectum, quam processio per voluntatem.

Reiicitur aliud responsum.

Intendit Pater communicare Filio, non solùm intellectionem, sed etiam amorem, at verò ipsamet intellectio ratione sui primariò intendit seipsam communicare, & quia à parte rei virtualiter est prima operatio vitalis, intendit, vt communicetur per primam productionem realem vitalem perfectissimam, vi cuius debet communicari omnis scientia, quæ est in dicente. Cumque stat, vt ipsa persona Patris intendat etiam communicare eidem personæ amorem, quia intendit, vt sint duæ personæ, non tantùm cognoscentes; sed etiam amantes, & vt non desit suauitas amoris reciproci. Et quia intenditur à Patre hæc suauitas amoris mutui, *& debet dari secunda processio per voluntatem*, debet secunda processio esse, non solùm per amorem, sed per suauitatem amoris mutui, & ideo Spiritus Sanctus per se requirit ex vi suæ processionis duas personas spirantes se mutuò suauissimè diligentes. Hinc est, vt Spiritus Sanctus æqualiter procedat ab vtroque, quia procedit à duabus personis vt se mutuò diligentibus. Modus itaque se habendi ex parte principij communicatiui deter-

Ex ordine Diuinæ intellectionis, & amoris inter se habentur di-

minat modum productionis, & quia cognitio se habet vt radix volitionis independenter omnino à nostris conceptibus, ideo est prior processio per intellectum, quàm processio per voluntatem. Et quia secunda operatio vitalis, quæ est amor, petit esse per modum amoris reciproci, mutui, & perfectissimi, ac suauissimi, ideo ante realem processionem per voluntatem debent præintelligi duæ personæ se mutuò suauissime amantes. Intenduntque Pater, & Filius, vt Spiritus Sanctus intelligat, & amet, non quidem ex indigentia amoris reciproci; quia iam præintelligitur amor reciprocus, sed ex summa fœcunditate amoris reciproci: sicut Pater producit Filium, non ex indigentia, vt se perfectè intelligat, aut amet, sed ex fœcunditate, vt detur alteri summa sapientia, & summus amor, & sic sit amor mutuus. Vnde Spiritus Sanctus, ex vi suæ processionis est summa fœcunditas amoris reciproci, & ideo vltimum vinculum mutui amoris.

uersitas, & & ordo Diuinarum processionum.

10. Ex ordine igitur, quem seruant inter se intellectio, & volitio, probandus est ordo diuinarum processionum, & cur non sit tantùm vnica processio, quæ sit per intellectum, & voluntatem: At in opposita sententia vix intelligitur, cur vnica processio non exhauriat, & adæquet totam vim, & latitudinem intellectionis, & volitionis. Et quamuis essent plures processiones, non deberent seruare ordinem, sed concomitanter se haberent, & vtraque esset Filius. Petenda igitur est ab aduersariis aliqua ratio orta ex naturis rerum, cur nó sit tantùm in diuinis vnica processio: cur, si plures sint, tantùm debeant esse duæ? cur potiùs prima dicatur esse per intellectum? cur secunda processio dicatur potiùs per voluntatem, quàm per intellectum? Neque valet dicere, scientiam, & voluntatem ratione nostra distingui in Deo, & hoc sufficere, vt pro aliis signis dentur diuersæ processiones reales, quarum prior sit per intellectum, & posterior per voluntatem, non inquam, hoc est ad rem; quoniam nostra distinctio rationis, nisi fundetur in formalitatibus distinctis de se virtualiter, insufficiens omnino est ad fundandam illam diuersitatem processionum: alioqui alia attributa, vt Omnipotentia, & Bonitas fundarent alias processiones.

11. Dicat quis, non sufficere quamcunque distinctionem rationis, vt fundetur processionum diuersitas, sed necessarias esse immanentes operationes, ratione nostra distinctas, & non esse in Deo alias operationes immanentes præter intellectionem, & volitionem. Sed contra est; quoniam omnipotentia ratione nostra procedit à natura diuina, sicuti amor procedit à cognitione, & à natura in illa sententia: ideo enim amor, qui virtualiter intrinsecè est in illa sententia natura diuina, dicitur procedere à diuina natura ratione nostra; quia ratione nostra prius est esse, & cognoscere, quam velle; sed etiam ratione nostra prius est esse, quàm posse proximè operari, ergo ratione nostra illa potentia proxima prouenit à natura. Audiantur verba Iustini, seu cuiuslibet alterius auctoris illius libri in reprehensione responsionis à Gentibus, datæ ad tertiam interrogationem seu quæstionem Christianorum: *Voluntas ineſt in essentia, & ex essentia prodit, essentia verò non ineſt, nec prodit ex voluntate.* Vbi non loquitur de actuali volitione, sed de voluntate in actu primo, & illam distinguit à natura, & consequenter etiam ratione nostra distinguit omnipotentiam à natura. Porrò distingui ibi hæc duo, voluntatem, &

Ex distinctione virtuali scientiæ, & amoris in Deo foret, vt alia attributa fundarent diuersas processiones.

Iustinus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& velle patet ex iis: *Quod si nulla ratione fieri potest, vt idem sint velle, voluntas, & qui vult, perspicuum est*, &c. Qua etiam ratione Marius Victorinus *lib. 2. aduersus Arium: Qui dicit omnipotentem, vel bonum, vel in finitum, non substantiam sed qualitatem dicit.* Basilius *lib. contra Eunomium*, ante medium: *Quonam pacto non deridendus, si creandi virtutem substantiam esse dicat.* Nissenus *lib. Quod non sint tres Dij*, concludit: *Dicimus enim v. g. numen esse potens, & c. tamen illud significat, quod natura iuxta essentiam est.* Quare iuxta illam sententiã deberet vna processio esse per naturam, provt ratione nostra differt natura ab intellectu, & voluntate, & alia per omnipotentiam, alia per intellectum in actu primo, & alia per intellectionem. Sic etiamsi natura diuina differret virtualiter ab intellectione, deberet vna processio esse per naturam: non est enim cur potiùs per operationem vitalem, quàm per naturam ipsam viuentem deberet esse processio.

Marius Victorius.

Basil. Nissenus.

Sectio II.

Eadem veritas iterum theologicè stabilitur.

1. SI aliunde non obstaret, posset quis existimare, præcedenti argumento satisfieri, si dicatur, intellectionem, & amorem necessarium in Deo, esse eandem formalitatem virtualiter indiuisibilem, & nihilominus ex parte principij formaliter communicati, & ex intentione communicandi vnam processionem esse per intellectum, & aliam per voluntatem; quoniam Verbo diuino communicatur illa formalitas provt intellectio, non verò provt volitio est, & Spiritui Sancto ex vi intentionis communicandi communicatur eadem formaliter, provt amor est, non verò provt cognitio est. Sic etiam in nostra sententia personalitas Filij est eadem indiuisibilis formaliter, quæ absque vlla distinctione virtuali ex parte sui terminat intellectionem, & amorem, & intenditur à Patre, dum producitur, quia terminat intellectionem, non verò, quia terminat amorem; respicit namque intentio connotata diuersa, & per ordinem ad illa est diuersa inclinatio innata & elicita ex parte personæ producentis: Ergo similiter licèt eadẽ formalitas virtualiter indiuisibilis essent cognitio, & volitio, posset intendi, vt cognitio est, non verò, vt volitio; quoniam illa intentio posset respicere diuersa connotata diuinæ scientiæ, & volitionis, quæ virtualiter inter se distinguuntur: Deus enim pro illo signo inse ipso videt scientiam mediam, & visionis vt possibilem, & diuina decreta libera, vt possibilia, & videt, scientiam de se dirigere ad actum liberum diuinæ voluntatis distinctum virtualiter ab ipsa scientia media: potest namque existere scientia, quin existat tale decretum, & consequenter potest intelligi scientia diuina, vt dirigens ad amorem obiecti cogniti, quin illa formalitas sit amor illius obiecti. Sic etiam potest idem actus creatus per eandem formalitatem virtualiter indiuisibilem (quamuis ibi ratione nostra duplex formalitas distinguatur) tendere in obiectum honestum, & in aliud turpe, & ille actus displicebit Deo non quà tendit in obiectum honestum, sed quà fertur in turpe, & correspondet aliis actibus, qui feruntur in illud obiectum turpe; quin tendant in obiectum honestum. Nihilominus illa responsio in hac materia non habet locum: quoniam illa intentio producentis fundari debet in ipsis naturis rerum: si enim cognitio, & amor est eadem formalitas indiuisibilis virtualiter, gratis confingitur, deberi prius communicari, quia intellectio est, & posteà quia amor est, neque efficax affertur ratio in illa sententia, cur debeant reperiri in diuinis duæ processiones realiter distinctæ, & non potiùs vnica, quæ indiuisibiliter esset per intellectum, & voluntatem; quia sicut intellectio, & volitio nullum seruant ordinem inter se, ita non erit ordo processionum.

Explicatur præcipua responsio.

Reiicitur.

Secũdò principaliter; arguitur quoniã, vt à parte rei potiùs secunda persona diceretur Verbũ, quàm tertia, deberet in ipso Verbo admitti aliqua repræsentatio, seu cognitio notionalis. Ideo namque essentialis cognitio communicaretur potiùs, vt cognitio est, quàm vt amor est, quia ipsa personalitas Verbi potiùs est cognitio, quàm amor: si enim neque ex parte termini formaliter communicati, neque ex parte termini producti appareret aliqua tendentia intentionalis, quæ non esset formaliter ex parte obiecti amor, non esset, cur secunda potiùs, quàm tertia diceretur Verbum. Porrò admitti non posse illam tendentiam notionalem, satis constat ex supra dictis. Et iterum probatur: quia non licet admittere hanc propositionem: *Pater est sapiens sapientiâ genitâ*; quoniam fuit ab Augustino retractata *lib. 6. de Trinitate c. 1. & 2. & lib. 7. cap. 1. & 3. necnon lib. 15. c. 7. & 1. Retract. cap. 26.* Neque probanda est responsio P. Alarcon. *disp. 8. de Trinit. cap. 4.* asserentis, illam propositionem fuisse ab Augustino retractatam, & esse concedendam hanc propositionem, quam Augustinus non respuit: *Pater cognoscit sapientiâ genitâ*; quia hæc posterior non significat, Patrem ante sapientiam genitam non habere formã, per quam denominetur sapiens: Non, inquam, admittenda est hæc euasio, quoniam Augustinus minimè agnouit differentiam inter illas propositiones, inter *Patrem sapere, & esse sapientem.* Hinc est, vt apertè doceat propositionem istam: *Pater Verbo dicit se, & omnia, quæ cumque dicit*: minimè verò admisit vnquam, Patrem sapere Verbo. Quòd si Pater verè saperet sapientiâ genitâ etiam in sensu proprio posset dici sapiens sapientiâ genitâ, quia esset sapiens duplici sapientia, essentiali, & notionali. Et Augustinus probat, Patrem sapientem non esse sapientia genita, quia Patri non est aliud esse, quàm sapere. Hæc fusè *in tract. de Trinit. examinanda sunt.*

2 *Secunda probatio prima.*

Augustinus.

P. Alarcon.

Efficaciter quoque probatur assertio ex Concil. Toletano XI. quod est authenticum, vt ait Innocentius, & notatur in margine. Nam loquens Concilium de Filio Dei scripsit: *Hinc etiam Filius Dei naturâ est Filius, non adoptione, quem Deus Pater, neque voluntate, neque necessitate genuisse credendus est.* Vbi statuitur, Filium Dei non esse genitum voluntate, quod verum non esset, si voluntas, natura, & intellectio esset eadem formalitas. Neque solùm vult, non esse Filium genitum voluntate libera, quia non negat de Spiritu Sancto fuisse genitum voluntate, qui ante liberam voluntatem fuit productus per voluntatem, sed rationem desumit, *quia voluntas non præuenit sapientiam.* Vbi tacite supponit, neque comitari sapientiam, alioqui nihil Concilium probasset, quia si sapientia, & amor essent eadem formalitas, aut se haberent omnino concomitanter, nulla ratione ex ipso conceptu sapientiæ & volitionis probari posset, non fuisse secundam personam voluntate productam. Neque nomine voluntatis diuinæ solùm

3. *Concilium Toletanum XI.*

solùm intellexit Concilium voluntatem liberam: quoniam voluntatem necessariam identificatam cum sapientia ante Verbi generationem exprimit Concilium Toletanum XV. in confessione Fidei, vbi habetur: *Secundum essentiam voluntas genuit voluntatem. Filius est voluntas ex voluntate*, & se exponit: *Quoniam secundum Athanasium non est aliud voluntas, aliud natura Patris.*

Concil. Tolet. XV.

4. Athanasius.

Discursum Concilij Toletani XI. colligo etiam ex eodem Athanasio *orat. 4. contra Arianos quatuor*: *Cum ipse*, inquit, *sit propria Patris ratio, fieri nõ potuit, vt ante ipsum vlla voluntas ratiocinata sit; quippè, qui ipse sit ipsa viua voluntas Patris, ac potestas.* Probat quidem contra Arianos, non fuisse productum voluntate libera; quia nulla voluntas præcedit scientiam, per quam procedit ipsum Verbum, quia cùm Verbum sit ratio, seu sapientia, & sapientia dirigat ad amorem, nullus amor potest intelligi ante ipsam sapientiam, & consequenter non debet amor productus esse ante sapientiam genitam. Ideo ait: *In sapientia enim Dei velle ipsius est.* Hoc sensu idem Athanasius *Dialogo 1. de S. Trinitate pag. 4.* dixit: *Voluntatem transcẽdit imago hypostaseos. Prius enim oportet animo concipere imaginem hypostaseos, & postea velle, & nolle. Filius enim soboles hypostaseos, & imago prorsus inuariata. Ante voluntatem concipe imaginem hypostaseos.* Contendit, ante voluntatem omnem debere intelligi id, per quod Filius repræsentat Patrem, quod constituit imaginem in recto, licet in ratione imaginis constituatur etiam per terminum productum. Hoc sensu dixit *orat. 3. contra Arianos*, generationem fundari in aliquo, quod est prius voluntate: *Nimirum ex natura sua Patrem esse sui Verbi, prius quiddam esse, & sublimius voluntate.* Dicit esse sublimius, quia est in priori signo, vt declarat *orat. 4. contra Arianos*: *Vt enim* (inquit) *opponitur voluntati, quod est præter animi sententiam: ita altius est, priusque voluntate id, quod secundum naturam est.*

Quia sapientia dirigit ad amorem, non potest Verbum per amorem produci.

5. *Author quæst. ad Orosium.*

Author libri quæstionum sexaginta quinque ad Orosium (apud Augustinum *tom. 4.*) *quæst. 7.* Inde monstrat, Patrem non genuisse voluntate, quia *Præire voluntas sapientiam non potest.* Ex quo desumptum est, quod supra posuimus ex Concilio Toletano XI. in confessione fidei, dum similiter probat, Dei Filium non fuisse voluntate productum; *Quia voluntas sapientiam non præuenit.* Et ideo sumitur vniuersale hoc principium: *Omnis amor alicuius boni est posterior, quàm cognitio eiusdem boni.* Vnde sicut cognitio boni præsupponit cognitionem eius boni, etiam dicere Verbum est prius amore notionali, quia notionalis amor debet à Verbo procedere, neque possunt amor notionalis, & Verbum se habere concomitanter: quia producitur Filius, vt sit perfecta imago Patris, ac proinde debet Verbum producere amorem notionalem; quia, vt sit perfecta imago, debet producere, quicquid à Patre producitur, & non est ipse Filius. Non tamen Patres negant, aliquam voluntatem Patris præcessisse generationem, vt ex dictis constare potest, & ideo aiebat Clemens Rom. *lib. 7. constitut. cap. 42. Vnigenitum ante sæcula, volente Patre genitum*, siuè vt alij legunt: *Beneplacito Patris genitum.* Iustinus Dialogo cum Triphono: *Volente Patre prognatum.* Hippolytus Mart. *homil. contra Noëtianos*: *Quem volens Deus Pater genuit & voluit*, quoniam generatiua virtus applicatur per diuinam voluntatem, & tendit quodam amore ad existentiam termini pro signo sequenti. Ideo optimè Hilarius *libro tertio de Trinit.* dixit: *Vt voluit, qui potuit, vt sit, qui genuit: quod in Patre est, hoc & in Filio est.* Et *lib. de Synodis prope med. Natiuitatis adeo perfecta natura est, vt qui ex substantia Dei natus est, etiam ex consilio eius, ac voluntate nascatur.* Et longè post medium: *Nec voluntas sola genuit Filium.*

Clem. Rom.

Iustinus. Hippolyt. Mart.

Hilarius.

Quod autem tertia persona non procedat formaliter per intellectionem, satis constat; quia foret propriè Verbum ex vi processionis, & imago intentionalis ipsius Patris, ac proinde ex illo Io. 1. *Verbum caro factum est*, non magis fieret, secundam personam, quàm tertiam assumpsisse carnem. Illudque ex 1. Ioan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo; Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*: manifestè ostendit Spiritum Sanctum non esse Verbum. Propter quod S. Martialis *epist. 1. ad Burdegalenses cap. 10.* inquit: *Spiritus Sanctus non est genitus, sicut Verbum.* Concilium Nizenum *lib. 2. col. 7. & propè med.* Sèper loquitur de Verbo, quasi de vnica persona, & Filio Dei. Idem habet prima Synodus Antiochena *in profess. Fidei*, missa ad Paulum Samosatenum. Ponuntque Concilia propositiones indefinitas, in quibus supponunt, nullum esse Verbum diuinum præter Filium Dei. Videatur Concilium Ephesinum in confessione fidei, & aliis plurimis locis, in quibus statuitur, Verbum Dei esse genitum, fuisse incarnatum, & passum; quia non est Verbum diuinum, cui hæc non conueniant. Idẽ reperies in pluribus aliis Conciliis, & Summorum Pontificũ decretis. Athanasius *orat. 1. tra Arianos* docet, *Vnius Verbi genitorem esse Deum*, Et *orat. 3. Non plura, sed vnum solummodo Verbum vnius Patris, vnaque vnius imago credenda est.* Vbi etiam notat, Spiritum Sanctum non esse Verbum, sed solùm Filium, quod aliis innumeris locis obseruat, necnon Damascenus *in epist. de Trisagio*, & reliqui Patres passim. Propter quod Cyrillus Alexandrinus *lib. 7. Thesauri cap. 1.* scripsit: *Verbum Ioannes Filium appellat vt hoc nomen, quasi proprium & ipsius esse Filij maximè significatiuum, elegisse videatur.* Et rursus. *Neque est aliud verum Verbum Patris, quam Filius.* Quod etiam multoties inculcat.

6.

Ioan. 1. can.

S. Martialis.

Concil. Niz.

Synodus Antioch.

Concil. Ephesin.

Athanasius.

Damascen. Cyrillus Alexand.

Huius certissimi asserti ratio est; quoniam de ratione Verbi est procedere ex mente per intellectionem: At Spiritus Sanctus non procedit per intellectionem, sed per volitionem: Ergo Spiritus Sanctus non est Verbum. Quòd si eadem formalitas virtualiter indiuisibilis esset cognitio, & amor, non esset, cur Spiritus Sanctus non diceretur propriè Verbum Patris, & Filij, quia ex vi suæ processionis ex parte obiecti esset similitudo expressa obiecti intellecti, & esset imago Patris, & Filij. At si differant virtualiter cognitio, & amor, planum est, Spiritum Sanctum non esse Verbum neque imaginem Patris, quoniam amor de se non affert repræsentationem, seu similitudinem, sed impulsum, & vnionem. Hoc confirmat Athanasius *dialogo 1. de sancta Trinit. contra Anomeum*, vbi obseruat inter Filium, & Spiritum Sanctum *differentiam esse, non habita ratione quòd sint ex hypostasi; sed quod vnus quidem ex vtero sit, alter ex ore*: manifestè igitur independenter ab hypostasi distinguit vterum ab ore. Nomine vteri intelligit naturam consistentem virtualiter in cognitione, & nomine Spiritus oris intelligit Spiritum procedentem ex corde per voluntatem, vt constat ex eodem Athanasio *epist. 3. ad Serapionem Episcopum.* Vnde Basilius *lib. de Spiritu S. cap. 18.* inquit: *Spiritus Sanctus non per generationem, vt Filius a Patre veniens, sed tanquam Spiritus oris eius.*

7. *Spiritus S. Verbum non est, sicut Filius, quia non procedit per intellectionẽ, cuius solius est repræsentare.*

Athanasius.

Basilius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.20.

Significauit Spiritum S. nomine *spiritus oris*;quoniam aër, siue spiritus oris ducitur, ac reducitur inspirando, ac respirando,& Spiritus S. per voluntatem, siue à corde procedit per mutuum, siue reciprocum, suauissimumque amorem, & ideo Ioan.20. Christus Dominus insufflauit, & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum:* nam quemadmodum ab ore humano corporaliter humanus spiritus procedit ex corde; sic diuinus Spiritus procedit etiam à Filio ex ipsius voluntate; quia procedit per amorem,sicut procedit spiritus noster per halitum respirationis. Estque proprium amoris impellere ad amatum;sicut spiritus procedunt à motu cordis, & appetitus: quoniam ex motu appetitus sequitur motio spirituum vitalium, quibus motis præcordia,& omnia corporis membra commouentur, & passiones, siue affectiones sunt, quæ principaliter cor immutant. Et sanctæ nostræ affectiones dicuntur Spiritus Sancti motiones. Filius verò dicitur procedere ex vtero, non solùm quia ipsi formaliter communicatur substantia, siue natura, sed quia procedit ex mente, & est Verbum: nam vt ait ipse Athanasius *Epist. de sententia Dionysij*

Athanasius. *Episcopi Alexandrini contra Arianos*, non longè ante finem: *Estque mens, quia per se existit Verbi Pater: Verbum autem veluti Filius mentis.* Vnde Athanasius infert, quod Dionysius: *Verbum proprium substantiæ Patris esse, docuit, idque eadem ratione, quâ Verbum ex mentis substantia.* Idem habet

Cyrill.Alex. Cyrillus Alexandrinus *dialogo de Trinit. libro 2. Mens*, inquit,*humana parit,& emittit à seipsa Verbum, & mota subtili parturitione profert, quod placet, & discursibus ad superiora, & exteriora substantiali quodam modo natiuitate verbum nobis fingitur.* Quod exemplum postea accommodat Patri æterno, ac Filio: *Quia verbi ex mente enunciatio, etiam natiuitas est passionis expers, & genitum non diuiditur; manet autem magis in mente quæ genuit,& mentem, quæ genuit in se habebit, sufficientissimeque, & manifestè demonstrabit.* Ambrosius *lib.4. de fide ad Gratianum capit.4.* defendit contra Arianos *ideo dici genitum, & natum, quia Verbum est.* Anselmus *in Monolog. cap.46. Verbum intelligitur proles.*

8.

Augustinus. Ex quo colliges, nomine vteri intelligi naturam diuinam & sapientiam; quia natura ipsa virtualiter consistit in sapientia. Propterea Augustinus *lib.7. de Trinit.* dixit: *Eo filius quo Verbum,& eo Verbum, quo Filius:* Si autem natura virtualiter differret à scientia, non esset eo Filius, quo Verbum, sicut non eo dicitur amans, quo intelligens. Neque aliter loquitur Athanasius, qui huius integri discursus fundamentum præsupposuit: nam

Athanasius. *orat.2. contra Arianos*, dixit: *Eo ipso quo Verbum Patris sui est Filius, & Filius est Verbum Patris,*

S. Thomas. *eiusque sapientia.* Propter hæc consulto Sanctus Thom. *1. part. quæst.34. art.1. ad 3. & quæst. 10. de Potentia art.2.* in fine corporis, dixit,in diuinis *vnam processionem esse per modum naturæ, & intellectus, aliam verò per modum voluntatis.* Vides, processionem per modum voluntatis non esse per modum naturæ; secus verò processionem per modum intellectus: At si diuina natura non differret virtualiter à volitione, etiam processio per voluntatem diceretur per modum naturæ, non minus quàm processio per intellectum. Rectè igitur Athanasius constituit differentiam inter vtramque

Psal. 109. processionem; quoniam Verbum procedit ex vte-
Psalm.32. ro iuxta illud Psal.109. *Ex vtero ante Luciferum genui te*;& Spiritus Sanctus procedit ex ore iuxta illud Psal. 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris, &c.* Dicitur Verbum produci ex vtero: quoniam vt inquit Nazianzenus *orat. 49. Verbum bonum filius Dei est,quem non aliunde, quàm de paterno pectore, & de vtero cordis Dei credimus extitisse.* Et Ambrosius *libro 4. de Fide ad Gratianum: Est quidam vterus, paternæ arcanum substantiæ, interiusque secretum:* hoc secretum est altitudo sapientiæ & scientiæ Dei. At Spiritus Sanctus non ex vtero procedit; sed tanquam halitus ex ore, vt suprà dictum est: nam vt inquit Cyrillus *lib.9. capit.44. Propterea Christus corporaliter sufflauit.* Et Augustinus *tract.121. In sufflando significauit, Spiritum Sanctum non Patris solius esse Spiritum; sed est suum.* Bernardus *serm.8. in Cantica paulò post principium: Spiritus propterea in illo Dominico flatu datus est, vt per hoc intelligeretur, ab ipso pariter tanquam à Patre procedere.* Eaque propter optimè paucis rem declarauit Nissenus *orat. catechetica cap.2. his verbis: Spiritus Verbum consequitur, & eius declarat operationem:* quia nimirum intellectualis operatio, ex qua procedit Verbum, est prius affectiuâ operatione, ex qua procedit Spiritus Sanctus.

Nazianzen

Ambros

Cyrillus.

Cyrillus. Augustinus

Bernard.

Nissenus.

Sectio III.

Naturali demonstratione discitur, intellectionem, & volitionem ad quam dirigit cognitio, non esse eandem formalitatem virtualiter indiuisibilem.

1. Ratio efficax

PRobatur primò; quoniam diuina cognitio debet ex parte sui actualiter pro aliquo signo independenter ab operatione nostri intellectus præcedere amorem: omnis namque amor debet esse à cognitione dirigente, & consequenter præcedente, saltem virtualiter: atqui eadem formalitas virtualiter indiuisibilis non præcedit seipsam; ergo cognitio virtualiter saltèm differt ab illo amore, ad quem dirigit. Ex terminisque videtur notum, sicut voluntas non potest ferri in incognitum, ita omnem amorem debere esse à cognitione, & à notitia præeunte, quia sicut nihil amatur, quin cognoscatur, ita nihil amatur, quin præcognoscatur. Vnde emanauit verissimum illud proloquium: *Nihil volitum,quin præcognitum;*quia nequit cognitio exercere suum munus, nisi cum aliqua præcedentia, siquidem facem præfert, vt voluntas feratur in suum obiectum, sic etiam lux materialis nequit deseruire ad actualem visionem oculorum, nisi præcedat lux.

Directio, & prioritas cognitionis probat virtualem distinctionem inter ipsam & amorem.

2. Responsio quorundam

Respondent nihilominus aduersarij,ad existentiam amoris, siue vt voluntas amet, necessariam non esse præcedentiam cognitionis, quamuis necessarium sit, vt amor sit à cognitione, quod inquiunt, rectè intelligitur in Deo, licèt non procedat volitio à cognitione, nullaque detur virtualis distinctio inter cognitionem, & amorem; quia cùm amor Dei necessarius sit à se, & ipse amor sit etiam cognitio, non poterit amor non esse à cognitione. Quare non se habet per accidens, aut concomitanter cognitio respectu amoris, sed maximè per se.

3. Reiicitur.

Hæc responsio nobis nunquam placere potuit; quoniam sic non magis esset amor à cognitione, quàm cognitio ab amore, quod est contra lumen rationis, & destruit principium communiter receptum à Philosophis; nempe amorem radicari

cari in cognitione; non autem cognitionem in amore, si sermo sit de cognitione requisita ad amandum.Inde emanauit illud commune effatum & seipso notissimum:*Nihil volitum, quin præcognitum*, quod minimè locum habet iuxta illud responsum: Licèt enim ipsi affirment, nihil esse volitum, quin sit cognitum: non tamen tueri possunt, omne volitum debere esse præcognitum:Addiderim, qua ratione constat, omne volitum debere esse cognitum, eâdem debere ipsis constare,omne volitum debere esse præcognitum:non enim omne amatum debet esse cognitum, nisi quia cognitio dirigit ad amorem, & inclinat, aut necessitat ad ipsum amorem, quæ ratio manifestè ostendit,cognitionem debere præcedere amorem.

4. Confirmatio discursus.

Hoc etiam sic explico,& confirmo: Non est de essètia cognitionis(vt libenter damus cum meliori philosophia) concurrere physicè siue actiuè ad morem, sed solùm directiuè: Atqui cognitio diuina non dirigit ad amorem, eo quòd sit à se, sed ex alio titulo,qui formaliter loquendo, non competit amori, ac proinde etiam diuina cognitio libera,aut scientia media, quamuis non sit formaliter à se,sed à diuina natura,poterit esse eadem formalitas cum amore,ad quem dirigit. Quòd si recuses admittere vim directionis,& adhuc contendas,deseruire repræsentationem cognitionis ad existentiam amoris, non erit, cur eadem formalitas diuinæ scientiæ liberæ non sit ex parte obiecti formaliter amor, ad quem deseruit ipsamet cognitio, prout repræsentat obiectum. Ex quo rursus fieret, non solum eandem scientiam increatam,sed etiam creatam esse eandem formalitatem cum amore existente vi repræsentationis eiusdem cognitionis, ac proinde non erit,cur amor beatificus,quo Angeli & homines Deum diligunt, non sit eadem formalitas cum cognitione requisita ad amandum, siue dirigente ad elicientiam amoris. Hoc etiam rursus firmatur: quoniam licet cognitio diuina,quâ Deus necessariò se intuetur, produceretur virtualiter à natura,posset in principiis aduersariorum indentificari virtualiter cum necessario amore, quo Deus necessariò seipsum diligit: quoniam cognitioni competeret in illo casu eodem modo repræsentare obiectum, siue illuminare,ne cæco modo voluntas in obiectum tenderet, neque impediri posset munus cognitionis,eo quòd esset à natura virtualiter: quoniam cognitionem esse à se, vel potiùs virtualiter à natura, impertinenter omnino se habet ad munus repræsentandi cum vi inferendi amorem,siue dirigendi,aut necessitandi ad ipsum,vt consideranti fiet notissimum. Quare nullum potest afferri fundamentum, quo probent ipsi, non posse eandem cognitionem creatam simul esse amorem, qui necessarius sit vi repræsentationis ipsiusmet cognitionis, ac proinde de facto idem amor beatificus erit cognitio necessitas ad eundem amorem.

5. Ratio à priori.

Ratio à priori repugnantiæ est: quoniam cognitio rapiens voluntatem,vt amet,siue dirigens aut impellens ad amandum naturâ suâ petit distingui virtualiter ab ipsomet amore:nihil enim vi suæ repræsentationis necessitat ad existentiam sui, neque potest allicere, aut impellere ad sui existentiam. Ideo voluntas generalis saluandi omnes non est eadem formalitas ex parte obiecti cum voluntate speciali erga aliquos, si supponamus, illam voluntatem generalem aliqua ratione inclinare ad specialem voluntatem soluendi efficaciter aliquos. Ideo non est eadem formalitas actus imperans cum actu imperato, si tendat imperium, quasi per modum desiderij ad dandam existentiam obiecto, quoniam nihil fertur ad dandum sibi suum primum esse. Hoc satis aperte constat in cognitione dirigente ad existentiam amoris:quoniam directio eò contendit,vt existat id, ad quod dirigit:atqui non dirigit, vt existat, quod iam supponitur existens, cum primùm ipsa directio existit, sed vt existat aliquid post ipsam directionem ex vi illius. Neque valet si dixeris, cognitionem non debere, propriè loquendo, dirigere ad existentiam amoris, sed sufficere, si vi illius existat amor:non inquam, hoc effringit vires nostræ rationis à priori: quoniâ amorem existere vi cognitionis est amorem potiùs esse à cognitione,quàm cognitionem ab amore,& hoc debet prouenire ab ipsis naturis rerũ independenter à nostris conceptibus.Quod ita declaro:Bonitas ipsa obiecti est,quæ omnino rapit necessitãdo ad amorem,vel inclinãdo,siue alliciendo ad ipsam prosecutionem obiecti:Atqui bonitas non rapit aut necessiat, vel alliciendo inclinat, nisi vt cognita; ergo cognitio est,quæ rapit,siue necessitat, aut inclinat in actum amoris: hoc autem manifestè includit causalitatem aliquam, siue quasi causalitatem, ipsius cognitionis in amorem: quoniam illa vis necessitandi,aut inclinandi non est,nisi vt post ipsam ponatur amor.

Nihil ex vi suæ repræsentationis necessitat, aut impellit ad primam existentiam sui,quod præstat cognitio erga amorem.

6. Iustinus

Propter hoc dixit Iustinus *quæst.3.ad Græcos: Quæ differentia est potentiæ ad actum, ea est voluntatis ad ipsum velle:* quia nimirum ipsa cognitio naturam diuinam reddit cognoscentem, vt sic se determinet, quasi actiuè ad amorem:quoniam intelligitur diuina natura constituta essentialiter, & cognoscens,vt cognitio inferat amorem;nam cognitio debet esse radix amoris.Quod si cognitio non deberet præcedere amorem,non magis esset amor à cognitione,quàm cognitio ab amore,quod esset contra

Anselmus. Anselmum *in Monologio cap.* 48. intelliget, qui ista legerit: *Planum est certè rationem habenti,non idcirco Deum sui memorem esse,aut se intelligere, quia se amat*;concedit tamen,& meritò,Deum se amare, quia se intelligit. Semelque negatâ præcedentia illa cognitionis respectu amoris,posset Deus habere decretum dandi gloriam sub conditione meritorum absolutè existentium, & absoluta voluntas dandi præmium esset vnica formalitas virtualiter indiuisibilis cum scientia meritorum, vt absolutè existentium. Et similiter in nobis posita voluntate aliqua efficaci conditionata, scientia existentiæ conditionis esset eadem formalitas cum altera volitione absoluta, quæ existit post volitionem conditionaram. Neque esset, cur voluntas efficax per modum absoluti desiderij, & infallibiter inferens obiectum pro eodem determinato instanti non sit eadem formalitas ex parte obiecti, non solum cum scientia inferente illum amorem, sed etiam cum scientia existentiæ eiusdem obiecti,& cum gaudio de illa existentia.

7. Secundum fundamentum.

Sit & aliud nostri placiti præcipuum fundamentum petitum ex amore libero,ad quem dirigit cognitio relinquens indifferentiam: Cognitio, ratione cuius homo,aut Angelus,vel etiam Deus ipse libere amat, quia intelligit, non solum differt virtualiter ab amore libero (vt aduersarij libenter concedunt) ad quem dirigit; sed etiam præcedit virtualiter illum amorem liberum: Atqui si cognitio non deberet præcedere, etiam amorem necessarium, nec deberet præcedere volitionem liberam;sufficeret namq;concomitantia cognitionis,& amoris,quamadmodum iuxta patronos præfatæ sẽtentiæ sufficit, si cognitio absq;aliqua præcedentia comitetur amorẽ necessarium.Ponamus,Deum esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

indifferentem ad hunc vel illum sui amorem numero distinctum,& inquiro,cur illa diuina notitia, quæ iuuat ad existentiam illius diuini amoris erga Deum ipsum,debeat præcedere amorem,& esse virtualis radix illius amoris potiùs, quàm si non esset in Deo eiusmodi indifferentia; sanè nulla conueniens adhiberi posset ratio : nam si cognitio deberet dirigere ad illum amorem liberum & in hac directione deberet fundari præcedentia radicis virtualis, etiam si nulla esset indifferentia ad hũc vel illum numero amorem erga Deum ipsum, sed hic determinatus amor deberet existere omninò necessariò quoad exercitium, cognitio dirigeret ad amorem, & esset virtuale principium illius, vt manifestum fiet rem considerãti. Ratio quasi à priori in promptu est ; quoniam indifferentia voluntatis vltra directionem prouenientem à cognitione, quæ etiam, vt dixi, requiritur ad actum amoris necessarij, addit duntaxat facultatem separandi actum amoris à cognitione ; ac proinde nouum præbet fundamentum distinguendi virtualiter amorem à cognitione : nullum tamen reperitur, si attento animo res introspiciatur ; quod probet respectu amoris liberi illam præcedentiam, illamve antecessionem virtualis radicis cognitionis respectu amoris liberi, si semel adstruatur, cognitionem non debere præcedere amorem necessarium.

8. *Intercluditur euasio.*

Neque obstat, amorem liberum non posse esse sine cognitione, cognitionem verò esse posse absque illo amore libero : inde namque non fit, iuxta illam sententiam cognitionem debere præcedere per modum virtualis radicis amorem necessarium: quoniam actio non potest esse sine hoc termino,& terminus esse potest sine hac actione, quin propterea terminus sit prior, quàm hæc actio. Pluresque alij modi possunt existere concomitanter cum re, quam modificant, quamuis esse nequeant absque illa re, quæ modificatur, licèt res ipsa absque modis illis determinatis existere possit, vel etiam absque aliis similibus, vt animus rationalis existere potest absque vnione ad corpus. Quærenda igitur est ratio vniuersalis complectens, tam indigentiam præcedentiæ, siue virtualis radicis in cognitione respectu amoris omnino necessarij, etiam quoad exercitium, quàm liberi. Hæc porrò ratio assignata est in præcedente fundamento; quia nimirum cognitio dirigit, necessitat, aut inclinat in amorem, quæ vis necessitandi, dirigendi, aut alliciendi debet distingui saltem virtualiter abillo termino, ad quem necessitat, vel ad cuius existentiam dirigit,siue inclinat: Quia nihil habet,postquàm semel intelligitur existere, vim inferendi necessario existentiã primam rei,quæ præsupponitur existere,siue dirigendi ad primã existentiã,quæ iam supponitur existere, aut inclinandi,vt non detur carentia existentiæ sui ; quoniam ex suppositione quòd existit, impossibilis est carentia existentiæ,& ideo si inclinat, vt detur aliqua existentia, danda est alteri formalitati saltem virtualiter distinctæ : omnis namque inclinatio, siue pondus in existentiam alicuius rei, est, vt existat aliquid subsecutum ad illam inclinationem, siue pondus : sicut amor, qui est pondus voluntatis,non inclinat, nisi in nouam operationem.

9. S. Thomas.

Voluntatem liberam Dei prouenire à scientia dirigente, declarat optimè S. Thom. *quæst.* 25. *de Potentia art.* 1. *in respons. ad* 4.vbi habetur : *Potentia non ponitur in Deo, vt aliquid differens à scientia, & voluntate secundum rem, sed solùm secundum rationem ; in quantum, scilicet potentia importat rationem principij exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit.* Et *quæst.* 19. *art.* 4. *ad* 4. *Vnius & eiusdem effectus etiam in nobis est causa scientia, vt dirigens, qua concipitur forma operis, & voluntas, vt imperans : quia forma, vt est in intellectu tantùm, non determinatur ad hoc, quòd sit vel non sit in effectu, nisi per voluntatem.* Consentit Hugo Victorius *lib.* 1. *de Sacrament. part.* 2. *cap.* 6. ante medium,dicens : *Voluntas mouet, scientia disponit, potestas operatur.* Propter hæc communiter statuunt Theologi, scientiam simplicis intelligentiæ priorem esse volitione libera,& non posse non esse ante omne liberum decretum ; quia dirigit, vt voluntas possit illud habere. Indeque colligunt, non solùm ante amoré efficacem finis deberi cognosci finem, sed etiam media, & reliqua à quibus pendet consecutio finis. Et communiter reiiciunt Durandum asserentem *in* 1. *dist.* 41. *qnæst.* 1. *art.* 2. amorem finis esse priorem cognitione mediorum, quibus finis obtineri possit. Quod etiam confirmatur ex illo Luc. 14. *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius cogitat sumptus, qui necessarij sunt, &c. Aut quis Rex iturus committere bellum aduersus alium Regem, non prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei,* &c. Vnde non tantùm scientia mediorum, vt sic,sed etiam scientia conferens media, & ostendens, quod illorum sit optimum,& scientia conferens inter se rationes,& motiua, ostendensque præstantiam quorundam, est prior diuina volitione efficaci, vt vel optimum medium,optimasque rationes eligat, vel cum præscientia, & potestate eligiendi optimum medium, ab illo recedat.Ideo communiter docent Theologi nostræ Societatis, scientiam conditionatam esse priorem volitione efficaci præfinitiua actus liberi. Mouentur, quoniam scientia conditionata præluxit ante diuinam prædestinationem, & decretum Incarnationis. Aiunt præterea, scientiam visionis v. g. Petri vt existentis in seipso esse posteriorem decreto creandi ipsum Petrum : quia obiectum illud præsupponitur ad scientiam, & ideò Deus cognoscit Petrum in se ipso, vt existentem in tali differentia temporis, quia ipse Petrus existit. Sicut enim Petrum esse creandum, ideò verum est, quia Deus liberè decreuit creare, ita propterea Deus videt, Petrum esse creandum ; quia decreuit illum creare. Et sicut è contrario verum non est, propterea Deum liberè velle creare mundum, quia mundus ipse creandus est, ita non potest dici, propterea Deum velle creare mundum, quia mundus ipse creandus. Independenterque à visione, qua Deus videt, Petrum existere, intelligitur Petrus existere, sicut independenter ab existentia amoris, intelligitur scientia dirigens ad amandum.

Hugo Victor.

Durandus.

Luc. 14. *Non solùm cognitio finis, sed mediorum & quæ ista comparat inter se, præcedunt voluntatem efficacem finis.*

Hos ordines,prioris & posterioris supponunt frequenter Patres, dum controuersias mouent cõntra hæreticos.Idq; aiebat Propter *Epist. ad Aug.* propefinem, dum sic interrogat : *An in his, qui aliquid boni acturi sunt, per scientiam possit stare propositum? an verò vniformiter, licèt diuidi præscientia a proposito non possit; præscientia tamen quodam ordine sit subnixa proposito.* Ideò Theologi inquirunt, quem ordinem prioritatis habeant intellectiones comparatione diuinarum volitionum,& inter se mutuo. Nec desunt Recentiores, qui putauerint, omnem intellectionem diuinam esse priorem quacumque volitione : quoniam omnes actus diuini intellectus simul sũt,& aliqui actus diuini intellectus citra controuersiam priores sunt quolibet actu diuinæ voluntatis; ergo omnes actus diuini intellectus

10. Prosper.

Ordo inter diuinum scire, & velle.

priores

priores erunt quouis actu diuinæ voluntatis. Antecedens probant, quoniam vnius rei notitia in Deo nõ est ratio cognoscendi aliam rem.Et quamuis hoc probabilitate careat, tamen omnes vt exploratum supponunt, prius esse cognoscere obiectum,quàm illud amare:quia intellectus proponit obiectum voluntati, & ministrat materiam boni, illamque appropinquat, vt voluntas versetur circa suum obiectum. Præsertim cùm ordo diuinarum actionum ex eo sumendus sit, quòd vnus actus sit alterius ratio, vel conditio, vel occasio requisita. Et inter prioritates repertas inter actus diuinos potissimè illa resplendet, qua cognitio creaturarum vt possibilium prior est decreto creandi, eo quòd cognitio dirigat ad amorem, & possit existere absque illo amore creaturæ. Valdeque necessarium est,has prioritates considerare : nam ad diuinam prædestinationem, & reprobationem explicandam occurrunt varia signa, & prioritatum ordo multiplex, quibus rationes diuini consilij non immeritò, provt nobis licet,scrutantur Theologinã passim mentio fit præscientiæ diuinæ,quæ supponitur ad volendum facere, vel permittere.

Sectio IV.

Alio discursu perspicuum fit, cognitionem diuinam differre virtualiter ab amore necessario, quo Deus se amat,

1. *Alter discursus idem euincens.*

SIt nostræ sententiæ vltima probatio satis efficax : cognitio, qua Deus se intuetur, & comprehendit, necessitat ad amorem; ergo differt virtualiter ab ipso amore,ad quem necessitat. Consequentia patet ; quia nihil existens ex vi suæ repræsentationis dicitur necessitare ad eandem formalitatem, quæ iam intelligitur existens : alioqui non minùs amor diceretur necessitare ad cognoscendum, quam cognitio ad amandum ; neque Beatus vi cognitionis, potiùs quàm amoris, necessitaretur ad amandum Deum. Antecedens supponitur, & meritò, communiter à Theologis, quod communiter probant, quia summum bonum clarè,& perfectè visum necessariò rapit voluntatem, ita vt voluntas non possit non amare bonum illud. Hoc speciali titulo procedit in Deo, qui non solùm perfectè seipsum intuetur;sed etiam comprehendit, & videt bonitatem sibi ipsi maximè propriam, & consequenter sibi ipsi magis amabilem, magisque rapientem in amorem, & in seipso formaliter, aut eminenter reperit omne bonum, & nullum verum bonum opponitur Deo. Confirmatur veritas eiusdem antecedẽtis; quoniam omnino necessarium est, Deum esse perfectè, & completè beatum : beatitudo autem non solùm consistit,saltem complete sumpta, in clara Dei visione, sed etiam in amore,& gaudio circa idem obiectum; ergo implicatorium est, Deum cessare ab amore, & gaudio erga seipsum.

2. Paterque, amorem Dei erga seipsum esse necessarium, quoniam saltem quoad specificationem erit necessarius, & hæc necessitas sufficit, vt aperte probemus intentum : quia ille amor erit virtualiter distinctus à cognitione, & cognitio ipsa vim inferendi amorem habere debet. Certum est tamen, vt ex supradictis constat, amorem illum esse necessarium quoad exercitium. Ex terminisque constat, perfectissimi boni perfectissimè possessi perfectissimum amorem non posse deesse perfectissimæ voluntati. Quapropter libertas circa summum bonum amandum, dum perfectè, & comprehensiue cognoscitur, non est perfectio; quoniam argueret maximam imperfectionem in summo bono; denotaret namque, pulchritudinem summi boni non esse tantam, quæ necessariò rapiat voluntatem, & diuinam voluntatem non habere summam inclinationem in summum bonum. Aliunde etiam idem demonstratur;quoniam nequit esse perfectio, dominium, seu potestas continendi operationem, quà completur fœlicitas ipsiusmet operantis. Libertas ergo circa bonum infinitum non est perfectio simpliciter simplex ; secus verò circa bona finita: quoniam ad perfectionem diuinæ voluntatis pertinet libertas in amore bonorum imperfectorum qualia sunt omnia creata:est tamen de conceptu diuinæ perfectionis, necessariò diligere summam bonum,plenè diligere summum bonum,siue comprehensiuè, quod alteri conuenire non potest.

Cur Cognitio, qua Deus se comprehendit, inferat necessario cõprehensiuum ipsius amorem.

Hinc est, vt Deus non possit seipsum amare, quin comprehensiue se amet, quia perfectio diuini amoris erga Deum ipsum debet esse summa,non tantùm in ratione appretiationis, sed in tendentia specifica amoris per se supponente perfectissimam comprehensionem illius boni, neque minus perfecta in ratione amoris, quàm diuina scientia in ratione scientiæ. Correspondet bonitati, seu amabilitati, infinitæ comprehensiuè cognitæ infinita vis trahendi ad se voluntatem,& consequenter vis rapiendi necessariò voluntatem ad amorem infinitum : quoniam alter amor non adæquat illam bonitatem sic repræsentatam. Quòd si amor Dei erga seipsum posset non existere, posset etiam Deus minus intensè se amare, quàm amaretur à creatura, & sic Deus in modo amandi perfectiùs amaretur à creatura, quàm à seipso, quamuis diuinus amor entitatiuè,& materialiter esset perfectior. 3.

Secundò arguitur ex amore creato erga Deum, qui necessariò oritur ex visione beatificata, vt probant communiter Recentiores, & fauet S. Thom. variis in locis,licèt nonnulli dicant, solùm fuisse loquutum de necessitate quoad specificationem, quod omnino sufficeret ad præsens institutum;immò fortius habetur argumentum, si ita philosophentur de amore, quo Deus se diligit. Cæterùm communiter Theologi supponunt, illum amorem esse necessarium quoad exercitium. Quo posito, petimus, cur visio beatifica creata debeat realiter distingui ab ipso amore; quod nequit melius fundari, quàm in directione cognitionis, vt sequatur amor, & quia cognito intuitiua, & perfecta infinitæ bonitatis habet illam vim rapiendi voluntatem, non minùs, quàm intentio efficax finis habet vim determinandi ad electionem vnici medij omnino requisiti : quoniam bonitas illa infinita non trahit in amorem, nisi provt est in cognitione. Immò aiunt perplures, & meritò, amorem visionis beatificæ, dum Deus, & visio ipsius clarè, & intuitiuè cognoscuntur, esse necessarium, etiam quoad exercitium, quia tanta est vis cognitionis ita repræsentantis illud bonum, vt necessario rapiatur voluntas. Omnisque visio beatifica iudicat firmiter, bonum esse adhærere Deo, & nullo modo à fine illo deuiare, & visio beatifica vim habet plenè satiandi appetitum. 4. *Aliter declaratur, & firmatur assumptum.*

Ex visione beatifica oritur, vt vnus beatus non desideret absolutè perfectiùs videre Deum, quàm alter,quamuis ille alter sit multò beatior : quia visio beata maximè necessitat ad amorem erga summam fœlicitatem diuinam, & tam vehemens est amor 5. *Cur Beatus non desideret perfectius videre Deum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

amor ortus à visione erga Dei fælicitatem, vt comparatione illius non possit non esse valde exiguus erga propriam fælicitatem, & ideo non est anxia voluntas Beati, dum plenè pro viribus amat Deum propter seipsum, diuinamque fælicitatem. Adeóque necessitat visio beatifica ad amorem Dei, vt non possit Beati voluntas esse anxia propter bona creata; & solum est moraliter necessitata ad eligendum maius bonum, quatenus illa electio conducit ad maius Dei beneplacitum, ad quod etiam physice necessitarentur Beati, nisi Deus magis complaceret in illis operationibus, vt liberè eligetis. Necessitat itaque visio beatifica ad plenam, & perfectam amicitiam cum Deo, siue ad amandam perfectam coniunctionem cum ipso Deo: quæ coniunctio fit per perfectum amorem amicitiæ cum Deo, complentem beatitudinem hominis. Non tamen necessitat physicè ad actus perfectiores in genere moris; quia sic destrueretur genus moris, in quo Deus magis complacet, quam in actu eiusdem virtutis omnino necessario.

6. Cognitio itaque est, quæ mouet semper, impellit, aut necessitat ad amorem obiectinam cognitio est veluti manus. animæ per quam aliquo modo trahitur obiectum, & tunc cognitio perfectè trahit obiectum, quando vi illius per amorem possunt colligi fructus, qui ex obiecto illo percipi possunt. Et quia visio beatifica est possessio Dei, ideo vi illius omnino applicatur obiectum ita, vt illa beatitudo, & possessio non possit non compleri satiando perfectè appetitum: nam ideò auditio musicæ suauis dicitur possessio illius sonus aut concentus, quia necessitat ad percipiendum fructum delectationis: alioqui non diceretur adeo perfecta possessio, sed imperfecta. Cùm igitur visio beatifica non sit minus perfecta possessio obiecti, quàm perceptio suauis sonus per auditionem, dicendum est, habere vim inferendi necessariò delectationem, & consequenter amorem. Estque in rebus intelligibilibus suus sapor intellectu perceptibilis, quamuis obiectum illud non percipiatur sensibus externis.

7. *Visio Dei neque diuinitus potest esse sine amore.* Immo existimo neque diuinitus posse dari visionem beatificam sine amore, vt probabo *in tract. de Beatitudine*. Illud modo verissimum puto, nempe gaudium ortum à visione beatifica esse diuersæ rationis, a gaudio, quod habetur in via circa idem obiectum: peculiarem enim, & longè excellentioris ordinis dulcedinem in se habet illa delectatio, præ omnibus gaudiis, quæ haberi possunt in hac vita; quod non aliunde prouenit, nisi quia gaudium illud per se petit procedere à visione clara Dei, & ideo ex natura sua satiat appetitum. Nemoque dicet, gaudium, quo Deus gaudet de sua existentia, non esse alterius ordinis, non solùm in esse physico, sed etiam in esse intentionali, & in vi delectandi; quia radicatur in clara, & perfecta comprehensione summi boni. Et ideo si possibilis esset cognitio creata comprehensiua Dei, & tam perfectè penetrans in esse intentionali diuinam essentiam, quàm Deus ipse, non posset ex illa visione non resultare gaudium alterius rationis, & ordinis.

8 *Nota magnitudinem delectationis Beatorum.* Dicam etiã *in tract. de Beatitudine*, Beatos capere maiorem delectationẽ ex Deo viso, quàm dolorem patiuntur damnati, dum grauissimè cruciantur in inferno; quoniam Deus, vt clarè visus est multò potentior ad recreandum. Neque damnati adeò dolent de Dei fælicitate, sicut de eadem fælicitate lætantur Beati: quoniam si diuinam fælicitatem percipiunt cognitione clarissima, & alterius ordinis, ac proinde diuersitas gaudij dimanat à diuersitate cognitionis.

9. *Alia confirmatio.* Agamus modo de pluribus cognitionibus, quibus necessariò annectitur aliqua delectatio, & petamus ab aduersariis, cur illæ cognitiones debeant realiter differre ab illis delectationibus, & non potiùs vnica formalitas virtualiter indiuisibilis sit simul cognitio, & delectatio. Percipit sensus externus musicam, aut cibum gratissimum, vel odoris fragrantiam, & inde consurgit in phantasia, & in intellectu quædam cognitio, ex qua oritur necessariò illa delectatio: Aduersarij verò nequeunt idoneam adhibere rationem, cur delectatio illa debeat distingui ab illa cognitione, quæ necessitat ad existentiam illius delectationis: etenim si semel cognitio potest necessitare ad existentiam amoris, quin amor distinguatur à cognitione realiter, aut virtualiter, non erit, cur prædictæ cognitiones differre debeant ab illis delectationibus. Neque sufficit, si respondeas, illam cognitionem sub aliis circumstantiis, & dispositionibus posse reperiri absque illa delectatione: non, inquam, hæc responsio prodest: Tum quia saltem quando essent circumstantiæ necessitantes ad complacentiam, consurgeret cognitio omnino indistincta realiter ab illa delectatione: Tum etiam, quia quoties desunt dispositiones, & circumstantiæ, quæ generant delectationem, cognitio consurgens est alterius rationis; vt patet experientiâ: nam si cibus antea gratissimus, modo redditur insipidus ratione ægritudinis, alteriusve prauæ dispositionis', consurgit diuersa cognitio, vi cuius potius resultat displicentia, & fastidium.

Idem argumentum fit in gratia auxiliante, consistente in affectione voluntatis omnino necessariâ, quam Deus dicitur operari in nobis sine nobis, quia fit absque nostra libera cooperatione. Propter quod aiebat Augustinus *lib. 1. ad Simplician. quæst. 2. Quis habet in sua potestate, vt vel occurrat id, quod eum delectare possit, vel delectet, cùm occurrerit*: quoniam vitalis sapor nobis infunditur. Haud aliter Clemens Romanus *lib. 1. Recognit. de gratia suæ primæ vocationis*, scribit: *Cum quadam voluptate latenter irrepens mentem, & animum possidebat*, quia nimirum illa indeliberata, & necessaria complacentia trahebat illum blandè ad veram religionem inuestigandam. Idem habet Gregorius *lib. 16. Moral. cap. 20. alias 11.* dicens: *Superna pietas prius agit in nobis, vt sequente quoque nostro libero arbitrio, bonum, quod iam appetimus, agat nobiscum*, quia nimirum absque nostra libertate incipit quædam appetitio, quæ pertrahit in consensum liberum, ideo inquit Prosper *lib. 1. de ingratis cap. 15.*

Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam.
Quo tenebræ fiunt lumen, quo immunda nitescunt,
Quo stulti sapere incipiunt, agrique valescunt,
Nemo aliis dat, nemo sibi.

Propterea Augustinus *lib. 2. de peccat. meritis, & remiss.* docuit homines non facere, quod iustum est, *Quia quod iustum est, non delectat.* Et *lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 17. Vt ergo velimus, sine nobis operatur; cùm autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur*: quoniam à diuina affectione impetu quodam ferimur, vt consentiamus Deo vocanti. Hæc autem necessitas non aliunde prouenit, quàm ex cognitione. Quòd si cognitio causat hanc complacentiam, seu delectationem necessariò resultantem, & ab ipsa delectatione non potest non distingui, ideo est, quia cognitio debet præcedere actum voluntatis, eo quòd dirigat ad ipsum, ipsum, ac proinde etiam cognitio diuina præcedit virtualiter amorem necessarium, eo quòd ad ipsum dirigat: & consequenter non potest cognitio non distingui virtualiter ab illo amore necessario.

Augustinus. Clemens Roman. Gregorius. Prosper. Augustinus.

11. *Affectus inde liberati turpes causantur à cognitionibus.* Roman. 7. Conc. Trid. Idem argumentum sumitur ex affectionibus turpibus, quę necessariò excitantur vi cognitionis. Ad quod adduci potest illud Rom. 7. *Si autem quod nolo, illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Quod exponitur à Trident. *sess. 5. can. 5.* de affectionibus inordinatis, & motibus concupiscentiæ minimè liberis formaliter, sed necessariis. Constat etiam experientiâ, & doctrinâ Patrum tentationes irruentes, & necessariò insurgentes esse prauos animi motus, & varias affectiones, siue quasdam turpes delectationes, quæ præueniunt libertatis consensum. Quare inquirendum restat, cur prædictæ affectiones, quæ à præeuntibus cognitionibus necessariò dimanant, debeant ab illis cognitionibus realiter distingui. Passiones etiam animæ sunt affectiones inordinatæ, & turpes, quæ minimè sunt formaliter liberæ, sed necessariæ, vt monet experientia, & communiter docent Philosophi, & Theologi. Quare in bonum, & in malum necessariò, pro diuersitate dispositionum, & cognitionum, resultant in nobis variæ affectiones, desiderij, delectationis, amoris, odij, timoris, tristitiæ, qui affectus iuxta illud placitum, quod modo repudiamus, non deberent distingui à cognitionibus, ex quibus dimanant.

12. *Illustratio Sanctæ infert affectionem distinctam.* Concil. Mileuitan. Porrò distingui diuinas illustrationes à piis affectionibus supernaturalibus, quæ vi cognitionis necessariò fiunt, colligitur ex consiliis, & Patribus. Ac primò Mileuitanum *can. 4.* inquit: *Per gratiam reuelari nobis intelligentiam mandatorum, darique simul, scire, quid agere debeamus, & diligere, vt faciamus,* & subiungit rationem, *quia vtrumque est donum Dei, scire, quod facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Vbi distinguit inter scientiam, & illam dilectionem, quâ inclinamur, vt efficaciter velimus, & operemur. Aranicanum 2. *can. 7. Auxilium gratiæ*, inquit, *esse illuminationem Spiritus Sancti, & suauitatem in consentiendo*, id est, affectionem suauem, quæ inclinat in consensum. Vides, illuminationem generare suauitatem illam, siue delectationem affectionis; ac proinde differt illuminatio ab affectione. Moguntinum *in constitut. de pœnitent.* monet: *Tunc pœnitentiam fieri, quando feruore Spiritus Sancti mens illuminatur, & ad dilectionem, & amorem accenditur.* Vbi distinguitur etiam illuminatio ab illa inflammatione diuinæ gratiæ. Prosper contra Collatorem *cap. 6.* docet, hominem ad Deum trahi *illuminatione, delectatione.* Et *cap. 24. contemplatione elementorum, cogitatione diuinorum operum, timore, lætitia, desiderio, delectatione.* S. Th. *Ioan. 6. sect. 9. vers. 3. quæst. 5.* ait, hominem *trahi reuelatione veritatis, & admirabili delectatione, & amore veritatis*, & S. Bonauent. *Ioan. 6. Doctrinæ sacræ eruditione, dilectionis diuinæ infusione.* Plura alia afferemus ex Patribus in materia de gratia auxiliante. Interim sufficiant Augustinus, & eius discipulus Prosper. Prior recognosci potest *lib. 2. contra duas epist. Pelagianorum, cap. 9.* & *lib. ad Simplicanum quæst. 2.* & *lib. de Gratia Christi cap. 3.* Prosper *lib. contra Collat. cap. 22.* Item *lib. 1. de vocat. Gent.* Denique *lib. 3. de vita contemplatiua cap. 29.*

Conc. Arausican. Concil. Moguntin. Prosper. S. Thom. S. Bonau.

13. Idem argumentum proponi potest in motibus appetitus sensitiui, qui omnino necessarij sunt formaliter, tam in nobis, quàm in brutis, & necessariò oriuntur à cognitione determinante, & distinguuntur à cognitionibus: At in illa sententia minimè probari posset à cognitione distingui, quia posset cognitio mouere, & dirigere ad appetitionem, quamuis ab ipsa appetitione non differret. Quare in illa sententia verissimum esset, hominem cognitione appetere, & appetitione cognoscere. Vnde etiam fieret, nullius momenti esse quæstionem illam, an nostra beatitudo consisteret in actu intellectus vel potiùs in actu voluntatis, aut in vtroque simul: nam eadem operatio esset intellectio, & volitio.

Sectio V.

Diluitur præcipua obiectio.

1. *Difficilis obiectio.* PLura nobis opponunt aduersarij, quæ posteà diluemus, nullum tamen potentius argumentum afferri potest, quàm quòd non semel obiecerim in fauorem illius sententiæ. Si propter aliquam rationem deberet, saltem virtualiter distingui cognitio ab amore, maximè quia cognitio dirigit ad amandum: hæc ratio est nulla, igitur non est, cur cognitio diuina non possit esse eadem formalitas cum amore necessario, quo Deus seipsum amat, & consequenter de facto cognitio, quâ Deus se comprehendit, est virtualiter indistincta ab amore, quo se amat. Minor, quæ sola videtur indigere probatione, ita ostenditur: Præmissæ dirigunt ad existentiam conclusionis, dum illam causant, & ab ea distinguuntur; & nihilominus idem actus virtualiter ex parte sui omnino indiuisibilis potest gerere vices conclusionis, & præmissarum, attingendo intrinsecè obiectum formale præmissarum, & obiectum conclusionis; ita vt ratio formalis attingendi obiectum conclusionis sit attingere obiectum præmissarum, & obiectiuæ præmissæ habeant rationem motiui, propter quod præbetur assensus conclusioni. Appono exemplum: Dentur in intellectu Petri hæ duæ præmissæ: *Omnis homo est animal, Petrus est homo*, ex quibus intellectus infert hanc conclusionem, *Petrus est animal*: Porrò hi tres actus virtualiter continentur in vno possibili, qui affirmet, *Petrum esse animal, quia omnis homo est animal, & Petrus est homo*; qui actus non affirmat, Petrum esse animal, nisi ex aliquo motiuo formali ratione nostra distincto, videlicet, *quia omnis homo est animal, & Petrus est homo*: Igitur in illo actu virtualiter indiuisibili distinguimus ratione nostra præmissas, sicuti distinguimus obiectum formale, seu motiuum; ergo illæ quasi præmissæ ratione nostra distinctæ deseruiunt, vt detur assensus obiecto conclusionis, & dirigunt ratione nostra ad prædictum assensum conclusionis: Ergo similiter poterit idem actus esse cognitio, & amor, ita vt cognitio ratione nostra distinguatur ab amore, & dirigat ad amandum.

In eundẽ indiuisibilem actum possunt conuenire munera conclusionis, & præmissarum.

2. Neque negandum, posse eundem actum creatum attingere prædicto modo illa obiecta ratione distincta sub hac tendentia: *Petrus est animal, quia omnis homo est animal, & Petrus est homo*: quoniam communis sententia docet, fidem non esse discursiuam, & consequenter attingit intrinsecè hæc obiecta, ita vt vnum sit motiuum, & ratio formalis assentiendi alteri: *Verbum diuinum est incarnatum, quia Deus hoc dixit, & quod Deus dixit, ita se habet sicut dictum est.* Quod etiam declarari potest propositione causali, v. g. *Quia Sol lucet, dies est*: nam per vnum actum indiuisibilem attingitur totum illud obiectum, & vnum est motiuum, seu

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu ratio formalis assentiendi alteri. Neque est, cur totum illud non attingatur per vnicum actum indiuisibilem: nam per actum conditionalem, quem in proprio loco demonstraui, esse indiuisibilem, attingitur totum illud, *Si Sol lucet, dies est*, ac proinde etiam per hūc actum: *Si omnis homo, est animal, & Petrus est homo, Petrus est animal*. Satisq; communis sententia docet, eundē actum conclusionis attingere obiectū præmissarū, & affirmare, *Petrū esse animal, quia omnis homo est animal, & petrus est homo.*

3. *Declaratur vis paritatis.*

Nos modo supponimus, conclusionem ipsam minimè attingere obiecta præmissarum formaliter intrinsecè, sed dumtaxat extrinsecè; & inde potius enascitur argumentum; quoniam præmissæ verè dirigunt ad actum distinctum, quem causant, & nihilominus potest dari vnicus actus indiuisibilis, qui complectatur omnia illa munera, vt cum dicimus: *Petrus est animal, quia omnis homo est animal, & Petrus est homo,* in quo actu assignatur ratio mouens ad assensum illius veritatis, *Petrus est animal,* quæ ratio mouens est, *quia omnis homo est animal, & Petrus est homo,* & illa ratio mouens ratione nostra dirigit ad assentiendum alteri veritati: quia enim hic homo iudicat, omnem hominem esse animal, & Petrum esse hominem, iudicat pariter esse animal. Vnde sicut vna veritas obiectiua consideratur, vt ratio formalis assentiendi alteri, ita vna affirmatio ratione nostra dirigit ad aliam affirmationem. Quòd si nomen directionis recuses admittere, saltem necesse est, concedatur, illam affirmationem, qua tendit in obiectum formale, deseruire, vt homo assentiatur conclusioni, & non ita e contra hominem illum iudicare, *Omnem hominem esse animal, quia Petrus est animal.* Semperque necesse est, assignetur aliqua alia ratio formalis, propter quam homo assentiatur conclusioni illi virtuali, aut tatione nostra, quæ ratio formalis vt cognita deseruit, & quasi determinat ratione nostra ad assensum conclusionis. Et quia modo abstrahere volumus à voce directionis, inquirendum restat, cur cognitio indistincta realiter, & virtualiter ab amore non possit ratione nostra determinare, & deseruire ad amandum potius quàm amor ad cognoscendum, sicut illæ præmissæ ratione nostra distinctæ à conclusione, deseruiunt ad assensum conclusionis ratione nostra distinctum, qua ratione assensus conclusionis non deseruit ad cognoscendas præmissas.

4. *Alia paritas idem confirmatur.*

Idem argumentum proportione seruata fieri potest in intentione finis, & electione medij; quoniam intentio efficax finis omnino determinat ad electionem medij, & non potest, non omnino præcedere electionem, quoties ab electione distinguitur, quia est vera causa electionis, & nihilominus idem actus indiuisibilis virtualiter potest simul esse intentio, & electio, amando medium propter existentiam finis intrinsecè amati per illum actum: Ergo similiter licèt cognitio distincta ab amore debeat esse causa amoris per directionem causatiuam amoris, poterit nihilominus idē actus esse cognitio, & amor qui amor tendet in bonitatem, vt repræsentatā per cognitionem. Quo fit, vt voluntas finis possit esse prior realiter, aut virtualiter ordinatione mediorum ad finem, aut solum ratione nostra, quamuis motiuum amandi medium sit bonitas finis, & amor finis ratione nostra dicatur mouere ad amorem medij, etiam quando solùm est vnicus actus virtualiter, qui intrinsecè amat finem, & medium. Ex hoc non leue habetur argumentum contra nostram sententiam, & præcipuam rationem illius; quia sicut amor finis est ratio amandi media, ita intellectio est ratio volendi. Frequenter in nobis prior est volitio finis, quàm volitio mediorum; tamen volitio medij potest simul esse talis amor finis, vt illa electio non indigeat intentione præuia; tunc autem non ordinatè amantur finis, & medium, sed absque ordine prioris, & posterioris, ex parte ipsius obiecti. Hoc sēsu potest intelligi, quod scripsit Scotus *in 3. dist. 7. quæst. 3. & dist. 19. quæst. 1. & dist. 32. art. 3.* Scotus. *Quicunque ordinatè vult, prius vult finem, quàm ea, quæ sunt ad finem; & prius vult maius bonum, & propinquius, & accommodatius ad finem, quàm quod minus bonum est, aut minus accommodatum ad finem:* nam si aliquis esse debet ordo ex parte obiecti, priùs debet amari finis, quam medium, & nullo modo potest priùs amari medium, quàm finis: si autem inter electiones debet dari ordo, priùs debet amari medium propinquius ad finem; quia medium proximius ad finem habet quandam rationem finis respectu medij remotioris, & sic Deus vult vocationem propter contritionem, & contritionem propter iustificationem, & iustificationem propter glorificationem; quia nimirum, medium proximius ad finem, habet quandam rationem finis respectu remotioris. Potest etiam sumi ordo ex maiori bonitate & excellentia ipsius medij secundum se. Hoc tamen non efficit, ne eadem formalitas ex parte obiecti, siue idem actus possit esse simul intentio, & electio. Neque est, cur Deus intentionem finis non possit huic determinato medio adstringere.

5. *Prima disparitas.*

Respondetur huic potissimæ obiectioni, esse maximam differentiam inter præmissas, & conclusionem ex vna parte, & inter intellectionem, & volitionem ex alia, & etiam non modicum esse discrimen inter intellectionem, & volitionem ex vna parte, & inter intentionem finis, & electionem medij ex alia. Hoc vt explicemus, oportet, primò loquamur de cognitione necessitante ad amorem: quoniam si amor esset formaliter liber, planum est, debere distingui à cognitione. Cognitio ergo vi suæ repræsentationis necessitat in illo casu ad amandum; quoniam bonitas, vt cognita necessitat, & ideò Beati amore necessario feruntur in Deum, quia visio beatifica necessario rapit in amorem Dei, vt probaui late in præcedenti sectione. & Deus se amat necessariò, quia clarè se videt, & comprehendit: nunquamque primus actus voluntatis ponitur necessariò, nisi vi cognitionis, neque posset poni necessariò vi cognitionis, nisi cognitio præcedat: non enim aliter necessitat visio, nisi quatenus habet vim inferendi amorem. At si idem actus gerat eminenter vices præmissarum, & conclusionis, non necessitant præmissæ ad conclusionem, sed ante præmissas illas virtuales intelligitur necessitas causandi illum actum, qui virtualiter habeat rationem præmissarum, & illa necessitas poterit prouenire, vel ab imperio efficaci voluntatis, vel à talibus speciebus hoc, vel illo modo coordinatis. Hoc etiam non minus perspicuè apparet, quando idem actus virtualiter indiuisibilis gerit vices intentionis, & electionis, quia talis actus, si non detur aliunde causa necessitans ad ipsum, erit vndequaque liber, non solùm qua intentio est, sed etiam qua electio: quia nihil est in actu primo necessitans ad eligendum, sicuti neque ad intendendum; quia intentio non potest necessitare, nisi ad actum subsecutum. Quod clarius patet quando voluntas non solum poterat non intendere finem, sed etiam post præintentum finem eligere inter diuersa media:

Cur intentio & electio, similiter conclusio, & præmissa possint in eundem indiuisibilem actum coincidere; non autem cognitio & amor.

dia: quia si idem actus est intentio, & electio, nulla est necessitas intendendi, neque eligendi hoc medium, neque eligendi medium aliquod.

6

Cæterùm amor beatificus, siue ipsius Dei, siue creaturæ est necessarius vi cognitionis, quia necessitat bonitas infinita vt cognita, & vt sic rapitur voluntas ab infinito bono, ad quod non sufficit concomitantia cognitionis: alioqui posset esse iudicium indifferens se habens non præuie sed concomitanter cum amore libero existente vi illius cognitionis dirigentis. Immò ex ipso argumento aduersariorum habetur occasio ipsos impugnandi; quoniam præmissæ nequeunt necessitare ad conclusionem, nisi antecedant, neque intentio ad electionem, nisi ipse amor finis, siue intentio antecedenter se habeat. Ratio à priori, quia necessitas proprie, & rigorosè sumpta est ad aliquid subsecutum, quod ponitur vi illius necessitatis, & ideò si in vno actu inueniamus rationē intentionis, & electionis, siue amoris finis, & medij, vt talis, impossibile est, vt intentio necessitet propriè ad electionem, quamuis eligatur medium vnicū omnino requisitū.

7. *Altera differentia notanda.*

Secunda differentia esse potest; quoniam cognitio est omnino requisita ad amandum illud obiectum, eo quòd ministrat materiam, circa quam debet versari amor & illam appropinquat, sine qua approximatione nequit amor tendere in suum obiectum, quia nihil potest amari, nisi sit cognitum: fertur namque voluntas in bonitatem veram sicuti fertur in bonitatem apparentem in quam ferri non potest, nisi per cognitionem fiat apparens, & manifestum: Præmissæ autem, siue formales, siue virtuales non sunt requisitæ ad cognoscendam veritatem conclusionis: quia illa veritas potest de se formaliter immediate cognosci, non minus, quàm veritas præmissarum, & ideo sæpè respectu vnius, veritas, quæ est conclusio, est respectu alterius immediata præmissa ad inferendam conclusionem. Illa etiam bonitas, quæ in tali casu habet rationem medij potest de se habere rationem finis, & ideo non indiget de se, vt ametur aliqua intensione terminata ad aliud obiectum, neque intentione, seu tendentia affectiua re, vel ratione, distincta ab amore illius bonitatis: At bonitas, vt ametur, indiget semper alia tendentia intentionali, quæ repræsentet illud obiectum, & valde differat in modo tendendi ab ipsa tendentia affectiua.

8 *Tertium discrimen.*

Tertia differētia sit; quoniam conclusio obiectiua & præmissæ obiectiuę solùm se habent per modum obiecti materialis, & formalis, & ideo nō mirum, si totū illud attingatur per vnicum actum; quia vnicus actus attingit obiectū materiale, & formale, vt patet in actu fidei diuinæ, quod materialiter attingit mysterium reuelatum, & formaliter diuinā reuelationem, & veracitatem Dei. Idem, proportione seruata, dicendum est de intentione, & electione; quoniam intentio formaliter respicit bonitatem finis, electio antē, qua talis, materialiter respicit bonitatē medij, siue propter bonitatem finis: Atqui per eundem actū voluntatis, non minùs quā per actum intellectus potest attingi obiectum materiale, & formale, vt eadem elargitio eleemosinæ potest amari, vel propter subleuationem alienæ miseriæ, vel propter gloriam Dei, & complacentiam diuinam, vel ex motiuo obedientiæ: At verò cognitio, & amor non ita se habent, neque tendit vnus actus materialiter in suum obiectum, & alter formaliter, neque penes hoc est considerandā differentia, sed quia tendentia amoris indiget approximatione sui obiecti, quæ omnino fit per cognitionem, & illa approximatio est essentialiter requisita: quoniam eodem modo approximatur bonitas vera, & realis, ac bonitas tantùm apparens. Præmissæ causant nouam cognitionem, & omnes illæ notitiæ tendunt sub ratione veri, & non est cur vnicus actus non attingat omnes illas veritates. Intentio tendit in obiectum sub ratione boni, & similiter electio, & non est, cur omnis illa bonitas non possit amari per vnicum actum: At cognitio & amor tendunt sub diuersis rationibus *sub quibus*, & requiritur causalitas cognitionis ad amorem; quia aliter (vt dictum est) nequit bonitas approximari, vt ametur.

Hinc est, vt posita intentione, possit sequi electio, quæ ita tendat in medium, vt formaliter amet finem, & consequenter intentio non est per se necessaria ad electionem, nisi quatenus ipsa electio, prout tendit in finem, habet rationem intentionis, & non requiritur per se alia tendentia, nisi quæ imbibitur in ipsa electione: At verò tendentia amoris per se exigit aliud genus tendentiæ valde diuersæ, nempe tendentiam cognitionis, quæ dicitur trahere ad se res ipsas cognitas, in quas fertur amor. Præmissæ etiam non requiruntur per se, vt cognoscatur veritas conclusionis: quia de se perfectiori modo potest cognosci absque præmissis, vt cognoscitur à Deo, & Angelis. Neque necessariæ sunt præmissæ virtuales, quia non est opus ad cognoscendum, Petrum esse animal, habere pro obiecto formali, seu motiuo illam propositionem vniuersalem: *Omnis homo est animal,* & illam particularem: *Petrus est homo,* siue elicere vnicum actum affirmantem, *Petrum esse animal, quia omnis homo est animal, & Petrus est homo,* sed formaliter immediate in se potest cognosci, Petrum esse animal: amor autem absque cognitione esse non potest; quia ministrat voluntati materiam, circa quam verletur, & illa approximatio materiæ per cognitionem est omnino necessaria. *Non tamen est in omni euentu necessaria approximatio præmissarum formalium, aut virtualium,* vt ex dictis apparet. Intentio etiam requisita non est, vt approximetur materia electionis; quia ipsamet electio amat formaliter, & consequenter vi cognitionis est sufficienter approximata illa bonitas, vt ametur formaliter ex vi electionis. Quapropter per accidens pendet ex genere suo electio ab alia tendentia affectiua, quæ non imbibatur in ipsa electione. Sæpe datur intentio, quæ non habet rationem electionis, quia potest voluntas efficaciter intendere finem actu, quin formaliter eligat aliquod medium: tamen omnis formalis electio respicit motiuum intentionis: quoniam de conceptu electionis est respicere medium, non propter seipsum, sed sed propter finem, ac proinde formaliter, & intrinsecè attingitur finis, & ideo omnis electio boni medij ob prauum finem habet malitiam, non solùm extrinsecam ab intensione, sed intrinsecam, quod non esset, si non attingeret intrinsecè finem. Legatur S. Thom. 1. 2. *qu.* 8. *art.* 4. & ex terminis patet, eum qui amat proximum, non propter, se, sed propter Deum, amare Deum ipsum. Quo fit, vt intentio non necessitet ad electionem, quando est idem actus: & cognitio, vi cuius existit amor, est, quæ necessitat ad morem illum.

9 *Vltima differentia illata ex prioribus.*

S. Thom.

10 *Declaratur differentia tradita.*

Ex his etiam potest non obscurè assignari differentia inter paritates, quæ sumuntur in argumento, & cognitionem, & volitionem ex alia parte; quoniam quod per cognitionem, quæ est conclusio, attingitur ratione directionis præmissarū, potest integrè, & perfectiùs attingi absque præmissis, & quin

Universidad de Deusto
Biblioteca

quin obiectum conclusionis sit materiale respectu obiecti præmissarum,& quicquid per intentionem amatur,formalissime debet amari per electionem, quin in eodē actu,vel diuersis reperiri debeant tēdentiæ diuersæ intentionales; At verò ad amādum omnino requisita est essentialiter diuersa tēdentia cognitionis, quia non minus debet præcedere cognitio necessitans,quàm cognitio indifferens omnino requisita ad libere amandum, & cognitio semper inclinat, siue impellit in amorem: non verò essentialiter requiruntur præmissæ, vt attingatur illa veritas conclusionis, neque noua tendentia in finem, vt detur electio.

Sectio VI.

Diluuntur obiectiones petitæ ex beatitudine ipsius Dei, & aliæ affines.

1. *Secunda obiectio.* QVi nostræ sententiæ contradicunt, potissimè contra nos insurgunt ex ipsa diuina beatitudine:nam prima formalitas diuina debet esse summa Dei fœlicitas: diuinitas enim, cum primum intelligitur existere, debet intelligi cum summa fœlicitate, quia debet esse summè perfecta intensiue, & non intelligeretur summè perfecta intensiue,nisi intelligeretur summè fœlix intensiue:Atqui summa Dei fœlicitas essentialiter, & intensiue importat, non solum cognitionem perfectam summi boni; sed etiam amorem, & gaudium eiusdem boni: non enim possidetur summum bonum, nisi ametur, & sit valde iucundum: quia fœlicitas importat vitam in actu secundo, & fœliciter viuere est optimè viuere circa optimum, ipsum perfectissimè intelligere, & illo summo bono iucundissimè perfrui. Quod ita confirmari potest: Quandiu aliqua natura nihil intelligit, aut cognoscit, non differt in modo se habendi actualiter à trunco, sed se habet, veluti inanime quoddam, ac proinde se non possidet possessione actuali fœlici. Ideoque inanimata non se propriè possident, quia nullam habent operationem vitæ; vi cuius perfrui possint illo bono: Atqui cognitio pertinet ad fœlicitatem propter amorem, & gaudium, siue satietatem voluntatis; Ergo dum diuina voluntas non intelligitur amans, & gaudens, non intelligitur satiata,nec summè fœlix; Ergo prima formalitas in Deo debet esse cognitio infinitæ bonitatis, amor illius, & summum gaudium de Deo ipso.

Confirmatur secundò: Beatitudo Dei consistit
2. in clara notitia, quæ omnino expleat appetitum sciendi optimum, quod vehementissimè homines desiderant intueri,& in satietate appetitus optimæ vitæ; quæ optima vita nequit esse, nisi iucunda circa optimum, & impletiua desiderij circa optimum. Ideoque ad fœlicitatem requiritur notitia de perpetuitate visionis; quoniam absque illa notitia non satiaretur appetitus, & ideo dixit Augu-
Augustinus. stinus *lib.10.cap.30. de Ciuit. Dei, Vitam beatissimam esse non posse, nisi fuerit de sua aternitate certissima*: Atqui non est, cur potius hæc securitas pertineat ad beatitudinis essentiā potiùs, quàm amor, & gaudium summi boni: quia sicut sine illa securitate non intelligitur satiatus appetitus circa optimum, ita sine amore, & gaudio. Porro diuinam essentiam consistere in beatitudine ipsius Dei, rursus probari potest, quia ideo natura diuina non differt virtualiter à cognitione quā Deus se comprehendit, & natura Dei etiam consistit in volitione; quia prima formalitas Dei debet esse beatitudo, seu fœlicitas ipsius Dei, & non est beatus,qui nō amat,quod habet.Ideo Augustinus. aiebat *lib.1.de Morib.Eccl.Nec qui nō habet,quod amat,nec qui habet quod non amat,beatum esse*.Et *tom.10.serm. 17. Vita beata, si non amatur, non habetur.*

Confirmatur tertiò: Nulla formalitas debet esse in Deo, quæ non sit ipsi voluntaria; ergo prima formalitas diuina,in qua consistit ex parte obiecti natura diuina,debet esse cognitio sui, & amor sui: alioqui nō esset formaliter volūtaria.Ratio à priori videtur esse;quia natura diuina est viuēs perfectissimo gradu vitæ, videlicet intellectuali, & licèt in Deo propriè nō sit species propriè logica;tamē debet reperiri constitutio in perfectissimo gradu vitæ, & consequenter debet ipsa diuina natura esse vita actualis, quia non est potentia, quæ formaliter non sit actus. Debet ètiam illa formalitas esse amor,quia sicut in Deo nullus debet intelligi actus primus ad cognoscendum, qui non sit cognitio, ita nullus debet intelligi actus primus ad volendum, qui non sit amor.

Confirmatur quartò. Prima formalitas diuina, vt dictum est, debet esse perfectissima vita; ergo vita, quæ sit beatitudo essentialiter: sed non stat, vt nuper aiebam,essentialis beatitudo absque amore, & gaudio; igitur prima formalitas diuina non solum est beatitudo; sed etiam amor, & gaudium. Audi Augustinum *lib.8.de Ciuit. Dei: Nemo Beatus est, qui eo, quod amat, non fruitur: qui quis ergo fruitur eo,quod amat,verumque, & summum bonum amat, quis eum beatum, nisi miserrimus neget.* Hoc ipsum aliis terminis declaro: Prima formalitas diuina debet esse infinitè perfecta intensiue, & consequenter summum bonum excludens omnem imperfectionem, & omne malum, & omne desiderium implens; Ergo in illo primo signo debet reddere naturam diuinam lætam, & quietam. Debet perfectio simpliciter infinita excludere omnem imperfectionem, & consequenter debet imbibere omnem perfectionem, quæ non importat imperfectionem: quia carere perfectione non includente imperfectionem nequit esse imperfectio.

Hinc colligunt, ex parte obiecti essentiam & omnia attributa esse vnicam formalitatem virtualiter indiuisibilem: quia perfectio infinita in genere perfectionis debet excludere omnem imperfectionem: non autem excluderet formaliter omnem imperfectionem,si formaliter non imbiberet omnem perfectionem non inuoluentem imperfectionem:quia imperfectio consistens in carentia scientiæ non excluditur formaliter, nisi per scientiam, & imperfectio consistens in carentia perfectionis volitionis nō excluditur formaliter,nisi per volitionem;Cùm igitur prima formalitas diuina, eo quod sit simpliciter infinita in genere perfectionis, excludat formaliter omnem imperfectionem consistentem in carentia perfectionis, debet imbibere formaliter omnem perfectionem non includentem imperfectionem, consequenter prima formalitas diuina includet formaliter ex parte obiecti intellectionem, volitionem, omnipotentiam, & reliqua attributa:quoniam defectus scientiæ non excluditur formaliter, nisi per scientiam, & defectus volitionis perfectæ non excluditur formaliter nisi per volitionem perfectam.

6. Dices, ad summam perfectionem intensiuam primæ formalitatis diuinæ sufficere, si excludat radi

radicaliter omnem imperfectionem consistentem in carentia talis perfectionis, nullam includentis imperfectionem,& sic natura diuina, quia necessariò infert perfectionem intellectionis,& volitionis, erit summè perfecta intensiue. Sed contra est, quoniam natura diuina non tam radicaliter, quàm formaliter est summè perfecta, ac proinde formaliter debet excludere omnē imperfectionem: quia dum non intelligitur formaliter exclusa omnis imperfectio consistens in carētia perfectionis, nō datur summa perfectio:nam summa perfectio intensiuè debet excludere omnem imperfectionem, quæ consistit in carentia perfectionis non inuoluentis imperfectionem. Etenim infinitum simpliciter in aliquo genere imbibit omne possibile in illo genere, & ideo infinitum secundum quantitatem, si sit infinitum simpliciter,tale est, vt nulla quantitas possit illi addi:secus verò si solùm sit infinitum secundum quid: sic enim vnum infinitum est maius alio,& ideo si daretur infinita multitudo hominū, & posteà destrueretur vnus,adhuc maneret infinita multitudo,non tamen illa multitudo esset infinita simpliciter secundū numerum hominū:quia sic importat omnes homines nullo excepto,& infinita multitudo numerica simpliciter includit omnes vnitates omniū rerum:Ergo infinita perfectio simpliciter in genere perfectionis nullā dicentis imperfectionem debet includere omnem perfectionē possibilem, quæ non includat imperfectionem:Ergo cum prima formalitas diuina sit infinita simpliciter in genere perfectionis non dicentis imperfectionē, necessariò debet includere formaliter omnem perfectionē,quę nullā claudat imperfectionē.

7. *Quid secundò inferant aduersarij.* Respondetur secundò ab aliis, per primam formalitatem diuinam excludi formaliter omnem imperfectionem,cōsistentem in carentia perfectionis non includentis imperfectionē, quāuis illā formalitas non sit intellectio,nec volitio, quia est perfectio essentialiter connexa cum perfectione intellectionis,& volitionis,& ideo essentialiter repugnat carentiæ intellectionis,& volitionis, quibus Deus comprehensiue se intelligit, & amat. Hæc responsio confirmari potest;quoniam impossibilis est omnino carentia illius intellectionis,& volitionis, ac proinde quælibet forma, vi cuius non potest non esse illa intellectio,& volitio,sufficienter intelligitur excludere carentiam illius intellectionis,& volitionis. Hic tamen loquendi modus non videtur propriusquia per nullam formā excluditur carentia omnino impossibilis:nam ex proprio conceptu est sufficienter exclusa,quia de se repugnat existere à parte rei.Si autem carentia verè & propriè excluderetur, potiùs deberet carentia cognitionis, aut volitionis excludi per cognitionem,& volitionem. Sic etiam licèt quælibet actio essentialiter connectatur cum suo termino, non ipsa actio, sed potiùs terminus est,qui formaliter impedit carentiam sui, & licèt Paternitas diuina essentialiter connectatur cum Filiatione,quam præcedit,non ipsa Paternitas, sed Filiatio impediret carentiam Filiationis,si ipsa
8. carentia esset impedibilis,& de se non repugnaret.

Inferunt prætereà ex dictis, scientiam liberam, & actus liberos Dei non importare ratione sui formaliter,quatenus potuerunt non esse in Deo, perfectionem,aut imperfectionem;quia prima formalitas diuina debet continere formaliter ex parte obiecti omnem perfectionem, quæ nullam dicit imperfectionem. Est enim de ratione infiniti simpliciter in genere perfectionis includere omnem perfectionem,quæ nullam imperfectionem importat,sicut intensio infinita simpliciter in genere intensionis est,cui nulla potest fieri additio, & quātitas infinita in genere quātitatis includit omnem quantitatem possibilem,& meritum infinitum simpliciter in genere meriti est, quod meretur omne præmium possibile, quin excogitari possit aliquod præmium, quod non cadat sub illud meritum.

9. *Tertium illatum ipsorum.* Consequenter tertiò deducunt, diuinas relationes ratione sui non dicere perfectionem;quia omnis perfectio carens imperfectione includitur in prima formalitate diuina, eo quòd sit infinita simpliciter in genere perfectionis.Neque valet dicere, primam formalitatem diuinam esse infinitam simpliciter, intensiuè loquendo, in genere perfectionis, non verò extensiuè, sicut vnum meritum Christi Domini est infinitum simpliciter in genere meriti intensiuè, non verò extensiuè;quia aliud nouum meritum eiusdem Christi est meritum etiā simpliciter infinitum: Non inquam sufficere videtur hæc responsio, quoniā ex terminis videtur notum,amare perfectè Deum ipsum,& in ipso gaudere addere perfectionem intensiuam supra cognitionem:nam amor complet essentiam beatitudinis: nequit autem non addere perfectionem intensiuam, quod ipsam beatitudinem Dei essentialiter constituit, seu complet.

10. *Efficax aliud argumentum.* Aliter etiam idem assumptū probari potest;quia ipsa diuina volitio est etiam intellectio, & natura intelligens,quia nulla formalitas diuina potest esse perfectio infinita simpliciter, si non intelligat, & amet. Hoc tamen attingit grauissimā difficultatem expediendā sectione sequenti. Interim probari potest,quoniam Patres non magis distinguunt a diuina natura intellectionē,aut etiam volitionē, quam bonitatem,quæ minimè differt virtualiter à natura: nam, vt ait Basil. *lib. vnico,de Spiritu Sancto: cuius bonitas est ipsa essentia.* Nissenus *in lib.de Vita Moysis,col.2.* affirmat,Deum *esse propriè bonū, cuius natura bonitas est.*Cōfirmari hoc potest; quoniam Augustinus *lib.6.de Trinit.cap.7.* non magis identificat naturam cum sapientia, aut beatitudine Dei,quàm cum bonitate.Et *lib.7.cap.* asseruit,Spiritum Sanctū esse intellectionē,& sapientiā,& esse vnam sapientiam cum Patre,& Filio. Idem habet *lib.15. c.7.* & *tract.99.in Ioannem*,quia nimirum Spiritus Sanctus est amor,qui non distinguitur,etiam virtualiter à sapientia. Damascenus etiam *lib.1. de Fide cap.18.* affirmat, naturam Dei esse bonitatem,& posteà addit: *Voluntas, & Sapientia, & virtus Patris est Filius*, vbi eodem modo loquitur de voluntate, & sapientia,ac de omnipotentia, quæ minimè distinguitur virtualiter à diuina natura: si enim substantia ignis per seipsam est immediatè actiua, à fortiori diuina natura, seu substantia per seipsam erit operatiua ad extra, dum per cognitionem, & volitionem sufficienter applicatur.Quod iterum ostenditur: quoniam in diuina essentia debent contineri eminenter omnes creaturæ: quia est eminenter perfectio omnium aliarum rerum;ergo ipsa diuina natura formaliter ex parte obiecti est omnipotentia; quia omnes creaturæ non continentur eminenter, nisi in omnipotentia. Neque dicas,totam perfectionem omnipotentiæ contineri in essentia virtualiter; quia illa perfectio dimanat virtualiter à natura: nos enim posteà fusè ostendemus, non dari principium virtuale in diuinis continens perfectionem termini.

11. *Respondetur præcipuo argumento.* Obiectiones iitæ non admodùm premunt. Ad primā respondetur,admittendo,diuinā naturā consistere in formalitate cōstituente Deū fœlicē essentialiter.Inde tamen non fit,consistere in amore,sed in cognitione essētialiter inferēte amorē,& gaudiū

Universidad de Deusto
Biblioteca

Visio clara Dei est ipsius perfecta possessio.

quia visio est perfecta Dei possessio, quæ reddit beatũ essentialiter potentẽ,& expeditũ vti fructibboni possessi. Est cognitio veluti animę manus,per quã trahitur obiectum,& tunc ita trahitur,& possidetur, quando media cognitione colligi possunt perfectè fructus perceptibiles ex illo obiecto:nam illud dicitur possesso rei,quod nos reddit potentes illa frui, & vti,& vi cuius ita nobis applicatur, vt nobis liceat percipere fructus,& re illa vti:Pro varietate tamen obiectorum, considerandæ sunt diuersæ facultates vtendi, & fruendi illis; & nonnulla, non aliter possideri dicuntur, nisi quatenus rectè obiiciuntur potentiæ, vt concentus musicæ non aliter rectè possidetur,quam per auditionẽ,& odorifera exhabilatio citò deficiés per olfactionẽ possidetur. Deus autẽ non possidetur melius à Beato,quàm per claram intuitionẽ ipsius:quia ex tali visione essentialiter dimanat perfectissimus amor, & gaudium, siue fruitio Dei. Secundo respondeti potest, cõcedendo,amorem pertinere ad essentiam beatitudinis : negamus tamẽ,debere diuinã naturam formaliter cõplecti omne essentiale constitutiuum beatitudinis:quia satis est,si constitat in aliquo constitutiuo beatitudinis,inferente essentialiter aliud constitutiuum.Sic enim potest diuina essentia intelligi summè perfecta,non quidẽ extensiuè,sed intensiuè,imò S.Thom.*hic q.26.ar.2.ad 1.* dixit, *beatitudinem non conuenire Deo secundum rationem essentiæ, sed magis secundum rationem intellectus.*Cæterùm D.Angel.ibi solum voluit, ratione nostra distingui in Deo naturam ab intellectione, & volitione, non tamen distingui virtualiter ab ipsa intellectione.

S. Thom.

12. *Diluitur obiectionis primæ confirmatio.*

Ad primam confirmationẽ dicito,cognitionem nõ pertinere ad fœlicitatem præcisè propter amorem, & gaudiũ,siue satietatem voluntatis, sed etiã propter se:quoniã est possessio intẽtionalis summi boni.Imò quia cognitio diuina qua Deus se cõprehẽdit,est ipsa natura,quæ amat,& gaudet,sibi vult amorẽ,& gaudiũ,& ipsa diuina natura est finis cui, & hic finis est præcipuꝰ in nobis,qui intẽditur præcipuè:nam finis *qui* ordinatur ad finem *cui*, sicuti media in finem ordinantur,licèt cũ aliqua differẽtia; etsi enim quodammodo finis *qui* ordinetur ad finem *cui*,tamen verum est,amari propter se. Neq; obstat, pro illo primo signo non intelligi voluntatem diuinam satiatam per gaudium plenum ; quia satis est, si intelligatur necessitas, vt illa voluntas, siue natura plenissimè satietur. Sic etiam in diuina natura est appetitus innatus ad relationes, qui in alio signo satiatur per existentiam ipsarum relationum.Est in natura diuina exigentia, & inclinatio in illas perfectiones, sine quibus existere non potest, & similiter in Paternitate diuina est inclinatio ad existentiã filiationis, quia inclinatio illa est ad communicandam perfectionẽ, quamuis Pater pro priori originis ante filiationẽ intelligatur perfectissimus intensiuè,& natura diuina etiam inclinatur,vt compleatur,& magis perficiatur extẽsiuè.

Cognitio intuitiua Dei, non præcisè propter amorẽ summi boni, sed etiam propter se spectat ad fœlicitatem.

13. *Fit satis alteri firmamento.*

Ad secundam confirmationem respondeo,recte componi hæc duo, nempe amorem, & gaudium non pertinere ad essentiam beatitudinis, quamuis sint de complemento illius, & nihilominus notiam de perpetuitate visionis beatificæ pertinere ad essentiam ipsius beatitudinis. Ratio est,quia ad beatitudinẽ requiritur securitas possessionis optimi, & plenæ satietatis circa optimum; & ideo requiritur scientia vtriusque : nam illa securitas prouenit à scientia, & deficiente hac securitate, possessio esset imperfecta. Propter hæc dicemus *in tract.de Beatitudine*, visionem Dei,quæ sit beatitudo, esse inseparabilem,etiam diuinitus ab amore, & gaudio, quia deficiente amore,& gaudio, nulla potest esse essentialis beatitudo ; quia vt supra ex Augustino dicebamus, nemo Beatus est, qui non fruitur bono,& qui non amat bonum illud.Debet itaque perfecta possessio summi boni secum afferre collectionem fructuum,& satietatem appetitus circa optimum,siue plenam quietem in bono possesso, & in hoc sensu gaudium etiam constituit essentiam possessionis perfectæ, & beatitudinis,quatenus possessionem cõstituit in ratione *quietæ possessionis*:quamuis per claram illam reflexionem circa perpetuitatem visionis Dei, & gaudij,iam aliquo modo præintelligatur quieta possessio.

Tertiæ confirmationi respondetur,concedendã esse in Deo aliquam primã formalitatem,quæ non sit ipsi Deo formaliter voluntaria; ac proinde licèt ex parte obiecti nullus detur actus primus ad cognoscendum, datur tamen actus primus ad volendum, etiam per primum amorem : quia natura, vt cognoscens,debet præcedere amorẽ,quia amor debet esse à præeunte cognitione, & à natura præcognoscente.Neq; est contra conceptum diuinæ voluntatis, vt intelligatur in actu primo ad volendũ, vt patet respectu actuum liberorum Dei.Ea,quæ in diuinis intelliguntur procedere ratione nostra,& virtualiter secundum quid, procedunt voluntariè: quia cùm ex parte principij sit inclinatio innata ad illum terminum,& in ipso termino sit capacitas appetitus eliciti erga suam existentiam, nõ est,cur ex parte principij, siue actualis processionis non detur appetitus elicitus : At prima formalitas diuina non habet appetitum innatum in sui existentiam, neque potest ipsa esse appetitus elicitus;quia prius est cognoscere, quàm amare. Præcipua tamẽ ratio est; quia in prima formalitate diuina solitariè considerata nequit reperiri aliquis ordo,etiam virtualis: inter cognitionem verò, & volitionem reperitur ordo prioris, & posterioris:nam ideo Deus se amat, quia se intelligit;non verò è cõtra,ideò se intelligit,quiase amat.Hoc sensu rectè admittimus actum primum ad volendum,siue virtuale principium volendi, licet illud principium virtuale solùm sit secundum quid,& posteà declarabitur.

14. *Eleuatur quarta.*

Quæ attinguntur in quarta confirmatione,partim ex dictis dissoluta manant,partim ex doctrina tradita dilui possunt:Etenim diuina natura,seu intellectio est infinitè perfecta intensiuè quãuis differat virtualiter ab amore subsecuto; quia omnes diuinæ perfectiones non sunt intensiuè quid maius,quàm vnica tantùm,& latè probaui *tract.2.de Incarnat.* Quare prima formalitas de se excludit omnẽ imperfectionẽ;quia de se repugnat carentiæ volitionis necessariæ,aut diuinarum formalitatum, & quia impossibilis est talis carentia diuinæ perfectionis,& per diuinam perfectionem non excluditur propria, vera, & possibilis carentia, & diuinæ cognitioni repugnat , non connecti cum diuina volitione, & reliquis perfectionibus diuinis,ideo intellecta prima formalitate diuina, intelligitur omnimoda necessitas, vt Deus sit volens, quæ necessitas de se repugnat carẽtiæ volitionis.Si autem daretur,aut dari posset vera carentia illius diuinæ volitionis,tunc diceretur,non excludi formaliter illam carentiam, nisi per ipsam volitionem, licèt radicaliter excluderetur per intellectionem, itaque quando non est possibilis carentia illius rei, non eo ordine, quo res illa, vel prædicatum existit, debet intelligi existens repugnantia ilius carentiæ, siue vera necessitas, ne detur talis carentia; quia antecedenter potest intelligi

ligi illa necessitas. Sic etiam, licèt entitas dicatur prior sua vbicatione, vel actio suo termino ; non debet prius destrui actio,quàm terminus,vel res, quam eius vbicatio : quoniam ipsum deficere actionem est deficere terminum,& cessante actione productiua vbicationis, cessat vbicatio, & cessante causa cessat actio essentialiter pendens à tali causa.

15. *Infinitũ simpliciter secundùm perfectionẽ non debet includere omnem perfectionem extensiue : licèt in genere quantitatis, & similia infinita, omnem possibilem quantitatem ambiat.*

Neque apparet, cur summa perfectio intensiua debeat includere volitionem necessariam Dei; satis enim erit, si sit perfectio à se perfectissimè intelligens, & volens, quia volitio, nisi pariter includat naturam volentem, non erit formaliter tam bona sibi, quàm naturæ volenti. Et inde posteà inferemus, omnes diuinas perfectiones esse æquales perfectionis, & summæ; quia formaliter quoad illa prædicata intelligendi; & volendi includunt naturam. Neque posset intelligi aliqua formalitas de se perfectior Angelo perfectissimo, si esset de se formaliter incapax intelligendi, & volendi. Quod ibi afferebatur ex infinito secundum quantitatem continuam,aut numericam, quod,si sit infinitum simpliciter, debet includere omnem quãtatem possibilem, minimè probat, infinitum simpliciter secundum perfectionem intensiue debere includere omnem perfectionem, etiam extensiuè: satis enim est, si absolute, & intensiuè loquendo, duæ perfectiones non sint quid maius quàm vnica tantum, sicut Deus, & creatura simul non est absolute quid maius,quàm solus Deus. Sic etiã duo, merita Christi Domini in ordine ad dignitatem præmij non sunt absolutè, & intensiuè quid maius, quàm vnicum tantùm. Cùm igitur quælibet diuina perfectio habeat omnem æstimabilitatem possibilem, consequenter duæ simul non sunt intensiuè quid perfectius, quàm vnica tantùm : At vero infinitum simpliciter secundum quantitatem non habet, vnde sit summum, nisi omnem quantitatem possibilem complectatur.

16. *Occurritur vltimæ obiectioni.*

Postrema obiectio lenioris est momenti ; quia supponit, Patres non magis distinguere virtualiter ex parte obiecti volitionem diuinam à natura, quàm bonitatem à natura:Etenim dum aiunt, Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, siue per amorem, non verò per naturam, siuè per intellectionem, manifeste distinguunt volitionem à natura quamuis ipsamet natura virtualiter ex parte obiecti sit bonitas:quoniam bonitas naturalis Dei non differt à perfectione physica ipsius, quæ resplendet maximè in ipsa diuina natura ; quamuis infinita potentia, sapientia,infinitum gaudium,infinitam includant bonitatem. Et quia natura diuina non est ab alio, sed à se, ideò habet perfectionem, seu bonitatem illimitatam, & infinitam. Ex bonitate cuiuslibet attributi colligitur infinita bonitas, formaliter inclusa in ipsa essentia, quia talia attributa non sunt accommodata nisi essentiæ infinitæ bonitatis:& hæc infinitas essentiæ est æquialenter totiùs perfectionis eminẽtissima complexio.Porro Verbum procedere per intellectum,non per voluntatem, seu volitionem, & Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, non per intellectum,est concors doctrina Patrum , & quia Filius est Verbum,colligunt procedere per intellectum, & de Spiritu Sancto negant esse verbum,& consequenter affirmant, non procedere per intellectum. Neque solum Patres hanc differentiã agnoscunt, sed etiam Sacræ litteræ. Et ideo Paulus 1. *Corinth.*1. appellat Christum Dominum *Dei virtutem,& Dei sapientiam*:nõ enim omnipotentia, quæ est virtus Dei, & sapientia differt virtualiter à diuina natura, vt probaui *in tract.de Scientia Dei.*Ex testimoniis etiam Sacræ paginæ constat, Spiritum Sanctum non esse Verbum, & consequenter non esse sapientiam, vt patet *ex* 1.*Ioan.*5. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum,& Spiritus Sanctus* : vbi singulis personis tribuitur proprium nomen,quo vna differt ab alia.Et ad monstrandum, Filium Dei potius quàm aliam personam Trinitatis esse Verbum, attulit Augustinus *lib.*15. *de Trinit.cap.*1. illud Ecclesiastici 1. *Fons sapientiæ Verbũ Dei in excelsis.*Ob id Anselmus *in Monologio*, cum *à cap.*30.*&.*35. probasset, Verbum à Deo procedere per intellectionem perfectissimã sui, & creaturarum, *in cap.*45.concludit: *Liquet, Filium Dei esse verum Verbum.*

1.Corint.1.

1.Ioan. 5.

Augustinus. Anselmus.

17. *Quo sensu dixerint Patres, Diuinam naturam esse voluntatem, cum alibi à natura distinguant amorem.*

Ex iis patet primò, dum aiunt Patres, naturam diuinam esse sapientiam, & voluntatem, locutos fuisse in sensu identico, quoniam alibi volitionem sequestrant à diuina natura,quod intelligi nequit, nisi in sensu formali.Et propterea docent, Spiritum Sanctum non esse sapientiam genitam, non procedere per intellectum , & ideo sapientia appropriatur Filio, quia procedit per intellectum; bonitas verò, seu begninitas appropriatur Spiritui Sãcto quia procedit per voluntatem, seu amorẽ.Verbũ dicitur Sapientia genita iuxta illud 1.*Corinth.*1. *Christum Dei virtutem & Dei Sapientiam*, quod de persona Verbi exponit Concilium Nicænum *lib.*2. *circa medium*,§. *Quomodo*, & sequentibus, Thaumaturgus , in regula fidei,quam accipit à Ioanne Euangelista, vbi Filium Dei appellat *Sapientiam constitutionis rerum omnium comprehensiuam, & potentiam totius creaturæ effectricem*,quoniam,vt suprà dixi, potentia effectrix rerum non differt virtualiter à diuina natura. Damascenus etiam *in Epist. de Trisagio pag.*2.docuit,*Sapientiam notionaliter accipi pro persona Verbi*,& affirmat,*esse hymnum de solo Filio dictum,& ostensiuam vnius hypostaseos,hæc Filius, Verbum,Sapientia Dei,& Virtus*:vbi illi appropriat, non solum sapientiam,sed etiam virtutem,quia natura, seu sapientia non differt virtualiter à virtute. Et *lib.*1.*Fidei, c.*13.*Filius,Verbum, Sapientia,& potentia.* Hilarius *lib.*7.*de Trinit.* docet appellationẽ Sapientiæ, & virtutis esse de Sacramento natiuitatis,sicut appellatio Verbi:*Verbi appellatio in Dei Filio de Sacramento natiuitatis est,sicut & sapientiæ, & virtutis.* Et *lib.*12.ita Patrem alloquitur : *Tecum perfecti Dei, qui & Verbum tuum, & sapientia , & virtus est,absoluta generatio est.* Vides, sapientiam, & potentiam Filio appropriari; quia hæc non differunt à natura virtualiter, & ipsi communicatur natura ex vi processionis,Spiritui Sãcto appropriatur amor quia procedit per amorem , ideo dicitur donum:quoniam amor habet rationem primi doni, per quod omnia gratuita donantur.

Damascen. Hilarius.

18. *Aliud illatum.*

Colligitur secundò, Patres,dum videntur non distinguere Sapientiam à voluntate,loqui in sensu identico : quoniam amorem non solùm distinguũt ex parte obiecti à natura, sed etiam à cognitione, & ideo non affirmant, Spiritum Sanctũ esse sapientiam genitam, sicut aiunt,Filium Dei esse sapientiam genitam. Videndus est Augustinus *lib.*7. *de Trinit.c.*1.vbi fatetur,impium esse dicere, *Deũ non esse Patrem sapientiæ suæ.& c.*2.*Hæc duo cum dicuntur,id est, nata sapiẽtia,in vno eorum,eo quod nata est, & Verbum,& imago,& Filius intelligitur.* Propterea docet, Verbum esse sapientiam de sapientia : At Spiritus Sanctus non dicitur sapientia de sapiẽtia, quia vnicũ Verbum diuinum exhaurit totã vim productiuã per intellectionẽ.Procedit Spiritus Sãctus vt amor reciprocus,vt ait Augustinus *lib.*6.*de Trinit.*

Augustinus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trinit.cap.5. vnde colligit, *Spiritum Sanctum commune aliquid esse Patris, & Filij, quidquid illud est.* Addiditque, hanc communionem *aptius dici charitatem.* Idem habet *lib.7.c.3.* Et *tract.105. in Ioan.* habet hæc verba, quæ ex ipso desumpsit Prosper *lib.sententiarum, Sentent.371. Spiritus Sanctus Spiritus est Patris, & Filij, tanquam charitas substantialis, & consubstantialis amborum.* Ideo aiunt Patres, & Theologi, Spiritum Sanctum procedere à duobus; quia est charitas amborum. Ita Concilium Toletanum Vndecimum *in Confessione Fidei: simul,* inquit, *ab vtrisque processisse monstratur, quia charitas, siue sanctitas amborũ est.* Hieronymus *in Psal.* 17. ad illud: *Diligam te Domine.* scripsit: *Spiritus Sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, quam habet Filius in Patre, & Pater in Filio. Vnde Paulus dixit* Rom.5. *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Isidorus *lib.7. Etymologiarum* magis expresse ad rẽ nostram aiebat *c.3. Sicut vnicum Dei Verbum propriè vocamus nomine Sapientia, cum sit vniuersaliter, & Spiritus Sanctus & Pater ipse sapientia, ita Spiritus Sanctus proprie vocatur nomine charitatis, cum sit Pater, & Filius vniuersaliter charitas,* nempe identicè Filius est amor. Rationem, cur Spiritus Sanctus dicatur charitas, ostendit Isidorus; *quia naturaliter eos, à quibus procedit, coniungit,* nempe per amorem ex vi suæ processionis, quia, vt ait Ambrosius in Symbolum Apostolorum *c.1. Vna est dilectio vtriusque* (nempe Patris, & Filij) *Spiritus Sanctus*: & Anselmus *in Monologio cap.48. A Patre pariter, & Filio summi Spiritus amor procedit.* Bernardus *Serm.8. in cantica.* Spiritum Sanctum vocat *Patris, & Filij individuum amorem.*

Prosper.

Concil. Toletanum.

Hieronymus.

Isidorus.

Ambrof. Anselmus. Bernardus.

19. Loquũturque Patres in sensu formali, provt cõdistinguitur à purè identico: quia nihil excogitari potest formalius in vnaquaque re, quàm illud vltimum, per quod vna res distinguitur ab alia, cum qua summam similitudinem habet: At processio Spiritus Sancti differt à processione Verbi, quia processio Spiritus est per voluntatem, processio verò Verbi est per intellectum. Propterea S.Tho. *q.27.art.2.* probat Verbũ diuinum esse propriè genitum, *quia procedit secundum rationem similitudinis in natura eiusdem speciei; sicut homo procedit ab homine; & equus ab equo. Quia,* inquit, *proceditper modum intelligibis actionis, quæ est operatio vitæ. Et in Deo idem est intelligere, & esse,* id est essentia, seu natura, vt explicat *4.contra Gent.c.11.* his verbis: *Esse Dei est eius essentia, vel natura, quæ idem est, quod ipse Deus.* Hæc omnia debent intelligi in sensu formali, & non tantùm identicè: alias non probasset intentum, quia etiam velle est identicè ipsum esse Dei, nec ad rem dixisset *1.c.ad 2. intelligere in nobis non est ipsa substantia intellectus. Vnde verbum, quod secundum intelligibilem operationem procedit in nobis, non est eiusdem naturæ cum eo à quo procedit, vnde non propriè, & completè competit sibi ratio generationis: sed intelligere diuinum est ipsa substantia intelligentis: vnde Verbum procedens procedit, vt eiusdem naturæ subsistens, & propter hoc proprie dicitur genitum, & Filius.*

S. Thom.

Sectio VII.

Aliud difficile obiectum proponitur, & soluitur.

Alia difficilis obiectio.

1. VAlidius adhuc obiici potest. Si diuina volitio esset perfectio virtualiter distincta à diuina natura, non posset esse infinitè perfecta: Atqui nulla diuina perfectio potest non esse simpliciter infinita; ergo perfectio diuinæ volitionis non differt virtualiter à perfectione diuinæ naturæ, & cognitionis. Minor supponitur à nobis, & latè ostẽsa est *tract.2. de Incarnat.* & iterum manifestabitur in tractatu de Trinitate. Maior probatur; quoniam volitio virtualiter distincta à diuina natura non esset intelligens & amans, sed duntaxat, quædam volitio, siue tendentia affectiua, quæ ipsam naturam redderet amantem: Atqui formalitas de se non cognoscitiua, & volitiua minimè potest esse summè perfecta; quia nequit esse fœlix, & de conceptu summæ perfectionis est esse fœlicem. Ideóque Beatorũ fœlicitas non est tam bona sibi ipsi, quàm Beato, qui potitur vita, & fœlicitate, & cum quis non potitur vita, se habet vt truncus, ideóq; essentia Dei est ipsum intelligere, siue natura actu intelligens: quia vt ipsa intellectio esset perfectissima, deberet esse natura intelligens, & amans. Propterea dixit Irenæus *lib.2. aduersus hæreses, c.48. Deus totus existens mens,* quia nisi intelligat, & amet, nõ potest formaliter includere infinitam perfectionẽ: nam si illa perfectio sit summa, nihil est melius illa: si autem formaliter loquendo, & ex parte obiecti, est optima, erit perfectio intelligens, sapiẽs, & amans: alioqui non erit optima, sed trunco simili, & animæ rationalis, aut Angeli melior erit conditio: nam homo sapiens, & sapienter amans fieri potest: illa autem diuina formalitas, quæ nõ intelligeret, neque amaret, non posset fieri sapiẽter intelligens, aut amans, ac proinde illa formalitas ratione sui esset homine deterior. Ex his fit, omnipotentiam diuinam esse ratione sui formaliter ex parte obiecti naturam diuinam, quia producit substantias intellectiuas, & volitiuas. Hac argumentandi ratione probant Philosophi, hominẽ longe superare omnes res corporeas huius mundi: quoniam memoria, & ingenio innumerabilia cõplectitur, & voluntate sese virtutibus instruit, & ornat, ac proinde homo præstat quibuscumq; corporibus, etiam cælestibus; imò gratiæ habituali, visioni beatificæ, lumini gloriæ, & cunctis accidentibus: quoniam illa accidentia non sunt tam bona sibi, quàm bona homini, & ideo accidens dicitur entis ens, quia de se aptum est, vt melior sit substantiæ, quam sibi: At substantia ex genere suo non excludit illam capacitatem adeò eximiæ perfectionis; licèt etiam substantiæ non intellectiuæ nequeant adæquare perfectionem substantiæ intellectiuæ, si perfectio sumatur in ordine ad se. Ideoque rationalis animus longe perfectior est in ordine ad se quàm vnio hypostatica; quid enim cum animo hominis, aut Angelo valeat conferri: animus enim capax est cognoscendi Deum, etiam clarè, & intuitiuè, amandi, & colendi Deum toto pectore, & Deo ipso pleniss imè fruẽdi. Neque parum elucet splendor hominis, eo quòd sit capax rectè intelligendi, & prudenter amandi: quia rectè omnia paruipendit, vt honestas suum ius teneat. Solùm contemplari Deum tam immensum est bonum, vt si qui reperiantur idonei ad tam grãde spectaculum, reliqua huic collata, quasi nihil existiment. Præbetque pura Dei contemplatio gaudium tam ingens, purum, & assiduè nouum, vt in dies sui ipsius desiderium accendat. Dolentque spectatores Dei in hac vita, quòd tota mente illic nequeant inhærere, & mortem, cuius memoria est adeò amara, auidissimè desiderent, vt Deum perfectè contemplari possint & pro summo munere habeant huius corporis

Irenæus.

poris claustro non teneri. Immò rerum humanarum inquisitionem tanti habuere prisci Philosophi, vt cum magno aliarum rerum contemptu, in illam intenderint, & præposuerint illam regnis, & sedibus, delectationes alias & diuitias nihil esse duxerint in comparatione illius: quoniam hominis propria est mens, & cùm homo mente vtitur, resplendet in ipso, quod potissimum est, siue præstantissimum, & inde oritur vita iucundissimo. Hinc est, vt summis laudibus contemplationem extulerit Aristoteles.

2. *Nulla perfectio summa, nisi cognoscat, & amet.*

Ex quo fit, nullam perfectionem posse esse infinitam, siue summam, nisi reuera contempletur, & amet formaliter ratione sui: quia ad hoc non sufficit realis identitas cum natura perfectissimè contemplante, & amante: etenim illa perfectio non solum dicitur infinita, seu summa identicè, sed etiam formaliter; ac proinde talis perfectio, provt virtualiter differt a natura diuina, deberet esse cognoscens, & amans. Sumo perfectionem diuinæ Filiationis, provt realiter producitur, & realiter differt à diuina Paternitate, & vt sic asserit, esse perfectionem infinitam, contrà quod assertum assurgit argumentum: nam perfectio illa producta, provt sic, & quatenus de ipsa verificatur, esse productam, quod non verificatur de natura diuina; nequit esse infinita: non enim est vt sic perfectio infinita, nisi vt sic intelligat, & amet: quia omnium optimum est habere vim intelligendi, & amandi, & actu intelligere, & ideò iuxta *Philosophum 12. Metaphysices, text.39.* natura Dei est optime viuere, intelligendo actualiter: alioqui difficile probaretur, non esse in Deo ante actualem intellectionem principium virtuale intelligendi, sicut nos admittimus principium virtuale volendi, distinctum virtualiter ab ipsa volitione.

Aristotel.

3. Fateor, hanc obiectionem esse valde potentem aduersus principia, quæ communiter benè à multis admittuntur: quoniam mihi videtur verum ex ipsis terminis, substantiam intelligentem, & volentem debere præferri aliis formalitatibus, aut entitatibus, quæ ratione sui non sunt intelligentes, aut volentes. Propterea existimo, omnem substantiam intellectiuam esse perfectiorem quouis accidente, etiam supernaturali: quia illud accidens non est tam bonum sibi, quàm ipsi substantiæ. Fateor, meliorem esse animum rationalem, decoratum gratia habituali, & visione beatifica, quàm quẽlibet Angelũ, etiam perfectissimum absque gratia habituali, aut visione beatifica: quia illa accidentia sunt meliora ipsi animo, quàm sibi ipsis, & eleuant animum supra Angelum intra ordinem naturæ præcisè consideratum. Hoc sensu explico authores afferentes, gratiam sanctificantem, charitatem, lumen gloriæ, visionem beatificam esse supra totum ordinem naturæ. Quo sensu aiebat Augustinus *lib.2. ad Bonifacium, cap.6. Gratia Dei non solum omnia sydera, & omnes cælos, verùm etiam Angelos supergreditur,* quia tam grande donum est, vt reddat hominem excellentiorem Angelis intra naturæ ordinem inspectis. Seipsum explicuit Augustinus *serm.15. de Verbis Apostoli,* illis verbis: *Melius est iustum esse, quàm hominem esse*; quia eleuamur ad superiorem ordinem, eo quòd gratia longè melior sit nobis, quàm sibi ipsi. Idem habet Augustinus *homil.50. de Verbis Domini,* & *lib.15. de Trinit. cap.14.* Bernardus, *serm.29. in Cantica.* Quo etiam sensu scripsit Nazianzenus *Orat.4. Deum nos refinxisse figmento diuiniori, primum figmentum superante.* Qua etiam ratione exponendus est S.Thom. *1.2.q.113.art.9. ad 2.* dum ait, *bonum gratiæ esse maius, quàm bonum naturæ totius Vniuersi.* Et *2.2.q.23.art.3.* dum docet, *charitatem secundum suam speciem esse præstantiorem anima:* etenim ipse *in 1.dist.17.q.1.art.2. ad 3.* ait: *Dicendum est igitur, quòd simpliciter anima est melior charitate, sed secundum quid est è conuerso.* Idem habet *in 2. dist.26. quæst.1.*

Quouis substantia intellectiua perfectior est quouis accidenti, etiam supernaturali.

Augustinus.

Augustinus. Bernard. Nazianzen.

S. Thomas.

4. *Solnitur obiectio.*

Ad argumentum ergo respondeo, diuinam volitionem, & personalitates diuinas esse infinitè perfectas, & summe perfectas, formaliter loquendo, quia in ordine ad illos effectus formales intelligẽdi, & amandi, diuina natura transcendit attributa, & personalitates, & ipsa attributa, & personalitates formaliter imbibũt naturã intelligentem, & amantem. Attributa formaliter includere diuinã naturã significant multi ex Patribus, & antiquis Scholasticis, qui videri possunt apud nostrum Gillium, *lib.2.tract.1.cap.15.* Molinam *1.p.q.28.art.2.disp.5.* Soarium *in Metaphys. disp.10. sect.6. à num.10.* & *1.part.lib.1.c.12.13.* Nazarium, *q.23.art.2.* Valentiam, *1.part.quæst.12. punct.6. quæstiuncula 2. ad 1.* Torres *quæst.28. art.2. disp.2. dub. vltimo.* Differre tamen videntur inter se nonnulli ex iis, quoniam Gillius *lib.2.tract.2.cap.7.* Nazarius *quæst.8.art.2.* aiunt, amorem diuinum, vt subsit conceptui nostro præscindenti, non includere essentiam in sua intrinseca ratione: alij verò Recentiores cum Soario *1.p. lib.1.cap.11. num.6.* & *cap.12.num.1.3.* &c. aiunt, essentiam claudi in conceptu intrinseco attributorum, etiam provt attributa a nobis concipiuntur.

Gillius. Molina. Soarius. Nazarius. Valentia. Torres.

5. *Natura Diuina transcendit attributa secundum aliquas, non verò secundum omnia prædicata.*

Cæterùm dicendum est essentiam diuinam includi quoad aliqua prædicata in attributis, provt à nobis concipiuntur, & non includi quoad alia prædicata. Ita Spiritus Sanctus procedit per amorem, & eius processio non est generatio; quia licèt verificetur, diuinum amorem esse formaliter naturam quoad vim intelligendi & amandi: tamen dum efformatur hæc propositio: *Amor communicatur Spiritui Sancto ex vi processionis,* non ponitur ex parte subiecti diuina natura; quia in ordine ad hæc prædicata non includitur formaliter Diuina natura in amore. Cæterùm si eliciatur hæc propositio: *Diuinus amor est intelligens, & amans,* ponitur ex parte subiecti natura diuina, vt inclusa in attributo; quia in ordine ad hanc propositionem, siue in ordine ad similes enunciationes non differt volitio adæquatè à natura, quoniam formaliter illam includit, provt est fundamentum illius conceptus.

6. *Quid sit virtualis distinctio.*

Hoc non difficulter intelligitur, si rectè percipiatur quidditas distinctionis virtualis, quæ medium, siue quasi medium habet inter distinctionẽ realem, & identitatem, quam habet vnum prædicatum cum seipso, quatenus fundat propositionem, quæ communiter dicitur identica, & est identitas per se notissima ex terminis, quin egeat maiori declaratione. Distinctio ergo realis, quatenus talis, si nullam habeat identitatem cum alio, etiam in tertio, talis est, vt nullum prædicatum in indiuiduo conueniens vni, possit alteri conuenire: Identitas verò illa per se nota talis est è contrario, vt quoduis prædicatum conueniens huic subiecto debeat in indiuiduo conuenire cuilibet subiecto ratione nostra distincto, si ita identificetur, sicut Petrus identificatur cum seipso: At virtualis distinctio quasi medium tenet, petit namque, vt aliqua prædicata, quæ verificantur de vna formalitate, verificentur quoque numericè de alia: alia verò non verificentur. Hinc est, vt in ordine ad aliqua prædicata non magis sit consideranda distinctio inter diuinam volitionem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

volitionem, & naturam diuinam, quàm inter animal, & hominem; quoniam in ordine ad illa, sicut homo formaliter includit animal, ita volitio diuina includit naturam diuinam, & hoc est verum in ordine ad prædicata intelligendi, & amandi, quãdo ex parte subiecti ponitur diuina volitio, aut diuina personalitas, si loquamur ex parte obiecti: & non tãtùm ex modo nostro cõcipiendi nõ præscindente ex parte obiecti, quin detur præcisio obiectiua, est vera hæc propositio: *Volitio diuina est natura*, & hæc, *Volitio diuina intelligit, & amat*: cæterùm ex modo nostro cõcipiendi non valẽte præscindere obiectiue non sunt veræ illæ propositiones quia sub hac distinctione rationis differt volitio à diuina natura, & similiter à personalitatibus diuinis. Cæterùm in ordine ad alia prædicata differt virtualiter ex parte obiecti diuina volitio, sine diuina personalitas à diuina natura. Ideo non est vera hæc propositio, *Spiritui Sancto ex vi processionis communicatur formaliter natura*: quia in ordine ad illam propositionẽ: *Spiritui Sancto cõmunicatur formaliter amor*, nõ obiicitur intellectui nostro natura, sed amor præcisus à natura: fundat itaque illud obiectum præcisionem obiectiuam in ordine ad vnam propositionem, non verò in ordine ad aliam, & obiectum habere hanc eminentiam, vt in ordine ad vnum actum fundet præcisionem obiectiuam, non verò in ordine ad alium, est distingui virtualiter.

7. *Cur omnes diuinæ perfectiones sint æquales.*

Sic optimè intelligitur, qua ratione omnes diuinæ perfectiones sint æquales, & summè perfectæ: quia, nimirum omnes formaliter ratione sui sunt intelligentes, & amantes, quatenus in ordine ad aliqua prædicata, & in ordine ad hæc intelligendi, & amandi includunt formaliter diuinam naturam. Ad id confirmandum afferri potest illud argumentum Bernardi *Serm.* 80. *in cantic.* Illa formalitas idẽtificata cum diuinitate, nimirum amor, erit formaliter, vel maior diuinitate, vel par, aut minor. Maior esse non potest, vt omnes statuunt, sed nec minor erit formaliter: nam, vt Bernardus sapienter arguit: *Quomodo minor, qua Deus est.* Cuius etiam ratio est; quoniam æqualitas est perfectio simpliciter, dicente Augustino *lib. de Quantitate cap. 9. in fine. Æqualitatem inæqualitati iure præponi, nec quisquam omnino est, vt opinor, humano sensu præditus, cui non id videatur.* Ideóque non poterit vni formalitati diuinæ competere prædicatum, vnde inferatur, non esse paris perfectionis cum altera formalitate diuina. Et vt dixi, hæc omnia pendent ex explicatione distinctionis virtualis fundantis præcisiuam ex parte obiecti, quoniam si non distinguantur ratione præcisiuã ex parte obiecti, nullum prædicatum conueniens vni formalitati potest non conuenire alteri ex parte obiecti: secus si differant ratione præscindente ex parte obiecti. Tamen, vt omnes diuinæ perfectiones sint æquales, debent omnes ratione sui esse cognoscitiuæ: nam, vt ait Bernardus *lib. 5. de consider. cap. 3. Vnum tui, & Angeli optimum, ratio est. Deus non sui aliquid optimum habet.* Vnde statim adiunxit sequentia: *Vnum optimum totus.* Quod principium assumptum à Bernardo, nempe rationem esse, quæ præstat cunctis, traditur à Tullio *lib. 2. de Natura Duarum*, & ex illo Senec. in Præfatione naturalium quæstionum intulit: *Deus totus ratio est.* Quod semel & iterum pronunciat Irenæus *lib. 2. aduersus hæreses.* Ex quo patet, eadem ratione probari diuinas relationes non esse minoris perfectionis, quàm est essentia, & esse intellectiuas, & volitiuas.

Bernard. *Augustinus.* *Bernardus.* *Tullius. Seneca.* *Irenæus.*

Quæ omnia etiam probat ratio suboriens ex summa dilectione vnius personæ ad aliam, quia vna, provt ab alia differt, summè diligitur, neque possent ita mutuò summè diligi, nisi quælibet esset summè perfecta, cognoscens, & amans. Amant se Pater, & Filius necessariò, & non amatur à Deo necessariò, nisi summum bonum. Quod si Filiatio non esset summe bona formaliter, esset minus perfecta, quàm Paternitas: nam Paternitas est principium quo, adæquate continens Filiationem: principium autem adæquatè continens terminum non habentem virtutem producendi tale principium, non potest non esse perfectius illo termino, nisi terminus ex proprio conceptu sit summa perfectio. Neque possunt relationes esse summe perfectæ, nisi sint cognoscentes, vt dictum est. Porrò ipsas esse cognoscentes, & amantes, suadet mutuus amor suauissimus, ex quo procedit Spiritus Sanctus: nam, vt inquit Augustinus *lib. 6. de Trinit.* vi huius amoris mutui, & reciproci *genitus à gignente diligitur, generatoremque suum diligit*, ergo genitus amat Patrem, vt distinctum ab ipso, & genitor vt sic distinctus diligit Filium; ergo cum solummodo relationes sint rationes distinguendi Patrem à Filio, in ipsis relationibus debet reperiri vis intelligendi. Ideo Bernard *Serm. 8. in Cant.* propius ad principium quã ad medium, de Spiritu Sancto, docet, esse *gluten firmum, indiuiduum amorem Patris, & Filij, & indissolubile vinculum Trinitatis.* Et Guitmundus Archiep. Auersanus *in confessione de sancta Trinit. colum. 2.* (*tom. 6. bibliothecæ*) *constat* ait, *quod à Patre procedit amor in Filium, & à Filio procedit ad patrem suum*: Ergo Pater Filium diligit, quà distinctus est ab ipsomet Patre. Augustinus *lib. 15. de Trinit. cap. 19. circa finem*, docet, *charitatem, quà Pater diligit Filium, & Patrem diligit Filius, demonstrare ineffabilem communionem amborum*: quoniam quà distinguuntur, mutuò se amant per eundem amorem; quatenus Pater Filio, & Filius Patri vicissim suum amorem impendit, atque rependit.

8. *Alia ratio.* *Augustinus.* *Bernardus.* *Guitmundus.* *Augustinus.*

Maximè confirmantur hæc testimonio Sophronij, Patriarchæ Hierosolim. *in Epist.* quæ habetur in VI. Synodo Generali *act. 11. colum. 4.* pronunciantis, *subsistentiis, & proprietatibus intellectualibus perfectis numerari Trinitatem.* Quibus verbis nostram videtur expressisse sententiam; nam agit de relationibus, seu proprietatibus in abstracto & illas vocat intellectuales. Neque subtricuit rationem valde potentem ad persuasionem huius veritatis: quia nimirum personas diuinas, vt inter se distinctas alloquimur, exoramus, laudamus, veneramur: *Sicut subsistentias tres*, inquit, *exorare didicimus, ita & glorificare personas instruimur.* Singulariterque oramus, & adoramus modò Patrem, modò Filium, modò Spiritum Sanctum, & ita orare nos docet Ecclesia, quæ etiam adorat in personis proprietates, vt constat ex Præfatione Missæ de Sanctissima Trinitate, quæ omnia non parum confirmant assertiones supra positas.

9. *Sophronius.*

Ob hanc causam olim ab aliquibus Patribus tres personæ diuinæ dicebantur tres naturæ (quæ locutio modò vitanda est) & ideo Cyrillus *lib. 7. Thesauri cap. 1.* & *Dialogo de Trinit. lib. 4.* scripsit *Natura diuina gignitur, & nata est*; quia scilicet illa formalitas, quæ producitur per generationem, propriissimè ratione sui formaliter est intelligens, & volens, quia iuxta Dionysium *cap. 2.* de Diuinis nominibus, sapiens, & pulchrum in tribus diuinis personis laudatur, & ideo tres diuinæ personæ vocan

10 *Dicebantur ab antiquis aliquibus Patribus tres Personæ diuinæ, tres naturæ.* *Cyrillus.* *Dionysius.*

vocantur tria lumina, vt fusius *in tract. de scientia Dei* monstraui.

11. Vt igitur hæc omnia, alioqui intellectu difficillima, non difficulter percipiantur, statuendum est, relationes diuinas quoad aliquos conceptus nostros esse formalissimè diuinam essentiam, licèt quoad alios differant ab illa, etiam virtualiter, & solum identicè sint essentia. Vnde, cùm dicimus, relationem diuinam esse cognoscitiuam, & volitiuam, includimus ex parte obiecti, non solum relationem, sed essentiam, quia in ordine ad illum conceptum non differt virtualiter essentia à relatione, licèt in ordine ad alios conceptus virtualiter differat. Cùm verò dico: *Relatio Filij producitur*, non ponitur ex parte subiecti essentia, quia quoad munus istud, & per ordinem ad illum conceptum differt virtualiter relatio ab essentia. At cùm dico: *Relatio diuina est infinitè perfecta*, ex modo concipiendi, præscindo formaliter relationem ab essentia, non verò obiectiuè, quia relatio est summè perfecta, quoniam in ordine ad conceptum perfectionis nulla est virtualis distinctio inter relationem & essentiam: licèt enim relatio, & essentia fundent aliqua diuersa, & opposita prædicata; non tamen illa, quia de conceptu virtualis distinctionis est fundare aliqua prædicata diuersa, & opposita, non tamen omnia, & fundare aliquos conceptus præscindẽtes ex parte obiecti, licèt per aliquos alios conceptus non possit fieri illa præcisio. Vnde cum dicimus, *Pater, aut Paternitas amat*, tam ex parte subiecti, quàm ex parte prædicati attingitur personalitas diuina, licet cùm dicitur: *Paternitas diuina amat*, præscindatur, non quidem obiectiuè, sed ex modo concipiendi, relatio, à diuina essentia: At cùm profertur hæc propositio: *Essentia est communis tribus personis*, neque ex modo concipiendi, neque ex parte obiecti relatio diuina est sub textu illius propositionis, sed sola essentia. Et dum dicitur: *Filius procedit per intellectum formaliter, non verò per voluntatem*, sensus est, sumpta intellectione, provt obiicitur huic conceptui qui à nobis efformatur; vt sic enim dicitur intellectio *formaliter* ex parte obiecti, & non solùm identicè: nam vt est fundamentum illius conceptus, intenditur intellectio communicari Filio ex directa intentione Patris.

12. *Vnde summus in amando sensus Personarum Diuinarum formaliter, & ratione sui amantium.*

Consequenter intelligi potest, qua ratione, licèt tres personæ diuinæ sint formaliter ratione sui intelligentes, & amantes, non possint habere summam concordiam in amando, non solùm necessario sed etiam liberè, quia tres personalitates sunt formalissimè vna voluntas, sicut sunt vna essentia, & vnica voluntas se determinat ad liberè decernendum, & quælibet personalitas ex parte includit naturam cùm efformatur hæc propositio: *Relationes diuinæ formaliter liberè amant*, licèt ex nostro modo concipiendi possint diuinæ relationes non dici formaliter amantes, dummodo non affirmetur ex parte obiecti non esse formaliter amantes.

13. *Nobilis differentia inter distinctionem realem, & virtualem.*

Hæc omnia postulant, vt semper præ oculis habeatur quidditas virtualis distinctionis, provt differt à reali. Etenim distinctio realis, quà talis est, præstat, vt nullũ prædicatum in indiuiduo conueniens huic subiecto, conueniat alteri realiter distincto, quod intelligi debet, quatenus distinguuntur, nam si sint idem in tertio; qua parte sunt idem in tertio, conueniet ipsis in tertio idem numero prædicatum. Quando verò ea, quæ realiter differunt, habent identitatem in tertio, non potest idem prædicatum in indiuiduo verificari de vtroque nisi quatenus inuoluitur terminus realiter communis, & identitas in tertio. Virtualis verò distinctio præstat, vt absque termino realiter communi, siue identificato cum pluribus realiter distinctis, prædicata eadem numero conueniant formalitatibus, quibus non conueniunt alia prædicata, licèt vnum conueniat vni formalitati, & aliud alteri.

14. *P. Montoya.* *Anselmus.* *Bellarmin.* *Athanasius.* *Hieron.* *S. Thomas.*

Quia tamen nostra sententia partim se accommodat sententiæ asserenti, relationes diuinas formaliter includere essentiam, & essentiam transcendere relationes, videndus est P. Montoya variis in locis. Nam primò *tract. de scientia Dei disp. 8. sect. 8. num 10.* supponit, essentiam diuinam in attributis includi, putatque, id apertè docuisse Anselmum, cuius verba expendit *sect. 3. num. 8.* Vbi affert aliud eiusdem Anselmi testimonium, quod nostram sententiam munit maximè. Verba Anselmi sunt *ex Monolog. cap. 56. Spiritus Sanctus est essentia, & sapientia, vel virtus Patris.* Et *de Trinit. disp. 13. de Trinit. per totam*, probat, essentiam diuinam includi in relationibus, pro qua opinione allegat perplures ex antiquis, & iunioribus, & inter alios Cardinalem Bellarminum *tom. 1. lib. 2. de Christo, cap. 9. ad finem.* Quod etiam confirmat testimonio Athanasij *orat. contra Gregales Sabelij: Vniuersa*, inquit Athanasius, *plenitudo, & integritas Deitatis est, Pater, vt Pater: vniuersa item plenitudo Deitatis est, Filius vt Filius.* Quod rursus probat; quoniam proprietas personalis est persona iuxta Hieronymum in expositione Symboli ad Damasum illis verbis: *Non enim nomina tantummodò, sed etiam nominum proprietates, id est personas, vel vt Graci exponunt hypostases, hoc est, subsistentias confitemur.* Fauet plurimum D. Angelicus *1. par. q. 40. ar. 3. corp.* vbi docet, proprietates personales *ferre secum sua supposita, in quantum sunt ipsæ personæ subsistentes. Sicut Paternitas est ipse Pater.* Et *in 1. dist. 33. quæst. 1. art. 4. in arg.* ex omnium sensu affirmat, *quòd Paternitas, est Pater, excepto modo significandi*: nam si solùm modus significandi excipitur, non potest distingui virtualiter, seu formaliter Paternitas ab essentia, sed potiùs formaliter est ipsa essentia.

15.

Docetque ibi Ruirius, Filiationem secundum formalissimam rationem Filiationis esse perfectissimam similitudinem Patris in natura; quia relatio Patris secundum formalissimam rationem est principium productiuum Verbi per intellectionem, ac proinde ipsa relatio includit formaliter intellectionem, seu essentiam. Sed non propterea veræ sunt propositiones istæ: *Relatio diuina est absoluta*, vel, *relatio diuina est ens absolutum*, quià nomen *entis absoluti* significat præcisionem à relatione; quia significat essentiam vt absolutam à respectu.

Sectio VIII.

Diluitur obiectio aientium, non distingui virtualiter in Deo intellectionem, & volitionem, quia nulla datur distinctio realis in tertio.

1. NOuissimè aliqui ex Modernis sunt qui inde probent nullam inueniri virtualem distinctionem inter essentiam diuinam, seu intellectionem, & volitionem, quia intellectio, aut volitio à nullo prædicato diuino realiter distinguitur; putant

Universidad de Deusto
Biblioteca

eant namque ad distinctionem virtualem intrinsecam duarum formalitatum, quæ sunt realiter idem, necessariam esse distinctionem realem in aliquo tertio, ita vt altera ex illis formalitatibus sit realiter idem cũ illo tertio, altera verò ab eodem tertio realiter differat. Exemplum apponunt in essentia diuina, & paternitate; nam essentia diuina est idem realiter cum Filatione; Paternitas verò à Filatione differt reipsa: At nihil inuenitur, quod identificetur realiter cum intellectione, aut volitione, quod non etiam identificetur cum quauis ex illis formalitatibus; igitur inter intellectionem, & volitionem diuinam nequit excogitari virtualis distinctio. Assumptum, nempe ad virtualem distinctionem necessariam esse realem distinctionem in tertio modo supra explicato, probare tentant: quoniam prædicata contradictoria, si omnino conueniant eidem entitati, quin detur distinctio realis, constituunt chimeram: ergo aliqua distinctio realis excogitanda est ex parte subiectorum, quibus conueniunt prædicata illa contradictoria: At talis distinctio realis nequit assignari in diuinis inter ipsas formalitates, quas virtualiter differre diximus; ergo assignanda est in tertio aliquo, cui vna illarum formalitatum identificetur, & à quo alia distinguatur.

2. Refutatur. Verùm hoc fundamentũ mille modis impeditur & ipsa probatio assũpti ostẽdit, fuisse omnino gratis excogitatum illud principium. Etenim formalitates virtualiter distinctæ seipsis differunt virtualiter, & recipiunt prædicata opposita, nulla mentione facta illius realis distinctionis in tertio. Sicuti seipsis realiter identificantur. Prædicataque contradicentia non cadunt supra tertium, à quo vna illarum formalitatũ differt, sed supra formalitates illas inter se identificatas, vt patet in his propositionibus: *Essentia est improducibilis: Filiatio diuina est producibilis:* Igitur illa prædicata contradicentia nullam constituunt chimerã, quamuis nulla fiat mentio distinctionis realis in tertio. Neque tertium illud constituit subiectum aliquod, de quo verificentur illa prædicata: ergo gratis, vt postèa magis clarebit, fugiunt aduersarij ad illud tertium realiter distinctum, quandoquidem non de illo tertio verificantur illa opposita prædicata.

3. In plures etiam intrarunt angustias aduersarij, vt exponerent, qua ratione scientia media distinguatur virtualiter à necessaria, & libera, necnon à diuinis decretis liberis. Nam recurrunt ad tertium quoddam in Deo non existens, quod potuit in Deo esse. Sed qua vtilitate hoc fiat non percipio, vt mox dicam. Hoc placitum aliibi impugnaui, quia in Deo est decretum liberum de præbendo homini isti auxilium ad benè operandum, & etiam est in Deo scientia ipsiusmet decreti vt existentis, differtque talis scientia virtualiter ab illo decreto, quin detur distinctio realis in tertio, quia cui opponitur illud decretum, pariter quoque opponitur illa scientiæ, & cui scientia illa opposita est, opponitur quoque decretum ipsum; non igitur quæuis virtualis distinctio inter formalitates diuinas exigit distinctionem illam realem in tertio. Porrò scientiam illam decreti vt existentis differre virtualiter à tali decreto, probari posset, quoniam ideo Deus cognoscit, illud decretum existere, quia ipsum existit, non verò è contra; ideo ipsum existit, quia præuidetur existere. Prætermissa etiam prædicta probatione, satis probabili, posset rursus hoc ipsum probari; quia scientia illa prædicti decreti vt existentis cognoscit, se coëxistere scientiæ mediæ auxilij vt efficacis sub conditione, alioqui pro cognoscenda illa coëxistentia illius scientiæ visionis, & mediæ, assignanda esset alia formalitas tertia virtualiter distincta ab illis duabus, quin distingueretur realiter in tertio. Quòd si admittatur, illam scientiam illius diuini decreti vt existentis cognoscere seipsam vt coëxistentem prædictæ scientiæ mediæ, & negatur, distingui virtualiter ab illo decreto, mox inferemus, illud decretum stare non posse cum humana libertate: nam volitio illa diuina præparatiua concursus, præbensque auxilium requisitum ad agendum, habebit ex vna parte infallibilem connexionem cum nostro actu libero, & aliunde non poterit impediri per exercitium aliquod humanæ libertatis: Nam principium requisitum ad liberè operandum impediri non potest per actuale exercitium libertatis, vt efficaciter ostendam in *tract. de Trinit.* & per se apparet.

Scientia decreti vt existentis, de præbendo huic homini auxilium ad benè operandũ, est in Deo virtualiter distincta ab ipso decreto.

4. Haud aliter decretum circa existentiam mundi, nequit esse eadem formalitas cum scientia visionis eiusdemmet decreti, aut mundi: alioqui scientia visionis esset causa rerum, quod falsum esse, probaui fusè in *tract. de Scientia Dei.* Præterea; Reperitur in Deo actus inefficax terminatus ad salutem omnium hominum, & actus efficax saluandi aliquos, qui actus virtualiter differunt inter se, quin realiter distinguantur in tertio. Idem dicito de voluntate conferente auxilium, quia est efficax, nam hæc debet distingui virtualiter à voluntate executiua auxilij, ne nostra lædatur libertas. Quod si in his, aut similibus casibus detur aliqua realis distinctio negatiua in tertio, etiam posset inueniri talis distinctio inter actum diuinum imperantem non vagè, sed determinatè, & actum imperatum diuinum, quod recusant admittere aduersarij.

5. Et quia ipsi, vt nostris obiectionibus aliquam euasionem pararent, affirmarunt, actus Dei incompossibiles, quamuis non constituantur per aliquod extrinsecum, siue à Deo distinctum, esse inter se realiter positiuè distinctos, incidêre in ignem vitantes fumum. Etenim inde fieret, actus liberos Dei, non solùm continere grauissimam illam difficultatem petitam ex perfectione Deo defectibili (quem postèa examinabimus) sed aliam longè difficiliorem ex mysterio Trinitatis. Nam duo actus liberi Dei incompossibiles non distinguuntur realiter ab essentia, & nihilominus positiuè in hac sententia distinguerentur realiter inter se, non minus quàm Paulus existens, à Petro non existente absque vlla capacitate, vt sint idem realiter inter se, ita vt quamuis de facto existerent simul, deberent esse omnino realiter distincti; ac proinde infinitiès multiplicaretur difficultas mysterij Trinitatis, & simile mysterium quoad difficultatem ipsam reperiretur in mysterio quaternitatis, &c. quod non vacat incommodis, præsertim cum Dei libertas ratione naturali à Philosophis fuerit ostensa qui consequenter ad lumen rationis responderent argumentis, quæ fiunt contra libertatem Dei: nemo tamen illorum vsquam admitteret, neque in mentem ipsius veniret mysterium omnino simile arcano S. Triados. Neque vllus ductus rationis, vel probabiliter sibi persuasit, duo non distingui in tertio, nisi distinguantur realiter inter se: Aduersarij autem id millies debent admittere, vt ex modò dictis colligi potest.

Duo actus liberi Dei vt compossibiles non distinguuntur realiter positiuè inter se.

6. Quòd si redire fas sit ad ea, quæ nuper attigi, inueniemus, actus liberos diuinos virtualiter distingui quin distinguantur realiter in tertio, eo quòd nullum tertium excogitari possit oppositum huic actui, quod non opponatur alteri. Sit exemplũ in

in actu diuino imperante alium determinatè, & in singulari: nã tunc, vt fatentur aduersarij, non habet actus imperans actum oppositũ, qui nõ opponatur quoque actui imperato, neq; imperatus habet actũ oppositum, cui non opponatur imperans. Et vt esset tergiuersandi occasio, ponimus casum, in quo actus imperans, & imperatus habeant mutuam inseparabilitatem. Præsertim cum iuxta aduersariorum placitum actus imperans reflectat supra se vt existentem: nam inde fit, posse imperari actum, qui reflectat supra imperantem vt existentem, ac proinde non esset in casu isto actus liber oppositus imperanti, qui non opponeretur quoque imperato, neque oppositus imperato, qui non opponeretur imperanti; & nihilominus inter actum illum imperantem, & imperatum datur virtualis distinctio, vt tenentur non diffiteri aduersarij: igitur virtualis distinctio non deposcit distinctionem realem in tertio.

7. *Dantur in Deo actus imperantes determinatè.* Negant aduersarij propter obiectionem hanc, reperiri in Deo actus imperantes determinatè, & in singulari. At responsio ista à communi Theologorum sensu videtur recedere, solùmque videtur excogitata ad declinandum argumenti ictum. Præsertim dum & ipsi admittunt cum communi sententia, posse Deum imperare vage, & indeterminatè. Neque sufficienter se protegit hæc responsio, facto recursu ad principium stabilitum de necessitate distinctionis realis in tertio, sine qua nequit inueniri virtualis distinctio. Licet enim, admisso eiusmodi imperio, inferatur distinctio virtualis in Deo absque distinctione reali in tertio, adhuc tamen potiùs deferendum erat illud principium, ne negaretur Deo imperium efficax determinatum, qui potest habere imperium efficax indeterminatũ. Et adhuc vlterius implexa apparet responsio: nam potiùs ex Aduersantium placito infertur, posse in Deo reperiri actum imperantem, determinate, & in singulari, necnon actum imperatum distinctum realiter ab imperante, licèt hi duo actus identificentur in tertio, nempe in natura. Quemadmodùm ipsi affirmarunt, actus liberos Dei oppositos esse positiuè distinctos inter se, licèt non distinguantur in tertio, nempe in natura.

8. Iterumque implicarunt aduersarij, dum docuere iuxta sua principia, omnes actus diuinos esse reflectentes supra se vt existentes, omnemque amorem diuinum esse virtualiter scientiam de seipso vt existente, & gaudium de seipso. Etenim scientia Dei de ipsomet decreto vt existente esset virtualiter idem cum ipsomet decreto, quo Deus v. g. decernit dare huic homini auxilium indifferens, aut præparat omnipotentiam, vt homo liberè agat, etiam ipsamet scientia reflectet supra seipsam vt coëxistentem scientiæ mediæ de bono opere futuro sub conditione (eadem erit difficultas, si videat se coëxistere scientiæ mediæ de carentia boni operis sub illa conditione) indeque pariter inferretur contra aduersarios, illam scientiam decreti vt existentis distingui virtualiter ab illo decreto immediatè requisito ad exercitium nostri operis liberi, quoniam (vt aduertimus supra) si non differret virtualiter illa scientia ab illo decreto, læderetur nostra libertas, vt suppono ex dicendis *in tract. de prædest.* & ex dictis *in tract. de Scientia Dei.*

9. *Iterum refellitur.* Alio etiam ex capite nihil solidum inuenio in illa cogitatione. Etenim illa distinctio realis in tertio difficultatem percipiendæ distinctionis virtualis non extenuat, sed auget: nam difficultas est in percipiendo, quonam pacto relatio filiationis producatur, & natura diuina non producatur, quamuis sint idem illa relatio, & natura: Respondere, ea, quæ sunt idem vni tertio, nempe Paternitatem, & Filationem, non esse idem inter se, quamuis sint idem cum natura, non est responsio difficultatem euacuans, sed amplificans. Assignat quidem responsio illa causam aliquam, ratione cuius formalitatibus identificatis debeant conuenire aliqua opposita prædicata: attamen in percipienda illa causa perdurat difficultas, & inualescit. Sic & nos causam designamus, cur intellectioni, & amori necessario Dei conueniant diuersa prædicata, & causa illa multò faciliùs intelligitur; trahit namque originem ex principiis lumini rationis perspicuis; quia nimirùm cognitio de se dirigit ad amandum, etiam necessariò, non minus, quàm ad amorem liberum; nullaque formalitas, dum actu existit, dirigit ad existentiam sui: alioqui posset eadem formalitas creata simul esse cognitio, & amor, dirigente cognitione ad amorem. Idemque confirmat amor liber, quia cognitio dirigens ad ipsius existentiam non potest non ipsum præcedere, vt tot argumentis suprà monstrauimus, indeque infertur, debere quoque cognitionem præcedere amorem necessarium: nam in vtroque casu cognitio præstat, vt voluntas alliciatur à bonitate obiecti. Quemadmodùm suasio, consilium, preces sunt in ordine ad nouum impetum voluntatis.

10. *Gratis fingitur necessaria distinctio realis in tertio, vt assurgat distinctio virtualis.* Neque solùm hoc principium, quod à nobis ponitur, facilius suadetur, verùm oppositum opinantes assumunt principium, non solum difficillimum, verùm gratis excogitatum; non enim perceptibile est, cur opposita prædicata, si non existant distinctionem realem inter se, illam debeant exigere in tertio: nam affirmatio, & negatio eiusdem prædicati, vt cognosci, & non cognosci, vel petunt, vt subiecta, de quibus verificantur, sint diuersa, seu distincta realiter inter se, vel non est, cur postulent, vt distinguantur in tertio: Nam distinctio realis peteretur, ne de eadem entitate verificaretur affirmatio, & negatio, quod non potest esse verum, etiam in illa sententia. Quo circa ad elidendam vim argumenti assurgentis ex illa diuersitate prædicatorum, prorsus inutiliter fit recursus ad distinctionem illam realem in tertio, & potiùs recurrendum est ad distinctionem virtualem, ratione cuius affirmatio cadit supra vnum subiectum formaliter, & negatio supra aliud. Et vt ingenuè meum sensum manifestem, prorsus ignoro, qua vtilitate explicetur distinctio virtualis per distinctionem illam in tertio: nam opposita prædicata conueniunt illis formalitatibus, præscindendo omnino à tertio, & dum illa opposita prædicata concipimus, nullatenus opus est, comparare illas formalitates cum tertio. Quo fit, vt argumenta aduersariorum planè retorqueantur contra ipsos, siquidem distinctio illa realis in tertio, minimè impedit illam arguendi formam, quà contra nos insurgunt; nam similibus terminis possemus ipsis obiicere distinctionem illam virtualem, quam ipsi admittunt, constituere chimeram: quia prædicata contradictoria applicata eidem entitati constituunt chimeram. Quòd si prædicata contradictoria applicata diuersis formalitatibus non constituunt chimeram, quando tales formalitates distinguuntur in aliquo tertio, neque prædicata contradictoria chimeram constituent, quamuis diuersæ formalitates non distinguantur realiter in tertio. Eaque propter friuolum est ita arguere: Omnis affirmatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmatio, & negatio eiusdem de eodem constituit chimeram, & vt affirmatio, & negatio non constituat chimeram, debet esse ratione distinctorum realiter, non quidem semper ratione distinctorum realiter inter se; nam essentia diuina, & filiatio non distinguuntur realiter inter se; ergo saltem ratione distinctionis realis in tertio. Dixi, nullius esse momenti hoc arguendi genus; nam affirmatio, & negatio eiusdem de eodem formaliter semper constituit chimeram; & propterea affirmatio, & negatio non constituet chimeram, quia non erit eiusdem de eodem formaliter, sed affirmatio cadet supra vnam formalitatem, & negatio supra aliam, ad quod impertinens est illa distinctio realis in tertio: nam formalitates illæ ratione sui distinguuntur, & tertium non constituit illam distinctionem, licèt quoties detur illa distinctio realis in tertio, aliqua etiam detur virtualis distinctio inter illas formalitates, quia de vna verificatur, identificari cum illo tertio, & de altera verificatur, distingui realiter ab illo tertio.

11. Dices aliquam debere assignari regulam fixam, & stabilem ad intelligendum, quando duæ formalitates differant virtualiter: nulla autem potest commodiùs designari, quam illa, quà exponitur distinctio illa realis in tertio, ita vt vna formalitas identificetur cum tertio, altera verò ab illo tertio realiter differat. Confirmatur. Ideo inter naturam diuinam, & intellectionem nulla datur virtualis distinctio, quia non distinguuntur in tertio, ergo virtualis distinctio requirit essentialiter illam distinctionem realem in tertio, ita vt vna formalitas distinguatur realiter ab aliquo tertio, à quo altera non distinguatur.

12. *Quando reperitur distinctio virtualis.* Respondetur, tunc reperiri distinctionem virtualem inter aliquas formalitates quando in eadem entitate reperiuntur prædicata opposita, ex contradictoria: dum autem nobis de illa diuersitate prædicatorum non constiterit, non est admittenda, positiuoque argumento probandum est, illis formalitatibus competere opposita prædicata. Si etiam aduersarij, vt inter aliquos actus liberos Dei inter se, vel inter actum liberum, & essentiam admittant distinctionem virtualem, debent positiuo argumento probare, tales formalitates distingui realiter in tertio. Neque facilius est, vt liquet ex superiùs adductis, monstrare, reperiri distinctionem realem in tertio inter illas formalitates, quatenus vna ex illis realiter distinguitur ab aliquo tertio, à quo altera non distinguitur, quàm ostendere, conuenire prædictis formalitatibus diuersa, & opposita prædicata. Ex his etiam patet ad confirmationem, quia nullum habemus fundamentum ad asserendum diuinæ naturæ, & intellectioni conuenire opposita prædicata, vt patet ex his quæ expendi in tract. de Scientia Dei: At inter cognitionem, & amorem non possunt non reperiri prædicata opposita: cognitio namque dirigit ad amandum, lecùs volitio, cognitio petit esse virtualis radix volitionis, intellectio etiam diuina ex vi processionis communicatur formaliter Filio, quo pacto non communicatur illi formaliter amor.

Sectio IX.

Obiectiones aliæ diluuntur.

1. Opponunt rursus recentes Theologi; Volitio diuina distincta virtualiter ab essentia non posset non perficere ipsam essentiam: quia pertineret ad formalem beatitudinem diuinæ essentiæ, & ad gaudium, quod Deus habet de seipso, quod non potest non perficere diuinam essentiam: At impossibile est, volitionem perficere essentiam, si virtualiter distinguatur ab essentia, ergo volitio non differt virtualiter ab essentia. Minorem probant, quia omnis perfectio desumitur per approximationem ad primum ens siue ad diuinam essentiam, & illud est perfectius, quod diuino enti magis appropinquat: est autem primum ens diuina essentia, quæ est primum prædicatum respectu omnium, quæ sunt, tam intra Deum, quàm extra ipsum: At diuina essentia non potest magis appropinquare sibi ipsi per aliquam perfectionem virtualiter ab ipsa distinctam, quàm per seipsam, ergo non potest de nouo perfici per volitionem. Consequenter docent, diuinam essentiam à nullo prædicato diuino virtualiter distincto ab ipsa perfici posse. Et ideo licèt diuinæ relationes sint formaliter ratione sui perfectiones, minimè perficiunt essentiam. Attamen diuina essentia reliqua prædicata diuina perficit; quia diuinæ relationes per ipsam diuinam essentiam magis appropinquant diuinæ essentiæ.

Verùm qui hæc obiiciunt, non aduertunt eisdem principiis facillime defendi, diuinam naturam minime perfici per volitionem, quamuis volitio virtualiter non differat a natura. Quapropter licèt beatitudo Dei consistat inadæquate in amore, & gaudio de seipso, adhuc non perficeretur Deus per omne constitutiuum suæ beatitudinis. Sicut in opinione Aduersantium non perficitur Deus per omne constitutiuum essentiale Dei: nam Deus constituitur formalissimè in ratione talis per personalitatem, quæ iuxta ipsos non perficit diuinitatem. Verùm hi non aduertunt, de conceptu naturalis complementi esse perficere rem, quam complet, & ideo relationes diuinæ, quæ complent diuinam naturam, perficiunt ipsam, non quidem intensiue, eo quòd diuina essentia sit summè perfecta, sed extensiuè. Ex ipsisque terminis patet, rem aliquam perfici per illam, per quam intrinsecè completur. Quòd si relationes diuinæ non perficerent naturam, essent omnino superfluæ, & frustrà diuina essentia illas exigeret. *Omne naturale complementum perficit rem, quam complet.*

3. Quare vel ex hoc ipso maximè nobis displicet illud aduersariorum principium; quia inde infertur, relationes diuinas non perficere essentiam, quod alibi probaui, esse contra Sanct. Patrum sensum, naturalemque rationem: nam Paternitas diuina, si requiritur ad ornatum, & complementum Diuinitatis, ita vt melius se habeat Diuinitas cum illa, quàm sine illa, non potest non perficere naturam. Quòd si relatio illa Paternitatis nullomodo requiritur ad ornatum, & complementum Diuinitatis, itavt æquè benè Diuinitas se haberet sine illa, sicut se habet cum illa, ergo superflua, & sine fructu respectu Diuinitatis est talis relatio. Foretque imperfectio Diuinitatis, exigere complere per complementum, cum quo non melius se haberet, quàm si illo careret. Quis dicat, non esse bonum Diuinitati habere relationes; At relationes non possunt esse bonæ diuinæ essentiæ, quin illam perficiant; ergo perficitur Diuinitas à relationibus.

4. Ex his patet, perfectionem, vt actu perficientem aliam formalitatem, non debere desumi per solam maiorem approximationem diuinæ essentiæ, sed per maiorem, vel minorem approximationem diuinæ essentiæ completæ. Intelligitur personalitas *Perfectio ab perficiente formalitatem non desumitur ex maiori*

approximatione cum diuina natura vt cunque. nalitas creata formalissime perfectio, quia participat personalitatem diuinam. Magnamque vim, habet personalitas diuina ad perficiendam essentiam, significant plurima verba Patrum, vt illa Cyrilli Alexandrini *lib. 1. Thesauri, cap. 6. prope medium: Perfectus est, non solum quia Deus, sed etiam quia Pater est.* Attingitque rationem Nazianzenus *orat. 13. quæ est secunda de pace: Deo* inquit, *quidnam maius, ac præstabilius erit quàm Filij Patrem esse? quod quidem gloriæ accessio est, non decessio, quemadmodum & Spiritus productorem esse:* nam affirmat, Paternitatem ita cum Deitate constituere Patrem, vt sit accessio gloriæ supra Deitatem, & personam diuinam esse quid præstantissimum, eo quòd intelligitur natura diuina completa per personalitatem. Vnde paulò post medium orationis aiebat: *Ea, quæ à principio*, nempe Patre, *manant, non minus ob relationem, quam inter se habent laudanda, quàm vnumquodque per se acceptum, & intellectum:* Igitur diuina essentia laudatur propter relationem, ergo quia redditur bona à relatione, & ab ipsa perficitur: Haud aliter Basilius *Homil. 23. contra Sabellianos, prope medium* aiebat. *Idem est subsistentia, quod gloria, & character quod splendor.* Est ergo gloria ipsius personæ subsistentia, & consequenter Diuinitati accrescit gloria ex ipsis diuinis personalitatibus. Verùm de perfectione diuinarum relationum perficientium extensiuè essentiam plura diximus in proprio loco.

Cyrillus. Nazianz.

Basilius.

2.

5. *Obiiciunt Recentiores.* Obiiciunt adhunc prædicti Neoterici: Natura diuina est principium perfectissimum omnium, quæ dantur in Deo: sed principium perfectissimum nequit non constitui virtualiter, seu formaliter ex parte obiecti per ipsam volitionem; ergo diuina volitio non differt virtualiter ab ipsa natura. Minor, in qua tantùm esse potest difficultas, ostenditur: Principium perfectissimum formalissime, quà tale est, actualiter ordinat omnia diuina in ipsum finem diuinæ essentiæ: quia nequit concipi principium perfectissimum absque tali ordinatione: Neque in Deo concipitur aliqua alia formalitas distincta virtualiter ab essentia, quæ nõ ordinetur in finem per volitionem: ergo idem deberet dici de diuina volitione virtualiter distincta à natura, quod implicat: igitur volitio Dei necessaria non distinguitur virtualiter ab ipsa natura. Confirmatur; quia sicut nulla diuina formalitas virtualiter distincta à natura procedit cæco modo, sed præcedente illuminatione diuinæ cognitionis, ita nulla formalitas procedit modo inordinato, sed præcedente ordinatione diuinæ voluntatis, ac proinde ante omnem formalitatem, quæ procedat virtualiter ab essentia, debet intelligi ipsa volitio. Quod iterum firmare tentarunt, quoniam prærequiritur actualis volitio ex parte Dei, vt creaturæ ordinatè in suum finem tendant, ergo non minùs prærequiritur volitio actualis, vt formalitates diuinæ procedant ab ipsa diuina essentia.

Obiiciuntur Recentiores.

6. *Refelluntur à nonnullis.* Sunt tamen, qui dicant, hoc argumentum nullius esse momenti, quia plures sunt formalitates diuinæ, quæ nõ procedũt ab actuali Dei volitione: relatio namque Paternitatis non postulat procedere à diuina volitione, & formalitas contingens scientiæ mediæ non procedit à volitione Dei contingenti. Verum hæc responsio nullum habet fundamentum; nam relatio Paternitatis à diuina volitione procedit: ea enim, quæ procedunt ex cognitione formaliter, & voluntarie, perfectiori modo procedunt, & agentia, quæ, dum aliquid producunt, propter finem operantur, perfectiora sunt illis, quæ non agunt formaliter propter finem. Quemadmodùm substantia intellectiua non potest non esse perfectior non intellectiua. Similiter scientia media, quæ potuit non esse in Deo, procedit aliquo modo a diuina voluntate, non quidem à voluntate libera, sed à necessaria, quà Deus necessariò amat vagè hanc formalitatem scientiæ mediæ, vel aliam oppositam.

Sed non benè.

7. *Melius refelluntur.* Ad obiectionem igitur respondeo. Quælibet formalitas diuina dimanans aliquo modo ab essentia procedit à cognitione quæ non differt virtualiter ab essentia, & procedit modo ordinatissimo, quamuis non procedat à volitione. Ratio est, quia volitio illa, quà Deus se mat, seipsam ordinat ad diuinam essentiam, & ad seipsam: quoniam sic reflectit supra seipsam, ordinando seipsam ad essentiam. Sic etiam aduersarij aiunt, amorem Dei liberum, non solùm ordinare creaturas ad Deum, sed etiam ordinare seipsum ad diuinam naturam; quoniam amat seipsum, & propter essentiam Dei, & propter seipsum. Et quamuis ille amor non ita formaliter ordinaret seipsum ad diuinam essentiam, non ideo esset inordinatus. Sicut amor, quo homo, aut Angelus diligit creaturam propter Deum, non est inordinatus, quamuis non ordinet seipsum formaliter ad Deum. Quarè nulla est paritas desumpta ex præcedenti volitione, quà creaturæ à Deo ordinantur in suum finem, quia cùm creaturæ non sint volitio ipsius Dei, indigent præuia volitione diuina, per quam in finem ordinentur; alioqui neque formaliter, neque virtualiter ordinarentur à Deo in finem, & Deus illas operaretur modo imperfecto: nam non ordinans effectum in finem operatur modo imperfecto: At volitio illa se ipsam ordinat in diuinam essentiam, facta reflexione supra se. *Volitio, quæ Deus se amat, se ipsam ordinat ad diuinam essentiam.*

8 Videbuntur tamen Aduersarij, præoccupasse magna ex parte hanc responsionem: quoniam iuxta hoc placitum ipsamet essentia diuina non existeret ordinato modo; quia non est à cognitione, & amore, neque existit voluntarie. Hoc tamen obiectum parui habendum est: non enim quidquid existit, dum nulla ratione dimanat ab alio, debet esse quasi à causa finali; licèt enim omnis perfecta emanatio debeat esse propter finem, aut quasi finem, non tamen omnis perfecta existentia; id enim, quod omnibus modis est absque aliquo principio, etiam ratione nostra potest esse, quin formaliter sit propter aliquem finem. Nihilque potest esse ordinato modo à volitione, nisi cognitio dirigat ad amorem, quæ directio, vt tot argumentis supra ostendebatur, petit, vt cognitio præcedat ipsum amorem.

Disputatio III.

De distinctione virtuali reperta inter cognitionem, & amorem necessarium, aut liberum.

1. Quoniam in hoc tractatu specialiter agunt moderniores Theologi de distinctione virtuali reperta in diuinis, ideo in præsenti controuersia agendum erit de ipsa distinctione virtuali in genere, & posteà in particulari expediemus nonnulla, quæ ad peculiares aliquas distinctiones virtuales attinent.

Sectio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio I.

Refertur quoddam placitum de conceptu identitatis noſtro non nihil affine, & reiicitur ſimul cum aliis.

1. Aiunt viri docti ex Nuperis, realem identitatem eſſe ſummam duorum conceptuum communicationem. Indeque prouenit, inquiunt, vt hi, qui mutua amicitia ſunt deuincti ratione communicationis ſui, & bonorum, alteros ſe appellent, ſiue eandem perſonam cum amico, & vt iura ſtatuerint, eos inter quos magna coniunctio, & communicatio intercedit, quaſi vnam perſonam reputari. Ideo etiam Parentes, & filij eodem gaudent cognomine. Appellant hi communicationem ſummam, & intrinſecam duorum conceptuum ratione diſtinctorum, *id, ratione cuius vnum eſt in alio tribuens ipſi aliquod eſſe intrinſecum, quo bonum, aut malum, perfectum, aut imperfectum reddatur, ita vt maior communicatio eſſe non poſſit.*

2. *Impugnatur. 1.* Hæc tamen cogitatio, rem potiùs delitescere, facit, quàm apparere, niſi declaretur denuò, in quo conſiſtat illa ſumma communicatio; nam ſi interrogentur, quid intelligant nomine communicationis ſummæ, neceſſe eſt, reſpondeant, niſi ad noſtram ſententiam declinare velint, illam eſſe ſummam communicationem, quæ vſque ad identitatem pertingit. Neque idoneè fit ſatis noſtræ interrogationi, dum dicitur, illam eſſe ſummam communicationem, quâ nequit eſſe alia maior: Etenim reſtat rurſus inquirendum, cur communicatio per veram, & realem vnionem non ſit ſumma? & dum reſpondetur, non eſſe ſummam; quia eſt alia maior, iterum de nouo interrogandus eris, vnde tibi innoteſcat, eſſe aliam maiorem? cui interrogationi tandem reſpondebis, vel inuitus, eſſe adhuc aliam maiorem communicationem; quia multò maior cenſetur illa, quæ eſt per identitatem, ac proinde neceſſariò, tandem deuenies ad vſurpandos terminos identitatis & diſtinctionis tanquam per ſe notos, vel aliunde cognitos.

3. Confirmatur: Etenim, re exactè introſpecta, inueniemus, conceptum communicationis ſummæ, quam in mente formamus, quando non aliunde percipimus, quid ſit communicatio ſumma, eſſe conceptum identitatis, vt apprehenditur ſub voce identitatis. Ideóque potiùs communicatio ſumma explicanda eſſet per identitatem, quàm è contra: nam communicatio per veram vnionem realem ideo excluditur à nobis à conceptu ſummæ, quia mente determinamus aliam maiorem, illam nempe, quæ eſt per identitatem, nec credimus ſolùm dictis aliorum aientium, eſſe aliam maiorem. Declaro rurſus argumenti vim. Siquis poſtularet, vt ipſi indicaretur, quæ, aut qualis ſit communicatio illa, quâ non eſt alia maior, & quænam illa ſit, quæ ſuperatur ab alia in genere communicationis; non aliter reſponderes quærenti, quàm affirmando, illam dici ſummam communicationem, & quâ non eſt reperire maiorem, quæ eſt per identitatem, & illam eſſe non ſummam, quæ fuerit inferior iſtâ, qualis eſt, quæ fit per vnionem diſtinctam.

4. *Impugnatur. 2.* Incongruenter etiam quidditas identitatis exponitur ab aduerſariis ſub his verbis: *identitas, eſt ſumma duorum conceptuum communicatio, & vnio.* Tum quia ad identitatem neceſſarium non eſt apprehendere duos conceptus: nam conceptus animalis eſt idem cum ſeipſo & tentis cum ſeipſo. Imò conceptus ille identitatis eiuſdem cum ipſo formaliſſimè, & ex modo concipiendi, eſt omnium notiſſimus, & perſe notus, vt infra dicemus. Tum quia inter conceptus realiter identificatos non datur propriè vnio, ac proinde in explicatione tranſitur ad terminos improprios, quibus veritas magis obſcuratur, quàm clareſcit.

Authores etiam huius placiti aliud ſibi oppoſuere, quod non ſatis diſſoluunt. Obiiciunt ſibi, non ſatis explicari in illa ſententia, cur eſſentia diuina virtualiter diſtincta à relationibus, non magis ſibi ipſi formaliter communicetur, quàm relationibus. Huic obiecto occurrunt dicentes, licet eſſentia diuina virtualiter differat à relationibus, quo pacto non diſtinguitur à ſeipſa, adhuc tamen eſſentiam nō minus communicari relationibus, quam ſibi ipſi; quoniam eſſentia, & relationes communicantur infinitè, eo quòd Deitas eſt actus infinitè perfectus, & habet vim infinitam perficiendi. 5. *Licèt forma ſit infinita non ideo communicata eſt ſumma.*

Hæc tamen reſponſio minimè ſatisfacit. Quod probo, primum; quia formam eſſe infinitam, non efficit, vt communicatio ſit ſumma, & ideò, vt monſtraui, *tract. de Incarnat.* licèt Paternitas perficiat infinite filiationem, non identificatur cum illa. Vnde licèt perſonalitas Verbi diuini communicetur immediatè humanitati Chriſti per vnionem diſtinctam, & Diuinitas communicetur virtualiter mediatè eidem humanitati, non ideò illam ſanctificant infinitè ſimpliciter, non quia perſonalitas diuina, & Diuinitas non communicantur ſumme, hoc eſt, per identitatem, ſed quia ſubiectum eſt incapax talis denominationis: non enim poteſt humanitas Chriſti eſſe ſancta, & bona ſimpliciter infinitè, quia Diuinitas debet eſſe ſanctior, & melior humanitate ſanctificata per perſonalitatem Verbi, & diuinitatem. Neque hoc refunditur in defectum communicationis, quia nimirum infinita Dei Sanctitas commicatur humanitati Chriſti Domini per vnionem diſtinctam: etenim licèt detur intellectio indiſtincta ab vnione ipſius ad ſubiectum, non magis denominabit ſubiectum ipſum intelligens, quàm alia intellectio paris claritatis in modo repræſetandi obiectum, licèt vniatur per vnionem diſtinctam. Idemque patet in vbicatione quam nonnulli ex modernis opinantur, vniri ſubiecto per vnionem diſtinctam, licèt communis ſenſus doceat, vbicationem per ſeipſam abſque vnione inter media communicari ſubiecto, & omnes debent fateri, quod ſi admittantur duæ vbicationes poſſibiles, quarum vna vniatur v.gr. animo rationali abſque vnione inter media; altera verò non, niſi media vnione, non minus rèddent animum ipſum vbicatum in ordine ad illa ſpatia, quia ſubiectum eſt capax illius denominationis, & modus communicationis formæ per vnionem diſtinctam eſt ſufficiens ad communicandum ſuum effectum formalem, niſi ex parte ſubiecti recipientis detur incapacitas recipiendi talem effectum formalem. 6.

Reffellendi ſunt prætereà; quia poſſemus iuxta aduerſariorum principia dicere, licèt eſſentia ſit infinitè perfecta, non communicari ſummè relationibus, quia non communicatur per identitatem, etiam virtualem. Neque communicatio duorum per identitatem importat iuxta principia Aduerſariorum, vt vnum perficiatur ab alio, quoniam actus liberi Dei exiſtentes identificantur inter ſe ſpecialiter, & immediate, quia non ſufficit, eſſe idem vni tertio, vt ſint idem inter ſe, vt videre eſt 7. *Impugnatur 3.*

eſt in perſonalitatibus diuinis, quæ ſunt idem cum eſſentia, non tamen inter ſe; ergo ſtat immediata identitas duarum formalitatum, quæ virtualiter diſtinguuntur, quin vna perficiat aliam; ergo licet eſſentia identificetur realiter cum diuina relatione, à qua virtualiter differt, non inde infertur, perficere perſonalitatem ſummè, & communicari illi ſumme, ſi principiis aduerſariorum ſtandum ſit, quoniam eſſentia magis communicaretur ſibi ipſi, quàm relationibus, vel debuiſſent ipſi explicare, cur eſſentia diuina non magis communicetur ſibi ipſi, quàm relationibus ſi quidem à ſe ipſa non diſtinguitur virtualiter; ſecus verò à relationibus.

8. Poſtea. Si Moderni docuerunt, definitionem identitatis ab ipſis traditam benè conſentire doctrinæ, quam dant alij de mutua prædicatione in recto: Vbi enim extrema conueniunt in gradibus perfectionis ſimpliciter ſimplicis, impoſſibile eſt, vt extrema illa exigant aliquam obliquitatem in mente, & ideò potiùs depoſcent rectitudinem vnius extremi reſpectu alterius: alioqui vnum eſſet melius altero, ſaltem in aliquo genere, quod non ſtat cum conſenſu, quem poſtulant perfectiones ſimpliciter ſimplices: quia identitas, ſeu vnitas perfectiua dicit ſummam communicationem, ſeu conſenium in omni prædicato dicente perfectionem ſimpliciter ſimplicem.

9. *Aliud placitum.* At quia mentionem faciunt alterius placiti non adeò antiqui neceſſarium exiſtimaui, obiter illud proponere, ac refellere. Aiebant nonnulli ex noſtris, tunc inter prædicata dari identitatem, quando per propoſitionem veram poteſt prædicari vnum de alio affirmatiuè, & tunc dari diſtinctionem inter ſubiectum, & prædicatum, quoties verè vnum poteſt negari de alio. Contra hunc opinandi modum plura oppoſuere alij, quæ ſententiam non expugnant vt breuiter indico.

10. Opponitur primò. Hæc eſt vera propoſitio affirmatiua: *Petrus eſt albus*; & tamen ſubiectum non identificatur cum prædicato, igitur tradita regula non ſubſiſtit. Propter hanc obiectionem addidere alij, quorum nuper mentio fuit facta, debere prædicationem fieri in recto, & ideo abſque aliqua correctione prædictæ ſententiæ, aliqua re additione abſolutè nos iam olim reſpondimus, etiam in illa propoſitione prædicatum identificari cum ſubiecto; nam prædicatum illius propoſitionis eſt hoc: *Subiectum habens albedinem*, & Petrus, qui tunc eſt albus, identificatur cum ſubiecto habente albedinem, licèt tale ſubiectum per accidens habeat albedinem. Secundò reſponderi poſſet, illam regulam ſolùm fuiſſe traditam propoſitionibus, æternæ veritatis quarum non eſt illa, quæ adducitur in argumento: nam Petrus contingenter eſt albus.

1. Reſponſio. *Non ſatisfacit.*

10. *2. Reſponſio.* Obiiciunt ſecundò. Exiſtentia identificatur cum eſſentia; & tamen hæc propoſitio eſt vera: *Antichriſtus non exiſtit*; igitur ſecunda regula, quæ docuit, tunc ſubiectum non identificari cum prædicato, quando verè vnum negatur de alio, fallibilis eſt. Neque obiectio iſta ſententiam labefactat. Obiectioni reſponde primò, exiſtentiam, vt actualiter actu exercitam non identificari cum eſſentia, quando ipſa eſſentia non exiſtit: eſſentia verò actualis, & actualis exiſtentia ſemper identificantur; & quia illa propoſitio ſumit exiſtentiam, vt actualiter exercitam, & tunc eſſentia non exiſtit, ideo non mirum, ſi propoſitio ſit falſa. Neque obſtat, ſi hæc propoſitio ſit de facto vera: *Antichriſtus eſt animal rationale*: nam propoſitio illa æquiualet huic: *ſi exiſtat Antichriſtus, exiſtit animal rationale indiſtinctum ab illo*, & data illa hypotheſi identificatur cum ſubiecto. Vnde reſponderi poteſt ſecundæ obiectioni quòd in enodationem prioris dictum eſt, videlicet illam regulam eſſe optimam in propoſitionibus æternæ veritatis. *Non placet.*

Inſurgitur tertiò, Hæc propoſitio potuit eſſe vera: Deus non eſt volens creare mundum, & tamen volitio creandi mundum eſt ipſe Deus de facto; ergo aliquid poteſt identificari realiter cum entitate, etiam ſi poſſibilis ſit caſus, in quo potuerit illud negari de tali entitate. Etiam huic obiectioni reſpondebitur, ſicuti præcedentibus: nam illa propoſitio non eſt æternæ veritatis. Secunda reſponſio ſit, Volitio creandi mundum, caſu, quo negari poſſet de Deo, non eſſet tunc idem realiter cum Deo, & cùm poſſet prædicari de Deo, eſſet idem reliter cum ipſo Deo. Quare in primo caſu, in quo negari poſſet, diſtinguitur negatiuè ab ipſo Deo, quatenus non eſſet idem cum Deo, & quòd realiter non eſſet. 11. *3. Reſponſio.* *Reiicitur.*

Quartò, & vltimo impetitur à nonnullis illa ſententia; quoniam vere affirmamus, eſſentiam diuinam non generari, quamuis ipſum generari, & perſona, quæ generatur, non diſtinguantur ab ipſa eſſentia diuina: igitur deficit prædicta regula, quæ tradita eſt pro negatiuis propoſitionibus. Occurrunt nonnulli dicentes, præfatam regulam non fuiſſe traditam pro terminis, in quibus reperitur virtualis diſtinctio ſimul cum identitate reali. At hæc reſponſio peccat, quoniam argumento ſuccumbit; ipſum namque petebat conceptum identitatis in genere; non verò conceptum huius, aut illius identitatis, & vt explicet identitatem, quam definic illa reſponſio, recurrit ad carentiam diſtinctionis virtualis, quæ diſtinctio eſt obſcuriſſima, & ideo rem claram, aut non adeò obſcuram, per obſcuriſſimam explicare tentat. 12. *4. Reſponſio.*

Reiicienda etiam eſt illa cogitatio; quia non manifeſtat conceptum identitatis ideò enim propoſitio eſt vera, quia obiectum ſe habet, ſicuti enunciatur per actum, non verò è contra ideo obiectum ita ſe habet, quia propoſitio eſt vera, neque ideo homo v. g. eſt animal rationale, quia ego verè affirmo, ipſum eſſe animal rationale, ſed potiùs ideo ego verè affirmo, hominem eſſe animal rationale, quia homo in ſua eſſentia eſt animal rationale; ergo inidoneè prædicatorum identitas, per veritatem affirmationis explicatur. Vnde ſi interroges, cur hæc propoſitio ſit vera: *Homo eſt animal rationale*, opportunè reſpondebitur, ideò propoſitionem illam eſſe veram; quia obiectum ipſum, nempe *homo*, ita ſe habet, ſicuti per actum illum enunciatur, idemque obiectum ita ſe habere, ac hominem ipſum eſſe idem cum animali rationali; ac proinde tandem deuenitur ad ipſam identitatem, tanquàm ad conceptum notiorem. 13. *Repudiatur*

Illi verò, qui aiebant, identitatem conſiſtere in ſumma illa communicatione duorum conceptuum adhuc nouiſſimè ſuum ſenſum ita exponunt. Duplex, inquiunt, eſt identitas; virtualis ſcilicet, intrinſeca, & realis, ſeu ex natura rei: Identitas virtualis, quæ dicitur identitas omnibus modis, eſt inter illas formalitates, quæ dicunt conſenſum in omni prædicato 14. *Noua 2. placita confirmatio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cato, seu quarum vna recipit omnia prædicata, quæ recipit alia: Identitas realis positiua, seu perfectiua non dicit ex genere suo consensum in omni prædicato, sed in omni prædicato dicente perfectionem simpliciter simplicem. Vnde inferunt, vnitatem realem, quam vocant ex natura rei, esse in genere entis tam perfectam, & bonam quàm est vnitas virtualis intrinseca; quoniam quæ sunt eadem & natura rei, communicant in omni prædicato dicente perfectionem simpliciter simplicem, & ideo quælibet identitas importat summum consensum, & communicationem omnium perfectionum simpliciter simplicium, & consequenter vtraque identitas, tam realis, quam virtualis est æquè perfecta, quia vtraque complectitur omnes perfectiones simpliciter simplices.

15. *Resellitur. Ad identitatem opus non est duplicem conceptum, aut formalitatem distinguere.*

Sed neque ita rectè declaratur identitas; Etenim neque ad identitatem necesse est considerare duplicem formalitatem, quarum vna recipiat omnia prædicata, quæ recipit alia, vel saltem omnia illa, quæ important perfectionem simpliciter simplicem: nam quælibet ex illis formalitatibus est idem cum seipsa, & homo idem cum seipso, essentia diuina idem cum seipsa, & ideo deridemus hominem, qui efformat proportiones, quas appellamus identicas quoniam sunt notissimæ, vt *homo est homo*. Falsum præterea est, ad identitatem realem requiri, vt vna formalitas recipiat omnia prædicata, quæ recipit alia, si talia prædicata importent perfectionem simpliciter simplicem: nam intellectio, & volitio essentialis distinguuntur virtualiter, & sunt idem realiter, minime quæ communicant in omni prædicato importare perfectionem simpliciter simplicem: etenim cognitio communicatur formaliter Verbo, quo pacto non communicatur ipsi volitio, & cognitio dirigit ad amandum, qua ratione amor non dirigit ad existentiam ipsius amoris. Vide quæ disp. præcedenti adducebamus pro distinctione virtuali inter cognitionem, & amorem.

16. Illæ etiam recursus ad identitatem cum omni prædicato inuoluente formaliter perfectionem simpliciter simplicem, rem obscurat; non enim est, cur potiùs communicare in omni prædicato imbibente formaliter perfectionem simpliciter simplicem, sufficiat ad veram identitatem ex natura rei, quàm summe communicare in vno prædicato habente summam perfectionem formaliter, non vero, in alio includente etiam perfectionem simpliciter simplicem, & summam, & ita in nostra sententia se habent intellectio, & volitio essentialis, quæ duæ formalitates important formalissimè perfectionem simpliciter simplicem, & non recipit vna formalitas omnia prædicata, quæ recipit alia.

17. *Relationes diuinæ important perfectionem.*

Et adhuc sub lite est, an relationes diuinæ important perfectionem simplicem, saltem secundum conceptum personæ. Pars quæ affirmatiua procul dubio est probabilissima; quia melius est, Deum esse personam, quàm non esse personam. Imò relationes in particulari possunt constituere, & constituunt iuxta probabilem sententiam vnicam perfectionem simpliciter simplicem. Quia Deum esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum melius est, quàm Deum non esse Trinum, & sic licèt Patri non sit melius esse Patrem, quàm non esse Patrem, tamen Deo melius est esse Patrem, quàm non esse Patrem. Vlteriùs Patri melius est habere Filiationem, non quidem identificatam cum Patre, sed intrinsecè perficientem ipsum Patrem, quàm carere illa: At Filiatio intrinsecè perficit Patrem, vt probabo *in opere de Trinitate*, dum sermo subintrabit de circuminsessione vnius personæ in alia.

18. *Explicatur quid sit perfectio simpliciter simplex Anselmus.*

Quare huic doctrinæ non videbitur obstare definitio perfectionis simpliciter simplicis, quam posuit Anselmus *in Monologio cap.* 14. *& in Prosologio cap.* 5. quam communiter sulcipiunt Theologi: Perfectio simpliciter simplex est, quam in vnoquoque melius est esse, quàm non esse. Ex qua definitione infertur, ad rationem perfectionis simpliciter simplicis non sufficere esse meliorem sui negatione: sic enim quælibet perfectio creata esset perfectio simpliciter simplex; sed debet esse melior quolibet positiuo incompatibili. Et ideò, quælibet perfectio simpliciter simplex debet esse infinita simpliciter, Dixi prædictæ cogitationi non obesse doctrinam Anselmi, nam conceditur, perfectioni simpliciter simplici non sufficere esse meliorem sui negatione, sed debere meliorem esse quolibet positiuo incompossibili respectu eiusdem numero indiuidui: At relationes diuinæ non sunt incompossibiles respectu eiusdem numero indiuidui, videlicet respectu eiusdem numero Dei, quia idem numero Deus constituitur sufficienter simul cum Diuinitate per relationem Patris, aut Filij, aut Spiritus Sancti, & omnes illæ relationes constituunt eundem numero Deum. Deinde omnes diuinæ relationes sunt compossibiles in eadem numero persona, non quidem constituentes illam in ratione talis personæ, sed illam intrinsecè perficientes infinite extensiuè.

19

At hi Moderni cum pluribus aliis contendunt, personalitates diuinas non esse perfectiones simpliciter simplices. Indeque probant, personalitates diuinas identificari cũ diuina essentia, quoniã Diuinitas nullam dicit perfectionẽ simpliciter simplicem, quæ personalitatibus non communicetur. Ex eodemque principio volunt ostendere æqualitatem diuinarum personarum, quia neque tres diuinæ personæ simul sumptæ dicunt perfectionem simplicem, quam vnica persona excludat. At necessarium non est ad probandam identitatem diuinarum personarum cum essentia, subsumere principium illud, quò supponitur, personalitates diuinas non esse perfectionem simplicem. Etenim identitas sufficienter ostenditur, eo quòd aliquod prædicatum secundum eandem rationem numericam eidem formalitati perfectissimè communicetur summa communicatione, ita vt illud numero prædicatum non possit negari de altera formalitate in recto. Independenter etiam ab eodem principio negante, conceptum diuinæ personæ esse perfectionem simpliciter simplicem, probandum erat, diuinas personas esse æquales, quia nimirum petere identitatem cum summa perfectione reddit summè perfectam illam formalitatem, quæ tali pollet exigentia, vt suo in loco monstrabitur.

Sectio II.

Refelluntur alia opiniones de conceptu identitatis.

1. Aiebant alij, identitatẽ formalissimè significare carentiam pluralitatis realis, quoniam identitas dicit vnitatem; vnitas verò carentiam diuisionis, seu pluralitatis. Huic sententiæ quondam ipse subscripsi. Eamque confirmaui; quia in omnium existimatione idem valet dicere: *Homo, & animal rationale vnum sunt*, ac si diceretur: *Homo, & animal rationale idem sunt*. Quod si dicas, adhuc restare explicandum conceptum multiplicitatis, respondi hunc conceptum esse adeò per se notum, vt non possit magis explicari sed non idcircò acquiescendum putaui his, qui docuerunt, vnitatem consistere in vera carentia pluralitatis, ita vt illa carentia sit quid distinctum à quouis prædicato positiuo. Etenim vnus homo non dicit veram carentiam distinctã à positiuo, eo quod ipse non sit plures homines; nam Petrum v.gr. non esse plures homines, non est quid à parte rei negatiuum, sed per suam entitatem habet distingui à pluralitate hominum, & non esse plures. Sicut Petrum non esse Paulum, non est carentia, vt manifestè à nobis probatum est in Metaphysica. Quòd si vnitas ita explicanda esset per veram carentiam distinctam à positiuo, vnum non esset attributum entis: nam vnum supra ens in hac sententia solùm addit carentiam; sed carentia non est attributum entis positiui, neque ens est attributum entis, neque ipsum ens simul cum carentia est attributum ipsius entis: igitur illa sententia non potest declarare vnitatem, quæ dicitur attributum entis.

Vnitas non consistit in carentia pluralitatis distincta ab omni positiuo.

2. Quare qui docent, identitatem consistere in vnitate, & ipsam vnitatem importare carentiam pluralitatis, opus est, affirment, vnitatem non significare veram carentiam distinctam à positiuo; sed potiùs positiuum explicatum per modum tendendi negatiuum, aut per distinctionẽ inadæquatam à pluralitate, & hæc entitas dicitur vna, quatenus de ipsa per conceptum negatiuum, seu dissensum dici potest, non esse plures, licèt ille actus negatiuus, seu dissensus non feratur in carentiam distinctam à positiuo. Multitudo autem dicitur conceptus positiuus, quia nõ exprimitur per actum negatiuum ex suo modo tendendi. Hinc est, vt tam vnitas, quàm pluralitas sint quid positiuum.

3. Et tamen differentia est inter conceptus exprimentes vnitatem, & illos, qui pluralitatem proponunt: nam vnitas declaratur per ordinem ad multiplicitatem, quatenus vnum in aliqua ratione importat carentiam multiplicitatis in illa ratione. Multiplicitas verò non concipitur per ordinem ad vnitatem; quia pluralitas est per se notissima & non potest vlteriùs declarari, sicut explicandum non est, quid sit, rem existere, aut esse extra causas, quia id per se notissimum, vt, aut quid sit, hoc spatium multum distare ab illo. Dicitur verò vnitas potiùs quàm pluralitas attributum entis; quia pluralitas non inuenitur in quouis ente, vnitas verò in quauis entitate reperitur.

4. Obiectio.

Contra hanc cogitationem sic expostam non panca obiecêre nonnulli ex Modernis. Opponunt primò, vnitatem non debere concipi per ordinem ad carentiam multiplicitatis, quia prius concipitur res cum suo esse, quàm cum illa connotione ad terminum extrinsecum nempe vt distincta ab alia ergo prius debet concipi res, vt in se via, quàm concipiatur cum illa cõnotatione ad extrinsecum, nempe ad carentiam multiplicitatis; sicut prius homo est vnus in se, quàm similis, aut dissimilis alteri. Respondebunt facile aduersarij, non prius concipi rem vt vnam, quàm concipiatur, vt distincta ab alia sub conditione, quòd sit alia; longèque diuersa est ratio de distinctione, quæ dicitur attributum entis, ac de similitudine: nam similitudo, quæ est relatio prædicamentalis, peti duo extrema existentia, realiter distincta: at verò distinctio vt attributum entis solùm dicit, non esse idem hanc entitatem cum alia, si possibilis sit illa pluralitas.

Reiicitur.

Secundò insurgunt. Potiùs vnitas explicanda est per conceptum positiuum, quia diuisio est carentia vnitatis; sed diuisio est quid negatiuum; ergo vnitas est quid positiuum; nam carentia carentiæ est quid positiuum. Si etiam hominem esse indiuisum, est habere vnionem partium, quod est quid positiuum, & esse diuisum, est habere carentiam vnionis; ergo diuisio est quid negatiuum, & vnitas quid positiuum; ergo non est vnitas explicanda per conceptum negatiuum, & per ordinem ad carentiam multiplicitatis. Verùm neque istud obiectum quidquam obtinet, quia non probat, diuisionem consistentem in pluralitate explicandam fore conceptu negatiuo, licet si loquatur de aliis diuisionibus, facile conuincat intentum: nam aceruus tritici dicitur vnus, eo quòd grana sint coniuncta & quasi adunata, & per carentias approximationum possunt ex his granis fieri plures acerui minores: At duo Angeli v.g. Gabriel, & Raphaël non dicuntur plures per carentias vnionis, seu indiuisionis, vel probandum erat, illos duos Angelos dici plures per conceptum negatiuum vnionis, siue identitatis.

5. *Alia obiectio.*

Infringitur.

6. *Tertia obiectio.*

Insurgitur tertiò, Deus per suam essentiam positiuam habet formaliter indiuisionem in se; ergo indiuisio non est conceptus negatiuus, sed positiuus. Sic etiam punctum positiuum per suam entitatem est indiuisibile, ergo per suam entitatem positiuam est vnum, solidior non est hæc probatio, quia non ostendit, Deum, quando concipitur vt vnus, non concipi conceptu negatiuo, & quasi per ordinem ad carentiam pluralitatis. Quod etiã dici potest de puncto, quando concipitur vt diuisibile. Imò retorquebitur argumentum, quia duo puncta materiæ, aut duæ partes, etiamsi vniantur, dicuntur duo, & nihilominus non dicuntur duæ entitates seu plures per carentiam vnionis, siquidem sunt vnitæ, sed quia per conceptus suos positiuos plures sunt, & incapaces, vt sint vnum per identitatem. Homo etiam non dicitur ita vnus propter vnionem, vt ratione vnionis, quæ alioqui essent plures entitates, non sint plures entitates sed vna. Similiter personæ diuinæ sunt plures non per carentiam vnionis. Sed quia per suos conceptus positiuos vna distinguitur ab alia: non ergo huc vsque monstratũ est, conceptum illum vnitatis non esse ex modo nostro concipiendi negatiuum, aut explicandum per ordinem ad carentiam pluralitatis, siue inadæquatam distinctionem à pluralitate. Ratio, cur conceptus pluralitatis potiùs debeat esse positiuus, est, quia ad constituendam pluralitatem non debent auferri; sed potiùs addi entitates.

Refellitur.

Cur conceptus pluralitatis sit positiuus potius, quàm conceptus vnitatis.

Displicet nihilominus nobis illa sententia, quia vnitatem sumendam putat pro identitate, & identitatem explicat per carentiã pluralitatis, cùm potiùs (vt probabo efficaciter, dum propria sententia statuetur) pluralitas per carentiam identitatis explicanda sit: non enim possumus cognoscere, in quo pluralitas sita sit, nisi intelligamus, vnum non esse aliud, & vnum non esse aliud, est formalissimè, non habere inter se identitatem. Neque possemus quidquam definire, vel de aliqua re interrogare, quid sit? nisi identitas nobis esset per se nota, vt posteà fusè monstrabo. Repudianda igitur est hæc sententia, quia in limine ostendit, quin aliquo pacto manifestet conceptum identitatis.

7. P. Suarez.

Aliter rem hanc exponit P. Suarez *disp.* 7. *Metaph.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

taph. sect. 2. dum recurrit admutuam inseparabilitatem prædicatorum, vt habeamus indicium aliquod identitatis, quod signum, vt inquit ipse, non est adæquatum, neque vnicum, supponitque ipse *num.* 12. aliud necesse esse ad identitatem. Idcòque non desunt ex nobis, qui ægrè ferãt, ab aliis impugnari Soarium, non satis percepta sententia ipsius: nam verbis satis apertis docet Soarius, illud signum non esse adæquatum, neque vnicum, neque semper optimum aut necessarium, solumque assignari, vt certius, & notius, quãdo haberi potest. His nequaquam obstãtibus, illud signũ defenditur à Soario vt sufficiens, adhibita triplici limitatione, prima est de creaturis respectu Dei; quoniã creaturę absque Deo existere nequeunt (inde patet, ab ipso pariter fuisse cõprehensam inseparabilitatem non mutuã; siquidem Deus à creaturis separari potest) licèt Deus possit esse absque creaturis: secunda illius exceptio est relationis, & termini, tametsi terminus absque relatione conseruari queat. Tertia est de personis diuinis ad inuicem, quam etiam reducit in præcedens caput relatiuorum, & in aliud identitatis cum essentia.

9. At verò Recentes Theologi aiunt, tres personas diuinas esse inseparabiles indirectè tantùm ratione essentiæ, æternitatis, & immensitatis, & quia mutuò referuntur. Verùm hi in terminis implicant, quia personarum diuinarum non est secundarium munus; sed primarium, adinuicem referri; nequit namque concipi aliqua ex personis diuinis, vt distincta ab alia, quin formalissimè concipiatur vt relata ad aliam. Neque concipi potest persona secunda Trinitatis, nisi vt producta; alioqui non esset secunda, neque Verbum; vt producta autem, plane num est, referri ad personam producentem. Et quia hi Authores non videntur admittere inseparabilitatem aliquam, prouenientem ex conceptu primariò, quæ non sit identitas, meminisse deberent actionis, quæ formaliter ex conceptu suo primario habent inseparabilitatẽ à termino producto, aut extremo vnita. Quòd si admittatur opinio, quæ relationem distinguit à fundamento, & termino, relatio exemp. gr. dissimilitudinis, quã habet vnio cum sua vbicatione, potest esse ratione sui mutuò inseparabilis à tali vbicatione vt manifestum est. quoniam vbicatio non potest esse absque illa vnione, cuius est vbicatio, & consequenter esse non potest, quin habeat relationem dissimilitudinis ad vnionem, & illa relatio esse non potest absque vbicatione illa, vt nemo dubitat.

Non omnis inseparabilitas Orta ex primario conceptu, est identitas.

10. *Impugnatur.* Impugno primò placitum Soarij: nam si semel in creatis prædicta regula inseparabilitatis patitur exceptiones, quas ipse designat, non erit, cur exceptiones, aliæ ob alios titulos admitti non possint, vt quia duæ intellectiones procedentes ab eodem intellectu se ad inuicem representent. Ita Christus Dominus per visionem beatificam videbat visionem Deiparæ, & visio Deiparæ intuebatur visionem Dei, & visio Christi videbat diuinam scientiam, quã Deus intuebatur visionem Christi. Neque repugnat cognitio, quæ vniatur intellectui per vnionem realiter distinctam, & repræsentet illam vnionem vt existentem, quæ intellectio, si sit essentialiter vera, erit inseparabilis vbi illa vnio essentialiter est inseparabilis ab illo extremo. Possibilis etiam est visio representans hoc numero gaudium, licèt ipsum gaudium de existẽtia illius visionis gaudeat. Aliaque similia exempla occurrent, sed non est omninò accomodatum, quod nonnulli afferunt ex relationibus distinctis à fundamento, & termino, vel de vnionibus partialibus in sententia admittente duplicem vnionem in composito substantiali, quarum vna se teneat ex parte materiæ, & alia ex parte formæ, quia potest hæc relatio esse sine hac numero relatione, & cum alia numero distincta, & hæc vnio partialis potest non coexistere illi vnioni partiali, sed alteri numero distinctæ.

11. Secundò sicut Soarius illas exceptiones adhibendas putauit ita plures aliæ super addendæ forent. Nam quemadmodum creaturæ absque creatore esse nequeunt, actio esse non potest absque agente, & termino, vnio sine extremis, quæ vniat, idemque est de modis aliis respectu rei, quam modificant, & de cognitione, quâ Angelus se intuetur, vt existentem. Planumque est, sufficere separabilitatem realem, quamuis mutua non sit, ad realem additionem.

Sectio III.

Quid sit Identitas, exprimitur.

1. Existimo, conceptum aliquem identitatis esse nobis per se notum quia neque ipsam identitatem definire possemus, nisi innotuisset nobis identitas, neque alia quæuis res v.gr. homo posset à nobis sic definiri: *Homo est animal rationale*, nisi nobis appareret vis illius copulæ affirmatiuæ ratione cuius affirmatur prædicatum de subiecto, neque possumus excitare quæstiones inuestigantes proprios, & quidditatiuos conceptus rerum, falsasque opiniones euertere, nisi nobis constaret in genere, quid sit Identitas prædicati cum subiecto.

2. *Aliquis identitatis conceptus est notus per se non sicut & cæterarum rerum, quas definimus.* Confirmari hæc poterunt; quoniam hominem esse hominem, & Petrum non differre ab ipsomet Petro, est quid cuiuis notissimum, & ideò deridemus eos, qui enunciant propositiones, quas appellamus identicas, vt cùm dicitur, *Homo est homo*, vt-pote enunciantes veritatem cunctis manifestissimam; igitur quia conceptus identitatis nobis est adeò notus, vt seipso absque vlteriori explicatione appareat.

3. Quo nihilominus, oportere metaphysicè explicare conceptum identitatis inter ea, quæ diuersis definitionibus definiuntur, & opus esse exprimere, in ordine ad quos conceptus debeat declarari identitas, & an pluralitas debeat explicari in ordine ad cæntiam identitatis, & an vnitas debeat eodem modo declarari, quo identitas. Nobis etiam est per se notum, tria esse plura, quàm duo, & adhuc illum conceptum vlterius exprimimus, ac rationem reddimus; quia ex pluribus consurgit numerus ternarius, quam binarius; semper tamen deuenire est ad aliquod principium, seu explicationem aliquam, vltra quam non sit progredi & ideò nonsolent Philosophi disquirere, quid sit, rem existere extra causas, & in quo differat hoc spatium ab illo, hoc tempus præsens à tempore iam elapso, cur totum sit maius sua parte, quid sit, vnum esse non absque alio.

4. Inter hæc reputari posset identitas, si non possent eidem entitati diuersa prædicata competere ratione diuersarum formalitatum. Quia tamen constat, in diuinis eidem entitati competere diuersa prædicata: nam Filiatio diuina producitur, & natura diuina identificata cum Filiatione non producitur, & sub lite adhuc est, num eidem entitati creatæ competant diuersa, & opposita

posita prædicata ratione diuersarum formalitatum, vt cognosci, & non cognosci? Ideo iure optimo disquiritur, quænam sint proprietates illius conceptus aliquomodo per se noti, nempe identitatis, & quanta sit vis illius communicationis, quæ appellatur identitas.

5. *Declaratur conceptus identitatis.* Censeo, vim communicationis summæ intensiuè, quæ pertingit conceptum per se notum identitatis, consistere in exigentia æqualitatis perfectionis inter ea, quæ communicantur, ex vi ipsius communicationis, ita vt illa æqualitas formalissimè proueniat ex illa vi communicationis; quoniam communicatio tanta est, vt propter ipsam quodcumque ex extremis communicatis, & ratione distinctis debeat esse æqualis perfectionis cum alio in suo proprio conceptu; quatenus exigentia illius essentialis communicationis omnino indefectibilis quoad perfectionem, existente quouis extremo, æquialet alteri extremo, ita vt intensiuè non plus æstimetur vtrumque extremum, quàm quoduis ex illis.

6. Si autem petas, in quo consistat illa vis communicationis, ratione cuius vna formalitas debeat æquialere alteri in perfectione? Respondemus, nomine cõmunicationis ibi intelligi mutuam denominationẽm intrinsecam, & perfectibilitatem, & asserimus, tunc reperiri identitatem, quando duæ formalitates ratione distinctæ, ita ad inuicem perficiuntur, vt quia hæc perficitur ab illa, & denominatur intrinsecè ab illa, debeat esse paris perfectionis cũ ipsa. Ratio est; quia tunc summe vnũ extremũ communicatur alteri, quando non minùs perficit alterum, quàm se ipsum: tunc verò non minùs perficit aliud extremũ, quàm se ipsum, quando propter communicationem redditur aliud extremum æque perfectum. Itaque tunc nequit vnum extremum magis perficere aliud ratione suæ communicationis formaliter, quando præstat, vt extremum communicatum, eo quòd perficiatur ab isto, habeat æquialenter, quicquid perfectionis est in alio extremo, quod communicatur, ita vt aliud extremum simul cũ hoc nõ sit quid æstimabilius absolute, quã vnũ ex illis in se habẽs propriã perfectionem formaliter, & alterius æquialenter ratione nostra.

7. Eaque propter licèt animalitas hominis, & rationalitas ipsius debeant diuersis definitionibus manifestari; attamen formalitas animalitatis hominis, vt hominis est, habet formaliter æqualem perfectionem cum rationalitate, (animalitas vt sic præscindit ab illa æqualitate perfectionis) nec solùm est paris perfectionis cum rationalitate, sed etiam ipsa simul cum rationalitate non constituit quid perfectius intensiuè, quàm sola animalitas hominis; quia illa animalitas, eo quòd exigat perfectissime communicari rationalitati, æquialenter est rationalitas, & formaliter animalitas. Igitur consistit identitas inter duos conceptus formaliter distinctos in exigentia mutuæ communicationis intrinsecæ, ita vt propter vim denominandi, & perficiendi intrinsecè nequit formaliter reperiri inæqualitas perfectionis inter illa extrema.

8. Hoc genus communicationis non est, curreperiri non possit inter prædicata, formaliter ratione nostra, aut virtualiter distincta: maius autem genus communicationis nequit formaliter inter ipsa interuenire. Non posse inter ipsa reperiri maiorẽ cõmunicationẽ compertũ est, nã si qua maior cõmunicatio daretur, maximè illa, per quã non creseret etiam extẽsiue virtualiter, aut ratione nostra perfectio ob additionem alterius extremi virtualiter, aut ratione nostra distincti; hæc autem communicatio est impossibilis omnino inter extrema formaliter aut virtualiter, siue ratione nostra distincta; quia qua parte vna perfectio saltem non mutuò, non includit formaliter aliam, necesse est, vt formaliter, seu virtualiter, aut ratione nostra sit alia perfectio, saltem extensiue.

9. *Quænam sit summa communicatio, quâ nulla maior simpliciter.* Hanc esse summam communicationem, & non esse aliam maiorem simpliciter, non difficulter suadebitur. Etenim nequit dici simpliciter maior cõmunicatio, quæ non perficit simpliciter magis extrema communicata: Atqui eo ipso, quòd vnum extremũ ratione huius communicationis, per quam nequit ita communicari alteri, vt non æquialeat alteri extremo communicato, & vtrique simul sũpto, intensiue loquendo, ita perfectè communicetur, nequit reperiri alia communicatio inter extrema, quæ magis perficiat absolute extrema tantæ perfectionis; ergo absolute, & simpliciter illa ammunicatio est summa. Possibile verò esse genus hoc tantæ communicationis nemo iure inficiabitur: nam inter formalitates ratione nostra distinctas possibilis est summa communicatio, simpliciter, & absolute loquendo: At inueniri non potest summa realis communicatio, quæ saltem non habeat has conditiones à nobis designatas; igitur illa communicatio summa à nobis exposita, quæ simpliciter dicitur summa inter prædicata tantæ, vel tantæ perfectionis nequit reputari impossibilis.

10. Ex hac summa communicatione nascitur, vt illa extrema, quæ communicantur sint essentialiter inseparabilia in perfectione; quia vnum extremum non haberet æquialenter perfectionẽ alterius, si posset ab alterius formali perfectione separari: nã vt ex vi communicationis vnum sit æquialenter aliud, necesse est, vt perfectio formalis vnius sit omnino inseparabilis a perfectione formali alterius: si enim separari possent, saltem non mutuò, non communicarentur summe. Non contendimus, inseparabilitatem etiam mutuam esse signum sufficiens identitatis: oppositum namque in præcedenti sect. dicebamus; sed dicimus, identitatem secum afferre illam mutuam inseparabilitatem imperfectione, quoties duæ formalitates, quæ formaliter ratione sui sunt perfectio communicantur. Tamen qui diceret, non quamcumque inseparabilitatem in perfectione, etiam mutuam, sed illam, quæ prouenit ratione immediatæ communicationis seu denominationis intrinsecæ immediatæ præscindendo à quauis representatione intentionali, esse signum sufficiens identitatis, non ita facilè expugnaretur. Adhuc tamen non video, cur repugnet subiectũ substantiale, & forma substantialis, quæ se ipsis vniantur inuicẽ, & consequenter, retẽta distinctione inter ipsa, erunt mutuò inseparabilia in perfectione, ratione suæ immediatæ communicationis, seu intrinsecæ denominationis.

11. Sufficienter autem aliquo pacto intelligitur identitas inter duos conceptus, formaliter ratione nostra distinctos, si vnum quodque ita petat communicari alteri, vt ex vi communicationis nequeat intelligi inæqualitas perfectionis inter extrema vnita, seu communicata immediate, licet non exprimatur, debere quodcumque ex extremis æquialere vtrique simul sumpto, intensiue loquendo. Etenim ex priori conceptu etiã infertur secundus: nã ideò ex vi exigentiæ communicationis debet vnum extremum esse æquale alteri in perfectione, quia dum exigit adeò perfecte communicari alteri extremo, perinde se habet, ac si pro signo illo, in quo petit aliud, haberet in se

Universidad de Deusto
Biblioteca

se formaliter illud aliud: nam illa essentialis exigentia per modum communicationis adeò perfectè æquialet formali possessioni alterius extremi, intensiuè loquendo, ac proinde intensiuè non magis perficitur vnum extremum per aliud, quàm per seipsum solum, & consequenter quoties inuenitur prædicta communicatio, quodlibet ex illis extremis æquialet intensiuè vtrique simul sumptæ.

12. Consideranda tamen priùs est illa identitas per se nota, quam habet homo cum seipso formaliter, & diuina natura cum seipsa, necnon quælibet formalitas cum se ipsa, necnon quælibet formalitas cum seipsa, nulla facta distinctione formalitatum, etiam virtualiter, siue ratione nostra, quo nihil intimius considerari potest, vt per se apparebit viuis attento, & hac notitiâ præmissa, curandũ est, vt assignetur inter formalitates vnittualiter distinctas nõ minor communicatio, vnitas, & intimitas simpliciter loquendo. Tunc que attingitur inter formalitas, quibus conueniunt oppositæ, prædicata, conceptus identitatis, quando, simpliciter loquendo, reperitur non minor communicatio inter duos conceptus obiectiuos, quàm in vno respectu, sui ipsius, & tunc simpliciter est non minor communicatio inter duas formalitates virtualiter distinctas, quàm in vna respectu sui, quando ratione communicationis vna habet æquialenter perfectionem alterius, sicut quelibet habet formaliter perfectionem propriam; quia tunc intensiuè loquendo vna summè perficit aliam.

13. *Corollarium. 1.* Habetur ex dictis quàm optimum fundamentum, cur formalitates, quæ adeò perfectè ex vi communicationis se perficiunt ad inuicem, identificentur inter se; quia, nimirum, cùm quælibet ex illis ex vi communicationis formalis ad aliam formalitatem debeat æquialere intensiuè vtrique simul sumptæ, neutra ex illis potest esse incompleta respectu alterius. Etenim quod incompletum est de se, intensiuè perficitur per suum complementum, & tanta communicatio, quæ ex vi communicationis excludat incomplementum, eo quòd summa communicatio est, attingit conceptum identitatis.

Nota pro plena intelligentia dubij.

14. *Corollarium. 2.* Consectariè colliges secundò, cur licèt diuinæ naturæ, & relationibus conueniant diuersa, & oppositæ prædicata ob distinctionem virtualem, seu fundamentalem (cuius explicationem sequenti capite ingrediemur) non debeat esse in diuinis genus aliquod compositionis, quia, scilicèt, nullum potest considerari in Deo incomplementum, eo quòd quæuis formalitas diuina sit intensiuè infinitè perfecta, quia petit relatio summè communicari essentiæ, ita vt exigentia illa communicationis sit æquialenter ipsa perfectio, quæ illi communicatur. Idem dicito de aliis perfectionibus virtualiter distinctis.

Cur ex oppositis, & diuersi prædicatis nulla in Diuinis compositio assurgat.

15. *Corollarium 3.* Tertiò ex hucvsque dictis deducere sit, præter rationem summæ perfectionis inuentæ in diuinis relationibus ob identitatem cum diuina essentia summè perfecta reperiri & aliud firmum fundamentum, cur relationes diuinæ debeant esse æquales in perfectione, quamuis vna sit principium *quo* productiuum alterius non productiui, vt relatio Spiratoris est principium *quo* productiuum spirationis passiuæ, & etiam cur vna relatio non sit minùs perfecta, intensiuè loquendo, quàm omnes tres relationes simul sumptæ: etenim independenter à conceptu summæ perfectionis reperitur in diuina essentia, ratione communicationis summæ inter essentiam, & relationes, noua ratio monstrandi, Paternitatem non esse minùs perfectam, quàm essentiam, & solam Paternitatem æquialere essentiæ, & cæteris relationibus simul sumptis, quia Paternitas ex vi cõmunicationis sumę æquialet essętię, & essętia est æquè perfecta intensiuè, ac ipsa simul cũ omnib⁹ diuinis relationib⁹, ac proinde ipsa Paternitas æquialet intensiuè tam essentiæ, quàm cunctis relationibus simul. Totumque id prouenit ex cõmunicatione immediata ralationis cũ essętia.

Cur Diuinæ relationes paris sint perfectionis.

16. *Corollarium 4.* Quartò deducimus, non priùs debere intelligi identitatẽ inter formalitates virtualiter distinctas, quàm intelligamus, vnam formalitatem habere in se æquialenter perfectionem alterius ex vi immediatæ communicationis, & intimitatis: nam hæc identitas per hanc perfectissimam communicationem explicatur, in ipsaque consistit. Sic etiam concept us vnionis realis intrinsecæ declaratur per intimam communicationem perficientem intrinsecè aliquod ex extremis vnitis inter se distinctis; quin priùs intelligantur extrema vniri, quàm aliquod ex illis intrinsecè perficiatur: nam vnio importat formalissimè cõmunicationem intrinsecè perficientẽ.

17. *Corollarium 5.* Infertur quintò, procul deuiasse à veritatis tramite, qui putarunt, actus liberos Dei, quà liberi sunt, non dicere ratione sui perfectionem; nam exigere identitatem, seu summam communicationem cum ente perfectissimo, nequit non dicere maximam perfectionem. Etenim exigentia huius communicationis cum ente perfectissimo est æquialentia inter extrema, quæ communicentur. Sic etiam maximam includit perfectionem, exigere physicam vnionem cum ente valde perfecto. Ratio illius maximæ perfectionis, & æquialentiæ inter formalitates, quæ summè communicantur, & virtualiter distinguuntur, sumenda est per ordinẽ ad identitatem maximè per se notam inter ea, quæ solùm se habent per modum definitionis, & definiti, quia sicut inter definitionem obiectiuam, & ipsum definitum nulla potest esse inæqualitas perfectionis, quia summè communicantur, ita inueniri nequit inæqualitas perfectionis inter formalitates virtualiter distinctas, quia etiam huiusmodi formalitates communicantur summè.

Actus liberi Dei, quà liberi sunt, maximam dicunt perfectionem.

18. *Corollarium 6.* Colligimus sextò, qua ratione vna relatio diuina infinitè perficiat aliam, non enim ita perficitur immediatè, & formaliter per aliam, vt vna ex hoc titulo debeat esse immediatè, & ex proprio conceptu æqualis perfectionis cum alia, sed quatenus illi communicatur entitas infinitè perfecta, & subiectum est capax, vt infinitè perficiatur. Mediatè verò deprehenditur rectè, quamlibet relationem diuinam reddi infinitè perfectam, non solùm ratione alterius, sed etiam ratione sui, eo quòd exigat identificari cum Diuinitate, & Diuinitas cum omni relatione: nam ob id quæuis relatio habet ratione sui æquialenter intensiue perfectionem essentiæ, & omnium relationum, vt suprà vidimus. Poterit attamen res aliqua æque, necnon & magis perfici per formam distinctam, quàm per seipsam, vt Christi humanitas magis perficitur per Verbi personalitatem, & diuinitatem, quàm per seipsam, quamuis non reddatur sancta simpliciter; quia humanitas non est capax illius denominationis: At verò vna relatio infinitè perficitur per aliam, quia huius denominationis est capax.

Potest aliquid res magis perfici infinitè per formam distinctam, quàm per ipsam.

19. *Obiectio.* Sunt tamen, qui negent, vnam formalitatem debere esse maximè perfectam, eo quòd petat identitatem cu malia maximè perfecta, instantque argumentum in actibus liberis Dei, qui formaliter, quà liberi sunt, & possunt in Deo non esse, non dicunt formaliter perfectionem, & nihilominus formaliter

Refellitur. maliter ratione sui petunt identificari cum diuina essentia. Verùm postea cùm differetur de actibus liberis Dei, manifestius fiet, illud principium esse irrefragabile. Quòd si vnio hypostatica, quia petit vniri cum personalitate Verbi, est ratione sui maxima perfectio, à fortiori quod petit identitatem cum Diuinitate erit ratione sui perfectio maxima. Ideo etiam si admittatur possibilis substantia exigens ex natura rei lumen gloriæ, aut videre Deum, erit perfectissima, ac valde superans omnem substantiam intellectiuam creatam. Quòd si possibilis concedatur substantia, non solùm ex natura rei, sed etiã essentialiter exigens lumen gloriæ distinctũ, quod ipsi negari non possit, etiam diuinitus, illa substantia erit longè perfectior, & multò magis, si adeò essentialiter, & omnino indefectibiliter, etiam de potentia Dei absoluta, postulet visionem beatificam, quia multò arctius annecteretur visioni Dei beatificanti.

20. Quòd si vna formalitas petat, per aliam perfici cum omnimoda inseparabilitate, etiam de potestate Dei absoluta, quoad existentiam, & quoad durationẽ, & spatium, ita vt illa inseparabilitas sit mutua ex parte vtriusque extremi, magis perficietur, cæteris paribus vnum extremum ab alio, quia illa communicatio est ex genere suo intimior. Ergo si adhuc aliam maiorem communicationem excogitemus, vt possibilem, per hanc posteriorem, magis, cæteris paribus, perficientur extrema: At ex dictis constare potest, posse inter formalitates, quibus cõueniunt oppositæ prædicata, reperiri aliam maiorẽ communicationem; nam monstraui, posse considerari exigẽtiã actualis cõmunicationis ad formalitatem alterã, ita vt hæc cõmunicatio magis accedat ad communicationẽ, & actuale exercitiũ perficiendi, quod accipit definitũ à definitione obiectiua, vna formalitas à seipsa, homo v.gr. abipsomet homine, natura diuina à seipsa: Ergo prior communicatio, quæ magis accedit ad istam summã, nequit non esse multò maior communicatio, quàm reliquæ omnes non adeò accedentes ad hanc summam. Hæc maior propinquitas ad summam communicationem, quæ reperitur inter definitum, & ipsam definitionem obiectiuam, in eo constit, quòd sicuti vna formalitas respectu sui ob summam communicationem & intimitatem, & vnitatem respectu sui, nullum admittit in hoc conceptu incrementum intensiuum, & extensiuum, ita formalitas virtualiter distincta ab alia se habet respectu alterius formalitatis virtualiter distinctæ medio quasi modo inter communicationem repertam inter prædicata realiter distincta, licèt vnum essentialiter exigat realiter communicari alteri intrinsecè, & inter communicationem eiusdem formalitatis ad seipsam, definiti ad definitionem obiectiuam. Etenim formalitas virtualiter distincta ab altera, sic petit communicari illi alteri, vt licèt per actualem possessionem alterius magis perficiatur extensiuè, non tamen extensiuè, & consequenter illa exigentia vnius formalitatis, vt communicetur alteri, non solum est media inter prædictas communicationes, sed ex proprio conceptu præstat, sit æquialenter intensiuè possessio alterius, & intensiuè summa communicatio, seu intimitas, aut vnitas, licèt secundum quid intelligi possit alia maior communicatio, seu vnitas, illa, nempe, quæ non admittit excessum extensiuum, & quòd non intercedat inter formalitates, etiam virtualiter distinctas. Ob id aiebat P. Salas *tom. 1. 1. in. 2. tract. 2. disp. 4. n. 35.* relationem diuinam magis esse idem secum, quàm essentia; quia ab essentia distinguitur realiter virtute, à se autem nullo modo distinguitur relatio: non tamen ita loquendum erit; sed dicendum absolutè relationem tam esse idem cum essentia, quàm cum seipsa.

P. Salas.

21. *Corollarium 7.* Septimò inferimus ex dictis, si per impossibile essentia diuina maneret absq; relationibus, mansuram, & non mansuram incompletam: non esset, inquam, incompleta, quia haberet intensiuè perfectionem omnium relationum, ac proinde per accessum relationum non compleretur proprie; nam quod completur, strictè loquendo, intensiuè perficitur; deindè esset incompleta; quia si deessent ipsi relationes, non posset summè communicari ipsis, ac proinde neque ipsa retineret conceptum essentiæ diuinæ, neque esset infinitè perfecta, quia non posset summè communicari perfectioni nullam dicenti imperfectionem, ipsique non oppositæ relatiuè.

Sectio IV.

Paulò aliter declaratur identitas inter formalitates virtualiter distinctas. Vbi agitur de forma Syllogistica.

1. SVmma communicatio duarum formalitatum, quæ conceptum propriæ identitatis attingit, eã vim habet, vt si vna formalitas physicè vniatur directè per veram vnionem alteri entitati realiter distinctæ, debeat quoque altera formalitas virtualiter distincta, ita vniri, saltèm indirectè, vt tribuat eoldem effectus formales, vel quasi effectus, quos tribueret, si vnita fuisset directè, & immediatè ratione sui formaliter. Ob id diuinitas sanctificat Christi humanitatem, & non sola personalitas Verbi directè vnita humanitati, nec minùs sanctificat diuinitas humanitatem Christi, quàm si directè fuisset humanitati communicata: At verò Paternitas diuina, aut Spiratio passiua nõ sanctificant propriè, & formaliter animam Christi; quia distinguuntur realiter à personalitate Verbi directè vnita. Ob hanc causam licèt Diuinitas propriè dicatur incarnata, seu vnita carni, non tamen Paternitas, aut Spiratio passiua dicitur incarnata, neque Pater æternus, aut Spiritus S. quia Paternitas, aut Spiratio passiua realiter differt à personalitate Verbi directè vnita.

Cur Paternitas non sanctificet humanitatem, licet eam sanctificet diuinitas.

2. Ratio est, quia perfecta communicatio formalitatum ad inuicèm, præstat, vt communicata vna quoad effectus formales, vel quasi effectus, (in quo splendet communicationis maxima vis) impediri non possit quoad idem munus communicatio alterius: quia dum vna communicatur perfectè ratione sui, communicatur quoque altera perfectè ratione identitatis cum formalitate illa, quæ communicatur directè ratione sui. Eaque propter quòd Diuinitas sanctificet perfectè Christi humanitatem; non autem Paternitas identificata cum Diuinitate, non prouenit ex communicatione perfecta inter essentiam, & Paternitatem; sed potius ex reali distinctione inter Paternitatem, & Filiationem diuinam, quæ sola directè, immediatèque ratione sui vnita est humanitati. Quo fit, vt illa fit summa communicatio formalitatum ad inuicem, quæ præstat, vt minimè possit alicui tertio realiter distincto communicari aliqua ex illis formalitatibus, illudque perficere, quin illi tertio pari perfectionẽ communicetur altera formalitas, illudque perficiat. Etenim illa vis æquè simpliciter se communican

Universidad de Deusto
Biblioteca

municandi alicui tertio realiter distincto, illudque perficiendi, quotiescumque aliqua ex illis formalitatibus illi communicetur, ipsumque perficiat, prouenit, quia inter se quoad vim se communicandi sunt idem, siue tam perfecte communicantur ad inuicem, sicuti vna formalitas sibimet ipsi communicatur.

3. Indeque fit, prouenire ex summa communicatione inter essentiam, & Filiationem, vt Filatione semel directè vnita humanitati Christi, etiam Diuinitas debeat æque perficere, & sanctificare eandem Christi humanitatem. Colligitur præterea, eã esse vim huius communicationis summæ, vt Filiatio diuina propter communicationem adeò intimam cum ipsa Diuinitate, æquiualeat in perfectione Diuinitati, quia ratione sui non minùs debet sanctificare humanitatem Christi, quàm Diuinitas: alioqui hæc communicatio non attingeret simpliciter vim perfectissimæ communicationis, repertæ in vna formalitate respectu sui, & in definito respectu definitionis obiectiuæ: nam si identitas est, debet esse simpliter non minor communicatio; vt verò non minor sit simpliciter, licet secundum quid possit dici minor, opus est, vt perfectio vnius formalitatis non augeatur intensiue, sed solum extensiue, & secundũ quid per accessum alterius: nam ideo tam simpliciter, quàm secundum quid, siue omnibus modis communicatur Petrus sibimet, siue huic homini, & definitum definitioni obiectiuæ, quia hic homo nullum incrementum perfectionis, etiam extensiue, addit supra Petrum, neque definitio obiectiua supra definitum, & ideo hæc dicitur summa communicatio, & intimitas omnibus modis, tam simpliciter, quam secundum quid. Igitur vt altera communicatio sit summa simpliciter, non autem omnibus modis, necesse est, vt vni formalitati non accrescat per aliam perfectio intensiue ex propria vi communicationis, licèt secundum quid, seu extensiue crescat.

4. Quamobrem quod præstat infinitas Dei, ne possit vlterius dari incrementum perfectionis intensiue, præstat identitas, ne inter ea, quæ sunt identificata, detur vlterius incrementum perfectionis intensiuè. Quia sicut Diuinitas est simpliciter summa in genere perfectionis, ita quælibet formalitas est simpliciter summa in illa entitate. Et quia simpliciter attingit omnem numerum illius perfectionis, excludit compositionem. Et ideo non potest vna formalitas immediatè, & ratione sui, perficere aliquod subiectum, quin altera formalitas æque perficiat idem subiectum; quia ratio perficiendi tale subiectum est identitas cum formalitate directè communicata tali subiecto. Hic conceptus identitatis proculdubio maximè accedit ad identitatem omnibus notam, quæ reperitur inter definitum, & definitionem obiectiuam.

5. Qui verò putant, naturam diuinam esse formaliter, seu virtualiter loquendo, perfectiorem attributis, seu relationibus, difficile ita explicabant conceptum identitatis. At si dicent, explicandam esse identitatem inter formalitates virtualiter distinctas, quatenus formalitas virtualiter distincta ab alia, & cum illa identificata debet esse paris perfectionis intensiuè cum altera, nisi hæc altera sit prima radix cæterarũ, ex natura sua exigens alias per modum proprietatum, quæ cæteras possidere dicitur non solum physicè, verùm etiam intentionaliter. Quo fit, vt communicatio inter Diuinitatem, & relationes diuinas sit summa: etenim tanta est, vt natura supra relationem non deberet addere perfectionem intensiuam, nisi intelligeretur esse formalitas illa, per ordinem ad quam sumitur omnis perfectio per se intrinseca diuinæ naturæ. Indeque consequenter deducent, amorem necessarium Dei non esse formaliter perfectionem relationis, neque amorem simul cum relationibus esse perfectiorem intensiuè, quàm vnicam relationem; quia quælibet perfectio Dei virtualiter distincta à diuina natura est summa infra essentiam Dei, seu naturam diuinam. Ita deberent Philosophari, qui putant, diuina attributa non esse formaliter cognoscitiua, neque diuinis relationibus formaliter competere vim cognoscendi: quia cum natura diuina formalissimè cognoscat, & amet, & nulla alia formalitas cognoscat, & amet, ipsa sola erit formaliter summè fœlix, possidensque intentionaliter seipsam, & reliquas perfectiones; reliqua autem sunt de integritate diuinæ naturæ. Et ideo iuxta hunc opinandi modum, qui videret solam essentiam, haberet beatitudinem essentialem, quamuis non esset completa; qui autem solum videret attributum, aut relationes (quidquid sit de possibilitate casus) non haberet suam essentialem beatitudinem.

6. *Essentia diuina est perfectior relationibus.* Nihilominus consequenter ad fundamenta, quæ in hac, & præcedenti sectione iecimus, tenendum est, essentiam diuinam non esse formaliter perfectiorem relationibus. Ideo non dicimus, attributa, & relationes formaliter imbibere essentiam quoad aliqua prædicata, & esse formaliter intellectiua, & volitiua, & æqualis perfectionis cum essentia; licèt mensura omnis perfectionis sit Diuinitas, & per accessum ad Diuinitatem desumenda sit omnis perfectio; quia attributa, & relationes intelliguntur summè perfectæ eo quòd petant identitatem cun essentia: essentia autem formalissimè ante relationes intelligitur summè perfecta intensiuè; ac proinde licet aliqua creatura intelligatur perfecta, quia est participatio diuini amoris, aut diuinæ personalitatis, totum hoc tandem reducitur in Diuinitatem, tanquam in primam mensuram; quia attributa, & personalitates intelliguntur summè perfectæ, quia petunt, dum existunt, esse actu idem cum Diuinitate: At verò Diuinitas seipsa ante relationes intelligitur summè perfecta; quia est prima formalitas à se, & radix cæterarum, cui debetur complementum suæ beatitudinis; cuique debentur aliæ perfectiones, vt complementum sui esse.

7. *Illatio.* Ex his infertur, pro rebus carentibus distinctione virtuali admittente prædicata opposita, opus nõ fuisse inquirere, in quo consistat identitas, quoniam conceptus illius identitatis est per se notus, & consistit in eo, quòd nullum prædicatum dici possit de vna formalitate, quod non dicatur quoquè de alia distincta, non virtualiter, sed ratione nostra, quoties distinctio rationis sit admittenda; nam si nulla detur distinctio rationis ratiocinatæ, vt non datur inter hominem, & animal rationale, adhuc est per se notior illa identitas. Ex his constat in creatis reperiri distinctionem realem inter formalitates illas, quibus conueniunt opposita prædicata. Cuius ratio est, quoniam limitata, seu finita perfectio pro diuersitate prædicatorum, seu munerum in singulari, diuersas postulat entitates; id namque, quod non petit identificare secum omnem perfectionem simpliciter simplicem, non complectitur prædicata inter se opposita; non enim est, vnde eadem indiuisibilis entitas secundum se possit claudere opposita prædicata ratione propriæ entita

entitatis, nisi quia petit in se ipsa includere omnem perfectionem ipsi non oppositam relatiuè relatione producentis, & producti: Duplex itaque consideratur oppositio, vna limitationis, quæ locum non habet in Deo; & pro diuersitate prædicatorum oppositorum in entitate limitata reperitur oppositio limitationis, & consequenter distinctio realis; alia verò oppositio est relatiua producentis, & producti, & propter hanc solam potest inueniri distinctio inter perfectiones infinitas.

Duplex oppositio.

8 Ideo in creatis inueniri non potest mysterium aliquod simile mysterio Trinitatis, ita vt duo prædicata identificentur cum tertio, quin identificentur inter se: quia in quouis ente finito; & non complectente omnem perfectionem simpliciter simplicem tenet illud principium: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Et quemadmodùm in creaturis firmum est præfatum principium, ita etiam hoc: *Impossibile est secundum rem, eadem esse illa subiecta, de quibus secundum rem verificantur contradictoria affirmationes, & negationes.* Ideoque Aristoteles *lib. 7. Topicorum cap. 1. Vniuersaliter dicendo ex his, quæ quouis modo de vtroque prædicantur, & de quibus hæc prædicatur, considerandum est, si alicubi dissonent. Nam quæcumque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur & alterum prædicari oportet.* At in diuinis tunc intelligitur identitas, quando non concipitur relatiua oppositio producentis, & producti; quia entitas infinita petit simplicitatem summam sine vlla diuersitate, & absque compositione, & summam fœcunditatem in producendo, nec non in communicando eandem substantiam, quæ duo prouenient ex summa plenitudine perfectionis, quæ & compositionis est incapax, & capax fœcunditatis: fœcunditas enim requirit distinctionem realem inter personam producentem, & productam: simplicitas autem requirit identitatem vtriusque cum essentia. Aliter ita quoad capacitatem recipiendi prædicata discurrere oportet in diuinis, & in creatis. Etenim eadem diuina natura propter summam ipsius excellentiam petit esse sua cognitio, & sua volitio, non tantum necessaria, verùm & libera, quod creaturis adaptare nequibis.

Aristot.

9. *Quo pacto locum habent in materia Trinitatis forma syllogistica.* Nihilominus forma syllogistica vim habet in materia Trinitatis, quamuis propter meteriæ differentiam, nempe propter infinitudinem diuinæ substantiæ, & quidditatem relationum, quid singulare competat syllogismis mysterij Trinitatis, quia lex syllogistica secundum se indifferens Deo, & creaturis, variam petit applicationem ratione materiæ, seruata tamen identitate in ratione formali; debet enim distributio esse plena, atque perfecta, quoties arguẽdi modus requirit distributionẽ medij & extremitatũ: nam quia homo v.g. non est vnus homo singularis, & indiuiduus, sed cõplectitur entitates omnium hominũ, ideo perfectè distribuitur, dicendo *Omnis homo*, & quia Deus, seu Deitas est vnica, & singularis, ideo nõ distribuitur sic, *Omnis Deus*, seu *Omnis Deitas*: at verò fieret distributio completa Deitatis hoc pacto: *Omnis res, quæ est Deitas, est Pater: Filius est res quæ est Deitas; ergo Filius est Pater*; esset que legitima consequentia, sed maior est falsa.

10. Similiter tenet syllogismus expositorius, in diuinis; sed medium esse debet completæ singularitatis: At communis lex Deo, & creaturis suscipit in Deo singulare discrimen; quia in quauis creatura propter sui limitationem singularitas est completa, & omnimoda; quia nihil realiter vnum identificatur cum tribus realiter distinctis. Hinc est, vt quamuis forma syllogistica fundaretur in illo principio: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*, nihil obstaret mysterio Trinitatis, si hoc principium declaretur, vt modo à nobis exponitur, & declarari debet, quia debet efformari in medio completæ singularitatis, & sic expositorius syllogismus fundari potest in prædicto principio. Attamen syllogistica forma, vt comprehendit potissimam partem Dialecticæ, non fundatur in illo principio, sed potiùs præcipua Dialecticæ pars nititur illis principiis, quæ communiter appellantur: *Dici de omni, & dici de nullo*, ad quam vniuersalitatem affirmationis, & negationis immeritò conantur nonnulli reducere principium illud: *Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se* Etenim communiter in Dialectica vis illationis sumitur ex distributa, & vniuersali affirmatione, seu negatione, & ideò Aristoteles *toto lib. 2. Priorum*, vbi ex instituto tradit artem syllogisticam, nunquam vtitur illo principio: *Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se*, & primarij syllogismi, qui fiunt in prima figura non haben medium realiter vnum.

Aristoteles.

11. *Soluitur Hæreticorum Sophisma circa mysterium Trinitatis.* Propter distinctionem virtualem, quæ datur in diuinis, soluitur illud hæreticorum sophisma: *Filiatio à parte rei non est Paternitas; Essentia diuina à parte rei est Paternitas; ergo Essentia diuina à parte rei non est Filiatio*; quia medium non distribuitur perfectè, sed maior propositio deberet esse hæc: *Filiatio non est res, quæ est Paternitas*: & sic posita hac minori propositione: *Essentia diuina à parte rei est res, quæ est Paternitas*; recte inferretur, *Ergo Essentia diuina à parte rei non est Filiatio*. Et quando ponitur illa præmissa: *Filiatio à parte rei non est Paternitas*, solùm negatur Paternitas de aliquo, quod est Filiatio, non verò de omni, quod est Filiatio; & dum astruitur hæc præmissa: *Essentia diuina est Paternitas*. non affirmatur Paternitas de quolibet, quod est essentia diuina, & deinde in hac consequentia: *Ergo essentia diuina à parte rei non est Filiatio*, negatur, essentiam esse omnem rem, quæ est Filiatio, quæ consecutio nulla est, quia licèt Filiatio non sit omnis res, quæ est essentia, tamen essentia est, quidquid est Filiatio. Quare videndum est ad efformandum syllogismum expositorium, an ponatur terminus communis pluribus, qualis est essentia diuina; non vi huius termini singularis, & communis pluribus discrepare possunt alij termini singulares, qui non sint communes pluribus, & ideo non valet, *Paternitas est Essentia diuina; Filiatio est Essentia diuina; ergo Paternitas est Filiatio*: quia Essentia diuina est terminus communis pluribus; non autem Paternitas aut Filiatio. Sic etiam non valet, *Petrus est homo; sed homo est species; ergo Petrus est species* quia *homo* non est species, nisi quatenus est communis pluribus.

12. *Neque omnis forma syllogistica, neque potissima pars Dialectica, innititur illi communissimo principio, Quæ sunt eadem vni tertio.* Dissidium adhuc esse potest, num forma syllogistica generaliter sumpta, & quatenus amplectitur potissimam partem Dialecticæ, innitatur principio illi: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*, saltem prout à nobis explicatur. Pars negatiua suaderi potest, quia primarij syllogismi sunt, qui fiunt in prima figura, & hi constant terminis communibus, non singularibus, & similiter constant distributo medio; & in his syllogismis medium non est realiter vnum; sed complectitur plures realitates, vt compertum est, in hoc syllogismo *Omne animal est corpus, omnis homo est animal; ergo omnis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aristoteles.

omnis homo est corpus. ergo forma syllogistica secundum potissimam Dialecticæ partem innixa non est prædicto principio: *Quæ sunt eadem vni tertio* &c. Confirmari poterit, quoniam Aristoteles 1. *Prior. cap.* 4. & sequentibus, *& toto lib.* 2. *Prior.* vbi ex instituto docet artem syllogisticam, non vtitur prædicto principio, sed potiùs aliis, quæ appellantur, *Dici de omni, & dici de nullo.*

13. P.Ruizius.

Sunt tamen, qui ad vniuersalitatem negationis, vel affirmationis conantur reducere principium illud. Et ideo P. Ruizius *disp.* 15. *de Trinit. sect.* 5. existimat, robur syllogismi expositorij procedere etiam ex vniuersali principio, *Dici de omni*, quatenus consequentiæ bonitas probari potest per reductionem ad modos perfectos primæ figuræ, sed contra erit, quod supra indicatum est, quoniam præcipui syllogismi sunt, qui fiunt in priori, figura, constantes terminis communibus, & distributo medio, vbi medium, seu tertium non est realiter vnum. Imò quandoque syllogismus proponitur sub terminis, sub quibus magis elucet ars syllogistica, quam identitas extremorum cum medio, vt in hoc syllogismo: *Omne calidum calefacit; hoc ferrum est calidum; ergo hoc ferrum calefacit*, vbi calefacere realiter distinguitur a calido, & videtur prædictus syllogismus æquivalere isti: *Quotiescumque existit calidum, existit ex natura rei calefactio, sed modo existit calidum; ergo modo existit calefactio ex natura rei*, qui syllogismus rectè concludit, & non ratione identitatis aliquorum extremorum cum tertio. Deinde syllogismus expositorius non indiget illa reductione ad modos perfectos primæ figuræ; siquidem, vt communiter docent Dialectici, ideò dicitur expositorius, quia per se est perspicuus, & euidens, & rem quasi ob oculos constituisse videtur.

14. *Innititur tamen ille principio syllogismus expositorius.*

Eaque propter negandum minimè est, syllogismum expositorium nisi illi principio: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*; quia vniuersim nequit assignari principium aliud, in quo fundetur. Et quia hæc identitas extremorum cum tertio apprimè declaratur in tertia figura, in qua extrema prædicantur de medio, seu dicuntur esse idem cum medio, ideo Aristoteles 1. *Prior cap.* 7. solum meminit in tertia figura huius syllogismi, quem expositorium vocant. Vbi etiam docet, syllogismum expositorium habere vim comprobandi syllogismos tertiæ figuræ: nam ex medio communi, quod est subiectum in præmissis, potest fieri medium singulare, & quia singularia sunt nobis notissima, ideo ille syllogismus expositorius erit nobis notior.

Aristoteles.

15.

Sed neque syllogismi expositorij reducendi sunt ad alios modos perfectos primæ figuræ quia prædicti syllogismi expositorij gaudent vi (vt monstrat Philosophus 1. *Prior. cap.* 2.) probandi conuersiones propositionum per deductionem ad impossibile, vt si quis concedat hanc propositionem: *Nullus lapis est homo*, & neget conuertentem: *Nullus homo est lapis*, assumenda est contradictoria: *Aliquis homo est lapis*, quæ debet verificari de aliquo singulari, qui vocetur v. gr. *Petrus*, & tunc argui potest: *Petrus est homo, Petrus est lapis, ergo aliquis homo est lapis*, quæ est contradictoria primæ propositionis: Non igitur reduci debet expositorius syllogismus ad alios modos perfectos primæ figuræ, nam potiùs conuersio propositionum, quæ non est minùs nota, quàm illatio in modis perfectis primæ figuræ (vt patet ex reductione, quæ fit per conuersionem propositionis, & dicitur probatio ostensiua ostenditur facto syllogismo expositorio per deductionem ad impossibile.

16. P.Vasquez.

Ex his constat, falsò putasse P. Vazquez *tom.* 2. *in* 1. *par. disp.* 122. *cap.* 12. non habere vim in mysterio Trinitatis principium illud: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*: illam verò habere principia, quæ appellantur, *Dici de omni, & dici de nullo.* Etenim etiam illud principium, si conueniens, iuxta ea, quæ superiùs dixi, accomodetur, locum habet in terminis diuinis. Sed terminus singularis, qui pariter est communis pluribus, petit, vt medium perfectè distribuatur, & ideò non debet fieri, vt notatum est, hoc argumentum: *Filiatio à parte rei non est Paternitas: Essentia diuina à parte rei est Paternitas: ergo Essentia diuina à parte rei non est Filiatio.* Sed potiùs maior propositio deberet esse hæc: *Filiatio non est res, quæ est Paternitas*, vt medium perfectè distribueretur, & talis propositio est falsa.

17.

Idemque reperies in creatis, quandò aliquis terminus singularis aliqua ratio est communis pluribus: nam si supponamus cum communi sententia, conceptum huius numero hominis (posteà dũ disputabitur de actibus liberis Dei, afferemus plura alia exempla Philosophica) esse communem pluribus vnionibus, eo quòd variatâ hac numero vnione, non variatur hic numero homo, non valet hic syllogismus: *Hic homo*, nempe Petrus, *est compositum constans ex hac numero materia, hac numero forma, & hac numero vnione, hic homo*, nempe idem Petrus, *est compositum constans ex hac numero materia, hac numero forma, & alia numero vnione; ergo compositum constans ex hac numero materia, forma, & vnione, est compositum constans hac numero materia, forma, & altera vnione.* Ratio nullitatis prædictæ consequentiæ est, quoniam conceptus huius numero hominis est communis pluribus vnionibus. Idemque docent plures Theologi de subsistentia, scilicet posse variari, quin varietur idem numero homo. Sicuti subsistentia potest specificè variari, quin specificè varietur homo: nam Christus Dominus, & S. Petrus sunt homines eiusdem speciei. Idemque erit, si fiat syllogismus expositorius in secunda figura, vti anteà efficiebatur in tertia: non enim valet hic discursus: *Compositum ex hac materia, forma, & vnione est hic numero homo; sed compositum constans eadem materia, forma, alteraque vnione, est idem numero homo; ergo compositum constans ex hac materia, forma, & vnione est compositum constans eadem materia, forma, & altera vnione.* Quod idem cerni potest in hoc termino *Deus*: nam hic numero Deus constituitur per subsistentiam Patris, vel Filij, aut Spiritus Sancti, & non valet hic syllogismus: *Suppositum diuinum consurgens ex personalitate Patris æterni, & natura diuina est hic numero Deus; suppositum diuinum consurgens ex personalitate Filij, & natura diuina est idem numero Deus, ergo suppositum consurgens ex personalitate Patris, & natura diuina, est suppositum consurgens ex personalitate Filij, & natura diuina.* Hac de re plura dicemus posteà.

Sectio V.

Admittenda est in diuinis distinctio virtualis.

1. *Nonnulli recentiores.*

Insudarunt absque fructu nonnulli ex nuperis in euertenda distinctione virtuali in diuinis, cùm certissimum

voce tenus duntaxat negant distinctionem virtualem.

certissimum sit, eos tertio quoque verbo inre fateri, quod diffitebantur voce. Nam & illi, qui nolunt concedere Deo appetitum innatum in bona interna, admittunt pondus innatum inclinans in perfectionem pro posteriori rationis, & ideò aiunt, Deitatem proprio pondere exigere communicari tribus personis: hæc autem exigentia respectu termini, qui cõmunicatur summè est distinctio virtualis ab illo termino; quia ille appetitus est in ipsa re ante opus nostri intellectus, & est ad bonum, quod non intelligitur possessum pro illo signo, & potest esse respectu diuersarum denominationum vagè, licèt perfectio determinate petatur: nam Deitas petit hunc, vel illum actum liberum vagè; non verò hanc determinatam denominationem huius actus liberi, & determinatæ tendentiæ. Sicut vnus actus liber potest exigere alium pro sequenti signo, vt actus imperans exigit actum imperatum.

2. P. Alarcon. P. Hemelman.

Alij etiam, qui multis impetere curant hanc distinctionem virtualem, concedunt in Deo appetitum innatum per modum desiderij, & aiunt, similem appetitum non esse in natura ratione sui ipsius. Videantur duo illi præcipui impugnatores huius distinctionis virtualis, scilicet Alarcon. *de voluntate Dei cap.* 4. & Hemelmam *tom.* 1. *titul.* 3. *disp.* 1. *cap.* 27. *& 28. qui sit* 1. *disp.* 2. *cap.* 5. probat, in Deo esse innatum appetitum in bona interna, & admittit (quod mirabile est) genus quoddam ordinis realis ad illa bona. Quare irrito impetu pugnarunt contra distinctionem illam virtualem, quam posteà explicabo. Nam ex dictis, & ab ipsis vltrò concessis constat, perfectã illam, & summam communicationem inter essentiam, & relationem, quæ ex vi communicationis attingit conceptum identitatis, quẽ in præcedẽtibus sectionibus explicui, non excludere aliquem respectum secundum quid vnius respectu alterius; quia non excludit appetitum innatum, seu exigentiam, quasi per modum desiderij vnius perfectionis respectu alterius, qualis reperitur in natura respectu attributi, aut relationis, aut respectu actuum liberorum Dei. Admittendus igitur est inter illas formalitates quidam respectus secundum quid, & insufficiens inducere veram distinctionem; quia in ordine ad inseparabilitatem explicandam posteà, & vim se perficiendi, & participandi perfectionem alterius, non minus se communicant simpliciter, quàm definitum, & ipsa definitio obiectiua, aut aliæ formalitates ratione distinctæ, quarum vni non conuenit prædicatum non conueniens alteri.

3.

Eaque propter extrema virtualiter distincta participant non nihil de distinctione reali reperta in creatis; quia in vna formalitate datur appetitus innatus per modum desiderij ad alteram, vel etiam separabilitas quoad denominationem, & determinatam tendentiam: nam quoad tendentiam potest separari hic actus liber Dei ab essentia diuina, vt posteà dicemus, Hæc autem reperiri nequeunt in creatis, nisi inter ea, quæ realiter distinguntur, vt ibi dicã, & apetitus aliquis, quasi per modum desiderij absq; distinctione reali inter appetẽtem, appetitionem, & terminum, qui appetitur, solùm reperitur in Deo, cuius essentia appetit identificare secũ omnem perfectionem nõ includentem formaliter imperfectionẽ aliquam. Similiter quod vna formalitas existat pro vno signo, non verò altera, & quòd, existente vna formalitate, seu tẽdentia, adhuc fit indifferẽtia ad existentiã vel non existentiã alterius realiter identificatæ, arguit infinitatem, quia indifferentia illa ad separabilitatem ideo non arguit distinctionẽ realem, quia Deus petit summã simplicitatem, & cuiusuis compositionis est incapax, sed per eandem realitatem præstat munera, quæ in creatis nequeunt præstari, nisi per plures entitates. Etenim creaturæ ob sui limitationem habent, vt de quacumque formalitate negetur aliquod prædicatum, etiam negetur entitas, quæ est idem cum tali prædicato; quia ipsa diuersitas, & limitatio prædicatorum est mensura limitationis entitatum, ac proinde cognosci, & non cognosci, vniri, & nõ vniri, produci & non produci, non nisi oppositis, seu distinctis entitatibus creatis conueniunt. Infinita verò entitas, quia non habet suæ perfectionis limitatam mensuram, potest secundum diuersas formalitates identificatas diuersa succipere prædicata, & opposita, & gerere munera, quæ nequeunt conuenire eidem entitati finitæ: quia essentia finita non petit claudere in se omnem perfectionem, non includentem aliquam imperfectionem, ac proinde licèt entitas infinita præstet munera omnia, quæ à propria imperfectione non limitantur, non idcircò poterit finita entitas secum identificare diuersa, & opposita prædicata. Hæc porrò capacitas eiusdem entitatis indiuisibilis identificandi secum diuersa, & opposita prædicata, appellatur à nobis virtualis distinctio, vt posteà declarabitur.

Quare in rebus creatis inueniri nequeat distinctio virtualis.

4.

Confirmatur, Fatemur omnes, in creatis, ea, quæ inter se distinguntur, ita limitari, vt minimè possint esse idem in tertio; ergo etiam limitatur creatura in sua entitate pro limitatione prædicatorum, ita vt diuersa, & opposita prædicata, petant diuersas, & oppositas entitates. Vnde si in creatis conueniat vni formalitati vnum prædicatum non conueniens alteri formalitati, certum esse debet, tales formalitates esse inter se realiter distinctas: nam eadem est ratio, cur ita limitentur entitates creatæ, distinguantur, vel diuersificentur, sicut propter distinctionem realem inter se ita debent limitari, vt esse nequeant idem cum aliquo tertio: si enim eidem entitati creatio possent secundum diuersas formalitates conuenire diuersa, & opposita prædicata, vt cognosci, & non cognosci, posse cognosci per hanc cognitionem formaliter, & non posse cognosci per eamdemmet cognitionem, etiam eidem creaturæ possent conuenire alia diuersa, & oppositа prædicata, vt vniri, & non vniri secundum diuersas formalitates, produci, & non produci, ac proinde etiam possent vni formalitati conuenire esse idem cum aliqua tertia licèt alteri non conueniret identificari cum illa tertia, & vna posset identificari cum pluribus realiter distinctis.

5.

Neque aliter idoneè exponi poterit, cur in creatis repugnet mysterium simile mysterio Trinitatis, siue dari aliqua identificata in tertio, quæ distinguantur inter se; quia in creatis diuersitas prædicatorum debet esse diuersitas entitatum: nam illa prædicata opposita habent oppositionem limitationis, quæ oppositio limitationis sufficit in creaturis ad illas distinguendum realiter: In diuinis autem reperiri nequit oppositio orta ex propria limitatione, & ideò sola oppositio relatiua producentis, & producti potest inducere distinctionem. Vnde sicut in creaturis propter limitationem perfectionis limitantur, & variantur creaturæ pro limitatione, & varietate prædicatorum, ita è contrario in diuinis propter illimitationem perfectionis exigit simplicissima entitas in se habere prædicata, quæ verificari nequeunt de eadem formalitate, nam gerit munera, quæ nequeunt in creatis

præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

præstari, nisi à pluribus entitatibus, & ideò natura diuina cognoscit, & amat per se ipsam, & cognoscit cuncta per suam substantiam, & liberè statuit, provt vult, quin exercitium libertatis distinguatur ab ipsa. Ad præstanda hæc munera opus est, vt intelligamus ordinatissimam seriem signorum, ita vt vna formalitas sit posterior ratione altera, vna dirigat ad existentiam alterius, vna alterius existentiam imperet.

6. Sunt nihilominus plures, qui distinctionem virtualem admittant in creatis inter formalitates re ipsa identificatas, ita vt vni formalitati conueniat vnum prædicatum non conueniens alteri. At hi vix explicare poterunt, cur in creatis implicet, duo realiter distincta identificari in tertio. Idemque dicendum est contra Scotistas distinguentes ex natura rei gradus superiores ab inferioribus. Imò ipsi non possent non concedere in creaturis mysteriũ illud. Etenim si gradus animalis distingueretur ex natura rei, aut virtualiter à differentiis, ratio animalis esset immultiplicabilis, sicut essentia diuina: Ideo namque essentia diuina est simplex realiter, & immultiplicabilis, quia licèt sit in tribus personis, tamen virtualiter differt à personis, in quibus est, & virtualiter distinguitur à formalitate multiplici: At illa etiam ratio animalis virtualiter differret à formalitatibus, quæ ex propria ratione formali sunt multiplices, aut vim habent multiplicandi; igitur illa ratio animalis secundum proprium conceptum esset immultiplicabilis. Et quemadmodùm vna persona diuina non differt ab alia per essentiam, ita Deus, & creatura non differrent bonitate, ac proinde Deus non esset melior creaturâ.

7. Ex Modernis nonnulli acidè ferunt, admitti in Deo virtualem distinctionem inter essentiam, & attributa, nempe inter intellectionem, & volitionem, necnon inter essentiam diuinam, & relationes: putant enim, nullam esse differentiam inter distinctionem hanc virtualem, & distinctionem ex natura rei, quam admittunt Scotistæ. Eamque sic reiiciunt: vel essentia ante omnem operationem intellectus est quid aliquomodò, distinctum à relatione, vel non, si nulla est distinctio ante operationem intellectus; ergo est pura distinctio rationis: si autem ante intellectum sunt duo distincta, incidit in sententiam absurdissimam, quia talis distinctio non potest non esse realis. Confirmatur; distinctio virtualis, vel est sola virtus ad distinguendum formaliter, & quia illa virtus debet sumi passiuè, hoc nihil aliud erit, quàm asserere, in Deo esse fundamentum, vt intellectus distinguat illa in ipso, duo prædicata; vel plus est, quàm virtus, seu fundamentum, vt intellectus distinguat hæc prædicata, & sic inintelligibile est, quid esse possit, si distinctio realis non sit.

Obiectio.

8. Existimo, hos Authores pro vocibus decertasse, siue pro iurisdictione nominum, quia certum est, diuinæ essentiæ, & relationibus conuenire prædicata opposita, & contradictoria, vt communicari, & non communicari, produci, & non produci, quæ prædicata contradictoria nequeunt competere eidẽ conceptui obiectiuo ratione nostra; hoc enim postulat lex infallibilis propositionũ cõtradictoriarũ, quæ ab omnibus Theologis recipienda est: alioqui non possemus argumentari in materia Trinitatis: Illa ergo aptitudo, quàm de se habet entitas physicè indiuisibilis, vt in ordine ad nostros conceptus diuidatur in plures, ita vt prædicata contradictoria non conueniant eidem subiecto considerato in ordine ad nostros conceptus, appellatur virtualis distinctio, siuè rationis fundamentalis. Vnde licèt eadem entitas Patris æterni secundum vnam formalitatem, nimirum secundum essentiam communicetur Filio, & secundum aliam formalitatem non communicetur ipsi Filio, videlicet secundum relationem Paternitatis: tamen illa propositio negatiua: *Entitas Patris non communicatur Filio*, non est vera, quia propositio illa negatiua totum destruit, & negat, communicari Filio illam entitatem, etiam secundum aliquam formalitatem, quæ per nostros conceptus potest distingui ab alia.

Confutatur.

9. Deus etiam, qui non distinguit ratione illas formalitates præscindendo ex parte obiecti vnam ab alia, affirmat, essentiam communicari Filio; quia enunciat, essentiam, provt apta est esse subiectum nostrarum propositionum, communicari Filio, & relationem Patris, secundum quod apta est esse subiectum nostrarum enuntiationum, non communicari Filio. Nos verò per nostros conceptus præscindimus ex parte obiecti vnam formalitatem ab alia, quatenus cognoscimus vnam, non cognita alia, & ita cogitatione separamus vnã ab alia, & hæc separatio dicitur perfecta distinctio rationis vnius ab alia. Præterea Deus, cùm attingit comprehensiuè vtramq; formalitatem, & affirmat, essentiã communicari Filio, Paternitatem verò non communicari, etiam provt negat, relationem Patris communicari Filio, constituit in tali enuntiatione, quatenus talis est, præcisè per modum subiecti solam Paternitatem; quia licèt re ipsa non differant, habent aptitudinem, vt affirmationes, & negationes, quæ habentur etiam in diuino intellectu, cadant supra diuersa subiecta; non quia subiecta illa ante enunciationẽ sint formaliter diuersa, sed quia per ipsas enunciationes fiunt formaliter diuersa.

Deus citra præscisionem affirmat prædicata contradictoria eadem entitate.

10. Quare in ordine ad formalitates diuinas, quibus conueniunt prædicata diuersa, & opposita, duplex distinctio rationis considerandа est; vna quidem cõpleta, quæ talis appellatur simpliciter, & est illa, quæ ex parte obiecti præscindit vnam formalitatem ab alia, & vnam attingit, quin aliquo pacto aliam attingat, altera distinctio rationis est secundum quid, quę vim non habet ita præscindendi obiectiuè vnã formalitatem ab alia, vt cognoscat vnam formalitatem, non cognita alia, sed ita solummodo vt vna formalitas habeat rationem subiecti, non verò altera respectu alicuius prædicati, sicut notitia Dei, quatenus affirmat, essentiam diuinam communicari Filio, minimè affirmat, Paternitatem eidem Filio communicari per identitatem, & quatenus enunciat, Filiationem diuinam produci, minimè iudicat, Deitatem produci. Vnde lex contradictoriarum manet illæsa, quia Deus etiam suo intellectu diuidit illam entitatem in duo subiecta.

Explicatur duplex distinctio rationis.

11. Hæc igitur aptitudo illius entitatis, nempe diuinæ, vt diuidatur per intellectum, etiam diuinum in duo subiecta, appellatur virtualis distinctio. Aiunt tamen nonnulli, Deum nullatenus distinguere ratione essentiam diuinam à Paternitate. Sed hi non satis aduertunt, nos nõ negare, Deũ vnico actu indiuisibili, etiam virtualiter cognoscere totum mysterium Trinitatis, sed solùm asserere, Deum illomet actu ita affirmare relationem Filij produci, vt minimè affirmet, essentiam produci, & ita asserere per illummet actum, essentiam esse idẽ cum Filiatione, vt pariter affirmet, Essentiam communicari Filiationi, non autem Paternitatem. Quarè licét Deus nullatenus distinguat ratione obiecta creata, quia nulli creatæ entitati indiuisibili conueniunt opposita prædicata, neque in illa est aptitudo, vt vna formalitas

formalitas ex parte obiecti sit subiectum alicuius propositionis, cuius non sit subiectum quæuis formalitas identificata; tamen Deus aliquo pacto, & secundum quid distinguit ratione aliquas formalitates diuinas, quia licèt per vnicum simplicissimum actum illas attingat, tamen diuerso modo illas cognoscit; nam de vna affirmat, quod de alia minimè enunciat. Ex his patet, distinctionem rationis, quæ est inter diuinam essentiam, & relationes, maius habere fundamentum ex parte obiecti, quàm in aliis rebus creatis, & hoc maius fundamentum appellatur distinctio virtualis.

Relationes ab essentia distingui, tanquam illius modi, alicubi dicuntur à Patribus.
Damascen. Alexander. Alexandrin.
Iustinus.
Basilius.
Nissenus.
Cyrillus.

12. Nec mirum si hoc maius fundamentum appelletur à Theologis distinctio virtualis; quoniam propter eandem causam aiebant Patres, relationes distingui ab essentia, tanquàm modos illius; quia nimirum tota substantia, & essentia Patris conuenit Filio, licèt ipsi non conueniat Paternitas, seu innascibilitas, quia hæc non est substantia, seu essentia Patris, sed modus illius. Lege Damascenum *lib.* 1. *Fidei, c.* 13. nec non Alexandrum Alexandrinum *Epist. ad Alexand. Constantinopolit. colum.* 3. similiter Iustinus *in expositione Fidei de Trinit. prope initium*, obseruat. *Ingenitum, genitum, procedentem*, nomina hæc, non ad *essentiam attinere, sed ad modos subsistentiæ.* Basilius 4. *contra Eunomium, not at, Ingenitum esse modum substantiæ.* Nissenus *lib. ad Ablabium, quod non sunt tres Dij*, rationem adfert, quia nimirum: *Alia est ratio eius, quod quid est; alia eius, quod quomodo est.* Cyrillus quoque Alexandrinus *lib.* 11. *Thesauri, cap. vnico* inquit: *sed hæc omnia* (nempe relationes diuæ) *non substantiam* (*vt diximus*) *sed aliquid eorum, quæ in substantia inspiciuntur, significant.*

Illatio. Canariensis. F. Molina.

13. Ex his possumus inferre, quo sensu vera sit sententia Canariensis, *de Trinitate art.* 2. *disp.* 2. *dub.* 1. 2. & 3. & P. Molinæ ibidem, *disp.* 3. *in fine, conclusione* 5. asserentis ab æterno per operationem intellectus diuini fuisse distinctionem formalem rationis, & non solùm potentia, seu aptitudine. Etenim qua parte aiunt, diuinum intellectum, quà fertur in obiecta creata, distinguere ratione plures formalitates in eâdem entitate, non est verum illud placitum; at quatenus docent, Deum per simplicem intelligentiam, qua se ipsum comprehendit, ita circa se ipsum negotiari, vt plura per rationem constituat subiecta, dum affirmat, relationem Paternitatis non communicari Filio; essentiam verò communicari ipsi, vera est ipsorum opinio; tametsi illa distinctio rationis solùm secundum quid appellanda est talis; quia distinctio rationis simpliciter prouenit à diuersis conceptibus, quorum vnus attingit vnam formalitatem, & non aliam.

Non datur compositio rationis in intellectu diuino.

14. Sed non propterea in diuino intellectu admittenda est compositio ratione nostra; quia compositio per se supponit apprehensiones, quarum vna minùs distinctè, quàm alia explicat idem obiectum, vt cum dicimus: *Homo est animal rationale*: At Deus non ita concipit, sed clarissimè totam Trinitatem, dum affirmat, Deitatem communicari Filio per identitatem; Paternitatem verò non communicari ipsi Filio. Nos verò etiam increatis distinguimus ratione vnam formalitatem ab alia, quod prouenit ex imperfectione nostri intellectus, non valentis vnico conceptu adæquatè concipere totam perfectionem rei. Et ideo Bernardus *lib* 5. *de considerat. ad Eugenium, colum. penult.* aiebat: *Nobis autem, quia non possumus cum Deo simplicitate contendere, dum contendimus apprehendere vnum, occurrit, veluti quadruplicatum*, & ideò

Quomodò Deus cognoscat formalitates virtualiter distinctas.
Bernardus.

R. P. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

Deum cognoscimus variis conceptibus, quorum vnus iudicat de vna formalitate, non autem de altera, & ea, quæ in Deo minimè distinguuntur virtualiter, ratione separat.

Greg. Arimi. Maior. Gabriel. Okam.

15. Nominales verò vt Gregor. Arimin. *in* 1. *dist.* 8. *quæst.* 2. *art.* 1. & 2. Maior ibidem, *quæst.* 1. Gabriel *dist.* 2. *quæst.* 1. Okam. *ibid. quæst.* 2. & alij, citantur, quasi indiuinis, & in creatis negauerint distinctionem rationis ratiocinatæ. At si solummodo negarunt præcisiones obiectiuas, quæ non possunt non admitti in diuinis. Et ipsi diffiteri non possunt, verificari in diuinis de eadem entitate prædicata contradictoria, vt Filiationem diuinam produci, essentiam non produci, Filium produci per intellectum, non verò per voluntatem, quæ prædicata contradictoria non verificantur de eodem subiecto formaliter; alioqui tota Dialectica rueret. Hæc igitur aptitudo, vt eadem entitas accipiat prædicata opposita, quia intellectus habet vim constituendi ex parte obiecti in ordine ad conceptus diuersa subiecta talium prædicatorum, dicitur virtualis distinctio. Porrò per conceptus nostros separari diuinam substantiam à proprietatibus, habetur in 6. Synodo Generali *act.* 11. *in Epist. Sophronij*, quæ approbatur *act.* 13. & in Concilio Florentino *sess.* 18. §. *Diuina substantia*: ex doctrina Ioannis Theologi agentis partes Ecclesiæ latinæ, cuius doctrina in hac parte approbatur ab ipso Concilio Florentino *sess. vltima, in confess. fidei missâ à Latinis ad Græcos.* Certumque est, illam distinctionem rationis esse præcisiuam ex parte obiecti; nam vi illius affirmatur vnum prædicatum de vna formalitate, quod minimè competit alteri; & hoc fundamentum ad hanc præcisionem dicitur virtualis distinctio.

Datur præcisio obiectiua in diuinis.

VI. Synod. Conc. Flor.

Sectio VI.

Quid sit virtualis distinctio, & iterum ostenditur, non exigere distinctionem realem in tertio.

Describitur Virtualis distinctio.

1. VIrtualis distinctio, vt ex supra dictis apparebit, est quædam capacitas eiusdem indiuisibilis realitatis recipiendi diuersa, & opposita prædicata, quæ capacitas petit, vt quæuis enunciatio enuncians de subiecto illa opposita prædicata, non enunciet illa formaliter ex parte obiecti de eodem subiecto ex modo enunciandi, sed de diuersis subiectis obiectiuè, diuersis, inquam, non realiter, sed quantum ad modum terminandi cognitionem. Hinc est, vt verissimè cum Conc. Toletano 6. & 11. in ipsa fidei professione, dicamus, solùm Filium assumpsisse humanitatem, *in eo quod est proprium Filij, non quod est commune Trinitati*; quia ita in eadem entitate diuina reperitur capacitas terminandi immediatè humanitatem, vt cùm affirmetur, *Filiatio terminat humanitatem*, non correspondet ex parte obiecti essentia sed sola relatio, & cùm dicitur: *Essentia est communis tribus personis*, non correspondet ex parte subiecti relatio. Ideoque quando in 6. Synodo generali act. 8. dicitur aliquid esse in Filio illi commúne cum Patre, non ponitur ex parte subiecti Paternitas, aut Filiatio.

Concil. Toletan. VI. & XI.

Illaque capacitas, quam in se habet illa realis entitas, vt cùm enunciantur propositiones cõtradictoriæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuersimode explicatur capacitas recipiendi prædicata contradictoria.

tiæ verificentur de diuersis subiectis. Primò cõsideranda est ex parte diuinæ essentiæ, & relationum, quædam diuersitas, non quidem in ordine ad se, sed in ordine ad conceptus nostros, quatenus possumus attingere vnum, non verò aliud; hæc capacitas, vt separetur vnum ab alio per nostros conceptus, præstat, vt perindè se habeant in ordine ad aliquid affirmandum, vel negandum de ipsis, ac si realiter distingueretur, & ideo intellectus diuinus affirmat, Essentiam communicari, Paternitatem verò non communicari; quia ea, quæ à nobis mente separari possunt, valent diuersò modo concipi, etiam ab intellectu diuino. Et in consideranda hac capacitate non potest esse controuersia inter Theologos. Secundò considerari potest illa capacitas, vt de eadem entitate verificentur prædicata contradictoria, cum aliqua diuersitate intrinseca inter formalitates obiectiuas, quæ diuersitas minimè impediat identitatem, & controuersia esse potest, an talis diuersitas obiectiua admittenda sit.

3. In ea sum existimatione, vt arbitrer, nulla ratione negari posse, dari ex parte obiecti diuersitatem prædicatorum, quæ non possunt formaliter per nostros conceptus verificari de eodem subiecto, sed diuersis. Cæterùm quia illa prædicatorum diuersitas non est adæquata, sed inadæquata, eo quòd eisdem prædicatis diuersis (vt posteà explicabitur) secundum se conueniant alia prædicata secundum eandem rationem numericam, non possunt illa prædicata diuersa non esse idem inter se, vel cum tertio, & erunt inter se idem, si non habeant oppositionem relatiuam producentis, & producti; hæc enim sola potest impedire identitatem duarum formalitatum inter se, quando sunt idem in tertio. Hæc diuersitas inadæ quata prædicatorum ideo non est realis distinctio, quia realis distinctio plena, & adæquata non includens hanc identitatem realem extremorum in tertio petit, vt nullum prædicatum numericum conueniens vni formalitati, competat alteri, vt suprà dixi, & iterum explicabo inferiùs. Si autem petas, in quo consistat hæc prædicatorum diuersitas? Respondebitur facilè, in eo sitam esse, vt essentia diuina sit communis pluribus entitatibus realiter distinctis; secùs verò Paternitas diuina, in eo quòd Filiatio producatur; non autem essentia, quòd intellectus diuinus generet, & voluntas diuina non generet; voluntas spiret; intellectus non spiret, quòd personalitas Verbi communicetur immediatè humanitati, non autem Diuinitas. Ratio est; quia propterea enunciamus verè hanc diuersitatem prædicatorum, quia obiectum re ipsa talem diuersitatem habet: nam *ex eo, quod res est, vel non est, propositio vera, vel falsa est.* Neque nos enunciamus filiationem diuinam produci per nostros conceptus, aut per ipsos esse humanitati vnitam. Quando verò negamus has propositiones: *Natura diuina formaliter est intellectio, intellectus formaliter est omnipotentia*, sensus est, non esse formaliter idem per ordinem ad nostros conceptus præscindentes. Cauendumque est, ne æquiuocè argumentum procedat à distinctione rationis, etiam præcisiuâ ex parte obiecti ad distinctionem realem.

4. *Vbi datur præcisio obiectiua, datur necessariò diuersitas intrinseca prædicatorum.* Dandum esse ex parte obiecti diuersitatem intrinsecam prædicatorum, quoties concipitur vna formalitas obiectiua, quin concipiatur altera, efficaciter probabo statim. Demus cognosci animalitatem, non cognita rationalitate ex parte obiecti; ergo aliquod genus diuersitatis habet ex parte sui, animalitas quoad munera, & prædicationes respectu rationalitatis, quod non habet ex parte sui ipsius, ac per consequens de se animalitas hominis habet intrinsecè prædicatum aliquod, non ita conueniens rationalitati. Hoc genus diuersitatis, & aptitudinis intrinsecæ ad recipienda diuersa prædicata, & ad negandum de vna formalitate vnum prædicatum, quod de alia negari non potest, quin vna formalitas possit absolutè negari de alia, dicitur distinctio virtualis; quia distinctio est vnum non esse aliud: At Essentia diuina, & relatio Paternitatis ver. gr. non ita se habent, vt possit absolutè vna negari de alia; potest autem negari, Paternitatem esse aptam communicari, licèt Essentia de se sit apta, vt communicetur, & hoc genus negationis, quà Paternitas dicitur non esse apta, vt communicetur, est distinctio secundum quid.

5. Probo igitur, illam diuersitatem secundum quid reperiri inter animalitatem identificatam cum rationalitate, & ipsam rationalitatem, si potest cognosci animalitas, quin cognoscatur rationalitas. Sumo animalitatem, & actum, per quem cognoscitur ipsa animalitas, & comparo actum istum cum rationalitate, & inquiro, sit ne discrimen aliquod inter aggregatum ex hac cognitione, & animalitate & aggregatum ex eademmet cognitione, & rationalitate: nam si dixeris, aliquod esse discrimen inter illa duo aggregata, cùm cognitio sit omnino eadem, vt supponitur in casu argumenti, dicendum necessariò est, discrimen omnino se tenere ex parte ipsius animalitatis, & rationalitatis; igitur prædicatum aliquod reperitur in animalitate secundum se, quod non conuenit à parte rei rationalitati, alioqui nullum esset discrimen, etiam secundum quid inter vtramque formalitatem secundum se: Si autem contendas, non esse discrimen aliquod ex parte sui inter vtramque formalitatem: igitur per illud aggregatum eodem modo denominabitur rationalitas cognita, sicuti ipsa animalitas, quia denominatio cogniti non posset cadere supra vnum subiectum, & non supra aliud; quandoquidem neque ex parte cognitionis, neque ex parte obiecti esset vlla differentia: nam cognitio constituens vtrumque aggregatum est omnino eadem, igitur si ex parte obiecti secundum se nulla reperitur prædicatorum diuersitas, absque aptitudine negandi, vnum realiter esse aliud, esse cognitam extrinsecè animalitatem, non erit quid diuersum ab hoc complexo: *Rationalitas cognoscitur.*

6. Hic discursus descendit ex hoc principio: Forma extrinsecè denominans non potest potiùs denominare vnam formalitatem, quàm aliam, nisi ex parte formalitatum sit aliqua diuersitas; quia si diuersa resultat denominatio, debet excogitari aliqua diuersitas, vel intrinseca, vel extrinseca obiecto: Atqui dum cognitio est eadem, nulla est diuersitas extrinseca, & ex parte cognitionis; ergo si diuersa resultat de nominatio, tenet se diuersitas ex parte obiecti.

7. Hoc supposito, virtualis distinctio declarari potest, quatenus in eadem entitate reperiuntur diuersa prædicata, quantùm ad modum prædicandi, non verò quantùm ad modum essendi: Rem declaro, de *Essentia diuina affirmatur, communicari Filio, & minimè produci; de relatione verò Filij affirmamus, produci à parte rei, non tamen negamus, ipsum communicari essentiam esse produci relationem*; quia illa diuersitas prædicatorum est talis, vt non possit negari identitas recto modo applicata, vt rectè applicatur, dum dicitur, *communicari Essentiam Filio est produci realiter Filiationem*, applicaretur autem non rectè, si diceretur: *produci relationem est realiter produci essentiam.* Similiter rectè applicatur conceptus identitatis, si dicatur: *Essentiam esse communem tribus personis est realiter Paternitatem non esse communem tribus personis, sed peculiarem vnius personæ*: siniistrè autem applicaretur, si diceres: *Essentiam esse communem tribus personis est Paternitatem esse communem tribus personis.*

8. Et quia formalitatibus his sub vno conceptu rectè applicatur identitas, ideo simpliciter, & absolutè, & perfectissimè sunt idem, & aliunde sunt virtualiter distinctæ, quatenus in singulari vnum prædicatum conuenit vni formalitati non conueniens alteri, licèt alia prædicata, etiam in singulari, quæ conueniunt vni formalitati, conueniant quoque alteri. Ob id *disp. 2. sect. 6. n. 15.* assignaui veram differentiam inter distinctionem realem, & virtualem, quatenus realis distinctio efficit, vt nullum prædicatum in indiuiduo conueniens vni, conueniat alteri, nisi ratione alicuius identitatis, quæ detur in tertio, distinctio autem virtualis, vt aliqua prædicata in indiuiduo conueniant vni formalitati, quæ non conueniunt alteri, licèt alia, quæ competunt vni formalitati, non possint non conuenire alteri, etiam independenter ab eo, quòd identificentur in aliquo tertio.

9. *Virtualis distinctio non est absolutè distinctio.* Hæc virtualis distinctio non potest dici absolutè distinctio; quia distinctio consistit in carentia identitatis, si vera distinctio sit; identitas autem satis intelligitur, si prædicatum aliquod in indiuiduo conueniens vni formalitati per se ipsam, pariter conueniat alteri, nullo facto recursu ad aliquod tertium, cum quo identificentur. Lege, quæ de identitate dicta sunt *disp. 3. sect. 3.* ex quibus colliges, non solùm esse veram hanc propositionem: *Entitas, quæ est relatio, est essentia diuina*, Sed etiam hæc: *Relatio est formalissimè essentia diuina quoad aliqua prædicata*; quia nimirum relatio est formaliter cognoscitiua, quia quoad munus cognoscendi includit formaliter essentiam, licet quoad alia munera non imbibat formaliter essentiam. Habetquè aptitudinem ipsa diuina relatio, vt cùm dico: *Relatio diuina formaliter intelligit*, non præscindam ex parte obiecti relationem diuinam ab essentia; si autem dicam, *Filiatio producitur*, præscindam diuinam essentiam à relatione: hoc igitur fundamentum præscindendi vnam formalitatem ab alia in ordine ad aliqua prædicata, & non præscindendi eandem formalitatem ab altera in ordine ad alia prædicata, appellatur non immeritò distinctio virtualis, seu fundamentalis.

10. Et vt melius intelligatur conceptus, seu quidditas distinctionis virtualis, præ oculis habendus est conceptus ille identitatis per se notus, qualis est inter definitum, & definitionem obiectiuam, inter Petrum, & hunc hominem, inter Diuinitatem, & naturam diuinam; quia virtualis distinctio constituit quasi medium inter hanc identitatem per se notam, & distinctionem realem, licèt simpliciter non minus ad inuicem communicentur duæ formalitates virtualiter distinctæ, quam vnica formalitas sibimet ipsi. Dictumque est *loc. cit.* in quo consistat maxima illa communicatio, quæ conceptum identitatis pertingit, & adhuc probabiliter explicari potest per summam inseparabilitatem ex vi communicationis; quia licèt reperiri possint duæ creaturæ se communicantes immediatè intrinsecè seipsis, absque alia vnione, seu formalitate distincta cum mutua inseparabilitate ex vi communicationis quoad existentiam, & durationem, necnon quoad locum, quem petit quælibet occupare; mihi tamen satis probabile est, reperiri non posse duas entitates, ita intrinsecè, & immediate seipsis, absque alia vnione, aut formalitate se communicantes, vt ex vi communicationis, & independenter à repræsentatione intentionali essentialiter habeant, vt si ponatur vna in aliquo loco vltra suum adæquatum, debeat necessariò alia occupare quoque totum illum locum: Etenim hæc summa inseparabilitas quoad locum fundatur in summa quadam communicatione, qua maior esse non potest. Et hæc communicatio summa quoad locum, arguit tantam communicationem quoad perfectionem, vt ex vi communicationis nulla possit inter illas formalitates esse inæqualitas perfectionis, aut augmentum perfectionis intensiuum, & hæc summa exclusio inæqualitatis in perfectione ex vi communicationis arguit summam communicationem, summaque æquiualentia ex vi communicationis includit summam participationem alterius formalitatis.

11. *De ratione vnionis non est, vt moto vno extremo, moueatur aliud.* Aduerti in Philosophia, non esse de ratione vnionis, vt moto vno extremo, moueatur aliud: nã partes tuæ manus continuatiuè vniuntur, & poteris mouere digitum, quin moueas alias partes immediatè vnitas; & indiuisibile centri alicuius rotæ, etiam si omnes aliæ partes mouerentur circulariter, non moueretur, quia illud indiuisibile, quamuis in mea sententia occupet spatium diuisibile in infinitum versus minoritatem, non mutat locum, & si etiam hostia perfectè rotunda, peracta consecratione, moueretur circulariter, Christus non moueretur, quia non mutaret ipatium. Sic etiam licèt Angelus acquirat spatium de nouo, retento antiquo inadæquato, non est opus, vt intellectio illi vnita mutet locum, aut nouum locum acquirat, quia intellectio non debet esse in omni loco, in quo est Angelus. Ita etiam licèt anima hominis moueat manum, aut brachium, & acquirat nouum locum animus, non debet intellectio residens in loco cerebri acquirere nouum locum, licet vniatur animo, qui nouum locum acquirit. Attamen ea est vis vnionis, vt si vnum ex extremis locum alium acquirat adæquatum, debeat aliud extremum esse in illo loco inadæquate saltem, aut esse continuatiuè cum illo, si vnio fuerit continuatiua. Obid passim docent Philosophi, posito vno extremo in duplici loco adæquato, necessariam esse specialem repugnantiam, ne ex vi vnionis ibi sit, & aliud extremum: nam ideò in Eucharistia sub speciebus panis ponitur per concomitantiam Christi sanguis, & animus rationalis, quia corpus Christi ponitur ex vi verborum, & ipsum vnitur sanguini, & animo rationali. Ideo etiam habet Christus in Eucharistia accidentia absoluta, quæ habet in cœlo, quia, scilicet, vnio est de se perpetua societas, eorum, quæ vniuntur. Verùm tamen potest diuina virtute vnum extremum vnitum esse in duplici loco adæquato, quin aliud extremum sit ibi, & quin vnio occupet nouum locum; at verò ea, quæ identificantur, neque diuinitus possunt habere hoc genus separationis. Quare si per impossibile personalitas Verbi, & Diuinitas non essent vbique, non posset de nouo esse in Eucharistia personalitas Verbi, quin ibi esset Diuinitas; & ideo est speciali titulo ibi Diuinitas, quatenus si per impossi-

Bibliotheca Facultatis Philosophiae Provinciae Cast. Orientalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

bile non esset tota Trinitas vbique, deberet esse in Eucharistia propter præsentiam humanitatis Christi, qui titulus est essentialis ex suppositione, quòd ibi existat personalitas Verbi; quoniam identitas postulat essentialiter illam summam inseparabilitatem.

12. *Virtualis distinctio non bene explicatur per distinctionem realē in tertio.*

Sunt tamen, qui existimauerint, non aliter explicandam fore virtualem distinctionem, quàm per distinctionem realem in tertio, contra quos actū est suprà, & iterum per regressum agendum est; quoniam duo actus liberi incompossibiles, si per impossibile coexisterent, non possent identificari inter se, quia in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio, seu, quod idem est, conceptus producentis, & producti; alioqui non esset; cur non distingueretur realiter in Deo cognitio libera, & amor, licèt identificarentur cum natura, & actus imperans ab imperato, intentio ab electione, actus inefficax ab efficaci. Quapropter nonnulli ex Modernis, qui distinxerunt realiter in diuinis actus liberos incompossibiles, pervrgendi sunt eisdem argumentis, quibus probatur, in diuinis omnia esse idem, vbi non obuiat oppositio relatiua principij, & principiati. Si enim liceret, recurrere ad aliud genus oppositionis, nihil effecissent Thomistæ contra Scotum asserentem, independenter à ratione principij, & principiati futuram distinctionem inter Filium, & Spiritum Sanctum, quamuis Spiritus Sanctus non procederet à Filio.

13. Eaque propter actus liberi diuini oppositi, si per impossibile simul existerent, identificarentur, quia non habent non esse actu idē, nisi quatenus coexistere nequeunt: Si autem possent coëxistere, se haberent, vt alij actus coëxistentes solùm virtualiter distincti; estquè longè diuersum non posse simul coëxistere, ac non posse esse idem, si coëxistant. Sic multi docent, non posse fidem, & scientiam eiusdem obiecti existere simul in eodem subiecto, attamen si coëxistere possent, etiam possent in eodem actu reperiri; quia tota impossibilitas est in coëxistentia in eodem intellectu, non verò in identitate, casu quo simul coëxistant. Idem ergo dicimus de actibus liberis diuinis; quia si simul existerent, carerent oppositione principij, & principiati, quæ sola in diuinis distinguit. Quare sicut actus possibilis non existens in Deo nō distinguitur positiuè, & actu ab essentia, neque est idem positiuè, & actu cum illa, quia talis actus, dum non existit nullum habet prædicatum formaliter sibi intrinsecum, per quod identificetur, aut distinguatur, ita duo actus liberi diuini incompossibiles interse, neque positiuè sunt idē, neque positiuè distinguuntur. Et quemadmodum ad explicandum, quonam pacto non distinguantur, neque identificentur positiuè actus liber non existens, & essentia, vsi sumus exemplo hominis possibilis, qui neque positiuè est idem cum seipso, neque positiuè distinguitur, quia caret omni prædicato positiuè intrinseco; ita ad explicandum, qua ratione duo actus impossibiles non distinguātur, vel identificentur positiuè, adest accommodè exemplum in chymera aliqua, vt in homine equo, qui neque positiuè est idem actu cum seipso, neque potest esse actu; neque distinguitur positiuè à seipso, neque distingui potest: tamen si ille homo equus existeret, identificaretur cum seipso, & secum identificaret duo contradictoria.

DISPVTATIO IV.

Sit ne in Deo aliquod virtuale principium?

POST expositionem distinctionis virtualis repertæ in diuinis examinare opus erit quidditatem principij virtualis, & an in Deo sit admittendum?

SECTIO I.

Expenduntur varia argumenta contra Principium vitale in diuinis, ipsorumque inefficacitas monstratur.

1. NEgant, dari virtuale principium inter formalitates diuinas, nimisq; seuerè illud reiiciunt Torres *in selectis, centuria 3. dub. 35.* Alarcon *de Trinit. dis. 1. c. 7. & 10. & de volunt. Dei disp. 1. c. 1. n. 16.* & latiùs *disp. 4. c. 7.* Hemelman. *tit. 3. disp. 1.* qui eodem aguntur impetu contra distinctionem virtualem. Alij etiam, qui virtualem distinctionem omnibus viribus propugnant, hoc principium virtuale refellunt, vt Erize *tract. 2. disp. 12. cap. 1.* & alibi non semel. Torres. Alarcon. Hemelm. Erize.

2. Attamen qui criminātur voces principij virtualis, eas debuissent recognoscere apud suos Complutenses, & apud antiquiores, & modernos legisse poterant conceptum principij virtualis. His vocibus vtuntur Arrubal *1. parte disp. 28. cap. 4. num. 11.* & *disp. 49. c. 2. n. 7.* Albelda ibidem, *disp. 50. n. 13.* qui pariter huius virtualis principij quidditatem multis explicare curarunt. Idem virtuale principium admisēre Coninch, *de Sacramentis q. 4. art. 1. dub. 2.* Salas *tom. 1. in 1. 2. q. 6. art. 1. disp. 1. sect. 8. §. Notandum est*, quod priùs docuerat Scotus *in 1. dist. 36.* & alibi non semel. Arrubal. Albelda. Coninch. Salas. Scotus.

3. Neque aduersarij possunt negare, cognitionem diuinam dirigere ad amandum; hoc autem nequit intelligi, nisi voluntas dirigatur, vt determinet ad existentiam nouæ formalitatis, quæ est volitio, vt fusè probatum est *disp. 2.* Quod perspicuè etiam cernitur in actibus liberis diuinis: non enim stat libertatis exercitiū, quin natura se determinet actiuè, aut quasi actiuè ad volendum, & eligendum vnum præ alio; ergo natura diuina existit in aliquo signo ptiori ante amorem liberum, & ipsa determinat ad existentiam talis amoris, & est aliqua radix ipsius liberæ volitionis: hoc autem nequit non importare aliqualem rationem principij; nam principium liberè se determinans aliquod prædicatum refundit in volitionem ex vi suæ determinationis, quod est aliquam habere rationem radicis, & principij.

4. Hanc rationem radicis repertam in diuinis agnoscêre Patres, quos inter Athanasius *lib. de definitionibus, sub initium*, dixit: *Essentia est genitrix hypostaseon.* Et Lateranense Concilium *cap. damnamus de Summa Trinit.* ait. *Substantia, essentia, seu natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium, præter quod aliud inueniri non potest, & illa res non est generans neque genita.* Ob id etiam diuinæ relationes dicuntur proprietates essentiæ quia ab ipsa Essentia, tanquàm à radice dimanant. Lege in Concilio Florentino dictum Bessarionis *in orat. pro* Athanasius. Conc. Lateran.

Fulgentius. Bernardus. Athanasius. *pro vnione, cap. 6.* & idem tradunt non semel Patres, vt Fulgentius ad orationem primam Arianorum, Bernardus *Epistola 190.* Vide etiam iterum Atha. eodem *lib. de Definitionibus, col. 5. tit. de actu*, vbi supponit, quoduis essentiale habere suam efficacitatem, & in ipso reperiri aliquam rationem potentiæ: *Actus*, inquit Gregorius Nissenus, *est naturalis cuiusque rei potentia, & motus: Nam quoduis essentiale suam habet efficaciam*; ipsamque potentiam, & non solum ipsum motum, seu operationem vocat actum; quia saltem est actus primus; nam Philosophi diuidunt actum in actum primum, & secundum.

5. Iustinus. Ideóque ex professo probauit Iustinus, non posse non esse in Deo aliquod virtuale principium volendi *quæst. 3. ad Gent.* præsertim illis verbis: *Quomodo differt potentia ab actione, sic differt voluntas à volendo. Fieri autem non potest, vt velle à voluntate differat, à volente non differat. Quod si nulla ratione fieri potest, vt idem sit velle, ac voluntas, & volens; perspicuum est, qui à Deo, & voluntate aliud, atque aliud segregat, eum, differentiā agentis ab actione repudiare: quod est absurdum.* Agnoscit igitur aliquam distinctionem virtualem inter voluntatē, & volitionē, inter volentem, & volitionē, & aliquam rationem potentiæ. Mox verò: *si aliud est*, inquit, *id, quod subsistit, aliud verò id, quod non subsistit, ac Deus quidem illud est, velle autem, istud; perspicuum est, qui à Deo, & voluntate diuersitatem reiicit, vel id, quod subsistit, reiicere, vel id, quod non subsistit.* Ideoque ait voluntatis actionem diuinæ substantiæ accidere, sicut potentiæ aduenit operatio minimè de se subsistens. Hæc dixerim; si liber ille est Iustini: multi namque aliter sentiunt.

6. Fundamentū Patris Erize. His minimè obstantibus, implicare, volitionem diuinam procedere virtualiter à natura, probat in Erize: quia alioqui diuina voluntas compararetur ad volitionem per modum principij efficientis, & recipientis volitionem, quæ elicientia, & receptio nequit non continere imperfectionem: nam omnis actio, & passio, seu informatio important imperfectionom. Verùm ad eleuandum hoc fundamentum præstò adsunt plura: Etenim habet apertam instantiam in ipso principio reali in diuinis; datur namque in Deo principium reale, quin inde possit inferri in Deo principium actiuum, & passiuum, aliquamve imperfectionem. Quam ob rem sicut productio realis Filij in diuinis neque eductio est, neque creatio, sed quid altius, & ab imperfectione immune, quia non datur ibi propria dependentia principij à principiato, eo quòd principiato communicetur per identitatem natura infinitè perfecta, eadem numero, quæ est in principio, ita neque illa virtualis productio, esset virtualis creatio, effectio vel passio; sed virtualis productio ab omni imperfectione immunis, & quid altius actione, & passione, quia ipsummet principiatum petit identitatem in natura cum principio illo infinitè perfecto, & terminus omnem dependentiam excludit. Alio etiam exemplo ostenditur, volitionem diuinam, quamuis virtualiter dimanet à voluntate, non debere informare naturam quam denominat volentem: nam subsistentia realiter producta de nominat naturam subsistentem absque aliqua informatione. Cuius ratio inter alias erit, quia identitas inter duas formalitates obstat receptioni, & informationi vnius per aliam. Quare dum aliunde non euincitur, non posse secum identificare terminum virtualiter productum, nihil efficitur. Hæc adhuc clariora fient posteà, dum proprium promemus sensum.

Eleuatur.

7. *Aliorū placitum.* Alij verò paulò aliter contra hoc virtuale principium decertant: quia nimirum si huiusmodi principium absque aliqua imperfectione posset in Deo admitti, etiam posset concedi in Deo accidens virtuale, & virtualis compositio. Etenim licet accidens reale, realisque compositio ex propriis conceptibus imperfectionem includant, non idcirco imperfectionem imbiberet accidens virtuale, aut virtualis compositio. Sic etiam licèt realis productio volitionis essentialis diuinæ contineret imperfectionem, minimè illam inuoluit principium virtuale, & similiter realis distinctio inter naturam, & volitionem Dei non posset non claudere magnam imperfectionem, quam non claudit distinctio virtualis inter naturam, & volitionem.

8. Non tamen defuit, qui tentauerit admittere in Deo accidens virtuale, & compositionem virtualem, qui tamen auscultandus non est. Sic enim daretur in Deo virtualis imperfectio, quia in proprio conceptu accidentis imbibitur imperfectio, & nequit admitti accidens virtuale, quin admittatur virtualiter, quod est de conceptu accidentis, sicut nequit in Deo admitti principium virtuale, quin virtualiter distinguatur à principiato. Neque idoneè ex principio virtuali intulerunt accidens virtuale, quoniam ratio principij de se non includit imperfectionem, vt statim declarabo.

9. *Enervatur.* Ad argumentum respondeo. Neganda est sequela; ea namque solum possunt in Deo reperiri virtualiter (non est sermo de eminentiali continentia, seu virtuali, quâ Deus dicitur omnem creaturam continere) quæ ex propriis conceptibus acceptis genericè nullam imperfectionem dicunt in esse. Considerandusque est terminus in recto, & incomplexè, qui comparatur posteà, seu refertur ad particularem terminum diuinum, Vt si dicas, *principium, distinctio*, qui termini incomplexi, etiam in esse reali nullam imperfectionem includunt, & ideo inueniri possunt in Deo virtualiter, etiam inter illa prædicata, quæ non possunt terminare productionē realem, aut distingui realiter, quia titulus, ob quem repugnat productio realis, aut distinctio realis inter illas formalitates, non probat, repugnare virtuale principium, aut virtualem distinctionem. Imò principium virtuale, & distinctio virtualis necessariò versari debet inter formalitates, quæ non possunt realiter distingui. Ratio est; quia dum principium reale ex genere suo, & distinctio realis non includunt imperfectionem, non est, cur reliquæ imperfectiones, quæ essent, si volitio diuina procederet realiter à voluntate, non denudentur, & penitùs auferantur, dum solùm ponitur principium virtuale: At verò accidens, aut compositio, quamuis addatur particula virtualis nequeunt ab imperfectionibus denudari, quia debet poni virtuale in complementum minoris perfectionis virtualiter, quàm ipsa substantia, & ipsam substantiam intensiuè perficiens, quæ omnia Deo repugnant. Præterea volitionem diuinam esse in diuina substantia per modum accidentis virtualiter, aut ratione nostra, est, non esse virtualiter per modum substantiæ simplicissimæ, quod est ponere imperfectionem in diuina substantia: At concipere amorem per modum quasi existentis ex vi directionis cognitionis diuinæ, & determinationis diuinæ naturæ, non est ponere aliquā imperfectionem in Deo. Itaque amorem existere ex vi cognitionis potius, quàm cognitionem ex vi amoris, ex se affert aliquam rationem radicis

Ratio cur in Deo reperiri nequeat accidens virtuale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnius ab alio, & consequenter distinctionem secundum quid: At verò volitionem diuinam reddere naturam volentem, non affert ex suo conceptu aliquam rationem accidentis, aut compositionis, etiam secundum quid.

10. Vbi obseruare sit, quando limitamus rationem principij, & distinctionis ad rationes principij, virtualis, & distinctionis virtualis, limitari terminum, nempe rationem principij, & rationem distinctionis positiuæ, qui de se non important imperfectionem, & afferunt perfectionem: at verò dum limitatur ratio accidentis ad conceptum accidentis virtualis, limitatur, quod ex se affert imperfectionem.

11 *Alia ratio eiusdem rei.* Aliam do rationem, cur in Deo non possit inueniri accidens virtuale, aut ratione nostra; quia nimirū omnis formalitas diuina quoad omne munus est formaliter substantia, & supra substantia; ergo non potest dici accidens ratione nostra: alioqui formalissimè per nostros conceptus esset substantia, & accidens, quod implicatorium est. Propter eundem titulum non potest excogitari in Deo compositio, etiam rationis; quia quælibet formalitas diuina, quà talis est, petit identitatem cum essentia diuina, & ideò est ratione sui formaliter summè perfecta ac proinde in suo conceptu formali excludit fundamentum ad constituendam compositionem ratione nostra. Neque possemus concipere in Deo positiuam compositionem rationis, positiuumve accidens, quin conciperemus imperfectionem, idque redundaret in obiecti imperfectionem: At distinctio virtualis, aut principium virtuale potiùs redundat in obiecti perfectionem; quatenùs in eadem indiuisibilitate admittit opposita prædicata.

12. Arriaga. His minimè obstantibus, aiebat Arriaga 1. *part. disp.* 16. in Deo reperiri accidentia metaphysica, quia hæc nullam dicunt imperfectionem, quia solùm denotatur, vnum esse extra conceptum alterius. Concedit consequenter, esse in Deo compositionem rationis. Fusèque reiicit negantes in Deo accidens ratione nostra, vel compositionem rationis, infringendo illud fundamentum partis oppositæ; quia nimirum, vnum attributum est de essentia alterius. Verùm si, quæ supra adducta sunt in fauorem placiti asserentis, vnum attributum quoad aliqua munera includere formaliter aliud, accuratè considerentur, elidentur facilè, quæ opposuit Arriaga; non enim vnum attributum ex parte obiecti excludit aliud, quia non differunt virtualiter ex parte obiecti diuina attributa; volitio autem, quæ virtualiter differt quoad aliqua munera à diuina natura, illam includit quoad alia, qua ratione etiam personalitates diuinæ includunt essentiam.

Sectio II.

Non est in Deo principium virtuale, à quo terminus suam accipiat perfectionem.

1. *Recentiorum placitum.* IN oppositum extremum declinarunt alij ex Nuperis, dum aiebant, perfectionem diuinæ Paternitatis, aut relationis Spiratoris non esse formaliter à se, sed ab essentia, quæ est virtuale principium illarum relationum, continens perfectionem ipsarum. Assertum probant, quia in Deo illæ relationes priùs intelliguntur possibiles, quàm existentes; ergo datur aliquis transitus à possibilitate illarum in existentiam earundem; ergo & accipiunt formaliter existentiam, & suam perfectionem, non à se, sed ab alia formalitate virtualiter producente hanc, aut illam formalitatem. Ratio à priori est, quia vt aliquid sit à se, à nullo dependet à priori; siquidem à nullo habet esse, nisi à se. Consequenter si actus liberi Dei dicunt ratione sui perfectionem, natura diuina virtualiter producit illam perfectionem; quia illa perfectio non est à se, sed à diuina natura.

2. *Refutatur.* Hæc resolutio, tametsi non leui nitatur fundamento, ad varias patet impugnationes non exigui momenti, & mihi non parum displicet. Primò, quia si formalitas, & perfectio producta nullo pacto esset à se, sed omnem perfectionem acciperet à formalitate altera, tanquàm a principio continente virtualiter, & adæquate ipsam, non esset, cur illud principium non deberet esse reale, seu distinctum realiter à termino producto. Neque potest fieri recursus ad identitatem huius principij cum termino virtualiter producto: nam ex ipsa vi productiua, & continentia oportet colligere distinctionem realem inter principium, & principiatum: minimè autem ex ipsa distinctione deprehenditur à priori ratio principij realis.

Formalitas nullo pacto se, distinguetur realiter à formalitate ipsam virtualiter, adæquatè continentem.

3. Efficaciam huius argumenti ampliùs detegemus, si ante oculos ponatur illud commune Theologorum axioma: *In diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio*, quod communiter recipitur nomine Anselmi, & colligitur ex Concilio Florentino *sect.* 18. *post medium* §. *Diuina substantia.* Vbi Ioannes Theologus etiam ex sententia Patrum Græcorum docet, relationem solam distinguere in diuinis, & hanc relationem prouenire ex ratione producentis, & producti: Atqui axioma illud esset prorsus nugatorium, si. nomine oppositionis relatiuæ, & producentis, & producti deberet intelligi oppositio inter distincta realiter, & principij realiter distincti à termino producto: nam esset idem, ac dicere: In diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat oppositio distinctorum realiter, seu oppositio principij realiter distincti à principiato. Cõcil. Flo.

4. Ioan. 16. Confirmatur secundò, Disquirunt Theologi, vtrum principium reale *quo* debeat in diuinis realiter distingui à termino producto. Nos partem affirmatiuam ex Patribus, ac rationibus firmabimus *in tract. de Trinitate*: nihil autem posset concludi, si tota perfectio per modum principij posset contineri in aliquo non dictincto realiter à termino: nam solùm deuolueretur quæstio in hoc vnum, vtrùm tale principium identificatum cum termino dicendum esset reale, vel solùm virtuale. Vbi aduersariorum obseruanda est in consequentia: nam aiunt, principium *quo* reale productiuum Verbi esse diuinum intellectum, quamuis non distinguatur realiter à Verbo; ergo admittunt principium reale in diuinis identificatum cum termino, continens ipsius termini perfectionem, ac proinde nequeunt se illa defensione protegere.

5. Rursus nimis robustè firmatur nostrum assertum: Etenim oppositæ sententiæ occludit viam probandi contra Sabellium distinctionem realem inter diuinas personas: nam Patres, & Concilia arguebant contra ipsum, eo quòd nihil posset esse principium sui, & sibi actiuè tribuere perfectionem, quod fundamentum eleuatur, si possit aliqua diuina perfectio esse actiue ab alia identificata cum ipsa. Hoc argumentum, me iudice, non inefficax ita explicatur: si dicas, nomine principij realis

realis intelligi, quod distinguitur realiter à principiato, quin probetur aliunde distinctio, nihil actum fuisset contra Sabellium, qui statim in hoc sensu negasset principium reale in diuinis. Neque posset conuinci, aut vrgeri, eo quòd perfectio Filij esset à Patre, & perfectio Spiritus Sancti à Patre, & Filio: Patres autem contra ipsum ex ipsa vi producendi, & ex natura fluxus dantis esse termino probarunt distinctionem inter principium, & principiatum.

6. Augustinus. Conc. Nicen. Euolue Augustinum *tom.* 3. *lib. de Trinit. cap.* 1. vbi ex instituto ex conceptu principij acriter impugnat errorem aientium, Deum produxisse se ipsum. Videndum est insuper Concilium Nicenum *lib.* 2. *colum.* 6. in prima sententia Periosi, necnon idem Nicenum in professione fidei, quam refert Nazianzenus in tractatu breuiori de Fide Nicena, vbi ex eo quòd idem non possit sibi ipsi Pater esse, probatur distinctio realis personarum in diuinis. Similiter Constantinopolitanum primum, quod est Generale secundum, anathematizat Sabellianos: Concilia autem & Patres ducebantur, quia quod fluit ab aliquo, nequit non distingui ab illo, à quo fluit. Hanc rationem sub his terminis proponit Cyrillus *lib.* 1. *in Ioan. cap.* 2. scribens: *Nulla ratio patitur, vt quod ab alio effluxit, ab eo, à quo fluxit, non distinguatur.* Estque per se manifestum, sensum prædictæ propositionis non esse: *Quod ita fluit, vt distinguatur realiter ab eo, à quo fluit, nequit non distingui realiter ab illo.*

Conc. Constantinop. 1.

Cyrillus.

7. Epiphanius. Augustinus. Philastrius. Negauit etiam Noëtus, vt scribit Epiphanius hæresi 57. Patrem esse distinctum à Filio, & Spiritu Sancto. Eodem errore fuerunt Hermogeniani, vt Augustinus refert *lib. de hæresibus cap.* 41. & Philastrius *in Sabellio catalogo* 2. *num.* 7. Quod etiam sensere plures alij hæretici, & huius erroris fœtidum cadauer suscitauit Sabellius, & ideò prædictus error communiter dicitur Sabellianus, exprimiturque his verbis apud Nicephorum hist. Eccles. lib. 6. c. 26. *Docuit Sabellius, vnam subsistentiam esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, vnamque trinominem personam.* Patres verò, eo quòd Filius perfectionem accipiat à Patre, colligebant distinctionem inter Patrem, & Filium, Quo eodem pacto eo quòd Spiritus Sanctus perfectionem accipiat à Filio, colligunt, distingui realiter à Filio & ab ipso procedere realiter. Ideo ex illo Ioannis 16. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur; & quæ ventura sunt, annunciabit vobis.* Colligitur, Spiritum distingui realiter à Filio, quia nimirum suam perfectionem accipit à Filio similiter ex illo Ioan. 5. *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit Filio, vitam habere in semetipso*, quod de vita substantiali, atque diuina intelligitur à Cyrillo *lib.* 12. *Thesauri cap.* 15. Chrysostomo *homil.* 38. *in Ioannem.* Hilario *lib. de synodis colum.* 7. *ad canonem secundum Orientalium*: quia nimirum non potest eadem persona dare, & accipere perfectionem, quoniam idem non potest actiue continere perfectionem alterius absque distinctione reali. Ideo etiam Athanasius *Orat.* 4. *contra Arianos* dixit: *Ex hac voce, dedit, indicat, se Patrem non esse.* Cyrillus Alexan. *lib.* 10. *Thesaur. cap.* 1. inter medium, & finem: *Dicit autem cum semper habeat accipere, vt & originem suam ostendat, & alium se personaliter esse à Patre, demonstret.* Augustinus *lib.* 1. *de Trinit. cap.* 1. probat, Patrem distingui à Filio, *quia nulla res se ipsam gignit, vt sit.*

Nicephorus. Ioan. 16. Ioan. 5. Cyrillus. Chrysostõ. Hilarius. Athanasius. Cyrillus Alexan. Augustinus.

8. Ad distinguendas personas diuinas consideran-

9. Nazianz. Similia habet Nazianzenus *Orat.* 29. de dogmate, & constitutione Episcoporum: nam docet, *Patrem esse causam, authorem, & fontem Filij, & Spiritus Sancti.* Hilarius *lib.* 9. *de Trinit.* prope medium affirmat, pertinere ad perfectionem Patris producere Filium. Imò Nazianzenus *dicta Orat.* 29. post medium indicasse videtur, Patrem æternum significantiùs appellari causam, quàm principium. Nam postquam dixerat, Patrem esse principium Filij, declarat dicens: *Principium hic pro causa accipio*, vt denotaret, non esse qualecumque principium, sed continens perfectionem principiati, sicuti causa continet effectum. Quod Latini melius declarant illis vocibus: *Principium productiuum.*

Nissenus. Athanasius. Dionysius. Athanasius.

10. Conc. Nic. Clariùs id exprimunt alia testimonia, quæ declarant, perfectionem relationis productæ prouenire à perfectione principij productiui. Ita Concilium Nicenum statuit, *Verbum esse personam perfectam ex perfecta, & Filium perfectum, sicut & Pater.* Ita legitur *in lib.* 2. *de actis* in Concilio Nicæno ante constitutionem decretorum *col.* 10. §. *Sancta, & magna* Basilius *homil.* 24. contra Sabellianos ante medium, *Filius ex Patre sempiternè perfecto perfectus resplendens.* Et paulò inferiùs ex verbis Heb. 1. *Qui cum sit splendor gloriæ, & character subsistentiæ*, ita concludit: *Idem est ergo subsistentia, quod gloria, & character, quod splendor. Manente itaque gloria ista perfecta, ita vt nihil inde minuatur, perfectus quoque ex ipsa procedit splendor.* Cyrillus Alexand. *lib.* 1. *Thesauri cap.* 6. prope medium *Notio ergo perfectionis fœcunditas est.* Damascenus 1. *fidei cap.* 11. prope medium aiebat: *Secundum causam, & causale, & personalem perfectionem, id est existentia modum, differentiam intelligimus.* Ideo Damascenus *lib. de decretis primæ institutionis c.* 1. *& in Epistola de Trisagio in medio*, considerat perfectionem formaliter in ipsis relationibus Patris & Filij. Et ob id etiam Nazianzenus

Basillius. Damascen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

orat. 13. quæ est 2. de Pace docet, esse magnificentius in Patre producere Filium, quàm producere creaturas, quarum perfectionem continet. Vnde non multò inferiùs scribit: *Deo quidnam maius, aut præstabilius erit, quàm Filij Patrem esse, quod quidem gloriæ accessio est, non decessio, quemadmodùm Spiritus productorem esse.* Ac rursus *Ea, quæ à principio, videlicet Patre manant, non minus ob relationem, quam inter se habent, laudanda, quàm vnumquodque per se acceptum, & intellectum.*

11. Nissenus. Cyrillus Hierosoly. Consonant & alij Patres, dum affirmant, pertinere formaliter ad dignitatem, & excellentiam Patris esse Patrem. Recognosce Nissenum, *lib. de differentia essentiæ, & hypostaseos*, necnon Cyrillum Hierololymitanum *cateches. 7. non longè à principio*, Hilarium *lib. 7. de Trinit. longè post medium* vbi inquit: *Profectus dignitatis est, genuisse potestatem.* Quod ita exponit Athanasius in compendio De Spiritu Sancto prope initium: *Si fons, & lux, & Pater est Deus, nefarium dictu est, fontem exaruisse, lucem sine splendore, Deum sine Verbo, aut ratione fuisse.* Eodem spectant verba Cyrilli Alexandrini lib. 1. Thesauri cap. 6. *Cùm Pater semper perfectus sit, nunquam desiit generare.* Et c. 7. col. 2. *Parit mens hominis cogitationes bonas, vt Saluator dicit: Quomodo non erit absurdũ supremum intellectum infœcundum opinari?* Ergo est absurdum existimare, diuinum intellectum non producere perfectionem; quoniam intellectus humanus continet perfectionem cogitationis. Ac rursus *li. 2. c. 1. Non potest esse perfectus Pater, nisi Filium habeat, & fructum ex se pariat:* ergo continet perfectionem Fi-

Hilarius.

Athanas. Cyrill. Alex.

Leo Manus. lij. Consentit Leo Magnus serm. 5. de Natiuit. Domini.

12. *Obiectio.* Sunt tamen, qui licèt viderint argumenta à nobis edita contra principium virtuale in diuinis, continens actiuè perfectionem principiati, seu termini, adhuc contendant, posse admitti, quia fundamenta proposita non omnino suadent intentum; quia principium virtuale, licet contineat perfectionem principati, non est verè, & simpliciter principium; sed tantùm secundum quid: Patres autem non ex principio secundum quid, sed ex principio, quod tale est absolutè, & simpliciter, colligebant distinctionem realem inter principium, & principiatum; quia nihil realiter verè, & simpliciter potest producere se ipsum. Ita, inquiunt, intelligendum est illud Theologorum effatum: *In diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat oppositio relatiua*, nam sermo est de oppositione propria, & simpliciter, quæ petit distinctionem simpliciter: At verò oppositio tantùm secundum quid, qualis est virtualis, non petit realem distinctionem, sed tantùm virtualem. Inde etiam respondent ad secundam confirmationem; quia cùm Filius per productionem distinguatur realiter à Patre, rectè inquiritur, quodnam sit principium reale *quo* productiuum Verbi, in quo simpliciter contineatur ipsum Verbum.

13. Ad secundum principale argumentum non dissimili responsione tentant satisfacere, & aiunt, Patres probasse contra Sabellium aliosque innumeros hæreticos, Patrem distingui à Filio, eo quòd Filius verè, propriè, ac simpliciter procedat à Patre: nam vera, propria, ac realis processio petit veram, ac realem distinctionem inter principium, & terminum productum. Si autem ab illis petas, in quo consistat hæc vera, propria, ac realis ratio principij, aiunt, id esse per se notum, alioqui in reddenda ratione terminorũ abitur in infinitum.

14. Instantque argumenta, quibus à nobis impetuntur, in ipsa distinctione virtuali, quæ versatur inter formalitates maximè perfectas ratione sui, & non petit veram distinctionem inter illas formalitates, quia solùm est distinctio secundum quid; non autem simpliciter. Quòd si quæratur, quid sit, vnam distinctionem esse tantùm secundum quid; aliam verò simpliciter, aiunt, rem deduci ad terminos per se notos, qui non egent maiori explicatione; quia si inquiramus, quid sit, vnam rem esse simpliciter talem, aliam verò non esse talem propriè, & simpliciter, non potest in genere commodiùs explicari, quia deuoluitur res ad terminos per se notos.

15. *Explicatur.* Ad his omnibus procùl nimis est noster sensus. Id enim, quod aduersarij vocant per se notum, est obscurissimum iuxta sua principia: nam omnes illi termini, qui adduntur huic voci *principium*, nempe *verum, proprium, simpliciter tale, absolutè principium, & non tantùm secundum quid*, aliud non significant, quàm esse principium habens vim distinguendi realiter terminum ab ipso, ac proinde dum contra Sabellium dicerent Patres, non posse Filium idem esse cum Patre, quia Pater est tale principium, vt habeat vim distinguendi Filium à Patre, peterent principium, & assumerent, quod erat probandum. Ex ipsa igitur natura principij continentis perfectionem termini petenda est distinctio inter Patrem, & Filium.

16. *Confirmatur.* Confirmo. Cùm dicimus, *principium verum, & proprium*, condistinguimus ipsum à principio non vero, & concipimus sub illis vocibus aliquid, in quo differt principium verum, & proprium à principio non vero, & non proprio: hoc autem iuxta illam sententiam aliud non est formalissimè, & expressè, quàm concipere principium vt pollens vi distinguẽdi ab ipsomet principio terminũ, quẽ producit, & consequenter probatur, Patrẽ nõ esse principium identificatum cum Filio, quia est principium cum virtute producendi Filium distinctum, quod est ludere verbis, & principium petere.

17. *Replicant aduersarij.* Sed aiunt, licèt re ipsa, aut formaliter ex parte obiecti idem sit principium verum, & reale, ac principium pollens vi producendi terminum realiter distinctum: tamen conceptus esse diuersos, & ideò posse vnum reddi pro ratione alterius. Sicut etiam idem est homo, & animal rationale, & probatur optimè, Petrum esse hominem, quia est animal rationale, & rectè arguitur: *Est homo, ergo est animal rationale.* Verùm nos petimus conceptum correspondentem illis vocibus, *Principium proprium*; non enim iuxta illa principia potest alius esse præter conceptum principij producentis terminum realiter distinctum: respondere autem, illum conceptum esse distinctum, & esse per se notum, aliud non est, quàm dare nuda verba Theologis: est enim in illa sententia prorsùs imperceptibilis ille conceptus, quoniam conceptus *principij veri & realis*, aliquid exprimit, quod sub aliis vocibus oportet exprimere, vt sequens discursus declarabit. *Reiicitur.*

18. *Notandum.* Ergo aduertendum erat, voces istas, *verè, propriè, & realiter*, deseruire diuersis conceptibus iuxta diuersitatem terminorum, quibus applicantur. Nam si dixeris: *Homo verus, proprius, & realis*, valet idem, ac subiectum proprium horum accidentium, quæ in Petro v. gr. conspicimus, vel idem, ac si diceretur *animal rationale*: si autem dicas: *Equus verus, & proprius, seu realis*, idem est, ac si diceretur: *subiectum, cui debentur hac alia accidentia*, siue *animal hinnibile*, aut *equus distinctus à picto, vel metaphorico*

phorico, & rursus inquirendum est, in quo differat à picto, vel metaphorico: Ergo similiter dum dicimus; *Principium verum, proprium & reale*, debet sub illis terminis intelligi conceptus, qui aliis terminis explicandus est, quatenus assignatur differentia, per quam principium reale, & verum, differt à principio virtuali, quod non est simpliciter principium. Fixum itaque sit, voces istas *propriè, realiter, simpliciter*, debere exponi iuxta diuersitatem terminorum, quibus accommodantur, & ideo ipsarum significatio pro diuersis opportunitatibus, diuersimoda est, ac proinde non est sistendum in illa responsione, quæ recurrit ad significationem per se notam, quæ vlteriori explicatione non eget. Præsertim cùm principia opposita sententiæ occludant viam propriam assignandi differentiam inter principium reale, quod est simpliciter tale, & principium virtuale, quod solùm secundum quid habet rationem principij. Arguitur quidem optimè: *Est homo verus, & proprius, ergo est animal rationale*; quia nomine hominis veri & proprij intelligitur ille, cui per se debentur hæc accidentia, ratione quorum iudicamus, existere hominem non pictum, aut metaphoricum. Cùm igitur distinctiuum vnicum, per quod principium reale differat à principio virtuali, sit in hac sententia vis distinguendi realiter ipsum terminum à suo principio, necesse est, assignetur hoc distinctiuum, tanquam ratio, propter quam Filius diuinus non possit esse idem cum Patre, quæ ratio est mera petitio principij. Nos assignamus aliam differentiam inter pincipium reale, & virtuale; quoniam principium virtuale nullatenus continet perfectionem sui termini, vt in sect. proxime sequenti declarabo, & ex hac continentia perfectionis per modum principij dantis suam perfectionem termino colligenda est distinctio realis inter principium, & principiatum. Sic etiam designanda est duplex differentia in homine respectu aliarum entitatum: nam per conceptum hominis intelligitur homo in ordine ad hæc accidentia, quæ per sensus percipiuntur: quia est proprium hominis illa exigere: per conceptum verò animalis rationalis concipitur idem homo in ordine ad operationes discurrendi, & ideo ab homine arguitur rectè ad animal rationale: At in sententia, quam modò refutamus, non potest aliunde explicari, in quo differant principium reale, & virtuale, nisi quia principium reale vim habet producendi terminum distinctum; principium autem virtuale identificatur cum suo termino.

19. Fixum ergo sit, ex ipso modo producendi, vt à nobis concipitur, quin cõsideretur in antecedenti distinctio realis inter principium, & terminũ colligendã esse distinctionem realẽ: alioqui si in antecedenti subsumuntur termini significantes distinctionem realem inter principiũ, & principiatum, supponitur, quod probari intenditur. Quod si in antecedenti non inuoluuntur termini denotãtes distinctionem realẽ inter principium, & terminũ, oportet exponere, quid significetur nomine principij veri, & realis: nam illi termini *verum, reale*, diuersimodè significant. Si autem dicas, principium verum idem esse, ac non metaphoricum, adhuc restat inquirendum, in quo consistat ratio principij non metaphorici, vt adhibeatur commoda definitio.

20. *Declaratur.* Quod rursùs ita declaro, & confirmo. Si principium continens perfectionem termini, ita vt perfectio termini non sit formaliter à se, non est sufficiens ad inferendam realem distinctionem inter tale principium, & terminum, non potest esse per se notum, rationem principij veri exigere realem distinctionem à termino, nisi nomine principij veri formalissimè intelligatur conceptus principij pollentis vi producendi terminum realiter distinctum: sin autem, explicent aduersarij, quid significare intendant vocibus principij veri. Sic etiam exponi debet, quid significetur nomine principij secundum quid. Sic etiam non intelligitur quidditas distinctionis virtualis, dum solùm asseritur, esse distinctionem secundum quid. Et vt difficultas, quæ in argumento attingitur, dilucidior appareat, supponendum est principium virtuale iuxta aduersarios non minùs continere perfectionem termini, quàm principium reale, hac excepta differentia, quòd reale principium non caret vi distinguendi realiter terminum ab ipsomet principio, secùs autem principium virtuale; illa autem vis distinguendi non facit, vt continentia sit maior, nisi nomine continentiæ intelligas formalissimè vim producendi terminum realiter distinctum, & sic fit regressio ad petitionem principij supra positam. Imò si daretur illud principium virtuale, magis contineret suum terminum, quàm quodlibet principium creatum: nam adæquatè contineret perfectionem termini; principium verò creatum non continet adæquatè sed dumtaxat inadæquatè perfectionem termini, quem producit. Ideo diuinus conatus, & exercitium virtutis respectu termini virtualiter à Deo producti longè superaret in actiuitate quodlibet principium creatum; quoniam conatus esset omninò adæquatus respectu termini perfectissimi.

Principium virtuale continens perfectionem termini magis illum contineret, quam principium creatum contineat suos.

21. Quis porrò existimet, continentiam adæquatam termini perfectissimi non respicere terminum realiter dictinctum, & non esse propriè continentiam, seu principium; continentiam autem inadæquatam termini imperfecti debere respicere terminum realiter distinctum, & non posse non esse propriam continentiam, verumque principium. Vnde fit, vt omnino euertatur fundamentum Patrum contra Sabellium; quoniam ex continentia principij inferebant vim in principio ad productionem termini realiter distincti. Assumebantque Patres principia metaphysica contra Sabellianum, quæ essent omninò friuola, & nugatoria, si daretur illud genus principij virtualis: Aiebant ad inferendum intentum: *nhil potest esse causa sui ipsius: Id, quod fluxit, distingui debet ab eo, à quo fluxit.* Ideò nomine causæ intelligitur principium continens perfectionem effectus, & ex hac continentia, nulla facta mentione in antecedenti distinctionis realis inter continens, & contentum, debet probari distinctio realis, & hæc distinctio, quilibetve alius terminus exprimens distinctionem realem inter principium, & terminum, colligendus est ex illo antecedenti; quia non ex continentia distincta à termino contento debet probari distinctio inter principium, & principiatum, sed ex continentia, abstrahendo à distinctione in ipso antecedenti, inferenda est posteà continentia distincta. In opposita verò sententia non ex ipsa continentia probaretur distinctio; quia continentia adæquata ex genere suo maior est, quàm inadæquata; ergo si datur adæquata continentia principij actiui absque distinctione reali inter principium continens, & terminum contentum, ex nulla continentia, quà continentia est, potest deduci distinctio realis inter principium & terminum.

SEC

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio III.

Eadem veritas iterum stabilitur.

1. Cone Later. Essentiam diuinam non esse genitam, aut generantem, constat ex Concilio Lateranensi cap. *Damnamus.* de Summa Trinit. vbi agit contra errorem Abbatis Ioachim: At præcipua ratio, cur essentia diuina non generet Filium, desumitur ex illo principio lumine naturæ noto, videlicèt nihil posse producere seipsum, vt cum pluribus aliis apud ipsum aduertit noiter Ruizius *disp.* 80. *sect.* 3. P. Ruiz. Hæc autem ratio nullius esset efficacitatis, si in aliquo tanquam in principio actiuo contineri posset terminus identificatus; neque esset, cur Essentia diuina non diceretur generare Filium, sicuti dicitur intelligere, & amare, & sicut omnipotentia dicitur creans, & conseruans. Illud ergo principium debet esse firmissimum, nempe principium continens perfectionem non posse esse idem cum termino: alioqui solùm esset quæstio de nomine, an tale principium dicendum esset principium reale, nec ne, neque posset, stando rationi, impugnari, qui assereret, Essentiam diuinam generare Filium, & esset quæstio ridicula apud Philosophos, an idem posset producere se ipsum realiter, quia concedendum esset, posse producere se ipsum, & negari deberet, producere se ipsum realiter, quia idem est producere se ipsum realiter, & distingui realiter à termino, in quo sensu nemo hominum inquireret, an aliquid possit seipsum producere realiter: alius est ergo sensus illius quæstionis, & alia resolutio dubij, quam dirimit S. Thomas 1. S. Thom. part. quæst. 71. art. 4. ad 3. docens, *potentiam significare principium; principium autem distinctionem importare ab eo, cuius est principium.* Idem aduertit 2. contra Gent. cap. 10. Et apertiùs de Potentia q. 7. ait: *Oportet autem intelligi aliquam relationem inter principium, & ea quæ a principio sunt, non solùm quidè relationem originis, secundum quod principiata oriuntur a principiis; sed etiã relationem diuersitatis; quia oportet, effectum a causa distingui, cum nihil sit causa sui ipsius.* Idest, non solùm debet dari conceptus principati, in quo consistit relatio originis, sed ex hoc conceptu nascitur conceptus distinctionis realis inter principium, & principiatum, quia nihil producit se ipsum.

2. Hæc est causa, cur in diuinis Filius debeat distingui realiter à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio; quia nimirum Filius procedit à Patre, tanquàm à continente perfectionem Filij, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, tanquàm ab vno principio continente perfectionem diuini Spiritus. Traditur hæc ratio ab Anselmo in Epist. de Process. Anselmus. Spiritus Sancti post medium capitis secundi, necnon sequenti c. 3, & in Monologio c. 41. Idem argumentum contra Sabellianos, & alios hæreticos affert Augustinus *lib. 1. de Trinit. c. 1.* inquiens. *Qui* Augustinus. *putant eius potentiæ esse Deum, vt se ipsum ipse genuerit eo plus errant, quòd nõ solum Deus ita non est, sed neque spiritualis, nec corporalis creatura, nulla enim res se ipsam gignit, vt sit:* At planum est hæreticos solùm voluisse, in virtute quasi actiua Patris contineri Filium identificatum cum Patre, & dicturos, si concederetur ipsis totum hoc, esse quæstionem de nomine, an Pater dicendus esset principium reale Filij, nihilque, stando rationi naturali, posse agi contra ipsos ex eo, quòd nihil realiter producat seipsum: nam si admittitur, totam principiati perfectionem posse contineri in principio indistincto realiter à termino: hoc ipsi vocabant principium reale, neque possent rationinibus diuelli ab hoc loquendi modo. Et adhuc quæstionem ridiculam vocarent, nam de re erat, an illa formalitas contenta in principio esset formaliter ex parte obiecti à se, quod si nulla ratione esset formaliter ex parte obiecti à se, sed à principio, & hoc intelligitur absque reali distinctione, non erit, cur aliqua continentia principati inferat distinctionem realem inter principium, & terminum.

3. Athanasius. Ex his constat, quàm efficax sit fundamentum Patrum contra Sabellium, quámque infirmum esset in aduersariorum sententia. Vide Athanasij verba lib. 5. contra Arianos colum. 2. *Erit eadem res causa, & causatum, gignens, & genitum, quæ absurditas in Sabellianis resideret, demonstratum est.* Et paulò infra eo quod perfectio Filij non sit à se, colligit non posse non distingui realiter à principio, à quo illã accipit. *Quod si ex Patre quidè est non tamen alius à Patre futurũ est, vt gignat, & nõ gignat genuerit autem, quia ex se profert, non genuerit autem, quia id, quod profertur, non aliud fuerit à proferente. Quòd si ita est, intellectu, animique fictione idem dicetur Pater, & Filius.* Vides, probari distinctionem realem inter principium & principiatum, quia principium *ex se profert* principiatum, & ipse terminus non habet formaliter à se suum esse. Nihilque effectum esset contra absurditatem Sabellianam. Si vna formalitas diuina, quà talis est, nullo modo esset à se, sed à principio adæquatè cõtinente ipsam absque reali distinctione inter principium, & illum terminum. Neque aliter Cyrillus Alexan. lib. 1. in Ioan. cap. 2. probat, Filium distingui realiter à Patre: *Quod enim*, inquit: *vt* Cyrillus Alex *splendor emanat ab alio, non a se ipso necessariò emanauit: nulla enim ratio patitur, vt quod ab alio defluxerit, abeo, a quo fluxit, non distinguatur.* Et rursus: *Genitum à Patre Scriptura prædicat; & veritas ita se habet, quòd necessariò a generante genitum re ipsa distinguitur.*

4. Clem. Alex. Hilarius. Haud aliter Clemens Alexand. lib. 8. stromat. pag. vlt. *Non est aliquid ipsum sui ipsius causa, nec aliquis Pater suus.* Hilarius lib. de Synod. post 8. canonem Orientalium: *Cùm non possit, nisi alius, atque alius esse generans, & generatus.* Imò neque idé potest conseruare se ipsum, vt notauit S. Thom. S. Thom. 1. part. q. 104. art. 2. ad 2. *Sicut nulli effectui tribui potest, quòd sit causa sui ipsius, ita nulli effectui præstari potest, quòd sit sui ipsius conseruatiuum.* Loquitur etiã de potentia absoluta, concedendo hanc propositionem: *Deus non potest communicare alicui creaturæ, quòd conseruet se ipsam.*

5. Et quamuis manifestius appareat, non posse eandem formalitatẽ virtualiter indiuisibilẽ producere aut conseruare se ipsam; tamẽ absolutè pronunciarunt Patres, formalitatẽ producentem, & productã debere esse realiter distinctas, quia nihil potest producere se ipsum, sed quidquid producitur, ab alio ente realiter distincto debet produci. Indeque inferunt Theologi, hanc propositionem esse falsam: *Essentia diuina generat*, quia Essentia diuinat nihil producit ad intra, cum non distinguatur à prædicatis diuinis. Hanc rationem attulit Ioan- Ioan. Theo nes Theologus in Concilio Florent. sess. 19. col. 3. §. *vt exemplum*, his verbis: *Namque cùm vna numero sit*, (nempe diuina substantia) *si quidem generare posset, proculdubio in diuinis esset distinctio: quandoquidem non se ipsam, verùm quidquam aliud generaret. Propterea communi Doctorum sententia, diuina substantia nequaquàm generat.* Quod totum tacitè

citè videtur approbasse Concilium; ac proinde ex ipsomet conceptu principij continentis terminum, quin opus sit aliud quidquam addere, deduci debet, illud principium esse reale, & realiter distingui à suo termino. Eadem veritas, vt suprà dictum est habetur in Concilio lateranensi cap. *Damnamus* de summa Trinit. contra errorem Abbatis Ioachim, vbi dicitur: *essentia, substanta, seu natura diuina non est generans.*

6. Concil. Lateran. Conciliumq; Lateranense statuit, esse veram sententiam, quam de illo articulo docuerat Magister *lib. 1. dist. 5.* At præcipua ratio Magistri sumitur ex principio illo lumine naturæ noto: *Nihil producit seipsum.* Quare non licèt, huic fundamento refragari. Ideò etiam in directorio inquisitorum *part. 2. quæst. 9.* inter damnatas propositiones Raymundi Iulij ponitur hæc: *Essentia, & natura Dei Patris generat Filium.* Quòd si fundamentum Magistri firmum est, asserendun erit, nullum esse principium continens perfectionem principiati, quod non differat realiter à suo termino: quoniam Magister non probauit, essentiam diuinam non generare; quia principium habens vim distinguendi distinguit re ipla, siue producit terminum distinctum, sed quia ex ipso genere principij continentis perfectionem termini est, distingui ab ipsomet termino. Eaque propter firmum esse debet, quod in præcedenti sect. obseruatum est, non potest dici, essentiam diuinam esse principium virtuale Verbi continens actiu: perfectionem ipsius Verbi, & ideo non dici principium reale Verbi, quia non distinguitur realiter à Verbo: nam potiùs ex ipso conceptu principij continentis terminum, qui non est formaliter à se, colligenda est realis distinctio inter principium, & terminum. Præsertim cùm essentia diuina magis concurreret ad productionẽ Verbi, quàm principium creatum ad productionem termini realiter distincti; nam principium creatum solummodo inadæquatè continet perfectionem termini: at diuina essentia contineret adæquatè perfectionem ipsius Verbi.

7. Disquirunt Theologi, quodnam sit principium formale *quo* in diuinis productiuum Verbi, & qui aiunt, esse personalitatem Patris, eo maximè ducuntur, quia natura diuina, provt præscindit à personalitate Patris, non distinguitur à personalitate Filij, quod argumentum esset nullius momenti, si posset vna formalitas actiuè continere perfectionem alterius, quin ab illa realiter distingueretur. Qui verò aiunt, essentiam diuinam continere actiuè perfectionem Filiationis, non recusant fateri, esse principium *quo* reale productiuum Verbi, quamuis non distinguatur realiter à Verbo. Et ideo neque hac sententia se munire poterunt aduersarij. Et qui putant, Essentiam diuinam non posse habere rationem principij *quo* respectu Filij, id suadent, quia alioqui non esset ratio distinguẽdi personas diuinas propter productiones, quia in diuinis omnia sunt vnum, nisi ratio principij obstet. Ideò S. Thomas *quæst. 41. art. 1. ad 2.* S. Thom. refert ex Magistro *in 1. dist. 38.* generationem esse Paternitatem diuinam, & supponit, actum notionalem in diuinis non differre à relatione, nisi secundum modum significandi. Et *art. 4. ad 3.* aiebat: *Potentia significat principium, Principium autem importat distinctionem ab eo, cuius est principium.* Et inde colligit, intelligere, & velle non habere in diuinis rationem potentiæ, seu principij: nam potentia formaliter significat principium. Principium verò importat distinctionem ab eo, cuius est principium.

Sectio IV.

Est nihilominus in Deo aliqua ratio principij virtualis secundum quid.

1. Admittimus tamen non illibenter, dari in Deo genus aliquod principij virtualis, saltem secundum quid; quoniam natura diuina determinat quasi actiuè ad existentiam volitionis, & refundit in volitionem ipsam aliquod prædicatum abstrahens à perfectione, vel imperfectione. Ita natura diuina determinat quasi actiuè ad actus liberos; non enim potest esse vera libertas, nisi detur illa determinato actiua, aut quasi actiua, à qua saltem procedat prædicatum abstrahens à perfectione, vel imperfectione ex genere. Sufficitque, si illud principium, aut quasi principium refundat prædicatum illud de se abstrahens à perfectione, vel imperfectione, vt tale principium dicatur liberum, vt patet in communi sententia asserente, actus liberos Dei ratione sui neque dicere perfectionem, neque imperfectionem formaliter, nam diuina natura, seu volũtas est formalissimè libera, eo quòd ponat & quasi contineat illud prædicatũ abstrahens à perfectione vel impefectione. Et quãuis satis probabile sit, diuinos actus liberos importare ratione sui perfectionẽ, ita vt vnus actus liber Dei non dicat perfectionem distinctam à perfectione alterius actus liberi oppositi; quia eadem numero perfectio virtualiter indiuisibilis habet duo constitutiua sufficientia, vt postea dicemus: tamen adhuc in sententia illa est concedendum, potuisse Deo deficere aliquod prædicatum, licet illi non potuerit deesse perfectio, ac proinde multiplicatur in diuinis formaliter, seu virtualiter ratio prædicati, quin formaliter, aut virtualiter multiplicetur perfectio, ac proinde duo actus liberi oppositi constitutiui eiusdem numero perfectionis, conueniunt in ratione prædicati diuini, non autem in ratione perfectionis, poterit ergo illa ratio communis prædicati diuini prouenire formaliter à diuina voluntate.

Est in Deo principium virtuale secũdum quid, non continens perfectionem termini, sed determinans quasi actiuè ad prædicatum termini.

2. Declaratur. Declaratur rursus hoc ipsum; Etiam carentiæ distinctæ à positiuo trahunt à possibilitate ad existentiam, & posito illo transitu, habent aliquod prædicatum, quod anteà non habebant, quod prædicatum est de se cognoscibile, & amabile: nam carentia doloris amabilis est, ergo carentiæ verè conueniunt cum perfectionibus positiuis in aliquo prædicato, nempe in ratione cognoscibilis, & amabilis; ergo ratio cognoscibilis vt sic abstrahit à perfectione, vel imperfectione: Igitur poterit in diuinis dari aliquod principium virtuale indistinctum realiter à suo termino, quia non continet perfectionem termini, licèt actiuè, seu quasi, determinet ad aliquod prædicatum imbibitum in illa formalitate, & abstrahens à perfectione, vel imperfectione. Quocirca diuina natura concurret virtualiter ad volitionem diuinam necessariam, aut liberam absque vllo conatu, quia perfectio diuinæ volitionis non est formaliter ab illo principio, sed à se; quamuis vt sit à se, indigeat pariter illa radice determinante, & refundente illud prædicatum de se abstrahens à perfectione, vel imperfectione. Componiturque quam optimè, diuinam volitionem habere perfectionem à se, licèt natura diuina virtualiter distincta à volitione determinet quasi actiuè ad existentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Determinatio ad effectum & ipsius perfectio possunt ex diuersis capitibus nasci.

tiam talis perfectionis. Etenim ex diuersis capitibus prouenire potest determinatio ad effectum,& ipsa perfectio effectus: nam actus bonus super naturalis perfectionem super naturalem habet ab habitu supernaturali; determinationem verò à voluntate.

3. Ratio.

Ratio est, quia sicut potest principium determinare ad existentiam incapacem perfectionis nempe ad carentiam, ita & potest determinare ad existentiam prædicati incapacis aliunde habere perfectionem,quàm à se. Sic etiam potest augeri ratio voluntarij, & liberi per ordinem ad voluntatem hominis,licèt voluntas tunc parem, vel etiam minorem exerceat conatum, parem, vel minorem tribuat perfectionem effectui, eo quòd voluntas ipsa, stante perfectiori cognitione, agat cum pleniori libertate, quamuis supplente habitu vel extrinseco auxilio actiuitatem voluntatis, operetur ipsamet voluntas cum minori conatu.

Augeri potest ratio liberi, & voluntarij cũ pari, imò minori conatu voluntatis.

4. Determinat itaque diuina natura ad existentiam amoris necessarij, & liberi, necnon Paternitatis, & virtutis spirandi magis,quàm actus efficax diuinus imperans determinat ad existentiam actus imperati, quia diuinæ naturæ tribuitur principaliter formalissimè prædicatum repertum in illis perfectionibus, quod de se abstrahit à perfectione, vel imperfectione:actui verò imperanti solũ tribuitur vis quasi disponendi illud principiũ,vt illi perfectioni tribuat prædicatum illud. Hoc genus principij virtualis negari nequit ab his, qui contra distinctionem virtualem altercarunt; quoniam ipsi non inficiantur, cognitionem præcedere diuinum amorem, ac proinde quòd natura diuina directa à cognitione le determinat ad amandum. Manifectiùs id cernitur in actu libero adæquatè intrinseco ipsimet Deo: etenim de conceptu potentiæ liberæ est, vt ipsa se determinet, & dicitur vitalis per modum actus primi, quia determinat ad tendentiam vitalem, quam in se intrinsecè habet.

5. Sed non inde fit, hoc genus principij non continentis perfectionem termini, sed duntaxat tribuentis formaliter ipsi termino prædicatum aliquod abstrahens à perfectione, vel imperfectione arguere realem distinctionem à termino; quoniam ratio distinguendi principium à termino in diuinis est ipsamet continentia, licèt in creatis minus sufficiat;quia non est distinctio virtualis in creatis. Sic in diuinis cognitio dirigit ad amandũ absque reali distinctione inter cognitionẽ,& amorem, licèt in creatis cognitio dirigens ad amandum debeat realiter differre ab amore, ad quem dirigit:Quia nimirum vera oppositio relatiua nõ fundatur, nisi inter principium continens perfectionem termini, & terminum, qui ab illo principio perfectionem recipit: sola namque illa continentia inducit verum exercitium virtutis propriumque conatum, quæ virtus nequit non exigere distinctionem.

6. Cunctisque indubitatum esse debet, aliqua intelligi in diuinis absque distinctione reali, quæ in creatis sine reali distinctione esse nequeunt. Etenim in creatis non solùm principiũ debet distingui à termino, sed etiam conditio,quæ præ requiritur ad existentiam termini producti, debet præcedere terminum, & distingui realiter ab illo: At in diuinis essentia diuina se habet per modum cõditionis præuiæ ad productionem Filij, & nihilominus non debet realiter distingui à Filio, neque à productione ipsius Filij; ergo aliter oportet discurrere quantum ad distinctionem, vel identitatem formalitatum, dum loquimur de diuinis, &

Aliqua intelliguntur in diuinis sinè distinctione reali, quæ sine ea in creatis intelligi nequeunt.

dum de creaturis agitur. Cuius ratio insinuata est suprà, quia in creatis non reperitur distinctio virtualis, quæ datur in diuinis, vi cuius potest vnum prædicatum conuenire vni formalitati, quod non conuenit alteri: At ratio principij continentis actiuè perfectionem termini semper affert secum distinctionem realem ab illo termino, quem producit;quia si aliquid ex genere suo petit veram realemque distinctionem ab alio, maximè principiũ continens perfectionem termini ab ipso termino; quia ille est maximus titulus distinguendi vnũ prædicatũ ab alio:nam eo modo, quo est vis producẽdi terminum,eo modo talis vis refertur ad terminũ & petit distingui ab illo; ergo si est perfecta vis producendi terminum, debet perfectè referri ad ipsum, & perfectè ab ipso distingui, & consequenter realiter: nihil enim perfectè distinguitur ab alio,nisi realiter ab illo distinguatur: nam quæuis alia distinctio solùm est secundum quid, vt manifectè patet.

7. Et quidem ex ipsa natura, & vi principij solùm petit principium distingui à termino eo modo, quo est principium illius,& consequenter si solùm fuerit principium secundum quid,solum exiget distingui ab illo termino secundum quid, seu virtualiter, si materia illa fuerit capax distinctionis virtualis: si autem materia illa, qualis est creata fuerit incapax virtualis distinctionis, distinguetur principium secundum quid à suo termino realiter, quia principio debet competere aliquod prædicatum non conueniens termino, & hoc sufficit increatis (vt disp.præcedenti probaui)vt realiter differant. At principium simpliciter ex suo genere petit realem distinctionem à termino, quoniam postulat simpliciter referri ad ipsum: nam eo modo, quo est principium, refertur ad terminum, & consequenter principium simpliciter, debet simpliciter, & absolutè ad terminum referri. Porrò illud est simpliciter, & absolute principium termini,quod continet perfectionem termini; quod enim non continet perfectionem termini illum absolute non continet, vt etiam iterùm declaro.

8. Quemadmodùm illud dicitur ens simpliciter, quod in se habet aliquam perfectionem; nam quod omni caret perfectione,solùm est secundum quid, & ideò carentia non potest dici ens simpliciter;ita principium simpliciter debet aliquã perfectionem termini continere; nam si nullam perfectionem termini præcontinet,nequit tale simpliciter appellari. Ideo carentiæ non producuntur simpliciter, quia in se sunt expertes perfectionis. Quòd si carentiæ non producuntur simpliciter, neque principium dans ipsis illud prædicatum adeò vacuum, & inane, est principium simpliciter. Neque obstat, si principium carentiæ debeat realiter distingui ab ipsa carentia; non enim id prouenit ex ipso conceptu principij secundum quid ex genere suo, sed ex natura talis principij, nimirum, determinantis ad existentiam termini incapacis prædictæ distinctionis virtualis, quæ præstat, vt eidem entitati indiuisibili conueniant diuersa, & opposita prædicata: Cæterùm, vt monstratum est principium simpliciter, siue continens perfectionem termini ex suo genere petit realiter, seu simpliciter distingui à termino, quoniam eo modo, quo est principium, distinguitur à termino, seu refertur ad ipsum terminum.

Manifesta amplitudo doctrinæ.

9. Quæ omnia rursus hac argumentatione stabilientur:Si in diuinis tota vis quasi actiua tribuens perfectionem termino posset esse absque reali distinctione inter principium, & terminum, etiam posset

posset reperiri in Deo distinctio realis absque oppositione relatiua producentis, & producti: si enim de ratione virtutis tribuentis perfectionem termino non est distingui realiter ab ipso, alius erit proculdubio conceptus, in quo radicatur realis distinctio in diuinis,ac proinde non possent ipsi aduersarij rationem tribuere,cur repugnet in Deo distinctio absque relatiua oppositione. Quando verò principium nulla ratione continet perfectionem termini, longè alia erit ratio, quia cum illud principium non sit principium simpliciter sed solummodò secundum quid,satis erit, si distinguatur secundum quid ab ipso termino, & ad illum secundum quid referatur. Et ideo in diuinis cognitio non debet realiter distingui ab amore, nec diuina natura ab amore necessario, aut libero, neque actus imperans diuinus efficax ab actu imperante; quoniam actus imperans non continet perfectionem actus imperati.

Cur in Diuinis cognitio, non debeat distingui realiter ab amore, neque actus imperans ab imperato.

10. Namque reperiri potest in creatis principium virtuale, vi cuius explicare possimus virtuale principium repertum in diuinis:Tum,quia increatis non est possibilis illa virtualis distinctio; quæ datur in diuinis: Tum etiam;quia nulla perfectio creaturæ potest esse à se:nam, vt inquit Cyrillus Alexandrinus lib.1.in Ioa.c.8.*Deforis perfectionem acquirit, largitoris misericordia id habet*, Neque possibile est principium creatum vtile non tribuens perfectionem actui vitali:nam ipsa vitalitas actus formalissimè est perfectio, & correspondet principio vitali.

Cyrill.Alex.

11. Sunt nihilominus aliqui ex Theologis, qui etiam increatis admittant formalitatem à se, quæ ad suum esse positiuum indigeat aliqua ratione à priori. Etenim possibilitatem rerum esse à se, & non pendere à voluntate diuina libera, vel necessaria, docuerunt Turrianus in selectis part. 1.disp.6. dub. 5. & pro se affert quamplures. Ripalda disp.32. de supernaturalitate sect.7. num. 35. Albertinus quæst. Theologica.2.Tannerus 1. parte disp.4. quæst.4.dub.3.num.13. & alij mox citandi. Et nihilominus idem Torres loc.cit. Dub. 4.cum P. Vazquez affirmat, non solum non repugnantiam rerum esse à se, & non ab alio, sed potentiam Dei esse priorem non repugnantiâ creaturarum, & similiter esse priorem repugnantiâ v. gr. hircocerui. Ob idque idem Torres eo loci dub.2. statuit cum aliis, quamuis, repugnantibus creaturis, maneret omnipotentia Dei;tamen,repugnante diuina omnipotentia, non mansuram non repugnantiam creaturarũ,quia Deus est ens magis necessarium,& ideo magis falsum est asserere,Deũ non esse, quàm creaturam non esse possibilem.

Quorundam opinio.

Turrianus. Ripalda. Albertinus. Tannerus.

12. Haud aliter P. Granadus 1. part.tract.de diuina omnipotentia disp.7.sect.2.asserit, possibilitatem creaturarum prouenire à Deo in genere causæ exemplaris & negat talem causam exemplarem complere potentiam effectiuam in genere causæ efficientis; quia illa prædicata non sunt in illo statu producibilia in genere causæ efficientis. Et supponit, possibilitatem hanc esse prædicatum intrinsecum, & essentiale creaturis: quoniam ipsa essentia hominis de se habet,& à se quid positiuũ, in quo fundamentum habet non repugnantia, vt producatur. Vnde num.19. inquit, quod si Deus non haberet potentiam productiuam creaturarum, non essent possibiles creaturæ, & affirmat, res esse possibiles, quia Diuinitas est imitabilis ab illis; & est exemplar, seu forma perfectionis illarum. Et sect. 3. numer. 24. docet, negationes actualis existentiæ prouenire propriè, non ab omni-

P.Granadus.

potentia; sed ab essentiis rerum.

13. Eosdem authores imitatur Ouiedo in Metaphy. Controu.10. punct.5. vbi cum aliis statuit, illam non repugnantiam creaturarum esse à se, & refert, dictissimos magistros asseruisse, deficiente Deo, defecturam possibilitatem omnium actionum, & omnium effectum qui, nulla interiecta actione, à tali principio pendent, non tamen defecturam possibilitatem effectuum, qui, media actione distincta, à sua causa procedunt. Ipse verò affirmat, omnem effectum, etiamsi media actione producatur, præsupponere in sui possibilitate, seu non repugnantia Deum ipsum. Contenditque num.10. omnipotentiam secundum suam virtutem intrinsecam, quatenus ex se potest influere in effectum non implicantem, præsupponi ad possibilitatem, seu non repugnantiuam creaturarum; quamuis hæc non repugnantia sit à se.

Ouiedo.

13. Verum hæc horum authorum asserta alienissima sunt à vero, & contra ipsa non semel pugnaui, nihil enim distinctum à Deo potest habere aliquod prædicatum intrinsecum necessarium, & à se, & nihil extra Deum potest non esse absolutè productum, sicut nihil potest permanere, nisi à voluntate libera Dei, iuxta illud sap.11. *Quomodo posset aliquid permanere* &c. Qua etiam de causa soli Deo tribuitur in Sacra pagina, quòd sit, nempè necessariò,& à se. Ob id etiam latè in Philosophia reieci vt improbabilia duo spatia realia positiua, improducibilia, & absolutè necessaria alterum permanens, & immensum, in quo cuncta existant, alterum fluens ab æterno, quod sit mensura, aut quasi mensura durationis omnium rerum. Quod etiam rectè vidit P. Martinonus 1. par.disp.32.sect.1. num.6. affirmans, docuisse Augustinum lib.11. de Ciuit. cap.5. illa duo spatia fingi inaniter, & non posse spatia illa subtrahi dependentiæ, & dominio Dei, sine iniuria ipsius, & sine Conciliorum, & Sacræ Scripturæ restrictione voluntaria, seu potiùs temeraria depravatione. Imò addit, contra fidei veritatem errasse nonnullos assertores quorundam complexè significabilium, quæ volunt esse vera entia distincta realiter ab omnibus substantiis, & accidentibus,ac modis se habendi; & quorum plurima non pendeant à Dei libertate: nempe ea omnia, quæ sunt de possibilibus, aut de impossibilibus, vt talibus, quorum veritas obiectiua est necessaria, & independens à libertate diuinæ voluntatis.

Refellitur.

Sapient. 11.

P.Martinonus.

14. Formalitates verò diuinæ possunt esse à se, & exigere principium determinans, tribuensque illis aliquod prædicatum, in quo conueniunt perfectio, & imperfectio, res, & carentia rei; quia tàm res non implicans contradictionem, quam carentia eiusdem propriè differunt à chymera, ac proinde conueniũt in propria distinctione à chymera: etiam carentia rei,quæ transit à possibilitate ad existentiam; differt propriissimè à chymera, cui omnino repugnat aliquod prædicatum absolutè sibi intrinsecum. Iplaque formalitas diuina absolutè conuenit cum carentia in capacitate habendi rationem à priori, quin ab illa recipiat perfectionem. Quare formalitas diuina, quam, dicimus, modo explicato virtualiter produci, gaudet speciali titulo conuenienti cum ente priuatiuo, quatenus habet aptitudinem habendi rationem à priori cum incapacitate recipiendi actiuè perfectionem ab aliqua ratione à priori. Quod si ratio entis transcedit formaliter differentias (de quo in Metaphy.dicemus) etiam hæc ratio communis

Universidad de Deusto
Biblioteca

positiuo, & negatiuo illas transcendit, quin vsquàm intelligi possit differentia non imbibens formaliter ra-tionem illam.

15. Sed non idcirco (vt dictum est) poterit increatis dari aliquod principium creatum non tribuens perfectionem actui vitali; quia perfectio actus vitalis creati non potest esse à se,& ideo debet esse à principio vitali continente perfectionem vitalitatis; quia principium vitale debet habere à se vel identicè, vel eminenter actiuè, vel virtualiter perfectionem vitalitatis actus:est enim principium vitale, quod non habet ab extrinseco adæquato perfectionem actus vitalis. Quòd si principium actiuum vitale creatum debet actiuè continere aliquo pacto perfectionem actus vitalis, etiam quodlibet principium actiuè concurrens ad ipsum actum vitalem, & non per modum puræ conditionis, debet aliquo pacto continere ipsam perfectionem actus vitalis: quia principium vitale non continet adæquatè perfectionem actus vitalis, & ideò inuatur aliis principiis continentibus inadæquatè perfectionem actus vitalis: omne autem principium, à quo ex vi modi continendi actiuè actum pendet essentialiter immediatè actio, continet aliquo pacto perfectionem actus: nam ideò hæc actio productiua huius amoris non pendet essentialiter ab hac cognitione potiùs, quàm ab alia cognitione numero distincta, aut hic actus imperatus ab hoc imperio potiùs, quàm ab alio imperio numero distincto,quia hæc cognitio non continet actiuè perfectionem amoris,neque hic actus imperans continet actiuè perfectionem huius actus imperati; sed solùm se habent per modum cuiusdam conditionis quasi disponentis principium immediatè influens in amorem, vel actum imperatum.

Disputatio V.

An Deus necessariò se diligat? & an in illo amore possit esse aliqua libertas laudabilis in genere moris.

Vm Deus sit infinito amore dignus, eo quòd sit infinitè bonus, certum est, posse infinitè amari à se ipso. Difficultas est, an possit amare se ipsum quoad exercitium? & an supposita necessitate amandi se ipsum, possit eligere inter hunc vel illum amorem?

Sectio I.

Deus necessariò se amat quoad exercitium.

1. *Proponuntur rationes communes pro amore Dei erga se necessario quoad exercitiũ.*

DEum necessariò se amare cõmuniter probatur, primo. Obiectum infinitum clarè visum, & à fortiori cõprehensiuè,necessariò rapit ad sui actualem dilectionem, & ideo Beati, qui Deum intuentur,necessariò quoad exercitium Deum diligũt. Secundò, quia obiectum proportionatum clarè visum,& in cuius bonitate, vt in sui perfectione obiectiua conquiescit volũtas,quin adsit,vel adesse possit aliqua ratio mali, rapit in sui prosecutionem necessariò voluntatem: Atqui talis est diuina bonitas respectu diuinæ voluntatis; ergo necessariò diligitur à Deo. Tertiò; quia Deus necessariò est summè beatus: atqui saltem de integrali conceptu beatitudinis est amor summi boni, ergo Deus necessariò amat summum bonum, seu quod idem est, seipsum. Quartò, Deus nullatenus potest seipsum odio habere, & deinde nulla ratio boni Deum mouere potest, vt se contineat ab amore suæ bonitatis; nam quidquid boni potuit à Deo amari, melius diligitur ab ipso, dum se ipsum amat; ergo necesse est, Deum amare se ipsum. Præsertim cùm amabile sit peculiariter bonum proprium, & Deus in se ipso formaliter, aut eminenter inueniat omne bonum, quin vllum verum bonum opponatur Deo, & quin bonum apparens possit diuinum intellectum deludere.

2. His rationibus, quæ naturali lumine innotescunt, adiungi solent aliæ ex lumine fidei, quarum vna deriuatur ex ipsa processione Spiritus Sancti; quoniam si per impossibile Deus non amaret seipsum, non spiraretur Spiritus Sanctus: nam Spiritus Sanctus procedit ex amore diuinæ essentiæ; procedit enim ex amore perfectissimi boni. Ideoque P. Amicus disp.14.de volunt.Dei sect.1. num.9. docet, esse de Fide, Deum necessariò diligere seipsum, & quoad specificationem, & quoad exercitium: nam ex amore sui procedit Spiritus Sanctus, qui est verus Deus. Verùm Spiritum Sanctum procedere ex amore sui, quatenus Spiritur Sanctus differt ab aliis personis Trinitatis,minimè est de fide. P. Amicus.

3. Expẽditur. Adhuc omnes istæ rationes sunt magnis litibus expositæ. Nam si de prima sermo habeatur, posset in quæstionem vocari, an summũ bonum clarè visum necessitet quoad exercitium ad sui amorem: sunt enim, qui putent, visionem beatificam non necessitare quoad exercitium ad Dei amorem.Ita sentire videntur Gabriel dist.1. quæst.6. supplementum 4. dist.59. quæst.2. art.3. dub.5. Scotus in 1.dist.1.quæst.4.§. *Negatiua istius*,& quodlib. 16. & 4. dist.49. quæst.9. Ouandus propos.it. 14. Angles qu.de Beatitudine art.3.difficul.4.Ocham. 4.quæst.vltima art.3. Fauerequè putant nonnulli S. Thomam de Verit.quæst.22. art.6. in fine, dum docet, voluntatem esse liberam quoad exercitium in omni statu naturæ respectu cuiuscumque obiecti ad amandum, & non amandum illud. Et 1.2. quæst.10. art.2. vniuersim affirmat, voluntatem quoad exercitium à nullo obiecto necessitari posse. Idque probant, quia obiectum non mouet quoad exercitium. Nihilominus oppositum tanquàm omnino verum omnino supponimus. Si enim cognitio viatoris, quà Deus Sanctos quandoque illuminat, quandam moralem necessitatem inducit Deum diligendi; quid mirum, si clara Dei visio omnino reddat hominem impotentem cessare ab amore Dei? Et quamuis daremus, visionenem creatam, quæ reddit hominem beatum, non necessitare ipsum physicè ad dilectionem Dei, adhuc visio, qua Deus se videt, necessitaret ipsum ad sui amorem; quia visio infinita obiecti infiniti, infinitè trahit voluntatem ad amorem talis obiecti. Gabriel. Scotus. Ouandus. Angles. Ocham. S. Thom.

4. Non tamen deest, qui dicat, fortè Deum non ex vi visionis esse determinatum quoad exercitium, vt se amat omni amore, quo se actu amat,licet non possit non adeo perfectè se amare; quia ille amor est perfectio simpliciter simplex,& nulla perfe

perfectio simpliciter simplex potest deesse Deo. Hoc tamen audiendum non est; quia si cognitio diuina non necessitaret Deum ipsum, vt se amaret, non esset, cur ille amor,quò Deus se diligeret, esset perfectio simpliciter simplex potiùs, quàm diuinus amor, quò libere diligit creaturas.

5. Secundam rationem alij reiiciunt, quoniam ratio boni secundum se, licet non appareat ratio mali, non necessitat voluntatem quoad exercitium. Vide P. Herize disp.14. cap.1.& Arriagam disp.24.sect.4.num.22. verùm mihi est difficile, qua ratione posset voluntas cessare ab amore boni, nisi appareat aliqua ratio mali, vel aliqua alia bonitas incompossibilis: nam si voluntas cessat ab amore sub aliqua ratione boni cessat, non enim libere se determinat ad non amandum, nisi sub aliquo motiuo. Dum verò bonum se habet omnino extrinsecè,quin voluntas aliquomodo egeat illo, potest voluntas ab illius amore cessare, quia respectu illius amantis non habet, vnde rapiat voluntatem, & sufficiens motiuum ad non amandum bonum illud esse potest; quia absque tali bono illa persona amans est æque fœlix. P. Herize. *Voluntas cessare nequit ab amore boni, nisi appareat vel aliqua ratio mali,vel bonitas incompossibilis.*

6. Contra tertium fundamentum potest obiici, quia saltem non probat, in Deo non esse indifferentiam, vt se amet hoc, vel illo amore distincto; si enim haberet vnum ex illis amoribus,esset completè beatus: nam ad beatitudinem nihil refert, si beatus habeat potiùs hunc amorem,quam alium numero distinctum, vt manifestè apparet. Verùm hæc obiectio attingit dubium sect. sequenti examinandum,an scilicet in Deo sit indifferentia,vt se amet hoc vel illo amore virtualiter distincto? & an sit maior perfectio potiri saltem hoc genere libertatis quoad exercitium, quam illo carere?

7. Quarta ratio ferè coincidit cum secunda, & supponit, nullam rationem boni posse mouere Deum, vt se contineat ab amore. Verùm aduersarij responderent, esse rationem boni carentiam necessitatis se amandi, & potestatem se amandi & non amandi, provt voluerit, & posse Deum amare carentiam amoris sui, aut actum oppositum illi amori; quia talis carentia, aut actus oppositus est exercitium virtutis perfectissimæ. Vel posset quis dicere, illum amorem Dei erga seipsum opponi alteri actui diuino,etiam perfectissimo, & constituente eandem numero perfectionem, & bonitatem repertam in altero actu diuino opposito, esse sufficientem rationem boni ad terminandum amorem,qui impediat amorem Dei erga seipsum. Verum quæ adducta sunt in tertio fundamento, detegunt inefficaciam harum responsorum: quoniam ex ipsis terminis apparet, non esse completè beatum, qui non fruitur summo bono: At Deus est summè beatus,vt lumine naturæ notum est, ergo Deus debet se amare, & in se complacere. Hæc ratio sic proposita clariùs monstrat hanc veritatem, quàm illa, quæ probat Deum necessariò se amare, quia Deum gaudere de sua bonitate est perfectio simpliciter simplex: nam probandum superest, cur amor ille potiùs, quàm alius actus oppositus, aut quam amor creaturæ sit perfectio simpliciter simplex.

8. Vltimum fundamentum ortum ex principiis fidei, posset quoad consecutionem aliqualiter impugnari: nam licèt Spiritus Sanctus procedat necessariò ex amore diuino,& ex amore perfectissimi boni, posset procedere ex amore libero quoad exercitium si Deus esset indifferens, vt se amaret hoc amore,vel alio distincto virtualiter numericè. Deinde iuxta nostram sententiam affirmantem, duos actus liberos Dei oppositos importare eandem numero perfectionem posset Spiritus Sanctus procedere ex hoc, vel illo amore diuino perfectissimo, & ex amore huius, vel illius actus diuini perfectissimè, quin determinatè procederet ex amore diuinæ essentiæ. Attamen aliunde videtur perspicuum, Spiritum Sanctum debere procedere ex amore diuinæ essentiæ, si ex aliquo amore procedit, vt latiùs dicam in tract. de Trinit.

9. *Obiicitur.* Obiicis, libertas est maior perfectio operationis, quàm necessitas, ergo amor Dei de se ipso est liber. Antecedens probatur, quoniam libere operati est perfectio substantiarum Spiritualium, secùs autem operari necessariò; quoniam dominium, seu potestas continendi operationem est maxima perfectio. Ideo etiam dicimus, pertinere ad perfectionem diuinæ voluntatis operari libere circa creaturas.

10. *Diluitur.* Respondeo, Libertas circa obiectum finitum, & limitatum est maior perfectio, quàm necessitas; secus verò circa obiectum infinitum,quia si clare, & perfectè cognosceretur summum bonum, & non raperet necessario voluntatem in sui amorem, signum esset, pulchritudinem illius obiecti non esse infinitam; quia non esset tanta, quæ sufficeret ad rapiendam necessario voluntatem. Quare non esset perfectio,sed imperfectio Dei potestas continendi illum amorem, licet sit perfecto Dei potestas continendi amorem creaturæ. Sed neque est perfectio in operante potestas continendi operationem, quæ pertinet ad formalem fœlicitatem seu beatitudinem ipsius operantis. Quare etiam ex hoc capite euincitur, non esse in Deo potestatem cohibendi amorem sui. *Libertas circa obiectum finitum maior perfectio est, quàm necessitas, non verò circa infinitum.*

11. *Alia ratio conclusionis.* Rationibus supra adductis, quibus communiter nostra munitur assertio, adiungi potest alia ex summa amabilitate obiectiua correspondente summo amori, quò Deus se amat; quia sicut diuinus amor erga Deũ ipsum est sũmus,ita diuina bonitas in ratione obiecti amabilis debet esse summa: At summa amabilitas illa est, quæ,si perfectè cognoscatur,non potest non rapere voluntatẽ ad sui amorem. Ideoque quemadmodum Bernardus in tractatu de *diligendo Deo* initio, eo quòd Deus infinitus sit probat, modum diligendi Deum esse sine modo diligere, ita eo quòd Dei bonitas infinita sit, demonstratur, nullum assignari posse modum in amabilitate ipsius, quia tanta est amabilitas illius pulchritudinis,vt clarè cognita nullum habeat modum in vi trahendi voluntatem, seu rapiendi in sui amorem, quia omninò necessitat, vt totis viribus, totaque mente Deus diligatur. Etenim bonitas, seu amabilitas obiectiua dicitur passio entis, ac proinde quantò superius fuerit ens, tantò superior erit eius bonitas, & amabilitas; ac proinde summam habere debet amabilitatem obiectiuam; summa autem illa est, quæ omninò rapit, vt totis viribus diligatur. Neque apparet, cur repugnet bonitas,quæ, si perfectè cognoscatur omnino rapiat voluntatem, vt totis viribus diligat obiectum illud. Bernardus.

***

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio II.

An sit in Deo aliqua indifferentia ad se diligendum hoc, vel illo amore?

1. *Aliorum Fundamentū.*

MAior est difficultas in ostendendo genere necessitatis diuini amoris erga Deum ipsum, quin sit in Deo aliqua indifferentia ad eligendum hunc, vel illum amorem sui pro priori signo ad amorem creaturarum. Hoc tamen probant Theologi non obscuri, quoniam Deus, antequam diligat creaturas, habet amorem sui; atqui talis amor nulla ratione potest esse liber: nam vt detur actus liber in Deo, debet intelligi aliqua mutatio physica in obiecto dilecto, etenim actus liber Dei constituitur inadæquatè per obiectum, quod possit non esse. Hic tamen discursus ex posteà statuendis facillimè eleuatur; quia procedit ex nimis falsa sententia circa constitutiuum actus liberi Dei, quæ postea multis refutabitur. Habetque in scientia media, quæ potuit non esse in Deo, euidentem instantiam.

Reiicitur.

2. *Fundamentum.*

Secundò alij argumentantur. Deus necessariò quoad exercitium diligit creaturas possibiles absque indifferentia eligendi inter duos actus distinctos numero virtualiter; ergo à fortiori necessariò se amat quoad exercitium absque indifferentia illa ad eligendum vnum è duobus actibus, quô Deus diligatur à se ipso. Antecedens non probatur ab aduersariis, sed tanquàm indubitatum supponitur, & ideò in multis delinquit illa obiectio: Primò, quoniam (vt postea fusè probandum est) Deus non necessariò, sed liberè diligit creaturas possibiles cum potestate nō amandi illas. Secundò, quia licèt Deus necessariò amaret creaturas possibiles; tamen hoc debet cunctis esse minus notum, quàm Deum necessariò diligere seipsum, & ideo vitiosè explicaretur ignotum per aliquid multò ignotius: difficilius namque percipitur, Deum amare omninò necessariò creaturas possibiles, & finitas bonitates, quàm bonum summum, & infinitum. Tertiò, quia licèt necessarium esset, à Deo diligi creaturas possibiles, adhuc non ostenditur necessitas, vt diligantur à Deo hoc numero actu, & non alio virtualiter distincto. Quartò deficit consequentia argumentationis: probant namque hi Authores, Deum necessariò diligere se ipsum, si necessariò amat creaturas possibiles, quia formale obiectum intrinsecum illius actus tendentis in creaturas possibiles deberet esse diuina bonitas eodem actu virtualiter indiuisibili dilecta formaliter; quæ probatio nullius ponderis est: quoniam, vt posteà probandum est, Deus potest diligere creaturas, quin per actum illum formaliter, & intrinsecè ametur diuina bonitas; quamuis Deus debeat esse finis vltimus, in quo Deus ipse quiescit, vt posteà latè explicabo.

Refutatur.

3. *Fundamētum.*

Conantur tertiò persuadere intentum; quoniam alioqui productio Spiritus Sancti esset libera. Etenim sicut amor Dei productiuus vt *quo* Spiritus Sancti esset in singulari contingens ad esse, & non esse, etiam terminus qui per talem volitionem producitur, tanquam per principium *quo* erit contingens ad esse, & non esse. Etiam hæc ratiocinatio deficit in multis. Tum primò, quia amor non est principium *quo* productiuum Spiritus Sancti, quamuis sit principium se communicans quasi actiuè, vt in tractatu de Trinitate probandum est. Tum secundò, quia cùm Deus non possit suspendere omnem amorem sui, satis perciperetur (nisi esset aliunde obstaculum) eundem numero terminum exigere prouenire ab hoc, vel illo principio indeterminatè sumpto. Quemadmodum hic numero determinatus ignis petit produci, non ab hoc determinato igne; sed ab hoc, vel ab alio. Tertiò, quia iuxta aduersarios Verbum diuinum procedit ex cognitione possibilium, licèt Deus ex se non sit essentialiter connexus, in sententia ipsorum, cum possibilitate creaturarum, ac proinde licet in Deo per locum intrinsecum non esset scientia hæc possibilium, ex qua actu procedit, daretur idem numero Verbum procedens ex alia scientia opposita. Hæc fusiori calamo explicanda sunt in tractat. de Trinitat.

Refellitur.

4. *Fundamentum.*

Quartò probant nonnulli assertum illud; Diuina voluntas est omnino necessaria Deo, quemadmodum voluntas hominis, aut Angeli, est necessariò homini, aut Angelo: At diuina voluntas non est per modum potentiæ, etiam ratione nostra, respectu alicuius diuini amoris, neque est actus primus amandi ratione nostra; quin potiùs (vt nonnulli autumant) est ipsemet actualis amor necessarius virtualiter indistinctus à diuina natura; ergo Deus omnino necessariò quoad exercitium diligit seipsum, absque indifferentia vlla ad eligendum inter duos amores. Vbique etiam offendit hęc obiectio. Primò, quia in præcedētibus disputationibus probaui, in Deo dari actum primum volēdi ratione nostra; imò & intelligēdi, vbi etiam declaraui, cur propriè loquendo non detur in Deo potentia, aut habitus ratione nostra ad volendum, aut intelligendum, si potentia vsurpetur actiuè, provt differt à natura, & significet quoddam naturæ complementum illam adiuuans ad intelligendum, aut volendum, quia natura de se non est sufficienter completa, aut facilis ad intelligendum, aut volendum, & indiget complemento aut facilitate superaddita realiter, aut ratione nostra, vt facilè intelligere possit, aut velle.

Improbatur.

5. Secundò; quoniam illa indistinctio virtualis inter naturam diuinam, & volitionem est vndique imperceptibilis, vt in præcedentibus probaui, quoniam illa doctrina supposita, nulla esset ratio, cur prima processio esset per intellectum; secunda verò per voluntatem, aut cur duæ illæ processiones non se haberent concomitanter, aut cur increatis cognitio debeat præcedere amorem liberum, licet realiter distinguatur amor à cognitione propter realem separabilitatem vnius actus ab alio, aut cur amor beatificus debeat realiter distingui à visione beatifica. Tertiò, quia illa responsio non occurrit argumento; quoniam eo tendit, vt probet, illum amorem esse liberum: At aduersarij distinguunt virtualiter omnem actum liberum Dei à diuina natura: Ergo aliunde debuissent aduersarij probare, illum amorem non esse liberum.

Vera euasionis ratio.

6. Aliunde igitur probandum est, Deum pro illo primo signo, in quo se amat, nullatenus se diligere liberè, quod ità ostendo primò: Deus in sequenti signo ad cognitionem essentialem sui se amat, antequàm Filius, & Spiritus Sanctus intelligantur producti: Sed ante productionem Filij, & Spiritus Sancti nullus est actus liber in Deo; igitur Deus habet amorem sui omninò necessarium, & nulla ratione liberum. Consequentia tenet; probemus, restat, maiorem, & minorem propositionem: Deū pro signo sequenti ad sui cognitionem se amare ante productionē personarū,

Deus in sequenti signo ad cognitionē essentialem sui, & antequàm intelligantur Filius, & Spiritus S. producti, se amat.

(quæ est maior propositio prædicti syllogimi) probatur primò; quia postquam natura diuina cognoscitur perfectissimè, nihil impedit amorem sui, & consequenter in signo sequenti immediato se amat, ergo non expectat productionem personarum, vt se amet. Secundò, quia sicut essentia diuina consistit in formalitate constituente Deum cognoscentem, & beatum, vt suprà demonstraui, ita secunda formalitas virtualiter distincta à tali cognitione debet, aut partialiter constituere beatitudinem, aut esse præcipuum beatitudinis complementum, ac proinde debet esse amor Dei erga se ipsum: hic enim, vel intrat formale constitutiuum beatitudinis, vel est præcipuum ipsius complementum. Tertiò eadem maior ostenditur: Diuinæ processiones, quibus producuntur personæ Filij, & Spiritus Sancti, debent esse voluntariæ: nulla enim debet esse productio realis in diuinis, quæ non sit formaliter voluntaria producenti: id enim, quod realiter procedit voluntarie, perfectiùs procedit ex genere suo, quàm si voluntarie non procederet, sed inuoluntarie: At nihil impedit, ne prædictæ processiones sint formaliter voluntariæ; ergo absolutè tenendum est, esse formaliter voluntarias; ergo aliquis actus diuinæ voluntatis præcedit illas productiones, quod modò præcipue firmare conamur, vt mox ostendamus, illum actum non esse liberum. Confirmatur discursus huius tertiæ probationis: Verbum diuinum fuit aliquo modo diuina voluntate genitum, vt tract. de Trinit. copiosè monstrandum erit, & inter alia afferemus expressa verba Synodi Sardicensis, pluriumque Patrum. Fuitque Verbum diuinum voluntate genitum, quatenus per volitionem necessariam amat Pater productionem Filij, & ideò volitio se habet aliquo modò antecedenter ad productionem Filij. Eaque propter scite dixit Sotus *in* 1. *dist.* 6. *sect.* 1. *colum.* 2. voluntatem esse priorem generatione diuini Verbi: Idemque sequitur Caietanus 1. *part. q.* 41. *art.* 2.

7. *Volitio Dei libera supponit diuinas personas iam constitutas.*

Restat probanda minor propositio præcedentis discursus, videlicet, volitionem Dei liberam supponere personas diuinas iam constitutas. Hanc propositionem latè probabo in tract. de Trinit. authoritate Sacræ paginæ, & testimoniis Sanctorum Patrum, variisque discursibus. Modòque breuiter probatur, quoniā alioqui secunda, & tertia persona Trinitatis non dicerentur liberè amantes per decretum liberum: hoc autem est impossibile, quia per liberum Dei decretum nulla persona dicitur amans necessariò. Sequela probatur: Etenim liberum illud decretum priùs est in Patre, quàm in Filio, aut Spiritu Sancto iuxta aduersariorum principia, & ex suppositione, quòd est in Patre, non posset non esse in aliis personis; igitur secunda, & tertia persona Trinitatis non dicerentur liberè amare; si quidem amarent ex suppositione quòd prima persona amaret, & ex tali suppositione non posset illud decretum non existere in aliis personis. Ita etiam si noster animus pro priori ad existentiam corporis liberè amaret, non diceretur homo liberè amare, licet quoad animam liberè amasset.

8. *Confirmatur.*

Quod rursus confirmare licet: quia quamuis humanitas Christi propriori ad vnionem hypostaticam habuisset indifferentiam ad peccandum, & non peccandum, non diceretur Christus potens peccare, quia subsistentia Verbi non petit præcedere operationem prauam, licet vniatur Humanitati. Neque Christus diceretur meruisse de congruo vnionem hypostaticam, licèt humanitas pro priori rationis ad vnionem hypostaticam meruisset illam. Similiter, quamuis Christi humanitas pro priori rationis ad vnionem hypostaticam, meruisset illam de congruo, non diceretur Christus promeruisse vnionem hypostaticam, & quamuis pro priori aliquo signo humanitas Christi desiderasset vnionem hypostaticam, non diceretur Christus illam desiderasse: alioqui Christus etiam diceretur promeruisse illam de congruo, non autem condignè, & meritum Christi diceretur valoris finiti.

9. Libera Dei decreta supponere diuinas personas iam constitutas, si talia decreta terminentur ad creaturas, probandum est variis argumentis *in tract. de Trinit.* Idque constat euidenter in decreto Dei de remunerando merito Christi Domini, vt præuiso ordine executionis, vt fusè loc. cit. ostendemus. Nosque quotidie petimus exaudiri à Deo propter merita Christi talesque orationes per se supponūt merita Christi Domini, & consequēter præsupponunt, existere à parte rei personalitatem Verbi diuini, à qua talia merita valorem accipiunt, & consequenter diuinum decretum, quo Deus vult concedere, quod per tales orationes petimus, etiam præsupponit existentem personalitatem diuini Verbi. Ecclesia etiam frequenter postulat exaudiri a Patre per merita Filij eius Iesu Christi, quæ orationes Ecclesiæ non possunt non supponere Christum Dominum, siue Incarnationem diuini Verbi; quam eandem Incarnationem præsupponit voluntas Dei statuens donum conferre propter illas orationes Ecclesiæ. Indeque deducitur, omnem actum liberum Dei supponere personas diuinas iam constituras: nam ideo decreta libera, quæ terminantur ad existentias creaturarum, nequeunt non præsupponere personas diuinas iam constituras, quia priora sunt in Deo, quæ necessaria sunt, quàm, quæ libere existunt, & potuerunt non esse in Deo, vt pleniùs loc. cit. dicemus.

10. Ratio etiam superiùs insinuata vniuersim probat, nullum esse posse in Deo liberum decretum ante personas constituras; quoniam vt persona dicatur libere operans opus est, vt persona præcedat operationem: nam suppositō liberè operanti imputatur per modum vnius libera operatio: Quare sicut suppositio imputatur meritum, aut demeritum, & sicut punitur suppositum propter culpam, ita suppositum debet dici potens impedire operationem illam; vt autem possit dici potens impedire illam, necessarium est, vt pro priori ad operationem illam existat suppositum cum potentia impediendi talem operationem: At verò operatio nostra necessaria poterit tribui personæ, quamuis pro priori non existat subsistentia: quoniam, vt detur in persona denominatio amantis necessariò, sufficit, si natura dicatur amans necessariò, & illa operatio petat illam personalitatem: sic enim ab amore existente necessariò in natura, persona dicetur amans ex suppositione quòd amor sit in natura: At verò persona non potest dici potens non amare ex suppositione, quòd amor est in natura; nam ex illa suppositione necesse est, personam amare. Sic etiam secunda, & tertia persona Trinitatis priùs dicitur cognoscens, quàm amans, etiam per amorem necessarium ratione prioritatis, quam habet cognitio provt in natura respectu amoris provt existentis in eadem natura, non verò ratione prioritatis respectu subsistētiæ: nā subsistētia indiuisibiliter, & æquè primò terminat cognitionē, & amorē, quia per seipsam immediatè, vnicamque formalitatem indiuisibilem terminat vtramque formalitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem cognitionis, & amoris. Quarè ex illa suppositione non descendit in personam denominatio amantis liberè; quia tunc amor aduenire persona ex suppositione, quòd esset priùs in natura, & consequenter aduenire necessariò personæ, eo quòd persona nequeat dici potens non amare ex suppositione, quòd natura amet. Denominatur tamen persona priùs cognoscens, quàm amans necessario, quia cum amore coniungitur cognitio dirigens ad amorem illum: At verò cum amore nequit coniungi carentia amoris, & ideo ex suppositione, quòd natura amet, non potest dici persona amans cum potestate non amandi.

Sectio III.

Aliis argumentis demonstratur non esse in Deo illam indifferentiam, vt se amet hoc, vel illo amore virtualiter numericè distincto.

1. *Secundò probatur eadem veritas.*

SEcundò eandem veritatem confirmo. Non minus Deus est necessitatus ad se amandum in illo signo, quàm ad generandum Filium, vel spirandum Spiritum Sanctum in alio sequenti signo: At non sunt possibiles plures Filij diuini, vel plures Spiritus Sancti, neque in Patre est libertas, vt velit gignere potiùs hunc Filium, quam illum, neque in Patre, & Filio est libertas, vt velint spirare potiùs hunc Spiritum Sanctum, quàm illum numero distinctum; ergo neque est in Deo libertas, quà eligat amare se ipsum hoc amore potius, quàm illo numero distincto. Consequentia probatur, quia non est, cur propriori ad generationem Verbi sint possibiles plures diuini amores comprehensiui Diuinitatis, qui solo numero virtualiter differant; non autem sint possibiles plures personalitates Filij diuini solo numero virtualiter distinctæ, aut plures personalitates Spiritus Sancti, quarum quælibet adæquaret virtutem productiuam Spiritus Sancti. Sicut quilibet ex illis amoribus adæquaret amabilitatem Dei. Possentque omnes illæ personalitates Filij, si aliunde non obstaret, esse cõstitutiuè eiusdem numero Filij, quãuis quælibet ex illis personalitatibus esset constitutiuũ sufficiens huius Filij. Sic etiam hic numero Deus constituitur sufficienter per personalitatẽ Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti. Independenter etiã ab hoc argumentum probat, non esse possibiles illos amores numero distinctos, quibus Deus pro illo signo se amet comprehensiuè; quia illi amores deberent esse inter se incompossibiles, & vnus solùm existeret, & sic non facile reddi posset differentia, cur etiam non essent possibiles plures personalitates Verbi diuini, inter se incompossibiles, ita vt vna tantum personalitas, vnumque Verbum posset existere.

2. *Confirmatur.*

Confirmatur; quia non esset, cur potiùs essent possibiles plures amores virtualiter solo numero distincti circa idem obiectum adæquatum, eodemque modo comprehendentes obiectum, & inter se incompossibiles, & non sint possibiles plures filij diuini æquales, & incompossibiles, ita vt existentia huius præ illo pendeat à diuino beneplacito. Neque est, cur magis necessaria debeat esse hæc determinata personalitas Verbi, quam hic determinatus amor comprehensiuus diuinæ essentiæ. siquidem tam amor ille, quàm personalitas Verbi est intrinseca perfectio diuinæ naturæ. Imò perplures Theologi existimantes relationes diuinas ratione sui non dicere formaliter perfectionem, nõ negant, diuinum amorem, quô Deus se diligit, importare formaliter ratione sui magnam perfectionem.

3. *Non sunt possibiles in Deo plures amores virtualiter numero distincti circa idem obiectum creatum, quibus pro signo illo se comprehenderet, & vnus amor esset incompossibilis cum alio, eo quòd quilibet sufficienter amaret comprehensiue diuinam essentiam, etiam essent in Deo possibiles circa omnia obiecta creata infiniti actus eodem modo tendentes in illa obiecta, & inter se incompossibiles, ita vt vnus solũmodo posset existere; quia non est, cur, vt Deus se diligat, habere debeat infinitos actus solo numero distinctos virtualiter, & inter se omnino incompossibiles, non autem habere possit infinitos actus virtualiter distinctos solo numero ad creandum cœlum, aut terram ex hoc, aut illo fine; sed neque potest hoc totum admitti, quia non apparet vnde proueniret illa incompossibilitas; nulla namque idonea redderur ratio illius incompossibilitatis: siquidem omnes illi amores essent per se liberi, & tenderent eodem modo in idem obiectum, & ideo eandem haberent vim, vt inter se coëxisterent, quia non haberet vnus, vnde excluderet consortium alterius. Quòd si dixeris, ideò vnum actum esse incompossibilem cum existentia alterius; quia vnus sufficienter adæquat amabilitatem obiecti; contrà erit; quoniam inde potiùs probatur, solum debere esse possibilem vnum actũ comprehensiuum diuinæ essentiæ, quia vnus adæquat amabilitatem obiecti. Sicut propterea non sunt possibiles in diuinis plures Filij, quia vnus adæquat virtutem generatiuam Patris.*

4. Quod iteratò satis efficaciter confirmare licebit; quoniam si essent possibiles infiniti illi actus liberi diuini terminati ad idem obiectum, & quasi numero distincti virtualiter, etiam deberent esse possibiles infiniti actus scientiæ diuinæ liberæ, qui ad idem obiectum eodem modo cognitum terminari possent, & infiniti actus scientiæ illius, quam appellamus mediam inter liberam, & necessariam tendentes eodem modo in idem obiectum, ita vt determinatio huius actus præ illo deberet pendere à diuino beneplacito: non enim est, cur voluntas diuina, vt tali modo feratur in tale obiectum, debeat habere infinitos actus virtualiter numericè distinctos, non autem diuinus intellectus: non enim est minoris perfectionis diuinus intellectus, quàm diuina voluntas. Neque libertas diuina petit, vt possit Deus eligere inter infinitos actus solo numero distinctos circa idem obiectum. Sicut non potest eligere inter hanc aut illam personalitatem diuini Verbi.

5. Quia Spiritus Sanctus est verus Deus, probant Theologi, Spiritum Sanctum etiam quoad sui personalitatem esse ens simpliciter necessarium; ergo quia Spiritus Sanctus procedit per amorem, debet procedere per amorem non minus necessarium, quam ipsummet Spiritum Sanctum; ergo sicut nulla est indifferẽtia ad eligendum inter hunc, vel illum Spiritum Sanctum, ita nulla erit in Deo indifferentia ad eligendum inter hunc vel illum amorem, ex quo procedit Spiritus Sanctus. Neque est, cur potiùs spiratio passiua, quam amor, ex quo procedit Spiritus Sanctus, debeat existere omnino necessariò absque vlla indifferentia ad electionem.

Quòd

6. Quòd si illi amores, qui Deum pro illo primo signo comprehensiuè diligerent, & solo numero virtualiter differrent, essent possibiles, etiam possent existere de facto; quia nullum esset assignabile caput, ob quod essent incompossibiles: nam ex suppositione illius primi amoris adhuc diuina voluntas habet plures actus liberos, quibus se ipsum amat: nam creaturas liberè amat, & eas per amorem refert ad seipsum, diligendo illas propter se ipsum. Quòd si diuina voluntas potest habere plures amores terminatos ad Deum ipsum, non esset, cur pro illo signo post cognitionem necessariam, quà Deus comprehensiuè se cognoscit, non posset habere plures amores actu, quibus comprehensiuè se diligeret, si possibiles essent pro signo illo tot amores virtualiter distincti numerice: non enim potest aliundè excogitari incompossibilitas illorum amorum; nisi quia vnus amor Dei ita adæquaret vim diuinæ voluntatis, vt non remaneret locus alteri amori eiusdem Dei: at hoc esse falsum, constat ex nuper dictis: quoniam in aliis signis post illum amorem sunt plures actus liberi diuini respicientes intrinsecè diuinam bonitatem.

7. Obiectio. Neque obstat, si existimes, actus liberos Dei terminatos ad creaturas diligere creaturas propter ipsas, & non terminati intrinsecè ad diuinam bonitatem, licèt ad illam referantur extrinsecè, tanquàm ad obiectum formale motiuum, & finem vltimum. Enervatur. Non, inquam, hæc responsio satisfacit, quoniam, licèt admitteretur illa doctrina, adhuc negandum non esset, potuisse Deum per actum liberum terminatum ad creaturam ordinare illam intrinsecè ad se ipsum. Tum etiam, quia ille amor necessarius non sufficit, vt creaturæ liberè amatæ referantur in Deum, tanquàm in obiectum formale volitionis liberæ: quia nullus actus (vt posteà fusè probabitur) voluntatis diuinæ, aut humanæ inclinat ad existentiam alterius actus voluntatis directè, nisi sub illo motiuo, sub quo tendit primus actus inclinans ad existentiam alterius actus, nisi omnino determinet vnus actus ad existentiam alterius. Cùm igitur Deus debeat esse vltimus finis, & obiectum primarium, atque formale cuiusuis diuinæ volitionis liberæ, necesse est vt in Deo detur actus liber, qui feratur formaliter in Deum ipsum, & ideò non solùm intrinsecè se amat per actum necessarium; sed etiam per liberum, per Augustinus. quem *Deus*, (vt loquar cum Augustino *lib.* 1. de Doctrina Christiana *cap.* 31.) *ad suam bonitatem vsum nostrum refert.* Totaque huius vniuersi moles destinata fuit ad gloriam Christi, & gloria Christi ad gloriam Dei: At honor, & gloria, ostensioque diuinæ perfectionis non amantur propter se ipsa, sed propter bonum illud, cuius sunt testimonium, tanquam propter finem.

8. Psalm. 78. Confirmari hæc possunt ex verbis Psal. 78. *Propter gloriam nominis tui Domine liberanos, & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum:* nam certum est posse Deum liberè moueri intrinsecè ad liberandum nos propter gloriam nominis sui: gloriam autem nominis sui ordinat Deus ad se ipsum; quia Deus non potest in alio, tanquam in centro quiescere. Quod totum expendit Chrysost. Chrysost. Ephes. 1. serm. 2. in fine, ponderans verba illa: *In laudem gloriæ ipsius* & inquirens, cur Paulus hunc finem diuinis operibus apponat: *Nam siquidem nostri gratia gratia ista fecisset, sine hæsitatione vtique non fuissemus. Si vero propter se ipsum, & vt bonitatem suam ostendat, veluti quoddam testimonium causam ponit, quia ista non aliter fiant, quemadmodum & apud Israëlitas sursum, ac deorsum dici videmus, nempe: Fac nobis propter nomen tuum. Et iterum ipse: Faciam, inquit, propter me ipsum. Et Moyses, fac nobis propter nomen tuum, siquidem nullius alterius gratia facturus es.*

9. Redeo ad priorem paritatem, quà ostendi, Spiritum Sanctum non esse indifferentem de se, vt procedat ex hoc vel illo amore diuinæ essentiæ; sed determinatè exigere procedere ab hoc numero amore. Si Spiritus non procederet determinatè ex essentia sua ab hoc determinato amore diuinæ essentiæ, sed potiùs exigeret indeterminatè prouenire ab hoc, vel illo amore, neque terminus ipsius amoris, nempe spiratio passiua deberet esse determinatus; sed quemadmodum Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis procederet per hunc, vel illum amorem diuinæ essentiæ, ita solum exigeret hunc, vel illum terminum talis amoris, ita vt hic numero amor, ex quo procederet Spiritus Sanctus, exigeret hanc numero spirationem passiuam, & alter numero amor eiusdem diuinæ essentiæ, ex quo posset formalissimè procedere Spiritus Sanctus, exigeret aliam spirationem passiuam distinctam à priori, sicuti hic numero amor distingueretur ab illo priori. Neque est, cur terminus per se primò communicatus Spiritui Sancto, ex quo procedit Spiritus tanquàm ex principio communicatiuo, solùm desideretur vagè, hic vel ille, personalitas verò, quæ directè aduenit ad terminandum amorem illum, vt communicatum formaliter vi processionis, debet determinatè requiri, & non solum vagè hic, vel ille terminus.

10. Quod adhuc declaratur paritate processionis secundæ personæ, quæ ad sui processionem petit, tanquam principium communicatiuum hanc determinatam scientiam comprehensiuam diuinæ essentiæ, & non solùm vagè hanc, vel illam scientiam; ergo similiter tertia persona, quæ formaliter procedit per voluntatem (sicuti prior procedit per intellectum) petit tanquam principium communicatiuum hunc determinatum amorem.

Sectio IV.

Alio discursu eadem veritas stabilitur, & declaratur moralis laudabilitas actuum diuinorum liberorum.

1. RVrsus monstrari potest, non esse in Deo pro signo immediato ad sui cognitionem amorem sui liberum, ortum à potestate eligendi hunc, vel illum amorem æqualem, quia libertas ad eligendum inter actus omninò æquales nequit esse laudabilis in genere moris, & ideo sola hæc libertas non sufficit ad meritum, vel demeritum, vt probaui in tract. de merito: Atqui libertas immediata solùm physica, & non laudabilis moraliter, ita vt actus liber de se sit incapax laudis in genere moris, Deo repugnat, quoniam imperfectus est actus de se liber, & incapax de se laudabilitatis moralis: igitur repugnat Deo illa libertas pro illo signo ad eligendum inter hunc, vel illum amorem numero distinctum. *Repugnat Deo exercitium liberum de se incapax laudabilitatis moralis.*

2. *Confirmatur primò.* Confirmatur, Quamuis possibiles sint in creaturis, vt tenent non pauci, actus indifferentes in individuo, tamen Deo repugnat huiusmodi actus, seu tendentia in obiectum indifferens sub motiuo indifferenti, licèt possit Deus amare creaturas propter seipsas. Hæc paritas probabiliter proponit in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentum, quoniam sicut actus tendens in obiectum honestum absque laudabilitate morali habet suam physicam bonitatem, ita & actus indifferens in indiuiduo non caret bonitate physica. Et licèt sub lite sit, an sint per se possibiles actus indifferentes in indiuiduo; tamen omnes vt exploratum supponunt, Deo repugnare huiusmodi actus, quamuis in creatis non repugnent; quia repugnat Deo exercitium liberum, quod per se non posset esse laudabile in genere moris.

3. *Confirmatur secundò.* Sit & altera confirmatio. Communiter supponunt, non posse Deum purè omittere libere, licèt admittatur, non repugnare in creatis puram omissionem liberam. Fundamentumque huius asserti est (Prætermitto alia, quæ à nobis postmodum afferentur) quia repugnat Deo immediatum exercitium libertatis de se incapax laudabilitatis, seu honestatis moralis: omissioni autem repugnat honestas moralis: Tum quia non potest esse propter finem, vt variis probationibus ostendam, non solum in tract. de peccatis, sed etiam de merito: Tum quia licèt posset esse propter finem extrinsecum, hoc non sufficeret ad moralem laudabilitatem omissionis, vt locis cit. probandum est: Tum denique quia licèt pura omissio esset capax alicuius laudabilitatis, non posset esse summè laudabilis in genere moris; repugnat autem Deo exercitium liberum, cui repugnet summa laudabilitas moralis. Hæc fusius disquiremus posteà, dum disputabimus de repugnantia puræ omissionis in Deo.

4. *Obiectio.* Erit tamen, qui contendat, non repugnare Deo exercitium liberum de se incapax laudabilitatis moralis; quemadmodum non videtur repugnare Deo exercitium immediatum libertatis, quin sit formaliter de facto laudabile in genere moris, licèt illi exercitio non repugnet moralis laudabilitas, vt contingeret casu, quo Deus imperaret efficaciter indeterminate vnum è duobus actibus diuinis tendentibus in obiecta omnino æqualia, vt si Deus pro primo signo vellet vagè, aut volitionem tendentem ad productionem huius indiuidui, vel volitionem determinantem ad existentiam alterius indiuidui solo numero distincti cum eodem motiuo, æqualique determinatione ex parte actuum, qui vagè imperantur: nam in prædicto casu quilibet ex illis actibus vagè imperatis esset aliquomodo formaliter liber, eo quòd imperium diuinum de se non determinaret, vt supponimus, ad existentiam huius actus potiùs, quàm illius: At ille actus vagè imperatus, licèt esset formaliter liber, non posset esse laudabilis in genere moris: quia esset necessitas antecedens eliciendi vnum ex illis duobus actibus omnino æqualibus, etiam ex parte obiecti.

5. *Refutatur.* Sed cõtra est primò; quia licèt admitteremus casum, in quo de facto darentur in Deo actus formaliter liberi, qui non essent laudabiles in genere moris; non idcirco admittendi sunt in Deo actus formaliter liberi de se incapaces honestatis moralis: nam eo ipso quòd actus sit capax libertatis formalis, non debet illi repugnare, quod in proprio genere libertatis intelligitur optimum, carens quæ omni imperfectione. Ab extrinseco verò ratione imperij poterit actus non habere optimum illud genus libertatis, quia laudabilitas, quæ ipsi adimitur, reperitur in actu imperante, ratione cuius fit compensatio, quia non est compossibilis moralis laudabilitas vtriusque actus nempe imperantis, & imperati.

6. Illi etiam, qui existimant, actum imperatum ratione libertatis prouenientis ab imperante nouam habere laudabilitatem, quia sufficit vnica libertas ad refundendam nouam libertatem, nouumque meritum in actum imperatum, facilè occurrent difficultati: dicent enim, illum actum diuinum imperatum esse summè laudabilem in genere moris, quia libertas moralis actus imperantis refundit in actum imperatum summam laudabilitatem.

7. *Deus non imperat vnum ex duobus actibus diuinis omnino æqualibus.* Prætermissa tamen illa responsione, meliùs negatur possibilitas casus, qui proponitur in argumento; non enim potest Deum efficaciter imperare vnum è duobus actibus diuinis omninò æqualibus, vt argumentum nostrum probauit; quia nimirum quilibet actus liber Dei, sicuti participat rationem libertatis, ita debet participare proprietatem, quæ per se comitatur actum perfectè liberum, qualis est moralis laudabilitas. Sicut propter eandem rationem non potest habere actum indifferentem ex obiecto materiali, & formali, aut puram omissionem liberam. Poterit quidem Deus imperare vnum ex infinitis actibus respicientibus motiua inæqualia, quin possit assignari vltimum ex illis obiectis formalibus terminatiuis, & sic quilibet ex illis actibus imperatis erit laudabilis, & summe laudabilis, vt fusè dixi tract. 2. de Incarnat. & posteà dicam.

8. Sunt tamen, qui aliter huic nostro fundamento occurrant, & existimant, sufficere libertatem ad actus omnino æquales, etiam increatis ad laudem, & meritum. Ducuntur; quia Deus ratione suorum actum liberorum est summè laudabilis in genere moris, & nihilominus est necessitatus ad vnum è duobus actibus æqualibus, æqualisque laudabilitatis in genere moris; siquidē quilibet actus Dei moraliter laudabilis est sūmè laudabilis moraliter; igitur libertas ad actus omninò æquales sufficit ad laudabilitatem moralem. In hac difficultate exageranda latè spatiantur aduersarij, & nos diligenter illam dissoluere curauimus in tract. 1. de Incarnāt. In qua doctrina omnino perstandum censemus, iuxta quam dicimus, libertatem ad actus simpliciter, & intensiuè æquales posse sufficere ad laudem, quando reperitur ex parte actus aliquis excessus saltem extensiuus in genere moris, quamuis reliqua sint omnino paria, quia per ordinem ad ea, quæ paria sunt, potest eleuari actus ad summam honestatem moralem. Hanc doctrinam, iterum explicabo, quia pervtilis est ad varias quęstiones exactè dirimendas.

Repugnat laudabilitas moralis in actus æquales.

9. *Ratio huius doctrinæ.* Ratio huius doctrinæ est; quia quilibet excessus actus, licèt ratione infinitatis, sit intensiuè summus sufficit ad intelligendum fundamentum moralis laudis. Sicut quilibet excessus ex parte obiecti, quando cætera sunt paria, sufficit ad laudem, licèt simpliciter, & absolutè non sint obiecta inæqualia: etenim si diligas per vnum actum Deum, & creaturas, laudabilior eris, quàm si solum Deum diligeres, quamuis creatura simul cum Deo non sit quid absolutè, & simpliciter melius, quàm Deus solus. Descendit hæc veritas ex principio nuper appositō; quoniam dum creatura simul cum Deo diligitur, reperitur ex parte obiecti aliquis extensiuus excessus, & secundū quid. Ille etiā actus simul diligens Deum, & creaturam æquialet moraliter duobus actibus, quorum vnus amaret Deum, & alius creaturam, & ideò prædictus actus est melior moraliter, quàm si solùm diligeret Deum. Sic etiam actus diuinus tendens in obiectum melius æquialet moraliter, aut quasi æquialet duplici actui virtualiter tendenti in duplex obiectum minus bonum, quorum nullum adæquet bonitatem prioris. Et quamuis Deus eligat quodcumque obiectum,

Sufficit ad laudem excessus quidem extensiuus ex parte actus, esse libertas actus simpliciter, & intensiuè æquales.

obiectum, quia semper potest eligere obiectum inferius, ideò semper eligit actum quasi æquialentem pluribus, & maioris bonitatis extensiuæ, quàm est alter. Quarè non obstat necessitas ad summam laudabilitatem simpliciter, si non sit necessitas ad omnes titulos laudis, & veluti plures actus, in quibus fundatur laudabilitas. Sic licèt beatus habeat necessitatem diligendi Deum vnico actu, erit maximè laudabilis, si duplici Deum amet, quia vnus ex illis actibus absolutè potuit non esse; non erat, (vt supponimus) necessitas amandi Deum duplici actu. Haud aliter quamuis Christus Dominus ponatur cum necessitate promerendi infinitè vnico actu, erit proculdubio maximè laudabilis, si præter actum illum efficiat alios infinitè meritorios, quod est per se notissimum independenter ab illa quæstione de insufficientia ad laudem, stante necessitate ad vnum è duobus actibus. Potestque Christus habere physicam necessitatem eliciendi actum infinitè meritorium, si constituatur cum necessitate eligendi vnum actum ex infinitis absque potestate eligendi infimum, quia potest dari casus (vt in tractatu de scientia dixi) in quo non detur infimus actus ex infinitis, inter quos potest Christus eligere. Sic & ipse Deus erit laudabilis moraliter, tamersi habeat necessitatem in genere ad habendum actum infinitè laudabilem, quia non habet necessitatem ponendi tot titulos laudabilitatis in actu, & plures tituli moralis laudabilitatis in genere moris quasi æquialent pluribus actibus.

10. *Alia ratio eiusdem veritatis.* Ratio huius est, quia non concipitur in Deo laudabilitas formaliter quoad primam radicem laudis propter libertatem ad æqualia, sed propter libertatem ad aliquam inæqualitatem actus extensiuè laudabilioris. Semel autem intellecto aliquo capite laudabilitatis, quodcumque illud sit, poterit quam optimè dimanare summa laudabilitas ab infinitate actus, quoniam illud fundamentum laudis eleuatur ad summam laudabilitatem. Sic etiam si concipiatur fundamentum aliquod meriti, eleuari potest fundamentum illud ad maius meritum, maioremque dignitatem laudis propter rationem aliquam, in qua nulla appareat libertas etiam ad actus æquales. Id cernes in Christo Domino, cuius opus de se laudabile, & meritorium eleuatur per infinitam Verbi Sanctitatem ad rationem meriti simpliciter infiniti, maximèque laudabilis; quamuis respectu personalitatis Verbi vnitæ humanitati Christi, & eleuantis operationes humanitatis, vt habeant valorem meritorium infinitum, non sit in humanitate Christi aliqua formalis libertas, etiam ad æqualia. Quòd igitur præstat sanctitas personæ infinitæ in ordine ad meritum, præstat infinitas ipsius operis in ordine ad laudem. Sic etiam supernaturalitas operis etiam ignorata tribuit maiorem honestatem, laudabilitatemque operi. Imò maior gratia habitualis, seu sanctitas personæ operantis, dùm constituit opus magis meritorium, reddit quoque ipsum laudabilius, tametsi non fiat imputabilius per gratiam habitualem, aut supernaturalitatem operis ignoratam, vt fusius dicam in tract. de merito.

11 Quæ dicta sunt de Christo Domino, seruata proportione dicenda sunt de puro homine. Etenim quilibet iustus, qui necessitatus esset ad vnum è duobus actibus supernaturalibus erga obiecta inæqualia, plus merebitur, si eligat obiectum melius, quam alter homo non iustus, nec peccator, qui parem haberet necessitatem ad actus supernaturales circa illamet obiecta: quoniam semel præconcepto illo fundamento laudabilitatis, plus æstimatur actus in præsentia huius noui tituli prouenientis à sanctitate personæ, quàm in absentia talis tituli. Sic etiam si Rex esset cum necessitate conferendi tibi vnum è duobus beneficiis, & plebeius parem haberet necessitatem eadem tibi præstandi beneficia, maiores gratias deberes agere Regi, quamuis vterque maius, quod potuit, tibi præstitisset beneficium.

12. *Crescit æstimabilitas moralis ex quibusdam præditis physicis, ad quæ non est libertas.* Patet ergo, moralem æstimabilitatem operis, quæ in omnium sententia absque libertate esse non potest, grandescere ex prædicatis physicis, ad quæ retinenda, vel omittenda nulla sit libertas; aliqua namque de se ordinantur ad augendum valorem operis, vt supernaturalis, sanctitas finita, vel infinita personæ, necnon infinitas ipsius met volitionis. Quapropter sicut quælibet diuina perfectio physica est infinita intensiuè, non verò extensiuè, ita quæuis moralis diuina perfectio, erit intensiuè summa in genere moris, licet extensiue summa nō sit; hoc enim postulat ipsamet essētia diuinæ perfectionis moralis, vt ex ipsis terminis sufficienter intelligitur. Et ideo plures actus diuini morales sunt moraliter quid perfectius extensiuè. Sunt tamen aliqua prædicata, quæ valorem operationis augere nequeunt, licèt alia illum augeant, quia aliqua prædicata non se habent per modum excellentiæ operis, aut operantis, & aliqua ita reddunt personam aliquo modo excellentem, vt non sint proportionata ad aliquem valorem operis augendum, vt fucè declarabo in tract. de merito.

13. *Illatio.* Ex his consecutiuè infertur, non solùm posse dignificare actum id, ad quod est necessitas, dum se tenet ex parte personæ operantis, quatenus distingnitur ab actu, sed etiam dum se habet ex parte ipsiusmet actus, tametsi intelligatur necessitas ad aliqua prædicata æqualia. Hoc facile ex dictis demonstrabitur: Tum quia non est, cur potiùs dignificet opus, quod se tenet cum prædicta necessitate ex parte personæ eliciētis opus, quàm quod se habet ex parte ipsiusmet operationis, dummodò concipiatur aliunde ex parte actus tendentis liberè in obiectum honestum aliquod fundamentū laudis: etenim non minus excellentia operis conducit ad valorem ipsius, quàm nobilitas ipsius personæ operantis ad valorem eiusdem operis: Tum etiam, quia nullus iure diffitebitur, eum, qui esset necessitatus ad vnum è duobus actibus supernaturalibus, circa obiecta inæqualia, plus mereri, quoties eligit obiectum melius, quam alterum similiter necessitatum ad vnum è duobus actibus naturalibus circa illamet obiecta, & eligit obiectum melius, in quo euentu prædicatum illud supernaturalitatis repertum in illo primo actu dignificat ipsum: non enim dignificatur solummodo illud opus à differentia supernaturalitatis, & excessus istius supernaturalitatis supra aliam; sed etiam ab ipsomet conceptu supernaturalitatis, & ab ipsomet opere, quatenus est in ordine diuino, licèt cæteris paribus, minùs mereatur homo ille, quàm si caret prædicta necessitate eliciendi vnum è duobus actibus supernaturalibus; maior namque libertas auget de se meritum.

14. *Explicantur duo principia, quibus nititur authoris sententia.* Duobus igitur principiis nititur nostra sententia. Primumque sola terminorum explicatione apparet probabile, & est huiusmodi: *Quilibet excessus se tenens formaliter ex parte tendentiæ in bonum ex fine bono cum libertate formali ad impediendum illum excessum est materia laudis.* Quare non est, cur non sufficiat iste excessus, licèt aliundè quilibet actus Dei sit simpliciter summè laudabilis.

Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic etiam excessus extensiuus ex parte obiecti refundit laudabilitatem in nostros actus : nam si per vnum actum ametur solus Pater, & per alium tota Trinitas, hic secundus actus erit in nobis, cæteris paribus, melior : quod autem præstat extensiuus excessus ex parte obiecti, vt refundatur maior laudabilitas in nostros actus, hoc præstat excessus extensiuus titulorum laudis ex parte actus, vt in ipso actu inueniatur aliqua laudabilitas. Nec dubium esse potest, quin actus Dei habeat plures titulos laudis, dum amat obiectum melius, quam si amaret obiectum minus bonum.

15. Neq; existimet quis, hunc extensiuum excessum esse computandum materialiter secundũ numerum: siquidem vnius titulus potest ratione sui superexcedere plurimos: nã qui martyrium propter Dei gloriam subire velit, habet titulum laudis, qui moraliter est maior, quàm tituli reperti in actu, qui centum, aut mille regales vult propter Deum pauperi elargiri. Ille igitur titulus appellatur maior extensiue, qui dum non accedit infinitudo, si reliqua sint paria, efficit actum intensiuè meliorem, & simpliciter magis laudabilem. Et amor illius obiecti, in quo melior titulus radicatur, æquialet, cæteris paribus, duplici actui respicientis obiectum longè inferius. Eaque propter ex ipsa natura prædicatorum, quæ ex parte obiecti se tenent, colligere possumus plures, paratioresve titulos laudis repertos in ipso actu. Vnde in eodem actu diuino possumus considerare infinitos titulos laudis ratione obiecti excedentis infinita obiecta, & ideo vnus actus diuinus potest secundum quid, & extensiuè dici laudabilior alio; quamuis simpliciter, & absolutè omnes sint æquè, & summè laudabiles. Sic etiam duo actus meritorij Christi Domini sunt extensiuè maius meritum, quàm vnus tantùm, eo quòd pluribus titulis meretur Christus maius præmium.

Sectio V.

Deus aliquo amore sui orto ex visione beatifica liberè se amat, & laudabiliter in genere moris.

1. HAnc conclusionem necesse est, doceant, quotquot aiunt, Deum per actus liberos tendentes in creaturas formaliter, & intrinsecè tendere in seipsum. Idemque à fortiori sentiunt, qui putant (ita post alios modernos Herize hic disp. 15. & 19.) Deum diligere seipsum propter creaturam, tanquam propter finem *cui*; sic enim vtrumque obiectum liberè diligitur à Deo, licèt vltimò referatur creatura ad diuinam bonitatem, tanquam ad finem *cuius gratia*. Rursus confirmabitur ex ostendendis inferiùs, nam probabitur, Deum per actum liberum ordinare iustificationem, & salutem hominum in gloriam Christi, & vltimatè in bonitatem Dei increatam.

P. Herize.

2. Persuadebitur etiam assertum ex posteà dicendis. Etenim ipsemet actus diuinus est formaliter infinita perfectio, & ipsemet actus liber Dei Deo placet, tanquam perfectio ipsius Dei, ac proinde amatur illa perfectio diuinæ naturæ, tanquam conueniens ipsimet naturæ diuinæ, & consequenter amatur natura diuina, vt finis *cui* per actum, qui potuit non esse in Deo, quamuis perfectio actus non potuerit in Deo non esse, vt posteà declarabitur.

3. Attamen est, qui dicat, Deum habere non posse actus liberos formaliter tendentes in Deum ipsum, quemadmodum summa veritas non cognoscitur à Deo formaliter, & directè per scientiam liberam, quæ comprehendat Deum contingenter. Hoc tamen placitum est intelligibile prorsus; quia diuinam bonitatem formaliter diligi aliquo actu libero, manifestè comprobatur. Etenim Deus liberè diligit Christum Dominum, vt compositum ex verbo, & humanitate, & vt est Filius naturalis Dei in quantum homo, ac proinde Deus liberè diligit, non tantùm humanitatem Christi, & vnionem hypostaticam, sed etiam ipsam Verbi personam vt sanctificantem Verbi humanitatem. Vnde illa verba Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, intelliguntur de Christo, vt homine, vt colligitur ex Adriano Papa ad Concilium Francofordiense. Et sicut diliguntur Iusti, & Christus Dominus amore amicitiæ ratione gratiæ habitualis, ita diligitur Christus amore amicitiæ ratione increatæ sanctitatis, quin aliquod sit adiuuenire discrimen.

Obiectio.

Actus Dei liberi formaliter attingunt ipsum Deum.

Matth. 3.

4. Deus etiam, qui formaliter diligit creaturas propter ipsas, vt statuunt etiam aduersarij, complacet sibi in Christi operibus, vt habentibus valorem infinitum, & vt sic formaliter includunt diuinam personam, quasi formam, quæ per sui exhibitionem tribuit valorem operibus Christi. Constabit etiam ex infra subiiciendis, Deum esse obiectum formale actus diuini liberi, eo quòd formaliter se ipsum amat nobis, licèt obiectum motiuum, & finis vltimus sit sola diuina bonitas, eo quòd actus ille amans formaliter creaturam per se exigat oriri ab actu ordinante creaturam in Deum, vt accuratiùs posteà dicitur.

5. Quod opponebatur nobis ex scientia libera Dei, quæ nequit formaliter tendere in Deum, illumque comprehẽdere, nullius ponderis est. Tum quia in promptu est differentia iuxta communem sententiam: nam creatura per se ordinatur in Deum tanquam in finem, & ipsa conducit ad complacentiam Dei; non tamen conducit, vt in ipsa Deus comprehendatur; quia non est medium sufficiens, vt in ipsa ita Deus videatur, & dum Deus cognoscitur præcisè in creatura, erit ipsa obiectum primarium; Deus autem secundarium: Tum etiam, quia vt suprà monstratum est, solus Deus est obiectum motiuum, & primarium diuinæ cognitionis; quia diuina cognitio, quam habet de se ipso (in qua consistit diuina natura) ita determinat ad cognoscenda obiecta creata, vt per quamcumque cognitionem diuinam debeat formaliter attingi comprehensiuè illamet diuina essentia, quæ determinat ad alia cognoscenda: quia dum in creatura aliquo pacto cognoscitur Deus: supplet diuina natura, quæ virtualiter est diuinus intellectus, & intellectio, defectum medij. Sic licèt creatus intellectus de se non possit Deum intueri, tamen si per virtutem luminis gloris suppleatur defectus nostri intellectus, poterit Deum notitia intuitiua attingere. Neque est cur potiùs recusemus concedere Deo tot comprehensiones diuinæ essentiæ ratione distinctas, quàm plures cognitiones sui abstractiuas, aut quasi abstractiuas. Præsertim cùm Deus cognoscens immediatè sua decreta libera, illa comprehendat, dum ea intuetur vt existentia, nec possit illa comprehendere, quin comprehendantur denuò omnia prædicata, cum quibus decreta connectuntur per identitatem.

Soluitur.

Summa veritas attingitur directe formaliter per scientiam liberam Dei comprehensiuam.

6. Nostræ cogitationi, quam suo in loco muniui, non parùm annuit Hemelman, tom. 1. tit. 6. disp. 1. cap. 5.

P. Hemelm.

P. Soar.

cap. 5. asserens, dari in Deo triplicem, seu quadruplicem scientiam, per quas comprehendit suam essentiam. Indeque subinfert (quod mox reiiciemus) totidem veluti vicibus ratione nostra distinctis Deum diligere suam bonitatem; quia voluntas sequitur intellectum. Quemadmodum P. Soarius tom. 1. in 3. part. disp. 49. sect. 2. distinguit in Deo, & aliis Beatis duos actus charitatis, in Deum, quorum alter est necessarius, & alter liber.

P. Petr. Hur.

Refert eũdem Petrus Hurtado 2. 2. disp. 128. sect. 8. §. 109. multos sentire, ex creaturis immediatè cognitis cognosci Deum quasi abstractiuè, ex qua cognitione Deus amat liberè tam creaturas, quam seipsum. Hoc tamen omnino improbo.

7. *Duæ cognitiones etiam comprehensiuæ eiusdem obiecti non inferunt duos amores.*

Quare dicendum puto, duas cognitiones etiam comprehensiuas eiusdem obiecti non debere eliccre duos amores potius, quàm si esset vnica. Quemadmodum duæ visiones sensus externi procedentes à duobus oculis, non efficiunt, vt sit duplex, aut maior interna visio. Quapropter licèt simul in Beato essent plures visiones beatificæ, non deberent plures elici amores. Rationem adduxi ibidem; quia scilicèt, cognitio non mouet, nisi vt ametur obiectum, provt repræsentatur amabile, ex vi autem duplicis notitiæ æqualis non magis obiectum repræsentatur amabile, quàm si esset vnica, quia non repræsentatur obiectum clariùs. Vnde sicut ex duplici illa visione non resultat visio intensior, ita neque consurgit amor duplex; quoniam duplex amor æquialet intẽsiori amori; non tamen æquialet duplex visio eiusdem rationis intensiori visioni, vt fusiùs proprio in loco dictum est, & constat experimento adducto de duplici visione corporea procedente à duobus oculis æqualiter intuentibus obiectum, quia non ideo, cæteris paribus clariùs videtur obiectum, quàm si esset vnica visio.

8. Potestque duplex cognitio eiusdem obiecti dirigere ad eundem amorem, quemadmodùm ab eadem visione oritur multiplex amor: nam Deus per comprehensionem sui dirigitur, vt se amet necessariò, & rursus ab eadem cognitione dirigitur, vt toties se perfectissimè amet, quoties liberè amat creaturam aliquam: nam illam Deus amat propter se ipsum, vt declarabimus posteà.

9. *Quæritur.*

Inquires, & meritò, quanam ratione amor ille, quo Deus seipsum liberè diligit, possit esse laudabilis in genere moris, provt fertur in Deum? Hoc enim non exiguam præsefert difficultatem; nam Deus est physicè necessitatus ad diligendum se ipsum perfectissime; quod autem se diligat potiùs hoc actu, quàm illo, non videtur conferre ad laudabilitatem: quoniam, vt superiùs dixi, libertas solùm ad actus omninò æquales insufficiens omnino est ad meritum, & ad laudem in genere moris.

Respondetur.

Responsio tamen, si res attentè introspiciatur, facillima est; quia Deus non est necessitatus, vt se amet duplici illo amore; & ideò secundus amor physicè liber est pariter in genere moris summa laude dignus quoad substantiam ipsius actus; siquidem nulla erat necessitas eliciendi illum nouum actum amoris.

10. *Obiectio.*

Adhuc contra responsionem hanc opponi potest ex his, quæ docuit Lugus de Incarnat. disp. 27. §. 3. agens de libertate Christi Domini: quoniam Deus non potest absolutè non diligere seipsum; quòd autem se diligat vno, vel duobus actibus, parùm referre videtur ad laudabilitatem. Quemadmodùm (arguit idem Cardinalis de Lugo) si Christus non posset non acceptare mortem, non multum referret ad meritum, si duplici actu illam acceptaret, nec ideo meritoriè diceretur mori-

Cardinalis de Lugo.

Dilucitur.

Verùm obiectio ista non operosè diluitur, quia nobis exploratum videtur, quòd si Christus posset nõ diligere Deum nouo illo actu amoris, nihil, aut fere nihil auferri laudabilitatis ab illo actu, eo quòd per actum alium non posset Deus non diligi à Christo Domino: nam secundus actus (idem proportione seruata dicendum erit de Deo in casu obiectionis) non est exercitium, per quod causet voluntas id, ad quod erat necessitata, sed potiùs vltra exercitium necessarium superaddit exercitium nouum liberum in Deum ipsum tendens maxima cum laudabilitate. Quia tamen ratione alterius amoris necessarij non posset voluntas odio habere obiectum, inde aliqualiter posset diminui laudabilitas, quemadmodum extenuatur, quando aliunde deest libertas contrarietatis.

11. Simileque non est, quod obiecit idem author ex casu, in quo Christus non posset non acceptare mortem, illamque acceptaret duobus actibus cum sola necessitate illam acceptandi per vnicum: nam disparitas in promptu est, eo quòd amor Dei non reciperet aliquid effectum ad extra, qui deberet dici meritorius, sumpta denominatione à facultate impediendi effectum absolutè, sed amor ille Dei liber in se sistit, & perinde se habet, ac si alter actus necessarius non præcessisset: At verò mors Christi in illo alio casu impediri non poterat, ac proinde non diceretur meritoria quoad substantiam: nos enim non dicimus, esse meritorium, quod impediri non potest, sed quod absolutè impediri potest. Et ideo ille actus internus liber denuò acceptans mortem, quia impediri potuit, dicitur meritorius, quamuis ipsa mors, quæ non potuit impediri, non dicatur meritoria; quia licèt ille actus internus sit liber, possitque impediri, non præstat, vt ipsa mors impediri possit.

12. *Declaratur.*

Exemplum magis idoneum proponeretur, si quando in Christo esset necessitas patiendi dolorem aliquem in corpore, ipse voluntariè, & omnino liberè sustineret alium dolorem similem: nam tunc nouus dolor similis priori diceretur meritorius quoad substantiam ipsiusmet doloris, eo quòd dolor ille poterat impediri. Hæc omnia adhuc apprimè declarantur in casu quo esset necessitas in Christo, vel puro homine eliciendi primum gradum intensionis amoris erga Deum: nam si omnino liberè Christus, aut purus homo illum amorem intenderent, eliciendo simul alios gradus, ad quos non erat necessitas, certum omnino esset, illos gradus liberè elicitos esse laudabiles, & meritorios, nec minus mereretur formaliter ille homo per secundum gradum, & tertium, quàm si non esset necessitas eliciendi primum gradum, si aliunde etiam independenter à necessitate efficiendi primum gradum deesset libertas contrarietatis, & reliqua esset paria: quoniam si solùm ex illo capite necessitatis efficiendi primum gradum amoris deficeret libertas contrarietatis, negari non potest, extenuari laudabilitatem repertam in libera causatione aliorum graduum; quia necessitas eliciendi gradum primũ omninò impedit libertatem contrarietatis: nam præexistente primo gradu amoris efficacis, non posset in voluntate esse facultas ad odio habendum, & sic deficeret libertas contrarietatis, ob quam cæteris paribus meritum grandescit.

13. *Alia obiectio.*

Alio ex capite posset obiici contra laudabilitatem moralem illius secundi actus amoris liberi: nam Deus non solùm est necessitatus ad habendum aliquem sui amorem; sed ad habendum insuper præter amorem sui necessarium aliquem amorem liberum sui, & ideò, quamuis non haberet

hunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc actum liberum amoris erga se, non posset non habere alium, per quem amaretur ipse; etenim Deus nequit purè omittere, & quod cumque obiectum amet, debet illud amare propter seipsum.

14. *Refutatur.*

Occurrendum erit huic obiecto ex dictis in præcedenti sect. & consequenter tenendum est, Deum extensiue, & secundùm quid magis se amare, dum sibi vult melius obiectum, & extrinsecum honorem, laudem, cultumque excellentiorem propter suam bonitatem; quia licèt his Deus non egeat, & absque illis sit summè fœlix, tamen in aliquibus obiectis diuinæ perfectiones magis splendescunt, quàm in aliis, & illa obiecta absque indigentia ex parte Dei magis docent Deum, ideoque, nisi aliunde compensaretur dignitas laudis, ita vt quilibet actus Dei sit summè laudabilis, necesse foret, vt actus tendens in obiectum melius esset honestior, & ob hanc causam actus diuinus tendens de facto in obiectum melius est pluribus titulis honestus. Quia tamen nequit Deus non diligere aliquid extra se propter se ipsum, ideò non intelligitur ille actus diuinus laudabilis in genere moris, quà fertur liberè in Deum vtcumque; sed quatenus tendit in obiectum melius amando illud propter Deum; quoniam sic extensiuè magis amatur Deus, & semel assignato aliquo capite laudabilitatis propter excessum aliquem extensiuum, & secundum quid, eleuatur illud caput laudabilitatis ob infinitam perfectionem actus ad summam laudabilitatem, vt in præcedenti sect. dictum est. Optimèque stat necessitas amandi aliquam personam, & amandi illi aliquod bonum, & tamen liberè magis amari personam, si ametur ipsi maius bonum, ad quod amandum nulla erat necessitas: nam si Petrus esset necessitatus conferre Paulo, vel aureos centum, vel maioratum ditissimum, plus illum diligeret, si conferret illi maioratum.

Actus diuinus tendens in obiectum melius est pluribus titulis honestus, quàm alius, non tamen honestior.

15. *Suarez. Ruiz. Fasolus.*

Non tamen cogitur Deus eligere melius obiectum; quia absque tali electione operatur summè honestè, & conformatur suo bene placito, & quia non indiget Deus illo obiecto creato. Hanc etiam ob causam licet propendeat Deus innatè in sui communicationem ad extra, vt docent Soarius disp. 30. Metaph. Ruizius hic disp. 1. sect. 2. Fasolus q. 19. art. 1. n. 3. & 9. & alij concedentes in Deo appetitum innatum ad bona externa; tamen illa propensio innata est conditionata, & subordinata, voluntati liberæ. Quemadmodum anima nostra, vel potentia loco motiua innate propendet in motum localem sub conditione, quòd voluntas velit illum. Subordinaturque illa propensio Dei suo diuino beneplacito: quia ex vna parte nihil creatum æquiualet bonitati adimplendi diuinum beneplacitum, & aliunde summe honeste Deus simpliciter ageret eligendo obiectum de se minus bonum, circunstantiaque diuini beneplaciti maximè eleuat obiectum; & ideo si Deus consulat homini obiectum minus bonum, & dicat, se magis velle misericordiam, quam sacrificium, illud obiectum est amplectendum à creatura.

Propensio innata Dei in externam communicationem sui subordinatur ipsius voluntati libere.

16. *Ratio huius doctrinæ.*

Ratio à priori cur sit laudabilitas moralis in actu diuino eligente obiectum bonum, cùm possit eligere minus bonum, desumi potest ex eo, quòd sit de se melius moraliter, si motiuum diuini beneplaciti cadat supra melius obiectum materiale, vt videre est in eo, qui potiùs martyrium, quàm exiguam eleemosynam amaret propter gloriam Dei, quamuis esset necessitatus elicere vagè hunc, vel illum actum propter gloriam Dei, & plus meretur, quàm si illud obiectum eligeret ex motiuo inferiori cum pari necessitate erga motiuum. Sic etiam qui videret, se esse necessariò elicere concomitanter, & inseparabiliter actum charitatis erga Deum, si eliceret actum misericordiæ, quamuis eliceret hos duos actus, vel vnum æquialentem duobus cum prædicta necessitate, ex vtroq; motiuo mereretur, esset que laudabilis: quia vterque actus potuit per formalem libertatem impediri, licèt demus, hominem tunc non esse æquè laudabilem (à quo abstrahimus modò) acsi haberet, cæteris paribus, potestatem separandi motiuum charitatis à motiuo misericordiæ, & actum charitatis ab actu misericordiæ.

17. Cùm igitur Deus possit non amare illud obiectum melius, laudabilis est, dum eligit obiectum melius propter se ipsum amando sibi maiorem gloriam extrinsecam. Quemadmodum qui vult martyrium propter Dei gloriam, exercet nobiliorem actum charitatis, quàm si vellet erogare exiguam eleemosinam propter Dei gloriam. Eaque propter diuersimodè se potest Deus diligere actu laudabili in genere moris. Primò amando sibi tanquam fini *cui* bona extrinseca per modum finis *qui*: nam Deus non solùm amat sibi suum esse, & perfectiones necessarias, aut liberas secum identificatas, sed etiam bona extrinseca, quæ sibi proueniunt à creaturis, nempe honorem, & cultum: ex fine autem *cui*, & *qui* constituitur integrum formale obiectum cum ordine tamen; quia bonum, quod ratione suæ bonitatis est conueniens personæ amatæ, est in ordine ad personam, & propter ipsam, ita vt per actum illum magis ametur persona, quam bonum illud. Sufficiet tamen si amor Dei tendens formaliter in creaturam per modum finis *qui*, oriatur ab actu volente illam creaturam, & amorem formalem illius propter diuinam bonitatem vt finem *cui*, & complacentiam Dei vt finem *qui*. Volitioque imperans, & reflexa potest velle etiam obiectum creatum propter Deum, media volitione amante ipsum obiectum creatum propter ipsum, ita vt volitio imperans, & reflexa ordinet obiectum creatum mediâ volitione alia.

18. Secundò potest Deus se ipsũ liberè diligere in genere moris amãdo obiecta creata vt conducentia ad diuinũ gaudium de existentia ipsorũ obiectorum creatorum, vel de carentia existentię ipsorum, quatenus per carentias manifestatur independentia Dei à creaturis, eisque non egere: nam quauis creatura deficiente, Deus esset plenissimè contentus, quia nullo bono externo propriè fruitur, aut satiatur; vt inquit Augustinus lib. de doctrina Christiana cap. 31. quia tamen Deus magis diligit, quæ meliora sunt, ideo dum amat obiectum creatum melius, intenditur formaliter à Deo diuina complacentia, seu gaudium extensiuè melius, & sic est laudabilis ille actus. Dubitareque non licet, quin Deus magis gaudeat de existentia vnius obiecti, quàm de existentia alterius. Sicuti plus gaudet *super vno peccare pœnitentiam agente, quàm supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia*. Luc. 15. Quod magis explicatur. Matth. 18. *Gaudet super eam magis, quam supra nonaginta nouem, quæ non errauerunt.* Deus etiam seipsum diligit infinita appretiatione supra quoduis aliud, & ita sibi magis complacet in meliori entitate à se producta, si cætera sint paria, quia magis participat de diuina bonitate. Quò maior etiam est gratia habitualis in homine iusto, eò magis diligitur à Deo amore amicitiæ.

Augustin.

Luc. 15. Matth. 18.

19. Tertiò, Quin ordinentur obiecta creata ad diuinam complacentiam liberam poterunt amari obiecta

obiecta ipsa creata propter diuinam bonitatem; non autem formaliter propter bonitatem propriam. Quemadmodum & tu poteris Petrum (quem reputas indignum, vt à te ametur propter seipsum) amare propter amicum, quem diligis, quia est frater amici, vel alio modo ad amicum pertinet; sic enim censetur amicus amari etiã in rebus, quæ ad amicum pertinent. Sic etiam Sãctus est dignus, vt honorificetur in sui imagine. Quare licet in casu nuper adducto velis benefacere Petro, non ipsi benefacis propter ipsum, sed propter amicum: nam quemadmodum amor finis est causa amoris mediorum, ita amor amici est causa voluntatis benefaciendi Petro; quoniam amicus est ratio diligendi ipsum. Sic poterit per charitatem amari iustus, quatenus iustus habet participationem diuinæ naturæ; ita vt participatio ipsa ametur propter Deum, & Deus erit ratio diligendi iustum.

20. Declarantur hæc exemplo adorationis imaginis nam sicut omnis adoratio debet esse propter aliquam excellentiam, sic omnis amor debet esse propter aliquam bonitatem; & sicut possumus adorare aliquod obiectum propter excellentiam, quæ non est in ipso, nam imaginem adoramus propter excellentiam exemplaris, non autem ipsius imaginis, ita possumus diligere v.gr. Petrum propter bonitatem, quæ non est in ipso, sed in eius fratre, aut patre. Et sicut qui amat aliquem amore concupiscentiæ, dicitur se amare non amicum, quia se magis amat, & alterũ propter seipsum, ita qui adorat imaginem, potiùs adorat exemplar, quia non adoratur imago propter se, sed propter exemplar, solique exemplari tribuitur cultus tanquam cui cultus est debitus, licèt homo prudenter se submittat rei inanimatæ, non propter illam; sed propter exemplar; quia exemplar est dignum, vt tractetur honorifice, non solum in se, sed in sui magine. Neque debemus imagini cultum, sed Petro v.g. nã religio, siue dulia est ad aliud, tanquam pars potestatiua iustitiæ, & omnes actus harum virtutum tendunt deie ad soluendum id, quod debetur naturæ rationali ob suam excellentiam, solaque natura intellectualis intelligitur per illam vocẽ *ad aliud*, vt fusius proprio in loco dicemus, vbi declarandum quoque erit, quonam pacto excellentia ipsius Sancti sit ratio formalis pręcognita, licèt ratio formalis amata sit excellentia ipsius cultus. Quemadmodùm Vasallus ex excellentia Regis præcognita vult ipsi soluere tributum; non verò ex amore in Regem; nam stante dispicentia erga Regem, vult ipsi soluere tributum.

21. Neque obstat, formale obiectum, nempe diuinam bonitatem esse eandem, siue ametur hoc obiectum materiale, siue illud: nam eadem diuina bonitas potest formaliter magis, aut minus amari intensiuè, aut extensiuè ex vi affectus, licèt finis *cui* sit idem: tamen dum ipsi amatur maius bonum, magis intensiuè, aut extensiuè amatur finis *cui*. Hinc est, vt qui velit elicere actum religionis propter Dei gloriam, magis amet Dei gloriam, quàm qui velit exercere actum inferioris virtutis. Ex modo vero amandi limitari solet obiectum formale: nam siquis vellet dare eleemosinam propter vniuersalissimum motiuum diuinæ gloriæ, nulli parceret occasioni, quæ occurreret, etiam martyrij, quia tamen limitate solet amari Dei gloria, quatenus consurgit ex tali, vel tali operatione, ideo ex vi illius affectus non cogitur homo difficiliora aggredi. Ita Deus vult omnes homines saluos fieri amando ipsorum salutem vsque ad collationem auxiliorum sufficientium, modo que limitato, & ideo ex vi illius affectus non tenetur Deus præbere auxilia efficacia.

Sectio VI.

Enodantur aliqua quæ contra esse possunt.

1. *Prima obiectio.*

Obiicitur, in Deo amor sui semper sequitur visionem beatificam sui; ergo nullus amor Dei erga seipsum potest esse liber, & laudabilis moraliter. Probatur consequentia, nam Deus vt clarè visus terminat semper amorem necessarium, si quidem bonum infinitum clarè visum non relinquit indifferentiam, neque motiuum sufficiens ad suspendendum amorem. Neque videtur, fieri satis, si dicatur, Deum terminare amorem necessarium, quando Deus solus, non verò quando simul cum creaturis diligitur, & amantur Deo bona extrinseca, nam etiam Beatus necessariò amat Deo bona extrinseca, si quidem à visione Dei determinatur ad volendum Deo melius obiectum.

2. *Respondetur.*

Respondeo, Deus clarè visus terminat amorem necessarium, per quem amet suam bonitatem necessariam, non tamen terminat necessariò amorem, quò sibi amet obiectum creatum, quia quodlibet creatum est coram Deo, quasi non sit, seu quasi arena, vel palea, vt loquitur Isaias capit. 40. num. 17. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum reputatæ sunt ei.* Quid enim necessariò quærat sibi, qui nullius rei indiget, vt ait Bernardus serm. 1. de S. Victore. Hanc etiam veritatem consecuti sunt Philosophi solo lumine rationis, nempe Deum seipso esse summe fœlicem, & eminenter continere omnia: Atqui voluntas, cui omnino sufficit aliquid volitum intra se, non quærit extra se aliquid necessario.

Isaiæ 40.

Bernardus.

3. Ad id, quod afferebatur ex Beatis, respondebimus, neque ipsos necessitari physicè ad volendum Deo melius obiectum. Ratione tamen diuini beneplaciti necessitantur moraliter ad operandum meliori modo, & honestioti, quò possunt. Verùm minimè necessitantur physicè, quia Deus sibi specialiter complacet in honestate morali nostrorum actum, quæ honestas, & laudabilitas funditùs enerteretur, si beati physicà necessitate obiecta honesta diligerent. Neque Deus in his, quæ ipsi offeruntur ab homine tã æstimat effectũ, seu opus externum, quàm affectum: affectũ autem, non nisi ex moralitate, quæ libertatem includit, pensat. Regula que totius honestatis moralis est diuinum beneplacitum, vt suprà dictum est, & ideo à maiori diuino beneplacito Beati discrepare non possunt.

4. *Deus æque se amat simpliciter, siuè minus bonũ, siuè melius amet sibi.*

Estque discrimen Deum inter, & hominem, quia Deus siuè amet sibi obiectum melius, siue minus bonum, æquè se amat simpliciter (licèt possit se amare cum extẽsiua inæqualitate laudabilitatis) quia semper adimplet suum maius bene placitum; etenim si eligat obiectum minus bonum, in illo sibi magis complacet: at verò creatura dum nõ eligit obiectum melius, minùs Deo placet: quia Deus magis sibi cõplacet in illo obiecto meliori. Quòd si Deus nobis consuleret, vt modò potiùs eligeremus obiectum de se minus bonum, operaremur rectiùs eligendo illud de se minùs bonum; nam ratione illius circunstantiæ obiectum illud fit melius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iuxta principia modò ſtabilita dictum eſt à nobis tract. 1. de Incarnat. actum amoris Dei in Chriſto procedentem à viſione beatifica eſſe meritorium, etiam quà fertur in Deum; quia per illum actum amantur Deo bona extrinſeca maiora ex complacentia in Deo ipſo cum potentia amandi ipſi minora bona. Simili modo Deus ipſe cùm ſibi vult bona extrinſeca maiora, habet actum laudabilem in genere moris, etiam quatenus talis actus oritur ex Dei comprehenſione, & fertur in Deum; quia poſſet ſibimet ipſi velle minora bona, & talis actus non eſſet tot titulis laudabilis ſed paucioribus; quia tenderet in obiectum minus bonum.

5.

6. *Secunda obiectio.*

Obiicies iterum, Deus non ſolùm comprehenſiuè ſe cognoſcit; ſed etiam ſe diligit comprehenſiuè; ergo non ſe diligit liberè, ſed ſolummodò neceſſariò: nam quælibet comprehenſio Dei eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, & ideò non poteſt non eſſe in ipſo. Reſpondeo primò adhibendo inſtantiam in ſcientia diuina libera, per quam etiam Deus ſe comprehendit, vt ſuprà dictum eſt. Et inſtatur iterùm obiectio in amore, quò Deus comprehenſiuè diligit mundum exiſtentem, qui amor etiam eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, vt poſteà probabo.

Diluitur.

7.

Reſpondeo ſecundò, optimè componi, & amorem liberum comprehenſiuum Dei potuiſſe quoad denominationem illâ talis amoris liberi determinate non eſſe in Deo, & eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, quæ non poteſt non eſſe in Deo; quoniam nulla perfectio conſtituitur per actum illum liberum, vel per actum oppoſitum, tanquàm per conſtitutiua ſufficientia eiuſdem numero perfectionis, ita vt deficiente hac de nominatione, & prædicato determinato, & exiſtente alia oppoſita denominatione, ſeu prædicato, maneret conſtitutiuum eiuſdem numero perfectionis vt poſteà, dum inſtituetur controuerſia de conſtitutiuo actuum diuinorum liberorum declarabitur.

7. *Tertia obiectio.*

Tertiò opponitur, Deus nequit non amare ſeipſum, cùm amat creaturam, vel carentiam creaturæ: igitur ille actus non eſt formaliter laudabilis, quà fertur in Deum, ſed ad ſummum quà fertur in melius materiale obiectum. Reſpondeo, licèt Deus non poſſit non ſe amare dum amat obiectum à ſe diſtinctum, adhuc eſt liber, vt ſe amet magis, aut minùs extenſiuè; non autem laudatur in genere moris Deus, quia ſe amat in genere per actum liberum, ſed quia ſe magis extenſiuè amat, amando ſe per actum in particulari meliorem extenſiuè, & amando ſibi maius bonum extenſiuè. Sic etiam licèt Petrus eſſet neceſſitatus præbere Paulo ex amore erga ipſum Paulum vel mille regales, vel aureos mille, plus diligeret Petrus Paulum, ſi conferret ipſi mille aureos; quia non erat neceſſitas vlla ad illum exceſſum amoris etiam quà fertur in Paulum.

Confutatur.

8.

Poterit etiam Beatus non diligere obiectum melius creatum; quia aliqui ſi haberet (vt dictum eſt) neceſſitatem phyſicam eligendi obiectũ optimum, deeſſet ipſi ſufficiens libertas ad laudem, in cuius exercitio Deus ſibi ſpecialiter complacet: cæterùm ex ſuppoſitione quòd à Beato ametur hoc obiectum, nequit non dirigi ab ipſo in vltimum finem; quia qui finem vltimum perfectè poſſidet, nequit in alio obiecto quieſcere, ſiue in illo habere quaſi centrum ſui affectus, & quia ſicut Deus eſt principium omnium, quæ actu producuntur, ita exigit eſſe finis vltimus operationis naturæ rationalis, actu poſſidentis finem illum. Et licèt Deus non egeat creaturis, ſed potiùs ipſæ egeant illo vt principio, & fine, adhuc Beatus eſt cum neceſſitate non diligendi creaturam, quin illam diligat propter Deum. Sic etiam viſio beatifica neceſſitat ad non peccandum neque leuiter, & ad non operandum indifferenter. Quòd ſi beata viſio, & amor beatificus (vt communiter ſtatuitur) vim habent neceſſitandi moraliter beatum ad volendum Deo, quæ magis illi placent, non mirum ſi phyſicè neceſſitent prædicta viſio, & amor ortus ex viſione ad nihil amandum, quod ſaltem ex fine honeſtum non ſit; igitur Dei amor, & viſio beatifica neceſſitant beatum, vt nihil velit, niſi cognoſcat placere vltimo fini: Atqui illa cognitio conducentiæ illius operis ad diuinum beneplacitum, non mouet directè, niſi vt ametur diuinum beneplacitum, vt poſteà monſtrabo; ergo Beatus nequit amare creaturam aliquam, quin illam amet propter Deum.

9. *Quarta obiectio.*

Quartò obiicitur, nos hic ſupponere non poſſe Deum amare creaturam, quin illam amet propter ſeipſum, quod videtur à ratione alienum, & non cohærere ſupra dictis; quia Deus nulla ratione eget creaturis, nõ eſt, cur non poſſit illas amare nõ referendo illas ad ſeipſã; quoniam abſque illis eſt ſummè fœlix, iuxta illud Pſal. *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*, ſiue vt alij legunt; *quoniam bonum meum nihil tibi confert*. Ideoque legitur Iob. 22. *Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris, aut quid conferes, ſi immaculata fuerit vita tua?* Et c. 35. *Si iuſtè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* Imò & Ariſtoteles 1. Prio. c. 3. aſſeruit *nihil eſſe Deo conferens*; atque ita ſenſiſſe Platonem, & Euripidem, refert Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum in medio.

Pſalm. Iob. 22. 35. Ariſtoteles. Clement. Alexand.

10. *Refellitur.*

Reſpondeo primò, rationem à nobis propoſitam non pendere ab illo principio ſupponente, non poſſe Deũ amare creaturas, quin illas amet formaliter propter ſeipſum; quia ſufficit, ſi poſſit Deus amare propter Deum ipſum, licèt non ſit omnino neceſſarium, vt illas amet propter ſeipſum; ſic enim admittitur poſſibilis amor liber Dei, & laudabilis in genere moris, etiam quà fertur in Deum; quoniam laudabiliter vult Deus ipſe, vt creatura tribuat laudem, & cultum ipſimet Deo, necnon alia extrinſeca bona: nam id creatura debet Deo, & rationalis creatura de ſe ordinatur, vt ita Deo ſeruiat.

11. *Deus non poteſt creaturas amare niſi propter ſeipſum.*

Secundo dicimus (Quod poſteà fuſiùs declarabitur) Deum non poſſe diligere creaturam, quin amet illam propter ſeipſum; quia nulla poteſt eſſe ratio, quæ Deum auertat, ne ipſe ſibi ſit finis vltimus omnium ſuarum operationum: nã ex vi cuiuſuis operationis diuinæ debet Deus præponi creaturæ, ac proinde creatura debet per ſe ordinari in vltimum finem, ita vt actus quatenus eſt ab hoc operante per ſe debeat referre creaturam in illum finem. Neque Deus in obiecto alio poteſt habere perfectam quietem; infinitum namque non quieſcit in bono finito. Motiuum ergo, ſeu finis vltimus diuinæ voluntatis alius eſſe non poteſt præter diuinam voluntatẽ, vt docet S. Tho. 1. part. q. 19. ar. 1. ad 2. Sic enim eſt ordinatiſſimus modus ſe amandi, in quo ſenſu S. Diony. c. 4. de Diuin. nomin. dixit *Deũ propter excellentiam ſuæ bonitatis omnia amare, perficere, & ad ſe conuertere*. Et S. Maximus Centuria 5. c. 83. mutuatus verba ex Dionyſio inquit: *Audaciter dicendum, ipſum authorem omnium, honeſto, bonoque, cunctorum amore per motum propter excellentiam amantiſſimæ ſuæ bonitatis extraſe affici creaturis omni*

S. Thom. Dionyſius. Maximus.

omnibus prouidendo, ac bonitate, dilectione, & amore quaſi demulceri.

12. *Melius eſt Beatis, habere moralem neceſſitatem exequendi maius diuinum beneplacitum, quã illã carere.*

Oſtendi etiam ſuprà, eandem neceſſitatem eſſe in quolibet Beatorum, ita vt non poſſit diligere creaturam, quin illam amet propter Deum. Vbi etiam probaui, eſſe in Beatis, non quidem neceſſitatem phiſicam, ſed moralem exequendi maius diuinum beneplacitum. Meliuſque eſt illis habere hanc moralem neceſſitatem, quàm illa carere; quia licèt per hanc neceſſitatem moralem minuatur cæteris paribus laudabilitas, aliunde per intenſionem, & perfectionem actus compenſatur hic defectus. Deo conferente Beatis auxilia, cum quibus eliciantur actus cum omni laudabilitate conueniente ipſorum ſtatui, & aliunde ratione neceſſitatis moralis habent maiorem firmitatem in bono. Obidque Deipara, etiam dum eſſet in via, habuit moralem neceſſitatem obſequendi maiori diuino beneplacito. Sic etiam, cæteris paribus, eſt æſtimabilior facultas merendi abſque facultate peccandi, licèt facultas peccandi poſſit meritum augere. Ob id etiam non omnes actus Beatorum ſunt charitatis in Deum; quia quod conuenit ſtatui ipſorum circa actus charitatis in Deum, conceditur ipſis, & aliunde adiunguntur actus aliarum virtutum.

Disputatio VI.

Sit ne in Deo erga ſe ipſum amor ſtrictus diſtinctus ratione noſtra à gaudio?

Controversia eſt, an Deus neceſſariò ſe amet duplici affectu ratione noſtra diſtincto, quorum vnus dicatur amor ſtrictus non verò gaudium formaliter, aller vero ſit proprie gaudiũ, non vero formaliter ſtrictus amor? Quiddatem ſtricti amoris explicabit controuerſia; nam de hoc non conſtat inter authores, qui dubium hoc accurate examinant, & inde prouenit vt hac tempeſtate ex modernis neque pauci, neque indocti effuſe, & pro viribus negauerint Deo affectum amoris ſtricti erga ſe ipſum ratione noſtra diſtinctum à gaudio.

Sectio I.

Sententiæ negantis afferimus fundamenta, & nonnullæ reſponſiones occluduntur.

1. *Aliorum ratio.*

Admodum ſubtiles Theologi inter nuperos, quibus ſubſcripſit Herize hic diſp. 13. cap. 6. improbant diſtinctionem rationis inter Dei amorem erga ſeipſum, & gaudium de eodem obiecto. Ex his nonnulli, quibus cum ſentit Herize, abſolute negant dari in Deo affectum ſtricti amoris erga ſeipſum: alij vero veroſimilius putarunt reperiri in Deo ſtrictum amorem reſpectu ſui, & minime diſtingui à gaudio etiam ratione noſtra. Neutiquam repetiri in Deo ſtrictum amorem reſpectu ſui ratione noſtra diſtinctum à gaudio, probant ex ipſa quidditate ſtricti amoris: etenim quemadmodum gaudium fertur in bonum præſens, & poſſeſſum, & deſiderium in bonum abſens, ita ſtrictus amor tendit ſecundum ſe in quiddita-

tem ipſam obiectiuam, ſiue in prædicata eſſentialia abſtrahendo ab exiſtentia obiecti. Quod nonnulli ex aduerſariis declarant affirmantes ſtrictum amorem tendere in obiectum præſcindendo à præſentia, ſeu poſſeſſione obiecti, & carentia talis poſſeſſionis: Atqui Deus nequit habere affectum erga ſeipſum niſi vt poſſeſſum à ſeipſo; igitur nequit dari in Deo ſtrictus amor circa ſeipſum, diſtinctus à gaudio quia eſſentialiter cognoſcitur vt exiſtens à ſe, quod eſt idem ac poſſideri à ſeipſo; ergo licet detur in Deo affectus, qui feratur in prædicata eſſentialia ipſius, Dei ille affectus non poteſt non eſſe gaudium.

2.

Quare qui putant dari in Deo ſtrictum amorem, indiſtinctum tamen ratione noſtra à gaudio de ſeipſo, aiunt non eſſe de natura ſtricti amoris ferri in obiectum præſcindendo ab exiſtentia, & poſſeſſione obiecti, ſed duntaxat ferri in prædicata eſſentialia talis obiecti, ſiue illa prædicata de ſe præſcindant ab exiſtentia, ſiue non. Qui vero putant nequaquam reperiri in Deo amorem ſtrictum neceſſarium erga ſeipſum, ſtatuunt eſſe de conceptu amoris ſtricti tendere in obiectum præſcindendo à præſentia & abſẽtia obiecti, à poſſeſſione, & eius carentia, indeque recte ſubinferunt nulla ratione eſſe in Deo reſpectu ſui amorem ſtrictum, quia repugnat Deo affectus tendens in bonitatem neceſſariam Dei præſcindendo à poſſeſſione, & eius carentia: quoniam Deus eſſentialiter habet exiſtere, & poſſideri à ſeipſo; igitur ſicut repugnat Deum amare ſuam bonitatem vt abſentem, ita & amare eandem vt præſcindentem ab exiſtentia, & eius carentia, igitur nequit eſſe in Deo ſtrictus amor.

3.

Omnes hi authores conſequenter debent aſſerere Beatos non amare Deum amore amicitiæ ratione noſtra diſtincto à gaudio, per quem ametur Deo ipſi ſua natura: etenim obiectum illud ſemper ſupponitur poſſeſſum à Deo ipſo. Imò idem tenentur aſſerere de amore amicitiæ hominis viatoris erga Deum, per quem ametur Deo ſua eſſentia: hic enim effectus viatoris non poterit etiam ratione diſtingui à gaudio circa illud obiectum; quia bonum illud ſupponitur poſſeſſum ab amico. Ex quo patet difficultatem, quam excitarunt ſolum de amore Dei erga ſeipſum, quam etiam nimium exaggerarunt, potuiſſe ſimili modo excitari in quouis beato, & viatore. Verum de his poſtea redibit ſermo, modo huius ſententiæ fundamenta afferamus, & examinemus.

4. *Secunda aliorum ratio.*

Secundo principaliter à paritate inſurgunt, Non admittitur in Deo ſcientia ſimplicis intelligentiæ ratione ſui: etenim licet Deus cognoſcat poſſibilitatem ſuæ eſſentiæ, non tamen ea cognoſcit abſtrahendo ab exiſtentia; ſcientia autem ſimplicis intelligentiæ cognoſcit ſuum obiectum abſtrahendo ab exiſtentia obiecti; igitur ob eandem rationem non erit in Deo admittendus amor ſtrictus Dei ad ſeipſum diſtinctus à gaudio ratione noſtra, quia non diligit ſuam naturam præſcindendo ab exiſtentia talis naturæ, quod erat neceſſarium vt Deus ſtricto amore ſe diligeret.

4. *P. Ruizius explicat rationem formalem motiuam amoris ſtricti.*

Leuia duxit hæc argumenta P. Ruizius diſput. 52. ſect. 1. exiſtimans ſtrictum amorem aliud non eſſe quam velle bonum alicui, quia bonum illius eſt, ergo cum Deus velit ſibi bonum, quia bonum ſuũ eſt, ſe diligit ſtricto amore ratione diſtincto à gaudio. Hæc tamen impugnatio proprio cadit pondere, & facile abigitur, vt pote nimirum probans quoniam ex ipſa fieret non differre amorem ſtrictum à gaudio, vel deſiderio: quoniam

Impugnatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

certum est per desiderium nos velle bonum alicui, quia bonum illius est, & similiter cum gaudium sit volitio, etiam vult bonum alicui; qui enim sibi desiderat beatitudinem bonum sibi vult, quemadmodum qui alteri pœnam æternam desideraret, malum illi desideraret, & malum illi vellet, & dum Deus gaudet de se ipso bonum sibi vult.

5. *Iterum eam explicat.*

Magis explicuit idem Author distinctionem rationis in Deo inter hos affectus amoris stricti & gaudij de seipso, quatenus formale obiectum diuini amoris stricti provt amor est erga Deum ipsum, non sit aliud quam infinitum bonum, provt bonum est, ita vt ratio formalis, & motiuum, ac determinatiuum amandi existentiam, seu quod idem est, præsentiam, & possessionem diuinæ naturæ non sit bonum provt possessum; sed bonum provt est in se bonũ. Sic licet veritas sit vna ex perfectionibus, quas Deus diligit, ratio formalis illam amandi non est quia veritas est; sed quia bona est; at vero motiuum, & obiectum formale gaudij provt gaudium est, non est bonum præcile vt bonum est, sed bonum provt possessum actualiter.

6. *Confirmatur ab authore eius explicatio.*

Hanc cogitationem ita olim ego explicui, Possumus considerare duas cognitiones creatas realiter distinctas, quarum vna ita tendat: *Ens à se, & essentialiter existens est summum bonum*; altera vero sic: *Summum bonum à se essentialiter existit.* Prior de se dirigit ad amorem strictum, quia quod mouet & se tenet ex parte prædicati actus dirigentis ad amorem est bonitas, & quia de illo subiecto affirmatur infinita bonitas, ideo ratio infiniti boni habet rationem motiui, seu obiecti formalis: secunda vero cognitio de se est directiua gaudij: quia quod de ipso bono affirmatur est ipsa existentia, affirmatur namque infinitum bonum esse *bonum existens* ita vt bonitati adiungatur existentia per modum motiui, & non moueat bonitas vtcumque, sed vt existens. Et quia in Deo est vnica notitia æquiualés illis duobus, quatenus correspondet vni ex nostris nempe priori & de existentia à se affirmatur *infinita bonitas*, dirigit ad amorem strictum, quatenus autem de infinito bono affirmatur esse *bonum à se existens* dirigit illa cognitio ad morem strictum. Semper tamen respectu amoris stricti, & gaudij motiuum debet esse bonitas; quia motiuum cuiusuis amoris est bonum, cum tamen differentia, quod motiuum amoris stricti provt resplendet in cognitione dirigente ad ipsum est bonitas non vero existentia, licet tale bonum essentialiter existat; motiuum vero gaudij non est bonitas vtcumque, sed vt existens.

7. *Amor strictus moueri potest à bono vt possesso.*

Hac in re certum esse velim actum gaudij non solum materialiter moueri ex conuenientia boni, sed etiam formaliter: etenim bonum est formale obiectum cuiusuis nostri amoris, seu prosecutionis obiecti. Deinde etiam videtur certum strictum amorem posse moueri à bono vt possesso: quia vnusquisque amat sibi suam existentiam, quatenus actualis existentia est, & possidetur pro tempore, pro quo amatur. Sic etiam potest odio habere existentiam exercitam, vt videre est in damnatis odio habentibus proprium esse: odium autem est actus oppositus amori, sicuti tristitia opponitur gaudio. Vnde per strictum amorem poterit amari existentia vt actu possessa.

8. *Confirmatur.*

Confirmatur nam beati, & viatores amore stricto distincto à gaudio diligunt Deum ipsum affectu amicitiæ, amando ipsi non solum extrinseca bona, sed etiam intrinseca, & necessaria (vt non inficiatur aduersarius) quatenus diuina bona sunt, & perfectiones necessariæ, vt sic autem formaliter important possideri à Deo ipso, ergo inintelligibile videtur motiuum diuini amoris stricti erga Deum ipsum non esse bonum possessum, quoniam bonitas diuina vt diuina, & provt differt à bonitatibus contingentibus, & creatis, affert secum formalissimè indefectibilitatem.

9. *Confirmatur.*

Idque apertius patet in amore stricto terminato ad diuinam naturam, quatenus talis est & vt differt ab attributis; quoniam ipsamet natura Dei etiam propriori ad personalitates est intelligens & amans: omnes namque processiones sunt voluntariè, nullaque potest esse dubitatio, quin natura diuina amet seipsam; ergo ipsa est formalissime natura amans, & obiectum amatum: At natura diuina provt differt ab attributis formalissimè importat possideri à se ipsa, ergo nullus affectus excogitari potest, qui terminetur ad naturam diuinam provt differt ab attributis & non amet bonitatem diuinæ naturæ vt possessam. Huic obiectioni non semel mihi responsum fuit naturam diuinam possideri formaliter à seipsa per aliam formalitatem, nempe per subsistentiam relatiuam. Verum id facillime eliditur: nam euidens est nullam posse excogitari formalitatem, perquam melius possideatur natura diuina à se ipsa, quam per se ipsam: nam possidetur per formalem identitatem cum seipsa: non potest autem formaliter melius identificari cum seipsa per aliam formalitatem, quam per seipsam, vt naturæ lumine compertum est. Adde diuinam naturam ante personalitates seipsam cognoscere, & amare, & pro illo prioti non posse excogitari personalitatem, vi cuius Diuinitas dicatur possideri à se ipsa. Sed neque negari potest naturam diuinam, seu primam formalitatem Dei, quatenus etiam formaliter est à se, & necessario à se existit, aliquo modo proprie possidere seipsam: ergo nequit dari affectus Dei tendens in naturam diuinam formaliter vt talem, quæ non respiciat illam vt possessam.

Respondetur aliqui huic obiectum. Confutatur.

10.

Quamobrem dum aiunt aduersarij obiectum formale, seu motiuum amoris differre in Deo formaliter à motiuo gaudij, & ex parte obiecti motiui, seu formalis reperiri duplicem formalitatem virtualiter distinctam, ostendunt se non satis perpendisse robur argumenti propositi, quod directe probat non dari illas formalitates virtualiter distinctas, quæ possint constituere obiecta formaliter diuersa; quia motiuum gaudij est ipsa possessio diuinæ naturæ, & ipsamet formalitas diuinæ naturæ se possidet per seipsam, quia est formaliter à se & indefectibilis. Primaque formalitas diuina est à se tam formaliter, quam virtualiter: at esse à se tam formaliter, quam virtualiter est esse possessam: sin autem explicetur nobis quid sit naturam esse possessam à seipsa.

11. *Obiectio alij.*

Insinuarunt nobis alij non esse assignandas formalitates virtualiter distinctas ex parte motiuorum, seu obiectorum formalium amoris stricti, & gaudij; sed sufficere diuersa connotata eiusdem formalitatis. Sed neque hi satis obseruasse videntur non posse intelligi illa connotata diuersa: etenim connotatum diuersum gaudij deberet esse possessio: atqui possessio, vt probatum est, non est connotatum diuersum, sed ipsissima quidditas diuinæ naturæ. Secundo, si illa diuersitas connotatorum sufficeret ad distinguendos affectus in Deo, etiam sufficiens esset

Reiectur.

esset ad distinguendam in Deo respectu sui scientiam visionis à scientia simplicis intelligentiæ, & sic Deus se comprehenderet ante existentiam Filij, & Spiritus Sancti duplici scientia, quarum vna esset simplicis intelligentiæ respectu diuinæ naturæ, & altera visionis respectu eiusdem naturæ.

12. Ipsa etiam volitio Dei necessaria, qua Deus amat suam naturam, reflectit supra se amando se ipsam vt existentem, & non cognoscitur duplici scientia, licet per ordinem ad amores diuersos creatos possint assignari diuersa connotata, nam vnus amor creatus ita est possibilis, vt non existat, alter vero existit, ergo hæc diuersitas connotatorum per ordinem ad creata est prorsus insufficiens ad distinguendos affectus in Deo per ordinem ad prædicata necessaria Dei, quatenus talia sunt: alioqui etiam distinguendæ essent (vt in simili nuper inferebamus) respectu illius diuini amoris duplex scientia, vna simplicis inrelligentiæ, quæ abstraheret ab existentia obiecti, & alia visionis, quæ terminaretur ad illud obiectum vt existens.

13. *Quando intellectus nequit abstrahere aliquem conceptum, neque amor.*

Confirmatur, Quando intellectus etiam creatus nequit abstrahere conceptum aliquem, neque amor potest abstrahere: At intellectus creatus nequit concipere naturam, diuinam, quatenus natura diuina est, abstrahendo ab existentia obiecti: etenim quemadmodum homo non abstrahit ab animali rationali, ita diuina natura non abstrahit à conceptu entis à se necessarij: nam sicut de conceptu diuinæ naturæ est non repugnare, ita & actu existere: alioqui conceptus diuinæ naturæ præscinderet ab ente reali, vel chymerico & per conceptum illum entis à se non magis attingeretur verus Deus, quam fictitius: quia si conceptus ille abstraheret ab existentia, etiam abstraheret ab ente reali, vel chymerico.

14. *Obiectio.*

Quod adhuc sequenti discursu firmabitur. Ille affectus amoris stricti tendit sub aliqua ratione formali boni; ergo vel tendit sub ratione boni possibilis abstrahentis ab existentia, vel sub ratione boni actualiter existentis, vel denique sub ratione boni abstrahentis etiam à possibilitate, vel impossibilitate. Hoc postremum nulli licebit dicere; quoniam infinitus amor Dei, & obiecti comprehensiuus tendit in excellentiam veri boni infinici, provt verum bonum est distinctum à bono apparenti, & solum imaginario; sed si Deus tenderet in bonum illud præscindendo à possibilitate, vel impossibilitate illius, neutiquam tenderet in bonum illud, quatenus verum bonum est, sed potius quatenus præscinderet à vero, vel apparenti. Sed neque primum consequenter ad ea, quæ modo dicebamus affirmare fas est, nempe tendere affectum illum in bonum sub ratione possibilis abstrahentis ab existentia; quia bonum naturæ diuinæ quatenus talis est non magis abstrahit ab existentia, vel carentia existentiæ, quam à possibilitate vel impossibilitate; ergo necesse est dicatur secundum, nempe illum amorem tendere in existentiam diuinæ naturæ, quatenus existit necessario, & à se ipsa possidetur. Hæc omnia argumenta originem ducunt ex hoc principio: Motiuum diuini amoris stricti erga Deum ipsum non solum est bonum in communi, sed hoc speciale bonum secundum suam specialem excellentiam, sue infinitam bonitatem, & ob hanc rationem amatur necessario bonum illud; ad specialem vero bonitatem Dei pertinet esse à se indefectibiliter, & possideri à se ipso, ergo nequit amari illud bonũ à Deo, quin ametur vt possessũ ab ipso Deo.

R.P.B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

15. *Obiectio.*

Dicat quis amorem strictum erga Deum tendere in bonum infinitum non quatenus est à se, essentialiterque existens, sed quatenus maius est quouis bono finito, & in ordine ad connotata boni finiti, gaudium vero tendere in bonum illud quatenus existit à se, & per ordinẽ ad diuersa connotata diuersificari actus illos ratione nostra. Quod si opponas huic euasioni inde fieri etiam assignandam esse in Deo propter diuersitatem connotatorum duplicem scientiam respectu Dei, quarum vna dicatur simplicis intelligentiæ, & altera visionis: Responderi posset longe aliter philosophandum esse de diuina scientia, ac de affectibus diuinæ voluntatis; quia diuina scientia, cum sit perfecte comprehensiua Diuinitatis non potest non attingere Diuinitatem in ordine ad omnia sua connotata: At diuinus amor, licet perfectissime Deum amet potest aliqua ratione præscindere attingendo obiectum in ordine ad aliqua connotata, non vero in ordine ad alia. Sic licet Deus non possit non cognoscere medium aliquod deseruire posse ad consequendos varios fines, potest amare ipsum medium propter consecutionem vnius finis, non vero alterius, vt sæpe ostendi.

16. *Solvitur.*

Adhuc tamen illa euasio est perdifficilis, quia videtur contra illam applicari posse cuncta, quæ adduxi contra placitum præcedens. Etenim negari nequit gaudium diuinum vt fertur ad diuinam naturam, quatenus est à se, & actu existit, tendere in eandem naturam, quatenus est infinite bona, & similiter amorem illum strictum tendere in bonum illud, non solum quatenus est maius quouis bono finito, sed quatenus infinitè excedit bona finita, & quatenus est bonum indefectibile, atque à se: nam de conceptu formali diuinæ naturæ est esse infinitam, & à se, & amor tendit in naturam diuinã, quatenus talis est, & à se ipsa habet bonitatẽ. Tendit præterea affectus stricti amoris in naturam diuinam, quatenus est virtualiter distincta à volitione necessaria, & relationibus; quia Deus cognoscit suam essentiam, vt sic virtualiter distinctam, vt scite docuit P. Molina quæst. 28. art. 1. disp. 3. conclus. 4. & 5. quia distinctio illa virtualis non potest à Deo nesciri; neque posset Deus comprehendere essentiam, & relationes, vt sunt in se, non cognita hac virtuali distinctione, iudicatque Deus conuenire illis formalitatibus cum fundamento diuersa, & opposita prædicata, Filiumque procedere per intellectum, Spiritum vero per voluntatem; igitur Deus amare potest diuinam naturam vt virtute distinctam ab attributis, & relationibus; sed vt sic importat diuina natura esse realiter, & virtualiter à se; ergo diuinus amor strictus fertur in Dei naturam vt est à se; ergo illam amat vt existentem, seu possessam à se ipsa.

Deus cognoscit virtualem distinctionem inter naturã diuinam & volitionem.

17. Rursus, Amor strictus tendit in bonitatem infinitam vel sub ratione boni infiniti vt abstrahit à possibili, & impossibili, & hoc dici nequit, vt supra vidimus, vel tendit sub ratione boni possibilis abstrahendo ab existentia, & hoc etiam dici non posse constat ex superius dictis; nam sicut est de essentia diuinæ naturæ non repugnare, & ob id diuina natura non abstrahit à repugnantia, vel non repugnantia, ita est de essentia diuinæ naturæ vt talis, actualiter existere, & esse à se, ac proinde non tendit ille affectus præscindendo ab existentia, sicut non præscindit à non repugnantia; igitur fateamur necesse est strictum amorem ferri in bonum infinitum, vt est à se, & vt possessum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipse etiam amor necessarius, dum seipsum amat iuxta propriam quidditatem ipsius amoris, amat se ipsum vt existentem: nam eius quidditas est existere pro signo illo, pro quo amatur, & cognitio dirigens ad amorem illum nequit non repræsentare amorem ipsum vt existentem pro immediato signo sequenti, si repræsentetur propria quidditas illius amoris. Quare sicut nequit amari homo, quatenus est tale determinatum bonum, quin ametur formaliter sub ratione boni possibilis, & talis boni in particulari, ita nequit amari ille amor vt talis amor est, nisi ametur sub ratione existentis pro illo signo: præsertim cum amor ille sit comprehensiuus tendens in bonitatem illam sub ratione boni infiniti. 18.

Melius responderi posset obiectum materiale directe & per se amatum esse diuinam naturam provt virtualiter differt ab attributis, & relationibus; rationen tamen formalem amandi esse bonitatem diuinam, quæ licet ex parte obiecti materialis attingatur expresse vt existens, tamen ex parte obiecti formalis amoris stricti non exprimit existentiam, sed infinitatem, quatenus est tale bonum, vt melius excogitari non possit; licet enim ex parte obiecti sub ratione boni, quo melius excogitari nequeat includatur necessitas existendi, tamen ex modo nostro concipiendi, & per ordinem ad illa connotata id non exprimitur, idque videtur sufficere ad diuersificandos affectus. Nomine entis infinitè boni seu perfecti intelligitur ens optimum omnium possibilium, sub quo conceptu non exprimitur actualis existentia, quia adhuc inquiritur an illud ens optimum omnium possibilium necessario existat. Potest etiam aliter declarari infinitum bonum per essentiam, quin expresse importetur actualis existentia, nimirum, bonum increatum, & infinitum per essentiam est cui bonum creatum additum nihil refert, quia non fuit melius. Vnde Augustinus 6. de Trinit. cap. 8. aiebat: *Cum creatura adhæreſcit creatori, illa fit maior non ille.* Sine bonum infinitum per essentiam est *cuius naturæ non potest addi aliquid non includens formalem defectum*, siue *in quo continentur reliqua tanquam in optimo*, in quo conceptu non exprimitur an illud optimum necessario existat; an potius ex natura sua habeat existere à se non ab æterno, sed in tempore. Verum hæc postea accuratius examinanda erunt. 19. *Melius respondetur.* *Quid sit bonum infinitum.* Augustinus.

Non defuere qui existimauerint in Deo dari amorem strictum distinctum à gaudio, quia repetitur in illo hic actus: *Si per impossibile carerem existentia, eam quæ mihi dare possem, id efficerem libentissime*, qui actus, inquiunt ipsi, non potest non esse amor strictus; quoniam per ipsum attingitur Deus conditionaliter quasi non existens. Verum hoc multis nominibus displicet. Primo quia talis actus non est admittendus in Deo ipso magis quam quo vellet non peccare si esset homo, aut dolere de peccatis si esset Petrus. Secundo quia talis affectus non esset strictus amor; sed quoddam desiderium conditionatum, non enim ille affectus abstrahit ab existentia, quod iuxta placitum aduersariorum necessario requiritur ad amorem strictum; sed potius fertur directe in ipsam existentiam sub conditione. Tertio, quia ipsum gaudium, dum delectatur de bono possesso potest etiam sic tendere conditionate, vt si obiectum careret existentia, illam quantum est de se tribueret ipsimet obiecto. Adde responsionem hanc non esse ad mentem D. Angelici, vt infra dicetur. 20.

Sectio II.

Fertur iudicium de opinione asserente esse in Deo erga se ipsum amorem strictum indistinctum ratione nostra à gaudio.

EXistimarunt nuperi, quorum supra memini non absque subtilitate, & veritatis specie in Deo dari amorem strictum respectu sui; non tamen esse affectum ratione nostra distinctum à gaudio. Probant reperiri in Deo illum amorem strictum, quia strictus amor est affectus tendens in bonum secundum se, seu in prædicata essentialia illius boni; sed in Deo reperitur volitio tendens in prædicata essentialia Dei, ergo in Deo est respectu sui strictus amor. Aiunt tamen nequaquam hunc amorem distingui ratione à gaudio; quia affectus tendens in bonitatem diuinam secundum se, fertur in bonitatem diuinam vt possessam à Deo ipso, & consequenter ille affectus est formalissime gaudium. Assignantque discrimen inter amorem strictum, & gaudium de bono creato ex vna parte, & strictum amorem, ac gaudium de bono diuino ex alia parte: Etenim increatis actu existere non est prædicatum essentiale, ideoque strictus amor non tendit in existentiam vt possessam, & consequenter differt à gaudio: in Deo vero non distinguitur affectus amoris erga se à gaudio de seipso; quia Deo est essentiale possideri à seipso. 1.

Neque parum consequenter hi docuere dari in Deo scientiam simplicis intelligentiæ respectu sui, & non distingui à scientia visionis: nam scientia simplicis intelligentiæ tendit ad prædicata secundum se, quatenus essentialia sunt, & scientia visionis fertur in obiectum vt existens; cum igitur diuina natura secundum se importet essentialiter existere, ideo scientia Dei erga seipsum est pariter simplicis intelligentiæ, & visionis. Non tamen idcirco illa scientia simplicis intelligentiæ appellatur abstractiua: etenim scientia dicitur abstractiua (vt nomen præ se fert) quia tendit abstrahendo ab existentia obiecti; & quia ens creatum secundum se abstrahit ab existentia, ideo cognitio tendens in ens creatum secundum se, & secundum sua prædicata essentialia, dicitur tendere abstractiue; amor vero strictus per se tendit ad bonum secundum se siue creatum, siue increatum; & quia bonum increatum secundum se non abstrahit ab existentia, ideo amor strictus erga Deum non dicitur tendere abstractiuè. Quo alio sensu detur in nobis notitia abstractiua Dei dicemus in suo loco. 2.

Ex præiacta doctrina eleuarunt prædicti moderni, quæ sibimet opposuere. Confirmareque poterunt suam cogitationem ex doctrina D. Angelici circa gaudium, & delectationem: nam quandoque gaudium cum delectatione confunditur, & nonnunquam ab ipsa distinguitur. Affirmatque S. Thom. 1. contra Gent. cap. 90. *Gaudium latius patere quam delectationem: nam delectatio prouenit à bono realiter coniuncto; gaudium autem hoc non requirit:* Ergo similiter quandoque potest confundi amor strictus cum gaudio; nempe respectu diuinorum prædicatorum, quæ necessariò existunt, licet frequenter differat strictus amor à gaudio. 3. S. Thom.

Consequenter asserere debent, hi authores affectum amoris stricti secundum se, & in genere non habere positiue obiectum distinctum à gaudio, nec omnino idem cum obiecto gaudij; sed ab vtroque præscindere,

præscindere, quia obiectum amoris nonnunquam confunditur cum obiecto gaudij, & sæpe iuxta horum authorum principia distinguitur ab obiecto gaudij. Neque hæc doctrina occasionem præbet confundendi quidditates obiectorum formalium, aut ipsorum actuum voluntatis, cum potius quidditates obiectorum, & affectuum apprime declaret, dum docet affectum amoris aliquando non distingui ab effectu gaudij, quia obiecta formalia nequeunt esse diuersa; quoniam quandoque hi affectus propter specialem naturam obiecti respiciunt idem obiectum formale, tametsi frequenter respiciant obiecta formalia diuersa.

Hanc sententiam improbat, variisque argumentis refutat Herize cap. 4. quæ facile euanescunt, ex his, quæ nuper aiebam. Obiicit non posse obiectum gaudij ex genere suo non differre ab obiecto amoris, id namque desideratur ad diuersitatem affectuum: alioqui non formaliter, sed duntaxat materialiter differrent gaudium, & strictus amor: Quod si ex parte obiecti assignanda est differentia inter amorem strictum, & gaudium in eo consistet quod amor respiciat essentiam boni, & ab existentia præscindat, gaudiũ vero minime ab existentia præscindat. Confirmat. Scientia abstractiua, seu simplicis intelligentiæ differt à scientia visionis siue intuitiua, quoniam scientia simplicis intelligentiæ præscindit ab existentia obiecti; secus vero scientia visionis, seu intuitiua, & ideo non potest esse in Deo erga se ipsum scientia simplicis intelligentiæ seu abstractiua; ergo neque in Deo potest esse strictus amor, quia non minus abstrahit amor ab existentia, quam scientia simplicis intelligentiæ. Secundo confirmatur: quoniam de quidditate amoris est dirigi à scientia abstractiua, ergo, cum in Deo respectu sui non sit scientia abstractiua, neque erit strictus amor. Gratisque videtur dici scientiam simplicis intelligentiæ abstrahere positiue ab existentia obiecti, amorem verò non ita; quia si assignatur obiectum amoris distinctum ab obiecto gaudij, inde concluditur amorem strictum debere præscindere ab existentia obiecti. 5. Obiicit. P. Herize.

Hæc tamen obiecta parui habenda sunt, & ex supra positis soluta manent. Et adhuc aliunde apertam habent responsionem; quoniam falsò supponunt obiecta illorum affectuum debere esse diuersa: nam euidens mihi est obiectum formale desiderij, sumpta formalitate ex parte obiecti, non esse diuersum ab obiecto amoris stricti: siquidem obiectum amatum per desiderium est obiectiua bonitas; non autem absentia obiecti, licet desiderium ex suo modo tendendi supponat aliquod genus absentiæ, seu posterioritatis saltem rationis, quam fusè explicui in tractatu de virtutibus Christi Domini. Exploratumque mihi est scientiam simplicis intelligentiæ diuinæ non differre ex parte obiecti à scientia visionis, & vtramque scientiam, nempe simplicis intelligentiæ, & visionis terminari ad idem obiectum nempe ad ipsam existentiam: nam decretum Dei, quo vult rem aliquam producere, statuit producere ipsam existentiam, quæ postea per scientiam visionis videtur producta; & illud decretum regulatur per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ non potest non repræsentare ipsam existentiam, quam Deus vult producere; quia nihil est volitum, quin sit præcognitum. Hanc veritatem pluribus confirmaui tract. de diuina scientia. 6. Refutatur.

Independenter adhuc ab hoc constat responsio ex his, quæ superius dixi; quia solum requiritur obiectum distinctum quando affectus sunt distincti: At amor strictus in illo casu non differt à gaudio; ergo non requirit obiectum distinctum ab obiecto gaudij. Ratio est quia tunc amor differt à gaudio quando prædicata essentialia, quæ respiciuntur ab amore non important essentialiter existentiam, & actualem possessionem: At si formalissime prædicata essentialia includant actualem existentiam, & possessionem, non est vnde differat amor strictus à gaudio, vel saltem, non probat aduersarius his argumentis talem distinctionem. Quod rursus opposuit ex scientia simplicis intelligentiæ, quæ non est admittenda in Deo respectu sui, etiam supra solutum manet, quoniam similiter admittunt præfati authores in Deo scientiam simplicis intelligentiæ respectu ipsiusmet, quæ minime distinguatur à scientia visionis, quia nulla apparet diuersitas ex parte obiecti; negant vero talem scientiam debere dici abstractiuam, quia minime abstrahit ab existentia obiecti, & est proprie intuitiua. Recognoscantur quæ supra dicta sunt. 7.

Nobis adhuc non arridet prædicta cognitio, quam primo reiicio, quia non distinguit in Deo ratione nostra amorem strictum à gaudio, quod recedit à doctrina S. Thom. 1. cont. Gent. cap. 91. vt recte admonuit P. Ruiztus disp. 52. sect. 1. Propofuitque D. Angelicus hunc dicturum: *Omnis affectionis principium est amor; sed in Deo est gaudium, & delectatio; ergo in Deo est amor.* Ratio huius est, quia delectationi directe opponitur tristitia, amori autem odium, & ideo ratione tendentiæ diuini amoris directe intelligimus ipsi repugnare odiũ de se ipso; ratione autem affectus gaudij concipimus repugnare Deo tristitiam. Quod adhuc confirmare licet ostendendo pariter cur amor debeat præcedere gaudium; quia nimirum tendentia amoris infert desiderium quando obiectum est absens, & est illatiua gaudij, quando ipsum obiectum est præsens, & nemo desiderat bonum nisi quia ipsi placet, & rursus post consecutionem boni gaudet de bono possesso, quia bonum ipsum illi placet. Ideo etiam Deus ante quam efficaciter decerneret creare mundum habuit complacentiam circa ipsum, vt postea ex Augustino, & Dionysio probabitur, quia non est decretum efficax executiuum boni, tendensve ad assecutionem illius, nisi quia tale bonum placet, & ideo amor ex sua tendentia non est quies in bono, sicuti gaudium: nam absente bono inclinat in desiderium, & præsente ipso bono inclinat in gaudium. 8. *Improbatur ab authore prædictum recentiorum placitum.*

Secundo displicet, quia licet amor, & gaudium non postulent diuersitatem obiectorum, necessariò postulant diuersos modos tendendi: est enim amor quædam quasi approbatio bonitatis non inuoluens formaliter voluptatem, quam secum affert gaudium; & vt supra dicebamus ideo quis gaudet de bonitate obtenta; quia bene afficitur erga illam, siue illa bonitas dum amatur supponatur existens, siue non: obiectum namque etiam creatum, quatenus actu existit, potest stricte amari, & quilibet stricto amore seipsum amat quatenus actu existit. 9. *Secundo impugnatur.*

Tertiò, Non est contra rationem amoris distincti à gaudio, si feratur in obiectum præsens licet id ex suo proprio modo tendendi non exigat: nam & amor ferri potest in ipsam existentiam vt exercitam idque in amore quo creatura diligit Deum amore amicitiæ fit per spicuum; quando enim Beati Deum diligunt amore amiciriæ distin- 10. *Tertio impugnatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

&to à gaudio ille amor fertur in Deum vt existentem, & possessum à se ipso; neque aliter visio beatifica potest repræsentare Deum nisi vt existentem, & possessum à se ipso. Quod si quis propter hæc negare tentauerit in Deo amorem strictum distinctum à gaudio, adhibeamus exemplum in viatore diligente Deum amore amicitiæ: nam certum est viatorem contemplantem Deum lumine fidei diligere Deum amore stricto distincto à gaudio, qui amor erit amicitiæ respectu Dei, & fertur in Deum vt existentem, & possessum à se ipso; ergo respectu Dei datur amor diuersus à gaudio amicabili, quo gaudeo de existentia Dei vt possessa ab ipsomet Deo, & vt bona sibi ipsi.

11 Idem cernes in amore quo Petrus diligit Paulum amicum: nam ob id plura bona temporalia illi desiderat, quia amat ipsum provt existentem, & viuum: non enim illa conueniunt nisi homini viuo. Et dum tibi desideras indumenta pretiosa, illud desiderium oritur ex amore erga te ipsum vt viuum: quis enim adeò desipiat vt non nisi viuo illa desideret. Dices in his casibus non dare amorem distinctum à tali desiderio. Sed contra est, quia ad hanc quæstionem videtur supponendum desiderium oriri semper ab amore, & viatores diligere Deum amore amicitiæ distincto à gaudio: alioqui frustra specialis instituitur quæstio an Deus diligat se ipsum amore stricto distincto à gaudio.

12. Oportet igitur admittere de ratione amoris distincti à gaudio non esse tendere in obiectum præscindendo ab existentia ipsius, sed esse tale pondus in obiectum vt ex genere suo (vt postea declarabitur) non exigat existentiam, & possessionem obiecti, & vim habeat causandi desiderium, dum obiectum absens est, & gaudium dum est præsens, ac proinde illa tendentia amoris ex genere suo est indifferens vt coniungatur cum desiderio, vel cum gaudio. Vnde quemadmodum detestatio peccati quæ datur in contritione tanti est efficacitatis, vt si referatur in peccatum non commissum vim habeat adhibendi media vt impediatur, nempe propositum non peccandi; at vero relatiue ad peccatum commissum parit dolorem ea efficacitate, vt si per impossibile fieri posset vt illud peccatum non transisset, id efficeret, ita amor strictus efficax relatiue ad bonum absens vim habet inferendi desiderium, & adhibendi media ad consequendum finem; relatiue vero ad bonum præsens, & possessum solummodo habet
13. vim inferendi gaudium.

Vniuersimque verum existimatur neminem gaudere nisi quia amet. Neque valet si dicas ideo hanc causalem esse veram, quia ipsa ratio amoris in conceptu gaudij formaliter imbibitur. Sed contra est quia propter hanc causam potius dicendum esset ideo aliquem amare quia gaudet, non vero econtra ideo gaudere, quia amat. Sicut potius dicimus ideo Petrum esse animal quia est homo, quam ideo esse hominem quia est animal: Ergo
14. admittenda est in Deo aliqua prioritas rationis in amore respectu gaudij.

Iterumo stendo amorem strictum distinctũ à gaudio ferri posse in existẽtiam provt exercitam; Deus amore strincto distincto à gaudio amat vnionẽ hypostaticam vt existentem, & existentiã humanitatis Christi: nam ob id canto amore prosequitur humanitatem; quia videt ipsam existentem, & hypostatice vnitam Verbo non ita amaturus humanitatem si non videret illam existentem. Quod si neges Deum amore stricto distincto à gaudio amare humanitatem Christi vt existentem, & Verbo vnitam, consequenter teneris existimare neque posse amare stricto amore distincto à gaudio humanitatem Christi Domini provt existentem & ex gaudio procedere voluntatem, qua illi vt existenti bona exoptamus.

Sectio III.

Quonam pacto strictus amor in Deo ratione nostra distinguatur à gaudio.

1. Differunt in Deo ratione nostra isti duo affectus ex ipso modo tendendi: nam amor habet modum tendendi, seu motiuum ex proprio genere, & quasi specifice præscindens ab existentia obiecti. Motiuum stricti amoris in proprio genere seu specie est gradus bonitatis, & ideo modus tendendi stricti amoris reperti in Deo erga seipsum si consideretur in genere vt præscindit ab obiecto finito, & in finito, & secundum conceptum quasi specificum amoris stricti provt differt à modo tendendi gaudij abstrahit à possessione, & non possessione boni: At vero gaudium secundum suum conceptum specificum, & ex proprio modo tendendi, provt differt à modo specifico tendendi amoris non abstrahit à possessione boni; sed illam positiuè requirit. Ratio est quia modus tendendi amoris non ex se est per modum quietis, & quia ex proprio genere non opponitur directè tristitiæ sicuti opponitur gaudium; nam tristitia est quies violenta in malo percepto, & gaudium est quies in bono percepto, seu possesso. Gaudium est quædam suauitas eo quod possideatur bonum amatum; amor autem de se non dicit illam suauitatem, quemadmodum odium non ita directè opponitur illi dulcedini, ac suauitati, sicuti opponitur
2. tristitia.

Ideo odium Dei, quod opponitur amori est ma- S. Thom.
ius peccatum, quam acedia, quæ opponitur gaudio de bonis Dei vt docet S. Thom. 2.2. quæst. 34. & 35. Amor amicitiæ erga Deum in nobis est liber; delectatio vero, seu gaudium est necessarium formaliter, quia ab amore necessario causatur; nisi dicamus in eodem actu reperiri simul delectationem, & amorem strictum, quemadmodum idem actus potest esse simul intentio, & electio. Qua etiam ratione verisimile est sæpe eundem actum voluntatis esse in nobis amorem strictum, & desiderium eiusdem obiecti, licet quoties illi affectus distinguuntur, debeat amor præcedere
3. desiderium.

Actus voluntatis & intellectus possunt disparare solum modo tendendi.

Ad pleniorem dubij enodationem aduertere sit actus intellectus, & voluntaris posse non ex obiecto, sed ex solo modo tendendi differre, & consequenter possunt intellectiones, aut volitiones non aliter differre ex obiecto formali, nisi quatenus formale obiectum reduplicat supra modum tendendi actus. Id pluribus exemplis patet; nam intellectus formaliter attingit rationem boni, eamque formalissime cognoscit: nam formale obiectum huius propositionis: *Deus est summè bonus*, est diuina bonitas, vt perse apparet. Neque aliter tendit intellectus sub ratione veri, nisi quatenus enunciat aliquid de obiecto, vel illud repræsentat sicuti ipsum se habet à parte rei, ac proinde dum dicitur intellectus tendere non sub ratione boni; sed sub ratione veri, fit reduplicatio supra ipsum modum tendendi actus intellectus, qui tendit re-

præ

præsentando obiectum sicu ti ipsum est; minimè tamen negatur bonitatem formaliter attingi per actum intellectus; quoniam hæc pro positio: *Bonum est amabile* formalissime attingit bonitatem: etenim sicut obiectum intellectus in cõmuni dicitur verum in communi, ita formale obiectum ali cuius actus intellectus in particulari est particulare verum; vnum autem ex particularibus veris est hoc: *Bonum est amabile*, aut istud: *Deus est summe bonus* ac proinde bonitas in communi, & particularis Dei bonitas ingrediuntur rationem obiecti formalis illarum cognitionum.

4. Confirmatur. Confirmat hoc ipsum paritas alia. Obiectum formale desiderij non differt à formali obiecto gaudij: quia licet desiderium non supponat existentiam, aut possessionem obiecti, illam formaliter desiderat; quia non desideratur formaliter vt res sit possibilis nec desideratur essentia rei sub ratione essentiæ, sed vt existat, & possideatur. Sed neque formale obiectum desiderij est ipsa absentia rei desideratæ, quia minime desideratur materialiter, aut formaliter rei absentia, sed præsentia, & possessio, ac proinde gaudium, & desiderium feruntur in idem formale obiectum, nempe in eandem existẽtiam obiecti, modo tamen diuerso. Propter diuersitatem tamen modi tendendi obiecta formalia reduplicatiue vt talia dicuntur diuersa, quia reduplicatio fit supra modum tendendi actus, qui est diuersus. Hoc idem etiam cernitur in communi sententia distinguẽte actum spei ab actu desiderij, quæ sententia vel ex eo probari potest; quia quandoque crescente rei difficultate minuitur spes, & augetur desiderium. Quare spes esse videtur specialis erectio animi timori contraria, & nihilominus affectus desiderij, & spei habent idem formale obiectum; siquidem vterque affectus est motus ad consequendũ bonum, & actu desiderij optamus beatitudinem, & cũ est ardua, & quando est obtentu facilis. Sic etiam per amorem strictum amatur bonum, licet cognoscatur vt arduum, neque ipsa arduitas amatur per actum spei, tametsi præcognosci debeat.

His præmissis asserimus ex modo tendendi differre amorem strictum à gaudio; quoniam amor ex proprio genere stricti amoris, provt differt ab aliis affectibus, habet pro motiuo gradum bonitatis, siue excellentiam boni præscindendo à possessione obiecti; gaudium vero ex proprio genere non præscindit à præsentia, & possessione obiecti. Strictus amor ex suo genere est indifferens vt contrahatur per tendentiam exigentem possessionem obiecti, & per tendentiam non exigentem talem possessionem; secus gaudium. Motiuum stricti amoris non includit ex genere suo tendere in bonum vt possessum; secus vero motiuum gaudij. Quod si amor strictus quandoque respiciat bonum possessum, hoc non prouenit ex tendentia amoris in proprio genere, sed ex natura obiecti includentis in sua quidditate possessionem, seu existentiam: At vero tendentia gaudij exigit possessionem non solum ex peculiari natura alicuius obiecti; sed ex suo proprio genere provt gaudiũ aut delectatio est in genere. Sic qui dicunt in Deo respectu sui eandem formalitatem debere esse cognitionem, amorem, & gaudium de se ipso, quia debet illa formalitas esse summa fœlicitas, minime docent illi actui conuenire hæc omnia ex conceptu generico cognitionis, sed ex peculiari conceptu diuinæ cognitionis necessariæ, & immediatæ Dei erga se ipsum.

5. Explicatur quomodo tendendi differat amor strictus à gaudio.

6. Declaro rem hanc: Amor strictus ex proprio genere tendit in bonum secundum se, siue secundum prædicata essentialia boni, & hic modus tendendi conuenit omni amori stricto ex propria ratione amoris: bonum autem ex genere suo secundum propriam quidditatem abstrahit vt sic ab existentia, & eius carentia: nam bonitas diuinæ naturæ essentialiter importat existentiam; creata autem bonitas non dicit essentialiter existere. At gaudium non fertur ex proprio genere in bonum secundum se; sed in bonum vt existens, & possessum. Amor ex genere suo directe opponitur odio; gaudium vero tristitiæ. Quemadmodum spes tendit vt opposita timori; desiderium verò, non ita opponitur timori, quamuis nonnunquam desiderium, vt postea dicemus, possit ex sua singulari ratione ferri in bonum arduum; hoc enim non postulat ex genere suo.

Declaratur amplius.

Non est itaque contra naturam stricti amoris vt per particularem differentiam tendat in bonum vt 7.
possessum, quando bonum secundum se est possessum, dummodo tendentia illa ex se directè opponatur non tristitiæ, sed odio, quod autem bonum sit possessum est quid materiale respectu specificatiui amoris in communi. Quemadmodum quod obiectum sit bonũ est quid materiale respectu cognitionis in communi. Quare amor strictus ex propria tendentia fertur quandoque in bonum possessum, non quia amor est, sed quia talis amor est, sicut etiam desiderium fertur quandoque in bonum arduum, non quia desiderium est, sed quia tale desiderium. Sicut desiderium ex genere suo non habet aliquid admixtum de delectatione sicuti spes, & quo maior est spes, eo magis habet admixtum de delectatione. Spei opponitur desperatio, quæ minime opponitur desiderio, quia potest esse vehementissimum desiderium absque vlla spe: nam qui sperabat se à Rege aliquam dignitatem obtenturum, si cesset iudicium probabile de eius consecutione desperat, etiam si desiderium non minuatur, nempe desiderium illud quod manebat postquam ex parte sua adhibuit omnia media ad consecutionem illius dignitatis. Ille ergo actus voluntatis qui consequebatur probabilitatem obtinendi, cessat cessante cognitione probabili de consecutione illius boni, & loco illius succedit tristitia.

Plurimumque conducet ad distinguendos affectus voluntatis considerare, & modum tendendi ipsorum actuum, & specificatiuum in genere: etenim formaliter fertur cognitio aliqua in bonum non ex specificatiuo proprio cognitionis in genere; nam hoc specificatiuum appellatur verum. Attende qua ratione specificatiua cõgnitionis, & amoris in genere dicantur diuersa: nam specificatiuum cognitionis appellatur verum, non bonum; non quia particularis cognitio non tendat formaliter in bonum; sed quia hoc non habet ex proprio genere cognitionis: At vero amor ex proprio genere semper tendit in bonum. Assignanda igitur sunt genera diuersa: nam cognitio diuina includit rationem cognitionis in genere, & strictus amor diuinus etiam imbibit rationem communem stricti amoris specialemque habet conuenientiam cum aliis strictis amoribus, & similiter gaudium diuinum specialem habet conuenientiam cum gaudiis creatis, quam conuenientiam non habet formaliter amor strictus, Conueniunt, inquam, amores stricti inter se, quia tendunt cum oppositione directa respectu odij, & gaudia specialiter conueniunt, eo quod tendant vt directè opposita tristitiæ. 8.

Sic etiam desideria ex genere suo non tendunt vt ita opposita timori, aut desperationi sicuti tendit

dit

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit ſpes : non enim habet deſiderium illam erectionem animi timori contrariam , & ideo deſiderantur impoſſibilia, quæ non ſperantur. Ideo etiam quamuis deſiderium tendat in rem difficilem , ſeu arduam , retinet modum tendendi , qui ex ſe non minuitur creſcente difficultate,licet minuatur ſpes creſcente deſiderio ceſſatque omnino ſpes , & accedit triſtitia , & deſperatio, quamuis non minuatur deſiderium , idque patet quoties obiectum non eſt per noſtram diligentiam obtinendum , vt cum quis adhibuit omnia media ad obtinendam dignitatem à Rege, & ceſſat cognitio probabilitatis illam aſſequendi , & aduenit deſperatio, tunc enim manet deſiderium quod eſſet perdurante cognitione probabilitatis de illius conſecutione , quamuis deſit ſpes ; deſiſtitque homo aduenientе illa cognitione , & deſperatione ab aliquo affectu voluntario , quamuis à deſiderio non deſiſtat, quamuis nulla adſit ratio conſolationis : imo ideo tunc homo affligitur vehementi triſtitia, quia deſiderat bonum, quod deſperat conſequi. Inde etiam prouenire ſolet adeo ingens dolor ex certudine boni amiſſi, vt aliquando homines in inſaniã,& in mortem incidant,quia nimirum vehementi afficiuntur deſiderio, & deſperatio adeo ſimul cum amore , & deſiderio affligit animum, vt tot mala incurrat.

Minui poteſt ſpes creſcente gaudio.

10. Timor etiã opponitur ſpei : nam ſpes inclinat adhibere media , quando perſona ſperans habet aliqua , quæ iudicantur vtilia ad boni aſſecutionem; è contrario vero timor,quo quis timet malum forſitam obuenturum ex illius boni aſſecutione inclinat ad non adhibenda illa media ; ſed potius ponenda obſtacula. Et ſicut ſpes cauſat gaudium , timor triſtitiam cauſat : ſpes cauſa eſt complacentiæ in futuritione boni probabiliter cognita, timor vero diſplicentiam in non futuritione eiuſdem boni probabiliter cognita : ſpes erigit animum contra difficultates , quæ occurrunt in aſſecutione boni, timor vero deprimit animum ne ſuperentur difficultates. Cæterum neque in ſpe , neque in timore includitur voluntas omnino efficax ; quoniam ſæpe ſperantur bona , quæ non ſunt in poteſtate ipſius operantis, & timentur mala ab alio infligenda : de re autem , quam conſequi non eſt in mea poteſtate, neque habere voluntatem efficacem *ſimpliciter*, neque efficaciter poſſum velle præcauere malum, quod cauere non eſt in mea poteſtate , ſi ſermo ſit de voluntate omnino efficaci ; nam certum eſt me habere poſſe voluntatem efficacem cauendi illud malum , quantum eſt in mea poteſtate.

Neque in ſpe neq; in timore includitur ſemper voluntas omnino efficax.

11. Spes tendit vt oppoſita timori , non quidem omni , ſed illi qui poteſt eſſe de carentia illius boni, & quo magis erigitur ſpes, eo minor eſt timor de non aſſequendo bono , quod deſideratur. Tenduntque ſpes, & timor modo oppoſito, quia timor eodem modo ſe habet ad malum , quo ſpes ad bonum , & ideo timor ſe extendit modo oppoſito ad ea , ad quæ ſpes extenditur , & ideo ſicuti ſpes eſſe poteſt etiam de his quæ ſunt in noſtra poteſtate, etiam timor eſſe poteſt de non aſſequendis illis bonis : nam ſicut bonum poteſt eſſe arduum, quãuis à nobis obtineti queat , ita euaſio mali poteſt ardua eſſe , quamuis à noſtra voluntate dependeat, & ita pertimeſcimus æternam damnationem, quamuis in noſtra poteſtate ſit hoc malum vitare.

12. Amor vero ſtrictus tendit vt directe oppoſitus ódio, ſicuti ſpes contrariatur timori, & hic modus tendendi reperitur in amore Dei erga ſe ipſum,& ratione huius tendentiæ conuenit diuinus amor cum aliis amoribus qua ratione non conuenit diuinum gaudium. Similiter ex parte obiecti Deus quatenus eſt ens non repugnans conuenit cum omnibus creaturis poſſibilibus : quatenus vero actu exiſtit ſingulariter conuenit ſolum cum aliquibus : hæc autem duplex ratio communis , quæ reperitur in Deo ſpecificat diuerſos affectus : nam amor ex genere ſuo fertur in quidditatem rei & non petit obiectum exiſtere ; gaudium vero etiam ex genere ſuo petit obiectum exiſtere, & eſt exitus amoris. Itaque illa peculiaris conuenientia , quam habet diuinus amor cum aliis amoribus, quam non habet cum gaudiis,eſt ſufficiens ad diſtinguendum ratione noſtra affectus.Et quia Deus quatenus non repugnat conuenit cum pluribus , quam vt actu exiſtens , ideo dat locum vt affectus amoris tendat in Deum ipſum cum quadam ſpeciali conuenientia cum affectibus amoris tendentibus in alia obiecta vt non repugnantia. Et etiam quoniam Deus ipſe habet ſpecialem aliam conuenientiam cum exitentibus , quatenus actu exiſtunt , præbet quoque fundamentum , vt erga ipſum detur affectus gaudij ſpecialiter conueniens cum affectionibus aliis tendentibus ad alia obiecta vt exiſtentia.

13 Si autem petas in quo conſiſtat illa ſpecialis conuenientia , quam hãbet hic amor ſtrictus diuinus erga Deum ipſum cum aliis amoribus,& conueniẽtia,quã habet gaudiũ diuinũ cum aliis gaudiis?Reſpondeo Cõueniunt gaudia in exigentia poſſeſſionis obiecti nõ primo radicata in natura ipſa obiecti, ſed in vi tendentiæ ipſiuſmet actus : amor verò aliquis tametſi verſetur circa obiectũ vt poſſeſſum, hoc nõ petit,niſi quia primo radicatur exigentia in ipſa natura obiecti ; ac proinde quando obiectum eſſentialiter exiſtit , duplici titulo verſatur gaudiũ circa obiectum illud vt exiſtens , & propter naturam obiecti , & propter genus tendentiæ. Amori ex proprio genere non repugnat eſſe radicem deſiderij ; gaudio autem id repugnat , quoniam affectus gaudij poſtulat poſſeſſionem obiecti independenter ab eo quod talis poſſeſſio ſit eſſentialis obiecto , necne. Tamen ſpecificatiuum amoris non eſt præciſe ratio abſtrahens à præſentia, & abſentia , quia hæc eſt ratio communis omnibus actibus proſecutionis voluntatis ; ſed eſt ratio boni ſecundum ſua prædicata eſſentialia , & gradus bonitatis , & ex ſuo genere neque petit, neque excludit poſſeſſionem obiecti.

Quam conueniẽtiã habet amor ſtrictus diuinus cum aliis amoribus.

14 Amor ex ſuo genere tendit magis vniendo perſonam amantem cum re amata , quam delectatio, ſicuti odium magis auertit ab obiecto quam triſtitia, & hic modus vnionis ex genere ſuo neque excludit , neque includit poſſeſſionem obiecti , ſed poteſt verſari circa obiectum,quod non poteſt non eſſe exiſtens,& poſſeſſum,& poteſt tendere in obiectum non exiſtens. Has tendentias experimento diſcimus, ſicut plurium aliorũ affectuum diuerſitatem. Specificatiuum amoris in genere eſt bonum ſecduũm ſe;ſpecificatiuum vero gaudij eſt bonum vt poſſeſſum. Neque obſtat ſi in obiecto hoc particulari idem ſit bonum ſecundum ſe,& bonum vt poſſeſſum , quia etiam circa illud particulare bonum eſſentialiter exiſtens, & poſſeſſum poteſt tendere voluntas ſicuti tendit in alia bona non poſſeſſa,nempe vniendo ſubiectum amans cum obiecto amato , magis quam delectatio,quæ vnio cum reperiri poſſit,quamuis obiectum non ſit poſſeſſum dicitur ex genere ſuo abſtrahere à præſentia , & abſentia obiecti , licet in particulari petat præſentiã obiecti, quia obiectũ nequit non eſſe præſens.

15 Diciturque ſpecificatiuum huius vnionis cum re amata bonum ſecundum ſe; quia quodlibet bonum, eo quod bonum ſit, ſiue exiſtat,ſiue non exiſtat

ſtat eſt capax terminãdi illam vnionem affectus,licet non quodlibet bonum,ſiue exiſtat ſiue non exiſtat,ſit capax terminandi gaudium,ſiue delectationem. Hæc amoris maior vnio cum obiecto amato experimẽto magis,quam rationibus cõprobatur: experimur namque odium ſpeciali quodam modo magis recedere ab obiecto , quam triſtitiam. Et ideo D. Aug. 22. quæſt. 34. & 35. docet odium Dei eſſe peccatum deterius , quam triſtitiam erga Deum, quia intentionaliter magis recedit à Deo & opponitur directe maiori vnioni affectiuæ,nempe ſtricto amori. Ad explicandas vero has tendentias diuerſas quas experimur recurrimus conuenienter ad modos tendendi genericos,& ad ſpecificatiua generica : quia conſideranda eſt ſphera vtriuſque tendentiæ , quatenus tendentia amoris ferri poteſt ad omne bonum ſecundum ſe;tendentia vero gaudij ſolummodo ad bonum exiſtens,& poſſeſſum.Ita explicamus diuerſitatem,quam experimur inter tendentiam intentionalem,intellectualem, & affectiuam , quatenus intellectualis tendentia fertur in omne verum, ſiue bonum ſit ſiue malum, licet tendentia affectiua voluntatis ſolum feratur ad bonum. Meliuſque id exponitur per conceptus genericos, quàm per ſpecificos : nam, vt ſupra mõſtraui, vnum ex particularibus veris eſt hæc particularis bonitas , vt cum dicimus : *Deus eſt ſumme bonus.* Haud aliter declaratur diuerſitas inter tendentiam intellectualem,quæ apprehendit ſimplici apprehenſione hanc albedinem, & viſionem externam eiuſdem albedinis , quia licet in ſingulari, & in ſpecie ferantur ad idem obiectum formale , obiectum tamen tendentiæ illius ſimplicis apprehenſionis ex genere ſuo reſpicit omnes veritates, tendentia autem illius viſionis oculorum ex genere ſuo non poteſt ferri niſi in coloratum. Quare ſub diuerſo ſpecificatiuo generico feruntur illa apprehenſio intellectualis, & viſio illa corporea ; ipſaque experientia nos manu ducit ad declarandum quid ex proprio genere petat vnaquæque tendentia.

Augſtinus.

16. *Obiectio.* Obiiciies non eſſe cur ſimili modo reſpectu diuinæ ſcientiæ neceſſariæ, quam Deus habet de ſe ipſo immediate non poſſint aſſignari duo ſpecificatiua ratione noſtra diſtincta, & ſic Deus duplici tendentia intellectuali nempe ſimplicis intelligentiæ, & viſionis cognoſcet ſeipſum , quod nos nulla ratione admitti poſſe diximus. Reſpondeo, Ad hoc vt illæ rationes veri ſecundum ſe , & veri exiſtentes ſpecificarent duas tendentias intentionales opus erat aſſignare aliquod caput vnde vna tendentia non eſſet quaſi nuda repetitio alterius, ſed maxime diuerſa, quod in diuina ſcientia intelligi non poteſt; nam quælibet ex illis tendentiis perfectè comprehenderet Deum ; & in ſcientia nequit excogitari modus diuerſus, niſi, vel penes maiorem vel minorem claritatẽ, aut per enunciationem diuerſæ veritatis, quod locum non habet in ſcientia illa Dei perfectè cõprehendente Deum ipſum, quia quælibet ex illis tendentiis pari claritate ferretur in Deũ,& enunciat de ipſo,& in ipſo, omnem veritatem,quæ in Deo ipſo & de Deo ipſo poteſt enũciari:At vero in amore ſtricto,& gaudio congruenter deſignantur diuerſæ tendentiæ, nam amor vt ſupra vidimus, tendit vt oppoſitus odio; gaudium vero vt oppoſitum triſtitiæ,& ideo amor vnit magis ſubiectum amans cum obiecto amato, quam delectatio. Vide differentiam in eo ſitam eſſe,quod non poſſent deſignari diuerſi modi tendendi illarum cognitionum, neque vna opponeretur alicui actui, cui non opponeretur & altera, ſicut amor opponitur odio , gaudium triſtitiæ, timori audaciã, ſpei deſperatio. Amor etiam de ſe eſt radix gaudij; at vero vna ſcientia diuina tendens neceſſario in Deum non poſſet eſſe radix alterius tendentis neceſſario in Deum ipſum vt exiſtentem. Gaudium reſultat neceſſario poſito amore, & præcognita exiſtentia & poſſeſſione obiecti, amor vero non ita neceſſario conſurgit,quamuis ferri poſſit in rem vt exiſtentem , ſicuti odium fertur in rem vt exiſtentem : nam dæmones odio habent Deum , & de eius exiſtentia triſtantur.

Diſtinguitur.

Sed neque apparet cur vna ſcientia potius, quam alia diceretur abſtractiua, quia modus tendendi vtriuſque eſſet immediatus , & tenderet in obiectum vt exiſtens , & vtraque affirmaret immediate Deum non repugnare , ſiquidem eſſet comprehenſiua, & deberet attingere omnem veritatem; vtraque opponeretur deſenſui,& eiſdem omnino actibus, quibus opponeretur altera, Affirmaret igitur vna ſcientia idem eodem modo quod affirmat altera. Poſſet tamen dici dari in Deo ſcientiam ſimplicis intelligentiæ indiſtinctam formaliter à ſcientia viſionis ; quia quatenus fertur ad obiectum ſecundum ſe poteſt appellari ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & quatenus fertur immediate ad obiectum vt exiſtens dicetur ſcientia viſionis: etenim ſub illa ratione communi tendendi ad obiectum ſecundum ſe, & ſecundum ſua prædicata eſſentialia conuenit cum alia ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & provt fertur immediate ad obiectum vt exiſtens conuenit cum ſcientia viſionis. Poteſt adhuc dici illam ſcientiam non eſſe ſimplicis intelligentiæ, quia non eſt ſolius intelligentiæ, ſed ſimul intelligentiæ , & viſionis.Imo qua dicitur intelligentiæ , & affirmat Deum non repugnare , eſt etiam viſionis , quia idem eſt affirmare ens à ſe , & cum neceſſitate exiſtendi non repugnare, ac affirmare tale ens exiſtere. 17.

Sectio IV.

Confirmatur doctrina præcedentis Sectionis.

I. Diximus negari non poſſe diſtingui in Deo ratione noſtra amorem ſtrictum à gaudio. Hæc videtur expreſſa ſententia S. Thom. lib. 1. cont. Gent. cap. 91. nam prius cap. 90. docuit eſſe in Deo gaudium ſui, & aliorum, & poſtea diſquirit num ſimiliter ſit amor ; ergo quæſtionem mouet de amore provt aliqua ratione differt à gaudio, nam de amore indiſtincto formaliter à gaudio, iam antea differuerat, & ideo incipit : *Similiter oportet & amorem in Deo eſſe.* Neque obſcure idem ſignificauit hac quæſt. 20. art. 1. corpore, & oſtendit amorem eſſe radicem deſiderij & gaudij, & cauſare deſiderium, quando obiectum eſt abſens, gaudium vero quando obiectum eſt præſens: *Amor* (inquit) *naturaliter eſt primus actus voluntatis, & propter hoc omnes alij motus appetitiui præſupponunt amorem,quaſi primam radicem;nullus enim deſiderat niſi bonum amatum,neque aliquis gaudet niſi de bono amato.Vnde in quocumq; eſt voluntas oportet eſſe amorem.* En vniuerſim de omni volente tam creato quam increato affirmat non poſſe gaudere quin habeat amorem, qui ſit radix gaudij. Ideoque non ſunt audiendi qui S. Thomam exponunt de amore Dei erga creaturas , non vero erga ſeipſum, S. Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum, quia vniuersaliter notat *remoto amore remoueri gaudium.*

2. Probaui hoc supra ex amore charitatis quo Beati, & viatores Deum diligunt: nam amant Deum propter ipsum, & supponitur certa cognitio de bonitate illa vt possessa à Deo ipso, cui charitas amat bonitatem. Neque modo agimus de amore, quo Deum amamus nobis: nam hic actus pertinet ad virtutem spei; ergo vel negandum est nostram charitatē elicere actum stricti amoris erga Deum, vel tenendum erit Deum se diligere stricto amore distincto à gaudio. Neque obstat si diuina bonitas non cognoscatur à viatoribus intuitiue; quoniam etiam gaudium fertur ad obiectum vt possessum abstractiue cognitum, vt gaudemus de prosperitate amici absentis, quam aliorum dictis abstractiue cognoscimus, & in substantias ipsas fertur amor, quamuis illas abstractiue cognoscamus, & non per propriam speciem. Credo etiam vnumquemque amare sibi suam existentiam,quatenus actu existit. Sicut etiam potest quis odio habere suam existentiam vt exercitam, vt patet indeuinatis odio habentibus propriam existentiam, & simul ex tali odio oritur tristitia, sicuti ex amore propriæ existentiæ nascitur gaudium.

3. Ex adductis etiam sect.præcedenti videtur colligi eodem modo debere comparari amorem ad gaudium, sicuti cognitio comparatur ad amorem. Sicut enim quis non tristatur de malo amici nisi quia amat amicum,ita non gaudet de bono amici, nisi quia amat amicum; nam quemadmodum ex illa tristitia colligitur amor, ita ex prædicto gaudio. Ideo aiebat S. Thom.dicto cap.91. ex primo contra Gent. *Omnis affectionis principium est amor, sed in Deo est gaudium, seu delectatio; ergo in Deo est amor.* Confirmatur; quoniam alioqui sæpe gauderemus de possessione boni creati, quin tale obiectum à nobis stricto amore amaretur, & sic frequenter amor non esset causa gaudendi.

4. Assignaui etiam causam cur Deus respectu sui non habeat duplicem scientiam necessariam immediatam,vnam abstractiuam, & aliam intuitiuam: Pro diuersitate namque diuersorum affectuum in Deo non sunt multiplicandæ scientiæ. Potestque Deus per voluntatē præscindere vnam formalitatē ab alia,quin possit cognoscere vnam non cognita alia. Cæterum ad designandas diuersas illas tendentias amoris stricti, & amoris plurimum vt notaui, manu duci debemus experimento. Est etiam in brutis amor quin apprehendant obiectum sub illa præcisione, ac proinde ex modo tendendi solo debent diuersificari illi affectus, quatenus tendentia amoris opposita odio non petat ex genere suo obiectum existens, quia similis tendentia, si præscindamus à particulari obiecto fertur in obiectum absens, seu minime possessum, & ex tali tendentia dum obiectum est absens oritur in brutis desiderium adipiscendi illud bonum. Tamen siue obiectum cognoscatur vt existens, siue non, potest esse strictus amor, per quem subiectum amans magis vnitur cum obiecto amato, quam per delectationem.

In brutis datur amor strictus, & quomodo.

5. Amantque bruta alias creaturas irrationales sistendo in ipsis, & quodam affectu quasi beneuolentiæ, quamuis tales creaturas cognoscant vt existentes: Quod potest exemplis confirmari, nam gallina amat pullos suos non propter bonum proprium, sed filiorum, cum se exponat propter ipsos maiori periculo, quam se exponeret propter se ipsam. Columbæ etiam & aliæ aues potius se capi permittunt quam pullos, supra quos sunt, deserant, vbi est aliquis amor distinctus à gaudio, non enim bruta absque vllo amore gaudent. Homines etiam qui auiculam in manu tenent, illamque dimittunt, ex amore erga illam auiculam libere illam dimittunt, & à se abiiciunt, quod non fit absque amore sistente in tali auicula, & amor illius obiecti vt existentis inclinat ad procurandum ipsi conseruationem, qui amor longe aliter fertur in tale obiectum ex sua peculiari, & specifica ratione, quam in obiectum pure possibile, Neque recte Soar. 1. 2. disp.sect.3. videtur negasse creaturas irrationales à nobis amari propter ipsas.

Creaturæ rationales possunt à nobis amari propter ipsas.

6. Confirmatur adhuc; quia non possumus aliquid odio habere,quin radix illius odij sit aliquis amor, ergo neque possumus gaudere, quin amor sit causa, aut quasi causa gaudij. Antecedens probatur; nam odio habere aliquod obiectum nihil aliud est quam appetitum distingi ab illo, nisi quia vnitur oppositō; neque voluntas separatur ab illo obiecto, nisi quia in tali separatione inuenit aliquam rationem boni: at ratio boni in amorem inclinat. Declaro, Nulla res est essentialiter mala, sicut aliquod obiectum potest esse falsum, sed solum est mala respectiue ad aliud, ex cuius amore talis res odio habetur, ergo amor per se est causa odij: Res fœda est nobis molesta, & quia amamus illam non intueri per displicentiam illam à nobis remouemus; ac proinde semper inuenitur aliqua ratio appetibilis, quæ nos mouet. Propter hæc nonnulli ex modernis putarunt odium non esse aliud quam formalem volitionem terminatam ad carentiam mali. Hoc tamen procul recessit à vero: nam inde fieret omnem amorem esse non minus stricte odium, quam quodlibet aliud odiū, quod pugnat contra apertam experientiam. Sequela constat: nam odium huius obiecti nihil aliud est, quam amor carentiæ illius, ergo amor v.gr. Petri nihil aliud erit, quam odium carentiæ Petri, quia sicut vnus amor dicitur odium contradictorij, ita omnis amor erit odium sui contradictorij.

Amor est causa odix gaudij.

Non constituit odium amor quatē in malī ne terminatum ad carentiam Mali.

7. Eodem exemplo amoris, & odij confirmamus, quod supra diximus,nempe ex solo modo tendendi sufficienter distingui amorem à gaudio, præsertim cum experientia, & rationes aliquæ, (vt supra vidimus) id suadeant: nam amor, & odium non ex obiecto, sed ex solo modo tendendi differunt, neque distinctionem inter amorem, & odium melius, quam experimento probamus,quia ab eodem obiecto experimur nos modo recedere per tendentiam intentionalem, ad quod prius per aliam tendentiam accessimus, tendentia odij minus recreat, quàm amor, & est auersio ad obiectē; amor vero est conuersio ad ipsum. Amor est causa odij; nam qui doleres odio habet, ex amore sui illos auersatur, & ideo amor sui appretiatiue maior est, quam odium illorum dolorum. Ita etiam ex solo modo tendendi differunt desiderium efficax, & inefficax, quorum vtrumque reperitur etiam in brutis: nam canis in præsentia flagelli non audet sumere cibum, & satis externe monstrat nō carere aliqua appetitione illius cibi.Ex solo etiam modo tendendi differt timor ab abominatione,licet enim timor sit de malo imminenti, abominatio vero sit de malo nondum imminenti; tamen idem est malum à quo per vtrumque affectum recedimus, & abominatio non recedit à carentia illius imminētiæ,& consequenter nihil non attingit quod per timorem non attingatur.

8. Ex solo etiam tendendi modo differunt spes, & desiderium, licet spes sumpta in rigore pro stricto requirat aliquam probabilitatem de bono obtinendo, quod non requirit desiderium ex genere suo, vt in præcedenti sect. ostendebatur: Immo inde sumitur argumentum efficax, nam certum est desiderium componi cum cognitione probabili de bono assequendo, licet hoc non petat ex genere suo,& ex vi suæ tendentiæ sumptæ generice,& potest peculiare aliquod desiderium per se supponere illam probabilitatem, licet genus desiderij illud non postulet; ergo similiter aliquis amor stricte potest per se supponere existentiam obiecti, licet genus amoris stricti hoc per se non exigat. Fertur spes stricte sumpta, & desiderium in bonum aliqua ratione absens, & non possessum,sed minime feruntur in carentiam possessionis. Vterque affectus reperitur in brutis quin obiecta differant:nam bruta per internum sensum (alij putant etiam per externum cognosci rei absentiam seu carentiam) cognoscunt rem absentem; nam leo sublatum sibi filium quærit, & appetit canis mordere, seu tenere leporem, quam non tenere cognoscit. Reperiturq; in eisdem bructis magna diuersitas affectuum,quin considerari possit diuersitas ex parte obiecti,sed solum ex modo tendendi, vt timor, & odium; spes & desiderium. Neque negandum est reperiri in ipsis amorem, & gaudium,licet ipsorum amor non tendat cum præcisione illa ab existentia obiecti; quia, vt sæpe dixi,amor ex genere suo illam præcisionem neque includit,neque excludit,sed indifferens est vt contrahatur per differentiam non præscindentem ab existentia obiecti. Sicuti desiderium ex proprio genere neque includit neque excludit arduitatem.

9. Dedimus aduersariis esse de essentia amoris tēdere ad bonum secundum se, siue secundum sua prædicata essentialia,quia licet id detur gratis non recte concludebatur non esse in Deo amorem distinctū à gaudio, quia tendentia amoris ex genere suo non exigit existentiam obiecti: At modo asserimus, vt præcedentes probationes monstrarunt, & alia quæ in superiori sect.diximus,non opus esse vt amor feratur ad prædicata essentialia boni,quin tendat formaliter ad bonum contingens, quia satis est si tendentia amoris ex genere suo non petat existentiam obiecti,vt amor differat à gaudio.Ideo diximus vnumquemque amare suam existentiam vt possessam, & damnatos non solum tristari de propria existentia; sed etiam illam odio habere. Neque oportet assignare motiuum amoris diuersum à motiuo gaudij nisi facta reduplicatione supra modos tendendi amoris, & gaudij, quatenus modus tendendi amoris non exigit ex genere suo præsentiam obiecti, secus tendentia gaudij, & quatenus amor magis (vt probaui) vnit subiectum amans cum obiecto amato, quam gaudium, seu delectatio. Eaque propter neque ratio *sub qua* obiectiua debet esse diuersa, nisi in ratione *sub qua* fiat reduplicatio supra modum tendendi actus. Sic etiam desiderium, & spes non feruntur in rationes *sub quibus* diuersas, nam desiderium fertur in eandem rationem amabilis, in quam tendit spes; non enim respicit spes arduitatem vt amabilem. Eodemque modo se habet amor respectu gaudij, sicuti odium respectu tristitiæ, quos affectus tendere diuerso modo nemo inficiabitur.

10. Vtrum vero idem actus possit in creatis esse amor, & gaudium? disquirendum est postea. Sed qui docent non posse in creatis coniungi in eodem actu amorem, & gaudium, debent quoque censere in Deo reperiri respectu sui amorem strictum virtualiter distinctum à gaudio; quia opus est existiment ideo in creatis non posse non differre realiter amorem à gaudio eiusdem obiecti,quia gaudium ex proprio conceptu est causa, seu radix gaudij; sicuti cognitio est principium amoris.Illud certius, scilicet, quando realiter distinguuntur amor,& gaudium,amorem esse causam gaudij,sicuti si distinguantur intentio, & electio, non potest intentio non præcedere electionem. Quo etiam pacto si differat desiderium ab actu spei, præcedit desiderium ipsam spem. Qua ratione differant desiderium & spes, declaratum manet in sect. præcedenti, constatque ex solo modo tendendi differre, quia licet spes sit erectio animi ad superandas difficultates,quæ timori opponitur,adhuc per desiderium potest quis desiderare consecutionem boni, & superare difficultates;attamen ex proprio genere desiderij non exigitur illa arduitas,secus ex proprio genere spei,& ideo in Deo nulla est spes,nullus timor,quia nulla arduitas respectu illius, non opus est vt auferat,vincatve difficultates, quæ tales dici possint respectu ipsiusmet Dei: spes autem est animi erectio contra difficultates, quæ proponuntur speranti, & aliqua ratione diminuunt eius libertatem; licet sub alia consideratione illud appellari soleat difficile quod minus probabiliter iudicatur futurum.

11. Sunt qui putent actum spei nullatenus differre à desiderio,sed desiderium adiuncto iudicio probabili de euentu futuro dici spem, quod sub aliquo sensu verum est & frequenter dum desideras vt alter tibi conferat bonum aliquod, si accedat iudicium de probabilitate euentus futuri, tale desiderium appellatur spes. Cæterum non cum communi sententia supponimus differre spem à desiderio.Idque probaui; quia aliquando crescit desiderium, & arduitas in obiecto,& minuitur spes, & postquā quis elicuit actum desperationis circa consecutionem rei, quæ erat per voluntatem alienam obtinenda, perdurat desideriū illud & cessat spes, quia per desperationem expellitur: nam desperatio est quædam enernatio animi ob magnam difficultatem,quæ apparet in consecutione obiecti desiderati: spes vero est quædam erectio animi volentis superare difficultatem, quæ erectio resistit timori, & opponitur desperationi. Quo fit vt spes ex suo modo tendendi generico connotet ardnitatem, & referatur ad illud connotatum: non autem desiderium;quia desideriū reperitur circa res minime arduas & beati desiderant resurrectionē corporum.

12. Hæc applicemus modo ad præsentem materiam de quiddītate amoris stricti, & gaudij. Asserimus igitur amorem strictum, & gaudium ex solo modo tendendi differre, sicuti plures alij affectus ex solo modo tendedi differunt. Has diuersas tendentias generice explicui, quatenus tendentia gaudij ex suo genere præscindendo à particulari obiecto petit possessionem obiecti, & in hoc conueniunt omnia gaudia, quatenus ex vi suæ tendentiæ exigunt obiecti possessionem, quamuis omnino præscindatur ab exigentia obiecti, qua petit existere, & possideri à seipso vt cognoscente: At amoris tendentia præscindendo à particulari obiecto non exigit talem existentiam, & possessionem obiecti. Quælibetque tendentia amoris specialiter conuenit cum reliquis, quatenus directe opponitur odio, non verò tristitiæ, vnitque magis cum obiecto amato, quam gaudium;sicuti odium magis fugit ab obiecto, quam tristitia. Inuatque non parum

Universidad de Deusto
Biblioteca

attendere quid vnaquæque tendentia postulet ex genere suo, licet circa obiectum particulare non iactis id explicetur, vt sæpe explicui proposito exemplo cognitionis & amoris: nam cognitio ex genere suo non fertur in bonum, sed ab hoc abstrahit, licet particularis cognitio formaliter in bonum tendat: amor vero ex suo genere in bonum fertur.

SECTIO V.

Alia probabili via probatur Deum se diligere stricto amore distincto ratione nostra à gaudio.

1. SVpponimus distingui in Deo per nostros conceptus non præscindentes ex parte obiecti bonitatem diuinam ab actuali eius existentia. Sic etiam existimo per ordinem ad diuersa connotata distingui ratione nostra imperfecte rationem entis à se ab actuali existentia eiusdem Dei. Consentiunt qui putant distingui in Deo ratione nostra essentiam ab existentia. Sic docuere P. Vasquez p.1. disp.22. cap.3. num.6. Grenad. tom.1. disp.2.n.6. Vasquez. Grenadus. Ratio est quia per conceptum entis à se non exprimitur, licet inferatur carentia principij & finis, & consequenter non exprimitur actualis existentia, suntque diuersa connotata; nam conceptus entis à se dicit non esse ab alio; at non posse vnquam non existere connotat carentiam principij, & finis. Aduersarij vero probant Dei essentiam siue conceptū entis à se, & independentiam in esse non distingui in suo conceptu formali, & explicito ab actuali existentia, quia independentia in esse in suo conceptu formali, & explicito dicit esse: quoniam independentia dum additur supra esse non est additum diminuens, aut distrahens, sed potius importans perfectissimam rationem ipsius esse. Hæc tamen obiectio non vrget, quoniam per ordinem ad diuersa connotata concipitur Diuinitas, quando concipitur vt à nullo dependens, & non repugnans, & quando concipitur vt carens initio, & fine in ratione existendi; alioqui neque posset Dei essentia concipi quin explicite conciperetur æternitas; sicut enim essentiale est Deo existere, ita & non posse incipere in tempore, siue habere existentiam necessariam, quæ nunquam potest non esse.

2. Per diuersa igitur connotata sufficienter nos distinguimus ratione plura prædicata in Deo: nos enim æternitatem concipimus per necessitatē existendi absque initio, & fine, & per connotationem temporis extrinseci, sicut immensitas est diuinum esse provt connotat locum, quia licet æternitas, & immensitas sint attributa, quæ important perfectiones intrinsecas, tamen à nobis explicantur per extrinsecas connotationes, & in ordine ad illa extrinseca connotata concipiuntur. Vnde bene explicat Aureolus in 1. dist.9. art.2. æternitatem per connotationem ad tempus successiuum absque fine tam à parte ante, quam à parte post absque aliqua successione ex parte ipsius æternitatis. Neque propterea æternitas consistit in coëxistentia illa ad tēpus extrinsecum; sed in vi coëxistendi cuiuis tempori extrinseco sub conditione quod existat tale tēpus, & illa vis coexistendi tali tempori si detur, est essentialis, & indefectibilis æternitati, ac proinde æternitas est quæ importat existentiam omnino indefectibilem, & necessariam, quod non importatur formaliter per conceptum entis à se, quia conceptus entis à se consideratur per repugnantiam dependendi ab alio. Ens à se licet sit quid positiuum concipitur in ordine ad carentiam dependentiæ, quæ non est vera carentia, sed potius ipla natura Dei cōcipitur vt positiue repugnans dependere: æternitas vero vt repugnans habere terminum, aut successionem, aut carentiam existentiæ, & ideo dicit interminabilitatem, & inuariabilitatem in sensu dicto, quæ videtur fuisse mens Alensis 1.p.q.12.& Ægidij in 1. dist.8.p.2.q.2. Aureolus.

Immo alia attributa etiam per ordinem ad extrinseca cōnotata modo supra explicato exponi debent: nam immutabilitas Dei non consistit in negatiuo, sed in positiua perfectione Dei vi cuius repugnat de nouo perfici in tempore, aut mutari: aliqua tamen immutabilitas includitur in æternitate, quatenus in propria nequit admittere varietatem. Similiter si infinitas, vt vult communis sententia, sit speciale attributum, ideo est quia explicatur per ordinem ad connotatum longe diuersum, & probari solet quia probatur Deum esse infinitum, quia est ens à se, & ex essentia infinita probatur habere potentiam infinitam, & sapientiam infinitam &c. nam Deus dicitur infinitus simpliciter in suo esse, quia nihil aliud excogitari potest adeo perfectum, & continet in se omnem perfectionem non inuoluentem imperfectionem. Concipitur Dei infinitas per ordinē ad terminos extrinsecos, nempe infinitarum creaturarum possibilium, & omnium possibilium quatenus hæc omnia cōtinentur in Deo; quia essentia debet commensurari virtuti, sicut virtus cōmensuratur operationi, ac proinde potentia infinita arguit essentiam infinitam. Concipitur etiam infinitudo per modum peculiaris attributi; quia ratio entis à se, ex qua probatur infinitudo, connotat independentiam ab alio, infinitudo vero quoad esse connotat excessum bonitatis supra omnia possibilia, & amabilitatem summam. Assignatique potest differentia cur infinitudo sit speciale attributū si consideretur quoad esse, non autem infinitas quæ reperitur in æternitate, & immensitate aut scientia, quamuis æternitas, & immensitas circumeant cuncta attributa: nam Potentia est æterna; Bonitas est æterna. Immensitas est æterna. Sapientia est æterna; quia nimirum æternitas, immensitas, & infinitudo essentialis, siue quoad esse, de qua loquuti sumus, sunt rationes extraneæ aliis rationibus attributalibus: sapientia enim non dicitur augeri intra propriam rationem sapientiæ, per hoc quod sit æterna, vel immensa, vel infinita quoad esse; augetur autem in sua ratione per hoc quod infinita claritate attingat obiecta infinita; & similiter immensitas quia correspondet spatio infinito, & sic de aliis.

Quo etiam pacto bonitas differt formaliter ab esse Dei, siue à conceptu entis à se; quia ens esse concipitur per ordinem ad aliud vt repugnans dare illi esse; bonitas vero concipitur per ordinem ad amabilitatem, & bonitas summa per respectum ad amabilitatem summam, & ideo respectu entis in communi dantur attributa diuersa veri & boni; quia verum concipitur per ordinem ad actum intellectus; bonum vero per respectum ad actum voluntatis: nam *verum* significat aptitudinem obiectiuam vt cognoscatur sicuti est; quæ aptitudo tenens se ex parte obiecti solum est conditionalis, nempe sub conditione quod existat illa entitas, quia nullum prædicatum est intrinsecum enti antequam existat. Vnde sicut ratione nostra differunt in ente aptitudo vt cognoscatur, & aptitudo vt ametur, quia diuersis definitionibus declarantur duæ illæ aptitudines, & comparantur in ordine ad diuersa connotata, ita in Deo ratione nostra differt essentia, siue existentia ipsius à bonitate. Ideoque valde differunt

differunt inter se duæ istæ propositiones: *Ens necessario existens est bonum infinitum*: *Bonum infitum necessario existit*.

3. *Applicatur doctrina ad quæstionem præsentem.* Hinc est vt in Deo respectu sui ipsius possit formaliter assignari motiuum amoris stricti distinctum à motiuo gaudij: nam motiuum amoris stricti erit bonitas infinita secundum se, idest provt connotat summam amabilitatē, & est digna summo amore; non vero formaliter provt connotat carentiam principij & finis cum omnimoda necessitate existendi: At vero motiuum gaudij erit eadem bonitas provt importat illam necessitatem existendi semper & pro semper, omnimodam inuariabilitatem quoad esse, siue carentiam principij, & finis. Ideoque amor strictus ex vi suæ rationis formalis præscindit ab existentia; gaudium ex vi suæ rationis formalis includit existentiam obiecti, & in illam, qua talis est fertur.

6. *Obiectio.* Obiicis, licet nos aliqua ratione ob imperfectum nostrum modum concipiendi possimus aliqua ratione præscindere diuinam bonitatem ab actuali existentia ipsius Dei; tamen Deus ipse qui perfecte se comprehendit nequit ita prælcindere bonitatem Dei ab existentia ipsius: Ergo frustra in tali præcisione fundamus distinctionem rationis inter amorem diuinum de Deo ipso, & gaudium de eodem obiecto. Respondeo verum esse perfectissimam Dei scientiam non tendere præscindendo illas formalitates: at amor diuinus præscindit; magis namque præscissiua est diuina voluntas, quam diuinus intellectus: nam Deus licet videat existentiam huius, aut illius entitatis conducere ad positionem huius, & illius finis, potest illam amare vt conducentem ad positionem vnius finis; non vero vt conducentem ad positionē alterius. Vnde communiter asseritur Patrem æternū intendere producere personalitatē Filij provt terminat diuinam scientiam & cōstituit Verbum formaliter Verbum; nō vero formaliter, quatenus terminat amorē, quia licet intuitiua & comprehensiua Dei cognitio non possit formaliter præscindere rationes illas; tamen diuina voluntas illas præscindit. Hinc etiam est vt quamuis Deus sit bonus creaturis propter ipsas, adhuc sub lite sit an Deus se amet propter ipsas, & multi negant, quia recta ratio dictat vt non fruamur vtendis, nec vtamur fruendis, hoc est vt mediis, quibus vti possumus ad vltimum finem consequendum non fruamur: Atqui si Deus seipsum amaret propter creaturas vteretur vltimo fine vt medio ad creaturam, & frueretur creatura; non tamen hæc sententia negat Deum esse maxime bonum ipsis creaturis, & ipsum actum misericordiæ diuinæ esse bonum miseris. De his postea loquemur.

Solvitur. *Magis præscissiua est diuina voluntas quam diuinus intellectus.*

7. Ita consideramus in Deo quendam amorem, qui necessarius est propter eminentē bonitatē obiecti, qui vt talis non est formaliter gaudium: gaudium enim etiam est in Deo necessariū respectu hominis iusti, licet enim Deus sit liber in creatione, & iustificatione hominis, tamen necessario complacet in homine existente, & iustificato. Differentiaque inter amorem, & gaudium est, quoniam amor fertur in bonum, quia bonum est, & ab aliis prædicatis præscindit: At vero gaudium tendit in bonum, quia est bonum existens; eademque indiuisibilis perfectio diuerso modo concepta, & per ordinem ad diuersa connotata potest fundare diuersos actus: nam veritas, & bonitas Dei non sunt ex parte obiecti formalitates distinctæ, & tamen specificant diuersos actus, nempe cognitionis, & amoris: igitur potest dari affectus tendens in diuinam bonitatem, quia in se bona est præscindendo à possessione, & alius qui feratur in eandem bonitatem vt possessam; quia sufficit si ex nostro modo concipiendi differant hęc obiecta, vt in Deo dentur diuersi affectus, sicut verum, & bonum tantummodo differunt ex nostro concipiendi & adhuc diuersificare possunt actus.

8. *Quorundam opinio.* Alij vero aiunt differre in Deo strictum amorem à gaudio, quatenus idem actus est gaudium respectu finis *qui*, & amor strictus respectu finis *cui*, dum enim Deus sibi amat bona intrinseca, idem indiuisibilis affectus respectu bonorum quæ amantur dicitur gaudium, & respectu diuinæ naturæ cui amantur illa bona dicitur amor. Verum hi parum cōsequenter loquuntur: probant enim amorem differre à gaudio, quia iuxta S.Thom. hac quæstione 20.art.1. amor est primus motus voluntatis, quem præsupponunt reliqui motus, vt desiderium, & gaudium: At modo aiunt gaudium quod Deus habet de seipso non præsupponere amorem. Secundo displicet, quia diuina natura gaudet de sua existētia, & ipsa est bonum amatū, & cui amatur, & modo inquirimus in quo differat ille amor quo diuina natura amat seipsā, à gaudio. Tertio, ille qui gaudet de sua existentia, etiā pōt amore stricto illā amare, sicut damnati, qui tristātur de sua existentia, illam quoq; odio habent. Quarto, Homo potest odisse peccatum tanquam obiectum *quod*, odio distincto à tristitia: ergo Deus potest amare suas perfectiones necessarias tanquā obiectum *quod*, amore distincto à gaudio: nam sicut se habet voluntas per actus fugæ circa malum, ita se habet per actus prosecutionis circa bonum. *Explodiur.*

9. Alia quibus nostram sententiam muniuimus, hanc euertunt. Ostendimus namque ex solo modo tendendi sufficienter diuersificari affectus, sicuti simplex apprehensio à iudicio, & complacentia inefficax ab actu efficaci ex solo tendendi modo differunt, & scientia simplicis intelligentiæ in Deo non differt ex parte obiecti à scientia visionis, aut media, vt in præcedēti tract. de Scientia Dei monstratum est. Modus tendendi amotis dicitur complacentia boni non exigens de se regulari à cognitione præsentis boni, potius, quam absentiæ, si consideretur genus amoris, & dicitur tendere in bonum secundum se, quia ex proprio genere & abstrahendo à peculiari obiecto non petit potius absentiam, quam præsentiam obiecti, vel contra potius præsentiam, quam absentiam. Et ideo amor dicitur *motus ad bonum*, quia hoc est proprium desiderij, quod regulatur per cognitionem aliqualis absentiæ boni; nec dicitur *quies in bono*, hoc enim est proprium gaudij, seu delectationis: non enim amor, sed gaudium addit illam suauitatem ortam ex præsentia, & actuali possessione boni, id est specialiter conceptam eo quod bonum sit præsens, & possideatur. Sed amor strictus dicitur quædam *specialis* proportio appetitus ad bonū; quia specialiter vnit cum obiecto amato, vt clarius cernitur in actu opposito, nimirum odio, quod specialis auersio est ab obiecto, & maior recessus, quam tristitia. Vnde si per impossibile Deus posset odisse sua bona intrinseca, & de illis tristari, alia esset ratio simplicis odij, quale nunc habet circa peccata, & alia tristitiæ secum afferentis inquietudinem animi, & angorem circa idem obiectum.

10. *Confirmatur.* Confirmatur, In Deo est proprie odium; nam voluntas rectissima, qualis est diuina, auersatur ea, quæ digna sunt auersione, ac proinde peccata ei displicent proprie; hoc autem est illa odisse; ergo in Deo est proprie odium; &

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihilominus in ipso non est tristitia, ergo diuersus est affectus odij ab ipsa tristitia: At odium ferri potest in rem existentem, & possessam non minus, quam gaudium potest prosecutiue tendere in bonum existens & possessum, & consequenter admitti potest in Deo amor strictus distinctus à gaudio. Explicatur quàm optime quidditas stricti amoris relatiue ad odium: nam odium proprie & stricte provt à tristitia differt, est auersio voluntatis à malo simpliciter, & ideo speciali titulo dicitur *displicentia illius*, sicuti amor speciali titulo dicitur *complacentia in bono*, quia est singularis adhæsio voluntatis ad bonum simpliciter.

Sectio VI.

An distinguatur virtualiter hic amor strictus à gaudio quo Deus de sui existentia gaudet.

1. PArs affirmans suaderi potest; quia in creatis (vt supponimus) non datur illa virtualis distinctio vi cuius eidem entitati à parte rei conueniunt opposita prædicata, ita vt vni formalitati conueniat re ipsa prædicatum aliquod non conueniens alteri: Atqui idem actus creatus potest esse amor strictus, & desiderium; ergo similiter idem actus in creatis potest esse amor, & gaudium; ergo à fortiori idem actus diuinus poterit, quamuis virtualiter sit indiuisibilis, esse amor strictus, & gaudium. Porro eundem actum creatum posse simul esse strictum amorem, & desiderium probari potest; quia non est cur magis distingui debeat strictus amor à desiderio, quam intentio ab electione, & præmissæ à conclusione; sed idem actus creatus potest gerere vices intentionis & electionis, præmissarum & conclusionis, igitur etiam eadem volitio indiuisibilis potest gerere munera stricti amoris, & desiderij. Minorem huius vltimi syllogismi supponimus ex vera Philosophia; quia non apparet cur per eundem actum per quem finem intendo non simul amem media in ordine ad finem: nam & ipsamet electio, dum tendit ad media formaliter tendit in finem, quia amat media vt inferant finem. Eodem etiam actu potest quis affirmare Petrum esse animal, quia omnis homo est animal, & Petrus est homo. Sic etiam omnes qui negant fidem diuinam esse discursiuam, non diffitentur eodem indiuisibili actu nos attingere mysterium reuelatum, reuelationem ipsam, & primam veritatem, & assensum illum correspondere his vocibus: *Deus est Trinus & vnus, quia ipse reuelauit, & non potest ipse fallere, aut falli.*

Idē actus potest esse amor strictus & desiderium.

2. Aureolus. Gregorius. Sed non propterea audiantur Aureolus apud Capreolum in 4. dist. 9. art. 2. Gregorius in 1. dist. 1. quæst. 1. art. 2. post quartam probationem secundæ conclusionis, negantes differre in nobis strictum amorem à desiderio & gaudio, quia non est negandum posse esse actus omnino diuersos, licet aliquando te ipsa idem actus re ipsa præstet illa munera. Sicut negare non licet intentionem posse differre ab electione mediorum, licet contingere possit vt idem actus præstet vtrumque munus, intentionis, scilicet, & electionis. Sic potest per diuersos actus infirmus velle modo sanitatem, quin cogitet de mediis, & postea, velle media in ordine ad finem; & potest cum primo intendit finem, per eundem actum velle media, si tunc media ipsi occurrant. Consequenter dicendum esset posse eundem actum simul esse desiderium, & ipsem, quia ex vno modo tendendi non petit formaliter arduitatem, nempe vt desiderium est, si consideretur tendentia ex genere suo; ex alio tamen modo tendendi in obiectum exiget arduitatem, quæ necessaria non est ad desiderium: nam Beati dicuntur desiderare beatitudinem corporis; non tamen illam sperare; quia iam beatitudo corporis non habet rationem boni ardui, comparatione beati, eo quod certo sciat se esse iam in statu cui gloria corporis debeatur, tanquam proprietas gloriæ animæ; spes autem arduitatem requirit ex proprio genere iuxta commune placitum.

3. Tamen iuxta hunc opinandi modum, quoties strictus amor differt à desiderio, aut gaudio, debet præcedere ordine causalitatis ipsum gaudium, aut desiderium: nam amor est radix illorum affectuum; non enim amas, quia desideras, sed è conuerso, quia amas desideras; sicuti non amas, quia delectaris, seu gaudes, sed gaudes, seu delectaris, quia amas. Sic etiam quoties intentio differt ab electione, debet intentio finis præcedere electionem mediorum. Intentionem finis posse distingui ab electione medij docuit S. Thomas 1. 2. quæst. 8. art. 4. corpore, dicens: *Manifestum est quod voluntas potest ferri in finem, in quantum huiusmodi, sine eo quod feratur in ea, quæ sunt ad finem*: Quod autem non sit electio absque amore formali finis docet ibidem hisce verbis: *Sed in ea, quæ sunt ad finem, in quantum huiusmodi, non potest ferri nisi feratur in ipsum finem.* Et clarissime quæst. 12. art. 4. docuit: *Cum amo medicinam propter sanitatem, ipsam sanitatem esse vnicum motiuum voluntatis.* Sic nequit videri color sine lumine, licet videri possit lumen non viso colore. S. Thom.

4. Dices impossibile esse vt idem actus in creatis sit amor & gaudium; quia de essentia amoris est præcedere gaudium; idem autem non potest formaliter præcedere seipsum. Responderi potest opus non esse vt amor præcedat gaudium re ipsa; sed sufficere si præcedat ratione nostra, quatenus si illi actus essent distincti deberet amor præcedere gaudium. Ita idem actus potest gerere vices præmissarum, & conclusionis affirmando Petrum esse animal; quia omnis homo est animal, & Petrus est homo, & in hoc casu illa tendentia, quæ correspondet præmissis distinctis dicitur ratione nostra prior, quatenus si essent actus distincti, deberet tendentia correspondens præmissis distinctis præcedere aliam.

5. His minime obstantibus facilius intelligo amorem strictum debere in Deo virtualiter differre à gaudio: quemadmodum cognitio non potest non distingui virtualiter ab amore, vt fuse ostendi supra, tradidique discrimen inter cognitionem, & amorem, & actum illum qui dicitur virtualis discursus attingens formaliter obiecta præmissarum, & conclusionis. Ratio est, quia sic se habet amor ad gaudium, sicut cognitio ad amorem, & sicut cognitio repræsentans bonum infinitum differt, dum clara intuitio est boni infiniti, ab amore ipsius boni, quia illa cognitio est, quæ necessitat ad amorem, ita amor est qui necessitat ad gaudium, & ideo homo necessario gaudet de existentia obiecti, quia amat obiectum illud. *Amor strictus diuinus differt virtualiter à gaudio.*

6. Id videtur longe conformius sensui D. Angelici

gelici in hac quæst. 20. art. 1. in corp. vbi initio ait: *Necessarium est ponere in Deo amorem. Primus enim motus voluntatis, & cuiuslibet virtutis appetitiuæ est amor.* Quod magis explicat paulò post dicens: *sunt autem quidam actus voluntatis, & appetitus respicientes bonum sub aliqua speciali conditione. Sicut gaudium, & delectatio est de bono præsenti; & habito: desiderium autem, & spes de bononon dum adepto: Amor autem respicit bonum in communi* (idest non petit ex genere bonum possessum, neque bonum non possessum) *siue sit habitum, siue non habitum. Vnde amor naturaliter est primus actus voluntatis, & appetitus. Et propter hoc omnes alij motus appetitiui præsupponunt amorem, quasi primam radicem: nullus enim desiderat aliquid nisi bonum amatum, neque aliquis gaudet nisi de bono amato. Odium etiam non est nisi de eo quod contrariatur rei amatæ.* Hæc S. Thomas ex cuius verbis constat semper aliqua ratione amorem ex parte obiecti, & non solum per nostros conceptus præcedere gaudium, quia alioqui nullam exercet actiuitatem in ordine ad gaudium, neque habebit vim inclinandi ad gaudium: Sicut complacentia inefficax, si non differat virtualiter ab actu efficaci, illudque præcedat, non potest esse ratio cur existat actus efficax. Sic etiam actus conditionatus debet distingui virtualiter in Deo ab actu determinante ad existentiam conditionis, vel determinante ad conditionis carentiam, & actus vagus, seu disiunctiuum v. gr. intendens hunc finem per hoc, vel illud medium, & vage amans media, non potest non differre virtualiter ab actu eligente in particulari hoc medium; quia actus vagus de se petit præcedere actum determinantem, & actus conditionatus actum determinantem absolute ad existentiam conditionis, & obiecti amati sub conditione, & complacentia inefficax ex sua natura est quasi dispositio ad ponendam conditionem.

7. Adduxitque S. Thom. idoneum exemplum ad declarationem antecessionis, quam habet amor respectu gaudij. Sicut odium præsupponit amorem obiecti contrarij, quia in amorem debet referri tanquam in principium, quod voluntas recedat à malo, & quemadmodum radix tristitiæ est amor obiecti oppositi, ita vt remoto amore tanquam principio, statim remoueatur tristitia: *Odium* (aiebat loc. cit) *non est nisi de eo quod contrariatur rei amatæ. Et similiter tristitiam, & cætera huiusmodi manifestum est in amorem referri, sicut in primum principium. Vnde in quocumque est voluntas, vel appetitus, oportet esse amorem: remoto enim primo, remouentur alia.* Quod si amor non deberet præcedere desiderium aut gaudium, nullum esset fundamentum distinguendi in nobis amorem strictum à desiderio, vel gaudio, qui actus iuxta veritatem, & doctrinam S. Thomæ omnino distinguendi sunt contra Aureolum in 1. dist. 1. quæst. 2. art. 1. præsertim propos. 1. & dist. 46. quæstion. prima art. 2. colum. 1. contendens omnem affectum prosecutionis tam creatum, quam increatum, esse vel desiderium possidendi boni, vel delectationem de bono possesso.

8. Illud in hac re vinetur certius, nempe in Deo distinguendum fore strictum amorem à gaudio respectu sui distinctione virtuali intrinseca, si in creatis debet realiter distingui strictus amor à gaudio de eodem obiecto; nam ideo increatis debet reperiri realis distinctio inter illos affe-

9. *Ad nouum actum desiderij aut gaudij non præquiritur nouus amor.* Est nihilominus satis probabile nouum actum se habentem per modum desiderij, aut quasi desiderij, nouumque gaudium non prærequirere nouum amorem: nam ille amor, quo Deus necessario diligit seipsum sufficit vt absque nouo amore stricto libero Deus amet sibi libere hæc aut illa bona extrinseca: nam strictus amor necessarius est radix illius quasi desiderij. Consequenter strictus amor circa finem *cui* sufficiet ad desiderium finis *qui* & electionem mediorum. Potestque finis *cui* non existere ante intentionem finis *qui*, sed post ipsam, & multi docent ex intentione efficaci gloriæ Deum decreuisse dare existentiam prædestinato. Ratio est quia sicut intentio finis inclinat ad eligenda media, ita amor strictus erga finem *cui* inclinat ad intentionem ipsius finis *qui*, & ad electionem mediorum: nam finis *qui* respectu finis *cui* se habet quasi per modum medij, eo quod ametur propter finem *cui*, & omnino referatur ad ipsum.

10. Sed non propterea negare licet erga finem *qui* dari posse amorem strictum distinctum à gaudio, & desiderio. Cuius ratio sit, (ita vniuersim monstratur distinctio amoris à desiderio, & gaudio) quia sæpe repræsentatur obiectum aliquod vt in se bonum, siue vt bonum nobis, quin repræsentetur illum bonum vt possessum, vel vt minime possessum, sed præscindendo à possessione & non possessione: At in hoc casu, dum amatur illud bonum repræsentatum vt tale, amatur per amorem strictum: non enim amatur tunc per desiderium: nam desiderium per se oritur à cognitione repræsentante bonum illud vt aliqua ratione absens, seu non possessum; neque in illo casu amatur bonum illlud proprio gaudio: nam gaudium ex propria quidditate dimanat à cognitione repræsentate obiectum illud vt possessum; igitur necesse est dicamus amari illud obiectum per strictum amorem. Ex quo etiam probari optime potest amorem strictum de se esse quandam affectiuam vnionem cum obiecto non exigentem ex genere suo possessionem, aut non possessionem obiecti, licet nonnunquam ratione particularis obiecti potius, quam ex modo tendendi abstrahente ab hoc vel illo particulari obiecto, possit præsupponere possessionem: obiecti gaudium vero ex propria tendentia independenter à quouis particulari obiecto præsupponit eam.

Datur etiam respectu finis *cui* strictus amor distinctus à desiderio & gaudio: Deus enim dum vult Petro suam existentiam prius ratione amat illam existentiam amore stricto, quam quouis alio affectu, licet ipsa existentia sit finis *cui*: nam ille amor strictus est quædam singularis vnio (quam in præcedenti sect. explicui) cum obiecto amato, ex qua vnione dimanant reliqui affectus, vt scite aduertit S. Thom. quæst. 20. art. 1. ad 3. & lib. 1. contra Gent. cap. 91. cum S. Dionysio. Quod etiam significauit Augustinus lib. 14. de Ciuit. Dei, cap. 7. dum docet *amorem fieri cupiditatem cum bonum non habetur, & cum habetur fieri lætitiam.* Ipsumque desiderium quo sibi quis, aut amico desiderat sanitatem, potius est Augustinus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amor, aut gaudium respectu sui, aut amici, quam desiderium; licet enim tunc homo sibi, aut amico desideret sanitatem; non tamen desiderat seipsum, aut amicum, quem præsentem videt.

Sectio VII.

Virum speciali titulo sit assignandus in Deo strictus amor ratione distinctus à gaudio circa perfectiones diuinas, quæ naturam Dei ratione nostra consequuntur.

1. VIdebitur esse specialem titulum assignandi in Deo amorem strictum distinctum à gaudio erga perfectiones virtualiter distinctas à Dei natura, & maxime respectu actuum liberorum, qui vere à Deo amantur. Assumptum circa perfectionem diuinas importantes prædicatum omnino indefectibile probari potest; quia propriori ante generationem Verbi est in Deo voluntas generandi, quæ est prior generatione passiua secundum considerationem intellectus, vt recte docuit Scotus in 1. dist. 6. quæst. 1. colum. 2. & cum eo Caietanus 1. parte quæst. 41. art. 3. nam Pater antequam Verbum generet intelligitur perfecte beatus per fruitionem sui perfectam, ac proinde tunc diligit seipsum, necnon Filium suum, quem præcognouit ante illum amorem: Atqui talis amor erga Verbum diuinum, seu generationem passiuam non est desiderium, neque gaudium de generatione passiua; ergo est amor strictus. Præfatam volitionem non esse desiderium probari solet, quia non est in Deo desiderium vt tradunt perplures Theologi, quibus subscripsit P. Montoya hic disp. 52. sect. 7. pro se allegans S. Thomam, Caietanum, Molinam, Zumelium, Bannesium, Arrubal, Nazarium, & alios communiter. Mouetur; quia obiectum proprium desiderij est bonum absens comparatione desiderantis, aut absens v. gr. amicis quibus desideratur, absens, inquam, pro tempore, pro quo desideratur; sed quodcumque bonum non est Deo absens: nam etiam bonum quod efficaciter facit Deus in hominibus operante libero arbitrio, fuit ab æterno præsens diuinæ scientiæ secundum suam realem existentiam, non aliter, quam post quando factum est.

2. Hoc fundamentum, qua parte probat illam volitionem diuinam non esse desiderium, & excludit à Deo omne desiderium, nullius est momenti. Ac primo falso supponitur obiectum desiderij debere esse re ipsa absens respectu desideran-

Obiectum desiderij non est necessario absens respectu desiderantis.

tis: Etenim ego possum desiderare vt mihi Deus conferat hoc, aut illud bonum, & Deus potest in momento illo propter orationem illam præstare donum, quod postulaui. Sic Deus confert homini præmium in illomet instanti quo homo illud meritum, elicit ac proinde in illo momento quo honeste per actum supernaturalē desideras à Deo maiorem gratiam recipere, illam accipis, & desiderium obtinet in illomet instanti quo desiderabat. Neque dubium quin desiderium gratiæ amplioris sit meritorium apud Deum, & quia homo in illo momento, in quo elicit actum meritorium gratiæ recipit ipsum præmium. Quis poterit in dubium vertere posse parentes desiderare salutem filio, & bonam valetudinem, & Deum intuitu precum, & desideriorum posse in momento illo sanare ægrotum.

3. Sunt etiam qui absolute doceant non esse excludendum à Deo desiderium formaliter, & propriè sumptū. Ita Soarius lib. 3. de Attrib. c. 7. n. 4. Vazquez disp. 84. c. 1. n. 1. Idque aiunt apertius monstrari circa bona Dei extrinseca, quæ sunt Deo grata, & ad eius laudem, gloriam, cultumve attinentia: hoc enim desiderium videtur significari illis verbis Isai. 5. *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectaui vt faceret vuas, fecit autem labruscas.* Quare non pauci ex Modernis aiunt falsum omnino esse, Deum non posse desiderare facere, quod ipse solus facturus est. Sicut & nos plura desideramus facere, quæ ipsi soli independenter à libero concursu alterius facturi sumus præterquam à generali concursu causæ primæ. Sed neque desiderio obstat certa scientia qua noscitur illud bonū infallibiliter futurum præsens eo tempore, pro quo desideratur: nam Christus præsciebat infallibiliter se comesturum pascha cum discipulis, illudque obiectum futurum præsens sibi eo tempore, pro quo desiderebat: & nihilominus aiebat Lucæ 22. *desiderio desideraui*, id est, phrasihebraïca, vehementer desideraui, *hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Desiderabat quoque Christus conuersionem & salutem eorum quos præuidit infallibiliter conuertendos, & saluandos. Sed neque obstat illa obiecta perfectissimè à Deo cognosci ac si existerent, quia hoc non obstante erant realiter futura, & Dei voluntas tendit ad dandam illis existentiam pro tempore minime existente ab æterno.

4. Obiiciunt nihilominus desiderium non minus repugnare Deo, quam spem. Respondent alij spem stricte sumptam pro actu sperandi provt differt à desiderio, non repugnare Deo, eo quod versetur circa bonum absens, & futurum; sed quia versatur circa bonum arduum speranti & difficulter obtinendum: Deo autem nihil est arduum, aut difficile. Alij vero aiunt Deo repugnare spem, quia spes stricte sumpta non solum dicit ordinem ad bonum desideratum: sed ad aliquem, virtute cuius tanquam superioris, & potentioris, bonum illud speramus. Deus autem non habet alium se superiorem, & potentiorem, à quo sperare quicquam possit. Quæ ratio minus probanda est, quia homines proprie sperant bona ardua, quæ ipsimet sua opera, & industria consequi conantur, quamuis de Dei generali concursu immediato nihil cogitent, & quamuis negent illum immediatum Dei concursum, vt à nonnullis Theologis improbabiliter negatur. A persona etiam inferiori sæpe multa sperantur.

Sperare possumus bona nobis possibilia tranda Deo.

5. Alij aiunt arduitatem non officere diuinæ spei; quia arduum ibi solum significat bonum excellens, quamuis absque vlla difficultate obtinendum sit: anima enim S. Petri sperat beatitudinem corporis, quamuis absque vlla difficultate illam sit consecutura, & ideo putant ex eodem titulo repugnare Deo spem, & desiderium, quo desiderium importat essentialiter absentiam rei desideratæ, idest privationem: Deus autem respectu boni sibi intrinseci neque priuationem neque absentiam habere potest. Quod si ipsi opponas; Pro illo priori, pro quo Pater, & Filius intelliguntur constituti, non intelligitur existens Spiritus Sanctus; ergo pro illo priori potest intelligi existens Spiritus Sanctus. Respondent inter diuinas personas non reperiri prioritatem *in quo*, sed à *quo*, & vniuersim aiunt non sufficere ad desiderium prioritatem rationis, sed necesse esse vt in eo instanti in quo est desiderium non sit

res

res quæ speratur. Et dum ipsi admittunt in Deo desiderium, necesse est dicant simul cum res existit dari quoque diuinum desiderium circa eandem rem. Imo neque spes debet esse de bono realiter absenti: nam poteris sperare consequi à Deo veniam culpæ, & tamen in illo instanti veniam consequi: nam peccator in illo momento, quo conteritur, disponitur ad iustificationem per spem veniæ.

6. Hæc cogitatio supra impugnata est. Videturque omnino exploratum in eo instanti in quo quis orat pro obtinendo dono posse à Deo obtinere donum illud: ille autem qui orat pro re aliqua obtinenda proculdubio desiderat eam assequi. Sed neque probari poterit, quod ex ipsis nuper retuli, nempe nomine arduitatis requisitæ ad spem solum significari bonum excellens; non enim ex hoc capite differt spes à desiderio: nam bonum excellens desideramus; sed quia spes est quædam erectio animi timori contraria; quod non competit desiderio ex genere suo, vt supra diximus. Neque ipsi explicare possunt qua ratione in Deo non sit gaudium de se ipso pertinens ad virtutem spei: siquidem ipsi aiunt Beatos virtute spei gaudere in beatitudine consecuta & in Deo vilo, licèt ille habitus in patria non denominetur spes. Ratio est quia ipsi concedunt sub eadem ratione formaliqua spes gaudet in Beatis, gaudere Deum dese ipso

7. In hac quæstione separandæ sunt quæstiones de solo nomine ad his quæ proprie sunt de re. Ad consecutionem intenti assertio prima sit. Idemmet actus sub aliquibus circunstantiis non potest dici desiderium; sub aliis vero dicetur desiderium rei. Declaro assertum. De ratione desiderij est vt tendat in bonum quod non intelligitur pro solo libito, & voluntaria operatione amantis, & absque vlla difficultate infallibiliter futurum; si enim pendeat à solo amantis voluntate, & nulla sit difficultas in assecutione illius boni, affectus tendens ad positionem illius boni non est desiderium. Ideoque quando vis mouere brachium ille affectus non dicitur desiderium, quia motus ille intelligitur pro tuo libito præsens absque aliqua difficultate pro tempore illo, pro quo vis illud mouere: si autem motus brachij non esset constitutus in tua potestate pro solo libito, aut esset difficilis, tunc illamet voluntas posset dici desiderium. Ob id S. Thom. 1. contra Gentes cap. 29. comparat desiderium cum spe, quatenus desiderium connotat in ratione talis cognitionem alicuius difficultatis, aut non præsupponit consecutionis notitiam infallibilem, differunt tamen quoniam spes, eo quod sit erectio animi timori contraria per se supponit illam incertitudinem, & difficultatem, quam non supponit ex genere suo ille actus, qui dicitur desiderium: quoniam idemmet actus accidentaliter dicitur desiderium.

Auctoris sententia.

5. Sic potest dici spem, & audaciam non differre ex parte ipsorum actuum secundum se sed eundem actum secundum diuersas repræsentationes intellectus diuersas succipere denominationes; nam audacia connotat iudicium asserens non occursuras difficultates: vel solum occursuras leues, quod iudicium non connotat spes. Licet etiam probabiliter dici possit audaciam esse motum voluntatis ex suo modo tendendi magis contrariam timori, quam spem: spes namque plurimum timoris secum admittit: nam dum speratur adeptio dignitatis, timetur ne amittatur, dum timetur tortura speratur euasio.

6 Quo etiam pacto nonnulli existimant actum spei non differre à desiderio, sed spem sub illa de nominatione includere in obliquo cognitionem arduitatis. Nos verò iam ostendimus differentiam quoque esse ex parte ipsarummet volitionum, & crescente desiderio minui spem, & adueniente desperatione desttui affectum aliquem voluntatis, quamuis maneat desiderium.

7. Haud aliter opinari licet de affectu iræ: nam qui dicunt iram esse appetitum vindictæ, siue appetitum inferendi alteri malū ratione delicti ab altero commissi, aut reiuindicationē, cōstituunt in Deo irā: quia Deo cōuenit redditio mali pro malo illato. Ita Soarius in disp. speciali de diuina iustitia sect. 5. & lib. 3. de Attributis cap. 7. Theodorus tract. 3. q. 2. qui idem tribuit Scoto in 3. dist. 34. quæst. vnica. Communis tamen opinio tenet oppositum; quia ira non est absque dolore; nam iuxta Aristotelem 1. de Anima cap. 1. *est appetitio doloris vicissim aduersario inferendi.* Quare hi authores probabiltter sentient iram coalescere ex dolore, & desiderio vindictæ. Hoc videtur colligi ex Damasceno lib. 2. cap. 16. Nemesio de natura hominis cap. 21. dicentibus iram componi ex tristitia, & desiderio. Est tamen satis verisimile iram esse affectum diuersum à desiderio vindictæ, & tristitia, qui per se oritur à tristitia; nam perse supponit malum sufficiens excitare tristitiam. Ira in hominibus per se affert motum corporis longe diuersum ab eo quē affert tristitia, aut solum desiderium vindictæ. Vnde ira potest dici *Recruciationis appetitus*: nam qui irascitur dolet, & vult similem doloré alteri inferre propter illatā iniuriam. Ideo iudex qui sine tristitia, & dolore punit delinquentem non dicitur irasci, quia non habet appetitum recruciationis. Vnde cum indignamur infantibus, aut rebus inanimis non proprie irascimur, licet communi sermone illa offensio dicatur ira,

Aristoteles.

8. Ex his patet non esse in Deo iram. Imo quamuis ira non esset nisi appetitus vindictæ, non esset Deo concedenda ira: nam ira est appetitus vindictæ ob diminutionem intensiuam boni, quæ diminutio non reperitur in Deo; quia Deus non eget bonis extrinsecis, vt sit summe fælix, & bona extrinseca simul cum bonis Deo intrinsecis non efficiunt quid melius intensiue.

Non est in Deo ira.

9. His præmissis, sit prior assertio, Affectus ille qui est in Patre, & Filio propriori originis non potest dici desiderium. Ratio est quia pro illo priori originis intelligitur Spiritus Sanctus vt infallibiliter extiturus, & possidendus pro signo sequenti absque difficultate aliqua, & maxime voluntarie. Ob eandem rationem non imitatur ille affectus actum spei, quia spes requirit arduitatem obiecti, eo quod sit specialis erectio animi timori contraria. Desiderium tamen hanc arduitatem non requirit, quia satis est ad desiderium, si ille qui desiderat obtinere aliquod medium, non habeat in sua potestate pro suo libito consequi bonum illud per tale medium. Vnde licet Deus non possit desiderare salutem Petri per medium, seu auxilium, cum quo videt infallibiliter operatum, quia illud bonum æternæ salutis Petri videtur pro libito Dei infallibiliter præsens pro tempore, pro quo amatur: tamen, si aliunde non obesset, posset admitti in Deo desiderium æternæ salutis hominis, dum confert auxilium inefficax, quia pro tunc (vt probabo in tract. de Prædestinat.) præscinditur ab ipsius inefficacia, & ita pendet à voluntate hominis salus ipsius, vt non videatur infallibiliter futura pro tempore, pro quo Deus vult illam. Neque Deus per illud medium potest

Prima assertio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quando vult, & quomodo vult, obtinere salutem illius hominis per illud auxilium inefficax: nam per hoc inefficax auxilium non obtinebitur bona operatio media qua Deus vult salutem hominis.

12. *Secunda.* Verum neque prædictus effectus potest dici desiderium, quia Deo repugnat omne desiderium si stricte loquamur, & hæc sit secunda assertio. Cuius ratio sit: quoniam desiderium stricte acceptum est affectus natura sua incompossibile cum gaudio, expellitur que à gaudio sicuti amor efficax expellitur per odium efficax,& assensus per dissensum: sicuti enim non speramus, quæ videmus, ita non desideramus ea, quæ nos possidere videmus. Ideo certitudo de possessione impedit conseruationem desiderij,aut spei, iuxta illud Pauli ad Rom.8. *Nam quod videt quis, quid sperat?* & sensus est, *quod quis possidet quid sperat?* Non quia desiderium & spes non possint in vnico instanti reali componi cum certitudine possessionis, & cum gaudio:nam posse componi probaui late tract.2.de Incarnatione, sed quia ipsum gaudium & cognitio possessionis obiecti cogit desistere à desiderio, & spe pro instanti sequenti: sed nullus est affectus in Deo, qui sit incompossibilis cum gaudio de existentia illius boni, aut cum certa notitia de existentia illius boni, ergo non est desiderium in Deo. Desiderium igitur ex proprio modo tendendi in hoc sensu petit rem absentem, quatenus accedente certa notitia de præsentia, & possessione obiecti,necesse est cessare à desiderio; quod enim quis possidet, quid desiderat?

13. *Tertia.* Dico tertio consequenter, satis probabile est illum affectum esse formaliter amorem strictum respectu perfectionum quæ subsequuntur ad ipsam volitionem. Ratio est, quia ille affectus componitur cum gaudio, & est radix illius, & non respicit bonum vt actualiter possessum, sed secundum se, & vt possidendum pro signo sequenti; quoniam ipsummet bonum ex sua quidditate habet vt non sit possessum pro illo signo, sed pro sequenti; ac proinde licet ille affectus feratur in bonum secundum se, optime distinguitur à gaudio: nam gaudium requirit possessionem obiecti pro signo illo, in quo est gaudium. Amor est illa affectio, quæ transformat amantem in amatum, quæ specialiter vnit amantem cum amato potius, quam delectatio;sicut per odium magis recedit quis ab obiecto, quam per tristitiam.

12. *Consectarii.* Ex his colligitur admittendos esse affectus prosecutionis in voluntate distinctos à desiderio & gaudio: nam affectus ille quod Pater, & Filius amant Spiritum Sanctum vt existentem pro sequenti signo non est desiderium, neque gaudium. Quam obrem non sunt audiendi, qui (patronos alios eiusdem placiti in præcedentibus sectionibus allegauit) putarunt affectum prosecutionis esse vel desiderium vel gaudium, & non esse possibilem alium affectum amoris distinctum à desiderio, & gaudio, sed desiderium esse amorem rei absentis;gaudium vero esse amorem rei præsentis. Sicut enim graue (inquiunt)vel ad centrũ mouetur, vel in eo quiescit, ita appetitus animalis duobus affectibus totum suum negotium absoluit, desiderio obiecti,& quiete in ipso,que est delectatio. Verum hoc exemplo oppositum probari posset: quoniã in rebus inanimis primo inuenitur propensio ad finẽ, deinde motus ad assequendum finem, & tandem obtento fine quies; ergo in animantibus primo reperitur amor, qui est pondus, & propensio ad rem amatam, deinde desiderium quo amans se mouet directe ad consequendum, & ideo hic affectus non durat post obtentum finem;tertio quies seu gaudium post consecutionem boni intenti. Negareque non licet dari aliquam tendentiam prosecutionis, quæ se non habeat per modum desiderij aut gaudij: nam quando amico præexistente desidero bonum aliquod v.gr.sanitatem,cupimus datur affectus prosecutionis erga amicum, qui formaliter respectu illius non est desiderium; non enim desidero existentiam amici, licet amem amicum existentem, dum ipsi desidero sanitatem: sed neque ille affectus est formaliter gaudium, vt constat; ergo inuenitur formalis prosecutio voluntatis, quæ repectu alicuius obiecti amati, non est desiderium, aut gaudium, & vt sic potest dici amor strictus. Debet tamen admitti alter amor strictus qui perseuerat in præsentia gaudij. Sic etiam in præsentia tristitiæ est odium, licet sæparari possit odium à tristitia, vt patet in Deo.

Datur aliquis affectus prosecutionis qui nec sit gaudium nec desiderium.

Fit secundo quo sensu intelligendi sunt Patres, qui videntur admittere in Deo desiderium aliquod; loquuntur namque de desiderio largè, & minus proprie accepto. Sic etiam Athanasius ser.4. contra Arianos aiebat Patrem æternum esse cupitorem Filij;quia nimirum ille affectus imitatur aliqua ratione naturam desiderij; tendit namque ad dandam existentiam obiecto, & nequit regulari à scientia præsupponente existententiam obiecti ordine rationis.Ideo noster Alarcon 1.part.tract.3. disp.1.q.4.n.7.docet in personis diuinis producentibus, nempe in Patre ante productionem Filij, & in Patre, & Filio ante productionem Spiritus S. dari appetitum innatum per modum desiderij respectu termini in posteriori originis producendi,& disp.7.n2. c.2.docet actum illũ amoris notionalis, quo Pater,& Filius producunt Spiritum.S.qui dicitur amor effieax posse vocari aliquomodo desiderium, quatenus non supponit Spiritum Sanctum iam productum,sicut supponitur existens ipsa Deitas. Quod autem Spiritus Sanctus non sit re ipsa absens; sed præsens non obstat desiderio, aut imitationi desiderij, vt supra ostendi. Sed neque obstaret desiderio Spiritum Sanctum produci non ex indigentia ad amandum,sed ex fœcunditate. Tum quia Diuinitas esset manca si careret Spiritu S. vt ex Patribus probat Ruizius de Trinit. disp.29. sect.4. vbi Athanasius orat.2. ait: si non existeret ab æterno Filius, detrimentum adferret perfefectioni Diuinitatis. Rationemque præbuit Nazianzenus orat. 37. *Perfecta enim quomodo erit Deitas, in qua ad perfectionem aliquid desideratur: desideraretur autem si Spiritus Sancto careat?* Cyrillus Alexandrinus lib.2. Thesauri cap.1.*Non potest esse perfecta Deitas nisi filium habeat.* Similia habet Leo Magnus serm.5. de Natiuit. Domini cap.3. Cuius ratio etiam est, quoniam vt Basilius inquit lib.vnico de Spiritu S.cap.18.*Spiritus S.per seipsum complet Trinitatem.* Tum etiam quia licet Deus bono creato non indigeat posset bona creata sibi aut aliis desiderare: nam sicut Deus amat aliis bonum præsertim amicis tanquam sibi coniunctis per amici etiam,potuisset illis bonum illud desiderare, nisi aliud obstasset.

13. *Confectarium secundum.*

Nazianz. Cyrill. Alex.

Basilius.

14. Absolute verò negandum est Deo desiderium vt supra ostẽdi.Estque peculiaris ratio ne illa volũtas quæ est in Patre & Filio, respectu productionis Spiritus S. dicatur desiderium. Hoc probant aliqui;quia desiderium dicit ordinem ad voluntatem à qua pendet consecutio boni. Verum hæc ratio nullius est momenti, nam sufficit applicare media ad

ad obtinendum aliquid à seipso cum difficultate aliqua vt homo ipse possit habere desiderium, & spem illius boni, & hoc pacto sperat quis propriis viribus vincere difficultatem aliquam,& consequi prauum finem. Sufficeretque ad rationem desiderij amare bonum quod pro libito non habetur,quando ipse desiderans vult, & quomodo vult, si talis tendentia sit de se incompossibilis cum gaudio, quamuis illud bonum esset præsens in illo instanti reali,vt supra probaui; nam qui dat elemosinam eo fine vt augeatur in ipso Dei gratia, illud augmentum gratiæ desiderat, & sperat,quod in momento illo consequitur.Non esse in Deo desiderium docet S. Thom. 1. part. quæst.20. art.1. ad 2.& de Veritate quæst.23. art.1.ad 7.1. contra Gent.cap.96. & in & 1.dist.45.quæst.1.art.1. vbi & S.Bonauentura art.1. necnon Aureolus, & Capreolus. Basol. etiam dist.55.quæst.2.art.3. Idque prius docuerat Auicenna 8. Metaphy. inquiens: *Hæc est voluntas eius, quæ expers est imperfectionis, & immunis à desiderio.*

Auicenna.

15. *Assertio quarta.* Dico quarto. Est in Deo gaudium de Verbo diuino, & Spiritu Sancto vt existente. Probatur conclusio: Nam ex suppositione quod tales diuinæ personalitates existant, cognoscuntur quia existunt; sicuti nostri actus liberi videntur à Deo existere, quia existunt pro tali temporis differentia;non autem ideo existunt pro illa differentia temporis quia cognoscuntur existere, vel saltem illa intuitio Dei qua videt illud obiectum increatum existere, concomitanter se habet cum ipsa existentia obiecti, & ex illa notitia oritur gaudium: nam gaudium de existentia obiecti non potest præcedere existentiam obiecti;sed ad summum potest se habere concomitanter cum existentia obiecti, vt cum gaudium supra se reflectit & gaudet de existentia sui, quemadmodum cognitio supra se reflectit, & videt se existere.

Sectio VIII.

Qua ratione diuinum gaudium præsupponat obiectum vt existens.

1. Difficultas est quoniã gaudium diuinum supra se reflectit, & de seipso gaudet,quin præsupponatur ad seipsum,& quin præcedat cognitio de existentia illius amoris vt possessi: alioqui daretur quædam mutua prioritas prorsus inintelligibilis. Quare videtur dicendum illummet actum, qui est amor,& gaudium de seipso dirigi à cognitione non repræsentante amorem vt possessum pro illo signo, sed vt possidendum necessario ratione nostra pro sequenti signo, & repræsentatur amor vt reflectens supra se tanquam existens, sicut cognitio reflectit supra se vt existentem. Iuxta hæc poterit eadem formalitas esse amor amoris,& gaudium de amore; imo & cognitio eiusdem amoris, per quam Deus videat se amare, & gaudere; non tamen illa cognitio est quæ dirigit ad illum amorem, sed alia præcedens & repræsentans illum amorem secundum se & vt existentem pro signo sequenti & reflectentem supra se. Quod si strictus amor deberet necessario virtualiter distingui à gaudio; saltem illud gaudium potest esse eadem formalitas supra se reflectens, & de seipsa gaudens.

2. Ratio esse poterit quoniam possessio boni non debet præcedere gaudium, quando non distinguitur possessio à gaudio. Sufficietque si ipsa possessio in genere causæ formalis, non vero in genere quasi efficientis determinet ad gaudium ipsum, & consequenter neque cognitio possessionis vt præexistentis debet præcedere gaudium supra se reflectens;sed solum cognitio possessionis vt existẽtis in sequẽti signo.Etenim ideo obiectum immediatum quod cognoscitur vt existẽs,vel amatur vt tale debet præcedere cognitionem,aut amorem illum, quoties obiectum distinguitur à cognitione, vel amore, quia obiectum determinat per seipsum ad existentiam cognitionis, seu amoris, & quoties obiectum distinguitur ab actu non determinat in genere causæ formalis, seu formaliter per seipsum; quia non attingitur per seipsum, ac proinde determinat in genere efficientis, seu rationis à priori, quatenus est conditio determinans, & ex vi suæ determinationis implicat vt id, ad quod determinat sit principium immediatum, aut requisitum illius determinationis. At vero quoties obiectum seipso determinat ad cognitionem, vel amorem sui vt existentis,sortitur ablque præcedentia alium modum determinandi, quia per seipsum est forma determinata vt se cognoscat,aut amet, & actus ex proprio modo tendendi habet non posse esse principium obiecti.

Ratio conclusionis.

3. *Declaratur.* Exponi adhuc potest prædicta ratio; nam vt amor se amet vt existentem satis est si præcedat cognitio repræsentans non posse amorem oriri ab illa cognitione, quin ipse amor sit possessio sui; etenim dum amatur ille amor ortus ab illa cognitione,amatur vt possessus.Ob hanc rationem cognitio reflectere potest supra se vt existentem;quia seipsa est immediata ratio cur formaliter cognoscatur.Quod si obiectũ cognitũ vt existẽs distingueretur a cognitione immediata illius,& non esset ratio à priori cognitionis,nihil conduceret ad cognitionem; hoc autem nõ est admittendum;nam obiectum vt existens semper conducit ad immediatam cognitionem sui vt talis,& ob hanc causam nequit cognitio illa immediata esse principium illius obiecti. Eaque propter videtur dicendum Verbum diuinum non procedere ex cognitione immediata sui ipsius, licet procedat ex cognitione mediata eiusdem Verbi cognoscente ipsum in diuina essentia comprehensum; quia obiectum immediate cognitum vt existens vel est ratio formalis, vel à priori talis immediatæ intuitionis;nam hæc est vera causalis,ideo cognoscitur quia existit, & ob id talis intuitio nequit esse principium immediatum obiecti, quia non ideo obiectum existit, quia ita immediate cognoscitur.

4. Hinc est vt obiectum creatum liberum præcedat ratione nostra scientiam visionis, qua Deus illud obiectum intuetur; quia obiectum dum existit determinat ad existentiam talis scientiæ; determinatiuum autem distinctum præcedit operationem determinatam, quæ differt realiter ab operatione determinante, vt in tract.de scientia fuse declaratum est, & ideo nequit actio vnius agentis determinare ad actionem alterius, & non è contra, absque aliquo genere præcedentiæ, licet per eandem actionem indiuisibilem possint concomitanter concurrere duo agentia, & vnum determinare aliud, vt causa secunda determinat primam.

Determinatiuum distinctum præcedit operationem determinatam.

5. At quando nequit dari ratio à priori fit recursus ad rationem formalem, & ideo dicimus Petrum libere amare, quia vult, & se determinat, & ipsa determinatio in actu secundo est ratio reddenda;

Universidad de Deusto
Biblioteca

denda; ſicut determinatio in actu primo eſt ratio cur cauſa neceſſario operetur. Ita etiam obiectum ſufficienter determinat per ſeipſum ad veritatem propoſitionis, dum per ſeipſum immediate conſtituit formaliter veritatem actus de ſe indifferentis vt ſit verus, vel falſus.

6. *Probabile eſt cognitionem intuitiuam non eſſe poſteriorem obiecto ſecundum ordinem rationis.*

At nos in tract. de ſcientia diximus ſatis probabile videri non debere cognitionem intuitiuam eſſe ſecundum ordinem rationis poſteriorem obiecto, neque ex hoc titulo ſufficienter probari ſcientiam viſionis Dei eſſe poſteriorem creaturis futuris qua futuris. Etenim paſſim concedunt noſtri Theologi Deum immediate cognoſcere creaturas poſſibiles in ſeipſis, quin vt tales habeant aliquam prioritatem ipſis intrinſecam reſpectu ſcientiæ. Secundo, quia poſſet Deus concomitanter decernere exiſtentiam alicuius obiecti, necnon viſionem intuitiuam creatã immediatam, quæ tenderet intentionaliter in illam exiſtentiam. Imo videtur non repugnare vt prius formaliter decernatur viſio intuitiua obiecti, quam obiectum ipſum, & conſecutiue obiectum, ita vt decretum circa viſionem immediate in ſigno ſequenti intelligatur producere viſionem, & conſecutiue in alio ſigno ſequenti producatur obiectum, vt ſi Deus ſic ſtatuat: *Volo vt hic Angelus videat hunc hominem exiſtentem*: nam hoc decretum poteſt primo producere viſionem, & pro alio obiectum: non enim apparet cur obiectum debeat determinare ad exiſtentiam notitiæ intuitiuæ, ſi aliunde intelligatur ſufficiens determinatiuum talis notitiæ. Et qui oppoſitum docent cogendi ſunt vt dicant Deum non cognoſcere creaturas poſſibiles immediate in ſeipſis, licet enim prædicta cognitio dicatur abſtractiua, quoniam abſtrahit ab exiſtentia vt exercita, tamen ratio, qua aduerſarij obtendunt non poſſe obiectum non præcedere notitiam intuitiuam, eadem eſt in vtroque caſu. Præſertim quando obiectum non debet immittere ſpeciem ad exiſtentiam cognitionis intuitiuæ, vt illam non immittit reſpectu diuinæ cognitionis: nam diuina cognitio, cum exiſtat ab æterno, exiſtit priuſquam obiectum in ſe exiſtat.

7. Quamobrem neque operatio noſtra libera præcedit ſcientiam viſionis illius, niſi pro illo momento pro quo exiſtit talis libera operatio: nam ab æterno exiſtit illa ſcientia viſionis, quin obiectum ex parte ſui intrinſece exerceat aliquod munus; ergo non eſt de conceptu tendentiæ intuitiuæ, vt dum ipſa exiſtit, obiectum illam præcedat ſecundum ordinem rationis, licet de conceptu obiecti formaliter liberi ſit, vt quando ipſum exiſtit in ſe ſit ratio à priori ſcientiæ, aut cuiuſuis notitiæ certo illud repræſentantis; quia voluntas creata pro ſigno ſuæ indifferentiæ poteſt impedire illam ſcientiam, ſeu certam notitiam, & determinat ad exiſtentiam illius notitiæ, quatenus determinat ad exiſtentiam ſui obiecti, quod eſt genus aliquod anteceſſionis rationis: nam determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt ratio reddenda cur exiſtat illa ſcientia omninò diſtincta ab ipſa determinatione humanæ voluntatis.

8. Poteſt igitur cognitio intuitiua ſe habere omninò concomitanter cum obiecto, & poteſt iuxta hunc probabilem opinandi modum ſe habere antecedenter ad obiectum, quia de conceptu viſionis intuitiuæ non eſt præſupponere ſecundum rationis ordinem ipſum obiectum: nam Verbum diuinum procedit ex cognitione intuitiua ſui; licet enim nos probabile eſſe iudicauerimus Verbum diuinum non procedere ex cognitione directè, & immediatè terminata ad ipſum Verbum, ſed ex notitia repræſentante ipſum Verbum in diuina eſſentia, adhuc illa notitia dicenda eſt intuitiua reſpectu Verbi diuini, quia fertur ad obiectum vt eſſentialiter exiſtens pro ſigno ſequenti, & in medio perfectiſſimo cognoſcit obiectum ipſum.

9. Quocirca poterit idem actus voluntatis eſſe gaudium de ſeipſo, quin cognitio dirigens ad tale gaudium præſupponat ſecundum ordinem rationis ipſum obiectum vt exiſtens, quia ſatis eſt ſi repræſentet ipſum obiectum vt omnino infallibiliter exiſtens pro ſigno ſequenti: nam illa cognitio eodem modo repræſentat exiſtentiam obiecti acſi præſupponeret talem exiſtentiam: ſic etiam Deus ab æterno gaudet de pœnitentia Petri v. gr. quamuis non exiſtat ab æterno talis pœnitentia, & gaudet de illa antequam exiſtat; quia eodem modo repræſentatur exiſtentia pœnitentiæ, acſi de facto exiſteret, & poſt exiſtentiam pœnitentiæ, aut cum primum incipit exiſtere non aduenit noua notitia repræſentatiua illius pœnitentiæ vt exiſtentis. Neque eſt cur potius obiectum gaudij debeat præcedere gaudium ipſum, quam obiectum cognitionis intuitiuæ ipſam cognitionem; ſicut igitur eadem formalitas poſſit intuitiuè, & immediate cognoſcere ſeipſam, poterit quoque idem gaudium gaudere de exiſtentia ſui.

10. Quando vero aſſeritur ab obiecto, & potentia pari notitiam, ſolum ſignificatur in obiectis poſitiuis eſſe vim aliquam cauſandi aliquam cognitionem intuitiuam ſui, non vero nullam eſſe intuitionem illius obiecti, quæ non cauſetur, aut cauſari poſſit à tali obiecto. Et præcipue ſermo eſt de intellectione orta aliquo modo à cognitione intuitiua materiali. Sicut cum aſſeritur oportere intelligentem ſpeculari phantaſmata, non eſt ſermo de quauis intellectione, ſed de illa, quæ aliquo modo pendet à ſenſibus. Eſt in ipſis obiectis aliqua vis cauſandi cognitionem aliquam ſui, quia cum intellectus creatus ſit de ſe incompletus ad cognoſcendum oportet vt compleatur aliunde per ſpeciem, vel immediatam virtutem obiecti, & quoties obiectum eſt præſens, & proportionatum potius debet concurrere per ſeipſum immediate, quia ſic ſtrictiori modo cognitio eſt imago obiecti, quia procedit ſtrictiori modo ab ipſo imaginato. In ipſis obiectis poſitiuis, teſte experientia, reperitur vis ad relinquendum ſemen vi cuius reſultet quædam imago intentionalis obiecti, & ideo ſenſatio interna producit ſpeciem ſui, media qua ſenſus internus recordatur ſenſationis præteritæ, & ideo bruta ſuarum ſenſationum ſolent meminiſſe. Sic etiam ſenſatio externa virtutem habet ad producendam immediate ſenſationem internam ſui, & ſimiliter ſenſatio interna dum actu exiſtit ſentiri poteſt ſenſatione interna reflexa. Sed non idcirco negandum eſt poſſibiles eſſe ſenſationes, quæ minime exigant procedere ab ipſis obiectis, vel ab ſpeciebus dimanantibus ab ipſis obiectis: nam plures non diſtinguunt viſionem, aut ſenſationem aliam ab actione productiua illius, & nihilominus aiunt Deum poſſe producere ſenſationem, quæ actu non dimanet ab obiecto, neque ab ſpecie, ſed à ſolo Deo & potentia ſentiente, quæ ſenſatio iuxta hæc principia minime poteſt ab obiecto, etiam media ſpecie procedere. Imo alij putant poſſibilem eſſe viſionem, quæ procederet à Deo ſpecialiter concurrente, & à potentia viſiua abſque concurſu ſpeciei impreſſæ, quæ eſſet non exiſtente obiecto, quæ poſſet æque naturaliter exiſtere non exiſtente obiecto. Ratio eſt, quia illa viſio, ſi identificetur cum actione nulla ratione exigit procedere ab ſpecie impreſſa, vel ab obiecto, ergo nullatenus indiget obiecto; nam viſio tantum indiget obiecto, quatenus eget concurſu ipſius, vel ſpecie ab ipſo deriuata, vel quia ex ſua eſſentia eſſet actus eſſentialiter verus non potens exiſtere non exiſtente obiecto.

Exponitur quomodo creatura obiecto cognita.

11. Neque ſufficiens, quoad præſens attinet, agnoſco diſcrimen inter cognitionem intellectualem abſtractiuam, qua iudicat quis Petrum currere, & viſionem externam intuitiuam; nam obiectum cognitionis abſtractiuæ æque terminat ſuam cognitionem, ac obiectum illius viſionis intuitiuæ, ergo præciſe propter rationem terminandi, niſi noua accedat ratio, quæ in noſtro caſu non cernitur, non eſt dicendum viſionem illam intuitiuam re ipſa præſupponere obiectum.

Disputatio VII.

An actus liber Dei in ratione talis conſtituatur per effectum ad extra, ſeu denominationem Deo extrinſecam?

Attingimus modo controuerſiam maximi momenti, quã nulla difficilior vocatur in quæſtionem. In qua cum Catholicis ſupponendum eſt Deum habere liberum arbitrium, cum igitur ad libertatem neceſſaria ſit poſſibilitas, idem obiectum volendi, & non volendi, omnium fatigat ingenia difficultatis punctum, quod ſtatim declarabo. Et quoniam in re hac innumeræ excogitatæ ſunt ſententiæ ad emolliendam difficultatem; ideo varias excitabo quæſtiones ante quam præcipuam difficultatem omnino diluam. Accedit proprio iure hæc controuerſia, in qua diſputandum eſt de amore Dei erga obiecta creata; nam præcipuum diſſidium circa amorem creaturarum pure poſſibilium eſt, an amor ille ſit liber, vel potius neceſſarius, & ideo prius ſtatuenda eſt diuina libertas, & diſquirendum quodnam ſit conſtitutiuum libertatis diuinæ, & an poſſit eſſe in Deo actus liber abſque aliquo extrinſeco connotato libere poſito.

Sectio I.

Indifferentia iudicij aut obiecti iudicati non ſufficit ad conſtitutionem diuinæ libertatis.

1. P. Montoya.

P. Montoya hic diſp. 7. ſect. 2. refert exiſtimationem aliquorum Recentiorum, qui docent in Deo non eſſe aliam rationem libertatis reſpectu eorum quæ extra ſe vult, niſi quia iudicat illa non habere neceſſariam connexionem cum fine, ſed eſſe ſecundum ſe indifferentia; iudicat tamen eſſe ordinabilia ad finem, & eſſe ordinanda. Citat pro hac ſententia Dominicum Bannez in præſenti quæſt. 19. art. 10. dub. 2. poſt ſolutionem argumentorũ in 3. documento, necnon Cabezudum in fine totius quæſtionis ſecundæ de auxiliis, quam inſeruit 3. part. q. 62. in fine pag. 175. conferenda cum pag. 154. colum. 2. Didacum Aluarez lib. 3. de Auxiliis diſp. 22. num. 36. pag. 206. iunctis quæ aſſerit diſp. 92. num. 11. Ledeſmam quæſt. vnica de Auxiliis art. 10. difficult. 1. pag. 210. & difficult. 2. pag. 212.

Bannez, Cabezudus, Aluarez, Ledeſma.

2. *Impugnatur horum Authorum opinio à P. Montoya.*

Hanc ipſe refutat ſententiam, quoniam in adiecto implicat; ſiquidem impoſſibile eſſet Deum iudicare creaturas non habere neceſſariam connexionem cum fine, ſed eſſe ſecundum ſe indifferentes, ſi non ſupereſſet ratio altera libertatis, præter huiuſmodi iudicium, & indifferentiam obiectiuam: nam diuinus intellectus neceſſario determinatur ad iudicandum poſſibile eſſe, & bonum creare Michaëlem, & aliunde voluntas diuina ſtante illo iudicio non poſſet non creare Michaëlem: nam ſi poſſet iam daretur alia ratio indifferentiæ præter cognitionem illam obiectorum non habentium neceſſariam connexionem cum fine. Neque apparet vnde Deus fuerit potius determinatus ad ſuadendum Michaëlem eſſe creandum, quam non creandum, & quocumque modo detur indifferentia in Deo ad iudicandum hoc vel illud, reddit idem argumentum quod aduerſarij (vt mox videbimus) inſtituunt contra noſtrum placitum.

3. Bannez.

Aduerſariorum mentem accuratius examinemus. Bañez loc. cit. *Deus*, inquit, *eſt maxime liber, & tamen in ipſo non alia ratio libertatis inuenitur reſpectu illorum, quæ extra ſe vult, niſi quia iudicat illa non habere neceſſariam connexionem cum fine, ſed eſſe ſecundum ſe indifferentia: iudicat tamen ordinabilia eſſe ad finem, & iudicat ordinanda eſſe. Et hæc ratio eſt, quare velle ordinare liberum eſt.* Ex quo infert: *Quidquid anteceſſerit actum voluntatis ſi non tollat iudicium illud circa medium reſpectu finis non deſtruet libertatem operationis.* Et prius in eadem q. art. 8. concluſ. 2. infine, inquit: *ſed in hoc conſiſtit facultas arbitrij, quantum eſt* ex intrinſeco iudicio operantis non eligere *illud, quia iudicabat non habere neceſſariam connexionem cum fine, vel finem non neceſſario volebat hic & nunc.*

4. Iumel.

Idem exſcripſit Iumel in eadem quæſt. 19. art. 10. in locupletiori editione, titulo: *Maior liberi arbitrij explanatio*, §. *Secunda propoſitio*, inquiẽs: *Actus voluntatis ortus ex prædicta ratione iudicij ſemper eſt liber, ac proinde quidquid anteceſſerit voluntatis actũ ſi tamen non tollat iudicium illud circa medium, & obiectum reſpectu ipſius finis, non auferet libertatem operis ſeu ipſius actus voluntatis.* Et in præcedenti §. ſcripſit. *Vnde indifferentia debet collocari in ipſo obiecto circa quod verſatur iudicium intellectus, vt vel ſic intelligatur eſſe indifferentiam radicem libertatis, non tamen poni debet indifferentia in ipſo actu: nam (vti diximus hic, & quæſt. 59. de Angelis, art. 3.) indifferentia poſitiua non reperitur in intellectu diuino, qui tamen eſt maxime liber.*

5. Cabezudus.

Haud aliter Cabezudus loc. cit. pag. 175. pronunciauit. *Conſiſtit ratio libertatis in cognitione indifferenti mediorum ad finem, quod meo iudicio patet euidenter ex eo quod omnis res eſt determinata ad ſuum finem, & conſequenter ad medium quod habet intrinſecam connexionẽ cum ipſo fine, atq; adeo non eſt medium indifferens, ſed omninò determinatum; è contra vero ſi medium non habeat intrinſecam connexionem cum ipſo fine, erit indifferens, atque adeo ex natura ſua poterit eligi, & non eligi, & idcirco ſuppoſitum cognoſcens indifferentiam illius non determinatur ad illud eligendum, ſed poterit illud eligere, & non eligere, in quo conſiſtit ratio libertatis. Vnde cum Deus melius cognoſcat indifferentiam mediorum ad finem excellentiori modo habet libertatem. Eadem ratione beati habent liberum arbitrium perfectius quam viatores, & in naturalibus etiam Angeli excellentiori modo*

quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam homines habent liberum arbitrium; quia excellentiori modo cognoscunt indifferentiam mediorum ad finem, licet quando adhærent alicui medio adhæreant immobiliter.

6. P. Raynaudus.

Propter hæc P.Raynaudus in Theologia naturali dist.8. quæst. 1. art.4. à num.76. multus est contra hos authores, & notat inconstantiam Zumelis in excerptis ex 1.2. discursu 3. propositione 5. sententiamque impugnat, quoniam inde fieret implexissimam difficultatem de actibus liberis Dei nullo negotio dissolui: Tum etiam quia hæretici humanæ libertati adeo infensi non infitentur illam indifferentiam obiectiuam, & facile concederent humanam voluntatem esse liberam, si libertas consisteret in illa indifferentia iudicij. Citatque Lessium disp. de gratia efficaci cap.5. vbi afferuntur Thomistarum modernorum verba, quæ significant ad libertatem sufficere vt ratio maneat indifferens, id est, vt intellectus iudicet medium eligendum ad finem non habere necessariam connexionem cum fine: *Operæ pretium est* (aiebat aduersarius) *quid sit liberum arbitrium explicare. Est enim hæc res ingens dicendorum contra aduersarios fundamentum; ex cuius praua intelligentia forte in meridiana luce impegerunt, & corruerunt. Est igitur liberum arbitrium facultas rationis, & voluntatis*, &c. Et infra: *Firmiter itaque huic insistendum est fundamento, quod vt actus voluntatis sit liber, necessarium est quod medium eligendum ad finem iudicetur per intellectum non habere necessariam connexionem cum fine, sed esse indifferens, & ad finem ordinandum; quod iudicium practicum est, & cum electione voluntatis necessario coniungitur tanquam radix efficax actualis libertatis.* Et mox refert alia verba alterius aduersarij 1. part. quæst.23. art.3. *Aduerte quod quiquid antecedit, vel superuenit actui voluntatis, si id non tollit iudicium illud quod est necessarium circa media respectu finis ad libertatem, non destruet, neque auferet libertatem operationis. Vnde obserua, quod cum dicimus libertatem voluntatis oriri ex iudicio intellectus, tunc indifferentiam necessariam constituimus in obiecto iudicato, & non est opus vt constituamus indifferentiam in actu intellectus, aut in intellectu.* Et inde infert *non derogari libertati nisi perturbetur, aut ligetur iudicium rationis.*

7. *Prima conclusio.*

Dico primo, Non recte ait P. Ruiz loc. cit. num. 1. hos authores putasse non reperiri in Deo aliam rationem libertatis respectu eorum quæ extra se vult, nisi quia iudicat illa non habere necessariam connexionem cum fine. Hoc non dicit Bannes illa q.19. art.10.nam in illo loco aduertit libertatem actus voluntatis *formaliter consistere in ipsa voluntate & consurgere ex radice actus intellectus.* Et rursus ait post tale iudicium voluntatem eligere, *& in tali electione formaliter esse liberam. Quæ libertas oritur tanquam ex radice ex præcepto intellectus iudicio.* Et mox addit Deum esse liberum quia præsuppositio illo iudicio vult ordinare, *& velle ordinare liberum est.* Solumque contendit in Deo non posse esse volitionem necessariam, quæ oriatur à tali iudicio indifferenti. Vnde in illo §. *Primum est*, consequenter infert: *Quoties actus voluntatis oritur ex præcepta radice iudicij, semper erit liber*, quæ propositio longe diuersa est ab ea, quam intendunt Ruizius, & Raynaudus; nam adhuc sub lite est an stante iudicio indifferenti possit necessitari voluntas ad amandum obiectum indifferenter propositum, de quo agemus infra. Quæ mox addidit Bañez, nempe *Quidquid antecesserit, vel comitabitur, vel superuenerit ad actum voluntatis, si non tollat iudicium illud circa medium respectu finis, non destruet libertatem operationis*, tantum abest vt probet quidquid intendit P.Ruiz, vt neque probet prædeterminationem physicam non tollere libertatem; quoniam adhuc defendi potest stante iudicio indifferenti non posse voluntatem creatam à Deo prædeterminari. Nihilominus Bañes magnam occasionem tribuit illi imputandi prædictam sententiam; quoniam art.8. eiusdem quæstionis conclusione 2. fine aiebat: *Sed in hoc consistit facultas liberi arbitrij quantum ex extrinseco iudicio operantis non eligere illud, quia iudicabat non habere necessariam cum fine connexionem, vel finem non necessario volebat hic & nunc.* Verba Zumelis eadem sunt cum aliis, quæ ex Bannez supra retulimus.

8.

Cabezudus minus præbuit fundamentum vt afferatur pro sententia illa; quia post cognitionem indifferentia mediorum posuit potestatem eligendi & non eligendi *in quo* (inquit) *consistit ratio libertatis. Probatque in Deo perfectiorem libertatem, quia perfectius cognoscit indifferentiam mediorum, quatenus perfectius iudicium indifferens perfectiorem libertatem indicat*, non quia formaliter in illo iudicio consistat libertas.

9.

Dico secundo, Probabile est ex indifferentia iudicij recte colligi libertatem operationis ortæ immediate ex tali iudicio, dummodo non admittatur principium determinans ad opus præter voluntatem. Ratio esse poterit, quoniam reliquæ causæ, quæ inclinant voluntatem debent accómodari, & quasi subordinari intellectus directioni; quia nihil considerari debet in actu voluntatis, quod non sit formaliter voluntarium; At vis illa tendens necessario in obiectum amatum, non posset vt sic esse voluntaria, quia cognitio illa non inducit amorem necessarium, ergo à iudicio indifferenti nequit procedere amor necessarius. Declaratur. Quoties voluntas circa obiectum bonitatis finitæ operatur ex pleno iudicio indifferenti operatur nobiliori modo, quam si non operaretur cum tali iudicio, aut non cum plena deliberatione, neque aliud est possibile: Sed si voluntas non obstante iudicio pleno indifferenti amplecteretur obiectum necessario non operaretur modo nobiliori, igitur ab illo iudifferenti iudicio nequit oriri necessarius amor. Maior ostenditur quia operari ex perfectiori iudicio quatenus perfectius est, nequit non esse perfectior operandi modus, vt per se patet, & hominem operari provt magis differt à brutis est sublimior modus agendi: taliter autem operatur dum voluntas agit ex iudicio pleno formaliter vt tali, & ita contingit in quouis casu, in quo iudicium indifferens causat amorem, vt mox dicetur.

Ex indifferentia iudicij recte colligitur libertas rationis.

10. *Obiectio. Dissolutio.*

Dicat quis in tali casu voluntatem non agere ex iudicio indifferenti, qua tale est, sed qua repræsentat solummodo bonitatem illius obiecti. Sed contra est, quia iudicium indifferens quatenus tale, & non præcise provt repræsentat solum obiecti bonitatem, exercet aliquod munus; alioqui ex proprio munere cognitionis oriretur ille amor necessario: nam ideo motus primo primus est necessarius quia cognitio bonitatis deseruit ad elicientiam illius actus, adestque iudicium indifferens quando motus gratiæ præuenientis, & tentationum impulsus non sunt liberi, quia non sequuntur immediate ex indifferentia iudicij, sed ex iudicio ad vnum determinato; sed si iudicium indifferens nullum excercet munus nisi præcise quatenus repræsentat bonitatem huius obiecti, ita vt

vt ad modum operandi quæuis alia repræsentatio se habeat omnino per accidens, iam ex vi proprij illius muneris se tenentis ex parte cognitionis ille amor esset necessarius, quod est implicatorium.

11.

Et quia necesse est dicant aduersarij, ad modum illum operandi necessario per accidens se habere repræsentationem alterius obiecti, aut alicuius malitiæ repertæ in ipso obiecto, in hoc potest ostendi implicatio, quoniam illud iudicium indiuisibiliter repræsentat illa obiecta vt eligibilia; hoc enim includitur in conceptu iudicij indifferentis: Atqui obiectum vt eligibile non per accidens repræsentat aliud quod eligi potest, vt ex ipsis terminis datur intelligi.

12. *Confirmatur.*

Confirmatur, si iudicium indifferens qua repræsentat bonitatem obiecti deseruiret ad amandum necessario tale obiectum, & quæuis alia repræsentatio se haberet per accidens, eodem modo se haberet tunc cognoscens, acsi per vnam cognitionem cognosceret tantum de facto bonitatem illam, & per aliam cognitionem realiter distinctã reliquum quod per tale iudicium indifferens repræsentabatur; hoc enim & ab aduersariis admitti video, & satis perspicue ex ipsorum principiis colligitur; non enim est in illa sententia, in qua ratione nostra diuiduntur munera, non possint eadem munia præstari à duabus cognitionibus realiter distinctis; aliunde autem hoc apparet impossibile; nam duæ illæ cognitiones nõ possent causare amorem liberum, sed potius quælibet causaret suam complacentiam necessariam, vt apparet in motibus gratiæ præuenientis, & impulsibus tentationum, qui simul consurgunt circa diuersa obiecta non obstante alio iudicio indifferenti.

13.

Igitur ex vi apprehensionis solius obiecti honesti consurgit motus indeliberatus erga tale obiectum, aut ex vi cognitionis repræsẽtantis solum illud bonum, ex vi autem alterius notitiæ repræsentantis obiectum oppositum turpe vt delectabile consurgit necessario altera complacentia circa illud obiectum turpe; ex vi autem iudicij indifferentis impeditur ne consurgat necessario voluntas efficax; non autem impediretur, si illa indifferentia consurgeret ex duabus cognitionibus quarum quælibet solummodo repræsentaret bonitatem sui obiecti; sed potius illa cognitio quæ præualeret inferret voluntatem efficacem necessariam, vt apparet in brutis, quæ quandoque non audent attingere cibum in præsentia flagelli, nam postea dũ procul est flagellum cibum arripiunt quamuis adest aliquis timor. Ex his colliges cur iudicium indifferens nõ possit consurgere ex duabus cognitionibus quarum qnælibet solùm repræsentet bonitatem sui obiecti, quoniam iudicium indifferens indiuisibiliter repræsentat bonitates incompossibiles vt eligibiles.

Iudicium indifferens nequit consurgere ex duabus cognitionibus.

14. *Explicatur P. Vasquez.*

Sic exponendus est P.Vasquez dum 1.2. disp. 26.n.4.& 7. insinuat voluntatem necessitari non posse ab obiecto creato, quamdiu vsus rationis imperturbatus durat, idque probat ex S.Thom.1.2. quæst. 10. artic.2. si attente legantur quæ docet ipse Vasquez 1.2.disp.91.cap.8.vbi probat Deum non posse libertatem tollere nisi perturbando cogitationem, vt non sit in nobis potestas deliberandi, licet libertatem ad peccandum impedire possit per vnionem hypostaticam, aut visionem beatam; quia solus ille modus perturbandi cogitationem potest libertatem omnino tollere. Neque dissentitur Guilielmus de Rubione in 2. dist.25. quæst.2. artic.1. conclus. 2. inquiens: *Liberum arbitrium potest à prima causa cogi siue necessitari ad actum recipiendum subiectiue, non autem ad eum producendum effectiue.* Quod prius docuerat in 1.distinct.10. q.2. art.1.ad finem. Haud aliter Richardus in 2. dist.25. art.4.quæst.2. putat posse Deum voluntatem iudicio indifferenti prædeterminare ad quamcumque partem voluerit (quia nimirum potest sub variis auxiliis indifferentibus præfinire opus bonum) non tamen posse illam necessitare. Ait etiam exmente aliorum *voluntatem moueri ad volendum aliquid de necessitate, ita vt voluntas non esset mouens, sed tantummodo mota.* Et statim ex proprio sensu affirmat posse Deum *liberum arbitrium inclinare efficaciter, & facere vt moueat seipsum libere ad quamcumque partem Deus voluerit: At non potest facere, quod moueat seipsum motu opposito libertati.* Et addit nusquam posse moueri nisi à seipso ad volendum, & sic refutat præcedentem cogitationem, & sic probat non posse voluntatem creatam cogi à creatore ad volendum. Marsilius quoque in 2.q.16.art.5. dub.penult.in fine, seu dub.1. ad finem art. probat voluntatem cogi non posse circa actus elicitos, quia voluntatem cogi est tolli libertatem ipsius; *sed non potest ab ea tolli libertas*; ergo non potest cogi.

Guilielmus de Rubione. *Richardus.* *Marsilius.*

15. *Iterum confirmatur.*

In eundem sensum possumus aduocare plures scholasticos, qui docent voluntatem circa particularia bona, quæ habent aliquid mali admixtum non posse cogi: nam nomine coactionis intelligunt necessitatem, & ideo aiunt non posse cogi secundum quid, v.gr. per metum, quod non tollit sufficientem libertatem. Vide Scotum in 4. dist.29. quæst. vni. §. *Ad quæstionem.* Neque facile intelligitur cur voluntas non posset violentiam pati in actibus elicitis, si voluntati sit malum, aut minus bonum necessitari ad elicientiam sui actus, vt si animus sit natura sua nimis propensus ad sui conseruationem, & necessitaretur à Deo non obstante indifferentia iudicij, & omnino ab extrinseco ad volendum suam annihilationem.

16.

Et rursus confirmari posset hoc placitum, quia alioqui excitari posset passio adeo vehemens vt non obstante indifferentia iudicij omnino tolleretur libertas, & consequenter damnati non solum essent moraliter necessitati, sed etiam physice ad Deum odio habendum: nam resistentia voluntatis finita est, ac proinde si non obstat indifferentia iudicij, eius libertas stante iudicio indifferenti absorberi poterit, & ita de facto absorpta erit in damnatis. In principiis huius placiti vanitas apertissima est. Et adhuc hæc sententia optime declarat cur ex defectu plenæ aduertentiæ peccatum, quod alioqui esset mortale, fiat veniale, licet impotentia moralis non peccandi, quæ est in damnatis non excuset illos à peccato mortali; quia nimirum plena aduertentia, non obstante quauis difficultate plenam libertatem secum affert, eo quod actio semper magis imputetur plene aduertenti, quam aduertenti semiplene; nam iuxta mensuram iudicij præcipue regulatur imputatio, quare principium ita liberum speciali modo se determinat ad eligendum, quia perfecte concipit obiecta vt eligibilia, & ideo perfecte est illi imputabilis electio; secus si solum imperfecte, & semiplene concipiat obiecta vt eligibilia.

17.

Quod si attendere velimus ad discursum adductum num.13. non obscure intelligemus, cur licet possit voluntas vehementissime inclinari per habitum, vel passionem ad amplectendum ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod obiectum, non possit tanta esse inclinatio, vt omnino auferatur libertas, aut plena libertas, dum plena est aduertentia per iudicium indifferens, quoniam ratione illius iudicij debet perfecte imputari voluntati quod potius elegerit hoc extremum, quam illud, & totum illud iudicium indiuisibiliter exercet suum munus, quin possit illa cognitio diuidi in plures, quæ diuisio possibilis esset, si actus posset necessarius euadere stante iudicio indifferenti.

18. *Tertia conclusio.* Dico tertio, Doctrina prædictorum modernorum provt ab ipsis intelligitur admittenda non est. Ratio est, quoniam aliqua adiungunt, dum iudicium illud explicant, vt ex tali iudicio colligi possit defectus libertatis. Hoc colligitur primo ex illis verbis: *Quod iudicium practicum est, & cum electione voluntatis necessario coniungitur, tanquam radix efficax actualis libertatis.* Sermo est de illo iudicio quo iudicatur medium esse ordinabile, & ordinandum in finem, quod posuit Bañez supra. Apertius in propriis terminis huius controuersiæ agens de libertate diuina se explicuit Nauarrete to. 2. Controuersia 5. in tertia cõclusione dicens: *Liber modus operandi inuentus in decreto præhabetur in intellectu diuino. Hæc assertio est contra aliquos Theologos ex recentioribus tenentes, quod quamuis intellectus diuinus maneat cum eadem cognitione, potest voluntas diuina pro sua libertate velle hoc, vel illud.* Et non multo inferius: *Quapropter optime dicunt alij Theologi, quod si per impossibile voluntas diuina ex se vellet aliquid, quod antea nolebat, etiam intellectus diuinus aliquid de nouo cognosceret practice quod antea non cognoscebat.* Traditque doctrinam generalem Controu. 10. §. 3. pag. 112. inquiens: *Et quis potest negare quod antequam voluntas eligat, determinetur omnino ad eligendum? Si enim maneret sub aliqua indifferentia ad eligendum, implicaret quod sequeretur electio determinata. Quis enim somniauit vt voluntate existente sub indifferentia ad hunc actum, & ad illum, sequatur magis iste actus, quam ille? Hoc ergo tanquam notissimo supposito, inquiro quid reperiatur in voluntate, vel in aliquo se tenente ex parte voluntatis ratione cuius voluntas sit omnino determinata ad istum actum, vel ad hoc medium eligendum? Certe nihil aliud intelligemus, quam speciale, & determinatum iudicium intellectus, atque efficax imperium.* Idque probat, quia si voluntas non determinatur ductu rationis, *illa determinatio erit irrationalis.* Et quia aduersarij, vt ex testimoniis supra adductis deprehendi potest, libertatem, maxime diuinam, tantum explicant per ordinem ad electionem, non video qua ratione libertatem, præsertim diuinam, declarare valeant.

Nauarrete,

19. Abuarez. Simili modo incessit Aluarez disp. 12. de Auxiliis: nam sibi obiicit secundo: *Primus actus liber tam hominum, quam Angelorum sequitur infallibiliter ad iudicium determinatum, & naturale ipsorum, quo iudicant tale obiectum esse prosequendum: huiusmodi autem iudicium oportet quod sit naturale, & non liberum; alias actus voluntatis qui sequitur ad illud non esset primus actus liber*: Et respondet concedendo primum actum voluntatis sequi infallibiliter ad illud iudicium, & contendit illud iudicium esse aliquo modo liberum: *quoniam, versatur circa obiectum, ad quod non est naturaliter determinata potentia eliciens illum actum.*

20. Fundamentum etiam aliquorum ex his authoribus ob oculos rem constituit. Aiunt enim causam indifferentem, & indeterminatam non posse determinate velle operari, nisi determinetur ab aliquo secundum se determinato: At nihil est quod possit determinare diuinam voluntatem nisi scientia practice dictans quid velle expediat; igitur talis scientia determinat diuinam voluntatem. Hoc argumentum satis declarat non posse doctrinam horum Theologorum consistere cum diuina libertate; quoniam omne iudicium diuini intellectus, siue speculatiuum, siue practicum antecedens rerum contingentium, liberumque decretum est omnino necessarium, ac proinde si ex ipso necessario sequatur efficax Dei volitio creandi mundum, nulla erit in Deo libertas. Certumque omnino est nullum iudicium diuini intellectus esse formaliter liberum, neque voluntas potuit impedire prædictum iudicium; alioqui voluntas determinaret ad existentiam illius iudicij, & tandem deueniendum esset ad aliquam volitionem diuinam liberam, quæ non præsupponeret iudicium intellectus liberum etiam denominatiue.

21. Fruſtraque nonnnulli respondent illud iudicium diuini intellecteus esse necessarium, & ex illo iudicio infallibiliter sequi volitionem creandi mundum v. gr. & adhuc talem volitionem esse liberam; quoniam in sensu diuiso poterit Deus id non velle. Etenim prætermissis aliis argumentis, quæ aliunde petuntur facile refutatur cuasio, quoniam vt diuina voluntas libera sit, non satis est indifferentia præcisa in intellectione: alioqui voluntas videntis Deum esset libera ad amandum, & non amandum Deum, quia præcisa visione beatifica non est determinata talis voluntas ad dilectionem Dei.

22. *Quarta conclusio.* Dico quarto, Falso aduersarij libertatem in Deo colligunt eo quod Deus iudicet medium non habere necessariam connexionem cum fine, seu bono in communi. Probatur conclusio: Beati euidenter sciunt Dei amorem non habere necessariam connexionem cum bono incommuni: nam in multis reperitur ratio boni in communi quæ directe pugnat cum amore Dei. Et post amorem in bonitate in communi, qui (vt plurimi volunt) consurgit necessario, adhuc libere à viatoribus eligitur amor Dei. Nihilominus Dei amor non libere, sed necessario elicitur à Beatis: Ergo ad libertatem, & ad indifferentiam iudicij non sufficit cognoscere aliquod medium non habere necessariam connexionem cum bono in communi.

23. *Quinta conclusio.* Dico quinto. Vt voluntas censeatur habere iudicium indifferens non satis est penetrare rationes boni & mali quæ apparent in ipsis obiectis, vel in ipsis actibus voluntatis, sed requiritur vt repræsententur obiecta illa opposita, aut operationes oppositæ vt eligibiles. Potest quidem contingere vt repræsententur rationes boni, & mali, & adhuc operationes non appareant vt eligibiles, quia potest repræsentari vna pars vt impossibilis, & illa bonitas nequit moueri, quia non apparet eligibilis, & perinde est, acsi non repræsentaretur. Ita Doctores nonnulli aiunt Angelos ex natura sua esse inflexibiles, licet cognoscant malum esse in illa obstinatione perdurare; quia non repræsentatur ipsis vt possibilis cessatio ab illa obstinatione. Dæmones etiam necessario afficiuntur quadam tristitia vehementissima, quamuis agnoscant sibi esse malum in illa tristitia perdurare; quia Deus immittit quandam cognitionem ex qua necessario oritur tristitia, & vident sibi esse impossibile ab illa tristitia cessare. Hinc etiam est vt sæpe homines conentur à se repellere motus tristitiæ aut lætitiæ, & non possint, quia licet apprehendant aliquam rationem mali in retinendis illis affectibus, adsunt tamen aliæ cognitiones ex quibus consurgunt necessario.

Sectio II.

Non constituitur formaliter libertas Dei per effectum ad extra, vbi attinguntur varia placita.

1. AVthores impugnati in præcedenti sect. tandem videntur asserere libertatem Dei in actu secundo constitui per effectum ad extra; quia Deus non est indifferens ad diuersos actus immanentes, sed ad producendum, & non producendum creaturam. Ideo dicunt ex parte voluntatis diuinæ non alia ratione libertatem nisi totaliter prouenientem ex parte obiecti, & modi cognoscendi, quatenus obiecta creata intellectus proponit voluntati, quasi non necessario eligibilia, neque necessariam connexionem habentia cum fine. Idque confirmant ex Sancto Thom. 1. contra Gent. capit. 81. in solutione ad primum, vbi docet diuinæ voluntati non ex parte sui, sed ex parte eius ad quod dicitur, nempe ex parte creaturarum conuenire indifferentiam ad vtrumlibet. Verum Sanctus Thom. satis clare ibi se explicuit, quatenus in Deo non est admittenda indifferentia ad aliquam perfectionem sibi acquirendam, licet sit indifferentia ad aliquam perfectionem creaturis tribuendam.

2. In concilianda vero libertate Dei cum indefectibilitate diuinæ perfectionis, sapientissimi quique postquam exquisite elaborarunt, suam tarditatem fatentur. Hanc ob causam præfati Theologi, & plures alij affirmarunt Deum esse liberum, quia effectus ad extra ita procedit, vt potuerit non procedere. Quemadmodum ignis esset liber si haberet potestatem comburendi stupam applicatam & non comburendi.

2. Vasquez. Valentia. Arrubal. Becannus. Gillius. Fasolius. Herize. Torres. Granados, Salazar. Aureolus. Ipsos imitantur perplures alij quatenus asserunt effectum Dei ad extra esse de constitutiuo formali actus liberi Dei. Ita opinantur P. Vasquez hic disp. 80. capit. 2. Valentia punct. 4. ad 1. & 2. Arrubal disput. 54. capit. 4. & 5. Becanus tract. 1. capit. 11. quæst. 4. Gillius lib. 2. tract. 8. capit. 9. num. 2. Fasolius hac quæst. 19. art. 3. num. 52. Herize disp. 16. cap. 9. 10. & 11. Torres 2. 2. disp. 2. dub. 4. Granados hic disp. 5. à sect. 3. Salazar de immaculata conceptione cap. 24. Et hi omnes sequuntur hac in re (licet plures in aliquibus differant) Aureolum lib. 1. Sent. præsertim disp. 40. artic. 1. posit. 1. & 2. Sent. dist. 46. artic. 2. posit. 1. & 3. necnon in 1. dist. 47. quæst. 1. art. 1. & Altisiodorensem in sum. capit. 13. colum. 1. igitur Aureolus præter actum necessarium, quo Deus se & creaturas possibiles necessario amats, solũ admittit ipsas productiones ad extra, quæ libere producuntur eo quod creatura indifferens sit ad existendum. Vnde quamuis sit certum Deum producere creaturam, quia vult, quoniam ita producit vt potuerit non producere, non tamen ideo producit quia antecedenter vult. Neque admittit aliquid præuium antecedens, à quo determinetur productio actualis creaturæ.

3. Hoc placitum ita amplectitur Altisiodorensis 1. part. summ. Theologiæ dict. capitul. 13. vt sibi obiiciat sequi ex illo Deum tantum metaphoricè, seu improprie velle existentiam creaturæ, queamadmodum improprie dicitur irasci, & totum hoc concedere non recusat; Hoc autem nulla ratione admitti potest. Alioqui inegare possemus Deum velle producere creaturas, sicut absolute negare licet Deum dolere & pœnitere. Quapropter omnes concedere tenentur Deum proprie velle productionẽ creaturarũ, siue volitionem constituant in obliquo hoc vel illo modo per aliquid ad extra, positiuum aut negatiuum. Differunt tamen hi authores, quoniam Aureolus videtur sentire secluſa determinatione extrinseca creaturæ intelligi in Deo solam volitionem necessariam Deitatis. Vel saltem Aureoli mens subobscura est.

4. Alij vero admittunt in Deo expresse complacentiam simplicem omnium possibilium absque volitione determinante futura. Non tamen concedunt Deo volitionem intrinsecam rerum, quæ fiunt potius, quam rerum, quæ nunquam fiunt. Quare non poterit cum Deo identificari adæquate in hac sententia nisi sola scientia simplicis intelligentiæ rerum omnium provt sunt possibiles. Exercitiumque libertatis non erit in hac sententia vitale, neque assignari poterit efficax volitio in Deo, quæ sit causa determinans ad productionem mundi, sed idem erit inadæquate Deum efficaciter velle, & Deum facere.

5. Albertinus. Granados vero supra constituit in Deo volitionem disiunctiuam necessariam circa existentiam creaturæ vel carentiam eius, quam volitionem disiunctiuam etiã posuit Albertinus in 4. principio Philosophico, Corollar. 2. q. 3. Theolog. assert. 4. n. 10. & sequentibus, & in sexto principio philosophico Coroll. 2. q. 2. Theolog. n. 18. & sequentibus: At hic non constituit vt Granados actum liberum Dei per aliquid extrinsecum. At nullius vtilitatis est illa volitio, & implicatorium est vt Deus efficaciter disiunctiue velit vt mundus existat vel non existat, quoniam efficacia diuinæ volitionis ad extra est vt determinet aliquid contingens; alioqui etiam Deus haberet erga seipsum actum disiunctiuum quo velle vel non esse. Hoc postea fusius discutiemus. Incidit præterea sententia P. Granados, & aliorum modernorum in eadem incomenientia, quam præcedentes opiniones incurrunt; quoniam volitio disiuncti non minus indifferens, & indeterminata est, nec minus necessaria, quam simplex complacentia possibilium omnium. Et adhuc similis indifferentia retinenda esset in scientia futurorum, quod apertissime repugnat, vt postea dicemus.

6. Addunt præterea nonnulli ex his actionem per quam producitur hęc creatura, ex propria sua quiditate respicere hunc finem, & possibiles esse infinitas actiones productiuas eiusdem creaturæ, quarum vna ex propria essentia respiciat finem, quem alia non respicit. Verum antecedenter oportet designare tendentiam diuinam saltem inefficacem circa illum finem, sicuti assignatur circa obiectum materiale volitum: non enim est cur obiectum materiale debeat intelligi volitum saltem inefficaciter ante productionem illius, non autem finis debeat intelligi volitus. Et adhuc ægre percipitur ille respectus essentialis ad fines in illis actionibus; quia hoc solum posset intelligi quatenus vna actio potius respiceret complacentiam erga hunc finem, quam erga alium, & potius peteret procedere ab hac diuina complacentia, quam ab illa, quod non asseritur ab aduersariis. Et similiter posset quis cogitare actiones nostras externas esse diuersas pro diuersitate finium, aut volitionum à quibus oriuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod, si quis existimet (quod rationabilius esset) dari in Deo infinitas complacentias necessarias virtualiter distinctas, quæ sint volitiones omnium volibilium propter omnes fines volibiles, & hanc actionem ad extra petere procedere à tali complacentia; alteram vero ab altera complacentia, necesse est vt admittat diuinam omnipotentiam coalescere ex infinitis formalitatibus virtualiter distinctis, & non differre virtualiter diuinam omnipotentiam à volitione necessaria, cuius oppositum non semel probaui. 7.

Hanc nihilominus cogitationem multis retro annis, vt præcedentibus faciliorem proposui, & vt pariter declarari posset quomodo volitio Dei esset ab æterno, asserui dari ab æterno carentias actionum, quæ poterant esse in tempore: quia actiones illæ non potuerunt esse ab æterno, & consequenter ab æterno debebant existere ipsarum carentiæ. Et quia Petrus licet non potuerit existere ab æterno poterit tamen prius, & prius existere in infinitum, ne detur ab æterno infinitum successiuum carentiarum (quod implicare demonstrani in Philosophia) dixi admittendam esse possibilem vnam carentiam Petri, quæ simul sit carentia omnium durationum illius vsque ad tale tempus, & aliam carentiam Petri, quæ simul sit carentia omnium durationum illius vsque ad aliud tempus sequens, & aliam carentiam eiusdem Petri, quæ sit carentia ipsius ab æterno & in perpetuum. Illa porro carentia Petri, quæ determinat vt Petrus non existat vsque ad tale tempus, si de facto existat, quia à Deo libere eligitur ab æterno, complet diuinam volitionem in ratione efficacis, & constituit volitionem Dei, qua efficaciter vult vt Petrus existat pro tali tempore. Et quia Deus propter diuersos fines potest velle existentiam Petri pro tali tempore, Deus determinat ad existentiam carentiæ, quæ petit procedere à complacentia Dei circa talem finem, & illa carentia complet volitionem Dei efficacem de existentia Petri pro tali tempore propter talem finem. Hæc posteà explicanda sunt, quoniam probabilitate non carent. 8.

Porro alij vt aliqualiter explanent qua ratione volitio Dei efficax sit ab æterno, quamuis inadæquatè, & in obliquo constituatur per aliquid extrinsecum, aiunt dari ab æterno rerum futuritiones distinctas à Deo. Nos tamen multis refutauimus in tractatu de scientia Dei has futuritiones. Debetque omnibus esse certum nihil positiuum distinctum à Deo dari ab æterno. Et inde reiiciendi sunt qui putarunt dari ab æterno spatia imaginaria realia, in quibus Deus dicatur existere, quam cogitationem aliquorum iuniorum ridet Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 5. *Inane est*, inquit, *cogitare extra Deum infinita loca, sicut inane est ante initium huius mundi cogitare infinita tempora præcessisse.* Repugnat illa existimatio Concilio Lateranensi cap. *Firmiter*, affirmanti Deum omnia condidisse in tempore. Neque illæ futuritiones esse possunt non productæ à Deo; quoniam symbolum Nicœnum affirmat Deum esse factorem omnium visibilium, & inuisibilium. 9. Augustinus.

Sed & plures alij ex antiquis in 1. dist. 45. quæst. 2. art. 2. aiunt constitui actum liberum Dei per extrinsecam relationem rationis. Ipsisque nonnihil fauet Magister ibi capitu. 2. & clarius differens de diuina scientia distin. 35. capitul. 2. & 3. Videatur Capreolus illa dist. 45. quæst. 1. artic. 2. ad argum. contra 1. & 2. conclus. Deza quæst. 1. artic. 2. notab. 2. Syluester in conflatorio 1. part. quæst. 19. art. 9. Ferrar. 1. contra Gent. capit. 75. §. *Aduerte* & sequenti, necnon capit. 76. §. *Responderi*. Zumel in hac quæst. 19. art. 2. dub. 1. quamuis art. 3. oppositum videatur docere Bannez in eodem artic. 2. Medina 3. part. in prologo quæst. 2. post medium. Quibus iunge P. Molinam in eadem quæst. 19. artic. 2. disput. 2. Neque parum inclinare videtur Cardinalis Bellarminus tom. 3. libro 3. de Gratia, & libero arbitrio capit. 17. *Quare*, & ad 1. 2. & 3. argumentum. Neque credendum est ipsos putasse actum liberum Dei formaliter constitui per aliquid fictum, aut nullum assignasse fundamentum illius relationis rationis; quoniam supponunt antecedenter ad relationem rationis prouenientem à nostro actu intellectus dari in Deo actum quo vult creare mundum. Ob idque rem inexplicatam relinquunt: quoniam dicendum erat, quid vltra entitatem Dei adderet volitio creandi mundum antecedenter ad actum nostri intellectus: nam si assignes aliquid existens à parte rei, contra hanc sententiam militabunt cuncta, quæ contra præcendentes sententias afferemus. Illud à nemine negari potest, nempe diuinam volitionem qua efficaciter vult producere humanum intellectum esse priorem natura, quam operationem actus intellectus creati, & inde manifeste detegitur inuolucrũ huius placiti. Imo, quamuis quis diceret dari genus aliquod relationis rationis, quod resultaret ex actu diuini intellectus, quoniam illa resultantia non est omnino necessaria, deberet ante actum diuini intellectus dari aliquid libere procedens à Deo; quoniam præscientia Dei non potest esse libera nisi ex determinatione diuinæ voluntatis: alioqui diuina scientia esset formaliter libera, nam posset illam relationem fabricare, & non fabricare, & diuinus intellectus esset facultas formalissime libera. 10.

Contra omnes has sententias arguit P. Raynaudus loco citato dist. 8. quæst. 2. artic. 4. num. 82. Contingentia effectus non potest esse ipsamet libertas causæ, sed causa quatenus libere causans est prior natura quam actio ad extra libere producta; restat ergo inquirendum per quid constituatur libertas causæ. Hanc difficultatem ait Pater Vasquez loco citato esse viatoribus inexplicabilem. Sed obiicit Raynaudus cum Fonseca 7. Metaphysices capit. 8. quæst. 5. sect. 5. etiam comprehensoribus esse insolubilem, quoniam terminos implicatorios miscet: siquidem quod prius est constituit per aliquid posterius, siquidem causa libera provt libere causans est prior actione externa libere causata, & aliunde constitueretur per actionem externam libere causatam. Confirmat. Vt probat Durandus in 2. distin. 24. numero 15. non solum Aristoteles, sed Sancti omnes, ac Doctores Catholici agnouerunt in Deo, eiusque volitione internum exercitium libertatis, & non solam indifferentiam ad actiones externas. Arguit præterea quoniam certum est Deum velle libere aliqua propter hunc, aut illum finem, quæ eadem velle posset ob alios diuersos fines: At ordinatio hæc in hunc finem potius, quam illum solum refundi potest in interiorem actum liberum. 11. *Impugnantur hæc placita.*

Hæc tamen obiecta non satis quatiunt illam sententiam. Primum assumit quod probandum erat; nempe Deum vt libere causantem præcedere natura actionem ad extra: nam Deus inquiunt aduersarij, non est liber quoad velle, siue quoad tendentiam intentionalem voluntatis, sed tantum quo 12. *Sed non bene.*

non est liber quoad velle, siue quoad tendentiam intentionalem voluntatis, sed tantum quoad agere, & quia agere est Deo extrinsecum, ideo exercitum actuale diuinæ libertatis est Deo extrinsecum. Impugnare autem hoc placitum, quia Deus prius debet exercere suam libertatem ad intra, quam ad extra, est aliud non agere, quam assumere vt certam propositionem contradicentem prædictæ sententiæ, quod non decet Theologum. Possuntque præfati authores reddere discrimen inter libertatem creatam, & increatam, quoniam in Deo non est voluntas per modum potentiæ, seu actus primi, sed per modum actus secundi, & ideo nequit in ipso esse potentia ad volendum, vel non volendum, sed potius ipsamet interna volitio erit ipsa facultas ad se determinandum libere ad hanc vel illam actionem ad extra. 13.

Confirmatio adducta non est magni momenti, quia nihil ex Aristotele adduci potest, quo probetur exercitum diuinæ libertatis esse quid immanens, & Deo intrinsecum. Neque ex Patribus id colligi potest; quoniam solummodo aiunt Deum operari *quia vult*, quod in illa sententia verum est: nam illa causalis non denotat prioritatem aliquam volitionis respectu actionis productiuæ effectus: nam multi putant actionem qua producitur Michaël non differre à diuina volitione: Ergo illa propositio *Deus operatur quia vult*, solum significat effectum pendere à priori à volitione diuina libera, quod verum est in illa sententia: nam effectus pendet à volitione diuina inefficaci necessaria, & ab actione, quæ volitionem illam constituit in obliquo in ratione efficacis, & sic diuinum velle efficax determinat ad existentiam effectus.

Postrema obiectio etiam dilui potest, quoniam idem effectus potest à Deo amari propter hunc, vel illum finem, & potuit produci non ob hunc finem, sed ob alium, produceretur tamen in tali casu per actionem, quæ peteret prouenire à complacentia diuina necessaria circa illum finem. Sic etiam hi, qui præfato argumento insistendum putant, aiunt possibilem esse puram omissionem liberam, quæ sit propter finem, quia petit procedere à complacentia terminata ad talem finem. De his accuratius disseremus in sectionibus proxime sequentibus. 14.

Est adhuc satis difficilis quæuis ex illis sententiis, quam merito reiiciunt innumeri authores, quos citat, & sequitur P. Ruiz disp. 11. sect. 3. numer. 6. Videturque omnia illa placita esse sub censura data contra Petrum de Riuo. Detulit facultas Theologica Louaniensis Academiæ quasdam propositiones Riui ad Romanum Pontificem, quarum prima erat, *In Deo non est velle intrinsecum, quo prius quam res producat determinetur ad eas producendas.* Sunt etiam & aliæ graues difficultates, quas modo examinare ingredior, & prius hanc censuram Louaniensium illis obiecimus, necnon & illam, quæ ex commissione summi Pontificis prolata est Romæ à R. D. Dominico Episcopo Brixiensi Papæ Vicario in Vrbe. 15.

R. P. B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

Sectio III.

Sit primum obiectum contra prædicta placita: Et examinatur an illud decretum diceretur existens ab æterno?

PRima propositio Riui, quam Doctores Louanienses impugnarunt, videri potest apud Cardinalem Lugum tract. de Incarnat. disp. 26. sect. 6. vbi verbis ipsius Petri de Riuo posuit hunc primum articulum: *In Deo non est velle intrinsecum, quo prius quam res producat determinetur ad eas producendum, nec per velle intrinsecum eas producit, dum actu producit.* Et statim addit Lugus hunc articulum impugnasse Louanienses, *eo quod in Deo solum poneret actum complacentiæ, qui, vt dicebat, non est productiuus, neque illo magis determinatur Deus ad non producendum.* Ex commissione etiam summi Pontif. damnatus fuit Petrus de Rubeo quod dixerit: *Quod Deus non vult res prius quam producantur*: At Ribus non videtur re ipsa negasse quod hi authores concedunt; quia negabat Deum ab æterno habere complacentiam necessariam circa illud obiectum: nam potius Doctores Louanienses illum impugnarunt, *quia solum ponebat in Deo actum complacentiæ.* 1. Petrus de Riuo.

Neque obstat dixisse Riuum illam complacentiam necessariam non esse productiuam creaturæ; nam hoc attingit illam quæstionem, an sit dicendum potentiam Dei actiuam, & executiuam consistere in actu diuinæ voluntatis? in qua etiam negatiuam partem tuentur authores quos impugnamus, vt videri potest in P. Vasquez disp. 102. cap. 4. Sumiturque illa propositio ex S. Thoma 1. part. quæst. 25. art. 5. ad 1. vbi inquit: *Non ideo Deus potest, quia vult, sed quia talis est in sua natura.* Non tamen negauit Riuus voluntatem applicare diuinam omnipotentiam ad libere operandum. Fatentur quoque aduersarij illud diuinum velle necessarium non magis determinare ad producendum, quam ad non producendum; & ad id confirmandum adducunt illud S. Thom. quæst. 19. art. 3. ad 6. *Diuinum velle in se est necessarium, sed non habet necessariam habitudinem ad volita*; quia nomine habitudinis nihil intelligit medium inter velle & volitum, vt ipsi aiunt: nam & ibi ait: *Diuinum scire habere necessariam habitudinem ad scita*, quæ habitudo non est quid medium inter scientiam, & obiectum. Et in eodem loco dixit: *Voluntas diuina necessariam habitudinem habet ad bonitatem suam, quæ est proprium eius obiectum*, & tamen nemo ibi ponit aliquid medium inter volitionem, & obiectum. In confirmationem affertur ab ipsis etiam Scotus in 1. dist. 39. quæst. 1. §. *Quantum ad primum*, vbi libertatem diuinam exponit per tendentiam ad opposita obiecta, & oppositos effectus, non autem ad oppositos actus, *ita quod*, inquit, *sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere in diuersa volibilia; ita illa voluntas potest vnica volitione simplici illimitata tendere in quæcumque volibilia.* 2. S. Thom. Scotus.

Facultas Louaniẽsis die 28. Nouemb. anno 1476. declarauit ita esse sentiendum: *Deo est velle intrinsecum, quo determinate voluit ab æterno prius quam* 3. Louaniẽses.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundus fieret res producere, quas erat ad extra producturus, & per quod effectiue eas producit, dum actu producit, admittendum ergo est iuxta Louanienses velle intrinsecum in Deo potius determinans ad producendum, quam non producendum. Quare dum in censura data à prædicto Vicario Papæ in Vrbe fit mentio illius propositionis: *Quod Deus non vult res prius quam producantur*, potius videtur per consequentiam deducta; quia non reperitur in articulis Riui expresse asserta. Deducitur autè per consequentiam; quia nunquam satis explicant aduersarij, qua ratione Dei decretum sit ab æterno si constituatur per effectum ad extra, qui fit in tempore, vt postea latius dicemus. Neque apparet quo iure fiat recursus ad affectionem futuram, vt declaretur qua ratione decretum Dei sit æternum; quia inde potius fieret Deum constitui libere voliturum.

4. Melius forsitan dicerent aduersarij sufficere vt decretum Dei sit ab æterno, si ab æterno sit omnis tendentia intentionalis talis decreti, quæ libera est in actu primo, & in tempore detur ipsum obiectum provt ab ipsa amatur, nempe pro illo tempore, pro quo Deus ex vi illius complacentiæ vult illam existentiam. Sic propositio modo existens affirmansque Petrum cras peccaturum est de præsenti vera, quamuis constituatur eius veritas per obiectum modo non existens, sed tempore importato per copulam, quia vt modo sit conformis obiecto, non exigit vt modo existat obiectum, sed potius tempore impottato per copulam: Imo vt modo vera sit, necessarium est vt obiectum modo non existat, sed potius tempore significato per copulam. Hoc idem existimo dicendum esse, quamuis propositio non sit indifferens vt sit vera, vel falsa, & ideo propositio diuina est ab æterno vera, quamuis eius veritas constituatur per obiectum non existens ab æterno, sed tempore importato per copulam. Mihique videtur etiam propositionem diuinam de se infallibilem constitui per extrinsecum obiectum in ratione veræ: quia præcise eo quod tale iudicium affirmet Antichristum peccare pro tali tempore, & Antichristus intelligatur peccans pro illo tempore, præscindendo à quovis alio prædicato, ratione cuius tale iudicium nequit esse falsum, intelligitur verum. Si enim alius actus de se indifferens vt sit verus, vel falsus, ex hoc præcise capite sufficienter intelligitur verus, non est cur ex eodem capite diuinus actus non intelligatur verus, vt certum videbitur cuicumque rem hanc consideranti. Cuius manifesta ratio est, quoniam ex hoc titulo sufficienter intelligitur actus cõformis obiecto. Caditque denominatio veri formaliter, non supra obiectum, sed supra actum, qui importatur in recto, & est veritas formalis vt *quod*, siue id quod est formalis veritas, & ad hoc vt recipiat formalem denominationem veri modo solum poscit vt actus modo existat, & obiectum se habeat sicuti repræsentatur per actum. Ita maiori cum apparentia veri dicere possent hi authores actum diuinæ voluntatis denominari decretum liberum ab æterno; quia ab æterno existit rectum illius denominationis, nempe ipsa tendentia diuinæ volitionis, & obiectum existit libere pro tempore, pro quo eius existentia amatur; quia ab æterno intelligitur illa diuina voluntas amare obiectum, sicuti obiectum ipsum existit tempore pro quo amatur.

5. *Obiectio.* Obiicies: Non dicitur creatura velle, aut peccare modo, eo quod modo habeat motum indeliberatum, seu complacentiam necessariam ex qua postea oritur volitio libera peccaminosa; Ergo neque Deus dicetur libere velle ab æterno, quamuis ab æterno habeat complacentiam necessariam, & exercitium liberum in tempore. *Diluitur.* Respondetur negando consequentiam: quoniam Deus ab æterno habet tendentiam suæ voluntatis immutabilem, quæ sola volitio recipere potest denominationem volitionis liberæ: At vero creatura nouam postea elicit volitionem, supra quam cadit denominatio voluntatis liberæ, non vero supra volitionem necessariam; quia creatura vult per volitionem ita liberam vt ipsum velle sit formalissime liberum. Cum igitur Deus ab æterno habeat volitionem supra quam cadere potest extrinsece denominatio liberæ, non mirum si ab æterno illa volitio denominetur libera extrinsece ab exercitio libero futuro in tempore. Sicut propositio dicitur ab æterno vera à veritate obiectiua, quæ erit in tempore.

Nihilominus neque hæc responsio plene satisfacit; quia saltem Deus non esset laudabilis in genere moris nisi in tempore; quoniam laudabilitas moralis formalissime correspondet exercitio libertatis, quod in illa sententia non datur nisi in tempore. Neque sufficiet respondere ab æterno dari futuritionem illius exercitij, quoniam satis probatum est suo loco non dari illas futuritiones. Et quamuis essent possibiles, non posset Deus suam libertatem formaliter exercere per ipsas: nam actuale exercitium libertatis non potest non esse aliquid existens. 6.

Sed neque humana mens concipere potest dari potentiam liberam proxime expeditam, quæ in illo instanti reali suæ proximæ indifferentiæ non determinetur ad aliquod extremum contradictionis: At diuina voluntas ex parte sui est proxime indifferens ab æterno ad illud exercitium libertatis, quod aduersarij aiunt dari in tempore, ergo ab æterno deberet dari tale exercitium vel eius carentia, & non in tempore. 7.

Sectio IV.

Eo quod diuina scientia libera nequeat constitui per aliquid extrinsecum, recte monstratur diuinam volitionem non constitui per extrinsecum.

1. SEcundo efficaciter refellitur prædicta cogitatio, in qua plures sententiæ conueniunt, quoniam scientia visionis, aut media est adæquate Deo intrinseca, quamuis illi deesse potuit hic determinatus actus scientiæ; ergo similiter diuina volitio potest esse adæquate Deo intrinseca, quamuis illi potuerit deesse sub ratione volitionis. Antecedens mihi est per se notum, nam ex terminis patet non reddi aliquod subiectum cognoscens per obiectum extrinsecum, terminans cognitionem nam indicare lapidem esse talis naturæ, quid est distinctum ab ipso lapide: & similiter iudicare ipsum existere; alioqui non esset vnde probaretur humanum iudicium, aut Angelicum non posse constitui formaliter in ratione talis per obiectum cognitum, licet extrinsecum sit.

2. *Confirmatur.* Confirmatur: Deus vere affirmat Paulum conuertendum si ipsi detur tale auxilium: hæc autem affirmatio non est sola existentia Dei, & ipsius obiecti, quia obiectum illud non est intentionalis tendentia

dentia intellectualis in seipsum, neque Deus secundum se est illa intentionalis tendentia; cum de se sit indifferens vt habeat illam tendentiam, vel oppositam: igitur necesse est assignetur aliqua formalitas, quæ seipsa essentialiter repræsentet intentionaliter obiectum. Id hoc principio ante oculos posito magis declaratur: *Ex partibus, quarum nulla de se repræsentat obiectum, non consurgit formalis repræsentatio obiecti*; Ob idque inintelligibile est Angelum cognoscere obiectum per solam speciem impressam aliamve qualitatem, quæ non sit formalis repræsentatio obiecti, & omnino implicat creatura cognoscens per aggregatum, cuius nulla pars sit formalis repræsentatio obiecti, & à fortiori per extrinsecam existentiam obiecti non vitalis.

3. *Iterum confirmatur.* Quod rursus confirmare licet, quoniam Deus intrinsece, & in seipso debet habere certitudinem, ac securitatem de obiecto futuro; hanc autem non haberet si scientia Dei formaliter constitueretur per obiectum extrinsecum; nam Deus in se non haberet aliquam tendentiam infallibilem circa existentiam Petri v.gr. Et sublata illa tendentia intrinseca de se infallibili, non esset cur potius actus diuinus diceretur infallibilis quam actus creatus affirmans possibilitatem obiecti: nam ille actus creatus posita existentia obiecti diceretur tendere infallibiliter in illam existentiam; quemadmodum actus de se tendens in possibilitatem necessario per extrinsecam positionem obiecti diceretur tendere omnino infallibiliter in existentiam obiecti.

4. Quæ etiam, si diuina scientia de futuris contingentibus constitueretur per obiectum ipsum, difficultas esset in concilianda Dei scientia cum humana libertate, in qua concordia Patres, & scholastici ind. fesse laborarunt, & ipsorum labor nullius esset vtilitatis, quoniam aliunde petenda esset concordia absque vllo difficultatis vestigio: nam si diuina scientia constituitur per ipsam existentiam obiecti, præscientia Dei esset infallibilis ea infallibilitate, qua omne quod est dum est, necesse est esse, quam infallibilitatem quilibet concederet, quin inde argumentum fieri posset contra humanam libertatem, quia tota infallibilitas refertur in existentiam obiecti, ex cuius suppositione infallibile est obiectum ipsum existere.

5. Eaque propter, nisi erro, in eum statum tandem deuenit controuersia de certa scientia conditionatorum liberorum, quæ in Deo est, vt nemini iam liceat asserere actus liberos Dei constitui per aliquid extrinsecum: nam qui negant scientiam mediam affirmant actus liberos nostros futuros sub conditione cognosci à Deo in decretis conditionatis actu existentibus in ipso Deo, quamuis nihil extrinsecum ponendum sit à parte rei per quod constituantur talia decreta conditionata, & ideo hi ingenuè fatentur non posse admitti hanc sententiam, quam modo reiicimus, de constitutione actuum diuinorum liberorum. Porro qui negãt hæc futura conditionata cognosci in decretis actu existentibus in Deo, aiunt cognosci per scientiam mediam, quamuis nihil ad extra ponendum sit, per quod talis scientia conditionata constitui possit.

6. Neque refert si dixeris connotari aliquid extrinsecum à tali scientia. Nam licet illa scientia connotet aliquod extrinsecum, quod poneretur, si conditio illa poneretur, quatenus illa scientia repræsentat illud extrinsecum, quod poneretur; tamen hoc extrinsecum, cum nunquam absolute ponendum sit non potest constituere diuinam scientiam; alioqui etiam decreta conditionata possent constitui per illud extrinsecum quod esset, si poneretur conditio, quod ab omnibus negatur, & merito. Immo ex hac responsione manifeste ostenditur quod nos intendimus: nam ponitur ex parte diuini decreti & scientiæ essentialis respectus ad obiectum futurum sub conditione, qui respectus se tenet ex parte diuinæ scientiæ aut decreti, & potuit non esse in Deo, ac proinde aliquod prædicatum est Deo intrinsecum, quod potuit non esse in ipso.

7. *Quorundam responsio.* Dicat quis diuersam esse rationem diuinæ scientiæ, ac diuini decreti, cur decretum Dei constitui possit per effectum ad extra; non autem diuina scientia de futuris: nam diuina voluntas licet inefficaciter tendit necessatio in existentiam, neque modus tendẽdi differt à voluntate efficaci, nisi quatenus vna voluntas infallibiliter connectitur cum effectu, non autem alia: At scientia possibilium solum fertur ad non repugnantiam obiecti; scientia autem libera fertur ad existentiam. Sed contra *Refutatur.* est primo quoniam diuina scientia media etiam fertur ad existentiam modo conditionato, non minus quam decretum conditionatum, quod à modernis Dominicanis admittitur circa futura libera conditionata, quare in his nulla erit disparitas, & ideo si decretum illud conditionatum constitueretur per aliquid extrinsecum, etiam scientia conditionata per extrinsecum posset constitui. Deinde nos probauimus neutrum ex his per aliquid ad extra posse constitui. Secundo, quia si semel (vt fatetur responsio) scientia media aut visionis non constituitur per aliquid extra productum, necessario admittitur aliquod prædicatum esse Deo intrinsecum, quod potuerit non esse in ipso, ac proinde frustra dicitur id non reperiri in actibus liberis Dei, cum ita facillime intelligatur Deum vitaliter se determinare libere, & aliæ difficultates, alioqui insuperabiles, declinentur, quin possit in contrarium aliquid adduci, quod non æque militet in diuina scientia.

8. *Alia obiectio.* Sed contra instantiam nuper à nobis positam ex scientia media, quæ potuit non esse in Deo obiiciet aliquis eam in Deo non potuisse non esse; quoniam Deus videt quod si proponantur voluntati duo fines infallibiliter eliget quod melius est, quin possit minus bonum eligere, & similiter videt quod si proponantur duo media æqualia neutrum eliget voluntas, & duobus inæqualibus propositis eliget infallibiliter quod melius est. Neque Deus potuit aliter scire quoniam hoc prouenit ex ipsa natura creati arbitrij. Hæc obiectio recte militat contra P. Vasquez qui 1. 2. disp. 43. cap. 2. putat non posse voluntatem creatam ex duobus mediis eligere illud quod vt æquale, aut etiam minus vtile quam aliud propositum est. Circa fines aliter Philosophatur, sed non melius; docet enim 1. part. disp. 98. cap. 7. & 1. 2. disp. 128. illum finem ad se trahere voluntatem, non quod per iudicium censetur melior, sed quod proponitur efficacius; nam sæpe quis mouetur à delectabili, quin iudicet hoc esse melius.

9. *Voluntas potest eligere minus bonum quamuis non ita efficaciter proponatur.* At hæc sententia ferenda non est, quoniam in primis aufert libertatem electionis. Putat nihilominus ipse voluntatem manere liberam, tum quoad exercitium, quia potest voluntas desistere ab amore finis, & consequenter ab electione medij: tum etiam quoad specificationem, quia potest voluntas nullum medium eligere ex iis, quæ proposita sunt; ex quo fit vt rursus inquirat intellectus aut nouas rationes circa eadem media, aut noua media, & ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest voluntas potius eligere hoc medium, quam illud, in quo sita est libertas quoad specificationẽ. Addit eo ipso quod voluntas nullum medium ex propositis eligat, naturaliter statim intellectum nouas rationes, & media inquirere. Verum hæc sententia qua parte libertatem nostram tueri conatur, quia voluntas potest nullum medium eligere, necessario admittit in Deo scientiam mediam, quæ potuit non esse in ipso Deo.

10. Non inficiabor efficacia adesse argumenta quibus monstrentur iuxta illa principia lædi humanam libertatem. Quod non minus clare ostenditur in his quæ docet circa intentionem finis: Etenim si finis ille infallibiliter trahit voluntatem, qui proponitur efficacius, nunquam poterit quis peccare proposito obiecto honesto, & turpi; nam si repræsentatur efficacius obiectum honestum, tunc voluntas non poterit amplecti turpe; si autem maiori cum efficacitate proponatur turpe, non poterit voluntas illud non amare, & sic non peccabit. Quod si existimes posse voluntatem suspendere vtriusque amorem, iam sæpe contra hoc responsum actum est, nam vel repræsentatur huic homini efficacius nullum ex illis finibus amare, vel minus efficaciter, si repræsentatur efficacius neutrum ex illis amare etiam hanc partem, nempe carentiam amoris vtriusque finis voluntas necessario eliget; si autem minus viuide hoc repræsentatur, voluntas non poterit non amare illud aliud obiectum, quod viuidius repræsentatur: nam si voluntas posset amare obiectum remissius, seu minus efficaciter repræsentatum, etiam poterit voluntas amare finem qui segnius, seu minus viuidè proponitur; quia semel nõ obstante efficaciori cognitione est voluntas libera ad amplectendum aliud obiectum, vt ad auertendam mẽtem ab illa cogitatione, & viuidius contemplandum aliud obiectum, etiam poterit voluntas eligere immediate hunc finem minus efficaciter cognitum; quia non minus habet sufficientem cogitationem ad amorem illius finis, quam ad voluntatem auertendi cogitationem.

11. Et quia aduersarij admittunt Deum posse eligere inter media æqualia, necesse est admittant in Deo scientiam conditionatam suorum actuum liberorum, quæ essent sub conditione, & illa scientia potuit non esse in Deo, ac proinde illa instantia est apertissima. Similisque est in scientia visionis suorum actuum, nam talis scientia non constituitur formaliter per obiectum, vt argumenta supra posita satis indicant. Quamobrem non possum non mirari aliquos Theologos existimantes præscientiam futurorum nihil addere nisi aliquid extrinsecum supra scientiam necessariam. Hi tamen videntur insinuare non addere perfectionem supra scientiam necessariam, sed solum quendam respectum ad creaturas, qui est idem cum Deo, licet formaliter ratione sui non importet perfectionem. Hanc difficultatem denuo ponderabimus sect. sequenti.

Sectio V.

Aliis argumentis ostendo non constitui actum liberum Dei per aliquid ad extra, & confirmatur primum fundamentum.

1. TEtigi supra communem difficultatem ex æternitate diuini decreti, quam iterato expendam, quoniam magni roboris est contra omnes cogitationes sect. 1. positas. Deus ab æterno voluit mundum creare: Atqui nihil extra Deum ab æterno existit; ergo nihil extra Deum constituit actum liberum Dei. Aiunt ex aduersariis non pauci ab æterno resultare futuritionem obiecti omnino distinctam à Deo, & per hanc constitui actum liberum Dei, non tamen explicant, an Deus ab æterno per futuritionem illam suam libertatem exerceat? nec mirum, si hoc non explicetur, quoniam reuera inexplicabile est; nam ex vna parte concedendum Deum formalissime exercere suam libertatem ab æterno: nam Deus non nisi libere voluit ab æterno hunc mundum absolute, & efficaciter producere potius, quam non producere; & aliunde per talem futuritionem suam libertatem actu exercere non potuit; nam actuale exercitium libertatis non potest esse nisi aliquid existens, alioqui etiam creatura per futuritionem volitionis suam libertatem actu exercere posset: si enim tale exercitium ex genere suo non repugnat, non est cur contrahi non possit per exercitium liberum creatum, idem dicito de exercitio præteritionis.

2. Sunt & alia, quæ nimis impeditam reddunt illam responsionem. Etenim primo euerti potest, quoniam datur Dei decretum de se indifferens vt existat hoc obiectum, vel oppositum; hæc actio, vel eius carentia; nempe hæc operatio, seu actio humana libera, vel carentia operationis: At hoc decretum non potest constitui per futuritionem talis operationis: alioqui illud decretum non esset de se indifferens ad hanc operationem, vel eius carentiam, sed potius determinatum, & efficax respectu huius operationis; Igitur hoc decretum nequit constitui per operationem ad extra, vel futuritionem talis operationis. Sed neque assignari poterit aliquod aliud extrinsecum, per quod tale decretum constituatur; non enim constituitur per actionem productiuam auxilij indifferentis: tum quia illa actio potius constituit decretum producendi illud auxilium, quam decretum indifferens terminatum ad ipsam operationem liberam: tum etiam, quia adhuc posita illa cogitatione indifferenti, & cunctis requisitis ex parte creaturæ, posset Deus negare creaturæ concursum indifferentem volunti vt libere operaretur; sicut potuit Deus causæ necessariæ v.gr. igni Babilonico denegare concursum ad comburendum.

3. Admissis, & non concessis illis futuritionibus (quas in tract. de scientia variis argumentis disieci) denuo ostendo futuritiones illas esse non posse formale exercitium libertatis. Hoc manifestum est in futuritionibus conditionatis, quæ non minus deberent esse à parte rei, quàm futuritiones absolutæ: nullumque est caput vnde futuritiones absolutæ possint esse formale exercitium libertatis, si futuritionibus conditionatis id repugnet; nam futuritionibus conditionatis pendentibus à solo diuino arbitrio id repugnat; quia non sunt capaces terminandi veram causalitatem, neque vere producuntur. Certum est quoque non omnia quæ Deus videt se decreturum, si ponerentur hæ, vel illæ conditiones, actu esse à Deo prædiffinita conditionate per decreta actu existentia in ipso Deo.

Nequit libertas constitui per futuritionem existentem ab æterna.

4. Confirmatur. Prædictæ futuritiones nequeunt constituere diuinam scientiam; ergo multo minus possent constituere actuale exercitium libertatis. Antecedens probatum est sect. præcedenti, & videtur luce clarius, nempe Deum intra se non solum iudicare Antichristum posse peccare pro tali tempore, sed pro illo tempore reipsa peccare. Et adhuc confirmatur

Confirmatur.

confirmatur, quoniam per futuritionem obiecti cõstitueretur actus diuinus affirmans Antichristum peccaturum, & per ipsam actualem obiecti existentiam constitueretur in tempore nouus actus diuinus affirmans Antichristum peccate de præsenti, & rursus trãsacto peccato per præteritionem ipsius constituendus esset nouus actus affirmans illud peccatum extitisse tempore præcedenti. Hoc totum libenter concedunt aliqui Recentiores apud P. Martinonum 1 part. disp. 14. sect. 5. num. 34. asserentes cognitionem Dei posse in tempore incipere esse iudicium alicuius obiecti, cuius antea non erat iudicium. Quam sententiam aiunt esse plurium Theologorum apud Gillum lib. 2. tract. 8. cap. 9. eamque in propriis terminis docuisse Antonium Delphinum teste Raynaudo in Theologia naturali dist. 8. quæst. 2. Verum oppositum est omnino certum. Fieretque ex illa sententia Deum etiam incipere velle in tempore: nam per futuritionem rei constitueretur quædam volitio, quæ esset quasi desiderium obiecti, & per præsentiam obiecti constitueretur gaudium de nouo adueniens, & per præteritionem obiecti cessaret gaudium, quod à nemine concedi potest, cum in oppositum meritò adducenda sit Sacra pagina: Psal. 32. *Consilium Domini in æternum manet, cogitationes cordis eius à generatione in generationem.* Et Prouer. 19. v. 21. *Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.* Plura ex Patribus quæ hanc veritatem reddunt omnino certam afferemus in proprio loco huius tractatus.

5. Quod si diuina scientia libere non constituitur per ipsius obiecti futuritionem, neque actuale exercitiũ diuinæ libertatis consurgit formaliter ex futuritione obiecti; quia Deus nõ minus intrinsece libere vult, quàm libere cognoscit; sicut non minus ab æterno debet velle, quã cognoscere: quia in his omnibus æquiparantur diuina cognitio, & volitio, & ideo Patres, quia immutabilis est Dei cognitio, probant etiam esse immutabilem volitionem liberam. Vixque percipi possit qua ratione volitio libera, vt volitio libera est, non mutaretur, si constitueretur per illam futuritionem, aut existentiam rei; nam illa futuritio, quæ excogitatur ab aduersariis non esset in præsentia rei, & ipsa præsentia obiecti mutabilis est. Satis est si obliquam deficeret vt volitio ipsa diceretur deficere; nam ipsi aiunt volitionem liberam Dei non extituram ab æterno, si non daretur ab æterno futuritio illa; ergo deficiente tali futuritione deficeret quoque illa libera Dei volitio, quod propter nuper dicta admitti non potest. Ideo Augustinus lib. 12. confess. cap. 1. aiebat *Deum semel, & simul velle omnia quæ vult, & semper, non iterum, & neque velle postea quod nolebat, aut nolle quod prius volebat.*

Augustinus.

6. Ad hæc, si per futuritionem obiecti constitueretur formaliter diuina scientia libera, necnon liberum Dei decretum circa tale obiectum, pro eodem signo intelligeretur Deus velle rem futuram, & cognoscere illam vt futuram: Hoc autem non admittent aduersarij respectu scientiæ terminatæ ad nostros actus liberos vt futuros: nam aiunt cum Ecclesiæ Patribus, ideo Deum cognoscere res vt futuras, quia ipsæ futuræ sunt, & non ideo res ipsas esse futuras, quia cognoscuntur futuræ, & minime dicent ideo Deum velle efficaciter vt mundus sit, quia mundus est, sed potius è contra, quamuis vice versa dicant ideo Deum cognoscere mundum existere, quia mundus ipse existit; ergo sentiunt longe aliter constitui diuinam scientiam, quam diuinum decretum, & non constitui vtrumque per eundem effectum ad extra. Et qua parte concedunt ideo Deum cognoscere res vt futuras, quia ipsæ futuræ sunt, non autem è contra, admittunt quandam prioritatem rationis obiecti respectu scientiæ, quæ prioritas esse non posset si talis scientia libera constitueretur formaliter per ipsum obiectum.

7. Melius respondebitur ex supra dictis vt concretum diuinæ volitionis liberæ dicatur existere ab æterno, sufficere si ab æterno detur tendentia intentionalis ipsius volitionis, & ipsum obiectum existat pro tempore illo, pro quo amatur. Sicut propositio est vera de præsenti eo quod obiectum existat pro illo tempore pro quo eius existentia enunciatur. Verum hæc responsio supra reiecta est, quoniam reuera suam libertatem Deus non exerceret ab æterno, vt est per se notum; ergo neque illa volitio Dei posset denominari libera ab æterno. Et hi qui errarunt dicentes Deum non ab æterno sed in tempore libere velle, non tam circa rem ipsam, quam circa modum loquendi erassent. Et licet ille modus loquendi nulla ratione tolerari possit, adhuc tamen omnino existimandum est eos circa rem ipsam errasse, quia scientia Dei, neque eius volitio *transitorium aliquid patitur*, vt notat Augustinus lib. 12. confess. c. 15.

8. Essentque plane ridicula, quæ de infallibilitate diuini propositi prædicant Patres, si propositum Dei constitueretur per effectum ad extra. Audi Bernardum serm. 68. in cant. procul à medio. *Non potest seipsum negare Deus, neque non facere, quæ iam fecit, vt scriptum est, qui fecit, quæ futura sunt. Faciet, faciet non deerit suo proposito Deus.* Vbi quia ab æterno est Dei decretum, etiam secundum suam efficacitatem, dicitur fecisse quæ futura sunt; supponitque diuinum Dei propositum frustrandum (quod est impossibile) si aliter eueniret, quod non esset verum si propositum constitueretur per per euentum. Quod egregie proponitur à Gregorio lib. 16. Moral. cap. 17. in illa verba Iob 23. *Et nemo auertere potest cogitationem eius*, inquiens: *Semel fixa Dei iudicia mutari nequaquam possunt. Vnde scriptum est: Præceptum posuit & non præteribit.* Quod vanè diceretur si per ipsum euentum constitueretur infallibilitas iudiciorum Dei, seu decretorum eius. Neque momenti esset quod Gregorius ibi ponderat: *Cogitationem quippe eius nullus auertit: quia nemo resistere occultis eius iudiciis præualet.* Ex his apparebit tertium principale fundamentum nostræ sententiæ, quod adhuc confirmo ex Patribus.

Bernardus.

Gregorius.

9. Accedat Fulgentius expressissime rem exponens lib. 1. ad Monimum cap. 12. sub initium, & explicans prædicta verba Isaiæ 45. *Qui fecit quæ ventura sunt*, dicens in æterna libera Dei prædestinatione antequam fierent iam esse facta: *In illa quippe* (inquit) *immobilitate consilij sui secundum beneplacitum eius quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt. In ipso ex æternitate dispositionis suæ in prædestinatione iam fecit, quæcumque effectu operis sui tempore congruo facienda disposuit.* Ipsaque voluntas Dei quatenus efficax, & æterna est principium cuiusvis actionis ad extra vt significat Prosper epigrammate 41. dicens.

Fulgentius.

Prosper.

Lex æterna Dei stabili regit omnia nutu.

10. Idem reperies apud alios Patres. Quos inter Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 1. aiebat: *Quid cuique congruum esset tempori, ab ipsa tamen æternitate in eius mansit dispositione consilij*; Ergo Deus libere

Isidorus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libere disposuit cuncta antequam quidquam faceret, & ab æterno libere ordinata sunt cuncta per liberum exercitium existens ab æterno: alioqui nihil esset in æternitate libere dispositum: Haud aliter Nissenus lib.de Opificio hominis cap.21. *Dei consilium* (scripsit) *in omnibus perpetuo immobilitatem suam retinet.* Vbi agit de libera Dei determinatione. Similia habet Ambrosius in Psal.61. in medio commentarij. Anselmus lib.2. *cur Deus homo* cap.5.& 16.17. & 18. & lib. de concordia præscientiæ & liberi arbitrij cap.

Ambrosius. Anselmus.

11. Hæc dixerim vt ante oculos habeantur æternitas, necnon insuperabilis efficacia diuini propositi, quod totum euanescceret si Dei decretum constitueretur per ipsum effectum ad extra: quoniam Patres commendant efficaciam diuinæ volitionis existentis ab æterno; hæc autem efficacia non est ab æterno iuxta hanc sententiam. Et adhuc nulla ratione posset efficacia commendari, si ex ipso euentu, siue effectu desumeretur formaliter efficacitas. Frustraque inuigilassent Sancti Patres & Scholastici componendæ humanæ libertati cum diuinis decretis, si quænis volitio esset ex parte Dei indifferens vt conjungeretur cum consensu nostro, vel eius carentia, totaque efficacia ipsius consisteret formaliter in ipso libero consensu nostro. Fierentque ridiculæ aliæ graues quæstiones in Theologia, nimirum, An Deus actiones nostras liberas cognoscat in decreto suæ voluntatis, vel potius in seipsis? An Deus ante præuisa merita, vel solum post præuisionem meritorum decreuerit efficaciter conferre gloriam? Etenim cum effectus ad extra idem sint, non daret illa sententia locum his quæstionibus.

12. Rursus, Ex illa opinione deduci posset Deum ab æterno nihil speciale decreuisse de creando hoc mundo, potius quam non creando, ac proinde Deus ab æterno non magis prædestinauit Petrum, quam Iudam, quod non stat cum illis verbis Pauli: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*: nam hic significatur amor liber, qui non respicit omnes, quoniam est specialis aliquorum dilectio. Dicant igitur aduersarij quid speciale fuerit ab æterno ratione cuius dicatur Deus hos amare præ illis, aut Iacob diligere, Esaü autem odio habere antequam quidquam boni, aut mali egissent, hos eligere potius, quam reprobare. Hoc sane nulla ex responsionibus adductis explicat.

13. Et vt aperte dicam quid sententiam, arbitror rem hanc experimẽto demonstrari, nempe Dei volitionem provt est electio horum præ illis, & diuinam voluntatem quatenus potius est amor Iacob, quam odium, aut odium Esaü potius, quam amor, non posse explicari per effectum ad extra existentem in tempore, aut per extrinsecam futuritionem, aliquasve carentias, quæ dantur ab æterno: nam differentiam horum affectuum ipsa mens interne experitur; non enim differt desiderium, seu amor à gaudio, sed per tendentias diuersas, quæ residentintra mentem ipsam. Sicut non per solam diuersitatem extrinseci obiecti potest differre cognitio ab amore, sed per diuersas tendentias intrinsecas. Probaui supra non posse congruè in illa sentẽtia distingui apprehensionem diuinam circa existentiam rei possibilis, qua iudicat obiectum non repugnare, à iudicio affirmante tale obiectum existere, & modo contendo non posse voluntatem efficacem de existentia obiecti vlla ratione differre à gaudio existente ab æterno in Deo de existentia eiusdem obiecti.

14. Sit rursus aliud fundamentum ordine quartum inter præcipua. Deus ab æterno habuit decreta conditionata, quin detur aliquid ad extra per quod constituantur illa libera decreta; non ergo constituitur omne liberum Dei decretum per effectum ad extra. Antecedens probatur, quoniam Deus potuit decernere quod si Adam non peccaret Verbũ non fieret homo, & pro cognoscendis cõditionatis disparatis seu, puræ cõcomitantiæ admittit inter alios ex aduersariis hæc decreta conditionata P. Arrubal tract. de scientia disp.45. cap.4. affirmans absque tali decreto non dari cognoscibilem veritatem, & ideo existimat scientiam illam Dei esse posteriorem tali decreto. Communiterque aduersarij supponunt Deum aliqua conditionate statuisse iuxta illud 4.Reg.13. Quando dixit Elisæus Regi Ioas: *Si percussisses quinquies vel sexies terram, percussisses Syriam vsque ad consummationem.* Sed nullus effectus ad extra constituit tale decretum; igitur inuenitur liberum Dei decretum non constitutum per effectum ad extra.

Aliud fundamentum eadem sententia.

15. *Obiectio.* Dicat quis tale decretum Dei constitui etiam per aliquid ad extra nempe per reuelationem euentus futuri sub conditione. Hanc responsionem postea reiiciam, dum probem esse possibile Deum velle obiecta diuersa, quamuis nullam realem diuersitatem causet. Interim refutatur primo quoniã si Deus statuisset nihil producere non posset habere hæc decreta conditionata, ac proinde non posset iuxta principia horum aut horum cognoscere quid ipse esset facturus, si tales, aut tales ponerentur conditiones. Vniuersimque hæc obiecto est summe potens contra omnes sententias; quia licet Deus statuisset nihil ad extra producere, adhuc sciret quid futurum esset sub his vel illis conditionibus, in qua scientia est eadem difficultas, vt satis innotescet rem meditandi. Et adhuc probare licebit non posse per reuelationem illam, aliumve effectum ad extra constitui diuinum decretum conditionatum supra expositum: nam ante illud decretum cognosceret Deus per scientiam mediã quid ipse esset decreturus sub conditione quod statueret producere talem seriem rerum, & potuit Deus stante illa scientia media non habere decretum illud conditionatum, sed potius actum incompossibilem cum illo: Atqui quamuis Deus non haberet decretum illud conditionatum posset reuelare quid ipse facturus esset sub conditione: nam per scientiam mediam cognoscit quid esset facturus, ac proinde veritatem à se cognitam posset manifestare: Ergo reuelare illam veritatem non est formaliter decernere existentiam illius obiecti sub conditione. Quare iuxta hanc sententiam productio reuelationis potius constituet decretum reuelandi illam veritatem, non autem decretum efficiendi obiectum reuelatum sub illa conditione. Supponit præsens argumentario potuisse Deum stante adhuc illa scientia media, non habere decretum illud conditionatum, quoniam pro illo signo pro quo esse potuit decretum conditionatum, potuit esse etiam in sensu diuiso decretum aliud incompossibile statuens non ponere conditionem: Hoc autem decretum absolutum de non ponenda conditione existens in illo signo, in quo esse poterat decretum conditionatum, est omnino incompossibile cum tali decreto conditionato: nam Deus nequit pro eodem signo decernere aliquid sub conditione, & simul pro signo illo statuere carentiam conditionis. Sic etiam pro signo pro quo eligit vage vnum de duobus, nequit excludere vnum ex illis, vt postea in hoc tractatu fusius dicam.

Refutatio.

16. Sit quinta ex præcipuis obiectionibus contra illud

Aliud fundamentum contra idem placitum.

illud placitum. Effectus, actionesve ad extra nequeunt essentialiter respicere fines ad quos ordinantur à Deo libere; igitur illa libera ordinatio Dei huius creaturæ in hunc finem potius, quam in illum, non constituitur per effectum, seu actionem ad extra. Antecedens probatur; Nam cuncta ordinantur à Deo in finem gloriæ Christi Domini, vt satis probaui tract.de Incarnat.& dicemus in tract. de Gratia: atqui actiones naturales non ordinantur per se, & intrinsece in illum finem: Tum quia actiones illæ per se supponerent vnionem hypostaticam existentem, aut extituram, & gratiam habitualem vt existentem; id autem quod ita per se supponit vnionem hypostaticam, & gratiã sanctificantem vt existentem non est quid naturale; quia nihil naturale connectitur essentialiter cum vnione hypostatica, aut gratia habituali vt existenti: Tum etiam quia alioqui Angelus nullam actionem naturalem comprehenderet naturaliter, quia non cognosceret terminum, quem vt existentem talis actio essentialiter exigeret.

17. *Confirmatur.* Confirmo, Deus velle potest, & de facto vult actionem naturalem hominis, vt illa posita vitetur peccatum, & sic conseruetur gratia, quæ antea erat in homine illo: Atqui talis actio naturalis hominis nequit per se supponere illum hominem existere in gratia; nam actio alicuius suppositi per se supponens illud sanctum supernaturaliter, est supernaturalis, vt communiter statuunt Theologi. Potest quidem illa actio per accidens ordinari in finem supernaturalem, & similiter per accidens supponere suppositum illud esse sanctum, quia potest Deus velle vt conseruetur gratia in illo supposito, & in finem hunc potest denegare illi homini libertatem ad peccandum cõcessa libertate ad merendum aliquid naturale per actionem bonam naturalem: At in hoc casu illa actio naturalis talis erit, vt de se potuerit esse in illo supposito, quamuis non esset, neque fuerit sanctum.

18. Deus etiam potest destruere rem propter diuersos fines, quin carentia illa debeat esse diuersa propter diuersitatem finis in quem ordinatur: non enim eiusdem actionis datur vna carentia, quæ per se ordinetur in hunc finem, & alia quæ per se ordinetur in alium finem: alioqui eidem actioni corresponderent ad extra infinitæ carentiæ, per quas formalissime destrueretur, & essent adeo infinities plures carentiæ rerum, quam res ipsæ, vt cuilibet rei, seu actioni corresponderent infinitæ carentiæ, per quas formalissime destrueretur, quod esse impossibile probabo in suo loco. Et adhuc quælibet ex illis carentiis eiusdem rei esset incompossibilis cum cæteris carentiis eiusdem rei, quod aduersarij non admittent.

19. Ostendam autem postea nullam dari ab æterno carentiam distinctam à Deo, & omnem carentiam esse incapacem vt existat ab æterno; sicut nulla carentia distincta à positiuo existit vbique: Ergo casu quo Deus nihil reale ad extra producere vellet daretur decretum Dei quod non posset constitui per aliquid ad extra positiuum, vel negatiuum; sed potius diuinum decretum seipso constitueret non esse illarum rerum, quatenus seipso efficaciter displicet in existentia illarum rerum, & ille actus fugæ formalissime est non esse rei, à qua affectiue efficaciter recedit. Proper hæc tamẽ non existimo (quidquid nonnulli ex recentioribus dixerint) non dari carentias distinctas à quouis ente positiuo, quoniam si post productionem rerum Deus illas destrueret, necesse est adueniret de nouo aliquod prædicatum: non enim datur transitus à contradictorio in contradictorium absque aduentu alicuius de nouo, vt per se est euidens, & postea probabitur.

Dispicientia efficax Dei in existentiam rerum est earum carentia.

Omitto ex se videri incredibile necessario diuersam fore actionem si producat Deus pluuiam ad puniendum, quam si eandem produceret ad benefaciendum, fore quoque diuersam si beneficium pluuiæ concedat ob preces, & orationes Petri, quam si eandem pluuiam præstaret propter orationem Pauli. 20.

Sectio VI.

Alia argumenta contra eandem sententiam, vbi attingitur difficultas de extrinseca condonatione peccati.

COmmuniter impugnatur illud placitum testimoniis sacræ paginæ, & sanctorum Patrum, quæ affirmasse videntur in Deo esse volitionem determinatam potius rerum quæ fiunt quam quæ non fiunt, & ratione actus diuini immanentis Deo magis placuisse Verbum incarnari, quam non incarnari, Christi passionem, quam alterius hominis. Quare omnino distinguenda est adæquate volitio libera Dei ab efficientia; quia velle Dei est causa efficientiæ iuxta illud Psal.113. & 134. *Omnia quæcumque voluit fecit in cœlo, & in terra.* Vbi non dicitur fecisse omnia, *quæ fecit*, sed *quæ voluit*, distinguẽdo omnino ipsum velle ab efficientia. Consonat illud Pauli ad Rom.9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Propterea quidquid est ad extra existit, quia Deus vult, & non est dicendum propterea libere velle actionem, quia actio ipsa existit: ipse enim *dixit & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.* Cumque Deus dixit: *Fiat lux*, non seipsam dixit, aut imperauit productio lucis, sed obediuit imperio Dei. Eodem spectat illud Esther 3. *Si decreueris saluare nos continuo liberabimur*, & Ecclesiast.39. *Si enim Dominus magnus voluerit Spiritu intelligentiæ replebit illum.* Vbi decretum & voluntas Dei supponitur vt infallibile determinatiuum effectus ad extra. 1.

Pone sagittarium, qui nihil determinate velit attingere sagitta, quamuis meram habeat complacentiam attingendi hoc obiectum, hic minime dicetur determinate efficaciter voluisse quod determinate efficaciter attigit: Quod si solum habuisset complacentiam indeterminatam, qua voluit attingere hoc vel illud obiectum, licet re ipsa attigerit hoc in particulari, non dicetur determinate voluisse hoc obiectum attingere. Multoque minus ab euentu futuro denominaretur efficax aliqua simplex complacentia, quam haberet Angelus, aut homo, siue libera esset, siue necessaria; quoniam ab ipso euentu non potest commẽdari efficacia volitionis quando tendentia voluntatis non est efficax. Cum igitur commodetur efficacia diuina volitionis illis verbis, *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit*, & illis: *Nullus est qui possit voluntati tuæ resistere*, planum est non esse desumendam diuinæ volitionis efficaciam ab ipso euentu; sic enim non magis declararetur efficacitas suæ voluntatis, quam si diceres: *Omnia quæcumque fecit fecit*: nam ipsum velle efficax consistit formaliter saltem inadæquate in ipsa efficientia. Et dum dicitur: *Non est qui possit resistere voluntati suæ*, perinde esset, acsi diceret *Deo iam efficienti non est qui possit resistere ne efficiat*, siue: *Ex suppositione quod res futura sit* 2.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est qui possit resistere ne fiat. Loquiturque ibi Psalmista dicens: *Omnia quæcumque voluit fecit*, de volitione libera: alioqui cuncta possibilia feciſſet: nam iuxta aduerſarios omnia possibilia amat amore neceſſario, ac proinde ſenſus eſt: *Omnia quæ efficaciter libere voluit fecit*, quod eſſet inidoneum ad explicandam efficacitatem diuinæ vilitionis, nam perinde eſſet ac ſi diceretur: *Omnia quæ ita voluit, vt etiam illa produceret, fecit.*

3. *Obiectio.* Ex præfinitionibus Dei efficacibus noſtrorum actuum liberorum reiiciendam cenſent prædictam ſententiam non pauci ex noſtris, quoniam idem actus humanus liber cum omnibus requiſitis potuit exiſtere abſque tali præfinitione: alioqui (vt ſupponimus ex dicendis in tract. de prædeſtinatione) prædefinitio illa humanæ officeret libertati: Ergo abſque mutatione aliqua ex parte creaturarum, & abſque aliqua diuerſitate poſſunt concipi diuerſi actus liberi diuini.

4. *Respondent nonnulli.* Reſpondebant Iuniores Theologi ipſammet actionem qua Deus cauſat auxilium efficax conſtituere præfinitionem Dei efficacem, quoties illa actio talis eſt naturæ vt connectatur infallibiliter cum effectu. Hanc euaſionem refutarunt alij, quia ex ipſa ſit non manere illæſam noſtram libertatem, quoniam ponitur connexio cum opere in ipſis principiis immediatis operis. Alij vero contendunt talem actionem eſſentialiter connexam cum opere libero non repugnare humanæ libertati, quia eſſentialiter pendet à ſcientia media illius operis vt futuri ſub conditione. Hæc tamen reſponſio leuis eſt, quia nullum principium requiſitum ad libere operandum poteſt habere eſſentialem connexionem cum tali opere, ſiue ſit mediatum, ſiue immediatum, vt in ſequenti tract. de Prædeſtinatione fuſe probabo. Quamobrem neque audienda eſt altera aliorum reſponſio, qui connexionem ponunt cum noſtro opere libero, non in actione qua auxilium producitur, aut conſeruatur, ſed in actione de nouo per quam animus rationalis conſeruatur.

Refutantur.

5. *Solutio obiectionis.* Melius reſponderent hi à Deo produci qualitatem per ſe ſupponentem ſcientiam mediam, quæ complet actum Dei in ratione efficacis, licet illa qualitas non eſſet requiſita immediatè, aut mediate ad operãdum; quia poteſt impediri à voluntate, quæ minime poteſt impedire aliquod ex requiſitis ad agendum immediatum, aut mediatum. Sic etiam præfinitio efficax operis liberi poterit impediri in noſtra ſententia à creato arbitrio, quia talis præfinitio nullatenus eſt cauſa requiſita.

6. Arguunt præterea alij ex ſententia, quam reiicimus fieri circa ea, quæ Deus creauit non dari in Deo volitionem vllam, ſed puram omiſſionem, quod aduerſarij non admittunt, neque poteſt concedi, vt poſtea in hoc tractatu probandum erit. Sequelam probant, quia per ipſam carentiam non poteſt compleri poſitiua volitio, quâ Deus velit Gabrielem, verbi gratia, non exiſtere, quod ita expendunt: Productio Gabrielis conſtituebat voluntatem poſitiuam creandi Gabrielem, ergo per ablationem præciſe talis creationis non poteſt alius effectus formalis reſultare quam ablatio eius volitionis ſiue illius concreti *poſitiue volentis*, ac proinde ſolum fieret non eſſe in Deo volitionem illam de creatione Angeli Gabrielis. Idẽ in cognitione oſtendunt; quia per ſolam negationem curſus Petri non poteſt conſtitui iudicium affirmans Petrum non currere.

7. Hinc tamen nihil firmum haberi videtur; non enim aduerſarij dicunt per ſolam carentiam creationis Gabrielis conſtitui Deum volentem talem carentiam, ſed potius per aggregatum conſurgens ex volitione, ſeu complacentia neceſſaria terminata ad carentiam, & per exiſtentiam illius carentiæ; quia nimirum volitio de ſe minime efficax eo quod ponat illud obiectum denominatur efficax. Sic propoſitio affirmans Petrum currere conſtituitur vera per exiſtentiam curſus, per carentiam vero curſus non ſolum daretur ceſſatio illius actionis, ſed illa propoſitio conſtitueretur falſa. Et quia etiam nonnulli ex aduerſariis admittunt volitiones virtualiter diſtinctas, quarum vna terminatur ad productionem rei, alia ad carentiam talis productionis, non mirum ſi diuerſæ denominationes efficaciter volentis conſurgerent ob poſitionem illorum terminorum, niſi aliunde repugnaret. Repugnat autem hoc ex ipſis terminis, quia ipſius amoris efficacitas in ipſo modo tendendi conſiſtit, ſicut diuerſitas inter cognitionem, & amorem, apprehenſionem, & iudicium, amorem, & gaudium, volitionem de ſe conditionatam, & abſolutam. Ideoque ipſum velle libere, & conſilium Dei eſſe adæquate intrinſecum ipſi Dei, & interius conſtitui, videtur ſignificaſſe Gregorius lib. 16. Moral. cap. 17. hiſce verbis: *Semel fixa iudicia* (nempe Dei) *mutari nequaquam poſſunt. Vnde ſcriptum eſt: Præceptum poſuit, & non præteribit &c. cum ergo exterius mutari videtur ſententia, interius conſilium non mutatur.* Suppoſuit ergo conſilium, & decretum diuinæ voluntatis ſe habere omnino interius. Quod non parum etiam explicat his quæ mox adiungit: *Quia de vnaquaque re immutabiliter intus conſtituitur, quicquid foris mutabiliter agitur.* Similia ſcripſit lib. 2. Moral. cap. 14.

Gregor.

8. Ex nuper poſitis deducitur non eſſe firmiorem impugnationem aliam quæ affertur contra illam ſententiam, quoniam non recte ex illa infertur Deum amare peccatum; quia nullam habet complacentiam, qua feratur in illam entitatem peccati. Et quamuis per carentiam peccati conſtitueretur in obliquo volitio talis carentiæ, quia Deus habet neceſſariam complacentiam circa carentiam peccati, non inde fieret per exiſtentiam peccati conſtitui volitionem peccati, quia, vt dicebamus, nulla eſt in in Deo complacentia neceſſaria erga exiſtentiam peccati, & ideo per exiſtentiam peccati ſolum conſtitueretur efficax permiſſio illius.

9. Qui putarunt actus liberos Dei conſtitui formaliter per effectus ad extra conſequenter negarunt Deum poſſe amare libere obiecta diuerſa, quin diuerſos effectus cauſet ad extra, & ideo contra ipſos ſolet opponi, quia Deus potuit diuinitus remittere culpam mortalẽ abſq; infuſione gratiæ, aliaue reali mutatione; præſertim ſi Deus creaſſet hominem in pura natura. Similiter volitio qua Deus vult aliquem obligare præcepto poſitiuo, nihil reale ponit in homine, ſed duntaxat extrinſecam denominationem obligationis. Similiter poteſt Deus obligationem contractam remittere, votum v.gr. relaxando.

10. *Condonatio extrinſeca culpæ non conſtituitur per voluntatem.* Vt hæc obiecta eleuentur recurrunt continuo aduerſarij in reuelationem Dei alicui creaturæ factam enunciantem Deum velle remittere peccatum, aut obligationem conſurgentem ex voto, vel etiam recurrunt ad notitiam legis. At hoc reſponſum videbitur facile intercludi; quoniam reuelatio complebit volitionem reuelandi, ſicut creatio complet volitionem creandi; non autem complebit volitionem remittendi. Confirmari poterit; quoniam prius eſt Deum remittere culpam; poſterius autem reuelare remiſſionem. Neque dicas illam reuelationem conſtituere condonationem Dei quatenus reflectit ſupra ſeipſam, quia ſi enunciat peccatum eſſe condonatum, non explicat obiectum condonationis; nam aliquem actum affirmare ſe exiſtere, non eſt condonare. Deinde Deus per alias reuelationes potuiſſet enunciare peccatum eſſe condonatũ, quin formaliter per illas condonaret terq; quaterq; poſſet reuelare, quin toties condonet.

11. Inquiunt nihilominus aduerſarij nos eadem difficultate premi circa obiectum diuinæ condonationis. Non eſt animus explicare modo obiectũ actus diuini condonantis peccatum mortale omnino extrinſece (quam condonationẽ diuinitus non repugnare modo ſupponimus) hoc enim abundanter præſtabimus, fauente numine, ſuo in loco, quod iã noſtris auditoribus in hac Salmanticẽſi Academia, ſemel & iterum dictauimus. Solummodo dicam in hoc non poſſe maiorem reperiri difficultatem, quam in explicatione obiecti quod reſpicitur ab actu humano condonante offenſam. At oppoſita ſententia non poteſt ſimilibus exemplis adeo exploratis muniri, & vix explicare poteſt qua ratione de facto veniale peccatum remittatur per Sacramentum, vt in tractatu de iuſtificatione dicemus.

12. At illa obiectio orta ex cõdonatione Dei extrinſeca, licet à plurimis magni habeatur facile dilui poteſt, quia conſequenter ad ſua principia reſpondere poſſunt patroni illius placiti, & aſſignare varias actiones quæ conſtituant remiſſionem, quin ponatur aliquid de nouo in ipſo peccatore: nam actio per quam producebatur paſſio, ſeu dolor Chriſti Domini, poſſet conſtituere in obliquo decretũ Dei de acceptanda illa paſſione in remiſſionem efficacẽ illius peccati ſub tali conditione. Auxilium etiam datũ peccatori ad pœnitendum poſſet produci per actionem, quæ conſtitueret in obliquo acceptationem meritorum Chriſti in ordine ad illam remiſſionẽ culpæ ſub tali conditione. Quod ſi Deus abſq; vllo actu peccatoris vellet diuinitus remittere peccatum mortale abſq; infuſione gratiæ per ſolã condonationem extrinſecam reſpectu peccatoris, poſſet paſſio Chriſti ſiue corporea, ſiue ſpiritualis produci per actionem conſtituentem acceptationem liberæ obedientiæ Chriſti in ordine ad abſolutam remiſſionem illius culpæ. Aliquod etiam præmium datũ propter merita Chriſti poſſet produci per actionem, quæ conſtitueret acceptationem illorum meritorũ non ſolum in ordine ad illud præmium, ſed ad alia plura, & ad remiſſionem huius, vel illius peccati. Auxilium quoque datum Chriſto Domino ad obediendũ Patri poterat produci per actionẽ peculiarẽ cõſtitutiuã acceptationis illius obediẽtię ſi exiſteret.

13. Ratio cur tales actiones iuxta principia ſupra poſita conueniencer excogitari poſſent, eſſet quia ſupponimus eſſe in Deo diuerſas, & infinitas complacẽtias neceſſarias virtualiter diſtinctas, quarum vna cõplacet in acceptatione meritorum Chriſti in ordine ad hoc præmium, & illa actio, quæ cõſtituit in obliquo talem acceptationem petit per ſe oriri à tali complacentia. Et ſic proportione ſeruata dicendum eſſet de aliis actionibus; nam per ſe peterent oriri à complacentia neceſſaria circa tale obiectum, & non poſſent actiones illæ nõ ſpecificari à ſuis principiis.

14. Neque omnino improbabilis eſt altera reſponſio, quam communiter tradunt illi authores exiſtimantes reuelationem poſſe conſtituere in obliquo condonationem; quoniam ipſa voluntas producẽdi reuelationẽ poteſt ſimul eſſe voluntas condonandi, & reuelandi condonationem, quia actio per quam producitur talis reuelatio poteſt per ſe oriri tam à complacentia neceſſaria circa obiectum condonationis, quam circa reuelationem de condonatione; quamuis verum ſit aliunde fore explicandum obiectum ipſius condonationis.

15. Neque ſolidum eſt, quod obieci ſuperius, nempe neceſſario prius eſſe Deum remittere culpam, quam reuelare ſe eam remittere; nam independenter ab hac quæſtione exiſtimo poſſe Deũ prius decernere reuelationem de exiſtentia obiecti pro tali inſtanti, & poſtea ex vi præcedentis decreti producere in illo inſtanti tale obiectum. Sic etiam poteſt Deus prius ſe obligare ad aliquid efficiendum, quam decernat cauſare tale obiectum, & ipſa obligatio inferet decretum cauſandi rem; Ergo ſimiliter poteſt Deus prius, aut concomitanter reuelare exiſtentiam alicuius obiecti: Si autem prius ratione reuelet, talis voluntas reuelandi neceſſario inferet aliam voluntatem circa exiſtentiam illius obiecti: quia enim reuelatio connectitur cum exiſtentia obiecti, voluntas reuelandi inferet voluntatem terminatam ad exiſtentiam illius obiecti.

16. Et quamuis ſint plures reuelationes circa carentiam peccati Petri v.gr. pro tali inſtanti, poſſet vna tantum conſtituere condonationem; illa nimirum quæ procederet à complacentia neceſſaria terminata non ſolum ad reuelationem; ſed etiam ad obiectũ condonationis, quatenus actio per quam producitur ſpecificatur ab illo principio. Plura argumenta pro noſtra ſententia mox adducam.

Sectio VII.

Expeditur prima obiectio in fauorem oppoſitæ ſententiæ.

1. Argui poteſt primo. Non repugnat ex conceptu libertatis ipſam exerceri in actu ſecundo per aliquid non vitale, ſed potius per aliquid ad extra procedens à principio libero; ergo dicendum eſt ita Deum exercere in actu ſecundo ſuam libertatẽ; quia ſic facile intelligitur qua ratione Deus ſit liber, quin illi deeſſe poſſit aliqua immanens volitio. Antecedens probatur; nam actio ad extra poteſt immediate egredi à principio indifferenti, & libero, ſicut actio ad intra immediate oritur à voluntate indifferenti & libera: non enim eſt de conceptu principij liberi formaliter ipſum pati, ſeu recipere, ſed duntaxat agere, qui conceptus idem manet ſiue tale principium operetur ad intra, ſiue ad extra, dummodo ita agat vt potuerit non agere.

2. *Confirmatur.* Confirmari hæc poſſunt; quoniam nõ eſt de conceptu exercitij liberi determinantis potentiam indifferẽtem eſſe amorẽ, quamuis cognitio dirigat ad exercitium liberum; igitur nõ eſt cur nequeat exerceri libertas per actionẽ ad extra; igitur ita exercetur diuina libertas: Antecedens probatur, quoniam in creatis actio productiua amoris eſt formaliter libera, quãuis non ſit amor, ſiue intentionalis tendentia in obiectum. Immo in tali actione potiſſime cõſiſtit libertas; quoniã actio præcedit terminũ, qui eſt amor, & poſita actione nõ poteſt nõ poni terminus.

3. *Diſſoluitur.* Reſpondetur primo negando antecedens illud, in quo dicitur poſſe exerceri libertatem per actionem non vitalem productã ad extra. Ratio eſt, quia nequit eſſe principium liberum, quod non moueatur à cognitione repræſentante rationem boni, aut mali, aut bonitates oppoſitas, vt inter ipſas fiat electio, ſeu diſcretio: At cognitio repræſentans rationẽ boni in actione externa, aut in aliquo obiecto non inclinat immediate niſi in amorem illius obiecti, & notitia proponens rationem mali non inclinat immediate niſi vt voluntas per tendentiam intentionalem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nalem fugæ recedat à tali obiecto. Est bonum specificatiuum actuum prosecutionis voluntatis, ac proinde repræsentatio boni non inclinat immediate nisi potentiam cuius specificatiuum est bonum, qualis est voluntas. Hinc est, vt quamuis repræsentetur nobis sæpe motus localis vt bonus ad sanitatem, & quamuis cum indifferentia repræsentetur illa vtilitas deambulationis, non possit immediatè oriri deambulatio libere à cognitione, sed potius semper existat medio amore eligente medium illud vt vtile ad talem finem.

4. *Confirmatur solutio.* Confirmo. Nemo dicet posse nos sumere potionem amaram ex cognitione conducentiæ illius sumptionis ad sanitatem absque amore terminato ad sumptionem propter sanitatem; quia illa cognitio vtilitatis medij in ordine ad finem nequit inclinare ad actionem externã, nisi quatenus prius inclinat ad amorem talis actionis: Ergo proprium est cognitionis repræsentantis rationem boni in executione alicuius obiecti, vt non possit inclinare immediate nisi in amorem illius boni: Ergo cum omnis potentia libera debeat immediatè inclinari, seu dirigi à cognitione, necesse est vt immediate inclinet in amorem vel odium. Cum igitur post complacentiam necessariam in creatura possibili, deberet Deus esse indifferens ad illam producendum, aut non producendum, deberet cognitio deseruire ad immediatam determinationem illius indifferentiæ, & consequenter ad amandum.

5. Quæ pro parte aduersa afferebam in confirmationem argumenti difficultatem habent contra eos qui distingunt actionem ab effectu formali amantis, & centent actionem præcedere terminum, nihil tamen obtinent contra nos, qui id negamus, & probatum est in præcedenti tractatu. Nobisq; certissimum est cognitionem repræsentatiuam boni non dirigere immediate nisi ad amandum, & ideo dum dirigit ad producendum amorem, dirigit formalissime ad amandum; quia productio amoris est vnio ipsius amoris cum amante, & ideo constituit effectum formalem amantis, & consequenter dum cognitio dirigit ad productionem amoris, dirigit formalissimè ad amandum. Neque intelligi potest ad quid aliud immediate dirigat notitia boni nisi vt voluntas suo affectu amplexetur illud bonum.

6. *Alia eiusdem argumenti solutio.* Secundo respondetur præcipuo argumento negando consequentiam, quia licet possibile esset exercitium formaliter liberum non vitale, sed productum ad extra, hoc non posset in Deo admitti; quia potentia libera in eo instanti in quo est proxime expedita debet se determinare; cum igitur Deus ab æterno esset proxime expeditus & indifferens non posset non se determinare ab æterno, ac proinde determinatio suæ virtutis proxime indifferentis non posset incipere intempore: At aduersarij aiunt liberam determinationem incipere in tempore, in quo implicant: nam ab indifferentia æterna, vt indifferens est & libera non potest oriri determinatio in tempore; sed ab æterno. Poterit quidem Deus se determinare ab æterno, vt producat in tempore: cæterum implicatorium est vt immediate ab indifferentia quæ existit ab æterno oriatur determinatio in tempore, quia cum in se sit indifferens, & proxime expedita, nullamque habeat determinationem in actu primo, necesse est vt in actu secundo habeat determinationem illi indifferentiæ correspondentem. In creatis vero pro singulis momentis est noua indifferentia, quæ respicit nouum exercitium libertatis, & ipsum principium liberum, & omnia requisita ad agendum de nouo conseruantur, vel de nouo producuntur, & ratione huius conseruationis aut productionis redditur illud principium potens producere libere nouam actionem, quæ alligata est illi instanti, vt toties à nobis probatum fuit. Et adhuc abstrahendo ab hoc dicendum est iuxta principia sæpe à nobis stabilita, quæ iterum postea attingentur in hoc tractatu, non posse Deũ non exercere ab æterno aliquam libertatem, & non posse illam exercere per aliquid positiuum in illa sententia aut negatiuum; non quidem per positiuum, quia omnino repugnat creaturam existere ab æterno (vt modo supponimus) quoniam positiua eius duratio essentialiter existeret per æternitatem: neque per negatiuum: quoniam hoc etiam repugnat esse ab æterno. Et adhuc illud negatiuum deberet esse vbique, quod etiam (vt millies probaui) implicatorium est. Neque dicas illud negatiuum nullibi existere, sed solum secundum se, quemadmodum nonnulli existimant essentias rerum nullibi esse, sed solummodo secundum se, sicut si res existens absolueretur ab omni loco, quoniam totum hoc variis de causis implicare putamus, idque non vno in loco probauimus.

7. *Specialis probatur pugnare, liberum aterno constitui aliquid extra.* Specialis est adhuc causa cur non possit Deus suam libertatem exercere per aliquid ad extra, quoniam supponunt aduersarij illud exercitium liberũ debere procedere à complacentia Dei necessaria; alioqui nulla ratione Deus vellet id quod producit ad extra: At impossibile est ab illa complacentia, quæ non est efficax de se producere immediate exercitium liberum ad extra: Ergo Deus non exercet per aliquid sibi extrinsecum suam immediatam libertatem: Minor probatur; (in qua sola potest esse difficultas) quoniam complacentia nequit esse causa, seu à priori immediata nisi actus habentis intrinsece motiuum illius complacentiæ. Sic etiam cognitio alicuius finis non mouet immediate ad executionem finis; sed ad amorem talis finis, eo quod finis se habeat per modum obiecti cuius bonitas repræsentatur vt ametur per actum voluntatis; ergo etiam complacentia inefficax erga finem non mouet immediate ad executionem finis; sed ad amorem efficacem illius: nam eo modo inclinat amor inefficax ad positionem obiecti amati, sicuti repræsentatio bonitatis inclinat ad cõsecutionem talis bonitatis: etenim sicut cognitio bonitatis inclinat voluntatem vt amet obiectum, ita simplex complacentia allicit, & trahit suauiter voluntatem ipsam, vt validius prosequatur illud obiectum.

8. *Confirmatur.* Confirmatur, inde est vt complacentia inefficax, quæ est in nobis circa externam elargitionem eleemosynæ, non inclinet ad ponendam immediate libere ipsam elargitionem eleemosynæ, sed ad amandam illam efficaciter quia est honesta: alioqui sæpe causaretur à nobis ille finis absque amore efficaci illius per solam præcedentem complacẽtiam, quæ potest esse necessaria, & liberam determinationem ad extra. Esset que in nostra potestate constitutum causare & obtinere finem illum absq; amore efficaci illius. Consequenter etiam sanitas præcognita, & inefficaciter amata posset obtineri à nobis ex amore inefficaci illius absq; amore efficaci illius finis, & applicarentur media efficacia per meram velleitatem, per electionem materialem, aut etiam formalem, quamuis non esset amor efficax finis, aut mediorum; taliterq; applicarentur media efficaci amore finis, vt nullo modo applicanda essent nisi præuiderentur efficacia ad consecutionem finis, quod nemo ni decipior admittet.

Consequen

9. Consequenter dicimus, si proponatur nobis ipsemet actus voluntatis vt bonus, non posse voluntatem ex vi talis cognitionis, & complacentiæ in illo actu voluntatis v.gr. in amore Dei, moueri ad ponendum immediate libere illum amorem, sed ad volendum reflexe illum amorem; quoniam cognitio & complacentia boni non mouent directè, & immediatè ad executionem illius, sed ad amandum illud bonum. Neque obstat ipsum actum voluntatis non egere imperio vt existat immediatè, quia vt eliciatur per modum finis, seu per modum obiecti præcogniti vt boni, & inefficaciter præamati vt talis, necessarium est imperium voluntatis tendens ad causandam illam bonitatem repertam in amore. Sicut si causetur vt medium ad finem ex conitione vtilitatis ad finem, & ex amore inefficaci finis, debet causari medio amore efficaci illius bonitatis, quæ repræsentatur vt vtilis ad finem. Quod si amaretur actus voluntatis vt causandus libere, & absque vllo amore efficaci reflexe terminato ad illam volitionem, illa complacentia non inclinaret directe in existentiam illius actus; sed potius indirecte.

10. Semperque cognitio vtilitatis medij in ordine ad finem debet exercere suam actiuitatem, quatenus non nisi amor potest immediate ab illa oriri, & non nisi amor tendens in vtilitatem illius medij in ordine ad finem. Si vero ponatur casus, in quo iam cognitio vtilitatis mediorum exercuerit suam actiuitatem, vt si ex vi illius eligatur vage hoc, vel illud medium, quorum quodlibet consistat in actu voluntatis, alia videtur esse ratio, vt in suo loco dicam, quia cognitio vtilitatis mediorum iam intelligitur sufficienter exercuisse suam vim. Hæc late pro sequemur in tract. de actibus humanis.

11. *Opponunt recentiores.* Opponunt nobis Moderni optime posse actum oriri à cõplacentia aliqua tanquã medium ad consecutionem illius finis, quin talis actus habeat motiuum complacentiæ, & opponunt obuium illud exemplum hominis volentis habere bonum nomẽ apud confessarium, & in hunc finem confitentis peccata, dolentisque de ipsis, qui dolor licet ordinetur ad confessionem, & confessio ad inanem gloriam, non habet pro motiuo intrinseco gloriam vanam: alioqui illa confessio esset sacrilega ex defectu doloris: Ergo ille dolor ortus extrinsece ab illa complacentia gloriæ inanis, habet longe diuersum motiuum à motiuo illius præcedentis complacentiæ.

12. *Refutantur.* Respondeo, Complacentia illa turpis tendens in gloriam vanam non inclinat directe in illam attritionem, quæ fit ex solo honesto motiuo, sed duntaxat indirecte, nimirum, impediendo, quæ retardare possent ne homo ille confiteretur sua peccata tunc temporis; deficiente namque bono illo acquirendi nomen bonum apud confessarium, appareret confessio molesta, & non afferens secũ aliquod temporale commodum, & ideo consurgerent displicentiæ, quæ suo impetu impedirent confessionem: At in præsentia impetus complacentiæ circa inanem gloriam, valde retunduntur impetus displicentiæ erga confessionem, & sic complacentia conducit vt existat confessio, quamuis illa comparatio gloriæ inanis non sit finis illius confessionis. Hæc fusius explicabo in tract. de Prædest. dum differentiam constituam inter causam motiuam, & impulsiuam. Quod si displicentia circa confessionem erat, quia apparebat molesta, & carens temporali commodo, accedente notitia illius commodi cessat displicentia, quia disparet motiuum illius, & cessat cognitio, quæ causabat illam displicentiam. Ideo sæpe

R.P.B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

nobis non delectant obiecta, quæ prius delectabãt, quia nouis cognitionibus superuenientibus impediuntur notitiæ, quæ delectationes illas causabant. Sic etiam metus incussus solet indirecte esse causa operis, vt ostendemus loco cit. Alias etiam eiusdem argumenti responsiones adhibebo ibidem reiectis aliis, quæ circumferri solent.

Sectio VIII.

Enodatur altera obiectio

SIt aliud argumentum, & veluti prioris restan- 1.
ratio, quod priorem responsionem quam præcedenti obiectioni adhibuimus directe impugnat. Datur immediatum exercitium liberum minimè vitale, seu nullatenus consistens in actu voluntatis: Ergo possibile est exercitium liberum formaliter omnino extrinsecum principio libero; Ergo congrue dicitur Deum exercere suam libertatem formaliter per aliquid ad extra. Antecedens probatur; quoniam communis sententia admittit possibilem esse puram omissionem liberam, quæ sit interpretatiue propter finem, quæ tamen non est vitalis, aut volitio. Neque refert si dixeris hanc omissionem esse interpretatiue volitionem, eo quod voluntas perinde se determinat ad immediate omittendum, ac si per actum positiuum vellet talem omissionem: nam hoc idem dici posset de actione externa immediate libera, nimirum esse interpretatiue volitionem, quoniam principium liberum, seu voluntas perinde se determinat ad libere ponendam actionem illam externam, ac si per positiuum actum illam efficaciter amaret.

At inquis libertatem exerceri non posse nisi per 2.
actum voluntatis, vel carentiam illius, quia libertas radicatur in intellectu in vi iudicij indifferentis: At iudicium indifferens non potest inclinare nisi ad amplectendum bonum per amorem, vel ad carentiam talis amoris. Sed contra est; quoniam si semel potest cognitio inclinare ad omissionem amoris immediatè, etiam poterit inclinare ad causandam immediatè actionem externam: etenim cognitio repræsentans aliquam bonitatẽ in ipsa omissione potest inclinare ad ponendam immediate talem omissionem absque amore formali prædictæ omissionis: Ergo licet bonum sit specificatiuum actus voluntatis poterit inclinare immediate per sui cognitionẽ ad existentiam talis boni, absque formali amore illius boni, vt ad ponendam omissionem actus praui, quia talis omissio apparet bona: ergo si actio exterior v. gr. deambulatio repræsentetur vt bona per iudicium indifferens, poterit notitia illa inclinate ad immediate libere efficiendam deambulationem.

Confirmo, si semel potest principium liberum 3.
immediate exercere suam libertatem per carentiam, non est cur Deus ab æterno non possit habere immediatum exercitium suæ libertatis per carentias; omnia enim argumenta, aut fere omnia quæ fieri possunt contra hoc exercitium liberum Dei instari possunt in hac omissione libere creata, quæ est immediate libera, & propter finem, & ex natura sua vna carentia est propter hunc finem, cum possit dari alia carentia libera eiusdem rei, quæ de se esset propter alium finem, & aliunde eliditur difficultas, quæ afferri solet contra exercitium liberum Dei consistens in positiua actione ab extra; quoniam Deus ab æterno exercet suam libertatem; actio autem positiua ad extra

Universidad de Deusto
Biblioteca

non exiſtit ab æterno : at vero carentiæ rerum ab æterno exiſtunt ; quoniam ab æterno creatura eſt vel non eſt ; cum igitur ab æterno creatura non ſit, neceſſario fateri cogimur ab æterno exiſtere carentiam illius rei. Porro carentias eiuſdem rei eſſe diuerſas propter diuerſitatem finium ad quos ordinantur extrinſece per præcedentem complacentiam probari poteſt efficaciſſime ſemel admiſſa pura omiſſione libera in creatis ; quoniam talis pura omiſſio libera eſt propter aliquem finem, vt ſtatim oſtendam, non poteſt autem eſſe propter finem niſi dicatur dari diuerſas carentias eiuſdem rei quæ per ſe petant ordinari in diuerſos fines, vt iam declaro.

4. *Dantur plures carentiæ eiuſdem rei.* Ponamus eſſe in voluntate creata duas complacentias inclinantes ad omiſſionem ſacri, quarum vna amet omiſſionem ſacri propter ludum exercendum tali tempore, & alia quæ amet omiſſionem ſacri propter venationem exercendam tempore ſacri, ita vt complacentiæ illæ ferantur in omiſſionem ſacri propter fines incompoſſibiles ; in quo caſu poterit voluntas omittere ſacrum potius ex vno fine, quam ex alio, quia licet repræſententur illi duo fines, & voluntas habeat complacentias erga vtrumque, non eſt neceſſe vt voluntas ab vtroque moueatur, immo hoc eſt impoſſibile, vt ex dicendis conſtabit : At voluntas non poteſt moueri in hoc caſu ad omittendum potius ex vno fine, quam ex alio, niſi ponat omiſſionem, quæ ex propria quidditate petat procedere ex hac complacentia, potiùs quam ex illa, & eſſe propter hunc finem, non autem propter illum ; ergo neceſſarium eſt dicere dari eius auditionis ſacri diuerſas carentias, quæ reſpiciant diuerſos fines.

5. Huic argumento reſpondebat noſter Ripalda tom. 1. de ſupernaturalitate diſp. 10. ſect. 8. omiſſionem in hoc caſu eſſe potius ex cognitione, & complacentia ludi v. gr. quam venationis, quia Deus videt voluntatem non omiſſuram ſacrum niſi adeſſet cognitio, & complacentia circa ludum, & videt eandem voluntatem omiſſuram, quamuis careret cognitione, & complacentia circa venationem. Hanc reſponſionem bene multis refutaui in tract. de peccatis, & modo refellitur argumento, cui nunquam ſolutionem parate potui. Fit igitur ex data reſponſione, poſita in Deo ſcientia media qua videret nequaquam futuram omiſſionem peccati, propoſito tantummodo motiuo honeſto non eſſe abſolute in voluntate facultatem ad omittendum peccatum ex motiuo honeſto, dum adeſt turpe motiuum ad omittendum : conſequens autem eſt apertiſſime alienum à vero ; ſiquidem ſcientia illa media minime aufert humanam libertatem, ac proinde non obſtante illa ſcientia conditionata erit voluntas libera, vt omittat ex hoc motiuo, vel ex illo. Sequelam ſic manifeſte probo. Vt voluntas eſſet in illo euentu abſolute libera ad omiſſionem ex motiuo honeſto, neceſſarium erat vt voluntas haberet poteſtatem antecedentem ad impediendam illam ſcientiam conditionatam : nam dari ſimul omiſſionem illam, & prædictam ſcientiam conditionatam eſt (vt aduerſarius ait) omiſſionem non oriri ex motiuo honeſto : Sed voluntas non poteſt impedire illam ſcientiam mediam ; ergo non maneret libera ad omittendum ex motiuo honeſto. Porro voluntatem in illa ſententia non habere abſolutam, & antecedentem poteſtatem ad impediendam illam ſcientiam mediam, ſiue ad præſtandum (quod idem eſt) ne extiterit in Deo illa ſcientia, probatur euidenter hoc pacto : Voluntas non aliter faceret ne extiterit in Deo hæc ſcientia media, quam ponendo hanc omiſſionem ; (alioqui id deberet efficere per aliam omiſſionem eiuſdem rei longe diuerſam, & ſic haberemus intentum) ſed dum ponit hanc omiſſionem id non facit ; etenim datur illa omiſſio, quin hoc faciat, igitur nulla ratione poſſet voluntas ſimul omittere & impedire illam ſcientiam, & conſequenter voluntas non eſſet libera ad omittendum ex motiuo honeſto. Hoc argumentum in principiis ipſius aduerſarij, & mihi certiſſimis obtinet intentum ; quia nobiſcum ſupponit ad libertatem eſſe neceſſariam poteſtatem efficiendi ne Deus videat voluntatem omittere ex hoc motiuo. Plures alias eiuſdem reſponſionis impugnationes afferemus data meliori occaſione.

6. Secunda aliorum reſponſio ſit omiſſionem in hoc caſu debere eſſe propter vtrumque finem etiam incompoſſibilem inefficaciter volitum, quia non repugnat duos fines incompoſſibiles inefficaciter amari. Sed contra eſt, quia nemo poteſt applicare media, illaque ponere à parte rei ex ſerio conatu obtinendi vtrumque finem incompoſſibilem ; alioqui poſſet quis iter agere abique ſerio conatu conſequendi finem propter quem peragit iter, quod minus implicat, quam applicare media, quæ videntur non ſortitura effectum cum vero animo conſequendi finem, quod implicare probabo in tractatu de prædeſtinatione.

7. Sit tertia reſponſio aientium in illo caſu omiſſionem eſſe propter vtrumque finem indeterminatè non ſecus ac ſi amaretur omiſſio propter vtrumque finem indeterminate. Sed contra eſt quia ponimus voluntatem complacere quoque in exiſtentia illius omiſſionis propter vnum ex illis finibus determinate, & non tantum propter hunc vel illum determinate, & hanc complacentiam inclinare voluntatem vt actu omittat, in quo caſu omiſſio deberet eſſe reipſa propter vnum ex illis finibus determinate, & non tantum vage propter hunc vel illum. Deinde aliter inclinant illæ complacentiæ, ac inclinaret complacentia vaga, qua quis vage, & indeterminate vellet hunc vel illum finem : Sed vaga complacentia ita inclinaret vt omiſſio eſſet interpretatiue propter hunc vel illum finem ; ergo dum aliter mouet quælibet ex illis complacentiis ſecundum ſe, inclinat hæc vt propter hunc finem determinate ponatur omiſſio.

8. Quarto reſponderi melius poſſet in prædicto caſu, dum exiſtunt duæ complacentiæ erga fines incompoſſibiles non eſſe poſſibilem puram omiſſionem, ſed debere voluntatem tunc determinari per actum poſitiuum habentem pro motiuo intrinſeco motiuum ipſius complacentiæ. Verum in hac reſpõſione quieſcere nequeunt, qui admittunt poſſibilitatem puræ omiſſionis liberæ, quæ ſit propter finem : nam cum repræſentantur fines diuerſi, licet non ſint incompoſſibiles, omiſſio erit ex vno fine ; non autem ex alio, quod eſſe non poteſt quin vna omiſſio ex natura ſua reſpiciat hunc finem, & non illum ; altera vero omiſſio eiuſdem rei ſolummodo reſpiciat alium finem. Sic multi omittunt ſibi inferre mortem, quæ omiſſio non debet eſſe neceſſario ex illo motiuo cuius cognitio & complacentia præcedit ; poteſt namque illa omiſſio repræſentari vt conducens ad exercitium plurium virtutum, & eius oppoſitum vt contrarium propriæ charitati, fortitudini, aliiſque virtutibus vt iuſtitiæ in Deum, temperantiæ, quin propterea ex omnibus illis titulis illa omiſſio debeat eſſe honeſta, aut eſſe propter omnes illos fines. Multi etiam abſtinent à cibis, quæ bonæ

bonæ valetudini nocumentum afferunt, quin moueantur ab aliqua alia ratione honeſti, quæ ſæpe occurrit. Clarius id apparet in poſitiuo exercitio ; nam licet conſurgat motus indeliberatus vindictæ, non propterea ſi velis è domo egredi, hoc erit propter vindictam, quamuis cognoſcas egreſſum vt vtilem ad vindictam, niſi ponas actum, qui per ſe petat eſſe ex motiuo vindictæ ; ergo ſimiliter poteſt proponi finis honeſtus ad omittendum, & reipſa exiſtere omiſſio, quin exiſtat ob illum finem ; hoc autem eſt inintelligibile, niſi dicatur omiſſionem illam ex ſe petere oriri à complacentia erga alium finem. Quo poſito, quamuis repræſententur fines incompoſſibiles, & voluntas habeat ſimplicem complacentiam tam erga hunc finem, quam illum, poterit voluntas pure omittere, quia ipſa omiſſio ex ſe talis erit, quæ petat eſſe potius ob hunc finem, quam ob illum : licet potuerit poni altera omiſſio quæ ex ſe deberet eſſe propter alium finem.

9. Quinto alij reſpondebunt conſequenter ad ſua principia poſſibilem eſſe puram omiſſionem, non tamen eſſe propter finem. At hæc reſponſio in rem præſentem aptari non poteſt, quoniam exercitium liberum diuinum non poteſt non eſſe propter finem, vt poſtea probabitur, tametſi probatione non egeat. Et adhuc proprio in loco patefaciam non poſſe admitti puram omiſſionem liberam, quæ non ſit propter finem. Cuius ratio breuiter indicata ſit ; quia ſi poſſibilis eſſet pura omiſſio libera, poſſet quis pure omittere ſacrum vrgente præcepto de audiendo ſacro, & conſequenter poſſet peccare peccato puræ omiſſionis : talis autem omiſſio grauiter peccaminoſa non poſſet non habere aliquod motiuum ; nam qui ita peccaret agnoſceret ſibi malum eſſe committere talem culpam, & conſequenter non peccaret niſi ex aliquo fine ſeu motiuo : nemo namque infligit ſibi malum cognoſcendo eſſe malum niſi ſub aliqua ratione boni ; ſicut nemo intendens ad malum operatur, vt fuſe probandum eſt in tract. de peccatis.

10. *Vna reſponſio.* Ad argumentum igitur reſpondetur primo negando poſſibilem eſſe in creatis puram omiſſionem liberam, quod abundanter probandum eſt in tract. de peccatis, ſufficienterque ex dictis conſtare poteſt, quoniam ex vno capite illa pura omiſſio deberet eſſe propter finem, vt nuper probani, & poſſet oſtendi quia quælibet determinatio ſortitur genus quoddam electionis dum vnum alteri præfert, ac proinde debet allici voluntas ab aliqua bonitate ad talem prælationem ; aliunde vero omiſſio non poſſet eſſe propter finem ; quoniam vt ſupra copioſe monſtraui non poſſet pura omiſſio libera eſſe propter finem, niſi talis omiſſio per ſe haberet oriri potius ex hoc fine quam ex illo, quamuis omittere actum conducat ad vtrumque finem : At nequit recte exiſtimari dari diuerſas carentias eiuſdem rei, quarum vna per ſe petat oriri ab hoc fine, & non ab illo ; altera vero ab illo fine, & non ab hoc ; nam vniuerſim quoties repræſentarentur varij fines non incompoſſibiles, voluntas non ſolum omitteret propter vtrumque finem, ſed ſimul poneret duas carentias eiuſdem rei, quarum quælibet reſpiceret ſuum finem. Sequela probatur ; quoniam ſtante duplici illa complacentia finium illorum compoſſibilium, voluntas eſſet proxime potens omittere propter finem A. ſiue, quod idem valet, ad ponendam omiſſionem eſſentialiter reſpicientem finem A. & pariter poſſet ponere omiſſionem aliam cum eſſentiali reſpectu ad finem B. Igitur dum ponit vnam omiſſionem, poneret vtramque ; nam vtraque omiſſio non eſt incompoſſibilis, & ſtante potentia indifferenti proxime expedita ad ponendum aliquid, non poteſt non poni ipſum, vel aliquid incompoſſibile cum illo : At voluntas dum ponit vnam omiſſionem nihil ponit incompoſſibile cum alia, quoniam duæ illæ omiſſiones non reſpicientes fines incompoſſibiles non habent vnde ſint incompoſſibiles. Aliunde etiam contradictionem inuolueret illa neceſſitas ponendi duplicem omiſſionem, ſi ponatur vna ; quoniam ſi voluntas non poſſet omittere ob vnum finem, quin omitteret ob alium, non eſſet facultas ad ponendam duplicem carentiam eiuſdem rei, ſed potius vnicam eſſentialiter reſpicientem vtrumque finem, quia (vt ſæpe oſtendi) non poteſt libertas ad duo exercitia libertatis adæquate non incompoſſibilia cum neceſſitate ponendi vnum, ſi ponatur aliud, quia dum illa exercitia non ſunt incompoſſibilia poteſt voluntas ſe determinare ad vnum, quin ſe determinet ad aliud. Præſertim cum in vno fine independenter ab alio appareat ſufficiens bonitas, vt voluntas ab illo moueatur, quin ab alio debeat moueri. Quemadmodum per actum poſitiuum poteſt amari carentia in ordine ad hunc finem, quin ametur in ordine ad alium.

11. Quod adhuc firmari valebit, quoniam alioqui carentiæ eiuſdem rei, ſeu actionis tot eſſe deberent, quot poſſibiles ſunt fines compoſſibiles, in quos deſeruire poſſet omiſſio, ſi omnes illi fines repræſentarentur, ac ſubinde numerus carentiarum non ſolum eſſet infinities maior numero entitatum, ſed adhuc vni tantum actioni voluntatis correſponderent infinitæ carentiæ eiuſdem actionis, quæ ex ſolo fine inter ſe differrent ; nam vna reſpiceret vnum finem, qui ab alia non reſpiceretur. Et adhuc alia de nouo inducitur infinitudo carentiarum eiuſdem actionis, quarum vna reſpiceret duos fines, & alia tres, & ſic in infinitum Ac rurſus conſurgunt aliæ innumeræ infinitudines eiuſdem actionis ob varias combinationes finium ; nam ſi vna reſpiceret hos duos fines, alia reſpiceret alios duos, & ſic intra terminos duorum finium abitur ſine fine, & ſimiliter alia carentia reſpiceret tres fines, & altera alios tres, & intra terminos trium finium abſque fine proceditur, idemque eſt in quolibet alio maiori numero finium. Ac denuo aliæ innumeræ inducuntur infinitudines carentiarum eiuſdem actionis, quarum vna licet reſpiciat ſolum duos fines, reſpicit tamen vnum ex illis qui reſpicitur ab alia reſpiciente duos, & ſimul reſpicit ſecundum finem, qui minime reſpicitur ab alia reſpiciente duos, indeque proſiliunt aliæ innumeræ infinitates ob infinitas diuerſas combinationes, quod quidem à nemine ſapientum admitti poteſt.

12. *Alia reſponſio.* Secunda reſponſio ſit, licet gratis admittatur creatam voluntatem per has carentias immediatè exercere ſuam libertatem, omnino negare oportet Deum ab æterno per tales carentias ſuam libertatem exercere. Quod ſuadetur primo quoniam creata voluntas ita eſt indifferens ad omittendum, vt pro illomet inſtanti, pro quo omittit poſſit ponere poſitiuum contradictorie oppoſitum illi carentiæ : At Deus ita poneret carentias ab æterno vt non eſſet æque potens ponere contradictorium poſitiuum ab æterno ; ille autem qui cum proxima indifferentia ponit carentiam rei poteſt pro illomet inſtanti reali non ponere carentiam ; ſed poſitiuum contradictorie oppoſitum. Mirumque eſſet conſtituere Deum ab æterno indifferentem ad ponendas ab æterno immediate libere carentias, non autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem res positiuas, & libertatem in actu primo solum respicere carentias inter se incompossibiles; non autem res positiuas. Non ignoro aliquem putasse voluntatem creatam immediate exercere semper suam libertatem per aliquid priuatiuum, quatenus sinit se moueri à Deo; ergo potuit non sinere se moueri, ac proinde potuit immediate libere ponere actum positiuum; nam illa carentia per quam voluntas creata libera sinit se moueri à Deo est carentia alicuius positiui, quod potuit immediate à voluntate poni: alioqui voluntas non immediate libere sineret se moueri ab ipso Deo.

13. Postea probabo Deo repugnare puram omissionem liberam, quia licet gratis admittamus illam nõ repugnare in creatis, & esse posse propter finem extrinsecum, quod implicationibus scatet, adhuc illa omissio non esset laudabilis in genere moris, & digna præmio; & multo minus posset mereri præmium supernaturale: At exercitium diuinæ libertatis non potest non esse summe laudabile infinite excedens omnem laudabilitatem cuiusque meriti: Ergo Deus nequit exercere suam libertatem per puram carentiam: quoniam nullus actus creatus ex parte sui potest propter laudabilitatem habere maiorem proportionem cum præmio, quam exercitium diuinæ libertatis, quod non potest non esse summe laudabile. Neque potest summa laudabilitas moralis fundari, nisi sit in exercitio libero physica excellentia supra omnes laudabilitates creatas. Ideo namque supernaturalitas actus requiritur ad præmium vitæ æternæ, quia exercitium liberum naturale non potest esse tantæ laudabilitatis, vt loc. cit. probabitur: Igitur exercitium liberum summe laudabile debet esse tantæ perfectionis physicæ vt nequeat excogitari aliud exercitium liberum perfectius. Patetque ex terminis ex se dicere perfectionem non posse habere exercitium liberum, quod non sit summe laudabile: alioqui posset creatura esse laudabilior in genere moris, quam Deus. Neque est cur Deum esse summe sapientem sit perfectio simpliciter simplex, non autem esse summe laudabilem. Hæc fuse confirmanda sunt postea, dum ex instituto probetur Deo repugnare puram omissionem liberam.

Disputatio VIII.

Num actus liber diuinus constituatur per prædicatum Deo intrinsecum, quod ratione sui non importet perfectionem.

Docent plures actum liberum Dei esse necessarium quoad entitatem, non vero quoad denominationem, & adhuc hi in varias classes diuiduntur; ideo breuiter eorum placita referemus, vt postea omnes eisdem argumentis facilius refutemus.

Sectio I.

Varia authorum placita recensentur, & refelluntur.

QVia merito absurdum reputatur (vt disput. sequenti dicemus) admittere in Deo perfectionem aliquam etiam secundum quid, quæ potuerit Deo deesse, & aliunde apparet necessarium vt Deus suam libertatem exerceat per aliquid sibi intrinsecum, innumeræ sententiæ excogitatæ sunt à Theologis vt hoc totum concilient. Harum prima sit, quam tradunt P. Fonseca tom. 3. Metaphy. lib. 7. cap. 8. quæst. 4. sect. 4. conclus. 10. necnon sect. 5. & rursus quæst. 5. sect. 4. P. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 3. disp. 1. sect. 8. affirmantes actus liberos Dei, quamuis non addunt perfectionem supra perfectionem Dei necessariam, addere modum extensionis, qui Deo deesse potuit, & solum virtualiter distinguitur à diuina essentia. Pro eadem cogitatione allegantur à Patre Salas P. Henriquez lib. vltimo de Fine hominis cap. 3. num. 2. qui etiam videtur admittere esse aliquam perfectionem secundum quid, quæ Deo deesse potuit. Videatur loc. cit. in Glossa lit. A. Citat pro se idem Salas plurimos alios, qui non asserunt actus liberos Dei esse modos diuinæ essentiæ, & eorum placitum facile reduci potest ad aliud ex proxime sequentibus. 1. Prima sententia.

Si autem ab his Authoribus exigas, an modus ille, siue extensio virtualis eiusdem necessariæ perfectionis, sit ratione sui perfectio; siquidem dicit realitatem aliquam? Respondet Fonseca non omnem modum etiam realem existentem dicere perfectionem; nam relationes originis in Deo non dicunt ratione sui formaliter perfectionem. Quo autem pacto possit ille actus esse ratione sui virtuosus, & capax summæ laudabilitatis, si non sit perfectio? non explicat hic author, quoniam reuera inexplicabile est. 2.

Secundo alij cum P. Albertino quæst. 2. Theologica ex 6. principio Philosophico à num. 20. dum tentant sententiam P. Soarij explicare, nouam quandam viam ingrediuntur. Aiunt in relatiuis non esse idem entitatem, & exercitium actuale referendi; quoniam relatio non distinguitur à fundamento; sed nisi terminus existat non datur exercitium referendi. Hinc occasionem arripuit Albertinus vt existimaret in primo signo, in quo Deus necessario se amet esse entitatem amoris creaturarum, licet non sit actuale exercitium denominandi: quoniam ad hoc actuale exercitium, requiritur quid præuium, quo Deus (longe ab his dissidet Soarius) virtualiter velit illud actuale exercitium denominandi, seu denominationem illam. Putatque cum aliis respectu cuiusuis agentis liberi assignandũ esse quid præuium infallibiliter determinans ad actum. At si Albertinus illud præuium determinans ad existentiam actus dicat esse actionem procedentem à creatura, nihil singulare dicit, quamuis verissimum sit actionem non esse priorem suo termino illo genere prioritatis, quod à nonnullis ex modernis adstruitur, qui propterea dixerunt terminum, qui est amor non esse formaliter liberum, quod abundat incommodis, vt in proprio loco monstraui. Neque audiendus est P. Herize disp. 16. capit. 8. num. 58. affirmans solam actionem esse immediate liberam. 3. Secunda sententia.

Ac

4. At alij clarius dixerunt potentiam liberam prius quam actu operetur determinari ad operandum per aliquam formalitatem identificatam cum ipsa voluntate in actu primo, & virtualiter ab illa distinctam. Ducuntur quia debet dari aliqua ratio cur voluntas velit potius hoc, quam illud. Et hi maxime peccant; quoniam vitantes fumum incidunt in ignem, & fumum illum, quem curabant vitare non vitant; nam idem argumentum fieri potest in illa determinatione virtuali, quæ est à principio virtuali indifferenti. Et adhuc lucem meridianam fumum vocant; non enim voluntas vult nisi quia vult, vt volitio praui Angeli se determinantis ad peccandum, *nullam habuit causam à qua impelleretur aliquatenus, aut traheretur. Cur ergo voluit? Non nisi quia voluit*, vt ait Anselmus de casu diaboli cap. 27. Inciditque illa cogitatio in grauia incommoda; quoniã actus procedens à tali principio non esset formaliter liber, neo meritorius, & totum meritum consisteret formaliter in illa determinatione virtuali quæ resultaret de nouo absque concursu Dei, eamque haberet voluntas à se. Haberetque peccator dum conuertitur aliquid de quo posset gloriari tanquam se discernens ab alio, qui non conuertitur absque concursu, & gratia Dei. Causa etiam secunda determinaret prius causam primam vt operaretur actum salutarem, neque posset illa determinatio identificata cum voluntate naturali esse supernaturalis, quamuis sufficienter determinaret ad actum supernaturalem, & in illa consisteret formaliter vis merendi præmium supernaturale. Absque causa etiam in creatis illaqueantur implexa illa difficultate de distinctione illa virtuali, principio virtuali, & possibilitate separationis vnius prædicati ab alio absque distinctione. In quem lapidem offendit etiam P. Coninck tract. de Eucharistia q. 15. dub. 3. num. 123. & aperitus q. 77. à n. 6. vt infra dicemus. Anselmus.

5. Repugnatur. Redeo ad nostra, Albertinus constituit frustra in Deo volitionem illã virtualem antecedentem. Sicut enim illa virtualis volitio deberet esse in Deo, ita prætermissa illa præuia virtuali volitione formalis volitio constituenda est formaliter libera: nam contra volitionem illam virtualem reflectunt cuncta argumenta quæ fieri possunt contra formalem libertatem volitionis formalis creaturarum; quia illa virtualis volitio est idem cum esse, & quia est formaliter libera, potuit in Deo non esse. Si autem illa volitio virtualis non esset formaliter libera, prorsus tolleretur Dei libertas, quia posita illa volitione virtuali, quæ formaliter esset necessaria, non posset non esse illa denominatio volentis creaturam. Implicat etiam illa cogitatio variis capitibus vt postea dicemus.

6. Tertia sententia. Tertia sententia sit P. Soarij disp. 30. Metaphysicæ sect. 9. n. 35. docentis volitionem necessariam Dei ob sui infinitudinem posse nulla in se physica mutatione facta denominare Deum amantem; quia licet hæc volitio sit necessaria quoad entitatem, necessaria non est quoad denominationem. Idem sequuntur P. Valentia in præsenti quæstione 19. punct. 3. & 4. Ambrosius Machinus 1. part. disput. 42. sectione 3. & ex parte Albertinus supra; quatenus existimat posse entitatem formæ existere in subiecto capaci, quin tribuat suum effectum formalem: nam idem est posse formam quoad entitatem existere in subiecto capaci effectus formalis, quin ipsum denominet amans, ac posse existere in tali subiecto, quin tribuat suum effectum formalem. Consentit P. Ruiz disp. 13. sect. 2. Raynaudus in Theologia naturali dist. 8. q. 2. art. 4. num. 85. dicens diuinum velle liberum esse ipsummet actum Dei necessarium quoad esse, & liberum quoad terminationem.

7. At Raynaudus etiã admittit in creatis præuiã illam determinationem virtualiter in voluntate creata, vt inde gradum faciat ad diuinam volitionem formaliter liberam, in quo conuenit cum Patre Coninck illa quæst. 77. à num 6. docent causam creatam virtualiter mutari antequam producat actum per applicationem virtualiter distinctam à causa; realiter vero identificatam cum illa. *Sicut & si volitio libera in Deo, ita vere, & realiter sit vt tamen nihil superaddat ipsius essentiæ, nihilominus tamen quando concipimus eum in priori rationis nihil habere velle, & in posteriore aliquid velle, necessario concipimus eum virtualiter se aliter habere erga obiectum volitum, quam antea, & quasi mutatum; & similiter dicendum est de causa libera modo agente modo non agente. Nisi enim eam concipiamus virtualiter se aliter habere quando agit, quam quando non agit, nullo modo poterimus concipere cur modo agat, modo non agat.* Redditque rationem; quia nimirum causa actiua non ideo hic, & nunc est applicata, agit, sed ideo agit, quia est applicata. Et quia quia causa libera, quæ quia habet suam vim agendi in sua potestate manente obiecto sibi eodem modo propositio, modo vim suam exerit, & ad agendum applicat, modo non, quod nequit concipi sine aliqua mutatione intrinseca ipsi causæ. Sicut si sol cessante omnino extrinseco impedimento, rem eodem modo obiectam modo illuminaret, modo non: omnino colligeremus aliquam diuersitatem esse in sole, quæ esset causa cur modo ageret modo non ageret, posito quod ex parte concursus diuini nullus esset defectus. Confirmat, quia petenti rationem cur causa libera modo agat, modo non agat obiecto eodem modo proposito, non bene respondetur, quia effectus modo producitur, modo nõ, producitur. Sicut petenti causã cur causa necessaria modo agat, modo nõ, nõ redditur ratio, quia effectus modo producitur, modo non producitur. Quod etiam rursus confirmat, quoniam ad producendã volitionem aliquam magis intensam experimur nos cæteris paribus maiorem conatum debere adhibere. Quare ille conatus necessario identificatur cum causa. Quod etiam locum habet respectu Dei, quia non ideo præcise causa maiori conatu debet influere, quia magis laborat, sed quia effectus potentiorem influxum exigit, & causa magis applicat suam virtutem ad agendum. Ex his colligit non male Philosophari qui distinguentes actionem à passione illam ponunt in causa, modo actionem non distinguant à parte rei, sed solum virtualiter, ac ratione ab ipsa causa. Absolute tamen cum pluribus existimat actionem distingui à parte rei à causa, quia sic facilius ostenditur quomodo diuersi effectus per diuersas causas producantur, cum sæpe virtus causæ v. gr. solis respectu omnium sit eadem. 7.

Raynaudus vero loc. cit. probat determinationẽ illam virtualem esse priorem natura quam actum amandi v. gr. quia illa determinatio est de complemento causæ, quæ prius natura debet supponi completa. Et rursus quia hæc determinatio solum determinat vt voluntas velit, aut nolit vlteriores actus: alioqui actus reflexus, & directus indenficarentur in creatis, quia hæc determinatio esset volitio sui ipsius, quod repugnat in creatis. Itaque voluntas sibi ipsi necessitatem iniicit ad vlteriores actus, necessitando seipsam per illam determinationem liberam, quæ determinatio est libera formaliter, licet 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re ipsa sit eadem cum actu primo voluntatis, qui solus actus primus secluſa quauis alia entitate re distincta, præcedit actum elicitum; licet illa determinatio identificata cum voluntate sit æquiualenter volitio actus eliciti, qui producitur à voluntate. Ait nihilominus ex tali sententia non inferri ad primum actum liberum elicitum nos determinari à nobis sine gratia præueniente efficaci, aut hominem bene operantem discernere seipsum à non operante, & non se determinante; quia reuera talem actum præcedit gratia Dei efficax; necessariaque non est alia gratia præcedens illam determinationem virtualem. *Nam sicut determinatio ad primum actum elicitum, non est actio aliqua elicita, ita nihil est necesse pro tali determinatione ponere concursum aliquem supernaturalem, qui vt à Deo est habet rationem gratia.* Redditque iterum rationem, *quia*, nimirum, *non efficitur de nouo determinatio illa, cum sit idem quod voluntas, qua iam pridem accepit esse. Itaque necessitas concursus supernaturalis ad supernaturales determinationes, quæ sunt actus eliciti, non vrget eodem modo pro hac determinatione, sed sufficit voluntatem fuisse fœcundatam seminio gratiæ præuenientis: proindeque rata manent quæ asseruimus circa determinationem libertatis creatæ per seipsam, ad suum primum actum elicitum.* Ait voluntatem præueniri gratia præuenienti ad determinationem illã virtualem, quia determinamur à Deo ad primum actum supernaturalem necessarium, qui est motio gratiæ præuenientis, & hæc motio præcedit determinationem liberam voluntatis vt virtualiter distinctam ab ipsa potentia. Ex his colligit non plus difficultatis esse in intelligenda indifferentia diuinæ volitionis liberæ; quoniam sicut in creatura datur illa virtualis volitio identificata cum ipsomet actu primo voluntatis, ita in Deo ob infinitatem datur formalis volitio identificata cum diuina natura, quæ volitio est actualis, cum id poscat summa Dei actualitas, & ideo est volitio sui ipsius, & obiecti externi, seu actus vlterioris.

9. Hinc colligit qua ratione intelligendi sint authores, dum pronunciant diuinam volitionem esse necessariam quoad esse, & liberam quoad terminari; quia eadem entitas diuini actus est pro libito volitio, aut nolitio obiecti creati, vt in simili accidit in volitione æquiualenti creata: nam creata voluntas non est semper determinatio sui ad profusionem actus creati eliciti (alioqui semper illum eliceret) sed est determinatio ratione formalitatis virtualiter distinctæ existentis pro libito, quæ dici potest connotatio ad ipsum actum elicitum. In hoc ipse cum aliis peccat, quia non satis percipit qua ratione egrediatur à potentia indifferenti illa determinatio.

10. Neque aliter discurrit P. Salazar de Immaculata concep. cap. 24. §. 3. qui licet in plurimis conueniat cum Aureolo, & P. Vasquez (vt disp. præcedenti diximus) tamen affirmat proportione seruata eodem modo loquendum esse de voluntate diuina, & creata, & putat voluntatem creatam seipsam constituere quasi in actu primo proximo ad talem operationem, vel non operationem, & determinari ad operandum prius natura, quam operetur, & transire ab statu remoto ad statum proximum operandi sine aliqua reali, aut intrinseca mutatione. Hanc determinationem appellat *moralitatem quandam*, quæ potest adesse, & abesse absque ipsius voluntatis mutatione, quia voluntas *per semetipsam, & per suam entitatem determinatur.* Ad hunc modum affirmat Deum habuisse ab æterno determinationem liberam indistinctam à volitione necessaria, qua constituitur in actu primo proximo ad producendum ea, quæ reipsa aliquando producuntur; ad illa vero quæ nunquam producuntur habuit Deus efficientiam in actu remoto. Vnde concludit omnem liberam voluntatem à semetipsa determinari per suam entitatem, & non per aliquid realiter distinctum.

11. In hoc mirabilis est hic author, quoniam sibi videtur intelligere voluntatem creatam *per semetipsum sine aliqua sui mutatione semetipsam determinare*, & actum necessarium diuinæ voluntatis à semetipso determinari per quandam applicationem in actu primo proximo ad producendum, & hanc applicationem potuisse non esse in Deo, non autem intelligit Deum esse indifferentem vt Deus habeat intrinsece, vel non habeat hoc prædicatum: *Deus adæquate intrinsece vult producere creaturã*: & hoc prædicatum esse adæquate indistinctũ à Deo.

12. Nihil aliud agunt hi authores, quam ineffabile mysterium actuum liberorum Dei transferre ad creata, & nullam difficultatem expediunt dum potissimam inexplicatam in voluntate creata reperiri dicunt. Inutiliter etiam in voluntate creata multiplicant signa rationis; quoniam sicut constituunt quoddam signum indifferentiæ, in quo voluntas est indifferens vt se determinet, vel non determinet, & aliud in quo se determinat in actu primo, ita breuius constituerent in primo signo voluntatem proxime indifferentem vt se determinet in actu secundo per amorem; quoniam si à principio indifferenti potest oriri, aut quasi oriri illa determinatio, quam appellant in actu primo, ita posset à principio omnino indifferenti, & nullo modo determinato in actu primo oriri amor in actu secundo: nam à principio non determinato in actu primo est virtualis illa determinatio, & sicut est illa determinatio, esse poterit determinatio distincta, quæ dicitur amor. Imo (vt verum fatear) arbitror nullam determinationem posse prouenire ex vi cognitionis repræsentantis bonum, quæ non spectet ad effectum formalem amantis, quoniam bonum est specificatiuum solius actus voluntatis, ac proinde repræsentatio solum est ad amplectendam illam bonitatem per intentionalem tendentiam, quam solummodo quis formaliter amplectitur dum amat.

13. Contra eandem sententiam obieci ex illa fieri voluntatem nostram viribus naturæ, à quibus non differt illa propensio seipsam applicare efficaciter ad opus supernaturale, & in ipsam fore reducendam adæquate efficacem discretionem in negotio salutis. Respondent tamen, sicut voluntas virtute natiua partiali libere concurrit ad actum supernaturalem, ita posse adæquate applicare suam virtutem ad præstandum illum partialem concursum. Aiuntque in hoc nihil esse quod Pelagianismum sapiat, quoniam auxilium præuenientis gratiæ quod contra sectores Pelagij propugnant Catholici, non est generalis concursus primæ causæ, qui exhibetur à Deo ex præuisione illius actualis propensionis, seu determinationis: sed potius est illustratio mentis, & voluntatis affectio, quæ præcedit omnem motionem liberam voluntatis etiam in actu primo proximo; quoniam ante illam determinationem debet obiectum esse sufficienter propositum, vt voluntas prorumpat. Hanc responsionem refutabo §. sequenti.

Illa determinatio causæ in actu primo non posset esse meritoria gratiæ.

14. Agnoscunt aduersarij in determinatione illa in actu primo, quia formaliter libera est & præsupponit

Eadem sententia. ponit auxilium gratiæ in actu primo mereri gratiam, & gloriam, quod nulla ratione probandum est. Nam Patres, & Concilia exigunt vires supernaturales ad actum meritorium vitæ æternæ propter excellentiam talis operationis, & imbecillitatem nostrarum virium, & dum supponunt naturam esse imbecillem ad eliciendos actus meritorios gloriæ nisi adiuuetur viribus supernaturalibus, quamuis adessent non modicæ vires supernaturales docent naturales actus non posse promereri gloriam, quamuis procederent ab auxilio gratiæ: alioqui natura non haberet imbecillitatem ad efficiendos actus dignos gloria: hæc enim naturæ imbecillitas non est consideranda in eo præcise quod voluntas absque gratia non possit tribuere suis actibus denominationem extrinsecam prouenientem à gratia; hoc enim non sonat imbecillitas virium: Atqui etiam illa determinatio in actu primo est naturalis, & potest esse quamuis solum præcederet naturalis illustratio; alioqui esset supernaturalis: nam determinatio libera essentialiter exigens cognitionem supernaturalem non posset non esse supernaturalis.

15. Damnant Concilia eos qui pronunciarunt auxilia gratiæ solummodo desiderari ad facile posse, non vero ad potestatem efficiendi absolute actum salutarem: Igitur quia actus salutaris non tantum vt facile fiat, sed vt simpliciter fiat exposcit supernaturales vires: alias si non exigeret auxilium supernaturale fieri posset absolute per vires naturæ. Non erat controuersia, an actus vel determinationes alioqui non salutares, fierent salutares eo quod præcederet auxilium gratiæ: nam diffidium erat an supernaturale auxilium requireretur ad simpliciter posse, vel solum ad facilius; quod satis indicat absque tali auxilio non posse opus facile fieri, neque simpliciter fieri, ergo supponitur actum salutarem, aut determinationem liberam salutarem posse simpliciter existere absque auxilio gratiæ, dum contra Pelagium statuitur absque auxilio gratiæ non solum non facile, sed neque simpliciter posse esse actum salutarem, aut determinationem liberam salutarem. Procedit satis clare hoc fundamentum contra determinationem illam liberam, quam aiunt pertinere ad actum primum: nam totum nititur huic principio: *Libera determinatio salutaris exigit de se principium supernaturale, siue præuium auxilium supernaturale.*

16. *Ratio à priori.* Ratio à priori sit, quoniam auxilium non confert valorem determinationi liberæ nisi quia talem determinationem reddit nobiliorem intrinsece in se ipsa ratione sui; quia si operatio non ita redditur nobilior, solum posset eleuari quia ipsa persona redditur excellentior, & ex dignitate personæ redderetur dignior ipsa determinatio libera voluntatis, quo pacto non redditur determinatio naturalis digna gratia habituali, & visione beatifica, vt aduersarij tanquam omninò certum supponunt. Restat igitur vt ideo desideretur à Patribus auxilium gratiæ ad determinationes liberas salutares, quia determinatio in salutem conferens debet esse in se supernaturalis.

17. Videturque illa sententia inanem reddere rationem propter quam Concilia, & Patres exposcunt gratiam ad actus fidei, spei, & charitatis: nam aiebant gratiam esse necessariam ad existentiam actuũ conducentium in vitam æternam; quia auxilium requiritur propter existentiam ipsius effectus dimanantis ab auxilio, siue propter existentiam liberæ determinationis, ad quam desideratur auxilium. Itaque controuersia cum Pelagianis non erat circa dignitatem actuum extrinsecam prouenientem ab auxilio supernaturali, sed circa necessitatem gratiæ ad efficiendos actus salutares, quia salutares esse nequeunt nisi exigant à gratia prouenire. Eaque propter aiebat Concilium Arausicanum capit. 5, fine: *Qui fidem qua in Deum credimus dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse desiuunt.* Igitur admitti non potest fides, piaue affectio credendi conducens in salutem ordinis naturalis; quoniam fides ordinis naturæ viribus naturæ haberi potest: Ergo concedenda non est determinatio libera naturalis, quæ in salutem positiue conducat: nam Patres eo quod actus in salutem conducat colligunt ipsum excedere omnem sufficientiam naturæ. 18.

Hæc principia inde verissima redduntur, quoniam alioqui licitum esset tueri actus fidei, spei, & dilectionis, quibus homo ad iustificationem præparatur, esse intrinsece naturales; siquidem ipsorum supernaturalitas non recte ostenderetur ex conducentia in salutem, neque quia prouenirent à supernaturali auxilio: quoniam illa naturalis libera determinatio conduceret in salutem, ac præsupponeret auxilium gratiæ. Satisque difficile percipies, qua ratione illa determinatio libera posset valorem recipere, eo quod præsupponeret auxilium supernaturale. Nam & actus supernaturalis fidei non redditur maioris valoris si fiat ab habitu supernaturali intrinsece inhærenti, quam si procedat ab auxilio extrinseco, neque ex eo quod habitus supernaturalis sit intrinsece vnitus potentiæ, quam si esset solũ extrinsece assistens, & efficienter concurrens. Itaque imbecillitas naturæ, & necessitas auxilij gratiæ sunt præcipua fundamenta constituendi actus intrinsece supernaturales, & inde deducunt aduersarij dari de facto actus supernaturales intrinsece. Ex quo etiam fundamento eodem iure colligitur omnem actum, omnemque liberam determinationem salutarem esse intrinsece supernaturalem; quia illa ratio est sine aliquo discrimine communis omnibus determinationibus conducentibus in salutem: Ergo illa determinatio qua parte conducit in salutem esset supernaturalis, & exigeret essentialiter præexistens auxilium gratiæ supernaturalis: aliunde vero, quia identificatur cum voluntate naturali, non posset non esse naturalis.

Dicat quis illam determinationem liberam, quæ dicitur pertinere ad actum primum proximum non conducere positiue in salutem. At hoc consequenter dici non posset, quia (vt postea dicemus) totum exercitium formaliter liberum consisteret in illa determinatione, ac proinde ipsa esset totum meritum, vel præcipuum. Deinde illa determinatio esset supernaturalis ac proinde non posset non esse meritoria gratiæ & gloriæ, & aliunde non esset supernaturalis, & consequenter non posset gratiam, & gloriam promereri. Esset, inquam, supernaturalis, quia ex essentia sua exigeret existentiam actus supernaturalis; non esset supernaturalis, quoniam identificatur cum actu naturali. Ex quo etiam fieret vt tota ratio ponendi determinationem meritoriam vitæ æternæ esset ipsa natura. Quod si dixeris illam determinationem in actu primo non esse supernaturalem, quia non petit vt præcedat potius cognitio supernaturalis, quam naturalis, neque de se potius determinat ad actum supernaturalem, quam naturalem, contra erit, quoniam inde fiet posse solum præcedere cognitionem naturalem ante illam determinationem, & posita illa determinatione posset superuenire supernaturalis 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

turalis cognitio, & fieret vi illius actus supernaturalis,& sic prima determinatio libera in negotio nostræ salutis esset à natura, ita vt in potestate hominis non esset vt reliquæ determinationes non existerent, ex suppositione naturalis determinationis.

20. Constatque illam determinationem ex essentia sua exigere potius actum supernaturalem, quam naturalem; quoniam sicut voluntas debet esse in actu primo applicata ad actum liberum, ita vt efficiat potius actum supernaturalem, quam naturalem debet esse applicata. Sicut enim (vt volunt aduersarij) ex parte voluntatis in actu primo est adhibenda ratio cur voluntas potius amet, quam non amet, aut odio habet,ita ex parte causæ in actu primo reddenda erit ratio cur potius operetur actum supernaturalem, quam naturalem, ac proinde recursus fieri debet ad applicationem in actu primo, seu determinationem voluntatis, quæ potius determinet ad actum supernaturalem, quam naturalem, ac prninde illa determinatio erit supernaturalis, in quo manifesta apparet implicatio; quoniam determinatio identificata cum natura, non potest non esse naturalis. Quod si existimes hanc determinationem, quæ spectat ad actum primum, determinare ad actum supernaturalem sub conditione quod præcedat cognitio supernaturalis, & ad actum naturalem sub conditione quod præcedat naturalis cognitio, ita intra limites cognitionis naturalis posset determinatio de se esse indifferens vt efficeret actus diuersos respicientes diuersa motiua pro diuersitate cognitionum respicientium motiua diuersa. Et rursus fieret determinationem liberam voluntatis pertinentem ad actum primum esse posse determinationem ad amandum Deum sub conditione quod præcedat cognitio Dei, & ad amandam creaturam sub conditione quod præcedat cognitio creaturæ.

21. Magnum etiam inconueniens est, si præsupposita cognitione discretio in actu secundo in negotio nostræ salutis adæquate proueniat à nostra voluntate, & non pendere à Deo formaliter, & immediate quoad talem determinationem, sed mediate formaliter, quatenus Deus conseruat naturam realiter identificatam cum tali volutate. Et quamuis præcedere debeat supernaturalis cognitio ad talem determinationem; tamen in tali determinatione provt formaliter differt à natura potiores partes haberet natura,quam gratia. Præsertim cum gratia nihil operaretur in tali determinatione, & & consequenter supernaturalis determinatio esset adæquate à voluntate. Quo fieret vt probari non posset actum supernaturalem non esse adæquate à voluntate, quemadmodum determinatio illa esset à voluntate adæquate. A fortiorique certum esset infringi argumenta quibus probatur Deum nobiscum concurrere immediate actiue ad actus naturales. Hæc omnia ex mox dicendis confirmationem accipient.

Illa determinatio tolleret libertatem actus eliciti.

22. Euertit præterea dicta determinatio pertinens ad actum primum libertatem actus eliciti, v. g. amoris Dei; quoniam determinatio hæc præcedit ipsum actum, & illa posita nequit non poni talis actus: Ergo actus elicitus amoris Dei v. gr. non est in se immediate, & formaliter liber. Sicuti actus externus non est in se immediate liber, quia procedit ab actu interno efficaci, quo posito non potest non poni actus externus.

Tertio refutatur.

23. Respondent aduersarij actum elicitum esse liberum; quia procedit à potentia non aliunde determinata, quam à seipsa potente non ponere talem actum. Quod si objicias illum esse potentiam liberam quæ positis omnibus prærequisitis ad operandum potest operari & non operari; vnum autem ex prærequisitis esse præuiam determinationem illam, & illa posita voluntatem non posse non operari, ac proinde lædi libertatem. Relpondent nomine prærequisitorum in illa definitione debere intelligi quæ requiruntur ante illam propensionem, & inflexionem liberam; quia non debet inter prærequisita numerari illa propensio, sicut neque actio ipsa per quam producitur actus. Quod si prærequisita (inquiunt) extendere velis ad ipsam quoque determinationem, adhuc manet potentia libera; quia licet ex illa suppositione nequeat non elicere actum illum, potuit non habere suppositionem illam, & potest provt libuerit ab illa desistere; non autem opponitur libertati necessitas ex suppositione libera.

24 Attingit hæc solutio quæstionem illam,an actus imperans præcedens actum imperatum tollat libertatem actus imperati? & an ex suppositione intentionis efficacis electio vnici medij requisiti ad finem sit formaliter libera. In qua quæstione partem negatiuam communiter amplectuntur Theologi, quia tales actus non sunt in se liberi, sed in causa, eo quod posita causa non possunt non existere. Et adhuc suppositia sententia affirmante adhibendum erit infra discrimen. Pro sententia affirmante electionem vnici medij præsuppositia intentione efficaci finis gaudere noua libertate citant Gregorium Martinez. qu. 13. in 1.2. art. 6. dub. 2. Cæterum qui admittunt physicas prædeterminationes non erant vocandi in decisionem huius controuersiæ; quoniam physica prædeterminatio non repugnaret nostræ libertati, multo minus officeret libertati electionis vnici medij intentio efficax. At Martinez loc. cit. dub. 1. ponit secundam conclusionem, in qua pronunciat stante volitione absoluta, & efficaci finis necessario sequi electionem vnici medij, qui non concedit stante prædeterminatione necessario sequi actum prædeterminatum. Munitque suam assertionem authoritate S. Thom. variis in locis præsertim 1. part. qu. 19. art. 3. in corpore vbi ait: Et quæ sunt ad finem non ex necessitate volumus volentes finem, nisi sint talia, sine quibus esse non potest, sicut necessario volumus cibum volentes conseruationem vitæ. Idem rursus confirmat communi authoritate Thomistarum. Idque probat; quia impossibile est velle efficaciter finem, & non velle aliquod medium, ergo si medium tantum est vnicum ex necessitate quoad exercitium amatur. Confirmat, quia ex actu prauo necessario sequitur deformitas peccati. Idque cum aliis etiam declarat, quia posita intentione finis non est deliberatio de medio,ex quo principio ipse assignaret discrimen inter prædeterminationem, & hanc intentionem; nam actus prædeterminatus eligens medium non necessarium, siue vnicum ad finem non aufert deliberationem circa electionem. Addit tamen dubio sequenti illam electionem medij vnici habere nouam rationem meriti; supponit tamen in illa conclusione in tali medio esse distinctam rationem bonitatis; nam si sit eadem ac in fine non est nouum meritum. Alia tamen admingit significans in tali actu, potius quam in actu exteriori esse nouam libertatem, quod non satis consequenter dicitur, & adhuc, vt videbimus,longe alia erit ratio in casu nostræ quæstionis. Procedit inquam incōsequenter, quia non potest esse locus nouæ libertati, nisi ex suppositione intentionis esse

esse posset deliberatio de medio, & debebat admittere potentiam antecedentem vt non sequeretur electio, & quia non posset ipse dicere posito actu prauo esse nouam libertatem circa deformitatem.

25. Citatur præterea P. Torres 22. qu. 2. disp. 33. dub. 3. circa finem: At ibi Torres non agit de actu ita efficaciter imperante alium actum voluntatis pro illo determinato instanti, sed de actu imperante,qui solum causet imperatum quatenus mouet intellectum vt proponat voluntati obiectum actus imperati, ita vt post propositum obiectum voluntas possit operari propter hoc vel illud motiuum, & manet libera voluntas ad operandum honeste, vel non operandum honeste.

26. Allegatur etiam Soarius tom. 3. de Gratia lib. 12. cap. 11. num. 14. vbi affirmat actum imperatum efficaciter pro determinato instanti gaudere nouo merito, quia gaudet noua libertate. At P. Suarez non loquitur de actu imperante, qui ordine naturæ præcedat actum imperatum; sed de actu imperante,qui se habet omnino concomitanter cum imperato. Putauit enim dari imperium efficax concomitanter se habens cum actu imperato. Nam illud imperium non dicitur tale; quia secum trahit pro posteriori actum imperatum; sed quia est amor alterius actus, & de se est incompossibilis cum carentia actus amati, vti actus seipsum reflexe amans (quod de actibus saltem diuinis etiam liberis negari nequit) non amat seipsum vt existentem, quia ad hanc tendentiam debet præcedere cognitio existentiæ, si ideo amaretur obiectum,quia supponitur existere,sed potius amat seipsum secundum se, & iuxta aptitudinem, quam habet ad existendum modo tendendi ex se habente connexionem identitatis cum illa tendentia directa in obiectum, vel si actus sint distincti reflexus habebit connexionem concomitantiæ. Ratio esse potest, quia vt amor sit efficax respectu obiecti voliti non opus est vt ipse præcedat obiectum; sed sufficit habere infallibilem connexionem cum illo: quod autem pro posteriori causetur obiectum oritur ex peculiari natura imperij. Sic etiam, quod intentio præcedat electionem, oritur ex speciali quidditate talis intentionis: nam idem indiuisibilis actus potest simul esse intentio, & electio, qui adhuc sub suo specifico conceptu intentionis habebit modum tendendi aliqualiter diuersum à modo tendendi reperto in intentione causatiua electionis. Quapropter non improbabiliter admittitur imperium concomitans actum imperatum, quod aliqua ratione imitatur efficaciam actus causantis actum imperatum, & ideo dicitur ratione nostra prior provt est imperans;sicut intentio identificata cum electione dicitur secundum rationem prior ipsa electione. Duplex ergo efficacia iuxta hanc sententiam potest considerari in actibus voluntatis,vna effectiua;altera formalis, aut etiam connexiua;effectiua dicitur, quæ pollet vi causandi rem amatam; formalis vero pura dicitur, quæ seipsa formaliter ponit rem amatam,vt cernitur in actibus voluntatis supra se reflectentibus; formaliter vero connexiua, quæ non potest esse sine alio quamuis illud non causet, sicut vnio non potest esse sine extremo, neque duratio concomitans sine re durante. Iuxta hæc intelligitur qua ratione diuinum odium de creatura pure possibili sit efficax vt creatura non existat, quia licet nihil causet se ipso est odium talis creaturæ.

27. Illud in primis mihi est certum non posse intentionem efficacem præcedere electionem vnici medij necessarij, & esse nouam libertatem ad eligendum,vel non eligendum illud medium, si ex vi intentionis ponenda sit electio in illo instanti; quia non est in illo instanti duplex indifferentia,vna ad intendendum efficaciter, & non intendendum; alia ad eligendum, & non eligendum; quoniam illa facultas ad non eligendum, non est ad non eligendum,vel eligendum ante intentionem; sed neque est facultas ad non eligendum post intentionem, vel ad ponendum carentiam electionis concomitanter cum tali intentione efficaci. Ergo in illo instanti reali nulla fuit facultas proxima, & immediata ad non eligendum, sed dumtaxat mediata, quatenus potuit impediri intentio, & sic impediretur electio. Ponimusque casum in quo illa electio non potuit oriri ab intentione inefficaci, quod saltem esset verum, si Deus non præstaret concursum ad intentionem inefficacem, sed solum ad efficiendam, vel non efficiendam intentionem efficacem illius finis.

28. Sic etiam dum quis efficaciter amat non est formaliter, & immediate libera carentia odij, quæ causatur ab amore, quamuis sit mediate libera quatenus voluntas potuit per odium impedire illum amotem causantem illam carentiam odij: alioqui carentiæ omnium actuum incompossibilium, qui tunc potuerunt elici à voluntate, essent formaliter, & immediatè liberæ. Item formalis malitia, quæ sub his circumstantiis non potest non sequi ad actum materialiter malum,esset formaliter libera, & voluntas duplicem libertatem immediatam exerceret, vnam circa actum prauum, aliam circa malitiam subiecutam ad talem actum, quod vndequaque implicat, quoniam nulla fuit facultas ad ponendam illam formalem malitiam & non ponendam antecedenter ad actum, neque concomitanter cum actu, vt constat, & aliunde non est facultas ad ponendam, & non ponendam illam malitiam posito illo actu; igitur nulla est immediata facultas ponendi, & non ponendi illam malitiam.

29. Probant nostri authores, & merito physicam prædeterminationem repugnare nostræ libertati, quoniam solum principium liberum,& indifferens, qualis est voluntas debet immediate se determinare ad ipsum actum liberum, & tale principium liberum non potest libere immediate agere, si agit vt prædeterminatum: At si præcedit imperium efficax determinans ad existentiam actus imperati, non determinat ad existentiam actus imperati solum principium formaliter liberum,& indifferens, sed potius ipsum operatur immediate vt prædeterminatum à se ipso; ergo non operatur immediate libere. Quod autem illa prædeterminatio proueneriat potius ab ipsa voluntate, quam ab extrinseco, parum refert, quantum ad immediatam libertatem actus imperati, quia reuera voluntas immediate agit vt prædeterminata, & non solum principium liberum ibi determinat immediate, licet sit differentia, quatenus dum voluntas prædeterminatur à se ipsa, non potest actus prædeterminatus non esse mediate liber, & absolute pendere à voluntate libera.

30. At libertas formalis, & immediate non minus aufertur per talem actum imperantem, quam per prædeterminationem physicam. Et ideo quamuis daretur prædeterminatio physica per se supponens imperium efficax voluntatis, determinans ad existentiam actus imperati, tolleretur humana libertas vi illius physicæ prædeterminationis; quia nunquam intelligitur immediata potestas ponendi, & non ponendi actum prædeterminatum; At nulla est immediata facultas ponendi & non ponendi

actum

Universidad de Deusto
Biblioteca

actum efficaciter imperatum, quoniam supponimus illum actum imperatum ex natura sua exigere imperium aliquod efficax præcedens, vti illa determinatio identificata cum voluntate per se præcedit actum elicitum, & sicut electio per se præsupponit intentionem, vt aduersarij docent.

31. At quamuis intentio efficax non tollat libertatem electionis medij vnici, omnino requisiti ad consecutionem finis, vt aliqui putant, non est admittendum illam determinationem identificatam cum voluntate, quæ pertinere dicitur ad actum primum, non destruere nostrum liberum arbitrium. Duplicemque differentiam adhibebo. Prima sit quoniam intentio illa, quamuis medium eligendum sit vnicum, non determinat, vt supponimus, vt medium eligatur in illo instanti determinato, ac proinde potest voluntas non habere illam electionem in illo instanti: sed neque illa intentio vt existens in illo momento, determinat vt medium illud vnicum eligatur saltem in aliquo ex instantibus sequentibus: nam pro instanti sequenti potest voluntas cessare ab illa intentione, ac proinde ex vi huius intentionis modo existentis neque intelligitur necessitas eligendi illud medium modo, vel postea. Secũda differentia est quia licet illa intẽtio determinaret ad eligendũ pro hoc instanti hoc mediũ; tamen iuxta plurium sententiã potest respicere intrinsece bonitatẽ, & adhuc potest esse alia electio, quæ non respiciat intrinsece talem bonitatem, sed extrinsece, & ideo restat noua libertas circa diuersas electiones respicientes diuersa motiua, quæ possunt esse honesta, vel turpia, ac proinde restat nouum exercitium libertatis laudabile, vel vituperabile in genere moris.

32. Illi etiam qui defendunt actum efficacem imperantem alium actum in particulari pro hoc determinato instanti non adimere libertatem actus imperati, rationem reddunt quæ minime applicari potest ad casum præsentis quæstionis. Aiunt libertatem pro quodam signo præscindendo ab imperio habere proximam facultatem liberam, vndequaque expeditam ad actum imperatum v.g. amoris Dei, ac proinde quocumque modo detur actus imperatus in illo instanti non posse non esse liberum; quia datur proxima libertas in actu primo, & exercitium illi correspondens. Et quidem verissimum pro eodem signo (quod ipsi non ostenderunt) voluntatem esse proxime libere expeditam ad amundum immediate libere Deum, & ad imperandum actum amoris Dei; quoniam adest iudicium indifferens ad imperandum illum actum amoris Dei, & ad ponendum immediate absque imperio talem amorem. Neque enim est cur voluntas non possit immediate elicere amorem Dei, sicut potest immediate efficere imperium talis amoris: nam adest sufficiens iudicium ad talem immediatam determinationem. Imo certum existimo non opus esse vt amor Dei existat absque imperio vt voluntas libere ponat ipsam carentiam imperij, vt in proprio loco fuse explicabo. Posito autem hoc principio, si illamet actio per quam producitur actus imperatus existens pro posteriori ex vi imperij, posset esse, non existente imperio, pro signo illo, pro quo imperium existit, satis efficaci argumento monstratur illam actionem, etiam quando imperatur, esse immediate liberam: quia in illo instanti est facultas ad ponendum illam immediate libere, & aliunde ipsa est exercitium actuale illius potentiæ liberæ; ergo est formaliter in se libera in actu secundo.

33. Hoc argumentum valde potens fuse proponendum est, ac diluendum in tract. de Actibus humanis. Modo solum asserimus locum non habere in sententia, quam modo reiicimus; quoniam pro signo præcedenti illam liberam determinationem identificatam cum voluntate, & pertinentem ad actum primum, non est (vt ipsi supponunt) proxima facultas efficiendi, & non efficiendi actum elicitum; sed neque posita prædicta determinatione est facultas ad non eliciendũ talem actum elicitum; ergo nulla est proxima, & immediata facultas non eliciendi illum actum. Quod autem illa determinatio identificata cum voluntate, & actus elicitus amoris proueniant ab eadem potentia, videtur omnino impertinens ad ostendendam libertatem actus eliciti, vt argumenta supra posita satis suadent. Neque pendet hæc veritas ab illa quæstione, an potentiæ realiter distinguantur ab anima: nam independenter ab illa quæstione est verum motum localem imperatum, aut actum intelligendi etiam imperatum efficaciter non esse formaliter liberos.

Plura alia militant contra determinationem illam liberam identificatam cum voluntate.

34. Sunt & alia quæ nimis difficilem reddunt determinationem illam liberam indistinctam realiter à voluntate. Nam primo melius ex illis principiis colligi posset in nobis, aut in Angelis non distingui realiter ipsum amorem, & odium ab ipsamet potentia volitiua: sicut enim ipsi aiunt dari determinationem liberam, quæ pertinet ad actum primum amandi, quin sit formaliter amor, posset dici dari amorem efficacem liberum indistinctum realiter à principio volitiuo, qui pertinet ad actum primum proximum effectiuum actionis externæ. Et sic ipsi aiunt voluntatem pro suo libito posse cessare ab illa determinatione libera identificata cum voluntate, ita pro suo libito cessare posse ab amore identificato cum voluntate, & habere alium amorem, vel odium oppositum. Et quamuis admitterentur actus inefficaces identificati cum voluntate, illi pertinerent ad actum primum remotum inclinantem ad actum primum proximum determinantem actum extremum. Longeque congruẽtius amor esset prima determinatio, quam quæuis alia, quæ poneretur ex vi cognitionis repræsentantis bonitatem obiecti; nam, vt toties dixi bonum repræsentatum non mouet immediate nisi ad amorem, quoniam est obiectum specificatiuum amoris.

35. Imo non esset vnde probari posset cognitiones saltem naturales nõ identificari cum ipsa potentia. Præsertim cum ipsi dicant conatum potentiæ esse realiter indistinctum ab ipsa potentia. Et dum admittitur posse in creatis aduenire entitatem intrinsecam de nouo, quin adueniat entitas de nouo, tenentur dicere illam denominationem non esse formaliter ratione sui entitatem; alioqui dum periret illa denominatio periret entitas; nam pereunte definito, necesse est pereat metaphysica definitio obiectiua; nam ideo, deficiente homine, necessario deficit animal rationale. Et iterum occluderetur locus probandi lucem aëris distingui ab ipso aëre, aut species impressas distingui à potentia, vel alio subiecto, in quo dicuntur recipi, quia posset quis dicere aëri aut potentiæ auditiuæ aduenire de nouo illas denominationes intrinsecas. Haud aliter posset quis existimare eundem numero actum posse modo esse assensum, modo dissensum eiusdem obiecti, quia posset amittere vnam denominationẽ intrinsecam, & admittere aliam cũ eadem entitate identificatam, & idem actus posset modo

modo esse amor efficax, & postea odium efficax eiusdem obiecti. Sed neque esset vnde probaretur animam bruti non posse Deo volente amittere prædicatum materialitatis, & accipere denominationẽ spiritualis, & intellectiuæ. Explicat hæc sententia res non difficiles per difficillimas, & non aliter discurrit, quam si ex eo quod in diuinis possunt diuersæ realitates identificari cum tertio, quin identificentur inter se, probare contendat hoc idem de facto accidere in humanis, quoniam reuera argumẽto ducto ex diuinis, cõtendit reperiri quoque in

36. creatis plura, quæ humanum intellectum superant.

Neque hæc sententia declinat difficultates quæ circa actus liberos Dei militant contra alias sententias. Nam quod P. Salas & Fonseca appellãt modos extensiuos in Deo identificatos cum substantia Dei, hi appellant determinationes, seu propensiones, quæ potuerunt non esse in Deo, quamuis realiter identificentur cum Deo ipso, & similiter considerant alias determinationes possibiles quæ non sunt realiter idem cum Deo, & potuerunt reipsa esse idẽ, & affirmant prædicatum increatum non esse necessarium, & separabilitatem non esse sufficiens iudicium distinctionis realis, in quo consistit potissima difficultas; nam explicare oportebat qua de causa hæc argumentatio non sit bona: *Hæc formalitas est realiter separabilis ab illa; ergo hæc formalitas realiter non est illa.*

37. Et dum admittitur ab aduersariis pura omissio libera redditur inintelligibilis illa determinatio libera identificata cum voluntate: nam si voluntas pure omittit non habet determinationem positiuam liberam quæ determinet ad omissionem amoris; hoc enim non est pure omittere; sed libertatẽ in actu secũdo exercere per positiuam determinationẽ liberam: Aliunde vero nequit dari propria carentia determinationis liberæ idẽtificatæ cũ volũtate; nam illa carẽtia (vt pote, quæ nihil est) realiter distinguetur à voluntate; non potest autem carentia realiter distingui à voluntate, nisi etiam prædicatum quo priuat, realiter differat ab ipsamet voluntate.

38. Posita etiam illa determinatione identificata cum voluntate vel posset Deus negare concursum ad actum elicitum, vel non posset. Si dicatur primum, videlicet, posse Deum negare concursum; ergo posita illa determinatione potest Deus dare suum cõcursum, ac proinde post illã determinationẽ præstaretur à Deo cõcursus indifferẽs ad eliciẽdum, & nõ eliciẽdũ illũ actũ, ac proinde etiã posita illa determinatione posset creata volũtas nõ ponere illum actũ, quod nõ admittũt aduersarij: Si autẽ non posset Deus negare concursum præsuppositis illa determinatione, nulla via probaretur stãdo rationi Deũ immediate cõcurrere ad talẽ actũ; quia posita cognitione Deus non posset impedire illã determinationem identificatã cum volũtate: nam volũtas adæquate est principium illius præuiæ determinationis, & posita illa determinatione nulla ratione posset à Deo impediri effectus.

39. Neque cõsequẽter incedũt aduersarij, nã in libertate diuina non assignãt nisi duo signa quorũ primũ est ad determinationẽ liberã, secundũ vero ad opus ad extra. Illa etiam applicatio, & determinatio est omnino inutilis ad vitãdã difficultatẽ (quæ proculdubio nulla est) & reddendã rationẽ cur potius modo operetur volũtas, quã antea? quoniã eodem iure inquiri potest cur volũtas potius modo, quã antea se applicuerit. Hoc sane est propriũ libertatis, vt nõ sit reddenda ratio cur potius volũtas amplectatur hoc obiectum, quã illud. Ideo Adam. in 1. dist. 1. qu. 6. art. 2. dub. 17. late impugnat dicẽtes *voluntatem non*

R. P. B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

posse de nouo aliquid agere nisi sibi de nouo adueniat aliquid determinatiuum ipsius ad agendum. Et ad finem eiusdẽ dubij: *Voluntas omnibus concurrentibus vniformiter potest causare volitionem, vel volitionẽ obiecti cogniti.* Et quia non oportet reddere rationẽ cur potius volũtas amet hoc obiectũ, quã illud, inter articulos, quos Stephanus Parisiensis Episcopus conuocato Concilio omniũ magistrorũ, qui tunc aderãt Parisiis sub anathemate prohibuit, vnus fuit asserere voluntatem infallibiliter moueri à maiori bono: Vnde dicitur: *Duobus bonis propositis, quod fortius est, fortius mouet, error est, nisi quantum est ex parte boni mouentis.*

40. Ex his colligitur non esse admittendã sententiã Bellarm. lib. 3. de liber. arbit. c. 8. prop. 6. vbi ex instituto docuit voluntatẽ determinari ab vltimo iudicio rationis dictante hic, & nũc hoc vnũ esse eligendum tanquã vtilissimum. Quod magis declarat sequenti cap. 9. dicens libertatẽ volũtatis in eo consistere quod possit sinere, vel non sinere moueri seipsam, & intellectum rationibus huius partis potius, quam alterius. Vnde sequitur iudicium vltimum, sed ex suppositione iudicij vltimi iam esse determinatam voluntatem. Et lib. 4. c. 16. §. *Simile est*, quod scripsit. *Posito vltimo iudicio practico, fieri non potest vt voluntas non eligat. Sed ipsum iudicium est in potestate voluntatis per negatiuam præcedentem determinationem?* Dixi non posse admitti hoc placitum, quia contra ipsum militant plura absurda, quæ contra præcedentem sententiam intuli: quoniã nullum esset exercitium liberum in se supernaturale, & voluntas sola absque Dei influxu poneret de facto omnem determinationem formaliter liberam. Vixque intelligitur in quo' differat hæc sententia Bellarmini à præcedenti: quoniam licet illam determinationem præuiam appellet negatiuam, non videtur sentire esse negationem, aut priuationẽ actus positiui, alioqui per actum positiuum voluntatis posset primo exerceri libertas, quod ipse ibi refutat, existimans esse forsan probabilius ante actum elicitum voluntatis precedere determinationem illam, quam vocat negatiuam, quia per ipsam voluntas finit se moueri, & seipsam inflectit ante omnem motionem, vt quidquid ex hac dispositione antecedenti manauerit liberum sit voluntati, quæ potuit se disponere, vel non disponere ad influxum Dei recipiendum.

SECTIO II.

Aliqua Theologorum placita explanantur, & in examen vocantur, ab aliquibusque argumentis proteguntur.

1. PLures alij prætermissa illa determinatione fatentur dari in Deo aliquod prædicatum identificatum cum diuina essentia, quod potuit non esse in ipso Deo. Licet hoc non eodem modo explicent. Nam Soarius loc. citat. considerat in Deo actum necessarium, qui non necessario confert quasi adæquatum effectum formalem, quem præstare potest in ordine ad extrinseca obiecta; quoniam est in libera potestate Dei vt per illum actum necessarium tendat vel non tendat in talia obiecta, & cum tendit in hoc obiectũ vere ipsum amat, quamuis nihil plus habeat, quam si ipsum non amaret. In hoc videtur differre Soarius à nonnullis aliorum placitis, quoniam plures, vt postea dicemus, & supra retulimus ex P. Salas, & Fonseca, assignant in Deo formalitatem aliquam virtualiter distinctam à diuina, quæ non est formaliter ratione sui perfectio, & hanc dicunt esse defectibilem virtua-

Quarta sententia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter,vel(vt alij volunt) realiter: At Soarius cõtendit eãdem realiter, & virtualiter formalitatem ratione suæ infinitatis, & eminentiæ continere varios effectus formales volendi necessario,& libere,volendique, & nolẽdi libere eandẽ creaturam;determinari autẽ pro libito diuinæ voluntatis, vt hunc effectum volendi potius,quam nolendi creaturã præstet, & ideo admittit illam formaliter quoad illum effectum formalem, siue quoad denominationem illam esse defectibilem,non vero quoad realitatem eiusdem formalitatis; quoniam hic modus libere volendi est eminentior, ac Deo dignior, & longe magis conducens, vt explicetur, qua ratione diuina libertas non pugnet cum immutabilitate Dei.

2. Consentit P.Ruizius hic disp.13.sect.2.affirmans actum liberum Dei quoad totam suam rationẽ formalem esse perfectionem Deo intrinsecam,& eandem formalitatem manere omnino inuariatam, quãuis Deus voluisset aliud,aut non voluisset quod voluit.Sed multum de nomine videtur contendisse, quoniam fatetur in volitione diuina dari quasi diuersas partes extẽsionis ratione distinctas,quæ licet quoad perfectionem non potuerint Deo deesse, tamen si Deus non voluisset v.g.creare hunc mundũ defuisset Deo terminatio intrinseca,quæ distinguitur ratione à perfectione. Neque aliter videtur ab hoc placito recessisse P. Mæratius disp.32. sect.3. quoniã docet diuinum actum terminari ad obiecta creata per aliquid sibi intrinsecum, & per seipsum; sicut voluntas creata per seipsam internum actũ elicit.Hoc tamẽ intrinsecum,quamuis vt entitas quædam non possit non esse,nihilominus idem manens, & in se existens potest terminari,aut non terminari ad hoc obiectum. Omnes istæ sententiæ non recedunt ab illa quæ affirmat dari aliquod prædicatũ diuinũ,quod ratione sui non sit formaliter perfectio, vel non recedunt ab scopulo quẽ vitare contendũt; sed potius reuoluuntur ad scopulum sentẽtiæ Caietani. Etenim illa terminatio, seu denominatio, siue effectus formalis provt separari potest ab entitate, & perfectione non potest non distingui virtualiter ab entitate,quoniam formalitati necessariæ,qua talis est non conuenit illud prædicatum defectibilis.

3. *Quinta sententia.* Aiunt alij volitionem liberam Dei esse defectibilem non realiter, sed virtualiter, quatenus actus Dei necessarius ita se gerit in ordine ad varias denominationes,seu effectus formales volendi,& nolendi,ac si realiter esset defectibilis,& contingens. Explicãt id exemplo distinctionis virtualis ratione cuius diuina entitas ita segerit in ordine ad prædicata cõtradictẽtia,ac si realiter vna formalitas distingueretur ab alia.Competit itaque Deo hæc virtualis cõtingentia absque imperfectione ratione suæ infinitatis,sicuti ob eandẽ rationẽ admittitur in ipso virtualis distinctio, vi cuius in aliquo signo post volitionẽ necessariã consurgit libere denominatio volẽtis efficaciter creaturas,& sola defectibilitate virtuali ad creaturas extenditur necessaria volitio.

4. Hæc videntur speciose cõposita,sed haud dubio in præcedentem sententiam relabuntur, quoniam illud prædicatũ volentis efficaciter creaturam, non potest non distingui virtualiter à prædicatis omnino necessariis, quæ neque virtualiter defectibilia sunt:siquidem alteri cõpetit formaliter contingentia virtualis,alteri vero non cõpetit talis cõtingentia. Hoc posito tanquã certissimo,manifestũ est illã formalitatem liberam virtualiter distinctam à natura perire realiter; quia nolente Deo creare mundũ istum non esset in Deo talis formalitas realiter;alioqui nihil deficeret realiter in illo casu, & omnes formalitates manerent realiter eodẽ modo,& consequenter Deus eodem modo denominaretur realiter volens. Si dicas illam formalitatem mansuram, quamuis Deus non esset realiter volens;non tamen mansuram eodẽ modo. Contra erit quia saltem ille modus non esset realiter: alioqui omnia manerent eodem modo. Quod si dixeris manere omnia eodẽ modo realiter;non autem virtualiter,facile rejicitur euasio quoniam in ipsa respõsione inuoluitur repugnantia;si enim omnia non manerẽt eodẽ modo virtualiter,ideo esset quoniam à parte rei aliquod prædicatum absolute in seipso non maneret vt antea: alioqui si absolute prædicata omnia manerent vt antea:Deus denominaretur eodẽ modo volens.Neque potest explicari in quo cõsistat ille defectus virtualis,nisi dicatur consistere in deficientia vera alicuius prædicati,quamuis non deficiat realitas identificata cũ tali prædicato:si enim à parte rei sunt absolute omnia cõstitutiua realia, & virtualia volẽtis, non potest non esse effectus formalis volẽtis.Rursus Deo nolente creare mundũ esset alia formalitas virtualiter distincta à formalitate volitionis creandi mundum,quia non minus est separabilis vna formalitas ab alia,quã decretũ creãdi mundũ à diuina essentia,ergo in illo euẽtu loco huius formalitatis volentis creare mundũ subrogatur alia incõpossibilis, quæ denominat Deum nolentẽ creare mundũ,ergo deficit in illo casu propriũ munus huius formalitatis,qua Deus vult cõdere hoc vniuersum.Neque solum deficit virtualiter, sed formaliter illud munus; alioqui formaliter maneret munus denominandi Deum volentem, & consequenter Deus esset formaliter volens.

5. *Sexta sententia.* Parũ à præcedenti sententia discrepat alia peracuti Theologi.Cõsiderat esse in Deo formalitatẽ quandam de se indifferentẽ vt virtualiter distinguatur à natura diuina,& procedat ab illa,aut sit indistincta virtualiter ab eãdem diuina natura.Quo posito dum Deus vult libere producere mundũ,suã libertatem exercet,quatenus præstat vt detur formalitas quædã volitionis virtualiter distincta à Deitate;si autẽ nollet creare mũdum illa formalitas non distingueretur virtualiter à natura diuina,sed alia formalitas nolitionis distingueretur à natura diuina virtualiter.

6. *Reijcitur.* At hoc placitum eisdem argumentis quo præcedens, aliisque non paucis facile reiicitur. Etenim si illa formalitas, quæ modo virtualiter distinguitur à natura diuina, non distingueretur,non esset formaliter illa distinctio virtualis; alioqui eodem modo distingueretur;ergo formaliter deficeret illa virtualis distinctio, & consequenter deficeret aliquod prædicatum: nam ipsum distingui virtualiter est prædicatum diuinum. Secundo, pro omni euentu non posset illa formalitas volitionis diuinæ non distingui virtualiter à natura; quia pro omni casu excogitabili naturæ diuinæ,& volitioni creandi mundum conuenirent opposita prædicata: nam essentia diuina non potest virtualiter distingui à seipsa; semper autem est pro aliquo signo potens distingui virtualiter à volitione: igitur aliquod prædicatum semper, & pro omni euentu competit illi volitioni quod naturæ non competit.

7. *Septima sententia.* Alij magis expresse pronunciarunt potuisse Deo deesse prædicatum intrinsecum,quin potuerit entita deficere,& in Deo esse indifferentiam vt se determinet ad habendum illud prædicatum intrinsecum,vel aliud oppositum.Hi afferũt plurima exẽpla vt suadeãt per positionẽ alicuius extrinseci cõnotati resultare prædicatum intrinsecum de nouo,quin intelligatur entitas intrinseca de nouo. Suntque exẽpla omni falsitate plena,vt in Philosophia monstraui. Et adhuc hoc videtur nõ esse ad rem;quoniã manente

manente eodem extrinseco connato potest Deus habere diuersos actus liberos: nam potest eandem creaturam ordinare in diuersos fines, seu rationes formales honestas quin detur extrinsecum connatum diuersum.Præterea,ipsa entitas diuina necessario existit ab æterno,quin detur ab æterno extrinsecum connatum. Quod si respondeas adhuc ab æterno intelligi amabilitatem obiecti, reiicienda esset hæc responsio,quia non datur ab æterno prædicatum distinctum à Deo.Et adhuc omissa præcedenti, aliisque similibus impugnationibus, facile conuincitur, quoniam ab æterno simul resultaret denominatio amantis,& odio habentis;datur enim entitas diuini actus, & etiam datur amabilitas, & odibilitas obiecti.

8. Dices aliquid peculiare concedendum esse Deo ratione suæ infinitudinis,& concedi merito pro suo libito posse obiectum connotare,vel non connotare.At hoc non magis rem declarat,quam aliæ sententiæ,quæ affirmant posse realiter deficere prædicatũ,quod idẽtificatur cũ realitate,seu entitate quin talis entitas deficiat, contra quos plurima alij obiiciunt. Primo aiunt realẽ separabilitatẽ esse signum distinctionis realis.Secundo putant realem defectibilitatem manifestam includere imperfectionem, quoniã est potestas vt sit nihil, quo nihil imperfectius excogitari potest. Tertio obiiciunt, cuilibet entitati malum est realiter non esse,ergo illud prædicatum capax vt realiter non sit,est capax malitiæ transcendentis, ac physicæ. Quarto, Patres contra Arianos,vt ostenderent Filium Dei non esse imperfectum,contendebant non esse productum libera Patris voluntate,vbi supponebant quidquid libere producitur ita vt possit non esse,non esse immunem ab imperfectione: alioqui posset gratis concedi Arianis Filium Dei fuisse libera voluntate Patris productum,& potuisse non esse,& nihilominus de facto esse æqualẽ Patri, & non creaturã, quod non congruit Hilario lib. de Synodis anathemate 24. aut Concilio Toletano 11.in confess.Fidei, aliisq; Patribus.Quinto, quoniã imperfectio est existere, & non existere ab æterno, aut posse existere, quin existat ab æterno; ergo à fortiori est imperfectio posse nunquam existere:nam si defectus durationis reddit rem imperfectam à fortiori illam imperfectam reddet defectus existentiæ.

9. Obiectiones has, quæ non exigui videntur momenti, iuxta nostra principia non difficulter postea diluemus; quoniam prædicatum volitionis creandi mundum est formaliter ratione sui perfectio,& adhuc illa numero perfectio est indefectibilis, & sic illa perfectio nequit abire in nihilum: Ad contra sententias nuper relatas non parum vrgent:nam volitio Dei libera secundum esse liberum virtualiter diuinæ perfectioni superadditum, non est formaliter perfectio,(vt ipsi aiunt) ac proinde si potest deficere illud prædicatũ,poterit,omnino ratione abire in nihilum,licet aliquid non formaliter, seu virtualiter;sed realiter identificatum maneat.Esset etiã imperfectum illud prædicatũ, si careret ratione sui perfectione, quia non includere ratione sui perfectionem est maxima imperfectio, vt postea monstrabitur.Quare si posset illa volitio incipere esse in

10. tempore, non posset non esse imperfecta, quia illa perfectio non existeret ab æterno.

Adhuc aliis argumentis probant Neoterici non posse deficere Deo aliquod prædicatum;quia si daremus non esse in Deo aliquod prædicatum ex his, quæ de facto cum illo identificantur,iam esset alius Deus: nam esse reale Dei includeret modo prædicata realia Deo intrinseca omnino differentia ab eis,quæ conuenirent Deo,si nollet producere creaturas.Respondetur facile non sufficere identificare secum diuersa prædicata vt sit diuersus Deus, quoniam Deus diuersus non posset non importare diuersam perfectionem,quam non includit illa diuersitas prædicatorum. Immo ex eo quod Deus in tali casu identificaret secum aliquam perfectionem,quã modo non identificaret,non inde formaliter posset colligi esse alium Deum:nam Pater æternus includit in suo conceptu aliquam perfectionem, quam Filius formaliter non importat,& nihilominus non est alius Deus à Filio. Immo in ipso constitutiuo Dei includitur personalitas, & ideo est vera hæc propositio: *Deus generat Deum*, & adhuc non sufficit personalitatum diuersitas,vt sit Deus diuersus, cuius rationẽ dabo in explicatione propriæ sentẽtiæ. 11.

Opponũt rursus,si potuisset Deo deficere quoad aliquod prædicatũ volitio intrinseca creandi mundum, talis volitio realiter distingueretur à nolitione;quia magis opponerentur inter se,quam paternitas, & filiatio;quoniam inter paternitatem,& filiationem solum datur oppositio relatiua, quæ secum componit existentiã simultaneam vtriusq; & identitatem cum essentia:at vero inter voliũonem efficacem,& efficacem nolitionem eiusdem obiecti est oppositio contradictoria,quæ non admittit simultaneam existentiam extremorum, & volitio semper fert secum negationem identitatis cum altera, & negationem existentiæ alterius.Huic obiectioni respondebo disp.sequenti, quoniam aliqualiter videtur quoque procedere contra nostram sententiã.

Sectio III.

Volitio libera Dei provt condistinguitur à volitione necessaria, aliisque prædicatis necessarijs, est formaliter ratione sui perfectio.

1. Hæc assertio apertius est contra plures ex Recentioribus,qui expresse aiunt actum liberum Dei constitui aliquo prædicato omnino identificato cum ipso Deo, nullamq; ratione sui importante perfectionẽ, quoniã absolute, & simpliciter est defectibile,nullaq; perfectio Dei intensiua, aut extẽsiua potest esse defectibilis.Et hi supponunt denominationem illam liberam maximè perfici à perfectione necessaria Dei,licet ratione sui illa denominatio non importet perfectionem, quod ipsis terminis implicare non leuia suadebunt fundamenta. In eandẽ sententiam incidit placitum P.Soarij disp. illa 30.Metaph.sect.9.necno P. Ruiz disp. illa 13. sect.1.n.10. licet huius authoris mens, aut consequentia non facile intelligatur:nã ex vna parte putat esse inconueniens quod tota essentia Dei non includat formaliter illã perfectionem, sed ab illa perficiatur, ex quo videtur colligi actum liberum non perficere diuinam essentiam, neq; esse perfectionem provt addit aliquod prædicatum vltra Dei essentiam,& omnino impugnat asserẽtes velle Dei constitui per actum necessarium,& aliquid extrinsecum:aliunde vero n.13.videtur deseruisse consequentiam:nam docet id quod Deo abesse potuit solum esse denominationem intrinsecam ab obiectis volitis. Neq; ipse negare poterit actum liberũ Dei, qua libere est,includere formaliter aliquid, quod possit non esse, in hoc enim consistit formalissime libertas,& velle liberũ ponit ipse in Deo,qua liberũ ante denominationẽ extrinsecam ab obiectis volitis,supponitq; velle diuinũ liberum, qua tale formaliter in actu non constitui per actionẽ ad extra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itaque quotquot distinguunt velle liberum Dei ab effectione addunt aliquod prædicatum Deo intrinsecum vi cuius potius Deus dicatur volens v.g. quam nolens, & ratione huius prædicati liberi aiunt Deum *fecisse in cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit*, & omnia operari *secundum consilium*, id-est decretum liberum, *voluntatis suæ*. Considerantque diuinam essentiam indifferentem de se, vt intrinsece determinetur in actu secundo per volitionem, aut nolitionem, & qua parte negant illâ determinationem addere ratione sui perfectionem vltra perfectionem essentiæ, manifeste docent illâ determinationem liberam non esse ratione sui formaliter perfectionem, licet aliqui illorum alia dicant quæ cum his pugnant.

3. *Prima probatio.* Primo probatur nostra assertio, nempe determinationem illam liberam non posse non esse ratione sui perfectionem; nam cuique statim se offert non posse ratione sui non dicere maximam perfectionem, quod ratione sui exigit identificari cum summa perfectione, & ab illa maxime perfici. Quod principium mihi apparet per se notum, & adhuc ita ostenditur: Si daretur substantia exigens perfici per gratiam sanctificantem, siue per visionem beatificã non posset non esse magis perfecta cæteris paribus, quam quæuis alia substantia non exigens perfici per gratiam sanctificantem, aut per visionem beatificã; quod si exigere rem ita perfici, etiam per formam distinctam arguit cæteris paribus magnã perfectionem, à fortiori exigere maxime perfici per formam sibi identificatam, maximam arguet ratione sui perfectionem. Haud aliter, si daretur substantia cui deberetur indefectibiliter concursus ad actus supernaturales, non ratione sui, sed ratione habitus, cum quo exigeret essentialiter vniri, foret ipsa cæteris paribus perfectior, quam alia, cui non deberetur concursus ad actus supernaturales ratione habitus, cum quo exigeret essentialiter vniri.

4. Neque recurras velim ad conceptum substantiæ supernaturalis, vel omnino implicantis, vel de se maximam includentis perfectionem: Tum quia statim fiet idem argumentum in substantia naturali exigente perfectiores cognitiones, quæ ex hoc capite cæteris paribus indubitanter erit perfectior: Tum etiam, quia licet implicet substantia supernaturalis, nemo inficiabitur illam substantiam, cui deberetur visio beatifica debere esse cæteris paribus perfectiorem altera substantia supernaturali, cui debita non esset beata visio, sed dumtaxat concursus ad actus supernaturales, quibus de congruo posset mereri gratiam habitualem: Atqui nõ posset offerri cur deberet necessario inter illas substantias inæqualitas perfectionis reperiri, si posset aliquid maxime perfici per aliud, quin gauderet ratione sui perfectione aliqua: Ergo si actus liberi Dei, qua tales sunt petunt maxime perfici à perfectione Dei necessaria, important ratione sui non modicam perfectionem. Semper igitur iuxta aduersariorũ principia restat inquirendum, cur non posset dari substantia cui deberẽtur dona supernaturalia perfectissima, quin talis substantia excederet in perfectione aliam substantiam naturalem intellectiuam; nam exigere perfici per aliquid perfectissimum, non inducit ex genere suo iuxta aduersarios magnam, aliquamve perfectionem.

5. *Secunda probatio.* Secundo principaliter (vt tergiuersandi sit minor occasio) vice versa adferamus aliud argumentum. Demus cognitionem, quæ subiectum reddat clare cognoscens obiectum; immo & comprehensiue; hæc cæteris paribus posset iuxta aduersariorum principia non esse perfectior, quam altera, quæ minime cõprehenderet obiectum, nec illud clare cognosceret, & sic nõ esset cæteris paribus vnde possemus perfectiones cognitionum taxare. Sequelam hanc nemo admittet; alioqui neque substantia, quæ, cæteris paribus, clarius cognosceret deberet esse perfectior: est tamen illa sequela probatu non difficilis; etenim tendentia cognitionis liberæ Dei est clarissima erga obiectum, quatenus libera est, siue quatenus repræsentat creaturam vt existentem, quæ potuit non existere (vt nemo ex aduersariis negat) & nihilominus nullã importat perfectionem ratione sui illa maxima claritas qua diuina cognitio repræsentat creaturam vt existentem, ergo poterit esse in cognitione creata maxima claritas repræsentationis, quin ex illo titulo addat aliquid perfectionis, & consequenter non erit, (quamuis reliqua non sint imparia) perfectior, quam alia minus clara, vel obscura.

Huic obiectioni non semel à nobis propositæ respondent longe diuersam esse rationẽ in diuinis, & in creatis, in diuinis namque inueniri nequit perfectio immixta imperfectionibus, qualis esset perfectio defectibilis; ac proinde actus liber Dei, & scientia libera nõ possũt ratione sui dicere imperfectionem; creatura vero cũ sit capax imperfectionis, potest quoque recipere perfectionem, quæ de se importat imperfectionem. Verum hi non satis obseruant argumenti robur; si enim ex genere suo claritas cognitionis provt abstrahit à creata, & increata non dicit perfectionem; sed ab illa præscindit, non est cur illa claritas intuitionis, & comprehensionis non possit contrahi ad creaturam, quin ex illo capite crescat perfectio.

Ex ipsis etiã terminis datur intelligi Deo formaliter melius esse veritatem contingentem scire, quã ignorare, & non solũ illatiue; sed formalissimè esset imperfectus si careret scientia illa, quatenus formalissimè non habere sciẽtiam obiecti veri est imperfectio: alioqui vix, sed ne vix quidem dabitur ratio cur repugnet notitia, quæ creaturam reddat cognoscentem quin talis notitia sit perfectio, aut entitas, quemadmodum ipsi aiunt scientiam Dei liberam non esse formaliter ratione sui perfectionem, aut entitatem. Neque quidquam iuuabit, si dicas omnem scientiam à Deo distinctam vere produci, ac proinde debere esse perfectionem; quoniam non ostendes, si tuis principiis stare velis, possibilem non esse scientiam à Deo distinctam, quæ proprie non sit producibilis realiter. Quemadmodum carentiæ non producuntur proprie realiter, quamuis non sint à se.

Quod si scientia libera Dei nõ importaret formaliter ratione sui perfectionẽ non esset cur Deus pro sua libertate non posset velle non cognoscere aliquod futurum absolute. Præsertim cum in sententia ab omnibus fere aduersariis recepta admittantur carentiæ diuinæ scientiæ distinctæ à quouis prædicato positiuo Dei; nam datur, inquiunt, carẽtia scientiæ, quæ esset si Petrus non esset peccaturus pro tali tempore. Sequela probatur; nam ideo implicabit Deum velle non cognoscere aliquod futurum, quod reuera futurum est, quia cognoscere verũ formalissime est perfectio, & eligibilius, quam illud ignorare: Si enim actu scire illud futurũ nullã formaliter perfectionem includit, non est cur Deus non intelligatur potens habere, & non habere talem notitiam, ita vt pro suo libito possit illam habere, aut non habere. Neque esset cur Deus non posset eligere inter intuitionẽ magis, aut minus claram, si illa maior claritas non afferret perfectionem, quam non cõtineret formaliter notitia minus clara.

Quare

Quare sicut nequit intelligi abstractiua cognitio, aut notitia immediata non comprehensiua, quæ non sit imperfecta positiue, ita percipi nequit cognitio carens prædictis, imperfectionibus formaliter, quin sit perfectio ratione sui formalissime. Etenim imperfectio positiua ideo est talis, quia positiuè habet modum oppositum tendentiæ intentionali perfectæ: Igitur clarissima tendentia cognitionis diuinæ liberæ includit ratione sui formaliter perfectionem.

9. *Tertia probatio.* Sit tertium aliud principale caput ostendendi nostrum assertum. Deo melius est habere gaudium liberum, quam carere tali gaudio: hoc autem nequit aliunde prouenire nisi quia gaudium ex suo formali conceptu, & ratione sui dicit perfectionem; ergo gaudium liberum Dei, qua liberum est, includit ratione sui formaliter perfectionem. Maior seipsa perspicua est, quia delectatio ex propriis terminis adfert aliquid boni, & ideo bonum diuiditur in honestum, vtile, ac delectabile. Est gaudium de se vita suauissima, & iucundissima, quid autem perfectio appellari poterit, si vita iucundissima, & suauissima perfectio non sit? Ideo Deus post executionem finis intenti gaudet, quia potiri illa quiete gaudij est maxima perfectio: alioqui probari non posset Deum habere tale gaudium liberum. Nostrumque gaudium est perfectio, non solum quia tali bono egemus, sed quia de se est vita iucunda, & quies suauis.

10. Maiusque gaudium est, quod Deus habet super vno peccatore pœnitentiam agente, & in excellentia meritorum hominis sanctissimi, quam quod habet homo in consecutione aliquarum diuitiarum: Atqui gaudium hominis est ratione sui perfectio ob magnitudinem gaudij; igitur certius est diuinũ illud gaudiũ imbibere formaliter ratione sui maximam perfectionem. Numquid diuinum gaudium ratione sui nõ præponi debet nostræ tristitiæ? Hinc est vt si Deus per impossibile posset tristari, non posset non esse imperfectus formaliter, & illa tristitia propter iniuriam illatam esset formalissime imperfectio: Atqui non est cur talis tristitia ratione sui includeret imperfectionem; gaudium vero oppositum tristitiæ non afferat de se perfectionem.

11. Neque in sententia opposita est cur gaudium creatum deberet esse cæteris paribus perfectius tristitia; quoniam potest gaudium produci per æqualem, minoremve conatum, quam tristitia. Si autem dixeris gaudium creatum non posse non esse perfectionem, quia priuat malo tristitiæ. In contrarium erit, quoniam gaudium creatum non solum est bonum, & perfectio, quia priuat malo tristitiæ: hoc enim pariter conuenit carentiæ tristitiæ, quæ non est perfectio; sed quia vltra hoc addit iucundam tendentiam, quæ non reperitur in sola carentia tristitiæ: Igitur ideo crescit perfectio gaudij, quia illa iucunda tendentia ex propriis terminis abstrahendo ab aliis rationibus affert perfectionem; ac proinde gaudium liberum Dei erit perfectissimum ratione sui.

12. Si propter hæc existimaret quis non superaddere actus liberos Dei volitioni necessariæ tendentiã intentionalem volitionis, & nolitionis, amoris, & gaudij, incideret in cogitationem deteriorem prioribus, quod breuiter indicatur primo, quia negari nequeunt tales tendentiæ in scientia media, & libera: quoniam Deus pro signo ante scientiam mediam, in quo intelligitur scientia necessaria non affirmat opus liberum vt futurum sub conditione, & vt futurum absolute, & ideo in Deo non sunt actu illæ tendentiæ, quæ affirment peccatum hoc futurum sub conditione, quoniam (vt supponimus) illud peccatum, licet possit esse, non tamen erit sub illa conditione: alioqui omnia possibilia quæ non erunt repræsentarentur actu affirmatiue per diuinã scientiam vt futura, quod nemo dicet. Secundo quia si in Deo non esset tendentia libera gaudij, non posset dici adeo gaudere super vno peccatore pœnitentiam agente; alioqui posset creatura gaudere de consecutione finis intenti, quin haberet tendentiam intentionalem, quã nos habemus de consecutione finis. Tertio quia illud exercitium liberũ esset vitale, & consequenter perfectio; alioqui dari posset exercitium vitale à Deo distinctum omni carens perfectione, vt colligitur ex argumentis supra positis, quæ eodem impetu redeunt contra hanc cogitationem. Quarto quia etiam posset creatura, siue ad intra, siue ad extra exercere libertatem, quin se determinaret ad amandum, vel ad carentiam amoris. Et consequenter cognitio non dirigeret ad amorem, neque ad eius carentiam. Quinto quoniã iusti operantur vt Deo placeant, hoc autem est operari vt in Deo sit illa tendentia diuinæ complacentiæ, ac proinde in Deo sunt complacentiæ vltra complacentiam necessariam. Hæc ratio etiam satis probat illam complacentiam liberam esse ratione sui perfectionem; nam iusti dum operantur vt Deo placeant, non operantur nisi propter aliquid, quod ratione sui bonum est. Sexto, quoniam moralis laudabilitas nequit inueniri nisi in determinatione actuali ad amandum honestum, vt postea dicemus dum afferentur rationes cur Deus nequeat suam libertatem exercere per puram omissionem.

13. Quartum caput principale refellendi prædictam sententiam, firmandique nostram assertionem est, quia quidquid existit in rerum natura, vel est ens, & consequenter perfectio, vel nuda carentia entis, ac proinde imperfectio: Atqui actus liber Dei non est nuda carentia entis; igitur talis actus est ratione sui entitas, & perfectio. Vt maior propositio, in qua sola est difficultas, liquido appareat, in memoriam reuocanda sunt varia placita circa naturas carentiarum: nam aliqui ex his, quos modo refutamus mordicus contendunt dari non posse in rerum natura carentias à quolibet ente positiuo distinctas, quia quidquid transit à possibilitate in existentiam est ens, verum, & perfectio, quod fundamentum, si aliquid valet, eodem iure probat quidquid in Deo transit à possibilitate in existentiam, esse quoque ratione sui perfectionem: At illa volitio libera Dei ratione sui transit à possibilitate in existentiam; ergo ratione sui formaliter est entitas, & perfectio. Alij vero admittunt carentias distinctas à quolibet ente positiuo, & adhuc merito indicant impossibile esse reperiri aliquod medium inter ens positiuum, & carentiam, & hi non possunt contendere illud prædicatum diuinum volitionis liberæ, qua libera est non esse ratione sui entitatem, & perfectionem: quoniam alioqui etiam extra Deum possent reperiri prædicata, quæ reipsa ratione sui neque essent ens, neque carentia entis, neque identificarentur cum ente, neque cum carentia entis.

14. Ex proprietatibus quoque actuum liberorum Dei alia se prodit argumentorum radix. Etenim liberæ volitiones Dei nequeunt non esse vbique ratione sui, aut incipere esse in tempore: hoc autem aliunde prouenire non potest, nisi quia ratione sui dicunt infinitam perfectionem, de cuius conceptu est esse ab æterno, & vbique. Postea examinabo rationes cur Deus non possit incipere velle in tempore, quamuis ab æterno habuerit perspectas rationes omnes, quæ illum mouere possent ad decernendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum. Sicut licet potuerit eligere aliquid determinate pro aliquo signo, potest illud non eligere pro signo illo, sed pro sequenti. Clariusque apparet difficultas si consideretur Deus ab æterno habens actum imperátem, per quem vellet habere in tempore volitionem creandi Petrum. Etenim in principiis aduersariorum vix intelligo cur potius id repugnet, quam ipsa creatio in tempore; siquidem ab æterno statuisset Deus habere talem volitionem pro tali tempore, sicut decreuit habere creationem. Petenda est ergo ratio ex conceptu denominationis cum Deo identificatæ, quæ petit ratione sui esse infinita perfectio, & consequenter esse vbique & ab æterno.

15. Exinde quoque alia exuscitarentur incommoda; quoniam etiam Deus posset transire ab vna scientia in aliam, nempe ab illa, per quam affirmaret obiectum esse futurum in eam per quam affirmaretur obiectum esse præsens, & rursus transiret in aliam, qua affirmaret obiectum præterisse. Sunt tamen recentiores qui hoc totum concedere ausi sint. Verum contra ipsos plurima afferemus postea.

Sectio IV.

Aliis argumentis euertimus illa placita, & explicatur sententiarum diuersitas, examinanturque alia argumenta.

1. VAriis aliis probationibus videtur demonstrari nihil firmum à prædictis Authoribus afferri. Ac primo inintelligibile est quod supra aiebat P. Soarius, quoniam implicat vt adæquata forma sit in subiecto de se capaci effectus formalis, quin illi cõmunicet omnem suum effectum formalem; quoniã effectus formalis aliud non est quã ipsa forma communicata subiecto capaci, siue totũ constitutum ex ipsa forma, & subiecto. Neque idoneè recurritur ad infinitatẽ diuini actus necessarij. Nam de forma infinita non minus quam de finita est manifestum non posse communicare totam suam perfectionem subiecto capaci effectus formalis, quin tribuat omnem effectum formalem; quoniam effectus ille formalis non differt à forma & subiecto. Sed neque percipi posset cur potius tribueret Deo effectum formalem volendi creare mundum, quam nolendi; nam subiectum de se æque capax est vtriusque effectus formalis.

2. Confirmatur, si forma tribuit vnum effectum formalem, & non alium, ergo aliquis effectus formalis deest, qui potuit esse: At ille effectus formalis non minus debet esse perfectio, quam ipsa forma; alioqui sicut effectus formalis est aliquid cõdistinctum à carentia, quin sit perfectio, ita forma posset esse prædicatum distinctum à carentia, quin ratione sui esset perfectio. Est etiam inintelligibile quod non detur alia forma virtualiter distincta ab actu necessario: alioqui in Deo esset volitio efficax nõ conseruandi hunc mũdum, quin Deum denominaret volentem non conseruare illum, & similiter in Deo esset actus affirmans Tyrios, & Sidonios minime conuertendos, quamuis apud ipsos fierent illa signa, & simul affirmaret Deus homines illos fore conuertendos, si illa signa apud ipsos fierent, & sic esset in Deo affirmatio falsa, quamuis non denominaret Deum affirmantem, quod est à vero alienissimum. Neque posset Deus non affirmare se habere infinitas affirmationes falsas, quæ ipsum non denominarent affirmantem. Sequela probatur; quoniam illæ affirmationes essent falsæ, vt pote non conformes obiecto, nam conceptus propositionis falsæ est affirmatio difformis obiecti, siue iudicium obiecto non conforme: & aliunde si affirmationes illæ essent falsæ non posset hoc ignorari à Deo, quia Deus non potest non cognoscere omne verum; esset autem verum illa iudicia, provt ita affirmarent, esse falsa. Aliaque hoc ipsum confirmant, vide in præcedenti sect. num. 12.

3. Contra omnes illas cogitationes rursus argumentemur. Etenim ille *effectus formalis*, vel illa *intrinseca terminatio* ad obiecta, per quam Deus libere fertur in illa, siue illa *libera determinatio* diuinæ voluntatis, aut actus necessarij, siue illa *denominatio intrinseca*, aut libera *extensio ad obiecta*, aut *virtualis additio*, siue *modus intrinsecus* est aliquid reale, aut sola vox, aut purum nihil. Si hoc vltimũ ergo Deo nihil tribuitur dum dicitur esse liberum in actu secundo. Si aliquid; ergo admittis aliquid reale distinctum à quauis carentia, quod vere potuit non esse in Deo; hoc autẽ erit perfectio; quoniam bonitas transcendentalis, seu perfectio non differt à prædicato positiuo distincto à carentiis cõuenienti subiecto: Deo autem conuenit habere aliquem actum liberum, & illi cõuenit habere talem actum ab æterno; alioqui posset incipere velle in tempore: alioqui non esset vnde probaretur animum immortalem esse ex hoc titulo perfectiorem mortali. Si vero dum ais actum liberum solum addere nouam denominationem solum admittis aduenire nouas voces; Ergo reipsa Deus non magis vult, quã si talis denominatio non esset. Eaque propter valde friuola est illa distinctio inter denominare, & esse, quoniã illa denominatio, seu effectus formalis in ordine ad essendum debet esse liber, quoniã naturæ lumine notissimum est extremis eodem modo se habentibus quoad esse variari non posse denominationem, seu effectũ formalem. Sic repugnat omnes partes, & vnionem eodem modo manere, quin maneat ipsum totum: Ergo, cum supponamus nihil ad extra constituere volitionem diuinam, necesse est si in Deo intelligitur noua denominatio, vt intelligatur noua formalitas Deo intrinseca, quæ non potest non esse perfectio, vt supra ostendimus.

4. Tertio, volitioni diuinæ, qua libera est, repugnat quæuis imperfectio: At repugnare positiuè omni imperfectioni, nullamque posse in se imperfectionẽ includere nõ potest nõ esse maxima perfectio; ergo volitio libera Dei, qua libera est, & addit prædicatũ vltra esse necessarium est maxima perfectio. Minor probatur, quoniã ideo animus natura sua immortalis est valde perfectus, quia de se repugnat suæ annihilationi, quę annihilatio est valde imperfecta: Gratia etiã habitualis etiã ex illo capite est valde perfecta, quia repugnat cõiungi cum imperfectione peccati. Substãtia etiã spiritualis quia repugnat imperfectioni partiũ est valde perfecta: Deus etiã ideo ratione naturali probatur perfectissimus quia petit omni carere defectu. Ideo etiã nonnulli aiunt essentiã diuinam esse perfectiorem relationibus; quia primo excluditur omnis defectus per essentiã diuinã; secundario vero per relationes. Ob eandemque rationẽ aiunt in diuinis non esse tres increatos, sed vnum increatum, quia defectus creati excluditur primo & per se ab essentia diuina, non autẽ à relationibus.

5. Ex his constat qua ratione carere defectu sit bonum; quia non potest esse bonum insufficiens, nam esse insufficiens bonũ est defectus. Quod si esse bonum insufficiens, est defectus, multo magis erit defectus nullũ esse bonũ ratione sui. Sane defectus est non peruenisse ad optimum, & inde colligitur Deũ existere, quia non est reipsa defectus non peruenisse ad chymeram, ac proinde si est defectus non peruenisse ad optimum, illud optimum non est

est chymera; ergo optimum est possibile; ergo Deus non repugnat.

6. E contrario etiam nullam importare ratione sui perfectionem, non potest non esse maxima imperfectio. Ideoque quælibet carentia est imperfectissima, quia ita priuat aliqua perfectione, vt nullam ratione sui afferat perfectionem. Neque satis est si dixeris actum liberum esse conuenientem Deo intrinsece, & ideo carere imperfectione: nam hæc solutio terminos includit implicatorios, vt ex dictis sufficienter apparet. Conuenire etiam subiecto aliquam formam, vel ostendit esse perfectionem, vel nihil probat. Aliqua etiam subiecto conueniunt, quæ non idcirco perfectionem dicunt: nam carentia ægritudinis, aut doloris conueniens est animali, quin idcirco talis carentia sit perfectio, & adhuc imperfectionem maximam includit.

7. Diuersitas inter hos auctores. Adhuc tamen est non modica diuersitas inter illas sententias: nam plures ex illis rem ita obscurant vt nunquam velint admittere in Deo esse formalitatem aliquam, quæ vere, & realiter potuerit illi deesse. Et ideo Soarius disp. 30. Metaphy. sect. 9. à num. 19. impugnat asserentes actus liberos Dei esse quemdam formalitatem veram, & realem, quæ potuerit non esse realiter in Deo, licet solum virtualiter distinguatur à diuina essentia, sicut diuinæ personalitates solum virtualiter differunt à diuina natura, & contra hanc sententiam hæc scripsit: *Hic modus dicendi coniungit alia impossibilia, & repugnantia, & adhuc illis positis non potest potissima incommoda illata (contra Caietanũ scilicet) vitare, quapropter difficultatem non soluit, sed auget potius.* Eandem cogitationem non paucis retro annis nonnulli ex nostris Theologis refutarunt vt in fide parum tutam; quia nihil potuit absurdius excogitari, quam dari prædicatum diuinum cum natura diuina identificatum, quo Deus potuerit carere realiter: quia sicut illud prædicatum ex suppositione quod sit non potest non esse ab æterno, ita non potest absolute non esse: maior namque imperfectio est absolute non esse, quam incipere esse in tempore. Putant præterea hoc esse principium lumine naturæ notum, *Quidquid positiuum absolute contingenter existit, per veram & realem productionem existit*: ideo namque certum est nos per veram, & realem productionem existere, quia potuimus absolute non existere. Imo identificari actum liberum cum essentia non probat illum actum realiter non produci: quoniam Filiatio diuina realiter producitur, quamuis sit realiter idem cum essentia. Quapropter dandum est obiectioni illud prædicatum non esse secundum suam perfectionem ab essentia, sed à se; si enim esset ab essentia, distingueretur realiter ab illa vt efficaciter monstraui supra disserens de principio virtuali, provt à reali differt.

8. Reiiciunt præterea Recentiores illam existimationem; quoniam lumine naturæ constat hoc principium: *Quidquid vere, & realiter, & entitatiue est Deus non potuit absolute esse nihil.* Quod ex summa necessitate cuiuslibet diuinæ perfectionis ad existendum suaderi potest. Ideoque Patres contra Arianos argumentabantur: Filius est Deus, ergo non potuit libere produci; quia nimirum nihil quod est Deus potest absolute non esse. Hunc discursum Patrum, & Conciliorum non parum debilitant, qui aiunt aliquid quod Deus est potuisse absolute non esse, quod ab his Theologis asseritur. Neque satisfaciunt aduersarij dum aliam assignant rationem cur Verbum diuinum potuerit non esse; quoniam fundamentum Conciliorum & Patrum non parum iuxta illa principia redditur ruinosum.

9. Sed neque solidum est argumentum, quo Recentiores hi probarunt Verbum diuinum nõ posse non existere. Aiunt ideo Verbum diuinum necessario existere, quoniam esse nequit obiectum liberæ volitionis diuinæ, quia sola bonitas finita terminat volitionẽ liberam Dei; neque potest esse libera Dei volitio, quia hæc debet habere obiectum finitum. Confirmant quoniam Verbum non procedit per volitionem; igitur debet necessario existere, quia quidquid non procedit per volitionem, neque est ipsamet volitio libera, nècessario existit.

10. Hæc ratiocinatio aliquibus videtur exilis: quoniam reflexa volitio qua Deus vult habere aliquam volitionem liberam habet pro obiecto aliquid quod est Deus, nempe ipsam directam volitionem, & tamen illa volitio non est necessaria sed libera; igitur aliquid contingens quod est Deus potest terminare volitionem liberam. At hæc obiectio nullius esse videtur momenti. Ac primo responderi posset illam volitionem reflexam esse liberam: quia tandem vltimo refertur ad obiectum finitum, quia tendit in volitionem directam, quæ immediate fertur ad obiectum finitum. Sic etiam ipsa volitio directa quamuis non ametur reflexè per alium actum, amat seipsam, & ille actus non est necessarius, quia directe tendit in obiectum finitum. Secundo responderi potest illam volitionem directam non necessario, sed libere amari, quia datur alia volitio libera Dei incompossibilis cum illa directa; quando autem dantur duæ bonitates incompossibiles, neutra necessario amatur determinate: At Verbum diuinum secundum se non habet bonitatem incompossibilem æqualem. Possent nihilominus aduersarij contra hanc secundam responsionem obiicere; quoniam volitio directa terminata ad catentiam Verbi esset incompossibilis cum ipso Verbo, necnon volitio reflexa terminata ad illam volitionem directam. At hæc obiectio locum habet in nostris principiis, quoniam nullius rei, quæ potuit esse ab æterno datur vera carentia distincta à quouis ente positiuo, neque possibilis est aliqua carentia ab æterno distincta ab entitate Dei, vt sæpe ostendi, & postea probabo.

11. Tertio responderi posset illam formalitatem liberam virtualiter distinctam à natura non dicere ratione sui perfectionem, & ideo non amari necessario; relationem vero Filij quia importat ratione sui perfectionem non posse non esse, aut non amari necessario. Verum hæc responsio debilissima est, quoniam supra abunde ostensum est actus liberos Dei non posse non esse perfectionem ratione sui formaliter. Plures etiam vt Scotus, Caietanus, Durandus apud P. Vasquez disp. 123. docent relationes diuinas ratione sui formaliter non dicere perfectionem. Et licet opposita sententia sit omnino certa, tamen eisdem fundamentis quibus manifeste probatur relationes diuinas esse ratione sui maximam perfectionem, etiam monstratur actus Dei liberos in propria ratione perfectionem includere, vt postea ostendemus.

12. Contra idem placitum affirmans dari formalitatem virtualiter distinctam ab essentia, quæ vere, & realiter sit defectibilis, insurgunt Iuniores; quoniam ex ipso videtur fieri hunc Deum, qui de facto existit, potuisse non esse; quoniam hic Deus includit actus liberos, quibus est identificatus, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

hi potuerunt non esse; ergo potuit non esse hic Deus; quoniam sufficit vt desit concretum, si desit aliqua pars illud constituens, quamuis solum in obliquo illud constituat. Verum supra feci satis huic obiecto, quoniam hic Deus neque in obliquo constituitur formaliter per actus liberos. Quod manifeste patet; quoniam ante actus liberos intelligitur hic Deus; intelligitur namque ante decreta libera personarum diuinarum Trinitas. Sic etiam pro priori originis ante existentiam Filij intelligitur hic Deus. Immo (vt notaui) quamuis constitueretur hic Deus in ratione talis per actus liberos, posset non esse hic Deus, quia constitueretur per hunc actum, vel alium oppositum; quemadmodum constituitur vage per hanc, vel illam personalitatem, vt fusius postea dicemus.

13. Verum instaurant argumentum, quoniam & ipsa natura diuina esset tunc alia; siquidem haberet tunc vnum prædicatum secum identificatum, quod non habet modo, & modo vnum quod tunc non haberet. Hoc autem satis est vt in se varietur ipsa essentia diuina; nam aliquid variari, aliud non est quam variari aliquid, quod est ipsum realiter. Respondeo, Hoc argumentum non tenet quoties in eadem re dantur ex parte obiecti plures formalitates virtualiter distinctæ. Sicut enim produci essentiam non est produci aliquid cum ipsa identificatum; ita variari essentiam non est variari aliquid cum ipsa identificatum. Sic etiã Filiationem non esse diuersam ab essentia, non est non esse diuersam ab aliquo identificato cum essentia; siquidem est realiter diuersa à Paternitate, quin sit realiter diuersa ab essentia.

14. Insurgunt adhuc; quoniam illa sententia in actibus liberis Dei constituit difficultatem mysterij Trinitatis, quatenus eadem formalitas actus liberi identificatur cum personis distinctis. Immerito tamen id opponitur; quoniam eo ipso quod actus liberi sint idem cum diuina essentia, legitima consecutione illud deducitur. Sic etiam & qui ita argumentantur distinguunt virtualiter volitionem à diuina natura, & volitionem aiunt esse idem cum tribus personis, & similiter recte aiunt spirationem actiuam virtualiter differre à relationibus Patris & Filij, & identificari cum illis. Innumerique opinantur attributa perplura distingui virtualiter ab essentia diuina, quamuis sint idem cum tribus personis.

15. Rursus opponunt, si in Deo admittitur virtualis aliqua formalitas realiter à Deo separabilis, deberet quoque concedi in Verbo diuino, cum primum fuit incarnatum, quædam formalitas virtualiter distincta ab ipsa personalitate Verbi, ratione cuius diceretur Verbum intrinsece vnitum humanitati; sic enim melius intelligitur quomodo Verbum sit intrinsece vnitum humanitati. At hæc obiectio etiam est leuis momenti, & æque militat contra aduersarios, qui non negant Deum per seipsum denominari intrinsece volentem libere creare mũdum per ipsum, ac proinde si consequenter loquerentur, qui illi argumento insistunt deberent asserere Deum per se ipsum denominari intrinsece vnitum humanitati. Cur Deo nequeant aduenire denominationes in tempore, quæ cum ipso Deo identificentur, examinabitur postea, dum disquiremus cur nequeat Deus incipere velle in tempore.

16. Obiiciunt denique sequi ex illa sententia, Deum nunc habere priuationem realem volitionis creandi alium mundum; nam ex se est capax illius volitionis, & caret realiter illa: igitur habet priuationem realem illius. Respondetur facile non dari carentiam talis actus distinctam à prædicatis positiuis, quia vnus actus liber formalissime per seipsum est carentia alterius, quin detur altera carẽtia, vt postea explicatius dicetur. Deinde priuatio proprie sumpta non est nisi formæ; illud autem prædicatum virtualiter distinctum ab essentia diuina non est forma.

17. Melius alij impugnarunt illam formalitatem virtualiter distinctam ab essentia diuina, realiterque defectibilem; quoniam illa formalitas non posset non esse perfectio ratione sui: ergo si posset realiter deesse, potuisset deficere aliqua perfectio diuina, quod admitti non potest, vt disp. sequenti dicemus. Porro illam formalitatem nõ posse non esse perfectionem formaliter ratione sui, inde probant, quoniam formalissime est actus honestissimus, summe laudabilis in genere moris, quæ summa laudabilitas non potest non esse ratione sui perfectio: quoniam ideo actus moralis creatus supernaturalis est adeo laudabilis, quia est in se summe perfectus. 18.

Neque impugnatio ista est efficax. Primo quia ostendemus postea illam formalitatem liberam esse perfectionem, quin inde inferatur potuisse deficere Deo perfectionem. Secundo qui insistunt huic argumentationi non satis inde probant talem formalitatem ratione sui esse perfectionem; putant enim puram omissionem esse posse laudabilem in genere moris, & condigne meritoriam vitæ æternæ, si procedat ab auxilio gratiæ, & dignificetur à gratia sanctificante, quamuis illa omissio nullam dicat perfectionem ratione sui; ergo à fortiori illa formalitas identificata cum Deitate, quamuis ratione sui non esset perfectio, posset dignificari à diuina essentia, & eleuari vt esset summe laudabilis. Præsertim cum formalitas illa, licet non esset ratione sui perfectio esset capax vt infinite perficeretur, siue redderetur infinite perfecta ab ipsa Deitate. Quemadmodum, qui aiunt diuinas relationes non esse ratione sui perfectiones, non negant reddi infinite perfectas ab ipsa Deitate.

19. Probant iterum illam formalitatem esse perfectionem; quia ex se petit esse vbique, & ab æterno, id autem quod natura sua existit vbique & ab æterno, non potest non esse maxima perfectio. Sed neque hoc argumentum in doctrina ipsorum est firmum: quoniam ipsi aiunt carentiam hominis pure possibilis, qui pro nulla temporis differentia habet existentiam, esse vbique, & ab æterno, quin propterea aliquam importet perfectionem; ac proinde dicere tenentur maxime crescere perfectionem rei, eo quod petat existere ab æterno; quia perfectio minus defectibilis cæteris paribus maior perfectio est; at si non supponatur aliunde conceptus perfectionis, eo quod prædicatum aliquod debeat esse ab æterno, (vt esse debet in illa sententia, si res non possit esse ab æterno) nom argui magnam, aut vllam perfectionem in tali prædicato.

20. Absolute tamen illæ duæ probationes sunt efficaces ad ostendendã perfectionẽ illius actus liberi, quia falsum est dari puram omissionem liberam, & quamuis dari posset, quia esse non posset propter finem, non esset laudabilis in genere moris; & quamuis esset moraliter laudabilis non posset esse meritoria præmiis supernaturalis, vt fuse nimis in propriis locis declarani, & breuiter indicaui in præcedenti disputat. Deinde repugnat dari carentiam ab æterno, aut vbique, vt in eadem disp. præcedenti dicebam.

21. Immo probari rursus potest actum liberum Dei non

non posse non dicere ratione sui perfectionem, quia quod terminat necessariam Dei amabilitatem non potest non esse bonum: At hic actus liber, vel alter oppositus necessario amatur à Deo; igitur vage hic actus vel oppositus dicit in Deo maximam perfectionem. Neque hoc argumentum instatur in creatis, quia Deus non amat necessario rem vel carentiam rei, sed potest ipsa res non esse ratione diuini odij, quin detur alia carentia distincta ab actu diuino. Imo inde sumitur aliud argumentum, quia Deus non potest odio habere existentiam diuini actus, potest autem odio habere creaturam, igitur maior perfectio est in actu libero Dei, quam in creatura.

Sectio V.

Expediuntur obiectiones contra formalem perfectionem actus liberi diuini.

1. Prima obiectio. OBiiciunt primo non indocti Recentiores, Volitio creandi mundum non præponderat suo contradictorio formali, nempe nolitioni creandi mundum, ergo non est formaliter ratione sui perfectio. Consequentia probatur; nam illud quod non affert maiorem æstimabilitatem, eo quod sit, quam si non esset formaliter, non potest ratione sui importare aliquam æstimabilitatem. Sicut si daretur medicamentũ nullam maiorem afferens vtilitatem ægroto, & quod illi applicaretur, quam si non applicaretur, nullam affert vtilitatem respectu illius ægroti.

2. Respondebant nonnulli volitionem non esse proprie contradictoriam nolitioni, sed potius carentia nolitionis est contradictoria illi actui nolitionis, & ideo aiunt volitionem, aut nolitionem præponderare æstimatione suo contradictorio formali, quod est negatio realis volitionis; nam hæc negatio est quid realiter distinctum à volitione, & nolitione creandi mundum. Neque requiritur, inquiunt, quod perfectio existimatione præponderet suo contradictorio virtuali; nam subsistentia naturalis perficit naturam, quamuis æstimatione non præponderet subsistentiæ alienæ Verbi diuini, sine qua iuxta aliquorum sententiam esse non potest, si existat natura absque propria subsistentia creata. Item visio beata iudicans Deum velle creare Angelum est formaliter perfectio, quamuis æstimatione non præponderet visioni contradictorie iudicanti Deum nolle creare Angelum, quæ possibilis esset, casu quo Deus Angelum nollet creare.

3. At hæc responsio nõ satisfacit, quia certum puto non dari carentiam diuinæ volitionis distinctam ab actu opposito; nam carentia distincta à positiuo est nisi cessatio influxus realis, cum igitur respectu diuinæ volitionis non sit realis influxus, non potest dari realis carentia talis actus. Igitur quando prædicatum aliquod est solum virtualiter distinctum à substantia non potest formaliter ratione sui habere priuationem distinctam realiter à substantia, nã quælibet carentia existens à parte rei distincta à positiuo, vere primat entitate realiter distincta à positiuo existente. Imo inde probatur distinctio realis inter duo prædicata, si carentia vnius distincta à positiuo dari possit manente alio prædicato. Ratio huius est, quia per carentiã distinctã à positiuo res ipsa potest realiter transire ab esse ad non esse, & consequẽter etiam per positiuũ potest realiter res transire à non esse ad esse; non autem transit realiter, sed solum virtualiter, si à prædicato præexistente solum differat virtualiter. Hoc plenius declarabitur in disputatione sequenti. Neque exempla, quæ in responsione afferebantur, elidunt vim argumenti, quoniam illæ entitates, nimirum subsistentia creata, & visio illa beatifica sunt perfectio, quia æstimatione præponderant suo non esse, nempe carentiis distinctis à quouis prædicato positiuo, & melius est dari in rerum natura subsistentiam, quam puram carentiam illius. 4.

Melius respondebitur potius colligi ex ipso argumento aduersariorum volitionem diuinam esse ratione sui perfectionem; quia dum dicitur vnum actum non præponderare æstimatione alteri, supponitur vtrumque habere æstimationem: alioqui ineptissima esset comparatio, sed potius nulla facta comparatione aliunde ostendendum esset actum liberum Dei nullam ratione sui dicere perfectionem. Exemplum adductum de medicamento nihil profuturo, quamuis applicetur, non videtur ad rem; quoniam illa applicatio censetur absolute nullius vtilitatis, eo quod medicamentum applicatum nihil sanitatis operaturum sit, quod explicatur sub illis terminis: *Æger eodem modo se habebit, siue applicetur medicamen, siue non*, ex quo recte infertur inutile esse applicare medicinam: At ex eo quod quis sit necessitatus habere vnum è duobus bonis æqualibus, quamuis non possit non habere vnũ ex illis, hoc, vel illud, nõ recte colligitur neutrũ ex illis esse bonũ, licet non sit bonum habere potius hoc bonum, quam illud. Hoc patet casu quo quis esset necessitatus sumere vnam è duabus potionibus conducentibus ad salutem, ita vt non posset non sumere aliquam ex illis, hanc vel illam; quia licet vna æstimatione, & in ordine ad sanitatem subiecti, non præponderet alteri, tamen certissimum est vnicuique propriam bonitatem vtilitatis inesse, quoniam sanitatem causat.

5. Secunda obiectio. Refellitur. Secundo obiiciunt, Relationes diuinæ, quamuis identificentur cum diuina essentia non sunt perfectiones ratione sui formaliter; igitur neque actus liberi diuini ratione sui formaliter erunt perfectio. Antecedens sumunt vt verum ex materia de Trinitate, sed immerito vt sæpe ostendi, quia ex terminis patet esse perfectionem reddere naturam diuinam subsistentem, & completam. Quod hoc in suo conceptu formali non includeret perfectionem, non idcirco negandum esset actus liberos Dei esse perfectionem ratione sui, quoniam amare, & gaudere apertissime perfectionem ex proprio conceptu inuoluunt, pluraque alia sunt fundamenta, quæ clare demonstrant actus liberos Dei ratione sui includere pefectionem, quæ non æque militant in diuinis relationibus, & ideo licet gratis daretur relationes diuinas non esse perfectiones ratione sui, negandum esset actus liberos Dei ratione sui non claudere perfectionem: At certum est alia esse manifesta argumenta, quæ suadent æque relationes diuinas, & actus liberos Dei esse perfectionem.

6. Tertia obiectio. Tertio argumentari possent, Datur aliquod prædicatum diuinum, quod ratione sui formaliter non est perfectio; ergo non ideo actus liber Dei debet esse perfectio, quia petit identificari cum diuina natura. Antecedens probatur; quoniam differentia huius perfectionis diuinæ ab illa, non est formaliter perfectio, sed differentia perfectionis, vt differentia per quam virtualiter differt intellectio diuina à volitione non debet esse formaliter perfectio, & differentia per quam realiter differt per

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectio personalitatis Patris à perfectione personalitatis Filij, non est formaliter perfectio; alioqui differentiæ entis essent formaliter ens, & sic formalissimè differentia substantiæ esset tota substantia, & esset illa differentia formaliter differentia sui ipsius.

7. Hæc obiectio vim habet contra admittentes distinctionem virtualem, fundantem præcisiones obiectiuas, inter gradus superiores, & inferiores, & pariter affirmantes differentias entis non esse formaliter ex parte obiecti ens, aut differentiam perfectionis non esse formaliter perfectionem: At sententia illa est omnino inintelligibilis; quoniam ex illa fieret Deum non esse formaliter perfectionem infinitam; quia ens vt abstrahit ab ente à se vel alio non includit formaliter perfectionem infinitam, & aliunde differentia à se non eam importat ratione sui; ergo conceptus entis à se nequit claudere infinitam perfectionem; non enim potest dare infinitudinem perfectionis, quod ratione sui nulla est perfectio. Vrget etiam obiectio eos, qui negantes distinctionem illam virtualem intrinsecam inter gradus superiores, aiunt distingui ratione, & differentias entis non esse formaliter ens, & differentiam perfectionis non esse esse formaliter perfectionem; quoniam argumenta quibus ostendimus actus liberos Dei esse formaliter ratione sui perfectionem, militant etiam in ordine ad conceptus formales, & probant omne prædicatum ex vi conceptus formalis, & suæ definitionis imbibere perfectionem. Et proportione seruata etiam contra hoc placitum procedit argumentum nuper à nobis propositum contra propugnatores distinctionis virtualis inter gradus superiores & inferiores, inter conceptum communem, & differentialem, dum negarunt differentias entis esse formaliter ens.

8. *Refellitur.* Quare omnino tenendum est omne prædicatum diuinum, & differentiale, esse formalissime ens, & perfectionem, & differentias entis esse quoque formaliter ens & perfectionem; quin propterea differentia substantiæ sit formaliter tota substantia, quia licet differentia entis, sit formalissime ens, non tamen est formaliter illud ens, quod abstrahitur à substantia, & accidenti; sed ens cum addito, non quidem diminuente perfectionem, sed determinante, & sic differentia entis *à se* est formaliter ens non commune creaturæ, sed per modum differentiæ entis communis. Hinc est vt non possit abstrahi ratio communis entis, ab illa ratione entis quæ formaliter se habet per modum differentiæ, quia illa vltima ratio differendi non est formaliter ratio conueniendi, vt nos latius diximus in tract. de scientia Dei.

9. *Quarta obiectio.* Obiiciunt quarto. Subsistentia creata identificatur realiter cum natura substantiali, additque formalitatem virtualiter distinctam, & illa formalitas non addit etiam virtualiter perfectionem vltra perfectionem naturæ: Ergo licet actus liber diuinus identificetur cum natura diuina, & superaddat formalitatem virtualiter distinctam à natura, non ideo erit perfectio virtualiter distincta à diuina natura. Antecedens probant quoad vtramque partem, quoniam primo dici non potest subsistentiam distingui realiter à natura; quoniam ipsa natura debet subsistere per se, illa enim est apta subsistere; alioqui aliud est aptum subsistere, & aliud subsistit, & non esset idem quod potest subsistere & quod subsistit: quod est aperte impossibile: Deinde hæc subsistentia addit aliquam formalitatem virtualiter distinctam à natura, nam id colligitur ex mysterio Incarnationis, quoniam natura humana Christi Domini non habet illam formalitatem propriæ hypostasis, sed loco illius accepit hypostasim Verbi, in qua subsistit. Hanc formalitatem non addere perfectionem virtualiter distinctam à natura ex eo videtur probari posse; quia alioqui natura humana Christi secundùm propriam entitatem esset minus perfecta quam natura Petri, quod non vacat absurdo. Probant Præterea subsistentiam creatam non esse modum ex natura rei distinctum; quoniam sic subsistentia inniteretur, & intumberet naturæ, ac proinde natura subsisteret per aliquid, quod ipsa sustentat & fulcit, quod non minus repugnat, quam si diceres fundamentum stare, & subsistere per parietes, qui ipsi innituntur.

Lo. Primo resp. Respondetur primo subsistentiam non dici in hoc sensu sustentare naturam, & illam terminare, sed quia reddit naturam incommunicabilem substantiæ extraneæ, illi, nimirum, quæ non est de naturali complemento talis naturæ, vt late declarauimus tract. 1. de Incarnatione, quia illud dicitur terminari, & sistere, quod amplius communicari non potest. Quamuis subsistentia ad præstandum hoc munus indigeat sustentari à natura. Secundo dicimus obiectionem non minus procedere contra aduersarios, quoniã illa formalitas distincta virtualiter à natura, dimanat ab ipsa natura virtualiter, ac proinde si ab illa formalitate sustentaretur natura perinde esset, ac si fundamentũ staret, & subsisteret per parietes, qui ipsi innituntur. *Tertio.* Tertio inde non probatur subsistentiam non esse formaliter ratione sui perfectionem, quin potius oppositum euidenter constat ex adductis in præcedentibus sectionibus. Neque consequenter incedunt, qui hæc opponunt: nam probant subsistentiam creatam non distingui realiter à natura, quia diuinæ subsistentiæ non differunt à natura realiter; ergo cum ipsi putent diuinas subsistentias esse formaliter ratione sui perfectiones, tenentur asserere subsistentiam creatam esse formaliter ratione sui perfectionem. Alia innumera, quibus hæc cogitatio, necnon & aliæ, quæ in sequentibus argumentis afferuntur, redduntur inintelligibiles, videri possunt sect. 1.

11. *Quinto obiectio.* Quinto insurgitur, licet accidens possit esse quin actu inhæreat subiecto, tamen ipsa actualis inhærentia non distinguitur ex natura rei ab ipso accidenti, neque virtualiter addit perfectionem vltra perfectionem ipsius accidentis; ergo etiam actus liber Dei potest virtualiter distingui à diuina natura, quin addat perfectionem virtualiter distinctam à natura. Antecedens probant quia tota entitas accidentis seipsa formaliter inhæret, & actu educitur è subiecto, ipsique tota incumbit: ergo non inhæret per aliquid distinctum, quia quemadmodum accidens est totum immediate, & formaliter ens ab alio, quia secundum se totum immediate & non tantum secundum aliquid distinctum producitur, quia per seipsum est indigens Deo, sic & idem accidens secundum se totum immediate est ens in alio, & non per aliquid distinctum, quia per se formaliter indiget subiecto, ipsique vt sustentanti innititur totum quantum est. Porro illam formalitatem non addere perfectionem virtualiter distinctam ab entitate ipsius accidentis, probari potest, quia non est perfectio accidentis actu inhærere; si quidem perfectiori modo se habet accidens dum non inhæret. Ideo etiam esse ab alio, aut esse accidens non addit perfectionem supra conceptum entis; quia ens non potest esse quin sit à se, vel ab alio, substantia vel accidens, & ideo enti non conuenit esse ab alio aut esse accidens.

12. *Dilucitur primò.* Respondeo primo inhærentiam actualem esse modum distinctum ab ipso accidenti indifferenti ad inhærendum, vel non inhærendum, vt euidenter probarunt, quæ adduxi sect. 1. Neque obstat totam entitatem accidentis inhærere, quoniam tota dicitur inhærens per aliquid distinctum. Sic etiam tota substantia dicitur quanta per aliquid distinctum, & totus ignis dicitur calidus per aliquid distinctum. Neque verum est accidens absolutum per seipsum denominari productum: non enim dicitur productum nisi à productione, licet existens dicatur formaliter à seipso, quia non distinguitur existentia ab ipso.

12. *Dilucitur secundò.* Secundo respondetur, licet daremus accidens non per entitatem distinctam actu inhærere subiecto, sed per formalitatem virtualiter distinctam; adhuc illam formalitatem debere esse perfectionem, quia petit esse idem cum perfectione. Neque obstat, quod in oppositum adduximus, quia licet accidens perfectiori modo existeret non inhærendo, potest hic modus minus perfectus existendi esse perfectio; quia posset illud accidens nullo modo existere, & ideo illi conuenit modus ille existendi. Falso etiam in argumento sumitur, *esse ab alio*, aut *esse in alio* non esse perfectionem entis absolute, & simpliciter, quoniam illa ratio entis, quæ identificatur cum differentia *ab alio*, siue cum differentia *in alio* esse non potest absque tali differentia, ac proinde illa differentia est conueniens illi rationi entis: quia nulli prædicato potest esse disconueniens id sine quo esse non potest, & pertinet ad complementum illius: At illa ratio entis nequit existere absque illa particulari differentia; quod enim identificatur cum alia differentia, non est illa ratio entis sed alia: nihil enim est à parte rei indifferens vt identificetur cum hac differentia, vel cum illa; alioqui per aliquid distinctum identificaretur cum hac; quoniam etiam illa differentia posset identificari cum alia ratione entis, ac proinde duas illas formalitates identificari inter se, esset aliquid distinctum realiter ab ipsis, quia potest separari ab ipsis.

Disputatio IX.

Vtrum actus liber Dei, qua talis sit formaliter perfectio indefectibilis. Vbi nostra sententia, circa constitutiuum liberæ volitionis diuinæ, late proponitur.

Svbintrat huius controuersiæ potissima difficultas: quoniam constat ex præcedenti disputatione negari non posse actus liberos Dei ratione sui esse maximam perfectionem, & quia de conceptu actus liberi est vt aliqua ratione possit non esse, huius quæstionis obscuritas adegit nonnullos ad sentiendum de Deo parum digna, & alios compulit ad non ferendum iudicium.

Sectio I.

Quænam fuerit sententia Caietani.

1. Celebris est sententia Caietani 1. part q. 19. art. 2. & 3. & 3. parte quæst. 1. art. 1. affirmantis actum liberum Dei vltra perfectionem necessariam essentiæ, addere perfectionem extensiuam, quæ Deo deesse potuit. Hoc assertum graviter reprehendunt Ferrariensis lib. 1. Contra Gent. c. 75. Soarius tom. 2. Metaphy. disp. 30. sect. 9. Valentia 1. part. quæst. 19. punct. 3. Vasquez supra, Zumel in præsenti quæst. 19. art. 2. dub. 1. Bannez in eodem artic. 2. Medina 3. parte in prologo quæst. 2. post medium Molina quæst. 19. art. 2. disp. 2. Fonseca tom. 3. lib. 7. Metaph. cap. 8. quæst. 1. sect. 5. Medina pronunciat hanc sententiam esse ab omnibus reprobatam, Bannez non bene sonantem, Fonseca audaciorem aliquanto & parum tutam. Molina parum in fide securam, piasque aures offendentem. Soarius non digne sentientem de Deo, & nullo modo probandam. Alij ex Recentioribus aiunt minime esse tolerandam, quod etiam dixit Valentia censens merito ab omnibus reiici vt absurdam, & ideo ait P. Vasquez nulla ratione esse defensibilem.

2. Addunt Moderni easdem censuras incurrere qui negantes Deo deficere posse pefectionem, etiam extensiuam, fatentur proprie posse deficere Deo realiter prædicatum aliquod cum diuina natura identificatum; quoniam illæ censuræ non tam propter perfectionem secundum quid, quam Caietanus perfectioni liberæ adscribit, quam propter realem defectibilitatem alicuius prædicati identificati cum Deo latæ sunt. Ideo P. Soarius docet sect. illa. 9. hoc postremum placitum non soluere, sed augere potius difficultatem, quatenus negat prædicatum liberum differre ex natura rei à diuine essentia, quia impossibile est vt duo ita se habeant, vt vnum absolute possit existere sine alio, & tamen in re non distinguantur. Videndus est etiam P. Arriaga hic disp. 28. sect. 4. num. 68. vbi affirmat hoc postremum placitum à Theologis ingeniosis, & doctis, nec tamen ad censurandum propensis fuisse vt parum tutum in fide repudiatum, & inde colligit non esse tolerandum.

3. In explicanda tamen cogitatione Caietani valde differunt Authores. Nam Soarius loc. cit. & Arriaga disp. 28. sect. 5. cum aliis existimant sensisse Caietanum actum liberum Dei esse aliquid superadditum distinctum ex natura rei ab ipso Deo, quod potuit non esse in ipso, quamuis postquam semel existit nunquam possit non esse. Ideo illam sententiam reiicit Arriaga ex Bernardo in Concilio Rhemensi articulo 1. vbi docet *Deum non esse sapientem nisi ea sapientia, qua sit ipse Deus*. Ergo sapientia libera est ipse Deus, licet adhuc ipsum Bernardi testimonium, exponat ipse de sola scientia, seu sapientia necessaria, quod minimè ferendum est. Probat rursus sententiam Caietani non posse tolerari, quia ex ipsa fit dari in Deo rationem accidentis, & compositionem, quia illius actus liberi, vtpote distincti à Deo, non possent non esse creaturæ. *Suarez. Arriaga.*

4. Eandem opinionem hoc modo intellectam tribuit Caietano P. Vasquez disp. 80. cap. 1. Imo videtur sentire Caietanum admisisse distinctione m realem saltem modalem inter actum liberum, & diuinam naturam; nam inquit: *Hanc opinionem sequun* *Vasquez.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequuntur Recentiores quidam, qui vt omnem difficultatem, & absurdum effugiant, putant satis esse concedere, voluntatem illam liberam, qua ponitur aliqua perfectio, sola ratione, aut certe ex natura rei formaliter tamen, ab ipso Deo distingui. Ergo si Recentiotiores vt absurdum effugerent solam distinctionem ex natura rei inter actus liberos, & naturam diuinam admittebant, vt putat Vasquez; ergo iuxta mentē ipsius admisit Caietanus inter illa extrema maiorem distinctionem, quam illam, quæ dicitur ex natura rei. Et vtramque sententiam refutat, quoniam inde fit aliquid esse in Deo, quod suapte natura non sit Deus, quod absurdissimum est iuxta Bernard. serm. 80. in Cantica, vbi impugnat Gilbertum.

5. Bernard. Rursus ait P. Vasquez illud assertum damnatum fuisse à Bernardo cum Episcopis congregatis in Concilio Rhemensi; nam in symbolo fidei inter alia dicitur: *Credimus & confitemur solum Deum, &c. nec aliqua omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel vnitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quæ sunt ab æterno, & non sint Deus.* Respondet nihilominus Arriaga primo hanc non fuisse Concilj decisionem, sed solius Bernardi cum aliquibus Episcopis Galliæ; Cardinales vero, qui præcipua pars Concilij erant, fuisse non modice commotos in Bernardum, & Gallos, & acriter fuisse conquestos apud Eugeniū III. Bernardus autem solita modestia modestissime se, & Episcopos coram Pontifice, & Cardinalibus excusauit, quod id fecissent, non vt absque consensu Cardinalium, & Pontificis quidquam definirent, sed quia postulauerat ab ipsis Gilbertus, vt Bernardus, cum quo disputauerat, aliique Episcopi Galliæ fidem suam explicarent.

6. Secundo dicit in eo Concilio solum actum fuisse contra Gilbertum Porretanum, qui naturam diuinam ab ipso Deo videbatur distinguere. Vnde Bernardus solummodo vsurpat verba, quæ solis prædicatis essentialibus adaptari queunt: *Proprietates, singularitates, relationes*, quæ dicit non distingui a Deo, quia omnia prædicata necessaria sunt idem cum diuinitate. Additque euidenter ostendi Bernardum nihil ibi voluisse decernere de actibus liberis, quoniam ipsi enumeranti relationes, proprietates, singularitates, non poterant non occurrere actus liberi Dei, qui præcipui sunt, & si occurrissent debuissent primo loco enumerari. Has responsiones nullius esse momenti iam ostendo.

7. Contra primam solutionem est; quoniam licet Eugenius noluerit tunc tradere vt regulam fidei omnes quatuor articulos propositos à Bernardo, tamen definiuit primum, vt videre est apud P. Vasquez disp. 120. cap. 2. Verba Eugenij sunt: *Ne aliqua ratio inter naturam, & personam diuideret, neve Deus diuina essentia diceretur ex sensu ablatiui tantum, sed etiam nominatiui; hoc est non solum dicatur: Pater Deitate est Deus, sed est ipsa deitas.* Ex quibus verbis infert P. Vasquez plane damnari expositionem illam Gilberti: *Pater est sapientia, id est sapiens*, quia non solum in sensu ablatiui; sed etiam nominatiui Pater est sapientia; non enim est solum sapientia sapiens, sed est ipsamet sapientia. Hæc definitio inserta est iam tom. 3. Conciliorum 2. parte in eodem Concilio Rhemensi. Et omnes illi articuli Bernardi ita proponuntur: *sequitur deinde fidei symbolum contra præcedentes errores Gilberti.* Et statim: *Symbolum istud firmatum est à Patribus Prouinciarum.* Falsum igitur primo nihil postea tractatum esse de illis articulis; nam postea ab Eugenio definitus est articulus primus. Secundo absque fundamento vllo suspicatur plures Episcopos illud symbolum non approbasse: nam ibi dicitur symbolum illud fuisse firmatum à Patribus Prouinciarum, solumque ibi notatur ex Otton Frising. Gilbertum habuisse amicos Cardinales non paucos. Neque poterat illa causa non pertractari; nam finita Synodo seruantur prudentiores, & viciniores Episcopi ad causam Episcopi Gilberti terminandam manente adhuc summo Pontifice Rhemis. Trahiturque Gilbertus in cubiculum Summi Pontif. coram ipso, & senioribus, & interrogatur quid sentiat de fide S. Trinitatis. In responsionem plura attulit, quin detegeret suum sensum, tædioque affectus Papa Eugenius ita Gilbertum alloquitur: *Multa frater dicis, multa legifacis. Sed simpliciter à te cognoscere velim: anne illam summam essentiam, qua tres personas profiteris vnum Deum, credas esse Deum?* Episcopus vero Pictauinus *diutina collatione fatigatus, minus præmeditate respondit: Non.* Quod dictum mox ab eius ore raptum notarius excepit, scribens in hunc modum: *Episcopus Pictauiensis scripsit, & dixit quod diuina essentia non est Deus,* scripsit etiam id Gilbertus in Commentario super Boëtium de Trinitate; nam explicans illa verba: *Substantia qua Deus est*, ille opposuit: *Non qua Deus est*, & hoc ne Sabellio consentiret, dicendum putabat: alioqui eadem res diceretur generans, & genita, & eadem seipsam genuisse. Et quia suum errorem confirmare voluit authoritate Concilij Toletani, Bernardus aliqua dixit ad exponendum sensum Concilij, moxque Gilbertus dixit: *Et hoc scribatur.* Ad quod ille respondit: *Scribatur stylo ferreo vngue adamantino.* Moxque Bernardus cum aliis, & alij cum ipso fidem suam exposuerunt, non vt definirent, sed vt quid ipsi sentirent, declararent, & postea accessit illa definitio Eugenij approbans primum articulum Bernardi, circa quem erat potissima controuersia.

8. Introducta est in Concilium Gilberti causa, & Bernardus vehementissime illi contradixit: *Qui cū adeo perstringeret illū vt omnino conuinceret ipsum hæreticum: Eugenius Papa consulens tanti Episcopi fame, post dimissum Concilium, damnauit Gilbertum,* quem biduana disputatione Bernardus redarguit. Interrogatusque fuit Gilbertus an eidem damnationi consentiat? consensit, & publice refutauit, quæ prius dixerat, & scripserat, & indulgentiam consecutus est.

9. Secunda prædicti Authoris responsio friuola est: nam Bernardus non solum egit de diuinis relationibus, proprietatibus, sed de omni prædicato existente in Deo ab æterno, & probauit hoc non posse non esse Deum, nam postquam in illo art. 3. pronunciat se credere non esse in Deo relationes, quæ non sint Deus, statim ait se credere non adesse Deo *alia huiusmodi, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.* vbi comprehendit intelligere, & velle Dei, & affirmat nihil esse ab æterno intrinsecum Deo quod non sit Deus. Controuersia etiam fuit cum Gilberto circa sapientiam an esset idem cum Deo, vt constat ex Gaufredo in Epistola Historica de rebus gestis in causa Giliberti in qua introducitur Bernardus ita ad Gilbertum loquens: *Quid necesse est circa huiusmodi verba diutius immorari? non aliunde procedit scandali huius origo, nisi quod plures credere vos credunt, & docere, quod diuina essentia, vel natura, diuinitas eius, sapientia, bonitas, magnitudo, non est Deus, sed forma, qua est Deus. Hoc si creditis, palam dicite, aut negate.* Episcopus vero ausus est dicere Bernardus.

cer e Diuinitatem non esse Deum, & tunc Bernardus: *Ecce tenemus quod quærebamus, scribatur ista confessio*: Vbi postea refert Sum. Pontif. præcepisse Gilberto renuntiare suis capitulis, & Gilbertum in insigni palatio, cui nomen est Thau libere publice renunciasse, & Papam *auctoritate Apostolica, de assensu totius Ecclesiæ, quæ conuenerat, capitula damnasse, districtè præcipiendo, ne eundem librum legere, vel transcribere, etiam sic reprobatum quis auderet, nisi prius eum Romana Ecclesia correxisset.* Cumque responderet Episcopus: *Ego corrigam ad arbitrium vestrum*, noluit Pontifex vt illi correctio committeretur. Notaturque in his quæ habentur in Concilio Patisiensi Ottonem Frising. plus æquo Gilberto fauisse, & S. Bernardo nonnihil derogasse, qui id reuocauit teste Rodeuico lib. 2. cap. 11. Quare articuli propositi à Bernardo maxime venerandi sunt, quoniam primus fuit ab Eugenio declaratus, quo definito opus non erat tunc descendere ad alios, quoniam priori articulo approbato omnino euersa fuit cogitatio Gilberti, & consectarie deducebantur reliqui.

10. Patet iterū Bernardum contendisse nihil intrinsecum Deo esse ab æterno, quod non sit Deus: nam Bernardus lib. 5. de consideratione adduxit contra Gilbertum illud Boëtij lib. de Trinitate: *Hoc vere vnum in quo nullus est numerus, nullum in eo aliud præter id quod est*: Non ergo perfectio diuini actus liberi est aliud præter diuinā essentiam. Affirmatque illā formalitatē quæ Deus nō est minime adorandā: *Interim ego hanc, quæ Deus non est formalitatē persuasi mihi minime adorandam.* Et ibi c. 7. post multa eodem spectantia, sic concludit: *Multiplicitas igitur in Deo non est nisi in intellectu differentia, non in esse.* Gaufredus etiā in Epistola Historica ad Episcopum Cardinalem Albanensem, qui adfuit disputationibus Bernardi contra Gilbertum, ait dum Gilbertus peteret vt confessio Bernardi scriberetur, respondisse Bernardum non concitatum: *Scribatur stylo ferreo in vngue adamantino, vel sculpatur in silice quod diuina essentia, deitas, bonitas, sapientia vere est Deus.* Ergo sapientia, qua Deus cognoscit futura contingentia verissime est Deus. Indignumque est viro Theologo existimare scientiam qua Deus scit futura contingentia non cōprehendi nomine scientiæ; cum in tali notitia maxime resplendeat Diuinitas. Et rursus ait contendisse Bernardum Deum esse suam sapientiam: *non sicut quilibet hominum sapientia sua dicitur, sed vere, & substantiue dicendum fore esse sapientiam suam, dignitatem suam, & non quemadmodum Danus dictus est scelus.*

11. Recte igitur ex Bernardo, & Concilio refellendus esset Caietanus, si admisisset illam distinctionem ex natura rei, quæ maior esset virtuali distinctione à nobis explicata in præcedentibus disputationibus; quoniam ex his constat in diuinis non esse admittendum numerum nisi personarum; quia Bernardus non curasset vtrum hoc, aut illo modo introduceretur numerus, si vere daretur numerus à parte rei ante intellectum: At ille numerus formalitatum vere esset à parte rei ante intellectum; ac proinde illa distinctio ex natura rei sic intellecta admitti non potest. Accedit definitio Eugenij: *in Theologia inter essentiam, & personam ratio nō distinguat*: nam per rationem distinguentem in Theologia intelligit rationem distinguentem in re, quā vera Theologica ratio in ipso obiecto inueniat, ibique esse affirmet: At intellectus, ratioque Theologica, inter sapientiam Dei, & essentiam distinctionē formalem, verumque numerum formalitatum inueniret. Et contra hanc distinctionem militat ratio Bernardi serm. 80. in Cantica, qua vsus fuit contra Gilbertum; quia si Deus non est sua sapientia, sequitur aut illam esse creaturam, aut esse plures Deos. Neque Gilbertus vnquam dixit Deum & suā sapientiam, seu essentiam esse duas res, aut realiter differre, sed agens de distinctione illarum formalitatum, asseruit non solum distingui cogitatione mathematica, quæ vnum præscindit ab alio, sed rationē Theologica: At nomine rationis Theologicæ aliud non intelligitur, quam ratio formalis, quam Theologus ex parte obiecti inuenit proprie distinctam ab alia. Quod si Gilbertus renuebat admittere hanc propositionem, *Deitas est sapientia*, idem quoque concedere tenentur qui aiunt vnam formalitatē ante opus intellectus distingui ab alia; quia vnam distingui ab alia est vnam non esse aliam.

12. At attente legi Caietanum, & apud ipsum non reperio illam perfectionem extēsiuam diuini actus liberi distingui ex natura rei à diuina essentia. Ad summumque per illationem posset hoc deduci, quatenus illa perfectio extensiua potuit non esse in ipso Deo. At Caietanus affirmaret illam separabilitatem non arguere in Deo distinctionem realem, aliamve maiorem virtuali: nam & in creatis non pauci existimant dari prædicata quæ potuerunt separari à tali entitate, quin propterea distinguantur à tali entitate. Vide quædiximus disp. præcedenti sect. 1. Quare non pauci Caietanum secuti aiunt illam formalitatem solum virtualiter, & ratione ratiocinata distingui à diuina essentia. Neque recte eos refutat Raynaudus in Theologia naturali dist. 8. q. 2. dicens eos non considerare à castris Caietani recedere, quoniam illa virtualis distinctio non potest esse fundamentum separationis. Non inquam Raynaudus loquitur consequenter: quoniam, vt notaui disp. 8. sect. 1. ipse admittit prædicatum Deo intrinsecum, quod potuit non esse in ipso, quin realiter distinguatur ab ipso Deo.

13. Quod si quis contendat formalitatem actus liberi non potuisse deficere realiter, licet potuerit non distingui ab ipsa essentia diuina; quia volitio creandi mundū v. gr. est de se indifferens vt distinguatur ab ipsa essentia virtualiter, vel non distinguatur, aduertat neminem posse negare Deum potuisse nolle realiter creare mundum, & in tali casu ipsam volitionem non distingui virtualiter ab essentia, esset non dari in Deo volitionē illā vt virtualiter distinctā ab essentia, & hoc idem (quod postea tanquam omnino chymericū refellendū est) posset satis consequenter à Caietano dici. Neq; est cur Raynaudus loc. cit. putauerit Caietanum admisisse verā distinctionē à parte rei inter Deū, & diuinū velle liberū.

14. Eandem realem distinctionem diuinæ volitionis liberæ à Deitate tribuit Raynaudus Ioanni Antonio Delphino apud Sirenium 8. de fato cap. 9. Sunt etiam Nouatores hæretici, qui ita actus liberos à Deo distinguant, vt veram in Deo compositionem realem admittant. Et olim Eunomius teste Cyparissiota Decad. 10. cap. 4. sub finem, diuinam volitionem à Dei substantia distinguebat: At hoc longe abest à viro Catholico, & docto, quales fuerunt Caietanus, & Delphinus.

15. E contra vero alij ex Recentioribus ita Caietanum exponunt, vt nunquam admiserit entitatem cum Deo identificatam, & distinctam ratione, quæ deesse Deo potuerit. Existimauit (inquiunt) colligi ex doctrina Ang. Doct. diuinum velle dicere perfectionem liberam, quæ si deesset, maneret nihilominus Deus æque perfectus. Negant tamen admisisse Caietanum, quod concedunt Fonseca, & Salas supra, nēpe actum liberū Dei addere modum quendam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quendam extensionis qui potuerit Deo deesse, licet nõ possit non esse in Deo ex suppositione quod est. Vix tamen percipies quid putauerint isti moderni à Caietano fuisse negatum, & concessum fuerit à Patre Fonseca, & Salas. Aiunt docuisse Caietanum decretum Dei liberum *esse prædicatum Deo intrinsecum, quod deesse Deo potuit*, & hoc prædicatum esse ratione sui perfectionem secundum quid, & extensiuam, & in hoc plus admittit quam Fonseca, nam si à Fonseca petas an illa extensio actus liberi dicat perfectionem, siquidem dicit aliquam realitatem. Respondet Fonseca non dicere perfectionem ratione sui, sicut relationes diuinæ ratione sui formaliter non important perfectionem. Neque Fonseca admittit distinctionem à parte rei inter actum liberum, & deitatem: nam ait illam extensionem esse idem cum Deo licet potuerit non esse.

15. Posset tamẽ esse differentia si Caietanus non admisit aliquam puram carentiam actus liberi, qui dicitur non esse in Deo, quia formale non esse illius actus, non differt ab actu oppositio, & actus hic oppositus, non autem aliquid diuersum ab actu oppositio, fundat propositionem affirmantem in Deo non existere tale decretum. Hoc tamen non satis constat, sicuti incertum est an alij admiserint veram carentiam actus liberi diuini diuersam ab entitate diuina. Alia etiam discrimina excogitari possent, quæ sequenti sect. proponentur commodius dum aliorum placita refellamus.

SECTIO II.

Differantne aliquæ sententiæ nuper excogitatæ à sensu Caietani?

1. PEracutus Theologus nostræ societatis existimans se nouam ingredi viam à sensu Caietani diuersam, constituit signum rationis in Deo pro quo libera Dei volitio v. gr. creandi mundum est indifferens præcisiue, vt sit ens diuinum, & vt sit negatio volitionis diuinæ, seu ens rationis; in alio verò signo iam ratio illa indifferens determinatur libere vt sit ens diuinum, non autem negatio vel ens rationis, & eo ipso quod illa volitio est ens diuinum ratione existentiæ exercitæ, iam repugnat simpliciter non esse. Sicque putat esse verissimum nihil diuinum posse non esse, quia pro signo illo, pro quo volitio creandi mundum potuit non esse, non intelligitur esse ens diuinum, sed potius est ratio quædam præscindens ab ente diuino, vel ente negatiuo, seu rationis, seu nihil.

2. Contra hanc cogitationem opposuere non pauci impossibile esse dari rationem communem de se aptam vt sit ens diuinum, vel carentia. Hoc tamen pertinet ad metaphysicos, & probabile est ens positiuum, & carentiam conuenire in aliqua ratione cognoscibilis, & in non repugnantia vt non sint pure possibilia, & in eo quod non includant in proprio conceptu duo contradictoria. Forsitamque hic Author aliud nõ voluit, quam volitionem diuinam esse indifferentem vt sit ens actu, vel non sit actu. Sicuti res possibilis pro priori ante diuinum decretum dicitur indifferens præcisiue vt sit ens actu, & vt sit nihil actu: hæc tamen indifferentia potius se tenet ex parte Dei potentis producere, aut non producere creaturam. Parumque interest indifferentia præcisiua rationis superioris ab inferiori, si non consideretur indifferentia actiua, aut quasi actiua, vt conceptus libertatis intelligi possit.

3. At id ipsum, quod ipsa sententia assumit nullatenus differt ab opinione Caietani, quoniam conceditur de facto aliquod prædicatum esse idem cũ Deo, quod potuit non esse in ipso: alioqui necessario haberet Deus volitionem creandi mundum, licet dicat, casu quo non esset idem cum Deo, illam entitatem non fore ens diuinum. Fatetur hic Author hanc volitionem, quæ de facto est diuina, potuisse non esse diuinam, ergo prædicatum, quod modo est idem cum Deo, quia est diuinum, potuit non esse in Deo, quia potuit non esse diuinum. Ac proinde etiam illa volitio secundum prædicatum illud diuinum potuit non esse, quia illud prædicatum potuit non esse diuinum: nam si illa ratio diuina contrahens volitionem non potuit non esse, neque ipsa volitio potuit non esse.

4. Alij, (quorum in præcedenti sect. memini) concedunt etiam actum diuinum liberum esse ratione sui perfectionem, & non curant explicare qua ratione discedant à semitis Caietani. Aiunt formalitatem diuinæ volitionis esse de se indifferentẽ vt virtualiter distinguatur à diuina natura, vel sit omnino indistincta virtualiter à deitate, & consequenter nullam posse dari carentiam volitionis v. gr. creandi mundum, quia non aliter potuit non dari illa volitio, nisi quatenus potuit non distingui virtualiter à diuina essentia.

Sententia hæc imperceptibilis est, & adhuc non discessit à Caietano. Primum probatur; quoniam nulla essentia, & consequenter nulla formalitas potest esse indifferens vt sit hæc essentia, vel illa, hæc formalitas, aut illa; ergo neque potest esse indifferens vt distinguatur, vel non distinguatur; quia distingui ab illa est non esse illam, & non distingui ab illa formaliter, aut virtualiter est esse illam formaliter, aut virtualiter. Confirmo; quoniam alioqui posset similiter dici volitionem diuinam creandi mundum esse indifferentem vt sit volitio, vel nolitio, & essentiam hominis esse indifferentem vt sit homo, vel equus.

6. Secundum quoque (nempe in his non recedi à mente Caietani) non est probatu difficilius; quoniam volitio creandi mundum vt distincta virtualiter à Deitate est perfectio virtualiter distincta à Deitate; igitur illa perfectio virtualiter distincta à natura Dei, qua talis est potuit absolute non esse: nam illam perfectionem virtualiter distinctam à Deitate non distingui etiam virtualiter à Deitate, est non dari illam perfectionem distinctam, ergo illa perfectio distincta potuit non esse. Vtrum autem illa perfectio, provt perfectio virtualiter distincta à natura desit hoc, vel illo modo non pertinet ad Caietani sententiam; nam intra limites sui asserti potest defendi perfectionem illam non hoc modo, sed illo deficere. Sic etiam intulimus contra præcedentem sententiam non discrepare à Caietano; quia dum constituit quoddam prædicatum indifferens vt sit ens diuinum, affirmat illud prædicatum potuisse non esse in Deo, quatenus potuit non esse diuinum.

7. Ratio à priori est, quia prædicatum illud volitionis diuinæ creandi mundum est formaliter in Deo, & non esset formaliter in ipso casu quo nollet creare mundum: Deus autem nollet mundum creare, si talis volitio creandi mundum non distingueretur virtualiter ab essentia, aut non esset ens diuinum. Rursus, illud prædicatum distingui virtualiter à natura sub ratione illa est formaliter aliquid: Atqui vt sic non esset formaliter in Deo; igitur aliquod prædicatum (quod hi non negant esse formaliter sui perfectionẽ) nõ esset in Deo formaliter; ergo deficeret ipsi predicatum aliquod: quia inter

inter deesse formaliter, aut esse formaliter illud prædicatum non est à parte rei excogitare mediũ: igitur si non esset tunc formaliter illud prædicatum, seu illa perfectio, deesset formaliter prædicatum illud, sine illa perfectio. Certissimumque cuique apparebit si noluisset Deus de facto producere mundũ non fore omnino in Deo eadẽ prædicata formaliter, quæ modo sunt: alioqui etiam tunc vellet formaliter producere mundum: Ergo Deo deficeret in tali casu prædicatum aliquod, quod modo est in Deo; quia non esse & deficere idẽ est.

8. Respondebis etiam in illo casu futura eadem diuina prædicata, licet essent diuerso modo: At hæc responsio statim eliditur si ob oculos ponantur, quæ nuper dicebam: nam modus ille diuersus est formaliter prædicatum, & perfectio, sed deficit ille modus; ergo deficit prædicatum, & perfectio. Si ipsa volitio non esset perfectio virtualiter distincta à Deitate, seu prædicatis diuinis necessariis; aut si volitio, aut nolitio constituerent eandem numero perfectionem, ita vt illa numero perfectio sufficienter constitueretur per volitionem, nec minus sufficienter per nolitionem, non recte probatum esset à nobis directe ex defectu volitionis liberæ deficere perfectionem: At iuxta principia aduersarij manifeste demonstrant defectum perfectionis, ea, quæ modo adduximus.

9. Salas. Putauit noster Salas loc. cit. sect. 8. num. 106. Posse aliquos existimare actus liberos Dei esse modos reales formalissime inuoluentes perfectionem indistinctam virtualiter, & secundum rationem ab entitate necessaria Dei, & inde concludit non recte inferri, deficiente hoc actu libero Dei, deficere perfectionem. Aitque ita videri sentire Cabreram, & Medinam apud ipsum, de quo dicemus postea. Fateor iuxta hanc cogitationem non deduci directe deficere perfectionem, quamuis deficeret volitio creandi mundum: At cogitatio illa mille modis implicatoria est; quoniam plurimis titulis illud prædicatum diuinum debet ratione sui esse perfectio, vt in disputatione præcedenti probaui. Neque illa veritas probatione egebat: quoniam ex ipsis terminis manifestum aliquam perfectionem afferre perfectissime cognoscere futura contingentia, & gaudere de pœnitentia peccatoris. Quare Deus formalissime esset minus perfectus ex eo præcise quod non cognosceret futura contingentia.

10. At ipse Salas illa sect. 8. à num. 106. multo magis cum Caietano sensit; quia non solum existimat volitionem liberam Dei, qua libera est addere nouum modum realem, seu extensionem, quæ potuit non esse in Deo, sed putat modum illum esse in se perfectionem, licet non sit perfectio eius, in quo est, videlicet, diuinæ naturæ, quia Deum non perficit, eo quod præsupponat diuinam essentiam infinite perfectam. Et rursus num. 109. inquit: *Licet omnia, quæ sunt in Deo sint infinite perfecta identice, non tamen formaliter formalitate rationis; quia hoc modo tantum sunt infinita in proprio genere, & inter illa sunt gradus, & infimum tenent modi liberi, quia potuerunt non esse in Deo.* Hæc ille, in quibus apparet, vix; sed ne vix quidem à tramite opinionis Caietani diuertisse. Nam Caietanus etiã docuit perfectionem illam liberam, quæ potuit in Deo non esse, habere gradum infimum formaliter loquendo inter diuinas perfectiones. Verba Caietani hæc sunt: *Neque enim ex hoc sequitur quod Deo potuit deesse aliqua perfectio, scilicet, velle alia, sed quod potuit deesse aliqua perfectio voluntaria, & libera: hæc enim est conditio diminuens rationem per-*

Caietanus.

R. P. B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

fectionis respectu eius in quo est, quia significat suum oppositum non esse imperfectionem. Quam dicat Caietanus, licet illa volitio libera secundum se sit perfectio, quia est prædicatum, tamen respectu diuinæ naturæ non esse absolute perfectionem, quia ipsa diuina natura præsupponitur infinite perfecta, & actus oppositus nullam habet imperfectionem. Cum P. Salas sentit Ægid. Lusit. tom. 1. de beatitudine lib. 5. quæst. 21. art. 2.

11. Fere idem, aut omnino idem, si recte examinentur verba significauit Fonseca 3. tom. Metaph. lib. 7. cap. 8. q. 5. sect. 4. vbi postquam. Caietani sensum vocauit audaciorem, & parum tutum, concedit actus liberos Dei superaddere modos reales seu extensiones Deo intrinsecas, quæ potuerunt non esse, & non omnino negat esse perfectiones; (quamuis occasionem præbeat existimandi illos actus ratione sui omni carere perfectione) quoniã sect. 5. *inposteriori*, asseruit extensionem liberam diuinorum actuum esse perfectionem in actu signato; non vero in actu exercito. Quibus verbis significasse puto volitionem Dei liberam esse secundum se perfectionem, licet non habeat exercitium perficiendi diuinam naturam, quia præsupponitur diuina essentia infinite perfecta. Authores fauẽtes Fonsecę erudite cõgessit Salas loc. cit. §. 6. quorum præcipui sunt. Siluest. Marsil. Alensis.

Fonseca.

12. Eandem Caietani sententiam affert, nec refutat P. Henriquez lib. de Fine hominis c. 3. n. 2. lit. A. in Glossa, quamuis dicat iuniores Thomistas eam reiicere. Similiter Siluester in conflato 1. part. q. 14. art. 2. refert idem Caietani placitum, nec refellit: Sed solummodo inquit: *Videant isti quid hoc importet.* Neque recte P. Raynaud. supra notauit illa verba Syluestri sic accipienda esse, vt moneant periculosam esse sententiam illam, quia re vera solum voluit prætermittere iudicium suum. Neque defuere ex Modernis, quibus Caietani sensus perplacuerit, vt testatur Pesantius hac quæst. 19. art. 2. disp. 1. Alij vero ex iunioribus optimæ notæ, licet non assueranter illam opinionem proponant, aiunt tamen pleraque argumenta, quæ contra illam fiunt habere instantiam in mysterio Trinitatis, & nolunt contra illam quidquam afferre. Addo parum aut nihil à Caietano dissidere, aut non posse rationibus contra ipsum agere authores illos, qui disp. præcedenti sect. 1. aiebant dari in creatis formalitates identificatas cum aliqua entitate, quæ possunt non esse, quin deficiat talis entitas. Quibus nouissime subscripsit P. Franciscus de Lugo 1. part. lib. 1. disp. 32. cap. 4. pro se afferens Ballarm. Salazar, Ægydium Koninch. 3. part. quæst. 74. art. 1. Quamuis Lugus dicat disp. 24. cap. 6. num. 5. decretum Dei liberum nihil omnino reale superaddere, sed ipsam volitionem Dei necessariam propter suam infinitam actualitatem, secundum quam continet omnem perfectionem actuum liberorum libere diligere creaturas. Redditque rationem, quia sicut perfectiones necessariæ Dei, ita in ipso sunt vna, & eadem entitas, vt tamen præstent formaliter sua munera, tribuantque formales denominationes, acsi essent realiter distinctæ, sic etiam volitio Dei necessaria per suammet entitatem præstat munera volendi hoc aut illud pro libito. At hic modus dicendi supra reiectus est, & non videtur consequenter incedere, quia sicut defendit nullum prædicatum potuisse realiter deficere, quamuis volitio libera Dei, qua talis est, sic formalissimè prædicatum aliquod, ita posset asserere volitionem liberam esse formaliter ratione sui perfectionem, quin potuerit deficere talis perfectio.

Henriquez.

Raynaudus.

Franciscus de Lugo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

13. Martinonus.

Expresse Caietanũ sequitur noster Martinonus 1.part.disp.14.sect.4.quam opinionem tribuit Fonsecæ,& Patri Salas,necnon P.Zuniga, & Enriquez locis ab ipso allegatis. Alij vero vt P. Granados tract.3.de Volunt.Dei disp.5.sect.1.n.1.aiunt perdoctos Recentiores ei subscribere, & fulciri validissimis fundamentis.Et noster Soarius loc.cit.asserebat inspecta pura ratione naturali adeo firmis argumentis inniti, vt hanc sententiam verisimilem, & probabilem reddere videatur.At P.Arriaga hoc assertum Soarij reiicit;quoniam,quæ contra sententiam illam obiici possunt, non tam desumi debent ex Sacra pagina, Conciliis, aut Patribus, quam ex naturali ratione.

14. In duobus tamen peccauit Arriaga. Primo, quoniam in Sacris Literis, Conciliis, Patribusue nihil adinuenit, vnde efficaciter refelli possit Caietani sententia; sunt namque plura ex Conciliis, & Patribus, quæ demonstrant falsitatem illius asserti. Secundo, quoniam rationes naturales, quibus Caietanum refutat sunt nullius roboris: Ait namque esse contra lumen rationis admittere in Deo reale accidens, aut compositionem realem, & hoc inferri ex sententia Caietani admittentis actus liberos Dei distingui realiter ab ipso Deo. At talem distinctionem realem Caietanus non concessit, vt sect.1. vidimus. Quod si Caietanus illam distinctionem admisisset recte ex Bernardo in Concilio Rhemensi (vt sect.1. ostendi) Caietani placitum euerteretur. Nihilominus aliis argumentis, quæ à naturali ratione decendunt, efficaciter reppdiabitur Caietanus,vt in sect.proxime ventura dicemus.

SECTIO III.

Nulla perfectio reperta in actu libero Dei potuit Deo deesse.

1. *Prima ratio.* DLura Caietanum impugnant efficaciter, licet variis argumentis minus efficacibus, quorum sect. sequenti mentio fiet, impetatur a multis. Primo reiicitur Caietanus, & cum eo cæteri asseclæ, quoniam de conceptu diuinæ perfectionis est indefectibilitas suæ æstimabilitatis;quoniam defectibilis perfectio ex se imbibit imperfectionem: etenim illa æstimabilitas defectibilis redacta ad nihilum careret propria æstimatione, & quæ maior imperfectio alicuius æstimabilitatis,quam carere,aut posse carere omni æstimabilitate.

2. *Corroborantur.* Hæc ratio munitur quoque authoritate Patrum, qui sæpe supponunt perfectionem defectibilem dicere imperfectionem. Conabantur Ariani probare Filium Dei esse creaturam, eo ducti fundamento, quia Filius Dei potuit non esse,siquidem productus fuit libere, ac proinde perfectio Filij potuit non existere, & Deus nullum habere Filium; ex quo rursus inferebant perfectionem Filij esse finitam imperfectioni immixtam,ac propriam creaturæ.Patres autem iudicarunt probationem Arianorum vim habere, si semel daretur ipsis perfectionem Filij potuisse deficere, & ideo constanter negarunt perfectionem Filij esse defectibilem:Igitur vbicumq; reperiatur perfectio defectibilis inuenitur imperfectio, quæ cum in Deo admitti non possit, neque defectibilis perfectio admittenda est.

3. *Secunda ratio.* Secundo arguitur,& ostenditur efficacia præcedentis argumẽti:Non minus est de cõceptu diuinæ perfectionis indefectibilitas,quã esse vbique,& ab æterno,sed diuina perfectio non potest si existat nõ esse vbique, & ab æterno; ergo diuina perfectio non potest esse defectibilis: Maior probatur; quoniam res magis priuatur sua perfectione eo quod nunquam existat, quam si aliquando existat,& aliquando non existat; ergo si perfectio actus liberi Dei potuit numquam esse, etiã posset incipere esse in tempore. Quod si volitio diuina incipiens esse in tempore secundum suam perfectionem,non posset non esse imperfecta,à fortiori perfectio diuina nunquam existens esset imperfecta;nam si defectus alicuius durationis realis reddit ipsam perfectionẽ imperfectam, non est cur defectus existentiæ realis, & durationis in perpetuum non reddat illam imperfectam. Minor constat (vt postea dicemus) inter Theologos supponentes Deum non posse incipere velle in tempore,aut habere actum liberum existentem ratione sui in hoc determinato loco,& non in illo. Sicuti volitio Angelica non debet occupare omnem locum,quem Angelus occupat.Petenda igitur est vniuersalis ratio ex conceptu perfectionis diuinæ,quæ petit carere imperfectione,& consequenter esse indefectibilis ab æterno,& vbique;sicut ipsemet Deus, quia est infinite perfectus non potest non esse, aut non esse vbique & ab æterno.

Confirm. Confirmo, si intelligeremus Filium Dei non fuisse ab æterno; sed incepisse in tempore,aut non esse vbique, manifeste conciperetur imperfectus; ergo à fortiori intelligeretur imperfectus si numquam existeret. Hanc consequentiam optimam iudicabant Patres eo ipso intelligi Filium Dei esse creaturam, si intelligeretur contingenter productus, siue aptus non existere. Vide Athanasium Orat.4. contra Arianos multo ante finem,Basilium lib.4. contra Eunomium sub initium. Indeque probant Theologi generationem diuinam, & inspirationem esse necessariam;quia tam Filius,quam Spiritus Sanctus est Deus,ac proinde est ens necessarium. Similiter ex eodem principio ostendunt notionales actus nõ posse aliter esse,quam sunt, neque personas productas posse aliter esse quam sunt, quia illa perfectio increata non potest non esse. Idque confirmant, quoniam actus notionales sunt æterni quidditatiua æternitate, ac proinde illa perfectio habet intrinsecam necessitatem essendi;hæc enim est prima ratio æternitatis. Vide etiam Cyrillum Alexandrinum lib.1. Thesauri cap.8. necnon Hilarium lib.de Synodis Anathem.24.

5. Filium Dei fuisse libere productum,& potuisse non esse asserebat Arius dicens solam essentiam Patris esse increatam,ac vere diuinam; nam essentiam Filij,& Spiritus esse creatas, & factas aiebat, quia libere productæ erant,& potuerunt non esse. Recognosce Epiphanium hæresi 69. pag.2. necnon Hilarium lib.4. de Trinit. inter princip. & med. & lib.6. colum.3. Hæc autem Ariana hæresis continuo diuisa est in varias sectas,in eo conuenientes quod Filium facerent minorem Patre, & non negantes perfectionem Filij. Et ideo Semiariani, quorum dux fuit Macedonius, licet prædicarent, Filium esse Patre minorem, similem tamen dicebãt esse Patri. De Semiarianis scribũt Epiphanius hæresi 72.& 73.Theodoretus lib.4. hæreticarum fabularum,Augustinus lib.de hæresibus c.51. & 52. Damascenus lib. de hæresibus paulo post medium, verbo *Semiariani*, Philastrius in 2. catalogo Hæreseon nn.20. Nicephorus lib.9.Historiæ Ecclesiasticæ. Prisscillianistæ quoq; expresse asserebant, *Quod Pater aliquando fuerit sine Filio & tunc Pater esse cœperit quando genuit Filium.* Ob idque in hoc fuisse Arianos notauit Leo Magnus epist.93. ad Turibium Austerienſem Episcopum cap.2. quoniam eo quod Filius non fuisset ab æterno recte

recte deduceretur esse minorem Patre secundum substantiam, quamuis alioqui fuisset perfecta substantia. Aëtius quoque ausus est aperte dicere Filium Dei esse alterius substantiæ inferioris, quia perfectio, seu substantia Filij fuit libere creata.Patres autem putarunt recte ostendi Filium esse alterius inferioris substantiæ, si fuisset libere productus à Patre, ita vt eius substantia, seu perfectio potuerit non esse. Hoc significat agens de Spiritu Sancto Cyrillus lib.13. Thesauri cap.1. prope medium inquiens: *Nam Spiritus Sanctus in Deo, & ex Deo inseparabiliter est: creaturæ vero ad extra per voluntatem Dei productæ.* Vtique creaturæ sunt per voluntatem liberam; secus Spiritus Sanctus, quia inseparabiliter est: si autem seperabiliter foret eius bonitas, esset creatura. Manifestumque est egisse Cyrillum de voluntate libera, & ideo probauit non fuisse per voluntatem liberam productum, quia inseparabiliter ex Deo, & in Deo est. Haud aliter Ephrem Syrus tom.3. Opusc.de Confess.scripsit: *Aliumque Pater consortem volens, non genuit, sed produxit Spiritum Sanctum*: Agit namque de voluntate libera, quoniam constat Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, & ipse proxime superius dixerat Filium Dei naturali voluntate fuisse genitum.

Cyrillus. *Ephrem.* *6.*

Inter Arianos fuit etiam diuersitas, quatenus plures aiebant Filium Dei non esse ab æterno, licet ante productionem huius mundi extiterit, alij vero aiebant Filium,& Spiritum Sanctum fuisse ab æterno, vt refert Augustinus lib.6. de Trinit. Similiter Valentinus Gẽtilis apud Benedictum Aretium in historia de supplicio Valentini Gentilis asseruit inæqualitatem inter personas Trinitatis, & solum Patrem *esse immensæ substantiæ, & eminentiorem cæteris*, licet Filius, & Spiritus Sanctus extiterint ab æterno, & concessit cum Arianis Filium libere fuisse productum.Cum Valentino aiebat Caluinus Deum habuisse vim generandi Filium, ac propagandi Spiritum Sanctum quia voluit libere. Recteque inferebant Filium, & Spiritum esse inferioris substantiæ, & perfectionis, si essent libere producti. Contra hos omnes agit Cyrillus Alexand. lib.1.Thesauri cap.8.his verbis: *Si voluntas Patris Filij generationem præcessit; cur non ita loquitur Scriptura de Filio sicut de creaturis, Faciamus hominem. Omnia quæcumque voluit fecit. De generatione autem Filij nullibi tale quid legitur, sed erat, & est apud Patrem solummodo audiuimus.* Et toto illo capite probat, *Non ideo Patrem generare, quia vult* (nempe libere; quoniam diuinæ processiones sunt voluntariæ, licet non sint liberæ); *sicut non ideo est hypostasis Patris quia vult.*

Cyrillus Alexander. *7. Concil. Tolet.XI.*

Denique (vt omittamus alia) Concilium Toletanum XI. in confessione Fidei confirmat nostrum discursum: nam supponit recte potuisse colligi Filium esse creaturam si inciperet esse in tempore: *Æqualis* (inquit) *tamen per omnia Deo Patri,quia nec nasci cœpit aliquando nec desiit.* Vbi etiam tacite indicat,id quod potuit non esse,non esse perfectionem infinitam.Et rursus ait: *Nec tamen tres istæ personæ separabiles existimandæ sunt, cum nulla ante aliam,nulla post aliam,nulla sine alia,vel extitisse, vel quippiam operasse aliquando credatur.* Quibus verbis contra Arianos non solum statuitur Filium semper extitisse, sed etiam non potuisse non existere, quia alioqui perfectio Filij non esset increata, sed creata,& non esset eiusdẽ naturæ cũ Patre.Vnde & subditur: *Tres ergo illas vnius,ac inseparabilis naturæ personas sicut non confundimus,ita separabiles nullatenus prædicamus.*

8. S. Thom. Ex Scholasticis quoque S.Thomas 1.part.q.41. art.2. docet *Arianos volentes ad hoc deducere quod Filius sit creatura,dixerunt.quod Pater genuit Filium voluntate secundum quod voluntas significat principiũ.* Agit de voluntate libera, & inde probat S.Thom. nullum actum notionalem liberũ esse, & affert testimonium Hilarij lib. de Synodis circa mediũ,vbi asseritur contra Arianos Filium Dei non esse volũtate libere productum,quemadmodum producuntur creaturæ. Ex quibus recte concluditur omnem perfectionem quæ ita existit vt possit non existere esse perfectionem creatam imperfectionibus immixtam. Sic etiam si daretur aliqua perfectio, quæ inciperet esse in tempore,non posset non esse perfectio creata, aut si non esset vbique. Ideoque Arianorum plures negarunt Filium Dei esse ab æterno, quia inde recte concludebatur esse creaturam, & ideo Patres cum præfato Concilio Toletano contra hos hæreticos statuerunt Filium Dei esse ab æterno, quia id necessarium erat vt Filius esset æqualis Patri.Et hanc vim habent verba Concilij: *Æqualis tamen per omnia Filius Deo Patri;quia nec nasci cœpit aliquando, nec desiit.* Valentinus gentilis sequens Arianos (vt supra dixi) pronunciauit solum Patrẽ esse immensæ substantiæ: Filium autem,& Spiritũ Sanctum *esse circunscriptibilem*; quia videbat recte inferri esse creaturam,si non esset vbiq;sed circunscriptus loco. Itaque quemadmodum perfectio diuina non potest non esse vbique, & ab æterno si existat, ita absolute non potest non esse, aut nunquam esse; quoniam longe maior imperfectio est nunquam esse, quam aliquando non esse.

9. Iterum confirmatur. Poterit prædicatum aliquod diuinum (vt postea dicemus) non esse saltem secundum quid, quin perfectio aliquo modo deficere potuerit;at non potuit illud prædicatum, sub ratione illa,sub qua dicimus deficere potuisse nõ esse vbique,aut ab æterno;quia si non esset vbiq; & ab æterno, neque illa perfectio vbique esset,& ab æterno: At quamuis prædicatum aliquod possit deficere modo postea declarando, non idcirco perfectio illius prædicati deficere potest, vt in explicatione propriæ sententiæ dicemus.

10. Hunc etiam discursum iterum confirmare licebit Patrum testimoniis,quæ à naturali ratione deriuantur. Etenim quoties Patres docuerunt nomen entis esse propriissimum nomen Dei, quia creaturæ compatatione ad Deum entia nõ sunt, eo quod, ex quo sunt, ad nihilum tendunt, satis innuebant omnem perfectionem defectibilem indepẽdenter à quouis alio conceptu includere imperfectionem: nã illa perfectio, eo ipso quod defectibilis sit caret necessitate existendi, quæ non potest non esse imperfectio.Sicut si talis perfectio posset realiter deficere in tempore non posset non esse imperfecta. Hinc etiã est vt nullum prædicatum diuinum possit deficere in tempore: quia si tale prædicatum in tempore deficeret, etiam illius perfectio deficeret, vt postea declarabitur.Hinc quoque est vt si apprehenderemus aliquam personam diuinam ita libere productam ab alia, vt posset deficere realiter, quatenus distingueretur à producente, non possemus non concipere talem personam diuinam defectibilem,vt imperfectam.

11. Alia rationes. Neque contemnenda sunt argumenta, quæ probant illam perfectionem defectibilem realiter non posse non distingui realiter ab essentia diuina: ea enim quæ sunt realiter secundum suum esse realiter separabilia, non possunt secundum suum esse realiter esse idem: nam separabilitas secundum proprium esse est notissimus index distinctionis;

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis: Ergo perfectio actus diuini liberi est inseparabilis à diuina essentia. Principium est in Metaphysica receptum: *Quando duo sunt absolute realiter separabilia, ita vt, vno absolute deficiente, alterum perseueret, necessario distinguuntur realiter.* Neque enim minus repugnat rem posse abiungi à seipsa, quam seipsam realiter producere.

12. Ysãbertus.

Hoc pacto efficax est probatio, quam contra Caietanum affert Nicolaus Ysambertus Doctor, & collega Sorbonicus 1. part. quæst. 19. art. 3. ex symbolo Bernardi, & aliorum in Concilio Rhemensi, quatenus nihil potest esse ab æterno in Deo quod non sit Deus, & ex ipsa separabilitate reali, colligi possit illam perfectionem liberam non esse Deum.

12. Attamen Ysambertus in nonnullis à vero deflexit. Primo qui symbolum illud, & articulum illum tertium putauit esse Concilij Rhemensis, cum tamen non fuerit (vt supra vidimus) nisi Bernardi, & aliquorum Episcoporum cum ipso. Secundo quoniam dixit expresse haberi in dicto symbolo *nullam perfectionem intrinsecam posse esse, & abesse in Deo, sed debere semper illi inesse etiam ab æterno, & in æternum*, quod minime habetur in illo symbolo, sed solummodo traditur nihil esse in Deo ab æterno, quod non sit Deus. Alia vero, quæ idem Auctor profert dum non magis roborantur non quatiunt sententiam Caietani.

13. Et adhuc qui Caietanum sequuntur dicent ex illa separabilitate non colligi distinctionem realem, aut ex natura rei, siue maiorem virtuali: nam sicut sufficit virtualis distinctio, vt quæ sunt eadem vni tertio, non sint idem inter se, & vt vna formalitas realiter producatur, quin alia realiter identificata producatur, ita videtur sufficere illa virtualis distinctio ad diuersitatem illam prædicatorum, nempe vt vna formalitas possit existere, altera non existente; quia non magis videtur opponi vnum prædicatum existere, & aliud non existere, quam vnum realiter produci, & aliud non produci. Sicut enim est verum hoc principium: *Quodlibet est, vel non est*, ita quoque illud. *Quodlibet producitur vel non producitur.* Quare ad ea quæ obiici possunt, responderi posset, perfectionem illam liberam dum actu existit identificari cum Deo, dum autem non existit, neque identificari cum ipso, neque distingui ab ipso absolute, seu positiue, quamuis non sit positiue actu cum Deo; quia potest excogitari quoddam quasi medium inter identificari positiue, aut positiue distingui, nempe non esse idem realiter positiue. Sic homo non existens neque identificatur actu, & intrinsecè cum seipso, neque distinguitur à seipso; quia in seipso nullum habet prædicatum; sed identificatur duntaxat sub conditione quod existat. Haud aliter actus liber Dei non existens, neque identificatur absolute, & positiue cum natura, neque distinguitur absolute ab ipsa; sed identificatur conditionate, nempe sub conditione quod existat.

13. Hoc minime obstante arbitror illam separabilitatem absolutam, & quoad perfectionem esse sufficientem indicem distinctionis realis; quia ita vna perfectio libera separatur ab alia, vt nunquam possent esse idem, quare perfectio libera non existens neque sub conditione quod existeret, esset idem cum perfectione libera actu existenti: nam hæc modo existens non existeret, si altera perfectio libera opposita existeret. Deinde non est cur potius ratio principij simpliciter, illius nempe quod continet perfectionem principiati, debeat distingui à principiato realiter, non vero ea quæ secundum perfectionem ita opponuntur vt nunquam possint existere simul. Potest dari virtuale principium solum distinctum virtualiter à principiato, quia non habet simpliciter oppositionem cum principiato, dum continet perfectionẽ ipsius principiati, quamuis ipse terminus, seu principiatum sit perfectio, ac proinde poterit dari quædam separabilitas secundum quid, quæ non sit quoad perfectionem, quamuis formalitas, quæ separatur dicatur perfectio, vt postea declarabitur, & hæc separabilitas non erit indicium distinctionis realis, secus separabilitas quoad perfectionem; maxime si hæc separabilitas quoad perfectionem secum afferat repugnantiam vt illæ formalitates actu coëxistant, & identificentur.

SECTIO IV.

Quid tandem in hac quæstione dicendum.

5. Antithesis.

SIt nostrum hac in re iudicium. Actus liber Dei est perfectio virtualiter distincta à diuina natura, & adhuc illa numero perfectio est omnino indefectibilis, quoniam constituitur sufficienter per hunc, vel illum actum oppositum vage, & indeterminate sumptum. Non dico per actum oppositum suppleri defectum huius perfectionis, quatenus si deficeret hic actus, daretur alter oppositus omnino æquiualens huic, aut hanc perfectionem esse moraliter illam oppositam, quia vna æquiualet alteri, sed potius asserimus ex duobus actibus, siue tendentiis intentionalibus oppositis, consurgere vnicam perfectionem, quæ propriissime sit vna physice, & metaphysice, & constituatur sufficienter quauis ex illis tendentiis intentionalibus oppositis. Itaque volitio diuina libera, & actus oppositus nolitionis, etsi constituant singilatim sufficienter perfectionem, sunt nihilominus vna, & eadem numero perfectio, quia eiusdem numero perfectionis possunt esse plura constitutiua sufficientia (vt pluribus exemplis postea fiet notissimum) ac proinde existente quolibet ex illis constitutiuis, sufficienter manet illa numero perfectio; deficiente autem vno ex illis constitutiuis non ideo deficit perfectio, quia adhuc manet aliud constitutiuum sufficiens illius numero perfectionis.

2. Obiectio.

Aduersus hanc cogitationem cuique se offert obiectio, quoniam videtur omnino impossibile dari duo constitutiua sufficientia eiusdem numero perfectionis: etenim diuersa constitutiua rei diuersam constituunt rem: non enim differt res à suis constitutiuis; igitur si constitutiua diuersa fuerint, & perfectiones erunt diuersæ. Quemadmodum si constitutiua sufficientia hominis sunt plura, & homines erunt plures. Confirmari hoc potest; quoniã constitutiuum adæquatum rei est quidquid est ipsa res, nec latius patet res ipsa, quam constitutiuum adæquatum ipsius; nam extra constitutiuum adæquatum nihil est, alioqui res maneret eadem, quamuis omnia constitutiua quæ dicuntur res ipsa, essent diuersa.

3. Responsio.

Contra hanc obiectionem adest manifesta instantia in constitutiuo huius numero Dei: nã Deus constituitur in ratione huius numero sufficienter per personam Patris formalissime, necnon per personem Filij nullo alio intellecto, & etiã per personã Spiritus Sancti præscindendo à quouis alio, itavt si per impossibile maneret solus Spiritus Sanctus, maneret hic numero Deus. Cæterum quamuis instantia sit ineluctabilis, video nonnullos conari contra

contra ictum fluuij affirmantes non dari locum instantiæ; quia hic numero Deus constituitur inadæquatè, & in obliquo per Paternitatem, aut Filiationem, seu Spirationem passiuam vage, & indeterminatè, & ideo deficiente per impossibile personalitate Spiritus Sancti, si remaneret eadem numero persona Patris, aut Filij, remaneret idem numero Deus, quia perseueraret idem numero rectum cum obliquo numero distincto.

4. Nihilominus instantia valde potens est, vt postea monstrabo, & vim argumenti propositi omnino labefactat, quoniam demonstrat diuersa constitutiua eiusdem rei non constituere rem diuersam, vt Paternitas, & Filiatio non constituunt diuersum Deum, licet sint constitutiua diuersa. Similiter ostendit latius patere rem quam constitutiua adæquata eiusdem rei, si constitutiuum adæquatum idem significet ac constitutiuum sufficiens; non tamen si nomine constitutiui adæquati intelligatur omne constitutiuum sufficiens. Et quidem in priori sensu reperitur in Patre adæquatum constitutiuum sufficiens huius numero Dei; quia Pater sufficienter est hic numero Deus, & adhuc vltra hoc constitutiuum adæquatum, manet aliud constitutiuum inadæquatum, per quod constitui possit idem numero Deus, nempe Filiatio, at Spiratio passiua.

5. Ratio.

Ratio est quia quando agitur de aliquo requisito ad munus aliquod potest ad illud munus in singulari non requiri hoc prædicatum in singulari; sed hoc, vel illud indeterminate. Sic ad constituendum hunc numero Deum non requiritur determinate personalitas Spiritus Sancti, sed vage ad formalem constitutionem requiritur personalitas Patris, aut Filij, aut Spiritus Sancti. Neque dicas ad constitutionem Dei, quatenus est persona Patris requiri paternitatem; quia licet hoc verum sit, non est ad rem de qua agimus: non enim agimus de constitutione formali Patris; neque de constitutione Dei, vt determinatur ad personam Patris, sed de constitutione huius numero Dei absolutè loquendo; nam certum est eundem numero Deum, qui in ratione Dei est vnus numero, licet comprehendat personas diuersas, constitui per personalitatem Patris, aut Filij aut Spiritus Sancti, ita vt idem numero Deus constituatur sufficienter per quamlibet ex illis personalitatibus simul cum natura diuina.

6. Sic etiamsi alicui expediret vnum è duobus medicamentis omnino æqualibus ita vt vtrumque simul potius noceret quam prodesset, & non posset subiectum non habere aliquod ex illis, si positio vnius esset formalis carentia alterius, deficiente vno ex illis nulla deficeret conuenientia, vt postea dicemus, quia tota illa conuenientia consisteret in illo casu in hoc, vel illo medicamento vage; quia nulla est conuenientia in existentia vnius præ alio, ac proinde nulla est conuenientia in eo quod hoc medicamentum potius existat, quam desit, & consequenter deficiente isto deficit conuenientia, vt fuse postea explicabo.

7. Igitur in ordine ad existendum sufficienter non latius patet res ipsa, quam constitutiuum sufficiens, in ordine vero ad defectum ipsius rei, latius patet existentia rei, quam existentia alicuius constitutiui sufficientis, quando res vagè significatur: est enim euidẽs latius patere Deum, quã primã personã. Ratio est quia dũ res significatur vage, ad existentiã ipsius requiritur, & sufficit aliquod ex significatis vage; ad defectum vero opus est vt nullũ detur ex significatis vagè, iuxta regulam Dialecticorum: *Non aliquis, nullus*, sic etiam vt homo dicatur currere sufficit si aliquis homo currat, vt si solus Petrus v. gr. currat: at vero vt hæc propositio sit vera: *Non aliquis homo currit*, necessarium erat vt nullus homo curreret. Ita etiam latius patet ratio alicuius animalis, quam constitutiuum sufficiens vt existat aliquod animal: etenim existentia Petri sufficit vt existat aliquod animal, non tamen verum erit non existere aliquod animal eo quod Petrus non existat, nisi omnia animalia desint.

8. Quamobrem licet id, quo deficit, sub ratione illa sub qua deficit, non existat formaliter, tamen sub alia ratione potest esse quod formaliter existit; quia nimirum sub hac postrema consideratione importatur vage hoc vel illud. Sic deficiente persona Spiritus Sancti quæ formalissimè est hic numero Deus, & non solum identice, si manerent in illo casu chymerico Pater, aut Filius, non deficeret hic numero Deus, ac proinde quod in casu illo impossibili deficeret sub vna ratione, nempe sub conceptu tertiæ personæ, maneret sub ratione alia nempe ratione huius Dei: nam adhuc non deficeret hic numero Deus, & deficeret conceptus alicuius personæ diuinæ, quia reuera, vt supponitur, maneret aliqua persona diuina, siue hæc vel illa. Igitur dum ratio aliqua significat aliqua prædicata vagè, etiam provt per terminum singularem exprimitur, ad sui existentiam solum expoſcit vnũ ex constitutiuis, vt vero deficiat necesse est vt nullum constitutiuum sufficiens existat. Ob idque terminus singularis vagus, quia sapit naturam termini communis non est aptus ad syllogismos ex positorios, vt non tenet: *Pater est hic Deus, sed hic Deus est Trinus, ergo Pater est Trinus*, nec valet: *Hic Deus generatur; sed Pater est hic Deus; ergo Pater generatur*: quia vt illa propositio affirmatiua: *Hic Deus generatur* sit vera, sufficit aliquam personam, quæ est hic Deus generari; ad negatiuam vero opus est vt nulla persona generetur. Similiter non valet *Spiritus Sanctus est hic Deus*; *sed non intelligitur Spiritus Sanctus ergo: non intelligitur hic Deus*, quoniam intellecto Patre, licet non intelligatur Spiritus Sanctus, intelligitur hic Deus.

9. Ecce mutatis terminis eandem arguendi formam in re nostra. *Hæc tendentia libera Dei est hæc numero perfectio; sed deficit hæc tendentia libera Dei; ergo deficit perfectio.* Vbi, quamuis concedatur maior, & minor nihil valet consequentia; quia libera Dei perfectio constituitur in singulari per hanc tendẽtiam, vel oppositam (vt postea probabo) & sic sapit naturam termini communis, & sic arguitur à negatione particularis ad negationem vniuersalis, vel quasi vniuersalis. Sicut non valet: *Petrus est homo; sed Petrus non currit; ergo homo non currit.* Claritatis tamen gratia potest distingui illa maior propositio: *Hæc tendentia libera Dei est perfectio* indistincta à perfectione actus oppositi concedo maiorem; distincta saltem virtualiter à perfectione prædicti actus oppositi, nego maiorem.

10. Subrepit arguendi fallacia, quia non satis percipit aduersarius de qua vnitate loquamur, quando dicimus hanc tendentiam liberam, & oppositam constituere eandem numero perfectionem: est enim vnitas complectens plura prædicata vage, & est *vnitas non excludens omnem multitudinem, sed illius termini, de quo disseritur*, vt hic homo singularis non excludit multitudinem personalitatum; nam per hanc vel illam personalitatem numero distinctam potest constitui hic numero homo, vt postea videbimus, sed excludit multitudinem hominum. Sic etiam hic homo non excludit multitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinem partium, sed hominum; nam vnus homo includit duas partes distinctas, licet sit vnicus, & singularis homo. Datur itaque multiplex genus vnitatis; nam vna caret omnino partibus, & compositione; altera vero includit partes, & compositionem; & adhuc consideratur vnitas, quæ includit plura constitutiua sufficientia, quia significantur vage. Sic *Deus* significat Patrem, Filium, vel Spiritum-Sanctum, & hic homo formaliter includit hanc vel illam numero vnionem inter materiam, & formam, hanc vel illam numero subsistentiam, vt dicam postea.

11. Igitur in hunc modum perfectio hæc actus liberi, tametsi virtualiter non diuidatur in plures perfectiones, diuiditur in plures tendentias virtualiter distinctas, oppositalque non in ratione perfectionis, sed tendentiæ; quia de vnaquaque tendentia prædicatur perfectio, non vt ratio communis, & determinabilis per plures perfectiones, sed vt singularis, quæ importat vage hanc vel illam tendentiam. Hoc pacto hæc natura humana cum tribus personalitatibus constitueret vnum hominem, & tres personas, & de quauis persona diceretur esse hunc hominem, quia illa vnitas huius hominis dicitur in singulari, quatenus fundat conceptum, qui nequit prædicari de pluribus eiusdem nominis, & rationis, licet prædicetur de pluribus personis. Sic Deus licet prædicetur de pluribus personis, non est terminus communis, quia non prædicatur de pluribus Diis, licet includat plura inadæquata constituua eiuldem numero Dei, quorum quodlibet est sufficiens ex parte personalitatis. Hæc vnitas numerica sicut est sufficiens ad excludendam multiplicitatem illius nominis, & rationis, ita sufficiens est ad impediendum defectum talis prædicati, licet desit aliquod constitutiuum.

12. Quoties igitur intelligitur conceptus requisiti complectentis plura prædicata, ita vt existente vno existat quod requiritur ad illud munus, fiunt illa prædicata vnum in ratione requisiti, quia non sunt plura requisita; siquidem existente vno existit quod requiritur, & deficiente vno non deficit quod requiritur. Et quando adhoc munus requiritur hoc, vel illud vage, constitutiuum cum quo tale munus existit, est quodlibet ex illis prædicatis determinate: at vero constitutiuum *sine quo illud munus non existit* est hoc vel illud vage, & indeterminatè. Et ideo vt desit constitutiuum sine quo munus illud non existit, opus est desit vtrumque, quia si non desit vtrumque existit hoc, vel illud.

13. Hæc optime accõmodantur perfectioni actus liberi Dei: nam duæ tendentiæ oppositæ constituunt vnam, & eandem æstimabilitatem; quoniam deficiente hac tendentia, formalissime existit opposita, & non existere hanc formalissime est existere illam, nullaque est æstimabilitas in eo quod potius existat hæc tendentia, quam opposita, ex quo infertur nullam deesse æstimabilitatem, quamuis desit hæc tendentia; alioqui potius aliqua æstimabilitas esset eo quod potius hæc tendentia existeret, quam non existeret; ex quo manifeste infertur, vt postea notabitur, aliquam iuxta sententiam aduersariorum debere dari æstimabilitatem, eo quod potius hæc tendentia existat, quam opposita, quod verum esse non potest.

Sectio V.

Plenior declaratio nostræ sententiæ.

1. *Primo supponitur. Non datur potentia ex imperfecta conceptu creati.*

SVppono perfectionem in genere non debere desumi pro aliqua integritate conceptus obiecti, neque pro conuenientia alicuius prædicati respectu sui ipsius. Probatur conclusio; quoniam alioqui vna res non esset perfectior alia; quia de vnaquaque re verum est nihil illi deesse ad suam essentiam spectans, neque minus integra est musca in proprio suo esse, quam Angelus in suo, dum nulli aliquid deest quod ad proprium suum esse spectet: Quod si omnibus nihil deest, nequit dici minus deesse vni, quam alteri. Idem dictum puta de conuenientia, quia vnicuique conuenit proprium esse, & proprium esse vnicuique rei maxime conuenit vt sit.

2. *Augustin.*

Peccato etiam & carentiæ nihil deest ad suam integram quidditatem, & constitutionem, aut talem speciem carentiæ, aut peccati, quin propterea carentia, aut peccatum, quatenus tale est dicat perfectionem. Ob id etiam Augustinus lib. de Genes. ad lit. imperfecto tom. 6. asseruit Deum non fecisse tenebras, quia nullam important perfectionem, licet nihil illis desit vt sint pura absentia lucis. Idem repetit lib. 1. de Genesi ad lit. Et sæpe supponit peccatum quatenus tale nihil esse, quia nihil bonitatis, seu amabilitatis importat, vt peccatum est. Qui putant etiam actus liberos Dei, qua liberi sunt, diuinasque relationes ratione sui non dicere perfectionem, idem consequenter docent; quoniam actui libero Dei, aut diuinæ relationi, qua talis est nihil deest ad propriam illam constitutionem. Idem dicimus de conuenientia; quoniam vix explicari potest cur carentiæ, quæ transit aliquo modo à possibilitate in existentiam, non sit conueniens sua existentia, sicut homini est conueniens carentia doloris, aut cur ipsi carentiæ non sit malum suum contradictorium illam destruens.

3. *In quo stat perfectio.*

Includit itaque perfectio, quandam bonitatem, seu æstimabilitatem, quæ considerari debet independenter ab integritate, seu conuenientia, quam habet prædicatum aliquod respectu sui ipsius. Et id est perfectio, seu bonum quod attentis prædicatis intrinsecis melius est, quam eius nuda carentia, cuius esse eligibilius est altero attentis prædicatis intrinsecis, quam non esse sui, si consideretur vt purum non esse; quia semper ex proprio conceptu præponderat nudæ carentiæ ipsius, eo quod de se non afferat præcise priuare aliqua perfectione.

4. Tunc vero deficit perfectio quando ita deficit prædicatum, vt absolute sit eligibilius secundum se illud esse, quam non esse, attenta formali existentia ipsius, & formali carentia ipsius; quoniam si æque eligibile sit ipsum non esse, ac ipsum esse nulla deficit æstimabilitas secũdum se. Neque sufficiet ad defectum perfectionis, si desit prædicatum aliquod cui melius sit esse, quam non esse, non enim ex hoc capite desumitur perfectio, seu bonitas simpliciter, vt probatum est; sed potius abstrahendo ab hoc genere conuenientiæ respectu sui ipsius debet considerari perfectio, & bonitas simpliciter, & defectus perfectionis, & tunc deficiet perfectio, quando desit prædicatum fundans iudicium affirmans eligibilius esse illud existere, quam ipsum formaliter non existere, præscindendo

præscindendo quidẽ ab illa propria conuenientia.

5. *Secundo supponitur. Non datur carentia actus liberi diuini distincta ab omni positiuo.*

Suppono secundo vnius liberi actus diuini non dari propriam carentiam distinctam ab actu opposito, quamuis in creatis esset res per carentiam distinctam à quouis prædicato positiuo. Discrimen est, quia Deus propter dominium in creaturas, independentiamque ab illis potest illas redigere in nihilum priuando ipsas omni perfectione, ac proinde, transitus ille rei positiuæ in non existentiam non præponderat, neque æquialet existentiæ rei; sed est purum nihil carens omni æstimatione, & mera cessatio diuini concursus in actu secundo: At actus liber Dei non potest priuari ex hoc titulo omni perfectione, quia licet Deus sit dominus suorum actuum, minime dicitur Dominus illorũ propter inferioritatem ipsorum, veramque dependentiam, & causalitatem, sed propter potestatem eligendi inter actus oppositos, & ideo non est cur huic actui correspondeat carentia distincta à quouis prædicato positiuo, sed actus oppositus erit formalis non existentia huius, quia nullum est fundamentum assignandi aliam formalem carentiam.

6. Est quoque aliud discrimen; quia in creatis dantur carentiæ distinctæ à quouis prædicato positiuo; quia Deus potuit creare Angelum, & illum postea destruere absque productione alterius creaturæ, qui transitus de nouo ab esse ad non esse, non potest non esse aliquid de nouo, quod cum non sit creatura, nec Deus, non potest non esse carentia distincta à quouis prædicato positiuo: attamen vt ab æterno impediatur existentia Angeli vsque ad tale tempus non est necessaria carentia distincta à quouis prædicato positiuo, sed per diuinum odium impeditur existentia Angeli, vt sæpe ostendi: Cum igitur actus liber Dei semel existens non possit non existere, nõ est vnde probetur debere dari carentiã distinctam à positiuo actu opposito. Quod si actus diuinus semel existens posset postea non existere, & Deus non posset incipere velle in tempore, recte ostenderetur possibiles esse carentias actuum diuinorum liberorum distinctas à quouis ente positiuo.

7. Alia sunt, quæ probant repugnare carentias actuum diuinorum liberorum distinctas à quouis ente positiuo: quoniam repugnat carentia quæ sit vbique, & ab æterno: At carentia actus liberi diuini, non posset non esse ab æterno, quia Deus non potest velle nisi ab æterno, nec posset esse nisi vbique, quemadmodum volitio ipsa est vbique. Hæc fuse in præcedentibus disput. confirmaui, & pariter monstraui carentiam realiter distinctam à diuina natura non posse priuare nisi forma distincta realiter à diuina natura.

8. Ex his recte concluditur nullam perfectionem Deo deficere potuisse, quamuis hæc tendentia libera potuerit in Deo non esse; quoniam nulla æstimabilitas deest: non enim hic actus liber Dei æstimabilior est, quam actus oppositus, ac proinde nulla est æstimabilitas in eo quod potius existat hic actus, quam oppositus, ex quo rursus infero nullam deficere æstimabilitatem, eo quod desit hic actus liber, quoniam alioqui aliqua esset æstimabilitas in eo quod potius hic actus existeret, quam non existeret; siquidem eo non existente deficeret æstimabilitas, quæ consisteret in tali existentia potius, quam carentia illius: Atqui nulla est æstimabilitas in eo quod potius existat actus ille, quam non existat: alioqui esset æstimabilitas aliqua in eo quo existeret hic actus, potius quam oppositus, nam existere oppositum est formalissimè (vt probatum manet) non existere hunc; ergo si est æstimabilitas in eo quod hic actus potius existat, quam non existat formaliter, necessario admittitur æstimabilitas in existentia huius actus potius, quam oppositi. 9.

Eaque propter licet vnus actus liber Dei non sit positiue conueniens alteri opposito secundum se formaliter; non tamen illi deest perfectio actus oppositi: nam hic actus secundum se, & abstrahendo à propria conuenientia respectu sui, formalissime habet quidquid æstimabilitatis est in altero secundum se. Fatemur tendentiam oppositam non esse formaliter ratione sui conuenientem huic, & huic actui conuenire formaliter suam existentiam: attamen quia perfectio rei secundum se non desumitur ex conuenientia rei respectu sui, ideo deficiente hoc actu libero Dei, non deficit perfectio etiam secundum se; quia non deest æstimabilitas secundum se alicuius prædicati; siquidem nemo prudenter æstimaret attenta intrinseca æstimabilitate vtriusque actus vt hic actus potius, quam oppositus existeret, & consequenter, vt hic actus potius existeret, quam non existeret, quia ipsa formalis non existentia est æquè æstimabilis. Quoties igitur per se, & essentialiter, & abstrahẽdo à subiectis, existere secundum se non censetur quid excellentius, quam non existere, tunc illa excellentia consistit in hoc prædicato, vel eius carentia vage; quia ex se non est bonum vt existat potius hoc prædicatum, quam non existat.

10. Secus esset si carentia formaliter sumpta non afferret illam perfectionem; quia tunc ille formalis defectus non posset non esse formalis defectus perfectionis; siquidem esset defectus tendentiæ, quæ formaliter ratione sui esset perfectio, & ille defectus non afferret ratione sui illam perfectionem, seu æstimabilitatem, ac proinde formaliter loquendo melius esset vt illa tendentia, quæ est perfecto existeret, quam quod non existeret: si autem id melius esset consequenter deficiente illa tendentia, deficeret formaliter profectio. Eaque propter in illo euentu, in quo carentia non afferret per se illam æstimabilitatem, esset omnino per accidens, si aliunde necessario deberet dari prædicatum æquiualens illi actui libero, qui deesset, quia si formaliter loquendo esset æstimabilius illud prædicatum existere, quam non existere, formaliter per illam non existentiam deficeret æstimabilitas. Sicut enim illa carentia est defectus illius prædicati seu tendentiæ, ita esset in illo casu defectus æstimbilitatis; quia quantum est de se formaliter eodem modo priuat illa æstimabilitate, sicuti priuant aliæ carentiæ quæ non connectuntur cum alia æstimabilitate æquiualente. Itaque illa carentia formaliter impedit *quod est in prædicato contradictorio si illud non sit quoque in ipsa*: At in prædicato contradictorio est æstimabilitas, & in illa carentia non esset talis æstimabilitas, ergo impediret illam æstimabilitatem.

11. Confirmatur. Illa est perfectio secundum se, quæ fundat ratione sui positiuam æstimabilitatem præscindendo etiam ab eo quod priuet aliquo malo, & à conuenientia respectu subiecti, & illa est perfectio distincta, cuius formale non esse non adfert illam æstimabilitatem; alioqui nihil esset firmum pro assignanda pluralitate perfectionum. Etenim licet darentur in creatis duo actus æquales essentialiter connexi quoad existentiam, quia vterque est essentialiter verus, & vnus affirmat existere alium, dicendum est vtrumque esse perfectionem distinctam, quia melius est formaliter

ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum existere, quam non existere. Et quamuis darentur duo actus creati in perfectione æquales, quorum vnus, casu quo existeret subiectum vtriusque, non posset non existere, casu quo alius non existeret, & subiectum præexisteret, v.g. si quantitas non posset existere sine hac, vel illa vbicatione omnino æquali, adhuc etiam facta illa suppositione existentiæ subiecti, sine quo vbicatio existere nequit, quælibet vbicatio esset perfectio distincta ab alia, quia melior est ipsa, quam suum formale non esse. Ideo etiam relationes diuinæ constituunt perfectiones virtualiter distinctas ab essentia, & realiter inter se, quia melius est formaliter loquendo talem relationem existere, quam non existere; nam formalis defectus relationis esset chymera, quæ absolute non habet æstimabilitatem, quam habet verum prædicatum positiuum, quia longe melius est quod reipsa existit, quam quod existit per solam cogitationem, & inde recte probauit Anselmus in Prosologio cap. 2. & loco contra insipientem existentiam Dei, quia id quo melius excogitari non potest, nequit esse chymera. Immo quodlibet ens reale præeminet cuiuis enti fictitio.

12. Ex his apparet ratio cur quodlibet prædicatum distinctum in creatis cui conueniat esse perfectionem, sit perfectio distincta ab altero, quia nimirum tale prædicatum cessat per carentiam, quæ formaliter ratione sui non affert æstimabilitatem illius prædicati. Ideo ratione distinguuntur in creatis perfectiones identificatæ, vt facultas sentiendi in homine à facultate discurrendi, quia licet vnum secum essentialiter identificet aliud; ita per rationem separantur, vt pariter sit verum carentiam vnius non afferre formaliter perfectionem seu æstimabilitatem illius, & ideo quemadmodum ratione prædicata distinguuntur, necesse est distinguantur quoque ratione perfectiones.

13. *Ratio à priori.* Ratio à priori indicata est supra, quia, nimirum, carentia formaliter destruit quidquid in eius contradictorio reperitur, & ipsa carẽtia formaliter non includit, ac proinde si contradictorium carentiæ sit perfectio, & ipsa carentia non adferat formaliter talem perfectionem, necesse est vt illam destruat, aut impediat. Declaro discursum: Contradictio nihil est quam negare, destruere, aut impedire extremum oppositum, qua parte contradictio illa differt formaliter ab extremo opposito; sed extremum oppositum contradictorie illi carentiæ est formalitas, quæ ratione sui est perfectio, & illa carentia vere distinguitur à tali perfectione; ergo destruit, seu impedit existentiam illius perfectionis. Secus esset si carentia illa non distingueretur à tali perfectione, vt contingit in casu nostro; nam supponimus hunc actum liberum Dei non esse perfectionem distinctam ab actu opposito, vt probatum manet, & clarius infra ostendetur. Sic etiam requisitum vt ab hoc agente procedat hic terminus numero non est hæc actio in particulari; sed hæc vel illa actio vage, ita vt existentè qualibet actione ex illis, existat quod sufficit ad existentiam talis termini, deficiente autem hac actione minime desit actio requisita ad existentiam illius termini, quoniam potest esse alia actio, per quam sufficienter existet ille terminus. Ideoque conceptus actionis requisitæ ad existentiam illius termini minime potest esse ratio communis ad hanc, vel illam actionem, per quam sufficienter existat ille terminus; alioqui deficiente hac particulari actione, quamuis existeret alia, quæ sufficienter daret esse illi termino, deficeret aliqua actio requisita ad existentiam illius termini; quemadmodum, deficiente Petro, deficit aliquod animal, quia Petrus participat illam rationem communem animalis: hoc autem minime dici potest; quoniam deficiente hac actione, si existeret alia, quæ produceret illum terminum, nullum deficeret requisitum ad existentiam illius termini, & ideo non esset verum deesse requisitum aliquod vt terminus ille existeret, quia si requisitum aliquod deficeret, non existeret ille terminus. Hæc amplius declarabo, dum directe probabur nostra sententia.

Ergo vt nostra sententia recte percipiatur ponendus est ob oculos conceptus perfectionis à nobis supra declaratus. Etenim nonnulli ex modernis (vt in superiori disp. visum est) putarunt illud non esse perfectionem ratione sui quod non præponderat contradictorio, & illud non esse perfectionem respectu alicuius subiecti, cuius existentia non magis expedit subiecto, quam eius defectus, & quæ deficere nequit per aliquid minus bonum. Hoc autem non vno ex capite à vero deuiat. Tum primo quia huiusmodi principij falsitatem demonstrant actus liberi diuini, qui ratione sui sunt formaliter perfectio, vt in præcedenti disput. demonstraui, & nihilominus vnus actus non præponderat contradictorio; quoniam contradictorium vnius actus est alter oppositus, (vt vltro aduersarij docent) cui prior non præponderat. Secundo quia vnum prædicatum non præponderare alteri, aut non magis conuenire subiecto, solummodo probat non esse maiorem perfectionem in vno, quam in alio, siue in se, siue ratione subiecti, non tamen ostendit in nullo esse perfectionem: quin immo (vt supra notaui) dum dicitur non magis vnum prædicatum, quam aliud expedire subiecto, aut non esse æstimabilius altero, significatur vtrumque expedire subiecto, & esse æstimabile vtrumque, licet in vno respectu alterius non inueniatur excessus perfectionis, aut conuenientiæ relatè ad illud subiectum. Ratio etiam à priori est, quia licet vnum prædicatum non præponderet alteri contradictorio, neque conueniat magis subiecto, potest quodlibet esse conuenientissimum, & præponderare secundum se pluribus aliis entitatibus, quæ maximam perfectionem dicant.

Omne illud prædicatum cui inest aliquid momenti, seu ponderis in æstimatione, est ratione sui perfectio. Et ideo quælibet creatura est perfectio; quia hoc pondere gaudet, & ob id innatè inclinat in propriam existentiam, & conseruationem. Habetque quæuis creatura, dum possidet suam existentiam, innatum pondus per modum gaudij in talem existentiam, & respectu superuenturæ conseruationis habet innatum pondus per modum desiderij. Vnde Iob 14. num. 17. dicitur: *Lignum spem habet*, idest innatum pondus instar spei inclinans ad reuiuiscendum, & producendum folia, & fructus, & ob id terræ radices affligit, vt suum esse conseruet, & sic quælibet creatura ad suæ naturæ integritatem, & complementum inclinat. Eaque propter Paulus ad Rom. 8. num. 10. *Nam expectatio creaturæ*, &c. idest, naturalis appetitus, seu pondus, vt recte exposuit Toletus ibidem; quia vt scripsit Augustinus lib. de Ciuit. Dei cap. 27. *Velut amores corporum momenta sunt ponderum.* Traditur hoc idem à S. Thom. 1. part. qu. 19. art. 1. corp. & ad 2. necnon qu. 60. art. 1. inquiens. *Est autem hoc commune omni naturæ, vt habeat aliquam inclinationem*, quæ est naturalis appetitus, vel amor.

14. Augustinus.

15.

16. Talis appetitus naturalis ponendus est in Deo respectu

respectu suorum actuum liberorum, ita referatur innatè in hunc actum, vel oppositum, quoniam esset incompleta diuina natura si careret hoc actu vel opposito; ex quo apparet in aliquo ex illis actibus reperiri formaliter perfectionem, & quia non est cur potius existat in vno, quam in alio, & deficiente vno, non deficit perfectio, necessario dicendum est perfectionem consistere vage in existentia huius actus, vel oppositi. Ita etiam est in Deo appetitus innatus vt se communicet creaturis, & illa propensio subordinatur suæ liberæ voluntati, vt aduertit Augustin. lib. 3. de Genesi ad lit. cap. 13. inquiens: *Vt eius voluntas sit super omnia; potentia quippe sua numeros creaturæ dedit, non ipsam potentiam eisdem numeris alligauit.* Quo etiam pacto innata propensio, quam habet nostra potentia locomotiua, vt producat motum localem subordinatur nostræ liberæ voluntati. Est tamen specialis titulus in diuina omnipotentia, licet sit causa naturalis, vt subordinetur diuinæ voluntati; quia, nimirum, Deus nulla eget creatura, ac proinde non debet bonum creatum minuere diuinam libertatem ad illud non producendum.

SECTIO VI.

Alio discursu exponitur, & sancitur nostra opinio.

1. NOstram cogitationem paulo aliter ita stabilio. Omnis perfectio, quæ non est formaliter natura diuina, seu prima formalitas, sumitur per conceptum accessus ad naturam diuinam potius, quam recessus: quoniam sicut natura diuina est principium, & finis totius perfectionis, ita est illius mensura. Sic etiam maior, vel minor perfectio moralis desumitur per ordinem ad maius, minusve diuinum beneplacitum. Neque solum perfectio diuinorum attributorum, aut relationum desumenda est per ordinem ad Deitatem, quæ est radix totius perfectionis, & seipsa intensiue summe perfecta, summéque fœlix, essentialiter exigens identificare secum complementum suæ fœlicitatis; sed etiam maior perfectio creaturarum desumitur per maiorem aliquem accessum ad Diuinitatem; nam quò magis creaturæ ipsi appropinquant, & sunt perfectiores, ac proinde formalis defectus perfectionis desumendus est ex prædicato recessus, potius quam accessus ad Diuinitatem, aut minoris accessus. Cum enim perfectio sit potius accessus; carentia perfectionis erit potius recessus, quam accessus, aut saltem minor accessus, qua parte caret maiori perfectione.

2. Igitur si formalis defectus alicuius prædicati non sit potius recessus, quam accessus ad Diuinitatem, nec minor accessus, non erit formalis defectus perfectionis, licet sit defectus illius prædicati. Cum ergo Dei volitio, quæ est formalis defectus nolitionis diuinæ non sit recessus à natura diuina, nec minor accessus quam nolitio, necessarium est vt existente volitione, quamuis desit nolitio, non desit perfectio. Et inde etiam est vt volitio, & nolitio vagè sumptæ importent non multiplicem perfectionem, sed vnam consistentem vage in hoc actu, vel oppositio. Sic etiam requisitum per modum actionis vt existat hic terminus, non est hæc actio determinate sumpta; sed hæc vel illa, & ille conceptus requisiti per modum actionis ad existentiam illius termini non est ratio communis ad hanc vel illam actionem, per quam sufficienter ponitur ille terminus extra causas, vt ex appositis in præcedenti sect. recte colligi potest.

Confirmatur, perfectio actus liberi desumenda est per necessarium accessum ad Diuinitatem: nam omnis perfectio diuina non contingenter, sed necessario est talis perfectio: Sicut enim debet summe accedere ad Diuinitatem, siue illi appropinquate, ita necessario debet ad Diuinitatem accedere, & illi appropinquare: Atqui hic actus liber determinate non existit necessario in Deo, & consequenter non necessario accedit ad Diuinitatem, siue illi summè appropinquat per veram identitatem; sed talis necessarius accessus solum conuenit vage huic actui, vel oppositio: Ergo perfectio huius actus liberi Dei ita sumitur per accessum ad Diuinitatem, vt talis perfectio vage consistat in hoc actu, vel oppositio; quia necessitas summæ communicationis ad Diuinitatem non potest in alio consistere, quam in necessitare vt existat hic actus, vel alter oppositus. Et quia satis probabile est omnes diuinas perfectiones esse ratione sui formaliter æquales, & summas propter identitatem cum Diuinitate summamque communicationem, & ad perfectionem summam requiritur indefectibilitas, (vt ex ipsis terminis constans est) necessario tenendum est consequenter perfectionem repertam in hoc actu libero Dei consistere vage in existentia huius actus, vel oppositi. 3. *Confirmatio.*

Quo autem pacto consistere possit eadem numero perfectio in hoc, vel illo actu diuino vage sumpto, explicatum est in præcedentibus sectionibus, & adhuc magis declarabitur postea, & satis datur intelligi ex appositio exemplo de requisito per modum actionis ad existentiam huius termini: quoniam ille terminus, nempe *requisiti* ad existentiam illius termini producendi, non potest esse terminus communis; sed singularis vage; alioqui, deficiente hac actione, deficeret aliquod requisitum ad existentiam illius effectus. 4.

Ex eo quod actus liber habeat summam vnitatem cum diuina essentia, colligitur habere vnitatem sempiternam, & nullo modo imperfectam; ergo etiam pari iure deducendum est habere perfectionem indefectibilem; igitur perfectio consistit in hoc vel illo actu diuino libero vage considerato: quoniam perfectio diuini actus liberi in eo consistit vt diuinam natutam compleat, deficiente autem hoc actu libero Dei, si adsit oppositus nullum deest diuinæ naturæ complementum. Hinc est vt duæ perfectiones diuinæ non sibi aduersentur; quia prædicata, quæ sibi aduersantur constituunt eandem perfectionem virtualiter, & deficiẽte vno non deficit perfectio; quia perfectio existens actus liberi significat quod sufficit ex illo capite vt Deus sit summe perfectus; defectus autem perfectionis sonat defectũ requisiti vt Deus sit summe perfectus; non autẽ deficit requisitũ donec desit vterque actus qui vage requiritur vt Deus sit summè perfectus. 5.

Hoc apparet euidenter in isto termino singulari: *Requisitum personale* ad constituendum hunc numero Deum, siue dixeris personalitatem constituere in obliquo (de quo dicemus sect. sequenti) siue in recto, hunc numero Deum; nam prædictus terminus significat vage hanc vel illam personalitatem diuinam, quia nulla requiritur determinate ad constituendum hunc numero Deum, sed hæc vel illa vage. Neque auscultanda est responsio nobis ab aliis adhibita, dicentibus Paternitatem requiri vt constituatur hic numero Deus per personalitatem Patris, & Filiationem requiri vt idem numero Deus constituatur per personalitatem Filij: 6.

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc enim nõ soluit argumentũ, sed terminus curat illud declinare, quamuis id obtinere non possit. Etenim argumentũ nõ procedit de cõstitutione huius numero Dei per hãc determinatã personalitatẽ Patris, neq; de requisito vt hic Deus constituatur per per hanc personalitatem Patris; sed potius de requisito vt absolute detur hic numero Deus secundum conceptum formalem huius numero Dei, qui reperitur in Patre, Filio, & Spiritu Sancto: nam de qualibet ex personis Trinitatis verificatur esse hunc numero Deum, & ideo conceptus huius numero Dei non determinat hanc personalitatem, sed vage importat hanc, vel illam.

7. Vbi obseruandum est conceptum constitutiui sufficientis personalis saltem in obliquo huius numero Dei esse conceptum communem tribus personalitatibus diuinis, quia de qualibet determinate verificatur esse constitutiuum sufficiens personale saltem in obliquo, sicut de Petro verificatur esse animal, necnon de Paulo: At vero conceptus constitutiui necessario requisiti ad constitutionem huius numero Dei, non est communis, quia de qualibet personalitate determinata non verificatur requiri ad constitutionem huius numero Dei; siquidem illa non intellecta (vt non intellecto Spiritu Sancto) potest intelligi hic numero Deus, & ipse Spiritus Sanctus sufficienter est hic numero Deus.

8. Inde tamen non inferas ita duos actus liberos Dei inter se oppositos constituere vnam, & eandem perfectionem propter identitatem virtualem in aliquo prædicato determinate sumpto; quemadmodum natura diuina identificatur cum tribus personalitatibus; sed quia illa æstimabilitas vtriusque actus considerari debet vage. Quocirca sicut quilibet ex illis actibus est hic vel ille actus, ita quilibet ex illis est perfectio, quia perfectio idem, vt probatum est, significat, ac hic actus diuinus, vel oppositus: nam (vt in præcedentibus sectionibus dixi) illa vnitas non opponitur cuilibet multiplicitati virtuali. Sicut vnitas requisiti per modum actionis, vt hic terminus existat includit vage hanc vel illam actionem. Opponitur ergo illa vnitas pluralitati requisitorum; quia vt existat perfectio huius actus liberi non dantur plura requisita constituentia illam perfectionem, sed tantum vnicum requisitum importans vage hanc tendentiam liberam, vel oppositam; quia in ordine ad existentiam perfectionis sufficit quilibet ex illis actibus determinate, & inde infertur existente quouis ex illis actibus non deesse requisitum vt existat illa perfectio, & simili modo deducitur requisitum ad existentiam illius perfectionis importare vage hunc, vel illum actum. Manifestat hoc exemplum toties repetitum de requisito per modum actionis vt existat hic terminus: nam existente vna actione adest quidquid ex parte termini requiritur, seu exposcitur vt ipse terminus existat, deficiente vero vna actione non deficit quod necessarium est ad existentiam termini. Similiter vt adsit quod requiritur ad æstimabilitatem huius actus liberi, sufficit hic actus: vt vero desit æstimabilitas actus liberi diuini, necesse est deficiat vterque actus. Hæc si considerentur facile disparebit æquiuocatio; nam recte intelligitur, existente aliquo actu libero Dei, existere quod sufficit ne desit illa æstimabilitas, & adhuc deficiente vno ex illis actibus non deficere requisitum vt existat illa æstimabilitas, quia non deest hic actus vel alter oppositus, & tota illa æstimabilitas consistit in existentia huius actus, vel alterius oppositi. Sic, existente hac mea visione circa hoc obiectum, existit quod sufficit vt à me videatur, deficiente autem illa visione non ideo deficit requisitum vt à me videatur; quia potest per aliam visionem videri.

9 Et tamen est differentia aliqua in conceptu illo perfectionis, & in conceptu ipso requisiti: nam requisitum ita est terminus singularis vagus vt de hac in particulari non recte dicatur esse requisitum: nam hæc particularis actio non dicitur requisita ad existentiam huius termini: At hic actus liber actu existens in Deo absolute dicitur perfectio. Ratio est quia hic actus absolute est conueniens diuinæ naturæ, & æstimabilis secundum se, licet respectu diuinæ naturæ non sit conuenientior altero, aut æstimabilior secundum se: At hic actus diuinus non requiritur vt existat illa æstimabilitas, quoniam in actu oppositio reperitur eadem æstimabilitas; neque actio ista requiritur vt existat hic terminus, sed hæc vel illa. In hoc tamen conueniunt quod non multiplicantur æstimabilitates, seu conuenientiæ, quemadmodum non multiplicantur requisita, & ideo conuenientia reperta in actu libero Dei non est ratio communis ipsi, & actui oppositio vt probatum manet.

10 Ex his colligitur primo latius patere conceptum prædicati, seu tendentiæ aut motus intentionalis, quam rationem entis, quia formaliter loquendo, & virtualiter multiplicantur in diuinis prædicata, & tendentiæ intentionales, quin multiplicentur entitates, seu perfectiones. Nec mirum si conceptus prædicati potentis transire à possibilitate ad exercitium existendi latius pateat quam ens, siue prædicatum secundum se afferens perfectionem: nam carentiis competit aliquod prædicatum, & transire possunt à possibilitate ad existentiam, & nihilominus non participant rationem entis, aut perfectionis. Sic etiam conceptus non inuoluens duo contraditoria latius patet quam conceptus entis: certũ namq; est apud omnes, qui admittunt carentias distinctas ab ente positiuo, carentias rerum non includere duo contradictoria. Hinc est vt in diuinis possint intelligi duo *diuersa prædicata*, siue duas *denominationes* diuersas & oppositas, duas *tendentias intentionales* possibiles, & oppositas, duas *possibiles exigentias* vt perficiantur per essentiam diuinam, duas formalitates virtualiter distinctas, & omnino distinctas à chymera, quin ex talibus prædicatis consurgant duæ perfectiones diuinæ virtualiter distinctæ; quia illa duo constitutiua eiusdem perfectionis non possunt non habere aliqua prædicata sibi specialia.

Consequenter in duobus actibus liberis Dei oppositis non datur duplex vita, quia duplex vita sonat duplicem perfectionem, sed duplex prædicatum virtualiter distinctum, quorum quodlibet formaliter est vita, sed non est distincta vita à prædicato oppositio. Neque in hoc est maior difficultas, quam in prædicato perfectionis, quia vita in actu secundo est formalissimè perfectio; cum igitur illæ diuæ tendentiæ constituant vnicam perfectionem necesse est constituant vnicam vitam. Vnde sub diuersis sensibus potest illa duplex formalitas dici duplex volitio, & vnica volitio etiam virtualiter, seu formaliter: nam si nomine volitionis præcise significetur prædicatum intentionale affectiuum, datur duplex volitio, quia possibilis est illa duplex tendentia oppositia: si autem voce illa volitionis significetur vita, & perfectio intentionalis affectiua, non datur duplex volitio, sed vnica; quia duæ illæ tendentiæ oppositæ, & illa diuersa prædicata nõ nisi vnicam perfectionem, & vitam constituunt.

stituunt. Exercetur tamen actualiter perfectio, & vita per vnam ex illis tendentiis oppositis, quia licet illa numero perfectio & vita dicat hunc actum vel alium oppositum, tamen de facto non potest exerceri nisi per hãc determinate existentem, & conuenientem Deo ipsi.

Sectio VII.

Detegitur efficacia duarum rationum pro nostra sententia.

1. Primum exẽplum. DVobus exemplis confirmaui propriam cogitationem, quæ non parum suadent intentum. Primum desumitur ex conuenientia quæ esset in sumptione huius vel illius potus amari ad sanitatem recuperandam, si sumptio vtriusque potus potius noceret ægro, ita vt solum expediret ipsi quantitatem vnius potus sumere, & recusare hunc, esset formaliter sumere alium. In hoc casu certissimum est quamlibet ex illis potionibus esse conuenientem ægroto, & consequenter bonam, pariterque salubrem, & adhuc licet hæc potio amara, & salubris non sumeretur, sed alia æquiualens, nulla, non solum moraliter, sed etiam physice deesset ægroto conuenientia; quoniam ipsi non expediebat potius sumere hanc potionem, quam illam, & solum conueniens erat sumere aliquam ex illis, quam, vt supponimus de facto recipit; ergo in ordine ad illud subiectum duæ illæ potiones in casu posito constituunt vnam, & eandem numero bonitatem, & consequenter quamuis deficiat sumptio istius potus, nulla deficit conuenientia. Hoc exemplum rem persuadebit si attento animo considerentur, quæ in ipso supponuntur, & quæ in nostro casu concedi debent, vt postea dicam. Supponimus ergo formalem carentiam, seu defectum sumptionis huius potus, esse formalem sumptionem alterius, & solum conuenire subiecto sumere hunc vel illum, non vero vtrumque, & nullam esse conuenientiam in sumptione huius potus præ illo. Sed præcipue ante oculos ponenda est illa suppositio, qua asseritur non dari carentiam distinctam à positiuo vnius vel illius sumptionis medicamenti, sed non sumi hoc medicamentum esse formaliter sumere aliud æquialens, & incompossibile. Quo posito ostendo iam ob defectum istius medicinæ nullam deficere conuenientiam etiam physice loquendo.

2. Si in dicto casu deficeret respectu subiecti aliqua conuenientia deficiente applicatione huius medicamenti, & altero æquialenti applicato, plane daretur conuenientia seu bonitas aliqua in eo quod hoc medicamentum applicaretur potius, quam non applicaretur; alioqui ipso non applicato nulla deesset conuenientia respectu subiecti: Atqui dari nequit conuenientia aliqua respectu subiecti in eo quod existat applicatio huius medicamenti, potius quam non existat; igitur deficiente prædicta applicatione istius medicamenti, nulla deficeret conuenientia moraliter, aut physice respectu subiecti. Sola minor probatione eget, in qua asseritur *nullam esse conuenientiam in tali applicatione, quam in carentia, seu non existentia talis applicationis illius medicamenti*, eamque sic ostendimus: Si esset conuenientia aliqua in tali applicatione potius, quam in carentia illius, siue in eo quod existat illa applicatio potius, quam non existat, esset etiam conuenientia in eo quod existeret potius applicatio huius medicamenti in particulari, potius quam alterius æquialentis; hoc autem est manifeste falsum, quoniam subiecto (respectu cuius in argumento loquimur) non magis expedit sumere hanc potionem, quam aliam omnino æquialentem, vt nemo nescit: Sequela non minus clare monstratur in suppositione facta; quia formalissime non sumere hanc potionem est sumere aliam æquialentem, & carentia huius sumptionis est formalissime sumptio alterius, quin detur altera carentia illius sumptionis.

3. Vides argumenti vim, quoniam si deest aliqua conuenientia respectu subiecti, licet non desit maior conuenientia, non poterit non esse aliqua conuenientia in eo quod potus potius sumatur, quam non sumatur, & aliunde in hoc ipso implicatur facta illa suppositione, quam supra statuimus, quoniam non datur conuenientia in eo quod sumatur potus iste potius, quam non sumatur; alioqui esset conuenientia aliqua in eo quod potius sumeretur iste potus, quam ille omnino æquialens. Recte igitur concluditur nullam deficere subiecto conuenientiam, quamuis non sumatur iste potus; quia per existentiam illius sumptionis solum datur vt potius sit, quam non sit, in quo nulla est conuenientia, quoniam nihil conueniens reperitur in existentia huius sumptionis potius quam alterius æquialentis, quia æger non indiget ad sanitatem hoc medicamine potius, quam illo, ac proinde non est, dum omnia sunt æqualia, cur potius æstimet vnum, quam aliud. Sic etiam petenti à te quatuor aureos, & non æstimanti plus hos quatuor, quam illos, nihil æstimabile tribueres, eo quod donares potius hos quatuor, quam illos, quia quamuis darentur alij omnino æquales nihil æstimabile moraliter, aut physice amitteret: id autem quod in hoc casu de æstimabilitate dici debet, dicendum est de conuenientia in casu argumenti.

4. Confirmatur primò. Confirmo. Ponamus illum casum, in quo formalissime Petrum non habere hos quatuor aureos sit habere illos, & ipsum non æstimare plus hos quatuor, quam illos, quia in tali præpositione nullam reperit conuenientiam, & hoc posito ita argumentor: Non est maior conuenientia in existentia horum potius, quam illorum; ergo dum supponitur non posse Petrum accipere plus quam quatuor aureos, & formaliter loquendo carere his quatuor esse habere quatuor illos, nulla æstimabilitas, nulla conuenientia illi deest, eo quod caret quatuor istis; quia nulla conuenientia est aut æstimabilitas in existentia horum potius, quam illorum, neque in existentia omnium simul, quia hæc supponitur chymerica, aut damnosa; ergo tota conuenientia & æstimabilitas est in existentia horum vel illorum; & quia non desunt hi quatuor, vel illi, nunquam deest æstimabilitas.

5. Confirmatur secundò. Secundo idem confirmetur. Diuersæ sunt propositiones istæ: *Nulla est maior conuenientia in receptione potius horum quatuor aureorum, quam illorum: Nulla est conuenientia in receptione horum potius, quam illorum*: nam prior propositio comparat conuenientias, & affirmat hanc *non esse maiorem illa*, nempe recipere potius hos aureos, quam illos: secunda vero non comparat conuenientias, sed potius pronunciat *nullam esse conuenientiam* in receptione potius horum, quam illorum: At hæc posterior propositio provt dif-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fert à priori (supposito quod nulla etiam sit conuenientia , sed potius nocumentum in receptione horum , & illorum simul) manifeste infert totam conuenientiam consistere in receptione horum vel illorum ; si ergo non potest deficere receptio horum vel illorum , manifestum est non posse deficere conuenientiam : Igitur quando vnum è duobus æque conuenit subiecto , & vtrumque simul potius est disconueniens , si non potest subiecto deficere vnum è duobus , non potest illi deesse talis conuenientia. Ideo Patri æterno , licet non sit Filius nulla deest conuenientia , quia Patri non conuenit esse Filium : si autem naturæ diuinæ deficeret Filiatio , illi deesset aliqua conuenientia , quia diuinæ naturæ non solum est conueniens relatio Patris , sed etiam Filij , & Spiritus Sancti.

6. Adhuc tamen quando duo contradictoria in sensu diuiso æque conueniunt subiecto res ista manifestior fiet ; quia licet vnum è duobus contrariis essentialiter incompossibilibus æquè conueniret subiecto , si vnum non esset formaliter carentia alterius , sed solum causaliter , deficeret physice saltem conuenientia formaliter loquendo ; quoniam carentia destruit suum contradictorium secundum omne prædicatum minime repertum in ipsa carentia ; nam carentiæ munus est priuare contradictorio secundum omnem rationem secundum quam illi contradicit ; contradicit autem illi secundum rationem omnem non repertam in ipsamet carentia , quia formaliter præstat carentia vt non sit illud bonum quo priuat , & quia ipsa carentia non esset formaliter conuenientia , seu bonitas sui contradictorij , non posset formaliter non destruere conuenientiam : At si ipsa carentia sit formaliter ratione sui conueniens æque ipsi subiecto , non posset formaliter destruere conuenientiam ; quia carentia solum præstat vt ipsa existat ; non autem suum contradictorium : Sed nulla est conuenientia etiam formaliter , & physice in eo quod potius existat suum contradictorium,quam ipsa ; nulla igitur deficeret conuenientia , etiam formaliter ; & sic carentia non esset carentia conuenientiæ , seu contradictorium illius , sed potius prædicatum constituens sufficienter illam conuenientiam , non tamen requisitum ad existentiam illius conuenientiæ , quoniam illamet conuenientia sufficienter quoque reperitur in tali carentia , eo quod conuenientia tota formaliter consisteret in existentia talis prædicati , seu carentia illius , vt in præcedentibus sectionibus ostendi.

7. *Secundum exemplum.* Secundum exemplum est (vt inde nouum resultet argumentum pro nostra sententia) in conceptu requisiti. Etenim ad existentiam huius termini non requiritur hæc determinata actio , sed hæc vel illa , & inde recte concludunt Philosophi deficiente hac actione , si adsit alia nullum deficere requisitum ad existentiam huius termini : Ergo ille conceptus requisiti per modum actionis ad existentiam huius termini , non est conceptus aliquis communis ad hanc , vel illam actionem ; alioqui deficiente hac actione deficeret aliquod requisitum ad existentiam huius termini , quamuis existeret alia actio , vi cuius sufficienter existeret ille terminus , quod est manifeste falsum ; ergo terminus ille , siue conceptus requisiti per modum actionis ad existentiam illius effectus , est terminus siue conceptus singularis vagus , ita vt deficiente hac actione, & existente alia nullum desit requisitum : Ergo si ad existentiam alicuius perfectionis , bonitatis , seu conuenientiæ solum requiratur hic actus vel oppositus , & deficiente hoc necessario existat oppositus non deficit bonitas , perfectio, seu conuenientia ; hoc autem , vt dictum est , & infra declarabitur , reperitur in actibus liberis Dei , qui à diuina natura non exigit determinate , vt sit completa , hunc actum liberum Dei, sed hunc , vel alium oppositum , quia sibi non est conuenientior vnus , quam alter , neque illi conuenit habere simul vtrumque actum oppositum , quorum vnus est formaliter carentia alterius.

8. Vnde sicut non est duplex requisitum in casu opposito , sed vnicum complectens plura constitutiua sufficientia vage , ita potest ex duplici constitutiuo sufficienti bonitatis non consurgere duplex bonitas , sed vnica. Est tamen aliqua differentia ; quoniam ad existentiam huius termini ita requiritur hæc , vel illa actio , vt de nulla actione in particulari verificetur esse requisitam ad existentiam illius termini : At de quolibet actu diuino libero in particulari verificatur esse formaliter ratione sui perfectionem, & bonitatem , quia reuera est conueniens diuinæ naturæ , licet non sit requisitum ad existentiam illius conuenientiæ. Differentia est quia eo ipso quod sit constitutiuum sufficiens bonitatis non potest non esse bonitas ; alioqui non sufficeret ad existentiam bonitatis : At non eo ipso quod sit constitutiuum sufficiens illius bonitatis debet esse requisitum ad existentiam illius bonitatis ; quoniam eadem res , vt in præcedentibus sectionibus dixi , pleniusque dicetur in sequenti potest habere plura constitutiua sufficientia.

9. Ex his colligitur cur carentia huius actionis non destruat formaliter requisitum ad existetiam huius effectus , quia nimirum actio , quæ destruitur non est determinate requisita ad existentiam illius effectus , sed hæc vel illa. Cum hoc tamen componitur vt actus liber Dei , quatenus hic est , sit perfectio , & nihilominus carentia talis actus non impediat formaliter perfectionem; quoniam carentia solum formaliter impedit , aut destruit quod per ipsam non constituitur , & quia hic actus liber Dei importat perfectionem , quæ sufficienter constituitur per ipsum , vel actum oppositum qui formalissime est carentia illius actus , ideo talis carentia non impedit existentiam perfectionis. Tenetque paritas inter requisitum & perfectionem , quatenus sicut non deest requisitum ad existentiam huius termini , quamuis desit hæc actio , quia hæc actio non est determinate requisita ad existentiam huius termini, sed indeterminate hæc , vel illa , ita hic actus liber Dei , nimirum , volitio creandi mundum non est constitutiuum vnicum sufficiens huius numero perfectionis ; sed hic actus , vel alter oppositus, & carentia alicuius prædicati destruit quidquid per tale prædicatum constituitur tanquam per constitutiuum vnicum ; non vero tanquam per constitutiuum pure sufficiens.

10. Immo si perfectio seu bonitas constitueretur sufficienter per hunc , vel illum actum oppositum , quamuis daretur carentia talis actus distincta à quouis prædicato positiuo , sequeretur deficiente vno ex illis actibus non deficere perfectionem , vt argumenta nuper posita probare videntur ; quia non deficeret hic , vel ille actus , & sufficienter esset constituta perfectio , seu bonitas per hunc , vel illum actum. In hoc tamen appareret implicatio ; quoniam illa carentia distincta à positiuo non posset non esse carentia perfectionis , & bonitatis , quoniam esset carentia prædicati quod formaliter ratione sui esset perfectio , & illa perfectio non constitueretur sufficienter per illam carentiam. Hinc est vt efficacia argumenti à nobis primo loco positi non possit cómode proponi, si admittatur carentia actus liberi diuini distincta à quouis prædicato positiuo,quæ ratione sui formaliter nullam importet perfectionem : quoniam formaliter aliqua esset æstimabilitas *in eo quod hic actus liber Dei potius existeret quam non existeret* ; quia non existere nullam afferret æstimabilitatem : tota autem efficacia illius argumenti consistit in veritate illius propositionis : *Nulla est æstimabilitas formaliter in eo quod potius hic actus liber Dei existat , quam non existat*, quæ propositio verissima est si duo actus liberi Dei incompossibiles non afferant inæqualem æstimabilitatem , & formalissime existere vnum sit non existere alium , quia includitur , sicut non est æstimabilitas in eo quod existat hic actus, potius quam oppositus , non esse æstimabilitatem in eo quod potius existat , quam non existat hic actus.

11. Si tamen contenderit aliquis , (quod non videtur improbabile) quamuis per possibile , vel impossibile admittatur carentia actus liberi diuini distincta à quouis prædicato positiuo , adhuc nullam deficere Deo perfectionem seu bonitatem , quia simul cum carentia illius actus liberi diuini est actus oppositus constituens sufficienter eandem numero perfectionem , seu bonitatem , non multum cum illo decertabo. At longe verius est in hoc inuolui implicantiam, vt ea, quæ nuper dixi satis declararunt. Nobis vero id non noceret , sed prodesset plurimum ad explicationem nostræ sententiæ. Quare si aliquis nobis opponeret non posse non existere hunc actum liberum Dei , quin detur carentia illius distincta à prædicato positiuo , posset quis probabiliter concedere hoc totum , & negare conlequentiam, videlicet, deficere perfectionem huius actus liberi Dei , quia non potest non existere actus oppositus , qui sufficienter constituit illam numero perfectionem.

12. Ex his concludimus posse exempla adducta, & argumenta proposita ita transferri ad præsentem materiam , vt satis ostendant non deficere Deo perfectionem , quamuis in Deo ipso non sit nolitio creandi mundum. Potest namque esse duplex constitutiuum sufficiens eiusdem numero perfectionis conuenientiæ , & bonitatis , & eadem perfectio diuina , conuenientia , & bonitas constituitur sufficienter per hunc actum liberum, vel oppositum. Si loquamur de conuenientia, seu bonitate relate ad subiectum , res est perspicua : quoniam Deo, seu naturæ diuinæ non magis conuenit habere hunc actum , quam illum oppositum ; cum vterque sit paris excellentiæ ; ac proinde nulla est conuenientia respectiue ad naturam diuinam in existentia nolitionis potius, quam volitionis. Et quia supra ostendi vnum actum diuinum esse formaliter carentiam actus oppositi, inde colligitur nullam esse conuenientiam in eo quod existat potius,quam non existat hic actus, & consequenter non existente hoc actu nulla conuenientia deficit.

13. Si autem sermo sit de perfectione secundum se, & abstrahendo à subiecto , adhuc deficiente hoc actu libero Dei , nulla deficit perfectio ; quia vt deficeret perfectio necessarium erat vt abstrahendo à subiecto , seu fine *cui* esset aliqua æstimabilitas in existentia huius actus potius , quam in carentia , seu non existentia ipsius : At non datur talis æstimabilitas : alioqui esset aliqua æstimabilitas secundum se , & abstrahendo à conuenientia respectu sui , vel diuinæ naturæ , in eo quod existeret hic actus potius , quam oppositus , quod nulla ratione intelligi potest : si enim vterque actus est æque æstimabilis , & non est æstimabilitas maior in vno , quam in alio , non potest esse æstimabilitas in eo quod potius existat secundum se hic actus, quam oppositus, quia abstrahendo ab aliquo commodo , & inspectis prædicatis ipsius actus secundum se , non præbet hic actus fundamentum vt potius sit complacentia circa illum , quam circa oppositum , & consequenter deficiente hoc actu libero Dei , nulla deficeret perfectio secundum se , quia in carentia talis actus , nempe in actu oppositio reperitur eadem æstimabilitas : quoniam requisitum ad existentiam illius æstimabilitatis secundum se non est hic actus determinate ; sed vage hic actus, vel oppositus , & consequenter quilibet ex illis actibus est constitutiuum sufficiens illius numero perfectionis ; quia non potest esse requisitus hic , vel ille actus vage ad existentiam illius æstimabilitatis , quin talis æstimabilitas sufficienter existat per quemlibet ex illis actibus : alioqui æstimabilitas illa nunquam posset existere.

Sectio VIII.

Pluribus aliis exemplis illustratur nostra assertio.

1. Aduersus ea , quæ nobis obiiciuntur adduxi supra instantiam in constitutiuo huius numero Dei : nam Deus constituitur in ratione huius numero sufficienter per personam Patris , necnon constituitur etiam formalissimè per personam Filij nullo alio intellecto , & etiam per personam Spiritus Sancti , ita vt si per impossibile maneret solus Spiritus Sanctus maneret hic numero Deus. Hanc instantiam eludere tentant nouissimè aliqui ex Recentioribus, & respondent in conceptu huius Dei personalitatem importari in obliquo , & ideo deficiente per impossibile personalitate Patris non defecturum eundem numero Deum , si non deficeret Spiritus Sanctus , quia perseueraret quod in conceptu Dei importatur in recto , videlicet , diuina natura , quamuis non existeret illud obliquum , nempe personalitas Patris. Nihilominus hæc instantia nimium fatigat aduersarios vt postea patebit. Prius tamen sub vno quasi aspectu proponam quod passim docuere Philosophi , ac Theologi , vt constitutiua vaga eiusdem rei nobis proponerent.

2. Ac 1. Pater Soarius tom. 1. in 3. part. quæst. 16. art. 1. in Commentario affirmabat ideo hominem dici vniuoce de Christo, & nobis ; quia licet sub-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sistentia sit diuersa in Christo, & in nobis, natura tamen, quæ determinate importatur in ratione hominis, est eiusdem rationis. Vnde asserit Christum, & Petrum esse homines eiusdem speciei, licet subsistentiæ, quæ sunt de essentiali constitutiuo hominis, differant specie. Affirmat contra vnum, vel alterum ex antiquis, hoc non posse cadere in dubium inter catholicos, nimirum hominem dici vniuoce de Christo, & de nobis, quamuis ipse supponat non conuenire Christum, & alios homines vniuoce in ratione suppositi. Idem docuit ibidem disp. 13. sect. 2. Ac rursus dicta disp. 13. sectione tertia fine, docet casu quo Verbum dimitteret humanitatem, quam nunc habet, & eam assumeret Pater æternus, nihilominus mansurum eundem numero hominem, quia subsistentia solum requiritur vage, vt sit hic numero homo, & iterum eadem disput. 13. section. 2. asserit casu quo tres personæ diuinæ assumerent vnam naturam humanam, tres personas fore vnum hominem; quia licet personæ essent distinctæ, hæc vel illa persona esset idem numero homo.

3. S. Thom. Vtrumque exemplum apertissime proposuit Sanctus Thom. in 1. dist. 4. quæst. 1. artic. 2. corpore, dicens: *Vnde sicut hoc nomen homo in se importat non tantum essentiam sed etiam suppositum, sed indistincte, ita & Deus.* Et hoc dixit vt ostenderet hanc propositionem esse veram: *Deus genuit Deum*, & ad monstrandum qua ratione illa propositio sit vera, reiecta prima opinione inquit: *Aly dicunt quod hoc nomen Deus: significat essentiam, & supponit quantum est de se personam, tamen indistincte, vnde potest supponere vnam personam, vel plures personas, vnam cum dicitur: Deus generat: plures, vt cum dicitur: Deus est Trinitas, & hæc opinio videtur verior esse.* Et statim sumit argumentum eo quod hoc nomen *homo* importat non tantum essentiam; sed etiam suppositum, sed indistincte: *Quamuis enim* (inquit) *vt dicitur lib. de causis, Omne nomen deficiat significatione diuini esse, propter hoc, quod nullum nomen significat aliquid perfectum, & simpliciter, quia abstracta non significant ens per se subsistens, & concreta significant ens compositum, nihilominus tamen abiicientes id, quod imperfectionis est, vtimur vtrisque nominibus in diuinis, abstractis propter simplicitatem: concretis propter perfectionem.* Prop. 6.

4. Redeo ad eundem Soarium, qui loco citato disp. 30. sectione secunda insinuat casu quo Verbum assumeret naturam, quæ peccauit in alio supposito fore eundem hominem illum, qui peccauit & qui postea esset Christus, licet ibi dicat: *Multi negarent esse eundem hominem.* Et rursus tomo secundo tertia parte disputatione 43. sectione secunda in fine affirmat non requiri hanc deminatam vnionem ad hunc numero hominem, & contendit hoc tradi expresse à Sancto Thoma. Idemque aperte docet in eodem loco de vnione hypostatica, quatenus non requiritur potius hæc, quam illa, vt sit eadem numero persona composita.

5. Salas. Cum Soario sentit Pater Salas tomo primo in prima secundæ tractatu secundo disput. decimaquarta sectione 12. affirmans vt refurgat hic numero homo necessarium non esse vt redeat hæc numero vnio; quia ad hunc hominem solum requiritur vage hæc, vel illa vnio. Idemque sequuntur alij affirmantes hunc esse communem Theologorum sensum quem confirmant ex Sancto Thom. 3. part. quæstione 79. articulo secundo ad 2.

6. Vasquez. Accedat modo suffragium Patris Vasquez, qui tomo primo in 3. part. disputatione 71. num. 19. asseruit variata personalitate dummodo natura sit eadem fore eundem numero hominem. Ideoque concessit casu quo Verbum assumpsisset humanitatem, quæ prius peccasset in alio supposito, fore eundem numero hominem illum, qui peccasset & qui postea esset Christus. Et tomo tertio in tertia part. disputatione 186. capitulo 3. existimauit hoc corpus humanum in singulari significare hanc numero materiam, non solam, sed cum forma rationali, vel cadauerica, nempe mortuum, aut viuum disiunctim. Indeque subinfert non poni ex vi illorum verborum: *Hoc est corpus meum* in Eucharistia animam rationalem, quam consecutionem nos alibi probauimus; quoniam si tibi imponat confessarius obligationem recitandi hunc, vel illum Psalmum indeterminate, si eligas pro tuo arbitratu potius hunc, quam illum verbi gratia Psalmum *Miserere mei*, non ipsum determinate recitas ex vi obligationis. Fundamenta huius Authoris recognoscenda sunt apud ipsum.

Card. de Lug. Recentius etiam Cardinalis de Lugo tomo primo in tertia parte disput. 32. sectione secunda numero decimosecundo consentiens præfatis Authoribus tenet aliquod suppositum creatum cum hac humanitate, licet suppositum sit diuersum ab isto, per quod subsistit hæc humanitas, fore eundem hominem. Et ob id numero 18. agens de natura Christi Domini asseruit, casu quo præextitisset humanitas hæc in proprio supposito, potuisse hunc hominem petere vnionem hypostaticam suæ naturæ cum Verbo; qua vnione obtenta, & destructa propria subsistentia, posset idem homo, gratias agere Deo pro illo beneficio sibi collato, & pro sua oratione exaudita. Item disput. 36. sectione tertia numero 95. concedit casu quo antea peccasset humanitas hæc cum propria subsistentia, dici posse dum humanitas est vnita Verbo: *Hic homo peccauit*, quia suppositum determinat subsistentiam, & non naturam.

8. Aiebat præterea idem Lugus disputatione decimatertia sectione tertia, subsistentiam tam in creatis, quam in diuinis importari in recto, & naturam in obliquo in constitutiuo huius numero hominis, vel huius numero Dei. Nos etiam tractatu primo de Incarnatione ostendimus qua ratione hi termini *Homo Deus*, importent in recto subsistentiam. Quare immerito aduersarij contra communem Theologorum sententiam conati sunt effringere ineluctabilem instantiam ex Deo vno constituto per hanc vel illam personalitatem vage, putantes Deum constitui in obliquo per personalitatem. Addidimus & nos loco citato hos terminos *Homo Deus* reduplicatiue importare in recto non solam subsistentiam, sed etiam naturam, & nullam esse penes hoc differentiam inter hos terminos *Homo Deus* ex vna parte, & termino illos *Suppositum, Persona* ex alia: alioqui non essent veræ istæ propositiones: *Homo est persona, Hæc persona est Deus.*

9. Cur autem multiplicatis personalitatibus, licet natura diuina sit vnica, multiplicentur personæ; non autem multiplicentur Dij, & cur vna humanitas tribus personalitatibus terminata sufficeret ad constituendas tres personas, quamuis solum esset vnicus homo coalescens ex hac humanitate, & hac,

hac, vel illa personalitate vage, explicui loco cit. quia nimirum persona, aut suppositum determinat personalitatem, non vero naturam; exprimitque personalitatem, quamuis confuse importet naturam: è contra vero *Homo*, aut *Deus* determinat, seu expresse dicit naturam, & confuse & indeterminate dicit personalitatem. Et ideo *Homo* dicit naturam humanam abstrahendo ab eo, quod subsistentia sit humana, vel diuina, & persona diuina determinate dicit personalitatem diuinam abstrahendo ab eo quod natura terminata per personalitatem diuinam, sit diuina, vel humana. 10.

Exinde etiam constat cur licet figura iuxta communem Philosophorum placitum contra P. Rubium apud Patrem Ouiedo in Metaphys. Controu. 8. punct. 2. num. 10. non sit accidens distinctum ab vbicationibus, affirment communiter Philosophi (si nonnullos ex Modernis excipias) non variari figuram, seu artefactum, licet de vno loco asportetur in alium; quia quod exprimitur per conceptum figuræ, seu artificialis formæ v. gr. cathedræ est tanta, vel tanta distantia partium, ex qua resultat pulchritudo: non autem consideratur vtrum tanta, vel tanta distantia sit potius per ordinem ad hoc spatium imaginarium, quam ad illud; quoniam hæc differentia se habet omnino per accidens ad præintentam pulchritudinem. Illi etiam qui affirmant hanc numero vnionem non exigi determinate ad existentiam huius numero hominis, quia vnio non est pars compositi; sed vinculum partium, vel quia vnio non est natura, quia non petit subsistere, fauent vt vidimus nostræ cogitationi, ex quocumque capite desumant rationem cur vnio hæc determinata non sit de essentia huius hominis, licet in reddenda ratione varient authores. 11.

Et adhuc adhibeamus exempla in quibus ad conceptum aliquem in particulari nulla pars determinate requiritur, sed solummodo hoc vel illud constitutiuum vage. Sit primum in conceptu perfectionis simpliciter simplicis reperto in personalitate diuina, vt docent ex Modernis non pauci, quorum meminit Pater Martinus Perez disput. 6. de Trinit. sect. 9. nam licet Paternitas diuina determinate sumpta non sit iuxta hos Authores, & communem Theologorum sententiam perfectio simpliciter simplex, quia non est melior relatio Paternitatis, quam opposita: attamen personalitas diuina dicitur ab his perfectio simpliciter simplex, quia melior est conceptus personæ diuinæ, quam oppositus, nempe non esse personam diuinam; ac proinde in Patre est perfectio simpliciter simplex cum ipse sit persona diuina, & similiter in Filio est perfectio simpliciter simplex vltra perfectiones absolutas, quia ipse etiam est persona diuina, & nihilominus affirmant nullam esse perfectionem simpliciter simplicem in Patre, quæ non sit in Filio, aut in Filio, quæ non sit in Patre, vel Spiritu Sancto: igitur aiunt conceptum perfectionis relatiuæ simpliciter simplicis esse numericum, & constitui vage per hanc vel illam relationem. 12.

Philosophi etiam dum differunt de spatio imaginario, aut tempore imaginario communiter, & verius affirmant consistere in vbicationibus, aut durationibus possibilibus, & non constituunt spatium imaginarium (idem dictum puta proportione seruata de tempore imaginario) per hanc determinatam vbicationem possibilem, sed per hanc, vel illam similem fundantem eadem distantias, vel indistantias, quia non est cur potius hæc vbi-

catio, quam alia similis dicatur spatium. Et licet per impossibile repugnaret aliqua ex illis, dummodo aliæ similes non repugnarent, maneret idem spatium: Igitur spatium imaginarium vage dicitur de hac, vel illa vbicatione possibili, quæ sicut dicitur cognita, ita dicitur spatium imaginarium, siue per imaginationem cum fundamento aliquo repræsentatum. Idem est si spatium imaginarium constituatur per carentiam vbicationum de se immobilium: nam omnes illæ, quæ adæquate penetrantur constituunt idem spatium, ac proinde tale spatiū in singulari constituitur per hanc, vel illam carentiam vage. Sunt etiam qui dixerint spatium imaginarium esse ens rationis à nostro intellectu confictum, qui neutiquam existimant pro diuersitate actuum fingentium consurgere diuersa spatia imaginaria, si consideretur eadem intercapedo, seu distantia.

Exempla vero, quæ proposui in præcedenti sectione satis perspicue id declarant, quoniam conuenientia in abstracto sumpta respectu subiecti consistit in illo casu in hoc vel illo medicamento vt applicato, & deficiente hoc nulla deficeret conuenientia. Haud aliter actio requisita ad existentiam huius termini non est hæc actio determinate sumpta; sed hæc, vel illa. Figura etiā huius cathedræ non sunt vbicationes hæ determinatæ, sed hæ vel illæ, vt multi putant, quod iuxta nostra principia facile intelligitur; quia dum significatur vage conceptus aliquis ad eius existentiam sufficit aliquod ex significatis vage; ad defectum vero requiritur vt nullum existat ex significatis vage, quia tunc latius patet res ipta, quam vnicum constitutiuum sufficiens. Sic etiam latius patet *ratio alicuius animalis, quam constitutiuum sufficiens vt existat aliquod animal:* Etenim Petrus sufficit vt existat aliquod animal, & adhuc quamuis ipse non existeret, existente Paulo, existeret aliquod animal; quia verum non esset non existere aliquod animal nisi cuncta deessent. 13.

Ex his constat posse permanere eandem numero rem licet cuncta, quæ actu constituebant illam rem varientur, quia res illa importat vage hæc vel illa constitutiua sufficientia, vt exempla nuper adducta satis persuadent. Arbitrorque eandem esse omnino difficultatem, quamuis constitutiuum quod variatur, sit solum inadæquatum; quoniam forma arguendi, quibus aduersarij nostram sententiam conantur impetere, eodem modo procedit, quamuis solummodo varietur constitutiuum inadæquatum, vt supra demonstraui. Mihique est omnino exploratum non esse cur potius constitutiuum adæquatum sit quidquid est ipsa res, & constitutiuum inadæquatum, si addatur pariter aliud inadæquatum, non sit quidquid est ipsa res: Atqui hoc secundum constat esse falsum: nam subsistentia æterni Patris est constitutiuum inadæquatum huius numero Dei, & completur sufficienter per diuinam naturam, & adhuc vltra illud constitutiuum inadæquatum, & vltra illud adæquatū restat aliud constitutiuum eiusdem De, nempe, personalitas Filij; ergo constitutiuum adæquatum, sumpto adæquato, provt præcise sufficiens est, non est quidquid est ipsa res; quoniam adhuc restare potest aliud constitutiuum sufficiens. Ratio etiam est, quia implicatio debet peti, si qua inueniatur, quia essentiæ sunt sicut numeri, quibus nihil addi, aut detrahi potest, vt seruetur illæsus conceptus illius quidditatis: hoc autem eodem modo procedit siue varietur constitutiuum adæquatum, siue inadæquatum, vt euidens est. In 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noſtra tamen ſententia illud principium inconcuſſum perdurat, quia ad conceptum huius perfectionis, & ad hanc quidditatem pertinet vage hic actus diuinus, vel alter oppoſitus. Sicut ad eſſentiam requiſiti ad exiſtentiam huius effectus pertinet hæc, vel illa actia, non tamen iſta determinate.

15. Attamen ſi aduerſarij ab incepto non deſiſtant, niſi ipſis demus aliquod conſtitutiuum ſaltem inadæquatum, quod non ſignificetur vage in actibus liberis Dei, nullo negotio illis fieret ſatis. Etenim hæc perfectio actus liberi Dei, licet dicatur eſſe ſolus actus (vti ſolus actus in creatis eſt bonitas, aut malitia moralis) poteſt nihilominus in obliquo conſtitui per diuinam naturam, quæ determinate ſignificatur. Neque inde fit actui diuino potuiſſe deficere perfectionem, quoniam etiam conſtitutiuum in recto nempe exiſtentia huius, vel illius actus eſt neceſſaria. Sic etiam Scientiæ diuinæ liberæ nequit deeſſe formalis veritas, licet veritas conſtituatur in obliquo per obiectum ipſum, quia ex eſſentia ſua habet actus ille vt exiſtente ipſo detur obiectum, vti enuntiatur per actum.

16. Cæterum, vt demonſtratum eſt, fruſtra excogitatur (quoad præſens attinet inſtitutum) diſcrimen inter conſtitutiuum adæquatum, & inadæquatum. Et hoc ſuppoſito manifeſta eſt inſtantia ſæpe adducta in conſtitutiuo huius numero Dei, qui conſtituitur per perſonalitatem Patris, Filij, aut Spiritus Sancti, & ideo Pater, & Filius ſunt hic numero *Deus*. Neque recurras ad ſubſiſtentiam abſolutam vi cuius diuina natura dicatur hic numero *Deus*. Tum quia falſum eſt ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ conſtitui hunc Deum, quoniam non intellecta perſonalitate, nequit intelligi Deus: Tum etiam quia nulla ratione negare licet Deum vage conſtitui per hanc, vel illam perſonalitatem: Nam propoſitiones iſtæ ſunt veræ: *Hic Deus generat: Hic Deus generatur*, quæ non eſſent veræ, niſi hic Deus vage ſignificaret Patrem, Filium, aut Spiritum Sanctum.

17. *Colligitur primo.* Ex his colligitur primo in vnoquoque ex illis actibus liberis diuinis oppoſitis reperiri conceptum perfectionis virtualiter indiſtinctæ ab ipſomet actu quoad conſtitutiuum ſufficiens perfectionis, licet perfectio illa in tota ſua latitudine, & ſecundum id, quod neceſſe erat deficere ad defectum perfectionis, diſtinguatur virtualiter ab actu: hoc enim ſolum eſt aſſerere vtrumque actum virtualiter inadæquate diſtingui ab vnico, & perfectionem illam reperiri in duobus prædicatis tanquam in conſtitutiuis ſufficientibus, & ideo, deficiente vno non deficere perfectionem. Imo quia exiſtentia perfectionis ſolum petit exiſtentiam alicuius conſtitutiui ſufficientis, manifeſte deprehenditur carentiam perfectionis importare defectum totius conſtitutiui ſufficientis.

18. *Colligitur ſecundo.* Secundo collige quandoque rem aliquam, ſeu prædicatum aliquod latius patere, quam conſtitutiuum ſufficiens; quia poſſunt dari conſtitutiua ſufficientia eiuſdem numero rei, aut prædicati, quando res illa, aut prædicatum illud ſignificatur vage. Sicut exiſtente Petro ſufficienter exiſtit aliquod animal; non autem eo deficiente eſt verum dicere non exiſtere aliquod animal.

19. *Colligitur tertio.* Fit tertio multo clarius intelligi rationem noſtræ opinionis, ſi ſupponamus non dari carentiam actus diuini liberi diſtinctam ab alio actu oppoſito, ita vt formaliter exiſtere vnum ſit non exiſtere alium; quoniam ſi carentia formalis alicuius prædicati poſitiui, de ſe non afferat, cæteris paribus, minoré æſtimabilitatem ſecundum ſe, nullo modo ceſſat æſtimabilitas abſolutè ex vi illius carentiæ. Sicut non ceſſat conuenientia aliqua reſpectu ſubiecti, ſi carentia rei æquè conueniat ſubiecto, ac res ipſa. Exindeque gradum fecimus ad probandum non deficere perfectionem ſecundum ſe, ſi neceſſario formalis carentia vnius ſit æſtimabilitas illius, quod deficit, & talis defectus imbibat formaliter in ſe æſtimabilitatem illius, quod deficit, quia tunc ſolum datur formalis defectus illius prædicati, ſed illius æſtimabilitatis non datur carentia: ſecus eſſet ſi defectus non imbibat in ſe formaliter illam æſtimabilitatem, quia tunc non ſolum datur defectus illius prædicati, ſed illius æſtimabilitatis, ſeu perfectionis: nam ideo eſt defectus formalis alterius prædicati, quia in ſe non imbibit formaliter tale prædicatum, ſeu illam tendentiam: ſed ſimiliter non imbiberet formaliter æſtimabilitatem alterius, neque vllam æſtimationem; ergo deficeret formaliter illa æſtimabilitas.

Verum licet admittamus etiam in creatis amorem eſſe formaliſſime ceſſationem odij in aliquo euentu, & è contra odium ceſſationem amoris abſque carentia diſtincta à poſitiuo: adhuc ſi poſſet in alio euentu vnuſquiſque illorum actuum ceſſare per carentiam diſtinctam à quouis poſitiuo (vt fieri poſſe probatum eſt; quia Deus poteſt deſtruere exiſtentiam cuiuſuis creaturæ) erit in omni euentu vnuſquiſque illorum actuum ſecundum ſe perfectio diſtincta à perfectione alterius actus; quia non eſſe huius actus non eſt neceſſario quid poſitiuum, & ideo etiam ex ſuppoſitione defectus odij poteſt denuo aduenire alius defectus amoris, qui defectus nullam afferat æſtimabilitatem: nouus autem ille defectus eſſet defectus nouæ æſtimabilitatis: nam de nouo ceſſat æſtimabilitas amoris, ac proinde ceſſante amore ceſſat vna æſtimabilitas, & ceſſante odio ceſſat altera æſtimabilitas, & conſequenter amor, & odium ſunt diuerſæ æſtimabilitates; igitur vt duo prædicata ſecundum ſe conſtituant vnicam æſtimabilitatem debet neceſſario defectus vnius eſſe æſtimabilitas alterius.

Sectio IX.

Aliqua expediuntur ad pleniorem notitiam totius controuerſiæ.

1. *Dubium. Solutur.* Dvbitare quis poteſt, vtrum ſimiliter in creatis poſſit in aliquo euentu amor eſſe formalis defectus odij & è contra? Reſpondeo iuxta dicta in præcedenti ſect. in fine, poſſe partem affirmanté admitti, dummodo vnuſquiſque illorum actuum poſſit ceſſare per carentiam diſtinctam à poſitiuo. Illud in hac re certum puto, nempe etiam in creatis poſſe amorem exiſtere, quin ſit formalis ceſſatio odij, quia pro priori ad amorem illum poteſt intelligi ceſſatio odij, Deo ſuſpendente concurſum ad odio habendum: illa autem ſuſpenſio diuini concurſus ad odium non eſt formaliter amor. Quando autem Deus præberet concurſum indifferentem ad amorem, & odium, & voluntas creata eſſet proxime expedita pro eodem ſigno ad vtrumque actum omnino incompoſſibilem, veriſimile eſt vnum actum fore formalem ceſſationem alterius, quin pro illo inſtanti reſultet noua carentia diſtincta à poſitiuo. Quod ſi actus eſſent incompoſſibiles, & æquales, æqualiterque conuenientes ſubiecto nulla deficeret ex illa ſuppoſitione perfectio

ctio reſpectu ſubiecti, exiſtente vno illorum. Verumtamen ſecundum ſe deficeret perfectio; quia ſecundum ſe vnuſquiſque illorum actuum conſtituit diſtinctam perfectionem, vt ſect. præcedenti num. vltimo probatum relinquo.

2. Dixi in tali caſu non deficere perfectionem reſpectu ſubiecti; quia ſubiecto tunc non magis expedit habere actum illum, quam non habere. Idque facile apparebit conſideranti quæ ſect. 7. dixi de bonis incompoſſibilibus facta relatione ad ſubiectum: nam ſi ſubiectum potiretur vno ex illis bonis, & habere vnum eſſet formaliter carere prædicato oppoſito, ſubiectum haberet quidquid ſibi expediret, quia illi non expediret habere ſimul vtrumque ex illis prædicatis, neque habere potius vnum, quam aliud.

3. Quando vero neceſſario ceſſatio vnius prædicati eſt formaliter ſecundū ſe æſtimabilitas alterius, non deficit etiam ſecūdum ſe æſtimabilitas aliqua: quia ſicut in primo caſu non deficit reſpectu ſubiecti æſtimabilitas aliqua, ita quoque in ſecunddo caſu non deficit æſtimabilitas ſecundnm ſe, eo quod ſecundum ſe non eſt bonum vt exiſtat potius hoc conſtitutiuum illius bonitatis, quam formalis ceſſatio illius, quia non eſt minoris æſtimabilitatis ſecundum ſe. Cæterum (vt non ſemel dictum eſt) quamuis in creatis ceſſaret formaliter vnus actus per alium actum creatum incompoſſibilem ſine alia carentia, adhuc deficeret perfectio, deficiente quocumque illorum, quia licet adueniret de facto æſtimabilitas æquiualens per illum defectum, hoc non prouenirent ex ratione formali defectus præciſe illius prædicati, quia potuit eſſe formalis defectus non afferens tantam, vllamve æſtimabilitatem.

4. Immo licet non darentur in creatis carentiæ diſtinctæ à poſitiuo, ſed odium de exiſtentia creaturæ ſeipſo formaliter conſtitueret ſemper carentiam creaturæ, adhuc noſtra aſſertio firma ſubſiſteret; quia actus liber Dei amans exiſtentiam rei, non eſt minus bonus quam actus odio habens illam exiſtentiam, & aliunde actus amans exiſtentiā creaturæ cauſat bonitatem illius exiſtentiæ creatæ, & ita augetur extenſiua bonitas; odium vero exiſtentiæ nihil cauſaret paris bonitatis cum exiſtentia illius rei, ac proinde deſtructio rei cæteris paribus, & vltra actum liberum Dei, non afferret aliquid boni correſpondens exiſtentiæ rei, & conſequenter ceſſante quauis creatura ceſſaret perfectio; quia cæteris paribus ceſſaret quid æſtimabile, nempe exiſtentia creaturæ, cuius perfectio non ſuppletur aliunde; quia quod præſtat volitio terminata ad carentiam rei, præſtat illa efficax diſplicentia rei, ac proinde illud complexum reſultans ex priori actu diuino libero, & carentia rei (quod huc vſque admiſimus) non haber plus æſtimationis extenſiuæ, quam ſolus actus liber; nam alter actus liber continet æquiualenter ſaltem omnem æſtimabilitatem repertam in illo complexo, etiam extenſiuam, & nihilominus ſolum habet æſtimabilitatem vnius partis illius complexi, nempe actus liberi diuini terminati ad illam carentiam: ſecus autem dici debet de complexo reſultante ex Deo, & creatura: nam hoc extenſiue eſt quid melius, quam Deus ſolus.

5. *Primum conſectarium.* Ex dictis colligitur primo terminum illum, qui denotat plura conſtitutiua vage, quamuis non ſit terminus communis, ſapere naturam termini communis, & ideo non eſſe aptum ad ſyllogiſmos expoſitorios. Et ideo non valet: *Hic actus liber Dei eſt formaliter ratione ſui perfectio; ſed deeſt hic actus liber Dei; ergo deeſt formaliter perfectio*: quia res illa ſufficienter exiſtit in hoc, & in illo conſtitutiuo, & ideo illa perfectio vt exiſtens in hoc conſtitutiuo præciſe ſumpto, differt inadæquate à conſtitutiuis complete ſumptis, vti pars indæquate differt à toto. Quare falſo obiiciunt nobis aliqui rem non latius patere, quam conſtitutiuum ſufficiens eiuſdem rei, quia Pater æternus ſufficienter conſtituit hunc numero Deum, quamuis idem numero Deus conſtituatur etiam per Filium. Sic etiam non valet: *Pater eſt hic Deus; ſed hic Deus eſt Trinus; ergo Pater eſt Trinus*, quia Deus, licet ſit terminus ſingularis ſapit naturam termini communis. Propter eandem cauſam non tenet hic diſcurſus: *Hic Deus generat; ſed Filius eſt hic Deus; ergo Filius generat*, quia vt maior propoſitio ſit vera ſufficit aliquam perſonam, quæ eſt hic Deus, generare; ad negatiuam vero opus erat, vt nulla perſona diuina generaret. Simili modo non valet: *Spiritus Sanctus eſt hic Deus, ſed Filius non eſt Spiritus Sanctus; ergo Filius non eſt hic Deus.* Simili modo mutatis terminis demonſtratur falſitas huius conſequentiæ: *Hæc tendentia libera diuini actus eſt perfectio; ſed deficit hæc tendentia libera; ergo deficit perfectio*; quia nimirum perfectio in illa merita (vt probatum manet) ſapit naturam termini communis.

6. Quare tunc arguitur à negatione termini particularis ad negationem vniuerſalis, vel quaſi vniuerſalis. Sicut non valet *Petrus eſt homo; ſed Petrus non currit: ergo homo non currit.* Subintellecta fallacia arguentis, quia non latis conſiderat vnitatem complectentem plura conſtitutiua vage, quæ de ſe non excludit multitudinem omnem, ſed illius termini, de quo diſſeritur. Vnde illa vnitas perfectionis, licet excludat multitudinem perfectionum, non tamen multitudinem conſtitutiuorum ſufficientium eiuſdem numero perfectionis.

7. *Secundum conſectarium.* Secundo colliges licet dentur plura conſtitutiua eiuſdem numero perfectionis actus liberi, & quamuis vnumquodque ex illis dicendum ſit conſtitutiuum *cum quo* exiſtit perfectio, nentrum tamen ſecundum ſe præcise dici conſtitutiuum *ſine quo* talis perfectionis; quia conſtitiuum ſine quo includit omnia conſtitutiua ſufficientia. Hoc totum manifeſte colligitur ex principio ſupra ſtabilito, quo ponimus poſſe eiuſdem rei dari duo conſtitutiua ſufficientia, quoniam ad defectum perfectionis opus eſt vt nullum ſit conſtitutiuum ſufficiens illius perfectionis, vt patet in conſtitutiuo huius numero Dei. Neque dicas conſtitui hunc numero Deum per ſubſiſtentiam abſolutam; quia contra hanc reſponſionem actum eſt ſupra, & certum eſt hanc perſonam eſſe formaliter Deum, & ideo perſonalitas conſtituit Deum, ſicuti perſonalitas hominis conſtituit hominem, & Chriſtus conſtituitur homo per perſonalitatem diuinam.

8. *Tertium conſectarium.* Tertio infertur cur licet vnus actus liber Dei ſit conueniens ſibi ipſi, & potuerit ille actus non eſſe, non potuerit deficere perfectio diuina; quia nimirum (vt probatum eſt) perfectio, aut bonitas non deſumitur ex conuenientia alicuius prædicati reſpectu ſui, ſed perfectio, aut bonitas deſumenda eſt cum propoſitione ad id vnde creſcit maior perfectio, aut bonitas: At maior perfectio, aut bonitas non deſumitur per ordinem ad talem conuenientiam; quia hæc exigua perfectio non minus eſt ſibi conueniens, quam altera maior perfectio ſibimetipſi, cum vnaquæque illarum ſit maxime conueniens ſibi. Hæc infra explicanda ſunt. Propter eandem cauſam dixi perfectionem non poſſe ſumi pro integritate conceptus obiectiui, quia vnaquæque res eſt ſumme integra in ſica eſſentia, quia nihil illi deeſt; ſunt namque eſſentiæ ſicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

numeri,quibus nihil est addendum, aut detrahendum. Potest tamen in actu libero considerari quædam distincta bonitas secundum quid à bonitate actus oppositi,quæ nullo modo attingit conceptum perfectionis,& hæc bonitas secundum quid consistit in eo quod tale prædicatum sit sibi conueniens. At perfectio sumitur pro æstimabilitate independenter à tali conuenientia, seu præscindendo ab illa, & absolute omne illud prædicatum dicitur perfectio,cuius determinatio ad existendū non est præcise impeditio alterius prædicati, sed continet prædicata aliter per se definienda,quam per præcisam impeditionem alterius. Ideoque nullius creaturæ quidditas definitur per ordinem ad non esse sui,sed aliter:at carentiæ quidditas definitur per ordinem ad suum contradictorium,vt carentia caloris per ordinem ad calorem ipsum.Ob id,cæteris paribus,semper est deterior carétia, quo melior est forma, qua priuat, & ob eandem causam in creaturis semper est illud pondus, & appetitus in suam conseruationem.

9. Ob eandemque causam carentiæ dicuntur fundare propositionem negantem formaliter, aut æquiualenter: propositio autem negatiua nihil intentionale ponit, vt cum dicis:*Homo non est equus*, nihil de homine affirmas, aut cum ais Petrum non existere.Sed non propterea cum dicitur homo non est equus attingitur carentia distincta à positiuo; quia homo per seipsum non est equus,sicut per seipsum distinguitur ab equo. Quare omnino imbecille est quod nonnulli nostræ sententiæ opposuere,quatenus asserimus vnius actus liberi Dei formalem carentiam esse alterum oppositum, & nullā dari carentiam distinctam ab actu opposito:quoniā propositiones cōtradictoriæ(inquiunt ipsi)versantur circa rem,& carentiam eiusdem rei.At ipsi non aduertunt has esse propositiones contradictorias: *Homo est equus*, *Homo non est equus*, & hominem per seipsū absq; carentia distincta non esse equum, quod manifestis argumentis,in proprio loco ostendi,quę importune modo adducerentur.

10. Multiplicabitur vero perfectio,quoties multiplicabitur prædicatū,cuius defectus est defectus æstimabilitatis, vt si deficeret per impossibile non solum hic actus liber Dei, sed etiam oppositus, quia ipsis deficiētibus deficeret æstimabilitas.Vnde duæ relationes diuinæ constituunt diuersas perfectiones; quia qualibet deficiente deficeret æstimabilitas;namnon esse relationis non posset esse tantæ æstimabilitatis ac ipsa relatio,quia ipsa carentia implicatoria,non habet æstimabilitatem entis positiui.

11. In aliquo tamen sensu, licet Petro nulla desit conuenientia vt sit Petrus, tamen magis conuenit Angelo esse Angelum, & Deo esse Deum, quam Petro esse Petrum, siue homini hominem,quamuis homini non sit conueniens esse Angelū cum sit repugnans.Sed non idcirco Deo deficit bonitas aliqua, quamuis desit illi actus quo nollet creare mūdum: quoniam illa conuenientia non constituit bonitatem absolute dum melius non est ipsam esse, quam non esse. Sic etiam carentiæ melius est esse quam non esse, sibi enim disconueniens est non esse, & nihilominus deficiente carentia non deficit bonitas,illa ergo conuenientia constituit bonitatē, quæ fundat aliquam appetibilitatem in se, vel in sui principio, vt creaturæ appetunt suam conseruationem, & causa creaturæ habet inclinationem aliquam ad productionem effectus, ipsaque diuina omnipotententia propendet (vt sæpe ostendi) in productionem effectuum, licet illa exigentia sit conditionata,& subordinata:At actus liber Dei nō propendet in sui existentiam; quia antequam pro illo signo priori non potest habere talem inclinationem; sed neque propendet in sui conseruationem;quia idem est existere,& conseruari, quin nouam possit suscipere durationem:Principium etiam talis actus liberi,scilicet,diuina voluntas, non magis de se propendet in hunc actum, quam oppositum, alioqui non vndique plena, & perfecta esset diuina libertas; nulla igitur est inclinatio ad illam conuenientiam, nullusve appetitus innatus; sicut respectu carentiæ nullus est talis appetitus, & ideo illa conuenientia non constituit bonitatem, seu perfectionem aliquam.Debet igitur perfectio, cuius non esse est carentia perfectionis præponderare suo contradictorio.

12. Cum his stat vnum actum liberum Dei esse extensiue tantum laudabiliorem in genere moris,quā oppositum; quia hoc solum est habere titulos laudis, & æquiualere duobus, in quibus extensiuè est maior laudabilitas, quam in vnico tantum: At physica defectibilitas semper dicit imperfectionem, neque est medium inter perfectionem, & imperfectionem, vt recte probat P. Ruiz de Trinit. disp.29. sect.6. Ratio etiam discriminis est inter moralem laudabilitatem, & perfectionem physicam, quia licet in Deo detur actus extensiue tantum minus laudabilis in genere moris, adhuc potest esse summe laudabilis absolute:At si Deo deficeret perfectio physica etiam extensiue loquendo non est summe perfectus absolute; quia non satiaretur appetitus diuinæ naturæ.

Disputatio X.

Vtrum,& quomodo possibilia cadant sub obiecto diuinæ voluntatis.

QVi docuerunt (vt vidimus disp.præcedenti) liberum Dei decretum constitui saltem particulariter per effectum Dei ad extra, pariter affirmarunt Deum creaturas possibiles vel nullo modo diligere, vel necessario amare, quoniam in signo illo, in quo illas diligere dicitur præscinditur ab aliquo effectu ad extra. Nos vero, qui in præcedentibus disputationibus probauimus illud placitum nimium à vero discrepare, plurima satis difficilia examinare cogimur.

Sectio I.

Qui putauerint Deum nullo modo amare creaturas possibiles. Vbi de mente D. Angelici.

QVæstio non est de amore efficaci: certum nāque est Deum illas creaturas quæ futuræ non sunt, non solum non amasse efficaciter, sed potius efficaciter displicuisse in existentia ipsarum,aut carentias ipsarum amasse.Alij aiunt illas odio habuisse, attamen ille affectus non est proprie odium, quia dum in illis displicet non intendit formaliter malum ipsarum, sed potius aliquod bonum huius vniuersi. Procedit ergo controuersia de simplici cōplacētia,quæ feratur ad esse possibile illarū,quod per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscitur.

Prima

2. *Prima sententia.* S. Bonau. Alexander. Albertus. Gabriel. Zumel. Albelda. Nauarrete. Ripa. Nazarius. Machin. Ferrara.

Prima igitur sententia negat creaturas vllo modo diligi à Deo secundum earum esse possibile. Ita S.Bonauent.in 1.dist.45.art.1.qu.2.à §. *Respondeo dicendum.* Alexand. 1.part. qu.31.memb.1. & quæst.34. memb.3. & 4. Albertus 1. part. qu.79. art.1. Gabriel in 3.dist.37.qu.vnica art.1.notab.1. & art.2.concl.2. Zumel 1.part.qu.34.art.3.disp.1. ad 3. Albelda 1. part. disp.52. sect.2. Pius 1. part. quæst.19. art.3. dub.2. Nauarrete contou.3. Ripa qu.34.art.3. Nazarius 1.part.qu.14.art.9. Machin disp.40.sect.2. Inclinatque Ferrara 4.contra Gent. cap. 13. post medium §. *Dicitur secundo*, & lib.1. cap. 81. §. *Respondetur quod finis.* Videtur pro eadem sententia stare Bañez 1.part.qu.34.art.3.ad 3. vbi non solum negat dari in Deo amorem necessarium erga pure possibilia, sed etiam Caietanum existimantem creaturas possibiles amari à Deo necessario in seipsis impugnat, eo quod Deus possibilibus non dat esse; at Deum velle aliquid est dare illi esse actuale. Quibus adde Almainum in 3. dist.32. *initio*, cuius fundamentum amplectuntur recentiores aliqui, quia nimirum Deus nullum bonum vult creaturis mere possibilibus: amare autem creaturas est velle bonum ipsis.

Bañez.

Almainus.

3. Raynaudus. Valentia.

Ex nostris Theologis idem docuit Raynaudus dist. 8. Theologiæ naturalis qu. 2. art. 2. num. 65. Inclinatque P.Valent.1.part. disp.1.q.19.punct.1. 2.& 3.& disp.2. qu.8.art.2. Et pro eodem placito citatur P.Molina 1.part. qu.34.art.3.disp.vnica ad 1. Scoti. Attamen ibi solum negat pure possibilia amari à Deo libero amore per quem procedat Spiritus Sanctus, & solummodo agit de libero amore. Et qu.19.art.3. solum docet Deum alia à se absoluta necessitate non velle; quia essentia diuina sine creaturis esse potest; at si creaturæ, quæ propter diuinam essentiam sunt volitæ, tales essent vt sine illis diuina essentia esse non posset, non possent non amari a Deo necessario. Quod postea examinandum est.

4. Suarez.

Pro eadem sententia citatur P.Soarius in Metaph. disp.30. sect.16.à num.37. ad quem locum semissum facit 1.part. lib.3. de Attribut.cap.6. num.10. & lib.11.de Trinit. cap.2.num.10. E contra vero qui putant Deum habere necessariam complacentiam simplicem erga omnes creaturas possibiles pro se citant P. Soarium illa disp. 30. Metaphys. sect.16.num.10.& lib.11. de Trinitate cap.2.necnon lib. illo 3. de Attribut. cap. 6. At P. Soarius loc. cit. ex Metaphysica expresse negat Deum necessario amare creaturas pure possibiles, & non negat effectum liberum cum ordine ad existentiam actualem. Refert ibi aliquos putare nullam esse veram complacentiam in voluntate, quæ non includat affectum in ordine ad actualem existentiam. Quod ipse confirmat ex his, quæ in nobis experimur, quoniam nihil vnquam volumus nisi in ordine ad existentiam. Etenim inefficax affectus duobus modis intelligi potest in nobis. Primo vt sit conditionatus: *Vellem hoc si fieri posset, aut si non esset impedimentum, qui affectus manifeste fertur ad existentiam. Secundo vt sit complacentia in re pulchra, aut bona absque vllo desiderio habendi illam, vt quando quis complacet in pulchritudine rosæ, quæ complacentia esse nequit nisi vel delectatio quædam de proprio actu circa tale obiectum; delectat enim nos ille aspectus, quia est consentaneus nostræ naturæ. Vel potest esse illa complacentia per modum benevolentiæ ipsius obiecti, seu rei vilæ; & sic nihil aliud est quam velle, vel gaudere quod res illa habeat illam pulchritudinem, aut bonitatem, quam in illa conspicimus: & ita hic etiam affectus fertur ad bonitatem in ordine ad esse eius. Sic igitur in Deo non intelligitur actus voluntatis, qui sit verus amor ad creaturam,nisi in ordine ad actualem existentiam eius.* Non tamen negare videtur dari in Deo circa creaturas possibiles verum amorem, qui feratur in illarum existentiam: solum ergo infert circa creaturas possibiles, *quæ per voluntatem diuinam nullomodo ordinantur ad existentiam*, non posse intelligi in Deo aliquem verum amorem, non tamen negat posse ordinari ad existentiam per veram complacentiam inefficacem.

5. Sed neque lib. illo 3. de Attrib. cap.6. num.10. negat Deum habere aliquam complacentiam inefficacem erga creaturas possibiles ordinando ipsas ad existentiam; sed solum negat circa possibilia vt talia dari in Deo actum, qui non ordinet creaturam ad existentiam, & inquirit an sicut intelligimus in Deo scientiam quandam simplicis intelligentiæ distinctam ratione à scientia visionis, ita etiam intelligamus amorem quemdam simplicem rerum possibilium, quem habeat Deus, siue Deus per alium actum ratione distinctum ordinet creaturas ad existendum, sine non. Docetque si in Deo detur talis actus illum non posse esse liberum; quia non potest intelligi actus liber in voluntate diuina, ni obiecto tribuat esse, vel ordinetur ad tribuendum esse: at circa creaturas possibiles vt tales nihil tale intelligi potest;nam prius quam intelligantur vllomodo volitæ à Deo sunt possibiles, ac proinde *ille affectus, qui circa illas, vt sic, tantum versatur, nihil confert, nec ordinantur ad dandum creaturis quod ex se non habeant.*

6. Consequenter eo loco videtur negare Deo omnem affectum circa creaturas pure possibiles vt tales; nam post quam dixit, *Si ergo Deus talem actum habet, ille necessarius est*, adiungit: *Vnde addo secundo Deum nullum actum voluntatis habere circa creaturas* (nimirum vt pure possibiles) *nisi coniunctæ sint cum amore sui, sueque omnipotentiæ*; quia Deus extra se nihil amat ex necessitate quacumque. Ideo etiam disp. illa 30. Metaph. sect.16. dum explicaret, qua ratione dici posset Deum necessario amare creaturas possibiles, aiebat id potius esse Deum amare omnipotentiam quam creaturas; nam amatur omnipotentia, quatenus creaturas denominat possibiles; non tamen negat Deum habere posse actum inefficacem circa existentiam hominis, qui nunquam erit, dummodo illa complacentia tendat ad tribuendum esse homini.

7. Haud aliter lib. 11. de Trinit. cap. 2. num. 10. constituit differentiam inter scientiam, & voluntatem: quia scientia necessaria terminatur ad creaturas secundum se, amor autem necessarius non ita terminatur ad creaturas secundum se, sed solum vt sunt in Deo, & vt denominantur possibiles ab omnipotentia Dei, *quod totum* (inquit) *vere non est aliud, quam amare id quod est in Deo.* Attamen, vt dixi, non negat in Deo respectu creaturarum, quæ nunquam erunt inefficaces complacentias, quæ de se tendunt vt tribuatur esse illi rei: nam lib. 4. de prædest. cap. 2. num. 8. & sequentibus fatetur esse in Deo proprium & formalem actum liberum volendi salutem æternam eorum, qui illam non consequuntur, & ait talem volitionem prius ratione nostra versari circa æternam beatitudinem, quæ manet in statu possibilis, quam circa media, quæ ab ipso conferuntur ad illam consequendam. Neque video cur non possit à Deo similiter amari inefficaciter existentia Angeli v. gr. nam etiam illa complacentia Dei erga salutem reproborum, inclinat Deum ad producendum creaturam,& conferendum illi auxilia efficacia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficacia, vel sufficientia. Et ideo num. 11. tacite respondet obiectioni, affirmans illam complacentiã inefficacem non esse imperfectam; *quia non est in Deo ex impotentia habendi maiorem voluntatem si velit, sed ex libertate, & ideo potius pertinet ad perfectionem Dei vt possit ita velle.*

8. Ita fortassis loquuti sunt plures ex Auctoribus, qui allegantur pro sententia negante Deum amare pure possibilia; quia solummodo negant Deum amare creaturis illum statum possibilitatis, non autem diffitentur Deum posse illas inefficaciter amare. Sic etiam nonnulli ex illis videntur negasse in Deo esse voluntarem formaliter terminatam ad salutem reproborum, & nihilominus id postea temperant vt Albertus 1. part. qu. 79. memb. 2. art. 2. in qu. incident. & in vltima particula, Alexander. 1. part. qu. 36. membr. 2. Bonauent. in 1. dist. 46. art. 1. qu. 1. & dist. 47. art. 1. qu. 1. & dist. 47. art. qu. 1. vbi non solum volitionem conditionatam salutis, sed etiam velleitatem illius concedit, quæ non semper impletur.

9. Putant præterea ex Modernis non pauci Deum nullo modo amare pure possibilia, & hanc esse sententiam D. Angelici hic art. 3. ad 6. & art. 6. ad 2. vbi docet Deum non posse velle aliquod bonum, nisi in quantum bonum habet aliquam existentiam, & concludit: *Actus autem appetitiuæ potentiæ est ordinatus ad res secundum quod in se ipsis sunt, & ideo Deus cognoscit omne verum, non tamen amat omne bonum.* Idem supponit qu. 20. art. 2. & 1. contra Gentes cap. 81. & cum Ferara, necnon lib. 4. c. 13. §. *Dicitur secundo.* Neque ita intelligendus est S. Thom. vt doceat appetitum debere supponere existentiam rei, sed appetitum ferri vel ad dandam existentiam rei, vel præsupponendo existentiam rei, ac proinde tendit semper in existentiam rei non vero in puram possibilitatem ipsius rei.

10. Hæc tamen ad summum probant diuinam voluntatem non ferri ad pure possibilia amando ipsis nudam possibilitatem, non autem persuadent non esse in Deo circa existentiam v. gr. Angeli aliquã voluntatem inefficacem, quamuis ille Angelus nunquam existat. Immo dari posse talem voluntatem inefficacem significat hac 1. part. qu. 16 art. 3. corp. & in solut. ad 6. vbi affirmat diuinam voluntatem circa omnes creaturas versari libere, & neutiquam necessario. Redditque rationem, quoniam tendit in illas, provt sunt in seipsis. Vbi non negat versari posse circa creaturas, quæ nunquam existent voluntate quadam inefficaci, seu velleitate; siquidem fatetur circa omnes creaturas versari posse diuinam voluntatem nulla exceptione facta, & illam de facto admittit in Deo, nam concludit fieri quidquid Deus simpliciter vult, licet non fiat quidquid antecedenter, & secundum quid vult. Deinde 5. contra Gent. postquam relegauit à Deo amorem necessarium possibilium, admittit in Deo amorem pure possibilium dicens: *Deus non vult nisi ea, quæ sunt, aut possunt esse bona.* Vbi admittit Deum diligere possibilia, & solum excludit mala, & impossibilia. Non admisisse in Deo amorem necessarium possibilium videtur colligi ex plurimis locis ipsius; nam 1. part. quæst. 19. affirmat Deum solum diligere seipsum necessario, cætera vero libere.

11. Neque potest responderi S. Thomam loqui solum de amore efficaci: nam satis clare docet Deum nihil præter seipsum amare necessario, quia nullatenus eius voluntas fertur necessario vt se communicet creaturis. Ideo etiam 1. contra Gentes c. 81. assignat discrimen propter quod Deus non velit omne bonum, licet sciat omne verum. Vnde dum 1. part. qu. 37. art. 2. ad 3. aiebat: *Sicut Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo, ita diligit se, & omnem creaturam Spiritu Sancto*; sentit amari creaturas possibiles aliquo amore, & qua parte docet non amari omne bonum necessario sentit amorem illum esse liberum. Redditque discrimen inter cognitionem & amorem S. Thom. 1. part. quæst. 19. art. 3. & 1. contra Gent. cap. 8. cur licet necessario cognoscat creaturas, non illas amet necessario, quia creaturæ cognoscuntur in Deo ipso (quod verum est, quamuis in seipsis cognoscantur terminatiue) at non amantur nisi in seipsis formaliter, licet per alium actum in Deum referantur.

12. Ratio etiam S. Thom. solummodo probat Deum non amare possibilia amando ipsis statum possibilitatis provt status ille differt à Deo, & amor non tendit in existentiam rei; quia amare aliquid est velle illi bonum vt constat ex eodem S. Thom. 1. part. qu. 20. art. 2. & in eo differunt amor diuinus à creato, quod iste supponit, ille causat bonitatem in rebus, quas diligit, vt tradit S. Doctor. At creaturis vt pure possibilibus nihil bonitatis confert: Ergo eas sub eo statu diligit. Inde tamen non colligitur nó amare creaturas simplici complacentia, aut sic non posse complacere in fine creato, & in mediis conducentibus ad existentiam illius finis.

13. Supponitque S. Thom. 1. part. q. 6. art. 3. Non esse bonum nisi quod est perfectum in actu existentiæ, ac proinde si creaturis vult bonitatem, vult ipsarum existentiam. At bonitatem debere efficaciter velle non potest probari ex D. Angelico, nam hac q. 19. art. 6. ad 1. supponit Deum voluntate inefficaci velle salutem hominum, quæ non semper impletur, quia Deus sine metaphora, reali volitione vult & intendit salutem non solum Prædestinatorum, sed etiam reproborum. *Deus* (inquit S. Thom.) *antecedenter vult hominem saluari: sed consequenter vult quosdam damnari secundum exigentiam suæ iustitiæ.* Hoc ipse explicat lib. 1. sent. dist. 40. & 46. qu. 1. art. 1. in corp. necnon ad 4. & 5. Sumiturque aperta ratio, ex verbis ipsius q. 23. de Verit. toto art. 2. post medium corporis, inquiens: *Quia ergo Deus omnes homines propter beatitudinem fecit, dicitur voluntate antecedente omnium salutem velle*; ordinauit ergo creationem reprobi ad salutem ipsius, quamuis talem salutem non voluit efficaciter; illa autem ordinatio esse non potuit absque amore salutis proprie terminato ad ipsam salutem. Eaque propter in solutione ad 2. scribit: *Vult Deus saluari voluntate antecedente ratione humanæ naturæ, quam ad salutem fecit, sed vult eum damnare voluntate consequente, propter peccata, quæ in eo inuenient ur.* Idem D. Th. 1. ad Timoth. 2. sect. 1. post med. ex mente Damasceni declarat voluntatem illam antecedentem terminatam ad salutem hominum, & ponit exemplum in mercatore, qui inefficaciter vult merces suas salnare, & concludit: *Sic in Deo salus hominum secundum se considerata habet rationem vt sit volibilis. Et Apostolus hic ita loquitur, & sic eius voluntas est antecedens.* Damascen.

14. Certum est Deum velle hominem non committere peccatum, quamuis de facto committatur ab homine, & vult hominem à peccato resurgere & resipiscere, quamuis de facto homo non resurgat, vt fuse explicat Enchiridion Colonienſe in titulo de Sacramento pœnitentiæ, idque exemplis dilucidat, vt legislator legem ferens non vult mortem filij, sed illum amat, quamuis post trãsgressionem velit filiũ punire morte, & hortulanus plãtat arboré ex amore capiendi fructus, nó ea mente vt

vt excidatur, & in ignem mittatur: *Non secus* (inquit) *misericors Deus vult omnes homines saluos fieri, quod ad se attinet, voluntate antecedente.* Redditque rationem supra S. Thom. quoniam non solum media, sed ipsamet salus reproborum est aptissimum obiectum diuinæ complacentiæ simplicis, quin hæc complacentia impediat voluntatem efficacem damnandi illum hominem post præuisum peccatum. Talisque complacentia commendat valde diuinam pietatem, suauitatem, & conformis est humanæ libertati, quoniam Deus ex affectu syncero remunerandi proponit homini palmam, si vincat: alioqui simulatæ essent diuinæ inuitationes ad pœnitentiam, vt sic homo obtineat salutem, & Deus iustis, qui postea salutem non consequuntur, non vere promisisset salutem æternam sub conditione quod in amicitia perduratent. Verum de his fusius dicemus postea.

15. Rursus ostendi poterit ex Ang. Præceptore Deum nullo modo amare creaturas possibiles amando ipsis illum statum puræ possibilitatis, quoniam 1. part. qu. 5. art. 3. ad 4. ait iuxta Philosophum obiecto Mathematicæ non competere bonitatem; eo quod cum abstrahat à motu abstrahit à fine, & mediis, quibus solummodo competit bonitas. At creaturæ possibiles, vt sic non habent rationem finis, quia nihil Deus ordinat ad ipsarum possibilitatem, & nihil boni in se habent, cum nullam bonitatem à Deo receperint, quæ verè sit propter se amabilis, ac proinde nullam rationem finis habere possunt; sed neque rationem medij habebunt; quia quod pure possibile est, sub illa consideratione, & absque respectu ad existentiam ad nihil vtile est, neque ipse status possibilitatis ordinari potest ad consequendum finem.

Sectio II.

Quibus argumentis probent nonnulli Deum nullomodo amare creaturas possibiles, eleuanturque illa fundamenta.

1. Svpponunt hi inefficacem complacentiam aliud non esse quam desiderium quoddam conditionatum sic tendens: *Si mihi possibilis esset consecutio talis boni, & facile possem illud adipisci, efficaciter illud amarem*, quod, inquiunt, facile deprehenditur, cum assecutio boni possibilis est, & difficultas deterret, vt cum menti occurrit bonum virtutis, & sua pulchritudine allicit, & hominibus adhuc sceleratissimis perplacet, quamuis difficultate perterriti, illam solummodo inefficaciter ament; ea autem inefficax complacentia aliud non est, quam desiderium quoddam conditionatum: *Si virtus non foret impedimento delectationibus illam amore efficaci prosequerer*; neque enim aliter explicari potest vis, siue energia illius complacentiæ.

2. Quod si dixeris longe aliter fore explicandam vim illius complacentiæ, quoniam potest complacere in obiecto considerato, quin habeat aliquam rationem desiderij etiam conditionati; statim objiciunt, quoniam si præscindamus ab approbatione talis rei, quæ fit per iudicium intellectus, necnon à delectatione, quæ capitur ex cogitatione talis rei, nihil esse potest præter illud desiderium conditionatum. Concedunt de re visa, aut cognita posse esse delectationem, quemadmodum de Deo viso consurgit delectatio; vnde, inquiunt, quo perfectior fuerit res cognita, eo magis delectabitur voluntas, hoc autem non est gaudere proprie de re vt pure possibili, sed de re vt cognita, & gaudium illud non est simplex complacentia; illa autem complacentia, quæ differt à prædicto gaudio nequit non esse affectus ille conditionatus per modum desiderij, quia tendit aliquo modo ad dandum esse rei. Hinc est vt homines habere possint simplices complacentias circa res possibiles, quia tales complacentiæ tendunt conditionate ad dandum esse obiecto. Ita tendunt incensiua illa affectuum inefficacium, qui dicuntur gratiæ præuenientes, seu excitantes, mediis quibus delectat quod non delectat, & sic Deus facit vt velimus, quia tales complacentiæ inclinant ad amorem efficacem, & consequenter ad existentiam obiecti exequibilis. Simili modo simplex complacentia circa obiectum prohibitum, tendit inefficaciter in existentiam illius actionis prohibitæ.

3. Ex his inferunt Deum nullo actu ferri in creaturas possibiles secundum se spectatas, quoniam illa complacentia esset actus conditionatus tendens in existentiam creaturæ, & supponens aliquam impossibilitatem, vel difficultatem respectu amantis, ratione cuius voluntas non trahitur in amorem efficacem: At talis impossibilitas, aut difficultas respectu Dei admitti non potest; ergo hic amor nullomodo est illi concedendus.

4. Obiiciunt ipsis, Deus inefficaciter vult omnes homines saluos fieri, ergo in Deo sunt actus inefficaces circa salutem reproborum, quæ nunquam existit, igitur etiam poterit Deus inefficaciter amare existentiam Angeli. Respondent potius ex illa volitione, qua Deus vult omnes homines saluos fieri colligi veritatem suæ conclusionis: quoniam illa voluntas intelligi non potuit in Deo, quin haberet efficaciam ad ponenda media sufficientia, quibus posset obtineri finis; ergo intelligi nequit in Deo affectus per modum velleitatis circa obiectum possibile, quin aliquid ad extra producat conducens ad existentiam illius obiecti. Cum ergo respectu Angeli pure possibilis nihil Deus velit efficaciter ad extra producere, nullumque medium adhibeat ad existentiam illius, manifestum est Deum nullam habere complacentiam circa existentiam talis Angeli.

5. Datur igitur in Deo intentio inefficax finis, quia consecutio illius finis pendet ab alterius voluntate, & Deus vult finem, nisi voluntas creata apponat impedimentum: At voluntates aliæ quæ tenderent solummodo inefficaciter in finem non obtinendum mediis actibus liberis creati arbitrij, supponerent Deo aliquid esse impossibile, vel difficile.

6. Si autem rursus eis opponas Beatos habere aliquas complacentias circa res pure possibiles, quia ipsis repræsentantur creaturæ pulcherrimæ, quæ nunquam sunt extituræ, & circa illud obiectum possunt habere complacentiam aliquam. Respondent forsitan à Beato talem creaturam non amari nisi vt cognitam, quatenus gaudet de obiecto cognito, in quo putant committi æqui nocationem.

7. Hæc tamen cogitatio nobis non vno nomine displicet. Ac primò certum est Deum habere posse affectus conditionatos, qui nihil ad extra producant, qui minime sunt absoluti, quamuis nulla appareat impossibilitas, aut difficultas, vt Deus possit decernere dare huic Angelo tale auxilium, si creetur, & decreuit deuastationem Syriæ si Rex Ioas quinquies percuteret iaculo terram, & in sententia modernorum Dominicanorum futura libera conditionata, quæ sub talibus conditionibus eliciuntur *Impugnatur præcedens placitum primo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur à creaturis possibilibus cognoscuntur in decretis conditionatis actu existentibus in Deo.

8. Secundo. Secundo errant dum aiunt complacentiam, quæ oritur circa rem pulchram repræsentatam, quamuis non existat non tam versari circa rem ipsam, quam circa rem vt cognitam, & addunt hoc non esse proprie gaudere de re possibili; sed de re vt cognita, idque explicant exemplo Beatorum, qui de Deo viso delectantur, quod exemplum nequit commode afferri in fauorem illius sententiæ: nam certum est fruitionem, seu gaudium concupiscentiæ ortum ex visione beatifica non solum respicere pro obiecto consecutionem ipsam Dei, seu visionem beatam, sed Deum ipsum, vt communiter statuunt Theologi contra Durandum in 1. dist. 1. qu. 2. quia delectat ipse Deus vt possessus, & non tantum eius visio: Sic igitur posset esse complacentia in ipsamet creatura possibili vt possessa per cognitionem, & non tantum in cognitione illius, ac proinde non probatur non esse in Deo amorem proprie terminatum ad creaturas possibiles, quod præcipue disquiritur.

9. Quo eodem pacto res pulchræ, seu amœnæ delectant secundum se, vt consonantia musicæ, & non tantum earum visio, vel auditio, non quia delectationes de his obiectis sint in sensibus vilus, vel auditus, aut tactus, vt perperam nonnulli putarunt, sed quia appetitus intellectualis, aut sensitiuus fertur ad illud bonum etiam abstrahendo à particulari bono. Illaque delectatio fertur ad obiectum cognitum, non autem ad cognitionem solam. Quod certum esset quamuis delectationes illæ essent in sensibus externis, quoniam externi sensus non reflectunt supra suas operationes. Frequenter obiectum illius delectationis & gaudij est res ipsa directe cognita simul cum illius possessione reali, vel intelligibili. Hæc possessio intelligibilis alicuius obiecti haberi potest per solam perfectam apprehensionem illius, quamuis non sit iudicium de existentia obiecti, quia cum quis sola cogitatione apprehendit campos amænos, aut suaues concentus musicæ, aliquam capit delectationem de re percepta; minus tamen perfectè quam si actu perciperentur illa obiecta per sensus externos. Idque experimento compertum est, quoniam sola enarratio, qua describuntur plura sensibus iucunda parit in audiente quandam delectationem de illis obiectis perceptis imperfectè intentionaliter; sæpe etiam cogitatio rei pulchræ, picturæ, aut rosæ, subtilisve architecturæ absque vllo ordine ad existentiam actualem parit delectationem; quia nimirum, illa notitia rei in se bonæ, nobisque iucundæ est quædam possessio intentionalis illius boni.

10. Cum igitur Deus per scientiam simplicis intelligentiæ perfectissime apprehendat ipsas existentias rerum possibilium, nequit non esse illa scientia aliqua intentionalis possessio obiecti sufficiens vt Deus delectetur in ipsis obiectis pro sua libertate; non autem necessario quia bonum illud est finitum quo Deus non eget, vt postea explicabitur, & quia bonum illud est imperfectionibus immixtum. Neque ad omnem delectationem opus est vt reipsa possideatur obiectum, sed sufficiet intentionaliter possideri, vt supradictum est. Sic etiamsi possideatur non perfectè, & in se; sed in medio aliquo, esse poterit gaudium aliquod, etiam de fine nondum possesso, licet imperfectè & inchoatiue dicatur possideri per existentiam illius medij: nam certum est gaudium esse posse non solum de fine in se, sed etiam de medio vt obtento, vt experientia manifestat; formaleque obiectum illius gaudij est finis: alioqui si gaudium esset de bonitate illius medij secundum se, & præcise amaretur illa intrinseca bonitas medij, iam non esset gaudium de medio, vt medium est, sed intrinsecè esset gaudium de illo medio, quatenus intrinsece habet aliquam rationem finis. Si vero gaudium est de medio propter vtilitatem quam habet ad finem, ratio gaudendi est ipse finis, & ita est gaudium de fine vt imperfectè possesso, siue inchoatiue per existentiam illius medij, licet illud gaudium de illa imperfecta possessione finis tendat ad perfectam possessionem finis. Potestque illud medium de se non esse delectabile, vt patet in potu amaro, ac proinde delectatio, quæ cum executione medij coniungitur, cum quis sumit potionem amaram propter sanitatem versatur circa ipsum finem vt possessum imperfecte per existentiam medij. Et illud gaudium, vt dictum est, inclinat in maiorem, & perfectiorem possessionem obiecti. 11.

Sic etiam qui nimium delectatur dum apprehendit amænitatem hortorum, aut suaues vocum concentus, si posset illa obiecta sibi facere præsentia, & illam potestatem in se præcognosceret, sentiret propensionem vt illa obiecta redderet præsentia physicè. Quod etiam patet in Beatis, qui amore stricto, & gaudio necessario feruntur in Deum amore concupiscentiæ, & amicitiæ; nam ratione illius amoris, & gaudij amicabilis maxime propendent vt velint Deo meliora extrinseca bona, & vt non recedant à diuinis beneplacitis, sed semper efficiant, quæ Deo magis placent. 12.

Eaque propter licet complacentia in obiecto secundum se non inclinet semper, & pro semper vt detur existentia obiecto (vt illico dicetur) inclinat tamen aliquo pacto vt detur existentia obiecto, cui tribui potest à tali operante. De se tamen potest illa complacentia reperiri quin inclinet ad tribuendam existentiam obiecto, quia vel non cogitatur de carentia existentiæ, vel ille affectus est in supposito impotente tribuere illam existentiam: nam tunc solum habet rationem iucundæ habitudinis erga obiectum. Hinc est vt nos sæpe experiamur amari rem possibilem absque ordine ad existentiam, quia vel nihil consideramus de existentia causanda à nobis, vel videmus non posse à nobis causari, vt cum consideramus bonitatem rosæ, quæ à nobis causari non potest, aut Angeli possibilis.

Reiicitur denique illud placitum, quia omnino falsum est illam complacentiam inefficacem esse desiderium quoddam conditionatum efficiendi rem, si fieri posset, vel eius executio non esset difficilis: Si enim præcise esset desiderium conditionatum non inclinaret in positionem conditionis; Sed inclinat in positionem conditionis, & absolute in existentiam obiecti; ergo non est desiderium conditionatum. Maior propositio, videlicet, desiderium conditionatum non inclinare in positionem conditionis, est certissima: Deus namque habet voluntatem puniendi hominem si peccat, quæ volitio non amat existentiam conditionis, nempe, peccati; sed potius illi resistit, & hic homo habere potest voluntatem dandi diuitias omnes fratri, si moriatur filius, quæ voluntas non vult mortem filij, neque inclinat in ipsam. Minor etiam propositio, videlicet hominem habere voluntates inefficaces, quæ absolute inclinant in positionem obiecti amati & cuiusuis conditionis, 13. Vltima ratio idem confirmatur.

nis, est satis clara: nam homo turpi obiecto deditus, quandoque sentit inclinationem aliquam ad virtutem oppositam, & illa inclinatio non est solum conditionata, scilicet, ad amplectendam virtutem si non esset impedimento delectationi turpi, nam potius propendet ad fugam illius delectationis: alioqui motus diuinæ gratiæ non inclinaret ad fugam turpis illius delectationis. Ille etiam qui vehementi tentationi resistit non habet voluntatem efficacem, quæ tentationi succumbat, vt compertum est, sed solum motum inefficacem indeliberatum, & ille motus de se pertrahit non conditionate, sed absolute in consensum: alioqui non esset ita molesta resistenti; si enim solum esset voluntas terminata ad illam delectationem si non esset turpis, præexistente cognitione turpitudinis, non esset molesta. Eaque propter certum esse debet mercatorem, qui non absque dolore proiicit merces in mare ad tuendam vitam, non solum habere voluntatem conditionatam retinendi merces, si possent componi cum vita, sed quandam velleitatem absolutam retinendi merces, quæ de se absolute, licet inefficaciter, inclinat ad merces retinendas, & ideo dolet dum illas proiicit quia vellet simul conseruare vitam, & retinere merces. 14.

Neque est (quidquid aduersarij existiment) adeo difficile explicare modum tendendi illius complacentiæ: differt namque ab actu efficaci, quia licet tendat absolute in obiectum; non tamen tendit cum infallibilitate inferendi effectum, sed per modum inclinantis in actum efficacem. Ita apprehensio composita, qua quis apprehendit sydera esse paria, differt à iudicio affirmante sydera esse paria, non quidem ex parte obiecti, sed quia prior actus non tendit affirmando, sed quasi disponendo ad affirmationem; posterior vero affirmatiue fertur in obiectum.

Sectio III.

Diluuntur alia fundamenta quibus probant alij Deum nullo modo diligere creaturas pure possibiles.

1. Primum argumentum. FRequentius probari solet Deum nullomodo posse diligere creaturas pure possibiles his argumentis. Primo creaturæ possibiles nullam habent bonitatem in se; ergo non sunt aptæ terminare amorem diuinum. Antecedens probatur quia fundamentum omnis bonitatis est existentia, qua carent creaturæ possibiles. Confirmant. Deum amare creaturas est velle illis bonum: At Deus nullum bonum vult creaturis possibilibus; quoniam primum bonum est esse existentiæ; sed non vult eis bonum existentiæ, vt patet, ergo non amat illas vt possibiles.

2. Alterum respondetur. Respondeti solet ad principale argumentum negando antecedens, quia falsum esse putant fundamentum omnis bonitatis esse existentiam actualem, quia fundamentum bonitatis essentialis est existentia possibilis. Ad confirmationem aiunt amare efficaciter esse velle alicui bonum; secus amare inefficaciter, quia simplex complacentia complacere sibi potest in bonitate, quam in re supponit, & hoc modo diuina voluntas amat in creatura possibili eam bonitatem, quam supponit causabilem à Deo. Quod si illis opponas illam bonitatem possibilem, antequam actu existat, esse purum nihil; respondent esse purum nihil actuale; non tamen esse purum nihil possibile, & id sufficere, vt terminare possit actum diuinæ voluntatis.

3. Refutatur. At hi numquam satis explicant illum statum possibilitatis, quoniam creaturæ ante quam existat nullum conuenit prædicatum intrinsecum, ac proinde neque habet prædicatum absolutum entitatis, aut amabilitatis, quia si illud prædicatum vere esset in re, antequam illa res existeret distingueretur realiter ab existentia, & esset à se, vt fuse probaui in tract. de visione Dei. Potest tamen quod de facto nihil est amari efficaciter, & inefficaciter, si eius existentia repræsentetur vt possibilis; non quidem quia ametur possibilitas illius existentiæ, sed potius actualitas existendi quod non est, dum enim Anna mater Samuelis petebat à Deo filium, eumque vehementer optabat, non petebat, aut desiderabat, possibilitatem filij, sed actualem existentiam illius, quæ tunc minime erat, ac proinde terminabat amorem, quod nullum habebat prædicatum sibi intrinsecum, quia terminare amorem solum est existentiam denominari extrinsece amatam, & ideo, quamuis homo postulans à Deo filium, numquam illum obtineat; adhuc illa existentia, quæ nunquam erit dicetur amata, quæ minime amatur vt possibilis; non enim homo dicitur desiderare possibilitatem rei; sed actualem existentiam.

4. Vera argumenti responsio. Quare aliter respondendum est argumento, nempe id quod nullam habet bonitatem in se posse amari; quia non omnis amor supponit bonitatem in obiecto, quæ vere sit intrinsece in obiecto ipso, sed potius desiderium, aut quasi desiderium tendit ad dandam bonitatem obiecto. Quare amatur bonitas quæ non est, seu desideratur quod non est; quia obiectum illud esse amatum, aut desideratum, est quædam denominatio extrinseca. Amatur obiectum quod non est, quia amor vult vt in se sit, desideratur actualis existentia, quæ non est, id enim quod non est potest cognosci, & amari. Verissimum itaque fundamentum est bonitatis intrinsecæ esse ipsam existentiam rei; at non requiritur bonitas actu intrinseca ipsi rei, vt ametur, quia potest amari bonitas, quæ actu non est, quoniam amor eo tendit vt illa bonitas in se sit.

5. Concedimus etiam libenter amare esse velle alicui bonum: At Deus potest velle bonum creaturis possibilibus, quia potest ipsis velle existentiam, quæ est bonitas intrinseca ipsis creaturis. Damus tamen argumento Deum non posse velle creaturis possibilibus suam possibilitatem; non quia possibilitas intrinseca ipsismet creaturis præsupponatur ante existentiam: hoc enim obstare non posset diuino gaudio de tali bonitate actu præsuppositа; licet enim gaudium dicatur præsupponere rem vt existentem, hoc deberet iuxta illa principia intelligi de gaudio consurgente post desiderium; nulla enim, vel probabilis ratio afferri potest cur admisso illo actuali statu creaturarum in esse essentiæ, distincto à Deo, non posset terminare aliquod gaudium de tali actualitate. Sed potius ideo ille status non potest diuinum amorem terminare, quia non datur ille status. At non satis probatum neque declaratum est creaturas pure possibiles, ideſt, quæ nec sunt, fuerunt, aut erunt non posse amari à Deo inefficaciter,

Universidad de Deusto
Biblioteca

per actum, qui tendat ad tribuendam existentiam obiecto.

6. *Secundum argumentum.* Secundo opponitur. Creaturæ possibiles non possunt amari à Deo libere, nec necessario, ergo nullo modo possunt ab ipso amari. Antecedens probatur: non quidem libero amore, quia iste completur extrinseca terminatione, nempe actione aliqua ad extra, quam non terminat creatura pure possibilis. Non item necessario; tum quia sola diuina bonitas rapit Deum necessario ad sui amorem: tum etiam quia arbitrium creatum non amat necessario, nec simplici complacentia alias creaturas, & Deus magis independens est à qualibet alia re quam quælibet creatura. Et ideo Beati non habent necessariam complacentiam de creaturis possibilibus, quas in Deo vident.

7. *Aliorum responsio.* Huic obiecto occurritur à bene multis (vt postea dicemus) negando Deum non amare necessario creaturas possibiles, quia imperfectus esset diuinus intellectus, si non sciret omne verum. Ergo imperfecta quoque esset diuina voluntas si non amaret omne bonum, illo saltem amore, qui potest circa omnia bona versari: At amor efficax non potest circa omnia bona versari; quia plura sunt incompossibilia; ergo amore inefficaci tendit diuina voluntas in omnes creaturas possibiles. Ideo ad argumentum negant solam diuinam bonitatem rapere Deum ad sui amorem, quia non potest comprehensiue amari diuina bonitas, nisi pariter diligantur creaturæ, quamuis ab illis non pendeat, quia creaturæ sunt medium quod deseruire posset in ostensionem diuinorum attributorum, subordinatosque innumeros fines; placet namque Deo sibi suppetere infinita media possibilia ad ostendenda diuina attributa, & obtinendos fines subordinatos.

8. *Refellitur.* At hæc euasio nullius est momenti, quia solum probat Deo placere necessario suam omnipotentiam, in qua continentur infinita media possibilia, & ideo verum est sibi placere nulla mediorum premi inopia, & habere infinita media possibilia, quia medium vt possibile reduplicat supra possibilitatem illorum, quæ datur ante quam ipsa media existant: hæc autem possibilitas (vt à nobis loc. cit. demonstratum est) non differt à diuina omnipotentia. Neque Deus (vt infra ostendemus) habet amorem creaturatum, qui non tendat ad causandam talem creaturam, & hinc est vt creaturarum amor non pertineat ad comprehensionem diuini amoris, quem Deus habet de seipso. Fatemur cognitionem creaturarum pertinere ad comprehensionem Dei, quia creaturæ cognoscuntur in Deo, & ideo non potest Deus comprehendi, quin creaturæ cognoscantur in ipso: potest tamen Deus per amorem comprehendi, quin creaturæ possibiles amentur; quoniam creaturæ non amantur in Deo, sed in seipsis.

9. *S. Thom.* Hanc puto fuisse mentem S. Thomæ hac q. 19. art. 3. corp. & ad 6. vbi asserit diuinam voluntatem circa omnes creaturas versari libere, & non necessario, quoniam versatur circa illas prout sunt in seipsis, quod esse in seipsis, non necessario habent, sed liberè; licet non possit ex vi suæ perfectæ comprehensionis non cognoscere creaturas possibiles, quia illas cognoscit in seipso. Loquitur namque de cognitione, & amore comprehensiuis Dei. Neque enim negat possibilia cognosci etiam in seipsis, sicuti cognoscuntur futura, sed affert specialem rationem cur ad perfectam notitiam comprehensiuam ipsius Dei pertinet cognoscere possibilia omnia; non autem sit de ratione amoris comprehendentis Deum amare creaturas possibiles. Admisit etiam S. Thom. (vt tract. de scientia Dei monstrauimus) Deum futura libera conditionata cognoscere in seipsis, quamuis talis notitia præcedat omne liberum Dei decretum, & non sit de formali conceptu comprehensionis Dei; ac proinde solum voluit assignare peculiarem titulum cur possibilia necessario debeant cognosci in Deo, quamuis creaturæ possibiles non necessario amentur ab ipso Deo.

10. Ad aliam probationem, petitam à paritate intellectus creati, qui nullo modo diligit necessario creaturas possibiles, aiunt aduersarij magnam esse disparitatem; quia omnis perfectio possibilis necessario conuenit Deo; non autem creaturæ: At creaturarum possibilium complacentia est perfectio possibilis; ergo non potest non esse in Deo. Neque fit, inquiunt, Deum amore absoluto, & efficaci necessario amare creaturas; quoniam absolutum decretum producendi omnes creaturas possibiles est impossibile, quia plurimæ creaturæ omnino repugnant existentiæ aliarum: At simplex complacentia erga omnem creaturam possibilem nullam affert repugnantiam; quia non excluditur per contrariam displicentiam. Idque confirmant, quia nullus intellectus creatus necessario cognoscit omnes alias creaturas, & nihilominus Deus necessario cognoscit omnes alias creaturas possibiles: Ergo neque desumenda est paritas à diuina voluntate ad creatam, quantum ad necessitatem amandi creaturas possibiles.

11. Sed contra est quia licet detur ratio cur intellectus creatus non agnoscat omnia possibilia; tamen non datur ratio cur intellectus Beati non rapiatur necessario in amorem creaturarum, quas in Deo perfecte cognoscit, quia Deus sufficienter cognoscitur vt rapiat voluntatem in sui amorem, & creaturæ cognoscuntur vt contentæ in ipso Deo, & ideo si sunt sufficiens obiectum ad necessitandam voluntatem, illam necessario rapient in sui amorem. Melius dicerent Beatum quoque necessario rapi ad amandum illas creaturas propter Deum inefficaciter, vt concedit P. Montoya hic disput. 6. sect. 3. num. 9. Et adhuc hæc responsio est difficilis, quia supponimus à Beatis videri decretum Dei absolutum de non producenda tali creatura, & ex hac suppositione vix potest intelligi quo pacto possit Beatus esse necessitatus habere decretum, siue complacentiam omnino contrariam efficaci Dei decreto: nam illa complacentia, vt videbimus, tendit in existentiam rei, quam Deus efficaciter decreuit non producere.

12. Melius argumentum principale dissoluitur si dicamus Deum amore libero posse diligere creaturas possibiles, quoniam, vt in præcedentibus disputationibus monstraui, Deus potest habere decretum liberum, quin aliquid producat ad extra. Ita etiam Deus libera voluntate intendit salutem reproborum, quæ nunquam erit iuxta illud Apost. 1. ad Timoth. cap. 2. num. 4. *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quæ verba communiter, præsertim à nostris Theologis exponuntur de libera volitione salutis æternæ omnium hominum, etiam reproborum, quæ salus reproborum semper manet in statu meræ possibilitatis. Hanc voluntatem esse liberam colligitur ex

ex Pauli contextu: nam iubet à nobis exhibendas esse gratias propter tale beneficium, quod erga omnes homines exhibet, & commendat beneficium (quod non est absque libertate donantis) quia solem suum oriri facit super bonos & malos. Quo etiam spectant alia Sacræ Scripturæ testimonia, quibus commendatur Dei clementia, & beneficentia, quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat, & plantasse vineam ex fructuum desiderio.

13. *Tertium argumentum.* Obiicit præterea Albiz 1. part. disput. 6. sect. ... vt ostendat Deum neque actu libero, neque necessario diligere creaturas possibiles. Creatura possibilis nihil affert quod possit talem amorem terminare; ergo non terminat diuinum amorem. Antecedens probatur; quoniam creatura vt possibilis solum affert negationem repugnantiæ ad existendum, quæ negatio est necessaria, & alteram negationem contingentem existentiæ actualis: At neutra negatio, neque ipsa existentia, quæ negatur & obiicitur diuino intellectui, cum concipitur res possibilis, est obiectum diuinæ complacentiæ, aut amoris; ergo neque libere, neque necessario amatur à Deo obiectum pure possibile. Probat minorem propositionem huius syllogismi, quoniam prior negatio non est ens, ac proinde nec bonum, nec amabile: altera vero negatio, quamuis, quia contingens est diligatur à Deo actu libero, cæterum hæc volitio, quæ amat carentiam respectu rei possibilis, cuius negationem vult, non est amor sed odium, quia vult illi malum carentiæ existentiæ actualis. Neque dissimili modo probat posteriorem partem, videlicet Deum non amare realitatem existentiæ creaturæ, quia nimirum res possibilis est purum nihil; ergo neque bona, neque obiectum diuinæ volitionis. Secundo, quia Deus illam potius odio habet, quia vult illi malum, nimirum carentiam existentiæ.

14. *Dilucur.* Hæc obiectio sufficienter expeditur ex dictis, & plura assumit valde aliena à vero. Nam in primis non datur illa carentia repugnantiæ, quam imaginatur aduersarius, quia sicut ens chymericum per seipsum repugnat, ita homo per seipsum non repugnat, quod aliud non est, quam hominem si existat non importare duo contradictoria, vt postea dicemus. Sic etiam illa carentia per seipsam non repugnaret, alioqui abitur in infinitum. Demus tamen illam carentiam, quam fuse variis in locis refutaui, adhuc non probatur Deum non amare illam carentiam; quia sicut Deus libere amat iuxta ipsum secundam carentiam contingentem, ita posset necessario amare secundam carentiam necessariam. Imo etiam Deus per carentiam à se distinctam non repugnaret, & sic non posset non complacere in carentia; quoniam Deus necessario sibi complacet in non repugnantia sui.

15. Falso quoque existimatur Deum odio habere rem eo quod velit eius carentiam, quia non vult talem carentiam ex formali displicentia in re, & quia est malum ipsius rei, sed propter aliquam rationem boni inde consurgentem, quia nimirum illa carentia est apta ad manifestationem diuini dominij, & independentiæ ipsius Dei à creaturis. Vnde materialis displicentia in creatura propter aliud bonum vt eius existentia non impediat gaudium diuinum de illo exercitio sui dominij non est proprie odium creaturæ, sed amor actus diuini oppositi existentiæ creaturæ, quamuis sit quædam materialis displicentia, & recessus ab existentia creaturæ. Ideo Deus non dicitur habere odio personam consurgentem ex natura humana, & personalitate Patris æterni, quamuis decreuerit vt talis persona nunquam existat, quia nec talis natura, nec vnio illa hypostatica vnquam extitura est, nec odio habuit Christum Dominum, Beatam Virginem, aliosve sanctos pro tempore mortis.

16. Id etiam quod de facto est purum nihil, potest à Deo amari, quoniam vult Deus vt existentia, quæ non erat, existat, & desiderium tendit vt id quod est purum nihil, non sit purum nihil. Neque desiderium fertur in possibilitatem rei, vt in obiectum desideratum, quia non desideratur possibilitas, sed existentia. Neque ostendit cur non possit bonum possibile terminare amorem inefficacem, qui tendat ad dandam existentiam rei, sicuti terminat amorem efficacem pro priori antequam causetur res ipsa.

Sectio IV.

Deus non diligit necessario creaturas possibiles.

1. *Prima ratio.* PRobatur primo, si Deus necessario diligeret creaturas possibiles, etiam amaret necessario carentias possibiles illarum rerum amore inefficaci: At carentias rerum possibilium non amat necessario, igitur neque creaturas possibiles. Maior probatur; quoniam in carentiis est sufficiens bonitas vt possint terminare diuinum amorem; siquidem terminant amorem efficacem, & aliunde si non deest bonitas ex parte obiecti, non est cur non terminent amorem necessarium, si semel creaturæ possibiles necessario diliguntur à Deo, vt satis apparebit consideranti fundamenta aduersariorum, quorum statim mentio fiet. Minor probatur, quia si Deus necessario diligeret non solum creaturas possibiles, sed etiam ipsarum carentias, ex se Deus innate, & elicite propenderet in contradictoria, nempe in existentiam rei, & eius carentiam, & sic complacentia circa carentiam rei non exerceret suam actiuitatem; quia impediretur per complacentiam oppositam, quæ inclinat ad ponendam rem.

2. *Obiicitur.* Dices vnam complacentiam non impedire vim alterius, quia non fertur in existentiam, sed in possibilitatem, & quia possibilitas rei, & possibilitas carentiæ rei non sunt incompossibiles, ideo illæ complacentiæ non versantur circa obiecta opposita, & consequenter non est cur vna vim alterius impediat. Sed contra est, quoniam *Respondetur.* sequenti probatione monstrabitur Deum non amare talem possibilitatem distinctam à Deo, provt importat prædicata necessaria. Et adhuc debent aduersarij admittere Deum amore necessario simplicis complacentiæ ferri in existentias. Etenim probant Deum diligere necessario possibilia, quia diuina cognitio, quia infinita, & comprehensiua est, attingit omnem veritatem; sed diuina volitio est æque comprehensiua, & infinita, ergo attingit necessario omne bonum: At diuinus intellectus etiam existentias rerum ita attingit, vt non possit illas non attingere (verbi gratia futura conditionata) ergo ita illas amat, vt non possit illas non amare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arguūt præterea, sicut omne verū est cognoscibile, ita omne bonum est amabile, & inde inferunt sicut Deus non potest non cognoscere omne verum necessarium, ita non posse non amare omne bonum necessarium: Atqui etiam Deus non potest non cognoscere omne verum existens pro tali tempore sub tali conditione; ergo non posset non amare omne bonum existens pro tali tempore sub conditione, ac proinde non solum bonum necessarium, sed etiam contingens non posset à Deo non amari.

3. Ex his multo certius constat non posse Deum nō amare carentias rerum, si semel necessario amet creaturas possibiles, quia ipsi putant Deum non posse non diligere omnem veritatem necessariam, ita non potest non amare omne bonum necessarium: sed in carentiis rerum, provt ab ipsis admittuntur, reperitur bonitas necessaria; quoniam bonum est Deum non repugnare, & bonum pariter Angelos & homines non repugnare; ergo necessario Deus diligit huiusmodi carentias. At quis non videat absurdissimum esse existimare Deum esse necessitatum amare id quod vere, & proprie in se nihil est? Aiunt patroni partis aduersæ Deum diligere necessario creaturas possibiles, quia ipsæ non sunt proprie nihil, siquidem habent esse possibile; sed carentiæ sunt proprie nihil; nulla igitur erit in Deo necessitas amandi tales carentias.

4. *Secunda ratio.* Secundo principaliter probatur assertio, Deus non amat necessario prædicatum contingenter conueniens creaturæ, neque prædicata essentialia ipsius creaturæ; ergo nullo modo necessario amore fertur in creaturas. Antecedens quoad primā partem datur frequenter ab aduersariis, & facile suadetur, quoniam bonitas creata non necessaria, sed contingens non est vnde terminare debeat amorē Dei necessarium. Præsertim cum illa complacentia non posset non impedire amorem efficacem, qui esset pro illo signo; nam omnis complacentia ineffcax (vt postea declarabitur plenius) impedit de se actum efficacem qui posset esse in illo signo, sicut decretum conditionatum impedit ne pro illo signo sit decretum ponendi conditionem, siue decretum non ponendi conditionem, quia de se relinquit indifferentiam, vt in sequenti signo eligatur positio conditionis, vel carentia existentiæ conditionis, & complacentia inefficax de se disponit ad actum efficacem. Quod etiam confirmare licet, quoniam existentia vnius creaturæ sæpe est incompossibilis cum existentia alterius, & Deus non potest habere necessarias complacentias quæ de se tendant ad dandum esse obiectis incompossibilibus; quoniam retardaret vna inclinationem alterius, & Deus sæpe ageret contra naturalem inclinationem suæ voluntatis.

5. *Confirmatur.* Adhuc confirmatur eadem pars antecedentis, videlicet Deum non habere necessariam complacentiam creaturarum, quæ tendat ad tribuendum ipsis existentiam, quoniam si necessario ita complaceret in tali bonitate, etiam magis complaceret in maiori bonitate: non enim est cur necessario feratur in bonitatem, & non magis feratur in maiorem bonitatem finitam; quoniam amor Dei maior esse potest circa vnam creaturam, quam circa aliam, alioqui neque Deus magis se amaret, quam Angelum, aliamve ex creaturis. Quod sic rursus ostenditur. Quo sanctior est aliquis eo magis à Deo diligitur, quamuis præsupponatur illa maior sanctitas, & licet ponatur deinceps Deum non collaturum maiora beneficia illi homini sanctiori, ergo dum Deus propendet ad communicandam maiorem bonitatem creaturæ perfectiori magis illam amat; ergo magis necessario propendet in existentiam creaturæ perfectioris, quam minus perfectæ. At id concedi non potest vt iam ostendo.

6. Si pro maiori perfectione maior esset vis, & inclinatio amoris in Deo, adeo cresceret vis illius inclinationis vt esset in Deo moralis quædam necessitas producendi plurimas, & infinitas creaturas valde perfectas: nam quo maior esset inclinatio absoluta ad producendam creaturam eo minor esset libertas ad illam non producendam, & tanta esset respectu aliquarum inclinatio in Deo, vt Deus esset moraliter necessitatus ad illas producendas: hoc autem constat esse falsum; quoniam in Deo non est moralis necessitas producendi infinitos mundos longe perfectiores, quos non producere statuit.

7. Restat probanda postrema pars illius primi antecedentis, videlicet Deum non habere necessariam complacentiam, qua Deus amet, non quidem existentiam creaturæ, sed prædicata essentialia illius. Hoc probatur primo, quoniam absolute non dantur illa prædicata essentialia antequam res existat; sed potius prædicata illa essentialia considerari debent conditionate, vt existere verbi gratia, animal rationale sub conditione quod existat homo: sed Deus non habet affectum, quo velit, existere animal rationale sub conditione quod existat homo; ergo non amat necessario creaturas possibiles sub illa ratione possibilitatis intrinsecæ ipsismet creaturis, & secundum prædicata essentialia. Maior probabitur late in sectionibus sequentibus, quæ sæpissime à nobis fuit ostensa, maxime in tract. de visione. Minor ostenditur sic: Deus non vult vt existat homo, si ipse homo existat; ergo neque vult vt existat homo si existat animal rationale, siue vt existat animal rationale si existat homo; quia licet in ordine ad propositiones conferat plurimum terminorum diuersitas, ne detur propositio identica, tamen in ordine ad affectus voluntatis non sufficit sola veluti terminorum diuersitas, quando conditionatum & conditio non differunt: nam talis affectus conditionatus cum sola illa terminorum diuersitate, quin conditionatum, & conditio differant, erit affectus non minus imprudens, & inutilis, quam si amaretur vt existeret homo, si existeret homo; quia cum amare sit velle bonum alicui, inutiliter amatur rei illud bonum sub conditione quod habeat illud bonum: hoc enim perinde est, ac non amare illi bonum. Quis dubitet stulte gaudere de consecutione finis sub conditione quod illud consequatur. Et quis ambigat bonum sub conditione quod existat non inclinare ad gaudium de tali bonitate sub conditione quod sit bonitas, sed potius illud bonum inclinat vt ametur eius existentia per affectum tendentem ad dandam existentiam illi bonitati; cuiusmodi esse nequit affectus amans existentiam rei sub conditione quod existat res ipsa, vt si ametur existentia animalis rationalis sub conditione quod homo existat.

8. Ab incommodis etiam perspicue patebit hæc veritas. Etenim Deus non vult carentiam sui ipsius sub conditione quod ipse non existat, aut Deum ipsum esse chymeram sub conditione quod repugnet. Sed neque amat Deus ipsum esse

esse vel non esse, quamuis necessarium sit ipsum esse vel non esse. Vniuersimque Deus non vult vt non sit medium inter duo contradictoria, quamuis impossibile sit reperiri tale medium, neque amat vt homo sit animal vel chymæra, siue vt ipse Deus sit Deus vel chymæra, vel creatura, vel negatio; siue vt negatio sit Deus, vel negatio, quamuis Deus non possit odio habere eiusmodi disiuncta. Hæc firmiter retine, vt aduersariorum fundamenta appareant irrita. Probant aduersarij Deum non posse non amare creaturas possibiles; quia Deus nequit velle vt aliquid necessarium tale non sit, & aliunde nequit se habere pure omissiue; igitur Deus vult vt obiectum illud necessarium sit tale, quale est. At hæc ratio, (quæ postea euertenda est) æque probat Deum amare prædictas veritates necessarias, vt apparebit mediocriter attento, quod absurdissimum esse nemo non videt.

9. Estque satis euidens excogitari non posse discrimen inter prædictos actus disiunctiuos, & illos conditionatos, quos in Deo concedunt aduersarij. Etenim sicut particula *vel* non se tenet ex parte obiecti, sed ex parte tendentiæ ipsius actus, ita etiam particula *Si* se habet ex parte modi tendendi actus, non vero ex parte obiecti. Fundamenta plurima aduersariorum, vt postea apparebit, æque probant omnibus his modis debere illa obiecta amari.

10. Hos autem actus disiunctiuos non esse in Deo admittendos, probatione non eget, & cuique promptum erit aggrauare incommoda, vt paucis iam indico. Exinde fieret Deum velle peccare, vel non peccare, quod nemo dicet. Immo neque poterit Deus habere disiunctiuam volitionem, qua velit vt homo peccet vel non peccet, vt sæpe patefecimus; præsertim tract. de diuina scientia. Quis etiam existimet posse Deum velle vt in diuinis sit vna persona, vel tres, vt Filius Dei naturalis sit puta creatura vel Deus, vt ipse Deus se diligat, aut odio habeat, & vt se odio habeat, si careat actu incompossibili cum odio, vt Deus ipse sciat, vel erret circa obiectum, vt erret, vel mentiatur, si non habeat actum incompossibilem cum errore, aut mendacio, & sub conditione quod ipsi sit possibile mendacium, & non se determinet ad actum oppositum. Rideremus hominem illum qui erga se tales haberet affectus, vt esset homo, vel non homo, ens reale, vel carentia, aut chymæra, vt esset Deus, vel creatura, qui vellet esse alter Deus sub conditione quod esset aliud ens à se, & esse chymera sub conditione quod repugnaret, qui amaret ne daretur medium inter suum esse, & non esse.

11. Et quia sunt non pauci ex aduersariis, qui non vtuntur expresse argumentis vnde dicta colliguntur, quæ postea elidentur, & forsitam dicent Deum non posse habere actus conditionatos amoris circa omne prædicatum necessarium, sed dumtaxat circa illa quæ bonitatem importent, quale non amaretur, si Deus vellet carentiam sui ipsius sub conditione quod ipse non existeret, quia non existentia Dei nullatenus est Deo bona, & consequenter non posse amare existentiam plurium Deorum sub conditione quod essent plura entia à se, quia non est bonum dari plures Deos, aut Deum ipsum esse Deum vel chymæram, quia ex parte chymæræ non est bonitas sufficiens terminare amorem. Adhuc obiicere possumus; quia Pater æternus non habet affectum, quo velit esse Filius, aut Spiritus Sanctus, si non sit Pater, aut aliquid distinctum à Filio, aut Spiritu sancto, quamuis in illo casu bonum esset esse Filium, aut Spiritum Sanctum; neque habet affectum quo velit esse Angelus si non sit Deus, neque aliquid inferius Angelo. Similiter non vult vt chymæra sit Angelus sub conditione quod ipsa non repugnet illi esse Angelum, neque vult esse creatura intellectualis sub conditione quod non sit Deus, sed Angelus, quamuis sub conditione quod non esset Deus, bonum esset esse creaturam intellectualem, neque vult esse accidens sub conditione quod non sit substantia, neque aliquid negatiuum. Rideremusque hominem qui vellet esse Angelus sub conditione quod nullum haberet prædicatum specifice diuersum à Michaële, aut qui vellet esse impeccabilis sub conditione quod esset Deus. Sic etiam Deus non habet voluntatem non peccandi sub conditione quod esset homo, quamuis sub conditione illa bonum esset non peccare.

12. Ex his colliges contra nonnullos ex aduersariis non posse Deum habere actum amoris, quo ita feratur in creaturam, vt si posset suam illi sanctitatem per identitatem conferret; hoc enim non minus repugnat, quam Deum velle esse plures Deos sub conditione quod essent plura entia à se, aut velle esse plures personas diuinas sub conditione quod illæ non repugnarent, aut creaturam aliquam esse ens necessarium sub conditione quod hoc non repugnaret, aut albedinem esse hominem sub conditione quod hoc à Deo fieri posset, aut carentiam transire in Deum sub conditione quod in hoc nulla esset implicantia. Sic etiam Deo repugnat velle communicare, si posset communicare chymæræ suam sanctitatem per identitatem.

13. *Obiectio.* Opponitur tamen nobis à nonnullis ex recentioribus. Deus amat necessario disiunctum ex esse, & non esse mundi; ergo actu disiunctiuo necessario fertur in creaturas. Antecedens probatur, quoniam illud disiunctum procedit à diuina omnipotentia; atqui omnia quæ à diuina omnipotentia dimanant, procedunt à Deo vt volente, ergo illud disiunctum existit per actum diuinæ volitionis; cum igitur illud disiunctum non possit non esse, necessarius quoque est actus ille disiunctiuus diuinæ voluntatis. Porro illud disiunctum procedere à diuina omnipotentia inde probant, quia illud disiunctum non est à se; hoc enim est proprium Dei, qui solus est à se negatiue, ergo est ab alio cum sit verum ens reale, nihil enim potest esse vera causa sui ipsius, præsertim immediata.

14. Deinde quod si illud disiunctum quod est in re debeat esse per actum diuinæ voluntatis efficacem probant, quia agens intellectuale non operatur nisi quatenus mouetur eius voluntas, & ita finis non causat nisi quatenus mediante cognitione voluntas mouetur: Cum igitur Deus non det esse illi disiuncto per actum liberum, consequens est vt tribuat illi esse per actum necessarium. Deum non tribuere esse illi disiuncto per actum liberum, videtur perspicuum, quia omne quod existit ex vi actus liberi, existit libere, siue potuit non existere, siquidem potuit non existere causa requisita ad existentiam illius.

15. *Enodatur.* Respondeo, non datur à parte rei illud disiunctum, quatenus disiunctum est, quia nihil datur à parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

à parte rei vagum, sed potius particula disiunctiua *vel*, indicat modũ tendendi, quo intellectus aut voluntas fertur in vtrumque extremum simul. Exercetur itaque disiunctum ex esse & non esse actuali mundi, non quia existat terminus vagus, sed quia existit vnum extremum determinatum, v. gr. mundus. Necessitas autem vt existat vnum ex illis extremis reperitur ante quam determinetur vnum ex illis, & consistit in causa potente ponere mundum, aut carentiam mundi, & non potente non ponere vnum ex illis duobus extremis. Quare dum aduersarij vrgere conantur, & aiunt simpliciter, & metaphysice necessarium esse vt mundus contingenter existat, aut contingenter non existat, ergo aliquid est quod necessario resultet à diuina omnipotentia. Neganda est consequentia, quia ipsamet diuina omnipotentia simul cum diuino intellectu, & voluntate, est illa necessitas vt mundus existat, vel non existat.

16. Hi non vident debere admitti iuxta illa principia possibilitatem mundi habere esse non solum à voluntate libera Dei possibili, sed etiam à volitione necessaria, quæ actu existat, quod esse inintelligibile fiet postea satis apertum. Fieret etiam ex illa sententia dari in Deo necessariam dilectionem huius disiuncti *Deus est vel non est: Mundus est possibilis, vel non est possibilis:* quia disiunctum illud deberet esse ratione distinctum à quolibet ex illis determinatis extremis, & illa formalitas non posset non amari à Deo; quia vel esset formalitas diuina necessaria, & sic non posset non amari à Deo necessario, vel esset formalitas à Deo distincta, & tunc causaretur à Deo per voluntatem necessariam, quia non esset à se, & consequenter esset à diuina voluntate tanquam à causa requisita, cum igitur ille terminus non posset non esse, neque causa illius, nempe diuina volitio posset non existere.

Sectio V.

Deus non amat necessario creaturas in ordine ad existentiam.

1. QVæ in præcedenti sect. diximus confirmanda sunt in hac, & sequenti, vt sic variis argumentis appareat Deum nullo modo diligere necessario creaturas possibiles. Accedat modo ostensio prioris puncti, in quo dicebam à Deo non amari necessario vllo amore, etiam inefficaci creaturas in ordine ad existentiam. Ducor, quia si Deus necessario simplici ferretur complacentia in creaturas possibiles in ordine ad existentiam, maiorem haberet Deus necessariam propensionem absolutam ad productionem creaturarum perfectiorum. At hoc non est admittendum; igitur in ordine ad existentiam non diligit necessario Deus creaturas possibiles. Vtraque propositio, maior, scilicet, & minor paulo fusius modo monstranda est.

2. Ac primo existimo non potuisse Deum non magis amare necessario in ordine ad existentiam creaturas perfectiores, si necessario amaret creaturas possibiles. Deus non potest (vt inquis) non ferri in bonitatem finitam aliqua complacentia inclinante ad producendum illud bonum finitum; Ergo quò bonitas illa finita maior fuerit, eo maiorem habebit Deus complacentiam erga illam, quæ, nimirum, magis inclinet in productionem illius creaturæ melioris. Consequentia probatur quoniam Deus magis diligit meliora; alioqui sequeretur Deum non magis se amare, quam formicam, & non plus amare hominem sanctiorem, quam minus sanctum. Neque video idoneam causam cur quodlibet bonum debeat aliquo pacto inclinare diuinam voluntatem ad sui productionem, si maius bonum non inclinet magis intra limites voluntatis inefficacis ad effectionem sui. Ratio namque petenda est ex natura boni, quæ vim habet trahendi ad se voluntatem per voluntatem inefficacem præscindentem à malitia, sed maior bonitas, si voluntas est capax maioris, & minoris inclinationis, maiorem habet vim inclinandi voluntatem, quoties minor bonitas parum inclinat, & inefficaciter. Sed respectu formicæ producendæ solum inclinatur diuina voluntas necessario per quandam voluntatẽ inefficacem, quæ non necessitat Deum moraliter ad illam producendam; ergo datur locus, vt alia maior bonitas vim habeat inclinandi magis diuinam voluntatem; quoniam intra terminos illius inclinationis ad producendam formicam, & illam, quæ vim haberet necessitandi moraliter Deum ad productionem formicæ, mediant plures aliæ volitiones inefficaces, quæ superent vim inclinandi, quam aduersarij de facto admittunt respectu formicæ, & non necessitent Deum moraliter ad productionem creaturæ.

3. Supponit hæc doctrina Deum appretiatiue diligere magis vnam creaturam quam aliam; quia eadem indiuisibilis entitas amoris magis appretiat vnum obiectum, quam aliud, vt Deus magis seipsũ amat appretiatiue quam creaturam, & magis animam Christi, quam S. Petri. Hoc præcipue locum habet in nostro casu: nam maior illa complacentia erga creaturam perfectiorem tendit ad communicandam maiorem bonitatem. Et licet plurium Theologorum sententia neget possibile esse Deum magis amare vnum obiectum, quam aliud absque productione maioris boni, tamen hoc non est intelligendũ de productione reali, sed de tendentia ad productionem maioris boni, aut de morali productione, seu peculiari affectione ad productionem boni, quoniam maior dilectio Dei est gratiam, & alia bona conferre ex intentione efficaci gloriæ, ita vt ex vi præsentis decreti multo maiora bona conferret, si cognosceret non esse gloriam infallibiliter obtinendam per ea media, quæ de facto contulit. Minorque dilectio foret, si illa bona conferret absque efficaci intentione conferendi gloriam, aut illam non tribuendi, quamuis sub conditione meritorũ vellet illam gloriam tribuere. Casus iste possibilis est, vt in tractatu de prædestinatione dicemus. Imo & ipsa electo ad gratiã vt efficacem, cum affectu illã non tribuendi si videretur inefficax, esset maius beneficium, quam si actu tribueret absque tali affectu gratiam re ipsa efficacem, quoniam ex illo affectu crescit magnitudo beneficij.

4. Potuisset etiam Deus de potestate absoluta prædestinare hominem hunc propter merita alterius, ita vt non prædestinasset Paulum v. gr. nisi prædestinasset Stephanum, in quo casu, licet re ipsa tribueret vtrique, magis dilexisset Stephanum appretiatione morali, quia moraliter maius bonum tribueret ipsi, quoniam prædestinare Paulum dependenter à prædestinatione Stephani est speciale quoddam bonum morale respectu Stephani. Sic etiam remittere homini peccatori peccatum mortale absque infusione gratiæ est quoddam bonum morale, quamuis nullum bonum physicum distinctum,

ctum à voluntate ipsa Dei remittente peccatum illud, tribuat Deus illi homini. Potuisset etiam Deus remittere venialia peccata, aut non remittere maneatibus eisdem realitatibus, & operationibus distinctis à voluntate diuina, & maius beneficium præstaret, magisque diligeret hominem illum, si remitteret peccata venialia, quam si non remitteret, quamuis maneret deputatio ad pœnam, quæ posset extrinsece remitti.

5. Potuit etiam Deus diuinitus non conferre Christo Domino dignitatem Capitis, siue non constituere Christum Dominum, in quantum homo est, Caput hominum, & Angelorum, quamuis Christo Domino, Angelis, & hominibus eadem bona realia distincta à voluntate Dei conferret. Tunc igitur aliqua ratione minus esset dilecta humanitas Christi, quia non esset illi collata dignitas Capitis, nec tributa esset Angelis, & hominibus gratia, & gloria propter merita Christi, nec ordinarentur dona ista ad Christum vt ad finem, & Caput.

6. Confirmatur. Confirmatur. Si Deus necessario diligit creaturas possibiles in ordine ad existentiam per simplicem complacentiam, ideo est, quia Deus necessario diligit seipsum, & consequenter diligit creaturas, quatenus sunt participatio suæ bonitatis, & non impediunt exercitium diuini dominij circa illas producendas, & non producendas, quod impediretur, si necessario haberet actum efficacem de productione ipsarum. At hæc ratio probat Deum magis diligere eas, quæ magis participant diuinam bonitatem, & Deo ipsi possunt esse meliores.

7. S. Thom. Neque obstat S. Thom. hic art. 4. (contra quem nonnulla immerito obiecit P. Arriaga hic disp. 24. sect. 7. à num. 52.) dum ait: *Nec ideo naturam humanã assumpsit Deus, quia hominẽ absolute plus diligeret, sed quia plus indigebat: sicut bonus Paterfamilias aliquid pretiosius dat filio ægrotanti, quod non dat filio sano*, quia Deus ibi dicitur amasse plus Angelos, quã homines, & comparatio non fit inter Christum, & Angelos, & inter Angelos & homines ægrotantes, seu peccatores, & affirmat S. Thom. ad decernendam Incarnationem, & sub hac ratione ita peculiariter diligendos homines, quibus parabatur redemptor Christus, non fuisse Deum motum amore priori, qui fuerit maior erga homines ægrotantes propter maiorem eorum dignitatem, seu excellentiam, propter quam essent magis diligendi, sed potius ex ipsorum miseria Deus arripuit occasionem ostendendi nimiam charitatem.

8. Probemus modo Deum necessaria complacentia non plus diligere perfectiores creaturas possibiles in ordine ad existentiam. Si Deus magis diligeret necessario creaturas perfectiores, eo quod magis participent de diuina bonitate, Deus haberet necessitatem saltem moralem producendi quod perfectius est; hoc autem non est admittendum; ergo Deus non fertur maiori amore necessario in creaturas perfectiores. Maior probatur, quoniam moralis infallibilitas alicuius operationis prouenit ex vehementia, & magno excessu propensionis ad illam; sed in Deo esset vehementissima propensio in ordine ad productionem plurium creaturarum perfectissimarum; ergo haberet moralem necessitatem illas producendi.

Deus non habet moralem necessitatem producendi creaturas perfectiores.

9. Declaro vim argumenti. Quælibet voluntas inclinatur magis ad amandum efficaciter illud obiectum, quod per inefficacem complacentiam magis diligit, & est materia magis proportionata gaudij: At excessus potest esse tantus, vt Deum quodãmodo rapiat; ergo talis excessus attingere potest terminos necessitatis moralis. Rursus illa inclinatio saltem esset naturalis, & vehemens: At Deo minus est conueniens tantæ inclinationi resistere, & intellectus diuinus dictat esse optimum nullo modo resistere tantæ inclinationi, ergo omnibus inspectis constituetur quædam moralis necessitas non resistendi illi inclinationi. Impossibile esse saltem moraliter resistere tantæ inclinationi constat ex Dionysio de diuinis nominibus cap. 4. Vbi Dionysius, constituit in Deo liberam complacentiam vehementem circa productionem huius mundi in particulari, potius quam alterius, (quæ non potuit esse necessaria, sed libera; siquidem Deus de se non est necessario magis propensus ad productionem huius vniuersi, quam alterius multo perfectioris) positoque illo amore non habente physicam infallibilitatem producendi hunc mundum, inquit: *Ipse enim bonus author eorum, quæ sunt, amor, cum prius in ipso bono excellenti, præstantique ratione esset, non passus est ipsum in se sterilem, & infœcundum esse, sed eum impulit ad agendum singulari abundantia; quæ est procreatrix omnium.* Vbi satis declarat maximam vim illius amoris liberi.

10. Ex hoc libero Dei amore colligitur infallibilis consequentia effectus. Vnde Matth. 6. Lucæ 11. 12. & 18. Christus Dominus ita ratiocinatur: *Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester cælestis dabit Spiritum bonum petentibus se.* Vbi supponitur Deum non minus nos amare, quam Pater creatus amat filios suos, nam amisit Filium suum vt saluaret nos, & qui proprio Filio non pepercit, quomodo cum ipso non omnia nobis donauit; illoque amore præsuppositio recte infertur esse moraliter impossibile vt Deus non det Spiritum bonum petentibus se, quia tam vehemens amor non patitur negari Spiritum bonum petentibus illum; sicut est moraliter certum Patrem creatum non denegaturum alimentum, quo egeat filius ad tuendam vitam. Ille amor Dei satis præsupponi poterat ex dictis Prophetarum iuxta illud Mich. 6. *Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda?* Vbi Hieronymus ait: *Quando dicit: Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? parentis in filios perditos monstrat affectum iuxta illud quod in Isaia legimus: Quid est quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci ei? & in Michæa: Populе meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi responde mihi: quia eduxi te de terra Ægypti, de domo seruientium liberaui te.* Hieronymus.

Non posse admitti hanc necessitatem moralem in Deo probaui latissime in tract. 1. de Incarnat. Et modo patet manifeste, quoniam alioqui Deus produxisset alios mundos multo perfectiores, qui in diuina omni potentia continentur: nam Deus magis amaret creaturas illas perfectiores. Possibilem esse alium mundum perfectiorem specie diuersum, & alium mundum solo numero diuersum cum pluribus, & melioribus indiuiduis, maiorique perfectione accidentali docent communiter Theologi cum S. Thom. 1. part. qu. 25. art. 6. Supponimusque Deum posse semper nouas rerum species absque termino vllo producere, licet hoc neget Durandus 1. dist. 44. qu. 2. & 3. & Aureolus. Quod Durandi, & Aureoli placitum parum tutum, & periculosum vocat P. Henriquez de fine hominis c. 10. n. 5. lit. K. Immo id tanquam hæresim videtur dãnare Bannes 1. p qu. 25. art. 6. Quamuis P. Vasquez 1. part. disp. 106. cap. 4. & Cameracensis in 1. quæst. 13. litera T. videantur significare non esse dignum vlla censura. At licet non ita clare constet an sint species infinitæ versus infimum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

idque neget Argentinas in 1. dist. 44. art. 3. ad 5. Mairo in 1. dist. 43. quæst. 9. nulla ratione defendi potest non dari infinitas species versus maximum; quia cum Deus sit de se infinite participabilis, poterunt dari semper nouæ, & perfectiores species versus summum.

12. Sunt tamen nonnulli qui putant hoc argumento nihil euinci; quoniam responderi posset Deum quantum de se est, esse infinite participabilem, absolute tamen de facto non esse nisi finite participabilem, quia creaturarum species Deum participantes non sunt nisi numero finitæ. Vnde aiunt prius esse probandum non repugnare infinitam illam specierum multitudinem. At cum nos manifeste ostenderimus in tract. de visione diuinam omnipotentiam de se esse virtutem omnino absolutam, & non tantum conditionatam, ad producendum, nimirum, effectum sub conditione quod non repugnet, planum est illam responsionem non habere locum.

13. Alij vero aiunt illo argumento non concludi semper debere restare creaturam quæ perfectiori modo participet diuinam bonitatem; siquidem potest produci creatura perfectissima, & illa producta non restaret alia perfectior producenda. Dari creaturam omnium perfectissimam, & consequenter à Deo produci, inde probant quia non omnes creaturæ possibiles exceduntur ab alia in perfectione; ergo aliqua non exceditur in perfectione ab alia creatura. At cum hi admittant infinitam multitudinem specierum versus summum, habemus, quod sufficit ad concludendum intentum, quia Deus per amorem magis propenderet necessario in productionem creaturæ perfectioris, & consequenter esset moraliter necessitatus producere illam, & de facto existeret creatura omnium perfectissima, quod nemo dicet.

14. Omitto quæ variis in locis adduxi contra illam cogitationem, & eo maxime errat quia collectiue loquitur de multitudine infinita, & de omnibus possibilibus, cum nunquam Deo obiiciatur multitudo infinita collectiue (vt demonstratum est tract. 2. de Incarnatione) sed multitudines finitæ in infinitum, nulla tamen infinita. Quod euidenter ostenditur in multitudine finita; non enim datur multitudo finita omnium maxima (alioquiad ditione vnius fieret infinita) sed assignata quauis multitudine finita, datur alia maior finita, quin detur vltima. Non igitur admittimus aliam multitudinem præter finitam, licet intra rationem multitudinis finitæ procedamus in infinitum. Hanc doctrinam inuenio modo in Arist. 3. Physic. cap. 7. textu 63. & 64. vbi scite aduertit infinitum non recte connecti cum *omni*, & cum *toto*, id est, non esse dicendum: *Omne*, aut *Totum* cum sermo est de infinito: quia totum est cui nihil deest, & idem est quod perfectum; perfectum autem nihil est quod finem non habet secundum numerum. Finis autem terminus est; ergo totum secundum numerum, & perfectum non potest esse infinitum. Hoc etiam euidenter demonstratur, quia si dentur, obiicianturve omnes vnitates possibiles, illæ erunt infinitæ. Auferantur ergo cogitatione omnes vnitates, quæ possunt auferri salua aliqua infinitudine: nam similiter deberent dari omnes auferibiles. Iam ergo si auferatur alia vnitas tolletur infinitum. Idem est si detur linea aliqua infinita versus occidentem, hic tamen finita, & ponamus Deum auferre omnes palmos finite distantes ab isto, quod sane est chymera, nam si alius auferatur palmus, ille esset infinite distans ab isto, quod implicat, quia cum vltimus antea destructorum non nisi finite distaret, neque iste palmus, qui sequebatur immediatè poterit infinite distare. Quare diuina immensitas ita intelligenda est vt de se correspondeat quantitati possibili maiori, & maiori in infinitum, quin possit assignari quantitas infinita. Neque Deus aliter dicitur diffundi actu per infinita spatia, nisi quatenus nihil potest produci quod distet à Deo.

15. Nobis tamē vt dixi sufficit si possit Deus species sine termino producere: nam inde fieret debere producere actu quid impossibile, nempe infinitas species: nam si crescit amor Dei appretiatiue, & propensiue in ordine ad existentiam creaturæ pro maiori perfectione obiecti creati, propensio illa creceret in infinitum, & quia darentur infinitæ species, quæ superarent in perfectione alias infinitas, non posset Deus non esse maxime propensus, & moraliter necessitatus ad producendas omnes illas, quæ superarent in perfectione alias infinitas. Quod si daretur, obiiceturve diuino intellectui creatura perfectissima, vt nonnulli moderni contendunt, quibus videtur consentire Caietanus 1. part. quæst. 25. art. 6. Deus esset cum morali necessitate illam producendi, ac proinde illa existeret de facto. Attamen si admittatur multitudo specierum infinita, facile intelligitur non dari vltimam, & perfectissimam, quia illa species, quam superiorem vocas non posset non esse finitæ perfectionis, ergo addita perfectione aliqua item finita nullum sequetur infinitum, quia finitum finito additum non procreat infinitum. Sic etiam quia quilibet numerus finitus est nihil obest quominus supra quemcumque numerum existat alius perfectior continens inferiorem. Vnde sicut, quamuis de essentia numeri finiti sit esse finitum nunquam licet pedem figere, ita cum de perfectione specierum creabilium differitur nunquam licebit sistere. Rationem optime declarat Ilambertus quæst. 25. art. vltimo, quia in illo processu in infinitum in speciebus nulla est repugnantia ex parte Creatoris cum habeat virtutem infinitam, nec ex parte bonitatis diuinæ participabilis, cum hæc quoque sit infinita, nec ex parte termini participantis, quia huiusmodi participationes sunt semper finitæ secundum se. Et hæc est expressa sententia S. Thom. in disput. de verit. quæst. 2. art. 9. in corpore dum id probat, quia nunquam id quod factum est adæquare potest virtutem facientis.

Sectio VI.

Ex dictis colligitur repugnare Deo necessitatem moralem ad productionem optimi.

1. DEum nullam habere necessitatem moralem ad productionem optimi probaui latissime in priori Controuersia de Incarnatione diuini Verbi. Modo breuiter ex nuper positis concludemus intentum. Nam qui docent Deum esse moraliter necessitatum ad volendum efficaciter id quod melius est, putant, & merito in rebus illis in quibus abitur in infinitum non teneri Deum meliora, & meliora facere, & ideo non debuisse Deum producere mundum perfectiorem, aut Angelos perfectiores, quia in his proceditur in infinitum, quia sunt possibiles infiniti alij mundi perfectiores, & infiniti Angeli, & perfectiores: At fundamentum ipsorum petitum ex inclinatione Dei ad producendum

cendum, quod perfectius est, probat non potuisse Deum non producere mundum perfectiorem vt iam ostendo.

2. Ratio aduersariorum. Probant aduersarij inclinationem Dei ad productionem optimi. Primo quia quælibet voluntas magis inclinatur ad volendum efficaciter illud obiectum, quod sibi complacentia magis diligitur, & est materia proportionata maioris gaudij: Deus autem magis inclinatione innata, & amore afficitur erga maius bonum, maiorique gaudio afficitur circa maius bonum productum. At hæc ratio, si quidquam valet, probat Deum habere moralem necessitatem producendi mundum perfectiorem, & sic deberet Deus producere mundos infinitos perfectiores isto, aliisque infinitis, quod est omnino falsum, & implicatorium.

3. Confirmant suum discursum ex Dionysio c. 4. de Diuin. nominibus, docente *naturam boni esse proferre in lucem, & conseruare*, & consequenter proferre in lucem maius bonum, & inde probant hoc vniuersum non potuisse perfectiori modo produci. Adducunt rationem ex D. Ang. lib. 1. contra Gent. cap. 75. *quia*, nimirum, *quæ propter se amamus volumus esse optima, & semper meliora, & multiplicari quantum possibile est.* Ex quo principio generali colligit statim S. Thom. *Ipse autem Deus suam essentiam propter seipsam vult, & amat: non autem secundum se est augmentabilis, & multiplicabilis: sed solum multiplicabilis est secundum suam similitudinem, quæ à multis participatur: Vult igitur Deus rerum multitudinem secundum quod suam essentiam vult, & amat.* Hic autem discursus, si probat in Deo necessitatem moralem producendi aliquod vniuersum, aliquamve creaturam, probat quoque Deum debere producere mundum perfectiorem isto, quia magis inclinatur ad productionem maioris boni, & ideo ex hoc loco probant ipsi hoc vniuersum non potuisse produci cum minori perfectione. Vnde maiorem inclinationem Dei ad maius bonum probant ipsi ex S. Thom. hac 1. part. quæst. 20. art. 3. & 4. præsertim in vers. *sed contra.*

4. Quod adhuc melius colligi posset ex eodem S. Thom. 1. part. quæst. 47. art. 2. ad 1. vbi ait: Dicendum est optimi agentis esse producere totum suum effectum optimum. Et quamuis loco adducto ab aduersariis ex 1. contra Gent. cap. 75. ratione 2. contendat Deum non tantum velle seipsum, sed etiam creaturas; tamen eius ratio ita expenditur ab aduersariis, vt eâdem necessitate, qua tenetur aliquid producere, debeat quoque meliorem mundum, quam istum producere. Nam argumentatur ita D. Ang. Quisquis aliquid efficaciter, & perfecte amat propter eius bonitatem, vult quoque quæ ad eius statum, maioremve gloriam extrinsecam conducunt: sed creaturæ in eius gloriam extrinsecam cedunt; ergo Deus vult creaturas. At hoc fundamentum æquo iure monstrat maiori amore Deum ferri in creaturas perfectiores; quia cedunt in maiorem gloriam extrinsecam Dei: si enim debet Deus absolute amare creaturas, quia conducunt in extrinsecam Dei gloriam, ergo illas magis amat, quæ in maiorem extrinsecam gloriam cedunt.

5. Assumuntque aduersarij illud principium. Proprium amoris est velle bonum rei amatæ; ergo quo magis quispiam amat personam aliquam eo maius bonum illi exoptat; ergo amor perfectus, & efficax circa personam vult illi personæ quod illi melius est. Præsertim si tale bonum possit facile obtineri, & inde concludunt Deum ex vi amoris quo seipsum diligit habere moralem necessitatem producendi aliquod vniuersum. At hæc ratio si probat necessitatē producendi aliquem mundū, non potest nō probare Deum habere necessitatem producendi mundum perfectiorem isto: nam Deus potuit illum producere absque aliqua difficultate, & ille cederet in maiorem gloriam Dei. Nam inquiro an Deus perfectiorem mundum magis amet, quam istum, vel non? si non amat magis existentiam perfectioris mundi non est vnde probetur Deum habere amorem necessarium circa creaturas vage, potius quam circa illarum carentias: nam inde hoc probari debet quia bonum conueniens Deo non potest non allicere diuinam voluntatem, ac proinde in maius bonum magisque conueniens Deo ipsi magis ferretur diuina voluntas. Præsertim cum aduersarij assumant hoc principium: *Qui sine vlla difficultate potest facere ea quæ sunt in alterius maius bonum & non facit, deprehenditur non amare perfecte illum*, & inde inferunt: Ergo si Deus non faceret ea quæ sunt in maiorem honorem Dei, & sine difficultate posset facere, non se perfecte amaret. Atqui ipsi admittunt, & recte mundum meliorem cedere in maiorem gloriam Dei; ergo deberent inferre Deum non se perfecte amare, si talem mūdum non amaret. Neque licet respondere Deum non teneri ad meliora, in quibus itur in infinitum: nam forma arguendi eodem modo in his procedit: nam si non obstante maiori bonitate illius obiecti, Deus non magis illud amat, non est vnde probetur Deum necessario magis amare productionem creaturarum, quam carentiam iplarum.

6. Quod adhuc magis patefacient sequentes confirmationes, quas aduersarij in munimen sui placiti agglomerant. Siquis amaret seipsum summo amore, quo posset, vellet sibi optimum si sciret quodnam esset istud optimum, & posset absque difficultate illud obtinere: At Deus seipsum perfectissime diligit, & nescit quod sibi melius sit, quodve cedat in suam maiorem gloriam extrinsecam, illudque exequi potest absque difficultate; ergo Deus vult quod sibi melius est, seu magis glorioſum. Neque dubium quin in maiorem gloriam extrinsecam Dei cedat productio creaturarum, quam ipsarum carentiæ, licet Deus creaturis non egeat, quia per creaturas summum illud bonum participatiue diffunditur, & extenditur. At producere mundum perfectiorem Deo esset magis glorioſum extrinsece, & sic diuina bonitas participatiue magis diffunderetur; ergo si ratiocinatio illa quidquam valeret, probaret pariter Deum non potuisse moraliter non producere illum mundum perfectiorem, in quo apparet implicatio quoniam abitur in infinitum, & teneretur Deus producere infinitos mundos perfectiores, & omnes possibiles, in quo est aperta repugnantia, & quamuis id non repugnaret certum omnibus est hoc non accidisse de facto.

7. Imo hoc ipsum roborare tentant à paritate, quia creatura, quæ posset plura & meliora facere ad maiorem gloriam Dei, & adhuc non faceret, conuinceretur minus perfecte diligere Deum: Ergo si Deus quid melius potuisset facere in maiorem sui gloriam, & non feciſſet, conuinceretur Deus non amare perfecte seipsum, etsi creatura posset facere meliorem mundum in maiorem gloriam Dei, & non feciſſet conuinceretur non plene, & perfecte Deum diligere: Ergo stando huic rationi, provt ab aduersariis proponitur non posset Deus non producere mundum perfectiorem isto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac proinde negandus est discursus ex quo tales consequentiæ deducuntur.

8. Argumentis, quæ ex ore aduersariorũ nuper adduxi feci satis dicta controuersia 1. de Incarnat. vbi disquiritur an Incarnatio Verbi ita fuerit Deo conueniens vt fuerit illi moraliter necessaria? Ibique respondi ad argumenta ab authoritate petita, quæ in hac materia sunt præcipua, & ostendi Dionysium egisse de amore libero circa existentiã huius mundi, qui amor esto inefficax fuerit Deum impulit ad agendum. Plurimique ex Patribus solum docent Deum semper eligere melius in ordine ad finem intentum. Quo sensu dixit Concilium Francofordiense in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, quæ reperitur in tom. 3. Conciliorum in noua editione: *Credamus Deum omnia velle, quæ meliora sunt*, quia sermo erat in ordine ad redemptionem generis humani. Quo pacto aiebat Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 10. *Sanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse*. Quod etiam docuit Bernardus serm. 2. in Pentecost. & ex illo sumpsit Petrus Damianus serm. 43. dicens: *Nihil melius ad te redimendum habuit, quam quod semetipsum exinaniuit, nec excellentiorem modum inuenit sapientia Dei in omni sapientia sua.*

9. Neque S. Thom. nobis contradicit; quia solum posuit in diuina omipotentia quamdam inclinationem conditionatam innatam ad productionem creaturarum, nisi obstet diuinum beneplacitum. Sic etiam potentia loco motiua propendet innate in motum localem, quin diminuat libertatem creatam: quoniam inclinatio illa potentiæ loco motiuæ est subordinata humanæ libertati, & solum propendet in illum motum sibi connaturalem sub conditione quod voluntas ipsa se determinet ad illum. Neque ideo stricte loquendo, talis inclinatio conditionata ponenda est necessario respectu creaturarum in diuina voluntate; quia diuina voluntas formaliter ex suo conceptu petit tendere libere, circa bona creata, quibus non indiget, & quæ nihil sunt respectiue ad Deum: at diuina omnipotentia formaliter ex conceptu proprio non petit tendere libere, ac proinde, cum aliquam inclinationem habere debeat in suum terminum, habet inclinationem innatam conditionatam subordinatam diuinæ voluntati. Quia tamen Deus necessario complacet in diuina omnipotentia vt inclinante in existentiam creaturarum, ideo dicitur per amorem propendere in existentiam creaturarum saltem conditionate; quoniam amare propensionem in terminum, quatenus propensio est in illum, est aliquo modo propendere per amorem in ipsum terminum. Hoc solum voluit S. Thomas, quoties insinuasse videbitur Deum necessario amare creaturas possibiles. Id colligi potest ex eodem S. Thom. de Verit. quæst. 3. art. 6. ad 3. S. Thom. *Quamuis Deus* (inquit) *nunquam voluerit producere huiusmodi res in esse, quarum ideas habet, tamen absolute vult se posse eas producere.* En negat Deum habere voluntatem circa pure possibilia producendi tales creaturas, ergo quoties docet Deum amare possibilia intelligendum est de amore terminato ad omnipotentiam, quatenus ipsa propendet in existentiam creaturarum possibilium modo de supra explicato.

10. Sic redigimus in concordiam plura testimonia præceptoris Angelici: alioqui difficilia; quoniam sect. 1. ostendimus ex verbis ipsius Deum non amare creaturas pure possibiles, & aliunde non vno in loco contrarium indicat: nam 1. contra Gent. c. 84. nat. 2. inquit: *Sicut supra ostensum est, Deus volendo suum esse, quod est sua bonitas, vult omnia alia, in quantum habent eius similitudinem*; quia nimirum Deus gaudet in diuino esse, quatenus propendet conditionate ad communicandum creaturis suam similitudinem. Hinc est vt Deus habeat peculiare gaudium internum de bonis creaturarum, eo maius extensiue, quo ipsæ meliores sunt iuxta illud Psalmi 103. *Lætabitur Dominus in operibus suis.* Isaï. 63. *Gaudebit super te Deus tuus.* Rationem adfert S. Thom. lib. 1. contra Gent. cap. 9. quia nimirum simile suo simili gaudet, & creaturæ sunt quædam similitudines Dei; illæ autem, quæ perfectiores sunt, perfectius eum imitantur, ac proinde in creaturis perfectioribus magis complaceret formaliter, si necessariam haberet complacentiam circa creaturas possibiles. Solum ergo agit de complacentia terminata ad omnipotentiam, quatenus propendet ipsa conditionate in creaturas possibiles. Quod magis declarat cap. 55. ratione 2. hisce verbis: *Deus volendo se vult omnia, quæ in ipso sunt: omnia autem quodammodo præexistunt in ipso per proprias rationes, vt supra ostensum est. Deus igitur volendo se, vult alia.* Solum ergo loquitur de creaturis, quatenus sunt in ipso Deo, dicunturque amari creaturæ, quatenus amatur inclinatio diuinæ bonitatis vt participetur à creaturis. Ob eandem causam de Verit. quæst. 2. artic. 8. ad 1. aiebat: *Illa, quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, sunt aliquo modo existentia in potentia Dei, sicut in principio actiuo, vel in bonitate eius sicut in causa finali.*

11. Confirmant hæc omnia verba eiusdem S. Tho. 1. part. quæst. 25. art. 6. in corp. & ad 1. vbi docet Deum qualibet re facta posse aliam essentialiter perfectiorem facere, licet non possit aliquid melius facere, si particula *melius* sumatur aduerbialiter. Quod recte inter alios aduertit Isambertus quæst. 25. art. vltimo, quia non potest rem facere ex meliori sapientia, & bonitate, neque potuit rem ordinare ad meliorem finem, quia cum omnia Deus ordinauerit ad seipsum, nihil potest considerari melius. Et quia ex fine, & modo volendi pensanda est actio, cum non possit considerari melior finis, meliorve volitio, recte sub aliquo sensu dicitur Deum non potuisse facere melius.

12. Contendunt etiam Patres Deum habuisse pro fine ostensionem vnici artificis sapientissimi, & in ordine ad hoc, vt inquit Augustinus tom. 1. lib. 3. de Quantitate animæ: *Iustitiã Dei factum est vt non modo sint omnia, sed etiam sit vt omnino melius esse non possint.* Et lib. 3. de Libero arbitrio cap. 5. *Quidquid vera ratione melius occurrit hoc scias feciisse Deum:* quoniam ex suppositione illius finis præintenti debebat Deus ita operari. Colligitur hoc ex tom. 6. lib. 1. Contra aduersarium legis, vbi scripsit: *Vsque adeo desipiendum est, vt homo videat aliquid melius debuisse fieri, & Deum credat facere noluisse.* Supponit namq; in Deo esse debitũ hoc faciendi, & consequenter habuisse propositum perfectissimo modo, & ait posito hoc debito non potuisse Deum nõ agere iuxta tale propositum. Absolute tamen lib. 6. de Genes. ad literam cap. 13. docet in his quæ producuntur ad extra *Dei voluntatem esse super omnia.* Pluris namque fieri debet voluntas supremi Principis quouis alio bono extrinseco, & ideo prima regula nostrorum operationum est diuinum beneplacitum.

13. Probant illa testimonia non licere dicere melius fore huic vniuerso si tot peccatis aliisque miseriis non scateret, sicuti homini, qui appellatur mundus paruus, plus conuenit omnia membra esse robusta, & cuilibet Reipublicæ expedit habere ciues omnes

nes omni genere virtutum decoratos, quam plures moribus corruptis deprauatos. Qui enim hæc dicunt non considerant sæpe Augustinum docuisse melius esse mala permittere, quam mala non esse, quia licet culpa sit in se digna odio, & sit valde mala respectu peccantis, tamen respectu vniuersi vt virtus coram vitio eluceſcat, & Dei potestas in permissione peccatorum manifestetur, non parum affert pulchritudinis, quem ad modum niger color prope album ad picturæ decorem plurimum conducit.

14. Rationes, quæ adduci solent, & supra insinuatæ sunt, pro necessitate morali eligendi optimum; licet in nobis vim haberent, non tamen in Deo, tum quia perfectissimum dominium Dei in creaturas obest prædictæ necessitati: Tum etiam quia Deus non eget creaturis, quæ in conspectu eius quasi nihilum reputantur, eiusque fœlicitatem minime augent, & Deus æque honeste vult, siue illas velit producere siue non: Tum tertio quia non minus sibi complacet Deus in actu nolente producere creaturas, quam in actu terminato ad productionem ipsarũ. Licet enim Deus plus sibi complaceat in creatura perfectiori, quam in minus perfecta, tamen æque complacet Deus simpliciter in actu nolente producere creaturam, quam in ipso actu volente producere creaturam, & in ipsa creatura simul cum actu. Sic etiam Deus absolute non magis sibi complacet in Deo simul cum creatura, quam in Deo solo.

15. Alij aiunt tantam voluptatem habere Deum si res non producat, quia videt se esse omnino independentem à creatura, & experitur ex defectu creaturæ nullum sibi obuenire damnum, ex quo experimento non minorem capit voluptatem. Quod si ipsis opponas Deum etiam dum existit creatura habere notitiam, qua scit ei nocere non potuisse carentiam talis creaturæ; igitur habet illam voluntatem quæ prouenire potest, ex illa cognitione independentiæ. Respondent duas esse cognitiones rei, vnam quasi speculatiuam, seu abstractiuam, quæ fertur tantum ad rem possibilem: aliam vero, quæ terminatur ad rem existentem, quam experimentalem appellant. Aiunt ergo existente creatura Deũ non habere hanc secundam cognitionem experimentalem. Sicut si quis diuinitus esset factus incapax totius doloris, idque certo sciret, non tantam caperet voluptatem, quantam si experiretur ictum gladij, aut mallei, & videret nullum causari vulnus, seu dolorem.

16. Contra hanc sententiam plura obieci loc. cit. & facile reiiciuntur; quoniã siue dixeris Deum delectare eo quod carentia talis creaturæ nullum Deo nocumentum possit afferre, siue quia talis carentia non noceat, non satis percipitur quæ delectatio sit creatura non existente, quæ pariter esse non possit existente eadem creatura; nam si quis clare in se, & quid ditatiue cognoscit repugnantiam in ordine ad aliquod malum, consequenter videt se actu illo carere, & maior experientia non requiritur ad causandam voluptatem. Demus ventum existere, qui hominibus nocet, nunquid Angelus, eo quod Angelus non accipiat à vento nocumentũ, accipit voluptatem quam non accipit, eo quod videat se incapacem vt ventus ei noceat. Contingit non raro inter homines vt maiorem voluptatem accipiant, dum vident mala quæ aliis nocent, sibi non nocere: hoc autem prouenit, quia vident se illis malis esse obnoxios, & figulariter fuisse ereptos, vel si iam omnino incapaces erant incurrendi illa mala, at id non omnino certo nouerant, & notitia certa superueniens causat illam lætitiam, vel quia viuidius apprehendunt tunc illa mala, magis gaudent, quia gratiose, aut inopinate illa pericula euaserunt. Sic Deus quando grassatur pestis non accipit nouũ gaudium eo quod pestis ipsi non noceat, neque homo gaudet eo quod ignis non possit illi dicere verba contumeliosa, aut reuelare secretum.

17. Quapropter præcedenti responsioni standum est, cui addimus Deum habere maius gaudium de existentia creaturæ perfectioris vt aduertit Augustinus tract. 83. in Ioann. Tamen illud gaudium dicitur maius quatenus tendit in creaturas propter ipsas, & ob id est maius, quia gaudet de maiori bono communicato creaturæ, quatenus in se est maius bonum, maiorque participatio diuinæ bonitatis: At non est maius, eo quod sit Deo magis conueniens hoc gaudium, quam oppositum, & hinc est, vt gaudiũ illud quod Deus habet in creatura propter Deũ non sit maius formaliter, sed solum materialiter, quatenus gaudet de maiori bono cõmunicato creaturæ, licet illud gaudium non sit Deo conuenientius quam gaudium quod habet in carentiis ab ipso amatis propter exercitium diuini dominij, & propter ipsum Dei beneplacitum. Et horum ratio est quia æque Deus complacet in voluntate destruente creaturam, & in voluntate illam producẽte; quia quælibet ex illis volitionibus constituit sufficienter, vt probaui disput. præcedenti eandem numero perfectionem, & bonitatem. Imo quamuis vterque actus constitueret formaliter diuersas perfectiones virtualiter distinctas, possent esse æquialentes, ita vt intensiue voluntas producendi creaturam non esset perfectior simul cum cretura, quam voluntas destruens creaturam; quia quilibet actus Dei est summe perfectus, sic Deus simul cum creatura non est quid intensiue perfectius, quam solus Deus.

Sectio VII.

Proponitur modus tuendi probabiliter Deum necessario diligere creaturas possibiles in ordine ad existentiam.

1. NOnnulla quæ præcedenti sect. attulimus ex S. Dionysio, & D. Angel. probabiliter suadent Deum habere aliquam absolutam inclinationem producendi creaturas, quæ inclinatio, licet inefficax sit non tantum erit innata, sed etiam elicita; quia bonum iuxta doctrinam Dionysij *est diffusiuũ sui ex inclinatione naturali*, & bonum intellectiuum & volitiuum infinitum non solum est diffusiuum sui ex inclinatione innata, sed etiam elicita: nam illi perfectissimo appetitui naturali innato conuenienter correspondet naturalis elicitus. Præsertim cum nullum appareat incommodum in constitutione illius naturalis appetitus eliciti, quod non militet contra illum appetitum naturalem innatũ.

2. *Cuilibet appetitui innato creaturarum correspondet inclinatio elicita ex parte Dei.*

Imo cuilibet appetitui innato creaturarum correspondet elicita inclinatio ex parte Dei: nam materia prima dicitur appetere indeterminate hanc vel illam formam & nullam de se determinate appetere: At ex parte materiæ primæ nullus esse potest appetitus re ipsa indeterminatus, quia indeterminatio, cui correspondet particula *vel* solũ se tenet ex parte intellectus, aut voluntatis; cum sit modus tendendi intentionalis, & nullo modo se tenens ex parte obiecti, & ideo ex parte obiecti, vt sæpe demonstraui non differunt isti actus: *Petrus vel*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel Paulus currit: *Petrus & Paulus currit*: Ergo dicendum est materiam primam petere actum diuinum necessario consurgentem, quo Deus velit inefficaciter indeterminate conferre materiæ primæ hãc vel illam formã indeterminate. Similiter aiunt Philosophi materiam primam appetere hanc vel illam numero quantitatem, has vel illas dispositiones ad formam substantialem, hanc vel illam vbicationem, seu durationem, & appetere hanc, vel illam formam sub conditione quod non sit corrupta, qui modus tendendi conditionatus nequit se habere ex parte materiæ, sed solummodo ex parte cognitionis, & appetitionis elicitæ, quia particula illa *si* non significat aliquid se tenens ex parte obiecti, sed subiecti, & ideo solum erit appetitus in materia directe postulans actum diuinum, qui feratur vage in formas non corruptas, & minime feratur in corruptas.

3. Hæc inclinatio Dei elicita, seu volitio necessaria, quæ inclinat ad productionem creaturarum non potest esse efficax: nam solum est ponenda volitio necessaria in Deo, quæ sit compossibilis cum simili volitione, quantum ad efficacitatem, circa omnes alias creaturas, præsertim perfectiores: talis autem est complacentia simplex circa hanc creaturam, secus vero absolutum decretum: nam impossibile est absolutum Dei decretum producendi omnem creaturam possibilem; quoniam plurimæ sunt creaturæ, quarum existentiæ essentialiter repugnant existentiis aliarum. Secundo si volitio illa deberet esse efficax impediretur ordinata constitutio huius vniuersi, quia plures sunt creaturæ, quæ prædictam ordinatam constitutionem euerterent. Tertio careret Deus libertate perfectoque dominio creaturarum, quia non posset illas non creare, aut non conseruare. Quare solum erit de conceptu diuinæ voluntatis necessario ferri circa omne amabile, non tamen maiori amore, quam illo, qui potest simul ad cuncta bona tendere absque vlla de ordinatione seu defectu.

4. Hic autem amor debet esse maior circa creaturas perfectiores. Hoc in præcedentibus sectionibus probatum est, si enim hæc bonitas finita, vtcumque bonitas est, debet necessario amari ab ipso Deo; ergo maior bonitas magis amabitur. Hoc docuit August. tract. illo 83. in Ioan. & ideo Deus magis delectatur in existentia creaturæ perfectioris, & hoc significatur Prouerb. 8. *Et delectabar per singulos dies ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Vbi ludus & deliciæ significant maximam lætitiam. Hoc probat testimonium S. Thom. supra adductum in præcedenti sect. ex lib. 1. contra Gent. cap. 75. nam ad Deum transfert illud principium: *Quæ propter se amamus volumus esse optima, & semper meliora.*

5. Nec tamen deueniamus in illud ipsum inconueniens quod vitare curauimus sect. 4. vt ostendere possimus Deum carere morali necessitate eligẽdi optimum, dicendũ erit Deum nõ aliter inclinari magis in productionẽ creaturarum perfectiorum, nisi quatenus vult producere hoc vniuersum nisi producat aliud perfectius, & illud perfectius nisi decernat producere aliud magis perfectum, & sic in infinitũ; sic enim non intelligitur absolute propensus ad productionẽ huius vniuersi nisi ex suppositione quod nolit alia perfectoria producere. Quod idẽ dicendum est respectu cuiusllibet alterius mundi perfectioris, videlicet, Deum non esse absolute propensum ad producendum illum mundum determinatum perfectiorem nisi ex hypotesi quod libere statuat non producere mundum alium perfectiorem. Conditionate vero fertur necessario diuina voluntas in omnes mundos possibiles singulasque creaturas possibiles; præponendo tamen aliquo modo creaturas perfectiores minus perfectis, quatenus nullatenus propendet in productionem huius creaturæ minus perfectæ, nisi sub conditione quod nolit illam perfectiorem producere.

6. Quo eodem modo explicari debet, qua ratione non possit Deus attingere obiectum infimæ honestatis (quia sic actus diuinus non esset laudabilis in genere moris) quia dum vult producere hanc creaturam, semper tendit amando ipsam, quia est perfectior, quam altera, quam non vult producere. Quod si illam minus perfectam producere decreuisset etiam sic tenderet diuinum decretum: *Volo producere hanc creaturam quia est perfectior participatio meę bonitatis, quam hæc altera quam possem producere, relicta illa perfectiori, & nolo ipsam producere,* & sic procedimus in infinitum, quia nulla est creatura, quæ sub se non habeat aliam minus perfectam. Porro dum amat carentiam rei, aut displicet in creatura efficaciter propter imperfectiones talis creaturæ habet pro obiecto formali Deus suum diuinum beneplacitum; quoniam si amat rei carentiam, quia est exercitium diuini dominij, pariter illam amat propter diuinũ beneplacitum, quod obiectum formale est multo melius quam bonitas creaturæ propter seipsam, quatenus est aliqua participatio diuinæ bonitatis. Et ideo si aliunde non posset explicari excessus in obiecto formali respectu aliorum, dicendum esset rerum carentias semper intrinsece à Deo amari per illum actum propter ipsum Deum, diuinumque beneplacitum; creaturas vero posse intrinsece per actum illum amare solum propter seipsas. Quod si Deus non amet carentiam distinctam à positiuo, sed efficaciter displiceat materialiter in existentia creaturæ, etiam obiectum formale erit diuinum beneplacitum, quia Deus displicet in creatura quia est impeditiua plurium perfectionum creatarum, quæ per se supponant talem creaturam non existere, & aliis imperfectionibus scatet, & quia talis actus diuinus Deo placet.

7. Hæc dixerim, ne aliquis incidat in cogitationem aliquorum, qui non verebantur concedere liberas Dei volitiones esse moraliter meliores, aut existimet Deum posse eligere obiectum infimum, & tunc non fore laudabilem in genere moris. Etenim vt à perte ostendi controuersia 1. de Incarnat. quilibet actus diuinus, eo ipso quod versetur circa obiectum honestum, & respectu Dei non sit obiectum infimæ honestatis, est summe honestus, summéque laudabilis. Sicut enim in genere physico est summe bonus, summe sanctus, summe sapiens, ita in genere moris est summe bonus. Legatur S. Thom. in 3. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæstiunc. 1. ad 3. vbi affirmat Deum nunquam velle, nec posse velle operari minus bene moraliter. In carentiis etiam seruata proportione potest reperiri illa infinitudo in motiuis honestis; quia carentia huius entitatis potest à Deo amari propter exercitium diuini dominij, quatenus ibi resplendet magis diuinum dominium, diuinaque independentia à creaturis, summaque potestas priuandi creaturas suis perfectionibus, quam in altera carentia rei minus perfectæ; nam sic potest fieri descensus in infinitum: nam perfectius est formale obiectum si ametur ille splendor diuinæ independentiæ, supremique dominij quatenus magis ibi resplendet, quam in carentia alia rei valde imperfectæ seu non multo imperfectioris, quam si amaretur, quia ibi magis emicat Dei independentia, & dominium, quam

quam in carentia alterius rei longe minus perfectæ, & sic fine fine descendit. Quo etiam ordine posset infinita inæqualitas obiectorum formalium considerari in ordine ad productionem creaturarum; quia potest amari hæc creatura, quia magis participat diuinam bonitatem, quam altera, quæ est fere æqualis perfectionis, & sic considerari potest descensus in infinitum, & obiecta formalia erunt de se in ordine ad creaturam minus honesta.

8. Redeamus ad ea, vnde huc diuertimus, & ostendamus Deum prædicto modo vago, & conditionato necessario amare existentiam huius, vel illius vniuersi. Non amat existentiam omnium possibilium: Tum quia vt supra demonstraui particula *omne* in materia infinita est de subiecto non supponente: Tum quia repugnat infinitum in actu, & non est cur potius dicatur Deum propendere ad producendos tot mundos, & non plures, nisi dicamus solum absolute propendere in existentiam vnius, huius vel illius, & conditionate in existentiam huius sub conditione quod nolit alium perfectiorem producere. Ob id ducuit S. Thom. quæst. 47. art. 3. nullum agens intendere pluralitatem rerum tanquam finem, & ideo Deum non teneri plures mundos creare, quoniam alioqui teneretur producere infinitum. Ostenditque vnicum mundum & non plures fuisse creandos, vt ostenderetur melius non esse plures Deos, sed vnicum: *Illi tantum* (inquit) *potuerunt ponere plures mundos, qui causam mundi non posuerunt aliquam sapientiam ordinantem, sed casum.* Assumptumque hoc principium ex Philosopho: *Natura facit quod melius est, & multo magis Deus*, quod ipse exponit in ordine ad finem intentum, & quia finis Dei erat ostendere esse vnum rerum authorem, summa sapientia, & prouidentia præditum, oportebat cauisare vnicum mundum, qui non posset sapientius, & ordinatiori modo fieri.

9. Prima probatio concinsio. His positis probari posset Deum prædicto modo vage, & cõditionate amare cuncta bona possibilia in ordine ad existentiam; quia Deus inclinationem habet ad producẽdas creaturas, & nõ magis in productionẽ huius vniuersi quam alterius perfectioris; ergo quia vage inclinatur in omnia, & in hoc ex suppositione quod nolit aliud perfectius producere. Hac voluntate præsupposita non producendi aliud vniuersum perfectius, amor ille necessarius conditionatus circa existentiam huius mundi *Deum impulit ad agendum*, iuxta Dionysium de Diuin. nominib. cap. 4. quia *amor ille non est passus Deum ipsum in se sterilem, & infœcundum manere.* Haud aliter Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 21. aiebat Deum *ideo condidisse mundum, quia vidit quod esset bonus*, hoc est, quia eius bonitas aliqua ratione ante decretum illum creandi sibi placuit. Quod declarat ipse his verbis: *Quod placuerat in arte faciendum.*

10. Secunda. Secunda: Nulla est imperfectio in eo quod Deus ita feratur necessario in ea quæ sibi sunt meliora, & gratiora: Atqui creaturæ, potius quam carentiæ ipsarum sunt Deo meliores & gratiores; ergo necessario Deus fertur in creaturas propter Deum ipsum, quatenus talis amor non impedit diuinam libertatem. Immo etiam creaturæ possibiles necessario amãtur à Deo ratione propriæ bonitatis ipsarum. Hoc videtur probari testimonio Augustini nuper adducto, & quia bonitas illa ratione sui (vt disp. sequenti dicam) placere potest diuinæ voluntati, & aliunde talis complacentia conuenientius ponitur necessaria, quia sicut Verbum diuinum procedit ex cognitione possibiliũ in seipsis, ita etiã Spiritus Sanctus procedit, non quidem ex amore libero, sed necessario creaturarum in seipsis.

11. Tertia. Tertio: Quia non est minor inclinatio in Deo indeterminate ad producendas has vel illas creaturas, hoc vel illud vniuersum, quam ad perficiendum hoc vniuersum, ita vt sit omnibus numeris absolutum quin potuerit fieri melius: Atqui ex suppositione creationis substantiarum huius vniuersi, aut aliquarum partium non potuit hoc vniuersum ordinatius existere, idque ortum habuit ex necessaria complacentia qua Deus vult ordinatissime producere, & aliquandiu conseruare hoc vniuersum ex suppositione quod producatur; ergo habet aliquem amorem vagum inefficacem circa optimam gubernationem huius mundi, & consequenter circa gubernationem aliorum, ita vt necessario inclinetur vt omni careat defectu mundus, qui ab ipso producatur, & ista inclinatio est quædam naturalis complacentia ad faciendum optimum in hoc aut illo vniuerso sub conditione quod producantur tales substantiæ, siue ad productionem huius vel illius mundi cum omni illa perfectione in ordine ad totum, siue in ordine ad totam seriem diuinorum operum. Sic licet visus sit perfectior, quam auditus, perfectius est animal præditum duobus oculis, & duobus auribus, quam aliud habens quatuor oculos, & carens auribus, & magis conuenit huic mundo habere vnum solem, quam duos, & vniuersitatis bonum quadam naturali inclinatione præponitur à Deo bono partis, quoniam ex omnibus consistit vniuersi admirabilis pulchritudo, & omnis pulchritudo, quæ partibus constat, multo est laudabilior in toto, quam in parte.

12. Confirmatur. Confirmatur primo. Nisi in Deo ponatur hæc cõplacentia vaga circa productionem, & gubernationem huius vel illius vniuersi optimo modo, nulla esset causa cur Deus semper velit bonũ illud, quod in ordine ad vniuersitatem rerũ est simpliciter optimum: At Deus modo dicto semper eligit optimum; ergo quia in Deo est prædicta complacentia necessaria. Minor probari potest ex Augustin. lib. 3. de lib. arb. cap. 5. necnon lib. de Quantitate animæ cap. 33. vbi ait: *Dei iustitia factum est vt non modo sint omnia, sed etiam sic sint, vt omnino melius esse non possint.* Idem habet Chrysost. 1. Cor. 12. homil. 30. inquiens: *Certe enim quod optimum, rectissimumque factu fuit, hoc illum voluisse consentaneum esse debet.* Augustinus. Chrysost.

13. Inde Patres quos longo censu refert P. Ruiz hic disp. 9. significarunt omnino sequi Deum non esse Deum, si hoc vniuersum non gubernaret optimo modo, quia illa consequentia solum posset esse mediata; quatenus si Deus meliori modo non prouidisset huic mũdo posset probabiliter colligi Deũ carere illa complacentia inclinate ad illud optimũ prouidendi modum; quæ complacentia necessaria deficiente Deus non esset Deus: si enim hæc complacentia non esset necessaria ex illa bonitate Dei non colligeretur hoc regimen, *quod*, iuxta Dionysium cap. 4. de Diuin. nomin. *sua omnibus & accommodata tribuit, pro cuiusque dignitate, ac vniuscuiusque naturam in suo ordine, vique conseruat.* Sic Deus licet sui iuris sit, & quod vult faciat, tamen de se habet naturalem inclinationem, ne iustos mittat in gehennam, peccatores autem in regnum cœlorum. Ideo Patres quos refert P. Montoya disp. 8. sect. 1. & tract. de scientia Dei disputatione 65. sectione 3. quarta 5. 9. 10. & 11. conantur adeo ostendere Deũ optimo modo prouidere huic vniuerso, vt monstrẽt rationabilius fuisse Dionysius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libertatem hominis conseruare, & præceptum imponere, esto præuideretur esse casurum, quia Deus non prælegit qualemcumque finem cum præexigua mẽsura manifestandi sua attributa, sed in mẽsura suprema, & maxima, quæ potuit obtineri per hunc mundum optime constitutum, & optime gubernatum quoad omnes sui partes in ordine ad bonum vniuersitatis, ex præcipue suorum electorum. Cunctaque Patrũ testimonia quæ Ruizius hic per varias sectiones disputationis nouæ adduxit, videtur hoc probare: alioqui vera esse possent, quæ docentur à Patribus, licet constitutio mundi esset mõstruosissima, & imperfectissima, qui in ordine ad finem intentũ non posset esse melior, & Deus ageret summè honeste, & ideo quamuis totus mundus esset perturbatus, & confusus, & quamuis omnes substantiæ carerent operationibus sibi debitis vera essent quæ pronunciarunt Patres circa optimã vniuersi gubernationẽ, quod nõ cadit in mẽtẽ sapiẽtis.

14. Hinc etiam est vt Deus nõ possit connaturaliter vnico decreto decernere existentiam materię, & nõ producere formam, quia licet non intelligatur pro priori naturæ, seu rationis in hoc casu materia prima exigens sibi formam antequam sit actu negata forma; tamen scientia simplicis intelligentiæ, qua Deus videt quidditatem ipsius materiæ primæ infert in Deo complacentiam aliquam necessariam, quæ inclinat Deum ad non producendum materiam sine forma substantiali.

15. Socrates. Hanc inclinationem Dei ad constitutionem optimam huius vel illius vniuersi, videntur agnouisse etiam Antiqui Philosophi, vt Socrates apud Platonem in Phædone longe post medium, dicens: *Arbitratus sum intelligentiam sane gubernantem omnia gubernare, & singula hoc modo ponere, quia optime se habeant.* Ideo solum considerabant quidnam sit melius simpliciter, & secundum ordinem ad vniuersum abstrahendo à libero decreto, & inde probabant existere in Deo tale decretum, quod etiam præstabant Patres dum contra hæreticos, & Ethnicos probant hunc mundum optimo modo gubernari: At hic discursus videtur nullius momenti nisi ponatur complacentia necessaria in Deo inclinans ad gubernandum optimo modo illud vniuersum quod produxerit. Simili discursu probari solet ratione naturali Angelos de facto fuisse creatos, nimirum, vt vniuersum constaret perfectissimo gradu creaturæ intellectualis.

16. Aliqua etiam ponenda est inclinatio naturalis ex parte Dei ad tribuendam immortalitatem animæ rationali, & vt tribuat supplicia peccantibus, præmia vero bene meritis, quoniam si post hanc vitam nulla essent præmia, aut supplicia, vix esset qui virtutem amplecteretur, & indignum est optimo gubernatore carere hac propensione reducendi cuncta in ordinem. Quod si semel ponitur in Deo aliqua inclinatio ad bonum, debet esse ad productionem huius, vel illius vniuersi vage, & ad perfectissimam constitutionem illius quod producatur, & ad productionem huius minus perfecti sub conditione quod non producatur aliud perfectius, quia Deus de se maiorem habet inclinationem ad producendum ea, ex quibus consurgit maior gloria Dei, & ideo dum in sacris literis nobis proponitur forma orandi quæ ad impetrandum est validior, afferuntur rationes maioris gloriæ diuinæ, & maioris ostensionis diuinorum attributorum, vt patet ex illo Ioan. 17. *Clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te*, & diuina voluntas retardatur ab ipsa priuatione maioris gloriæ, vt sumitur ex orat. illa Iosue 7. *Quid facies magno nomini tuo.* Idẽ significat Ambrosius lib. de paradiso cap. 10. dicens: *Plus placere* Domino debuisse *id in quo est causa vniuersitatis*: nam ex his generaliter infertur plus placere Deo quod est melius in ordine ad vniuersum.

Sectio VIII.

Verius videtur non esse in Deo talem complacentiam necessariam.

1. RAtio est quia vi illius minueretur diuina libertas. Immo nulla esset libertas in Deo si argumentis aduersariorum standum esset, quia ob infinitam Dei bonitatem ponunt in Deo infinitam propensionem absolutam ad se communicandum per productionem creaturarum, ac proinde non posset non producere aliquas creaturas. Etenim assumitur hoc principium: *Deus est infinite bonus, & infinite beneficus*, & inde infertur inclinatio infinita, & summa absoluta, tanta deberet esse vt nullam relinqueret libertatem.

2. Obiectio. Quod si respondeas Deum habere infinitam inclinationem ad existentias creaturarum vel carentias ipsarum, siue ad volitionem, vel nolitionem liberam creaturarum; quia sicut infinita Dei bonitas habet inclinationem se communicandi creaturis, eo quod bonum sit diffusiuum sui: ita infinita maiestas Dei propendet vt in actu exercito per ipsam carentiam creaturarum ostendat se non egere creaturis. Vnde quantum bonitas trahit ad productionem creaturarum, tantum diuina maiestas retrahit à productione ipsarum.

3. Endemann. Sed contra est primo; quia si hæc responsio vera sit cadunt omnia fundamenta quibus aduersarij probant non potuisse moraliter loquendo hoc vniuersum non gubernari optimo modo, aut non potuisse Deum non eligere maius bonum, aut saltem Deum magis inclinari ad productionem creaturarum perfectiorum; quia si propter suam bonitatem magis propenderet ad productionem creaturæ perfectioris, etiam deberet magis propendere in carentiam talis creaturæ, vt suam maiestatem, & dominium Deus ostenderet. Secundo quia neque in ipsa Dei bonitate potest poni illa absoluta inclinatio se communicandi, quæ sit inclinatio quodammodo, siue ex obiecto, opposita inclinationi diuinæ maiestatis, & dominij, quia infinita bonitas etiam summo amore fertur in diuinam independentiam, & dominium, & non est diuinæ bonitatis resistere inclinationi alterius diuini attributi.

4. Neque probandus est sensus illorum, qui putant diuinam bonitatem habere æqualem propẽsionem innatam, & elicitam in productiones creaturarum, & in carentias ipsarum, & ideo quasi libertatis põderibus in æquilibrio constitui; quoniam bonũ vt pote diffusiuum sui non habet propensionem vt nõ diffundatur: hæc enim inclinatio quandam haberet speciem inuidentiæ. Quare si in diuina bonitate constituẽda est inclinatio absoluta circa aliquid ad extra, potius est vt se cõmunicet quã nõ cõmunicet. Vnde Athanasius orat. contra Gent. siue contra idola procul à medio probat Deum *quia bonus est, nulli fuit esse inuidere, sed omnia esse, & existere cõcupi, cere.*

5. Quæ in oppositum adduci possent solummodo probant Deum habere quandam inclinationem innatam conditionatam, & subordinatam diuinæ voluntati, quam sect. 5. declarauí, vbi rationem dedi cur non sit constituenda in Deo similis complacentia necessaria circa creaturas possibiles. Illud modo supponimus ex dictis tract. de Incarnat. cõtrou. 1. nimirum non esse in Deo complacentiam necessariam circa creaturas possibiles, quæ Deum ipsum absolute inclinet ad productionem creaturatum; hæc enim complacentia non posset non minuere diuinam libertatem contra illud Augustini lib. 13. de Trinit. *Dei potestati cuncta æqualiter subiacent.* Rationem adfert idem Augustinus lib. 83. quæstionum, quia in Deo nulla est indigentia, nullusque defectus, & ideo nihil potest eius libertatem minuere in producendis, vel non producendis creaturis.

4. Argumenta quæ sect. præcedenti proposui ad probandam illam inclinationem Dei ad producendum aliquem mundum, illumque gubernandum optimo modo, solum probant ex suppositione peculiaris finis intenti, vt timeretur, scilicet, ab hominibus præsertim electis, necessariũ esse vt Deus hoc vniuersũ crearet, illudque hoc optimo modo gubernaret. Hoc significatur illis verbis Eccles. 3. *Didici quod omnia quæ fecit Deus perseuerent in perpetuum: non possumus eis quicquam addere, nec auferre quæ fecit Deus vt timeretur*; quia vt ab hominib. obseruaretur diuina lex, & electi timerent Deum destinauit Deus opera sua, & vt homines redimerentur, in quẽ finem æquum erat Deum assumere naturam Angelicam, potius quam humanam, neq; omnes homines confirmari in gratia; quia sic non ita ostenderetur humana fragilitas, & necessitas gratiæ; modo autem deiicitur iactantia, quoniam vt inquit Paulus 2. Corint. c. 4. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei.*

5. Neque vtcumque dicimus Deum elegisse optimum ad finem sibi præfixum, sed asserimus etiam habuisse pro fine ostensionem diuinæ bonitatis, & sapientiæ, & vt in electis hominibus omnia virtutum genera mirum in modum relucerent, etiã sub circunstantiis, quæ virtutem ipsam reddunt splendidiorem. Permittiturque multitudo infideliũ, quia martyris inuicta patientia, & alia opera electorum nimis ardua illam multitudinem præsupponunt. Est etiam non modica laus virtutis non imitari turbam peccantem, quia facile transitur ad plures. Voluit etiam miris modis ostendere sua attributa circa electos, cuius misericordia erga illos magis elucet aliis reiectis iuxta illud Apost. Ro. 1. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suã, sustinuit in multa patientia vasa iræ in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Neq; facile est enarrare omnes vtilitates eximias, quas Deus ex reprobis colligit ad virtutem, & gloriam electorum.

6. Deum habuisse hunc finem probandum est à posteriori ex multis operibus eius, quæ enarrant diuinam sapientiam, & bonitatem, & eum decreuisse seruare iura naturæ, nisi aliud occurrat magis expediens bono ipsius vniuersi. Series, & ordo partiũ ex quib. mundus cõpingitur testatur decreuisse Deũ facere quod magis expedit ipsi vniuerso: est enim maximus ordo inter partes sibi aduersantes, in quo Deus voluit ostendere mundum non casu, sed summa sapientia conditum, sicut non potuit artificiosissime depingi longa tabella ex coloribus fortuito decurrentibus, aut ingens, pulcherrimumque palatium ex solo fortuito concursu lignorũ, & lapidũ, & ideo mundus merito dicitur esse musicum Dei organum, & singula non propriam naturam spectant, sed vniuersi commodum; non enim inter se pugnant, quamuis sint interse naturaliter contraria, sed dominum agnoscentia concordiam inter se fouent, quia Deus siccum humido, calidum frigido, graue leui mixtum adstrinxit in consensum, mutuumque commercium, quia nimirum omnium artifex diuina sapientia terram omnem, mare, aërem, solem, lunam, cœlestes orbes, elementa certo ordine descripsit. Quæ omnia non indicant necessitatem ex parte Dei, sed liberam voluntatem ostendendi suam sapientiam, vt inde coniicere possimus alia quoque sapientissime regi, quæ insipientibus videntur melius fieri potuisse.

7. Athanas. Immo inde vt cum Athanasio orat. contra idola loquamur, colligitur Dei dominium: *Non enim pugnantia & contraria ex ipsa natura in vnum coalescerent, nisi præstantior aliquis esset, & Dominus, qui ea coniungeret, cui & ipsa elementa tanquam ancillæ dominæ suæ obsequentes cedunt, & obtemperant.* Vnde quoties Philosophi antiqui aiebant *semper naturam rei melioris authorem esse*, arguebant ab ipso experimento, & ex his quæ natura facere solet, & ideo Aristoteles lib. 4. de partibus animal. c. 10. ait: *Natura ex his quæ fieri possunt facere solet quod melius est.* Et quia iudicium (dum oppositum non constat) fieri debet iuxta ea quæ fieri solent, dicendum est (dum oppositum manifeste non ostenditur) Deum & naturam semper facere quod melius est.

8. Probat mundi structura naturam in omnibus quæ fieri possunt pulcherrimum quodque moliri, & fingere, & similiter probat Deum voluisse rerum exigentiis se accommodare dum aliud pulchrius non occurrit. Ideo enim voluit se attemperare exigentiis rerum; quia natura Vniuersi respicit ipsum bonũ, & optimum intra illum ordinem. Ergo si pulchritudo ipsa Vniuersi ratio fuit ob quam Deus solet naturæ iura seruare, credendum non nisi propter melius aliquando non se accommodare exigentiis rerum naturalium. Sic enim abijs rebus, quæ oculis cernuntur ad Deum subuehimur: nam pulchritudo creaturæ testatur Creatorem, adestque immensum pelagus narrationum, siue à sole, luna, reliquisque syderibus, à magnitudine, pulchritudine, vtilitate illorum corporũ, siue ab ea re cuius ope & adiumento loquimur in quo lumen, & species visuales recipiuntur, siue à terra, siue à seminibus, aut plantis, animalibus, creaturisve intellectualibus.

9. Inquiritur tamen qua ratione eo quod Deus sit bonus, & bonum sit diffusiuum sui, probent Philosophi Deum produxisse hunc mundum optime dispositum? Respondeo solum significasse diuinã bonitatẽ habere quandam inclinationem se communicandi, subordinatam tamen libertati, & proportionatam obiecto quod non est necessario amabile. Hæc inclinatio innata diuinæ bonitatis, seu omnipotentia solum exigit diuinum amorem circa ipsam omnipotentiam vt productiuam creaturarum, qui amor per se inducit maius gaudium (in quo consistat illa maioritas gaudij dictum est sect. præcedenti) circa creaturam, sub conditione quod existat, quam esset, si talis creatura non existeret. Sic etiam S. Thom. 3. par. q. 1. & cum ipso communiter Theologi probant conuenientiam Incarnationis diuini Verbi ex ipso conceptu boni, quia bonum est diffusiuum sui, vnde cum Deus sit summum bonum valde conueniens erit ipsi summa cõmunicatio possibilis. Et nihilominus S. Tho. putat Verbũ non assumpturũ carnẽ Adamo nõ peccãte, ac proinde sentit summũ bonũ non habere inclinationem

nem ad se communicandum, nisi prædicto modo conditionatam,& subordinatam diuinæ voluntati. Ex hac autem inclinatione conditionata, dum de opposito non constet, colligi potest aliqualiter in his in quibus non abitur in infinitum,Deum fecisse quod melius est, quoniam illa inclinatio respicit creaturam vt Deo multo magis conuenientem, quam eius carentiam, quæ maior conuenientia cæteris paribus solet Deum allicere, & iudicium ferri debet ex his quæ communiter contingunt vt fuse probatum est controu.1. de Incarnat.

10. Neque exigentiis creaturarum correspondet necessaria complacentia in Deo vi cuius absolute propendeat diuina voluntas ad negandum naturis rerum quæcumque exigunt; quia cum bona creata exhibeantur per diuinum iudicium vt diminuta, & non plena,non potest diuina voluntas determinari ad ea amanda aliquo amore necessario. Sicut etiam ob malitiam aliquam, quam fortiuntur non sunt talia vt necessitent voluntatem ad odium sui. De facto tamen eo quod aliquid à natura petatur colligimus à Deo concedendum,quia longa inductione discimus Deum decreuisse dare naturis rerum, quæ connaturaliter exigunt. Præsertim cum constitutio vniuersi, series, & ordo prædicet Deum voluisse ostendere sapientiam suam, quam maxime detegit dum negat creaturis, quæ postulant in ordine ad bonum vniuersi: sic enim vniuersa natura proclamat se habere præstantissimum conditorem, dum considerarur series, & ordo partium Vniuersi iuxta exigentias rerum, & communis ad se inuicem partium, quæ in eo includuntur affectio. Ita orbis, & progressus quidam aptus existit elementorum, & quæ sub cœlo continentur inter se conueniunt,& consentiunt omnia, & ita ex naturali inclinatione mira concordia coniunguntur, vt pariter testentur summum esse opificem, qui ista in hunc modum coniunxit.

11. Fateor creaturas esse Deo conuenientes, & eo conuenientiores quo perfectiores;inde tamen non licet colligere Deum necessariam aliquam complacentiam habere circa bonum creatum sibi conueniens, quoniam bono illo non eget. Est quidem vnum obiectum creatum conueniens Deo, quia illud ordinat ad se tanquam ad finem; non potest autem esse ordinatio vtrius ad aliud tanquam finẽ, quin sit aliqua conuenientia medij ad finem. Est etiam obiectum creatum Deo conueniens, quatenus conducit ad diuinam aliquam complacentiam, & quatenus tale obiectum requiritur ad peculiarem illam honestatem moralem diuini actus, & vnum obiectum est alio conuenientius: At illa cõuenientia, aut maior conuenientia nullã infert necessariam complacentiam in Deo,qnia omnes creaturæ sunt coram Deo,quasi nõ sint, quasi stilla situlæ,& quasi momentũ stateræ,& omnes insulæ quasi puluis iuxta illud Sapient.11. *Multum enim valere tibi soli supererat semper, & virtuti brachij tui quis resistet? quoniam tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani.*

12. Augustinus. Ob id ait Augustinus lib.21.de Ciuit.Dei c.12. & Epist.157. ad optatum permittere Deum damnationem tot hominum: *Vt ipsa reiectorum multitudine ostenderetur, quod nullius momenti sit apud Deum iustum quantalibet numerositas iustissime damnatorum.* Et lib.26. contra Faustum à Deo relegat omnem necessitatem moralem dandi creaturis suas proprietates,quas exigunt cõnaturaliter,& putat non minus liberum esse Deum de se ad illas negandas, quam concedendas, rationeque his verbis exponit: *Deus creator,& conditor omniũ nostrum nihil contra naturam facit;id enim erit cuique rei naturale, quod ille fecerit,à quo est omnis modus naturæ,& ordo naturæ.* Et vt argumentatur Iustinus q.7.Christiana, potuit Deus non minori facilitate, aut libertate creare plures Soles, quam vnicum: non enim (vt ipse argumentatur) vnum creare potuisset nisi æque posset plures creare; vnde ex sola libertate volentis profectum est, vt vnicum potius, quam plures produceret. Quod etiam agnouit Seneca lib.6.de Benef.cap.23.verbis illis: *Non externa cogunt Deum,sed sua illis in legem aterna voluntas est, statuerunt, quæ non mutarent.* Redditque rationem cur creaturæ plures perseuerent; quia nimirum *sic ire decretum est.* Seneca.

13. Immo idem Seneca initio naturalium quæstionum docet qua ratione Deo non possit placere nisi optimum, quia nequit nisi honestum velle, & ipse est necessitas sua, & quodlibet obiectum honestum quod à Deo amari potest, est respectu Dei summe honestum intensiue, quatenus actus diuinus ad illud terminatus non potest non esse summe honestus, & sic omne obiectum amabile à Deo est respectu Dei optimum negatiue, quatenus terminat actum summè honestum negatiuè, eo quod non possit esse alius honestior intensiue,& ita reprehendit quotquot aiunt Deum respectu sui non eligere optimum, quia tunc eligitur optimum respectu operantis, quando actus eligens est optimus in genere moris. Quod significasse videtur Damascenus lib.2.Fidei cap.29.inquiens: *Omnia quæ Dei prouidentia fiunt pulcherrima, ac diuinissime fieri necesse est, atque ita denique vt meliori modo existere prorsus nequeant*: illa enim dicuntur fieri diuinissimè, & meliori modo, quæ terminant actum diuinum, qui non potest non esse diuinissimus, & optimus summéque laudabilis. In hunc sensum intelligo P.Vasquez 1. part. disp. 107. num.7. dum inquit: *Sic loquendum est de omnibus quæ Deus facit, vt illa nunc facere melius esse arbitremur; nec temere iudicantes dicamus, melius faceret Deus, si hoc aut illud modo faceret. Caterum si Deus alio modo fecisset, & illud melius esse diceremus.* Supponit namque Deum potuisse longe aliter vniuersum regere, & adhuc tunc melius facturum; quod non potest esse verum, nisi quia tunc etiam operaretur diuinissimè, & optimo modo negatiue, quatenus non posset laudabilius agere. P.Vasquez

14 Ducimur tamen ad existimandum Deum non denegaturum causis creatis quod connaturaliter exigunt, quoniam inductione quadam petita ex quotidiano experimento id satis ostenditur:si enim tres, vel quatuor actus in humanis nobis aliqualiter indicant præsentem voluntatem circa motiuum generale, vt si quis antea auarus daret modo actu eleemosynam pluribus pauperibus, erigeretur spes huius egeni, vt eleemosynam peteret à tali auaro;à fortiori tot actus diuini, quibus singulis momentis tribuit causis creatis, quæ connaturaliter exigunt, nobis argumento esse debent ad existimandum non denegaturum huic,& illi causæ quod cõnaturaliter exigit, & Deum habere decretum seruandi iura naturæ, nisi oporteat in aliquibus causis propter maius bonũ totius vniuersitatis ea inuertere. Diciturque euidentia physica, quæ fundatur in exigentiis rerum,maior quam moralis,quia fundatur in maiori proportione rerum adiuta innumeris experimentis. Sic etiam quotidianum experimentum nos manu ducit ad existimandum certius esse non

non defuturum huic, & illi causæ quod connaturaliter exigit,quam vni tantum; quia duplex illud miraculum plus distat ab his quæ fere semper contingunt,quam vnicum tantum, & longius abest à proportione,quam Deus causare solet.

15. Et ad huc independenter ab hoc quotidiano experimento, & conductione debemus, quandiu oppositum non certo appareat, iudicare Deum fecisse quod melius est. Etenim vniuersum secundum se consideratum proclamat Deum voluisse illi conferquod pulchrius conuenientiusque est ipsi mundo: hoc enim testatur mira ipsius constitutio,qua inter se conueniunt cuncta,quamuis adsint minaces contrariarum naturarum concursus, quæ ob optimam coaptionẽ vnicum quasi corpus absoluunt. Clamat orbis Deũ voluisse manifestare sua attributa sapientiæ,potentiæ,bonitatis,& reliqua, vt author laudaretur quã maxime,eo quod res ipsa loquatur, dum singularium partium non minus moderatus,& constitutus motus,quam Solis,& Lunæ, reliquorumq; syderum intra spatium se mouentium exquisitissimè,& modulate. Tantaq; est mundi pulchritudo, vt,si ipsam spectare velis expensione non egeat. Si consideremus cœlos Sole & Luna insignitos,vt reliquarum partium mundi concinnitas, & ordo statueretur,dum benuole redeũt diei,ac noctis vicissitudines,& vtriusq; cælestis lucis apparet vsus & fructus, apparebit Deum ostentasse suam sapientiã, & potentiam in ordine ad constitutionem huiusmodi. Idemque cernitur si per singula elementa, locum, & sedem ipsorum, & illustria commoda discurramus,si ad pulchritudinem,& vtilitates,quæ sunt in plantis, pergamus; si ad varietatem, pulchritudinem, & vtilitatem animalium irrationalium mentem applicemus, si multiplices ipsorum industrias consideremus. Hæc omnia mire seruant suum tenorem per ordinem ad vniuersum,non minus quam horarum ordo, noctisque, & diei conuenientia. Et adhuc quæ nobiliora sunt non solum sunt in se pulchriora, sed in ordine ad vniuersitatem Vniuersi magis conferunt: nam corpus humanum mirabilia diuinæ artis suppeditat argumenta. Vide Theodoret. in epitome diuin. decret. cap. de homine, vbi diligenter ostendit quantum resplendeat diuinæ artis effusio in corpus hominis. Præcipue autem animæ nostræ consideratione tanquam vehiculo in sapientiam, potentiam, bonitatem Dei ferimur: vt enim Nissenus aiebat orat. in eos, qui ægre reprehensiones ferunt: *Vere diuina & sacra res est ratio, eximia Dei possessio.* Rationevtimur & Vniuerso, nam sumus fortibus fortiores, quoniam etsi simus corpore imbecillo in seruitutem cuncta redigimus, & vsui nostro ministrare cogimus: nam animalia domamus & obedientia reddimus, & arte ingredimur maria, & signis cœli tuto ducimur, syderum cursus, & vtilitates intelligimus, herbarum naturam examinamus, & sic vniuersa hæc corporea propter hominem fuisse condita demonstratur, qui omnia momento peruagatur,& sistit seipsum vbi libet, & ideo non est nobis de alarum defectu conquerendum, quoniam anima est toto mundo maior intelligendi magnitudine. Ex his colligit Seneca 2.de benef.cap.29. *in deliciis hominem Deo fuisse ita est,charissimos non habuit Deus habetque.* Seneca.

16. Et hactenus ostendimus breuiter pulchritudinem huius mundi emittere vocem tuba clariorem, vt ostendat Deum voluisse illum condere optimo modo, licet hoc per oculos, non per aures nos doceat; ostendunt namque corporea ista Deum de-

R.P. B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

creuisse dare ipsis, quod magis illis congruit, præsertim in ordine ad vniuersum,& inde recte deducimus voluisse consulere maiori bono Vniuersi,& his cœlestibus scalis ad creaturas intellectuales tenditur: nam qui irrationabilia ita gubernat propter bonum proprium ipsorum,& maxime Vniuersi, rationabilia gubernare optimo modo non desinet; siquidem pertinent ad maius bonum Vniuersi. Præsertim cum Deus hoc vniuersum propter electos condiderit,ac gubernare non desinat. Monet mundus motiuum,siue finem inter mediũ creãdi hunc mundum fuisse in lucem edere aliquod optimum & pulcherrimum in ordine ad totum,& singulæ partes vocem illam emittunt, qua clamant productas fuisse in maius bonum vniuersi,ac proinde ab hac parte Vniuersi ad aliam,& ab ignobiliori, ad nobiliorem, & à parte ad totum licet argumentari in ordine ad maius Vniuersi bonum, quia à situ, & ordine rerum,ab vtilitatibus ipsarum, à magnitudine & numero elementorum, & mixtorũ sustolli possumus ad cognoscendum hunc fuisse finem diuinæ voluntatis:iunt enim partes orbis quædam tabulæ huius æternæ legis,& in paginis cœlorum,& astrorum, necnon in voluminibus elementorum,ac temporum diuina hæc institutio legitur. Præsertim vero legitur hæc diuinorũ decretorum doctrina in ipsa totius mũdi inenarrabili pulchritudine,& ordinata largitione,& prædiuite tot beneficiorum.Isti sunt nutus quibus nobis diuina institutio innuitur. Inde colligitur amor Dei erga creaturas intellectuales, & singularis benevolentia erga iustos, & maxime erga suos electos:nam partes huius mundi cõditi propter electos iunt venæ huius diuini susurri vt cum Gregorio loquamur lib.5. Moral.c.20.quia sunt signa,& argumenta, quæ nobis indicant hunc finem fuisse à diuina voluntate præfixum,quemadmodũ imagines,seu vmbræ,quæ in aquis cognoscuntur indicant res ipsas, seu corpora opaca, quæ causant vmbras illas:nam illa cõsona tria rerum inter se pugnantium,concinnitas,& pulchritudo partium in ordine ad totum sunt nobis pro libris, & literis in quibus diuinæ huius legis testimonium legatur: non enim aliunde species rerum manare credendum est.

17. Deus artem suam, ac diuinitas in pulcherrimum hoc opus ad hominum lætitiã & vtilitatem exprõsit,& inde colligitur voluisse hominibus specialissime prouidere. At etiam ipsius mundi constitutio, ordo, ac venustas clamat partes propter maius bonum totius fuisse ordinatas: Ergo voluit Deus vt hoc Vniuersum esset optimo modo coordinatum. Quid enim erit tam apertum, tamque perspicuum, quã cælos,& quæ sunt infra,esse propter homines, & bonum vniuersi ita dispositu?In hunc finem tam late tenditur cœlum,tã rapide voluitur, in diẽ Sole lustratur, in noctem distinguitur astris, & quæ infra sunt mirifice librantur.Hic ordo facile turbaretur nisi diuino decreto consulente bono hominum, & totius Vniuersi consisteret:nam ita partibus consuluit Deus,vt vniuersitati consuluisse credatur.

18. Hinc est vt qui impurissimo calamo curarunt infringere argumentum ad existentiam Dei comprobandum ex hoc mundo & pulchritudine illius petitum,obiiciant quædam esse in hoc mundo incõmoda, & absona. Verum hi non aduertunt omnia esse in hoc mundo optime disposita in ordine ad pulchritudinẽ consurgentẽ ex vniuersitate rerum, & in ordine ad finẽ à Deo intentum respectu suorum electorum.Neq; satis aduertunt montium,maris, ferarum suum vsum esse, neque hominem factũ esse à natura inermẽ, & abiectum. De montiũ vsu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsu, & commodis optime disserit Eugubinus 7. perennis Philosophiæ cap. 22. Lege quoq; Theodoretum serm. 2. de Prouidentia, vbi inquit: *Sed & ipsos montes in hominum vsus, & vtilitates rerum conditor distribuit: quos dum vallium præcipitiis discreuit, hybernis, & niualibus aquis meatus struxit, vel alueos, tum hominibus quoque in iniquis, & asperis locis faciles viarum semitas extendit. Praterea montes quidem fabrorum arti materiam exhibent, campi vero montium cultoribus frumenti copiam; & vsum retribuunt. Sed & ille situs varius non alit modo, verum etiam intuentium oculos mirifice delectat.* Vtilitates maris, & ferarum notæ sunt. Lege Nemesium lib. de homine cap. 1. In hominis structura nihil est non laude dignissimum. Ideoque concluſit Galenus in fine operis de vsu partium adeo omnia in corpore hominis esse præconalia vt Dei conditoris sint apertissimum argumentum. Exclamat merito Cyrillus Hierosolymit. catech. 4. *Quid autem damnabant in hoc admirando corpore? Quæ pulchritudo illi deest? Quid non est in illo artificiosum.*

Theodoretus.

Cyrillus.

19. Sunt & in hoc vniuerso plura arcana, quæ nosci t solus qui fecit Deus; non enim omnia ipsi scimus; certo tamen ex aliis coniicere possumus esse innumera; quotidie namque noua mysteria, & vtilitates abditissimæ manifestantur. Nec annus integer nobis sufficiet, ad plene detegendam sapientiam, quæ in structura humani corporis splendet, vt aiebat Chrysost. homil. 12. ad populum.

SECTIO IX.

Neque Deus amat necessario creaturas secundum possibilitatem ipsis intrinsecam.

1. SErmo est de formali amore terminato ad creaturas in seipsis: quoniam aliquem virtualé amorem libenter admittimus etiam in ordine ad existentiam creaturarum: nam Deus amat inclinationem innatam diuinæ omnipotentiæ, & necessario amore fertur in omnipotentiam quatenus de se omnipotentia propendet modo explicato in productionem creaturarum; hoc autem est virtualiter amare productionem ipsam creaturarum; quoniam amare vnum obiectum quatenus ipsum habet inclinationem, seu appetitum existentiæ alterius, est aliqua ratione amare saltem virtualiter existentiam alterius, siquidem amatur in illa inclinatione amata, licet non ametur formaliter in seipso: potest namque formaliter amari amor alicuius obiecti, quatenus est amor alicuius obiecti quin ametur formaliter tale obiectum: vt actus reflexe amans, & imperans amorem Dei, quia amor Dei est, non terminatur formaliter ad ipsum Deum, quamuis virtualiter dicatur amare Deum.

2. Hoc significauit S. Thom. hic art. 5. dicens *Deum omnia velle in sua bonitate*, nempe in inclinatione quam habet bonitas illa vt se communicet creaturis; non autem in ipsa bonitate creata. Et consonat in fine articuli secundi quæst. præsentis. Argumentaturque art. 6. ad 2. reddens rationem quare Deus necessario non sit omniuolens sicut est omniscions; quia nimirum actus cognoscitiuæ virtutis est secundum quod cognoscitiuum est in cognoscente: actus autem appetitiuæ virtutis est ordinatus ad res, secundum quod in seipsis sunt. Quidquid autem habere potest rationem entis, & veri totum est virtualiter in Deo, sed non totum existit in rebus creatis: & ideo Dei scientia versatur circa omne verum: amor autem Dei non tendit ad omne bonum, nisi in quantum vult seipsum, in quo virtualiter omne bonum existit. Ideo etiam in art. 3. ad 6. infert Deum, licet necessario sciat quæcumque scit, quoniam scibilia habent in Deo necessarium esse; non amare necessario cuncta, quæ vult; quoniam res secundum quod sunt in seipsis non habent absolutam necessitatem.

S. Thom.

3. Virtualiter tamen, vt dixi, qui amat inclinationé in obiectum qua talis est, dicitur amare obiectum, qui enim aliquid operatur amore amoris Dei, dicitur quoque Deum diligere iuxta illud Augustini lib. 11. Confess. *Iam dixi, & dicam, amore amoris tui facio illud.* Et tract. 9. in Epist. primam Ioan. c. 4. versus finem: *Quia diligit dilectionem, ideo diligit Deum. Vtiq; ideo diligendo dilectionem Deum diligit.* Sic etiã amor obiecti est virtualis amor amoris. Hinc est vt qui amicum diligit pronus sit, & facilis ad amandum amorem amici.

4. In hoc sensu dicitur Deus omniuolens, sicuti appellatur omniscions. Quod significasse videbitur Hugo Victorinus tom. 3. in peculiari quodã libello ostendens voluntatem Dei non esse minorẽ potentia Dei, quia quidquid Deus potest, vult se posse, licet non velit omnia esse: nã supponit amare potẽtiã Dei, quatenus propendet in productionẽ creaturarũ esse virtualiter amare creaturam. Sicut velle amari ab alio est virtualiter amare seipsum, & velle amare obiectũ est quodammodo ipsum virtualiter amare, & ob id aiebat Propheta Regius Psal. 118. *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas*, quia dũ concupiscitur cõcupiscentia iustificationũ, ipsæ quoq; iustificationes aliquo pacto desiderãtur.

5. Formaliter tamen non est cur dicatur Deus necessario amare possibilia, etiam secundum prædicata essentialia: quoniam magna perfectio est posse nõ amare bonum finitum, respectu cuius nulla est indigentia. Et ideo est manifesta disparitas inter diuinam scientiam, & diuinam voluntatem: etenim in sciente nulla est perfectio posse non scire, sed ignorare: At vero in amante magna perfectio est posse non amare bona finita quibus non indiget: nã propter eandem rationem est magna perfectio posse non amare creaturas efficaciter. Quare bonũ finitũ si ametur secundũ se, & non vt conueniens amanti indigenti, non est vnde etiam inefficaciter, & per simplicẽ complacentiã debeat amari necessario. Si tamen subiecto indigenti repræsentetur bonũ præcise vt tale necessario amabitur quia nullum apparet motiuũ, si nulla repræsentetur malitia, ob quod possit libere non amare bonum illud. Ob hanc causam consurgunt in voluntate motus primo primi necessarij, quia regulantur per cognitionem quæ repræsentat bonũ non repræsentata malitia, & quin exprimatur per illam notitiam carentia indigẽtiæ. Ideo etiam in nobis consurgit quidã amor beatitudinis necessarius, quia regulatur per quandam cognitionẽ boni, quomaxime indigemus, quin per cognitionem illam repræsentetur malitia. Cæterum si apprehendatur finita bonitas, simulque cognoscatur nullam esse indigentiam illius bonitatis, nõ debet ex notitia illa resultare amor necessarius, quia eo ipso quod illa non egeas, habes sufficiens motiuum ne feraris in illam necessario per amorem.

6. Amat quidem Deus necessario quod Antichristus v. gr. possit habere existentiam: hoc tamen non est amare quid creatum, sed increatum: nulla enim datur possibilitas intrinseca Antichristo, antequam ipse existat, sed denominatur possibilis à diuina omnipotentia, quæ potens est ipsum producere.

Quare

Quare ens possibile, vt cõdistinguitur à diuina omnipotentia amabile non est nisi per actũ qui tendat ad dandam existentiam, quæ contingens est, quia neque bonitas possibilis sub illo statu potest causari à causa, neque præsupponitur aliqua bonitas ex parte termini possibilis, antequam ille terminus existat; quia quod actu non est, nihil est, ideo ab æterno nihil fuit extra Deum. Quod autem possit esse aliquid, non est ipsum esse aliquid, quamuis terminet cognitionem, & amorem, vt patet in desiderio existentiæ alicuius rei, quæ nunquam extitura est, non enim desideratur possibilitas illius rei, sed existentia.

7. At opponitur, Hæc propositio: *Antichristus est possibilis*, dicitur æternæ veritatis, quod non habet chymæra; aliquid ergo entis, & veritatis, ac proinde bonitatis habet illa possibilitas quod chymæra non habet. Respondeo sensus illius propositionis esse potest primo: *Datur vera, & realis potentia producendi Antichristum*, quod non habet chymæra, quia non datur realis potentia ad ipsam producendam. Sic etiam dum dicitur: *Existentia Antichristi est cognita, & amata*, sensus est: *Datur cognitio, & amor terminatus ad existentiam Antichristi.* Respondeo secundo sensum illius propositionis esse: *Si existat Antichristus non existent duo contradictoria*, quod non verificatur de chymæra. Neque inde infertur de facto aliquod prædicatum intrinsecum conuenire absolutè de facto ipsi Antichristo, sed solum conuenire illi si existat, siue conditionate, & in hoc sensu conditionato essentialiter prædicatur de ipso habere intrinsecam non repugnantiam. Hoc est quod docuit S. Tho. 1. par. quæst. 46. art. 1. ad 1. sub verbis istis: *Dicendum, quod antequam mundus esset, possibile fuit mundum esse: non quidem secundum potentiam passiuam, quæ est materia, sed secundum potentiam actiuam Dei. Et etiam secundum quod dicitur aliquid absolute possibile non secundum aliquam potentiam, sed ex sola habitudine terminorum, quia sibi non repugnant secundum quod possibilie opponitur impossibili.* Ideoque sicut impossibilitas, seu repugnantia terminorum non est aliquod predicatum, quod sit, sed quod esset si chymæra existeret, ita non repugnantia terminorum, seu possibilitas Antichristi non est aliquod prædicatum quod sit, sed quod esset si Antichristus existeret.

S. Thom.

8. Secundo principaliter probatur conclusio. Deus nullam bonitatem necessariam causat in creaturis, neque præsupponit ex parte illarum aliquam bonitatem necessariam, ergo nullum est caput necessitans Deum ad amorem necessarium; quia necessarius amor petit bonitatem necessariam. Respondent nonnulli ex iunioribus Deum per amorem necessarium causare bonitatem necessariam creaturarum, & minime supponere illam ante talem amorem: nam amor ille diligendo causat, & causando diligit bonitatem & entitatem possibilem creaturarum; quia illa bonitas possibilis non est à se: solus namque Deus est à se, ac proinde est ab alio, ac proinde volitio & omnipotentia creaturis possibilibus confert bonitatem, quam chymæris non confert, quia non continentur eminenter in diuinâ omnipotentia. Aiuntque possibilitatem rerum accipere esse à diuinis idæis, quæ non possunt aliter quicquam causare nisi mouendo causam efficientem vt ad sui imitationem operetur.

9. Aduersus cogitationem istam egi sæpissime, quia nihil extra Deum est ab æterno positiue, & quia omnis actio terminatur ad dandam existentiam actualem rei. Nihilque absurdius hac in re existimatur, quam aliquid reale extra Deum productum necessario, & ab æterno, quoniam est Deo iniuriosum admittere aliquid necessario existens, quod non sit Deus, vt fuse probabam in tract. de Visione Dei. Neque posset hæc sententia explicare à quo procederet possibilitas peccati pro formali, provt illa possibilitas distingueretur à Deo: quoniam peccatum possibile secundum possibilitatem ipsi intrinsecam non est à se, ac proinde est à Deo solo. Quod si dicas peccatum, cum habeat ab æterno tantũ esse possibile, satis esse quod sit à voluntate creata, quæ possibiliter sit, non quæ actualiter. Contra erit primo; quoniam causa pure possibilis non causat actu, neque vt sic est potens causare actu. Secundo quoniam simili modo possibilitas Angeli posset causari à voluntate diuina non actu existente, sed possibili. Quod consequentius dixissent aduersarij; quia non admittunt in Deo circa aliquid ad extra voluntatem efficacem, sed solum quandam inchoatam volitionem, & simplicem complacentiam; quæ quidem non causaret actu possibilitatem rei; alioqui esset voluntas efficax: illa namque est efficax volitio, quæ vim habet ponendi suum obiectum à parte rei.

10. Ex ipso peccato secundum esse possibile ipsius recte etiam absolute concluditur Deum non amare necessario creaturas possibiles; quoniam inde fieret Deum amare, & non amare necessario peccatum possibile secundum possibilitatem ipsi intrinsecam. Amaret quidem Deus necessario illam possibilitatem distinctam à Deo, quæ daretur antequam ipsum peccatum existeret, quoniam aduersarij probant Deum amare necessario Angelum possibilem; quia Deus non potest manere suspensus, & aliunde non potest odio habere talem possibilitatem, ergo necessario amore fertur Dei voluntas in Angelum possibilem: Atqui neque Deus potest manere suspensus circa extremum alterum possibilitatis, vel non possibilitatis peccati; & non habet displicentiam possibilitatis peccati; ergo habet complacentiam. Porro Deum non displicere in possibilitate peccati, patet in principiis aduersariorum; quia necessario sequitur ex omnipotentia, quam Deus infinite diligit, siquidem à diuina omnipotentia necessario sequitur possibilitas voluntatis creatæ, ab ipsaque possibilitate creatæ voluntatis sequitur possibilitas peccati. Stulte etiam displicet res omnino necessaria, sicut stulte desideratur oppositũ impossibile simpliciter. Neq; illa possibilitas peccati habet vnde sit digna odio Dei, neque reatu pœnæ; quia non constituit hominem Deo auersum, infensum, aut minus gratum: Ergo peccatum secundum illud esse possibile potest amari à Deo, & consequenter necessario amatur; si enim amari potest, necessario amabitur propter easdem rationes ob quas creaturæ possibiles necessario amantur, quia si semel peccatum possibile caret dignitate terminandi diuinum odium, non potest non habere plures titulos, ob quos sit dignum diuino amore; quia constituit hominem laude dignum iuxta illud Eccles. 31. num. 10. *Potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.* Quod autem est obiectum laudis Diuinæ, est sufficiens obiectum Diuinæ dilectionis. Et ideo dum Deus vult potestatem peccandi creaturæ intellectualis, vult iuxta hanc sententiam possibilitatẽ peccati; quia ipsa possibilitas peccati constituit hominem absolute potentem peccare actu. Estque conditio prærequisita, ipsa possibilitas peccati vt homo sit proxime potens actu peccare, & antequam homo sit proxime po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tens peccare actu complacet Deus necessario in possibilitate potentiæ peccandi, in qua possibilitate continentur possibilitas ipsa peccati.

11. Altera vero contradictionis pars, videlicet, possibilitatem peccati à Deo amari non posse; quoniam sicut Deo displicet illius peccati existentia, ita displicere debet illa essentia peccati: nam tota malitia existentiæ iniquitatis habetur ex ipsa quidditate iniquitatis. Secundo quia essentia malitiæ quatenus talis est non est essentia bona formaliter; ergo, vt sic non est amabilis; quia dilectio non potest nisi in bonum terminari. Ideo nō potest quis delectari in malitia adulterij sibi possibilis, quatenus talis malitia est, & peccaret, qui absque ordine absoluto ad existentiam delectaretur in malitia odij Dei, quatenus opponitur charitati. Quod si creata charitas non potest gaudere super iniquitate possibili secundum essentiam iniquitatis, longe minus id poterit increata charitas, & Dei voluntas.

12. Confirmatur, pertinet ad charitatem terminari ad bonitatem possibilem, & actualem; ergo erit contra charitatem amare iniquitatem possibilem, vt iniquitas est, quamuis non ametur iniquitas actualis. Amaturque honeste ipsa honestas possibilis secundum ipsam quidditatem huius, vel illius honestatis oppositæ turpitudini huic, vel illi, ac proinde merito displicet ipsa quidditas huius, & illius inhonestatis, quæ reuera est inordinabilis ad Deum, cum sit essentialissime ipsa malitiæ inordinabilitas, & irrectitudo; igitur quidditas illa malitiæ non potest à Deo amari secundum illum statum possibilitatis; quoniam Dei voluntas ferri nequit vltra sphæram sui obiecti, quod est bonum ordinabile ad diuinam bonitatem. Peccatque homo dum delectationem capit in ipso obiecto malo secundum se, aut in peccato secundum se.

13. Quod si principia aduersariorum considerentur, negare non poterunt illam possibilitatem peccati esse à Deo sciente, & directe eam volente, quoniam aiunt causari non posse illam possibilitatem nisi detur actus diuinæ voluntatis, ex quo inferatur: hoc autem est absurdissimum, quoniam ob deformitatem illius quidditatis nequit Deus velle vt existat peccatum. Quod rursus ita explicari poterit. Nequit Deus diligere peccatum possibile nisi quatenus peccatum posset à Deo causari: Sed peccatum vt tale nequit à Deo causari, neque accipere bonitatem; ergo nequit vt possibile à Deo amari per amorem terminatum ad ipsum peccatum, tametsi amet potentiam peccandi. Neque facile intelliges cur esse actuale peccati displiceat Deo, si esse possibile constituens intrinsece ipsam malitiam Deo placeat; quia peccati quidditas vt talis mala quidditas est: non enim potest esse bona quidditas, cuius existentia mala est, neque Deus inducit aliquam bonitatem in essentiam malitiæ; quatenus essentia malitiæ est, cui competere potest praue existere.

14. *Ratio à priori.* Quod rursus in delectationibus morosis manifeste apparebit: Etenim si delectetur quis in peccato adulterij ex suppositione quod iam existat libere, peccabit grauiter: Atqui non est cur appareat malitia in eo quod peccatum existat ex suppositione quod existat; non autem in ipsa quidditate malitiæ, quæ identificatur, vel intrinsece recipit existentiam malitiæ, quoties talis malitia existit; Igitur in quidditate illa malitiæ reperitur malitia contra rectam rationem: Cum igitur impossibile sit Deum amare formalem malitiam contra rationem, impossibile quoque erit à Deo diligi illam possibilitatem peccati. Ratio à priori est, quia cum peccatum etiam ex suppositione quod existat sit auersio à Deo, & inordinatio ad Deum, non potest à Deo ordinari, & amari in ordine ad Deum ipsum; nihil autem Deus amat, quin illud ordinet ad seipsum; ergo nequit à Deo amari existentia peccati etiam ex suppositione quod existat; quia illa conditio non aufert malitiam, sed illam formalissime retinet, & amatur suppositio, quæ est contra legem. Idque rursus explico, malum morale etiam ex suppositione quod existit est malum morale. Sicut ex suppositione quod præteriit culpa, est verum dicere ipsam præterisse.

15. Aiunt nihilominus ex recentibus nonnulli non esse malum velle vt peccatum existat, ex suppositione quod existat; quoniam hoc solummodo est velle vt peccato non coëxistat eius carentia. Sed contra est, quoniam prior ille affectus, quem reiicimus terminatur directè ad peccatum, vt peccatum est, & ideo repugnat Deo; sicuti repugnat ipsi velle peccatum sub alia conditione, siue ex suppositione non auferente malitiam: At vero affectus qui vellet ne peccato existenti coexisteret carentia peccati, esset odium carentiæ peccati ex suppositione quod esset peccatum: odium autem vnius contradictorij ex suppositione quod existat aliud, non est amor etiam virtualis alterius contradictorij.

16. Fixum itaque sit posibilitatem ipsam malitiæ moralis pro formali, quæ reperitur intrinsece in ipso actu peccaminoso existente, non posse terminare amorem Dei, neque esse à Deo authore, quia malitia existentiæ iniquitatis prouenit ex ipsa quidditate iniquitatis, & ideo nequit Deus velle vt existat, quia illa quidditas secundum se est difformis rectæ rationi. Considerandæ est hæc propositio: *Impossibile est Deum esse causam peccati*, quæ continet hanc: *Impossibile est peccatum esse à Deo authore*, necnon & hanc: *Possibilitas peccati intrinseca ipsi peccato non est à Deo vt authore*, ac proinde Deus non amat illam posibilitatem peccati.

17. *Placitum Scoti ipsiam refellitur.* Est peracutus Theologus qui existimet Deum complacere posse in posibilitate formali peccati, non quia prædicata essentialia malitiæ Deo placentia sint, sed quia supposita non repugnantia illorum placet Deo talis posibilitas, quia à Deo tanquam à prima causa permisibilis est, & quia est illa culpa per diuinam misericordiam condonabilis. Sicut enim Deo displicet existentia peccati, & placet ipsi quod tale peccatum posit à Deo retractari, & esse materia doloris, & humilitatis ipsius peccatoris; sic Deus displicens in prædicatis essentialibus peccati secundum se, potest complacere in eius posibilitate quatenus plura bona posibilia ab ea dependent. Probant assumptum, quia Deus creaturæ rationali vult suam libertatem, libertas autem creaturæ rationalis essentialiter continet facultatem indifferentem ad bene, & male operandum; ergo posibilitas peccati terminare potest affectum complacentiæ diuinæ.

18. *Refutatur.* At hoc postremum huius Authoris fundamentum satis inconsequenter procedit, receditque procul à vero. Probaretque in primis Deum non solum ex suppositione, sed absolute amare prædicata essentialia malitiæ, quia absolute amat libertatem in actu primo creaturæ rationalis, quæ iuxta ipsum constituitur per prædicata essentialia malitiæ.

malitiæ. Falso etiam dicitur facultatem ad bene, & male operandum constitui per possibilitatem illam peccati intrinsecam ipsi peccato: Tum quia non datur illa possibilitas, antequam res existat, vt sæpe ostendi, & mihi est manifestissimum: Tum etiam quia licet daretur posset ipsa præsupponi, & suppositione illius posset dari ipsi voluntati possibili & existenti concursus indifferens ab bene, & male operandum, quin talis indifferentia constitueretur per illam possibilitatem peccati. Sic etiam existentia hominis per se supponit Deum, non tamen formaliter constituitur per Deum ipsum. Alia vero, quæ ab eodem Authore asseruntur supra, disquirenda sunt, dum aduersariorum obiectiones diluamus. Modo sit satis ostendisse illa prædicata essentialia malitiæ non posse Deo placere absolute; quia non potest esse bona quidditas, cuius existentia mala est.

Sectio X.

Quamuis necessario darentur ab æterno possibilitates creaturarum distinctæ à Deo non deberent necessario amari.

1. DEmus aduersariis dari illam bonitatem necessariam, & adhuc dicendum illam bonitatem necessariam non amari à Deo necessario. Ratio petenda est ex supra dictis, quia nimirum bonum finitum, si ametur secundum se, absque indigentia talis boni, non est vnde necessitet voluntatem ad sui amorem. Secus esset, vt dictum est, si repræsentetur bonum vt conueniens amanti, & indigenti, quin repræsentetur ratio mali, tunc enim necessario rapitur voluntas ab illo bono. Et ideo licet amabile sit bonum, merito dicitur maxime esse amabile bonum proprium, quo indigemus. Sic etiam è conuerso licet necessario displiceat voluntas in obiecto sibi disconuenienti, nisi appareat aliqua ratio boni, vt colligitur ex motibus primo primis; tamen non necessario displicet in aliquo malo secundum se, vt in peccato alieno, licet nullam rationem boni adinueniat. Ob hanc causam (vt supra notaui) omnibus est inditus amor necessarius propriæ beatitudinis; quia in beatitudine in communi non apparet ratio mali, & magna resplendet bonitas, maximeque necessaria, & ideo proposita beatitudine in communi necessario voluntas fertur in illam, vti grauia in centrum. Vide Augustinum lib. 10. confess. cap. 10. & lib. de vita beata colum. 5. & lib. 1. de libero arbitrio cap. 14. & lib. 2. cap. 9. necnon lib. 10. de Trinit. cap. 3. 4. & 5. & lib. 13. cap. 3.

2. Tamen vt clarius ostendamus Deum non necessario diligere illas bonitates necessarias creabiles, quas gratis admittimus dari ab æterno, supponendum est (quod suis in locis euidenter ostendi) illas essentias, seu non repugnantias creaturarum esse à se: si enim prouenirent à diuina omnipotentia, facile pronunciarent aduersarij nihil ad extra dimanare à Deo, nisi sciente, & volente, quia perfectiori modo procederent à diuina omnipotentia, si voluntarie procederent, & consequenter necessario amarentur à Deo. Et licet absurdissimum sit concedere illas positiuas non repugnantias esse à se, hoc tamen deducitur ex illa sententia, quæ affirmat omnipotentiam de se, secundū intrinsecam ipsius perfectionem solum esse potentem producere creaturas sub conditione quod ipsæ non repugnent. Omnes etiam qui asseuerant dari ab æterno prædictas positiuas non repugnantias incidunt in maxima incommoda: quia absurdissimum est aliquid positiuum procedere à Deo ad extra, & non procedere libere. Sicuti dici non potest dari existentiam creatam, quæ necessario procedat à Deo.

3. Et quia potissimum fundamentum admittendi illas essentias positiuas, quæ dentur ab æterno, est quia diuina potentia (vt falso ipsi docent) solum de se est potens producere hominem v. gr. si ipse homo non repugnet, consequenter dicere oportebit illas non repugnantias esse à se: quia à virtute pure conditionata non dimanat absoluta positio conditionis. Quo supposito asserimus etiam admissis gratis illis positinis nō repugnantiis creaturarum, quæ non aliunde habeant illam bonitatem essentialem, seu quidditatiuam, quam à seipsis, non debere amari necessario à diuina voluntate, quia illa bonitas est finita & limitata, eaque Deus non indiget.

4. *Obiectio.* At obiicis non potest displicere in illa bonitate quidditatiua, ergo necessario habebit actum complacentiæ terminatum ad illam bonitatem: siquidem Deus non potest pure omittere, neque habere actum terminatum ad carentiam diuinæ volitionis distinctam ab aliquo actu diuinæ voluntatis; quia non datur talis carentia. *Soluitur.* Huic obiecto non vno modo fiet satis postea, & adhuc dicimus non recte probari ab aduersariis potius debere creaturas posibiles terminare complacentiam Dei, quam displicentiam: nam tales creaturæ plures haberent imperfectiones ob quas merito possent terminare displicentiam, & ipsum nolle illis communicare bonitatem existentiæ est displicere in illis, & illa quidditas non posset esse bona; quia omnis bonitas distincta à Deo necessario deberet promanare ab infinita Dei bonitate, & vna quidditas excludit à proprio concepcu aliam longe perfectiorem, quod imperfectione non vacat; est etiam capax existentiæ quæ per se excludit infinitas perfectiones, quæ per se supponant non dari illam existentiam, & ad hoc nō est capax existentiæ perfeisimæ, sed illius duntaxat, quæ innumeras imperfectiones includit. Competit quoque illi essentiæ vt non posit existere ab æterno, & essentiæ hominis, aut Angeli, vt antequam existat non intelligat proprie, aut amet; essentiis vero minime intellectiuis conuenit incapacitas intelligendi, & amandi, quod plurimum imperfectionis secum affert. Imo bonitas tantum abest à rebus mere posibilibus, seu nunquam futuris, vt ipsum semper caruisse, & carere in perpetuum existentia actuali sit illis maximum malum; quemadmodum destructio rei, est maxime mala eidem rei, ac proinde non esset cur creaturæ sub illo statu non possent terminare diuinum odium.

5. Si autem aliunde probetur, id, quod est omnino necessarium non posse terminare diuinum odiū, quoniam insipienter displicet quod est omnino necessarium, sicut stulte desideratur oppositum impossibile simpliciter, hoc potius esset ostendere vtramque contradictionis partem, quoniam sufficienter ex alio capite ostenditur illas positiuas non repugnantias posse terminare diuinas displicentias. Illa tamen displicentia non debet quasi tendere ad destruendam impossibilitatem, quasi volendo carentiam talis posibilitatis; sic enim tenderet ad impossibile, sed potius erit genus quoddam auersionis ab illa quidditate propter imperfectiones, quæ sufficiāt impedire complacentiam. Sic etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam Deus displicet in peccato habituali, & ipso peccatore; non per displicentiam, quæ tendat ad destruendum peccatum; alioqui bonum esset hoc homini, siquidem careret peccato ex vi illius displicentiæ; sed per quandam auersionem, quæ minime tendit formaliter, aut virtualiter in destructionem peccati. Constat igitur posse esse maximam displicentiam, & odium efficax absque voluntate destruendi: nam si odisse aliquid esset voluntas destruendi ipsum, inde fieret multo magis Deum odisse peccatum, quod destruit, quam quod non destruit: si autem minus peccatum odio habet, etiam minori odio prosequitur peccatorem, quem in peccato relinquit, quam eum, in quo destruit peccatum, quo nihil erit absurdius, sequela patet quoniam tota ratio odio habendi peccatorem est ipsum peccatum, & malitia reperta in ipso peccato.

6. Porro illæ quidditates distinctæ à Deo quæ essent nullam possent habere in se bonitatem, & consequenter nullo modo amarentur intra illos terminos puræ possibilitatis, quin illis amaretur aliud bonum. Tales quidditates carere bonitate ostendi potest ex communi Theologorum consensu, dum pronunciant solum Deum esse bonum per essentiam, quia solus ille essentiali necessitate existit; reliqua vero solummodo ex dono Dei: igitur satis significant res creatas nude, & simpliciter consideratas, absque ordine aliquo ad existentiam actualem, nullam habere bonitatem, quousque existant, ratione cuius possint amari: alioqui haberent bonitatem aliquam per essentiam, & essentialiter essent bonæ, licet non existerent essentialiter, & haberent bonitatem non à Deo; sed à seipsis.

7. Probatur rursus eadem conclusio: In tantum diuina voluntas fertur in aliquid distinctum ab ipso Deo, in quantum à Deo ipso recipit illud obiectum aliquam bonitatem, quæ refertur in Deum ipsum tanquam in finem, siue in quantum habet rationem medij ad Deum ipsum ordinabilis: atqui creaturæ possibiles, si consideretur possibilitas ipsarum, quæ sit à se, non recipiunt à Deo illam bonitatem, neque vt sic possunt in Deum referri tanquam medium; quia vt mere possibiles non inseruiunt alicui fini, sed solum quatenus demandantur executioni, vel cum ordine ad executionem, vt si gauderet Deus de illa possibilitate, vt præsupposita, quia illa præsuppositio deseruire posset ad executionem aliquam Deo conuenientem.

8. Tertio, si Deus necessario diligeret illas creaturarum possibilitates, quæ essent à se, ideo esset quia haberent necessariam bonitatem: Atqui hæc ratio nulla est; quoniam Beati etiam perfecte cognoscerent illas bonitates necessarias & à se, si darentur, quin propterea illas ament necessario. Quamobrem locum non habet, quod respondet Vasquesius noster, nempe complacentiam illam circa res pure possibiles ideo esse necessariam, quia in illis vt sic nulla apparet malitia: nam Beati eadem creaturas perfecte cognoscunt, & nihilominus non necessario, sed libere eas amant, quamuis in ipsis vt possibilibus nulla (vt falso aduersarius affirmat) appareat ratio mali.

9. Aiunt tamen nonnulli ex nostris modernis, Beatos etiam amare necessario creaturas possibiles. Sed contra est, quoniam si propter illam causam beati necessario amarent creaturas possibiles, etiam viatores illas vt pure possibiles necessario amarent, quia in ipsis vt pure possibilibus nullam inuenirent rationem mali. Sic etiam dantur in nobis motus voluntatis, qui dicuntur primo primi, omnino necessarij, quia repræsentatur nobis illud obiectum vt conueniens, quin per illam cognitionem regulantem illum affectum appareat aliqua ratio mali.

10. Alij disparitatem reddent, quia Beati vident Deum sibi magis complacere in honestate nostri actus liberi, quam in actu necessario, & ideo in amore necessario reperitur ratio mali, quod sufficit vt impediatur necessitas amoris: At Deus non minus sibi complacet in suo actu necessario terminato ad creaturas mere possibiles, quam complaceret in suo actu libero, si eas libere amaret. At neque hæc responsio satisfacit. Primo quia sic posset defendi neque Deum amari necessario à Beato, quia inueniret aliquam rationem mali in ipso amore necessario, quoniam impediret moralem laudabilitatem amoris liberi. Secundo quia etiam Deus videt de se esse maiorem perfectionem amari ab ipso bonum finitum, imperfectionibus redundans, liberè, quam necessario; quoniam non esse subiectum necessitati volendi bonum creatum, aut impossibilitati non volendi illud est perfectio simpliciter simplex. Cuius etiam ratio à priori est, quoniam voluntatis indifferentia nascitur potissime ex indifferentia iudicij affirmantis illud bonum esse finitum, & minime necessarium ad retinendum aliud bonum quod necessario amatur. Cum igitur diuina bonitas sit sibi sufficientissima, nimirum, vt simpliciter infinita in omni genere perfectionis, non est vnde necessario debeat amare creaturas possibiles.

11. Quarto absolute ostenditur Deum non diligere necessario vlla ratione creaturas possibiles ex verbis Augustini lib. 83. quæstionum. quæst. 22. & lib. 1. contra aduersarium legis cap. 7. in fine: *Vbi nulla indigentia, nulla necessitas; vbi nullus defectus, nulla indigentia. Nullus autem defectus in Deo, nulla ergo necessitas.* Non igitur necessario amat creaturas possibiles, quia illis non indiget, eo quod in ipso nullus sit defectus. Quare sicut diuina bonitas perfectissimè subsisteret absque vllo defectu, aut indigentia, quamuis nulla creatura produceretur vnquam, ita quamuis nulla creatura amaretur, & in Deum ordinaretur, Deus completissime possideretur à seipso absque vllo defectu.

12. Quinto, licet admitterentur illæ quidditates distinctæ à Deo, quæ essent à se, non possent amari necessario; quoniam alioqui necessariam haberet Deus inclinationem appetitus eliciti suæ voluntatis ad productionem creaturarum, cuius oppositum monstraui sect. 7. & constat ex verbis Augustini nuper appositis. Sequela probatur, quoniam illa complacentia in ipsa non repugnantia creaturæ, inclinaret Deum ad dandam existentiam ipsi creaturæ; quemadmodum amor, quem habet Beatus erga Deum, inclinat ipsum Beatum vt velit, quæ magis Deo ipsi placent, & sunt maius bonum extrinsecum Dei. Neque potest admitti illa inclinatio necessaria ad dandam existentiam creaturæ, quia etiam carentia existentiæ cognosceretur vt bona, tanquam manifestatiua independentiæ Dei à tali creatura, & nullius indigentiæ diuinæ respectu creaturarum. Etenim, vt toties dixi, bonum quo non egeo, si cognoscatur vt tale minime rapit voluntatem etiam humanam ad sui amorem, quamuis dicamus solam bonitatem præscindentem à malitia, & ab alia bonitate incompossibili necessitare voluntatem, eo quod sola bonitas nequeat esse motiuum cessandi ab amore. Ratio huius

ius est, quia dum cognoscis te non egere illa bonitate, cognoscis carétiam talis bonitatis vt tibi bonam, quia ipsa carentia manifestat te non egere bonitate illa oppositа, & independere ab illa, & ideo illud bonum vt sic repræsentatum, non apparet dignum amore necessario. Quamuis si appareret sola bonitas, & omnino præscinderetur ab indigentia, vel non indigentia illius bonitatis, sufficiens esset illa bonitas ad necessitandam voluntatem.

13. Sexto, si illæ creaturarum quidditates, quia essent à se, & haberent necessariam bonitatem, amarentur necessario, etiam carentiæ rerum quoad proprias ipsarum quidditates deberent amari à Deo necessario, quod non admittunt aduersarij. Sequela probatur; quoniam illæ quidditates non minus essent à se, quam quidditates ipsarum creaturarum, vt compertum est, & aliunde haberent aliquam bonitatem à Deo amabilem: sicut enim Deus amat carentias rerum, ita amare posset illas possibilitates: quoniam nō est cur Deus amet actuale illud exercitium sui dominij; non vero possibilitatem talis exercitij. Indeque probant aduersarij possibilitates creaturarum esse bonas, & à Deo amabiles, quia existentiæ creaturarum bonæ sunt, & à Deo amantur: sed etiam existentiæ carentiarum in ordine ad diuinam voluntatem bonæ sunt; siquidem ab ipsa amantur; ergo quidditates illarum carentiarum bonitatem habent, quæ diuinum amorem terminare potest.

Sectio XI.

Aliæ probationes suadent Deum non diligere necessario pure possibilia.

1. SVpponimus creaturas non posse à Deo diligi tanquam finem in quo quiescat diuina voluntas, sed potius per modum cuiusdam medij, & finis non vltimi. Etenim idem est finis diuinæ volitionis, qui est operationis: Finis autem operationis non est nisi Deus iuxta illud Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Sic enim optime correspondet finis principio, nam sicut Deus est primum principium omnium, ita est finis vltimus suarum operationum, & perficitur circulus, qui datur in diuina voluntate. Hoc late confirmabit disputatio sequens.

2. Ex hoc principio deducere sit Deum non amare necessario creaturas purè possibiles; quoniam necessitas amandi ipsas deberet prouenire ex connexione quam haberet amor diuinæ bonitatis, seu vltimi finis cum tali amore creaturarum. At talis connexio non reperitur. Finis namque qui perfectissime possidetur absque aliquo medio, potest quoque perfecte amari, quamuis non ametur illud medium, quod non poterit propriè dici medium. Atqui diuina bonitas perfectissime possidetur à Deo absque creaturis: Ergo potest perfecte amari Deus, quin amentur creaturæ, ac proinde perfectissimus Dei amor non infert amorem creaturarum. Sic non est amor necessarius huius equi quamuis efficaciter ametur iter, quia potest iter perfici absque illo equo.

3. Explicatur argumentum. Explico robur argumenti. Si sermo sit de creaturis existentibus, siue de existentiis illarum, certum est necessarium non esse illas amare, vt Deus se perfectissime possideat, & amet. At non datur possibilitas creaturarum distincta à Deo, quæ sit ab æterno, sed possibilitas creaturarum, quæ à Deo differt non solum non distinguitur ab existentia creaturarum; verum numquam habet statum intrinsecum nisi actualis existentiæ, & ideo nequit habere statum intrinsecum, nisi quando existit: Ergo possibilitas creaturarum distincta à Deo necessaria non est, vt Deus se possideat perfectissime, subsistat, ac se amet, quia diuina essentia subsistit, & perfecte possidetur à Deo, quamuis non existat, aut ametur vlla creatura. Si autem admittamus dari status illos possibilitatis intrinsecæ antequam res existat, adhuc dicendum est (vt toties probaui) Deum non connecti cum illis possibilitatibus, seu non repugnantiis positiuis creaturarum, quæ dentur ab æterno, quia in illa sententia dicendum erit Deum perfectissime extiturum, quamuis per impossibile creaturæ repugnarent, quoniam si admittantur illæ possibilitates, Deus de se solum est potens producere hanc creaturam sub conditione quod ipsa non repugnet, & ideo, quantum est de se, potens est producere chymæram, si ipsa non repugnet: Igitur diuina bonitas perfectè subsistit & possidetur à Deo absque illa possibilitate creaturæ. Quapropter amor illius possibilitatis non sequitur necessario ex amore diuinæ bonitatis, quia in illa sententia res mere possibiles inseruire nequeunt Deo, quatenus non esset omnipotens nisi ipsæ essent possibiles.

4. Quia tamen absolute verum est repugnantibus creaturis Deum quoque repugnare, dicendum est Deum non habere necessariam complacentiam de ipsis creaturis, sed de ipsa omnipotentia, quatenus Deus gaudet omnipotentiam talis esse conditionis vt possit dare existentiam cunctis rebus, quæ nullam contradictionem in se important, quamuis existant. Nulla tamen extra Deum est bonitas necessaria, & ideo non amatur à Deo necessario.

5. Sit & aliud nostræ sententiæ fundamentum. Si Deus necessario diligeret creaturas possibiles, magis diligeret meliores creaturas, & quæ magis manifestant diuina attributa: illa autem inclinatio diuinæ voluntatis Deum ipsum inclinaret ad productionem talium creaturarum, quia illis creaturis existentia est maxime bona. Sic etiam, vt dicebam supra, amor quo Beatus diligit Deum, inclinat Beatum vt illa amet quæ magis Deo placent, magisque conducunt ad gloriam Dei extrinsecam. At dici non potest Deum necessario magis inclinare in existentiam creaturarum perfectiorum; quia cum reuera melius sit producere plures mundos, quam vnum, haberet Deus inclinationem ad producendum hunc & illum, & maiorem inclinationem, ad producendum alium, & alium mundum perfectiorem, & consequenter sequeretur implicatio, quia ex vna parte non possent produci actu infiniti mundi, & ex alia nullus posset præfigi terminus illius inclinationis. Premit hunc discursum Iustinus quæst. Chrisnis. Premit hunc discursum Iustinus quæst. Christiana ad Gent. 3. necnon quæst. 113. ad Orthodoxos.

6. Confirmatur, Diuinus intellectus dictat duos mundos, aut tres aptos esse, vt pluribus personis Deus manifestet sua attributa, exerceatque varia genera prouidentiæ. Quare si producerentur plures mundi non esset contra diuinam inclinationem; ergo maior esset inclinatio ex parte diuinæ voluntatis ad producendos tres mundos, quam duos, & sic proceditur in infinitum, & respectu maximæ collectionis mundorum esset maxima

inclinatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

inclinatio in Deo. Sequela etiam constat ex præcedentibus sectionibus; quia si contra diuinam propensionem est abstinere à productione alicuius mundi, propter eandem rationem erit contra inclinationem Dei non producere perfectiores creaturas aut plures mundos, in quibus perfectiori modo manifestentur diuina attributa.

7. *Responsio vetentiorum. Diluitur.*

Tertio probatur assertum. Perfectior libertas in Deo ponitur, si respectu creaturarum nullus sit actus diuinæ voluntatis necessarius, & aliunde non appareat vnde implicet hoc genus libertatis erga bonitatem finitam creaturarum; igitur non amat Deus creaturas possibiles necessario. Respondent Moderniores Theologi melius esse necessario complacere in bono, quam non complacere, & non displicere. At hæc euasio pondere caret; quia simili modo probari posset melius esse necessario efficaciter velle bonum etiam finitum, & odio habere malum, quam non velle efficaciter bonum, & non odio habere malum. Sicut igitur melius est Deum posse amare, & non amare efficaciter bonum finitum, quam necessario illud amare, ita melius est posse amare, aut non amare illud inefficaciter, quã necessario illud amare. Hæc paritas petita ab actibus efficacibus rem maxime declarat; quoniam inde infertur spectare ad perfectionem voluntatis tendere libere in obiecta creata. Quare cum certum sit perfectiorem modum tendendi in obiectum creatum esse liberum, quam necessarium, si aliunde non obstet, probandum restat nihil esse quod diuinam voluntatem necessitet ad amorem illius obiecti, quod ita ostendimus.

8. Nihil posset necessitare ad amorem creaturæ nisi ipsum obiectum; hoc autem necessitare non valet; non solum quia bonitas finita est, plurimaque imperfectiones includit, sed etiam quia, licet demus illas possibilitates, seu non repugnantias esse bonitates aliquas quæ dentur antequam res existat; non possunt esse tantæ bonitatis, quantę sunt actuales existentiæ, quæ non amantur necessario; ergo non possunt necessitate ad amorem sui etiam inefficacem; siquidem maior bonitas neque inefficaciter amatur necessario. Porro bonitates illas essentiales non esse tantas, quantæ sunt bonitates existentiarum, non obscure ostendi potest, quia cum res mere possibiles sint tantum entia secundum quid, seu in potentia, ita solum possunt habere bonitatem secundum quid, seu in potentia. Demus ante existentiam creaturæ competere ipsi rei creabili aliquam bonitatem, hæc tamen tantum est per non repugnantiam habendi veram & propriam bonitatem; non quia res ipsa, antequam existat, propriam bonitatem possideat, quia caret propria actualitate, in qua potissimum bonitas consistit. Ideo S. Thom. hic quæst. 6. art. 3. supponit actualem existentiam esse fundamentum propriæ bonitatis.

9. Confirmatur: Deus duplo magis amat humanitatem Christi propter actualem vnionem ad Verbum, quam humanitatem possibilem propter vnionem possibilem ad idem Verbum. Ergo duplo maior bonitas reperitur in vnione hypostatica existenti, quam in vnione pure possibili. Quod iterum sic declaro. Maiori amore prosequitur Deus, & maiore quadruplo Sanctum Petrum propter sanctitatem quam actu habet, quam alium hominem possibilem, aut existentem propter possibilitatem quam habet habendi æqualem gratiam: Ergo quia ex parte obiecti est quadruplo maior bonitas in existentia actuali, aut duplo maior, quam in possibilitate ipsius rei: Atqui bonitas existentiæ creatæ non habet ratione sui vim necessitandi Deum ad amorem sui; ergo neque ipsa possibilitas creaturæ necessitat Deum vt illam amet.

10. Obiicitur quidem diuino intellectui non solum possibilitas rei, sed actualis existentia, antequã decernat illã producere: id enim Deus præcognoscit quod producere decernit: At non statuit suo decreto producere rerum possibilitates, sed existentias, ergo ante decretum cognoscit illas existentias. Et nihilominus illæ existentiæ sic obiectæ diuino intellectui non necessitant ad sui amorem; ergo neque creaturarum posibilitates distinctæ à Deo rapiunt diuinam voluntatem.

11. Hoc idem iterumfirmo: Pro maiori perfectione bonitatis finitæ, & limitatæ, crescit vis trahendi voluntatem in sui amorem, si ex parte obiecti sit consideranda aliqua vis tractiua: cum enim crescat bonitas necesse est crescat amabilitas, & vis illa illa trahendi, aut alliciendi voluntatem: At si quælibet creatura necessitaret Deum vt illam diligeret, non crescet vis illa tractiua pro maiori bonitate obiecti: Ergo creaturæ possibiles non necessitant voluntatem diuinam, vt illas amet. Dixi pro maiori bonitate finita crescere vim alliciendi voluntatem in sui amorem; non quia consurgit necessario maior complacentia erga maiorem bonitatem finitam, sed quia si consideranda sit aliqua vis se tenens ex parte obiecti, maior vis tractiua reperiri debet in obiecto meliori, ac proinde in obiecto minus bono non posset admitti tanta vis tractiua, vt omnino necessitetur diuina voluntas ad illud amandum. Sic etiam cognitio boni non repræsentat obiectum finitum vt necessitans ratione talis cognitionis ad sui amorem; quia licet possit intelligi necessitas ad amandum obiectum minus bonum, & etiam necessitas ad magis amandum maius bonum; quemadmodum Deus displicet in peccato existente, & magis displicet in maiori peccato existente; tamen non est cur bonitas possibilis debeat illa vi pollere. Nam peccatum vt possibile non necessitat Deum ad odium, quamuis peccatum existens non possit non odio haberi à Deo.

12. Melius id ita explicari potest. Malitia peccati vt existens magis trahit in odium, quam malitia vt pure possibilis, & ideo Deus nõ odio habet Petrum, quia potest peccare mortaliter, sed quia actu peccat, aut peccauit: Ergo similiter bonitas creata vt existẽs magis allicit in sui amorẽ vt existens quã vt possibilis, ita vt quamuis Deus necessario gaudeat in bonitate vt existente, non debeat necessario amare bonitatem possibilem. Sic Deus non amat necessario Petrum propter bona opera possibilia, aut propter gratiam habitualem, quam potest habere, aut propter opera futura sub conditione quæ nunquam erunt.

13. Adhæc, si necessario amarentur à Deo bonitates non repugnantes, etiam nouo amore deberent necessario amari bonitates futuræ sub conditione; quoniam si darentur status illi possibilitatis intrinsecæ rebus ipsis, darentur quoque status futuritionis conditionatæ nostri actus liberi; ille autem status consurgeret necessario quia est ante omne liberum decretum diuinæ voluntatis; ac proinde nouus ille status terminaret nouum amorem necessarium; quia si esset à Deo deberet illa bonitas esse ab ipso vt sciente, & volente: si autem esset à se deberet quoque amari necessario; sicut ipse status possibilitatis amatur iuxta aduersarios necessario, quia est quædam bonitas à se.

SECTIO

SECTIO XII.

Disiiciuntur nonnulla, quæ pro necessario amore possibilium afferuntur.

1. DEum necessario amore tendere in creaturas possibiles probant non pauci præsertim ex Modernis variis argumentis. Primum sit. Diuina cognitio, eo quod sit infinita, & comprehensiua, pertingit necessario omnes veritates necessarias: At diuina volitio est æque infinita & comprehensiua; ergo perfectissime, ac necessario diligit omne bonum necessarium. Neque videtur rationi consonum asserere bonum necessarium non diligi necessario à Deo, sicut enim imperfectus esset diuinus intellectus, si non cognosceret omne verum necessarium, ita voluntas esset imperfecta, si non diligeret omne bonum necessarium: nam sicut illud est cognoscibile, ita istud est amabile. Supponunt, qui hoc obiiciunt, tanquam omnino certum, creaturam secundum suum esse possibile habere bonitatem; quia omnis creatura secundum suum esse possibile, est verum ens reale; nam de ratione entis est habere secum annexas duas passiones inseparabiles, nempe verum, & bonum: bonum autem est à Deo amabile, sicut omne verum est cognoscibile ab ipso.

2. *Confirmatur. primo.* Confirmant hoc primo. Rerum quidditates etiam præcisa actuali existentia sunt bonæ secundum suam essentiam; quoniam quidditas bonæ existentiæ non est mala. Etenim non solum esse actuale, sed etiam esse possibile Angelorum, seu mundi possibilis, est similitudo aliqua diuini esse, quod non conuenit chymæris, & continentur in diuina omnipotentia, qua visa videntur creaturæ possibiles.

3. *Confirmatur secundo.* Confirmant iterum, Naturæ rerum antequam intelligantur factæ, habent quidditatem naturarum secundum se, non malam, neque indifferentem; ergo bonam. Quod autem illa quidditas non sit ex se mala, manifestarunt sæpe Patres docentes Deum non esse authorem alicuius naturæ malæ. Legantur plerique Patres apud Glossam magnam Genes. 1. in id *Fiat lux.* Et videatur maxime Basilius homil. *Quod Deus non est author malorum.* Hæc veritas, vel ex eo fit patens, quia essentiis illis nequit conuenire malitia physica, neque moralis; non quidem physica, quia non dissonat, qua physicum quid est; non moralis; quia non dissonat rectæ rationi. Quo fit vt neque sint quidditates indifferentes ad malitiam; quia impossibilis est differentia specifica, quæ naturam Angeli contrahat ad malitiam physicam, vel moralem.

4. *Refutatur.* Plurima sunt in quibus deficit discursus, qui frustra supposuit creaturas secundum esse possibile habere bonitatem aliquam, aut entitatem ipsis rebus intrinsecam. Etenim quod actu non existit, nihil est, ac proinde neque intrinsece bonum est; alioqui Deus non feciisset omnia ex nihilo. Ratio est in promptu, quia posse habere esse intrinsecum non est illud habere, sed dari causam continentem illud esse intrinsecum. Quare esse possibile Antichristi quod datur ante existentiam Christi aliud non est, quam denominatio extrinseca à diuina omnipotentia: materiale autem, seu subiectum illus denominationis est ipsa existentia Antichristi, quæ ab omnipotentia denominatur possibilis. Sic etiam denominantur à Deo cognitæ, & amatæ existentiæ bonarum cogitationum, quæ per æternitatem erunt in Beatis, quamuis non sint actu. Et res quæ præteriit secundum existentiam præteritam, quæ modo non est denominatur à nobis cognita. Exinde apparet manifeste falso putasse aliquos indigere verumque extremum prædicato sibi intrinseco vt resultet denominatio extrinseca, quemadmodum ad physicam vnionem requiritur existentia vtriusque extremi. Etenim ipsa existentia, quæ nunquam erit potest dici desiderata, vt euidens est.

5. Instaurant aduersarij præcedens argumentum, & inquiunt nos adhuc præpediri obiectione. Etenim Antichristum possibilẽ esse est propositio æternæ veritatis, ac proinde ex parte obiecti correspondet aliquod verum æternum, quod non competit chymæræ; ergo Antichristus modo aliquid entitatis, seu bonitatis habet, quo caret chymæra. Neque sufficienter occurrunt obiectioni, qui respondent sensum illius propositionis esse quod si ab æterno produceretur Antichristus haberet essentiam, & esse actuale: nam petimus cur id Antichristo competit; non autem chymæræ? cui interrogationi non aliter fiet satis, nisi dixeris id prouenire, quia chymæra est essentialiter nihil, & impossibile; Antichristus vero est verum ens reale potens existere.

6. Hæc nostram solutionem non quatere constabit plenius ex solutione secundæ obiectionis, vbi monstrabo vnde habeat homo non implicare, & vnde conueniat chymæræ vt si existat includat duo contradictoria. Interim ad propositam obiectionem dicimus propositionem illam æternæ veritatis: *Homo est animal rationale*, facere sensum conditionalem saltem æquiualenter; nam æquiualet hunc: *Si existat homo, existit animal rationale indistinctum ab homine.* Hoc autem diuersimodè nempe includendo contradictionem etiam conuenit chymæræ: nam si existeret homo equus, existeret animal rationale indistinctum ab illo homine, quamuis aliunde ex altera parte hypothesis colligere sit illud animal non esse rationale.

7. Aberrauit præterea à vero ille discursus, quia supposuit non posse proponi ab intellectu diuino bonitatem creatam vt amabilem, quin obiectum illud habeat in se aliquam bonitatem antequam existat. Etenim (vt indicaui sæpissimæ) potius ex illa propositione intellectus dirigente ad amorem efficacem existentiæ colligitur illam bonitatem, quæ cognoscitur nullum habere prædicatum sibi intrinsecum, antequam existat: quoniam amatur ipsa existentia, ac proinde per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ dirigit ad amorem illum cognoscitur ipsa existentia: alioqui amaretur incognita; igitur vt repræsentetur bonitas, non debet esse in re ipsa.

8. Probatum quoque est supra quamuis daretur illa bonitas necessaria distincta a Deo, non debere amari necessario ab ipso Deo. Et adhuc instatur argumentum in veris, & bonis contingentibus. Nam vera contingentia necessario cognoscuntur à Deo; non tamen necessario debent amari; siquidem omnes veritates conditionales, quæ libere existerent sub talibus conditionibus, seu auxiliis, cognoscuntur à Deo necessario

Universidad de Deusto
Biblioteca

sario; non tamen amantur necessario. Cognoscuntur inquam necessario, quia illa scientia talium conditionatorum liberorum non est libera Deo formaliter, aut denominatiue ab actu libero Dei; si quidem est in Deo ante omne liberum decretum.

9. *Secundum argumentum.*

Secundo principaliter probant nonnulli recentes Deum necessario amare omne verum necessarium; quoniam Deus necessario vult nihil dari à parte rei chymæricum; siquidem necessario vult nihil esse in rerum natura quo posito Deus ipse non existit. Sicut enim ipse summè se amat, ita odio habet quidquid Deo ipsi officeret: At non repugnantia ipsius chymeræ efficeret ne Deus ipse esset Deus; ac proinde Deus vult non dari à parte rei quid chymæricum, siue amat fundamentum carentiæ cuiusuis entis chymærici quod fundamentum est ens necessarium.

10. *Reiicitur.*

Neque plus obtinet hæc obiectio. Damus non illibenter aduersario non repugnante aliqua chymæra, aut aliqua ex creaturis possibilibus repugnante Deum ipsum fore impossibilem. Exinde tamen siniſtre deducitur Deum amare repugnantiam chymeræ, aut non repugnantiam creaturæ, quamuis Deus summe se amet. Etenim summus amor Dei erga seipsum ad summum probat Deum non posse odio habere id sine quo Deus non est; non vero ostendit Deum amare illam veritatem, qua destructa Deus non est. Neque Deus dum amat causam aliquam amat necessario ex hoc titulo omnes effectus contentos in hac causa. Sic etiam creatura potest amare causam aliquam, quin amet effectus, qui præuidentur in illa contineri. Immo quis potest diligere causam aliquam cum displicentia erga effectum, vt potest amare voluntatem creatam, & displicere in peccato, quamuis, repugnante peccato, repugnaret quoque illa voluntas; non quia ille affectus displicens in peccato tenderet, quantum de se esset, ne peccatum esset possibile, sed quia displiceret in peccato secundum se. Estque manifestum discrimen inter cognitionem perfectam causæ (quoad præsens attinet) & amorem perfectum causæ; quoniam effectus est cognoscibilis in causa, & esset imperfectio potentiæ non exhaurire cognoscibilitatem causæ: at vero effectus non amatur nisi in seipso, & potest habere malitiam, quamuis causa sit bona, licet nequeat non habere cognoscibilitatem in se, & in causa.

11. Rursus. Probasset ad summum illa obiectio eum qui amaret causam saltem virtualiter, amare id quod continetur in causa (quod qua ratione verum esse possit, manifestum fiet postea) vt qui amat causam necessariam cum omnibus requisitis ad agendum, virtualiter amat effectum, qui necessario sequitur. At ne probat argumentum virtualiter amari illas possibilitates: nam illud principium verum non habet, quando agitur de prædicato, quod ita connectitur cum subiecto, vt inutiliter quæratur causa illius. Huiusmodi sunt enunciabilia necessaria, vt hominem esse animal rationale, aut quid non repugnans. nam hæc non habent, vt sic, causam sui: quia nulla causa (vt plenius patefiet inferius) facit, vt si existat homo, existat animal rationale: hoc enim neque libere causatur, vt constat; quia nequit fieri, vt quamuis homo existat, non existat animal rationale; sed neque necessario causatur illud prædicatum; quia manifestum est nihil necessario causari ad extra. Hanc inutilitatem quærendi causam similium veritatum docuit expresse Aristoteles 7. Metaph. textu 59. apponit namque exemplum, vt inutiliter quæritur, cur homo est homo, inde namque aperte deducitur cur existat homo, si existat animal rationale.

12. Hinc datur intelligi non dari rationem à priori cur chymæra repugnet, aut cur homo non repugnet quia non datur ratio à priori cur si chymæra existat, includat duo contradictoria, aut cur si homo existat non contineat in se duo contradictoria. Igitur dum quæruntur ista non est reddenda causa; quia hoc est idem, ac quærere cur homo ex suppositione quod existat, non contineat in se duo contradictoria: homo autem ex suppositione quod existat, non habet causam cur non contineat duo contradictoria: quia nulla est causa, quæ expectet illam suppositionem, vt postea tribuat homini non continere duo contradictoria. Et ideo ex suppositione quod existat homo non habet causam à priori, cur si existat, sit animal rationale; sed potius à se habet in genere causæ formalis esse animal rationale si existat, & existere si existat.

Dicitur tamen homo habere à se in genere causæ formalis, quod si existat sit animal rationale: quoniam Deus non est liber ad efficiendum ne homo sit animal rationale si existat, & nullum prædicatum ponitur extra Deum nisi ex diuina libertate. Potiusque homo dicitur habere à se in genere causæ formalis esse animal rationale ex suppositione quod existat; quia ex supptione quod existat non intelligitur denuo pendere à Deo existentia animalis rationalis cum potestate efficiendi ne existat animal rationale, neque, existente homine, ideo ex illa suppositione existit animal rationale, quia Deus vult vt si existat homo existat animal rationale, neque Deus causat aliquid per voluntatem, qua velit vt si existat homo existat animal rationale.

14. Quamobrem si interrogemur cur homo sit animal rationale? aut cur non repugnet? respondebimus per recursum ad ipsas naturas rerum. Si autem inquiratur, cur homo à Deo fieri possit, non autem chymæra hominis bruti? respondebitur scite, ideo hominem à Deo fieri posse, quia ipse homo non repugnat, & ideo non posse fieri hominem brutum, quia homo brutum repugnat, quoniam (vt dictum est) non est assignanda causa à priori cur homo non repugnet, & cur chymæra repugnet; sed ad ipsas rerum naturas idoneè recurrimus. Semel autem statuta non repugnantia vnius, & non repugnantia alterius, recte inferes Deum posse hominem causare; non autem chymæram, quia Deus est de se potens producere quidquid non repugnat, non autem quod in se claudit terminos repugnantes. Quo circa licet ipsa non repugnantia hominis, verbi gratia, esse nequeat in se, & quasi physice ratio a priori diuinæ omnipotentiæ, est tamen ratio à priori intentionalis, & quoad nos, ordine cognitionis, quatenus non repugnantiæ ipsius termini nulla est reddenda ratio, quia non possumus dicere diuinam omnipotentiam esse rationem à priori, cur si existat homo, existat animal rationale; quia id non habet rationem aliam præter ipsam naturam hominis: At nos ex ipsa natura, & non repugnantia hominis colligimus à Deo posse produci & ideo ad statuendum an aliquid possit à Deo fieri, necne, primum disquirimus an ille conceptus obiectiuus in se importet contradictionem.

In eo etiam à veritatis scopo deuiarunt aduersarij quatenus nullum agnoscunt verum necessarium, quod non ametur à Deo necessario: nam aliunde coguntur dicere Deum non diligere quod si chymæra non implicaret non fundaret duo contradictoria, quamuis hoc sit verum necessarium: nam potius si chymæra non repugnaret, destrueretur essentia huius Dei, vt ipsi supponunt. Quare neque Deus potest amare, quod si homo sit equus, sit hinnibilis, vel quod ipse Deus sit hinnibilis, si sit equus, vt postea fuse ostendetur.

Sectio XIII.

Alia debellantur obiecta.

1. *Opponitur tertiò.*

Opponunt tertio, Deus dum cognoscit aliquid, necessario diligit suam cognitionem, & cognoscere obiectum illud; ergo & vult obiectum illud esse cognitum: Atqui Deus nequit velle aliquid esse actu cognoscibile, quin eodem actu velit obiectum illud esse quale est: etenim obiectum vere cognosci est ipsum esse tale, quale cognoscitur.

2. *Respondetur.*

Hæc ratio nobis præ cæteris displicet, & manifestam patitur instantiam in scientia visionis, quam habet Deus de peccato existenti: quoniam Deus amat suam cognitionem de peccato existenti, & amat cognosci peccatum à Deo ipso, quin idcirco amet existentiam peccati. Quamobrem dum amatur peccatum cognosci vere, solum amatur cognitio essentialiter vera, repræsentans existentiam peccati: nam peccatum cognosci à Deo est denominatio extrinseca ipsimet peccato. Si autem consideretur aliqua alia denominatio intrinseca ipsimet peccato, vt peccatum est, hæc minimè amatur à Deo.

3. *Opponitur quarto.*

Quarto insurgunt. Deus nequit velle vt aliquid necessarium tale non sit, & aliunde nequit se habere pure omissiue; igitur Deus necessario vult vt obiectum illud necessarium sit tale, quale est. Respondeo. Deus velle non potest vt aliquid necessarium tale non sit; quia sicut velle nequit vt existat aliquid impossibile, ita amare nequit vt non sit, quod necesse est esse. Concedo etiam Deum non posse pure omittere libere, vt postea fuse ostendam: Adhuc tamen Deus est necessitatus ne amet, aut odio habeat quod si existat homo existat animal rationale, quod existat homo, si existat, quod sint plures Dij, si fuerint, quod sit Deus, vel non sit; quoniam hæ veritates, vt sect. sequenti apertum fiet, minime sunt à Deo amabiles sub illa necessitate, ac modo tendendi, quo repræsentantur per intellectum. Sic Deus nec vult dare lapidi concursum ad libere operandum, nec vult negare lapidi talem concursum. Sunt itaque cognitiones aliquæ, quæ seipsis reddunt impossibiles aliquos actus voluntatis, quin sit necessarius actus oppositus voluntatis. Sicut etiam scientia impossibilitatis chymæræ nec mouet Deum vt velit illam producere, neque vt velit illam non producere; sed vterque actus voluntatis est impossibilis. Haud aliter scientia, qua videt Deus humanitatem Christi vnitam, necessitat Deum, vt neque habeat voluntatem dandi concursum illi humanitati ad peccandum, neque voluntatem negandi illi concursum ad eliciendum, vel non elicendum actum prauum. Ratio autem cur non velit Deus existentiam animalis rationalis, si homo existat, est quia cum amare sit velle bonum alicui, inutiliter omnino amaretur alicui bonum sub conditione quod habeat tale bonum, ita vt actus solum velit vt illud subiectum habeat bonum illud, si illud habuerit: hoc enim perinde erit, ac non amare bonum illud, dum præcise amatur, vt bonum habeat, si illud habet.

4. *Arguitur quinto.*

Arguitur quinto. Deus necessario diligit suam libertatem, & indifferentiam in actu primo completam; ergo etiam necessario vult creaturas possibiles: quoniam dum Deus amat suam libertatem in actu primo completam, consequenter vult quidquid requiritur ad ipsam, vndecumque requiratur: Atqui possibilitas creaturæ sub conditione quod ipsa existat, est requisita ad illam potestatem, & indifferentiam Dei: si enim illæ creaturæ repugnarent, non posset Deus velle existentiam creaturarum: Ergo necessario Deus vult creaturas possibiles.

5. *Confirmatur.*

Respondeo, Verissimum esse Deum necessario diligere suam indifferentiam in actu primo. Inde tamen siniſtre infertur Deum necessario diligere quod requiritur, siue à priori, siue à posteriori ad talem indifferentiam: nam Deus diligit cognitionem peccati existentis, & ad ipsam requiritur existentia peccati, quæ nullatenus amatur a Deo. In solutione etiam secundi argumenti fuit ostensum amata omnipotenti: non amari necessario quod si existat homo, existat aliquid non repugnans. Immo licet possibilitas creaturarum esset à se, & esset medium necessarium vt Deus diceretur absolutè intrinsecè potens producere talem rem, & quamuis Deus necessario amaret illam denominationem sibi intrinsecam ex suppositione quod existeret, non deberet necessario amare non repugnantiam illius creaturæ; quia illud requisitum præsupponeretur à se, & in se ante amorem illius denominationis intrinsecæ. Sic etiam qui vult adire trans flumen videns existere pontem non amat necessario existentiam pontis, quâ eundum est, quia illud requisitum iam præsupponitur existens, & qui vult ire Matritum non vult existentiam superficierum terræ, quâ itur, vel omnis profunditatis terræ, quæ debet pertransiri, licet omnia hæc requirantur ad perficiendum iter; quia hæc præsupponuntur existere. Deus etiam præsupposito peccato amat pœnitentiam, quin amet peccatum requisitum ad pœnitentiam.

6. *Argumentatur sextò.*

Sextò opponitur. Saltem Deus debet amare vage existentiam creaturæ vel carentiam illius existentiæ; ergo amore vago necessario fertur Deus in creaturas. Antecedens probatur, quoniam Deus de se infallibiliter infert vage existentiam creaturæ, vel carentiam talis existentiæ: id autem quod necessario sequitur ex aliqua causa amatur saltem virtualiter dum amatur causa.

7. *Reiiciuntur.*

Respondeo. Quamuis indifferentia diuina in

Universidad de Deusto
Biblioteca

actu primo habeat infallibilem connexionem cum existentia creaturæ, vel non existentia eiusdem creaturæ, non idcirco debere amari vage, & indeterminate existentiam creaturæ, vel carentiam illius, quod certum est de amore formali, & probari potest de amore virtuali. Licet enim qui amat causam ex qua necessario, & determinatè sequitur effectus dicatur virtualiter velle effectum illum, attamen qui amat causam ex qua tantum inderminate sequitur effectus, non dicitur velle indeterminate vtrumque extremum. Discrimé est, quia quando determinate ex causa necessario sequitur effectus, non stat vt qui vult causam, velit quantum est de se carentiam effectus, nec est aliud agens voluntarium, cui tribuatur determinatio talis effectus, si ex causa necessario, & determinate infertur. At vero quando indeterminate tantum sequitur effectus optime stat vt qui vult causam cum omnibus requisitis, velit, quantum est ex se, ne existat in particulari vnus ex illis effectibus, quam volitionem habere non posset, si pro tunc indeterminate vellet hunc, vel illum effectum, quia (vt variis rationibus sæpe ostendi) non stat voluntas disiunctiuè amans vtrumque cum positiua voluntate excludente pro illo signo vnum ex illis obiectis vagè amatis. Eaque propter licet amet Deus indifferentiam proximam nostri creati arbitrij ad operandum praue, vel honeste, neque indeterminate vult existentiam peccati; quia volitio illa amans talem indifferentiam proximam non pugnat cum seria, & syncera voluntate persuadente ne fiat peccatum. Et quia determinatio ad peccatum tribuitur alteri causæ voluntariè, & libere operanti, qualis est humana voluntas. Cum igitur amare indifferentiam in actu primo, non sit perinde ac amare vage hoc vel illud extremum, hinc est vt non amet virtualiter vage vtrumque extremum, qui amat indifferentiam in actu primo. Vide quæ fuse dixi in tractatu de scientia Dei.

8. *Obiciunt septimò.* Septimo arguunt. Creaturæ habent esse possibile à Deo, sed à Deo nihil est nisi sciente & volente; ergo creaturæ sunt possibiles à Deo volente ipsas. *Repudiantur.* Responsio patet ex dictis, quoniam creaturæ possibiles non habent prædicatum sibi intrinsecum, donec existant: existentia autem illarum est à Deo sciente, & volente. Neque perceptibile est quo pacto aduersarij potuerint semel, & iterum considerare Deum vt principium necessarium possibilitatis creaturarum: nam & hi aduersarij nullam admittunt, & merito, possibilitatem intrinsecam ipsis creaturis antequam existant, sed solum conditionate, nempe, si extiterint. Ex quo manifeste infertur ante exercitam existentiam creaturæ, nullum dari prædicatum intrinsecum creaturæ: Ergo si existentia creaturæ non existit nisi Deo sciente, & libere volente, vt omnes fatemur, nullum datur prædicatum creaturæ nisi Deo sciente, & libere volente.

9. Immo aduersarij incidunt in maximum discrimen, solam vmbram fugientes. Nam contra ipsos inferre licet procedere à Deo necessario positiuum prædicatum à Deo ipso distinctum. Amat itaque Deus necessario potentiam suam productiuam creaturarum, quatenus talis est; non tamen amat actualem productionem illarum, seu ipsas ab ipso produci, quoniam productio creaturarum est quid finitum, non valens terminare amorem Dei necessarium. Diligit etiam Deus necessario seipsum vt potentem coëxistere creaturis: hoc autem non importat possibilitatem intrinsecam creaturæ, quia sicut Deus seipso est potens producere creaturas, ita seipso potest coëxistere illis, quatenus ab ipso potest procedere existentia creaturarum, qua posita Deus coëxistit illi creaturæ. Quocirca sicut causa est possibilitas effectus, ita est possibilitas coëxistentiæ effectus, & causa, licet coëxistentia ipsa exercita inuoluat existentiam creaturæ. Quemadmodum licet Deus sit possibilitas creaturæ, nequit esse existentia creaturæ, quamuis per seipsum solum sit potens producere Angelum, non potest illum Angelum producere absque actione distincta.

10. *Obiurgatur octauo.* Octauo insurgitur, Deus non potest non odio habere peccatum; ergo amat aliquid oppositum tali peccato: hoc autem sæpe erit creatura, ergo saltem amat Deus necessario aliquas creaturas possibiles. Deum non posse non odio habere peccatum, ita probant. Vel Deus statuit non permittere peccatum, vel illud permittit: si statuit illud non permittere vult vt peccatum non sit, & consequenter illud odio habet; si autem illud permittit, etiam illud prohibet, & consequenter vult vt non sit. Inde autem inferri Deum velle creaturam, ita probari potest Deum velle vt non sit peccatum omissionis amoris Dei est velle, vt sit ipse amor, quia non esse peccatum omissionis amoris est esse ipsum amorem Dei, ergo velle vt non sit omisio amoris Dei, est velle vt sit amor Dei, sed odio habere illud peccatum est velle vt ipsum non sit, ergo Deus necessario vult vt non sit tale peccatum, & vt sit amor Dei, quoties sit obligatio Deum amandi.

11. *Confutatur.* Hoc argumentum non attingit quæstionis scopum, & deficit in multis. Primum constat; nam inquirimus an Deus habeat aliquem actum terminatum ad creaturas, qui nullo modo sit liber, sed omnino necessarius quoad exercitium: argumentum vero non ostendit dari in Deo actum necessarium quoad exercitium, sed posse habere actum quo permittat peccatum, vel actum quo impediatur permissio peccati, & non posse non habere vel actum liberum vi cuius necessario existat carentia amoris Dei verbi gratia, vel permissio carentiæ amoris, vel ipse amor, qui non potest existere, quin à Deo ametur. Deinde supponitur falso Deum odio habere illud peccatum omissionis amoris Dei, esse formaliter amare carentiam peccati: etenim tendentia odij (vt supra probatum manet) valde diuersa est à tendentia amoris, quin odium, seu displicentia erga carentiam sit amor extremi contradictorij, seu positiui. Tertio propter fines valde diuersos potest Deus peccatum permittere, aut illud impedire, ac proinde est Deus liber quoad specificationem ad actus oppositos respicientes fines incomposibiles non obstante illa necessitate, quam argumentum conabatur inducere. Quarto hoc argumentum eodem modo efficeret Deum non solum inefficaciter, sed etiam efficaciter amare creaturas posibiles: quoniam efficaciter amat non Angelum, vel carentiam ipsius Angeli. Sicut potuit velle carentiam amoris nostri; quæ non esset nobis libera. Quare si ex eo quod Deus potuit efficaciter impedire existentiam omissionis liberæ amoris, necnon existentiam amoris, colligitur

gitur habere amorem aliquem necessarium, etiam fieret Deum habere amorem necessarium eo quod non posset non velle Angelum, aut carentiam Angeli.

12. *Obiicitur nono.* Obiicitur nono ab aliis vt probent Deum necessario amare peccatum vt possibile. Deus necessario complacet in potestate, quam habet permittendi peccatum; ergo complacet in ipso actu peccaminoso, quatenus à Deo permissibilis est: non enim potest Deus complacere in potestate permittendi, si illi displiceat quod peccatum de se sit permissibile. Neque existimes Deum neque complacere, neque displicere in ipso peccato vt permissibili; quia actus prauus sub illa ratione non est malus, & aliunde diuina voluntas non est suspensa circa illud obiectum; igitur cum non posit illud odio habere necessario illud amabit. Idem dicunt de peccato vt condonabili per diuinam misericordiam: Deo namque non displicet, neque displicere potest, quod peccatum ipsum sit per diuinam misericordiam condonabile, & à peccatore retractabile.

13. *Dilucidatur.* Respondeo. Peccatum esse condonabile est denominatio extrinseca ipsi peccato proueniens à diuina voluntate vt potente condonare peccatum; & ideo Deum complacere necessario in ipso peccato vt condonabili solum est complacere in in diuina voluntate vt potente condonare ipsum peccatum. Idem dicito de complacentia Dei in actu peccaminoso vt permissibili ab ipso Deo; quia tali complacentia solummodo fertur ad diuinam voluntatem, vt potentem permittere peccatum. Si autem loquamur de peccato vt retractabili non complacet Deus necessario in ipso vt retractabili, sumpta retractabilitate pro potestate, quam habet homo ad illud retractandum; quia illa potestas est quid creatum non valens necessitare diuinam voluntatem ad sui amorem: secus si sumatur illa retractabilitas pro potestate diuina cauiandi retractationem nostram. Non tamen Deus habet complacentiam aliquam, qua feratur absolute in prædicatum intrinsecum actui prauo pro circunstantiis, in quibus est formaliter peccatum, ita vt complacentia directe inclinet ad existentiam talis actus.

14. Potest tamen Deus complacere libere in entitate illius actus prauí secundum se, quatenus secundum se abstrahit à malitia, quæ complacentia non valet directe inclinare in existentiam illius actus praui, licet indirecte posit esse occasio existentiæ illius actus peccaminosi, quatenus Deus videns illum actum secundum se non carere physica bonitate, permittit actum, quem nullo modo permitteret si nulla ipsi competeret bonitas. Quare Deo placet, non quod talis actus existat sub illis circunstantiis, in quibus est prauus, sed in eo quod si existat, non careat omnino bonitate, & ideo sit minus malus, quam si nullam bonitatem haberet. Hæc autem complacentia non potest inclinare vt absolute existat talis actus, quoniam absolute malus est; potest tamen efficere vt Deus non retardetur à permissione. Sic etiam complacentia, quam Deus habet erga pœnitentiam sub conditione peccati est causa tanquam remouens prohibens, vi cuius permittitur peccatum; quatenus (vt supponimus) Deus non permitteret illud peccatum, nisi videret pœnitentiam futuram sub conditione; censeretur enim deterius ipsum peccatum si non esset delendum per pœnitentiam.

R.P.B. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

15. Nequæ inde inferas Deum complacere in existentia illius actus si extiterit, seu in eo quod habeat illam bonitatem, si illam habuerit; sed potius in bonitate illa secundum se, vti complacet in excessu perfectionis hominis supra equum. Neque Deus in peccato vt tali inuenit rationem boni, etiam ex suppositione quod sit; sed potius inuenit rationem boni in actu secundum se intrinsecam ipsi actui sub conditione quod existat. Actusque dicitur bonus non per ordinem ad connotata, per quæ constituitur in propria ratione peccati, sed secundum se, & in ordine ad alia connotata, quæ non includunt malitiam, neque constituunt. Et ideo licet peccatum, qua tale est, non possit à Deo amari; bonitas tamen reperta in ipso actu, quæ separari potest à malitia, potest amari secundum se, non per actum inclinantem vt existat actus in illis circunstantiis, in quibus est peccatum, sed per actum qui non tanti facit peccatum non permittere, seu impedire, eo quod talis actus non caret aliqua bonitate. Sicut complacentia in pœnitentia futura sub conditione remouet quod impediret in pluribus casibus permissionem peccati.

Sectio XIV.

Neque libere potest Deus amare omne verum necessarium.

1. DEum nullum habere actum volutatis etiam liberum, quo velit quod si existat homo existat animal rationale variis probationibus contra nonnullos ex modernis Theologis fiet notum. *Prima probatio.* Probatur primo, quia Deus non amat vt existat homo, si existat homo, igitur neque vult quod si homo existat; animal rationale existat. Consequentia probatur; quoniam sola terminorum diuersitas penes aliquam maiorem, vel minorem explicationem conferre potest ad cognoscendam aliquam diuersitatem conceptuum; non autem vt voluntas possit ferri in vnum, non vero in aliud. Sic stulte gauderet quis de assecutione finis sub conditione quod illum assequeretur, & consequenter non nisi stultissime gauderet de consecutione finis sub conditione quod media reipsa illum causarent, siue sub conditione quod applicentur media, & non frustrentur, aut sub conditione quod non daretur carentia talis consecutionis.

2. Quod si Deus propter illam diuersitatem terminorum amaret quod si existat homo existat homo, aut existat animal rationale, etiam amaret quod si existat animal rationale, existat homo, & consequenter non esset cur non amaret quod existeret homo, si existeret homo, ac proinde solum vellet vt obiectum haberet bonitatem, si illam haberet, quod nulla ratione est velle bonum; sicut si optares alterum potiri dignitate Regia sub conditione quod illam possideret nihil boni illi desiderares, neque centeretur Deum amasse, qui solum vellet vt esset Deus, sub conditione quod Deus esset. Sic etiam non odio haberet proximum, qui solum vellet vt malum pateretur sub conditione quod ipsum pateretur.

3. Ab incommodis quoque manifesta fiet hæc veritas. Etenim Deus non vult carentiam sui ipsius *Secundo, pro-* sub

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponitur incommoda secuta ex contrariâ sententiâ.

sub conditione quod ipse non existat, neque amat existentiam plurium Deorum sub conditione quod sint plura entia à se, & Deum ipsum esse chymæram sub conditione quod repugnet, aut hanc vel illam chymæram esse Deum sub conditione quod à se existat, aut hanc creaturam verbi gratia, hominem, esse Angelum sub conditione, quod illi conueniat definitio Angeli. Neque in Deo admitti potest complacentia in eo quod non sit inuenire medium inter duo contradictoria, quamuis verissimum sit impossibile esse reperiri illud medium; non igitur omne verum necessarium amatur à Deo necessario. Quod si dicas id non esse intelligendum de veris necessariis, quæ intrinsecè inuoluunt aliquam chymæram, contra erit; quoniam innituntur aduersarij rationibus, quæ procedunt æque in omni vero necessario: si enim daretur medium inter duo contradictoria, Deus, vt ipsi inferunt, non esset Deus, & sic redit argumentum ipsorum: nam Deus vult nihil esse in rerum natura, quo posito Deus ipse non existeret: nam odio habet quidquid si existeret impediret diuinam existentiam.

4. Rursus, Deus non habet actum disiunctiuum, quo velit vt ipse sit, vel non sit, quamuis necesse sit ipsum esse, vel non esse; quoniam est principium per se notum: *Quodlibet est vel non est.* Neque ipse amat, vt homo sit animal rationale, vel irrationale; homo, vel chymæra, & vt chymæra sit ens reale, vel rationis, & vt Deus ipse sit ens reale, vel chymæricum, vel creatura, vel carentia, quamuis Deus non possit odio habere eiusmodi disiuncta. Argumentabantur aduersarij, vt monstrarent Deũ non posse non amare omne verum necessarium; quoniam Deus velle non potest, vt aliquid necessarium non sit tale, & aliunde non potest pure omittere, igitur necessitate vult, vt obiectum illud necessarium sit tale, quale est. Hæc autem obiectio probaret, si quicquam ostenderet Deum necessario velle, vt ipse existeret, vel non existeret, quoniam Deus non valet odisse ipsum Deum esse vel non esse, neque potest velle vt illud disiunctum, (idem dicito de aliis in argumento propositis) non sit tale quale est; ergo cum non valeat pure omittere necessario vellet Deus vt ipse sit, vel non sit.

5. At inquis hos actus disiunctiuos non esse admittendos in Deo, quia qua parte disiunctiui sunt, non tendunt in veritatem obiectiuam distinctam à veritate determinata reperta in vno extremo: nam illa particula *vel* non se tenet ex parte obiecti, sed subiecti, siue modi tendendi ipsius actus, & ideo est verus hic actus disiunctiuus: *Deus est vel non est*, quia determinate est verum Deum esse, & necessario existere. Sed contra est quoniam aduersarij eo tendunt, vt suadeant Deum velle quod si existat homo existat animal rationale: At particula illa *si* non tenet se ex parte obiecti, sed modi tendendi ipsius actus; igitur licet particula *vel* teneat se, non ex parte obiecti, sed modi tendendi actus, debet Deus habere erga seipsum hunc actum: *Volo esse vel non esse: Volo esse ens reale vel chymæra.* Ipsumque fundamentum aduersariorum æque procedit in his actibus disiunctiuis, quia Deus non potest odio habere quod ipse sit; vel non sit, & aliunde non potest pure omittere; ergo necessario, si standum esset rationi partis oppositæ, amat ipsum esse vel non esse.

6. Non posse Deo tribui huiusmodi actus conditionatos facile euincunt quæ mox adducam. Etenim inde fieret Deum velle peccare, vel non peccare, quo nemo dicet; quoniam licet necessarium sit Deum peccare vel non peccare, in decens, & peccaminosum est velle peccare, vel non peccare, & ideo qui vellet cõmittere furtum, vel fornicationem peccaret non solum contra iustitiam; sed etiam contra temperantiam; non enim est cur peccet potius contra vnam virtutem, quam contra aliam, nam affectus ad vtrumque obiectum oppositum illis virtutibus terminatur, sicut actus quo affirmas *Petrum vel Paulum currere* repræsentat non solum Petrum, sed etiam Paulum: non enim est cur dicas per illum actũ repræsentari Petrum potius, quam Paulum. Ideo non potest Deus habere actum disiunctiuum, quo velit vt homo peccet, vel non peccet, quia ille actus fertur ad obiectum prauum quin præscindat à malitia, vt multis probaui in tract. de scientia Dei.

7. Quis præterea existimet Deum velle vt in diuinis sit vna tantum persona vel tres, vt Filius Dei naturalis sit pura creatura, vel Deus, vt ipse Deus se diligat, aut non diligat, & vt se odio habeat, si non adsit actus incompossibilis cum odio, vt Deus ipse sciat, vel erret circa obiectum, vt erret, & mentiatur si non habeat actum incompossibilem cum errore & mendacio, & sub conditione quod ipsi sit possibile mendacium, & non se determinet ad actum oppositum. Rideremus hominem illum, qui erga se tales haberet affectus, vt vellet esse homo, vel non homo, esse homo vel chymæra, vel negatio, vel Deus, vel alia creatura, qui vellet esse alter Deus sub conditione quod ipse esset aliud ens à se, qui vellet esse chymæra sub conditione quod in suo conceptu includeret duo contradictoria, qui vellet ne daretur medium inter suum esse, & non esse.

8. Ratio cur in Deo non possit esse ille actus disiunctiuus quo velit esse vel non esse, quo velit vt in Diuinis sit tantum vna persona diuina, vel tres, inter alias est, quia ille actus disiunctiuus non præponit pro illo signo vnum extremum alteri, sed potius ostendit neutrum ex illis extremis esse pro tunc, siue pro illo signo ipsi inincundum. Et ideo cum illo actu disiunctiuo nequit componi pro illo signo actus qui excludat positiue vnum ex illis extremis: nam pro illo signo disiunctiuæ intentionis, aut electionis, manet voluntas quasi dubia dum pro tunc non vult præponere vnum alteri. Neque potest voluntas pro eodem signo rationis ita se determinare: *Volo finem A. vel B. sed nolo finem A.* aut *Volo exequi medium A. vel B. ad consecutionem finis; sed nolo exequi medium A.*

9. Ex dictis apparet non posse aduersarios admittere Deum amare omne verum necessarium conditionatum; non autem omne verum necessarium disiunctiuum: nam in actibus conditionatis reperiuntur eadem absurda. Etenim Deus non vult vt in diuinis sint tantum duæ personæ, si non sint tres, neque vult se odio habere, si non habeat aliquid incompossibile cum odio, aut esse creatura, si non sit Deus, aut errare circa obiectum, si non habeat actum incompossibilem cum errore, vel peccare sub conditione quod peccare possit, & non habeat aliquid incompossibile cum peccato. Et vt vidimus supra stulte gauderet quis de consecutione finis sub conditione quod illud consequatur.

SECTIO

SECTIO XV.

Libere Deus amat creaturas possibiles.

1. Plures ex Authoribus qui negasse creduntur Deum amare creaturas pure possibiles, solummodo negant Deum amare puram possibilitatem creaturarum, per amorem, qui non feratur ad dandam existentiam obiecto. Sensum D. Ang. patefecimus sect. 1. necnon & plurium aliorum Theologorum. Quibus addi potest Scotus in 1. dist. 31. q. 2. ad vltimum, docens Patrem, & Filium non diligere creaturas Spiritu Sancto, quia creaturarum amor non est necessarius. Ait nihilominus P. Ruiz hic disp. 6. sect. 2. oppositum sentire Scotum in 3. dist. 32. quæst. vnica in principio: Attamen tantum abest vt ibi nobis contradicat, vt potius non modice faueat: nam primùm statuit Deum amare pure possibilia, quia diuina voluntas potest diligere omnia diligibilia alia à se; sibique opponit, quia simul Deus diligeret contraria, quoniam vtrumque habet rationem diligibilis; & respondet concedendo sequelam, si amentur naturæ, quæ sunt contrariæ, quia non diligit Deus ea simul eidem susceptiuo. Vbi obseruare erit Scotum expressis verbis dixisse pure possibilia diligi dilectione inefficaci, & quæ numquam producuntur ostendi à diuino intellectu vt possibilia, & vt bona, siue apta vt amentur inefficaciter, aut efficaciter, licet si maneant in statu puræ possibilitatis solummodo amentur complacentia inefficaci. Deinde paulo inferius non enerui ratione monstrat illam complacentiam esse liberam, dicens: *Nihil aliud à Deo in quocumque esse est ex se necessarium; igitur nullus respectus ad quodcumque aliud a Deo, in quocumque esse, est necessarius simpliciter.* Nullum ergo admittit respectum, qui tendat ad dandum esse aliud à Deo, qui sit necessarius, & recte docet respectum illum tendentem ad dandum esse creaturæ, quãuis sit inefficax non esse necessarium, quia inclinat determinate vt creatura accipiat existentiam, & ita inclinat in actum efficacem, vt eo posito, actus efficax ex ipso ortus sit minus liber. At respectus scientiæ simplicis intelligentiæ est omnino necessarius, quia non inclinat vt potius creaturæ existant, quam non existant.

2. Differunt vero Scotus, & S. Thom. nam hic 1. part. quæst. 37. art. 2. ad 3. inquit: *Sicut Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo, ita diligit se, & omnem creaturam Spiritu Sancto*, quod Scotus supra negauit, dicens Patrem, & Filium non diligere creaturas Spiritu Sancto, quia creaturarum amor non est necessarius, in quibus verbis fortassis solum voluit Spiritum Sanctum non procedere ex amore creaturarum possibilium, quamuis procedat Verbum ex cognitione possibilium, quod verissimum est, vt in tract. de Trinit. dicemus, licet Spiritus Sanctus sit formaliter amor possibilium & futurorum, vt in eodem loco dicetur.

3. Ad pleniorem nostræ resolutionis intelligentiam statuendum est Deum habere posse complacentiam aliquam alicuius obiecti prius ratione, quam efficaciter velit obiectum illud, aut obiectum aliquod, & huiusmodi complacentiam nullatenus necessitare ad volendum efficaciter obiectum. Hoc docuit August. lib. 12. de Trinit. cap. 21. dicens mundum antequam efficaciter decerneretur fieri placuisse Deo: *Ostendere voluit, inquit, artifici suo placuisse iam factum quod placuerat in arte faciendum.* Vbi statuit fuisse in Deo complacentiam, quæ Deum impulit ad agendum; non autem necessitatem imposuit. Idque accepit Augustinus ex Platone, quem Augustinus ibi laudat. Inquirebatque Plato causam, quæ Deum impulerit, non autem necessitauerit ad productionem huius mundi; quia certum est Deum non habuisse necessitatem producendi potius hunc mundum, quam alium. Neque Plato negauit Deo libertatem, quem non laudasset Augustinus si in illo loco fuisset contrarius diuinæ libertati.

4. Ex his stabilitur optime, & quam verissime nostra sententia; quoniam illa complacentia fuit in Deo libere, quin aliquid produceret ad extra, & tendebat in existentiam huius mundi potius, quam alterius, quod manifestat illam complacentiam fuisse liberam; cum certum sit non habuisse Deum necessariam complacentiam de existentia mundi huius potius, quam alterius: Extitit ergo in Deo libere complacentia inclinans ad existentiam huius mundi, quæ potuit esse absque productione creaturarum, in quo casu Deus libere amaret creaturas pure possibiles.

5. Quod si illa complacentia, quæ Deum impulit ad creationem huius vniuersi esset necessaria, etiam esset in Deo complacentia necessaria, quæ Deum impelleret in creationem alterius mundi æque perfecti, aut perfectioris; neque enim adhiberi potest ratio cur Deus sit cum necessitate producendi potius hunc mundum, quam alium æque perfectum, aut perfectiorem. Idem confirmant verba Dionysij cap. 4. de Diuinis nominibus, vbi maximam Dei propensionem ad huius mundi productionem declarat. Omnia etiam Deus creauit propter electos, & adhuc ante electionem præcessit voluntas inefficax saluandi omnes, quæ libera est in Deo, quoniam propter illam gratias agimus. Constatque ex sacris literis, & Patribus omnes homines debere agere Deo gratias in omnibus, ac proinde pro illa voluntate saluandi omnes debemus gratias agere.

6. *Probatur ratione.* Ratione etiam probatur. In creaturis rationalibus dantur non solum actus efficaces, sed etiam inefficaces tendentes in existentiam obiecti remanentis semper in statu possibilitatis, quin habeant efficacitatem circa aliquid, & tales actus in creatis sunt liberi: Sed non est cur si dentur in creatis eiusmodi liberi affectus, non possint quoque in Deo reperiri; ergo potest Deus libere amare obiecta pure possibilia. Maior propositio experimento constat, & ea, quæ mox adiiciemus, illam persuadent. Etenim morosæ delectationes de obiecto honesto, vel turpi, sunt actus inefficaces omnino liberi, laudabiles, aut vituperabiles pro diuersitate obiectorum. Neque solum dantur morosæ delectationes in appetitu, sed etiam in voluntate, quæ tendat non tam modo conditionato, quam absoluto. Ideoque docuit noster Thomas Sanchez in Summa cap. 2. num. 31. delectationes, quæ seclusa conditione essent peccata mortalia, posse licere sub conditione auferente malitiam, seclusoque periculo consensus in aliquod illicitum, aut delectationis in parte sensitiua: at delectationes appetitus sensitiui circa illa obiecta putat esse peccata læthalia, dum libere acceptantur, quia imaginatiua non proponit obiectum sub conditione, sed absolute. Haud aliter dicendum erit posse dari inefficacem intentionem absolutam finis, quæ nihil causet, quia non est cur possit esse liber ille inefficax affectus, & non possit esse libera aliqua inefficax

Universidad de Deusto
Biblioteca

intentio finis absoluta. Immo ante delectationem illam liberam præcedit amor inefficax illius obiecti. Ob defectum etiam propositi efficacis non peccandi potest confessio esse inualida, quamuis habeat ille homo propositum aliquod absolutum inefficax non peccandi de cætero. Neque distingui possunt hi affectus eo quod propositum efficax sit absolutum; inefficax vero sit conditionatum; quoniam plures actus conditionati dicuntur efficaces, sed quia voluntas efficax ex suo modo tendendi est robusta, eo quod vim habeat causandi actualiter effectum ex sua natura absolute, vel posita conditione, si conditionata sit: inefficax vero non habeat de se illam vim causandi infallibiliter effectum, & hoc pacto S. Augustinus lib. de Gratia & libero arbitrio distinguit intentionem efficacem ab inefficaci.

7. Non esse hac in re excogitandum discrimen inter voluntatem creatam, & Diuinam, sed admittendos fore in Deo huiuscemodi actus inefficaces, si dentur in creatura, non difficulter monstratur; quoniam in Deo dantur alij affectus non omnino absoluti, aut determinati, qui reperiuntur in creatura, vt volitiones conditionatæ, aut tendentes vage in hoc, vel illud obiectum. At non est cur istæ volitiones sint in Deo, non autem complacentiæ inefficaces; ergo tales complacentiæ possunt in Deo esse. At inquis; inefficacia voluntatis est imperfectio. Verum non ostendis hanc inefficaciam esse imperfectionem, quando non prouenit ex impotentia voluntatis, sed quia voluntas, cum potuisset efficaciter velle consequi obiectum, non vult illud efficaciter consequi, sed solummodo inefficaciter in illud tendere, tunc enim illa tendentia potius arguit perfectionem in voluntate, quæ potest etiam hoc pacto continere pro illo signo voluntatem efficacem. Sic etiam est perfectio voluntatis posse tendere conditionate, aut indeterminate, quamuis prædicti actus non habeant illam vim inferendi suum obiectum, quam actus absolutus efficax, qui determinatè respiciat obiectum.

8. Qua etiam facilitate absque causa contenditur volitionem illam inefficacem claudere imperfectionem, & esse propriam voluntatis, quæ non potest absque difficultate consequi illud bonum, posset alter stando rationi existimare conditionalem volitionem sæpe non carere imperfectione, quoniam est propria voluntatis, quæ non potest consequi bonum illud absque appositione conditionis, vt volitio retinendi merces, quando imminet naufragium, est voluntas retinendi merces nisi illis retentis esset vitæ discrimen; tunc enim illa voluntas mercatoris efficaciter retineret merces, si posset citra incommodum illud. Nihilominus tamen Deus habet volitiones conditionatas, quamuis absque difficultate posset absolute consequi bonum illud sine conditione appositæ, quia maior est diuina libertas, si omnibus his modis possit tendere in obiectum. Sic etiam Deus vult modo conditionato omnes saluare, (vt aduersarij docent) quamuis independenter appositione illius conditionis, nempe illorum auxiliorum, posset ipsis salutem conferre.

9. Ex hoc discursu habetur nullum esse fundamentum plurimorum docentium Deum non posse amare creaturas possibiles amore simplicis complacentiæ, quia Deus nullum bonum vult creaturis possibilibus. Etenim illud argumentum æque probat, ne inefficaciter quidem posse Deum rem possibilem amare, quod pugnat cum manifesto experimento. Planumque est Deum posse creaturis possibilibus cognitis per scientiam simplicis intelligentiæ amare efficaciter ipsam existentiam; non est ergo cur non possit etiam inefficaciter tendere in talem existentiam. Sic etiam Deus vult salutem reproborum, quæ manet in statu puræ possibilitatis.

10. Neque valet dicere Deum non formaliter voluntate beneplaciti velle salutem reproborum, sed voluntate signi & medij, quatenus vult media sufficientia ad salutem consequendam. Etenim hoc non esset amare medium, vt medium est sed vt finis: nam quicumque vult media formaliter vt media, vult eo ipso finem; nam medium, qua tale est quidditatiue constitit in eo quod destinetur ad finem actualiter consequendum. Hi etiam qui dicunt etiam in Deo intentionem finis distingui virtualiter ab electione mediorum, tenentur dicere illam intentionem inefficacem, quam habet Deus de salute reproborum potuisse esse quin eligerentur media, quia non fertur formaliter in media, neque efficaciter in finem, & ideo ex nullo capite habet infallibilitatem eligendi media, ac proinde potuit in Deo esse talis volitio quin causaret suum obiectum. Omniumque fidelium existimatio tribuit Deo voluntatem reuocandi peccatores ad pœnitentiam, ac proinde formaliter amat pœnitentiam eorum, quos actu non pœnitet, actu inefficaci, cum posset illam efficaciter amare tribuendo illis hominibus auxilia efficacia; ergo in Dei potestate est amare cum maiori vel minori efficacitate obiectum, igitur potuit inefficaciter amare existentiam cœli, & terræ, quamuis nihil ad extra produceret.

11. Probatur tertio conclusio, Deus diligit ea, quæ absolute nusquam erunt, sunt, vel fuerunt: nam potest Deus statuere plura sub conditione, vt dare his hominibus talia auxilia, si creentur ipsi. Nostrique Authores passim tradunt decreuisse Deū destructionem Syriæ sub conditione quod Ioas quinquies iaculo terram percussisset. In sententia quoque modernorum Dominicanorum omnia futura libera conditionata, quæ numquam erunt, absolutè, cognoscuntur in diuinis decretis conditionatis ex parte obiecti: At multo magis otiosa videntur illa decreta conditionata, quam voluntates inefficaces, quæ de se aliquo modo inclinent ad actus efficaces: nam conditionalia decreta, de quibus loquimur, nihil ipsa consequuntur. Iuxta eandem sententiam decreta conditionata deberent præcedere absoluta; quia præuisio futurorum liberorum sub conditione præcedit præscientiam absolutorum futurorum, vt apertissime constare potest ex dictis in tract. de Scientia Dei; igitur non est cur voluntas inefficax creandi hunc mundum non præcedat voluntatem efficacem, ac proinde potuit non poni voluntas efficax, quamuis intelligeretur posita volitio inefficax, & sic Deus amaret pure possibilia.

12. Magisque obstarent decreta illa conditionata libertati decreti absoluti, quam volitiones illæ inefficaces libertati decreti efficacis; quoniam admissis illis decretis conditionatis fieret homines, qui de facto prædestinati sunt, fuisse necessario prædestinatos suppositis conditionalibus decretis faciendi, vt tales homines conuerterentur, & perseuerarent si crearentur, vel si crearentur in talibus circumstantiis: nam præsuppositis illis decretis conditionatis, & voluntate creandi homines illos, aut creandi ipsos in illis circumstantiis non posset Deus non illos prædestinare. At præsuppositis in Deo libera complacentia circa creationem huius mundi

mundi, posset adhuc Deus non creare ipsum.

13. In nostra etiam sententia post præuisam per scientiam mediam conuersionem Tyriorum, & Sidonium sub conditione potuit Deus complacere in tali pœnitentia, & conuersione futura sub conditione, & ex tali complacentia potuit moueri Deus ad conferenda auxilia, quibus conuerterentur, quamuis Deus noluit illis conferre illa media; ergo non est cur aduersarij negent posse Deum libere amare pure possibilia, v. gr. alium mundum complacentia aliquo modo inclinante in existentiam illius mundi; nam quoad rem istam, eadem est ratio de complacentia in euentu illo libero futuro sub conditione, ac de complacentia in obiecto pure possibili, vt manifestum fiet rem consideranti, quoniam vterque affectus est inefficax, nihilque causat a parte rei, & inclinat in existentiam obiecti.

14. Ex Authoribus illis, qui mordicus impugnant nostrum sensum, & propugnant Deum non libere, sed necessario diligere possibilia vnus est Emelman lib. titul. 6. disp. 1. cap. 3. qui nihilominus cap. 4. num. 13. pronunciat Deo libere placuisse possibilem Christi deprecationem, & Dei exhibitionem plusquam duodecim legionum Angelorum ad sui defensionem in horto: At in hoc est prorsus eadem difficultas, ac in amore libero possibilium, de quo vsque modo diximus. Nam licet ipse præsumat Deū posse libere diligere possibile esse tale obiectum, dummodo ob sui gloriam eodem indiuisibili actu diligat, & cautet aliud obiectum, nempe contingentem negationem actualem existentiæ talis obiecti, semper ipse premitur eadem difficultate, quamuis dicat actum liberum Dei constitui in obliquo per effectum ad extra: nam illa negatio actualis existentiæ illius obiecti, quæ causatur a parte rei potest existere quin Deo libere placeat obiectum illud, cuius negatio existit, ac proinde existentia illius complacentiæ liberæ non est solum complacentia necessaria, & existentia illius negationis, sed aliqua denominatio intrinseca, quæ potuit non esse in Deo, & libere fertur in obiectum illud, quod nullatenus existit, & in cuius existentiam nulla applicantur media.

15. Admittunt aduersarij in Deo actus disiunctiuos liberos, qui per seipsos non habent vim ponendi obiectum, necnon actus conditionatos liberos, qui nihil causant ad extra, & actus inefficaces circa finem, qui non tendunt conditionate, neque actu cauiant finem; non est igitur cur similiter non concedant Deo ipsi actus inefficaces liberos qui tendant modo absoluto, & nihil ad extra cauient. Porro in Deo esse actus inefficaces circa finem, qui non cauient actu finem ipsum, neq; tendant modo conditionato in ipsum, suadet voluntas illa, qua Deus vult omnes homines saluos fieri; illa enim non potest esse voluntas solum salutis sub conditione quod per ipsum hominem non stet; quoniam vult vt per hominem ipsum non stet, vult namque Deus vt homo non peccet, sed bene operetur, & vt post peccatum respiciat, quæ Diuina voluntas nostri operis liberi non est conditionata respectu ipsiusmet operis, vt suppono ex dictis in tract. de Scientia futurorum. Ideo dicitur quantum in se est Deum velle vt recte operemur, quia præbet auxilia ex absoluta intentione operis, & præbet media sufficientia, ita vt Deus assequatur finem, quem absolute intendit, nisi liberum arbitrium creatum resistat.

Sectio XVI.

Exponitur tendentia actus, quo Deus potest libere amare possibilia.

1. EX nuper appositis intelligi potest dari posse in Deo liberam volitionem, seu complacentiam in euentu futuro sub conditione, & hanc esse per modum gaudij conditionati, & affectus non inclinantis directè ad applicanda media in consecutionem finis. Sic Deus complaceat in pœnitentia futura sub conditione, quin talis complacentia inclinet directe ad permittendum peccatum: alioqui si directe inclinaret vt amaretur ipsa permissio peccati vt vtilis ad pœnitendum, quod absque amore ipsius peccati esse non posset, vt sæpe ostendi, & iterum dicam in sequenti tract. de Prædest. ac proinde ille affectus tendens in pœnitentiam hominis sub conditione peccati est per modum gaudij conditionati; nam ad conditionatum gaudium satis est si præsupponatur existentia obiecti sub illa conditione, & hoc gaudium conditionatum licet non inclinet directe in pœnitentiam vt absolute ponendam, neque in permissionem peccati ex fine pœnitentiæ, præstat vt Deus minus retardaretur à peccato impediendo, vt alibi non semel monstraui.

2. Vt vero scrutemur tendentiam aliam, quam potest Deus habere erga pure possibilia, obseruare est obiectum quodammodo possideri per notitiam sui perfectam, & ideo Deus perfecte possidetur per visionem beatam; fruitioque, seu gaudium concupiscentiæ ortum ex visione beata non solum respicit pro obiecto consecutionem ipsam Dei, seu visionem beatam, sed Deum ipsum vt communiter statuunt Theologi contra Durandum in 1. dist. 1. quæst. 2. quia delectat Deus, vt possessus; quemadmodum res amœnæ, & consonantia musicæ delectant secundum se, siue ratione sui, & non solum ipsorum visio, vel auditio, non quia delectationes de his obiectis sint in sensibus auditus, visus, aut tactus, (vt perperam aliqui existimarunt) quoniam delectactio respicit bonum vt sic, solus autem appetitus intellectiuus, aut sensitiuus, elicit actum erga rationem boni formaliter. Deus igitur possidet creaturas ipsas intentionales per cognitionem, & in illis sic possessis potest complacere, quemadmodum dum alicui enarratur amœnitas hortorum delectatur in ipsis sic apprehensis, & non in sola apprehensione illorum.

3. Ad huius pleniorem intelligentiam notetur possessionem intelligibilem alicuius obiecti haberi posse per solam perfectam apprehensionem illius, quamuis non sit iudicium de existentia obiecti. Hoc probat exemplum nuper insinuatum: quia dum mente quis apprehendit campos amœnos, aut suaues concentus musicæ, aliquam capit delectationem de re percepta, minus tamen perfecte, quam si actu attingerentur illa obiecta per sensus externos, solaque enarratio describens aliqua sensibus iucunda, parit in audiente quandam delectationem de illis obiectis perceptis imperfectè intentionaliter. Neque raro sola cogitatio pulcherrimæ rosæ, aut picturæ absque ordine vllo ad existentiam actualem gignit delectationem; ac proinde illa notitia rei in se bonæ, nobisq; iucundæ est quædam intentionalis,

possessio

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessio illius boni. Cum igitur Deus per scientiam simplicis intelligentiæ perfectissimè apprehendat ipsas existentias rerum possibilium, illa scientia est aliqua intentionalis possessio illius obiecti sufficiens vt Deus delectetur in ipsis obiectis pro sua libertate, non autem necessario quia bonum illud est finitum, quo Deus non eget.

4. Gaudium hoc de obiecto imperfecte possesso inclinat in maiorem, & perfectiorem possessionem obiecti, si haberi possit talis perfecta possessio ab ipso amante; quoniam prædictum gaudium non est absque aliquo amore stricto circa idem obiectum, qui strictus amor terminatus ad obiectum secundū se inclinat in perfectam obiecti possessionem, dum non possidetur perfecte. Sic etiam qui nimiam delectationem suscipit dum apprehendit amænitatem hortorum, suaues vocum concentus, si posset illa obiecta sibi facere prætentia, & illam virtutem prægnoscceret, sentiret propensionem vt illa obiecta præsentia faceret.

5. Quod etiam non semel explicui exemplo Beatorum, qui dum amore stricto, & gaudio in Deum feruntur, maxime propendent vt velint Deo meliora bona extrinseca; quia amare est velle alicui bonum, & ideo dum tanto amore amatur Deus propendet Beatus ad diligendum Deo quæ meliora sunt. Tamen, quia complacet Deus in bonitate morali reperta in nostris actibus liberis, non necessitatur Beatus ad volendum Deo meliora bona extrinseca. Quatenus vero illud obiectum creatum consideratur secundum se, amatur libere à Deo amore stricto; quatenus vero consideratur vt aliqua rarione possessum per cognitionem, amatur gaudio.

6. Ex his quoque colligi potest qua ratione præbeat Deus concursum homini vt eliceat actum prauum præparando suam omnipotentiam per complacentiam, quæ sit strictus amor, vel aliquale gaudium erga bonitatem illius actus secundum se provt est aptus participare diuinam bonitatem secundum se, & multo maiorem bonitatem quam alter actus, quia non est assignare infimum, sicut non est assignabilis infima ex substantiis intellectualibus. Hic amor non inclinat directe in existentiam illius, sed potius gaudet in existentia bonitatis sub conditione quod existat malitia, non tamen vult vt existat absolute illa bonitas, quia sub his circumstantiis non caret malitia morali, sed in bonitate gaudet sub conditione existentiæ malitiæ. Itaque ex parte conditionis ponitur existentia malitiæ, quæ non amatur, sed potius Deus vult vt minime ponatur; ex suppositione tamen existentiæ malitiæ, gaudet in bonitate; non quia absolute gaudeat in existentia illius bonitatis, sed quia gaudet in bonitate modo conditionato nempe sub conditione quod existat malitia: hoc enim non est gaudere in eo quod actus habeat bonitatem si illam habuerit, sed in bonitate sub conditione quod existat malitia. Quando enim aliquid de se bonum est indifferens vt sit malum moraliter, & voluntas creata est proxime potens ponere illud malum morale, potest Deus gaudere in bonitate sub conditione malitiæ, quia ex parte conditionis non ponitur motiuum amoris formaliter, sed odij; ex parte vero conditionati ponitur bonitas, quæ ratione sui terminat amorem.

7. Vel potest dici (ne aliquibus, quæ obiici possent impediaris) Deum amore stricto tendere in illum actum secundum se, quatenus secundum se abstrahit à malitia, & potest esse quin sit malus. Hæc autem bonitas, quæ omnino præscindit à malitia, potest à Deo amari honeste secundum se, per amorem, qui non inclinet directe vt ponatur talis bonitas sub circumstantiis, in quibus non caret malitia morali, sed directe vt ponatur cum carentia malitiæ moralis, & indirecte vt permittatur illa malitia. Amatur itaque honeste hoc pacto hæc bonitas, quia affectus præscindit à malitia, & non inclinat in illam. Sic etiam amatur honeste finis præscindendo à bono, vel malo medio, per quod obtineri potest.

8. Indirecte tamen prædictus amor tendens in illum actum secundum se, siue illud gaudium conditionatum potest esse occasio existentiæ peccati, quatenus videns illum actum tantam habere bonitatem, & in bonitate excedere infinitos alios minus retardatur ne permittat illud peccatum, quod non permitteret, rebus vt nunc, nisi tanta esset bonitas in actu prauo. Habet itaque illa malitia aliquam rationem minoris mali, eo quod insit actui adeo bono, & nimium conducenti ad pulchritudinem huiusmodi, & hæc ratio minoris mali in causa est, vt quamuis Deus non amet existentiam illius actus, tamen non impediat illum efficaciter.

9. Potest præterea in Deo esse libera complacentia, quæ de se inclinet in existentiam rei, quia Deus pro suo libito potest non amare efficaciter obiectum. Sic Deus inefficaciter vult salutem reproborum, & illa voluntas tendit ad causandam existentiam sui obiecti, & ideo applicat media sufficientia ad consecutionem illius salutis. Quo etiam pacto præparat suam omnipotentiam ad nostra opera libera, illa namque suadet & consequenter vult existant à parte rei, licet illa voluntas executiua nostri operis liberi non possit esse efficax, vt in tract. de scientia vidimus.

10. Dicent tamen nonnulli ex his, qui negant Deum libere amare possibilia, se non negare existentiam libere amari inefficaciter, sed solum asserere ipsa prædicata essentialia, seu necessaria creaturæ necessario amari à Deo. Sed contra est, quia antequam creaturæ existant non dantur prædicata essentialia, quæ ab aduersariis considerantur, vt probaui supra. Et quamuis darentur non deberent amari necessario. Ex supra positis etiam sumitur qua ratione prædicata essentialia à Deo amentur libere. Quia nimirum Deus videt hanc entitatem si existat, habere tantam bonitatem, ratione cuius excedet infinitas alias. Hæc ergo bonitas (vt superius exposui) possidetur per cognitionem ipsam, & consequenter potest esse liberum gaudium de illa bonitate vt sic possessa, ita vt gaudium non sit solum de ipsa possessione, sed de re ipsa vt possessa. Sic etiam Beatus amore concupiscentiæ amat Deum vt possessum & non solum amat visionem ipsam; quia non solum ipsa visio; sed Deus ipse est bonus beato.

11. Neque opus est vt gaudium illud sit conditionatum, quamuis reguletur per scientiam quæ affirmat v. g. dari tantam bonitatem in actu prauo sub conditione quod illa malitia existat; quoniam affectio voluntatis potest diuersimode ferri in obiectum. Sic etiam scientia simplicis intelligentiæ affirmat creaturam posse existere, & actus voluntatis vult vt actu existat, & scientia media affirmans aliquem actum liberum existere sub tali conditione, est regulatiua actus diuinæ voluntatis absolute præfinientis existentiam illius operis per illud medium. Non tamen illud gaudium est necessarium, quia tendit in bonum finitum, quo Deus non eget.

Ex

12. Ex dictis fit non ferri Deum vllo amore in carentiam alterius Dei, volendo ne sit alter Deus; quia Deus per illam voluntatem non redderetur securior de carentia alterius Dei, & amor ille supponeret possibilem esse Deum alterum, & tenderet ad impediendam existentiam illius.

DISPVTATIO XI.

De obiecto formali increato diuinæ voluntatis.

PRÆCIPVVM dissidium est an sola essentia sit obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis, vel potius Diuinæ relationes constituant quoque obiectum formale motiuum. Idemque disquiri poterit de Diuinis attributis.

SECTIO I.

Examinantur fundamenta asserentium solam Deitatem esse obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis.

1. NON Deitatem sed solam essentiam esse obiectum formale motiuum increatæ voluntatis colligitur ex Scoto in 1. dist. 10. fine, & Henrico 1. part. Summæ art. 47. quæst. 4. & quodlib. 2. quæst. 1. Hos imitantur plures Recentiores, qui pro hac sententia referunt S. Thom. 1. part. quæst. 19. art. 1. ad 1. & 2. vbi ait bonitatem diuinam esse obiectum diuinæ volitionis. Et ad 3. concludit.: *Obiectum diuinæ voluntatis est bonitas sua, quæ est eius essentia.* Vnde infert diuinam voluntatem non moueri ab alio, quam à sua bonitate, quæ est eius essentia. Haud aliter 1. contra Gentes cap. 74. ratione 1. inquit: *Diuina igitur essentia est id, de quo principaliter est diuina voluntas,* quia nimirum sola diuina essentia est obiectum formale motiuum, quod vocat ipse principale volitum. Et ratione secunda: *Si igitur* (inquit) *voluntatis diuinæ sit aliud principale volitum, quam Dei essentia, sequitur, quod aliquid aliud sit superius diuina voluntate, quod ipsam moueat, cuius contrarium ex prædictis patet.*

S. Thom.

2. Ratione probant primo. Amor à motiuo habet perfectionem, & motiuum si distinguatur ab actu est eius causa: sed diuinus amor non habet perfectionem tanquam ab obiecto, nisi à diuina essentia, quæ est fons, & origo totius bonitatis, & sola diuina essentia est virtuale principium illius amoris; ergo non attributa, aut relationes provt virtualiter differunt ab essentia, sed sola essentia est obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis. Sic etiam sola essentia dicitur obiectum formale motiuum diuinæ scientiæ non autem attributa, aut relationes virtualiter distinctæ ab ipsa essentia.

Prima ratio.

3. Hoc tamen argumentum non operosè euertitur affirmando ad rationem motiui actus amoris Diuini opus non esse, vt ab illo quasi actiue recipiat actus perfectionem; sed sat erit si habeat per modū obiecti, in quo vltimo formaliter quiescat affectus, quin in alio obiecto perfectius quiescat: Et quia aduersarij supponunt relationes esse æque perfectas, ac essentia, consequenter asseritur in tota Trinitate per modum vnius conquiescere diuinam voluntatem. Neque opus est vt obiectum motiuum diuini amoris sit principium actiuum, aut quasi actiuum amoris; quoniam finis non aliter mouet, quam vt obiectum intellectionis proponentis, & volitionis formaliter, & vltimo in illa serie amantis illud obiectum. Quapropter satis expedite defenditur Diuinum esse secundum absolutum, & relatiuum esse obiectum motiuum diuinæ volitionis: quamuis dicatur Diuinas relationes non esse obiectum motiuum diuinæ intellectionis. Etenim vt ex tract. de Scientia Dei supponimus obiectum motiuum diuini intellectus debet aliquo modo concurrere quasi actiue ad cognitionem, vel illud obiectum debet à se formaliter habere suum esse, & cognosci, & ideo sola essentia diuina est obiectum primarium motiuum diuinæ cognitionis.

Tertia ratio.

Tertium.

4. Secundo probant diuinas relationes (quidquid oporteat dicere de diuinis attributis) non esse obiectum formale motiuum amoris Diuini; quoniam ratio vltimi finis est perfectio simpliciter simplex: At Diuinæ relationes non sunt perfectiones simpliciter simplices; ergo non sunt formale, ac motiuum obiectum diuinæ voluntatis. Maior probatur, quoniam Philosophi ex conceptu vltimi finis colligebant, & recte, existentiam Dei; id autem ostendebant non ex alia perfectione præter simpliciter simplicem; ergo ratio vltimi finis est perfectio simpliciter simplex.

Secunda.

5. Primùm respondeo aliquos ex aduersariis parum consequenter huic argumento insistere, dum contendunt Diuinas relationes non esse obiectum formale diuini amoris eo quod non sint perfectiones simpliciter simplicies, cum Recentiores hi semel & iterum doceant cum Eminentissimo Lugo disp. 5. de Incarnat. sect. 5. contra P. Herize, relationes Diuinas esse formaliter paris perfectionis cum essentia: Etenim si formaliter ratione sui non sint in perfectione inæquales parum, vel potius nihil refert in rem præsentem an personalitates dicendæ sint perfectiones simpliciter simplices, necne, vt rem consideranti fiet notissimum. Secundo respondetur plures asserere relationes diuinas esse perfectiones simpliciter simplices. Ita Alarcon disput. 7. de Trinit. num. 10. affirmans cum aliis, quos citat, multiplicari in Deo perfectiones simpliciter simplices eo modo, quo multiplicantur relationes. Relationes Diuinas esse perfectionem simplicem docuit etiam P. Vasquez 1. part. disp. 122. cap. 4. num. 10. cui fauet Granados disput. 4. sect. 3. num. 22. Aluiz hic disp. 2. sect. 2. & alij. Philosophi cognouerunt aliquam rationem vltimi finis & naturam vnicam, summè perfectam, non tamen cognouerunt omnem perfectionem simpliciter simplicem, aut æqualem perfectioni simpliciter simplici.

Enervatur.

6. Insurgunt tertio. In serie finalium causarum deueniendum est ad vnā formalitatem, sicuti in serie efficientis; talis autem formalitas est diuina essentia, quæ est prima formalitas radix cæterarum. Præsertim cum ipsa communis sit omnibus personis, & bonum particulare sit propter bonum commune; ergo sola essentia diuina est finis in quo vltimo quiescit diuina voluntas: alioquin in serie causarum finalium non esset deuenire in vnicam formalitatem. Confirmant. Finis in vnoquoque ordine est præcipuum bonum, & perfectio reliquis præeminens: sed Diuina essentia est quæ reliquis prædicatis Diuinis formaliter præeminet; ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo ipsa sola est finis vltimus Diuinæ voluntatis.

7. Diluitur. Responderi posset primo neque in serie producentium reliter dari vnam formalitatem : nam omnipotentia producit creaturas, & personalitas Patris est principium *quo* reale productiuum Verbi ; necnon relatio spiratoris est principium *quo* productiuum Spiritus Sancti. Quare cum omnipotentia sit principium omnium ad extra ; non autem omnium ad intra, non mirum, si ea, quæ sunt ad extra non sint motiuum formale diuinæ voluntatis ; secus autem, quæ sunt in Deo ad intra. At inquis in serie producentium realiter aut virtualiter dari vnicam formalitatem à se etiam virtualiter, quæ est diuina essentia : illa enim est radix virtualis attributorum, & personalitatum. Sed contra est quia argumentum, si quid roboris haberet deberet quoque probari in genere principij proprie realis debere dari vnicum, quod non est verum. Si loquamur de principio reali tam ad intra, quam ad extra. Id autem quod ibi supponitur nempe dari in diuinis vnicam tantum formalitatem cuius perfectio sit à se formaliter, omnino falsum est, vt satis monstraui supra differens de principio virtuali in diuinis.

8. Respondetur præterea relationes esse finem diuinæ voluntatis non impedire ne sit vnicus finis in diuinis, quemadmodum est vnicus Deus. Neque amantur à Deo relationes nisi quatenus formaliter quoad aliqua munia includunt essentiam, vt postea dicam. Sufficietque si realiter sit vnicus finis, quatenus omnia sunt vnum cum essentia Diuina, quæ est vnica. Quod in confirmatione supponitur nempe diuinam essentiam esse formaliter perfectiorem reliquis prædicatis diuinis, est à vero alienum, vt sæpe dixi, & iterum ostendam in tract. de Trinit. Parumque cohærenter id pronunciant aduersarij (saltem plures illorum) quoniam alibi sæpe affirmant Deitatem non esse formaliter perfectionem præeminentem cæteris, sed omnes diuinas formalitates necessarias esse formaliter paris perfectionis, & nullam alteri præeminere.

9. Ad id quod in argumento afferebatur ex bono communi & particulari, quatenus particulare bonum cuiusmodi sunt relationes, est propter commune bonum, quale est essentia, quæ de se est communis tribus personis, respondetur primo bonum particulare esse propter bonum commune, quoties commune bonum est in se melius, quam particulare : si autem vtrumque sit æquale, & vtrumque conueniens alteri ad inuicem, poterit quodcumque amari vt conueniens alteri, & propter se. Secundo est apertissima instantia in relatione spiratoris ; nam ipsa est communis Patri, & Filio, quin Paternitas, aut Filiatio debeant esse propter relationem spiratoris. Tertio responderi potest bonum particulare non solum esse propter bonum commune, sed etiam propter seipsum ; præsertim si bonum commune non includat formaliter particularia bona, vt essentia non includit formaliter relationes. Quarto & vltimo respondemus partem communitatis esse propter bonum totius, ac proinde argumentum potius probat Diuinam essentiam, quæ est veluti pars totius Trinitatis, esse propter bonum totius Trinitatis ; quoniam tota Trinitas complectitur essentiam, & attributa, ac relationes, neque essentia sine relationibus habet vltimam perfectionem.

10. Quarta. Opponunt quarto. Vnaquæque persona Diuina eo est beata, quo est Deus ; sola autem Deitate persona Diuina est beata ; Atqui motiuum formale diuinæ voluntatis est id, quo persona Diuina redditur beata ; ergo sola Diuina essentia est obiectum motiuum Diuinæ voluntatis.

11. Refutatur. Respondeo primo, Non sola Deitate persona Diuina est Deus ; sed etiam personalitate : nam personalitas diuina hæc vel illa est de essentiali constitutiuo Dei. Imo plures docent solam personalitatem importari in recto. Et, quidquid de hoc sit, ostendere debebant aduersarij, cur si personalitas diuina sit æque perfecta, ac essentia Diuina formaliter loquendo, non intret constitutiuum obiecti motiui diuinæ voluntatis, necnon & obiecti beatifici.

12. Altera responsio sit, admittimus sufficere, si videatur sola essentia diuina, vt quis intelligatur Beatus. Inde tamen solum colligitur Diuinam essentiam sufficientem habere rationem finis vltimi ; non tamen non posse relationes simul cum essentia esse finem vltimum nostræ voluntatis, aut Diuinæ. Concedimus modo (esto verum non sit) posse videri essentiam a creatura non visis relationibus, & visa præcise essentia Diuina hominem fore beatum ; quia sola essentia Diuina est obiectum motiuum, seu primarium visionis beatificæ. Ratio autem cur sola essentia Diuina sit obiectum primarium beatificæ visionis est, quia sola essentia concurrit per modum speciei respectu intellectus beati ; quia sola essentia Dei, quæ virtualiter non differt ab omnipotentia gerit munus speciei concurrentis ad visionem, & sola ipsa in visionem influit actiuè : Relationes autem Diuinæ non sunt formaliter productiuæ visionis beatificæ, cum nihil ad extra producant, vt in tract. de visione Dei monstrabam, neque alia formalitas virtualiter distincta ab omnipotentia quicquam producit ad extra. Hæc ratio, si proportio seruetur, suo modo procedit etiam respectu visionis increatæ, quoniam in tract. de scientia Dei probabam solam Diuinam essentiam virtualiter indistinctam ab omnipotentia inducere rationem obiecti primarij, & motiui ; non attributa virtualiter distincta ab essentia, aut relationes.

13. Exinde non improbabiliter colliget aliquis videri posse Diuinam essentiam non visis relationibus ; non tamen videri posse relationes Diuinas non visa essentia ; quia respectu omnis visionis diuinæ bonitatis obiectum primarium debet esse essentia ; quoniam essentia debet concurrere ad visionem, vel species impressa deriuata ab ipsa essentia (si talis species admittatur possibilis) concurrens nomine essentiæ : talis autem species non concurrit ad visionem obiecti secundarij nisi quatenus repræsentat primarium. Respectu etiam diuini intellectus nequit esse visio Dei nisi à natura Diuina, seu à seipsa ; non enim distinguitur natura diuina virtualiter ab actuali Dei cognitione, vt in tract. de scientia Dei probatum manet.

14. Consequenter quoque colliges (quod alibi fuse probabitur, & variis in locis monstraui) non distingui virtualirer naturam diuinam ab intellectione. Etenim in Deo non est duplex formalitas virtualiter distincta productiua, quæ producat ad extra : At diuina natura producit ad extra visionem beatificam ; cum sit obiectum primarium illius ; ac per consequens Diuina natura est omnipotentia. Neque vlla ratio cogit distinguere virtute prædicata diuina absoluta præter solam volitionem. Sic etiam in Angelo potentia locomotiua est idem cum substantia Angeli ; volitio vero, quæ motum imperat, distinguitur à natura ipsius Angeli. Consonat S. Thom. hic quæst. 25. art. 5. his verbis : *Ideo Deus aliquid facit, quia vult ; non*

S. Thom.

non tamen ideo potest, quia vult, sed quia talis est in sua natura.

15. Tertio deduci potest qua ratione dici possit visionem Diuinæ essentiæ pertinere ad conceptum beatitudinis ; non autem visionem relationum ; quia nimirum, si quis videat solam essentiam, quamuis non videat relationes, erit perfecte beatus : non tamen possunt videri relationes non visa essentia, & ideo solæ relationes non possunt beatificare obiectiue, sed essentia simul cum relationibus, quatenus ipsæ relationes includunt essentiam, vt postea dicam. Ratio huius desumenda etiam erit ex ipso conceptu obiecti primarij : quoniam obiectum primarium potest cognosci non cognito secundario : Secundarium vero, quod nequit habere rationem primarij, non poterit cognosci sine primario.

16. Quarto inferimus Patrem prius ratione quam generet Filium esse perfecte beatum ; quoniam habet pro illo priori obiectum perfecte beatificans, nempe diuinam essentiam : Neque videtur posse negari Patrem pro illo priori originis esse beatum (quidquid dixerit P. Vasquez apud nostrum Alarcon tract. de Visione disp. 4. num. 21. & 22.) quoniam Pater pro illo priori est Deus : ergo est essentialiter beatus : nam beatitudo est de intrinseca ratione Dei : non enim intelligitur Deus nisi summe fœlix. Hoc significauit Nazianzenus Orat. 49. quæ est de Fide col. 10. explicans definitionem Dei, & dicens : *Est ergo in essentia Deus, cuius cognitio vita aterna est* : alias *vita sua aterna est.* Nazianzenus.

Consentit S. Augustinus tom. 3. lib. 14. de Trinitate cap. 9. affirmans : *Vna nos esse beatos cognitione naturæ*, & statim docet, *bonos animos sola beatos esse cognitione, & scientia, hoc est, contemplatione naturæ, qua nihil est melius, & amabilius. Ea est natura, quæ creauit omnes cæteras, instituitque naturas.* Augustinus.

17. Cuius ratio est, quia Deitas, vtpote summum bonum, & perfectio debet formaliter constitui summa felicitate non tantum obiectiue & veluti mortuo modo, sed formali, & vinido actu possidente vitalissime summum bonum. Ideo S. Thom. 1. part. quæst. 26. art. 1. corp. ait de ratione Diuinæ beatitudinis esse *quod sit summum bonum, & perfectum, cuius est suam sufficientiam cognoscere in bono, quod habet.* Eisdemque argumentis quibus monstratur Dei essentiam consistere in cognitione, & operatione perfectissima, pariter efficaciter consistere Dei essentiam in beatitudine obiectiua, & formali.

Sectio II.

Examinatur adhuc quartum præcedens argumentum, & qua ratione Diuinæ relationes pertineant ad obiectum beatificum.

1. POtest etiam præcedenti difficultati satisfieri concedendo Diuinas relationes pertinere ad obiectum beatificum, & sic non erit cur non sint obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis. Est igitur de conceptu beatitudinis ferri in diuinam naturam secundum omnes formalitates obiectiuas necessario identificatas cum diuina natura ; quoniã alioqui non perfecte satiaretur appetitus beati : etenim videns Deum adhuc appeteret scire quomodo Deus vnus subsisteret in tribus personis realiter distinctis : hoc enim est mysterium maximum Diuinitatis. Itaque vt satietur appetitus beati debet Dei bonitas ex cunctis capitibus, ex quibus differt à bonitate finita cognosci clare, quia non satiaretur appetitus, dum per cognitionem non integratur infinitas secundum omnes infinitas perfectiones, quatenus exprimitur conceptus Deo intrinsecus absque conditione ad extrinsecum finitum : quatenus vero connotatur extrinsecum finitum sufficit si declaretur infinitas intrinseca inordine ad infinita in communi, & omnia possibilia, non enim est cur Beatus non habeat appetitum plene satiatum, eo quod non videat aliquid extra Deum, dummodo prædicata diuina virtualiter, aut realiter inter se distincta perfectissime vt distincta intueatur, & munus in ordine ad aliquid ad extra sub ratione vniuersalissima attingat, quia sic satis percipit quam exigua sint bona creata per comparationem ad creatorem, & ipsum beatum non indigere visione illorum ad sui fœlicitatem, quemadmodum ipse Deus creaturis non eget.

2. Ob eandem rationem non debent à Beatis videri diuina decreta in particulari, quia vt Deus sit perfectissime cõpletus in omni sua perfectione nõ debet potius habere decreta terminata ad has vel illas creaturas, quam aliud decretum oppositum impediens existentiam illorum decretorum, & creaturarum, ac proinde sufficiet cognoscere in genere mysterium actuum liberorum Dei. Præsertim cum ad diuinum secretum pertineat determinatio libera circa hoc obiectum potius, quam circa oppositum.

3. Est igitur Pater æternus (vt præfatã obiectionem diluamus) pro illo priori originis ante productionem Filij perfectissime beatus, quia perfectissime videt Filium, & Spiritum Sanctum, vt existentes pro aliis signis sequentibus. Neque requiritur ad perfectionem intentionis, vt pro illo signo pro quo est cognitio obiectum existat, sed satis est si tendat perfecte ad obiectum vt existens pro signo sequenti. Sic etiam Deus perfectissime intuetur futura, quamuis obiectum reipsa non existat, quando intuitio illa existit.

4. Neque satis percipitur cur potius essentia Diuina, quam relationes debeat pertinere ad conceptum beatitudinis, si Diuinæ relationes non sint minus perfectæ, quam essentia. Si autem dicamus (vt in tract. de Visione vidimus) non posse videri essentiam quin videantur relationes, facilius intelligitur relationes quoque esse de conceptu beatitudinis ; quia vix percipitur posse Diuinam essentiam videri, quin talis visio sit beatifica ; nam Diuina essentia seipsa formaliter est summum bonum, neque ipsa habet à relationibus vt sit summum bonum. Difficile etiam intelligitur Diuinam relationem, si videretur non visa essentia Diuina, posse formaliter beatificare ; non enim possunt relationes esse æqualis perfectionis cum essentia, nisi quatenus formaliter includunt essentiam ; quoniam alioqui non essent formaliter intellectiuæ, & consequenter neque essent formaliter summe fœlices, & beatæ. Hoc videtur significasse D. Ang. in 1. sent. dist. 1. q. 2. art. 2. vbi expresse ait diuinas relationes non esse *fruibiles*, vt relationes sunt, sed vt sunt diuina bonitas, idest vt formaliter includunt diuinam essentiam.

5. Cur autem videri non possit essentia Diuina non visis relationibus, sed clara intelligibilitas ad mouendam potentiam intellectiuam debeat fundari immediate in tota entitate rei, probaui variis argumentis tract. de visione disp. 5. Imo & obiecta sensibilia, & diuisibilia ita adunantur in sui cognoscibilitate, & in specie impressa, vt quælibet minima pars speciei, quia producta est ab omnibus partibus obiecti sensibilis, vim habeat repræsentandi totum obiectum, quod à fortio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri locum habet, quando obiectum est indiuisibile, & vnica formalitas concurrit nomine aliarum, vt omnipotentia loco relationum. Sic intelligibilitas sequitur immediate naturam entis, ac proinde quod idem est eàdem debet potiri intelligibilitate. Cum igitur effectus causæ obiectiuæ ordinetur per se ad repræsentandum obiectum, debet intuitio illius commensurari intelligibilitati adæquatæ, & adæquata intelligibilitas adæquatæ entitati.

6. Sed neque obstat essentiam Diuinam communicari Filio, non autem Paternitatem, & Filiationem Diuinam immediate communicari humanitati Christi Domini; non autem essentiam Diuinam aut Paternitatem, quia Paternitas diuina ex sua quidditatate est incommunicabilis per identitatem Filiationi; essentia vero est per seipsam essentialiter communicabilis eidem Filiationi. Essentia etiam diuina est immediate incommunicabilis naturæ humanæ; secus autem Filiatio; communicata autem Filiatione nequit eidem humanitati communicari Paternitas. At vero intellectus creatus est capax simul per eandem visionem videndi essentiam & personalitates, & non habet vnde limitetur ad solam visionem essentiæ, aut personalitatum, vt loc. cit. copiose monstraui. Cuius à priori ratio sit, quoniam formalis ratio sub qua tendit intellectus ad intuitionem Dei est intelligibilitas, quæ fundatur (vt ibi probatum manet) in tota entitate. E contra vero formalis ratio sub qua Pater tendit ad communicandam naturam Filio est communicabilitas propria ipsius naturæ, sicuti ratio formalis sub qua producit personam Filij est ipsa producibilitas propria personalitatis Filij. Consimiliter dicendum est ad aliud exemplum petitum ex immediata communicatione Filiationis Diuinæ ad humanitatem. Reliqua, quæ eodem spectant recognosci poterunt disp. illa 5. de visione Dei.

7. Ex his colligitur optime defendi relationes Diuinas esse obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis, quamuis de ratione talis obiecti formalis motiui sit esse beatificum, quia Pater delectatur in persona Filij, vt in obiecto suæ beatitudinis, & Pater, & Filius in persona Spiritus Sancti: Et ideo Spiritus Sanctus dicitur à Patribus suauissimum vinculum amoris Patris & Filij, quia procedit ex summo amore quo Pater & Filius se amant; non autem se amarent summe nisi obiectum illius amoris esset summum bonum, & consequenter obiectum beatificum. Ideo etiam diuinæ relationes adorantur summo cultu, quod non esset verum nisi essent summa bonitas, quia nihil præter summam perfectionem est dignum summo honore. Bernardus. Hinc est vt Bernard. serm. 80. in Cantica probauerit nihil esse in Deo minoris perfectionis, & arguit: *Quomodo minor qua Deus est.* Et iterum lib. 5. de Considerat. cap. 3. *Vnum tui, & Angeli optimum ratio est. Deus vero non sui aliquid optimum habet: vnum optimum totus.*

8. Neque dubium quin Pater, & Filius se diligant summo amore; alioqui non probaretur Patrem æque amare Filium, ac seipsum; quia licet sit amabile bonum, maxime autem proprium; nisi in bono alterius reperiatur summa bonitas. Amari autem Filium à Patre summo amore non licet dubitare, vt optime declarauit Richardus Victorinus Richard. Victorin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. inquiens: *Plenitudo charitatis exigit vt vterque ab altero sit summe dilectus, & consequenter secundum prædictam discretionis normam vterque est summe diligendus.* At vt idem Richardus ibi merito supponit: *Summa plenitudo dilectionis in mutuo dilectis exigit summam æqualitatem perfectionis*: Ergo Pater vt condistinguitur à Filio est summe bonus, & summe diligibilis; non est ergo cur potius sola essentia Diuina, quam relationes, dicatur constituere obiectum beatificum.

SECTIO III.

Adducitur opposita sententia & refelluntur plura ipsius fundamenta.

1. Contrariam sententiam, scilicet relationes Diuinas esse formale obiectum diuinæ voluntatis tradit copiose P. Ruiz hic disp. 3. sect. 3. qui id colligit ex Ochamo in 1. distinct. 35. quæst. 3. ad 3. argumentum, Caietano 1. 2. quæst. 2. art. 8. §. *Quoad primum*, & §. *Quoad tertium*, nostro Molina 1. part. quæst. 12. art. 8. asserentibus primarium obiectum visionis beatificæ esse totam Trinitatem sicuti est. Ex quibus Ochamus expressius loquitur de primario obiecto diuinæ scientiæ. Cum P. Ruizio sentit Aluiz tractat. 2. sect. 2. num. 16. qui assertum probat primo quia diuina relatio habet bonitatem infinitam, & perfectionem simplicem, ergo non est cur non sit obiectum formale motiuum diuini amoris. Supponit hoc argumentum relationes prout virtualiter ab essentia differunt, & illam non includunt, esse perfectiones, quod negant Scotus quodlibeto 5. art. 1. & 2. Caietanus 1. part. quæst. 28. art. 2. circa solutionem tertij, Molin. quæst. 3. art. 7. disp. 2. §. *Secundo, & est argumentum ad hominem*, Bellarminus lib. 2. de Christo cap. 12. Becanus cap. 2. de Trinit. quæst. 2. Cæterum licet admittatur relationes diuinas vt adæquate distinctas virtualiter ab essentia (quam distinctionem virtualem adæquatam inter essentiam, & relationem, supponunt ipsi, de quo dicemus sect. sequenti) esse perfectiones, non propterea dicendum est esse perfectiones simpliciter simplices, vt communiter tradunt Theologi, & dicetur in materia de Trinitate. Neque iuxta illam sententiam possent Diuinæ relationes esse æqualis perfectionis cum essentia, quia non essent volitiuæ, & intellectiuæ formaliter: alioqui essent in diuinis tres intellectus, & voluntates realiter distinctæ.

2. Secundo arguit idem Aluiz. Diuinus amor terminatur ad Deum formaliter secundum quod est à parte rei, vt sic autem est vnus, & Trinus, ergo formaliter terminatur diuinus amor ad Deum vt Trinum in personis. Maior probatur; quia non potest Deus diligi amore opposito ipsi modo existendi à parte. Qui ita obiiciunt tenentur dicere non posse diuinitus videri Diuinam essentiam non visis personalitatibus; quoniam illa visio terminatur ad essentiam vt est à parte rei, & non potest Deus intuitiue videri visione opposita ipsi modo existendi à parte rei. Opus erat aduersarijs ostendere esse de ratione diuini amoris tendere formaliter & motiue ad omnem rationem, quam Deus habet à parte rei, & ex modo amandi non posse formaliter vnam formalitatem præscindi ab alia. Cum igitur dicitur Deum amari prout est in se, dupliciter id potest intelligi. Primo vt ametur formaliter, & motiue secundum omnem modum, seu formalitatem, quam in re habet. Secundo, vt secundum id, quod formaliter amatur, ita sit, & hoc posterius

posterius sufficere videtur, dum oppositum alio ex capite non ostenditur. Sic dicimus solam essentiam Diuinam esse obiectum formale motiuum Diuinæ cognitionis, licet à parte rei essentia sit idem cum relationibus. Estque mihi certissimum, & communiter traditur à Theologis, relationes Diuinas non concurrere formaliter ad visiones Beatorum, sed solam Diuinam essentiam esse obiectum actiue concurrens in visionem, quamuis essentia sit idem à parte rei cum relationibus. Fatenturque vnanimi consensu Theologi Diuinam omnipotentiam concurrere ad productionem Angeli v.g. quin relationes Diuinæ concurrant ad productionem talis creaturæ.

3. Tertio obiicit, si per impossibile Deus esset vnicus, & non Trinus, amor Dei qui tunc esset haberet minorem perfectionem, quam amor, qui nunc est; ergo personæ Diuinæ amantur formaliter ratione sui, & sunt obiectum motiuum tribuens perfectionem actui. Antecedens probatur, quoniam alioqui amor suauissimus quo Pater & Filius inuicem sed diligunt nullam afferret perfectionem. Consequentia quoque inde ostenditur, quia non apparet quo alio ex capite ille amor Diuinus in illo casu impossibili deberet esse minus perfectus, nisi quia non tenderet formaliter in Diuinas relationes.

4. Respondeo, casu quo deficerent Diuinæ relationes, & maneret essentia Diuina, ille amor maneret æque perfectus, ac modo est, si ponatur quoque essentiam Diuinam manere non minus perfectam, quam modo est: attamen, quia etiam fieret ipsam essentiam Diuinam non futuram in illo casu æque perfectam, ac modo est; quoniam sine relationibus esset imperfecta vt sæpe tradidere Patres, consequenter etiam infertur illum amorem essentiæ in casu illo non futurum æque perfectum ac modo est. Deitatem in illo casu non fore perfecte completam constat aperte: quoniam subsistentiæ personales sunt de complemento naturæ, & est perfectio Dei esse fœcundum, & petit Pater æternus producere Filium, non solum tanquam bonum sibi conueniens, & cum quo bene se habet, sed etiam vt omnino necessarium, quo per æternitatem pacifice possesso sistit, ac fruitur. Et vt Cyrill. 2. Thesaur. aiebat cap. 1. col. 1. *Non potest esse perfecta Deitas nisi Filium habeat.* Simili modo loquitur Nazianzenus Orat. 37. quæ est 5. de Theologia col. 2. dicens Diuinitatem fore imperfectam, si careret Spiritu Sancto. Rationem profert Basilius lib. 3. de Spiritu Sancto contra Eunomium recitato, & laudato in Concilio Florentino: *Deitas*, inquit, *Trinitate completur*, & lib. vnico de Spiritu Sancto ad Amphil. *Spiritus Sanctus per seipsum complet Trinitatem.*

5. Verum ex hac responsione sumitur quartum argumentum. Si Trinitas non spectaret ad obiectum formale, seu motiuum diuinæ voluntatis, Deus sibimet displiceret, igitur Trinitas est formale obiectum, seu motiuum Diuinæ volitionis. Antecedens probatur ex dictis, quoniam absque Filio Deus esset incompletus, diminutus, infœcundus, mutus. Vnde Patres nuper citati asserunt cum Athanasio Orat. 2. contra Arianos sub medium, imperfectum fore Deum, ac proinde inutilem si deessent ipsi personæ Filij & Spiritus Sancti. Igitur tãta imperfectio merito displiceret Deo ipsi, quia non esset perfectio plena, & adæquata.

6. Respondetur negando inde sequi Deum sibi aliquo modo displicere, quamuis personalitates non spectent ad obiectum formale motiuum diuinæ volitionis. Sicut Christi humanitas non sibi displicet, quamuis vnio hypostatica non spectet ad amorem charitatis, qua se & Christum diligit propter Diuinam bonitatem. Qua etiam ratione non potest Dici Deum se ignorare, eo quod Diuinæ relationes non spectent ad formale obiectum, seu motiuum Diuinæ cognitionis. Quare licet daremus Deum sibi ipsi displicere, si careret Filio, si esset mutus, & infœcundus, non inde fit de facto sibimet displicere, eo quod personalitates Diuinæ non sint obiectum formale diuinæ voluntatis, quoniam necessario amat diuinas personalitates prout sunt, & tanquam necessaria complementa, & integritatem substantialem suæ essentiæ.

7. Quinto efficacius arguitur. Quoniam saltem Diuinæ relationes libere, non autem necessario amarentur, si non essent obiectum formale motiuum Diuinæ voluntatis: Atqui huiusmodi personalitates necessario amantur à Deo: Pater namque necessario diligit Filium, & ex illo amore reciproco vnius personæ ad aliam procedit Spiritus Sanctus; igitur Diuinæ personalitates sunt obiectum formale motiuum diuinarum relationum. Maior probatur quoniam nulla bonitas necessario amatur à Deo, quæ non sit summa; solum namque summum bonum est dignum amore necessario.

8. Responderi posset bonum, quod formaliter non est summum, si tamen careat imperfectione, & tale bonum sit necessarium ad integritatem, seu complementum summi boni posse terminare amorem necessarium. Idque probari potest ex motibus amoris primo primis, qui necessario resultant in nobis, quamuis solum repræsentetur bonitas finita, quia non repræsentatur malitia, & aliquam habemus indigentiam illius boni. Cum igitur sit perfectio essentiæ compleri, & terminari personis, necessario amantur non vt obiectum formale motiuum, sed vt obiectum completiuum, & perfectiuum Diuinæ essentiæ.

9. Sexto, Personæ Diuinæ non solum necessario amantur; sed etiam summe: At non possunt summe amari nisi sint summum bonum, neque esse possunt formaliter loquendo summum bonum, quin sint obiectum formale motiuum diuini amoris: ideo namque Diuina essentia est formale obiectum motiuum diuinæ voluntatis; quia est summum bonum; Igitur de primo ad vltimum deducitur Diuinas personalitates esse obiectum formale motiuum Diuinæ voluntatis. Vnde formabitur hic syllogismus: Omnis bonitas & perfectio per seipsam summe amabilis est obiectum formale Diuinæ volitionis; sed ita sunt personalitates Diuinæ; ergo &c.

10. Hæc obiectio est melior reliquis ad probandum assumptum. Non tamen proponi potest ab his, qui existimant relationes Diuinas ratione sui non esse æqualis perfectionis cum essentia, inde namque fit eiusmodi relationes provt virtualiter differunt ab essentia non esse ratione sui summum bonum, & consequenter ruit integer ille discursus. Porro relationes Diuinas non esse formaliter æqualis perfectionis cum essentia asseuerant non pauci ex aduersariis. Imo aliqui censent relationes Diuinas esse modos substantiales non substantiam, quia in Diuinis datur tantum vnica substantia. Idque probant ex Patribus, & Concilio Lateranensi cap. *Damnamus*, quia licet Concilium eo loco nomine substantiæ intelligat essentiam; ex aliis tamen verbis apparet Concilium quoque docere non pertinere ad essentiam, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad subſtantiam non pertinet; & quod non pertinet ad quid eſt; non pertinere quoque ad quod eſt, ſed ad quomodo eſt. Nam idem Lateranenſe cap. citato inquit: *Licet alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus: non tamen aliud. Sed id quod eſt Pater eſt Filius &c.* Hæc explicabuntur ſect. ſequenti.

11. *Septimum.* Septimo arguitur, Trinitas eſt ex ſe bonum perfectiſſimum, & per ſe requiſitum vt Deus ſit primum principium; ergo ſpectat ad conceptum ipſum finis eorumdem & obiecti formalis, & motiui; nam finis & principium ſibi correſpondent. Ideoque eſſentia Diuina eſt finis creaturarum, quia eſt principium ipſarum.

12. *Refutatur.* Reſpondeo. Relationes diuinæ non ſe habent per modum principij actiui ipſarum creaturarum, quamuis ſint conditio ad creandum: ratio autem finis correſpondet principio actiuo; non autem conditioni. Secunda ſolutio ſit. Perſonalitates non ſe tenent ex parte prinicipij ex exigentia ipſarum creaturarum; non enim petunt ipſæ procedere à tribus perſonis ratione ſui vt in tract. de Trinitate dicendum eſt. Aduerſarij, qui oppoſitam ſententiam amplexantur potius inde argumentum ſuſcipient quo ſe muniant: quoniam ſola eſſentia, quæ non differt virtualiter ab omnipotentia eſt realiter principium actiuum creaturarum; ergo illa ſola habebit rationem finis reſpectu diuinæ volitionis, qua amantur creaturæ: nam finis & principium ſibi correſpondent.

13. Sed neque obſtat aliud principium, quod in argumento ſumitur, nempe Trinitatem eſſe bonum per ſe perfectiſſimum; quia relationes ſupra eſſentiam non addunt perfectionem intenſiuam; ſed ſolum extenſiuam, quin propterea debeant habere rationem finis, ſeu motiui; quia non habent rationem ſummi boni, vt aduerſarij etiam de Diuinis relationibus ſupponunt, licet relationes Diuinæ extra conceptum obiecti formalis motiui debeant habere rationem obiecti primarij; quia ſunt de intrinſeco complemento Diuinæ naturæ.

14. *Octauum.* Octauo inſurgunt alij ex Nuperis, Amor diuinarum perſonalitatum non exiſtit vi ipſarum, neque gaudium de exiſtentia ipſarum perſonalitatum exiſtit vi ipſarum; ergo perſonalitates non ſunt obiectũ formale diuini amoris, conſequentiam declaro; quoniam illud eſt obiectum formale amoris vi cuius amor exiſtit, ſicut illud eſt obiectum formale cognitionis vi cuius ipſa cognitio exiſtit, & ideo ſola diuina eſſentia eſt obiectum formale Diuinæ cognitionis.

15. *Reiicitur.* Plura in hoc obiecto proponuntur, quæ à veritatis tramite deflectunt. Nam in primis, quoniam neque de ratione obiecti formalis cognitionis eſt vt ab illo exiſtat cognitio: nam Angeli non habent ſpecies vi ipſorum obiectorum, & cognoſcunt obiecta poſtquam præterierunt, ſuntque ipſa obiecta obiectum formale cognitionis, qua cognoſcuntur in ſeipſis. Dicitur tamen ſola Diuina eſſentia obiectum formale motiuum Diuinæ cognitionis, quia eminenter præſtat munus ſpecierum ad cognoſcendas creaturas in ſeipſis, & gerit hoc munus diuina eſſentia vt cognita; quoniam, vt in tract. de ſcientia Dei probaui, eſſentia Dei conſiſtit virtualiter in actuali cognitione ſui: illud autem obiectum vi cuius vt cogniti cognoſcitur aliud, dicitur obiectum motiuum. Sed non propterea oportet negare creaturas, & à fortiori diuinas relationes, eſſe obiectum formale Diuinæ cognitionis ſecundarium, & non ſpecificatiuum.

16. Reſpectu autem diuini amoris longe diuerſa eſt ratio: non enim illud ſolum dicitur formale obiectum vi cuius exiſtit amor, ſed illud quod propter ſe amatur: nam qui deſiderat ſanitatem, & amore illius ſinit ſecari venam, formaliſſime amat ſanitatem; quamuis non exiſtat amor vi ſanitatis, quam ſupponimus non exiſtere. Eſtque ſanitas obiectum motiuum amoris, quia ſupponimus talem ſanitatem non ordinari ad aliud, & voluntatem non eſſe abſque obiecto formali motiuo, ſeu ſpecificatiuo illius actus. Probat præterea ilud argumentum non ſolum Diuinam eſſentiam, ſed amorem virtualiter diſtinctum à Diuina natura eſſe obiectum formale motiuum reſpectu ſui; quoniam perfectio illius amoris non eſt actiue etiam virtualiter à natura, ſed à ſe, vt pono ex ſupra oſtenſis in diſput. de principio virtuali.

17. Illud etiam facile explicabitur ab Authore huius argumenti, cur diuinum gaudium de exiſtentia perſonalitatum non poſſit eſſe vi ipſarum. Sicut enim obiectum creatum eſt ratione prius quam diuina ſcientia viſionis de eodem obiecto, ita perſonalitates diuinæ poſſunt præcedere diuinum gaudium, & aliquam ſcientiam, quæ repræſentet illas vt exiſtentes pro priori ſigno. Probatique poteſt hic diſcurſus, quia perſonalitas diuina habet rationem principij: nam Paternitas producit Filiationem; ergo eadem Paternitas poterit, iuxta placitum aduerſariorum admittens in diuinis principium virtuale actiuum tribuēs perfectionem termino, eſſe virtuale principium gaudij de exiſtentia eiuſdem perſonalitatis. Idque apertius apparet in actibus liberis Dei; quoniam Deus prius ratione habet actum liberum, quam habeat gaudium de exiſtentia illius: nam gaudium dirigitur à cognitione repræſentante obiectum non vt pure poſſibile, ſed vt exiſtens, quæ cognitio non præcedit actum Dei liberum vt exiſtentem.

Sectio IV.

Expeditur controuerſia.

1. *Prima aſſertio.* DIco primo, ſi diuinæ relationes ſint formaliter minus perfectæ, quam eſſentia, non ipſæ, ſed eſſentia dici debet obiectum formale motiuum, & finis vltimus Diuinæ voluntatis. Ratio eſt quia data illa hypotheſi ſola Diuinitas tam per modum finis *cui*, quam per modum finis *qui* eſt quæ magis amatur à Deo ipſo, & conſequenter illa ſola dici debet obiectum formale motiuum, & primarium voluntatis Diuinæ: quoniam ordinatiſſimus modus amandi eſt magis amare quod perfectius eſt, & ad id reliqua ordinare; nam ſicut proponitur Diuina eſſentia vt omnium optimum, ita ſummè eſt diligenda, & ſupra omnia: nam amor commenſuratur bonitati, & ſummum bonum præferri debet in amore bono non ſummo, ſicuti præfertur in ipſa amabilitate.

2. De ratione ſummi boni eſt eſſe vltimum finem; ergo ſi datur vna formalitas, quæ tantùm formaliter loquendo habeat rationem ſummi boni illa erit vltimus finis in quem per diuinam voluntatem reliqua ordinantur. Neque ipſum quaſi totum, vt ſic loquar, conſurgens ex eſſentia, & relationibus magis amatur intenſiue, quam ſola eſſentia,

eſſentia, quia non creſcit intenſiue perfectio ob relationes: non enim tota Trinitas eſt intenſiue perfectior, quam eſſentia. Et dum amatur Diuina eſſentia vt conueniens relationibus, adhuc per eundem actum magis amatur eſſentia per modum finis *qui*, & *cui*, & ſola eſſentia eſt obiectum motiuum Diuinæ voluntatis: Nam obiectum motiuum amoris eſt illud, in quo per ſe quieſcit voluntas, quin aliud magis ametur per talem actum; vel eſt obiectum primo amatum, ac mouens ad amanda reliqua. At licet Deus amet ſuam eſſentiam relationibus, & relationes eſſentiæ, tamen per illum actum magis amat eſſentiam, & ipſi tanquam fini *cui* maxime amato vult relationes, ac proinde eſſentia Diuina eſt centrum, in quo quieſcit Diuina voluntas, & ipſa ſola eſt obiectum motiuum: relationes vero amantur tanquam complementum formalitatis magis amatæ, in qua ſola appetitus Dei elicitus plene conquieſcit.

3. Propter hæc non aſſerimus Diuinas relationes non eſſe finem *qui* Diuinæ voluntatis. Etenim quamuis ametur magis ipſa eſſentia, vt finis *qui* & *cui*; (vt in diſput. proxime ſequenti declarabitur) tamen ipſi eſſentiæ immediatè per eundem actum amantur relationes vt finis *qui*. Et quamuis relationes ordinentur ad eſſentiam, tanquam obiectum magis amatum, non ordinantur tanquam medium ad finem, ſed tanquam finis *qui* ad finem *cui* magis amatum, vt poſtea in diſputat. ſequenti dicam; amor autem finis, qui non procedit ab amore alterius finis dicitur vltimus in illa ſerie, & obiectum dicitur vltimum in ratione finis *qui*, licet per illum actum ordinetur ad finem *cui*. Sic ſanitas amatur propter hominem, cui deſideratur ipſa ſanitas; quamuis ſanitas non ſit medium ſed finis *qui* deſideratur homini magis amato. Neque ſolum amatur magis Diuina eſſentia, eo quod ſit finis *cui* vltimus omnium, ſed etiam per modum finis *qui*: quoniam Diuina natura magis amat ſibi ſuum eſſe eſſentiale, quam complementum illius, vt probauit ratio nuper adducta.

4. *Secunda aſſertio.* Dico ſecundo, abſolute dicendum eſt relationes Diuinas eſſe obiectum formale motiuum Diuinæ voluntatis. Ducor; quoniam tract. de ſcientia Dei diſput. 14. ſect. 7. monſtraui Diuinas relationes eſſe æqualis perfectionis cum eſſentia, ſiue potius eiuldem perfectionis cum eſſentia, quia quoad perfectionem & munus intelligendi, & amandi includunt formaliter ex parte obiecti ipſam eſſentiam Diuinam. Quod ſi diuinæ relationes non eſſent formaliter ex parte obiecti, ſeu virtualiter ſummum bonum, ſed minoris perfectionis quam eſſentia, non deberent amari neceſſario à Deo ipſo, & potuiſſet Pater non ſibi complacere in Filio; quoniam Filius non potuiſſet ratione filiationis non eſſe imperfectus; quoniam relationes Diuinæ ſi non includerent virtualiter ex parte obiecti eſſentiam Diuinam eſſent vt ſic minoris perfectionis quam Angelus, quia non eſſent intellectiuæ, nec volitiuæ, ſubſtantia autem intellectiua, & volitiua præferri debet non intellectiuæ. Quo fit vt Diuinæ relationes non poſſent formaliter eſſe perfectiones infinitæ, ſi eſſent minoris perfectionis, quam eſſentia, ſed potius eſſent perfectiones finitæ, quæ non poſſent non ſuperari in perfectione ab aliis innumeris entitatibus finitis.

5. Neque intelligibilis eſt infinitudo ſecundum perfectionem, quæ non ſit ſumma, alioqui poſſet Paternitas diuina eſſe perfectior diuina Filiatione, quamuis vtraque relatio eſſet perfectio infinita, &

minor perfectione Diuinæ eſſentiæ, & ſic non poſſet oſtendi Diuinas perſonas non eſſe inæqualis perfectionis in ratione talium perſonarum, quemadmodum in ratione talium diſtinguuntur realiter, quia perſonalitates realiter diſtinguuntur. Neque admitti poteſt Diuinas relationes eſſe inæqualis perfectionis iuxta verba illa Athanaſij in ſymbolo: *In Trinitate nihil maius, aut minus.*

6. Colligi poteſt ex oppoſita ſententia Patrem, qua Pater eſt non eſſe ſumme adorabilem, quod admittere nefas erit, & ſic explicari non poſſet qua ratione in perſonis (vt canit Eccleſia) *proprietas adoretur*. Nos autem cum Nazianzeno dicimus: *Non minus ob relationem, quam inter ſe habent laudanda* quæ in Trinitate ſunt. Et vt Tharaſius aiebat in confeſſ. Fidei approbata à Concilio Niſſeno 2. *Secundum ſingularitatem perſonarum tria adoranda*, non alia adoratione, quam ſuprema. Nam argumentor cum Bernardo ſerm. 80. in Cantica: *Quomodo minor* adoratione, *qua Deus eſt.* Orat. 2. de Pace.

7. Hæc ſumma perfectio Diuinarum relationum colligenda eſt ex inclusione formali Diuinæ eſſentiæ; ſi enim relatio Diuina qua talis eſt includit formaliter ex parte obiecti Diuinam eſſentiam, ita vt ſit non ſolum identice, ſed etiam formaliter, & virtualiter Diuina natura, non poteſt negari quin Relatio ſit perfectio ipſius eſſentiæ formaliter loquendo, & conſequenter non eſt minoris perfectionis, quam eſſentia. Relationes includere formaliter ex parte obiecti, ſeu virtualiter Diuinam eſſentiam inde ſuadetur quia ſunt formaliter intellectinæ, & volitiuæ, quin in Deo ſit triplex intellectus, vt voluntas. Omnia in Deo eſſe formaliter ex parte obiecti intellectum diſerte, & peracutè poſuit Bernardus lib. 5. de conſiderat. cap. 3. *Vnum*, inquit, *tui, & Angeli optimum ratio eſt: Deus vero non ſui aliquid optimum habet*; quia nimirum totus eſt ratio, totus eſt mens, & ſumma mens, alioqui Bernardi diſcurſus nullius eſſet momenti. Idem non obſcure deſumitur ex Sophronio Patriarcha Hieroſolym. in Epiſtola, quæ habetur in VI. Synodo Generali, pronunciante *ſubſiſtentiis, & proprietatibus intellectualibus numerari Trinitatem.* Neque ſubſtituit Sophronius rationem ex qua id totum colligitur; *quia* nimirum, *ſubſiſtentias tres exorare dicimus.* Bernardus.

8. Conſentiunt in hoc principio Eccleſiæ Patres, vt Irenæus lib. 2. contra hæreſes illis verbis *Deus totus ratio.* Et iterum cap. 18. *Deus cum ſit totus mens, totus ratio.* Epiphanius in Ancorato: *Vita eſt totus Deus.* Inſtinus Martyr in quæſt. 144. ad Orthodoxos: *Simplicitas Dei tota voluntas, & tota voluntatem habens eſt*: nihilque admitit in Deo quod non ſit mens perſpicax, & energia: eſt enim abſurdiſſimum admittere in Deo aliquid quod ſe habeat vt dormiens, aut quaſi truncus. Fauet S. Thomas 12. Metaph. cap. 7. & cap. 9. à textu 51. lect. 11. vbi reddit rationem cur eſſe Dei ſit actuale intelligere: *Per intelligere enim honorabile ei ineſt*, quaſi dicat nihil eſſe poſſe ſumme honorabile niſi ratione ſui ſit intellectiuum. Irenæus. Epiphanius. Iuſtinus. S. Thom.

9. Accedunt priſci Philoſophi vt Seneca in Præfatione naturalium quæſtionum, dicens: *Deus totus ratio eſt.* Ariſtoteles 12. Metaph. cap. 9. textu 51. vbi probat Deum eſſe ſubſtantiam per ſeipſam actu intelligentem: *Siquidem, eo quod intelligit ei honorabilitas ineſt*: vbi ſupponit nihil eſſe poſſe infinitæ perfectionis & honorabilitatis formaliter loquendo, quod ratione ſui formaliter non intelligat. Sicut enim à parte rei & identice nihil poteſt eſſe infi- Seneca. Ariſtoteles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitæ perfectionis, & honorabilitatis quin sit intellectiuum, & actualis intellectio, ita formaliter ex parte obiecti, & virtualiter nihil est infinitæ perfectionis, & honorabilitatis, nisi polleat vi intellectrice, & sit actualis intellectio. Ideo Auerroës ita exponit ibi Philosophum: Nisi intelligat *non erit substantia nobilissima, quia nobilitas non ineſt ei, niſi quia intelligit.* Si autem Diuinæ relationes non pollerent vi intelligendi, non possent habere honorabilitatem, quoniam hæc nobilitas, seu honorabilitas non ineſt Deo nisi quatenus intelligit. At Nazianzenus supra aiebat Diuinas personas non esse minus honorabiles & laudabiles ob relationem, quam inter se habent, quam propter ipsam Diuinitatem. Auerroës.

10. Non tamen facile erit explicare qua ratione Diuinæ relationes formaliter includant ex parte obiecti essentiam Diuinam. Hoc tamen pendet ex his, quæ supra posui circa distinctionem virtualem repertam in Diuinis, quæ non consistit in eo quod prædicatum conueniens vni non conueniat alteri formaliter loquendo ex parte obiecti: vix enim explicari potest quid significetur per voces illas *formaliter ex parte obiecti*, nisi tandem id coincidat cum formali distinctione, seu ex natura, quam Scotistæ (quidquid sit de sensu Scoti) admittunt inter essentiam Diuinam, & relationes. Melius ergo explicatur illa distinctio virtualis, quatenus à parte rei est verum conuenire vni formaliter vnum prædicatum, quod absolute non conuenit alteri, etiam in singulari, & in indiuiduo, liceat aliud numero prædicatum conueniens vni formalitati debeat quoque alteri conuenire. Conuenit Diuinæ essentiæ communicari Filiationi, quod non conuenit Paternitati; hæc enim non communicatur realiter Filio, quia realiter non identificatur cum Filiatione. Conuenit Filiationi realiter produci, quod non conuenit essentiæ. At quia Diuinæ essentiæ conuenit intelligere, & velle, etiam ipsi Paternitati, & Filiationi conuenit formaliter ex parte obiecti intelligere, & velle. Quia tamen illa vis intelligendi & volendi est pro signo priori ante relationes in ipsa essentia Diuina, ideo relationes dicuntur intelligere & velle quia sunt idem non solum realiter, sed formaliter cum essentia quoad munus intelligendi, & volendi.

11. Quapropter, quæ virtualiter dicuntur differre vim habent vt in ordine ad aliquas propositiones præscindamus ex parte obiecti vnam formalitatem ab alia; secus autem in ordine ad alias: nam cum dicitur *Filiatio Diuina producitur*, præscinditur ex parte subiecti relatio ab essentia, quia de sola relatione, non autem de Diuina essentia affirmatur produci; si autem dicetur: *Relatio Diuina intelligit* ex parte obiecti, non præscinditur relatio à Diuina essentia; quoniam quoad munus istud non differt relatio ab essentia; sed relatio includit essentiam formaliter, quatenus non potest in ordine ad prædictum munus concipi relatio absque essentia formaliter & in recto, licet è contra possit concipi essentia non concepta relatione; quia essentia Diuina pro priori ante relationem intelligit, & amat. Ideoque relatio Diuina dicitur quoad munus istud non differre virtualiter ab essentia, quia non solum est id quod intelligit, sed formaliter intelligitur. Dicitur tamen relatio esse essentia & aliquid aliud; quia non solum intelligit, sed refertur ad aliam personam, & ab illa differt, quod non conuenit essentiæ, & ideo Diuina relatio est persona, & non differt personalitas Diuina à persona complete sumpta.

12. Idem seruata proportione dicere oportet de actibus liberis Dei, quoniam independenter ab identitate in tertio vnum prædicatum conuenit volitioni creandi mundum, quod non conuenit Diuinæ essentiæ, nempe defectibilitas quoad tendentiam efficacem amandi mundum. At quia ipsa volitio est quoad alia prædicata in singulari ipsamet essentia ex parte obiecti, nempe quoad perfectionem, & vim intelligendi, non realiter, sed solum virtualiter distinguitur volitio illa libera à Diuina essentia, quatenus habet aliquid quod in creatura per se inducit distinctionem realem ab altero, scilicet conuenire vnum prædicatum in singulari huic subiecto, quod non conuenit illi subiecto, & pariter habet aliquid quod in creatura per se inducit identitatem; nempe conuenire illilmet subiectis vnum numero prædicatum independenter ab identitate in tertio. Hinc est vt actus liber sit ex parte obiecti formaliter ipsa essentia diuina, quia formaliter intelligit, & etiam sit aliquod prædicatum, quod præscinditur ab essentia Diuina. Nam si dicas: Hæc volitio Diuina potuit non esse, non ponitur ex parte obiecti essentia, seu perfectio: si autem dixeris: *Hæc volitio diuina est intellectiua, seu infinita perfectio*, ponitur ex parte subiecti etiam ipsa essentia. Ideoque talis volitio dicitur virtualiter distingui ab ipsa essentia; quoniam est ipsa essentia, & aliquid aliud virtualiter, quatenus ipsi conuenit prædicatum non conueniens essentiæ, nempe capacitas non existendi, & aliunde conuenit illi idem numero prædicatum, quod competit essentiæ, nempe esse hanc numero perfectionem, & esse intellectiuam, & volitiuam.

13. Nullum prædicatum conueniens Paternitati Diuine ratione sui conuenit Filiationi; quia licet vtrique conueniat intelligere & velle, & esse perfectionem essentiæ etiam formaliter ex parte obiecti; hoc tamen non efficit vt inter se sint idem relationes, quamuis sint idem in tertio: quia respectu nullius propositionis, eo quod ponatur ex parte subiecti Paternitas Diuina, ponitur ex vi talis affirmationis per modum subiecti formaliter Filiatio, & ideo quamuis dicat *Paternitas diuina intelligit, & amat*, non idcirco ponitur ex parte subiecti Filiatio, quamuis ex parte subiecti illius propositionis ponatur essentia Diuina, quod est signũ distinctionis realis inter Paternitatem & Filiationem, quia in ordine ad vnicam propositionem formaliter non possunt constituere vnum subiectum. At Paternitas & essentia Diuina in ordine ad aliquas propositiones constituunt vnicum subiectum, quamuis pro subiecto non ponatur aliqua ratio communis sed singularis, & indiuidua.

14. Ideo distinctio virtualis dicitur media inter distinctionem realem, & identitatem quæ nullam admittit distinctionem virtualem, qualis est identitas reperta in creaturis; quia distinctio realis præstat vt illa duo non possint esse subiectum eius propositionis essentialis non attingentis rationem communem: identitas vero quæ datur in creatis nullam admittens distinctionem virtualem, seu prædicata opposita; facit vt respectu nullius propositionis præscindatur ex parte obiecti vnum prædicatum ab alio, & ideo si vnum prædicatum est ex parte obiecti subiectũ propositionis; debet quoduis prædicatum identificatum esse ex parte obiecti subiectum eiusdem propositionis. At ea quæ dicuntur virtualiter differre ita se habent vt respectu aliquarum propositionũ attingentium rationem particularem; non autẽ rationem cõmunem, seu vniuersalem debeant ex parte obiecti constituere idem subiectum; secus autem respectu aliarum propositionum. Ideo cum dicitur: *Paternitas Diuina intelligit, siue est infinita perfectio*, ponitur ex parte subiecti Paternitas, & essentia; cum autem dicitur: *Paternitas est incommunicabilis Filio*, non ponitur ex parte subiecti essentia: quia eadem indiuisibilis entitas est per intellectum præscindentem ex parte obiecti ratione nostra diuisibilis, & ideo formaliter loquendo illa distinctio solum est rationis; hæc autem distinctio rationis est virtualiter, seu fundamentaliter in ipso.

15. Hoc fundamentum quod præbet obiectum, vt vere dicamus *essentiam* Diuinam communicari Filio, non autem Paternitatem, non est aliqua vera distinctio inter Paternitatem, & essentiam, quia ita est verum Paternitatem non communicari Filio, vt Paternitas, & essentia debeant modo explicato constituere idem subiectum alterius propositionis. Illaque capacitas constituendi modo vnicum subiectum in singulari talis propositionis, & diuersum subiectum in singulari alterius propositionis formalis, dicitur distinctio, & illa capacitas sufficit vt à parte rei communicetur Filio essentia Diuina; non autem relatio Paternitatis, & ab hac capacitate prouenit, vt propositiones sint veræ: nam ab eo quod res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa.

16. Ex his colligitur negari non posse relationes Diuinas esse ex parte obiecti obiectum formale motiuum Diuinæ voluntatis; quia negari non potest relationes ex parte obiecti esse formaliter essentiam Diuinam. Sicut negare non licet Diuinas relationes esse formaliter cognoscitiuas, & volitiuas, vt probatum manet, alioqui Pater nõ lo-
vt queretur ad Filium, provt Filius differt à Patre, nec Pater & Filius vt distincti se mutuo diligerẽt, neque Pater summe diligeret Filium, provt Filius differt à Patre.

Sectio V.

Exponitur amplius infinita perfectio Diuinarum relationum.

1. Ex dictis colligi potest, qua ratione verum sit nõ dari in Diuinis tres perfectiones relatiuas, sed vnicam tantum, quæ sit perfectio essentiæ, quia relatio in tantum est perfectio infinita in quantum est ipsa perfectio essentiæ. Tamen quatenus Filiatio diuina obiicitur huic conceptui *Filatio diuina producitur*, & præscinditur ab essentia, concipitur Filatio, vt perfectio non summa præcisiue; non vero positiue ex parte obiecti, quia Filiatio est diuina essentia positiue, licet ratione nostra præcisiua ex parte obiecti differat relatio ab essentia in ordine ad illam propositionem, non autem in ordine ad aliam, vt in præcedenti sect. declaraui. Neque inconueniens est, vt præcisiue relatio sit minus perfecta quam essentia; quia inde non potest colligi esse formaliter absolute inæqualis perfectionis; siquidem positiue, ac formaliter loquendo nulla est inæqualitas.

2. Colligitur secundo quo pacto relationes dicantur modi essentiæ, quoniã appellantur modi, vt sub sunt alicui conceptui præscindenti obiectiue relationẽ ab essentia, sic enim præcisiue sunt minoris perfectionis quam essentia. Quo etiã pacto nõ dicuntur substantia, sed modi ipsius substantiæ, nempe substantiæ simpliciter infinitæ, quia sub illo conceptu præcisiuo ex parte obiecti, non sunt substantia simpliciter infinita, sed complementum substantiæ infinitæ, minoris perfectionis præcisiue, quam ipsa substantia infinita, & pertinens ad modum subsistendi, quatenus sub illo conceptu est ratio eius *quod quid est*, seu perfectissimæ substantiæ illius suppositi, sed eius quod *quomodo est*, siue siue vltimi termini qui circa naturam Diuinam consideratur. Obid Concilium Lateranense cap. *Damnamus*, inquit: *sed id quod est Pater, est Filius & Spiritus Sanctus idem omnino*, quia illis vocibus *id quod est* significat essentiam: non autem relationes, quæ dicuntur à Patribus provt differunt virtualiter ab essentia, & sub illo conceptu præcisiuo, pertinere ad *quomodo est*. Lege Iustinum in expositione Fidei de Trinit. vbi expresse ait relationes Diuinas, quatenus vna differt ab alia *non ad essentiam attinere, sed ad modos subsistentiæ*. Neque aliter Basilius lib. 4. & 5. contra Eunomium docet Paternitatem Diuinam, siue *innascibilitatem esse modum substantiæ*, & significare *quomodo esse habeat substantia Dei*. Quod late prosequitur Nissenus lib. ad Ablabium *quod non sunt tres Dij*, ex illo principio: *Alia est ratio eius, quod quid est, alia ratio eius, quod quomodo est*. Cyrillus lib. 7. Dialog. de Trinit. prope medium docet proprietates Diuinarum personarum *non indicare Diuinitatem, sed bene significare quis modus existendi singulorum nominatorum à nobis intelligatur*. Et aperte Damascenus lib. 1. Fidei cap. 9. de Innascibilitate, ait: *Non significat substantiæ differentiam, neque dignitatis, sed subsistentiæ modum*. Et adhuc clarius cap. 13. *Non substantiæ sunt indicia, sed habitudines ad inuicem, & modi subsistendi*.

3. Et nihilominus Patres sub alia consideratione supponunt Diuinas relationes esse formaliter essentiam: nam aiunt Pater qua Pater est reduplicatiue, & vt differt à Filio esse formaliter ipsam Deitatem. Sic Athanasius orat. contra Gregales Sabellij inquit: *Vniuersa plenitudo, & integritas Deitatis est Pater vt Pater*: Igitur in Paternitate secundum quam Pater est Pater clauditur *quidditatiuè plenitudo Diuinitatis*. Docent etiam Ecclesiæ proprietatem personalem in Diuinis esse personam. Idque probat Magister in 1. dist. 33. c. 1. 2. & 3. contra Gilbertum, præsertim ex Hieronymo in expositione symboli ad Damasum: *Non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est personas, vel vt Græci exprimunt, hypostaseis, hoc est, subsistentias confitemur*. Consentit S. Thom. 1. part. quæst. 40. art. 3. corp. vbi docet hypostaseis esse ipsas personas subsistentes. *Sicut Paternitas est ipse Pater*. Idem scripsit in 1. dist. 33. quæst. 1. art. 4.

4. Ratio est quia quidquid est identice Deus est formaliter summe perfectum, & consequenter est formaliter ex parte ipsa Diuinitas; quia maioris perfectionis est esse formaliter Deitatem, quam non esse, esse ex parte obiecti formaliter intellectiuum, & volitiuum, quam non esse: At si relationes diuinæ non includerent formaliter essentiam, non essent formaliter intellectiuæ, & volitiuæ, vt constat; igitur diuinæ relationes imbibunt formaliter essentiam. Indignumque est esse Deum quod non est formaliter ratione sui summa perfectio. Ob id etiam Diuinæ hypostaseis dicuntur veluti indiuidua, & singularia, quia claudunt formaliter essentiam, vt illis communem, sicuti Petrus includit rationem hominis. Et ideo Iustinus in expositione Fidei de Trinitate, essentiam Diuinam appellat *communem subsistentiam*, sicuti animal *Ratio conclusionis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

animal rationale dicitur essentia communis Petri, & Paul. Ita differentiam inter essentiam Diuinam, & relationes explicat Basilius Epist. 43. ad Gregorium Nissenum, necnon lib. 2. contra Eunomium. Et apertius Cyrillus Alexandrinus lib. 1. Dialogor. de Trinit. dicens: *Substantiæ declaratio videtur sicut commune, & vniuersale quiddam esse: nomina vero subsistentiarum singularum sub illo vniuersali prædicantur, ac dicuntur.* Et paulo inferius: *Nomen substantiæ habet se vt homo, & perit in se nomen vniuersale.* Consentit Theodoretus Dialogo 1. immutabilis, inquiens: *Sicut ergo hoc nomen homo commune huius naturæ nomen est, ita etiam Diuinam substantiam, vt quæ Sanctam Trinitatem significet, hypostasim autem, vt quæ aliquam personam declaret accipimus.* Quod dicit ex doctrina Patrum, & eius sententia refertur tom. 2. Concil. in additionibus ad Breuiarium Liberati cap. vltimo.

Cyrillus. Alex.

5. Inde etiam colligitur tertio Diuinam essentiam non claudere formaliter relationes: quia Diuina substantia non esset communis tribus personis, si clauderet illas in suo quidditatiuo conceptu: at vero Diuina subsistentia est communis tribus personis, vt dictum est. Videatur Concilium Lateranense cap. *Firmiter* de summa Trinit. prope medium, & Ioannes Theologus in Concil. Florent. sess. 18. paulo post medium, §. *Diuina substantia*, tacite approbante Concilio.

6. Sic etiam perfecte intelligitur qua ratione Filius diuinus sit formaliter similis principio generanti quatenus genitus est; quia Paternitas, & Filiatio formalissime includunt naturam Diuinam. Sic etiam melius concipitur quonam pacto in Deo non sit compositio rationis, quia quælibet perfectio formaliter includit Diuinam essentiam, & hæc est summa simplicitas, quam considerauit Cyrillius Alexand. libro 11. Thesauri cap. vnico multo ante medium. Neque inde inferas relationem diuinam esse absolutam; quia esse ens absolutum significat esse solutum à respectu, & petit omnimodam præcisionem à respectu; fatemur tamen Paternitatem v.gr. esse respectum, & Deitatem solutam à respectu.

7. Intelligitur etiam quarto quo sensu dici possit relationes Diuinas non esse formaliter perfectionem, non quidem realiter, aut formaliter ex parte obiecti, sed ratione nostra per ordinem ad creatas relationes; nam esse Patrem in creatis nihil perfectionis addit præter substantiam Patris & Filij, & generationem præsentem, vel præteritam, quæ dum præterita est nihil habet perfectionis; substantia autem Patris non determinat in creatis ad esse patris potius, quam Filij. Et ideo in Diuinis dicitur vna substantia, quia nomine substantiæ intelligitur quod non determinat magis ad esse Patris, quam Filij, & Paternitas, vt determinat ad esse Patris ratione nostra per respectum ad creata non dicitur perfectio, quia opus non est, vt id, quod actu determinat in creatis ad esse Patris, & superadditur substantiæ de se indifferenti sit perfectio.

8. Quinto discitur quo sensu Nazianzenus orat. 32. de relationibus diuinis dixerit: *Circa naturam hæc considerantur*, & orat. 44. *Nequaquam substantiâ secernunt, verũ circa substantiã secernuntur*, quia nimirũ essentia Diuina nõ includit relationes; quia in ordine ad nullam propositionem formaliter loquẽdo, dũ ponitur ex parte subiecti essentia diuina, ponitur formaliter ex parte obiecti relatio tanquã subiectum illius propositionis. At vero dum ex parte subiecti ponitur relatio diuina, vt Paternitas v. gr. sæpe, vt dictum est ponitur formalissime essentia diuina, & aliquid aliud formaliter, nempe illud, quod in ordine ad aliam propositionem attingitur ex parte subiecti, quin attingatur Diuina essentia. Sub hac distinctione etiam intelliges quo sensu neque relatio sit formaliter essentia Diuina, & ob id dixit Isidorus 7. ethimol. cap. 1. *Deum non esse essentialiter quod relatiue ad quamcumque personam est.*

Sexto deducitur cur Pater solum in quantum Pater, non vero in quantum Deus differat à Filio, quia nimirum Deitas non includit Paternitatem, & sic esse Deum non est ratio differendi. Propter eandem rationem Deitas dicitur absoluta; non autem relatiua, quia non includit formaliter relationem. Sic optime comparatur Diuinitas veluti species comparatione personarum tanquam indiuiduorum, vt supra ex Patribus ostendi, & declarat Damasc. lib. de Decretis primæ instit. cap. 6. sub his verbis: *Hypostasis est indiuiduum, & persona Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: species autem, quæ omnem superat essentiam, & comprehendi non potest, Diuinitas.* Indiuidua autem non includuntur in conceptu quidditatiuo speciei; licet includatur specificus conceptus in indiuiduo. 9.

Neque Pater in illo priori originis ante Filium esset complete & essentialiter Deus, si Filiatio de essentia, siue conceptu formali obiectiuo Deitatis: siquidem Filius non est genitus prius origine quam sit productus. Diceretur que essentia Diuina generare, & generari si Paternitas, & Filiatio essent de conceptu formali Diuinæ essentiæ. 10.

Disputatio XII.

An Deus amet creaturas formaliter propter ipsas? Vbi disseritur de virtutibus moralibus Diuinis.

Vnc licet in Deum transferre perfectiones nostrarum volitionum, cum imperfectio ita coniungitur perfectioni nostrorum actuum, vt non pertineat ad rationem formalem illius virtutis, sed ei ita adiaceat, vt in ratione formali illius virtutis ex genere suo non includatur. Si quis autem vniuersaliter negat in Deo virtutes morales, loquitur de ipsis cum nostris defectibus.

Sectio I.

Examinantur nonnulla sententia.

Fatentur ex Recentioribus non pauci diuinam cognitionem ferri immediate non solum ad creaturas futuras formaliter, sed etiam ad possibiles in seipsis, & nihilominus de Diuina voluntate aliter sentiunt; quoniam specialis est ratio ne ferri possit Diuina voluntas ad obiectum creatum nisi propter bonitatem increatam; quoniam creaturæ debent ordinari in Deum, vt finem ordinatione saltem virtuali, vt honeste amentur, ac proinde ille qui non tantum honeste, sed perfecte operatur, si amat creaturas illas debet amare propter Deum non tantum virtualiter, sed etiam formaliter. 1.

maliter. Quod ita explicant. Qui amicum amat ita effectuose, vt in tali amore non sit ordo virtualis ad Deum, tunc habet amorem non tantum minus perfectum, sed etiam turpem; qui vero ita amicum diligit, vt amor ipse saltem virtualiter feratur in Deum, tunc elicit amorem honestum, sed minus perfectum: At si non tantum virtualiter, sed etiam formaliter diligatur amicus propter Deum, ita vt ratio diligendi sit diuina bonitas, tunc amor ille perfectissimus est. Indeque concludunt Deum non posse amare creaturas propter ipsas: quia non potest habere actum minus perfectum. Hanc dicunt esse communem sententiam Theologorum, pro qua allegari solet S. Thom. variis in locis, nec non alij ex antiquis cum P. Mol. hic. art. 2. disp. 1. cap. 12. Valen. disp. 1. quæst. 19. punct. 3. Vasquez art. 5. disp. 81. cap. 2. Soario Relect. de libert. Dei disp. 1. sect. 2.

2. Si vero his Authoribus obiicias in Deo esse virtutes morales, quæ obiectum creatum amant propter ipsum. Respondent satis esse ad rationem virtutis moralis si ametur obiectum virtutis saltem materialiter. Hoc tamen fallum est, vt postea fusius dicam; quoniam fere omnes bonæ notæ Philosophi, ac Theologi statuunt metiendam fore rationem specificam cuiuscumque virtutis moralis non ex materiali obiecto, sed ex formali. Quod confirmant ex Philosopho 2. Ethic. cap. 2. affirmante eum qui amat iustum, sed non propter iustitiæ honestatem iustum facere sed non iustè. Afferunt præterea, & merito testimonium Augustini lib. 4. contra Iulianum cap. 3. ante medium, ibi: *Augustinus.* *Noueris itaque non officiis, sed finibus à vitiis discernendas esse virtutes.* Ex quo fieret omnem amorem Diuinum de creaturis pertinere ad charitatem Theologicam, quia formaliter, & per modum finis solum respicitur Deus.

3. Sunt nihilominus alij, qui, licet putent Deum formaliter amare creaturas propter ipsas, & adhuc putent omnem diuinum amorem de creaturis pertinere ad charitatem; quia sufficit virtualiter respicere Deum, vt ad charitatem pertineat: nam odium peccati quatenus opponitur bono formali charitatis, & formalis electio medij, vt vtilis est ad consecutionem boni diuini, pertinent ad charitatem, quamuis non formaliter, sed virtualiter terminentur ad bonitatem diuinam. Qua etiam ratione existimant actum reflexum terminatum ad bonitatem actus charitatis qua talis est pertinere ad virtutem charitatis, licet actus ille reflexus non tendat formaliter, sed duntaxat virtualiter in bonitatem Dei. Cum igitur omnes actus Dei terminati ad creaturas propter ipsas per se supponant amorem bonitatis Diuinæ, & id sufficiat, vt virtualiter, seu æquiualenter actus illi attingant bonitatem diuinam, non erit cur non dicantur simul charitatis actus, & virtus moralis.

4. Hæc tamen inintelligibilia sunt, & ex ipsis fieret nullam in Deo esse virtutem moralem; quia eadem indiuisibilis tendentia ratione nostra non pertinet ad diuersas virtutes, neque iustitia diuina, qua talis, est, formaliter est charitas diuina. Et ideo, quamuis idem actus in creatis possit pertinere ad diuersas virtutes, quia potest intrinsece respicere duo obiecta formalia diuersarum virtutum, non tamen, quatenus est actus illius creaturæ pertinens ad vnam virtutem, spectat quoque formaliter ad aliam, ergo neque actus diuinus, quatenus est actus diuinus respiciens intrinsece obiectum formale iustitiæ spectat ad charitatem. Sic etiam non quia actus fidei per se supponant voluntatem credendi, seu piam affectionem, dicuntur pertinere ad virtutem illam piæ affectionis.

Neque ad rem sunt exempla, quæ agglomerantur: nam odium peccati, quatenus opponitur bonitati diuinæ ex vi sui obiecti formalis intrinseci tendit virtualiter in bonitatem diuinam: secus autem actus diuinus tendens præcise in obiectum formale iustitiæ, & misericordiæ. Idem dici posset de electione formali, quæ amaret medium, vt vtile est ad finem consequendum. At electio formalis non solum virtualiter, sed formaliter amat finẽ; alioqui ipsa vtilitas medij haberet rationem finis. Sicut qui addiscseret sacros Canones, vt sic redderetur aptus ad Episcopatum, si non amaret Episcopatum ipsum haberet pro fine illam aptitudinem, quæ posset propter se amari, quamuis animus esset determinatus recusare Episcopatum, si offerretur. Prior quoque responsio aptari posset vltimo exemplo actus imperantis, & imperati. At verissimum est illum actum imperantem actum charitatis propter honestatem ipsius actus charitatis non pertinere ad charitatem. 5.

Porro alij diuerso ducti fundamento supponunt vniuersim non posse intellectum diuinum, aut voluntatem diuinam (Authores primo loco commemorati longe aliter loquuntur de diuino intellectu) attingere formaliter immediate quid creatum, sed rationem increatam debere esse rationem motiuam, siue specificatiuam, vt nonnulli loquuntur: si enim specificatiuũ actus quid creatum sit non potest inquiunt ipsi actus esse increatus. Verum hi longe nimis discedunt à vero: nam & actus supernaturalis (vt suo loco dicemus) potest respicere obiectum formale naturale, & consequenter actus increatus poterit respicere obiectum formale creatum. Falsoque existimatur diuinum actum debere specificari ex obiecto: non enim crescit perfectio actus diuini pro maiori perfectione obiecti. Sicut nõ specificatur meritũ Christi à perfectione maiori vel minori obiecti amati; nec omnipotentia specificatur à termino creato, quem formaliter respicit. Neque negare licet futura cognosci à Deo formaliter in seipsis. 6.

Sed & alij aiunt in Deo reperiri posse aliqua minus perfecta ex genere suo, licet non possit inueniri in ipso aliquid imperfectum, & inde inferunt esse in Deo actum, qui amet creaturas propter seipsas, quoniam hic actus, licet sit minus perfectus, non idcirco erit imperfectus. Aliqua esse in Deo minus perfecta formaliter, probant ex ipsa volitione Dei necessaria, quam dicunt esse minus perfectam, quam intellectionem, & immensitatem, quam essentiam. Quod si obiicias in Deo constituendum esse actum vndequaque perfectissimum, hic autem esse non potest, qui amat creaturas propter seipsas; ergo Deus non amat creaturas propter ipsas. Respondent nemini dubium, quin sit ponendus in Deo actus perfectissimus, sed non idcirco negandum esse in ipso quoque reperiri alios actus minus perfectos. Sic etiam datur in Deo duplex cognitio creaturarum, vna immediata, & altera mediata. 7.

At minime concedi debet aliquem actum liberum Dei esse moraliter minus perfectum quam alium, quia quilibet est infinite laudabilis. Quare sicut in Christo Domino vnus actus non est magis meritorius, quam alter, quia quilibet est valoris simpliciter infiniti, ita nullus actus Dei est laudabilior alio in genere moris, quia quilibet actus Dei est summe laudabilis. Si enim supernaturalitas actus adeo confert ad ipsius laudabilitates, 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes, nō mirum si entitas infinita ipsius actus constituat ipsum summe laudabilem. Sicut ob sanctitatem infinitatem Verbi constituitur actus Christi Domini summe meritorius.

9. Neque desunt Moderni qui dicāt ideo Deū amare creaturas propter ipsas, quia talis actus non erit minus laudabilis in genere moris; quoniam nullus actus diuinus est proprie laudabilis in genere moris, eo quod Deus sit necessitatus ad actus æquales. Verum hæc doctrina ferenda non est, quoniam ideo Deus prædicatur sanctus in omnibus operibus, & laudabilis, ac superlaudabilis in sæcula, quia quilibet actus liber Dei est summe laudabilis in genere moris. Neque argumentum in oppositum vrget, vt fuse monstratum est tract. 2. de Incarnat. Sic etiam nemini licet negare reperiri in Deo proprie virtutes morales.

10. P. Montoya hic disp. 55. sect. 1. num. 15. existimat inter virtutes diuinæ voluntatis non esse possibilem distinctionem specificam, quasi speciei physicæ. Quemadmodum scientia, & amor Dei quasi specie physicā differunt propter diuersa obiecta formalia. Mouetur; quoniam cuiuslibet diuinæ volitionis obiectum formale est diuina bonitas. Hæc tamen doctrina nobis non probatur; quoniam quonā qua ratione dantur in Deo diuersæ virtutes moraliter propter diuersitatem obiectorum formalium, debent quoque dari diuersæ virtutes quasi physicæ.

11. Sed neque probo quod scripsit P. Soarius disp. de Iust. Dei sect. 2. num. 32. affirmans in obiecto formali virtutis creatæ imbibi semper imperfectionem aliquam, ita vt præscindi non possit, ideoque nunquam rationem specificam alicuius virtutis in nobis repertæ posse in Deo inueniri. Hoc dixi mihi nō probari, quia non est cur nos non habeamus pro obiecto formali aliquam rationem non includentem imperfectionem; sicuti diuina voluntas attingit illam rationem. Quoties autem aliqui ex Philosophis videntur negasse Deo nostras virtutes morales, intelligendi sunt cum nostratibus defectibus. Et hoc attendit Aristoteles 1. Ethic. cap. 1. & 2. magnorum Moralium cap. 6. alias. 5. negans in Deo esse virtutes morales, necnon Nouatianus cap. 2. de Trinit. & Arnob. 3. contra Gent. num. 17. nam simili modo negant Deo scientiam, sapientiam, & prudentiam: alioqui dicendum esset cum Hieronymo epist. 143. in his magnum idiotismum contineri. Lege S. Thom. 1. part. quæst. 20. art. 1. ad 2. vbi supponit Deum, & homines attingere idem obiectum formale virtutis moralis.

12. Illi etiam, qui ita contendunt (vt supra dictum est) esse in Deo virtutes morales, quamuis non amet creaturas propter seipsas, sed propter seipsum, re ipsa negant esse in ipso virtutes morales. Licet enim putent sufficere ad virtutem moralem respicere obiectum materiale illius virtutis, quia ratio vltimi finis, quæ formaliter attingitur non destruit, sed potius perficit rationem virtutis particularis, id aiunt quod esse non potest. Putant hi actum elargientem eleemosynam propter Deum esse actum elicitum à virtute charitatis, & esse pariter misericordiæ, non quidem illius specialissimæ quæ respicit subleuationem alienæ miseriæ propter ipsam, sed alterius elargientis stipem propter aliud motiuum. Hoc autem falsum esse constat ex Aristotele, & Augustino supra. Est etiam inauditum ita binas constituere omnes virtutes. Et adhuc innumeras debet admittere virtutes v.gr. misericordiæ; quoniam misericordia respiciens illud obiectum materiale propter gloriam Dei, siue propter bonitatem Dei, diuersa esset à virtute respiciente idem materiale obiectum propter cultum Dei, & sic pro varietate finium diuersæ essent virtutes misericordiæ; siquidem actus volens stipem propter Deum esset charitatis simul, ac misericordiæ, & misericordia illa ex vi suæ rationis formalis pertineret ad charitatem: alia autem misericordia ex vi rationis formalis non ad charitatem, sed aliam virtutem pertineret; ac proinde vna misericordia differret ab alia, qui vna peteret vnum motiuum, altera vero aliud diuersum. Duplicem etiam exerceret misericordiam, qui stipem erogare vellet propter subleuationem alienæ miseriæ.

13. Propter hæc alij putant Deum eodem actu amare formaliter creaturas propter ipsas, & propter Deum ipsum, & ita defendunt illum actum esse perfectissimum, quia creaturas formaliter in Deum refert. At contra hunc discursum plura obiecta adduxi tract. 1. de Incarnat. & difficultatem non soluit, quia sic Deus non esset vnicus vltimus finis, sed Deus simul cum creatura: nam Deus vltimo quiesceret in vtroque illo obiecto formali: Ratio autem quæ probat Deum debere esse finem vltimum suæ volitionis, probat pariter debere esse vnicum finem vltimum.

Sectio II.

Alia placita breuiter examinantur.

1. PRopter dicta alij fatentur Deum habere posse actum, qui solum feratur in creaturas propter ipsas; sed aiunt hunc actum referri in Deum per alium actum imperantem, & ita defendunt esse in Deo virtutes morales aliquas circa alium, vt misericordiam, fidelitatem, liberalitatem, veracitatem, quia in Deo sunt actus formaliter tendentes in rationes formales obiectorum, licet omnia propter semetipsum operetur: quia in Deo est actus reflexus per quem omnia ordinantur in Deum ipsum. Non tamen explicant, qua ratione Deus sit summe laudabilis in genere moris dum elicit obiectum de se minus bonum; illud nempe quod terminat cæteris paribus actum minus bonum, minusque laudabilem, nisi ex parte actus accedat titulus vi cuius non possit non esse summe laudabilis. Huic tamen difficultati occurrimus nos Controuers. 1. de Incarnatione, & ostendimus actum debere esse summe laudabilem, quamuis per impossibile creatura non ordinaretur, etiam per alium actum formaliter in Deum, quia ipsa entitas actus eleuat ipsum ad summam laudabilitatem moralem.

2. In explicando autem imperio, quo creaturæ referuntur in Deum, non parum laborant, ne illud imperium sit omnino efficax, & impediat laudabilitatem moralem ipsius actus imperati. Aiuntque imperium illud esse efficax ad referendum, non autem ad eliciendum; quia aliqui actus possunt ad alios mouere, & inclinare, licet non determinent, neque necessitent voluntatem ad ipsos, sufficitque illa motio & inclinatio ad aliquem, vt si talis actus fiat maneat relatus in illum finem.

Nos vero fuse ostendimus tract. 1. de Incarnat. aliisque in locis, non posse aliquem actum inefficaciter mouere, & inclinare ad existentiam alterius, quin actus immediate ortus à tali imperio inefficaci, seu complacentia habeat motiuum eiusdem imperantis, seu complacentiæ; quia cum actus imperatus, etiam existente illo imperio esset indifferens

tens vt oriretur ab illo imperio, vel non oriretur, non posset declarari in quo consisteret talem actum oriri à tali complacentia. Quo eodem argumento probaui tract. de peccatis repugnare putam omissionem esse propter finem, quia implicat exercitium libertatis directe, & immediate oriri à complacentia, nisi intrinsece habeat motiuum illius complacentiæ: etenim non pauci omittunt sibi inferre necem præcedente complacentia ex motiuo honesto, quin talis omissio debeat esse honesta, & plures abstinent à cibis, qui sanitati nocerent, quin moueantur à causa honesta, quæ sæpe illis in mentem veniat. Et consurgente motu indeliberato vindictæ, non propterea qui vidit egredi è domo conducere ad vindictam, si egrediatur, id efficit propter vindictam, sed potius honeste operabitur, si ob finem honestum intrinsece amatum è domo egrediatur: alioqui quoties plures suggestiones dæmonis occurrerent, ex quibus vitiari posset operatio, re ipsa vitiaretur, quamuis voluntas non amaret deliberate obiectum turpe, & esset deliberate consentire tentationi, amare obiectum honestum propter ipsius honestatem, quamuis non exprimeretur alius consensus erga obiectum turpe, quod admitti nequit. Hoc aliis argumentis, quæ videntur rem demonstrare probabo in tract. de peccatis.

4. Neque desunt qui nouissime putent Deum posse amare creaturas formaliter propter ipsas, quin intrinsece, aut extrinsece amet tales creaturas propter bonitatem diuinam, quia Deus nullam desumit perfectionem ex obiectis creatis physicam, aut moralem. Et illud Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est*: explicat de facto, non autem de potentia Dei absoluta. Verum si spectetur fundamentum Dionysij cap. 4. de Diuinis nominibus, apparebit Deum nihil posse amare quin ad seipsum per amorem illud referat: *Quo fine*, inquit, *careat, atque principio Diuinus amor, excellenter ostendit veluti circulus quidam sempiternus, propter bonum, & ex bono in bonum, certa & nusquam aberrante glomeratione circumiens.* Vbi cum ait *Propter bonū, & ex bono in bonū*, aperte declarat obiectū formale motiuum Diuini amoris: loquitur autem de bono Diuino, vt satis patet ex contextu, & ideo cap. 5. inquit: *Nomen Diuinum boni vniuersos omnium Authoris progressus explicans ad ea quæ sunt, & ad ea, quæ non sunt pertinet.* Vbi satis declarat etiam negationes pertinere ad Diuinam bonitatem, quatenus non existunt, quin ordinentur ad illam. Quod etiam manifestius docet statim iuxta Cyparisiotum Decade 5. cap. 3. & Turrianum in Scholiis ad Cyparisiotum his verbis: *Et hoc vere audemus dicere, quod ipse, qui est omnium causa, propter excellentem bonitatem omnia amat, omnia conuertit ad se: & est Diuinus amor boni propter bonum.* Vbi supponit Diuinum amorem non posse in bonum tendere nisi propter summum bonum. Hoc etiam significat Bernardus serm. 59. in Cant. ad initium dicens: *Amat Deus; nec aliunde hoc habet, sed ipse est, vnde amat*, quia nimirum nihil præter suam bonitatem est ratio formalis amandi se, & alia.

Dionysius. Turrianus. Bernard.

5. Porrò plures ex Theologis, quos statim referam, ita videntur negare creaturas esse obiectum formale Diuinæ voluntatis vt minime negent creaturas esse obiectum formale terminatiuum, sed motiuum, in quo vltimo quiescat voluntas, aut vi cuius per modum quasi principij virtualis existat amor. Ita P. Montoya 1. part. tom. de Volunt. disp. 15. Suarez loc. cit. ex opusculis sect. 2. num. 15. Vasquez disp. 82. P. Molina in presenti art. 2. disput. 1. conclus. 2. P. Valent. disp. 1. quæst. 19. punct. 3. Albiz 1. part. de Volunt. tract. illo 2. de Volunt. disp. 8. sect. 2. num. 10. & 11. & sect. 3. Nec dissentitur Hurtadius 1. 2. disp. 121. fere per totam, maxime à sect. 4. vbi à Deo remouet amorem creaturarum, qui non habeat pro obiecto formali, seu motiuo Deum ipsum.

6. Nos vero, vt infra dicemus, non egamus solum Deum esse obiectum formale motiuum diuinæ voluntatis, sed solum dicimus creaturas esse obiectum formale terminatiuum; quia vnum ordinat formaliter in bonum alterius, vt explicat S. Tho. 1. contra Gent. cap. 9. & 4. part. quæst. 1. art. 3. vbi docet Incarnationis opus ordinatum fuisse à Deo in remedium peccati. Quo sensu P. Soarius 1. part. lib. 3. de Attributis cap. 2. num. 3. & 12. pronunciat Deum diligere creaturas, etiam propter bonum creatum ipsarum, scilicet tanquam propter obiectum terminatiuum, quod non pauci appellant materiale. Neque alia est mens P. Valquez disp. illa 82. capit. 2. num. 9. ibi, *Deus diligit* rationales creaturas amore amicitiæ, & quodam modo propter ipsas, vt dicemus disp. 84. cap. 4.

7. Non tamen desunt Moderni qui magis expresse negent Deum amare creaturas propter ipsas, & nihilominus pronunciant Deum diligere iustos amore propriæ amicitiæ: quia licet non amet creaturas propter ipsas, hoc non obstat perfectæ amicitiæ Dei cum creaturis, quia tunc secundum Philosophum datur perfecta amicitia, quando aliquid amatur gratia sui, hoc est, non propter vtilitatem amantis. Quare cum Deus creaturas amet propter seipsum, quin accipiat ipse vtilitatem ex creaturis, aut ex tali amore, & potius tribuat vtilitatem amato, non est cur amor Dei erga iustos non possit esse strictæ amicitiæ.

8. Hæc tamen cogitatio multis nominibus displicet. Primo quoniam sic posset Petrus amare Paulum propter Deum, & talis actus esset amicitiæ respectu Pauli, si Petrus ab omni propria vtilitate præscindit: sic enim amaretur Paulus gratia sui, id est non propter vtilitatem amantis, neque ipsius Dei; sed solius Pauli cui tribuitur vtilitas. Secundo, Homo licet amaret Deum propter seipsum, non diligeret ipsum amore amicitiæ, quia ipse homo reciperet vtilitatem ex tali amore. Sicut enim Deus quamuis non amet creaturas propter ipsas habet erga illas amorem amicitiæ, quia ipse non recipit vtilitatem, ita è conuerso homo recipiens vtilitatem ex amore, quamuis diligeret Deum propter ipsum Deum, non eliceret actum amicabilem. Quo eodem argumento probat hominem non elicere actum virtutis liberalitatis, quamuis tenderet in obiectum formale liberalitatis, quoniam aliquam recipit vtilitatem ex illo amore. Sit ergo firmissima regula, quæ supra tradita est, nimirum: *Omnis virtus sortitur suam specificam rationem non ab obiecto amato materialiter vtili, aut non vtili, sed ratione formali amandi.* Quare actus appetens alteri homini sanitatem, aut salutem non propter aliquam vtilitatem amantis, siue independenter à quauis vtilitate amantis, & propter diuinam bonitatem non est actus amicitiæ erga hominem, sed charitatis in Deum.

8. Sed neque hi possunt re ipsa negare Deum amare formaliter creaturas propter ipsas tanquā obiectum terminatiuum, in quo sistat vltimo voluntas: hoc autem (vt mox dicemus) sufficit ad rationem amicitiæ, ac propterea frustra recurrit ad rationem, quam nuper impugnaui, tanquam necessariam ad recte

Universidad de Deusto
Biblioteca

recte declarandum actum amicitiæ Diuinæ erga creaturas. Dixi non licere Deum diligere creaturas propter se vt obiectum formale pure terminatiuum; quoniam Deus vnam creaturam amat formaliter propter aliam: nam ratio alliciens diuinam voluntatem est æterna salus Prædestinatorum, & iuxta Apostolum ad Rom.9. num.23. *Elegit nos in ipso, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ.* Ostendique tract.1. de Incarnat. omnia condita esse propter electos, & ipsos Prædestinatos fuisse electos propter gloriam Christi. Sic etiam aiunt Patres Deum velle, & facere optimum in ordine ad finem præ-
Augustinus. intentum, ideo Augustinus in Enchiridion.c.27. declarat rationem ob quam Deus permittit mala, dicens: *Melius enim iudicauit de malis bona facere, quam mala nulla esse permittere.* Et lib. 11. de Ciuit. Dei cap.18. *Nec enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed nec hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret, atque ita ordinem seculorum tanquam pulcherrimum carmen etiam ex quibusdam quasi antithetis honestaret.* Quibus verbis satis declarat fines Diuinæ prouidentiæ.

10. Quod clarius pronunciat Clemens Alexandri-
Clem. Alex. nus lib.1. Stromatum in medio: *Quod per malos aliquos* ait, *excogitatum est, ad bonum aliquem finem, & vtilem deducit.* Idque aliis verbis profert Augustinus lib.2. de moribus Manichæorum cap.7. inquiens: *Dei bonitas omnia deficientia sic ordinat, vt ibi sint vbi congruentissime possint esse.* Olympiodo-
Olympiod. rus quoque tom.1. Bibliot. ad illa verba Ecclesiastes cap.3. *Non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus vt timeretur.* Iscripsit: *Sciendum est hæc, quæ videntur, esse veluti Symbola spiritualium rerum. Quare si finem spectes ob quem facta sunt, omni prorsus carent defectu.* En expresse loquuntur de fine creato diuinæ voluntatis.

11. Non latuit Platonem hæc veritas, qui dialogo
Plato. 10. de legibus longe post medium, inquit: *Persuadeamus eum, qui toti prouidet ad virtutem, salutemque totius omnia ordinare, cuius pars quæque pro viribus, quod sibi conuenit agit, & patitur.* Et post pauca: *Medicus enim, & artificiosus opifex omnis totius gratia singula facit, & ad communem perfectionem dirigit omnia, non totum ad partem sed partes ad totum singulas referens.* Aristoteles quoque lib.
Aristoteles. de iuuent. & senect. à medio scripsit: *Nemini dubium erit, quin natura in omnibus, quæ fieri possunt, pulcherrimum quoque fingat, & moliatur.* Et lib. de communi gressu animalium inter medium, & finē: *Natura semper in iis, quæ fieri possunt, ad id respicit, quod potius sit, & melius.*

12. Ob eandem causam aiunt Patres Deum admi-
randis rationibus suæ prouidentiæ duci ad aliquid creandum. Et ideo Hieronym. apud Hugo. Victorin. in 1. Epist. ad Rom. quæst. 235. aiebat: *Deus nihil facit quia vult: sed quia ratio est sic fieri.* Nisse-
Hierony. nus quoque orat. *De iis, qui præmature rapiuntur*, ait recte factum esse, si inuestiget rationes quibus ducta est Diuina prouidentia in operibus suis. Idē significant Patres quoties cum Apostolo ad Rom. 11. aiunt: *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* & 1. Corinth. 2. num. 26. *Quis enim cognouit sensum Domini?* nam adhuc occultissimas causas quærunt Diuinæ prouidentiæ, cur sint plures reprobi, quam prædestinati, cur decreuerit hunc trahere non illum, cur è duobus æqualiter peccatoribus, vnum ita vocet, vt resipiscat, alteri vero neget congruam vocationem. Et sane nisi Deus duceretur altissimis causis præter præcisam bonitatem suam ad tantam pulchritudinem vniuersi, videretur quasi casu tantam rerum consonantiam voluisse. Diliguntur iusti ob bona supernaturalia, quæ statuit illis conferre, & voluit Deus Incarnationem propter leuamen miseriæ humanæ.

Hoc necessarium esse ad rationem virtutis mo- 13.
ralis colligo iterum ex Aristotele 2. Ethic.cap.4. ibi: *Atque ea, quæ à virtutibus procedunt non iustè,* Arist.
aut temperate aguntur, si sint iusta, aut temperata; sed si agens sic se habens agat: primo quidem, si sciens; deinde si eligens propter ipsa. En tibi de conceptu iustitiæ est agere propter iustum; vt propter rationem agendi. Neque paritas Diuinæ scientiæ prætermittenda est: nam futura ipsa sunt obiectum formale terminans Diuinam scientiam: nam, vt Patres monent. *Ideo Deus videt nostros actus liberos vt futuros, quia ipsi futuri sunt*, non vero, *Ideo futuri sunt quia eos videt*, ac proinde ipsimet actus iunt ratio à priori ipsius scientiæ. Cum hoc tamen stat vt obiectum motiuum diuinæ scientiæ sit essentia diuina: Igitur similiter volitiones Diuinæ liberæ habere possunt pro fine intermedio, non motiuo sed terminatiuo bonitatem creatam, & eligere semper optimum in ordine ad finem intentum tantæ, vel tantæ & talis gloriæ extrinsecæ. 14.

Amor porro Diuinns creaturæ rationalis propter bonitatem creatam ipsius tanquam obiectum formale pure terminatiuum sufficit ad formalem, & strictam amicitiam. Ratio est, quoniam hic amor intrinsece sistit in bonitate creata substantiæ intellectualis. Ideo si quis amet Petro æternam salutem, quia talis salus est bona ipsi Petro, amat Petrum amore amicitiæ; quamuis per alium actum imperantem referat illam salutem in gloriam Dei: nam vera amicitia directe allicitur à bonitate Petri directe amata propter ipsam. Immo idem numero actus potest simul esse amicitiæ, & concupiscentiæ, si propter duplex motiuum amet Petro v.gr. æternam salutem, & quia bona est personæ amatæ, & personæ amanti. Sicut si soluas debitum, & quia debetur titulo iustitiæ, & quia est subleuatio alienæ miseriæ, elicis actum iustitiæ, & misericordiæ; non enim apparet cur potius actus ille pertineat ad vnam virtutem quam aliam. Clarius-que apparet posse vnicum actum ad diuersas virtutes pertinere, nēpe ad charitatē extrinsece, si imperetur ab actu charitatis, & ad misericordiam intrinsece ratione proprij obiecti formalis, quod intrinsece attingitur per illum actum. Hoc satis aperte aduertit S.Tho.1.2.quæst.113.art.4. ad 1. S. Thom.
ibi: *Contingit autem vnum, & eundem actum arbitrij diuersarum virtutum esse, secundum quod vna imperat, & alia imperatur; provt scilicet, actus est ordinabilis ad diuersos fines.*

Illa autem, quæ non propter se, sed propter 15.
aliud præcise amantur non dicuntur stricte, aut amicabiliter amari iuxta Augustinum lib.83. quæ- Augustin.
stionum, quæst.35. vbi scripsit: *Nihil aliud est amare, quam propter seipsam rem aliquam appetere.* Hoc totum confirmamus ex eodem Augustino tom. 5. lib.11. de Ciuit. Dei cap.21. vbi docet Deum fecisse lucem, quia bona est, id est propter bonitatem ipsius: *Si quærimus*, ait, *quare fecerit? Quia bona est. Neque causa melior quam vt bonum crearetur à bono Deo.* Ecce assignat pro causa Diuinæ dilectionis bonitatem ipsius creaturæ. Ratio est, quia amorem Diuinum respicere obiectum vt finem non est proprie pendere ab obiecto; sicut cognoscere actum liberum futurum, quia ipse actus liber creatus futurus est, non est proprie ab illo pendere. Vnde Patres & Theologi quærunt sæpe, & multoties supponunt Deum habere altissimos fines etiam

etiam creatos suæ prouidentiæ. Quapropter recte P.Ludouicus Torres 22. disp.66. dub.2. §. Tandem circa tertium, docuit Deum diligere creaturas propter ipsas amore adæquate distincto secundum rationem ab amore sui.

Sectio III.

Nihil creatum potest à Deo diligi, quin illud amet propter optimum obiectum formale, nempe propter Deum ipsum.

1. VT visum est sect. præcedenti putarunt ex Neotericis nonnulli Deum posse diligere creaturas, quin illas amet propter seipsum formaliter. Imo addiderunt non satis colligi Deum de facto illas diligere propter seipsum ex illo Prouerb. 16.n.4. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Aiunt etenim ita exponi posse vt particula illa *propter* idem significet ac per, iuxta illud Psal. 75. *Saluum me fac propter misericordiam tuam.* Quod non significat Deum habere misericordiam suam pro obiecto, sed quemadmodum homo dicitur pater ab alio homine propter bonitatem illius, tunc enim solum denotatur inclinatio alterius, à quo postulatur, ad benefaciendum, ita eo loci solummodo indicatur Deum sola bonitate sua gratuita, nō necessitate, suasione, aut merito mundū creasse, vt notat Hugo Card. in hunc locum. Eodem modo
Hugo Card. hi exponerent illud Ezechielis 36. *Non propter vos, sed propter me ego faciam dicit Dominus*, & Isai. 53. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.*

2. Retinenda tamen est communis expositio, quam confirmat illud Isai.43.n.7. *omnem, qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum.* Vbi satis indicatur finem à Deo intentum fuisse gloriam suam. Et in illo loco Prou.16. additur ibi per emphasim: *Impium quoque ad diem malum*, quatenus etiam reprobatio peccatoris, & voluntas puniendi illum pœna æterna, quod non videtur primo intuitu bonitati suę cōgruere, sit propter motiuū formale Diuinæ bonitatis. Deducitur idē ex Paulo ad Ephes. 1.n.6. *Qui operatur omnia secundū consilium voluntatis suæ vt simus in laudē gloriæ eius.* Vbi Chrysost. negat Deum nostri causa tanquam fine vltimo sui
Chrysost. beneplaciti quidquā facere: Nā siquidem (ait Chrysostomus) *nostri gratia, inquit, ista fecisset, sine hæsitatione vtique non fuissemus. Si vero propter seipsum, & vt bonitatem suam ostendat veluti quoddam testimonium, causam ponit, qua ista non aliter fiant, quemadmodū apnd se relitas sursum, ac deorsū dici videmus, nempe: Fac nobis propter nomen tuum. Et iterum Deus ipse: Faciam, inquit, propter me ipsum. Et Moyses, Fac nobis propter nomen tuū, siquidē nullius alterius gratia factūrus es.* Plura alia ex Sacris literis aduocari possunt, vt illud Iosue cap.7. *Quid facies magno nomini tuo?* Psal.78. *Propter gloriā nominis tui libera nos, & propitius esto peccatis nostris propter nomē tuū.*

3. Quod adduxi ex Chrysostomo aperte ostendit Deum nihil posse facere ad extra, quin illud causet propter suam bonitatem. Hoc etiam probant quæ adduxi ex Prou.16. Nā ideo de facto amauit creaturas propter se, quia ipse est principium, & finis creaturarum, iuxta illud Apoc.1. *Ego sum alpha, & & Omega*, principium, & finis vltimus totius creaturæ, ac per consequēs Diuina voluntas nequit vltimo sistere tanquā in fine, & veluti centro in bonitate ipsa creaturæ: quia qui possidet perfecte finem vltimū in nullo alio potest habere quietē suæ voluntatis. Hinc est vt sicut nihil potest existere quin procedat efficienter à Deo, quia ipse est prima causa, ita nihil potest existere quin ordinetur ad Deū; quoniam ipse est finis vltimus. 4. Rationem propo- Dionysius.
nit peruenuste Dionysius de Diuinis nominib. c.4. his verbis: *Quod sine carat, atque principio diuinus amor excellenter ostendit veluti circulus quidam sempiternus propter bonum, & ex bono in bonum certa & nusquam aberrante glomeratione circumiens*, quia nimirum primo se amat & deinde creaturas; sed dū creaturas amat ad seipsū illas refert: vt enim ex ipso sect. præcedenti retulimus *ipse, qui est omnium causa propter excellentiam suæ bonitatis omnia amat, omnia perficit, omnia continet, omnia conuertit ad se, & est Diuinus amor boni propter bonum.* Propter eandem causam scripsit Augustinus tom.3. lib.1. de Doctrina Christiana c.32. *Deus ad suam bonitatem vsus nostrum refert, & miseretur nostri propter bonitatem suam.* Vnde D.Angel.1.par.q.19.ar.2.ad 1. vbi ait: *Cum Deus alia à se non velit nisi propter bonitatem suam, vt dictum est, non sequitur quod aliquid aliud moueat voluntatem eius nisi sua bonitas.*

Possumus nos amare obiectum honestum quin 4.
amemus illud formaliter propter Deum, Deus autem nihil amare potest nisi propter seipsum. Huius discrimen duplex adhiberi potest. Primum sit, ille qui est vltimus finis omnium non potest non conuertere ad se omnia, illa in se ipsum per amore referendo: nos autem, quibus non competit ratio vltimi finis, nulla necessitate cogimur illa quæ amamus referre in finem vltimum. Declaro id ipsū. Quia Deus est causa prima efficiens nihil potest existere quin à Deo dimanet in actu secundo; ergo quia Deus essentialiter est vltimus finis, nihil actu potest existere quin actu sit finis in quē talis creatura actu ordinatur: etenim sicut creatura nō potest produci nisi ab efficiēte, ita nequit causari nisi propter finem: ergo cum Deo non sit minus essentiale esse finē vltimum, quam esse causam primam, nihil poterit actu existere, quin Deus actu vltimo finalizet, sicut nihil potest actu existere, quin actu causetur à Deo. Poterit creatura immediate amari à Deo propter seipsam, & sic talis creatura, dum alia ordinantur ad ipsam potest dici finis intermedius; hoc enim non est contra rationem finis vltimi Diuini: At finis in quem vltimo refertur illa creatura non poterit esse nisi Deus; quia essentialiter est finis vltimus vnicus. Ob idque nequit per eundem actū vltimo amari propter seipsam, & propter Deū; quia sicut Deus habet rationem vltimi finis, & ideo nihil potest existere quod non existat vltimo propter Deum, ita habet rationem vnici vltimi, finis vltimi, & consequenter creatura vltimo non potest existere nisi propter Deum. Centrum itaque voluntatis perfectissimæ nequit esse nisi solus Deus.

Secunda differentia sit; quoniam nos non possi- 5.
demus perfecte finē vltimū, & ideo in illo non & perfecte quiescimus: At Deus, & Beati, qui possidēt perfecte vltimū finē, non possunt nō in illo quiescere. Dum non possidetur perfecte finis non est necessitas quiescendi plenè in ipso. At si perfecte possideatur in illo solo erit plena quies. Neque mutiplicādæ sunt quietes voluntatis, quando vnicus tantum est per se finis vltimus, & ipse plene possidetur; quia si plene possidetur, plene satiat. De essētia creaturæ est esse medium, siue finem intermedium, non finem vltimum, ergo affectu voluntatis dum perfecte possidetur Deus & creatura, non in ipsa creatura, sed in Deo vltimo quiescet.

Addi potest tertia ratio. Præstantissimæ volun- 6.
tari conuenit præstantissimū obiectū formale motiuū in quo quiescat. Neq; potest qui perfecte cōsiderat naturas rerū quiescere vltimo, nisi in obiecto, quod sit vltimo perfectū: Atquod est vltimo per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectũ est bonũ simpliciter vt docet S.Th.1. p.q.5. art.1.& sumitur ex Dionysio c.4.de Diuinis nominibus, vbi ita incipit : *Age ergo iam ad nomen boni nostra veniat oratio. Quod præcipue Theologi ab omnibus secretum Diuinitati, quæ Deum superat, tribuat; psam, vt opinor, Diuinam essentiam bonitatem appellantes: quod hoc ipso quod bonum est, & bonum per se, l& essentia sua in ea quæ sunt, omnia, bonitatem diffundat.* Et rursus: *Pulchrum autem appellatur ex eo, quod omni ex parte pulchrum sit, & plus quam pulchrum, sitque pulchrum, quod eodem modo semper se habet.*

7. Ex quo principio mox intulit Dionysius nostrã conclusionem, dicens: *Omniumque finis. Dignum est etiam amore, vt causa perficiens ; eius enim quod pulchrum est causâ fiunt omnia.* Et adhuc post pauca repetit perfecte pulchrum esse principium, & finem omnium, quæ aliquam pulchritudinem participãt. Id ipsum ex Magistro suo Hierotheo confirmat dicens: *Atque ab illo rursum ordine per omnia ad bonum ex se, & à se in orbem reflectitur, semperque ad seipsum eodem modo resoluitur.* Et adhuc clarius agens de nomine boni principalissimo, quod est Diuina essentia inquit: *Et vno nomine quidquid ex pulchro, ac bono, & in pulchro, bonoque est, atque ad pulchrum, bonumque refertur, & quæ sunt, ac fiunt, boni, pulchrique causa & sunt, ac fiunt omnia.* Ac rursus : *Audebit hoc vera ratio dicere rerum omnium Authorẽ pro singulari bonitate sua* (ideſt ratione illius, & solum modo gratia illius) *amare omnia, omnia facere, omnia perficere, omnia conseruare, omnia conuertere. Est etiam Diuinus amor, & bonus, & boni causa: ipse enim bonus Author eorum, quæ sunt, amor, cum prius in ipso bono, excellenti, præstantique ratione esset; non passus est ipsum in se sterilem, & infœcundum manere.* Quia nimirum ex obiecto summe pulchro , & bono, ac diffusiuo omnium bonorum, mouetur, & quasi impellitur ad creationem inferiorum bonorum tanquam conuenientium sibi.

8. Hoc idem variis in locis expressit S.Thom. vt 1. part. q. 19. art. 2. corp. *Sic igitur*, ait, *vult & se esse & alia, sed vt finem,* (nempe vltimum) *alia vero vt ad finem*, nempe ad seipsum. Et ad 2. *Vnde cum alia à se non velit, nisi propter finem qui est sua bonitas, vt dictum est* (nempe art. 1. ad 3. vbi satis expresse nostrã assertionem tuetur) *non sequitur quod aliquid moueat voluntatem eius, nisi sua bonitas.* Et ad 4. *Multa non vult, nisi propter vnum, quod est sua bonitas.* Ac rursus ar. 3. corp. expressissime scripsit: *Alia autem à se Deus vult, in quantum ordinantur in suam bonitatem, vt in infinem.* Ideoque art. 5. agens de amore Diuino erga creaturas concludit: *Vult ergo hoc esse propter hoc; sed non propter hoc vult illud*, quia licet velit vnam creaturam esse propter aliam, non vult esse propter aliam tanquam propter motiuum, seu finem, in quo quiescat voluntas. Haud aliter 1. contra Gentes c. 8. ait Diuinã bonitatem esse Deo *rationẽ volendi alia.* Et de Verit. q. 23. art. 1. docet Diuinam voluntatem *comparari sicut ad finem ad bonitatem suam*, quia iuxta ipsum ibi Diuina bonitas est ratio volendi alia. Illico : *Res vero creatæ, quas vult Deus, non se habent ad Diuinam voluntatem vt fines, sed vt ordinatæ ad finem : propter hoc enim vult creaturas, vt in eis sua bonitas manifestetur.* Et ad 7. *Nec tamen quia vult creaturas sequitur quod à creaturis moueatur: quia creaturas non vult, nisi ratione suæ bonitatis.* Vbi negatiua satis declarat creaturas non posse esse obiectum formale, in quo diuina voluntas quiescat, seu motiuum, vt sæpe diximus.

9. Caietanus vero 1. part. q. 19. maxime art. 5. concedit hanc propositionem : *Hoc est volitum à Deo, quia illud volitum est*, & negat istam: *Hoc vult Deus, quia vult illud*, quod pugnantia includit, quoniam ab oratione vocis passiuæ ad actiuæ tenet optime consequentia. Concedendũ igitur est Deum amare vnam creaturam propter aliam tanquam propter formale obiectum pure terminatiuum, seu finem intermedium : nullam vero creaturam posse esse obiectum formale motiuum, seu vltimo finalizans diuinæ voluntatis. Per se igitur petit quilibet actus Diuinus amans creaturas propter ipsas oriri ab actu illas amante propter Deum, quia ex se repugnat actus Diuinus amans creaturas propter ipsas, qui nõ procedat ab amore ipsarum propter Deum. Potest quidem Deus non amare creaturas, quia ipsis non eget, & ipsis deficientibus esset æque, ac summe fœlix. Attamen dum Dei voluntas in creaturas fertur, nequit requiescere in illis. Etenim bonum infinitum quiescere non potest in bono finito, & illud habere quasi centrum suæ voluntatis.

10 Imo Beatus, dum possidet perfecte finem vltimũ, nequit in obiecto alio plene requiscere præter Deũ. Prorsus namque immensum debet esse bonũ illud, quod perfecte possessum capacitatem Diuinæ voluntatis explet. Et qui recte per cognitionẽ possidet illud bonitatis pelagus, nequit non præberé potiorem locum ipsi, quam guttæ bonitatis insperſæ creaturis. Et quidem supponendum est sicut nulla est comparatio bonitatis creatæ ad increatã, ita neque amoris quo Deus prosequitur bonitatem suam, ad amorem, quo prosequitur suas creaturas, quia inter amorem recte ordinatum, & bonitatem requiritur proportio: Atqui vt aiebat Richardus Victor. in Psal. 85. *Orbis vniuersus est ad voluntatẽ, & os cordis, quod buccella ad os corporis*, quia non habent omnia regna mundi potestatem sedandi aliquantulum famem nostram diuturnam. Diuitiæ autem diuinæ bonitatis plene nos satiant, & ideo quilibet qui clare intuetur Deum necessario intẽsissime, & plenissime in Deum fertur, quia in ipso videt omnia incitamenta, & fomites, quæ excogitari possunt ad ita plene amandum. Et ideo notitia, quam Deus habet de bonitate sua, parit ratione nostra amorem infinitum necessarium. Voluntas enim est appetitus boni, & eo auidius, seu ardentius in bonum fertur, quo bonum ipsum in se maius est, & clarius ab intellectu prælucente cognoscitur amabilitas ipsa.

Ex hoc principio colligere sit non posse ab eo qui clare Deũ intuetur creaturas amari, quin amet illas propter Deum; quia creaturæ non habent bonitatem perfectam, seu vltimam, neque deſe habẽt rationem finis vltimi, sed potius medij ordinabilis ad ipsum Deum; ergo qui perfecte Deum & creaturas cognoscit, amat illas iuxta propriam amabilitatem ipsarũ & naturam earumdem; sed natura creturarum est esse medium ordinabile ad finem vltimum, & Deus ipse ex natura sua est finis vltimus; ergo tota auiditas cognoscentis perfecte vtrumque obiectum est circa Deum summum bonũ, neque potest esse auiditas amandi creaturas, quin amentur vt medium, siue cum relatione ad finem vltimum. Nam sicut voluntas eo ardentius prosequitur bonum, quo ipsum in se maius est, & clarius proponitur ab intellectu, ita voluntas, quo clarius respicit bonum infinitum, vt finem vltimum, & creaturas vt medium, auidius refert creaturas in Deum, tanquam vltimum finem.

Sectio IV.

Confirmatur doctrina præcedentis sectionis.

SAtis innuunt, quæ præcedenti sect. posui nullam posse esse rationem, quæ Deum moueat ne sit ipse finis vltimus suarum operationum. Etenim ex vi cuiusuis operationis Diuinæ debet præponi Deus

Deus creaturæ ac proinde debet creatura ordinari per se in vltimum finem. Motiuum ergo, seu finis vltimus Diuinæ voluntatis alius esse nequit præter Dei bonitatem. Quia cognitionis perfectio Dei, & creaturarum hunc amorem inducit, vt ibi rationibus probaui, & authoritate præsertim Dionysij, cuius verba mutuatur S. Maximus Centuria 5. cap. 83. & ita effatur: *Audacter dicendum ipsum authorem omnium honesto, bonoque cunctorum amore permotum, propter excellentiam amantissimæ suæ bonitatis extra se affici, creaturis omnibus prouidendo, ac bonitate, dilectione, & amore quasi demulceri.* Hunc amorem dicit esse propter excellentiam amantissimæ suæ bonitatis ; recurrit ad amabilitatem suæ bonitatis, quod non faceret ad declarandam rationem amoris creaturarum, nisi supponeret amorem quo illa excellentissima bonitas amatur esse rationem, ob quam amantur creaturæ: At amor quo Deus se diligit non est ratio amandi creaturas, nisi quatenus per talem amorem creaturæ in Deum ordinantur ; igitur quia creaturæ non possunt à Deo amari quin vltimo referantur per amorem in Deũ ipsum : alioqui excellentiæ amantissimæ Diuinæ bonitatis non colligeretur sufficienter creaturas amari propter Deum, quoties amantur.

2. Confirmatur discursus. Discursus confirmationem accipit primo. Licet non egeat Deus creaturis, tamen creaturæ indigent Deo vt principio, & fine : At non indigerent Deo vt fine, si possent existere, quin actu referrentur in ipsum ; igitur nequeunt creaturæ esse quin per amorem actu ordinentur in Deum ipsum. Maior probatur quoad vltimam partem (hæc enim sola eget probatione) in qua dicitur creaturas indigere Deo vt fine actu finalizante, quia omne agens per se agit propter finẽ, & perfectissimum agens, necesse est agat propter perfectissimum finem, qui est Deus. Si enim *ars semper quod melius est spectat, & facit*, vt Philosophus ait lect. 30. probiemat. 7. quidni dicemus agens perfectissimum respicere semper finem perfectissimum ? Datur vltimus finis incausabilis finaliter, & inde colligitur esse incausabilem in omni gerere, quia finis est prima causarum, ac proinde ens quod existit propter se, est etiam ens à se, & ens *à quo alia*, est *propter quem* alia.

3. Aristoteles. Datur vniuersi principium efficiens, & primum gubernans; igitur vniuersum per se potius ad aliud debet ordinari, quam ad seipsum. Ideoque Aristoteles 12. Metaph. textu 52. docet vniuersum ipsum ordinari ad bonum gubernatoris, sicut bonum exercitus ordinatur ad ducem, & ait : *Bonum exercitus consistit in ordine militum, & in Duce ; magis autem in Duce ; non enim ipse propter ordinem ; verum ordo propter ipsum est*, quia in bonum proprium ipsius Ducis ordinantur ab ipso milites. Deus autem, vt idem Philosophus inquit lib. de mundo cap. 7. est in hoc vniuerso *tanquam Dux in exercitu.* Idque præcipue locum habet quoties dux plutis habendus est, quam totus exercitus ; nam inde fit mundum ad vnum optimum dirigi quod Deus est. Ob idque Mercurius Trismeg. lib. qui inscribitur *Mens* aiebat: *Ob hanc causam omnia condidit, vt per omnia ipsum cerneres.* Mercurius Trismeg.

4. Idem apparet in his qui per claram visionem possident vltimum finem : nam voluntas illorum debet esse quieta ; non autem potest quiescere nisi in Deo : Atsi creaturas amat propter ipsas, quin ordinaret illas in Deum, quiesceret voluntas non solum in Deo, sed in obiecto creato. Quare Augustinus lib. 1. confess. cap. 1. *Fecisti*, inquit, *nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Ergo voluntas quieta in solo Deo quiescit. Cum quo stat vt creaturæ sint fines intermedij ; quia finis habens simul rationem medij non est stricte finis, quia *finis non est ad aliud*, si strictæ sumatur. Plena itaque possessio finis, & perfecta Dei intuitio necessitat, ne aliquid ametur, quin ipsum in Deum referatur. Sic visio beatifica necessitat vt Beatus neque leuiter Deo displiceat. Quod si non necessitat physice ad amplectendum honestius, ideo est, quia impediretur moralis honestas & laudabilitas in genere moris, in qua Deus maxime complacet, nempe in beno opere, vt moraliter laudabili.

5. Confirmatur iterum. Confirmemus hæc. Visio beatifica, & amor Dei ortus ex visione (vt communiter statuitur) moraliter necessitant Beatos ad amandum Deo ipsi, quæ magis ei placent, & similiter necessitant Beatos ad non eliciendos actus indifferentes in indiuiduo, (quamuis tales actus admittantur possibiles) & nihil amandum nisi ex fine honesto, igitur ad hoc necessitat cognitio summi boni, quæ compellit Beatos nihil libere amare, quod non sit honestum, quia laudabilitas moralis operis Deo placet. Atqui cognitio illa non inclinat directe nisi ad placendum Deo in genere moris, & volendum ipsi placere ; igitur Beati nihil libere amant nisi ex motiuo placendi Deo, vt amplius declarabimus infra. Diuinaque bonitas necessario amata est quæ mouet Deum, vt sibi amet bona creata, qui amor necessarius Dei, non mouet ad amandam creaturam nisi propter Deum, quia vt sæpe ostendi non admittimus illud genus motiui pure extrinsece, quod alij admittunt. Et ideo supra dictum est non posse mouere complacentiam ad actum efficacem nisi actus efficax tendat sub eodem motiuo intrinseco complacentiæ.

6. Bernardus. Ob idque licet Bernardus serm. 3. in die Pentecostes doceat omnia feciſſe Deum propter electos suos, affirmat hunc amorem electorum proficisci ab amore erga seipsum: *Omnia propter semetipsum*, (inquit) *omnia propter suos ; aliter tamen propter se, præueniens commendatur origo ; in eo autem quod dicitur, omnia propter suos, magis exprimitur fructus sequens.* Et licet paulo inferius electos vocet causam finalem omnium, & Deum causam efficientem; loquitur de fine qui mandatur excutioni; non autem de fine *cui* & vltimo : nam hunc finem *cui* & vltimum, in quem reliqua ordinantur, confundit cum causa efficienti. Etenim inquisierat prius : *Ad quid omnia facta sunt ?* cui interrogationi respondet dicens omnia facta fuisse à Deo *propter semetipsum*, & *propter suos*, & in eo quod dicitur *Propter se* dixerat : *Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus, scilicet, quid sit, quomodo sit, & ad quid sit constitutum ?* cui postremæ interrogationi respondet omnia facta fuisse à Deo propter se, & propter electos, sed primario propter se. Peridoneéque causam primam efficientem cum fine *cui* vltimo confundebat; quoniam sicut Deus est prima causa omnium bonorum, ita sibi vult omnia bona, & ad se conuertit, quæ ab ipso precedunt reuertunturque flumina ad locum vnde exeunt : quoniam cum solus Deus à se ipso bonitatem, & perfectionem habeat, & cætera ab illo bonitatem participent, sintque bona propter bonitatem Dei; ita & amari debent propter bonitatem ipsius. Sic Deus continet omnem bonitatẽ non solum vt causa efficiens, sed vt finis, & exemplar. Consonant hæc his, quæ supra docuerat Bernardus, dicens non habere Deum aliunde quam à se, vnde amet, vt supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduerti. Cohærent quoque quam optime ista cum aliis, quæ Bernardus pronunciat tract.de Diligendo Deo; præsertim cap.3.& 5.vbi ostendit ordinatissimum modum amandi esse omnia in Deum ornare. Vbi pariter docet neque à creaturis posse creaturam amari propter seipsam tanquam vltimum finem, & fruendo ipsa creatura, vt infra explicabitur ex Augustino.

7. *Occurritur placito quorundam recentiorum.*

Non tamen idcirco probo aliquorum Iuniorum placitum, qui contendunt ex amore Dei erga seipsum oriri amorem creaturarū propter ipsas, quin creaturæ intrinsece referantur in Deum per actum terminatum ad ipsas: quia sufficit (inquiunt ipsi) cognoscere creaturas conducere in Dei gloriam, vt oriri possit amor illarum à complacentia Dei erga seipsum, quin intrinsecè referantur in ipsum Deū. Hoc tamen non solum supra; sed sæpe reieci, quia vt amor creaturarum sit propter Deum debet præcognosci creaturas illas, aut amorem illum conducere in Dei gloriam, & vt creaturæ in Deum referantur debent præcognosci vt referibiles in Deum ipsum, & vt conducentes in finem Diuinæ gloriæ; talisque cognitio bonitatis creatæ vt conducentis in illum finem debet mouere in amorem creaturarum: At cognitio mouens directè, eo quod repræsentet aliquam bonitatem, non monet vt ametur illud obiectum sub alia ratione boni; sed sub illa, quæ repræsentatur per cognitionem illam; ergo mouet vt amentur intrinsecè creaturæ propter Deum.

8. Vt id exponerem sæpe adhibui casum, in quo esset in homine duplex notitia quarum vna repræsentet potionem dulcem, vt conducentem ad sanitatem, & altera eundem potum vt delectabilem in se independenter à sanitate; tunc enim non poterit prior cognitio dirigere, seu directe mouere, vt potus ametur, quin intrinsece ametur ob sanitatem; quoniam notitia illa non inclinat in amorem illius obiecti nisi sub aliqua ratione formali intrinsece amata: atqui non repræsentat aliam rationem formalem nisi conducentiæ in finem; ergo mouet vt ametur tale obiectum sub ratione illa conducentis in sanitatem. Ex quo in genere infertur nullam cognitionem inclinare directe voluntatem vt per amorem causet aliquod obiectum, nisi vt causetur sub illa ratione formali repræsentata per cognitionem. Ac proinde vt cognitio repræsentans Diuinam bonitatem moueat directe ad aliquid amandum, & causandum ex vi amoris (vt creaturæ per amorem causantur à Deo, saltem vt applicationem omnipotentiæ) necessarium est vt talis cognitio moueat directe ad amorem respicientem intrinsece Diuinam bonitatem, quæ est ratio formalis per cognitionem repræsentata.

9. Nos autem longe aliter sentimus. Etenim asserimus summum amorem Dei erga seipsum inclinare Deum ipsum, siue dirigere vt amet bonum creatum tanquam bonum ipsi Deo. Sic enim cognitio bonitatis creatæ vt conuenientis Deo ipsi inclinat Deum vt amet bonum illud Deo ipsi, & amor Diuinus intrinsece fertur in Deum vt finem *cui*. Potest etiam Deus amare creaturam tanquam medium vt existat complacentia Diuina, seu gaudium de actu diuino terminato ad existentiam huius creaturæ, vel ad existentiam huius creaturæ propter illam; sic enim finis *qui* vltimus, & formale obiectum motiuum Diuinæ voluntatis est gaudium diuinum prout tendit in obiectum, seu actum Diuinum vt existentem.

10. Cum his recte cohæret esse posse in Deo ipso actum intrinsece terminatum ad creaturas propter ipas, quin intrinsece per illum actum referantur in Deum, amando illas intrinsece propter Deum. Etenim (vt inferius magis declarabo) cognitio conducentiæ bonitatis creatæ, vt ametur propter Deum ipsum, exercet suum munus per ordinem ad amorem, quo intrinsece referuntur creaturæ in Deum, ex quo amore intrinsece respiciente creaturas propter Deum oriri potest (vt postea apparebit) amor tendens in creaturas propter ipsas, & primus ille amor tendens in creaturas propter Deum potest velle executionem illarum mediante actu diligente ipsas propter ipsas.

11. Cum dictis quoque bene stat bonitatem posse esse finem *qui*, saltem non vltimum diuinæ voluntatis; quia potest vna creatura ordinari ad aliam tamquam finem *qui*, nam Deus tribuit vocationem homini propter consensum, & æternam salutem, quam salutem æternam amat ipsi homini etiã reprobo. Creaturas esse finem saltem non vltimum Diuinæ voluntatis colligitur ex his, quæ in præcedentibus sectionibus late diximus, & sumitur ex Concilio Tridentino Sess.6. cap.7. vbi assignans causas nostræ iustificationis, & incipiens à finali, inquit: *Huius iustificationis causa sunt, finalis quidem gloria Dei, & Christi, ac vita æterna.* In quibus verbis assignat non solum gloriam Dei, sed etiam beatorum, siue visionem beatificam, necnon gloriam Christi pro fine Diuinæ voluntatis volentis iustificare hominem. Cui consonat illud Apostoli ad Corinth. 3. n. 13. *Omnia vestra sunt, vos vero Christi, Christus vero Dei.* Et Bernardus supra expresse vocauit Dei electos causam finalem, siue finem Diuinæ voluntatis, quod ex Paulo accepisse videtur ad Ephes. 1. num. 4. *Elegit nos in ipso* (inquit Paulus) *vt essemus sancti & immaculati.* Et ad Rom. 9. *Elegit nos in ipso vt ostenderet diuitias gloriæ suæ.* Ideo S.Tho.q.3.de Veritate art.2.corp. aiebat in eo differre prouidentiam à prædest. quod hæc semper consequitur finem intentum; prouidentia vero non ita. Similia habet in 1. dist. 1. q. 1. art. 2. in corp. vbi probat prouidentiam non semper obtinere finem intentum, quia Deus vult omnes saluos fieri. Sæpe etiam asserit Augustinus multa fieri à malis contra Dei voluntatem; sed Deum esse tantæ sapientiæ, tantæque virtutis, vt *in eos exitus, siue fines, quos bonos, & iustos esse præscinit tendant omnia.* Ita in libris de Ciuit. Dei, & in Enchiridion.

12. Ea porro, quæ mere materialiter, & vt media diliguntur non dicuntur fines proprie, etiam intermedij: Omnesque Philosophi distinguunt purè media à finibus: nam id quod est proprie finis, etiam si dicatur intermedius, dat speciem actui in genere virtutis: media autem non dant talem speciem. Curarunt aliqui exponere modum quo Deus diligat creaturas per actum virtutis moralis, seu propter ipsas exemplo ægroti sumentis potionem amaram, *quatenus ipsa de se conducit in sanitatem, & quia in ordine ad illam est honeste, & prudenter eligibilis.* Nam hic actus potionem respicit (inquiunt ipsi) vt materiale obiectum, & nihilominus est laude dignus, obtinetque peculiarem honestatem procurandi salutem prudenter, & honeste, qua honestate careret actus, si sola sanitas secundum se amaretur. At hæc euasio potius impedit, quam expedit nexum, nam potio amara, tunc amatur honeste, quando ordinatur ad finem honestum siue eligitur, aut amatur ex obiecto formali honesto, neque constituitur illa electio in aliqua specie virtutis nisi per ordinem ad finem, vt nuper aiebam.

Poterit

Poterit amari ipsa sumptio potus vt obiectum materiale bonum per ordinem ad finem honestum, & hoc pacto licet ratione obiecti materialis possit bonitas augeri, non crescit nisi in ordine ad formale obiectum. Etenim quando amatur melius materiale obiectum, magis amatur ipsum formale; vt plus diligis Deum, si velis propter ipsum subire martyrium, quam si velles dare exiguam eleemosynam propter ipsum. Neque ad eliciendum actum honestum v.gr. eleemolynæ, aut liberalitatis, aliud necesse erit quam cognoscere ipsam obiecti honestatē, & conformitatem cum ratione, & amare obiectū ipsum propter ipsū; v.gr. elargitionē eleemosynę, quia est subleuatio alienæ miseriæ; quin opus sit expresse, & in actu signato exprimere per amorē ipsam honestatē obiecti, amando quasi reflexe ipsum obiectum, quia est honestum. Secundo poterit potus amarus considerari vt obiectum bonum, seu honestum secundùm se, non solum quia est obiectum pœnale, & aptum, vt per ipsum imitemur Christi passionem; sed quia per ipsam sumptionem potionis fit satis obligationi adhibendi media (supponimus in eo casu dari eiusmodi obligationem) causatiua sanitatis, & tunc potest præscindendo ab amore actualis sanitatis, amari ipsa potio, quatenus est causatiua sanitatis, quemadmodū si sanitas posset obtineri per potionem dulcem, posset amari potus, quia dulcis, & tunc sanitas ipsa esset finis præcognitus non tamen formaliter amatus. Quare si consideretur casus, in quo esset obligatio, non quidem amandi sanitatem ipsam, sed duntaxat applicandi media, quæ valent causare sanitatem, potest amari honeste applicatio illius medij propter aptitudinem, quam habet ad causandam sanitatem, quin ametur ipsa sanitas, & tunc illa aptitudo ad causandam sanitatem; non vero sanitas ipsa haberet rationem finis, & obiecti formalis amoris.

14. Quo eodem pacto poterit quis litterarum studiis incumbere vt fiat aptus recipere Ecclesiasticas dignitates; non quia dignitates amet, sed solum reddi aptus ad illas habendas: & tunc poterit animus ipsius propendere in recusationem illarum dignitatum, vel statuere eas non acceptare, tametsi velit non existimari ineptus. Ita potest Deus (vt postea dicā) amare rem positiuam, aut carentiam propter aptitudinem, quam habet ad constituendum cum aliis rebus positiuis, & carentiis miram pulchritudinem vniuersi, variasque vtilitates respectu aliarum rerum, quin per talem actum formaliter amet Deus illud totum, quod consurgere potest ex illis entitatibus, & carentiis; quoniam potest affectus sistere in illa aptitudine talis entitatis, seu carentiæ. Sic etiam hæc ars, aut illa docens efficere instrumenta in hunc, vel illum finem inseruientia, non habet pro obiecto formali, seu fine proprio illum finem, cui instrumenta deseruiunt, sed duntaxat illa instrumenta, vt ars frænofactoria non habet pro formali obiecto, seu fine proprio moderamem equorum in quem ordinantur fræna, sed potius ipsamet fræna, idemque est de artibus quæ præbent instrumenta ad domos ædificandas, aut vestes aptandas, & his similia.

15. Quod opponitur nobis ex S.Tho. 1.part.q.19. art.2.ad 1. affirmante creaturas à Deo amari, sicuti amatur à nobis potio amara in ordine ad alium finem, cohæret cum his, quod supra sanxi affirmans Deum non posse amare creaturas, quin illas vltimo referat in se ipsum. Licet enim in se habeāt bonitatem per se amabilem, debet illa bonitas vltimo in Deum, tanquam in centrum Diuinæ voluntatis or-

R. P. B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

dinari. Quamobrem scite S.Tho. non comparauit creaturas potioni dulci, quia huic est per accidens, si in alium finem ordinetur, sed potui amaro, cui per se est ordinari in finem alium. Ita conciliantur cuncta loca D. Ang. Non tamen est incommodum si sub alia ratione cōparentur creaturæ medicamento dulci, quoniam amantur propter se, & propter aliud: sicut potio dulcis amatur propter bonitatem dulcoris, & quia est conueniens comparandæ sanitati.

16. Ex dictis colliges qua ratione decepti sunt, qui putarunt amari per electionem medium vt vtile ad finem, quin ametur ipse finis. Nam, vt vidimus, potest amari vis & efficacitas in actu primo etiam proximo, quam habet aliqua entitas causandi aliquod bonum, quin ametur existentia illius. Sic Deus potest amare omnipotentiam suam, quatenus est completa virtus producendi creaturam, quin ametur ipsa creatura. At hic amor non est electio; nam electio non stat de se absque aliquo formali amore finis. Aliud est amare aliquam rem propter virtutem, quam habet causandi aliam, aliud vero amare illam rem *vt actu causetur alia, siue vt existat alia*, hoc postremum denotat illud, in quod res ista ordinatur esse rationem formalem amandi, & formaliter terminare amorem: nam in hoc differt à priori tendentia, & hæc posterior est propria electionis, vt dicemus in tract.de Prædestinatione.

Sectio V.

Quonam pacto diligat Deus creaturas propter seipsum?

1. *Prima assertio.*

PRimo dici potest Deum diligere creaturas propter ipsarum bonitatem amando sibi ipsi illam bonitatem, ita vt per illum actum Deus ametur vt finis *cui*. Cum quo stat vt iustus ametur amore amicitiæ amando ipsi iusto bona supernaturalia ex complacentia in ipso iusto. Cæterum ipse iustus cui bona amantur diligitur ipsimet Deo, & sic Deus est finis *cui* vltimus illius bonitatis creatæ, eritque hic actus laudabilis in genere moris, & qua fertur in creaturam, & qua tendit in Deum, vt postea dicam. Creatura igitur erit finis *qui* saltem non vltimus, vt plenius postea intelligetur.

2. Ad exactam huius assertī intelligentiam aduertere sit finem *cui* magis amari, quam finem *qui* formaliter loquendo: nam finis *qui* non dicitur proprie vltimus etiam in tali negotio; quoniam finis vltimus in aliqua re, seu negotio non propter aliud in tali negotio amatur: At bonum, quod alicui opto, amatur propter personam illam, cui bonum opto. Eaque propter existimo finem *cui* magis habere rationem finis, seu causæ finalis, quia quod magis amatur, magis mouet ad quærenda media. Hinc est, vt saltem frequenter accidat, vt amor boni, quod alicui opto supponat amorem illius, cui illud opto. Fauet expresse huic asserto S.Tho. 1.2. q.26.art.4.dicens *amari per se & absolutè solum conuenire ei, cui bonum volumus*: quia, scilicet, is cui bonum volumus quodam modo est finis boni concupiti. Diciturque finis *cui* finis vltimus, quia intentio agentis sistit in fine *cui*; nam ad illum omnia ordinat; quoniam sanitas v.gr. procuratur in commodum ægroti, & gratiā finis *cui* cætera fiunt: nam finis *qui* amatur quia est proportionatus, & conueniens fini *cui*; & ideo amare est velle alicui bonum; nam is, cui diligitur bonum præcipuè amatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. *Probatur.*

Positis his facilis est probatio præcedentis conclusionis; quoniam actus ille Diuinus tendens in obiecta creata per modum finis *qui* saltem intermedij, ex nullo capite continet aliquam imperfectionem; quia magis diligit Deum, quam creaturam, & ipsam creaturam ordinat in Deum ipsum tanquam in centrum in quo Deus ipse conquiescit, & bonitas Diuina est quæ mouet ad diligendam creaturam. Etenim Deus non solum amat sibi suum esse, sed etiam bona extrinseca, quæ sibi proueniunt ex creaturis, scilicet, honorem, cultum, & gloriam extrinsecam.

4. *Obiicitur.*

Nihilominus contra principium statutum erit qui opponat finem *cui* non magis amari, quam finem *qui*; quoniam alioqui actus, quo amo Deum mihi, esset inordinatus; siquidem plus amaret creaturam, quam Deum, & creatura esset finis magis proprie vltimus ipsiusmet creaturæ: nam ad ipsam Deus ordinaretur; ac proinde ipse homo non solum esset finis visionis beatæ; sed etiam ipsius Dei, qui est bonum amatum ipsi homini per spem, & amorem concupiscentiæ.

5. Huic obiecto respondent nonnulli cum P. Salas 1.2.tract.1.disp.1. sect.1. fine, etiam cum amo mihi summum bonum, magis amari subiectum, cui amatur bonum, quam ipsum summum bonum. Tametsi hoc interfit discrimen inter casum, quo mihi amo aliud bonum, & illum, quo mihi amo Deū; quoniam cum amo Deum mihi, soleo pariter amare Deū amore amicitiæ, & magis quā me ipsum, & saltem debeo non habere actum contrarium. Et quia per illum actum amicitiæ erga Deum præfertur simpliciter Deus creaturæ, ideo non ego magis amor à me ipso simpliciter; sed duntaxat secundum quid. Neque aliqua cernitur inordinatio in amore illo concupiscentiæ, sed maxima honestas; quia non ordinatur Deus ad me tanquam medium ad finem; sed tanquam verus finis vltimus ad finem *cui*: ordinari autē finē vltimum ad subiectum perfectibile per ipsū nullā includit deordinationem.

6. E contrario alij asseuerant hanc responsionem non carere labe. Etenim Deus haberet rationem finalizandi non magis perfectam, quam creatura, & iuxta ea quæ superius posui, minus perfectam: nam finis cui in ratione causalitatis cæteris paribus est præstantior: nam Deus finalizat vt bonus nobis; nos autem finalizamus vt quoddam bonum absolutè sumptum ac veluti per se subsistens: absurdum est autem facta comparatione illa inter Deum, & creaturam ita per amorem præponere creaturam Deo; hoc enim esset vti fruendis quod est maxima deordinatio. Quemadmodum ordinari Deum ad creaturam tanquam medium ad finem, esset amor inordinatus.

7. Adiungunt hi præterea difficultatis facilem nodationem haberi, si dixeris actum illum, per quem amo Deum mihi, non vltimatè sistere in me, quoniam tendit in Deum tendentia magis diligente Deum appretiatiue: nam amatur ipsa creatura vt ordinata ad Deum, non quidem vt medium, sed vt subiectum de se ordinatum ad consequendum. Eaque propter aiunt Deum eodemmet amore simpliciter magis amari etiam per modum *cui*. Hæc tamen responsio à vero deficit eo quod non videatur admittere actus spei Theologicæ, qui non sint charitatis erga Deum, dum Deum nobis desideramus: non enim daretur ille actus spei efficax, quin Deum formaliter magis amaret, quam creaturam, & quin formaliter tenderet in duplicem finem *cui*, increatum, scilicet, & creatum. Neque sisteret actus spei in creatura, sed potius vltimo ad alium finem *cui* illam ordinaret, quod est confundere virtutes Theologicas, & spem minime à charitate sequestrare.

8. *Obiectionis solutio.*

Qua propter priori solutioni recte expositæ standum erit: non enim omnis affectus, per quem formaliter magis amatur creatura, quam creator, est inordinatus, nisi amor creaturæ impedimento sit, vt simul saltem per alium actum, plus ametur Creator, quam creatura. Quod impedimentum adesset, si actus ille, per quem formaliter magis amaretur creatura, quam Creator, habet modum tendendi adeo appretiatiuum creaturæ, vt si opus esset vel Deo displicere, vel creaturam illam cessare ab amore sui, potius Deo displiceret, quam ab amore sui desisteret: nam tendentia adeo appretiatiua creaturæ, est in compossibilis cum amore Dei super omnia, & actus, qui tanta appretiatione diligeret creaturas *vteretur fruendis, & frueretur vtendis*, quod summæ peruersitatis est, iuxta Augustinum infra citandum: nam frui est appretiatiue præponere per affectum illud obiectum cæteris, & ad illud alia ordinare vt finem vltimum. Quare hic actus non præfert positiue creaturam Deo, quia non comparat, neque impedit actum præferentem Deum creaturæ. Peruersissimus autem esset affectus ille, qui per appretiationem præferret creaturam Deo.

9. Immo ex hoc capite non repugnat Deum se amare creaturis, amando ipsis bonitatem Diuinam: hoc enim non est Deum frui creaturis quia nemo proprie fruitur bono, quo non eget, vt notauit Augustinus lib.1. de Doctrina Christiana cap.21. his verbis: *Quomodo ergo diligit Deus vt nobis vtatur, an vt nobis fruatur; sed si fruitur eget bono nostro, quod nemo sanus dixerit.* Neque est vnde repugnet ille actus, vt postea dicam, dum probetur Deum amare posse creaturas propter ipsas formaliter. *Augustin.*

10. *Secundo solutio.*

Secundo responderi potest præcipuæ difficultati illum affectum spei Theologicæ, quo quis amat Deum sibi esse perfectissimum; quoniam oritur à cognitione dictante Deum esse summum bonū, & propterea maxime expetendum: sic enim non est contra magnitudinem boni velle illo frui; esset autem contra magnitudinem tanti boni si voluntas potius vellet frui alio bono, quam isto, aut si parata esset pro aliquo casu possibili, vel impossibili, eligere potius fruitionem alterius boni, quam Diuini. Quare dici potest etiam per actum spei Theologicæ etiam magis amari Deum, quam creaturam; quia Deus amatur vt summum bonum, & qua tale est desideratur ipsi creaturæ. Quando autem dicitur finem *cui* magis amari quam finem *qui*, debet intelligi, si cætera sint paria: nam si bonum concupitum sit summum bonum, & subiectum cui amatur sit limitatum, magis absolute amatur finis *qui*, quia amatur formaliter vt summum bonum, & vt dignum æstimari super omnia.

11. Secundo possunt creaturæ amari propter Deum, quamuis amentur per aliquem actum formaliter propter se ipsas. Etenim actus Diuinus tendens in creaturas propter ipsas potest oriri ab alio actu imperante, & tendente formaliter in Deum; nam hic actus imperans, & amans creaturas propter Deum, vult vt ipsæ creaturæ existant mediante alio actu Diuino, qui feratur in creaturas propter ipsas: sic enim non solum creaturæ, sed actus Diuinus amans creaturas propter ipsas ordinantur in Deum ratione illius actus imperantis, omnia in Deum ordinantis.

12. At opponunt nobis primo illum actum imperatum

ratum amantem creaturas propter ipsas habere rationem electionis materialis; quia eligitur ex intentione Diuinæ gloriæ, quam talis actus non respicit intrinsece. Huic obiecto respondi non semel, negando illum actum amantem creaturas propter ipsas esse electionem materialem: nam actus imperans potius est electio amans illum actum vt conuenientem ad finem intentum Diuinæ complacentiæ. Quare, si non præsupponatur alia intentio, ille actus imperans erit simul intentio, & electio, quia eligit actum imperatum, & eius obiectum conducens ad finem Diuinæ complacentiæ: At actus imperatus non est electio, sed executio medij, seu medium ipsum, & se habet veluti noster actus externus sumens potum amarum propter sanitatem; qui actus non est electio, sed potius executio ipsius medij. Ratio est, quia cognitio vtilitatis actus imperati in illum finem, est quæ mouet non actum imperatum, sed ad imperantem, qui eligit illum actum imperatum vt conuenientem ad consecutionem finis; quemadmodum cognitio vtilitatis potionis amaræ mouet ad actum eligentem illam sumptionem, quia est vtilis ad sanitatem.

13. Obiiciunt secundo, ille actus imperans non est mera complacentia inefficax; alioqui (vt supra ostendimus) actus imperatus deberet habere idem motiuum intrinsecum complacentiæ; sed est actus efficax; igitur tollit libertatem, saltem moralem actus imperati, & laudabilitatem in genere moris formalem, & immediatam; quia posito præuio illo actu imperante, non potest non poni hic actus imperatus, vel alter æquiualens: nam amatur actus tendens in hanc creaturam in particulari propter seipsam.

14. Respondeo, Adhuc posito imperio amante actum qui tendat in creaturam hanc propter seipsam, datur locus laudabilitati morali actus imperati, quamuis imperium sit efficax, quia imperium solum determinat ad existentiam alicuius actus qui tendat in existentiam huius creaturæ sub aliqua ratione formali creata reperta in ipsamet creatura: At hoc non obstante restat eligendum inter infinitas rationes formales; quia quælibet creatura est apta de se constituere talem, vel talem pulchritudinem, in hac, vel illa rerum serie, & sic possunt considerari rationes minus bonæ in infinitum. Quo fit vt posito illo efficaci imperio possit subsequi actus imperatus tendens in obiectum melius, cum potestate eligendi minus bonum, quia Diuina voluntas potuit per alium actum respicere aliam rationem formalem de se minus bonam, & sic proceditur in infinitum, eo quod imperium relinquit facultatem eligendi inter actus infinitos, quin sit assignabilis actus tendens in obiectum formale infimæ honestatis, quia non potest assignari numerus vltimus per descensum in ordine ad illas rationes formales.

15. Potest præterea esse in Deo actus imperans ita vage hunc vel illum actum Diuinum, amantem creaturam propter ipsam, vt posito imperio sit indifferentia ad amandum vnum è duobus obiectis inæqualibus: tunc autem posito actu imperato circa obiectum melius, erit laudabilis moraliter ille actus, licet actus imperatus circa obiectum minus bonum non haberet nouam laudabilitatem formalem distinctam à formali laudabilitate imperij. Nec mirum si in tali actu non sit formalis laudabilitas moralis distincta à laudabilitate imperij, quia Deus potest efficaciter determinatè, & in singulari imperare talem actum, aliumve omnino similem: posito autem tali imperio, necessarius est formaliter actus imperatus, ac proinde nequit habere distinctam laudabilitatem in genere moris.

16. Consequenter ad priorem responsionem intelligitur esse posse in Deo actum imperatum strictæ amicitiæ erga creaturam rationalem, quin deuenire sit ad actum imperatum, qui non sit laudabilis in genere moris. Nam Deus per imperium respiciens formaliter intrinsece Deum ipsum potest imperare non determinate hunc actum amicitiæ; sed hunc, vel illum, amando scilicet, tali creaturæ aliqua bona ex complacentia in ipsa, & quia bona possunt esse minora, & minora in infinitum, ideo potest intelligi actus laudabilis tendens in obiectum bonum cum potestate eligendi minus bonum. Imo idem bonum potest amari iusto ex complacentia in ipso infinitis modis valde diuersis; quia per bonum illud redditur iustus aptus vt ordinetur in hunc, vel illum finem, & potest amari formaliter vna aptitudo reperta in illo bono, non autem alia; eo quod Diuina volitio præscindat formaliter ex modo amandi. Sic Deus potest amare obiectum, quia est in se honestum, quin amet illud vt nobis iucundum, licet sit de se nobis iucundum: Cum igitur ea quæ fiunt miris, & infinitis modis possint ordinari in gloriam Dei, quemadmodum mille modis ordinantur in gloriam saluandorum, non mirum si consideremus ita potentem eligere inter rationes seu honestates infinitas, vt respectu Diuinæ voluntatis non sit assignabilis infima honestas.

17. Et quia ille actus Diuinus imperatus est liber, & laudabilis in genere moris, prius ratione intelligitur existens, quam adueniat gaudium de ipso vt existente, & hoc gaudium potest intendere Diuina voluntas dum vult amorem creaturarum propter ipsas, & sic actus imperans respicit aliquid Diuinum vt finem *qui*, nempe illud gaudium. Hoc prædicatum de quo est gaudium potest esse vel actus Diuinæ voluntatis tendens in creaturam propter ipsam, vel scientia Dei de tali actu vt existente, vel scientia Dei de creaturis existentibus. Possunt præterea creaturæ amari à Deo vt medium ad gaudium de ipsis vt conuenientibus Deo quatenus existunt, & sic gaudium illud habet rationem finis *qui*, quia Diuinæ naturæ amatur gaudium illud.

18. At quamuis absque tali actu imperante creaturæ amarentur vt conuenientes Deo, seu per modum finis qui, Deus autem vt finis cui creaturæ amentur, adhuc Deus esset non solum vltimus finis *cui*, sed *qui*, quia oritur amor ille quo creatura amatur vt finis *cui* ab illo amore, quo Deus summe se amat vt finis *qui* & *cui*. Etenim amor Dei necessarius erga seipsum est origo illius amoris, quo creaturas amat sibi, quod confirmant rationes quibus supra monstraui nihil posse à Deo amari, quin amet illud propter seipsum: ille enim amor, quo Deus se diligit, efficit vt Deus non quiescat nisi in seipso. Quod rursus confirmari poterit, quia licet creaturæ amentur vt finis *qui* tanquam Deo conuenientes, minime Deus ipsis eget, cum habeat absque illis suam plenam perfectionem, & gaudium, & sic ordinantur ad finem *cui*, in quo Deus amans habet plenam perfectionem, & gaudium, & consequenter referuntur in Deum vt finem *qui*, & *cui* primo amatum. Id enim in quo Deus amans habet plenam perfectionem, & gaudium complectitur rationem vltimi finis *qui*, & *cui* ad quem cætera ordinantur, quia ipse est finis omnium & ratio amandi reliqua. Ideoque Deus amat creaturas vt conuenientes sibi, quia amat se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum sibi. Quemadmodum qui nimium se amat, dum amat alia, vt conuenientia sibi, ab amore sui incipit, & ex illo amore oritur amor aliorum.

19. Si autem loquamur de actu imperante vi cuius aliquid diuinum consequenter ponendum habeat rationem finis *qui*, obseruandum est contra nonnullos ex Modernis, non satis referri creaturas in Deum, eo præcise, quod actus imperatus referatur in Deum ex vi imperij, sed quia obiectum ipsum actus imperati, nempe creatura, amatur quoque per imperium illud, referendo creaturam ipsam in Deum. Non enim sufficit amare aliquem actum ob aliquod motiuum, vt obiectum illius actus dicatur amari propter illud motiuum, & potest actus amari ob suam bonitatem, quin obiectum illius ametur propter propriam bonitatem: alioqui voluntas habendi dilectionem Dei super omnia, diligeret Deum formaliter propter ipsum super omnia. Sic etiam quamuis peccati odium referatur in Deum, non ideo aliquid præter tale odium refertur in Deum.

Sectio VI.

Declaratur amplius qua ratione creaturæ in Deum referantur, & cur actus Diuinus tendens in creaturas propter ipsas sit perfectissimus.

1. QVamuis per actum Diuinum liberum creaturæ amentur vt finis *qui*, Deus autem vt finis *cui* amantur creaturæ; tamen, vt dictum est, Deus est vltimus finis *qui*. Amatur itaque extrinsecus Dei honor, & attributorum manifestatio propter bonum, cuius sunt testimonium, ita vt ratio amandi sit Deus ipse cui amatur illud bonum, & creaturæ amantur tanquam bonæ Deo prius amato, & mouenti ad diligendum alia sibi: quoniam ille affectus Dei erga seipsum facit vt creaturæ amentur Deo tanquam obiecto per se primo in illa serie, in quo solo quiescit voluntas, vt in prima ratione diligendi per modum finis *qui* & *cui*. Cætera vero amantur propter ipsum vt obiectum per se primo amatum ordine rationis. Hoc autem non habet de se quilibet finis *cui* respectu finis *qui*. Determinatque Deus primo amatus vt non amentur creaturæ nisi propter ipsum primo amatum; quia licet Deus possit nullo modo amare creaturas, eo quod ipsis sit summe fœlix, tamen (vt probatum manet) cognitio Dei de sua infinita bonitate, & summus amor, quo se diligit, determinat ipsum, vt nihil præter propriam bonitatem possit esse centrum suæ voluntatis.

2. Hanc ordinationem creaturarum in Deum, potius quam aliam supra explicatam, ratione cuius creaturæ non tam sunt finis *qui* quam medium ad existentiam Diuinæ complacentiæ, considerauit S. Thomas etiam quando dixit creaturas esse medium in ordine ad Deum; quia non loquitur de mediis, quæ dant existentiam fini, sed de his quæ dicuntur media, quia ordinantur ad aliud vt finem vltimum. Vnde hic art. 3. in responsione ad secundum, ait: *Quod licet Deus ex necessitate velit bonitatem suam, non tamen ex necessitate vult ea, quæ vult propter bonitatem suam; quia bonitas potest esse sine aliis.* En loquitur de bonitate necessaria, quæ omnino existit antecedenter ad positionem medij. Nihilominus per actum imperantem Diuinum potest amari creatura vt alio modo medium, quasi dans existentiam fini, quia creatura conducit ad existentiam illius complacentiæ. His modis recte percipitur solum Deum esse obiectum formale motiuum Diuinæ voluntatis; quia obiectum motiuum est per se finis vltimus in illa serie, & omnes actus Diuinæ voluntatis per se respiciunt Deum tanquam finem vltimum in illa serie, & obiectum perfectissimum in quo quiescit amans.

S. Thom.

3. At Petrus Hurtado 1. 2. disp. 121. sect. 4. sub sect. 4. longe aliter putat explicandum fore, qua ratione per amorem creaturæ in Deum referantur, & affirmat nullum esse in Deo actum virtutis moralis, qui non referat in Deum intrinsece, & formaliter ipsam creaturam. Vnde cum aliis absolute profert actus virtutis moralis, quæ sit pure moralii, esse imperfectos. Vnde colligit eum actum virtualiter indiuisibilem ita amare creaturas propter ipsas, vt simul eadem formalitate virtualiter indistincta creaturas easdem amet propter Deum. Hanc cogitationem nos satis in præcedentibus sectionibus refutauimus. Et adhuc postea bene multis probabitur illos actus virtutum pure moralium in Deo reperiri perfectissimos, & summe laudabiles in genere moris, & non nisi absurde actus creatos virtutum pure moralium vocari imperfectos.

P. Hurtado

4. Et adhuc contra ipsum intorquentur argumenta ipsius. Ideo namque pronunciauit non posse diligi creaturas à Deo, quin amentur propter ipsum per eundem actum virtualiter indiuisibilem, quoniam Deus ipse debet esse finis vltimus suarum operationum. At qua ratione Deus esse debet finis vltimus suarum operationum, debet esse etiam vnicus finis vltimus, ad quod opus est vt sit in Deo actus amans creaturas propter solum Deum ipsum, à quo actu debet oriri amor illarum propter ipsas. Neque minus pertinet ad Diuinam excellentiam esse vnicum finem vltimum, quam esse finem vltimum: Sed quia Deus est vltimus finis, non potest à Deo diligi creatura, quin ametur propter Deum, ergo quia Deus est vltimus finis vnicus, debent vnice vltimo amari creaturæ propter Deum; non igitur, eo quod indiuisibilis actus virtualiter creaturas amet propter seipsas, & propter Deum, recte exponitur quo pacto Diuinus amor respiciat vt vnicum finem vltimum Deum ipsum.

Impugn.

5. Neque minus est de essentia Dei carere consorte in ratione finis vltimi obiectiui, quam esse finem vltimum, ac proinde si ex conceptu ipso finis vltimi recte deprehenditur non posse Deum non vltimo finalizare, dum creaturæ ab ipso Deo diliguntur, ita colligitur non posse Deum habere consortem in ratione vltimo finalizandi diuinos actus, ac proinde Deus non amat aliud obiectum per se sistendo in illo, quoniam sic perfectius gerit munus finis vltimi, & vnici, si non admittat aliud obiectum vltimo finalizans. Quod adhuc ita expono, si intelligeremus Deum esse necessitatum ad amandas creaturas non solum propter Deum ipsum; sed propter ipsas, ex suppositione quod creaturæ amarentur, haberet tunc Deus alium finem præter se, in quo quiesceret sua voluntas, & Deus non esset vnicus finis vltimus suorum actuum: Atqui idem est inconueniens si modo dicto amentur libere creaturæ propter ipsas, & Diuina voluntas in eis sistat; ergo duplex illud motiuum eiusdem indiuisibilis actus virtualiter inutile est ad expedicionem huius quæsiti.

6. Nos vero non impedimur his, quoniam ille actus

actus imperatus Diuinus amans creaturas propter ipsas ex essentia sua exigit prouenire ab actu referente creaturam in Deum, tanquam in finem vltimum vnicum: quoniam ex essentia sua habet referri in finem illum, & procedere ab actu referente tam creaturam, quam actum tendentem formaliter in ipsam ad Deum ipsum. Sic planum fit non posse Diuinam voluntatem quiescere in creatura, tanquam in fine, & obiecto motiuo. Hoc non conuenit actui creato imperato ex genere suo, illi namque accidit prouenire ab imperio referente illum, necnon obiectum ipsius in Deum ipsum, quoniam potest actus ille imperatus creatus, vel à nullo imperio prouenire, vel ab alio non tendente formaliter in Deum.

7. Obiicis, si vnus actu respicit creaturas propter ipsas, & alter easdem creaturas propter Deum, non erit laudabilis in genere moris, quia laudabilitas debet præcipue desumi ex obiecto formali. Deus autem non posset esse laudabilis eo quod creaturas amaret propter seipsum, igitur ille actus esset incapax moralis laudabilitatis. Porro illum actum non fore laudabilem, qua fertur in Deum, inde suadetur quia, Deus nequit cum amat creaturam illo primo actu non amare formaliter seipsum: igitur nulla est laudabilitas in eo quod creatura referatur per amorem in Deum.

Obiicis.

8. Respondeo, actus ille est in genere motis laude dignus, etiam qua tendit in Deum, quia diligere Deo melius obiectum creatum, cum potuerit ipsi amari obiectum minus bonum, & velle propter Deum potius melius obiectum, quam minus bonum, non potest non esse laude dignum. Itaque Deus extensiue, & secundum quid magis se amat dum sibi vult melius obiectum, siue extrinsecum honorem excellentiorem; nam aliqua obiecta magis Deum decent quam alia, quamuis ipsis non egeat, ideoque nisi compensaretur aliunde dignitas laudis, necessarium esset vt actus Diuinus tendens in melius obiectum esset honestior, & laudabilior. Statque optime necessitas amandi a iquam personam, & amandi ipsi bonum aliquod cum liberate in genere moris ad magis amandum personam illam, si ametur ipsi maius bonum, ad quod amandum non erat necessitas. Nam si Petrus esset necessitatus conferre Paulo, vel aureos centum, vel ingentem maioratum, plus diliget Paulum si conferat ipsi maioratum, vt per se est euidens.

Diuinus.

9. Quamobrem licet Deus nequeat, dum amat creaturam, non amare formaliter seipsum, non inde sequitur illum actum non esse laude dignum, qua fertur in Deum, quia licet Deus debeat in genere se amare dum amat obiectum à se distinctum, adhuc est liber vt se amet magis, vel minus extensiue: Non autem laudatur eo quod se amet in genere per aliquem actum liberum, sed quia magis extensiue se amat amando sibi maius bonum extensiue. Hoc patet in exemplo adducto; nam licet haberes necessitatem præbendi Petro ex amore erga ipsum, vel aureos mille, vel ditissimum maioratum, plus amares Petrum libere, si conferres illi maioratum. Instaturque obiectio contra aduersarios; quoniam ipsi negare non possunt, licet idem actus feratur formaliter in creaturas propter ipsas, & in Deum propter ipsum; talem actum esse laudabilem qua fertur in Deum, siquidem Deus potuit non sibi amare illud bonum: atqui amare sibi maius bonum, cum posset sibi amare minus bonum, non potest non esse laude dignum. Sic etiam dum Deus amat creaturas propter ipsas est laude dignus, quia licet actus Dei non possit esse melior, eo quod amet creaturas meliores; tamen amare obiectum de se melius, cum posset amari minus bonum, non potest non esse dignum laude: semel autem intellecto aliquo fundamento moralis laudis in actibus Diuinis, redditur actus Diuinus ex propria entitate summe laudabilis. Quare licet nihil possit à Deo amari, quod non ametur propter Deum ipsum; hoc non prouenit, quia actus terminatus ad creaturas propter ipsas debeat esse imperfectus, aut minus perfectus moraliter, aut physice, sed quia (vt dictum est) Deus nequit nisi in bono infinito habere quietem, & finem vltimum suæ voluntatis: nam inde prouenit vt ad ipsum debeant cuncta ordinari.

10. Cæterum licet amentur creaturæ propter ipsas, ille actus etiam est summè laudabilis in genere moris, quia (vt multoties monstratum est) intellecto semel aliquo fundamento moralis laudabilitatis, nempe electione alicuius boni cum potestate eligendi minus bonum, eleuatur actus ipse ob propriam physicam infinitudinem ad summam laudabilitatem; quoniam laudabilitas moralis, & meritum ex physica perfectione actus augetur, vt omnibus compertum est, in ipsa supernaturalitate actus. Augeri quoque rationem meriti ex aliqua perfectione physica, quin respectu talis perfectionis sit libertas etiam ad æqualia, ostendi sæpe exemplo actuum Christi Domini, quorum valor crescit sine fine ex dignitate personæ operantis, & proportione seruata idem patet in puro homine: nam quilibet iustus, qui necessitatus esset ad vnum è duobus actibus supernaturalibus erga obiecta inæqualia, plus mereretur eligendo obiectum melius, quam alter non iustus, qui eandem haberet necessitatem, & simili actu idem obiectum eligeret, quamuis iustus propriam ignoraret sanctitatem, & communiter tradunt Theologi. Cuius ratio est, quia semel constituto fundamento laudabilitatis, pluris æstimatur illud fundamentum laudis in ordine ad remunerationem, eo quod proueniat à persona Deo grata. Est namque citra dubium æstimabilitatem moralem operis, quæ libertatem formaliter includit posse augeri per prædicata physica, ad quæ habenda, vel omittenda non sit libertas: aliqua namque ex se ordinantur vt augeant valorem operis, vt supernaturalitas, sanctitas personæ operantis, necnon infinitas ipsius actus, vt plenius sect. sequenti dicam.

Sectio VI.

Exponitur amplius summa laudabilitas actus Diuini diligentis creaturas propter ipsas.

1. EX hucvsque appositis deducitur quamlibet perfectionem Dei moralem debere esse summam intensiue in genere moris; sicut quælibet physica perfectio diuina est summe perfecta intensiue physice; quia conceptus moralis perfectionis Diuinæ eo quod Diuina sit constituitur in gradu summo. Quare si supponamus dari in actibus Diuinis aliquod fundamentum laudabilitatis moralis, datur caput vnde eleuentur ad summam laudabilitatem vt supra probatum manet.

2. Neque est cur non sufficiat ad fundamentum aliquod laudis ille excessus extensiuus consistens in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in electione melioris obiecti cum potestate eligendi minus bonum, quemadmodum excessus extensiuus refundit laudabilitatem in nostros actus. Etenim quod præstat extensiuus excessus, & secundum quid ex parte obiecti, vt refundat maiorem laudabilitatem in nostros actus (vt si per vnum actum ametur solus Pater æternus, & per alterum tota Trinitas, hic secundus erit melior, cæteris paribus) hoc præstat extensiuus excessus titulorum laudis ex parte actus, vt inueniatur in ipso actu aliqua laudabilitas.

3. *Obiiciunt recentiores.* Nobis tamen nouiter diuersa opponuntur à variis Theologis. Nonnulli ita obiiciunt. Id quod se tenet ex parte actus, cuiusmodi est infinitas actus diuini, si ad ipsum sit necessitas, non potest ipsum actum dignificare; quamuis id, ad quod est necessitas possit actum dignificare, si non se habeat ex parte actus; sed potius ex parte personæ operantis, provt condistinguitur ab actu; ergo actus diuini nequeunt eleuari ad summam laudabilitatem in genere moris, eo quod in se physice sint infiniti. Antecedens probant; quoniam, quæ se habent ex parte actus, nequeunt ipsum dignificare nisi provt imputabilia ipsi operanti; sed ratione prædicati, ad quod est necessitas, non est actus magis imputabilis, ergo neque magis laudabilis in genere moris.

4. *Refelluntur.* Respondeo nulla ratione negari posse laudabilitatem augeri per prædicatum se tenens ex parte actus, quin crescat imputabilitas, vt patet in supernaturalitate actus ab operante non cognita. Quod adhuc efficaciter suadetur primo, quia licet actus contritionis esset forma sanctificans, quamuis illa sanctitas esset incognita, & non imputabilis formaliter operanti, posset dignificare illud opus ad promerendam condigne gloriam, & illa sanctitas dignificaret alia opera ad merendum gratiæ augmentum. Secundo, quoniam infitebitur nemo, eum qui esset necessitatus ad vnum è duobus actibus supernaturalibus erga obiecta inæqualia, plus mereri, dum eligit obiectum melius, quam alter etiam necessitatus ad vnum è duobus actibus naturalibus circa illamet obiecta, & eligit etiam obiectum melius, in quo casu prædicatum supernaturalitatis auget meritum, quamuis sit necessitas ad elicientiam actus supernaturalis, siue ordinis diuini. Tertio, tantum abest vt officere possit dignitatem inesse actui, quamuis non sit magis imputabilis, quando non officit dignitas personæ, ne crescat valor, & laudabilitas operis, quamuis non sit imputabilius, vt potius ex illo capite identitatis cum actu titulum habeat dignificandi; quoniam illa dignitas inest personæ, & actui, & immediate personæ, licet non per identitatem, sicuti inest actui, ac proinde illa dignitas operis non minus inest personæ, quam gratia habitualis dignificans opus. Imo dignitas Diuinarum volitionum etiam identificatur cum natura. Neque est cur excellentia operis non conducat ad valorem operis, vti excellentia operantis conducit ad ipsius operis valorem, & æstimabilitatem. Independenter etiam ab illis principiis possemus dicere ipsam infinitudinem Diuinæ naturæ provt differt virtualiter ab illis volitionibus communicare illam excellentiam Diuinis actibus, quibus summe communicatur. Quemadmodum persona Verbi præstat infinitum valorem operibus Christi, quibus non communicatur summe.

5. *Obiiciunt alij.* Alij obiiciunt. Tota moralis laudabilitas diuini actus consisteret in electione melioris obiecti, cum posset eligi minus bonum: At iuxta nostram sententiam Deus non posset eligere obiectum minus bonum; siquidem in ordine ad Diuinam voluntatem omnia obiecta honesta essent æqualia, quia reddent ipsos actus Diuinos omnino æquales, & summe laudabiles, quin vnus esset laudabilior alio; ergo in Deo nulla esset laudabilitas moralis, si non sufficit ad moralem laudabilitatem potestas eligendi inter obiecta omnino æqualia. Confirmant id, quia non apparet qua ratione ad laudabilitatem moralem requiratur facultas eligendi inter obiecta inæqualia; quoniam neque sermo esse potest de inæqualitate in genere entis, seu physico, ne in genere moris, siue honestate obiectiua, ergo nulla ratione desideratur illa inæqualitas. Antecedens probant, quoad primam partem facile probatur, quoniam in genere entis, siue in esse physico melior est comestio, quam ieiunium; quoad secundam partem, etiam probant, quia in ordine ad Deum omnia obiecta sunt æque honesta, quia fundant æquales actus Diuinos in genere moris. Quod probant ad hominem contra nos; quoniam illa dicimus esse obiecta honesta, quæ fundant actus honestos, & consonantes recte rationi, & obiectiuam honestatem explicamus per ordinem ad formalem. At respectu Dei, & per ordinem ad suos actus, omnia obiecta sunt æque honesta, quia omnes actus diuini liberi sunt, vt nos supponimus æquales in genere moris.

6. Confirmant iterum. Laudatur Deus, quia non apprehendit Angelos; sed semen Abrahæ: Atqui non ostenditur esse melius non apprehendere Angelos; ergo vt Deus intelligatur laudabilis in genere moris, opus non est vt eligat obiectum melius cum potestate eligendi minus bonum. Cuius ratio in Deo non difficulter apparet ex dictis quia respectu Dei nullum obiectum in genere honestatis est melius alio, & nihilominus est laudabilis, & superlaudabilis in omnibus operibus suis.

7. Verum hæc cogitatio qua parte vult sufficere ad moralem honestatem libertas eligendi inter obiecta omnino æqualia cum necessitate eligendi vnum ex illis satis superque à nobis refutata est tract. 2. de Incarn. quoniam laudabilitas moralis est laudabilitas electionis, quatenus homo recte elegit, cum posset eligere minus recte: alioqui nulla specialis laus esset circa opera digna laudabilitate morali, potius quam circa actum tendentem cum omnimoda necessitate circa obiectum de se honestum. Neque fas est negare Deum laudari, quia potius elegit Incarnationem Verbi Diuini, quam eius carentiam, prædestinationem horum hominum, quam carentiam prædestinationis; quia nimirum plus conducit in Dei gloriam Incarnatio, quam eius carentia, prædestinatio aliquorum, quam non prædestinatio. Hinc etiam est vt homo honestius agat amando Deo maiora bona extrinseca, ac proinde (nisi aliunde omnes actus diuini deberent esse æque laudabiles) actus diuini essent inæquales in laudabilitate morali. Ob id etiam actus diuini sunt formaliter specie diuersi in genere moris, quia obiecta formalia sunt diuersa etiam in genere moris.

8. *Refutatur.* Quæ in oppositum adducuntur facile conterun-tur; quoniam non omnia obiecta sunt æqualia formaliter respectu Dei, licet enim obiectum melius in genere moris dicatur melius, quod cæteris paribus, dum ex alio capite non superuenit infinitas actus, & summa honestas in genere moris, causat meliorem actum; cum hoc stat optime vt actus respicientes obiecta inæqualia sint æquales cæteris paribus, si ex alio capite debeant esse summe honesti:

honesti: sufficit namque vt obiecta sint inæqualia si cæteris paribus respectu actuum finitæ entitatis, & honestatis refundant in actus inæqualem honestatem, & valorem: nam hæc inæqualitas prouenit ex ipsis obiectis.

9. Obiecta igitur considerantur, quoad presens attinet in esse morali, non in esse physico, & considerantur vt inæqualia in genere moris, quia illa obiecta in nobis fundant actus morales diuersos, & inæquales, si cætera sint paria; hæc enim est optime mensura obiectiua, vt postea dicam, nam illa æqualitas Diuinorum actuum non prouenit ex ipsa natura obiectorum; sed potius ex excellentia iplorum actuum. Ex his patet ad primam confirmationem. Ad secundam dicimus laudari Deum in genere moris, quia per Incarnationem apprehendit naturam humanam, & agimus ipsi gratias, quia potius assumpsit naturam humanam quã Angelicam: hoc enim nostra magis intererat. Laudatur etiam in genere moris quia velle pro nobis carnem sumere vt pro nobis in carne passibili tot tormenta pateretur erat obiectum melius, quam velle assumere potius naturam Angelicam, quam humanam: quoniam hoc mysterium iuxta Paul. 2. Corinth. 2. prædestinatum est in gloriam nostram, in quem finem conuenientius erat Verbum diuinum assumere naturam humanam, necnon vt excitaretur maius charitatis vinculum hominis ad Deum, vt obseruat Augustinus in Manuali cap. 26.

10. & vt Deus ostenderet amorem suum erga homines.

Neque plura obiecta esse respectu Dei honesta, quæ honesta non sunt respectu nostri; quoniam & illa attingi possunt ex aliquo motiuo à nobis honeste. Nam si Deus velit mortem hominis, licet antecedenter ad præuisionem diuini decreti non possit mortem illam optare; tamen ex suppositione præuisionis mortis potest complacere in illa executione diuini beneplaciti propter rationem illam ob quam à Deo fuit volita, quia velle quod Deus, & propter rationem ob quam à Deo amatur non est malum. Quare vt id perfectius declaremus proponendi sunt breuiter modi diuersi quibus Deus amat obiectum melius cum potestate eligendi minus bonum. Hoc declaraui primo disp. 10. sect. 6. quam dum vult producere hanc creaturam, amat existentiam ipsius, quia est perfectior participatio diuinæ bonitatis, quam alia, quo pacto & nos honestissime possumus gaudere in existentia talis creaturæ, quia est tanta participatio diuinæ bonitatis, & perfectionis, & sic est abire sine fine, nulla namque inueniri potest creatura, quæ non habeat sub se aliam minus perfectam. Si autem Deus amat carentiam rei, aut displicet efficaciter in existentia creaturæ propter imperfectiones ipsius creaturæ, habet Deus pro obiecto formali suum diuinum beneplacitum, quod obiectum formale est multo melius, quam bonitas creaturæ propter seipsam, & homo potest propter diuinam complacentiam velle carentiam talis creaturæ.

11. Secundo si Deus amet carentiam talis entitatis propter exercitium sui dominij, & gloriam extrinsecam Dei, quatenus amplius relucet Dei dominium in tali carentia rei, quam in carentia alterius rei minus perfectæ, necnon maxima Dei potestas priuandi creaturas propriis perfectionibus, etiam poterit homo complacere in existentia talis carentiæ ob eandem rationem formalem; quia nimirum ita magis resplendet dominium Dei, & independentia à creaturis quam in carentia alterius entitatis minoris perfectionis.

12. Tertio dicito Deum cognoscere omnes vsus, & fines in quos ordinari possunt tam res positiuæ, quam carentiæ, & nullam esse non modo rem positiuam, verum neque carentiam, quæ apta non sit ordinari in fines infinitos. Deus ergo semper amat carentiam rei v.g. propter aptitudinem, quam habet vt inseruiat infinitis finibus, qui licet vt respiciuntur ab actu diuinæ voluntatis debeant esse infiniti, possunt esse pauciores, & pauciores in infinitum. Explicemus id variis exemplis. Nullius rei datur carentia, quæ connexionem non habeat cum infinitis carentiis aliarum rerum. Etenim illa positiua entitas, cuius carentia existit poterat cognosci per actum essentialiter verum, & ille actus poterat per actum alium essentialiter verum præcognosci, & sic abitur sine fine, ac per cõsequens ex defectu prioris entitatis colligitur defectus reliquarum, quæ supra illam mediate, vel immediatè reflecterent. Hoc posito dicimus Deum amare illam carentiam, quatenus inseruit in ostensionem diuini dominij Dei erga infinitas illas existentias positiuas, quarum carentiæ debent existere, si existat prior illa carentia; & rursus poterit Deus amare illam primã carentiam, quatenus deseruit ostensioni diuini Dominij minori, aut minori in infinitum, nimirum quatenus conueniens est ad manifestationem diuini dominij resultantis ex paucioribus carentiis, quamuis infinitæ sint, & sic descenditur in infinitum. Idem est si Deus displiceat in existentia illius primæ entitatis propter dominium resplendens in exercitio priuandi ipsam, & alias infinitas, quæ supponũt ipsam, propria perfectione. Hoc pacto potest creatura tendere in illud obiectum per propriam complacentiam sub illa ratione formali.

13. Supponit hic postremus discursus melius esse etiam in ordine ad Deum extensiue loquendo si velit hanc particularem carentiam provt inseruit ingenti illi manifestationi diuini dominij, quam si solum amaret ipsam provt inseruit minori ostensioni dominij Dei, quoniam prior actus extenditur ad plura obiecta bona. Dubiumque non erit quin Deus inueniat in carentiis ipsis rationem aliquam boni, provt bonum denotat, non quidem physicam perfectionem, sed aliquam rationem cõuenientiæ: sunt enim carentiæ Deo conuenientes; quoniã si illæ nõ essent possibiles, Deus non posset destruere creaturas, & consequenter dominium Dei esset imperfectum, & non posset manifestari diuina sufficiẽtia nõ indigens aliqua re, etiã postquã res semel extitit.

14. Si autem Deus non carentiam amet, sed rem positiuam, facile intelligitur Deum eligere obiectum melius, cum potuisset eligere minus bonum; quia nulla est creatura, qua non sit alia minus bona, & consequenter quælibet ita participat diuinam bonitatem, vt alia minus participet bonitatem illam: amare autem hanc creaturam, quia participat magis diuinam bonitatem, quam alia, est obiectum honestum respectu Dei. Præterea quia res positiuæ ordinari queunt ad infinitos fines manifestantes gloriam Dei, aut simul cum aliis creaturis, aut simul cum carentiis applicari possunt, quæ supra diximus de carentiis, si seruetur proportio.

15. Quarto explicari id potest hoc pacto. Nulla est carẽtia, quæ non habeat aptitudinẽ vt maximã constituat cõsonantiam cum rebus aliis positiuis. Idque colligitur ex his, quæ quotidie videmus in artefactis, quorũ maxima pulchritudo prouenit ex carentiis aliarum entitatũ. Aliaque exẽpla vbiuis prostãt; nam defectura esset manus hominis, quæ sex haberet digitos; si non essent carẽtię, ordines, & pulchritudines corporũ deessent; nõ posset corpus pauonis omnẽ excedere infecturã, deficetet perpetua diei, ac noctis vicissitudo, nõ cõficeret sol orbes annuos irrequietis cursib. & inęqualib. spatiis, quę adeo proficua

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficua sunt plantis,atque animalibus;si plures essent Soles, nimio calore perturbaretur orbis, esset graue incommodum, si terra fœcunda, seu frugifera non careret metallis, anni partes tanquam optimum chorum agentes,agricolam recreant: nam si cuncta confectim ad vigorem suum peruenirent, non sufficeret agricolæ industria, atque omnia interirent. Videt itaq; Deus infinitas pulchritudines, & vtilitates, quibus inseruire potest vnaquæque ex carentiis,& infinitos defectus qui possunt impediri interuentu cuiusuis carentiæ,& sic videt quãcumque carentiam aptam esse vt infinitis modis enarret sapientiam Dei,bonitatem, prouidentiam. Amat igitur Deus ipse carentiam vt aptam infinitis modis manifestare Dei sapientiam, bonitatem, & prouidentiam. Cæterum potest amari vt apta paucioribus modis inJ infinitum manifestare illas perfectiones diuinas, ac proinde illud obiectum potest amari formaliter tanquam maius bonum formaliter, vel minus,quatenus potest non amari formaliter tota bonitas obiecti,eo quod modus amandi potest ex parte obiecti præscindere vnam conducentiam ab alia, & amare hanc carentiam, vt aptam inseruire pulchritudini huius totius; non vero illius. Ad hunc igitur modum potest humana voluntas complacere in illis obiectis sub illis rationibus formalibus sub quibus Deo placent, & complacere in existentia huius carentiæ, aut impossibilitate illius propter has aut illas rationes formales honestas quæ Deo placent.

16. Consequenter colligitur ex his modis declarandi necessitatem Dei eligendi obiectum melius cum potestate eligendi minus bonum, posse Deum libere,& summe honeste diligere res positiuas propter se ipsas; quia cum hoc stat potestas eligendi obiectum minus bonum. Hoc ita potest rursus exponi, Quælibet res positiua potest amari propter suam bonitatem, & quatenus per se connectitur cum infinitis carentiis in quibus splendet exercitium diuini dominij: nam, existente re positiua, etiam est impossibilis actus essentialiter verus affirmans existere carentiam talis entitatis, & per consequens sunt impossibiles infiniti actus essentialiter veri reflectentes supra actum illum mediate, vel immediate. Secundo: Amare ens positiuum propter se, quatenus participat diuinam bonitatem, & quatenus non impedit amorem efficacem aliarum entitatum (quæ necessario impedirentur per carentiam talis rei, vt nuper ostendimus) est amare melius obiectum, quam si amaretur carentia rei propter ipsam, & quatenus in se est exercitium diuini dominij. Præterea nulla & positiua entitas (vt supra visum est) quæ non habeat aptitudinem vt cum aliis entitatibus, & carentiis miram componat venustatem, & sic vnaquæque entitas præbet locum vt ametur propter aptitudinem, quam habet in se ad componendam hanc pulcherrimam consonantiam, aut aliam minus pulchram in infinitum.

17. Aliter quoque præcipuo argumento itur obuiam omnia obiecta habere honestatem obiectiuam materialem respectu Dei secundum sua prædicata intrinseca, quia vel sunt entitates positiuæ,& sic sunt participationes Diuinæ bonitatis, & perfectiones, & consequenter sunt obiecta, quorum amor propter ipsa est conueniens Diuinæ naturæ; vel sunt carentiæ,& sic sunt exercitium diuini dominij,pertinens ad gloriam etrinsecam Dei, quam gloriam Deus,& nos honestissime amamus,quia ipsi debetur honor & gloria, cuius sunt omnia; nos autem in nullo gloriam propriam quæramus,quoniam nostrum nihil est. Hæc autem consonantia obiectorum respectu Dei consistit in eo quod de se pertineat ad gloriam Dei, quam nos honestissime amamus, & ad ipsam nostras operationes laudabiliter referimus. Posito autem hoc fundamento intelligitur honestas moralis actuum diuinorum, si amet quod ad maiorem gloriam suam extrinsecam spectat, cum potestate eligendi obiectum in compossibile minus conducens in gloriam Dei: quia tunc etiam comparatione Dei obiectum dicitur melius extensiue, eo quod fundet actum extensiue meliorem.

Itaq; etiam respectu Dei obiectũ dicitur melius, 18.
quia fundat tendentiam Diuinæ voluntatis extensiue meliorem. Diciturque obiectum extensiue melius, quia fundat electionem extensiue meliorem, seu magis consonam Diuinæ naturæ extensiue, seu pluribus titulis. Omnia ergo obiecta modis explicatis habent quandam congruam correspondentiam ad naturam Diuinam, & adhuc peculiarem correspondentiam in ordine ad actus Diuinos liberos, qua tales sunt, quoniam quodlibet obiectum fundare potest actum Diuinam liberum extensiue meliorem alio. Sicut igitur consonantia musicæ consistit in proportione huius soni cum illo in ordine ad auditionem, ita omnia obiecta distincta à Deo, eo quod spectent ad gloriam Dei extrinsecam important proportionem in ordine ad amorem diuinum; maior autem proportio respectu alterius obiecti, est fundamentum obiectiuum moralitatis. Sic maior proportio musicæ, desumitur per ordinem ad auditionem de se iucundiorem.

Sectio VII.

Ex dictis ostenditur Deum inire posse perfectam amicitiam cum creatura intellectuali, & esse in Deo virtutes morales.

1. EXpedite iuxta nostra principia explicantur virtutes morales Dei, quas dãdas in ipso esse colligitur ex sacris litteris,& Patribus celebrantib. chorum tot, tamque mirabilium virtutum, misericordiæ, liberalitatis, iustitiæ, fidelitatis,ad quod nõ sufficeret à Deo attingi per amorẽ obiecta materialia illarũ virtutum, quoniam, vt toties dixi,vt eliciatur actus alicuius virtutis, opus est formaliter ametur honestas illius virtutis, vt supra vidimus ex Augustino lib.4.contra Iulianum ante medium, vbi non officiis, sed finibus virtutes à vitiis secernendas esse docet. Consentit Anselmus lib.de Verit.cap.13. S.Thomas 1.2.quæst.19. art.7. ad 3. & 1.contra Gent.cap.93.vbi constituens in Deo virtutem liberalitatis affirmat habere pro obiecto formali bonitatem dationis: *Dare autem,* inquit, *non propter aliquod commodum ex datione expectatum, sed propter ipsam bonitatem, & conuenientiam dationis, est actus liberalitatis vt patet ex Philosopho. 4. Ethic. Deus igitur est maxime liberalis.* Et Aristoteles loc. cit. ait tunc actum virtutis procedere si iustum eligatur propter ipsum, quod optime explicat S.Thom. in eodem 4.Eth.cap.4. lect.4. S.Thom.

2. Secundo fit posse Deum cum creatura intellectuali veram, & strictam inire amicitiam,quia,nimirum,potest esse beneuolus ipsi creaturæ propter ipsam. Si autem non posset amare creaturam propter ipsam, neque strictam amicitiam cum homine iusto inire posset. Nam vt aiunt Aristoteles, &

Aristoteles. Iulius 8. Ethic. cap. 2. *Oportet amico bona gratiã illius velle.* Et cap.3. *Atque illi maxime sunt amici, qui bona amicis illorum gratia volunt; propter ipsos enim ita se habent.* Differte etiam idem Iulius 2. de finibus aiebat: *Amicitiæ locus vbi esse potest, vt quis amicus sit cuiquam, quem non ipsum amet propter ipsum.* Redditque rationem in Lælio: *Quia in ipsis inest causa cur diligantur.*

3. Recentiorum Nouatum. Non tamen desunt ex Iunioribus, vt indicatum est supra, qui putauerint non diligere Deum creaturas propter ipsas, & adhuc strictam inisse amicitiam cum creatura rationali; quia licet Deus diligat creaturas propter seipsum tanquam propter finem vltimum; non tamen eas amat vt vtiles sibi, sed gratia ipsarum: eas enim amat propter ipsum, tanquam propter finem dantem, & se liberaliter communicantem, quod sufficit vt dicantur amari à Deo tanquam finis diuinæ operationis ad extra. Addunt ad veram amicitiam sufficere, si

4. non proponatur motiuum distinctum ab amore. Coincidit hæc responsio cum multorum sententia opinantium ideo Deum strictam inire amicitiam cum creatura, licet velit omnia propter seipsum, quia Deus non vult illa, quasi sibi vtilia, commoda, aut iucunda: Deus enim nulla re creata indiget, nullamque capit vtilitatem ex rebus creatis; sed solummodo omnia vult propter se, quia sic decet suam bonitatem. Hoc autem aiunt non esse contrà Dei amicitiam, quoniam adhuc creaturæ intellectuales sunt quasi vltimus terminus beneficiorum sub ratione vtilitatis, & iucunditatis: nam ad rationem beneuolentiæ satis est si appetatur naturæ intellectuali bonum, quia ipsi vtile, & iucundum, non quia vtile, aut iucundum amanti, vel alteri.

5. Parum ab his discrepat solutio alia asserens non esse contra rationem beneuolentiæ, & amicitiæ, vt amicus diligatur propter finẽ simpliciter vltimum, & vniuersalem, in quem cuncta ex propriis naturis referuntur: quoniam stricta amicitia, veraque beneuolentia non exigit vt quisquam diligatur præter ordinem essentialem rebus ipsis, sed satis erit si diligatur amicus propter seipsum, provt à recto naturæ ordine permittitur. Ipsaque honestas exigit vt amentur cuncta propter vltimum finem in quem natura sua destinantur. Vnde etiam inter homines beneuolentia,& amicitia perfecte exercetur,etiamsi se diligant propter Deum. Imo hoc,inquiunt,est de ratione charitatis,quæ maxime est amicitia. Erit tamen contra rationem beneuolentiæ, & amicitiæ diligere alterutrum propter aliquod commodum, vel finem creatum distinctum ab amore amici propter ipsum.

6. Hæ tamen cogitationes leui opera euertuntur. Euertuntur. Prima reiicitur, & consequenter magna ex parte quæ sequuntur. Etenim licet ames Petrum propter Deum nõ exercebis amicitiam circa Petrũ, & ideo charitas Theologica distinguitur à virtute beneuolentiæ,seu amicitiæ vnius hominis ad alium: alioqui etiã quis esset liberalis, & misericors, eo quod propter Deum donaret,& erogaret stipem,quod est intelligibile;quoniam misericordia v.g.non ex obiecto materiali;sed ex formali æstimanda est:nã illa exterior erogatio eleemosynæ est quædã actio physica, quemadmodũ deambulatio,quæ vt honestetur indiget alia ratione formali;ratio autẽ formalis cõmunis,qualis esset Deus dum propter ipsum deambulas,aut traiicis nummos de crumena ad pauperẽ, non diuersificat virtutes. Quod si pauperi das pecuniam propter Deum non eris cur potius misericordiam, quam liberalitatem exerceas, aut amicitiam.

Quoties benefacis Petro ex virtute liberalitatis non exerces virtutem amicitiæ circa Petrum, cui benefacis, & nihilominus non amas ipsum vt vtilem tibi, sed potius vis esse illi vtilis.

Confirmatur,si ad amicitiam,vel virtutem beneuolentię opus non esset amare amicũ propter ipsum, 7.
neque ad iustitiam, vel liberalitatem necessarium esset habere pro formali obiecto ipsũ formale obiectum iustitiæ vel liberalitatis, cuius oppositũ defundunt aduersarij,& nos semel & iterum probauimus. Ita Deus respicit formaliter congruentiam,& decentiã ipsorũ obiectorum,vt docet S.Tho.1.contra Gent.cap.86.& 87.dicens dari ex parte ipsorum obiectorũ rationes aliquas,ob quas diuina voluntas ad talia obiecta libere terminatur, vt Christus dicitur finis nostræ iustificationis. Aliud igitur est loqui de prima,& formalissima ratione volẽdi;aliud de proxima,quæ cõparatione alterius prioris se habet velut materiale ad formale. Priori modo Dei bonitas est Deo ratio volendi omnia,quæ vult. Posteriori vero modo perfectiones creatæ sunt rationes formales, ad quas terminatur diuina voluntas: quoniam pro diuersitate ipsarum habent maiorem, vel minorẽ conuenientiam,vel decentiam respectu Diuinæ voluntatis,quia in Deo est perfectio virtutum moralium, quæ non ordinantur ad ponendum modum in propriis passionibus, vel alio ex capite non includunt imperfectionem: alioqui non darentur in Deo virtutes, & specialia attributa liberalitatis, magnanimitatis, fidelitatis, &c.

Tertio,creaturæ amantur à Deo vt conuenientes 8.
ipsi Deo: At in hoc eadẽ est difficultas quoad amicitiam,ac si amarentur vt vtiles;ergo non recte explicant hi Authores quare Deus strictã inierit amicitiam cum creaturis. Nam si ego amarẽ alterum vt mihi cõuenientem abstrahendo à quauis vtilitate, si non amarem ipsum propter ipsum, nõ exercerem actum amicitiæ erga illum. Quod autem ibi dicitur in solutione secunda & tertia, nempe Deum nihil voluptatis capere ex rebus creatis, & creaturas non esse Deo iucundas,verũ non est;quoniam Deus sibi maxime cõplacet super vno peccatore pœnitẽtiam agente, & afficitur voluptate eo quod iusti crescant in sanctitate,& iustitia iuxta illud Prouerb.8. *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*: Imo negari nõ potest sub aliquo sensu creaturas esse vtiles Deo,quoniam creaturæ amantur propter Deum,& vt conuenientes Deo ipsi,& tanquã media ad Diuinam complacentiam,ac proinde in ipsis aliqua reperitur vtilitas in ordine ad Deum, quia si non essent vtilia, nullo modo ei,vt fini deseruirẽt: non tamẽ Deus creaturis eget ad summã ipsius fœlicitatem,perfectionemve; quoniam creaturis deficientibus nulla deesset Deo perfectio, quia Deus est sibi sufficientissimus, & quidquid ab eo causari potest habet in se eminẽtiori modo: Quod autẽ aliqua ratione sint Deo cõuenientes creaturæ,& vtiles ad finem Diuinæ cõplacentię, non in maiorem Dei perfectionem, sed in ipsarum creaturarum perfectionẽ cedit, & ideo cum fecerimus quæ præcepta sunt nobis serui inutiles sumus, quia ad plenam perfectionem suam non indiget Deus creaturis. Quare vtilitas medij non cedit in perfectionem finis,quando indepẽdenter à tali medio supponitur tota perfectio finis, & sic creaturæ nihil habent vtilitatis redundantis in commodum, & perfectionem aliquam Diuinæ bonitatis.

Nonnullis,quæ adduximus in prima confutatione 9.
prioris responsionis tentant respondere aduersarij, & aiunt Petrum benefacientem alteri ex liberalitate non exercere amicitiam, quia benefacit, vt accipiat bonum liberalitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

At hoc variis de causis non satisfacit: nam (vt prætermittamus Deum etiam accipere bonum sui actus, & fore imperfectum, si careret illo actu, aut alio æquiualenti) potest homo alteri benefacere, non vt accipiat bonum illud liberalitatis, sed præcise vt benefaciat. Sic potest quis recte agere ob Deum summe dilectum independenter à quouis genere remunerationis.

10. Confirmatur primo, si is qui benefacit ideo benefacit vt accipiat bonum liberalitatis, etiam qui alium diligit amore amicitiæ vult accipere bonum sui actus, ergo ille affectus liberalitatis nequit excludi à vera amicitia, eo quod intenderet bonum ipsius actus liberalitatis. Inquiro, an amicus intendat bonum sui actus, necne? Si dixeris intendere necessario bonum illud, & adhuc hoc non obstat amicitiæ, non est cur velle alteri benefacere amando bonum ipsius actus liberalitatis obstare possit amicitiæ: Si autem existimes amicum non debere intendere bonum sui actus, planum fiet neque illum, qui exercet actum liberalitatis debere intendere bonum sui actus, sed præcise conferre alteri bonum; sicuti qui debitum soluit intendit æqualitatem iustitiæ, & reddere alteri quod suum est.

11. Confirmantur hæc rursus. Nam & ego possum amare Petrum propter Deum, quin ametur ipse Petrus vt meus amicus, & vt conueniens meo amori, & quin exerceatur amicitia erga Petrum. Etenim sicut quis potest odio habere obiectum, quin odio habeat suum actum, ita poterit amare obiectum, quin amet suum actum, & licet amaret suum actum, posset non amare illum propter se, sed propter aliud; ergo & Deus poterit amare Petrum vt conuenientem Deo ipsi, quin exerceat amicitiam erga Petrum: nam ego possum diligere Petrum vt conuenientem Deo ipsi, sicut Deus diligit Petrum vt conuenientem sibi. Petrus quoque potest à me diligi quin ego intendam propriam vtilitatem; & nihilominus actus ille, quo diligo Petrum vt conuenientem Deo non est amicitia erga Petrum: nam & aduersarij aiunt vt vna creatura habeat amicitiam cum altera, opus esse, vt amicus diligatur propter se, & sit finis actus; ergo licet Deus amet Petrum vt conuenientem Deo ipsi, non ideo exercetur amicitia erga Petrum.

Sectio VIII.

Deus seipsum amat formaliter creaturæ rationali vt fini cui.

1. PRæcipue diuiditur finis, in finem *cuius gratia*, & in finem *cui*. Ille est res dilecta, iste res seu persona, cui illa altera res diligitur: v.g. finis *cuius* est sanitas, aut gloria, quam Petro desideramus, finis vero *cui* est Petrus. Nos vero cum aliis finem illum *cuius gratia* appellamus finem qui: nam est finis *qui* amatur alteri. His positis affirmat P. Herize 1. part. disp. 15. cap. 3. & 4. Deum se diligere propter creaturas tanquam propter finem *cui*. Probat primo, quia hic affectus nullam includit inordinationem, seu imperfectionem; quoniam honeste per spem Theologicam diligimus beatitudinem nobis, & tunc nobis diligimus Deum ipsum, qui est nostra beatitudo obiectiua. In quo nulla est inordinatio, quia beatitudo ipsa est bonum nostrum. Licet ille actus quia non refert visionem beatificam & subiectum visionis in Deum sit minus perfectus, quam actus charitatis. Ex hoc principio colligit actum, quo Deus amat se propter creaturas vt finem *cui*, esse absque imperfectionis næuo, quia non est rationi dissentaneum velle tale bonum suæ creaturæ, quia ipsi creaturæ bonum est. Neque obstat hunc actum non esse in Deo perfectissimum, quoniam in Deo sunt perfectiones primariæ, & secundariæ, & primariæ in sua perfectione antecellunt secundarias. 2.

Confirmatur, Deus est bonus creaturis; ergo nulla est inordinatio si Deus se huic amabilitati conformet. Imò potius est conueniens vt se omnibus diligere possit, quibus diligibilis est, sicut omnibus modis se cognoscit, quibus cognoscibilis est. Semperque contendit contra alios Recentiores, qui prius propugnauerant assertionem, Illum actum, qui amat Deum propter creaturam vt finem *cui* esse minus perfectum, quia inter prædicata diuina necessaria quædam sunt perfectiora aliis: alioqui Paternitas diuina esset æqualis perfectionis cum tota Trinitate, quod putat esse absurdū. 3.

At id carere absurdo, & verissimum esse fuse ostendi in tract. de scientia Dei, necnon in præsenti, quoniam in Deo nihil maius est aut minus, vt variis argumentis demonstraui loc.cit. Et quamuis daremus inter prædicata physica formaliter loquendo reperiri in Diuinis aliquam inæqualitatem, adhuc in genere moris ille actus non esset minus laudabilis, quia Diuina natura, cum qua talis actus identificatur, eleuat actum illum ad summam laudabilitatem in genere moris, sicut quilibet actus Christi Domini eleuatur à personalitate Verbi ad summam rationem meriti, & ideo quilibet actus Christi est valoris simpliciter infiniti. 4

Alij vero omnino negant Deum posse amare seipsum propter creaturam vt finem *cui*, quia etiam finis *cui* dat speciem actui; nam cum propter finem diuinæ gloriæ operamur, habemus pro fine *cui* ipsum Deum, & tamen Deus in se, & vt glorificatus tribuit speciem actui: ergo similiter, si Deus diligit se ob creaturas tanquam ob finem *cui*, ille finis specificat actum Diuinæ voluntatis. Confirmatur. Finis cui est obiectum principale, à quo ducit ortum amor eorum, quæ ob illud diligimus, vt nos supra diximus: At maxima est deordinatio si aliquid respectu Dei sit ab ipso volitum vt obiectum principale; ergo non potest Deus se amare propter creaturam, vt propter finem *cui*. 5

Confirmant secundo; quoniam ex complacentia in persona illi diligimus alia bona, vt sanitatem v.g. aut diuitias; non enim amicitiam exercemus cum istis bonis, sed cum persona, cui illa diligimus. Sic etiam ex complacentia in Christo Domino diligimus illi nomen super omne nomen. Si ergo Deus se diligit ob bonitatem creatam S.Petri, aut naturalem Angeli, tanquam propter finem *cui* vult seipsum, certè increatus ille amor sumeret speciem ab illis personis, saltem provt vestitis tali bonitate creata. 6

Quod rursus ita declarant, ideo inter Diuinas personas est vera amicitia, quia vna quæque ex Diuinis personis diligit omnes diuinas perfectiones, & bonitatem infinitam alterius ex complacentia in illius personali perfectione tanquam in fine *cui*, non obstante reali identitate amoris, quo se amant; ergo quia persona cui diligitur bonum specificat amorem. Dari inter Diuinas personas veram amicitiam probant ex Aristot. 8. Ethic. cap. 7. docente inter Patrem & filium dari amicitiam, quæ in excellentia posita est. Ideo S.Augustinus tom.3. lib. 6. de Trinit. cap. 5. ait Spiritum Sanctum esse charitatem inter Patrem, & Filium. *Quæ si amicitia conuenienter dici potest, dicatur, sed aptius dicitur charitas.* Quod confirmant ex Bernardo lib. de amore Dei vbi Spiritum Sanctum appellat amorem Patris ad Filium, & Filij ad Patrem; quoniam inde fit Patrem amare se vt sibi, & Filio est bonus, & Filium se amare vt bonus est sibi, & Patri, & consequenter Pater amat Filium amore amicitiæ. Ratio est quia inter Patrem & Filium est amor mutuus non latens cum bonorum communicatione.

7. Neque ad veram amicitiam, (inquiunt) requiritur diuersitas realis amorum quauis hanc diuersitatem requiri absque sufficiente fundamento dixerit Herize disp.14. cap.3. Putantque hanc amicitiam sufficienter indicari illo testimonio æterni Patris Matth. 3.num.17. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Vide P. Montoya de Trinitate disp.7.sect.5.n.14. Vbi supponit Spiritum Sanctum ex vi siue processionis formalissime procedere vt amorem amicitiæ, & reciprocum inter Patrem & Filium. Licet Arriaga sequutus P. Erize dicat disp.24.n.28. probabilius esse illum amorem non esse amicitiæ; quia non est redamatio vbi non est distinctio amorū. Quæ probatio est nullius momenti, cum certissimum sit Patrem & Filium mutuo se amare: nam vt Anselmus ait in Monolog. c.48. *Amat se Pater, amat se Filius, & alter alterum,* & post pauca: *Necesse est vt pari amore vterque diligat se & alterum.* Bernardus serm.8. in Cant. vocat Spiritum Sanctum *Patris & Filij imperturbabilem pacem, & individuum amorem.* Guitmundus Archiepiscopus Auerlanus in confess.de S.Trinit. colum.2. (tom.6. Bibliothecæ) ait: *Constat quia à Patre procedit amor in filium, & à Filio procedit in Patrem suum.* Augustinus de Trinit.cap.10. *Ille ineffabilis quidem complexus Patris, & imaginis non est sine perfruitione, sine charitate, sine gaudio.*

8. Certumque est non esse de essentiali conceptu amicitiæ vt sit ad alterum redamantem amore realiter distincto; nam si duo homines se mutuo diligerent vnico amore, vt si Deus concurreret cum vtraque voluntate ad eliciendum eundem numero amorem, essent non minus amici, atque sunt quādo distincto amore se diligunt. Neque est cur sicut inter Diuinas personas datur æqualitas, similitudo, communicatio, consortium, & societas, non possit inter ipsas esse amicitia. Præsertim cum personæ Diuinæ non solum habeant bona communia, quæ sufficiunt ad mutuum amorem; sed etiam aliquid sibi proprium, quatenus cuilibet competit aliquid realiter distinctum ab aliis, quod quælibet vult aliis tanquam ipsarum bonum; amat quælibet persona se aliis, amatque illas habere essentiam Diuinam.

9. Maior est difficultas, quoniam amicitia requirere videtur diuersitatem naturarum, quia duo amici, quatenus distincti sunt, debent formaliter ad inuicem se amare: sola autem natura, quæ in diuinis vnica est, intelligit formaliter, & amat; non autem personalitas. Hæc obiectio efficax non erit contra nos (secus contra innumeros alios) quoniam putamus personalitates diuinas esse formaliter intellectiuas & volitiuas; quia formaliter includunt naturam vt fuse declaratum est supra, necnon in tract. de scientia Dei. Imo inde confirmari possunt ista; quoniam constat inter personas diuinas dari suauissimum amorem, eo quod reciprocus sit, & Patres admittunt inter ipsas quendam amorem charitatis,

qui intelligi non potest absque pluralitate personarum. Ideoque Richard. Victorin. agens de hoc amore Diuino, quo mutuo personæ Diuinæ se diligunt, scribit lib.3.de Trinit.cap.2. *Vbi ergo pluralitas personarum deest, charitas omnino esse non potest.* Et Basilius lib.vnico de Spiritu Sancto cap.16. declarat in Diuinis esse *Societatem arctissimam Sancti Spiritus cum Patre, & Filio*: vbi autem communicatio, & societas est, amicitia quoque esse potest, vt aduertit Aristot.lib.8. Eth.cap.9.& 12. Eandem societatem amoris, consonantiam, & consortium tradunt Nissenus lib.de Trinit. ad Eustathium, necnon lib.de differentia essentiæ, & hypostaseon, sub initio, & ante medium. Hilarius lib.4. de Trinit.prope medium. Cyrillus Alexand. Dialog. de Trinit. lib.3. Damascenus lib.de Duabus Christi voluntatibus non procul à principio, Ambrosi.lib.2.de Spiritu Sancto cap.10.& 13. necnon lib.2.cap.12.& lib.3.cap.2.& in symbolum Apost.cap.5.& 12.& lib. 2. de Fide ad Gratianum cap. 4. & in hymno *Consors paterni luminis.* S.Thom.in 1.dist.24.qu.2. art. corp. Sicque quod amici creati consequi non valent, in Diuinis datur, quia personæ distinctæ per eandem naturam, & amorem sunt amici.

Ex hoc principio (quod sibi assumunt aduersarij) 10.
nostra incipiat stabiliri sententia; quoniam in Patre æterno inuenitur affectus, quo seipsum totum Filio vult in quantum est bonum Filij; ergo etiam absque imperfectione possumus in Deo considerare dilectionis affectum quo seipsum totum nobis velit. Consequentia probatur quia sicut Deus Pater ideo se amat Filio, quia est bonus ipsi Filio, ita potest se amare vt bonum nobis, quoniam ipse nobis bonus est; hoc enim non est inuertere naturæ ordinem, sed potius se illi conformare. Sic quando potus est dulcis, & sanus recte amatur propter se, & propter sanitatem; quia vtramque bonitatem habet; cum ergo Deus sit ratione sui summe bonus, & etiam sit bonus nobis, recte amatur propter seipsum, & vt bonus nobis. Semper tamen, vt diximus creaturæ ordinantur ad Deum vt finem vltimum *qui*, & *cui*. Non autem repugnat creaturas ex natura sua referri ad Deum, vt finem vltimum, & simul Deum referri aliquomodo ad creaturas non tanquam ad finem vltimum; sed tanquam ad id, cui vere bonus, commodus, delectabilis, & conueniens est.

Neque inde fit etiam formaliter per illum 11.
actum quo Deus amat seipsum creaturis magis amare creaturas, quam seipsum. Non enim semper minus amatur quam aliud, quod propter illud aliud amatur. Nam licet honeste Deum amemus, quia est summum bonum nostrum, & similiter maxime honeste amemus Deum proximo, quia est summum bonum proximi, non propterea magis nos diligimus; aut proximum, quam Deum ipsum, quia amatur Deus vt summum bonum, & propter illam magnitudinem boni amatur proximo. Quamobrem dum dicitur Deum amari propter creaturam non significatur modus appretians creaturam supra Deum, sed significatur modus tendendi supponens Deum habere bonitatem magis æstimabilem, & ex suppositione illius æstimabilitatis amatur illa æstimabilitas vt commoda nobis, & delectabilis, quod magis explicabo sect. proxime sequenti.

Neque recte deducebant aduersarij finem il- 12.
lum *cui* creatum specificare debere actum Diuinæ voluntatis: non enim crescit perfectio actus Diuini pro maiori, perfectione illius finis cui: est enim actus Diuinus summe perfectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue Deus seipsum amet homini, siue Angelo. Illud etiam obiectum dicitur specificatiuum in quo potest voluntas quiescere: At voluntas Diuina (vt monstraui) non quiescit in creatura, etiam vt fine *cui*, sed illam refert ad Deum vt finem cui vltimum, & in sola bonitate Diuina quiescit voluntas. Potest etiam dici obiectum specificatiuum voluntatis, quod amatur formaliter modo prælatiuo, non vero quod amatur formaliter præcise ordinatione quadam, vt iam explico.

13. *Dupliciter potest amari vnum propter aliud.*

Dupliciter potest amari vnum propter aliud. Primo appretiatiua ordinatione, vt qui dat pretium propter mercem, pluris æstimat mercem quam pretium, quia se priuat pretio propter illam, & qui causat media præcise propter finem pluris æstimat consecutionem finis. Secundo diligitur vnum propter aliud ordinatione præsuppositiua, non appretiatiua, vt qui gaudet in existentia pontis propter iter, non amat plus appretiatiue iter quam pontem, & qui gaudet in possessione equi propter aliquem cursum, non amat magis cursum illum quam equum, quoniam si priuandus esset diuisiue cursu, aut isto equo, potius eligeret nullo modo tunc currere, quam equum amitterre. Idem patet in gaudio existentiæ torquis, aut equi propter locationem aliquam; magis namque amatur torquis, aut equus, quam locatio; non enim vult propter locationis pretium amittere torquem, aut equum. Idem est si quis sibi complaceat in existentia oculorum propter visionem alicuius picturæ, nam hoc non obstante plus amat oculos, quam visionem talis picturæ; quoniam ordinatio præsupponit possessionem illius boni, & ea supposita, & pluris æstimata, ordinatur ad aliquem vsum qui minus æstimatur: non enim est ordinatio, quæ quantum est de se amitteret postea illud bonum quod ordinatur propter finem illum, seu vsum, in quem ordinatur; nam qui amat pretiosas vestes propter splendorem alicuius particularis vsus vnius dici, non esset paratus ex vi illius actus amittere postea vestes vt concedatur sibi ille vsus. Ita in præsenti non ex eo quod amamus Deum nobis, sumus parati quantum ex vi affectus Deum propter nos ipsos amittere, quin potius parati sumus eligere potius propriam annihilationem, quam Deum offendere, si per impossibile vnum è duobus eligendum esset. Quando igitur res ita ordinatur ad aliam, vt propter aliam sit amittenda, aut destruenda, tunc magis amatur res illa in quam ordinatur: secus quando res ipsa est retinenda, quamuis ad aliquem effectum, vel vsum destinetur, seu ordinetur. Sic magis amamus sanitatem quam medicamentum; quoniam medicamentum propter ipsam sanitatem perire volumus, & de hoc genere obiecti *propter quod* intelligendum est illud Arist. 1. Post. cap. 2. fine: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.*

14. Quapropter dum Deus seipsum amat nobis amore amicitiæ non plus amatur persona, quæ est finis *cui*, quia Deus seipsum amat creaturis, vt à seipso plene possidendus perpetuo, & hac suppositione vult vt nos fruamur ipso. Tamen, si cætera non sint imparia plus amatur persona, quæ est finis *cui* amoris, quam res quam illi concupiscimus: at in præsenti sunt valde imparia, nam illa ordinatio Dei ad creaturam est præsuppositiua maioris appretiationis Dei; quemadmodum si potentia visiua, aut intellectiua ordinetur ad aliquem actum non propterea magis amatur illa operatio, quam potentia. Hinc est vt ille affectus, quo Deum amamus nobis, non impediat affectum, quo expresse Creator præfertur creaturæ, & ideo ipse non præfert creaturam Deo; quoniam inordinatissime ageret, qui actu intellectus diceret, *Creatura est præferenda Creatori*, ac proinde peruersissime per voluntatem practicè præfertur creaturæ.

SECTIO IX.

An Deus possit diligere suam essentiam aliquo pacto tanquam medium, & propter creaturam vt finem qui.

NEgat pluribus aliis P. Herize disp. 15. c. 4. n. 26. quia licet Deus se amet vt producat in Petro gratiam, non amatur formaliter vt medium, quoniam voluntas Diuina in suis actibus non habet causam finalem formaliter, ac proinde neque habet intentionem, ex qua oriatur electio cum causalitate aliqua. Admittit tamen amari Deū ad modum medij, & per illum actum formaliter plus amari creaturam, quam ipsum, quia in eo maiori amore nulla est inordinatio, aut inhonestas, quia cum aliis mediis conuenit in conducentia. Licet addat Deū non ordinari ex natura sua ad creaturas, ac proinde non se amat vt medium ordinatum ex se ad creaturas. Haud aliter Arriaga disp. 24. sect. 4. num. 33. vbi ait hanc propositionem *Deus ordinatur vt medium ad creaturas*, posse habere duplicem sensum; vnum vt Deus ametur propter creaturas, sicut amatur mediū propter finem, & hunc ipse admittit, alterū vt Deus per illū actum constituatur reipsa medium, & creatura finis, & hunc putat esse falsum, quoniam ante actum illum habet Deus omnē vtilitatem pro creaturis, quam postea. Quare concludit Deum non esse absolute vocandum medium, quia hoc videtur denotare non solum quod est vtile ad aliam rem, sed quod ordinatur ad aliud vt minus bonum, quod Deo non competit. Hi duo reipsa concedunt quidquid prius docuerant alij asserentes Deum potuisse amare seipsum vt medium aliquo modo. 1. *Placuit Patris Erice.*

Alij magis de re controuertunt dum pronunciant Deum nullomodo posse se amare propter creaturā vt finem *qui*; quia quod amatur quasi medium minus amatur quam bonitas finis propter quem amatur, & consequenter per illum actum magis amaretur Deus quam creatura. Hoc consequens concedūt Herize, & Arriaga supra. At hoc non carere absurdo apparebit ex dictis in præcedenti sect. Et hoc esset vti fruendis & frui vtendis, quod magnam inordinationem indicat, quia præ se fert indigentiam rerum caducarum, & peruersionem amorum, & obiectorum. Neque abs re ad id confirmandum adfertur August. tom. 4. lib. 83. quæstion. quæst. 30. ibi: *Omnis itaque* (inquit) *humana peruersio est, quod etiam vitium vocatur, fruendis vti velle, atque vtendis frui.* Et tursus: *Omnis ordinatio, quæ virtus etiam nominatur, fruendis frui, & vtendis vti debet.* Et paucis interiectis: *Neque eo vtitur* (scilicet Deo) *sed fruitur: neque enim ad aliquid aliud Deus referendus est; quoniam omne, quod ad aliud referendum est, inferius est quam id, ad quod referendum est: nec est aliquid Deo superius.* Et tomo 3. lib. 1. de Doctr. Christiana cap. 31. *Quapropter adhuc ambigendum esse videtur, cum dicimus, ea re nos perfrui, quam diligimus propter seipsam, & ea re nobis fruendum esse tantum, qua efficimur beati, cæteris vtendum. Diligit enim nos Deus, & multum nobis dilectionem eius erga nos Diuina scriptura commendat. Quomodo ergo diligit? vt nobis vtatur, an vt fruatur? si vt fruatur; eget bono nostro, quod nemo sanus dixerit: omne enim bonum nostrum vel ipse, ab ipso est. Cui autem obscurum est non egere lucem harum rerum splendore, quas ipsa illustrauerit? Dicit enim apertissime Propheta: Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Non ergo fruitur nobis, sed vtitur. Nam si neque fruitur, neque vtitur, non inuenio quemadmodum diligat.* 2. *Augustinus.*

3. Hoc testimonium non parum premit omnes illos, qui admittunt per illum affectum plus diligi à Deo creaturas, quam seipsum; secus contra nos, qui hoc negauimus sect. præcedenti, variisque exemplis rem manifestam fecimus. Quando igitur Augustinus ibi docuit; *Eare nos perfrui quam diligimus propter ipsam*, loquitur de amore quo diligitur obiectum tanquam non referibile vltimo in aliud: quoniam certissimum est nos diligere honeste creaturas propter ipsas. Et quando docet *id quod ad aliud refertur inferius esse, quam id, ad quod refertur*, loquitur de obiecto quod ita refertur, vt ex modo amādi dignosci possit non inueniri ab amante aliam rationem, ob quā ametur, nisi quatenus est referribilis ad illud aliud; quia amans nihil aliud æstimat in obiecto illo nisi rationem illam referibilis: Et ideo scite Augustinus non dixit *id quod ad aliud refertur inferius esse, quam id, ad quod refertur*, sed potius *id quod ad aliud referendum est inferius esse quam id, ad quod referendum est.* Quia loquitur de obiecto in quo præcipua bonitas est referibilitatis ad aliud, & non æstimatur aliunde nisi vt referibile.

4. *Prima assertio.* Dico primo cōsequenter. *Non amat se Deus propter creaturā vt finem cui, ita vt formaliter magis amet per actum illum creaturam, quam seipsum.* Hæc conclusio constat ex nuper dictis. Neque obstat si dixeris nullum esse inconueniens, si aliquo pacto, & secundum quid per illum formaliter magis ametur creatura, quam Deus, dummodo hæc omnia referantur in Deum, & facta comparatione neque virtualiter præferatur creatura Deo, neque actus ille sit impedimentum vt per alium actum plus ametur Creator, quam creatura. Non, inquam id obstat; quia si per illum actum positiue absolute plus amaretur creatura, quā Creator; neque per alium actum magis amaretur Creator, quia tales actus importarēt contradictionem virtualem: id enim quod ex parte obiecti magis amatur, absolute magis æstimatur, quam aliud, ac proinde creatura magis æstimaretur, quam Deus, & Deus magis quam creatura, in quo implicatio, & deordinatio apparet.

5. *Secunda.* Dico secundo. Deus potest amari quasi per modum medij propter creaturam vt finem. Ratio est quia potest Deus amare omnipotentiam propter existentiam creaturæ, & perfectionem illius: quoniam creatura non potest sine Deo existere, & perfici, & non est cur Deus non possit gaudere in existentia suæ omnipotentiæ, & scientia, quatenus requirunt ad existentiam creaturam, ita vt creatura sit ratio formalis amandi bonum illud: non enim inde fit magis amari creaturam quam Deum; nam qui gaudet in possessione torquis aurei propter aliquam pompam, non amat magis pompam illam, quam torquem aureum, & qui gaudet in possessione equi propter locationem hodiernam, non magis amat hodiernam illam locationem, quam equum, & qui aliquod gaudium habet de existentia sui propter perfectionem alicuius operis inchoati, non ideo magis amat perfectionem illius operis, quam propriam existentiam.

6. Ratio est, quia dupliciter potest amari vnum propter aliud. Primo vt illud *propter* indicet illam rationem amandi esse adæquatam, seu potissimam ex parte obiecti quod refertur ad aliud, & in hoc casu plus amatur quod se habet per modum finis, seu rationis formalis, quā obiectum aliud se habens per modum medij. Secundo, vt illud *propter* solum significet rationem aliquam inadæquatam, & minus principalem, ob quam, illud medium, aut quasi medium ordinatur ad finē, & hoc pacto qui gaudet in existentia illius medij propter finem, non plus amat medium quam finem, quia ille finis non absolute finis est, sed secundum quid, & supponitur ex parte medij esse aliam rationem maioris amabilitatis, & ideo nō se priuaret ex vi illius affectus homo v. g. illo medio secundum suam substantiam propter consecutionē illius finis. Sic qui amat equum propter locationem non se priuaret dominio equi propter locationem; sed potius ex modo amandi supponitur substantiam ipsam equi pluris æstimari quā pretium ipsum locationis, & illam rationem amādi equum non esse vnicam aut potissimā. Ex quo patet responsio ad ea, quæ ab aduersariis opponuntur.

7. Alij aiunt, licet Deus secundum se præcise, & seorsim à bono creato non possit amari vt medium, cum Deus necessario existat secundum se: nam id quod ante electionem, & intentionem præsupponitur existere nequit referri vt medium: tamen Deus vt constituit complexum cum bono creato poterit amari vt medium. Et sic Deus vt beatificans prædestinatos potest amari vt medium ad exaltationem Christi. Quo etiam pacto persona Verbi incarnata potest referri vt medium ad finem redemptionis.

8. At ego non video cur quod supponitur existens non possit secundum se per affectum gaudij amari vt medium, seu vt conducens in finem intentum. Sic qui impediretur conficere iter, quod peragere optabat, si impedimentum erat defectus equi conducendi, gaudet de reperto equo in ordine ad finem. Quo etiam pacto gaudet alter de medicamine inuento, non propter medicamen ipsum formaliter, sed propter sanitatem, quam intendit. Ita potest homo gaudere de existentia Dei, quia existentia illa est necessaria vt consequatur homo ille dona, quæ sperat à Deo obtinere, & ideo non facile assignabitur repugnantia cur Deus non possit complacere in existentia sui ipsius propter productionem Vniuersi, & salutem electorum.

DISPVTATIO XIII.

De immutabilitate, & æternitate Diuini decreti.

NEoterici miris modis huc, illucque se vertunt vt immutabilitatem, æternitatemque Diuini decreti explicent. Præsertim qui docent actum liberum Dei ratione sui nullam dicere perfectionem.

SECTIO I.

Sententia aliquorum Recentiorum.

1. NOnnulli ex Modernis apud P. Martinonum disp. 14. de Deo. sect. 5. ausi sunt dicere Deum, quamuis ab æterno apprehensiue cognouerit omne cognoscibile, posse tamen in tempore incipere iudicare aut velle, aliquid, quod antea non iudicabat, nec volebat. Hanc sententiam, inquiunt, esse teste

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gillio lib. 2. tract. 8. plurium Doctorum : at nos ostendimus alibi Gillium nullatenus dixisse illud placitum esse plurium Theologorum, sed non deesse aliquos, qui quandam grammaticalem mutationem, & verbo tenus in Diuino intellectu, & voluntate pro varietate temporum admiserint, ita vt propositio *Antichristus peccat pro instanti A.* modo dicatur de futuro, & accedente instanti illo dicatur de præsenti, & postea de præterito. Et ob id ipse Gillius cap. 10. num. 1. affirmat omnes negare fieri posse vt detur vicissitudo aliqua penes actus liberos Dei, siue nouitatem aliquam aut cessationem Diuini actus. At Lychetus in 1. dist. 45. qu. vnica concl. 2. hac de re dubitauit, & postea in 2. dist. 1. quæst. 2. §. *istis ergo*, ausus est scribere : *Non haberem pro inconuenienti voluntatem diuinam posse velle aliquid de nouo sine sui mutatione.*

2. Citant illi iuniores pro se Maiorem in 1. dist. 39. quæst. vnica propos. 4. At Maior solum contendit quod nuper diximus, neque admittit aduenire Deo de nouo prædicatum intrinsecum scientis aut volentis. Allegatur quoque Gulielmus de Rubione in 1. dist. 39. quæst. 1. ibi : *Cum in Diuina scientia non sit deceptio, per consequens Deus illa, quæ non sunt facta, non intelligit esse facta : nec facta intelligit non esse facta ; ergo aliquid verum intelligitur nunc à Deo, quod non fuerat antea intellectum.* Verumque ipse se statim explicat inquiens : *Deum nouiter intelligere non est ipsum notitiam tanquam aliquid ipsi superueniens acquirere ; sed cognitum obiectum nouiter existere*, & ita censet eundem actum diuersas denominationes extrinsecas sortiri. Affertur etiam Gabriel in eadem dist. 39. quæst. vnica, tamen ibi docet *semper eadem immutabiliter cognosci à mente Diuina* : & paulò inferius respondet ad obiectionem dicens : *Negetur quod Deus, qui nunc aliquid scit, quod prius non scit mutatur in sciendo : quia sua scientia non mutatur : sit tamen transitus de contradictorio in contradictorium non per mutationem factam in scientia Dei, sed in obiecto.* At hi Authores nihil amplius volunt quam actum diuinum per ordinem ad diuersa instantia nostri temporis, & propositiones nostras, quarum vna per se est de præterito, & alia de futuro, dicit modo de præterito, & antea de futuro, quia denominationes illæ extrinsecæ variantur.

3. Eodem iure potuissent aduersarij pro se allegare S. Thom. 1. part. quæst. 14. art. 15. (quem omnes exponunt) nam ad 3. ait hanc propositionem : *Quidquid Deus scinit, scit,* non esse concedendam ; quia Deus sciuit Christum nasciturum ex Maria Virgine ; modo autem non id scit. Imo apponit opinionem nominalium dicens : *Antiqui nominales dixerunt idem esse enunciabile Christum nasci, & esse nasciturum, & esse natum, quia eadem res significatur per hæc tria, scilicet natiuitas Christi. Et secundum hoc sequitur, quod Deus quicquid sciuit, sciat : quia modo scit Christum natum, quod significat idem ei, quod est, Christum esse nasciturum. Sed hæc opinio falsa est, &c.* Lege P. Molinam in commentario huius articuli, necnon P. Ruiz tract. de scientia disp. 37. sect. 4. num. 15. vt ait absolutè loquendo non videri proprium, neque concedendum modum loquendi D. Thom. & nullius esse vtilitatis redarguere responsiones, quas Caietanus adfert.

4. Aiunt præterea pro ipsis stare Antonium Delphinum apud Raynaudum in Theologia naturali dist. 8. quæst. 2. num. 78. At Raynaudus ibi plusquam dubitat an id docuerit Delphinus vir Catholicus, apprime doctus, & Religiosæ familiæ præpositus. Nos asserimus Ioannem Antonium Delphinum vnum ex Patribus Concilij Tridentini in lib. de Rerum euentu pag. 23. dum asseruit Deum posse aliqua de nouo statuere absque aliqua sui imperfectione, solummodo egisse de decreto vt constituitur in ipsius sententia per aliquid ad extra saltem in obliquo : nam probat assumptum, quia constituitur volitio per aliquam rationem extrinsecam, quæ in tempore incipit. Modus tamen loquendi reiiciendus est, & supponit præterea doctrinam falsam de constitutione actus liberi Diuini.

5. Confirmare tentant suum placitum verbis Sacræ paginæ, & aiunt audacter probari apertis Scripturæ testimoniis, si verbis non inferatur vis. Nam Deus per Ieremiam cap. 18. v. g. inquit : *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malum quod cogitaui facere ei*, idest sententiam de malo inferendo reuocabo. Et vers. 10. *Si fecerit malum in oculis meis : pœnitentiam agam super bonum quod locutus sum vt facerem ei.* Respondeo. Non infertur vis Scripturæ quando exponitur vt à Patribus intelligitur, vt constat ex Trident. sess. 4. §. *Præterea.* Non tribuitur pœnitentia Deo proprie, sed metaphorice vt ostenditur manifeste ex Patribus quos citat P. Ruiz hic disp. 16. sect. 3. num. 2. Quibus iunge Origenem homil. 23. in Num. longe ab initio : *Hæc omnia*, inquit, *tropice, & humano more accipienda sunt ab scriptura dici. Aliena est porro Diuina natura ab omni passionis, & permutationis affectu, in illo semper beatitudinis apice, immobilis, & inconcussa perdurans.*

6. Secundo arguunt ex Psal. 6. *Conuertere Domine, & eripe animam meam.* Et Psal. 8. v. 7. *Deus tu conuersus viuificabis nos.* Et Psal. 89. *Conuertere Domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos.* Et Ierem. 2. vers. 15. Deus sic loquitur : *Cum euulsero eos conuertar, & miserebor eorum.* Et Ioelis 3. v. 8. *Conuertatur vir à via sua mala : quis scit si conuertatur, & ignoscat Dominus ?* Sensus namque est Deum habiturum voluntatem aliam, si homo recedat à via sua mala. Quod ita declarant. Preces non funduntur pro habito, sed pro habendo ; sed petimus à Deo vt velit ; ergo potest modo incipere velle. Rursus, si Deus non potest velle nisi ab æterno, irreuocabiliter modo vult, ergo non debet ab eo peti vt velit parcere nobis, vt peccata dimittere velit, quod admitti non potest.

7. Propter hæc aiunt aliqui ex Neotericis à Deo non peti puros Dei actus internos, & æternos, sed effectus temporaneos, quos Deus nondum exhibuit. Putant hi Deum decreuisse causare talem effectum sub tali conditione, & expectari positionem conditionis non vt detur noua voluntas in Deo ; sed vt causetur effectus ad extra. At nos tract. 2. de Incarnatione ostendimus à nobis postulari vt ab æterno habuerit decretum producendi talem effectum. Sic nos possumus modo facere vt ab æterno non præuiderit tales operationes vt futuras, sed potius oppositas, & vt non præfinierit efficaciter hæc, vel illa opera libera.

8. Tertio obiiciunt, inintelligibile est Deum eundem hominem simul amare, & odio habere, eidem velle summum bonum nempe Deum visum, & fœlicitatem æternam, & pariter eidem homini velle carentiam tanti boni, & perpetuam damnationem ; ergo Deus modo habet actu amoris, & postea odij. Neque satisfacis si dicas Deum amare & odisse respectu diuersorum temporum : nam amor, & odium ad personam, non ad tempora fertur, & in humanis liquet experientia id esse impossibile. Respondeo amor, & odium fertur ad personas pro tali vel tali tempore. Sic Deus potest velle, vt Petrus sit dives pro tali tempore

pore & pauper pro sequenti, & in homine etiã possunt reperiri similes affectus ; nã & potest velle esse alteri inimicus, donec plene offendens satisfaciat pro offensa. Qui hæc obiiciunt non nisi nimium demisse sentiunt de infinita mente Dei. Neque verba Patrum legisse videntur. Audiant Augustinum lib. 12. confess. c. 15. *Nũ dicetis falsa esse quæ mihi veritas voce forti in aurẽ interiorẽ dicit de vera æternitate Creatoris, quod nequaquã eius substantia per tẽpora varietur, neq; eius voluntas extra eius substãtiam sit ? Vnde non eum modo velle hoc, modo velle illud, sed semel, & simul, & semper velle omnia, quæ vult : non iterum, & iterum : neque nunc ista, nunc illa : nec velle postea quod nolebat, aut nolle quod prius volebat. Quia talis voluntas mutabilis est, & omne mutabile æternum non est. Deus autem noster æternus est.* Inde statim colligit *neque scientiam eius transitorium aliquid pati.* Similia habet lib. 13. cap. 16. & lib. 11. de ciuit. Dei cap. 21. docet *Deum non mutare cognitionem, quia omnia incommutabiliter videt. Nec aliter nunc, aliter antea, & aliter postea. Quoniam non sicut nostra, eius quoque scientia temporum varietate mutatur.* Et lib. 12. de ciuitat. Dei cap. 17. idem docet de Diuina voluntate : *In Deo non alteram præcedentem altera subsequens mutauit, aut sustulit voluntatem : sed vna eademque sempiterna, & immutabili voluntate, res quas condidit, & vt prius non essent, egit, quamdiu non fuerunt : & vt posterius essent, quando esse cœperunt.*

9. Opponunt quarto, Deum non mutatum iri quãuis inciperet in tempore velle : quia per volitionem liberam nulla perfectio, siue formalitas Deo additur, neque detrahitur, sed sola denominatio extrinseca, aut intrinseca, quæ ratione sui non importet perfectionem ; ergo quamuis in tempore deposuisset volitionem creandi Michaelem v. gr. nihil perfectionis deponeret : Ergo non mutaretur : nulla namque res mutatur nisi adquirendo, vel amittendo aliquam perfectionem. Confirmant : Quamuis Deus ab æterno noluisset Michaëlem creare, non se haberet aliter, quam se habet de facto, dum vult ipsum creare, ergo quamuis de facto in hoc tempore nollet Michaëlem creare, siue non habere volitionem, quam habuit ab æterno, nulla sequeretur mutatio in Deo, quia non se haberet aliter in tempore, quam ab æterno, quemadmodum ab æterno non se haberet aliter nolens creare, quam volens.

10. Responderi solet si Dei volitio libera mutaretur, siue de nouo inciperet non esse in Deo, dandam fore in ipso mutationem moralem, siue inconstantiam, quæ supponeret imprudentissimum modum operandi, aut ignorantiam : nam si Deus præuidit ab æterno futuram in tempore mutationem, siue reuocationem sui propositi, iam Deus negaret seipsum decernendo absoluta volitione quod præscibat non esse explendum. Imo probari potest repugnare etiam nobis illud propositum efficax præcedente infallibili præscientia non futuri euentus, & ideo qui certus esset de sua futura reprobatione, si posset retardari ab illa præscientia ne speraret, nullatenus posset sperare : Si autem (inquiunt) non præuidit ab æterno Deus futuram in tempore mutationem suæ voluntatis, præcessisset in Deo

11. ignorantia suæ mutationis futuræ.

Hæc tamen obiectio leuis est momenti, quia pro illo signo indifferentiæ ad decernendum, & non decernendum, sicut præscinditur ab existentia decreti, & illius carentia, ita præscinderetur ab eiusdem decreti permanentia, vel reuocatione futura. Ratio est quia in potestate Dei est impedire illam scientiam existentiæ huius decreti, & consequenter esset in ipsius potestate impedire illam permanentiam decreti, & ideo ab vtroque deberet præscindi. Sic etiam (vt toties demonstrauimus) pro signo meæ proximæ potestatis ad operandum, & non operandum, non solum præscinditur ab opere, & carentia operis, sed etiam à Diuina scientia, qua intuetur opus vt existens pro illa differentia temporis.

12. Sed neque satis probatur inconstantia animi eo quod Deus inciperet velle in tempore, quamuis ab æterno haberet perspectas omnes rationes, quæ inclinare possunt ad decernendum, vel auertere à tali determinatione, & licet cognouerit ab æterno non solum omnia motiua ; sed circunstantias etiam, quæ in tempore videri poterant, adhuc nulla esset mutatio moralis, siue inconstantia animi ob causas honestissimas velle habere talẽ operationem pro tali tempore, & non antea, ac proinde si Deus ab æterno haberet actum imperantem, quo vellet habere in tempore volitionem creandi mũdum, non esset inconstans ; quia semper retineret illud propositum habendi volitionem illam tempore illo, & non antea. Etenim sicut ab æterno statuit creare hoc tempore, licet antea creare potuisset, ita, nisi aliunde obstasset, potuisset ab æterno decernere habere in tempore tale decretum executiuum huius mundi, & non antea. Quæ responsio maxime locum haberet, si diceretur decretum illud ex essentia sua habere non posse coëxistere alteri durationi præter illam cui ipsum obiectum coëxisteret : etenim rationes, seu motiua, quæ sufficerent, vt Deus differret existentiam illius creaturæ vsque ad tale instans ; sufficerent quoque vt decretum illud imperatum non existeret vsque ad idem instans. Et sicut Deus vult carentiam illius creaturæ pro alio instanti posset velle carentiam illius decreti executiui pro tali tempore sequenti.

13. Firmabuntur hæc si consideremus potuisse Deũ pro signo aliquo eligere determinate tale obiectum, & nihilominus (vt supponimus) elegit indeterminate hoc vel illud, quod esse possibile non negant aduersarij ; ergo quamuis pro illo primo signo indifferentiæ ad decernendam determinate existentiam huius obiecti cognouerit omnia motiua, & circunstantias, quæ mouere poterant ad decernendam efficaciter determinate existentiam huius obiecti, potuit in sequenti signo decernere solum vage, & differre in aliud signum ratione nostra remotius determinationem huius obiecti : nam ex vi illius primi decreti vagi posset in alio signo sequenti existere electio huius in particulari.

14. Melius obiectioni parabitur responsio si dixeris iuxta nostra principia actum liberum Dei ratione sui importare perfectionem, & ideo Deum mutari dum v. g. si inciperet de nouo in tempore aliquid decernere : quia ab æterno non esset in Deo actus incompossibilis cum illo decreto adueniente in tempore, constituens formaliter eandem numero perfectionem. Quare recte senserunt Bassolis, ac Lychetus 1. dist. 45. Ferrariensis 1. contra Gent. c. 83. dum absolute pronunciant fore in Deo mutationem quoad substantiam, si posset carere volitione, quam semel habuit. Hanc existimo esse mentem Patrum ; quoniam directe, & immediate ex physica Dei immutabilitate colligunt incipere velle in tempore. Vnde Augustinus lib. 12. confession. cap. 15. eo quod Creator sit æternus &. *Diuina substantia per tempora non varietur*, nec Dei vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Augustinus. Gregorius. Fulgentius.

luntas extra eius *substantiam sit*, colligit *Deum non modo velle hoc, modo illud, sed semel & simul velle omnia.* Greg. lib.16. Moral. cap.17. *Sicut immutabilis naturâ est, ita immutabilis cogitatione.* Fulgentius lib.1.ad Monim.cap.12. *Illa sempiterna voluntas eius nunquam mutabilitati subiacet, quia initium existendi non habet. Quod autem semper sic est, vt esse non cœperit: procul dubio sic est, vt id quod est, non esse non possit.* Quod etiam confirmat illud Iacob.1. *Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio:* quoniam potissimum referri videtur ad voluntatem liberam Dei: agitur enim de donis, quibus nos Deus *voluntarie genuit.*

15. Quinto obiicitur. Si libera Dei volitio esset immutabilis, & essentialiter æterna, in nullo instanti temporis esset libera formaliter: nam eo ipso quod supponatur aliquando existere, non potest postea non esse, & in quocumque instanti temporis realis, vel imaginarij consideratur antea extitisse: ac proinde dum intelligitur perseuerare debet concipi, vt necessario perseuerans. At hoc admitti non potest; quia volitio illa diuina non trãsit à libera in necessariam: non enim in æternitate existit necessario, neque potest designari duratio, inqua incipiat existere necessario, ac proinde in quouis instanti nostri temporis est formaliter libera, & sic in quolibet instanti esset signum prius indifferentiæ vt volitio illa existeret, aut non existeret.

16. At inquis volitionem Diuinam non mensurari instanti nostro, sed æternitate, & ideo non recte comparari ipsius libertatem cum nostro instanti. Contra hanc responsionem insurgitur, quoniam obiectio non curat ostendere volitionem Dei mensurari instanti nostri temporis, sed non esse immediate liberam pro singulis instantibus temporis nostri, & consequenter non esset liberam pro tota æternitate, quia vt esset libera in æternitate debet esse libera cum potestate vt in singulis instantibus nostri temporis posset à tali volitione cessare. Sic Angelica volitio non erit libera per integram horam, si non possit Angelus cessare ab illa volitione pro singulis momentis illius.

17. Aiunt alij non obstare Diuinæ libertati quod non sit in singulis instantibus signum indifferentiæ pro priori naturæ: hoc enim non prouenit ex suppositione aliqua antecedenti, sed duntaxat consequenti, nempe ex suppositione ipsius liberæ determinationis. Contra hoc responsum opponunt Herize disp.20.cap.2.num.15. & alij, id prouenire ex suppositione antecedenti, nimirum ex immutabilitate Diuinæ voluntatis, nam ratione huius immutabilitatis non potest à volitione illa cessare. Petitque ipsa Diuinitas vt volitio Dei semel existens non possit non esse. Distinguit (in quo maxime decipitur) primam existentiam à conseruatione volitionis, & inde infert conseruationem non esse liberam formaliter.

18. Apud eundem Herize loc.cit. respondebant alij distinguentes instantia nostri temporis diuisiue, & collectiue, & affirmantes volitionem Diuinam esse liberam in singulis instantibus nostri temporis collectiue sumptis; secus autem diuisiue consideratis. Hanc euasionem ipse merito reiicit; quia inutilis est illa collectio omnium instantium, & impossibilis; neque posset volitio esse libera in omnibus instantibus collectiue, si in nullo diuisiue esset libera formaliter. Præsertim cum instantia non existant nisi diuisiue. Hi difficultati potius succumbunt, quam illam diluunt: nam argumentum nõ contendit volitionem illam non esse formaliter, & absolute liberam in æternitate, sed non esse liberam respectu instantis temporis determinati. Præsertim si loquamur de instantibus à parte post.

19. Sed & alij apud eundem Herize supra constituunt differentiam inter æternam durationem, & creatam: quoniam æternitas adeo indiuisibilis est vt sit incapax interruptionis in permanentia actus intra illam, & ideo non officit libertati exercitæ in instanti æternitatis, si talis volitio cessare non possit in instanti nostri temporis. Contra hoc obiicit Herize ponendo casum in quo Angelus eliciat actum amoris durantem per diem duratione indiuisibili, ita vt in solo primo instanti illius diei existat libere; in reliquis autem necessario, in quo casu non sufficit in diuisibilitas durationis vt actus dicatur durare libere formaliter. Quod si dicas durationem creatam semper posse interrumpi, statim insurgit quoniam indiuisibilis duratio non est in se ipsa capax illius inceptionis, & decisionis, sed cum desinit vna, incipit alia distincta duratio.

20. Hoc argumentum putat Herize, contra eos qui libertatem Dei defendunt per constitutionem adæquate Deo intrinsecam esse valde potens. At magis premit ipsum, quia nullum liberum exercitium constituit ab æterno, sed solum in tempore, quare Diuina libertas in actu secundo esset mutabilis, & Deus cessaret ab exercitio libero formaliter. Neq; Deus destructa actione haberet exercitium liberum, quod antea habebat, & consequenter nullam haberet voluntatem ab æterno circa aliquid ad extra, quia volitio illa in ratione efficacis constituitur in sententia ipsius per actionem ad extra, neque prædestinatio (quæ voluntatem efficacem includit) esset in Deo ab æterno, neque ab æterno haberet immobile propositum, quod est contra Patres asserentes Deum ab æterno stabili proposito nos prædestinasse, & in prædestinatione iam fecisse quæcumque effectu operis sui tempore congruo facienda disposuit. Vide Fulgentium lib.1.ad Monim.cap.12. Prosperum epigrammate 41. Ambrosium in Psal.61. Damascenum orat.1.de imaginibus pag.3.ex Dionysio.

Sectio II.

Expeditur præcipua difficultas nuper obiecta.

1. Insudarunt plures, vt nuper vidimus, vt obiectionem diluerent, & componerent immutabilitatem Diuini propositi cum libertate illius, ita vt in nullo momento nostri temporis sit necessarium. Et P.Herize dum refutat plures alios, maxime cum non paucis errauit, quatenus considerarunt quandam quasi conseruationem, & continuationem diuini exercitij liberi. Etenim difficultatem maxime aggrauarũt supponentes debere dari pro singulis momentis nouum exercitium libertatis, cum potius debuissent considerare formalissime vnum indiuisibile exercitium libertatis, quatenus à diuina libertate indifferenti oritur virtualiter exercitium liberum absque vlla varietate tam ex parte indifferentiæ in actu primo, quam ex parte ipsius exercitij, aut durationis illius, ac proinde illud exercitium nusquam est necessarium; quoniam vt exercitium liberum transiret in necessarium, necesse est aduenire aliquid de nouo necessitans in actu primo, vel aliquid necessarium de nouo per modum

modum exercitij, nouam, scilicet, actionem seu continuationem prioris actionis, aut nouum terminum: in Deo autem non datur nouum exercitium, nec noua continuatio, nec voluntas in actu primo completo se habet aliter: nam semper perstitit idem exercitium cum eadem indiuisibili duratione, ac proinde non potest intelligi transitus de exercitio libero in necessarium, quia omnia semper sunt idem; nempe eadem voluntas in actu primo cum eadem cognitione & omnibus prærequisitis, idem omnino virtualis concursus (vt sic loquar) & idem exercitium omnino.

2. Idem inueniretur manifeste casu quo daretur creatura essentialiter se ipsa durans per horam (quod multipliciter repugnat) & habens actum liberum se ipso essentialiter durantem per illam horam absque nouo concursu in quouis instanti, sed semper procedens ab eadem virtute completa. Etenim in eo casu non intelligeretur meritum modo esse minus, & postea maius; sed à primo instanti nostri temporis existeret totũ meritum correspondens illi horæ, quod de se esset essentialiter multo maius, quam sit meritum actus durantis solum per duo, aut tria instantia, quia illud exercitium ex essentia sua determinaret voluntatem indiuisibiliter ad actum essentialiter correspondentem horę, quod procul dubio est aliud genus excellentius determinationis liberæ, quam genus nostræ determinationis ad actum durantem per instans nostri temporis, & indigentem noua determinatione vt duraret per aliud instans.

3. Si autem consideraretur nouum exercitium, aut noua aliqua productio, vel continuatio ex parte ipsius actus Diuini liberi vim haberet obiectio. At in hoc maxime offendit arguens, quia non aduertit nullatenus differre formaliter existentiam illius actus Diuini, qua talis est, à duratione, seu permanentia ipsius, quia se ipso essẽtialiter est permanentia per æternitatẽ. Et ideo sicut non datur noua ratio, neque datur nouum exercitium libertatis, & consequenter noua laudabilitas, vltra illam quæ consideratur in prima existentia decreti; quia non datur secundum exercitium libertatis; vbi autem non est primum & secundum exercitium libertatis, non potest esse noua ratio laudabilitatis. Et vbi ex parte durationis actus liberi datur incapacitas noui exercitij libertatis, datur quoque incapacitas vt actus ille transeat à libero in necessarium; quia ille transitus de nouo deberet esse aliquid reale de nouo, vt probaui in Philosophia, ostendens nouam continuationem actus debere esse nouam actionem conseruatiuam, quoniam de nouo exercetur libertas, & causa suam exercet actinitatem, neque minoris virtutis est conseruare, quam primo producere.

4. Probat quidem obiectio libertatem repertam in actu libero Dei nõ esse extensiue tantam, quãta esset si in singulis momentis posset suspendi actus, quod nos non illibenter fatemur. Quemadmodum creatura, quæ in casu possibili nuper relato eliceret actum liberum essentialiter durantem per horam, & procedentem ab eodem indiuisibili principio adæquato, & indifferenti; non esset æque libera, ac si per totam horam ita libere conseruaret actum cum potestate noua pro singulis momentis destruendi illum. Non tamen probat actum illũ existere aliquando necessario, & non libere, quia semper intelligitur procedere ab eadem indifferentia; semper namque permanent cuncta, quæ constituunt illam indifferentiam, & ipsum exercitium liberum, qua tale est.

5. Potestas tamen libera habendi actum, qui possit postea destrui libere, quamuis sit extensiue maior cæteris paribus, est tamen imperfecta, quoniam petit mutabilitatem subiecti amantis libere, quæ mutabilitas maximam arguit imperfectionem: vt enim inquit Augustinus lib.12. Confess. cap.15. Augustinus. *Omnis intentio, quæ ita variatur mutabilis est, & omne mutabile æternum non est.* Mutabilitas autem nobis iucunda est propter imperfectionem naturæ, vt sapienter docuit Aristoteles lib.7.Eth.cap.14. fine dicens: *Mutatio omnium dulcissimum est secundum poëtam, ob prauitatem quandam. Vt enim homo prauus* Aristoteles. *facile est mutabilis, sic & natura praua est ea, quæ indiget mutatione.* Deus autem qui summe bonus est non potest propositum mutare, vt inquit Isidorus lib.1. de summo bono: *Opus*, inquit, *non con-* Isidorus. *silium apud Deum credimus mutari, qui decuique congruum esset tempori ab ipsa tamen æternitate in eius manst dispositione consilij.*

6. Quo fit vt in instanti nostri temporis neq; possit non existere volitio libera Dei, ita vt nunc incipiat non esse, neque existat necessario, licet ex suppositione quod existat ab æterno non possit non esse; sicut ex suppositione quod noster actus liber existat in hoc instanti non potest non esse in illo. Ratio est, quia non regulatur diuinum decretum per mensuram nostri temporis, sed per durationem indiuisibilem æternam. Et sicut in hoc instanti nostri temporis non potuit primo incipere esse, ita neque in hoc instanti potest incipere non esse; sed potius non esse sui deberet esse alter actus existens ab æterno. Existit igitur libere in tempore actus Diuinus non per libertatem consistentem in potentia, vt modo incipiat non esse; sed per libertatem consistentem in exercitio potentiæ indifferentis determinato vt nunquam possit non esse, si semel existat, & non determinato absolute ad existendum.

7. Eaque propter nunquam actus liber Diuinus est extra statum suæ libertatis, sicut actus noster transit à libero in necessarium, hoc enim non fit quin causa de nouo suam actiuitatem exerceat, quia concurrere necessario de nouo petit aliquem influxum de nouo, siue nouum conatum potentiæ. Duratio itaque creati actus liberi essentialiter diuisibilis est, eo quod interruptionis sit capax, & omnis duratio creaturæ est essentialiter diuisibilis, vt probatum manet tract.1. de Incarnat. At vero actus liberi Diuini longe aliter durant nempe indiuisibiliter, & inuariabiliter. Et in quolibet instanti temporis nostri actus liber Dei habet propriam suam durationem, quæ simpliciter potest secundum se non esse. Neque potest considerari actus creatus qui interrumpi non possit. At si admitteretur casus, in quo actus creatus duraret essentialiter libere per horam, esset eadem difficultas, & eodem modo illi satisfaciendum esset.

8. Si autem inquiras an in quolibet instanti nostri temporis sit simpliciter necessaria quælibet volitio Dei? Respondendum est esse necessariam ex suppositione; quia supponitur extitisse ante illud instans: non tamen est simpliciter necessaria quia in ipsa æternitate est pro quodam signo facultas in Deo, vt illa volitio non sit, quamuis ex suppositione quod semel sit, non possit non esse, quia non manet in statu defectibilitatis. Quia tamen consideratur volitio in ordine ad hoc instans, & supponitur extitisse antea, ex suppositione hac absolute non potest non esse.

9. Ex dictis colligitur neque Diuinam scientiam decursu temporis variari posse; quia sicut volitio Consectarium. eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo quod se ipsa indiuisibiliter duret, non potest, si semel existat, non semper existere, ita Dei scientia ex suppositione quod ab æterno extiterit non potest non semper existere. Ideo Patres eodem modo loquuntur de Diuina scientia,& de volitione. Et peculiariter de Diuina scientia loquebatur

Augustinus. Augustinus libro 15. de Trinit. capitulo 13. in medio dicens: *Nec aliter ea sciuit creata, quam creanda; non enim eius sapientia aliquid accessit ex eis.* Quod optime explicat lib. 2. ad Simplicianum quæst. 2. parum à principio. Ita discurrens: *Aliquid ergo temporaliter accedit scientiæ Dei, quod absurdissimum, atque falsissimum est. Neque enim potest, quæ ventura prænoscit, nosse cum venerint, nisi bis innotescant, & prænoscendo ante quam sint, & cognoscendo cum iam sunt. Ita fit vt, quod longe à veritate seclusum est, temporaliter aliquid accedat scientiæ Dei, cum temporaliter quæ præsciuntur, etiam præsentia sentiuntur, quæ non sentiebantur antequam fierent.* Et lib. 11. de ciuit. Dei cap. 21. *Non enim more nostro, vel quod futurum est prospicit, vel quod præsens est, aspicit, vel quod præteritum est respicit. Ille quippe non ex hoc in illud, cogitatione mutata, sed omnino incommutabiliter videt: ita vt illa quidem, quæ temporaliter fiunt, & futura nondum sint, & præsentia iam sint, & præterita iam non sint: ipse vero hæc omnia stabili, ac sempiterna præsentia comprehendat.*

10. Lege quoque Gregor. Magnum lib. 16. Moral. c. 17. ad illa verba Iob. *Et nemo auertere potest cogitationem eius.* ibi: *Sicut enim immutabilis naturâ est, ita immutabilis cogitatione.* Haud aliter Damascenus Dialog. contra Manichæos pag. ante penult. *Dei præscientia* (inquit) *vera, atque inuiolabilis est.* Boëtius de consolat. Philosophica prosa

Boëtius. vltima scripsit: *Quid igitur, inquies, ex meane dispositione scientia Diuina mutabitur, vt cum ego nunc hoc, nunc aliud velim, illa quoque noscendi vices alternare videatur? Minime. Omne namque futurum diuinus præcurrit intuitus, & ad præsentiam propriæ cognitionis retorquet, & reuocat, nec alternat, vt tu æstimas, nunc hoc, nunc illud prænoscens, sed vno ictu mutationes tuas manens præuenit, atque complectitur.*

11. Rationem vniuersalem tradidere Patres, inter

Hilarius. quos Hilarius in Psal. 2. aiebat: *Nihil enim in æternam illam, & perfectam naturam nouum incidit, neque qui ita est, vt qualis est, talis & semper sit, ne aliquando non idem sit, potest effici aliquid aliud esse, quam semper est.* Quod paucis quoque explicuit Anselmus lib. de Concordia præscientiæ cum libertate cap. 1. paulò post medium inquiens: *In æternitate præsens est omne verum immutabiliter non secundum tempus.* Ex eo autem quod Deus denuo cognoscat quod ante non sciebat infertur mutatio scientiæ diuinæ in ratione scientiæ; imo potius est ipsa formalis mutatio. Inferturque formalissime mutatio physica, quia de nouo aduenire non potest nisi perfectio, quæ antea non erat, & aduenire notitia imperfecta, quæ inciperet esse in tempore, & prior cognitio esset imperfecta eo quod finem haberet, & sic Deus mutaretur, vt idoneè declarat Bernardus serm. 81. in Cant. ibi: *In tantum superexcellit immortalitas Deitatis*, vt Apostolus dicat de Deo; *Qui solus habet immortalitatem. Quod ego reor pro eo dictum quod solus sit natura in commutabilis Deus, qui ait: Ego Dominus, & non mutor. Vera namque, & integra immortalitas tam non recipit mutationem, quam nec finem, quod omnis mutatio, quædam mortis imitatio sit.*

Sectio III.

Rationibus demonstratur immutabilitas Diuini decreti, necnon & æternitas.

1. Prima ratio. EX nostris principiis de actibus liberis manifestum fit Deum non posse incipere velle in tempore; quia nimirum deesset Deo perfectio volitionis, quæ inciperet esset in tempore: nam illa denominatio ad intra Deo adueniens de nouo in tempore esset perfectio, & non esset ab æterno, ergo illa perfectio quæ de nouo aduenirent, deficeret ab æterno. Neque loco illius prædicati esset ab æterno aliud æquiualens incompossibile cum illo: nam licet Deus ab æterno voluisset habere in tempore decretum executiuum Gabrielis, postea adueniente in tempore decreto Gabrielis, nullum decretum, aliquave denominatio intrinseca Deo, quæ extitisset ab æterno, deberet perire.

2. Confirmatur, Volitionis illius, quæ de nouo inciperet esse pro tali tempore daretur ab æterno carentia, sed talis volitio (vt supra probaui) esset perfectio; ergo ab æterno daretur carentia illius perfectionis, ergo Deus positiue mutaretur, & perficeretur: nam subiectum antea carens intrinseca perfectione, & postea illam habens in se intrinsece, non potest non aliter se habere quam antea, & consequenter proprie mutaretur: nam aliter se habere quam antea, & de nouo perfici aperte denotat mutationem physicam. Sic etiam si amitteret perfectionem, quam antea habebat non posset non mutari. Illa etiam carentia actus liberi diuini esset distincta à Deo: alioqui consisteret in actu efficaciter displiccente in actu diuino, quod existimare nefas est: Atqui repugnat talis carentia, eo quod esset ab æterno, & vbique, quod non potest conuenire alicui prædicato distincto à Deo, vt toties in hoc tract. probaui; igitur implicat Deum incipere velle in tempore.

3. Secunda. Secundo principaliter disputo. Si volitio Dei posset incipere in tempore posset etiam non esse vbique, sed tantum in hoc loco, & non illo; quia non est cur Diuina volitio dici debeat immensa, siue existens vbique, potius quam æterna, seu existens ab æterno, & pro omni tempore. Consequens autem est falsum; quoniam assignari non posset vnde potius determinaretur volitio ad hoc spatium, quam illud; neque se ipsa limitatur potius ad hoc spatium, quam illud, vti non limitatur nostra volitio. Necesse est fateamur, eo ipso quod dicamus actus liberos Diuinæ voluntatis, aut diuinæ scientiæ esse realiter Deum, esse quoque inseparabiles ab ipso Deo etiam secundum durationem & locum; quia identitas non admittit separabilitatem, aut separationem inter ea quæ identificantur. Potuit quidem volitio creandi mundum separari negatiue à Diuina natura, quia potuit non esse idem cum Deo, id autem de quo actu verificatur esse absolute idem cum alio nequit separari ab alio, siue fuisse separatum loco, aut duratione, quia vera, & positiua identitas nullam admittit separabilitatem.

4. Tertia. Tertio, si Deus posset incipere velle in tempore posset quoque transire ab vna volitione in aliã: nam posset velle amare obiectum vsque ad tale instans, & cessare à tali amore pro sequentibus instantibus. Consequenter quoque posset transire ab vna notitia in aliam, nempe à notitia essentialiter de

de futuro, in notitiam de præsenti, & postea in aliam de præterito. Hoc licet admittatur ab aduersariis est plane absurdissimum, & contra omnes Patres allegatos sect. 2. Ideo Augustinus lib. 2. ad Simplicianum quæst. 2. aduertit *id esse absurdissimum, atque falsissimum.* Et lib. 12. confess. cap. 15. notat *Deum æternum non aliquæ noua voluntate condidisse creaturam, nec scientiam eius transitorium aliquid pati.* Idem habet lib. 3. de Trinit. cap. 2. & lib. 15. cap. 13. necnon lib. 11. de Ciuit. Dei capit. 21. Gregorius Nissenus de Opificio hominis cap. 21. lege alia disp. 7. sect. 5.

5. Confirmatur, quoniam ex vi diuini decreti efficacis colligunt Patres Prædestinatum infallibiliter consequuturum salutem: At non esset hæc infallibilitas, si Deus in tempore posset hoc propositum mutare. Vide Augustinum quoties explicat vocationem *secundum propositum*, de qua Paul. ad Rom. 2. & ad Timoth. 1. ad quod explicandum affert sæpe Augustinus illud Pauli Rom. 11. *Sine pœnitentia sunt dona, & vocatio Dei.* Sic Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 16. de Dono perseuerant. capit. 17. de Corrept. & gratia capit. 7. & 12. Prosper ad obiectionem Vincent. 12. responsione. Fulgentius de Fide ad Petrum cap. 35. Hinc etiam est, vt Sacra pagina, & Ecclesiæ Patres pronuncient certissimum esse effectum ad extra, quem efficaciter Deus producere decreuit. Vide Anselmum in concord. cap. 1. colum. 4. qui bene id colligit ex verbis Iob. 14. & sumitur etiam ex verbis Luc. 11. *Cœlum & terra transibunt verba autem mea non transibunt*, necnon ex illis Psalmi 148. *statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi.* Idem non obscure docet scriptura Psal. 32. *Consilium Domini in æternum manet, cogitationes cordis eius à generatione in generationem*, idest nunquam variantur, sed semper sunt eædem ab æterno, & in æternum. Prouerb. 19. v. 21. *Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.* Ideo supponit Paulus ad Ephes. 1. v. 4. dicens: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*; hoc enim dicit supponens non potuisse à Deo eligi post ipsam mundi constitutionem: nam vt Augustinus aiebat tract. 23. in Ioan. *Transi omnem mutabilem spiritum. Transi spiritum, qui modo scit, modo nescit, vult quod nolebat, non vult quod volebat. Transi hæc omnia, non inuenis in Deo aliquid mutabilitatis: non aliquid quod aliter nunc est, aliter paulo antea fuerit.*

6. Quarta probatio sit. Formalitas libera Diuina durat per durationem Dei æternam; ergo durat ab æterno, & in æternum. Antecedens probatur, quia si non duraret per durationem Dei duraret per durationes successiuas realiter separabiles ab ipsomet decreto: siquidem ipsummet decretum posset plus, minusve durare: alioqui illud decretum de se esset incapax durandi in perpetuum, quæ incapacitas non posset non esse maxima imperfectio. Consequentia patet; quoniam duratio illa de se æterna denominaret decretum ab æterno, & in æternum durans: nam duratio semel communicata subiecto illi tribuit totum suum effectum formalem: non enim esset cur illa duratio indiuisibilis de se apta vt denominet decretum durans pro omni tempore, ipsum denominet durans potius pro hoc tempore, quam pro illo.

7. Neque dicas diuinum decretum determinare à quadam virtuali vnione ipsius ad durationem vt duret potius hoc tempore, quam illo. Tum quia illa vnio non differt etiam virtualiter à duratione ipsius decreti, vel ipso decreto, quia se ipso est identitas cum tali duratione. Tum secundo quia in illa vnione virtuali esset eadem difficultas, quia se ipsa esset determinata essentialiter vt alio tempore sequenti non existeret, quod maxima esset imperfectio. Immo illa vnio esset duratio decreti: nam duratio est, quæ determinat rem vt duret. Ob id non potest vbicatio indiuisibilis respiciens diuisibile spatium vniri Angelo, & denominare ipsum existentem in dimidia parte, non vero in toto spatio, quamuis Angelus de se posset in toto illo existere, ac proinde non ipsa vbicatio, sed vnio determinaret ad illum locum, quod est contra ipsã essentiam vbicationis. Ac rursus fieret posse albedinem vniri parieti, quin illum redderet album, quod est imperceptibile: quoniam vnio eo ipso quod extrema vniat, præstat vt forma vnita subiecto capaci tribuat ipsi suum effectum formalem; alioqui posset gratia manere vnita Angelo, aut homini quin illum redderet gratum, & consequenter non opus esset vt peccatum expelleret gratiam, sed solum vnionem, & adueniret alia vnio, quemadmodum dum homo nutritur perit solum aliqua vnio, & acquiritur alia ad eandem animam.

8. Neque vnio ad aliud munus admittitur distincta ab extremis, nisi vt extrema vniantur, quæ esse possunt in rerum natura, quin sint vnita. Cum igitur duratio æterna sit vnita illi decreto, non potest non denominare ipsum durans ab æterno, & in æternum. Neque dicas actum liberum Dei se ipso durare vsque ad tale instans, & non posse amplius durare; quia volitio ex se defectibilis essentialiter, & impotens permanere in proprio esse non potest non esse imperfecta, quemadmodum quælibet entitas creata natura sua defectibilis est valde imperfecta, & longe imperfectior, quæ neque diuinitus potest in proprio esse perdurare, qualis est creata duratio.

Disputatio XIV.

An possit Deus pure omittere actum liberum.

DIcam in tract. de peccatis impossibile esse creaturam exercere suam libertatem per puram omissionem, idque variis argumentis probabo. Modo gratis detur creatam voluntatem posse pure omittere, & ex hac suppositione disquirimus, an speciali titulo repugnet Deo pura omissio libera.

Sectio I.

Nonnulla referuntur, & dissiciuntur argumenta contra puram omissionem actus liberi Diuini.

1. DEum non posse pure omittere propugnant communiter Theologi, quos citant, & sequitur Fasolus 1. part. quæst. 19. art. 3. dub. 3. Auersa ibidem sect. 9. §. *Dico tertio.* Meracius disp. 31. de Deo sect. 1. Herize hic disp. 19. cap. 5. Ruiz disp. 7. sect. 3. Alarcon disp. 4. cap. 1. & 3. post Ferrariam 1. contra Gent. cap. 82. §. *Ex ista responsione*, Scotum in 1. dist. 45. §. *Respondeo*, & alios apud præallegatos, qui id quoque confirmant ex Augustino in

Enchi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Enchiridion.cap.103.fine : *Deus*(inquit)*si in cœlo, & in terra, omnia , quæcumque voluit ; fecit , profecto facere noluit quæcumque non fecit :* etenim nolitio significat actum voluntatis non minus, quam volitio. Neque ibi solum significatur Deum non habuisse voluntatem faciendi, quæ non fecit:hoc hoc enim satis expressum erat illis verbis : *Quæcumque voluit fecit , sed significatur habuisse voluntatem non faciendi ea, quæ non fecit.*

2. Nihilominus noster Albertinus quæst.4. Philosophica dubio 2. absolute negat Deum habere actum positiuum circa carentias rerum : quia sufficit, (inquit ille) negatiue se habere, quod iterum verlat hic Author in solut.ad 4. Neque parum illi fauet Scotus in 1.dist.41.vbi agens de reprobatione varia signa distinguit in mente Dei. Primum in quo Deus negatiue se habuit circa gloriam reproborum , quia non significat Deum habuisse decretum terminatum ad carentiam voluntatis dandi gloriam ipsis , vel terminatum ad carentiam voluntatis non dandi gloriam ipsis. Ponit prætea secundum signum in quo Deus negatiue se habet circa gratiam congruam, quod signum non importat voluntatem negandi gratiam congruam: hoc enim non est negatiue se habere circa illam, sed positiue illam denegare.

3. Contra hanc sententiam militant nonnulla Patrum testimonia , quæ ex ipso conceptu libertatis monstrant repugnantiam huius puræ omissionis liræ. Bernardus tract. de Gratia , & libero arbitrio non procul ab initio:*Impossibile est voluntatẽ sua priuari libertate. Potest quidem mutari voluntas ; sed non nisi in aliam voluntatem , vt nunquam amittat libertatem. Tam ergo non potest priuari illa, quam nec se ipsa. Si poterit homo aliquando, aut nihil omnino velle,aut velle aliquid & non voluntate, poterit & carere libertate voluntas.* En non obscure pronunciat repugnare liberam voluntatem *nihil omnino velle*, & non posse voluntatem retenta libertate mutari *nisi in aliam voluntatem.*

Bernard.

4. Augustinus dum agit de voluntate creata supponit non posse peccare pure omittendo. Lege ipsum 2. de libero arbit. cap.27.vbi docet voluntatem nunquam peccare nisi auertendo se ab incommutabili bono ad mutabile bonum per quẽdam motum voluntatis , qui actus est. Idem habet lib.12. confess. cap.11. necnon lib. de perfect. Christiana cap.11. affirmans omne peccatum *esse actum non rem*, nam si actus est non est pura omissio, dicit autem non esse rem , quia ille actus, qua peccatum est, nihil habet æstimabilitatis. Ideo lib.de Spiritu, & Litera capit.31. supponit omne peccatum esse aliquam malam voluntatem, quia est mala volitio.

Augustinus.

5. Ex mente Chrysostomi loquebatur Augustinus, quia cum Pelagius apud Augustinum lib. de natura, & gratia cap.64. retulisset locum S.Chrysostomi asserentis peccatum non esse substantiam, sed actum malignum, respondit Augustinus : *Quis hoc negat ?* Supponit ergo Chrysostomus , & cum ipso Augustinus peccatum esse actum malignum ; & quia vniuersim loquuntur de omni peccato, necessarium est repugnare peccatum,quod non sit actus malignus.

6. Multo clarius id explicat Augustinus tom.4. lib.83. quæst. *Nec peccatum* (inquit) *nec rectè factum imputari cuiquam rectè potest , qui nihil fecerit propria voluntate : est igitur peccatum rectè factum in libero voluntatis arbitrio.* Nullum ergo potest esse peccatum puræ omissionis , alioqui peccatum imputari posset ei, *qui nihil fecerit* , quod Augustinus negat. Exinde colligitur neque Deum posse pure omittere , quoniam ipsi imputaretur illa omissio,ei autem qui nihil vult nihil iuxta Augustinum potest imputari , quia nihil est imputabile nisi sit ex aliquo motiuo, ad quod requiritur actus voluntatis.Affertque ibi rationem , quia nimirum peccatum est in libero voluntatis arbitrio, quo sua electione vnum alteri præponit.

Athanasius orat.aduersus idola sub initium docet *voluntatem se vertere tam ad ea quæ sunt, quam ad ea, quæ non sunt.* Et statim ea , quæ sunt appellat bona, quæ non sunt, mala, supponitque voluntatem nunquam exercere suam libertatem , nisi se vertat ad aliquid , vel ad id quod est , vel ad id quod non est , & nunquam peccare nisi se vertat ad malum , sicut nunquam meretur nisi ab bonum se vertat. Peccat autem quia se vertit ad malum sub ratione boni , ad quod requiritur actus voluntatis : quoniam bonum est specificatiuum actus voluntatis, & non trahit in sui consecutionem nisi medio amore,& hoc significat illa versio, quam Athanasius necessariam esse duxit ad peccatum. 7. Athanas.

Multo apertius id posuit Anselmus in lib. de Concordia cap. 1. ante medium , sub his verbis : *Quoniam aliud non est peccare quam velle quod non debet , sta non est peccatum voluntatis necessarium.* Est igitur omne peccatum ipsum velle , siue volitio : non igitur possibile est peccatum puræ omissionis, & consequenter nullum exercitium liberum formaliter potest consistere in omissione pura. Cæterum (vt præmonui) hæc vniuersim procedunt in Deo, & creatura. Modo autem speciales desiderantur tituli cur repugnet omissio pura, quamuis gratis admittatur non repugnare in creatis. 8. Anselm.

Repugnare Deo puram omissionem probant Recentiores aliqui , quoniam ex determinatione Diuinæ voluntatis aliquid magnum est expectandum ; omissio autem pura non est digna tanta expectatione:igitur nequit Deus pure omittere.Hoc fundamentum,si quid valeret,opprimeret aduersarios, qua parte dicunt decretum liberum Dei ratione sui nullam dicere perfectione m;non ergo ex determinatione noua Diuinæ voluntatis expectatur noua perfectio ; igitur si expectari potest quod ratione sui nullam dicit perfectionem , non erit cur non possit expectari pura omissio. Simili etiam arguendi genere possent aduersarij probare Deum non posse velle aliquam carentiam : nam à Diuina volitione aliquid magnum est expectandum : atqui carentia non est digna tanta expectatione; ergo Deus nequit velle carentiam. Quocirca sicut hoc argumentum esset nullius ponderis, ita & illud. Adde hoc argumentum magis procedere contra omnes illos , qui aiunt decretum Dei constitui essentialiter in ratione liberi per aliquid extrinsecum : nam si Deus nihil ad extra produceret,nihil magnum, quod potuit non esse expectaremus à Deo. Imo quamuis producat aliquid potest illud non esse quid magnum. Denique ad argumentum leui opera respondere quoque possunt aduersarij ex derminatione Diuinæ voluntatis expectari aliquid magnum , vel carentiam alicuius magni. 9. Ratio nostra.

Infringitur.

Insurgunt secundo. Intellectui Diuino repugnat defectus cognitionis actualis , nec potest Deus libere illam cessationem eligere;ergo & voluntati Diuinę repugnat defectus volitionis actualis, & exercere libertatem per puram omissionem. Sed & hoc argumentum vltro cadit,& in aduersarios 10. Alia eiusdem ratio.

Impugnatur. rios intorquetur ; quia Deus potuit pro sua libertate impedire hunc actum liberum , & habere oppositum,& in sententia aduersariorum potuit etiam hoc prouenire ex imperio diuinæ voluntatis nolentis habere talem volitionem : at vero cognitio Diuina neque ex imperio voluntatis Dei potest suspendi.Ratio disparitatis in promptu est,quia actus voluntatis, cum sit immediatum exercitium libertatis, potest immediate suspendi : at vero cognitio non est immediatum exercitium libertatis,& consequenter specialis est ratio ne possit immediate suspendi. Pendet quidem aliqua cognitio diuina mediate à decreto Diuinæ voluntatis:nam cognitio horum futurorum absolutorum non esset in Deo,nisi haberet decretum liberum : attamen nequit cognitio esse immediatum exercitium libertatis , & ideo non mirum , si neque eius carentia possit immediatè libere poni. Sed neque omnis cognitio quæ potuit non esse in Deo,potest à Deo impediri per actum aliquem suæ voluntatis , licet omnis volitio , quæ in Deo potuit non esse, possit impediri per actum aliquem Diuinæ voluntatis. Etenim hæc particularis scientia media circa hoc determinatum obiectum potuit non esse in Deo, & est ante omne liberum Dei decretum , & nullum habere potest Deus decretum per quod impediatur ex vi decreti.

11. Curat tamen aduersarius reparate argumentum hoc pacto : Deus neque ex imperio potest suspendere cognitionem circa futura contingentia ; ergo neque potest suspendere omnem actum voluntatis circa futura contingentia. Respondetur primo antecedens illud ad summum proficere ad ita inferendum ; *Ergo neque ex imperio libero potest suspendi omnis actus diuinæ voluntatis erga futura contingentia* , quod consequens esset verum : nam si datur liberum imperium , datur aliquis actus diuinæ voluntatis tendens in obiectum, quod potuit non esse, & illud imperium efficax inferret infallibiliter aliquod futurum contingens , nempe aliquam rem positiuam , vel carentiam talis rei. Si autem argumentum contenderet neque ex imperio libero potuisse impediri omnem volitionem distinctam ab illo imperio, hoc negaret aduersarius , & adhuc sufficeret ad responsionem, si volitio aliqua posset impediri ex vi imperij. Neque qui inficiantur posse Deum purè omittere , negant impediri posse ex vi Diuini imperij actum liberum Dei, aut per alium actum incompossibilem , & quotquot admittunt carentias actuum Diuinorum distinctas à quouis positiuo, aiunt Deum per voluntatem terminatam ad carentiam actus diuini posse impedire actum illum.

12. Discrimen inter scientiam, & volitionem ex dictis liquido apparet.Etenim quod est immediate liberũ,immediate potest suspẽdi,eligẽdo saltẽ immediate aliũ actũ incompossibilẽ.Et quod immediate subest libertati potest suspẽdi mediate:atqui volitio Dei erga creaturam immediate subest libertati, & aliqua volitio erga creaturam (nempe imperata) pendet à libertate Dei,licet intelligatur obiectum modo sufficienti vt ametur:At vero cognitio Diuina, etiam futuri contingentis, neque mediatè subest libertati Diuinæ , si intelligatur obiectum cognoscibile : Deus enim nequit non cognoscere omne verum ; potest tamen non amare omne bonum.

13. Tertio insurgunt. Omne exercitium libertatis diuinæ debet esse infinitè perfectum : sed omissio pura nequit esse infinite perfecta ; igitur Deo repugnat pura omissio. Minor est certa , nihil enim distinctum à Deo potest habere infinitam perfectionem : imo illud exercitium pure omissiuum nullius esset perfectionis vt constat. Maior probari potest,quia si illud exercitium liberum non esset infinite perfectum , posset excogitari exercitium creatum liberum maioris perfectionis : absurdum autem est creaturam perfectiori modo exercere suam libertatem, quam Creatorem. Ratio tertia.

Sed neque hoc argumentum videtur omnino conuincere iuxta principia,quæ statuuntur ab his, qui illi insistunt. Restat namque ipsis probandum exercitium diuinæ libertatis debere esse infinitè perfectum physice, quod non valent ostendere contrarij , dum aiunt liberum Dei decretum ratione sui non importare perfectionem. Neque ipsi impugnant eos , qui putarunt exercitium liberum Dei constitui formaliter per aliquid ad extra , eo quod tale exercitiũ nequeat esse infinite perfectũ. 14. Refellitur.

Argumentantur quarto. Deus necessario, & efficaciter vult quidquid est necessarium à parte rei, sed posita omissione actus Diuini erga creaturam necesse est dari illam omissionem;quia omne quod est, dum est , necesse est esse ; ergo Deus ex tali suppositione vellet omissionem illam, ac proinde non posset pure omittere. Maior probatur ; quia quod est necessarium à parte rei , qua ratione est necessarium habet aliquam rationem boni ; ergo est bonũ necessariũ:ergo necessario amatur à Deo. 15. Quarta ratio.

Deficit hoc argumentum in maiori propositione provt ab ipsis intelligitur , & adhuc nulla est consequentia. Peccat, inquam , obiectio in maiori propositione , quia supponit Deum velle vt peccatum existat ex suppositione quod existit, quod nos late reiecimus supra ; quia peccatum ex suppositione quod existit est proprissime peccatum, ac proinde à Deo amari non potest. Neque Deus habet actum,quo velit vt existat homo si extiterit, quemadmodum stulte gauderet homo de consecutione finis sub conditione quod ipsum finem consequatur. Sic etiam ipse non vult disiunctiue esse vel non esse ; quamuis necessario quodlibet est, vel non est, neque ipse vult peccare , aut non peccare , quamuis necesse sit vt ipse peccet vel non peccet.Praueque operaretur homo, qui disiunctiue vellet peccare , aut non peccare. Vide quæ supra dixi disputans de Diuino amore erga creaturas pure possibiles. 16. Reiicitur.

Et adhuc data maiori , & minori propositione non infertur consequentia , siue Deum non posse pure omittere libere : nam licet Deus vellet vt omissio illa existeret ex suppositione quod existit, & licet illam amaret necessario ex suppositione suæ existentiæ, adhuc nulla esset in Deo volitio ex qua infallibiliter caularetur omissio,& à priori inferretur,ac proinde ipsa esset exercitium immediatum libertatis.At quæstio apud Theologos est vtrũ omissio possit esse immediatum exercitium libertatis Diuinæ,ita vt non ponatur ex vi alicuius actus. Sic licet præcedat in humanis inefficax complacentia inclinans ad omissionem, datur in sententia admittente puram omissionem liberam , omissio pura libera, eo quod ipsa sit immediatum exercitium libertatis. 17.

Quinto insurgunt alij. Omissio Diuini decreti. bona est Deo ; ergo Deus reflexa volitione potest velle omissionem illius decreti : ergo semper ita vult talem omissionem;alioqui non esset Deo perfecte voluntaria. Qui hoc obiiciunt non videntur satis consequenter incedere ; quia putant puram omissionem esse posse ex honesto fine, & meritoriam, ac proinde erit perfecte voluntaria. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio II.

Rationibus ostendo repugnare Deo puram omissionem liberam.

IMpossibilem esse Deo puram omissionem liberam constat ex his, quæ diximus de perfectione diuinorum actuum liberorum; Etenim si Deus pure omitteret, deficeret Deo aliqua perfectio, quod est impossibile; quia perfectio defectibilis est imperfecta: nam cuilibet entitati, seu perfectioni malum est realiter non esse. Ideoque Patres contra Arianos, vt monstrarent Dei Filium nō esse imperfectum, probarunt illam perfectionem Filij esse indefectibilem; quia sentiebant perfectionem defectibilem, non posse carere næuo imperfectionis. Sic etiam non potest non esse imperfecta illa perfectio quæ incipiat esse in tempore, aut non existat vbique. Sane ex terminis videtur constare perfectionem illam, quæ potest abire in nihilum esse imperfectam, & illud prædicatum, cui repugnat ratione sui esse perfectionem indefectibilem carere perfectione. Et ideo formaliter anima rationalis est perfectior anima bruti, etiamsi abstrahamus ab aliis titulis, quia animus rationalis est naturaliter indefectibilis. Quod si posset Deo deesse aliqua perfectio, duo actus oppositi essent duæ perfectiones oppositæ, ac proinde duæ perfectiones Diuinæ sibi aduersarentur, & vna esset infinitum malum alterius, & daretur aliqua perfectio Diuina, scilicet scientia libera peccati, quæ non posset existere quin existeret peccatum.

1. *Primum argumentum.*

Secundo ostendi potest assertum ex his, quæ dixi differens de perfectione actuum liberorum Dei: nam ibi monstraui repugnare non solum creaturam, sed etiam carentiam de se existentem ab æterno, & vbique, quoniam illa carentia, seu omissio actus liberi diuini essentialiter haberet non posse incipere in tempore, nec posse esse in vno loco, & non alio: nam actus liber Dei nequit incipere in tempore, nec potest non esse vbique; quoniā omnis denominatio Deo intrinseca debet esse formaliter ab æterno, & vbique, vt loc.cit.probaui. Constatque Deum non posse volitionem mutare iuxta illud Num.23. *Dixit ergo & non faciet? loquutus est, & non implebit*, & Prou.19. *Voluntas autem Domini permanebit*. Ideo aiebat Fulgentius lib.1.ad Monimum multo ante medium: *Ex æternitate dispositionis suæ, in prædestinatione iam fecit quæcumque effectu operis sui, tempore congruo facienda disposuit*. Et Augustinus de Prædestinat. Sanct. cap.10. *Prædestinatione Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus*. Quare à negatiuo in positiuum transire non potest, nec à positiuo in negatiuum, nec à positiuo in aliud positiuum oppositum. Quapropter scite S.Thom. hac quæst.19.art.7.vt probaret immutabilitatem diuinæ voluntatis præmisit tanquam principium satis manifestum: *Tunc voluntas mutaretur, si inciperet velle, quod prius non voluit; vel desineret velle quod voluit*. Omnesque concedunt (vno vel altero excepto) non posse Deum transire à non volente hoc obiectum in volentem, vel à volente in non volentem absque vicissitudinis obumbratione, quæ admitti non potest iuxta verba illa Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*. Quib. verbis per vicissitudinis obumbrationem idem significatur quod antea per transmutationem significauerat, quia rem metaphoricæ declarat exemplo corporum cœlestium, quæ dum mutatis vicibus obumbrantur vere mutantur vt eleganter declarat Gregorius lib.12.Moral.c.17. inquiens: *Ipsa enim mutabilitas, vmbra est; quæ quasi obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines per mutaret. Sed quia in Deo mutabilitas nō venit, nulla eius lumen vmbra vicissitudinis intercidit*.

2. *Secundum argumentum.*

S. Thom.

Gregorius.

Tertio, licet demus possibilem esse puram omissionem in creatis, quod variis argumentis repugnare ostendam in tract. de peccatis, & quamuis admittamus puram omissionem posse esse propter finem extrinsecum, quod non vnam continet implicationem, vt tract. de merito dicam, adhuc illa omissio non posset esse laudabilis in genere moris: Atqui exercitium actuale diuinæ libertatis non potest non esse honestum, & laudabile in genere moris; igitur nequit Deus exercere libertatem per puram omissionem. Deinde licet admittamus gratis posse increatis non solum dari puram omissionem liberam, & propter finē extrinsecum, sed etiā moraliter laudabilē, & dignam præmio, adhuc non esset adeo laudabilis, vt posset promereri præmium gratiæ, & glorię, vt in tract. illo de merito dicemus, ac proinde omissio actus diuini non posset esse summe laudabilis in genere moris: Atqui Deus nequit non esse summe laudabilis moraliter, vt confestim dicam; igitur repugnat Deum pure omittere.

3. *Tertium argumentum.*

Sit modo depromere rationem ex his, quæ nuper insinuabam. Summa laudabilitas nequit non fundari in excellentia, seu perfectione ipsius exercitij libertatis: nam actus supernaturalis requiritur ad meritum vitæ æternæ propter suæ perfectionis excellentiam, quia sic redditur tantæ laudabilitatis vt in tractatione demerito demonstrabo: Igitur exercitium libertatis summe laudabile debet esse tantæ perfectionis physicæ, vt nequeat excogitari aliud exercitium liberum perfectius; ergo Deo repugnat pura omissio libera; quia omissioni liberæ repugnat physica perfectio, quæ necessaria est ad tantam laudabilitatem. Deum non posse non esse summe laudabilem moraliter constat primo; quia hæc laudabilitas summa est perfectio sine imperfectione, ac proinde necesse est vt in Deo reperiatur; nō autem reperiretur in Deo si omitteret omnem actū libere. Posset que omnem actum pure omittere, si esset indifferens ad exercendam libertatem per puram omissionem. Præterea non posse exercere libertatem laudabilem, quin illud exercitum sit summe laudabile potius est perfectio sine imperfectione aliqua, quam imperfectio, vt ex ipsis terminis apparet; non ergo est cur Deo denegetur illa necessitas non operandi honeste, quin operetur summe honeste. Secundo, quoniam alioqui posset creatura esse laudabilior in genere moris, quam Deus ipse, quod inconueniens vno aspectu oculis subiicit rem totam: quis enim dicat creaturam esse laudabilem in genere moris, & Deum pariter esse in genere moris laudabilem, & nihilominus creaturam fore magis laudabilem. Tertio quia summa laudabilitas in genere moris pertinet ad summam sanctitatem; Deus autē nequit non esse summe sanctus, ac proinde nequit non esse summe laudabilis in genere moris. Neque est cur Deū esse summe sapientē sit perfectio simpliciter simplex; non autem esse summe sanctum, ac summe laudabilem in genere moris.

6. Neq; dicas Deum posse pure omittere vnum actū liberum; non vero posse omittere omnes. Tum quia si Deus est proxime expeditus ad omissionem huius & illius, nō est cur non possit omittere vtrūque: quia vna omissio de se non esset incompossibilis cum alia: Tum etiam quia argumenta partis aduersæ eodem modo probant Deum posse pure

pure omittere omnes suos actus liberos in vniuersum. Neque posset assignari numerus actuum qui à Deo possent pure omitti.

6. Quarta probatio proponetur si supponantur ea quæ dixi in secunda probatione. Dixi actus liberi Dei nullam posse esse carentiam distinctam ab alio actu positiuo; ergo nequit Deus pure omittere. Antecedens probatur, quoniam illa carentia esset ab æterno essentialiter: implicat autem quid negatiuū ab æterno siue essentialiter, siue accidentaliter: nā si accidētaliter duraret daretur successiuū ab æterno, quod esse implicatorium ostendimus non obscure in Philosophia: si autem essentialiter esset ab æterno importaret perfectionē, quam minime importat carentia, & ob id repugnat creaturæ durare essentialiter per ęternitatem à parte ante, vt probatum manet tract.2. de Incarnat. & videri possunt Fulgentius lib. Fide ad Petrum c.3. Ambrosius lib.6. in Exameron cap. Damascenus lib.1. de Fide c.8. August.lib.12.de Ciuit. Dei, necnon libro contra Felicianum Arianum c.7. vbi ex definitione creaturæ probat Verbum Dei non esse creaturam; quia omnis creatura debet incipere in tempore. Ad hęc, Carentia actus liberi Diuini esset vbique: nā quēadmodum actus Diuinus non esset indifferens, vt existeret in hoc loco, aut illo spatio, sed omnino determinatus vt sit vbique, ita carentia illius actus non haberet indifferentiam vt esset in hoc, vel illo loco, quia non posset aliunde determinari, ac proinde deberet esset vbique: at vbique esse proprium est Dei, præsertim essentialiter esse vbique: At chymericum est existimare dari prædicatum distinctū à Deo, quod sit vbique, vt loc.cit.probaui; ergo non est admittenda carentia actus Diuini distincta ab actu opposito.

7. *Carentia distincta.*

Nihilominus nouissime Martinonus hic disp.14. sect.1.n.3. affirmat nō repugnare vt Deus ab æterno nec nollet, nec vellet quicquam libere, sed ab vtroque libere in æternum abstineret. Quæ determinatio (inquit) si esset in Deo ab æterno, maneret quoque in æternum propter immutabilitatē diuinam. Et hoc, vt ipse putat, non esset nolle facere, neq; velle non facere, sed simpliciter non velle facere, qui est tertius quidam libertatis vsus. Itaque existimat Deum habere posse quendā amorem carentiæ rei, quæ dicitur *velle non facere*, & quendam recessum, & actū fugæ, quo Deus recedit ab existētia obiecti, & hic actus est nolle facere, & præterea pure omittere per omissionē essētialiter ęternā.

8. *Refellitur.*

At hic author non satis declarat cur illa carentia non potuerit impediri per actū positiuum: quia inde probat Deum non mutari per actus liberos Diuinæ voluntatis, & per scientiam liberam, quia licet ab ęterno habeat cognitiones aliquas, & volitiones, quæ potuerunt non esse, tamen habet ipsas per simplicem, & indistinctam à parte rei tendentiam cognitionis, & volitionis essentialis ac necessariæ, quod similiter dicere posset quamuis in tempore haberet volitionem liberam, quæ destrueret illā carentiam. Et adhuc inintelligibile est aliquid distinctum à Deo necessario durare in æternum, & dari prædicatum à Deo distinctū essentialiter indefectibile; quidquid enim à Deo differt, postquā semel existit, potest impediri existētia à Deo; alioqui nō esset cōtra plenā potestatē Dei & libertatē producere creaturam, quæ à Deo destrui nō posset.

9. Alij vero impugnāt hunc discursum Martinoni, quia licet illa carentia posset in tempore deficere per temporaneum aduentum volitionis Diuinæ liberę non mutaretur Deus physice, quia non acciperet perfectionem de nouo, quemadmodum non mutatur Diuina volūtas per volitiones liberas, quæ potuerūt nō esse in Deo. Nec obest quod ab æterno illas habuerit, & in æternum habiturus sit: nam si transiret Deus virtualiter ad perfectionem, quæ realiter posset non esse in ipso mutaretur Deus. Ideo aiunt (vt disp. præcedenti vidimus) fore in Deo non physicam, sed moralem mutationem, & inconstantiam, si semel exerceret libertatem per omissionem decreti.

10. Sed contra est quia si ab æterno non voluisset Deus, & in tempore inciperet velle transiret de nō actu ad actum, de exercitio non laudabili in genere moris, aut non summe laudabili, ad exercitium summe laudabile; hōc autem non esset mutari moraliter, aut esse inconstans. Sic non est inconstantia, aut alius defectus moralis in homine mutare propositum minoris boni in aliud propositum boni maioris v.gr. propositum ducendi vxorē in votū religionis. Imo in Deo specialis est ratio, quia siue velit meliora, siue minus bona semper summe honeste vult. Disputat. etiam præcedenti id quoque probaui, quia posset Deus reflexe velle habere decretum directum non nisi pro tali tempore, sicut potest velle existentiā actus exterioris pro tali tēpore, & non antea. Sane si Deus ab æterno nullum actum voluntatis habuisset, & postea in tempore quidpiam libere voluisset, nulla moralis imperfectio esset formaliter in Deo; quia cæteris paribus melius est bonā operationem ex obiecto elicere, quam ipsam omittere. Imo quamuis Deus transiret ab vno proposito in aliud, & à proposito tendente in melius obiectū ad aliud, quod retretur in obiectum de se minus bonum nulla esset imperfectio moralis in Deo; quoniam simplex propositum de opere faciendo nō parit obligationē; ergo cū Deus siue amplectatur obiectū minus bonum de se, siue obiectum de se melius semper operetur æque honeste, & summe honeste, nulla erit imperfectio moralis in Deo si ab vno, proposito in aliud trāsiret.

11. Constet igitur potius fore in Deo (vt inde postea probetur repugnare Deo puram omissionem) mutationē physicam si ab æterno se haberet omissiue, & postea in tempore inciperet velle, & ideo August.lib.12.confess. c.15. intulit Deum nō mutare vllo modo cogitationes suas, aut volitiones, quia ipse Deus æternus est, & immutabilis. Idem colligunt ex Dei immortalitate, independentia, & summa perfectione Diuinæ naturæ. Bernard.serm. 81.in Cantic. Fulgētius lib.1.ad Monim. c.12. Hilarius in Psal.2. ad illa verba: *Tunc loquetur ad eos in ira sua*, Greg.lib.16.Moral. c.17. vbi sic ait: *Sicut immutabilis natura est Deus, ita & immutabilis cogitatione*. Vbi de mutatione physica sermo est. Ob id etiam non potest transire à cognitionne, quæ per se sit defuturo in cognitionem de præsenti, quamuis in hoc nulla esse posset inconstantia moralis.

12. His positis efformanda est ita assertionis probatio. Ideo si Deus pure omitteret ab æterno, & inciperet velle in tēpore mutaretur physice, quia existente Deo posset dari carentia propria actus liberi distincta à Deo ipso quin priuaret ipsum Deum aliqua forma distincta ab ipso Deo, & perficiente Deum: sed implicat talis carentia; ergo implicat Deum habere talem omissionem. Ex quo fit carentiam propriam, quæ priuat re ipsa subiectum existens aliquo prædicato, debere esse carentiam prædicati distincti à subiecto immutantisque subiectum: quia sicut illa carentia realiter differt à subiecto, & priuat ipsum tali prædicato, ita priuare debet prædicato realiter distincto à tali subiecto: alioqui quamuis Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

priuaretur ab æterno aliquo decreto, & decretum ipsum inciperet esse in tempore nulla daretur mutatio physica in Deo.

13. Vniuersimque verum puto numquam priuari subiectum alioquo prædicato per veram priuationem distinctam à subiecto, quin illud prædicatum quo priuatur subiectum existens, reipsa differat ab ipso subiecto, quoniam priuatio realis non priuat nisi ente positiuo reali. Ob hanc causam si esset vera carentia scientiæ diuinæ Deus careret perfectione scientiæ, & posita carentia propria, quæ priuaret Deum volitione, talis carentia priuaret Deum perfectione volitionis: Deus autem nulla perfectione sibi propria carere potest.

14. Quinto. Si Deus posset pure omittere decretum suum, pro eodem signo esset indifferens ad omittendum pure, vel ad volendum efficaciter illammet carentiam decreti, ac proinde stante illo decreto reflexo imperante carentiam alterius decreti; illa carentia simul esset formaliter libera, & necessaria, quod implicat. Sequela probatur, quoniam illa carentia prouenies ab imperio efficaciter illam inferente, esset formaliter necessaria, quia determinaretur aliunde quam à voluntate indifferenti in actu primo, nempe ab illo imperio; & aliunde esset libera: quoniam voluntas præscindendo ab illo imperio erat formaliter proxime potens omittere, ac proinde esset re ipsa potentia proxime indifferens ad omittendum, & exercitium talis potentiæ, hoc autem est illam carentiam esse formaliter liberam.

15. Neque dicas potentiam vt proxime expeditam ad omittendam volitionem creandi mundum constitui per carentiã illius efficacis imperij terminati ad carentiam illam voluntatis creandi mundum. Etenim in carentia illius imperij apparet idem armentum; quia etiam illa potuit efficaciter amari, & consequenter esset simul formaliter libera, & necessaria, vel proceditur in infinitum, & nunquam exponitur proxima indifferentia ad omittendum, nisi præsuppositia alia determinatione libera pure omissiua. Deinde: Pro signo, pro quo Deus est proxime potens ad amandum, etiam esset proxime potens omittere amorem: sed tunc esset proxime potens velle illam omissionem: ergo carentia illa (vt dictum est) simul esset libera, & necessaria. Minor probatur: quoniam alioqui ante illam indifferentiam darentur in Deo innumeræ reflexiones, quarum vna vellet carentiam imperij amoris mundi, & alia vellet carentiam imperij huius secundæ volitionis, quia vt amor esset liber, etiam prærequireret carentiam illius imperij. Et è conuerso etiã possent esse infinitæ reflexiones per modum imperij efficacis, & illis positis non posset assignari actus Dei, qui esset formaliter liber, siquidem nullus esset, qui non imperaretur ab alio efficaci.

16. Quod si dixeris nullum fore inconueniens, si dentur infinitæ illæ reflexiones de facto, & adhuc assignari vltimam, rem implicatoriam pronuncias, & adhuc argumenti robur subsistit: nam inquirimus an ille vltimus sit liber, & an potuerit pure omitti: si enim potuit pure omitti, etiam potuit illa carentia amari: alioqui daretur indifferentia in Deo ad pure omittendum absque facultate omittendi non pure, sed per actum positiuum, quod nemo dicet. Hanc rationem multo explicatius afferemus, cum disputare incipiamus an sit possibilis in creatis pura omissio libera, & peccaminosa, vbi monstrabitur Deũ præscindo ab imperio teminato ad volitionem creandi mundum esse proxime expeditum ad volitionem creandi mundum, quæ sit in se formaliter libera, sicut præscindendo ab odio, & eius carentia est homo proxime expeditus ad amandum illud obiectum.

SECTIO III.

Diluuntur quæ afferri solent ad probandam possibilitatem puræ omissionis in Deo.

1. Prima sit. REspondeamus restat his, quæ obiiciuntur à nonnullis, qui propendent impossibilitatem prædictæ pure omissionis actus liberi Diuini. Nullus est actus Diuinus liber, quẽ Deus reflexe velle non possit, & imperare per alium actum virtualiter ab illo distinctum; igitur ne dicatur necessario debere dari actu processum in infinitum in actibus diuinis reflexis, dicendum est Deum posse pure omittere. Explico argumentũ, Amat Deus existentiam Petri, & hunc amorem potest actu reflexo imperare per alium, ac proinde vel habet illum actũ reflexum imperantem, vel actu positiuo vult non habere tale imperium, vel denique omittit illud imperium, & voluntatem terminatam ad carentiã talis imperij, quæ est nolitio talis actus imperantis: si hoc postremum dicatur, arguens consequitur quod intendebat: nam Deus pure omitteret libere actum imperij: si autem asseruatur alterum ex duobus prioribus; cum quilibet ex illis actibus sit similiter imperabilis, ac amabilis, erit progressus absq; fine: nam de illis actibus redibit eadem quæstio.

2. At respondebis possibilem esse Deo actum positiuum, quo cohibere velit cunctam seriem actuũ imperantium reflectentium supra primum. Sed cõtra est, quoniam illemet actus, per quem impedit totam illã seriem est similiter imperabilis per aliũ actum, etsic assurgit iterum obiectio, & proceditur in infinitum, vel in actibus imperantibus, vel in aliis actibus per quæ excluderentur infiniti actus imperantes. Dices Deum habere actum, per quem vult non imperare aliquem actum, ac proinde iste actus excludit imperium etiam sui. Sed contra est, quia nullus actus Diuinæ voluntatis impedire potest imperium antecedens ex eo quod velit ne existat imperium antecedens: id enim quod posterius est non est formale, & primarium impedimentum illius quod deberet existere pro priori, vt per se videtur perspicuum. Deinde illa voluntas, quæ amaret carentiam imperij illius actus, supponeret esse possibile tale imperium; alioqui volitio illa amaret carentiam cuiusdam chymeræ, quod affirmari non potest; tũ quia nõ dantur carentiæ chymærarum distinctæ à positiuis, vt pluribus in Philosophia persuasi; tum etiam quia nemo dicet diuinam illam volitionem ferri in carentiam chymæræ, amando scilicet, ne chymæra existat.

3. Dicat secundo quis non minus absonam esse infinitudinem omissionum, quam infinitudinem actuum. Etemim vtrobique sunt infinita exercitia libertatis actu. Hæc instantia retardauit nonnullos peracutos Theologos, ne dicto argumento succumberent, & in Deo adstruerent puram omissionem liberam. Hoc tamen in primis non soluit, sed duntaxat instat argumentum. Possent deinde aduersarij discrimen aliquod assignare: etenim infinita multitudo actuum imperantium efficaciter in illa ordinata serie efficeret vt nullus illorum actuum esset formaliter liber; quia nullus esset, qui non imperaretur efficaciter determinate, & in singulari, vt in argumento supponitur; nequit autem actus sic imperatus esse formaliter liber, vt tanquam omnino exploratum modo suppono

pono, & consequenter causaretur effectus ad extra, quin esset in Deo aliquis effectus liber, quia nullus actus esset in Deo inferens existentiam creaturæ, qui non esset efficaciter imperatus ab alio: implicat autem produci à Deo aliquid ad extra non libere. Hoc autem minime procedit respectu infinitarum omissionum actu existentium absque actibus, à quibus causarentur, quia licet nulli omissioni determinate nequeat non assignari actus, per quem potuisset amari, aut per quem potuisset libere impediri, non inde fieret puram illam omissionem non esse immediate liberam.

4. Et adhuc possent amplius declarare discrimen, quia nequeunt dari actu, & cathegorematice infiniti actus terminati ad carentias imperiorum horum, quin dari etiam possint actu infinita imperia: nam virtus imperandi debet esse æqualis virtuti volendi carentiam imperij. Quemadmodum si Deus potest per infinitos actus efficaces in illa ordinata serie velle infinitas carentias actuum, poterit etiam velle ordinata serie actuum inefficacium infinitos actus reflexos, quia in vtroque casu positiue exercetur voluntas infinitis reflexionibus coordinatis. Hoc autem locum non habet respectu infinitarum omissionum, quæ actu existerent absque actibus a quibus causarentur, quia licet nulli omissioni determinatæ nequeat nõ assignari actus, per quem possit amari, aut per quem potuisset libere impediri; tamen actu deberent esse plures omissiones, & infinitæ actu, quin propterea possibiles essent actu ordine illo infiniti actus imperantes. Sic in communi, ac vera sententia affirmante Deum non posse producere infinitum in actu, admittuntur actu infinitæ carentiæ rerum, (quamuis nos aliter philosophemur) quin possit determinate assignari aliqua carentia, quam Deus per entitatem positiuam non potuerit impedire. Sic etiam licet Deus possit producere actus imperantes creatos ordinatissima serie reflectentes, & efficaces sinchategorematice infinitos, necnon actus impedientes eiusmodi imperia, non tamen potest producere eiusmodi actus sinchategorematice infinitos, necnon actus impedientes eiusmodi imperia: non tamen producere potest eiusmodi actus sinchategorematice infinitos, vt etiam ratio supra adducta persuasit, ac proinde in communi sententia necesse est carentias talium actuum esse infinitas.

5. Vera obiectionis solutio. Expeditio ergo propositæ difficultatis non semel à nobis est præstita, quæ postea, & aliis perplacuit, quibus cum denuo dicimus dari actus diuinos qui ex natura sua potius, quam ex obiecto volito habent non posse imperari. Cuius efficax ratio indicata est in probatione vltima nostræ conclusionis, quia nimirum præscindendo ab imperio terminato ad volitionem creandi mundum, Deus est proxime expeditus habere volitionem directam creandi mundum, quæ sit formaliter libera: hæc autem volitio de se habet non posse oriri ab illo imperio efficaci: alioqui simul esset libera, & necessaria: esset, inquam, libera, quia esset exercitium immediatum potentiæ indifferentis; quoniam præscindendo ab illo imperio erat potentia proxime indifferens ad illam volitionem directam, & aliunde esset necessaria quia procederet à suppositione antecedente, qua posita non posset non existere illa volitio directa; procederet namque ab illo imperio antecedente. Neque potest dici illum actum ita imperatum non esse in illo casu formaliter liberum, quoniam actu procederet à potentia indifferenti: nam procedere à potentia indifferenti nihil aliud est, quam dari ipsam potentiam indifferentem, & existere exercitium illud, in ordine ad quod erat indifferens, vt per se est euidens.

6. Neque dicas Deum constitui proxime indifferentem ad habendam vel non habendam libere immediate volitionem creandi mundum per carentiam illius imperij efficacis terminabilis ad illam volitionem creandi mundum. Tum quia licet ego cognoscam indifferenter Deum ipsum, necnon amorem Dei, & sim potens velle reflexe ipsum amorem Dei, non idcirco vt habeam amorem Dei formaliter liberum necesse est prius me determinare ad nolendum reflexe illum amorem Dei. Tum etiam, quia vt sectione præcedenti diximus sequitur processus in infinitum in Diuinis actibus, quia etiam illa voluntas non imperandi potuit non imperari, & imperari, ac proinde vt ipsa esset formaliter libera prærequireret carentiam illius imperij, & sic in infinitum abitur. Quare deueniendum est ad actum, qui natura sua sit impotens imperari per amorem reflexum.

7. Dices, ille actus, quem putamus esse incapacem terminandi imperium, seu amorem reflexum illius, est bonus, & infinite bonus, ergo à Deo amabilis; ergo potest per amorem reflexum à Deo efficaciter amari. Respondeo illum actum per eandem formalitatem virtualiter reflectere supra seipsum, non tamen imperium virtualiter distinctum potest determinare ad existentiam illius. Sic etiam volitio necessaria Dei cognoscitur vt bona, & amabilis, quin possit per actum alium imperari. Ratio autem cur actus ille sit incompossibilis cum imperio prouenit ex ipsa natura actus, necnon ex essentia imperij; quoniam actus ille directus ex se habet vt sit in illo signo immediato ad indifferentiam voluntatis, quoties existit: imperium vero ex se præstaret vt talis amor non existeret in illo signo immediato ad indifferentiam, sed in sequenti: nam eo tenderet imperium vt vi illius, & in sequenti signo existeret actus imperatus. Volitionem illam directam creandi Petrum v.gr. quæ potuit esse in illo primo signo post indifferentiam ex se habere vt existat in illo signo, & non posse existere in sequenti post imperium satis colligitur ex dictis: nam illa volitio potest absolute existere in illo signo, in quo existit de facto imperium, quoniam præscindendo ab imperio est proxima facultas ponendi illum actum, seu voluntatem creandi mundum, & non est cur non possit immediate existere illa volitio creandi mundum, ac proinde in illo signo immediato ad illam indifferentiã vel ponitur libera volitio creandi mundum, vel aliquid incompossibile cum tali volitione: ergo si ratione imperij impeditur ne illa volitio creandi mundum existat in illo primo signo, illud imperium est incompossibile cum illa determinata volitione, ac proinde illa volitio est natura sua incapax vt dimanet ab illo imperio: quoniam non exercere libertatem in actu secundo in illo signo aliquid est incompossibile cum exercitio illius libertatis in illo signo.

8. Quo eodem modo explicanda est indifferentia humanæ voluntatis. Nam pro eodem signo potest creata voluntas esse proxime expedita ad amandum libere Deum, & ad imperandum efficaciter Dei amorem: nam cum vtrumque obiectum cognosci possit perfectè, & indifferenter, non est cur immediate nequeat voluntas se determinare ad quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod maluerit. Eaque propter si detur actus imperans, erit impossibilis cum actione illa productiua amoris directi, quæ esset, casu quo non existeret actus imperans, & actio, quæ ponitur ex vi imperij est diuersæ rationis ab illa, quæ existeret libere deficiente imperio: nam hæc actio formaliter libera, si non esset ita incompossibilis cum imperio, sed potius existere posset ex vi illius, esset simul libera, & necessaria, vt ratio nuper adducta probauit. Negataque illa incompossibilitate illius actionis liberæ cum illo imperio, proculdubio fieret, vt in eodem instanti reali existeret actio, & carentia actionis pro diuersis signis: esset, inquam, carentia actionis, quia actionem illam non existere in primo signo post indifferentiam, cum absolute esset proxima potestas, vt existeret in signo illo, non posset esse nisi carentia talis actionis, ac proinde si in alio signo existeret actio, daretur in eodem instanti reali carentia actionis simul cum actione.

9. Ex principiis nunc delibatis quandoque intuli libertatem de facto esse intrinsecam actioni; quia actio libera debet esse incompossibilis de se cum efficaci imperio amoris, in quem actio determinat, neque est cur potius sit incompossibilis cum illo imperio, quam cum quouis alio principio necessitante ad amorem illum directum. Huic argumento breuiter modo indicato plures solutiones adhibitæ sunt à Modernis Theologis, contra quas pugnãdum in defesse tract. de peccatis, vbi commodius res hæc tractanda est, ideoque impugnationes illas modo silentio inuoluam & adhuc probabiliter defendam libertatem etiam de facto esse extrinsecam actioni.

10. Cuius ratio sit; quoniam actio illa solum petit esse immediate post signum indifferentiæ proximæ, si detur talis indifferentia; non autem exigit dari talem indifferentiam, sed oriri potest in illo primo signo à principio determinato ad vnum, licet esse non possit ex vi imperij in alio posteriori signo. Apparet ex his incompossibilitas illius actionis cum imperio, & impotentia procedendi ab imperio: nam illa actio præscindendo ab imperio adfert de se capacitatem vt existat siue libere, siue necessario in primo signo, & exigit existere in illo signo primo, si existat in illo instanti reali: imperium autem afferret ne existeret in illo signo, quamuis existeret in illo instanti reali: nam imperium eo tendit vt actio imperata existere incipiat ex suppositione imperij, & ex tali suppositione redditur potentia expedita ad actionem imperatã, ac proinde illa actio primo existeret ex suppositione imperij determinantis ad illius existentiã.

Ex his colligitur necessarium non esse admitte-
11. re actu infinitas carentias actuum diuinorum qui possent reflectere mediate vel immediate supra voluntatem creandi mundum, aut amare carentias actuum reflectentium; quia illa voluntas creandi mundum de se inimperabilis & essentialiter libera est ipsum non esse illorum actuum reflectentium supra aliam voluntatem creandi mundum. Neque in diuinis datur carentia actus liberi distincta ab alio actu oppositio diuino. Imo ostendemus suo loco, & insinuauimus tract. 2. de Incarnat. Neque rerum creabilium dantur actu infinitæ carentiæ distinctæ ab actu diuino quo efficaciter
12. Deus displicet in existentia talium creaturarum. Qui vero infinitudinem carentiarum admittunt actu, & negant Deum posse producere infinitum in actu discrimen afferre possunt à nobis propositum in Philosophia, & adhuc aliud afferre possunt: quia nimirum existente actu multitudine creaturarum infinita exhauriretur infinita virtus (quod inconueniens non sequitur quamuis actu existerent infiniti actus diuini reflectentes) nam si producerentur simul omnia actu exhauriretur potentia Dei, ac proinde si produceretur omnia in aliquo genere exhauriretur potentia Dei in illo genere, quod implicat: nam diuina omnipotentia etiam respectu hominum est infinita, & nunquam euacuatur virtus infinita per productionem perfectionis simpliciter finitæ. Quod si produci possent simul infiniti homines, etiam possent simul produci omnes, quia semel producto aliquo infinito hominum non posset assignari terminus diuinæ omnipotentiæ ad producendum simul plures, & consequenter nulla esset cognoscibilis multitudo hominum, quæ non posset in sententia aduersariorum simul produci. At vero licet actu existant infinitæ carentiæ hominum non exhauritur productiua virtus, quin ne exhauriatur necesse est existant infinitæ carentiæ. 13.

Hæc dixerim vt in illa sententia, quæ admittit infinitudinem carentiarum actu, adiumento aliquo esse possint ad elidendam instantiam argumenti. Attamen iuxta nostrum sensum, neque argumentum, neque instantia quidquam valent: nos enim (vt toties monui) nullam admittimus carentiam actus liberi Diuini distinctam ab alio actu libero oppositio, & consequenter non solum Deus non poterit pure omittere; verùm neque habere voluntatem terminatam ad carentiam actus liberi Diuini.

SECTIO IV.

Variæ illationes deducuntur, & ostenditur repugnare actu illam infinitudinem actuum Diuinorum reflectentium.

1. Fit ex dictis primo dari actus diuinos liberos incompossibiles non solum cum imperio efficaci, verum etiam cum inefficaci. Ratio est, quoniam alioqui vel daretur pura omissio in Deo, vel daretur infiniti actus reflexi imperantes inefficaciter, vel darentur volitiones terminatæ ad carentias horum imperiorum inefficacium, quorum neutrum admitti potest iuxta dicta. Incõpossibilitas illius actus cum imperio etiam in efficaci habetur ex dictis; quoniam imperium etiam inefficax inclinat voluntatem, vt post ipsum imperium sequatur amor directus: atqui ille amor directus, qui potuit existere in primo signo, non valuit existere ex vi imperij, nam si existeret ex vi imperij, & non in priori signo, daretur in eademmet indiuisibili duratione actus, & carentia ipsius. Præterea adest alia ratio, si supponamus (vt probabile est) libertatem in cratis esse essentialem actioni; nam consequenter & maior libertas, quæ prouenit ex eo quod actus neque inefficaciter imperetur, erit illi essentialis: Ergo actus diuinus habens essentialiter omnem illam libertatem non poterit prouenire ab imperio inefficaci: nam certum est complacentiam inclinantem ad existentiam alicuius actus liberi minuere libertatem talis actus cæteris paribus. 2.

Secundo colliges ex dictis in præcedenti sect. Deum, quin velit carentiam actus liberi diuini posse impedire infinita decreta conditionata per actus incompossibiles cum illis decretis. Fatemur vltro

vltro Deum post scientiam mediam, qua videt etiam suos actus diuinos, qui essent sub talibus circumstantiis, posse decretis conditionatis infinitas rerum combinationes decernere, vt in tract. de scientia Dei late diximus, tamen, si pro signo, in quo posset existere decretum conditionatum decernat Deus carentiam conditionis, illud decretum est incompossibile cum decreto conditionato: nam decretum illud efficax conditionatum petit, vt post ipsum possit poni conditio, sitque indifferentia ad ponendam, vel non ponendam conditionem: nam posita conditione petit inferre suum obiectum: at vero decretum circa carentiam conditionis præstat vt ex suppositione ipsius non possit poni talis conditio.

3. Consequenter infertur tertio si Deus decernat existentiam huius, vel illius obiecti vagè, & pro priori intelligatur potens eligere determinate vnum ex illis obiectis, & excludere aliud, ipsum imperium de se esse incompossibile cum actu, qui pro signo illo eligeret determinate vnum ex illis obiectis, & excluderet aliud: nam imperium vagum eo tendit vt pro signo sequenti determinetur quod pro tunc indeterminatè amatur, & de se postulat nouam facultatem eligendi determinatè vnum ex illis obiectis.

4. Quarto deducitur libertatem contradictionis, prout formaliter differt à libertate contrarietatis non exigere possibilitatem puræ omissionis: quoniam in Deo est libertas contradictionis, quamuis non possit pure omittere. Libertas igitur contradictionis est ad ponendam contradictionem ipsam ex parte subiecti amantis, quin amentur obiecta opposita; quia licet actus debeant esse oppositi, eorum oppositio in genere non explicatur nisi in ordine ad ponendam cõtradictionem ex parte subiecti, quin possit explicari per ordinem ad obiecta opposita, quamuis sit potestas ad amandum, & non amandum, vt potestas amandi Deum, & volendi carentiam huius amoris est potestas amandi & non amandi, quãuis Deus, & carentia illius amoris, quæ sunt obiecta illorum actuum, nullam habeant oppositionem. Libertas vero contradictionis est ad opposita obiecta volendum formaliter, aut equiualenter, vt voluntas efficax rei, & efficax voluntas carentiæ rei opponuntur ex parte obiecti, & similiter odium rei opponitur cum amore eiusdem rei æquiualenter ex parte obiecti, quia odium saltem æquiualenter vult carentiam rei. Sic Deus libertate contrarietatis est liber ad amandum & odio habendum obiectum creatum, ad amandam rem, & eius carentiam: libertate autem contradictionis Deus est liber ad amandum obiectum creatum per actum incompossibilem cum imperio dicto, & ad habendum prædictum imperium: ad volendum aliquid efficaciter sub conditione, & ad amandam pro signo illo carentiam conditionis, quamuis non detur oppositio in obiectis: nam existere aliquid sub conditione, & reipsa deficere conditionem non opponuntur: siquidem Tyrij & Sidonij conuertendi erant sub conditione, quæ reipsa defuit.

5. Si autem aliter libertatem contradictionis explicare velis, dicito libertatem contradictionis esse ad amandam contradictionem, libertatem vero contrarietatis esse ad actus oppositos contrariè non amantes contradictionem, qui sunt innumeri, vt ex nuper dictis satis apparet, & ideo latius patet
6. libertas contrarietatis, quam contradictionis.

Quinto intelliges ex dictis aliquas volitiones in Deo debere esse essentialiter liberas: nam volitio Diuina creandi mundum quæ esset in illo primo signo post indifferentiam ad imperandam efficaciter, vel non imperandam volitionem directam creandi mundum, esset essentialiter libera, quia non solum esset incompossibilis cum illo imperio, sed essentialiter peteret vt daretur in Deo pro illo priori signo indifferentia proxima ad habendam, vel non habendam illam volitionem creandi mundum. Inde tamen non sit alias Diuinas volitiones liberas debere esse essentialiter liberas: possunt namque esse indifferentes de se vt sint liberæ, vel necessariæ; quia possunt procedere ab imperio efficaci, vel inefficaci, & posito imperio efficaci erunt necessariæ: posita vero carentia efficacis imperij, quæ consistit formaliter in actu inefficaci existente pro illo signo, in quo esse posset imperium efficax, actus imperatus erit liber.

Sexto fit dari in Deo actus capaces imperij distincti, & aliam seriem actuum incapacium imperij distincti. Etenim oppositio inter actus Diuinos duplici ex capite prouenire potest. Primo si ferantur in obiecta opposita, quod caput reperitur in omni serie actuum reflectentium, & imperantium si vltimo deuenire sit ad actum directe respicientem obiectum creatum oppositum obiecto, quod potuit respici ab alio actu oppositio; nam omnia imperia immediata, & mediata opponerentur actibus mediate vel immediate imperantibus illum actum directum, qui respicit obiectum oppositum obiecto alterius actus directi. Secundo opponuntur actus ex diuersitate modi tendendi, vt actus conditionatus efficax opponitur ex modo tendendi determinationi existenti pro illo signo de non ponenda conditione. Ex modo etiam tendendi opponuntur actus efficax, & inefficax pro eodem signo circa idem obiectum; actus imperans amorem Petri, & ipse amor Petri pro eodem signo. Ex modo tendendi opponitur actus voluntatis cum actu intellectus: nam præfinitio Dei de bono opere nostro, quæ sit efficax, & determinet ad volitionem executiuam auxilij opponitur scientiæ mediæ efficacitatis auxilij.

8. Hæc dicta sint vt facilius intelligi possit qua ratione diluenda sit obiectio probans dari in Deo puram omissionem: quia alioqui darentur in Deo infiniti actus imperantes, & reflectentes. Aliqui tamen putarunt non repugnare illam infinitudinem actu diuinarum volitionum efficacium reflectentium ordinata serie. Hoc autem arbitror impossibile, quia nullus illorum actuum esset formaliter liber, siquidem nullus esset, qui non imperaretur efficaciter determinate, & in singulari per imperium illud præuium, quo posito non posset non poni actus imperatus.

9. Puto etiam repugnare illam seriem infinitam decretorum actu; quoniam eisdem argumentis ostenditur repugnare illam seriem per se ordinatam per infinita signa virtualia secundum rationem prioris, & posterioris, quo probaui in Metaphysica repugnare processum in infinitum actu in causis per se subordinatis. Etenim si daretur talis processus prius ratione, & quasi natura extitisset multitudo finita decretorum imperantium, quam infinita, nam ille ordo prius deberet esse in multitudine finita, vt euidens est, ac proinde deberet assignari decretum primum omnium, quod est implicatorium: siquidem in multitudine infinita non valet assignari primum, & vltimum, vt demonstraui in Philosophia, necnon tract. 2. de Incarnat. Est etiam implicatio quia non posset fieri trãsitus immediatus à finito numero decretorũ ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

infinitum, quia non fieret additione vnius decreti, neque aliter fieri posset. Cum hoc recte staret admittere aliquam infinitudinem secundum numerum esse possibilem actu, & cathegorematice; quia simul in eodem posteriori naturæ producerentur, nisi aliunde obstaret.

10. Confirmatur. Quando impossibile est vt perueniatur ad medium, etiam impossibile est vt recto tramite perueniatur ad extremum: At si daretur actu ille processus in infinitum in decretis per se ordinatis ordine signorum, non posset perueniri ad medium illorum; ergo neque ad extremum v. g. ad hoc decretum directum tendens ad creationem cæli. Demus claritatis causa illa decreta successiue produci, numquam esset verum dicere: *Pauciora decreta restant ponenda, quam sint actu posita*, ergo numquam posset perueniri ad vltimum. Ideo etiam repugnat motus successiuus ab æterno, quia aliquando esset verum dicere pauciores partes motus esse productas, quam restarent producendæ, & sic assignaretur primum & vltimum in infinito illo successiuo, quod est aperte implicatorium: nam ideo in durationibus futuris successiuè per æternitatem non datur vltima, quia sunt infinitæ.

11. *Ratio asserti.* Ratio est, quia eo ipso quod daretur ille processus in infinitum in decretis per se ordinatis nullum esset assignabile decretum, quod non præcederet ordine rationis, & quasi causalitate infinita, & ideo non esset modus perueniendi ordine rationis ad hoc determinatum: quoniam si à nullo incipitur, à nullo fit talis transitus, vt si antea restabant infinita, modo in hoc signo restent tantum finita, nec posset fieri transitus nisi à numero finito ad infinitum per additionem vnius. Quod magis à priori declaratur, quia repugnat aliquid existere cuius existentiæ non possit reddi ratio consummata, in qua fistat intellectus: si autem non detur ratio, seu causa consummata in qua fistat intellectus, neque hic effectus determinate existet, quia in tantum deuenire est ad hunc effectum, in quantum prius venitur ad eius causam perfectam, & consummatam. Nihilque est, quod in se non habeat rationem perfectam sui.

12. Sic etiam non inchoaretur hæc actio huius ignis in particulari nisi intelligatur primum ens, & prima causa: nam in tantum daretur accessus ad actionem, in quantum factus esset accessus ad determinatam causam illius, & determinata prima radix illius causæ: sicut enim ad hunc effectum requiritur determinata causa immediata, ita quoque necessaria est determinata causa mediata, quæ sit radix totius determinationis, si causa immediata non sit radix illius. Quod rursus ita declarari potest. Repugnat hoc decretum producendi Angelum Michaelem pendere à decretis mediatis infinitis, quin pendeat ab aliquo immediate, ergo etiam repugnat non pendere ab aliquo primo decreto: non enim est cur potius sit impossibile decretum directum pendere a decretis infinitis, quin assignetur decretum reflexum immediatum ipsi decreto directo, quam decretum directum pendere ab infinitis mediatis, quin assignetur primum, quod sit radix cæterorum.

Atque hæc de Diuina Voluntate scripta sunto ad maiorem gloriam Dei.

DE

DE DIVINA PRÆDESTINATIONE.

TRACTATVS QVARTVS.

HVcvsqve de Voluntate Dei in genere. Iam de specialissima voluntate circa creaturas intellectuales in ordine ad salutem æternam, quæ vocatur prædestinatio disputandum est, de quo argumento disputat S. Thom. quæst. 23. postquam disseruit de Diuina prouidentia, de qua nos specialiter non disputamus, quoniam, quæ discussione egent aliis in locis scrutamur, qua possumus solertia.

Non constat apud Theologos quid in singulari intelligendum sit in præsenti nomine Prædestinationis, licet accipienda sit pro ordinatione Diuina efficaci hominum ad gloriam, qua reuera fit vt homines illam consequantur: ideo primam controuersiam instituemus de quidditate ipsius Prædestinationis, & in priori disquiremus an consistat in actu Diuini intellectus, vel potius in actu suæ voluntatis.

CONTROVERSIA PRIMA
DE ESSENTIA PRÆDESTINATIONIS DIVINÆ.

PRædestinationis nomen secundum vim suæ impositionis non significat solùm ordinationem Diuinam ad gloriam, sed aliquoties sumitur pro destinatione hominis ad pœnam, vt patet ex Augustino 15. de Ciuit. Dei cap. 1. Fulgentio lib. 1. ad Monim. cap. 14. & 15. Concilio Valentino sub Lothario cap. 3. Licet frequentiori vsu Augustini, & aliorum Patrum accipienda sit vox, Prædestinatio, pro infallibili ordinatione aliquorum ad gloriam. Quæstio tamen prima est, in quo consistat illa transmissio, seu ordinatio hominis ad gloriam. Augustinus. Fulgentius.

DISPVTATIO I.

Vtrum Prædestinatio essentialiter consistat in imperio Diuini intellectus.

DIssident Theologi consistatne Prædestinatio in actu intellectus, vel potius voluntatis, aut in vtroque simul, & idem inquiritur de Diuina prouidentia, an sit actus intellectus, vel voluntatis Dei. Nam quidam aiunt esse actum intellectus. Alij ex aduerso asserunt esse actum voluntatis. Alij dicunt quæstionem esse de nomine, & posse attribui nomen Prouidentiæ, seu Prædestinationis actui intellectus, & voluntatis. Erit tamen quæstio de re si disquiramus an detur actus imperij, vel antecedenter vt determinet voluntatem, vel consequenter post determinationem voluntatis, vt executioni mandetur quod voluntas decreuit.

SECTIO I.

Proponitur prior sententia dicens consistere in imperio intellectus subsecuto ad electionem.

SAtis communis opinio docet Prædestinationem consistere formaliter in actu intellectus, qui est imperium, & præsupponit electionem. Hoc aiunt Moderni 1. 1. *Sententia Proponitur, &*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nonnulle difficultates contra illam.

Moderni Dominicani esse expressum sensum D. Angelici hic art. 4. vbi non solum dicit Prædestinationem supponere electionem, sed rationem reddit, quia *Prædestinatio est pars prouidentiæ. Prouidentia autem sicut & prudentia est ratio in intellectu existens præceptiua ordinationis aliquorum in finem.* Fere idem habet in præcedenti quæst. art. 1. ad 1. & in solutione ad 3. scripsit. *Dicendum quod prouidentia est in intellectu, sed præsupponit voluntatem finis: nullus enim præcipit de agendis propter finem nisi velit finem.*

2. Aiunt hi post intentionem finis, & iudicium de conuenientia mediorum, & electione eorundem dari in intellectu actum imperij non solum in nobis, sed etiam in Deo. Post hoc imperium aiunt sequi actum voluntatis, qui dicitur vsus, & consistit in actuali applicatione potentiæ executiuæ ad medium electum. Ad omnem, inquiunt, voluntatis actum præcedit actus rationis practicus intimans quid sit agendum. Quod si dicas admisso tali actu, distincto ab electione, qui dicitur vsus adhuc non requiri nouum iudicium, sed sufficere iudicium præcedens electionem, & dictans de conuenientia mediorum, statim insurgunt. Quoniam vel iudicium illud dictat solummodo media eligenda, vel dictat prædicta media esse immediate eligenda, & deinde exequenda? Si primum, igitur tale iudicium est impotens deseruire ad executionem, quia non potest deseruire nisi ad quod dictat. Si vero dicas secundum, adhuc contendunt inter præcedentem electionem, & subsequentem actum voluntatis, qui dicitur vsus, quia solet noua difficultas occurrere, & ideo oportet vt voluntas noua cognitione dirigatur, ratione cuius proponatur vsus & executio.

3. Verum hi plurimis deficiunt. Primo quia solum assignant nouum iudicium propter nouam difficultatem, quæ potest occurrere, quod locum in Deo habere non potest. Tum etiam quia licet adueniret nouum iudicium, hoc præcederet continuationem electionis, & voluntas vellet medium non obstante priori difficultate. Tertio quia similiter posset occurrere noua difficultas non solum retardans ab vsu, & electione, sed etiam ab intentione finis: non enim solum executio medij, sed etiam electio dum instat executio potest apparere difficilior. Imo tota difficultas est in lectione: nam posita electione pro instanti, pro quo medium est exequendum, reliqua necessario consequuntur, & ideo difficultas solet esse causa desistendi ab electione.

4. Forsitan propter hæc alio discursu probant iudicium illud antecedens esse diuersum ab imperio; quoniam hi actus respiciunt diuersa obiecta formalia; quoniam in mediis vt habent rationem eligibilium, & exequendorum inuenitur distincta ratio formalis obiectiua vtilitatis. Electio item habet pro obiecto vtile, quasi futurum; imperium vero, præcedens vsum, habet pro obiecto vtile, quasi præsens.

5. At ista nullius sunt momenti. Non primum; quoniam in medio eadem est ratio eligibilis, & exequendi; nam nomine eligibilis idem significatur ac amabilis efficaciter vt vtile ad consecutionem alterius; in hoc autem includitur ratio exequibilis, quia in tantum est amabilis efficaciter ad consequendum aliud, in quantum est exequibile. Secundo quia per vnicum actum potest medium cognosci vt eligibile in ordine ad executionem, sicut cognoscitur vt eligibile ad consecutionem finis: non enim concipitur medium vt vtile nisi vt existens, siue mandatum executioni. Sic etiam respectu finis non dantur duo actus efficaces desiderij quorum vnus tendat in finem vt bonum seu amabile & alter in eundem finem vt consequibilem. Secunda etiam differentia est nullius ponderis; quoniam electio potest respicere obiectum quasi præsens: nam qui eligit deambulationem in hoc instanti propter sanitatem ex vi electionis talis determinat ad hoc instãs, non enim est cur electio non possit ad instans determinare, nempe ad voluntatem deambulandi modo. Hoc præcipue procedit in Deo, qui non debet prius determinare existentiam finis, aut medij, quam determinet pro quo tempore existet finis ille, aut medium. 6.

Secundo principaliter arguunt, Prædestinatio est ordinatio mediorum in vitã æternã, & ordinatio efficax; ergo est iudicium non quidem præcedens electionem, sed illam supponens: nam ordinatio, quæ electionem præcedit est ordinatio, seu propositio aliorum etiam mediorum præter illa, quæ à Diuina voluntate eliguntur. Sed contra est, quia potest esse actus intellectus supponens intentionem efficacem finis, & præcedens electionem mediorum, sic enim erit ordinatio efficax. 7.

At dices, Prædestinationem debere consistere in actu rationis omnium efficacissimo, ac proinde in actu summe efficaci non solum ordine intentionis, sed etiam executionis. Sed contra est; quia prædestinatio potius deberet esse prima ordinatio infallibilis ad certum gradum gloriæ: reliquæ namque ordinationes in ista continentur æquiualenter; siue enim eligantur hæc, aut illa media, ex vi prioris ordinationis, eadem gloria, etiam quoad determinatum gradum est obtinenda. Is enim qui efficaciter, & infallibiliter vult euentum finis, debet, si rationabiliter vult, necessario adhibere proportionata media ad illum finem consequendum. 8.

Postremo probant suum placitum: quoniam Prædestinatio est pars prudentiæ: prudentia autem consistit in hoc imperio intellectus, non autem in iudicio de mediis eligendis, & ideo prudentiæ non opponuntur actus oppositi iudicio. Nam iudicio opponitur inconsideratio; imperio vero prudentiæ opponitur inconstantia, & negligentia. Et in hoc differt prudentia ab arte quod perfectio artis consistit in iudicando, prudentiæ vero in præcipiendo. Ideoque homo recte iudicans & voluntarie deficiens est imprudentior eo, qui per ignorantiam deficit, quia prior deficit in principalioti actu prudentiæ, qui est præcipere.

Respondeti potest prudentiam non esse iudicium de mediis eligendis vtcumque, sed cum omnibus circunstantiis, & ideo magis habere vim præcepti, & quia dum particulares circunstantiæ considerantur, solent nouæ difficultates occurrere, prudentia dictat perseuerandum in electione non obstantibus illis difficultatibus, & ideo inconstans dicitur imprudens, quia accedente noua difficultate non solet perdurare in consideratione illorum, quæ iuuant ad difficultatem vincendam. Posito autem iudicio singulas circunstantias considerante, potest homo perdurare in electione absque illo imperio, & sic prorumpere in actum externum. 9.

Retorquerique potest argumentum; quoniam Prædestinatio est pars diuinæ Prouidentiæ: *Prouidentia autem* (vt inquit Damascenus lib. 2. de Fide cap. 29.) *est voluntas Dei per quam res aptè, congrueque gubernantur.* Idemque habet Nissenus apud S. Thom. 3. contra Gentes cap. 73. rat. 3. Confirmari possunt hæc ex S. Tho. in hac quæst. art. 2. ad 2. vbi ait: Damascen. Nissenus. S. Thom.

ait: *Id dicimur destinare quod mente firmiter proponimus*, nam proponere ad voluntatem pertinet. 10.

Contra actum illum imperij, qui in nobis constituitur, plura obiici possunt. Primum; quoniam bruta, vi suæ cognitionis absque imperio operantur ad extra. Neque satis est dicere homines operari per ordinationem rationis: nam illa ordinatio rationis sufficienter constituitur per iudicium præcedens electionem, & per ipsam electionem efficacem constituetur in ratione ordinationis efficacis. Secundo quia ad electionem mediorum, & intentionem finis non requiritur imperium, ergo neque ad illum actum voluntatis, qui dicitur vsus. Quod si dicas illam electionem reflexe amari, & sic præcedere imperium, contra est, quia per ipsam electionem voluntas applicatur ad eligendum; non igitur per vsum distinctum: neque necessaria est illa reflexio actum vt voluntas intendat finem, & eligat media: alioqui abiremus in infinitum; neque est cur requiratur imperium ad volitionem aliquam; non autem ad intentionem, aut electionem.

Sectio II.

Aliæ afferuntur difficultates contra illud imperium.

1. Difficultas obiicitur. HArum prima, & vulgaris est; quoniam posito imperio intellectus, quo moueatur voluntas efficaciter ad actum honestum voluntatis, non est liber ille voluntatis actus, atque adeo neque erit in illo actu imperato nouum meritum. Ex quo rursus inferre licebit nullum actum voluntatis esse formaliter liberum: nam si aliquis actus voluntatis prærequirit imperium, omnes vtique imperabuntur; ac proinde erit aliquod imperium intellectus, ante quod non procedat voluntas libera; alioqui abiretur in infinitum, & adhuc nulla assignabilis esset determinata voluntas, quæ esset formaliter libera.

2. Respondent Moderni Dominicani illud imperium efficax non tollere libertatem, quia necessitas proueniens ab imperio solum est consequens, siue ex suppositione. Sed contra est: quia necessitas proueniens ab actu intellectus præcedente actũ voluntatis non potest esse necessitas consequens: alioqui etiam actus amoris Dei ortus ex visione beatifica esset formaliter liber, & gaudium ex efficaci amore omnimoda infallibilitate consurgens esset formalissime liber. Ideo quamuis daretur Christo Domino visio beatifica dependenter ab electione ipsius, & esset liber ad eligendam, vel non eligendam visionem beatificam in illo momento, pro quo ipsi data esset ipsi eadem visio; tamen actus amoris Dei procedens ab ipsa visione beatifica non esset formaliter liber, quia procedit à iudicio determinante ad amorem illum: Sed etiam ille actus voluntatis procedens ab imperio, dimanat ab actu intellectus determinante de se infallibiliter ad actum illum voluntatis; ergo illa volitio non est formaliter libera.

3. S. Thom. Et hi qui existimant semper insistere vestigiis S. Thom. non aduertunt in hac responsione contradixisse D. Angel. nam 1. 2. quæst. 17. art. 5. ad 1. aperte docet, vium voluntatis necessario sequi ex imperio efficaci. Imo, vt notat Capreolus in 3. dist. 33. inde nonnulli occasionem accepere vt putarent S. Thomam docere ex iudicio practico intellectus necessario sequi aliquam volitionem; quia imperium non potest esse nisi aliquod iudicium practicum. Lege Capreolum in eodem 3. dist. 36. ad 2. argumentum Scoti. Ideo etiam S. Thom. dicta quæst. 17. art. 4. docet imperium & actum imperatum in genere moris esse eundem actum in genere motis; quia nimirum actus imperatus oritur ex illo imperio efficaci absque noua libertate, & merito. Licet non desint qui existiment reperiri in tali actu imperato nouum meritum absque noua libertate, contra quos agendum est in tract. de Merito, & in manuscriptis iam olim egimus.

4. Obiicitur 2. Secunda, nec minus trita obiectio est. Quoniam imperium hoc non potest esse apprehensio, nec iudicium; igitur nequit esse actus Diuini intellectus; quoniam operationes intellectus tantummodo sunt apprehensio, iudicium, & discursus. Antecedens probatur, quia munus apprehendendi, & iudicandi inuenitur absque tali imperio; ac proinde imperium vt tale est, neque est simplex apprehensio, nec iudicium. Respondebis cum nonnullis ex modernis Theologis illas tres operationes intellectus tantum assignari pro intellectu speculatiuo, non autem pro intellectu, siue ratione practica. Sed in contrarium erit, quoniam impossibilis est operatio intellectus, quæ non sit intellectio; de ratione autem intellectionis est repræsentare obiectum; ac proinde intentionaliter apprehendere illud. Ideo etiam non solum in intellectu speculatiuo, sed etiam practico reperitur enunciatio, seu iudicium, ideoque iudicium de conuenientia mediorum pertinet ad partes prudentiæ, quia sunt iudicia practica.

5. S. Thom. Confirmatur. S. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 1. scribit: *Imperare non est mouere quocunque modo, sed cum quadam intimatione denunciatiua ad alterum, quod est rationis:* Ergo cum denunciare pertineat ad secundam operationem intellectus, necessario quoque imperium ad eandem intellectus operationem pertinebit. Neque obstat hanc intimationem exprimi non per verbum indicatiui, sed imperatiui: nam hoc solum denotat illud iudicium non habere modum tendendi absolutum, sed restrictum ad modum iudicandi imperatiuo modo: nam dupliciter potest quis dicere alteri: *Hoc tibi faciendum est*: primo solum asserendo absolute, secundo affirmando cum quadam intimatione per modum imperij. Ratio esse potest quia imperium est actus ordinans ad aliquid agendum cum quadam intimatione: illa autẽ ordinatio fit per iudicium siue comparationem: quia ordinare proprie contingere non potest sine cognitione extremorum, & comparatione eorum inter se, vt scilicet alterum esse debeat prius cum talibus circumstantiis, & alterum posterius.

6. Quod si hoc non est ordinare, non est vnde probent hi, quos modo reiicimus, prædestinationem consistere in actu intellectus, & in imperio illo; quia etiam voluntas imperare potest & aliquo modo ordinat vnum ad aliud. Si autem dicas hoc non esse ordinare, sed ferri in res ordinatas ab alio quia præsupponit res ordinatas per cognitionem. Inde clarius apparebit ordinationem fieri per iudicium cognoscens extrema & illa comparans, vt voluntas eligat. Hinc etiam videtur esse vt prædestinatio dicatur prouidentia, & prudentia, cuius est cognoscere conuenientiam mediorum ad finem.

7. Obiicitur 3. Tertia obiectio sit. Non est cur imperare pertineat potius ad intellectum, quam voluntatem, ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo imperium non est sola operatio intellectus. Antecedens probatur, quoniam vt recte docet Scotus in 2. dist. 38. quæst. vnic. ad vltim. ad voluntatem quoque pertinet vnum in aliud ordinare, ex quo principio intulit Corduba. lib. 2. quæst. 10. imperium esse actum elicitum voluntatis, quod etiam docet Medina C. de Orat. cap. 2. Castro lib. 1. de Lege pœnali cap. 1. & 2. post Angelum in Moral. cap. 1. §. 3. corol. 3. Hentic. quodlib. 9. Putatque P. Vasquez 1. 2. disp. 49. cap. 1. manifestum esse non tantum intellectum, sed etiam voluntatem ordinare vnum ad aliud, siquidem vult vnum propter aliud, & dum amatur medium in ordine ad finem, ad ipsum finē ordinatur medium.

Scotus. Corduba. Medina. Castro. Henric. P. Vasquez.

8. Quod rursus probari poterit, quoniam S. Thom. 1. 2. quæst. 71. art. 6. ad 2. ait voluntatem imperare aliis potentiis, & Augustinus 8. confess. cap. 9. imperium tribuit voluntati. Consentit iterum S. Tho. 2. 2. quæst. 4. art. 2. ad 2. & quæst. 10. art. 2. Quod etiam insinuat 1. 2. quæst. 17. art. 2. nam titulus illius quæstionis est *De actibus imperatis à voluntate*, licet in corpore articuli dicat imperium esse actum intellectus præsupposito actu voluntatis: nam sensus est præsupponi actum voluntatis, qui imperet actum intellectus. Hinc etiam est vt charitas dicatur imperare aliis virtutibus, & ideo actus Martyrij dicitur elicitus à fortitudine; imperatus vero à charitate.

Augustinus. D. Thom.

9. Obiicitur 4. Quarto obiicitur nullum dari posse imperium respectu intellectus; quoniam vt scite aduertit P. Vasquez 1. 2. disp. 49. cap. 4. Nullus actus, intellectus potest aliquid intimare, seu imperare voluntati; siquidē intimare est respectu cognoscentis, voluntas autē non cognoscit; ergo respectu illius imperium esse non potest. Hoc fundamentum satis probat non posse intellectum quidquam imperare voluntati distinctæ ab anima, & intellectu, quia nullum est imperium respectu non cognoscentis: At non procedit contra imperium intimatum animæ cognoscenti.

10. Obiicitur. 5. Quinto, Aristoteles non videtur distinguere imperium à iudicio, quo posito voluntas potest obedire, & non obedire: etenim 3. de Anima cap. 46. & 47. ait voluntatem non moueri cum intellectus præcipit: *Amplius*, inquit, *& præcipiente intellectu, & intelligentia fugere aliquid, aut prosequi non monetur, sed secundum concupiscentiam agit, vt incontinens.* Et Philosophus affirmat posito præcepto intellectus non moueri hominem. Contentit Augustinus 8. Confess. cap. 9. inquiens: *Imperat animus, vt velit animus, nec alter est, nec facit tamen.* Quo sensu 1. de libero arbit. cap. 8. inquit malum nostrum esse, cum appetitus non obtemperat rationi. Quare dum Aristoteles 6. Ethic. cap. 10. docet finem prudentiæ esse quidnam sit agendum, aut non agendum, præcipue loqui videtur de præcepto non distincto à iudicio de rebus agendis in particulari, quod non conuenit cuilibet sagaci, eo quod talis sit.

Augustinus.

11. Obiicitur 6. Sexto. Stat optime voluntatem velle medium, & non imperium medij, quia potest homo cogitare de medio, nihil cogitando de imperio medij: At tunc electio efficax non frustrabitur; ergo imperium intellectus subsequens electionem, necessariū non est ad executionem medij. Quod si electio efficax medij habet vim inferendi imperium, quod non vult, à fortiori non intellecto imperio vim habebit causandi illud medium. Sic etiam absque imperio voluntas ponit reipsa electionem, licet P. Valentia disp. 2. quæst. 12. punct. 1. 3. & 5. putet ex Soto imperium aliquod necessario præcedere electionem, quod alij merito reiiciunt, licet aliunde consequenter videantur incessisse: nam prudentia, cuius munus est præcipere præcedit electionem; posita namque electione efficaci iuxta dictamen rationis, nullus potest pro tunc esse imprudens, & prudentia necessaria esset ad conseruandam electionem.

Sectio III.

Speciales difficultates contra illud diuinum imperium constituens Prædestinationem.

1. Opponi adhuc potest, quia licet demus reperiri in nobis hunc actum imperij, tamen in Deo non debet admitti, quia diuina voluntas sufficienter determinatur quin opus sit ponere imperium intellectus determinans ad volitionem Diuinam. Imperium etiam est vt statim sequatur exterior actio: nihil enim producit ab æterno, ergo non habet imperium.

2. Secundo, Deus nullam habet volitionem, quam per seipsam reflexe non amat, ergo vel ad omnes volitiones prærequiritur imperium, vel ad nullam. Consequentia probatur: nam si admittitur in Deo tale imperium, debet in ipso poni ad existentiam cuiusvis obiecti: ideo namque ad executionem medij requiritur imperium, quia medium est obiectū amatū, ergo quoties intelligitur nouum obiectum efficaciter amari, debet admitti nouum imperium, & sic daretur in Deo processus in infinitum: quoniā omne imperium oritur ab actu voluntatis, & actus diuinæ voluntatis proueniret ab imperio.

3. Tertio probatur ex D. Angelico non esse admittendum in intellectu Diuino illum actum imperij. Etenim 1. part. qu. 19. art. 4. ad 4. & q. 25. art. 1. ad 4. & art. 5. ad 1. non intellectui, sed voluntati Diuinæ adscribit imperare vt fiant effectus ad extra; scientiæ autem solum attribuit dirigere: *Potentia*, inquit, *intelligitur vt exequens, voluntas autem vt imperans, intellectus, & sapientia vt dirigens.* Et statim: *Quod autem attribuitur potentiæ Diuinæ, secundum quod exequitur imperium voluntatis iustæ, hoc dicitur Deus posse facere de potentia ordinaria.* Apertius in 1. dist. 38. qu. 1. art. 2. fin. corp. & ad Anibaldum Cardinalem: *Ex scientia Dei non procedit opus nisi mediante voluntate imperante, & potentia exequente.* Non dicit procedere opus mediante imperio intellectus, sed mediante voluntate imperante. Et in 1. dist. 44. quæst. 1. art. 1. ad 3. *Voluntas se habet vt imperans ad opus, quod potentia exequitur.*

4. Contentire debent quotquot aiunt omnipotentiam non differre à voluntate, qua Deus vult effectū ad extra; hi enim supponunt ad ipsum velle immediate sequi existentiam rei. Vide Scotum 1. dist. 37. quæst. 1. circa finem, dicentem: *Omnipotentia est voluntas, ad cuius velle sequitur rem esse.* Et deinde: *Voluntate omnipotens agit.* Neque dissentiunt Thomistæ, vt Caietanus §. *Ad cuius euidentiam*, ex quæst. 25. art. 1. Ferrariensis 2. contra Gent. cap. 1. & 10. Syluester in conflato 1. part. quæst. 25. art. 1. ad 4. Aluarez de Auxiliis disp. 17. concluſ. 1. & lib. 1. Responſ. cap. 6. nota. 5. & cap. 7. concluſ. 1. Solet namque hæc conclusio probari: quia in Deo vna simplicissima virtus concipienda est, quæ imperat productionem, & prosequitur, sed voluntas Diuina imperat productionem; ergo eadem voluntas illam exequitur. Item id confirmant, quia voluntas Diuina est potentia quædam motiua, seu actiua, ergo est omnino perfecta in genere potētiæ motiuæ relatiuæ, quod argumentum videri potest apud P. Vasquez 1. part. disp. 102. cap. 3. Albeldam disp. 78. num. 5.

5. Quarta difficultas sit. Prædestinati à Sacra pagina, & Patribus vocantur electi: eligere autem est actus voluntatis; ergo prædestinatio potius consistit in actu voluntatis, quam in illo imperio intellectus. Ideoque electi dicuntur prædestinati, quia per ipsā electionem, seu propositum Dei prædestinantur, iuxta illa verba Pauli ad Ephesios 1. *Prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Et ad Rom. 8. Prædestinationem distinguit à præscientia: *Quos*, inquit, *præsciuit, & prædestinauit.* Cuius ratio esse potest, quoniam Prædestinatio includit ex parte Prædestinantis efficacem determinationem omnino infallibilem: hæc autem determinatio quoad exercitium non est nisi à voluntate. Definiturque ab Augustino Prædestinatio lib. de Dono perseuer. c. 14. *Præparatio beneficiorū Dei, quibus certissime liberātur, quicumque liberantur*: præparare autem hæc beneficia pertinet ad voluntatem. Neque obstat Prædestinationem importare ordinationē mediorum ad finē; licet enim intellectus ordinet in actu signato, voluntas quoque ordinat in actu exercito media ad finem.

6. Quinto opponitur. Actus imperij pertinens ad intellectum distinguitur à iudicio: At nullus actus est in Diuino intellectu, qui non sit iudicium; ergo non datur imperium illud in Diuino intellectu, & consequenter Prædestinatio non consistit in illo actu imperij. Maior probatur; quoniam imperare non est iudicare sicuti interrogare, aut promittere non est formaliter iudicium, & ideo communiter aduersarij distinguunt actum imperij à iudicio, quia licet iudicare sit interne loqui; tamen non est dicere *fac hoc*, sed *faciendum est hoc*, vel *conueniens est fieri hoc.* Ideoque inquiunt iudicium exprimi per verbum indicatiui modi; imperium autem per verbum modi imperatiui. Neque imperium est assensus, vel dissensus, licet omne iudicium sit assensus, vel dissensus. Similiter aiunt orationem, seu petitionem internam esse actum elicitum ab intellectu distinctum à iudicio, quia petere non est iudicare: At vt notat S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 1. & in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 1. quæst. 1. argum. 3. oratio, & imperium solummodo differunt quod oratio ad superiorem, imperium vero ad inferiorem refertur, & in vtroque homo interne dicit, *Fac hoc.*

7. Restat probemus minorem propositionem, nempe in Deo non esse actum intellectus, qui non sit iudicium. Ad huius intelligentiam supponimus (vt sect. præcedenti dicebamus) omnem operationem intellectus debere esse cognitionem; quia sicut in voluntate nullus actus est possibilis, qui non sit volitio, & in potentia auditiua nullus est actus, qui non sit intellectio, omnis autem intellectio, vt patet ex omnium Philosophorū definitione est repræsentatio intētionalis obiecti, & consequēter cognitio. Quod rursus probatur, quoniam intellectus essentialiter tendit sub ratione veri; ergo nullum potest habere actum, qui non tendat aliquo modo sub ratione veri, ac proinde omnis operatio intellectus aliquid apprehendit, vel iudicat, & consequenter est cognitio. Neque obstat si dixeris in simplici apprehensione non esse veritatem, quia proprium est orationis, seu propositionis significare verum, vel falsum; Non, inquam, id obest, quia aliqua imperfecta veritas reperitur in apprehensione, vt aperte docet D. Angelicus lib. 9. Metaph. tex. 22. dicens in apprehensione simplici reperiri *aliquam veritatem per hoc, quod cognoscitur res secundum propriam quidditatem.* Et lib. 3. de Anima cap. 6. lect. 11. *Licet intelligibile incomplexum non sit, neque verum, neque falsum; intellectus tamen intelligendo ipsum, verus est, in quantum adæquatur rei intellectæ.* Ratio est quia illa repræsentatio intentionalis repræsentans quidditatem rei est conformis suo obiecto: nam & imago depicta est conformis imaginato. Ideo etiam dum perspicue apprehensio simplex penetrat obiectum plurimum iunat ad iudicium verum, & ob id ex sola terminorum apprehensione resultare solent certa iudicia, quod prouenit, quia tales apprehensiones recte conformantur obiecto. Imo læpe per simplicē apprehēsionem virtualiter iudicamus; cum enim apprehendimus hominem sub distincto conceptu animalis rationalis, virtualiter iudicamus ipsum esse animal rationale. Non tamen proprie intellectus possidet veritatem, nisi dum iudicat, quia aliter non cognoscit illam, vt suam, determinando se ad illam, quasi applicando eam sibi, & reiiciendo oppositum. Verum de his dicemus in Philosophia.

8. Ex hoc videtur concludi, in Deo non esse illud imperiū, in quo aduersarij essentiā Diuinæ Prædestinationis collocant; quoniam illud imperium (quod iuxta ipsos non est iudicium) deberet esse apprehēsio mera, provt differt a iudicio: At Deo repugnat talis apprehēsio, quæ non sit iudiciū affirmatiū; igitur non est in Deo illud imperiū. Ratio est quia intellectus tēdit sub ratione veri, non autē attingit proprie sub ratione veri donec accedat iudiciū, quāuis propositiones apprehēdat: ita in. ellectus simpliciter loquendo non cognoscit, quod ignorat: ignorat autem multoties quod cognoscit etiam per propositionem pure apprehensiuam iuxta illud Ecclesiastæ 8. *Futura nullo scire potest nuncio*, quamuis possit illa apprehendere. Ideo absolute homo dicitur ignorare ea, de quibus iudicare non potest.

9. Hæc omnia denuo confirmātur. Prouidētia Diuina media dirigit in suos fines, & Prædestinatio decernit, siue determinat transmissionē huius hominis in gloriā per hæc media; igitur actus cōstituēs Prædestinationē non est indifferēs ad Prædestinatos, & reprobos, vel ad homines pure possibiles, seu nunquā extituros. At actus intellectus gaudens illa determinatione circa sua obiecta, non potest non esse iudicium; nō enim aliter intellectio determinatur circa suum obiectū, nisi ad hærendo vero, vt vero: ergo in Deo nō potest admitti imperiū illud, in quo aduersarij prædestinationē Diuinā constituūt. Neque simplex apprehensio potius versatur circa gratiam, aut gloriā futurā, quā circa pure possibilē, neque illud imperiū potest habere vim determinādi nisi ratione suæ repræsentationis, quia imperiū creatū, quatenus est operatio ipsius intellectus indiget specie intelligibili, vel obiecto præsenti: ergo quia imperiū illud sub omni ratione sub qua est operatio intellectus est repræsentatio obiecti, alioqui sub aliqua ratione nō indigeret specie, neque cōcursu obiectiuo. Rursus, Omnis formalis repræsentatio, si intellectus non adhæret obiecto, est pura apprehēsio Deo repugnās; si autē ipsi intellectui adhæret, est iudiciū, ergo non potest concipi modus tendendi intellectus, qui non sit formaliter apprehēsio, vel iudicium; ergo modus ille tendendi imperatiuus non reperitur in intellectu, provt consideratur ab aduersariis.

10. Neq; recte videtur aduersarij existimasse imperiū & orationē significari non per verbū indicatiui, sed imperatiui: licet enim quandoque petamus per verbum imperatiui vt in oratione Dominica: *Panem nostrū quotidianū da nobis hodie*, tamen etiā per verbum indicatiui exigimus, vt Tobiæ 3. *Peto Domine vt de vinculo improperij huius absoluas me.* Ratio esse videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Thom. dicere; *Ego volo vt mihi hoc concedas*, ac si dicas: *Concede hoc mihi*. Et ideo S.Tho.qui 1.2.q.17.art.1. corpore, dixerat imperare esse actum rationis intimantis,& mouentis in virtute voluntatis,affirmauit hoc imperium non solum significari per verbum imperatiui modi,putà,cum alicui dicitur *fac hoc*,sed etiam per verbum indicatiui, *veluti si aliquis alicui dicat: Hoc est tibi faciendum.* Quod icite ibi aduertit Conradus exponens verba S.Tho.& dicens: *Imperium non esse rationis tantum,sed in virtute voluntatis;sicut cum alteri denunciatur volũtas superioris,qua iniungitur sibi aliquid. Illa denunciatio,vt continet voluntatem superioris,tunc mouet,sicut cum dicitur: Est omnino voluntatis meæ, vt facias hoc, vel illud.* Et in communi sermone sæpe dicitur, *Præcipio tibi, Hæc est mea voluntas.*

Conradus.

Sectio IV.

Examinantur aliquæ sententiæ de natura imperij in genere.

1. *Prima sententia de natura imperij.*

VT diximus,putant nonnulli dari in nobis operationes intellectus distinctas à simplici apprehensione,iudicio,& discursu.Citãtur plures authores apud quos id non reperio:alij etiã solum dicunt imperiũ pertinere ad intellectum,& exprimi verbo imperatiui modi *fac*:& continere motionem voluntatis. Sic loquuntur Antonius 1.part. titul.4. c.10.in principio. Ricard 3.Sent.dist.33.art.2.q.6. ad 3.Caietanus 1.2.q.17.art.1. Capreolus 1.dist.1. q.2.art.1.fine,Viguerius lib.1.instit.c.3.initio.Moderni vero magis exprimunt illum actum imperij non esse iudicium;quia iudiciũ non exprimitur per verbum imperatiui modi,in quo non est veritas,aut falsitas. Vnde plurimos admittunt actus intellectus distinctos à simplici apprehensione,iudicio,seu discursu;quoniam imperium quo quis secum interius, aut cum suis potentiis agit,orationes,promissiones, persuasiones sunt actus intellectus distincti ab illis tribus. Sunt enim, inquiunt, locutiones internæ,& os, seu lingua animæ nostræ est intellectus. Ex quo inferunt illud imperium non esse iudicium, quia iudicare non est imperare.

2. Consequenter etiam inferunt non posse imperium pertinere ad voluntatem; quia proferre interius *Fac hoc*,est loqui: velle autem non est interne loqui, ergo velle non est illo modo imperare. Secundo;quoniam idem dicendum est de imperio,ac de oratione,vt supra dictum est: At oratio mentalis non consistit formaliter in actu voluntatis,seu desiderio; multa namque desideramus, quæ non petimus, ergo petere non est desiderare,& consequenter neque imperare est velle vt existat illud obiectum. Tertio, Quia non potest declarari obiectum actus imperantis, aut postulantis, promittentis, aut persuadentis, si imperium consistat in actu voluntatis; nam obiectum illud debet differre ab obiecto desiderij; non posset autem distingui si imperium esset actus voluntatis.

3. 2.*Sententia.* Sunt etiam qui putent imperium esse actum intellectus, indistinctum tamen à iudicio,quod idem docent de Oratione,& voto.Mouentur,quia imperium non potest esse actus voluntatis, neque sola apprehensio intellectus; ergo erit iudicium. Aiunt tamen non esse qualecumque iudicium, sed tale,vt habeat virtutem causandi intimando determinationem voluntatis. Ita P.Montoya tract.de Prouident. disp.3. sect.7. vbi declarat illud iudicium quod in Deo habet rationem imperij, & constituit prædestinationem: *Ego volo vt Petrus per talia media efficaciter perueniat ad gloriam*: nam ex vi huius iudicij inducitur necessitas vt illa res fiat. Putatque Ruizius hanc fuisse mentem D. Angelici, qui tali iudicio tribuit vim causatiuam, & ideo ait scientiam futurorum in decreto, quamuis affirmet rem esse futuram, non supponere existentiam rei futuræ; sed potius illam causare. Et in hoc sensu possunt exponi aliquorum Patrum verba, quæ videntur indicare ideo res esse futuras, quia Deus nouit illas futuras, vt magis indicabitur postea. Concedit ipse prædictum iudicium, seu imperium non mouere voluntatem nisi ratione obiecti propositi.

4. 3.Sententia. Tertia opinio imperium esse actum voluntatis.Ita Bonauent.in 3.dist.17.art.1. quæst.1.num.12.ad 3. Henricus quodlib. 9. quæst. 6. Ochamus in 3. quæst.12.art.4. conc.3. Buridanus 6. Ethic.qu.18. necnon alij supra relati. Quorum primum fundamentum est, quia in nobis nutu voluntatis mouentur cæteræ facultates; sola enim voluntas illas compellere potest. Secundum, Petere, & obsecrare pertinet ad volũtatem, ergo & imperare. Antecedens probatur: nam orare, & petere interius est actus elicitus latriæ, duliæ,aut hyperduliæ, quæ virtutes pertinẽt ad voluntatem:Respondeti potest orare non esse actum elicitum latriæ,sed imperatũ, & valde proprium,& ideo late appellari actum latriæ elicitum.Vel secundo dici potest orare secundum ipsam rationem formalem orationis meritoriæ constitui per actum voluntatis. Tertio, Oratio dicitur actus elicitus Latriæ per modum propriæ materiæ, & quasi actus exterior illius; quemadmodum actus exterior elargiendi eleemosinam dicitur actus elicitus misericordiæ.

5 Contra hoc placitum opponamus modo non esse parum difficile exponere imperia, promissiones, & postulationes declarando rem in ordine ad obiecta, si dicamus operationes illas esse actus voluntatis: Etenim si existimetur petitionem esse actũ elicitum à voluntate,contra erit;quoniam possum desiderare obtinere rem à Deo, vel Angelo cognoscente statim desiderium meum, quin propterea loquar cum Deo, vel cum Angelo: non possumus autem petere à Deo,vel Angelo,quin ipsum alloquamur.

6. Propter hæc posset quis multo probabilius existimare imperia, promissiones, & suasiones esse actus voluntatis,non qualescũque,sed speciali modo tendendi gaudentes. Hic modus tendendi repertus in voluntate imperante explicatur per illa verba: *Fac hoc.* Sic etiam, qui putant imperium consistere in actu intellectus,non explicãt ratione obiecti diuersitatem imperij ab aliis actibus, sed ratione illius modi tendendi, qui exprimitur per voces illas *fac hoc*.Quod idem cernere est in apprehensione composita,qua quis apprehẽdit v.g.Iydera esse paria,& iudicio affirmãte Iydera esse paria: nã hi duo actus non differunt ex parte obiecti, sed ex solo modo tendendi. Imo ille modus tendendi diuersus,qui reperitur in apprehẽsione & iudicio non satis exprimitur per vocem secundum diuersitatem vnius ab alio,& licet satis illum experiamur. At modum tendendi proprium actus imperij satis per voces declaramus, dum dicimus: *Fac hoc.* Similiter petere ab alio erit desiderare consequi ab illo rem,ita vt illud desiderium habeat pariter illum modum tendendi, qui correspondet his vocibus: *Da mihi hoc*, & explicatur per verbum imperatiui.

7. Quo etiam pacto potest quis existimare imperium esse actum iudicij, non qualemcumque, sed secum identificantem talem modum tendendi, vt correspon

correspondeat his vocibus *fac hoc*. Ita videntur intelligendi nonnulli ex Authoribus, qui affirmant, actum imperij esse operationem intellectus,& non esse iudicium : nam loquuntur de speciali modo tendendi illius actus, provt superaddit aliquid iudicio:non enim est cur ille modus tendendi non possit in iudicio simul reperiri. Sic etiam concluso licet sit actus iudicij habet peculiarem tendendi modum, qui correspondet voci *ergo* : nam hæc vox non denotat aliquid se tenens ex parte obiecti; sed potius modum tendendi actus. Quo etiã pacto hic actus disiunctiuus : *Petrus vel Paulus currit* non differt ab hoc copulatiuo: *Petrus, & Paulus currit*, ex parte obiecti, sed solum ex modo tendendi: nam particula *vel* nihil significat (vt manifestum est) se tenens ex parte obiecti, sed duntaxat ex modo concipiendi, quamuis vterque actus sit proprie iudicium, & in idem obiectum feratur. Idem cernitur in propositione conditionali, & causali : vt si dicas: *Si Sol lucet dies est*: *Quia Sol lucet dies est* : nam duæ istæ propositiones non differunt ex parte obiecti, & particula *Si* denotat modum tendendi actus, quem experimur, vt patet in hoc actu : *Si Petrus vocetur tali vocatione consentiet.*

9. Quamobrem audiendus non est P.Montoya loc. cit. dum putat imperium intellectus non habere alium modum tendendi præter iudicare, & imperium in quo putat consistere Diuinam prædestinatio...m esse huiusmodi iudicium absque alio modo tendendi: *Ego volo vt Petrus per talia media efficaciter perueniat ad gloriam.* Affirmatque iudicium vltimo determinare Diuinam voluntatem ad actiones transeuntes, quatenus Deus iudicat se efficaciter velle Petrum ad beatitudinem perducere per talia media. Etenim ad executionem operis requiritur cognitio specialiter practica,quæ de le infert opus, & est determinata in ratione scientiæ practicæ: alioqui agens intellectuale, & perfectissimum cæco modo prorumperet in opus ad instar agentis irrationalis; quia nesciret se facere istud opus, & non aliud, hoc tempore,& loco,& non alio. Vnde conficit hunc discursum : Ad dirigendam operis executionem directè, & formaliter, ac necessario, requiritur in Deo quidquid opus est ad operandum scienter, & non cœco modo : At præfatum iudicium, & non aliud id præstat; ergo iudicium illud desideratur formaliter ad ipsius operis executionẽ.

10. Nos vero postea probabimus cognitionem non determinare immediatè ad opus,sed medio amore; cognitio enim non determinat nisi quatenus dirigit; non autem dirigit nisi intellectum,aut voluntatem : alioqui ex vi cognitionis determinantis ad ambulandum non libere, sed necessario posset absque amore illius obiecti causari illa exterior deambulatio, & ex vi cognitionis indifferentis posset immediate libere causari motus exterior absque vllo amore.Quemadmodum nonnulli aiunt voluntatem absque vllo actu voluntatis posse immediatè ponere omissionem. Hæc fusius confirmanda sunt in disputationibus sequentibus.

11. At quamuis demus exemplar ad operationem dirigens debere esse rei faciendæ provt faciendæ; non recte colligi potest cognitionem illam non sequi voluntatem aliam operis executiuam : nam in intentione Dei efficaci gloriæ vt coronæ videtur gloria illa vt obtinenda per merita,& nihilominus inde non fit non aduenire nouam voluntatem executiuam gloriæ, vt postea probandum est.

Et quamuis vltimum determinatiuum ad actiones transeuntes deberet esse de voluntate efficaci vt existenti,non idcirco fieret illud iudicium non habere pariter modum illum peculiarem tendendi imperatiuum, sicut etiam oratio specialem modum tendendi importat : nam vterque actus est quædam loquela cum speciali ordinatione ad audientem. Quod si oratio (vt recte docet S.Thom. 2.2.quæst.83.art.1.) sit actus elicitus ab intellectu, planum est talem actum intellectus singularem sibi vendicare modum tendendi,ratione cuius ille actus dirigitur ad audientem.

Sectio V.

Verius est actum imperij pertinere ad intellectum.

1. FVndamentum nuper apposui; quia imperare est interne loqui: At interna locutio est actus intellectus; ergo imperium est formalissime actus elicitus ab intellectu. Minor probatur; quia loqui est formaliter exprimere suum conceptũ audienti,quæ expressio nequit interne,siue mẽtaliter fieri nisi per cognitionem : volitio namque nihil exprimit. Imo nos dum volitionẽ per voces exprimere volumus; non tã volitionẽ ipsam exprimimus,quã actũ intellectum reflectentẽ supra volitionẽ;non enim aliter propriam volitionẽ declaras, nisi dum dicis *volo vt mihi concedatur hoc,aut illud*,quæ verba potius reflexionem quandã supra volitionẽ indicant,quã volitionem ipsam directam. Sic dum ais:*Iudico Petrum esse virum bonum*,reflectis supra iudiciũ directũ:nam directum iudicium hisce verbis significatur:*Petrus est vir bonus*. Neque hoc pacto directe volitionem exprimimus, sed potius apprehensionem, aut iudicium de ipsa volitione.

2. Non disquiro modo an voces impositæ sint ad significandum directe solum res ipsas,vel etiam conceptus.Nam communior sententia affirmat solas res directe,& ex primaria intẽtione significari, certũq; est per has voces *Deus est Trinus,& vnus*,non significari conceptum Dei esse formaliter conceptũ Trinitatis, sed potius affirmari Deum ipsum in se esse Trinũ,& vnum. Sicut cum dico:*Homo est animal à parte rei*,non affirmo conceptum hominis esse conceptum animalis. Quod clarius apparet in hac propositione: *Deus est homo*,non enim significatur conceptum Dei esse conceptum hominis. Nihilominus voces habent duplicẽ respectum,vnum ad obiectũ significatum; alium vero ad modũ significãdi ipsius actus intellectus:nam cum dico *animal*,significatur omne animal rationale, & irrationale, sed diuerso modo:nam vox illa *animal* ita imposita est ad significanda omnia animalia,vt pariter ex ipsa hominum institutione significet modum tendendi ipsius conceptus,qui per modum vnius,& per easdem species cognoscit omnia animalia non distinguendo vnam speciem ab alia.Sic etiã voces istæ,*Duo,tria,ens,cognoscibile,simile*,impositæ sunt ad eadem obiecta denotanda, & simul impositæ fuerunt vt diuerso modo, siue per diuersos conceptus illa obiecta significarentur: Ergo cum Dico : *Volo accipere à Deo hoc donum*, licet significetur directe volitio accipiendi donum,sicut cum dico:*Homo est animal rationale*:directe significatur homo existẽs à parte rei,nihilominus etiã significatur cõceptus tendẽs in ipsam volitionẽ;quemadmodũ per voces illas:*Homo est animal rationale*,siue:*Animal est viuens sensibile*,significatur conceptus,siue iudicium tendens in tale obiectum. Quod idem cernere est in omnibus nominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem significantibus, quæ synonima non sunt; nam si dicas, *Tres personæ Diuinæ*, diuersum indicas conceptum, ac si diceres: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, & voces disiunctiuæ diuersum conceptum denotant à copulatiuis: nam si dicas *Petrus vel Paulus currit*, diuersus conceptus denotatur ab illo, qui significatur per hunc actum: *Petrus, & Paulus currit.* Quod etiam patet in sermone interrogatorio; quoniam longe diuersum conceptum significat à conceptu significato per sermonem assertorium: nunquam tamen significatur actus voluntatis, nisi volitio sit res se habens per modum obiecti: nam cum dico: *Volo accipere à Deo hoc donum*, eodem modo significo volitionem ac significo hominem dum aio: *Homo est animal rationale.* Hoc autem ex eo prouenit, quia cum aliquid exprimimus, siue per locutionem manifestamus, conceptum proprium exprimimus; quia omnis locutio est quædam conceptus expressio: ac proinde dum per imperium loquimur interne, aliquid exprimimus interne; hæc autem expressio interna non differt à conceptu mentis.

3. Confirmatur. Locutio interna respondet nostræ externæ; sed locutio humana externa consistit in expressione verbi vocalis repræsentantis verbum mentale; ergo locutio interna consistit in verbo mentali repræsentante: At verbum mentaliter repræsentans est cognitio; ergo interna locutio consistit in cognitione. Ideo etiam (vt postea dicemus) locutio Angelica, quæ respondet humanæ consistit non in actu voluntatis, sed intellectus; quemadmodum locutio humana, non in actu voluntatis ordinantis verbum sensibile ad audientem, sed in ipsa expressione verbi vocalis, formaliter consistit.

4. Secundo confirmatur. Pater æternus loqui dicitur expressione Verbi, qui est actus intellectus, non spiratione Spiritus Sancti, quæ ad voluntatem pertinet. Ideoque Filius est Verbum Patris, quia procedit per intellectum, & à dicente, vt dicens est. Insuper omne dicere Dei est intelligere, licet aliquid peculiare importet dicere. Imo aliquando licet non proprie *dicere* in Diuinis sumitur essentialiter, & est idem quod intelligere vt docet Anselmus in Monolog. cap. 28. 34. & 46. & Fulgentius lib. 3. ad Monim. cap. 7. in medio: *Nihil aliud est*, inquit, *apud se dicere, quam apud se cogitare.* Anselmus, Fulgentius.

5. Verbumque vocale semper est signum verbi mentalis, vt Augustinus monet lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 11. *Verbum*, inquit, *quod foris sonat signum est verbi quod intus lucet, cui magis Verbi cõpetit nomen. Nam illud quod profertur carnis ore vox Verbi est: Verbumque ipsum dicitur propter illud, à quo vt foris appareret assumptum est.* Per attributionemque ad mentale vocale dicitur verbum vt monet S. Tho. 1. part. q. 34. ad 1. & fusius de Verit. q. 4. art. 1. Nunquamque volitio appellatur verbum, sed verbum dicitur, vt aduertit Damascenus lib. 1. fidei cap. 18. *naturalis mentis motio secundum quam intelligit, & cogitat.* Similia habet Augustinus lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 10. *Formata*, inquit, *cogitatio ab ea re, quam scimus, Verbum est, quod in corde dicimus.* Et Serm. 1. de Ioan. Baptista: *Verbum esse definiunt* (Scripturæ sanctæ) *ipsam cogitationem, quæ adhuc intra conscientiæ secreta retinetur.* Vide P. Ruiz de Trinit. disp. 57. sect. 2. 3. & 4. vbi ex verbis Patrum probat Spiritum Sanctum non esse Verbum; quoniam, essentialiter postulat procedere ex mente per intellectionem: at Spiritus Sanctus non per intellectionem, sed per volitionem procedit. Ideo etiam sapientia multoties supponitur pro persona Verbi Diuini, vt copiose probat ex Patribus idem Ruizius disp. 58. sect. 4. Augustinus. Damascen. Augustinus.

Licet Diuinum Verbum non sit prorsus idem quod sapientia, siue intellectio; quoniam Pater non constituitur sapiens per Vebum genitum, & sapientiam genitam: nam prius ratione est sapiens, quam ab ipso Verbum procedat, & ideo Patres docent Filium esse sapientiam genitam à sapiente, quoniam ad perfectionem essentialem infinitæ mentis pertinet non expectare aliquid realiter distinctum vt sit sapiens. Verbum itaque præter cognitionem includit ipsam productionem passiuam vi cuius communicatur intellectio: cæterum dicere intra suam lineam formalissimam immediate claudit rationem intellectionis.

6. Ratio à priori est: quia sicut rem nobis ipsis mente dicere *est* (vt inquit Anselm. in monologio c. 34.) *rem ipsam cogitare, cuius memoriam habemus*, ita cum altero loqui interne est ipsi repræsentare rem illam cum quadam peculiari directione ad ipsum. Cum igitur tota Trinitas per imperiũ dixerit vt colligũt aliqui Patres ex Genes. *Faciamus*, &c. & Genes. 11. *Venite, descendamus, & confundamus linguas eorũ*, consequens est vt à libero Dei decreto dimanauerit aliquod imperium intellectus quod appellatur dictio, seu locutio. Hic actus imperij naturã excitat, seu determinat ad agendum. Ideo Cyrillus exponens illa verba Gen. 11. lib. 3. Dialog. inter principũ, & medium, inquit: *Sãcta Trinitas, quasi simplici motione naturæ vnius seipsam ad operandum aliquid excitauit.* Et post pauca: *Venite*, inquit, *ipsa ad seipsam sancta, & consubstãtialis Trinitas.* Ac lib. 1. cõtra Iulianũ paulò post medium de Moyse scripsit: *Ipsam, dixit, sanctam Trinitatem sibi ipsi locutam: Faciamus hominem.* Haud aliter Augustinus lib. contra sermonẽ Arianorum c. 16. aiebat: *Ex persona ipsius Trinitatis rectissime accipitur: Faciamus hominem.* Rationem tradit Ambrosius lib. 5. de Fide ad Gratian. c. 6. ponderans verba Ioan. 16. & dicens: *Vt aduerteremus quod quidquid Spiritus loquitur, loquitur & Filius; & quidquid loquitur Filius, loquitur & Pater*, quia vna sententia & operatio Trinitatis. 6. Anselm. Cyrillus. Augustinus. Ambros.

7. Neque aliter quis potest pure interne loqui nisi repræsentando rem, quod cognitioni, non volitioni competit, & ideo producere Spiritum Sanctum non est loqui, aut dicere. Dicuntur autẽ personæ Diuinæ suo iussu dicere aliquid: quia producunt aliquid ad extra, quod est Verbum aliquod Dei: At dum imperat Deus habet quendã actum ordinantẽ per modũ cuiusdam intimationis; at ita intimare interne est propriũ rationis. Neque dubium quin intimare interne aliquid omnino absolute vt faciendum, sit indicare id esse efficiendum, sicut nihil alteri intimas absolute, & non per imperiũ, nisi per quandã enunciationem vocalem, vt si quis alicui dicat: *Hoc tibi est faciendum*, ac proinde etiam dum intimatio declaratur per verbũ imperatiui *fac hoc*, talis actus pertinet ad intellectũ. Hoc totũ sumitur ex D. Angel. 1. 2. q. 17. art. vbi declarat cur imperare sit actus rationis; quia, nimirum, ordinare *per modum cuiusdam intimationis est proprium rationis, eaque dupliciter potest aliquid intimare, vel denunciare.* Supponit ergo imperium esse intimationem, & intimare aliud non esse quam denunciare, & denunciare interne esse repræsentare aliquid audienti. 7.

8. Imperium autẽ proprie loquẽdo, non est id (quidquid dixerit P. Herize apud Arriagam hic disp. 32. num. 5.) quo intellectus quasi animet, aut hortetur voluntatẽ ne desistat à proposito iam præhabito, nã imperium etiam est ad executionem, quamuis propositum supponatur existens vsque ad illud instans pro quo efficaciter determinat: alioqui in Deo non esset imperium, quia incapax est mutandi suum propositum:

propositum: At in Deo admittitur imperium intellectus ad operis executionem, vt patet ex D. Angelico cuius doctrinam propugnare curat. Videatur S. Thom. hic art. 4. necnon in quæst. præcedenti art. 1. ad 1.

Sectio VI.

Probabile est in Deo reperiri prædictum imperium, & in ipso consistere Prædestinationem saltem inadæquate.

1. AD huius quæsiti decisionem suppono gaudium non resultare in voluntate necessario post finem intentum nisi cognoscatur amor efficax strictus, siue pondus efficax in obiectum, quod potest simul existere cum gaudio. Ducor ad ita existimandum, quia cognitio boni præsentis, & possessi secum afferentis plures rationes mali, non necessitaret in gaudium, nisi duraret amor efficax obiecti. At permanentia illius amoris, dum non cognoscitur non tribuit prædictæ cognitioni de existentia illius boni efficaciam determinandi ad gaudium: cognitio namque non determinat potentiam nisi in vi repræsentandi, vis autem repræsentandi bonum illud vt possessum non habet vnde necessitet ad gaudium. Si autem cognoscatur amor efficax vt existens recte cognitio illius amoris, necnon cognitio possessionis obiecti pollebunt vi necessitandi ad gaudium; quia licet repræsententur rationes mali per cognitionem illam boni vt possessi; tamen dum repræsentatur amor efficax existens, omnes illæ rationes mali pro nihilo reputantur à voluntate, & quia repræsentantur illæ rationes mali pro nihilo habitæ à voluntate, perinde se habent ex tali suppositione, ac si non apparuissent ex parte obiecti. Cum igitur deficientibus illis rationibus mali necessario voluntas prosequatur obiectum, etiam dum repræsentantur vt pro nihilo habitæ non, valent impedire necessitatem amoris subsecuti, nempe gaudij, siue quietis in bono illo vt possesso.

2. Inde inferimus casu quo quis falso putaret se stricto amore prosequi obiectum possessum, non fore potentem suspendere gaudium; quia deficeret motiuum suspensionis, quod deberet esse aliqua ratio mali ex parte obiecti, aut bonitas incompossibilis, & neutrum horum mouere posset voluntatem ex suppositione cognitionis stricti amoris obiecti; nam in illo casu iudicaretur illam rationem suspendendi affectum gaudij pro nihilo haberi à voluntate; non autem pro nihilo reputaretur, si impediret effectum gaudij. Quocirca (quidquid sit de possibilitate casus) si quis non amans obiectum, falso putaret se illud efficaciter amare, & videret obiectum esse absens, necessario illud desideraret; & rursus obtento fine, & cessante desiderio, gauderet necessariò perdurante illa notitia falsa amoris efficacis.

3. Quoties igitur non obstante cognitione indifferenter proponente voluntati obiectum, voluntas est determinata ad aliquid amandum ex vi alicuius ptioris volitionis, debet præcognosci prior illa determinatio voluntatis, vt sic cognitio non sit indifferens; non enim de facto necessitatur voluntas stante iudicio indifferenti, vt in tract. de Voluntate Dei probaui. Ex quo fit intentionem finis non determinare ad electionem mediorum, nisi præcognoscatur ipsa intentio finis, neque electionem tendentem vage ad aliqua media, necessitare ad determinatam electionem huius, aut illius medij nisi præcognoscatur prior electio vaga.

4. Habet igitur volitio determinans ad aliam, non obstante iudicio indifferenti, vim inferendi cognitionem, quæ ex suo modo tendendi determinet ad existentiam alterius volitionis: talis autem modus tendendi proprius est iudicij imperantis, quod ex modo imperandi ostendit in actu exercito partui habendas esse rationes, quæ ex vi alterius iudicij retardare possent ne existeret illa volitio imperata. Illud ergo iudicium de existentia prioris volitionis naturaliter consurgit, & de se ordinat vt fiat volitio imperata, quæ ordinatio recte significatur per verbum imperatiui.

5. Cum igitur Deus dum prædestinat hominem pro priori signo intendat efficaciter gloriam, & hæc voluntas determinet ad volitionem electiuam mediorum; mediat inter electionem, & intentionem iudicium determinans ad electionem. Et quia illud iudicium vi suæ intimationis non solum repræsentat voluntatem intentiuam vt præexistẽtem, sed etiam electionem vt extituram pro signo sequenti ex vi ipsius modi repræsentandi, merito dicitur habere modum tendendi correspondentem vocibus imperatiui: est enim quædam intimatio quæ resisti non potest non obstãte alio iudicio indifferenter repræsentante obiectum eligibile. Quod si aliquando vtimur modo tendendi imperatiuo vi cuius determinatur voluntas, maxime quando non obstante iudicio indifferenti de se, habet vim altera cognitio impediendi absolutam indifferentiam, & determinandi voluntatem.

6. Iudicium igitur dum vnam partem solam imperat, seu intimat nullam habet indifferẽtiam, si modo efficaci imperet, ac proinde omnino retardat vim alterius iudicij indifferentiis, quã non retardat solum ex modo iudicãdi absolute, ac proinde ex modo intimandi, seu imperandi rapit voluntatem, & retardat indifferẽtiam alterius iudicij. Vide tract. de Voluntate Dei disp. 7. sect. 1. vbi probaui ex iudicio indifferenti non posse oriri amorem necessarium, si retineatur omnimodè, iudicij indifferentia.

7. Eligit etiam Deus (vt postea monstrabo) prius ratione aliqua media vage, antequam determinate, & in singulari secundum omnes circumstantias præfiniat, & post electionem istam sequitur imperium, seu iudicium de ipsa electione præcedenti, & ex vi illius imperij necessitatur voluntas ad electionem huius aut illius medij in singulari, & secundum particulares circunstantias. Et ideo disquiri potest; an in imperio subsecuto ad priorem electionem vagam consistat Prædestinatio? Pars affirmatiua suadetur ex verbis Fulgentij lib. 2. ad Monimum cap. 1. vbi Prædestinationem, vt complectitur etiam reprobationem definit his verbis: *In sancti Augustini, & Prosperi definitionibus agnoscãt prædestinationem nihil aliud esse nisi præparationem operum eius, qua in aterna sua dispositione, aut misericorditer se facturum esse præscivit, aut iustè.* Clarius tamen colligi videtur ex Augustino Prædestinationem præsupponere intentionem finis: nam illam appellat præparationem mediorum, vt patet ex lib. de Dono perseu. cap. 14. vbi dicitur: *Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberãtur, quicumque liberantur*; quia nomine beneficiorum Dei intelligit media gratiæ, vt colligitur ex eodem Augustino lib. de Prædest. Sanct. cap. 10. *Inter gratiam*, inquit, *& prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio; gratia vero ipsa donatio.* Fulgentius. 8.

Nihilominus ex hoc testimonio non recte probatur prædestinationem distingui ab actu volũtatis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tum quia præparatio gloriæ potest dici præparatio gratiæ, quia gloria redditur meritis, quæ gratia contulit homini: Tum etiam quia potest dici illam præparationem non differre à proposito Diuinæ voluntatis, & ipsum propositum esse Prædestinationem, vt inquit Victorin. de Sacram. lib. 1. part-2. cap. 21. *Prædestinatio est*, scribit, *gratiæ præparatio. Propositum ergo Dei, in quo gratiam electis suis dare disposuit, ipsum est prædestinatio.*

9. Firmius probaretur illa sententia, quoniam Prædestinatio est pars Diuinæ prouidentiæ: *Prouidentia autem præsupponit* (vt inquit S. Thom. 1. part. qu. 22. art. 1.) *volitionem finis: nullus enim præcipit de agendis nisi velit finem.* At præcipere de agendis in particulari post intentionem finis, est imperium modo explicatum; ergo prædestinatio consistit in præfato imperio. Hoc magis explicat in 1. Sent. ad Annibal. art. 1. *Hæc tamen Prædestinatio*, ait, *super prouidentiam addit, quia prouidentia importat tantum ordinem prouisorum in finem: sed Prædestinatio respicit & ordinem, & exercitium ordinis. Vnde ex hoc ipso quod aliqua ordinantur in finem, prouidentiæ subiacent: sed prædestinari non dicuntur nisi hoc modo ordinentur vt præsciantur finem consequuturæ esse.* Vbi videtur sermo esse de præscientia absoluta futurorum, & in hac putat S. Thom. consistere saltem inadæquate prædestinationem. Et ideo prædestinatio, & prouidentia in sacris literis significantur nomine præscientiæ, vt videre est in verbis Pauli ad Rom. 11. *Non repulit Dominus plebem suam, quam præsciit*, nimirum, quam præsciuit fore suam plebem. Quod non obscure indicat Augustinus lib. de Prædest. Sanct. cap. 10. *Prædestinatione*, inquit, *Deus præsciuit, quæ fuerat ipse facturus.* Augustinus.

10. Et consequenter idem Augustinus de Dono perseuerant. cap. 18. prope finem: *Prædestinasse*, inquit, *hoc est præscisse quod fuerat ipse facturus.* Et in Psal. 150. longe post medium: *Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum in eius præscientia.* Anselmus quoque in Elucidario versus finem docet Prouidentiam esse cognitionem, qua futura Deus præscit.

11. Nihilominus Prædestinatio & Prouidentia etiam includunt actus voluntatis vt patet ex Damasceno lib. 2. Fidei cap. 29. initio: *Prouidentia est voluntas Dei, per quam omnia, quæ sunt, conuenientem gubernationem suscipiunt.* Quam definitionem approbat Nemesius lib. de facultatib. animę cap. 43. dicens: *Prouidentia est Dei voluntas, per quam omnia, quæ sunt, apte gubernantur.* Consentit Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 7. vbi non solum notat prædestinationis nomine significari dispositionem sempiternam Diuini operis, sed concludit: *Vtrumque autem prædestinando Deus præparauit in illa incommutabili voluntate.*

12. Ideo etiam in Sacris literis Prædestinati dicuntur electi, & prædestinari secundum propositum Diuinæ voluntatis. Destinare quoque propositum voluntatis indicat, 1. Corinth. 9. *Vnusquisque prout destinauit in corde suo.* Et 2. Machab. 6. *Destinauit non admittere illicita.* Prædestinare etiam idem est quod decernere. Et ideo verba illa Act. 4. *Quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri*, transfert Prosper ad cap. 13. Gallorum secundum Græcum exemplar. *Quæ manus tua, & consilium tuum prædestinauit fieri.* Vtrumque complectitur Dionysius de Diuinis nominibus cap. 5. vbi Diuina exemplaria appellat *prædestinationes, præconceptiones, præordinationes, Diuinas voluntates.*

13. Ex dictis colliges primo falso existimasse P. Montoyam de Prouidentia disp. 3. sect. 8. nullum imperium mouere volitiones Diuinas. Etenim imperium potius ad volitiones diuinas, quam ad opus externum requiritur. Primo quia imperium est cognitio; hæc autem (vt postea fuse ostendam) non determinat immediatè ad opus externum, sed ad volitionem. Secundo quia opus externum sufficienter determinatur à voluntate efficaci. Sic etiam ab actu appetitus efficaci sufficienter absque vllo imperio determinatur potètia locomotiua bruti absque actu imperij? quoniam imperium non requiritur nisi vt vi illius retardetur indifferentia alterius iudicij, quod posset regulare actionem voluntatis. Potest tamen voluntas efficaciter velle, seu imperare imperium intellectus; hoc autem non requiritur ad executionem operis externi.

Disputatio II.

An scientia conditionatorum liberorum dirigat Deum vt conferat efficacia auxilia Prædestinatis? Et vtrum de hoc decertauerit cum Augustino Pelagius.

Sectio I.

Ex doctrina, seu definitione Augustiniana Diuinæ Prædestinationis, indubie fit scientiam conditionatorum liberorum deseruire Deo ad collationem auxiliorum.

1. NON defuit vnus, aut alter, qui contra communem nostræ societatis sensum negauerit scientiam mediam inseruire Deo, vt de industria seligat auxilia efficacia, eaque conferat, quia efficacia sunt. Oppositum est luce manifestius, licet non desint argumenta satis difficilia contra sententiam omnino certam. Quam primo probo ex præfata definitione Prædestinationis desumpta ex Augustino lib. de Prædestinatione Sanct. cap. 14. *Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.* Vbi sermo non est de præparatione mediorum infallibilium materialiter sumpta, respectu cuius omnino per accidens, & concomitanter se habet scientia mediorum infallibilium sub conditione: etenim in scientia ista disponuntur media, quæ infallibiliter ducunt in salutem, vt expressit idem Augustinus lib. de Dono perseuerant. cap. 19. Prædestinationem iterato definiens: *In sua*, inquit, *quæ falli, mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omnino, nec aliud quidquam est prædestinare.* Augustinus.

2. Quo in loco pariter docet manifeste non in sola scientia simplicis intelligentiæ disponi futura opera;

quoniam alias scientia futurorum liberorum sub conditione non includeretur in ipsa Prædestinatione, quorũ oppositũ docent aduersarij admittentes nobiscum scientiam mediam. Etenim Augustinus aiebat aliud non esse prædestinare quam in Diuina scientia infallibili opera infallibiliter futura disponere. Obseruanda sunt verba vtriusque definitionis: nam in priori dixit: *Nihil aliud est Prædestinatio*, & in posteriori aiebat: *Id omnino, nec aliud quidquam est prædestinare*, quia nimirum scientia repræsentat media in salutem vt infallibilia, & Deus vi illius præscientiæ præparat illa media infallibilia, ita vt præparatio illa per se supponat talem præscientiam infallibilitatis mediorum: nam in ipsa electione, & præparatione mediorum cognoscuntur ipsa media vt infallibiliter fortitura effectum, vt sumitur ex verbis iam adductis ex lib. de Prædest. Sanct. cap. 17. *Electi sunt ante mundi constitutionem ea Prædestinatione, qua Deus sua futura præscinit.* Vbi ipsam electionem appellat Prædestinationem, & in ipsa ait videri futura opera. Et rursus cap. 18. iterum Prædestinationem cum electione videtur confundere, dum inquit: *Quomodo eligeret eos, qui nondum erant nisi prædestinando.* Et de Dono perseuerant. c. 14. *Eis datur venire ad Christum, qui electi sunt ante mundi constitutionem, & hæc est Prædestinatio, quæ satis aperte verbis Euangelicis explicatur.* Idemque habet cap. 18. sunt tamen qui distinguunt Prædestinationem ab electione: ita vt electio sit ad gloriam; Prædestinatio vero ad gratiam, siue ad media, quibus obtinetur æterna salus. At Augustinus electionem disponentem media ad salutem vage vocat inchoatam Prædestinationem.

3. Constat etiam præscientiam boni euentus futuri sub conditione dirigere Deum ad habendam voluntatem prædestinatiuam, ex verbis eiusdem Augustini in expositione quarumdam propositionum in Epist. ad Rom. proposit. 55. *Non omnes*, ait: *qui vocati sunt, secundum propositum vocati sunt: hoc enim propositum ad præscientiam, & prædestinationem pertinet, nec prædestinauit aliquem, nisi quem præsciuit crediturum, & sequuturum vocationem suam.* Quo loco supponit Deum sua voluntate non prædestinare nisi provt est in præscientia, quia nimirum ab illa dirigitur. Quod vno verbo declarauit eius discipulus Anselmus in concordia cap. 2. dicens: *Prædestinatio, & præscientia non discordant, sed sicut præscit, ita quoque prædestinat.* Et paulò inferius: *Prædestinatio non prædestinat nisi sicut est in præscientia.*

4. Hanc efficaciam Diuinæ voluntatis directæ à scientia media vocationis congruæ expressit Augustinus lib. de correp. & gratia cap. 7. dum aiebat: *Illi ergo electi, vt sæpe dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam Prædestinati, atque præsciti. Horum si quisquam perit fallitur Deus, sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.* In quibus verbis non infert solummodo Deum falli, si quis Prædestinatorum perit, sed etiam vinci, quod verum non esset si Deus noluisset conferre auxilia vt efficacia, seu quatenus præuidentur fortitura effectum, si dentur. Ideoque non vincitur Deus, quamuis reprobus non consentiat vocationi, quamuis Deus velit, & præcipiat consensum. In sententia vero aduersariorum non admittentium in Deo voluntatem regulatam per scientiam mediam efficacitatis auxilij, ad summum potuisset Augustinus inferre Deum falli, si quis Prædestinatorum periret non tamen humano vitio vinci; quia voluntas illa ex parte Dei non differret à voluntate, quam habet erga reprobos. Legatur in Augustino Author Hypognosticon nuspiam deserens castra Augustini, qui in rem nostram pronunciauit: *Propterea Deum prædestinare, quia quale futurum sit præscit, & ideo Apostolus inquit: Nam quos præscinit, & prædestinauit.* Augustinus.

Lib. etiam 1. ad Simplicianum quæst. 2. docebat Augustinus: *Quamuis multi vno modo vocati sunt, tamen quia non omnes vno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei.* Hæc capacitas reddens hos potius, quam illos peridoneos alia esse nequit, quam homines talis ingenij, seu indolis, tali tempore, cum tali mensura vocationis fore operaturos bene, si vocentur; quamuis alij tempore illo cum eadem mensura vocationis, non præuideantur consensuri. Deus igitur obseruat ingenium hominum, temporum momenta, aliasque circunstantias vt suis electis vocationes conferat, ac proinde scientia conditionatorum dirigit Deum ipsum ad conferendum auxilium. Hanc directionem sæpe inculcat vt lib. 2. de Genes. ad literam cap. 28. quærens: *Quare fecit Deus hominem, quem peccaturum sciebat?* & lib. 11. de Genes. ad lit. cap. 6. & 9. inquirens, cur creauerit Deus quos præsciebat malos futuros, & respondens: *Quia sicut præuidit quid mali essent facturi, sic etiam præuidit de malis factis eorum, quid boni esset ipse facturus.* Supponit ergo præscientiam conditionatorum liberorum præcessisse decretum creandi illos, & permisisse peccata quia præuidebat bona, quæ futura erant occasione peccatorum. Consentit lib. 2. de Nuptiis, & concupiscentia cap. 16. *De ipsius*, inquit, *diaboli malitia nouit Deus quid agat.* 5.

Deum dirigi à prædicta scientia conditionatorum vt donet vocationem declarat idem Augustinus lib. quæstionum contra Paganos, necnon Epist. 49. quæst. 2. dicens: *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, quando sciebat, & vbi sciebat esse qui in eum fuerant crediturí.* Quod plenius adhuc ibi exponit asseuerans *alio tempore non tot credituros.* Et Augustinus non solum asserit Deum præscisse conditionaliter tales homines sub talibus circunstantiis credituros, & eosdem homines sub aliis circunstantiis non credituros, sed etiam Deum decreuisse tali tempore illos vocare ad fidem, quia præuidit illo tempore vocationi obtemperaturos: ergo Diuina illa scientia futurorum conditionatorum dirigebat Deum vt præberet vocationes illas. Neque ad alium finem obseruabat Augustinus lib. de Dono perseuerantiæ cap. 9. *præscisse Deum, qui, & quando, & quibus in locis in eum fuerant credituri*, nisi vt ostenderet à scientia boni euentus futuri sub his circunstantiis dirigi Deum ad conferendam vocationem. Estque per se euidens ibi loquutum fuisse Augustinum non de præscientia absoluta, sed de conditionata, quoniam agit de rationibus, quæ Deum potuerunt mouere ad decernendum tempus, & personas sua corporali præsentia, & vocatione illustrandas. Secundo quia ab illa generalitate qua docuit aliis temporibus homines non credituros Euangelio excepit Tyrios, & Sidonios, quorum fides non absoluta, sed tantum conditionalis erat futura. Et ideo S. Thomas 3. part. quæst. 1. art. 5. ad 2. cum Augustino asseruit causam differendi aduentum Christi non fuisse, quia nulli homines tunc essent credituri sub illis conditionibus. 6.

Rationem indicat Augustinus lib. 11. de Ciuit. cap. 17. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap.17. quia plena & integra cogitatio motiuorum præcedit liberum Dei decretum: illa autem præscientia est plena,& integra cogitatio motiuorum; quia aliqua scientia proponens incommoda est ratio sufficiens impedire decretum,& alia,quæ proponit cõmoda est ratio sufficiens decerni conditione: *Quoniam Deus*(inquit Augustinus supra) *cum diabolum conderet, futuræ malignitatis eius non erat vtique ignarus, & prouidebat, qua bona de malo eius esset ipse facturus.* Et cap.18. *Nec enim Deus vllum, non dico Angelorum,sed vel hominum creasset, quem malum futurum esse præscisset,nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret.* Consonat in Enchirid.cap.104.

8. Manifestauit rursus Augustinus eandem doctrinam ex alio principio, quo statuit quamuerissimè Deum moueri à scientia media inefficacitatis auxilij vt neget hæc inefficacia auxilia. Nam tract. 73. in Ioannem,dixit: *Male vsurus eo quod accipit Deo miserante non accipit.* Inde enim, nisi etro,manifeste conuincitur Deum etiam dirigi à scientia media vt conferat auxilia efficacia, quæ minime præstaret,si ea inefficacia præuidisset. Etenim ille qui non accipit efficax auxilium, eo quod male vsurus esset diuina gratia, reciperet auxillum illud, si bene vsurus esset ipso, vt supponimus in casu Augustini:Ponamus ergo dari de facto illum casum possibilem, & hominem illum non videri praue operaturum sub illa conditione, sed potius bene, sane in hoc casu ita accipit homo hoc auxilium efficax,vt illud non acciperet si videretur inefficax: siquidem de facto ideo denegatur homini illi auxilium illud, quia videtur inefficax, vt supra tradit Augustinus. At accipere auxilium efficax, quod esset denegandum si videretur inefficax,non stat quin Deus dirigatur à tali scientia efficaciæ auxilij sub conditione, vt apertum est:Ergo scientia media dirigit Deum vt præstet auxilia.

9. Eodem spectant verba Augustini de Correp. & gratia cap.9.*Respondeant,si possunt cur illos Deus cum fideliter, ac pie viuerent, non tunc de vita huius periculis rapuit, vtrum hoc in potestate non habuit? an eorum futura mala nescuit? nihil horum nisi peruersissime, & insanissime dicitur.* Putat ergo Deum moueri à scientia media in efficacitatis auxilij ad rapiendum hominem ex hac vita, & negandum auxilium inefficax. Aufert itaque Deus occasiones peccandi directus per scientiam mediam, & aliæ occasiones bene agendi dantur ex præscientia conditionata.Et ob hanc causam idem Augustinus lib.2. contra secundam epistolam Gaudentij c.17. asserit Deum impulisse Regem Niniuitarum, vt ieiunium, orationemque præciperet, quia Deus præuidit aliquos illorum non crediturros nisi accederet Regis imperium. Haud aliter in lib. contra Adimantum Manichæi discipulum cap.17. docet Deum dedisse Dauidi occasiones in quibus potuit occidere Saülem,quia præuidit Dauidem non male vsurum illa potestate.Ac rursus lib.1.contra Cresconium Grammat. cap. 18. supponit Christum Dominum voluisse cum Samaritana disputare,quia præsciebat crediturum.

10. Consequenter Epist.105. ad Sixtum colum.penultima probat non puniri peccata quæ homo cõmitteret si viueret diutius: quoniam alioqui *quid præstatur ei qui rapitur ne malitia mutet intellectum eius.* Supponit ergo Deum de industria breuiasse vitam illius hominis, quia præuidebat peccaturus si viueret diutius. Sæpe etiam tractat de præscientia peccati quæ potuisset impedire decretum creandi hominem illum, aut donandi illi tale auxilium, quæ præscientia præcedit decretum dandi illud auxilium; quoniam vi illus scientiæ potuit decretum illud impediri. 11.

Mediis etiam orationibus obtinent à Deo fideles auxilium efficax, & eximium illud perseuerantiæ donum iuxta Augustinum, veramque doctrinã.Legendus est lib.de Dono perseuerant.c.6.vbi docet expresse posse hominem suppliciter emereri eximium illud perseuerantiæ donum, merito,scilicet, congruo. Et serm.1.de S.Stephano asseuerat non habituram Ecclesiam Paulum nisi Stephanus orasset; quia, scilicet deficiente oratione Stephani non daretur auxilium efficax Paulo ad amplectendam fidem. At hæc efficaciter conuincunt Deum motum à precibus, & orationibus iustorum,seligere vocationes congruas. Hæc & similia testimonia nequeunt intelligi secluſa scientia media de vocatione adeo robusta, vt sit moraliter impossibile illi resistere:quia licet quandoque Deus contulerit vocationem adeo viuidam inclinantem in consensum; tamen Augustinus loquitur de scientia futuri euentus sub conditione,quæ nulla ratione falli possit, & de efficacia vocationis cum qua repugnat coniungi carentiam consensus: alioqui neque hæc testimonia sufficerent ad confirmandam scientiam mediam, quod non admittunt hi contra quos decertamus.

Considerauit præterea Augustinus lib.12. de ciuit. Dei duos Angelos, qui in sui creatione receperunt parem gratiam,si consideretur gratiæ auxilium secundum suam entitatem, & nihilominus inæqualiter operati sunt; quoniam vnus eorum cecidit quia defuit illi adiutoriũ specialis Diuinæ prouidentiæ, & alter stetit, quia speciali Dei prouidentia seligente gratiam congruam fuit adiutus. Consonat li.1.ad Simplicianum quæst.2. colum.4. cum dixit: *Cuius autem miseretur Deus, sic eum vocat quomodo scit ei congruere vt vocantem non respuat.* Quare dum serm.7.de verbis Domini secundum Matthæum, ita Deum loquentem inducit: *Ego illos elegi, quia vidi mentes eorum de me præsumẽtes, non de se, nec de Baal*, agit de præscientia conditionata, qua Deus vidit ipsos fiduciam in Deo collocaturos si taliter vocarentur, & affirmat ideo vocatos esse, quia ita præuisi sunt operaturi sub conditione, supponitque ibi Augustinus ab illa electione gratuita processisse vt absolute non præsumerent de se, nec de Baal, & ideo inquit: *Nisi gratia mea plenus esses nonne ante Baal ipse genuflecteres.*

Perplura alia sunt quæ veritatem hanc demonstrant,eaque afferemus dum de Diuinis præfinitionibus efficacibus,necnon de electione ad gloriam ante præuisa merita disputemus. In tract. etiam de scientia Dei attulimus innumera alia, quæ idem satis persuadent, non minus, quam scientiam mediam, quæ omnia recognoscenda sunt. 12. 13.

Sectio II.

Vtrum circa hanc specialem prouidentiam fuerit dissidium inter Augustinum, & Pelagium.

QVamuis fuerit præcipua cõtrouersia Augustini cũ Pelagio circa actus positiue conducẽtes in salutẽ:tamen vt accidere solet in aliis cõtentionibus,plures aliæ exoriebantur quæstiones.Deuoluebatur namque res in principia aliqua generalia, quæ 1.

quę in examen vocari debebant,vt inde procliuior esset descensus ad indagandam veritatem præcipuæ difficultatis. Disputarunt primo Augustinus, & Pelagius de gratia requisita ad consecutionem vitæ æternæ, & probauit Augustinus necessitatem gratiæ ex ipsa necessitate specialis prouidentiæ, qua reguntur à Deo prædestinati. In contrarium vero obiecit Pelagius hanc specialem prouidentiam officere humanæ libertati, & ideo necessarium fuit etiam disquirere de prouidentia Dei speciali circa actus bonos naturales: quoniam exarsit Pelagius audita illa oratione Augustini loquentis cum Deo suo: *Da quod iubes, & iube quod vis.* Sic etiam hoc sæculo orta est non leuis contentio inter Patres Dominicanos, & Thologos nostræ Societatis circa auxilium efficax Diuinæ gratiæ, asserentibus Patribus Dominicanis hoc auxilium esse physice prædeterminans cum metaphysica infallibilitate consensus,quod nostri acerrimè impugnarunt,eo quod per tale liberum subduceretur arbitrium. Et ob hanc causam denoluta est quæstio in vniuersaliora principia, nimirum, an actus liberi, etiam naturales à Deo prædeterminentur:quoniam Dominicanorum fundamenta, & argumenta nostrorum eodem modo procedunt in quouis actu libero.

Vt ea, quæ in controuersia inter Augustinum, & Pelagium dicenda sunt, facilius introspici possint, videndus est idem Augustinus lib.de Gestis contra Pelagium in Concilio Palestin. vbi Augustinus ex oratione, per quam electus consequitur gratiam congruam, & specialem Dei prouidentiam probat necessitatem gratiæ,inquiens: *illis*, nempe reprobis, *sit quod scriptum est: Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum; non autem sic Prædestinatis, quos regit spiritus Dei, quoniam inanis non est vox eorum: Ne tradas me Domine desiderio meo peccatori; quandoquidem & contra ipsa desideria sic oratum est, vt diceret: Aufer à me concupiscentias ventris, & desideria concubitus non apprehendant me.* Postea vero c.11. introducitur Cœlestius existimans nos non indigere illa custodia, & regimine Dei per gratiam congruam, & arguebat cum Pelagio: *Si gratia Dei est quando vincimus peccata; ergo ipse in culpa est quando à peccato vincimur, qui omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit.* Et iterum inquit Pelagius vt probet nos non egere illa speciali prouidentia: *Quoniam omnes voluntate propria reguntur.* Et declarat se hoc dicere *propter liberum voluntatis arbitrium.* Illi vero opponit Augustinus *nos per singulos actus à Deo regi, quando recte agimus;nec frustra orantes dicere: itinera mea dirige secundum verbum tuum, ne dominetur in me omnis iniquitas:* Ergo putabat Pelagius hominem ita relinqui in manu consilij sui vt non indigeret singulari Dei prouidentia seligente deinduſtria gratias, ac proinde Deũ ad dandas vocationes nõ dirigi à sciẽtia media boni euentus futuri sub cõditione:quia si homo egeret hoc regimine, determinaretur ad vnam partem, & non relinqueretur in manu consilij sui, quia non posset ad oppositum extendere manum. Hanc existimationem refutat Augustinus testimoniis Sacræ paginæ, in quibus petitur vt Deus dirigat itinera hominis auertendo occasiones peccati,& constituẽdo ipsum sub illis circunstantiis, in quibus videtur recte operaturum, ac proinde Augustinus opposuit Pelagio directionem scientiæ mediæ ratione cuius Deus confert Prædestinato vocationem tempore oportuno. 3.

Proposuit rursus Augustinus ibidem cap.22.testimonia quæ allegabat Pelagius,inquiens: *Nam illud quod posuit de Psalmo vt probaret omnes voluntate propria regi: Dilexit maledictum, & eueniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo, nihil illi fauet, quia si non dilexisset maledictionem,& voluisset benedictionem, & in hoc ipso voluntatem diuina gratia negaret adiutam, ingratus, atque impius sibi regendus dimitteretur, vt sine rectore Deo præcipitatus, non à se ipso regi potuisse pœnis experiretur.* Atqui superbus ille, & impius, non priuaretur gratia sufficientete, sed efficaci; igitur priuaretur homo ille propter superbiam illa speciali Dei prouidentia,per quam acciperet gratiam efficacem.Sed euidens est Deum non denegare gratiam efficacem in pœnam superbiæ, neque conferre gratiam efficacem intuitu orationis nisi dirigi possit à scientia efficaciæ auxiliorum, vt illa conferat. Igitur scientia media conducit directe vt præbeantur homini efficacia auxilia, nec se habet mere concomitanter ad collationem ipsorum.

Recurrereque non licet in gratiam maiorem secundum, ac moraliter necessitantem ad bonum opus, & gratiam secundum se minorem, cum qua sit moraliter infallibile non recte operari: hæc enim euasio facile dissicitur. Primo quia ad singulos actus bonos requirit Augustinus hanc gratiam prouidentem,vt colligitur ex verbis ipsius supra adductis, nec non ex dicendis: Atqui non requiritur hæc differentia auxiliorum quoties vnus vocationi consentit, & alter dissentit, vt fuse probaui tract. de scientia Dei ex eodem Augustino, & aliis Patribus. Secundo, quia experientia docet nos quandoque resistere tentationi eligendo partem, in quam minus propendebamus, & quandoque hominem minori tentationi succumbere. Quandoque etiam hominis arbitrium hæret anceps inter eligẽda, & tandem, quasi nescíens quid eligat, ad vnam partem sedeterminat, vt cum præpotentes causæ animum discruciant, vt si deliberes de tortura iubeunda, vel confitendo crimine. Similia in quibus animus hæret anceps, quia nihil refert potius eligere hoc, quam illud,quotidie experimur. Qui autem hoc diffiteretur non videō quo pacto ostendere possit nos experiri nostram libertatem (quam ab experimento suadent Philosophi, ac Theologi)quoniam si hominis voluntas semper prosequitur maius pondus obiecti, passionis, alteriusve circunstantiæ, nusquamque reluctatur maiori ponderi, cadit penitus experimentum. Hæc fusiori calamo proposui in tract.de scientia Dei. Aliunde etiam certum est Augustinum egisse de scientia, quæ non solum repræsentat moralem infallibilitatem euentus futuri sub conditione, sed ipsum euentum vt metaphysice infallibilem, vt ex dictis in tract. de scientia Dei apparebit. 4.

Alio etiam ex capite ostendunt prædictæ testimonia, non leuem fuisse dissensionem Augustinum inter, & Pelagium circa specialem illam prouidentiam,per quam Deus dirigitur à scientia Media congruæ vocationis. Etenim deduxit ex oratione Augustinus necessitatem gratiæ saltem ad actus singulos ordinatos in vitam æternam. Nam arguebat Augustinus loc. cit.dicens: *Nos per singulos à Deo regi, quando recte agimus, nec frustra orantes dicimus: Itinera mea rege secundum verbum tuum.* Impetrat igitur homo media oratione gratiam congruam: nam impetrat specialem gratiam præ sufficienti,& sæpe non impetrat gratiam in sua entitate maiorem illa quæ confertur pluribus aliis hominibus, qui à tentatione superantur, aut maiorem 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem illa secundum entitatem, quam haberet si non oraſſet. Reſtat igitur vt homo hic qui ſpecialem gratiam ratione orationis dicitur obtinere, impetret gratiam congruam, vt talis eſt, quod non ſtat quin Deus dirigatur à notitia vocationis futuræ congruæ, ſi detur. Hoc eſt quod docuit lib. 1. ad Simplicianū q. 2. *Quia cum miſeretur* (inquit) *ſic eū vocat quomodo ſcit eꝫ congruere vt vocantē nō ſpernat.*

6. Docebat ideo ſæpe Auguſtinus perſeuerantiæ donum, quod ſuppliciter media oratione impetrare poſſumus, *non poſſe contumaciter amitti.* Legatur lib. de Dono perſeuerantiæ cap. 1. & 6. ac multis ſequentibus, & lib. de Corrept. & gratia cap. 12. Oppoſuereq; contra Auguſtinū reliquiæ Pelagianorū, quidquid donatur Prædeſtinatis poſſe ab eis propria voluntate vel amitti, vel retineri, vt refert Hilarius Arelatenſis epiſt. ad Auguſtinū, & reſpōndit Auguſtinus Hilario non poſſe donum hoc amitti non ſolum quando intelligitur integre donatum, & conſummatum per mortem, ſed etiam in hac vita; redditque rationem dicens: *Quomodo poteſt amitti illud, per quod ſit vt non amittatur, etiam quod poteſt amitti?* illud ergo donum, provt à Deo conceditur, dat infallibiliter ipſam bonam operationem: quia nimirum, Deus non illud confert niſi directus à præſcientia boni euentus futuri ſub conditione. Quo eodem ſenſu Concilium Arauſicanum 2. can. 10. ex doctrina Auguſtini ſtatuebat *adiutorium Dei etiam in renatis, & ſanctis eſſe ſemper implorandum, vt ad finem bonum peruenire, & in bono poſſint opere perdurare.*

7. Confirmatur diſcurſus ex his, quæ aſſerebat Auguſtinus lib. de correp. & gratia cap. 12. *ſubuentum eſt*, aiebat, *infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur.* Ex quo loco colligitur mediis orationibus impetrare nos vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter protegamur, quod proculdubio ſonat omnimodam infallibilitatem boni euentus. Quēadmodum cum docet Auguſtinus electos non poſſe perire, & reprobos non poſſe ſaluari, ſignificat quandam impotentiam conſequentem cum metaphyſica infallibilitate futuri euentus. Pendet ergo ab electione Dei vt metaphyſica infallibilitate nos faciat bene operari.

8. Sunt etiam qui putent hominem non poſſe elicere aliquod opus bonum morale abſque gratia, de quo diſputauit Auguſtinus contra Pelagium, quod etiam ratione probant; quoniam & ille qui habet ſupernaturales habitus fidei, ſpei, & charitatis vel etiam gratiæ ſanctificantis, nouam recipit gratiam ipſi indebitam, dum recipit auxilium ſupernaturale efficax ad ſalutariter agendum; ergo etiam intra ordinem naturæ congrua vocatio erit ſpeciale beneficium naturæ indebitum. In quo genere arguendi illud expendendum occurrit, videlicet communiter concedi antecedens ab aduerſariis, qui non ignorant Auguſtinum, eiuſque diſcipulos Proſperum, & Fulgentium beneficium vocationis efficacis tanquam indebitum commendaſſe, & mediis orationibus impetrari. Sicut illis etiam eſt indebitum beneficium finalis perſeuerantiæ, & mediis orationibus impetratur, vt ſupra viſum eſt. Vim noſtrarum orationum ad obtinendum etiam aliis auxilium inefficax appoſuit verbis diſertiſſimis Auguſtinus de Dono perſeuerant. cap. 22. *Et qui ſunt*, aiebat, *nondum vocati, pro eis vt vocentur oremus: fortaſſis enim ſic prædeſtinati ſūt, vt noſtris orationibus concedantur, & accipiant eandem gratiam, qua velint eſſe, atque efficiantur electi.* En tibi orationes poſſunt impetrare gratiam pro-

Auguſtinus.

priam electorum, & inferentem infallibiliter conſenſum; ergo Deus mouetur ab orationibus ad illa dona præſtanda: hoc autem fieri non poſſet niſi Deus dirigeretur à ſcientia repræſentante cogruitatem vocationis (quæ eſt ſcientia conditionatorum liberorum) vt conferret illud auxilium.

9. Nos etiam putamus eſſe de mente Auguſtini diſputantis contra Pelagium, nullū opus bonum morale poſſe ab homine lapſo fieri ſigne gratia, quēadmodum, vel leuem tentationem poteſt vincere abſque ſpeciali gratia. Et ideo Auguſtinus extollens Dei gratiam inquit lib. 5. Homiliarum, in 23. cap. 6. *Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes, & quod non admiſiſti; nullum eſt enim peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere alter homo ſi deſit rector.* Supponit ita à Deo regi poſſe hominem vt ſit omnino infallibile, etiam metaphyſice, hominem, ſi non deſit illud regimen, operaturum, & hoc eſt quod docuit lib. de Correp. & gratia cap. 12. illis verbis: *Subuentum eſt infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur, & in nullo, quamuis infirma deficeret.* Hoc autem fieri non poteſt niſi Deus ante collationem cogitationis ad recte agendum præuideat, quæ futura ſit efficax: quæ autem inefficax, & ductus illa ſcientia conferat cogitationem, ſeu vocationem efficacem. Hinc eſt vt Pelagiani obiicerent Auguſtino eius doctrinam omnino de medio tollere liberū arbitrium: cui obiectioni reſpondet Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 15. *Peccato Adæ liberum arbitrium periſſe de hominum natura non dicimus, ſed ad peccandum valere in hominibus ſubditis diabolo: ad bene autem pieque viuendum non valere niſi ipſa hominis voluntas Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum ſermonis, & cogitationis adiuta.* Et in Enchir. c. 30. *Victore peccato amiſſum eſt liberum arbitrium, à quo enim quis deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt, quæ cum vera ſint, qualis poteſt eſſe ſerui addicti libertas, niſi quando eum peccare delectat.* Hæc adduxerim, quoniā alia plura teſtimonia facilius explicātur ab aduerſariis de carētia ſupernaturalis vocationis. Rationem attigit ipſe Auguſtinus lib. 1. ad Simplicianum circa finē, necnon lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. quia ſcilicet, *Non eſt in homine via eius, nec habet in ſua poteſtate vt occurrat quod delectet, & voluntas niſi occurrerit quod delectet, atque iuuitet animum, moueri nullo modo poteſt. Hoc autem vt occurrat non eſt in hominis poteſtate.*

10. Igitur Pelagius arguebat: ſi daretur neceſſitas huius gratiæ prouidentis, ſiue concedentis cogitationem congruam ex præſcientia, quicumque peccaret abſque libertate peccaret: nam caret illa prouidentia neceſſaria ad recte operandum. Indeque inferebat liberum ſubduci arbitrium ſi ad recte operandum requireretur illa ſpecialis gratia prouidens: quoniam ad libertatem requiritur poteſtas in vtramque partem: ſed qui caret illa gratia prouidente non habet poteſtatem ad vtramque contradictionis partem, igitur caret libertate. Minor probatur, nam qui caret aliquo requiſito ad recte agendum non habet poteſtatem recte agendi, ſed illa gratia prouidens eſt requiſita ad bene agēdum; ergo qui caret tali gratia prouidente non habet poteſtatem recte agendi, & conſequenter non eſt proxime potens in vtramque partem, quod & aiebat Pelagius contra illud teſtimonium: *Appoſui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem bonum, & malum, vita & mors, quod placuit dabitur illi.* Hæc poſtea fuſius declaranda ſunt.

Non

11. Non tamen prætermittendum eſt aliud inſigne teſtimonium Auguſtini in lib. de Gratia Chriſti cap. 47. vbi poſtquam ſtatuit eo perueniſſe Pelagium vt tandem admitteret Dei gratiam eſſe *quod poſſimus bene agere, dicere, & cogitare*; noſtrum vero eſſe quod operemur bene, & poſtquam Auguſtinus eum refutaſſet dicens: *Deſinat iſta dicere: non enim ſolum poſſe donauit, ſed & velle, & operari operatur in nobis.* Concluditque hiſce verbis: *Si ergo conſenſerit nobiſcum non ſolum poſſibilitatem in homine, ſed & ipſam quoque actionem vt bene velimus diuinitus adiuuari, nihil de adiutorio gratiæ controuerſia relinquetur.* Contendebat ergo Auguſtinus contra Pelagium adiuuari non ſolum poſſe noſtrum, ſed & ipſum agere interuentu beneficij Dei tribuentis illud agere, mediiſque viribus, quibus cum infallibiliter operamur. Diciturque Deus ipſe facere vt faciamus, vt exponit Auguſtinus lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 16. hiſce verbis: *Certum eſt nos facere cum facimus, ſed ille facit vt faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* Quia nimirū ſunt tantæ efficacitatis vires, quæ à Deo eliguntur, vt metaphyſica infallibilitate conſenſum inferant, quod eſt facere vt velimus. Ob idque Auguſtinus dicto lib. de Gratia Chriſti cap. 42. arguebat ex Ambroſio: *Deus, quem vult, religioſum facit.* Et cap. 25. *Quomodo dicitur, quod agimus noſtrum eſt, cum dicat Apoſtolus orare pro his, ad quos ſcribebat, ne quid mali facerent.* Vbi ex oratione colligit non eſſe noſtrum quod recte operemur, quia intuitu orationis Deus dat vires, quibus infallibiliter facimus.

12. Accipe etiam aliud ex Auguſtino non leue fundamentum. Angeli, & Adamus in ſtatu innocentiæ indigebant auxilio ſupernaturali ad perdurandum in bono, hoc autem non proueniebat ex difficultate recte agendi, cum proniores eſſent in bonum. Igitur quia ad perdurandum in bono egebant ſingulari Dei prouidentia ſeligente de induſtria vocationes congruas: ſi enim Deus illas non ſeligeret, contingeret ipſis quandoque vocatio incongrua, vt de facto contemplari licet in Adamo, & in tanta numeroſitate Angelorum. Maior propoſitio, nempe Angelos, & Adamum in ſtatu innocentiæ indiguiſſe ſpeciali Dei auxilio vt in bono conſiſterent conſtat ex Auguſtino lib. de Gratia Chriſti cap. 1. vbi contra Pelagium ait: *Ego arbitror quod libertas arbitrij, ſibi ſufficere non potuerit ſine præſidio gratiæ, etiam antequam priuilegium illud tranſgreſſio violaret.* Idem docuit in Enchiridion. cap. 106. & lib. 14. de Ciuit Dei cap. 27. & lib. 22. cap. 9. & lib. 8. Geneſ. ad literam c. 12. & de Natura, & gratia cap. 48. necnon de Corrept. & gratia cap. 11. in quo vltimo teſtimonio affirmat hominem in ſtatu innocentiæ non indiguiſſe gratia ad recte operandum; illa tamen eguiſſe ad perſeuerandum in bono, & ideo cap. 10. de eodem homine inquit: *Non habuit perſeuerantiam, & ſi non habuit, vtique non accepit.* Fauet etiam Concilium Arauſicanum can. 19. dicens: *Natura humana etiam ſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret nullo modo ſeipſam Creatore ſuo nō adiuuante ſeruaret.* Eademque eſt ratio de Angelis, & ideo idem de ipſis docet Auguſtini diſcipulus Fulgentius lib. 2. ad Traſimundum, Anſelmus de caſu diaboli cap. 2. quos ſequutus eſt Bernardus ſerm. 22. in Cant. Hoc autem non prouenire in Adamo in ſtatu innocentiæ, aut Angelis ex difficultate recte agendi certiſſimum eſt, & conſtat etiam ex Auguſtini diſcipulis, vt ex Proſpero ad 6. obiectionem Vincentianam, Fulgentio de Fide ad Petrum c. 3. Anſelmo de caſu diaboli cap. 18. & 27. Quibus cum ſentit Bernardus de Gratia, & libero arbitrio. Ideo etiam à Patribus aſſeritur ideo ſolum fuiſſe permiſſum tam grauibus tentationibus concuti, quoniam eius victoriam futuram ſi tentaretur Deus prænouerat. Vide Gregorium lib. 2. Moral. cap. 5. Olympiodorum, Polichronium in catena Comitili.

Auguſtinus. Concilium Arauſic. Fulgentius. Anſelmus Bernardus.

13. Iterum Auguſtinus lib. de Dono perſeuerant. cap. 11. poſtquam egerat cap. 9. de Tyriis, & Sidoniis, qui pœnitentiam agerent, ſi apud illos fierent illa ſigna, quæ facta fuerant in Corozain, concludit: *Proinde, ſicut Apoſtolus ait, non eſt volentis, neque currentis ſed miſerentis Dei, qui his, quos præuidit, ſi apud eos facta eſſent, ſuis miraculis crediturос, quibus voluit ſubuenit: aliis autem non ſubuenit.* Ergo habet modum ſubueniendi infallibiliter quoties vult, quod eſſet, niſi dirigeretur Deus à ſcientia qua videt hanc vocationē ſortiturā effectū, ſi detur; ſic enim vocat quomodo ſcit homini congruere vt vocationem non reſpuat. Sic direxit ſcientia media, vt illi conſuleretur qui *raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius* Sap. 4. Ex quo loco Auguſtinus certiſſimam ſcientiam lapſus futuri ſub conditione prænouit. Alia ex eodem Auguſtino vide diſp. ſequenti.

Sectio III.

Idem docuere diſcipuli Auguſtini Proſper, & Fulgentius.

1. Proſper. PRædeſtinationis definitionem, quam ſect. 1. ex Auguſtino accepimus, eiſdem verbis tradidit Proſper ad excerpta Genueſium, præmittens prædeſtinationem comprehendere *ſcientiam beneficiorum quibus Deus dignatur liberare*: quia, videlicet, miſericorditer eligit illa beneficia quæ infallibiliter coniunguntur cum bona operatione. Additque dub. 7. modum ordinandi omnia in bonum prædeſtinati eſſe, *vt Deus tantum ſinat progredi malitiam nocere cupientium, quantum eam ſanctis ſuis vel caſtigandis nouit vtilem, vel probandis, vt in eo etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur niſi voluntas Dei.* Hac ratione Prædeſtinationem à præſcientia differre ſæpe dicit, *quia prædeſtinatio vult bonum quod videt*, nempe eligit vocationem illam, quam ſcit coniungendam fore opere, ſi talis vocatio exiſtat.

2. Haud aliter ad capitula Gallorum cap. 7. ſcribit: *Prædeſtinata in Chriſto electio dat miſericorditer perſeuerantiam in bono vſque ad finem.* Ergo illa electio innititur præſciētiæ perſeuerantiæ in bono, & ideo ordinat in vitam æternam infallibiliter medio dono perſeuerantiæ, vt poſtea dum de electione ad gloriam ante præuiſa merita diſſeramus, oſtendemus. Idque accepit Proſper ex Auguſtino de Corrept. & Gratia cap. 7. vbi inquit: *Quis in vitam æternam potuit ordinari niſi perſeuerantia dono.* Vbi certum eſt non eſſe ſermonem de ordinatione ineffitaci; ſic enim plurimi ordinantur in vitam æternam abſque perſeuerantiæ dono. Verum hoc teſtimonium Auguſtini pedetentim expendemus loc. cit. Vtrumque teſtimonium, Proſperi, nimirum, & Auguſtini probat abſolute noſtram ſententiam, quatenus oſtendit Deum efficaciter eligere ad gloriam ante præuiſa merita, vt poſtea dicam. Redeo ad Proſperum qui lib. 2. de Vocatione Gentium cap. 36. monſtrat ita Deum præuidere euentus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus futuros sub conditione, vt per media, quę videt futura congrua de industria ordinet Prædestinatos in gloriam. Verba ipsius sunt: *Quamuis quod Deus statuit nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, cum implendæ potestatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.* Multa in his verbis obseruanda occurrunt. Nam primo constat egisse de volutate efficaciter præsciente, & ideo dixit oppositum *nulla posse ratione fieri*, in sensu videlicet compositio talis volitionis. Deinde supponit illum finem consequendum per media libera, quoniam Deus præordinauit finem illum infallibiliter consequi per volitiones nostras liberas, & vt nos consequeremur gloriam *per laborem bonorum operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum, per incrementa meritorum.* In his continetur satis aperte Deum dirigi à scientia infallibili illorum mediorum vt efficacium, vt per talia media finem illum efficaciter intendat.

3. Prosper. Quo etiam pacto idoneè explicuit Prosper qualiter efficiat Deus vt facimus, quia nimirum Deus singulari consilio eligit auxilium, quo posito infallibiliter faciemus. Hoc declarat Prosper ad c. 15. Gallorum, quod est vltimum, in fine, dicens: *Præscinit & prædestinauit, quod ipse facit, & vt faceremus dedit.* Vbi præmittit præscientiam dirigentem vt faciat nos infallibiliter facere. Et quamuis nostra operatio Deo tribuenda esset, quamuis Deus non moueretur à scientia media efficacitatis vocationis; tamen etiam ex hoc titulo debet Deo tribui, quatenus facit vt infallibiliter faciamus, & sic donat operationem. Ideoque cum Augustino probat assumptum ex orationibus, quia, nimirum, oramus ne quid mali faciamus, & consequenter Deus directus à scientia congruitatis vocationis mouetur ab orationibus, vt det auxilium, ne quid mali faciamus, vt fuse dicemus in materia de Gratia, cum argumentum petitum ab oratione pro stabilienda necessitate Diuinæ gratiæ proponamus.

4. Ac rursus 2. de Vocatione Gentium cap. 29. insuperabilem certitudinem, & efficacitatẽ Diuinæ Prouidentiæ declarat ratione diuinæ præscientiæ, quia quemadmodum præuidit plures repugnaturos diuinæ gratiæ, ita præuidit alios consensuros. Quod etiam explicat cap. 33. *Omnes*, ait, *varietatum compugnantiæ, & vniuersæ dissimilium euentuum causæ, quas inuestigare, & discernere non valemus, in illa æterna scientia simul notæ simulque diuisæ sunt*, &, ex hac præscientia colligit omnimodam certitudinem diuinæ electionis, dum ad finem capitis scribit: *De plenitudine quippe membrorum corporis Christi, præscientia Dei, quæ falli non potest, nihil perdit, & nullo detrimento minui potest summa præcognita, atque in Christo ante sæcula æterna prælecta.* En tibi electio ideo est certa, quia sicut præscit, eligit. Ac rursus ad 3. cap. Gallorum, loquitur de reprobis, qui prædestinati essent si præniderentur illis vocationibus consensuri, *& ideo prædestinati non sunt, quia tales futuri voluntaria præuaricatione præuisi sunt.* Præcedit ergo scientia conditionatorum liberorum actum Diuinum prædestinantem: nam dictiones illæ *ideo* & *quia* indicant præscientiam præcessisse voluntatem illam non prædestinantem. Sicut cum dicitur: bona operatio libera non ideo est futura, quia Deus præuidit illam futuram, sed potius ideo Deus præscinit illud opus futurum esse tali tempore; quia ipsum futurum est tempore illo. Similique modo loquitur Prosper ad cap. 12. Gallorum in fine: *Vires obedientiæ*, ait, *non ideo cui-quam subtraxit, quia eum non prædestinauit: sed quia recessurum ab ipsa obedientia ipse præuidit, ideo eum non præstinauit: sed quia recessurum ab ipsa obedientia ipse præuidit, ideo eum non prædestinauit.*

5. Fulgentius adhuc clarius rem proponit, vt mox apparebit. Hic eisdem verbis Prædestinationem definit. lib. 1. ad Monimum cap. 20. & 21. quibus definita est ab Augustino supra addens *ab electione & Prædestinatione procedere omnem benedictionẽ spiritualem*: Ergo à scientia media constituente, prædestinationem procedit omnis benedictio spiritualis, & consequenter auxilium efficax. Et c. 26. inquit: *Ipsa est enim prædestinatio Dei sempiterna, scilicet dispositio operis.* Disponuntur futura opera in præscientia: ergo præscientia conditionata præcedit dispositionem seu voluntatem dandi vocationem congruam. Idem habet Fulgentius lib. 2. allegans libro Augustini, & Prosperi. Fulgent.

6. Elegantissime tamen in lib. de Incarnat. & gratia Christi cap. 31. concludit Fulgentius: *Et sicut nihil naturaliter subsistit quod ille non fecerit, ita nihil prouenit in salutem hominum, quod ille non in æterna bonæ voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauerit: a quo & fides infunditur, per quam bene ambulemus, & perseuerantia donatur, per quam ad spem peruenire possimus. Hoc autem dona sua semper Deus interna, atque immutabili voluntate habet disposita, in qua ordinauit, atque præparauit, & quæ daret, & quibus daret, ipse enim prædestinando præparauit gratiæ donum, quam gratiam donando implet Prædestinationis effectum.* Fulgent.

Nelcio quibus aliis verbis apertius proponi potuerit noster sensus: nam describitur Deus præuidens ea, quæ danda sunt electis, vt infallibiliter saluentur, & disponens efficaciter vt per illa media Prædestinatus consequatur salutem. Supponit diuinam voluntatem diuersimode se habere circa electos, & circa reprobos, nam specialia dona, quæ specialitatem habent ex præscientia, præparat electis. Et dum ait nihil prouenire in salutem hominum, quod ille non in æternæ bonæ voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauerit, supponit Deum efficaci decreto præfiniisse nostra bona opera, quod esse non posset nisi dirigeretur à scientia boni euentus futuri sub conditione, nam hæc requiritur vt Deus præparet efficacia dona, & discernat vnum donum, nempe auxilium efficax ab alio dono inefficacis auxilij, & ratione huius præparationis discernat Prædestinatum à reprobo. Verba Fulgentij videtur exposuisse Hugo Victorinus in quæstionibus circa Epist. ad Rom. quæst. 233. in medio, vbi eleganter scripsit: *Præparatio hæc nihil aliud est, quam Deus ipse præparans, & discernens, & statuens, & proponens, vel eligens in semet ipso, vt hæc, vel illa dona, his, vel illis in tempore conferat, & hoc propositum, vel hæc præparatio causa est bonorum operum, quibus adoptamur in filios Dei.* Vbi præparatio dicitur propositum, siue decretum Dei, vi cuius discernitur prædestinatus à reprobo, quod non stat, quin ante decretum illud, seu propositum Deus præuideat media, quibus homo libere consequetur æternam salutem. Videatur quoque Fulgentius lib. de Natura, & gratia cap. 31. vbi similiter aiebat *Deum prædestinatione sua & donum glorificationis ad regnandum, & donum illuminationis ad credendum, & donum perseuerantiæ ad permanendum, quibus dare voluit, præparasse.* Hugo Vict.

7. Et lib. 1. ad Monim. cap. 24. *Deus prædestinauit ad regnum, quos ad præsciuit misericordiæ præuenientis auxilio credituros.* Vbi sermo est non de præscientia absoluta, sed conditionata; nam prædestinationem,

stinationem, seu electionem efficacem admittit ante præuisionem absolutam meritorum vt postea dicemus, & vtrumque comprehendit dicto lib. cap. 11. his verbis: *Bene ambulantem custodit, & adiuuat, vt ad donum æternæ glorificationis perducat.* Et illa custodia est metaphysice infallibilis, dirigit enim ad voluntatem de se efficacem, quam posuit variis in locis vt postea dicam, & sumitur ex lib. de Incarnat. & Grat. Iesv Christi c. 31. *Sic ergo*, inquit, *quos vult saluat, quemadmodum, quos vult, viuificat*, vbi loquitur de voluntate efficaci: nam voluntate inefficaci plurimos vult viuificare, quos actu non viuificat, nec saluat. Quod si Deus nõ dirigeretur à scientia efficacitatis auxilij, aut boni operis futuri sub conditione, vt donaret auxilium, non esset reuocandum in iudicia Dei inscrutabilia cur alios saluet gratuito dono, alios vero derelinquat, quod non congruit doctrinæ Fulgentij, qui sæpe supponit æqualem rationem ob quam iuste derelinqui possint, & damnari, præuideri à Deo in prædestinatis, & reprobis, vt videre est lib. 1. ad Monim. cap. 7. & 26. Fulgent.

8. Prosper. Redeo ad Prosperum qui ad excerpta Genuens. respons. 8. post medium de Tyriis, & Sidoniis ita differit: *Quos autem credituros fuisse ipsa Veritas dicit, si talia, qualia apud nos credentes facta sunt, virtutum signa vidissent. Quare cum hoc eis negatum fuerit, dicant, si possunt, qui calumniantur, & ostendant cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit.* Idem ad capita Gallorum sent. 10. *Saluator apud quosdam, quos ait fuisse credituros, si mirabilium eius signa vidissent, noluit operari.* Vbi supponit potuisse Saluatorem moueri ad illa signa facienda eo quod videret illis factis hos homines credituros, & potuisse quoque moueri ad illa non facienda apud alios, quia illis visis non erant credituri, quoniam hoc docet vt ostendat esse incomprehensibile Dei iudicium cur Deus non constituat homines istos in illis circunstantiis, in quibus videntur recte operaturi, & adhuc affirmat voluisse Deum facere illa signa, apud eos qui crediturí non erant, vt nullam haberent vmbram ingratæ excusationis. Vnde dum inquiritur, quare Deus negat aliquam gratiam libenter suscepturis, & gratiæ consensuris: respondent hoc non esse nostrum scire. At si Deus non posset dirigi à scientia boni euentus futuri sub conditione vt gratiam conferat, & à scientia mali euentus futuri sub conditione, vt illam subtrahat, frustra mouentur illæ quæstiones; siquidem facilè responderetur Deum non potuisse retardari ne permitteret peccata, à præuisione peccatorum, quæ sub illa conditione erant futura, neque potuisse moueri ad dandam gratiam, eo quod viderit hunc consensurum, & sic frustra quæreretur, quare hunc eligit non consensurum gratiæ, illum autem tam bene consensurum gratiæ negligit. Alia plura ex eis Patribus proponemus dum Diuinas præfinitiones, & electionem ante præuisa merita confirmemus. Supponunt itaque Prosper, & Fulgentius Deum pro suo beneplacito absque ratione discriminis inter vnum hominem & aliũ prædestinare quẽ vult, & potuisse alteri negare gratiam congruam, quia talis est, & aliquos singulariter vocare ex præscientia.

Sectio IV.

1. D. Thom. *Accedit suffragium S. Thomæ.*

Doctor Angelicus 1. p. q. 23. art. 5. ad 1. ait hæc verba: *Vsus gratiæ præcitus non est ratio collationis gratiæ nisi secundum rationẽ causæ finalis*, quod nequit intelligi nisi de vsu gratiæ sub conditione præscito à Deo per scientiam conditionatorum, ac proinde si talis vsus sic præscitus habet rationẽ causæ finalis, Deus mouebitur à tali scientia vt finem illum intendat. Sermo erat de bono vsu gratiæ præscito, non absolutè, sed tamẽ conditionate: quoniã bonus vsus gratiæ præscitus vt absolute futurus nõ solũ habet rationẽ causæ finalis, sed meritoriæ saltẽ de congruo. Loquitur præterea de bono vsu gratię præscito, quæ habet rationem causæ finalis ad conferendam illammet gratiam sub qua videtur ille actus futurus: At bonus vsus vt absolutè futurus non est ratio conferendi illam gratiam requisitam ad elicientiã illius boni vsus: quia hoc modo principium meriti nõ datur propter ipsam operationẽ præuisam. Vide quæ in tract. de scientia Dei adducta sunt circa mentem S. Thomæ pro scientia Media, quam ex hoc loco efficaciter probari monstraui. Neque omittenda sunt quæ docuit q. 6. de Veritate, vbi ita arguit: *Dicit glossa Ambrosij: Misericordiam illi præparabo, quem scio post errorem toto corde reuersurũ ad me; hoc est dare illi cui dandum est, & non dare illi, cui non dandum est, vt eum vocem, quem sciam obedire, illum vero non, quem sciam non obedire; Ergo præscientia meriti, vel demeriti est causa, vel ratio quare Deus proponat alteri misericordiã facere, & alium a misericordia excludere, quod est prædestinare, vel reprobare.* Huic argumento occurrit S. Thom. asserens vt supra bonum vsum gratiæ non esse rationem collationis gratiæ nisi secundum rationem causæ finalis: igitur loquitur de bono vsu futuro sub conditione, & huius præscientiam affirmat deseruire Deo vt intendat facere misericordiam huic, qui conuerteretur si taliter vocetur.

2. Euoluite etiam Angelicum Præceptorem ad Rom. 8. lect. 6. vbi legitur: *Quos præscíuit, & prædestinauit; non quia prædestinet omnes, quos præscinit, sed quia prædestinare non poterat nisi præsciret;* qu a nimirum præscientia futuri euentus sub conditione est necessaria vt Deus prædestinet, quoniam nequit esse voluntas prædestinans nisi procedat à tali scientia. Loquiturque non de præscientia simplicis intelligentiæ: nam per hanc scientiam omnes præsciuntur posse recte operari, & ipse agebat de præscientia non respiciente omnes, licet dicat Deum non prædestinare omnes quos præscit sub illa mensura vocationis rectè operaturos; sed de scientia boni euentus futuri sub conditione; nam sequitur doctrinam Ambrosij illo loco dicentis. *Quos præsciuit Deus aptos sibi, hi credentes permanent, quia aliter fieri non potest, nisi quos præsciuit Deus, ipsos & iustificauit, ac per hoc, & magnificauit illos, vt similes fiant Filio Dei.* Et rursus cap. 9. idem Ambrosius: *Et in illo quem elegit propositum Dei manet, quia aliud non potest euenire quam scit.* De hac præscientia non autem de scientia simplicis intelligentiæ intelligũt Patres, quorũ vestigia sequitur D. Angelicus circa illa verba ad Rom. 8. *Quos præsciuit & prædestinauit.* Etenim Hieronymus Malachiæ 1. inquit: *Quos præsciuit de Gẽtibus credituros elegit, & ex Israël reiecit incredulos.* Quæ eadem verba reperies in Sedulio Augustini contemporaneo: *Ita ergo*, aiebat, *& nunc quos præsciuit de Gentibus credituros elegit, & ex Israël reiecit incredulos.* Habentur hæc verba in collectaneis epistolæ ad Rom. in illud: *His qui secundum propositum vocati sunt Sancti.* Vbi prius dixerat: *Quos præsciuit futuros deuotos sibi, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda.* Vide quoque Bedam in eundem locum ad Rom. 8. Ambrosius. Hieronymus. Sedulius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Redeo ad S.Tho.qui quæst.24. de Verit.art.14. corpore inquit: *Omnes à diuina prouidentia moderantur secundum quod ipse iudicat aliquem esse excitandum ad bonum his vel illis actibus.* Quo nihil clarius inueniri poterit: nam affirmat secundum iudicium vtilitatis vocationis, si detur, nos à diuina voluntate, siue prouidentia regi. Vnde concludit D.Ang.nullum opus bonum posse fieri à nostro libero arbitrio sine gratia, si nomine gratiæ intelligitur Dei ordinatio, per quam motum mentis,& exteriora ordinat ad salutem; quia nimirum Deus mouetur à diuina scientia vt vocationem idoneam conferat, & ita quos præscit,prædestinat, quia non potest prædestinare nisi ita præsciat,& ita exposuit supra illud ad Rom.8. *Quos præscinit & prædestinauit.* Quod etiam accepisse videtur ex Anselmo in illum locum, vbi notat litteram Apostolicam sic esse ordinandam: *Nam quos præscinit conformes fieri imaginis Filij, id est, imitatores futuros Christi,etiam prædestinauit illos hoc fore.*

4. Ideo etiam S. Thomas sæpe docuit esse in Deo præfinitionem efficacem actus liberi, & electionē efficacem ad gloriam ante præuisa merita, quod esse non potest (vt postea dicemus)quin talis præfinitio supponat per se scientiam mediā boni euentus futuri sub conditione. Recognoscatur ipse 1.p. q.23.ar.7.vbi habetur: *Certus est Deo numerus Prædestinatorum, non solum per modum cognitionis; sed etiam per modum principalis præfinitionis.* Quo loco aperte admittit diuinam præfinitionem,in qua certo, & infallibiliter cognoscatur hunc hominem per merita consequuturum vitam æternam. Et in hac q. ar.8.ait: *Cum igitur voluntas diuina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter, vt sit ordo in rebus ad complementum vniuersi.* Ante hanc voluntatem efficacissimam præmittendam putauit scientiam mediam, vt in tract.de scientia media ostensum est.Ideoque q.15. ar.5.ad 1.inquit: *Non potest esse vt Deus aliquid faciat,quod non præscierit, & præordinauerit se facturum.* Vide eundem S.Tho.1.contra Gent.c.85. vbi efficacitatem diuinæ voluntatis explicat,& in 1.ad Anibal.dist.47.q.vnica ar.4.necnon q.23.de Verit.art.5. Ratio etiam cur ante illam efficacem voluntatem, cui nemo potest resistere debeat præcedere scientia boni euentus futuri sub conditione, est quia præuidere debet media quibus positis infallibiliter sequetur bona hominis operatio:alioqui diuina illa voluntas efficax exponeretur periculo frustrationis, qui enim intendit finem quin illa media infallibilia applicet exponitur periculo non consequendi finem.

SECTIO V.

Idem assertum ex Sacra pagina, rationibusque inde subortis inconcusse stabilitur.

1. Reg.1. OStenditur primo nostra resolutio ex illo 1. Reg.23. vbi Dauid consuluit Dominum,dicens: *Si descendat Saul in Zeilam,& tradent me viri Zeilæ in manus eius?* Cui respōdit Dominus: *Descender, & tradent.* Et tunc Dauid certus de oraculo,directusque à diuino responso,nulla interposita mora fugit de Zeila cum omnibus sociis suis:nam audito illo verbo tradent,statim sequitur Scriptura: *Surrexit ergo Dauid & viri eius quasi sexaginta, & egressi de Zeila huc, atque illuc vagabantur incerti.* Vt igitur expendamus primum argumentum ex his, quæ nascuntur ex hoc testimonio, detur modo casus possibilis, in quo viri Zeilæ non essent tradituri Dauidem,quamuis descenderet Saül in Zeilam, & consequenter demus, Dominum dixisse ad Dauid: *Descendet Saül in Zeilam, & non tradent te viri Zeilæ, sed potius tibi auxilium præstabunt.* Quis ambigat in casu isto potuisse Dauidem moueri à tali reuelatione ad permanendum in Zeila, quamuis aliò esset transmigraturus, si cognouisset fore tradendum, & illa notitia diuini oraculi præcederet voluntatem permanendi in Zeila,& voluntas illa præcederet quoque illam remansionem, remansioque illa in Zeila antecederet voluntates virorum Zeilæ, quibus nollent eum tradere Saüli, ac proinde de primo ad vltimum scientia media de voluntatibus virorum Zeilæ ad non tradendum Dauidem præcederet ordine naturæ, seu causalitatis voluntates eorumdem non tradendi illum: in quo est satis aperte eadem difficultas, quam nobis opponunt aduersarij ad pauca respicientes.

2. Alio etiam ex capite firmissimum nobis offert argumentum hoc idem testimonium. Etenim illa prædicto Domini: *Tadent* potuit dirigere Dauidem ne in Zeila permaneret, & de facto mouit ipsum ad fugam: imo ad hoc veritas illa prædicebatur vt sibi Dauid consuleret.Demus ergo Dauidem non obstante prædictione diuina decreuisse, (vt potuit) perdurare in loco illo: sane in hoc casu possibili illa reuelatio traditionis infallibiliter cōmittendæ à Zeilitis sub conditione quod Dauid maneret in Zeila antecederet ipsam traditionem ordine causalitatis,seu naturæ: quoniam ipsa reuelatio antecederet notitiam talis reuelationis resultantem in Dauide,& illa notitia traditionis antecederet ipsam traditionem,quatenus ratione talis notitiæ potuit Dauid impedire illam traditionem, & statuere non ibi permanere. Etenim scientia ratione cuius potuit impediri aliquod opus non se habet mere concomitanter cum opere illo,sed antecedenter.Igitur dari potest aliquid antecedens mediate ordine naturæ operationem liberam, infallibiliterque connexum cum tali opere,quin lædatur humana libertas:nam illa prædictio traditionis cōmittēdæ à Zeilitis sub cōditione quod Dauid maneret in Zeila,& ipsa remansio Dauidis in Zeila simul sumptæ antecedebant illam traditionem, & habebant simul sumptæ connexionem infallibilem cum traditione illa. Ergo ruit fundamentum, quo nituntur probare aduersarij scientiam mediam non dirigere ad collationem auxilij efficacis, quia, nimirum,talis scientia dirigens simul cum existentia talis auxilij haberent connexionem infallibilem cum nostro opere, & aliquo modo illud aggregatum antecederet nostrum opus,quod argumentum fuse postea disiiciam.

Ex nuper adductis promptum erit efficacem statuere discursum variis adductis exemplis, quibus nostra firmetur assertio: certum namque est potuisse Deum reuelare alicui viro eximie religioso, magnos se visurum progressus in fide catholica inter Iapones, si pergat euangelizare ipsis regnum Dei. Potuit etiam Deus alteri reuelare immania tormenta perpessurum, & obtenturum Martyrij palmam, si disseminandæ fidei causa, apud Iapones aliquando commoretur, vt de facto contigit insigni Martyri Marcello Mastrillio è nostra Societate, qui potuit nolle perficere tam laboriosum iter, certus de oraculo, seu de Martyrij palma, si perficeret illud, fidemque suam apud Iapones inciperet profiteri. In his ergo casibus poterat ille, qui de diuina prædictione, certus erat, moueri ex illa ad aggrediendum iter, & prædicandum Euangelium inter Iapones, vt sic colligeret fructus vberrimos inualescente Christi fide,vel vt ità assequeretur Martyrij aureolam, & illa scientia conditionata simul cum positione conditionis, antecederet actus liberos, per quos crederent Iapones, vel voluntates torquendi Martyrem;quamuis complexum illud infallibilem haberet connexionem cum tali actu libero,vt patet. Est igitur eadem difficultas(quam feruide aduersarij iactant contra nos) in simili contra ipsos, quare immerito illi argumento nonnulli insistunt, vt postea etiam patebit.

4. Neque licebit negare Martyrem nostrum Marcellum toto orbe insignissimum ideo animo volenti arduum illud iter fuisse aggressum,& in ipso perficiendo tot difficultates superasse, quia prænouerat martyrij palmam fore obtenturum, & triumphum gloriosissimum, si perficeret inceptum iter. Sic etiam frequenter Sancti non destitēre à prosecutione alicuius finis honestissimi, quem videbant infallibiliter obtinendum, si illa causarentur media,eo quod Deus ipsis manifestauerat finem illum fore assequendum, si media illa causarentur. Comparebantque Martyres coram tyrannis fidem Christi profitentes, quia Deus illis promiserat victoriam, si non recusarent coram tyranno apparere, ac proinde præcedebat promissio Dei conditionem illam apparendi coram tyranno, qua conditione posita, simul cum promissione diuina, erat omninò infallibilis victoria libera.

Sit secundum testimonium ex Exodi 34. in quo iubentur Iudæi minime in vxores accipere filias Gentilium: *Ne*,Deus aiebat, *fornicari faciant filios tuos in Deos suos.* Quod non dictum est tantum ratione periculi, quamuis S.Th.1.2.q.105. art.4.ad 6.hanc solam rationem attigerit;sed ratione certissimi euentus à Deo præsciti sub conditione illius coniugij, vt constat ex Deuteronomij 7. vbi certitudinaliter prædicitur: *Quia seducet Filium tuum ne sequatur me*: non enim solum affirmatur periculum seductionis, sed ipsa seductio vt futura:hoc enim significant verba Sacræ Scripturæ, quæ non debent a propria significatione distrahi: alioqui eludi possent prædictiones quibus plura futura libera absoluta prædicuntur. Quod ad huc apertius declaratur 3.Reg.11.vbi refertur Salomonē accepisse vxores Gentiles: *Super quibus dixit Dominus filiis Israël, non ingrediemini ad eas: certissime enim auertent corda vestra.* Exquo testimonio probant aduersarij, cum quibus modo litigamus scientiam Mediam, & meritò, & ex ipso nos pariter concludimus hanc scientiam præcedere potuisse seductionem ingredientis ad filias Gentilium:nam illa diuina prædictio mouere potuit ne Iudæus acciperet sibi in vxorem filiam Gentilium; ad hoc enim iubebantur Iudæi non accipere filias Gentilium in vxores, vt talis notitia illos arceret, ne fœminis illis se immiscerent;ac proinde notitia illa præcedere potuit ingressum ad illas:nam cognitio potens impedire illum ingressum, præcedit illum ingressum, vt supra probatum manet,neque negare possunt aduersarij. Etenim ideo aiunt consequenter,sed infœliciter,Deum non posse negare auxiliū inefficax, quia videtur esse inefficax,ita vt scientia media inefficaciæ possit impedire existentiam auxilij, quia si scientia media inefficacitatis auxilij posset dirigere ad impediendam existentiam auxilij, etiam scientia media efficacitatis auxilij posset mouere Deum ad præstandum auxilium. Suppo-

nendum igitur est ingressum illum ad fœminas præcedere seductionem illorum virorum, eo quod ingressus esset causa amoris causantis seductionem; ac proinde illa notitia, & diuina prædictio, necnon ingressus ille præcedebant illam liberam seductionem: & nihilominus illa notitia, seu obiectum illius,nempe illa diuina prædictio simul cum ingressu ad illas habebant connexionē infallibilē cum præfata seductione libera: Igitur aliquid infallibiliter connexum cum opere libero potest præcedere illud opus liberum ordine naturæ, siue esse pro signo priori, ac proinde cadit argumentum potissimum aduersariorum, quod animo placato considerandum est.

6. Exinde depromitur altera ratio nostræ assertionis. Potest Deus ex affectu arcendi hominem à culpa manifestare homini ipsi diuinā derelictionem, & lapsum in grauius crimen, si committat peccatum illud:solet enim Deus permittere vnum peccatum in pœnam alterius, de quo videri potest Augustinus lib.5.contra Iulianum c.3. & de Prædest.Sanctor.cap.10. necnon Fulgentius lib.1. ad Monimum cap.17. Homo autem hanc prædictionem Dei considerans potest elicere,aut non elicere primum peccatum: quod si illud efficiat, infallibiliter committet secundū,& scientia illa simul cū commissione primi peccati, præcedent illud aliud peccatum secundum, commissum occasione primi peccati: nam ante primum peccatum præcessit illa notitia futuræ diuinæ derelictionis; siquidem ratione illius comminationis potuit impediri primū peccatum, & commissio prioris peccati mouit Deū ad permittendum secundum: Igitur datur aliquid præcedens secundum peccatum, & infallibiliter cum illo connexum, nempe diuina illa comminatio simul cum commissione prioris peccati, quod aggregatum esse non potest quin existat secundum peccatum, sicut esse non potest scientia media peccati futuri sub conditione, & ipsa positio conditionis, quin existat peccatum illud.

Ratio deducta ex testimoniis Sacra pagina.

7. Neque dubitari potest de antecessione illius scientiæ ratione cuius potuit impediri peccatum; quoniam manifestum est aliter se habere scientiā concomitantem,ratione cuius operatio non potuit impediri, eo quod adueniat hæc posterior scientia in illo signo operationis. Etenim scientia ratione cuius potuit impediri operatio non aduenit in ipso signo operationis, sed est in priori alio. Ideoque communiter Theologi in tractatu de actibus humanis,vel de peccatis,distinguunt scientiam antecedentem à concomitanti, quatenus illa dicitur scientia antecedens vi cuius potuit impediri operatio, concomitans vero ratione cuius non potuit ipsa operatio impediri. Ideoque non peccat qui proiicit sagittam & occidit hominem si pro signo pro quo potuerit non emittere sagittam non cognouit esse hominem,quamuis in illo instanti reali concomitanter cum iactu sagittæ cognouerit illud obiectum non esse feram, sed hominem.

8. Neque perceptibile est quonam pacto illa comminatio pœnæ non præcedat peccatum in casu præcedentis argumenti: nam comminatio pœnæ non minus præcedit culpam, quam præceptum illam culpam prohibens, aut cognitio præcepti. Certumque est præceptum,seu cognitionem illius præcedere culpam, ideo enim homo peccat quia cognoscit illam liberam determinationem esse contra dictamen rationis, & contra legem Dei, & similiter comminatio pœnæ præcedit culpam: nam eo tendit vt impediat,ac proinde de primo ad vltimum in casu argumenti comminatio illa pœnæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcedit secundum peccatum, etenim præcedit primum, & hoc non potest non præcedere secundum; siquidem Deum mouet, vt statuat permittere secundum, quæ permissio ordine naturæ antecedit secundum peccatum.

9. Erit adhuc minor tergiuersandi occasio, si ponamus hominem illum primum committere peccatum per huiusmodi volitionem: *Quamuis statuerit permittere aliud peccatum, si committo hoc, illud statuo cõmittere*; hæc enim voluntas nequit non supponere illam pœnæ comminationem. Neque hoc arguendi genere intendimus Deum in pœnã peccati de industria seligere auxilium inefficax, quod non conferret si videret esse efficax; hoc enim esse impossibile postea ostendemus, sed supponimus Deum posse habere hunc affectum: *Quãuis videã hoc auxilium fore inefficax si detur, nolo impedire existentiam ipsius*; sic enim in pœnam peccati sequestrat specialem prouidentiam, quæ seligit singulari consilio vocationes congruas. Vide Augustinum lib. de Dono perseuerant. c. 14. ante medium, vbi ex negatione prædestinationis asserit infallibiter inferri negationem auxilij congrui, quod qua ratione verissimum sit, dicemus tract. de Reprobatione. Ideo etiã Augustinus in fine prædicti capitis affirmat omnibus, qui non veniunt ad Christũ per fidem denegari donum aliquod propter altissimas causas, quo negato infallibiliter non credent. Legatur quoque de Spiritu, & littera c. 34. & de Prædest. Sanct. cap. 6. & lib. de Peccatorum meritis, & remissione cap. 17. Quod amplius in notescet ex his, quæ afferentur in controuersia de Reprobat.

10. *Efficax argumentum proponit.* Interim sit satis ostendisse nullum esse caput, ex quo repugnet Deo eiusmodi volitio; nam & in creatura potest esse altera non absimilis, & honestissima, ex qua adhuc efficax propono argumentum. Demus Deum reuelasse fœminæ iuuenẽ arsurum amore turpi, si ipsa è domo egrediatur, & demus etiam eidem fœminæ opus esse de domo exire, vt patrem suum, vel maritum liberet ab imminenti morte; quis in hoc casu dicat non posse fœminam illam licite, & honestissime habere hãc voluntatem: *Quamuis impudicus iuuenis occasione mei egressus peccaturus sit, statuo è domo egredi pro tuenda patris, aut mariti vita.* Hæc voluntas antecederet peccatum inuenis, nam antecederet egressum è domo, illumque causaret, & illa volitio haberet infallibilem connexionem cum peccato, quia per se supponebat illam notitiam. Imo quamuis illa volitio solum per accidens præsupponeret illam notitiam, esset idem argumentum; quoniam aggregatum ex tali notitia, & volitione infallibilem habet connexionem cum illo peccato, & consequenter illæsa libertate hominis, admittitur quid, aliqua ratione antecedens opus liberum infallibiliter connexum cum illo. Sic Iudith quamuis certo sciret Holofernem turpi amore in peccatum prolapsurum, si pariter vidisset ex permissione illa turpis desiderij alieni reportandam esse victoriam, & incolumitatem populi sui, potuit honestissime habere hunc actum: *Quamuis dux exercitus sit infallibiliter peccaturus, si ante eius sistar præsentiam, ponãr ante oculos eius*: nam & de facto ex affectu permittente culpam Holofernis induit se vestibus, quibus vtebatur ad iucunditatem viro suo viuente, neque ignorabat se operari iuxta Dei beneplacitum, nam & illi Deus contulit splendorem augendo eius pulchritudinem.

Sectio VI.

Testimoniis aliis S. Scripturæ efficacissime probatur assertum.

1. VRgentissimum aliud testimonium in confirmationem nostræ sententiæ habetur Ieremiæ 38. vbi dicitur: *Et dixit Ieremias ad Sedeziam: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël, si profectus exieris ad Principes Regis Babilonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non succendetur igni, & saluus eris tu, & domus tua: si autem non exieris tradetur ciuitas hæc in manus Chaldæorum & succendent eam igni, & tu non effugies manum eorum.* Quæ verba dicebantur Sedeziæ, vt illis permotus se traderet Principibus Regis Babilonis, & vt securus esset de prospero euentu, si illis verbis acquiesceret, ac per consequens, si non renuisset (vt de facto renuit) apponere conditionem certa scientia conditionatorum præcessisset ipsam positionem conditionis, ad quam ponendam dirigeretur à verbo Dei orto à certa scientia conditionatorum, & pariter absolutam non traditionem in manus Iudæorum: quoniam spontaneè Principes Regis Babilonis non erant illum traditurі Iudæis, nec succensuri essent vrbem igni. Rursus quia pertimescebat Sedezias tradi in manus Iudæorum, & illudi ab eis, respondit illi Ieremias nomine Dei: *Non te tradent*: Igitur si acquieuisset Sedezias verbis Prophetæ, motus fuisset directe à certa notitia non traditionis in manus Iudæorum sub illa conditione, & directus ab illã scientia poneret illam conditionem exeundi, vt adiret Principes Chaldæorum. Quo fit, vt ponente Sedezia conditionem illam præcederent verba Dei existentiam conditionis, & ea conditione existente habebant verba Dei connexionem infallibilem cum non traditione, ac proinde verba Dei præcedebant ipsam non traditionem Sedeziæ, quam etiam præcederent verba Ieremiæ loquentis nomine Dei.

2. Expendi semel, & iterum hoc testimonium, & ni fallor potenter admodum suadent intentum; quoniam in hoc casu scientia conditionatorum, & prædictio Dei conditionata non diceretur præcedere illam operationem præcise, quatenus vi illius scientiæ potuit impediri operatio; sed directæ, quatenus prædictio Dei moueret Sedeziam ad operationem liberam exeundi ad Principes illos, & quatenus ille profectus directe moueret Principes ipsos ad faciendum Sedeziæ.

3. Argumentemur præterea ex illo Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.* Vbi sermo est de iustis, qui præmature rapiuntur, vt docet Augustinus de Corrept. & Gratia cap. 9. & de his etiam, qui præuidebantur infallibiliter peccaturi, si viuerent, & oppositum ait Augustinus non posse dici nisi peruertissime, & insanissime, licet (vt tract. de scientia expendimus) Augustinus de Prædestinat. Sanct. capitulo tertio dicat non dicta fuisse illa verba sapientis, quia quotquot præmature rapiuntur, & saluantur, peccaturi essent si viuerent; sed quia vel peccaturi essent, si viuerent, vel roborandi essent speciali gratia, ne peccarent, vt sic pericula euaderent, vt late ibi expendimus. Sic etiam habetur Marci 13. *Nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro; sed propter electos, quos elegit, breuiauit illos.* Ex quo patet Deũ suscipere curã remouendi impedimenta, & breuiãdi vitã, ac proinde Deũ habet in sua potestate libera

liberare à peccatis eos, qui si viuerent, essent peccaturi, quamuis si non viuerentur peccaturi, non raperentur è vita: nam Augustinus loc. cit. inquirebat cur Deus non rapuit illos toto illo tempore, quo fideliter, & pie viuebant; ergo si Deus tempore illo quo fideliter pieque viuebãt rapuisset illos, dici posset Deum breuiasse tempus vitæ illorum ne peccarent, & dato hoc casu verũ erat homines illos plus esse victuros, si sequẽti tẽpore, non essent praue operaturi, Deus tamen ne peccarent breuiauit vitam, quam protraheret si non essent peccaturi: ex quo patet si homines illi sequenti tempore peccaturi non essent Deum fore dirigendum à scientia media ad protrahendam vitam, & daturum vocationem, quia præuidebatur efficax.

4. *Ex quo argumentum.* Ex hoc igitur casu efficacissimum sumitur argumentum vt probetur Deum conferre auxilium efficax, quod non conferret si esset inefficax; quoniam si Deus denegat vitam, quam concederet, si esset homo ille recte victurus, casu quo homo ille (vt possibile fuit) videretur non praue, sed honeste victurus, si ipsi donetur viuere, proculdubio in tali casu concedenda esset illi vita, quæ denegaretur, si praue esset operaturus, ac proinde possibilitas illius primi casus secũ affert possibilitatẽ secundi, in quo Deus dat vitã, quã negaret, si homo ille esset praue operaturus. Primũ casũ continebãt verba illa Sapientis: *Raptus est, &c.* etenim si ille homo nõ esset sequenti tẽpore peccaturus vita protraheretur: ideo enim ablata non fuit toto illo tempore quo bene vixit, ac proinde si præuideretur homo ille non peccaturus, quamuis diutius viueret, acciperet sequenti tempore auxilium efficax, quod minime reciperet si videretur inefficax, si enim tale auxilium per scientiam mediam videretur inefficax, denegaretur vita illi homini.

5. Neque fas est negare Deum dirigi à sciẽtia praui euentus futuri sub conditione, vt deneget homini lõgius viuere, ob id namque adeo cõmendatur beneficium accelerationis mortis, quod homo prudentissime, & sanctissime peteret, si sciret se peccaturum & absque pœnitentia moriturum, si diutius viuat. Qua etiam ratione sancte peteret prorogationem vitæ, si Deus videt fore transigendam honestis operibus. Frequenterque fideles à Deo petunt, vt sibi donetur viuere, si vita est Deo placitura, sin autem viuere denegetur: sic enim sperant à Deo accipere beneficium per quod præcauentur peccata. Neque potuit scientia Media futuræ bonæ operationis præcedere vitam hominis, quin præcederet mediate liberam operationem hominis, quam præcedit hominis vita ordine rationis, & naturæ.

6. *S. Martinus.* Neque dissimile est illud, quod de S. Martino legimus, qui postulabat mori si non erat populo Dei necessarius, & mori nolebat si necessarius erat ad fructus liberos, & honestos colligendos in populo Dei. Supponebat namque potuisse Deum dirigi ad differendam mortem à scientia bonorum operum sub conditione vitæ. Eandem antecessionem scientiæ mediæ confirmat quod refert noster Petrus de Ribadeneira in vita S. Francisci de Borgia cap. 12. cum enim Franciscus tunc Gandiæ dux audisset hanc vocem; *Si vis vxorem diutius viuere, in tuo constituitur beneplacito, scias tamen id tibi non expedire*, & non est ausus Francisco à Deo petere vitam Ducissæ. Ex hoc casu ita argumentari licet. Illi actus boni, quos S. Franciscus de Borgia eliciebat occasione mortis suæ vxoris supponebant Deum noluisse concedere vitam vxori, & volitio illa denegandi vitam coniugi supponebat scien-

S. M. P. Fran. de Borgia.

7. tiam Mediam de operibus Franciscí futuris, si non viueret coniux, ac per consequens aliqua libera opera Franciscí præsupponebant in statu absoluto scientiam Mediam ipsorum, quatenus præsupponebant voluntatem Dei negandi vitam vxori, & Franciscus ex cognitione illius mortis, & datæ sibi optionis mouebatur in elicientiam illorum operum: tum etiam quoniam occasione mortis Ducissæ sibi delegit statum nostræ religionis, & cognitio illius status præcedebat talia opera.

Ex diuinis eloquiis etiam colligitur Deum talia, vel talia non denegaturum auxilia, si cum bono opere essent coniungenda, quæ à Deo denegantur, quia si darentur forent irrita. Act. 12. sic Dominus *Act. 12.* præcepit Paulo: *Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me*, ne prædicationis tempus absque fructu tereret Paulus. Idemque colligitur ex cap. 16. vbi de Paulo, & Timotheo dicitur: *Vocati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia*, quia Spiritus Sanctus, (vt ait Glossa) præciebat Asiæ *homines nõ tunc credituros.* Ergo si illi viderentur recepturi fidem, audirent Euangelium, & Deus hæc media daret, quia præsciebat futura efficacia, quæ omnino denegaret, si ea inefficacia præuidisset. Quod si Iudæi in Ierusalem recepturi essent testimonium Pauli, Deus non remoueret Paulum. Ponamus modo Deũ dixisse Paulo: *Ne exeas ex Ierusalem, quoniam recipient testimonium tuum de me*; in quo euentu nemo poterit ambigere potuisse Paulum in hoc casu statuere non exire de Ierusalem propter firmam certitudinem recipiendæ fidei à Iudæis, si permaneret in loco illo, & illa certa notitia, quæ præcederet prædicationem Euangelij, non posset consequenter non præcedere fidem ipsorum, seu actus liberos, mediis quibus crederent.

8. *Celebre testimonium pro scientia media ex Sapient. 4.* Vnum ex celebrioribus testimoniis ad probandam scientiam mediam est illud, cuius nuper meminí ex sapien. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius*, & simili modo probat, quod intendimus, vt monstratum est, & adhuc ostendimus supponentes ibi cõmendari beneficiũ accelerationis mortis, eo quod homo in proiectiori ætate esset defecturus. Videatur Augustinus de prædest. Sanct. cap. 14. vbi vti- *Auguſt.* tur testimonio Cypriani lib. 3. ad Quirinum, Ful- *Cyprian.* gentius Epist. 2. ad Gallam, Prosper in respons. ad *Fulgent.* caput 12. Gallorum. Sitque satis vnum referre Ber- *Prosper.* nard. serm. de Innocent. prope finem, vbi docuit: *Bernardus.* *Rapitur quis in bona voluntate, sed non dum idonea martyrium sustinere, quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem. Forte enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat, & damnetur. Nimirum si in hac tam infirma voluntate induceretur in eam, quæ supra ipsum est tentationem, nec voluntas roboraretur, quis eum dubitet defecturum, & negaturum, & si in eo mori contigerit perituru.* Supponunt hi omnes ideo Deum de vitæ huius periculis rapuisse illum iustum, quia certo nouit futurum lapsum sub conditione diuturnioris vitæ, & illam scientiam potuisse Deum dirigere ad præmature rapiendum iustum: alioqui dum Augusti- *Augustinus.* nus lib. de Corrept. & Gratia cap. 8. aiebat: *Respondeant si possunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis rapuit? vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum futura mala nescíuit?* sufficienter responderent aduersarij, Deum non habuisse in sua potestate illos rapere de vitæ periculis ratione præscientiæ peccati futuri sub conditione, quia illa scientia non potuit Deũ dirigere ad impediendum peccatum, & non ita sci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uisse Deum futura mala, vt ratione præscientiæ posset illa impedire. Quemadmodum scientia supponens rem iam factam nihil deseruire potest, vt eiusdem rei existentia impediatur.

9. *Aliud æque robustum argumentum ex Luc.*

Aliud non minus robustum argumentum sumitur ex illo Lucæ 22. *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* nam ex his verbis colligitur Christi orationem obtinuisse auxilia ad fidem, ne vsquam deficeret. Nefasque fuisset putare illa auxilia concedenda, quamuis Christus non oraret; sic enim Christi oratio nihil obtinuisset. Deinde negare non licet ratione illius orationis obtenta fuisse auxilia, quibus non solum erat certum moraliter, sed etiam metaphysice non defecturam fidē, vt accuratissime expendit Augustinus de Corrept. & gratia cap. 8. dum inquit: *An audebis dicere etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse?* Sic etiam ibidem cap. 12. loquens de Apostolis aiebat: *Christo sic eos ponente, vt eant, & fructum adferant, & fructus eorum maneat, quis audebit dicere forsitan non manebit?* Rogauitque Christus pro ipsa actuali fide Petri, & pro auxilio illam infallibiliter inferente. Obidque Augustinus dicto cap. 8. non solum tradit adquisiuisse Petrum mediante oratione illa *insuperabilem fortitudinem*, verū & adiungit: *An audebis dicere defecturam fuisse fidem, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est si eam vsque in finem perseuerare noluisset, quasi aliud Petrus vllo modo vellet, quam pro illo Petrus rogasset, aut vellet.*

Augustinus.

10. Redditque Augustinus causam illius insuperabilis fortitudinis Petri; *quia præparatur voluntas à Domino*, præparatione, scilicet, inferente consensum; nam inde promanasse inquit, *vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseuerantissimamque voluntatem.* Amplius; rationem explicat his verbis: *Voluntas quippe humana consequitur gratiam; sed gratia potius consequitur libertatem, & vt perseueret delectabilem perpetuitatem*: quia, nimirum, videns Deus auxilia, quibus homo omni infallibilitate recte operabitur, & in bono perdurabit, dum motus ab illa scientia vult speciali beneficio conferre illa media, quæ videt fore efficacia, consequitur infallibiliter exercitium nostræ libertatis, & permanentiam in bono. Neque hæc gratia tollit potestatem nolendi, sed cum illa potestate coniungit infallibilitatem volendi, quia videtur in se ipsa bona volitio sub illa conditione. Et ideo aiebat Prosper 2. de Vocat. Gentium c. 27. *Deus ad obediendum sibi ipsum velle sic donat, vt à perseueraturis illam potestatem, qua possunt nolle non auferat.* Alia plura ex Sacris litteris, Patribus, rationibusque adducemus duabus disputationibus sequentibus. Interim supponendum est speciale beneficium congruæ vocationis descendere ab aliqua Dei electione, seu gratuita voluntate connexa de se cum bona operatione, & hoc colligitur ex contexru Pauli Rom. 9. & 11. vt obseruant Augustinus lib. 1. ad Simplician. quæst. 2. colum. antepenult. & de Prædest. Sanctorum c. 6. & tract. 81. in Ioan. post medium, & alij non pauci, dum exponunt verba illa Rom. 9. *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuissemus, & quasi Gomorra.*

11. Rursus idem probatur ex illis verbis Apoc. 3. *Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant:* nam Episcopo præcipitur confirmare, seu confortare fideles sibi commissos, quia peribunt si non confirmentur, vt sumitur ex Lyrano & aliis in hunc locum: hæc autem confirmatio præcedebat perseuerantiam illorum fidelium, & reuelatio significata Episcopo illi Sardicensi præcedebat confirmationem illam; quæ reuelatio dirigebat Episcopum ad confirmandos fideles qui infallibiliter perirent nisi ita confirmarentur.

SECTIO VII.

Ostenditur rursus antecessio scientiæ Mediæ ex variis quæstionibus quas excitarunt Patres, & responsionibus ipsarum, & ex aliis fundamentis.

1. ET vt veritatem hanc non obumbrent nonnullæ responsiones euertendæ disp. sequenti, præmittenda sunt aliqua quæ contra euasiones omnes aperte procedant. Veritas à nobis asserta confirmatur satis efficaciter ex variis quæstionibus quas suscitarunt Patres, ex quibus deprehenditur nulla via negari posse præscientiam boni euentus, aut praui futuri sub conditione dirigere Deum ad causandam, vel remouendam positionem conditionis. Scisciantur sæpe Ecclesiæ Patres cur Deus creauerit dæmonem, quem malum futurum esse præsciuit? Sic Augustinus 2. de Nuptiis cap. 12. & 2. de Genes. contra Manichæos c. 28. & lib. 1. contra Iulianum c. 8. Damascenus Dialogo contra Manichæos fol. 475. Anselmus de casu diaboli, Iustinus ad Genesim q. 58. Heronymus lib. 3. contra Pelagianos colum. 5. Theodoretus in Genesim q. 36. Haud dissimiliter disquirunt cur posuerit Deus præceptum primis Parentibus, scien's lapsuros in culpam. Vide Nazianzen. orat. 42. §. penultimo, & ibi Nicetam, S. Thomam Opusculo de Præscientia, & Prædestinat. c. 7. Simili modo inquirunt cur Deus plantauerit paradysum, certo sciens inde expellendum hominem, de quo videatur Theodoretus in Genes. q. 34. & 35. Cur creauerit Deus serpentem? cur permiserit hominem tentari, cum sciret futuram ruinam sub conditione illius tentationis? Legantur Anselmus in elucidario col. 9. Tertul. lib. 2. contra Marcionem c. 4. Hugo tract. 3. Summæ cap. 6. Præcipue tamen Augustinus variis in locis id inquirit, vt lib. de Genes. ad lit. c. 6. fine, & rursus c. 9. & lib. 11. c. 22. & lib. 3. de libero arbitrio c. 5. vsque ad 4. Similia habet lib. de catechizandis rudibus cap. 18. ante medium, necnon libro 1. de anima, & eius origine capit. 12. Horumque aliqua verba adduxi in tract. de scientia.

2. Omnes hæ quæstiones supponunt potuisse Deum præcauere illos lapsus, sciens quid esset futurum sub illis conditionibus, & consequenter fit manifestum ex Patribus scientiā conditionatorum præcedere decreta libera absoluta, potuisseque Deum dirigi ab illa scientia ad præcauenda peccata, quatenus Deus potuit impedire tentationem Adæ, ruinam Angelorum non creando ipsos, & potuisse, præuisa constātia ipsorum sub conditione decernere creationem ipsorum, licet minime creādi essent, si viderentur lapsuri in peccatum. Itaque aperte significant illam scientiam euentus futuri sub conditione potuisse Deum mouere ad non ponendam conditionem; v. gr. ad non creandum; ac proinde Deus potuit habere hanc voluntatem: *Nolo creare hunc Angelum, quia video peccaturum esse si creetur.* Colligitur quoque consequēter possibilem fuisse casum, in quo Angelus ille videretur non peccaturus, quamuis crearetur, quo posito verū esset, si attēdere velis ad hos duos casus, quos modo proposui, hunc Angelū creari, quia non præuisus est pecaturus, si creetur, & minime creandum fore, si præuideretur peccaturus, & consequenter ita Deus daret Angelo auxilium efficax ad non peccandum, vt minime daret auxilium illud, si præuideretur inefficax, quod est nostrum assertum.

3. Præfatis quæstionibus nunquam responderunt Patres non potuisse Deum præcauere illa mala directum à tali scientia, sed potius vt notissimum supposuere hoc esse in Dei potestate, & ideo totum hoc concedebant aduersariis, cum quibus disputabant, & alias causas, & congruentias assignarunt ne Deus impediuerit illa mala, quas apud ipsos quisque recognoscere poterit. Quamobrem nos copiose ostendimus tract. de Scientia disp. 9. sect. 3. ex præfatis quæstionibus propositis à Patribus, vel eisdem oppositis, luce clarius fieri manifestum debuisse Patres Dominicanos ante decreta absoluta actuū liberorum Dei admittere decreta conditionata, non solum circa futura, quæ non erunt absolutè, sed etiam circa illamet obiecta, quæ absolutè decernuntur, quod ipsi Dominicani reculant fateri. Modo (vt ad nostra redeamus) recognoscatur Cyril. lib. 9. in Ioan. cap. 10. ita loquens: *Si omnia scire Christus creditur, cur Iudam, qui futurus erat proditor, elegit? Cur in Regem Saulem Deus elegisti, quem sciebas gratiam tuam esse spreturum? Cur primum hominem formasti, quem non ignorabas mandata tua non obseruaturum? cur Angelorum naturam creasti, cum vt Deus, præuideris futuram nonnullorum rebellionem.* Et idemmet Cyrillus lib. 3. contra Iulianum paulò post medium expressit Deum à tali scientia posse dirigi: *Deus*, inquit, *sciens futurum sæpe numero præuenit, hos quidem propter pietatem adhuc adolescentes è vita eripiens, alios propter futuras in posterum illis pœnas.* Agebatque expresse de notitia omnino certa, & ideo aiebat: *Deus sciens futurum, etsi omnia scire Christus creditur.*

Suarez.

4. Offerunt hæc argumentum satis efficax. Etenim præscientia illa euentus futuri sub conditione proponitur à Patribus vt ratio sufficiens impedire existentiam illius vocationis inefficacis; non esset autem ratio sufficiens impedire talem vocationem, nisi Deus à tali scientia dirigeretur ad vocationem impediendam. Quod si scientia potest esse ratio sufficiens impedire vocationem; ergo illa vocatio danda esset si videretur efficax, & minime danda est, eo quod præuideatur inefficax; ergo scientia efficacitatis illius vocationis non se habet mere per accidens in ordine ad illam conferendam, & per consequens præcedit existentiam vocationis. Quis dicat non tractasse Patres de præscientia peccati, quæ potuisset impedire decretum creandi Angelos, & homines. Sed præscientia se habens concomitanter cum tali decreto non potest ipsum impedire; igitur prædicta scientia non se habet concomitanter cum tali decreto, sed præuie. Quod si Patres egissent de præscientia non potente impedire decretum illud creandi Angelos, & homines, sine decretum conferens illam vocationem, otiosus fuisset labor ipsorum in reddendis rationibus propter quas præscientia illa non obstiterit prædictis decretis; cum potissima responsio esset, non potuisse illam scientiam mouere ad impediendā illa decreta.

5. Confirmatur, Si Patres non tractassent de scientia conditionata vi cuius potuisset impediri decretum creandi homines, & Angelos, falso dixissent Patres ideo illam scientiam non obstitisse prædicto decreto, quia erant alia motiua, quæ poterant inclinare voluntatem Dei ad permittendum peccatum; non enim illa motiua retardabant aliqua ratione vim scientiæ conditionatæ; quoniam independenter ab illis motiuis, seu rationibus non poterat illa scientia mouere ad non creandos Angelos, aut homines. Quod si obiectiones hæreticorum procedebant ex hac ignorantia, potius debuissent Patres monere ipsos non esse Deo imputandum, quod ratione illius præscientiæ vitare non potuit. Præsertim cum hæretici contenderent non potuisse Deo non imputari peccatum illud ratione illius præscientiæ: nam hæc responsio directe, ac plenissime satisfaceret obiectioni hæreticorum, quæ procedebat ex illa ignorantia.

6. Aliter etiam eandem veritatem disertissime proposuere Patres. Quos inter Bernardus serm. 52. in Cant. aiebat: *Interdum subtrahitur gratia, siue retrahitur, non propter superbiam, quæ iam est, sed quæ futura esset nisi subtraheretur.* Igitur iuxta Bernardum scientia futuræ superbiæ sub conditione direxit diuinum intellectum, vt diuina voluntas subtraheret gratiam. Quod si homo ille non videretur in superbiam lapsurus, illi concedenda esset illa gratia: Ergo Deus obseruat opportunitates, & occationes ad conferenda auxilia diuinæ gratiæ, & denegat sæpe aliqua auxilia, quia præuidentur fore inefficacia, quæ minime deneganda essent si præuiderentur efficacia. Bernardus.

7. Chrysostomus etiam homil. 31. in Matth. vt explicaret vocationum efficacium causas aiebat: *Qui corda scrutatur, & occulta mentium prospicit, is etiam quando vnusquisque ad obediendum paratus erat, non ignorauit.* Quo satis expressit Deo præuidente, quæ, & quando vocatio futura sit efficax, dari directionem præscientiæ, vt ratione illius detur vocatio tempore opportuno, pro quo videtur sortitura effectum. Euoluatur noster Ruizius de Prædestinat. disp. 11. vbi ex Chrysost. refert Paulum fuisse vocatum quando erat obtemperaturus, & non prius; quia priori tempore renixurum sciebat. Et de latrone dicit: *Vocatus ille non paruisset ante crucem.* Hac etiam ratione in Comment. super Matth. apprime declarat cur Deus ab initio non conduxerit omnes operarios in vineam suam. Chrysost.

7. Haud dissimiliter considerans subitam conuersionem Matth. inquit cap. 9. in Matth. *Deus omnium creaturarum ad se poterat trahere, quos volebat*, poterat, inquam, omnimoda infallibilitate; quoniam vt ait S. Thom. 1. 2. quæst. 112. art. 3. *Si ex intentione Dei mouentis est, vt homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter illam consequitur.* Quod etiam docet Glossa toto cap. 9. ad Rom. speciatimque versu illo: *Quid adhuc quæritur*, dicens: *Talis erit vnusquisque qualem Deus vult esse.* Rationem iterato attigit S. Thom. 1. part. quæst. 111. art. 2. corp. scribens: *Solus Deus efficaciter potest mouere voluntatem.* S. Thom.

8. Accedat Ambrosius ad Galat. 1. dicens de Apostolo Paulo: *Sciens quid esset futurum præuenit, vt antequam conuerteretur vocaret eum.* Et ad Ephes. 1. *Præscius omnium Deus, scit qui crediturі essent in Christum*, sicut dicitur ad Rom. *Quos præsciuit, & vocauit nos, non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus. Quos ergo Deus vocare dicitur perseuerant in fide.* Ecce adstruit vocationem ex præscientia futuri euentus. Similiter in cap. 9. ad Rom. *Et in illo quē elegit propositum Dei manet, quia aliud non potest euenire, quam quod scit, & proposuit in illo, vt salute dignus sit.* Quæ verba non semel manifestant Deum à prædicta scientia conditionatorum liberorum dirigi ad vocandum opportunis temporibus, & non vocandum tempore non opportuno. Ambrosius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9. Eodem spectant testimonia Augustini, & aliorum Patrum, in quibus dicitur Deum habere potestatem inflectendi voluntates nostras quocumque velit, hæc enim probant Deum dirigi posse à scientia media efficacitatis auxilij vt homo infallibiliter conuertatur. Ordinemque diuinorum Augustinus. actuum posuit Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 9. *Quicumque*, inquit, *in Dei prouidentissima dispositione præsciti, prædestinati, vocati, iustificati, sanctificati sunt, etiam nondum nati, iam filij Dei sunt.* Ponit primo præscientiam infallibilem per quam Deus redditur potens prædestinare, & ante vocationem constituit propositum.

10. Obiiciat quis, Deus iuxta aliquos ex Patribus dicitur permittere peccatum ne liberum lædatur arbitrium, sed si Deus dirigeretur à scientia media posset cuncta impedire peccata, quin liberum læderetur arbitrium, igitur non dirigitur à scientia media, vt conferat vocationes congruas. Prætermissis nonnullis responsionibus Modernorum, quas insufficientes iudico responsio sit: Patres contendebant Deum ex suppositione non interturbandi communem causarum seriem permittere peccata, quia nullo pacto iuuertendo communem causarum seriem, aut frequenter sinendo causas naturales agere suos motus, nec augendo vires agentium liberorum necesse est eueniant peccata, nisi auferatur humana libertas Deo denegante concursum. Sic dicitur Deus rapuisse iustum, ne malitia mutaret intellectum eius, non quia Deus non posset ita roborare voluntatem iusti, vt quamuis diutius viueret malitia mutaret intellectum eius, vt supra explicuerunt Patres, & maxime Bernardus, sed quia si non inuerteretur aliquatenus series causarum, nec roboraretur specialiter illa voluntas, ille homo esset peccaturus. Dixi plura de his tract. de scientia Dei. Sit modo satis aduertere neminem posse negare non deesse Deo modum impediendi quælibet peccata per actus liberos, & conuertendi quemlibet obstinatum, vt satis aperte docent Patres, & maxime Augustinus, qui videndus est lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.

11. Potest tamen Deus fortiter, & suauiter imperceptibili quadam interturbatione causarum roborare auxilio efficaci iustum, & hoc significat Cyrillus Alexandrinus lib. 10. in Ioan. cap. 24. *Ego vos adeo roboraui, vt procedere, progredique ad tantam cum Deo fiduciam possitis.* Et apertius Chrysostomus homil. 4. de laudibus Pauli, initio: *Concede incomprehensibili Dei prouidentia salutes hominum notis sibi temporum opportunitatibus ordinari.* Nec aliter Deus salutes hominum notis sibi temporum opportunitatibus ordinat, nisi vocando potius hoc tempore, quam illo, quia videt hominem potius hoc tempore, quam illo consensurum vocationi, & hoc est vocare tempore, quo opportunum est vocare. Ideoque Augustinus de Dono perseuerant. cap. 9. ex instituto differit de speciali, & infallibili Dei prouidentia erga prædestinatos, & rationem differentia quærit cur Deus ita fauorabiliter se gerit cum Prædestinatis, non cum reliquis, & nihil aliud respondet quam iudicia Dei esse inscrutabilia, & totum hoc pendere à diuina electione, seu proposito præparante huic, & non illi talem modum prouidendi: *Ex duobus*, inquit, *ætate iam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, vt vocantem sequatur: ille autem non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem sequatur: inscrutabilia sunt iudicia Dei. Ex duobus autem piis cur huic donetur perseuerantia vsque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Et rursus exponens verba Ioannis Apostoli Epist. 1. cap. 2. de reprobis: *Non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati: nam si hoc essent, ex illis essent, & cum illis sine dubio mansissent.* Loquiturque de omnimoda certitudine etiam metaphisica, quemadmodum paulò inferius ait: *Certe poterat Deus præscIens esse lapsuros, antequã id fieret, auferre de vita.* Reducitur itaque in iudicia Dei inscrutabilia quod iste impius ita vocetur, vt infallibiliter sequatur. Certumque est Augustinum egisse de proposito causante vocationem, vt satis indicant illa verba: *Vt enim non dicam quam sit possibile Deo auersas, & aduersas, in fidem suam hominum conuertere voluntates, & in eorum cordibus operari vt nullis aduersitatibus cedant, nec ab ipso, aliqua superati tentatione discedant.*

12. Ex his apparent rationes innumeræ. Prima sit. Quia fides, aliaue supernaturalis operatio non datur nisi his quibus Deus singulari prouidentia illam præparauit. At præparatio hæc non est nisi quia Deus vocationem præbet, quia videt non cariturum effectu: ergo scientia boni euentus futuri sub conditione deseruit positiue ad tribuendam vocationem. Simili modo argui potest. Absque perseuerantiæ dono nemo saluari potest, & hoc donum non datur ex meritis condignis, sed gratis, daturque hoc donum vt homo infallibiliter perseueret: ergo Deus ratione boni euentus futuri sub conditione præparat vocationem in præscientia: non enim aliunde posset donum illud, quo iustus redditur libere, & infallibiliter perseuerans, habere tantam infallibilitatem nisi ex præscientia: cum igitur singulari consilio præparet Deus hoc donum, & specialiter sit beneuolus erga illum cui præstatur hoc eximium donum, dicendum necessario est scientiam mediam dirigere ad conferendam vocationem. Similiter. Possumus à Deo petere perseuerantiæ donum, & illud obtinere mediis orationibus, & hanc orationem singulis momentis fundere oportet: *Præsta nobis Domine, perseuerantiæ donum*: Hoc autem fieri non posset, nisi Deus posset dirigi à scientia ad concedendum quod petitur, nec posset dirigi à scientia ad habendum decretum concedendi infallibiliter donum illud, quo homo perseueret, nisi dirigatur à scientia, qua videt hominem illum perseueraturum, si ipsi præstetur tale auxilium.

13. Secundo, Discretio electorum à reprobis reducenda est in mysteria altissima, & inscrutabilia iuxta illud ad Rom. 11. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Atqui si Deus singulari consilio non seligeret vocationes congruas prædestinatis, nec vlla esset præuia infallibilis prouidentia, sed solum saluare decerneret, quos præuidit bene acturos, & damnare alios, quos præuidit male victuros, nulla foret admirationis causa, nullumve mysterium. Sic etiam nemo miretur si videat fontes puniri à iudice, innoxiosque liberari. Quod si scientia media ita se habeat concomitanter vt non possit esse causa vel occasio dandæ, vel denegandæ vocationis, cessant omnia, quæ ad exclamationes, & inscrutabilia Dei iudicia recurrere nos cogunt. At in nostra sententia, quamuis negaretur electio efficax ad gloriam ante præuisa merita, aut præfinitio efficax diuina actus liberi creati, prudenter recurrimus in iudicia illa inscrutabilia, & prædestinatio dici debet secundum propositum, & liberam electionem Dei, qui quos voluit elegit, eligendo, scilicet, hanc seriem præ alia, in qua præuidit eorum saluationem, non in alia. Sic etiam, quotquot fuerunt prædestinati, fuerunt dilecti specialiter, & antecedenter, quatenus elegit hanc seriem, in qua futurum erat, vt saluarentur, si hæc series poneretur, & sic sorte vocati, & prædestinati dicuntur eatenus: quia nimirum quod Deus hanc seriem elegerit præ alia, ex parte ipsorum sors mera fuit. Hinc est vt à Dei mero beneplacito pendeat cur hic potius, quam ille accipiat auxilia, quæ præuisa sunt sortitura effectum sub conditione quod dentur.

Sectio VIII.

Fit satis primæ obiectioni, & ostenditur hanc directionem non officere nostræ libertati.

1. Potissimum argumentum contra directionem nostram à præmouet. POtissimum argumentum contra directionem hanc, & antecessionem scientiæ mediæ respectu voluntatis diuinæ conferentis auxilium ita proponitur à nonnullis. Hæc directio, seu præcedentia scientiæ mediæ ordine causalitatis respectu auxilij reluctatur humanæ libertati; ergo non est admittenda. Antecedens probant; quoniam complexum illud ex scientia media, & voluntate collatiua auxilij antecedit ordine naturæ operationem nostram in statu absoluto, & infallibiliter connectitur cum tali operatione; igitur opus illud non elicitur libere; quoniam quæuis suppositio antecedens cum qua nequit coniungi carentia operationis adimit libertatem illius operis, & quodcumque est causa vocationis, cui resisti non potest, euertit humanam libertatem. Porro, illud complexum antecedere causalitate operationem humanam apparet ex terminis, quoniam scientia boni euentus futuri sub conditione præcedit voluntatem collatiuam auxilij, & hæc voluntas antecedit auxilium ipsum, quod præcedit ordine naturæ ipsam operationem, ac proinde mediate antecedit scientia illa media nostram operationem, quam etiam præcedit voluntas illa conferens auxilium, ac proinde complexum illud consurgens ex scientia illa media, & voluntate collatiua auxilij non potest non præcedere operationem nostram. Certa quoque est altera pars illius probationis, videlicet complexum illud consurgens ex scientia media, & voluntate conferente auxilium habere connexionem infallibilem cum nostra operatione: nam scientia illa est certissima, cui neque diuinitus potest subesse falsum, & enunciat Petrum v. g. recte operaturum, si ipsi donetur hæc vocatio; redderetur autem falsa si existente tali vocatione Petrus non recte operaretur; ac proinde, talis scientia non potest existere simul cum illa vocatione, quin Petrus operetur. Imo sola volitio directa à scientia media haberet infallibilem connexionem cum tali operatione, quoniam per se supponeret scientiam mediam (vt disp. sequenti probabo) & determinaret per se ad volitionem executiuam auxilij.

2. Quod si dixeris scientiam mediam nostri boni operis futuri sub conditione esse impedibilem à nobis postquam ponitur conditio illa auxilij & proximæ potestatis non agendi; quia quod antecedit pro vno signo subsequitur pro alio. In contrarium erit, quoniam hæc mutua prioritas videtur omnino imperceptibilis, sicuti intelligi nequit in rebus minime intentionalibus. Et ratio est, quia nihil, ex suppositione quod est, potest non esse, ac proinde scientia media, quæ pro signo priori supponitur existere, nequit pro sequenti signo impediri.

3. P. Hurtado. Hoc argumento vtebantur aduersarij, quorum primus fuit Petrus Hurtado in manuscriptis, qui tandem nostris argumentis, & meliori luce perculsus, ad nostra fugit castra, & asseruit Deum intuitu orationum, & meritorum Christi habuisse voluntatem dandi auxilia, quia videbantur efficacia, quæ minime conferret, si ea inefficacia præuiderentur, & expresse affirmat talem voluntatem dirigi à scientia media. Alter quoque ex aduersariis, vel inuitus in nostram sententiam, à qua recesserat, deuenit, dum pronunciauit Deum amare prædestinato plures gradus gratiæ, quam reprobo, *& ex hac voluntate moueri ad elargienda illi auxilia, quæ videt per scientiam mediam futura efficacia*, in quibus verbis continetur quidquid modo intendimus: non enim potest Deus moueri ex illa voluntate ad donanda auxilia, quæ videt futura efficacia, potius quam alia inefficacia, nisi dirigatur per scientiam, quæ repræsentat hoc auxilium fore efficax, si detur: nam aliter non possunt infallibiliter efficacia auxilia sequestrari ab inefficacibus, & sæpe darentur inefficacia æqualia de se efficacibus.

4. Vltimus ex aduersariis admittit in Deo hunc actum: *Dabo hoc auxilium si per scientiam mediam illud videro efficax, & negabo tale auxilium si per scientiam mediam illud videro inefficax*, quam voluntatem Dei multis retro annis proposui, & reieci antequam ab ipsis proponeretur, & illius memini in Philosophia dicens posse aliquibus videri aliquantulum leniri difficultatem si decretum illud dicatur non antecedere voluntatem collatiuam auxilij, licet determinet ad existentiam talis voluntatis, quemadmodum causa secunda libera dicitur determinare primam, quin causa secunda determinet antecedenter, sed solum concomitanter. Probaui tamen illud decretum non posse non antecedere posita conditione voluntatem collatiuam auxilij, de quo adhuc plura vide tract. de Scientia Dei, & adhuc contra hoc placitum manifeste militant cuncta, quæ contra nostrã sententiam obiiciuntur, & in sequenti disp. monstrabitur. Solumque est differentia quod prior hæc voluntas etiam alias habet innumeras, & insuperabiles difficultates, vt postea dicetur. Neque possum non mirari hos Theologos, quatenus ad saluandam nostram libertatem potius admittendam putent voluntatem illam conditionatam, quam scientiam mediam reflexam, qua Deus cognoscat dandum fore auxilium, si præuideatur per scientiam mediam directam fore efficax, & negandum si præuideatur fore inefficax: non enim est cur potius hæc scientia, quam decretum illud pugnet cum libertate, vt postea dicam.

4. 2. Instatur argumentum. Secundo instatur satis clare obiectio, quoniam aduersarij testimonia illa, quæ a nostris afferuntur pro electione efficaci ad gloriam ante præuisa merita, explicare conantur de electione ad gratiam, & finalem perseuerantiam, quæ coniungitur infallibiliter cum beatitudine, in quo est prorsus eadem difficultas: nam & illa electio ad gratiam finalem debet dirigi à scientia media, vt sit electio infallibiliter perducens ad regnum cœlorum. Neque aliter explicari possunt Patres, qui tradunt speciale propositum Dei ratione cuius vocatus secundum propositum infallibiliter consequitur gloriam: hoc enim absolutum, & efficax propositum, qualecumque illud sit, si habet connexionem infallibilem cum gloria debet inniti præscientiæ boni euentus futuri sub conditione, vt manifestum est, & probabitur postea. Ex hoc proposito aiunt Patres oriri, vt si quando electi exorbitent, correpti emendentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ementur. Ideo dixit Augustinus de Corrept. & Gratia, Deo volēti salvum facere nullum resistere arbitrium, & de nostris voluntatibus facere quod vult, vt supra vidimus, & ex hoc proposito asserit oriri vocationem propriam electorum, qui omnia cooperantur in bonum, quia secundum propositum vocati sunt sancti.

5. Instatur 3. Instatur tertiò argumentum in sententia aduersariorum; quoniam eadem est difficultas, quamuis scientia media sit concomitanter cum volitione executiua auxilij: nam scientia media secundum se, & quoad vsque intelligatur auxilium existens cum omnibus requisitis, & homo sit potens agere, & non agere, non pendet ab opere nostro: potuit namque existere scientia media, quin à nostro opere penderet. Etenim Deus potuit existente scientia media negare auxilium illud, & sic nunquam scientia media penderet ab opere. At vero posito auxilio, & concursu indifferenti pendet scientia media ab opere; igitur quod pro signo aliquo se habebat concomitāter, & nō intelligebatur pendere ab opere à priori, sed potius erat indifferens vt penderet, vel non penderet, pro alio subsequenti signo se habet consequenter, & pendet à priori ab opere. Ergo similiter scientia media, quæ pro aliquo signo antecedit aliqualiter, poterit pro signo alio se habere consequenter: non enim magis repugnat antecedere, & subsequi, quam comitari, & subsequi. Hanc instantiam denuo expendemus infra.

6. Ad argumentum ergo supra positum iam olim respondi distinguendo illud antecedens: Scientia media antecedit operationem nostram in statu absoluto *antecedentia simpliciter*, nego antecedens. *Antecedentia secundum quid*, concedo antecedens. Eadem distinctio applicanda erit volitioni præfinitiuæ per se directæ à scientia media, & determinanti ad volitionem executiuam auxilij; quoniam illa volitio non antecedit simpliciter operationem, sed dumtaxat secundum quid. Quia tamen alij postea eisdem vtuntur terminis, & res significata est diuersissima, & ne videamur dare verba Theologis, oportet scrutemur spiritum huius responsionis.

7. Asserimus scientiam mediam, aut præfinitionem non esse simpliciter causam operis, sed solum secundum quid; quia licet aliquo pacto causet auxilium; tamen auxilium cum intelligitur proxime causare opus, non pendet à tali scientia media, seu præfinitione; sed ab illa præscinditur: ad hoc autem vt aliqua causa dicatur simpliciter causa, etiam mediata effectus, necessum est, vt cùm causa immediata influit in effectum, non debeat per se præscindi à causa mediata: si enim per se præscinditur à causa mediata non agit immediata provt recipiens suum esse ab illa mediata, & non requisita, & consequenter causa mediata non influit simpliciter in effectum illum vltimum. Vel aliis terminis rem declaro, causa mediata quæ solummodo concurrit vt non requisita ad opus, sed vt applicans requisita ad potestatem impediendi ipsammet causam, non est causa simpliciter operis, sed ad summum secundum quid. Ratio est quia principia immediata operis non influunt in opus, quatenus recipiunt esse à tali causa mediata, sed independenter à tali causa, quia potius illa principia proxima constituunt potestatem proximam efficiendi, ne exiterit talis causa.

8. Ob hanc rationem neque scientia media, neque præfinitio efficax operis liberi dicuntur simpliciter causa vocationis: nomine enim vocationis intelligitur auxilium proxime expeditum ad concurrendum: scientia autem media, aut præfinitio non est causa auxilij vt proxime expediti ad concurrendum; pro signo namque, pro quo Deus præstat concursum indifferentem omnino præscinditur à scientia, vel à præfinitione, quia est in nostra potestate efficere ne exiterit in Deo illa præfinitio, aut illa scientia media, sed potius notitia opposita. Quia tamen sub his terminis non declaratur præcisio quæ fit per nostros conceptus, sed signum proximæ potestatis efficiendi ne exiterit in Deo illa scientia media, illave præfinitio, oportet declaremus amplius cur illa præfinitio, illave scientia media non dicatur causa simpliciter, etiam mediata ipsius operis.

9. Igitur voluntas executiua auxilij ponitur adæquate, & sufficienter à diuina voluntate quasi in actu primo independenter à tali scientia media, aut præfinitione; illa namque volitio executiua illius auxilij eodem modo posset existere quamuis non existeret illa scientia media, sed potius opposita, quæ nullo modo posset dirigere ad voluntatem collatiuam auxilij. Ponitur præterea voluntas illa collatiua auxilij ex vi scientiæ mediæ, seu præfinitionis, tanquam principij non requisiti. Postea vero in alio signo postquam Deus præuidit entitatem auxilij nempe ipsius cogitationis, & piæ affectionis, præbet concursum indifferenté voluntati creatæ per voluntatem præparatiuam concursus: hæc autem voluntas existit in Deo quia præuidet auxilium existere à voluntate executiue illius vt proueniente à voluntate diuina in actu primo, & omnino independenter ab illa scientia media, seu præfinitione: non enim Deus dat concursum indifferentem, quia voluntas executiua auxilij existit à præfinitione, sed quia talis voluntas exequens auxilium existit à Diuina voluntate in actu primo, & omnino independenter à præfinitione: & ideo opus non causatur ab auxilio, vt subest scientiæ mediæ, aut præfinitione. Exemplo res fiet clarior, Demus ignem C. prouenire adæquate à duabus causis, nempe ab igne A. & B. & ponamus rursus Deum habere voluntatem, qua velit præbere concursum igni C. ad producendum quartum alium ignem, & voluntatem præparatiuam concursus præparare illum non quia ignis C. proueniebat ab igne A. sed quia adæquate dimanabat ab igne B. ita vt non tribueret Deus concursum igni C. si solum dimanasset ab igne A. In hoc casu quartus ille ignis productus ab igne C. non diceretur mediate simpliciter causatus ab igne A. sed solum ab igne B. quoniam quartus ille ignis non procederet ab igne C. vt proueniente ab igne A. sed vt procedente ab igne B.

10. En quo pacto scientia media, aut præfinitio non sit simpliciter causa mediata operis; quia nimirum datur à Deo concursus humanæ voluntati ad recte agendum cum hoc auxilio, non quia auxilium intelligitur dimanasse à præfinitione, aut scientia, sed quia intelligitur dimanasse à voluntate executiua auxilij vt existente à diuina voluntate in actu primo. Ratio est, quia Deus moueri non potest ad dandum concursum indifferentem præsupposito auxilio, quia existit præfinitio illius operis, aut illa media: vel quia auxilium procedit à præfinitione: nam ipsa præparatio concursus indifferentis est constitutiuum vltimum ordine rationis proximæ potestatis impediendi illam præfinitionem, seu scientiam mediam.

11. Hæc, licet non ita facile percipiantur, neminem mouere debent, vt assensum non præbeat; quoniam aliunde manifestis rationibus totum hoc euincitur, vt patebit consideranti quæ dixi in præcedentibus sectionibus, & adhuc non obscure est eadem difficultas in opposita sententia: nam scientia media, quæ pro aliquo signo non intelligebatur pendere ab opere, posito auxilio intelligitur pendere ab opere; quia sicut posito auxilio est in potestate hominis non operari, ita est in potestate ipsius facere vt non præuisus fuerit operaturus sub illa conditione. Quod si aduersarij recte intelligunt scientiam mediam pro diuersis signis se habere concomitanter, & consequenter, non est cur non intelligant scientiam mediam pro diuersis signis se habere antecedenter secundum quid, & consequenter.

Sectio IX.

Quonam pacto scientia media dirigens ad positionem auxilij pendeat ab opere.

NOn adeo facile humana mens percipit qua ratione, quod pro signo aliquo existit independenter ab opere, possit pro signo alio pendere ab illo opere, & ex suppositione aliqua sit impedibilis, quamuis præexiterit pro signo aliquo priori, & antecedente secundum quid. Vt id explicem (licet difficultas sit communis etiam aduersariis) supponendum est dari posse genus aliquod mutuæ prioritatis secundum quid inter scientiam repræsentantem obiectum liberum futurum sub conditione, & obiectum illius. Ratio est, quia ex vi suæ repræsentationis intentionalis, & attemperationis ad liberum arbitrium, scientia, quæ non pendet ab opere pro vno signo, potest pro signo alio sequenti pendere à priori. Hoc (vt toties dixi) aduersariis esse debet extra controuersiam: nam scientia media, quamuis non dirigeret ad collationem auxilij, se haberet concomitanter, vt ipsi aiunt, cum voluntate conferente auxilium, & posito auxilio, & concursu indifferenti, accedenteque instanti illo, pro quo voluntas potest agere, & non agere, pendet illa scientia media a priori ab opere, quia potest impediri per carentiam operis.

2. Declaratur amplius. Scientia illa media in primo signo suæ existentiæ non pendebat absolutè, & à priori à nostro opere libero; quoniam Deus est indifferens vt conferat, vel non conferat illud auxilium, & Deo non conferente auxilium illud, neutiquam pendet absolutè à priori scientia illa à tali operatione: etenim quamuis operatio illa deficeret absolute ob defectum auxilij, adhuc existeret in Deo scientia illa, vt patet in scientia media de conuersione Tyriorum, & Sidoniorum, qua videbantur conuertendi, si daretur ipsis tale auxilium; quæ minime fuit dependens à conuersione illorum; quia licet non sint conuersi, semper est in Deo scientia illa conditionata. At vero post concessum auxilium stante proxima indifferentia humanæ voluntatis pro instanti illo, pro quo enunciatur futura operatio, pendet à priori scientia illa media à tali operatione: ideo namque à priori existit in Deo illa scientia media, quia homo operatur si ipsi datur tale auxilium; ac proinde ex suppositione quod detur illi homini illud auxilium, nequit non pendere absolute talis scientia à libera operatione hominis, nam antea intelligebatur notitia illa pendere ab opere sub conditione quod poneretur auxilium, sed ponitur auxilium, ergo pendet absolute scientia illa à tali opere. Hoc est luce manifestius, quoniam pendere sub conditione aliud non est, quam quod pendebit postea, si ponatur conditio, siue, quod idem est, quod posita conditione pendebit absolute.

3. Difficultas in perceptione huius doctrinæ, nostræque responsionis inde nascitur, quia non consideratur duplex genus præcedentiæ ordine rationis, & quasi naturæ. Prima est, qua aliquid præcedit præcise per modum applicantis principia requisita ad ponendum libere operationem cum infallibili connexione cum tali operatione, & hoc genus præcedentiæ non est præcedentia simpliciter, sed secundum quid, quia inducit potestatem liberam impediendi talem præcedentiam. Secunda est, qua aliquid præcedit non præcise applicando prærequisita ad potestatem efficiendi ne exiterit talis præcedentia, & hæc præcedentia potest esse simpliciter. Vna ex propria essentia respicit actum liberum, vt liberum cum connexione absoluta, vel conditionata, vt ponatur talis actus libere, & hæc non est præcedentia simpliciter: altera vero non ita respicit actum liberum, vt liberum, & hæc potest esse præcedentia simpliciter.

4. Ita quoque in tract. de scientia fuse probauimus ad conciliandam humanam libertatem cum diuina præscientia futuri liberi absoluti oportere distinguere duplex genus præteriti, vnum quod respicit essentialiter futurum liberum, aliud quod in sua quidditate non includit illum respectum ad futurum liberum vt tale. Primum præteritum potest postea impediri à voluntate creata potente ponere, & non ponere illum actum liberum, & respectu huius præteriti est verum dicere dari absolute potestatem ad præteritum, nempe ad præstandum ne præterierit, non quidem in sensu composito, sed diuiso; quia est potestas proxima ad sensum diuisum, vt ibi late dictum est. At secundum præteritum tale est vt non admittat aliquam superuenientem potestatem postea illud impediendi, aut efficiendi sensum diuisum.

5. *Declaratur difficultas exemplo scientia visionis.* Quare exemplo scientiæ visionis Dei, qua intuetur futurum liberum, poterit & hæc difficultas aliquatenus declarari. Etenim neque illa scientia existens ab æterno in Deo pendet à nostro opere vsque dum adueniat instans temporis, pro quo sum proxime expeditus ad agendum, & non agendum, & ad efficiendum per non operationem ne exiterit in Deo ab æterno illa scientia visionis, sed potius scientia opposita: ac proinde notitia illa, quæ pro aliquo tempore non pendet à priori ab obiecto, postea pro alio tempore sequenti pendet à priori ab obiecto, quoad primum esse talis scientiæ, (vt ita loquar) eo quod sit in potestate humanæ voluntatis facere ne exiterit in Deo vsquam illa scientia, vt demonstratum est loc. cit. Igitur etiam scientia quæ pro aliquo signo rationis ratione suæ repræsentationis, qua repræsentat bonam operationem futuram sub conditione, præcedit aliquatenus nostram operationem, quatenus mouet ad conferendum illud auxilium; quia præuidetur fore efficax, si detur, poterit postea, posito illo auxilio indifferenti impediri à voluntate creata, quia post illud signum superuenit aliud proximæ potestatis non operandi, & consequenter efficiendi ne exiterit in Deo illa scientia, quæ affirmat hominem illum operaturum sub illa conditione.

6. Ratio in propatu est, quæ hanc paritatem confirmat: quia si attendamus ad alia, quæ independenter à quouis actu intentionali, vel essentiali respectu ad actum liberum vt futurum, eueniunt in rebus

Universidad de Deusto
Biblioteca

rebus physicis, sicut nequit dari mutua prioritas physica quoad primum esse, ita neque ad præteritum potest esse potentia quoad primum esse rei, quæ vere extitit; & nihilominus quando intelligitur essentialis respectus ad futurum liberum vt tale, optime intelligitur tempore sequenti superuenire potentia vt præteritum illud nunquam extiterit, ergo licet in physicis rebus nullum habentibus respectum ad futurum liberum vt tale non possit considerari illa mutua prioritas etiam secundum quid; tamen in rebus intentionalibus, siue habentibus respectum essentialem ad futurum liberum vt tale, potest considerari illud genus mutuæ prioritatis secundum quid, quatenus id quod existit pro aliquo signo, quin actu dependeat ab alio, potest pro alio superueniente signo pendere ab alio, quia illud prius secundum quid potest inducere potestatem impediendi illud, quod infallibiliter non impedietur; quia supponitur non impediendum.

7. Exoritur itaque difficultas concipiendi hanc mutuam prioritatem secundum quid ex falsa quadam imaginatione ratione cuius sibi in animum induxeré nonnulli, idem fore dicendum de actu essentialiter respiciente operationem liberam futuram absolute, aut sub conditione, ac de rebus aliis non habentibus illum essentialem respectum ad futurum liberum, vt tale. Cum tamen discrimen in promptu sit: etenim quod modo existit absque illo respectu ad futurum liberum, non habet vnde postea possit de nouo pendere ab alio quoad primum ini esse, aut quomodo possit impediri prima sui existentia per defectum superuenientē alicuius rationis a priori: quia illa ratio à priori debet de nouo posse esse, & non esse. At vero quod respicit essentialiter actum liberum vt futurum, semper ita est, vique dum adueniat potestas libera eliciendi, vel non eliciendi illam operationem, vt superuenire possit potestas impediendi primam illam existentiam talis entitatis, quæ antea extitit: hæc enim entitas, vt supponitur, essentialiter respicit potestatem non operandi superuenturam, & consequenter potestatem efficiendi ne exiterit ille essentialis respectus ad illam operationem liberam, vt futuram.

8. Eaque propter manifesta est differentia inter cognitionem præteritam certā futuri liberi, quæ iam destructa est, seu inter cognitionem diuinam eiusdem futuri existentem ab æterno, & cognitionem, qua modo de præsenti video Petrū currere ex suppositione quod currit: nam hæc posterior intuitio præsentis obiecti ita supponit obiectū, vt post ipsam non adueniat signum aliquod indifferentiæ, etiam ordine durationis, ratione cuius indifferentiæ posset impediri illa intuitio: nam potius præcessit illud signum indifferentiæ ordine naturæ: siquidem pro priori fuit potestas ad volendum, seu nolendum currere, neque ordine durationis antecedit scientia: at vero cognitio futuri liberi sic se habet, vt post ipsam sit indifferentia ad non causandam illam determinationem liberam, quam cognitio respicit; & ideo voluntas postea potest facere vt cognitio illa non extiterit antea.

9. Exinde fit hoc genus prioritatis secundum quid, quod non consideratur inter scientiam mediam boni operis futuri sub conditione, & ipsum opus absolute existens, esse longe alterius rationis ab illa mutua prioritate, quæ à nonnullis admittitur inter causas physicas in diuerso genere. Etenim pro signo, pro quo scientia media, seu præfinitio dicitur prior nostra operatione, nequaquam illa operatio habet aliquam prioritatem respectu scientiæ, quoniam ad hunc ordine signorum non est operatio, neque proxima potestas operandi, & non operandi, & contra cùm operatio nostra est prior, non est pro signo illo scientia media, seu præfinitio. Rem declaro. Scientia media (idem dicito de præfinitione, seruata proportione) est prior secundum quid nostro opere libero, quatenus est prior entitate auxilij præcedentis nostrum opus; attamen pro tunc opus nostrum non est prius scientia illa, quia adhuc non intelligitur opus nostrum, immo neque pro tunc intelligitur concursus indifferens ad operandum, & non operandum, quia voluntas diuina præparatiua concursus indifferentis intelligitur ex suppositione existentiæ illius auxilij, nempe cogitationis, & affectionis. At posito concursu indifferenti proximo datur potestas à qua oritur operatio independenter à scientia media; quia potius illa potestas de se præscindit à scientia media, eo quod sit potestas ad impediendam illam scientiam, ac proinde neque pro illo signo intelligitur auxilium prouenire a scientia media; sed volitio executiua auxilij intelligitur sufficienter prouenire à diuina natura, siue à voluntate quasi in actu primo. Etenim, vt distinctum est, illa volitio executiua auxilij de se non prærequirit scientiam illam mediam, seu præfinitionem. Præceditque ipsum opus nostrum in primo signo, in quo existit scientia media, quia ex suppositione illius concursus indifferentis, ideo existit illa scientia media, quia homo operatur; non autem ideo homo operatur ex suppositione illius concursus indifferentis, quia est scientia illa media.

10. Consequenter, licet ipsa nostra libera operatio dicenda sit ratio à priori prædictæ scientiæ mediæ, non tamen ita, vt sit ratio a priori ipsius scientiæ mediæ, vt incipientis ordine signorum causare auxilium in illo vltimo signo, sed vt incipientis antea determinare ad existentiam auxilij, ita vt illud exercitium dirigendi ad voluntatem præfinituam operis sit ratione nostra, & ordine signorum iam præteritum, & hoc est quod non semel diximus, dum pronunciauimus scientiam, quæ pro signo vno non subsequitur, posse pro signo alio subsequi, & hoc patet in scientia media, quamuis non dirigeret ad positionem auxilij, sed concomitanter se haberet cum ipso, indeque argumentum valde potens sit ad ostensionem directionis scientiæ mediæ ad positionem auxilij: nam ideo scientia media, quæ se habet concomitanter cum volitione executiua auxilij, se habet consequenter pro alio signo, quia ipsa repræsentat essentialiter, & verissime suam rationem à priori sub conditione positionis auxilij, nempe ipsum opus liberum, vt futurum sub illa hypothesi: quamuis scientia illa dirigat ad positionem auxilij, poterit posito auxilio pendere à priori ab opere, quia repræsentat obiectum tanquam rationem à priori sub conditione quod ponatur illud auxilium, & concursus indifferens.

11. Ex consectarie deducitur primo non esse in potestate absoluta nostri arbitrij proximè potentis agere per hoc auxilium facere vt sibi denegetur hoc auxilium, licet sit in arbitrij potestate facere vt habuerit Deus scientiam mediam oppositam, quæ repræsentet hominem non operaturum si ponatur illa conditio, ratione cuius scientiæ posset Deus moueri ad denegandum auxilium illud. Ratio huius est quia potestas nostri arbitrij constituti in statu absoluto cum proxima facultate non agendi, respicit illam potentiam Dei ad negandum hoc auxilium, vt determinatam ad non negandum illud; quia potestas nostri arbitrij vt talis, & proxime libera,

Nota regulam.

bera constituitur per illam entitatem auxilij, ac proinde per se supponit Deum vt iam determinatum ad conferendum auxilium illud, quia illa determinatio est requisita ad existentiam auxilij. Poterit tamen humana voluntas efficere vt extiterit in Deo scientia media opposita cum determinatione ad non negandum hoc auxilium, quamuis præuideatur inefficax; quia cum proxima potestas humanæ voluntatis constituatur per illudmet auxilium, solummodo erit potestas ad coniungendam scientiam mediam oppositam cum volitione conferente auxilium illud; non vero ad coniungendam talem scientiam oppositam cum voluntate denegante auxilium illud; quia etiam ad hoc efficiendum egebat humana voluntas auxilio.

12. Fit secundo ex dictis ex suppositione auxilij secundum suam entitatem, nempe ex suppositione talis cognitionis, & indeliberatæ affectionis voluntatis aduenire pro signo alio concursum ex parte Dei indifferentem; quoniam à volitione per se directa per scientiam mediam non præscinditur, cùm ipsa determinat ad volitionem executiuam auxilij, seu quando primo ordine signorum intelligitur existere illa volitio executiua auxilij; tunc enim præfinitio concipitur determinans, & auxilium intelligitur extiturum ex vi volitionis executiuæ auxilij, & præfinitionis; ac proinde volitio executiua auxilij non est quæ vltimo præparat concursum indifferentem: nam pro signo volitionis præparantis concursum indifferentem præscinditur à præfinitione: pro illo autem primo signo volitionis executiuæ auxilij non præscinditur à præfinitione, quia ipsa volitio executiua auxilij pro illo signo intelligitur dimanare à præfinitione: alioqui pro nullo signo intelligeretur volitio illa executiua auxilij dimanare immediate à præfinitione. Verum hoc postea commodius declarabitur.

P. Aut. Perez.

Sectio X.

Obiectio altera dissoluitur.

1. CONtra doctrinam hucvsque stabilitam de directione scientiæ mediæ ad conferendum auxilium efficax, quod Deus denegaret, si videret illud fore inefficax insurrexere nonnulli, plus iusto fidentes huic argumento. Si Deus ita præberet efficax auxilium, vt ipsum non conferret, si videretur inefficax, esset in Deo quædam scientia media reflexa, per quam videret se concessurum illud auxilium, si videatur efficax, & negaturum, si videatur inefficax. At scientia ista media reflexa nequit stare illæsa nostra libertate; ergo non est admittenda. Minor probatur, quoniam prædicta scientia reflexa infallibilem habet connexionem cum operatione absoluta posito auxilio, & aliunde non pendet ab operatione conditionata; nam scientia hæc esset in Deo, siue homo esset operaturus sub conditione illius auxilij, siue non; quia si non esset operaturus sub illa conditione non existeret reipsa auxilium illud, & sic esset vera illa scientia assirmans illud auxilium non conferendum, si videatur inefficax. Quam ob causam specialissimam agnoscunt difficultatem in hac scientia reflexa, quæ non militet in scientia media directa; quoniam scientia directa repræsentans hominem operaturum bene, si ipsi tale donetur auxilium, pendet ab operatione conditionata: Si enim homo non esset operaturus sub conditione illius auxilij, redderetur falsa illa notitia, & ideo datur in Deo hæc scientia, quia homo est recte operaturus sub conditione.

2. Intulere consectarie Deo repugnare huiusmodi decretum (cui mordicus postea adhæsere) conditionatum: *Dabo Petro hoc auxilium si futurum est efficax, & negabo illud, & libertatem ad peccandum, si futurum est hoc auxilium inefficax, siue, si præuideatur per scientiam mediam inefficax*, quia huiusmodi decretum non pendet ab operatione futura sub conditione: siue enim hic homo sit peccaturus, si detur ipsi hoc auxilium, siue non sit peccaturus sub illa hypotesi, illud decretum erit in Deo; quoniam si auxilium illud videatur efficax per scientiam mediam, Deus conferet illud ex vi præcedentis decreti; si vero præuideatur inefficax, & homo sit peccaturus sub illa conditione, Deus denegabit illud auxilium.

3. Mihi est euidens esse prorsus eandem difficultatem in scientia media directa, & oppositā existimatio traxit originem ex quodam principio nimis aberrante à vero, quo putarunt dari ad extra ab æterno quasdam futuritiones conditionatas distinctas à Deo, à quibus putant pendere scientiam mediam, antequam pendeat ab statu absoluto, idque fuse disieci tract. de scientia tanquam absurdissimum, inde namque fieret opus futurum sub conditione realiter distingui ab opere absoluto, siue futuritionem conditionatam distingui realiter ab operatione absoluta, quia potest futuritio conditionata separari ab absoluta: & rursus futuritio illa conditionata, quia ita resultaret vt potuerit non resultare, debebat habere aliquam rationem à priori iuxta ipsorum principia, quæ ratio à priori non posse assignari manifeste probatum est tract. de scientia.

4. Argumento proposito variæ adhibitæ sunt responsiones, quas fuse aduersarius impugnauit, & tunc temporis per literas non semel me consuluit hac de re, petiuitque, vt responsionem remitterem, quod libenter præstiti, & nihil actum est contra illam, multisque postea annorum curriculis in collegio nostro Vallis-Oletano, & in hoc Salmanticensi simul Theologiam docuimus, nihilque oppositum est responsioni nostræ, quam statim referam. Temporisque decursu tanta facta est rerum mutatio, vt aduersarius affirmauerit scientiam mediam directam, quæ dirigat ad conferendum auxilium, lædere nostram libertatem: At vero diuinum illud decretum de conferendo auxilio, si videatur efficax, & illud denegando si videatur inefficax optimè componi cum nostra libertate, & aiunt de facto reperiri in Deo huiusmodi decretum, quod postea fuse impugnabitur in disputatione sequenti.

5. Eleuemus modo obiectionem, & negemus officere libertati nostræ scientiam illam reflexam: quia ea admissa facillime asseritur pendere posito auxilio à nostra operatione, licet ante positionem auxilij omnino præscindatur ab eo quod pendeat ab opere absoluto, necne; nam si Deus statuat denegare auxilium illud, nullatenus pendebit ab operatione absoluta; si vero statuat illud conferre pendebit quidem prædicta scientia ab opere nostro in statu absoluto. Deus autem est de se indifferens etiam posita illa scientia media vt conferat, vel potius deneget auxilium illud, ac proinde etiam illa scientia media reflexa est indifferens vt pendeat, vel non pendeat à priori à nostro opere; quoniam, Deo determinante denegare tale auxilium, numquam pendet scientia illa

Dissoluitur argumentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

media à noſtra operatione ; ſecus autem ſi Deus ſtatuat conferre auxilium illud.

6. Hanc ſcientiam reflexam pendere à noſtro opere poſito auxilio, & eſſe in poteſtate noſtra facere ex ſuppoſitione auxilij, ne extiterit illa ſcientia, facile colliges ex ſupradictis : etenim illa ſcientia affirmat auxilium illud fore denegandum ſi præuideatur inefficax, & ideo dato ſemel auxilio, cum non ſit in noſtra poteſtate non habere auxilium, quia conſtituit noſtram proximam libertatem, & eſt requiſitum ad agendum, neceſſe eſt ſit in noſtra poteſtate facere, ne extiterit in Deo ſcientia affirmans denegandum auxilium, ſi per ſcientiam mediam videatur inefficax : nam carentia noſtri operis, poſito auxilio, redderet falſam illam ſcientiam, vt manifeſtum fiet rem conſideranti. Neque aduerſarij habent argumentum quo probent illam ſcientiam reflexam non poſſe pendere à noſtro opere poſito auxilio, aut ſaltem vſque modo non vidimus aliquod fundamentum, ab ipſis propoſitum, ne illa ſcientia pendere poſſit à noſtro opere poſito auxilio, vt iam explico.

7. Plane eadem eſt difficultas (quidquid reclamauerit aduerſarius) in ſcientia media directa : hæc enim ſcientia ante poſitionem auxilij non pendet à noſtro opere. Etenim ſi poſt ſcientiam illam mediam directam de bono opere futuro ſub conditione talis auxilij, Deus ſtatuat non conferre auxilium, nullatenus pendebit illa ſcientia media à tali opere, vt videre eſt in conuerſione Tyriorum, & Sidoniorum, quæ eſſet ſub tali conditione, quæ poſita non fuit, & ideo à tali conuerſione non pendet illa ſcientia media. Hæc inſtantia eſt ineluctabilis : nam quod aduerſarius reſpondebat, vt declinaret impetum tam apertæ inſtantiæ, nimirum, ſcientiam mediam directam ante poſitionem pendere ab opere in ſtatu conditionato, ſiue à futuritione conditionata, eſt prorſus inintelligibile, quia conſtituitur quidam ſtatus futuritionis conditionatæ diſtinctus à ſcientia, & Deo ipſo, gaudenſque intrinſeco prædicato antequam opus exiſtat abſolute, contra quem ſtatum abunde egi loc. cit. Quare quoties noſtri Authores aiunt ſcientiam mediam pendere ab opere conditionato, ſenſus non eſt, quod ſcientia pendeat actu ab ſtatu aliquo, quem habeat ipſa operatio ante ſtatum abſolutum, ſed ſolum ſignificatur quod pendebit illa ſcientia à noſtra operatione caſu quo ponatur illud auxilium ; hoc autem etiam verificatur de ſcientia illa reflexa, vt ſupra vidimus. Quare aduerſarius potius laborare debuiſſet in protegenda noſtra reſponſione, quam in perueſtigandis illis futuritionibus conditionatis omnino inintelligibilibus, anſamque præbentibus exiſtimandi ſcientiam mediam irretitam eſſe illis nexibus.

Validiſſima inſtantia proponitur.

8. Probabile tamen puto non eſſe in Deo ipſo ante liberam determinationem ſuæ voluntatis ſcientiam mediam, qua videat dandum fore hoc auxilium, ſi videatur efficax, & negandum ſi videatur inefficax, quia ſcientia præcedens omne liberum Dei decretum de ſe poteſt dirigere ad poſitionem conditionis, quod non poteſt competere prædictæ ſcientiæ, quia conditio eſt ſcientia media directa, & non mouet ſcientia reflexa vt Deus ſe determinet ad habendam ſcientiam directam. Præſertim cum vtraque ſcientia directa, & reflexa deberent ſe habere concomitanter, vt probaui late tract. de ſcientia Dei, in appendice, vbi plura adduxi fundamenta in fauorẽ huius aſſerti, & pariter aduerti cognoſci à Deo illas veritates, quaſi reflexas in ipſo decreto dandi auxilium illud, quia eſt efficax, quatenus ibi cognoſcit illud auxilium non denegari dum videtur efficax : quod autem denegaretur auxilium illud ſi videretur inefficax, præſcitur per ſcientiam reflexam, quæ præſupponit directam, & ita fertur in obiectum : *Si non viderem hoc auxilium eſſe efficax, non darem illud*, & indiuiſibiliter ſcientia illa reflexa tendit hoc modo : *Decreui dare hoc auxilium quia eſt, & non decernerem illud dare, ſi videretur inefficax.* Vniuerſimque dum Deus cognoſcit aliquam rationem mouere diuinam voluntatem, etiam ſcit quid eſſet euenturum deficiente illa ratione motiua.

Probabile eſt, Deũ nõ habere iſtam ſcientiam reflexã.

9. Longe melius potuiſſet obiicere aduerſarius illam ſcientiam mediam reflexam lædere libertatem Dei, quia ſi ante diuinum decretum ſtatuens conferre hoc auxilium intelligeretur & ſcientia *affirmans illud auxilium futurum in actu ſecundo efficax ſi detur*, & ſcientia aſſerens *dandum fore illud auxilium, ſi videatur efficax*, non eſſet in poteſtate Dei negare tale auxilium. Quare vt efficacitas huius argumenti aliquo pacto retardaretur, dicere oporteret ſcientiam illam reflexam per ſe præcedere directam, & à tali ſcientia reflexa præſcindi pro ſigno illo ſcientiæ directæ, quia alioqui Deus non eſſet liber ad decernendum, vel non decernendum exiſtentiam illius auxilij. Vide loc. cit. quæ deſiderari poſſunt circa hanc ſcientiam reflexam.

Si daretur ſcientia reflexa prius Deo lædere libertatem quã noſtram.

Sectio XI.

Alia eneruatur obiectio.

1. OBiicit rurſus aduerſarius. Scientia media dirigens ad conferendum auxilium nequit impediri à nobis ; igitur reſiſtit noſtræ libertati. Antecedens probatur ; quoniam omiſſio operis non eſt impeditio ſcientiæ repræſentantis opus vt futurum ſub conditione, ſed potius ſcientia media oppoſita eſſet impeditio formalis illius ſcientiæ antecedentis noſtrum opus : ergo illa ſcientia oppoſita ſimiliter deberet antecedere carentiam operis, quia impedit ſcientiam illam oppoſitam pro ſigno, in quo antecederet talis ſcientia oppoſita. Ex quo fit ſcientiam mediam vt antecedentem eſſe omnino requiſitam ad exercitium noſtræ libertatis : nam ſcientia operis antecedit opus ipſum, & ſcientia carentiæ operis ſub conditione antecedit ipſam carentiam operis, ac proinde ad ipſam libertatem in actu primo, quæ reſpicit opus, & carentiam operis, eo quod ſit poteſtas agendi, & non agendi eſt prærequiſitum ſcientia media, hæc vel illa, nempe vel ſcientia illius operis vt futuri ſub illa conditione, vel ſcientia carentiæ eiuſdem operis, vt futuræ ſub eadem conditione.

Alia obiectio propoſita.

2. Reſpondeo. Scientiæ mediæ dirigenti ad noſtrum opus opponi formaliter ſcientiam mediam carentiæ talis operis futuræ ſub illa conditione, ad quam carentiam non prærequiritur illa ſcientia media, vt proprie requiſita, ſeu tanquam influens directiuè etiam mediate, & ſecundum quid in omiſſionem. Etenim opus non eſt vt ſcientia illa exerceat munus aliquod erga voluntatem Dei conferentem auxilium, ſeu determinantem ad volitionem executiuam auxilij.

Reſponſio.

3. Duobus modis explicabo hac in re propriam ſententiam, eritque non inutilis hæc explicatio ad intelligentiam eorum, quæ in ſequentibus diſputationibus afferentur. Fiet primo nota hæc reſponſio

reſponſio ſi intelligatur, quam habere debeat anteceſſionem ſcientia media reſpectu noſtri operis liberi. Diſtinguendum ergo eſt duplex genus requiſiti, alterũ, quod exigitur ab effectu non ratione ſui, ſed propter excellentiam cauſæ, quæ poteſt hoc, vel illo modo, ſi voluerit influere in effectum, quin neceſſe ſit, vt illud requiſitum influat in effectum, aut exerceat munus aliquod circa ipſum effectum : alterum vero genus requiſiti eſt quod exigitur ab effectu ratione ipſiuſmet effectus, quia nequit exiſtere effectus, quin prærequiſitum illud exerceat actu munus aliquod erga effectum, & quin operatio procedat ab illo. Ad primum genus prærequiſiti ſpectat ſcientia media noſtri boni operis futuri ſub conditione ; quo noſtra operatio petit procedere à Deo, qui antequam conferat auxilium, petit præuidere fines, ad quos infallibiliter inſeruiet tale auxilium, & poſita ſcientia boni operis futuri ſub conditione, poteſt Deus moueri à tali ſcientia, vt auxilium præſtet, & exiſtente ſcientia praui operi futuri ſub illa conditione, poterit Deus moueri à tali notitia ad denegandum auxilium, & poteſt non moueri. Etenim ex parte perfectiſſimi agentis ſolum requiritur vt præuiſis commodis cunctis, & incommodis, quæ conſurgere poſſunt exiſtente tali auxilio, vel carentia ipſius auxilij, ſe poſſit determinare ad conferendum, vel negandum auxilium. Cæterum ſcientia media expectare nequit ad ſecundum genus prærequiſiti ad noſtrum opus liberum ; quia neceſſe non eſt, vt de facto moueatur Deus ab hac ſcientia, vt conferat, ſeu neget auxilium. Ideoque ſi per impoſſibile Deus ignoraret euentus illos futuros ſub conditione, adhuc eſſet in Deo quidquid requirebatur ex parte noſtri operis liberi, ratione ſui ad exiſtendum.

Duplex requiſiti genus diſtinguitur.

4. Primum prærequiſiti genus, quod non exigitur ab opere ratione ſui optime poteſt impediri per carentiam operis : quoniam pro ſigno pro quo primùm intelligitur noſtra operatio libera in ſtatu abſoluto, ſolum debent intelligi ea, quæ prærequiruntur ex parte ipſius operis, & exiguntur ab opere ratione ſui ; illa nempe, quæ neceſſario debent influere in effectum, quando effectus exiſtit. Ratio cur poſſit præſcindi pro ſigno proximæ noſtræ indifferentiæ à requiſito primi generis eſt, quia minime ſe tenet illud requiſitum ex parte integræ hypoteſis, ſeu conditionis, ſub qua videtur operatio futura directè, & immediatè ; ſed deſeruit dumtaxat vt illa hypoteſis exiſtere poſſit hoc, vel illo modo, nempe vt vocatio illa, ſeu auxilium exiſtere poſſit hoc, vel illo modo, nimirum ex vi directionis ſcientiæ mediæ, aut omnino independenter à tali directione. Ideo autem illa ſcientia media non ſe tenet ex parte integræ hypoteſis, ſub qua videtur directe operatio futura, quia in illa hypoteſi ſolum ingrediuntur ea, quæ requiruntur ab opere, vt exerceant aliquod munus reſpectu operis : nam quæ non exercent munus illud ſe habent omnino per accidens reſpectu illius euentus vt futuri ſub conditione ; quia non magis conducit, quam ſi per impoſſibile Deus ignoraret euentum illum futurum ſub conditione.

5. Hinc eſt vt primum genus requiſiti non petitum ab opere ratione ipſiuſmet operis, ſed dumtaxat ob perfectionem agentis, poſſit ex ſe ſupponere operationem ſub conditione, ac proinde poſita conditione ex ſe præſupponit operationem abſolutam. Si autem non poſſet intelligi operatio quin procederet à ſcientia media, argumentum, vt poſtea oſtendam, eſſet efficaciſſimum, quia non poſſet tale prærequiſitum ex ſe ſupponere operationem ſub conditione, & conſequenter quando redacta eſſet integra hypoteſis ad ſtatum abſolutum, non ſupponeret operationem abſolutam, ac proinde carentia operationis noſtræ non poſſet eſſe à priori impeditio ſcientiæ mediæ operationis futuræ ſub conditione.

6. Apparet iam ex his enodatio præmiſſæ obiectionis eo tendentis vt oſtenderet carentiam operationis non poſſe eſſe rationem à priori ſcientiæ mediæ de non operatione, quia ante carentiam operationis neceſſario deberet præintelligi ſcientia media. Etenim apparet ex nuper appoſitis ſcientiam mediam non eſſe prærequiſitam ex parte operis ratione ſui, ac proinde licet pro aliquo ſigno ante operationem, vel carentiam operationis intelligatur aliquo modo ſcientia media ; tamen pro alio ſigno ſequenti, ſcilicet pro ſigno proximæ noſtræ poteſtatis agendi, & non agendi omnino præſcinditur à tali ſcientia, quia non debet eſſe principium operis, & ideo ipſum opus in ſtatu abſoluto poteſt eſſe ratio à priori illius ſcientiæ, & ex ſuppoſitione exiſtentiæ auxilij expediti vt agat, prius ratione exiſtit operatio noſtra, quam ſcientia media : etenim pro ſigno noſtræ proximæ poteſtatis agendi, & non agendi, ſolum intelliguntur ea, quæ requiruntur vt cauſæ ipſius operationis ; reliqua enim ſe habent per accidens, ac proinde datur locus, vt præſcindatur ab illis, etſi habeant connexionem infallibilem cum tali operatione, & conſequenter poſſent exiſtere quia homo operatur.

Enodatio argumenti.

7. Secunda reſponſio ſit. Neque ſcientia media illius operis futuri ſub conditione, neque ſcientia media oppoſita, prærequiruntur etiam vage ad voluntatem conferentem auxilium : quoniam ſi præuideatur auxilium illud futurum inefficax, ſi detur, ſiue hominem illum non operaturum ſi detur ipſi illud auxilium, omnino præſcinditur à tali ſcientia ante voluntatem conferentem auxilium ex fine bonæ operationis, quoniam ſi non præſcinderetur à tali ſcientia, non poſſet Deus intendere bonam operationem aut applicare media ex ſyncero affectu obtinendi finem illum, præuidens certo, & infallibiliter non obtinendum, ita vt ſcientia illa retardare poſſit ab intentione illius finis aſſequendi per illud medium, vt fuſe explicui tract. de ſcientia, & dicemus poſtea dum de effectibus diuinæ Prædeſtinationis diſſeramus. Ac proinde, quamuis per impoſſibile ignoraret Deus euentum illum futurum ſub conditione, poſſet conferre auxilium illud, vt de facto ipſum præſtat, licet præſcindatur omnino à tali ſcientia. Ex quo fit dari poſſe auxilium efficax præſcindendo à ſcientia media, ſicuti dari poteſt auxilium inefficax : nam ſi auxilium efficax non poſſet conferri cum præciſione à ſcientia media, ipſa præciſio ab inefficacia auxilij eſſet notiſſimus index inefficacitatis eiuſdem auxilij, vt poſtea dicetur. Non igitur apparet cur etiam pro ſigno noſtræ proximæ indifferentiæ ad operandum, & non operandum, non poſſit præſcindi ab illa ſcientia media, ac proinde poterit ipſa noſtra libera operatio eſſe ratio à priori ſcientiæ.

Alia enodatio.

8. Parum differt hæc reſponſio à præcedenti, & vtraque deſcendit ex illo principio : Obiectũ ſcientiæ mediæ, ſeu integra hypoteſis, ſub qua videtur effectus futurus, non debet inuoluere ipſam ſcientiam mediam, ſed potius debet omnino ab illa præſcindere, cum ſit fundamentum ipſius ſcientiæ mediæ, & ratio à priori illius poſito auxilio. Ex quo in prima reſponſione intulimus ipſam operationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

non exigere ratione sui scientiam mediam, sed potius ratione sui præscindere ab illa, cum possit dari auxilium etiam efficax præscindendo omnino à scientia media. Habebunt hæc commodam explicationem, & confirmationem, ex his, quæ dicemus in tract. de Trinit. in qua dicebamus totam Trinitatem ex parte Dei requiri ad causandum, siue ad decernendam creationem creaturarum, idque late probabo ex scripturis, & Patribus, & nihilominus effectus creati ratione sui non postulant procedere à tribus suppositis, & ideo comprehensa creaturâ non debet in ipsa cognosci Trinitas diuinarum personarum; quoniam sicut Pater æternus non producit Verbum ex indigentia ad cognoscendum, sed ex fœcunditate, ita Pater, & Filius non producunt Spiritum Sanctum ex indigentia ad volendum, sed ex fœcunditate, & ideo si per impossibile esset vnica solum personalitas in diuinis, natura diuina libere decerneret existentiam creaturarum; quia non creatura ratione sui, sed fœcunditas diuina exigit tres personas diuinas præcedere decreta libera Dei.

Explicantur hæc & confirmantur.

9. Addimus quoque eandem esse difficultatem in sententia aduersarij admittentis præfinitionem conditionatam boni operis, nempe sub conditione quod auxilium per scientiam mediam videatur efficax: nam in hoc dicendi modo, plura resecando in sequenti disputat. est in mea potestate ex suppositione auxilij quod determinatiuum ad existentiam auxilij fuerit potius hæc volitio, quam illa; & ipsamet omissio operis esset impeditiua determinatiui consistentis in voluntate dandi illud auxilium, si per scientiam mediam præuideatur efficax, & negandi illud si præuideatur inefficax. Quocirca sicut in hac sententia non variatur hypotesis, quamuis varietur determinatiuum concomitans, requisitum vage, seu in serie causarum non recta (vt sinistrè ipsi loquuntur) ita neque in nostra sententia variatur hypotesis, quamuis varietur requisitum vage ex parte agentis, non petitum à nostro opere, ratione sui.

10. Neque minus bene hoc explicat secunda responsio, quia recte ostendit Deum præscindere posse à scientia media (vt loc. cit. dicam) dum habet voluntatem executiuam auxilij; quia scientia media inefficacitatis auxilij nequit conducere ad illud conferendum, & esset positiuum impedimentum, si positiue intelligeretur pro illo signo, ne dari posset auxilium ex fine boni operis. Solaque simplex complacentia erga illud bonum opus vt eliciendum per hoc auxilium, sufficere poterit vt præscindatur à scientia media inefficacitatis auxilij, quia sic Deus redditur expeditus ad conferendum ex fine boni operis auxilium reipsa inefficax.

impossibile, igitur scientia media non dirigit Deum vt auxilium præstet. Minor probatur quia illa scientia media ratione cuius daretur auxilium omnino denegandum si videretur inefficax, nequit à nostro opere pendere: ergo non posset stare cum nostra libertate, & consequenter est impossibile vt illæsa nostra libertate, ita Deus conferat auxilium efficax, vt ipsum negaret si videretur inefficax. Hanc scientiam non posse pendere à nostro opere probatur; quoniam si penderet ab illo, etiam auxilium penderet ab ipso opere; est namque verum non extiturum illud auxilium, nisi existat illa scientia media. Igitur si voluntas humana potens est in statu absoluto efficere, ne in Deo extiterit illa scientia media, pariter efficere potest, ne existat auxilium illud, quod est aperte repugnans: nam auxilium illud est requisitum ad agendum, & præterea constituit potentiam proximam agendi.

Confirmatur primo. Verum est non extiturum modo in Deo illam scientiam mediam, nisi homo esset operaturus sub conditione; sed non existeret auxilium nisi existeret in Deo illa scientia media; ergo non existeret auxilium illud nisi homo esset operaturus sub conditione; igitur pendet existentia illius auxilij à nostra operatione futura sub conditione; ergo posita conditione pendebit absolute ab opere: nam pendere sub conditione aliud non est, quam quod pendebit absolute ab opere posita conditione: alioqui posset pendere aliquid ab opere libero futuro sub conditione, quin posita conditione penderet absolute ab ipso opere, quod mihi est imperceptibile.

Confirmatur secundo quasi è conuerso. Auxilium dum existit non pendet absolute ab operatione absoluta; igitur nusquam pependit ab operatione sub conditione; ergo neque pendet à scientia media pendente ab opere sub conditione. Atqui per te auxilium pendet à scientia media repræsentante bonam operationem futuram sub conditione, & scientia media pendet ab opere futuro sub conditione; ergo de primo ad vltimum mediate pendet auxilium ab operatione nostra futura sub conditione, & consequenter pendet ab ipso opere absoluto posita conditione; quia non pendet (vt dictum est) ab aliqua futuritione conditionata, quæ detur antequam nostra libera operatio existat; neque aliud significat pendere ab opere conditionato, quam pendere ab opere sub conditione, & hoc solum denotat quod pendebit casu quo ponatur conditio. At manifestum est non posse auxilium pendere à priori ab ipsa operatione absoluta, ergo neque pendet ab opere conditionato; ergo neque pendet à scientia media pendente ab opere conditionato.

Hæc obiectio merito censeri posset grauior & vrgentior illis, quas aduersarius nobis opposuit, eritque nimis molesta nisi aduerteris causam cur scientia media pendeat ab opere sub conditione, licet auxilium pendens à tali scientia non pendeat ab operere sub conditione. Causa huius est, quia pro signo, in quo auxilium pendet à scientia, minime scientia pendet ab opere, sed pendebit postea ex suppositione auxilij, & potentiæ proximè expeditæ, qua suppositione facta auxilium est independens à scientia. Pendet quidem auxilium à scientia media, quia ipsum nõ daretur nisi per scientiam mediã videretur efficax: attamen posito auxilio, & cõcursu indifferenti erit in hominis potestate facere ne fuerit verum, auxiliũ fore denegandum, si præuideritur inefficax. Estque diligenter considerandum,

Sectio XII.

Aliter nos obiicimus contra propriam sententiam, & diluitur obiectum.

Obiicitur argumentũ auctoris.

1. Alio ex capite contra hanc directionem scientiæ mediæ nonnumquam in publicis disputationibus ita argumentabar. Si scientia media Deum moueret ad conferendum auxilium, Deus ita daret auxilium efficax vt non conferret illud, si videret esse inefficax; hoc autem est

siderandum, quid futurum esset si per scientiam mediam videretur illud auxilium inefficax, *quoniam* (vt supponitur) *absolute denegandum esset*, & rursus considerare oportet illam veritatem non opponi isti: *Est potestas efficiendi vt hoc auxilium non esset denegandum, quamuis videretur inefficax.* Quemadmodum licet verum sit Antichristum peccaturum absolutè cum tali auxilio, est in potestate ipsius facere posito illo auxilio, vt non fuerit verum ipsum peccaturum cum tali auxilio. Quo fit vt sensus huius propositionis: *Si homo non esset operaturus cum hoc auxilio, non illi daretur hoc auxilium*, sit iste: *Si Deus non præuideret hominem operaturum si ei concederetur hoc auxilium, non daretur ipsi homini tale auxilium:* quia licet auxilium non pendeat ab operatione conditionata, pendet ab illa scientia media, & minime tribueretur homini potestas agendi cum ipso auxilio, nisi auxilium videretur per scientiam mediam efficax.

5. Cum hoc tamen stat quam optime, vt ex suppositione quod homo redditur potens operari cum illo auxilio (licet non sit verum simpliciter hoc auxilium fore dandum, quamuis per scientiam mediam videretur inefficax) sit verissimum quod illud auxilium dabitur ex suppositione quod homo potest cum illo operari, quamuis non detur scientia media futurę operationis; quia hoc solum significat non pendere auxilium illud ab illo opere. Itaque prior propositio considerat quid futurum esset absolutè, & nulla facta suppositione, & affirmat *absolute non dandum esse auxilium nisi homo præuideretur operaturus sub conditione:* Secunda autem procedit ex suppositione quod existat auxilium; ex hac autem suppositione verum est quod auxilium illud existet, quamuis homo non præuideatur operans sub illa conditione talis auxilij.

6. Quamobrem aduertere sit scientiam mediam ante positionem auxilij pendere ab opere conditionato, idest pendebit si ponatur auxilium, & non pendere absolute ab illo ante existentiam auxilij, & proximæ expeditionis potentiæ ad agendum, & non agendum. Auxiliumque pendet à scientia pro signo, pro quo scientia non intelligitur pendere ab opere, & pendet præterea auxilium per accidens ab illa scientia, & hac de causa potest homo efficere, vt auxilium non pendeat ab illa scientia. Ex quo fit vt auxilium nullatenus pendeat ab opere, licet pendeat à scientia pendente ab opere; quia non pendet à scientia vt iam pendente ab opere, neque pendet à scientia per se, sed per accidens. Et inde prouenit vt posito auxilio aduenire non possit potestas efficiendi sensum diuisum ab auxilio. Quod totum inde prouenit, quia auxilium est requisitum immediatum ad agendum, quia principium requisitum ad agendum libere, non est potestas vt fiat immediatè sensus diuisus à tali auxilio, quamuis constituat potestatem faciendi sensum diuisum à tali scientia media.

7. Ex his etiam intelligitur cur scientia media dirigens ad positionem auxilij, aut efficax præfinitio nostri operis non antecedant simpliciter nostrum opus liberum, quia, nimirum, auxilium non pendet à tali scientia, & præfinitione, vt pendentibus ab opere: neque auxilium vt constituens actu proximam potestatem agendi, & non agendi intelligitur pendere à scientia illa seu præfinitione, vt declaratum est in solutione ad primum argumentum. Quare licet hæc propositio sit vera: *Si non daretur hæc scientia media non daretur hoc auxilium*, tamen hæc est falsa: *Si non detur hæc scientia media ex suppositione auxilij, non dabitur hoc auxilium*; quia prior propositio non supponit auxilium, & contendit auxilium quoad sui positionem absolute pendere ab illa scientia: secunda autem propositio procedit ex suppositione auxilij, qua suppositione facta non superuenit denuo potestas negandi auxilium.

8. Paulò aliter, vel sub aliis terminis diluenda erit obiectio satis aperte si distinguamus potestatem liberam, quæ se tenet ex parte Dei, & potestatem liberam, quæ se tenet ex parte hominis. Etenim potestas quæ se tenet ex parte Dei est prior auxilio: quia est potestas indifferens ad dandum auxilium, quia est efficax, vel ad illud denegandum quamuis efficax sit. Secunda autem potestas tenet se ex parte hominis, & hæc non potest antecedere auxilium, sed supponit existere auxilium tanquam requisitum ad illud exercitium libertatis, & ideo non est potestas ad impediendum auxilium, sed ad impediendam operationem, & consequenter ad impediendum quidquid est infallibiliter connexum cum operatione ex suppositione auxilij, ac proinde est potestas ad impediendam scientiam mediam de operatione, quæ simpliciter subsequitur operationem, licet secundum quid, & per accidens illam antecedat.

9. Ex hucvsque dictis colligitur primo aliter pendere auxilium à scientia media ac pendet scientia media ab opere. Nam auxilium licet per accidens pendeat absolute in sui existentia à scientia media; tamen ex suppositione auxilij nunquam aduenit signum, in quo pendeat de nouo auxilium à scientia, sed potius est independens ex suppositione suæ existentiæ à tali scientia, quamuis illud primum signum suæ existentiæ pendeat à scientia. At vero scientia media pro primo signo suæ existentiæ non pendet ab opere, sed præscindit omnino ab eo quod pendeat, vel non pendeat pro alio signo sequenti. Anteceditque scientia media auxilium, taliter vt ipsa scientia per se supponat operationem sub conditione: quo pacto non potest auxilium per se supponere ipsam operationem sub illa conditione, quia stante auxilio est potestas impediendi operationem, quin sit potestas impediendi auxilium, & nullatenus pendet auxilium, à priori ab ipsa operatione. Hinc etiam est vt scientia illa media antecedat ipsum auxilium, & mediatè secundum quid opus ipsum ordine quodam per se petente præcisionem à tali scientia ante signum operationis: auxilium vero ex suppositione suæ existentiæ non petit pro signo aliquo præcisionem ab ipso opere.

10. Secundo colligitur scientiam mediam pro primo signo ante auxilium esse independentem ab opere, independentia præcisiua, quatenus præscindit ab eo quod postea pendeat vel non pendeat positiue. Auxilium quoque quod positiue processit à scientia, & dicebat positiue pendere ab illa scientia repræsentante bonam operationem futuram sub conditione, dicitur pro signo proximæ indifferentiæ ad operandum, & non operandum præscindere ab eo quod processerit, vel non processerit à tali scientia media, & consequenter dicitur non pendere à tali scientia, quatenus sortitur quandam independentiam præcisiuam, quia præscindit ab eo quod positiue dependerit, vel non dependerit à tali scientia pro signo ptiori, & in homine est positiua potestas efficiendi vt nullo modo dependerit auxilium à tali scientia.

11. Tertio deducitur elargitionem auxilij secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum se non pendere ab operatione conditionata, vel absoluta, sed pendere à scientia conditionata, & ideo non est vera hæc propositio : *Si homo non operetur sub conditione quod existat auxilium, non existet auxilium.* Hæc autem erit vera : *Si homo non esset operaturus sub conditione quod daretur ei hoc auxilium, non existeret hoc auxilium,* quia dictio illa : *Si non esset operaturus,* valet idem, ac si diceretur; *Si non præuideretur à Deo operaturus*, quod est maxime obseruandum. Prima autem propositio sonat quod si posito auxilio non daretur in statu absoluto ipsa libera operatio, non existeret auxilium quod est apertissime falsum.

Obseruatio quadam pro intelligentia rei.

12. Quarto intelligitur, quo sensu intelligenda sit ratio, quam adhibui in responsione ad secundam difficultatem, & tertiam, vt ostenderem scientiam mediam bonæ operationis futuræ sub conditione, ita pẽdere à priori ab opere post positionem integræ conditionis, seu potentiæ completæ ad non operandum, vt auxilium cõcessum media directione illius scientiæ nullo modo pendeat ab opere; quia nimirum (vt supradictum est) distinguenda est potestas se tenens ex parte Dei ab illa, quæ se habet ex parte hominis : homo autem nulla ratione potest efficere vt Deus quasi incipiat primo ordine signorum habere illam scientiam mediam, aut decretum conferendi auxilium : Si enim hoc esset in potestate hominis, etiam posset idem homo facere ex suppositione auxilij, vt Deus ordine signorum inciperet esse potens negare auxilium illud, & consequenter etiam ex suppositione auxilij posset primo incipere denegatio ipsa auxilij, quod est aperte repugnans, sed solũ est in potestate nostra facere ordine signorum, vt non præterierit antea hæc scientia media, sed potius opposita, & vt Deus fuerit antea potens negare illud auxilium, ita vt illa potentia transierit in actum dandi auxilium, siue extiterit antea hæc scientia media, siue opposita. Cum igitur in homine solum sit potestas efficiendi ne ordine signorum antecesserit hæc scientia media, non vero vt incipiat ordine signorum, etiam illa potestas negandi concipitur vt præterita, & quia auxilium est requisitum ad agendum, necesse est vt potestas illa negandi auxilium, quæ ordine rationis concipitur vt præterita, concipiatur semper redacta ad actum, non qualemcumque, sed determinate ad actum dandi auxilium : ac per consequens solum erit in nobis potestas vt voluntas dandi illud auxilium coniungatur cum hac scientia media, vel opposita, & ideo pro signo proximæ nostræ indifferentiæ ad operandum, & non operandum præscinditur ab hac determinata scientia media ; non autem à volitione Dei executiua auxilij.

13. Hæc denique difficultas, quæ à nobis contra propriam sententiam obiicitur, & molestior est præcedentibus, si rem meditemur attente, militabit etiam contra eos, qui diffitentur scientiam mediam dirigere, vt Deus præstet auxilium; quia licet dicatur scientiam mediam se habere concomitanter, vere dicitur scientiam mediam extituram, quamuis desit operatio absoluta, si desit auxilium, ac proinde antecedenter ad positionem auxilij, siue concomitanter cum decreto executiuo auxilij, non intelligitur pendere ab opere : at vero posito auxilio pendet ab opere absoluto.

Sectio XIII.

Postrema obiectio dissoluitur.

1. OBiicitur vltimo. Quidquid est ex suppositione quod est, nequit non esse ; sed scientia media quando existit auxilium, seu ante positionem auxilij supponitur esse, igitur ex suppositione auxilij nullatenus potest non esse : igitur nequit impediri per potestatem superuenientem posito auxilio, & consequenter illa scientia præcedens destruit libertatem, quia nullam relinqueret potestatem non eliciendi opus ex suppositione auxilij : Siquidem non elicere opus illud ex suppositione auxilij est efficere vnum è duobus vel falsificare illam scientiam, quæ affirmat hominem operaturum si concedatur ipsi illud auxilium, vel impedire talem scientiam : ergo posse non elicere opus illud, est posse falsificare illam scientiam, aut illam impedire ; cum igitur certum sit hominem non habere potestatem falsificandi illam diuinam scientiam, & aliunde ex dictis constare videatur, neque esse in homine potestatem impediendi illam scientiam, dicendum erit inferri ex prædicta antecessione scientiæ mediæ non manere in nobis libertatem ad non operandum ; quia omne quod est necesse est esse, & scientia illa media supponitur esse ante potestatem illam non operandi.

2. Hæc etiam obiectio etiam proportione seruata procedit contra aduersarios, non solum quia ordine rationis illa scientia non potest non habere aliquam antecessionem, vt probatum manet, sed quia scientia Dei duratione præcedit nostram operationem : omne autem quod est non potest non fuisse, ex suppositione quod fuit ; & nihilominus superuenire potest potestas in homine efficiendi ne extiterit in Deo talis scientia. Præterea concomitanter cum voluntate collatiua auxilij intelligitur esse in Deo scientia media illius boni operis, vt futuri sub illa conditione ; ergo non potest impediri illa scientia per carentiam operis subsecuti ad existentiam auxilij ; quia omne quod est, dum est, necesse est esse.

3. Obiectioni respondetur primo distinguendo illam propositionem : *Omne quod est ex suppositione quod est non potest non esse*, id est, non potest coniungi cum existentia illius rei, quæ supponitur esse carentia talis existentiæ, concedo Maiorem, id est post signum in quo primo existit ordine rationis illa res, siue suppositio illa, nequit aduenire signum potestatis impediendi illam suppositionem, nego Maiorem. Ratio huius est, quia sicut ad præteritum ordine durationis potest esse potentia, quando tale præteritum essentialiter respicit operationem liberam, vt infallibiliter futuram ; non quidem in sensu composito, quia non potest esse simul verum, vt res illa præterierit, & non præterierit, sed in sensu diuiso, quia est potestas efficiendi vt nunquam extiterit res illa : ita ad præteritum ordine rationis est potentia ; non quidem ad impediendum tale præteritum ex suppositione quod præterierit, sed ad efficiendum vt ordine rationis nunquam extiterit illa suppositio : non enim est cur ad præteritum ordine durationis possit esse potentia, non autem ad præteritum ordine signorum rationis. Et sicut ad præteritum, quod duratione reali præteriuit, qualis esse potuit reuelatio de peccato futuro, potest esse potentia, quia

quia tale præteritum habet essentialem respectum ad opus liberum, vt futurum, quin alio titulo possit esse ad præteritum potentia : ita ad præteritum ordine rationis, si essentialiter respiciat opus liberum vt futurum ratione pro alio signo, poterit esse potentia ex illo titulo, non autem ex aliquo alio.

4. Secundo respondetur concedendo absolute propositionem illam. *Omne quod est ex suppositione quod est non potest non esse* ; negamus tamen scientiam mediam supponi existentem ex suppositione auxilij, & concursus indifferentis, quia pro signo illo voluntatis nostræ proxime indifferentis, & potentis agere, & non agere præscinditur à tali suppositio scientiæ, & ideo potest impediri illa suppositione scientiæ mediæ, quia est simpliciter posterior nostra operatione libera ordine rationis, & veluti causalitatis. Fatemur non posse impediri scientiam mediam ex suppositione quod ipsa intelligatur existens positiue ; quia omne quod est, dum est, necesse est esse : at negamus pro signo, pro quo dicimus impediri posse talem scientiam positiue intelligi existere scientiam mediam, quia omnino præscinditur à tali scientia. Sensus autem illius propositionis : *Omne quod est, dum est, necesse est esse*, non erit non posse impediri omnino existentiam rei, quæ re ipsa semel extitit; nam (vt supponimus ex tractatu de scientia) ad præteritum datur potentia, sed sensus est existentiam rei non posse impediri pro signo illo pro quo positiue intelligitur existens, quod nos libenter fatemur : potest tamen esse aliud signum antecedens, aut subsequens pro quo sit potestas ad impediendam illam suppositionem.

5. Dixi supra instari magna ex parte argumentum in scientia visionis Dei de nostra operatione libera postea futura. Nam modo supponitur illa scientia visionis in Deo, & supponitur fuisse ab æterno, & nihilominus tempore sequenti, quando accedit proxima potestas in homine agendi, & non agendi, erit potestas impediendi quod antea extitit re ipsa, & efficiendi ne vnquam extiterit. Est tamen aliquod discrimen, quoniam scientia visionis, licet sit tempore prior nostra operatione libera, est ordine rationis posterior, & minime prior etiam secundum quid. At nos dicimus non esse cur ad id, quod est secundum quid prius ratione, & simpliciter posterius nostra operatione non sit potentia, si semel datur ad præteritum potentia. Oportebat vt aduersarij ostenderent non posse quod secundum quid est prius ratione nostra operatione libera, esse simpliciter posterius. Quia igitur scientia media ex vi suæ repræsentationis importat esse posteriorem operatione si ponatur auxilium, ideo posito auxilio est simpliciter posterior. Ob idque quamuis dirigat ad collationem auxilij non antecedit simpliciter opus nostrum ; quia petit ex propria quidditate vt pro signo potentiæ proximæ ad causandum opus, non intelligatur positiue procedere auxilium à scientia.

Instatur argumentum.

6. Instaurabis argumentum, & dices Patres longe aliter intelligere illam propositionem : *Omne quod est dum est necesse est esse* : nam inde inferunt solam necessitatem consequentem, quæ dimanat de fonte arbitrij non lædere libertatem : secus autem necessitatem antecedentem : At necessitas proueniens à scientia media dirigente, vel præfinitione erit necessitas antecedens, & non descendit à libera voluntate, quia præcedit determinationem liberam ipsius voluntatis, ergo illa necessitas alia est præter illam, quæ significatur illis verbis : *Omne quod est dum est necesse est esse.*

7. Respondeo. Scientia media, aut præfinitio non antecedunt simpliciter nostram operationem, sed tantum secundum quid, vt declaratum est in responsione ad primam obiectionem. Descenditque simpliciter illa necessitas à determinatione liberæ nostræ voluntatis, quia in nostra potestate est impedire talem præscientiam, aut præfinitionem : nam idem est pendere ab operatione conditiona, ac pendere ab operatione absoluta, casu quo ponatur conditio, ac proinde posita illa conditione, nempe auxilio illo, & concursu indifferentiæ, pendet absolute, & simpliciter, illa præscientia conditionata, & præfinitio à nostro opere, vt fuse declaraui loc. cit.

Responsio argumenti.

8. Replicabis, quoniam Patres, vt Augustinus, Boëtius, Anselmus, S. Thom. vt tract. de Scientia vidimus, affirmant futura libera non posse certo à Deo præsciri nisi provt supponuntur præsentia in æternitate, & quatenus nostra voluntas seipsam determinat : At si præscientia illa dirigit ad decretum ponendi auxilium in complexo illo antecedente, quod consurgit ex tali præscientia, & voluntate collatiua auxilij, certo & infallibiliter viderentur futura libera, retenta libertate ipsorum futurorum ; ergo neganda est illa præcedentia etiam secundum quid ipsius scientiæ mediæ respectu nostræ liberæ operationis. Idem argumentum fit à fortiori contra præfinitionem efficacem nostri operis, aut voluntatem per se directam à scientia media, habentemque infallibilem connexionem cum nostro opere : nam in tali voluntate cognosceret Deus certo, & infallibiliter illa futura libera.

Replicabitur.

9. Respondetur primo etiam obiectionem hanc instari in sententia aduersariorum : quoniam ipsi aiunt sciendam mediam se habere non consequẽter, sed concomitanter cum voluntate collatiua auxilij, aut præbente concursum indifferentem : nam in illo complexo consurgente ex scientia illa media, & prædicta voluntate videtur futurum liberum, ergo independenter ab illa præsentia nostræ operationis in æternitate, & determinatione actuali nostræ operationis videtur illud futurum liberum. Neque satis erit si dicas talem scientiam absolute pendere in alio signo à nostra operatione : quoniam hoc ipsum nos quoque respondemus licet talis scientia aut præfinitio antecedant secundum quid nostrum opus ; quia sicut ad præteritum ordine durationis realis datur in nobis potentia, quatenus efficere possumus vt tale præteritum non extiterit, ita ad præteritum ordine rationis datur in nobis potestas, quia efficere possumus vt tale præteritum non extiterit, siue non præterierit, vt copiose explicatum est supra.

Respondetur instando obiectionem.

10. Respondeo secundo Patres fuisse loquutos de modo cognoscendi requisito, & per se sufficiente vt existat opus liberum : ad hoc autem non requiritur vt scientia media dirigat ad positionem auxilij, siue voluntatis diuinæ determinãtis ad existentiam auxilij, quia independenter à tali directione cognoscitur per scientiam mediam illud opus vt futurum sub conditione, & posito decreto ponendi cognoscitur per scientiam visionis illud futurum immediate in se ipso, & absque his cognitionibus non potest illud futurũ existere. Et vniuersim docent, quod vt cognoscatur futurũ liberum aliud non requiritur nisi quod obiectũ habeat esse sicuti affirmatur actum, & ideo vt futurum conditionatum cognoscatur sub hypotesi satis erit si obiectum pro illa differentia temporis habeat esse sub illa conditione, & vt cognoscatur vt absolute exi-

Secunda responsio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stentes pro tali temporis differentia satis erit, si obiectum ipsum pro illa differentia temporis in se habeat esse.

11. Tertio respondetur Patres & Scholasticos egisse de ratione cognoscendi, quæ generalis sit omnibus futuris, siue bonis, siue malis. At scientia media non mouet ad ponendum auxilium inefficax, neque Deus prauam operationem præfinit, ac proinde hæc opera non cognoscuntur vi directionis scientiæ mediæ, aut prædefinitionis illorum; sed cognoscuntur in seipsis, vel absolute, vel conditionate. Et quamuis peccata possint præuideri in aliqua voluntate, quæ per se supponat, vt si Deus habeat hunc actum: Quamuis videam hominem peccaturum si detur ei hoc auxilium: tamen scientia media non inclinat, neque dirigit ad positionem auxilij, & illa voluntas non est requisita ad existentiam illius operis, sed independenter à volitione illa diuina per se connexa cum peccato potest prana operatio existere.

12. Replicabis adhuc, quoniam Patres, ac Doctores Scholastici asserunt operationes liberas non ideo esse futuras quia præsciuntur à Deo, sed potius præsciri, quia futuræ sunt, vt in tract. de scientia Dei late dictum est. At si Deus dirigeretur à scientia media ad præfiniendas illas operationes, ideo essent futuræ quia præsciuntur à Deo sub conditione, & determinatur ad ponendas illas in statu absoluto; quia illud complexum ex scientia media, & voluntate collativa auxilij est causa operationis, & consequenter ideo operatio erit quia præscitur futura. Huic obiectioni feci satis in tractatu de Sciétia, & ostédi futura libera cõditionata, posita conditione ideo præsciri quia sunt, & similiter futura absoluta ideo præsciri esse in tali temporis differentia; quia re vera sunt pro tali differentia temporis: alia autem notitia non est requisita ad existentiam futuri. Et ideo si tradatur regula, quæ generalis sit omnibus futuris liberis, siue bonis, siue malis, non est dicendum ideo futura esse quia cognoscuntur futura; sed potius ideo cognosci quia futura sunt.

Disputatio III.

Prædefiniatne Deus efficaciter nostros actus liberos.

Plvrima quæ contra efficaces diuinas præfinitiones nostrorum actuum liberorũ communiter opponuntur extincta manent ex adductis in præcedenti disputatione, inqua etiam posui non pauca, quibus solide hæ præfinitiones confirmantur, vt ibidem annotaui. Modo & afferentur alia, quæ præfinitiones has stabiliant.

Sectio I.

Ex Augustino & aliis Patribus ostenditur Deum præfinire efficaciter nostros actus liberos.

1. Pater Ruiz disp. 6. de Prouidentia sect. 1. affirmat non licere dubitare de potestate Dei ad præfiniendum certo & infallibiliter quoslibet actus bonos, ac liberos: quia quoties Sacræ litteræ & Patres aiunt Deum posse si velit facere vt homines operentur hos vel illos actus virtuosos, eo ipso docent dari præfinitionem efficacem illorum actuum liberorum. Promittit Deus fidem Gentium, ac proinde potest hoc facere vt arguit Augustinus. de Prædest. sanct. cap. 2. & 10. Prosper lib. 1. de Vocat. Gentium cap. 20. Ponitque rationem ex Chrysostomo homil. 2. in Psal. 50. quia *Si Deus dixerit adultero: Iam nolo vt adulter sis; verba statim vertuntur in opera.* Et post pauca, *Si Deus voluerit nullus impediet.* Neque dicas, licet certum sit Deũ malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, vbi voluerit in bonum posse conuertere, vt Augustinus scripsit in Enchiridio cap. 97. inde non colligi Deum efficaciter præfinire posse opera libera, quia ex affectu inefficaci erga opus liberum potest Deus eligere media infallibilia, qua talia sunt. Non, inquam, admittenda est hæc responsio: tum quia electio auxilij efficacis vt talis ex fine boni operis non stat absque efficaci præfinitione ipsius operis: tum etiam quia Augustinus in illo loco id refert in efficacitatem diuinæ voluntatis quà terminatur ad opus humanum liberum, & inquit: *Vbi est illa omnipotentia, qua in cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit fecit, si colligere filios Israel voluit, & non fecit?*

Augustinus. D. Prosper.

Quæ in præcedenti disput. ex Augustino, aliisque Patribus adduxi probant huiusmodi præfinitiones. Tum à paritate, quoniam eadem est difficultas de hac præfinitione efficaci, siue de quauis volitione antecedente nostram operationem liberam & infallibiliter cum illa connexam, ac de sciẽtia media dirigente ad causandum auxilium, quia præuidetur efficax. Tum etiam, quia, vt nuper aiebam, in diuinæ voluntatis efficaciam reducitur à Patribus electio mediorum infallibiliter inferentium nostrum consensum, vt non semel obseruaui etiam disp. præcedenti, & hoc significauit Hieronymus Matth. 9. inquiens: *Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat, quos volebat,* & ideo orandus est Deus, vt nobis conferat velle, & operari, & vt velit nos operari, quia ipso volente efficaciter vt nos libere operemur, necesse est vt illam operationem liberam efficiamus.

D. Hieron.

3. Ex Augustino docuit hoc S. Thom. 1. part. q. 9. art. 8. dicens: *Nullus fit saluus nisi quem Deus voluerit saluari, & id eo rogandus est vt velit, quia si velit, necesse est fieri.* Quibus verbis expresse ponitur voluntas diuina erga nostram salutem, quæ & illam infallibiliter causet per media libera, ac necessitate consequente illam de se inferat. Consequenter quoties aiunt Patres ideo liberum arbitrium bene operari, quia Deus vult, & facit vt operetur, quia Deus vias nostras dirigit ex fine nostræ salutis, dat fortitudinem, atque victoriam statuendo hominem ne cadat; ostendunt decretum à Deo statutum de victoria hominis, vti est in Deo decretum de perpetua successione fidelium, qui Euangelio credant, non minus inuiolabile, quàm decretum de concursu syderum, & permanentia elementorum, vt ponderant, Augustinus de Spiritu, & litera capit. 20. & 21. Fulgentius de Gratia Christi cap. 27. à medio. Quo etiam modo probant has præfinitiones cuncta, quibus Patres declarant infallibilem efficaciam interioris doctrinæ procedentis à diuino proposito, de quo videatur Augustinus de Prædestinat. Sanct. c. 8. & 16. & de Dono perseuerantiæ cap. 14.

S. Thom.

4. Ex his colligunt Patres neminem perire ex his, qui dati sunt Christo à Patre iuxta illud Ioann. 6. *Hæc*

Hæc est autẽ voluntas eius qui misit me, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo; nam ideo dat Deus illas vires infallibiliter obtinentes effectum, & ideo dat cor nouum, vt in præceptis eius ambulemus. Cum igitur vires illæ ordinentur ad illum finem, debet in ipso actu voluntatis resplendere efficacia circa illum finem. Ideoque Ambrosius lib. 7. in Lucam cap. 3. non solum declarat vim vocationis efficacis, & voluntatis diuinæ tribuentis vocationem efficacem, sed vim diuinæ volitionis, vt terminatur ad ipsum consensum: *Dominus*, inquit, *quem dignatur vocat, & quem vult religiosum facit.* Quo testimonio suam sententiam munit Augustinus de Dono perseuerant. cap. 19. & lib. 1. de Gratia Christi c. 46.

4. Hæc præfinitio traditur à Patribus dum explicant vocationem secundum propositum, quoniam in illa speciali voluntate vocandi considerant intentionem efficacem boni operis, aut finis, qui non potest obtineri nisi mediis bonis operibus. Probatque Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 8. illam vocationẽ à nullo corde respui, quia datur ex speciali voluntate consensus, quæ voluntas consensus, si non haberet connexionem infallibilem cum ipso consensu, nullus fuisset Augustini discursus: *Hæc gratia*, inquit, *à nullo duro corde respuitur ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur.* Vnde cap. 18. cum Apostolo ad Ephes. 1. declarat finem à Deo efficaciter intentum, obtinendumque per media libera, esse consecutionem gloriæ, & docet nos fuisse gratis electos, vt essemus sancti, & immaculati, & in fine capitis inquit: *Ipse operatur omnia secundum propositum suum, vt simus in laudem gloriæ eius sancti, & immaculati.* Et paulo post: *Ex hoc proposito est illa electorum propria vocatio, quibus omnia cooperantur in bonum, quia secundum propositum vocati sunt sancti.*

Augustinus.

5. Confirmat hoc Prosper lib. 1. de Vocat. Gent. cap. vlt. vbi docet Deum *sibi quos voluit subdidisse.* Et epist. de libero arb. ad Ruffin. *An dicendum est voluntatis Dei humanas obsistere voluntates, & tam feros, tamque intractabiles hominum mores, vt Euangelium ideo non audiant, quia prædicationi impia corda non pateant.* Ergo Deus si vult potest homines bonos facere, & saluare, vt inquit Petrus Diaconus de Incarnat. & Gratia Christi cap. 7. & 8. quod non potest intelligi nisi de voluntate efficaci, vt homo bonus fiat, & saluetur; nõ de voluntate inefficaci. Quo sensu sæpe ait Glossa toto capit. 9. ad Rom. *Talis erit vnusquisque, qualem vult Deus esse*, quod de voluntate efficaci accipiendum est: nam voluntate inefficaci Deus vult omnes saluari, & eos qui prauè operantur bonos esse, & nihilominus non fiunt tales, quales Deus vult esse.

Prosper. Glossa.

6. Fauet non parum Augustinus de Dono perseuerant. c. 14. vbi agens de Iudæis obcæcatis, inquit: *Nec istis obfuisset quod non poterant credere, si ita prædestinati essent, vt eos cæcos Deus illuminaret, & indurati cor lapideum vellet auferre.* Quod magis declarat Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 17. explicans verba Iacobi 1. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide, & hæredes regni*, quæ ita exponit: *Eligendo Deus facit diuites in fide, sicut hæredes regni. Recte quippe in eis hoc eligere dicitur, quod vt in eis faciat, eos elegit*, electi ergo sunt efficaciter ad fidem.

Augustinus.

7. Apertius id posuit Augustinus de Prædest. Sanct. c. 16. fine, vbi agens de vocatis secundum propositum, & electis, aiebat: *Istorum nemo perit, quia omne quod dedit ei Pater non perdet ex eo quicquam. Quisquis ergo inde est, omnino non perit, nec erit in-*

de, qui pereat. Propter quod dictum est: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum. Intelligamus ergo vocationem, qua fiunt electi; non qui eliguntur, quia crediderunt, sed qui eliguntur vt credant. Notentur vltima verba; quoniam certum est agi de electione efficaci, & affirmat Augustinus hanc electionem fuisse ad actum liberum credendi.

8. Chrysost. homil. 3. in Epist. ad Thessalon. 1. scribit: *Omne propositum, hoc est beneplacitum firmat, destinationem significat, vt fiat, inquit, firma destinatio, & propositum Dei, nequid vobis desit, vt sitis, quemadmodum vos esse vult.* Perpende *firmat destinationem Dei*, qua efficit nos esse, quemadmodum efficaciter vult nos esse, nempe bene operantes. Fulgentius quoque lib. 1. ad Monim. cap. 9. *Sicut ergo præparata est voluntas à Domino per prædestinationem, qua bonum velimus: sic etiam opera bona præparauit Deus vt in illis ambulemus?* Decreuit igitur Deus efficaciter vt bonum velimus, & vt ambulemus in bonis operibus. Consentit iterum Augustinus de Correp. & Gratia cap. 8. *Quando rogauit*, inquit, *vt fides Petri non deficeret, quid aliud rogauit, nisi vt haberet fide in liberrimã voluntatẽ, fortissimam, inuictissimam.* Hanc concessit Deus propter Christi orationem, ergo habuit Deus voluntatem efficacem qua voluit vt fides Petri non deficeret.

Chrysost. Fulgentius.

9. Hæc verba Patrum quibus significatur quomodo humana voluntas præparetur à Domino per vocationem efficacem & consensum exponuntur à D. Angelico de voluntate efficaci ipsius consensus, quæ determinat ad ponenda media infallibilia. Ideo ait 1. 2. q. 112. art. 3. corp. inquit: *Alio modo potest considerari præparatio, secundum quod est à Deo mouente, & tunc habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem vi coactionis, sed infallibilitatis: quia intentio Dei deficere non potest. Secundum quod dixit Augustinus de Prædest. Sanct. quod per beneficia Dei certissime liberantur, quicunque liberantur. Vnde si ex intentione Dei mouentis est, quod homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequetur.* Vides primo reduci infallibiliter humanos consensus in intentionem Dei, quæ non potest non obtinere suum obiectum, & consensum ipsum. Vnde secundo apparet intentionem Dei mouentis cor hominis esse vt homo consequatur gratiam iustificantem media dispositione libera, quoniam si ex intentione Dei efficaci est, vt homo illam consequatur, obtinebit ipsam infallibiliter.

D. Angelicus.

10. Haud aliter 2. 2. quæst. 24. art. 11. initio corporis inquit: *Ex parte Spiritus Sancti mouentis animam ad diligendum Deum, charitas impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus Sancti, qui infallibiliter operatur quodcumque voluerit.* Vbi supponit in illo euentu Spiritum Sanctum velle in fallibiliter, id ad quod mouet, nempe liberam dilectionem Dei. Et ideo super Dionysium de Diuin. nom. c. 6. lect. 3. admittit *prædefinitiones, prædestinationes* bonorum operum, & aliorum entium. Redditque rationem quodlib. 12. quæst. 1. art. 4. quia omnia sunt à Deo efficaciter præordinata quæ bona sunt, & conducunt in salutem electorum: actiones namque, quibus malitia inseparabiliter copulatur solum admittunt prouidentiam permissiuam: non enim Deus habet affectum qui tendat directè in existentiam actionis prauæ, etiam pro materiali, vt in tract. de scientia explicatum est.

11. Porro operationes nostras liberas esse efficaciter præfinitas, seu præordinatas à prima causa, quin lædatur liberum arbitrium constat quoque

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stephanus Episc.

ex schola Parisiensi, & præsertim ex Stephano Episcopo, quoniam inter errores quos damnarunt anno 1226. titul. 1. de Deo habetur hæc propositio damnata: *Falsum est omnia esse prædinata à prima causa, quia tunc euenirent de necessitate*: vbi agebatur de præordinatione efficaci, & damnatur propositio quia supponit talem præordinationem non posse non esse contrariam libertati. Rationem, cur præordinatio efficax non euertat hominis libertatem explicabo infra. Interim sufficiat dicere cum Richardo in 3. dist. 41. art. 1. ad finem corporit: *Deus præordinauit aliquibus se daturum prædestinationis totum effectum; quia omnis actus, qui est in homine, ordinans ipsum ad salutem, etiam quantum ad initium, totum comprehenditur sub effectu prædestinationis.*

Ricardus.

12. Redeo ad Augustinum, qui non solum in Enchiridion. cap. 97. docuit Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, vbi voluerit, in bonum posse conuertere: sed apertius de Gratia & libero arbit. cap. 20. dicit voluntates omnes ita esse in Dei potestate, *vt eas quò voluerit, & quando voluerit: faciat inclinari.* Obierueuntur illa verba *quò voluerit*: nam idem valent ac si diceretur: *In illam operationem bonam, quam Deus efficaciter voluerit.* Quod eleganter explicat Prosper 2. de Vocat. Gent. cap. 34. *Ex incommutabili* (inquit) *proposito Dei, Christianæ gratiæ subsit electio, nec aliter quidquam procedere potest, quam omnipotentis voluntate dispositum est.* Vbi supponit omnia quæ procedunt ab speciali illo Dei proposito erga electos esse efficaci Dei voluntate disposita. Vnde sapienter S. Th. 1. part. q. 23. art. 7. ad finem corporis dixit: *Certus est Deo numerus prædestinatorum, non solum per modum cognitionis, sed etiam per modum principalis præfinitionis.*

Sectio II.

Ex aliis Augustini aliorumque Patrum testimoniis apertius monstrantur prædictæ præfinitiones.

1. Augustinus. SIt primum ex Augustino de Genesi ad litter. & de correp. & gratia cap. 14. vbi inquit: *De ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult facit.* facit ergo infallibiliter nostrum opus liberum, quia vult ipsum. Et expresse non solum admittit voluntatem efficacem de nostro bono opere, sed volitionem dandi gloriam ante præuisa merita, & ideo aiebat. *Deo volenti saluum facere nullum resistit arbitrium*: quo apertius nihil inueniri potest. Et paulo post ait: *Non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra omnia, quæcumque voluit fecit, & qui etiam illa, quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse, quod vult: quandoquidem de ipsis hominum voluntatibus quod vult,* (nempe vt bene operentur) *sine dubio habens humanorum cordium, quò placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Si ergo de voluntate hominis indeclinabiliter facit quod vult, vt vult vt ipse homo recte operetur, talis voluntas boni operis est efficax præfinitio eiusdem operis, quia connectitur infallibiliter cum ipso opere.

2. Idem Augustinus lib. de Prædest. Sanct. c. 10. (cuius verba depromit Prosper ad cap. Gallorum respons. 14.) inquit: *Fidei & charitatis opera, quæ per Dei gratiam fuerunt prædestinata, recte prædiffinita dicuntur, authoritate Apostoli: Creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus.* Loquunturque Augustinus, & Prosper de præfinitione efficaci, quam prædestinationem vocat. Ideo S. Thom. in illum locum Pauli ait: *subdit de prædestinatione dicens (quæ) scilicet bona opera, præparauit Deus: nihil enim aliud est prædestinatio, quam præparatio beneficiorum Dei, inter quæ beneficia computantur & ipsa opera nostra. Dicitur autem Deus nobis aliqua præparare, in quantum disponit se daturum nobis*: hæc autem dispositio est infallibilis, & includit decretum Dei efficax talia opera præfiniens. D. Thom.

3. Et vt de mente Prosperi nemini dubitare liceat supponendum est Massilienses obiecisse Prospero has prædefinitiones, & electionem ante præuisa merita lædere humanam libertatem, & de medio tollere studium orandi. Cui argumento respondet Prosper his verbis, quæ nostram sententiam apertissime decent: *Quamuis quod statuat nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, cum implendæ voluntatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorium.* Vides ita præfiniri a Deo opera libera vt non possit non fieri opus præfinitum in sensu composito illius prædefinitionis. Opponunt nobis aduersarij nonnulla testimonia Sacræ Scripturæ, & Patrum, in quibus hortamur vt curemus per bona opera certam nostram vocationem, & electionem facere vt constat ex 2. epist. Petri 1. & Apocalip. 3. & aiunt hunc modum præfiniendi, & eligendi auferre omnem solicitudinem bonorum operum, ac salutis, quoniam posita præfinitione Dei efficaci non possum non efficere tale opus. Hoc argumentum fere eodem modo opponebatur à Massilensibus, & voce Semipelagianorum proponebatur ab Augustino de Dono perseuerant. c. 15. aiebant enim illam præfinitionem, & electionem tollere omnem solicitudinem bene agendi, & nimio zelo tuendi nostram libertatem commoti sunt contra Augustinum vt testantur Hilarius, ac Prosper in Epistolis hac de re ad Augustinum. Nemoque ponderare potest idoneè obiectionem Masilienium, & hanc Presperi responsionem, qui non fateatur Prosperum apertissime nostram tenuisse sententiam.

4. Augustinus. Haud aliter respondebat Augustinus de Dono perseuerant. c. 17. inquiens. *Ille quem Deus castum futurum prædestinauit, quamuis id certum habeat, non ideo non agit vt castus sit, quoniam Dei donose audit futurum esse quod erit.* Supponit ergo Deum decreuisse efficaciter vt hic homo castitatem seruaret, & hoc supposito respondet argumento recte componi cum infallibilitate prædicti decreti vt agat homo ille vt castus sit, quoniam nescit non posse esse castum nisi Deus dederit. Et statim monet idem fore dicendum de reliquis operibus. Arguitque peracutè ab absurdo. *Quoniam alioqui diceretur tunc de sua salute hominem desperare, quando spē suā non in se ipso, sed in Deo didicerit ponere.* Sic etiam absurde quis non oraret (vt obseruat Augustinus loc. cit. c. 16.) quoniam Deus scit quid nobis necessarium sit, prius quam petamus ab eo; sed potius petere debemus, quia vult vt media petitione consequamur quod optamus.

5. Prosper. Respondet secundo Prosper illam præfinitionem Dei efficacem, seu electionem cohærere cum libertate nostra, quia posito concursu indifferenti pendet ab opere nostro, pendet nostra electio ab actibus spei, timoris, ac proinde frustra dicitur non esse causam eliciēdi hos actus. Legatur Prosper de Vocat.

Vocat. Gent. cap. 35. vbi ait: *Frustra dicitur quod ratio operandi non sit in electis, cum ad hoc operentur vt electi sint*, quia nimirum recte operando facimus vt Deus nos elegerit. Videatur idem Prosper in Epist. ad Ruffin. circa medium, necnon in sent. capit 8. Gallorum, vbi hæc habet: *Qui saluantur ideo salui fiunt, quia illos voluit Deus saluos fieri.* Supra etiam adduxi ex Prospero ad capitula Gallor. responsione 14. vbi docet opera fidei, & charitatis prædestinata dici, vbi *prædestinare* vsurpat pro efficaciter præfinire, vt ex contextu apparet euidenter. Et quia supra apposui verba, quæ non reperiuntur in meo exemplari, fideliter appono quæ apud Prosperum inuenio: *Fidei, & charitatis opera, atque in eis vsque in finem perseuerantia, quia homini per Dei gratiam conferuntur, recte & iusta, & quæ ei tribuenda sunt prædestinata dicuntur ex authoritate Apostoli, qui ait: Creati in operibus bonis quæ præparauit.*

6. D. Fulgent. Accedat modo Fulgentius lib. 1. ad Monim. multo ante medium, vbi aiebat: *Sicut Salomon dicit quia præparatur voluntas à Domino, sic etiam bona opera nostra Paulus à Domino asserit præparata, hoc est, in prædestinatione disposita.* Et mox ex verbis Pauli concludit: *Sicut ergo præparata est per prædestinationem voluntas à Domino, qua bonum velimus, sic etiam opera bona præparauit Deus vt in illis ambulemus.* Quibus verbis signanter proponit voluntarem dandi auxilium efficax, & prædestinationem, seu præfinitionem boni operis. Et vt nulla detur dubitandi occasio recognoscatur Fulgentius paulò ante finem libri, vbi ita ex Augustino concludit: *Puto in his dictis B. Augustini euidenter ostensum bona opera sua Deum præscisse, & prædestinasse: mala vero opera, hoc est, peccata præscisse tantum, non etiam prædestinasse.* Et iterum Fulgentius de Gratia Christi c. 31. inquit: *Sic ergo quos vult saluat, quemadmodum quos vult viuificat.* Vbi loquitur de voluntate viuificandi, & saluandi infallibiliter: alioqui omnes saluaret, & viuificaret.

7. Augustinus. Quapropter verissimum est quod Augustinus edocuit lib. 5. de Ciuitate Dei c. 9. *Voluntates nostræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluerit, atque præsciuit: & ideo quidquid valent certissime valent.* Supponit Deum efficaci sua voluntate posse causare nostra bona opera libera provt voluerit, & inde est vt si prædestinatus non consentiret vocationi, Deus, iuxta Augustinum de Corrept. & Gratia cap. 7. vinceretur, quia homo resisteret efficaci diuino decreto prædefiniente consensum hominis: impossibile autem est resistere Dei decreto, quamuis homo sit liber ad operandum, & non operandum. Rationemque posuit dict. lib. c. 14. illis verbis: *Deo volenti saluum facere nullum resistit arbitrium: sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, aut superet potestatem.*

8. S. Thom. Accedit iterum authoritas D. Angelici qui 1. part. q. 19. art. 8. inquit: *Cum igitur voluntas diuina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter, vt sit ordo in rebus ad complementum vniuersi.* Ergo consensum liberum nostrum reducit in efficaciam diuinæ voluntatis, non quia humana voluntas non possit bene agere absque tali præfinitione: hæc enim requisita non est, vt posteà dicemus, sed quia in potestate Dei est præfinire efficaciter nostrum liberum consensum. Probatque ibi S. Thom. diuinam voluntatem non imponere necessitatem rebus volitis, & oppositum sibi illud Augustini in Enchiridion. c. 103. tom. 3. *Nullus fit saluus nisi quem Deus voluerit saluari. Et ideo rogandus est vt velit, quia necesse est fieri si voluerit.* Cui argumento respondet admittendo illam voluntatem absolutam Dei, & negando talem volitionem imponere necessitatem aliquam absolutam, sed solum conditionalem, seu consequentem, quatenus valet consequentia: Deus absolute, & efficaciter hoc vult, ergo erit: licet humana voluntas sit libera, quia Dei voluntas se accommodat modo operandi creatæ voluntatis, & applicat principia libera, quæ præuisa sūt sortitura effectū.

9. Hoc magis explicat S. Tho. 1. contra Gent. c. 85. vbi probat diuinam voluntatem efficacem non tollere contingentiam à rebus; quia *efficacia diuinæ voluntatis exigit vt non solum sit quod Deus vult, sed etiam vt hoc modo sit sicut Deus vult.* Et ideo Deus non habet voluntatem efficacem nostri operis liberi nisi præuideat media quibus homo est infallibiliter libere operaturus, & hoc significat dū ait: *Deus autē vult aliquid in creatura non necessitate absoluta, sed solum necessitate, qua est ex suppositione. Ex voluntate igitur diuina nō potest concludi in rebus creatis absoluta* (*hæc autem excludit contingentiam ad vtrum libet*) *nam etiam contingentia ad vtrūlibet redduntur ex suppositione necessaria: sicut Sortem moueri si currit est necessarium.* Indeque concludit: *Non igitur sequitur si Deus vult aliquid quod illud de necessitate eueniat, sed quod hæc conditionalis sit vera, & necessaria: Si Deus aliquid vult, illud erit: consequens autem non oportet esse necessarium.*

10. A pertius adhuc loquitur quæst. 23. de Verit. art. 6. vbi inquirit an Diuina voluntas rebus volitis necessitatem imponat? & negatiue respondet, quia alioqui tolleretur liberum arbitrium. Declarat autem qua ratione, non obstante efficacia diuinę voluntatis illæsum sit liberum arbitrium; *quia cum disponit aliquas res sic vel sic fieri, adaptat causas illo modo, quem disponit.* Et rursus id exponit, *quia potentia deficiendi simul stat cum illa voluntate: non enim sunt ista incompossibilia: Deus vult* (nempe efficaciter) *istum saluari, & iste potest damnari: sed ista sunt incompossibilia: Deus vult istum saluari, & iste damnatur.* Vbi manifeste patet egisse de voluntate efficaci: nam voluntas inefficax salutis non est incompossibilis cum carentia salutis.

11. Augustinus. Neque est cur Deus possit promittere fidem, & non possit eundem actum fidei efficaciter præfinire: non enim Deus promittit absque firmo decreto efficiendi quod promittit. Sed promisit fidem Gentium; Ergo efficaciter illam præfiniuit. Audi Augustinum de Prædest. Sanct. c. 2. *Nonne fides Gentium promissa est Abrahæ?* & inde arguit Deum esse qui efficit actum credendi, & concludit: *Ipse ergo fidem Gentium facit, qui potens est facere quod promisit.* Et rursus cap. 10. *Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines*: quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deū, ipse facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt, vt ipse faciat quod promisit. Vnde colligit Deum non solum facere opera fidei quæ per charitatem operatur, sed facere quoque fidem, & initium fidei, quia hoc promittit Deus.

12. *Efficax argumentum proponitur.* Ex quo efficacissimum proponimus argumentum: quoniam hæc promissio diuina præcedebat ipsa bona opera, & aliquo modo erat illorum causa, quamuis de se haberet infallibilem connexionem cum talibus operibus liberis; ergo licet præfinitio Dei efficax præcedat aliquo modo nostra opera & infallibilem habeat connexionem cum illis, non id circo nostræ aduersabitur libertati. Porro promissionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

missionem de illis operibus præcedere ipsa opera est certissimum : alioqui promissio omnino per accidens se haberet respectu rei promissæ, si non posset causare executionem rei promissæ, neque vis illa obligandi posset inducere ad impletionem rei promissæ, cuius oppositū indicat Paulus ad Rom. 4. illis verbis : *Plenissime sciens, quia, quæcumque promisit (Deus) potens est facere,* & ideò intulit Augustinus supra cap. 2. *Ipse ergo fidem gentium facit, qui potens est facere quod promisit.* Tractat Prosper eundem locum Pauli lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 20. dicens : *Quis tam alienus est à fide Abrahæ, qui promissionem Dei aut non impleri, aut ab alio præter eum, qui promisit dicat impleri : ille quidem erit mendax : Deus autem est verax.* Supponit igitur talem promissionem, eo quod promissio Dei est, à Deo fore adimplendam : ergo quia promissio Dei determinat vt Deus ipse exequatur rem promissam, ac proinde non minus debet præcedere bonum opus, quam præfinitio.

D. Paul. Augustinus. Prosper.

13. Neque nos aliam vim ponimus in tali præfinitione, aliamve præcedentiam, aut vim determinandi, præter illam, quæ poni debet in illa promissione. Facileque non erit assignare repugnantiam aliquam volitionis Dei infallibilis, quæ non magis præcedat nostrum bonum opus, quam præcedit ipsum talis promissio infallibiliter connexa cum tali bono opere. Ideo Patres eodem modo loquuntur de promissione, ac de voluntate Dei efficaci, vt supra dicta probarunt, & constat ex Basilio apud Petrum Diaconum de Incarnat. & Gratia Iesu Christi cap. 8. *Quemenim,* inquit, *volueris, salvas, & non est qui resistat tibi.*

Basilius.

14. Simile argumentum est in potestate, quam habet Deus convertendi adversas hominum voluntates; quia illa voluntas dandi vocationem non qualemcumque, sed infallibilem, eandem habet difficultatem cum præfinitione. Hæc præfinitio, qua Deus vult opera, quæ procedunt ex gratia, dicitur electio gratiæ, & procedit gratia à proposito efficaci Dei terminato ad nostram iustificationem, & hoc propositum causat etiam opera condigna iustorum, vi quorum homo eligitur ad gloriam, tanquam dignus. Sic conciliat Anselmus testimonia Augustini, quæ alioqui viderentur opposita, (vt disp. sequenti dicam) & cohærentem sensum Augustini proponit in cap. 9. ad Rom. ad illa verba: *Antequam aliquid egissent boni, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret,* quæ nos fuse explicabimus dicta disp. sequenti : *Electionem dicit procul dubio gratiæ, quæ non inuenit eligendos, sed facit. Propositum iustificationis manet non secundum debiti, sed secundum gratiæ electionem, qua eligendos facit Deus, non inuenit ; quia nequaquam inuenit opera bona in hominibus, quæ eligat, sed facit, vt ipsi faciant opera, quæ possit eligere. Nemo autem eligitur nisi iam distans ab illo, qui reiicitur.*

D. Anselm.

Sectio III.

Probatur absoluta, & efficax diuina præfinitio nostrorum actuum liberorum, quia nequeunt, eligi media efficacia, vt talia ex sola inefficaci voluntate finis.

1. Deum ex fine bonæ operationis præberé auxilium efficax infitetur nemo. Sunt tamen, qui negantes has præfinitiones efficaces, contendunt ex inefficaci complacentia erga finem, Deum posse eligere media efficacia, quia præuidentur vt talia, quæ minime darentur, nisi præuiderentur efficacia. Eaque propter admittunt in Deo voluntatem directam à scientia media, & per se illam supponentem, quæ tendat in auxilia vt efficacia ex fine bonæ operationis solum inefficaciter intentæ. Non enim est, inquiunt, cur ex inefficaci intentione finis, non possit oriri efficax mediorum electio, quemadmodum ex complacentia simplici erga aliquod obiectum oritur efficax amor illius obiecti.

2. Alij vero diffitentes Deum dirigi à scientia media ad conferenda auxilia, licet putent Deum non conferre auxilium efficax, quod non daret, quamuis videret esse inefficax ; tamen gratis admissa illa directione scientiæ mediæ, aiunt concedendum etiā esse posse Deum ex sola intentione inefficaci finis, nempe, bonæ operationis, præbere efficacia auxilia, vt efficacia sunt. Imo nonnulli docent expresse esse principium in Philosophia verissimum, ex sola intentione inefficaci finis posse oriri amorem mediorum de se efficacium. Quemadmodum ex simplici apprehensione oritur iudicium, & sicuti simplex complacentia impellit in amorem efficacem illius obiecti. Hoc necesse est dicat Vasquez hic disp. 89. per totam, vbi probat, Deum non eligere ad gloriam ante præuisa merita, & nihilominus ex voluntate illa dandi gloriam, eligere media efficacia, quia præuidentur fortitura effectum, quod etiam docet Herize disp. 23. cap. 1. & 2. pariter concedens, Deum à scientia media dirigi vt præbeat vocationem efficacem.

P. Herize. P. Arriaga.

Imo Pater Herize putat per eandem volitionem virtualiter indiuisibilem amari gloriam, & ipsa media efficacia, quatenus infallibiliter conducunt in gloriam. Sed putat cum aliis illum actum non inferre infallibiliter gloriam, qua parte formaliter fertur ad gloriam, sed qua parte vult ponere media, sub quibus præuisa est gloria futura. Quod etiam concedit. Arriaga disp. 35. sect. 5. num. 50. dum multis impetit P. Herize, & pariter inquit : *Fateor ego eam connexionem non prouenire ab illa complacentia, quatenus amat gloriam,* licet contendat ex vtroque capite simul sumpto prouenire illam connexionem, & hoc probet, quia illa complacentia fertur in futuritionem conditionatam liberæ operationis, eamque præsupponit, & infert positionem illius conditionis, sub qua operatio videtur futura, in quo aliquantulum discedit ab scopo sibi proposito, quia non agitur de complacentia circa opus liberum futurum sub conditione, sed circa gloriam possibilem.

4

Quare Arriaga loc. cit. arbitratur se adhærere nostris præfinitionibus efficacibus, necnon electioni efficaci ad gloriam ante præuisa merita, & contendit per eundem actum amari media in ordine ad gloriam, & adhuc amorem illum non esse efficacē qua præcise fertur ad gloriam, & Deum cōferre auxilium ex fine boni operis, quin complacentia illa intelligatur efficax quatenus præcise terminatur ad ipsum opus, & fertur ad positionem ipsius, sed quatenus præsupponit de se opus ipsum vt futurum sub conditione, & determinat efficaciter ad positionem auxilij. Hoc tamen non est admittere volitionem efficacem actus liberi; quoniam volitio efficax actus liberi, qua fertur ad ponendum ipsum, eo quod amet ipsum, debet esse efficax; non autem qui præsupponit existentiam eiusdem actus sub conditione. Neque satis ad volitionem efficacem (quidquid Arriaga dixerit) esse poterit, si

si diuinitus esse non possit quin effectum inferat : nam si Deus reuelaret alicui posita complacentia inefficaci circa aliquod obiectum, statim ab ipso amandū fore efficaciter, licet haberet complacentiā per se supponentē illam reuelationem, non propterea talis cōplacentia deberet esse volitio efficax illius obiecti, sed potius per se connecteretur cum volitione efficaci, nō ex energia qua fertur ad causandum obiectum, sed quia per se supponeret reuelationem, licet obiectum illud caufet, & inclinet ad ponendum ipsum media volitione efficaci.

5. Cunctis igitur prædictis placitis nihil efficientibus, tenendum omnino est Deum absque efficaci intentione finis non posse eligere media efficacia, non electurus illa si essent inefficacia, nec ex sola inefficaci complacentia finis, seu quod idem est, bonæ operationis, posse eligere auxilium efficax, quia est efficax. Huius asserti prima ratio sit ; quia quicumque amat medium, amat finem modo infra explicando, & confirmando, & conatus specialis erga medium vt tale, nequit non esse specialis conatus in finem, ac proinde qui non sistit in sola inefficaci complacentia mediorum, sed efficaciter amat, & infert illorum causationem, nequit non habere maiorem affectum in finem, quam inefficacis complacentiæ, & consequenter qui amat medium efficax vt tale propter finem, illudque efficaciter causat ob amorem finis, necesse est amet efficaciter finem, quia ille affectus provt fertur infinem ita amat positionem finis vt nō possit non causari positio finis attenta illa tendentia ad ponendum finem; quia efficacitas quæ respiendet in electione medij, vt talis, petit in amore finis quandam energiā, quæ compellit ponere mediū efficax, quia bonitas finis est tota ratio diligendi medium, & conatus specialis circa media indicat specialē amorem circa finē. Hinc est, vt quicumque exequitur medium aliquod ex amore finis, quamuis medium solummodo sit sufficiens, semper amet speciali modo finem respectu mediorum, quin sufficiat quæuis complacētia inefficax respectu finis ; quoniam finis est tota ratio diligendi medium, ac proinde licet finis ipse non ametur omnino efficaciter, amatur tamen vi

Probatur 1.

6. obligante ad positionem mediorum sufficientem.

Ex quo quandoque explicui efficacem illam electionem medij, quam Deus habuit, dum singulis hominibus dare voluit sufficiens auxilium in salutem: nam illa electio non indicat tantummodo simplicem aliquam complacentiam in finem, ex qua possit non oriri medium : sed demonstrat specialem energiam illius complacentiæ amantis finem vsque ad positionem mediorum sufficientium. Ob idque nequeunt applicari media nisi ex complacentia valde diuersa ab ea, quæ est circa rem impossibilem, aut quæ esse potest, quin causentur media. Ideo etiam nequit quis iter agere, aut aliud medium exequi absque serio conatu obtinendi finem : hoc enim non minus implicat, quam si applicarentur media, quæ apparent prorsus inutilia ad finem.

7. Confirmatur primo præcipuum intentum. Qui amat propter consequendū finem vincere maiorē difficultatem, proculdubio habet maiorē amorem in finem, quam si solum voluisset vincere exiguam difficultatem, & ideo, qui nullis laboribus parcunt, vt beatitudinem obtineant, satis demonstrant vehementiam amoris erga propriam beatitudinem ; ergo qui amat efficacia media propter finem, non electurus illa si ea inefficacia præuidisset, maiori amore fertur in finem, quam si solum vellet media sufficientia. Consequentia videtur bona: non enim apparebit cur velle superare maiorem difficultatē

Confirmatur 2.

R.P.B. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

ob finem consequendum, debeat esse certus index cæteris paribus, maioris amoris erga finem, quam velle multo minorem difficultatem euincere, & non sit quoque indicium amoris maioris in finem amare propter ipsum media efficacia, quæ nō amarentur, si apparuissent inefficacia, quam amare præcise media sufficientia, cū quibus componitur carentia finis intenti. Antecedens ex dictis constare videtur, & ex ipsis terminis innotescit eum qui habuisset hunc actum: *Propter consequendum finem non pareambis innumeris, & ingentibus difficultatibus, ac laboribus,* nimio amore affici in finem.

8. Confirmatur secundo. Qui ex affectu erga personam vult illi maius bonum, magis amat personam ipsam formaliter, quam qui ex affectu erga eandem personam, cæteris paribus, solum illi vult minus bonum; igitur etiam qui ex affectu erga finē *qui*, applicat meliora media, quatenus talia sunt, magis amat finem, quā qui solummodo applicat media minus vtilia. Consequentia probatur; nam sicut velle maius bonum fini *cui* ex affectu erga ipsum, ita & velle quod vtilius est, in ordine ad finem *qui*, quatenus tale est, & ex affectu in illum, arguit maiorem amorem erga ipsum finem *cui*.

Confirmatur.

9. Ex his perspicue apparet cur Deus habeat maiorem amorem erga salutem æternam hominum existentium, quam circa salutem æternam purè possibilium, quibus Deus non præbet media efficacia, nec sufficientia ; quamuis admittamus Deum habere aliquam complacentiam necessariam, aut liberam erga salutem possibilem creaturarum pure possibilium; quia scilicet affectus diuinus erga salutem hominum existentium vim habet de se inferendi auxilia saltem sufficientia. At hæc efficacitas prædictæ complacentiæ terminatæ ad salutem hominum existentium minime est necessaria in opposita sententia asserente ex simplici complacentia finis, absque amore efficaci ipsius posse eligi media efficacia, quæ minime eligerentur, si non præuisa essent infallibiliter fortitura effectum. Quare sententia illa minus cōgruit assertis Patrum. Quos inter videri potest Chrysostomus homil. 1. in Epist. ad Ephes. inquiens : *Hoc est quod mirum in modum cupit, vehementerque desiderat nostram salutem.* Et in Epist. 1. Pauliad Timoth. *Nihil desiderat ex his, quæ apud nos sunt nisi nostrā salutē, hanc vehementer vult.* Legatur etiam Damascenus lib. 1. de Fide cap. 29. Hinc etiam est vt Sacra pag. & Patres commendent amorem Dei erga nostram salutem, quia misit Deus Filium suum propter nos homines, & propter nostram salutem.

Chrysost.

10. Quod si ex effectibus, seu mediis de se causantibus finem infallibiliter licet colligere efficaciam intentionis finis, vt absque dubio colligitur, etiam qui eligit media sufficientia ad finem, satis indicat se habere maiorem amorem erga finem, quam puræ velleitatis. Etenim si ex quauis inefficaci complacentia finis oriri posset executio medij sufficiētis, quia medium illud in alium finem ordinaretur, etiam possent eligi media de se efficacia, quatenus talia sunt, ex sola inefficaci complacentia finis. Nā sicut ex sola illa velleitate eligerentur media illa sufficientia, & apta, quæ non eligerentur, si apparerent inepta, ita ex eadem complacentia eligerentur media efficacia, quæ non eligerentur, nisi viderentur efficacia : at probatum manet absque speciali conatu erga finem, qui sit specialis amor finis, non eligi media efficacia, quæ nō eligerentur nisi præuiderentur efficacia; ergo neque datur specialis conatus, & efficax circa media sufficiētia, quin ametur finis maiori amore, quā simplicis complacentię.

Ex his non obscure ostenditur assertio nostra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Etenim si ille qui amat media de se efficacia in ordine ad finem, quæ non amarentur, nisi efficacia essent, plus amat finem, quam si solum amaret media sufficientia; ergo talis amor est efficax respectu finis, alioqui respectu finis non esset specialis conatus, sed similis illi, qui sufficiens esset ad causanda media sufficientia: non enim potest esse diuersus amor, qua tendit in finem nisi habeat sub illa ratione infallibilem connexionem, quantũ est de se, cum ipso fine: nam quævis alia tendentia in finem, quæ de se provt fertur in finem, non habet connexionem infallibilem cum ipso fine, potest competere amori finis causanti media sufficientia, quæ minime efficacia sunt.

12. Neque opus esset ad stabilimentũ huius doctrinæ nisi menti obiicere media de se infallibilia, per quæ consequitur finem hic homo: nam si velit ipse cõmorari Romæ, & conducat equum non ob aliam causam, iterque faciat, & peragat, euidens erit efficaciter voluisse Romæ adesse, quia præuidens media illa non posse poni, quin infallibiliter obtineatur finis, amauit illa secundum se ob illum finem, & non alium. Hæc rursus ex afferendis in disp. proxime sequenti confirmanda erunt.

13. *Probatur à priori.* Sit modo ratio à priori. Qui amat medium propter finem, plus amat finem, quã medium, quatenus affectus est talis, vt quoties causatur mediũ præcise propter finẽ illum, quod alioqui non causaretur, nec amaretur, plus appretiatiue ametur finis. Quẽadmodum, qui dat pretium propter mercem, pluris æstimat mercem, & ipsa exhib.tio pretij est mediũ ad consequendam mercem. Ac proinde qui eligit medium magis conducens ad consecutionem finis, aut maiorem vincit difficultatem propter consecutionẽ finis, plus finẽ appretiatiue diligit, quia plus censetur quasi donare propter finẽ. Quo fit vt quẽadmodum electio medij, quatenus est simpliciter talis, indicat intentionẽ simpliciter finis, sic diuersa electio medij, siue electio mediorũ diuersorum, arguat diuersam intentionem finis. Sicut enim se habet electio simpliciter ad intentionem simpliciter, ita electio formalis mediorum efficacium, vt talium ad intentionem effieacem.

14. *Responsio ad argumentum deducitur ex his.* Et his patet responsio ad argumentum: potest enim amor inefficax inclinare ad amorem efficacẽ eiusdem obiecti, & sic intentio inefficax finis inclinat in intentionem efficacem. Inde tamen non nisi sinistre infertur posse eligi media efficacia quatenus talia cũ solo amore inefficaci finis; quia cum ratio amandi mediũ sit finis, ipsum velle meliora media propter finem est magis amare finem, sicut velle plus pecuniæ offerre propter mercem, est magis amare mercem. Etenim (vt supra aiebam) conatus specialis erga medium vt tale necesse est resplendeat in ipso amore finis, quatenus si præcise ametur medium propter illum finem, nullam aliã respiciendo amabilitatem in medio, plus appretiatiue amatur finis: nam sicut finis est tota ratio amãdi medium, ita appretiatio finis est tota ratio æstimandi existentiã medij, vt talis est præcise, ac proinde æstimabilitas amandi media efficacia propter finem, quæ non amarentur, nisi præuiderentur efficacia, prouenit ex efficacia æstimationis finis.

Sectio IV.

Ratione altera eadẽ præfinitiones propugno.

1. *Commune argumentum proponitur.* ADmissa directione scientiæ mediæ, vt Deus congrua præstet auxilia, breuiter attingam vulgare argumentũ in fauorem præfinitionum, vt statim peculiare aliud instituamus. Arguitur ita communiter. Scientia media dirigens ad voluntatẽ causatiuã auxilij congrui simul cum voluntate illa causante auxilium præcedunt liberam operationem nostram, & complexum hoc connexionem habet infallibilem cum opere illo libero; igitur quid natura antecedens liberum opus connectitur infallibiliter cum illo opere, igitur nullum est firmũ fundamentũ negandi has præfinitiones efficaces. Torquebat male hæc obiecto plures ex aduersariis, & tentarunt afferre discrimen inter complexum illud ex scientia media, & voluntate executiua auxilij ex vna parte, & præfinitionem ex alia; quoniam in complexo prædicto nulla est pars, quæ secundum se præcise connectatur cum opere libero, quod causat: præfinitio autem efficax secundum se connectitur infallibiliter cum opere præfinito.

2. Hæc tamen differentia satis ab aliis profligata est, & se ipsa deficit. Tũ quia licet nulla pars illius aggregati secundũ se præcise connectatur infallibiliter cum opere libero, tamen quælibet connectitur cum illo sub conditione quod existat altera pars illius aggregati, quod sufficit vt existente altera parte detur eadem difficultas, ac in præfinitione. Tum etiam, quia vt posito illo complexo staret illæsa nostra libertas, opus esset intelligeretur potestas in homine impediendi partem aliquã illius aggregati, nempe scientiam mediam præcedentem nostram operationem, quod si admittatur non erit cur licet præfinitio efficax antecedat nostrum opus, non possit impediri à nostra voluntate, & ob id non nocebit humanæ libertati.

3. Duxi tamen omittendum hoc argumentum ortum à natura illius complexi, quoniam aliunde ostendemus ipsam directionem scientiæ mediæ secum afferre volitionem per se connexam absolute cum scientia media, & cum opere nostro libero, quod aliqua ratione saltem mediate causat. Moueor, quoniam volitionẽ diuinã virtualiter oriri à scientia media nequit nõ esse aliquid ex essentia sua habens oriri à tali scientia. Nam volitio de se indifferens vt oriatur, vel non oriatur à scientia media, potest coëxistere scientiæ mediæ quin oriatur ab illa: igitur hanc volitionem oriri à tali scientia aliquid est virtualiter distinctum ab hac scientia media, & voluntate illa indifferenti vt oriatur, vel nõ oriatur à tali scientia. At illud distinctum nequit esse aliud præter volitionem, quæ existere nequeat quin proueniat à tali scientia media, ac proinde hæc volitio erit de se absolute connexa cum nostro opere libero. *Specialis conatus.*

4. *Examinatur solutio.* Huic nostræ argumentationi pararunt responsũ aliqui ex nostris recentioribus, & affirmarunt volitionẽ quæ potuit nõ oriri ab illa scientia actu procedere à tali scientia aliud non esse præter aggregatũ ex ipsa scientia media, & tali volitione, ita tamen vt non possit existere illa scientia media, quin ea volitio procedat ab illa, quãuis talis volitio potuerit non coëxistere tali scientiæ mediæ, sed alteri oppositæ. Hæc tamen responsio patitur non exiguas difficultates quas illico attingã, & adhuc inutilis est ad satisfaciendum argumento, quia præsupposita scientia media illa volitio ex propria quiditate procedit à tali scientia, & consequenter per se volitio illa ex suppositione scientiæ mediæ boni operis futuri sub conditione connectitur cũ nostro opere, quamuis illud antecedat: vel ergo præsupposita scientia media illa volitio connexa cum opere exequitur immediate opus ipsum, vel non, si dixeris primum, nempe immediate exequi opus ipsum liberum, admittitur longe difficilior voluntas, quam præfinitio, quoniam præsupposita illa scientia media & habet de se infallibilem connexionem cum opere, & illud exequitur, ac proinde tollit libertatem, vt infra dicemus; si autem.

tem dicatur secundum & negetur illam volitionem esse immediate executiuam operis, igitur similiter præfinitio, quæ admittitur à nobis potest non esse executiua operis, quamuis infallibiliter connectatur cũ opere, & per se supponat scientiã mediã, ac proinde non est vnde obstare possit nostræ libertati potius quam illa voluntas quæ de se petit oriri à tali scientia media, & ratione sui ex suppositione scientiæ non solum procedit à tali scientia media, sed connectitur infallibiliter cum opere. Idque magis apparebit ex dicendis.

5. Rursus. Si ita illa Dei volitio esset indifferens vt procederet ab hac scientia media vel opposita, & ex sua quidditate haberet procedere ab hac scientia media sub cõditione quod existat hæc scientia, & ipsa actualis emanatio huius volitionis ab hac scientia consistat in aggregato, etiam posset dari actio, quæ non procederet necessario ab hoc agente, sed duntaxat sub conditione quod existeret illud agens, & possibilis esset vnio, quæ posset vnire, & non vnire hanc materiam, licet existente hac materia non posset illam non vnire. Posset que actu existere vnio quin existeret aliquod ex extremis, quia ipsã vnionẽ actu vnire illa extrema aliud nõ est, quam ipsam vnionem simul esse cum coëxistentia illorum extremorum, quibus deficientibus vnio non vniret, & sic aperitur via negandi plures modos, quod aduersarij admittunt.

6. Poterit quidem quàm optime explicari quid sit hunc amorem creatum de facto oriri ab hac cognitione repræsentante hanc bonitatem, licet amor sit indifferens vt oriatur à cognitione altera repræsentante eandem bonitatem; quia non obstante illa indifferẽtia consistit actualis emanatio huius amotis ab hac cognitione in ipsa existentia huius cognitionis pro priori naturæ, quatenus Deus ex prænsione talis cognitionis vt existentis præstat concursum ad illum amorem, & in actuali existentia illius amoris per illam actionem, ad quam Deus præbuit concursum ex suppositione illius cognitionis. Attamen hoc locum non habet in casu argumenti, quia volitio orta à scientia media efficacitatis auxilij debet esse specialis determinatio appetitiua ad prosequendum bonum repræsentatum per talem cognitionem, ac per consequens debet amare auxilium vt efficax. Neque Deus ex suppositione illius scientiæ mediæ redditur expeditus vt dirigatur ab illa scientia media, nisi vt voluntas amplectatur illud speciale bonũ, vt postea declarabo.

7. Specialissima adhuc est difficultas contra illam responsionem in re præsenti. Etenim volitio, quæ Potest coniungi cum scientia omnino opposita nũquã existit immediata ex vi huius sciẽtiæ mouentis ad aliquid volendum: nam voluntatem moueri directe à cognitione est specialiter amplecti quod repræsentatur per illam cognitionem potius quam per aliam omnino oppositam. Hac ratione potest oriri amor ab hac cognitione, quamuis talis amor, & actio productiua illius sint de se indifferẽtes vt procedant ab hac numero cognitione, vel ab alia, siue ab hac cognitione in specie, vel ab alia diuersę speciei modo diuerso repræsentante eandem bonitatẽ: quia neque amor ille, neque actio productiua illius est indifferens vt procedat directe à cognitione omnino oppositа ex parte obiecti: nam si procedit à cognitione repræsentante aliquam bonitatem in obiecto, nequit procedere à cognitione repræsentante carentiam talis bonitatis, neque potest (quod obserues velim) coëxistere illa volitio cognitioni repræsentanti carentiam talis bonitatis deficiente priori cognitione. Igitur amor directe ortus à cognitione repræsente efficaciã auxilij sub conditione, nequit oriri à cognitione repræsentãte carentiam præfinitio, quæ admittitur à nobis potest non esse executiua operis, quamuis infallibiliter connectatur cũ opere, & per se supponat scientiã mediã, ac proinde non est vnde obstare possit nostræ libertati potius quam illa voluntas quæ de se petit oriri à tali scientia media, & ratione sui ex suppositione scientiæ non solum procedit à tali scientia media, sed connectitur infallibiliter cum opere. Idque magis apparebit ex dicendis.

8. Quamobrem neque complacentia in fine potest inclinare in electionem, nisi per electionem ametur formaliter illa bonitas, in quã tendit cõplacentia. Ratio est, quia sicut cognitionem nõ allicit, nisi vt ametur intrinsece bonum repræsentatum, ita cõplacentia, quæ non determinat omnino ad electionem, & quæ non allicit nisi mediante cognitione vtilitatis illius medij in finem, minime trahit voluntatem nisi vt intrinsece ordinetur medium ad finẽ. Fundamentum hoc ita explicari potest. Voluntatem de nouo moueri in consecutionem finis aliud esse nequit nisi denuo amari finem, quod ex ipsis terminis arbitror fieri notũ: etenim moueri denuo ad obtinendum finem, non est aliqua dependentia à præcedẽti complacentia in fine omninò physica, quam non possimus experiri (vt latius in tract. de peccatis ostendemus) sed potius intentionalis motus in finem, in quem tendit voluntas, & quęuis alia tractio est inintelligibilis.

9. Discursu non dissimili probabo tract. de merito, non posse actum efficacem tendentem intrinsece in finem A. oriri ab inefficaci complacentia finis B. cum indifferentia vt ille amor non oriatur à tali complacentia. Neque negari poterit efficacem volitionem erga finem A. quamuis præcesserit complacentia finis B. posse nõ oriri ab illa: alioqui quoties pulsaret tentatio v. gr. inanis gloriæ, si præuidisset homo ille aliqua pia opera aliquo modo cõducere ad consecutionem finis illius turpis, cuncta honesta operã procederent ex fine vanæ gloriæ, quod dici non potest. Hoc multiplici argumentorum genere probandum est in tract. de merito, vbi dicemus actum directe ortum à simplici complacentia respicere intrinsece motiuum complacentiæ, quoniam est determinatio ad prosequendum bonum, in quod inclinat complacentia, ac proinde volitio Dei orta à scientia media efficacitatis auxilij debet intentionaliter ferri in specialem illã rationem boni, quæ proponitur per talem cognitionẽ, & consequenter esse non potest absque cognitione illa. Etenim specialis illa directio scientiæ mediæ, vt distinguitur à scientia simplicis intelligentiæ debet exprimi in ipso amore directo per talẽ scientiam, quoniam trahitur voluntas à maiori illa bonitate non repræsentata per scientiam simplicis intelligentiæ.

10. Quod si determinatio illa, per quam voluntas in actu secũdo mouetur à bono repræsentato per cognitionem, non deberet resplendere in illa tendẽtia amoris secundum se considerata, neque actio, vt supra dicebamus, se sola deberet esse determinata vt proueniret ab hoc agente; sed actio indifferens vt proueniret ab hoc agẽte, vel ab illo, determinaretur per existentiam huius vt procederet ab ipso. Nam sicut actio est actuale exercitium, & determinatio agentis, ita amor est determinatio ad bonum repræsentatum per cognitionem, quæ directe mouet ad ipsum. Non tamen hic numero amor petit hanc numero cognitionem; quia licet proueniat ab alia repræsentante illud bonum, sem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

per est actualis determinatio affectiua ad illud bonum repræsentatum.

11. Consequenter quoties actus efficax oritur à simplici complacentia, talis est actus efficax vt nequeat complacentia præexistere pro priori naturæ, quin procedat ab illa, & ideo debet habere motiuum complacentiæ. Neque stat hominem experiri pondus complacentiæ, & ferri denuo in obiectum complacentiæ sub eadem ratione formali, quin voluntas acquiescat tali inclinationi. Vel si putet quis id non sufficere vt intelligatur actus oriri à cõplacentia, necesse erit vt vltra hoc actus efficax ortus à complacentia supra ipsam complacentiam vt existentem reflectat, amando illud obiectũ, quia tale est, & in ipso cõplacet voluntas.

12. Quo etiam pacto actus voluntatis, qui fit ex metu potest reflectere supra timorem, qui est causa talis actus. Vel aliquando imperatur ab actu reflectente supra timorem illum, & amante obiectum, quia sic cauetur periculum, quod timetur. Sæpe etiam incussus metus solum magis indirecte caulat actum voluntatis, quatenus impedit cognitionem, quæ causaret omissionem talis actus orti indirecte à metu, & poneret actum incompossibilem: nam deficiente metu amaretur obiectum incompossibile, quod apparebat iucundum, & expers periculi, & amaretur vt iucundum, & expers mali præponderantis; accedente verò metu adest malum præponderans, quia incutitur timor circa tale malum, & sic deficit prædicta cognitio, quæ causabat, aut causaret actum oppositum illi, qui fit ex metu. Hæc rursus apparebunt ex addendis disput. sequenti.

13. Sit satis modo tetigisse ista, vt commodius proponeretur illud proprium fundamentum in fauorem efficacis diuinæ præfinitionis nostrorum actuũ liberorum supposita semel directione scientiæ mediæ: nam contra negantes hanc directionem disputatum est supra. Hic mouendum restat contra nonnullos ex recentibus Theologis frustra sibi adsciscere patronos admittentes præfatam directionem scientiæ mediæ. Quia omnes nostri Theologi refragãtur ipsis in principio à quo iuxta ipsosmet aduersarios pendet vnica ratio negandi has præfinitiones. Posita autem illa directione scientiæ mediæ, procedit optime nostrum argumentum; quia cognitio, aut complacentia directe mouens ad causandum aliquid, seu amandum illud efficaciter, non mouet nisi vt ametur sub illa ratione formali, quæ repræsentatur per cognitionem, aut amatur per complacentiam, vt fuse dicam disp. sequenti.

Sectio V.

Euertitur placitum aliquorum, qui absque hac præfinitione, aut directione scientiæ mediæ nituntur exponere specialem Dei prouidentiam erga electos.

1. P. Molina. Quam plures ex aduersariis glorianter aiunt sibi fauere maiori ex parte nostros Authores. Et primo asseuerant has præfinitiones reiecisse P. Molinam. At euidenter constat oppositum ex ipso P. Molina in concordia q. 19. art. 6. disp. 2. §. *Altero modo*, vbi scripsit: *Hac ratione Deus optimus maximus vult omnia bona, quæ per arbitrium nostrum sunt futura, non solum voluntate conditionali, si nos quoque ea velimus, sed etiam voluntate absoluta, quatenus ipsi prauidenti ea futura placent, eademque diuina eius, ac singularis bonitas per arbitrium nostrum intendit ac vult. Quod autem hac etiam absoluta Dei voluntas semper impleatur, ex eo est manifestum, quia nititur certitudini diuinæ præscientiæ, quod ita futura sit per nostrum arbitrium, consequiturque in Deo eandem præscientiam.* Quibus verbis perspicuè obstruit omnes responsionis vias, & paulò inferius id exemplis confirmat. Ac rursus q. 23. art. 1. disp. 2. §. *Præterea*, verbis apertissimis admittit in Deo voluntatem efficacem saluandi omnes electos, quæ sit ante præuisa merita vt absolute futura, *quatenus præcognoscendo per quæ media peruenturi essent re ipsa in vitam æternam, & beatitudinem, ipsis, & non nisi vt per talia media beati euaderent, exoptauit.* In qua etiam disp. quater declarat illam volitionem esse efficacem.

2. Rursus desiderio aduocandi patronos pro se incunctanter allegant quotquot aiunt actus liberos Dei constitui per aliquod extrinsecum ipsi Deo, quod maxime à vero distat. Legatur inter alios P. Arrubal 1. part. disput. 65. & 66. qui multus est in propugnandis nostris præfinitionibus, & ideo ait potius consequenter ad sua principia de actibus liberis Dei per aliquid ad extra constitutis tenendũ esse præfinitionem efficacem esse requisitam, quia nihil potest in tempore fieri nisi per actionem absolute exactam ad existentiam termini; talis autem actio est sufficiens connotatum (ait ille) vt intelligatur voluntas efficax. Imo etiam P. Vasquez, qui etiam constituebat actus liberos Dei per quid extrinsecum ipsi Deo, affirmat 1. part. q. 99. c. 5. fine, Deum præfiniisse singula opera nostra libera, & c. 7. inquit præfinitionem Dei nec simul esse posse cũ nostra determinatione, nec cum ea concordare, nisi præcederet scientia media. Et quod longe apertius est cap. 8. initio docet veram esse opinionem aientium Deum præfiniisse omnia opera nostra efficaciter sine nobis, hoc est ante nostram liberam determinationem, non quidem explicite, & singillatim in se ipsis, sed incongrua vocatione, vt tali, quam cum præscientia eius, quod esset facturus, nobis prædestinauit. Quibus verbis clarissime docet dari in Deo voluntatem per se alligatam scientiæ mediæ, quæ, & præcedat nostrum opus liberum, & infallibiliter cum eo connectatur.

3. P. Coninch. Aduocat præterea in sui fauorem Ægidium Coninch, sed qua æquitate id factum sit, recognoscet, qui legerit ipsum tract. de Supernatural. disp. 2. dub. 7. vbi fuse propugnat, & confirmat ex instituto has præfinitiones efficaces. Allegant rursus P. Valentiam, qui si attente legatur hic disp. 1. q. 23. punct. 4. §. 7. constabit ipsum admisisse has efficaces Dei prædefinitiones, & electionem efficacem ad gloriã, quę sit radix effectuum prædestinationis; tametsi addiderit, & vere hanc præfinitionem, & electionẽ habere essentialem respectum ad cooperationem prædestinati. Addunt denuo pro ipsis esse Malodonatum ad illud Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Quò loci potius tradit oppositum dicens, quod licet *sine nostris meritis prædestinatum sit nobis regnum cœlorum gratuita voluntate, seu omnino liberali*, non tamẽ erit dandum sine nostris meritis; & affirmat illis verbis Lucæ significari regnum cœlorum voluntate omnino liberali esse nobis prædestinatum. Vnde P. Arriaga tom. 1. in 1. part. disp. 36. sect. 5. vbi pro nostra sententia citat Maldonatum ad locum Matth. 24. *Propter electos breuiabuntur dies illi*, affirmantem & rectè ex hoc loco probari electionem Dei ante præuisa merita, & docentem esse consequentiam hæreticorum inferre

P. Valent. Malodonatus.

P. Arriaga.

inferre gloriam dari sine meritis, remque exponentem exemplo Principis liberaliter proponentis brauium, non tamen dandum liberaliter, sed bene certantibus. At ego non inuenio apud Maldonatum Matth. 24. illa verba, sed potius loco à nobis allegato, nempe Lucæ. 12. vbi exponens verba illa: *Quia complacuit Patri vestro dari vobis regnum* ita aiebat. *Itaque quod ab omnibus hoc loco obseruatum est, verum est significare hic regnum cœlorum gratuita voluntate, benignitateque esse nobis prædestinatum. Sed in eo hæretici errant, quod existiment propterea quod sine nostris meritis prædestinatũ nobis est, & sine nostris meritis dari. Nõ magis id profecto consequitur, quam si quis præmium illud, quod in stadio currentibus datur, sine nostris meritis dari dicat.*

4. In alio autem loco Matth. 24. exponit illa verba. *Vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*: & ait illa verba, *si fieri potest*, indicare fieri non posse. *Non potest autem*, scribit, *posita diuina prædestinatione, vt Theologi disputant ex hoc loco prædestinationis firmitatem, & vt vocant certitudinem colligentes.* Vbi Maldonatus assignat causam cur inducti nõ possint in errorem finalem, nimirum, quia electi sunt, ergo illa electio est causa vt detur ipsis electis auxilium congruum finale, probatque certitudinem prædestinationis esse tantam, quæ nullis impedimentis possit frustrari, & explicat qua ratione Deus vel impedimenta auferat, vel cor stabiliat hominis electi, quia electus est, supponitq; à prædestinatione diuina dimanare hos effectus: alioqui nõ esset specialis ratio cur hic nõ diceretur in errorẽ inducendus, quam alter in errorem diceretur inducendus, quia ex suppositione diuinę præscientiæ illius erroris vt absolute existentis pro tali differentia temporis, verum, & infallibile erat in errorem inducendum.

5. Molinam. Et his constat a vero deuiasse P. Martinonum 1. part. disp. 19. sect. 2. n. 32. dum ajt nostrum Maldonatum multis locis in Euangelia negasse electionem efficacem ad gloriam ante præuila merita, debuisset signanter ostendere vbi Maldonatus nostræ opinioni refragaretur. Perperamque alij aiunt P. Salmeron nobis contradicere in cap. 8. ad Rom. ad illa verba, *Quos præscivit, & prædestinavit*: nam (vt postea dicemus) aperte stat pro nostra opinione tom. 5. tract. 58.

6. Vidimus modo quo pacto nonnulli ex aduersariis curauerint explicare singularem Dei prouidentiam erga electos absque voluntate diuina directa per scientiam mediã, & aiunt Deum habere voluntatem dandi huic homini hoc auxilium sub conditione quod videatur efficax, & illud negandi si videatur inefficax; quam voluntatem liberam conditionatam constituunt in Deo ante scientiam mediã, & posita scientia media efficacitatis auxilij determinat ad existentiam auxilij. Addunt vero scientiam illam mediam boni euentus liberi futuri sub conditione non antecedere ipsam existentiam auxilij ordine causalitatis, sed illam comitari, quamuis ratione illus scientiæ illa voluntas conditionata transeat in absolutam, & habeat vim determinandi omnino absolute ad existentiã sui obiecti.

7. In hac voluntate conditionata tandem conquieuit peracutus Theologus, eamque potuit ab aliis didicisse, vt mox dicemus, & nos prius in Philosophia illã proposuimus ac reiecimus, & plane eadem difficultates patitur ac nostra præfinitio, & plures alias, quibus non facile occurres. Prius Modernus ille putauerat volitionem illam conditionatam omnino relegandam ab scholis vt maxime contrariam libertati, vt disp. præcedenti dictum

est, nihilque intentatum reliquit vt illam cogitationem contereret. Ideo seclusa illa voluntate conditionata, necnon directione scientiæ mediæ (quæ directio, vt disp. præcedenti monstraui cuilibet ex nostris cordi esse debet) ad volitionem Dei conferentem auxilium, solum quandam concomitantiam scientiæ mediæ & voluntatis conferentis auxilium, quin scientia boni euentus futuri sub conditione deseruiret vt Deus vellet præbere auxilium, requirebat ad specialem prouidentiam Dei, & singulare beneficium repertum in collatione auxilij efficacis. Quare aiebat Deum nunquam præbere auxilium efficax, quod negaret, si videret esse inefficax, quod vt parum consonum Sacræ paginæ, & Patribus, fuse reiectum est in præcedenti disputatione. Consequenter pronunciabat Deum nunquam denegare auxilium quia videbat esse inefficax, cuius oppositum demonstraui loc. cit. nempe Deum non temel denegare gratiam propter super biam non quæ fit, sed quæ esset, si non denegaretur, nam ille qui male viturus erat gratia sæpe Deo miserante non accipit.

8. At postea temporis decursu præfinitiones efficaces nostrorum actuum liberorum putauit esse possibiles, licet non absque diminutione aliqua nostræ libertatis; quoniam operatio præfinita, inquit ille, minus libera est cæteris paribus, quam non præfinita, licet principia immediata operis liberi pari gaudeant indifferentia, in quam cogitationem immerito incidit: nam ex ipsis terminis nihil habere posse veri similitudinis apparet. Quia si ex parte intellectus nostri, seu iudicij indifferentis, & modi repræsentandi, & in voluntate non est aliqua maior vel minor difficultas, & concursus indifferens, ex parte Dei est idem omnino, siue præcesserit illa præfinitio, siue non, impossibile omnino erit reperiri minorem libertatem, eo quod præcesserit præfinitio. Neque in his impugnandis immoremur diu.

9. Putauit adhuc lapsu temporis eos qui bene operantur habere quandam moralẽ necessitatem recte agendi, & similiter eos qui praue agunt non carere morali necessitate peccandi. Hanc existimationem disieci tract. de scientia. Aitque Soarius in Opusculis lib. 3. de auxiliis cap. 10. illam doctrinam respectu omnium hominum esse alienam à diuina bonitate, ac valde absurdam, & incredibilem. Soarius.

10. Sed vt eo reueniamus, vnde huc diuertimus, eo tandem peruenit ille Theologus vt nostras præfinitiones omnino reiiceret vt libertati contrarias, & admitteret non solum prædictum conditionatũ decretũ adeo antea illi exosum, sed etiam aliud decretum efficax terminatum ad nostrum opus liberum, determinans infallibiliter ad existentiam illius liberæ operationis. Licet dicat illud decretum esse concomitans, non præuium, quamuis habeat vim determinandi ad existentiam operationis liberæ. Atqui similiter possent dicere dari in Deo præfinitionem efficacem quæ determinat concomitanter ad illam voluntatem efficacem executiuam nostri operis, quam dicunt esse prærequisitam. Potius illud decretum concomitans & efficax, eo quod esset principium immediatum nostri operis, & requisitum ad ipsum opus officeret humanæ libertati, vt probaui tract. de scientia Dei, vbi ostendi decretum illud, tametsi dicatur concomitans, reuera esse antecedens, & quamuis foret conconcomitans non posse humanæ libertati nõ aduersari, quia determinaret immediate vt operaremur, & quia esset requisitum ad operandum, & infallibiliter connexum cum opere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

10. *Refutatur placitum.* P. Monzeus. P. Meracius.

Libeat modo subsistere parumper in refutatione huius placiti, quod prius propositum fuerat à P. Monzæo disp. 4. cap. 7. & illius meminit Meracius disp. 41. sect. 7. ipsumque repudiat. Militant contra ipsum cuncta quæ adduxi disp. præcedenti, ex Sacra pagina, Ecclesiæ Patribus, variisque discursibus : nam plura ex his probarunt scientiam conditionatorum liberorum dirigere ad ponendam conditionem præcedentem nostrum opus, quamuis illa scientia simul cum positione conditionis connectatur cum opere illo. Alia quoque probarunt scientiam mediam, licet non dirigat, seu moueat, sæpe antecedere positionem conditionis, quamuis complexum ex illa scientia media, & positione conditionis habeat connexionem infallibilem cum nostro opere.

11. Sed neque potest in illa sententia satisfieri his quæ oppolui ex orationibus Christi, & aliorum, mediis quibus obtenta sunt auxilia infallibiliter efficacia; nam illæ orationes Deum mouent vt singulari consilio seligat auxilia congrua. Hoc autem locum non habet iuxta placitum horum modernorum, quoniam illa volitio qua Deus intuitu orationum vult præbere auxilium efficax supponit scientiam visionis orationum, ac proinde pro signo, pro quo Deus mouetur ab orationibus, intelligitur sciens illud auxilium futurum efficax, si detur, ac proinde non habet ex suppositione illarum orationum voluntatem dandi illud auxilium si per scientiam mediam videatur efficax, & illud negandi si videatur inefficax. Neque mente est perceptibile, qua ratione is, qui habet certam notitiam boni euentus futuri sub conditione, dum intelligitur talem scientiam habere, denuo ita per affectum tendat : *Faciam hoc si habuero certam notitiam huius boni euentus futuri sub conditione.* Præsertim si reflexe etiam videat se videre illum euentum futurum sub conditione.

12. Ea quæ ibi adduxi ex Augustino, aliisque Patribus non obscure contradicere videntur huic placito: aiunt namque Deum non prædestinare aliquem, nisi quem præsciuit crediturum, & sequuturum vocationem suam, & Deum non prædestinare nisi sicut est in præscientia: At hi moderni prius constituunt voluntatem prædestinatiuam, quam præscientiam boni euentus futuri sub conditione.

Ambrosius. Vnde Ambrosius lib. 5. de Fide c. 3. sic habet. *Quos præsciuit hos & prædestinauit, quia non ante prædestinauit, quam præsciuit.*

Chrysost. Et Chrysostomus homil. 6. de laudibus Pauli, & homil. 31. in Matth. supponit ante diuinam ordinationem præcedere scientiam, qua videt hominem esse paratum ad obediendum si vocetur.

13. Talis etiam à Patribus constituitur prædestinatiua voluntas, vt vitio humano vincatur Deus, si quis Prædestinatorum perit, & non solum fallatur Deus, quod verum non esset si voluntas prædestinatiua solum esset conditionata sub conditione scientiæ mediæ efficacitatis auxilij. Ibidemque proponi Augustinum, aliosque Patres disquirentes cur Deus præsciens peccaturos homines si diutius viuerent, illorum vitam non succidit. Docuit etiam Augustinus tunc voluisse Christum apparere hominibus, quando, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturі, quæ omnia satis aperte ostendunt scientiam mediam præcedere voluntatem collatiuam auxilij. Probaui etiam ibi ex Augustino Deum in pœnam superbiæ denegare specialem prouidentiam seligentem vocationes congruas: illa autem superbia videbatur per scientiam visionis, ac proinde iam intelligitur Deus cum scientia conditionatorum liberorum.

14. Aiebat quoque Augustinus, vt supra ostendi, Deo volenti saluum facere nullum resistere arbitrium; edocebat Prosper, nulla ratione posse non fieri, quod Deus statuit, supponitque statuisse Deū vt homo bene operaretur; ergo est in Deo voluntas efficax absoluta nostræ operationis liberæ: nam quod Deus statuit solum sub conditione potest nō fieri. Eandem ob causam notat S. Thomas loco cit. in præfinitionibus diuinis cognosci certò numerum Prædestinatorum, & omnes motus à diuina prouidentia moderari secundum quod Deus iudicat aliquem esse excitandum ad bonum. Adduximusque perplurimas Patrum quæstiones, quæ palam monstrarunt scientiam mediam præcessisse voluntatem creandi rationalem creaturam. Omnia etiam fundamenta, quibus confirmaui directionem scientiæ mediæ in præcedenti disput. necnon præfinitiones Dei efficaces in præsenti directe pugnant contra hoc placitum.

15. *Impugnatur volitio hoc placitum.* Adiice, si placet alias impugnationes, quarum prima sit. Illa voluntas conditionata simul cum positione conditionis habet omnino eandem difficultatem cum nostra præfinitione: nam complexum illud ex conditionata volitione & existentia conditionis connectitur cum nostro opere, præceditque opus ipsum. At inquis tale complexum non præcedere ordine causalitatis opus ipsum. Verum hæc euasio facile occluditur. Etenim illud complexum determinat ad volitionem exequutiuam auxilij, & illam infert: omnis autem volitio conditionata, quæ posita conditione aliam infert, antecedit illam, quam infert, & posita conditione transit in absolutam, vt late probaui tract. de Scientia, & hoc principio semel destructo, plura quoque in Philosophia, ac Theologia communiter concessa euertuntur.

16. Quod si existimes complexum hoc ex volitione conditionata, & positione conditionis non debere antecedere volitionem executiuam auxilij, etiam posset dari absoluta volitio se sola determinans infallibiliter ad existentiam alterius, quin præcederet illam, & sic posset dari voluntas directa à scientia media infallibiliter connexa cum nostro opere, ac determinans ad voluntatē executiuā auxilij quin præcederet illam, quānis cōcomitanter determinaret ad existentiā illius. Hæc proculdubio esset expeditior via explicādi qua ratione specialis Dei prouidentia non lædat nostrā libertatem, quamuis infallibiliter connectatur cum nostro opere bono. Et hanc viā proposui multis retro annis dum Philosophiam docerem in tract. de anima disputans de humana libertate. Proposui, inquam, ipsam non eam amplectendo, sed positiuè reiiciendo, vt minus alteri placeret, quod iam diu nobis displicuerat.

17. *Alia impugnatio.* Refellitur rursus. Licet demus complexum illud ex volitione hac conditionata, & positione conditionis solum se habere concomitanter cum volitione collatiua auxilij pro aliquo signo, tamen posito auxilio, & concursu indifferenti, illa conditio, seu scientia media, quæ se habuerat concomitanter, se habet consequenter ad operationem liberam, quia est in potestate hominis illam impedire, alioqui non esset illæsa humana libertas. Igitur quod pro signo aliquo non se habet consequenter, sed concomitanter, potest pro alio signo subsequi, eo quod possit impediri per arbitrium nostrum: non enim (vt toties dixi) magis repugnat antecedere, & subsequi, quam comitari, & subsequi.

Sit

18. *Alia impugnatio contra hoc placitum.* Sit & alia impugnatio non exilis. Scientia media est ante omne liberū Dei decretū, & hoc supponit communiter schola Societatis affirmans; ideo scientiam qua Deus videt hoc auxilium futurum esse efficax si detur, siue coniungendum cum bona operatione si existat, appellari mediam; quia est post scientiam simplicis intelligentiæ, & ante scientiam visionis, & omne liberum Dei decretum. Negant aduersarij illam scientiam mediam præcedere omne liberum Dei decretum, & in hoc consequenter loquuntur, quia Deus non statueret facere aliqnid sub conditione, si videret conditionem esse antea positam. Porro Deum præscire hunc hominem peccaturum si constituatur in talibus circumstantiis, & hanc præscientiam esse ante decretum creandi hominem illum, manifeste patet ex Patribus, quos longo censu retuli tract. de Scientia Dei. Neque aduersarij possunt idoneè declarare iuxta sua principia, qua ratione Deus ante decretum creandi prauum Angelum, aut primum hominem, præuiderit ipsorum futurum lapsum.

19. Sed neque ipsi idoneam offerent causam cur scientia media non sit ante omne liberum Dei decretum, aut in quo signo sit scientia media, quæ potius esse debèret post liberum decretum creandi hominem: nam aiunt ex suppositione voluntatis creandi hominem Deum statuere dare illi homini hoc auxilium si videatur per scientiam mediam fore efficax, & illud denegare si præuideatur fore inefficax: ergo cum intelligitur Deus habere voluntatem creandi hominem illum, non intelligitur sciens hominem illum abusurum tali auxilio, quod est absurdissimum; quia antequam Deus statuat creare creaturam rationalem debet præuidere cuncta commoda, vel incommoda, quæ consurgent ex productione talis rei, vt possit mala præcauere, & bona intendere, de quo plura diximus in tract. de Scientia Dei.

20. *Aduersarij in eadem inconstantiam.* Restat adhuc alia non leuis difficultas; quia licet existentia conditionis, siue scientia illa media non se haberet antecedenter, sed duntaxat concomitanter respectu nostræ operationis liberæ, adhuc volitio illa conditionata se haberet antecedenter, quia est principium operis, dum posita conditione non minus determinat, seu infert existentiam volitionis executinæ, quam præfinitio, quæ à nobis admittitur: nos enim non maiorem causalitatem respectu nostri operis ponimus in præfinitione illa absoluta, quam aduersarius ponit in volitione illa conditionata posita conditione, & frustra laborant in quærenda maiori efficacitate, seu causalitate in nostra præfinitione. Quod si fateantur volitionem illam conditionatam se habere aliquo modo antecedenter respectu nostri operis, plane admittent aliquid natura prædecens nostrum opus liberum posse à nobis impediri: etenim posito auxilio, & concursu indifferenti est in potestate hominis impedire illam volitionem conditionatam: alioqui diuina de se efficax sub conditione posset frustrari; erat namque voluntas negandi illud auxilium si videretur inefficax, & quia posito concursu indifferenti potest homo facere vt illud auxilium fuerit per scientiam mediam præuisum inefficax, posset frustrari illa volitio, si non posset impediri, quia posset homo facere, vt non fuerit negatum illud auxilium, quamuis præuisum fuerit inefficax, quod, existente illa volitione denegando illo auxilio si videatur inefficax esset formalissime frustrari talem volitionem, vt cuique manifestum apparebit.

Sectio VI.

Variis de causis iterum reiicienda est prædicta cogitatio.

1. VIdimus sect. præcedenti quam difficulter defendi possit illa volitio conditionata, qua Deus statueret dare auxilium si præuideatur efficax & illud negare si per scientiam mediam videatur fore inefficax. Semperque persistendum putant in neganda directione scientiæ mediæ ad voluntatem conferentem auxilium, & contendunt id à P. Molina fuisse traditum, quod impugnatione non eget, nam nemo, vel mediocriter attentus, recognoscet concordiam P. Molinæ, qui non pronunciet semper putasse scientiam mediam deseruire vt ex certa scientia seligat Deus auxilia congrua, alia selecturus, si ea incongrua præuidisset. Recognoscatur in Concord. quæst. 23. art. 4. & 5. P. Molina. disp. 1. memb. 9. vbi ait : *Deus altitudine sui intellectus ante vllum actum suæ voluntatis certo nouit quid pro libertate arbitrij illius esset futurum, accedenteque determinatione diuinæ voluntatis, qua in tali ordine rerum eum collocare, taliaque auxilia illi donare statuit, remansit eo ipso prædestinatus.* Præcessit ergo illa scientia decretum diuinæ voluntatis, & illa scientia conditionalis conducens fuit vt Deus hominem collocaret in illo rerum ordine. Et paulò post docet nullam dari causam ex parte prædestinati cur hic homo collocatus fuerit in ea parte ordinis rerum, & circumstantiarum in qua Deus præuidebat illum libere in vitam æternam peruenturum, & postea ait ex præscientia Dei mouente, potuisse Deum prædestinare quoscumque vellet: *Prædestinare*, inquit poterat Deus, *quoscumque vellet, quia præuidebat per illa media peruenturos illos in vitam æternam*, & affirmat illam scientiam antecedere determinationem liberam, propositumve diuinæ voluntatis, quod sæpissime repetit. Et postea subiungit. *Illud addendum est. Quamuis Deus alligatus non fuerit vsui liberi arbitrij præuiso, aliisve circumstantiis ex parte adulti prædestinandi, vt hoc vel illo modo illi præuidere, ac opitulari constitueret, potuisse tamen ad circumstantias, & ad vsum respicere, decenseque ac valde consentaneum fuisse vt ita faceret.* Verùm de his plurima adducemus postea. Interim supponendum est nostros Theologos propugnare debere hanc propositionem : *Deus de industria ea media seligit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibiliter habitura* : non igitur electio se habet per accidens respectu præscientiæ, neque electio prior est, quam præscientia; sed potius *posita scientia conditionalium de industria ea media seligit, aliis vsurus, si hæc inefficacia præuidisset.*

2. Aiebant præterea, vt dicebamus possibiles esse has præfinitiones efficaces, *non tamen absque aliqua diminutione nostræ libertatis.* Hoc eodem iure existimare deberent de illo decreto conditionali, quo Deus vellet dare hoc auxilium si per scientiam mediam videatur efficax, illudque denegare si videatur inefficax. Ideo namque iuxta ipsos prædefinitio minuit aliquid, quia licet principia immediata sint indifferentia, tamen principium mediatum infallibiliter determinat ad existentiam illius liberæ operationis. At non minus infallibiliter determinat illa volitio conditionata, posita conditione ad existentiam eiusdem operationis; igitur eo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem modo minuit libertatem. Imo iuxta aduersariorum principia potius volitio illa conditionata minueret hominis libertatem; quia præfinitio supponeret de se statum futuritionis conditionatæ, quem ipsi imaginantur; hunc autem statum non supponeret illa volitio conditionata, quia talis volitio esse posset, quamuis homo non esset operaturus sub conditione.

3. Quapropter si dixeris illam volitionem conditionatam non minuere nostram libertatem, quia solum applicat principia immediata, quæ sunt de se omnino indifferentia, idem de præfinitione, quam admittimus, dictum puta, nempe non aliam habere vim, quam applicandi infallibiliter principia immediata indifferentia, cum quibus voluntas præuisa est libere operatura. Neque ab aduersariis affertur ratio alicuius ponderis, quæ probet præfinitionem, quæ à nobis admittitur, immutare modum operandi, qui præuisus est libere futurus sub conditione, & multo minus adhibet discrimen inter præfinitionem, quam admittimus, & volitionem illam conditionatam posita conditione, vt potius volitio illa conditionata non immutet modum operandi, qui præuisus est libere futurus sub conditione, quam nostra præfinitio; siquidem præfinitio, quæ a nobis conceditur, non habet vnde magis immutet modum operandi, quam voluntas Dei dandi auxilia efficacia, quæ per scientiam mediam præuidentur sortitura effectum, quæ, vt postea dicam, non habet vnde immutet modum operandi nostræ voluntatis.

4. Ille etiam qui admisit hominem quoties bene agit habere moralem necessitatem recte agendi, & quoties peccat moralem quoque necessitatem peccandi, non possunt constituere in Deo illam volitionem, qua velit sub illis circumstantiis (suppono posito illo auxilio hominem peccare) dare illud auxilium, si per scientiam mediam præuideatur efficax: nam Deus non habet voluntatem conditionatam dandi auxilium si sit inefficax, si videat esse moraliter impossibile vt sit efficax, quia volitio conditionata prudens non excludit de se omnem spem depositione conditionis. At Dominus expectauit vt vinea sua faceret vuas, fecit autem labruscas. Quare omnes nostri Theologi cum innumeris antiquis, quos tract. de scientia Dei citani, affirmant positis omnibus requisitis ad amandum, & non amandum dari in voluntate æqualem indifferentiam ad vtramque partem, idque probant cum aliis fere innumeris ex Augustino lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 6. post med. quod etiam suadet peccatum Angelorum, & Adam.

5. Aiebat præterea scientiam visionis Dei, qua intuetur actum liberum, esse causam eiusdem actus liberi, quod satis à nobis confutatum est tract. de Scientia. Modo ad rem nostram aduerto fruſtra aduersarium admittere volitionem illam conditionatam, & negare præfinitionem absolutam, eo quod talis præfinitio esset nostræ libertati contraria; potius namque illa causalitas scientiæ visionis in opus liberum humanam destrueret libertatem, quia scientia visionis esset principium requisitum, & immediatum habens infallibilem connexionem cum tali opere. Estque luce ipsa clarius non posse præfinitionem liberum subducere arbitrium, si causalitas illa scientiæ visionis non officit humanæ libertati: quoniam vtrumque principium esset antecedens, & connexum infallibiliter cum opere nostro. His non insisto, quia omnes nostri Theologi merito supponunt illam scientiam visionis non esse causam actus liberi.

Et quia nonnulla sacræ paginæ & Patrum testimonia satis innuunt Deum dare auxilium, siue decernere illud dare, quia præuidet opportunitatem boni operis, aut auferre occasionem mali, quia præscit futuritionem illius mali, respondet his verbis: *Quando scriptura Sacra aut Patres dicunt efferre Deum opportunitatem boni operis, aut auferre occasionem mali, non loquuntur de præscientia illius actus in singulari, sed de illa, qua cognoscit in aliis similibus semper, aut in plurimum hominem male operaturum, & attendere Deum ad pericula quando aufert occasionem, & ad securitatem quando non aufert.* Quod est aperte contra vniuersam scholam Societatis, quæ ex illis testimoniis probat satis efficaciter scientiam mediam, vt videri potest in nostro tract. de Scientia Dei. Colligitur quoque ex illo asserto fuisse ex vi auxiliorum, quæ illis danda essent, moraliter certum omnes illos, qui rapiuntur, ne malitia mutaret intellectum eorum: quod dici non potest, non enim essent tentandi supra id quod possent moraliter. Patresque illa verba ex Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*, referunt vniuersim ad quemlibet iustum morte præoccupatum ante senectutem.

7. Ille etiam qui negauit scientiam mediam præcedere voluntatem diuinam de conferenda vocatione parum consequenter se gerit; nam scripsit: *Non potest accidere vt homo vocationi supernaturali consentiat per conuersionem, quin Deus conuersionem velit volitione infallibiliter connexa cum ipsa.* Licet dicat volitionem illam infallibiliter connexam cum nostro opere non constituere actum primum, sed habere rationem concursus increati simultanei, quod parum interest, vt euidenter monstraui in tract. de scientia: nam si concursus Dei determinat operationem nostræ voluntatis, illa operatio non est nobis libera. Admittit præterea actus diuinos constituentes actum nostrum primum se habere concomitanter cum illo. Dei decreto connexo infallibiliter cum opere, ex quo infertur illud Dei decretum connexum infallibiliter cum nostro opere esse principium nostri actus, quia existit pro signo principiorum, siue concomitanter cum illis, & habet vim determinandi ad nostram actionem; alioqui neque decretum Dei determinans ad creationem Angeli deberet præcedere existentiam illius actionis creatiuæ, neque decretum Dei de generatione formæ substantialis deberet præcedere generationem illius formæ. Ideo aiebat ipse illud decretum *posse sortiri nomen præfinitionis*, quod recte dicitur dum ab ipso asseritur actus diuinos constituentes actum primum, & hunc, quem concomitantem appellant, *vno quasi impetu fluere.*

8. Præstat ille actus, quem concomitantem vocant, quidquid per præfinitionem quam nos concedimus præstatur: nam ait ratione huius actus *Deum habere in nostra potestate nostram conuersionem.* Verum hoc assertum à vero in infinitum distat: quoniam alioqui independenter à scientia media Deus haberet in sua potestate conuertere quos vult, & quando vult: nam illa voluntas, quæ ab ipso dicitur concomitans non pendet per se à scientia: siquidem in ipso obiecto scientiæ mediæ directæ intrat illa volitio concomitans, non autem intrat ipsa scientia media. Imo in hoc ipso manifeste implicant; nam in ipso obiecto directo scientiæ mediæ ingrediuntur omnia requisita ad operandum, ac proinde ingreditur quoque illud decretum diuinæ voluntatis; quoniam iuxta ipsos est requisitum ad actualem operationem. Aliunde vero est implicatorium illud decretum concomitans, de se connexum cum opere, constituere obiectum scientiæ mediæ; nam est scientia omnino necessaria, qua Deus iudicat futurum ipsum effectum, si sit diuina voluntas infallibiliter connexa cum tali effectu, ac proinde non ad scientiam mediam, sed ad necessariam pertineret iudicium illud, quo Deus assereret hunc hominem consensurum vocationi, si vocetur hoc auxilio; & Deus efficaciter velit consensum voluntate determinante ad existentiam prædicti consensus.

9. Admittit quoque præfinitionem illam, quam vocat concomitantem, & infallibiliter determinantem ad existentiam nostræ operationis esse scientiam visionis eiusdem obiecti, & ideo Deum non cognoscere obiectum quia erit; quia obiectum non est ratio à priori ipsius scientiæ. Ex quo infero illam volitionem essentialiter connexam cum nostro opere non posse à nobis impediri; quia si posset à nobis impediri ideò existeret, quia operamur, vt manifestum est. Si autem à nobis impediri non potest, non video qua ratione seruetur illæsa humana libertas; quia hominem non operari est efficere vnum è duobus, vel fruſtrare voluntatem illam efficacem Dei, vt illam impedire; ergo si homo est proxime potens non operari, potest efficere vnum è duobus, nempe, vel fruſtrare præfinitionem, vel ipsam impedire. Sed in sententia ipsorum neutrum ex his homo facere potest; igitur non est in homine libertas ad non operandum. Fieret etiam Deum absque scientia media per scientiam visionis habere in sua potestate nostram conuersionem, & ipsam scientiam esse formaliter Deo liberam.

10. Admittit quoque actum intentionis efficacem concomitanter cum executiuo operis liberi, & necessarium vt existat executiuum, & addit: *Mihi probabilissimum est Deum ab æterno habuisse quendam actum etiam virtualiter indiuisibilem pertinentem ad ordinem puræ intentionis, quo Deus disposuit omnes huius mundi euentus pendentes in tempore ab influxu diuino, & quo voluit existentiam omnium actuum per se executiuorum, ita tamen vt cum nonnullis illorum habeat essentialem, & absolutam connexionem, cum aliis vero conditionatam sub conditione scientiæ visionis, aut mediæ.* Ponit ergo actum infallibiliter connexum cum nostro opere libero, qui nullo modo est à nobis impedibilis; alioqui si hic homo non operaretur, impediret ordinem illum circa omnes creaturas vniuersi. Ponitur præterea illud decretum in Deo ante omnem scientiam: nam asseritur habere connexionem cum aliquibus effectibus tantum conditionate, nempe sub conditione scientiæ mediæ, quod è regione opponitur scholæ Societatis, & ideo in disputationibus coram Sum. Pontif. dum nostri de scientia disputationem ingrediuntur, ita loquuntur: *Illuxit iam Beatissime Pater optata dies, vt agam, an detur in Deo certa scientia horum contingibilium ante decretum diuinæ voluntatis?*

11. Et adhuc est imperceptibile illud assertum, quatenus ponit in Deo voluntatem conditionatam nostri operis liberi, *sub conditione scientiæ visionis.* Nam licet dicat voluntatem illam conditionatam non tendere sub conditione scientiæ visionis illius obiecti, sed aliorum; tamen si scientia visionis est causa rerum eodem modo posset Deus prædefinire sub conditione scientiæ visionis, ac sub conditione scientiæ mediæ, & adhuc hoc esset inintelligibile: nam fruſtra amatur effectus aliquis sub conditione aliqua, quæ seipsa independenter à tali volitione infert effectum, & ideo Deus non vult existétiam v.g. Gabrielis sub conditione quod ipse Deus determinet efficaciter existentiam illius; esset namque omnino superflua illa determinatio conditionata. Et nemo non videt esse à ratione valde alienum existimare Deum velle vt existat aliquis effectus sub conditione quod videat ipsum effectum existentem. Præsertim cum volitio conditionata tendat ad causandum aliquid ex suppositione existentiæ conditionis: hoc enim locum habere nequit in re præsenti: nam præsuppositia scientia visionis nihil est quod causet præfinitio.

12. Inceditur que nimis inconsequenter, quoniam aduersarius non admittit actus liberos conditionatos, qui non determinent absolute ad aliquid producendum, & consequenter ille actus conditionatus non esset liber: nam velle dare hoc auxilium sub conditione scientiæ mediæ non determinat ad aliquid producendum. Aiebat aduersarius *ideo scientiam mediam non esse liberam, quia non producitur realiter*; sibique opposuit videri inde sequi nullum fore in Deo decretum liberum, & respondet dari in Deo decreta libera, quia libere determinant vt aliquid in tempore producatur. At decretum illud dandi hoc auxilium si per scientiam videatur efficax, nihil in tempore producit, nisi per scientiam mediam illud auxilium videatur efficax; ergo non stante illa scientia media de efficacitate illius auxilij, non posset illud decretum esse iuxta illa principia Deo liberum. Neque apparet probabilitas aliqua, dum in suis principiis requirit ad libertatem diuini decreti vt aliquid producat ad extra, quia cum ipse putet liberum decretum Dei non constitui per aliquid ad extra, potius in illa quasi productione virtuali illius formalitatis diuinæ prouenientis à diuina voluntate constituta quasi in actu primo consisteret libertas in actu secundo, & ideo ex hoc capite fruſtra requiritur productio ad extra ad actum liberum Dei, & ideo nemo illorum, qui non constituit actum liberum Dei per aliquid ad extra, probat contra modernos Dominicanos non dari in Deo decreta libera conditionata, in quibus cognoscantur futura libera sub conditione, quia talia decreta non essent libera. Ipse tamen inde impugnat illa decreta conditionata, ac proinde tenetur asserere minime sufficere ad libertatem diuini actus determinare ad aliquid producendum sub conditione. Committitur quoque noua inconsequentia, quoniam decretum de non producendo est Deo liberum, & nihilominus in opinione ipsius nihil ponit ad extra, quia non admittit carentiam aliquam, quæ resultet posita voluntate de non producendo.

13. Adhuc ostendo contra eundem authorem non esse in Deo voluntatem illam dandi hoc auxilium, si per scientiam mediam videatur efficax, illudque negandi si videatur inefficax; quoniam si vera essent quæ ipse docet, simul cum scientia simplicis intelligentiæ, & ante omne liberum decretum Dei esset in Deo ipso scientia boni euentus futuri sub conditione: nam putat *dari statum quendam æternum distinctum à Deo futuritionis seu præsentiæ obiectiuæ in æternitate.* At ille status esset omnino necessarius, quia non proueniret ab vlla causa libera, & consequenter ille status esset à se, quia nihil procedit ad extra necessario à Deo, & consequenter cognosceretur illa veritas pro illo signo, pro quo cognoscuntur aliæ veritates necessariæ. Imo inde sequitur liberum arbitrium perire, quia ille status futuritionis conditionatæ, si esset necessarius, & à se, esset quoque inimpedibilis à nobis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio VII.

Iterato ostenditur possibilitas præfata voluntatis Dei efficacis, terminatæ ad nostrum opus liberum.

1. QVÆ in præcedenti disp. sect. 5. non eneruiter suadent posse Deum efficaciter velle nostros actus liberos absque læsione humanæ libertatis. Etenim potest Deus reuelare huic homini talem infidelem suscepturum Christi fidem si illi proponantur misteria, & narrentur miracula, quæ in confirmationem fidei facta sunt, in quo casu homo ille qui talem habuisset reuelationem posset efficaciter velle vt infidelis ille ad fidem conuerteretur; posset, inquam, hoc velle per voluntatem per se supponentem talem reuelationem, & determinantem ad ponenda media quæ prænisa sunt infallibiliter sortitura effectum, vel illamet voluntas, quæ tendit in illa media, vt infallibilia ad consecutionem effectus poterit esse amor efficax illius actus liberi alieni, nempe conuersionis illius infidelis; siquidem ita fertur in finem vt ex vi amoris finis non possint non eligi media, quæ præuidentur infallibilia ad consecutionem effectus. Ergo similiter Deus potest habere efficacem voluntatem conuersionis eiusdem infidelis, siue voluntatem, quæ ex vi affectiua erga illum finem bonæ operationis fidei, non possit non esse quin applicentur media efficacia.

2. Neque negare licet illam voluntatem esse efficacem, quia ex propria quidditate provt fertur in finem non potest coniungi cum carentia finis. Et vt declinemus quæstionem de voce supponamus in Deo esse vnam complacentiam in bono illo opere vt eliciendo ab illo infideli, quæ non obligat Deum ad danda media efficacia, sed dumtaxat sufficientia, & dari complacentiam aliam, quæ de se obligat ad ponendum medium efficax, ita vt si non fuisset præuisum medium illud efficax non potuisset illa volitio existere. Plane hæ duæ volitiones maxime differunt quoad vim ponendi effectum, quia vna de se est incompossibilis ex ipsa vi affectus cum carentia finis; secus vero altera volitio, hoc autem proprie loquendo est vnam voluntatem esse efficacem, non vero alteram.

3. Concedebat mihi Petrus Hurtado in disputationibus Theologicis dari posse in creatis illam voluntatem efficacem effectus libere eliciendi ab altero, non autem in diuinis. Discrimen adhibuit, quia voluntas diuina efficax debet esse executiua operis: est enim volitio Dei executio operis, si efficax sit: At voluntas creata, cum non debeat esse executio operis voliti poterit esse efficax, quin sit executiua. Sed contra est, quoniam falso supponitur omnem voluntatem Dei efficacem debere esse immediate executiuam operis, potest enim vna Dei voluntas amare efficaciter ipsum effectum vt ponendum mediante altera libera volitione, & vt dicemus postea, potest Deus tendere in finem non determinando pro illo signo media, & illa voluntas non est executiua finis Pone Deum ita pacisci cum homine illo potente efficaciter decernere conuersionem illius infidelis: Quidquid tu decreueris efficaciter circa actus bonos huius hominis, eueniet infallibiliter per ea media, quæ tu fieri volueris. Quo posito decernat ille homo conuersionem illius infidelis per aliqua media libera, non determinando media, ergo Deus intelligitur iam habere voluntatem efficacem, seu infallibilem de conuersione illius infidelis, quamuis minime sint pro signo illo determinata media ex vi illius voluntatis.

4. Ponimus Denm ita agere cum viro sanctissimo, sibique amicissimo: Quidquid boni modo decreueris infallibiliter eueniet, & per media illa, quæ tu elegeris, supponimus etiam virum illum sanctissimum decreuisse vt Philippus Rex victoriam contra fidei hostes obtineret, quin tamen pro illo signo statuat an victoria naualis futura sit, an fuga inimicorum vel strage, an magna copia militum, vel exigua, an exercitu Hispanorum, vel Italorum. In quo casu voluntas illa Dei volentis facere, quod ille homo efficaciter decreuit, posito decreto illo hominis est de se infallibiliter connexa cum victoria, quia voluit efficaciter victoriam sub illa conditione, & ipsa conditio intelligitur posita, & nihilominus adhuc non intelliguntur à Deo determinata media, per quæ victoria illa sit obtinenda, quia decretum absolutum Dei circa media pendet ab electione illius hominis, quæ electio non dum intelligitur posita, sed ponenda pro alio signo; ergo in Deo est voluntas inferens infallibiliter effectum non præcise ratione sui, sed interuentu alterius volitionis; ergo potest dari præfinitio efficax operis liberi, quæ non causet immediatè per ipsam opus liberum, sed media alia volitione indifferenti requisita ad existentiam illius actus liberi. Rursus aduersarij non negant, vt existat hic actus liber humanus vel ille, vt videre est apud P. Herize 1. part. disp. 23. cap. 3. vbi affirmat B. Virginem fuisse efficaciter electam ad gloriam ante merita, & mansisse liberam ad eligendum hoc meritum præ illo; ergo in Deo est voluntas efficax circa merita, quæ non potest exequi meritum in particulari, nisi media voluntate indifferenti, ergo potest habere præfinitionem huius meriti in particulari, quæ non possit exequi hoc meritum in particulari nisi mediante volitione indifferenti, quia voluntas illa non vult obtinere finem illum nisi media volitione indifferenti.

Affertur alia ratio ex communi Doctorum.

5. Confirmatur. Voluntas eligens hoc vel illud meritum vage in ordine ad gloriam æquiualet voluntati eligenti hoc meritum in particulari, sub conditione quod voluntas creata se determinauerit ad non causandum illud aliud meritum, & voluntas conditionate efficax, & determinans ad existentiam huius meriti in particulari sub conditione quod humana voluntas se determinauerit ad non causandum illud aliud meritum posita conditione illa, nempe voluntatis creatæ determinatione ad non causandum illud aliud meritum, æquiualet volunntati absolutæ, qua Deus efficaciter, & absolutè determinet ad existentiam huius meriti in particulari. At illa voluntas conditionata, adhuc posita conditione, non infert effectum nisi media voluntate alia indifferenti (alioqui illa operatio humana non eliceretur libere, sed necessario, & consequenter non esset meritoria) ergo potest esse volitio Dei efficax absoluta terminata ad hoc opus humanum in particulari libere eliciendum, quæ non possit causare suum effectum nisi media alia volitione diuina indifferenti.

Confirmatur.

6. Quamobrem, sicuti negare non licet, posse hominem efficaciter decernere aliquem finem ordine intentionis, quin media determinet, ita potest Deus efficaciter decernere finem aliquem, quin pro illo signo media determinet. Siquidem certum est aliquid posse videri vt certo futurum, quin pro

pro illo signo intelligatur voluntas executiua mediorum. Nam Deus potest velle efficaciter hunc vel illum actum liberum, indeterminate, & hunc actum *A.* in particulari sub conditione quod non existat actus *B.* & præcise in illa voluntate conditionata & positione conditionis, videt vt certo futurum hunc actum *A.* in particulari. Quod si Deus velit causare vage Angelum Michaëlem, vel Gabriëlem, & determinet pro alio signo ne existat Gabriel, videt in his duobus decretis infallibiliter extiturum Michaëlem, quamuis Michaël non possit existere absque noua voluntate determinante ad existentiam Michaëlis in particulari. Quod si Deus promiserit adimplere quod vir ille sanctus efficaciter decreuerit, in illa promissione, & decreto efficaci, humano non determinante media, videbitur effectus vt infallibiliter futurus.

7. Confirmatur; Potest creata voluntas velle actionem externam eleemosinæ propter Deum mediante alio actu voluntatis qui sit formaliter misericordiæ: nam illa voluntas ita vult finem illum elargiendi externe eleemosinam, vt simul velit alium actum imperatum elargiendi eleemosinam, qui sit formaliter misericordiæ; ergo similiter poterit velle propter sui gloriam actionem nostram mediante alio actu, qui respiciat pariter aliam rationem formalem terminatiuam; quia, quoad rem præsentem, nullum potest adhiberi idoneum discrimen inter voluntatem creatam, & increatam. Quod magis declarabitur si ponamus Deum decreuisse dare voluntati creatæ omnia requisita ad ponendum imperatum ex suppositione imperantis, necnon ad ponendam illam actionem externam: nam in hoc decreto diuino & existentia actus imperantis videt Deus actionem externam vt infallibiliter futuram, quamuis adhuc non videantur positæ omnes causæ, à quibus actio illa externa in suo esse pendebit pro alio signo; igitur recte potest finis videri vt infallibiliter futurus, quin pro signo illo intelligantur existere omnia media, siue omnes causæ, à quibus effectus in sui existentia pendebit. Igitur fundamenta quibus aduersatij iudicant omnem diuinam volitionem efficacem debere esse executiuam, nullius roboris sunt.

8. Arguebant aduersarij volitionem illam Dei, quæ præfinit efficaciter nostrum opus non posse non esse executiuam eiusdem operis, quia vel per illam volitionem Dei accipit obiectum volitum existentiam sufficientem, vt videatur extra causas, vel non, si non accipit, ergo volitio illa non est efficax, quia omnis volitio efficax ponit suum obiectum à parte rei, si accipit, ergo ille ordo est executionis. At hoc argumentum eodem modo procedit in casu adducto ex creatis, ex quo manifeste ostenditur non esse de ratione volitionis efficacis ponere suum obiectum à parte rei immediate, sed sufficere si habeat vim illud ponendi mediate saltem, inferendo infallibiliter causas, quæ tale obiectum immediate infallibiliter causent: talis namque voluntas essentialiter differt à quauis non habente vim infallibilem inferendi effectum.

9. Sit rursus aliud exemplum: Si Rex dum militibus fortiter in bello pugnantibus, haberet in sua facultate talia media, haberet in facultate præbere huic, aut illi militi media infallibilia vt per victoriam consequeretur præmium, posset velle efficaciter victoriam, & habere voluntatem efficacem erga præmium ante prænisa merita, quia illa voluntas solum obligaret ad conferenda media efficacia, quibus obtineretur victoria, & ad non negandum præmium, ergo similiter Deus, qui habet in sua potestate præbere auxilium efficax, quo infallibiliter fiet bonum opus meritorium, potest efficaciter velle existentiam illius boni operis, & conferre præmium tali merito. Non enim est cur nequeat Deus habere similem voluntatem efficacem; non enim omnis voluntas diuina efficax debet esse immediate executiua obiecti voliti, sed poterit Deus habere duplex genus (vt ita loquar) volitionis efficacis, quarum vna se habeat præcise vt principium mediatum obiecti, & inferat media, quæ infallibiliter causent effectum, altera sit executiua ipsius obiecti. Sic etiam Deus non tantum habet voluntates efficaces, sed etiam inefficaces, & idem obiectum simul amat efficaciter, & inefficaciter, vt salutem prædestinatorum amat efficaciter, quamuis voluntate generali saluandi omnes illam amet inefficaciter, & similiter obiectum simul vult voluntate conditionata, & absoluta: nam vult dare gloriam sub conditione meritorum, & illa voluntas posita conditione inferret voluntatem absolutam dandi gloriam. Habet quoque Deus voluntatem vagam, seu indeterminatam simul cum alia determinata erga illudmet obiectum: nam si decernat prius producere hunc vel illum Angelum v.g. Michaëlem, aut Gabriëlem, non potest producere determinate Michaëlem absque noua voluntate, quæ determinate feratur in ipsum.

10. Ex his apparet non esse cur Deus intendere non possit vt operatio fiat infallibiliter per illa media, quæ præuisa sunt sortitura infallibiliter effectum, sicuti potest intendere vt fiat opus per alia media, quæ non præuidentur efficacia. Ratio est quia cum talis actus, qui dicitur efficax non intendat bonum opus nisi per illa media, de se habet applicare volitionem executiuam indifferentem, ac proinde illa volitio efficax ex propria sua quidditate habet non exequi immediate opus, quia inuoluit omnia principia immediata vt indifferentia. Sumitque ille actus suam efficaciam à mediis liberis, & de se habet præsupponere operationem liberam, si ponatur conditio.

11. Quod si adhuc contendas hanc volitionem non posse dici efficacem, & absolutam, non sit contentio pro iurisdictione nominum, absit iniuria verbo, appelletur intentio effectus infallibilis, siue intentio boni operis, aut gloriæ de se determinata ad media libera, provt præuisa sunt infallibilia. Quæ tamen illa intentio licet de se attemperetur scientiæ, & sequatur ductum illius, ex propria quidditate infert absolute media infallibilia, ideo merito appellatur absoluta, & efficax.

12. At insurgunt nonnulli; quia si Deus supposita scientia conditionalium, & supposita futura operatione sub conditione prædeterminaret operationem, adhuc illa prædeterminatio euerteret hominis libertatem, etiam si talis prædeterminatio subsequatur ad determinationem sub conditione præuisam, quia talis prædeterminatio non posset non immutare modum operandi præuisum sub conditione. Si ergo Deus præuidens operationem sub conditione futuram adhibet actum efficacem, cui resisti non possit, talis actus immutabit nostrum modum operandi. Respondetur manifestum esse discrimen inter prædeterminationem illam physicam, & præfinitionem, quæ à nobis admittitur: nam prædeterminatio physica non sequitur ductum scientiæ mediæ, neque se habet vt applicans principia immediata sufficientia cum indifferentia & infallibilitate ex præscientia illa media, sed independenter ab illa præscientia habet de se vim inferendi effectum. At præfinitio vt à nobis ponitur

Opponunt aduersarij.

Respondetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponitur solum habet vim applicandi media, quæ per scientiam mediam prævisa sunt futura infallibilia, & omnino sequitur ductum illius scientiæ, vt sect. sequenti amplius explicabitur.

Sectio VIII.

Denuo monstratur posse Deum ita præfinire absque libertatis præiudicio.

1. DEcretum hoc in tantum officere posset nostræ libertati, in quantum immutaret modum operandi libere, qui præuisus est per scientiam mediam futurus sub conditione. At nequit immutare modum illum operandi, ergo nostræ libertati non obest. Minor probatur: Vt voluntas hæc immutaret modum operandi præuisum libere futurum sub conditione, opus esset vt non applicaret illa media, seu principia cuncta immediata, quæ per scientiam mediam præuidebantur caulatura effectum libere si ponerentur: Sed talis prædefinitio applicat omnia principia immediata indifferentia; ergo minime immutaret modum illum libere operandi. Minorem probo, quia illud decretum ex natura sua solum mouet, & mouere potest ad causanda illa media de se indifferentia, & sufficientia, vt voluntas creata pro suo arbitratu se determinet. Hoc apparebit intuenti naturam illius voluntatis; non enim illa voluntas absolute ita decernit: *Volo vt homo operetur*, sed potius describit non solum modum operandi, sed media ipsa, per quæ voluntas libere præuisa est opera, & ita decernit: *Siquidem præuideo media cum quibus voluntas, si ipsi donentur, libere operatura est, volo vt per illa media operetur.*

2. *Confirmatur.* Confirmatur in voluntate Dei dandi auxilia efficacia, quia talia sunt; nam hæc voluntas quamuis aliquo modo præcedat opus ipsum, siquidem determinat ad existentiam auxilij, & licet cum ipsa coniungi nequeat carentia bonæ operationis, non immutat modum operandi, quia solum habet vim applicandi media infallibilia, quæ per scientiam mediam præuisa sunt talia. Sed hoc solum admittimus in decreto illo efficaci nostri operis, non est igitur vnde nostræ libertati noceat. Hanc voluntatem dandi auxilia efficacia communiter admittunt aduersarij, vt videre est apud P. Herize supra, & ea admissa non video quomodo non militent contra ipsos omnia argumenta, vel fere omnia, quibus ab ipsis nostra præfinitio impetitur: nam in illo actu tribuente auxilia efficacia, quatenus talia sunt, & per se supponente efficacitatem illorum auxiliorum cognoscitur bona operatio libera, vt infallibiliter futura, & videtur per scientiam visionis, quamuis talis operatio non videatur in seipsa existens, quia non intelliguntur positæ omnes causæ, à quibus ipsa pendet.

3. Quod si neque illa volitio per se supponens scientiam mediam de bona operatione futura sub conditione illius auxilij admittatur, saltem negari non potest Deum præbere speciale beneficium ei qui bene operatur, quod non tribuit male operanti, quod speciale beneficium vt condistinctum ab ipsa operatione absoluta infallibiliter cum illa connectitur, & ideo est incompossibile cum carentia bonæ illius operationis: hoc autem beneficium (vt supra notaui) effringit omnia argumenta quibus obarmantur aduersarij, quin opus sit repetere quæ in præcedenti disp. adduxi. Nunc addo Deum ita conferre illud speciale beneficium vocationis congruæ, vt specialem habeat complacentiam in illo beneficio vt tali; illa autem complacentia per se supponit scientiam mediam, quæ, vt omnes aduersarij fatentur constituit illam specialitatem beneficij, ac proinde Deus complacet in sua voluntate specialiter benefactiua, quatenus talis est, & quia illa complacentia non differt virtualiter à voluntate diuina benefaciente specialiter (alioqui per aliam formalitatem virtualiter distinctam à tali complacentia, complaceret sibi Deus reflexe in illa complacentia, & sic abitur infinitum) consequens est, vt illa voluntas determinans primo ad existentiam auxilij efficacis per se supponat scientiam mediam boni euentus futuri sub conditione illius auxilij, ac per consequens volitio illa præcedit aliquo modo nostram bonam operationem, & est infallibiliter cum illa connexa, in quo plane est eadem difficultas, ac in volitione illa efficaci. Quare dum P. Herize supra à cap. 12. putat se nouam ingredi viam, & præfinitiones efficaces impugnasse, nihil efficit; nam & præfinitiones nostras admittit, & argumenta quibus nostram sententiam, contra ipsum merito retorquentur. Admittit ipse specialem quandam complacentiam in decessu in gratia huius Prædestinati, & in gloria obtinenda post decessum in gratia, & affirmat illam complacentiam determinare Deum ad danda auxilia efficacia: Ergo talis naturæ est illa complacentia, vt cum illa coniungi nequeat carentia decessus in gratia, aut carentia gloriæ, ergo est voluntas efficax illius decessus in gratia, necnon gloriæ obtinendæ per merita. Negat ipse voluntatem illam esse absolutam, quia non vult effectum absolute, sed determinate per tale medium, quod præuidetur efficax conditionatè, & ideo illa volitio ex parte obiecti conditionem admittit.

4. At in his æquiuocatio committitur; Nihil enim obstaret ex parte obiecti aliquid conditionatum respicere, dummodo voluntas non tenderet modo conditionato, sed potius modo absoluto præsupponente illam conditionem. Ideo non negat aduersarius voluntatem, qua Deus actu confert auxilium, quia homo præuidetur operaturus, si ipsi auxilium illud donetur, esse efficacem, & nihilominus præsupponit illud opus futurum sub conditione. Imo vt proprie loquamur non tam supponitur operatio conditionata, quam scientia actu existens, & repræsentans operationem futuram sub conditione. Hoc autem non impedit ne voluntas illa sit absoluta: nam qui certo sciret, sibi commodandum currum ad iter agendum, posset absolute velle peragere illud iter curru vectus; nam illa voluntas obligat ad petendum currum, qua petitione facta currus non est denegandus.

5. Eandem præfinitionem efficacem nostri actus liberi negauit semel, & iterum Petrus Hurtado in manuscriptis tract. de Prædest. quem late impugnabo disp. seq. dum sermo sit de electione efficaci ad gloriam ante prævisa merita. At hic Author existimat actum voluntatis esse diuersum pro diuersitate cognitionis, quæ illum præcedit, etiam si feratur amor in obiectum talis notitiæ, & inde probat non posse actum à bono, vel indifferenti transire in malum; nam si habebas voluntatem comedendi carnes, quia ignorabas esse obligationem ieiunandi, & postea accedente notitia obligationis perdures in illa comestione, aiunt voluntatem illam debere esse diuersam, quia ratione nouæ illius cognitionis mutatur actus, quamuis illa prohibitio, quæ per nouam cognitionem repræsentatur, nullo

nullo modo ametur. Ergo Deus donans auxilium, prænidens per scientiam mediam illud auxilium fore efficax, si detur, distinctam habet voluntatem ab illa, qua daret illud auxilium, si præuideretur inefficax; ergo quamuis Deus non daret auxilium, quia præuidetur efficax, dum confert auxilium efficax habet voluntatem, quæ esse non potest absque scientia media bonæ operationis futuræ sub conditione. Atqui talis volitio præcedit operationem absolutam, quia est causa auxilij, & aliunde habet connexionem infallibilem cum operatione absoluta, ergo non est cur non admittatur præfinitio efficax operis liberi creati; quia hæc non habet vnde obesse posset nostræ libertati, nisi quia præcederet natura opus nostrum, & esset incompossibilis cum carentia operis.

6. *Probatur assertio.* Absolute in omnium sententia probatur assertio; quoniam Deus præuidet media efficacia, quibus infallibiliter inclinabitur voluntas ad libere, & honeste operandum, ergo habet modum quo applicaret media efficacia; alioqui non posset singulari consilio applicare media, quibus Saül, aut Dauid assumeretur ad regnum. Quod si potest applicare de industria, illa media, non est cur non possit intendere finem illum: nam si per applicationem medij efficacis non læditur nostra libertas, neque per illam Dei intentionem aliqualiter antecedentem lædetur; quoniam non apparet cur potius illa intentio sit contraria nostræ libertati; siquidem non debet esse executiua illius actus nostri, vt probatum est; ac proinde humana voluntas relinquitur in eo statu, quem tribuunt ipsa media. Spectatque ad perfectionem diuinæ potestatis, & prouidentiæ ante prævisam populi voluntatem, vt absolute futuram, posse statuere, vt Saül assumeretur ad regnum. Sic etiam Deus antecedenter decreuit assumere in Apostolatum Petrum, Andream, & reliquos, & ex hac intentione inclinauit corda eorum iuxta illud Ioan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, idest prior elegi. Quem locum de electione ad Apostolatū intelligit etiam P. Vasquez disp. 89. num. 114. Hoc etiam significat Heiter 13. vbi Mardocheus ita exoranit Dominum pro salute populi: *Non est qui possit tua resistere voluntati; si decreueris saluare Israël.* In quo asseritur potuisse Deum efficaciter decernere liberationem populi, quamuis consisteret in libertate hominum, & de facto, vt infallibiliter liberaret populum inclinauit infallibiliter cor Regis quò voluit absque præiudicio libertatis.

7. Sic quoq; Deus efficaciter voluit exaltare Ioseph dependēter à libera voluntate hominum, vt subueniret domui Iacob, & hoc significatur Genes. 50. vbi Ioseph ita fratres alloquitur: *Num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitatis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, & salvos faceret multos populos:* hen ponitur voluntas efficax, illa, nimirum, cui resisti non potest, & erat voluntas afferendi salutem domui dependenter à libera voluntate aliorum. Cum igitur Deus, vt Augustinus scripsit de corrept. & grat. cap. 14. *Magis habeat in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas,* non est cur non possit præintendere efficaciter finem libertate hominis assequendum, quemadmodum homo efficaciter intendit finem suamet libertate assequendum, quando ad eum ordinat media efficacia.

8. Nullumque discrimen excogitari potest inter finem consequendum, & exequendum ab ipsomet intendente, vel exequendum ab alio, siue ille finis sit effectus formaliter liber, siue naturalis, dum-

modo applicentur media efficacia. Licet P. Vasquez disp. 89. cap. 13. putauerit cum qui proponit sibi finem tanquam à se consequendum, illum intendere efficaciter prius quam adhibeat efficacia media: illum vero qui proponit finem alteri, eiusque libertati assequendum relinquit, non prius debere efficaciter illum intendere, sed sufficere, si præhabeat simplicem complacentiam finis. At hæc differentia nulla est, sed potius res ita explicanda est. Quando quis non habet in sua potestate mouere efficaciter alterum ad operandum non oportet, vt hic habeat intentionem efficacem finis; quia tunc ipsa finis assecutio non est in potestate proponentis, sed potius in facultate illius, cui proponitur finis. Si autem quis in sua potestate habeat tribuere alteri media efficacia, hic potest intendere efficaciter finem, si etiam habeat efficere, vt alius vtatur mediis, & non applicat illa media vt infallibiliter caulatura finem, nisi habeat efficacem voluntarem finis.

8. Vasquez. Rursus P. Vasquez disp. 82. cap. 5. & disp. 89. cap. 9. & 11. aiebat finem assequendum per media physica debere præintendi efficaciter: at vero finem mediis moralibus v. g. meritis obtinendum, non posse efficaciter præintendi, sed tantum appeti per simplicem complacentiam, efficaciter vero decerni per voluntatem mediorum efficacium, necnon post prævisa merita. At ex dictis apparet hanc differentiam nulli firmo fundamento posse inniti: nam qui habet in sua potestate media moralia efficacia, quibus infallibiliter possit perducere in finem, si vult alteri tribuere illa media efficacia, quibus infallibiliter obtinebitur finis, eodem modo intendet finem efficaciter, ac si obtinendus esset mediis physicis. Imo vt probatum est non stat eligere media efficacia vt talia in ordine ad finem, quin ametur efficaciter ipse finis. Sic etiamsi Rex distribuat arma militibus, & alicui ex industria, certaque electione meliora arma præstet, quibus firmius sperat hunc debellaturum hostem, maius desiderium est in Rege, vt hic præ aliis vincat, præmiumque assequatur: igitur si tribueret arma quibus certo sciret quempiam ex militibus esse victurum, & eligeret illa vt media infallibilia, iam præintendisset finem voluntate efficaci. At Deus nobis confert media infallibilia ad rectam operationem, & ex affectu illius bonæ operationis, ergo quando tribuit auxilium efficax, qua tale est, efficaciter intendit finem illum bonæ operationis. Sic etiamsi quis ex affectu gloriæ adipiscendæ efficaciter statuat seruare Dei mandata, & perseuerare vsque in finem, sciens per hæc media infallibiliter obtinendam vitam æternam, vtique intendit efficaciter consequi gloriam. Ergo à fortiori Deus, ad quem spectat conferre nobis ipsa merita, si ex affectu erga meritum tribuat nobis auxilium infallibile, qua tale est, ad illud meritum eliciendum, vult efficaciter ipsum meritum.

9. Vtrum autem hæc præfinitio efficax nostræ liberæ operationis sit prærequisita ad existentiam talis operationis, disquirendum est postea, & iuxta nostra principia tenendum est minime requiri, quia qui non recte operatur habet omnia principia ad recte agendum, quamuis careat illa præfinitione. Tum etiam quia si præfinitio esset requisita ad operandum non posset impediri ab homine: ostendimus autem omne principium infallibiliter de se connexum cum opere esse à nobis impedibilem, si libertas nostra seruatur indemnis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio IX.

Præfinitio hæc vt impugnetur, obiectaque diluo.

1. ERgo contra has præfinitiones noſtrorum actuũ liberorum eſt ſuppoſitio, & ſtante illa non poteſt non exiſtere illa operatio; igitur deſtruit humanam libertatem. Conſequentia videtur optima in ſchola noſtra; quia quæuis ſuppoſitio antecedens, cum qua non poteſt coniungi carentia operis adimit libertatem. Præfinitionem illam eſſe ſuppoſitionem antecedentem, inde probatur, quia cauſat auxilium antecedens operationem illam; & aliunde, cum efficaciter intendat bonum opus eſt incompoſſibilis cum carentia operis: alioqui poſſet humana voluntas reſiſtere voluntati efficaci Dei. Neque proderit reſpondere voluntatem illam præſupponere futuritionem conditionatam boni operis, quia licet gratis daretur pro tunc præſupponere futuritionem aliquam conditionatam illius operationis, adhuc præcederet operationem abſolutam, in qua ſola exercetur libertas, ac proinde nulla maneret libertas ad operandum abſolute, vel non operandum, quia poſita præfinitione efficaci Dei de noſtro opere, non eſt abſoluta, & proxima facultas non eliciendi illam operationem præfinitam, & ante exiſtentiam illius præfinitionis non intelligitur auxilium, ſine quo non eſt facultas ad elicientiam illius operis.

2. *Confirmatur.* Confirmatur: ſi talis præfinitio eſſet abſoluta, & efficax, deberet eſſe talis naturæ, vt ſi homo non operaretur cum hoc auxilio, deberet neceſſario cum alio operari, & ideo illa præfinitio eſſet à nobis inimpedibilis, ac proinde non cõponeretur cum illa noſtra libertas. Et ideo inquirũt an prædefinitio illa determinet vt homo operetur cũ hoc determinato auxilio, vel non? Si non dicatur primum, nempe præfinitionem illam determinate vt homo operetur cum hoc auxilio, ſtatim inſurgitur: quia poſito auxilio, vel adhuc eſt in poteſtate voluntatis operari, vel non eſt. Si eſt, ergo poteſt fruſtrare voluntatem illam Dei antecedentem, & efficacem; ſi non eſt, ergo illa præfinitio euertit noſtram libertatem, quia non relinquit poteſtatem non agendi.

3. *Reſpondetur.* Obiectiones iſtæ facile retorquentur in aduerſarios, quia non negant dari Deo quandam voluntatem infallibiliter de ſe connexam cum bono opere, quæ determinat ad dandum auxilium efficax, potius quam inefficax, hæc enim voluntas non minus præcedit noſtrum opus liberum, quam illa præfinitio, quamuis ſit eſſentialiter connexa cum noſtro opere. Similiter complexum ex ſcientia media, & voluntate conferente auxilium habet infallibilem connexionem cũ noſtra operatione, & præcedit illam, quia nemo ex noſtris negare poteſt ſcientiam mediam ditigere ad conferendum auxilium, vt in præcedenti diſp. monſtraui. Poſtea, dum de electione ad gloriam ante præuiſa merita oriatur controuerſia, inſtabitur obiectio in electione ad gratiã finalem, & in ſpeciali beneficio proueniente à poſito infallibiliter perducẽte ad regnum cœlorum, ex quo poſito aiunt Patres prouenire, vt ſi quãdo homo exorbitet, reſurgat. Eadem quoque eſſet difficultas, quamuis ſcientia media non præcederet, ſed comitaretur voluntatem dandi auxilium, nam illa ſcientia poſito auxilio, proximaque poteſtate non agendi eſſet à nobis impedibilis; & ſic eſſet conſequens: non enim eſt cur potius repugnet antecedere, & ſubſequi, quam comitari, & ſubſequi. 4.

Quare ad argumentum reſpondeo illam præfinitionem non antecedere ſimpliciter noſtram operationem, ſed ſolum ſecundum quid. Hanc reſponſionem ſatis explicatam recõgnoſce in ſimili, in diſp. ſequenti, vbi adhibitis exẽplis mõſtraui præfinitionem nõ eſſe ſimpliciter cauſam noſtræ operationis, quia quando principium proximum indifferens intelligitur exiſtere cum poteſtate agendi, & non agendi, omnino præſcinditur à præfinitione. Conſequenter oſtendi, eſſe in poteſtate creatæ voluntatis efficere ne in Deo extiterit ſcientia media illius boni operis futuri ſub conditione, nec præfinitio, ſed potius alius actus incõpoſſibilis cum tali præfinitione, quem infra commodius explicabo. 5.

Concedendum itaque eſt dari inter præfinitionẽ, & noſtrum opus liberum quoddam genus mutuæ prioritatis ſecundum quid, quia præfinitio habet de ſe attemperationem ad conſenſum liberi arbitrij, & ideo poſito concurſu indifferenti in actu primo, eſt poteſtas, vt ratio à priori ipſius præfinitionis ſit noſtra operatio. At illa prioritas dicitur ſecundum quid, quia cum auxilium intelligitur pendere à præfinitione, ipſa præfinitio non intelligitur pendere ab opere; quando vero ex ſuppoſitione auxilij præbetur humanæ voluntati concurſus indifferens tunc præſcinditur à præfinitione, & ipſa poteſt pendere à noſtro opere. Non datur hęc mutua prioritas niſi inter noſtrum actum liberum, & aliquid infallibiliter connexum cum tali actu libero, illumque præcedens; quia quidquid exiſtit præuiè ante talem actum liberum, debet pro ſigno illo priori eſſe extra omnes ſuas cauſas, ſiue ſufficienter exiſtere: ſi autem ſufficienter exiſtat, vel ſit extra omnes ſuas cauſas, non pendet ab aliquo ſuperuenturo, niſi quia per ſe ſupponit futurum ordine rationis, vel durationis aliquod opus liberum, libertas autem eliciendi, & non eliciendi illud opus in ſuo conceptu formali includit poteſtatem impediendi illud prævium connexum cum tali opere. 6.

Idem proportione ſeruata videre licet in ſcientia viſionis, quæ ab æterno non pendet à noſtro opere: poſita autem proxima poteſtate hominis ad non eliciendum illud opus, quod per ſcientiam viſionis videbatur futurum, pendet illa ſcientia à noſtro opere, quia poſſumus efficere, vt talis non extiterit in Deo ab æterno, ſed potius notitia oppoſita. Quare ſicut non datur ad præteritum potentia, niſi quando eſt poteſtas libera ad non ponendam determinationem, cum qua habebat infallibilem connexionem aliquid quod præterijt, ita non poteſt dari mutua prioritas, niſi quando ordine cauſalitatis præcedit aliqualiter cum eſſentiali attemperatione, & connexione tale principium opus liberum. Et ideo ſicut in rebus phyſicis indepenter ab intentionalibus nequit dari ad præteritum potentia, ita neque mutua prioritas. Cuius ratio eſt, quia præfinitio, quæ modo non pendet à noſtro opere, non habet vnde poſtea pendeat, niſi ſuperueniret poteſtas impediendi obiectum illius præfinitionis: præfinitio autem antequam exiſtat auxilium non pendet ab opere vt planum eſt; ſed habet talem attemperationem, vt poſtulet pro alio ſigno ſuperuenturo pendere ab illo opere. 7.

Ad confirmationem dicito præfinitionem hanc efficacem determinate velle, vt homo operetur cum hoc auxilio; inde tamen non ſit eſſe in poteſtate humanæ voluntatis fruſtrare præfinitionem Dei efficacem, ſed potius deducere licet poſſe hominem

hominem efficere ne extiterit in Deo illa præfinitio; quia illa præfinitio ratione ſuæ eſſentialis attemperationis ad conſenſum noſtrum infert poteſtatem illam impediendi exiſtentiam talis præfinitionis, licet ſit omnino infallibile non impediendam præfinitionem illam, quia per ſe ſupponit ſcientiam infallibilem, quæ repræſentat voluntatem, quamuis poſſit non operari, cauſaturam bonam illam operationem, ſi ponatur illud auxilium. Sic etiam eſt metaphyſice infallibile voluntatem non impedituram ſcientiam viſionis Dei, qua videt illam bene operantem, quamuis poteſtas ſit in voluntate creata libere operante efficiendi, 8. ne Deus illam præuiderit operantem.

Replicabis contra ſolutionem, Impoſſibilis eſt illa poteſtas impediendi præfinitionem Dei efficacem, ergo illa prædefinitio eſt incompoſſibilis cum libertate actus præfiniti. Antecedẽs probatur, quoniam illa poteſtas impediendi præfinitionem ſuperueniret ex ſuppoſitione exiſtentiæ præfinitionis: ſed præfinitio non poteſt non eſſe ex ſuppoſitione quod ſemel exiſtit, igitur non datur in nobis illa poteſtas impediendi diuinam præfinitionem, quoad exiſtentiam ipſius præfinitionis, ſeu efficiendi ne extiterit talis præfinitio. Huic etiam obiecto feci ſatis in diſput. præcedenti, & ex ibi dictis apparet diſtinguendam eſſe hanc propoſitionem: *Ex ſuppoſitione præfinitionis non poteſt non eſſe ipſa præfinitio*: nam ſi ſenſus ſit non poſſe coniungi cum exiſtentia præfinitionis carẽtia eiuſdem præfinitionis, concedenda eſt, ſi vero ſit ſenſus, poſt ſignum illud exiſtentiæ præfinitionis non poſſe ſuperuenire ſignum proximæ poteſtatis ad efficiendum ne extiterit vnquam talis præfinitio, neganda eſt illa propoſitio. Vel aliter diſtingui poteſt hoc antecedens; *Præfinitio Dei efficax ex ſuppoſitione quod eſt non poteſt non eſſe*. Id eſt, non poteſt non eſſe pro ſigno nullo modo priori tali præfinitione, ſeu ſuppoſitione, concedo antecedens; ideſt, non poteſt non eſſe pro ſigno ſimpliciter priori tali ſuppoſitione, & ſecundum quid poſteriori, nego antecedẽs. Et adhuc poteſt concedi illud antecedens, & negari inde ſequi decretũ illud Dei efficax eſſe abſolute à nobis inimpedibilem, quia quãdo eſt poteſtas impediendi illud decretum non ſupponitur ipſum eſſe, aut fuiſſe, quia eſt poteſtas ad efficiendum ne vnquam fuerit. Vnde ſi dicas: *Sed præfinitio hæc ſupponitur fuiſſe*, negãda eſt hæc propoſitio, quia pro illo ſigno indifferentiæ ad impediendam exiſtentiam præfinitionis, non poteſt affirmari talem præfinitionem extitiſſe. Inſtaturque obiectio in ſcientia viſionis, quæ ab æterno extitit in Deo, & nihilominus accedente noſtra proxima poteſtate ponendi, & non ponendi obiectum illius ſcientiæ, nempe operationẽ liberam, non poteſt ſupponi talem ſcientiam extitiſſe; quia poteſtas ipſa efficiẽdi vt talis ſcientia nunquam fuerit, petit ne poſſit (vſque dum intelligatur illa poteſtas reducta ad actum operandi) affirmari talem ſcientiam extitiſſe. Et adhuc paulo aliter poteſt diſtingui illud antecedens; *Præfinitio ex ſuppoſitione quod eſt, non poteſt nõ eſſe*, ideſt, nõ poteſt non eſſe niſi impediatur exiſtentia ſuppoſitionis, concedo antecedens; ſi impediatur ipſa ſuppoſitio, nego antecedens. Suppoſitio autem poſtquam eſt, infert 9. indifferentiam ad efficiendum ne fuerit.

Itaque propoſitio illa: *Omne quod eſt ex ſuppoſitione quod eſt, non poteſt non eſſe*, duplicem ſenſum habere poteſt. Primus eſt: *Omne quod eſt in illo inſtanti quo eſt, aut poſtquam fuit non poteſt non eſſe etiam in ſenſu diuiſo*, & hæc propoſitio eſt falſa; alter ſenſus ſit: *Omne quod eſt non poteſt non eſſe, ſi ſupponatur quod eſt aut fuit*, & ſic eſt verum non poſſe non eſſe aut fuiſſe, & hoc ſolum ſignificatur dum dicitur Petrum ex ſuppoſitione quod currit non poſſe non currere; nam certum eſt Petrum in illo inſtanti poſſe non currere: nam libere currit, & in toto illo inſtanti reali non datur carentia illius poteſtatis non currendi, quæ intelligitur pro primo ſigno ante curſum.

Aiunt præterea aduerſarij obiicientes tertio, incredibile eſſe Deum prædefininiſſe ante præuiſionem futurorum, poſita tantum ſcientia conditionalium, omnia bona opera, quæ fiunt ab electis cum omnibus ſuis conditionibus intenſionis, & durationis: Siquidem omnium illorum operum in particulari prædefinitio, cum pleraque facillima ſint, & abſque tali præfinitione fieri poſſint. Reſpondetur primo non diſquiri modo an de facto ſint præfinita omnia illa opera, ſed an poſſit Deus ſalua hominis libertate præfinire efficaciter opus liberum. Reſpondeo ſecundo Deum ex voluntate efficaci dandi gloriam electis, ipſis præbere quidquid conducit in illorum ſalutem; ac proinde vult omnia auxilia efficacia vt talia ad opera ſupernaturalia, vt mediis illis operibus æternã ſalutem prædeſtinatus aſſequatur, ac proinde vult vt infallibiliter illa opera exiſtant, quod eſt efficaciter præfinire illa opera. Vult etiã Deus, vt infra probabitur, omne auxilium, quod præbet, propter omnem vtilitatem, quam videt in ipſo, ac proinde vult auxilium efficax, ſiue determinat ad exiſtentiam ipſius, vt ex ipſo ſequatur infallibiliter bona operatio, quod eſt efficaciter intendere bonum opus. Quod autem plura bona ſint de ſe facillima, non obeſt, quia præfinitio non adeuenit vt difficultatem auferat, ſed vt Deum conſtituat ſpecialiter benefactorem. Illud etiam opus, quod vocant facillimum (vt in tract. de gratia dicetur) accedente dæmonis tentatione, quam poſſet Deus permittere, poſſet reddi difficillimum. 10. *Obiciunt aduerſarij.* *Reſpondetur.*

Impetimur quarto. Hæc prædefinitio antecedens abſoluta, eſt impoſſibilis circa plurima, & maxima Chriſti, Sanctorumque opera, quæ peccatum ſupponunt, cuiuſmodi ſunt tolerãtia Chriſti, & patientia circa crucifigentiũ opprobia, odia, irriſiones, contemptum, blaſphemias. Patientia Martyrum circa ſimiles actus Tyrannorũ. Actus pœnitẽtię de propriis peccatis, & cõpaſſio circa aliorum peccata. Etenim repugnat Deũ antecedenter, & efficaciter velle aliquid quod obtineri nõ poteſt niſi interueniẽte peccato, vt medio neceſſario. Reſpõdeo, Non probatur hoc argumento non prædefinire Deum illa opera bona ante exiſtentiam ipſorum, & antequam Sancti ſint proxime expediti ad illa elicienda, licet nõ prędefiniantur niſi ex ſuppoſitione peccati præuiſi. Reſpondetur ſecundo, ante peccatum præuiſum vt in ſe exiſtens, licet non antequã præuideatur vt abſolute futurũ, poſſe illa opera prædefiniri, vt poſtea dicetur in controuerſia de effectibus Prædeſtinationis, & explicatum eſt tract. 1. de Incarn. Addimus quãuis ob aliquã peculiarẽ cauſam nõ poſſent prædefiniri illa opera, nõ id circo alia non præfinitẽtur. 11. *Obiiciunt vlterius.* *Reſpondetur.*

Quinto. Talis modus prædefiniẽdi nõ eſt cõſentaneus rectę rationi, & prudẽtię. Si enim Deus ex ſe omnia bona opera prædefiniret, cur tam pauca, tam imperfecta, tam lãguida, & remiſſa, qualia ſũt plerũque opera Chriſtianorum: maxime cum ipſe gratiã ſuppeditet, qua poſſimus præſtare longe plura, & perfectiora? Aiunt non recte inter ſe cohærere dare gratiã copioſam & prædefinire opera pauca, tepida, & exigua. Neq; ſatis percipiũt qua ratione Deus nos hortetur ad ſummã perfectionẽ, ſi ex ſe nõ præfinit nobis niſi opera exigua, & imperfecta. Neq; valet, 12. *Obiicitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquiunt, si dicamus Deum ita prædefinire vt se humanæ imbecillitati accommodet; præuidit enim nos tepide operaturos, quamuis acciperemus tam vberem gratiam; non, inquam, hæc responsio videtur satisfacere; quia multo melius se accommodasset Deus imbecillitati hominũ, si nihil prædefinisset de opere illo, sed totum reliquisset iplorũ arbitrio.

13. Respondetur. Qui ita obiiciunt non aduertunt patronos nostræ sententiæ non dicere Deum se accõmodare nostræ imbecillitati, parua efficaciter prefiniẽdo, sed potius non præfiniẽdo perfectiora, & intensiora, nostrumque teporẽ tolerando, quia vidit nos cũ illa gratia ita tepide esse operaturos, & noluit inuertere illã seriẽ, intra quã præfiniuit aliquod bonum, carentiã autem maioris boni non præfiniuit. Sic etiam licet Deus suadeat actum bonum, non suadet carentiam actus perfectioris. Ex suppositione tamen quod homo præuideatur non eliciturus actum perfectiorem incompossibilem cum minus perfecto, non est cur Deus prædefinire non possit actũ minus perfectum.

14. Neque aduersarij satis considerant argumentum æque militare cõtra omnes: nam Deus ex se dat vocationes congruas, ac proinde eodẽ titulo quærendum est ab aduersariis cur Deus det vocationes cõgruas ad tam pauca bona opera, tam imperfecta, & remissa: præsertim cum ipse nobis conferat gratias, seu auxilia, quibus efficere possimus plura, & perfectiora. Explicent, velim (licet alioqui non sit explicatu difficile) qua ratione hæc duo consentiant, dare gratiam copiosam, & solummodo dare vocationes congruas ad opera pauca, tepida, & exigua, & quonam pacto nos Deus hortetur ad summam perfectionem, si interim ex se solummodo præbeat vocationem efficacẽ ad opera pauca, & imperfecta.

15. Qua eadem responsione & instantia manifeste occurritur argumẽto, quo nonnullus probat Deum non elegisse homines ad gloriam ante præuisa merita, quia si Deus, inquit, ante meritorum præuisionẽ elegisset homines, plures proculdubio elegisset; summa nãque Dei liberalitas non sineret tã paucos eligere. Similique argumentatione negant Christũ Dominum fuisse caulam huius electionis, quia de charitate Christi Domini erga nos præsumi non potest, quod tã paucos elegerit. At obiectiones istæ contra omnes sententias æque militant: nam simili modo inquiri poterit, cur Deus ad manum habens innumera auxilia quibus omnes homines saluare posset, tam paucis concessit auxilia efficacia ad salutem consequendam? Quod contra præfinitiones, aut electionem ad gloriã ante præuisa merita obiicitur nobis, illis obiicimus circa electionẽ ad auxilia cõgrua, quia manifeste est eadẽ difficultas vtrobique.

16. Obiicitur, & instatur argumentum. Sexto. Non videtur consentanea hæc præfinitio Doctrinæ Patrum asserẽtium causam cur Deus præsciat actus liberos futuros creaturarum esse, quia futuri sunt; non autem esse futuros, quia Deus præscivit. Etenim iuxta nostrã sententiam prima ratio cur Deus præsciret actus bonos, esset Dei prædefinitio antecedens, absoluta, & efficax. Ideoque actus essent futuri quia Deus illos præfiniuit. Neque minus inconueniens est ideo actus liberos nostros esse futuros, quia Deus illos prædefiniuit, quam esse futuros quia Deus illos præsciuit. Hæc etiam obiectio manifeste instatur in illa electione ad media efficacia: nam cum Deus de industria, & ex præscientia constituat hominem in iis occasionibus in quibus præuidet consensurum; iam in illa scientia media antecedenti, & voluntate conferendi auxilium præuidet actum liberum futurum, & ille actus est futurus quia Deus præparat auxilium ex præscientia.

17. Ad argumentum respondetur verum esse dari aliquam causam non requisitam, in qua præuideri possint actus liberi futuri, qualis est præfinitio, aliaue voluntas directa per scientiam, & infallibiliter determinans ad existentiam auxilij: Patres vero agebant de ratione per se requisita, & ideo recte aiebant ideo actus liberos à Deo præsciri, quia futuri sunt; non autem ideo esse futuros, quia præsciuntur. Secundo agebant de ratione communi tam actibus liberis, qui futuri sunt sub cõditione; hi autem non videntur quia præfiniuntur, sed quia posita conditione habent esse pro illa temporis differentia. Tertio, quia præfinitio, aut alia voluntas per se directa à scientia media boni operis futuri sub conditione, necnon ipsa scientia media pendet, posito auxilio, & concursu indifferenti ad operandum, & non operandum ab ipso opere, recte dicitur, ideo præsciri illa futura, quia futura sunt, & si sermo fiat facta suppositione auxilij & cõcursus indifferentis, non ideo illæ liberæ operationes existũt, quia præfiniũtur, sed potius ideo ab æterno prædefinitæ sũt, quia existũt.

Sectio X.

Concilieturne cum libertate nostri operis hæc diuina prædefinitio: Volo vt hæc operatio existat in hoc instanti libere vel necessario?

PArs negatiua suaderi potest quoniam actus ille efficax minime pendet à libero exercitio humanæ voluntatis: nam siue homo operetur libere, siue non, existet non solum ille actus in Deo, sed etiam obiectum, quod per ipsum amatur, nempe nostra operatio, ergo ille actus nullam relinquit indifferentiam ad operandum, & non operandum; igitur posito illo decreto diuinæ voluntatis liberum læditur arbitrium, & voluntas, & manet necessitas illius operis. Confirmatur. Ideo prædefinitio attemperata scientiæ mediæ, quam in præcedentibus sectionibus declaraui, non obest humanæ libertati, quia voluntas creata potest impedire existentiam illius, siue efficere vt nunquam extiterit illa prædefinitio. Sed nequit humana voluntas efficere ne extiterit in Deo hoc vltimum decretum, de quo loquimur, ergo tale decretum nequit in Deo existere absque læsione nostræ libertatis. Minor est certa, quia si voluntas non operatur libere, operabitur necessario ex vi illius decreti, ac proinde illud decretum erit in Deo siue humana voluntas se determinet ad operandum libere, siue non.

Ita à fortiori opinari debent quotquot tenent hoc decretum lædere nostram libertatem: *Dabo hoc auxilium si præuideatur per scientiam mediam futurum efficax, & illud negabo si præuideatur futurum inefficax.* Etenim hoc decretum ideo iuxta aliquos libertatem lædit; quia non pendet ab operatione conditionate futura; siue enim homo operaturus sit, sub illa conditione, siue non, illud decretum existet: Atqui siue homo operetur, siue non, hoc decretum erit in Deo: *Volo vt hæc operatio existat libere vèl necessario in hoc instanti:* quoniam si operatio illa non ponitur libere, ponenda est necessario ex vi illius decreti. Cæterum adhuc est specialissima difficultas in hoc decreto, de quo modo controuertitur: quoniam decretum illud conditionatum dandi auxilium, si præuideatur efficax, & illud negandi, si videatur inefficax, pendebit (vt supra declaraui) posito auxilio, à nostro opere libero. At vero decretum illud efficax disiunctiuum: *Volo vt hæc operatio existat pro hoc instanti libere, vel necessariò,* non videtur habere vnde

vnde pendeat ab exercitio nostræ libertatis, quia potius illa operatio ponenda est necessario ex vi illius decreti, si non caueatur libere.

3. His minime obstantibus arbitror absque læsione humanæ libertatis posse in Deo reperiri hunc actum: *Volo vt hæc actio humanæ voluntatis existat in hoc instanti libere, vel necessario*, nempe vt existat libere media hac cognitione, & auxilio indifferenti, vel necessario media cognitione necessitante ad illam actionem. Etenim licet illa Dei volitio ante exhibitum auxilium indifferens non pendeat à nostra libertate; quia præscindit ab hac dependentia, & quamuis possit existere independenter à nostra libertate, quia Deus potuit eligere media, quæ necessitarent ad existentiam illius actionis; tamen ex suppositione illius auxilij indifferentis, & potentiæ vltimo completæ pendet illa Dei volitio à nostro opere. Sic etiam dixi supra, illud decretum Dei, quo statueret dare auxilium si per scientiam mediam præuideatur efficax, & illud negare si præuideatur inefficax, potuisse componi cum nostra libertate, si aliunde non implicaret tale decretum, quoniam post præuisionem illius auxilij vt efficacis, & existentiam ipsius erat in potestate voluntatis facere ne extiterit in Deo illud decretum.

1. Obiicies hoc decretum efficax, quo Deus vult vt actio illa existat pro hoc instanti vel libere, vel necessario habet vim, vt si creata voluntas posito illo auxilio, de se indifferenti non ponat illam operationem libere, debeat ponere ipsam necessario: Ergo posito auxilio illo indifferenti, adhuc non est in potestate humanæ voluntatis impedire tale decretum. Respondeo. Non habet vim decretum illud, vt postquam voluntas est proxime expedita ad ponendam libere illam actionem, si non ponatur libere, caueatur necessario in sequenti signo. Ratio est apertissima; quoniam non poni libere illam actionem positis omnibus prærequisitis ad ipsam, est poni libere carentiam illius: posita autem carentia talis actionis in illo instanti, manifestum est nullo modo posse existere in illo momento talẽ actionem. Igitur ad summum posset illud decretũ Dei efficax, quo indeterminate vellet vt existeret illa actio in illo instãti vel libere, vel necessario, habere vim, vt Deus posset eligere inter media libera, vel necessaria ad ponendam actionem, quoniam illud decretum Dei non petit vt potius ponatur medium relinquens voluntatem creatã proxime indifferentem, quam medium necessitans. Cæterum si semel eligatur medium liberum, siue relinquẽs voluntatem indifferentem vt ponatur, vel non ponatur illa actio per illa media; quia potest poni absolute carentia talis actionis, dicendum est esse in manu voluntatis creatæ facere vt in Deo non extiterit illud decretum, sicut potest humana voluntas facere vt Deus non præfinierit efficaciter hoc opus liberũ vt eliciendũ determinate per hæc media libera, vt fuse explicui in præc. disp.

5. Maior esset difficultas, si non præfiniretur hæc actio, sed terminus, & Deus decerneret efficaciter existentiam illius termini per actionem liberam, vel aliam necessariam: Nam in hoc casu posset poni carentia actionis liberæ, & ex tali suppositione posset produci ille terminus per actionem necessariam. Etenim illud decretũ vagum eo videtur tendere, vt si terminus ille non existat per actionem liberam, caueatur in alio subsequenti signo per actionem necessariam. Viderurque certum potuisse Deum statuere vt terminus ille poneretur per actionem necessariam ex suppositione quod non caueatur per actionem liberam, qua potuit caueri.

6. Adhuc tamen videbitur alicui idem dicendum in hoc casu, ac in primo. Tum quia illa volitio vult, vt si dentur media libera, ponatur terminus per ipsa, & ideo ne voluntas illa possit frustrari debet esse impedibilis à nostro libero arbitrio posito concursu indifferenti. Tum etiam quia potentia ad ponendam carentiam actionis liberæ pro signo aliquo, est etiam potentia ad ponendam carentiam termini; vt potentia ad producendam actionem est potestas producendi terminum. Eaque propter, si pure omittatur actio, omittetur & terminus, si autem ponatur actio incompossibilis cum actione illa, etiam ponetur terminus incõpossibilis cũ illo termino: nam illa actio incompossibilis cum altera actione, produceret terminũ incõpossibilem cũ altero termino.

7. Si autem existimes posse libere omitti illam actionem, quin omittatur terminus, aut posse poni actionem incompossibilem cum actione illa, quin ponatur terminus incompossibilis cũ illo termino; adhuc si ponatur terminus per actionem liberã, erit aliqua physica libertas erga terminũ, quia potuit terminus non poni per actionem illam, & non causari pro illo signo, sed pro sequenti per actionem aliam. Tamen quia non poterat impediri existẽtia termini absolute, ideo in productione termini non esset libertas moralis quoad substãtiam ipsiusmet termini; quia ad hoc opus erat vt absolute posset terminus impediri. Sicut si Christus non posset absolute impedire mortem, sed solummodo illam differre per breue tempus non diceretur nobis redemptionem meruisse per ipsam substãtiam mortis, sed quia non impediuit illam circunstantiam breuis accelerationis, vt late probatum manet tract. 2. de Incarnat. Quod videtur potissime locum habere in nostro casu, in quo illa acceleratio producendi terminum solum est pro quodam signo naturæ. Vtrum autem in hoc sit maxima diuersitas, declarabitur infra.

8. Existimabit quis casum omnino implicare, quia si terminus, qui producitur per actionẽ liberã, non produceretur per actionẽ illam, non solum daretur carẽtia talis actionis, sed etiã ipsius termini, siquidẽ libertas impediendi actionem, est quoque libertas impediendi ipsum terminum, & ideo quoties de facto voluntas ponit libere carentiam alicuius actionis, ponit quoque carentiam termini; neque aliter cessat ab amore, quam cessando ab actione, qua conseruabatur ille amor.

9. Erit tamen qui putet verissimum esse dari posse potestatem impediendi actionem, quin sit potestas impediendi terminum. Sic per motum localem producitur præsentia localis, seu vbicatio, & nihilominus cessante illa actione, seu motu durat præsentia localis. In mea quoque opinione singulis momentis variatur actio, qua res conseruatur, quia non differt à duratione illius termini, & nihilominus variata actione perseuerat terminus; ergo falso existimatur voluntatem, dum cessat ab actione aliqua cessare à termino; nam singulis momentis, in quibus conseruat actum amoris Dei cessat voluntas ab actione, & adhuc non datur carentia termini. Posset etiã quis diuinitus esse proxime expeditus ad producendum libere eundem terminum per duplicem actionem adæquatam liberam, in quo casu posset omitti hæc actio non omisso termino, quia produceretur per aliam actionem. Et quoties Deus producit terminum aliquem vult carentias infinitarum actionum iuxta communem sententiam, quin velit carentiam termini, existitque aliquid incompossibile cum illis actionibus, quin existat aliquid incompossibile cũ illo termino. Ergo similiter posset creatura in casu nuper adducto, in quo esset proxime expedita ad ponendum terminum per hanc, vel illam actionem, omittere

Universidad de Deusto
Biblioteca

omittere vnam actionem, aut ponere aliquid incompossibile cum illa, quin omitteret terminum, seu poneret aliquid incompossibile cum illo. Posset que voluntas in prædicto euentu velle efficaciter carentiam huius determinatæ actionis, si illam determinate cognosceret, quin vellet carentiam termini. Hæc infra iterum attingam.

10. Fit ex dictis primo, si possibilis esset in Deo actus, qui ante omnem scientiam mediam vellet, vt nostrum opus fieret libere, aut necessario in hoc instanti, & talis actus diuinus vellet efficaciter vt humana operatio fieret per media libera, sub conditione quod darentur voluntati creatæ media libera ad elicientiam illius operationis, talem actum diuinum pendere à nostra voluntate positis mediis liberis, siue auxilio indifferenti cum omnibus requisitis ad operandum. Ratio est quia præfinit efficaciter illud opus humanum vt libere eliciendum, sub conditione quod præuideantur media libera infallibilia, & Deus statuat conferre media libera, quare positis mediis liberis, nimirum, auxilio indifferenti cum omnibus requisitis, erit in potestate humanæ voluntatis facere vt non fuerit in Deo tale decretum statuens non dare media libera nisi præuideantur efficacia: quia cum possit voluntas creata reddere inefficax illud auxilium, si non posset impedire existentiam illius diuini decreti, posset illud frustrare.

11. Fit secundo casu quo dicatur Deum statuere vt actio ista fiat per media libera, si dentur homini talia media, & minime dare talia media, nisi præuideantur infallibilia, si pariter supponatur Deum velle vt existat terminus, siue dentur homini media libera, siue non dentur, & quamuis positis mediis liberis homo non operetur; in tali casu contineri manifestam implicationem in illo actu diuinæ voluntatis. Etenim qua parte vellet vt illa actio humana fieret per media libera, si dentur homini, potest positis mediis liberis impediri ab humana voluntate, vt probatum manet; quia alioqui vel læderetur libertas hominis, vel illud efficax Dei decretum esset frustrabile: & qua parte vellet existentiam termini illius, quamuis positis mediis liberis homo non operaretur, esset actus independens ab exercitio nostræ libertatis, & à nobis minime impedibilis.

12. Quod si Deus solum vellet efficaciter vt existeret in hoc instanti hic terminus necessario, casu quo homo illum non ponat libere, ille terminus, quamuis posset causari per media libera, non esset laudabilis in genere moris quoad substantiam ipsius termini. Ratio est, quia non posset impediri ab humana libertate. Attamen quia laudabilitas moralis reperitur in eo quod voluntas se determinauerit pro priori signo ad ponendum libere terminum illum, cum potuerit non poni per illam actionem, aliqua laude dignus erit ille terminus, si ponatur per actionem liberam, & ipsum terminum formali gaudere libertate percipitur.

13. Sed adhuc est difficultas, quia si ille terminus ponitur libere formaliter; ergo potuit non poni, ergo voluntas creata potuit libere ponere carentiam illius: At posita tali carentia non datur locus vt ille terminus existat necessario in illo instanti reali, quia non possunt simul esse res, & carentia rei. Respondetur sufficere vt terminus ponatur libere si taliter ponatur per actionem liberam, vt sit potestas proxima non ponendi actionem illam, & consequenter ponendi aliquid incompossibile cum actione illa, & cum ipso termino vt existente pro illo signo, licet non sit incompossibile cum termino illo vt existente pro signo alio sequenti. Itaque potuit esse in humana voluntate quædam volitio, qua determinaret vt ille terminus non existeret pro illo signo, seu ex vi illius actionis. Cum igitur terminus non possit non existere si existat actio, possit autem actio non esse, quamuis terminus existat, satis erit ad aliquam laudabilitatem respectu termini, si ita ponatur pro primo signo, vt potuerit non poni in signo illo, quamuis ablolute non possit non poni in illo instanti reali.

14. Verius tamen est facultatem proximam liberam ad impediendam actionem, esse quoque facultatem impediendi terminum; quia voluntas de facto non aliter omittit terminum, quam omittendo ipsam actionem, & quia si pro illo signo, cum sit proxima potestas ponendi terminum, non poneretur ipse terminus, poneretur quoque & carentia termini simul cum carentia actionis, quia cessat non solum actiuitas circa actionem, sed circa terminum. Eaque propter non potest voluntas esse proxime libere expedita ad producendum hunc amorem per hanc, vel illam actionem adæquatam; quia cessare formaliter immediate libere ab vna actione esset cessare à termino pro illo instanti, pro quo cessat actio. Posset quidem loco huius actionis succedere alia pro sequenti instanti: At si sit in aliquo instanti immediata facultas ad ponendam actionem, & non ponitur, planum est illam potestatem proximam indifferentem reduci ad actum per aliquid incompossibile non tantum cum actione ipsa, sed cum ipso termino: nam si nihil est incompossibile cum ipso termino, est ipse terminus. Et adhuc dici potest posse esse libertatem ad impediendam hanc actionem cum necessitate ad existentiam termini, quia potest esse indifferentia ad amandum immediate libere per illum terminum, & ad imperandum existentiam illius amoris: posito autem imperio impeditur actio productiua amoris imperati, quæ existeret in illo signo. At in sententia admittente puram omissionem, hoc est difficilius, vt ex dictis apparet.

Disputatio IV.

An hæc prædefinitio Dei efficax sit prærequisita ad existentiam nostri actus liberi.

Restat dubium aliud, quod aliquibus videtur perplexum. An hæc diuina prædefinitio sit requisita ex parte principij ad efficientiam bonorũ actuum liberorum. Hoc sub aliis terminis disquiri solet, an sufficienti ratione ostendatur Deum decreto suo absoluto & efficaci prædefiniisse nostros actus liberos.

Sectio I.

Proponitur status controuersiæ & Dominicanorum sententia refellitur.

1. Moderni Dominicani putant Deum prædefiniisse omnes actus humanæ voluntatis, quia nihil boni potest existere in rerum natura nisi dependenter à decreto Dei efficaci, non enim possumus in actu exercito operari, quin Deus faciat, vt faciamus, & hoc præstat Deus ratione sui decreti efficacis, quia ita præstat vt actio creaturæ, provt à creatura

creatura est, attamen causa secunda licet sit causa illius actionis provt est ab ipsa, non tamen est causa illius actionis provt à Deo; quia nimirum, Deus per suum decretum præuium est causa vt voluntas creata operetur. Quod adhuc confirmant, quoniam si Deus sua voluntate efficaci non prædefiniret nostra opera libera, volũtas creata esset primũ se mouens, & primum se determinans ad operandum, & Deus cæco modo concurreret.

2. Allegantur pro hac sententia plures ex antiquis, sed non recte, vt aperte apparebit intuenti quæ diximus tractatu de scientia, agentes de medio requisito ad cognoscenda futura libera per diuinum intuitum, quin opus sit illa iterare. Fatemurque libenter nos operari non posse, quin Deus faciat vt faciamus, quia agere non valemus, quin Deus præbeat vires cum præscientia illius euentus futuri sub cõditione, neque est in potestate nostra cor nostrum, quia si Deus sinit nos tentari, & laxat catenam dæmoni non operabimur recte, sed praue, & ideo totum Deo dandum est, qui præparat voluntatem, & adiuuat præparatam. Hinc est vt illa actio provt est à creatura sit à Deo non solum principaliter concurrente, sed illam moraliter in actu primo donãte, quatenus dat auxilium cũ præscientia infallibili boni euentus futuri sub conditione. Non tamen illa actio formaliter quatenus est à Deo faciente vt faciamus, est à creatura; quia solus Deus dat actum primum infallibilem, quo posito infallibiliter ponitur operatio, quod in genere beneficij est moraliter idem ac actu dare operationem ipsam.

Frustra quoque hi obtendunt, si Deus non præfiniat efficaciter nostros actus liberos, creatã volũtate futurã primum mouens, primumque determinãs, & Deũ cæco modo concurrere ad nostras operationes liberas: Deus namque est primũ mouens, quia ipse prius donat auxilium, seque determinat ad illud donandum cum præscientia boni euentus futuri sub conditione. Vnde & Deus est, qui moraliter prius determinat absolute ad existentiam nostri operis liberi, quia determinare ad existentiam auxilij ex fine boni operis cum præscientia ipsius operis vt futuri sub conditione est perinde se habere ac si decerneret efficaciter illud opus. Quare Deus non cœco modo concurrit, quia præuidet bonum illum euentum futurum sub conditione, & se determinat ad ponendam conditionem.

1. Prius tamen, quam contra aliquos ex nostris Theologis disputemus, qui videtur sentire has efficaces diuinas prædefinitiones esse prærequisitas ad nostrorum operum existentiam, agendum est contra recentiores Dominicanos, contra quos actum plenissime est in tractatu de scientia. Solum restat ex Sanctis Patribus omnino euertere fundamenta, quibus hi probare tentarunt necessitatem illarum prædefinitionum omnino independentium à scientia media. Sancti Patres aiebant Deum facere vt faciamus, & totum esse Dei, quoniam ipsum consentire, & bene operari per gratiam accipimus à Deo, tanquam à primaria, & principaliori causa præueniente nostram libertatem, & præstante auxilium cum præscientia infallibili boni euentus vt futuri sub illa conditione. Declarat hoc Augustinus lib. 1. Retract. cap. 23. docens non tantum bene operari, sed etiam credere esse Dei donum, redditque rationem: *quia ipse præparat voluntatem.* Hoc idem magis declarat Augustinus in Enchirid. cap. 32. dicens: *Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissime contradicat, restat vt propterea dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.*

5. Quod ita Nazianzenus orat. 31. in dictum illud Euangelij: *Cum consummasset Iesus sermones hos,* declarat: *Non volentis,* id est non solum volentis, neque currentis solum, *sed miserentis Dei. Ita quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo iure totum Deo assignauit,* quia nimirum nihil habemus quod non sit acceptum à Deo; siquidem Deus dat auxilium & virtutem, & omnis nostra virtus à Deo donata est. Imo quamuis Deus non daret auxilium ex præscientia bonæ operationis futuræ sub conditione, adhuc non esset homo primum mouens, quia non operatur nisi per virtutem acceptam à Deo. Quod autem voluntas creata sit primum determinans ad illam operationem, dummodo non sit principale agens, nullum est inconueniens. Imo non erit primum determinans, sed vnicum determinans; quoniam, vt aiebat Anselmus in Concordia: *sola voluntas determinat ibi quid teneas,* quod robuste confirmatum est, etiam ex D. Angelico. Nazianz.

6. Attamen sub alio sensu potest dici Deum esse primum determinantem in statu absoluto, quatenus præsuppositia scientia media boni operis futuri sub conditione illius auxilij, quæ de se est indifferens vt ponatur, vel non ponatur auxilium, determinat Deus vt ponatur illud auxilium, & hoc est moraliter determinare vt existat opus: nam existere auxilium ex suppositione illius scientiæ mediæ, quæ est ante omne liberum Dei decretum, existentia illius auxilij habet rationem specialissimi beneficij, vt postea declarabitur. Soliusque Dei est congruam vocationem adhibere, cui voluerit homini, quia scit tali vocationi obtemperaturum si vocetur. Vnde illud Pauli ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei,* exponit ita Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum. *Et non iam similiter verum est: Igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis; quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, vt frustra ille misereatur, si homo nolit; quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, vt mouerentur, & intelligerent, & sequerentur.* Et post pauca subdit ideo non esse volentis, sed Dei miserentis; *quia etiamsi multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est, vt sequantur.* Cum igitur omnis ille homo, & solus ille velit qui vocatione opportuna vocatur à Deo, inde est vt ipsũ velle sit speciale donum Dei, & vt velle provt à Deo sic præueniente in actu primo, totum Deo tribuatur, nec non provt est à creatura. Quapropter velle & currere tanquam primi mouentis, & principalis agentis, non est hominis volentis, neque currentis; sed Dei miserentis. Augustinus.

7. Obiicitur rursus: Deus dicitur totalis causa faciens vt velimus, & conuertamur, ergo requiritur ex parte Dei decretum quo à se ante præuisionem nostri consensus vt futuri determinet nostram bonam operationem, seu conuersionem. Antecedens probant ex Augustino de Gratia & libero arbit. cap. 16. *Certum est,* ait, *nos velle cum volumus, sed ille facit vt velimus bonum, de quo dictum est, quod paulo antepositi, quod præparatur voluntas à Domino.* Respondeo, Totalitas illa refertur ad medium quod adhibetur ex parte Dei vt à nobis obtineat liberum consensum. At si totalitas refera- Obiicitur. Respondeo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ad ipsum effectum bonæ operationis liberæ, Deus non est totalis, & sola causa faciens vt velimus, & conuertamur.

8. *Opponitur vlterius.* Opponitur tertio. Si prædefinitio Dei non esset prærequisita ad recte operandum, neque requireretur aliquod speciale Dei beneficium in actu primo: ergo cùm homo se determinet ad libere operandum in actu secundo posset gloriari eo quod fuerit operatus. *Respondeo.* Respondeo. Nequit homo recte operari absque speciali Dei beneficio in actu primo, quia nequit recte agere quin ante voluntatem qua Deus decernit dare vocationem, præuiderit Deus hominem illum bene operaturum sub conditione illius vocationis cum omnibus illis circunstantiis, & in tali vocatione simul cum tali scientia inuoluitur specialitas diuini beneficij. Porro quod in argumento supponitur hominem non posse gloriari dum recte agit, ita intelligendum est, vt homo non possit gloriari, quasi non acceperit bonum opus à Deo, licet gloriari possit, quasi à Deo acceperit, vt peracute exponit Bernardus serm. de verbis Apost. *Qui gloriatur in Domino glorietur*, paulò post med. *In illis*, inquit, *quæ acceperit, non quasi ea non acceperit, sed quasi, qui ea acceperit, glorietur. Nec enim ait Apostolus: si autem accepisti quid gloriaris? sed quid gloriaris*, inquit, *quasi non acceperis? vt non prohibeat, sed doceat gloriari.* *Bernardus.* Tamen iudicium, cui niti debet gloriatio oportet vt non humanum, sed diuinum sit: quia hominum iudicia, & præsertim proprium cuiusque, maxime decipere solent. Et ob hanc causam Apost. 2. Corinth. 10. postquam dixit: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*, addendum duxit: *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* *Apostolus 1. ad Corinth.* Estque in quolibet iusto ratio formalis obiectiua laudis, & gloriæ, quatenus habet actus supernaturales sibi inhærentes, & ideo etiam Sancti peculiari adoratione digni sunt, & illa laus, honor, & gloria specie differt à laude, & honore Dei proprio.

9. *Aliud argumentum proponitur.* Quarto, si voluntas creata se determinaret, quin prius esset determinata per voluntatem Dei efficacem, illa determinatio voluntatis creatæ sub illo conceptu determinationis, esset ab ipsa voluntate creata, & non à Deo: consequens est contra illud Apost. 1. Corint. 4. *Quid habes quod non accepisti?* ergo, &c. Sequela probatur, quoniam Deus nulla ratione determinat voluntatem creatam vt libere operetur, ergo volũtas creata se determinat à se ipsa, ergo à se habet & non à Deo determinari.

10. Respondetur voluntatem creatam se determinare in illo casu, quin determinetur à Deo, & nihilominus à Deo prouenit illa determinatio, quæ non differt formaliter ab ipsomet actu, qui est formaliter liber creaturæ, quin sit formaliter, & immediate liber ipsimet Deo. Sic à Deo est vitalitas actus, quin Deus viuat formaliter per nostrum actũ vitalem. Est igitur nostra determinatio Dei vt dantis illam, & hominis vt se determinantis ad recipiendum illud donum. Hoc significatur illis verbis: *Quid habes quod non accepisti*, nam homo dum stricte loquendo dicitur accipere, ita accipit, vt possit non accipere, & se determinet ad recipiendum, iuxta illud Eccles. 1. *Inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus*, & 2. Corint. 8. *Quoniam exhortationem suscepit.* *Eccles. 2. Corint. 8.* Ex quo loco intulit Chrysost. homil. 18. prope initium *non esse Dei totum*, id est non esse Dei solius, quia licet Dei sit vocare congruenter, & nobis cum cooperari, nostrum est per determinationem voluntatis consentire vocationi. *Cyprianus. Cyrillus.* Quod peridoneè docuit Cyprianus in lib. de exhortatione Martyrum cap. 10. & expressius Ierosolim. catechesi 1. in medio ait, *Ipsius quidẽ est, qui lucem omnibus adfert, plantare, & rigare; tuum verò fructum facere; Dei est gratiam conferre, tuum verò acceptare, & custodire.*

11. *Opponunt Chrysost.* Quinto opponitur Chrysostomus homil. 30. in Acta: *Nihil nostrum*, inquit, *esse putemus, quandoquidem & ipsa fides non est nostrum opus*, ergo quia solus Deus omnia operatur in nobis per decretum efficax suæ voluntatis, iuxta illud Pauli ad Ephes. 1. *Ephes. 1.* *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Vnde illam Cypriani sententiam, *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est*, valde commendat Augustinus lib. de Prædest. Sanct. cap. 3. & de Dono perseuerant. cap. 14. *Augustinus.*

12. *Respondetur 1.* Respondetur primo opponendo aduersariis alia Patrum verba, in quibus aperte docent opera bona esse nostra, seu propria. Hilarius in Matth. c. 7. *De nostro igitur est beata illa æternitas promerenda, præstandumque est aliquid ex proprio, vt bonum velimus, & malum vitemus, totoque affectu præceptis cœlestibus obtemperemus.* Similia habet Paulinus Epist. 2. ad Seuerum, Chrysost. 1. ad Timoth. 1. homil. 3. Bernardus tract. de Gratia, & libero arbitrio, non parum ante medium. Enchiridion Colonieuse Christianæ institutionis, titul. de Sacramento Pœnitentiæ fol. 94. §. *Hanc autem*, ita loquitur: *Etsi nisi à cœlesti medio præuenta, & edocta fuerit, bonum velle, aut etiam Deo præuenienti, sine gratia Dei, assentiri non possit, tamen quis non videt hoc voluntatis esse, vt assentiatur.*

13. *Respondetur 2.* Respondeo secundo; secundum diuersas considerationes dici bona opera non esse nostra, & esse nostra. Dicuntur non esse nostra quia sunt dona Dei, dicuntur esse nostra quia per voluntarium, & liberum consensum illa acceptamus, quamuis non existat illud decretum Dei efficax determinans ad existentiam illius operationis. Hoc est quod Augustinus aiebat lib. 1. ad Simplician. q. 2. ante medium: *Vt velimus suum esse voluit, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo:* nam vocatione congrua efficit vt ipsamet operatio sit speciale donum Dei, quamuis vt ipse scripsit de Spiritu, & lit. ad Marcel. cap. 34. *Consentire vocationi Dei, vel ab illa dissentire, propriæ volũtatis est.* Et ideo ipsemet Augustinus de natura & grat. cap. 27. solum damnat arrogantiam animi existimantis bonam operationem *suam tantummodo existere*, quare non est arrogantia si homo existimet esse Dei, & & suam, minus principaliter suam. *Augustinus.*

14. *Hieron.* Imo Hieronymus Isai. 49. inquit *Dei est vocare, nostrum credere.* Et ad Galatas 5. *Dei opus est vocare, hominum credere, vel non credere.* At dicendum est cum Greg. lib. 33. Moral. cap. 20. *Bonum quippe, quod agimus, & Dei est, & nostrum: Dei per præuenientem gratiam, & nostrum per obsequentem liberam voluntatem. Si enim Dei non est, vnde ei gratias in æternum agimus? Rursus si nostrum non est, vnde nobis retribui præmia speramus.* *Gregorius.* Ideoque Prosper in bono opere agnoscit *& gratiam donatoris, & ius nostrum proprietatis.* Ita habet epist. ad Demetriadem colum. vltima, sane vt non labamur est aduitorij, & nostræ solicitudinis. Ideoque sapienter Isidorus lib. 2. sent. c. 5. vocauit panem nostrum opera nostra, iuxta illud Ioan. 6. *Operamini non cibum qui perit*, & obseruat, *panem nostrum dici, quoniam gratia & dantis est & accipientis est hominis.* Sumus quidem *Dei adiutores* 1. Corinth. 3. & 2. Corinth. 6. & Deus quoque adiuuat nos, ac proinde nostra voluntas proprium habet conatum:

15. Tribuiturque totum gratiæ, quia ipsa est causa princi

principalis, quia tota operis perfectio adscribitur principali causæ, vt tota domus dicitur esse principalis artificis, cum igitur Deus ita se immittat, vt primatum habeat, consequens est, vt totum Deo tribuatur, quia non solum facit totum opus, sed facit vt nos faciamus, & in præceptis Domini ambulemus. Hanc rationem attingit Concilium Arausicanum can. 20. inquiens: *Nulla facit homo bona, quæ nonpræstet Deus, vt faciat homo.*

Sectio II.

Rationibus ostenditur prædefinitionem Dei efficacem non esse prærequisitam ad libere operandum.

1. PVtarunt etiam nonnulli ex nostris Recentioribus sequuti P. Arrubal loc. cit. prædefinitionem efficacem omnino requiri ad actus bonos, ita vt Deus non possit non illos prædefinire, quoties præbet auxilium efficax, nec possit existere bonum opus quin à prædefinitione procedat. Idemque immerito tribuitur aliis ex nostris, de quo videndus est P. Ruiz tract. 2. de Prouident. disp. 9. sect. 11. Soarius lib. 2. de Auxiliis cap. 7. à num. 6. vsque ad 15. & lib. de Prædest. cap. 7. num. 21. Fasolius 1. part. quæst. 23. art. 4. dub. 3. Et quia non desunt qui existiment P. Ruiz illi fauere opinioni, recognoscatur loc. cit. num. 4. vbi ita loquitur: *Potuit Deus de potentia absoluta sine prædefinitione liberarum actionum illis sufficienter prouidere.* Idque probat, quia tota quidditas, & essentia prouidentiæ gubernatiuæ exercetur circa materiales actiones peccatorum, quas Deus non prædefinit. Tum etiã quia ad existentiam boni operis liberi sufficit in Deo intentio tantum antecedens, & quasi conditionata, qua intendat vt homo si velit, & quando velit operetur honeste. Pro quo asserto adducit P. Soarium lib. 2. de Auxiliis cap. 7. à num. 6. vsque ad 10. Respondetque ad argumenta quibus P. Arrubal 1. part. disp. 65. cap. 1. §. 3. contendit impossibile esse vt existat actus bonus, quin ab ipso Deo præfiniatur.

2. Requiritur tamen in Deo potestas præfiniendi ex suppositione scientiæ mediæ, & ideo licet prædefinitio non requiratur ad bonum opus, prærequiritur scientia media, non quidem ex exigentia effectus ratione sui, sed ratione causæ primæ potentis singulariter prouidere, vt disp. 2. probaui. Neque obstat si dixeris: quidquid causa requirit ad operandum, hoc etiam requirit ipse effectus, vt existat: quia neque Deus requirit per modum causæ, aut conditionis exercentis aliquod munus erga effectum, talem scientiam mediam, sed solum illam prærequirit, vt possit, si velit efficaciter prædefinire ipsum effectum. In his autem quæ necessario debent exercere præuium aliquod munus vt effectus existat, verum est non posse esse prærequisitum ex parte causæ, quin prærequiratur quoque ex parte effectus.

3. *Probatur 1. conclusio.* Modo conclusio stabiliatur primo, nempe prædefinitionem non esse prærequisitam ad existentiam actus liberi. Qui caret præfinitione habet media gratiæ vere, & realiter sufficientia ad recte agendum: cæteroqui non peccaret homo, dum recte non operatur, quia non haberet omnia principia, quæ sufficiũt ad recte agendũ; ideò non posset recte agere. Igitur nullum principiũ illi deest, quod requiratur simpliciter ad recte agendum, siue tale principium dicatur mediatum, siue non.

4. Respondebis esse quidem in potestate illius hominis habere prædefinitionem illam antecedentem; quia non antecedit simpliciter, sed secundum quid, eo quod supponat scientiam mediam. At hæc responsio implicatoria profert dum ait prædefinitionem hanc esse requisitam ad agendum, & simul haberi posse ab eo, qui habet auxilium sufficiens, necnon & posse impediri ab habente auxilium efficax. Etenim vt esset in potestate habentis auxilium sufficiens, habere hanc prædefinitionem, debebat homo ille pro priori indifferentiæ ad agẽdum, & non agendum intelligi cum omnibus requisitis ad agendum, & consequenter cum prædefinitione illa, quæ esset vnum ex prærequisitis ad agendum. Atqui non intelligitur cum prædefinitione illa, quia supponimus non existere illam præfinitionem; minime namque prædefinita est bona operatio illius qui non operatur; igitur homo ille non intelligitur cum proxima potestate agendi. Ratio huius est, quia si non intelligantur adesse omnia requisita ad agendum, non intelligitur completa virtus proxima: nam completa virtus importat formalissimè nihil illi deesse ex requisitis: etenim virtus omnino expedita ad agendum, vt ex terminis videtur notum, constituitur per omnia prærequisita ad agendum.

5. Ratio à priori est quia vt causa sit proxime potens influere debet esse vndequaque expedita; non esset autem proxime expedita, si deesset aliquod prærequisitum. Etenim quando effectus existit necesse est procedat à cunctis prærequisitis, igitur quando proxime potest procedere effectus, nec esse est intelligere potestatem vt effectus procedat ab omnibus principiis requisitis, & consequenter necesse est detur actu talis potestas. Sed vt detur hæc potestas proxima, & completa, necesse est existat quoduis prærequisitum: nam à prærequisito non existente non potest procedere: igitur qui caret præfinitione, & habet auxilium pure sufficiens, non haberet potestatem proximam recte operandi.

6. Neque recursus fieri potest ad mutuam prioritatem inter causas prærequisitas, & ipsum effectum: quia admitteremus quamlibet mutuam prioritatem à nonnullis Thologis excogitatam, nunquam effectus intelligitur potens procedere à causa efficienti, quin intelligantur positiue omnia, sine quibus in illo genere non potest illa causa causare. Sed iuxta illam sententiam sine prædefinitione determinante in genere causæ efficientis ad existentiam auxilij, nequit homo recte agere, ergo qui caret prædefinitione caret sufficiente virtute ad agendũ. Est etiã inter causas prærequisitas omnino inintelligibilis illa mutua prioritas: alioqui ex repugnantia processus in infinitum non probaretur existentia Dei: nam ad mutuam prioritatem recursus fieret. Immo ratione naturali non probaretur vnam personam in diuinis debere esse improductam.

7. Eaque propter licet sententia admittens prædefinitiones non requisitas respectu actuum liberorum teneatur admittere genus quoddam mutuæ prioritatis explicatæ disp. præcedenti; tamen cum illa prioritate stat, vt pro signo, in quo existit præfinitio, nullatenus ipsa pendeat ab opere, si consideretur signum præcedens existentiam auxilij, quia solum pendet prædefinitio à nostro opere ex suppositione auxilij, & potestatis omnino indifferentis, & expeditæ ad non agendum: at vero facta suppositione huius expeditæ potestatis, per quam

potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest homo non operari, non intelligitur pro illo signo prædefinitio: hoc autem esset impossibile si prædefinitio requireretur ad agendum; quoniam intellecta proxima potestate agendi intelligitur nihil requisitum deesse ad agendum.

8. Secundo probatur assertum, si prædefinitio illa efficax esset requisita ad existentiam operationis liberæ, homo, cuius operationem Deus præfiniisset, nulla ratione posset impedire talem prædefinitionem, & consequenter non posset non operari. Sequela probatur; quoniam potestas libera agendi, & non agendi nequit esse potestas impediendi requisitum ad agendum; alioqui etiam cognitio immediate requisita ad agendum posset essentialiter pendere ab actu pendente à scientia media bonæ operationis, & impediri per non operationem; quia tunc vice illius cognitionis aduenireta alia, quæ non penderet ab actu pendente à scientia illa media. Neque intelligere est cur possit impediri principium requisitum mediatum; non vero immediatum, dummodo fermo sit de potestate efficiendi ne extiterit ta e principium, sed aliud loco illius, vt magis apparebit ex modo dicendis.

Probatur. 2. conclusio.

9. Neque est probatu difficile principium etiam mediatum esse inimpedibile per exercitium nostræ libertatis: alioqui & ipla creatio animi rationalis requisita ad existentiam animi posset impediri per exercitium libertatis illius animi: nam illa actio solum mediate concurrit ad liberam operationem, & per se posset in illa sententia pendere à scientia media illius bonæ operationis, quatenus ex sua essentia peteret volitionem exequtiuam talis actionis essentialiter pendentem à scientia media. Vel saltem esset in potestate hominis impedire volitionem, per quam creatur animus, requisitam vt ipse existat, & vt operetur. Consequens admitti nequit, quia inintelligibilis est potestas in animo ad agendum, nisi ipse intelligatur existere, & productus per talem actionem, quia intelligitur nõ à se, sed ab alio: ergo dependens ab aliqua determinata productione causante ipsum animum. Atqui eo iplo quod pro priori illo, in quo animus est potens agere libere, non præscindatur à productione animi, nequit talis productio impediri: nam ab existentia illius quod potest impediri omnino præscinditur, cum proxime potest impediri; quia potestas impediendi existentiam, si sit potestas proxima, & omninò expedita, præstat vt pendeat à determinatione illius potestatis, talem existentiam.

10. Tertio. Euertit omnino hæc sententia obiectum scientiæ mediæ: nam ad huius scientiæ mediæ obiectum necessaria non est prædefinitio, & inde fit neque etiam esse necessariam prædefinitionem ad eundem actum vt absolute futurum. Etenim vt transeat effectus conditionatus in absolutum, sufficiunt causæ, per quas videbatur effectus futurus sub conditione, & solum necessaria est purificatio conditionis, & quod ponantur illæ causæ in absoluto. Quod autem conditionalis veritas intelligatur independenter à prædefinitione, debet esse extra omnem controuersiam in schola Societatis: non enim Deus directe præscit per scientiam mediam Petrum libere consensurum sub conditione quod Deus prædefiniat consensum: hæc enim veritas consistit in bonitate consequentiæ: nam à Dei præfinitione efficaci ad nostrum consensum valet consequentia; obiectiua autem veritas conditionalis enuntiata per scientiam mediam non habet veritatem in vi illationis, vt passim docent cuncti nostri Authores. Si autem semel admiseris, (vt admittendum est) prædefinitionem Dei efficacem nunquam se tenere ex parte hypotesis, quæ attingitur directè per scientiam mediam, assurgit argumentum iam insinuatum: nam ab illis causis, à quibus cognoscitur effectus procedere sub conditione, producetur effectus absolutè si ponantur causæ in statu absoluto, quin aliæ causæ super addantur, dummodo in statu absoluto nulla desit ex illis causis, à quibus videbatur effectus oriri sub conditione: At vt causæ illæ reducantur in statum absolutum, non egent prædefinitione actus liberi, vt videtur manifestum. Et adhuc probari potest manifeste, quia quãdo homo praue operatur, absque prædefinitione reducuntur illæ causæ ad statum absolutum. Tum etiam, quia ex parte hypotesis, sicuti debent poni omnia prærequisita immediata adæquatè sumpta, ita debent poni omnia prærequisita mediata, sine quibus non possunt poni prærequisita immediata.

Probatur 3.

Nihilque iuuabit si responderis non debere intelligi ex parte hypotesis requisita, quæ per se pendent à nostra operatione, & attemperantur nostræ libertati. Etenim satis supra ostendimus in hoc etiam vltimo argumento hanc responsionem continere terminos inter se pugnantes. Nam quemadmodum nequeunt non poni ex parte hypotesis omnia principia requisita immediata, ita non possunt non poni ex parte hypotesis omnia prærequisita ad agendũ. Ideo namque omnia principia immediata debent poni ex parte hxpotesis, quia videtur effectus egrediens ab illis causis, eo quod non videatur effectus, vt existens à se, sed vt egrediens à suis causis; sed non videtur effectus vt egrediens ab illis causis, nisi causæ quoque videantur habere cuncta quibus indigent vt existant, & causent. Nam quemadmodum non causant nisi præintelligantur habere cuncta requisita vt causent, vt est per se notum, ita neque intelligunter proxime potentes causare, nisi intelligantur habere cuncta requisita ad causandum, neque intelligitur effectus oriri sub conditione existentiæ talium causarum, nisi sub conditione quod nullum desit requisitum ad causandum.

11. Additur confirmatio.

Confirmatur. Effectus nusquam intelligitur absolute oriri, nisi causæ intelligantur habere quidquid prærequiritur ad illum causandum: alias causarent de facto independenter à prærequisitis ad agendum, quod aperte implicat. Igitur neque intelligitur oriri sub conditione, nisi oriatur sub conditione quod causæ habeant cuncta requisita ad causandum: nam ab eisdem omninò causis requisitis, à quibus necesse est procedat effectus in statu absoluto, cognoscitur procedere sub conditione, ac proinde ex parte hypotesis debet scientia media considerare cuncta, quæ necessaria sunt ad agendum.

Sectio III.

Roboratur adhuc assertio.

1. Soluitur obiectio aduersantium.

NOstris argumentis occurrebant. Neoterici, quibus cum pugna nobis erat, & dicebant pro signo proximæ indifferentiæ nostræ ad operandum, & non operandum, præscindi posse à prærequisitis mediatis, quia pro tunc non solum cognoscibilia principia illa mediata, quæ à nobis impediri possunt, si quidem est potestas illa impediendi.

di. Fatentur existere pro illo priori mediato illam præfinitionem, & cognosci à Deo vt existentem, & adhuc esse locum, vt postea in alio signo non intelligatur Deus cognoscens illam præfinitionem, sed solum cognoscere vage illud auxilium seu principium proximum existere vi præfinitionis, vel independenter à præfinitione, & existere dependenter à præfinitione, si homo operetur, & independenter à præfinitione illa si homo non operetur.

2. Confirmatur.

At nos existimamus nulla ratione posse à Deo non concipi omnia prærequisita ad agendum, quamuis mediata sint, dum homo est proxime potens agere, quia Deus non solum videt operationem illam secundum se, sed etiam modum quo necessario à priori existit, & videt illi potentiæ nihil deesse vt operetur. Quod ita declaro, & efficaciter confirmo. Voluntas creata non est potens agere, & non agere nisi, vt ipsa subest omnibus prærequisitis ad agendum, sed vt subest voluntas creata positiuè diuinæ prædefinitioni efficaci, non est potẽs agere, & nõ agere: ergo talis prædefinitio nõ est prerequisita ad agendũ. Minor probatur quia voluntas creata quatenus est potens bene agere, & non agere, est potens impedire existentiam diuinæ prædefinitionis efficacis de illo bono opere; sed creata voluntas vt positiue subest prædefinitioni Dei efficaci de bono opere, non potest impedire talem prædefinitionem; ergo vt subest positiue illi prædefinitioni non potest non operari. Ex ipsis terminis datur intelligi non posse voluntatem impedire diuinam prædefinitionem, quatenus positiue ab ipsa prædefinitione recipit virtutem agendi: *nam potestas impediendi prædefinitionem est potestas efficiendi sensum diuisum ab ipsamet prædefinitione: potestas autem efficiendi sensum diuisum à tali prædefinitione, non constituitur positiue formaliter per sensum compositum talis prædefinitionis*; quia omne quod est in sensu composito, quod est non potest non esse, & ideo homo in sensu composito operationis, seu cursus, non potest non operari, seu currere; quia talis potestas esset ad coniungendam carentiam operationis cum ipsamet operatione, ac proinde si homo in sensu composito diuinæ prædefinitionis efficacis de bono opere posset non operari, haberet potestatem coniungendi cũ tali prędefinitione carentiã operis.

3. Aliam probatur ex ratione.

Rursus. Demus Deum non prædefiniuisse opus bonum, & sic argumentor. Adhuc ex tali suppositione homo potest bene operari, alioqui non peccaret non eliciendo operationem illam præceptam; ergo adhuc in illo casu siue ex tali suppositione, qua Deus se determinauit ad non ponendam prædefinitionem efficacem homo est cum omnibus requisitis ad bene operandum; nam, deficiente aliquo ex prærequisitis ad bene operandum, non est homo proxime potens bene operari; ergo prædefinitio Dei efficax de bono illo opere non est prærequisita ad operandum: quia euidens est *neminem posse agere absque prærequisitis ad agendum*; ergo si reipsa non est in Deo præfinitio, & prædefinitio est requisita, vt homo recte operetur, euidens est hominem non esse proxime potentem operari.

4. Confirmatur.

Confirmatur: Non habet homo proximam potestatem eliciendi talem operationem honestam nisi habeat omnia requisita ad posse: nam illa potestas proxima recte agendi non est absque omnibus immediate prærequisitis ad existentiam talis potestatis: At vnum ex prærequisitis immediatis ad existentiam illius potestatis esset prædefinitio, si ipsa esset prærequisita mediate ad agendum: *nihil enim est prærequisitum ad agendum, nisi constituat ipsam potestatem proximam prærequisitam ad agendum, vel prærequiratur ad ipsam potestatem proximam*: ergo si homo, cuius bonam operationem Deus non prædefiniuit, habet potestatem proximam non operandi, euidens est talem prædefinitionem non esse prærequisitam ad recte agendum: quia etiam quando homo recte operatur, non debet proxima potestas procedere à tali prædefinitione.

5.

Quod iterum ita declaro. Nemo recte operatur absque prærequisitis ad recte operandum, ergo nullus homo est proxime potens operari absque prærequisitis ad operandum: *nam a potentia proxime expedita ad operandum, quin aliud principium superaddatur, potest procedere operatio*, & possibile, si ponatur actu, nullum affert secum impossibile, ac proinde nullum sequetur impossibile si actu homo operetur stante illa potentia proxime expedita ad operandum, quin superaddatur aliud principium, quale est in illa sententia prædefinitio efficax determinans ad existentiam illius operis. Itaque hoc principium videtur lumine naturæ notum: *Sicut nemo operatur absque prærequisitis ad agendum, sic nemo potest operari absque prærequisitis ad operationem*, ita vt quando actu deficit prærequisitum, non fit actu proxima potestas agendi. Sed quando homo actu non operatur, non est actu prædefinita illa bona operatio; igitur præfinitio hæc absoluta, & efficax, non est de prærequisitis ad agendum. Illud etiam principium est manifestissimum: *Quoties potentia est proxime completa sine aliquo principio, etiam sine illo potest existere effectus*, neque plura principia prærequiruntur ad actum, quam quæ sufficiunt ad constituendam potentiam proxime completam: nam potentia proxime expedita secluso quouis alio, denominat effectum proxime possibilem ex vi illorum principiorum quouis alio seclusо; alioqui illa potentia non esset vndequaque completa. Ergo cum voluntas creata, etiam quando actu non est prædefinita bona operatio, est proxime potens elicere illam operationem: *ergo non repugnat bonam operationem elici, & non procedere à prædefinitione Dei efficaci*, & consequenter bonum opus non petit essentialiter prouenire à prædefinitione.

6.

Neque potest reduplicari supra potentiam proxime expeditam, quin reduplicetur supra actum vt potentem egredi à potentia; nam idem est dari potentiam proxime expeditam ad eliciendum actum, ac effectum posse procedere à tali potentia sic expedita, quin aliquid aliud se tenens ex parte principij desideretur ad existentiam effectus. Cum igitur, quando positiue deest illa prædefinitio, sit proxima potestas, vndequaque expedita ad elicientiam illius operationis, consequens est vt operatio non petat essentialiter dimanare ab illa prædefinitione.

7.

Nihilque prærequiritur ad actu operari, quod non prærequiratur ad potentiam proximam, vel constituat ipsam potentiam proximam; *quia in tantum aliquid prærequiritur ad operandum, in quantum sine illo non potest fieri*; si autem sine illo fieri non potest, non datur absque illo potentia. At certissimum est absque prædefinitione dari potentiam proximam: nam Deus nullo pacto prædefiniuit absolute, & efficaciter bonam operationem illius, qui non elicit talem operationem, & nihilominus ille est absolute proxime potens elicere talem operationem.

Dices

Universidad de Deusto
Biblioteca

8. *Dices tamen contra.*

Dices illum qui non recte operatur, & habet proximam potestatem recte operandi, habere proximam potestatem efficiendi vt Deus prædefinierit efficaciter talem operationem, & ideo verum esse illum qui habet facultatem recte agendi proximam, & completam non indigere aliquo alio principio, quod non sit proxime constitutum in potestate ipsius, quamuis ad operationem vt actu existentem prærequiratur aliud principium constitutum in potestate ipsius hominis. Neque inde fit illam potentiam non esse proximam, sed remotam; quia non est potentia ad efficiendum aliquid immediatius, quam ipsam operationem. Imo ideo à priori voluntas creata potest efficere vt Deus prædefinierit bonam illam operationem; quia potest efficere opus ipsum, quod est ratio à priori ipsius prædefinitionis.

9. *Deiicitur euasio.*

At hæc euasio terminos implicatorios claudit. Primo quia stante potentia proxime expedita ad elicientiam per carentiam effectus, nullum impeditur principium requisitum ad existentiam talis effectus, sicut non impeditur potentia proxima ad talem effectum. Ideo namque non impeditur potentia proxima requisita ad talem effectum; quia illa potestas omnino est necessaria antecedenter ad existentiam effectus. At prædefinitio illa in sententia aduersariorum non est minus necessaria ad existentiam effectus; ergo non potest impediri per carentiam operationis illa prædefinitio.

10. Hoc etiam ex argumentis nuper adductis non eneruiter monstratur: quia non esset proxima potestas nostræ voluntatis operandi, & non operandi, nisi quatenus humana voluntas intelligeretur subesse prædefinitioni; sed vt sic nulla potest esse facultas impediendi præfinitionem, vt supra patefeci, eo quod facultas ad impediendam existentiã prædefinitionis est facultas ad faciendũ sensum diuisum ab ipsamet præfinitione, qui fieri nequit in sensu composito eiusdem prædefinitionis, quia potestas diuidendi, siue separandi præfinitionem à tali potentia proxima non supponit talem præfinitionem existere: At potestas illa operandi, & non operandi, qua parte est potestas operandi debet & per se supponere prædefinitionem illam, ergo talis potestas nequit esse facultas ad sequestrandam existentiam prædefinitionis à tali facultate. Porro potestatem operandi per se supponere prædefinitionem illam, vt positiue existentem facile monstratur; quia illa potestas proxime & omnino completa supponit nihil deesse ex principiis, aut conditionibus prærequisitis ad bene operandum; quia nemo est positiue proxime potens operari nisi in vi omnium prærequisitorum ad operandum.

11. Et adhuc confirmatur. Si prædefinitio est principium requisitum ad existentiam operationis, sine illa non potest esse sufficienter constituta potentia proxima ad recte operandum: nam pro illo signo pro quo voluntas creata est proxime potens agere, & non agere, debet esse verum prædefinitionem, si requisita sit ad operandum suam exercere causalitatem; siquidem non exercet illam immediate erga opus ipsum, ac proinde illam exercet erga talem potentiam proximam, & consequenter esset requisita ad existentiam illius potentiæ proximæ, & ideo non posset intelligi illa potentia proxima nisi sub præfinitione, quod est aperte falsum, nam ille qui non operatur habet potestatem proximam ad efficientiam operis, non minus, quam si tale auxilium esset efficax.

12. Quod si potentia quando opus non est præfinitum est vltimo completa ex parte principij proximi ad operandum, manifestum est non desiderari aliud principium vt operetur: nam adesse principia omnia requisita ad operandum & cuncta, quæ requiruntur ex parte principij proximi ad operationem, infert per legitimam consequentiam adesse cuncta, quæ sufficiunt vt homo operetur, ac proinde prædefinitio non potest esse principiũ requisitum ad operandum. Itaque certissimum esse debet causam proximam indifferentem, & vltimo expeditam ad operandum, & non operandum non posse constitui talem vt subest prædefinitioni efficaci Dei; quia vt subest prædicto decreto efficacaci Dei facit sensum compositum cum tali decreto.

13. Ob idque non potest esse in potestate nostræ voluntatis proximæ expeditæ ad operandum impedire actionem productiuam auxilij requisiti ad ad operationem, aut impedire tale auxilium, vel voluntatem cum qua operatur, & facere vt loco huius actionis exiterit alia, & vice huius auxilij alia cogitatio, & extiterit potius alia potentia volitiua, quam hæc. Ratio etiam esse potest; quia si prædefinitio esset prærequisita ad operandum, dum videt potentiam proxime potentem operari, debet videre existere omnia principia sine quibus effectus non potest existere, quia absque principiis sine quibus effectus non potest existere non potest inueniri potentia proxime expedita ad effectum. Neque Deus pro signo, pro quo videt proximam indifferentiam ad operandum iam existentem potest non scire existere illum habitum charitatis v. gr. in vi alicuius actionis determinatæ: hoc autem non sciret Deus, si esset indifferentia pro tunc vt actio per quam existit ille habitus esset hæc vel alia, quia talis indifferentia non est reducta ad actum nisi per operationem, quæ est in sequenti signo. Aliunde etiam in hac indifferentia continetur iuxta illam sententiam: quoniam ille habitus charitatis nequit causare actum nisi vt existens, ergo nisi causatus per causam, & actionem determinatam; quia nihil actu existit ex vi causæ, aut actionis non determinatæ, sed indeterminatæ.

Sectio IV.

Diluuntur obiecta partis aduersæ.

1. Obiicitur primo. Si testimonia Augustini, & aliorum Patrum, quæ disputatione præcedenti à me afferebantur ad persuadendas has prædefinitiones absolutas, & efficaces, recte expendantur, pariter quoque ostendunt has prædefinitiones esse prærequisitas: non enim potuerunt Patres aliunde sibi persuadere dari de facto has prædefinitiones, nisi quia quodcumque bonũ opus debet prouenire à voluntate Dei absoluta, & efficaci: Ergo prædefinitiones absolutæ, & efficaces nostrorum actum liberorum sunt omnino requisitæ ad existentiam illorum operum. Præsertim cum Augustinus, & alij Patres supponant nullum dari opus bonum morale, quod non procedat ab hac absoluta Dei prædefinitione: nam generaliter nullum opus excipiunt, quamuis sit personæ, quæ præscitur fore damnandam, sed tantum excipiunt praua opera.

2. Confirmant hoc nonnulli ex Neotericis primo; quia prædefinitio Dei absoluta & efficax est volũtas, pro qua oportet nos orare iuxta Augustinum apud

apud Sanctum Thomam quæstione 19. articulo octauo, in primo dicentem: *Nullus fit saluus nisi quem Deus voluerit saluare, & ideo rogandus est vt velit, quia si velit necesse est esse.* Sed voluntas Dei pro qua oportet nos orare est requisita in ratione causæ: igitur si admittitur prædefinitio debet esse requisita in ratione causæ.

3. *Respondetur.* Respondetur ad principale argumentum Ecclesiæ Patres propter rationes a nobis adductas in præcedentibus disputationibus existimasse has prædefinitiones esse possibiles; dari autem de facto sibi etiam persuasere propter specialem prouidentiam erga electos, quam ostendunt sacræ literæ, & quia à Deo petimus vt ita nos regat, vt infallibiliter recte agamus, & orantes petimus cum Augustino: *Da Domine quod iubes, & iube quod vis*, & quia à Deo est speciale donum perseuerantiæ datum ex fine nostræ salutis, præbetque auxilium efficax, qua tale est ex fine boni operis, in quo continetur prædefinitio absoluta, & efficax illius operationis, vt disput. præcedenti probaui; quia Deus non eliget medium efficax, non electurus ipsum si esset inefficax absque voluntate efficaci finis. Cum igitur eligat auxilium efficax ex fine bonæ operationis, non electurus illud si esset inefficax, consequens est vt Deus prædefiniat absolute, & efficaciter bona opera. Has prædefinitiones non esse ad recte operandum prærequisitas colligebant Patres; quia Deus denegat hanc specialem prouidentiam in pœnam verbi gratia, superbiæ, quamuis non deneget aliquod requisitum ad agendum. Quod etiam suadent perplures rationes adductæ in præcedentibus sectionibus. Meritoque iudicarunt Patres prædefinitiones non requiri ad agendum; quoniam alioqui qui non recte operarentur haberent sufficientes excusationes aduersus Dei querelas, & exprobrationes. Et ideo licet Deus debuerit facere aliquid vineæ suæ, vt faceret vuas, non tamen debuit vltra facere, quam fecit, quia aliud non erat necessarium vt faceret vuas, quæ fecit labruscas. Quod etiam per siculneæ parabolam exponit Bernardus in festo Sancti Petri, & Pauli serm. 2. Similiter quando propositum fuit discrimen inter terram malam, & bonam, & optimam, non fuit datum discrimen ex parte seminantis, non dantis sufficiens semen.

4. Ad confirmationem respondeo sufficere ad non frustra orandum, dum prædefinitionem diuinam absolutam, & efficacem postulamus ad recte agendum, si prædefinitio sit infallibilis causæ bonæ operationis, licet prærequisita non sit. Est namque per se euidens esse nobis vtilissimum vt Deus singulari consilio seligat vocationes congruas, quamuis absque illa speciali prouidentia operari possemus. Immo per orationes postulamus à Deo vt operemur. Contingitque sæpissime casus vt negata illa prouidentia speciali, non operaremur, quamuis operari possemus. Est etiam prærequisita illa prædefinitio, vt Deus ex fine nostræ salutis, & bonæ operationis eligat vocationes congruas, non electurus illas, si præuiderentur incongruæ: nam, vt nuper aiebam, voluntas dandi congruam vocationem propter vtilitatem specialem, quam habet in ordine ad opus bonum, est prædefinitio. Speciale beneficium quod Deus confert ratione hatum prædefinitionum, quamuis requisitæ non sunt, manifeste apparet in duabus præcedentibus disputationibus. Immo per orationes non petimus, quod est omnino necessarium ad operationem, ita vt implicet contradictionem absque tali principio, & ideo Patres ex oratione asserunt dari beneficium indebitum.

5. *Difficile argumentum proponitur.* Secundo publiciter arguunt. Quicumque est proxime potens bene operari potest facere vt Deus bonum illud præfinierit, si semel admittitur possibilis hæc prædefinitio, sed homo id efficere non posset, nisi prædefinitio esset prærequisita, igitur si huiusmodi prædefinitio sit possibilis erit pariter prærequisita. Maior probatur; nam quicumque recte operari potest, habet potestatem efficiendi vt Deus per scientiam mediam viderit auxilium, vt efficax sub conditione, & consequenter habet potestatem efficiendi vt Deus præextiterit proxime potens prædefinire talem actum: igitur ante volitionem executiuam auxilij esset, casu quo ille homo recte operaretur, vel illa Dei prædefinitio absoluta & efficax, vel alter actus incompossibilis cum prædicta prædefinitione: siquidem Deo repugnat pure omittere. At explicari nequit qualis sit ille actus incompossibilis cum prædefinitione, etiam quando homo recte operatur. Quod præcipue locum habet in nostra sententia de actibus liberis Dei; siquidem nullius actus liberi Dei est possibilis carentia distincta à positiuo, vt manet probatum tractatu de Voluntate Dei; igitur dum homo potest recte operari, potest efficere determinate vt Deus talem actum prædefinierit, & non potest recte operari, quin efficiat vt Deus actum illum prædefinierit; sicuti non potest recte operari, quin recte operando efficiat, vt Deus per scientiam mediam viderit futuram illam operationem. Ratio huius est, quia homo recte operando non potest efficere vt Deus habuerit actum incompossibilem cum prædefinitione illius operis: quia recta operatio non habet vnde inferat actum incompossibilem cum prædefinitione.

6. Quod rursus efficaci confirmatione fulciri potest: quoniam scientia media, vt supponitur, est de se directiua ad conferendum auxilium, quia est efficax, nec potest dirigere, quin actu dirigat: Ergo non potest homo recte operari, quin operatio procedat à directione scientiæ mediæ. At dirigere scientiam mediam in actu secundo ad existentiam auxilij efficacis ex fine boni operis, est dirigere ad existentiam voluntatis diuinæ, quæ per se, & ex propria quidditate amat auxilium efficax, qua tale, ex fine boni operis, qui actus est prædefinitio absoluta, & efficax illius operis. Porro bonam operationem semper procedere à scientia media dirigente, inde suadere tentant aduersarij, quia tunc est scientia media cum potestate dirigendi, siue habendi prædictam volitionem, & non ponitur aliquis actus incompossibilis cum tali volitione præfinitiua: ergo necesse est ponatur prædefinitio Dei efficax, dum intelligitur esse in Deo illa scientia media boni operis futuri sub conditione.

7. *Responsio ad 1. argumentum.* Respondeo ad secundum principale argumentum; posse hominem bene operari quin detur

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur prædefinitio absoluta, & efficax illius operis boni. In quo casu erit pro signo, in quo poterat esse prædefinitio, alius actus diuinus incompossibilis cum prædefinitione, vt si Deus pro signo illo habeat hunc actum: *si dedero hoc auxilium*, dandum est propter hunc finem, verbi gratia propter finem. A. potius, quam propter finem. B. qui actus non est principium determinans ad existentiam auxilij, quamuis determinet ne detur auxilium, quin existat propter illum finem. Et ille actus existens pro illo signo, in quo poterat esse prædefinitio, omnino est incompossibilis cum prædefinitione. Nam vt in tractatu de Voluntate Dei probaui, actus conditionatus, aut simplex complacentia est incompossibilis cum actu absoluto & efficaci, qui existeret pro illo signo, quia actus conditionatus, & inefficax complacentia per se supponunt voluntatem non se determinare pro tunc omnino absolute, & efficaciter, & per se disponunt ad determinationem efficacem, & absolutam, quæ sit pro alio sequenti signo. Vnde si Deus habeat hunc actum: *Si dedero hoc auxilium dandum est propter maius bonum vniuersi, propter gloriam, & honorem electorum, in gloriam Christi*, ille actus de se petit vt pro illo signo non determinet Deus absolute existentiam illius auxilij, neque carentiam illius auxilij, quia ex suo modo tendendi affert actus ille conditionatus vt post ipsum sit determinatio ad ponendam conditionem, vel carentiam conditionis.

8. Ex hoc discitur neque vage requiri ad recte agendum vel prædefinitionem, vel alium actum determinantem ad volitionem executiuam auxilij; quoniam impediri potest prædefinitio per actum alium, qui de se non determinet ad existentiam auxilij, licet in alio sequenti signo existat auxilium. Etenim voluntas illa conditionata de se excludit pro signo illo determinationem ad positionem conditionis, quæ existeret in signo illo, necnon determinationem ad talem carentiam. Postea etiam dicemus Deum per scientiam mediam cognoscere, quod si præstet hoc auxilium, quamuis sit inefficax, dandum est per talem actum ex tali fine, & tali determinatione ad finem, & casu quo voluntas creata non operaretur cum hoc auxilio, quod actu est efficax, efficeret ne extitisset in Deo prædefinitio illa, sed ille actus, qui videbatur per scientiam mediam extiturus, si detur illud auxilium, quamuis sit inefficax.

9. Consequenter asserimus, quamuis præscindatur à prædefinitione pro signo nostræ proximæ indifferentiæ ad agendum, poterit intelligi extitisse pro priori, vel prædefinitionem, vel actum incompossibilem cum tali prædefinitione. Quemadum pro signo nostræ indifferentiæ proximæ intelligitur existere pro sequenti signo, vel operatio ipsa, vel carentia operationis, neutrum tamen intelligitur determinate existere, siue extiturum in signo sequenti.

Haud aliter ad confirmationem dicimus actum diuinum directum à scientia media ex se supponere talem determinatam scientiam, & quia Deus potuit loco illius actus habere alium incompossibilem, qui non supponeret determinate illam scientiam mediam, ideo potuit Deus non dirigi à tali scientia. Ille actus incompossibilis cum prædefinitione potuit esse quædam complacentia inefficax circa idem obiectum, quæ existeret pro signo illo pro quo daretur prædefinitio, si existeret: nam illa inefficax complacentia de se disponit vt post ipsam sequatur volitio efficax, ac proinde petit ne volitio efficax sit in illo signo, sed in sequenti. Potest quoque, vt nuper aiebam, ille actus esse conditionatus, vt voluntas dandi illud sequens auxilium sub conditione quod operetur cum isto, siue sub conditione quod detur hominj istud, aut voluntas dandi hoc auxilium ex intentione efficaci boni operis sub conditione quod Deus se determinet ad præstandum tale auxilium. Simili modo loco prædefinitionis, quæ extitura esset pro signo illo, posset esse voluntas vaga determinans ad existentiam illius auxilij, vel alterius: nam pro signo illo, pro quo Deus vage aliquid, & indeterminatè decernit, nequit simul determinare vnum ex extremis, quia de se illa determinatio relinquit indifferentiam vt in sequenti signo determinetur, vt late dixi tract. de volunt. Dei.

10. Argumento & magis principale proponitur & pensatur ipse.

Sit tertium principale argumentum. In Deo debet esse perfectissima prouidentia: Sed perfectior prouidentia est, quæ consequitur finem per intentionem efficacem finis, quam per inefficacem. Igitur quoties Deus consequitur nostram bonam operationem, quam intendit, habet efficacem intentionem illius operationis.

11. Respondeo, Deus semper habet perfectissimam prouidentiam, sumpta perfectione in ordine ab bonitatem ipsius actus diuini prouidentis: nam ille actus est summe perfectus physice, vt patet ex dictis in tract. de Volunt. Dei, & eo ipso quod sit formaliter laudabilis in genere moris, est summe laudabils, vt ibidem probatum est. Non tamen debet diuina prouidentia esse perfectissima in ordine ad vim inferendi effectum, vt patet in prouidentia, quam Deus habet respectu reprobi, cuius bonam operationem, & æternam salutem intendit, & ad hoc applicat media, quin intendat efficaciter finem.

12. Deus tamen de facto (vt postea ostendam) amat auxilium propter omnem vtilitatem, quam videt in ipso, & cuncta ordinat in bonum suorum electorum, & omnia fecit propter electos, ordinatque homines electos, vt restaurent sedes, quas amisêre Angeli apostatæ, quin fuerit in Deo necessitas habendi hoc genus prouidentiæ. Sic etiam potuit Deus ita cuncta disponere, vt plures essent, qui æternam salutem consequerentur, quam qui damnarentur, & nihilominus de facto plures damnantur, quam salutem æternam adipiscuntur. Neque valet si dixeris Deum morali saltem quadam necessitate solum teneri eligere aliquos vage ad gloriam, non tamen omnes, neque plures. Tum quia (vt postea dicam) neque morali necessitate tenetur eligere aliquos vage ad gloriam, potuit namque neminem eligere. Tum etiam quia similiter potuissent, ac deberent existimare Deum non teneri prædefinire absolutè, & efficaciter omnia bona opera, sed aliqua vage, & consequenter prædefinitio non est requisita ad existentiam huius bonæ operationis.

SECTIO

SECTIO V.

Aliis obiectionibus fit satis.

1. Argumenti.

Opponitur adhuc quarto. Nonnulli sunt actus liberi humani, qui esse nó possunt absque diuina prædefinitione absoluta, & efficaci, ergo rationes quib. supra probaui prædefinitioné non esse principium requisitum ad operandum nullius sunt efficaciæ. Antecedens probatur; quoniam actus quo Christus ex motiuo obedientiæ noluit impedire mortem fuit liber, & meritorius, & non potuit non esse à Deo prædefinitus: nam à Dei prædefinitione habebat actus ille infallibilitatem vt esset. Respondeo. Neque ad opus illud præceptum est necessaria Dei efficax prædefinitio, quia adhuc poterat non mori, vt fuse dictum est tractatu 2. de Incarnat. Illud namque præceptum solum reddebat illicitas, & consequenter Christo Domino impossibiles omnes volitiones, quæ ante petitam, & obtentam dispensationem recusarent mortem. Videnda sunt hæc loc. cit. Illi etiam, qui aiunt Christum non obstante præcepto sibi impositio esse liberum ad electionem huius vel illius actus, ex hoc, vel illo motiuo, facile defendent non fuisse à Deo efficaciter præfinitum hunc actum in particulari, neque speciem, aut intensionem.

2. Argumen.

Quinto: Quodlibet bonum opus Dei non potest non esse speciale Dei beneficium, & ipsum auxilium efficax est speciale beneficium dum à Deo confertur ex fine boni operis, neque potest non esse speciale Dei beneficium: ergo quia Deus non potest conferre illud auxilium ex fine boni operis, quin Deus velit efficaciter ipsum; quia non potest non amare auxilium efficax qua tale est, in quo imbibitur, vt probatum manet formalissime, ipsa efficax Dei prædefinitio illius boni operis. Confirmatur, Deus non potest non esse qui discernat in actu primo bene operantem, à non operante, iuxa illud Pauli 1. Corinth. 4. *Quis enim te discernit? Quid habes, quod non accepisti*, quod ad diuinam electionem, quæ sit causa boni operis, quod à Deo acccipimus referunt Augustinus, Prosper, & Fulgentius. Ergo quia necesse est vt Deus per huiusmodi prædefinitionem discernat bene operantes ab his, qui operantur iniquitatem.

3. Respondetur.

Respondeo. Deum absque tali prædefinitione efficaci, & absque voluntate quæ per se supponat scientiam boni operis futuri sub conditione posse conferre speciale beneficium in actu primo, & discernere prædestinatum à reprobo; licet scientia media in ordine ad hanc specialitatem beneficij non se habeat concomitanter, sed antecedenter, vt fuse dicemus in sequenti controuersia. De facto tamen nullum bonum opus non prædefinitur efficaciter, quia sic Deus est specialiter benevolus, neque solum specialiter, sed specialissime, licet speciali cura seruet Deus suos electos, qui vocantur secundum propositum.

4. Argumentum.

Sexto. Dum Deus obtinet finem per talia media determinata, & per tales actus humanos, non potest expectare præuisionem eorumdem actuum humanorum, vt absolute futurorum, ergo illos debet antecedenter prædefinire. Antecedens probatur, quoniam hoc esset remittere de absoluto, & supremo dominio quod potest exercere salua libertate nostræ voluntatis. Respondetur. pondetur, licet Deus non possit non habere supremum, & absolutum dominium vi cuius possit flectere per prædefinitionem efficacem omnium voluntates, tamen potest non habere in exercitio hunc vsum dominij. Immo etiam supremi dominij est posse non præfinire efficaciter opera. Sicut *saluat quos vult, & quos vult viuificat*, vt inquit Fulgentius lib. de Incarnat. & Gratia Christi. At iple quos dignatur vocat efficaciter, & pro sua libertate potest velle solum inefficaciter bonum opus, quamuis re ipsa existat tale opus. Potuit etiam efficaciter decernere salutem illorum qui reprobantur, & nihilominus solum inefficaciter illam amauit. Si autem inquiratur, *cur Deus noluerit prædefinire efficaciter hanc bonam operationem?* responsio penes ipsum est, vt in simili Augustinus ait lib. 11. super Genes. ad lit. cap. 10. *Sed posset*, scribit, *ipsorum voluntatem in bonum conuertere, quoniam omnipotens est, posset plane. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur non voluerit penes ipsum est.* D. Fulgentius. Augustin.

5. Argumentum 7.

Septimo. Saltem debet prærequiri ad bonum opus vel prædefinitio illius operis, vel alia voluntas determinans ad volitionem executiuam auxilij efficacis. Sed si aliqua ex his volitionibus prærequiritur vage, manet eadem difficultas, ac si determinate prærequireretur prædefinitio: nam pro signo nostræ indifferentiæ debet intelligi voluntas cum omnibus prærequisitis, & consequenter cum aliqua voluntate determinante ad voltionem executiuam auxilij, quæ per se supponat scientiam boni operis futuri sub conditione, & determinet ex fine boni operis ad existentiam auxilij efficacis, quæ voluntas iuxta nostra principia est formaliter ipsamet præfinitio absoluta, & efficax illius boni operis, & quamuis non esset formaliter ipsamet præfinitio, militarent contra ipsam omnia argumenta, quæ contra prædefinitionem prærequisitam ad existentiam boni operis liberi supra adduximus. Restat probemus debere prærequiri aliquam volitionem determinantem ad volitionem executiuam auxilij: nam si requiritur illa volitio reflexe determinans ad volitionem executiuam illius auxilij efficacis, ideo erit, quia Deus non potest re ipsa conferre auxilium efficax ex fine boni operis, nisi habeat voluntatem, quæ efficaciter intendat ipsum bonum opus, vel auxilia vt efficacia ex fine boni operis, quod in idé recidit. Porro dandam esse voluntatem reflexam determinantem ad votitionem exequutiuam illius auxilij, vel ex eo probari potest, quia volitio executiua auxilij quando oriri à prædefinitione, non est formaliter, & immediatè libera, sed necessaria, & nequit esse accidentaliter libera, ac proinde semper debet esse efficaciter imperata: alioqui si posset esse cum tali imperio, & sine illo, non esset essentialiter libera, sed accidentaliter.

6. Dicat quis nullum fore incommodum si voluntas illa solum sit accidentaliter libera, & compossibilis de se cum tali imperio, & cum carentia illius. Sed contra est, quia illa volitio vt esset formaliter libera deberet prærequirere carentiam illius imperij, quod videtur nimis falsum, non enim Deus prius quam velit dare hoc auxilium, debet se determinare ad non imperandam talem voluntatem: alioqui procederetur in infinitum: nam etiam ante voluntatem illam terminatam ad carentiam imperij deberet dari alia voluntas, quæ terminaretur ad carentiam imperij illius secundæ voluntatis, vel voluntas reflexe imperans, & in hac tertia voluntate redit idem argumentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respondetur primo probabilem esse sententiam asserentem, volitiones diuinas formaliter liberas esse essentialiter liberas, eo quod debeant esse incompossibiles cum imperio determinante infallibiliter ad ipsas. Iuxta hanc opinandi viam illa volitio executiua auxilij nusquam erit formaliter necessaria sed libera, & incompossibilis cum imperio, aut prædefinitione determinante infallibiliter ad talem in particulari: non tamen erit incompossibilis cum inperio determinante vage ad hanc, vel illam volitionem executiuam auxilij, respicientem hunc, vel illum finem, aut cum imperio, seu prædefinitione determinante vage ad volitionem executiuam huius, vel illius auxilij, quod præuidetur per scientiam mediam habiturum effectum, si existat. Si autem consideretur volitio executiua auxilij de se incompossibilis cum tali imperio determinante vage, aut cum volitione inefficaci inclinante in volitionem executiuam auxilij, erit essentialis non solum libertas vtcumque, sed maior libertas, vt in tract. de Volunt. Dei dictum est. 7. Respondetur 1.

8. Non tamen est illa volitio, quæ exequitur auxilium omnino accidentaliter libera, sed maior, aut minor libertas illi erit accidentalis, quoniam solum habet de se ne possit imperari omnino determinate, vt probabiliter defendi potest. Primo itaque dicimus in hac volitione executiua auxilij reperiri quandam essentialem repugnantiam vt proueniat determinate ab imperio determinante infallibiliter ad ipsam. Si enim non haberet hanc repugnantiam, posset diuina voluntas post imperium illud vagum supra explicatum esse proxime expedita, vel ad habendum illam volitionem executiuam auxilij immediatè liberam, vel ad habendum aliunde immediatius imperium infallibiliter determinans ad illam volionem executiuam auxilij, ortum ab imperio vago, & sic quamuis accederet noua illa voluntas reflexa determinãs omnino infallibiliter ad volitionem illam executiuam auxilij, esset talis voluntas executiua auxilij simul libera, & necessaria, quoniam pro signo illo in quo præscinditur omnino ab imperio determinante infallibiliter ad ipsam esset proxima indifferentia ad volitionem illam executiuam auxilij, quæ proxima indifferentia non posset non esse in illo instanti reali, quamuis aduenirent imperium, vt est manifestum, & consequenter illa volitio auxilij procederet à potentia proxime in differenti, quia procedere à potentia proxime indifferenti aliud non est quam dari illam potentiam proxime indifferentem ad existentiam illius volitionis, & dari actu illam volitionem. Deinde illa volitio esset formaliter necessaria, quia procederet ab imperio determinante infallibiliter ad illam, & ideo sequeretur vtraque pars contradictionis, vt in tract. de Volunt. Dei dicebamus, & fusius ostendetur in tract. de actibus humanis. Secundo dicimus maiorem, vel minorem libertatem posse esse extrinsecam illi volitioni executiuæ auxilij; quia talis volitio exequens auxilium accidentaliter prouenit ab illo imperio vago, quia licet per se supponat primam indifferentiam ad habendum illud imperium vagum, vel actum incompossibilem cum tali imperio; tamen accidentale est illi volitioni executiuæ auxilij supponere potius illud imperium vagum, quam actum incompossibilem cum tali imperio, qui nulla ratione determinet ad existentiam illius volitionis executiuæ auxilij.

9. Respondetur 2. Secundo respondetur etiam maiorem libertatem esse essentialem actioni creatæ, aut volitioni diuinæ, & ideo illa volitio diuina prouenies ab imperio vago, non potest non prouenire ab aliqua volitione determinante vage ad ipsa, licet illa volitio vage determinans possit esse valde diuersa ab illa, quæ per se supponat scientiam mediam; potest namque de se esse indifferens vt coniungatur cum hac scientia media vel cum alia opposita. Volitio autem cui conuenire potest maior libertas, & esse absque imperio determinante ad ipsam, est natura sua incompossibilis cum tali imperio, vt plenius declaratum manet in tract. de Volunt. Dei.

10. Respondetur 3. Tertio respondebimus specialem esse rationem cur licet in creatis actiones (vt in tract. de Actib. hum. declarabitur) sint essentialiter liberæ, saltem de facto, & regulariter, non sit essentialis libertas illi volitioni executiuæ auxilij. Etenim nostra volitio, qua Deum v.g. amamus, non affert de se pro signo sequenti ad indifferentiam imperandi amorem Dei, & non imperandi; sed potius poterit voluntas esse proxime expedita vt immediate amet Deum absque imperio amoris Dei, vel mediante tali imperio, vt in tract. de Actib. hum. dicetur. At vero volitio Dei executiua auxilij ex essentia sua præsupponit determinationem indifferentiæ ad imperandam, vel non imperandam volitionem executiuam auxilij: nam ex essentia sua supponit in Deo scientiam boni operis futuri sub conditione, vel scientiam carentiæ illus boni operis futuræ sub conditione illiusmet auxilij; si autem præsupponatur prior scientia, nimirum boni operis futuri sub conditione, illa scientia potest mouere Deum ad dandum illud auxilium, quia est efficax, & talis voluntas nequit esse executiua auxilij; si autem præsupponatur scientia opposita, nempe carentiæ boni operis futuræ sub conditione, nequit Deus in signo immediato habere volitionem executiuam auxilij ex fine boni operis, sed potius debet esse alia volitio ex suppositione cuius præscindatur à tali scientia. Nam qui videt finem aliquem infallibiliter non esse obtinendum, nequit serio applicare media ad consecutionem illius, vt postea manifeste ostendemus. Ex quo patet determinationem diuinæ voluntatis executiuæ illius auxilij debere præsupponere aliam indifferentiam ad imperandam, vel non imperandam illam volitionem executiuam auxilij, quia potest Deus se determinare ad conferendum illud auxilium, quia est efficax; volitio autem executiua auxilij non supponit de se illud auxilium esse efficax. Quod etiam rursus probari posset, quia si in Deo sit scientia boni euentus futuri sub illa conditione, est in potestate hominis, posito illo auxilio facere, vt in Deo fuerit opposita scientia, & consequenter volitio executiua auxilij debet esse post aliam determinationem diuinæ voluntatis, quia Deus potest conferre auxilium, quia videt futuram bonam operationem si detur, & potest habere actum, quo nolit conferre auxilium illud, quamuis per scientiam mediam videatur efficax.

11. Respondetur vltimo. Quarto, & vltimo respondetur esse probabilissimum libertatem etiam de facto in creatis esse extrinsecam actioni. Quoniam huiusmodi actio solummodo exigit esse immediate post signum indifferentiæ proximæ, si detur eiusmodi indifferentia proxima ad amandum, vel imperandum talem amorem, non tamen exigit vt talis indifferentia proxima detur: etenim potuit illa numero actio in illo primo signo procedere à principio determinato ad vnum, licet esse nequeat ex vi imperij in alio posteriori signo, vt plenius monstratum est loc. cit.

Octauo

12. Octauo arguitur ex P. Arrubal 1. par. disput. 65. c. 1. §. 3. Conditionata volũtas nihil operatur de facto nisi purificata conditione succedat alia voluntas absoluta, ergo nihil euenire potest à voluntate diuina, quod non efficiatur per voluntatem absolutam. Respondent nonnulli antecedens esse falsum; quia sufficit purificari conditionem vt potentia Dei executrix ad extra operetur. Idque probant à simili causarum naturalium, quarum operationes pendent à multis conditionibus, quibus adhibitis non est opus nouam virtutem & inclinationem absolutam superuenire prioribus causis. Nam Sol per eandem potentiam, & inclinationem illuminandi, quam habet, antequam fenestram aperias, absque noua potentia, & inclinatione succedente, tuum cubile illuminat, posita conditione aperiendi fenestram. Ita cum aliis non paucis P. Ruiz tomo de Prouident. tract. 2. disp. 9. sect. 11. n. 9. qui consequenter docet postea intentionem efficacem gloriæ, quæ est ante præuisa merita, esse post merita præuisa executiuam eiusdem gloriæ.

13. At difficile est volitionem conditionatam per solam positionem conditionis absque noua voluntate absoluta causare suum effectum, vt fuse dicetur, cum sermo sit de lectione efficaci ad gloriã, & coronam ante præuisa merita. Neque potest illa volitio executiua nostri operis liberi esse conditionata, vt variis argumentis ostendi in tract. de Scientia Dei. Quare, vt ibidem dictum est, illa volitio est inefficax, & quasi media inter nudam velleitatem, & voluntatem efficacem, quia vim habet inferendi media sufficientia ad existentiam operis, si non intelligantur posita. Hæc volitio inefficax sufficit applicare diuinam omnipotentiam in ordine ad opus ad quod non determinat immediate diuina voluntas, aut omnipotentia, sed duntaxat voluntas creata.

Dispvtatio V.

An prædefinitio absoluta, & efficax possit esse principium immediatum nostri actus liberi.

Existimarvnt nonnulli ex Modernis præfinitionem Dei efficacem de nostra libera operatione posse esse principiũ executiuum ipsius, & consequenter immediatum, quod quia specialem habet difficultatem in hac disputatione examinabitur.

Sectio I.

Proponuntur variæ sententiæ affirmantes, & ipsarum fundamenta.

1. Non desunt, qui putent prædefinitionem Dei absolutam, & efficacem, esse non solum principium requisitum; sed etiam immediatum, quæ duo reddunt illud placitum difficillimum, vt statim dicam. Attamen pro ipso stare videtur Arrubal. 1. par. disp. 65. c. 1. §. 3. vbi supponit non posse esse immediatum principium nostri boni operis liberi aliud præter voluntatem absolutam, & efficacem,

R. P. B. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

2. Si supponantur principia P. Arrubal circa constitutionem actuum liberorum Dei per actionem nostram ad extra, satis consequenter asseritur prædefinitionem absolutam, & efficacem nostri actus liberi esse omnino requisitam, & immediatum principium talis actus. At illa sententia, vt probatũ manet in tract. de Volunt. Dei, est omnino intelligibilis, & frustra cõmendaretur efficacia diuinæ prædefinitionis, quæ facit vt faciamus, si per ipsammet operationẽ nostram liberã constitueretur Dei operatio. Volitionis diuinę insuperabilis & ineuitabilis efficacitas, quæ semper impletur, & quæ frustrari nulla ratione potest, cui nemo potest resistere, omnino euanescit, quia quidquid increatũ est, & immanens, est indifferens de se ad vtram partem contradictionis, & nostra operatio determinat illam indifferentiam diuinam, & ideo dum dicitur voluntati Dei efficaci neminem resistere posse solummodo asseritur implicare nostram operationem non esse ex suppositione quod sit. Frustraque laborassent antiqui Patres, & Scholastici, in concordia prædestinationis, prædefinitionis, & electionis cum humana libertate, quos diu multumque torsit. Quid enim esset facilius, quam dicere Dei prædestinationem, & prædefinitionem efficacem boni operis constitui per ipsum actuale exercitiũ boni operis, aut quis existimet eos fuisse impeditos alia concordia nimis falsa. Ponderant Patres, & Scholastici speciale beneficium diuinæ voluntatis seligentis de industria vocationes congruas, quæ voluntas nihil haberet speciale, si per nostram operationem constitueretur, præter ipsum actualiter operari prouenies à determinatione nostri arbitrij. Neque aliquid esset intra Deum, quod indigeret concordia, quia nihil existens intra Deum determinaret ad operationem nostram.

3. Supponendum itaque est, prædefinitionem Dei esse rationem causandi merita, quod non esset verum si ipsa voluntas Petri v. gr. constitueret prædefinitionem quæ non recte diceretur prædefinitio operis, siquidem non antecedit ipsum opus, sed cõstituitur per ipsum. Neque in illa posset Deus dirigi à conditionali scientia futurorum, vt prædefiniret bonum, quia non dirigitur Deus ab illa scientia media immediate, vt homo se determinet ad operandum, neque vt existat illa operatio, sed vt Deus efficaciter illam amet.

4. Prætermissa igitur sententia P. Arrubal accedit altera, quæ licet adæquate constituat diuinam prædestinationem per aliquid existens intra Deum, adhuc pronunciat talem prædefinitionem esse principium requisitum, & immediatum nostri operis. Quibus etiam fauere videtur P. Vasquez 1. part. disp. 65. cap. 2. & 4. necnon disp. 99. c. 6. affirmans in decreto absoluto, & efficaci omnino requisito ad operationem nostram liberam cognosci operationem nostram vt futuram. Nam li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet ipse doceat decretum liberum Dei constitui per aliquid ad extra, nihilominus docet loc. cit. idē facile posse defendi, quamuis actus liber Dei esset actus additus essentiæ, & denominatio absolute, & adæquate Deo intrinseca. Eandemque doctrinam extendit ad actus prauos quoad substantiam ipsorum, nimirum, à Deo efficaciter prædefiniti dum decernit cum voluntate creata concurrere, sicut ipsa exigit. Proponit eo in loco discrimen inter opus prauum, & bonum, quatenus Deus prædefiniat etiam ante nostram libertatem opera bona, non quidem explicite, & sigillatim in seipsis, sed in congrua vocatione, quam Deus præbet ex voluntate vt homo consentiat, qui minime vult de se, vt fiat opus prauum, etiam quoad substantiam ipsius actus. Contra hunc authorem fuse egimus tract. de scientia futurorum, qui in hac re mille modis implicat, & renuit fateri voluntatem Dei absolutam, & efficacem terminatam ad nostrum opus, præcedere ordine naturæ opus ipsum.

5. At nonnulli ex modernis non renuunt facere tale decretum Dei absolutum & efficax requisitum ad nostrum opus, præcedere ipsum, & esse principium immediatum illius, in quo consequentius se gerunt, licet innumeris quoque difficultatibus illaqueentur: quia non solum militant contra hoc placitum omnia argumenta, quibus in præcedenti disputatione probaui præfinitionem nulla ratione etiam mediate posse esse principium requisitum ad existentiam operis liberi, sed etiam alia non pauca, quibus monstrabitur postea talem præfinitionem absolutam, & efficacem nulla ratione posse esse principium immediatum operis. Et adhuc speciali modo impeditur, quia concedit in nobis esse potestatem impediendi talem prædefinitionem, siue efficiendi vt nunquam in Deo extiterit tale decretum absolutum, & efficax, & aliunde nullum assignat signum huius proximæ potestatis: nam si aliquod signū assignari posset, in quo creata voluntas posset facere sensum diuisum à prædefinitione, siue impedire existentiam prædefinitionis, maxime signum immediatum & proximum ad eliciendam illam operationem: atqui non datur pro illo signo talis potestas, ergo nulla est in homine facultas impediendi præfinitionem illam. Minor probatur quia signum illud proximæ potestatis completæ formalissime includit prædefinitionem vt constituentem tale signum, & proximam potestatem; quia ipsa est vnum ex principiis immediate requisitis, sine quibus non est formaliter potestas proxima: atqui signum essentialiter includens ad sui constitutionem formalissime prædefinitionem, non est potestas impediendi prædefinitionem: nam impeditio actualis debet procedere à potestate proxima impediendi: impeditio vero actualis ipsius præfinitionis non potest procedere ab ipsa præfinitione, vt manifestum est; ergo implicat prædefinitionem esse principium immediatum, & requisitum ad existentiam illius operis.

6. Alia videtur esse ratio, si prædefinitio absoluta, & efficax nostri operis liberi non sit requisita ad existentiam operationis, quamuis sit principium immediatum; quia possunt concipi omnia prærequisita proxima, & immediata, & quatenus esset ex vi illorum præscinderetur à tali prædefinitione absoluta, & efficaci, & vt sic esset potestas impediendi talem prædefinitionem, siue efficiendi vt nunquam extiterit talis præfinitio. Etenim illud signum proximæ potestatis posset diuidi in duo, quorum vnum diceretur signum prærequisitorum. Sufficeretque facultas, quantum est ex parte prærequisitorum faciendi sensum diuisum à præfinitione, licet non esset illa facultas, quantum est ex parte omnium principiorum immediate concurrentium. Quapropter datur locus vt considereretur voluntas, vt subest prærequisitis immediate ad operandum, & vt sic poterit non operari, licet vt subest aliis principiis immediatis non requisitis non possit non operari; quia signum prærequisitorum immediate concurrentium potest efficere, vt non existat principium illud immediatum, non requisitum, & connexum infallibiliter cum ipso opere.

7. Ideo alij ex modernis indicarunt difficile ostendi posse, cur prædefinitio absoluta, & efficax nostri operis liberi non sit principium immediatum talis operis, dummodo requisita non sit ad existentiam illius. Attingit hoc punctum P. Arriaga tract. de Prædest. disp. 35. sect. 1. num. 16. dicens nonnullos ex recentioribus, vt certum supposuisse, & per se notum, in priori naturæ ad operandum solū debere concipi causas immediatas omnes, ex mediatis vero solum eas, quæ necessariæ sunt, & ipse putat hoc assertum non carere maxima difficultate. Sicut enim, inquit ille, effectus non indiget causis remotis non necessariis, ita non indiget proximis non necessariis; ergo quoad hoc idem erit de remotis, & de proximis.

8. Quo non obstante adfert fundamentum cur prædefinitio absoluta, & efficax nostri operis liberi possit esse principium mediatum, non vero immediatum nostri operis, quia, nimirum, causa mediata potest habere connexionem cum effectu ex suppositione futuritionis conditionatæ ipsius effectus, quatenus infert causam proximam, quæ præuisa est habitura effectum; omnis autem causa habens connexionem ex suppositione conditionata, non est absolutè, & simpliciter antecedēs pro priori naturæ, quia ipsemet effectus non potest seipsum pro priori naturæ antecedere. At causa proxima nō potest habere connexionem eo quod inferat aliam causam dependenter à scientia media; hoc enim iam esset influere solum remotè: ergo si habet cōnexionem, debet illam habere ex natura sua, & independenter ab omni futuritione: inter causam enim immediatam, & effectum nihil mediat, à quo ea connexio desumatur, ergo ex natura causæ antecedentis effectum ratione connexionis naturalis illum infert, & eo ipso debet tollere libertatem.

9. At hæc ratiocinatio non semel deficit. Primo quia supponit futuritionem conditionatam sub illo statu futuritionis conditionatæ præsupponi ante præfinitionem, & existentiam auxilij, quod nimiū distat à vero, vt in illo tract. de Scientia fuse ostendi. Secundo quia inde probat causam mediatam, quæ per se supponit futuritionem conditionatam effectus, non antecedere simpliciter ipsum effectum, quia ipsemet effectus non potest seipsum pro priori naturæ antecedere. At aliunde probari debet (vt est à nobis exhibitum) præfinitionem efficacem Dei non antecedere simpliciter opus liberum prædefinitum, quia re vera licet prædefinitio antecederet simpliciter, non inde fieret ipsum effectum antecedere seipsum. Præsertim cum non detur ille status futuritionis conditionatæ distinctus à Deo, qui præcedat alium statum futuritionis absolutæ. Tertio quia si aliunde non obstaret, posset causa proxima nostri operis esse connexa cum opere & per se supponere scientiam mediam, quoniam ex suppositione quod Deus dedisset hanc cogitationem, & piam affectionem ex

ex præscientia bonæ operationis futuræ sub conditione illius cogitationis, & affectionis, posset efficaciter velle illam operationē per voluntatē quæ supponeret fuisse homini illi datam talem cogitationem, & affectionem per volitionem de se supponentem prædictam præscientiam. Prædefinitio etiam absoluta, & efficax, quæ esset principium mediatum operis posset imperare aliam volitionem immediate executiuam operis, quæ per se peteret prouenire ab illa prædefinitione mediata.

Sectio II.

Aliquibus rationibus ostenditur præfinitionem Dei absolutam & efficacem non posse immediate concurrere ad suum obiectum liberum.

1. HÆC assertio probatur primo ex ipsa natura signi immediati ad agendum libere: nam pro signo illo debet præscindi à quouis determinate connexo cum illo opere, vt præscinditur ab ipso opere: non enim præscinderetur ab ipso opere, nisi quoque præscinderetur à quouis determinate connexo cum tali opere. Insufficienterque respondebis sat esse præscindere pro signo illo ab opere, attentis dumtaxat principiis requisitis ad agendum. Etenim cum omnia illa principia immediata, siue requisita sint, siue non, debeant esse pro eodem signo, quod immediate præcedit operationem illam, & homo sit pro signo illo potens absolute non agere, necesse est vt signum illud nihil includat connexum cum opere: nam ideo inspectis prærequisitis ad agendum præscinditur ab opere, quia illa principia constituunt immediatam potestatem agendi, & non agendi omnino expeditam, sed etiam quoduis principium immediatum constituit immediatam potestatem agendi libere; ergo intellecto quocumque immediato principio debet præscindi ab opere.

2. Neque obstat si illa prædefinitio immediata operis solum sit principium operis, non vero carentiæ operis. Etenim etiam inter principia (vt patet in habitu supernaturali) assignantur aliqua, quæ solum concurrunt ad opus, non autem ad carentiam operis, siue ad opus prauum oppositum. Ratioque vniuersaliter procedit respectu cuiuslibet principij immediati; quia potestas proxima agendi, & non agendi est potestas impediendi quodlibet connexum cum opere; hoc enim importat proxima potestas non operandi; ergo non solum attentis prærequisitis ad agendum, & non agendum est potestas impediendi quodlibet connexum cum opere, sed omnino absolute, quod verum non esset, si absolute esset in signo immediato operi prædefinitio efficax ipsius operis.

3. Quod ita explicabitur. Existentia illius immediatæ prædefinitionis, esset omnino pendens ab opere libero, & ipsa potestas non operandi est potestas efficiendi vt talis prædefinitio pendeat à priori ab ipso opere. At pro signo proximæ potestatis impediendi aliquem effectum, vel aliquod requisitum à priori ad existentiam effectus, nequit positiue intelligi talis effectus. Quemadmodum si prædefinitio illa immediata, æque immediate posset impediri à nobis, ac potest impediri nostra operatio, non posset pro signo immediato, & proximæ potestatis agendi, & non agendi intelligi prædefinitio positiue existens: nam idem est, quoad præsens attinet, siue impediatur à nobis solum mediate, siue immediate. Etenim pro signo nostræ indifferentiæ ad volendum mouere brachium, sicuti præscinditur à volitione efficaci motus, ita ab ipso motu brachij qui debet oriri à volitione. Atqui proportione seruata etiam prædefinitio oritur ab ipso opere præfinito, ergo pro signo illo proximæ potestatis agendi, & non agendi debet omnino præscindi à præfinitione.

4. *Respondent argumento nonnulli.* Adhuc huic nostræ argumentationi respondent nonnulli, opus non esse vt pro omni signo proximæ indifferentiæ adæquate sumpto præscindatur à præfinitione connexa cum opere, sed satis esse si præscindatur ab illa prædefinitione pro signo illo inadæquate sumpto, dummodo omnia prærequisita intelligantur: quia si cuncta prærequisita sunt in indifferentia erit absoluta potestas impediendi illam præfinitionem. Quare aiunt nos falso existimare, non esse idem, posse impedire prædefinitionem illam immediatam, quantum est ex parte prærequisitorum, ac posse illam omnino absolute impedire; quia non minus potest impediri illa præfinitio immediata, quam si esset mediata: nam ideo potest mediata prædefinitio impediri, quia omnia prærequisita ad agendum, & non agendum sunt indifferentia. Eaque propter distinguendam fore existimant hanc propositionem: *Pro signo immediato ad operandum debet præscindi à quouis connexo cum opere*: nam vera est si immediatum illud constituatur ex solis prærequisitis, & falsa si superaddantur in illo signo alia principia; nam satis est præscindere à tali prædefinitione pro signo prærequisitorum.

5. *Occluditur euasio aduersantium.* Nihilominus hæc euasio facile occluditur. Etenim omnia principia immediata debent intelligi in aliquo signo cum potestate proxima concurrendi immediate ad opus: hoc autem esset impossibile si *sanctum*. principium aliquod immediatum posset impediri: nam ab illo quod absolute potest impediri, præscinditur absolute pro illo signo: nam ab opere præscinditur pro toto illo signo adæquato, sicut pro toto illo signo adæquate sumpto præscinditur à carentia operis; quia est potestas ponendi libere opus, & *tota illa potestas ponendi libere opus præstat, vt præscindatur à carentia operis*, & consequenter præscinditur ab ipso opere, quia ipsa formalis potestas ponendi libere, non determinat potius vnum extremum, quam aliud, ac proinde præscinditur quoque pro illo signo à quouis connexo cum opere. Quare verissimum est illud principium: Ideo quantum est ex parte principij requisiti ad libere agendum nequit intelligi aliquid connexum cum opere; quia pro signo proximæ potestatis agendi libere non præscinditur à prærequisitis. Atqui hoc probat nihil posse formaliter constituere proximam potestatem libere agendi, quod habeat connexionem cum opere: nam pro signo proximæ illius potestatis adæquate sumpto non præscinditur à principio immediato illius actionis, siquidem quodlibet principium illud immediatum constituit potestatem liberam agendi, & non præscinditur à potestate libera agendi. Implicatque *vt aliqua potestas proxima ad agendum libere sit talis vt potestas proxima libera ad agendum, & non agendum petat præcisionem à tali potestate proxima libere agendi, quæ simul est in eodem instanti reali.*

6. Quare implicas in terminis, dum ais, illam præfinitionem esse principium immediatum operis, & à nobis posse impediri: nam si potestas ipsa non agendi est potestas impediendi prædefinitionem illam libere, omnis potestas immediata agendi libere positiue potest intelligi, cum est potestas li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bera non agendi, & consequenter cum est potestas libera non agendi non deberet necessario præscindi à prædefinitione constituente potestatem liberam agendi, ac proinde talis præfinitio esset à nobis inimpedibilis, quia si posset impediri, deberet ab ipsa præscindi. Non ergo distinguenda sunt duo signa, quorum vnum coalescat ex solis prærequisitis ad agendum, & non agendum, aliud vero etiam ex non requisitis: nam si illa præfinitio sit immediata, debet (licet non præcise quantum est ex parte prærequisitorum) absolute intelligi in signo immediato constituente proximam potestatem agendi, & non agendi; alioqui iam non esset principium immediatum. At signum illud, pro quo homo est proxime potens non agere, præscindit non solum ab opere, sed à quouis connexo cum opere, ergo & præscindit ab illa prædefinitione.

7. Quo fit, vt in homine esset absolute, & pariter non esset potestas impediendi illam prædefinitionem. Non esset, inquam, quia non præscinditur ab illa qua parte dicitur esse principium immediatum operis, quia per ipsam constituitur potestas proxima agendi libere: Esset pariter potestas proxima impediendi prædefinitionem illam; quia cum adsint omnia prærequisita ad libere agendum, non posset non præscindi à quouis connexo cum opere, & ipsa potestas non agendi est potestas impediendi præfinitionem illam efficacem. Ideoque ex ipso signo, in quo positiue intelligitur existere illa præfinitio oritur primus modus efficaciter euertendi illud placitum. Nam illud signum est proximæ potestatis agendi libere, & consequenter non agendi, ac proinde non est positiue prædefinitio pro illo signo. Et rursus est alter modus arguendi ex signo, in quo præscinditur à prædefinitione; quia illud signum nequit non esse illudmet, pro quo ipsa prædefinitio constituit immediatam potestatem agendi, & non agendi, ac proinde simul deberet præscindi à tali prædefinitione, & pariter deberet ab ipsa non præscindi: præscinderetur, inquam, quia deberet præscindi à quouis pendente essentialiter ab opere; non præscinderetur, quia non præscinditur à potestate adæquata agendi libere.

8. Igitur præ oculis semper sit præfinitionem hanc immediatam debere simul intelligi cum proxima potestate non agendi, & impediendi prædefinitionem illam, quæ potestas præscindit ab opere, & à prædefinitione illa, & præstat vt omnino absolute præscindatur ab illa, & impediri possit, ac proinde illa cogitatio aduersariorum implicat in adiecto. Quod efficaciter ostenditur, si pariter obseruet talem prædefinitionem non exercere suam causalitatem, *nisi cum illis requisitis quæ de facto existunt.* Nam inde fit positiue intelligi hanc prædefinitionem cùm est proxima potestas ex parte prærequisitorum agendi, & non agendi: Siquidem non constituit potestatem nisi liberam, seu indifferentem, non enim constituit potestatem agendi necessario. Neque aliter prærequisita præstare possunt, vt præscindatur omnino ab illa prædefinitione, nisi præstando vt illa prædefinitio non concurrat æque immediatè cum ipsis prærequisitis.

9. Sumatur hoc principium vt immobile. Pro signo proximæ potestatis agendi libere, siue agendi, & non agendi, complete sumpto debet præscindi à quouis connexo cum opere, non solum ex aliquo capite, sed omnibus inspectis, quæ sunt pro illo signo. Huius ratio sit, quia absolute, & omnibus principiis immediatis inspectis positiue, est potestas non agendi, & ideo nequit positiue intelligi pro tunc existens, aut exiturum opus ipsum liberum, ac proinde nequit pro tunc intelligi quid connexum cum tali opere, & multo minus quid inferens infallibiliter opus ipsum. Hæc ratio sic proposita descendit ex illo principio, quod debet inter prima ptincipia computari. *Quod procedit cum omnimoda indifferentia, nequit intelligi pro tunc procedere à principio determinante ad vnum.* Hoc enim principium determinans de se ipsallibiliter ad vnum, impediret pro tunc potestatem ad oppositum.

10. Quod ita declaro: Minime per cárentiam effectus potest impediri causa, quæ pro signo adæquato proximo erat potens causare, & infallibiliter causatura: nam carentia illa libera effectus necessario præsupponit omnem causam à qua immediate, & proxime poterat de facto prodire talis effectus. Neque effectus potest esse prior natura, quam sua causa immediata: illa enim mutua prioritas immediata omnino repugnat. Quare prædefinitio quæ est vt immediate ab illa effectus libere existat, non existit à priori, quia effectus libere existit. Sic etiam euidens est illud principium: *Omne quod est, ex suppositione quod est necesse est esse*; quatenus pro signo suæ existentiæ nequit esse positiua potestas ne sit. Quod adhuc clarius patet in illa præfinitione immediata: nam si non officeret humanæ libertatati esset potestas vt ex suppositione quod est pro illo signo, non causaret suum effectum pro sequenti; cum tamen causa proxima inferens infallibiliter effectum, nequeat ex suppositione quod est non causare effectum. Constare itaque debet indifferentiam proximam, & determinationem petere essentialiter diuersa signa completa, quia indifferentia proxima est radix illius determinationis, & est potestas efficiendi ne sit illa determinatio.

11. Quod adhuc confirmare fas est. Ideo prædefinitio absoluta, & efficax, quæ est causa mediata operis liberi conciliari potest cum nostra libertate; quia non immutat modum operandi, qui per scientiam mediam videbatur libere futurus sub conditione illorum auxiliorum, & diuini concursus indifferentis, & non habet aliam efficacitatem seu energiam, quam ex amore finis, seu bonæ operationis applicare illa media, quæ per scientiam mediam videbantur habitura effectum bonæ operationis. At hæc prædefinitio non habet illam efficacitatem applicandi media, quæ per scientiam conditionalium videbantur efficacia, sed potius habet peculiarem efficacitatem, quæ per scientiam mediam directam non potest videri, & illam efficacitatem exercet immediate erga opus ipsum, ergo immutat modum operandi præuisum per scientiam mediam, & consequenter lædit libertatem. Dum applicantur illamet media quæ per scientiam mediam videbantur fortitura effectum, planum est non immutari modum operandi præuisum in statu conditionato: at si superueniat aliud principium de se infallibile, quod habeat aliunde vim infallibilem inferendi effectum, quam ex applicatione illorum mediorum ex amore boni operis, non potest ostendi tale principium non immutare modum operandi præuisum per scientiam mediam. Imo non difficulter ostenditur immutari modum illum operandi, quia superadditur aliud principium immediatum operis, quod de se est infallibile, & constituit potentiam proximam agendi, quæ minime videbatur per scientiam mediam in statu conditionato; ac proinde illa potestas proxima agendi non potest esse libera: nam à quauis potestate proxima

proxima agendi libere, non procedit libere effectus, nisi per scientiam mediam directam videatur effectus procedere libere à tali potestate proxima.

12. Itaque prædefinitio absoluta, & efficax nostri operis liberi, quæ cum humana libertate cohæret solum cogit Deum ad danda auxilia efficacia, quæ tamen poterat non dare, aut dare absque illa præuia determinatione. Quod autem Deus sit necessitatus ad danda auxilia efficacia, si hæc libera sint (vt supponitur) non potest vllo ex capite nocere nostræ libertati. At voluntatem nostram determinari ad operandum per volitionem quæ aliunde habeat infallibiliter inferre operationem nostram, quam per applicationem mediorum efficacium ex fine boni operis, nostram lædit libertatem, quia immutatur modus operandi præuisus in statu conditionato, quia non omnino attemperatur illa prædefinitio efficacitati mediorum indifferentium de se, sed potius adhibet medium proximum non indifferens, nempe seipsam, quæ est principium immediatum determinans infallibiliter ad vnum.

3. Quod si hæc mutua prioritas immediata inter prædefinitionem, & nostram operationem, esset possibilis, posset quoque habitus gratiæ dari homini vt eliceret contritionem, & quia ipse homo contritus est, quod esse implicatorium variis argumentis ostendam in tract. de Iustificat. Sequela probatur, quoniam repugnantia petenda est, eo quod causa omnino expedita ad causandum non pendet à suo effectu à priori, vt existat.

Sectio III.

Aliis fundamentis munitur eadem assertio.

1. Ratio prædefinitionis. Sed & rursus monstratur repugnantia præfatæ prædefinitionis immediatæ; quoniam vel ipsa concurreret efficienter immediate in actum liberum, vel non efficienter, sed dumtaxat applicando diuinam omnipotentiam vt concurrat. Si dixeris primum, nempe concurrere efficienter immediate, necesse est dicas esse principium requisitum determinate ad illam actionem liberam: omnis namque actio, vt fatentur aduersarij, essentialiter pendet à priori à quo fluit: nequit autem, vt probatum est, prædefinitio illa esse principium requisitum ad actionem liberam. Si autem dicatur secundum, nempe non concurrere efficienter, sed solummodo applicando diuinam omnipotentiam ad opus nostrum, adhuc manet non leuis difficultas. Etenim ex vi illius volitionis applicaretur diuina omnipotentia ad opus adæquate, vel inadæquatè; si applicetur per illam adæquate; ergo absque applicatione alia diuinæ voluntatis esset applicata sufficienter diuina omnipotentia ad opus illud, & sic posset esse casus, inquo prædefinitio esset principium requisitum ad operationem; nam aliqua applicatio diuinæ omnipotentiæ per voluntatem est requisita ad agendum: si autem solum inadæquatè applicat omnipotentiam, illa in adæquata applicatio simul cum alia inadæquata constituere poterunt sufficientem applicationem, & consequenter erit in illo euentu talis præfinitio principium requisitum ad operationem, & consequenter non erit impedibilis ab humana voluntate, & liberum lædetur arbitrium. Neque percipitur immediata applicatio diuinæ omnipotentiæ ad agendum ad extra, quæ vel adæquatè, vel inadæquatè gerere nequeat munus applicationis requisitæ ad agendum.

2. Quod si illa prædefinitio absoluta, & efficax proprie applicat diuinam omnipotentiam vt concurrat immediate ad illum actum liberum, debet ipsa actu exercere munus suum cum aliis causis requisitis, ac proinde intelligeretur positiue operans simul cum aliis principiis, vi quorum posset impediri illa præfinitio, ac proinde non aliam haberet vim applicandi diuinam omnipotentiam, nisi ad operandum indifferenter, ac proinde ipsa non determinaret infallibiliter ad operandum. Neque satis percipitur qua ratione illa prædefinitio applicet diuinam omnipotentiam ad operationem liberam determinandam per voluntatem creatam: nam ad id applicatio deberet esse compossibilis cum carentia operationis, vt magis patebit ex mox dicendis.

3. Reicitur ex alio capite. Pugnat præterea illa Dei præfinitio absoluta, & efficax cum volitione diuina præparante concursum indifferentem nostræ voluntati. Nam hæc posterior volitio vult carentiam cuiusuis principij immediate determinantis infallibiliter ad vnum, siue ad amandum, siue ad omissionem amoris. At illa prædefinitio determinat per se infallibiliter ad vnum; ergo est incompossibilis cum priori illa diuina voluntate præparante concursum indifferentem. Porro volitionem diuinam, quæ præparat diuinum concursum indifferentem ferri de se ad carentiam principij immediati determinantis infallibiliter ad vnum, probari potest, quia illa voluntas non est conditionata, ita vt per ipsam Deus velit concurrere, si voluntas creata se determinauerit, vt in tract. de Scientia Dei demonstratum est, neque est quælibet voluntas inefficax boni operis; potest namque Deus inefficaciter complacere in bono opere, quin per talem complacentiam applicetur diuina omnipotentia ad concurrendum nobiscum: ergo est quædam voluntas quæ de se impedit quodlibet principium in actu primo proximo determinans infallibiliter ad vnum ex extremis, videlicet ad operandum, vel ad carentiam operis; sic enim non potest voluntas creata non esse proxime expedita ad operandum, & non operandum, & consequenter manet libera.

4. At vero in sententia nostra stat quam optime cum prædefinitione, quæ solum mediatè, & secundum quid sit causa operis, voluntas executiua tendens in carentiam cuiusvis principij immediate determinantis infallibiliter ad vnum, siue ad amorem siue ad carentiam amoris, quia ipsa præfinitio qua parte vult vt existat illud opus per media libera, volt saltem virtualiter carentiam cuiusuis principij determinantis immediate, & infallibiliter ad illud opus, quia vult non immutare modum operandi, & applicare solum illa principia immediata indifferentia, quæ per scientiam mediam præuidebantur habitura effectum.

5. Scio aliquos plus iusto laborrasse in repudianda etiam ex hoc capite nostra prædefinitione immediata actus liberi, quia videtur incompossibilis cum alia voluntate præparatiua concursus indifferentis, & permittentis de se existentiam operis praui incompossibilis cum opere bono prædefinito: nam voluntas efficax de opere bono impediente peccatum, seu opus prauum, non potest non impedire voluntatem illam Dei de se indifferentem, & permittentem peccatum, quatenus de se est compossibilis cum peccato: hæc enim quantum est de se ad neutram partem determinat; efficax autem Dei prædefinitio determinat de se ad illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam partem, quam vult. Frustraque videtur induci voluntas indifferens, & ad neutram partem determinans post voluntatem efficacem, quæ determinat infallibiliter ad opus præfinitum, & essentialiter opponitur voluntas determinans infallibiliter ad vnum voluntati non determinandi ad existentiam alicuius ex illis extremis.

6. Hæc tamen non sunt tanti, vt aliquem mouere debeant. Etenim velle efficaciter, vt fiat opus liberum, & nolle necessitare ad ipsum, neque ad extremum oppositum, nulla ratione opponuntur, ac proinde si videantur media, per quæ infallibiliter sit eliciendum illud opus libere, nulla erit oppositio voluntatum si Deus efficaciter velit vt opus illud fiat libere, & pariter velit carentiam principij necessitantis ad oppositum. Etenim quemadmodum cum existentia huius extremi stat potentia proxima ad oppositum, ita cum amore efficaci huius extremi componitur amor potentiæ proxime expeditæ ad oppositum, ac proinde cum volitione efficaci operis stat volitio terminata ad carentiam principij necessitantis siue ad opus, siue ad carentiam operis. Neque in hoc est maior difficultas, quam in volitione inefficaci, qua Deus, quantum de se est, vult aliquod opus bonum applicando media, vt existat illud opus: etenim cum voluntate illa nequit componi similis voluntas circa carentiam operis, per quam Deus, quantum est de se velit carentiam operis, applicando illa media ex fine carentiæ operis, vt plenius dicemus in tract. de Reprobatione, & nihilominus cum illo affectu priori componitur voluntas permissiua carentiæ talis operis.

7. *Oppones tamen.* Attamen adhuc alicui videbitur post voluntatem efficacem alicuius effectus superflue aduenire pro sequenti signo inefficacem voluntatem eiusdem effectus, qualis erit voluntas executiua auxilij: nam auxilium datur ex fine boni operis, & illa voluntas quæ dicitur executiua auxilij ex fine illo intrinseco boni operis, nequit esse voluntas efficax boni operis, quia talis voluntas est prærequisita ad existentiam illius boni operis: nulla autem diuina voluntas prærequisita ad existentiam nostri operis liberi potest de se (vt disp. præcedenti vidimus) habere infallibilem connexionem cum tali opere.

8. *Respondeo 1.* Huic difficultati respondetur primo non superfluere volitionem illam inefficacem; quoniam efficax præfinitio amat opus liberum, media illa volitione inefficaci: dum enim amat constitutiuum proximum libertatis ex fine bonæ operationis, amatur illa inefficax volitio operationis. Sic etiam post efficacem electionem diuinam ad gloriam vt coronam, quæ est ante præuisa merita, non superfluit cura assequendi gloriam, vtiles sunt orationes, & obsecrationes, quia Deus prædefiniuit dare Prædestinato gloriam per hæc media. Hæc erat responsio Prosperi 2. de Vocat. Gent. cap. 36. dum contra electionem Dei ante præuisa merita opponebatur adimi curam bene operandi, quia electus non potest excidere, & reiectus non potest intrare, cui argumento occurrit his verbis: *Quamuis quod Deus statuit nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, cum implendæ voluntatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.* Prosper.

9. *Respondeo 2.* Secundo respondetur pro signo nostræ proximæ potestatis agendi, & non agendi præscindi ab intentione illa efficaci Diuina terminata ad nostrum opus, & ideo dari locum, vt possit interdi inefficaciter ille finis per voluntatem executiuam operis. Præscinditur quoque pro signo illo nostræ proximæ indifferentiæ ad operandum, & non operandum à scientia media boni operis futuri sub conditione, & consequenter non datur locus, vt voluntas requisita vt operemur, qualis est voluntas executiua auxilij, aut præparans diuinam omnipotentiam vltimo, vt nobiscum concurrat ad opus liberum, possit esse voluntas efficax nostri boni operis liberi, quia talis voluntas, cum requireretur ad operandum esset inimpedibilis à nobis, & non posset non subducere nostrum liberum arbitrium.

10. Addimus quoque, necessarium non esse, vt volitio executiua auxilij intendat intrinsece bonum opus, licet extrinsece, & ratione prædefinitionis ordinetur in illum finem. Eaque propter volitio executiua auxilij eliget auxilium tanquam medium requisitum vt detur homini concursus indifferens, & volitio præstans concursum indifferentem, & potest intendi propter se ipsam, quia infinite bona est, & quia per ipsam conceditur causæ secundæ quod exigit. Ipsa vero voluntas diuina executiua nostri operis liberi, & præstans concursum indifferentem, intendit bonam operationem; quia, vt prius monui, pro illo signo præscinditur à præfinitione, & quando præscinditur ab actu efficaci datur locus inefficaci. Sic etiam in Deo est actus tendens vage in obiecta, si præscindatur pro signo illo à determinatione futura pro alio signo. Est etiam in Deo actus conditionatus, dummodo pro signo illo præscindatur minatione ad ponendam conditionem, & à determinatione ad ponendam carentiam conditionis. Neque propterea contendimus repugnare pro signo subsecuto ad volitionem efficacem alicuius obiecti, quamuis non præscindatur tali volitione efficaci, aliam volitionem inefficacem, quando illa inefficax volitio necessaria est ad consequendum finem intentum per volitionem efficacem, vt magis apparet ex dictis in prima responsione.

11. *Obiectio quædam.* Opponunt iuniores, vt probent prædefinitionem absolutam, & efficacem posse esse principium immediatum nostræ liberæ operationis. Potest dari principium operationis liberæ immediatum, infallibiliterque connexum cum tali operatione, igitur potest aliqua voluntas Dei efficax terminata ad nostrum opus liberum esse principium immediatum talis operis. Antecedens ita probant. Potest diuinitus esse in Petro scientia conditionata boni euentus liberi futuri sub conditione, qua videat Paulum eliciturum bonum opus si ipsi præbeatur tale consilium, & potest esse in Petro voluntas dandi consilium illud, ita vt hæc voluntas dandi consilium per se pendeat à scientia illa conditionata dirigente per se ad talem volitionem: nam volitio vult dare consilium quia præuidetur bona operatio futura sub conditione illius consilij, ex quo fit etiam illud consilium per se pendere à scientia illa boni operis futuri sub conditione illiusmet consilij, ac per consequens consilium illud erit principium immediatum boni operis, & connexum cum bono opere ex vi voluntatis, per quam existit, quæ est omnino requisita, rebus vt nunc, ad existentiam illius consilij. Quod si dicas illud consilium non esse principium immediatum operis, sed potius notitiam talis consilij immediate influere in opus ipsum, redit eadem difficultas in illa notitia consilij: nam illa notitia consilij est principium immediatum inclinans Paulum ad bene operandum, & illa notitia per se

pendet à tali consilio pendente à voluntate essentialiter procedente ab illa scientia boni euentus futuri sub conditione illius auxilij.

Hac obiectione melius probaretur posse dari principium aliquod mediatum requisitum ad existentiam boni operis liberi, & infallibiliter connexum cum opere: nam consilium illud, aut notitia illius consilij non connectuntur de se cum opere; voluntas vero dandi consilium illud Paulo, quæ non est immediatum principium illius operis videtur essentialiter connecti cum illo opere, eo quod ex natura sua supponat illam scientiam mediam. Cum igitur illa voluntas videatur requisita ad existentiam illius operis, magis hæc obiectio procedit contra ea, quæ diximus in præcedenti disputatione, videlicet nullum prærequisitum etiam mediatum posse habere infallibilem connexionem cum opere libero. Quare sic proposita obiectione, non vno modo respondebitur.

12. Primo dicimus, in dicto casu, scientiam illam conditionatam existentem in Petro dirigere ipsum Petrum ad imperium voluntatis consulendi, quod imperium per se pendens ab illa scientia, potest diuersimode se habere, & esse vagum respectu instantis, & minime requisitum ad existentiam actus imperati. Quare postea erit in Paulo potestas impediendi illud imperium, licet non sit potestas impediendi consilium; quia consilium intelligitur in signo proximo indifferentiæ, eo quod tunc intelligatur notitia consilij impellens ad agendum.

13. Quod si admittamus, etiam consilium illud per se pendere ab illa scientia media boni illius operis futuri sub conditione illius consilij, notitia illius consilij non pendebit natura sua ab existentia consilij, & sic posset Paulus facere, ne reipsa extiterit consilium illud. Posset etiam considerari casus, in quo Paulus operaretur immemor consilij, quamuis consilium conduxerit, vt homo ille antea elicuerit bonas operationes non reuelatas, intuitu quorum Deus prædefiniuit operationem sequentem, & reuelatam Petro, & sic potest impediri reuelatio, quamuis extiterit consilium; quia consilium non pendebit per se à tali reuelatione.

14. Potest quoque proponi casus in quo non procedat consilium à cognitione illa certa, & supernaturali, sed ab alia naturali, & solum probabili repræsentante idem obiectum, licet altera supernaturalis cognitio certa se habeat concomitanter, nam in hoc euentu cognitio certa poterit impediri remanente probabili, & innitente probabili motiuo. Ex his responsionibus prima est vniuersalior; præsertim si dicatur volitionem executiuam illius consilij per accidens pendere à tali scientia conditionata, necnon ab imperio determinante ad talem volitionem etiam pro illo determinato instanti: nam Paulus poterit impedire illam scientiam conditionatam existentem in Petro, & consequenter poterit impedire imperium illud, & totum illud primum signum constituens illam proximam potestatem imperandi. Licet ille actus imperatus per se peteret ex suppositione quod esset illud primum signum, esse in aliquo posteriori ad voluntatem, siue imperantem, siue excludentem tale imperium.

16. Et adhuc dici poterat reuelationem illam non esse per se causam illius consilij, sed valde per accidens, remouendo, scilicet, quod impediret, vt si antea Petrus noluisset adhibere consilium illud, seu corrigere fratrem, quia nulla erat spes, vt talis correctio prodesset: postea autem præuisa emendatione futura aufertur motiuum retardans, & præstatur consilium per voluntatem solummodo regulatam à notitia potestatis Pauli ad acquiescendum consilio, & amantem illud bonum opus Pauli.

Disputatio VI.

Vtrum Deus eligat Prædestinatos ad gloriam ante ipsorum præuisa merita?

Cohærenti disputationum consecutione disquirimus modo de electione Prædestinatorum ad gloriam, sitne ante, vel post præuisa merita, quæ controuersia licet sit nimium impedita, facilis erit exacte perpendenti, quæ in præcedentibus disputationibus dixi.

Sectio I.

Sententia affirmans probatur ex Sacris literis & Patribus.

1. Communiter nostri Theologi, vt postea latius dicam, admittunt hanc electionem efficacem ante præuisionem meritorum, & merito illam probant ex illis verbis Act. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinata ad vitam æternam*, quę Augustinus de certo numero prædestinatorum intelligit lib. de Prædest. Sanct. c. 20. Vnde in libro de Correp. & Gratia c. 6. aiebat: *Quis in vitam æternam potuit ordinari nisi perseuerantiæ dono, quandoquidem qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Quibus verbis Augustinus plane agit de ordinatione efficaci in vitam æternam; quia egit de ordinatione propria electorum; ordinatione autem inefficaci etiam reprobus ordinatur in vitam æternam absque dono finalis perseuerantiæ. Sed neque exponi possunt prædicta verba Augustini de electione ad gratiam finalem, seu donum ipsum perseuerantiæ: nam perseuerantiæ donum non est medium vt eligantur homines seu ordinentur ad ipsum donum perseuerantiæ. Act. 13. Augustinus.

Difficultas huius testimonij non latuit, inter alios P. Alarcon. hic disp. 2. c. 5. & nihilominus intrepide dixit ex hoc loco deprehendi non dari prædictam electionem ad gloriam ante præuisa merita: quia Augustinus contendit neminem ordinari in vitam æternam sine perseuerantiæ dono, ac proinde supponit, ab illo qui ordinatur in vitam æternam præhaberi donum perseuerantiæ antequam ordinetur efficaciter in vitam æternam. 2. P. Alarcon.

3. Insufficientiam huius euasionis cognoscet satis aperte, qui attente perlegerit Augustini verba; quæ satis indicant per voluntatem conferendi donum perseuerantiæ ordinari hominem illum in vitam æternam, non autem prius donatam esse perseuerantiam, quæ ordinetur in vitam æternam, & ideo non vtebatur ad verba *sine*, sed *nisi*, vt ostenderet ordinationem non fieri nisi per collationem illius doni. Hoc manifeste probatur ex verbis præcedentibus: *Quid enim aliud donat* (aiebat Augustinus) *qui conseruat sine offensione, vt constituat ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in lætitia, nisi perseuerantiam bonam.* Vides Augustinum docentem perseuerantiam eo fine donari vt electi constituantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ante conspectum gloriæ Dei, & in lætitia. Loquiturque de ordinatione efficaci: nam ideo specialiter eligitur perseuerantia finalis, & ideo cap. 14. eiusdem libri (vt postea expendemus) aiebat : *Deo volenti saluum facere nullum resistit arbitrium.*

4. P. Herize. Aliter respondet ad testimonium Sacræ pag. P. Herize tract. 3. disp. 2. cap. 4. nimirum ibi solum significari specialem quandam complacentiam erga electos. At hæc responsio ex dictis disp. 3. reiecta manet. Nam illa complacentia non potest non habere specialem connexionem, & infallibilem cum gloria, & sic est voluntas efficax eiusdem gloriæ, neque negat hic Author talem complacentiam habere connexionem infallibilem cum gloria, vt v dimus loc. cit. Et quamuis id inficiaretur confutandus esset ex dictis in illa disputatione, quoniam electio mediorum efficacium, vt talium arguit intentionem efficacem finis, vt satis, superque ibi monstraui. Immo independenter ab omnibus his non obscure reiicitur euasio ex testimonio Augustini nuper adducto; quia si illa complacentia est efficax, & infallibiliter connexa cum ipso effectu, habebimus intentum: nam autem dicatur esse inefficacem, obstat Augustinus, quia inefficaciter bene potest homo ordinari in vitam æternam absque dono perseuerantiæ: Augustinus autem admittit talem ordinationem, quæ fieri non potest, quin donum ipsum perseuerantiæ ordinetur ad gloriam.

5. Luc. 12. Ex quo patet neque per prædictam specialem complacentiam recte exponi à P. Herize loc. cit. illud Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*; quia illa specialis complacentia habens infallibilem connexionem cum gloria est voluntas efficax eiusdem gloriæ, vt ex supra dictis constat. Non tamen adeo insisto huic testimonio, quia nonnulli ea verba referunt ad fideles omnes etiam non electos. Quamuis, vt verum fatear, existimem illa verba non posse referri nisi ad solos electos, quia non ad solatium, non proponitur sola complacentia inefficax dandi regnum, sed absoluta, & efficax voluntas: alia enim voluntas communis est reprobis. Correspondent illa verba illis Ioan. 6. *Hæc est voluntas eius, qui misit me Patris; vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo.* Quæ ita exponuntur ab Augustino de Correp. & Gratia cap. 9. *Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam, ipsi sunt illi prædestinati, & secundum propositum vocati, quorum nullus perit.* Eodem modo exponi idem Augustinus illa verba lib. de Prædestinatione Sanct. cap. 16. & Prosper lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 24. fine. Ideoque Prædestinati dati sunt Christo à Patre, quia complacuit Patri dare illis regnum.

Ioan. 6. Augustinus. Prosper.

6. Aliter quoque exponit testimonium illud ex Lucæ 12. P. Herize supra, & ait illis verbis: *Quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, significari electionem post præuisa merita. Hoc tamen difficile est, quia illa electio & reuelatio electionis fuit causa consolationis, & tolerantiæ vsque ad mortem: hortabatur namque Christus media illa reuelatione discipulos suos ad fortiter præliandum, & contemnendum bona temporalia. Neque dubium quin occasione huius reuelationis plures actus honestos elicuerint discipuli, & gratias Deo egerint, sicut quando dictum est illis, nomina sua scripta esse in cœlis, ac proinde tales reuelationes non supponebant diuinam electionem post præuisa merita, sed potius præcedebant talem electionem, & consequenter oriebantur ab alia electione gratuita. Quam voluntatem gratuitam significat proprie ibi verbum Græcum *complacendi*, & propterea de gratuitò electis communiter exponitur ille locus. Et quia nonnulli ex modernis dicunt, vt Alarcon hic disp. 2. c. 6. non fuisse loquutum ibi Christum de regno cœlorum, sed de regno Ecclesiæ, vbi Apostoli, & discipuli erunt Reges regno spirituali, audiendus est noster Maldonatus ibi. *Itaque quod ab omnibus hoc loco obseruatum est, verum est, significare hic regnum cœlorum gratuita Dei voluntate, benignitateque esse nobis prædestinatum.* P. Maldon.

7. P. Vasquez. Kurtus ait cum Patre Vasquez sermonem ibi esse de vita æterna, non in se ipsa, sed in semine, id est de gratia, quæ est semen regni cælestis, sed contra, quia regnum in semine commune est reprobis, & prædestinatis. At ibi sermo erat de regno quo potitur pusillus grex Prædestinatorum, vt recte exposuit Beda, & sequitur Maldonatus supra. Neq; obstat si dixeris ibi fuisse Iudam; nam sermo dirigebatur ad multitudinem, & ex circunstantiis colligebatur non de omnibus dici: Christus enim ita loqui solebat, vt non de omnibus id intelligi posset, vt Ioan. 13. v. 17. *Non de omnibus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt impleatur scriptura, qui manducat mecum panem, leuabit contra me calcaneum meum.* Ex quo constat sermonem esse de electione efficaci, & infallibili; nam ideo ex duodecim excipitur Iudas. Fatenturque aduersarij hæc posteriora verba ex Ioan. intelligi ab Augustino de electione ad gloriam. Sed aiunt sensum esse: Ego scio quos consequenter elegerim ad gloriam efficaciter, & quia sciui quid facturi essent, quemve statum finalem habituri, ideo eos elegi. At hæc responsio ex dictis eliditur, quia occasione verborum Christi inuigilarunt Apostoli bonis operibus, & Christus illos hortabatur ad solicitudinem bonorum operum, & vigilantiam, vt patet ex illis verbis: *Beati eritis si feceritis ea.* Ioan. 13.

8. Affertur præterea pro nostra sententia illud Pauli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sanctis: nam quos præscuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui.* Nam vt obseruat Augustinus postea adducendus, hoc propositum Dei est non hominum, & est specialis beneuolentia erga Prædestinatos, vt scite probat P. Herize loc. cit. contra Lessium. Et ideo Herize putat esse specialem complacentiam erga electos, & Arriaga disp. 36. sect. 1. num. 7. putat optime absque electione ad gloriam ante præuisa merita, quum optime exponit verba illa de voluntate dandi auxilia, quæ per scientiam mediam præuidentur habitura effectum; quia illa volitio simul cum scientia media infallibiliter connectitur cum gloria futura. Rom. 8.

9. Augustinus. At hæc responsio sustineri non potest: quia Augustinus non in aggregatum ex voluntate illa diuina, & scientia media, sed sufficienter in propositum diuinæ voluntatis reducit vim perducendi infallibiliter in gloriam: & ideo (vt disp. 2. & 3. patefeci) aiebat non solum falli Deum, si quisquam ex vocatis secundum propositum perit, sed etiam vitio humano vinci. Vbi etiam expendendum est, August. lib. de Correp. & grat. cap. 7. intulisse neminem horum electorum, seu vocatorum secundum propositum perire, *quia electi sunt ad regnandum cum Christo.* Constat autem electionem esse actum diuinæ voluntatis. Haud aliter Chrysostomus 2. Thessalon. 1. homil. 3. colum. 2. in propositum diuinum refundit vocationis Chrysost.

efficaciam,

efficaciam, & August. Epist. 106. ad Bonifac. col. 9. & de Correp. & Grat. c. illo 7. *Ex istis nullus perit, quia omnes electi sunt. Electi autem sunt, quia secundum propositum vocati sunt.*

Melius respondent alij nomine illius propositi infallibiliter perducentis in regnum cœlorum intelligi electionem ad gratiam finalem, vt talem, seu donum ipsum perseuerantiæ. Sed contra est, quoniam Augustinus dicto cap. 7. de Correp. & Gratia, dum ait vocatos secundum propositum *electos fuisse ad regnandum cum Christo*, nomine regni intelligit gloriam vt condistinctam à gratia finali, seu dono perseuerantiæ: nam cap. 12. ait: *Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam prædestinatis, tale adiutorium datur, vt perseuerantia ipsa donetur.* Ecce distinguit inter regnum, & donum perseuerantiæ. Et cap. 13. *Numerus Sanctorum per Dei gratiam Dei regno prædestinatus, donata sibi perseuerantia, illuc integer perducetur, & illuc integer sine fine beatissimus seruabitur.* Quibus non obscure condistinguit gloriam à dono perseuerantiæ. 10.

Forro in verbis illis eiusdem loci. *Quos præscuit & prædestinauit*, difficultatem non modicam inuenit P. Arriaga supra, si nomine præscientiæ intelligenda sit scientia media; quia non omnes qui præuisi sunt conditionate recte operaturi prædestinantur. At sensus est planissimus, qui traditur à S. Thom. ibi: *Non quia prædestinet omnes, quos præscit, sed quia prædestinare non poterat, nisi præsciret.* 12. Augustin.

Alter locus est ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius, qui prædestinauit nos, &c. secundum propositum voluntatis suæ*; Nam illa verba *secundum propositum*, indicant absolutam, & efficacem electionem; illa autem: *Vt essemus sancti*, ostendunt esse ante merita. Respondet nihilominus sufficere si talis electio sit post gratiam finalem ante possessionem beatitudinis: sic enim eliguntur, vt sint Sancti & immaculati in conspectu Dei. 13.

Verum difficilis admodum est hæc euasio; quoniam illa verba *secundum propositum voluntatis suæ* satis indicant illos eligi non secundum opera, sed gratuito, & ideo Augustinus, vt excluderet opera eo quod eligimur, vt simus Sancti, infert nos non fuisse electos, quia sancti eramus. Ideo electio illa in eodem loco v. 11. appellatur sors. *In quo & sorte vocati sumus secundum propositum*, quia non industria nostra, vel opera eligimur. Vide Augustinum de Prædest. Sanct. cap. 18. & 19. vbi notat ex hac electione ortum traxisse vt haberemus merita, & rursus se explicat dicens: *Profecto electi sunt per electionem gratiæ non præcedentium meritorum.* Et tract. 86. in Ioan: *Non enim electi sunt quia boni fuerunt, qui boni non essent nisi electi essent.* 14.

Neque etiam refert quod alij respondent, nimirum Paulum fuisse ibi loquutum non de electione ad gloriam, sed ad gratiam etiam finalem. Tum quia in illa gratuita electione ad gratiam finalem, reperitur (vt postea innotescet) eadem difficultas. Tum etiam quia supra monstraui iuxta Augustinum negari non posse Paulum egisse de electione ad gloriam, quæ dicitur electio gratiæ, quia est gratuita, & ideo tract. illo 86. in Ioan. inquit: *Hæc quippe electio gratia est, de qua dicit Apostolus, sic ergo in hoc tempore reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt.* In quibus etiam verbis Apost. ad Rom. 9. agit de electione ad gloriam, nam per electionem ad gloriam salutem consequimur, & illa electio dicitur gratiæ, vt dictum est, quia est gratiosa iuxta phrasim Hebræorum. Videatur S. Thom. sect. 1. & Toletus notat. 9. Illamque electionem fuisse gratiosam colligitur ex illo verbo *reliquit*, & *reliquiæ*, quo vtitur Apostolus ibidem, non enim ipsi suis operibus se reliquerunt, sed gratuito dono relicti sunt ab ipso Deo, vt ibi sapienter obseruarunt Toletus, & Salmeron. Apposite autem dicitur reliquias esse factas, quasi (vt inquit Theophylactus) reiectis paleis pura grana resideant. Augustinus lib. de Dono perseuerantiæ, id intelligit de liberali, & prorsus gratuita electione, quam nulla meritorum præscientia præcurrat. Sed audi Iustinianum ibi: *Vt igitur redeam ad Paulum, si reliquias saluas factas esse legamus, non tam de prima salute, hoc est, iustificatione, quam de secunda, hoc est, beata vita, accipio; vt enim nemo nisi beneficio gratiæ iustificatur, ita nullus absque eiusdem gratiæ præsidio vitam consequitur sempiternam. Certe ita videntur legisse Origines inter Græcos, & plurimi Latinorum, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Prosper. Neque tamen propterea sequitur vitam beatam dari sine meritis, quod hæretici contendunt.* Et paulo post: *Electio gratuita est, & liberalis non solum respectu gratiæ iustificantis, sed etiam respectu gloriæ, vt suo loco fusius probo. Nam qui gratuitam electionem gratiæ præstant, gloriæ negant, non satis coherenter loquuntur, & ab Augustini sententia magnopere receduntur.* Iustinianus.

15. Sit ergo pro nostra sententia locus alter satis communis Rom. 9. *Antequam quidquam boni egissent, aut mali &c.* Attamen Arriaga non multum fidit huic testimonio, quoniam à multis exponitur de hæreditate temporali; ab aliis autem de electione ad gratiam efficacem, quæ fit per voluntatem dandi auxilium quod per scientiam conditionato. um præuidetur efficax. At tenendum est Paulum Iacobi, & Esau exemplo docuisse electionem ad gloriã ante præuisa merita. Ita enim hunc locum exponit Augustinus Epist. 105. & 106. & tract. 53. in Ioan. & lib. de Prædest. Sanct. c. 16. & 19. & lib. 83. quæst. 68. & S. Thom. Rom. 1. lect. 5. quæst. 23. art. 5. Et ex contentu capitis liquet loqui Paulum de Prædestinatis, præsertim num. 23. *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta* (alias aptata) *in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam.* Vbi Paulus docet non ex operibus sed ex vocante hominem præparari ad gloriam, quia non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis, & ex mero Dei beneplacito vnus præfertur alteri. Opponunt tamen plura aduersarij huic expositioni, & ideo sect. sequenti accuratius illud expendemus. Rom. 9. Augustinus. D. Thom.

16. Postremo existimat Arriaga supra, nostram sententiam aperte tradi illis verbis Matth. 24. *Sed propter electos breuiabuntur dies illi*; quoniam electio inquit, est causa, vt breuientur dies illi; ergo illa electio debet esse antecedens, & non post præuisam mortem eorum in gratia; nam electio causans illam mortis acceleratione, non potest non præcedere perseuerantiam finalem. Probat præterea non posse illa verba intelligi de electione ad auxilia, quæ per scientiam mediam præuidentur efficacia, quia voluntas dandi auxilium nequit esse causa anticipandi mortem, cum potius ad receptionem talis auxilij requiratur ipsa vita, quia defuncto non datur auxilium ad promerendum vitam æternam. Matthæus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

17. At ego non video qua ratione ab ipso non exponatur hoc testimonium, de electione ad gratias congruas, & ad tale auxilium, vt vltimum vitæ, siue vt vltimum cum potestate proxima peccandi; nam hæc voluntas, non minus quam electio efficax ad gloriam potuit esse causa breuiandi dies illos. Quare ostendendum est ex hoc loco colligi non solum dari aliquos dilectos, & acceptos præ aliis, sed hos electos fuisse ante præuisionem meritorum efficaciter ad gloriam. Secundo post præuisa merita potuit Deus statuere non dare illis hominibus amplius libertatem ad peccandum, & breuiare tempus persecutionis Antichristi; quia si breuiatione dierum non imminueretur persecutio, peccaturi essent. Neque opus erat vt electio inferret voluntatem breuiandi dies, sed Deus præsciens illos homines peccaturos si durante persecutione diutius viuerent, eodem decreto statuit breuiare dies illos vt infallibiliter potirentur regno cœlesti.

18. Neque multum cohærenter præfatus author, aliis præductis testimoniis non insistit, eo quod aliis modis exponatur, & huic vt demonstranti nostrum sensum fitmiter adhæret. Etenim hoc etiam testimonium, vt videre licet apud P. Salmeron, & Corneliũ a Lapide, exponitur à Patribus Ambrosio, Chrysostomo, Theophilacto, Anselmo, & aliis, non de consummatione sæculi, sed de excidio vrbis Ierosolimitanæ. Duo namque à Christo Domino interrogauerant discipuli: *Dic nobis quando hæc erunt*, quod pertinet ad euersionem vrbis, & templi Ierosolomitani; *& quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi.* Christus autem priori interrogationi respondens ait: Nisi breuiati fuissent dies illius persecutionis, nullus Iudæorum euaderet, sed propter paucos iustos, & secundum præsentem iustitiam inchoatiue ad æternam vitam, aut etiam finaliter præuisa perseuerantia finali, breuiantur dies illi.

19. Nihilominus prædicta verba Matth. 24. plurimi intelligunt de persecutione Antichristi, neque recte exponi possunt de excidio vrbis Ierosolimitanæ sequentia verba: *Tunc si quis vobis dixerit ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. Surgent enim Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* Certumque videtur ibi esse sermonem de electis ad gloriam ante præuisa merita, siue ad gratiam finalem, & perseuerantiam vsque ad vltimum vitæ momentum, in qua non est minor difficultas quam in electione ad gloriam, & quia illa perseuerantia finalis amatur propter ipsam gloriam, planum est vt constat ex disp. 3. ibi includi efficacem intentionem gloriæ ante merita præuisa.

Sectio II.

Iterum vera sententia probatur ex Scriptura.

1. Ac primo, quoad Scripturam attinet efficaciter probatur assertio ex verbis nuper adductis: *Pseudoprophetæ dabunt signa magna, ita vt in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi.* Matth. 24. Vbi sermo est de electione efficaci ad gloriam, quę antonomastice dicitur electio. Vnde in eodem cap. paulo post dicitur quod angeli *congregabunt electos eius à quatuor ventis.* Quibus verbis aperte significatur agi de electis, vt contra distinguuntur à reprobis, & consequenter de electis efficaciter ad gloriam. Hanc electionem præcedere merita, seu victoriam tentationum satis apparebit ex illis verbis: *Ita vt in errorem inducantur, si fieri potest etiam electi*: nam quia electi sunt fieri non potest, vt tentationi succumbant; est enim electio causa ne accedente tentatione inducantur in errorem, quia applicat media congrua ad resistendum tentationi, quamuis Pseudochristi, & Pseudoprophetæ dent signa magna, & quia diu grassante tentatione illa in errorem laberentur, breuiabuntur dies persecutionis. Et quamuis ibi sermo non esset de persecutione Antichristi, sed altera, esset prorsus idem argumentum, quia electio esset causa ne in errorem inducerentur à Pseudoprophetis signa magna dantibus.

Illud autem: *Ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*, indicat (vt inter alios obtemat noster Maldonatus) fieri non posse, posita diuina electione, & in sensu composito illius, & ponitur ad exagerandam vim persecutionis, & miraculorum Pseudoprophetarum. Admittenda ergo est electio absoluta & efficax, quæ sit causa vt homo resistat tentationi, & habeat infallibilem connexionem cum gloria, & talis electio est ad gloriam: quia vt supra monstrani, planum est ibi significari electionem ad gloriam dum paulo post dicitur Angelos congregaturos electos a quatuor ventis, nam de eisdem electis plane intelliguntur præcedentia verba: *Ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*, necnon & illa: *Propter electos breuiabuntur.*

Respondet nihilominus P. Lessius disput. de Prædest. sect. 3. retorquendo argumentum, putatque illud testimonium nobis nocere, & oppositæ sententiæ multum prodesse. Quod ita probat: Nisi breuiati fuissent dies illi omnes vehementi illi tentationi succumberent, & à salute æterna excideret; ergo nulli erant electi absolute, & efficaciter ante præuisa merita, siue ante præscientiam boni status finalis; nam si daretur talis electio absoluta, & efficax ante præscientiam operum etiam si non breuiarentur dies illi, ex illa voluntate antecedenti, & efficaci confortasset Deus voluntates electorum per media absolute efficacia, & infallibilia, quæ recondita erant in thesauro diuinæ prouidentiæ. *Proponit obiectio.*

Occurritur obiecto facillime, quoniam Deus videbat quæ auxilia danda essent illis hominibus, si non breuiarentur dies, & non imminueretur sic persecutio, & videbat Deus ante illam absolutam electionẽ homines illos defecturos, & consensuros tentationi nisi breuiarentur illi dies, & ideo dum eos eligit absolute, statuit quoque breuiare dies illos. Sic etiam videbat Deus illum qui raptus est, ne malitia (vt habetur Sapientiæ 4.) mutaret intellectum eius, peccaturum si diutius viueret, quia videbat non ita confortandam esse voluntatem illius hominis, vt tentationi non acquiesceret, si diutius viueret, & nihilominus Deus ex voluntate efficaci saluandi hominem illum, statuit rapere illum, ne malitia mutaret intellectum, & ne fictio deciperet animam illius. Hoc satis eleganter, & acute docet Bernardus Serm. de Innocentibus prope finem, dicens: *Rapitur quis in bona voluntate, sed nondum perfecta, nondum idonea martyrium sustinere. Quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem. Forte enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat & damnetur. Nimirum si in hac tam infirma ætate induceretur in eam, quæ supra ipsum est, tentationem, nec voluntas* *Resp. ad obiect.* *D. Bernard.*

voluntas roboraretur, quis eum dubitet defecturum, negaturum, & si in eo mori contingat, periturum.

Aliter testimonio pro nobis adducto respondet Alarcon putans esse sermonem de prædestinatione, & electione ad gratiam, quia vt hæc prædestinatio, seu electio sortiretur effectum sublata est diuturnitas persecutionis, quæ si perseueraret illi etiam caderent. Sed contra est primo, quoniam probatum est hanc electionem fuisse ad gloriam, quæ antonomastice dicitur electio, quia sermo erat de electis vt contra distinguuntur à reprobis, iuxta illud: *Congregabunt electos eius à quatuor ventis.* Et Marci 13. *Propter electos, quos elegit, breuiabit dies.* Secundo, quoniam fatetur ipse breuiari persecutionem, quia ab æterno Deus decreuerat dare gratiam, *& saluare* per istam breuiationem dierum; ergo fuit in Deo voluntas efficax saluandi, siue dandi gloriam per breuiationem dierum. At illa voluntas fuit ante præuisa merita, quia supponit media adhibita, & impedimenta peccatorum sublata, sed potius causat illa impedimenta, & electio est causa, vt dentur auxilia quibus resistatur tentationi prouenienti à signis, quæ fient à Pseudoprophetis. *Alarcon.*

6. Arguitur quoque, vt supra dicebamus, pro nostra sententia ex illo Pauli ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent*, Iacob scilicet, & Esaü, *aut aliquid boni egissent aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, Rebecca, quia maior seruiet minori: sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esaü autem odio habui.* Et paulo post: *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat:* Et non multo inferius: *An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud vas quidem in honorem, aliud vero in contumeliam.* Vbi certum est, vt constat ex Patribus, & commentatoribus huius loci (vt recte monstrat P. Herize tract. 3. disp. 23. cap. 4. numer. 48.) præcipuum scopum Pauli fuisse sub illa figura ostendere diuina arcana prædestinationis, & reprobationis, quia non ex operibus eligitur hic ad gloriam, & alter negatiue reprobatur, & propterea vtitur nominibus, quæ ad electionem, & reprobationem spectant, & inquit: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret.* Et ideo ex toto contextu illius capitis colligunt Patres sermonem esse de prædestinatione, & reprobatione, idque satis indicant illa sequentia verba: *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Vide Augustinum Epist. 105. ad Sixtum: nam ex hoc loco colligit hominem non eligi, seu prædestinari, *quia futura Deus opera præuidebat.* Et lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum absolute probat ex eodem testimonio neminem eligi, seu prædestinari ex operibus. Similia habet in Enchiridion c. 98. *Rom.* *Augustinus.*

7. Porro hic significari non solum electionem ad gratiam finalem, sed ad gloriam constat ex illis verbis: *in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam*, neque Deus prædefinit donum finalis perseuerantiæ, nisi propter gloriam, & non amantur media efficacia vt talia absque intentione efficaci finis. Ita hunc locum videtur intellexisse Augustinus. Ad huius intelligentiam recognoscenda sunt quæ scripsit Prosper in Epistola ad Augustinum, quæ habetur ante duos libros de Prædestinatione Sanct. & de Dono perseuerantiæ, in qua obsecrat ab Augustino instrui de veritate huius quæstionis, quoniam Massilienses magnopere displicebat asserere aliud vas conditum esse pro solo Dei beneplacito in gloriam, & aliud in contumeliam: *Hoc autem propositum* (scribit Prosper ex ore Massiliensium) *vocationis Dei, quo eligendorum, & reiiciendorum dicitur facta discretio, vt secundum quod placuit creatori, alij vasa honoris, alij vasa contumeliæ sunt creati, & lapsis cunctis resurgendi adimere, & sanctis occasionem reperis afferre.* Et diffidium erat de proposito precedente merita, & infallibiliter perducente in regnum cœlorum, & similiter diffidium erat circa electionem ipsam ad gloriam, an esset ante præuisa merita, vel post illa præuisa, & ob id aiebant Massilienses, vt inquit Prosper loc. cit. *Ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecit, quia finem vniuscuiusque præuidit.* Augustini vero fuit opposita causa causalis, quæ non potest intelligi de proposito dandi gratiam: nam Augustinus ante præuisa merita posuit propositu quod Massilienses aliqui, vt postea dicemus, admittebant post præuisa merita, & ideo Prosper quæsitum proponit, an dicendum sit propositum illud existere, *quia Deus finem vniuscuiusque præuiderit*, quod non potest intelligi de proposito dandi gratiam, etiam finalem, certum namque erat Prospero discere cupienti propositum dandi illam gratiam non esse post præscientiam finis vitæ, & loquebatur de proposito post præscientiam omnium nostrorum operum vsque in finem vitæ *sub ipso gratiæ adiutorio.* Agebantque expresse Massilienses de *prædestinatione ad regnum*, vt ex eadem epistola constat. Huic ergo quæsito satisfecit Augustinus lib. de Correp. & Grat. cap. 7. docens, *Prædestinatos discerni à massa perditionis non meritis suis, sed per gratiam mediatoris.* Et vt sect. præcedenti obseruabam manifeste distinguit regnum ad quod gratuito electi sunt à gratia etiam finali: nam cap. 12. aiebat. *Iesus vero Sanctis, in regnum Dei, per gratiam Dei prædestinatis, perseuerantia ipsa donatur.* Neque solum ibi distinguitur regnum à perseuerantia finali, sed proponitur ratio, propter quam datur gratia, & perseuerantia vsque in finem, nempe prædestinatio in regnum. Hæc fusius postea pertractabo. *Prosper obiicit.* *Respondet Augustinus.* *D. Augustin.*

8. Redeo ad Pauli verba illa, nempe: *Sustinuit in multa patientia vasa iræ aptata in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ.* Ad quæ verba Toletus inquit: Perpende non esse dictum, quæ aptauit in interitum, sicut dictum est, quæ præparauit in gloriam, aut è contrario præparata in gloriam, sicut aptata in interitum, sed differenter de malis, & bonis loquutus est: mali enim suamet opera, & arbitrio aptarunt se in interitum, sed bonos Deus præparat. Hæc ille, in quibus supponit illam voluntatem dandi gloriam fuisse ante præuisa merita: nam ante voluntatem dandi gloriam post præuisa merita iam intelligitur homo præparatus ad gloriam, & dignus gloriæ. At ego non puto vasa iræ dici ibi aptata à seipsis, sed à Deo permissiue aptata, & per reprobationem negatiuam (vt postea dicam) Periret namque vis similitudinis, si ipsimet vasi tribueretur molitio, siue effectio sui, & ægre iuxta assertum Toleti explicari possent illa Pauli verba: *An non habet potestatem figulus ex eadem massa facere aliud vas quidem in honorem; aliud in contumeliam*, si ipsa se vasa iræ, & contumeliæ fabricantur.

9. Nihilominus vasa iræ dicuntur apta, siue aptata

Universidad de Deusto
Biblioteca

aptata ad interitum; quia licet per reprobationem negatiuam illa dereliquerit, non tamen directe aptauit in interitum, sed illis permisit vt se aptarent; alia vero vasa directe à Deo præparantur in gloriam. Et ex hac differentia colligitur responsio ad ea quæ P. Becanus cap. 14. quæst. 4. num. 27. & Martinonus disp. 19. sect. 7. num. 99. obiiciunt, nimirum Catholicos non posse ex hoc loco probare electionem efficacem ante præuisa merita, nisi pariter velint reprobationem, & exclusionem à regno propter peccata factam esse quoque ante præscientiam operum. Nam Paulus simili modo excludit præuisionem operum malorum, & bonorum. Colligitur, inquam plena huius difficultatis satisfactio; quoniam Paulus significat diuerso modo se habere electionem, & reiectionem; vasa enim iræ dicuntur apta in interitū; quia Deus non intendit interitum; vasa autem honoris dicuntur à Deo præparata in gloriā, quia directe intendit Deus dare gloriam electis. Sic etiam dum Paulus ibi ait Deum *sustinuisse in multa patientia vasa iræ apta in interitum*, siue pertulisse in multa lenitate animi, & longanimitate, indicat ad artificium figuli accessisse aliquid quo præcipue, & directe se aptarunt vasa iræ. In vasis autem misericordiæ Dei molitioni totum tribuitur. In hunc sensum aduoco Damascenum lib. 4. cap. 20. & Oecumenium hic dicentem: *Quod ipse non perdat illa vasa manifestum est: se ipsa enim ad interitum aptauerunt.*

10. Rursus vasa illa se aptarunt in contumeliam, licet Deus quoque per negatiuam reprobationem, & denegationem specialis prouidentiæ seligentis de industria vocationes congruas ea quodammodo aptauerit per permissionem illam. Aptarunt, in quam, seipsa, quia ex massa perditionis (vt Augustinus loquitur) quidam eliguntur, & quidam relinquuntur, diuinæ electionis, præter diuinam voluntatem non est alia causa quærenda; licet detur causa diuinæ derelictionis. Nihilominus Deus etiam ibi dicitur aptare illa vasa in interitum, quatenus non vult illis impertiri gratiam, cum qua infallibiliter fierent digna honore. Quo etiam pacto Deus dicitur misereri cuius vult, & indurare quem vult, & obdurare aliud non est, quam nolle misereri donando aliquid, quo homo fiat melior. Vide Augustinum lib. 83. quæst. q. 68. & lib. de nat. & gratia cap. 1. vbi scribit: *Deum obdurare est nolle misereri, vt non abillo irrogetur aliquid homini, quo fiat deterior, sed tantum non erogetur id, quo melior existat.* Et post nonnulla: *Non ideo putetur Deus cogere quemquam peccare, quòd quibusdam peccantibus misericordiam iustificationis suæ non largiatur. Et ob id dicatur obdurare quosdam peccatores, quia non eorum miseretur.* Sic etiam odium ibi circa Esaü solum significat minorem dilectionem, vt Luc. 14. *Si quis venit ad me & non odit patrem suum, ac matrem*, id est, qui amat patrem, aut matrem plusquam me, vt declarat Matth. 10.

D. August.

11. Accedat modo aliud testimonium Pauli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Vbi propositum illud significat voluntatē Dei efficacem, & gratuitam, ex quo oritur vocatio infallibilis ad sanctitatem. Etenim vocati ex hoc proposito ex quouis euentu eliciunt bonum spirituale, & ex ipso prouenit vt sic vocatus, si quando exorbitet in viam iustitiæ redeat, ac tandem salutem æternam obtineat: nam sensus illius loci est: Omnia cooperantur in bonum vocati secundum propositum,

D. Paulus ad Rom 8.

quia Deus post præscientiam boni euentus futuri sub conditione destinauit ab æterno, vt essent conformes imagini filij sui. His electis secundum propositum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata ipsa vt aduertit Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 9. & lib. 13. de Trinit. & Epist. 121. necnon Bernardus Serm. de fallacia præsentis vitæ. Hoc propositum non est hominum, sed Dei, vt variis in locis probat Augustinus, & videri potest de Correp. & grat. cap. 7. & lib. 2. ad Bonifacium cap. vltimo. Colligiturque ex Paulo dum variis in locis loquitur de hoc proposito: nam sequenti c. 9. de quo supra diximus, de hoc proposito ait: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret.* Et ad Ephes. 1. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei secundum propositum voluntatis suæ.* Et epist. 2. ad Timoth. 1. *Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra; sed secundum propositum suum.*

Aug. Bern. Paulus

12. Habemus saltem ex hoc loco quod decretum efficax de gratia finali fuit ante præuisa merita. Vnde efficaciter infertur fuisse etiam ante præscientiam meritorum decretum efficax de gloria, quia ideo eligitur efficaciter vt perseueret in gratia, vt obtineat gloriam, neque Deus minori efficacitate amat gloriam, quam gratiam finalem. Præsertim cum militent contra electionem efficacem ad gratiam finalem omnes difficultates, quæ afferri poterunt contra electionem ad gloriam ante præscientiam operum, vt postea videbimus. Et inde facile deprehendi potest, quia si perseuerantia in re non datur sine meritis, illamque à Deo humiliter petimus, & impetramus, & nihilominus Deus vult efficaciter illam, antequam videat merita futura; igitur idem manifeste dici potest de gloria, quamuis absque meritis non detur. Sane qui pacate considerat inter finalem gratiam, & gloriam nulla intercedere merita, non potest non acquiescere huic discursui. Quod si dicas inter gratiam finalem, & gloriam intercede meritum, quia nomine gratiæ finalis intelligitur auxilium finale congruum in actu primo; adhuc contra illam electionem ad auxilium illud vt congruum, & vltimum, medio quo gratia habitualis perpetuo retinetur, procedunt cuncta, quæ opponi possunt contra electionem ad gloriam ante præuisa merita, vt sæpe ostendi.

13. Respondet primo P. Martinonus disp. 19. sect. 2. numer. 97. sensum Apostoli esse, quod diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum si maneant in eius dilectione; quoniam subaudienda est hæc conditio, sicut cum dicitur Marci vltimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit*, si nimirum vitam bene finierit. Vnde colligit omnes iustos esse vocatos secundum propositum, quia nomine propositi non intelligitur voluntas efficax saluandi aliquos, sed beneplacitum saluandi omnes homines, aut electos ad fidem. Idem prius docuerat Lessius loc. cit. sect. 3. in respons. ad 4. necnon P. Cornelius ad hunc locum Pauli, & ad Ephes. c. 1. n. 20.

Respondet primo Martinonus

14. Hoc tamen manifeste ex Augustino confutat P. Herize dicta disp. 23. cap. 4. num. 33. quoniam Augustinus lib. de Prædest. Sanct. cap. 16. distinguit duas vocationes, quarum vna est propria electorum, & hæc dicitur vocatio secundum propositum: *Sciens*, inquit, *esse quandam certam vocationem eorum, qui secundum propositum vocati sunt, quos præsciit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij Dei.* Est ergo secundum Augustinum, à quo in hac materia recedere non licet, vocatio secundum propositum

Confutatur responsio ex Aug.

propositum propria prædestinatorum. Et de Correp. & Grat. cap. 9. *Nec nos moueat quod filiis suis quibusdam Deus non det istam perseuerantiam; absit enim vt ita esset, si de illis prædestinatis essent, & secundum propositum vocatis.* Similia prædixerat cap. 7. & lib. 1. retract. cap. 13. de hac vocatione aiebat: *Non enim omnium qui vocantur, talis est vocatio, sed tantum electorum.*

15. At P. Lessius supra potius ex hoc loco contendit confirmare suam sententiam, quasi dixerit Paulus præscientiam operum præcessisse prædestinationem: Hanc Lessij expositionem bene multis impugnat P. Salmeron ad Rom. 8. disp. 19. & contendit verbis illis: *Quos præscit*, idem significari, ac *Quos specialiter dilexit*, quod nimis erudite confirmat. Illi etiam qui defendunt prædestinationem consistere in imperio intellectus, qui est vere præscientia futuri euentus; quamuis talem euentum liberum præcedat, facile de tali imperio constituente prædestinationem explicabunt verba illa.

16. At nos in tract. de Scientia probauimus ex Patribus egisse Paulum de Præscientia quæ præcedit electionem. Ita Chrysostomus ad Rom. 9. Serm. 16. & Serm. 1. ad Ephesios col. 3. & in sequenti Serm. 2. vbi talem præuisionem ponit priorem forte prædestinationis, vbi pariter pronunciat fidem, & opera non esse causam prædestinationis, sed potius prædestinationem, & electionem esse causam bonorum operum. Eodem modo exponit hunc locum Cyrillus Alexandrinus Malachiæ 1. quatenus præscientia bonarum actionum futurarum sub conditione fuerit aliqua ratio eligendi Iacob, quamuis electio sit prior bono opere, & causa illius, vt ipse aduertit lib. 10. in Ioan. cap. 24. Consentit Theodoretus ad Rom. 9. qui ad Ephesios 1. statuit electionem hanc esse causam bonorum operum. Audi quoque Theophilactum sic exponentem illa verba: *Quos præscit, & prædestinauit.* Videlicet, *Præcognouit Deus eos, qui vocatione digni sunt, deinde sic prædestinat. Prior itaque est præscientia, postea sequitur prædestinatio. Prædestinationem autem intelliges impermutabilem Dei voluntatem. Præuouit itaque Paulum vocatione dignum esse, sicque præsiniuit, seu prædestinauit, adeoque statuit vocare ipsum.*

Theophila.

17. Apertius S. Thom. Rom. 8. lect. 6. post medium ait: Dicit autem Paulus, *Quos præscit, & prædestinauit, non quia omnes præscitos prædestinet; sed quia eos prædestinare non potest, nisi præsciret.* Neque minus aperte Anastasius Episcopus Nissenus quæst. 59. in Scripturam, sic de præscientia, & prædestinatione disserit. *Cum ergo dixisset Apostolus: Quos præsciit, & prædestinauit, soluit quod quæritur, vt pote præsciit Deus fore, vt non pœniteret Pharaonem, & indurauit cor eius dilatione, & lenitate, quæ eum ad tantum deduxit contemptum & audaciam, vt etiam aquis fuerit obrutus; similiter præsciit Hieremiæ rectitudinem, & prædestinauit eum existere vas electionis.* His similia perplura postea adducemus.

S. Thom.

Anastasius.

18. Respondet secundo Martinonus loc. cit. quamuis in hoc Pauli testimonio ad Rom. 8. debeat nomine propositi intelligi specialis amor Dei erga electos, vt contendit P. Herize ex mente Augustini, nihil aduersus ipsum obtineri; quoniam posset Paulus exponi de voluntate efficaci, & absoluta consequente præuisionē operum, vel boni status finalis; quia non est opus vt propositum sit causa bonorum operum.

Alia responsio ex eadem auctoris.

At negari non potest, Augustinum existimasse illud propositum esse causam vocationis congruæ, & non præsupponere merita. Patet hoc manifeste ex Augustino de Prædest. Sanct. c. 8. *Ipse*, inquit, *operatur secundum propositum suum vt simus in laudem gloriæ eius, vtique sancti, & immaculati, propter quod nos vocauit prædestinans nos ante mundi constitutionem. Ex hoc proposito est illa electorum propria vocatio, quibus omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.* En nobis declarat qua ratione sit exponendus prædictus locus Pauli, & negari non posse ab hoc proposito dimanare illam vocationem congruam propriam electorum. *Ex hoc proposito*, inquit, *est illa electorum propria vocatio*, quo nihil clarius dici potuit ad subuersionem huius, & præcedentis responsionis. Dixeratque prius Deum erga electos operari secundum illum propositum vt consequantur salutem, & fiant conformes Filio suo in gratia, & gloria, & ideo prima vocatio iuxta Augustinum ex Paulo loc. cit. est effectus illius propositi. Verum de vocatione secundum propositum plura dabimus postea.

19

Sectio III.

Ex aliis locis Scripturæ probatur electio ante merita.

1. QVi nostræ sententiæ adstipulantur passim eam confirmant (vt sectione 1. visum est) ex illo Lucæ 12. num. 32. vbi Christus alloquens suos aiebat: *Nolite timere pusillus grex quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ostendimusque loc. cit. cum nostro Maldonato, & aliis sermonem fuisse de regno cœlorum, seu vita æterna, necnon de electione liberali, & gratuita. Verba Maldonati sunt: *Quod ab omnibus hoc loco obseruatum est, significare hic regnum cœlorum gratuita voluntatis benignitate esse nobis prædestinatum. Sed in eo hæretici errant, quod existiment propterea, quod sine nostris meritis prædestinatum nobis est, & sine nostris meritis dari.* Vides agi de voluntate efficaci ante præuisionem absolutam meritorum, quia supponit esse de se prædestinatiuam, cum qua non potest coniungi carentia æternæ salutis, & talem prædestinationē esse ante præuisionem meritorum, & ad ipsam gloriam provt condistinguitur à gratia etiam finali: & ideo ait sermonem esse de hæreditate, quæ debetur filiis, & iustis, nempe de regno cœlesti. Idem obseruat Beda in hunc locum, necnon Cyrillus apud S. Thomam Catena, Basilius in regulis breuioribus interrogat. 92. In eundem locū subscribūt Theophilactus, Albertus Magnus, Bonauentura, Hugo Cardinalis, Lyranus, Dionysius Carthusianus, Gagneius, Arboreus, Iansenius in Concordia c. 86. Cardinalis Toletus, Emanuel Sa, Sebastianus Barradas. Ideoque fatetur. P. Fasolius 1. part. quæst. 23. dub. 3. num. 58. attenta multitudine, & grauitate expositorum, hoc testimonium esse ingentis efficacitatis in fauorem nostræ opinionis. Addit inspectis verbis Christi Domini, & intentione ipsius, nullius roboris esse. Quia licet vt certum supponi debeat sermonem fuisse de voluntate dandi gloriam; præsertim cum prius egerit de regno Dei, & similiter supponendum sit verba illa significare voluntatem gratuitam, & absque meritis; hoc enim denotat Latina vox, *complacuit*, necnon Græca, quæ proprie vertitur à

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ianſenio, *ſua gratuita voluntate diſpoſuit*, & iuxta Maldonatum, & Barradas denotat *gratiam*. Tamen certum non eſt, inquit ille, ſignificari voluntatem efficacem, propriam prædeſtinatorum, quia per voluntatem inefficacem, qua Deus vult omnes homines ſaluos fieri ſufficienter exponuntur illa verba; quoniam aliud non exigit argumentum ibi propoſitum à Chriſto Domino; quoniam ibi fit argumentum à maiori ad minus: ſi enim Pater ex mera liberalitate promiſit regnum cœleſte, quanto magis dabit vobis temporalia bona ad victum, & veſtitum neceſſaria.

2. Confirmat cum aliis hoc ipſum idem Faſolius, quoniam Maldonatus, & apud ipſum Euthymius per puſillum gregem intelligit cœtum omnium fidelium, quamuis innumeri non ſint prædeſtinati, ac proinde verbum illud *complacuit*, non ad ſolos prædeſtinatos eſt reſtringendum. Præſertim cum tota illa exhortatio Chriſti de nimia ſolicitudine cauenda in omnes fideles quadret. Et quamuis verba illa ſint intelligenda de ſolis diſcipulis, vt magis iuxta litteram exponitur à Thophilacto, & aliis, vel expreſſius de ſolis Apoſtolis vt perplacet aliis, idem argumentum occurrit; quoniam inter ipſos erat Iudas, qui non fuit efficaciter electus in regnum cœleſte, igitur verba illa exponenda non ſunt de complacentia propria prædeſtinatorum, ſed potius communi prædeſtinatis, ac reprobis. Idem docet Alarcon. 1. part. tract. 4. diſp. 2. cap. 6. Herize loc. cit. c. 4. & alij.

3. At non facile adducar, vt exiſtimem illud teſtimonium non probare aliquod ſpeciale beneplacitum erga electos ſeu prædeſtinatos, quia verba Chriſti Domini dirigebantur, vt auditores ſecuri eſſent de victu, & abiicerent nimiam ſolicitudinem harum rerum temporalium, quæ ſolicitudo non ſufficienter probatur abiicienda, eo quod in Deo eſſet quædam complacentia de dandis neceſſariis ad victum, & veſtitum, ſi non obſtante complacentia illa diuina plures carerent victu, & veſtitu. Fatentur aduerſarij argumentum Chriſti fuiſſe à maiori ad minus; quoniam ſi Pater liberaliter promiſit vobis dare regnum æternum, quanto magis dabit vobis victum, & veſtitum: At ſi ſolum habuiſſet inefficacem complacentiam dandi regnum cœleſte, qualem de facto habet erga ſalutem omnium, illud argumentum exiguam, aut nullam fiduciam gigneret: ſiquidem plures ſunt qui æternam ſalutem non conſequuntur non obſtante illa voluntate generali ſaluandi omnes, neq; argumentum Chriſti Domini erat: Nolite ſolliciti eſſe circa victum & veſtitum, quia Pater veſter, qui habet aliquam voluntatem ſaluandi omnes, multo magis vobis minima donabit, ſed potius fuit hoc: Deus maximum vobis donum regni cœlorum firmiter, ſeu efficaciter donare decreuit, ergo abſolute minima donabit. Hoc idoneè declarat Euthimius dicens: *Si adeo magnam fruitionem tribuit, dabit vtique neceſſaria, vitaque ſufficientia.* Supponit ergo ex vi decreti tribui de facto regnum cœlorum iis, ad quos dirigebatur ſermo.

Euthimius.

4. Eaque propter peridoneè declarat Theophylactus argumentum Chriſti Saluatoris: *Qui nobis*, inquit, *regnum dat multo magis terrena concedet.* Significauitque Chriſtus nihil mali pertimeſcendum eſſe illis, quibus Deus cœlorum regnum dare decreuit, non qualicumque voluntate, ſed abſoluta & efficaci. Imo qua ratione ſuaſit abiicere metum anxiamque ſollicitudinem victus, & veſtitus, pariter docuit non eſſe pertimeſcendos æternos cruciatus, quia complacuit Patri cœleſti dare illis regnum, ac proinde cum prædeſtinatis loquebatur. Fixum itaque ſit propoſuiſſe Chriſtum ingentem rationem excludendi timoris, qualis non eſſet ſola voluntas generalis ſaluandi omnes; quia non obſtante receptione fidei, & diuina vocatione plurimi damnantur, & de his intelligit Auguſtinus illa verba Chriſti Domini: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.* Matth. 22. Vide Auguſtinū lib. contra Donatiſtas poſt collationem capitis 20. & de Ciuit. Dei lib. 18. cap. 48. *De illis qui vocati ſic venerunt, vt de conuiuio proiicerentur, qui nunc replent Eccleſias, quos tanquam in area ventilatio ſeparabit.* Et Gregorius homil. 19. in Euangelia: Terribile eſt valde quod ſequitur. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi, quia & ad fidem plures veniunt, & ad cœleſte regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam feſtiuitatem quam multi conuenimus, Eccleſiæ parietes implemus. Sed tamen quis ſciat, quam pauci ſunt, qui in illo electorum Dei grege numerantur.*

Auguſtinus. Gregorius.

5. Eſt ergo ille puſillus grex, de quo Chriſtus Luc. 12. Loquebatur, quem Gregorius nuper adductus vocat electorum Dei gregem, iuxta Ioan. 10. *Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ*; quia, nimirum, electi, & prædeſtinati infallibiliter cognoſcūt paſtorem, quia licet ad tempus errent, tandem ſuum agnoſcent paſtorem, ſicut etiam cogniti ſunt; quia iuxta Paulum 2. Tim. 2. firmum fundamentum Dei ſtat, *habens ſignaculum hoc: cognouit Dominus, qui ſunt eius.* Quæ omnia confirmantur ex verbis Chriſti Domini Ioan. 6. *Hæc eſt voluntas Patris, vt omne, quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.* Vbi ſermonem eſſe de prædeſtinatis, dubitare non licet, quia agitur de ita reſuſcitandis in nouiſſimo die, vt minime perdantur.

6. Neque obſtat, ſi verba illa Chriſti Luc. 12. intelligantur dicta non ſolum ad Apoſtolos, ſed alios diſcipulos, quia propter maiorem & principaliorē partem appellantur diſcipuli grex electorum. Sic etiam dum Apoſtolus Act. 22. vidit Ieſum Chriſtum Dominum dicentem ſibi: *Feſtina, exi velociter ex Ieruſalem, quoniam non recipient teſtimonium tuum de me*, non ſignificatur non fore vnum, alterumve, qui fidem Chriſti ſuſciperet. Et 3. Reg. 1. dicitur *Rex Salomon adamauit mulieres alienigenas, &c. de quibus dixit Dominus filiis Iſrael: Non ingrediemini ad eas, nec de illis ingredientur ad veſtras: certiſſime enim auertent corda veſtra, vt ſequamini deos earum*, & nihilominus Ruth Moabitis potius ad veram religionem fuit traducta, vt conſtat ex eius libro.

7. Verba quoque quæ nuper adduxi ex Ioan. 6. *Hæc eſt voluntas Patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die*: ſatis aperte ſignificant noſtram ſententiam iuxta expoſitionem Auguſtini de Correp. & grat. cap. 9. dicentis: *Hi Chriſto intelliguntur dari, qui ordinati ſunt in vitam æternam. Hi ſunt illi prædeſtinati & ſecundum propoſitum vocati, quorum nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam, quoniam ſic eſt ordinatus, & ideo Chriſto datus vt non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hæc non poſſunt intelligi de ſola electione ad gratiam finalem, vt patet ex illis verbis Chriſti: *Sed reſuſcitem illud in nouiſſimo die*, quæ manifeſte de gloria ſunt intelligenda. Et ideo Auguſtinus illa expoſuit de ordinatione *in vitam æternam*, & addit ſic datum Chriſto, ita efficaciter ordinatum eſſe vt non pereat, *ſed habeat vitam æternam*, & hanc docet eſſe cauſam, cur ille datus Chriſto Domino accipiat perſeuerantiam finalem. Sed neque poſſunt illa verba exponi de electione efficaci ad gloriam poſt præuiſa merita: nam potius ideo homo ille non finit vitam in peccato, quia ſic ordinatus eſt in vitam æternam, vt perſpicue apparebit legenti verba Auguſtini. Quod in eodem capite poſt medium iterum explicat dicens: *Quicumque prædeſtinati ſunt, omnino perire non poſſunt. Hi vere veniunt ad Chriſtum qui ita veniunt quomodo ipſe dicit: Hæc eſt voluntas eius qui miſit me, Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo.* Et multo apertius lib. 5. contra Iulianum cap. 3. oſtendit illam voluntatem gratuitam, & infallibilem eſſe cauſam conſequendi infallibiliter ſalutem: *Ex his*, iuquit, *nemo perit, quacumque ætate moriatur. Abſit enim vt prædeſtinatus ad vitam, ſine ſacramento mediatoris finire permittatur hanc vitam. Propter hoc Dominus ait: Hæc eſt voluntas eius, qui miſit me, Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo.*

Auguſtinus.

8. Eſtque in doctrina Auguſtini manifeſtiſſimum voluntatem Patris, qua ita dat Chriſto Domino prædeſtinatos, eſſe ante præuiſionem meritorum, vt apparet, ex lib. de prædeſtinatione Sanct. cap. 8. quo loco adducit hoc teſtimonium ad probandum fidē eſſe ex dono Patris: *Hoc eſt opus Dei vt credatis in eum, omne quod dat mihi Pater ad me veniet*, & ait: *Quid eſt ad me veniet, niſi credet in me? ſed vt fiat Pater dat.* Igitur ſecundum Auguſtinum Chriſtus loquitur de ea voluntate Patris, quæ cauſa eſt, vt prædeſtinatus credat, ac proinde eſt voluntas antecedens fidem, & alia merita, quæ in fide fundantur. Et cap. 16. idem Auguſtinus ſcripſit de vocatione electorum: *Omnis qui audiuit a Patre venit ad me: iſtorum autem nemo perit, quia omne quod dedit ei Pater non perdet ex eo quidquam.* Perſpicuum ergo eſt illam voluntatem eſſe ante merita. Ferri autem in ipſam gloriam probatum eſt ſupra ex eodem Auguſtino, &, quod caput eſt, ex verbis Chriſti Domini: *Sed reſuſcitem eum in nouiſſimo die*, quæ non poſſunt non intelligi de gloria; nam prædeſtinatus reſurget in nouiſſimo die ad vitam immortalem, & beatam.

9. Locus ad Epheſ.

Adducitur quoque paſſim in confirmationem noſtræ ſententiæ teſtimonium Pauli ad Epheſ. 1. vbi multa reperies, quæ perſpicue nobis fauent. *Qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ ſuæ.* Et infra: *Vt notificaret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitum eius, quod propoſuit inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis ſunt, & quæ in terris, in ipſo, in quo etiam nos ſorte vocati ſumus prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, vt ſimus in laudem gloriæ eius.* Agitur in hoc teſtimonio non tantum de electione ad gloriam, ſed ad gloriam, vt conſtat primo ex illis verbis: *Qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto*, vt exponit S. Thom. ibi lect. 1. & Hieronymus: *in cœleſtibus*, inquit, *locis, & ſedibus.* Secūdo ex illis verbis: *Vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate.* Tertio, iuxta S. Thom. ad Rom. 8. lib. 2. ad illa verba: *Quos præſciuit*, &c. idem ſumitur ex illis verbis: *In adoptionem filiorum Dei*, quæ non ſolum important gratiam, ſed gloriam quoque, ſeu hæreditatem, quam importat perfectiſſima adoptio: *Quod ergo inquit Apoſtolus: Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum Dei* (inquit S. Thom.) *poteſt referri ad imperfectam aſſimilationem filij Dei, quæ habetur in hac vita per gratiam, ſed melius eſt quod referatur ad perfectam aſſimilationem, quæ habetur in patria.* Quarto idem ſumitur ex illis quoque verbis: *Inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis ſunt, & quæ in terris*, etiam ipſam gloriam inſtaurare decreuit: nam ſecundum illam voluntatem *operatur vniuerſa* propter electos, vt & ipſi ſalutem conſequantur. Quinto quia ſicut certum eſt ſermonem eſſe de prædeſtinatis, & electis, provt condiſtinguuntur à reprobis, ita certum eſſe debet ibi agi de electione ad gloriam: hæc enim, vt probatum eſt ſect. præcedenti, ſignificatur nomine electionis, dum agitur de electis, vt contra diſtinguuntur à reprobis. Sexto quia non eligitur aliquis vt perſeueret in gratia vſque ad finem vitæ, quin eligatur vt ſaluetur, vt toties probaui. Septimo, quoniam alioqui dum Matth. 24. & Marci 13. dicitur in fine mundi congregandos eſſe electos, non deberet id intelligi neceſſario de electis ad gloriam, ſed ad gloriam finalem.

S. Thom. Hieron.

10. Egiſſe Paulum de electione liberali, & gratuita, & propoſito Dei non præſupponente præſcientiam meritorum conſpicue apparebit conſideranti verba Pauli, & ſumitur ex illis: *In quo, & nos ſorte vocati ſumus*: nam ſignificant non propria induſtria, ac labore, ſeu propriis meritis, ſed gratuita voluntate electos eſſe, vt ſubintulit Auguſtinus de Prædeſt. Sanct. c. 18. & in Pſal. 30. ad illa verba: *In manibus tuis ſortes meæ*, dicens: *In poteſtate tua ſunt ſortes meæ: non enim vllum video meritum, quo de vniuerſa impietate generis humani me potiſſimum elegiſti ad ſalutem, & ſi eſt apud te iuſtus, & occultus ordo electionis meæ, ego tamen, quem hoc latet ad tunicam Domini mei ſorte perueni.* Porro per tunicam Domini debere intelligi non gratiam, quæ amitti poſſit, ſed vitam æternam docuit concione 2. eiuſdem Pſal. verſus finem, ibi: *Quare in ſortis nomine appellat gratiam Dei? quia in ſorte non eſt electio, ſed voluntas Dei: nam vbi dicitur, iſte facit, ille non facit merita conſiderantur, electio eſt non ſors; quando autem Deus nulla merita noſtra inuenit, ſorte voluntatis ſuæ nos ſaluos fecit, quia voluit, non quia digni fuimus, hac eſt ſors. Merito tunica illa Domini deſuper texta, quæ ſignificat charitatis æternitatem, cum diuidi à perſecutoribus non poſſet, ſors ſuper eam miſſa eſt ad quos peruenit, eos qui videntur ad ſortem pertinere ſanctorum.* Ergo iuxta mentem Auguſtini ſors, & gratuita electio non tantum cadit ſupra fidem, & gratiam, ſed etiam ſupra tunicam, nempe æternam charitatem, & gloriam, etiam tunc quando ipſe Auguſtinus electionis nomine intelligit comparatiuam, quæ fundatur in meritis.

Auguſt.

11. Electionem quoque gratuitam probant illa Pauli verba loc. cit. *Elegit nos in ipſo vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate.* Etenim Auguſtinus de Prædeſt. Sanct. cap. 18. optime deduxit: *Non ergo quia futuri eramus, ſed vt eſſemus, nempe certum eſt, ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe, prædeſtinans, vt tales per gratiam eius eſſemus.* Et cap. ſequenti 19. probat ab hac electione oriri meritum fidei. Similia habet Hieronymus in præfatum locum Pauli inferens non fuiſſe electos, quia futuri eramus ſancti, quia eligimur vt ſancti ſimus. Recognoſce S. Thom. in prædictum locum ſect. 1.

Auguſtinus, Hieron. Thom.

12. Obiiciunt aliqui ſufficienter illa verba Pauli intelligi de electione ad fidem, vel gratiam; quia non omnes, ad quos ſcripſit Paulus erant de numero

Universidad de Deusto
Biblioteca

mero electorum. Respondetur frequenter fieri sermonem ad populum, quasi omnes fuissent electi, & hunc morem seruasse Paulum vt notauit Hieronymus capitulo 63. Isaiæ, qua etiam ratione Augustinus epist. 56. quæstione 6. declarat quomodo in epist. ad Rom. omnes Israëlitæ vocentur electi propter patres eorum, quia licet inter illos aliqui essent reprobi honore afficitur populus, & vnumquemque in particulari respiciebat, quasi esset de numero electorum. Sic etiam ad Hebræos 6. aiebat: *Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora saluti.* Sic idem Apostolus laudat Corinthios in priori parte suæ epistolæ, tanquam si omnes laudabiles essent, cùm tantum nonnulli ipsorum laude illa digni essent, & postea reprehendit ipsos, quasi omnes culpabiles essent. Haud aliter Glossa ordinaria Matth. 20. ad illa verba: *Et accipientes murmurabant aduersus Patremfamilias*, inquit, *Hic est mos diuinæ scripturæ, vt cum de multis in collectione agat, quædam tantum quibusdam de illa collectione, & non toti collectioni tribuat, iuxta illud Propheta: Eduxit eos cum argento, & auro. Et inde: Et eduxit eos in montem sanctificationis. Cum tamen illi, qui de Ægypto exierunt omnes præter Caleb, & Iosue, propter incredulitatem suam in deserto perierunt, quorum filij in montẽ sanctificationis inducti sunt, ita ergo & de primis accipientibus quidam, & non omnes murmurant.* Consentit, vt nuper aiebam Hieronymus Isai. 63. qui loquens de Epist. Pauli ad Corinth. inquit: *Cum ad vnius scribatur populum ciuitatis, pro varietate habitantium, id est sanctorum, vel peccatorum; nunc laudat eos, nunc corripit*, &c. Eandem quoque regulam tradit Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 32. & lib. contra Donatistas cap. 20. Videatur quoque Prosper lib. 1. de Vocat. Gentium.

Glossa.

Hierony.

ugustinus. Aospe 1.

13. His adiungi possunt, alia plura scripturæ verba, quæ nostræ sententiæ maxime opitulantur, vt illud Pauli testimonium ad Titum, 1. *Paulus, seruus Dei, Apostolus autem Christi secundum fidem electorum*, vbi distingnitur fides electorum, à fide non electorum, & differentiam exprimit verbis sequentibus: *In spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur Deus ante tempora secularia.* Vbi manifeste sermo sit de gloria seu vita æterna, quia fides electorum oritur à diuino proposito efficaci dandi gloriam. Quod paucis declarat Chrysostomus in illum locum dicens: *Promisit, id est dare decreuit, proposuit, prædestinauit* apud se, in sua mente diuina. Idem enim dicit hic quod l. 2. ad Timotheum 1. Quæ data est nobis in Christo ante tempora sæcularia. Quod enim nobis dari decretum est, id ipsum nobis quasi promissum est, non promissione personali, sed reali, siue quantum est ex parte rei, quæ danda promittitur: ergo vita æterna à Deo efficaciter prædefinita est ante præscientiam nostrorum operum.

Chrysost.

14. Adducunt præterea innumeri (vt supra dictum est) illud Act. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Quod egregie exponitur ab Augustino de Correp. & Grat. cap. 6. dicente: *Quis in vitam æternam potuit ordinari, nisi perseuerantiæ dono? quandoquidem, qui perseuerauerit hic saluus erit, qua salute nisi æterna?* supponitque Augustinus ibi illam ordinationem efficacem esse ad vitam æternam, vt supra efficaciter monstraui, & pariter statuit in eodem loco, necnon de Prædest. Sanct. capit. 20. & Prosper de libero arbitrio ad Ruffinum illis verbis significari voluntatẽ ex qua oritur donum fidei, & perseuerantiæ finalis. Faciteque respondebitur obiectionibus partis aduersæ si supponas Lucam non loqui, quasi per reuelationem cognouerit omnes qui tunc fidem susceperunt esse prædestinatos, sed per coniecturam, & piam quandam confidentiam ortam ex affectu charitatis hoc dixit. Sic Paulus ad Philip. 1. 6. *Confido hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum perficiet vsque in diem Christi Iesu.* Eratque verisimile argumentum: nam qui crediderunt fidem amplexi sunt magno studio, in tanta contradicentium multitudine. Adde qui crediderunt paucos esse, & adhuc non dixisse Lucam nullos alios credidisse, quam qui essent præordinati ad vitam æternam.

Augustin.

Respondet nihilominus Martinonus supra opus non esse vt verbis illis: *Quotquot erant præordinati*, significetur causa cur Anthiocheni crediderint, quia significari potest præordinatio ad vitam æternam post præscientiam operum. At talem præordinationem Dei fuisse causam fidei non solum colligo ex Patribus nuper allegatis, sed ex verbis Lucæ significantis talem præordinationem fuisse causam, vt in prædicatione Pauli, & Bernabæ fuerint commoti ad credendum, & pariter innuit voluntatem illam, seu præordinationem ad vitam æternam, distingui à voluntate gratiæ, & perseuerantiæ. Et Chrysostomus ibi homil. 30. colum. 1. ex illo loco colligit *fidem non esse opus nostrum sed magis Dei.* Et quamuis verba hæc exponi possint (vt alibi ostendi) de sola præordinatione ad fidem, tamen eadem est difficultas in efficaci præordinatione ad actualem fidem, & ad vitam æternam. At Augustinus supra verba Lucæ intelligit de præordinatione ad gloriam, quæ esse non potest absque dono perseuerantiæ. Consonat Cyrillus lib. 5. in Isaiam cap. 66. & Chysost. in Acta, homil. 30.

Sectio IV.

Augustinus opitulatur propugnantibus electionem ad gloriam ante præscientiam operum.

OPus non esset in ostensionem huius veritatis quidquam aliud afferre ex Augustino, præter illa, quæ ex ipso adduximus in expositione locorum Sacræ paginæ. Adhuc tamen adiungemus nonnulla alia testimonia, quæ rem demonstrent. Sit primum ex lib. de Correp. & Gratia capit. 14. quod aliis in locis iam attigi: *Deo volenti*, inquit, *saluum facere nullum resistit arbitrium: sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Non potuit clarioribus verbis exprimi voluntas efficax saluandi hominem, quæ sit causa meritorum. Redditque rationem cur per voluntatem illam non lædatur nostrum liberum arbitrium, quia, nimirum, ita constituitur in potestate hominis velle, & nolle, vt hæc potestas non impediat potestatem Dei efficiendi vt libere velimus, & ideo adiunxit: *De his enim, qui faciunt, quod non vult facit ipse quod vult.* Vult autem efficaciter vt homo æternam salutem consequatur, vt manifestant illa verba: *Deo volenti saluum facere nullum resistit arbitrium.*

1.

2.

Dices Augustinum nomine salutis æternæ intellexisse gratiam, quæ dicitur semen gloriæ, & ibi egisse de electione ad gratiam finalem, & in hoc sensu intelligunt aduersarij illa verba ex lib. de corrept. & gratia: *Electi sunt ad regnandum cum Christo.* Hanc responsionem refutaui supra, quoniam nomine regni non intelligit gratiam, etiam adiuncta perseuerantia finali, quoniam capit. 13. distinguit expresse regnum ab ipsa perseuerantia finali in illo lib. cap. 13. *Numerus sanctorum*, inquit, *per gratiam Dei regno prædestinatus, donata vsque in finem perseuerantia illuc perducitur, & illic sine fine beatissimus seruabitur.*

3. Aug. ep.

Adduxi quoque illud Prosperi in Epist. ad Augustinum: *illud etiam qualiter diluatur quæsumus insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundũ præscientiam dat: vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit; quia finem vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit.* Inquirit ergo Prosper an propositum dandi gloriam sit post præscientiam operum, & quia prænidit finem vniuscuiusque: nam propositum dandi finalem perseuerantiam non poterat esse post præuisionem finalis perseuerantiæ; secus autem propositum dandi gloriam. Nullusque, siue Catholicus, siue hæreticus posuit in Deo propositum dandi gratiam post præscientiam finis vitæ; ac proinde cum Augustinus dixerit illud propositum esse ante præscientiam operum, dicendum est ipsum putasse propositum efficax dandi gloriam esse ante præuisionẽ operum vt absolutè futurorũ.

4. Agebat ibi Prosper de proposito post præscientiam nostrarum voluntatum, & actionum vsque in finem vitæ *sub ipso gratiæ adiutorio*; ac proinde de proposito præsupponente omnem voluntatem dandi gratiam in hac vita, ac proinde sermo erat de proposito dandi gloriam, quæ confertur post hanc vitam; ergo Prosper inquirit an propositum dandi gloriam sit ante præscientiam operum, vel post præscientiam, & hoc significat illis verbis: *An ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecit, quia finem vniuscuiusque præuidit*, vel potius ob hoc Deus finem vniuscuiusque præsciuit, quia alios vasa honoris, alios contumeliæ fecit. Cum igitur Augustinus negauerit Deum expectasse præuisionem operum *sub ipso gratiæ adiutorio*, vt alios vasa honoris constituerit; alios permissiue vasa contumeliæ, censere oportet electionem ad gloriam iuxta sensum Augustini esse ante præuisionem meritorum.

5. Confirmatur. Massilienses illi loquebantur expresse *de prædestinatione in regnum*: nam aiebant Deum (vt constat ex eadem epistola Prosperi) *eos prædestinasse in regnum suum, quos gratia vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præuiderit.* Augustinus vero è contra electionem ad regnum aiebat esse ante præuisionem operum, quod nonnullis Massilienſibus maxime displicebat vt testatur Prosper dicens: *Hoc autem propositum vocationis Dei, quo eligendorum, & reiiciendorum dicitur facta discretio, vt, secundum quod placuit creatori, alij vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem torporis afferre.* Hoc aiebant Massilienses, quia Augustinus iam euulgauerat librum de Correp. & Grat. vbi cap. 7. proponit hanc electionem, quia docet dari in Deo propositum gratuitum, non quidem *meritis prædestinati, sed gratiæ mediatoris*, à quo prouenit fides electorum, & perseuerantia vsque in finem, & *vt correpti emendentur, si quando exorbitent. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in Filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ.* Hanc electionem gratuitam, vocat electionem *ad regnum electorum*, & beatam vitam. Et, vt supra visum est, manifeste ibi distinguit cap. 12. regnum ad quod eliguntur à perseuerantia finali, & apertius ea distinguit cap. 13. Ac proinde recte Massilienses illi, necnon Prosper intelligebant Augustinum in prædicto libro de Corrept. & Grat. docuisse prædestinatos fuisse à Deo electos ad gloriam ante præuisionem absolutam meritorum, & hanc electionem docuit plurimis in locis esse causa n, *vt obediant, vt accepta gratia recte credant, & bene viuant*, & non esse *ex meritis sed secundum quod placuit creatori.* Quibus verbis excluduntur omnia merita illius electionis.

6. Arguo præterea ex responsione Augustini ad Prosperum in libris de Prædestinatione Sanct. & de Dono persen. Primo in libro de Prædest. Sanct. à capit. 16. incipit agere de gratuita electione, quæ est *secundum gratiam, & non secundum debitum*, a qua prouenium *dona, & vocatio Dei sine pœnitentia*, ideſt, *stabiliter fixa absque mutatione*, ac proinde agit de electione absque vllis meritis etiam gratiæ, quæ illam obtineant: nam hanc electionem docet esse causam omnium meritorum prouenientium à gratia. Vnde sequenti cap. 17. aduertit ea electione non eligi qui crediderunt, sed potius eligi vt credant. Solum probare opus est electionem hanc esse ad gloriam. Colligo hoc ipsum ex prædicto cap. 17. *Electi sunt ante mundi constitutionem ea prædestinatione in qua Deus sua futura facta præsciit*: nam postea cum Apost. ad Rom. 8. enumerat facta quæ Deus præsciuit in sua gratuita prædestinatione, & inquit: *Quos enim prædestinauit secundum propositum, & iustificauit, & glorificauit illo vtique fine, qui non habet finem.* Erat ergo sermo de electione ad finem vitæ æternæ, seu gloriæ, quia in decreto dandi gratiam finalem considerato præcise secundum se non cognoscitur gloria vt infallibiliter futura; nisi adsit decretum dandi gloriam; quia Deus dare poterat gratiam finalem, siue vsque ad finem vitæ, & diuinitus negare gloriam. Vnde capitulo 20. post medium late probat *Deum mirabili modo, & ineffabili inclinare prædestinatorum corda ad regnum cœleste obtinendum*, & ad id probandum adduxit illud Act. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam*, de quo plura etiam ex Augustino dixi in præcedentibus sectionibus.

7. Sequenti lib. de Dono persen. cap. 8. distinguit satis aperte duas discretiones gratuitas, quarum altera tendit ad auxilia gratiæ, ad iustificationem, & meritа; altera vero ad perseuerantiam finalem, quia sicut ex gratuita Dei voluntate prouenit vt hic paruulus decedat cum baptismo & consequatur gloriam, ita ex gratuita Dei voluntate dandi gloriam oritur vt hic adultus perseueret in gratia: non enim nisi propter consecutionem gloriæ dat perseuerantiam. Et cap. 14. ponit prædestinationem gratuitam, per quam electi à massa perditionis fiunt discreti. At in phrasi Augustini non intelligitur electio efficax ad finalẽ gratiam absque electione efficaci ad gloriam, & ideo dum docuit ipse dari prædictam electionem ad gratiam finalem, sufficienter putauit respondisse ad quæsitum Massiliensium, & Prosperi, quod erat aperte de electione ad gloriã, vt supra monstraui, & non est verisimile illi quæsito Augustinum non respondisse: quoniam ardéter atque humiliter petebat Prosper hac in re ab Augustino instrui. Estque manifestissimũ idem dicendum fore de electione ad gloriam, quod dicitur de electione ad gratiam finalẽ; quia per

Universidad de Deusto
Biblioteca

perseuerantia finalis frequenter non mandatur executioni absque meritis,& nihilominus intenditur ante præuisa merita,igitur gloria,licet re ipsa detur propter merita potest efficaciter præintendi ante præuisa merita, quemadmodum iustus sæpe impetrat perseuerantiam finalem,quam Deus ante prouisam illam impetrationem, vt futuram absolute,dare decreuerat. Ratio etiam est quia propter gloriam amatur finalis perseuerantia,& hoc declarant Augustinus. Augustinus de Corrept.& Gratia cap.14.vbi. *Si ergo cum voluerit reges in terra constituere Deus, magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas, quis alius facit, vt fiat incorrepti correptio, vt cœlesti constituatur in regno.* Quibus satis perspicue pronunciat ex intentione constituendi in regno oriri correptionem in correpti.

8. Videatur prædictum cap.14.in quo Augustinus à paritate voluntatis dandi regnum temporale:nam Deus mouebat corda,vt Saul,& Dauid infallibiliter consequerentur regnũ,& ex tali voluntate Dei efficaci regnum oriebatur illa inspiratio, qua Deus mouebat cor huius,& illus hominis,vt abiret cum Saul, v.gr. Massilienses vero, vt refert Hilarius Arelatensis in Epistola ad Augustinum, quæ est ante libros de Prædest. Sanct. aiebant disparem esse rationem regni temporalis, & æterni: *Testimonia,* inquit Hilarius, *quæ de Dauide, & Saule posuisti, non pertinere putant ad quæstionem, quæ de exhortatione versatur.* Proptereaque Augustinus lib. de Prædest. Sanct. cap.20. respondet non solum esse parem, sed & maiorem rationem, ibi: *An forte existimant ad regna terrena facienda Deum voluntates inclinare; ad regnum vero cœleste obtinendum, Deum non inclinare, quorum voluerit voluntates.* Et infra adductis illis verbis. Act.13. *Crediderunt quotquot erant præordinati in vitam æternam.* scripsit: *Audiant hæc quibus ostenditur Deum ad regnum cœlorum, & vitam æternam præparare, & conuertere hominum voluntates.* Ideo de Prædest.Sanct. cap.6. inquit: *Non præcessit aliquid, quod priores darent, & retribueretur illis; pro nihilo saluos fecit* P.Martinon. *eos,* id est saluandos eos elegit, in saluandorum numero collocauit gratis.

9. Neque admittendum est quod nouissime Martinonus disp.18. sect.8.num.115.aiebat, nimirum testimonium Augustini ex libro de Corrept. & Grat.cap.7.vbi Augustinus docet ab illa discretione diuinæ gratiæ per gratuitam electionem prouenire,vt illis prædicetur Euangelium, in fide perseuerent, & si quando exorbitent, correpti emendentur, posse intelligi in sensu pure concomitanti non causali. Hoc enim legenti Augustinum apparebit aperte falsum.Videantur quoque, quæ habentur sect.1. dum expenduntur illa verba capitis 6. eiusdem libri de Correp. & Grat. *Quis in vitam æternam potuit ordinari nisi perseuerantia dono, quandoquidem qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit.*Et illud cap.14. eiusdem libri: *Deo volenti saluum facere nullum resistit arbitrium:sic enim velle, aut nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Redditque causam cur voluntas causans hæc merita, non euertat hominis libertatem; quia Deus habet potestatem mouendi libere, & infallibiliter voluntates hominum: *De his enim, qui faciunt, quod non vult, facit ipse quod vult.*

10. Recognoscantur quæ supra diximus ex Augustino in illud ad Ephes.1. Elegit nos *in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius.* Vbi deduxit nos non fuisse electos, quia futuri eramus, eo quod eligimur vt sancti simus. Et quamuis sermo fuisset de gratuita electione ad gratiam finalem,esset eadem difficultas.At aduersarius Martinonus cum aliis loc. cit. putat Paulum, & Augustinum loqui de vocatione ad primam, & de vocatione *qua eliguntur vt credant,* vt Augustinus inquit. Quod si rursus illi opponas Augustinum lib. de Dono perseuerant. cap.9. agere de speciali Dei prouidentia erga prædestinatos, & ad inscrutabilia Dei iudicia reducere cur hunc Deus efficaciter, & non illum, elegerit ad regnum. Respondet ad inscrutabilia Dei fore referendum cur Deus potens eligere aliam seriem, in qua iste impius ita vocaretur vt vocantem sequeretur, & iste pius vsque in finem perseueraret: istam tamen elegit, in qua contrarium euenit ex hominum voluntate. Etenim sicut in nostra sententia non potest reddi ratio præter inscrutabilia Dei iudicia, cur hos præ aliis elegerit antecedenter, & efficaciter, ita in sententia huius authoris nequit alia afferri ratio cur hanc seriem Deus elegerit præ alia, in qua media profuissent iis, quibus nunc non profunt, & non profuissent iis, quibus nunc prosunt.

11. At ipse non satis aduertisse videtur eandem prorsus esse difficultatem in electione illorum mediorum, quæ præuidebantur infallibiliter profutura. Et adhuc illa verba ex cap.9. libri de Dono perseuerantiæ: *Nam si fuissent ex nobis, ait vnus prædestinatorum,qui depectore Domini biberat hoc secretum, manssissent vtique nobiscum:* ita exponit: *Si fuissent prædestinati, & electi prauiso bono statu finali perseuerassent vsque in finem:* itavt particula illa: *Nam si* non significet causam, sed correspondentiam effectus cum Dei præuisione.Consequenter quoque exponit illa verba: *Non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati: Non erant prædestinati secundum propositum eius,qui vniuersa operatur,* de proposito consequente ad perseuerantiam finalem, & post præscientiam operum, quæ præscientia & electio duratione præcedit opera. Sed expositio hæc aperte pugnat cum Augustini verbis: nam statim attulit rationem Augost. cur si essent vocati secundum propositum cum illis sine dubitatione mansissent. *Vt enim,*scribit, *non dicam quam sit possibile Deo, auersas, & aduersas, in fidem suam hominum conuertere voluntates, & in eorum cordibus operari vt nullis aduersitatibus cedant, nec ab ipso aliqua superati tentatione discedant, &c.* 12.

Respondet sensum Augmi esse suppeditari à Deo media infallibilia, non tamen ex electione antecedenti, efficaci, & absoluta, sed dumtaxat ex communi voluntate saluandi omnes. At hæc responsio impugnatore non eget, sed lectore textus Augustini, qui sincero affectu veritatem inuestiget: aperte namque docet Augustinus propositum illud esse causam cur Deus sic electis prouideat,vt infallibiliter conuertantur, aut perseuerent, & beneficiant. Ideo loc. supra citato dixit nos non fuisse electos, quia futuri eramus sancti, sed vt essemus,& agit,vt probaui de electione ad vitam æternam; quam vocat electionem gratiæ, non solum quia gratuita est, sed quia ipsa vita æterna dicitur gratia, vt notat idem Augustin.de Corrept.& Gratia cap.3. *vita æterna dicitur ab Apostolo gratia,quia redditur his meritis, quæ gratia contulit homini.* Et vt probatum manet, de illa electione, qua electi sumus *ad obtinendum regnum Christi,siue ad regnum cœlorum* (quibus terminis vtitur Augustinus de Correp. & Gratia cap.7.) affirmat plura, quæ manifestis ostendunt non esse ex operibus, sed ex vocante.

cante. Neque obstat ibidem Augustinum pariter dixisse Iudam fuisse electum ad effundendum Christi sanguinem; loquitur namque de electione permissiua, quæ non est proprie electio, vt latius explicabitur in tract. de reprobatione. Neque inde colligas Augustinum etiam non egisse de propria, & directa intentione gloriæ, dum docet prædestinatos fuisse electos ad regnandum cum Christo. Quemadmodum cum ad Rom.8. Deus dicitur facere vas in honorem, & aliud vas in contumeliam, non recte inferes non facere proprie vas in honorem, sed solum permissiue, eo quod solum permissiue dicatur facere in contumeliam, vt infra dicetur.

13. Non posse Augustini verba exponi de proposito consequente, dum agit de vocatione secundum propositum, de qua Paulus ad Rom.1. vt sect.2. fuse diximus, ex ipsis terminis Augustini intelligitur. Etenim vocatio ad fidem secundum propositum significat vocationem ortam ex infallibili proposito dandi non solum fidem, sed perseuerantiam finalem in gratia, vel etiam ipsam gloriam; nam reprobus licet accipiat vocationem efficacem ad fidem, pluresque alias vocationes efficaces, non dicitur vocatus secundum propositum; quia nõ procedunt vocationes ab illo efficaci proposito perducente infallibiliter in regnum.Et quia iste est vocatus secundum propositum, ideo *omnia illi cooperantur in bonum.* Vide Augustinum de Prædest. Sanct. cap.17. vbi ait: *Eligendo eos fecit diuites in fide, sicut hæredes regni. Recte quippe in eis hoc eligere dicitur, quod vt in eis faciat eos elegit.* Ergo hæc electio fuit causa vt cuncta prædestinatis cooperentur in bonum. Descripsit toties Augustinus omnem prædestinatorum progressum in hac vita, & quomodo, si quando dilabuntur emendentur correpti,& qua ratione celeritate moriendi per misericordem electionem à periculis vitæ huius subtrahantur, & in illo c.7.de Correp. & Gratia aiebat: *Horum si quisquam perit,vitio humano vincitur Deus, sed nemo eorum perit, quia nullare vincitur Deus.* Sane si decretum Dei esset post præuisionem operum, frustra diceretur Deum vinci si horum aliquis periret, & non pronunciaret Augustinus ex his nullum perire quia electi sunt, & per hanc electionem subtrahi à periculis. Hoc etiam aperte docent illa verba: *Hoc omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos.* Vbi verba illa: *Hæc omnia* referenda sunt ad seriem vocationum efficacium, quam præcedentibus verbis enarrauerat.

Sectio V.

Ex Epistola Prosperi ad Augustinum, & responsione ad ipsam iterum colligitur electio efficax ad gloriam ante præuisionem meritorum.

1. EX epistolis Prosperi, & Hilarij aiunt nonnulli ex nuperis nihil colligi posse in fauorem nostræ sententiæ, quia Massilienses repudiabant electionem ad gloriam, quam docuerat Augustinus, quia putabant electionem ad gratiam, etiam primæ vocationis habere initium ex nobis, vt ex eisdem Epistolis notum est. Pro huius rei intelligentia supponendum est disputationem cum Pelagianis,& Semipelagianis non solum fuisse de electione ad primam gratiam, an aliquid præcedat ex parte liberi arbitrij, & ipsius viribus, quod intuens Deus conferat gratiam, quæ fuit præcipua controuersia Augustini cum Massilienses: sed etiam disputationem cum aliquibus eò processisse, vt in controuersiam veniret an illius electionis,qua Deus quosdam eligit vt in gratia perseuerent,& sic obtineant æternam vitam, detur aliqua causa ex parte nostrorum meritorum, siue talia merita fundentur in gratia,siue non. Et rursus putabant Augustinus,& Massilienses eandem esse difficultatem de electione ante præscientiam operum ad perseuerandum,& de electione ad gloriam ante præuisionem meritorum, quamuis gloria propter merita conferatur. Contendebant Massilienses aliqui,si electio efficax, siue ad gloriam vt coronam,siue ad perseuerantiam finalem, præcederet ordine rationis, & causalitatis ipsa merita, dari occasionem negligentiæ ipsis fidelibus. Hoc totum comprehendit epistola Prosperi ad Augustinum, cui perspicue respondet Augustinus lib.de Prædest.Sanct.& de Dono perseuerant. In illa epistola varias quæstiones proponit Augustino Prosper, quarum vna est: *Quomodo per prædestinationem propositi Dei, quo fideles fiunt qui præordinati sunt ad vitam æternam, non detur occasio negligentiæ.* Vbi perspicue distinguit Prosper præordinationem efficacem in vitam æternam secundum propositum,à qua prouenit, vt fideles fiant, ab ipsa collatione gratiæ per quam credunt. Et quia dum quæstiones aduersariorum proponebantur, debuit Prosper terminos idoneos, qui non darent absque causa occasionem aliarum quæstionum, adhibere, quales non erant illi: *Qui præordinati sunt in vitam æternam,* si à remine Massilienssum esset excitata illa quæstio, an electio ad gloriam absoluta, & efficax sit ante præscientiam meritorum.

2. Prosequitur Prosper & apertius quæstionem hanc proponit sub his verbis: *Illud etiam qualiter* Prosper. *diluatur,quasumus patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par inuenitur,& vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundum præscientiam acceperunt. Vt ob hoc Deus alios vasa honoris,alios contumeliæ effecerit.quia finẽ vniuscuiusq; præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio in qua futurus esset voluntate, & actione,præscierit.*Quibus verbis nõ obscure monstratur non solũ fuisse quæstionẽ de merito primæ gratiæ per opera naturalia, sedpost gratiã de merito ad gloriam,aiebantq; Massilienses merita esse priora in vi merendi,quam voluntas Dei, siue propositum efficax dandi gloriam. Hi Massilienses primo ponebant fidem seu fidei initium ex operibus liberi arbitrij elicitis naturalibus viribus. Deinde ponebant perseuerantiam in fide non ex naturæ viribus, sed ex Dei gratia; postea agebant de prædestinatione ad gloriam,quam à perseuerantia in gratia condistinguebãt,& ideo aiebant: *Quos gratia vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceßuros esse præuiderit.* Hæc verba adimunt omnem dubitandi occasionem; quoniam satis clare Massilienses obtendebant electionem ad gloriam, & regnum subiici meritis prouenientibus ab ipsa gratia, in quo ab Augustino non parum discrepatunt, & in eo maxime ipsum impugnarunt, vt patet ex illis verbis eiusdem epistolæ: *Hoc autem propositum vocationis Dei, quo ante mundi constitutionem eligendorum sit facta discretio, vt secundum quod placuit Creatori, alij vasa honoris, alij vasa contumelia sint creati, dare occasionem negligentiæ,* ita arguebant, quia Augustinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

gustinus præmittebat diuinum propositum, & electionem efficacem non solum ad primam vocationem, & perseuerandum in gratia, sed etiam ad gloriam ante præuisionem meritorum, & ideo Prosper Augustino obiicit nomine Massilienſium: *Contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui*, quidquid de vocatione electorum secundum propositum disputasti.

Putaruntque Massilienses, & merito quidem, eandem omnino difficultatem esse de electione efficaci ad gratiam finalem ante præuisionem operum, & de electione ad gloriam ante præscientiam meritorum, & ideo contra Augustinum probare nitebantur electionem ad gratiam finalem non esse ante præscientiam meritorum, & hoc argumento impetebatur Augustinus, vt patet ex eadem Epist. Prosperi: *In istam*, inquit, *gratia prædicationem hi, quorum contradictione offendimur, cum prius meliora sentirent, ideo se maxime contulerunt, quia si profiterentur ad ea omnia bona merita præueniri, & ipsa vt possint esse, donari, necessitate concederent Deum secundum propositum, & consilium voluntatis, suæ, occulto iudicio, & opere manifesto aliud vas condere in honorem, & aliud in contumeliam.* Erat igitur connexa quæstio de electione ad gratiam finalem, & de electione ad gloriam.

Ait nihilominus P. Vasquez 1. part. disp. 89. cap. 4. & 5. Augustini sensum fore eruendum ex errore Pelagij, & Massilienſium. At Massilienses vt constat ex prædictis Epistolis Prosperi, & Hilarij ad Augustinum solum contendebant concedendum initium aliquod fidei, aut volitionem sanandi ex solo libero arbitrio, deinde subiungi gratiam, & adiuuare nostros conatus. At nos ostendimus supra Augustinum docuisse gratuitam elenem efficacem ad perseuerantiam finalem, quia talis perseuerantia est specialis gratia, & singulare beneficium, & inde consequenter docuit dari electionem efficacem ad gloriam ante præuisa merita. Fatebimur præcipuum intentum Augustini fuisse profligare illos errores; tamen Augustini ingenium plura addidit, ex quibus & errores illi confutantur, & Theologia maxime illustratur.

Fuerunt præterea plures controuersiæ cum Massilienſibus, vt constat ex eodem Augustino lib. de Prædest. Sanct. cap. 1. ibi: *Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum, vel perficiendum, vel incipiendum sibi quemque sufficere consentiant.* Concluditque Augustinus laudans hac in re sensum illorum: *Proinde*, inquit, *sic in eis ambulent, & vrent eum, qui dat intellectum, si quid de prædestinatione aliter sapiunt, ipse illis quoque reuelabit.* Cum his ergo controuersia erat circa specialem illam electionem, siue ad gratiam finalem, siue ad gloriam ante præscientiam meritorum. Hoc satis insinuat Prosper in prædicta Epist. ibi: *Et eos*, aiebant Massilienses prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos dignos electione, *& de hac vita bene excessuros esse præuiderit.*

Quod si Augustinus probat lib. de Dono perseuerant. cap. 17. donum perseuerantiæ proficisci ex gratiosa electione ante præuisum bonum finem, planum est illam peculiarem electionem ad gratiam finalem, non esse absque speciali, & gratuita voluntate beatificandi. Ideoque Augustinus, vtramque quæstionem coniunctim tractauit.

Hinc est, vt aliqui ex Semipelagianis deflexerint postea in errore Pelagij: nam prius concedebāt electionē gratuitā ad primā gratiā necnō ad donū perseuerantiæ, & postea cum viderent inde inferri gratuitam electionem ad gloriam, pedem retulere; ita dixit Prosper ibi: *In istam gratia prædicationem deuenerunt, cum prius meliora sentirent: ne cogerentur concedere Deum secundum consilium voluntatis suæ aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam*, idest vnum hominem gratuita voluntate electum in gloriam, alium gehennæ relictum. Et mox ait Prosper: *Nec acquiescunt prædestinatum electorum numerum, nec augeri posse, nec minui.*

Occurrunt modo verba illa nuper repetita ex Epistola Prosperi: *Illud etiam qualiter diluatur quæsumus insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt: vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuscuiusque præniderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit.* Vbi examine indiget, quinam sint illi priores, quorum meminit in hac epist. Prosper. Putat P. Arrubal disp. 72. cap. 5. hos esse non potuisse Massilienses, sed Ecclesiæ Patres antiquiores ex quibus Semipelagiani petebant argumentum contra Augustinum: nam Semipelagiani non pene omnes, sed omnes nemine excepto in eo conueniebant, vt ex præscientia alicuius initij naturalis daretur electio ad gratiam, & ex præuisione finis vitæ electio ad gloriam. Colligit rursus hoc ipsum ex initio Epistolæ Prosperi, nam ibi refertur plures Massilienses putasse doctrinam Augustini esse contrariam Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui, dum Augustinus disputauit de vocatione electorum secundum propositum.

Cum Patre Arrubal sentiunt aliqui ex Neotericis, quia Prosper non poscit doctrinæ illius refutationem, sed potius vt ea suppositа diluatur obiectio, quod probant ex illis verbis: *illud etiam qualiter diluatur*, igitur doctrina illa ortum trahebat ex Patrum testimoniis, quibus Augustinus non auderet refragari. Aiuntque nomine priorum non posse subaudiri Semipelagianos, quoniam ipsorum error nouissimus erat, & nemo illorum appellandus esset prior Augustino. Sed hoc ipsum probant tertio, quoniam Semiplagiani non concedebant adiutorium diuinæ gratiæ ad omnia opera, quæ in salutem conducunt, sed potius contendebant initium fidei siue salutis ex nobis esse.

Hæc tamen cogitatio audienda non est. Etenim oportet distinguere varia placita Massilienſium, & tandem relictis prioribus Massilienſibus (vt in tract. de Scientia Dei ostendi) peruenerunt vt dicerent gratiam ad singula opera, etiam ad initium fidei hominibus offerri æqualiter, quamuis ab ipsis hominibus participetur inæqualiter absque inæquali beneficio ex parte Dei. Ac aiebant prædestinari aliquos ad regnum post præscientiam bonorum operum, & perseuerantiæ finalis, negabantque ipsam perseuerantiam finalem esse speciale Dei donum, siue Deum singulari prouidentia illam donare. De his loquitur Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 1. inquiens: *Peruenerunt etiam vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum, vel perficiendum, vel incipiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant.* At de regimine Dei, depronidentia speciali erga electos, de specialitate doni perseuerantiæ, & consequenter de electione ad gloriam ante præuisionem meritorum longe aliter quam poterat sentiebant discrepantes à sensu Augustini. Contra hos igitur Augustinus inuehitur, quoniam, vt refert Prosper in illa Epistola: *Ipsorum professio est: Qui autem*

autem creditari sunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit iuuando mansuri sunt, præscisse Deum ante mundi constitutionem, & eos prædestinasse in regnum, quos gratia vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præuiderit.

Aliter etiam ostenduntur nomine *Priorum* non posse ibi intelligi antiquiores Ecclesiæ Patres, alioqui Prosper non diceret: *Retractatis priorum de hac re opinionibus*, quoniam antiquorum Patrum asserta retractanda non erant. Neque obstat, quod Arrubal obseruat, nempe in aliis libris legi: *Pertractis*. Tum quia nouiores, & emendatiores codices legunt *Retractatis*, & quando res est dubia solet in margine notari, quod in hac occasione non fit. Tum quia pertractare antiquiorum opiniones non sufficiebat, vt pene omnium *par inueniretur, & vna sententia*. Neque antiquiores Patres negarunt electionem gratuitam ad perseuerantiam finalem, & gloriam. Quod si plures opiniones pertractandæ erant non posset vna omnium esse sententia.

Posteriores igitur erant quidam Massilienses, qui aiebant (vt visum est) ad omne opus, incipiendum necessariam esse diuinam gratiam, non tamen necessariam esse specialem gratiam ad perdurandum in bono, vel ad perseuerantiam finalem, & putabāt auxilium efficax non esse speciale beneficium præsufficienti, quoniam gratia (aiebant ipsi) est quasi fons manās in platea, qui dese æqualiter in omnes deriuat aquam, sed diuersimode illa fruimur, quoniam diuersimode dilatantur vasa cordis. Ob id Hilarius in sua Epistola de prædictis Massilienſibus aiebat: *Cæterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum sibi sufficere posse consentiunt.* De his quoque Augustinus lib. de Prædest. c. 1. idem scripsit verba eadē Hilarij iterando: *Peruenerunt etiā vt præueniri homines Dei gratia fateantur; atque vt ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquā sufficere posse consentiāt.* Et de his quoque Prosper ait proponens quæstionem: *Quod retractatis priorum* (nempe Aliorum Massilienſium, qui in varios errores erant proiecti) *opinionib. pene omniū par inueniretur, & vna sententia*, quia, nimirū, retractatis priorum Massilienſium erroribus, vna videbatur in Ecclesia sententia, nempe Deum aliquos prædestinare, & efficaciter eligere in gloriā, qui finem vniuscuiusque præuidit: Augustinus vero videbatur huic asserto contradicere, & ideo vt refert ibi Prosper in initio Epistolæ, aiebant Massilienses Augustinum contradicere Ecclesiastico sensui, & Patrum opinioni.

Augustinus respondet Patres antiquos docuisse perseuerantiam finalem esse speciale Dei donū, & ex Sacris literis colligi esse quandam vocationem propriam electorum, licet c. 17. de Dono perseuerantię dicat præscientiam Dei aliquando accipi pro prædestinatione; atque ad hanc præscientiam respexisse Ecclesiasticos Doctores, cum dicunt vocationem electorum esse secundum præscientiā. Hoc monstrat loc. cit. c. 18. Vnde c. 19. in principio inquit: *Quid ergo prohibet quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agimus de vocatione electorum, hoc est secundum propositum, eandem prædestinationem intelligere: voluerunt autem magis eo verbo vti, quod & facilius intelligitur, & cōgruit veritati, qua de prædestinatione gratiæ prædicatur.* Ex quibus verbis ostendam sect. sequenti antiquiores Patres fore intelligendos iuxta mentē Augustini. Modo solum animaduerti volo Augustinum vi consequentiæ eo quod gratia efficax detur ex singulari regimine & prouidentia Dei, collegisse esse speciale beneficium, quo à Deo discernitur qui bene operatur à non operante, & inde quoque intulisse perseuerantiam finalem esse donum Dei singulare, quia dat congruam vocationem præuidens finiendum esse statum viæ in gratia, & inde quoque consequenter intulit in Deo dari electionem efficacē prædestinatorum ad gloriā ante præuisa merita: quia videbat eandem fore difficultatem, quæ, vt ipse inquit de Prædest. Sanct. c. 8. *Ideo tribuitur vt cordis duritia primitus auferatur*, quia gratia efficax datur à Deo ex voluntate absoluta eliciendi liberum consensum. Qua propter Augustinus auxilium efficax appellare solet vocationem secundum propositum gratiæ, vt videre est lib. de Prædest. Sanct. c. 8. & 16. & de Dono perseuerant. c. 14. & lib. Retract. c. 24. Nunquamque Augustinus vocationem inefficacem appellauit vocationem secundum propositum.

SECTIO VI.

Eadem fuit mens aliorum Patrum.

SEntentia Augustini constat satis clare ex verbis Fulgentij, qui fuit in doctrina Augustiniana versatissimus, & ipsius Augustini in Africa defensor acerrimus. Qui lib. de Incarnat. & Gratia Christi infinē postquam dixisset Deum sua prædestinatione præparasse donū illuminationis ad credendum, donum perseuerantiæ ad proficiendum, donum glorificationis ad regnandum, concludit: *Si huius prædestinationis veritatem aliquis non confiteatur esse manifestum illum non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Christo ante mundi constitutionem gratis elegit, & prædestinauit ad regnum.* Et lib. de Fide ad Petrum cap. 3. post medium, cum dixisset per Dei iudicium præmium operum reportaturos, sic ordinem actuum diuinæ prædestinationis constituit. *Illi autem cum Christo regnabunt, quos Deus gratuita voluntate prædestinauit ad regnum; quia enim tales prædestinandos præparauit, vt regno digni essent, præparauit vtique secundum propositum vocandos, vt obediant: præparauit iustificandos, vt bene viuant; præparauit etiam glorificandos, vt regnum sine fine possideant.*

Fulgentius.

Prosper in sententia super cap. 8. Gallorum: *Qui saluantur, ideo salui fiunt quia illos voluit Deus saluos fieri.* Posuitque hanc saluandi voluntatem ante præuisionem operum, & ideo aiebat 2. de Vocatione Gent. cap. 36. *Quamuis quod Deus statuit nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, cum implendæ potestatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.* Et epist. ad Ruffinum circa medium: *Hoc tanto, & tam effabili bono nemo inuentus est dignus; sed quicumque electus est à Deo, factus est dignus: sicut Apostolus: Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum.*

Prosper.

Consentit Basilius apud Petrum Diacon. de Incarnat. & Grat. Iesu Christi cap. 8. *Omnia enim potest, quem enim volueris saluas, & non est qui resistat tibi.* Et hanc specialem voluntatem soluandi ponit antę præuisionē perseuerātię finalis: ideo enim præmiserat: *Malos quæsumus bonos facito: bonos in bonitate conserua; omnia enim potes.* Expresse quoq; Nazianz. ponit ante præuisionē meritorū paratas esse à Deo plures mansiones, quarū nulla non impletur, & vt impleantur parat Dominus diuersa viuendi instituta: Ita or. 33. quæ est prima de Theol. Vbi sic

Basilius.

Nazianz.

Universidad de Deusto
Biblioteca

disserit. *Multæne apud Deum mansiones sunt, an vna tantum: Multæ, inquies, non vna. Recte. Age vero eas ne omnes impleri: an quasdam quidem impleri, ceteras autem minime, vt inanes, vt frustra paratas: Vtique omnes.* Postea inquirit an mansiones istæ, quæ semper infallibiliter implentur sint ipsa gloria mea, an aliquid distinctum à gloria, & statuit aliud non esse præter ipsam gloriã beatorum. *An porro hoc quoque dicere queas quid tandem sit hæc mansio? Num requies, & gloria, quæ beatis in cælo recondita est, an quid aliud. Nihil aliud quam hoc inquies.* Statimque ponit merita tanquã viam ad consequendas antea prædefinitas mansiones: *Estne aliquid,* inquit, *quod nobis mãsiones has conciliet, vt mea est sententia, an omnino nihil? Est sane, inquis. Quidnam hoc? Hoc nimirum, quod diuersa sint viuendi genera, & instituta, quodque pro fidei proportione alia vita alio ducat: quas nos vias appellamus.*

4. Fulgentius. Non solum ex Augustino, sed ex Basilio nuper citato accepit Fulgentius prædicto libro de Incarn. cap. 31. illam electionem gratuitam, seu misericordem: nam eisdẽ Basilij vocibus vtitur, & adhuc rem magis declarat dicens: *Sicut enim Pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & Filius quos vult viuificat. Eosdem autem viuificari vult, quos vult saluari. Sic ergo quos vult saluat, quemadmodum quos vult viuificat. Nihil namque voluit* (nimirum efficaciter) *& non fecit.* Quibus etiã terminis vtebatur Prosper in Epist. ad Ruff. Qui etiam ad capita Gallorum respons. 8. pulchrè prosequitur discursum Nazianzeni supra: nam proposita cœlesti Ierusalẽ cõstructa ex electis, & viuis lapidibus, inquit: *De his ergo lapidibus nihil eiicitur, nihil minuitur, nihil rapitur. Veritas enim dicit: Omne quod dat mihi Pater veniet ad me, & eum, qui venit ad me non eiiciam foras.*

5. Anselmus. Accedit Anselmus 3. Reg. 19. ad illud: *Reliqui mihi septem millia virorum,* &c. *Simili modo,* inquit, *etiã in hoc tempore gratiæ, & prædicationis Euangelij, credendum est multos esse quos Deus præsciit, & suos esse prædestinauit, & hoc non secundum humanum meritum, sed secundum electionem gratiæ, quam nulla opera præcesserunt.* En coniungit duo & electionem fieri ex præscientia, nimirum conditionata simul cum beneuolo affectu, qui significatur nomine præscientiæ, vt statim dicam.

6. Augustinus. Sedulius. Opponũtur nobis nonnulli ex Patribus, qui pronunciant electionem, & prædestinationem esse secundum præscientiam operum, quorum in speciali postea mentio fiet. At vniuersim modo respõdemus loquutos fuisse de præscientia illius boni operis futuri sub conditione, & simul de speciali voluntate gratiosa per quam statuit ponere illam conditionem. Probaui in præcedentibus disputationibus, & tract. de scientia Dei ex eisdem Patribus præscientiam illam esse conditionatorum liberorũ, & modo addimus nomine illius præscientiæ significari non solum præscientiã, sed simul voluntatẽ ortam ex illa præscientia. Hoc significauit Origen. tom. 2. & Augustinus lib. 6. Hypognosticon, init. vbi exponit illa verba Pauli ad Rom. 8. *Nam quos præsciit, & prædestinauit,* & lib. de Dono perseuerãtiæ c. 18. *Vnde,* inquit, *eadẽ prædestinatio significatur aliquãdo nomine præscientiæ, sicut ait Apostolus: Non repulit Deus plebem suam, quam præsciit. Hoc quod ait, præsciit, non recte intelligitur, nisi prædestinauit.* Quo etiam sensu Paulus 2. ad Timoth. 2. scripsit: *Firmum fundamẽtum Dei stat habens signaculum hoc. Cognouit Dominus, qui sunt eius,* id est, ita cognouit, vt specialiter eos dilexerit, ac probauerit. Qua ratione B. Petrus in Epist. 1. vocat electos secundũ præscientiam, seu præcognitionem Dei Patris, id est, secũdum præscientiam ex qua oritur specialis amor diuinus. Lege Seduliũ in Epist. ad Rom. in verba illa: *Quos præsciit, & prædestinauit,* scite inquit: *Obsernet qui studiosus est in scripturis; sicubi inuenit scripturam dicere quod malos præscierit Deus, sicut in præsenti loco de bonis manifeste dicit: Quia quos præsciit, prædestinauit conformes fieri imaginis Filij Dei, de bonis tantum dicit: ceteros vero non præscire, sed nescire dicitur Deus.*

7. Prævidebat Deus ante decretum creandi illos, dandas fore illis tales vocationes si crearentur, & illas vocationes infallibiliter fore efficaces si darentur, & hos fore efficaciter eligendos, si Deus statuat creare & prædestinare aliquos, & in præscientia illarum vocationum, vt efficaciũ, prædestinauit illos, qui præsciti erãt eligendi sub cõditione, quod Deus decerneret existentiã, & prædestinationẽ aliquorũ, siue sub conditione, quod Deus statueret creare aliquos homines, vt plenius ostendi tract. 1. de Incarn.

8. Ex his colliges primo quo sensu Augustinus Serm. 7. de verbis Domini, exponens illud Apost. Rom. 11. *Reliquiæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt,* & alludens ad illud 3. Reg. 19. *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal,* dixerit: *Quid est reliqui mihi? Ego eos elegi, quia vidi mentes eorum de me præsumẽtes, non de se, nec de Baal.* Loquitur namque de præscientia conditionali, quæ simul cum speciali Dei beneplacito constituit prædestinationem, & vtrũque significatur nomine præscientiæ. Certumque est non egisse Augustinum de præscientia, quæ supponat merita in statu absoluto; quoniam agit de electione gratuita, & initio sermonis agit de scriba illo, qui Matth. 8. aiebat: *Magister sequar te, quocumque ieris,* & ait non fuisse admissum propter præscientiam: *Quia talis Magister erat, qui futura præuideret, intelligimus fratres istum hominem, si sequeretur Christum, sua quæsturum esse, non quæ Iesu Christi.* Licet illud peccatum non erat absolute futurum, quoniam non fuit Christum secutus.

9. August. Secundo colliges intelligentiam Augustini lib. 1. Retract. c. 23. vbi retractat quod scripserat in libro expositionis quarumdam propositionũ in Epist. ad Rom. propos. 60. ad illud: *Iacob dilexi, Esaũ autem odio habui.* Ibi: Ad hoc perduxi ratiocinationem, vt dicerem. *Non ergo elegit Deus opera cuiusquã in præscientia, quæ ipse daturus est, sed fidẽ elegit in præscientia, vt quem sibi crediturum esse præsciuit, ipsum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, vt bona operando etiã vitam æternã consequeretur. Nondum diligentius quæsieram, nec adhuc inueneram qualis sit electio gratiæ: de qua idem dicit Apostolus: Reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt.* In his non negat Deum elegisse opera prouenientia à gratia in præscientia ipsorum operum, sed elegisse fidem elicitã viribus naturæ, vt intuitu illius daret gratiam, seu Spiritum sanctum, ac proinde tacite admitit Deum, qué sibi per gratiam præuenientem, & adiuuantem crediturum esse præsciuit ipsum elegisse non solum vt crederet, sed vt per bona opera regnum cæleste assequeretur. Haud aliter de prædest. Sanct. cap. 18. virtualiter concedit dici aliqua ratione posse Deũ elegisse quos præsciebat futuros sanctos, non per naturæ vires, sed virtute gratiæ. Vnde prope finem capitis concludit: *Elegit nos, non quia per nos Sancti, & immaculati futuri eramus.* Vbi illud: *Per nos,* innuit aliqua ratione concedi posse nos fuisse electos, quia per Dei gratiam præuenientem, & adiuuantem videbamur rectè operaturi, nimirum sub conditione talis gratuitæ vocationis.

10. Fulgentius. Hæc expositio confirmationem robustam habet ex propugnatore Augustini Fulgentio lib. 1. ad Monymum cap. 24. *Deus,* inquit, *prædestinauit ad regnum quos ad se præsciit misericordiæ præuenientis auxilio*

auxilio redituros, & in se misericordiæ subsequentis auxilio esse mansuros. Cum igitur Fulgentius supra expresse tueatur electionem ad gloriam ante præuisa merita, dicere oportet hoc loco intellexisse præscientiam bonorum operum futurorum sub cõditione. Præsertim cum cap. 30. eiusdem libri prædestinationem esse dicat præparationem operum, quæ Deus præsciuit esse facienda cooperante ipso libero arbitrio: non enim est præparatio operum, quæ Deus sciuit esse facienda præscientia absoluta, sed conditionata.

11. Tertio infertur expositio verborum Hieronymi Malachiæ: *Quos præsciuit de Gentibus credituros elegit, & ex Israël reiecit incredulos.* Et rursus: *Illius miserebor, quem præsciui posse misericordiam promereri.* Et nihilominus ad Ephesios primo ait nos fuisse electos *secundum propositum voluntatis suæ, nõ secundum merita nostra.* Facile ex dictis monstratur cohærentia, quoniam in priori loco agit de præscientia futurorum sub conditione. Quo sensu videtur dixisse Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 10. *Prædestinatione Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse facturus:* præsciuit namque quæ nobiscum facturus erat sub conditione.

12. Simili modo exponi possunt verba illa Prosperi in Epist. ad Augustinum, quorum supra meminimus: *illud etiam qualiter diluatur, quæsumus, patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt; vt ob hoc Deus alios, vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præsierit.* Etenim non videtur Prosper ab Augustino postulasse refutationem, sed potius argumenti solutionem, quæ optime traditur, si dicatur propositum Dei, & prædestinationem esse secundum præscientiam operum futurorum sub conditione, non vero absolute futurorum. Sic intellexit Augustinum Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 29. quoniam ad defendendam insuperabilem certitudinem, & efficacitatem diuinæ prædestinationis gratuitæ, supponit præscientiam his verbis: *Quia semper præcognitum habuit quantus piorum numerus per opem gratiæ, & per seruitutem obedientiæ ad æternam beatitudinem pertineret; vt nullo excidente de plenitudine promissorum, qui nec prouectu erat fallendus, nec auxilio defuturus, eos glorificaret præomnib. quos elegit ex omnib.* Vbi ex præscietia Dei tanquã ex ratione infert certitudinẽ illius gratuitæ electionis. Quod etiam apertissimè declarat c. 33. eiusdẽ libri, dicẽs: *De plenitudine quippe membrorũ corporis Christi, præscientia Dei, qua falli nõ potest, nihil perdit, & nullo detrimento minui potest summa præcognita, atque in Christo ante sæcula æterna præelecta.* Posueratque antea in eodem capite vniuersale principium, ex quo totum hoc colligeret: *Omnes,* aiebat, *varietatum compugnantiæ, & vniuersæ dissimilium euentuum causæ, quas inuestigare, & discernere non valemus, in illa æterna scientia simul nota, simulque diuisæ sunt.*

13. Ideo ad obiectionem 12. Vincentianam aiebat: *Quia præsciti sunt casuri non sunt prædestinati, essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate, ac veritate permansuri.* Hoc non potuit Prosper intelligere de præscientia visionis futurorum absolute. Tum quia constanter defendebat prædestinationem, & negatiuam reprobationem ante præuisa merita vt absolutè futura, & recipit definitionem prædestinationis, quæ iuxta Augustinum supra *est*

præscientia, & præparatio beneficiorum Dei quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Tum etiam quia Prosper supponit in illo loco prædestinationem antecedere præuisionem operum vt absolute futurorum, & causare ipsa bona opera: nam statim subdit: *Ac per hoc prædestinatio multis est causa standi, nemini est causa labendi.*

I. Qua etiam ratione in responsione ad 3. cap. Gallorum aiebat: *Ideo prædestinati non sunt, quia tales futuri voluntaria præuaricatione præsciti sunt:* At præscientia præuaricationis, vt absolutè futuræ non fuit causa negandi prædestinationem. Supponuntque communiter Theologi prædestinationem (quidquid sit de electione efficaci ad gloriam) nõ esse post præuisa merita, vt absolute futura, contra Gabrielẽ in 1. q. 1. ar. 1. & ar. 3. dub. 1. Ochamũ li. 1. de Prædest. cap. vlt. Osorium lib. 9. de Iustitia, qui prædestinationem vsurparunt pro decreto efficaci dandi gloriam in executione, in quo nomine abutuntur contra modum loquendi Patrum.

15. Plura tamen reperiuntur in Patribus testimonia, quæ commodius exponuntur de voluntate executiua dandi gloriam. At perperam supponunt aduersarij ita fore intelligendum Ambrosium Galat. 1. ad illud: *Cum autem placuit ei qui me segregauit:* nam addit: *Ita Apostolum Paulum sciens quid esset futurus, præuenit eum, vt antequam conuerteretur, vocaret eum, qui erat necessarius.* Vbi satis aperte ponit præscientiam boni euentus futuri, quæ non potest esse nisi præscietia conditionata. Idem habet ad Ephes. 1. dicens: *Præscius omnium Deus scit, qui crediturus esset in Christum,* sicut dicit ad Rom. 8. *Quos præsciit, & vocauit. Quos ergo Deus vocare dicitur perseuerant in fide.* Ex hac doctrina Ambrosij desumpta sunt illa verba in commentariis ad Rom. quæ circunferuntur inter Ambrosij opera, ad illud *Quos præsciit, & prædestinauit,* quib. dicitur: *Quos præsciit futuros sibi deuotos, ipos elegit ad promissa præmia capessenda.* Quod magis explicatur infra: *Quos præsciit Deus aptos sibi, hi credentes permanẽt, quia aliter fieri non potest.* Consequenter quoque ibid. c. 9. ad illud: *Cum nondum nati essent,* præmittit præscientiam qua Deus vidit quid vnusquisque illorum futurus esset, & affirmat Deum elegisse vnum ex præscientia, & alterum spreuisse, & in illo quem elegit propositum Dei manere, *quia proposuit in illo, vt salute dignus sit.*

16. Ac multo apertius infra ait: *Misericordiam dabo ei, quem præsciui post errorem recto corde reuersurum ad me.* Quod intelligi nequit de præscientia operis vt absolute futuri, sed duntaxat conditionatè, & id adhuc apertius monstrant quæ sequuntur: *Eum Deus vocat, quem scit obaudire, illum autem non vocat, quem scit minime obaudire.*

17. Illud extra controuersiam esse velim, nimirum, nomine præscientiæ euentus futuri, siue peccati, aut boni operis futuri frequenter intelligi à Patribus non præscientiam futuri absoluti, sed cõditionati, vt patet ex Hieronymo lib. 3. aduersus Pelagianos col. 5. vbi tractat quæstionem illã: Cur Deus creauerit prauum Angelum, quem malum futurum esse præsciit. Et Augustino 2. de Genes. contra Manichæos c. 28. vbi similem versat quæstionem: *Quare Deus fecit hominem, quem peccaturũ sciebat.* Similia habet idem Augustinus lib. 2. de nuptiis & concupiscentia c. 6. & lib. 11. de Genesi ad liter. c. 6. & lib. 11. c. 22. necnon li. 3. de libero arbit. c. 5. & lib. 11. de Ciuit. Dei c. 17. ac lib. 5. contra Iulianum cap. 8. Item lib. 1. de Anima, & eius origine cap. 12. ad med. Et adhuc Epist. 157. ad Optatum Gregorius Nissenus orat. catechetica cap. 7. & orat de

Hieron. Augustin. Gregor. Niss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de infantibus, qui præmature rapiuntur Cyrillus Alex. lib.9.in Ioan.c.10. & lib.1.in Genes.colum. 3. & lib.3.contra Iulianum.Clemens Rom. lib.8. Recognit.Chrysost.homil.de Adam,& Eua,col.2. Damasc. in Dialogo aduersus Manichæos prope medium, Anselm.in Elucidario col.5. Ambr.lib. de Paradiso c.10.Isidor.li.1.Sent.c.11. §.3.& alij.

Cyrillus Lyr. Clemens, Rom. Chrysost. Damascen. Anselmus, Ambrosius, Isidorus & alij.

SECTIO VIII.

Alia exponuntur ex Patribus.

1. *Obiiciuntur varij Patres Ecclesiæ.*

OPponuntur adhuc varij Patres, vt Hieronymus in c.1.Isaiæ, vbi docet *non ex præiudicio Dei, sed ex meritis singulorum pœnam, vel præmium esse.* Hoc tamen solum significat ante præmium vel pœnam esse examen causæ, quia non infligitur supplicium nisi peccatori,nec confertur præmium nisi merenti. Idem dicendum est ad alia Patrũ testimonia,quia solum docent verbis expressis *Deum neminem punire antequam peccet, neminem coronare antequam vincat.* Alij dicunt his & similibus testimoniis dari aliquam electionem consequentem,& remuneratoriam, quæ sit post præuisa merita.Contra hanc postremam explicationem opponunt Recentes Theologi, quoniam Patres aiunt Deum in præparando efficaciter regnum cœlorum electis, iusticiam seruare non gratiam,& non deferre petitionibus, sed meritis,quia non est personarum accep.or,& non ante prædestinasse, quam præsciret, sed quorum merita præsciuit eorum præmia prædestinasse.Ergo reiiciunt electionem illam ad gloriam efficacem, & pure gratuitam,in qua non seruatur iustitia, sed gratia:neque quicquam defertur ex mera personarum gratuita prælatione, & electione horum præ illis.Hoc vt ostendant proferunt

Ambrosius. verba Ambrosij lib.5. de Fide cap.3. vbi exponit Christi verba Matth.20.*Non est meũ dare vobis,sed quibus paratum est à Patre meo,* & ita loquitur:*Nõ meum qui iustitiam seruo, non gratiam. Denique ad Patrem referens addit: Quibus paratum est.Vt ostenderet Patrem quoque non petitionibus deferre solere, sed meritis. Quia Deus personarum acceptor non est. Vnde & Apostolus ait:Quos præsciuit hos & prædestinauit: Quia non ante prædestinauit, quam præsciret. Sed quorum merita præsciuit, eorum præmia prædestinauit.*

2. *Respondeo.* Respondeo. Deus sua intentione gratuita & liberali intendere seruare iustitiam, quia intendit dare gloriam non gratis, sed pro meritis, sicut qui intendit dare mercedem pro pretio, & ideo illa voluntas eligens ad gloriam ante præscientiam operum est ex parte obiecti iustitiæ, vt postea dicam, si respiciat formale motiuum iustitiæ. Vnde concludit Ambrosius non antea Deum prædestinasse quam præsciret merita, quia prædestinauit dare præmium, ad quod opus erat præuidere merita: alioqui si proponeretur gloria per modum coronæ seu præmij,& Deus statueret dare huic homini gloriam ante præuisionem meritorum, exponeretur periculo non dandi illam propter merita. Quod si gloriam statutam per modum præmij daret ob petitionem alicuius, quamuis non essent merita esset personarum acceptor, quia tenebatur ex promissione dare illam secundum merita, & non aliter nisi iuxta proportionem meritorum. Colligitur satis clare hæc expositio ex adductis sect.præcedenti ex eodem Ambrosio.

2. *Obiicitur Chrysost. & exponitur.* Secundo obiicitur Chrysostomus homil. 80. in id Matth.20.*Esurini enim,* &c. illis verbis:*Nam ante quam nati sitis,quia sciebam vos huiusmodi futuros,hæc vobis à me præparata fuere.* Hæc exponi possent de electione ad gloriam quoad executionem, non quoad intentionem, & verba satis hoc indicant,si correspondet verbis Christi Domini. At secundum se optime declarantur iuxta præcedentem interpretationem, congruntque hæc expositio aliis testimoniis eiusdem Chrysostomi. Etenim serm. 2.ad.Ephesios inquit:*sors non virtutis sed,vt dicitur euentus est: tanquam si diceret, missa sorte nos elegit omnino vero iuxta delectum liberumque propositum prædestinatos; hoc est, prædestinauit,quos sibi ipsi delegerat iuxta quod nos vidit antequã in sortem ascisceremur,* vbi præscientiam præmittit ante gratuitam electionem, quæ dicitur sors. Ponitque prædestinationem, vt causam fidei: *Deus,* inquit,*prædestinauit ad hoc,vt credant.* Recognosce quoque ipsum homil.1. in Psal.50. vbi diuinam prædefinitionem efficacem, quæ sit causa opetis libenter propugnat his verbis:*Si Deus dixerit adulteroiam nolo vt adulter sis,verba statim vertuntur in opera.* Et post pauca: *Si Deus voluerit nullus impediet.* Quando igitur prædestinationem esse docuit secundum præscientiam operum, loquebatur de præscientia operum futurorum sub conditione. Dequa egit in cap.9. Matth.homil.31. dum dixit Christum vocasse Petrum, & Ioannem *quando obtemperaturos sciebat,*& Mattheum *quando minime reluctaturum videbat,* & Paulum similiter, vt iterum ex instituto declarat homil.65.colum.5.*Quando porro Deus voluit:quando certe Paulus obtemperaturus erat, cum animam ipsius penetraturam vocationem non ignorabat.*

Tertio affertur Damascenus lib. contra Manichæos pag.562. *Præuidens Deus,quæ nos spante facturi sumus,ea videlicet, quæ nostra sunt in potestate, virtutem putat, etiam ea, quæ nostra non sunt in potestate, prædefinit.* nimirum supplicia & præmia. Respondetur iuxta dicta necessarium esse antequam Deus prædefiniat efficaciter præmia vt talia, vt prægnoscat conditionate merita. Ideo idem Damascenus lib.1. fidei c.12. post medium admittit Deum prædefinire opera bona,& orat.1.de imaginibus pag.3. refert, & approbat verba Dionysij in quibus admittuntur hæ præfinitiones. Vide P.Ruiz. tract.de Scientia Dei disp.33.sect.5.

Obiicunt Damasc. & respondent. Vide Ruiz.

Adducit contra nos P. Lessius tract.de Prædest. probat.2.Origenem lib.7. in Epist. ad Rom.explicans illud: *Quos autem prædestinauit,hos & vocauit.* Theodoretum in eundem locum, & q.12. in Exodum, Theophilactum ibidem, & in c.9. ad illud: *cum non dum nati.* Oecumenium, in c.8. allegantem quoque Cyrillum, & Photium. Citat quoque pro se Euthymium in cap.20.Matth. ad illa verba: *Quibus paratum est:* Sedulium, & Theodulum c.8. ad Rom.in illud: *Quos præsciit,* &c. At hi nihil vere habent nisi sensum iam explicatum. Manifeste id constat ex verbis Origenis ad Rom. lib.1. colum.3.vbi agit de electione Pauli, quam postea doctrinam ad omnes prædestinatos extendit, & fatetur Paulum dedisse in semetipso ex Dei gratia aliquam causam electionis,& Deum præmisisse tales causas,quæ per modum finis obiiciebatur diuino intellectui,vt Paulum efficaciter eligere posset. *Præuidit,* inquit, *quod abundantius, quam ceteri omnes laboraturus esset in Euangelio, quod in fame, & siti, in frigore, & nuditate, periculis latronum, periculis fluminum, periculis maris, prædicaturus esset Euangelium. Hæc ergo & his similia præuidens IESVS, præ his segregauit eum in Euangelium.* At manifestum est hæc opera non fuisse præui

Obiiciunt Patres Concilij Trident. Theologi Conimbricenses, Pharensis, Ruiz. Theodulus, quibus resp.

præuisa vt absolute futura prius, quam Deus decerneret Paulum segregate in Euangelij prædicationem. Ergo præscientia futurorum de qua loquebatur Origenes nõ est præuisio bonorum operum, vt absolute futurorum, sed duntaxat conditionate. Quare caute paulo post aiebat: *Nec tamen rursus prædestinationis causa putabitur præscientia:* quia nimirum obiectum vt sic non proponitur vt causa meritoria, sed vt purum obiectum, cuius notitia necessaria est, vt Deus ante præuisa merita possit tuto efficaciter eligere ad merita, & coronam; alioqui exponeretur periculo frustrationis illa voluntas.

5. *S. Thom.* Ita exponit in simili Origenem S.Tho. de Verit.q.6.art.2.& q.23.ar.5.ad 1.desumptum ex Ambrosio, & Glossa Rom.9.dicens:*Vsus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ,nisi secundum rationem causæ finalis.* Et prædicta q.6.ar.2.ad 7. inquit: *Propositum cordis Iacob præscitum à Deo nõ fuit causa,quare ei gratiam dare voluit,sed fuit quoddam bonum,ad quod Deus gratiam dandam ordinauit.* Ergo nomine præscientiæ qua Deus nouit propositum cordis Iacob, intelligit præscientiam non absolutam, sed conditionatam, quoniam pro priori illo nondum intelligebatur decretum Dei de conferenda gratia. Eodem modo S.Th.ibi exponit alteram Glossam ex Origene. Ac rursus Origenes in eisdem commentariis ad Rom.lib.7.ad illud capitis 9.*Annon habet potestatẽ figulus,* &c.& in id: *Ad hoc excitaui te,* &c.supponit præscientia futurorum Deum dirigi ad prædestinationé,& electionem,& tũc recesserat à tuo errore de causa prædestinationis ex meritis præcedentibus hanc vitam, vt monstrat P. Montoya tractatu de Prędestinationis exordio.

6. Eandem expositionem admittit Theodoretus: quoniam ita docet prædestinationem supponere præscientiam futurorum, vt pariter affirmet electionem esse causam bonorum operum,quod conciliatur optime si non loquatur de præscientia futurorum absolute,sed conditionate. Lege ipsum ad Ephes.1. vbi inquit. *Ante constitutionem mundi ea, quæ ad nos pertinebant præsciuit,& prædefiniuit.Decet autem etiam quanam de causa elegerit,vt essemus, & immaculati in conspectu eius.* Et paulò inferius: *Præsciuit nos, & dilexit, & nostram vocationem præconstituit.* Agebat igitur de præscientia, & prædefinitione, quæ esset causa nostræ vocationis. Consequenter ad Rom.8. dixit:*Prædestinatos autem, ac præfinitos etiam vocauit.*

7. Theophilactus apertissime stat pro nobis in eodem loco, nempe ad Rom.8. ad ipsa quoque verba: *Quos præsciit, & prædestinauit,* nam ita ait Deũ prægnoscere, qui vocatione digni sint, & post præscientiam sequi prædestinationem, vt pariter affirmet talem præscientiam, & prædestinationem esse causam vocationis.Vnde addit:*Prænouit itaque Paulum vocatione dignũ esse, sicque prædefiniuit, seu prædestinauit,* hoc est,*impermutabiliter decreuit vocare ipsum.* Et sequenti cap.9.ad illud: *Aut aliquid boni egissent, aut mali,* inquit: *Alter quidem qui electus est, non est propter virtutem electus, alter vero, qui est odio habitus, ob vitia non est reiectus.*

8. Occumenius haud aliter exponendus est cum Photio apud ipsum:nam postquam ad Ephes.1.parum à principio,dixerat studiose *nos elegisse vt essemus sancti,& irreprehensibiles,* statim inquirit:*ex quo opere nostro? ex nullo omnino, nisi propter beneplacitum voluntatis suæ. Bene placuit enim ipsi,ac voluit hoc,cum nihil omnino contulissemus.* Et paulo inferius: *Hæc omnia erga nos ob aliud nihil operatus est, nisi quia voluit, ac vehementer concupiuit per gratiam saluos facere eos, qui sunt in terra.* Ac rursus post pauca:*Qui enim cælitus nos prædestinauit ad hanc vitam nos elegit, qui omnia facit, quæcumque vult.*

9. Cyrillus quoque Alexandrinus Malachiæ 1.ponit electionem post præscientiam operum,quia loquitur de præscientia operis futuri sub conditione, & ideo lib.10.in Ioan.c.2. affimat electionem esse causam boni operis. Et adhuc in priori loco ponit præscientiam Dei vt dirigentem ad electionem,& ponit exemplum in Hieremia, quem Deus elegit ad prædictionem futurorum: *sciebat vtique,* inquit, *eum Prophetam futurum, & ad futura prænuncianda legatum idoneum.* Efficacitatemque diuini beneficij prouenientis ab electione, & causantis bonum opus explicat lib.de Adorat.in spiritu, & veritate, in medio.

10. Theodulus Rom.8. longe ante finem ait:*Quod mala in bonum conuerterentur, non quibuslibet contingit, cæterum à Deo tantummodo vocatis secundum propositũ.* Vnde concludit *eos duntaxat obediisse, qui secundũ propositum,ac prædestinationẽ sunt vocati.*

11. Sedulius adhæret nostræ sententiæ in collectaneis Epist. ad Rom. in illud: *His qui secundum propositum vocati sunt,* ib., *Quos præscuit futuros deuotos sibi, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda.* Et infra: *Ita & nunc quos præsciit de gentibus credituros, elegit, & ex Israël reiecit incredulos.* Eadem verba posuimus supra ex Ambrosio in illũ locum, qui addidit: *Quos præsciit Deus aptos sibi, hi credentes permanent.* Quod magis declaratur ex eodem Ambrosio ad Galat.1.*Ita,* inquit,*& Apostolum, Paulum sciens quid esset futurus,præuenit, vt conuerteret vocaret eum.*

12. Addendum videtur consequenter ad dicta, Patres nomine præscientiæ intelligere scientiam cõditionatam simul cum decreto gloriæ per merita: hoc enim decretum virtualiter approbat media, quæ per scientiam conditionatorum proponuntur, & ratione huius decreti sortitur illa scientia quandam denominationem scientiæ approbationis. Et iuxta hanc interpretationem recte ponitur hæc præscientia approbationis, quatenus talis est prior prædestinatione:nam prædestinatio media eligit ex vi prioris intentionis gloriæ. Sic etiam cum Augustino de Prædest. Sanct. cap.10. dicimus: *Prædestinatione Deus ea præscinit, quæ fuerat ipse facturus,* quia voluntas dandi media infallibilia ad salutem, simul cum præscientia conditionata illorum mediorum, vt efficacium,constituit prædestinationem. At iuxta dicta in disp.1.commodam habent expositionem Augustini verba, si admittatur illud imperium intellectus, in quo inadæquate prædestinatio consistat.

13. Præscientia igitur simul cum decreto illo virtualiter approbante media,quæ per scientiam conditionalium præuidentur infallibilia, & constituente ipsam scientiam sub denominatione scientiæ approbationis est præscientia vi cuius Paulus ad Rom. 8. dixit: *Quos præsciuit, & prædestinauit,* quatenus prædestinatio est post illam scientiam approbationis.Ac rursus illamet scientia constituitur in ratione scientiæ approbantis prædestinatiuè per electionem mediorum infallibilium,& ideo hæc prædestinatio significatur quoque nomine præscientię, quia illa dona dicuntur prægnocita approbatiue,& hoc est prædestinare. Et ita conuenienter exponuntur, quæ scripsit Augustinus lib.de Dono perseuerãt. c.18.*Vnde aliquãdo eadẽ prædestinatio significatur etiam nomine præscientiæ, sicut ait Apostolus, Non repulit Deus plebẽ suã quã præscinit. Hoc quod*

August.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait præsciuit non recte intelligitur nisi prædestinauit.

14. Vel etiam satis ad mentem Augustini dicito ipsum decretum prædestinans, quo decernit Deus dare dona gratiæ, quæ præuisa sunt efficacia sub conditione quod dentur, esse formaliter siue virtualiter ex parte obiecti scientiam sui, vt existentis, & consequenter est formaliter ex parte obiecti notitia, qua Deus clare videt se daturum illa dona; hæc autem præscientia, simul cum præscisscientia dirigente ad tale decretum, significatur sæpe nomine prædestinationis. Et hoc est quod pronunciauit Augustinus lib. de Dono perseuerant. cap. 17. *Quod si hæc dona dantur à Deo*, Augustinus ait, *& ea se daturum esse præsciuit, profecto prædestinauit.* Eaque dona paulò post vocat *dona præcognita, ideſt, ad donandum prædestinata.* Et in fine capitis : *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo, præsciuntur autem, hæc est igitur prædestinatio.* Consistit ergo prædestinatio in præscientia perfecta illorum donorum : quatenus Deus cognoscit dona illa gratiæ, siue vocationes illas non carituras effectu si dentur, & infallibiliter fore perducturas hominem in gloriam, si existant; & insuper quatenus videt se daturum esse vocationes illas: hoc autem videt per eandem formalitatem, qua decernit existentiam vocationis; non enim (vt probaui tract. de scientia Christi) distinguit virtualiter decretum à scientia visionis ipsius decreti. Sicut enim eadem formalitas est cognitio sui vt existentis, ita idem amor potest esse sui vt existentis, perfecta cognitio.

Qua propter recte Augustinus in fine prædicti
15. capitis 18. de Dono perseuerantiæ monuit quod nuper diximus, & scripsit: *Quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agitur de vocatione electorum; nihil nos prohibet eandem prædestinationem intelligere.* Et ob id sequenti cap. 19. ita exponit Cyprianum, Ambrosium, & Gregorium Nazianzenum. Ex quo patet non posse aduersarios pro se allegare hos Patres, quia Patres aiunt prædestinationem consistere in prædicta præscientia.

16. Minimeque negare licet præscientiam conditionatorum liberorum præcedere decretum prædestinatium. Hoc satis probaui tract. de scientia horum conditionatorum, & constat ex Auctore hypognost. lib. 6. cap. 2. *Sicut præscit*, inquit, *prædestinat, & propterea prædestinat, quia quale futurum sit præscit.*

Sectio VIII.

Diluitur potissima obiectio ex libris Augustini ad Simplicianum.

1. PRæcipuum celebreque obiectum contra nostram sententiam sumitur ex li. 1. ad Simplicianum q. 2. colum. 4. vbi Augustinus explicans illud Apostoli ad Rom. 9. *Vt secundum electionem propositum Dei maneret*, aiebat: *Non secundum electionem propositum Dei manet, sed ex proposito, &c. Non tamen electio præcedit iustificationem, sed electionem iustificatio. Nemo enim eligitur nisi iam distans ab eo, qui reiicitur. Vnde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum nisi præscientiâ*, operum, scilicet, bonorum factorum cum Dei gratia, vel boni status finalis; ergo diuina electio non est ante præuisa merita, quia iuxta Augustinum non datur electio, nisi inter distantes. Vbi licet clarè doceat propositum iustificandi, & dandi gratiam non esse propter nostra merita præcedentia, tamen aperte pronunciat hoc propositum iustificandi antecedere ipsam electionem gloriæ. Idque à priori probat ex ipsa essentia electionis, quæ necessario debet præsupponere aliquam diuersitatem propter quam vnus eligatur, alius reiiciatur. Et ideo in fine quæstionis ita concludit: *Restat ergo vt voluntates eligantur.*

2. Respondent plurimi ex modernis cum Eminentissimo Cardinali Bellarmino lib. 2. de Gratia c. 15. Augustinum seniorem, & sapientiorem retractasse, quod prima ætate post acceptum Episcopatum docuerat in lib. illo ad Simplicianum, quem scripsit, cum adhuc inuenis esset, nec multa inuenerat in hac quæstione difficillima, quæ postea maiori cum studio reperit. Confirmant responsionem, quia principium illud de electione præsupponente diuersitatem in eligendis, ab his, qui non eliguntur retractauit Epist. 105. multo post medium, vbi longe aliter explicat eundem locum Pauli: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret*, & ait: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret, electione scilicet gratiæ, non debiti, electionem, qua eligendos facit ipse non innenit.* Idem habet Epist. 106. aliisque in locis, ex quibus colligunt Augustinum non semel retractasse quod scripserat q. 2. ad Simplicianum, vt lib. de Prædest. Sanct. cap. 4. & lib. 1. Retract. c. 23. vbi retractat quod dixerat lib. 1. expositionis propositionum Epist. ad Rom. nimirum electionem non posse esse inter æquales: quæ propositio admittenda non est, quoniam alioqui Deus eligeret ad primam gratiam ex bonis operibus naturalibus. Ita etiam Didacus Ruiz disp. 10. sect. 4.

3. Hæc responsio perdifficilis visa est viris doctissimis, eo quod Augustinus lib. 2. Retract. c. 1. meminerit illius libri ad Simplicianum; & nihil ex ipso retractet, sed potius illius doctrinam commendet lib. 1. de Prædest. Sanct. cap. 4. & de Dono perseu. cap. 20. & 21. Putantque incredibile esse, vt Augustinus toties mentionem fecerit horum librorum ad Simplicianum absque aliqua retractatione; imo perstiterit in eadem doctrina, eamque mirifice commendauerit, & nihilominus contrarium putauerit, aut tacite retractauerit, quod expresse facere debuisset, & non palam sæpe commendare illam doctrinam.

4. Adhuc tamen perplacet viris apprime eruditis præfata responsio nostri Bellarmini; quoniam, vt nuper insinuaui, lib. 1. expositionis propositionum Epist. ad Rom. dixit electionem non posse esse inter æquales, quod retractat lib. 1. Retract. cap. 23. ac proinde retractauit quod docuit quæst. 2. ad Simplic. dum reiicit potissimum fundamentū, quo supposuit electionem prærequirere inæqualitatem, & distantiam ab eo, qui reiicitur. Testimonium quoque illud Pauli ad Ephes. 1. (vt visum est) longe aliter exponitur ab eodem Augustino de Prædest. Sanctorum cap. 19. necnon Epist. 105. & 106. Imo de Prædest. Sanct. c. 17. aperte adfert rationem, quæ euertit oppositum principium statuens non posse dari electionem nisi inter distantes. *Recte quippe*, inquit, *in eis hoc eligere dicitur, quod vt in eis faciat, eos elegit.*

5. His respondent alij duplicem esse electionem efficacem, & absolutam secundum sensum Augustini, & iuxta rei veritatem. Vna est ad primā gratiam, ideſt ad primam vocationem, & hæc est pure gratuita, & hæc differentiam non præsupponit. Altera est electio absoluta, & efficax ad iustificationem, vel ad gloriam, & hæc non fit nisi ex præuisione boni operis, vel vsus mediorum, id est Sacramentorum in paruulis. Prior fit inter æquales, imo interdum vocantur magis indigni, & de hac dictum est 1. Corinth. 4. v. 7. *Quis enim te discernit?* de eademque loquitur Augustinus cap. 4. de Prædestinat. Sanct. Posteriot non fit nisi inter inæquales, & inter se distantes. Ita Martinonus disp. 19. sect. 4.

6. At hæc responsio in multis deficit, quoniam certissimum est Augustinum admisisse saltem in prouectiori ætate electionem gratuitam ad iustificationem adultorum, & glorificationem, vt supra visum est. Et de Correp. & Gratia cap. 7. ita docet *Patrem elegisse eos in filio suo ante mundi constitutionem per electionem gratiæ*, vt per electionem ita discernantur, vt cum audiunt credant & in fide perseuerent, & si quando exorbitent correpti emēdentur. Deinde manifeste ibi distinguit decretum, & propositum vocandi à proposito gratuito quo discernuntur & eliguntur prædestinati. Nam ait, *Quicumque electi sine dubio etiam vocati secundum propositum, non autem quicumque vocati consequenter electi.* Loquebaturque de electione gratuita, de qua prædixerat: *Electi sunt per electionem, vt dictum est, gratia, non præcedentium meritorum.* Vbi rursus de multis iustis, qui non perseuerant vsque in finem, ait, non esse secundum propositum vocatos, ac per hoc nec electos illa gratuita electione, vi cuius, qui exorbitant, in viam, quam reliquerunt, redeunt, & de gratuitò electis inquit: *Illi ergo electi, qui secundum propositum vocati.* De electione gratuita manifeste loquitur addictissimus sectator, & propugnator doctrinæ Augustini Prosper in Responsionibus ad capita Gallorum cap. 7. cum ait: *Præordinata in Christo electio dat misericorditer perseuerantiam in bono vsque in finem*, non ergo dat electio gratuita solam primam vocationem, sed etiam iustificationem, & perseuerantiam in iustitia.

7. His minime obstantibus mihi persuadere nequeo Augustinum retrotractasse sententiā (vtrum aliquid retractauerit, videbimus infra) quam docuit lib. illo ad Simplicanum circa intentionem efficacem gloriæ. Nam ea quæ postea tradidit lib. de Corrept. & Gratia, ita Massilienſibus exosa fuere, vt si aliquando contrarium dixisset Augustinus, hoc illi in faciem iacerent: quoniam de more illis erat, quoties ab Augustino nouum aliquid contra ipsos proferebatur, statim opponere, quod prius dixerat Augustinus, si vel specietenus cōtrarium videretur. Testatur hoc Hilarius Arelatensis in Epist. ad eundem Augustinum, vbi refert Massilienses contēdentes initium fidei esse ex nobis absque auxilio gratiæ, suam obstinationem defendisse vetusto testimonio Augustini in quæst. contra Porphirium. Similiter quia in expositione quarumdam propositionum in Epist. ad Rom. prop. 60. & 62. Augustinus docuerat initium fidei non esse ex gratia, postquam Augustinus docuit late oppositum, illum insectabantur Massilienses quod contra seipsum nouitatem è tenebris ecuit. Cui accusationi satisfacit Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 4. dicens se retractasse illam sententiam postquam veritatis radius affulxit. Igitur si Augustinus antea negasset illam electionem ad gloriam ante præscientiam operum, quæ adeo turbauit Massilienses, procul dubio vociferarentur, & dicerent oppositum antea docuisse Augustinum in lib. ad Simplicianum. Quod rursus confirmo, quoniam postquam Augustinus scripserat librum de Corrept. & Gratia, in quo mira eruditione, & subtilitate explicat electionem gratuitam, & ante præuisionem meritorum, & post exortas lites inter Massilienses ex vna parte, & Prosperum, & Hilarium ex alia, circa electionem gratuitam, quæ dat infallibiliter perseuerantiam in bono, & perducit in regnum cœlorum, scripsit librum de Prædest. Sanct. in quo Massilienses, vt videre licebit c. 4. vt libros ad Simplicanum legant. Si autem vidisset Augustinus contineri in libris ad Simplicanum doctrinam contrariam illi, quam tradiderat in libris de Correp. & Gratia, & de Prædest. Sanct. proculdubio monuisset se mutasse sententiam, saltem quoad illam partem, ne pacis amator nouas excitaret lites.

8. Alij post Soarium lib. 3. de Auxiliis cap. 18. & 19. & aliis in locis respondent esse in Deo duplicem electionem ad gloriam, alteram mere gratuitam, & ordine intentionis, alteram iustitiæ, siue iustæ retributionis, & ordine executionis, quæ sola est post præuisa merita. Supponunt hi admittendos esse in diuina voluntate hos diuersos ordines intentionis, & executionis, quos refutant nonnulli, licet multo verius sit, vt disp. sequenti probabo non posse negari hos diuersos ordines in diuinis volitionibus efficacibus.

9. Eis tamen admissis displicet responsio; quoniam electio post præuisa merita supponens aliam gratuitam ante præuisionem meritorum minime sufficeret, vt verificari possent propositiones negatiuæ traditæ ab Augustino: quoniam falsæ essent istæ. *Electio non præcedit iustificationem, sed electionem iustificatio: Nemo eligitur nisi iam distans ab eo, qui reiicitur*; quin potius contradictoriæ propositiones absolutæ prolatæ essent veræ. Id constabit exemplis. Demus Christum Dominum (vt vult idem Soarius) ordine tantum intentionis præfinitum, siue electum fuisse antequam Deipara eligeretur in Dei Matrem, adhuc falso dicitur: *Electio seu prædestinato Christi non præcessit electionem Deiparæ.* Demus quoque vt idem Soarius sentit Christum fuisse prædestinatum ante præuisum peccatum Adæ, falso in hac sententia dicitur Christum non venturum Adamo non peccante, quamuis ordine executionis fuerit Christus decretus post præuisum peccatum Adæ, vt recte docet ipse.

10. Secundo contra hanc expositionem sunt hæc vrgentissima verba eiusdem Augustini loc. cit. *Vnde hoc quod dictum est: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum nisi præscientiâ.* Quibus verbis non agnoscit electionem ad gloriam nisi ex præscientia meritorum, & vt infra dicemus admisit aliquam electionem gratuitam, quæ non sit ad vitam æternam: *Non vt iustificatorum electio*, aiebat, *fiat ad vitam æternam.*

11. Aliter nos obiectioni paramus responsum, & asserimus Augustinum in præfata qu. ad Simplicianum egisse de electione stricte accepta, provt connotat exclusionem alterius à bono illo, ad quod alter eligitur: Deus autem non excludit à regno ante præuisionem peccatorum, licet statuerit efficaciter ante præscientiam operum dare gloriam aliquibus. Deum non excludere à gloria ante præuisa demerita, postea non paucis ex eodem Augustino innotescet, & constat ex omnibus testimoniis, in quibus docet neminem excludi à regno, seu damnari ante peccatum originale præuisum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia alioqui esset iniquitas apud Deum: nam exinde inferuntur duo, nempe Deum non habere voluntatem excludendi à regno eos, quibus remittitur originale peccatum, nisi post præuisum personale peccatum; alioqui Deus esset iniquus, si dimissa culpa, & pœna æterna vnius peccati, decerneret absolute pœnam propter demeritum ante præuisionem talis demeriti. Et præterea optima consecutione infertur non posse Deum excludere à regno propter peccatum finale ante præuisionem illius, vt absolute futuri: ratio namque desumpta ex iniquitate totum hoc probat, vt copiose ostenditur infra in tract. de Reprobatione.

12. Fatebatur tamen Augustinus dicta qu. ad Simplicianum esse ante præuisa demerita ratione diuinæ præscientiæ aliqualem electionem, provt connotat aliquam reiectionem aliorum, & minorem amorem erga illos, negatiuamque reprobationem, quam inducit sufficienter originale peccatum. Videt enim Deus eos qui non eliguntur excludendos fore à regno, & ideo postea vsurpat electionem secundum præscientiam conditionatam, qua Deus scit hos fore à gloria excludendos, si non eligantur. Admisitque Augustinus in illo loco ad Simplicianum electionem gratuitam, quæ respiciat, & præsupponat aliquam distantiam, quamuis dicat hanc electionem *non posse nobis in hac conspersione prorsus apparere*, quatenus hi ad finem eliguntur, non illi, quia cum his, similibusve auxiliis hi erant crediturí, non illi. Non quidem quia conditionata merita, vel minimam vim habeant promerendi talem electionem, aliudve præmium, neque quia concurrant aliter, quam per modum finis perfecte cogniti ante voluntatē absolutam dandi fidem, vt ratione cognitionis possit efficaciter intendi per illa media. Ratione huius distantiæ prouenientis ex scientia conditionatorum, aiebat Augustinus Verbum diuinum antea non fuisse incarnatum, quia prioribus sæculis pauciores credidissent, ac proinde electio temporis illius, ac personarum, licet fuerit gratuita aliqualem præsupponit distantiam inter illos, qui eligebantur respectu eorum, qui excludebantur, licet cuncti homines habeant genus aliquod idoneitatis, vt eligantur efficaciter ad regnum cœlorum, quoniam nemo hominum inuenitur respectu cuius non videat Deus plura auxilia efficacia sub conditione.

13. Attamen quia distantia illa prouenies ex opere futuro sub conditione cum tali serie, seu mensura auxiliorum *nobis apparere non potest*, neque nobis proponi valet vt certa regula inter electos, & reiectos, quia nescimus vtrum concederet Deus auxilium efficax alteri v.gr. Herodi damnato, si videretur operans sub conditione talis auxilij, ideo aiebat Augustinus loc. cit. *Quod si hic electio fuit aliqua, vt intelligatur quod dictum est: Reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt, non vt iustificatorum electio fiat ad vitam æternam, sed vt eligantur, qui iustificentur, certe ita occulta est hæc electio, vt in eadem conspersione nobis prorsus apparere non possit.* Augustí. Quibus verbis aduertit hanc electionem gratuitam non esse ad vitam æternam, sed ad gratiam efficacem vt infallibiliter inferentem iustificationem, quia scilicet, hæc electio nequit pro tunc importare, seu connotare exclusionem à regno, siue à gloria aliorum, licet connotet exclusionem aliorum à diuina prouidentia seligente de industria vocationem congruam: nam electo de industria selegit Deus vocationem congruam, & illam donat quia congrua est: reiectum vero sequestrat positiue ab illa prouidentia speciali seligente singulari consilio vocationem, quia congrua est.

14. Dicemus postea electionem stricte sumptam connotare exclusionem alterius à bono illo, ad quod eligitur iste, & in hoc sensu admisit Augustinus electionem etiam inter distantes, quatenus hi potius, quam illi erant idonei, vt hac mensura vocationis efficaciter traherentur. Habet Deus respectu aliquorum voluntatem seligendi de industria vocationes congruas, quæ infallibiliter perducant in vitam æternam, & respectu aliorum voluntatem non seligendi de industria vocationes congruas, quia non sunt sub illis circunstantiis, & mensura vocationis, cooperaturi Deo vocati, sicut alij, & consequenter datur in Deo stricta electio ad gratiam efficacem, quæ fundatur in aliqua distantia. At, vt prænonui, similis stricta electio esse non potuit ad vitam æternam; quoniam ante præuisa merita Deus neminem excludit à regno propter demerita. Late tamen dicitur Deus eligere ad gloriam ante præscientiam operum, quatenus hunc prædestinat efficaciter ad regnum, non autem illum.

15. Hunc fuisse Augustini sensum probari potest, quia tot tradit in illo loco, vt aliter vix possint commode exponi. Et quia ibi Augustinus ita recusauit admittere electionem ad gloriam ante præuisa merita, vt admiserit propositum efficax ante præuisionem meritorum perducendi hominem ad gloriam, quod præcedit præscientiam meritorum, vt absolute futurorum. Et ideo dixit ibidem: *Ex proposito electio*, illa scilicet, quæ fundatur in distantia meritorum, & sic explicuit illud Pauli: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret*, quia sensus esse non potest: *Vt secundum electionem electio Dei maneret*, sed vt per subsequentem electionem propositum antecedens Dei maneret, idest, vt iam propter merita daretur, quod per propositum gratuitum dare voluit mediantibus meritis, quæ causat, & vult.

16. Eaque propter distingui debet electio à proposito, & dilectione. Estque aliqualis differentia rationis inter propositum & dilectionem: nam propositum non dicit expresse dilectionem, seu velle bonum alicui: nam potest esse propositum destruēdi rem, sed tantum expresse importat firmitatem decreti circa facienda. Electio porro supra dilectionem addit comparationem cum aliis, aut separationem. Propterea que electio dicitur posterior dilectione; quia supra dilectionem addit comparationem prædictam. Legatur S. Tho. 1. part. q. 32. art. 4. corp. & 3. cont. Gent. cap. vlt. & de Verit. quæst. 6. art. 1. aliisque in locis, Alensis 1. part. q. 30. Bonauent. in 1. dist. 40. art. 2. quæst. 2. & dist. 41. art. 1. quæst. 1. Aliosque prætermittimus obseruantes electionem dicere separationem ab oppositō, nempe reprobato. Quare si omnes creaturæ prædestinarentur, non dicerentur electæ hac stricta significatione, vt præfati Theologi aduertunt. S. Thom. Alensis. D. Bonau.

Illud demus aduersariis, nempe Augustinum loc. cit. noluisse sub voce electionis agere de electione minus stricta; quia sibi persuasit distinguēdum esse propositum ab electione iuxta locum Pauli supra allegatum, & ideo verba illa eiusdem Pauli ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, putauit in eodem loco non recte intelligi de electione ad gloriam, nisi duntaxat de electione secundum præscientiam meritorum. Cæterum postquam perfectius penetrauit Scripturas euidenter fatebatur locum illum intelligi de electione minus stricta, quæ non supponat distantiam, sed illam faciat. Idque sæpissime deprehendit ex verbis

verbis sequentibus Pauli: *Vt essemus Sancti, & immaculati in conspectu eius*, inferens non fuisse electos, quia futuri eramus, sed vt essemus. Ob id etiam expresse docuit contra Iulianum c. 3. *Nullum eligit dignum, sed electione facit dignum.* Sic eligit faciendos dignos, & facit eligendos, sumpta electione sub diuersis considerationibus.

17. Sane si aduertissent aduersarij Augustinum has diuersas electiones cognouisse, & illam, quam aliquando recusauit admittere electionem, postea multis propugnasse, non adeo nobiscū altercassent. Et stimulis ágitati iam concedunt duplicem electionem, quarum altera, quia est ad gratiam, nullam requirat distantiam, licet altera, quæ ad gloriam distantiam desideret, quod plane est recedere à mente Augustini, qui nullam agnoscebat electionem, quæ diceretur absolute, & stricte talis ante præuisionē meritorum. Lege ipsum in Psal. 30. ad illa verba: *In manibus tuis sortes meæ* Conc. 2. versus finem, ibi: *Quare in sortis nomine appellat gratiam Dei? Quia in sorte non est electio, sed voluntas Dei: nam vbi dicitur iste facit, iste non facit merita, consideratur electio, non sors.*

18. Neq; opus erat vt Augustinus retractaret lib. 2. Retract. principium illud de repugnantia electionis inter æquales: hoc enim sufficienter erat declaratum, & retractatum lib. Retract. cap. 23. Præsertim cum in libris ad Simplicianum solum negauerit electionem ad gloriam stricte sumptam, quæ non supponat merita, & concesserit electionem ad gratiam etiam, vt efficacem ante præuisionem meritorum. Non igitur opus erat quicquam retractare de his, circa quæ erat dissidium cum Massilienſibus: nam Augustinus ibi admittit efficax propositum perducendi hominem ad gloriam, quod propositum est ante operum præuisionem, & ex hoc proposito dixit oriri electionem strictam. At controuersia cum Massilienſibus fuit circa hoc propositum ante merita, non vero circa vocem electionis, inculcabantque Massilienſes hoc propositum euertere humanam libertatem, nihilque curabant de voce electionis; quia non ignorabant Augustinum postea latius vsurpasse vocem electionis, vt eum dixit supra *electum fuisse Iudam*, ad effundendum sanguinem Christi. Agebantque eodem modo Massilienſes cōtra reiectionem ante præuisa demerita, quamuis non ignorabant Massilienſes Augustinum non admisisse reiectionem, quæ esset excitusio à regno ante præuisa demerita, ● constat ex lib. 3. contra Iulianum cap. 18. & ex Epist. 106. aliisque locis postea referendis. Igitur Massilienſes non tam curarunt de voce electionis, quam de voluntate aliqua habente connexionem infallibilem cum gloria ante merita, & cum pœna ante culpam. Quare dum aiebant (vt constat ex Epist. Prosperi ad Augustinum) Massilienſes *hoc propositum quo eligendorum, & reiiciendorum dicitur facta discretio, & lapsis curam resurgendi adimere*, contra propositum gratuitum pugnabant, quia ex ipso sequebatur infallibiliter electio.

19. Ideo aiebant Massilienſes per illud propositum fieri discretionem *eligendorum, & reiiciendorum*, qui ex vi illius propositi non erant formaliter stricte electi, sed potius eligendi post præscientiam meritorum: nam ex vi illius propositi, & derelictionis aliorum simul cum scientia conditionata operum videbantur merita, & demerita, & post hanc præuisionem superueniebat electio & reiectio. Neque cura erat Massilienſibus, an illud propositum terminaretur formaliter ad gloriam, sed an esset gratuitum ante præscientiam operum, & perduceras infallibiliter in gloriam, eo quod tribuat perseuerantiæ donum. Et vt testatur Hilarius Arelatensis in sua Epist. dicunt esse causam propter quam reiiciatur vnus, & alius assumatur, atque ita non opus esse partes constitui, quibus neque adiiciendum sit, neque detrahendum.

Sectio IX.

Aliter exponitur prædictum Augustini testimonium, & obiter declaranturalia in eodem Augustino difficilia.

1. DIxi in præcedenti sect. electionem sumptam esse ibi stricte prout differt à sorte, quia electionis est præponere meliorem minus bono, vel bonum malo. Hoc sumpsi ex eodem Augustino in illud Psal. 30. *In manibus tuis sortes meæ*: ibi: *Sortes dixit quantum ego existimo gratiam, qua saluati sumus. Quare sortis nomine appellat gratiam Dei? Quia in sorte non est electio, sed voluntas Dei. Nā vbi dicitur: Iste facit, ille non facit, merita considerantur; & vbi merita considerantur electio est, non sors. Quando autem Deus nulla merita nostra inuenit, sorte voluntatis suæ saluos nos fecit, quia voluit, non quia digni fuimus: Hæc est sors.* Hunc loquendi modum retinuit semper Augustinus, & cum ipso Anselmus ad Ephes. 1. vbi agit de stricta electione, & inquit propugnans doctrinam Augustini contra Massilienſes: *Sortis nomine designatur gratia, qua salnamur, quia in sorte non est electio, sed voluntas Dei.*

2. Ponit tamen Augustí. dicta qu. ad Simplicianum primo propositum causans iustificationem infallibiliter, vi cuius causantur opera, quæ eliguntur: *Quia manet propositum vt iustificet credentes, ideo inuenit opera, quæ iam eligat ad regnum cœlorum.* Nihilominus videtur præmittere quasi dubitanter aliquam electionem strictam ante propositum dandi gratiam iustificationis, etiam ipsam fidem, licet putet non posse certo statui talem electionem, quia sibi nullum apparebat firmum fundamentum admittendi electionem illam. Existimo hoc dixisse, quoniam nō solum ipsum desiderium adinueniendi, & suscipiendi veram fidem, seu religionem, est supernaturale, & propter ipsum datur fides; sed etiam opera quæ fiunt à notitia supernaturali, & fiunt pro accipienda fide, promerentur de congruo fidem: sic eliguntur, qui iustificentur, siue accipiant gratiam iustificationis. Hoc significant verba quæ ibidem addit Augustinus: *Quod si hic electio fuit aliqua vt intelligatur quod dictum est: Reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt, non vt iustificatorum electio fiat ad vitam æternam, sed vt eligantur, qui iustificentur, certe ita occulta est hæc electio, vt in eadem conspersione nobis prorsus apparere non possit.* Non potuit illa electio esse ad vitam æternam, quia opera illa non erant condigna vita æterna, neque de congruo illam immediate promerentur, sed promerentur de congruo fidem, quæ dicitur gratia iustificationis, quia est radix iustificationis sine qua esse non potest iustificatio.

3. Opera vi quorum datur illa electio ad fidem, vt dare eleemosinam, vt Deus donet veram fidem sunt supernaturalia in infidelibus, & de congruo fidem promerentur, licet hoc, non vt certum ibi tradat Augustinus. Quemadmodum Gregorius homil. 9. in Ezechielem colum. 3. ait: *Neque opera adiuuant sine fide, nisi opera fortasse pro fide percipienda* Gregorius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipienda fiant. Non tamẽ illa opera fiunt absq; fide inchoata, quæ est supernaturalis quædam notitia, quamuis scientifica sit. Sic etiam notitia euidens credibilitatis mysterij reuelati, quæ supernaturalis est comprehenditur nomine fidei. Et ideo Gregorius, qui postea homilia 19. aiebat: *Non virtutibus venitur ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes*: nomine fidei intelligit euidentem supernaturalem notitiam, qua *Cornelius sciebat creatorem omnium Deum.*

4. Auguſt. Ex his subnascitur intelligentia alterius perdifficilis testimonij Augustini lib.83.quæstionum, quæst.68. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Sed hæc voluntas Dei iniusta esse non potest. Venit enim de occultissimis meritis. Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis non sint iustificati, digni efficiantur iustificatione: & item præcedit in aliis peccatoribus, quo digni sunt obtusione.* Loquitur sane Augustinus de voluntate miserendi, quæ sit pariter stricte electiua, & præsupponit propositum Dei gratuitum, & ex suppositione talis propositi vult stricte vnum peccatorem eligere, & alium reiicere; quia est inter illos diuersitas. Vnde inquit: *Non tamen nulla est inter illos diuersitas.* Vnde lib.1. Retract. cap.23. & statim cap.26. agens de illamet quæst.68. nihil retractat, sed declarat, & confirmat quod dixerat, nimirum: *Ante illa bona merita, quantumuis occultissima antecedere vocationem sine merito.* Vocat autem merita occultissima; quia considerat duos homines, qui videntur post peccatum æqualiter bene agere, & tamen, quia vnus solum elicit opera naturalia, & alter supernaturalia, quorum diuersitatem, licet nobis maxime recondita sit, præcognoscimus in genere, & asserimus opera naturalia insufficientia omnino esse ad promerendum de congruo dona supernaturalia; opera vero supernaturalia, quorum differentia à naturalibus est nobis occulta, congruitatem habere ad promerenda illa dona.

5. Proſper. Colligitur quoque, quo sensu Prosper apprime Augustinianus, in resp.12. ad obiectiones Vincentianas dixerit: *Quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate, ac virtute mansuri: ac per hoc prædestinatio multis est causa standi, nemini labendi.* Loquitur namque de Prædestinatione, quæ proprie, & stricte loquendo supponit propositum efficax dandi gloriam, & præparat media, quibus, ipsa gloria infallibiliter est obtinenda. Cum igitur Deus eos quos prænidit infallibiliter casuros, & non reuersuros, non decreuerit saluare, & eos decreuisset efficaciter saluare, si prænidisset non casuros si crearentur, aut post lapsum ad iustitiam reuersuros, & in illa permansuros, recte dicitur, hos non esse prædestinatos, quia præsciti sunt casuri non solum conditionate, sed absolute; quia ante prædestinationis carentiam, siue ante decretum terminatum ad vocationes minime congruas intelligitur scientia absoluta lapsuum illorum hominum; quia intelligitur prædicta scientia conditionata lapsus futuri sub conditione, & decretum efficaciter determinans ad existentiam illorum hominum, sub qua conditione videbantur casuri, quia videbantur vocationes, quæ dandæ essent à Deo illis si crearentur, qui, vt dictum est, proculdubio prædestinati essent, si viderentur reuersuri, & in sanctitate permansuri.

6. Tamen, vt apparebit consideranti, quæ posui in sect.9. sufficienter exponitur Prosper de præscientia conditionata: nam Deus videt se electurum, & prædestinaturum omnes illos, si cum illis vocationibus, aut præscirentur casuri, aut præscirentur reuersuri, & in sanctitate, ac virtute mansuri, & Deus quantum est de se paratus erat, illos prædestinare, si illæ vocationes præuiderentur efficaces, & ideo quia præsciuit Deus se daturum illas vocationes illis hominibus, & ipsos casuros, & non reuersuros ad sanctitatem, si ipsis darentur vocationes illæ, non sunt prædestinati: essent autem prædestinati, si præuisi essent non casuri, aut post lapsum reuersuri, & in iustitia vsque in finem perseueraturi.

7. P. Franciſcus de Lugo, alter explanans Auguſt. Quæ posui numero 4. ex Augustino lib.83. quæstionum, qu.68. vbi docet misericordiam Dei prouenire ex occultissimis meritis, aliter exponit Franciscus de Lugo disp.40. cap.6. num.17. existimatque opera naturalia, quæ procedunt ex gratia intrinsece naturalia impetrare vocationem, & gratiam supernaturalem, & conducere in salutem remote, & extrinsece, quia non habent proportionem cum gratia habituali, vel supernaturali, sed solum quandam rationem congruentiæ; non tamen omnibus operibus naturalibus bonis hanc vim concedit.

8. Impugnatur explicatio. Mihi tamen hæc doctrina non est probabilis, & videtur contraria Augustino, qui Epist.130. agens de Polemone Gentili, qui ex luxurioso honeste continens factus est, inquit quod si fidem reciperet *continentia, non tantum ei prodesset ad præsentis vitæ honestatem, verum ad futuræ immortalitatem*, & supponit aperte illam continentiam fuisse Dei donum, & adhuc illi omnem conducentiam in salutem non concedit, sed solum ad præsentis vitæ honestatem. At aduersarij, vt apud ipsum videri potest num.12. inter opera naturalia conducentia in salutem æternam, enumerat continentiam, aliasque virtutes morales siue in Christianis, siue in Paganis. Idemque Augustinus tom.4. lib.1. ad Simplicianum quæst.2. docet, Cornelium non catuisse fide supernaturali; siquidem *orationibus, & eleemosinis dignum se præbuit, cui Angelus mitteretur.*

9. Auguſtinus. Et in præfatione in Psal.31. scripsit Augustinus: *Abraham filium suum immolandum Deo obtulit. Magnum opus, sed ex fide, laudo super ædificationem operis, sed in fide agnosco radicem: si enim hoc præter fidem rectam faceret, nihil illi prodesset, quantumcumque illud opus esset.* Vides positum fuisse ab Augustino conditionalem, in qua Abraham honeste eliceret illum actum adeo Heroycum immolandi filium, & adhuc supponit secluſa fide, siue illustratione supernaturali nullomodo opus illud fore conducens in salutem. Et ideo lib.de Gratia Christi cap.31. supponit nullum esse meritum fidei, quia ante fidem, saltem inchoatam, siue illustrationem supernaturalem nullum potest dari meritum conducens modo aliquo in salutem. Ob eandemque rationem pronunciat lib. de Prædest. Sanct. cap.7. hominem iustificari ex fide non ex operibus; igitur supponit nulla esse opera quæ modo aliquo promereantur fidem. Idemque habet cap.15. & lib. de Gratia, & libero arbitrio cap.7. Præterea tom.4. lib.de Patientia cap.26.27. & 28. supponit patientiam hæretici posse esse honestam, & non esse bonum conducens aliquo pacto in salutem. Loquiturque cap.26. quando schismaticus patitur labores, & dolores non modicos, ne Christum neget, & contendit actum illum esse laudabilem, licet nullam habeat conducentiam in ordine ad vitam æternam.

10. Fulgentius, Petrus Diac. con. Haud aliter defensor Augustini in Africa Fulgentius lib. de Fide ad Petrum Diaconum in prologo statuit *sine fide omnem laborem hominis vacuum esse,*

esse, nempe, in ordine ad vitam æternam, quia fide relicta, relinquitur quoque itineris rectitudo. Cum eodem sentit Petrus Diacon. lib.de Incarnat. & Gratia Christi cap.6. Ex quibus hanc veritatem accepit S. Thom. 22.quæst.4.art.7. & qu.10.art.4. vbi de Cornelio Centurione inquit: *Sciendum est quod infidelis non erat; alioqui eius operatio accepta non fuisset Deo, cui sine fide nullus placere potest.* Negat opera non procedentia ex fide mereri præmia quæ conducant in salutem.

Obiicit aduersarius. Cum Scriptura & Patres passim nobis auxilium diuinæ gratiæ promittunt si misericordes in pauperes fuerimus, nõ distinguunt inter actus naturales, & supernaturales. Sed ea nobis suadent quæ communiter iudicantur honesta., vt eleemosinam pauperibus erogare, subuenire egenis. Et Matth.5. dicitur: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*, & Matth.25. conceditur retributio beatitudinis, & Dominus eos ita alloquetur: *Esurini enim, & dedistis mihi manducare. Quamdiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.*

Respondeo. Opera illa independenter à motiuo supernaturali ex propria natura sua supernaturali virtualiter, referuntur in Deum, & in Christum, quia procedunt ex regula fidei, & hoc indicant illa verba: *mihi feciſtis*, & illa Matth.10. *Qui vos recipit me recipit.* Audi in confirmationem huius responsionis verba Leonis serm.7. de Quadragesima: *Quærentibus autem iuſtis, quando, & qualiter potuerint iſta deprehendere, respondens Rex dicet illis: Amen, amen dico vobis, quamdiu feciſtis vni ex minimis fratribus meis, mihi feciſtis. Quid hoc opere fructuoſius? quid hac humanitate felicius? quæ vtique laude ſua fraudanda non eſſet, ſi propter ipſam naturæ communionem iuuando homini ab homine præberetur. Sed quia quod non ex fidei procedit fonte ad præmia æterna non peruenit, alia eſt conditio operum cæleſtium, alia terrenorum.*

Hoc significauit Paulus ad Hebr.11. *sine fide impoſſibile eſt placere Deo*, idest efficere opus Deo placens, aut conducens in æternam salutem, & ita hunc locum interpretatur Augustinus lib.4. contra Iulianum cap.3. à medio, & cap.8. prope finem. Debetque fides cooperari operibus nostris, vt ita Deo placeant. Vnde Augustinus locis supra citatis absque vlla exceptione pronunciat nullum meritum, nullamve impetrationem esse posse vt oportet ad salutem absque fide. Sic intelligenda sunt verba illa Prouerb.15. *Per misericordiam, & fidem purgantur peccata.*

Sectio X.

Ratione ostenditur Deum efficaciter elegisse Prædestinatos ad gloriam ante præscientiam absolutam operum.

1. DEus prædestinatus præstat de facto auxilia efficacia ex aliqua intentione dandi gloriam; igitur ex intentione efficaci eiusdem glotiæ. Hanc consequentiam probant fuse disp.3. ostẽdens amorem efficacem mediorum, quatenus vim habent inferendi infallibiliter finem, non posse dari absq; efficaci amore finis. Nam qui amat media efficacia vt talia in ordine ad finem, plus amat ipsum finem quam si duntaxat amaret media sufficientia propter finem, qui excessus amoris finis nequit declarari, vt ibi monstratum est, nisi dicatur talem esse, vt habeat infallibilem connexionem cum existentia finis; ac proinde est amor efficax finis. Recognosce loc. cit. explicationem, & confirmationes huius principij: nam ex ipsis non obscure datur intelligi eum, qui habeat in sua potestate media moralia efficacia, quibus queat infallibiliter alterum perducere in finem, non posse non amare efficaciter finem, si vult efficaciter adhibere talia media, cum quibus præscit infallibiliter finem obtinendum. Quod principium non est minus verum in mediis moralibus, quam in physicis.

2. Roboratur principium. Modo aliter idem principium roborandum est, quia nimirum ex sola efficaci complacentia finis oriri non potest amor efficax mediorum, nisi illa electio intrinsece respiciat motiuum talis ineficacis complacentiæ: Atqui eo ipso quod eligatur medium cõnexum cum fine, quatenus medium ipsum tale est, & motiuum intrinsecum illius electionis sit bonitas finis, amatur efficaciter ille finis: Ergo quotiescumque amantur efficaciter media efficacia, qua talia sunt, amatur quoque efficaciter ipse finis. At Deus præsciens efficacitatem, seu infallibilitatem mediorum moralium ad obtinendam gloriam per merita, præstat homini talia media, qua talia sunt, vt homo assequatur gloriam; ergo Deus amat efficaciter gloriam.

3. Dixi non posse amari medium efficax, & infallibile, qua tale est, & pariter per eundem actum amari finem ordinando medium ipsum ad finem, quin efficaciter ametur ille finis: nam illa ordinatio intrinseca medij in finem, ita vt tota ratio diligendi medium sit intrinsece propter existentiam finis intrinsece amatam, indicat magis amari appretiatiue ipsum finem, sicut qui dat pretium pro merce, plus amat mercem, quam pretium; nam ipsa merces est finis, ad cuius consecutionem ordinatur exhibitio pretij. Vnde quoties ille finis est tota ratio diligendi medium illud, plus appretiatiue ipse finis amatur, & qui amat media efficacia, non electurus illa, si ea inefficacia præuidisset, plus amat finem, quam si non ita amaret media, sicut si plus pretij offert propter mercem pluris æstimat ipsam mercem, eamque magis amat. Indeque loc. cit. intuli, quando tota ratio amandi auxilia, vt efficacia est ille finis, & ita amantur auxilia, vt minime amarentur si apparerent inefficacia, aut pure sufficientia, dari amorem efficacem illius finis, quia datur amor de se connexus cum fine provt fertur in finem, qui essentialiter distinguitur ab amore inefficaci: ille namque dicitur apud Philosophos amor inefficax obiecti, quod de se componi potest cum carentia obiecti, quod caulat, attenta affectione in obiectum.

3. Ille tamen, qui eligit efficaciter media sufficientia intrinsece propter finem, maiorem habet amorem erga finem, quam nudæ complacentiæ, & ideo talis amor potest, quamuis absolute sit inefficax, dici medius inter amorem efficacem, & nudam complacentiam; quia intra limites amoris inefficacis, datur amor magis, minusve, non solum intensiue, sed appretiatiue etiam diligens obiectum: nam qui maiorem difficultatem superare vult ex motiuo intrinseco assequendi talem finem, magis amat cæteris paribus finem illum, sicut qui plus offert pro merce magis appretiatiue amat ipsam mercem. Indeque recta consecutione deduxi vbi supra, amorem medij efficacis, vt talis propter finem, arguere specialem affectum in finem, distinctum à quouis amore finis, non habente connexionem cum existentia finis.

4. Non tamen ita premere videtur hæc cogitatio, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

si finis ille non sit tota ratio amandi illud medium, licet enim amor illius finis moueat extrinsece ad illam electionem potest non esse tota ratio eligendi medium, quia ipsamet electio respiciet alium finem intrinsice, qui præcipue mouet. Sic etiam ex fine charitatis potest imperari actus misericordiæ, qui respiciat intrinsece motiuum misericordiæ, in quo casu motiuum charitatis non est tota ratio amandi obiectum misericordiæ, quia ipsa ratio formalis misericordiæ est intrinsecum, & præcipuum motiuum illius actus. Quare nonnulli aiunt ex inefficaci complacentia in finem oriri amorem, & electionem materialem medij, quæ non respiciat intrinsece bonitatem illius finis. Vnde ex intentione inefficaci gloriæ potest oriri electio auxiliorum, vt efficacium, ita illa electio habet pro fine intrinseco bonum opus liberum, & pro fine extrinseco inefficaciter amato gloriam, vt coronam.

Sententiæ aliquorum.

5. Hi tamen explicare non poterunt, quid sit electionem illam oriri à fine extrinseco gloriæ vt coronæ, siquidem potuit esse illa complacentia inefficax, quin ab ipsa procederet illa electio. Consequenter admittunt hi stante complacentia duplici erga fines incompossibiles in quos potest deseruire idem, vt omissio sacri venationi, aut ludo, posse omissionem, aut actum positiuum non respicientem intrinsece motiuum complacentiæ oriri potius ab hac complacentia, quam ab illa. Quod si petas quid sit talem omissionem, aut actum illum oriri potius à complacentia ista, quam ab illa? Respondet Ripalda tom. 1. de Ente supernaturali disput. 70. sect. 8. hanc omissionem, vel hunc actum positiuum oriri ab hac complacentia, potius quam ab alia respiciente finem oppositum, aliud non esse quam Deum videre talem omissionem, aut illum actum non futurum deficiente illa complacentia, à qua dicitur oriri, & futurum omissionem, aut actum illum, quamuis deficeret illa complacentia, à qua dicitur non oriri, quia impertinenter se habet illa complacentia.

Responsio. P. Ripalda.

6. Contra hanc responsionem plura obieci tract. de peccatis, quæ in suo loco adducemus. Interim efficaciter refellitur: nam ex ipsa fieret stante in Deo scientia media, quæ præuideret non futuram omissionem peccati proposito solum motiuo honesto, & stante complacentia circa illud, non esse in potestate humanæ voluntatis omittere peccatum ex motiuo honesto in præsentia motiui turpis. Consequens est manifestè falsum; siquidem scientia illa media libertatem non lædit, ac proinde non obstante tali scientia erit voluntas libera vt omittat ex hoc motiuo, vel illo. Sequela videtur aperte probari, quia vt voluntas in illo casu esset libera ad omittendum ex honesto motiuo, opus erat habere potentiam antecedentem ad efficiendum ne existeret in Deo illa scientia media: nam dari simul omissionem, & prædictam scientiam mediam est omissionem (vt ipse ait) non oriri ex motiuo honesto: at voluntas minime potest facere ne extiterit in Deo illa scientia media: hoc enim non aliter faceret voluntas, quam omittendo; sed omittendo hoc non facit, siquidem existit illa omissio, quin hoc faciat, igitur voluntas non est absolute libera ad omittendum ex motiuo honesto.

Reiicitur responsio.

7. Confirmatur, illa veritas conditionalis, seu scientia media est accidentalis respectu illius actus primi, necnon (in quo consistit maxima vis argumenti) respectu illius actus secundi liberi, & potuit è contra reperiri opposita veritas cõditionalis stante eodem actu primo physico, & illomet exercitio libertatis. En igitur difficultas, quia inintelligibile est cur potius conditionalis illa vera sit, quam conditionalis opposita.

Videtur præterea imperceptibile posse dari præceptum eodem modo vrgens pro hoc instanti, & sequenti, & reperiri in vtroque momento idem omnino exercitium libertatis, & nihilominus voluntatem in primo instanti peccare, non vero in secundo: hoc autem infertur ex illo placito: siquidem præcedente cognitione, & complacentia gloriæ inanis, & simul alia complacentia finis honesti circa idem exercitium liberum, posset eademmet libera operatio esse in primo instanti ex fine gloriæ inanis, & in secundo in fine honesto.

8. Propter hæc dicat quis diuersum debere esse exercitium libertatis in actu secundo quando respicitur extrinsece finis prauus, ac quando extrinsece refertur libera operatio in finem honestum. Sed contra est, quoniam si in ipso modo tendendi, quem experimur in actu nulla est diuersitas, imperceptibile est, vt aliunde actus respiciens intrinsece finem honestum sit malus; quoniam alioqui peccaret homo, quin posset cognoscere suam culpam, & quin posset de illa se accusare: nesciret enim quoties dantur duo actus respicientes intrinsece idem obiectum materiale, & formale eodem modo ex vi suæ tendentiæ, distinguere illos, quatenus vnus respicit vnam complacentiam, alter vero aliam.

9. Hinc est vt homo sæpe experiatur passiones repugnantes, seu affectiones inter se pugnantes, quarum vna trahit voluntatem modo in cõsensum, & postea non illa, sed altera trahit voluntatem, sine illam mouet, quod voluntas nunquam posset experiri, nisi intrinsece per ipsum consensum voluntas tenderet sub illa ratione boni, in quam fertur complacentia: nam si intrinsece per consensum non diligeret gloriam v. gr. inanem, non posset voluntas experiri, neque intellectus iudicare liberum consensum extitisse potius ob vanam illam gloriam, quam ob alium finem extrinsecum amatum per aliam complacentiam residentem actu in ipsa voluntate. Quid autem absurdius quam admittere contingere peccatum graue, quod nulla ratione posset homo in hoc statu cognoscere, neque de ipso, vt certo commisso se accusare.

10. Demus virum diuinæ legis obseruantissimum iniuria graui lacessitum velle è domo egredi ad opus pietatis exercendum, & illi occurrere talem egressum, vt velim ad vltionem, & consurgere motum aliquem indeliberatum vindictæ, quis dicat actum liberum, quo vult è domo egredi propter finem honestum intrinsece amatum, eo præcise quod præcesserit motus ille indeliberatus vindictæ, debere quoque esse propter vindictam? Potuit sane minime esse ob turpem illum finem vindictæ. Quod si potuit non esse ob prauum illum finem, inde quoque constare debet, omnem actum, qui intrinsece solum respiciat finem honestum, quamuis pro priori præcesserit motus ille indeliberatus vindictæ, esse honestum: alioqui nescire posset homo ille an præcedens actus fuerit ob prauum finem illum vindictæ, & ipso omnino inscio tam antecedenter ad operationem liberam, quam consequenter non posset certam notitiam culpæ, aut carentiæ illius comparare, quia nesciret consequenter an elegisset actum de se respicientem illud motiuum extrinsecum turpe, vel potius alium carentem respectu ad tale motiuum, & pro priori ad exercitium libertatis non posset neque ex proprio obiecto, neque alio ex capite distinguere vnum actum ab alio.

Ratio

11. Ratio à priori est, quia, vt quis censeatur actu acquieuisse tentationi, necesse est, vt ipsum exercitium liberum explicet ex sua tendentia intentionali, voluntatem fuisse allectam ab illo fine turpi, in quem ferebatur suggestio dæmonis: ad hoc autem necesse est, vt per ipsum exercitium liberum intrinsece feratur voluntas in bonitatem illam, quæ dicitur mouisse voluntatem. Alioqui non potest esse motio finis, hæc enim semper est immediate vt ametur illa bonitas: non enim mouet finis, vt ametur medium sub alia ratione longe diuersa, ab ea, quæ repræsentatur per cognitionem finis. Sæpeque plurimis ostendi repugnare motiuum extrinsecum omnino actus liberi eliciti respicientis intrinsece non illud motiuum, sed aliud, & repugnare omnino electionem materialem. Neque recte aduersarij argumentantur in fauorem sui placiti, eo quod actus charitatis potest efficaciter imperare actum misericordiæ respicientem intrinsece solam rationem formalem misericordiæ, quia in hoc casu actus imperatus non habet rationem electionis in ordine ad finem charitatis, sed potius se habet sicut actus externus efficaciter imperatus, qui non est formaliter electio sed effectus electionis, & ipse actus imperans potest habere rationem intentionis, & electionis.

12. Fixum itaque sit illud principium, (vt inde colligatur assertio præsens) nempe, nunquam voluntatem moueri à fine aliquo extrinsecæ complacentiæ inefficacis, nisi actus liber dimanans ab illa complacentia inefficaci respiciat idem motiuum complacentiæ mouentis ad efficientiam illius actus: alioqui quoties plures simul tentationes occurrerent, seu cognitiones repræsentantes motiua, vnde operatio vitiari posset, re ipsa vitiaretur, & actus amans intrinsece obiectum honestũ plures participaret malitias ob fines illos extrinsecos, seu motiua extrinseca, quod esse penitus inintelligibile satis, & plusquam satis probatum manet. Neque posset voluntas moueri ab vna complacentia, & non ab alia, quia imperceptibile esset in quo consisteret voluntatem potius ab vna moueri, quam ab alia, siquidem tendentia actus liberi non magis exprimit voluntatem allici ab vna complacentia potius, quam ab alia.

13. Complacentia igitur se habet veluti præuia dispositio ad actum efficacem: nam ideo complacentia simplex non infert immediate medium, quamuis deberet medium esse actus voluntatis, sed interuentu amoris efficacis erga medium: ita neque complacentia erga finem infert immediate finem ipsum, sed necesse est interueniat maior vis amoris. Quod ita declarari potest: Cognitio alicuius finis nequit immediate mouere ad executionem illius finis, sed ad amorem illius finis, eò quod finis se habeat per modum obiecti, cuius bonitas repræsentatur, vt ametur per operationem voluntatis: igitur neque simplex complacentia, seu velleitas erga finem impellit ad immediatam finis executionem, sed ad amorem efficacem illius: etenim sicut munus cognitionis repræsentantis bonitatem est trahere in amorem obiecti, ita munus complacentiæ est allicere, & suauiter trahere voluntatẽ, vt efficaciter amet obiectum illud. Cuius ratio etiam erit; quoniam eodẽ modo inclinatur voluntas per complacentiam simplicem, quando amatur actus voluntatis, ac quando per complacentiam amatur actio externa v. gr. elargitio eleemosinæ. At pondus illius cõplacentiæ tendẽtis in elargitionẽ externã eleemosinæ, non inclinat immediate in actũ illum exteriorẽ, sed potius in amorẽ illius operis externi: igitur cõplacẽtia in finẽ non mouet immediate ad executionem illius finis, sed mediate, & immediate in amorem illius finis. Huius autem ratio alia non est nisi quia complacentia non mouet nisi ad actum intrinsece respicientem obiectum formale complacentiæ.

14. Confirmatur, quoniam alioqui etiam ipsa sanitas cognita, & inefficaciter amata quin præamaretur efficaciter posset obtineri ex amore illius applicando ex mera complacentia erga sanitatem media efficacia ad sanitatem, quæ nullatenus applicarentur, nisi præuiderentur efficacia ad consequendum finem, ac proinde electio mediorum efficacium, vt talium ad consequendum illum finem absq; intentione efficaci alicuius finis, sufficeret ad consequendum re ipsa finem, & applicare ignem ex præcisa intentione combustionis, vt infallibiliter futuræ non posset esse indicium amoris efficacis combustionis, & posset quis ex solo animo existendi aliquando Romę iter agere absq; voluntate aliqua efficaci existendi Romæ, & ex fine assequendi terminũ efficaciter ponere actionẽ productiuã termini absq; amore efficaci eiusdẽ termini.

15. Ex his concluditur Deum efficaciter eligere homines in gloriam ante præuisa merita. Etenim ante præscientiam meritorum Deus eligit media efficacia vt talia ex fine nostræ salutis æternæ, & eligit auxilia efficacia, vt inferentia infallibiliter bona opera, vt mediis bonis operibus vitam æternam assequamur, ex ipsoque fine gloriæ præstat donũ perseuerantiæ per quod fiat vltimum opus liberum huius vitæ, Cum igitur nuper appositio discursu probatum sit illa media efficacia vt talia sunt & quatenus infallibiliter inferunt gloriam, non eligi ex sola inefficaci complacentia erga gloriam, necessario fateri oportet ex intentione efficaci gloriæ Deum præparare illa media efficacia, quibus infallibiliter gloriam obtinemus.

16. Probaui disp. 2. validissime Deum dirigi à scientia media vt conferat auxilia efficacia quatenus talia sunt, & postea ostendam à Deo præberi auxilia propter omnem vtilitatem, quam videt in ipsismet auxiliis. Cum igitur Deus videat auxilia quæ confert prædestinato ad rectè operandum, si quando electus à diuina lege exorbitet, infallibiliter perducere in gloriam, & illa auxilia præbeat quatenus infallibiter conducunt in gloriam, ex vero, & syncero amore ipsius gloriæ necessario fatebimur à Deo donari auxilia illa ad rectè operandum, & resurgendum à peccato, ex intentione efficaci gloriæ vt coronæ. Imo in ipsa electione mediorum efficacium, vt talium imbibitur amor efficax.

17. Vidit efficacitatem huius argumenti Martinonus disp. 19. sect. 10. & affirmat Deum non eligere prædestinatis media vt efficacia, & disp. 20. num. 54. Citatque pro sua sententia P. Herize disput. 23. cap. 8. num. 92. vbi ait: *Deum posse velle absoluta voluntate dare totam auxilij efficacis physicam entitatem, quin directe velit efficaciam eius. Imo si verum est præfinitionem absolutam pugnare cum libertate arbitrij, non potest Deus absoluta voluntate velle efficaciam auxilij, de qua nobis longa est disput. capit. sequenti.* At Herize non negat Deum conferre prædestinatis media vt profutura, licet satis inconsequenter neget illam voluntatem esse *absolutam*. Et expresse c. 13. n. 170. in Deo esse voluntatem absoluram, qua prædestinato voluit dare ea specie, & numero auxilia in ea serie rerum, qua prænouit annectendã illis fore vltimã responsionẽ, decessũ in gratia, & consecutionẽ gloriæ, & addit

Placitum Martinoni improbatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc voluntatem indiuisibiliter fuisse terminatam, tum ad entitatem physicam auxiliorum, tum ad ipsam cõnexionem actuum bonorum & gloriæ cum ipsis, licet dicat Deum inefficaciter velle efficaciam illorum auxiliorum, licet de industria ea seligat, & speciale beneficium conferat, eo quod per scientiã mediam dirigatur ad præstandum auxilium. Et ideo num.182. admittit specialem electionem prædestinati, quæ constituit gloriam in statu futuro absolute. Et cap.14. num.194. putat vocationem congruam produci à Deo ex scientia boni euentus futuri sub conditione. Vide P. Arriaga 1. part. disp. 35. à num.48. vbi recte pungit P. Herize, eo quod negauerit electionem absolutam ad gloriam ante præuisa merita, & aliunde concedat voluntatem efficacem auxiliorum quæ pariter sit talis complacentia in gloria, vt per se supponat essentialiter futuritionem conditionatam gloriæ per illa media, quæ complacentia esse non potest nisi illa merita sint futura sub conditione. Etenim aliunde fatetur idem Herize illam voluntatem Dei inferre auxilia sub quibus præuisa sunt futura merita, & gloria.

18. Citat præterea P. Martinonum loc.cit. P. Lessium in tract. de Gratia, & in disp. de Prædest. Sanct. necnon in lib. de Perfectionibus diuinis lib.14.cap.2. num.53. vbi asseruit scientiam conditionatam non esse ordinariam regulam distributionis gratiarum. At Lessius non negat Deum seligere media, quia congrua sunt, nec negat potuisse scientiam conditionatam esse ordinariam regulam præbendi cogitationes congruas. Et adhuc contra P. Lessium plura dicemus in controuersia sequenti.

19. Discursus in tota hac sectione propositus ita paucis proponitur. Prædestinati diriguntur infallibiliter in gloriam per infallibilia media gratiæ: ergo Deus ex fine gloriæ præbet illa media, quatenus efficacia sunt, illa non daturus, si præuiderentur inefficacia, quia non casualiter illos dirigit in gloriam, sed ex infallibili consilio. At talis directio non stat absque efficaci amore ipsius gloriæ, igitur Deus nobis amat efficaciter gloriam ante præuisa merita. Minor in qua sola posset esse difficultas satis superque probata manet supra, dum ostendi non posse complacentiam inclinare ad causanda media efficacia ad finem, quatenus talia sunt, nisi immediate inclinet ad amorem efficacem ipsius finis, & inefficacem complacentiam non posse directe inclinare ad volitionem non respicientem intrinsece motiuum complacentiæ.

Breuiter proponitur tota probatio conclusionis.

20. Indirecte tamen potest inefficax complacentia deseruire ad elicientiam alicuius actus efficacis non respicientis intrinsece motiuum complacentiæ. Quo pacto metu pœnarum gehennæ vtiliter homo concutitur ad diligendum Deum super omnia, vel eliciendam perfectam contritionem. Nam videt perfectam, seu dilectionem Dei super omnia esse necessariam, vt prætermissa pro tunc confessione recuperetur gratia, sine qua non euadet æternos cruciatus: & dum homo timet pœnam æternam, apprehendit, vt magis malam carentiam contritionis: & consequenter, vt magis bonam ipsam contritionem, & quo magis timet gehennam, eo viuidius apprehendit bonum contritionis, & ob id magis propendet in contritionem ob cognitionem viuidiorem de bonitate ipsius. Sic etiam qui certo sciret sibi postea donandos centum aureos, si modo ob solam Dei gloriam elargiatur centum argentos, inclinatur ad illum actum charitatis in Deum ob complacentiam in recipiendis aureis, quatenus ratione talis complacentiæ, & præcedentis notitiæ impeditur displicentia, quæ esset in donandis argenteis, eo quod priuaretur ipse temporali commodo absque spe alterius similis acquirendi. Alia plura, quæ hanc indirectam motionem declarant, adducam sectione proxime ventura.

Sectio XI.

Alio argumento stabilitur assertio.

PRobatur iterum nostra conclusio. Illa intentio Dei inefficax gloriæ non inclinat in electionem doni perseuerantiæ nisi media cognitione specialis vtilitatis, quam habet medium illud in ordine ad talem finem. Atqui cognitio illa non mouet nisi vt ametur intrinsece illud medium, quatenus habet illam specialissimam vtilitatem ad consecutionem finis: Igitur amatur à Deo illud medium, quatenus peculiari illa vtilitate gaudet, & connectitur cum gloria propter quam amatur: hoc autem est amare efficaciter gloriam ante præuisa merita: nam ex vi ordinandi medium ad gloriam, provt connectitur cum merito finali, & cum gloria, intelligitur efficacia amotis terminati ad ipsam gloriam, vt statim declarabo.

Maior propositio, nempe illam inefficacem complacentiam gloriæ non inclinare in illam electionem, nisi media notitia illius specialis conducentiæ talis medij in ordine ad finem, vel ex eo facile ostenditur, quoniam eligitur vocatio efficax, & perseuerantiæ donum vt tale est; alioqui scientia conditionatorum liberorum non dirigeret Deum ad conferenda auxilia efficacia prædestinatis, neque donum perseuerantiæ daretur ipsis ex singulari consilio, quod admitti non potest propter dicta disp.2. & sequentibus. Idemque deprehenditur ex Tridentina Synodo sess.6. cap.13. his verbis: *Quod quidem*, nempe donum perseuerantiæ, *aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum, qui stat statuere, vt perseueranter stet, & eum, qui cadit restituere.* Vbi supponitur Deum sua singulari prouidentia statuere eum qui stat vt perseueranter stet, ac proinde ita præbet hæc auxilia quibus homo perdurat in bono vt alia esset selecturus, si ea inefficacia præuidisset, & pariter supponitur respectu prædestinati labentis in peccatum ita Deum se gerere, vt præstet ipsi efficacia auxilia ad resurgendum, quæ illi non darentur, si illis positis non esset diuinæ inspirationi obtemperaturus. Vnde est illud Augustini. Hoc etiam est quod Fulgentius aiebat lib. de Incarnat. & Grat. Christi cap.31. *Nihil prouenit in salutem hominum, quod non ille in aterna bona voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauerit.* Et ideo August. homil.23. cap.6. *Regebam te mihi, seruabam te mihi*: Et ob id Christus Dominus Ioan.17. docuit orare, vt iustus perseueret in gratia, & ne prolabatur in culpas: *Pater serua eos.* Et Dauid clamabat ad Dominum: *Dirige gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea*, quod sæpe repetit Psal. 118. & aliis multis: Audi quoque Aug. de Corr. & Gratia cap.11. & 12. vbi ostendit Deum singulari suo consilio per media efficacia dirigere prædestinatũ in gloriã; *inuentum est*, inquit *infirmitati voluntatis*

luntatis humanæ vt diuina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamuis infirma non deficeret, neque aduersitate aliqua vinceretur. Immo Tridentinum supra deprompsit illa verba ex Augustino de Dono perseuerant. cap.8. ibi: *Voluntate Dei stat quicumque stat, potens est enim Deus statuere illum, non ipse seipsum.* Quod etiam significat illud Ioan.2. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis permansissent vtique nobiscum.*

Superostendamus minorem propositionem, nempe cognitionem specialis vtilitatis, quam habet donum perseuerantiæ ad consecutionem gloriæ non mouere nisi, vt ametur medium illud intrinsece, vt sic conducens in finem. Hoc ita esse de facto, nempe Deum eligere medium propter illam vtilitatem probabunt plures rationes mox adducendæ, quæ se ipsis sufficienter monstrant Deũ ante præuisionem meritorum vt futurorum absolute eligere efficaciter ad gloriam vt coronam. Et rursus hoc ipsum ostendebant, quæ adduxi ad ostendendam maiorem propositionem, in qua aiebam complacentiam gloriæ non inclinare in illam electionem auxiliorum efficacium nisi diligente notitia illius specialis vtilitatis ipsius medij ad assecutionem finis: nam probarunt Deum ita moueri ab illa præscientia vt voluerit media illa quia infallibilia sunt: nam voluntate Dei volentis stat, quicumque stat. Et adhuc hoc ipsum probamus; quia quæuis cognitio dum directe mouet ad aliquid amandum per repræsentationem bonitatis obiecti exequendi, causat formalissimum amorem illius bonitatis, quæ mouet actu voluntatem. Apparet hoc primo in cognitione bonitatis finis, quæ impotens est mouere ad executionem mediorum, quin præsupponatur amatus finis, vel per ipsam electionem formaliter ametur.

1. à priori

Quins ratio à priori est, quia bonum non trahit in sui consecutionem nisi medio amore talis boni: etenim bonũ est obiectum formale specificatiuum actuum voluntatis, qui prosequntiue tendunt: Ergo neque bonitas medij vt conducentis in finem trahit in executionem medij non interueniente amore medij, qui intrinsece amet medium vt vtile in illum finem. Quod ita confirmare possumus. Cognitio repræsentans aliquod motiuum, seu bonitatem, quæ directe inclinat voluntatem, non aliter trahit voluntatem nisi mouendo ad actum amplexantem ex se illam rationem formalem boni, quæ representatur: alioqui posset accidere vt in fine ipso duplex repretentaretur bonitas, nempe honestatis, & delectabilitatis, & posset directe vtraque bonitas cognita trahere in actu secundo voluntatem, quamuis sola vna bonitas amaretur, & duplex cognosceretur, quod est prorsus imperceptibile: nam cognitio directe mouens voluntatem ministrat materiam circa quam versari debet ipsa prosecutio voluntatis. Ob hanc causam nequit cognitio inclinare immediate ad actum externum, quamuis exterior ille motus debeat ex vi cognitionis consurgere necessario, quia repræsentatio boni exequendi prius inclinat in amorem illius boni, eo quod bonum sit specificatiuum amoris; igitur & cognitio ipsa medij vt conducentis in finem, non inclinat in executionem medij immeditate, sed mediante amore eiusdem medij vt conducentis in finem.

2. confirmatur.

Idem iterato confirmemus: Notitia bonitatis obiecti impotens est mouere directe nisi in amorem eiusdem bonitatis cognitæ, saltem materiali-

ter amatæ; igitur & notitia talis motiui, seu rationis formalis boni nequit mouere ad executionem illius boni, seu medij nisi sub motiuo illo, & ratione formali intrinsece amata, ac proinde quoties notitia vtilitatis medij directe trahit voluntatem & non amaretur medium ipsum, nisi in eo resplenderet illa bonitas, medium amatur vt vtile.

6. Vt efficacia huius confirmationis commodius detegatur, statuendus est casus, in quo sit in eodem intellectu duplex cognitio, quarum vna repræsentet potum vt dulcem, seu delectabilem; altera vero eundem potum, vt conducentem in sanitatem; in hoc euentu, si voluntas directe moueatur ab vtraque cognitione ad sumendum potum, & non eligeretur talis potus nisi cognosceretur in ipso vtraque illa bonitas, plane fit non amari potum illum solummodo vt delectabilem; quoniam notitia vtilitatis ipsius potus ad recuperandam valetudinem mouet directe ad amorem eiusdem potus: at cognitio illa non mouet ad amandum potum, nisi sub ratione boni vtilis; igitur cum ex vi illius notitiæ, vt supponimus ametur quoque potio illa, amatur vt conducens in finem bonæ valetudinis: quoniam notitia illa non repræsentat aliam bonitatem in potione illa, ac proinde non potest inclinare vt ametur obiectum nisi sub illa ratione formali conducentis in sanitatem, quoniam inclinat vt ametur sub aliqua ratione formali, & ipsa non repræsentat aliam rationem formalem præter vtilitatem illam, neque potest mouere vt obiectum ametur sub aliqua ratione formali non repræsentata per talem notitiam.

7. Obicitur nobis: Cõtingit non raro casus in quo imponatur alicui præceptum efficiendi opus aliquod, & ipsa cognitio præcepti moueat ad eliciendam illius operis, quod non efficeretur deficiente præcepto, quamuis nulla ratione ametur præceptum, quin potius voluntas vellet vt non adesset tale præceptum: ex suppositione tamen existentiæ illius vult illud non violare; ergo potest aliqua cognitio inclinare in existentiam operis, quamuis non inclinet vt ametur obiectum, quod repræsentat, ac proinde non subsistet fundamentum nuper adductum. *Obiectio proponitur.*

8. Respondi sæpe cognitionem illam præcepti mouere directe ad executionem obiecti quod repræsentat vt bonum, & exequendum, quia repræsentat præceptum vt existens, & vt bonam executionem rei præcepti: non tamen repræsentat præceptum respectu subditi, sed potius repræsentat bonum esse exequi ex suppositione præcepti, quod præceptum ipsum imperat fieri. Et quamuis repræsentaret præceptum ipsum vt bonum respectu subditi, adhuc argumentum nihil obtineret; quia motio directa cognitionis est ad mandum obiectum sub illa ratione formali, quæ apparet in ipsa cognitione sub conditione quod obiectum ametur. Præsertim hoc apparet quoties bonum repræsentatum est ab ipsamet voluntate exequendum; non enim inclinat ad executionem illius bonitatis seu medij, nisi sub illa ratione formali, quæ per cognitionem illam apparet.

9. Porro, vt intelligatur qua ratione cognitio præcepti indirecte inclinet voluntatem ad eliciendam illam operationem præceptam aduertere sit cognitionem duobus modis posse esse causam, aut occasionem ipsius operis. Vno modo solum indirecte, nempe per solam remotionem, seu retardationem illius, quod deficiente illa remotione, seu retardatione impediret existentiam illius actionis. Sic *Declaratur responsum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

exemplum, omissio auditionis sacri non contineret ingens malum culpæ deficiente præcepto, & aliunde ipsa audito sacri apparet illi homini molesta: At accedente præcepto audiendi sacrum, licet actio illa etiam repræsentetur vt molesta, tamen eius omissio apparet grauiter peccaminosa, ac proinde cessat motiuum; quod alioqui esset ad omissionem illius actionis, quia motiuum non audiendi sacrum esset vitare molestiam actionis, cuius omissio non esset peccaminosa. Alio modo cognitio directe inclinat in actionem, quatenus proponit bonitatem operis exequendi, & rationem formalem sub qua opus illud censetur bonum, & tunc non potest, ex vi illius cognitionis amari illud opus; quin ametur sub illa ratione formali, vt probatum manet.

10. Rursus inclinat cognitio ad amorem alicuius, per propositionem motiui ipsius voluntatis præscindendo ab eo quod auferat impedimenta, quæ possent retardare actionem, & sic cognitio boni iam possessi rapit ad gaudium, quia repræsentatur bonitas, quam voluntas amplexata est, & similiter dum repræsentatur bonitas secundum se abstrahendo ab existentia, præsentia, siue absentia obiecti, talis cognitio directe inclinat in amorem strictum circa illam bonitatem, sicuti cognitio boni absentis mouet ad desiderium.

11. His prænotatis non oppido difficile intelliges posse complacentiam quoque alicuius boni variis modis inclinare voluntatem ad actum non respicientem intrinsece motiuum complacentiæ. Nam si quis permittebat malum, quia videbat fore occasionem ingentis boni, in quo bono maxime sibi complacebat voluntas, si postea cognoscatur ex malo illo non resultare etiam occasionaliter bonum aliquod, omnino cessat motiuum permittendi malum illud. At si postea rediret cognitio boni consurgentis occasione illius mali, in tali euentu complacentia in bono impedit quod à permissione retardabat. Haud aliter dum adest complacentia circa diuitias, minuitur, seu retardatur vis huius complacentiæ, si diuitiarum retentio inducat vitæ discrimen, vt nauigantibus accidere solet. Sic etiam retunditur vis alicuius impetus impressi, dum alter impetus tendens in oppositum imprimitur. Quo etiam pacto vehemens complacentta in obiectum minuitur, si appareat de nouo ratio ingentis boni in obiecto opposito, & consurgat noua complacentia circa tale obiectum. Præsertim, cum causa esse soleat vt minuatur attentio erga illud prius obiectum oppositum, & minus viuide apprehendatur. Immo sola notitia boni antecedenter ad complacentiam potest indirecte inclinare voluntatem, quamuis minime ametur bonitas cognita per illam notitiam. Vt si ponamus casum, in quo Deus non permitteret peccatum Petri, nisi videret fore delendum per pœnitentiam: nam si adesset notitia pœnitentiæ non futuræ, non permitteretur peccatum, & sola notitia pœnitentiæ futuræ sub conditione retardat nolitionem, qua nollet Deus permittere peccatum illud, eo quod non esset expiandum per pœnitentiam.

12. Potest quoque adduci ratio pro pluribus casibus quorum vna erit, quia humana voluntas in præsentia diuersarum complacentiarum circa obiecta opposita constituitur magis indifferens, quam si solummodo pondus complacentiæ inclinaret in partem vnam. Sicuti si simul duo impetus impressi afficiant idem corpus, & vnus impellat versus oriens, alter vero non minoris virtutis versus occidens, neuter mouet corpus, quia ab vno retardatur vis alterius; & ideo non mirum si vna complacentia retardet vim alterius æqualis tendentis in obiectum oppositum, quia librantur momenta bilantium, & ideo continget vt voluntas nolit moueri à priori complacentia, quamuis absque ipsa moueretur, si sola extitisset. Haud aliter poterit adhiberi ratio, eo quod sæpe cognitio causans posteriorem complacentiam aufert motiuum prioris complacentiæ, vt si quis prius volebat merces retinere, vt deinceps quieta fruatur vita, accedente notitia venturi naufragij sub conditione retentionis mercium, cessat motiuum illud ad illas retinendas, quia illa conseruatio mercium vergit in detrimentum vitæ. Poterit quoque complacentia aliqua causare mediate actum voluntatis non respicientem intrinsece motiuum complacentiæ, quia directe inclinabit ad actum imperantem respicientem intrinsece motiuum complacentiæ, & ex illo imperio orietur actus imperatus tendens in aliud motiuum; quoniam actus ille internus imperatus resultat ex vi efficacis imperij, sicuti resultat actus exterior ex vi interioris.

13. Ex his, vt ad nostra redeamus, colligitur actum diuinum, qui fertur ad donum finalis perseuerantiæ, qua tale est ex fine gloriæ, amare tale donum vt infallibiliter conducens in gloriam, & inde colligitur amari efficaciter ipsam gloriam: quoniam amatur donum perseuerantiæ quatenus infallibiliter gloriam infert, quod esse non potest quin formaliter ametur ipsa gloria: nam ex natura sua illa voluntas diuina prout fertur in donum perseuerantiæ habet potius rationem electionis, quam intentionis; non autem illam haberet si affectus sufficienter sisteret in bonitate ipsius doni perseuerantiæ, quatenus in se habet illam vim inferendi gloriam, quin ex modo amandi ipsum donum perseuerantiæ colligi possit amari formaliter gloriam: nam ipsa bonitas connexionis cum gloria potest habere rationem finis, & consequenter ille actus diuinus posset esse intentio. Sic potest amari diuina omnipotentia, quatenus est in se productiua creaturarum, quin formaliter amentur creaturæ, & potest amari amor Dei quatenus actualiter amat Deum, quin per actum illum formaliter ametur Deus. At vero quando aliquid amatur quia secum affert aliam bonitatem actualiter, iudicium est amari quoque illam aliam bonitatem, & rationem amandi hanc bonitatem esse aliam: nam qui amat potionem amaram, quia actu sanabit sanitatem, ita vt ratio amandi non sit sola virtus causandi sanitatem, sed ipsa causatio sanitatis, etiam amat sanitatem; quia amatur ille actus primus causatiuus sanitatis propter existentiam ipsius actus secundi.

14. Hoc patet quoties voluntas ita fertur electiue in medium, vt talis actus qua fertur in medium illud, potius censeatur habere ex propria quidditate conceptum electionis, quam intentionis: nam inde fit non sistere illum affectum in ipsa bonitate ipsius medij considerata præcise in actu primo, quatenus habet in se bonitatem causatiuam alterius bonitatis: nam si affectus sisteret in tali bonitate, illa habere posset rationem finis, & affectus in illam tendens rationem intentionis eligentis aliqua media propter illum finem:

finem: non potest autem sortiri rationem intentionis; quia omnis electio natura sua est electio, sicut actus conclusionis natura sua est talis. Ideo dicitur eum qui ordinate vult, prius velle finem quam media, quia ratione nostra amor finis præcedit mediorum amorem, quatenus si aliquis ordo realis vel virtualis inueniatur inter electionem mediorum, & intentionem finis, debeat intentio electionem præcedere.

15. 1. Thom. Hoc est quod aiebat S. Thomas hac quæst. 23. art. 4. circa principium corporis: *Non præcipitur aliquid ordinandum in finem nisi præexistente voluntate finis. Vnde prædestinatio aliquorum in salutem æternam, præsupponit secundum rationem, quod Deus velit illorum salutem.* Ad quod pertinet electio. Et apertius Scotus 1. dist. 41. quæst. 1. *Volens ordinate finem, & ea quæ sunt ad finem, prius vult finem, quam aliquod entium ad finem; quia propter finem alia vult.* Dicit illum qui ordinate vult, prius velle finem, quam media, non quia non possit simul per eundem actum amari medium cum fine, sed quia quoties datur ordo inter illos amores, debet amor finis præcedere amorem mediorum, & ideo semper datur quidam ordo rationis inter electionem & intentionem, & intentio dicitur semper prior aliquo modo ratione nostra, quam electio. Considerarque in ratione electionis, quatenus fertur in medium, vt bonitas ipsius finis sit tota ratio formalis amandi medium. Ex quo etiam fit vt electio mediorum longe diuersorum, arguat longe diuersum amorem finis; nam electio mediorum infallibilium, si amentur qua talia sunt arguit intentionem efficacem eiusdem finis. Neque in humanis semper intentio finis præcedit electionem mediorum; quia eodem actu potest amari finis, & medium; vt si homo consideratis omnibus, quæ spectant ad tale negotium simul ab initio decernat; volo tali medio, & via hoc officium procurare, & sic alligat voluntatem suam ad certum medium, ita vt si contingat deficere tale medium, is non maneat amplius ex vi prioris voluntatis determinatus ad inquirenda, & adhibenda alia media.

16. Qui vero indicant intentionem finis debere præcedere electionem mediorum, si non loquuntur iuxta sensum nuper explicatum, necesse est loquantur de volitione omnino absoluta, quæ de se non est illigata certo medio, ita vt quamuis contingat deficere tale medium, velit homo ex vi illius voluntatis adhibere medium aliud. Et ita conuenienter dicitur prius Deum determinasse dare Petro tot gradus gloriæ propter merita, quam in singulari determinet merita; quia sæpe acquiruntur per media, quæ si deficerent, nihilominus præextitissent in Deo illa voluntas determinans ad adhibenda alia media.

Sectio XII.

Rationes aliæ quæ probant electionem ad gloriam ante præuisa merita.

1. Superioribus argumentis abunde probata est nostra assertio. Modo congruentiis quoque monstrabitur. Sit prima, quoniam Deus ante præuisa opera vult efficaciter præbere prædestinatis media, quæ videt fore efficacia ad consecutionem æternæ salutis. Erit autem congruentior modus volendi, si non solum materialiter velit illa media, quæ videt esse efficacia, sed etiam formaliter, quatenus efficacia sunt ad assecutionem vitæ æternæ, & consequenter ante præscientiam absolutam operum Deus efficaciter vult gloriam, quia in voluntate ipsa mediorum illorum vt efficacium imbibitur formalis amor finis; quia medium vt sic non habet aliquam bonitatem nisi ratione finis, & ideo omne amabile quod est in medio est propter finem, ac proinde dum potius amatur efficaciter medium infallibile quam aliud, & quia infallibile est, illa efficacitas resplendet in amore ipsius finis, quia illa efficacitas non exercetur circa medium nisi ratione finis. Quo fit vt eodem actu quo amatur medium, ametur quoque ipse finis. Quemadmodum eodem actu charitatis amat quis proximum propter Deum, quia Deus est ratio formalis diligendi proximum, ergo cum finis ille sit ratio formalis amandi efficaciter medium vt infallibile, amatur efficaciter existentia finis, seu modo infallibili, quia efficacitas se extendit ad infallibilitatem medij propter finem.

2. *Confirmatur ratio.* Confirmatur, voluntas eligens media infallibilia, vt talia, propter finem inclinatur efficaciter in illam infallibilitatem mediorum, vt per media ad terminum, & finem perueniat, ergo eodem actu fertur voluntas efficaciter in medium illud vt tale, & in finem. Sic vna & eadem inclinatione mobile inclinatur in terminum per medium, vt patet in lapide descendente. Sumitur hæc sententia asserens voluntatem vnico actu ferri in medium & in finem ex S. Thom. 1. 2. quæst. 8. art. 3. & quæst. 12. art. 4. Quare quamuis præcedat intentio finis, per quam amatur finis ipse vt *quod* & in recto, dum postea eligitur medium per ipsam electionem amatur medium, & finis; medium quidem in recto, & finis in obliquo. S. Tom.

3. *Probatio alia.* Secundo probatur, quia sic ostendit Deus maiorem beneuolentiam, & gratiam erga suos electos, si ante præscientiam meritorum ipsis efficaciter velit gratiam; & aliunde non repugnat eiusmodi prouidentia; igitur non est negandum Deum habere talem prouidentiam erga electos. Porro non repugnare hoc genus prouidentiæ manifeste probant, quæ adduxi dilp. 2. & sequentibus; quoniam ex fine boni operis præparat auxilium efficax, qua tale est, & à Deo petimus auxilium efficax, & ipse motus ab his orationibus præbet tale auxilium vt operemur honeste; non est igitur cur existimemus artificem sapientissimum non præconstituisse finem, & ab eo fine efficaciter intento moueri ad omnia, quæ secundum artis regulas exigit ille finis.

4. Præbet Deus perseuerantiam finalem, & ita vult gratiam quæ est finalis, vt velit illam gratiam esse finalem, & hac intentione efficaci mortem prædestinato vult, vt eum opportuno tempore ad beatitudinem trahat. In hac ergo voluntate dandi finalem perseuerantiam ex intentione efficaci gloriæ manifestam habent instantiam cuncta argumenta aduersaribrum, quoniam Deus amat donum perseuerantiæ qua tale est, & in illa voluntate conferendi donum perseuerantiæ, qua tale est in ordine ad gloriam, includitur formalissime vt probaui electio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auguſt. efficax ad gloriam. Lege Auguſtinum de Dono perſeu. cap. 1. & 6. aliiſque ſequentibus, & lib. de Correp. & Grat. cap. 12. Immo contra Auguſtinum opponebant Pelagianorum reliquiæ, quidquid donatur prædeſtinatis *poſſe ab eis propria voluntate, vel amitti, vel retineri*, vt refert Hilarius in epiſt. ad Auguſtinum, cui reſpondet Auguſtinus non poſſe donũ hoc amitti non ſolum quando intelligitur integre donatũ, & conſummatũ poſt mortem, ſed etiam in hac vita, & reddit rationem: *Quomodo poteſt amitti illud, per quod fit vt non amittatur etiam quod poteſt amitti.* Cum igitur hoc donum non concedatur à Deo, niſi propter ſpecialem vtilitatem, quæ in ipſo eſt in ordine ad gloriam, conſequens eſt vt ante præſcientiam meritorum Deus intendat efficaciter gloriam. Deum donare hoc donum propter vtilitatem ſpecialem, quæ in ipſo eſt, conſtat ex noſtris orationibus, quibus ipſum à Deo poſtulamus; nam petimus vt Deus ſingulari conſilio, ſeu prouidentia nobis ſequeſtret donum illud eximium, qua tale eſt; quod ſatis colligitur ex Concilio Arauſicano 2. can. 10. in quo ſtatuitur Arauſicanum. 2. *adiutorium Dei in renatis, & ſanctis eſſe ſemper implorandum, vt ad finem bonum peruenire, & in bono poſſint opere perdurare.* Petunt namque iuſti vocationes congruas, quibus infallibiliter perueniant in finem bonum, nempe in finem gloriæ; ac proinde Deus prædeſtinatis præſtat, has vocationes, quia infallibiliter perducunt in illum finem.

5. Aliter modo inſto argumentum, quo præcipue aduerſarij ſuam cogitationem propugnant. *Inſtatur aliter argumentum.* Mors illo tempore, quo prædeſtinatus perdurat in gratia eſt medium pertingens immediate conſecutionem gloriæ: hoc enim beneficium præſtat, vt merita, quæ poterant non eſſe finalia, Auguſt. ſint re ipſa finalia. Ob idque Auguſtinus de Dono perſeu. cap. 17. ſcripſit: *Videte quam ſit alienum à veritate negare donum Dei eſſe perſeuerantiam vſque in finem, cum vitæ huic quando volverit ipſe det finem, quem ſi dat ante imminentem lapſum, facit hominem perſeuerare vſque in finem.* Ergo Deus adhibet hoc medium ex intentione efficaci gloriæ, quia non eſt cur Deus præſuppoſitis meritis prædeſtinati, non poſſit hoc medium, quod non pendet à voluntate ipſius prædeſtinati; adhibere ex intentione efficaci gloriæ: cum enim videat nullatenus impedire libertatem prædeſtinati, eo quod non pendeat ab ipſius voluntate talis voluntas Dei, & aliunde Deus videat voluntatem efficacem illius medij infallibiliter obtinere finem gloriæ, planum eſt Deum ita poſt præuiſionem illorum meritorum poſſe velle mortem pro illo tempore, vt illam amet tanquam medium vt prædeſtinatus conſequatur infallibiliter gloriam, ac per conſequens poteſt poſt præuiſionem illorum meritorum intendere efficaciter gloriam per illud medium. Quo poſito planun eſt illam voluntatem eſſe gratuitam, & liberalem, quamuis velit dare gloriam propter merita. Eſt quidem liberalis voluntas illa, quia non præſupponit præuideri merita ſub ratione finalium, aut perſeuerantium, quoniam merita non ſunt finalia, aut perſeuerantia, niſi quia Deus hoc tempore vult mortem prædeſtinati ante illius imminentem lapſum; potuit autem Deus ſua voluntate nolle pro illo tempore opportuno mortem inducere, ſed expectare tempus ſubſequens, pro quo lapſus imminebat: Ergo voluntas illa eſt maxime liberalis, & gratuita, quia nulla merita condigne promeruerunt illam perſeuerantiam finalem in gratia, & aliunde illa voluntas non vult dare gloriam gratis, ſed propter condigna merita; ergo quam optime intelligitur voluntatem aliquam eſſe liberalem, & valde miſericordem, quamuis aliunde non gratis, & ex miſericordia, ſed ex condignis meritis, & ex iuſtitia velit conferre tale donum. Quo fit vt præcipuum fundamentum aduerſariorum ſponte cadat.

Neque eſt cur qui ita adhibet medium doni perſeuerantiæ, non poſſit prius ratione velle efficaciter finem, quam velit efficaciter medium iſtud: huiuſmodi autem eſt mors, vt cauſa perſeuerantiæ, & perſeuerantia adhibetur à Deo propter gloriam. Itaque diſtinguunt aduerſarij inter fines pendentes à voluntate libera alterius, & illos, qui minime pendent ab alia voluntate libera præter voluntatem intendentis, & aiunt fines primi generis poſſe efficaciter intendi ante præuiſam voluntatem alterius, à quo pendet conſecutio finis: fines autem poſterioris generis poſſe efficaciter intendi ante applicationem mediorum. Indeque inferunt quando pater deſiderat filium euadere doctum, aut Imperator deſiderat victoriam exercitus, non poſſe efficaciter amari finem ante præſcientiam operum, quia pendent ex aliorum libera voluntate, quamuis poſſint efficaciter amari omnia media requiſita ad illos fines conſequendos. At in noſtro caſu non ſic ſe habet æterna vita reſpectu diuinæ voluntatis, quia non homines, quorum merita iam præſupponuntur præuiſa, ſed Deus adhibet medium illud ad conſecutionem finis; ergo ex propoſitionibus, quas concedunt aduerſarij, manifeſte redarguimus poſſe aliquam voluntatem eſſe liberalem, quamuis intrinſece velit dare præmium propter meritum.

Et adhuc redarguuntur, quoniam media quæ pendent à voluntate alterius poſſunt certo cognoſci ſub conditione, ac proinde poterit efficaciter intendi ille finis, quamuis conſecutio pendeat ab alterius voluntate, quia poteſt ad executionem illius finis media infallibilia ordinare. Sic Deus decreuit ſumere carnem ex ſtirpe Abrahami ante præuiſam liberam determinationem omnium progenitorum Chriſti; quia ſine dubio ſpectat ad perfectionem diuinæ poteſtatis, & prouidentiæ, vt quandocumque Deus velit, poſſit intendere effectum, quamuis talis effectus pendeat ab humana libertate. Ideoque fatemur omnes Deum habere in ſua mente media efficacia, vt ſi pro ſuo beneplacito infallibiliter det bonam operationem liberam. Quod ſi Deus poteſt applicare media infallibilia ad recte operandum, quia infallibilia ſunt, non eſt cur non poſſit efficaciter intendere bonam operationem: nam ſi medium efficax applicatum abſque illa præuia intentione non lædit noſtram libertatem, neque ipſam lædet quamuis applicetur ex vi illius intentionis.

Eſtque minor difficultas in hac efficaci intentione gloriæ, quia non debet hæc voluntas eſſe per ſe operatiua, & exequutiua noſtrorum actuum: nam intentio illa ſolum habet vim applicandi media indifferentia, & ad ſummum deberet eſſe executiua gloriæ. Ideoque ſi per impoſſibile viderentur illa media, quæ conſiſtunt in operationibus liberis ponenda infallibiliter

libiliter per nudam permiſſionem diuinam, poſſet Deus intendere efficaciter velle finem, & ſimul decernere non impedire poſitionem illorum mediorum. Quapropter licet impoſſibile ſit poſt illam intentionem gloriæ Deum non diſponere vt fiant actus noſtri, quoniam Dei intentio fruſtrari non poteſt: at ſolum eſt neceſſitas præparandi media indifferentia, & ideo humana voluntas non minus libere operatur, quam ſi non adeſſet illa efficax intentio gloriæ.

9. Hinc eſt vt ſi vnus homo cognoſceret media, quibus certiſſime moueat alterum ad aſſequendum finem, poſſet efficaciter præintendere illum finem, non minus, quam ſi haberet in ſua poteſtate voluntatem alterius, vt illam infallibiliter flecteret, quo veller. Nullaque differentia eſt quod finis ſit aſſequendus ab ipſo operante, vel ab alio, quod effectus ſit naturalis vel liber, dummodo applicentur media efficacia: ſed differentia, & conditio mediorum efficacium præſtat vt per illa media, quæ præuidentur talia, poſſit finis efficaciter intendi.

10. Rurſus probatur concluſio, quia niſi Deus *Probatur alio.* prædeſtinatis conferat auxilia quia efficacia ſunt, & quia infallibiliter perducunt in gloriam, non erit ſpecialiter benefactor erga electos, ea ſpeciali beneficentia, quam Patres prædicant, & ex Sacra pagina colligitur. Aliqui id oſtendunt, quia niſi Deus velit directe auxilium efficax, qua tale eſt, non poteſt eſſe ſpecialiter benefactor. Hoc tamen verum non eſt, vt in ſequenti controuerſia late oſtendam. Attamen illam ſpecialem prouidentiam ſeligentem de induſtria vocationes congruas eſſe in Deo probant, quæ adduxi diſput. 2. & 3. & ſic Deus diſcernit credentem, ſperantem, diligentem, ab eo qui tales actus non elicit. Nullaque ratio conuenientioris prouidentiæ potuit diuinam voluntatem cohibere, ne intenderet auxilia vt efficacia, quando illa præbet cum præſcientia talis efficacitatis; quin potius magis reſplendet ſapientia Dei, miſericordia, & beneficentia, ſi ita præbeat auxilia & eligat ad gloriam ante præſcientiam operum vt abſolute futurorum. Reſplendet quidem ſapientia dum apud ſe firmiter conſtituit finem, & media prius quam ea deducat in opus. Commendatur etiam diuina miſericordia, & liberalitas ſi ante præuiſionem operum vt abſolute futurorum decernat gloriam, gradus gloriæ, & opera mediis quibus gloria eſt obtinenda. Hanc diuinę miſericordiæ commendationem poſuit Auguſtinus de Prædeſt. Sanctæ. p. 17. dicens: *Intelligamus ergo vocationem, qua fiunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, ſed qui eliguntur, vt credant.* Certiſſimumque eſt ſpecialiſſimam eſſe Dei liberalitatem erga aliquos, cum ita non ſe gerat pro ſuo beneplacito circa alios; ſic enim Deus oſtendit *diuitias gratiæ ſuæ in vaſa miſericordiæ* Rom. 9. quia hæc eſt ſingulariſſima gratia. Vnde & Paulus ad Epheſ. 1. ait nos eſſe prædeſtinatos ſecundum propoſitum voluntatis Dei *in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* Sic etiam Deus attingit à fine vſque ad finem, fortiter, & ſuauiter omnia diſponit.

11. Hoc etiam genus prouidentiæ maiorem occaſionem, & obligationem affert nos ipſos deſpiciendi, & humiliandi, Deoque gratias agendi; quoniam niſi Deus ſingulari conſilio non dediſſet nobis gratias congruas, alias ſelecturus, ſi has incongruas præuidiſſet, nihilo meliores aliis fuiſſemus, & modo facti ſumus lapides pretioſi, & vaſa in honorem, & à Patre per vocationem congruam, & opportunam trahimur, vt expoliti adaptemur cœleſti Ieruſalem.

Ob idque exiſtimo omnes actus honeſtos, etiam naturales, eſſe à Deo efficaciter prædefinitos, quia ad plures fines à Deo intentos deſeruiunt, & omnia ordinantur in gloriam electorum, vt poſtea probabitur, & ipſa honeſtas actus virtuoſi, necnon pulchritudo habitus, qui per ipſum generatur, eſt magis digna, vt à Deo efficaciter ametur, quam pulchritudo floris, aut auiculæ. Ideoque omnes actus boni, etiam reproborum, quamuis naturales ſint, à Deo efficaciter præfiniuntur; quia tali prædefinitione digni ſunt, & ad plures fines à Deo intentos deſeruiunt, & qui illos elicit reportat ex ipſis plura commoda, quia non ita præceps ruit, & quandoque ſe cohibet quod non faceret quandoque niſi haberet illud exercitium honeſte operandi, & occaſione illorum actuum aliquam vtilitatem capit prædeſtinatus aliquis, nam vel pronocatur ad virtutis ſtudium, vel qui illos actus elicit redditur aptior vt de virtute recte loquatur, conſulat, aut ſcribat, quibus alij inſtruuntur. 12.

Sectio XIII.

Aliquæ obiectiones diſſoluuntur, præſertim ex Scriptura.

PRimo arguunt aduerſarij ex Sacris Literis, vt ex illo Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, &c.* Quibus verbis ſignificat Chriſtus regnum cœlorum fuiſſe paratum electis ex præſcientia bonorum operum abſolute futurorum. Illa namque particula *enim*, cauſam reddit cur regnum cœlorum fuerit illis præparatum, & ad id adducunt Chryſoſtomum hom. 80. in Matth. exponentem prædicta verba in hunc modum: *Nam quia ſciebam vos ante quam nati eſſetis huiuſmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuere.* Quod ſi reſpondeas his verbis ſolum ſignificari in diuinis volitionibus ordine executionis non præparari gloriam niſi poſt præſcientiam operum, inſtant aduerſarij, quoniam iuxta naturalem verborum ſenſum, quem Chryſoſtomus agnouit, merita ſunt cauſa ipſius deſtinationis, ſeu præparationis gloriæ, ergo ante illam præuiſionem non ſunt præparata; quoniam Chriſtus ibi eodem modo loquitur de reprobis, & electis; reprobos autem non deſtinauit ad pœnam ante ipſorum præuiſa demerita. 1.

Propter hæc reſpondet Pater Ruiz diſput. 12. de Prædeſt. ſect. 5. verba illa: *Eſuriui enim*, &c. non eſſe copulanda cum parato regno, ſed cum *Venite, & poſſidete.* Ita vt iudex rationem proponat tradendæ poſſeſſionis æterni regni, quia nimirum ipſis iure debetur propter opera, licet ante præſcientiam operum vt abſolute futurorum fuerit ordine intentionis regnum præparatum. Hæc reſponſio probabilis eſt. 2. *Probatur ſolutio.*

At verius puto ibi ſignificari regnum cœlorum fuiſſe prædefinitum, & præparatum propter bona opera, quod videntur indicare verba Chriſti, nam affert cauſam quare regnum ſit paratum, quia, nimirum, vos vidi erga me miſericordes. Idque confirmat ſimilis modus loquendi cum reprobis: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius; eſuriui enim & non dediſtis mihi manducare.* Nam vt hæc 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit perfecta antithesis, sicut Deus reprobis non præparauit supplicium gehennæ nisi post præuisa demerita, ita nec ibi agitur de prædestinatione ad regnum nisi post præscientiam meritorum.

Quare contra Patrē Ruiz libenter fatemur exinde colligi dari in Deo nouam volitionem absolutam mandantem executioni glorificationem propter merita, quæ supponit aliam priorem per modum intentionis. Damus ipsi illis verbis Benedicti, Patris, significari electionem gratuitam, quæ fuit causa totius fœlicitatis Sanctorum: cæterum illa causalis *enim*, non est referenda ad hanc benedictionem, & electionem gratuitam, sed ad volitionem executricem gloriæ, hæc præparauit regnum post præscientiam operum. 4.

Probabile tamen est illis verbis *paratum vobis regnum*, significari præparationem gratuitam regni comparandi per merita, & adhuc non cogit antithesis prædestinatorum, & reproborum intelligere reprobis fuisse præparatum ignem æternum ante præuisa demerita; satis namque est si antithesis locum habeat in volitione illa, qua iuste Deus taxat pœnam peccatorum, & meritorum mercedem. Ideo ignis æternus non dicitur paratus reprobis, sed diabolo, & Angelis eius, quia ante præscientiam absolutam peccatorum eorumdem hominum reproborum non est ignis paratus ipsis, sed diabolo, & angelis eius, qui iam præintelligebantur peccasse. 5.

6. *Obiiciunt. 2. aduersarij.* Secundo adducunt verba illa Christi Matth. 20. *Sedere autem ad dextram vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.* Quam præparationem factam ex meritis docent Græci Patres: Epiphanius hæresi 69. ibi: *Hoc vult ostendere quod non iuxta personarum acceptionem res ista fiat, sed pro dignitate, videlicet, si laborauerit is, erit vobis præparatum a Patre.* Cyrillus lib. 7. Thesauri capit. 7. *Non est meum dare supremum honorem vobis petentibus, qui reseruatus est in præscientia Patris illis, quos excessus certaminis commendauerit.* Similia habet Chrysostomus homil. 25. in Matth.

7. *Respondetur.* Respondetur nos concedere regnum à Deo præparari volitione executrice propter merita. Deinde sensus est non esse præparatum regnum cœlorum vt dandum nisi propter merita, quia licet liberalem habeat intentionem dandi gloriam, non intendit Deus vt in executione detur sine meritis. Huic expositioni consonat præcedens interrogatio: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum.*

8. *Obiiciunt. 3.* Tertio obiicitur illud Apocal. 3. *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam:* quo significatur electionem efficacem pendere à perseuerantia vt futura. Dices ex hoc loco potius colligi prius fuisse destinatam coronam, & propterea timorem incuti, quia potest prædestinatus efficere ne fuerit prædestinatus, & ponere sensum diuisum à tali prædestinatione, & electione efficaci ad regnum ante præuisa opera. Reiiciunt tamen aduersarij hanc solutionem, quia posita illa electione impossibile est amittere coronam, ac proinde vanum est timere ne amittatur, siue ne eueniat id quod antecedenter impossibile est euenire. Quare, inquiunt, cum præcedat diuinum decretum absolutum, & efficax, independens, & abstrahens ab operibus, non datur locus rationabilis timendi, aut incutiendi timorem, sed falso, & vane interaretur incussio timoris.

9. *Respondetur* At ego non video qua ratione non sit eadem difficultas in electione ad gratiam congruam, siue perseuerantiam finalem. Eisdemque fundamentis, vtar, quibus disp. 1. & 3. probaui hanc electionem non pugnare cum nostra libertate, quia absolutè potest impediri à nobis, & effici vt nunquam extiterit talis præfinitio, seu electio. Rursus pro signo illo, pro quo homo est potens bene operari, & peccare mortifere, præscinditur à præfinitione efficaci determinante ad opus, quo vitatur peccatum, & pro signo indifferentiæ ad perseuerandum, vel non perseuerandum in bono, præscinditur ab illa electione efficaci, & gratuita, & consequenter solum intelligitur concursus indifferens, & voluntas dandi coronam sub conditione meritorum, ac proinde recte illi dicitur: *Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam.* *cum ipsa.* 10.

Fateor quidem Patres aliquos considerasse potestatem impediendi cuncta, quæ connexionem habent cū illo opere, & affirmasse omnia illa potuisse impediri à voluntate creata, quatenus efficere potuit, vt illa nusquam extitissent, & ideo agunt de voluntate executrice gloriæ, quæ intrinsece respicit merita, & hoc videtur significasse Ambrosius lib. 5. de Fide capit. 3. explicans illa verba Matth. 20. *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*, quia significat cum Epiphanio supra pro dignitate cuiusque esse præparatum regnum. At hoc solummodo probat ad summum dari in Deo post præscientiam bonorum operum voluntatem dandi gloriam propter bona opera iam præuisa; quamuis, vt verum fatear plurima sunt, quæ reddunt ambiguum sensum illorum Patrum, vt apparebit multo clarius ex his, quæ supra adduxi, vt multorum Patrum sensum patefacerem.

11. *Arguunt præterea aduersarij à ratione. Arguunt aduersarij ratione.* Arguunt præterea aduersarij à ratione. Ac primo, quia generatim est verum ipsorum sententiam esse suauiorem, & rationi naturali magis conformem, ideoque iure præponendam nostræ, nisi obstet authoritas Scripturæ, vel Ecclesiæ, aut Patrum, aut aliquid grauis momenti repugnet. At nihil est, ergo præponi debet illa sententia, quæ directe contradicit nostræ, illique patrocinatur misera reproborum conditio, quæ ex nostra sententia infertur, & difficultas conciliandi libertatem cum illa efficaci electione ante præscientiam operum.

12. *Respondeo.* Respondeo. Est nostra sententia longe suauior rationique conformior, quam opposita (vt nunc prætermittamus efficacissime probari ex scriptura, Patribus, ac rationibus, vt supra visum est) etenim Deus non aliter se gerit circa reprobos in nostra sententia, quam in opposita, quia vt post in controuersia de reprobatione dicetur, Deus neminem excludit à regno ante præuisa demerita, neque de industria præbet aliquando vocationem incongruam, sed quoties confert vocationem re ipsa incongruam, eo modo præstaret illam, quamuis illam congruam præuidisset. Quo fit vt potius nostra sententia superaddat singularem Dei prouidentiam, & beneuolentiam erga electos, quibus præbet auxilia, quia congrua præuidentur, alia selectutus, si ea incongrua præuidisset. Imo etiam circa reprobos admittimus aliquam specialem Dei prouidentiam, & beneuolentiam, quam non possunt consequenter admittere aduersarij: nam sæpe dat Deus ipsis auxilia efficacia, quæ minime darentur, si præuiderentur fore inefficacia. Omnia etiam bona opera reproborum à Deo efficaciter præfiniuntur.

13. Hæc facile intelliges, si primo consideres Deum

Deum per scientiam præuidere, quænam auxilia daturus sit ipse huic homini si creetur, vt toties supponunt Patres, inquirentes, cur Deus creauerit diabolum præsciens peccaturum. Deinde Deus præsciens huic homini danda fore hæc auxilia si creetur, cum quibus infallibiliter consequetur vitam æternam, eligit efficaciter ipsum ad vitam æternam, dum ponit actum determinantem ad existentiam illius hominis, & eligit ipsum ad gloriam vt coronam, & potest illa electio determinare illa media, quæ præuisa sunt futura sub conditione, quod homo creetur, & sic ipsa electione Deus præsciuit, *quæ fuerat ipse facturus*, sub conditione quod homo ille crearetur, vt toties ex Augustino diximus. Præuidit quoque Deus per scientiam conditionatorum liberorum, quænam auxilia danda sint alteri homini si creetur, & videt fore illa danda, quibus non assequetur vitam æternam, & hunc Deus non eligit efficaciter ad regnum, & hæc non electio simul cum illa præscientia, & voluntate creandi illum hominem constituunt reprobationem negatiuam infallibiliter connexam cum ipsorum damnatione, vt nemo ex aduersariis negare potest. Prædefinit tamen Deus omnia bona opera reprobi, quia cum Deus creet hominem vt recte operetur, ita magis fertur in bonam operationem, & est magis beneuolus erga hominem. Et ideo Patres, præsertim Augustinus, Prosper, & Fulgentius nullum opus excipiunt, eo quod sit personæ, quæ præscitur fore damnanda, sed tantum excipiunt opera intrinsece mala.

14. *Secunda aduersariorum ratio sit. Electio quam nos prætendimus non est conformis generalibus Dei promissionibus* Secunda aduersariorum ratio sit. Electio, quam nos prætendimus non est conformis generalibus Dei promissionibus quæ conditionem habent adiunctam virtualiter, aut expresse, & comminatoriæ sunt: nam Deus sæpe adiungit comminationem excidendi à vita æterna, & incurrendi damnationem nisi seruentur mandata: hoc autem non stat cum illa præcedenti efficaci electione ad gloriam ante præuisa merita. Etenim in humanis quoties promissio est tantum conditionata, dabo, si feceris, & non dabo si non feceris, colligimus non esse in promissore aliam antecedentem voluntatem efficacem dandi rem illam absolutè. Comminationes etiam illæ non essent veræ, sed vanæ; quia vanum est timere ne contingat, id quod supponitur antecedenter infallibiliter non euenturum.

15. *Confirmatur.* Confirmant, quia respectu non electorum parum momenti haberent ad excitandam spem, si omnia per prouidentiam diuinam sunt antecedenter ita disposita vt infallibiliter illi non sint obtenturi salutem. Vnde inferunt posita tali electione, & reprobatione, conditio, si perseueraueris, idem valere ex parte rei, ac si dicas, si Deus ex se prædefiniuit vt perseueres; & conditionem, si non perseueraueris, idem valere ex parte rei, ac, si Deus non prædefiniuit tuam perseuerantiam.

16. *Respondeo ad rationem.* Respondeo. Siquis videret se obtenturum finem aliquem sub conditione precum, promissionis conditionatæ, aut comminationis, posset efficaciter intendere finem illum, mediis illis precibus, promissionibus conditionatis, aut comminationibus. Neque vane adhiberentur illæ comminationes; quia independenter ab illis (vt supponimus) non erat ponendus ille finis, mouentque, saltem indirectè comminationes illæ, vt ponatur libere operatio alterius, quam efficaciter intendit ille, qui comminatur. Neque opus est vt ille qui comminatur timeat ne posita comminatione desit operatio alterius, quam intendit, sed satis est si videat deficiente tali comminatione non futurum illud opus, aut non futurum tam cito, aut tam facile, sic enim præuidetur antea comminatio vt medium conducens ad finem intentum, & eligitur vt talis. Quare cum Deus videat per scientiam mediam, illa media promissionis, & comminationis conducere ad illum, finem, potest Deus efficaciter intendere consecutionem finis per illa media. Ratio etiam à priori est, quia licet intentio illa sit efficax, non tamen infert immediate per se executionem obiecti voliti, veluti independenter à nostro libero arbitrio, sed tota eius actiuitas versatur in adhibendis mediis quæ præuisa sunt infallibiliter sortitura effectum, si applicentur.

17. *Aliter respondetur.* Secundo respondetur pro signo proximæ indifferentiæ ad operandum, & non operandum omnino præscindi ab illa prædefinitione efficaci, & ideo dari locum vt Deus intelligatur promittere sub cōditione illius operis libere eliciti, & comminari pœnam sub conditione carentiæ illius operis, nosque hortari vt bene operemur; quia sumus absolute potentes efficere, vt Deus non præfinierit efficaciter illud opus, neque nos elegerit ad gloriam per illa media. Et quia absolute potest homo facere, ne electus fuerit efficaciter ad gloriam, & praue operari, datur locus exhortationi illi: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam, Apocal. 3.*

18. *Retorquetur argumentum.* Hoc argumentum etiam formabatur à Massilienſibus contra Augustinum, & retorquetur optime contra aduersarios, qui fatentur in Deo dari volitionem gratuitam, absolutam, & efficacem vocandi congrue prædestinatos vsque ad discessum illorum in gratia. Nam eodem iure posset prædestinatus secum ratiocinari: vel Deus erga me habuit has volitiones congrue vocandi, vsque ad discessum in gratia, vel non: si primum inexcitabiliter consequar gloriam, & frustra fiunt comminationes si non discedo in gratia: si secundum, ad quid erigitur spes per promissiones, cum infallibile sit me tandem lapsurum in peccatum mortale, propter quod peream in æternum. Sicut ergo illa gratuita volitio vocandi congrue prædestinatos, & negatio illius circa reprobos, non tollit sollicitudinem nostræ salutis, ita neque electio prædestinatorum ad gloriam: siquidem nihil agit ista in nostram voluntatem, nisi per auxilia congrua, & volitionem gratiosam dandi illa.

19. *Respondet Prosper.* Respondit precedenti obiectioni propositæ à Massilienſibus quamoptime Prosper 2. de Vocat. Gent. cap. 36. dicens: *Quamuis quod Deus statuit nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, cum implenda voluntatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.* Quæ sane verba aperte occurrunt obiectioni, & declarant qua ratione vnusquisque cum timore, & tremore suam salutem operari debet, quia per illa media præuidetur salus obtinenda. Nullique nocet, sed valde prodest omnibus ita operari, quamuis non sint ex electis, quoniam multa mala vitabit reprobus, qui ita caute ambulet: ex ignauia vero, & desperatione innumera mala consurgent. Neque hic modus prædefinitionis, & electionis magis auferre videtur omnem sollicitudinem bonorum operum, ac salutis, quam præscientia illa, quæ Deum dirigit ad dandum vocationem congruam. Neque reprobi habent vnde desperent magis in nostra sententia, quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam in oppoſita ; quamuis Semipelagiani hnic obiectioni ſint maxime fiſſi, & voce ipſorum proponitur ab Auguſtino de Dono perſeuerant. c. 15. aiebant enim illam prædefinitionem, & electionem tollere omnem ſollicitudinem recte agendi, & nimio zelo tuendi noſtram libertatem contra Auguſtinum commouebantur Maſſilienſes, vt teſtantur Hilarius, ac Proſper in Epiſt. de hac re ad Auguſt. Quare qui attente aduerterit hoc argumentum fuiſſe à Maſſilienſibus propoſitum, & ipſis ſatisfeciſſe Auguſtinum, non poterit non agnoſcere magnum authoritatis pondus pro noſtra ſententia.

20. Auguſt.

Reſponſionem, quam adhibuit Proſper, paucis tradidit Auguſtinus lib. de Dono perſeuerant. cap. 17. quia nimirum, quamuis ſciat homo Dei dono caſtum futurum, *non ideo non agit vt caſtus ſit*, ſed potius humiliatur ſub miſericordia Dei. Arguitque acute ab abſurdo : *Quoniam alioqui diceretur tunc de ſua ſalute hominem deſperare, quando ſpem ſuam non in ſe ipſo, ſed in Deo didicerit ponere.* Perpenditque Auguſtinus ſic Deum ſua diuina decreta diſpoſuiſſe vt conſequamur finem præfinitum mediante diuina ſuaſione : ſuadet namque homini prædeſtinato, vt emat ab ipſo aurum ignitum, & probatum, vt locuplex fiat. Apponitque exemplum loc. cit. capit. 16. vt abſurde quis non oraret, eo quod Deus ſciat quid nobis neceſſarium ſit, prius, quam petamus ab eo ; ſed potius petere debemus, quia vult vt media petitione conſequamur, quod optamus. Quia tamen hæc peracura ſunt, quæ ſatis à populo non percipientur, monet Auguſtinus ibi, cum de prædeſtinatione prædicatur, populis plura eſſe ſubticenda, niſi omnino neceſſarium ſit quæſtionem dirimere, quia illiterati, & rudes quandoque patientur ſcandalum. Conſonat hoc conſilium verbis Chriſti Domini Ioann. 16. *Adhuc habeo multa vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo.* Aduertit præterea idem Auguſtinus ita eſſe prædicandum populo, ac ſi omnes ſint prædeſtinari : ſic enim fiet, inquit, vt hominis ſegnities repellatur, & non eſt cur quilibet non confidat in Domino. Ob id etiam ſcribebat Paulus ad Philippenſ. 1. *Confido hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.* De quo plura diximus ſupra, dum expenderemus teſtimonia Sacræ Scripturæ.

21. Reſpondet itetum Proſper.

Secundo reſpondet Proſper poſſe hominem ad agendum excitari, quia diuina electio pendet ab opere noſtro, à noſtra ſpe, à timore noſtro, ac tremore, ac proinde fruſtra dicitur non eſſe cauſam eliciendi hos actus. Vide ipſum de Vocat. Gent. cap. 35. ibi : *Fruſtra dicitur quod ratio operandi non ſit in electis, cum adhoc operentur vt electi ſint.* Hac ratione aiebat Petrus Epiſt. 2. cap. 1. *Fratres ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis* ; quia ſcilicet, recte operando facimus, vt Deus nos elegerit, & poteſtatem habemus impediendi electionem. Iuxta hanc quoque reſponſionem videtur Auguſtinus dixiſſe de Dono perſeuerant. cap. 22. *Et ſi qui ſunt nondum vocati, pro eis, vt ſic vocentur oremus : fortaſſis enim ſic prædeſtinati ſunt, vt noſtris orationibus concedantur, & accipiant eandem gratiam, qua velint eſſe, atque efficiantur electi.*

Sectio XIV.

Alia obiecta dirimuntur.

1. Arguitur ratione.

TErtio à ratione inſurgitur. Ex modo electionis, quę prætendunt patroni noſtræ ſententiæ colligitur reprobos poſitiue excludi à regno ante præuiſa demerita, quod nos non admittimus. Sequelam probant : quia qui vult abſolute, & efficaciter totum aliquod conſurgens ex multis partibus per modum aggregati perfecti, & cum proportione partium adinuicem in numero, gradibus, & aliis determinationibus : hoc ipſo excludit alias partes, ne deſit proportio intenta. Atqui Deus iuxta nos intendit efficaciter regnum cœleſte tanquam totum quoddam determinatum quoad perſonas in numero, qualitate, gradu gloriæ, aliiſque circumſtantiis, & ſe gerit tanquam perfectiſſimus architectus, qui palatium tantæ molis ex ſufficientibus lapidibus in indiuiduo, quantitate, & qualitate machinaretur, quæ cogitatio excludit alios lapides ab inſtructura illius palatij. Vel ſe habet tanquam conuiua, qui cogitat parare conuiuium certo numero perſonarum in indiuiduo. Qui ſane perſonas alias excludit, quamuis exterius inuitet vt veniant, & talis inuitatio aliarum erit ſimulatoria ; quia ſi ſciret venturum, quos inuitat, non inuitaret.

2. Confirmatur.

Confirmatur, Deus ex vi huius electionis certus eſt de numero prædeſtinatorum, & neminem reliquorum ſaluatum iri ; igitur vi illius decreti electiui reliqui ſaltem virtualiter, & æquinalenter excluduntur ; nam quilibet numerus certus, & determinatus non minus excludit omnes illas vnitates, ex quibus non conſtat, quam includit illas omnes, ex quibus conſtat. Quod ſi decretum iſtud non haberet vim excluſionis, non poſſet Deus ex illo habere certitudinem infallibilem, quod nullus alius præter iſtos electos ſaluandus ſit. Atqui ex illa determinata electione fit, vt circa omnes alios debeat Deus ita ſe habere, vt det ipſis gratiam congruam ad perſeuerandum finaliter ; parum igitur intereſt ſiue formaliter, ſiue æquiualenter dicantur reprobi excludi à regno ante præſcientiam operum, quandoquidem ex voluntate Dei antecedenti ſequitur idem omnino effectus.

2. Hæc obiectio, quæ ſtatim diluenda eſt potius militat contra aduerſarios : etenim concedit Pater Vaſquez 1. 2. diſp. 190. potuiſſe à Deo cogitationem efficacem mille modis impediri ne ſortiatur effectum, ita docet numero 129. & conſequenter videtur concedere potuiſſe Deum denegare vocationem, quæ præuidetur efficax, tametſi concedenda eſſet, ſi videretur inefficax. Et in hoc ſenſu ait aliis dari gratiam inefficacem, quia in Adam perdidimus donum congruæ cogitationis. Vnde concedit ita poſſe Deum præbere poteſtatem moralem recte agendi, vt de induſtria per modum ſupplicij deneget congruam vocationem. Idem quoque docuit apertiſſime 1. part. diſp. 241. capitulo 4. numero 17. exiſtimans denegari à Deo dæmonibus de induſtria vocationes congruas, ita vt impoſſibilitate tantummodo conſequenti non poſſint recte agere. Vide quoque Patrem Meracium tract. de Gratia diſp. 1. ſect. 11. Alarcon. prima part. tractat. 6. diſput. 9. capit. 6. At noſtri authores, vt P. Soarius lib. 2. de Angelis cap. 9.

capit. 9. putant non poſſe Deum ſingulari conſilio dare vocationem incongruam, quam ſimiliter non præberet, ſi eam congruam præuidiſſet, & in controuerſia proxime ſequenti id fuſe declarabitur.

3. Reſpondetur.

Quare ad argumentum reſpondetur primo, Deum ante præſcientiam meritorum elegiſſe ad gloriam tot homines in ſingulari ad determinatos gradus gloriæ, non tamen voluiſſe vt hi ſolummodo ſaluarentur, neque decreuiſſe vt ex his ſolis conſtitueretur illa ciuitas, aut reſpublica cœleſtis, quaſi per modum vnius ædificij ex his lapidibus viuis ædificandi tali ſymmetria, & perfectione, vt non recte adaptari poſſint illi ædificio plures lapides ; nam Deus reprobis, ſeu neglectis dat auxilia prout occaſio fert, & prout curſus rerum, & opportunitas circunſtantiarum poſtulat, & illis ſæpe de induſtria ſeligit auxilia congrua, quæ non donaret, ſi ipſa incongrua præuidiſſet. Quare Deus non ſimulate, ſed ſyncere reprobos ad conuiuium regni cœleſtis inuitat, vt in ſequenti controuerſia fuſe declarabitur.

4. Fatemur tamen ex horum reprobatione non modicas vtilitates obuenire prædeſtinatis, quæ in cauſa ſunt, non quidem, vt Deus intendat reprobationem illorum, aut de induſtria ipſis præparet vocationes incongruas, ſed vt poſitiue non impediat vocationes incongruas, eo quod incongruæ præuideantur, ſed illas præbeat, non quia incongruæ ſunt, ſed quia non vult habere cum illis ſingulare prouidentiam ſeligentem ſingulari cõſilio congruas vocationes, quamuis eas præberet eodem modo ſi præuideretur congruæ. Sic etiam pœnitentia futura ſub conditione peccati poteſt indirecte (vt ſæpe dixi, & dicam in tract. de Reprobatione) mouere ad permittendum peccatum, quod minime permitteretur, ſi non eſſet delendum per pœnitentiam.

5. Reſpondetur.

Secundo reſpondetur recte componi, hos ita eſſe electos ante præuiſa merita, vt ex illa electione intelligatur alios eſſe infallibiliter damnandos. Etenim ante voluntatem creandi illos præuidit Deus (vt nuper aiebam) quæ auxilia danda ſint his ſi creentur, & quæ illis præſtanda ſint. Cum igitur Deus, vt ſit ſpecialiter benefactor, ſtatuerit ante præſcientiam operum, vt abſolute futurorum eligere hos, qui videbantur accepturi efficacia auxilia, quibus ſalutem conſequantur ſi creentur, & pariter decreuerit non creare plures ex illis, qui videbantur recepturi auxilia congrua, & infallibilia ad ſalutem, conſequenter deducitur infallibile eſſe nullum alium ſaluandum præter illos, quos Deus abſolute, & efficaciter elegit ad gloriam ante præuiſionem abſolutam meritorum, quamuis creentur alij plures.

6. Statuitque Deus non creare plures alios ex hominibus, qui videbantur infallibiliter ſalutem æternam conſequuturi ſi crearentur, quia videbat ita erigi ſufficienter cœleſtem ciuitatem admirabili quadam ſymmetria, & perfectione, quamuis illi qui non creantur non aſſequantur, neque alij qui creantur ; quanquam pulchertimum quoque conſurgeret ædificium ex lapidibus viuis, ſi plures alij ex his, qui creantur, ſalutem conſequerentur. Ob idque iuxta illud 1. Tim. 2. *Vult omnes homines ſaluos fieri*, omnibus præparat cœleſte conuiuium non ſimulatorie, ſed ſyncere. Quare ſi conſideremus in Deo decretum reflexum : *Ex his quos video ſalutem æternam obtenturos ſi creentur, nolo creare plures præter hos in tanto numero, & in indiuiduo deſtinatos*, omnia non difficulter conciliantur, quamuis Deus non ſeligat de induſtria vocationes incongruas.

7. Arguitur ut ſuper.

Quartum argumentum ſit quaſi inſtauratio præcedentis. Non poteſt iuxta noſtram ſententiam conuenienter exiſtimari Deum non ſeligere de induſtria media incongrua reprobis, ſeu neglectis, ſed potius illa donare prout occaſio fert, aut quaſi non attendens ſintne congrua, an incongrua, quia non dirigitur à ſcientia incongruitatis. Enim vero ſi ita ſit, incredibile plane videtur neminem ex tanta multitudine reproborum gratiam congruam ſortiri, & ſaluari. Finge ex ingenti arca, nummis argenteis partim bonis, partim adulterinis plena, ingenti hominum multitudini nummos diſtribui, heri non poteſt, quin aliquibus ex illa multitudine obtingant boni, aliquibus falſi, & adulterini, niſi de induſtria ſeligantur boni, aut potius mali : nam qui cœco modo nummos diſtribuit coniicit ſe in periculum euidens diſtribuendi vtrinque bonos, & malos, & re ipſa plures diſtribueret malos, & plures bonos.

8. Reſpondetur.

Hæc etiam obiectio deficit in aliquibus : quoniam etiam reprobis dantur plura auxilia congrua, quæ non darentur, ſinon præuiderentur efficacia. Videt quoque ex illis auxiliis, quæ eodem modo darentur, ſiue per ſcientiam viderentur efficacia, ſiue inefficacia, dari re ipſa plura reſpectu reproborum, quæ ſunt efficacia, & Deus etiam iſta dare vult propter ipſorum efficaciam. Nullus tamen reproborum accipit auxilia efficacia, quibus perſeueret finaliter in gratia ; quoniam ſi talia auxilia videretur accepturus, Deus ipſum elegiſſet ante præuiſionem meritorum vt abſolute futurorum. Nam, vt iam dixi, Deus ante voluntatem, quæ determinet ad exiſtentiam huius hominis, videt per ſcientiam conditionatorum liberorum, quæ auxilia danda ſunt huic homini ſi creetur, & dum videt danda fore huic homini auxilia efficacia quibus vitam terminet in gratia ſub conditione quod creetur, dum infallibiliter determinat ad exiſtentiam illius hominis, eligit ipſum ad gloriam ante præuiſa merita. Quare non mirum, ſi tollantur tantummodo illi, qui ſunt libere à Deo electi.

9. Videt Deus per ſcientiam mediam, quibus à Deo miſericorditer donanda eſt mors in gratia ſi creentur, & præſuppoſita hac ſcientia, Deus dum determinat infallibiliter ad horum exiſtentiam, illos eligit ad gloriam ante præſcientiam operum, vt abſolute futurorum. Et quamuis Deus det illud auxilium vltimum, etiam vt vltimum eodem modo dandum, quamuis videretur inefficax, & videretur homo poſito illo auxilio grauiter peccaturus, adhuc dum Deus ſtatuit dare illud quia eſt efficax, & quia illo poſito homo eſt vitam in gratia finiturus, præbet ſpecialiſſimum beneficium ; quia cum poſſet vitam illius hominis protrahere, & dare auxilia debilia, & re ipſa incongrua, ſtatuit fauorabiliter, vt illud auxilium ad recte agendum ſit vltimum, & homo tunc decedat in gratia. Hoc ſatis expreſſit Auguſtinus libro de Dono perſeu. capitulo 17. inquiens : *Videte à veritate quam alienum ſit negare donum Dei eſſe perſeuerantiam vſque in finem ; cum vita hinc quando voluerit, ipſe det finem, quem ſi dat ante imminentem lapſum, facit hominem perſeuerare vſque in finem.* Vbi doctrinam generalem tradit paruulis, & adultis, & mox ſpecialiter agit de paruulis ſub his verbis : *Id mirabilior, & fideli-*

bus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus euidentior largitatis bonitas Dei est, quod etiam paruulis, quibus obedientia non est illius ætatis, vt detur, datur hæc gratia. Est igitur apud Deum citra miraculum, (vt fusius dicam in tract. de Gratia) disponere periodum vitæ nostræ, & eligere abbreuiationem, vel productionem nostræ vitæ, provt expedit ad infallibilem consecutionem regni cœlorum, & ideo sap. 4. dicitur: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius.* Quibus verbis sæpe vtebatur Augustinus. Quod etiam non minus declarant verba, quæ mox sequuntur: *Placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properauit illum educere de medio iniquitatum.* Eodem spectat illud Iob. 14. *Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est, constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.*

10. *Obiiciunt alij.* Argumentantur nonnulli quinto, & pariter impugnant præcedentem responsionem. Non videtur admittendum ante præscientiam absolutam bonorum operum esse præfinitum tempus, & instans mortis omnium electorum, necnon mensuram gratiæ, & gloriæ, omniumque bonorum operum secundum speciem, individuationem, durationem, intensionem, circunstantias loci, & temporis. Sic enim se haberet vt architectus designãs absolute, & efficaciter certos lapides ad ædificium, quod fabricandum mente concepit, cum designare posset alios æque aptos, vel aptiores. Vt Rex nuptias ad conuiuium instituens, & ad illud certas personas seligens cum posset alias æque, & magis idoneas eligere, quod non videtur rationi consonum.

11. *Respondetur negando.* Respondeo primo hoc argumentum instari ad gratiã congruam, quam Deus tribuit huic non illi homini, qui assensum eidem inspirationi præberet, & in gratia magis proficeret. Indeque S. Franciscus occasionem se humiliandi sub potenti manu Dei meritò suscepit, quia Deus præuidit alios, qui melius corresponderent similibus inspirationibus, si ipsis donarentur. Fatendum igitur est Deum supremum Dominum distribuere gratias congruas quando vult, vbi vult, & quomodo vult, quamuis cum æquali, aut maiori fructu posset illas aliis dispensare, quibus non vult donare. Deus nihilominus in hac distributione gratiarum respicit proportionem quandam mirabilem, quam nos inuestigare non possimus, quoniam summa est altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, & incomprehensibilia sunt iudicia eius.

12. *Aliter respondetur.* Secundo respondemus potius esse conuenientissimum, vt hæc omnia efficaci Dei decreto præfiniantur, ita vt prædefinitio Dei præscribat limites, & mensuram secundum omnes circunstantias, quia omnia ordinantur ad gloriam suorum electorum, & malis quæ permittuntur præscribitur mensura. Etenim quemadmodum in naturalibus cunctis rebus præscribitur mensura, & ordo, & quemadmodum in corpore humano cunctis membris constituitur mensura, & ordo: ita in hoc corpore mystico, quod est Ecclesia cunctis rebus constituitur mensura, locus, & ordo. Geritque se Deus in electione prædestinatorum ad gratiam, & gloriam, sicuti figulus eligens vasa in honorem, vt videmus ex Paulo ad Rom. 9. At figulus omnibus vasis, præsertim, quæ sunt in honorem, modum, atque mensuram præscribit. Ideo aiebat Gregorius lib. 12. Moral. capitulo 2. in illud Iob. 14. *Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt*, à Deo hæc esse prædefinita: *statutum*, inquit, *iam homini est, quantum hunc mundi prosperitas sequatur, vel quantum aduersitas ferit.*

Gregorius.

13. *Argumentum pro alia.* Sexto opponitur, hunc nostrum discursum supponere principium omnino alienum à vero, videlicet Deum ante decretum creandi aliquid præuidisse, quæ auxilia daturus sit ipse huic homini si creetur; hoc enim non vacat grauibus difficultatibus, propter quas Pater Molina 1. part. quæst. 14. artic. 13. disput. 17. colum. 5. & sequentibus, & disput. 18. inter medium, & finem, putauit Deum per scientiam mediam non cognoscere, quid ipse pro sua libertate sit voliturus ratione nostra sub hac, aut illa conditione. Neque prædicta scientia media videtur alicuius vtilitatis ad dirigenda decreta absoluta, neque ad productionem creaturarum ad extra.

14. *Respondetur.* Respondeo me fecisse satis in tractatu de Scientia conditionatorum liberorum omnibus difficultatibus, quæ contra scientiam illam afferuntur. Vtilissima etiam est ad dirigenda diuina decreta absoluta, quia ad nostros actus liberos efficaciter prædefiniendos magnam lucem præfert scientia repræsentans, quid diuina, & humana voluntas sit volitura sub hac, aut illa hypotesi. Sic enim redditur proxime expedita diuina voluntas, vt fines comparandos per media libera nimis diuersos possit præintendere; imo vnico amplexu potest omnia complecti, quæ voluit fieri libere, aut quæ permittere decreuit per vniuersas differentias temporis.

15. Deinde est manifestum non posse Deum scire quid homo hic, vel ille facturus sit, si creetur, aut longo tempore viuat, nisi pariter Deus sciat quæ auxilia danda sint ab ipso Deo illi homini si creetur, aut viuat longo temporis interuallo, quia Deus potest dare auxilia efficacia, quibus homo vitaret illud peccatum: ergo non potest Deus præscire hominem illum peccaturum si creetur, aut diu vita protrahatur nisi præsciat quoque, quod tali conditione posita, ipse Deus decernet dare talia auxilia cum talibus circunstantiis. Neque aliter potuisset Deus scire, quod si homines non deserentur aquis diluuij, & posteritas ipsorum vsque ad finem mundi propagaretur, committerent talia peccata, aut elicerent hæc opera bona, nisi præuideret quæ auxilia danda essent illis hominibus, neque præsciret quos nepotes haberent, quas vrbes conderent, quas artes exercerent; hoc enim pendet à voluntate non solum libera hominum, sed etiam Dei ita volentis mundum regere, & tales cogitationes præbere, & non impedire has, vel illas suggestiones, talemque præparantis causarum concursum, vt hic sanus, ille debilis nascatur, hic pauper, ille diues, idoneus hic ad literas, ille ineptus. Hæc & infinita his similia non posset Deus non ignorare de creaturis rationalibus, si nesciret quid ipse esset voliturus; nam à libera Dei gubernatione prouenit vt multæ actiones impediantur, aliæ permittantur, cautsentur aliæ.

16. Nemini negare licet præsciuisse Deum ante absolutum decretum creandi Adamum hanc veritatem conditionalem: *Si creauero Adamum in paradiso peccabit*, hoc autem planum est præsciri non potuisse, quin pariter præsciret Deus quod auxilium dandum esset Adamo si crearetur. Lege Hieronymum libro tertio aduersus Pelagianos, vbi supponit præsciisse Deum diabolum malum futurum antequam decerneret illum creare. Et Augustinus libro secundo de Genesi contra Manich. capitulo 28. refert eos fuisse solitos interrogare: *Quare fecit Deus hominem, quem peccaturum sciebat*, & reddit rationem cur illa præscientia non impedierit voluntatem creandi. Manifestumque est illam præscientiam non fuisse peccati vt absolute futuri; nam erat præscientia quæ erat sufficiens ratio ad impediendam voluntatem creandi, sicuti præscientia peccati futuri sub conditione est sufficiens ratio vt quis præpropere rapiatur ne malitia mutet intellectum eius. Idem Augustinus lib. 11. de Genes. ad lit. cap. 6. inquit: *Frustra dicitur non crearet Deus quos præsciebat malos futuros*; Ergo ante voluntatem creandi vidit Deus illos malos futuros, & reddit rationem, cur non obstante illa præscientia voluit illos creare: *Cur enim non crearet quos præsciebat bonis profuturos.* Quo testimonio satis aperte comprobantur cuncta quæ nos dicimus pro declaranda diuina prædestinatione. Idem habet Augustinus cap. 9. & 11. 22. 26. necnon lib. 3. de libero arbitr. cap. 5. & 9. Similia profert in lib. de catechizandis rudibus cap. 18. & lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 17. necnon in Enchirid. cap. 104. & insuper lib. 5. contra Iulian. cap. 8. ac lib. 1. de Anima, & eius origine cap. 11. & lib. 2. cap. 13. & Epist. 157. ad Optatum, necnon contra Aduersarium Legis & Prophetarum lib. 1. cap. 6.

Consentit Nissenus Orat. catechet. cap. 7. & Orat. de infantibus, qui præmature abripiuntur. Cyrillus Alexand. lib. 9. in Ioan. cap. 10. & lib. 1. in Genesim colum. 3. necnon lib. 3. contra Iulian. Chrysost. homil. de Adam, & Eua, colum. 2. & tom. 5. in homil. de anathemate. Damascenus in Dialogo aduersus Manichæos prope medium, & inter medium & finem. Anselmus in Elucidario colum. 5. Isidorus lib. sent. cap. 11. §. 3. & alij non pauci.

Sectio XV.

Fit satis aliis incommodis, quæ nobis obiiciuntur.

1. *Obiiciunt Aduersarij.* Aiunt præterea aduersarij nostram sententiam minus conuenire diuinæ iustitiæ; quia non erit tanta causa exprobandi reprobis, quibus de industria quæsierit Deus gratias finales incongruas dum derelictione antecedenti. Esseteque reproborum iustior excusatio, qui ita obloquerentur. Quid mirum si isti bene operati sunt, & perseuerarunt, siquidem illos efficaciter elegit Deus ante absolutam præscientiam operum, & omnia ipsorum bona opera prædefiniuit, seligendo ipsis singulari consilio vocationes congruas: nobis autem gratias incongruas quæsiuit.

2. *Respondetur.* Respondeo falsum esse Deum quæsisse de industria gratias incongruas reprobis, quia omnes sincere diligit, & omnium salutem intendit. Deinde quamuis de industria quæsiuisset reprobis gratias incongruas essent non minus reprehensibiles, nec minus exprobandi, quam si de industria non quæsisset tales incongruas vocationes; quia in potestate ipsorum erat facere, vt illæ gratiæ, seu vocationes essent congruæ, & hoc poterant efficere facillimè, siue cum æquali facilitate, ac prædestinati; obiurgantur autem, quia id non fecerunt: Quando autem obiurgatur hic per comparationem ad alterum, satis est si ambo sint omnino æquales in his, à quibus non pendet ipsorum electio, & ipsamet electio, quoad vtramque partem sit æque facilis vtrique, vt fusius dicemus postea.

3. *Obiicitur.* Octauo opponunt, Non est consentaneum diuinæ bonitati quod tam pauci saluentur præ multitudine damnatorum, fiantque tam pauca bona opera, & plurima adeo languida, seu remissa, & nihilominus Deus antecedenter efficaciter, & absolute decreuerit saluare eos omnes, qui saluantur, & similiter præfinierit omnia bona opera, quæ reipsa fiunt, & eo numero, ac mensura, qua fiunt. Circa reliquos verò ita Deus se habeat negatiue, vt ex illo modo se habendi antecedenter, sequatur infallibiliter ipsorum damnatio, & carentia bonarum operationum, quæ à Deo non fuerunt præfinitæ: alioqui Deus erit causa sola prædominans toti negotio salutis, & damnationis, æque determinans rerum euentus, ac veluti primum motorem efficacem, cuius motum cætera sequantur, tam ineuitabili necessitate, quam est infallibile decretum Dei absolutum, & efficax non carere effectu. Quomodo, inquiunt Deus infinite bonus, & amantissimus salutis hominum, vt multoties Scriptura prædicat, tam paucos elegit, alios vero longe plurimos neglexit antecedenti infallibilitate damnationis? Quomodo conqueritur ipse tam paucos saluari, & tam pauca bona fieri, tamque remissa, si totum hoc ipse prædefiniuit antecedenter, & efficaciter, cum nihil aliud in hoc negotio fieri possit, quam quod ipse prædefinierit.

4. *Dicet.* Dices non esse à Dei bonitate alienum dare plurimis media, quæ præuidit non profutura; hoc enim omnes debent fateri; ergo non erit contra Dei bonitatem prædefinitio supra posita ex qua sequatur idem omnino euentus. Sed contra insurgunt, quoniam in opposita sententia optime intelligitur qua ratione Deus antecedenter omnes saluare voluerit sincero desiderio, quamuis permiserit euentum libertati creaturarum, ex quo sequitur vt aliqui saluentur, & alij damnentur. Neque Deus tenetur perducere ad salutem homines omni via possibili, neque propter præuisam hominum malitiam debuit abstinere ab ordine de se conuenienti, quia sic Deus non est causa prædominans, & certò determinans antecedenter de euentu salutis, & damnationis omnium hominum.

5. *Respondetur.* Plura ex his quæ attinguntur in hoc argumento contrita manent ex dictis, nam supra ostendi Deum non seligere de industria vocationes in congruas, sed perinde se habere in ordine ad illas, ac si scientiam conditionatorum non haberet. Probani etiam in præcedentibus disputationibus posse à nobis impediri Dei prædefinitionem efficacem, siue electionem antecedentem, quia in nostra potestate est facere ne extiterit in Deo illa prædefinitio.

6. Supponitur quoque falso in obiectione Deum prædefinire opera, quatenus imperfecta, languida, & remissa: non enim Deus est causa imperfectionis moralis, neque suadet absolute actum minus perfectum, quando est quoque proxima potestas efficiendi actum perfectiorem incompossibilem; suadet tamen actum minus perfectum per comparationem ad sui carentiam, vel actum alium incompossibilem, aut peccaminosum. Præfinit tamen Deus opus bonũ, vt tale ex suppositione quod præuidet hominem cum illa cogitatione in illo instanti, non esse eliciturum aliud opus perfectius, non tamen fertur diuinus affectus in carentiam actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus perfectioris, neque præponit actum minus perfectum perfectiori.

7. Quod opponebatur ex paucitate eorum, qui saluantur præ multitudine damnatorum, nullius est ponderis. Licet enim Deus ante merita eligat homines ad gloriam, non idcirco debuit plures eligere. Imo (vt supra dixi) gratuito elegit omnes, quos per scientiam mediam vidit obtenturos salutem si creentur. Rursus, Quod nobis obiicitur de electione ad gloriam, obiiciendum quoque est aduersariis de electione ad auxilia congrua.

7. *Obiicitur.* Obiicitur nono. Nostra sententia videtur officere bonis moribus; quoniam iuxta illam posset quis ita ratiocinari: Vel sum inclusus in eorum numero quos Deus antecedenter, efficaciterque selegit, vel non sum. Si primum, saluabor infallibiliter. Si secundum, damnabor infallibiliter: neque possum non damnari supposita tali reprobatione. Neque est quod sim sollicitus de bonis operibus, aut de perseuerantia, quia si non sum de numero electorum non poterit mea sollicitudo efficere, vt hæc assequar.

8. *Respondetur.* Huic argumento iam supra respondi, & eodem modo contra electionem ad gratiam congruam, & contra diuinam præscientiam. Etenim à mea libera voluntate pendet habere donum perseuerantiæ, & vt Deus fuerit erga me specialiter beneuolus, & vt sim de numero prædestinatorum, vt postea magis declarabitur. His adde Deum eodem modo dare auxilia inefficacia ac si non haberet scientiam mediam praui euentus futuri sub conditione, & ideo non est vnde reprobus possit conqueri, aut de sua salute non esse sollicitus; siquidem Deus expectat liberum eius consensum, antequam illum excludat à regno.

8. *Arguitur.* Decimo insurgunt, incredibile, imo impossibile videri vt Deus præfiniat omnia opera ante præscientiam futurorum, quia non potest prædefinire pœnitentiam ante præuisum peccatum, vt absolute futurum, neque patientiam Martyrum circa blasphemias, irrisiones, contemptum, odium, & opprobria Tyrannorum. Est enim impossibile Deum velle antecedenter, absolute, & efficaciter aliquid supponens peccatum tanquam medium necessarium vt sit.

9. *Respondetur.* Respondeo nostram sententiam minime asserere prædefinitam fuisse à Deo absolute, & determinate pœnitentiam ante præuisum peccatum vt absolute futurum, sed fuisse efficaciter præfinitam postquam peccatum fuit præuisum vt futurum absolute. Quomodo autem cum his cohæreat non solum permissionem peccati esse effectum diuinæ prædestinationis, & electionis, sed etiam ante præscientiam absolutam operum fuisse à Deo prædefinitos gradus gloriæ vniuscuiusque, explicabo infra dum de effectibus diuinæ prædestinationis disputemus. Non tamen Deus prædefiniuit ne hic homo ad plures gradus gloriæ perueniret, neque vt opera essent tam pauca, tam imperfecta, tam languida, & remissa, quia ad hoc gratiam suppeditat vt præstemus longe plura, & perfectiora, & nos hortatur ad perfectionem summam, quam possumus acquirere; cum quo non stat vt ipse per suam prædefinitionem determinet ad imperfectionem moralem. Licet ex suppositione quod præuideatur homo non operaturus actum perfectionem incompossibilem, prædefiniat quidquid perfectionis est formaliter in actu minus perfecto.

10. Deinde. Licet finis vnice pendens à peccato, non possit prædefiniri antecedenter, nihil fit contra electionem efficacem ad gloriam: hæc enim non pendet necessario, etsi aliquando obtineatur occasione peccati. Potest igitur Deus intendere efficaciter gloriam vt coronam, & in hac intentione abstrahere à peccato: postea vero post peccati præuisionem potuit ordinare medium pœnitentiæ ad consequendum finem præintentum gloriæ.

Disputatio VII.

An voluntas efficax gloriæ, quæ præcedit merita sit executiua eiusdem gloriæ? Vbi explicatur ordo intentionis, & executionis in Diuinis volitionibus.

VNA ex præcipuis difficultatibus, quæ militant contra electionem efficacem ad gloriam ante præscientiam operum, sumitur ex diuersitate ordinis intentionis, & executionis in diuinis volitionibus efficacibus, quæ diuersitas pluribus apparet perdifficilis, & necessario admittenda, si semel conceditur illa efficax electio prædestinatorum ad gloriam ante præscientiam operum. Ideo oportet hæc accurate examinare.

Sectio I.

Qui, & quibus fundamentis existiment electionem illam efficacem ante præuisa merita exequi gloriam ipsam.

1. ILlud propositum Dei absolutum & efficax, quod præcedit præscientiam absolutam nostrorum operum, esse in alio signo post præuisa merita exequutiuum eiusdem gloriæ absque alia volitione efficaci eiusdem gloriæ docent inter alios P. Granados hic disp. 4. sect. 4. Ruiz disput. 12. sect. 7. Aluarez de Auxiliis libro 3. disput. 22. num. 17. & alij, quos imitantur nonnulli ex Recentioribus.

2. *Probatur.* Probatur primo hæc sententia. Etenim illa voluntas de se est efficax, & absoluta, & fertur determinate in hanc gloriam; ergo licet expectet absolutam præuisionem meritorum; quia non vult exequi gloriam nisi post præuisa merita, tamen post præscientiam meritorum, gloriam ipsam causabit. Imo licet illa volitio tenderet vage in hanc, vel illam gloriam numero distinctam, posset post præscientiam operum exequi gloriam; quoniam post talem præuisionem meritorum possunt excludi aliæ gloriæ præter hanc, & sic manebit sufficienter determinata omnipotentia ad exequendam gloriam. Sicut in nostra sententia manet Dei voluntas determinata ad habendam aliam volitionem exequutiuam gloriæ: non enim est cur potius debeat ex vi illarum volitionum determinari voluntas ad aliam volitionem, quam omnipotentia ad exequutionem gloriæ.

3. *Confirmatur.* Confirmatur. Voluntas efficax conditionata transit posita conditione in absolutam, siue conditio sit actus voluntatis eiusdem volentis, siue ab alio ponenda sit: nam scientia existentiæ conditionis simul cum voluntate conditionata satis determinant

terminant vt efficiatur opus ad extra; sicut in opposita sententia (quam postea amplectemur) determinant ad aliam volitionem executiuam. Quod à simili declarari poterit; quia non apparet causa, cur Deus nequeat habere voluntatē dandi materiæ primæ hanc formam substantialem in individuo sub conditione quod sit sufficienter disposita ad habendam illam formam, aut cur postquam illa materia videtur sufficienter disposita, non possit aggregatum ex voluntate conditionata, & præuisione existentiæ conditionis determinare vltimo ad executionem illius formæ.

4. His argumentis nos postea respondebimus cognitionem existentiæ conditionis non posse vltimo determinare ad exequendum opus; sed medio alio amore; quoniam cognitio non determinat ratione sui immediate potentiam exequentem ad extra, sed quatenus inclinat in amorem, & ideo diuina omnipotentia semper applicatur immediate per amorem non per cognitionem. Cæterum plures ex aduersariis paruipendent hanc rationem; quoniam existimant posito imperio efficaci Dei non determinari potentiam exequentem ad extra nisi mediante cognitione actus voluntatis: Ex quo principio intulit P. Ruizius tract. de Prouident. disp. 3. sect. 8. nullum imperium mouere ad volitiones diuinas. At nos disp. 1. diximus, & in hac disp. iterū dicemus imperium potius requiri ad volitiones diuinas, quam ad opus externum, quia illud imperium consistens in cognitione non determinat immediate nisi ad amorem. Efficacitatem huius responsionis detegemus postea.

5. *Probatio minor.* Probant alij talem volitionem absolutam, & efficacem gloriæ, quæ præcedit præscientiam meritorum non posse non esse executiuam gloriæ: quia in diuinis volitionibus efficacibus non est assignandus diuersus ordo intentionis, & executionis: non enim potest Deus velle quidpiam efficaciter, quin eo ipso simul id velit in specie cum omnibus circumstantiis: quia si vult efficaciter, ergo vult obiectum provt potest existere, & provt ponendum in executione. Sed obiectum non ponetur, nec potest poni in executione absque suis circumstantiis, & dum indiget mediis non potest poni absque medio certo in speciali: ergo non potest intelligi id velle intentione efficaci absque omnibus his determinate. Confirmant id nonnulli ex Neotericis, quoniam ideo homo diuersis, & ordinatis volitionibus prius vult finem & postea alia, quæ referuntur, quia non ab initio ante primam volitionem præuidit omnia, quæ conducebant ad prudenter operandum: nam si vnico actu ea omnia considerasset, etiam vnico voluntatis actu hæc omnia voluisset. Sed Deus ante omnem suam determinationem exactissime ea nouit; ergo non debent in diuina voluntate plures actus, & signa distingui.

6. *Responsio.* Respondetur primo nos modo supponere Deum diuersis actibus posse velle finem & media, & hoc supposito inquirimus an illa voluntas efficax erga finem debeat esse executiua eiusdem finis. Et quamuis Deus eodem actu eligeret finem & media; adhuc datur locus quæstioni, an post executionem mediorum assignanda sit alia voluntas executiua finis; trademusque nos postea peculiarem rationem, quæ probet diuersam fore voluntatem executiuam gloriæ ab illa quæ ante præuisionem meritorum intendit gloriam per hæc determinata merita. Quare probabiliter P. Molina 1. parte quæst. 23. art. 5. disp. 1. memb. 8. licet dicat in Deo non distinguendos actus voluntatis ratione nostra, neque esse inter illos prioritatem, aut posterioritatem rationis, quando obiecta illorum actuum sunt inter se connexa, non negat per diuersam volitionem postea finem mandari executioni. Vnde colligit non prius Deum voluntate efficaci gloriam hominibus voluisse, quam per eundem actum ratione nostra illis merita, quibus eam obtinerent, efficaciter etiam, & in particulari amauerit, ex suppositione quod per scientiam mediam ea præniderit futura; quia tota hæc series rerum, quæ inter se est connexa, vnico indiuisibili actu etiam ratione nostra à Deo amatur. At hoc non obstante putat à tali voluntate intentiua, quæ simul vult finem, & media, prouenire postea distinctas voluntates immediate executiuas mediorum, & finis.

7. Secundo respondebimus, Deum voluntate sua efficaci amare effectum vt ponendum in executione, ideſt velle vt reipsa ponatur effectus: non tamen necesse est velle vt pro eodem signo pro quo vult effectum, seu finem, velit omnem rationem sub qua est in executione ponendus, quia possunt ordinari varia signa in voluntate diuina. Imo potest Deus efficaciter velle existentiam termini, quin pro illo signo feratur ad actionem determinatam. Imo crediderim affectum posse ferri in finem, quin ille actus diuinæ voluntatis feratur etiam vage in media formaliter loquendo, vel in actiones vage, licet habeat modum tendendi inferentem actum, qui feratur infallibiliter in medium, & actionem. Quod etiam communiter explicatur exemplo humanæ voluntatis (ex quo patebit solutio ad confirmationem argumenti) quia quamuis homo ab initio cuncta perspicue præuidisset, posset distinctis, & ordinatis actibus voluntatis res disponere ob diuersitatem obiectorum. Quare non erit cur Deus non possit per diuersos actus tendere in illa obiecta. Sic, etiam diuersis cognitionibus virtualiter distinctis cognoscit obiectum liberum vt possibile, & vt futurum sub conditione, siue vt futurum absolute. *2. Responsio.*

8. Obiicitur tertio, si daretur in Deo duplex voluntas efficax circa gloriam, quarum vna se haberet per modum intentionis, & altera exequatur finem, etiam deberet dari duplex voluntas circa medium, quarum vna constituat in diuina voluntate ordinem intentionis, & altera ordinem executionis: hoc autem non videtur admittendum; quoniam vnica voluntate efficaci sufficienter mandatur medium executioni. Confirmari potest quoniam Deus non alio modo res disponit ad intra, quam operetur ad extra, sed ad extra finem operatur vnica actione, necnon medium, ergo vna volitione efficaci sufficienter causat finem, & alia medium. *3. Probatio. Confirmatur.*

9. Respondeo primo. Etiam sæpe est in Deo duplex voluntas circa medium, quia voluntas efficax medij sit executiua illius: quoniam nostra merita eliguntur efficaciter à Deo vt media ad finem gloriæ præintentum: illa autem prædefinitio efficax operis liberi non potest esse executiua illius, vt disp. 3. late probatum est. Quare aliquando ad executionem medij, si detur voluntas efficax illius, prærequiritur noua voluntas. Et quoties Deus præintendit ponere aliquod medium post præuisionem alterius, debet subsequi noua voluntas causatiua illius medij præintenti: hoc enim probant fundamenta, quæ pro nostra sententia afferemus postea. *1. Responsio.*

10. Secundo dicimus etiam vnicam voluntatem finis *2. Responsio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis sufficere in pluribus euentibus ad ipsum causandum : nam si Deus ex sola voluntate inefficaci finis præberet media ad consecutionem salutis æternæ, quæ reipsa efficacia sunt, sufficeret post præscientiam meritorum vna voluntas efficax terminata ad ipsam gloriam, vt ipsa causaretur. Semper tamen post existentiam meritorum danda est voluntas efficax executiua gloriæ. Potest etiam vnico indiuisibili actu voluntatis, quin desideretur alter causari medium & finis, vt si quis amet potionem propter sanitatem, & eadem volitione feratur formaliter in finem, & in medium, non indiget noua voluntate vt causetur ipsa sanitas, licet per actionem diuersam causanda sit sanitas, & ideo non tenet paritas adducta in confirmatione.

II. *Ad cõfirmationem.* Ad quam etiam confirmationem dicimus Deum longe aliter res disponere ad intra, quam ad extra, quemadmodum & creatura intellectualis diuerso modo disponit res ad intra, & ad extra : alioqui prius amarentur media, quam finis, quia prius causantur media, quam finis causetur, cum tamen non sit amor mediorum absque amore finis, neque possit amari medium, qua tale est, quin pro tunc intelligatur aliquis amor finis. Cuius rei apertissimum exemplum est in voluntate humana, in qua non est amor mediorum causa effectiua primi amoris finis, sicut ad extra medium est causa effectiua finis. Imo si causalitas aliqua effectiua, aut quasi effectiua consideranda sit, potius voluntas finis causat voluntatem mediorum. Signa autem rationis ordinatissime hac in re ordinantur in Deo ad instar voluntatis humanæ.

12. *Alij adducũt 4. probationẽ cõtra P. Soar.* Alij contra P. Soarium in opusculis lib. 3. de Auxiliis cap. 18. & 19. & 1. parte lib. 1. de Prædest. cap. 14. aiunt, quamuis Deus eligat ad gloriam ante præuisa merita, non debere in Deo distingui duplicem voluntatem efficacem circa idem obiectum, seu eundem finem, & consequenter non dari voluntatem ordine exequutionis posteriorem voluntate mediorum. Putantque hanc suam assertionem esse ad mentem antiquorum Theologorum, qui ita pronunciarunt voluntatem finis esse in Deo priorem voluntate mediorum, vt nullatenus meminerint alterius voluntatis. Probant assertum quia intentio efficax finis per se est operatiua; ergo supernacaneum est addere aliam voluntatem efficacem eiusdem finis. Antecedens probatur, quoniam in hoc differt voluntas efficax ab inefficaci, & non solum, quia habet vim mouendi voluntatem diuinam ad eligenda media, sed quia per se immediate applicat potentiam executiuam ad efficiendum opus efficaciter præfinitum.

13. *Cõfirmatur.* Confirmant id exemplo voluntatis humanæ; quoniam dum quis finem intendit & media ordinat non habet duplicem seriem actuum voluntatis, alteram intentionis sub vno ordine, & alreram executionis sub inuerso, & opposito ordine. Idque declarant; nam cum quis intendit finem v. gr. colloqui cum amico, & propter id vult ambulare, & incipit ambulare, non sunt necessarij alij actus voluntatis præter primum, quo is voluit illum finem, & secundum, quo voluit medium deambulationis.

14. *Respondetur.* Respondetur in voluntate diuina, & humana assignandos esse illos diuersos ordines intentionis, & executionis, quoties notitia existentiæ mediorum inclinat, seu determinat ad executionem finis, vt postea probabitur. Neque omnis voluntas efficax debet esse executiua operis externi, satis enim est si habeat vim inferendi media infallibilia ad executionem ipsius finis, & determinandi infallibiliter ad volitionem executiuam eius finis. Philosophi, ac Theologi sæpe diuersitatem horum ordinum intentionis, & executionis in voluntate declararunt, quia præter intentionem finis, & electionem mediorum, assignarunt vsum; non quia vsus semper distinguatur ab ipsa electione mediorum, aut ab ipsa intentione finis; sed quia quoties ita præintenditur efficaciter finis, vt præscientia existentiæ medforum mouere debet ad exequendum finem ad extra, debet interuenire noua voluntas circa finem, & quoties medium habet rationem finis intermedij, & ita præintenditur vt præuisio existentiæ ptioris medij moueat ad exequendum medium illud posterius, & fini proximius, debeat dari noua voluntas exequutiua illius medij proximioris fini, & hæc voluntas dicitur vsus.

Sectio II.

Argumenta alia contra hos ordines intentionis, & executionis diluuntur.

1. *Alij argumẽtum.* ALij impugnant electionem efficacẽ Prædestinatorum ad gloriam ante præscientiam meritorum vt absolute futurorum ; quia non sunt assignandi in diuina voluntate ordines diuersi intentionis, & executionis. Idque probant primo, quia per ordinem illum intentionis, quem nos admittimus, iam aliquid est futurum, cum tamen non sit adhuc pro aliqua differentia temporis actio, aut executio talis futuri. Decernit, inquiunt, efficaciter Deus gloriam Petro, iam intelligitur futura ordine intentionis ; ergo iam est extracta ab esse possibili ad esse futuri ; ergo est aliquod instans æternitatis, in quo actu sit : omne enim futurum propterea est futurum, quia in aliquo instanti est. Vnde assurgit argumentum, quia pro illo instanti non adsunt merita, & intelligitur gloria producta, & mandata executioni, ergo independenter à meritis.

2. *Confirmatur.* Confirmant. Illa voluntas, quæ effieit aliquid futurum, qualis est illa, de qua loquimur, non solum est in ordine intentionis, sed etiam executionis, quoniam ex vi illius aliquid extrahitur ab esse possibili ad esse futurum : Vt quid ergo dinstinguuntur duo ordines, siquidem intentionis ordo etiam exequitur. Quod rursus ita declaratur, illud quod futurum dicitur, eo ipso præuidetur à Deo per scientiam visionis ; ergo eo iplo videtur existens ex vi suarum causarum. Vnde vel causæ sunt merita, vel non ? si merita sunt causæ, ergo illa fuit voluntas exequens propter merita, & non ante præscientiam meritorum ; si vero merita non sunt causa, & videtur gloria vt existens, ergo existit gloria independenter à meritis. Quapropter aiunt implicare in adiecto qui docent aliquid esse futurum, & nondum determinari causam, sed posse existere per hanc, vel per illam ; quia scientia visionis Dei clarissima est, & fertur in rem, provt existit in sua temporis differẽtia : igitur illud futurum cognoscetur vt existens pro sua temporis differẽtia, ac proinde cognoscetur vt existens pro tunc per causas determinatas, & existentes à parte rei : nam vel gloria est futura per causas determinatas, vel non ? Si erit per determinatas causas, redibit argumentum nupper appositum. Si autem gloria non intelligitur futura per causas determinatas, non potest esse obiectum scientiæ visionis ; quoniam Diuina scientia

scientia visionis non est abstractiua, sed intuitiua, ac proinde non solum non abstrahit ab existentia, sed neque à requisitis ad existentiam, quia comprehensiue attingit obiectum vt existens.

3. Quod si dixeris talis gloria est futura ex diuino decreto, & ordine intentionis, non autem intelligitur in se existens pro aliqua temporis differentia ; aiunt hoc minime percipi ; nam aliquid extrahitur ab statu possibilitatis, ac proinde in se existit, quia idem est rem esse futuram, & rem existere pro aliqua differentia temporis, neque ratione distingui potest ipsa res, quæ futura est, ab ipsa, quæ existit in sua temporis differentia, & ideo si gloria videtur futura, videtur existens pro tali temporis differentia.

4. *Respondetur.* Qui hæc obiecere in re facile hærebant, neque satis considerarunt non repugnare aliquid esse futurum quadam futuritione extrinseca, quin sit, pro priori in quo est hoc modo futurum, mandatum executioni. Est enim duplex esse futurum, alterum extrinsecum, siue ex vi decreti infallibilis, & per modum illationis ; aliud in se per suas causas determinatas, per quas mandatur executioni. Sic posita intentione gloriæ vt coronæ non minus sunt futura hæc, vel illa merita, quam ipsa gloria, quia ex vi talis intẽtionis per illationem deducitur futura esse hæc vel illa merita ; hæc tamen futuritio solum est quædam denominatio extrinseca rei futuræ, & consistit in ipsomet decreto quin pro tunc aliquid ponatur ad extra. Sic etiam ipsa omnipotentia denominat extrinsece creaturas possibiles, quin detur aliquid ex parte creaturarum per quod ipsæ denominentur possibiles. Quo etiam pacto dum quis desiderat existentiam alicuius rei, talis existentia dicitur desiderata, quamuis nihil detur tenens se intrinsece ex parte existentiæ desideratæ.

5. Habet tamen vim illa diuina voluntas intentiua inferendi aliam voluntatem eligentem efficaciter determinata media, siue inferendi media infallibilia, & ideo non solum fini dat esse futurum extrinsece, sed etiam mediis indeterminate, quatenus vi illius decreti omnia media dicuntur vage, & indeterminate futura. Et ideo vi illius decreti cognoscitur gloria vt futura, & media cognoscuntur vage scientiã visionis vt futura ; non autem in seipsis ; quia dum sic denominantur futura ; non sumunt denominationem illam à seipsis, sed à decreto. Non tamen dicenda illa scientia visionis abstractiua, quia videt obiectum in medio perfectissimo, nempe in diuino decreto.

6. Neque se gerit consequenter Herize disp. 23. cap. 11. dum his vtitur argumentis contra Soarium, & aliunde disp. 24. docet aliquos fuisse ad gloriam efficaciter antecedenter electos, quamuis hi eximie prædestinati, non sint liberi ad amittendam gloriam, aut grauiter peccandum : Ergo eodem actu ante præscientiam meritorum amantur finis & media, nempe gloria vt danda per merita, & ex vi illius actus videtur gloria vt futura, antequam intelligantur merita in seipsis, neque gloria intelligitur existere in se vsque dum merita intelligantur existere in seipsis. Imo plura aduersariorum argumenta sufficienter instantur in voluntate illa generali saluandi omnes, quæ licet non sit efficax circa finem, est tamen efficax circa media, & cogit Deum ad danda media, non tamen cogit immediate, sed per alias voluntates inde secutas, quæ diuersa eligunt media ; ergo recte intelligitur efficacia alicuius voluntatis, eo quod habeat vim infallibilem inferendi aliam.

7. Quod etiam apprime declaratur in nostra sententia : nam in scientia media de cõsensu futuro sub conditione talis auxilij, & in voluntate dandi illud auxilium continetur infallibiliter futuritio absoluta effectus, & nihilominus adhuc non intelligitur existere voluntas executiua illius effectus, quia prius ratione potest existere cogitatio illa, quam vocamus auxilium, quam Deus præparet suum concursum indifferentem, licet Deus videat se daturum concursum indifferentem sub conditione quod existat illa cogitatio. Similiter si Deus vnico actu reflexo se determinet ad dandum mihi auxilia efficacia, & non alia, ex vi huius voluntatis bonæ operationes dicuntur futuræ ; quamuis hæc volitio reflexa velit existentiam auxiliorum mediante alia volitione executiua auxiliorum. Sic etiamsi homo haberet actum quo vellet ex amore erga Deum dare eleemosinam per actum misericordiæ formaliter, non posset illa voluntas efficax orta à charitate exequi eleemosinam, nisi interueniente alio actu, qui esset formaliter virtutis misericordiæ.

8. *Declaratur amplius.* Haud aliter postquam Deus per scientiam mediam vidit Petrum conuertendum si vocetur vna ex his duabus vocationibus, potest statuere dare ipsi Petro vnam ex illis, quin pro illo signo determinet potius vocationem A. quam B. & nihilominus ex vi illius decreti intelligitur conuersio futura, quamuis pro signo illo non sint determinatæ illæ causæ, per quas conuersio illa futura est. Rursus, promisit Deus gratiam & gloriam iustis bene operantibus ; ex vi huius promissionis infallibilis non tenetur Deus conferre Petro iusto, & merenti potius hanc numero gratiam, quam aliam numero ; aut hanc gloriam potius quam aliam numero distinctam : ergo ex vi illius promissionis, videt Deus dandam Petro sub illa conditione aliquam numero gratiam, & gloriam ; non tamen videt ex vi illius promissionis, quæ gratia, aut gloria in singulari donanda sit Petro. Hoc clarius patet in actione productiua gratiæ, & gloriæ ; quis enim existimet ex vi illius promissionis factæ iustis bene in agone certantibus promissam fuisse gratiam vt producendam potius per hanc actionem, quam per illam ; ergo posita illa conditione videt Deus dandam fore Petro gratiam & gloriam ex vi suæ promissionis, quin pro illo signo ex vi promissionis videat dandam esse gratiam, & gloriam per hanc actionem potius, quam per illam ; ergo in illa promissione, & positione conditionis videtur effectus futurus, quin videatur actio, per quam est futurus. Ergo similiter ex vi intentionis efficacis Dei potest videri gloria, vt futura, quin videantur causæ determinatæ vt futuræ, & consequenter per scientiam visionis videtur à Deo effectus vt futurus, quin ex vi illius notitiæ possint determinari causæ, per quas reipsa est futurus.

9. *Instatur adhuc.* Est etiam ad hoc ipsum comprobandum altera satis perspicua instantia in decretis Incarnationis. Etenim certum est potuisse Deum efficaciter velle vt existat Christus non determinando pro illo signo circumstantias posteriores in sententia aduersariorum, v. gr. locum, passibilitatem, &c. Atqui ex vi illius decreti non poterat non cognosci Christum extiturum in aliquo loco, quin posset determinari locus, aut vbicatio, ergo videtur aliqua præsentia Christi per scientiam visionis vt futura, quin determinetur præsentia ; ergo non obstat diuinæ scientiæ visionis videre

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquid vt futurum vage, quin videatur vt existens determinate. At hoc non facilius intelligitur, quam videre effectum vt futurum, quin videantur causæ determinatæ: quia sicut nihil existit, quin per determinatas causas existat, ita nihil existit quin habeat determinatam existentiam; ergo sicut ex vi alicuius diuini decreti potest aliquid extrinsece denominari futurum vage, ita aliquid determinatum potest dici futurum per has vel illas causas vage, quia illa futuritio est solum extrinseca.

10. *Obiiciunt rursus.* Obiiciunt rursus, si Deus efficaciter ante præscientiam operum eligeret ad gloriam vt coronam, & non determinaret media, vellet in confuso, & in generali merita, quia voluntas efficax dandi præmium vt tale, est voluntas dandi rem illam propter merita, & consequenter amat merita; ergo cum illa non amet in particulari necesse est dicamus ipsa merita amari in confuso, quod non minus repugnat Deo, quam habere notitiam confusam. Hoc etiam argumentum patitur præcedentes instantias, & cogitur explicare, qua ratione in exemplis adductis non habeat locum cognitio confusa, quod si declaretur, pariter constabit non inferri contra nos dari in Deo amorem confusum.

11. *Respondetur* Respondetur præterea primo non inferri amorem confusum, quia potest dari actus tendens expresse, & vage in illa media: Deus enim potest vage, seu indeterminate velle, aut præcipere, & ita præcepit sibi offerri par turturum, aut duos pullos columbarum. Cognoscitque in causa aliquem effectum futurum vage, hunc, vel illum, licet ex vi cognitionis in causa nõ possit determinare, quisnam ex illis effectibus sit determinate futurus. Sic in causa libera proxime expedita ad vnum è duobus actibus incompossibilibus (si non sit possibilis pura omissio libera) videt futurum esse hunc, vel illum actum, non tamen potest ex vi illius actus primi determinare in particulari quis illorum actuum sit futurus.

12. Posset etiam quis existimare diuinam voluntatem posse abstrahere rationem communem à particulari per actum per se supponentem notitiam clarissimam omnium rationum particularium; quia tunc voluntas minime confundit, sed præscindit vnam rationem ab alia; quamuis diuinus intellectus non possit ita præscindere. Sic potest Deus amare aliquod particulare obiectum, quatenus conducit de se in aliquem finem, quin formaliter illud amet vt conducens in finem alium, quem Deus non intendit, licet cognitio diuina non præscindat vnam conducentiam ab alia, cognoscendo vnam, & ignorando aliam. Quo etiam pacto Deus odio habet peccatorem propter peccatum, & in illo ratione formali diuini odij videtur formaliter præscindi ab individuatione illius peccati, seu ratione numerica: non enim Deus odio habet illud peccatum, quia est hoc numero potius, quam aliud numero, sed quia habet malitiam tantæ grauitatis, in qua ratione conueniunt alia peccata numero distincta, neque Deus diligit amicabiliter iustum, quia habet potius hanc gratiam habitualem, quam aliam numero distinctam, sed quia dignus est absolute tali amore amicitiæ.

13. Et vt ab hac responsione abstrahamus facillime dici potest affectum diuinum posse ferri ad hanc gloriam & hoc meritum, quin vllo modo feratur etiam vage ad actionem productiuam gloriæ. Neque obstat ex vi illius intentionis diuinum intellectum debere cognoscere extituram vage hanc, vel illam actionem productiuam gloriæ; quia, vt probatum manet, omnes fateri tenemur non repugnare diuino intellectui eiusmodi cognitiones vagas. Quare post præuisum peccatum, vt absolute futurum, non quidem in se, sed in alio (vt postea dicetur) poterat Deus intendere efficaciter hanc gloriam per hanc numero pœnitentiam, quamuis illa intentio gloriæ nullatenus attingeret formaliter, etiam vage actiones, per quas gloria illa produci potest.

14. Negandum tamen non est in Deo esse posse decreta vaga, sicuti in ipso esse possunt decreta conditionata, & inefficacia. Et de decreto conditionato communiter exponitur illud 4. Reg. 13. *Si percussisses quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses Syriam vsque ad consumptionem.* Quibus verbis Eliseus certo affirmauit Regi Ioas fuisse à Deo decretum, vt si terram iaculo toties percussisset, integram de Syriis victoriam reportaret. Sic etiam Isaiæ 1. dicitur *si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*, quod decretum fuit partim de euentu futuro respectu illorum, qui voluerunt, & audierunt; & partim de non futuro, respectu aliorum, qui respuerunt vocem Domini. Neque vanum est decretum conditionatum de obiecto, aut conditione futuris, aut decretum disiunctiuum, cuius vna pars in illo momento determinatur; nam pro illo signo decreti conditionati præscinditur à positione conditionis, vel eius entia, & pro signo decreti vagi præscinditur à determinatione vnius extremi.

15. *Arguitur.* Argumentantur alij. Quod quis omnino absolute, & determinate vult non esse, manente eadem voluntate, impossibile est eundem velle siue conditionate, siue vage eius contradictorium. Exempli gratia, si quis statuit absolutè, & determinatè non ire Romam; quamdiu manet illa voluntas non potest conditionatè, aut vage velle Romam ire. Respondeo primo hoc argumento pariter probari Deum non habuisse voluntatem dandi gloriam reprobis, si bene agerent: siquidem eos voluit absolute damnare propter eorum peccata præuisa. Secundo dicimus ex suppositione decreti absoluti efficacis, & determinati non aduenire de nouo in alio signo decretum conditionatum vel vagum de contradictorio obiecto: Attamen post signum decreti cõditionati, vel vagi, optime aduenire potest signum decreti determinantis ad non ponẽdam conditionem, neque obiectum volitum: & post signum determinationis vagæ ad vnum è duobus extremis, optime aduenire potest decretum absolute determinans ne existat vnum ex illis extremis. Ita potuit Deus prædefinire Christum in carne passibili, vel impassibili, & pro alio subsequenti signo excludere carnem impassibilem, siue dotem impassibilitatis pro certo tempore. Imo si prosequenti signo præscindatur à determinatione absoluta, & efficaci, potest superuenire voluntas inefficax, aut conditionata circa idem obiectum, vt in disp. præcedenti probaui.

16. *Instant alij.* Instant nihilominus aduersarij. Stulti, & insipientis est velle conditionate, quod absolute, & simpliciter velle, & facere potest. Cum igitur tam futurum conditionatum, quam eius conditio, sint in potestate Dei (*omnia enim quæcumque voluit fecit* Psal. 113. & *voluntati enim eius quis restitit?* Rom. 9.) impossibile est eum quicquam velle conditionate, aut velle aliquid sub cõditione non posita. Respondeo parum considerate dictum esse stulti & insipientis esse velle conditionate, quod absolute & simpliciter facere potest; nam Deus in potestate sua habet saluare omnes homines, & hoc aut conditionate, aut solum inefficaciter voluit, quia potuit non seligere de industria vocationes congruas, & ob altissimos fines suæ prouidentiæ dare his hominibus auxilia reipsa incongrua, vt reipsa contulit, cum quibus non stat vt absolutè, & efficaciter Deus velit saluare illos propter merita.

Sectio III.

Electio efficax ad gloriam ante præscientiam operum non est executiua eiusdem gloriæ.

1. Asserimus modo volitionem illam Dei gratuitam, quæ merita causat, non posse esse executiuam gloriæ post-præuisa merita. Probatur conclusio euersione fundamentorum, quæ pro contrario placito adduxi sect. 1. Ac primo non sufficere vnam volitionem intendere gloriam, aut actiones vagè, & alteram volitionem excludere alias actiones præter vnam, apparet satis perspicue in Deo, cui omnis effectus ad extra, & omnis actio in se bona debeat esse Deo perfecte voluntaria, ita vt effectus determinatus debeat determinate amari. Ideo namque non applicatur sufficienter diuina omnipotentia ad opus nostrum liberum bonum moraliter per voluntatem præcise non impediendi ipsum, quamuis respectu operis praui applicetur per voluntatem non impediendi, quia opus bonum debet esse Deo immediate, & perfecte voluntarium modo quo potest esse immediate voluntarius seruata indemni nostra libertate; sed per voluntatem huius gloriæ exequendæ per hanc, vel illam actionem, & exclusionem aliarum actionum præter hanc, non est determinate, directe, ac perfecte voluntaria hæc actio, igitur actio ista debet amari per aliam volitionem, quæ directe, & determinate feratur ad ipsam.

2. *Confirmatur.* Confirmo. Si per priorem voluntatem intendentem gloriam neque indeterminate amaretur formaliter actio, licet per aliam nolitionem, aut volitionem excluderentur omnes actiones productiuæ illius gloriæ præter vnicam, non idcirco posset illa determinata actio causari absque volitione terminata ad ipsam, licèt omnipotentia esset necessitata, siue infallibiliter determinata ad producendam gloriam per illam actionem ex vi priorum volitionum, quatenus nulla ratione manet indifferens ad non causandam illam actionem. Igitur licet diuina omnipotentia sit determinata ad producendam hanc actionem per voluntatem illam vagam huius, vel illius actionis, & exclusionem aliarum actionum præter hanc, non idcirco erit vltimo expedita omnipotentia absque alia volitione, quæ determinatè feratur in hanc actionem: etenim indifferentia potentiæ eodem modo aufertur in vtroque casu per duplicem illam priorem volitionem; quare in vtroque casu debet consurgere nouus affectus determinate tendens in illam actionem. Ratio à priori est, quia sicut quidquid à Deo causatur debet à Deo amari, ita debet determinate amari; quia sicut determinate causatur illa bona actio, ita debet Deo tribui vt concurrenti ad ipsam per se, & ex determinata intentione.

3. Procedit quoque hæc ratio proportione seruata inter homines. Etenim potentia locomotiua hominis exercens actum externum nequit causare effectum, nisi ametur ipse, licet indifferentia potentiæ possit auferri ante talem amorem. Nam si quis velit efficaciter sanitatem, & excludat aliud medium præter de ambulationem, determinatus est ambulare, & adhuc non sufficit præcise excludere alia media, nisi ametur medium illud deambulationis; ergo quamuis vage fuisset amatum hoc, vel illud medium, non sufficeret exclusio aliorum ad exequendum hoc, nisi etiam determinate ametur hoc: non enim est cur vltra prædictam determinationem potentiæ requiratur formaliter amor operis exequendi; non autem requiratur determinatus amor determinati operis exequendi, ac proinde in vtroque casu determinatio illa prior potentiæ, solum erit mediata. Quemadmodum si quis imperet efficaciter volitionem efficacem eliciendi hanc actionem externam, solum mediate determinat illud imperium ad potentiam locomotiuam.

4. *Confirmatur aliter.* Confirmatur. Si ametur vage hic vel ille finis, & postea excludatur vnus ex illis duobus, necessario resultat determinatus amor huius finis, antequam voluntas determinetur ad electionem mediorum, si intentio finis debet præcedere ipsam electionem mediorum. Ratioque necessitans eligere medium hoc vt vtile ad hunc finem non potest esse nisi determinatus amor huius finis; quia voluntas non determinatur ad specialem electionem medij conducentis in finem hunc, & non in illum, nisi alliciatur à bonitate potius huius finis, quam illius: Atqui non allicitur à bonitate potius huius finis, quam illius per illam intentionem vagam; igitur de nouo aduenit determinatus amor huius finis.

5. *Probatur alijnde.* Secundo principaliter arguitur euertendo aliunde fundamenta aduersariorum; quoniam omnia manifeste instantur in prædefinitione Dei efficaci nostri operis liberi, quam admittunt per plures ex aduersarijs, contra quos disputamus, è quorum numero sunt P. Ruiz, Granados, Aluarez, Auersa, & alij citandi sect. sequenti: nam illa prædefinitio efficax nostri operis liberi nequit esse executiua illius, vt disp. 3. fuse probaui; quamuis non relinquat diuinam omnipotentiam indifferentem, vt exequatur, vel non exequatur illud opus in particulari: alioqui talis prædefinitio non fuisset efficax. Quod si illa prædefinitio esset executiua operis absque alia voluntate terminata ad ipsum opus bonum, talis voluntas esset executiua operis, & simul requisita hic, & nunc ad existentiam illius operis, quod mille modis implicat, vt loc. cit. probaui. Esset, inquam, requisita, quoniam illud opus bonum nequit existere absque voluntate aliqua diuina directè terminata ad ipsum opus; cum igitur non sit alia (vt supponitur) præter prædefinitionem efficacem, quæ exequitur opus ipsum, necessario dicendum est illam præfinitionem esse de facto requisitam ad existentiam illius operis.

6. *Probatur amplius.* Tertio probo conclusionem. Ante gloriæ prædefinitæ executionem debent merita videri per scientiam visionis: At hæc præuisio requiritur vt merita quatenus talia moueant diuinam voluntatem vt velit conferre præmium. Sic preces, seu orationes sunt ad flectendam voluntatem; non autem vt immediate determinetur potentia distincta à voluntate ad operandum. Ita quoque consilium, suasio, ad hortatio, præceptum non est nisi vt moueatur voluntas. Quamobrem sicut dum à consulente proponuntur rationes, quibus saltem determinetur ad agendum, non proponuntur nisi vt velit agere iuxta consilium, ita cognitio precum, aut meritorum non mouet immediate ad executionem operis externi, sed ad volendum exequi. Eaque propter dum Deum exoramus vt nos exaudire

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignetur, planum est ab ipso petere vt habeat voluntatem nobis succurrendi.

7. Hæc efficaciter monstrant in Deo esse nouam voluntatem dandi gloriam, quæ non præcedit, sed subsequitur merita, & orationes. Etenim Deus est orandus vt velit dare nobis auxilia, quibus infallibiliter salutem consequamur; non autem oramus vt habeat voluntatem quæ præcedit talem orationem, & meritum, & est causa illius, sed potius aliam subsequentem: quia ab oratione non mouetur nisi facultas percipiens talem orationem, & potest decernere aliquid propter talem orationem.

8. Non tamen necesse vt ex suppositione precum, aut meritorum adhuc maneat indifferens voluntas ad exaudiendas preces, & remuneranda merita, vt patet in casu, quo Petrus decreuisset donare Paulo librum, si ipse Paulus petat; nam ex vi huius voluntatis nequit Petrus cognoscere petitionem Pauli vt existentem, quin donet librum. Quod autem præstat in hoc casu voluntas conditionata posita conditione, præstat voluntas Dei absoluta dandi auxilium propter preces, aut merita; nam hæc volitio præcedens preces, & merita, ideo absoluta est, quia absolute vult preces, aut merita, & ex suppositione precum, aut meritorum dat rem. Post orationem sequitur ordine rationis voluntas Dei donans aliquid propter orationes, vt docuit ex Augustino S.Thom. 1. part. quæst. 19. art. 8. dicens: *Nullus fit saluus nisi quem Deus voluerit saluari, & ideo rogandus est vt velit, quia necesse est fieri si voluerit.* Loquitur itaque de voluntate quæ post electio- S.Thom.
ad gloriam ante præuisa merita, eligit hoc auxilium vt efficax, & infallibile ad perseuerandum finaliter in gratia.

9. Dum Christus Luc. 22. aiebat: *Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua*, rogat vt Deus haberet voluntatem donandi perseuerantiam in fide: alioqui neque preces, quibus nos aliquid ab amico petimus, deberent mouere voluntatem ad aliquid decernendum. Ideo Prosper in prædicta Epistola ad Prosper.
Augustinum ita desiderat scire vtrum Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ effecerit, *quia finem vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, præscierit*, vt supponat Deum potuisse moueri à prælcientia meritorum, ad decernendum præmium, & statuat postea Deum non potuisse habere voluntatem infligendi pœnam nisi post præuisam culpam, docerque voluntatem diuinam, puniendi propter peccatum necessario præsupponere ipsum peccatum vt absolute futurum: hoc autem non esset verum iuxta sententiam, quam modo reiicimus: nam posset Deus decernere supplicium sub conditione peccati, vt de facto decreuit, & posito peccato infligeret absque noua voluntate supplicium vt tale. Porro non posse non admitti in Deo voluntatem destinantem pœnam post præuisum peccatum vt absolute futurum docet idem Prosper ad obiect. 11. Vincent. vbi supponit Deum præscisse, hominem turpiter victurum, & ideo destinatam fuisse pœnam, & ideo concludit: *Atque ita ad prædestinationem eius nihil referri potest nisi quod aut ad debitam iustitiæ retributionem, aut ad indebitam pertinet gratiæ largitatem.* Rursus ad cap. 14. Gall. *Prædestinatio Dei semper in bono est, aut ad retributionem iustitiæ, aut ad donationem pertinet gratiæ.* Et sequenti cap. 15. statuit tanquam indubitatum *Deum prædestinasse, quæ malis meritis iusto erant iudicio retribuenda.*

10. Haud aliter Fulgentius lib. 1. ad Monimum Fulgentius.
cap. 23. *Iniquos*, ait, *quos præsciuit Deus hanc vitam in peccato terminaturos, prædestinauit supplicio interminabili puniendos*, similia scripsit cap. 7. initio, & toto cap. 13. & 14. Vnde cap. 17. proposuit quæsitum. *An idcirco iniquos ad supplicium iuste prædestinauerit, quia eorum mala opera, licet futura præsciret, non tamen ipse prædestinauit vt futura essent?* Respondetque affirmatiue, vnde cap. 24. inquit: *Prædestinauit illos ad supplicium, quos à se præscinit voluntatis malæ vitio recessuros.* Similiter Beda lib. Beda.
quæstion. quæst. 13. post medium. *Cum sciat hominem peccaturum mortem ei præordinauit vt verus index.*

11. Accedit Valentinianum Concilium sub Lothario Imperatore cap. 3. *In damnatione autem perituri rum meritum malum præcedit iustum Dei iudicium.* Ac paucis interpositis: *Pœnam sane malum meritum eorum sequentem, vti Deum qui omnia prospicit, præscinisse, & prædestinasse, quia iustus est index.* Ideo Deus dicitur destinare pœnam, quasi coactus, & inuitus, quia post præscientiam demeriti illam decernit, & hoc est quod Bernardus aiebat serm. 5. in Natali Domini: *Nam quod indicat*, inquit, *& condemnat, nos eum quodammodo cogimus.* Supponuntque concilia & Patres esse impossibile vt ita ante præuisam culpam destinetur pœna, vt infligatur, nisi post præuisam culpam prædestinetur pœna.

12. Confirmatur efficaciter; quoniam quantum adhoc æquat prædestinationem, & reprobationem Prosper ad obiect. Vincent. 11. inquiens: *Prædesti-* Prosper.
nauit Deus iudicium suum, quo vnicuique retributurus est prout gessit, sine bonum, siue malum. Cum tamen discrimen, & electionem gratuitam agnouerit ibi ad 2. obiect. & ad capitula Gallorum cap. 8. aliisque in locis. Vide etiam Damascen. lib. 2. de Fide c. 29. Hieronymum in cap. 1. Machiæ, & epist. ad Hedibiam quæst. 10. Ambrosium lib. 5. de Fide cap. 3. Fulgentium supra cap. 24. August. epist. 106. & lib. contra Iulianum cap. 8. & lib. de Dono perseu. cap. 8. & 14. Sic forsitan intelligendus est S. Tho. quæst. 6. de verit. art. 1. ad vltimum, vbi affirmat *reprobationem directè non opponi prædestinationi, sed electioni*, nam videtur agere de electione executiua præmij, quæ est post præuisa merita, quemadmodum positiua reprobatio est post præscientiam demeritorum, vt postea dicemus, & constat ex nuper dictis. Plures fere citantur.

13. Quare licet aliter nos supra explicauerimus plura testimonia, quæ afferuntur ad probandum prædestinatos non fuisse ad gloriam electos ante præscientiam meritorum, tamen nonnulla illorum commode exponuntur de electione ad gloriam executrice eiusdem gloriæ: hæc enim præsupponit merita: nam merita mouent ad aliquam voluntatem conferendi præmium, quo proponunt motiuum ex parte obiecti vt præmium conferatur; motiuum autem non proponitur nisi facultati, quæ potest velle conferre illud bonum propter rationem obiectiuam sic propositum. Sic etiam consilium subministrans rationes, seu motiua, propter quæ aliquid fieri oportet, non inclinat nisi ad eliciendum actum voluntatis, qui feratur in illam rationem boni, quæ proponitur. Ita potest exponi Ambrosius lib. 5. de Fide cap. 3. dicens: *Quorum merita præsciuit, eorum præmia prædestinauit.* Et Sedulius Augustini contemporaneus in collectan. in Epist. ad Rom. *Quos præsciuit futuros deuotos sibi, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda.* Et paulo post: *Aliud est præscire, aliud prædestinare. Præscientia itaque gerenda præuoscit: postmodum prædestinatio retribuenda describit. Illa præuidet merita: hæc prædestinat præmia.* Augustinus Serm. 7. de Verbis Domini: *Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me præsumentes, non de se, nec de Baal.* Author hypognosticon lib. 6. cap. 2. *Quicumque antequam sit, sic præscit, prædestinat. Et propterea prædestinat, quia quale futurum sit, præscit.*

14. Sit quoque altera ratio à priori generaliter pro- 14. ratio.
cedens tam pro omni voluntate conditionata, ne posita conditione transeat per seipsam in absolutam, & executiuam operis, quam pro omni voluntate efficaci expectante præuisionem mediorum, vt finis detur executioni. Petenda igitur erit ratio (vt disp. 1. vidimus) ex ipsa natura cognitionis, quæ vim non habet determinandi immediate potentiam in executionem externi operis, sed mediante volitione, quæ dimanet ex ipsa cognitione. Sic qui stricto amore fertur in aliquod obiectum, v. g. præsentiam in tali loco, necnon in deambulatione ad acquirendam præsentiam illam, si cognoscat præsentiam illam deesse, nequit sola illa notitia defectus illius præsentiæ, simul cum illo amore stricto, qui dicitur permanere cum gaudio postquam obtinetur finis, determinari ad exequendam deambulationem, & consecutionem finis præintenti, nisi accedat voluntas alia deambulandi, quæ dicitur desiderium finis, & qui non permanet consecuto fine. Ita quoque qui vult aliquid exequi dependenter à superuentura cognitione mediorum, aut positione alicuius conditionis, non debet determinari immediate à cognitione; sed à volitione dimanante ex illa cognitione. Etenim quemadmodum cognitio absentiæ boni non repræsentat nouam bonitatem ex parte obiecti prius amati stricto amore, & nihilominus quia præcognoscitur pondus ipsius amoris stricti in obiectum, & cognitio absentiæ, siue defectus obiecti determinat præsupposita cognitione amoris stricti in executionem medij, aut finis, nequit illa cognitio non determinare immediatius in alteram voluntatem, quæ determinat ad exequendum ipsum medium ex amore finis, quæ posterior volitio cessat post finem obtentum; ita cognitio existentiæ conditionis, non pollet vi determinandi immediate ad existentiam rei amatæ, neque cognitio orationis, aut meriti vim habet determinandi immediate ad conferendum quod precibus, seu oratione flagitamus, aut meritis assequimur; sed notitia illa existentiæ conditionis, simul cum notitia præcedentis voluntatis conditionatæ determinat ad existentiam alterius volitionis vltimo determinantis ad executionem finis intenti.

15. Determinatque illa notitia voluntatem vt voluntas aliter feratur in obiectum, quamuis bonitas, quæ apparet in obiecto finita sit, & appareant plures rationes mali; quia omnis malitia obiectiua, & omnes rationes, quæ retardare possent ne voluntas amplecteretur illud obiectum, reputantur pro nihilo à voluntate sub illa conditione dum cognoscitur actualis determinatio efficax ipsius voluntatis ad amplectendum illud obiectum sub illa conditione, aut voluntas absolute tendens efficaciter in illud obiectum per talia media. Cum igitur illæ rationes mali, aut boni incompossibilis, quæ retardare possent à prosecutione illius obiecti repræsententur vt actu pro nihilo habitæ à voluntate efficaciter tendente in illud obiectum, perinde se habent ex parte obiecti ex tali suppositione, ac si non apparuissent. Cum igitur deficientibus illis rationibus, quæ retardare possent prosecutionem illius obiecti propositi vt boni, necessario voluntas amplectatur tale obiectum, dicendum est post strictum amorem sequi necessario illud desiderium, vt tandem voluntas obtineat finem, & quiescat per gaudium in obiecto obtento cessante desiderio, non vero stricto amore.

16. Consequenter putamus gaudium non resultare necessario in voluntate nisi cognoscatur amor strictus, seu pondus efficax in obiectum, quod potest existere simul cum gaudio, quamuis finis iam sit obtentus. Etenim cognitio boni finiti præsentis & possessi secum afferentis plures rationes mali non habet vnde necessitare queat ad gaudium, nisi duret amor efficax obiecti. At permanentia prædicti amoris, dum non cognoscitur, non tribuit prædictæ notitiæ de possessione illius boni tot rationalibus mali immixti efficacitatem inferendi infallibiliter gaudium. Cuius ratio est, quoniam cognitio non determinat potentiam nisi in vi repræsentandi: ergo talis debet esse repræsentatio, vt attenta illa præcise sit determinata potentia; ac proinde debent repræsentari in casu nostro, motiua, quæ alioqui possent retardare operationem voluntaris tanquam pro nihilo habita.

17. Ob hanc causam qui haberet voluntatem faciendi aliquid cum primùm perueniret Salmanticam, si non sciret se iam peruenisse in locum illum, quamuis reipsa esset Salmantica, non esset ex vi illius voluntatis efficacis determinatus ad executionem rei volitæ, vt perspicuum est. At cognitio non determinat in executionem rei, nisi in vi repræsentandi proponendo obiectum quod vt sic propositum non relinquat sufficiens motiuum desistendi ab actu; ergo determinatur voluntas, quia repræsentantur causæ, ob quas poterat suspendi illa operatio vt pro nihilo reputata à voluntate, & repræsentatur voluntas vt determinatæ ad paruipendendas illas rationes. Quod vel ex eo confirmari posset; quoniam alioqui non magis determinaret illa cognitio, quam quæuis alia conditio intrinsece afficiens subiectum. Neque cognitio ex propria quidditate repræsentationis insufficiens necessitare, ex alio adiuncto necessitat saltem de facto voluntatem cum omnimoda indifferentia iudicij, vt à me sæpe probatum est.

18. Propter hæc iam olim existimaui dicendum, casu quo quis non amans obiectum falso putaret se illud efficaciter amare, & videret obiectum esse absens, necessario eliciendum fore desiderium, & postea consecuto fine, & cessante desiderio, eliciendum fore necessario gaudium, si perseueraret illa cognitio falsa illius amoris efficacis vt existentis, quia cognitio illa sufficit ad determinandam voluntatem, & non determinat nisi voluntatem: alioqui dari posset cognitio determinans absque volitione aliqua ad operationem externam immediate, vt si quis putaret falsò se desiderasse executionem talis operis externi.

19. Inde tamen non infertur, quando quis efficaciter imperat actionem aliquam externam prærequiri cognitionem actus interni imperantis, quia in illo casu potius iuxta nostrum discursum colligendum est non prærequi talem cognitionem, quia amor, non cognitio est quæ determinat ad opus externum, & ita actus imperans internus independenter à cognitione illius determinat ad opus externum.

20. At quando voluntas necessitatur ad gaudium de possessione boni finiti, & immixti pluribus rationibus mali, opus est vt præcognoscatur determinatio stricti amoris efficacis erga illud obiectum, vt sic cesset motiuum cessandi à gaudio; quia nequit ratio mali retardare à gaudio, si obiectum repræsentetur vt efficaciter amatum: nam illa ratio mali repræsentatur vt omnino superata per affectum à ratione boni, & ideo deficit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficit motiuum cessandi à gaudio ; nequit autem voluntas cessare à gaudio absque aliquo motiuo. Si autem non repræsentaretur ille amor, non deficeret motiuum ex parte intellectus, vt voluntas suspenderet gaudium. Exindeque intulimus supra casu quo quis falso putaret se stricto amore prosequi obiectum possessum non fore potentem suspendere gaudium, quia deficeret motiuum suspensionis, quod deberet esse aliqua ratio mali ex parte obiecti, aut bonitatis incompossibilis: *Neutrum autem horum mouere posset voluntatem ex suppositione cognitionis stricti amoris efficacis*; quoniam iudicium affirmat illam rationem suspendendi affectum gaudij pro nihilo reputari à voluntate.

21. Ex his concludimus dari in Deo post gratuitam electionem ad gloriam ante præuisa merita aliam volitionem executiuam eiusdem gloriæ.

Augustinus. Has expressit Augustinus Serm. 7. de Verbis Domini, inquiens: *Elegit nos Deus, sicut inquit Apostolus, & secundum suam gratiam, & secundum meritorum iustitiam.* Colligit quoque idem ex eodem Augustino lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. vt vidimus disp. 6. sect. 8. nam admittit propositum Dei efficax prædestinationem ad gloriam ante præuisa merita, quod ibi renuit vocare electionem; & rursus post præuisa merita admittit electionem ad gloriam, & ideo ait, ex diuino proposito prouenire electionem. Ac rursus in Psal. 30. ad illa verba: *In manibus tuis sortes meæ*, docet in Deo dari electionem post merita præuisa.

Sectio IV.

Quanam ratione distinguendus sit in diuinis volitionibus ordo intentionis ab executionis ordine.

1. SI in Deo dari nequeat efficax intentionis ordo diuersus à volitione executiua eiusdem obiecti, planum est illam efficacem intentionem gloriæ ante præuisa merita fore post præuisionem meritorum executiuam eiusdem gloriæ, si aliqua volitio Dei actiue exequitur opus ad extra. Et ideo qui negant hos diuersos ordines in diuinis volitionibus, frequentius diffitentur esse in Deo illam gratuitam electionem ad gloriam ante præuisionem meritorum. Ducuntur, quia si ante præuisa merita esset in Deo volitio efficax executiua gloriæ, non expectaret præuisionem meritorum ad exequendam gloriam. At hi non satis videntur probasse repugnare Deo volitionem executiuam gloriæ, quæ licet sit ante præscientiam meritorum velit gloriam exequi post præuisa opera, siue post signum præscientiæ operum. Sicut licet ab æterno sit in Deo voluntas executiua Gabrielis, non habet vim producendi illum nisi pro tali tempore, quia vult producere ipsum pro illo instanti, & non antea.

2. Negant hos ordines P. Vasquez 1. part. cap. 14. quæst. 4. Granados 1. part. tract. 6. disp. 4. sect. 4. Pennotus lib. 6. de Auxiliis cap. 21. Moncæus in opus disp. 4. cap. 4. Ruiz de Voluntate Dei disp. 24. sect. 1. & de Prædest. disp. 12 sect. 7. Becan. 1. part. cap. 14. quæst. 4. Aluarez de Auxiliis lib. 3. disp. 22. num. 17. aliique non pauci. Mouentur primo, quia si Deus intendit causare gloriam, vt coronam efficaciter, eadem quoque volitione vult efficaciter exequi operationem transeuntem: igitur illa intentio est sufficiens ad executionem: non enim inuenire est cur potentia executiua ad extra non applicetur sufficienter per illam volitionem. Ac hoc argumentum nullius roboris esse constat ex dictis in præcedentibus sectionibus. Nam & ostendi primo posse dari volitionem, quæ feratur formaliter ad effectum, quin formaliter terminetur ad actionem productiuam illius, & aliam quæ feratur in finem quin tendat formaliter in media. Secundo licet volitio Dei efficax terminetur ad actionem à nobis ponendam libere, de se habet talis volitio vt non intelligatur in signo proximæ indifferentiæ nostræ voluntatis ad eliciendam, vel non eliciendam talem operationem, quia ex propria sua quidditate adfert illam præcisionem ab ipsa pro signo illius indifferentiæ, vt à nobis disp. 2. & 3. probatum est. Attuli etiam sect. præcedenti varias causas, ob quas non manet sufficienter applicata diuina omnipotentia per intentionem illam gloriæ, quæ merita præcedat.

Inefficax argumentum.

3. Secundo monentur; quia etiam homines ingenio prompti post consultationem de rebus sibi facilibus vnica volitione finem intendunt & exequuntur. Ergo non est negandum, Deum vnica volitione finem intendere, & exequi. Solutio etiam huius argumenti patet ex tota sect. præcedenti, quæ varias assignauit rationes cur volitio finis, quæ præcedit electionem mediorum requirat ad executionem finis nouam voluntatem, quæ feratur in ipsum finem. Specialis etiam ratio est (vt nuper notabam) cur prædefinitio Dei efficax terminata ad nostrum actum liberum non sit executiua talis actus.

Aliud argumentum inefficax.

Ordines illos intentionis, & executionis in diuinis volitionibus tutantur P. Soarius tom. 1. in 3. part. disp. 5. sect. 1. & alibi sæpissime, Arrubal 1. part. disp. 65. num. 20. Albelda ibidem disp. 72. conclus. 2. Nazarius hic artic. 1. Controuersia 2. Machin etiam hic disp. 46. sect. 6. §. *Sed dices*, & hæc sententia communior est apud nostros Neotericos. At in his ordinibus explicandis aliquantulum variant: nam P. Soarius lib. 1. de Prædestinat. cap. 14. voluntatem efficacem non executiuam appellat vnionem affectiuam amantis cum obiecto amato; non vero effectiuam, quia fertur præcise in illud sub ratione boni amabilis, non vero sub ratione factibilis. Vt igitur actus moueat se solo potentiam ad opus, necesse est tendat in obiectum sub ratione factibilis. Sic etiam strictus amor efficax, qui ex modo tendendi præscindit ab absentia, vel præsentia obiecti, est vnio affectiua cum obiecto amato, & talis amor habet vim eliciendi alium actum qui dirigitur à cognitione absentiæ obiecti; & est desiderium, aut quasi desiderium.

Probabile ad primum. Ita Soarius & alii.

5. Quare inidoneè refutarunt Nuperi hunc dicendi modum, quia in volitionibus Dei efficacibus non est cur potius vna, quam altera dicatur vnio affectiua: constat enim speciali titulo potius amorem strictum, quam desiderium dici vnionem affectiuam, vt constat ex dictis tract. de Volunt. Dei, dum ageretur de stricto amore Dei erga seipsum. Potestque amplius explicari sententia Soarij, quia intentio efficax solius finis non attingens media, neque actiones, consequenter non attingit rationes causandi, quales sunt causæ, & actiones, & ob id recte ille amor non diceretur vnio effectiua, quia non tendit in rationes efficiendi obiectum, sed affectiue in finem modo efficaci.

6. Quare hæc sententia satis probabilis est si asserat

asserat semper volitionem se habere ordine intentionis, non vero executionis, quoties non determinat media, neque actiones. Non tamen debet velle voluntatem intentiuam, & minime executiuã non posse ferri ad media, & actiones: nam volitio determinata ad finem medium, & actionem potest non esse executiua; siquidem Deus potest efficaciter velle hoc opus liberum in particulari, & hanc gloriam obtinendam per hoc medium, & has actiones liberas, necnon per hanc actionem executiuam eiusdem gloriæ; quin propterea intentio illa efficax sit executiua. Potestque Deus prædefinire efficaciter hanc operationem liberã in particulari, & nihilominus illa præfinitio illius singularis actionis non erit executiua, alioqui, vt probatum manet disp. 3. liberum læderetur arbitrium. Neque intentio gloriæ vt coronæ per has determinatas causas, & actiones poterit esse executiua eiusdem gloriæ, vt probarunt cuncta, quæ in præcedenti sect. adducta sunt.

7. Quare parum consequenter P. Ruiz, & Granad. supra, quos nonnulli ex Recentioribus sequuntur, aiunt admittendas esse prædefinitiones Dei efficaces nostrorum actuum liberorum, & adhuc fore negandos hos diuersos ordines intentionis, & executionis in diuinis volitionibus. Etenim satis probatum manet præfatas prædefinitiones Dei efficaces non posse dici executiuas operis liberi, quoniam alioqui essent principium immediatum, & requisitum ad illa opera, & à nobis impediri non possent, ac per consequens læderetur humana libertas.

& Ruiz dicunt oppositum.

Non desunt ex nostris modernis qui dicant illam volitionem esse solum intendentem, & non exequentem, quæ appetit executionem operis per aliam voluntatem distinctam, quæ sit obiectum volitum tanquam medium ad exequendum finem: quando vero volitio efficax non sic feratur in suum obiectum erit executiua operis. Sed neque hoc modo exacte proponitur diuersitas inter volitionem efficacem intendentem, & exequentem. Primo quia volitio efficax gloriæ ante præscientiam meritorum potest non ferri formaliter in aliam volitionem, & nihilominus illa non erit executiua gloriæ. Similiter potest præfiniri opus liberum, quin per talem voluntatem formaliter ametur alia voluntas diuina, quin talis præfinitio sit exequutiua. Poteritque Deus efficaciter intendere finem per hoc vel illud medium, aut aliquem effectum per hanc vel illam actionem, quin talis voluntas sit executiua finis, aut effectus amati, vt ex præcedenti sect. constare potest, & nihilominus talis voluntas non fertur formaliter ad aliam volitionem, quamuis in mea sententia illam inferat, non igitur ex illo capite conuenienter differt volitio intendens ab exequente. Deinde verum non est quod secundo loco dicebatur ab ipsis, nempe illam non esse volitionem executiuam, quæ amat finem, seu effectum mediante altera volitione; quia potest finem amare, seu effectum mediante altera volitione, quamuis talis volitio, quæ effectum amat mediante altera executiua sit; potest namque amari altera quæ solum respiciat motiuum partiale, quod solum non moueret ad existentiam effectus, ac proinde sequens volitio se sola non est sufficiens ad exequendum. Ita etiam humana voluntas requirit pro posteriori signo habitum supernaturalem tanquam principium inadæquatum actus supernaturalis, & virtus existens pro diuersis signis constituit completam virtutem, vt anima cum potentia, vel habitu etiam naturali, aut intellectus cum specie.

9. Facilius dici potest illam volitionem esse intendentem non exequentem, quæ de se infert volitionem aliam potentem causare obiectum ad quod tendit, siue potentem applicare diuinam omnipotentiam absque alia volitione terminata ad tale obiectum. Illa vero erit executiua quantum est de se, quæ modo dicto non tendat in obiectum, quamuis sit efficax. Quamobrem si voluntas indifferens ad plures actiones simul cum volitione excludente actiones alias præter vnam, sufficienter applicarent omnipotentiam, quin inferrent aliam volitionem, vtraque ex illis duabus volitionibus per modum vnius diceretur executiua; quia vna sine alia non applicat sufficienter omnipotentiam.

Quid facilius intelligatur.

10. Consequenter etiam si Deus per vnum actum vellet solum hanc actionem, non vero terminum, & per voluntatem aliam amaret terminum, vtraque volitio per modum vnius esset executiua, licet vna ordine rationis esset prior, quam altera, quia vtraque simul sufficit applicare diuinam; neutra autem se sola sufficit; quia tam actio, quam terminus debent esse Deo perfectè, & formaliter voluntaria. Consequenter si pendet electio per se ab intentione, ita vt quamuis electio per se amet finem prærequiratur intentio finis, non erit in Deo sufficienter applicata diuina omnipotentia per electionem medij, sed requiritur quoque intentio. Vnde semper habendum est ante oculos num vltima volitio tendens in obiectum exequendum requirat ex vi modi tendendi in obiectum per se aliam volitionem tendentem in idem obiectum: tunc enim vtraque erit executiua, quia vtraque, quatenus tendit in tale obiectum, requiritur ad existentiam illius.

11. Hæc dicta sint, quia supponimus volitionem liberam Dei non esse ipsam virtutem actiuam, sed dumtaxat applicationem diuinæ omnipotentiæ: nam si esset actiua virtus, in aliquibus oporteret diuersimode philosophari. Etenim si voluntas indifferens ad plures actiones simul cum alia voluntate excludente actiones alias præter vnam sufficienter causarent effectum; volitio quæ præcise excludit alias actiones non esset virtus executrix: illa autem, quæ vellet effectum per hanc, vel illam actionem, potius diceretur virtus executrix, licet in hoc etiam esset aliqua implicatio.

12. Porro diuinam omnipotentiam non constitui per volitionem liberam, probabitur in proprio loco. Obiter tamen noto ita sentire S. Thomam 1. part. quæst. 25. art. 5. ad 1. vbi dicit: *Non ideo Deus potest, quia vult, sed quia talis est in sua natura.* Fauetque Nissenus Orat. catechetica illis verbis: *Cum voluntate concurrentem habentem potentiam.* Idemque necesse est dicant, quotquot existimant actus liberos Dei ratione sui non importare perfectionem: quoniam virtus actiua creaturarum, vt pote continens eminenter omnem perfectionem, & virtutem creatam, non potest non imbibere formaliter maximam perfectionem. Ex quo etiam manifestum desumitur argumentum pro nostra sententia; quia si Deus decreuisset nihil producere, non haberet in illa sententia virtutem immediate actiuam creaturarum, quod dici non potest; alioqui dicendum esset in tali euentu deficere Deo perfectionem intensiuam; quia virtus immediate actiua, & contentiua formaliter omnium perfectionum est determinate perfectio, potius quam eius carentia. Secundo idem ostenditur, quia diuina voluntas non vult actum prauum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

prauum, quamuis diuina omnipotentia ad ipsum concurrat. Tertio quia actiones creatæ non pendent essentialiter ab hac voluntate Dei, alioqui per se deberent determinate ordinari in illos fines, & non alios, quos respicit diuina hæc volitio.

Sectio V.

Cuiusnam virtutis sit illa intentio ante merita dandi gloriam propter merita?

1. ADhuc est non leuis contentio ad quam virtutem pertineat illa voluntas quæ præcedit merita, & efficaciter vult dare gloriam vt coronam. Nam P. Soarius supra, quem sequuntur pernam. Nam P. Soarius supra, quem sequuntur plures putat Deum per actum gratiosum, & liberalitatis posse intendere finem, quem tamen exequatur per alium actum non gratuitum, sed ex obligatione iustitiæ. E contrario P. Vasquez loc. cit. existimat actum primum intentionis, si liberalis sit, & efficax pugnare cum secundo dante gloriam propter merita: quoniam prior actus vult gloriam non ex meritis præuisis, sed gratiose ante præuisionem operum: ergo posito tali actu efficaci implicat Deum de facto non ex liberalitate, sed ex gratuitidine, vel iustitia gloriam præbere: actus namque efficax ex liberalitate debet habere effectum ex liberalitate; repugnat ergo talis actus collationi gloriæ propter merita, & per modum coronæ. Recognoscatur P. Vasquez 3. part. disput. 23. cap. 11. vbi iterum delere satagit doctrinam, & exempla, quibus Soarius suam cogitationem muniuit, non tamen adeo fœlici exitu laborauit.

Qualiter opponantur P. Soarius, & P. Vasquez circa decisionem quæst.

2. Vt rem clariorem redderet P. Soarius, & duas illas voluntates, liberalem alteram, & alteram ex iustitia, varia proposuit exempla. Primum in Rege proponente præmium, ac volente vt milites illud assequantur, & iterum post partam victoriam stipendium, seu præmium conferente, in quo casu prima voluntas liberalis est, & gratiosa, quamuis intendat dare præmium propter merita. Secunda autem voluntas post præuisa merita præmium confert, & militem remunerat. Secundum exemplum est in vendente: voluntas enim vendendi Petro equum non est ex obligatione iustitiæ, sed mere gratiosa; quamuis ante præuisam solutionem intendat tradere equum propter pretium; quamuis post pactum iam donatio equi oriatur ex obligatione iustitiæ. Tertio rem magis declarat in casu quo proponat Rex præmia militibus, & aliquis tali polleat industria, vt possit infallibiliter efficere, vt Ioannes suus filius victor existat: nam qui ita esset industrius posset efficaciter intendere, vt filius suus præmium, seu coronam reportaret, quamuis talis voluntas efficax esset liberalis, quia non oritur ex aliqua obligatione iustitiæ, quamuis ipsa collatio præmij non sit liberalis, sed ex obligatione iustitiæ. Hoc igitur modo, inquit Soarius, se Deus gerit; nam proponit gloriam dandam vt coronam adultis omnibus, qui illa propter merita propria consequi possunt, nihilominus quamuis omnibus præmium, seu brauium proponatur, singulari consilio præparat aliquibus media, quibus infallibiliter gloriam assequantur, quia cū perfectissima Dei scientia proponat ipsis media infallibilia, quib. hi infallibiliter gloriā assequentur per merita, non est cur Deus nō possit ante absolutā præuisionem meritorum efficaciter decernere vt hic homo gloriæ coronam obtineat, & illa voluntas est liberalis, & gratiosa, quoniam esse non potest ex aliqua obligatione iustitiæ, & intendit vt ipsa gloria conferatur ex iustitia; quemadmodum in casu posito intendit Pater Ioanni filio præmium ex iustitia, non autem vt ex liberalitate conferatur.

Ponamus Regem (vt in præcedenti disput. dicebamus) qui proponit præmia certantibus, & remuneratur merita, habere in sua potestate efficere vt hic, aut ille victoriam obtineat, & coronam promereatur, quia præuidet sub conditione quod applicentur, media quibus infallibiliter hic, aut ille victoriam reportabit, & habet in sua potestate applicare media illa. Sane in hoc casu poterit Rex efficaciter decernere vt hic infallibiliter præmium obtineat per merita, & talis voluntas non præsupponit merita: nam potius determinat ad applicanda media, quibus positis sequetur meritum infallibiliter. Intenderetque Rex vt miles ille assequeretur præmium non dandum gratis, sed propter merita, quamuis gratiose haberet priorem illam intentionem efficacem dandi præmium propter merita, quia non erat obligatus habere voluntatem illam, & dare huic media infallibilia ad consecutionem victoriæ. Vides vnam, eandemque personam esse quæ intendit finem illum coronæ per voluntatem minime debitam ex iustitia, & quæ coronam confert ex obligatione iustitiæ. Sic se Deus gerit sæpe, nam antecedenter decernit effectum aliquem, & finem vt consequendum per media libera nostræ voluntatis, ac proinde potest præintendere gloriam vt dandam propter merita, & vi huius intentionis applicare media, quibus merita efficienda sunt.

Neque proficit quod ait P. Vasquez hic disp. 89. cap. 13. nempe illum, qui proponit alteri finem, eiusque libertati consequendum relinquit, non prius intendere efficaciter finem, quamuis habeat simplicem complacentiam finis, & ex hac moueatur ad applicanda media: non, inquam, hæc euasio prodest. Quod enim quis appetat finem sibi, vel alteri ponit solummodo differitatem ex parte finis cui, & in illa ratione finis non tam est proponentis, quam eius cui proponitur. At absolute est finis proponentis, ac simul intendentis. Sic qui laborat ad cumulandam pecuniam filio, supponitur præintendere efficaciter pecuniam. Quando vero quis ita proponit alteri finem vt nō habeat in potestate sua mouere efficaciter, & infallibiliter alterum ad operandum, non potest ipse proponens intendere omnino efficaciter finem. At cum quis ita proponit finem alteri vt etiam tribuat media efficacia, cum quibus scit obtinendum infallibiliter finem, potest finem efficaciter intendere. Sed sic est quod Deus qui proponit agenti libero, nempe homini finem assequendum, habet in sua vi, & facultate tribuere homini media infallibilia, & facere vt homo vtatur illis mediis, ergo Deus habet efficaciter præintendere finē per voluntatē non debitā ex iustitia, quamuis talis voluntas intēdat, vt præmiū detur ex iustitia. Etenim si vnus homo cognosceret media, quibus certissime moueat alterum ad finem assequendum, vt si quis diuina reuelatione sciret talia media esse efficacia ad finem aliena libertate consequendum, & haberet in potestate sua applicare illa media, & monere alterum ad assequendum finem, posset efficaciter præintendere finem. Atqui talis voluntas, quæ præcedit applicationem mediorum ad elicienda merita, non debetur propter merita, sed potius est liberalis, & gratiosa, quamuis iuxta

intendat causare finem illum, seu dare præmium propter merita, non igitur repugnat voluntas efficax liberalis, quæ propter merita gloriam dare velit.

5. Neque obstat fundamentū P. Vasquez. Etenim quod datur ex meritis datur quidem intuitu meritorum, atque adeo Deus ab æterno decreuit dare illud intuitu meritorum. Non tamen Deus intuitu meritorum, id est ex meritis prius ratione præuisis decreuit dare præmiū. Sic qui vult finem non mediis moralibus, sed physicis assequendum, vult quidem assequi finem per media, non tamen vult finem post volita, & præuisa media, sed potius ex vi illius intentionis debet eligere, & assumere media.

6. At inquiunt esse discrimen inter medium physicum, & medium morale, quia medium physicum habet causalitatem circa finem in se; medium autem morale circa voluntatem finis. Sed contra est est, quia licet medium morale aliquam causalitatem, aut quasi causalitatem habere debeat circa voluntatem finis, quia meritum verbi gratia, vt præuisum mouet ad exequendum præmium: tamen non est cur medium morale exercere debeat causalitatem aliquam circa primam voluntatem finis, quæ se habet ordine intentionis. Itaque hæc causalitas moralis non consistit in eo quod medium inducat voluntatem ad primam voluntatem finis, sed solum ad voluntatem executiuam illius, quia merita mouent voluntatem. Deinde etiam medium physicum, quoties debet præcognosci vt existens, antequam finis mandetur executioni, mouet voluntatem, & exercet vt probatum manet, aliquam causalitatem circa voluntatem finis; sed illa causalitas non est circa voluntatem intendentem finem, sed circa voluntatem illum exequentem.

7. *Instantiarum argumentum, & solutio.* Instaurant argumentum hoc pacto. Deus eo modo dicitur operari ad extra quo disponit ad intra: ergo si ad intra gratis decernit dare, etiam in executione gratis dabit. Respondeo. Deus decernit gratis, ideſt ante præuisam obligationem dandi, sed minime decernit dare gratis, sed ex meritis. Itaque decernit gratis dare si *ly gratis* se teneat ex parte subiecti; secus si se habeat ex parte obiecti, quia licet illa voluntas prima non existat ex debito, tamen per modum obiecti respicit merita propter quæ datur præmium in executione. Fatemur igitur Deum eo modo quo voluit operari: at modus volitus à Deo in conferendo præmio fuit conferre ex meritis. Sed non est in omnibus modus idem & ordo volendi, atque operandi: imo est oppositus, vt communiter traditur, quia voluntas prius amat finem & postremo illum exequitur.

8. *Aliud argumentum.* Obiicitur rursus. Apud homines non separantur hæc duo, dare ex meritis, & non velle efficaciter nisi post præuisa merita: hoc autem prouenit quia cum aliquid datur ex meritis, merita mouent ad volendum, & non est ponenda duplex voluntas efficax circa idem obiectum, vt voluntas assequatur talem finem; ergo etiam in Deo non separantur hæc duo dare ex meritis, & velle post præuisa merita, ita vt non velit efficaciter eundem finem ante præuisa merita.

9. Respondeo. In humanis ita contingit, vt non separentur illa duo, quia non habet vnus homo potestatem inferendi infallibiliter merita alterius. Quod si quis propter finem intentum per media moralia, applicaret media, quæ sciret infallibiliter habitura effectum, haberet præuiam intentionem finis efficacem ante præscientiam meritorum, & postea præuisis meritis assequeretur finem ex vi alterius voluntatis efficacis. Vnde si Rex haberet vim tribuendi infallibiliter Petro merita, & decerneret illum assumere sibi in Consiliarū propter merita eius, illa voluntas esset subiectiuè gratuita, & liberalis; obiectiue verò non esset gratiosa, & inferret aliam, quæ neque subiectiue gratiosa esset.

10. Adhuc instant aduersarij, & aiunt non posse in nostra sententia declarari cuius virtutis sit illa prima intentio efficax quæ præcedit merita, sed neque facile intelligi qua ratione sit actus virtuosus voluntas illa executiua gloriæ. Et vt modo de primo taceamus, aiunt hanc posteriorem voluntatem ad nullam virtutem posse pertinere per se, neque proprie esse virtuosam nisi denominatiue ad eum modum, quo actus exterior imperatus denominatur virtuosus ab interiori: quia ista secunda voluntas diuina non est formaliter libera propria libertate, sed duntaxat denominatiua, quoniam imperatur efficaciter ab illa intentione, qua posita non potest non poni actus imperatus. Ergo pertinebit hæc secunda voluntas ad virtutem ad quam prior voluntas, quæ dicitur gratiosa, pertinere dixeris. Et hic assurgit noua difficultas, quoniam prior illa voluntas liberalis est, non virtutis iustitiæ, aut gratitudinis; erit ergo vel misericordiæ, vel liberalitatis; igitur & secunda volitio exequens quod prior intendit, erit misericordiæ, vel liberalitatis: hoc autem videtur nimis difficile, quoniam voluntas quæ existit ex obligatione iustitiæ non potest esse liberalis.

11. *Responsio aliorum, & propria.* Propter hæc nonnulli aiunt ad virtutem necessariam non esse libertatem, qui aintentio potest ad vnam virtutem pertinere, & ad aliam electio vnici medij. Alij aiunt illam voluntatem executiuam gloriæ esse liberalem. Attamen res est facilis: nam licet secunda voluntas nullam haberet formalem libertatem esset honesta, & virtuosa ex obiecto, quemadmodum charitas potest efficaciter imperare pro hoc instanti actum alterius virtutis. Et adhuc illa voluntas executiua potest formaliter ratione sui esse laudabilis in genere moris, quia licet posita præuisione meritorum non possit non esse voluntas aliqua executiua gloriæ, potest tamen non esse hæc, quæ respicit hoc motiuum, sed potius alia quæ respiciat motiuum minus bonum, vt ex dicendis peruium fiet.

12. *Assertio nostra.* Igitur asserimus illam intentionem efficacem gloriæ, quæ præcedit præscientiā meritorum pertinere ad virtutem, cuius formale obiectum respexerit. Quare si respiciat motiuum remunerandi meritum, cui præmium debeatur ex iustitia, pertinebit ad virtutem iustitiæ; quia non repugnat ordo intentionis habens idem motiuum, quod postea habebit excutionis ordo. Cæterum, vt dictum est, licet propriè sit virtutis iustitiæ, dicetur subiectiuè liberalis, seu gratiosa, quoniam gratiose Deus habuit voluntatem illam dandi gloriam propter merita; non enim mouetur à cognitione pretij accepti, sed absque vlla obligatione intendit modo dicto dare gloriam, neque esset iniustus, quamuis nollet habere intentionem illam. Sic etiam, & qui vult vendere, ex suo mero bene placito vendere vult, quamuis non velit rem dare absque pretio, & potest illa voluntas vendendi respicere motiuum iustitiæ, & sic pertinebit formaliter ad virtutem iustitiæ. Voluntas etiam executiua gloriæ, quamuis subiectiuè dicatur ex iustitia, quia semel posita obligatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne iustitiæ, esset Deus iniustus, si per impossibile post præuisa merita nollet dare gloriam; adhuc potest formaliter non pertinere ad virtutem iustitiæ; quia potest non respicere motiuum iustitiæ, sed aliud, verbi gratia charitatis. Sic etiam qui soluit debitum in creatis, si in soluendo non respiciat motiuum iustitiæ, sed diuinæ gloriæ, faciet satis debito ex iustitia, & non exercebit actum virtutis iustitiæ, sed charitatis.

13. Neque dubium est posse hominem exercere actus iustitiæ absque obligatione ex iustitia, quemadmodum potest exercere actus alterius virtutis, etiam quando nulla est obligatio tales actus efficiendi. Ideoque sapientis est se exercere in actibus virtutum, & respicere obiecta ardua propter honestissima motiua, etiam quando deest occasio superandi re ipsa difficultatem, & ita ex affectu ad obiectum formale iustitiæ, & propter suam gloriam potest Deus ante præscientiam meritorum velle dare gloriam propter merita. Sicut etiam affectu inefficaci, quem habet ante præuisa merita, vult dare gloriam propter merita, & illa voluntas potest respicere motiuum iustitiæ, sicut in humanis ex affectu ad iustitiam potest antequam merita præuideat, velle dare præmium propter merita, vt cum Rex proponit præmia militibus strenue in bello certantibus. Potestque à me intendi iustum opus, siue per me, siue per alium faciendum proprio actu iustitiæ, quia de ratione actus iustitiæ interni non est, vt supponat obligationem, sed satis est quod feratur in formale obiectum iustitiæ. Orieturque à virtute iustitiæ, si in obiecto suo inuoluat satisfactionem obligationis; quia ille actus est proprie iustitiæ internus, & oritur à virtute iustitiæ, qui vult exercere actum iustitiæ externum ex motiuo iustitiæ. Cum igitur Deus per voluntatem illam, quam subiectiuè gratiosam diximus, voluerit formaliter ponere æqualitatem rei ad rem, præmij ad meritum ex motiuo seruandi æqualitatem, & satisfaciendi obligationi, non est cur non habuerit pro illo signo actum propriæ, & strictæ iustitiæ.

14. Quia tamen Deus per illum actum vult etiam dare merita, & hoc liberaliter & misericorditer dat, ideo etiam actus ille est liberalitatis, & misericordiæ, licet provt refertur ad præmium sit iustitiæ, & ita in illa voluntate plures concurrunt honestates.

DISPVTATIO VIII.

Num prius Deus elegerit ad gloriam aliquos vage, quam hos determinate?

SVPPOSITA electione prædestinatorum ad gloriam ante præuisa merita, restat inquirendum, an ante illud signum quo in singulari per Christi merita electi sumus, constituendus sit in Deo alter actus, qui feratur ad prædestinatos in tanto numero, & efficaciter eligat numerum, quin determinet personas.

SECTIO I.

Sententia affirmatiua proponitur, eiusque fundamentis occurritur.

1. PAter Montoya hic disp. 53. sect. 4. putat prius prædefiniisse Deum formalem numerum prædestinatorum quam numerum materialem, id est prius elegisse ad gloriam efficaciter tot homines in tanto numero, quam determinauerit in singulari homines, qui infallibiliter assequerentur regnum cœlorum; quoniam prædefinitio numeri materialis pendet à prædefinitione numeri formalis, & non è contrario. Obseruat tamen longe aliter fuisse præfinitum numerum prædestinatorum quàm ad excludendum illius augmentum, & quantum ad excludendam diminutionem, quia illa prædefinitio directe, & per se impedit diminutionem illius numeri; at augmentum minime impeditur per se, quia Deus, quod ex se est, vellet omnes homines saluos fieri. Quapropter per ipsos præscitos stat, quod prædestinatorum numerus non sit maior, quam de facto prædefinitus est.

2. Probat assertionem ex principio nuper iudicato; quia nimirum prædefinitio formalis numeri prior esse debet, quam prædefinitio numeri materialis: siquidem prædefinitio materialis numeri pendet à prædefinitione numeri formalis. Consequenter debet asserere prius Deum prædefiniisse certum numerum reproborum, quam determinaret numerum materialem. Et ideo sect. 8. contendit Deum antecedenter prædefiniisse certum numerum reproborum, & ex vi diuinæ prædefinitionis certum esse reproborum numerum, non modo formalem, sed etiam materialem. Non tamen satis explicat an prior fuerit prædefinitio numeri formalis, quam materialis; sed consequenter debet fateri prius fuisse certum ex vi diuinæ prædefinitionis numerum formalem quam materialem. Imo illa ratio, si quidquam valeret, probasset non potuisse Deum eodem decreto indiuisibiliter præfinire numerum formalem, quod est falsissimum. Neque est cur pendeat prædefinitio materialis numeri à prædefinitione numeri formalis: alioqui neque posset Deus decernere creationem horum hominum, quin prius statueret creare aliquos vage, neque creare hanc terram, quin prius vage prædefiniret existentiam huius vel illius. Hoc patebit adhuc ex dicendis in responsionibus ad alia argumenta.

3. Secundo arguit. In eo quod sit definita tanta multitudo prædestinatorum non maior, nec minor, & quod in ædificio illo tot mansiones decernantur extruendæ & non plures, diuina sapientia maxime effulget: quod autem potius homines isti, quam illi eligantur nihil iuuat ad maiorem ostensionem diuinæ sapientiæ, ac proinde tanquam quid præstantius prius debet præfiniri numerus formalis prædestinatorum, quam materialis numerus. Gerit se Deus in negotio prædestinationis vt Architectus qui palatium certæ molis ex sufficientibus lapidibus in tanta quantitate destinatis cogitaret, qui pro tunc non cogitaret de diuersitate numerica lapidũ. Quis enim dixerit Architectum illum nõ prius curasse de numero, & quantitate lapidum, quam de hoc lapide in individuo?

4. Hoc argumentum, sicut præcedens, non incedit satis consequenter ad ea, quæ ibi supponuntur ab hoc Authore: supponit namque ibi numero 2. ineuitabilem certitudinem prohibentem augmentum numeri prædestinatorum non esse directe per se, & proprie per intentionem Dei decretam; quia Deus, quantum est de se vellet omnes saluos fieri. At argumentum probaret Deum directe excludere alios à numero prædestinatorum. Qui enim vult absolute, & efficaciter totum aliquod ex multis partibus in tanto numero, & non pluribus, & per modum aggregati perfecti, & cum proportione partium adinuicem in numero limitato, ita vt proportio non possit consurgere ex pluribus partibus; hoc ipso ex vi suæ intentionis excludit alias partes, neque potest sincere velle vt sint plures partes. Atqui Deus ita se habet per hunc Authorem vt regnum cœleste intendat veluti quoddam totum consurgens ex tot partibus, & non pluribus, ita vt intendat pulchritudinem consurgentem ex eo quod numerus prædestinatorum non sit maior, nec minor: ergo Deus, quantum est de se, & ex directa intentione vult vt non sint plures prædestinati, quod non quadrat verbis Pauli 1. Timoth. 2. *Vult omnes homines saluos fieri.*

5. Quod ita manifestius declaratur. Quilibet numerus certus, & determinatus non minus excludit omnes illas vnitates, ex quibus non constat, quam includit omnes illas ex quibus constat, si numerus certus, & determinatus sit exclusiuus maioris numeri, vt in præsenti esse debet: nam ideo aiunt Deum ex vi huius decreti certo cognoscere quod nullus alius saluabitur; quia nimirum Deus intendit, quamuis secundario, vt illa multitudo non sit maior: quia cernitur, inquiunt ipsi, sapientia Architecti, si in ædificio, aut templo destinentur tot mansiones, & non plures. Ideo hic author sect. 8. concedit Deum ante præscientiam operum, post præuisionem peccati originalis decreuisse prædestinationem non concedere pluribus, & hoc decretum non esse minus positiuum, nec minus formale, quam decretum prædestinationis, & propterea decreuisse non præbere illis hominibus collectionem illam vocationis auxiliorum, & circunstantiarum, sub quibus sciebat illos esse perseueraturos in obedientia; licet dicat numerum reproborum esse à Deo præfinitum minus principaliter, & secundario.

6. Deficit quoque discursus Patris Montoya, quia simili modo probaret non potuisse Deum non præeligere vage aliquos homines, prius quam eligat hos determinate, aut saltem esse moraliter impossibile vt in electione hominum non detur hic ordo decretorum. Etenim argumentum subsumit hęc duo principia: *Præstatius est eligere aliquos vage, quam determinare hos in particulari: Prius debet esse ordine diuinorum decretorum quod præstantius est*, & inde colligit prius fuisse à Deo prædefinitum numerum formalem prædestinatorum, quam in particulari determinarentur prædestinati. At vtrumque principium recedit à vero. Nam in primo supponitur præstantius esse eligere aliquos vage, cum tamen nulla ratione præstantius est ita tendere vage, vt constabit ex dicendis. Solum posset dici esse præstantius Deum prædestinare centum verbi gratia, quam nullum

prædestinare, & hoc non est ad rem, quia si Deus hos centum in particulari prædestinaret, quin prius decerneret illum numerum vage, verum esset Deum prædestinasse centum. Secundum etiam principium est alienum à veritate; non enim Deus debet prius eligere, seu determinare quod præstantius est; quia potuit Deus Incarnationem primario, & immediate velle ob remedium peccati, præuiso peccato vt absolute futuro, quomodo S. Tho. asserit de facto, & potuit Deus Incarnationẽ non ordinare in remedium peccati, sed illam prædefinire independenter à peccato, potuit creare homines propter gloriam Christi iam prædefiniti, & potuit prius decernere creationem Adami, quam Christi. Sic de facto disputant Theologi an Deus dederit gratiam Angelis, & primis hominibus ante peccatum, vel tantum gratis ex sua liberalitate, & supponunt vtrumque esse possibile stantibus eisdem rebus, nempe eisdem meritis Christi, eademque gratia Angelorum, & hominum.

7. Rursus, licet in electione illa vaga aliquorum in tanto numero diuina sapientia resplendeat, tamen in determinatione harum personarum affulget diuina bonitas, misericordia erga hos, & liberalitas, speciali ssimumque beneficium ipsis collatum. Neque est cur teneatur Deus eligere id in quo singulariter splendescit sapientia Dei, quoniam quælibet voluntio libera Dei est summe honesta, & laudabilis. Vnde à fortiori deducitur non teneri Deum eligere prius id in quo elucet magis diuina sapientia, quia sicut absolute amare potest minus bonum, relicto maiori bono, & consequenter id quo non adeo affulget diuina sapientia, ita potest non prius velle quod melius est, & in quo singulariter emicat sapientia Dei.

8. Addiderim negari non posse singulariter apparere, & enitescere Architecti sapientiam, si adeo ædificij superstruendi polleat notitia, necnon facultate cuncta ad nutum disponendi, vt simul possit statuere singulas mansiones, & designare singulos determinatos lapides, qui huic determinato ædificio, & his determinatis locis sunt aptandi. Ac proinde supremus & perfectissimus artifex vnico indiuisibili decreto potest determinare lapides viuos construendæ cœlesti Ierusalem. Humanus autem artifex, qui imperfecte penetrat superstruendam molem, non valet simul cuncta disponere, sed prius cogitat de fine in confuso, & singula media paulatim disponit, & per partes determinatè decernit quid sit exequendum.

9. Tertio argumentatur Ruiz ex illo Apocalip. 3. vers. 11. *Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam*: ergo alter ille non intrabit numerum electorum, nisi aliquis ex electis deficiat ab illo numero, vt obseruat ipse cum Patre Aleazar in eundem locum. Quod etiam principium confirmat ex Gregor. lib. 25. Moral. c. 8. dicente: *Dum aliis cadentibus, alij solidari perhibentur, electorum numerus certus, ac definitus ostenditur: vnde etiam dicitur Tene quod habes.* Haud aliter Augustinus lib. de Correp. & Gratia capit. 13. scripsit: *Si enim alius non est accepturus, nisi iste perdiderit, certus est numerus.* Consentit D. Angelicus hic. quæst. 23. artic. 6. ad 1. *Non enim*, inquit, *permittit* Deus aliquos *cadere, quin alios erigat.* Sic in locum Angelorum substituti sunt homines, & in locum Iudæorum Gentiles. Idemque apud ipsum obseruarunt ex expositoribus Apocalip. 3. vt Primasius, Beda, Rupertus, Haymo, Lyranus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

10. Hoc principio ſtabilito, arguit hoc pacto: Non eſt alter palmam obtenturus niſi iſte perdiderit, ne electorũ numerus augeatur vltra numerum diuina prædefinitione præfixũ, igitur prædeſtinatio Petri verbi gratia, pendet ex eo quod certus numerus prædeſtinatorum ſit prædefinitus, & pariter ab eo dependet quod defecerit alter ab illo numero. Vnde rurſus ſubinferre licet illius certi numeri prædefinitionem nullatenus dependere à determinata prædeſtinatione huius hominis; ſiquidem cadente hoc ſubſtituendus erit alter, qui numerum illum expleat. Confirmat hunc diſcurſum ex Nazianzeno orat. 33. quæ eſt prima de Theologia, colum. penult. numero 28. vbi prius conſtituit prædefinitas eſſe à Deo manſiones in gloria, & poſtmodum deſignare homines in particulari, qui manſiones illas expleant: *Multæne*, inquit, *apud Deum manſiones ſunt, quemadmodum ſcriptura docet, an vna tantum? Multæ, inquies, non vna. Recte. Age vero, eas ne omnes impleri, an quaſdam quidem impleri, cæteras autem minime, vt inanes, & fruſtra paratas? Vtique omnes. Nec enim à Deo quidquam temere, aut in caſſum factum eſt.* Poſtea vero addit Nazianzenus has manſiones aliud non eſſe, quam requiem, & gloriam, quæ beatis in cœlo recondita eſt. Ergo prius prædefinitæ ſunt manſiones quam decretæ ſint perſonæ, quæ illas impleant: nam quia Deus illas non præfiniuit in caſſum colligit aſſignandas eſſe perſonas, quæ manſiones illas impleant.

11. *Deiicitur hoc argumentum.* Hæc etiam obiectio non incedit conſequenter ad principia eiuſdem Authoris. Etenim in hoc argumento ſupponendum eſt electionem vnius hominis eſſe poſt præuiſum lapſum alterius, ſiue non eligi hunc determinate niſi poſt præuiſum perſonale peccatum alterius. Ideoque conſtituitur prius electio aliquorum vage in tanto numero, vt poſtea præuiſa vnius ruina eligatur determinate alter; igitur conſequenter dicendum eſt non eligi hos determinate, niſi poſt præuiſionem lapſuum illorum, quod minime cohæret his quæ tradit idem Author diſput. 8. ſect. tertia, vbi probat prædeſtinationem, & reprobationem, etiam horum in particulari fuiſſe ante præuiſa opera, idque fuſe probat ex Paulo ad Rom. 9. & oſtendit Iacob, & Eſau fuiſſe propoſitos in exemplum prædeſtinatorum, & reproborum.

12. Secundo, ſi diſcurſus ille quidquam monſtraſtraret, pariter oſtenderet ſingulis, qui cadunt totidem prædeſtinatos reſpondere. Etenim ex eo ſolum quod cadentibus pluribus reſurgat vnus, non diceretur vnicuique ex cadentibus: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*: nam ſi cadente Petro recipiet coronam Paulus; cadente vero Antonio nullus recipiet coronam, non poſſet dici Antonio: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Ad ſummumque (vt infra dicam) poſſet conſiderari vnumquemque ex cadentibus eſſe indifferentem vt loco illius ſubrogetur alter, ita tamen vt loco alterius cadentis nullus ſubrogetur, ſi loco iſtius iam labentis ſubſtituitur alter. Vnde conſequenter erit dicendum, cum Deus videat loco iſtius cadentis nullum ſubrogandum, non poſſe dici huic: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Quare author illius argumenti tacite contradictionem incurrit, quoniam, vt probatum manet, illa ratiocinatione fit correſpondere totidem prædeſtinatos ſingulis cadentibus, cuius oppoſitum merito ibi docet, ſunt enim multo plures, qui damnantur, quam qui ſaluantur. Et ideo laudat ipſe cautionem Sancti Thom. dicentis Deum non permittere aliquos cadere quin alios eligat, vt intelligatur eſſe poſſe, vt multis cadentibus erigantur pauci. Et ideo aduertit, cum dictum fuerit Iob. 34. *Conteret multos, & innumerabiles*: non ſimiliter dici, ſtare faciet pro eis alios innumerabiles, ſed tantum *ſtare faciet alios pro eis.*

13. Eſt adhuc difficilis doctrina in illo argumento contenta; quia licet Deus prius elegiſſet efficaciter ad gloriam ante præuiſa merita tot homines, hos vel illos vage, non propterea deſtinaſſet ne plures eſſent: vult namque vt quilibet emitatur ad reportandam gloriæ palmam, qui vult omnes ſaluos eſſe, ac proinde cadente vno non eligeretur alter ad explendum ſaluandorum numerum, quem vellet non eſſe maiorem. Ideo recte Soarius libro 6. de Prædeſt. capitulo 2. §. vltimo, docet non eſſe proprie ex diuina prædefinitione certum numerum reproborum, quia Deus quantum eſt de ſe vellet numerum prædeſtinatorum eſſe maiorem, & neminem vult perire. Quo pacto intelligenda ſint verba illa ex Apocalip. 3. dicemus ſect. 3.

Sectio II.

Veriſimilius eſt non prius Deum elegiſſe aliquos vagè quam determinaret perſonas.

1. DVcor ad ira iudicandum, quia nullum eſt fundamentum exiſtimandi talem fuiſſe diuinæ prouidentiæ ordinem vt prius elegerit vage aliquos in tanto numero, & poſtea in particulari hos elegerit. At deficiente tali fundamento nemo dicet talem fuiſſe de facto ſeriem diuinorum decretorum: alioqui eodem modo dicendum eſſet prius fuiſſe prædefinitam hanc, vel illam vnionem hypoſtaticam vage, nempe ad hanc, vel illam humanitatem, quàm decerneretur hæc particularis vnio ad hanc humanitatem, quia, vt vtamur verbis aduerſariorum, in eo quod Verbum aſſumat humanitatem diuina reſplendet ſapientia, quod vero humanitas hæc potius quam paris omnino perfectionis aſſumatur non ita innatuat vt Dei ſapientia innoteſcat. Prius etiam quam decerneret Verbum diuinum aſſumere aliquam humanitatem, deberet decernere vage aſſumere naturam humanam vel Angelicam, quia non eſt cur vage decernat prius eligere hos vel illos efficaciter ad gloriam, quam eligat hos determinate; non autem prius ſtatuat aſſumere naturam humanam vel Angelicam, quàm determinate decernat aſſumere naturam humanam.

2. Sic etiam ante quam eligeret Apoſtolos, aut confirmatos in gratia, deberet prius decernere vage hos, vel illos ad Apoſtolatum, aut confirmationem in gratia, & poſtea nouo decreto determinare in ſingulari perſonas. Et antequam decerneret producere hos homines in ſingulari, deberet præfiniri vage numerus formalis hominum, prius quam præfiniretur aliquis in particulari, quoniam in eo quod tot homines exiſterent cum talibus accidentibus, & naturali tempe

temperamento ſingulariter reſplendet diuina ſapientia, prius quam in exiſtentia horum præ illis. Conſequenterque ad principia aduerſariorum dicendum eſſet nihil produci determinate, quin potius fuerit prædefinitum vage, vt non decreuiſſe producere hanc terram, quin prius præfinierit producere hanc vel illam terram.

3. Conſequenter quoque aſſerendum eſſet Deum prius decreuiſſe vt Pater, Filius, vel Spiritus Sanctus incarnaretur, quam determinate præfiniretur Incarnatio Verbi; quoniam in incarnatione alicuius perſonæ diuinæ ſingulariter reſplendet diuina ſapientia; in determinatione vero huius perſonæ potius quam alterius, non adeo eniteret ſapientia Dei. Addimus etiam poſt determinatum reproborum numerum, & prædeſtinatorum, debere prius intelligi determinatum numerum formalem peccatorum, qnæ vnicuique perſonæ permittenda eſſent, & ſpecies peccatorum, quam determinaretur numerus materialis peccatorum permittendorum. Idemque dicendum eſſet de bonis operibus vniuſcuiuſque perſonæ in particulari, quarum, quælibet prius deberet prædefiniri ſecundum conceptum ſpecificum, quam ſecundum numericum. His plurima ſimilia quiſque facile colliget.

4. Secundo principaliter probatur aſſertio. Etenim ſupponunt aduerſarij ex vi prædefinitionis diuinæ certum eſſe prius numerum formalem prædeſtinatorum, & reproborum, quia Deus decreuit prædeſtinationem concedere tot hominibus, non plurib̃us, neque paucioribus, & illud non minus fuiſſe poſitiuum, ac formale circa excluſionem plurium à prædeſtinatione, quam circa incluſionem prædeſtinatorum in tanto numero. Aiunt attamen aduerſarij prædictum decretum non repugnare, quia non præfinit directe mala opera, ſiue prauam operationem conjunctam cum finali impœnitentia, ſed ſolum prædefinire quot, & quibus hominibus permittendum ſit finale peccatum, quam permiſſionem reprobatio comitatur. Etenim nulla malitia apparet in voluntate decernente permittere vt homo libere peccet & in peccato moriatur. Ideo aiunt certum eſſe numerum reproborum, provt negatiue tantum reprobati ſunt per poſitiuam voluntatem non prædeſtinandi; quamuis ante præuiſa demerita non ſit certus numerus per poſitiuam voluntatem puniendi, quia Deus neminem poſitiue reprobat decernendo punitionem illius niſi poſt præuiſum finale peccatum. At hæc negatiua reprobatio vt ab ipſis intelligitur, admitti non poteſt; ergo neque probanda erit ſententia quæ tali principio innititur.

5. Vt magis declaretur hic diſcurſus, ſupponendum eſt aduerſarios docere reprobationem negatiuam conſiſtere in poſitiua voluntate terminata ad obiectum negatiuum, nempe ad carentiam gloriæ, & mediorum, ſine quibus Deus ſcit non fore obtinendam glotiam. Reprobatio autem poſitiua habet obiectum poſitiuum, nempe formalitatem pœnæ proprie ſumptæ, ad quam neceſſario debet præcedere peccatum, vt conſtat ex Auguſtino epiſt. 106. ad Paulinum, ſiue ad Bonafacium, & epiſt. 157. ad Optatum, & fuſius epiſt. 105. ad Sixtum. Ratio eſt quia voluntas puniendi non poteſt eſſe honeſta niſi illius ratio ſit culpa. Ex hoc oritur argumentum, quoniam aduerſarij aiunt obiectum negatiuæ reprobationis eſſe non dare gloriam, ac proinde admittunt in Deo voluntatem abſolutam non dandi gloriam ante præuiſa demerita. At Deus non habet voluntatem abſolutam negandi gloriam, niſi propter peccata, licet voluntas illa ſit ante præſcientiam peccatorum vt abſolute futurorum, ſicut non habet voluntatem abſolutam dandi gloriam adultis niſi propter merita, ſiue per modum coronæ. Nihilque haberet punitionis proprie poſtea ipſa carentia gloriæ, ſi talis carentia eſſet omnino prædefinita independenter à culpa, ita vt voluntas negandi gloriam nullatenus reſpiceret culpam.

6. Pugnatque illud decretum, vt ab aduerſariis adſtruitur cum voluntate ſincera, qua Deus vult vt omnes homines gloriam conſequantur: non enim ſtat vt Deus velit abſolute carentiam gloriæ; & aliunde prævidens poſitiue talem voluntatem efficacem applicet media, vt homo ille aſſequatur gloriam, vt poſtea fuſe probabo cum ſenno ſit de effectibus diuinæ prædeſtinationis. Ideoque contra hos Authores afferre poſſumus illud Proſperi ad cap. 8. Gallorum: *Qui dicit, quod non omnes homines velit Deus ſaluos facere; ſed certum numerum prædeſtinatorum, durius loquitur, quam loquendum eſt de altitudine inſcrutabilis gratiæ Dei, qui & omnes homines vult ſaluos fieri, atque ad agnitionem veritatis venire.* Et ſequenti contextu concludit: *Vt qui ſaluantur, ideo ſalui ſint, quia illos Deus voluit ſaluos fieri: & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt.* Ecce docet eos qui non conſequuntur ſalutem, non ideo illã non conſequi, quia Deus voluit vt illam non conſequerentur, quoniam in Deo non eſt talis voluntas, licet qui ſaluantur ideo ſalui fiant, quia Deus voluit illos ſaluari. Proſper.

7. Imo illa voluntas terminata ad carentiam gloriæ, ſiue ad voluntatem denegandi gloriam abſque reſpectu ad demerita eſt difficillima ex aliis capitibus, quia independenter ab exercitio noſtræ libertatis inferret illum effectum, & eſſet à nobis in impedibilis illa voluntas, & ideo Deus non poſſet præſtare concurſum ad oppoſitum.

8. Tertio probatur principalis aſſertio; quia hic Author dũ conſtituit ex vi diuinæ prædeſtinationis certum numerum prædeſtinatorum, debet aſſerere aliquos eligi poſt præuiſa aliqua opera, & occaſione ruinæ aliquorum alios eligi poſtquam præuiſi ſunt multoties bene, aut male egiſſet. Etenim ſuum aſſertum confirmant variis exemplis, in quibus poſt caſum vnius ſubſtituitur alter, poſtquam longo tempore libertate ad honeſtè aut praue agendum potitus eſt, vt contigit ſancto Nicephoro Martyri, vt in eius vita 9. Februarij legitur: nam ipſe ſe obtulit Martyrio pro Sapricio deficiente, eiuſque coronam recepit. Sic etiam aiunt Deum labenti Sauli ſubrogaſſe Dauidem, Tertulliano Cyprianum, Origeni Cyrillum, Ruffino Hieronymum, Pelagio Auguſtinum, Matthiam quoque Deus Iudæ ſubſtituit iuxta illud Pſalm. 108. *Fiant dies eius pauci, & Epiſcopatum eius accipiat alter.* Quod B. Petrus de Iuda interpretatus eſt.

9. Quarto. Diſcurſus ille ab aduerſariis propoſitus non probat illam electionem vagam, quæ præcedat determinatam. Nam huic determinatæ perſonæ dicebatur: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*, & pro illo ſigno talis adhortationis, vt conſtat ex diſput. 2. & ſequentibus, præſcindebatur ab electione efficaci illius, ad quem adhortatio dirigebatur, ac proinde præſcindebatur ab eo quod fuerit contentus ſub illa priori electione, quæ determinauit numerum formalem, non materialem; non ergo intelligitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex vi illius electionis vagæ, eligendus alter, si hic ceciderit. Rursus, si præscindendo ab electione huius, dicitur ipsi: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*, eo quod infallibiliter eligendus est aliquis, si hic non steterit, necessario dicendum esset singulis cadentibus tot prædestinatos respondere, quod aduersarius non admittit, & merito; cum multo plures sint qui damnantur, quam qui saluantur.

10. Inquiris, quanam ratione intelligenda sint prædicta illa verba ex Apoc. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Respondeo sæpe Deum cadente vno, eo quod non recte ministerium suum adimpleat, alium erigere, ne plures desint in Ecclesia vigilantes pastores, & ita eueniret illi Episcopo Philadelphiæ ad quem dirigebantur illa verba, quo cadente eligendus erat alter, qui acceptur erat auxilia quibus inuigilaret solerter gregi Dei, & acciperet præmium, quod amitteret Episcopus Philadelphiæ. Hoc autem non prouenit, quia prius ad gloriam eligatur numerus formalis, quam materialis; sed quia Deus per scientiam mediam videt danda fore auxilia efficacia illi, quibus munus suum recte ad impleat si hic suo muneri desit.

11. Secundo dicitur Deum elegisse aliquos ad gloriam ante præuisa merita, sed non determinasse non eligere alios ad gloriam, vel post præuisa omnia merita, vel post præuisionem aliquorum meritorum: & ideo pro signo pro quo intelligitur hic potens impedire suam electionem, quam infallibiliter non impediet, cum præscindatur ab electione huius, potest intelligi Deus decernens eligere illum conditionate, sub conditione, quod iste non ster. Sic etiam Deus huic electo minatur supplicium æternum si non perseueret in iustitia. Potestque considerari casus in quo duo homines sint electi ad gloriam efficaciter ante præscientiam meritorum, v. gr. Petrus, & Paulus, & pro signo, in quo Petrus potest damnari, & facere vt nunquam fuerit à Deo electus, potest intelligi diuinum decretum dandi maiorem gloriam Paulo, sub conditione quod Petrus non perseueret in gratia, ita vt Paulus accepturus esset gloriam, quam Petrus amitteret.

12. Tertio, Potest omnibus adultis iustificatis dici: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*, quoniam maior est numerus prædestinatorum, quã reproborum, si loquamur de iustificatis tam adultis, quam infantibus, qui vitam finiunt ante rationis vsum, quamuis probabilius sit ex adultis fidelibus pauciores esse prædestinatos, ac proinde cum singulis adultis iustificatis totidem prædestinati respondeant, potest Deus præuidere huic non fore danda auxilia quibus infallibiliter salutem consequatur, nisi sub conditione quod præuideat alterum in iustitia non permanere sub illis auxiliis, quæ videt Deus danda ipsi fore si creetur.

13. Iuxta aliquem ex his modis intelligi possunt plures casus, in quibus cadente vno erigitur alter, inter quos memorabilis est ille quadraginta Martyrum, qui orabant: *Est in honore hic numerus*, non quia prius decreuerit vage numerum illum Martyrum quadraginta antequam in particulari designarentur personæ, sed quia Deus per scientiã mediam, præuidit quæ auxilia danda sint vnicuique illorum, si creetur, & vidit lapsum huius sub illa conditione, & erectionem alterius, & vidit illud auxilium efficax ad erectionem concedendum esse propter preces aliorum. Denique gratis ante præscientiam meritorum illum elegit ad gloriam per medium illud alienæ orationis vt, postea explicabitur. Ex his quoque facilis est intelligentia illorum verborum, quæ Dominus S. Francisco, in exordio suæ religionis prædixit, vt refert S. Bonauent. in eius vita. Pertimescebat S. Francisc. tunc ne deficeret Ordo à se institutus, cui Dominus: *Ego illos retinebo, & seruabo. Ego, illis cadentibus, alios erigam, atque substituam, ac si vnus ad vomitum redeat, Ego in eius locum alterum excitabo, qui illius coronam accipiat, isque, si nondum natus fuerit, efficiam vt nascatur. Quod si tres tantum in ea permanserint, eos ipsos nunquam deseram, sed erit hæc semper familia mea.* Non quia prius prædefinitus sit vage numerus electorum, sed quia diuina prouidentia ita non raro res disponit, vt subrogetur vnus loco alterius cadentis, vt vnusquisque timeat ne coronam sibi propositam amittat, & detur alteri, & vt prædestinatorum ordinatissima series expleatur. Etenim prædestinatorum vtilitas est finis intentus in permissione peccatorum, quæ à reprobis committuntur, vt euidentius agnoscant prædestinati se ex propriis viribus nihil habere virtutis, sed diuinæ misericordiæ deputandam esse perseuerantiam illorum, vt sic gratias agant feruentius, & in Domino tantum, non in se glorientur. Commendaturque perseuerantia, protectio, & securitas prædestinatorum, à circunstantibus ruinis, sceleribus, & suppliciis reproborum; vt enim inquit Augustinus in Psal. 58. *Nisi enim debitor suspendatur, minus gratias agit cui debitum relaxatur.*

In vitâ S. Franc.

Augustin.

Sectio III.

Expeditur obiectio duplex.

1. *Primo.*

MElius probari posset Deum prius prædefinisse formalem numerum prædestinatorum, quam materialem, quoniam hoc vniuersum fuit à Deo productum propter electos. Atqui non fuit productum vi decreti ad hos electos, seu prædestinatos in particulari; ergo fuit à Deo creatum vi decreti terminati ad electos vage, igitur prius fuit prædefinitus à Deo formalis numerus electorum, quam numerus materialis. Minor propositio affirmans non fuisse productum hoc vniuersum propter hos electos in particulari, sic ostenditur. In potestate huius particularis electi est impedire suam electionem, non autem voluntatem producendi hoc vniuersum, ergo voluntas terminata ad existentiam huius vniuersi non est electio efficax huius in particulari, neque connectitur cum electione huius in particulari.

2. Respondetur primo voluntatem producendi hoc vniuersum procedere tanquam à principio ab electione huius in particulari, & consequenter licet sit in potestate huius impedire suam electionem, non erit in eius potestate impedire decretum executiuum huius vniuersi. Quemadmodum licet sit in potestate electi impedire suam electionem in sensu diuiso, non est in potestate electi impedire auxilium procedens ab electione. Consequenter dicendum est decretum illud efficaciter determinans ad decretum executiuum huius vniuersi esse vnicum indiuisibiliter respiciens omnes electos, & illud impediri posse à quolibet ex electis, quatenus quilibet ex illis potest impedire illud imperium determinans ad voluntatem producendi hoc vniuersum.

3. Secunda responsio sit omnia facta fuisse propter

pter electos, & decretum executiuum huius vniuersi respicere electos, non quidem in particulari, sed in communi per quandam abstractionem à singularitatibus, quia voluntas potest ita abstrahere absque imperfectione, quamuis pro alio signo priori iam præintelligantur electi hi in particulari. Porro Deum posse ita tendere per voluntatem abstrahendo à singularitatibus existimant aduersarij dum affirmant Deum prius elegisse numerum formalem prædestinatorum quam materialem. Lege etiam P. Herize disp. 23. cap. 2. num. 11. vbi graues nostros recentiores recenset, qui affirmarunt Deum per intentionem efficacem gloriæ voluisse merita saltem in confuso, & disiunctim. Licet satius esset non vti voce illa in confuso, nam ita per voluntatem præscindere non est confundere, sed abstrahere; nam illa abstractio, & præcisio procedit à perfectissima notitia omnium rationum formalium. Immo ita oportet per voluntatem præscindere vt exacte distinguantur, & exprimantur rationes formales virtutum: nam idem obiectum materiale potest amari ob diuersas rationes formales quas secum identificat, vt elargitio eleemosinæ potest amari, quia est subleuatio alienæ miseriæ, & sic pertinet ad misericordiam, & quia est bona proximo, & sic pertinet ad beneuolentiam erga ipsum, & quia est obiectum diuinæ complacentiæ, & sic pertinet ad charitatem in Deum. Videtque Deus non consittere honestatem virtutis misericordiæ in eo quod potius huic egeno, quam illi subueniatur, ac proinde illa honestas de se præscindit ab illis singularitatibus respectu honestatis amoris. Estque satis probabile ita Deum prædefiniisse gloriam huius electi per modum coronæ, vt non prædefinierit omnia merita, etiam vagè, per quæ illa gloria est comparanda. Vide etiam P. Soarium tom. 1. in 3. partem sect. 2. §. *Quarta sententia*, vbi adfert placitum aientium Deũ prædefiniisse vnionem hypostaticam in confuso abstrahendo ab hac, vel illa vnione, erga naturam Angelicam, vel humanam. Et disp. 42. sect. 4. attulit quorumdam sensum, quem satis probabilem vocat, & eidem antea placuerat vt verus, quamuis illum reiiciat, quia non videtur verum Deum habere voluntates vniuersales, & quasi abstructas, & confusas ex parte obiecti. At dicendum est tales abstractiones nullatenus esse confusas, quia per se postulant perfectam notitiam cuiuslibet in particulari, & omnem formalitatem perfectissime distinguentem, quamuis affectus per modum vnius feratur in omnes illas vt motiuum generale.

4. Neque poterit idem Soarius refragari huic existimationi. Etenim tom. 1. in 3. part. disp. 5. sect. 5. putat Deum decreuisse primo decreto incarnationem perfectissimo modo, non determinando ex vi decreti modum; supponit ergo per illud diuinum decretum abstrahi à particulari illo conceptu exprimente rationem illam in qua consistit perfectissimus ille modus. Quamuis ipse 1. part. lib. 1. de prædest. cap. 9. refutet asserentes Prius Deum decreuisse saluare aliquos vage, in tanto numero, quam designauerit in particulari personas, quia Deus, inquit ipse, non prædefinit confuse, & generatim. Quo eodem pacto refutat alios existimantes Deum licet determinate has personas elegerit, & non prius vage aliquas, non determinasse gradus gloriæ, quos vnusquisque propter merita obtinet. At hæc vltima sententia est valde probabilis, si dicat Deum etiam prædefiniisse vnicuique tot gradus gratiæ, licet non determinauerit ex vi illius decreti, an dandi essent huic homini potius hi numero gradus gloriæ, quam alij numero diuersi. Sicut licet Deus promiserit dare huic homini gloriam, si perseueret in gratia, non promisit dare potius hanc numero gloriam, quam illam numero; nulla enim consurgit vtilitas in homine eo quod recipiat potius hanc numero gloriam, quam illam numero.

Quia tamen vtraque solutio supponit non prius electos fuisse aliquos vage, quam eligerentur hi in particulari, opponunt nobis aliqui ex Recentioribus Incarnationem Verbi fuisse effectum alicuius diuinæ prædestinationis, non quidem prædestinationis hominum in particulari; hæc enim prouenit ex meritis Christi; ergo prædestinationis hominum in communi. Confirmari id potest ex supra appositis, quoniam omnia fecit Deus propter electos suos, & consequenter vnionem hypostaticam; ergo vnio hypostatica supponit electionem, & prædestinationem hominum; non quidem in particulari, quoniam, vt postea probabitur, electio horum in particulari ortum traxit ex meritis Christi Domini: ergo præsupponitur electio aliquorum vage ante vnionem hypostaticam. 5.

Respondetur alia præter vnionem hypostaticam, & Christi merita facta fuisse propter electos; quoniam ipsi electi facti sunt propter Christum, vt probatum manet in tract. 2. de Incarnat. Fuit tamen vnio hypostatica, effectus cuiusdam prædestinationis radicalis, vt dicemus postea in controuersia de causa meritoria prædestinationis. 6.

Postremo arguitur, Prani Angeli peccarunt occasione hominum electorum, quoniam diuina reuelatione illis innotuit nonnullos ex hominibus extollendos fore in gloriam non imparem gloriæ Angelorũ. At nullus homo fuit in particulari electus antequã Christus esset prædefinitus Redemptor; quoniã electi fuerunt propter merita Christi passibilis; ergo dicendũ est ante præuisionẽ peccati Angelorũ electos fuisse aliquos homines vage in parem gloriam. Confirmatur, Christus ante peccatum Angelorum non fuit prædefinitus in carne passibili, quoniam non nisi post præuisum peccatum Adæ fuit prædefinitus passibilis, & peccatum Angelorum præcessit peccatum Adæ; quoniam prauus Angelus, postquam peccauit, fuit causa peccati Adami. Sed ante peccatum Angelorum intelligebantur aliqui prædestinati; igitur hi non erant prædestinati propter merita Christi passibilis. At nullus hominum in particulari fuit electus, seu prædestinatus nisi propter merita Christi passibilis: Ergo prius intelliguntur aliqui electi, seu prædestinati vage, quam prædestinarentur aliqui in particulari. 7. *Secunda.*

Fateor Angelos Apostatas peccasse occasione hominum electorum, quia cognouerunt aliquos ex hominibus, sibi fore consortes gloriæ, & aliquos æquales, imo, & superiores, quorum saluti deberent ipsi ministrare, pluraque simul motiua superbiæ vno eodemque actu complexi sunt. Sic conciliandæ sunt variæ Patrum, & Theologorum sententiæ de peccato Angelorum, quia proponitur ita vnum motiuum vt non excludantur alia. At pro tunc eligebantur homines electi in particulari, & Christus Dominus iam erat prædefinitus passibilis, quia præuisum erat peccatum Adami vt futurum, quamuis Christus fuerit præfinitus antequam aliqua creatura in particulari præfiniretur. At illi electi qui obiiciebantur mentibus Angelorum, vt superiores in gloria, non obiiciebantur vt electi propter merita Christi passibilis, sed pro- 8. *Refutatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter merita Christi abstrahentia de se à carne passibili, vel impassibili. Peccarunt Angeli, vt dixi, vnico actu complectentes plura motiua superbiæ. Quorum præcipuum fuit excellentia vnionis hypostaticæ naturæ humanæ conferendæ potius, quam Angelicæ, sed non illis fuit obiectus Christus vt passibilis; quia in potestate Adami fuit impedire Christi passibilitatem; non tamen fuit in potestate illius impedire peccatum Angelorum, & consequenter non potuit impedire Christi aduentum, licet potuerit impedire aduentum Christi in carne passibili. Cum quo tamen, vt probaui tract. 2. de Incarnat. recte cohæret Christum Dominum nullatenus venturum Adamo non peccante, & nihilominus ex aliqua suppositione, nimirum ex suppositione quod ipsi Adamo fuerit concessum tale auxilium, posse facere vt Christus veniret, quamuis ipse Adam non peccasset. Sic Deus confert auxilium sæpe, quod re ipsa non conferret, si videret esse inefficax, licet ex suppositione illius auxilij, possit qui illud recepit, efficere vt auxilium illud fuerit datum, quamuis præuisum sit inefficax. Aliudque est considerare quid esset absolute, & quid potest fieri vt esset.

9. Dices adhuc: Nos admittimus Angelos in via cognouisse aliquos ex hominibus non solum fore consortes gloriæ; sed in gloria superiores: At tunc non intelliguntur hi homines in particulari electi: ergo solummodo intelliguntur hi, vel illi vage & indeterminate electi. Minor probatur, quia talis adhuc nó intelligitur in particulari electus nisi quatenus ordinatur ad reparandam sedem, quam Angelus apostata intelligitur amisisse; quoniam hi homines in particulari sunt electi saltem ex fine secundario ad reparandas Angelorum sedes, vt docent Augustinus lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 1. & in Enchiridion. cap. 28. aliisque in locis. Bernardus serm. 68. in Cant. & 78. necnon serm. 1. de Aduentu. Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo, cap. 16. & 18. Alexander 11. relatus, de Consecrat. dist. 1. cap. *Hi duo*, quod est. 55. S. Thom. de Verit. quæst. 6. art. 3. ad 1. necnon alij Patres explicantes illud Pauli ad Ephesios cap. primo, *Instaurare omnia in Christo.*

10. Respondeo Deum ante absolutam voluntatem creandi aliquem Angelorum cognouisse lapsum Angelorum, & primi parentis, vt sæpe ostensum est, præsertim tract. 1. & 2. de Incarnat. & ideo potuerunt ex motiuo secundario, per decretum nó requisitum ad existentiam hominum, vel prædestinationem eorundem eligi ad gloriam ad restaurandas sedes, quas praui Angeli amiserunt. Licet per aliud decretum ex motiuo primario fuerint electi plures homines efficaciter ad gloriam per merita Christi. Hæc responsio vel ex eo etiam confirmari potest, quod ita homines electi sunt ad reparandas Angelorum ruinas, vt plures homines sint electi, quam ceciderint ex Angelis, vt docent Anselmus lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 18. & sub dubio Augustinus lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 1. Gregorius lib. 31. Moral. cap. 35. & homil. 34. in Euang. Ergo aliqui destinabantur ad reparandas Angelorum sedes, & alij non, vel ita hi ordinabantur ad instaurationem sedium Angelorum, vt decretum primario eligens hos homines ad gloriam, non ordinauerit ipsos homines ad reparandas sedes illas Angelorum, & hoc decretum est commune omnibus electis; secus illud ordinans electos ad reparandas Angelorum sedes, siquidem plures non restaurant illas ruinas. Quod autem assignetur duplex illud decretum diuersimode ordinans electos nullum est inconueniens. Sic etiam plura sunt quæ ordinantur non solum in bonum huius electi, sed huius & illius in particulari, quod satis conuenienter intelligitur admittendo duplex decretum: quia hic homo poterit impedire decretum connexum cum sua electione, quin possit impedire decretum connexum cum electione alterius. Neque Deus permittit reproborum lapsus, nisi inde obueniant plura bona prædestinatis. Videatur August. lib. 12. de Ciuit. cap. 51.

Hinc datur intelligi verum esse quod tradit Anselmus supra, videlicet homines fore electos, quãuis Angeli in veritate perstitissent, & nemo illorum peccaret; non quia homines independenter à peccato Angelorum fuerint prius electi vage, sed quia, motiuum illud reparandi Angelorum sedes fuit secundarium, quo deficiente manebat motiuum primarium. 11.

Cum his quoque recte stat existimare alios ex parte futuros electos, si Adamus non præuidererur peccaturus; quia si non præcederet illa scientia peccati Adami vt absolute futuri, alius ordo rerum institueretur. Imo defendi potest fuisse in potestate Adami impedire electionem aliquorum, eo quod talis electio de se supponeret culpam Adami. Neque obstat non fuisse in potestate Adami impedire peccatum Angelorum, qui peccarunt proposita sibi electione hominum, quia non fuerunt Angelis per reuelationem ostensi hi electi in particulari, licet certo cognouerint aliquos ex hominibus sibi fore consortes, & superiores in gloria. 12.

Sectio IV.

Dissoluitur aliud obiectum, & Luciferi peccatum proponitur.

VT iuxta nostra principia alia obiectio, quæ non leuis videri potest, exactius proponatur, breuiter proponendum est, quid nos circa peccatum Luciferi sentiamus. Non fuit primum peccatum Angeli absolute affectasse, vt esset Deus per se, & habere naturam non tam Angelicam, quam Diuinam, & in hoc obiecto impossibili sibi complacuisse, aut illud hypothetice desiderasse, quia non est credibile Angelum adeo nobilem propter hanc nugatoriam complacentiam in tantam miseriam incidisse: nam & homo mediocris intellectus paruipenderet inanem illam complacentiam. Adde, quod illa velleitas terminata ad illud obiectum impossibile, esset inepta ad alios trahendos: constat autem Luciferum alios in suum sensum, & plures traxisse. 1.

Quia tamen Deus esse voluit, & dixit *Deus ego sum*: dicendum est peccasse affectando vnionem hypostaticam, & negando debitum cultum Christo Domino sibi obiecto. Narrantque viri fide digni ipsos dæmones (si qua dæmonibus fides adhibenda est) in exorcismis solemniter affirmasse peccasse Luciferum desiderando sibi vnionem hypostaticam, & indigne ferendo vt naturæ humanæ communicaretur tantum donum, & recusando adorare Christum vt Regem Angelorum, ad eandemque indignationem solicitasse alios Angelos, vt nollent subiici homini, quem videbant caput Angelorum constitui, nec debitum illi cultum exhibere, siue impositum fuerit ipsis præceptum positiuum

positiuum circa talem subiectionem, siue solum fuerit naturale præceptum quod ex talis personæ dignitate proueniebat. Pro hac sententia citat Alensis 3. part. quæst. 2. memb. 13. Bernardum serm. 17. in Cantica; quia licet ibi agat de hominum prædestinatione, quam Lucifer inuidit, à fortiori comprehendit vnionem hypostaticam. Alensis.

3. Videbatur tamen Angelus peccaturus quamuis sibi non obiiceretur vnio hypostatica danda humanitati Christi, quia Christus, vt monstraui tract. de Incarnat. non fuit prædefinitus nisi post præuisum Angelorum, & Adami peccatum vt absolute futurum. Videbatur tunc peccatum superbiæ, & inuidiæ in genus humanum (sic conciliantur variæ Patrum, & Theologorum sententiæ de peccato Angelorum) quo dolebant homines sibi fore consortes gloriæ, & aliquos æquales, imo & superiores: hæc enim prædestinatio hominum illis reuelata est, & inde occasionem arripuerunt superbiendi, & inuidendi. Vnde Bernardus supra ante inuidiam posuit superbiam: *Omnium prima parens superbia, sequitur pedissequa inuidia.* Bernardus.

4. Existimaui quoq; conuenienter posse dici prius natura peccasse occasione prædestinationis hominum mentibus ipsorum Angelorum obiectæ, & postea quia dedignati sunt habere socios, & pares in gloria; obiectam illis fuisse pro posteriori naturæ humanitatem Christi vnitam hypostatice diuino Verbo, vt hominem illum venerarentur tanquam Regem Angelorum, qui nullum hominum habere voluerunt in gloria consortem, & hominibus omnibus præesse voluerunt.

5. Neque solum ipsis fuit propositus Christus Dominus constitutus caput & Rex Angelorum; sed etiam quia ipsi recusabant parere homini Deo proposita fuit ipsis pura creatura, cuius sanctitas, & gloria, sanctitatem & gloriam omnium Angelorum simul collectam superaret, quæ pariter esset Domina, & Regina ipsorum Angelorum, quæ per se sola sufficienter repararet Angelorum ruinas, quamuis ipsi in sanctitate non permanerent: vt enim inquit Richardus à S. Laurent. lib. 4. col. 33. *Ruina Angelica per eam reparata. Vnde Maria de se dicit: Gyrum cœli circuiui sola. Gyrus est perfecta rotunditas, & in hoc notatur ruinæ Angelicæ plena, & perfecta restauratio.* At tunc non est proposita in particulari Deipara; quia hæc non existeret, vt dixi tract. 1. de Incarnatione, deficientibus meritis Christi passibilis, quamuis deficientibus illis meritis existeret peccatum Angelorum; ergo prius fuit vage præfinita pura creatura, cuius sanctitas, & gloriæ longe superaret omnes gradus gratiæ, & gloriæ, quæ reperirentur in omnibus Angelis collectiue sumptis. Richard à S. Laurent.

6. Supponit hæc obiectio peccasse Luciferum quia noluit subiici puræ creaturæ, quam videbat caput & Reginam Angelorum constitui. Et ita peccasse existimo prius natura saltem, quam primatum Angelorum desideraret: nam hoc postremum peccatum, nisi alia præcessissent, & iam Michaël illi restitisset, non erat ita idoneum ad alios trahendos: constat vero Luciferum traxisse alios ad sibi consentiendum. Et ita intelligendum est illud Laurentij Iustiniani in festo S. Michaëlis: *Vniuersorum Angelorum primatum sibi vindicare desiderans, maximam in cœlis diuisionem effecit.* Peccauit tamen antea quia *gaudere subditis, magis quã esse subditum elegit*, vt Augustinus aiebat 14. de Ciuit. Dei. Lege etiam Greg. lib. 34. Moral. c. 14. necnon Bernardum serm. 17. in Cant. vbi superbum hunc appetitum Angelorum dominandi in homines, non minus eleganter, quam copiose describit. Affectauit itaque primo hominibus dominari, & ideo ferre non potuit homines pares, & superiores fore Angelis in gloria. Et quia Michaël illi restitit, & præceptum fuit illi impositum parendi Michaëli pro Dei gloria dimicanti, surrexit contra Michaëlem, & tyrannico factu voluit illum habere subiectum, & in hunc sensum dixit super astra Dei conscendam, quia nomine astrorum intelliguntur Angeli iuxta illud Iob. 38. v. 7. *Cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes Filij Dei.* Vbi nomine astrorum intelliguntur Angeli, & hoc tribuit Latinis Patribus Isidorus. Consentiunt Hieronymus, Beda, Dionysius, Gregorius, aliique non pauci: nam ideo ibi astra simul cum Angelis nominantur. Ideo etiam Isaiæ 14. Angelus Apostata dicitur stella matutina, seu Lucifer qui mane oriebatur. Congruit quoque quoniam illa laudatio stellarum fuit ante quartum diem, in quo creatæ sunt stellæ. Laurent. Iustin. August.

Dixi peccasse Angelum Apostatam, quia proposita fuit ipsi persona humana, & pura creatura, tanquam Domina & Regina omnium Angelorũ, cuius imperio omnes Angeli parere deberent. Neque solum proposita est persona humana vage, & in fastigium illius celsitudinis euectæ, sed Maria Dei genitrix in particulari. Quod suadetur primo quia qui inuidit celsitudini hominis Dei, meruit subiici puræ creaturæ non solum inferioris naturæ, sed etiam inferioris subsistentiæ, insignitæ tamen longè præcellentibus donis gratiæ, foretque Angelorum caput, seu Regina. Et in hoc sensu verum videtur quod nobiles Theologi dixerunt, nimirum Luciferum appetisse aliquem principatum super omnia habere, id est non subiici Christo, nec Deiparæ, quibus conueniebat principatus, & dominium in Angelos. 7.

Secundo, quoniam eisdem argumentis, quibus monstratur Luciferum desidetasse vnionem hypostaticam, & locum præparatum Christo Domino, & inuidisse Christo, probatur pariter inuidisse Mariæ, & noluisse subiici illi. Expendunt prædicti Authores Diabolum superbum, & propterea inuidum, ex inuidia, & odio contra Christum concepto appetiuisse interitum Christi, & propterea de eo dixerit Dominus Ioan. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit*, quia conatus est Christum occidere iam inde ab initio. Cui propterea de conatu illius frustrato dictum est Gen. 3. *Inimicitias ponam inter semen tuum, & semen illius, ipsum* (scilicet semen quod est Christus, vt Patres frequenter exponunt) *conteret caput tuum.* At frequenter Patres, excepto S. Leone qui Legit: *Ipsum conteret caput tuum*, transferunt: *Ipsa conteret caput tuum*, quia nimirum, Christus ipse, & Maria ipsa ab exordio contriuere caput draconis dum ipsius menti obiiciebantur tanquam Rex, & Regina Angelorum, & hominum. Verisimileque est nunquã fuisse Christum obiectum mentibus Angelorum, nisi vt procedentem à fœmina. Ideoque signanter dictio *seminis*, apponitur vt vnica voce respectus sit ad Matrem, & Filium. Vnde Hesychius orat. 2. de laudibus Virginis, ait Filium Dei velut infantem gestari à Maria, & sic excludere draconem. 8.

Aiunt plures Theologi, quos adduxi tract. de Incarnat. Diabolum appetiisse sedere à dextris Dei, & habere vniuersi imperium, quia menti ipsius fuit obiectus Christus sedens à dextris Dei, cui tradendum erat Vniuersi imperium. Atqui similiter Virgo Deipara obiici poterat vt sedens à dextris Dei, & cui tradendum erat Vniuersi imperium, 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium, quamque adoraturi erant omnes Angeli Dei; non est igitur cur non existimemus ita fuisse propositam mentibus Angelorum. Minor constat ex Patribus affirmantibus Deiparam esse Reginam, & Dominam Angelorum, & sedere à dextris Dei. Athanasius: *Quemadmodum ipse Rex, qui natus est ex Virgine, ea propter Mater, qua illum genuit, & Regina, & Domina, vere censetur.* Athanas. Rupertus: *Ac proinde Regina constituta totum possedit filij regnum.* Rupert. Vide plura apud S. Bernardinum sem. 61. art. 3. & Anselmum de excellentia Virginis cap. 11. vbi docet: *Beata Dei genitrix suis meritis cuncta reparando, domina est rerum.* Anselm. Ad illustrandum hoc adducunt Theologi illud Psal. 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate.* Et Chrysostomus ita exponit: *Obfirmauit se vt columna Regina à dextris tuis*; quia dum columnæ cæli, id est Angeli nutarunt, & vacillarunt, Virgo Deipara tunc obfirmata est, dum adstitit tanquam Regina. Chrysost.

10. Sic etiam de Maria dicemus: *Tanquam prodigium facta sum multis.* Sicut de Christo Domino Psal. 70. dicitur: *Tanquam prodigium factus sum multis*: nam praui Angeli illum refugiebant tanquam monstrum, eo quod esset homo Dei, & Mariam similiter refugere tanquam rem prodigiosam, eo quod esset Mater Dei, Mater, & Virgo, & eius sanctitas supra omnium Angelorum sanctitatem assurgeret. Facta est tanquam prodigium in cœlo iuxta illud Apocalip. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius*, quod de Deipara inter alios innumeros exponunt Epiphanius Serm. de laudibus Mariæ, Augustinus lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 1. Bernardus Serm. super *signum magnum*. Hoc prodigium in stuporem rapuit Angelos viatores iuxta verba Epiphanij supra: *O Virgo Sanctissima, quæ exercitus Angelorum in stuporem deduxisti: stupendum enim est miraculum in cœlis mulier amicta Sole: stupendum miraculum in cœlis mulier gestans lucem in vlnis.* Epiphan. Signum magnum fuit quod apparuerit in cœlo, antequam extitisset in terra: nam obiecta fuit Angelicis spiritibus vt illam adorarent vt omnium Reginam, & iam tunc contrinit serpentis antiqui caput, dum Lucifer impiissime illi sugillabat, & supplantator conculcatus est. Et in eodem cap. 12. Apocalipsis introducitur mox draco, qui cauda trahebat tertiam partem stellarum, quam ruinam stellarum Doctores Scholastici communiter de casu Angelorum, quando electi sunt de cœlo, interpretantur. Introducitur que ibi mulier illa quæ erat amicta sole pariens *filium masculum qui recturus erat gentes*, quod Beatissimæ Virgini optime conuenit, & clamabat mulier parturiens, non quia sentiret dolorem in parturiendo, sed quia *draco stetit ante mulierem*, vt filium deuoraret, & adhuc magnum habebat desiderium pariendi, & videndi Christum Saluatorem mundi. Proptereaque dixit Dominus de Diabolo Ioan. 6. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.*

11. Restat obiectioni respondeamus. Ac primo potest quis existimare, etiam Adamo non peccante Christum nasciturum ex Deipara, quæ iam ante decretum executiunm Adami, aut Angelorum intelligebatur executiue decreta vt Mater Dei. Stat pro hac responsione P. Soarins 2. tom. in 3. part. P. Soarius, disp. 1. sect. 3. in fine inquiens: *Non improbabiliter posset aliquis dicere, etiamsi Christus concipiendus esset glorioſus, & perfectus hoc nihil obstaret, quominus ex materno vtero progrederetur. Præsertim quia durante illa vita immortali, in qua homines post certum, ac definitum ab eo tempus, essent ad beatitudinem transferendi, potuisset facile Beata Virgo statim post Filij conceptionem fieri glorioſa animo, & corpore simul cũ Filio. Itaque non est cur dicamus dignitatem Matris Dei per se, aut necessario à peccato pendere.* Idem quoque sentiunt Recentiores alij, quorum memini tract. 1. de Incarnat. Tamen hæc responsio mihi est perdifficilis propter nonnulla, quæ loc. cit. adduxi. 12.

Ideoque responderi potest secundo Deiparam fuisse obiectam mentibus Angelicis, vt essent actu in præparatione animi ad illam adorandam sub conditione quod illam viderent productam, & agnoscerent electam in Dei Matrem. Angeli autem cognoscentes per reuelationem Dei diuinam inclinationem ad illam producendam, & eligendam in Dei Matrem, recusarunt elicere illam animi præparationem, seu promptitudinem, & actualem voluntatem deferendi illi cultum, quoties innotuisset ipsis fuisse electam in Dei Matrem, quia intolerandum dicebant aliquam puram creaturam adeo inferiorem Angelis, attenta naturali conditione ipsius ad tam sublime imperium eleuari, & collectioni omnium Angelorum in sanctitate præponi. 13.

Iuxta hanc responsionem intelliguntur quamoptime quæ adduxi ex cap. 12. Apocalipsis. Nam Ioannes vidit Mulierem illam in cœlo, quæ modo obiecta fuit Angelicis mentibus in cælo, & tunc quasi refricabatur memoria primi prælij Angelorum gesti in cœlo, in quo Lucifer cum suis victus deturbatus est in tartara, & alluditur ad mysterium Incarnationis, & ad partum B. Virginis. Repræsentabaturque ibi Deipara gerens quoque typum Ecclesiæ (vt sic varias sententias conciliemus) vt Ansbertus monet ibi sub his verbis: *Non mirum si illa typum Ecclesiæ prætendat, in cuius beato vtero capiti suo eadem Ecclesia vnitur meruit. Ipsa est quæ peperit masculum non effeminatum, non ignauia torpentem, sed ad debellandas æreas potestates caput, & corpus virile, atque robustum.* Ansbert. Apparuit vestita Sole, idest Christi. Nam vt Bernardus inquit loc. cit. *Vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis eum substantia carnis, & vestit ille te gloria suæ maiestatis. Vestis solem nube, & sole ipsa vestiris.* Describiturque à Ioanne Deipara: *Et in vtero habens clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat.* Cruciabatur Deipara non dolore partus, sed pariendi desiderio, vt supra dixi, & dolebat quia simul habebat desiderium pariendi, & draco inhiabat deuorare filium. Alludebat Ioannes ad illud Isaiæ 66. 7. *Antequam parturiret peperit: antequam veniret partus eius peperit filium masculum*: quia in diuinis decretis iam antea erat præfinita Mater Dei, & merita filij sui antequam pareret profuerunt mundo. Sic etiam in eodem lib. Apocalip. dicitur Christus Agnus occisus ab origine mundi. Hinc etiam est vt statim apparuerit Ioanni draco in cœlo, quia inde cecidit, & Deipara illi obiecta ipsum superat, & proterit, & draco opponitur Michaëli quasi dux duci, & cæteri vocantur Angeli eius: nam v. 9. dicitur: *Proiectus est draco ille magnus, &c. & angeli eius cum illo missi sunt.* Et ver. 4. dicitur caudã traxisse tertiam partem stellarum, idest Angelorum qui prolapsi sunt. Vide S. Thomam in hunc locum, vbi inquit: *Tertiam partem stellarum*, id est omnes Angelos reprobos, qui stellæ erant per claritatem, ac volubilitatem naturæ. Similiterque Victorinus supponit alludi ad primum Luciferi superbiæ peccatum, quo draco

sua cauda, ideſt post se traxit tertiam partem Angelorum. Postquam autem mulier *peperit Filium masculum qui recturus erat gentes in virga ferrea*, cui filio dictum est Psal. 2. *Reges eos in virga ferrea*, raptus est *filius eius ad Deum, & ad thronum eius.* Sic exponit S. Thom. loc. cit. *Raptus est ad æqualitatem Dei Patris, quasi dicat: Ascendit in cœlum, & sic manifestauit se Patri æqualem in quantum Deus.* At commodius videtur exponi, quatenus prouidentia æterni Patris effectum est, vt euaderet os, & manus draconis, quoniam vere Filius Dei erat. Recteque dicitur *Raptus est ad Deum*, quia ipse non rapuit dignitatem Filij Dei, quam Lucifer rapere tentauit, neque rapuit adorationem Filij Dei; sed raptus est ad Deum, vt præciperet adorari ab Angelis tanquam Filius Dei: nam primo solum fuit præceptum naturale adorandi Christum, quod ex talis personæ dignitate surgebat: postea vero dum praui Angeli nolebant debitum cultum exhibere Christo, additum est à Patre præceptum positiuum vt illum suprema Latria adorarent. Hoc significauit Paulus ad Hebræos 1. v. 6. illis verbis: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei*: vt probaui tract. 2. de Incarnat. neque sine mysterio tam in Græcis, quam in Latinis codicibus habetur: *Et cum iterum introducit*: non vero: *Et iterum cum introducit*, nimirum ad significandam secundam, & iteratam introductionem, & sensus est: *Et iterum cum Pater idem* (qui superius etiam loquebatur) introducit primogenitum, Raptus est ad Patrem vt exaltaretur ab ipso, qui non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. At Lucifer rapinam meditatus est. Ad quam rapinam alludit Paulus ad Philip. 2. 6. 14.

Neque huic expositioni prædicti cap. 12. Apocalip. obstat quod *mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Nam potest dici ibi alludi ad fugam B. Virginis & Christi in Ægyptum, vt obseruat noster Cornelius ibi, existimans quoque ibi esse Histerologiam, siue occupationem, & anticipationem. Nam hæc fuga contingeret post iectum draconem, sicuti enarratur v. 14. vbi dicitur: Et datæ *sunt mulieri aliæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum locum, vbi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis*, id est per tres annos cum dimidio, quo tempore habitauit Maria in Ægypto. Puto tamen ibi significari duas fugas in diuersas ciuitates Ægypti, vbi habitauit per septem annos. Et ideo Ioannes Gerson in prohæmio Iosephinæ sic cecinit: *In Memphis septem fugitiuos conficit annos.* Quod etiam probauit Maior in 2. Matth. At S. Thom. in 2. Matth. & Albertus Magnus ibidem aiunt: *Dicitur quod B. Virgo septem annis habitauerit in ciuitate Heliopoli.* Hoc prouenit fortasse quia in his duabus ciuitatibus habitauit septem annis, id est per tres annos cum dimidio in singulis illarum. 13.

Vel potest id paulo aliter exponi, quia ainnt nonnulli Deiparam habitasse in ipso Nilo flumine, quod opportune fiebat sex mensibus anni, nẽpe Februarij, Martij, Aprilis, Maij, Iunij, Iulij: nam in Augusto & toto Septembri instar Maris exundat, & Ægyptum facit nauigabilem. Incipit autem decrescere mensibus Octobris, & Nouembris; in mense autem Decembris, & toto Ianuario redditur priori alueo. 14.

Dici quoque potest Deiparam tribus annis cum dimidio, quo tempore (vt obseruat ibi S. Thomas) Christus prædicauit, solitariam quietem habuisse, quia Filium non nisi in cubili cordis inueniebat; & in silentio, & spe erat fortitudo illius, sedebat solitaria, & tacebat. Neque tamen vndequaque solitaria erat, quia cor eius nunquam separabatur à Christo. Solitudo itaque ad quam mulier fugiens, locum præparatum à Deo inuenit, est quies mentis, & perfectæ contemplationis: nam sic anima seipsam desertum quietis facit, dum tanta mentis tranquillitate perfruitur.

Describitur quoque ibidem prælium magnum in cælo, *Michaël, & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius. Et non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cælo.* Fuitque illa victoria *propter sanguinem agni.* De quo plura in rem nostram dixi tract. 2. de Incarnat.

Disputatio IX.

An possit aliqua ratione probabiliter sustineri, & prædestinatos gratis eligi ad gloriam, vt sint sancti, & pariter prius ratione præuisos esse futuros absolute sanctos per Dei gratiam?

Via non solum concedunt electionem prædestinatorum ad gloriam absolutam, & efficacem ante præuisionem operum, sed illi etiam qui eiusmodi electionem diffitentur suam cogitationem muniunt testimoniis Sanct. Patrum. Videndum est an possint aliqua ratione conciliari, & electionem gratuitam esse causam meritorum, & nihilominus talem electionem præsupponere absolutam præscientiam operum, vt futurorum.

Sectio I.

Rei difficultas ostenditur.

Electionem gratuitam prædestinatorum ad gloriam esse ante præuisionem operum, vt absolute futurorum, videntur probasse cuncta quæ adduxi disp. 6. ad ostensionem electionis efficacis ante præscientiam operum. Si enim Deus per absolutam voluntatem, & efficax decretum causat vocationes congruas, & perseuerantiam, vel mortem in statu gratiæ, planum videtur ante voluntatem illam absolutam, & efficacem non præuideri opera vt absolute futura, quia ante talem voluntatem non præuidentur causæ operum vt absolute futuræ: nam illæ causæ procedunt ex prædestinatione, seu electione efficaci, quippe quæ est causa cur Deus procuret infallibiliter vocationes congruas. 1.

Hinc est vt Augustinus de Prædestinat. Sanct. cap. 17. 18. & 19. probet electionem fuisse factam non ex meritis præuisis, sed ex mera voluntate Dei, quoniam elegit nos vt essemus Sancti, & inde colligit nos non fuisse electos, quia futuri eramus sancti. Lege August. prædicto cap. 9. & de Corrept. & Grat. cap. 9. necnon Hieronymum, & Anselm. ad Ephes. 1. Consentit Concilium Arausicanũ can. 5. expendens verba Pauli ad Timoth. 1. 2.

Misericor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Misericordiam consecutus sum, vt sim fidelis, & observans non dixisse, quia eram fidelis, quasi non possint simul coniungi, *qui eram, & vt essem.* Eaque propter S. Thom. 2.2. quæst. 24. art. 3. constituit differentiam inter auxilium Dei mouentis animam ad bonum, & habitum gratiæ, quia auxilium, seu motio non datur propter actum, seu quia actus existit, sed vt actus existat, siue vt operemur actum illum procedentem ab auxilio: habitus veto gratiæ infunditur quia operamur, & iuxta dispositionem recipientis.

3. Ratio etiam videtur perspicua; quoniam finis intentus nequit esse dispositio ad executionem medij; cum igitur nostra operatio libera sit finis intentus a diuina prædefinitione, nequit operatio aliqua ratione disponere vt detur medium, nempe vocatio congrua ad eliciendam talem operationem. Repugnat ergo mutua prioritas inter dispositionem moralem, seu meritoriam, & principium efficiens illius. Quod si illa electio est gratiosa, non erit ex operibus iuxta illud Apostoli: *Si autem gratia, iam non ex operibus.* Et ideo Augustinus Epist. 106. refutat existimantes discretos fuisse a massa perditionis ex operibus propter illud 1. Corint. 4. *Quis es qui te discernit.* Quare si electio esset ex operibus, possent respondere electi, opera mea me discernunt. Ideo certum est electionem ad primam gratiam, non esse ex meritis præcedentibus in præuisione. Audi Augustinum de Prædest. Sanct. cap. 17. *Vt intelligamus vocationem, qua fiunt electi, non qui eligu ntur quia crediderunt, sed qui eliguntur, vt credant. Hanc enim & Dominus satis aperit, vbi dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Quibus verbis manifestat Augustinus primam gratiam non esse ex vllis meritis, etiam procedentibus a gratia. Augustin.

4. Sumitur quoque argumentum ex lib. de Dono perseuerant. cap. 9. vbi agit de speciali Dei prouidentia erga prædestinatos, & quærens cur Deus ita fauorabiliter se gerat cum prædestinatis, non cum aliis: nihil aliud respondet quam iudicia Dei esse inscrutabilia, & totum hoc ab electione, & proposito Dei pendere. Quia nimirum Deus pro suo beneplacito hunc eligit, non illum, & ideo huic non illi præparauit talem seriem auxiliorum. Confirmatur. Si illi soli saluantur, quos Deus gratis saluare decreuit, frustra dicimus tale decretum saluandi illos præsupponere præscientiam bonorum operum. Sic etiam perseuerantia donum Dei est quæ non datur ex meritis, sed ex gratia. Sumiturque ratio a fine prædestinationis, hæc enim habet pro fine ostensionem diuitiarum gratiæ Dei in vasa misericordiæ; non ergo ante prædestinationem, seu electionem præcedit præscientia boni vsus liberi arbitrij simul cum gratia.

5. Hæc argumenta solum videntur impugnare sententiam asserentium bonum vsum auxiliorum gratiæ præuisum ab æterno fuisse causam dispositiuam, & meritoriam de congruo prædestinationis. Ita sentiebant Ochamus 1. dist. 41. qu. vnica Gabriel ibidem art. 2. Guillelmus de Rubione 1. dist. 40. qu. 1. art. 1. & art. 2. conc. 3. Ioannes à Bononia Opusc. de Prædest. part. 1. dum opinionem suam exponit, & part. 2. post 6. opinionem. Camerarius Dialogo de Prædestinat. cap. 4. §. 1. & cap. 5. & 10. Catherinus in compendioso opusculo de Prædest. ad Trident. & in alio compendioso opusculo tribus integris libris, in quibus multus est contra gratiosam electionem efficacem ante præuisa merita, præsertim lib. 1. cap. vltimo de electione. Turrianus in dogmatico de elect. Est tamen discrimen inter hos authores, quoniam plures nullum prædestinatum excipiunt ab illa regula accipiente rationem, & catlam prædestinationis ex operibus præuisis; alij excipiunt insigniter prædestinatos, quibus ante præscientiam operum prædefinita est efficaciter gloria, & media, quibus obtinenda est gloria. Huiusmodi fuisse putant B. Virginem, Apostolos, aliosque insigniores Sanctos. Reprehendendus tamen est Catherinus, eo quod noluerit appellare prædestinatos omnes, qui adipiscuntur gloriam, sed illos duntaxat, qui sunt eximie prædestinati. Etenim Patres expresse docent neminem consequi gloriam, qui prædestinati non sint. Immerito tamen Catherinus erroris arguitur à Soto Rom. 9. in digressione, & à Corduba lib. 1. quæstionar. quæst. 56. Camerario in Dialogo de Prædest. cap. 10. quasi affirmauerit Catherinus reprobationem non existere ab æterno, neque prius quam reprobi committerent peccata, ob quæ addicuntur supplicio, nec Deo certum fuisse ab æterno numerum electorum. Etenim procul recessit Catherinus ab illis erroribus, quoniam expresse admisit præscientiam ab æterno, & solum docet præscientiam, & prædestinationem supponere futuritionem perseuerantiæ in gratia, & similiter reprobationem supponere obstinationem in peccato vique ad mortem, provt hæc futuritio præuisa fuit in æternitate.

6. Putat præterea P. Vasquez 1. part. disp. 91. c. 3. sibi reipsa consentire Turrianum, & Solis verbis dissidere. At Turrianus in prædicto dogmatico de electione non tantum prædestinationem ad gloriam, sed etiam ad gratiam putat esse post præuisionem operum, quamuis prima gratia auxiliatrix fuerit data independenter à nostra libertate. Vasquez vero absolute docet prædestinationis nullam dari causam, quoniam prædestinatio est electio ad gratiam, non autem ad gloriam. P. Vasquez.

7. At nonnulli ex antiquis non solum docuerunt prædestinationis ad gloriam, & prædestinationis ad gratiam vlteriorem dari causam ex operibus elicitis virtute gratiæ præcedentis, sed etiam prædestinationis ad primam gratiam fuisse aliquam rationem congruitatis, nempe bonus vsus eiusdem primæ gratiæ à Deo præuisus. Ita loquitur Alensis 1. part. quæst. 28. memb. 3. art. 3. corp. & ad 2. & 3. nec videtur dissentire Albertus 1. part. quæst. 63. memb. 3. art. 1. corp. inquiens: *Prædestinatio habet rationem, vt rationabilis esse videatur: & hæc ratio non est antecedens, sed concomitans. Vnde hæc ratio potest esse præscientia meritorum, quia dat illi, quem scit bene vsurum gratia.* Vnde in solutionibus argumentorum, necnon in responsionibus ad quæstiones incidentes eandem doctrinam confirmat, necnon qu. 65. de elect. Tamen hi Authores loquuti sunt in sensu, quē declarabo sect. sequenti, vel solū volunt bonum vsum liberi arbitrij cum gratia præuisum sub conditione esse per modum finis, rationem, sine qua non posset Deus infallibiliter prædestinare, & eligere ad gloriam per voluntatem efficacem, quæ merita causet. Etenim expresse Alexand. 3. parte quæst. 69. memb. 5. art. 2. §. 3. negat primam gratiam dari ex merito boni vsus futuri, & nunquam asseruit bonum vsum gratiæ esse meritorium gratiæ, quamuis dicat esse rationem congruitatis. Albertus

8. Quidquid sit de sensu horum authorum, omnino tenendum est bonum vsum gratiæ cognitum non esse causam meritoriam illius gratiæ, aut electionis. Hoc supponunt Patres dum exponunt verba illa Apost. Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus. sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Etenim vt arguit Augustinus Enchirid. cap. 98. *Si futura opera vel bona huius, vel mala illius, quæ Deus vtique præsciebat, vellet intelligi, nequaquam diceret, non ex operibus, sed diceret, ex futuris operibus.* Similiter in Epist. 105. *Ideo, inquiunt, natorum alium oderat, alium diligebat, quia eorum futura opera præuidebat. Quis istum acutissimum sensum defuisse Apostolo non miretur.* Argumentatur iterum August. lib. ad Simplician. quæst. 2. ex illatione Pauli: *Si enim propterea prædestinauit Iacob, vt ei maior seruiret, quia futura eius bona opera præsciebat, & falsum est iam quod ait: Non ex operibus.* Idem habet lib. 2. contra duas epist. Pelagianorum cap. 2. Quod si ex operibus præuisis Deus vnum diligeret, & alium odio haberet promptum fuisset Apostolo hanc responsionem adhibere, & exemplum figuli adductum à Paulo non erat opportunum.

9. Probant hoc alij, quia bonus vsus gratiæ vt absolute futurus non cognoscitur nisi cognita simul eadem gratia, tanquam absoluta futura; ergo præsupponitur iam existere liberum Dei decretum, quo vult huic homini conferre talem gratiam. Vnde fit illam diuinam cognitionem non potuisse ministrare rationem ad illud decretum libere statuendum. Confirmant, quoniam nulla præuisio futuri poterit esse ratio inclinans ad aliquid faciendum, nisi contrariæ futuritionis præscientia posset quoque esse ratio inclinans ad illud omittendum; igitur nulla præscientia boni vsus gratiæ potuit esse ratio quomodolibet inclinans ad gratiam huic homini tribuendam, nisi præscientia mali vsus futuri potuerit etiam esse ratio negandi eandem gratiam. Hoc autem est simpliciter impossibile, si bonus vsus præscitur vt absolute futurus: quoniam ex tali suppositione futuritionis absolute, sicut implicat contradictionem non esse futurum bonum vsum gratiæ, sic etiam repugnat Deum non decreuisse dare homini illi talem gratiam.

10. Hæ tamen obiectiones non magni ponderis sunt; quia posset cognosci bonus vsus gratiæ præuideri futurus per hanc, vel illam gratiam, & tali præuisione poterat Deus moueri ad decernendam productionem huius gratiæ in particulari. Minusque vrget confirmatio; quoniam simili arguendi forma probaret neque bonum vsum gratiæ præuisum sub conditione posse esse rationem inclinantem ad aliquid faciendum; quoniam nulla præuisio futuri poterit esse ratio inclinans ad aliquid faciendum nisi contrariæ futuritionis præscientia possit quoque esse ratio ad illud omittendum. Hoc autem est impossibile iuxta principia aduersariorum, si bonus vsus præscitur futurus sub illa conditione, quoniam ex tali suppositione nequit esse scientia opposita. Non igitur necesse est vt rebus vt nunc, præscientia mali vsus possit retardare, sed satis est vt ex suppositione talis scientiæ maneat sufficiens motiuum ad determinandum decretum in particulari, quod non erat antea determinatum.

11. Supponendum tamen est tanquam certissimum initium iustificationis non cadere sub meritum etiā proueniens ab ipsa gratia. Hoc significat concilium Arausicanum 2. explicans illud: *Inuentus sum à non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant*, Isaiæ 65. & Rom. 10. Quo etiam testimonio fuse Bernardus vtitur serm. 84. in Cantica. Et Prosper contra Collatorem cap. 4. reprehendit Cassianum quod illud Isaiæ testimonium limitare videatur ad aliquos tantum homines. Vtebaturque Augustinus exemplo gratiæ vnionis hypostaticæ dicens lib. de Prædest. Sanct. cap. 15. *Ea gratia fit ab initio fidei homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus.* Vbi proponit Christum Dominum tanquam *præclarissimum lumen prædestinationis, & gratiæ.* Quia sicut Christus non accepit vnionem hypostaticam ex meritis, ita homo non accipit gratiam ex vllis meritis. Eandem probationem affert lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. Ideo Tridentinum sess. 6. cap. 5. decernit exordium iustificationis in adultis à præueniente gratia sumi: *quia nullis eorum existentibus meritis vocantur.* Ergo excluduntur omnia merita, etiam quæ procedunt à gratia. Sic etiam Moguntina Sinodus cap. 7. §. 2. ait *ante omne meritum.* Augustin.

12. Quibus verbis vtuntur Patres vt Prosper ad capitula Gallorum c. 6. vbi docet iustificari hominem; quia *nullo præcedente merito accipit donum, quo medio adquirat & meritum.* Et lib. 2. de Vocat. Gent. c. 8. *Datur vnicuique sine merito, vnde tendat ad meritum.* Idem sumitur ex Augustino lib. de Prædest. Sanct. cap. 2. *Apostolus*, inquit, *commendat istam gratiam, quæ non secundum aliqua merita, sed efficit omnia merita*; ergo supponit non posse meritum promereri gratiam, à qua procedit. Prosper.

SECTIO II.

Probabile est electionem ad gloriam, quamuis gratiosa sit & efficax præsupponere præuisionem operum, vt absolute futurorum.

13. SVpponimus ad plenam intelligentiam nostri assertiDeum per scientiam mediam præuidisse quænam auxilia danda sint huic homini si creetur. Hoc late probani tract. de Scientia conditionatorum liberorum, necnon disp. præcedenti, & prius tract. 1. & 2. de Incarnatione. Similiter videt Deus hos homines de facto creandos si Deus ipse habeat liberam complacentiam circa salutem illorum. Posita igitur prædicta scientia, & illa libera complacentia terminata ad salutem illorum hominum, intelligitur Deus præuidere per scientiam visionis omnia opera illorum hominum vt absolute futura, & consequenter præuidet absolute, quinam ex illis consecuturi sint æternam salutem, & quinam æternis cruciatibus addicendi sint. Etenim in complexo illo ex prædicta scientia media repræsentante danda fore huic homini hæc auxilia efficacia ad consequendam salutem sub conditione quod talis homo creetur, foreque creandum, si Deus sibi complaceat in salute illius, & existentia illius complacentiæ præscit Deus absolute hominem illum consecuturum æternam salutem; quoniam illud complexum repræsentans danda fore talia auxilia, quæ reipsa sunt efficacia, & repræsentans illa, quatenus efficacia sunt, vsque ad finem vitæ, sub tali conditione, & simul ponens à parte rei conditionem, non potest non infallibiliter connecti cum gloria danda per modum coronæ, ac proinde Deus, qui comprehendit perfectissime complexum illud non potest non præscire in illo salutem æternam illius hominis vt absolute futuram, vt manifestum fit rem consideranti. 13

Universidad de Deusto
Biblioteca

Postquam autem Deus sic præuidit salutem huius hominis vt absolute futuram intelligitur Deus potens decernere efficaciter gloriam ante præuisa merita, in illo primo signo post talem scientiam, & ideo posita illa complacentia inefficaci in salute illius hominis præcinditur à tali prædefinitione efficaci, seu electione ad gloriam ante præuisa merita: quia si non præscinderetur à tali electione vt absolute existenti pro illo signo sequenti, non maneret in Deo libertas, ad habendam, vel non habendam electionem illam in signo sequenti. Præscinditur itaque ab illa electione vt existenti pro signo sequenti, licet non præscindatur à meritis illius hominis, & à salute æterna vt infallibiliter obtinenda per illa merita. Et ideo Deus constituitur potens habere, vel non habere electionem illam pro signo sequenti, & potest habere solam simpliceem complacentiam in signo sequenti de creatione illius hominis, quam si haberet statim præscinderetur ab illa scientia quæ repræsentabat hominem infallibiliter creandum, & salutem obtenturum sub conditione illius prioris complacentiæ terminatæ ad hominis illius salutem. Etenim accedente illa secunda complacentia constituitur Deus proxime potens creare, vel non creare illum hominem, ac proinde præscinditur à scientia repræsentante infallibiliter hominem illum fore creandum: nam pro signo proximæ libertatis ad eliciendum, vel non eliciendum aliquem actum, necessario præscinditur ab illa operatione, quæ potest impediri, vt toties probaui. Et ideo ex natura sua petit illa scientia talem præcisionem, & se habere consequenter ad determinationem diuinæ voluntatis. Sic dixi disp. 2. & sequentibus posita diuina prædefinitione efficaci nostri actus liberi aduenire aliud signum in quo existit auxilium indifferens simul cum omnibus requisitis ad operandum, & non operandum, & pro illo signo omnino præscindi à prædefinitione, quæ ordine signorum præcesserat, quia est in homine, cuius operatio est prædefinita, potestas impediendi prædefinitionem illam.

3. Præscinditur, inquam posita illa complacentia diuina inefficaci, ab illa electione efficaci, quia illa complacentia inefficax circa electionem efficacem vt existentem in illo signo sequenti inclinat vt talis electio efficax existat immediate in signo sequenti, ac proinde reddit diuinam voluntatem proxime expeditam vt in signo sequenti ponatur libere talis electio, & consequenter petit præcisionem ab illa electione vt existente in signo sequenti; nisi enim præscinderetur à scientia repræsentante electionem illam vt existentem in signo sequenti non esset libera illa efficax electio, vt toties dicebam.

4. Quod si Deus loco illius electionis habet simplicem complacentiam creandi hominem ex fine salutis, præscinderetur statim, vt notaui, ab illa præscientia repræsentante hominem illum infallibiliter creandum; quoniam illa complacentia terminata ad creationem illius hominis ex fine salutis ipsius, siue ad voluntatem creandi hominem ex illo fine, reddit voluntatem diuinam proximè, & immediate expeditam ad decretum creandi hominem libere, ac proinde petit talis complacentia vt cum primùm ordine signorum ipsa existit, nihil intelligatur connexum cum decreto efficaci creandi hominem, & ideo illa scientia per se subsequitur illud decretum posita illa complacentia. Sic posito concursu indifferenti vt homo operetur, vel non operetur præscinditur à præfinitione efficaci illius boni operis, quia potest homo non operari, & consequenter impedire prædefinitionem illam.

Deus itaque præuidens hominem illum infallibiliter consecuturum salutem, quamuis non videat salutem obtinendam media illa electione efficaci ante præuisa merita, eligit ipsum gratiosè per electionem, quæ causat merita, & est gratiosa, quia licet præuideantur merita vt futura, non tamen præuidentur ordine executionis, & cum vi merendi, sed solum præuidentur in alio, etiam ante ordinem intentionis diuinæ voluntatis: videntur namque illo complexo consurgente ex prædicta scientia media, & illa positionis.

Benefacitque Deus plurimum homini, dum ita illum eligit ad gloriam ante præuisa merita, quamuis Deus pro tunc præuideat hominem illum consecuturum salutem infallibiliter; quia non obstante illa scientia Deus non intelligitur necessitatus conferre illi homini auxilia, cum quibus præuidet salutem fore obtinendam: non enim Deus habet vllam necessitatem determinandi pro illo signo immediato ad collationem auxiliorum illorum, aut eligendi pro tunc hominem ad gloriam vt coronam, vt dictum est. Sed neque habet necessitatem pro signis sequentibus decernendi dare illa auxilia; quia pro signo illo sequenti est Deus indifferens, (si non præfiniat gloriam vt coronam pro priori signo) ad dandum, vel negandum illud auxilium, & ideo præscindetur à scientia illa media, quæ enunciat fore dandum illud auxilium, si homo creetur; quoniam Deus est indifferens ad illud conferendum vel negandum. Sic etiam pro signo indifferentiæ ad voluntatem creandi, vel non creandi illum hominem, quæ intelligitur præsuppositia illa complacentia circa existentiam illius hominis, præscinditur à scientia media qua Deus videt creandum esse hominem illum sub conditione illius complacentiæ.

Quod autem videat Deus illa auxilia fore danda, quamuis homo pro illo signo non eligatur efficaciter ad gloriam, non potest minuere rationem beneficij, quandoquidem ita determinatus est Deus ad illa auxilia conferenda, vt possit absolute illa non conferre. Sic etiam qui omnino libere ob amici preces præstat gratiosè beneficium alteri, non minus se ostendit beneuolum erga amicum, dum solum intendit illi placere, neque aliunde mouetur, aut impellitur, eo quod certo per reuelationem sciat, illo amico non petente, alium rogaturum, vt eidem conferretur beneficium, & propter preces illas eidem homini fore dandum; quia illa scientia nihil minuit libertatis, aut beneuoli affectus erga amicum petentem.

Neque adhuc stante illa priori scientia, qua Deus videt absolute illum hominem consecuturum gloriam per illa merita, est prærequisita electio efficax ad gloriam ante præuisa merita, quia posset Deus non eligere ad gloriam nisi post præuisa merita, quamuis prædefiniret omnia illa bona opera, posset namque post præuisionem illorum operum in seipsis, siue ordine executionis statuere terminum viæ, vltra quem nullum erat futurum meritum gratiæ, & gloriæ, & posset, si vellet prorogare terminum vitæ, & viæ, siue statum viatoris.

Ex his non obscure intelligitur quo pacto nimis gratiosè existas in Deo in illo signo post præscientiā absolutam

absolutam bonorum operum (quæ præuidentur non in se, sed in illo complexo) prædefinitio efficax, & electio ad gloriam. Si autem Deus in illo signo, pro quo datur talis electio haberet illam inefficacem complacentiam erga creationem illius hominis ex fine æternæ salutis illius, talis complacentia esset incompossibilis cum prædicta electione, quia complacentia superueniens de se inclinat ad actum efficacem, & supponit voluntatem esse indifferentem ad non habendum illum actum, si complacentia non supponat iudicium necessitans. Deinde illa complacentia de nouo aduenies circa gloriam, supponit non esse antecedenter prædefinitam gloriam, quia de se inclinat vt post ipsam sequatur illa electio efficax, vt fuse ostendi in tract. de Voluntate Dei.

Secundo colligitur, quotiescumque repræsentatur actus diuinus vt existens pro alio signo sequenti sub conditione, cum primum ponatur conditio, debere præscindi à tali scientia, dum conditio intelligitur posita. Cum igitur præscinditur ab aliquo actu, præscinditur quoque ab his, quæ nullo modo existeret nisi ex vi illius actus, ac proinde si aliquod auxilium non est dandum nisi ex vi prædefinitionis efficacis boni operis, dum præscinditur à tali prædefinitione, præscinditur quoque ab existentia illius auxilij.

Tertio intelligitur quo pacto Deus præstet auxilium inefficax ex fine boni operis; quia præscinditur ab illa scientia, quæ repræsentat inefficacitatem illius auxilij: dum enim Deus habet quandam inefficacem complacentiam in existentia illius auxilij ex fine boni operis; illa complacentia, quia inclinat ad actum efficacem causantem media ex sincero affectu boni operis, petit præcisionem ab illa scientia inefficacitatis auxilij; quia nemo applicat media nisi cum aliqua quasi spe, aut fiducia obtinendi finem intentum, ac proinde non potest præintelligi scientia infallibilis de non obtinendo fine, vt plenius dicetur in sequenti controuersia.

Inquiris cur si ante electionem illam gratuitam præsidentur merita vt absolute futura, & Deus de facto eligit, quia præsupponitur complacentia in tali electione, & in gloria vt efficaciter eligenda, & posita illa complacentia intelliguntur merita vt absolute futura, non possint talia merita sic præuisa habere vim merendi? Respondeo merita non habere merendi vim vsque dum ordine executionis præuideatur existere in seipsis. Etenim quamdiu in se non existit actio moralis, & meritoria, licet præuideatur infallibiliter futura, etiam in decreto efficaci Dei, non datur vis vlla meritoria; quia non existente nostra libera operatione nihil datur formaliter nobis imputabile, aut laudabile respectu nostri: nam antecedenter ad hoc non habet meritum intrinsece prædicatum aliquod quamdiu non existit in se; sed duntaxat habet futuritionem extrinsecam consistentem in illo aggregato, aut in diuino decreto, quod nobis non est imputabile. Nemo potest dici merens proprie dum nihil actu agit, sicut actu non peccat, dum libere non operatur. Et ideo opera conditionata non possunt habere vim merendi: quia non important reipsa actualem emanationem operationis à voluntate, sed emanationem, quæ erit, si ponatur conditio.

Potest tamen opus in se existens obtinere indirectè per modum præmij donum antecedens tempore, vel natura. Directe tamen, si meritum finitum sit semper obtinet præmium decernendum executiue ex suppositione meriti existentis extra causas, & præmium debet existere tempore, vel natura post existentiam meriti, nec aliter debetur præmium ex natura meriti, quando ita sufficienter remunerari potest. Tamen id intelligendum est, nisi prius vel ex conuentione partium, vel ex libito remunerantis, qui non aliter tenetur remunerare, facta sit aliqua commutatio præmij. Quod multò melius locum habet, quando meritum nulla via potest satis remunerari, quiusmodi est meritum Christi Domini. Nunquam tamen est dicendum meritum antequam existat mereri: nam etiam in his casibus meritum, vt in se existens meretur vt datum fuerit antea præmium. Sic etiam modo postulamus à Deo vt ab æterno voluerit dare nobis hoc, aut illud. Etiam ex conuentione partium posset decerni, & infligi pœna, quæ esset indirecte supplicium, si culpa videretur absolute futura, & reus vellet fieri commutationem, ne postea subiret aliam pœnam: illud supplicium diceretur indirecte tale, quia substituitur loco alterius, quod directe debebat inferri post commissam culpam. Hoc tamen non fieret absque gratia Principis volentis inire contractum illum, & substituere pœnam illam anticipatam loco alterius infligendæ post crimen commissum, & remittere aliquid pœnæ ob illam anticipationem. Ipseque reus sponte pacisci tur, quia non tenebatur subire pœnam ante commissum crimen.

Sectio III.

Munitur præcedens sententia testimoniis Patrum.

1. Disput. 6. plura adduximus ex quibus hæc sententia potest confirmari. Sic enim optime videtur exponi illud Pauli ad Rom. 8. *Quos præscinit, & prædestinauit*: non enim est cur potius illa verba *Quos præscinit*, intelligi debeant de præuisis per scientiam conditionatam; non autem per scientiam absolutam bonorum operum; siquidem, vt apparet ex adductis in præcedenti sectione. Præsertim cum omnes, qui ita præuidentur perseueraturi absolute, in bonis operibus, & in gratia sint prædestinati; non autem omnes qui sub conditione videntur recte operaturi cum talibus auxiliis: nullus namque est, qui cum aliquibus auxiliis nō videatur perduraturus in bono. Quod si illo verbo *Præscinit*, significatur in illo loco præscientia absoluta operum, tenendum est præscientiam illam absolutam præcedere voluntatem diuinam prædestinantem: hoc enim indicat sequens verborum series. *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit*: Nam eodem ordine, quo prædestinatio præcedit vocationem, vocatio iustificationem, iustificatio glorificationem; debet illa præscientia præcedere prædestinationem.

2. Hanc expositionem non leuiter indicant Sancti Patres, vt Ambrosius lib. 6. de Fide cap. 3. vbi sic habet: *Quos præscinit, hos & prædestinauit, quia non ante prædestinauit, quam præscinit: sed quorum merita præscinit, eorum præmia prædestinauit.* Similia scripsit Sedulius ad illa verba Pauli: *Quos præscinit futuros deuotos sibi ipsos elegit ad promissa præmia capessenda.* Consentit Ambrosius. Sedulius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Theophyl. Theophylactus in eundem locum docens post præscientiam sequi prædestinationem, & in Apostolo Paulo id declarat: *Prænouit itaque* (inquit) *Paulum vocatione dignum esse*, hicque prædefiniuit, seu prædestinauit. Quo eodē pacto Cyrillus Alexand. Malachiæ 1. constituit electionem post præscientiam, & apposuit exemplum in Hieremia dicens: *Sciebat eum Prophetam futurum, & ad futura prænuncianda legatum idoneum.* Quæ verba videntur significare præscientiam absolutam. Idem habet Origenes ad Rom lib.1.

Cyrillus Alex.

3. Quo eodem pacto exponi potest Ambrosius ad Rom.9. dicens: *Vsus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ nisi secundum rationem causæ finalis*, quia præsciens Deus illud bonum vt absolute futurum ordinauit Deus media ad consequendum illum finem. Ideo S.Thom.quæst.6.de Verit. art.2. ad 7.dixit: *Propositum cordis Iacob præscitum, non fuit causa quare ei gratiam dare voluit, sed fuit quoddam bonum, ad quod Deus gratiam dandam ordinauit.*

4. Iuxta hæc quam optime intelliguntur verba Prosperi in responsione ad articulos ipsi falso impositos art.12. *Quia præsciti sunt casuri non sunt prædestinati. Essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate, ac virtute mansuri.* Consentit eius Magister Augustinus term.7.de verbis Domini relatis illis Apostoli verbis Rom.4. *Reliqui mihi septem millia, qui non curuauerunt genu ante Baal*: inquiens: *Quid est, reliqui mihi? Ego illos elegi: quia vidi mentes illorum de me præsumentes, non de se, nec de Baal.* Quibus verbis non obscure pronunciat electos esse eos, qui salui facti sunt, quia vidit futura bona opera facta ex gratia. Hieronymus Malachiæ 1. *Quos præsciuit de Gentibus credituros, elegit.* Et infra: *Miserebor, cui miserebor, & misericordiam præstabo.* Hoc recto sensu ita intelligitur: *illius miserebor, quem præsciui posse misericordiam promereri, vt tunc illius sim misertus.* Ac rursus: *Quos præuidit conformes futuros in vita, voluit vt fierent conformes in gloria.* Ambrosius Galat.1. *Sciens quid Paulus esset futurus præuenit eum, vt antequam conuerteretur, vocaret eum.* Idem ad Ephes.1. *Præscius omnium Deus scit qui crediturí essent in Christum*, sicut dicit ad Romanos: *Quos præsciuit, & vocauit nos, non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus. Quos ergo Deus vocare dicitur perseuerant in fide.* Vbi post præscientiam constituit decretum dandi infallibiliter fidem perseuerantem. Hoc magis explicat ad Rom.8. dicens: *Quos præsciuit Deus apostolos, hi credentes permanent, quia aliter fieri non potest, nisi quos præsciuit Deus, ipsos, & iustificauit: ac per hoc magnificauit illos, vt similes fiant Filio Dei.*

Hieron. Ambros.

5. Apertius adhuc id declarasse videtur idem Ambrosius in cap.9.ad illud: *Cum nondum nati fuissent &c. Sciendo enim quod vnusquisque illorum futurus esset, dixit: Hic erit dignus, qui erit minor, & qui maior, erit indignus. Vnum elegit ex præscientia, & alterum sprenit. Et in illo, quem elegit propositum Dei manet: quia aliud non potest euenire, quam scit, & proposuit in illo vt salute dignus sit.* Cum igitur à nobis supra probatum sit Ambrosium, aliosque Patres allegatos in hac sect. docuisse illam electionem esse gratiosam, & non propter merita, videtur satis probabiliter colligi non discrepasse à sententia, quam explicui in præcedenti sect. Immo in præcedentibus verbis supponit Ambrosius illud propositum diuinum, seu illam electionem esse causam meritorum: hoc enim indicant illa verba: *Proposuit in illo, vt salute dignus sit.* Ex eadem præscientia sumit aliquam rationem, quare non elegerit illum, quem reprobat, dum ibi ait: *Præscius Deus malæ illos voluntatis futuros, non illos habuit in numero bonorum.* Quod non videtur posse intelligi de sola præscientia conditionata; nam sub conditione aliqua etiam Deus videt malum futurum illum, quem de facto eligit absolute ad gloriam. Talem præscientiam esse causam vocationis constat aperte ex verbis eiusdem Ambrosij in eodem loco: *Ei*, inquit, *misericordiam dabo, quem præsciui post errorem recto corde reuersurum ad me. Hoc est dare illi, cui dandam est, & non dare illi, cui non dandum est: vt eum vocet, quem sciat obaudire, illum autem non vocet, quem sciat minime obaudire.* Vocat igitur secundum propositum, quem præscit absolute obtemperaturum: nam alios præuidet conditionate operaturos, etiam sub æquali mensura vocationis, quos absolute non vocat.

6. Neque alius videtur fuisse sensus Sedulij supra; nam addidit: *Quos præsciit credituros, hos vocauit: vocatio enim volentes colligit.* Neque dissentit Gregorius lib.1. Reg. suo lib.5. cap.4. *Qui ergo*, ait, *prædestinati non sunt, siue audiant doctorum verba, siue non audiant, vocari in Dei habitaculum nequeunt; quia per nequitiam, in qua sunt ante constitutionem mundi præcogniti, locum in se maligni spiritibus parauerunt*: Igitur præscientia absoluta præcedit quoque electionem efficacem ad gloriam; nam ideo illi prædestinati non sunt, & efficaciter electi ad gloriam per electionem, quæ merita causet, quia præuisi sunt male operaturi. Quod etiam declarauit Anselmus ad Rom.8. notans literam Apostoli sic esse ordinandam. *Nam quos præsciuit conformes fieri imaginis Filij, idest imitatores futuros Christi, etiam prædestinauit illos hos fore.* Et non multò post declarat illam prædestinationem esse causam bonorum operum: *Quos*, scribit, *ab æterno præsciuit fieri conformes Filij sui, etiam prædestinauit, id est, per appositam gratiam præparauit illos, vt verbo prædicationis crederent.*

Sedulius. Gregorius. Anselmus.

7. Plura quoque adduci possunt ex Patribus Græcis, & alibi non pauca dedimus ex Chrysost. Sit satis afferre modo illud ad Rom.9. serm.2. *Prædestinauit quos sibi ipse delegerat iuxta quod nos vidit antequam in sortem addisceremur.* Vbi ponitur præuisio futurorum prior sorte. Quod apertius dixit Theodoret. Malach.1. & ad Rom.8. ad illud: *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit*, &c. *Quorum* inquit, *propositum præsciit, eos ab initio prædestinauit, prædestinatos autem, ac præfinitos etiam vocauit.* Theophilactus etiam ad Rom.8. *Prior itaque est præscientia, postea sequitur prædestinatio. Prænouit itaque Paulum vocatione dignum esse. sicque præfiniuit, seu prædestinauit, hoc est, impermutabiliter decreuit, adeoque statuit vocare ipsum.* Et ad Ephes.1. ponit voluntatem Dei gratiosam post præscientiā, inquiens: *Quod* (Paulus) *ait, elegit, Dei clementiam declarat, ipsorumque virtutem: omnino enim eos, qui futuri sunt probi, elegit.* Theodulus ad Rom.9. agens de vasis, quæ Deus præparauit in gloriam, inquit: *Præparauit autem postquam dignos cognouit.* Anastasius Episcopus Nicenus, quæstionibus in Scripturam quæst.59. ita de præscientia Dei, & prædest. scripsit: *Cum ergo dixisset Apostolus: Quos præsciuit, & prædestinauit, solvit quod quæritur, vt pote præsciuit Deus fore vt non pœniteret Pharaonem, & indurauit cor eius dilectione, & lenitate, quæ eum ad tantum deduxit contemptum, & audaciam, vt etiam aquis fuerit obrutus. Similiter præsciuit Ieremie rectitudinem, & prædestinauit eum existere vas electionis.* Quod ex Chrysost. fatetur accepisse, & ideo intelligendus est iuxta ea, quæ diximus ex eodem Chrysostomo.

Chrysost. Theodoret. Theophyl. Theodulus Anast.

Fatemur

9. Fatemur itaque nullam dari causam meritoriam condigne, aut congrue, vel dispositiuam diuinæ prædestinationis ex parte nostra, quia actiones quæ præberent rationem aut causam prædestinationi, procedunt ab auxilio gratiæ. Hoc autem auxilium gratiæ est effectus prædestinationis: non tamen inde infertur prædestinationem supponi constitutam prius, quam præuideantur opera nostra vt absolute futura, vt probatum est. Concedimus etiam libenter Deum pro sua libertate media prædestinationis constituere in persona, in qua vult, & quando vult, quo gradu, & modo vult, licet diuinam constitutionem præcedat præuisio nostræ futuræ actionis, quia præcedit præuisio diuini decreti vt futuri ratione nostra, siue vt existentis pro signo sequenti. Sic enim præuidetur non immediate, & in se, sed in alio. Neque ex hoc fit minus commendari diuinam dilectionem, misericordiam, & liberalitatem gratiæ erga prædestinatos, quia licet præcedat aliquo modo præuisio operis, tamen ipsa electio diuina est causa meritorum, & non præuidentur habere vim merendi prius ratione, quam detur talis electio. Vnde fit diuinam hanc prædestinationem, seu electionem habere pro fine ostensionem diuitiarum gratiæ Dei in vasa misericordiæ, & laudem gratiæ suæ.

9.

Hoc solum videtur voluisse Augustinus in testimoniis quæ afferri solent ad probandam electionem gratuitam quæ præcedat præscientiam meritorum, quia solum voluit prædestinatos non eligi, quia futuri sunt sancti, sed vt sancti sint, idest non eligi quia opera promereantur electionem, sed potius eligi vt existant opera meritoria gratiæ, & gloriæ. Sic etiam commendatur potentia Dei quæ potest eligendo infallibiliter causare merita, antequam ipsa præuideantur cum vi merendi, & discrimen prædestinatorum à reprobis prouenit à Deo.

0.

Inquires tamen qua ratione præcedat scientia bonorum operum vt absolute futurorum illam diuinam electionem? Respondeo præcedentiam illam variis modis facile intelligi. Primo præcedit prædicta scientia media, quia de se petit præcedere repræsentando commoda, vel incommoda quæ obuenient si homo ille creetur, videtque Deus peccata futura sub cōditione quod homo ille creetur, & potest Deus habere voluntatem non creandi illum ne peccaret, ad quam voluntatem dirigeret illa scientia media, & consequenter illam præcederet ordine rationis imitantis ordinem causalitatis. Sic Patres inquirūt cur creauerit Deus prauum Angelum, primosque Parentes cum præuiderit eos peccatores, supponuntque talem præscientiam potuisse impedire peccatum illud. Deinde independenter à prauo vsu liberi arbitrij posset Deus habere actum ex essentia præsupponentem illam præscientiam, & nolentem creare hominem illum; potuit namque habere hunc actum: *Quamuis homo iste sit recte operaturus si creetur, nolo illum creare.* Idem est de voluntate non ponendi aliquam aliam conditionem, qua posita, ponetur creatio, vt in nostro casu diximus poni prius voluntatem quamdam inefficacem circa salutem hominis, & circa electionem efficacem ad gloriam ante præuisa merita. Postea vero, posita illa complacentia circa electionem, recte intelligitur qua ratione præcedat illa complacentia electionem, quia complacentia de se inclinat ad existentiam illius actus efficacis ex eodem motiuo dandi gloriam homini, propter merita. Quod si complacentia (vt nonnulli existimant) debet præcognosci vt inclinet ad actū efficacem, facile percipitur qua ratione illa præscientia absoluta operum præcedat electionē, quia præscientia illa quæ repræsentat complacentiam illam simul cum illa scientia media, est præscientia operum vt absolute futurorum. Deinde independenter ab illis principiis intelligitur non difficulter præcessio illa scientiæ absolutæ bonorum, quoniam Deus potuit habere hunc actum: *Quamuis videam homines istos assequuturos absolute gloriam, nolo illos eligere ante præuisionem operum in se ipsis.* Quoties autem scientia potest præcedere actum oppositum, qui de facto impediret talem actum, etiam præcedit indirectè actum illum, qui impediri potuit, quoniam per se præsupponitur ad talem actum; si quidem per se supponeretur ad actum, qui formalissimè potuit hunc impedire. Sic scientia qua Deus vidit prauum Angelum peccaturum si creetur præcessit creationem, quia per se præcederet voluntatem qua Deus nollet creare Angelum, quia peccaturus erat, si crearetur.

Et quamuis illa scientia operum vt absolute futurorum se haberet concomitanter cum illa electione efficaci ad glorlam, quæ esset causa meritorum, adhuc præcederet ratione nostra præscientia illa talia merita vt existentia in se ipsis; quoniam ab illa complacentia in signo immediato oriretur & electio illa, & præscientia illa illius complacentiæ vt coëxistentis prædictæ scientiæ mediæ, repræsentans in illo complexo talia opera vt absolute futura. Quando igitur duo se habent ita immediate concomitanter, & vnum directe præcedit ordine rationis plura alia, quæ sunt in sequentibus instantibus rationis, iam illud quod se habet concomitanter cum illo principio antecedenti, dicitur indirecte præcedere omnia illa; quia directe, & ex natura signi immediate præcedentis se habere concomitanter non est proprie comitari illa, quæ se habent omnino consequenter ad vnum ex illis; quoniam potest supernemire voluntas, quę presupponat illa duo, quę ita concomitanter se habet, & ex suppositione existentiæ illorum duorum causet illa quæ diximus procedere ab vna ex illis duabus entitatibus, quæ concomitanter se habent.

11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTROVERSIA II.

DE PROVIDENTIA DEI

ERGA PRÆDESTINATOS ET REPROBOS, quæ debet intelligi independenter ab electione ad gloriam ante præuisamerita.

SVPPONAMVS modo gratis Deum ante præscientiam meritorum non elegisse prædestinatos efficaciter ad gloriam, quod potuit contingere quamuis Deus præberet hæc auxilia vt efficacia ex fine boni operis, quia poterat non eligere illa vt efficacia ad gloriam obtinendam, potuerunt namque illa opera non esse vltima, volente Deo prorogare statum viatoris, & huius vitæ mortalis. Et adhuc plura restant inquirenda ad exacte intelligendam prædestinationem, & reprobationem quæ de facto datur.

DISPVTATIO X.

Qua ratione auxilium efficax sit, & esse possit speciale beneficium.

CONFERT Deus auxilium efficax, quia præuidet per scientiam mediam esse tale, præbet namque illud (vt dicemus infra) propter omnem vtilitatem, quam videt in illo. Adhuc tamen inquirendum restat an necessarium sit ad specialitatem beneficij prouenientis ex auxilio efficaci amare auxilium quia efficax, ita vt ex natura sua illa diuina volitio supponat illam scientiam mediam.

SECTIO I.

Virum vi specialiter Deus benefaciat potius bene operanti, quam non operanti, debeat præbere auxilium quia est efficax.

1. APud Iuniores aliquos est nimis controuersum hoc dubium; quoniam qui amplexantur nostram sententiam de directione scientiæ mediæ ad voluntatem conferentem auxilium, id copiose probant ex conceptu specialis beneficij prouenientis à Deo, dum confert auxilium efficax, quod minime confertur habenti auxilium inefficax, licet vtraque auxilia in nostra sententia (quam supponimus, & non probamus) æqualia sint secundum physicam entitatem. Aiunt namque scientia media non dirigente in decretum collatiuum auxilij, intelligi non posse cur Deus conferat speciale beneficium, eo quod præbeat auxilium efficax in sua entitate omnino æquale alteri inefficaci quod confertur alteri. Etenim non debent conferri grates, quando perinde donum à cognoscente confertur ac si non cognosceretur: quoniam beneficium iuxta definitionem traditã ab Augustino de definitionibus, & à iure receptam *est benevola actio gaudium tribuens capienti*; ergo vt aliqua actio sit benefica debet secundum se, & provt condistinguitur ab omni alia esse benevola; ac proinde debet intendere specialiter benefacere, vt sit specialiter benevola.

Argumenta pro parte affirmante.

2. Hoc ipsum probant nonnulli aliquibus testimoniis ex nostro Seneca depromptis. Præsertim lib. 1. de beneficiis cap. 7. vbi ex instituto probat beneficia non esse eo maiora, quo maiora bona accipimus, & concludit: *Ingrata sunt, licet re, ac specie magna videantur, quæ danti aut extorquenter, aut excidunt.* Et toto cap. 6. id declarauit, & addidit: *Itaque non quid fiat, aut quid detur, sed qua mente, quia beneficium non in eo quod fit, aut datur consistit, sed in ipso dantis, aut facientis animo.* Probatur que ratione ipsius: *Nam animus est qui parua extollit, vnde nos magis obligat qui dedit tanquam non recepturus, qui libentius tribuit, quam qui magna dedit, sed distulit, sed superbe dedit. Animus ergo* (intulit ipse) *dat formam rebus. Sicut Dei honos non consistit in victimis optimis precise, sed potius in pia, ac recta voluntate venerantium.* Confirmatur. Beneficium est actus interior vel exterior ab interiori informatus virtute beneficentiæ, quæ formaliter intendit honestatem benefaciendi, sicut aliæ virtutes tendunt formaliter in propria obiecta.

3. Hoc ipsum probarunt alij, quia qui magis benefacit est magis laudabilis cæteris paribus in genere moris. At si scientia illa magnitudinis boni non dirigit affectum, neque affectus fertur in rationem illam maioris boni, nõ potest esse magis laudabilis, cæteris paribus: ergo qui talem habet affectum non magis benefacit. Mox examinabo vim huius rationis. Modo solum aduerto maiorem propositionem esse falsam: quia licet quis esset necessitatus conferre beneficium vni è duobus hominibus sub circũstantiis omnino æqualibus, ita vt vni illorum tantũ deberet necessario conferre beneficium, formalissime benefaceret, & ille qui accepisset donum, teneretur gratias agere, quia formaliter accepit beneficium, licet benefaciens, si nulla intelligeretur inæqualitas ex parte operum, neutiquam esset laudabilis in genere moris, vt late probaui tract. 2. de Incarnat. & dicemus in tract. de merito.

Argumenta pro parte negante.

4. Nos vero iam olim existimauimus esse valde probabile casu quo Deus pari voluntate conferat tam bene operanti, quam non operanti auxilium de se æquale secundum suam entitatem, dum præuidet hoc auxilium fore efficax, quamuis affectus de se sit æqualis, quia essentialiter non præsupponit scientiam

scientiã mediã bonæ operationis futuræ sub conditione, conferre nihilominus maius beneficiũ bene operanti, quia beneficiũ ratione illius scientiæ grandescit. Loquimurque modo de beneficio consistente in concessione auxilij antecedenter ad acceptationẽ illius doni, quæ acceptatio fit per bonũ vsum auxilij, siue per bonã operationem liberã procedentem ab auxilio: nam disput. sequenti disquirendum an etiam per talem acceptationem independenter adiectione scientiæ mediæ crescat beneficium illud. Modo dissidium an scientia media possit beneficium augere, quamuis non moueretur à tali scientia, neque affectus daret illud auxilium quia infallibiliter existet operatio, si existat auxilium. Affirmamusque non carere maxima probabilitate sententiam quæ affirmat ratione prædictæ scientiæ posse beneficium crescere, quamuis talis scientia non moueat, neque affectus ex sua natura postulet existentiam illius scientiæ.

5. Qui verò putarunt scientiam mediam bonæ operationis futuræ sub conditione se habere cõcomitanter cum voluntate conferente auxilium, nequeunt, vt infra dicetur, explicare hoc beneficij incrementum ratione scientiæ. Nos autem putamus illam scientiam non se habere concomitanter, quia Deum reddit proxime expeditum vt ab illa scientia dirigatur si velit, & potest habere actum, qui præsupponat illam scientiam, & nolit conferre tale auxilium, cuiusmodi erit, hæc volitio: *Quamuis homo operaturus esset cum hoc auxilio, si illi daretur, nolo illud conferre.* Et adhuc nostra sententia apparet difficilis, quatenus affirmat opus non esse vt crescat beneficium illud ratione scientiæ, Deum dirigi à scientia media efficacitatis auxilij. Difficultas est quoniam actus virtutum non specificantur ex circunstantiis obiecti voliti solum cognitis etiam antecedenter, si minime mouent, & non amantur intrinsece: Igitur neque beneficium speciem desumet ex circunstantiis peculiaris vtilitatis repertæ in dono, quod confertur, nisi tales circunstantiæ specialis illius vtilitatis moueant voluntatem, & amentur.

6. His minime obstantibus, nostra conclusio, quæ affirmauit posse affectum esse æqualem, & beneficium dispar ratione circunstantiæ præcognitæ, probatur primo. Licet ad bene volentiam desideretur affectus intendens bonum quod confertur; tamen crescente magnitudine illius boni ratione scientiæ repræsentantis peculiarem circunstantiam poterit beneficium grandescere, quamuis non sit maior affectus: nam si intendat quis donare amico prædia cum probabilitate futuræ vbertatis, quamuis intenderet vbertatem illam, non præstaret æquale beneficium, ac si prædia illa dedisset cum scientia infallibili futuræ vbertatis, quamuis in vtroque casu per eundem affectum intenderetur vbertas.

7. Neque obstat beneficium esse actionem spontaneam se habentem per modum obiecti voliti, & circumstantias obiectiuas debere directe amari vt ratione illarum crescat beneficium. Etenim in casu nuper posito beneficium illud est directe volitum: semper namque amatur illa vbertas prædiorum, quamuis ratione certioris notitiæ futuri euentus donum illud redditur æstimabilius. Sic in nostro casu dum Deus dat auxilium sufficiens præscindendo ab eius efficacia (vt postea declarabo) intendit bonam operationem, quam videt posse procedere ab illo auxilio, & similiter illamet operatio est directe amata dum præbet Deus auxilium congruum, & in vtroque euentu confertur æquale auxilium secundum se.

8. Quare longe recedimus à placito nonnullorum Recentiorum existimantium circumstantiam conferte bonitatem actui, quamuis non sit intrinsece amata secundum se, & affirmantium, eum qui dat pecuniam pauperi, non quidem vt leuet eius miseriam, sed vt debitum soluat, exercere non solum actum iustitiæ, sed formalis misericordiæ ex bona illa circunstantia, & illum qui sciret ex sua doctrina, vel concione plures spirituales fructus reportandos, quamuis fines illos minime intendat, exercere actũ pluribus moralibus honestatibus vestitũ oppositũ enim existimamus omnino veterũ, & asserimus circunstantias debere esse volitas, quoties nouum finem vltra illum, qui intenditur, repræsentant. At vero quoties aliud non præstant, quam repræsentare medium illud vt vtilius, seu conuenientius ad finem intentum, non est necesse vt speciali modo ametur medium illud in ordine ad illum finem, vt monstrabo inferius. Quapropter si ratione alicuius particularis notitiæ appareat specialis aliqua vtilitas medij in ordine ad finem, illa auget beneficium, quamuis affectus voluntatis non differat ab illo, qui esset deficiente tali notitia: dum enim amatur medium propter finem amatur efficacia medij, & ideo siue medium cognoscatur præcise vt potens sortiri effectum, siue vt effectum infallibiliter sortiturum, si adhibeatur medium illud, semper affectus tendit formaliter in idem obiectum volendo vt medium illud actu caulet finem illum, & ideo formaliter dum Deus dat auxilium vt homo operetur, amatur potissime efficacia auxilij, siue vt ab ipso dimanet operatio.

9. Rem declaro, & confirmo. Vt scientia possit beneficium augere, opus non est vt affectus reflectat supra talem scientiam, sed duntaxat requiritur vt tendat in circunstantiam repræsentatam, v. gr. vt Deus velit conferre auxilium quia est efficax, aut quia videtur efficax, quamuis velit vt re ipsa sit efficax: Atqui dum Deus dat auxilium inefficax præscindens ab eius efficacia, & intendens bonam operationem, etiam illud amat volendo vt infallibiliter sortiatur effectum, ac proinde solum est differentia quod per primum affectum supponitur illa bonitas in auxilio, nempe quod infallibiliter sortietur effectum, si detur, & per secundum affectum non supponitur illa bonitas, nempe, quod posito auxilio homo operetur, ac per consequens illa bonitas est directe volita. Et ipse amor medij propter consequendum finem est speciali modo virtualis amor medij sub omni circunstantia, sub qua conducit in finem, quatenus actus amans omninò absolutè medium propter finem æquivalet huic: *Volo medium hoc propter omnem vtilitatem, seu conducentiam, quam habet in ordine ad hũc finem.* Quod etiam ita confirmare licet. Qui vult subire martyrium propter Dei gloriam plus meretur, quam qui vult præbere exiguam eleemosynam propter gloriam ipsius Dei: hoc autem non prouenit ratione obiecti materialis præcise, quoniam à materiali obiecto non specificantur virtutes; sed quia dum amatur martyrium propter Dei gloriam, amatur illud medium propter vtilitatem, quam habet ad finem diuinæ gloriæ, & martyrium de se conducit ad maiorem Dei gloriam, quã elargitio illius exiguæ eleemosynæ, & in ipso amore illius medij, nempe martyrij propter gloriam Dei includitur ille amor maioris gloriæ Dei, vt magis probatio sequens declarabit.

10. Secundo præcipue probatur assertum. Quando ratione alicuius circunstantiæ extrinsecæ rei valor augetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

augetur, potest stante affectu non dissimili ei, qui extiterat cùm res non tanti habebatur, augeri beneficium ratione circunstantiæ cognitæ, seu notitiæ incrementi valoris, vt si monetæ argenteæ valor accrescat, & tu præuidens illum maiorem valorem velis conferre pauperi quatuor argenteos regales *vt indigentiæ ipsius subuenias sicuti subueniri potest per quatuor regales*, quin habeas actum, qui non existeret, quamuis modo valor illius pecuniæ non creuisset, maius præstabis beneficium pauperi dando modo illi ex illo motiuo quatuor illos regales, quam si de facto minus æstimaretur illa pecunia: nam sic melius poterit egenus suam leuare miseriam, & tu intendis illam leuare, vt modo subleuari potest, ita vt respectu illius tendentiæ affectiuæ per accidens sit illa valoris accretio.

11. *Ratio à priori.* Ratio à priori est, quia ob illam circunstantiam cognitam crescit æstimabilitas doni, & illa æstimabilitas præuisa amatur per affectum, qui fertur sufficienter ad totam æstimabilitatem, quamuis in communi feratur ad illam quæ minime ignoratur in particulari. Hoc enim proculdubio sufficit, vt beneficium sit maius, quam si ignoraretur tantus valor illius rei: quoniam affectus præuisa magnitudine illius boni ad totam illam se porrigit dum pecuniam offert propter valorem omnem, quem videt habere, & videt valorem illum esse adeo magnum. Non tamen beneficium erit in hoc casu absolutè tantum, quantum esset si affectus non in communi, sed in particulari terminaretur ad totum illum valorem, quia illa tendentia per se postulans expressiorem notitiam tanti valoris, de se est melior, si cæteta non sint imparia.

12. Hoc variis exemplis illustrabitur, quæ non parum confirmant nostram assertionem. Etenim qui donaret alteri pretiosum lapidem parui illum æstimans eo quod valorem ipsius ignorasset, quamuis eliceret actum istum: *Dono tibi hunc lapidem, vt iuxta omnem valorem ipsius subuenias propriæ indigentiæ*, non ita benefaceret accipienti, seu non ita misericors esset, ac si prænouisset omnem illius lapidis valorem, quamuis præcognito valore lapidis affectus esset ille: *Dono tibi hunc lapidem vt iuxta omnem valorem ipsius succurras propriæ indigentiæ.* Ratio est quia cognito toto illo valore lapidis, quã supponimus donasse iuxta omnem valorem ipsius, posset qui donat, retardari à donatione, quia donum illud erat maximum, & ideo superatur maior difficultas, & dum amatur donatio totius valoris, confertur maius bonum. Secus esset, si ratione illius notitiæ non posset retardari à donando, nec posset habere hunc affectum: *Quamuis tibi obuenturæ sint tot vtilitates ex receptione huius boni, si illud donauero, nolo illud conferre.* At Deus potest habere hunc affectum: *Quamuis si detur hoc auxilium causabitur bona operatio nolo ipsum præstare, sed debilius alterum.* Quod si nullo ex his modis posset impediri elargitio boni, tunc notitia maioris valoris se haberet per accidens: hoc autem locum non habet in Deo, vt probatum est.

13. Potestque in casu illo in quo amatur obiectum propter rationem communem abstrahentem à particularibus rationibus, seu specificis, cognitio repræsentare solum rationes particulares, vt cum quis detestatur peccatum hoc mortale, quia peccatum mortale est, tunc motiuum generale est, & ad omne peccatum mortale se extendens; & ideo cum illo affectu est in compossibile quodlibet peccatum mortale actuale. Sic etiam licet cognoscetes pauperem qui stat ad tuum ostium, pulsatque postulans eleemosynam, posses imperare seruo vt det eleemosynam pauperi adstanti ad fores, quin ex verbis posset seruus cognoscere quisnam esset ille pauper. Quod idem dicendum est de affectu interno, quia quemadmodum non præcognito illo paupere in particulari posset dominus habere illum affectum internum, ita quamuis adsit illa prænotio potest perdurare ille affectus voluntatis, vel alter similis existere. Quemadmodum etiam potest quis velle dare triticum ad subueniendum egenis, per affectum voluntatis, qui de se abstrahat à valore in particulari secundum determinatam quantitatem. Quemadmodum licet cognoscas Petrum, & Paulum currere in foro poteris proferre hæc verba: *Duo homines currunt in foro*, quæ verba non procedunt formaliter ab illa cognitione vt repræsentante Petrum, & Paulum, in particulari, sed quatenus de illis repræsentat esse duos homines, qui in foro currunt. Ita etiam licet cognoscas aliquid esse honestum, ac pariter delectabile, poteris amare illud, quia honestum est, præscindendo à delectabili. 14. 17.

Potest etiam simul cum cognitione illa repræsentante obiectũ in particulari, & determinatè, adesse cognitio altera, quæ repræsentet rationem communem, aut non ita determinet indiuiduum, seu quantitatem valoris, & hæc posterior cognitio potens erit dirigere ad illum affectum. Imo stante cognitione clara potest volũtas præscindere, & amare medium propter omnem vilitatem, quam habet in genere, & obiectum propter omnem suum valorem, quia vt disp. præcedenti dixi, voluntas non cõfundit, sed præscindit quando formaliter amat vnam rationem, non aliam: nam & Deus amat hoc obiectum quatenus per se conducit ad hunc finem, quin illud amet propter conducentiam, quam habet ad finem alium, licet diuinus intellectus non posset ita præcindere; hoc enim esset non satis penetrare naturam obiecti.

Probari poterit ab aliquo postremò nostra assertio. Ad virtutẽ misericordiæ, & actũ laudabilem in genere moris, quãuis requiratur cognitio honestatis moralis, & necessariũ sit cognoscere illam actionẽ vt honestam, minime necesse est vt ametur actio illa expresse quia honesta est, seu conformis rectæ rationi, sub conceptu expresso correspondente his verbis, sed sat erit, si obiectum illud, quod cognoscitur vt honestum ametur propter se; nam si cognita honestate obiecti alicui das quia suum est exercés formaliter actum iustitiæ, quamuis non amplius exprimas honestatem iustitiæ, si vero des alteri non quia suum est, sed quia indiget, exercebis actum misericordiæ, si cognoscas honestatem obiecti, licet illam honestatem nõ attingas aliter per affectum, quam volendo dare alteri, quia indiget; quoniam sic obiectum amatur propter se, & ipsum repræsentatur vt in se honestum: Ergo similiter si auxilium repræsentetur vt infallibiliter causaturũ bonam operationem sub conditione quód tale auxilium existat, & pariter ametur ipsum auxilium propter existentiam, constituetur illa voluntas ratione talis præscietiæ specialiter beneuola; quemadmodũ actus constituitur in ratione specialiter honesti per cognitionem repræsentantem illam honestatem: nam sicut affectus ille honestus tendit in illud obiectum propter se, ita & affectus benefactiuus tendit in bonitatem auxilij propter bonam operationem, & affectus alter præbens eleemosynam tendit in elargitionem illius boni v.gr. tritici propter omnem valorem, quem præuidit. 15. 16.

Hæc postrema ratio licet procedat conlequenter ad principia aliquorum iuniorum, mihi non probatur

batur; quia existimo amandam honestatem, quatenus talis bonitas est, vt actus sit laudabilis in genere moris in casibus appositis: nam qui restituit alienum, quia alienum est, allicitur ab aliqua bonitate dum exercet actum formalem iustitiæ, & qui donat stipem egeno, quia indiget, & elicit actum formalis misericordiæ, formaliter fertur in aliquam bonitatem, non quidem vtilem aut delectabilem; ergo honestam. Ob id dicam in tract. de actibus humanis nullum actum bonum posse in malum transire, quia actus moraliter bonus fertur in obiectum quatenus de facto honestum est, quin appareat circunstantia, per quam reddatur inhonestum, siue quia ita est honestum, vt modo non sit absolute inhonestum illud amplecti. Quod etiam confirmari potest quia alioqui actus vitiosus posset elici ab habitu virtutis, quod est absurdum; nam habitus virtutis gigneretur per actus malos; quoniam habitus non inclinat ad esse morale, sed ad esse physicum; cum non discernat an actus sit bonus, an non.

Tamen quando ex parte obiecti amatur bonitas physica sub ratione talis bonitatis, & illa bonitas sub conceptu talis bonitatis est honesta, non est cur actus honestus debeat quasi reflectere supra conceptum expressum obiecti honesti: nam qui diligit Deum quia in se est infinite bonus, & dignus omni amore, elicit actum honestissimum. Audiendus tamen minime est P. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 7. disp. 2. sect. 7. vbi cum aliis docet neque requiri illã cognitionem expressam honestatis, & supponit frequenter fieri plures actus honestos absque tali notitia, quod existimo esse contra apertam experientiam: quoniam & rustici dum honeste operantur existimant se aliquid agere laude dignum & Deo placens.

Sectio II.

Respondetur aliquibus obiectis, & magis roboratur nostrum assertum.

1. Obiicis, Beneficium est actio benuola, ergo vt sit maius beneficium respectu eius actionis opus est vt actio illa sit magis benuola: At non erit illa actio magis benuola nisi oriatur ab speciali affectu: ergo vt in illo casu intelligatur crescere boneficium, opus erit vt affectus crescat, ac proinde quamuis Deus præsciat illud auxilium fore efficax si detur, si tamen illud conferat, non quia infallibiliter sortietur effectum, sed per affectum, qui eodẽ modo existeret, quamuis auxilium illud esset inefficax, nõ præstrabit mains beneficiũ.

2. Respondeo illam actionem in illo casu esse magis benuolam, non quidem physice, quia affectus benuolentiæ physicè est æqualis, sed moraliter, quatenus illa maior bonitas, quæ apparet ratione illius scientiæ imputatur directe benefacienti, tanquam illam amanti per se, & directe. Quare dum sumitur illa propositio: *Vt in illo casu sit maius beneficium, debet actio esse magis benuola*, distinguendum est, & concedimus actionem debere esse magis benuolam virtualiter, & moraliter; negamus tamen debere esse magis benuolam physicè, quoniam non requiri hanc diuersitatem affectuum satis probaui sect. præcedenti. Sic etiam ratione scientiæ præcedentis, licet affectus sit æqualis crescit honestas aut malitia; nam siquis propter honestatem misericordiæ velit donare pauperi quidquid habet in crumena vel in scrinio, siue parum sit, siue multum, ita vt affectus esset idem si cognosceret esse centum aureos, ac si cognosceret esse solum decem, plus meretur apud Deum si cognoscat esse centum, & iuxta maiorem probabilitatem notitiæ repræsentantis maiorem quantitatem, quæ existat in crumena, vel scrinio crescit honestas actus misericordiæ, & meritum apud Deum. Quapropter potest quis opinari probabilius esse reperiri in scrinio centum aureos, quam solum quinquaginta, & adhuc habere affectum, qui posset esse, quamuis solum essent quinquaginta, & nihilominus plus merebitur apud Deum, quam si existimaret multo probabilius esse solum in scrinio quinquaginta. Sic etiam qui perfecte cognosceret distincte species virtutum posset habere in genere hunc actum, *volo honeste viuere*, qui actus honestus esset, & magis honestus quo maiorem honestatem concipit ex parte obiecti in exercitio virtutum in particulari, maioremque difficultatem in exercitio aliquarum, & per illum actum vellet efficaciter in genere honeste viuere in omni materia virtutum.

3. *Ratio à priori conclusionis.* Ratio à priori cur crescat beneficium in nostro casu ratione illius scientiæ est, quia in moralibus plus censetur dare qui vult dare totum quod est in crumena quãdo certo, vel probabilius putat esse centum aureos, quam si putaret esse solum decem. Quare licet beneficium debeat per se ferri in honestatem beneficentiæ, & licet demus maius beneficium debere oriri à voluntate per se amante mains bonum, facile dicitur tunc moraliter amari maius bonum, quia amatur tota illa pecunia quæ est in crumena, & cognoscitur esse centum aureos. Sic censetur ille homo plus dare, quam si putaret esse solum decem aureos. Diciturque moraliter velle dare centum aureos, quia ipsi imputatur donatio tot aureorum cum præscientia totius illius valoris. Quod cum aliqua proportione satis declaratur in actionibus prauis: nam si quis propinaret alteri potum præuidens causaturum necem, plus peccaret quam si solum præuidisset causaturum febrim. Est tamen differentia, quatenus vt imputetur malum non est necesse vt directe ametur; secus autem vt bonum imputetur ad laudem, & meritum. At hæc disparitas solum probat voluntatem, vi cuius imputatur bonum ad laudem & meritum, debere referri directe & per se in tale bonũ, quod nos fatemur, & ita accidit in casu nostro: nam homo ille ex affectu benefaciendi dare vult quidquid habet. Imo in ipsis peccatis totum hoc apparet clarissime: nã si quis propinaret alteri potum cum præscientiã caulandæ necis, & vellet dare potum illum propter omne nocumentum, quod infert, plus peccaret, quam si daret potum præsciens causaturum solummodo febrim, quamuis in vtroque euentu præberet potum propter omne malum quod infert, & affectus de se præcise esset indifferens vt causaretur mors, vel solum febris. Expende in hoc casu non solum crescere malitiam ex obiecto præcognito, sed etiam directe amato: nam hic casus longe diuersus est ab illo in quo quis porrigeret alteri poculum cum præscientia futuræ necis, minime tamen intendens nocumentum sextum, sed potius illud poculum ministrans quasi coacte.

Replicabis. Beneficium est actio benuola physice, ergo mains beneficium debet esse actio magis benuola physice. At si affectus sit physice æqualis cum Deus præbet auxilium præsciens tale auxilium futurum efficax si detur, & cum præscit auxilium fore inefficax, non poterit affectus physice loquendo habere inæqualitatem ratione scientiæ; igitur ratione scientiæ mediæ repræsentantis 4.

bonum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum opus futurum sub conditione non creſcit beneficium in tali euentu.

Reſpondetur negando primam conſequentiam, quia vnde actio dicitur beneuola non poteſt dari moraliter, quin exiſtat phyſice. At poteſt moraliter augeri, quin augeatur phyſice, quia ratione ſcientiæ maior bonitas, quæ in obiecto reperitur reddit magis imputabilem actum provt fertur ad maiorem bonitatem phyſicam vel moralem. Eaque propter dum Deus videt auxilium, ſi detur, fore infallibiliter coniungendum cum bona operatione, & præbet illud ex affectu bonæ operationis, virtualiter amat ipſum auxilium, quia infallibiter ſortietur effectum. Eſt tamen differentia inter hunc affectum, & illum qui phyſice vult auxilium, quia infallibiliter eſt coniungendum cum bona operatione, quia hic poſterior ex natura ſua ſupponit infallibilitatem bonæ operationis ſub illa conditione; prior autem affectus non ſupponit illam de ſe, licet ratione præſcientiæ ſit imputabilis tota illa bonitas.

6. Addimus ex alio capite deficere hanc argumentationem: Ad beneficium requiritur actio beneuola; ergo ad maius beneficium neceſſaria eſt actio magis beneuola; nam conſecutio eſt nulla, eo quod ad exiſtentiam beneficij requiruntur omnia conſtitutiua illius; vt autem creſcat beneficium, opus non eſt vt creſcant cuncta illius conſtitutiua, ſed ſatis eſt ſi vnum creſcat: nam ſola libertate creſcente, grandeſcet beneficium. Sic etiam meritum eſt libera operatio circa obiectum honeſtũ; vt au. é creſcat meritũ neceſſariũ nõ eſt vt verſetur circa obiectũ honeſtius, ſed ſatis eſt ſi affectus tendat cũ maiori libertate ad illud obiectum, & ſimiliter ſufficiet ſi cum libertate æquali tendat circa obiectum honeſtius. Meritum etiam condignum gratiâ, & gloriâ conſtituitur in ratione talis per ipſam gratiam habitualem; vt autem detur meritum condignum maiori gratia, opus non eſt vt dignificetur à maiori gloria: ſed ſat erit ſi creſcat aliud ex conſtitutiuis meriti, vt libertas, aut bonitas tendentiæ in melius obiectum. Augetur itaque beneficium, ſi augeatur voluntarium, ſeu liberum, cæteris paribus, vel ſi augeatur donum, licet affectus ſit æqualis, quia ſic tribuit maius gaudium capienti.

7. Tertio opponitur, Non ſufficit ad ſpecialitatem beneficij ſcientia media pure concomitans quamuis repræſentet bonam operationem futuram ſub conditione illius auxilij; ergo neque ſati ſerit ad augendum beneficium ſcientia media eiuſdem bonæ operationis futuræ ſub conditione, ſi non dirigat & moueat ad elargiendum auxilium. At ſi Deus non dat auxilium quia præuidetur efficax, vel quia homo eſt operaturus ſi tale auxilium exiſtat, talis ſcientia bonæ operationis futuræ ſub conditione non dirigit, aut mouet ad exiſtentiã talis auxilij, ergo talis ſcientia in caſu noſtræ quæſtionis non præſtat vt beneficium ſit maius: quoniam vi illius ſcientiæ vt ſupponimus non datur auxilium quia homo operabitur, licet detur vt homo operetur: neque ſupponit affectus ille hominem operaturum ſub conditione illius auxilij, quamuis tendat vt homo cum illo auxilio operetur.

8. Putarunt nonnulli ſcientiam pure concomitanter ſe habentem ſufficere ad augmentum beneficij; quia ſcientia media, quæ nullam poteſt habere præcedentiam phyſicam, & quaſi naturâ reſpectu affectus, & vi cuius non poteſt conferri, aut impediri auxilium, poteſt habere quandam prioritatem logicam reſpectu voluntatis diuinæ conferentis auxilium. Vt hoc declarent ipſi ſupponunt ſcientiam mediam quæ repræſentat prauam operationem futuram ſub conditione talis auxilij non poſſe dirigere ad impediendam exiſtentiam prædictæ vocationis, qua poſita infallibiliter exiſtet carentia conſenſus, & peccatum; & inſuper exiſtimant ſcientiam mediam bonæ operationis futuræ ſub conditione non ſolum non poſſe dirigere ad poſitionem auxilij, ſed neque poſſe præcedere hunc actum: *Quamuis video hoc auxilium futurum efficax, ſi detur, nolo illud præbere.* Nihilominus exiſtimant ſcientiam mediam præcedere exiſtentiam auxilij, & noſtram operationem prioritate quadam logica, ſeu rationis, quatenus non valet conſequentia à ſcientia media bonæ operationis futuræ ſub conditione, ad exiſtentiam abſolutam ipſius operationis, licet valeat è contra ab operatione abſoluta ad illam ſcientiam mediam. Sicut animal dicitur prius ratione quam homo, quia ab animali ad hominem non tenet conſequentia; ſecus autem è contra: & ideo animal habet quandam independentiam ab homine; quæ appellatur prioritas rationis.

9. At illa prioritas logica, ſiue in ſubſiſtendi conſequentia eſt prorſus inutilis ad explicandam illam rationem maioris beneficij ratione ſcientiæ mediæ: nam illud genus prioritatis rationis, quale reperitur inter animal, & hominem nequit ex vllo capite eſſe regula menſurandi beneficium. Præſertim cum nec ſcientia media logice, ſeu in ſubſiendi conſequentia ſit prior decreto conferente auxilium iuxta illam ſententiam; quia neque à decreto ſecundum ſe tenet conſecutio ad ſcientiam mediam efficacitatis auxilij, neque è conuerſo à ſcientia media ad tale decretum. Si autem dicas complexum ex ſcientia media & voluntate cõferente auxilium eſſe ratione poſterius quam eſt ſola ſcientia in ſubſiſtendi conſequentia, rem dicis nemini ignotam, & hoc pacto etiam voluntas collatiua auxilij eſt prior illo complexo, inde tamen nihil colligitur ad dirimendam præſentem quæſtionem.

10. Omitto hos conſtituere inxta noſtram ſententiam efficacitatem auxilij perfuturitionem conditionatam, quæ logice antecedit futuritionem abſolutam; quoniam arguitur bene à negatione conditionati ad negationem abſoluti, non tamen è contra; vt bene valet: Petrus non operabitur bene ſi ponatur hæc vocatio; ergo poſtquam data eſt hæc vocatio, non operabitur abſolute. Hoc, inquam, omitto, quia alibi ex inſtituto refutabitur. Modo ſolum aduerto conſiderari ab his authoribus quoſdam ſtatus proſus inintelligibiles, quia vſque dum homo abſolute operetur non datur in ſe ille ſtatus futuritionis conditionatæ, provt differt à ſcientia. Neque poteſt auxilium extrinſecè denominari efficax à prædicato nullum habente eſſe ſibi intrinſecum: in tantum enim extrinſece denominatur aliud, in quantum forma denominans habet aliquid ſibi intrinſecum. At nihil futurum habet prædicatum ſibi intrinſecum antequam exiſtat, ac proinde non poteſt ratione ſui præbere denominationem aliquam. Idemque eſſet conſtitui auxilium efficax in actu primo per operationem ſub conditione, ac conſtitui auxilium efficax in actu primo per ipſum opus in ſtatu abſoluto, caſu quo ponatur conditio, quod aperte implicat. De his plura dicam in ſuo loco.

11. Melius ad obiectionem reſpondebitur ſcientiam mediam quamuis directe non moueret non ſe habere concomitanter, ſed antecedenter. Sicut ſcientia vi cuius poteſt quis vitare peccatum, quamuis non mouet ad peccandum, ſe habet antecedenter,

ter, quia longe aliter ſe habet quàm ſcientia illa; quæ ita ſe haberet cõcomitanter cum operatione, vt vi illius nullatenus poſſet impediri talis operatio. Rationem illius præcedentiæ dedimus ſupra, quia vi illius ſcientiæ maior bonitas apparens ex parte obiecti redditur imputabilis: nam ſi quis vellet furari quidquid eſt in arca Petri exiſtimans eſſe plurimum, plus peccaret, quã ſi exiſtimaret eſſe parũ, quia vi illius præſcientiæ potuit habere voluntatem, qua nollet committere tam grande peccatũ.

11. Quarta obiectio ſit. Non ſatis eſt ſi quis habeat affectum dandi pauperi quidquid habet in crumena, de ſe indifferentem vt in crumena exiſtat parũ, vel multum pecuniæ, vt magna quantitas perinde imputetur danti, ac ſi illam amaſſet; ergo falſo ex illo fundamento moralis imputationis aſſerimus ex prædicta ſcientia creſcere beneficium. Antecedens probatur; quoniam alioqui qui vellet docere propter omnes fines, in quos doctrina illa poſſet conducere, videndo illos, non tamen amando ipſos, expreſſe haberet affectum conſtitutum in omni genere virtutum.

12. Reſpondeo. Non ſequitur, quod aſſumitur in probatione antecedentis, nempe illum qui ſciret ſuam doctrinam conducere ad plures fines honeſtos eamque ordinaret ad omnes illos, quin illos attingeret in particulari, habere affectum conſtitutum in omni illa virtute, quia vt in vno actu reperiatur exercitium huius, & illius virtutis, debẽt exprimi diuerſa obiecta formalia; non enim ſpecificat diuerſas virtutes niſi obiecta formalia diuerſa. Quare vt actus ille diceretur pertinere ad omnes illas virtutes, non vero ad aliam vniuerſalem, & innominatam, deberet ratione noſtra aſſignari vnus modus tendendi, & alius, quæ diuerſitas in modo tendẽdi non reperitur in caſu argumenti; quoniam diuerſitas tunc reperitur, quãdo deſignari, & ſignificari poteſt modus tendendi in illo actu, qui correſpondet potius huic virtuti, quam illi, & qui comparari poſſit potius cum actu huius virtutis, quam cum actu alterius. Certumque eſt illum qui haberet hunc actum; volo honeſte viuere in omni genere virtutum: non ideo elicere actum qui formaliter ſit in omni ſpecie virtutis.

13. Inſurgitur quinto. Si ratione ſcientiæ repræſentantis auxilium fore efficax ſi detur, creſceret beneficium, etiam ratione ſcientiæ repræſentantis illud auxilium fore inefficax ſi detur deberet minui ratio beneficij: ſed beneficium non minuitur ratione illius ſcientiæ inefficacitatis, quoniam Deus non vult vt ſit inefficax; ergo ſimiliter ſi Deus non amet illam infallibilitatem auxilij quam præuidet per ſcientiam mediam, non augebitur beneficium ratione illius præuiæ notitiæ; igitur neceſſe eſt ad beneficij incrementum ratione talis ſcientiæ vt Deus amet auxilium, quia habet vtilitatem infallibilem, & non ſatis erit velle vt ſit illud auxilium efficax, ſi affectus ſit talis, vt coniungi poſſit cũ ſcientia inefficacitatis auxilij.

14. Petit hæc obiectio declaremus qua ratione cum Deus præſtat auxiliũ inefficax præſcindatur à ſciẽtia inefficacitatis auxilij, & quomodo ob illam præciſionem etiam aliqualiter minuatur beneficium, quatenus ſi detur auxilium efficax cum illa præciſione, non ſit beneficium adeo eximium, quia danti non imputatur illa efficacitas vt cognita; imputatur autem dum præcedit illa ſcientia. Hoc tamen declarabit ſectio ſequens.

SECTIO III.

Qua ratione præciſionis à ſcientia poſſit minui beneficium collationis auxilij.

1. DIxi tract. 1. & 2. de Incarnat. Deum præbere auxilium ſufficiens ex affectu noſtræ bonæ operationis, & ſalutis æternæ, & conſequenter pro illo ſigno priori ante talem affectum omnino præſcindi ab inefficacia illius auxilij, quia nemo ſerio applicat media ad conſequendum finem, quem videt infallibiliter non eſſe obtinendum. Declarauí hanc præciſionem exemplo Chriſti Domini orantis pro reprobis: nemo namque licite orare poteſt pro eo quem certo ſciret eſſe à Deo reprobatum, ac proinde dum intelligur Chriſtus orare pro reprobo, concipiendus eſt intellectus Chriſti Domini præſcindens à notitia reprobationis, quia exiſtit, ſeu conſeruatur illa notitia in intellectu Chriſti Domini dependenter ab illa oratione. Allegauíque teſtimonia Cypriani, & Auguſtini aſſerentiũ Chriſtum oraſſe pro ſalute æterna illorum hominum reproborum; neque dubium, quin Chriſtus orauerit pro Iuda quemadmodum occulte arguens illum reuocare curabat, ac proinde habebat affectum, qui eò tendebat vt fieret aliquid, ex quo ſequeretur carentia illius notitiæ, quia tendit vt nullo modo exiſtat obiectum, quod reſpicitur à tali ſcientia.

2. Ad hunc modum dixi Deum pro ſigno illo, pro quo conſtituitur proxime potens dare auxilium inefficax ex fine bonæ operationis præſcindere ab inefficacitate illius auxilij; quia cum prauus noſter vſus donorum Dei, non debeat impedire diuinam largitatem, poteſt Deus habere aliquam inefficacem complacentiam in elargitione illius auxilij ex fine bonæ operationis, & quiã illa inefficax complacentia de ſe inclinat, & diſponit proxime ad actum efficacem, qui conferre velit auxilium ex fine bonæ operationis, conſequenter talis complacentia natura ſua exigit, vt illa poſita, præſcindatur ab illa ſcientia inefficacitatis auxilij, & vt talis ſcientia ſe habeat conſequenter ad efficacem determinationem diuinæ voluntatis, qua ſtatuat dare illud auxilium ex fine bonæ operationis, aut decernat illud negare. Sic licet Deus ab æterno præuiderit bonam operationem Petri vt futuram, cum Petrus intelligitur potens proxime operari, & non operari præſcinditur à tali ſcientia, quia in poteſtate Petri eſt illam impedire. Idemque eſt verus & ſincerus conatus diuinæ voluntatis applicans media ad impediendum obiectum ſcientiæ, vt præſcindi debeat à tali ſcientia, ac vera facultas noſtra ad impediendam diuinam ſcientiam, quia illa ſcientia pro vtroque caſu petit eſſe conſequẽs, ſi ſemel pro aliquo illorum conſequens eſſe poteſt.

3. His poſitis dicendum eſt beneficiũ Dei eſſe minus ſi det auxiliũ efficax cũ illa præciſione à ſciẽtia efficacitatis auxilij. Minuitur, inquam, indirecte, non quia ipſa præciſio poſitiue impediat rationem beneficij, ſicuti impediretur per ſcientiam inefficacitatis auxilij, ſi à tali ſcientia non præſcinderetur, quia intellecta poſitiue prædicta ſcientia, nullam (vt poſtea dicemus) poſſet elargitio illius auxilij habere rationem beneficij in ordine ad bonam operationem, quia Deus non poſſet ſincere applicare auxilium illud ex fine bonæ operationis: & quamuis poſſet ad hunc beneficium eſſet minus, quia illud bonum ratione talis præſcientiæ non poſſet non reputari minus; quia non habet vnde creſcat illud bonum, ſicuti creſcit quando ſcientia repræſentat auxilium illud fore efficax ſi detur. Quod ſi creſcit, quamuis affectus ſit æqualis, beneficium

ipſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſum, vt probatum manet, quando auxilium per ſcientiam mediam repræſentatur vt efficax, non poteſt non decreſcere, ſi auxilium repræſentetur vt inefficax; quia licet Deus non intendat illam inefficaciam, quemadmodum intendit vt re ipſa ſit efficax, tamen illa ſcientia reddit illud donum ſimpliciter minus. Sic qui daret rem aliquam dubitans an eſſet magni valoris, vel exigui, minus benefacit, quam ſi daret illam cum affectu æquali tendente in genere ad valorem, quem habet, cum præſcientia ingentis valoris illius rei. Quia tamen circunſtãtia illa inefficacitatis auxilij nõ eſt à Deo intẽta, ideo dicimus decreſcere beneficiũ indirecte.

4. *Obiicitur. Reſpondetur.* Obiiciunt aliqui. Beneficij magnitudo in collatione diuinorũ auxiliorũ minime pendet à ſcientia efficacitatis auxilij: alioqui in poteſtate hominis eſſet efficere vt Deus illi cõtulerit maius vel minus beneficium. Reſpondeo concedendo eſſe in hominis poteſtate vt Deus pro ſigno præcedenti contulerit ipſi maius, vel minus beneficium: quia poteſt homo operari, & non operari, & ſic efficere vt extiterit in Deo pro ſigno priori hæc, vel illa ſcientia media. Imo quamuis beneficium non creſceret ratione ſcientiæ non dirigentis ad collationẽ auxilij, poſſet concedi eſſe in poteſtate hominis efficere, vt Deus illi contulerit maius, aut minus beneficium; quia Deus ſtatuit dare pro hoc inſtanti auxilium propter omnem vtilitatem quam videt in ipſo, ac proinde ſi Deus videret hoc auxilium fore efficax, non daret ipſum pro hoc inſtanti niſi ex vi voluntatis prædefinitiuæ, & donantis ipſum, quia eſt efficax.

5. Secundo reſpondetur eſſe independenter à tali prædefinitione, ſeu voluntate per ſe connexa cum ſcientia media bonæ operationis futuræ ſub conditione, in poteſtate hominis efficere vt Deus ipſi contulerit ſpeciale beneficium; quia poteſt efficere vt præceſſerit ſcientia media bonæ operationis futuræ ſub conditione illius auxilij, & pariter videbat Deus dandum fore illud auxilium, ſi Deus ipſe habeat liberam complacentiam circa elargitionem illius auxilij, & ſic illa libera complacentia eſt moraliter loquendo, voluntas efficax donandi illud auxilium cum præſcientia boni euentus futuri ſub conditione, & conſequenter tunc Deus præſtat moraliter ſpeciale beneficium cum habet talem complacentiam. Sic intelligitur nullum poſſe de facto bene operari, aut conſequi ſalutem æternam (vt alios modos id declarãdi prætermittamus modo) quin à Deo accipiat ſingulare beneficiũ, & ſic exponit Auguſtinus illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*, nempe de ſpeciali tractione per beneficium congruæ vocationis in actu primo. Quare poſſumus dicere non ſolũ de facto, ſed neque metaphyſice eſſe poſſibilem caſum, in quo homo recte operetur abſque ſpeciali Dei prouidentia; quia quoties homo recte operatur, ſi pro ſigno voluntatis efficacis determinantis ad exiſtentiam auxilij præſcinditur à ſcientia media boni operis futuri ſub conditione; adhuc non præſcinditur à tali ſcientia pro ſigno pro quo eſt potens habere inefficacem complacentiam circa exiſtentiam illius auxilij, & Deus etiam tunc videt dandum fore illud auxilium, ſi exiſtat talis complacentia, quoniam ſolum agimus in caſu in quo detur illud auxilium.

6. At obiicis non eſſe cur ſupponamus præcedere illam inefficacem complacentiam. Reſpondeo auxilium executiue non dari niſi antecedenter Deus præuiderit bonam operationem futuram ſub conditione. Cum vero Deus præbet auxilium inefficax ex fine bonæ operationis, & cum intelligitur indiferens ad illud dandum ex ipſo fine boni operis, vel illud negandum, neceſſarium eſt vt Deus intelligatur præſcindens ab inefficacia illius auxilij: quoniam, (vt dictum eſt) Deus non poteſt applicare media ad conſequendum finem, quem videt infallibiliter non obtinendum. Intelligitur autem Deus præſcindens ab efficacitate, vel inefficacitate auxilij, quatenus habet illã complacentiã ineffica-cẽ circa exiſtentiã auxilij, vel circa voluntatẽ efficacem determinantem ad exiſtentiam auxilij, & illa complacentia, quæ fertur in exiſtentiam illius auxilij ex fine boni operis ex ſe petit præciſionem illã à ſcientia inefficacitatis auxilij, quia nequit Deus efficaciter adhibere media ex illo fine boni operis niſi præſcindatur à tali ſcientia. Et quia illa complacentia de ſe reddit proxime expeditam diuinam voluntatem ad dandum illud auxilium, ſiue futurũ ſit efficax, ſiue inefficax, conſequenter ſecum affert præciſionem illam à ſcientia media boni, aut praui euentus futuri ſub conditione. Sic Deus (vt probaui tract. de Volunt. Dei) antequã haberet voluntatẽ efficacẽ creandi mundum habuit præuiam liberam complacentiam, quæ Deum impulit ad voluntatem efficacem creandi hoc Vniuerſum.

7. Inquis difficile intelligi in poteſtate Dei eſſe habere illam præciſionem ab efficacitate, vel inefficacitate auxilij, quia creatura ſi ſemel intelligatur habere ſcientiam alicuius liberi euentus futuri, vel abſolute, vel ſub conditione, non poteſt præſcindere. Ideo etiam qui certus eſſet per reuelationem diuinam de ſua futura damnatione, non poſſet ſperare, quia non poſſet præſcindere à tali reuelatione. Reſpondeo. Deus poteſt præſcindere, non vero creatura, quia Deus eſt potens dare auxiliũ propter finem illum, in quem natura ſua ordinatur auxilium; non enim prauus vſus arbitrij impediet ne Deus ſit beneficus in collatione auxilij in ordine ad finem, in quem ex propria ſua natura dirigitur ipſũ auxiliũ: quia ſicut Deus poteſt dare auxiliũ illud in ordine ad alios fines, poteſt quoq; in ordine ad hũc: ad hoc autẽ neceſſe eſt præcedat aliquis actus liber, qui diſponat ad dandum illud auxilium ex fine bonæ operationis: nam illa diſpoſitio de ſe habet vt voluntas executiua auxilij ex fine bonæ operationis tendat ad ponendam rationem à priori oppoſitæ, nempe bonam operationem. Imo poſt illam complacentiam poteſt immediate ſequi talis volitio executiua auxilij præparatiua concurſus indifferentis, & immediate, ac formaliter conſtituens poteſtatem hominis ad operandum, & non operandum, quæ poteſtas ex ſe habet vt pro illo ſigno præſcindatur à tali ſciẽtia, quia eſt poteſtas ad impediendam illam ſcientiam. Sic etiam pro ſigno illo, in quo intelligitur Deus habere præfatam complacentiã, præſcinditur à ſcientia media, qua Deus videt ſe habiturum actum efficacem dandi auxilium, ſi non careat tali complacentia: nã poſt complacentiam illam eſt poteſtas habendi, & non habendi illum actum efficacem, & conſequenter impediendi ſcientiam illam. Petitque ipſa ſcientia de ſe vt illud decretum diuinæ voluntatis ſit ratio à priori ipſius ſcientiæ, & de ſe præbet fundamentũ, vt affirmemus poſita illa conditione ideo exiſtere ſcientiam illius decreti ſub illa conditione, quia exiſtit tale decretum. Nos autem non habemus poteſtatem eliciendi actum petentem præciſionem ab illo actu, quem præhabuimus, quia poſſumus eſſe impediti eo quod Deus conſeruet talem notitiam independenter à determinatione libera noſtræ voluntatis.

8. Si tamen Deus reuelaret eius æternam damnationem vt infallibilier futuram, & poſtea conſeruaretur illa reuelatio dependenter à libera determinatione illius hominis, poſſet ille homo elicere actum ſpei; ſecus ſi non conſeruaretur dependenter à tali actu, ſed ita vt retardare poſſet actum ſpei. Quia tamen prædicta ſcientia diuina, poſita illa complacentia circa exiſtentiam auxilij ſe habet conſequenter ad determinationem diuinæ voluntatis, hinc eſt vt poſſit Deus præbere auxilium quaſi in ſpe futuræ bonæ operationis, & applicare media vt exiſtat bona operatio: quamuis ille qui ſciret ſuam futuram damnationem, non poſſet applicare media ad conſecutionem æternæ ſalutis; quia ſupponitur illam notitiam in homine non exiſtere dependenter ad determinatione humanæ voluntatis, & vi illius poſſe impediri actum ſpei.

8. Sic intellecta illa præciſione recte percipitur decreſcere ratione illius beneficium elargiendi auxilium; non minus, quam ſi per impoſſibile eſſet in Deo ignorantia futuri euentus. Quare ratione ſcientiæ praui euentus futuri ſub conditione non decreſcit beneficium, niſi quatenus præſcinditur à tali ſcientia dum adeſt voluntas efficax dandi auxilium ex fine illo bonæ operationis. At ſi non daretur illa præciſio ita decreſceret, vt collatio auxilij non poſſet eſſe beneficium in ordine ad bonam operationem, vt dicetur diſp. ſeq. Quia tamen præſcinditur, & confert Deus auxilium illud, vt homo operetur, habet elargitio auxilij rationem beneficij per ordinem ad opus bonum. Hæc fuſius declaranda ſunt in ſequenti diſput.

Dispvtatio XI.

Qua ratione Deus conferat auxilium inefficax, & talis vocatio habeat rationem beneficij?

PRÆSENTEM controuerſiam non ex inſtituto diſquirunt Theologi, quamuis contineat plurima dubia, quæ non modico examine egent. Occaſionem præmeditatus, & nactus, illas expedire curabo.

Sectio I.

Deus non eligit de induſtria vocationem incongruam.

1. Vaſquez. PAter Vaſquez 1.2. diſp. 190. à num. 129. exiſtimat vocationem efficacem poſſe à Deo multis modis impediri, ne ſortiatur effectum, & concedere videtur dari à Deo vocationem incongruam, quæ nullo modo daretur, ſi præuideretur congrua. Et in hoc ſenſu putat nos perdidiſſe in Adam donum cogitationis congruæ, quia poterit Deus præbere moralem facultatem recte agendi, quamuis de induſtria ſeligat vocationes incongruas per modum ſupplicij. Ita etiam ſentit ſatis aperte 1. part. diſp. 241. cap. 4. num. 17. dum putat dæmonibus denegari à Deo cogitationem congruam ad opus bonum morale, & ideo ſolum impoſſibilitate tantum conſequenti non poſſe efficere tale bonum opus morale, & differre à reprobis, & prædeſtinatis, qui vincuntur tentatione in hac vita, non ex parte impoſſibilitatis, ſed quia lege Dei

R. P. B. Aldrete in 1. P. Tom. II.

æterna manifeſtata denegatur dæmonibus cogitatio congrua abſque ſpe illam habendi. Eandem doctrinam de ſingulari conſilio, quo Deus præbet in ſupplicium cogitationem incongruam, tradit Merac. tract. de Grat. diſp. 1. ſect. 11. Alarcon 1. part. tract. 6. diſp. 9. cap. 6. Qui pariter approbat rationẽ, quam tradit P. Vaſquez, cur dæmones nequeant aliquod bonum opus facere, fuſeque refutat Soarium oppoſitum docentem. At Alarcon non ſatis diſtinguit aſſerta Soarij: nam certum eſt longe diuerſum eſſe dæmones habere impoſſibilitatem moralem antecedentem ad recte agendum, quamuis poteſtate phyſica non careant, ac tantum habere impotentiam conſequentem. Apertiuſque apparet aliud eſſe denegare ſingulari conſilio vocationem congruam, eligendo incongruam, ac ita punire damnatum præbendo auxilium, cum quo operatio bona redditur valde difficilis, quin reddatur metaphyſice infallibilis carentia illius. Verum hæc declaranda ſunt in tract. de Gratia. Meracius. Alarcon.

2. P. Soarius. P. Soarius lib. 3. de Angelis cap. 9. quoniam Deus eſſet author peccati ſecuti ex negatione auxilij congrui; quoniam denegare auxilium efficax ea intentione vt non fiat bonum opus, eſt intendere vt non fiat bonum opus. Quare ſi carentia boni operis eſt peccaminoſa, Deus vellet peccatum. Huic obiecto putat Alarcon ſe ſatisfeciſſe dum dixit Deum non intendere malum, quod ex tali negatione ſequitur, neque intendere ne fiat bonum opus, ſed duntaxat velle punire peccatum. Sed dum non explicat in quo conſiſtat illa punitio relinquit obiectionem inſolutam; quoniam non eſt punitio niſi quatenus illud auxilium coniungitur cum carentia boni operis; ergo dum Deus præbet auxilium illud ex affectu puniendi, conſequenter vult illud ex affectu ne ſequatur opus bonum.

3. Adhuc non vno modo oſtendam Deum ſi ita ſeligeret vocationes incongruas, non poſſe non amare ſaltem virtualiter ipſum peccatum, & adhuc probabo pariter deduci Deum formaliter amare peccatum ſub conditione, necnon & ipſum, vt abſolute futurum, aliaque incommoda adducemus. Primo reiicienda venit illa ſententia, quia ſaltem virtualiter non poſſet Deus non amare peccatum. Etenim amor Dei fertur in auxilium hoc, quatenus ipſum ſub his circumſtantiis eſt adeo malum homini: Atqui non habet illam ingentem rationem mali, niſi ab ipſo peccato vt futuro ſub conditione; ac proinde dum diligeret auxilium illud vt ſupplicium, vellet virtualiter ipſum peccatum vt abſolute futurum: nam ipſum non ſolum ſequitur infallibiliter poſito auxilio, ſed ipſum peccatum, poſito auxilio eſt forma ob quam auxilium habet rationem ſupplicij: nam ſcientia qua Deus videt hominem illum peccaturum proponit formam ratione cuius auxilium illud induit rationem ſupplicij: nam culpa debet eſſe prima radix ſupplicij, ſicut eſt prima radix, ſiue ratio à priori ſcientiæ repræſentantis prauum opus futurum ſub conditione; nam illud auertere de induſtria cogitationes congruas, & ſeligere incongruam eſt, quia incongrua connectitur cum praua operatione, & ab ipſa praua operatione futura ſub conditione accipit connexionem. *Probatur primo concluſio.*

4. Explico & confirmo diſcurſum. Ex vi affectus in finem punitionis impeditur ſincera voluntas boni operis: non enim poteſt ſimul, & concomitanter velle illud ſupplicium, & pariter velle vt homo non recte operetur: ſi enim applicaret Deus illud auxilium vt homo recte ageret, applicaret ipſum ne haberet rationem punitionis, & conſequenter præberet auxilium illud eo fine vt fruſtraretur illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

intentio quam haberet puniendi ratione auxilij inefficacis.

Secundo. Secundo arguitur. Si Deus puniret hominem vocatione incongrua, quam negasset, si esset congrua, complacuisset sibi in ipso peccato sub cõditione ex motiuo punitionis: vellet enim illam vocationem, quia est magis mala peccatori, quam quæuis vocatio incongrua; sed non est magis mala illa vocatio, nisi quatenus coniungitur cum peccato futuro saltẽ sub illa conditione: Igitur Deus amat auxiliũ illud, quia sic coniungitur cum peccato: sic autem coniungi est hominem peccare; ac proinde Deus amaret peccatum. Sed neque fas erit respondere Deum amare peccatum in statu conditionato; quoniam sic fieret vt Deus vellet hominem peccare sub illa conditione auxilij, & posito auxilio complaceret absolute in peccato. Quare neque Moderni Dominicani constituentes in Deo decreta conditionata, in quibus cognoscat infallibiliter peccata futura sub conditione, admittunt in Deo decretum terminatum ad peccatum formaliter etiam sub conditione: est namque idem inconueniens amare peccatum sub conditione illa cõtingenti, ac amare ipsum absolute posita cõditione. Imo prior actus infert secundum, vt si ames honorem, aut famã sub conditione quod conducat in finem aliquem honestum, & postea videas talem honorem conducere in finem illum, absolute amabis honorem illum, & finem honestum. Etenim quemadmodum desiderium causat gaudium, si præuideatur consecutio boni desiderati, ita voluntas illa conditionata posita conditione causaret amorem absolutum.

6. Obiectio. Respondeat quis primo posse Deum amare vocationem incõgruam non quia est inefficax per ordinem ad ipsum peccatum sub illa conditione, sed per ordinem ad scientiam mediam, quæ repræsentat peccatum illud vt futurum sub illa conditione, quæ scientia bona est, & à Deo amatur, potuitque Deus complacere in coniuncto ex scientia media, & existentia illius conditionis, nempe talis auxilij indifferentis; quamuis complexum illud habeat essentialem cõnexionẽ cũ peccato vt absolute futuro.

7. Diluitur. Huic tamen responsioni nonnulla incommodãt, quia licet possit Deus sibi complacere in illa sciẽtia media, necnon in complexo resultante ex illa sciẽtia media, & existentia illius auxilij; tamẽ si Deus complaceat in existentia illius scientiæ mediæ, & illius auxilij per voluntatẽ, qua velit dare auxilium illud, quia est malũ homini, non poterit non amare auxilium illud, quia homo est peccaturus, si detur auxilium: non enim Deus amaret auxilium, quia præuideretur vtcumque inefficax; sed quia reipsa tale est, quale videtur: nam ideo est malum homini auxiliũ illud, si detur, quia tali auxilio existente homo peccaturus est: nam sciẽtia illa repræsentat ex parte obiecti rationem formalem propter quam auxilium illud est malum si detur, & præsupponit conditionate malitiam, vt primam radicem propter quam auxilium subit rationem supplicij. Sic etiam si eligas aliquod bonum præ alio, quia cognoscis tale bonum esse maius, licet scientia maioris bonitatis conducat ad electionem, tamen bonitas ipsa præsupponitur ex parte obiecti independenter à tali cognitione, & amatur illa maior bonitas, quæ apparet in illo obiecto; nõ autẽ sola cognitio illius maioris bonitatis.

8. Quod adhuc ita declaro. Si Deus puniat peccatorem non quidem præbendo auxilium inefficax vt tale, vel quia præuideatur inefficax; sed potius denegando auxilium vberius, & præbẽdo aliud debilius abstrahendo ab efficacia, vel inefficacia talis auxilij, in tali casu, quãuis cognitio debilitatis auxilij conducat ad illã punitionẽ, tamẽ auxiliũ amatur propter minorẽ bonitatẽ, quã habet ralate ad auxilium non debile, sed robustã, & debilitas ipsa auxilij est ratio formalis, ob quã dicitur punitio: at vero ipsa cognitio debilitatis non est ratio formalis propter quã illud auxilium debile eligitur præ robusto. Igitur licet cognitio inefficaciæ vocationis cõducat ad voluntatẽ puniendi cõferendo auxilium inefficax, non ipsa sciẽtia, sed obiectiua inefficacia, seu peccatum futurum sub conditione esset formalis ratio, ob quã talis vocatio haberet rationẽ supplicij: hoc autem esset complacere in ipso peccato futuro sub conditione, quod nefas erit in Deo admittere.

9. Secunda ineptia. Respondebis secundo Deum dare auxilium inefficax, quod minime cõferret si præuideretur efficax, non quia placeat ipsi inefficacia talis auxilij; sed quia ex suppositione inefficaciæ conditionatæ, vult vt existat auxilium, quia placet ipsi conferre illud sub illis circumstantiis, non quia placeat ipsi existentia illarum circumstantiarum, sed quia ex suppositione illarũ, vult præbere auxilium illud. Sic poterit Deus decernere dare Petro auxilium efficax, quo resurgat à peccato sub conditione quod Paulus prolabatur in peccatum, nõ quia ipsi placeat lapsus Pauli, sed quia ex suppositione illius lapsus vult præbere Petro ex singulari prouidentia auxilium efficax, quo à peccato resurgat. Sic etiam Deus sæpe loco vnius cadentis de industria præbet alteri auxilium efficax ad resurgendum, quod non præberet, nisi præuideretur ruina alterius, quamuis sibi displiceat illius ruina: quoniam ex suppositione lapsus vnius vult specialiter subuenire alteri.

10. Confirmatur. Hæc euasio facile occluditur, exemplumque adductum ad rem non facit, nusquã enim ostenditur Deũ præbere auxiliũ inefficax, non collaturus illud, si esset efficax, sed solũ occasione lapsus vnius Deũ singulari prouidentia alteri succurrere, ne multi corruant. Sicut etiam respectu eiusdẽ hominis potest Deus velle conferre illi auxiliũ efficax ad pœnitentiã sub cõditione quod peccet, siue ex suppositione peccati, quia inde non impeditur ex vi affectus in finẽ seria persuasio Dei, ne homo peccet. At per affectũ puniendi denegãdo gratiã cõgruam, & præbẽdo de industria incongruã impeditur ex vi affectus in finẽ seria illa persuasio ne homo peccet.

11. Confirmatur. Ideo Deus non causaret auxilium illud, si præuideretur efficax quia tunc non haberet rationem punitionis; ergo Deus afficitur magis erga circumstantias, per quas cõstituitur in ratione dicti supplicij, quam in carentiam illarum; hoc autem est complacere in peccato sub conditione. Licet enim possit Deus displicere in existentia auxilij inefficacis, quia malũ homini est, quin displiceat in scientia inefficaciæ, sicut displicet in existentia peccati, quin displiceat in cognitione legis per quam constituitur in ratione peccati; tamen nequit amare existentiam auxilij vt supplicij, & potius in casu, quo est inefficax, quam si esset efficax, nisi in casu ineffi-

12. caciæ auxilij inueniat coëxistentiam plus illi placentem, quam in casu efficaciæ auxilij; ideo namque præponitur vnus casus alteri, & eligitur auxilium potius in vno, quam in alio, quia ex vna parte magis Deus vult vt existat auxilium, quam vt non existat, & ex alia vult vt non existat nisi in casu inefficaciæ, quod quidem est magis velle vt existat peccatum sub conditione, quam carentia illius.

Confirmatur. Etenim Deus supponitur tunc magis propendens ad puniendum conferendo auxilium, quam ad non puniendum: si enim non magis vellet punire, etiam si videret auxilium esse inefficax, illud negaret, vti negaret ipsum, si esset efficax:

efficax: Sed dum magis propendet ad sic puniendum, sibi complacet in eo quod inueniantur circumstantiæ, quæ constituunt auxilium in ratione supplicij. Itaque quod inclinetur Deus vt conferat hoc auxilium potius, quam neget, & vt cõferat hoc potius dum est inefficax, minime collaturus ipsum, si esset efficax, satis indicat affectum propendentem potius in punitionem absolutè, quam in carentiam illius, quod quidem est gaudere de circumstantiis constituentibus auxilium in ratione punitionis. At auxilium potius accipit rationem punitionis ab ipso peccato vt futuro sub conditione illius auxilij, quam ab ipsa scientia conditionata: non enim præsupposita illa scientia peccati futuri sub conditione habet auxilium rationẽ punitionis, nisi quia vt sic ex vi affectus in finem connectitur illud complexum ex scientia, & auxilio cum ipso peccato futuro sub conditione, ac proinde amatur illa connexio cum peccato propter peccatum ipsum vt futurum absolutè.

13. Declaratur. Potest quis amare sapientiam, aut Theologiam quia hominem reddit aptum ad Episcopatum, quin amet Episcopatum; quia cum illo affectu rectè componitur, vt homo sibi displiceat in Episcopatu: non enim vult ipsum acceptare, quamuis sibi offeratur; etenim solum appetit non esse ineptus vt eligi possit. At si amaret aliquid vt infallibiliter connexum cum ipso Episcopatu, ita vt tota ratio diligendi esset formaliter vis inferendi Episcopatum, quin ex vi illius amoris displicere posset in receptione Episcopatus, talis amor non posset non ferri formaliter, aut virtualiter in Episcopatum. At in illo casu, dum Deus eligeret auxilium vt inefficax, & per modum supplicij, talis amor non potest ex vi affectus puniendi, qui est finis intentus à Diuina voluntate, displicere in existentia peccati, ergo talis voluntas formaliter, aut virtualiter tendit in ipsum peccatum. Neque vocatio incongrua est mala homini, nisi quatenus habet adiunctum peccatum, quod a Deo neque absolute, neque conditionate amari potest.

14. Vidimus quoque supra Deum non amare auxilium inefficax, quia ipse cognoscit esse inefficax, nisi quia scientia infallibiliter repræsentat inefficaciam illius, & quia ipsum tale erit quale cognoscitur: non enim aliter scientia illa est mala homini nisi quia supponit malitiam peccati saltem sub conditione. Quemadmodum si eligatur hoc bonum præ illo, quia cognoscitur hoc bonum esse maius illo, bonitas illa, quæ se tenet ex parte obiecti scientiæ, est quæ amatur: & similiter si Deus puniat dando auxilium debilius, quia præscit esse debilius, ipsa debilitas auxilij, quæ se tenet ex parte obiecti scientiæ est quæ amatur.

15. Ratio à priori. Ratio à priori sit, quia quoties amatur obiectum aliquod, quia est malum alteri, amatur etiam aliquo modo forma, quæ constituit obiectum illud in ratione mali, & à qua deriuatur malitia. Sicut quia homo diligitur à Deo, quia est iustus, etiam amatur forma, à qua deriuatur illa bonitas, tanquam quid tribuens illam bonitatem directè, & provt residet in ipsa. At malitia peccati sub conditione est forma, à qua denominatur auxilium malum; igitur, si amatur auxilium vt malum, seu, quod idem est, vt supplicium, etiam amatur ipsum peccatum sub conditione.

16. Postrema pro. Postremo probatur assertio. Si Deus de industria seligeret auxilium inefficax, non daturus ipsum, si esset efficax, non haberet finceram voluntatem, qua vellet vt homo ille rectè operaretur posito auxilio illo. At Deus habet illum sincerum affectum,

quo applicat auxilium eo fine, vt homo bene operetur; igitur non ita eligit auxilium inefficax, vt non eligeret ipsum si esset efficax. Maior, in qua dicimus Deum præbere auxilia inefficacia ex affectu boni operis est certissima. Quod satis discitur ex illo Ezechielis 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impij, & non magis vt conuertatur à viis suis.* Eodem spectat illud Petri epist. 2. cap. 3. *Deus patienter agit propter vos nolens aliquos perire; sed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Id declarat optime Hieronym. in cap. 1. ad Ephes. inquiens: *Vult saluare omnes, sed quia nullus absque propria voluntate saluatur, vult nos bonum velle, vt cum voluerimus, velit in nobis & ipse suum implere consilium.* Et Chrysost. ibid. homil. 1. in primam Pauli ad Timoth. *Si omnes ille vult saluos fieri, merito pro omnibus operatur, nihil desiderans ex his, quæ apud nos sunt, nisi nostram salutem, hanc vehementer vult.* At cum tali voluntate diuina applicante media, seu auxilia, vt bene operemur, non componitur voluntas, qua Deus de industria velit auertere cogitationes congruas, & præbere auxilium incongruum: quoniam dum daretur auxilium ex fine bonæ operationis, adhiberentur media vt frustraretur finis efficaciter à Deo intentus, nempe punitio per gratiam inefficacem. Hæc fusius declarabo dum de effectibus diuinæ prædestinationis sermo habeatur, & ostendatur non posse Deum prædefinire efficaciter pœnitẽtiam ante præuisum peccatũ vt absolutè futurũ.

Sectio II.

Qua ratione puniat Deus præcedens peccatum permissione sequentis?

1. COntra ea quæ nuper aiebam, videlicet non posse Deum punire seligendo de industria vocationes incongruas, obiici potest: Deus punit vnum peccatum permissione alterius sequentis: hoc autem esse non potest nisi Deus amet vocationem incongruam, quam non daret, si præuideretur congrua: Igitur Deus vt puniat præcedens peccatũ de industria selegit vocationem incongruam. Minor probatur; quoniam Deus dat sequentem vocationem incongruam, vt supplicium, seu pœnam præcedentis peccati: nequit autem habere rationem supplicij nisi quatenus inefficax est, ergo cùm Deus de industria eligat vocationem illam vt supplicium, dicendum quoque est illam de industria eligere eo quod præuideatur inefficax; quoniam alioqui non posset habere rationem supplicij.

2. Prima respõ. Respondetur primo Deum punire præcedens peccatum permissione alterius præbendo auxilium debilius, siue minus robustum in pœnam peccati, amatque Deus illam debilitatem virium, vt sic puniat præcedentem culpam: non tamen eligit auxilium illud, quia inefficax est, licet sit reipsa inefficax. Præbetque Deus sæpe auxilium debile in pœnam præcedentis superbiæ, vt homo humilietur experimento nouæ fragilitatis, & diminutionis diuini adiutorij. Vnde non solum quando homo superatur à tentatione, sed sæpe quando resistit, & vincit, agnoscit in pœnam aliquorum præcedentium peccatorum, etiam venialium, debilitatem virium, & difficultatem in superanda tentatione, quam difficultatem antea non solebat experiri, vt sic humilis diuinum imploret auxilium ne pereat.

3. Secunda. Secundo Deus punit culpam præcedentem de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

negatione specialis prouidentiæ, quæ de industria seligit vocationem congruam, quæ non daretur si præuideretur incongrua. Sed non idcirco seligit singulari consilio vocationem incongruam, sed potius illam præbet abstrahendo ab inefficacitate ipsius, eodemque modo illam donaret, quamuis præsciret fore congruam. Multiplex ergo casus considerari potest. Primus igitur, in quo Deus ita donet auxilium efficax vt non donaret ipsum si præuideretur inefficax, & sic Deus sæpe ante prouectam ætatem rapit iustum, qui diu viueret, si cum illis auxiliis, quæ iusto danda essent, si viueret diutius, recte operaturus esset; ac proinde si homo ille diu viuendo non esset peccaturus reciperet auxilia efficacia, quæ minime darentur ipsi, si præuiderentur inefficacia. Secundus est, in quo datur homini auxilium efficax, quod eodem modo daretur, quamuis esset inefficax, & in hoc casu non seligitur de industria vocatio congrua, quia illo genere prouidentiæ potest dari non solum vocatio congrua, sed etiam incongrua. Tertius casus continetur in his, quæ nuper, & contingit quoties datur vocatio inefficax, quæ nihilominus daretur, si præuideretur efficax. In his duobus casibus, quamuis in nullo seligatur de industria vocatio incongrua, denegatur specialissima prouidentia, quæ singulari consilio seligit vocationes congruas, & hoc genus prouidentiæ potest à Deo denegari in pœnam præcedentis peccati, & ideo quoties contingit, vt denegata speciali prouidentia seligente vocationes congruas, detur homini vocatio reipsa incongrua, qua posita homo infallibiliter peccat, dicitur Deus permittere vnum peccatum in pœnam alterius.

4. His modis dicitur Deus Ezechielis. 3. facienti iniquitatem ponere offendiculum. Videatur Gregor. homil. 11. in Ezechielem, & ita *peccatum quod per pœnitentiam non deletur, causa peccati est, simul & pœna peccati*, vt aiebat ibidem Greg. Legendus est quoque Augustinus in Psal. 68. ad illud: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum*, & Isidorus lib. 2. Sent. cap. 19. Sic etiam permittit Deus peccatum ex fine emendationis, & humiliationis, vt docent Augustinus lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. fine, Irenæus lib. 4. aduersus hæreses cap. 72. Dionysius de Diuinis nomin. cap. 4. prope finem.

Gregorius. Augustinus.

5. Tertio permittit Deus vnum peccatum in pœnam alterius, quatenus Deus complacet in emendatione, humiliationeve futura sub conditione noui peccati non vult impedire ipsum. Videt Deus hoc auxilium in particulari frustrandum esse si detur huic homini, & ipsum hominem peccaturum, & quia Deus videt hominem illum si nouum committat peccatum, futurum cautiorem & humiliorem, vel quia videt alia bona obuenturа occasione illius noui peccati, & complacet in illis bonis quæ obuenient sub conditione peccati, & sibi placent existentiæ illorum bonorum, non quidem absolutè, sed sub conditione illius peccati, talis complacentia est indirecte causa permissionis illius peccati, & huius voluntatis essentialiter connexæ cum ipso peccato: *Quamuis videam hunc hominem infallibiliter peccaturum si habeam voluntatem determinantem ad existentiam illius, volo habere talem voluntatem.* Dicitur illa complacentia in bonis quæ consurgent occasione peccati, causa indirecta illius permissionis; quia licet Deus non intendat absolute finem illum, qui obtineri non potest nisi medio peccato, tamen illa complacentia, simul cum præuisione bonorum, quæ obuenient occasione peccati, efficiunt ne ponatur actus, qui impediret permissionem illam, & remouent impedimentum illud, & sic concurrunt indirecte per modum remouentis prohibens. Id declarauit non semel exemplo nobilis parentis nolentis mittere filium suum ad præliandum pro Rege, quia vnicus erat, & subiret mortis periculum si pugnam iniret. At postquam habuit filium alterum, qui possit succedere in maioratu si occubuerit primogenitus in bello, decreuit primogenitum mittere in Flādriam vt pro Philippo Rege prælietur; quia, nimirum, sibi complacet pater in eo quod Filius alter natu secūdus possit occupare maioratum & stirpem nobilem propagare si primogenitus decumbat strenue dimicans; & illa complacentia licet non intendat absolute bona, quæ subsequenter occasione mortis primogeniti, tamen absolute præstat vt primogeniti mors reputetur minus mala, eo quod non desit filius alter, qui in locum primogeniti subrogetur, & sic permittitur aliquo modo mors primogeniti, quæ alioqui non permitteretur, & quæ minime intenditur.

6. Ex his apparet primo qua ratione bona, quæ Deus colligit ex peccatis prædestinatorum sint indirecte causa permissionis, quia vt Augustinus inquit lib. de Corrept. & grat. cap. 9. Deus videt illos occasione peccati humiliores, atque doctiores redituros, & complacet sibi in existentia illorum bonorum sub conditione peccati, & ipsum peccatum inspectis omnibus circumstantiis habet aliquam rationem minoris mali, eo quod occasione illius tot bona obuentura sint, & quia sortitur rationem illam minoris mali permittitur, quod alioqui non permitteretur. Hoc Augustinus loc. cit. confirmat exemplo Petri *qui didicit non de seipso fidere*, & Deus paululum auertit faciem suam, prævidens bona inde nascitura. Vide quoque Ambros. serm. 47. de Fide Petri. Idque confirmatur exemplo Onesimi, de quo Paulus ad Philemonem: *Forsitam*, inquit, *ideo discessit ad horam à te, vt in æternum illum reciperes, non iam seruum, sed pro seruo charissimum fratrem*, quia nimirum Deus sibi complacens in bonis futuris occasione fugæ serui, permisit illud peccatum. Quod optimis verbis explicat Augustinus de natura, & grat. cap. 24. & probat nostrum intentum ex Psal. 29. *Ego dixi in abundantia mea: Non mouebor in æternum. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Quare ostendendum ei fuerat, vnde haberet vt reciperet humilius, quod superbus amiserat. Ideo in voluntate tua*, inquit, *præstitisti decori meo virtutem.* Vides placuisse Deo bona quæ futura erant occasione peccati, & talem complacentiam remouisse quod impediret permissionem peccati. Quod latius confirmat Augustinus in eodem lib. cap. 28. ex verbis Apost. 1. ad Timoth. fine: *Quos tradidit Deus Satanæ, vt discant non blasphemare.* Lege eundem Augustin. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. ex Psal. 82.

Augustin.

7. Permittit etiam Deus peccata reproborum, quia sibi complacet in bonis, quæ exinde prædestinatis obueniunt, & creantur reprobi pro vtilitatibus Sanctorum, vt aduertit Augustinus lib. 11. de Genesi ad literam cap. 7. qui prius dixerat cap. 6. *Frustra dicitur non crearet Deus, quos sciebat malos futuros. Cur enim non crearet, quos sciebat bonis profuturos?* Quod postea ex eodem Augustino pronunciauit Prosper in sententia ad 11. cap. Gallor. *Qui sibi, ait, sua iniquitate nociturі sunt, ad vtilitatem nascuntur aliorum.* Hoc idem eleganter declarat idem August. lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 18. inquiens: *Nec enim Deus vllum, non dico Angelorum; sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret: atque ita ordinem seculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam quasi antithesis honestaret.* Placuit Deo illa maior laudabilitas, quæ apparet in bonis, dum comparantur malis, quia sic eminentius commendantur bona. Etenim quemadmodum niger color substernitur vt albus, vel rubeus pretiosior sit (quo exemplo vtitur Anselmus in Elucidario colum. 4.) sic permittuntur mala, quia Deus complacet in illa maiori claritate, quam accipiunt iusti sub conditione quod alij existant mali; quoniam ex comparatione peioris oboritur laus melioris, & sicut contraria contrariis opposita, sermonis pulchritudinem reddunt, ita inquit, Augustin. dicto lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 18. *Quadam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione seculi pulchritudo componitur.* Itaque Deus præscit quanta bona facturus sit de malis, & complacens in bonis futuris sub conditione peccatorum, permittit peccata. Nam si tollamus persecutores, non erunt Martyres, si desint ebriosi non ita laudantur sobrij, deficientibusque tenacibus non ita præferuntur eleemosinis largi.

8.

9. Ratio etiam est, quia quemadmodum speculum melius repræsentat supposito opaco terminante species, & lucem, sic speculum Diuinitatis melius repræsentat diuina attributa occasione malorum iuxta positorum, & sancti meliores cognitiones eliciunt, quæ reddunt ipsos perfectiores, & causant plurima bona opera, quæ non fierent, saltem in illo gradu excellentissimo. In culpis reproborum apertius cognoscunt Prædestinati se ex viribus propriis nihil boni moralis saltem conducentis in salutem habere, & euidentius agnoscunt diuinam misericordiam pure gratuitam & inde non in se, sed in Domino feruide gloriantur, & in actiones gratiarum prorumpunt. Etenim ipsa perseuerantia, & protectio non parum commendatur à circunstantibus ruinis, & suppliciis malorum, & vt August. ait in Psal. 58. *Nisi enim debitor suspendatur, minus gratias agit, cui debitum relaxatur.* Adest quoque specialis lætitia in electis quibus manifestæ fiunt damnatorum pœnæ, non solum quia gaudent de vindicta diuinæ iniuriæ, sed quia vident victores, & superiores euasisse illis, à quibus antea conculcabantur, & in punitione illa malorum manifestius agnoscunt misericordiam sibi præstitam; sic enim videut apertius supplicia, quæ euaserunt. Hæc omnia maxime ornant non solum statum patriæ, sed etiam viæ: nam reproborum ruinis redduntur Prædestinati cautiores, necnon securiores ipsa humilitate, ac diffidentia sui, timore diuinorum iudiciorum. Natura enim ita comparatum est, vt dum alios in malis cernimus, ipsi contrahamur. Ideo Augustinus de Dono perseuerant. cap. 8. aiebat: *Deus melius iudicauit miscere quosdam non perseueraturos certo numero Sanctorum, vt quibus non expedit in huius vitæ tentatione securitas, non possint esse securi.*

Quarto Deus permittit peccatum habens quoddam gaudium circa bonitatem, quam habet actus peccaminosus secundum se, & provt de se præcise non importat malitiam. Etenim cum Deus per scientiam simplicis intelligentiæ perfectissimè cognoscat naturam illius actus, qui de se potuit esse absque malitia morali, illa cognitio est quædam intentionalis possessio illius bonitatis, & Deus complacet in illo obiecto quatenus potest participare diuinam bonitatem, quia sub ista ratione præscindit à malitia. Hic affectus minime inclinat directe vt ille actus existat sub illis circunstantiis, sub quibus non potest non esse prauus moraliter. Indirecte tamen potest esse occasio permittendi peccatum, quod minime permitteretur si in illo actu non inueniretur tanta bonitas physica, quæ secundum se maxime conducit ad pulchritudinem huius Vniuersi: ea namque, quæ nobis videntur parum conducere ad vniuersi pulchritudinem, maxime conducere solent, quod explicat Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 22. aptissima comparatione: *Deus*, inquit, *ita est artifex magnus in magnis, vt minor non sit in paruis: quæ paruа non suа grandi tate, sed artificis sapientiæ metienda sunt: sicut in specie visibilis hominis, si vnum radatur supercilium, quam propemodum nihil corpori, & quam multum detrahitur pulchritudini.* Nos autem ignoramus quo pacto, quæ parua sunt maxime Vniuerso congruant.

Augustinus.

10. Dixi illum affectum posse esse gaudium terminatum ad obiectum illud vt possessum per cognitionem. Sic enim sola enarratio, qua describuntur plura sensibus iucunda, gignit in audiente delectationem aliquam de illis obiectis ita percepta; neque tantū delectat auditio, sed etiā ipsum obiectum secundum se. Sic etiā consonantia muliebris delectat secundum se, & non tantum auditio, & obiecta turpia, quæ præsentia non tant, dum cogitatur possunt delectationem parere, quin delectatio sit tantum de cogitatione: nam ideo illa delectatio est prohibita, quia versatur circa obiectum de se malum, & ideo Theologi assignant indicia, ex quibus colligi possit an delectatio fuerit solum de cogitatione, vel potius de re cogitata.

11. Quinto constitui potest in Deo non delectatio, seu gaudium circa illum actum secundū se, & præscindendo à malitia; sed amor strictus tendens in illam operationem humanam secundum sua prædicata essentialia, & quatenus potest participare diuinam bonitatem, multo perfectius, quam infinitæ aliæ entitates longe minoris perfectionis. Hic amor strictus non potest directe inclinare vt existat illa operatio sub illis circunstantiis, sub quibus esse non potest, quin peccaminosa sit: tamen remouet quod impediret permissionem illam peccati: Etenim si Deus non amaret illam rationem boni, quæ reperitur in illa actione, haberet actum quo nollet permittere peccatum illud, quia non sibi placet bonitas illius actus secundum se: At posito illo stricto amore inefficaci erga bonitatem illius actus secundum se, omnino impeditur ille actus, quo Deus nollet permittere peccatum illud, quia nullo modo sibi placeret illa bonitas.

12. Nunquam vero permittit aliquod peccatū nisi ex complacentia circa vtilitatem quæ cōsurget postea sub conditione peccati. Et licet peccatum mortale quodcumque sit, si comparetur ad hominem, qui illud committit, sit maius malum, quam non esse & quam carere omnibus bonis naturæ, gratiæ, & gloriæ: cæterum si ad eum qui non committit ipsum, & ad bonum vniuersi comparetur, dicitur malum nullius momenti comparatione bonorum, quæ inde exoriuntur: nam Deus propter vniuersale bonum permittit particulare malum reproborum; quia non solum manifestatur iustitia Dei punitiua, eximia misericordia in prædestinatos, liberalitas conferendo beneficia indignis, longanimitas diu tolerando malos, odium Dei in peccata, sapientia, & prudētia in suauitate suæ prouidētiæ, sed peculiariter resplēdet diuina sapientia, in aptatione pulcherrima partium in ordine ad totum propter inexplicabiles mensuras, & numeros, & ordines quibus constat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio III.

Non præbet Deus gratiam incongruam præuidendo positiue pro illo signo inefficaciam illius.

1. Mihi verissimum est Deum non applicare auxilia inefficacia ex sincero affectu nostri boni operis dum positiue intelligitur præscire infallibiliter inefficaciam illorum auxiliorum. Quare dum Deus applicat media ad bonum nostrũ opus consequendum, nõ videt positiue pro illo signo proximæ potestatis Dei ad ita applicanda media inanitatem illorum mediorum, siue futura esse inefficacia. Etenim vniuersim verum puto neminem posse serio intendere finem per aliqua media, quæ reipsa applicantur, si pro illo signo proximæ potestatis, siue concomitanter cum illa proxima potestate applicandi media ex illo fine, cognoscatur infallibiliter finem illum non esse obtinendum.

2. Sic etiam qui certo cognosceret suam futuram damnationem non posset spectare salutem, neque applicare media ad vitandam damnationem, nisi illa notitia esset consequens, & minime valens impedire desperationem, aut actum sperandi. Hoc sumitur ex Augustino 11. de Genes. ad lit. cap. 17. & 18. *Vbi docet prauum Angelum non præsciuisse casum suum, quia non posset perseuerantiam sperare.* Idemque docuit de primo homine ibidem cap. 8. & de correp. & grat. cap. 15. Consentitque Anselmus lib. de casu diab. cap. 21. Ideo docent communiter Theologi illum qui certus esset de sua futura damnatione non teneri præcepto sperandi salutem, aut applicandi media ad illum finem. Idemque est (vt postea dicemus) de scientia conditionata, qua Deus videt hoc auxilium fore inefficax si detur, ne Deus possit intendere sub tali præuisione vt homo recte operetur cum illo auxilio. Etenim absolute est certum hominem non operaturum cum illo auxilio. Etenim si non detur tale auxilium, nequit homo operari cum illo: sub conditione autem quod detur, iam Deus infallibiliter videt non sortiturum effectum. Indeque postea arguendum est contra eos qui dicunt Deum prædefinire efficaciter materiale peccati, talemque prædefinitionem esse requisitam ad existentiam illius actus, & nihilominus Deum applicare media seu auxilia ex intentione vt homo vitet illum actum prauum. Neque Dominicani, qui prædictis principiis insistunt negant quod modo supponimus de impotentia sperandi præsupposita reuelatione futuræ damnationis. Vide inter alios M. Bañez 2. 2. quæst. 22. art. 1. & 1. part. quæst. 23. art. 1. Redditque rationem quia per certitudinem iudicij impeditur spes, & applicatio mediorum in finem consequendæ salutis. Igitur cum Deus certo cognoscat hoc auxilium sufficiens infallibiliter coniungi cum non operatione, nequit serio intendere vt cum illo auxilio recte operemur.

3. Quod rursus alio exemplo declaro. Non licet homini orare pro eo quem certo sciret esse reprobum vt docet August. de correp. & grat. cap. 15. & S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 7. ad 3. & communiter Theologi. Redduntque rationem, quia ille, qui sic oraret, iam aliqua ratione de reuelatione sibi facta circa damnationem alterius, pro quo orat, dubitaret; siquidem sperabat fore aliter euenturum. Et nihilominus, Christus orauit pro Iuda, & illum à concepto proposito auertere conabatur. Christum orasse pro reprobis docent Cyprianus Serm. de Pass. & Augustinus tract. 31. in Ioan. ac proinde necesse est dicamus Christum pro signo illo pro quo intelligitur orare pro reprobis non intelligi positiue scientem illorum reprobationem, sed præscindentem à tali scientia, quæ subsequitur ordine rationis illam orationem. Quo etiam pacto Christus vt habetur Marc. 7. latere voluit, & non potuit; quia præscindebatur pro signo illo potestatis ad applicanda media ad latendum ab ipsa impossibilitate rei. Et quando in horto orauit volens conditionate fugere mortem præscindebatur pro signo proximæ potestatis ad sic orandum à notitia diuini beneplaciti absoluti de morte non recusanda à Christo; quia nemo petit aliquid sub conditione, videns actu existere carentiam conditionis, aut infallibiliter extituram.

4. Confirmatur paritate iam indicata: nam Christus, qui non ignorabat Iudam opere perfecturum propositum quod animo conceperat, nihilominus media adhibuit ex sincero affectu illum reuocandi ab incepta proditione. At nemo adhibet media ad finem aliquem consequendum absque aliqua spe illum obtinendi. Igitur dicendum est Christum Dominum pro signo illo, pro quo intelligitur proxime potens adhibere illa media ad consequendum illum finem, præscindere à scientia illa repræsentante finem illum non esse obtinendum. Christum prænunciasse Iudæ proditionem eo fine vt ab illo peccato deterreret, atque corrigeret obseruatur à Patribus. E quorum numero sunt Cyrillus lib. 9. in Ioan. cap. 11. inquiens: *Proditorem occultius arguens reuocat.* Et cap. 13. *Vtilis certe admodum arguendi, expendique vis, quam floccipendens proditor,* &c. Et cap. 17. *Proditor autem sæpius redarguitus, non erubuit charitatem Christi.* Chrysostomus Serm. 2. de feria quinta in Passione: *Velut cataſtam ante se constituens, conscientiæ tormento confiteri compulit reum, vt conceptum posset reuocare peccatum.* Et iterum *Iudas non vult sentire compunctionem.* Deinde subiungit præmittens Christum sciuisse propositum præsens Iudæ: *Per huiuscemodi colloquium Christus Dominus non se facit ignarum, sed pœnitentiæ tibi Iuda vult exhibere suffragium.* Similia habet homil. 46. in Ioan. ad illud cap. 6. *Nonne duodecim elegi,* &c. ibi. *Hoc dixit vt longe proditoris malitiam propulsaret: & cum nihil ei proficere videret, ei tamen consulebat.* Et homil. 70. ad illud: *Non de omnibus dico,* scribit: *Indulgens ei locum pœnitentiæ & reprehendit, & non reprehendit,* quia licet in generali dixerit ab vno discipulorum fore tradendum, non detexit personam. Haud aliter Theophilactus Matth. 26. ad illud, *Qui intingit mecum manum,* declarat cur maiori aliqua cum claritate illum reprehendat: *Manifeste,* inquit, *proditorem reprehendit Christus Dominus, quoniam cum clam reprehenderetur, non emendabatur: propterea manifestat illum, vt vel sic corrigatur.* Euthymius in illud responsum Christi Matth. 26. *Tu dixisti,* obseruat fuisse benignitatis: *Vt Iudas cognito iam à communi signo, quam à particulari, quod non lateret, pœnitentia duceretur.*

5. Idem habent Latini Patres vt Hieronymus, Matth. 26. ad illud, *Amen dico vobis,* scribens: *De proditore prædicit dans locum pœnitentiæ, vt cum intellexisset sciri cogitationes suas, & occulta consilia, pœniteret eum facti sui; & tamen non designat specialiter, ne manifeste coargutus, impudentior fieret. Mittit crimen in numero, vt agat conscius pœnitentiam.* Idem inuenies apud Bedam Luc. 22. Quod eleganter pronunciat Leo Magnus Serm. 7. de Passione

sione cap. 2. *Non aspera,* inquit, *nec aperta impium increpatione confundens, sed leni, ac tacita admonitione conueniens, vt facilius corrigeret pœnitudo, quem nulla deformasset abiectio.* Alios ex Patribus prætereo.

6. Quare non restat nisi dicas eum qui certo scit finem non consequendum, posse nihilominus applicare media ex sincera voluntate finem consequendi, & consequenter non obstante illa præscientia posse habere aliquam spem assequendi finem illum. At si talis scientia se habeat antecedenter, & possit retardare actum adhibendi media, hoc est omnino impossibile: alioqui eo modo liceret orare pro Petro, quamuis per reuelationem certo constaret esse à Deo reprobatum, quod est contra Augustinum lib. de corrept. & gratia cap. 15. & S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 7. ad 3. asserentes ideo non posse nos alicui denegare beneficium orationis, quia non valemus distinguere prædestinatos à reprobis. Ratio etiam est apertissima, quia petere non possumus vt diuinum decretum mutetur, neque vt non impleatur, neque vt non extiterit.

7. Ait tamen P. Soar. tom. 2. de Relig. lib. 1. cap. 15. non obstante diuina reuelatione de reprobatione alicuius posse nos pro illo orare, non quidem absoluta, & efficaci voluntate, sed simplici affectu desiderando quantum est ex parte nostra salutem eius, & petendo vt Deus det illi auxilia quibus saluetur, si velit. Probat assertum, quia Deus quantum est de se vult salutem omnium; ergo oratio nostra ex hoc affectu procedens est conformis diuinæ voluntati. Secundo, quia voluntas absoluta, & conditionata, quamuis sint de obiectis oppositis non sunt inter se contrariæ; ergo similiter oratio, quæ solum sit ex affectu simplici, non erit contra diuinam voluntatem, quamuis cognoscamus illam esse absolutam. Tertio, quia non obstante prædicta reuelatione paratum est auxilium reprobo per media consentanea diuinæ prouidentiæ, quorum vnum est oratio: igitur potest peti illud auxilium non obstante tali reuelatione.

8. Si autem inquiras an liceat in dicto casu desiderare reprobo auxilium efficax? Respondet sub distinctione: nam si affectus simplex non ordinetur ad consecutionem effectus, sed solum habeatur propter rationem aliquam honestam, & propter eandem in oratione Deo proponitur, non repugnat, inquit, desiderare reprobo auxilium efficax: at si volitio ordinetur ad effectum reipsa consequendum, non erit licitum petere auxilium efficax reprobo, quamuis sit licitum petere illi auxilium sufficiens ex desiderio salutis eius, & desiderando vt ex parte ipsius reprobi non fiat inefficax.

9. Hæc omnia sunt oppido difficilia & procedunt ex falsa suppositione, qua dicitur intelligi positiue diuinam præscientiam qua videt Deus hunc hominem damnandum si creetur, ante voluntatem saluandi omnes. Nam si id concedatur recte infertur (vt ipse intulit) posse hominem orare pro salute illius, quem per reuelationem cognoscit esse à Deo reprobatum, quoniam ille affectus esset conformis diuinæ voluntati, ac proinde ille, qui ita oraret, posset sperare salutem illius hominis, quoniam media applicaret vt reprobus ille consequeretur salutem, & consequenter ipse reprobus posset sperare consecutionem vitæ æternæ, & deberet conari ad salutem consequendam, & ad reddendum efficax auxilium, quod per reuelationem absolutam cognouit non fore efficax, & teneretur petere æternam salutem posito præcepto ita orandi. At talis oratio, vt fatetur ipse, est impossibilis, & non posset non esse illicita, quia esset conatus contra absolutum, & efficax Dei decretum, & pariter esset conatus vt diuina scientia redderetur falsa, quia non habebat potestatem homo ille ad impediendam talem scientiam Dei, vt in hoc casu recte supponit idem Soarius.

10. Rursus, Dum docet per affectum inefficacem non ordinatum ad effectum aliquo modo consequendum posse desiderari reprobo auxilium efficax ad consecutionem æternæ salutis non obstante reuelatione futuræ damnationis, & posse orationem fundi pro tali auxilio, implicare videtur in terminis, quoniam omnis oratio est petitio, & de se ordinatur ad consequendum quod petitur. Et vt ipse obseruat cap. 1. oratio dicta est à verbo *Orandi,* quod rogare, aut obsecrare significat; nemo autem rogat, siue obsecrat vt sibi, aut alteri detur aliquid nisi ex affectu ordinato ad effectum aliquo modo consequendum, & ideo ait orationem esse clamorem ad Deum, & Damascen. lib. 3. de Fide cap. 24. dicit orationem esse *petitionem decentium à Deo.* Et quoties in scriptura (inquit ille) fit mentio orationis pro se, vel pro alio in hac significatione sumitur pro rogatione, seu petitione. Vide S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 1. Bonauent. Richardum, & alios in 4. dist. 15. Vnde concludit Orationi, & petitioni vt sit *alicuius, ad aliquem, de re aliqua,* licet in materia de Oratione sumatur pro specie quadam perfectissimæ petitionis, quæ religiosa sit, & ad cultum Dei pertineat.

11. Tertio fatetur ipse per affectum illum inefficacem desiderari reprobo in illo casu auxilium efficax: Atqui omne desiderium ordinatur ad consecutionem rei desideratæ: ergo falso ait affectum illum non ordinari ad effectum aliquo modo consequendum. Et ne dissidium esse possit circa vocem *desiderium,* certum est affectum diuinum quo præbet auxilium sufficiens ordinari ad effectum nostri boni operis consequendum, & vt salutem æternam obtineamus, Deusque adhortatur illum qui male operatur, vt tunc non male sed bene operetur. Quare cum ipse arguat à paritate diuini affectus, *quo vult omnes homines saluos fieri* 1. ad Timoth. 2. & quo vult vt homo non peccet, sed vt conuertatur & viuat, dicendum est consequenter posse aliquem in illo casu prædictæ reuelationis desiderare reprobo auxilium efficax, seu vocationem congruam ex affectu de se ordinato ad consequendum effectum. Hoc autem ipse negat, & id colligit ex illo Ierem. 7. *Tu noli orare pro populo hoc, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te,* & cap. 11. *Tu noli orare pro populo hoc,* &c. Et adhuc adiungere possumus irrefragabile testimonium Augustini Augustin. lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 24. prope medium: *Si de aliquibus,* inquit, *ita Ecclesia certa esset; vt qui sint illi etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oret, quam neque pro ipso,* scilicet diabolo. Quod etiam confirmari potest ex 1. Reg. 16. vbi comprimitur Samuelis oratio illis verbis: *Vsquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum.* Et ideo Christus Ioan. 17. aiebat, *Non pro mundo rogo,* videlicet non rogo pro hominibus, qui obstinandi sunt finaliter in malitia mundi.

12. Ex eo etiam quod Deus vult omnes homines saluos fieri colligitur non solum pro omnibus haberi posse aliquem affectum simplicem, sed obsecrationes, orationes, postulationes, quæ ordinantur ad finem consequendum, vt colligitur ex verbis Pauli 1. ad Timoth. 2. Ratio est quia possumus

Universidad de Deusto
Biblioteca

imitari affectum diuinum, qui de se ordinatur ad finem illum consequendum. Ideo Chrysost. 1. ad Timoth. 2. homil. 7. inquit: *Imitare Deum, si omnes ille vult saluos fieri, pro omnibus oportet orare, illius, & tu concorda voluntati.* Et quia Deus præcipit orare pro omnibus, planum est habere affectum qui de se ordinatur vt omnes, etiam illi, qui reipsa non consequentur salutem, illam obtineant. Et ideo Augustinus de Spiritu, & litera cap. 33. docet Dei voluntatem generalem saluandi omnes ad omnes seruos extendi, quia vere, & sine fictione vult, vt omnes serui actualiter operentur, *& post laborem requiescentes epulentur.* Ob hanc causam Clemens Alexand. lib. 1. Pædagogi ponit Deum solicitum nostræ salutis, quia media ordinat ad effectum illum consequendum, & vt inquit Damascenus dialogo contra Manich. *Primariè Deus ex se vult omnes homines saluos fieri.*

13. Damascen. Creationem etiam reproborum ordinauit vt salutem obtinerent. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 29. *Non enim ad puniendos nos plasmauit, sed vt efficiat nos bonitatis suæ participes.* Et S. Thom. de Verit. quæst. 23. art. 2. *Quia ergo Deus omnes homines propter beatitudinem effecit, dicitur voluntate antecedente omnium salutem velle.* Idem habet in solut. ad 2. Quod explicat Enchiridion Colonienſe in titulo de Sacram. Pœnit. exemplo hortulani plantantis arborem, vt fructum ferat: attamen dum post longam expectationem eam nullum fructum producentem videt, in ignem mittit. Similiter Chrysostom. ad Rom. 9. Sermone 16. de Pharaone sic loquitur: *Tulit illum multa patientia ad pœnitentiam inducere volens: nisi enim hoc voluisset; tamdiu eum vtique non tulisset.*

14. Ideo misit Filium suum in mundum vt salutem omnes consequerentur, & Christus Dominus applicuit media vt saluarentur, qui perierunt. Vide Chrysost. homil. 80. in Ioan. ad illa verba cap. 17. *Cum essem cum eis ego seruabam eos in nomine tuo.* Quod etiam probatur ex illis verbis apud Ioan. *Quos dedisti mihi custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis.* Quæ ita explicantur à Cyrillo Alexand. lib. 11. in Ioan. cap. 21. *Conseruasse autem discipulos ait, vt nullus eorum præter perditionis filium perierit. Perditionis vero filium appellauit, quia prauitate periit sua. Christus quantum ad ferendam opem illi attinuerit, seruasset hominem* (scilicet Iudam) *nisi vltro ille in perditionem insiliisset.* Greg. Nissenus lib. de Orat. Dominica, ad illa verba, Fiat voluntas tua, idem scripsit, necnon Orat. 10. in Cant. inquiens, *Quapropter hic ei cibus paratus erat, vt nos salutem adipiscamur.* Ambros. lib. de paradiso cap. 8. *Nec Iudæos omnes credituros sciebat, & tamen ait: Non veni nisi ad oues perditas domus Israel.* Paulinus Epist. 1. ad Aprum: *Hinc in omni loco plura quotidie mirabiliora solito signa crebrescunt, vt omnem, quantum in ipso est, hominem saluum faciat.*

Cyrillus Alex. Greg. Niss. Ambros. Paulinus.

15. Confirmat id ipsum exemplum Christi Domini, qui Luc. 23. pro crucifigentibus orauit, & petiuit auxilium efficax ad pœnitendum, quamuis plures non egerint pœnitentiam, vt colligitur ex Hieron. ad illa verba Isai. 27. *Idcirco propter hoc dimittetur iniquitas Iacob*, necnon ex Theophilacto Luc. 23. ad illa verba: *Pater remitte eis; nesciunt enim quid faciunt:* Ibi: *Et vtique dimissum fuisset eis peccatum, nisi deinceps in incredulitate manssissent.* Ergo Christus rogauit vt dimitterentur peccata, quæ minime erant remittenda. Eaque propter Cyprianus in Serm. de Passione agens de illis, qui obstinati permanserunt in infidelitate, affirmat Christum Dominum postulasse vt aperirentur oculi eorum vt pœniterent, & sic pœnitentiam agerent. Declarat id Augustinus tract. 31. in Ioan. ad illa verba cap. 7. *Vbi ego sum, vos non potestis venire*, dicens: *Non debebant desperare, pro quibus Dominus, in cruce pendens, dignatus est orare. Videbat quosdam suos inter multos alienos, illis iam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat iniuriam.* Quæ verba non sunt referenda ad solos quosdam suos, sed etiam ad alienos, quia vniuersaliter intelligenda sunt illa: *illis iam petebat veniam à quibus adhuc accipiebat iniuriam. Non enim attendebat quia ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur.* Neque aliter fuisset efficax consecutio Augustini dicentis, *Vt nemo de sui peccati dimissione desperet.*

Theoph. Augustin.

16. Idem Augustinus in Psal. 108. ad illum versum: *Ego autem orabam*, obseruat Christum orasse etiam pro illis, qui de facto damnandi erant. Quod etiam confirmatur ex Christi siti nunquam satis expleta. Lege Augustinum in Psal. 68. ad illa verba: *Et in siti mea potauerunt me aceto.* Et tract. 15. in Ioann. col. 3. *Qui bibere quærebat, fidem illius mulieris sitiebat.* Et tract. 119. in Ioan. ad illa Christi verba *sitio*, quæ etiam egregie perpendit S. Thom. Ioan. 19. sect. 5. & alij plures.

Sectio IV.

Aliis argumentis ostenditur Deum præscindere ab inefficacia auxilij pro signo illo, in quo datur ex fine boni operis.

1. PRobatu in præcedenti sect. Deum præbere auxilia sufficientia, quæ reipsa inefficacia sunt ex sincero affectu consequendi finem bonæ operationis, idque ostendi exemplo Christi Domini adhibentis media vt vinea sua faceret vuas, quæ fecit labruscas, Iudasque præbuit argumentum tantæ beneuolentiæ. Modo præcisionem ostendemus ex illa oratione Christi ad Patrem: *Si possibile est transeat à me calix iste.* Etenim pro signo illius orationis non potest intelligi Christus positiue sciens Patrem decreuisse vt Christus mortem pateretur: nemo namque petit aliquid sub conditione præuidens conditionem infallibiliter non esse ponendam, & adesse firmum infallibileque decretum non ponendi conditionem. At Christus petebat non mori sub conditione quod diuina voluntas non decreuisset oppositum; non ergo pro signo illo præuidebat Christus Patrem oppositum decreuisse. Si videret pro illo instanti orationis Christus Dominus Patrem decreuisse vt Christus mortem pateretur, pariter videret impossibile esse ex suppositione illa mortem non pati. Idemque valent illa verba Matth. 26. *Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste*, ac si diceret; Pater, si vis transeat à me calix iste, vt satis colligitur ex verbis sequentibus: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*, & adhuc apertius constat ex Luc. 22. *Pater si vis transfer calicem istum à me; verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Quamobrem admitti non debet quod noster Barradas tom. 4. lib. 6. cap. 10. scripsit, scilicet, Christum Dominum sic orasse; *Pater mi, si possibile est, & si vis; omnia autem tibi possibilia sunt, transeat à me calix iste*; non enim oraret Christus petendo sub conditione, si videret pro signo illo conditionem esse positam; quare non diceret, *si possibile est*, præsciens hoc esse possibile, neque

Augustin. 2.

4. Chrysost.

neque Christus poterat non præscire id esse possibile in sensu, quem Barradas intendit; præsertim cum Christus dixerit, vt habetur Marci 14. *Omnia tibi possibilia sunt transfer calicem hunc à me.*

Quare tenendum omnino est, quod diximus in tract. de perfectionibus Christi, nimirum idem valere, *si possibile est, & si vis*, vt Augustinus docet lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 4. & obseruat noster Maldonatus Matth. 26. aduertens pariter Christum non egisse de absoluta, quam vocant, potestate, quam in dubium non reuocabat, sed illam quasi cautionis causa apud Marcum profitetur: *Omnia tibi possibilia sunt*; cum enim addit (inquit Maldonatus) *sed non quod ego volo, sed quod tu*, indicat, cum dixit, *si possibile est*, nihil aliud dicere voluisse, quam, *si vis.* De voluntate, inquit ipse, dubitabat Christus, idest quasi homo dubitans loquitur. At hoc mihi est perdifficile; cur enim quasi dubitans loqueretur, si minime dubitabat. Præsertim cum interna Christi oratio corresponderet verbis; non enim interne petebat absolute vt Pater transferret ab illo calicem illum, sed sub conditione quod Pater hoc vellet, & salua maiori Patris gloria. Neque opus est ad petendum aliquid, vel volendum sub conditione dubitare de positione conditionis; satis enim est pro signo illo præscindere à positione conditionis: nam Deus plura decernit sub conditione, quin Deus dubitet de positione conditionis, vt decreuit deuastationem Syriæ 4. Reg. 13. sub conditione quod Rex Ioas terram iaculo quinquies percuteret, & decernit vage, quin dubitet quam partem est electurus, licet pro illo signo vagæ determinationis præscindatur ab exclusione vnius partis.

Eaque propter dicendum est pro illo signo pro quo Christus ita orabat conditionatè præscindi à positione conditionis, quia nemo petit aliquid sub conditione, videns infallibiliter existere, & semper extituram carentiam conditionis, sicut nemo potest serio petere aliquid absolute videns esse decretum efficax fixum, & immutabile de non concedenda re illa: nam qui petit aliquid, aliqua ratione sperat consequi quod postulat: nequit autem sperare talem consecutionem, qui infallibiliter prænoscit non fore obtinendum quod petitur.

4. Chrysost.

Neque est cur concedi non debeat Christum pro illo signo, quo intelligitur proxime potens ita orare, potuisse dubitare de beneplacito Patris circa Christi passionem, & mortem. Nam potius Christum dubitare potuisse videtur expresse assertum in VI. Synodo sub Agathone, Act. 4. vbi ad probandas duas naturas in Christo, Diuinam, scilicet, & humanam affertur testimonium Matth. 26. *Si possibile est transeat à me calix iste*, & expositio Chrysostomi scribentis: *Quando autem dicit: Si potest fieri, transeat à me calix iste, & non sicut ego volo, sed sicut tu: nihil aliud ostendit nisi quia carnem vere indutus est timentem mortem, mortem enim timere, & dubitare, & anxiari illius est.* Erat ergo Christi dubitare de beneplacito Patris, & anxiari, ac proinde componitur dubium cum scientia de eodem obiecto, dummodo dubium sit pro priori naturæ, & scientia pro posteriori, vt fuse dixi in tract. de perfectionibus Christi disputans de tristitia, timore, admiratione Christi. Et Cardin. de Lugo disp. 22. sect. 2. n. 27. docet potuisse in Christo esse summum gaudium cum tanta tristitia; quia scilicet materia gaudij non cognoscebat pro illo signo, pro quo repræsentabatur materia tristitiæ, & apponit exemplum, vt si Angelus dubitans de aliquo obiecto interroget alium Angelum, qui in eodem momento respondeat, tunc Angelus audiens pro priori signo dubitaret, & desideraret cum anxietate scire; in posteriori vero signo esset sciens, & gaudens de scientia acquisita. Et sect. sequenti 3. num. 36. eodem modo exponit timorem in Christo. Similia habet disp. 25. sect. 1. à num. 22.

Eadem VI. Synodus Act. 10. ita cum Cyrillo exponit illa verba: *O Pater si possum non sustinendo mortem acquirere vitam credentibus in eum, si moritura est mors me non moriente secundum carnè dumtaxat, Transeat*, inquit, *calix.* Et præcedenti Act. 3. dicitur: *Et iterum surgens venit in partes Tyri, & ingressus domum voluit aliquem scire, & non potuit latere*, & perpenditur qua ratione volens latere non potuerit. Ingressus est domum, vt nemo sciret ibi adesse, & noluit aliquem scire ingressum fuisse domum, & obseruatur ibi *in domo voluisse latere, & non potuisse*, quia applicauit media ad latendum, quin pro illo signo positiue præsciret finem illum non fore obtinendum; quia nemo applicat media ad finem aliquem consequendum, si præsciat nullam esse posse spem consequendi finem, quia ipsa applicatio mediorum ad consecutionem finis nusquam est in nobis absque aliqua spe. 5.

Fuit quidem in Christo timor mortis, qui inducebat ad consultationem, & electionem mediorum: nam ab illo timore motus fuit Christus ad orandum pro morte declinanda, quod non factum fuit absque spe aliqua auertendi mortem. Et Aristoteles 2. Rhetoricorum cap. 5. docet timorem tunc solum esse quando est cum spe aliqua euadendi malum, quod timetur: *Cuius signum est*, inquit, *quod timor ad consulendum inducit; nemo enim de re consulit, de qua non est spes.* 6. Aristoteles.

Qua etiam ratione exponi potest illud Luc 22. vbi dicitur Angelum de cœlo apparuisse Christum confortantem, quod factum fuit proponendo motiua, quæ dolorem lenirent, solatiumque afferrent. Non tamen Christum instruxit, quia instruere, & docere aliquem præsupponit carentiam scientiæ, & indigentiam illius institutionis ad sciendum; At in Christo non erat carentia illius scientiæ, quamuis pro signo illo præscinderetur à notitia illorum motiuorum, nec habebat indigentiam illius consolationis, seu propositionis motiuorum ad sciendum, quia independenter ab illa consolatione, siue deficiente illo solatio, adhuc pro signo sequenti conseruanda esset illa scientia ob exigentiam vnionis hypostaticæ, & ipsius visionis beatificæ, quæ in instanti præcedenti postulabat suam conseruationem. Fateturque Soarius tom. 1. in 3. part. qu. 12. art. 4. Angelum confortasse Christum proponendo rationes, quæ tristitiam lenirent, & hanc expositionem indicari à S. Tho. ibi, eamque ex Beda protulit D. Ang. Eandem sequuntur Hyeron. dialogo 2. contra Pelagianos, Hilarius lib. 10. de Trinit. Cyrillus Alexandr. epist. 9. Damascenus lib. 3. de Fide cap. 20. Bernard. Serm. 1. de S. Andrea. Monet tamen Soarius supra Angelum non docuisse Christum, quia Christus illas rationes non ignorabat, & illas per se considerare poterat. 7. *Quomodo Angelus dicatur consolatus esse Christum?*

Dices Angelum proposuisse motiua de se idonea ad leniendum dolorem, quamuis de facto illa propositio non mitigauerit dolorem: nam si quis alteri hortatoria verba dicat, confortare illum dicitur, quamuis reipsa talia verba illum non confortent. Sed contra est, quoniam Angelus non ita Christum alloqueretur: nec proponeret motiua de se idonea ad solatium, & robur addendum, si veram confortationem non erat ipse allaturus, nec erat spes vt illam 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam afferret. Ideo Hieronymus loc.cit. agens contra Chritobulum,qui in illo dialogo partes Pelagij tuetur,supponit Christum veram consolationem recepisse ab Angelo, & mitigatum fuisse dolorem, qui consurgeret pro illo signo, nisi adesset confortatio Angeli, & hac ratione putat Christum indiguisse auxilio Angeli. Et Cyrillus supra docet necesse esse Christum *facere indignum auxilij Angelici*. Idem cum Damasceno supra affirmat Nicetas 3.lib.Thesauri cap.37. Haud aliter Beda in illum locum Luc. 22. ait Christum eodem modo fuisse confortatum, quo etiam tristis fuit, vt sicut propter nos reuera tristis fuit, ita reuera fuerit confortatus, quod assertum & verba desumpsit ex Hilario supra.

9. Quod si Christus non indiguisset vera confortatione nullum fuisset argumentum Hieronymi, quo probabat nos indigere Dei auxilio ad superandas tentationes, quoniam Christus indiguit confortatione illa Angelica ad mitigandum dolorem. Ob idque Damascenus,ac Nicetas consolationem illam appellarunt, *auxilium ob naturæ imbecillitatem*. Neque aliter intelligi potest, quem finem habuerit missio illa Angeli, si ad verum solatium Christi non venisset. Quare admittendum non est quod noster Granados ait Controu.1.de Incarnat.tract.8. disp.4.sect.3.Christum, scilicet, nihil solatij cepisse ex verbis Angeli, quæ ita fuerunt laudatoria, vt pariter proposuerint obiecta, & motiua, quæ lenirent dolorem, vt late probaui in tract. de perfectionibus, & affectionibus Christi; vt enim ait Theophilactus ibi aiebat Angelus: Prævalebis contra infernum, & liberabis genus humanum, si mortem non recusas. Et manifestabat Angelus Christo voluntatem Patris, qua decreuerat non redimere genus humanum, nisi per mortem Christi, quoniam Christus orauit: *Pater si vis transfer calicem istum à me, verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat*, & Angelus nomine Patris illi respondit: Non est genus humanum redimendum nisi per passionem, & vt loquar cum Anselmo lib. de Passione, dicebat Angelus: *Constans esto, Domine modo genus humanum debes redimere*. Bibe calicem vt electi perpetuo bibant in regno tuo, vide Angelos stibundos salutis humanæ pro redemptione mundi supplicare, pro pœna temporaria sempiternos fructus metes.

10. Redeo ad argumentum desumptum ex Marci 7. quando Christus Marci 7. voluit latere domi & non potuit, quam voluntatem putat P. Vasquez 3.part.disp.58.cap.2.fuisse efficacem aliquo modo, quia non omnis Christi voluntas efficax qua voluit aliquid fieri per alios impletur, idque probat; quoniam Agatho Papa in Epist. Synodica, quæ habetur in VI. Synodo Act.4. ex locis, & exemplis sacræ paginæ probat in Christo fuisse voluntatem humanam diuersam à Diuina, quia, nimirum, id voluit quod non est factum, quod voluntati humanæ contingere potuit non autem Diuinæ: nam Deus omnia quæcumque voluit fecit: At hoc argumentum Agathonis infirmum esset, nisi loqueretur de voluntate humana Christi efficaci; quia cum voluntas Dei inefficax non semper impleatur, nulla esset differentia inter Diuinam, & humanam voluntatem. Neque dicas cum Lorca 3. Parte qu.13. art.4. disp.54. non mirum, si illud argumentum non sit omnino efficax,quia non omnia argumenta Pontificum, & Conciliorum infallibilia sunt: hæc euasio pugnat contra maximam authoritatem tantorum Patrum, & Summi Pontificis, quæ maximi habenda est. Et vt dicam quid sentiam, probare non possum quod aiunt complures moderni post Valentiam 1.part. disp.4. quæst.2.p.1.ad 2.Gabrielem Vasq.1.part.disp.178. cap.5. videlicet in Conciliis stabilem Ecclesiæ definitionem non esse fundamentum conclusionis, sed dumtaxat conclusionem ipsam? quia cum Concilium omnia illa comprobet, omnia fide catholica tenenda sunt: alioqui neque ad fidem pertinerent ea, quæ incidenter declarantur à Pontifice, sed sola conclusio quæ in examen vocatur, vel de qua tunc erat quæstio; quod dici non potest, quoniam alioqui ingens pars eorum, quæ in Conciliis stabilita sunt, in dubium possent reuocari.

Non omnis voluntas efficax Christi impleta est.

11. Quare cum Pontifex possit omnia illa approbare, non est vnde colligatur illa non comprobasse tanquam fide Catholica tenenda. Ideo Ecclesiæ Patres generatim docent cuncta, quæ in Conciliis decernuntur, aut docentur fide Catholica amplectenda esse, quia horum Conciliorum verba in æternum manent, vt aduertit Athanasius in Epist. ad venerabiles in Aphrica Episcopos. Ratio etiam est quia Concilium non minus repræsentat Ecclesiæ infallibilem veritatem in definitionibus, quam in earum fundamentis, & rationibus. Secus est quando ab aliquo ibi aliqua referuntur, quæ à Concilio non approbantur, vt accidit quando in VII. Synodo, hoc est in Concilio Niceno 2. referuntur dicta Ioannis Episcopi Thessalonicensis, vbi inter alia docet Angelos pingendos esse quia non sunt omnino corporis expertes. Etenim cum hæc lecta fuissent, Tarasius Patriarcha veluti epilogo resumens, quæ iam lecta fuerant, & omisit illud fundamentum Ioannis, dicens: *Ostendit ille Pater* (nempe ille Ioannes Episcopus) *quod Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt*. Ideo etiam prætermisit Tarasius alia quæ falso protulit Ioannes, dum aiebat Ecclesiam Catholicam sentire Angelos esse corporeos, & hoc docuisse Basilium, & Athanasium.

12. At his prætermissis dicendum est VI. Synodum ex illis verbis Marci 7. in quibus dicitur Christum voluisse latere,& non potuisse,recte collegisse humanam Christi voluntatem,quia licet illa voluntas non fuerit absolute efficax in ordine ad finem intentum, erat tamen in ordine ad applicanda omnia sibi pro tunc naturaliter possibilia, erat efficax, quamuis de facto illa media fuerint inefficacia in ordine ad illum finem consequendum. Et inde apparet discrimen inter voluntatem diuinam, & humanam: nam diuina voluntas si applicaret omnia media sibi naturaliter possibilia ad consecutionem illius effectus,illum infallibiliter assequeretur.Neque de diuina voluntate dici potuit adhibuisse omnia media sibi naturaliter possibilia, vt tunc lateret, & non potuisse.

13. Quo posito habemus efficax argumentum ad declarandum qua ratione etiam diuina voluntas applicet media ad consequendam salutem æternam reprobi v.g. Iudæ. Sicut enim humana Christi voluntas actum,quo non solum inefficaciter cupiebat occultationem sui, sed adhibebat media ad illam occultationem reipsa consequendam,quod non fiebat absque spe aliqua obtinendi finem,ita Deus nõ solum habuit aliquam volitionem inefficacem salutis v.g.Iudæ,sed applicuit media ad salutem illam reipsa consequendam. Cum igitur in Christo, quà homo erat, esset spes obtinendi ipsissimam sui occultationem,& non possit quis sperare consecutionem finis,quem videt infallibiliter non esse consequendum, necesse est dicere Christum pro signo illo, pro quo habere poterat illam spem præcindere

dere à scientia, qua certò videbat finem illum non fore obtinendum. Non ergo est cur similiter non dicamus Deum pro illo signo quo intelligitur proxime potens applicare media vt homo recte operetur, & æternam salutem consequatur, quando reipsa talis homo non est recte operaturus, nec æternam salutem obtenturus, non præscindere, à scientia infallibili, qua præscit hominem illum non recte operaturum, neque æternam salutem obtenturum, quia scientia illa ex natura sua pendet à carentia illius operationis, & Deus (vt postea explicabitur) redditur proxime potens ad applicanda media ex fine bonæ illius operationis.

14. Vnde sicut Christus quando latere voluit non id volebat omnino absolutè, sed quantum per vires naturales, & humana media fieri poterat, & ideo non obstante illo vero desiderio finis non tenebatur adhibere alia media supernaturalia, & miraculosa ad consecutionem illius finis;ita Deus non absolute vult,& efficaciter bonam operationem illius, qui eam non elicit,sed dumtaxat per illud medium, quæ voluntas est modificata, & restricta ad illud medium, quamuis sit affectus sincere desiderans illum finem consequi, & ad illum consequendum media applicet. Sic qui offert pretium iustum mediocre,non summum pro merce,vere desiderat obtinere mercem, quamuis de facto illam non assequatur,quia non vult offerre pretium summum, & qui pro obtinenda cathedra plura adhibet media, multo cum labore inuigilat consecutioni finis, si tamen aliquibus magnis laboribus,& sumptibus parcit,quibus positis, illam infallibiliter assequeretur, vere & sincere desiderat obtinere cathedram,& ex magno desiderio illius applicat media, licet illam non desideret omnino efficaciter, quia ingentibus illis laboribus, & sumptibus parcit, ob quam causam illam re ipsa non assequitur. Est tamen iuxta dicta non exigua differentia inter voluntatem diuinam,& humanam; quoniam voluntas diuina quidquid vult,per vires proprias non gratiosas respectu naturæ, & illius voluntatis secundum se, potest efficere, quia omnia possibilia sunt secundum vires proprias diuinæ naturæ: At vero plura sunt, quæ per vires proprias, & naturales Christi fieri non possunt.

Sectio V.

Ostenditur rursus non applicari media absque aliqua spe, aut quasi spe consequendi finem.

1. DIxi in præcedentibus Deum non applicare media sufficientia ex fine bonæ operationis nisi cum aliqua quasi spe consequendi finem; quia illa tendentia efficax circa media ex amore finis petit ne præintelligatur iudiciũ certo affirmans finẽ illũ nõ consequẽdum,& in hoc cõuenit ille actus diuinus cũ actu spei.Communiter statuũt Theologi repugnare Deo spem,sed in reddenda ratione variãt. Aliqui nõ aliã rationẽ imperfectionis inueniũt præter illã,quã putãt reperiri in desiderio,quod putant tẽdere in rem absentẽ.At nos sæpe diximus ad desideriũ sufficere si pro illo signo desiderij res nõ præintelligatur existẽs:nam in illo momẽto in quo desidero augmentũ gratiæ,Deus illud præstat. Alij cũ Vasq.1.part. disp.84. cap.1.putant ideo repugnare Deo spem, quia spes respicit illum,à quo res aliqua speraretur, tanquam superiorem, & potentiorem, qui possit præstare id quod speratur. Quare iuxta hunc authorem secluſa ista imperfectione erit in Deo actus, qui non possit tendere in finem consequendum præintellecta præscientia finis non consequendi, ac proinde quotquot aiunt hominem, qui certo per reuelationem diuinam cognosceret suam futuram damnationem non posse sperare, debent affirmare Deum non posse applicare media vt hic homo æternam salutem consequatur, si præintelligatur præscientia qua Deus videt hominem illum non obtenturum æternam salutem; ac proinde necesse est præscindere ab illa scientia pro signo illo applicante media. Idemque dicendum est quando applicantur media vt prædestinatus recte operetur, & ipse non operatur recte.

2. Soatius quoque 1. part. lib. 3. de Attributis cap.7.num.8. putat ideo spem Deo repugnare,quia spes dicit tendentiam ad bonum non constitutum in potestate amantis, consequendum: nam quod quis habet in manu sua illud voluntate non sperat. At hæc ratio non probat Deum non habere spem de bona operatione nostra vt elicienda per hoc auxilium; quia non habet in sua potestate vt operatio fiat cum hoc auxilio sub his circumstantiis. Et adhuc non probatur non esse in Deo affectum voluntatis qui habeat reliquas conditiones requisitas ad spem, & talem affectum habebit dum vult obtinere nostram liberam operationem per media illa, quæ reipsa sunt inefficacia, ac proinde, dum ex fine bonæ operationis applicat medium reipsa inefficax, non poterit intelligi positiue sciens pro illo signo inefficacitatem illius medij.

3. Alij aiunt spem non posse reperiri in Deo; quia spes respicit bonum arduum seu difficile acquisitu, vt significat S.Thom.1.2. quæst.42.art.3.ad 2. vbi S.Thom. inquit: *Spes est de bonis, quæ potest quis adipisci; potest autem aliquis adipisci bonum vel per se, vel per alium: & ideo potest esse spes de actu virtutis, qui est in nostra potestate constitutus*. Vbi contradicit opinioni P.Vasquez, & inde colligunt spem nulla ratione posse esse in Deo, quia bona creata facillime potest habere præ entia, & ideo respectu ipsius non possunt habere rationem ardui. At contra hanc sententiam militare videtur argumentum nuper appositam contra præcedentem;quia non potest facillime habere præsentem nostram bonam operationem vt eliciendam per hoc auxilium cum his circumstantiis. Et adhuc erit in Deo actus habens alias circumstantias requisitas ad spem præter illam, & consequenter pro signo illo proximæ potestatis ad applicanda illa media ex fine bonæ operationis debet præscindi à scientia diuina repræsentante inefficaciam mediorum.

4. Melius declaratur arduitas requisita ad spem, quatenus sit erectio animi timori contraria, & erigitur animus per ipsam ad superandas difficultates, quæ difficultas non reperitur in Deo, & ideo non habet erectionem animi ad illam superandam. Et ideo S.Thom. 1.2. quæst.40. art.1. dixit nos non sperare minima, & quæ facile mox in nostra potestate sunt. At hac ratione solum efficitur in Deo non esse illam erectionem animi contra difficultates, non vero non esse alium affectum similem spei, qui omnino requirit, vt non præsupponatur scientia de non obtinendo fine, qui intenditur.

5. Putant alij spem non differre à desiderio boni.Hoc insinuat Gabriel in 3.dist.26.q.vnic. art.1. & fauet Scotus ibidem. Et hi non facile proponent causam cur in Deo non sit spes; quoniam reproborum salutem desiderat, & bonam operationem, etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam quando homo illam omittit. Et quæstio erit de nomine an desiderium sit in Deo: nam vere applicat media ad consequendum finem, nempe bonam operationem cum auxilio sub his circumstantiis, quem non facile consequi potest quando vult, & quomodo vult. Hoc diuinum desiderium, etiam sub nomine spei latè sumptæ scriptura exprimit dum Deum ita loquentem inducit Isai. 5. *Quid potui facere vineæ meæ, & non feci? expectaui vt faceret vuas, fecit autem labruscas*, quæ expectatio erat desiderium diuinæ voluntatis, quod esse non poterat si præcederet scientia conuersionis non futuræ. Potestque Deus desiderare bonam nostram operationem, quamuis non velit adhibere omnia media, vel illa, quæ videt fore infallibilia. Sicut æger potest desiderare sanitatem, quamuis non velit eam consequi per omnia media, puta per media illicita, vt opera dæmonum, aut per media acerbissima, quamuis videat infallibiliter causaturа sanitatem, si applicentur, vt per cruris, aut brachij sectionem. Sic etiam Superiores temporales, & spirituales dum suauiter regunt subditos, desiderant à subditis plura rectè fieri, & nihilominus non compellunt illos quacumque via, sed aliqua tolerant, & humanæ fragilitati permittunt.

6. Quando autem Theologi communi consensu pronunciant Deo repugnare actum spei, intelligunt de spe stricte sumpta propter imperfectionem arduitatis; non tamen negant affectum, qui in nobis esse non potest, si præcedat certa notitia effectus non cõsequendi, quia supponunt hominem, qui per reuelationẽ certus esset de sua futura damnatione, non posse applicare media ad æternam salutem consequendam. Et ideo abstrahunt in suis probationibus ab stricta spe, & inimis variant in assignanda conditione requisita ad strictam spem. Pluresque docuerunt ideo Deo repugnare spem, quia spes essentialiter dicit ordinem ad aliquem, virtute cuius, tanquam superioris, & potentioris, bonum illud speramus. Quam rationẽ non probo, quoniam homines sperant bona ardua, quæ ipsi sola sua opera, & industria assequi conantur, & in quibus assequendis non pendent ab alio, quam à Dei concursu, & tunc de Deo non cogitant, & adhuc sperarent, quamuis existimarent immediatum Dei concursum non esse necessarium ad illas operationes.

7. Communiter Theologi statuunt hominem illum, cui Deus suam reprobationem reuelaret, non posse sperare beatitudinem, & fundamenta pariter afferunt, quæ ostendunt eum, qui certo præscit finem aliquem non consequendum, non posse applicare media ad illius consecutionem. Ducuntur quia ad applicanda media ad consecutionem boni necessarium est iudicare illam consecutionẽ esse possibilẽ hic, & nunc cũ omnibus circumstantiis sibi cognitis, sed ille homo non potest iudicare ex suppositione illius notitiæ infallibilis sibi possibile esse consequi bonum illud, ergo nõ potest applicare media ad illud consequendum. Ideo dãnati in inferno non possunt applicare media ad consequendam fœlicitatem æternam, & non peccant desperando, quia certum iudicium habent quod non liberabuntur. At hæc ratio æque probat Deum non posse applicare media vt reprobus æternam salutem assequatur, nisi pro signo potestatis proximæ ad applicanda media illa præscindatur à scientia affirmante futuram damnationem; igitur necesse est fateri pro signo illo præscindi à tali scientia.

8. Confirmant id, quia si ego scirem aliquem esse reprobum non possem applicare media vt ille salutem consequeretur; ergo neque ipsemet poterit, applicare media ad consecutionem salutis. Antecedens probat quia medium orationis non potest applicari pro obtinenda salute illius, quem certo cognoscitur esse reprobum; ergo idẽ dicendum erit de aliis mediis. Probant hoc vltimum antecedens ex doctrina Augustini lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 24. vbi ait, quod si sciret Ecclesia de aliquo esse reprobum, non magis oraret pro illo, quam pro his, qui sunt in inferno. Hic discursus, vt nuper aiebam, satis monstrat neque Deum posse applicare media ad consequendum finem bonæ operationis, si pro illo signo intelligatur positiuæ præsciens inefficaciam illius medij, quia illa præcedens notitia omnino destrueret æstimationem requisitam ad applicanda media.

9. Sunt etiam qui putent repugnare casum in quo Deus alicui viatori reuelet ipsum esse reprobum, ita sentiunt Bonauent. in 1. dist. 48. circa literam, Gregorius ibidem ad 3. quatenus oppositum dicit esse satis dubium. At S. Thom. ibi art. 4. docet illam positionem esse quasi impossibilem, quo pacto loquuntur Alensis, & Altisio dorensis. Qui vero negarunt possibilitatem illius casus, ducebãtur, quia homo ille hæreret perplexus, & non posset applicare media ad consequẽdum suum finem vltimũ, & constitueretur viator in eo statu, in quo nõ posset conari ad suum vltimum finem assequendum; ergo plane supponũt stante certa notitia de inanitate mediorũ ad cõsequendũ finẽ, nullũ posse esse conatũ, nullãve applicationẽ mediorum. Ex quo manifeste infertur scientiam illã, qua Deus certo prænoscit hoc mediũ futurum inefficax si detur in ordine ad bonam operationem, se habere omnino consequenter respectu illius proximæ potestatis ad applicãda illa media ex fine boni operis. Neque illi authores negabãt dari posse aliquã reuelationẽ de futura damnatione, quæ præsupponeret actum sperandi, & nunquam illũ impedire posset; quia reuelatio consequẽs actum spei, vel desperationem non potest tollere libertatẽ sperandi. Imo qui putarũt, posita illa reuelatione de futura damnatione, posse hominem sperare, & teneri sperare, vt P. Azor tom. 1. lib. 2. cap. 21. q. 3. & Franciscus Victor. apud Aragon. q. 21. art. 1. versũ *sed non restat*, in hoc sensu loquuti sunt; quia aiunt reuelationem ita enunciare: *Præuideo te in fine, & exitu vitæ peccaturum, quo præuiso statuo vt condemneris*: ergo præcedunt talem reuelationem actus sperandi, aut desperandi, qui essent per totam vitam si non daretur talis reuelatio. Sicut cum Christus (inquiunt ipsi) prædixit Petro *Ter me negabis*, idem erat ac si dixisset; Præuideo te negaturum ter, meum te esse discipulum. At verius puto reuelationem Petro factam fuisse conditionalem nisi vitasset periculum, quia illa verba Petro dicta sunt vt caueret periculum, & ita exponuntur à P. Ruiz tract. de Scientia Dei disp. 64. sect. 1. num. 20. quia illud peccatum, inquit, fuit denunciatum ne fieret, sicut & Apostasia Iudæ, & scandalum, quod passuros esse prædictum est Matth. 26. & Ioan. 16. Et ideo dum Theologi in tract. de spe tractant præsentem quæstionem, quando alicui viatori reuelaretur sua damnatio vt futura, aduertunt reuelationem illam, si ordinario modo fieret, intelligendam esse non in sensu absoluto, sed comminatorio, & conditionato. Quemadmodum cum Ioan. 8. vers. 21. & 24. Christus Iudæis aiebat: *In peccatis vestris morieminí*, comminatorie dicebatur.

10. Communiter vero Theologi contra Bonauent. in 1. dist. vltima in explicatione textus, & Alrisiodorensem lib. 3. tract. 5. cap. 6. q. 5. paulo ante finem supponunt

supponunt possibile de absoluta potestate Dei vt alicui viatori Deus absolute reuelet suam damnationem, ita vt is cui fit reuelatio, perfecte intelligat eam assertorie, & absolute fieri, nec vllam conditionem subintelligi, quia talis reuelatio, non est intrinsece mala, & quia primum hominem ita creare potuerit, vt si peccaret, nollet ei vnquam dare gratiam, qua à peccato surgeret, idque clare intimare. Neque deessent Deo iustissimæ causæ ad ita decernendum, nempe ad punienda alicuius grauissima peccata, & terrorem cæteris incutiendum, quibus talis reuelatio innotesceret. Sic etiam reuelat Deus damnatis ipsorum damnationem fore æternam sine vllo salutis remedio; quamuis inde damnati accipiant occasionem innumera peccata committendi: Probabile tamen homini iusto non posse fieri reuelationem modo dicto nisi reuelatio sit omnino consequens; quia videtur bonitati repugnare hominem sibi amicum, & filiũ adoptiuum reddere incapacem procurandi serio finem vltimum consequi. Hanc incapacitatem posset habere ille reprobus, quia sic post peccatum exercetur diuina iustitia. Desineretque homo ille, cui talis reuelatio antecedens desperationem fieret, ex parte esse viator, quia non posset amplius contendere ad suum finem.

11. Qui admittunt possibilitatem illius reuelationis antecedentis, negant communiter hominem cui facta esset talis reuelatio de sua futura damnatione posse sperare; quia seria prosecutio beatitudinis redditur in illo casu impossibilis: nam qui sperat, & applicat media ad finem consequendum, debet apprehendere consecutionem finis vt non improbabiliter futuram: Atqui is, qui certo omnino scit se illud bonum nunquam acquisiturum, qualis est is, qui habet eiusmodi reuelationem, nequit in bonum illud ita ferri; ergo talis nullo modo potest eiusmodi bonum sperare. Imo inde probari solet impossibilitas spei in illo casu, quia spes non est qualecumque desiderium boni; sed seria eiusdem prosecutio, quæ efficaciter inclinat voluntatem vt eligat media ad illius actualem consecutionẽ vtilia, quæ talia sũt: atqui is, qui videt esse omnino certum se bonum desideratũ non consequuturũ, nequit serio intendere ipsius consecutionem. Cuius etiam ratio est, quia præcedente illa scientia nequit medium apprehendi vt vtile ad finis consecutionem, quia certo apparet illud medium esse inane ad consecutionem finis.

12. Probatur rursus, quoniam vt quis applicet media ad finem assequendum necessarium est apprehendere vt possibilem illam consecutionem finis; quia sicut impossibilium nulla potest esse spes, ita nulla potest esse applicatio mediorum ad impossibilia: Atqui ideo requiritur cognitio possibilitatis finis ad applicationem mediorum; quia vt applicentur opus est ne præintelligatur cognitio de se impeditiua spei, quia spes, & applicatio mediorum tendit in actualem existentiam, & acquisitionem finis. Hinc est vt fieri nequeat vt appetas aliquam medicinam ad obtinendam sanitatem, per quam certo scis nullo modo consequendam. Ideo etiam ad vitandum peccatum non teneor assumere media, quæ scis ad hoc esse inutilia, quia licet teneat ad conseruandam propriam, aut proximi vitã, nullo modo teneor ea media adhibere, per quæ scio mortem nullo modo auertendam, vel retardandã.

13. Quare si Deus alicui reuelaret ipsũ determinato instanti certum peccatum commissurum; illa reuelatio non posset existere in illo instanti, quin se haberet consequenter, quia posset homo illud peccatum vitare: alioqui non peccaret, & posset concipere seriam voluntatem vitandi illud peccatum. Quo etiam pacto intelligenda est præscientia Dei de peccato illius hominis futuro pro tali instanti. Aiunt tamẽ iuniores aliqui longe aliam hac ex parte esse rationem præscientiæ Dei, qua ipse præscit meum peccatum tali instanti futurum: & reuelationis, qua id mihi reuelat, quia præscientia Dei, cum nihil in me causet, nullo modo immutat meam operationem, aut modum agendi: reuelatio vero cum causet in me apprehensionem qua apprehendo impossibile esse de facto vitare peccatum, tollit potestatem mihi vitandi peccatum. At hi non satis aduertunt illam reuelationem non solum existere in illo instanti post proximam potestatem peccandi, & non peccandi, verum etiã post peccatum ipsum, & ideo non magis potest tollere humanam libertatem quam diuina præscientia. Deinde ipsi non declarant qua ratione diuina illa scientia non impediat in Deo ipso voluntatem, qua applicat media ex seria intentione vitandi peccatum illud.

14. Ex his probatum manet neque Deum posse sincera voluntate intendere consequi finem, quem certo prænoscit pro signo antecedenti non fore obtinendum; quoniam fundamenta adducta vniuersalia sunt, & æque militant in Deo; quia nimirum nemo applicat media ad finem consequendũ, si præcedat certum iudicium de se impeditiuum spei consequẽdi finem, siue affirmans finem non esse consequendum. Hac de causa cognita impossibilitate finis cessat spes, & hinc est etiam, vt crescente difficultate consequendi finem minuatur spes. Sed non propterea dicimus requiri actum spei strictæ vt quis intendat finem consequi, & media applicet ad illum consequendum; siquidem sufficit desiderium finis absque spe, quoniam spes tendit in bonum arduum, & ideo dum augetur difficultas, & inualescit, minuitur spes, quamuis desiderium crescat. Imo spes videtur ferri in bonum, cuius consecutio repræsentatur vt moraliter possibilis, quis enim speret rem moraliter impossibilem siue superare difficultatem, quam nemo hominum superauit? quis speret nullum Christianorum deinceps peccaturum mortifere? Videtur igitur spes exigere vt sperans sibi persuadeat finem non esse absolute moraliter impossibilem, & ideo minuitur additione difficultatum, quia ex se tendit ad bonum non solum possibile, sed etiam non adeo difficile, vt à nemine vnquam difficultas superetur, atque ideo etiam augetur spes, quando facilius potest superari difficultas. Desiderium vero non ita se habet; possum enim ego sincere velle, vt vincat alter illam difficultatem. Sicut quamuis quis esset moraliter necessitatus ad peccandum, Deus sincere vellet vt non peccaret.

Sectio VI.

Non possunt applicari media ad consequendum finem, si præcedat certum iudicium conditionatum de fine non obtinendo sub conditione applicationis talium mediorum.

1. DIxi in præcedentibus hominem certum de sua damnatione futura, nec posse sperare, neque efficaciter ad salutem æternam consequendam, si illa reuelatio futuræ damnationis non se habeat in illo instanti reali consequenter, aut omnino comitanter

Universidad de Deusto
Biblioteca

comitanter cũ tali actu ſpei, aut applicationis mediorum. Si enim ſe habeat aliqua ratione antecedenter, quatenus vim habet aliqualiter retardandi actum ſpei, & reddat aliqualiter difficilem illam applicationem mediorũ, impoſſibilis omnino redditur talis actus ſpei, aut applicatio mediorum ad conſecutionẽ illius finis. Conſulto dixi, ſi illa ſciẽtia ſe habeat aliqua ratione antecedenter impediri omnino illos actus, quia poteſt certa notitia ſe habere aliquo modo antecedenter ad aliquem actum, quamuis non moueat, nec dirigat ad exiſtentiã illius, ſi vi illius potuit impediri talis actio, & poni oppoſita, vt contingat in caſu dicto: nã illa certa notitia futuræ damnationis præberet motiuũ voluntati nolenti ſperare, aut adhibere media ad cõſecutionem finis vltimi. Quod ſi ſcientia ſe habeat conſequenter, aut omnino concomitanter cũ exercitio ſperandi, aut deſiderandi beatitudinẽ, & applicandi media ad conſecutionem illius finis, quia infunditur, aut conſeruatur vel ex ſuppoſitione talis exercitij, vel cõcomitanter cum illo (idem eſt ſi ſe habeat concomitanter cũ oppoſito exercitio deſperationis, nolens adhibere media ad ſalutẽ æternam adipiſcendam) iam non præbet motiuum deſiſtendi ab illo actu ſpei: non enim intelligebatur quando voluntas erat expedita ad ſperandum, aut non ſperandum; quin potius erat quaſi poſitiue ignorans euentum futurum.

2. Modo difficultas eſt qua ratione cum his cohæreat aſſerere ita Deum per ſcientiam conditionatorum liberorum cognoſcere hoc medium, ſeu auxilium futurum inefficax ſi applicetur, & nihilominus ex ſincera voluntate bonæ operationis præſtet auxilium illud, & applicet medium illud ad conſequendum finem bonæ operationis. Militat hæc obiectio contra eos qui aiunt auxilium ſufficiens eſſe natura ſua inefficax, & contra omnes qui aiunt in ipſo actu primo proximo cum omnibus requiſitis videri carentiam boni operis vt futuram; quoniã Deus applicat illa media ex fine boni operis, & nihilominus intelligitur poſitiue præſciens illud opus minime extiturum, & non poteſt intelligi præciſio à diuina ſcientia; quia non præſcinditur ab illo actu primo vt pure ſufficienti, & conſequenter vt infallibiliter coniungendo cum carentia illius operis; quoniam ille actus primus proximus, ſi de ſe ſit pure ſufficiens, connectitur de ſe infallibiliter cum prædicta carentia illus. At in noſtra ſententia minor eſt difficultas, quia nullum auxilium requiſitum ad libere operandum eſt natura ſua inefficax, ſicut nullum eſt de ſe efficax infallibiliter; quoniam iuxta hunc dicendi modum datur locus vt pro ſigno illo in quo Deus intelligitur applicans medium illud, re ipſa inefficax, ex fine boni operis præſcindatur à ſcientia media carentiæ operis futuræ ſub illa conditione, vt poſtea declarabo, poſtquam aliorum cogitationes euerterim.

3. P. Hurtado. Propter hæc Petrus Hurtado tract. de Spe diſput. 119. ſectio 2. ſub ſect. 10. num. 52. affirmat ſcientiam futurorum abſolutè impedire ne Deus velit, vt non ſit obiectum pro illo inſtanti reali, pro quo videtur, quia manifeſte ſcit non poſſe obiectum non eſſe ex ſuppoſitione quod ſit. At ſcientia media (inquit ipſe) qua Deus præſcit hunc hominem non actурum pœnitentiam, & fore damnandum, ſi vocetur his auxiliis, non obeſt, quominus Deus poſſit velle in ſtatu abſoluto ponere eam vocationem ex fine boni operis, & pœnitentiæ, & ſalutis æternæ illius reprobi; quia illa ſcientia ſupponit poſſibile eſſe eam vocationem poni in ſtatu abſoluto, & hominem poſſe conuerti; quamuis nõ ſit conuertendus: ergo hæc ſcientia non tollit libertatem Dei, ne id velit ex deſiderio gloriæ; alioqui hæc ſcientia eſſet de obiecto chymerico. Aſſertque differentiam huius ſcientiæ ab abſoluta; quia ſcientia media conſequitur obiectum illud, & non eſt principium actuum, aut obiectorum, quæ re præſentantur per ipſam; ſcientia autem abſoluta eſt principium omiſſionis deſiderij. Item ſcientia illa media non ſupponit aliquid pugnans cum abſoluta futuritione rei deſideratæ, vt ſupponit ſcientia abſoluta, quæ ſupponit decretum efficax Dei iã exiſtens, & exiſtentiam abſolutam damnationis æternæ, eo quod ſupponat alteram partem contradictionis exercitam, cum quibus non componitur decretum efficax de gloria. Exiſtentia autem conditionata damnationis non opponitur abſolutæ exiſtentiæ gloriæ. Vnde ad præcedentem obiectionẽ reſpondet concedendo Deum per ſcientiam conditionatam tribuere auxilia reprobis, cum vero deſiderio de ipſorum beatitudine; non tamen ea tribuit poſtquam ratione noſtra præuidit damnationem exiſtentem, quoniam hæc viſio eſt ratione poſterior voluntate vocandi ſufficienter; obeſſet autem ſcientia abſoluta, ſi eſſet aliquo modo antecedens. Hæc author ille contra quem obiiciam, quod ipſi in publicis diſputationibus obieci.

4. Impugnatur. Si cognoſcuntur media nullius fore vtilitatis, ſi applicentur, non percipitur qua ratione applicentur media, ſiue cauſentur ex ſincero affectu conſequendi finem: etenim conatus ille volũtatis ad cõſequendum finem, petit ne intendenti certiſſime conſtet finem non eſſe obtinendum, aut media illa omnino fore irrita, ſi cauſentur; quoniam illa præuiſio inanitatis mediorum, & finis non obtinendi ſub illa conditione omnino impedit verum conatũ conſequendi finem. Quod non difficulter oſtenditur: nam eſt prorſus eadem ratio, quando videtur medium abſultè futurum irritum: etenim licet demus ante voluntatem adhibendi medium præuisã in ſe, non præuideri medium vt abſolute futurum inane, quia non præuidetur futurum abſolute; tamẽ abſolute videtur finẽ non eſſe conſequendum per illud medium; quia præuidetur medium futurum irritum, ſi ponatur. Vnde abſolute videtur vel non ponendum medium, vel non ſortiturum effectum, quamuis exiſtat, quæ propoſitio diſiunctiua eodem modo nequit non impedire conatum conſequendi finem per hoc medium. Ratio in promptu eſt, quia non ſolum conditionatè, ſed abſolutè videtur finẽ non obtinendum per medium illud, quia vel negatur medium illud, vel conceditur; ſi negatur, planũ eſt finem non eſſe aſſequendum per medium illud; ſi autem nõ negatur, ſed detur tale medium, manifeſtum eſt finem non fore conſequendum per medium illud; quia præſcit Deus infallibiliter medium illud futurum inefficax, ſi detur.

5. Ad hominem quoque reiicitur illa cogitatio. Etenim ille author probauit loc. cit. eum, qui certus eſſet de ſua futura damnatione abſolutè non poſſe ſperare, quia finis in illo euentu cenſetur impoſſibilis: etenim opus eſſet (ait ille) ad conſequendum illum finẽ, vt mutaretur efficax Dei decretũ: Atqui eadem ratione ad obtinendum finem per illud medium præuiſum inefficax ſub conditione quod ponatur, opus eſſet mutari ſcientiã Dei. Nihilominus hic vltimus diſcurſus, licet recte procedat ad hominem, non eſt abſolute efficax; quia non opus eſſet mutare diuinum decretum, aut ſcientiam mediam; ſed præſtare ne extiterit vnquã tale decretũ, aut ſcientia. Sic etiam ille, cui Deus confert auxi-

lium efficax præuidendo eſſe efficax, poteſt efficere ne Deus dederit illi auxilium efficax, & ne Deus præuiderit illud auxilium eſſe efficax.

6. Quod rurſus aiebat author ille, nempe ſcientiam mediam eſſe conſequentem actum illum, & non eſſe principium actuum, & obiectorum, quæ repræſentat: ſcientiam vero abſolutam eſſe principium omiſſionis deſiderij, neque verum eſt, neque conſequenter aſſeritur. Non, inquam, verum eſſe poteſt, quia ſcientia media præcedit collationem auxilij, vt diſput. 2. & 3. oſtendi: ſcientia autem viſionis non poteſt eſſe principium omiſſionis deſiderij, quia præſupponit in ſententia ipſius illam omiſſionem deſiderij, vel ipſam voluntatem vocandi ſufficienter. Neque eſt cur in his euertendis immoremur amplius.

7. Chryſoſt. Aliter reſpondere poſſunt qui affirmarunt Deum non habere formalem voluntatem beneplaciti, ſed tantum ſigni de gloria reproborum. At hæc ſententia contraria eſt Patrum ſenſui, & rationi obſiſtit. Lege Chryſoſt. ad Epheſ. ſerm. 1. ibi: *Iuxta beneplacitum, inquit, voluntatis ſuæ, hoc eſt, propterea quod vehementer hoc vult, concupiſcentia eius, vt ita dicam, iſta eſt. Vbique namque beneplacitum præcipua voluntas eſt.* Hanc voluntatem declarat ferri in ſalutem hominum. *Hoc eſt vehementer concupiſcit, vehementer deſiderat noſtram ſalutem.* Vnde tom. 3. homil. 3. de laudibus D. Pauli inquit: *Ipſe quidem vult omnes ſaluos fieri: at non omnium voluntas eius voluntati obſequitur. Vnde ad Ieruſalem ſic dicit: Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti. Vides quod Dominus ſaluare nos vult.* Inſuper ad Rom. 9. ſermone 16. de Pharaone agens ſcribit: *Tulit illum in multa patientia ad pœnitentiam inducere volens, niſi enim hoc voluiſſet; tamdiu eum vtique non tuliſſet.* Ideo etiam Niſſenus lib. de orat. Dominica ad illa verba, *Fiat voluntas tua*, aiebat: *Voluntas Dei ſalus hominum.* Et orat. 10. in Cant. *Notum eſt diuinæ voluntatis inſtitutum. Vult enim Deus omnes fieri ſaluos, ac veritatis ad cognitionem venire. Quapropter hic ei cibus paratus eſt, vt nos ſalutem adipiſcamur.* Venit ad quærendas oues perditas Chriſtus Dominus, & inde optime intulit Ambroſius lib. de Paradiſo cap. 8. Deum quantum eſt de ſe velle ſalutem omnium: *Et quod in Deo fuit oſtendit omnibus, quod omnes voluit liberare.*

Niſſenus.

Ambroſius.

8. Idque communiter colligunt Theologi ex Paulo 1. ad Timoth. 2. *Qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quod exponit Chryſoſt. ibi homil. 7. plane admittens veram, & formalem voluntatem in Deo circa ſalutem hominum: *Imitare*, inquit, *Deum, ſi ille omnes vult ſaluos fieri, pro omnibus oportet orare: illius & tu concorda voluntati.* Quam conſequentiam intulit quoque Proſper ad obiectiones Vincentianas obiect. 2. *Sinceriſſimè*, ait, *credendum eſt, atque profitendum, Deum velle vt omnes homines ſalui fiant; ſiquidem Apoſtolus, cuius iſta eſt ſententia, ſollicite præcipit, quod in omnibus Eccleſiis piiſſimè cuſtoditur, vt Deo pro omnibus ſupplicetur; ex quibus quod multi pereunt; pereuntium eſt meritum; quod multi ſaluantur, ſaluantis eſt donum.* Idem docuit Cyprianus de orat. Dominica petitione tertia, quoniam *Chriſto monente oramus, & petimus vt precem pro omnium ſalute faciamus*, & ait petendum eſſe, *vt circa illos voluntas Dei fiat.* Fidelium ergo oratio, quam Chriſtus Dominus iuſſit fieri pro ſalute omnium, etiam infidelium, probat voluntatem Dei conferendi ſalutem bonis, & malis.

Proſper.

Cyprianus.

9. Probabat Auguſtinus libro de Gratia Chriſti cap. 25. Dei donum eſſe non ſolum quod poſſimus recte agere: ſed etiam quod recte agamus, quia Apoſtolus aiebat ſe orare vt quod bonum eſt faciamus 1. Corinth. 13. ergo cum orandum ſit vt fiat voluntas Dei quando petimus vt omnes ſalui fiant, & ad agnitionem veritatis veniant, dicendũ eſt Deum non ſolum propriè, & formaliter velle, vt omnes poſſint ſalui fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ſed vt omnes ſalui fiant, & ad agnitionem veritatis venire, ſed vt omnes ſalui fiant, & ad agnitionem veritatis veniant. Mentem Auguſtini declarauit iterum Proſper ad obiectionem Vincentianam 16. explicans illa verba Ioan. 6. *Hæc eſt voluntas eius qui miſit me Patris vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo quicquam, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.* Ideo ad cap. 8. Gallorum ait: *Qui dicit quod non omnes homines velit Deus ſaluos fieri, ſed certum numerum prædeſtinatorum; durius loquitur, quam loquendum eſt de altitudine inſcrutabilis gratiæ Dei, qui & omnes homines vult ſaluos fieri, atque ad agnitionẽ veritatis venire.* Similia habet li. 2. de Vocat. Gent. c. 28. vbi agẽs de reprobis inquit: *Fitque manifeſtum, quod diuerſis, atque innumeris modis omnes homines vult Deus ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Conſentit Ignatius Epiſt. 6. ad Philadelph. inquiens: *Amator hominum eſt Deus noſter, & vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Propter quod & ſolem oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos:* Ergo Deus media adhibet vt reprobi ſalutem conſequantur. Vnde colligit orandum eſſe pro omnibus, vt curemus eſſe perfecti; ſicut Pater cœleſtis perfectus eſt. Et Ephræm Syrus ſerm. de vita religioſa pag. 6. vbi oſtendit Deum applicare media vt ſaluemur a vulneribus peccatorum, quia omnes nos ſaluari cupit, *& omnes nos regni ſui hæredes, & poſſeſſores fieri, deſiderat.* Vniuerſimque Patres obſeruant etiam improbos à Deo blanditiis allici, muneribus ornari, premi flagellis, terreri minis, exhortationibus vocari, reuocari indulgentia, charitate trahi, quoniam non vult peccatoris mortem, ſed vt magis conuertatur, & fiat ſaluus.

Ignatius.

10. Neque obſtat quod aduerſarij afferre ſolent ex Auguſtino lib. de Correp. & Grat. cap. 14. aſſerente ideo eſſe orandum pro omnibus, quia neſcimus quis non pertineat ad prædeſtinatorum numerum. Hoc enim ſolum probat pro ſigno orationis pro ſalute hominis non poſſe poſitiue intelligi præſcientiam futuræ damnationis, neque pro ſigno illo, pro quo Deus intelligitur applicans media ad noſtram ſalutem obtinendam poſſe poſitiue intelligi præſcientiam futuræ damnationis. Oſtendimus tamen ſupra Chriſtum Dominum oraſſe pro Iuda, & vt aperirentur oculi Iudæorum, qui non erant aperiendi.

11. Auguſt. Sed neque obſtat Auguſtinum variis in locis diuerſimode expoſuiſſe illa verba Pauli 1. ad Timoth. 2. *Vult omnes homines ſaluos fieri.* Nam prima expoſitio eſt: Nullus fit ſaluus, niſi quem vult ſaluum fieri, & ſaluus fit quicumque homo, quem Deus efficaciter vult ſaluum fieri. Sicut (inquit Auguſtinus de Prædeſt. Sanct. capitulo 8.) integre loquitur, cum de aliquo literarum Magiſtro, qui in ciuitate ſolus eſt, dicimus: Omnes iſte hic literas docet; non quia omnes diſcunt; ſed quia nemo niſi ab illo diſcit. Secunda expoſitio eſt. Omnis ſexus, ætas, ſtatus, conditio, & quodcumque aliud genus hominum admittitur ad ſalutem, licet non admittatur quilibet homo ex quolibet genere. Quod Auguſt. lib. de Correp. & Grat. ita declarat: *Sicut dictum eſt Phariſæis: Decimatis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

omne olus. Neque enim omne olus quod erat in toto terrarum orbe decimant. Tertia expositio sit Apostolum loqui de voluntate signi. Non, inquam, hæc obstant, quoniam ad summum probatur illum locum Pauli diuersimode fuisse ab Augustino expositum, vt ipse aduertit libro de Correp. & Grat. capit. 14. Nihilominus ipsemet Augustinus expresse asserit Deum, quantum ex se est, velle, vt homines omnes salutem consequantur, vt constat ex dictis, necnō ex li. 3. de libero arbit. c. 19. vbi pronunciat homini deputari ad culpam *quod volentem sanare contemnit.* Et ideo Prosper licet cum Augustino priores duas expositiones tradiderit, absolute pronunciauit, vt visum est, Deum, quantum ex se est, omnes saluari velle,

Anselmus. quod idem præstat Anselmus lib. de Volunt. Dei, necnon Matth. 6. ad illa verba: *Fiat voluntas tua,* vbi inquit: *In terra multi contradicunt voluntati Dei, illi scilicet, quæ est, ex misericordia: cum enim vellet prauos etiam saluare, si vellent; tamen ipsi contradicunt operibus huic voluntati, orat ergo vt Deus faciat illos terrenos tales, qui nullo modo voluntati Dei resistant.* Vnde S. Thom. in 1. dist. 46. quæst. 1. art. 1. ad 1. vbi ait Augustinum loquutum fuisse de voluntate efficaci, & consequente, quando dixit verba illa Pauli intelligi per distributionem accommodam de omnibus, qui saluantur, licet à Damasceno exponantur de voluntate antecedenti, & inefficaci, & sic conciliat S. Tho. 1. ad Timoth. 2. sect. 1. Damascenum cum Augustino.

12. Quare conciliari possunt expositiones Augustini si dicamus Paulum tunc significasse voluntatem Dei plenam in salutem hominum, ac proinde efficacem in prædestinatos, & inefficacem in reprobos. Quare expositio illa, quæ solum admittit voluntatem signi in reprobos Augustiniana non est, & ideo S. Thom. 1. ad Timoth. 2. sect. 1. sub voluntate beneplaciti complectitur expositiones illas, licet non neget ibi quoque interuenire voluntatem signi, quæ sola non sufficit ad intelligenda verba Patrum, quæ maxime commendant Dei voluntatem quatenus docent ideo Deum pro omnibus hominibus absque exceptione præcipere orare vt salutem consequantur, & ideo præcipere vnicuique vt oret pro propria salute, quia Deus vult dare, dum ita desiderat vt petamus: vt enim

Gregorius. inquit Greg. lib. 11. Regist. cap. 2. *Ipse ergo sibi testis est, quia in vocantibus misereri desiderat, qui monet vt inuocetur.* Recognoscendi sunt Chrysologus serm. 39. de perseuerant. orationis, Chrysostomus tom. 5. lib. 2. de orando Deum.

13. Voluit Deus vt omnes homines permanerent in statu innocentiæ, vt notauit Athanasius in orat.

Athanasius. contra idola pag. 2. dicens: *Ita quidem opifex rerum genus humanum condidit, in eo statu permanere voluit.* Et lib. de humanitate Verbi eiusque corporali aduentu pag. 4. *In incorruptibilitate perseuerare volebat.* Et vt inquit Basilius in constitutionibus monasticis cap. 2. *Cupit ipse quidem & ipsos*

Basilius. *qui non credunt, saluos fieri, mutarique in melius, & credere, sicut Paulus ait; Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et ipse ad Iudæos: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.*

13. Apertius probatur eadem veritas, quia Deus vult medium salutis formaliter vt medium, nam inde probatur non vtcumque velle finem; sed efficacitate aliqua, quæ cogit ad ponenda media, quatenus talia sunt, quæ voluntas in eo consistit quod media destinentur ad finem actualiter consequendū; ac proinde Deus amat finē vitæ æternæ, & tendit in salutē omnium per modum finis. Hoc significat Ecclesia in prostrema orat. in die Parascenes illis verbis: *Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatoris sed vitam semper inquiris.* Etenim qui inquirit ab intentione actuali inueniendi quod inquirit, mouetur, & monetur ab intentione, seu amore finis ad inquirendum medium. 14.

Confirmatur, Christi Domini passio pro salute cuiusque oblata est, & data est vt medium ad nostram salutem, pro omnibus mortuus est, pro omnibus orauit, vt salutem consequerentur, vt *nemo de sua salute desperet,* vt ait August. tract. 31. in Ioan. Idem tradit lib. 2. de Symbolo ad catechumenos c. 8. dicens apertū esse luctus Christi vt *per illud intrarent, qui tamen intrare noluerunt.* Et tract. 2. in Ioan. col. *Iugrate,* inquit, *irrides eum, qui ad te venit, vt redeas.* Quo eodem pacto ait Cyrillus Hie- Cyrillus. rosolimitanus catechesi 18. *Dominum multas æternæ vitæ ianuas aperuisse, vt omnes, quantum in ipso est, absque impedimento illa potiri possent.* Quod etiam satis aperte declarat Petrus in Actib. Apost. cap. 3. *Vobis,* inquit, *primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis, vt conuertat se vnusquisque à nequitia sua.* Ergo missus est propter nostram conuersionem, quam Deus amat, & ad illam ordinauit illud medium. Idem supra ostendimus ex his quæ pronunciant Patres, dum declarant sitim Christi Domini in cruce. Vide S. Tho. Ioan. S. Thom. 19. sect. 5. ibi. *Ostenditur eius ardens desiderium de salute generis humani. 1. Timoth. 2. Vult omnes homines saluos fieri. Luc. 19. Venit filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Vehemens autem desiderium consueuimus exprimere per sitim. Psal. 43. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum.* Gregor. in Psal. 4. pœnitentialem: *Quid enim sitit Deus nisi* Gregorius. *fidem nostram? Vnde & à muliere Samaritana quæsiuit bibere, de cuius eum non legimus aqua bibisse; sed spiritualem potum ei mulier obtulit, cum mundi eum saluatorem agnouit. In cruce quoque positus sitiebat & pœnitentiam peccantium, & fidem exorabat perfidorum.* Expectauit ipse vt vinea sua faceret vuam, sitiuit vt daret vinum; ipsa autem fecit labruscas. 15.

Idem efficaciter comprobant verba Christi Domini Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur!* Ad hunc igitur finem Deus præbet auxilia vt accendatur ignis nostræ conuersionis, & diuini amoris. Hæc verba intelligit Dionysius de cœlesti Hierarchia, de desiderio quo Deus vult *omnes homines salutem adipisci,* & à Ber- Bernardus. nardo in serm. de Natiuit. Ioan. Baptistæ ita exponuntur: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? Hoc nempe commune mandatum hoc est quod exigitur ab vniuersis; nec vlla si deesse contigerit, admittitur excusatio.* Lege etiā Cyrillum, Chrysostomum, Ambrosium in illum locum, nec- non Augustinum lib. 22. contra Faustum cap. 93. 16.

Hoc idem manifeste ostendunt verba Christi Dom. Ioan. 5. *Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hæc dico vt vos salui sitis.* Vbi sermo erat cum proteruis, qui saltem maiori ex parte erant reprobi, & adhuc Christus Dom. ea verba protulit vt actualiter salutem consequerentur. Obser- nantque Chrysostomus, Theophilactus, & Leon- tius ibi Christū adhibuisse medium accommodatū ad illorum captum, vt sic resipiscerent, & creden- tes coronam acciperent. Ob id introducitur cupiens recuperare ouem perditam, & multis modis ad correctionem inuitans.

SECTIO

SECTIO VII.

Quæratione pro signo in quo Deus intelligitur proxime potens præbere auxilium inefficax ex fine boni operis, præscindatur ab illa inefficacitate?

1. SÆpe diximus in præcedentibus sectionibus non intelligi positiue scientiam inefficacitatis auxilij pro signo illo pro quo intelligitur Deus ipse proxime potens illud præbere ex fine boni operis. Vt id explicemus statuendum est illam præscientiam praui operis futuri sub conditione non impedire aliquam simplicem complacentiam circa bonā operationem, quæ posset sub illis circunstantiis procedere ab illo auxilio. Sic & qui proiicit merces in mare ob vitandum naufragium habet complacentiam aliquam inefficacē retinendi merces. Neque est imperfectio in Deo si habeat volitionem inefficacem, quæ aliquo modo inclinet in volitionem efficacem; quia inefficacia est imperfectio, quando prouenit ex impotentia voluntatis omnino absoluta, aut quando talis inefficacia ita prouenit ex impotentia voluntatis, vt ratione illius impotentiæ non inclinet complacentia ad ponendam voluntatem efficacem. Quādo vero illa complacentia inefficax conducit ad ponendam voluntatem efficacem, & sic iuuat omnipotentiā, sapientissime ac potentissime Deus vtitur volitione inefficaci, vt sic Deus possit se ostendere specialiter beneficus.

4. Habet igitur Deus complacentiam inefficacem, qua vult dare illud auxilium (quod re ipsa est inefficax) ex fine boni operis. Posita autem illa complacentia omnino præscinditur ab illa scientia conditiona, quæ repræsentat illud auxilium fore inefficax, si detur, & eodē modo præscinderetur à scientia repræsentante efficaciā illius auxilij, si auxilium illud esset efficax; quia talis complacentia eo quod petat præcisionem à scientia inefficacitatis auxilij, petit eodem modo præcisionem à scientia efficacitatis, si tale auxilium esset efficax. Etenim si non exigeret eodem modo præscindi à scientia efficacitatis auxilij, ipsamet præcisio esset notissimus index inefficacitatis ipsius auxilij, ac proinde neque præscinderetur ab ipsa inefficacia auxilij. Cum igitur illa complacentia, ob rationem mox adducendam, de se postulet vt illa scientia inefficacitatis auxilij non intelligatur positiuè ex suppositione illius complacentiæ, sed potius se habeat consequenter; dicendum quoque erit illam complacentiam de se exigere, vt præscindatur à scientia media affirmante effectum futurum sub illa conditione, siue effectus ille sit operatio, bona siue carentia talis operationis; quia non potest complacentia illa de se postulare præcisionem à scientia media | repræsentante carentiam illius boni operis, sub illa conditione, quin pariter exigat præcisionem à scientia oppositā, quoties in Deo sit scientia oppositā; quoniam alioqui (vt nuper aiebam) ipsa præcisio secum afferret carentiam præcisionis, quia ex ipsa liceret inferre auxilium non esse efficax, & consequenter non daretur præcisio.

3. Suadebitur quoque assumptum si supponamus illam complacentiam terminari ad voluntatem efficacem circa auxilium, quæ determinet ad exi-

stentiam ipsiusmet auxilij ex fine boni operis, & pariter velit remunerare bonm opus sub conditione quod existat, vel punire hoc, aut illo modo opus prauum si existat: quoniam illa tendentia conditionalis ex natura sua petit præcisionem ab existentia ipsius conditionis, seu futuritione ipsius conditionis; necnon à carentia conditionis: nemo namque decernit aliquid efficaciter conditionate, si videat ipsammet conditionem esse positam, vel ipsam carentiam conditionis existere, aut infallibiliter extituram. Sed si Deus præuideret infallibiliter hominem non operaturum si ponatur illud auxilium, iam absolute videt illud opus non extiturum mediante illo auxilio; quia si non datur illud auxilium, nō existet opus illud mediante illo auxilio; si autem tale auxilium existat præuidetur opus illud non extiturum; igitur dum Deus vult absolute vt homo operetur mediante illo auxilio, & vult remunerare opus illud si existat, consequenter illa complacentia quæ inclinat vt in signo sequenti ponatur illa voluntas, petit vt concomitanter cum ipsa detur præcisio ab illa scientia.

4. Aliter quoque ostendo illam complacentiam secum afferre præcisionem illam. Etenim illa complacentia de se inclinat vt immediate in signo sequenti ponatur voluntas efficaciter determinās ad existentiam auxilij ex fine boni operis; ac proinde reddit diuinam voluntatem proxime expeditam, vt, quamuis auxilium sit re ipsa inefficax detur ex fine boni operis: hoc autem esse non posset nisi complacentia illa secum afferret natura sua illam præcisionem à scientia inefficacitatis auxilij; quoniam, vt in præcedentibus sectionibus copiose probatum est, nemo efficaciter applicat media ad consequendum aliquem finem, si præuideat infallibilitate metaphysica illum finem non obtinendum. Quod si ex vi talis complacentiæ inducitur præcisio à scientia inefficacitatis auxilij, etiam induci deberet præcisio à scientia efficacitatis auxilij, quamuis auxiliū illud esset efficax; quoniam præcisio illa fundatur in ratione quadam, quæ probat debere præscindi non solum à scientia inefficacitatis auxilij, sed à scientia efficacitatis illius, vt iam explico.

5. Petit illa complacentia præcisionem à scientia tam efficitatis, quam inefficatitatis auxilij; quia tam scientia media inefficacitatis illius auxilij, quam scientia opposita, si detur, petit esse eadem formalitas cum scientia media repræsentante decretum Dei quod existet, si ponatur illa complacentia, & de facto illa scientia repræsentat primum Dei decretum post illam complacentiam fore decretum efficaciter determinans ad existentiam auxilij; cum igitur posita illa complacentia intelligatur diuina voluntas indifferens ad habendum, vel non habendum illud decretum, consequenter intelligitur proxime potens impedire existentiam illius scientiæ, & existentia illius decreti est ratio à priori existentiæ mediæ illius scientiæ, vt facile intelliget qui aduerterit quæ dixi disputatione 2. & 3.

6. Debet autem esse vnica formalitas virtualiter indiuisibilis scientia illa quæ repræsentat auxilium fore inefficax si detur, & fore dandum (casu quo dandum sit) si existat in Deo illa complacentia: etenim Deus ex se petit non impediri à collatione suorum beneficiorum, eo quōd homo prauus sit tali dono, & vt possit intendere benefacere per elargitionem doni, quamuis creatura libero pollens arbitrio non sit beneficio illo recte vsura. Atqui non potest formaliter benefacere præbendo auxilium propter bonam

Universidad de Deusto
Biblioteca

operationem, nisi daretur illa præcisio à scientia inefficacitatis auxilij, nec posset dari illa præcisio nisi in potestate Dei potentis præbere, & non præbere, illud auxilium, esset impedire illam scientiam, quæ enuntiat tale auxilium fore inefficax, si detur, in hoc enim debet fundari talis præcisio, quatenus ipsum Dei decretum sit ratio à priori cur existat illa scientia. Hoc esse non posset nisi scientia, quæ affirmat auxilium illud fore inefficax, si detur, sit eadem formalitas cum scientia affirmante quid Deus decreturus sit, si habeat talé complacentiam: ideo namque potest impediri illa scientia; quia Deus posita illa complacentia potest non habere decretum efficax circa existentiam auxilij, & illa scientia affirmat existere in Deo decretum illud sub conditione illius complacentiæ.

7. Quod si scientia enuncians auxilium illud fore inefficax, si detur, debet esse eadem formalitas cum scientia affirmante Deum decreturum dare illud auxilium, si existat in Deo illa complacentia, quin detur distinctio virtualis inter illas formalitates, quas nos ratione distinguimus; planum est etiam illam scientiam quæ affirmat illud auxilium non futurum inefficax; sed potius efficax, si detur, debere esse virtualiter eandem formalitatem cum scientia affirmante quid sit Deus decreturus circa existentiam illius auxilij, vel carentiam illius, si in Deo existat prædicta complacentia, quia non est cur potius priores illæ formalitates, quas ratione nostra distinguimus, identificentur virtualiter, quam posteriores istæ. Eaque propter dicendum est prædicata illa diuinæ scientiæ mediæ, quæ sunt inter se compossibilia & pertinent vt detur vel negetur idem auxilium sub talibus circunstantiis, debere esse vnicam formalitatem virtualiter indiuisibilem, quia respiciunt plenam potestatem dandi illud auxilium propter bonam operationem, & potestatem illud negandi quia futurum est inefficax si detur, vel potestatem illud conferendi quia futurum est efficax, & alium modum illud conferendi ex fine boni operis omnino independenter à scientia media, quæ enunciet efficacitatem, vel inefficacitatem talis auxilij.

8. Fundat præterea illa inefficax complacentia illam præcisionem ab illa scientia media efficacitatis, vel inefficacitatis, quia illa complacentia est de se incompossibilis cum actu, qui pro illo signo denegaret auxilium illud, quia præuidebatur inefficax, & similiter de se habet incompossibilitatem cum actu efficaci, qui pro illo signo præberet illud auxilium, quia præuidebatur fore efficax, quoniam complacentia illa inefficax de se inclinat, vt in sequenti signo ponatur determinatio absoluta, & efficax. Pro eodemque signo, pro quo intelligitur scientia inefficacitatis auxilij, debet & intelligi scientia efficacitatis illius, si daretur talis scientia, & non esset scientia inefficacitatis: nam sicut vna dirigit ad conferendum auxilium, quia est efficax, ita & alia dirigit ad ipsum denegandum quia est inefficax. Consequenter quoque dicendum est debere pro eodem signo, pro quo præscinditur ab vna, præscindi ab alia, si illa altera existeret; ac proinde cùm posita illa complacentia, qua Deus ineffiaciter amat volitionem, quæ determinet ad existentiam auxilij ex fine boni operis præscindatur à tali scientia; consequenter quoque tenendum est debere præscindi à scientia opposita, si talis scientia existeret.

9. Sic diuina bonitas in elargiendis donis vincit præscientiam, vt inquit Chrysostomus homil. 5. de anthemate, Augustinus libro 3. de lIbéro arbit. cap. 5. & 7. Videnſque Deus hos homines, aut Angelos fore damnandos si crearentur, & fore creandos si Deus haberet complacentiam inefficacem circa creationem ipsorum vt æternam salutem consequerentur, decreuit efficaciter creare illos vt finem vltimum assequerentur. Ideo Prosper ad 13. caput Gall. in quo obiiciebatur videri secundum doctrinam Augustini quosdam homines esse creatos, non vt vitam adipiscerentur æternam, sed ad vtilitatem aliorum; respondit creari potius, quantum est ex parte creatoris, vt vitam adipiscantur æternam, vide ipsum ad cap. 8. Attingitque rationem Damascen. Dialog. contra Manichæos inquirens, *cur* Deus, cum *diabolum malum fore prænosset, eum creauit?* & respondens: *Nec æquum, nec bonum est ob eam causam, quia hic accipere nolit, bonum, quominus benefaciat, ac bona præbeat, prohiberi. Nam alioqui bonum malo cederet.* Ac rursus: *Haud consentaneum erat, vt ob ingratiam nostram ille bonitatis suæ beneficia non impertiret. Inter quæ primum illud est, vt aliquid sit. Neque par erat vt vitium nostrum victoriâ obtineret, atque inertem ipsius bonitatem redderet.* Et Augustinus in Enchirid. cap. 104. explicat Dei bonitatem, ac beneuolentiam, *qua voluisset custodire primum hominem in ea salute, qua conditus est.* Damascen. 10.

Huius doctrinæ semina posuit idem Damascenus lib. 2. de fide cap. 29. inquiens: *Deus præsertim, præcedenterque vult omnes saluari, & regnum eius consequi. Non enim ad puniendos nos plasmauit: sed vt efficiat nos bonitatis suæ participes, vt bonus.* Consentit D. Angelicus de Verit. quæst. 23. art. 2. post medium, ibi. *Quia ergo Deus omnes homines propter beatitudinem fecit, dicitur voluntate antecedente omnium salutem velle.* Hoc etiam declarasse videtur Colonienſe Enchiridion in titulo de Sacramento pœnitentiæ, exemplo hortulani plantantis arborem non ea mente vt excidatur, & in ignem mittatur, sed vt fructus ferat. Vide Dionysium de Diuinis nominibus cap. 8. & 9. necnon 11. & de cœlesti Hierarchia cap. 9. Nissenum orat. catechetica cap. 8. Damascenum aduersus Manichæos inter medium, & finem dialogi. S. Thom.

Fit primo ex dictis quoties Christus D. applicabat media ad consequendum finem, quem præsciebat non fore obtinendum, vt cum orauit pro Iuda, & cum eum corrigere volebat, talem notitiam non obtinendi finis à Deo conseruari pro signo sequéti ad illam applicationem mediorum ex desiderio assequendi finem, quia Deus habet decretum quo vult, conseruare notitiam illam ex suppositione talis applicationis mediorum, & voluntatis Christi, qua clementer ferens multis modis curabat reuocare proditorem. 12.

Secundo colligitur cur à diuino beneplacito pendeat vt Deus ipse intelligatur pro signo illo præscindens à scientia enuntiante auxilium illud fore inefficax, si detur; non autem homo possit pro suo libito præscindere à notitia, quam haberet euentus liberi futuri absolutè, vel conditionatè: quoniam conseruatio illius humanæ notitiæ, siue actus creati residentis in homine pendet à Deo, nec potest homo pro suo libito facere vt conseruetur potius pro hoc signo, quam pro illo. At Deus de se propter rationes adductas habet scientiam, quæ petit posita illa complacentia supra explicata, vt præscindatur à tali scientia; quia est in Deo proxima potestas impediendi scientiam illam. Quando vero est in homine proxima potestas impediendi aliquam notitiam, quæ in ipso erat, pariter

riter etiam pro signo illo proximæ potestatis debet ab illa scientia præscindi. 13.

Tertio fit loco illius complacentiæ inefficacis terminatæ ad voluntatem efficacem dandi auxilium ex fine boni operis posse constitui in Deo voluntatem hanc conditionatam: *Si dedero auxilium dandum est ex fine boni operis*: nam Deus videt per scientiam conditionatorum quid decreturus sit si ponatur tale decretum conditionatum; ac proinde posito illo decreto conditionato ex parte obiecti, & absolute existente in Deo debet præscindi ab illo decreto quod videbatur extiturum, si daretur prius illud decretum conditionatum, & consequenter præscindi deberet ab illa scientia media, quæ affirmaret illud decretum absolutum extiturum in Deo sub conditione illius prioris decreti conditionati, quæ deberet esse (vt probaui) eadem formalitas virtualiter cum scientia affirmante illud auxilium futurum efficax, si detur.

14. Quarto intelligitur qua ratione Deus sit beneficus in collatione auxilij inefficacis; quia nimirum Deus sincere intendit bonum opus, & ideo prauus vsus arbitrij non valet, ne Deus sit beneficus in collatione auxilij in ordine ad finem, in quem de se ordinatur; sicut enim Deus potest præbere auxilium in ordine ad illos fines, ita in ordine ad hunc. Ipsaque eminentia diuinæ voluntatis, & dominium erga creaturas præstat vt prauus abusus liberi arbitrij creati non impediat diuinam beneuolentiam. Ipsaque scientia dum impedit elargitionem beneficij ordine dicto, manifestat diuinam bonitatem. Quo etiam pacto Christus fuit beneficus respectu Iudæ, vt optime declarat Euthimius Matth. 26. inquirens: *quare susceperit in discipulum Christus, eum, qui talis euasurus erat*, & respondens: *Vt manifesta fieret magnitudo bonitatis Christi, & malitiæ proditoris. Quomodo ille suum proditorem salutaria docuit, ac dilexit, gratiosque dignum duxit, nec ab aliis segregauit.* Et iterum: *Ad pœnitentiam reuocans, quo perditus conuerteretur, omnia, quæ ad conuersionem, & correctionem eius erant, induxit.*

Sectio VIII.

Aliter enodatur difficultas.

IN præcedenti sect. curaui plenam exhibere difficultatis satisfactionem, & monstraui Deum non præbere auxilium inefficax præuidendo pro illo immediato signo esse inefficax. Considerandum duxi varia signa in Deo. In primo (vt prætermittamus alia) intelligitur Deus habere scientiam mediam, & cognoscere quæ auxilia futura sint efficacia si dentur, & quæ inefficacia: quoniam hæc scientia conditionatorum est in Deo ante omne liberum Dei decretum. Certumque est scientiam mediam præcedere voluntatem conferendi auxilium: nam quando petimus à Deo vocationem congruam, & illam nostris precibus impetramus, iam intelligitur Deus præscire efficacitatem vocationum, siquidem est cum proxima potestate sequestrandi vocationes congruas ab incongruis. 1.

Sic præuidens Deus efficaciam, seu inefficaciam vocationum, intelligitur potens præbere talem vocationem quia congrua est, & illam denegare, quia apparet incongrua: non tamen intelligitur pro tunc proximè potens præbere incongruam immediate ex fine nostræ salutis, & recte operationis; vt satis probatum argumenta adducta in præcedentibus sectionibus, quia nemo intendit finem, causatque media ad ipsum assequendum, si præintelligatur scire finem illum non fore obtinendum. Similiter est Deus pro tunc indifferens vt imperet pro tunc reflexe voluntatem conferendi auxilium vt existat bonum opus, quin talis voluntas imperata petat scientiam mediam efficacitatis auxilij: nam ex vi illius voluntatis imperatæ eodem modo daretur auxilium illud, quamuis esset inefficax. Ita Deus punire potest hominem dum confert auxilium, quamuis ipsum actu sit efficax, quia ex vi voluntatis, per quam confertur, secluditur specialis prouidentia seligens de industria vocationes congruas, in quo reperitur aliqua ratio supplicij.

Veruntamen pro signo illo in quo Deus habet voluntatem illam imperantem, seu reflexam, non potest intendere bonum opus per illud auxilium, quod præuidetur fore inefficax, vt probat ratio supra posita, quia nimirum, nullus applicat media ad consecutionem finis, quem videt infallibiliter non esse obtinendum. Nihilominus pro signo illo potest imperare volitionem intendentem bonum opus per illud auxilium. Ratio est, quia existit in sequenti signo voluntas illa executiua auxilij, quæ imperatur ab alia reflexa, vt præscindatur pro priori à scientia media inefficacitatis illius auxilij; nam voluntas imperans, & imperata exigunt illam præcisionem se habentem concomitanter cum volitione imperata. Etenim illa scientia media quæ repræsentat illud auxilium fore inefficax si detur, enunciat quoque ponendam illam numero volitionem executiuam auxilij, si detur imperium reflexum determinans vage ad existentiam huius, vel illius volitionis executiuæ auxilij, & quia Deus posito imperio est indifferens vt habeat volitionem aliam executiuam auxilij, quæ respiciat aliud diuersum motiuum, & non iolam bonam operationem, debet præcindi ab hac particulari volitione executiua auxilij, & consequenter à scientia media repræsentante existentiam huius determinatæ volitionis executiuæ auxilij. Cum igitur (vt probatum manet ex dictis in præcedenti sect.) illa scientia media sit eadem formalitas cum scientia repræsentante illud auxilium futurum inefficax, si detur; consequenter dicendum erit præcindi pro signo illo à scientia media inefficacitatis illius auxilij. Idemque erit si detur imperium determinans vage vt existat vel volitio executiua auxilij intendens bonum opus, vel alia volitio executiua auxilij, quæ non intendat bonum opus, sed manifestationem diuinæ largitatis in præbendis auxiliis ad recte operandum, *vincente præscientiam bonitate*, vt aiebat Chrysost. homil. 5. de anathemate. Quod recte expendit Augustinus lib. 11. de Genes. ad lit. cap. 22. vbi ita loquitur: *Præsciens diabolum propria voluntate malum futurum, fecit tamen, non abstinens bonitatem suam in præbenda vita, atque substantia futura etiam noxia voluntati.* Et lib. 5. contra Iulianum cap. 8. *Quos ignibus æternis præsciuit arsuros, creare non desinit, nec ei, quia eos creat, nisi bonitas imputatur.* 3. Augustinus.

Hac ratione ille etiam, qui certus esset de sua reprobatione posset velle efficaciter habere actum spei, si sciret dandam esse præcisionem à tali scientia concomitanter cum imperio, & ratione illius præcisionis redderetur proximè possibilis ille actus spei, quia desiderium illud reflexum habendi actum spei non haberet pro motiuo consecutionem salutis: hanc enim non posset efficaciter velle præeunte illa scientia; sed haberet aliud motiuum honestum, 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& posita præcisione redderetur, vt dixi, proxime possibilis ille actus spei, & imperium illud secum afferens præcisionem, quatenus Deus statuisset conseruare illam notitiam certam de reprobatione in instanti sequenti post præuisam determinationem ad actum spei: nam illa notitia, seu reuelatio consequens non posset retardare actum spei. Ponimus itaque casum, in quo homo certo sciret per reuelationem se cras mortaliter peccaturum, aut fore absolutè damnandum: nam si pariter sciret Deum conseruaturum illam reuelationem in instanti sequenti. B. dependenter à nouo exercitio libertatis ipsius hominis, posset homo ille velle in primo instanti A. habere in instanti B. voluntatem non peccandi mortaliter, aut sperandi propriam salutem; siquidem in illo in instanti B. talis actus esset possibilis; quoniam pro priori ad ipsum præscinderetur à tali scientia, & voluntas terminata ad ipsum esset etiam honesta; quia amaret actum imperatum, non quidem, vt reipsa obtineretur ipse finis, sed ob alia honesta motiua, vt quia ipse actus spei in se est honestus, & vitat peccatum desperationis. Neque actus imperatus vellet vt mutaretur Dei scientia, aut diuinum decretum, sed vellet aliquid, vnde fieret, si poneretur, vt in Deo non extitisset illa scientia, sed alia opposita, aut aliud oppositum decretum. Sicut postquam homo habuisset reuelationem de futuro peccato, licite non peccaret, & tenebatur non peccare, & non peccando efficeret, non quidem vt frustraretur diuina reuelatio, sed vt talis reuelatio nunquam extitisset. Immo quamuis in aliquo casu spes aliqua naturalis consideraretur illicita, vel voluntas sperandi ob reuelationem præcedentem, non idcirco formaliter loquendo esset impossibilis physice ille actus spei, vel voluntas terminata ad actum sperandi.

5. At obiicis hoc recte intelligi in creatis, vbi conseruatio reuelationis potest esse consequens respectu actus sperandi, & sic potest præscindi à scientia; licet in præcedenti instanti non fuerit illa præcisio. At scientia Dei, quæ pro priori signo intelligitur præextitisse, nequit denuo consequenter se habere; quia non gaudet nouo modo existendi, aut noua conseruatione, quæ possit pendere ab illo actu. Hæc obiectio manifestam habet instantiam in ipsa scientia visionis, qua Deus videt peccatum Petri cras futurum in tali instanti B. v. gr. nam illa scientia intelligitur positiue existens ab æterno, & pro omni instanti ante illud instans B. accedente vero instanti præscinditur à tali scientia pro signo indifferentiæ proximæ, quam habet Petrus ad non peccandum in illo instanti; & rursus ex suppositione peccati intelligitur denuo positiue scientia illa. Est igitur peccatum illud existens in tempore ratione prius, quam scientia illa vt existens ab æterno. Ad hunc modum asserimus illam scientiam, quæ repræsentat auxilium illud fore efficax, si detur, quia pariter est eadem formalitas virtualiter cum scientia affirmante Deum habiturum pro sequenti signo æternitatis illud decretum efficax conferendi auxilium illud si præexistat illa complacentia terminata ad existentiam illius auxilij, se habere consequenter ad illud diuinum decretum efficax dandi auxilium sub conditione quod præcederet illa complacentia; quia accedit proxima potestas diuina impediendi decretum illud.

6. Haud aliter si Petro fiat reuelatio sui peccati vt absolute futuri pro tali instanti, postquam accedat illud instans, & Petrus intelligatur proxime potens committere, & non committere peccatum illud, præscinditur à tali reuelatione: deinceps vero post commissum tale peccatum potest intelligi positiue in illo instanti, & sequentibus talis reuelatio. Similis etiam præcisio fuit quando post factam reuelationem S. Petro futuræ negationis, si non vitasset periculum, erat proxime potens ad non peccandum. Idemque esset, quoties post factam similem reuelationem vellet quis apponere media ad non peccandum: nam pro tunc esset sicut ignorans, quamuis haberet in eodem instanti reali prædictam notitiam. Ratio huius est, quia sicut pro signo illius proximæ indifferentiæ præscinditur ab opere illo, & earentia operis, ita quoque præscinditur ab his quæ pendent ab opere, & habent connexionem infallibilem cum tali opere.

7. Vides qua ratione imperium illud exigat præcisionem illam à prædicta scientia, & præbeat locum sincero affectui erga bonum opus hominis, quamuis ipse homo non sit recte operaturus. Percipitur quoque quonam pacto imperium illud terminetur ad voluntatem executiuam auxilij, quæ intendat bonum opus. Posset nihilominus illud imperium imperare voluntatem executiuam auxilij, quæ formaliter non intenderet bonum opus, & ex vi imperij daretur præcisio à voluntate efficaciter determinante ad existentiam auxilij ex fine boni operis; quia per eandem scientiam, quæ repræsentat illud auxilium fore inefficax si detur, repræsentatur, pariter ponendam esse illam voluntatem efficacem respectu illius auxililij ex fine boni operis, si existat illud imperium determinans ad aliam voluntatem executiuam auxilij, quæ non intendat formaliter bonum opus. Etenim necesse est præscindatur ab illa scientia quæ enunciat futurum pro tali signo sequenti illum actum liberum si ponatur illa conditio, & intelligatur conditio existens, & proxima indifferentia ad eliciendum illum actum liberum. In hoc casu existeret illud auxilium ex vi duplicis volitionis executiuæ, quæ diuersa motiua, seu rationes formales respiceret.

8. Præceditque semper signum scientiæ mediæ potentis dirigere ad dandam auxilium quia est efficax, vel ad ipsum denegandum, quia præuidetur inefficax. Probaturque sufficienter illa præcedentia, quia per exercitium libertatis primi signi, potuit impediri exercitium secundi; potuit namque Deus denegare auxilium illud, eo quod præuideretur inefficax, & sic nulla esset volun as executiua illius auxilij in alio sequenti signo. Item in primo signo est complacentia inclinans ad volitionem executiuam auxilij: vel imperium efficax determinans ad existentiam illius volitionis executiuæ auxilij.

9. Primo citer. Fit primo ex dictis quamuis auxilium illud esset efficax fore præscindendum à prædicta scientia media repræsentante bonam operationem futuram sub conditione illius auxilij, quia respectu illius prioris complacentiæ, aut imperij exigentis illam præcisionem per accidens est quod existat scientia inefficaciæ auxilij, potius quam efficacia. Ratio est quia illa scientia, quæ repræsentaret bonam hominis operationem futuram sub conditione illius auxilij, pariter repræsentaret (vt probatum manet in præcedenti sect.) illum actum liberum diuinum terminatum ad existentiam illius auxilij extiturum pro signo sequenti, si ponatur illa conditio consistens in illa complacentia, aut in tali imperio, ac proinde posita illa complacentia, seu imperio, necesse

necesse est præscindatur ab illa scientia. Tamen nunquam, aut raro contingit vt Deus præbeat auxilium efficax cum illa præcisione, quia vt sit nobis magis beneficus præbet auxilium propter omnem vtilitatem, quam videt in ipso.

10. Secundo colligitur recte obseruasse Patres hominem fuisse creatum ad consequendam æternam salutem, quamuis sæpe inquirant cur Deus creauerit homines, quos sciebat fore damnandos. Etenim primo Deus præuidit futuram damnationem illorum hominum si crearentur: videbat namque per scientiam mediam, quæ auxilia ipsis conferenda essent, si crearentur, & non obstante hac scientia noluit se determinare ad non creandos illos homines, sed potius habuit prædictam complacentiam, aut imperium sub qua conditione videbat se decreturum creare homines illos ex fine suæ æternæ salutis, ac proinde præexistente illa conditione necessario præscinditur ab illa scientia media, & datur locus, vt Deus habeat voluntatem efficacem creandi illos, quæ pro motiuo, siue formali obiecto respiciat consecutionem æternæ beatitudinis.

11. Fit etiam tertio, quando intelligitur Deus conferre ex fine nostræ salutis hæc, vel illa particularia auxilia, quæ reipsa inefficacia sunt, licet præscindatur ab inefficacia horum, non debere necessario præscindi ab efficacia, vel inefficacia aliorum auxiliorum, à quibus præscindere necessarium non est, vt Deus pro signo illo efficaciter intendat salutem illius hominis. Ratio est, quia cum Deus est proxime expeditus conferre hoc auxilium Petro v. gr. ex fine æternæ salutis eiusdem Petri, debet præscindi à scientia affirmante illud decretum extiturum, si ponatur illa conditio, quæ scientia est eadem formalitas virtualiter cum scientia affirmante nostram liberam determinationem sub conditione illius auxilij, vt in præcedenti sectione probaui. At vero ex hoc non probatur debere præscindi ab efficacia, vel etiam inefficacia aliorum auxiliorum, si præcisio illa non sit necessaria vt Deus possit intendere finem æternæ salutis illius hominis. Si autem Deus præintelligatur præscire danda esse postea Petro v. gr. talia auxilia, si detur ipsi hoc primum, & cum auxiliis illis minime hominem illum assequuturum æternam salutem, potest Deus habere complacentiam terminatam ad existentiam illorum auxiliorum, & illa complacentia petit præcisionem à scientia repræsentante inefficaciam talium auxiliorum, quia de se inclinat in voluntatem efficacem dandi illa auxilia, & inclinat vt de facto Deus habeat voluntatem efficacem reflexam, determinantem inefficaciter ad voluntates executiuas illorum auxiliorum pro reliquis signis. Cum igitur illa scientia, quæ repræsentat conditionate inefficaciam illorum auxiliorum, sit eadem formalitas cum scientia repræsentante illam volitionem efficacem reflexam, vt existentem sub conditione illius complacentiæ, necessario dicendum est præscindi ab illa scientia, quæ repræsentat inefficacitatem illorum auxiliorum, postquam intelligimus esse in Deo illam complacentiam, & Deum esse proxime potentem ex vi illius complacentiæ habere illam voluntatem efficacem, quæ efficaciter determinat ad existentiam illorum auxiliorum, & ad volitiones executiuas illorum, quæ ponendæ sunt pro signis sequentibus.

12. Quarto deducitur posita illa præcisione posse quoque intelligi in Deo voluntatem aliquam qua velit ex fine æternæ salutis Petri v. gr. dare eidem Petro auxilium quod re ipsa est inefficax, quia si Petrus non peccat, cum illo consequetur salutem absque lapsu, vel si peccat dabitur illi auxilium aliud (quod videtur efficax vt infallibiliter pœnitentiam agat. Hac ratione, vt postea dicetur, permissio peccati potest esse effectus prædestinationis, & procedere ab intentione efficaci gloriæ; quamuis Deus non possit intendere pœnitentiam absolute ante præuisum peccatum: quoniam ex illa intentione efficaci gloriæ potest Deus velle auxilium, quod reipsa est inefficax: nam potest pro alio sequenti signo ex vi illius intentionis efficacis gloriæ habere voluntatem efficacem terminatam ad existentiam huius auxilij, quod est re ipsa inefficax, ex fine bonæ operationis, vt ipsa mediante consequatur homo ille æternam salutem, & pariter ex fine pœnitentiæ sub conditione quod homo ille non eliciat illud bonum opus, sed potius peccet.

13. Quinto fit non posse Deum pro eodem signo esse proxime indifferentem ad negandum auxilium inefficax, quia est inefficax, & ad conferendum illud immediate per voluntatem de se præscindentem à scientia. Etenim illa prærequisita quæ præsupponuntur ad aliquam volitionem liberam, v. gr. ad voluntatem negandi auxilium, quia est inefficax, præintelliguntur aliquo modo ad omnem voluntatem, quæ formaliter potest esse ratio immediata, cur non existat prædicta volitio, eo quod illam formaliter, & immediate impediat. Ob hanc rationem nequit intelligi casus, in quo quis sit proxime potens velle audire sacrum, quia est dies festus, & ex motiuo obediendi præcepto Ecclesiæ, ita vt pariter sit proxime potens ad habendam aliam volitionem incompossibilem cum auditione sacri, quin peccet, quia pro signo illius proximæ indifferentiæ intelligitur homo ille positiue cognoscens præceptum, quia potest obedire ex ipso motiuo virtutis obedientiæ, & consequenter, si omittit actum præceptum peccat. Quinto.

14. Sexto, & vltimo deprehenditur pro signo, quo Deus confert auxilium ex fine salutis huius hominis, & rectæ operationis ipsius, non præuideri talem operationem bonam vt futuram occasionem per accidens aliqua ratione æternæ damnationis, quia illa voluntas intendens æternam fœlicitatem illius hominis ex se modo dicto postulat præcisionem ab illa scientia, quæ repræsentat illam futuram damnationem si homo ille creetur; quia nemo intendit finem, & causat media videns finem illum infallibiliter non esse consequendum. Etenim dum Deus præuidet hominem illum damnandum si creetur, videt danda fore talia auxilia si creetur, & futuram finalem impœnitentiam, si detur illi tale auxilium vltimum, & dandum fore auxilium illud si creetur homo, & adhuc posita complacentia in Deo circa existentiam illius hominis, & circa voluntatem reflexam, quæ determinet ad existentiam illorum auxiliorum, est Deus indifferens ad habendam volitionem quæ determinet efficaciter ad existentiam illius hominis ex fine æternæ salutis, necnon volitionem quæ determinet ad volitiones executiuas illorum auxiliorum: ac proinde præscinditur à scientia quæ affirmat extituram volitionem efficacem creandi illum hominem ex fine illo æternæ salutis, & volitionem efficaciter determinantem ex illo fine ad volitiones executiuas illorum auxiliorum: illa autem scientia pariter repræsentat inefficaciam illorum auxiliorum si dentur, siue hominem non operaturum si ipsi dentur illa auxilia, & consequenter debet, posita illa Sexto.

compla

Universidad de Deusto
Biblioteca

complacentia (cum est proxima indifferentia ad illas volitiones) præscindi à tali scientia, quæ virtualiter non differt à scientia repræsentante illos actus diuinos, vt extituros sub illa conditione prædictæ complacentiæ, aut imperij supra positi.

Dispvtatio XII.

Qua ratione auxilium sufficiens sit Dei beneficium.

EX his quæ in præcedenti disp. dixi, non parum detegitur qua ratione auxilium pure sufficiens, & inefficax possit esse beneficium Dei, etiam in ordine ad bonam operationem, quia Deus illud confert ex sincero affectu nostri boni operis; adhuc tamen nonnulla examinanda restant.

Sectio I.

Auxilium inefficax est Dei beneficium, etiam in ordine ad salutem.

1. CONstat hæc assertio ex innumeris Patrum testimoniis, quæ adduximus in præcedenti disp. eamque communiter tradunt Theologi, & merito, quia non obscure traditur à Patribus quoties ab ipsis quoduis supernaturale auxilium appellatur illuminatio, gratia, Dei semen, Dei misericordia. Legatur P. Montoya de Voluntate Dei disp. 27. 28. & 37. Sic etiam dum Deus præbet hominibus auxilia sufficientia ad salutem consequendam dicitur pluere super iustos, & iniustos, & facere vt sol oriatur super bonos, & malos. Legendi sunt Ignatius Epist. 6. ad Philadelfios, Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 14. & 10. Bernardus serm. 1. de Purificat. Mariæ, Ambrosius in Psal. 118. serm. 8. & lib. 6. in Lucam cap. antepenultimo, Cyprianus Gregorius. lib. 4. Epist. Epist. 7. Gregorius in illud Iob. *Et super quem non consurget lumen eius*, lib. 17. Moral. cap. 4. vbi scripsit: *Lumen Dei est gratia præueniens, ita inuitantur omnes, qui laborant & onerati sunt.*

2. Confirmant hæc omnia, perplura alia testimonia Patrum, in quibus asseritur creationem reprobi esse Dei beneficium. Non pauca ex illis adfert P. Ruiz de Prædest. disp. 17. sect. 1. & 2. Supponunt præterea hoc Patrum responsa ad interrogationem illam: *Cur Deus creauerit homines, quos præuidit fore damnandos?* dum Patres aiunt non debuisse Deum abstinere à largitione suorum munerum, eo quod præuiderit homines eis non bene Anselmus. vsuros. Hoc idem dilucide probant verba Anselmi in dialogo de casu diaboli cap. 18. sub initium: *Semper igitur*, inquit, *debet Deo gratias agere malus Angelus pro beatitudine, quam sibi abstulit, sicut bonus pro ea, quam sibi ipse dedit*; quia scilicet fuit in potestate praui Angeli beatitudinem acquirere, eo quod habuerit sufficiens auxilium ad illam obDamascen. tinendam. Consentit Damascenus dialogo contra Manichæos inter medium, & finem, inquiens: *Non dixit Deus vile fuerat si natus non fuisset homo ille, sed vile fuerat homini illi. Bonum quidem est, & quantum ad naturam, & quantum ad ius attinet, vt bonus benefaciat, ac bona largiatur. At qui accepit, neque conseruauit, turpe, ac reprobosum sibi hoc ipsum efficit, quod accepit. Haud consentaneum erat vt ob ignauiam nostram, ille bonitatis suæ beneficia non impertiret. Neque par erat vt vitium nostrum victoriam obtineret, aut inertem ipsius bonitatem redderet.*

3. Consentit Augustinus lib. 11. de Genes. ad liter. cap. 22. *Præscient Deus diabolum propria voluntate malum futurum, fecit tamen, non abstinens bonitatem suam in præbenda vita, atque substantia futura etiam noxia voluntati.* Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 5. post medium: *Bonitatem*, inquit, *Deus præbuit ad eam creaturam condendam, cuius præuidit futura peccata.* Et paulo inferius: *Nec ab illa creatura, quam præsciuit Deus non solum peccaturam, sed etiam in peccandi voluntate mansuram abstinuit largitatem bonitatis suæ vt eam conderet.* Disputat. etiam præcedenti posuimus ex Chrysost. tom. 5. homil. de anathemate, causam cur Christus mortuus fuerit pro his *quos prauos fore ante constitutionem mundi sciebat?* vbi respondet: *Eosque præscius formauit vincente præscientiam bonitate.* Considerat diuinam bonitatem quasi pugnantem contra præscientiam antequam Deus efficaciter decerneret illos creare, & affirmat diuinam bonitatem reperisse modum vincendi præscientiam illam, ne talis præscientia victoriam reportaret; quia nimirum Deus modum inuenit, quo homines illos ex fine æternæ salutis crearet, quin præscientia posset explicare suas vires contra conatum illum diuinæ bonitatis, eo quod à scientia illa posset præscindi.

4. Eandem gratiam commendat Ambrosius lib. de Paradiso cap. 8. quoniam Christus D. obtinuit auAmbros. xilia sufficientia ad credendum his, qui crediturі non erant. *Neque Iudæos*, inquit, *omnes credituros sciebat, & tamen ait: Non veni nisi ad oues perditas domus Israël.* Idem confirmat Augustinus lib. 1. contra aduersarium Legis, & Prophetarum cap. 16. *quia Deus dedit talentum homini nihil acquisituro.* Et lib. 22. contra Faustum Manichæum hoc idem probat cap. 14. quia Christus D. *Iudam inter discipulos elegit, qui mandata eius non erat seruaturus.* Chrysost. Haud aliter Chrysostomus in Genes. homil. 14. supponit *diuina gratia datum fuisse mandatum, quod sciebat hominem transgressurum.*

5. Constat quoque eadem veritas ex Concilio Tridentino sess. 6. can. 29. *Siquis dixerit eum, qui post* Concil. Trid. *Baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, &c. anathema sit.* Supponit ergo auxilium sufficiens esse Dei gratiam, donum, & beneficium gratuitum, & commendat increatæ bonitatis propensionem ad succurrēdum omnibus adultis. Quod Clemens egregie perpendit Clemens Alexand. generaliter Alex. differens de reprobis lib. 2. stromat. pag. 6. *Diuinum*, inquit, *Verbum clamauit omnes simul vocans, eos quidem vel maxime cognoscens, qui non erant pariturі.* Redditque rationem, quia, nimirum, mediante illo auxilio exigit bonam operationem: *Quod autem præstare possunt vniuscuiusque vires, exigit.*

6. Ratio est, quia nemo potest aliquid boni velRatio. le, aut facere, nisi Deus faciat, vt homo velit, & faciat, Ezechiel. 11. & 36. & Philip. 2. ac proinde Deus vult, & facit, quantum ex se est vt præscitus quilibet incipiat facere, quæ requiruntur ad æternam salutem. Et vt habetur Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me*, ait Christus, *nisi Pater, qui misit me traxerit eum*, ac proinde quemlibet præscitum trahit Pater, quantum in se est, vt incipiat venire ad Christum. Et iterum ibi: *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* At à Patre non datur nisi beneficium, quo dato potest homo incipere addiscere.

Confirma

7. Confirmant hoc verba Dei promittentis, & vocatio inuitans, qui à se vocatos non deserit, antequam deseratur ab illis, & ideo spei rationem ex vocatione reddit Paulus 1. Corint. 1. Ideo ipsa supplicia sunt Dei dona, quia quantum est ex parte sua mediis illis suppliciis intendit Deus salutem illius reprobi, semperque Deum habemus auxiliatorem, & consequenter benefactorem, neque ex parte Dei nutat præscitorum spes, sed potius adest generale præceptum spei Theologicæ. Et vt Tridentinū inquit sess. 6. c. 13. *In Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent*, quia nimirum Deus peccatoribus propter Christum misereri vult, & inquit *sto ad hostium, & pulso*, quibus verbis significatur beneficium gratiæ excitantis perpetuo assistentis ad ostium, & cuncta, quæ ad salutem sunt facientis. Vnde Clemens Alexand. lib. 1. Pædagogi probat obduratis præberi auxilia per summam misericordiam Dei, & desiderium salutis eorum. Lege ipsum c. 9. Idem patet ex Prospero lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 13. *Quæ beneficia, licet obduratis nihil remedij, & emendationis attulerint, &c.*

8. Idem probat Angelorum custodia: nam omnibus hominibus, cunctisque Prouinciis Gentilium, Deus præfecit Angelos custodes, & sumitur ex Dionysio de cælesti Hierarchia cap. 9. qui interuentu diuinarum inspirationum exercent munus deducendi homines ad salutem, vt inquit ibi Dionysius, affirmatque ipsorum custodia, principaliter concurrere gratiam, seu paternæ benignitatis lucis largitionem, vbi agit de auxiliis sufficientibus; *quia oculorum mentis dissimilitudo facit, vt effluens paternæ benignitatis lucis largitio, vel omnino communicari, capique non possit.* Quod testimonium alibi expendemus pro declaranda efficacitate, vel inefficacitate diuinæ gratiæ. Præbetque Deus hanc custodiam Angelorum nostræ salutis causa, ac proinde non erit cur causa nostræ salutis non præbeat auxilium sufficiens. Audi Dionysium in fine illius capitis: *Vna quidem de omnibus Altissimi prouidentia omnes homines salutis causa Angelis suis ad se deducendos distribuerit.* Et in fine capitis concludit: *Omnes Angelos, qui singulis gentibus præsint ad illud ipsum principium, vt proprium, eos, qui vltro, ac sponte sequantur deducere.* Quoniam ipsi præparant mentem vt recipiat illuminationem, quæ licet re ipsa sit inefficax, tamen quantum ex se est efficax esse poterat. Vide S. Thomam in Ioannem cap. 1. lect. 5. vbi refert, & approbat hæc ex Chrysostomo: *Illuminat, scilicet Verbum, quantum de se est, quia ex parte sua nulli deest, imo vult omnes homines saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Quod si aliquis non illuminatur ex parte hominis est auertentis se à lumine illuminante.* Quam sententiam ita confirmat: *Sic ergo patet efficacia diuini Verbi, quod defectus cognitionis in hominibus non est ex parte ipsius Verbi, quia ad omnes homines illuminandos efficax est; cum sit lux vera, &c. Sed ne credas defectum ipsum esse ex remotione, seu absentia lucis.* Et hoc excludens Euangelista subdit: In mundo erat. Simile huic habetur Actuum 17. *Non longe est ab vnoquoque nostrum*, &c. Quasi dicat Euangelista Verbum diuinum efficax est, & præsens ad illuminan9. dum.

Ex his colligitur iuxta dicta in præcedenti disp. Angelos beatos non cognoscere per visionem beatificam quidquid pertinet aliquo modo ad statum suum, eo quod ad clientes suos spectet; quia non solum nota non est Angelo custodi prædestinatio aut reprobatio sui, se neq; per visionem beatificam videt custos Angelus suum alumnum non recte operaturum, si ponatur in tali occasione; quia non posset Angelus esse solicitus de bona operatione, & victoria sui clientis; siquidem (vt supponimus) Angelus pro signo illo, in quo intelligitur applicare media, vt alumnus recte operetur, non præscindit à visione beatifica, sed intelligitur positiuæ Beatus. Quare falsū omnino est, quod nonnulli aiunt, nēpe Angelo tutelari Antichristi certā esse reprobationē ipsius Antichristi, quia non posset esse de salute illius hominis solicitus nisi perpetuo pro priori signo, in quo poterat inuigilare saluti alūni præscinderet à tali notitia. Cū igitur Patres doceant omnia recta consilia, & cœlestes inspirationes referendas esse ad Angelos custodes, tanquā ad ministros Dei, dicendū est cœlestes illas inspirationes, quāuis non sint auxilia efficacia, sed dūtaxat sufficientia esse beneficia Dei, quemadmodū ipsa Angelorum custodia est singulare Dei donū, & beneficium Angeli, (vt inquit S. Laurent. Iustinian. lib. de casto connubio Laur. Iust. Verbi c. 8. *illuminant intellectum nostrum, excitando, disponendo, & lumen in nos diuinum transformando. Zelant nostrā salutē.* Et Glossa Ierem. 51. inquit: *An-* Glossa. *gelos repellimus, dū consiliis eorum non acquiescimus, qui videntes se perdere operam, ad inuicem dicunt, relinquamus eā. Tradita est medicina à Deo, vt animam hominis curemus: adiutoria, & medicamenta adhibuimus, contumax est, non vult obseruare quod dicimus, studium nostrum non sequitur effectus.* Quæ omnia satis declarant beneficia nobis concessa per manus Angelorum, etiam quando diuinis inspirationibus resistimus. Quod etiā significatur illis verbis Isai. 5. *Et nunc viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam quid est, quod vltra debui facere vineæ meæ, & nō feci.* Ponderat Cyril. in illū locū homines tanta solicitudine à Deo curatos, adeo fertilitatē suā neglexisse.

10. Hoc totū apprime declarat Hierony. dialogo 3. aduersus Pelagianos col. 5. inquiens: *Tanta bonitatis* Hieron. *est, & ineffabilis clementia, vt eligat eum, quem interim bonū cernit, & scit malum futurum, dans ei potestatem conuersionis, & pœnitentiæ, iuxta illū sensum Apostoli: Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit.* Haud aliter Chrysost. homil. 38. in Matth. *Deus* Chrysost. *enim, quamuis sciat nihil boni vos facturos, cura tamen, ac prouidentia summa erga vos vtitur, ita vt etiā iis, qui impudentissii sunt, ne vmbrā quidem dubiæ, atque ingratæ dubitationis relinquat.* Præmittit scientiam praui abusus futuri sub illa conditione, vt constet non deesse Deo modum, vt non obstante illa præscientia, quæ ordine signorum præcedit in Deo, cōferantur reprobo media ex fine suæ æternæ salutis, & diuina beneficia ob prauum vsū humani liberi arbitrij non impediantur. Vide quoq; Chrysost. homil. 9. in Lucam vbi ponderat Dei beneficia, quatenus hominibus adhibet magistros, admonitores, consultores, adhortatores. Similia habet Prosper in Epist. ad Demetriadem virginem, quę apud Ambros. est 84. *Nec ob aliud*, inquit, *vnquam datur præceptum, nisi vt quæratur præcipientis auxilium.*

11. Idē beneficium ita proponit Aug. lib. 3. de libero Aug. arbit. c. 19. *Cū vero vbiq; sit præsens, qui multis modis per creaturā, sibi Domino seruientē, auersum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem ex hortetur, conantem adiuuet, exaudiat deprecantem, non tibi imputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, sed quod negligis quærere, quod ignoras: nec illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Ex quo colligitur Deum ex affectu benevolo illa media applicare, quia quātum ex est vult actualiter sanare, si per te non steterit. Propter eandem rationem Leo serm. 16. de Passione c. 6. colligit Deum iuste instare præcepto, quoniam prius præbet gratiā, seu beneficiū: *Iugiter admonet*

Universidad de Deusto
Biblioteca

admonemur, vt dona gratiæ Dei non negligenter habeamus. Iuste enim nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio.

Sectio II.

Difficultas contra præcedentem assertionem proponitur, & aliquorum responsio refutatur, & vera statuitur.

1. Licet omnino vera sint, quæ in præcedenti sect. dicuntur, irruunt nihilominus examina difficultatum. Etenim non apparet qua ratione beneficium esse queat elargitio rei, cuius carentiam ego prudentissime mallem, atqui nemo prudenter mallet auxilium inefficax, quam eius carentiam, quin potius deberet à Deo petere carentiam libertatis, ne potiretur illa interuentu auxilij inefficacis, igitur auxilium inefficax nequit esse Dei beneficium: quia contra rationem beneficij est, vt qui illud recipit, potius æstimare debeat illo carere, quam ipsum recipere.

2. Confirmatur: nam si Deus præberet auxilium moraliter necessitans ad peccandum, quamuis relinqueret libertatem physicam ad honeste agendum, non præstaret beneficium: id enim quod potius attenta sua natura habet rationem supplicij, nequit per se esse beneficium. Sed huiusmodi impotentia recte agendi ex se potius est supplicium, igitur non erit beneficium: ergo non omne auxilium sufficiens est beneficium. Quod si admittatur tale auxilium non præbens vires morales recte agendi non esse gratiam, seu beneficium Dei, quia non iuuat ad bene operandum, reddentur inania argumento quibus supra ostendimus in genere auxilium sufficiens esse Dei beneficium; quoniam Patrum testimonia quæ supra adduximus vniuersaliter loquuntur de auxilio sufficiente concesso hominibus, quamuis de facto contingat non raro peccatorem aliquem in hac vita relinqui à Deo in tam exigua mentis illustratione, tantaque tentatione pulsatum, vt ex vi tot circunstantiarum moraliter inferatur hoc peccatum mortale determinatum. Idque probatur ex illo Ecclesiastes cap. 7. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.* Videlicet non dando auxilium vberius, quæ inopia auxiliorum oritur à demeritis ipsius hominis. Hæc verba exponit Gregorius lib. 11. Moral. cap. 5. inquiens: *Hinc est quod Cain & diuina voce admoneri potuit, & rentari non potuit: quia exigente culpa iam intus Deus cor reliquerat cui foris ad testimonia verba faciebat.* Sic plures infideles, nisi specialiter adiuuentur manent infallibiliter propensi ad suam infidelitatem, præsertim si famam, & vitam amissuros sciant, si à sua secta recedant.

3. Occurrit priori difficultati P. Alarcon tract. de Prædest. disput. 4. cap. 5. num. 64. inquiens optime posse esse beneficium, cuius oppositum est maius beneficium; siquidem eadem res potest esse bona in ordine ad vnum finem, quamuis mala sit in ordine ad alium, vt valetudo est optima ad vitam corporalem, quæ mala esse potest ad spiritualem. Idque confirmat, quia creatio Iudæ fuit beneficium, quamuis melius illi erat non fuisse. Adiungitque optime, non semel accidere, vt res aliqua sit vtilis ad finem aliquem, quamuis eius carentia sit vtilior. Sic scientia conducens ad prædicationem Euangelij potest esse vtilis ad æternam salutem docentis Euangelium, & nihilominus carentia scientiæ poterit illi esse vtilior: sic etiã Martyrium vtile erat S. Francisco ad gloriam obtinendam, & nihilominus carentia Martyrij illi erat vtilior, quoniam deficiente Martyrio, maiorem gloriam erat consecuturus. Parer Alarc.

Est nihilominus hic discursus omnino insufficiens ad plenam argumenti responsionem Facemur namque Martyrium & carentiam Martyrij posse conducere ad bonum maximum à Deo donandum, & sic denominari beneficium; semper tamen beneficium est bonum per se æstimabile, vel conducit ad consecutionem boni æstimabilis, & idcirco medium ipsum etiam est æstimabile. At argumentum contendit illud auxilium sufficiens non esse æstimabile, & ideo non esse beneficium, quæ obiectio non soluitur illa doctrina, prædictis exemplis declarata. 4. Inst. argumenti. 5.

Iam clarius monstro responsionem esse vitiosam. Ad idque aduertere oportet carentiam Martyrij posse ex diuina ordinatione conducere ad maius bonum, quam obtinetur per Martyrium: Deus enim disposuit vt deficiente Martyrio vita illius hominis protraheretur feruentissimis actibus diuini amoris occupata, quibus multo maior gratia, & gloria obtinenda est; ac proinde si Deus prius statuisset conferre huic homini gloriam, vel permittendo eius necem in odium fidei, vel impediendo Martyrium; ex vi illius diuini actus, tam Martyrium, quam carentia Martyrij esset speciale Dei beneficium; quia potuit Deus non ita eligere hominem illum ad gloriam, & posset res ita disponere vt carentia Martyrij non conduceret ad consecutionem gloriæ. Tamen si Deus statuisset dare illi homini maiorẽ gloriã per martyrium quã per eius carentiam, tunc ex suppositione voluntatis perducendi hominem ad gloriam per martyrium, vel eius carentiam, non esset nouum beneficium determinare carentiam martyrij: quia ex suppositione prædictæ voluntatis non poterat Deus non dare aliquod ex illis bonis, & eligeret Deus minus bonum, cum potius mallet homo prudenter oppositum. Absolute vero esset in illo casu beneficium ipsa carentia martyrij, quia ipsa conducit ad beatitudinem, & vt talis eligitur, quatenus conducit vt in tali loco apud fideles homo ille prædicationi incumbat. Quod si talis carentia non conduceret ad bonum aliquod, non posset esse beneficium; quia ipsa nulla ratione esset appetibilis, etiam per comparationem ad oppositum. At auxilium inefficax in ordine ad bonam operationem non est appetibile, & prædictum auxilium sufficiens cum præuisione finalis impœnitentiæ non conducit ad bonum aliquod ratione cuius sit æstimabile: Ergo non diluitur proposita obiectio, & aliter est declarandum qua ratione possit auxilium illud sortiri rationem beneficij. 6.

Si Deus conferret auxilium inefficax, eo quod homo, si laberetur in culpam, occasione lapsus assurgeret cum magno incremento virtutum, non adeo difficulter intelligeretur quomodo auxilium illud esset beneficium ratione conducentiæ ad pœnitentiam, & magnos in virtute progressus. Cæterum, si potius videatur finalis impœnitentia futura sub conditione quod ille homo peccet, non apparet quo pacto largitio auxilij incongrui sit beneficium, cùm potius videatur esse maximum supplicium. 7.

Ex conceptu ipso beneficij difficultas vrgetur: est namque beneficium beneuola æctio; minime autem dicitur actio beneuola, quæ potius est illatiua

tiua supplicij. Neque obstat fuisse in potestate Dei dare auxiliũ, quo posito, carentia operis esset deterior; inde enim solumodo fit vnum auxilium esse maius supplicium, quam aliud; sicut non esset beneficium addicere hominem æternis cruciatibus minus intensis, licet Deus potuerit illum deputare intensioribus. Posset quidem considerari ratio aliqua beneficij, quatenus denegaretur auxilium, quo posito, homo turpius lapsurus erat: cæterum non facile intelligitur qua ratione concessio huius sit beneficium, liquidem optabilius erat illo carere. Sicut etiam carentia grauium pœnarum posset esse beneficium, quamuis ipsa inflictio pœnæ non diceretur beneficium, sed supplicium.

8. Dicat secundo quis ideo auxiliũ sufficiens sortiri rationem beneficij, quamuis homo, eo sit male vsurus; quia auxilium attenta entitate intrinseca ipsius est bonum appetibile ad consecutionem gloriæ; quod autem cedat in malũ hominis, soli homini imputatur, qui sua culpa præstat, vt auxiliũ sit inefficax, cũ potuerit illud reddere efficax. Sed contra est quia antecedenter ad operationem in statu absoluto præuidetur auxilium non solum vt nulla ratione prudenter eligibile, sed vt habens etiam maximam rationẽ supplicij, ita vt ante ipsum peccatũ deberet ipse homo eligere quodcũq; malũ pœnæ, ne sibi cõcederetur tale auxiliũ inefficax, quo posito infallibiliter est peccaturus mortifere; nõ igitur Deus se gerit beneuole cõferẽdo illud auxiliũ.

9. Dices non obesse beneficio, si donũ ipsũ sub hac circunstantia sit minus elegibile. quam eius carentia: nam quãuis Deus daret auxilium præscindendo à peccato, vel bono opere futuro sub conditione, largiretur beneficiũ homini præexistenti in gratia, & nihilominus homo ille sanctus prudenter mallet deinceps carere libertate ne exponeretur periculo iacturæ pristinæ gratiæ. Et hac de causa præmatura mors, vt substrahatur quis à periculis, quãdo præexistebat in gratia, est inenarrabile beneficiũ.

10. In contrariũ adhuc nihilominus est, quoniã videbitur beneficium debere esse donum ex circunstantiis, aut de se æstimabilius, quã carentia, vel debere conducere ad quid æstimabilius de se, quam eius carẽtia, & cõsequẽter debere reputari absolutè bonũ, & esse beneuolã actionem, siue conferri ex beneuolo affectu. Sed auxilium sufficiens quando cõfertur, potius reputatur supplicium, & nequit cõferri ex tertio beneuolo affectu boni operis, si præuideatur eius inefficacia, quando confertur; ergo auxilium cũ illa scientia inefficaciæ concessum nequit esse beneficiũ per ordinẽ ad bonum opus.

11. Nihilominus in vltima responsione, quã proposui indicata est solutio primæ, & præcipuæ difficultatis. Vidimus disp. præcedenti Deũ nõ præbere auxiliũ inefficax præuidẽdo pro signo immediato antecedenti esse inefficax, ac proinde datur locus vt Deus præstet auxiliũ ex intẽtione sincera boni operis, siue quatenus conducit ad opus, quod est de se melius, quã eius carentia. Satis igitur est ad benefaciendũ, si attentis his quæ cõpetunt secundũ se ipsi dono, quod conceditur sit magis æstimabile, quam eius carẽtia, vel conducat ad quid æstimabilius, & offeratur vt tale, quin pro tũc appareat minus bonũ. Atqui auxiliũ sufficiẽs ad recte agendũ, & promerendã beatitudinẽ est magis æstimabile, quam eius carẽtia: nã cõsiderandũ est, vtru bonũ quod cõfertur conducat ad consecutionẽ alicuius boni, cum posset elargitor beneficij dare minus bonũ; nã tũc tale donũ erit beneficiũ, si detur affectu beneuolo, quia de se bonũ est, & conducit ad cõsecutionẽ alicuius boni de se melioris, quã eius carẽtia. Sic noua libertas potest esse beneficiũ, quãuis carẽtia libertatis, & præmatura mors, quando homo decederet in gratia esset maius beneficiũ: quia nõ debet cõparatio fieri solũ cũ oppositio maiori bono, sed etiã cum minori, quod potuit à donante proficisci. Secundo cõsiderandum est, vtrum quod conceditur, provt est in præuisione, & intentione donantis, possit potius appellari malum, seu pœna, quam bonum, seu donum: etenim doloris inflictio, si non conducat ad consecutionẽ alicuius boni, potius dicitur supplicium, quã beneficium, quamuis sit in potestate infligentis illud malum, infligere aliud maius. Eaque propter auxilium efficax præuisum vt tale, quin cõducat ad bonũ pœnitentiæ, & præuisũ cum impœnitentia finali sub conditione quod homo, posito illo auxilio peccet, potius esset suppliciũ, quã donũ, quia vt sic nõ conducit ad rectã operationem, & connexionẽ habet cũ demerito æterni supplicij. Si autem non præuideatur positiue vt inefficax potius est bonũ in ordine ad bonam operationẽ; quia de se est adiutorium recte agendi, & consequendi beatitudinem supernaturalẽ, aut naturalem, aliaue præmia, & amatur ob talẽ conuenientiam. Ob hanc causam ipsa inflictio pœnæ poterit esse beneficiũ, dũ ordinatur ad speciale bonũ hominis puniti. At vero si boni largitor esset necessitatus conferre illi homini vnũ è duob. bonis æqualib. & cõferret minꝰ bonũ, nõ præstaret beneficiũ, nec deberet illi gratias; quia nõ potuit dare minus, licet debeãtur grates danti bonũ cũ facultate præstandi minus bonũ. 12. Nam difficultatis solutio.

Hæc est potissima ratio cur auxiliũ sufficiẽs concessum cum præcisione ab inefficacia sit beneficiũ, quia confertur bonum, & in ordine ad bonũ opus cum potestate dandi minus bonum. Libertas etiam ad peccandum beneficio non obstat, saltẽ si non detur moralis necessitas ad culpam; quia absolute bona est ob dominium agendi, & non agendi, & acquirendi mediis bonis actibus beatitudinẽ, aut augendi meritum ratione libertatis ad peccandum. 13.

Si autem homo certo sciret illud auxiliũ esse inefficax, prudentissime peteret illud sibi non cõferri, & consequenter non esset beneficiũ si à Deo cõferretur cũ præuisione inefficaciæ, & potestate pro tunc impediendi existentiã auxilij ob illã inefficaciã. quia Deus nõ posset intẽdere bonũ opus per illud auxiliũ, nec in ordine ad illud opus posset absolute reputari bonũ tale auxiliũ. Non tñ ideo formaliter excluderetur à beneficio illa donatio auxilij, quia homo prudẽter eligeret vt sibi nõ daretur illud bonũ: nã qui certẽ sciret se esse in gratia sanctificãte prudẽter eligeret deinceps carere libertate ad peccandũ & recte agendũ, & nihilominus dum homo accipit libertatem ad recte agendum, accipit beneficium à Deo, vt probatum est.

Cæterũ si homo nõ videret inefficaciam auxilij, sed vocationem ipsam secundũ se, vt præbentẽ non solũ moralẽ potentiã recte agendi, verum etiã non modicũ audiutoriũ ad consecutionẽ salutis, quãdoque prudenter amaret illud auxiliũ, vt si medio illo sperare liberari à peccato, & consequi vitã æternã. Possũt nihilominus esse plures circunstãtiæ, in quibus homo prudẽter mallet deinceps carere libertate, quam potiri præfata vocatione: nã si supponamus, vt dixi illũ scire se gratũ esse Deo, recte mallet regulariter non incurrere pericula gratiã amittendi. Hoc tñ, vt præmonui non obstat diuinæ beneficentiæ: nã quod cõfertur de se bonũ est, nec potest dici absolute supplicium, & iuuat in consecutionem boni melioris, quam sit eius carentia, & datur ex sincera intentione consecutionis illius boni. Hoc & non amplius persuadere potuit illud exemplum supra adductum de martyrio, & eius carentia: etenim, quia etiam carentia iuuat ad 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum aliquod,& minus bonum esset consequendum per martyrium, quia posset Deus ita res constituere,& carentia illa martyrij ordinetur ad colligendos fructus inter fideles, & ex illa ordinatione ad illos fructus,acciperet illa carentia rationem eximij beneficij.

14. Colligitur 1. Ex his colliges primo secundum responsionem, quam proposui n.8.non impugnari sufficienter adducto argumento, quatenus illud auxilium stante præscientia inefficacitatis ipsius nō potest esse prudenter eligibile ab homine.Etenim etiam si Deus videat hoc auxiliū efficax futurū postea occasionem superbiæ,& futuræ dānationis,si tamen Deus illud conferret ex fine illius bonæ operationis esset beneficiū,quia per se ordinatur ad bonū æstimabilius, quam carentia talis boni;quod autem per accidens cedat in malum hominis,hoc est per accidens respectu dantis, & homini imputatur, quamuis Deus magis benefaceret,si subtraheret illā gratiā pro superbia,quæ esset,si non subtraheretur.Reiicitur tamē responsio illa vt insufficiens duplici ex capite. Primo quia auxiliū illud præcedente illa præscientia non esset Dei beneficiū in ordine ad bonā operationē, quia præuidetur omnimoda infallibilitate non fortiturū effectū.Secundo,quia vt esset beneficium in ordine ad bonā operationem, opus erat vt Deus intenderet talē bonam operationē,& præberet auxilium ex fine illius bonæ operationis;hoc autē esset impossibile (vt probatū fuit in præcedenti disputatione)si præcederet aliquo pacto illa scientia collationē auxilij, itavt Deus posset impedire exitentiā auxilij quia præuidebatur fore inefficax, si daretur,quia nemo applicat media ad consecutionē finis,quē videt infallibiliter nō fore obtinendū.

15. Colligitur 2. Colligitur 2. causam cur debeat præscindi à scientia inefficacitatis auxilij, vt habeat rationē beneficij desumendā esse,non ex eo quod auxilium illud sub illis circunstantiis non habeat rationē boni,siquidem per accidens est quod auxilium illud coniungendum sit cum peccato : nam auxiliū est de se bonū,& conducit ad bonam operationē,& homini imputāda est coniunctio peccati cū auxilio,sed quia respectu donantis auxiliū,non potest auxiliū sub illa scientia carentiæ boni operis habere rationem boni per ordinem ad bonam operationem, quia præeunte illa scientia, non posset Deus illud præstare ex fine boni operis.

16. Materialiter tamen, quamuis præcederet illa scientia illud auxiliū diceretur beneficiū,quatenus est bonū de se iuuans ad rectè agendum,& carentia boni operis non imputaretur Deo danti, sed homini praue operanti. Quare posset esse casus in quo daret auxilium nō obstante illa præscientia, non eo fine vt sequeretur opus,sed quia auxilium de se est bonū iuuans de se ad rectè operandum,& Deus in illo casu diceretur habere voluntatem signi respectu boni operis, & benefacere formaliter,non per ordinem ad bonum opus formaliter,sed per ordinē ad bonitatem,quam habet auxilium de se,quatenus de se sufficit ad elicientiam boni operis liberi. Ita etiā exponi possunt Patres dū inquirunt cur creauerit Deus homines, quos præuidit fore damnandos,& respondent Deū non debere abstinere à largitione suorum munerum, eo quod præuideat homines tantis muneribus abusuros, quia nō obstante illa præscientia creatio illorum hominum esset beneficium Dei, licet non posset esse beneficium in ordine ad consecutionem æternæ salutis.

17. Nihilominus,quia Patres etiam docent illos homines fuisse creatos ad consequendam vitam æternam,absolute dicendum est Patres cum præmittunt præscientiam ante voluntatem creandi illos ex fine consecutionis vitæ æternæ egisse de complacentia illa, seu voluntate inefficaci creandi ipsos ex fine æternæ salutis ; quia illa complacentia, præsuppositta illa scientia media qua Deus videbat homines illos fore reipsa creandos, si Deus haberet talem complacentiam, & extituram voluntatem efficacem creandi illos, si daretur talis complacentia, erat moraliter voluntas efficax creandi ipsos.

SECTIO III.

Examinatur secunda difficultas. 1.

IN secunda obiectione attingebatur illud dubiū, an si Deus conferat auxilium moraliter necessitans ad peccandum cum physica libertate ad honeste agendum,præstet beneficium.Dixi quandoque, si Deus daret auxilium sufficiens non præbens morales vires ad honeste operandū ; sed moraliter necessitans ad culpam, neutiquā fore beneficium in ordine ad bonā operationē;quia non iuuat ad rectè agendū,& per respectum ad opus bonū, potius induit conceptū supplicij, eo quod attentis illis viribus nulla esset spes rectè agendi,& sit moraliter infallibilis bona operatio, ac dignitas supplicij. Hoc defenditur ab Eminentissimo Cardinali de Lugo in publicis assertionibus Romæ his verbis:*Si vero eliceretur cognitio bonitatis moralis,adeo exigua,vt sufficeret solum physice,& non moraliter ad bene operandū, illa quidē non esset gratia ; quia vtilius esset eā non elicere,cum ex vna parte non iuuet nos ad bene operandū, ex alia vero efficiat, vt mala operatio facta cū illa aduertentia habeat rationem peccati, & punibilis.* Quæ sententia est in primis difficilis iuxta sua principia: nam putat impotentiam moralem nō peccandi venialiter prouenire de facto in nobis,quia in instanti determinato est tanta difficultas, vt sit moraliter impossibile non peccare,quæ doctrina satis, superque reiecta est in tract.1. de Incarnat. Controu.1. & clarius impugnabitur in tract. de Gratia. Lugo.

2. Contra prædictam responsionem primo obiici potest, quoniam illa necessitas moralis non poterit officere beneficio ; quia potest dari adhuc maior impotentia moralis rectè agendi. At hæc solutio impugnari poterit, quoniam potius illa minor impotentia moralis in ordine ad operationem bonam haberet rationem mali,& supplicij, quā maior impotentia moralis : nam ex vna parte est infallibile moraliter neutram ex illis difficultatibus esse superandam,& aliunde ratione maioris impotentiæ minuitur culpa, eo quod sit minor libertas absolute. Hoc tamen difficile est;nam qua parte bona operatio redditur minus difficilis, est homo debitor actionis gratiarum. Et ideo quoties auxilium præbet morales vires rectè agendi,si reddatur operatio minus difficilis,est cæteris paribus maius beneficiū. Fieretq; ex oppositta sententia cognitionem,& affectionē supernaturalem, vi cuius homo habeat potestatem physicam supernaturaliter agendi,& consequēdi vitā æternā non esse beneficiū, si adsit tūc moralis impotētia rectè agēdi,quod est contra ipsū cōceptū supernaturalis illustrationis, & affectionis. Obiectio impugnatur.

3. Confirmatur.De facto non destituitur homo diuinis auxiliis, quæ vere sint dona, seu beneficia Dei,& nihilominus de facto ita constituuntur sub talibus auxiliis,& circunstantiis non raro,ex quibus peccatum infallibiliter infertur : vt enim supra dicebamus innumeri infideles manent infallibilitate morali propensi ad suam infidelitatem, maxime si mortis periculum subirent, nisi à sua secta recedant. Non paucique fideles proposito sibi ingenti lucro si peccatum committant, imminenteque ipsis magna iactura honoris, & diuitiarum,nisi illud committant,infallibiliter peccabunt, nisi Confirmatur.

nisi speciali Dei gratia præueniantur. Vniuersimque omnis peccator grauissima tentatione grassante, specialique diuinæ gratiæ lucæ, ac suauitate non munitus in peccatum consentiet. Immo & iustus tali tentatione vexatus, & speciali Dei auxilio destitutus peccaret infallibiliter, vt aperte 1. Corint.10. constat ex Paulo 1. Corint.10.*Fidelis Deus,qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum,vt possitis sustinere.* Quia cum talis consolatio Pauli nitatur non in rerum impossibilitate, sed in libera, & gratuita Dei fidelitate, consequens est vt Deus potuerit iustos constituere cum impotentia morali rectè agendi. Deus autem præbet de facto specialem opitulationem, vt possint sustinere.

4. Quare si admittatur dari de facto impossibilitatem moralem simpliciter respectu huius actionis grauiter peccaminosæ, dicendum est illam potestatem rectè agendi, qua parte dicit positiuum Dei auxilium ad bene operandum, esse Dei gratiam, donum, seu beneficium, quia a Deo conceditur ex fine bonæ operationis, & conducit de se ad bonam illam operationem. Licet enim homini sit adeo difficile sub illis circunstantiis rectè operari, tamen Deus vult vt homo vincat omnem illam difficultatem, & ad hoc adhibet media:quod autem homo adeo difficulter vitare possit peccatum, non obstat ne illa vocatio sit gratia, quia media illa vocatione potestatem habet homo resurgendi à peccato, & ipsi homini imputatur resistentia. Quia in illa potestate considerantur duo, & posse physice, & non posse moraliter, & positiua physica potestas, & carentia vlterioris potestatis, & a carentia vlterioris potestatis, nempe moralis, illa potentia physica sub illis circunstantiis dicitur impotentia, & impotentia moralis, qua talis est, & qua dicit carentiam vlterioris gratiæ, non est Dei beneficium, sed supplicium:ideo sumpta denominatione ab absoluta denominatione qua talis facultas potius dicitur impotentia, quā potētia potest dici illam impotentiam moralē simpliciter, & illam potestatē agendi non esse Dei beneficiū.

5. Absolute vero dicendum est nunquam dari de facto in viatoribus impotentiam moralem simpliciter non peccandi, sed solummodo aliquam intentiam moralem secundum quid, maiorem, aut minorem, quæ vulgo dicitur impotentia, & in communi modo loquendi. Illam voco impotentiam moralem simpliciter, quæ importat tantam difficultatem in actu primo, vt nemo etiam ex possibilibus videatur illam superare sub conditione quod reuera existat ille homo cum tali difficultate rectè agendi. Sic nullus ex hominibus possibilibus videtur longo tempore vitare absque speciali priuilegio omnia peccata venialia, si ipsi detur existentia, neque vllus ex damnatis videtur efficere aliquod opus bonum morale, quamuis physice ipsum efficere possit. Impotentia vero secundum quid consistit in difficultate quadam, quam de facto nullus vincit,vel non nisi pauciſſimi, quamuis plurimi & infiniti casus videantur futuri sub conditione,in quibus homo superat illam difficultatem si existat.Etenim,si de facto contingit vnus, aut alter,non mirum si Deus,qui introspicit omnes combinationes, & euentus possibiles, videat plurimos & infinitos casus, in quibus homines superarent illam difficultatem.

6. Alia quoque considerari potest difficultas, quæ tanta non sit sicut præcedens,quia plurimi homines de facto illam superant,& nihilominus constituat absolute impotentiam moralem rectè agendi,si intelligatur simul cum carentia diuinæ prouidentiæ seligentis de industria vocationes congruas, quia nisi Deus singulari consilio illas seligat, nusquam occurret vocatio congrua. Hanc impotentiam habet etiam iustus rectè operandi sine gratia,quia nō debetur iusto talis vocatio vt omnibus inspectis nō magis propendeat in obiectum prohibitum, quam in obiectum honestum,nunquā autem homo rectè operatur cum tali vocatione, nisi Deus de industria seligat aliquam ex illis,quas videt fore efficaces, si dentur,quia cuilibet vocationi efficaci intra illam mēsuram correspondēt infinitæ inefficaces, & ideo nisi Deus moueri velit ex præscientia conditionata futuræ efficacitatis, nō magis occurret vocatio efficax,quam homini nihil videnti, & quærenti lapillum album, qui est inter innumeros nigros ingentis acerui, occurret lapillus ille albus.

7. Ratio est,quoniam voluntas propter propensionem quam habet ad bonum propositum, fere semper amplectitur illud bonum,in quod vel vehemētia passionis, seu inclinationis, vel motiuorum momenta maximo quodam excessu præponderant inclinationi in oppositum, aut motiuis oppositæ partis. Quare si Deus singulari consilio non seligat vocationem congram,non occurret;quia est moraliter impossibile vt occurrat vocatio congrua, & ideo dicitur homo non posse efficere aliquod bonum morale absq; gratia prouidente,quia est infallibile moraliter vt illud sit effecturus deficiente illa singulari prouidentia seligente speciali consilio vocationem congruam. Ratio asserti.

8. Ergo quamuis homo careat potentia morali rectè agendi, potest esse aliqua spes operandi, licet valde tenuis, vel saltem possunt applicari media ad consequendum illum finem, & Deus in illo præbet auxilium ex fine bonæ operationis. Sic Deus vult vt omnes saluentur etiam ex suppositione quod videat esse moraliter impossibile,vt saluentur omnes. At homo non potest sperare salutem omnium, etiam spe tenuissima, quia certo, etiam physice,sibi constat non omnes saluandos.Deinde licet moralis impossibilitas, quæ affert certitudinem tantam, quanta nullo tempore in nulla persona deficiet,etiam si physice,& absolute possibile sit oppositum, omnino impediat spem,non ideo impediet desiderium obtinendi finem illum, & applicationem mediorum ad illum consequendum;quia spes est quædam erectio animi timori contraria, & ad illam erectionem animi requiritur, vt non appareat moraliter certum finem illum non consequendum:at applicatio illa mediorum non est erectio animi contraria timori.Ideo crescente difficultate minuitur spes,& augetur desiderium, sic Deus applicat media vt iste homo non peccet venialiter,& suadet illi,vt venialiter non peccet, quamuis intelligamus peruētum esse ad instans, in quo præsuppositta vitatione aliorum peccatorum est moraliter impossibile (vt tract. de gratia ostendemus) vt hic homo non peccet venialiter. Immo quamuis illa operatio in singulari esset independenter à vitatione aliorum peccatorum perdifficilis,& moraliter impossibilis, Deus daret auxilium eo fine vt actio illa peccaminosa vitaretur,& consequenter illud auxilium, etiam per ordinem ad bonam operationem esset beneficium Dei ; quoniam defectus bonæ operationis homini imputatur, & illud auxilium etiam sub illis circunstantiis conducit ad bonam operationem.. Quod autem homini sit difficile valde rectè agere, solūmodo probat illā difficultatē,qua talis est, non esse Dei beneficium, non tamen probat potestatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

recte agendi, vt talem, non esse Dei donum, seu beneficium, vt iam declaro.

Difficultas illa minuit rationem beneficij, quia circunstantiæ illæ præstant vt donum illud sit absolute minus æstimabile. Sic etiam augetur non modico interuallo beneficium, si Deus præbeat auxilium ex præscientia boni operis futuri sub conditione. At non tollitur vndequaque ratio beneficij ex illa difficultate adeo ingenti vt sit moraliter impossibile hominem recte operari; quia absolute loquendo omnem illam difficultatem potest homo vertere in bonum, & homini imputatur soli quod omnis illa difficultas non redundet in maius hominis bonum. Si enim homo vellet, (vt physice, & absolute potest) recte operari potius ex antecedenti illa difficultate augeretur laudabilitas, & meritum: quod autem ita non eueniat; non alteri, quam ipsi homini non operanti imputandum. Quoties igitur aliquid est de se bonum, & conducit de se ad aliud bonum obtinendum, non impeditur ratio beneficij, si detur quia bonum est, & vt bonum causet, quamuis homo recipiens illud bonum nollet illud recipere, eo quod habeat adiunctam aliquam rationem, si illam rationem mali potest homo vertere in bonum, & aliunde soli ipsi homini imputari debet, si illa ratio mali non redundet potius in maius bonum. Ratio est quia Deus recte exigit ab illo homine vt omnem illam difficultatem superet, & inde fiat laudabilior in genere moris. Sic Deus dat certamen forte, vt homo vincat.

10. Confirmatur. Si in hoc euentu moralis impossibilitatis non esset beneficium Dei illa vocatio, etiam quando esset magna difficultas recte agendi, quam pauci superant de facto, non esset Dei beneficium collatio illius inspirationis, siue illuminationis, & affectionis: siquidem stante illa vocatione sub illis circunstantiis, exigua posset esse spes recte agendi. Consequens autem admitti non potest: alioqui nullum præstitisset Deus beneficium his, de quibus Luc. 13. dicebatur: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt*: nec S. Petro dum datum fuit ipsi auxilium, vt vna hora cum Christo vigilaret in horto, cui dictum est Matth. 26. *Non potuisti vna hora vigilare*: neque tot infidelibus, & excœcatis, qui adeo difficile deserent suam sectam, vt ex illa destitutione specialis gratiæ infallibilitate morali sequatur peccatum infidelitatis, & excæcatio, vt obseruat Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 15. inquiens: *Vt non dubie, sed enidenter appareat, quod nisi vbi abundauit iniquitas, superabundaret gratia, nunc quoque vniuersum genus humanum similis obcæcaret impietas.* Immo iustus grauissima tentatione pulsatus, nisi speciali Dei auxilio roboretur infallibiliter peccabit, & nihilominùs tunc iustus non destitueretur auxiliis, & beneficiis diuinæ gratiæ. Neque auxilia gratiæ communia, & omnibus iustis debita ratione illius status, sine auxilio specialis perseuerantiæ sufficiunt, vt iustus habeat potestatem moralem perseuerandi in gratia longo tempore. Quapropter præcise ex vi illorum auxiliorum non aufertur infallibilitas mortaliter peccandi intra longum tempus, & nihilominus omnia auxilia tunc concessa essent beneficia diuina, quamuis iustus si vitasset præcedentia mortalia, deuenisset ad instans, in quo, nisi specialiori gratia præueniretur, moraliter non posset non peccare.

Lucæ 13.

Prosper.

Sectio IV.

Qua ratione auxilium sufficiens sit Dei beneficium, quando à Deo confertur ex affectu puniendi.

1. Concluſio.

PRæbet Deus sæpe auxilium sufficiens ex affectu puniendi hominem propter præcedentia peccata, quamuis venialia fuerint; ergo illud auxilium habet rationem supplicij, ergo non inducit conceptum beneficij: quoniam supplicium, qua tale non est beneficium Dei. Dices supplicium consistere non in existentia huius auxilij, sed in carentia vberioris auxilij, & hanc carentiam non sortiri rationem beneficij. Sed contra est, quia auxilium potest ex propria sua natura habere debilitatem illam, & afferre secum carentiam robustioris auxilij; ac proinde eadem met entitas auxilij & habebit rationem beneficij, & iustæ punitionis, quod esse videtur contra beneficij conceptum: quia qui remuneratur, eo quod remuneretur non castigat, & consequenter, qui benefacit non infert supplicium.

Obiectio Prima.

Dilutio.

2. Obiectio secunda. Refellitur.

Dices secundo Deum punire hominem, non formaliter, quia præbet auxilium sufficiens, sed quia negat ipsi specialem prouidentiam, quæ de industria seligit vocationem congruam. Sed contra est, quoniam ipsum auxilium, denominatur supplicium, & voluntas dandi illud est punitiua; ergo non consistit punitio solum in voluntate negandi singularem illam prouidentiam, sed etiam in voluntate conferendi illud auxilium. Confirmatur, Deus tunc intelligitur punire cum habet voluntatem collatiuam auxilij: sed pro tunc non habet voluntatem illam negandi specialem prouidentiam: hæc enim est pro signo, pro quo posset Deus habere illam prouidentiam singularem, & consequenter non præscinditur pro signo illo à scientia efficacitatis, vel inefficacitatis auxilij. At pro signo, quo Deus executiue vult existentiam illius auxilij inefficacis debet præscindi ab illa scientia, vt fuse probatum est in præcedenti disputatione.

Confirmatur.

3. Refellitur rursus; quoniam, licet voluntas denegandi specialem illam prouidentiam, possit habere rationem supplicij, tamen illa voluntas non denominat punitiuam voluntatem executiuam auxilij; quoniam voluntas illa executrix auxilij, non oritur à voluntate illa denegante specialem prouidentiam. Quod si illa voluntas denegans specialem prouidentiam, quæ de industria seligat vocationes congruas, imperaret efficaciter voluntatem executiuam illius auxilij, non tam spectaret ad virtutes iustitiæ punitiuæ, seu vindicatiuæ illa voluntas executiua auxilij, quam voluntas illa imperans, & determinans ad volitionem executiuam auxilij.

Refellitur secunda.

4. His minime obstantibus vtraque responsio sufficienter elidit obiectionem. Prima subsistit; quoniam illud auxilium, quamuis ex propria quidditate esset debile, & inferret carentiam vberioris auxilij esset simul sub diuersis rationibus pœna, & beneficium, supplicium, & gratia; & voluntas executiua illius posset ipsum amare vt supplicium, & donum Dei. Etenim amaretur vt beneficium & misericordia quatenus præbet facultatem recte agendi salutariter, & amaretur vt supplicium, quatenus importat de se carentiam robustioris auxilij: nã ipsũ, auxiliuꝫ relatiue ad carentiã auxiliꝰ

auxilij verioris habet rationem pœnæ seu supplicij, relatiue vero ab bonam operationem, quæ fieri potest mediante tali auxilio, est propriissime Dei donum, & beneficium. Sic etiam si Petrus ob obsequia præstita Regi fia tPrætor alicuius ciuitatis, potest simul puniri aliquod exiguum illius delictum dum exigua prætura remuneratur, & illud munus haberet rationem præmij, ac pariter supplicij: nam qua parte est bonum illud officium, sortitur rationem præmij, & qua parte infert carentiam nobilioris, & vtilioris præturæ est supplicium. Idemque esset si non propter merita, sed omnino gratis daretur inferior illa prætura, quando danda esset alia excellentior, nisi præcessisset culpa: tunc enim officium illud, qua parte infert carentiam alterius excellentioris diceretur supplicium, & qua absolute est donum gratuito concessum, non posset non esse beneficium.

5. Secunda quoque responsione satis occurritur obiectioni. Etenim voluntas illa executiua auxilij denominatur suppliciam à voluntate illa, qua Deus vult habere voluntatem incompossibilem cum voluntate conferente auxilium ex præscientia boni operis futuri sub conditione: nam voluntas illa simul cum præscientia conditionata, qua Deus præuidit dandum fore hoc auxilium si ipse Deus habeat volitionem illam incompossibilem cum voluntate præstante auxilium ex præuisione bonæ operationis humanæ futuræ sub conditione, est moraliter loquendo voluntas dandi hoc auxilium; quoniam illud complexum cõsurgens ex præscientia illa conditionata actus liberi diuini sub illa cõditione, & positione conditionis habet infallibilem connexionem cum voluntate diuina præbente hoc auxilium. Cum igitur Deus ex motiuo puniendi hominem se determinet ad habendam illam volitionem cum voluntate directa à præscientia boni operis futuri sub conditione auxilij, consequens est vt illa voluntas conferendi auxilium habeat moraliter loquendo rationem punitionis, quoniam ex motiuo puniendi ponitur aliquid determinans simul cum prædicta præscientia ad voluntatem executiuam illius determinati auxilij.

6. Potest etiam Deus pro illo signo, pro quo poterat eligere hoc auxilium, aut illud ex præscientia boni operis sub conditione futuri habere voluntatẽ, qua ex motiuo puniendi efficaciter vellet habere voluntatem incompossibilem cum voluntate eligente pro illo instanti auxilium aliquod ex præscientia talis bonæ operationis futuræ sub conditione. Et illa voluntas quæ ad puniendum vellet habere voluntatem incompossibilem cum volitione per se directa à scientia media bonæ operationis sub conditione futuræ, haberet pro obiecto efficaciter volito illam volitionem efficaciter executricem huius determinati auxilij, & consequenter voluntas illa executiua auxilij denominaretur punitiua, & auxilium ipsum, reipsa præstitũ denominaretur punitio. Neq; est contra conceptum voluntatis, quæ denominatur punitiua, si oriatur, aut imperetur efficaciter ab alia, quæ est formaliter punitiua; sicut non est contra conceptum volitionis, aut actionis beneuolæ, si imperetur ab alia determinante, quamuis laudabilitas consistat in prioti voluntate determinante ad existentiam volitionis imperatæ. Sic etiam qui efficaciter ex motiuo honesto imperat actum misericordiæ per actum imperantem est laudabilis, & per actum imperatum est formaliter misericors, & ille actus imperatus denominatur extrinsece laudabilis, & extrinsece pertinens ad honestatem actus imperantis. Immo sunt qui existiment actum efficacem imperantem actum misericordiæ pertinere ad virtutem misericordiæ, ad quam pertinet actus imperatus; sicut imperium efficax actus charitatis pertinet (inquiunt ipsi) ad charitatem.

7. Immo ad benefaciendum, vel puniendum non requiritur laudabilitas moralis. Etenim si quis esset necessitatus ad elargiendum beneficium vni è duobus hominibus omnino æqualibus, non esset laudabilis in genere moris, eo quod eligeret benefacere potius huic, quam illi (vt suppono tanquam omnino verum, & à me sæpe probatum) & nihilominus dum vult præbere bonum huic, cum posset dare alteri benefacit huic, quia hic tenetur ipsi grates referre. Quod si non posset non infligere pœnam huic, vel illi, dum eligit ipsum inferre huic, punit ipsum, quia in ratione puniendi aut benefaciendi præscinditur à morali laudabilitate ipsius actus. Hinc est, vt quamuis homo qui ex motiuo proprij commodi imperet voluntatem benefactinam sit beneficus; licet ille actus imperatus beneuolentiæ dicatur quoque extrinsece concupiscentiæ; quia imperatur à voluntate respiciente proprium commodum. Quo fit vt voluntas illa punitiua, quæ determinat saltem mediate ad volitionem executiuam illius auxilij, non possit non denominare extrinsece punitiuam voluntatem exequentem existentiam illius auxilij.

8. Eaque propter, quamuis concedatur auxilium inefficax nunquam conferri à Deo per voluntatem executiuam, quæ intendat punitionem, sed solum per voluntatem intendentem benefacere, & vtrale auxilium sit efficax in actu secundo, & speciale beneficium iuxta ea, quæ diximus in præcedenti disput. adhuc per volitionem aliam, quæ præcedit voluntatem exequtiuam auxilij, poterit Deus intendere punire illum hominem excludendo specialem prouidentiam qua daret aliud auxilium, quia est efficax, vel qua negaret hoc auxilium, quia est inefficax. Ratio satis apparet ex supradictis; quia nimirum hoc genus suppplicij potest à Deo determinari per imperium efficax determinans ad voluntatem executiuam auxilij. Vel etiam imperium illud determinans efficaciter ad volitionem exequentem auxilium, potest prouenire à complacentia terminata ad prædictum imperium, & ad ipsum moraliter determinante: hæc enim complacentia vi sua moraliter determinans ad existentiam prædicti imperij, amat prædictum imperium, quia per ipsum iuste punitur peccator, quatenus per ipsum excluditur specialis prouidentia seligens de industria gratias congruas, & quatenus excluditur prouidentia negans hoc particulare auxilium, quia est inefficax.

9. Concessio vero illius auxilij, quatenus est beneficium non dicitur proprie, & formaliter supplicium, sed quatenus priuatur homo specialiori auxilio efficaci, siue speciali prouidentia electiua alterius auxilij, quia est efficax, aut denegante hoc auxilium, quia incongruum est; quæ priuatio inducitur in executione per volitionem illam imperantem, quæ etiam amatur vt talis.

9. Ex his etiam colligi potest qua ratione Deus dicatur velle permissionem peccati in supplicium præcedentis peccati. Non pauci laborant in hoc explicando, quia ex vna parte supponunt permissionem peccati habere connexionem infallibilem cum ipso peccato, & ex alia non declarant in quo consistat illa permissio. Nonnulli aiunt permissionem peccati aliud non esse præter collationem auxilij sufficientis connotando præscientiam peccati futuri sub conditione. At hi supponunt pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro signo voluntatis executiuæ auxilij sufficientis Deum intelligi positiue præscientem illum prauum abusum futurum sub conditione, quod nos fuse reiecimus in præcedenti disput. Melius hi constituerent permissionem in alia priori voluntate diuina, quæ simul cum præscientia conditionata habeat infallibilem connexionem cum prauo illo opere vt futuro sub conditione.

10. At facile intelligitur iuxta dicta (de quo plura dabimus, dum de effectibus diuinæ prædestinationis disseramus) in Deo posse esse hanc voluntatem. *Quamuis videam hominem hunc infalliblliter peccaturum in instanti A. si ipsi detur hoc auxilium, volo habere voluntatem quæ determinet ad existentiam huius auxilij*: Hæc voluntas est permissio peccati, & ex sua natura habet connexionem infallibilem cum peccato. Tum igitur amatur permissio peccati vt supplicium, quando amatur talis voluntas vt punitiua, quæ potest per alium actum amari, vel etiam per seipsam: potest namque in se reflectere vt punitiuam. Tamen scientia media praui vsus futuri sub conditione nunquam potest deseruire directe ad puniendum, licet talis scientia possit deseruire directe ad benefaciendum, quatenus Deus potest denegare illud auxilium, quia est inefficax. Scientia autem media nostri boni operis sub conditione futuri directe proficua est ad benefaciendum per elargitionem auxilij, quia Deus præstare potest illud quia est efficax, & tali affectu præbere potest illud quia est efficax, vt ipsum denegandum esset si præuideretur inefficax. Non tamen sunt idem velle Deum dare auxilium, quia est efficax, & habere affectum illud negandi, si esset inefficax; sicut non est idem dicere: *Volo abstinere à peccato, quia punitur pœna æterna*, ac dicere: *Si non puniendus essem pœna æterna peccarem*: nam hic postremus affectus est malus; primus autem est moraliter bonus, ac proinde Deus potest habere affectum, quo dare velit hoc auxilium, quia est efficax, quamuis nihilominus tale auxilium dandum esset, licet præuideretur inefficax.

11. Ex his apparet recte coniungi in eodem auxilio rationem beneficij, & supplicij, quamuis Deus nunquam præbeat auxilium inefficax, quod re ipsa non daret, quamuis præuideretur efficax. Sic Deus ita punit peccatum permissione alterius peccati, vt pariter in ipsa collatione inefficacis auxilij ostendat suum affectum benuolum, quem non impedire valet scientia inefficacitatis auxilij: Deus enim habet modum, quo scientia illa reddetur subsequens, & non impediat diuinam beneuolentiam, quod par erat; quoniam Deus ita præbet auxilium inefficax, vt eodem modo præberet ipsum, quamuis præuideretur inefficax. Neque conueniens erat vt malitia impediret elargitionem munerum Dei; sed oportebat potius, vt Deus se ostenderet beneficum, quantum fieri potest cum denegatione specialis prouidentiæ seligentis singulari consilio vocationes congruas. Vnde sicut potest esse beneficus præcedente scientia efficacitatis auxilij, quamuis ab ipsa non moueatur, ita quamuis reipsa sit opposita præscientia poterit esse beneuolus, vt in præcedenti disputat. dictum est, & ita Deus se beneuole gerit, quantum fieri potest ex vi illius medij abstrahendo à scientia media euentus futuri sub conditione, & ostendit Deus ipse talem præscientiam inefficacitatis auxilij non posse vincere vim benefactiuam Dei.

DISPVTATIO XIII.

Qua ratione auxilium Dei efficax sit speciale beneficium ratione diuinæ præscientiæ efficacitatis eiusdem auxilij.

EVSEBE probatum est supra ratione scientiæ mediæ boni operis futuri sub conditione posse beneficium grandescere, quamuis Deus non dirigatur à tali scientia conditionata, quia diuina voluntas eo tendit vt auxilium illud sit efficax, & ratione scientiæ magis imputabilis redditur magnitudo illius boni, vt voliti. Modo examinamus quo pacto ratione scientiæ mediæ dirigentis crescat beneficium.

SECTIO I.

Scientia media dirigens ad voluntatem executiuam auxilij plurimum confert ad beneficij magnitudinem.

1. HAc assertione contendimus beneficia maxime esse æstimanda ex circunstantiis extrinsecis, vt vt ex præscientia boni euentus futuri sub conditione, quando talis præscientia mouet ad conferendum illud donum. Est hoc assertum contra P. Lessium opusc. de Prædest. Angelorum, & hominum sect. 5. n. 51. quia putat dubitari non posse fuisse maius beneficium vocationem Iudæ ad Apostolatum, in quo fuit damnatus, quam vocationem multorum ad statum matrimonij, in quo saluantur. Idem teste P. Tannero disp. 6. de Gratia q. 2. dub. 7. docuit Paulus Vennius Eugubinus in sua concordia. Et vniuersim affirmat Lessius de Prædestinat. sect. 2. & 5. Deum in prædestinanda gratia pro electis non seligere gratias congruas ab incongruis, sed generatim tam electis, quam reprobis destinare gratiam sufficientem, quam siquis sua cooperatione reddat congruam habita perseuerantia vique in finem, hoc ipso erit electus. Hanc sententiam ait Tannerus loc. cit. non posse probabiliter sustineri. Fundamenta Lessij infra proponemus, ac refellemus.

Lessius. Tannerus. Paulus Vennius.

2. In eandem sententiam inclinare videntur, qui putant scientiam conditionatorum liberorum non dirigere Deum ad seligendas vocationes congruas, contra quos actum est disp. 2. His accessit. P. Martinonus disp. 19. sect. 10. num. 154. & disp. 20. sect. 1. num. 4. Lessius vero suam sententiam vel explicuit, vel temperauit lib. 14. de Perfect. diuinis cap. 2. num. 53. inquiens: *Verum quia Deus per scientiam conditionatam sciebat per quam gratiam quisque esset perseueraturus, & per quam non perseueraturus; quisque singularis beneficij loco ducere debet, si eam gratiam à Domino accipiat, per quam sciebatur perseueraturus; cum Deus aliam illi dare potuisset, per quam nouerat non perseueraturum. Idem dicendum de conuersione, & aliis bonis operibus. Vnde hanc gratiam semper petere debemus. Et si hæc scientia non sit illi ordinaria regula destributionis gratiarum, quas electis, vel reprobis confert, vt ex iis quæ supra diximus constat.*

Martinonus. Lessius.

3. Conclusio nostra suadetur primo communi Philoso

Philosophorum sensu, qui beneficia ex voluntate benefaciendi magis, quam ex dono dato pensant. Videatur Seneca de Beneficiis toto cap. 7. vbi ex instituto probat beneficia non esse maiora, quo maiora bona accipimus, & concludit: *Ingrata sunt, licet re, ac specie magna videantur, quæ danti, aut extorquentur, aut excidunt.* Ac prius toto c. 6. id exposuit, conclusitque: *Itaque non quid fiat, aut quid detur, sed qua mente; quia beneficium non in eo quod fit, aut datur consistit, sed in ipso dantis, aut facientis animo.* Probaturque ratione ipsius: *Nam animus est qui parua extollit, vnde nos magis obligat qui dedit tanquam non recepturus, qui libentius tribuit, quam qui magna dedit, sed distulit, aut superbe dedit. Animus ergo*, infert ipse, *dat formam rebus, sicut Dei honos non consistit in victimis opimis præcise, sed potius in pia, ac recta voluntate venerantium.* Quæ paritas petita ex Dei honore, & obsequio est valde efficax: nam sicut Deus magis æstimat affectum donantis, quam bonum quod ipsi offertur, ita homines, si recta ratione ducantur potius æstimare debent affectum satis manifestatum, quam donum; si enim animus est, qui parua extollit apud Deum, non est cur apud homines specialis affectio donantis non debeat ex tollere parua. Ratio à priori est, quoniam beneficium est actus interior, vel exterior ab interiori informatus virtutis beneficentiæ, quæ formaliter intendit honestatem benefaciendi; sicut virtutes aliæ formaliter tendunt in propria obiecta.

4. Probant id ipsum non pauci minime contemnendi; quia qui magis benefacit est magis laudabilis in genere moris: Sed qui maiori affectu donat est absolute in genere moris laudabilior: ergo is, quamuis parua det erit absolute magis beneficus. Mihi tamen sæpe displicuit hic discursus vt ab arguente proponitur. Etenim laudabilitas moralis non est necessaria ad affectum beneuolum, seu beneficium: quia licet quis esset necessitatus benefacere vni è duobus omnino æqualibus, & æqualiter, ita vt nulli illorum in particulari deberet necessario conferre beneficium, teneretur ille, qui donum recepisset gratias agere, quia formaliter accipit beneficium, licet benefaciens, si nulla intelligeretur inæqualitas ex parte operum, neutiquam esset laudabilis in genere moris, vt dicemus tract. demerito, & diximus tract. 2. de Incarnat. contra P. Erize 1. parte disp. 18. num. 39. Granad. 1. 2. tr. 12. disp. 17. sect. 2. quibus videtur consentire P. Gaspar Hurtado disp. 14. de Incarnat. difficul. 3. hic tamen non videtur fidere tali doctrinæ; nam postea recurrit ad indifferentiam temporis vt meritum Christi in acceptatione mortis defendat. Potest quidem affectus esse æstimabilior in ordine ad benefaciendum, quamuis sit necessitas ad actus æquales, quia ille qui recipit beneficitum voluit affectu adeo beneuolo benefacere, cum posset ipsum non adeo beneuole amare, & ideo tenebitur, qui adeo beneuole donum recipit, speciales agere gratias donanti. Minus itaque requiritur ad benefaciendum, quam ad laudabilitatem moralem: nam ad benefaciendum sufficit conferre bonum, quia bonum alterius est cum potestate illud negandi: nam inde fit, vt teneatur accipiens rependere beneficium, quamuis benefactor necessitatus esset benefacere æqualiter vni è duobus, quē ipse eligeret, siquidem alter recipit bonum vt lo, quod posset non recipere. At vero actus moralis non respicit vt talis formaliter vtilitatem præmiantis, nec se habet per modum dantis, vt alter redonet, sed per modum moralis pulchritudinis consistentis in amore obiecti honesti cum facultate amandi minus bonum. Licet actus minus bonus propter hanc consonantiam exigat vt supremus gubernator in testimonium prædictæ laudabilitatis conferat præmium, & ipsa consonantia independenter ab vtilitate, aut honore remunerantis debet esse ratio reddenda cur tale opus promereatur præmium.

Beneficia ergo sunt maxime æstimanda ex circunstantiis extrinsecis, vt ex bono euentu futuro sub conditione, & ex affectu danctis. Et in casu nostro, quando Deus confert auxilium, quia est efficax, & interuenit specialis affectus, quoniam præbet auxilium affectu speciali respiciente specialem vtilitatem, quam habet auxilium ex præscientia, & præstat bonum, quod ex circunstantiis extrinsecis est æstimabilius, maioris ponderis, & valoris, eo quod exhibeatur in ea temporis opportunitate, in qua magis est profuturum. Hoc principium in genere satis aduertit Seneca lib. 3. de Beneficiis cap. 10. inquiens: *Beneficium est data possessio, cuius fertilitas laxare posset annonam: Beneficium est vnus in fame panis: beneficium est donare regiones per quas multa flumina, & nauigabilia decurrant: beneficium est arentibus siti, & vix spiritum per siccas fauces ducentibus monstrare fontem. Quis inter se ista comparabit? quis expendet. Difficilis est sententia, quæ non rem, sed vim rei quærit. Eadem licet sint aliter data, non idem pendent.* Vbi manifeste cernitur variis exemplis veritas illa, quam probare nitimur.

Seneca.

5.

6. Circunstantiam efficacitatis auxilij à Deo intendi, aperte constat ex prima controu. disp. 2. & sequentibus, in quibus demonstratum est vocationem efficacem dimanare ab speciali Dei prouidentia, specialique effectu benefaciendi infallibiliter de se connexo cum bono opere. Ex hoc capite commendant valde Patres beneficium congruæ vocationis, & diuinæ prædestinationis. Quibusdamque Deus præbet beneficium congruæ vocationis, quibus ex vi affectus negaretur tale auxilium, si esset inefficax, sicut quibusdam negat libertatem peccandi, & diem extremum ipsos claudere facit, quibus longiorem donasset vitam, & talia auxilia, si videret futura esse efficacia. Et ex hoc postremo casu, vt non semel dictum est, arguitur optime ad primum: nam ex posteriori casu apparet possibilem esse euentum, in quo illa auxilia viderentur efficacia, quæ deneganda essent, si præuiderentur inefficacia, & illo casu in executione posito verissimum est dicere dari his hominibus ista auxilia, quia videntur efficacia, non concedenda, si forent, inefficacia. Casum accelaratæ mortis, vt homo subtrahatur à culpis, quæ præuidentur futuræ sub conditione, & hoc per grande beneficium exagerant Patres explicantes illud Sap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* Legatur inter alios Bernardus in nataliserm. Sanctorum Innocent. prope finem, ibi: *Rapitur quis in bona voluntate, sed nondum perfecta, nondum idonea martyrium sustinere. Quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem? Forte enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat, & damnetur. Nimirum si in hac tam infirma voluntate induceretur in eam, quæ supra ipsum est, tentationem, nec voluntas roboraretur; quis eum dubitet defecturum, negaturum, & si in eo mori contigerit periturum.* Videatur Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 14. vbi vtitur testimonio Cypriani lib. 3. ad Quirinum capit. 8. & li. 3. de immortalitate, necnon Fulgent. Epist. 2.

Sap. 4.

Bernard.

Augustinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fulgentius. ad Gall. Eodē ſpectat celebre illud Auguſtini teſtimonium lib. de Corrept. & Gratia cap. 9. iis verbis: *Reſpondeant, ſi poſſunt, cur Deus illos cum fideliter ac pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis rapuit. Verum hoc in poteſtate non habuit? an eorum futura mala neſciuit? Nihil horum niſi peruerſiſſimè, & inſaniſſime dicitur.* Supponit ergo Auguſtinus fuiſſe in poteſtate Dei eos liberate, eo quod peccaturi eſſent, ſi diutius viuerent, quamuis non eſſet acceleranda mors ſi peccaturi non eſſent, & firmiter ſtatuit per illum temporis curſum, quo piè vixerunt, noluiſſe Deum, cum poſſet, accelerare mortem, ita vt vitæ clauſula longior futura eſſet, ſi poſtea eſſent pie victuri. Ita in fine ſæculi breuiabuntur dies propter electos iuxta illud Marc. 13. *Niſi breuiaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalua omnis caro; ſed propter electos, quos elegit, breuiauit illos.* Idem habetur Matth. 24.

7. Neque ſemel aut iterum Deus confert auxilium efficax, illud negaturus ſi eſſet inefficax; ſed ex hac prouidentia regulariter confert auxilium efficax. Hoc perſuadent orationes iuſti aut peccatoris petentis à Deo auxilium efficax. Etenim, hæ orationes vim habent impetrandi quod poſtulant. Imo iuſti promerentur frequenter de congruo per orationes donum finalis perſeuerantiæ, vt tradunt communiter Thelogi, (quamuis nonnulli hoc negent) & ſumitur ex Auguſtino lib. de Dono perſeuerant. cap. 6. vbi hæc ait: *Hoc Dei donum,* ſcilicet perſeuerantiam, *ſuppliciter mereri poteſt, ſed cum datum fuerit amitti contumaciter non poteſt.* Auguſt. Quis autem exiſtimet iuſtos his orationibus impetraſſe quod concedendum omnino eſſet independenter ab illis orationibus: oppoſitum namque tradit aperte Auguſtinus ſerm. 1. de S. Stephano, inquiens: *Paulum Eccleſia non haberet, niſi Stephanus oraſſet.* Merita etiam Chriſti Domini, eiuſque ſpecialis oratio promeruerunt gratias congruas, quæ non erant concedendæ deficientibus illis meritis, illaue oratione, vt compertum eſt.

8. Quod etiam colligitur ex Lucæ 22. illis verbis Lucæ 22. Chriſti Domini: *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Vbi ſignificatur illam orationem impetraſſe perſeuerantiam Petri in fide, quæ minime concedenda erat deficiente oratione Chriſti Domini. Sic, vt ſupra diximus, Stephanus ſuis orationibus meruit cōuerſionem Pauli, & multialij ex ſanctis ſuis orationibus impetrarunt aliis auxilia opportuna, ſeu congruas vocationes, quæ non erant eodem modo concedenda ſi deficerent tales orationes, alioqui nihil conducens infallibiliter in ſalutem, aut in opera bona obtinerent orationes, quod non eſſet eadem infallibilitate obtinendum, quamuis deficerent tales orationes, ac proinde fruſtra Chriſtus Dominus oraſſet ne deficeret perſeuerantia Petri in fide, quo nihil abſurdius excogitari poterit. Idem argumentum ſumi poteſt ex orat. illa Ioan. 17. Chriſti Domini Ioan. 17. *Pater ſancte, ſeruaeos in nomine tuo, quos dediſti mihi.* Et infra: *Non rogo, vt tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos à malo.* Etenim ex præfata oratione aperte colligitur Chriſtum Dominum obtinuiſſe Apoſtolis gratiam congruam, qua vſque in finem perſeuerarent; certum quoque eſt illam orationem non impetraſſe, quod Chriſtus ſciebat omnino concedendum, quamuis deficeret talis oratio.

9. Sic etiam nemo erit qui exiſtimet orationes Eccleſiæ pro pluuia, aut ſerenitate nihil obtinere niſi quod futurum erat independenter à prædictis orationibus. Quod ſi nos ſcitemus iam à Deo determinatos fuiſſe rerum euentus independenter à noſtris orationibus, aut noſtras orationes nihil fore obtenturas, quod non eodem modo foret obtinendum. Si tales orationes non funderentur, debilitaretur, maximeque deprimeretur vis orationis, quæ eo dirigitur vt impetret, quod alioqui non erat obtinendum. Ideo infallibiliter ſunt ex numero prædeſtinatorum omnes illi, pro quibus Chriſtus Dominus ſpecialiter rogauit; quoniam ſpecialis illa oratio aliquid obtinuit, quod non erat extiturum deficiente peculiari illa oratione Chriſti Domini. Hinc eſt vt Chriſtus illas ſpeciales orationes ad prædeſtinatos omnes ampliet, dicens: *Non pro eis tantum rogo, ſed & pro eis, qui crediturí ſunt per verbum eorum in me.* Vbi crediturí ſignificantur, qui fide viua, & perſeueranti ſunt crediturí iuxta, illud Marci vltimo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit.* Marc. vlt.

10. Quis dum aliquid enixe petit à Deipara non ſperet conſequi quod non conſequeretur independenter à tali petitione. Quis perſeuerantiam finalem in gratia continuo poſtularet ab ipſa, ſi exiſtimaret eſſe infallibile, aut moraliter certum eodem modo concedendam eſſe talem perſeuerantiam; ac proinde communi fidelium exiſtimatione proponitur, & monſtratur beneficium vocationis congruæ; quoniam hoc ſingulare beneficium poſtulamus à Deo, & à Deipara, ſperantes mediis orationibus conſequi, quod fortaſſis non aſſequeremur, ſi talis oratio deficeret. Ideo Dauid Pſal. 78. aiebat Pſal. 78. *Cito anticipent nos miſericordiæ tuæ* ex: quibus verbis neceſſitatem præuenientis gratiæ colligunt Arauſicanum II. & plurimi ex Patribus. Simile eſt illud Cōcil. Arauſic. Pſal. 118. *Inclina cor meum Deus in teſtimonia tua.* Pſal. 118. Et ibidem: *Erraui ſicut ouis, quæ periit, quære ſeruum tuum.* Præcipuumque beneficium, quo Deus in via prædeſtinatos diſcernit à reprobis eſt perſeuerantia.

11. Quandoque vero concedit Deus nobis auxilium efficax, quod nihilominus concederet ipſe, quamuis eſſet efficax, (licet vt poſtea dicemus, & ex diſp. 10. conſtare poterit, in nullo euentu detur auxilium efficax, quin ſit ſpeciale beneficium) quia cum Deus de induſtria nō ſeligat vocationes incōgruas, vt probatum fuit ſupra, & ſupponunt Leſſius ſupra & Molina infra citandus cum Soario loc. cit. & lib. 3. de Gratia cap. 14. & pariter tribuat Deus moralem potentiam ad vtramque partem, nequit non contingere, vt aliquando detur auxilium efficax, quod daretur, quamuis eſſet inefficax. Præſertim cum ſæpe peccanti detur longe maius auxilium ſecundum ſuam entitatem, maiorque facilitas ad ſuperandam tentationem, quam reſiſtenti: nam Deus ex communi prouidentia non connexa cum opere bono confert auxilia non debilia, ſed robuſtiora quamplurimis aliis actu efficacibus, ac proinde eſt moraliter impoſſibile vt intra menſuram tam robuſtæ vocationis, non occurrat aliquando vocatio congrua, ſeu efficax, quamuis de induſtria non ſeligatur. Quis dubitet facilius fuiſſe abſolutē Adamo, & Angelis ſuperare illas tentationes, à quibus deuicti fuerunt, quam ſit nobis vincere illas, quas quotidie Deo iuuante ſuperamus? Quis neget copioſiorem gratiam habuiſſe Iudam poſtquam vocatus eſt ad Apoſtolatum, & antequam lætaliter delinqueret, quam multi ex honeſte operantibus, & tentationi reſiſtentibus. Cum igitur Deus de induſtria non eligat incongruas, ſeu inefficaces vocationes, nullo ex capite prouenire poteſt vt nuſquam contingat ex prouidentia, quam Deus habet de facto, dari auxilium efficax, quod eſſet Leſſius. Molina. 11.

eſſet concedendum, licet eſſet efficax.

12. Crediderim nihilominus non conferri vnquam auxilium efficax abſque aliqua voluntate, quæ amet auxilium, quia eſt efficax, quamuis dandum eſſet licet prænideretur per ſcientiam mediam fore inefficax, quoniam Deus voluntatem habet, dandi auxilium propter omnem vtilitatem conducentem in ſalutem, quam videt in ipſo auxilio. Sic etiam non dat auxilium niſi ex fine bonæ operationis, & noſtræ ſalutis, & cuncta ordinat in ſalutem electorum. Et vt inquit Auguſtinus tract. 104. in Ioan. *Oſtendit omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum.* Conſonat Concilium Valent. III. celebratum anno 855. ſub Lothario Imperat. in profeſſ. fidei cap. 3. *Fidenter,* inquit, *fatemur prædeſtinatione ſuæ Deum ea tum ſtatuiſſe, quæ vel gratuita miſericordia, vel iuſto iudicio facturus erat.* Etenim gratuita miſericordia præſtat auxilium efficax, ac proinde ſemper vult conferre auxilium efficax, qua tale eſt, ſicut quod iuſto iudicio, ſiue iuſta punitione eſt facturus prædefinit vt ſupplicium: nam dat auxilium debile vt puniat, & denegat ſingularem prouidentiam ex motiuo iuſtæ punitionis. Conſonat illud Iudith capit. 9. *Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iudicia in tua prouidentia diſpoſuiſti.* Vide Proſperum ad capita Gallorum reſponſ. 15. *Dubium non eſt,* inquit, *Deum præſciſſe ſimul, & prædeſtinaſſe, quæ ipſo erant authore facienda, vel quæ malis meritis, iuſto erant iudicio retribuenda; præſciſſe autem tantummodo, & non prædeſtinaſſe quæ non ex ipſo erant cauſam operationis habitura.* Hoc idem ex Proſpero refert, & approbat Fulgentius lib. 1. ad Monimum in fine.

13. Plura ex eodem Fulgentio videri poſſunt toto illo lib. 1. præſertim cap. 24. & 29. in quo concludit: *Puto in his dictis Auguſtini euidenter oſtenſum, bona opera ſua Deum præciſſe, & prædeſtinaſſe, hoc eſt, ſiue quæ ad miſericordiam, ſiue quæ ad iudicium pertinent.* At lib. 2. cap. 1. concludit. *Eucile poſſunt & diuinorum librorum teſtimoniis inſtrui, & S. Auguſtini libris, & Proſperi eruditiſſimi viri reſponſionibus informari: quibus cognoſcant prædeſtinationem Dei nihil aliud eſſe niſi præparationem operum eius, quæ in æterna ſua diſpoſitione, aut miſericorditer ſe facturum eſſe præſciuit, aut iuſte.* Ac rurſus de Incarnat. & gratia Ieſu Chriſti cap. 31. *Nihil prouenit in ſalutem hominum, quod ille non in æterna bona voluntatis ſuæ diſpoſitione faciendum prædeſtinauerit.* Haud aliter Athanaſius ad Epheſ. 2. ait hæc omnia diuinitus *eſſe præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam.* Conſentit Chryſoſt. ad Epheſ. 1. dicens omnia hæc *ita eſſe à Deo diſpenſata, ac præfinita, idque multa prouidentia.*

14. Ex quo patet etiam bona opera naturalia eſſe à Deo præfinita ex directione ſcientiæ mediæ; ſecus mala, quia hoc pertinet ad perfectiſſimam prouidentiam. Et quia excipiuntur tantummodo mala, exceptio firmat regulam in contrarium. Ideo Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14. generali diſtributione complectitur *quæcumque iuſta.*

Sectio II.

Exponitur amplius beneficium congruæ vocationis.

1. Conſequenter ad ea, quæ in præcedenti ſect. dixi, tenendum eſt nunquam dari auxilium efficax ex prouidentia communi, quamuis non ſemper detur ex prouidentia illa ſpeciali, per quā negaretur ſi eſſet inefficax. Regulariter tamen non datur nobis auxilium efficax, niſi ex tali prouidentiā, vt negandum foret, ſi præuideretur inefficax. Ratio eſt, quia dum non quæritur de induſtria auxilium robuſtius, quam illud quo poſito, homo tentationi acquieſcit, manet ipſe homo regulariter pronior ad culpam, & regulariter loquendo amplectimur bonum illud, in quod per cognitionem, & complacentiam magis ferimur, & ideo regulariter loquendo, quoties peccamus, ſumus magis proni ad culpam: quia bona ſenſibilia, vt comprobat experientia valde trahunt. Vnde ſi alter homo cū æquali auxilio ſecūdum ſuā entitatē non peccat, & cum æquali inclinatione ad malum tentationi reſiſtit, id prouenit fere ſemper, aut frequentiſſime, quia Deus de induſtria eligit congruam vocationem, non electurus illam, ſi præuideretur inefficax.

2. Certumque eſt, & manifeſto experimento comprobatum, cum æquali auxilio, & minori multoties homines tentationi reſiſtere, quod in ſpecialiſſimam Dei prouidentiam reduci debet, qui de induſtria feligit vocationes congruas. Si enim quia de induſtria Deus non elegit Adamo, aut Iudæ congruam vocationem, tam præſto prolapſi ſunt, cum potuiſſent facillime gratiam lanctificaritem retinere propter abundantiam diuini auxilij, quid mirum ſi dicamus regulariter loquendo, ſi Deus vti nolit ſingulari prouidentia ſeligente vocationes congruas ſingulari conſilio, hominē peccaturum, ſi ponatur in illis occaſionibus, & cum illa menſura diuinæ gratiæ, quibus poſitis frequēter homines peccant. Ratio ſupra indicata eſt, quoniam voluntas hominis propter inſitam propenſionem ab bonum, provt ab intellectu proponitur, fere ſemper amplectitur illud bonum, in quod magno quodam exceſſu inclinatur, & exceſſus mediocris ſufficit vt frequenter homines amplectantur illud obiectum, niſi ſingulari prouidentia à Deo ſeligatur vocatio congrua.

3. Confirmatur. Quia de induſtria Deus non ſelegit gratias congruas Angelis, qui dereliquerunt ſuum principatum, quamuis abundantiſſima auxilia illis contulerit, præſertim iis, qui erant excellentioris naturæ, milla millium tam ſubito corruerunt, quid mirum ſi homines adeo propenſi ad ſenſibilia, fere ſemper peccatis inquinarentur, niſi protegerentur ſingulari illa prouidentia eligente ſpeciali conſilio vocationem congruam. Huius prouidentiæ beneficium ducens infallibiliter ad regnum cœlorum, longe maius eſt, quam conceſſio multiplicis auxilij robuſtioris inefficacis, vt ex terminis patet, & monſtrabitur ſect. proxime ſequenti dum euertamus fundamenta Leſſij. Quare dicendum eſt plurimis Angelis qui exiterunt non datas fuiſſe de induſtria vocationes congruas, quia erat moraliter impoſſibile, vt omnes, quibus ſingulari conſilio non eſt ſelecta vocatio congrua, peccarent cum tanta abundantia diuinæ gratiæ, vt ſaltē eſſent ex pari liberi, aut aliqualiter magis propenſi ad bonum quam ad malum, vt docet Baſilius lib. de Spiritu ſancto, prope medium, & ideo Nazianzenus orat. de Chriſti natiuit. verſus medium, Angelos qui peccarunt vocauit *ægre ad malum mobiles.* Quare licet ſuperioribus Angelis voluntaria inconſideratio ſimul cum naturali dignitate fuerit occaſio ſuperbiæ, tamen ſupernaturalium donorum exceſſus abunde rependit illam maiorem propenſionem ad ſuperbiam. Baſilius. Nazianz. 3.

4. Conſequenter quoque dicendum eſt Adamum, licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet potuerit facile vitare peccatum, tamẽ potuisse quoque in illo statu innocentiæ facile peccare, quia aliter non satis intelligitur, qua ratione occurrerit vocatio inefficax absque vlla carnis impugnatione, & cum sanitate, & integritate excludente omnem prorsus difficultatem, & reddente illum superiorem omni fragilitate, vt scripsit Clemens Rom. in Epist. 3. de officio Sacerdotis. Adamus ergo constitutus est ex pari liber, vt inquit Mogũtina Synodus prouincialis anno 1549. celebrata: *In voluntate ad bona, malaque appetenda ex pari liberum*, quia licet vt Augustinus inquit 14. de ciuit. Dei cap. 15. habuisset magnam non peccandi facilitatem; tamen Deus tales tribuit circunstantias, permittendo alias, vt manserit ex pari liber, & sic manifestum est fuisse *magnam iniquitatem in peccando, vbi tanta erat non peccandi facilitas*, vt loquamur cum Augustino supra.

Clemens Rom. Moguntina Synodus.

Auguſt.

5. *Prima conclusio.*

Vt vero beneficium congruæ vocationis vndequaque intelligi possit, aliquas statuo conclusiones. Prima sit: Auxilium efficax, quamuis dandum esset, licet præuideretur inefficax, & ipsa bona operatio est speciale Dei beneficium. Probatur prior pars assertionis, affirmans tale auxilium esse speciale Dei beneficium. Etenim dare illud in his circunstantiis pendet ex sola Dei voluntate potentis dare aliud debilius, cum quo videbatur homo peccaturus. Deinde quod Deus præstet auxilium ex speciali affectu boni operis auget beneficium: At ostendi ita Deum præberet auxilium efficax: nam illud donat propter omnem suam vtilitatem; ergo etiam ex hoc duplici capite grandescit beneficium. Neque est cur existimetur Deum non præbere auxilium propter omnem vtilitatem, quam videt in ipso in ordine ad bonam operationem: sicut enim in omni euentu præbet ipsum ex affectu boni operis, ita quoties maiorem habet conducentiam ad bonum opus, præbet ipsum ob maiorem illam conducentiam. Supponimus cum vocatione omnino æquali ex parte entitatis, & cum æquali dispositione voluntatis in actu primo vnum consentire, & alium vocationi resistere, quod intra ordinem naturæ sæpe contingit; vtrum in ordine supernaturali idem contingat, non est huius loci disputare, sed affirmantem partem supponimus, & inquirimus, cum Cyrillo libro 11. in Ioan. capitulo 12. causam damnationis Iudæ, cum habuerit æquale gratiæ auxilium cum aliis Apostolis? Respondemusque aliis Apostolis singulari consilio ex ductu scientiæ mediæ selegisse Deum congruas vocationes; non autem Iudæ.

Prior pars probata.

Cyrillus.

6. *Pars posterior probatur.*

Venio ad probandum posteriorem partem asserti, & ex præfacto fundamento ostendo bonam nostram operationem esse speciale Dei beneficium. Etenim Deus confert auxilium efficax propter specialem vtilitatem ipsius, ac proinde specialiter intenditur ipsa operatio saltem virtualiter, quod sufficit vt donum concessum in executione sit beneficium peculiare. Sicut enim monstrare fontem ardentibus siti est peculiare beneficium propter euentum futurum; ita etiam si extinguere sitim esset operatio illius, qui demonstrat fontem, diceretur peculiare beneficium, quemadmodum demonstratio illa fontis est beneficium singulare: nam beneficium, vt recte Seneca notat lib. 1. de Beneficiis cap. 6. *est benevola actio tribuens gaudium, capiensque tribuendo, in id quod facit prona, & sponte sua parata.* Cum igitur nostra operatio bona, sit quoque operatio ipsius Dei, non est cur non dicitur beneficium Dei. Eaque propter Deum concurrere immediate, cum voluntate creata præstat, vt bona operatio, etiamsi daretur absque scientia media, esset beneficium, non solum quatenus oblatum beneficium acceptatur, (de quo dicemus in disp. proxime sequenti) & auxilij fructus colliguntur; sed quatenus ipsa acceptatio est pariter immediata Dei donatio: nam Deum concurrere est immediate ipsum donare, quod non reperitur in humanis: etenim donatio v.gr. centum aureorum fit ante alterius acceptationem.

Seneca.

7.

Ob hanc causam sæpe Augustinus aiebat bonam nostram operationem esse Dei beneficium, & totum Deo tribuendum, qui præparat voluntatem nostram, & adiuuat præparatam; quia nimirum eo quod Deus immediate nobiscum concurrat ad bonam operationem sortitur ipsa operatio rationem beneficij, quatenus Deus non solum moraliter ratione suasionis, sed ratione immediati concursus confert nobis bonam operationem. Et quia nihil est in operatione, ad quod Deus non concurrat, ideo nihil in tali operatione reperitur, quod non sit donum Dei, ipsique tribuendum, quia totum est ipsius dantis. Recte proinde ex doctrina Augustiniana Hugo Victorinus in Elucidario cir- Hugo Vict.
ca Epist. ad Rom. quæst. 241. *Voluntas*, inquit, *humana & hominis est, sed tanquam accipientis, & Dei, sed tanquam dantis, & authoris.* Quod recte ex- Alensis.
plicuit Alensis 1. part. quæst. 28. memb. 2. art. 2. inquiens: *Tota causa effectiua principaliter est apud Deum.* Haud aliter S. Tho. 3. part. quæst. 19. art. 3. S. Thom.
aiebat: *Hoc dicitur aliquis habere per se ipsum, cuius est sibi aliquo modo causa. Prima autem causa omnium bonorum nostrorum per authoritatem est Deus. Et per hunc modum nulla creatura habet aliquid boni per se ipsam, secundum illud 1. Corinth. 4. Quid habes, quod non accepisti? Potest tamen secundario aliquis esse causa sibi alicuius boni habendi, in quantum scilicet, in hoc ipso Deo cooperatur, & sic ille, qui habet aliquid per meritum proprium, habet quodammodo illud per se ipsum.* Cæterum vt Paulus inquit ad Philippens. 2. *Deus est qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Paul. ad Philip. 2.

8. Fulgentius.

Declarat hoc Fulgentius Epist. 6. ad Theodorum de conuersione, capit. 6. his verbis: *Nam & oculus sic factus est, vt videre lumen possit; sed videre non potest, nisi se illi lumen infuderit. Quod ergo videt oculus beneficium est luminis.* Sic probat nostrum etiam operari esse beneficium Dei gratiæ, Bernardus.
quia Deus immediate cooperatur nobiscum. Bernardus de Gratia & libero arbitrio colum. penult. inquit: *Ibi Deus homini benigne merita constituit, vbi per ipsum, & cum ipso, boni aliquid operari dignanter instituit.* Et colum. antepenult. sic loquitur: *Non libero arbitrio à se, sed desursum potius à Patre luminum descendere merita nostra*, & postquam nonnulla dixit in huius veritatis confirmationem, subiungit: *Dei sunt proculdubio munera tam nostra opera, quam eius præmia: & qui fecit se debitorem in illis, fecit nos promeritores ex his. Ad quæ tamen condenda merita dignatur sibi adhibere creaturarum ministeria.*

9. *Secunda conclusio.*

Dico secundo: Operatio bona est distinctum beneficium non solum physicè, & entitatiue, sed etiam moraliter ab ipso auxilio efficaci. Ratio sit quia stante in homine eadem illustratione intellectus, & inspiratione voluntatis, potuit adhuc noua superuenire difficultas ratione alterius cognitionis, & complacentiæ circa oppositum obiectum, vel quia repræsententur noua motiua in oppositum, quæ non parum impellant, vel quia motiua illa, quæ in oppositum impellunt potuerunt viuidius repræsentari: Deus autem vult carentiam illius cogni

cognitionis, & complacentiæ validius in oppositum impellentis, eo fine vt existat bona illa operatio ex vi illius diuinæ illustrationis, & inspirationis, & ratione antecedentis voluntatis prædefinitiuæ non solum amat auxilium, quia præuidetur efficax, sed efficaciter amat ipsam bonam operationem nostram; igitur ipsa bona operatio est beneficium nouum distinctum ab ipsomet auxilio, nempe ab illa illustratione, & affectione, quia per se amatur efficaciter, & potuit Deus res ita disponere, vt non sequeretur operatio, quamuis existeret illa intellectus illustratio, ac inspiratio voluntatis.

10.

In sententia vero admittentium physicas prædeterminationes non video qua ratione bona operatio sit moraliter beneficium distinctum à prædeterminatione ad ipsam, vel à voluntate prædeterminandi (licet physicè, & in executione ipsa operatio diceretur nouum beneficium, vti & nouũ donum) quia nequit separari prædeterminatio ab ipso opere, & voluntas prædeterminans est virtualiter voluntas operis. Neque obstat si dixeris etiam in nostra sententia admittente efficacem præmissionem boni operis admitti voluntatem connexam cum ipso opere, quæ determinat ad volitionem executiuam auxilij: non inquam, id obstare poterit, quoniam in nostra sententia illa voluntas prædefinitiua est moraliter duplex beneficium distinctum, eo quod voluntas auxilij potuit separari à quauis voluntate habente connexionem cum opere, vt probatum manet, quoniam auxilium illud non est connexum cum opere, & consequenter voluntas illius auxilij non habet, vt talis est, connexionem cum opere illo. Sic etiam voluntas occidendi duos homines, quamuis sit physice vnica, est moraliter duplex, & duplex peccatum, & voluntas applicandi causam inferentem necem vtriusque hominis, licet, physice vna voluntas sit est moraliter duplex, & duplex peccatum.

11.

Potuit inquam separari voluntas auxilij à voluntate operis, non solum quia potuit dari aliquod auxilium de se sufficiens causare illud opus, quin de facto præuideretur efficax; sed etiam, quia illudmet auxilium, & gratia internæ illustrationis, & affectionis voluntatis potuit modo inueniri, quin causaret opus ob præsentiam validioris tentationis, seu cognitionis, & complacentiæ inclinantis in bonitatem oppositam, vt nuper dicebatur. Quod autem illæ causæ retardantes deficiant, includit specialem beneficentiam. Hac de causa externa Dei protectio dicitur necessaria ad bene operandum moraliter in natura lapsa.

12. Vasquius.

Iuxta hæc intelligitur quo sensu Augustinus exístimauerit cognitionem inducentem necessariam complacentiam in bonum esse distinctum beneficium etiam moraliter ab ipsa complacentia, ita vt vnum beneficium sit apparere quod latebat, & aliud delectare quod non delectabat. Videatur lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. circa finem. Et ideo Concilium Mileuitanum affirmat vtrumque esse donum Dei, & scire quid agere debeamus, & diligere vt faciamus. Ratio habetur ex dictis, quia, nimirum, non solum potuit aliter apparere quod latebat quin consurgeret illa complacentia trahens blande in bonum; sed stante etiam illamet cognitione, seu illustratione potuit non consurgere illa complacentia, vel potuit esse minus intensa, minusque trahens in consensum; quia simul potuit repræsentari aliud bonum oppositum, vel malum aliquod de nouo ex parte illius obiecti, vel malum antea præcognitum, aut bonum impossibile potuit repræsentari viuidius, & sic consurgeret alia complacentia, aut displicentia retardans prædictam complacentiam, aut eius intensionem diminuens: quod autem non dentur huiusmodi impedimenta est nouum Dei beneficium.

Concil. Mileu.

13. *Obiectio.*

Obiicis contra hanc secundam conclusionem. Si ipsum bene operari esset nouum beneficium moraliter distinctum à cognitione, etiam posita potentia indifferenti proxime expedita possemus à Deo petere operationem, consequens est contra doctrinam Augustini sæpe dicentis neminem nisi stulte petere quod habet in sua potestate. Respon- *Responsio.*
detur primo negando consequentiam; quia bona operatio dicitur beneficium moraliter distinctum à prædicta illustratione, quia vltra illustrationem superaddit Deus alias circunstantias, vt num. præcedenti diximus, quæ, si ponerentur simul cum illa illustratione, futuræ erant occasio consensus, & illis positis infallibiliter ponendus erat consensus, vt per scientiam mediam prænidebatur; ac proinde quod prædictæ illustrationi adderentur illæ circunstantiæ, cum quibus videbatur homo infallibiliter operaturus est nouum beneficium, quatenus Deus dat auxilium, cum quo homo videtur infallibiliter operaturus: dare autem auxilium cum prædicta scientia, est moraliter dare ipsam operationem, & ideo ab illa voluntate conferente auxilium ex tali præscientia, dicitur bona operatio moraliter speciale beneficium. Quare vt operatio dicatur speciale Dei beneficium, opus non est vt posito iam auxilio ex vi illius scientiæ mediæ, & positis omnibus illis circunstantiis se tenentibus ex parte actus primi petamus bonam operationem; quia tunc est proxime constituta in nostra potestate; sed satis est, si possimus merito à Deo petere, vt det nobis illustrationem cum omnibus illis circunstantiis, cum quibus videt nos infallibiliter operaturos.

14.

Itaque opus non dicitur speciale beneficium ab illustratione in sensu intento ab arguente, & ex suppositione auxilij proxime expediti, si loquamur de speciali beneficio, quod nobis potest à Deo postulari; sed denominatur speciale beneficium, quia moraliter datur opus ipsum, dum datur auxilium ex tali præscientia boni operis futuri sub conditione, & à Deo petimus diuinam voluntatem non solum terminatam ad auxilium, siue illustratione secundum se, sed ad ipsam bonam operationẽ efficaciter præsuppositam præscientia boni euentus futuri sub cõditione. Est præterea ipsamet operatio præsuppositam etiam existentia illius auxilij cum omnibus illius circunstantiis, quamuis facta illa suppositione non sit à Deo petendum illud beneficium. Cuius ratio sit, quoniam beneficium, quatenus sit maius eo quod acceptetur, non est idoneum, vt petatur à conferente beneficium, licet sit de nouo (vt in sequenti disput. declarabitur) materia gratiarum: ille enim, qui acceptat beneficium concessum, maiorem gratiam debet rependere.

15.

Potuit præterea Deus conferre auxilium illud cum omnibus illis circunstantiis se tenentibus ex parte voluntatis hominis, quin Deus moueretur à scientia bonæ operationis futuræ sub conditione; ac proinde Deus singulariter se ostendit benevolus, & beneficus, eo quod præbeat auxilium quia est efficax, & quia secum adfert infallibiliter bonam operationem, & quia illa voluntas efficaciter fertur ad dandam bonam operationem; ideo operatio ipsa dicitur Dei donum vltra beneficium conferendi auxilium secundum se.

SECTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio III.

Obiectis aduersariorum occurritur.

1. *Prima obiectio Lessij.*

Obiicit primo Lessius, Beneficia pensari non debent ex euentu futuro à nobis pendenti; quod enim alter sua malitia abutatur dono Dei, non debet ipsum donum censeri minus beneficium, sed potius beneficium æstimandum est ex præstantia, & magnitudine boni, siue maioris conducentis de se ad bonum, ad quod perducit auxilium, si cooperari velimus. Quis namque existimet non fuisse maius beneficium vocationem Iudæ ad Apostolatum, in quo fuit reprobatus, quam plurimorum vocationem ad matrimonium, in quo statu æternam salutem assequuntur? Quis etiam dixerit vocationem ad religionem optime constitutam, & sui instituti obseruantissimam, non esse maius beneficium, quam vocationem huius, aut illius ad statum matrimonij, eo quod vocatus ad religionem malitia sua abutitur tanto bono; siquidem Deus non minori affectu vocauit illum ad religionis statum, quam alterum ad statum matrimonij.

2. *Confirmatio.*

Confirmat. Si in Deo non esset præscientia conditionatorum liberorum nemo dubitaret, quin esset maius beneficium vocatio huius ad religionem optimis legibus constitutam, quam illius ad statum matrimonij, quamuis de facto damnetur qui ad religionem fuerat vocatus, & saluetur alter vocatus ad statum matrimonij. At illa præscientia conditionalis praui operis futuri, sub conditione non minuit Dei affectum, neque reddit illum minus sincerum, & serium; igitur quia beneficia æstimari non debent ex euentu futuro, qui non pendet ex nobis, sed potius ex ipsa rei præstantia, & magnitudine boni.

3. *Secunda obiectio.*

Arguit secundo, Deus in conferendis auxiliis naturæ Angelicæ non habuit respectũ ad præscientiam conditionalem, nec considerauit quænam essent habitura effectum, & quæ non, ita vt consideratio illa fuerit regula in distribuendis gratiis congruis, sed potius independenter ab illa præscientia illas distribuit accommodate ad naturam cuiusque, nam provt quisque erat præstantioris naturæ, eo quoque præstantiora dona gratiæ recepit, vt gratia naturæ corresponderet; ergo neque cum hominibus ordinarie illam regulam præscientiæ conditionalis in distribuendis gratiis congruis sequitur; sed potius illas præstat, secundum opportunitates occurrentes, & varias hominum capacitates, diuersosque perfectionis, ac gloriæ gradus, ad quos cupit homines euehere.

4. *Tertiæ obiectio.*

Tertio, Deus dum præbet auxilia puræ sufficientia, siue inefficacia non considerat quænam vocationes carituræ sunt effectu, neque vetitur illa regula in illis distribuendis, neque id potissime spectat num habituræ sint effectum, necne; hoc enim esset insidiari saluti hominum; igitur neque in conferendis auxiliis efficacibus Deus vtitur regula præscientiæ conditionalis. Huic obiectioni plene satisfecimus in duabus præcedentibus disputationibus, in quibus monstratum est Deum non posse seligere de industria vocationes incongruas, quas non conferret, si præuiderentur congruæ, quamuis possit singulari consilio seligere congruas vocationes, quas non daret si præuiderentur non sortituræ effectum. Damus ipsi libenter à Deo non seligi vocationes incongruas reprobis, quia modus ille electionis consistere nequit cum sincera voluntate saluandi omnes & cum applicatione mediorum, vt homo cum tali gratia bene operetur.

5. *Obiectionis extorsio.*

Hæc sententia P. Lessij absurditate non vacat, vt ex præcedentibus sectionibus constare potest, & contra ipsum retorquenter aperte argumenta nuper appositа; quoniam lib. 14. de Perfectionibus diuinis cap. 2. num. 53. inquit: *Verum quia Deus per scientiam conditionatam sciebat, per quam gratiam quisque esset perseueraturus, & per quam non perseueraturus; quisque singularis beneficij loco ducere debet, si eam gratiam a Domino accipiat, per quam sciebatur perseueraturus; cum Deus aliam illi dare potuisset, per quam nouerat non perseueraturum. Idem dicendum de conuersione & aliis bonis operibus. Vnde hanc gratiam semper petere debemus. Etsi hæc scientia non sit illi ordinaria regula distributionis gratiarum, quas electis, vel reprobis confert, vt ex his, quæ supra diximus constat.* Hæc ille.

6. *Responsio ad primum.*

Ex quibus patet responsio ad primum. Etenim apparet falso dici beneficia non esse pensanda ex euentu futuro sub conditione, quamuis talis euentus pendeat ab homine recipiente auxilium. Quare dicendum est non fuisse maius beneficium vocationem Iudæ ad Apostolatum, in quo fuit damnatus, quam vocationem Antonij v. gr. ad statum matrimonij ex præscientia perseuerantiæ finalis in gratia sub cõditione electionis illius status matrimonij. Constat hoc ex verbis eiusdem Lessij: nam quisque tanquam magnum beneficium æstimare debet si eam gratiam a Domino accipiat, per quam sciebatur perseueraturus finaliter in gratia, sed per vocationem ad illum statum matrimonij videbatur Antonius perseueraturus finaliter in gratia; ergo accipere donum illud ex tali præscientia est eximium Dei beneficium, cui comparari non potest vocatio Iudæ ad Apostolatum, in quo fuit damnatus: nam beneficium perseuerantiæ finalis in gratia anteponendum est reliquis.

7. *Ad confirmationem.*

Ad confirmationem respondebitur facile, quoniam si in Deo non esset præscientia conditionalium, non posset beneficium æstimari ex euentu libero futuro sub conditione. At quia in Deo est talis præscientia, ex tali euentu futuro, qui ex nobis pendet, beneficium æstimandum est, quia crescit magnitudo doni, vt probatum est, & crescit etiam affectus diuinæ voluntatis; nam confertur illud quia est efficax, & affectus per se complacet in tali efficacia, tenditque efficaciter in existentiam boni operis per illud medium. Adde probatum esse à nobis supra scientiam conditionatam aliquo modo præcedentem voluntatem executiuam auxilij, quamuis non dirigat, seu moueat ad conferendum illud auxilium, sufficere vt grandescat beneficium, quod variis rationibus, & exemplis demonstratum est in hac controuersia.

8. *Ad secundum obiectionem.*

Ad secundum principale argumentum respondeo non recte inferri eo quod Deus in distribuendis gratiis naturæ Angelicæ, se accommodauerit naturalibus perfectionibus dando præstantiora dona quoad suam entitatem præstantioribus Angeli, non dedisse aliquibus, aut omnibus de industria gratias, seu vocationes congruas; quia intra illã meniuram, provt gradui cuiusque naturæ congruebat videbantur plures vocationes efficaces, ac plures inefficaces, & potuit Deus seligere his congruas vocationes, quin tales seligeret aliis. Existimo tamen (vt notaui supra) saltem plurimos Angelorum qui in veritate steterunt accepisse auxilia ex illa communi prouidentia, qua eodem modo

modo darentur illa auxilia, licet viderentur inefficacia: nam moraliter erat impossibile vt non essent multo plures, qui starent, quam qui caderent; siquidem erant omnes adeo in bonum vertibiles. Hoc, ni fallor significauit Augustinus lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 9. his verbis, alioqui perobscuris: *Isti autem, qui cum boni creati essent* (nempe Angeli) *aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quam illi, qui in eadem perstiterunt, aut si vtrique boni equaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuti ad illam beatitudinis felicitatem peruenerunt.* Quasi dicat, qui steterunt aut maiorem gratiam receperunt, quia de industria Deus selegit ipsis vocationes congruas, vel si non habuerunt inæqualem gratiam, vt de multis concedendum est, peccarunt illi quia voluerunt, & alij steterunt, quia diuina gratia (quamuis inæqualis non fuerit) adiuti stare voluerunt. Deinde cadentibus illis, semper alij in iustitia permanserunt; quia postquam semel illi lapsi sunt, fuerunt deinceps minus adiuti in pœnam sui peccati: at qui non peccarunt fuerunt deinceps roborati abundantioribus auxiliis.

Rursus impeti possumus; quoniam concedimus aliquando conferri auxilium ex communi prouidentia, ita vt daretur eodem modo, quamuis auxilium illud esset inefficax: ergo in tali euentu auxilium efficax non erit speciale beneficium, quod admitti non potest. Respondeo adhuc in prædicto euentu auxilium efficax esse variis modis speciale beneficium. Primo quia licet auxilium illud dandum esset quamuis præuideretur inefficax, adhuc de facto datur à Deo quia præuidetur efficax, siue propter specialem illam vtilitatem, quam videt in ipso. Hoc significat Fulgentius lib. de Gratia Christi cap. 31. dicens: *Nihil prouenit in salutem hominum, quod ille non in æterna bona voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauerit.* Idem habet Anselmus in Concordia cap. 3. Colligiturque ex Bernardo in Psal. *Qui habitat*, ibi, *Quicumque cadit voluntate propria cadit, quicumque stat voluntate Dei stat.* Secundo est speciale beneficium; quoniam secluſa illa speciali gratia potuit dare Angelo, aut homini aliud auxilium debilius, ita vt esset moraliter impossibile vt hic, & nunc occurreret vocatio efficax, nisi Deus singulari prouidentia illam seligeret, & ideo occurrit vocatio efficax, quia Deus non dat illustrationem in tam exigua mensura, vt sit moraliter impossibile vt non accidat dari congruam, quamuis illam det absque consideratione congruitatis, vel incongruitatis pro occasione oblata. Tertio, quia ipsamet actualis operatio constituit, vt disputatione sequenti dicemus ipsum auxilium in ratione specialis beneficij.

Instaurabis argumentum, & dices ex data responsione fieri auxilium efficax ad perseuerandum finaliter in gratia non aliter necessario esse speciale beneficium, quam tribus modis nuper expositis, & consequenter aliquibus dari auxilium efficax ad perseuerandum in gratia, quod eodem modo daretur ipsis, quamuis tale auxilium præuideretur inefficax: nam si Deus absque singulari prouidentia seligente vocationem congruam, talem dat, qualem cursus rerum, & opportunitas circumstantiarum postulat, non curans sitne congrua, an incongrua, non est cur non accidat aliquoties dari congruam, & hominem saluari. Sicut si quis haberet saccum pomorum partim bonorum, partim malorum, & distribueret ex illis magnæ hominum multitudini; fieri non posset, quin aliquibus obtingerent poma bona, nisi de industria omnia mala illis seligat.

11. *Solutio prima.*

Huic obiectioni non vno modo respondebo, quia solutiones omnes continent doctrinam ad tractatum de Prædestinatione, & Gratia nimis proficuam. Ac primo admitti potest aliquando accidere vt auxilium vltimum, quo homo libere perseuerat in gratia & saluatur, ita à Deo præstari, vt eodem modo conferendum esset quamuis esset inefficax; adhuc absolute perseuerantia finalis in gratia esset specialissimum donum Dei, quia in potestate Dei erat producere vitam illius hominis diu, & posset homo constitui in tali statu vt esset moraliter impossibile aliquando non peccare. Hoc maxime locum habet postquam in Adam omnes peccauimus, quia incurrimus debitum carendi cogitatione congrua, vt in materia de Gratia dicetur. Cæterum independenter ab hoc procedit ratio facti; quoniam etiam Angeli, & Adamus in statu innocentiæ indigebant speciali dono gratiæ ad perseuerandum. Contineturque huius asserti ratio in verbis Trident. sess. VI. cap. 13. illis verbis: *Quandoquidem haberi non potest* (nempe donum perseuerantiæ) *nisi ab eo, qui potens est, eum qui stat statuere, vt perseueranter stet.* Quam rationem explicat Fulgentius lib. 2. ad Trasimundum cap. 2. affirmans omnes Angelos lapsuros fuisse irreparabili ruina, *nisi quos vellet à casu prauitatis virtus illa defenderet, quæ sola naturaliter mutari, deprauarique non potest*; quia nimirum successiua quædam, & indeclinabilis ad malum constantia non reperitur in natura mutabili absque speciali Dei prouidentia. Eaque propter hoc cum D. Angelico 3. contra Gent. cap. 155. reducimus ad peculiare beneficium resplendens in perseuerantia in bono propter mutabilitatem creatæ voluntatis, potuitque via Angelorum diu durare, ac proinde infallibiliter peccarent nisi singulari Dei prouidentia protegerentur. Quare concludimus cum Augustino de Dono perseuer. cap. 17. *Videte à veritate quam alienum sit negare donum Dei esse perseuerantiam vsque in finem, cum vita huic, quando voluerit, ipse det finem, quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseuerare vsque in finem.*

Cõcil. Trid.

Fulgentius.

S. Thom.

Augustin.

12. *Secunda solutio.*

Secundo concedamus etiam terminum vitæ, & viæ, eodem modo fore determinandum, quamuis auxilium illud esset inefficax, & homo esset peccaturus & damnandus; adhuc tamen perseuerantia finalis in gratia est speciale donum Dei, quia Deus dat vocationem ex intentione efficaci boni operis, & perseuerantiæ finalis in gratia, cum posset dare aliam vocationem, seu illustrationem minus viuidam, & talem vt secluſa speciali prouidentia separante congruam ab incongrua, esset moraliter impossibilis hic, & nunc, occursus congruæ vocationis. Ratio est aperta, quoniam innumeri ex Angelis in malum prolapsi sunt, quamuis de facto proniores extiterint in bonum, quam in malum. At Deus non tenebatur tantam illis gratiam conferre: igitur nisi seruarentur singulari Dei prouidentia, & Deus præstaret minimam gratiam, quam connaturaliter dare posset, proculdubio omnes corruerent; vel saltem de nullo affirmari posset in singulari, non esse moraliter impossibile, vt ipsi non obtingeret gratia incongrua.

13. *Tertia solutio.*

Tertio respondetur Deum per scientiam conditionalem præuidisse quinam ex hominibus, aut Angelis non perseneraturi essent in gratia, si crearentur, nisi à Deo speciali prouidentia seligente de industria vocationes congruas regerentur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& pariter omnes illos præuidisse, qui absolute loquendo non erant in gratia perseueraturi si crearentur. Ex illis prioribus elegit quotquot in gratia perseuerant; & ex posterioribus quotquot in gratia sanctificante non perdurant, illamve non recipiunt, & consequenter damnantur. Quo principio posito, à nobisque probato in præcedenti controuersia, apparet euidenter neminem per bona opera cum potestate peccandi in gratia perseuerare, nisi Deus ad perseuerandum det illi gratiam congruam, quam non daret, si eam incongruam præuidisset.

Sectio IV.

Placitum P. Molinæ proponitur, ac refellitur.

1. Molina. EXistimationi P. Lessij aliquantulum fauit P. Molina in concordia quæst. 23. art. 4. & 5. disp. 1. memb. 18. §. *Quod itaque asserimus*, iis verbis: *Deus constituit quemlibet adultum in manu consilij sui in eo ordine rerum, vt ad quod vellet, libere porrigeret manum; atque adeo beatus, vel miser, provt mallet euaderet, ac si nulla esset in Deo præscientia de rebus per arbitrium creatum futuris.* Diuersa tamen magna ex parte est sententia huius authoris à sensu P. Lessij: non enim negauit P. Molina Deum dirigi à scientia media, & dare huic homini auxilium, quia est efficax, & ob id auxilium efficax habere specialem rationem beneficij. Etenim supponit ibi per ipsam electionem auxiliorum Deum destinasse Angelos, & homines adultos, quos videbat in gratia finituros terminum viæ, aut vitæ, si eligeretur hic ordo rerum; alios vero, qui præuidebantur futuri impœnitentes finaliter non prædestinasse, licet non quæsierit his de industria vocationes incongruas; quia hoc derogaret diuinæ bonitati, neque prædestinatis de industria selegit congruas vocationes; quia elegit hunc ordinem Vniuersi, provt videbatur futurus, si non inuerteretur ordo illius. Addidit: *Licet, vt Deus vnum potius ordinem, quam alium eligeret alligatus non fuerit vsui liberi arbitrij præuiso; in multis tamen rebus constituendis rationem illius habere potuisse, atque id decens fuisse: imo vero reipsa habuit, vt membro duodecimo ante postremam conclusionem ostensum est.* Videatur etiam memb. 9. & 10. in fine, vbi asserit multoties dare Deum auxilium efficax, quod non daret, si esset inefficax, & dirigi à scientia media ad causandum effectus, qui non essent, si esset scientia opposita. Putatque id manifeste ex Sacra Scripta colligi, licet affirmet regulariter dirigi à scientia media. At non inficiatur Deum dare auxilium, quia est efficax, etiam regulariter, quamuis daretur auxilium illud licet præuideretur inefficax. Fateturque scientiam illam mediam non solū monere ad talem effectum collatiuum auxilij, sed etiam præcedere. Imo ibidem quæst. 14. disp. 52. art. 13. affirmat scientiam conditionatorum liberorum ideo appellari mediam, quia antecedit omnem actum liberum diuinæ voluntatis, & hac de causa ibi §. *illud hoc loco*, contendit Deum per scientiam mediam, quæ antecedit omne liberum decretum diuinæ voluntatis non cognoscere in quam partem diuina voluntas se esset determinatura sub conditione, quod principium abunde à nobis reiectum est tract. de Scientia.

2. Sententia tanti Doctoris mihi aliena videtur à vero qua parte affirmat Deum non potuisse hunc hominem in talibus circumstantiis, quia decreuit ipsum prædestinare; sed quoniam exigebat ordo vniuersi, non secus ac si Deus nulla scientia conditionata sciret quid hic homo esset sub illis circumstantiis operaturus; quia independenter ab illa præscientia elegit Deus totum illum ordinem rerum, qui decurrit à prima constitutione mundi vsque ad finem. Dixi recessisse à veritate cogitationem illam, quia nulla ratione negari potest Deum in pœnam peccatorum aliter disponere causas naturales; alioqui reuocari non deberent in Dei prouidentiam volentem punire peccatores, fames, pestes, bellorum permissiones, quod non consonat Sacris literis, Patribus, & communi fidelium sensui.

3. Hæc clarissima fient consideranti, quæ possunt fieri per Angelos, si applicentur actiua passiuis, vel introspicienti plurimas circumstantias, quæ nihil vniuersi ordinem peruerterent, vt si huic paruulo alia detur nutrix, huic puero pedagogus alter, hæc nauis potius, quam alia, naufragium faciat, hic adolescens potius, quam alter priuetur parentibus. Neque in dubium verti potest quin innumeræ circumstantiæ pendeant à præcedentibus, vel proueniant à libera Dei electione potius quam ab exigentia vniuersi vt constituatur homo in his circumstantiis, in quibus est bene victurus: oppositum namque nimis auferret de speciali Dei prouidentia, & beneuolentia, ac beneficentia, quam Deus habet erga prædestinatos. Hoc perspicue monstrant verba Augustini tract. 73. in Ioan. Augustinus. *Male vsurus*, inquit, *eo quod accipit, Deo miserante non accipit.* Vide quoque Gregorium lib. 2. Moral. cap. 5. vbi expendit propterea solum fuisse permissum tam grauibus tentationibus concuti, quoniam eius victoriam futuram si tentaretur Deus prænouerat. Idem habet Olympiodorus, & Polichronius in catena Comitoli. Gregorius. Olympiod. Polichron. Comitolet.

4. Confirmatur, quia inuertendus non esset ordo vniuersi quamuis supernaturales illustrationes, & inspirationes non abundarent tanta claritate, ac suauitate, ac diuturnitate, sed ex his capitibus frequenter desumunt vocationem efficacem, quia si illustrationes essent minus viuidæ, & inspirationes minus suaues, minusve durarent, non coniungerentur cum consensu. His accedit hominem per peccatum incurrisse debitum carendi cogitatione congrua: nam vt inquit Fulgentius lib. de Incarnat. & Gratia Christi cap. 19. cuius titulus est: *Quod liberum arbitrium post peccatum non nisi ad seruiendum peccato reperitur idoneum.* Potestque Deus citra miraculum denegare peccatoribus gratias congruas, propter quod aiebat Fulgentius supra: *Homo, quamdiu est peccati seruus, non nisi ad seruiendum peccato reperitur idoneus.* Fulgentius.

5. Ex opposita sententia fieret rationem discriminis propter quam hic homo potius, quam alter constitueretur in his circumstantiis, in quibus recte viuet, & gloriam promerebitur, non fore sumendam à libera Dei electione, sed ab ordine vniuersi postulantis has circumstantias, sub quibus hic homo positus erat honeste victurus, quod est alienum à Patribus, vt in præcedenti controuersia monstratum est, & patet ex Anselmo lib. de Concordia pagin. 3. column. 4. *Cum omnia*, scribit, *subiaceant dispositioni Dei, quidquid contingit homini quod adiuuat liberum arbitrium ad accipiendam, vel seruandam hanc, de qua loquimur, rectitudinem, sua gratiæ imputandum est.* Agitque de gratia condistincta ab his, quæ debentur vniuerso. Quem discursum magis declarat Augustinus libro 1. ad Simplicianum circa Anselmus. Augusti.

circa finem, & lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. quia, nimirum, non est in homine via eius, vt habetur Ieremiæ 10. *Nemo*, Ait Augustinus, *habet in sua potestate vt occurrat quod delectet, & voluntas nisi occurrerit quod delectet, atque inuitet animum, moueri nullo modo potest.* Non ergo ex vi talis creationis huius hominis in hoc vniuerso occurrere debet quod delectet, atque efficaciter inuitet animum. Ideo idem Augustinus aiebat: *Homo nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, vt nouerit non sua facultatis, sed diuini muneris esse quod delectatur, ideoque quisque nostrum bonum opus suscipere nunc scit, nunc nescit.* Hac de causa lib. 2. Confess. pulchre aiebat: *Tua gratia deputo, quæcumque non feci mala.*

6. Faciunt quoque contra cogitationem P. Molinæ cuncta quæ adduxi disp. 2. & duabus sequentibus pro directione scientiæ mediæ: nam ibi fuse probatum est Deum singulari consilio seligere vocationes congruas frequentissime, quas minime daret, si eas incongruas præuidisset. Omnia etiam quibus supra probaui esse in Deo electionem prædestinatorum ad gloriam ante præuisa merita, ostendunt esse specialem Dei prouidentiam erga ipsos, quæ minime prouenit ex exigentia ordinis vniuersi. Ob idque Augustinus de Dono perseuer. cap. 9. agens de speciali prouidentia in prædestinatos, & inquirens rationem differentiæ, cur Deus ita fauorabiliter se gerat cum prædestinatis, non cum aliis: non recurrit ad exigentiam ordinis vniuersi, sed ad iudicia Dei inscrutabilia, & pronunciat totum hoc ab electione Dei pendere. Quia, scilicet, Deus hunc elegit efficaciter, & non illum, & ideo huic præparauit talem prouidentiæ modum, & non illi. Verba illius hæc sunt: *Ex duobus itaque paruulis originali peccato obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur: & ex duobus ætate tam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, vt vocantem sequatur: ille autem non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem sequatur: inscrutabilia sunt iudicia Dei. Ex duobus autem piis cur huic donetur perseuerantia vsque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei. Illud tamen fidelibus debet esse certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum vero non esse. Nam si fuissent ex nobis, ait vnus prædestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, mansissent vtique nobiscum.* Et paulò post ait. *Vt enim non dicam quam sit possibile Deo, aversas, & aduersas, in fidem suam hominum conuertere voluntates, & in eorum cordibus, operari, vt nullis aduersitatibus cedant, nec ab ipso aliqua superari tentatione discedant, cum possit, & quod ait Apostolus, facere vt non eos permittat tentari supra id quod possunt. Vt ergo non id dicam, certe poterat Deus præscius esse lapsuros, antequam id fieret auferre de vita.* Quibus verbis non obscure docet Augustinus etiam intra seriem huius Vniuersi potuisse Deum vt non hic paruulus, sed alter assumeretur, & relinqueretur iste, & vt hic adultus non ita vocaretur, vt sequeretur vocantem: alioqui ex ipso connaturali ordine Vniuersi sufficiens daretur ratio, quin opus esset recurrere ad inscrutabilia Dei iudicia, sicut sufficiens ex ordine Vniuersi redditur ratio cur sol illuminet, quamuis Deus pro suo libito absque difficultate aliqua posset illuminationem impedire.

7. Neque credibile est Augustinum noluisse animum adiicere ad has rationes inuestigandas, & adhibendas, cum facillime possent aduersarij dicere potuisse Deum pro suo libito eligere aliud Vniuersum, & aliam rerum seriem: cæterum semel præelecto connaturali ordine huius Vniuersi non potuisse saltem frequenter, aut multoties non dare vocationes efficaces, & perseuerantiam huic, & non illi. Ideo Augustinus lib. de Gestis contra Pelagium in Concilio Palestino introducit Celestium dicentem nos non indigere illa custodia, & speciali regimine Dei, cui obiicit Augustinus *nos per singulos actus à Deo regi, quando recte agimus, nec frustra orantes dicimus: Itinera mea dirige secundum verbum tuum, ne dominetur in me omnis iniquitas.* Quod argumentum ex oratione efficacissimum: nam petimus donum, quod attento recto, & connaturali ordine Vniuersi nobis non debetur, & ideo non petimus, vt Sol nos illuminet, & ignis calefaciat. Redditque ibi rationem Augustinus contra Pelagianum: *Quia sine rectore Deo homo præcipitatus non à seipso regi potuisse pœnis experiretur.* Vide quæ habentur disp. 2.

8. Recognoscas velim verba nuper adducta ex lib. de Dono perseuerant. cap. 9. præsertim ab illis: *Vt enim non dicam*, &c. quoniam satis declarant diuinum propositum ita esse causam congruæ vocationis vt independenter ab illo nullum sit debitum connaturalitatis dandi potius huic, quam illi congruas vocationes, & perseuerantiam finalem in gratia. Quod etiam manifestat propositio illa: *Certe poterat Deus præscius esse lapsuros, antequam id fieret auferre de vita.* Poterat ergo Deus quin operaretur contra rerum exigentias illos de vita auferre antequam illa peccata committerent. Hoc pariter confirmat illud Sap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*, vbi sermo est de omnibus iustis, qui præmatura morte decedunt, vt in tract. de Scientia probaui. Sap. 4.

9. Certum quoque est Deum multorum prædestinatorum circumstantias miraculose mutasse, vt congruæ vocationes illis pararentur: hoc autem frequenter non contingit: At Deus frequenter parat electis vocationes congruas, quas non donaret, si eas incongruas præuidisset; igitur tales vocationes congruæ neque sunt miraculosæ, neque connaturaliter debitæ: alioqui si connaturaliter deberentur, eodem modo dandæ essent, quamuis præuiderentur incongruæ. Ideo August. lib. 83. quæstionum quæst. 68. in solam diuinam ordinationem refert huiusmodi vocationes: *Hæc autem vocatio*, inquit, *quæ per temporum opportunitates operatur, alta, & profunda ordinationis est.* Hinc etiam est vt semper orandum sit pro victoria tentationis vt notat Basil. lib. moralium summarum summa 62. cap. 3. Propterea quoque Chrysost. homil. 24. in Epist. ad Corinth. in principio aiebat: *Sunt tentationes quas sufferre non possumus, & quænam sunt illæ? omnes vt ita dicam. Possibilitas enim in diuino nutu est, quam nostra alliciamus voluntate: quare vt certo agnoscamus non solum illas, quæ virtutem nostram exuperant, non posse sine diuino auxilio facile sustinere, sed ne has quidem humanas, addidit, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere; & quid quod dixit propria virtute sufferamus, sed hic quoque diuino auxilio indigemus, vt eas vel efficiamus, vel certe sufferamus.* Ergo non debetur huic homini in particulari constituto in hoc ordine rerum victoria tentationis, præsertim grauis. Imo Chrysostomus de victoria cuiusuis tentationis loquutus fuit. Licet enim aliqui oppositum Basilius. Chrisost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

colligere velint ex illis verbis : *Omnes vt ita dicam*, quia particula illa, *vt ita dicam*, diminuit terminum *omnes*, tamen Gennadius loco particulæ illius, *vt ita dicam* vertit ex textu græco, *vt semel dicam*, ac proinde verba illa continent absolutissimam affirmationem, & distributionem omnium operum. Nobisque sufficit si absque gratia indebita ordini Vniuersi non possit superari grauis tentatio. Hoc communiter statuitur à Theologis in materia de Gratia, & suadetur sacræ paginæ testimoniis, ac Sanctor. Patrum qui contra Pelagium valde exaggerant fragilitatem nostram, dum aiunt hominem nihil in hoc posse, aut quasi nihil posse, quia magna est debilitas nostræ mentis, & voluntatis propter vehementem inclinationem ad sensibilia, quæ sunt adeo propinqua, & proportionata sensibus; necnon propter tarditatem intellectus nostri in expendendis rationibus superioribus, & propter dæmonis instigationem. Propter hæc vniuersim aiebat Theophylactus super 1. ad Corinth. 14. *Quauis tentatio vires nostras exuperat, nisi ille auxilietur nobis* : vbi OEcumenius. *Quauis tentatio vos euerteret nisi Christus auxiliaretur.*

Gennadius.

Theoph.

OEcumen.

10. Confirmat totum hoc illud Pauli ad Corint. 10. *Fidelis Deus, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis.* Etenim non in exigentiam ordinis vniuersi, sed in Dei fidelitatem hoc reducit Apostolus; quoniam teste Chrysostomo supra, cuius authoritas in Apostolo exponendo magni momenti est, Paulus non solum loquitur de tentationum multitudine, sed de singulari tentatione, quod probari poterit ex illis verbis : *Tentatio vos non apprehendat nisi humana*, idest viribus humanis commensurata.

10. Corinth. 10.

Chrysost.

Sectio V.

Altera recens cogitatio reiicitur.

1. *Sententia cuiusdam recentioris.* Arriaga.

NEgauit recentior Theologus (cum quo non semel hac de re decertaui, cuius etiam meminit P. Arriaga hic disp. 35. sect. 5. num. 52. Deum dirigi à scientia media, vt conferat auxilium efficax, quod non conferret si videretur inefficax. Et quia præmebatur difficultate declarandi singularem Dei prouidentiam erga electos, qua Deus ita illos regit, vt infallibiliter perducantur in regnum cœlorum, in eam tandem cogitationem incidit vt existimaret prædestinatos saltem in fine vitæ prædeterminari à Deo moraliter vt in gratia decedant, ita vt moraliter sint necessitati ad eliciendam contritionem, si antea erant in peccato, vel ad retinendam gratiam sanctificantem, si antea erant iusti. Non tamen fuit ausus concedere reprobos in fine vitæ moraliter esse necessitatos ad peccandum, ex quo posteriori asserto huius Magistri sensum ita refutabam.

2. *Refutatur.* Nullus ex his qui non necessitantur moraliter ad habendam gratiam sanctificantem in vltimo instanti in quo physice poterat homo peccare mortaliter, aut non elicere contritionem, per quam disponeretur ad iustificationem, salutem consequitur, ergo independenter à prædeterminatione morali ad peccandum sit infallibile, vt nemo horum vitam assequatur æternam; ergo etiam independenter à prædeterminatione morali ad non peccandum, vel ad eliciendam contritionẽ in illo vltimo instanti libertatis humanæ posset fieri infallibile, vt prædestinati omnem gloriam obtinerent : nam ponimus omnes electos æqualiter pronos in actu primo ad recte operandum, ac reprobos ad peccandum; ergo si non obstante carentia necessitatis moralis ad peccandum, siue ad carentiam conuersionis redditur in omnibus illis infallibile peccatum, aut carentia conuersionis in illo instanti, redderur etiam infallibilis conuersio prædestinatorum, aut perseuerantia in gratia.

3. Vt vim argumenti, quæ non modica est, clarius percipias, pone in illo numero reproborum reperiri tot homines, ac sunt de facto in numero prædestinatorum, & inquiro cur non contingat aliquem ex illo numero saluari, siue conuerti in fine vitæ; siquidem habent auxilium sufficiens non solum physice, sed etiam moraliter ad conuersionem, siue elicientiam contritionis. Imo habent auxilia æqualia illis, cum quibus in aliquibus suæ vitæ momentis per veram contritionem sunt iustificati plurimi ex illis reprobis. Ponamus præterea intra numerum reproborum (vt possibile est diuinitus) esse homines qui in vltimo instanti, in quo possunt conuerti ad Deum, habeant æquale auxilium ad efficiendam contritionem, illis quæ habuerunt in aliquibus suæ vitæ instantibus in quibus per veram contritionem sunt iustificati, & hos homines esse in tanto numero, vt adæquent numerum omnium prædestinatorum, quo posito perurgebitur aduersarius, si quæramus, cur nullus ex illis reprobis adipiscatur æternam salutem? Casus, vt prænonui, est proculdubio possibilis: nam & sæpe contingit cum cum æqualibus auxiliis vnum conuerti, & alium non conuerti, si æqualitas auxiliorum præcise consideretur secundum entitatem physicam ipsorum, & circumstantias physicas independenter à scientia media boni euentus futuri sub conditione. Imo dum supponitur nullum ex illis reprobis esse moraliter necessitatum ad peccandum, nulla potest esse moralis certitudo vt hic in illo extremo vitæ peccabit; igitur à fortiori non erit moraliter certum, vt omnes illi in tanto numero, & prope infinito peccaturi sint; ac proinde absque fundamento vllo affirmari posset stando rationi omnes illos peccaturos esse; quin potius esset moraliter impossibile, vt omnes illi tunc peccarent, quoniam impossibile est vt absque aliqua morali necessitate tot homines vniformiter peccent, si quasi casu, & absque vllo respectu ad scientiam mediam dentur illis hominibus talia auxilia, quorum nullum secundum se consideratum habet moralem infallibilitatem inferendi peccatum.

4. Crescit argumenti robur si tot multiplicentur homines, quorum nullum in singulari habeat in momento illo vltimo vitæ moralem necessitatem peccandi, aut recte agendi : nam euidens est tantam posse cum prædictis auxiliis considerari multitudinem hominum, vt sit moraliter impossibile aliquos non recte agere. Et ideo per scientiam mediam cum illa mensura diuinorum auxiliorum videntur plurimi recte agere, necnon & quam plurimi peccare, si ipsis conferantur illa auxilia sub talibus circumstantiis. Cur potius erit moraliter infallibile omnes ex illo numero, quam ex alio numero peccare; siquidem, vt supponimus, omnibus præbentur æquales vires ad recte operandum, & non peccandum. Præsertim cum plurimi ex electis cum æqualibus viribus, seu auxiliis diuinæ gratiæ vitent peccatum, & contritionem perfectam eliciant. His accedit aduersarios supponere mortem euenire per causas naturales, & ideo per accidens esse respectu virium, seu auxiliorum

liorum diuinæ gratiæ, vt illud momentum sit vltimum vitæ in quo homo potest libere vitare peccatum, & efficere perfectam contritionem. Maxime cum supponatur quoque ab ipsis aduersariis, eundem hominem cum æqualibus auxiliis sæpe intra vitæ periodum vitasse peccatum, ac recte egisse.

5. Si Deus aliqua ratione habeat respectum ad scientiam facile vitari potest tanti argumenti robur; quoniam dici potest Deum per scientiam mediam prius præuidisse, quinam recte operaturi essent, aut gratiam retenturi in vltimo vitæ instanti si crearentur, & quinam peccaturi essent, aut post peccatum non elicituri contritionem, aut attritionem cum Sacramento in illo momento, si crearentur, & Deum ipsum pariter dum habuit decretum determinans ad ipsorum creationem illos efficaciter elegisse ad regnum, qui in statu gratiæ vitam finituri erant; reliquos vero in peccato mortali vitam terminare, quia videbantur in peccato illo permansuri in extremo vitæ si crearentur. Hoc Deus præuidit per scientiam mediam, quia vidit (vt sæpe probaui) quæ auxilia danda sint huic homini si creetur : alioqui non potuisset Deus scire Adamum peccaturum, si creetur.

Dispvtatio XIV.

Vtrum independenter à scientia media ratione acceptationis auxilium efficax sit speciale Dei beneficium.

Robavi ratione scientiæ mediæ etiam non dirigentis ad dandum auxilium quia præuidetur efficax, ipsam elargitionem auxilij esse speciale beneficium; quia scientia illa, quamuis non moueret directe ad præstandum auxilium, præcederet aliquo modo voluntatem collatiuam auxilij, & ratione talis scientiæ grandesceret non parum magnitudo doni directe amati. Modo videndum restat, an alio titulo independenter à tali præscientia beneficium elargiendi auxilium sit maius.

Sectio I.

Ratione acceptationis collatio efficacis auxilij est speciale donum.

1. DIxi in tractatu de Gratia illum, qui recte agecturum à Deo maius beneficium, quam ille, qui praue operaretur, quamuis Deus pari affectu tribueret his duobus hominibus auxilia æqualia, & quamuis per impossibile non cognosceret Deus per scientiam mediam euentum futurum sub conditione. Huic asserto obstitere postea nonnulli ex nostris Theologis, quorum fundamenta postea breuiter diluemus.

2. Potissimum nostræ sententiæ fundamentum est; quoniam qui recte operatur acceptat donum positum in sua potestate ad cuius consecutionem conferebatur auxilium : ille autem, qui acceptat donum, quod offertur ab alio, maius beneficium recipit, quam qui non acceptat; ergo qui in casu quæstionis recte agit maius beneficium recipit, si cætera sint paria. Eaque propter qui acceptauit donum oblatum, maiores debet rependere grates; quoniam per se fit manifestum eum, qui noluit acceptare donum non habere tantam obligationem rependendi beneficium, quantam haberet, si acceptasset beneficium illud. Cernitur hoc quotidie in iudicibus Reipublicæ, siue Senatoribus recusantibus acceptare oblata sibi munuscula, quia sic non contrahitur tantum debitum persoluendi beneficium. Ob eandem causam recusant non raro ditiores Magistratuum, aut procerum fauores, quoniam non acceptando illos magis exonerantur à mutandi obligatione : acceptatio namque beneficij reddit illum qui acceptat speciali titulo inferiorem, & ideo specialiter debet conari ne maneat inferior, quod fiet si maius aliud beneficium præstet, & sic rependat vicem.

3. Quod rursus ita declaro. Qui daret alteri facultatem colligendi fructus ex arbore magnum præstat alteri beneficium; maius autem si ille cui donata est talis facultas actu colligeret tales fructus, quamuis vt hoc beneficium ex illo capite grandesceret, necessaria esset etiam cooperatio recipientis, vt si tantum illi data esset facultas colligendi fructus per seipsum : At nos, posito auxilio diuino ad recte agendum, cooperari bene, est colligere fructus illius arboris, siue diuini auxilij; ergo dum recte operamur, speciale Dei beneficium recipimus, quia acceptamus colligere fructus, qui prouenire possunt à Diuino auxilio mediante nostra cooperatione. Auxilium Dei de se profert bonæ operationis fructum, neque ad colligendum fructum illum aliud opus est, quam hominem porrigere manum ad ipsum capiendum : hoc autem est cooperari Deo vocanti, ac proinde quando cum ipso cooperamur acceptamus colligere fructus ex illo arbore, ipsosque colligimus actu.

4. Sic etiam intelligitur optime cur homo nequeat bene operari absque speciali Dei beneficio, quia si homo recte agat, hoc ipso quod bene operatur, acceptat bonum prouenies ab ipso auxillo. Licet etiam hoc ipsum aliunde explicari possit independenter à directione scientiæ mediæ; quia nimirum scientia illa boni operis futuri sub conditione præcedens, & non dirigens, facit vt magnitudo boni prouenies à scientia imputetur donanti, & intendenti vt homo cum auxilio illo operetur : magis namque debet imputari ipsi illa magnitudo doni prouenies ab effectu futuro sub conditione, quam si ignoraretur talis euentus futurus sub conditione illius auxilij, & ille euentus bonæ operationis imputatur Deo vt volitus, quia Deus intendit vt homo medio illo auxilio operetur. Quare illa scientia præcedens, quatenus Deus posset nolle dare illud auxilium quamuis præuideretur efficax, virtualiter quoad aliquam imputabilitatem perinde se habet, ac si dirigeret, quia auget vtilitatem doni oblati, quando tota illa vtilitas amatur.

5. Eaque propter non solum non est possibilis casus, in quo homo recte operetur absque speciali Dei beneficio, sed etiam absque speciali Dei prouidentia. Si Deus per impossibile ignoraret euentus futuros sub conditione, & præberet duobus hominibus auxilia æqualia secundum substantiam, & circumstantias; vnus autem ex illis recte operaretur; alter vero praue ageret, reciperet, vt dixi, singulare beneficium ille qui recte ageret; non tamen Deus donaret illud ex speciali prouidentia. Reciperet, inquam speciale beneficium propter rationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationem supra positam, cuius notissimus index est, quia maiores grates rependere deberet. At maius illud beneficium fuisset concessum absque speciali Dei prouidentia, quia Deus non præparauit illud speciale beneficium præuidens esse tale. Quando vero intelligimus ante voluntatem collatiuam auxilij esse scientiam mediam boni operis futuri sub conditione, concipimus elargitionem illius auxilij cognosci vt magis bonam recipienti auxilium, & quia, præcedente illa scientia, Deus ordinat per voluntatem auxilium, vt cum effectu homo operetur; ex aggregato consurgente ex tali præscientia, & voluntate illa ordinante auxilium vt homo actu operetur, resultat formaliter quædam specialis prouidentia, quæ minime est in Deo respectu alterius, qui cum æquali auxilio praue operatur. Et quia pro omni euentu, pro quo homo recte operaturus est sub conditione talis auxilij, non potest non esse in Deo scientia media illius bonæ operationis futuræ sub conditione, & illa scientia non potest non aliqua ratione præcedere voluntatem collatiuam talis auxilij, ideo impossibilis est casus, in quo homo recte operetur absque speciali Dei prouidentia; quamuis ex alio titulo, vt explicatum est, impossibilis est quoque casus, in quo homo recte agat absque speciali Dei beneficio. Dixi scientiam illam mediam semper præcedere voluntatem Dei, quæ confert auxilium, quamuis non dirigat ad ipsum conferendum; quia Deus potuit habere voluntatem hanc: *Quamuis hoc auxilium futurum sit efficax, nolo ipsum dare; sed aliud debilius.*

6. Eaque propter præcipuam partem nostræ assertionis, qua asseritur auxilium efficax propter ipsam bonam operationem, quæ est acceptatio, & collectio fructus dimanantis ab auxilio, esse speciale Dei beneficium, nemo intelligat nos innuere Patres non contendisse auxilium efficax, non inclusa etiam actuali acceptatione illius per operationem in statu absoluto, esse speciale beneficium: alioqui neque donum perseuerantiæ in actu primo ante actualem operationem liberam esset speciale beneficium, quod nulla ratione admitti potest. Ideo Augustinus de Dono perseuerant. cap. 14. commendat beneficium gratiæ efficacis, & perseuerantiæ, ex diuina donatione conferente auxilium, inquiens; *Audiunt hæc, & faciunt, quibus datum est; non autem faciunt, siue audiunt, quibus non datum est.* Vbi in specialitatem donationis tanquam in radicem refundit quod homines operentur cum auxilio, ac proinde auxilium efficax ante ipsam actualem operationem est speciale beneficium Dei. Idemque perpendit egregie lib. de Prædest. Sanct. cap. 10. in medio dicens: *Promisit quod ipse facturus fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit vt illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt vt ipse faciat quod promisit.* Hoc ipsum passim probari solet ex loco illo 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit, quid habes quod non accepisti.* Quæ verba putant frequenter Theologi de donis supernaturalibus intelligi, & de discretione in actu primo, per quam solus Deus discernit pium ab impio, aitque P. Soarius lib. 1. de Gratia cap. 22. constaturalibus. Ego tamen iam diu existimaui debere intelligi de bonis etiam naturalibus corporis, & animi, de scientia naturali, & bona indole. Idemque sensisse Cornelius, & Iustinian. in illum locum.

August.

1. Corint. 4.

P. Soarius.

Cornelius. Iustinian.

Sensusque est, quod tuum laborem, & ingenium, aliaque naturæ dona, in quibus gloriaris, accepisti à Deo, multo magis supernaturalia accepisti; igitur Deo dare debes omnem gloriam. Notatque Cornelius ibidem Augustinum sæpe, necnon Prosperum, ac Fulgentium cum Concilio Arausicano. 2. hanc generalem Apostoli sententiam: *Quis te discernit*, à discretione donorum naturalium, nempe sapientiæ, & eloquentiæ, de qua proprie loquebatur ibi Paulus, transtulisse à paritate rationis ad discretionem donorum supernaturalium gratiæ, & prædestinationis diuinæ: quoniam apte colligebatur aduersus Pelagium, si hæc naturalia ex Dei munere proueniunt, multo magis, & illa ex Dei munere prouenire.

7. Redeo ad nostram præcipuam assertionem, qua dicimus beneficium ex ipsa recipientis acceptatione fieri maius. Cuius ratio est, quoniam beneficium per se ordinatur vt vtilitatem, gaudiumque tribuat capienti; ac proinde quo maior vtilitas accipitur, si per se intendatur à donante, maiusque gaudium capiatur, eo maius beneficium recipit, is qui donum acceptat, si cætera sint paria, & adsint reliqua requisita. Eaque propter, cum beneficium sit actio exterior per se tribuens capienti gaudium, quo per se maius gaudium tribuit, eo maius beneficium est. Atqui actio donantis dum consequitur finem intentum per acceptationem factam à donatario, tribuit per se maiorem vtilitatem, maiusque gaudium; igitur per illam acceptationem constituitur in ratione maioris beneficij. Illa actio quæ procedit à donante per se tendit in acceptationem prouenturam à donatorio, & in ratione obtinentis efficaciter finem intentum constituitur in obliquo saltem per illam acceptationem, & ipsa volitio donantis, quæ per se vult existentiam acceptationis ex parte donatarij, constituitur in ratione efficacis per acceptationem illam, sicut in ratione obtinentis finem, & tribuentis vtilitatem, gaudiumque capienti, ac per consequens constituitur etiam in ratione beneficij maioris, non minus, quam in ratione efficacis, & consequentis finem, in quem natura sua ordinatur, siue destinatur à volente. Sic etiam ipsamet exterior actio constituitur in ratione beneficij per ipsam internam voluntatem beneuolam.

8. Sed & denuo declaratur causa, cur qui beneficium acceptat, teneatur speciali titulo agere, & referre gratias: nam ille qui confert beneficium, si alter acceptet, sub ea ratione, qua confert, est superior acceptante, ac proinde qui recipit constituitur specialiter debitor agendi gratias, rependendique beneficium, ne maneat inferior, sed potius reddatur denuo æqualis, aut superior. Manifestauit hoc Aristoteles 4. Ethic. cap. 3. agens de magnanimo, ibi: *Est enim, qui suscipit beneficium, inferior eo, qui contulit, ipse vero* (nempe magnanimus) *vult superior esse.* Et rursus: *Est etiam talis vt beneficia conferat, & pudeat ipsum, si suscipiat beneficia. Illud enim superioris, hoc inferioris, & in retribuendo maiora beneficia conferat. Hoc enim modo debitor insuper fiet is, qui primus contulit, atque suscipit beneficium.* Ex quibus notum fit eum qui beneficia acceptat fieri quodammodo inferiorem, & sic specialiter teneri curare, ne inferior sit, & consequenter agere gratias, & conferre: crescente autem obligatione agendi gratias manifestum est crescere cæteris paribus beneficium.

Aristoteles.

9. Quod etiam à paritate firmatur. Etenim qui cognoscit bonum euentum futurum sub conditione,

ne, & donat ex affectu, vt reipsa existat bonus ille euentus, ideo est specialiter beneuolus, & beneficus, quamuis volitio conferens donum non dirigatur à tali scientia boni euentus futuri sub conditione, quia illa scientia videt donum illud ex tali euentu futuro sub conditione fore vtilius recipienti, & causaturum in ipso maius gaudium, & absolute intendit maior illa vtilitas, maiusque gaudium. Sed etiam qui donat præuidet illum qui recipit actu donum oblatum, accipere maiorem vtilitatem, maiusque gaudium, & donator intendit vt donatarius recipiat totam illam vtilitatem, ac gaudium, non est ergo cur dum alter acceptat omnem illam vtilitatem, ac gaudium, non recipiat cæteris paribus maius beneficium; quia sic absolute crescit vtilitas, & gaudium. Hoc iterum declaro. Ratione prædictæ scientiæ boni euentus futuri sub conditione crescit beneficium, quia absolute crescit magnitudo doni, & voluntas donantis fertur vt existat donum secundum totam illam magnitudinem; quia absolute tendit vt existat bonus ille euentus. Sed etiam ratione acceptationis præuisæ crescit recipientis vtilitas, & gaudium, quæ non minus iuuant ad incrementum boni ex parte recipientis, quam scientia alicuius boni euentus futuri sub conditione; ergo ratione illius acceptationis formaliter intentæ beneficium crescit.

10. Ratio à priori est quia sicut beneficium est libera collatio doni ex affectu benefaciendi, ita etiam est actio beneuola tribuens gaudium capienti, & sicut libera collatio maior doni ex affectu benefaciendi est maius beneficium, ita actio beneuola tribuens maius gaudium capienti debet esse maius beneficium. At qui dat, quod reipsa acceptatur vt bonum, tribuit absolute capienti maius gaudium; ergo absolute dum ex affectu beneuolo intenditur illud maius gaudium, confertur maius beneficium, quia pari affectu dat maius bonum; sicut enim per acceptationem illam augetur vtilitas, & gaudium, ita bonum, seu donum, aut beneficium.

11. At inquis illa acceptatio non est actio libera danti, sed accipienti; sed beneficium debet esse actio libera danti, ergo ex ipsa acceptatione nulla intelligitur beneficij ratio prouenire. Respondeo non esse de ratione omnium quæ constituunt, vel augent beneficium, vt sit libera actio beneuola; quia si imperetur actio beneuola, quin sit formaliter libera, erit beneficium, & constituetur in ratione talis per voluntatem imperantem, à qua habet vt sit libera, quamuis illa voluntas imperans non sit formaliter beneuola; quia satis est si videatur æstimabilitas doni, quando imperatur actio beneuola, siue pro signo proximæ potestatis imperandi actionem beneuolam. Sic etiam constituitur beneficium in ratione talis non solum per actionem dantis, sed etiam in obliquo per actionem ipsius recipientis; quia constituitur per hoc, quod tribuat maiorem vtilitatem, maiusque gaudium capienti, quod fit per ipsam acceptationem. Sic etiam licet meritum apud Deum sit obsequium ipsi præstitum, constituitur per gratiam habitualem, quæ non est libera homini, sed à Deo infunditur, & merita Christi Domini, quæ sunt apud Deum valoris simpliciter infiniti constituuntur per personalitatem Verbi diuini, vt vnitam humanitati Christi, quamuis neque ipsa personalitas Verbi, neque vnio hypostatica sit formaliter libera Christo vt merenti.

Sectio II.

Argumentis partis aduersæ paratur responsio.

I. *Obiectio.* Obiiciunt nobis nonnulli ex nouioribus Theologis. Beneficium non pendet ab affectu recipientis, sed solius dantis, idque videtur colligi, tum ex definitione ipsa beneficij; tum etiam è conuerso ex conceptu gratitudinis, quæ solum prouenit ex affectu recipientis ipsum beneficium. Confirmant hoc; quoniam potius ipsa acceptatio beneficij est quædam veluti redditio, & ita nos Deo sumus grati dum bonis operibus sedulo incumbimus. Aiunt præterea nos muniri non posse exemplo litigantium, quorum actio ambitiosa est, non benefica; etenim qui benefacit non debet cogitare de redditu, vti illi cogitant.

Confirmatur.

2. *Obiectionis solutio.* Eleuantur ista nullo negotio. Ac primo nos minime contendimus beneficium pendere absolute ab affectu recipientis; quoniam quamuis ipse nolit recipere donum oblatum, adhuc beneficium recepit; sed solummodo asserimus ex tali acceptatione beneficium aliquod incrementum suscipere, cuius oppositum non probatur illa obiectione, quia aliquod beneficij incrementum pendere potest ab affectu recipientis, & non solius donantis, vt probarunt rationes adductæ in præcedenti sect. sic etiam aliqua vtilitas recipientis, siue illius qui potest acceptare vel respuere; donum pendet à solo affectu dantis, quia ex vi illius affectus constituitur alter potens recipere, aut non recipere, siue vti pro suo libito dono illo; plena autem, & perfecta vtilitas pendet ab ipsa alterius acceptatione.

3. *Ad confirmationem ex definitione beneficij.* Neque momenti est confirmatio, quæ sumitur ex ipsa definitione beneficij, qua dicitur beneuola actio; potest namque crescere beneficium, quin actio sit magis beneuola. Sic etiam licet meritum dignum gratia, & gloria apud Deum sit obsequium liberum tendens in obiectum honestum, potest augeri meritum quin augeatur libertas, si tendat actus in obiectum melius, aut informetur maiori gratia habituali. Augetur, inquam, beneficium ob acceptationem alterius, quia per talem acceptationem redditur efficax illa voluntas dantis, quæ intendit vt alter acceptando accipiat vtilitatem, & gaudium; denominatur illa voluntas dantis efficax, dum altera acceptat; quia donans per acceptationem dicitur consequi effectiue finem intentum. Et ne de nomine quæstio sit, dum contendas illum affectum dantis nō denominari efficacem per alterius acceptationem, certum est constitui in ratione tribuentis maiorem vtilitatem, maiusque gaudium capientis, & consequenter constituitur quoque in ratione maioris beneficij per acceptationem illam; quoniam, vt visum est, *beneficium est beneuola actio gaudium tribuens capienti.* Neque dubium quin recipiat maiorem vtilitatem, maiusque gaudium ex re oblata, qui beneficium acceptat, quod sufficit vt beneficium crescat, crescente aliqua parte quæ includitur in definitione ipsa beneficij. Quod satis aperte monstratur exemplo nuper positi meriti apud Deum, quod debet esse obsequium libere præstitum erga obiectum honestum, & nihilominus sufficit, si libertas, vel obiecti honestas crescat, vt meritum reddatur maius.

4. *Disparitas.* Est tamen disparitas, quatenus nullum potest esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

meritum apud Deum quod non sit obsequium libere præstitum erga obiectum honestum, quia omnia illa sunt de constitutiuo meriti. At de conceptu beneficij ex genere suo non est illa acceptatio doni oblati, aut affectus recipientis: poterit enim quis erga alterum esse beneficus, quamuis nihil conferat, eo quod impediatur à donatione, & licet conferat rem alteri ingratam, quia existimauit illi fore gratissimam. Nihilominus aliqua possunt augere beneficium, quæ non sunt de conceptu beneficij in genere. Sic etiam de conceptu meriti apud Deum non est sanctitas infinita personæ operantis, & nihilominus ex illa dignitate valde eleuatur meritum, & valor ipsius, neque de conceptu meriti condigni apud Deum est tendere formaliter in ipsum Deum, & nihilominus non exiguum intelligitur incrementum valoris in actu meritorio, eo quod tendat formaliter in Deum. Duratio etiam & intentio non est de conceptu meriti ex genere suo, & nihilominus ex illis circumstantiis meritum erescit. Libertas etiam personalis non est de conceptu demeriti, seu peccati, & dignitatis pœnæ: nam omnes in Adam peccauimus, & propter tale demeritum constituti sumus digni pœna, & nihilominus libertas personalis plurimum, cæteris paribus aggrauat culpam, seu demeritum.

5. Maioris ponderis non est secunda confirmatio, qua arguitur è conuerso ex conceptu gratitudinis, quæ solum prouenit ex affectu recipientis beneficium, indeque videbat inferri beneficentiam solum vice versa debere pendere ab affectu solius donantis; nam beneficentiæ ex parte dantis correspondet gratitudo ex parte recipientis. Non, inquam, vrget obiectum hoc; quoniam rationibus ostendi magnitudinem beneficij pendere cæteris paribus ab ipsa acceptatione; quia per acceptationem fit inferior qui accipit, & superior qui donauit, & ideo, qui suscipit donum pariter in se suscipit speciale onus agendi gratias, & referendi, in quo continetur receptio maioris beneficij: nam hoc induxit illam maiorem obligationem agendi gratias. Quare non erit simile quod affertur ex gratitudine: nam hæc solum prouenit ex affectu retribuentis sub conceptu præcisso gratitudinis: quoniam eo ipso quod donatarius, siue qui beneficium recepit retribuat, siue quantum de se est retributionem offerat, definit esse inferior, cum sit æque magnanimus etiam externe.

6. Proprie autem loquendo gratitudo correspondet beneuolentiæ, & beneficentiæ ex parte dantis: non enim beneuolentia est maior eo quod alter acceptet, neque qui donat in genere beneficentiæ est magis virtuosus propter acceptationem recipientis beneficium, & in hoc vice versa æquiparantur beneuolentia, & beneficentia gratitudini, quæ solum oritur, ac pendet ex affectu recipientis; licet enim alter non acceptet redonationem, qui redonat non minorem habet gratitudinem; quia gratitudo actualis solum significat actum illius qui gratus dicitur; sicut beneuolentia, aut beneficentia actualis solum indicat actum illius qui dicitur beneuolus, aut beneficus. At vero beneficium desumitur per ordinem ad vtilitatem, gaudiumque recipientis, vt supra probatum est, & ex ipsa definitione beneficij constat. Hinc etiam est vt beneficium proprie consistat in actione exteriori, & perfectius quam in interiori; secus autem beneuolentia, seu beneficentia, aut gratitudo. Constituitur nihilominus actio exterior in ratione beneficij per internam voluntatem, quemadmodum actio externa per volitionem interiorem constituitur in ratione satisfactoriæ.

7. Ad confirmationem ex acceptatione.

Quod postremo nobis obiicitur, videlicet ipsam acceptationem beneficij esse quandam veluti redditionem, & ideo nos esse Deo gratos dum bona opera efficimus, quæ sunt dona, seu beneficia Dei, non est maioris ponderis: nam licet in aliquo sensu verum sit acceptationem se habere per modum cuiusdam solutionis debiti: quia dum hic vult recipere beneficium, vult esse, & censeri inferior sub aliqua ratione, & hoc reputatur quasi genus quoddam imperfectæ solutionis; tamen vt maneat simpliciter speciali titulo debitor persoluendi beneficium, agendi, ac referendi gratias, non est satis acceptasse beneficium, vt vel ipsi barbari fatentur. Sumus Deo grati dum ad gratificandum præcedentia dona bonis operibus incumbimus; quia laboramus ad præstandum noua obsequia, quæ licet sint dona Dei sunt pariter opera nostra, & sic facimus res Deo gratas, & hac ratione simul accipimus, & Deo retribuimus, quando eius præcepta, & consilia implemus, quia obsequium, & subiectionem impedimus: nam gratus ille dicitur, qui est memor beneficij animo grato; sicut è contrario vocatur ingratus, qui deficit his affectibus, & officiis. Conuertimur ad Deum per gratiarum actionem, quamuis illa gratiarum actio sit donum Dei.

8. Potius illa obiectione contendi posset nos non habere gratitudinem propriè erga Deum, quia nihil facere possumus quod beneficium Deo factum censeri possit, quia non solum bona opera sunt dona Dei, sed etiam sunt ipsi debita, & ideo obsequia seruorum, quamuis vtilia sint domino, non censentur beneficia. Sunt omnia opera nostra principaliter à Deo, & in nostram vtilitatem, & ideo in nobis augent gratitudinis obligationem. Nihilominus quia absolute Deo gratias agere debemus, & à nobis recipit obsequia, quæ cedunt in ipsius honorem, & gloriam, negari non potest, quin sit in nobis gratitudo erga Deum, licet ipsa obsequia, & gratiarum actio magis augeat in nobis obligationem gratitudinis. Dat homo Deo, & sibi dum recte agit, vt colligitur ex verbis Matth. 25. *Esurui, & dedistis mihi manducare: sitiui & dedistis mihi bibere*, & frequenter legimus in Sacra Scriptura dare Deo gloriam, aut laudem. Ad gratitudinem etiam pertinet reddere quæ prius accepimus; nam dat ille, qui reddit, & ideo Deo damus quoties reddimus, & quoties aliquid illi offerimus, siue in ipsius cultum tribuimus, *& illi qui in religione viuunt totaliter se, & sua tribuunt Deo*, vt monet S. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 5. ad 1. & art. 6. ad 2. & ideo status religionis dicitur holocaustum, quia totum quod homo habet offert Deo, non quia Deus bono aliquo creato egeat, sed quia vult nos aliquid conferre ad nostram vtilitatem. Quod fere eisdem verbis declarat Chrysostom. homil. 2. in Psalm. 50. column. 6. dicens: *Non quia ego tui egeo, sed quia volo, & te aliquid conferre ad tuam vtilitatem.* Ideo Psalm. 118. dicitur: *Retribue seruo tuo, viuifica me, & custodiam sermones tuos*: nam qui retributionem exigit supponit se dedisse quod sibi retribuatur per abundantiora auxilia.

9. Ob hanc causam Philo in Cantica tom. 1. Bibliothecæ, ad illa verba: *Terribilis vt castrorum acies ordinata*, concedit, *hominem de se aliquid conferre*

Matth. 25.

S. Thom.

Chrysost.

Psalm. 118.

conferre posse ad salutem, non quidem absque auxilio gratiæ, vt ipse se explicat: *Iam enim*, inquit, *supra diximus præueniri hominem oportere Diuino auxilio.* Quæ omnia quam optime declarat Augustinus ad illa verba Psal. 55. *In me sunt Deus vota tua*, &c. dicens. *Laudem à te quærit Deus, confessionem tuam quærit Deus. Sed de agro tuo aliquid daturus es. Ipse pluit vnde haberes. De arca daturus est aliquid. Ipse instituit quod daturus es. Quid daturus es quod ab illo non acceperis? Quid enim habes quod non acceperis? De corde dare vis? Ipse dedit fidem, spem, charitatem. Hoc prolaturus, hoc sacrificaturus es.* Cæterum licet demus Deo, quod de manu eius accepimus, habet locum gratitudo, & ad gratitudinem nos prouocat, dum petit vt ipsi præbeamus cor, ac proinde debemus dare Deo quod vult, si volumus vt nobis donetur à Deo quod desideramus, qui non dat Deo tollit, non tamen nos prius illi damus, sed ipse prius dat nobis, quia ipse prior dilexit nos, non quasi nos prius dilexerimus ipsum, & à nobis amorem perquirit, & dum corpus nostrum castigamus, Deo sacrificium offerimus.

Augustinus.

10. Porro aduersarij non satisfaciunt exemplis, quibus nostram cogitationem muniuimus, cuiusmodi est illud Senatorum, aut iudicium Reipublicæ, qui recusant recipere etiam munuscula, quæ sibi offeruntur, ne dum illa recipiunt, obligationem incurrant agendi gratias, & rependendi beneficium. Aiunt ipsi exemplum litigantium non esse ad rem; nam horum actio benefica non est, sed ambitiosa: etenim qui benefacit non debet cogitare de redditu, vt illi cogitant. Non, inquam, his eleuantur similia exempla; quia non affertur à nobis exemplum litigantium, quorum actio ambitiosa est, non benefica; sed aliorum, quorum munera etiam respuunt iudices ne sub illa ratione fiant inferiores. Supponimusque animo beneuolo ipsis offerri illa dona; quoniam, & ab amicissimis recusant accipere munuscula, quamuis constet amicos non cogitasse de redditu.

CONTROVERSIA TERTIA
DE CAVSIS DIVINÆ PRÆDESTINATIONIS.

PRÆDESTINATIO, quia significat actum internum Dei ipsi adæquate intrinsecum, vt ex tractatu de Voluntate Dei supponimus, nequit habere causam propriam, & realem. Dissidium ergo erit de causalitate morali, quoniam Deus moueri potuit ex meritis aut orationibus ad habendum actum internum prædestinandi, quoniam sic datur ex parte nostra causa plurium diuinarum volitionum, quæ ad prædestinationem pertinere dicuntur.

DISPVTATIO XV.

De causa Prædestinationis ex parte Christi Domini.

RISTVM Dominum fuisse causam finalem & exemplarem cuiuslibet prædestinationis puri hominis constat ex dictis tract. 1. & 2. de Incarnat. vbi monstratum fuit Angelos, & homines fuisse prædestinatos propter Christum, vt propter finem efficaciter præintentum, & omnium prædestinatorum prototypon, & exemplar. Circa causalitatem meritoriam plures assurgunt difficultates grauissimæ, & satis implexæ, quæ modo enodandæ veniunt.

SECTIO I.

Meruerit ne Christus D. æternam electionem, seu prædestinationem nostram.

NON meruisse nobis Christum æternam electionem seu prædestinationem sensit Scotus in 3. dist. 19. qui licet putauerit Christum fuisse primum omnium prædestinatorum vult omnes fuisse prædestinatos antequam ordinarentur Christi merita ad salutem prædestinatorum. Scoto adhæret Faber ibidem quæst. vnica tribuens eandem sententiam P. Soario 3. part. disp. 41. sect. 4. At manifeste est alia mens Soarij, & contrarium docet, vt infra patebit. At cum Scoto sensit Adam in Epist. ad Ephes. ad illud: *Sicut elegit nos in ipso*, & ad Philip. cap. 1. sub finem, & ad illud 2. Petri cap. 1. *in Iustitia Dei*, Driedo de Captiuit. & Redempt. generis humani tract. 2. cap. 2. part. 3. art. 4. ad primam obiectionem. Hoc ipsum aperte colligitur ex doctrina aientium fidem, & alias dispositiones remotas, quales sunt, spes, timor, attritio, non esse ex Christi meritis, ita sentiunt Ferrariensis 4. contra Gent. cap. 55. & non longe abest Capreolus in 3. dist. 18. quæst. vnica, art. 3. ad argumenta Scoti contra 4. conclus. qui etiam citatur à Ferrara. Ad eandem sententiam reuocantur à nonnullis antiquis, & modernis alij præter citatos, sed dubio, vel potius nullo iure, vt infra constabit. Adstipulatur nihilominus Franciscus Somnius lib. 2. Demonstrat. Euang. tract. 3. cap. 19. & aliquantulum fauet Durandus in 3. dist. 11. q. 3. dicens Christum Dominum non fuisse causam meritoriã nostræ prædestinationis quoad omnes effectus, quia Incarnatio Verbi fuit vnus ex effectibus nostræ prædestinationis, quam Christus non potuit promereri.

Faber. Adam. Driedo. Ferrara. Capreolus. Somnius. Durandus.

Et adhuc Durand. cum Scoto supra, & Almaino ibidem 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem quæst. 1. post 4. conclusionem ita signa rationis in Dei præscientia, & prouidentia disponunt, vt existiment prædestinationem hominum fuisse ratione nostra priorem præuisione originalis peccati, & per consequens ante præscientiam meritorum Christi, vt passibilis, quia merita Christi passibilis post præuisum Adæ peccatum fuerunt ordinata. At potuit admitti (vt abunde probaui tract. 1. de Incarnatione) ante præuisum originale peccatum in se præfinitum fuisse Christum vt Redemptorem, licet prædefinitio Christi vt Redemptoris præsupponat præuisum in alio peccatum Adæ & posterorum, vt absolute futurum. Recognoscantur, quæ ibi dixi, & forsan infra explicabo, licet satis colligi possint ex adductis in priori contron. huius tract. dum de electione prædestinatorum ad gloriam ante præuisa merita ageretur?

3. Alensis. D. Bonau. Albertus. Richard. Alensis quoque 3. part. quæst. 3. memb. 5. Bonau. in 3. dist. 11. art. 1. quæst. 3. Albertus dist. 10. art. 3. Richardus art. 4. quæst. vltima putarunt Christum fuisse causam prædestinationis nostræ quoad effectus eius, non vero quoad actus diuinæ voluntatis, vel intellectus; quia horum nulla causa dari potest. Eodem modo aiunt perplures processisse S. Thom. 3. part. quæst. 24. art. 4. & in 3. dist. 10. quæst. 3. art. vnico quæstiuncula 3. Quod etiam confirmari potest ex hac quæst. 28. art. 8. præsertim ad primum, si eius doctrina inspiciatur attente: nam doctrinam vniuersalem apposuit vt occurreret obiectioni probanti non posse prædestinationem iuuari precibus Sanctorum, quia orationes illæ sunt temporales; prædestinatio autem est æterna; cui obiecto occurrit dicens optime ipso ostendi prædestinationem non iuuari Sanctorum precibus quoad ipsam præordinationem. Quod si hoc verum est in Sanctis aliis propter eandem rationem vim habet in Christo. Contendunt tamen plures hos authores, & præcipue S. Thomam solum egisse de actu diuinæ voluntatis secundum suam entitatem, quæ non potuit non esse in Deo, licet quoad denominationem, seu terminationem in Deo potuerit non esse.

S. Thom.

4. Melius tamen duplici alia via exponi possunt. Primo quatenus negauerint non posse promereri actum diuinæ voluntatis secundum suam totam perfectionem quæ infinita est, quia solum illum promeremur vt nobis vtilis est ad illum effectum causandum, quia promeremur volitionem Dei vt medium omnino necessarium ad existentiam illius effectus. Secundo quia proprie loquendo neque moraliter causatur actus diuinus; quia causa moralis proprie loquendo est, quæ mouet meritorie vt aliquid causetur physice; cum igitur merita Christi mouere nequeant vt causetur physice diuina voluntas, hinc est vt proprie loquendo merita Christi non fuerint causa moralis nostræ prædestinationis, quamuis Christus suo merito nobis prædestinationem obtinuerit.

5. P. Vasquez. Soarius. Prædestinationem nostram Christum promeruisse putat P. Vasquez disp. 26. cap. 2. ad fidem pertinere, pro quo asserto Theologos omnes adducit. At Soarius licet idem placitum vt probabilius amplectatur, docet non excedere limites opinionis probabilis. Lege ipsum tom. 1. in 3. part. disp. 41. sect. 4. & lib. 2. de Prædest. cap. 24. num. 19. vbi pronunciat fidei dogma esse nihil supernaturale ex donis gratiæ nobis conferri in tempore, quod non ducat originem ex Christi merito. Quod vero attinet ad ipsam Dei electionem siue ad gloriam, siue ad gratiam putat probabilius esse ex Christi meritis prouenire.

6. Communiter Probatur Christum pro meruisse nobis nostram electionem ex verbis Pauli ad Ephes. 1. *Benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Vide Chrysostom. ibi homil. 1. & alios quos adduxi in tract. de merito Christi. Et in hoc sensu consuetus similis loquendi modus in Sacra pagina. Rursus infra: *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum in ipsum.* Et iterum: *In quo, & nos sorte vocati sumus prædestinati.* Similiter 2. ad Timoth. 1. *Vocauit nos vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia:* quæ donatio ante tempora, vtique est æterna Dei præparatio, ergo æterna Dei præparatio mediorum efficacium data est nobis per Christum.

Ad Ephes. 1. Chrysost. 2. Ad Timoth. 1.

7. Propter hæc communis Theologorum sensus affirmat Christum promeruisse prædestinationem & electionem hominum. Vide S. Thom. 1. 2. quæst. 110. art. 1. & nostrum Cornelium in illum locum, qui putat patere inde non tantum fidem, & gratiam, sed prædestinationem æternam esse ex Christi meritis. In reddenda tamen ratione conclusionis est magna diuersitas: nam P. Vasquez loc. cit. eo quod in Conciliis Mileuitano can. 3. Arausicano 2. can. 25. Trident. sess. 6. cap. 5. & Cœlestino Papa epist. 1. cap. 10. definitur omnia dona gratiæ nobis conferri ex meritis Christi, inferunt necessarium esse vt prædestinatio, seu æterna voluntas dandi illa merita sit ex meritis Christi: nam cum prædestinatio non sit aliud quam voluntas dandi illa dona gratiæ, si hæc dona dantur in tempore propter merita passionis Christi, consequenter in æternitate propter merita eiusdem passionis præordinata sunt.

S. Thom. Cornelius. Vasquez. Mileuit. Arausic. Trident. Cœlest. Pap.

8. At nonnulli ex Modernis ex parte imitantes Soarium aiunt illam consecutionem esse nullam, quia potest aliquid in tempore dari propter merita Christi, quin intentio dandi illud sit ex Christi meritis. Sic homo meretur condigne gloriam, non tamen meretur primam Dei voluntatem efficacem dandi gloriam, quoniam illa voluntas est gratuita, & liberalis. Et qui aiunt post voluntatem illam intentiuam non superuenire aliam executiuam eiusdem gloriæ recte negant illam consequentiam. Sic iuxta sententiam illam posset Deus habere decretum gratuitum dandi omnia illa dona propter merita Christi, vel sub conditione quod existerent merita Christi, & nihilominus postea præuisis meritis Christi absque noua volitione mandari possent executioni talia dona.

9. At nos late in præcedenti controuersia ostendimus merita numquam exercere suam causalitatem, aut vim merendi nisi per ordinem ad nouam voluntatem, quæ præsupponat præuisionem meritorum, & sit remuneratiua. Et ideo si concedatur prædestinationem consistere in executiua præparatione diuina illorum mediorum, quæ infallibiliter perducunt in salutem, optima est illatio P. Vasquez. Nam quod in tempore Deus dat propter meritum alicuius, ab æterno quidem propter illudmet meritum præuisum præparauit, seu dare decreuit. Vult Deus dare quod petitur, quia petitur. Quod apertius patet in redditione pœnarum, quas ex se Deus non vult,

vult, sed à nobis prouocatus, vt dicemus in Controuersia de reprobatione.

10. Nostra etiam assertio pariter monstratur eo quod voluntas illa generalis, qua Deus voluit omnes homines saluos fieri, fuerit propter Christi merita: nam à fortiori dicendum est specialem electionem prædestinatorum ad gloriam fuisse ob merita Christi. Porro voluntatem illam saluandi omnes fuisse propter Christi merita colligitur ex verbis Pauli ad Timoth. 1. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui dedit in redemptionem semetipsum pro omnibus nobis.* Vbi Paulus loquitur de voluntate Dei post merita passionis Christi præuisa, quasi diceret: Si Deus voluit saluare vniuersum præuisis Filij sui meritis, quis non oret ipsum pro salute hominum cum fiducia. Audi Augustinum Epist. 59. quæst. 6. *Vnus enim Deus, & vnus mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, vt illud quod dixerat omnes homines vult saluos fieri, nullo modo intelligatur præstari nisi per mediatorem hominum Christum Iesum.* Quibus verbis perspicue docet Christum comparasse per merita illam voluntatem de qua Paulus egerat.

1. Tim. 2.

11. Obiicitur nobis illudmet testimonium Pauli ad Ephes. 1. vbi prædestinati dicuntur electi secundum propositum diuinæ voluntatis. *Secundum propositum voluntatis suæ*, quæ verba indicant in solum consilium diuinæ voluntatis referendam esse hanc electionem, licet ordinetur in gloriam Christi. Huic obiectioni non vno modo satisfeci in tractat. de merito Christi, & modo respondeo Deum prædefiniisse prius efficaciter merita Christi, & specialem applicationem meritorum Christi prouenturam ab ipso Christo, & illam prædefinitionem meritorum Christi habuisse pro motiuo nostram prædestinationem, & electionem, vt prouenturam ex meritis Christi, quia præfinita sunt illa merita Christi, & specialis illa applicatio meritorum, tanquam medium, vt existat formalis prædestinatio, & electio propter talia merita.

12. Reducitur præterea in speciale Dei beneplacitum prædestinatio hominum, & efficax ipsorum electio ad gloriam, quia Deus primo inspirauit Christo vt oraret specialiter pro his, & singulariter applicaret sua merita pro illis; ex qua inspiratione orta est illa specialis Christi oratio, & applicatio suorum meritorum, vi cuius obtenta est prædestinatio Angelorum, & hominum.

13. Illa etiam voluntate, qua Deus prædefiniuit Christum, prædefiniuit quoque eius merita in carne passibili eo fine, vt per eius merita in carne passibili, (vt infra dicemus, & constat ex dictis tract. 1. de Incarnat.) nos prædestinaremur, & eligeremur ad gloriam. Et quia illa voluntas erat efficax ad inferenda merita Christi, necnon prædestinationem nostram propter Christi merita, ideo ipsamet Incarnatio fuit effectus (vt postea dicemus) virtualis prædestinationis hominum, non vero formalis. Sic eliditur præcipua obiectio aientium Christi meritum non esse causam nostræ, quia non est causa omnium effectuum prædestinationis, cum non sit causa ipsius Incarnationis. Fatemur namque Deum ordinasse Incarnationem ad nostram prædestinationem, & consequenter ad nostram ad salutem; nam *propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis*; ordinauit tamen Incarnationem ad nostram salutem consequendam mediante prædestinatione obtinenda per merita Christi.

14. Aliter respondent nonnulli ex Neotericis cum Soario lib. 2. de Prædest. cap. 21. num. 3. nimirum Incarnationem, & merita Christi non numerari inter effectus prædestinationis; quia non procedunt ex peculiari voluntate saluandi electos, sed tantum ex generali saluandi omnes. At hæc responsio supponit illam voluntatem generalem saluandi omnes, & dandi hominibus media sufficientia, cuius meminit Paulus 1. ad Timoth. 2. non esse ex meritis Christi, cuius oppositum supra probaui. 1. ad Tim. 2.

15. Colligitur etiam ex dictis germana expositio illorum verborum Christi apud Ioan. 17. *Pater, manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi: tui erant, & tu mihi illos dedisti.* Sunt enim dati à Patre propter illam præuiam electionem virtualem, quæ antecessit merita Christi, & propter inspirationem illam, & peculiare beneplacitum Patris vt Christus pro his eligendis oraret. Hoc speciale Dei beneplacitum Christo manifestatum moraliter necessitabat Christum Dominum ad orandum specialiter pro illis: nam probaui in 2. tract. de Incarnat. in Christo erat moralis necessitas non discrepandi à maiori diuino beneplacito. Id autem quod Christum impellebat orare specialiter pro illis hominibus in particulari non erat diuina prædefinitio talis orationis: nam pro illo signo proximæ indifferentiæ ad orandum, vel non orandum præscindebatur à tali prædefinitione. Sed potius beneplacitum Patris Christo notum moralem inducebat necessitatem in Christo ad orandum pro his. Eaque propter non improbabiliter quis negaret illam efficacem prædestinationem virtualem, quæ præcedat merita Christi, & illa præfiniat in ordine ad formalem prædestinationem. Etenim hæc prædefinitio, & virtualis prædestinatio necessaria non videtur ad exponenda verba Sacræ paginæ, quia Scripturæ Sacræ dum nostram electionem referunt in Dei voluntatem ante Christi merita, loquuntur de volitione Dei, quæ mouit Christum vt pro his electis oraret, sed hæc non erat efficax Dei præfinitio illius orationis, vt liquido apparet ex dictis; igitur hæc prædefinitio non erat necessaria. Maior probari potest ex illo Ioan. 6. *Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me: hæc est autem voluntas eius qui misit me, Patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo.* Posset tamen quis respondere Christum cognouisse voluntatem Dei efficacem qua volebat specialem illam orationem Christo pro hoc, vel illo tempore sequenti, & Christum potuisse non orare pro tempore illo antecedenti; quod si pro illo priori tempore non oraret, postea præscinderetur ab illa præfinitione pro signo proximæ indifferentiæ in Christo ad orandum, vel non orandum. Hæc plenius explicabo sectione sequenti. Ioan. 17. Ioan. 6.

SECTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio II.

An Christus specialiter applicuerit sua merita pro omnibus Prædestinatis, etiam pro Patribus veteris testamenti.

1. *Sententiæ negatiuæ prima probatio.*

PRima sententia negat hanc specialem applicationem meritorum pro prædestinatis factam ab ipso Christo, quia potius hoc referendum est in consilium diuinæ voluntatis, quin Deus præuiderit Christum dilecturum fuisse potius hos, quam illos & electionem illorum ad gloriam: hoc namque non apparebat conueniens, quia non oportebat vt humanæ voluntati Christi conformaretur diuina, sed potius humana diuinæ, maxime in hoc grauissimo negotio. Secundo quia dici non potest Christum peculiariter direxisse sua merita ad prædestinatos veteris testamenti: hi enim præcesserunt Christi Domini Incarnationem, ac proinde non potest intelligi ea electio facta à Christo Domino: quia circa præterita, quæ iam non cadunt sub hominis potestate, nequit esse electio: alioqui etiam Christus in quantum homo potuisset sibi deligere matrem, quod exemplum fuse examinaui in tract. 1. de Incarnat. Hoc confirmant quia Paulus ad Ephes. 1. diuinam prædestinationem refert in solius Dei beneplacitum, & propositum voluntatis suæ. Vnde concludunt non pependisse ex humana Christi voluntate, vt merita ipsius his potius, quam illis applicarentur. Ita Soarius tom. 1. in 3. part. disp. 42. sect. 4. Quod alij confirmant, quia si aliter factum fuisset, non pro tam paucis Christus sua merita specialiter obtulisset: quin potius respiciendo ad Christi ardentissimam charitatem erga homines, pro omnibus sua merita obtulisset; ergo ipsi non fuit commissum totum negotium salutis nostræ.

Secunda.

Confirmatio. Ex Paulo ad Ephes 1.

Soarius. Secunda confirmatio.

2. P. Vasquez. Alarcon.

In hac postrema parte quæ contendit Christum non applicasse specialiter sua merita pro Patribus antiquis conueniunt plures cum P. Vasquez 1. part. disp. 49. cap. 2. Videndus est inter alios P. Alarcon hic disp. 3. cap. 5. Qui etiam statuit Christum non potuisse in tempore petere æternam electionem, quæ extitit ab æterno, quia nequit in tempore postulari vt Deus ab æterno aliquid velit: esset enim, inquit ille, ridicula oratio petere vt existat quod iam extitit; potest tamen fundi oratio vt detur in tempore, quod ab æterno propter talem orationem decretum est. At quis non videat hoc perabsurde dici; alioqui nec nos possemus petere à Deo vt velit saluare.

3. Montoya.

P. Montoya hic disp. 57. sect. 7. existimauit respectu Patrum veteris testamenti non fuisse Christum de facto causam speciali aliquo actu, vt prædestinarentur, quamuis diuinitus esse potuerit. At si hoc est possibile, non est cur negemus id de facto fuisse; quia propter eandem rationem meruit antiquis Patribus gratiam; hoc enim in gloriam Christi redundabat ita influentis in membra. Quod si iterum huic authori opponamus saltem potuisse Christum peculiari affectu gratias agere pro vno homine prædestinato potius, quam pro alio; ergo illa peculiaris gratiarum actio ab æterno præuisa potuit esse ratio vt hic homo potius, quam ille eligeretur ad gloriam. Respondet fuisse impossibile inueniri rationem propter quam Christus prudenter gratias ageret pro prædestinatione huius hominis peculiari affectu; non esset autem gratias æqualiter acturus pro prædestinatione alterius ad parem gloriam. Quid in hac re sentiam, sequentibus conclusionibus dicam.

4. *Prima concl.*

Dico primo. Saltem pro prædestinatis noui testamenti specialiter Christus applicuit sua merita, & peculiari oratione obtinuit eorum electionem. Hæc assertio est contra Soarium supra, P. Amicum disp. 15. sect. 4. num. 47. Probatur ex Christi verbis Ioan. 17. num. 5. *Non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi:* non igitur ita specialiter orauit pro aliis, ac pro electis. Respondebis Christum Dominum non postulasse æternam electionem, sed dumtaxat vt volitio illa Dei æterna adimpleretur in tempore. At hoc responsum sustineri non potest, quia si ordine rationis ante petitionem Christi præcessisset decretum executiuum donans hominibus illas gratias congruas, oratio superueniens non esset momenti ad impetrandum; nam oratio dirigitur ad mouendam voluntatem eius, ad quem dirigitur, vt statuat donare quod postulatur. Fuse id probaui in præcedenti controuersia, ostendens etiam merita mouere Deum vt ab æterno haberet voluntatem dandi gloriam propter merita. Porro Deum esse orandum vt velit nos saluare patet ex Augustino, quem S. Thom. refert, & sequitur 1. part. quæst. 19. art. 8. his verbis: *Nullus fit saluus nisi quem Deus voluerit saluari, & ideo rogandus est vt velit, quia necesse est fieri si voluerit.* Rogamus ipsum vt nobis præstare velit donum perseuerantiæ.

Ioan. 17. 5.

Responsio.

Refellitur.

Augustin. S. Thom.

5. *Confirmatio.*

Confirmatur. Christus Dominus non solum meruit nobis omnes gratias congruas, omnesque effectus prædestinationis, sed etiam æternam Dei electionem, vt probatum manet in præcedenti section. & conceditur à P. Soario, colligiturque ex Paulo ad Ephes. 1. illis verbis: *Prædestinauit nos per Iesum Christum:* quoniam particula *per*, indicat meritoriam causam, vt apparet ex Tridentin. sess. 6. can. 3. 4. 5. 6. Probarque hoc assertum idem Soarius; quia promereri æternam electionem prædestinatorum redundat in maiorem gloriam Christi: Atqui etiam cedit in maiorem Christi gloriam, quod ipse speciali applicatione obtinuerit hominum electionem, ac proinde cum electi sint propter gloriam non est cur negemus specialiter Christum orasse pro his, vt in his electis specialiter resplendeat gloria Christi.

Ad Ephes. 1. Tridentin.

P. Soarius.

6. *Obiectio.*

Aiunt minime credendum profundum mysterium electionis hominum, totamque rationem, & modum prædestinatorum quoad numerum eorum, & differentiam mansionum, & graduum in gratia, & gloria fuisse per voluntatem Dei vt se conformantem voluntati humanæ Christi. Sed contra; quoniam omnia illa sunt propter Christum in tanto illo numero, pondere, & mensura, non ergo mirum si Deus voluerit vt Christus specialiter direxerit sua merita ad hos eligendos. Præsertim cum hæc omnia ex inspiratione diuina orta sint; sic in Deum referuntur. Et adhuc nouo titulo ratione efficacis præfinitionis meritorum Christi illa eligentis, vt media vt propter ipsa, tanquam merita infiniti valoris prædestinaremur, electio prædestinatorum reducitur in diuinam voluntatem. Sic nostra electio singulari modo reducitur vltimo in voluntatem Dei, & non vltimo, sed secundario in voluntatem humanã Christi. Quemadmodum omnia sunt vltimo & principaliter propter

Dilnitur.

propter gloriam Dei, non vltimo autem, & secũdario propter gloriã Christi. Sicut probaui tract. 2. de Incarnat. omnia sunt propter electos, electi propter Christũ, Christus autẽ propter Dei gloriã. Ceditq; in gloriã Dei, quidquid redũdat in gloriã Christi.

7.

Ex his patet nullius esse difficultatis, quæ nobis aduersarij opposuere, quoniam ita diuina voluntas in electione horum erat conformis voluntati humanæ Christi vt prius in ipsamet speciali directione meritorum Christi pro his eligendis, intelligatur multis modis conformis humana Christi volũtas diuinæ voluntati. Nã primo intelligitur diuinum beneplacitum inclinans voluntatem Christi, illamque moraliter necessitans vt potius postularet pro his quam pro illis, & hoc significant illa verba: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi.* Sic etiam melius intelligitur illud Ioan. 13. *Sciẽs quia omnia dedit ei Pater in manus*, nempe omnia, quæ ad hominum, & Angelorum salutem spectãt.

8.

Secundo affirmari posset ideo negotium prædestinationis Angelorũ, & hominum reduci in diuinam voluntatem, quia Deus stricto præcepto obligauit Christum, vt singulariter applicaret sua merita pro illis prædestinandis. Nec mirum si circa hoc negotium fuerit Christo à Patre impositũ præceptum, quandoquidem ipse ait Ioan. 12. *Qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.* Et quamuis potuerit Christus obtinere dispensationem præcepti, tamen singulare Dei beneplacitum erat, vt non peteret dispensationem illam. Sic licet habuerit strictum præceptum moriendi pro hominibus, & potuerit obtinere præcepti dispensationem, tamen singulare Dei beneplacitum erat, a quo Christus non poterat moraliter discedere, ne peteret dispensationem, vt in 2. tract. de Incarnat. probatum est.

Tertio, quoniam Deus primo prædefiniuit efficaciter opera Christi, & illam specialem orationẽ pro his eligendis, præfinitumque præfatam orationẽ ex efficaci intentione eligendi illos propter merita Christi, & propter orationem illam. Etenim quẽadmodũ intendit Deus gratuita voluntate dare gloriam Petro propter merita ipsius Petri, ita intendebat ante præuita merita Christi eligere ad gloriam hos homines propter Christi merita, & specialem orationem ipsius Christi.

9.

Sit secunda conclusio. Etiam pro Patribus veteris testamenti specialiter applicuit Christus sua merita, vt eligerentur ad gloriam. Rationem adhibui sæpe, quoniam nõ obstat secundum suam existentiã præcedere vt existentẽ ordine realis durationis, dũmodo pro signo proximę potestatis ad fũdẽdam, vel non fundendã orationem illã præscindatur ab existentia illius rei, idque patet quia fideles à Deo postulant vt ab æterno voluerit hoc, aut illud illis conferre. Vide quæ dixi in præcedenti conclusione, præsertim ex Augustino, & S. Tho. Sic etiam quando Christus orabat pro electione horum hominum noui testamenti, non erat Christus pro signo proximæ indifferentiæ ad illam orationem positiue cognoscens Deum ab æterno illos elegisse, vt constat ex fuse dictis in præcedenti contro. Et quando Christus orauit pro salute reproborum (de quo plura habentur loc. cit.) intelligebatur pro signo proximæ potestatis ad fundendam illam orationem præscindens à scientia reprobationis illorum, & futuræ damnationis.

10. *Secunda conclusio.*

11.

Ab homine vero petere non possumus (licet postulemus à Deo vt ab æterno voluerit nobis conferre hoc, aut illud donum) vt in antecedenti durationem decreuerit quidquam nobis conferre:

homo namque, à quo exigeretur donũ illud, dum existeret in duratione illa præcedenti, quæ reuera iam præteriisset, non exaudiret preces, quas modo ad ipsum funderet alius; non enim intuetur obiectũ prius quam existat. Deus verò ab æterno exaudit preces, quæ funduntur ad ipsum pro quauis temporis differentia, & ab æterno decernit quidquid vult. Hinc illud est, vt qui sperat missa sorte officium aliquod obtinere, non cesset ab oratione, quandiu suffragia iam sorti tradita non publicantur, quia licet pro certo habeat aliquam partem vagè iam fuisse determinatam; quia dum neutram partem determinatam videt, putat fortassis concessam sibi esse fœlicem sortem ob orationes quas modo fundit. At vero postquam cognoscit fœlicem sortem alteri obuenisse, illique datum esse publicum illud officium, quod sorte erat obtinendum, nequit orationes fundere vt antea ipsi contigerit sors illa adeo fœlix; quia alioqui certa illa notitia, quam habet, de sorte infœlici, quæ sibi obuenerat; & fœlici quæ contigerat alteri, esset pendens ab illa oratione, & consequenter præscinderetur à tali notitia pro signo proximæ indifferentiæ ad orandum, & non orandum, & homo non se ipsum videret præoccupatum tali scientia quando cogitaret de emittenda tali oratione, quia si illa oratio si haberet efficacitatem impediret existentiam illius notitiæ, & efficeret vt talis notitia nunquam existeret, sed potius opposita, & ideo penderet ab oratione, vel eius carentia, & sic non esset pro signo proximæ indifferentiæ ad orandum; nam signum indifferentiæ ad petendum aliquid præscindit ab euentu, præsertim ab oppositio. Ideo quando Christus orauit pro salute Iudæ, (vt supra aduertimus) non intelligebatur positiue præsciens futuram damnationem, quia illa scientia impediret talem orationem, sicuti impediret spem. Ad hoc autem vt scientia repræsentans oppositum euentum vt certo futurum non impediat orationem, necesse est vt talis scientia subsequatur orationem, sicuti subsequi debet actum spei. Et vt scientia existentiæ alicuius rei non impediat petitionem eiusdem existentiæ, necesse est vt illa scientia præsupponat illam petitionem, quia conatus ad consequendum finem non potest ordine rationis non esse prior ipsa consecutione finis, ac proinde pro signo illo proximæ potestatis ad habendum illum conatum nequit intelligi scientia de fine vt iam obtento.

12. *Tertia conclusio.*

Dico tertio: Gratiarum actio exhibita à Christo Domino pro beneficio electionis hominum non fuit causa moralis, seu impetratoria illius doni. Ad ita existimandum non ducor fundamento supra posito ex P. Ruizio; illud namque mox euertemus. Ratio ergo sit; quoniam gratiarum actio supponebat illud beneficium iam præstitum; ac proinde (vt nuper aiebam) non potest mouere impetratorie ad illud conferendum. At inquis Deum statuisse vt gloria daretur hominibus mediante illa gratiarum actione proueniente à Christo Domino. Sed contra est, quoniam Deus etiam decreuit gratuito vt gloria conferretur verbi gratia S. Petro propter merita eiusdem Petri, & nihilominus merita illa non fuerunt causa moralis meritoria illius electionis, quia illa electio ordine rationis præsupponitur ante merita; sed etiam præsupponitur concessio illius doni ante gratiarum actionem; ergo gratiarũ actio non potest esse causa illius doni impetrans ipsum. Estque specialis ratio in gratiarum actione pro tali beneficio: nam hæc semper præsupponit beneficium, & ideo ipsa non

Ruiz.

Obiectio.

Solutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ratio à priori existentiæ beneficij. At vero merita puri hominis nõ præsupponũt pro omni signo electionem illam gratuitam ad gloriam obtinendã per merita: nam, posita proxima potestate ad merendum, merita sunt ratio à priori talis electionis.

13. Potest tamen gratiarum actio pro beneficio iam concesso v. gr. pro gratuita electione ad gloriam causare executionem gloriæ, sicuti merita, quæ nequeunt promereri gratuitam electionem ad gloriã merentur ipsam gloriæ executionẽ. Consequenter improbandũ est quod docuit P. Vasquez 1. part. disp. 94. c. 3. n. 24. *Quoties gratiarum actio non est effectus ipsius beneficij bene potest ipsa in spe mouere per modum meriti, ac si præterita esset: sed cum est effectus beneficij, qualis est bonus vsus gratiæ, non potest, vt disp. 91. c. 6. monstrauimus. Et ideo gratiarum actio: quam Christus exhibiturus erat, poterat esse meritum in spe, ratione cuius Patribus antiquis gratia daretur.* Dixi hoc non posse non improbari, quoniam repugnantes terminos includit; quoniam omnis gratiarum actio est aliquo modo beneficij effectus, essentialiter namque præsupponit beneficium, & ab illo moraliter procedit: quia dum quis mouetur ad gratias agendas, habet pro motiuo, siue pro causa morali ipsum impellente beneficium iã collatum. Neque dicas gratiarum actionem omnino absolutam non præsupponere per se beneficium, siue determinationem ad illud præstandum, quæ determinatio etiam habet aliquam rationem beneficij. Ideo ipsemet P. Vasquez supponit n. 34. causã meritoriam mouere vt præexistentem ad conferendum præmium, ac proinde gratiarum actio non potest mereri ipsum beneficium, quia simul esset prior, & posterior tali beneficio.

P. Vasquez.

14. Quare fundamentum P. Vasquez in ipsum retorquetur, quia si quid valeret, probaret quoque gratiarum actionem, quæ est effectus ipsius beneficij, esse causam meritoriam illius. Quare beneficium nunquam datur propter gratiarum actionem nisi propter finem, non quia existit gratiarum actio, sed vt existat, quod est proprium causæ finalis, quæ longe diuersa, semper est à causa meritoria, vt bene obseruat idem Vasquez num. 34.

15. *Quarta conclusio.* Dico quarto. Non fuit impossibile Christum inuenire rationem propter quam specialiter gratias ageret pro prædestinatis Patribus antiquis, licet pro ipsis non applicasset Christus specialiter sua merita. Hoc assertum est contra P. Ruizium supra, & cõtra P. Vasquez loc. cit. Ratio est, quia sicut pro aliis specialiter applicuit sua merita, vt non negatur ab his aduersariis, quia videbat Christus illã specialem applicationem Deo placere magis, sic quoque potuit speciales gratias agere pro prædestinatis antiquorum Patrum, quia specialis illa gratiarum actio magis Deo placuisset. Neque obstat similiter acturum gratias pro alio, si alter prædestinaretur, & Deo placeret magis hæc altera specialis gratiarum actio: hoc enim pariter æque procedit in speciali illa applicatione meritorum Christi pro electis noui testamenti. Præterea, illud maius beneficium concessum intuitu meritorũ Christi, potuit mouere Christum Dominum vt vellet intensius gratias agere pro illo maiori beneficio: nã sufficiens motiuũ referendi maiores grates est acceptio maioris beneficij. Sic Christus potuit ferentius gratias agere pro eximiis beneficiis concessis Deiparæ intuitu meritorum Christi, quam pro beneficiis præstitis alteri, quæ longe minora fuerunt. Habuit quidem Christus singularia motiua vt sua speciali applicatione hunc potius eligeret, quam illum: igitur potuit habere speciale motiuum ad gendum gratias pro prædestinatione huius Patris antiqui.

Ruizius. Vasquez.

Addit P. Granados tract. 10. disp. 2. sect. 5. melius fuisse saluare hos numero, quam alios, quoniam in Sacris litteris sæpe commendatur profunditas diuini consilij, eo quod potius hos, quam illos saluare decreuerit: igitur causa cur potius isti, quam illi electi sint non fuit sola diuina voluntas; alioqui id non refunderetur in thesauros sapientiæ, & scientiæ Dei, ac proinde admittendæ sunt causæ occultæ, quæ à nobis ignorantur. Putat autem causas in humanitate Christi, & B. Virgine fuisse, quoniam natura humana Christi fuit nobilissima inter omnes possibiles viriles, & Deiparæ inter omnes fœminas. Similiter aiebat hos numero saluari, & non alios, fuisse melius moraliter, quamuis dicat nobis esse ignotum, cur potius hi, quam illi salutem consequantur. 16. Granad.

Si hæc doctrina esset vera posset dici Christum cognouisse illas causas, & sic inuenisse rationes propter quas speciales ageret gratias pro prædestinatis etiam antiquorum Patrum. At doctrina illius authoris solida non est. Ac primo potius ex Sacra pag. & Augustino colligitur electionem horum potius, quam illorum reuocandam esse in diuinum beneplacitum, nam Deus *cuius vult miseretur, & quem vult indurat*. Rom. 9. neque est iniquitas apud Deum quamuis inæqualia non inæqualibus præparet. Lege S. Thom. quæst. 23. art. 5. ad 3. qui id declarat exemplo artificis, à cuius voluntate dependet quod iste lapis in ista parte parietis, collocetur, & ille in alia, quando nulla inter ipsos lapides cernitur inæqualitas. Supposita tamen certa quadam rerum serie magis expedit diuinæ sapientiæ vt hic potius consequatur gloriam, quam ille, vt detur huic gratia efficax potius, quam illi; neque Deus permittit istum modo cadere, aut illum non surgere, nisi inde magna respectu Vniuersi consurgant bona. 17. August. Rom. 9. S. Thom.

Sectio III.

Fueritne Christus D. causa vt vnus eligatur præ alio?

1. SVpponimus ex præcedenti sect. Christo Domino fuisse à Deo inspiratum, vt potius oraret pro Petro, quam pro alio. Hoc negauit P. Ruiz hic disp. 57. sect. 8. n. 21. Attamen parum consequenter, quoniam sect. 7. n. 9. ex eo probat Christum meruisse electionem huius determinati hominis, quia Ioan. 17. habetur; *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Et inde recte subsumit potius pro his, quam pro aliis Christum orasse: igitur cũ præsupponantur prædestinati dati Christo à Patre (vt sæpe ex scripturis inculcat Augustinus) negari nequit præcessisse ducatum diuini beneplaciti vt Christus oraret pro hoc prædestinato potius, quam pro alio non prædestinato. Ruiz. Ioan. 17. Augustinus.

Hoc præmisso inquirendum restat an Christus D. dicendus sit causa cur hi homines determinati præ aliis eligantur? & vtrum, vt Christus fuerit causa electionis vnius præ alio necessaria fuerit specialis applicatio meritorum Christi potius pro hoc homine, quam pro illo? & num Christus promeruerit electionẽ huius, provt formaliter electio est? Patres Montoya disput. 57. sect. 3. Alarcon etiam hic disp. 3. cap. 5. aiunt non fuisse necessariam specialem applicationem meritorum Christi pro electis, vt Christus mereretur electionem vnius præ alio: quoniam sufficeret si æternus Pater intuitu meritorum Christi daret huic homini beneficiũ electio Montoya. Alarcon.

electionis, quod alteri non confert. Neque ob id colligas Christum esse causam reprobationis, vt patet in Deo, qui licet hos, & non illos eligat efficaciter ad gloriam, non est causa cur illi perdurent in sua miseria. Id confirmat Ruiz exemplo Regis tribuentis argenti pondus sufficiens ad mille captiuos redimendos, qui licet non designet personas, sed committat arbitrio redemptoris, adhuc fuisset causa cur hi potius, quam illi redimerentur, quod etiam alij similibus exemplis confirmant?

3. At exemplum illud, & similia oppositum probasse videntur. Etenim licet re ipsa Rex redemerit hos potius, quam illos, non enim redemit illos, neque pro ipsis fuit oblatum pretium: nihilominus Rex non fuit causa cur hi, potius quam illi eligerentur, quia non dedit pretium ad redemptionem horum potius, quam illorum, neque explicite, aut implicitè significauit sibi magis placere vt hi homines potius eligerentur quam illi. Vt ista penetrentur aduerte nos fateri Regem in illo casu fuisse causam saltem remotam vt hic homo determinate eligeretur, & redimeretur, quia absque pretio neque hic, neque alter eligeretur, aut redimeretur, & pretium, licet sit causa indifferens vt redimatur hic, aut ille, erat omnino necessarium vt redimeretur hic. Quamobrem qui redimitur debet gratias agere potius, quam alter non redemptus, quia ipse, & non alter fuit redemptus. At inde non fit enim qui dedit pretium fuisse absolute causam vt redimeretur potius hic, quam ille: hoc enim non solum significat appositille causam indifferentem, vt eligeretur hic vel ille, sed etiam determinatam, vt potius eligeretur hic, quam ille. Quemadmodum hic ignis dum producit alium numero, non dicitur causa cur potius producatur ille numero ignis, quam alter numero, licet re ipsa producat hunc numero effectum, & non alium; quia ignis de se non determinat ad indiuiduationem; sed potius de se est indifferens vt producatur hic numero, vel alter numero distinctus, & Deus determinat vt potius existat hic numero effectus, quam alter. Quapropter licet in hac parte possit esse diffidium de voce, oportet caute loqui, quoniam ad lites alias dirimendas id erit necessarium. Expendendaque sunt illa verba: *Esse causam cur potius producatur hoc indiuiduum, quam illud*; quia non solum significant causare de facto potius hunc effectum, quam illum, hoc indiuiduum, quam illud eo quod aliud non causetur, sed esse causam de se determinatam ad productionem huius potius, quam alterius.

4. *Contra pri.* His præmissis assertio prima sit. Tametsi Christus non applicasset specialiter sua merita pro Petro, & Paulo, si tamen præsciret ipse Christus Deum specialiter sibi complacuisse in electione aliquorum determinate, quamuis pro illo signo non intelligeretur Christus positiue sciens, quinam in particulari essent, in quorum electione Deus specialiter complacuisset, adhuc si absque designatione horum in particulari applicaret Christus singulariter sua merita pro efficaci electione illorum, in quorum electione Deus sibi specialiter complacebat, diceretur causa electionis huius præ alio. Ratio petenda est ex dictis n. præcedenti; quia, nimirum in tali casu Christus non esset solummodo causa indifferens vt eligeretur hic, vel ille, quatenus eius merita essent sufficiens pretium vt eligeretur hic, vel ille, sed etiã erat causa determinans potius electionem huius, quam illius: etenim determinate applicabat sua merita pro his, in quorum electione determinate sibi complacebat, ac proinde specialitate illa non sic applicabat sua merita pro aliis, sed duntaxat pro illis, quos Deus sciebat sibi specialiter complacere.

5. Idem quoque dicendum est secundo, si Christus, quamuis neque modo prædicto pro his eligendis applicasset specialiter sua merita, si esset specialiter affectus erga electionem huius, & illius in particulari, & Deus intuitu illius specialis affectionis Christi Domini, eligeret hunc, & illum. Ratio est; quia cum Deus moueretur à peculiari illa affectione Christi, tali affectio erat moralis causa electionis, & affectus ille Christi non erat æque indifferens ad singulos homines, sed determinatus ad hos. Eaque propter necessaria non erat peculiaris petitio Christi, aut specialis applicatio suorum meritorum, aut Deum moueri à tali petitione, seu applicatione; quoniam satis erat illa peculiaris Christi affectio, & Deum ab ipsa moueri. Poteratque in Christo Domino illa singularis affectio esse honestissima, quia potuit præuidere Deum sibi specialiter complacere in electione illorum hominum, aut etiam in speciali illa affectione Christi se conformanis cum diuino beneplacito.

6. Ex his patet nihil contra nos vrgere quod nonnulli, ex Modernis proferunt vt ostendant Christum non direxisse specialiter sua merita ad electionem aliquorum, nempe solum modo illorum, qui de facto electi sunt. Argumentabantur namque ex ardenti Christi charitate, de qua præsumi non posset, quod ad omnes efficaciter eligendos non se extenderet. Patet, inquam, obiectionem carere pondere, quia Christi amor in Deum illum necessitabat moraliter ad non discrepandum à diuino beneplacito; nam maiori amore ferebatur voluntas Christi in Deum, quam in homines. Quod si amor Dei erga homines non efficit vt plures eligerentur, non mirum si charitas Christi erga eosdem homines illud non effecerit, siquidem cibus Christi erat facere voluntatem eius, qui misit illum. Diuina voluntas in paucis hominibus eligendis fuit conuenientissima, vt maxime agnosceretur malitia originali peccati. Plures etiam ex Angelis non elegit, quia melius est in ordine ad vniuersum ex malis plura bona colligere, quã nulla mala permittere, & sic commendatur gratia Dei, & donum prædestinationis ab hominibus magnifit. *Nihil vrgent contra nos Moderni.*

7. Videbat Christus Dominus ostensionem iustitiæ erga reprobos ordinari ad maiorem ostensionem diuinæ misericordiæ in prædestinatos, & cuncta ordinari in maius bonũ electorũ, ipsoique electos ordinari ad Christũ: Christum vero, qua homo est ordiari ad Deũ. Præuidebat quoque lucẽ magis in tenebris splendescere, atteque pictorum inter vmbras clarius apparere pulchritudinem corporum, & orationem pulchriorem reddi dum contraria opponũtur contrariis, & ita ex omnibus quæ Deus facit, aut permittit admirabilem consurgere vniuersitatis pulchritudinem, quæ non satis in cor hominis ascendit; quia non satis percipimus qua ratione ex collatione tot malorum iusti clariores fiant. Percipiemus postea cur substernendi sint tot colores nigri, vt albus vel rubeus, Virginum, & Martyrum pretiosior appareat, & ex comparatione peiorum oboriatur laus melioris.

7. *Meruit Christus electionẽ vnius præ alio quatenus electio importat rationem beneficij.* Dico tertio. Meruit Christus Dominus electionem vnius præ alio, quatenus electio importat rationem beneficij, & quatenus Christus quoque voluit vt si solum conferendum esset hoc beneficium electionis aliquibus in tanto numero, potius concederetur his, quam illis. Etenim hic

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic affectus Christi Domini non tendebat directe vt excluderentur alij à tanto beneficio; sed potius permittebat exclusionem aliorum, ne isti excluderentur. Quamuis posset etiam Christus dici causa per accidens exclusionis aliorum à tanto beneficio, & negatiuæ reprobationis per recessum specialis orationis ipsius Christi erga illos qui non eliguntur, & negatiue reprobantur.

9. Dico quarto. Modo apposito in præcedenti conclusione recte dicitur Christum meruisse electionem formalem, quatenus electio denotat illam conditionalem separationem ab opposito. Etenim Christus suis meritis obtinuit, vt si beneficium gratuitæ electionis sit conferendum solummodo aliquibus in tanto numero, potius concedatur istis, quam illis: nam ita mereri electionem non est mereri vt excludantur alij, sed supponere excludendos hos, vel illos, & mereri ne excludantur hi, & ob hanc causam permittere vt excludantur alij. Itaque dupliciter potest intelligi meruisse Christum hominum electionem, primo vt promeruerit actum diuinum eligentem, quatenus dilectio est, & beneficentia erga ipsos. Secundo ita vt meruerit electionem prædestinatorum non solum, vt dilectio est, sed etiam sub ratione electionis, & hoc modo etiam defendimus meruisse electionem modo conditionato. Ita melius exponitur illud Pauli ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Nec licet exponere locum istum de electione quatenus dilectio est.

10. Suarez. Contrarium nihilominus traditur à bene multis cum Soario lib. 2. de Prædest. cap. 24. num. 21. & 3. part. tom. 1. disp. 41. sect. 4. Fundamentum præcipuum ipsorum est, quia ad rationem formalem electionis necessaria est quædam negatio, nimirum, quod Deus non præelegerit efficaciter alios, quod non potest tribui meritis Christi, aut eius creatam voluntatem refundi tanquam in primam radicem negatiuam; ergo electio hominum quatenus talis est non trahit ortum ex meritis Christi. Confirmant, quoniam Christus non venit homines perdere, vel à salute retardare, sed potius vt dicitur Ioann. 20. Vt vitam habeant, & abundantius habeant, ergo non meruit nisi quod est vtile ad salutem. At non præeligi non est ad salutem vtile, immo de se remouet infallibilia media salutis, vel saltem illa non præbet; ergo illa negatio non est apta vt cadat sub meritum Christi. Ratio etiam esse potest, quoniam illa negatio non pertinebat ad munus Christi, quod fuit vniuersalis Redemptoris hominum, sed potius ad superiorem prouidentiam vniuersalem Dei.

11. Responsio recent. Respondent non pauci ex nuperis vt quis sit causa formaliter eligendi vnum ex multis non oportere esse causam vt vnus potius, quam alius liberetur, vel quod peculiariter pro eo intercedat, sed satis esse, si ipse oret pro omnibus, & iudex precibus inclinatus vnum aut alterum concedat, quem alioquin à morte non liberaret. Hoc melius explicarent si dicerent Christum sua merita direxisse ad omnes, quos Pater vellet eligere, quibus & plurib. merita Christi sufficiebãt, vnde electio horum præ illis ex meritis Christi dicenda est. Hoc ipsi declarant vulgari exemplo testatoris, qui plures annuos redditus pro sex verbi gratia, quotannis virginibus dotandis, testamento reliquit, etiãsi has in particulari non designet, sed id patrono relinquat, adhuc tamen quando hæc præ aliis à patrono dotatur, recte dicitur hanc præ aliis beneficio testatoris dotari, quia si testator annuos redditus in illud munus non destinasset, nullæ dotarentur; ergo quod hæc præ alia beneficium recipiat, maximas gratias debet testatori.

12. At nos iam ostendimus testatorem in hoc casu, licet sit causa vt hæc dotetur, non tamen esse causam cur potius hæc quam alia dotetur, quia causa indifferens non electiua in particulari non potest esse causa cur potius existat hoc indiuiduum, quam illud. Quare neque satis esset dicere Christum direxisse suam orationem vt Pater eligeret, quos ipse vellet; quia Christus, quantum de se est, semper maneret indifferens, vt eligerentur hi, vel illi. Secus si Christus designaret illos circa quorum electionem Deus habebat specialem complacentiam: nam oratio Christi tenderet vt determinate eligerentur efficaciter illi, erga quos ferebatur diuina illa complacentia. Deinde non satis declaratur qua ratione electio vt talis cadat sub meritum, quoniam electio videtur connotare exclusionem alterius, quæ non oriebatur à Christi meritis.

13. Eaque propter iuxta superius dicta facilius dicitur Christum formaliter promeruisse nostram electionem, qua talis, quoniam ex suppositione quod non erant eligendi nisi tot homines, & non plures, fuit causa vt potius eligerentur isti, quam illi, quod non est promereri exclusionem aliorum, sed permittere talem exclusionem illorum ne excludantur hi. Videbat Christus eligendos esse aliquot homines in tanto numero, & non plures sub conditione meritorum Christi; posita autem hac scientia fuit causa particularis formalis electionis horum, quia facta illa suppositione idem est esse causam dilectionis illius specialis, & electionis, quia præsupposita illa suppositione de non eligendis nisi centum verbi gratia, idem est mereri, vt non excludantur ab illa dilectione hi centum, ac obtinere electionem illorum; quia electio vt talis sufficienter constituitur in obliquo per suppositionem illam. Adde Christum promeruisse per actum quo petebat vt ex suppositione quod beneficium efficacis dilectionis ad gloriam ante præuisa merita non erat concedendum nisi aliquibus hominibus in tanto numero, concederetur his, quæ voluntas est formaliter electiua ex parte Christi: Deus autem eligere proprie dicitur dum præstat quod postulatur à Christo eligente.

14. Nostram assertionem probant non pauci ex illo Ioan. 17. *Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi*, & nos idem testimonium sect. 2. adduximus vt duo monstraremus, nempe Christum sua oratione obtinuisse decretum Dei existens ab æterno, quia diriguntur preces ad voluntatem flectendam, & orationem directam fuisse vt pro aliquibus in speciali impetraret. At illo testimonio non satis probatur ipsam primam intentionem efficacem, quæ dicitur electio ante præuisionem nostrorum operum fuisse ex Christi meritis: quoniã satis est ad veritatem illorum verborum, si Christus specialiter orauerit pro prædestinatis, & obtinuerit voluntatem executiuam mediorum efficacium, nec amplius videntur conuincere illa verba. Sic etiam nostra merita obtinent voluntatem executiuam gloriæ: non tamen primam intentionem efficacem. Imo illa oratione Christus postulabat pro electis donum perseuerantiæ, vt apparet ex illa forma rogandi: *Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.* At nos etiam orationibus supplicitèr impetrare possumus donum perseuerantiæ, quamuis primam illam electionem impetrare non possimus.

SECTIO

SECTIO IV.

An Christus ita determinate prædestinatos elegerit, vt cæteros repulerit?

1. Arcon. PVtauit Alarcon disp. 3. c. 5. non fore improbabilitatis arguendum qui asseret Christum D. petiisse contra reprobos vt ipsos ornatos sufficienti auxilio priuaret auxilio congruo in pœnam peccati, vt sumeret Deus de peccatis vindictam. Pro hoc eodem asserto citat P. Herize disp. 3. cap. 6. & alios absque iure patronos aduocat. At illius sententiæ nouissimè videtur esse P. Arriaga hic disp. 37. sect. 5. num. 40. Vbi quærit an Christus ita determinate prædestinatos elegerit vt cæteros repulerit, & determinate dixerit se nolle vt cæteris dentur auxilia congrua? Respondetque hoc modo fieri potuisse, quia sicut Deus se determinat ad non danda auxilia his præ aliis, id ipsum voluntas Christi à Deo petere posset.

2. At nobis hæc sententia nulla ratione probanda videtur, quoniam nulla ratione Christus potuit à Patre petere vt seligeret de industria vocationes incongruas, quæ minime darentur, si viderentur congruæ, quod impossibile esse copiose monstraui in hac controuersia, quoniam exinde fieret Christum Dom. virtualiter, & formaliter amare peccatum sub conditione. Quare falso in argumento sumitur Deum se determinare ad conferenda auxilia incongrua singulari consilio, aut punire per denegationem vocationis congruæ, eo quod auertat congruam, & de industria seligat incongruam. Et data possibilitate casus adhuc negandum esset accidisse de facto: vt monstrabunt, quæ mox dicemus.

3. Maior esse posset difficultas num Christus D. petierit denegationem specialis prouidentiæ seligentis de industria vocationes congruas: hoc enim videtur possibile: nam Deus singulari suo consilio denegauit plurimis hanc specialem prouidentiam, quam contulit aliis, & ideo non apparet cur Christus Dominus id non petierit. Longeque diuersum est petere vt denegetur singularis prouidentia seligens vocationes congruas, ac petere vt assistat prouidentia de industria eligens vocationes incongruas: nam potest negari specialis illa prouidentia selectiua auxiliorum efficacium, quin propterea speciali consilio dentur auxilia inefficacia, nam potest dari auxilium absque directione scientiæ, & per affectum de se præscindentem ab efficacia, vel inefficacia talis auxilij, ita vt eodem modo dandum esset illud auxilium, siue appareat efficax, siue inefficax. Quo pacto in nostra sententia semper confertur auxilium inefficax, quia Deus quantum de se est vult vt auxilium sortiatur effectum bonum.

4. Nihilominus tenendum est Christum D. non applicuisse sua merita in hac vita passibili vt denegaretur prædictis hominibus illa specialis prouidentia seligens de industria auxilia efficacia, aut negatiue reprobarentur, & in hoc resplenderet diuina iustitia punitiua. Ratio sit, quia minime expedit muneri Mediatoris, & vniuersalis Aduocati impetrare vt denegetur alicui specialis prouidentia, seu gratuita electio ad gloriam. Opponiturque muneri Redemptoris pretium offerre vt apponatur impedimentum libertatis.

5. Quod sic explicare possumus. Licet Ecclesia postulet sumi à Deo vindictam pro Martyribus de Tyrannis, non tamen petit vt denegetur Tyranno specialis illa Dei prouidentia seligens de industria vocationes congruas; quia semper exoptat Tyranni conuersionem, & à Deo postulat vt conuertatur, oratque pro efficaci conuersione inimicorum. Igitur neque Christus Dominus mediator Dei, & hominum quamdiu in hac vita mortali vixit, credendus est zelo iustitiæ punitiuæ petiisse in hac vita passibili ne darentur illis hominibus auxilia efficacia, siue vt denegaretur illis specialis prouidentia seligens singulari consilio gratias congruas. Ob id Paulus ad Hebr. 12. constituit Christum mediatorem ratione aspersionis sanguinis melius loquentis, quam Abelis, quia non vindictam, sed veniam postulabat. Poterat Christus D. gaudere tunc de æterna damnatione horum hominum, quatenus illa punitio erat adimpletio diuinæ voluntatis irreuocabilis, & efficacis, quam per reuelationem præcognouit: tamen petere ne darentur auxilia hominibus, quibus conuerterentur, ita vt illa petitio esset causa denegationis specialis illius prouidentiæ seligentis auxilia congrua, non est concedendum Christo, quoniam est contra munus Aduocati in suos clientes. Hinc est vt Christus orauerit pro reprobis, vt Deus daret illis auxilia congrua. Vide Cyprianum serm. de Passione, Augustin. tract. 31. in Ioan. & in Psal. 108. Neque tunc petebat Christus D. præcise auxilia sufficientia, petebat namque actualem conuersionem peccatorum.

propria sententia.

Cyprianus. Augustin.

6. Hinc est vt ardens illa sitis Christi Domini in cruce non fuerit satis expleta, quamuis omnes prædestinati fuerint salutem consecuti, nam desiderabat fidem illorum, qui suscipere noluerunt, vt aduertit Augustinus in Psalm. 68. in illud: *Et in siti mea potauerunt me aceto.* Idem habet tract. 119. in Ioan. ad verba Christi pendentis in cruce, *sitio.* Neque alia est sententia Drogonij Hostiensis Episcopi serm. de Sacrament. Dominicæ pass. cum ait, *Sitio inquit; Domine quid sitis? Ergone plus cruciat sitis, quam crux? De cruce siles, & de siti clamas? Sitio: Quid? Vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium; plus animarum vestrarum, quam corporis mei cruciatus me tenet. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, si est dolor similis, sicut dolor meus. Attendite dolorem meum, vt in dolore meo, videatis dolorem vestrum.* Similia habet Gregorius in Psalm. 4. pœnitent. ad versum illum: *Quia cinerem tanquam panem manducabam.* Ibi: *In cruce quoque positus sitiebat & pœnitentiam peccantium, & fidem exoptabat perfidorum. Sed vinea Domini Sabbaoth in Patribus a Deo plantata, & doctrina aratro, & verbi ligonibus per manus Prophetarum exculta, nouissime in amaritudinem versa, dum ei vinum lætitiæ ferre debuit, feralis inuidiæ acetum porrexit.* Vide quoque Cyrill. Hierosolim. Catech. 13. *Expectauit, inquit vt faceret vuam, sitiui vt daret vinum, ipsa autem fecit spinas.*

Augustin. Drogonius Hostiensis. Gregorius. Cyrillus. Hierosoli. Isai. 5.

7. Fuerunt actiones Christi Domini ordinatæ vt pœniterent homines, vt sapienter notauit Theophylactus ad illa verba Ioan. 12. *Abiit, & abscondit se ab eis.* Facit in hanc rem illud Marci 13. initio: *Circumspiciens eos cum ira, & contristatus super cæcitate cordis eorum.* Vbi denotatur tristitia quædam compassionis, quamuis illi, quibus condolebat, de facto non resipuerunt. Porro illa commutatio vultus Christi ex compassione, & commiseratione satis indicat non desiderasse Christũ, vt Deus auerteret ab illis specialem prouidentiã, quæ auxilia opportuna seligit, quia volebat illos curare præ cæteris vt aduertit Chrysost. Matt. 12. hom. 41.

7. Theophil. Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt aspectu & oculorum motu ad misericordiam ipsos flecteret, & voluisse ipsos curare præ cæteris, & multis modis remedium attulisse, tum reipsa, & signis, tum verbis, & argumentis; illos autem omnem rationem retrusisse.

8. Lachrimæ Christi Domini, vt notat Augustinus tract. 49. in Ioan. significant illius amores erga viatores mortuos in peccatis; non igitur postulabat Christus vt talem Deus haberet prouidentiam erga homines, vt de industria auerteret specialem prouidentiam, qua data infallibiliter conuerterentur, & qua negata non conuertuntur. Profudit Christus lachrimas pro præscitis, vt constat ex Luc. 19. *Videns ciuitatem flenit super illam*: nam vir probus, & verax exterius lachrimas, & gemitus non effundit, nisi de se velit vt dentur illi personæ, quam amat, media opportuna, ad vitandum malum, & quid mirum si pro salute hominis lachrimas fudit, mox sanguinem profusurus.

9. Chrysost. Neque credibile petiisse Christum vt denegaretur discipulo Iudæ illa specialis prouidentia: quoniam vt obseruat Chrysost. homil. 83. in Matth. *habuit Iudas præsidium Christi largum. Lauit Christus eius pedes, quo officio cohibere illum à scelere illo voluit*: nullum ergo impedimentum apposuit Christus ne infallibiliter Iudas pœniteret. At si Christus petiisset vt Iudæ denegaretur prouidentia, cum qua erat infallibiliter conuertendus, & concederetur prouidentia cum qua minime erat acturus pœnitentiam, aliqua ratione diceretur Christus aliquod impedimentum apposuisse infallibili conuersioni Iudæ. Ideo, vt aduertit Leo Magnus serm. 7. de Passione cap. 2. Leo Magn. *non aspera, nec aperta impium increpatione confundens, sed leni, ac tacita admonitione conueniens*, vt facilius corrigeret pœnitudo, quem nulla deformasset abiectio.

10. Theophil. Theophilactus in Ioan. cap. 17. ad illa verba: *Nemo ex eis periit*, quam optime id exponit dicens: *O Domine nullum perdidisti, cum & Iudas perierit, multique alij retrocesserint? Quantum ad me attinet, inquit, nullum perdidi; quantum in me fuit nullum amisi: sed seruaui eos, hoc est, omnibus modis eos custodiui. Quod autem à se ipsis resilierint nihil ad me.* Atqui non custodisset Christus, eos omnibus modis, si peteret, vt Deus illis denegasset singularem prouidentiam, qua maxime custodiendi erant.

11. Euthymius. Euthymius Matth. 26. in illa verba: *Amen dico vobis, quod vnus vestrum me traditurus est*, inquit: *Omnia quæ ad conuersionem, & correctionem eius erat, induxit.* Cyprianus. Ponderat quoque Cyprianus de bono patientiæ *Christum aduersus Deum semper rebelles vsque ad Crucis, & passionis horæ velle colligere.* Et auth. August. serm. ad fratres in Eremo apud Augustinum tom. 10. serm. 28. late explicat qua ratione Christus nullum prætermiserit modum, quo ouem perditam, id est Iudam recuperaret. Voluit Christus remedium Incarnationis omnibus efficaciter adhiberi, licet pro aliquibus specialiter orauerit. Ob id Luc. 12. aiebat: *Ignem veni mittere in terram. Et quid volo, nisi vt accendatur.*

Sectio V.

Qualiter merita Christi fuerint causa prædestinationis, & gratiarum antiquorum Patrum?

1. *Sententia recentiorum.* Distinguunt peracuti Recentiores meritum remunerandum à merito in spe, super modum pretij, & solutionis. Et quidem meritum remunerandum omnibus est notissimum, quoniam mouet media cognitione ipsius vt absolute existentis, vel futuri absolute pro tali differentia temporis: alium vero quod vocant in spe, siue per modum pretij, & solutionis introducunt Recentes illi, vt declarent qua ratione potuerit Christus mereri Patribus veteris electionem ad gloriam, & omnes gratias illis tributas: quia nimirum, inquiunt tributa est ipsis gratia quasi in spe futuræ gratiarum actionis: quia videbat Deus per scientiam conditionatam futuram illam gratiarum actionem pro illis beneficiis, si ea dentur Patribus. Quemadmodum qui vendit, & non accipit pretium dat rem, quia certo sperat accepturum pretium, sit radat quod vendit. Quare, inquiunt, tunc præmium debet esse posterius merito quando datur per modum retributionis, seu remunerationis: secus vero si detur per modum solutionis, quia datur præmium pro pretio postea reddendo. Quod ita declarant. Qui dat mercem pro pretio postea reddendo minime dat gratis mercem, ergo qui dat præmium pro merito postea reddendo non dat illud gratis, sed pro merito, ergo datur vera causa meritoria respectu illius præmij.

2. *obiectio.* Si autem obiicias inde fieri merita sub statu conditionato mouere ad præmiandu, quia solum præuidentur sub conditione ante voluntatem executiuã præmij. Respondẽt merita nullo modo mouere sub illo statu conditionato, quia non desideratur, seu efficaciter amatur ille status conditionatus, sed absolutus. Et in hoc putant maxime fuisse deceptos aduersarios: quia non mouet voluntatem efficacem nisi quod efficaciter amatur: At non amatur efficaciter, seu desideratur status conditionatus, sed absolutus. Potestque cognitio conditionata deseruire vt voluntas tendat in existentiam absolutam: nam antequam prædefiniat efficaciter opera bona, nõ debet illa præuidere vt absolute futura. Ratio est quia ad eandem existentiam terminatur scientia simplicis intelligentiæ, media, & visionis, & ideo scientia qua Deus vidit cœlum hoc vt possibile sufficienter dirigebat diuinam voluntatem.

3. *Hæc sententia absurda videtur.* Hæc nihilominus sententia mihi non parum absurda videtur; quia reuera ad solam motionem causæ finalis omnino insufficientem ad meritum recurrit. Quemadmodum qui videt se obtenturum sanitatem si applicet tale medicamen, quamuis applicet illud medium in spe (vt aduersarij terminis vtar) futuræ sanitatis, siue desiderio illam assequendi, solũ mouetur à sanitate per modum finis. Quod idem videre est in exemplo ab ipsomet aduersario adducto de offerente pretium propter futuram traditionem mercis: nam qui offert pretium intendit finem illum, & propter consecutionem illius finis dat pretium, sicut propter finem sanitatis applicatur medicina. Illa tamen anticipata traditio pretij non est quasi præmium tradendæ mercis, sed solum quædam traditio ex contractu oneroso: *Do vt facias*, siue cum onere vt facias.

4. *Confirmatur.* Confirmatur; quia neque aduersarius hac via defendit posse hominẽ mereri primã gratiam requisitam ad actum meritorium, tametsi cum labore, & sudore vtatur gratia, & quamuis Deus prænidens bonum vsum gratiæ sub conditione det homini gratiam vt recte operetur, & id ab homine speret. Ob id etiã passim Theologi qui admittunt electionẽ ad gloriã ante præuisa merita aiunt illã esse gratuitam, & non propter merita, quia licet intendat, ametque efficaciter ipsa merita, est ante præuisionem illorum vt absolute futurorum. Hoc etiam

etiam colligitur ex surpadictis: nam ostendi gratiarum actionẽ non promereri beneficium, quia supponit beneficium factum, quod idem accedit in nostro casu: nam ideo vocat merita illa recompensatiua, siue per modum solutionis, seu recompensationis, quia supponit præmium concessum.

5. Et vt appareat hæc veritas supponendum est meritum, & præmium esse non posse adinuicem causas in genere causæ meritoriæ, cuius oppositum sequitur ex illa sententia: nam si quis præstet obsequia Regi eo fine vt obtineat officium magni honoris, & lucri in Republica, ipsa obsequia præstita Regi possunt promereri officium illud, & voluntas Regis qua vult postea conferre subdito tale officium potest mereri illa obsequia præcedentia. Neque obstat vasallum habere pro fine vt Princeps velit conferre ipsi officium, quia finis, vt probatum manet, potest in illa sententia habere rationem meriti. Sic etiam datur merces propter pretium, & pretium propter mercem. Quare si exemplis aduersarij vtendum esset plane ostenderetur duo illa opera esse ad inuicem merita, vt satis apparebit si ponamus Petrum exhibere obsequium honoris Paulo eo fine vt Paulus reddat similiter obsequium Petro: nam Petri obsequium præcedens obsequium Pauli, illudque intendens tanquam finem potest intendere obsequium Pauli tanquam meritum recompensatiuum, seu per modum solutionis, & ipsum obsequium Petri meretur obtinere finẽ illũ.

6. Porro causalitatem finis non recte stare cum causalitate meritoria probaui sæpe ex Patribus, præsertim ex Augustino non vno in loco. Videndus est lib. de Prædest. Sanct. cap. 18. vbi ex Pauli verbis ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem vt essemus Sancti*, subintulit, *Ergo non quia eramus Sancti, aut futuri eramus.* At in opposita sententia vtrumque conciliari recte posset, nempe nos electos esse vt essemus Sancti, & quia futuri eramus, quatenus merita futura possent esse causa meritoria electionis vt essemus Sancti, cuius oppositum colligit Augustinus: *Elegit*, inquit, *vt essemus Sancti, non ergo quia futuri eramus, sed vt essemus.* Idem habet Augustinus sequenti cap. 19. Vide etiam Concilium Arausicanum can. 25. necnon Fulgentium de Incarnatione & Gratia Christi cap. 18. Itaque omnes fateri debemus prædestinationis initium accipi necessario debere ex aliquo mere gratuito. Quia repugnat vt causa meritoria gratiæ non supponat aliquid, quod detur omnino gratis. Vt hoc probaret Augustinus apposuit exemplum gratiæ hypostaticæ absque vllo initio ex parte humanitatis Christi, vbi excludit etiam initium proueniens ex gratia, quia præcedit mera, & prorsus gratuita voluntas Dei. Ideo lib. de Prædest. Sanct. c. 15. inquit: *Ille homo vt à Verbo Patri coæterno in vnitatem personæ assumptus, Filius Dei vnigenitus esset; vnde hoc meruit? quod eius bonum qualecumque præcessit.* Ideo Concilia, & Patres sæpe docuerunt gratiam non dari ex meritis, sed omnino gratis: non autem daretur gratis omni, si daretur propter meritum condignum per modum pretij, & solutionis, neque illa gratia proprie diceretur talis si ita daretur propter merita, vt non radicaretur in voluntate gratuita, quæ non esset propter meritum condignum. Quare dum Patrum, & Conciliorum fundamentum eo tendat, vt ostendat gratiam non dari ex meritis, & ex illa sufficienter colligi posset non dari ex meritis remunerandis, consequenter dicendum est primam gratiam, seu voluntatem gratiosam non dari ex vllo merito: alioqui Patrum, & Conciliorum discursus nullius esset efficacitatis.

7. Quod si darentur illa merita per modum solutionis, & recompensationis non sufficienter intulisset Paulus ad Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori*, infert namque Paulus non fuisse ex operibus hunc electum, & illum reprobatum, quia antequam quidquam boni, aut mali egissent, vnus fuit electus, & alius reprobatus, quæ illa bona non esset si ante præuisionem operum posset esse præmium. Ex hoc testimonio Pauli colligunt Theologi Deum ex mera liberalitate quosdam eligere ad excellentiora dona gratiæ; quoniam intelligit Paulum Augustinus Augustinus in lib. propositionum ex Epist. ad Rom. & lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. necnon Epist. 105. ad Sixtum, aliisque in locis, Prosper lib. 2. de Vocat. Prosper. Gent. cap. 11. circa medium, & in Psal. 102. Anselmus. Anselmus in illum locum, necnon S. Thom. post Patres Græcos, aliosque innumeros. Quod sufficienter videtur colligi ex contextu capitis. Vnde merito subintulit Apostolus: *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*: si autem homo meretur condigne illam gratiam, recte dici posset volentis, & currentis. Et ideo adducto Pharaonis exemplo concludit: *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Afferturque exemplum figuli pro sua voluntate, & non ob meritum, aliamve causam se tenentem ex parte obiectorum faciente aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam.

8. Audi Augustinum in Enchiridion. cap. 98. *Si futura opera, vel bona huius, vel mala illius, quæ* Augustinus. *Deus vtique præsciebat, vellet intelligi: nequaquam diceret, non ex operibus, sed diceret ex futuris operibus, eoque modo istam solueret quæstionem: immo nullam, quam solui opus esset faceret quæstionem.* Sane si darentur propria merita illius discretionis, nequaquam (vt cum Augustino loquar) Paulus diceret non ex operibus, sed potius diceret *ex operibus*, & sic quæstio soluta maneret: immo nullus esset locus quæstioni. Similiter Epist. illa 105. *Ideo, inquiunt: natorum alium oderat, alium diligebat: quia eorum futura opera præuidebat. Quis istum acutissimum sensum defuisse Apostolo non miretur?* Sane si possibile esset aliquem ex operibus prædestinari, antequam præuiderentur opera vt absolute futura, inualida, & nulla foret illatio Pauli, nempe non fuisse hunc electum ex operibus, quia fuit electus antequam aliquid boni præuideretur absolute operaturus. Quod argumentum sic premitur ab Augustino lib. ad Simplician. quæst. 2. *si prædestinauit Iacob, quia futura eius bona opera præsciebat, & falsum est iam quod ait: Non ex operibus.* Ac rursus proponit idem argumentum lib. 2. contra duas epist. Pelagianorum cap. 7. *Profecto desipitis*, ait, *qui dicente veritate: Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, vos dictis: Ex futuris operibus, quæ Deus illum facturum esse præsciebat, Iacob fuisse dilectum, atque ita contradicitis Apostolo dicenti: Non ex operibus, quasi non posset dicere, non ex præsentibus, sed ex futuris operibus, sed ait non ex operibus, vt gratiam commendaret.* Hoc argumentum manifeste procedit contra illa merita in spe, vt consideranti fiet notum.

9. Quam etiam rationem sub aliis terminis explicat in Enchiridion. cap. 98. dicens de suis meritis neminem posse gloriari, quasi promeruerit gratiam. Et qu. illa 2. ad Simplicianum satis ostendit repugnare vt illa electio, seu prima gratia sit ex meritis: *Vnde admonemur, nec in ipsis operibus misericordiæ quenquam debere gloriari, quod eis, quasi suis Deũ promeruerit, quandoquidem vt haberet ipsam misericordiam, ille præstitit, qui misericordiam præstabit, cui misericors fuerit. Quod si eam credendo meruisse quis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

iactitat, nouerit eum sibi præstitisse vt crederet, qui miseretur inspirando fidem, cuius misertus est, vt adhuc infideli vocationem impertiret. Supponit igitur impossibile esse vt detur ex meritis prima voluntas misericors.

10. Quare non solum negandum est principium requisitum ad meritum posse sub meritum cadere, sed etiam principium minime requisitum, cuiusmodi est illa electio ante præuisionē meritorum, quia si illa caderet sub meritum, cùm illa determinare posset ad reliquas gratias, etiam illæ sub meritum caderent. Neque prima voluntas determinans ad existentiam gratiæ potest non esse gratiosa, vt ex nuper dictis constare poterit. Aliunde etiam non satis declaratur iuxta aduersariorum placitum cur potius principium requisitum, quam non requisitum implicet sub meritum cadere; quoniam ipsa operatio bona esset solutio, seu recompensatio auxilij præstiti ex intentione boni operis. Sic etiam licet vinea requiratur ad colligendos fructus, potest qui vineam emit, ipsismet fructibus soluere debitum, quod incurrit, quando vineam emit.

11. Neque omnino discessit illa sententia à doctrina Massilienſium. Hi enim non solum recurrebant ad merita conditionata in paruulis, quæ futura non erant absolute; sed etiam in adultis similia merita designabant sub conditione purificanda. Ideoque aiebant his hominibus prædicari Euangelium, quia præsciuit Deus illos esse credituros, & ideo citius istis annunciari Euangelium, quoniam Deus præuidit tunc temporis illos credituros, si ipsis Euangelium prædicaretur. Audi P. Ruizium tom. de Prouid. tract. 3. disp. 15. sect. 2. vbi ait: *Semipelagiani videntes Euangelium quibusdam hominibus prædicari, qui grauioribus criminibus tenentur obstricti, & tamen ad plerosque homines vitæ purioris, hoc est non inquinatæ nisi leuioribus, pancioribusque delictis, prædicationem Euangelij nunquam, aut non tam cito, aut valde tenuem peruenisse, vt tantæ inæqualitatis rationem redderent ex parte Dei, asserebant illis hominibus concessum fuisse auxilium, & gratiam prædicationis Euangelicæ, quoniam Deus præsciebat illos credituros fuisse si Euangelium audirent, aliis vero fuisse negatum, quoniam præsciebat Deus illos contumaces futuros, si Euangelium audirent. Similiterque dicebant illis hominibus citius prædicatum esse Euangelium, quoniam in eo tempore præsciebantur crediturі, alij vero non item.* Aitque hunc modum delirandi fuisse prius Arianorum, vt refert Athanasius orat. 1. contra Arianos. Videatnrque Hilarius in Epist. ad Augustinum circa medium, necnon Prosper in Epist. ad Augustinum à medio.

Ruiz.

Athanas. Hilarius. Prosper.

12. Aiunt Patres tunc vocari prædestinatos quando Deus præscit eos credituros si vocentur; ergo manifeste supponunt Deum regulari à scientia media ad ita illos vocandos, ergo non est stando rationi, cur aduersarij negent ipsos prædestinatos condigne promereri illam specialem prouidentiam qua Deus dirigitur à scientia media ad illos primo efficaciter vocandos; quoniam illa directio non est requisita ad existentiam vocationis. Vide Chrysost. in illud ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent*, & serm. 16. circa medium, & in epistolam ad Ephes. hom. 1. & 2. necnon homil. 31. in Matth. disputantē de vocatione Pauli, & Matth. ac dicentem: *Tunc fuisse à Deo vocatos, quando sciebat illos esse obtemperaturos.* At nullus admittit illam præscientiam conditionatam repræsentare merita modo sufficienti vt propter illa conferatur beneficiū prædestinationis, aut electionis ad gratiam efficacem. Quapropter Aug. de Dono perseuerant. cap. 18. ita exponit antiquos Patres vt minime docuerit prædestinationem ad gratiam, & gloriam esse propter opera.

Chrys.

13. Quapropter quæsito principali respondemus gratiam fuisse datam Patribus antiquis propter merita Christi, quæ videbantur absolute futura pro tempore sequenti, & erant ordine rationis priora voluntate executiua præmij. Possunt quidem Christi merita tempore posteriora promereri præmium quod tempore præcedit, licet dicamus (vt probabile est) merita puri hominis non posse mereri præmium duratione præcedens: quoniam Christi merita sunt valoris simpliciter infiniti, & ideo neque per anticipatam illam solutionem exhauriri possunt. At condignitas meriti finiti sufficienter exhauritur, si post elicientiam meriti, vel in ipso momento in quo fit, detur præmium pro posteriori naturæ, & ideo anticipatio illa præmij esset extra omnem vim merendi, vt in hac controuersia plenius dicam. Cæterum quamuis peccatum mortale esset simpliciter infinitum in ratione demeriti, non mereretur, vt antequam esset puniretur: quia malitia moralis demeriti consistit in dignitate præsentis odij inimicitiæ: homo autem, antequam re ipsa eliciat peccatum non est odio dignus propter tale peccatum. At vero meritum dum reddit hominem dignum præmio, non exposcit vt de præsenti homo sit amicus Deo: nam quamuis post elicientiam actualis meriti: Deus destrueret gratiam habitualem, homo esset dignus præmio, & non esset amicus: esset, inquam, dignus præmio propter actum antea factum ex gratia, non remuneratum, & moraliter perseuerantem dum non mortificatur per culpam. At vero peccatum non perseuerat moraliter nisi constituat tunc hominem Deo amicum. Hinc oritur vt in peccatis esse non possit moralis anticipatio; quia non anticipatur inimicitia: meritum vero vt moraliter perseuerans non requirit præsentem amicitiam cum Deo.

Respondet ad quæstiū prop.

Sectio VI.

Quibus actibus Christus obtinuerit prædestinationem electorum.

1. P. Soarius locis citatis existimat prædestinationem hominum fuisse ante præuisum originale peccatum, & pro illo priori non inuenit determinata merita passionis Christi, & ideo recurrit ad merita ordine intentionis. Et quia illa merita pluribus difficultatibus sunt expositа, docuit pro illo priori præuideri à Deo aliquos actus Christi determinatos dilectionis Dei v. gr. independentes à carne passibili, & impassibili, qui ita extitere, vt eodem modo existerent, quamuis Adamus non peccaret, & Christus in carne passibili non veniret. Has responsiones attigit lib. 2. de causa prædestinationis cap. 24. num. 8. Quam ob rem iuxta sensum huius authoris dicendum est, quamuis nihil gratiæ, & gloriæ in executione conferatur hominibus post lapsum in peccatum nisi ex meritis passionis Christi, absolute tamen non fuisse homines electos propter merita passionis eiusdem determinate, sed propter merita, quæ ordine intentionis sunt futura absolute, neque includendo, neque excludendo passionem, vel propter merita iam determinata, quæ independentia sunt à carne passibili.

P. Soarius.

2. Cum Soario sentiunt non pauci ex Modernis putantes Christum fuisse præfinitum ante omnes, & ante præuisum originale peccatum vt absolute futurum, quin pro illo priori Deus decerneret modum, & media, per quæ Incarnatio executioni mādaretur: neque enim necessarium est, vt res illo modo prædefiniantur à Deo, & sub illo ordine, quo executioni mandantur: nam gloria prædestinatorum intenditur à Deo efficaciter ante præuisa merita ipsorum, quamuis de facto executioni mandetur per hæc merita. Similiter ergo Incarnatio diuini Verbi potuit intendi efficaciter, posteaque decerni caro passibilis. At hi contendunt merita illa vt ordine intentionis præuisa non esse cum sufficienti vi ad merendum, quia licet detur ex vi illius decreti intentiui habere aliquam futuritionē, tamen futuritio illa non est rei exercitæ in se, & per modum libertatis in actu exercito.

Non pauci recentiores.

Modernis Suarem sequibus.

3. In hoc pronunciant quod mihi iam diu certissimum apparuit. Etenim aliud est rem esse intrinsece futuram ex vi diuinæ intentionis, & cognosci vt futuram in vi decreti habentis infallibilem connexionem cum existentia obiecti pro tali differentia temporis, aliud vero cognosci rem vt existentem in se ipsa, & hoc postremum est necessarium vt actus sit meritorius: nam vsque dum non existit in se exercitium liberum, non est quod laudi verti possit. Quid namque interest Deum decernere actum meum vt futurum, vt ego sim laude dignus. Quapropter pronunciant antequam Deus eligeret Angelos, & homines Christum D. fuisse prædefinitum ordine executionis cum his numero determinatis actibus, qui sunt independentes à carne passibili. Si autem petas qua ratione potuerit Christus ordine executionis præuideri, quin videretur existens eius mater? Respondent negando requiri cognitionem causæ determinatæ, aut determinati influxus pro omni priori pro quo intelligitur existens res. Exemplum apponunt in circunstantia extrinseca, qualis fuit aduentus Angeli ad exquirēdum consensum B. Virginis: prius enim præuideri potuit Incarnatio exercita absque tali circunstantia præscindendo ab ipsa, & postea potuit Deus decernere vt cum tali circunstantia Incarnatio executioni mandaretur.

4. Mihi hoc placitum est prorsus inintelligibile, quia causa, & actio, quæ necessario requiritur ad existendum non potest non esse determinata pro eo priori pro quo intelligitur res ipsa in se existens. Idemque indicium erit de quauis circunstantia extrinseca antecedenti, sine qua res non existeret, quia si de facto pro aliquo priori res in se existat, quin existat illa circunstantia, existentia rei nō pendet à priori ab illa circunstantia, neque verum est non extiturum rem illam, nisi talis circunstantia præcederet.

Motiua pla- rum impro- bate confe-

5. Hac in re loquendum est consequenter ad ea quæ dixi in tract. 1. & 2. de Incarnat. Asserimusque finem vniuerso orbi præfixum fuisse Christum vt Redemptorem, & possibilem, quæ intendit Deus in quodam priori ante omnes creaturas, & propter hunc decreuit creare mundum, homines, & Angelos omnia ordinando in gloriam Filij sui Incarnati. Præfinitusque fuit Christus ante omnes creaturas, quamuis non fuerit præfinitus nisi post præuisum peccatum originale, non in se sed in alio, & determinata sunt merita Christi vt passibilis in remedium peccati, & propter merita determinata fuerunt homines electi ad gloriam. Neque admittimus homines fuisse ad gloriam electos nisi per passionem Christi, vt abunde probatum manet tract. 2. de Incarnat.

6. Quod etiam egregie declarauit Photius apud Oecumenium ad Ephesios 1. vbi explicans illa verba: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, inquit: *Benedixit nos per Filium, elegit per Filium, charos fecit per filium. Quomodo per Filium? O rem admirandam per sanguinem ipsius?* Ex illo testimonio Pauli probauimus supra Christum promeruisse prædestinatis æternam Dei electionem, ac per consequens fateri debemus merita Christi passibilis fuisse causam meritoriam illius electionis. Christus etiam vt passibilis aiebat Luc. 22. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israël.* Vbi Christus Dominus loquitur de seipso, quà homo erat, vt satis indicant illa verba: *Sicut disposuit mihi Pater meus regnum.* Adduxi testimonia Patrum perplurima, & expressa satis, quæ manifestant Angelis, & Adamo in statu innocentiæ fuisse callatam omnem gratiam per merita Christi passibilis.

Oecumen.

7. Insinuat quoque Augustinus tract. 48. in Ioan. prope medium inquiens: *Nouit Dominus qui sunt eius, & quos præsciuit, ipsos & prædestinauit. De quibus istis nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit: securus est de numero earum, qui pro eis nouit, quod dedit.* Et quidem dum propter merita Christi electi sunt aliqui, numerus prædestinatorum, & forsitan omnium bonorum actuum est præfinitus, necnon mensura gratiæ & gloriæ. Hoc indicant definitiones prædestinationis, quas Augustinus tradidit: nam de Dono perseu. cap. 14. inquit: *Prædestinatio est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur.* Et cap. 17. *In sua quæ falli mutarique non potest præscientia opera sua futura disponere, id omnino, nec aliud quidquā est, nisi prædestinare.* Ergo qui negant æternam Dei prædestinationem esse ex meritis Christi passibilis, cogendi sunt vt dicant independenter etiam à passione Christi prædefinitum esse ordine saltem intentionis numerum electorum, & electos esse hos in particulari ad tantam gratiam, & gloriam per hæc determinata media, & consequenter hic homo eandē gratiam obtineret, quamuis Christus pro ipso non moreretur, quod multum derogat Christo vt Redemptori, & meritis passionis ipsius. Quare concedendum non est hos homines in particulari fuisse efficaciter electos ad gloriā independenter à Christi passione, quæ sicut fuit nostræ redemptionis pretium, ita nostram electionem promeruit; quoniam electio est omnium bonorum origo, & præcipuum beneficium. Quod si maximum absurdum merito à pluribus existimatur hominum prædestinationem, aut electionem non esse ex meritis Christi, non est cur non reputetur inconueniens non modicum, asserere Christi sanguinem non promeruisse nobis tantum donum, quod est causa infallibilis cæterorum, quæ conducunt ad tantam gloriam consequedam.

Augustin.

8. Rursus, si prædestinatio præcedit, erit (vt dictum est, & mox etiam probatur) ad determinatos gradus gloriæ: hoc autem ægre percipitur si prædestinatio hominum nō præsupponit peccatum Adæ vt absolute futurum: nam si Adam non peccasset nascerentur homines absque peccato cum gratia, & iustitia originali, & à morte liberi; ergo qui modo salutem consequuntur, & decedunt cum solo baptismo, qui sunt innumeri; non sunt electi nisi post præuisam culpam Adæ; Alioqui ipsi longam vitam ducerent in statu innocentiæ, & elicerent actus meritorios maioris gloriæ, quam ea, quæ conceditur paruulo ratione baptismi, vel adulto recenter conuerso morienti.

Porro

Universidad de Deusto
Biblioteca

9. *Horum authorum assertio non modicũ absurdum cõtinet.*

Porro non modicum absurdum contineri in horum authorum assertione, quatenus existimant meritum Christi passibilis non fuisse causam meritoriam nostræ electionis, satis ex eo apparet, quia multo minores gratias deberemus Christi passioni, quam communiter fideles existimant, siquidem totum illud bonum quod per Christi passionem nobis obuenit, iam absoluto, decreto Dei prædefinitum erat independenter à passione Christi Saluatoris nostri, & eadem gratia, & gloria infallibiliter nobis obuenireturquamuis Christus pro nobis non pateretur. At Scriptura beneficium salutis nostræ tribuit Christo, vt Redemptori, & eius sanguini, ita vt ex vi diuini decreti sine illa salus non esset obuentura. Sic non facile percipitur alios fuisse electos ad tantam gloriam independenter à meritis Apostolorum: nam inde fieret longe minores deberi gratias ipsis Apololis, siquidem quamuis Apostoli non curassent ab æterna illorum salute, eodem modo illam consequerentur ex vi diuinæ determinationis antecedentis. Minusque deberent Apostoli conuersationi Christi, eo quod independenter ab illa ex vi diuinæ determinationis eandem gratiam, & gloriam obtinerent.

12. *Responsio aduersariorum.*

Respondent aduersarij maximas gratias nos debere Christo, non solum quia propter eius merita electi sumus ad gloriam, sed etiã quia propter passionem ipsius nobis in peccato originali iacentibus, præparata est gratia, quã à sorde peccati lauaremur. Et quemadmodum non obest gloriam præparari ante merita, & nihilominus per merita obtineri, ita nihil obest gloriam fuisse nobis ante passionem Christi efficaciter intentam, & postea in executione media ad ipsam, necnon ipsam gloriam dari propter merita Christi passibilis.

13. *Hæc responsio reiicitur.*

At hæc responsio admittit quod nos reputamus non leue inconueniens, nempe gloriam conferendam ex vi diuini decreti eisdem hominibus secũdum omnes illos gradus Christo nihil patiente, & non veniente in carne passibili, ac proinde Christus Dominus non esset mortuus vt salui essemus, sed vt tali modo salutem assequeremur, & vt haberemus talia merita; quæ præparata sunt propter mortem Christi præuisam. Et qua parte Recentiores illi aiunt nos fuisse electos ad gloriam ante peccatum originale præuisum, quia Christius D. fuit primo prædefinitus ordine executionis cum meritis determinatis, quæ minime pendebant à carne passibili, necessario fateri debent passionem Christi non obtinuisse nobis gloriam, quia fuit prædefinita illa gloria independenter à passione Christi. Propter eandem rationem Deipara licet meruerit de congruo maternitatem, non meruit absolute substantiam Incarnationis, quia Incarnatio fuit præfinita independenter à meritis Deiparæ.

14. Quod si independenter à passione Christi æqualia merita habituri eramus, multo minores deberemus Christo gratias propter passionem, quam si nostra merita etiam quoad æqualitatem valoris non intelligerentur futura independenter à Christi passione, quid namque interest hunc prædestinatum habere potius hæc metita, quam illa, si sunt æqualis valoris. Quapropter verisimile est Paulum v. gr. non fuisse primo efficaciter electum independenter ab oratione Stephani: si enim Paulus tantam gloriam esset consecuturus, quamuis Stephanus non oraret, multo minores gratias deberet Paulus referre Stephano, quamuis de facto gratiam conuersionis media oratione Stephani obtinuerit. Quare non video quo iure dixerint Recentes aliqui certum esse eos omnes qui mediæ prædicatione Apostolorum salutem consequuntur, eodem modo quoad gradus gloriæ illam obtenturos ex vi antecedentis diuini decreti, quamuis deficeret illa prædicatio Apostolorum.

15. Tenendum ergo est Christum fuisse prædefinitum vt passibilem post præuisum originale peccatum; & nihilominus esse prædefinitum ante omnes creaturas, quia, vttoties dixi præuidit Deus per scientiam conditionatorum liberorum se creaturum hoc vniuersum si habuerit specialem complacentiam circa productionem illius, constituendumque Adamum caput omnium hominum si producatur Vniuersum illud, dandumque fore ipsi Adamo hoc auxilium, imponendumque ipsi hoc præceptum, & infallibiliter peccaturum si creetur, decernendumque fore aduentum Christi in carne passibili sub conditione quod Adamus præuideatur peccaturus. Posita in Deo hac scientia conditionatorum liberorum, quæ pendent à diuina voluntate, & humana, & superueniente illã complacentia circa exittentiam huius Vniuersi, in illo complexo ex scientia conditionata, & prædicta complacentia præuidit Deus Adamum peccaturũ, & in ipso totam ipsius sobolem. Præuiso autem peccato Adami vt absolute futuro, antequam absolute decreta esset existentia Adami, decernitur Christus Dominus vt Redemptor humani generis, & decernuntur merita Christi passibilis, & propter hæc merita, & Christi sanguinem existunt omnia, quæ nihilominus existerent, quamuis Christus non veniret, & Adami, posterorumque lapsus decernitur reparandus. Propter eadem merita Christi passibilis datur gratia habitualis Adamo, quæ fuit effectus prædestinationis ipsius, vt postea dicemus: incredibile autem est solum Adamum pro illo priori fuisse prædestinatum. Et quidem cum Deus decreuerit condere naturam simul largiendo gratiam, & eleuando homines ad finem supernaturalem, non est cur quis existimet non decreuisse Deum simul, vt aliqui eorum finem illum re ipsa assequerentur.

16. Quamobrem existimamus ante efficax decretum producendi Adamum præuidisse Deum omnes animas hominum futuras cum his vel illis corporibus, quia omnium voluntates Deus in voluntate Adami transfudit, & pro illo signo etiam præuidebat terminum plurium, qui eligendi erant efficaciter ad gloriam ante præuisa merita in se ipsis. Sed non præuidebantur eligendi nisi propter merita Christi passibilis. At Recentiores, quos modo reiicimus, putant longe aliter esse loquendum de prædestinatione quoad executionem, siue ordine executionis, & de ipsa quoad ordinem intentionis, quia intentionis ordo non est propter merita Christi passibilis, sed propter determinata merita, quæ non petunt passibilem vitam. Hoc nos supra reiecimus, quia exinde fieret Christum non fuisse mortuum vt sancti essemus, sed vt tali modo, & per hæc determinata media sanctitatem haberemus, quod dici nefas est, vt enim Augustinus scripsit Epist. 105. col. 2. & 3. *Non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, vt homines essemus; sed qua iustificati sumus, vt homines iusti essemus. Ista enim gratia per Iesum Christum. Etenim Christus non pro nullis vt conderentur, sed pro impiis mortuus est vt iustificarentur.* Non ergo supponitur nos eandem habituros iustitiam, & sanctitatem, quamuis Christus non moreretur.

17. Dicat quis in ipso intentionis ordine aliud esse loqui de prima electione ad gloriam, aliud vero de præ

de præparatione mediorum, quibus à Deo iste finis est obtinendus, si sermo sit de finis intentione, hæc simul est omnium hominum, & Angelorum ante præuisum peccatum. At vero si agatur de præparatione mediorum, prius Deus præparauit media Angelis, quam hominibus, idque per Christum non Redemptorem, sed caput omnium præuisum cum meritis independentibus à carne passibili. At etiam admissa illa sententia de Christo prædefinito ordine intentionis ante præuisum peccatum Adami, vt absolute futurum, dicendum esset media non determinari nisi propter merita Christi passibilis; quia licet prius Christo D. varia media se obtulissent deducendi homines ad gloriam, videlicet vel permittendo culpam Adæ, vel illam minime permittendo, item, vel mittendo filium suum in carne passibili, vel potius in impassibili; liberè voluit peccatum permittere, & in remediũ ipsius conferre Redemptorem in carne passibili, & propter merita passionis eius decreuit dare omnibus hominibus auxilia sufficientia, quibus possint consequi salutem, si velint, & præbere electis auxilia efficacia, quibus salutem infallibiliter consequantur.

18. Attamen hæc cogitatio refutata manet ex supradictis, eo quod homines electi, eodem modo consequerentur gloriam ex vi præsentis decreti, quamuis Christus mortem crucis pro nobis non sustineret, quod admittendum est, vt probarunt, quæ supra adduxi. Vnde sicut absurdum esset existimare gratiam non fuisse collatam antiquis Patribus propter merita Christi passibilis, ita quoque non nisi absurde dicitur gratiam & gloriam fuisse electis efficaciter prædefinitam independenter à meritis Christi. Fieretque ex opposita sententia nos fore à peccato liberandos ex vi præsentis decreti, quamuis Christus nihil pateretur, quod minime congruit assertis Patrum, & valde minuitur præcipuum misericordiæ opus, & maximum diuini amoris incentiuum. Ideo aiebat Ambrosius lib. de Dominicæ Incarnationis Sacramento cap. 6. *Quæ erat causa Incarnationis, nisi vt caro, quæ per se peccauerat, per se redimeretur*, quia nimirum non supponebatur redimenda independenter à meritis passionis eius. Hoc expressius docuit Hieronymus in cap. 5. ad Ephes. in illa verba: *Sacramentum hoc magnum est*, inquiens: *Primus homo, & primus vates Adam hoc de Christo, & Ecclesia prophetauit, quod reliquerit Dominus noster Saluator Patrem suum Deum, & matrem suam cælestem Ierusalem, & venerit ad terras propter suum corpus Ecclesiam, & de suo etiam latere fabricatus sit, & propter illam Verbum caro factum sit.* Vbi propter merita passionis Christi supponit Ecclesiam primo formatam, minime formandam ex vi præsentis decreti, nisi Christus pateretur. Prosper lib. 2. cap. 1. de Promiss. dicit hoc loco: *Adamum ex latere Christi in cruce pendentis præuidisse formandam Ecclesiam.*

Sectio VII.

Quonam pacto Christi merita potuerunt esse causa meritoria electionis Deiparæ, & antiquorum Patrum, & omnium gratiarum, quæ fuerunt aliquo modo causa Incarnationis.

1. Attingit hoc quæsitum celebre illud dubium, an principium meriti possit sub meritum cadere. Etenim Deipara intelligitur electa in Dei mattem antequam Christus existat, & electio illa fuit effectus prædestinationis ipsius, & electionis ad gloriam: ergo electio Deiparæ ad maternitatem, & ad gloriam fuit causa existentiæ Christi; & aliunde Christus (vt supponimus) fuit causa illius electionis, illamque pretio sui sanguinis promeruit, ergo Christus suis meritis obtinuit principium sui meriti, ergo verum est principium meriti cadere sub meritum. Idem apparet in gratia data antiquis Patribus vt mererentur fieri Christi progenitores: nam illa gratia fuit effectus prædestinationis ipsorum, & illa electio fuit propter merita Christi, quamuis merita illa fuerint causa existentiæ ipsius Christi, quia obtinuerunt illa merita vt Patres illi essent Christi progenitores, & consequenter vt essent causa mediata ipsius Christi. Ex quo videtur fieri posse iustum sibi prometeri de condigno primam infusionem gratiæ actualis, habitualis, & reliquorum habituum infusorum, ac proinde non esset cur de facto homo nõ mereretur primam gratiam habitualem condigne, quod est contra communem sensum Theologorum cum S. Thom. 1. 2. quæst. 114. art. 5. quia licet non desint qui dubitent an S. Thom. de prima gratia habituali, an tantum de actua i loquatur, tamen ratio æque procedit respectu vtriusque gratiæ, & adhuc melior Theologorum pars existimat de vtraque gratia loquutum fuisse D. Angelicum. Vide Soarium lib. 12. de Gratia cap. 24. & apud ipsum Capreolum, Bonau. Rich. Gabr. Ægidium, Argentinam, Sotum, Zumel, Vegam, Valentiam, Bellarm. Ex quibus Sotus, & Vega pronunciant conclusionẽ esse de fide contra errorem Pelagij definitam in Conc. Arausic. 2. can. vltimo, & in Trident. Sess. 6. cap. 1. 7. & 8. & can. 1. 2. & 32. Quod etiam docuit P. Tann. disp. 6. de Grat. quæst. 6. dub. 7. At P. Vasquez disp. 219. cap. 1. docet prædictam conclusionem definitam non esse: nam quoties Concilia, & Patres aiunt contra Pelagij errorem hominem non posse promereri primam gratiam, loquuntur de gratia actuali; non autem de habituali. Additque ideo solum non posse hominem per contritionem primam gratiam habitualem, quia contritio procedit à gratia habituali. Vnde si contritio non penderet in genere causæ efficientis à gratia habituali sentit posse sub illis meritum cadere.

S. Thom. Suarez. Capreol. Bonauent. Richard. Gabriel. Ægidius. Argentinas. Sotus. Zumel. Vega. Valentia. Bellarm. Arausican. Tridentin. Tannerus. Vasquez.

2. Et Lorca disp. 49. de Gratia, putat primam gratiam habitualem sub meritum cadere omnino esse liberum ab errore Pelagij, licet existimet ex Scriptura, & Patribus sufficienter colligi non posse hominem primam gratiam habitualem promereri, quia iustificamur gratis; ergo quia principium meriti non potest sub meritum cadere. Haud aliter P. Granados Contr. 8. de Gratia tract. 12. disp. 3. existimat non esse contra Pelagij errorem affirmare primam gratiam habitualem cadere sub condignum meritum: oppositum vero esse omnino certum, & indubitatum. Consentit Soarius loc. cit. addens hanc veritatem esse in Scriptura contentam. At stando rationi deberet hæc veritas ostendi, quia principium meriti nequit sub meritum cadere.

Lorca. Granad. Suarez.

3. Nihilominus P. Ludouicus Turrian. opusc. 6. de Gratia disp. 4. dub. 12. asseruit plures viros doctos docuisse in Hispania primam gratiam habitualem cadere sub meritum condignum. Et Meratius disp. 14. de Gratia sect. vltima non aliam repugnantiam agnoscit in merito primæ gratiæ, quam primæ gloriæ, quamuis vtrumque meritum neget. At oppositum docent Theologi, quia principium meriti, siue

Turrian. Meratius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue formaliter dignificans meritum non potest sub meritum cadere. Immo quamuis ipsa contritio esset forma sanctificans, non posset gratia habitualis sub condignum meritum cadere, quia vt contritio esset meritoria deberet præintelligi carentia peccati, quæ carentia procedit non tantum à contritione; sed etiam ab habitu gratiæ: nam per habitualem gratiam expellitur peccatum, vt in tract. de iustificat. dicemus.

4. Coninch. At P. Coninch. disp. 8. num. 109. putat non repugnare eandem meriti esse effectum eiusdem meriti, & hominem condigne mereri primam gratiam, quia potest Deus infundere homini primam gratiam habitualem, vt eam per opera subsequentia mereatur condigne: poterit namque Deus promittere se daturum gratiam cum onere vt postea faciat bona opera per quæ mereatur eam donationem. Hoc explicat exemplo mercatoris: nam si mercator dicat Petro: Do tibi merces, postea solues mihi, non extrahitur ille contractus à ratione veræ venditionis, & emptionis, ergo si Deus præuidens merita futura sub conditione det gratiam propter merita, postea futura absolute, erit quasi vera emptio gratiæ, verumque meritum illius, quia meritum se habet per modum emptionis. Verum contra P. Coninch fuse egi sect. 5. & fusius agam disp. 17.

5. Suarez. P. Suarez 3. part. disp. 10. sect. 4. aliisque in locis ad enodationem huius difficultatis vtitur duplici illo ordine in diuinis volitionibus intentionis, & executionis, & ait meritum vt præuisum ordine intentionis mereri posse principium sui ordine executionis. Contra hanc cogitationem plurima Recentes Theologi opponunt, quia ex vi ordinis intentionis non habet actus statum capacem meriti, quia hoc solum est Deum velle habere decretum de productione meriti: meritum autem non nisi per realem sui existentiam constituitur. Neque valet inquiunt quod respondet Suarius, numerum sufficere præcessionem rei in præuisione, non vero requiri in se ipsa, quia præuisio diuina supponit rem in se ipsa; nam ideo præuidetur, quia erit, non vero erit quia præuidetur.

6. Arriaga. Hi Nuperi, e quorum numero est Arriaga tract. de Merito disp. 56. num. 4. non satis distinguunt scientiã meriti in seipso à scientia meriti in decreto præfiniente efficaciter merita; nam scientia in tali decreto prædefinitiuo non supponit rem in se ipsa, sed fundatur in solo decreto, quod præcedit rem, & ideo non cognoscitur actus liber Dei in se, sed in alio. Ait præterea Arriaga loc. cit. inueniri apertam repugnantiam in assertis Soarij, quoniam pronunciat Christum D. præuideri prius habiturum infinita merita, & potuisse per illa merita ferri ad exequendam Incarnationem, quia potuit illam non exequi. Cæterum Soarius non docet ex suppositione illius intentionis efficacis meritorum Christi potuisse Deum non exequi Incarnationem absolute, sed potuisse non exequi illam per hanc actionem, vel hanc vnionem.

7. Prius etiam reiecerat eundem Soarium 1. part. disp. 35. sect. 7. num. 86. quia tota illa diuersitas ordinis intentionis, & executionis consistit in actibus diuinæ voluntatis. At meritum Christi non consistit in actu aliquo voluntatis Dei, sed potius in ipsamet existentia obiecti; quia existentia in causa non est meritoria: nam meritum desumitur formaliter ab ipso opere provt extra causas existente. Ex quo infert nihil posse esse causam meritoriam nisi præuideatur in se ipso extra causas formaliter existens.

8. Sed neque ista sufficienter impugnant assertionem Soarij, quia licet meritum Christi non consistat in actu diuinæ voluntatis, sed potius Christi existentis extra causas, tamen ad remunerandũ non opus est vt illud meritũ iam videatur in se existens extra causas, sed satis erit iuxta sententiam P. Soares si videatur vt absolutè futurum extra causas pro aliquo signo sequenti: Deus autem ex vi illius decreti intẽtiui videt infallibiliter extiturum pro alio signo sequenti decretum executiuum, necnon ipsum meritum, & illa scientia quæ videt meritum vt ratione nostra futurum extra causas, monet sufficienter ad remunerandum. Sic etiam Deus antequam existerent merita Christi remunerauit illa dando gratiam Patribus antiquis, quia præuidebantur futura, licet non viderentur vt existentia.

9. Obiectio. Sit adhuc obiectio. Dum merita non intelliguntur exequuta, tantum sunt obiectiue in diuina voluntate: sed esse obiectiue in diuina voluntate non est merita existere, aut habere rationem merendi, quoniam esse obiectiue in voluntate Dei solummodo importat denominationem extrinsecam ab illa intentione, quæ per se terminatur ad merita; igitur quousque merita non existant à parte rei in seipsis, subiectum non est proprie dignum laude, aut præmio. Respondeo. Verum est subiectum non esse laude, aut præmio dignum, quousque eliciat opus illud: attamen præuisio illius meriti vt absolute futuri pro tali differentia temporis potest mouere vt præmium existat pro tempore antecedenti, præsertim quando merita sunt infiniti valoris, & non possunt sufficienter remunerari, quamuis anticipetur solutio. Respon.

10. Alia obiectio. Instant nihilominus nonnulli ex Iunioribus: fingamus per impossibile merita illa non transire ab statu illo efficacis intentionis ad ipsius realis executionis statum, aut saltem per conceptus nostros præscindamus statum illius intentionis, quin concipiamus sequentem statum executionis: sane in his casibus merita illa mouere nequeunt; igitur satis non erit si merita apprehendantur in illo statu intentionis, vt mouere possint ad præmium conferendum. Respondeo. Prior casus in quo per impossibile fingitur nullum fore transitum ab illo statu intentionis ad statum executionis, destruit per locum intrinsecum ipsummet statum ordinis intentionis; quia in illa intentione non videretur futurus transitus ad illum ordinem executionis, & consequenter illa scientia non esset sufficiens ad voluntatem absolutam dandi præmium; quia talis absoluta debet meritum præuidere vt futurum. Ex his patet quoque responsio ad posteriorem casum; quia nequit concipi ille status diuinæ intentionis efficacis, quin obiectum intelligatur futurum, siue extiturum in se ipso: in tantum namque cognitio illius voluntatis intentiuæ mouere potest ad existentiam voluntatis remunerandi, quatenus vi illius intentionis futurus est transitus ad realem statum executionis ipsius meriti. Respon.

11. Instaurabis argumentum dicens. Ex vi illius formalis intentionis præcise consideratæ, antequã intelligatur executionis ordo, vel ipsa merita transeunt ab statu possibilitatis ad statum futuritionis absolutæ, vel remanent intra statum puræ possibilitatis. Si transire dicas; ergo superfluit noua voluntas executiua meritorum: nam omnia quæ necessaria sunt ad existentiam rei, præsupponuntur quoque ad futuritionem eiusdem; siquidem futuritio non differt ab ipsa existentia rei futuræ: nam

nam eadem met existentia Antonij, qui modo incipit existere relate ad tempus præcedens dicitur futura, & relate ad tempus sequens dicitur præterita. Si autem ex vi prædictæ intentionis nullus fit transitus à possibilitate ad absolutam futuritionem, igitur illa merita capacia non sunt, vt remunerentur, quoniam meritum pure possibile, aut futurum solummodo conditionate mouere non potest ad remunerationem illius. At inquis ex vi illius intentionis illa merita habere quandam futuritionem remotam, & inchoatam, quia posita prædicta intentione infallibiliter erunt: hæc autem futuritio remota, & inchoata, vt præuisa sufficiens est mouere ad voluntatem remunerandi. Sed contra est, quoniam futuritio illa, quam remotam appellant nullatenus differt ab ipsa intentione efficaci Dei, & aliud non est quam teneri Deum ad apponenda media efficacia vt sint talia merita, hoc autem nullam subministrat materiam remunerationis, quia nihil importat ex parte hominis præmio afficiendi, quia nihil formaliter dicit se tenens ex parte meritorum. 12.

Respondetur facile merita ab ipsamet intentione efficaci Dei recipere denominationem futurorum absolute, quæ denominatio extrinseca est ipsis meritis, & ideo ab ipsa intentione dicuntur merita recipere quandam futuritionem, non intrinsecam ipsis meritis, quæ futuritio non differt ab ipsamet intentione efficaci Dei, & talis futuritio dici potest remota, seu inchoata respectu existentiæ meritorum, quia adhuc non intelliguntur omnia requisita ad existentiam effectus. Quare fatemur ex vi illius intentionis ante aduentum ordinis executionis nullum fieri transitum intrinsecum ipsismet meritis à possibilitate ad existentiam, licet fiat quasi quidam transitus à possibilitate ad futuritionem extrinsecam meritorum, quæ futuritio extrinseca non est formaliter ratio merendi, cum non differat ab illa intentione Dei. Nihilominus illa futuritio extrinseca siue intentio efficax Dei est medium sufficiens vt merita humanitatis Christi videantur vt absolute futura in se ipsis, quia ex vi illius intentionis videt Deus non posse non dari voluntatem executiuam illorum meritorum, neque posse illa merita non existere in se ipsis, quæ scientia sufficit vt detur antecedenter in Deo voluntas remunerandi merita, non quidem merita pure possibilia, aut quæ tantum erunt si ponatur talis conditio, sed merita, quæ absolute erunt. In hoc deficit obiectio, quia non distinguit futuritionem illam à re futura, siue à merito ipso futuro, cum tamen satis clare appareat distinctio inter vtramque: nam futuritio illa extrinseca non differt ab ipso decreto intentiuo, tamen illa futuritio non seipsam denominat futuram; sed suum obiectum, & illud obiectum quod denominatur futurum recipit denominationem meriti futuri: præuisio autem illius obiecti vt sic denominati sufficit mouere remunerantem, vt remunerare velit, non quidem illam futuritionem illius meriti, sed potius ipsum meritum futurum, & illa voluntas remunerandi fertur ad merita, quæ videntur futura, & præsupponit de se illa voluntas remuneratiua videri illa merita vt futura, & tendit ad remunerandum, non quod præsens est, sed quod futurum est. Sic etiam illa voluntas efficax Dei denominat futurum pro tali differentia temporis ipsum obiectum, non autem se ipsam: quia ex vi diuinæ voluntatis efficaciter amantis obiectum pro tali temporis differentia possumus affirmare obiectum esse futurum pro illa temporis differentia.

Argumentatur rursus. Merita vt in intentione existentia vel sunt obiectũ scientiæ visionis, vel solummodo sunt obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ: hoc postremum dici non poterit, quia nemo propter merita possibilia dignus est remuneratione. Sed neque conuenienter primum defenditur; quia nequit per scientiam visionis videri terminus, siue meritum, quin omnino principia talis meriti videantur scientiã visionis: implicat enim effectum habere existentiam, sufficientem ad terminandam scientiam visionis, quam non habeant principia, quæ sunt tali effectu priora. 13. Alia obiectio.

Leuis momenti est obiectio, nam certum est Deum posse efficaciter decernere existentiam alicuius termini, quin pro illo signo determinet in indiuiduo principium, quo producendus est ille effectus. Et ex vi illius voluntatis efficacis videtur ille terminus vt absolute futurus ab hoc, vel illo principio, quamuis hoc principium non videatur scientia visionis, siue tanquam determinate futurum. Oritur in prima controuersia Deum posse efficaciter intendere finem quin pro illo signo determinet media, & consequenter finis videtur per scientiam visionis, & nõ vt purum possibile, secus determinata media. Quapropter non ex qualicumque scientia visionis meritorum impugnanda esset illa opinio, sed ex peculiari scientia visionis; quia merita debent mouere vt existentia in se ipsis, & consequenter vt dependentia ab his numero principiis, ac proinde principium non aduenit pro posteriori ad illud meritum. 14. Leuis momenti est obiectio.

At non ita facile suadetur meritum non posse mouere nisi vt existens in se ipso; quia videtur sufficere si moueat vt præuisum scientiã visionis vt absolute futurum, & voluntas remunerandi poterit præcedere ordine rationis existentiam meriti in se ipso. Sic voluntas remuneratiua, & ipsum præmium poterit duratione præcedere ipsum meritum. Nonnulli tamen aiunt anticipationem præmij non cadere sub meritum, quia merens non potest exigere illam anticipationem vt sibi debitam. At hoc admitti non potest respectu meritorum Christi, quia nulla gratia collata fuit antiquis Patribus, siue quoad substantiam doni: siue quoad modum conferendi illam, quæ non cadat sub condignum meritum Christi Domini. Immo probabile est posse purum hominem diuinitus mereri præmium conferendum ante existentiam ipsius meriti, quia cum hoc non repugnet merito infinito, non est cur finito, non repugnet; siquidem etiam meritum finitum potest esse absolute maius illo præmio. Neque inde inferas posse Deum etiam diuinitus pœnam inferre ante existentiam demeriti, quia Deus dum pœnam infert, debitum ab homine exigit, & se habet ad instar creditoris; non potest autem creditor solutionem exigere, antequam reipsa debitum incurratur. At in remunerandis meritis se gerit Deus per modum debitoris, qui potest solutionem anticipare, præsertim si postea sit incurrendum debitum omnino dignum tali anticipatione. Hæc omnia plenius declaranda sunt in sect. proxime sequenti. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio VIII.

Plenius exponitur qua ratione diuersitas ordinis intentionis, & executionis in diuinis volitionibus sufficiat vt principium merendi sub meritum cadat.

1. Disp. 17. disquirimus an prædestinetur homo propter merita, quæ ex diuina gratia facturus est ipse homo, & referemus authores, qui partem affirmantem, vel propugnarunt, vel insinuarunt. Potissimum illius sententiæ fundamentum erat, quoniam poterit Rex præbere militi arma, eo quod sciat illis bene vsurum, ita vt ipsa arma, quæ erunt principium facinorum, quæ fient ab illo milite, sint præmium eorumdem facinorum. Hoc exemplum loc.cit. discutiendum diuexauit Theologorum ingenia, & pro illius nostræ quæstionis enodatione, aliquas modo statuemus conclusiones.

2. *Prima assertio.* Prima assertio sit. Rex qui non præuidit militis meritum vt infallibiliter futurum non tribuit illi arma propter opus futurum, tanquam propter verum meritum. Ducor; quoniam alioqui, quamuis postea miles meritum illud non patrasset, extitisset proprium meritum, & voluntas remuneratiua proprie sumpta; quoniam præcessisset causa remunerandi, seu præmiandi, videlicet probabilis notitia meriti futuri, à qua ortum traxit illa præmiandi voluntas, quæ perduraret, quamuis miles non eliceret tale meritum, quia talis notitia non pendet per se ab euentu futuro. Fatemur potuisse Regem in illo casu in præmium (dummodo seruentur conditiones postea declarandæ) conferre arma, ita vt postea deficiente merito solum datum fuerit propter meritum apparens. Quemadmodum contingere potest vt adsit voluntas remunerandi, & absolute detur præmium, quia persona remunerans putat præcessisse de facto tempore iam elapso meritum illud, quod minime extitit, neque vnquam existet, quia falsa relatione persona, quæ decreuit remunerare fuit decepta. At in hoc casu mouet meritum, non quidem quod re ipsa extiterit, aut existat, sed solummodo in apparentia. Quapropter illa voluntas remuneratiua non est de se talis infallibiliter, vt nemo negare potest, neque de hoc potest esse controuersia. Iam ad ea in quibus dissidium esse potest accedo.

3. *Secunda assertio.* Dico secundo. Quamdiu in se non existit actio moralis meritoria, licet videatur infallibiliter futura etiam in decreto efficaci Dei non datur verum meritum, aut proprie vis meritoria. Ducor; quoniam non existente nostra libera operatione nihil datur quod morali laudi verti possit, nobisve imputabile: sed solum datur Dei Decretum, quod non est meritum nostrum, neque nobis imputabile: nemo autem proprie dicitur merens dum nihil efficit sibi imputabile, quia meritum consistit in actione imputabili; nihil enim nisi actio nostra nobis actu imputabilis potest constituere hominem dignum laude, aut præmio. Manifestumque est per intentionem Dei efficacem terminatam ad nostra merita non constitui nos dignos morali laude, aut præmio. Quare non per intentionem Dei terminatam ad ipsa merita, sed per obiectum talis intentionis sumus digni laude, & præmio: At illud obiectum ex vi illius intentionis nullum habet esse sibi intrinsecum, sed solum denominationem extrinsecam consistentem in ipsa intentione Dei, quæ nihil reipsa causat antequam adueniat voluntas executiua meritorum.

Confirmatur primo. Nemo est supplicio dignus dum actu non ponit in se ipso prauam operationem, & ideo non potest homo puniri antequam actu eliciatur culpa. Et ideo iniuste procederet iudex qui per reuelationem certo cognosceret Petrum crastina die commissurum furtum, si hodie latronem futurum flagellaret, quia ille, qui commissurus est furtum nullam elicuit operationem supplicio dignam. Sunt tamen Moderni ex meis discipulis, qui huic assertioni tanquam certæ à nobis propositæ refragentur. At illi solo casu opposita proferunt contra communem sensum Sapientum, qui satius ducunt toto incommodo viam occludere; quia non potest iudex habere ius aliquod ad pœnam inferendam, nisi reus ipse pœna dignus sit: At reus nullam formam, seu operationem effecit, obquam censeatur pœna dignus; ergo neque Iudex habet ius aliquod ad puniendum. Fieretque hominem constitui dignum pœna æterna propter peccatum futurum; quia postea fit dignus pœna æterna, & illud peccatum existit in absoluta præuisione Dei, ac proinde Deus iuste posset infligere pœnam æternam homini iusto. 4. *Confirmatur.*

Fateor inter meritum, & demeritum reperiri disparitatem aliquam, quatenus potest anticipata solutione præmiari; non autem possit puniri ante crimen commissum: nam iudex dum punit se gerit ad modum creditoris exigentis debitum à reo: in retribuendis vero præmiis se habet ad instar debitoris: cuicumque debitori licitum est anticipata solutione soluere: at creditori nefas est solutionem debiti exigere antequam debitum incurratur. At hæc differentia non probat hominem esse dignum præmio antequam meritum eliciat, sed hominem esse dignum remuneratione, quando efficit meritum, & Deum posse anticipate soluere debitum postea contrahendum: sicut enim non constituitur homo dignus pœna propter delictum futurum, sic non potest actu constitui præmio dignus per actum futurum: alioqui etiam homo constitutus in peccato mortali esset dignus præsenti remuneratione propter actum postea eliciendum in statu gratiæ. Eaque propter dum Christus D. erat futurus non potuit esse dignus, vt propter ipsius merita daretur gratia Abrahamo, quia sicut merita Christi solum videbantur futura, ita & Christi dignitas solum erat futura. 5.

Secundo confirmatur, quia propter eandem rationem merita futura sub conditione nequeunt veram rationem meriti habere, quia licet verũ sit hominẽ esse operaturum, si ponatur talis conditio, hoc tamen non est actu operari: homo autem non redditur dignus laude, & præmio nisi exerceat suam libertatem & ponat aliquid de suo, quia dum merita non sunt executa tantum sunt extrinsece cognita, vel amata, in quo nulla concipi potest dignitas moralis laudabilitatis, alioqui quamuis nunquam peruenirent ad statum absolutum possent habere veram rationem meriti, & merita pure possibilia essent præmio digna. 6.

Dico tertio. Quamus certo per reuelationem cognosceret Rex meritum militis perpetrandum his armis regiis, vel aliis aliunde liberaliter donandis tanquam omnino requisitis ad existentiam illius meriti, vel sine quibus non videretur illud opus futurum, non posset Rex pro tempore antecedenti dare anticipata solutione in præmiũ illa 7.

arma, nisi ad summum, quatenus censerentur maioris valoris illa arma, regia, quam alia vage requisita ad existentiam illius facinoris. Postea limitabitur, seu magis declarabitur conclusio quam modo sic ostendo. Meritum sub illo statu in quo ad remunerationem mouet, debet videri sufficienter vt futurum independenter ab ipso præmio, siue postea detur præmium, siue negetur; quia meritum debet merentem reddere ditiorem, quã esset ex vi præsentis decreti causantis meritum, si non præmiaretur. Sed ille miles iam supponitur habiturus hæc, vel illa arma, quamuis non eliciat meritum, & non remuneretur; igitur arma illa regia habere nequeunt rationem præmij vt requisita ad illud meritum, sed quatenus valorem aliorum superant; quoniam præmium semper affert vtilitatem merenti, quæ non intelligitur futura independenter à meritis. 8.

Nihilominus si illud militis meritum videretur eliciendum vel per arma iam propria militis, vel per arma regia in determinato, posset Rex conferre in præmium arma regia secundum omnem valorem ipsorum, si aliunde non obstet. Sumitur ratio ex dictis, quoniam simul cum propriis armis retineret miles arma regia, ac proinde locupletior euaderet iuxta omnem valorem armorum Regis, cum posset non mereri & non habere arma Regis, & potuisset Rex negare arma illa, quamuis donasset militi omnia requisita ad illud meritum. 9.

Difficultas modo est an saltem quando Rex intelligitur donaturus militi hæc vel illa arma, sine quibus non potest (vt supponimus) a milite fieri illud facinus, possit Rex ratione præscientiæ infallibilis meriti eliciendi dare anticipata solutione in præmium arma meliora, quatenus sunt maioris valoris, quam alia de se sufficientia ad aggrediendum, & perficiendum illud strenuum opus. Pro parte affirmatiua argui potest; quia meritum non cauiat per seipsum, tanquam per virtutem cauiandi, sed per notitiam sui vt certo futuri, aut præteriti, vel existentis, & ideo potest dari præmium ante existentiam meriti. At sententiam negatiuam suadere videntur, quæ dixi in secunda conclusione, quoniam ordo intentionis vi cuius videatur meritum vt absolute futurum insufficiens est ad merendum: quia ille ordo non constituit veram rationem meriti; quoniam vt ibi dicebamus vis merendi prouenit ab opere vt laudabili: opus autem non reddit hominem laudabilem in genere moris vsque dum eliciatur. Quia sicut intentionis ordo non sufficit reddere humanitatem sanctam, ita nec reddere opera humanitatis infiniti valoris. Hoc supra probaui ex natura ipsa demeriti, seu peccati, quod meritum non reperitur vere, & proprie antequam homo peccet. Licet enim disp. 15. sect. 5. aliquam disparitatem assignauerim inter meritum, & demeritum, quia meritum vt depræsenti reddat hominem dignum præmio, & habituali gratia, non petit vt de præsenti homo intelligatur constitutus filius Dei, quia potest perseuerare moraliter meritum, quin perseueret gratia habitualis, quæ dignificauit meritum: demeritum vero peccati mortalis minime perseuerat moraliter nisi actu constituat hominem Deo inimicum. At hæc differentia non probat dari veram rationem merendi prius quam reipsa eliciatur ipsa actio meritoria, sed solum longe aliter perseuerare moraliter ipsam actionem meritoriam; ac peccatum mortale, quod non multum refert ad præsentem controuersiam: cum ex ipsis terminis certum videatur hominem non posse constitui dignum præmio propter opus futurum, sicuti nequit esse de præsenti pœna dignus propter prauum opus futurum.

Ex probatione huius postremæ sententiæ colligendum est semper saltem ipsum meritum, & principium formaliter liberum, quod proprie mereri dicitur, debere præuideri determinate, & in singulari, vel si non determinate, & in singulari præuideatur meritum, debere ita remunerari, vt intentio præmiandi feratur ad remunerandum illud opus, quod postea determinate, & in singulari erit; quemadmodum etiam præmiatur opus, quod fuit, licet in particulari non cognoscatur. Hoc ex nuper dictis non difficulter monstratur, quia sicut non datur meritum antequam physice eliciatur actio meritoria, ita neque datur principium merens ante physicam elicientiam illius actionis meritoriæ: nam meritum est illa singularis actio existens, & principium merens est illud, quod determinat ad singularem actionem. Neque nos laudamus nisi singulare indiuiduum, sicut non agit aliquid in communi, vel indeterminatum, sed singulare, & determinatum indiuiduum. In præmio autem indiuisibili, quia solum attenditur moralis æstimatio, possumus computare quid cadat sub præmio, & quid gratis donetur, vt quando in præmium commutatur aliqua dignitas, seu officium; non enim tunc tota dignitas superueniens est præmium, si formaliter loquamur, sed solum quatenus excedit dignitatem aliam, quæ commutatur. In præmio autem, aut merente, quamuis attendatur moralis æstimabilitas operis, attenditur quoque ipsius efficientia physica, vt probatum manet. 10.

His positis pro plena difficultatis enodatione sit quarta assertio. Indirecte & aliqua commutatione facta potest aliquod principium meriti cadere sub meritum; secus vero directe, & immediate. Idem dicimus de præmio collato ante elicientiam meriti, quia non habet rationem præmij directi, sed indirecti, & quasi aliqua commutatione facta. Non posse esse præmium directum suadent recte, quæ nuper adduxi ne merita possint promereri præmium prius tempore collatum, siue non posse præmium tempore antecedere meritum. Loquendo de meritis puri hominis ita sentit Lugustom. de Incarnat. disp. 27. sect. 3. num. 40. & hoc forsam repugnare ait Moncæus disp. 6. qu. 6. At non facile, quoad præsens attinet assignatur discrimen inter meritum finitum, & infinitum: nam si dixeris meritum esse medium ad consequendum præmium, ac proinde non posse esse tempore posterius præmio; nam quod tempore posterius est nequit esse medium ad primo ponendum id, quod prius tempore existit; hoc eodem modo militat contra meritum infiniti valoris. 11. *Quarta assertio.*

Ratio est quia nullum meritum natura sua exigit anticipatam retributionem, quia talis anticipatio non est debita: secus est si in illo instanti reali producatur præmium pro posteriori naturæ ad meritum; quia pro tunc potest deberi, quoniam præsupponitur meritum. Meritum ergo, quantum est ex ipsa ratione merendi potest elici spe præmij, ac proinde de se non tendit in præmium iam possessum. Cum igitur præter naturam meriti sit vt præmiũ conferatur antequã meritum existat, aliquid gratiæ intercedit si concedatur præmiũ ante existentiã meriti; quia Deus habet ius ad solutionẽ 12. *Ratio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam differendam, & cedit illi iuri etiam suppositā futuritione meriti : è contra vero homo non habebat vllum ius ad exigēdam illam anticipatam solutionem, quia ante actualem elicientiam meriti nullum illi ius inerat ad præmium, nam totum ius ex meritis elicitis procedit : igitur Deus in cessione illius iuris aliquid præstat, quod merita illa non exigebant, ergo saltem illa anticipatio fuit directe ex gratia.

13. Indirecte vero potest optime illa anticipatio esse ex meritis, quod in casu militis recipientis à Rege arma ad eliciendum meritum explicari potest. Etenim si certo prænosceret miles meritum postea à se eliciendum, potuisset ipse petere à Rege, vt loco illius præmij dandi post meritum elicitum, darentur illi antea hæc arma, quin Rex postea teneretur dare aliud præmium ; ergo illa anticipata possessio armorum haberet aliquam rationem præmij. Quo eodem pacto posset qui eliciturus esset meritum, si haberet certam præscientiam meriti vt futuri post quatuor annos v. gr. exigere à remuneratore vt daret sibi vsum rei vtilis, & pretiosæ per illos quatuor annos loco præmij accipiendi post meritum elicitum, quin postea teneretur remunerator aliquod præmium tribuere. Hoc potest contingere independenter à pacto, quoniam si is, qui remuneratur nullum statuisset pactum, nullamque incurrisset obligationem remunerandi, posset considerata condignitate illius meriti aliquid detrahere ob anticipatam retributionem præmij, ita vt omnibus pensatis præmium adæquaret condignitatem meriti, quin esset supra condignitatem.

14. Hoc præcipue locum habet in meritis Christi Domini, quia potuit Deus loco alterius præmij cadentis sub condignum meritum Christi, dare antiquis Patribus gratiam anticipando solutionem meritorum Christi, quia adhuc facta illa commutatione merita habebant sufficientem, & superabundantem condignitatem, quamuis illud præmium indirecte diceretur tale, respectu anticipationis præmij ; nam merita illa condignitatem habebant ad infinita alia præmia multo maiora, quæ dari poterant post elicita merita, & danda non erant: loco autem illorum præmiorum potuit Deus anticipate dare gratiam Patribus antiquis propter merita Christi futura ; quia licet intercedat aliqua gratia in modo dandi præmium, illa gratia non est extra condignitatem meritorum, sed potius gratia fuit in modo, quo Deus se voluit obligare. Sicut gratia fuit quod se voluerit obligare ex fidelitate, vel etiam ex iustitia ad remuneranda nostra merita iuxta condignitatem ipsorum.

15. Possunt hæc congrue adaptari meritis finitis, quoniam Deus posset aliquid postea detrahere pro anticipata solutione, & posset ita, & non aliter promittere præmium condignum, siue pactum inire. Quare propter anticipatam exiſtentiam gratiæ ob meritum futurum posset Deus postea non conseruare gratiam per aliud tempus sequens æqualis durationis, aut aliter compensare illam anticipationem remunerationis. Ratio est, quia sicut ex conuentione partium posset fieri illa commutatio præmij, ita de absoluta potestate illius, qui posset nullo modo talia merita remunerare, posset fieri illa commutatio intra limites iusti pretij, siue præmij condigni. Quod etiam locum habet, quoties remunerans videt illam commutationem fore iucundam ipsi merenti, quæ plane iucundissima esset Christo Domino, qui moralem habebat necessitatem non diserepandi à diuino beneplacito. Potuissetq; Deus omnes homines constituere cum morali illa necessitate non discrepandi à diuino beneplacito, vel etiam cum infallibilitate metaphysica, præbendo ipsis hominibus auxilium metaphysice infallibile ad non discrepandum ab illo diuino beneplacito.

16. Sunt ex modernis nonnulli existimantes sub meritum puri hominis iusti cadere illam anticipationē solutionis, seu præmij, quamuis nihil aliunde detrahatur ob acceleratam remunerationem ; quia merita, inquiunt ipsi, non habent minorem condignitatem ex eo quod in hoc tempore posteriori eliciantur, quam haberent cæteris paribus, si fuissent elicita multis retro annis : nemo namque iure existimabit merita Christi habere minorem condignitatem, quam haberent si multis retro annis antequam Abraham fieret, elicita essent. Quo etiam pacto existimandum est, aiunt, merita S. Francisci non habuisse minorem condignitatem eo quod elicita fuerint tempore illo, quam si centum retro annis producta fuissent : aut actum amoris Dei quem modo elicito esse minoris condignitatis, quam si eliceretur heri.

17. At hi non aduertunt durationem meriti ita esse circunstantiam afficientem præmium, vt illud augeat, aut diminuat, quia ipsamet actio est diuersa pro diuersitate temporis : nam quælibet essentialiter illigatur suo instanti, & ideo meritum elicitum in hoc instanti, si attendamus ad actionem productiuam illius, quæ maximè meritum modificat, & partialiter illud constituit, diuersum est essentialiter à merito elicito in instanti sequenti; quia actio libera elicita in hoc instanti differt ex natura sua ab actione, quæ eliceretur in instanti antecedenti, vel subsequenti, vt copiosè monstraui in priori tract. de Incarnat. Manifestumque est merita condigne remunerari, si cum primum eliciatur meritum cōferatur præmium, ac proinde si anticipate remuneraretur, illa anticipatio esset vltra condignum. Quemadmodum maius malum fuisset illatū homini peccatori si pœna ante culpā infligatur.

18. Dixi disp. 9. sect. 2. hanc doctrinam seruata proportione locum habere in pœna subeunda ante delictum ex conuentione partium : nam si certo constaret reo de culpa postea futura, posset cum iudice pacisci de pœna alia statim subeunda vice illius, quæ erat infligenda post delictum commissum, & illa castigatio esset proprie pœna futuri demeriti. Quod si à iudice daretur reo optio, vt eligeret potius minorem pœnam anticipatam, quam maiorem post commissum crimen, & reus acceptaret punitionem anticipatam, illa punitio esset proprie pœna indirectè. At talis pœna infligi non posset absq; consensu rei ; quia demeritum non dat ius ad supplicium, nisi postquam homo est obnoxius culpæ, nisi accedat consensus volentis anticipate soluere, quia iudex in infligenda pœna se habet ad instar creditoris, qui debitum ab alio exigit; remunerator autem se gerit instar debitoris, qui potest solutionem anticipare, aut illam differre, quousque debitum contrahatur.

19. In meritis vero facile intelligitur anticipata retributio ; nam licet apud homines in potestate creditoris sit non admittere solutionem antequam debitum contrahatur: tamen respectu Dei hoc locum non habet; quia receptio præmij in merente ab illius acceptatione est independens. Vnde quamuis merens cederet iuri suo, Deus vere remuneraret. Et vt dicemus in tract. de merito, quamuis nullum esset pactum, nullaue promissio posset Deus remunerare merita nostra.

Ex

Ex his colligimus primo sufficere ordinem intentionis diuinæ, provt differt ab ordine executionis, vt Deus statuat dare in præmium aliquid, quod ordine executionis, & causalitatis præcedat meritum, si præmium illud non directe, sed indirecte dicatur tale. Ratio est, quia ex vi intentionis diuinæ, absolutæ & efficacis videtur meritum futurum, vt Christus potuit præuideri cum hoc merito in singulari, vel productus à solo Deo ; & quia Christus videbatur electurus hanc matrem, si in sua potestate esset illam eligere, quia Deus specialiter sibi complacebat in maternitate huius Virginis, & in electione illius vt esset mater Christi, ideo potuit Deus loco alterius præmij, qui potuit Christo dari, eligere Mariam in Dei matrem propter merita Christi. Potuit igitur hoc modo Christus indirecte mereri vt hæc fœmina esset ipsius mater, necnon optimum temperamentum sui corporis, quia illud meritum Christi in singulari, & principium formaliter merens, nempe anima Christi, non petunt essentialiter hoc principium productiuum vnionis animæ ad corpus, aut hoc temperamentum potius, quam aliud, & potuit videri illa anima vt futura cum illis meritis, quamuis non produceretur Christus ab illa fœmina, sed à solo Deo, & quamuis non produceret cum hoc optimo temperamento, sed cum alio.

Consequenter hoc merito indirecto potuit Christus promereri excessum vnius vnionis hypostaticæ præ alia, quia potuit Christus præuideri futurus independenter ab hac vnione hypostatica perfectiori, quāuis daretur humanitati altera vnio minus perfecta : Christus autem sic præuisus cum suis meritis vt absolute futuris, potuit mouere ad voluntatem absolutam remunerandi, dando in præmium vnionem hypostaticam perfectiorem. Si tamen Christus D. non videretur futurus, quamuis non esset hæc vnio hypostatica perfectior, non posset Christus suis meritis obtinere illum excessum perfectionis repertum in vnione perfectiori. Debet igitur merens fieri ditior per voluntatem absolutam præmiandi, quam videtur per absolutam futuritionem meritorum, quia voluntas absoluta præmiandi eo tendit vt obiectum mouens ad remunerandum, siue vt persona, quæ videtur cum meritis modo sufficienti vt existat voluntas absoluta remuneratiua, reddatur ditior ratione voluntatis remunerandi, quam præintelligebatur antea.

Sectio IX.

Occasione cuiusdam difficultatis declaratur amplius doctrina præcedentis sectionis.

I. Nsurgi tamen poterit contra nuper expositā in sect. præcedenti, quoniam exinde videtur fieri posse hominem, suis meritis promereri saltem de congruo primam suam electionem ad gloriam, quam nos supra diximus esse omnino gratis, & non ex meritis. Sequela probatur, quoniam independenter à tali electione potuerunt merita puri hominis videri vt futura, siquidem illa electio efficax ad gloriam, quæ datur antequam merita videantur in se ipsis, non est requisita ad existentiam meritorum, & est ab homine eligibilior, quam aliud genus prouidentiæ, per quod idem meritum, videbatur futurum indeterminate, ita vt, deficiente tali electione, ex vi alterius prouidentiæ existerent media requisita ad consequendam salutem. Ex quo etiam fieret illam primam electionem efficacem dari homini vt sanctus sit, & quia Sanctus erat futurus, quod videtur esse contra Augustinum de Prædest. Sanct. cap. 19. & de Correp. & Grat. cap. 9. aliisque pluribus locis, & contra Hieronym. & Anselm. ad Ephes. 1. Quod etiam refragari videtur Concilio Arausican. II. can. 25. expendenti verba Pauli ad Timoth. 1. *Misericordiam consecutus sum vt sim fidelis*, dicens. *Non dixit quia eram, sed vt essem*, quasi nequeant simul componi: *Quia eram*, & *vt essem*. Augustinus. Hieronymus. Anselmus. Arausicanū.

2. Confirmatur denuo ex Augustino lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. vbi inquit : *Non enim bene currit rota, vt rotunda sit, sed quia rotunda est bene currit*, & inde ostendit diuersitatem, & incompossibilitatem inter gratiam provt datur vt operemur, & provt datur, quia operamur, quatenus eidem gratiæ hoc non competit : ergo repugnat mutua prioritas inter causam meritoriam, & principium illius meriti, quamuis illud principium non sit essentialiter requisitum ad existentiam meriti : Etenim absque illa electione efficaci potuerunt existere illa merita, vt ex dictis in prima controuersia constare poterit. Confirmatio.

3. Huic obiectioni respondeti posset primo Augustinum, aliosque Patres exponendos esse de merito directo, quia merito minime debetur, vt præmium existat ante existentiam actualem meriti. Attamen facta commutatione præmij conferendi posteriùs tempore vel natura : poterit aliquid antecedens tempore, & natura esse præmium, dummodo illud quod antecedit natura, non sit per se requisitum ad existentiam meriti. Ideoque non poterit quis per actionem essentialiter procedentem ab hoc habitu infuso mereri excellentiam illius habitus præ alio ; quia illa actio meritoria hoc pacto non afferret præmium quod non esset in merente, quamuis nollet remunerator illud meritum remunerari, ac proinde per premium non fieret ditior persona merens.

4. Amplius tamen videntur voluisse Augustinus, & alij Patres, nimirū absolute loquendo illam electionem non cadere sub meritum etiam indirecte, neque potuisse non esse omnino gratuitam, seu liberalem : vt enim inquit Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 35. *Deus his quos eligit sine meritis dat vnde ornentur ex meritis.* Consequenter neque potuimus promereri primam vocationem iuxta Pauli testim. ad Timoth. 1. *Vocauit nos vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam.* Et ad Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante.* Vbi excluduntur non solum opera facta, sed præuisa cum vi sufficienti ad merendum, vel impetrandum electionem. Et vt illa anthitheſis vim habeat, debet supponi nulla ratione potuisse electionem illam esse ex operibus, sed ex vocante. Augustinus.

5. Melius respondetur Augustinum aliosque Patres loquutos fuisse de principio meriti, sine quo non videtur meritum futurum, sicut sine rotunditate non videtur rota bene cursura. Affirmantque illud principium absque quo non videtur de facto illud meritum vt absolute futurum, non posse sub meritum cadere ; quia voluntas remunerandi reddit personam merentem locupletiorem absolute, quam intelligitur ex vi meriti vt absolute futuri: At homo non intelligitur habiturus illa merita nō intellecta prædefinitione seu electione illa efficaci ad gloriā, quę est meritorū causa, ac proinde nō potest homo mereri, seu impetrare talē electionē. Melior responsio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtraque propositio probanda est. Prior, qua dicimus voluntatem absolutam remunerandi executiuam præmij præsupponere meritum vt absolute futurum independenter à voluntate illa remuneratiua, breuiter probata manet, quia remuneratiua voluntas tendit vt homo per meritum iam præuisum vt futurum, reddatur dictior ex vi remunerationis, quam intelligitur ex vi meriti præcogniti vt absolute futuri. Itaque ad voluntatem absolutam remunerandi executiuam præmij, & non liberalem præsupponi debet meritum vt absolute futurum, quamuis remunerator nollet remunerare meritum sic præuisum; quia meritum sic præuisum non includit præmium, seu voluntatem remunerandi, sed potius mouet vt repræsentans completam rationem meriti quamuis non conferatur præmium, & mouet vt conferatur.

6. Si repræsentatur meritum vt infallibiliter absolute futurum independenter à præmio, non est cur, qui ita cognoscit meritum vt infallibiliter futurum non possit habere voluntatem remunerantem quæ anticipate det præmium facta communione præmiorum, vt in præcedenti sectione diximus; quia vt sit aliquid absolute loco præmij directi, satis est si possit se habere non secus, ac si interuenisset pactum inter personam merentem, & remuneratorem de accipiendo tale bonum anticipata solutione, loco præmij conferendi post elicitum meritum: quod pactum iniri posset, si merita præuiderentur absolute futura; secus si solum cognoscerentur vt futura sub conditione, quia non præbent fundamentum ineundi tale pactum absolutum, & donandi de facto aliquid loco præmij postea conferendi: non enim intelligitur præmium fore attenta natura meriti postea conferendum: alioqui omnes mererentur gloriam, quia respectu omnium Deus videt merita conditionata, & forte in illo, quem non eligit videt multo plura bona futura sub conditione, sicut è contrario vidit in vtroque plurima peccata sub conditione futura: illa ergo præuisio conditionata non est sufficiens ad absolutum pactum ineundum. Explicamus hoc per ordinem ad ea quæ sufficiunt ad absolutum pactum ineundum; quamuis ad merendum non sit necessarium tale pactum: si enim Deus nihil penitus dicens homini, eum viderat recte operantem, poterit moueri ad dandũ præmium propter bona opera.

7. Quapropter si mercator dicat Petro, *Do tibi merces postea solues mihi*, verum pactum absolutum celebratur; quia mercator dat merces absolute propter ius quod de facto acquirit ad exigendum pretium; si autem non acquireret mercator illud ius, non esset proprie venditio, nec Petrus faceret proprie suas merces donec pecuniam redderet. In pluribusque recte comparatur meritum emptioni, & venditioni, & qui certo sciret postea dandum pretium, licet non teneretur reddere antea merces, posset propter pretium
8. certo dandum postea dare statim merces.

Superest ostendamus non videri merita puri hominis vt futura independenter ab illa electione efficaci. Hoc sic explico. Non potest Deus ante illam electionem videre merita puri hominis iusti vt absolute futura, nisi quatenus prius videret illa merita vt futura sub aliqua conditione Deo libera, quæ præcederet illam electionem, & pariter videret conditionem illam existentem: nam in illo complexo ex scientia conditionata, & positione conditionis videret Deus meritum illud vt absolute futurum. At illud complexum semper videt illud meritum vt absolute futurum sub respectu ad illam electionem efficacem, vt determinantem ad existentiam illius medij seu auxilij, ergo non videtur vt futurum independenter ab illa electione. Videt Deus per scientiam mediam illud auxilium futurum efficax si detur, & videt dandum fore si Deus specialem habeat complacentiam circa existentiam illius, quia videt posita illa complacantia dandam fore voluntatem præfinitiuam, quæ determinet ad existentiam talis actus; non tamen videt tunc per scientiam mediam dandum fore illud auxilium, quamuis non detur talis voluntas præfinitiua determinans ad existentiam talis auxilij. Sic etiam diximus in tract. de Scientia, præsertim in appendice §. vltimo, non esse in Deo scientiam mediam ante omne liberum decretum, qua videat dandum fore hoc auxilium, si videatur efficax, & negandũ si præuideatur inefficax. Licet per scientiam mediam quæ non præcedit liberum decretum videat non dandum fore illud auxilium, si præuideretur inefficax. Ratio est, quia illa scientia: *Quamuis non præfinirem hoc auxilium ex intentione efficaci boni operis*, siue, *Quamuis efficaciter non determinarem ad existentiam huius operis mediante hoc auxilio, darem nihilominus hoc auxilium*: supponit præfinitionem illius operis vt existentem, ac proinde ex vi reflexionis supra existentiam illius præfinitionis cognoscitur extiturum illudmet auxilium, quamuis non esset præfinitio. Quo etiam pacto hic actus: *Si non viderem hunc hominem operaturum sub conditione huius auxilij, non darem illum*, supponit esse decretum dandi tale auxilium. Quod etiam patet in hac scientia: *Si non decreuissem creare hunc mundum, crearem illum alium*. Quare illa scientia quæ videt diuinam illam præfinitionem boni operis vt existentem, erit eadem formalitas cum scientia affirmante illud auxilium extiturum, quamuis non daretur talis præfinitio. Recognoscantur quæ loc. cit. diximus.

9. Argumen. Posset tamen quis existimare in Deo esse decretum disiunctiuum dandi hoc auxilium ex vi prædefinitionis efficacis boni operis, vel omnino independenter à præfinitione; ac proinde antecedenter ad præfinitionem, & independenter ab illa videtur illud auxilium, & ipsam bonam operationem vt infallibiliter futuram mediante illo auxilio, ac proinde illa prædefinitio poterit esse præmium saltem indirectum illius boni operis. Respondeo primo tale decretum disiunctiuum non esse de facto: Augustinus autem, & alij Patres loquebantur de facto, quia supponebat illam prædefinitionem dari vt auxilium existeret, quod non esset verum, si ex vi diuini decreti præexistentis illud auxilium esset extiturum, quamuis non esset talis præfinitio, quia tunc præfinitio potius daret vt auxilium tali modo existeret, & ideo qui mereretur tunc existentiam prædefinitionis, non mereretur vt auxilium existeret, sed duntaxat vt tali modo existeret. Respondetur. 1.

10. Consequenter respondetur secundo Augustin. aliosque Patres solum negasse nobis dari posse ex meritis principium sine quo ex vi præsentis decreti tale meritum non existeret, quia hoc esset absolute mereri vt talis res existeret, siue vt principium requisitum existeret, & sic homo absolute mereretur primam gratiam, quia mererur de facto decretum determinans ad existentiam primæ gratiæ, sine quo ex vi præsentis determinationis diuinæ voluntatis non existeret illa prima gratia requisita ad meritum. Quando autem intelligitur iam determinatio vt illa gratia detur hoc vel illo modo, qui promeretur vt tali modo cõferatur, nõ meretur absolute talem gratiam, sed duntaxat, vt tali modo ipsi detur; & ideo homo non mereretur suam electionem prout est causa vt ipse homo bene operetur; sed solum vt tali modo causaret. At electio sumitur prout causa bonorum operum infallibiliter quoad substantiam operũ, & prout causa gloriæ secundum substantiam ipsius, & quatenus eo fine eligimur vt salutem secundum substantiam consequamur, quam ex vi diuini decreti non intelligimur absolute consequuturi antecedenter ad talem electionem formalẽ, seu virtualẽ, quod ita declaro.

11. Si Incarnatio Verbi diuini prædefinita esset omnino independer à matre, & nostra salus etiam præfinita esset independenter à matre, non diceretur Christus propter nostram salutem potius habuisse existentiam dependenter à matre, quam à solo Deo, ergo si intelligeretur ex vi diuini decreti nostra salus obtinẽda indepẽdenter ab illa electione, non dicerentur propter nostram salutem, potius ex vi electionis, quam alterius principij existere auxilia, quibus actu salutem, consequimur. At electio ponitur quia per illam potius, quam sine, salutem assequemur. Neque nos diceremus promereri electionem secundum totam æstimabilitatem illius, nimirum quatenus absolute dat primam existentiam mediis, quibus salutem consequimur, sed quatenus existentia medij prouenit potius ab illa causa, quam ab alia. Sic Deipara licet meruerit esse mater Dei, non meruit producere Christum secundũ totam æstimabilitatem, quæ reperitur in ipsa productione Christi, sed meruit vt præsupposita productione Christi vt futura, potius ipsa, quam Deus solus, vel alia fœmina produceret Christum; quia ex vi diuini decreti iam intelligebatur Christus futurus, quamuis non causaretur à Deipara, & intelligebatur futurus independenter à meritis. Itaq; illa electio, quæ est causa meritorũ, & includit rationem prouidentiæ præcedentis, & perducentis infallibiliter in cœlũ, & rationem talis specialis prouidentiæ per modum voluntatis efficacis gloriæ & meritorum, quæ de se illa causat per modum obiecti efficaciter voliti. Secundum primam considerationem non posset etiam diuinitus electio cadere sub meritum, quia non videntur merita futura nisi in vi prouidentiæ antecedentis perducentis infallibiliter in gloriam; secundum posteriorem vero considerationem potuit diuinitus sub meritum cadere, quatenus illa electo aliquid addit vltra prouidentiam dirigentem, seu præcedentem merita, & in gloriam perducentem infallibiliter. Ob eandem rationem licet Christus meruerit maternitatem Deiparæ, seu produci ab ipsa, non tamen meruit suam existentiam aut Incarnationem; quia vt Christus diceretur mereri Incarnationem, opus erat vt Incarnatio non esset independenter à meritis efficaciter præfinita, siue vt illa merita viderentur futura independenter ab Incarnatione, vel à decreto Incarnationis.

12. Ratio est, quia in genere beneficij, aut doni magis æstimatur velle efficere ob aliculus preces, id quoad alias ex vi præcedentis determinationis non erat efficiendum, quam efficere vt re ipsa tali modo res, (quæ alioqui erat efficienda ex vi præcedentis decreti) causetur, nisi modus adæquet substantiam rei iam præfinitam. Sicut in genere damnificationis minus damnificat, qui est causa suo consilio, vt citius, animosiusve patretur furtum, quod iam alias erat committendum ex vi præcedentis determinationis furis, quam qui est causa sua suasione vt absolute committatur furtum alias non committendum.

13. Ex his patet neque illo casu possibili electionem primam efficacem ad gloriam, & se habentem ordine intentionis, quatenus daretur vt sancti essemus, minime dari, quia futuri eramus sancti: nam dari propter merita electionem vt sancti simus, est dari propter merita secundum omnem æstimabilitatem, quam habet ad efficiendum nos sanctos, siue in ordine ad substantiam nostræ sanctitatis, & non solum in ordine ad circunstantias, siue modum, quo nos efficit sanctos. At in illo casu non daretur propter merita electio quoad omnem vtilitatem, quam habet respectu nostri, & in ordine ad omnem substantiam gratiæ, & gloriæ, quæ ab ipsa dimanat, sed secundum modum, in quo nobis est melius illud genus prouidentiæ, quam aliud, quod futurũ intelligitur ex vi decreti, si deficiat hoc. Sic etiam Deipara licet promeruerit esse mater Dei, non obtinuit suis meritis actionem productiuam Christi secundum omnem æstimabilitatem in ipsa repertam, quatenus est actio productiua Christi simpliciter: (quia independenter à meritis Virginis erat efficaciter decreta aliqua actio productiua Christi) sed quatenus est potius hæc actio prouenies ab hac fœmina, quam ab alia, vel à solo Deo, quod est mereri esse Dei Matrem, quia ipsam esse Dei Matrem consistit in eo quod potius ipsa, quam alia fœmina producat Christum, siue in eo quod Christus potius ab ipsa per generationem, quam alio modo producatur; quod non est mereri maternitatem in genere respectu illius filij, quia potuit Christus prædefiniri vt producendus à matre, antequam viderentur merita huius fœminæ; sed est mereri vt potius ipsa, quam alia fœmina sit mater Dei, quod non est mereri productionem Christi quoad rationem communem productionis ex matre, sed duntaxat quoad rationem individualem productionis prouenientis ab hac numero matre, potius quam ex alia. Et ob hanc causam Bernardus homil. in *Missus est*, hortatur virginem Mariam vt consensum præbeat, ne Verbum Dei ad aliam fœminem declinet, quæ fiat Dei mater. Bernardus.

14. At hominem mereri suam efficacem electionem ad gloriam quæ sit causa meritorum, & quatenus talia merita infallibiliter causat (quod sonat nomen electionis, & discretionis à reprobo, cui non dantur auxilia, quæ perducant infallibiliter in regnum cœlorum) non solum significat inter prouidentias, quæ infallibiliter, & antecedenter præparant auxilia, seu vocationes, quæ infallibiliter perducant in gloriam, mereri potius hoc genus prouidentiæ, quam illud, sed potius denotat meritum prouidentiæ ducentis infallibiliter in gloriam: quia per hãc distinguitur prædestinatus (qui significatur nomine electi) à reprobo. Cum igitur illa prouidentia ducens infallibiliter in regnum semper intelligatur iuxta responsionem supra traditam meritorum causa, neque videantur merita futura nisi dependenter ab illa, consequens est, si considerentur, quæ supra diximus, vt purus homo non promereatur, neque mereri possit suam electionem absolute consideratam, & secundum suam substantiam, vt ita loquamur, vel quatenus est causa, vt sancti simus, & gloriam assequamur, sed ad summum electionem mereri possumus, quatenus speciali quodam modo est causa infallibilis nostræ salutis. Etenim independenter à tali electione efficaci ad gloriam, possumus per antecedentem prouidentiam consequi salutem, vt si Deus dirigatur à scientia media ad danda auxilia efficacia, quatenus præuidentur vt talia, quin illa amet quatenus talia, tanquam media ex fine boni operis, sed quia ipsa præuisa sunt bona nobis. Et adhuc per

Universidad de Deusto
Biblioteca

prouidentiam antecedentem, & scientiam mediam non dirigentem ad conferendum auxilium potest dari speciale beneficium, & beneficentia ducens infallibiliter in regnum cœlorum. Neque obstat illud auxilium eodem modo fore dandum, quamuis videretur inefficax: quia etiam ex vi electionis efficacis ante præuisa merita, & voluntatis directæ per scientiam mediam datur auxilium efficax, quod nihilominus eodem modo daretur, quamuis videretur inefficax, licet dari non posset ex vi talis directionis illius scientiæ, quia non esset illa scientia.

15. Ex his colligitur posse hominem in aliquo casu possibili mereri primam gratiam, seu vocationem, non quidem secundum substantiam ipsius vocationis & primæ gratiæ excitantis, sed secundum excessum huius vocationis præ illa, sub qua etiam illud meritum videbatur futurum. Neque obstat si haberet homo in sua potestate, dum intelligitur cum proxima indifferentia ad operandum, & non operandum, illudmet auxilium excellens, quamuis non operaretur, siue meritum efficeret: hoc enim non est contra naturam meriti indirecti, quando post præuisionem meriti vnum præmium commutatur in aliud, siue ex consensu merentis tacito, vel expresso, siue de absoluta potestate remuneratoris potentis independenter à consensu merentis ita remunerare, vt contingit in casu nostræ quæstionis. Quamuis dicere possumus Christum iam existentem petiisse, vt antecedenter facta fuerit illa commutatio, aut illi præuidenti iam factam fuisse, maxime placuisse, quoniam sic Patri placuit, & hæc Christi complacentia, seu ratihabitio nota fuit Patri ab æterno.

16. Esset tamen contra naturam præmij, si independenter à merito decreta fuisset ipsa bonitas præmij, aut si voluntas primo determinans ad existentiam illius doni non supponat præscientiam meriti vt futuri. Quod autem postea superueniat potestas ad habendum illud donum deficiente merito, non obesse poterit naturæ præmij, dummodo re ipsa non detur nisi dependenter à meritis. Sic etiam, vt non semel aduerti, posset Deus decernere dare Petro hoc auxilium efficax, quod minime daret propter merita Christi si videret esse inefficax (vt supponimus in casu possibili) & nihilominus postquam semel daretur Petro illud auxilium ad eliciendum talem actum, esset in potestate eiusdem Petri facere vt illi datum fuerit tale auxilium independenter à meritis Christi: quoniam posita illa proxima potestate operandi cum illo auxilio potest ipsum reddere inefficax, & sic non esset ex Christi meritis, quia, vt ponitur in casu, non esset dandum ex Christi meritis nisi esset efficax; quia volitio dandi illud propter merita Christi essentialiter supponeret auxilium illud esse efficax.

17. Sed neque ad obtinendum præmium ex vi meritorum opus est vt dandum non esset, nisi viderentur merita, sed satis est si non intelligatur primum decretum dandi illud bonum independenter à meritis; quia non impeditur ratio præmij eo quod remunerator certa scientia sciat, quod si non præberet illud bonum propter merita, adhuc liberaliter illud præstaret ob suum beneplacitum, dummodo ante præuisionem meritorum, & independenter à meritis non actu illud promiserit nec dare decreuerit, vt latius probaui tract. 1. de Incarnat.

18. Secundo colligitur id, quod confertur vt meritum sit, ita vt absque illo minime videatur meritum vt absolute futurum, ita esse causam præmij, vt non possit esse effectus meriti; quia meritum independenter à præmio debet videri vt sufficienter absolute futurum: aduenit namque præmium, vt merens vltra meritum præuisum, vt sufficienter absolute futurum recipiat aliquid, quo fiat locupletior. Et ideo, quia homo non præuidetur assecuturus gloriã, nisi interuentu efficacis electionis ad ipsam gloriam, nequit ipsam electionem promereri; quia si bonus non est futurus nisi per electionem, non eligitur, quia bonus futurus est, vt Augustinus supra cum aliis ex Patribus docuit.

19. Fit tertio ex dictis non ita potuisse Deum decernere existentiam alicuius animi rationalis indeterminate, & aliqua merita vage, vt propter hæc merita ita vage præfinita, decernat vt animus ille sit animus determinatus S. Petri v. gr. siue vt tale meritum sic vage prædefinitum sit actus charitatis: quoniam, vt dictum est, meritum, ac principium formaliter merens, seu proprie, & non tantum de nominatiuè elicitiuum meriti, debet distingui realiter à præmio, quia relationem realem dicunt ad præmium; eo quod principium formaliter merens, hat realiter locupletius, quam per solum meritum.

20. Quarto deducitur non esse dicendum meritum antequam existat proprie mereri, siue præmium, facta commutatione, detur antequam meritum in se existat, siue non; quoniam si præmium detur ante existentiam meriti, potius dicendum meritum, quando postea existit, mereri, vt datum fuerit antea præmium. Sicut modo à Deo postulas, vt ab æterno voluerit tibi dare rem, quam petis. Non tamen licet existimare. (quidquid Modernus optimæ notæ existimauerit) merita S. Francisci v. gr. habere sufficientem condignitatem respectu anticipationis præmij; oppositum namque in præcedenti sect. probatum manet.

21. Obiicitur. At obiicitur. Merita illius Sancti non sunt minoris valoris, eo quod sint elicita tempore, quo vixit, quam haberent si centum retro annis Sanctus ille, v. gr. Franciscus fuisset natus: sicuti neque meus actus dilectionis Dei habet minorem condignitatem elicitus tempore vespertino, in quo primum ad elicientiam ipsius diuina gratia fui excitatus, quam si elicitus antea fuisset tempore matutino: igitur si elicitus tempore matutino haberet condignitatem, & æqualitatem cum præmio dato tempore meridiano, quamuis vespertino tempore eliceretur haberet æqualitatem cum præmio dato tempore meridiano.

22. Respondeo. Respondeo. Substantia præmij correspondet substantiæ actus, duratio autem præmij correspondet durationi eiusdem actus, quæ meritoria est formaliter, & longe diuersa pro diuersitate instantium, in quibus actus eliciuntur. Durationem ipsam esse formaliter meritoriam patet ex ipso merito continuationis actus. Imo nos putamus durationem consistere in actione productiua ipsius actus, quæ potius respicit hoc instans, quam aliud, & determinat vt actus incipiat potius in hoc instanti, quam in alio, & consequenter vt præmium meriti finiti, attenta natura ipsius meriti, incipiat cum meritum elicitur cum posterioritate naturæ, vel post ipsum meritum ordine durationis.

DISPVTATIO XVI.

An merita puri hominis, quæ ex natura procedunt, & non ex gratia sint causa prædestinationis?

VAMVIS omnino certum sit opera solius naturæ viribus elicita non esse causam nostræ prædestinationis, necessaria est tamẽ confutatio errorũ, quia ex ipsa refutatione, &, enodatione dubiorum, quæ occasione illorum errorum proponuntur, plurima ad præsentem materiam admodum vtilia examinanda sunt.

SECTIO I.

Confutatur error Origenis, Adamantij, & fundamentum commune Massilienſibus, ac nonnullis Scholasticis.

1. CElebris hic est error Origenis, quem S. Tho. refutat hic art. 5. dicentis, lib. 1. Periarchon cap. 7. 8. & 9. & latius lib. 3. cap. 10. merita vel demerita animarum antequam infundãtur in corpus, causam esse prædestinationis, vel reprobationis. Loquebaturque Origenes de meritis ex arbitrij fonte, seu naturæ viribus procedentibus, vt colligitur ex Hieronymo epist. 150. ad Hedibium quæst. 10. & in apologia contra Ruffinum tom. 1. alias 2. Hunc errorem confutarunt Concilium Lateranense sub Innocent. III. sess. 8. Bracharense I. c. 6. Leo I. ad Turibium cap. 11. dum definiunt animas hominum tunc temporis creari, cum primo corporibus infunduntur.

Hieronymus. 2. At nonnulli Origenem excusant, quasi non ipse damnandus sit vt hæreticus, sed propositiones, quæ reperiuntur in ipsius scriptis, quas aiunt fuisse ab hæreticis insertas. Lege Syxtum Senensem libro 4. biblioth. Sanctæ, pag. 278. §. *Caterum*: vbi postquam dixerat libros sub nomine Origenis editos scatere erroribus, quoniam ab hæreticis fuerunt deprauati, inquit: *Quam hæreticorum adulterationem multi vel non aduertentes, vel authoris crimen id esse magis, quam hæreticorum deprauationem credentes, Origenem cum operibus suis inter hæreticos reiecerunt.* At certissimum est Origenem excusari nó posse: quoniam damnatur à V. Synodo Generali sub Vigilio Papa collat. 8. Can. 11. *Siquis, non anathematizat Arium, Nestorium, & Origenem cum impiis eorum scriptis, anathema sit.* Et Synodus Lateranensis sub Martino 1. Consultat. 5. Can. 18. damnat inter alios hæreticos *Origenem cum impiis eorum conscriptis vsque ad vnum apicem.* Non igitur solum opera Origenis damnantur, sed ipsa persona. Propterea quae Sophronius in V I. Synodo act. 11. *Origenem anathematizat, & erroneum appellat.* Et Antipater Episcopus in 6. Synodo Generali *Origenem appellauit hæreticum.* Vide Vincentium Lyrinensem lib. aduersus prophanas hæresum nouationes cap. 23. & Baronium tom. 2. Annalium pag. 356. ibi: *In eo certe minus excusatione dignus esse videtur, quod cum sciret sua ab omnibus impugnari, retractatorium nullum ediderit commentarium, cum sibi tamen satis otij, & temporis superfuerit, vt ad omnes Catholicæ fidei numeros, cuncta, quæ à se scripta essent, attemperaret.*

Fotius Secundo. Synodus generalis. Sophronius. Antipater Vincentius Lyrinensis. Baronius.

3. Ergo inter varios errores Origenis an numeratur hic dicto lib. 1. cap. 7. *Anima non fuit simul cum corpore creata, sed antea, ita vt prius male, vel bene fuerit operata, & iuxta operum diuersitatem fuit à Deo electa, aut reiecta.* Ex quibus patet non solum errasse, quia putauit animas ante corpora conditas, sed quia operibus naturæ absque ope diuinæ gratiæ, factis prædestinationis aut reprobationis meritum attribuit. Ducebatur, quia cum in Deo non sit acceptio personarum, vt Iacob ante natiuitatem dilexerit, Esaü autem odio habuerit, credendum est iuxta bona opera, quæ gessit anima Iacob antequam corpori infunderetur, fuisse dilectam à Deo, & iuxta mala quæ effecerat anima Esau fuisse à Deo odio habitam.

4. Quo etiam argumento Massilienses, ne Deum cogerent admittere personarum acceptatorem, dixerunt ex parte liberi præcedere aliquod bonum opus naturale, ratione cuius per modum meriti de congruo, aut dispositionis, seu conditionis de se conducentis in salutem, putabant Deum non posse non esse acceptatorem personarum, si à se metipso ante liberam determinationem nostræ voluntatis, Deus à se metipso plura beneficia faceret vni, quam alteri, in quo sensu nunquam dictum est Deum non esse acceptatorem personarum: sed quia bene merentibus non negat præmium propter aliquam dispicentiam in defectu naturali personæ, neque ob aliquam personæ naturalem bonitatem, relinquit peccatorem inultum. Aiebat Faustus cum plurimis Massilienſibus: Princeps tenetur bona Reipublicæ distribuere pro meritis ciuium, & pro æqualibus meritis æqualia, pro maioribus maiora præmia distribuere, ergo ante præuisionem meritorum, non distribuit hominibus inæqualia bona, & multo minus decernit distribuere præmia.

5. Postea etiam plures Scholastici ex eodem capite impugnarunt electionem ad gloriam ante præuisionem meritorum, quia si Deus ante præscientiam operum efficaciter decreuisset aliquibus dare gloriam, aliis vero non, committeret vitium acceptionis personarum. Et quia Massilienſibus opponebat ab Augustino multitudo paruulorum, quorum aliqui absque propriis meritis consequuntur gloriam, quam alij non consequuntur, recurrebant ad ea, quæ infantes facturi essent, si superuixissent, aiebantque baptismum aliquibus concessum, quia bene vsuri erant libero arbitrio, aliis vero denegatum, quia male vsuri erant. Et hi turpius lapsi sunt. Primo quia per conditionatam scientiam vnus, & idem infans videtur infinities bene, & male vsurus libero arbitrio iuxta diuersas occasiones, tentationes, & auxilia in quibus posset bene, & male operari. Quod autem si diutius viueret potius constituendus esset sub his circunstantiis, in quibus erat recte operaturus si superuixisset, quam sub aliis, est per accidens: præsertim cum sub aliis omnino similibus pro diuersitate temporum esset prae operaturus. Cæterum contra hos postea agendum erit.

6. Redeo ad Origenem qui consequenter ad opera solis naturæ viribus elicita recurrebat, & ideo scripsit lib. 2. c. 9. ante finem agens de prælatione Iacobi in vtero matris *eum ex præcedentis vitæ meritis digne fuisse electum à Deo, ita vt fratri præponi mereretur.* Redditque rationem dicens: *Neque*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Creator iniustus videbitur, sed secundum præcedentes causas pro merito vnicuique distribuit; ueque fortuita vniuscuiusque nascendi, vel fœlicitas, vel infœlicitas putabitur. Supponit igitur non potuisse omnino gratis præbere tantum beneficium vni, & non alteri, quin Deus in elargitione donorum esset aliquo modo iniustus erga Rempublicam, rationem: & ideo merita præsupponenda sunt, quæ non supponant gratiam omnino indebitam, aut maiorem gratiam ante operationem collatam esse vni, quam alteri vt operetur. Quod adhuc explicat lib. 3. cap. 1. post medium sub his verbis: *Cum vna omnium sit natura rationabilium creaturarum, ex ipsa Deus secundum præcedentes meritorum causas, sicut ex vna massa figulus creauit, & plasmauit, alios quidem ad honorem, alios ad contumeliam.* Quare noluit prædestinationem esse opus misericordiæ, sed ex operibus factis per liberum arbitrium absque auxilio diuinæ gratiæ.

7. Prætermissa impugnatione erroris Origenis, quatenus dixit animas prius fuisse creatas, quam infunderentur in corpora, de quo videri possunt Suarez lib. 2. de Prædest. c. 4. Bellarm. tom. 3. lib. 4. de amiss. gratiæ cap. 11. in 2. & 3. sentent. Castro lib. 2. contra hæreses, verbo *anima*, hæresi vltima, post S. Thom. 1. part. quæst. 90. art. 4. & lib. 2. contra Gent. cap. 93. & 94. & alibi sæpe. Obseruanda est Origenis in consequentia, qui non ignorauit contra se militare illud Pauli Rom. 8. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus; sed ex vocante dictum est et: Quia maior seruiet minori sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esaü autem odio habui*: nam in commentariis ad Rom. lib. 7. hoc explicat multo aliter, & putat ex præscientia operum, quæ gerenda erant in corpore Iacob fuisse dilectum: Esau autem odio habitum, & propter illa opera sic præuisa ex eadem massa Deum fecisse aliud vas in honorem, aliud in contumeliam: *Iacob*, inquit, *qui mundauit semetipsum, fecit vas ad honorem; Esau vero, cuius animam non ita puram, neque ita simplicem vidit, ex eadem massa fecit vas ad contumeliam. Vt autem scias quod pro puritate, & simplicitate animæ Iacob factus fuerit ad honorem vas, audi, quale ei diuina Scriptura simplicitatis testimonium perhibet. Et erat, inquit, Iacob homo simplex habitans domi.* Ergo iuxta opera quæ fecit Iacob in corpore factus est vas in honorē, quia vt Paulus scripsit 1. Corin. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Vbi satis docemur reddituros nos esse rationem eorum, quæ anima gessit dum fuit vnita corpori, non vero operum, quæ antea gesserit. Cuius ratio est quia non est operata ante vnionem ad corpus.

Suarez. Bellarmin. Castro.

8. Ac rursus in eisdem commentariis lib. 1. colum. 3. circa illud: *Segregatus in Euangelium Dei*, refutat errorem dicentium Paulum fuisse segregatum ex vtero matris suæ, quia in eo naturæ bonitas erat, quia Paulus non fortuito, aut naturali differentia electus est, *sed electionis causas in semetipso dedit ei, qui scit omnia antequam fiant. Causas in eo, & merita, quibus in hoc segregari debuerit, vidit ille, quem non latet mens.* Enumerat autem causas dicens: *Præuidit enim quod abundantius, quam cæteri omnes, laboraturus esset in Euangelio, quod in fame, & siti in frigore, & nuditate, periculis latronum, periculis fluminum, periculis maris, prædicaturus esset Euangelium Christi, sciens quod væ esset sibi, si non euangelizaret, & quod maceraturus esset corpus suum, & seruituti subiecturus, ne fort e cùm aliis prædicaret, ipse reprobus efficeretur. Hæc ergo, & his similia, & alia multa in eo de ventre matris præuidens IESVS, pro his segregauit eum in Euangelium.* Vides Origenem enumerare causas ratione quarum Paulus segregatus fuit in Euangelium, & nunquam recurrit ad merita, quæ contraxit anima prius quam infunderetur in corpus, ad quæ necessario debebat recursum facere, si consequenter loqui vellet. Immo supposuit non fuisse in eius anima alia merita antequam esset in ventre matris.

9. Immo qua parte docuit Origenes illa merita, quæ Paulus gesturus postea erat in corpore, fuisse causam propter quam Deus hoc tempore potius, quam illo inspirauit talem vocationem, sufficienter colligitur Origenem non ad merita Pauli vt absolute futura, sed duntaxat futura conditionaliter recurrisse, non quia merita, vt sic conditionaliter præuisa vim habuerint merendi, sed quia illorum præscientia dirigebat Deum, & Christum Dominum ad Paulum eligendum, & segregandum in Euangelium; quia scientia euentus vt absolute futuri, siue cōsensus liberi, vt futuri absolute ex vi huius vocationis, non dirigit, vt existat hæc vocatio; ergo præscientia futuri consensus, quæ fuit ratio dirigens, propter quam Deus tali tempore vocauit, & tali vocatione, non fuit scientia qua Deus vidit talem consensum vt absolute futurum tali tempore, & tali vocatione. Ac proinde Origenes hoc loco solum assignat causam, siue conditionem simpliciter necessariam, vt tuto Deus absque frustrationis periculo prædestinare valeat, seu prædefinire efficaciter actus liberos, quia ex parte intellectus tribuit potentiam prædestinandi, & ita præfiniendi: potentia autem est causa nostræ operationis.

10. Origenis errorem sequutus est Priscillianus Abulensis Episcopus damnatus in Concilio Bracharensi I. can. 6. & epist. 93. Leonis I. ad Turibium Asturicensem Episcopum c. 10. & 11. necnon in Concilio Generali Hispano coacto contra Priscillianistas iussu Leonis I. sufficienterque error ille confutatur ex verbis adductis 2. Corinth. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum*, quia non sunt propria corporis, nisi quæ ab anima geruntur, quandiu corpus informat. Probatur quoque ex illo ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali*, &c. Quo eodem iure refutanda sunt illa merita conditionata Massiliensium: nam si propter ea Deus elegisset Iacob quæ præuidit eius merita, & repudiasset Esaü propter opera præuisa, Paulus non prætermisisset hanc rationem, vt obiectiones omnes extingueret; nunquam tamen reddit rationem ex præscientia, quamuis plura sibi obiiciat quæ desiderabant hanc responsiones, si idonea esset. Indeque infert Apostolus prædestinationem non esse volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Et ideo concludit: *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Similitudoque figuli adducta fuit, vt ab obiectionibus defenderetur, & ipsi similitudini correspondent illa præcedentia verba: *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Neque aliter exemplum figuli potuit esse opportunum, vt obiectionibus, & querelis satisfaceret: immo daret non modicam ansam oppositum intelligendi, & auidius querelis insistendi.

11. Ex his apparet responsio ad obiectionem tot hæreticis communem, quæ à suspicione iniustitiæ & acceptione personarum desumitur: quoniam hoc idem obiiciebatur Paulo, si autem ex præuisis operibus Deus diligeret vnum, & alium odio haberet, promptum fuisset Apostolo hoc responsum, vt vel vmbram iniustitiæ de medio auferret, & nihilominus aliter respondet, nimirum esse aliqua genera beneficiorum, quæ Deus potest conferre gratis, sicuti est in potestate figuli facere aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam: in aliis vero quæ aliquid iustitiæ sapiunt committi posse vitium acceptionis personarum. Ratio est quia vbi nullum debitum est, implicat committi personarum acceptionem: prædestinatio autem non præsupponit debitum ex parte Dei, sed est opus misericordiæ, & ideo discrimen prædestinati à reprobo non desumitur ex parte hominum, sed ex sola misericordia Dei. Proptereaque in sacris literis nomine sortis significatur prædestinatio, & nomine alicuius prædiuitis, qui in domo sua varia genera vasorum constituit iuxta illud Pauli 2. ad Timoth. 2. *In magna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea & fictilia: & quadam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.*

Respondetur hæretici. 1.

12. Secundo respondetur supremum Principem ac Dominum inter debitores æqualis summæ, & inter reos æqualis criminis posse absque vitio acceptionis personarum, & iniustitiæ vni remittere debitum, seu pœnam, quamuis ab alio id exigat, quemadmodum homo ille cui Petrus deberet centum, & Paulus totidem posset remittere debitum vni, non autem alteri. Quoniam supremus Princeps, & Dominus in ordine ad bona propria ipsius, quæ non obligauit ex promissione, aut contractu, est incapax committendi vitium acceptionis personarum, sicuti non committitur ab homine remittente debitum Petro, & non Paulo. Quare etsi propter culpam originalem denegaretur gratia huic, & non alteri, nullum esset in Deo vitium, quia habet supremam potestatem remittendi iniurias, & illas puniendi, non minus quam homo in humanis potest relaxare debitum huic, & non illi. Est etiam perissime dominus gratiarum, quæ in tempore conferuntur hominibus, & ideo illa dona, absque næuo acceptionis personarum posset conferre vni, & denegare gratiam alteri. Sic etiam Matth. 20. qui minus temporis laborarunt in vinea, pares facti sunt in substantia mercedis, & æternitate gloriæ, quoniam Deus nouissimis pro suo beneplacito contulit multo maiorem gratiam auxiliantem, qua non minus promeruerunt, quamuis vigilauerint, & laborauerint. Vides denarium operariis redditum omnibus fuisse debitum ex iustitia, quoniam, vt aduertit Nazianzenus orat. 50. in S. Baptisma, nouissimi, qui minus laborarunt, maiora merita habuerunt propter feruentiores actus internos: Deus autem non promisit non dare maiorem gratiam auxiliantem nouissimis, quam primis, & quia Dominus est, contulit gratiam auxiliantem abundantiorem nouissimis.

Respondetur. 2.

13. Imo quamuis negaret Deus omnibus hominibus auxilia etiam necessaria ad gratiam, & gloriam contra nullam virtutem ageret, ergo quamuis omnia auxilia negaret quibusdam hominibus, & aliis concederet, nihil efficeret Deo indignum. Et vt habetur Sapient. 12. *Quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas fecisti.* Quod si propter originale peccatum omnes damnarentur, nemoque per gratiam liberaretur, adhuc nullus iure posset conqueri, ac proinde potuit gratuito vnus accipere gratiam, aut prædestinari, quin alteri darentur hæc beneficia: nam quod ille accipiat gratis hæc dona, nullum tribuit ius vt isti tribuantur.

14. Accedat quoque argumentum Augustini contra Semipelagianos ex eximio, & singulari exemplo humanitatis Christi, aut eius animæ, quæ nihil egit antequam Verbo vniretur, & nihilominus absque nota personarum acceptionis concessit illi Deus tantam gratiam. Quis adeo desipiat, vt existimet animam Christi antequam reciperet vnionem hypostaticam perfectius per naturæ vigorem fuisse operatam, quam quemlibet Angelorum antequam gratiam reciperet.

Sectio II.

Error Pelagij, & Cœlestij exponitur.

1. Quamuis expositio huius erroris pertineat ad materiam de gratia, vbi nos plura dicemus, oportet nihilominus hic inferere, quæ pertinent ad præsentem Controuersiam de causis prædestinationis. Putauit Pelagius natione Britannicus, professione monachus, & eius discipulus Cœlestius, non solum gratiam, sed & prædestinationem dari secundum merita solius arbitrij; quoniam vidit suum argumentum æque procedere in prædestinatione, & ideo negauit prædestinationem gratiæ, & donorum quibus homo vitam æternam consequeretur fore necessariam, quia homo prædestinatur, aiebat ipse, ex meritis proprij arbitrij. Admisit Pelagius duo gratiæ genera ad salutem necessaria, videlicet creationem hominis cum libero arbitrio, & præterea fauorem Dei extrinsecum in eo consistentem quod legem suam nobis promulgauerit. Lege Augustinum epist. 90. Tertio certum est admisisse aliquam gratiam internam, quæ cōsistit in peculiari aliqua illustratione & inspiratione; aiebat tamen hanc conducere ad facilius seruandam diuinam legem, non tamen esse necessariam vt homo seruaret omnia diuina præcepta, & vitam æternam promereretur.

Pelagius.

2. Pelagium admisisse veram gratiam internam, quæ daret facile operari admittunt non pauci ex nostris modernis. Vide P. Granados in præfatione de Gratia cap. 4. num. 18. in qua docet Pelagium concessisse internum auxilium speciale, internas illustrationes, & inspirationes deseruientes vt facilius impleamus diuina præcepta. Et num. 22. ait Pelagium *ipsum posse bene operari* tribuere soli Deo, quia naturam dedit, & illam adiuuat suo auxilio, quod auxilium dicebat esse doctrinam internam, & inspirationem, qua reuelat Deus quid agere debeamus, & stupentem excitat voluntatem. P. Ruiz disp. 5. de Prædest. sect. 2. num. 2. ait de sola gratia supernaturali, & interiori egisse Pelagium, quando negabat necessitatem illius, & solam vtilitatem admisisse.

Granados.

3. At ex Neotericis nonnulli teste P. Suarez prologom. 5. capit. 3. aiebant Pelagium, quamuis in principio sui erroris negauerit internam gratiam dantem posse; tamen postea Augustini, & aliorum argumentis, conuictum admisisse internam illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis à Deo liberaliter infusam, sine qua non erat homo tunc proxime potens elicere actum salutarem. Et hi tres assignarunt status in Pelagio. Primus fuit quando absolute Dei gratiam diffitebatur. Secundus, in quo verbis tantum, & vafre gratiam admisit. Tertius, in quo postea veram gratiam internam dantem *posse velle*, non tamen ipsum velle,

Suarez.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aluarez. Albelda.

non tantum verbis, sed re ipsa admisit. Ita Aluarez disp.1. de Auxiliis num.21. Albelda 1. part. disp.68. & alij ex Thomistis. Qui probant hunc postremum Pelagij statum ex lib.de Gratia Christi cap.14. vbi contra Pelagium arguit. *Si tantum posse nostrum hac gratia iuuaretur, ita diceret Dominus: Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, potest venire ad me; non autem sic dixit, sed omnis qui audiuit, & didicit venit ad me.* Igitur supposuit Augustinus Pelagium admisisse gratiam dantem posse. Quod rursus confirmare possunt ex cap.47. vbi Augustinus contra Pelagium: *Si ergo consenserit nobis non solum potestatem in homine, etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, vt sine illo adiutorio nihil velimus, & agamus, nihil de adiutorio gratiæ (quantum arbitror) inter nos controuersia relinquetur*: ergo tandem Pelagius concessit gratiam internam, quæ non solum daret facile posse, sed etiam simpliciter posse efficere actum salutarem: alioqui adhuc restaret alia controuersia de adiutorio diuinæ gratiæ.

4. Suarez.

His minime obstantibus probat P. Suarius loc. cit. Pelagium vbique negasse veram gratiam, quæ tribueret nobis posse bene operari. Mouetur primo, quia Augustinus non pronunciat Pelagium concessisse veram gratiam, quæ tribuat posse, sed solum non respuisse gratiam, *quæ iuuet possibilitatem, voluntatem atque operis*: atqui multo minus est possibilitatem iuuare, quam illam conferre. Ideo

Augustinus.

etiam cap.5. de Gratia Christi docet Augustinus Pelagium gratiam fuisse confessum, *quæ tantummodo adiuuet*. Secundo, quia nunquam Pelagius docuit gratiam internam dari, nisi vt facilius operemur. Et licet aliqua verba non satis rem explicent, tamen vt sæpe idem Augustinus monuit: *Tanto Pelagius fallit occultius, quanto ea exponit versutius*, & ita potuit *posse nostrum* in gratia, nimirum ad facilius, vt potius *posse nostrum* semper posuerit in natura. Tertio quia licet Pelagius callide nonnumquam dixerit gratiam ad singulos actus dari, id minime intellexit de vera, internaque gratia, quæ datur per administrationem Spiritus internam, vt aduertit Augustinus lib.de Gratia Christi cap.2. sed quia pro singulis momentis, & actibus potest homo iuuari memoria exempli, & promissionis æterni præmij. Et cap.7. colligit Augustinus ex verbis Pelagij *eum illam gratiam confiteri, qua demonstrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, non qua donat, & adiuuat vt agamus*. Et cap.10. ostendit Augustinus ex verbis Pelagij non posuisse gratiam aliam præter doctrinam, *quia ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia reuelatur, ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est*. Ac rursus cap.13. scripsit Augustinus: *Si gratia doctrina dicenda est, certe illa intelligitur, vt altius, & interius credatur Spiritum Sanctum illam infundere, non solum per eos, qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum ministrat occultius, ita vt non ostendat tantummodo veritatem, sed etiam impertiat charitatem*. Et ideo cap.31. & 41. probat ex ipsa confessione Pelagij ipsum in lege, & doctrina constituisse illud auxilium, quo naturæ possibilitas adiuuatur, & non recessisse ab ambiguitate verborum.

5. Confirmat Suarez.

Confirmat Suarius hoc in lib.1. contra duas epist. Pelagian. cap.18. nam quia Iulianus dicebat hominem in bono opere à Dei gratia semper adiuuari, in malum vero diaboli suggestionibus incitari, colligit Augustinus Iulianum fautorem Pelagij sentire gratiam Dei nihil operari in excitando ad bonam voluntatem: *Quod satis*, inquit, *ipsa tua verba declarant: cur enim dixisti hominem Dei gratia in bonum opus excitari, sicut dixisti in malum diaboli suggestionibus incitari*: Ergo quia Pelagius non agnouit veram internam gratiam excitantem, quâ singulari proprietate inspirationem, & illuminationem diximus, quia præter obiecti reuelationem, etiam interius factam, necessaria est noua gratia iuuans intellectum, ad doctrinam reuelatam conuenienti modo concipiendam, & per voluntatis actionem acceptandam.

6. Alia confirmatio Suarij.

Quod rursus firmat Suarius: quoniam Augustinus, lib. de Prædest. Sanct. cap.1. aiebat Massilienses agnouisse veram excitantem gratiam, & in eo à Pelagio discessisse: non autem ab illo discederem, si talem gratiam tandem Pelagius fateretur. Ideo Pelagius in sua epist. ad Demetriadem quæ est 17. in 2. tom. operum Augustini in appendice, non agnouit gratiam illam internam, quam in illo loco potius, quam in aliis gratiam confiteri videbatur, vt testatur Augustinus lib.1. de Gratia Christi cap.22. 27.& 37. vsque ad 40.

Ouiedo.

Quo argumento ductus P. Franciscus de Ouiedo 1.2.tract.7. controuer.1.punct.11.num.111. putat longe probabilius esse Pelagium nullam gratiam supernaturalem admisisse; sed non negat oppositum esse probabile: & merito, quoniam illius sententiæ probabilitatem indicabunt, quæ mox adducam.

7. Probatio prioris sententiæ.

Probari potest iterum prior sententia ex verbis Augustini lib. de Gratia Christi, quia postquam Pelagius posuerat in natura posse venire ad Christum, & docuerat facilius hominem venire per gratiam, tandem fatebatur gratiam adiuuare, vt velle, & agere valeamus, & loquitur de adiutorio gratiæ non tantum vt facilius possimus, sed etiam vt possimus absolute, vt probari videtur ex verbis supra adductis ex Augustino num.3. nam docet nullum esse controuersiæ locum, si Pelagius fateatur non solum possibilitatem adiuuari, sed etiam actionem: At si solum loquutus fuisset Pelagius de iuuamine diuinæ gratiæ ad facilius, planum erat relinqui aliam controuersiam. Idem quoque Augustinus loc. cit. cap.14. & aliis multis affirmat Pelagium tandem dicere cœpisse prouenire à gratia, *vt venire possimus ad Christum*: At Augustinum non refutat ipsum, quia solummodo concessit prouenire à gratia vt facilius possimus venire ad Christum, sed quia non concessit iuuari à gratia *non solum nostrum posse*, sed ipsum operari, & actionem ipsam, ita vt Deus faciat vt velimus. Ex quo patet responsio ad primum argumentum Soarij. Audi modo Augustinum dicto cap.14. de Gratia Christi: *Venire posse in natura posuit Pelagius, & vt modo dicere cœpit in gratia, quamlibet eam sentiat*: quia nimirum, putabat Pelagius postquam admiserat gratiam dari vt facilius possimus peruenire ad Christum, admittendam esse gratiam, quæ daret absolute posse venire ad Christum, quæ tamen non daret *ipsum venire actu ad Christum*, quia si daret ipsum venire actu, nulla esset in humano arbitrio libertas; illa enim specialis prouidentia antecedens, seu peculiare regimen seligens vocationem congruam iuxta Pelagium (vt disput.2. probaui) est contraria libertati.

8.

Maluit etiam Pelagius vti illis verbis: *Gratia iuuat possibilitatem voluntatis, atque operis*, quia posita gratia (vt sect. sequenti dicemus) tota virtus causatiua actionis, & operis consistebat in nudo libero arbitrio, & hanc virtutem iuuabat iuxta ipsum gratia diuinæ illuminationis, per quam constituebatur voluntas proxime potens agere. Ita distinguebat

stinguebat posse ipsum quoad virtutem actiuam ab adiutorio dante posse proximum per modum dispositionis, & illuminationis, seu inspirationis. Semper tamen aiebat Pelagius bonam operationem nobis esse tribuendam, quia nos determinamus ad existentiam ipsius, & omnia possumus vertere in malum, vt refert Augustinus supra cap.4. *Quod vero* (inquit Pelagius) *bene vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, quia hæc omnia vertere in malum possumus*. Vide quæ habentur disput.2. ex lib.de Gestis Pelagij, vbi semper contendit *velle ad hominem referri, quia de arbitrij fonte descendit*.

9. Refellitur Suarez.

Ex his patet responsio ad secundam obiectionem Soarij: quia satis probabiliter apparet Pelagium recessisse à priori illo asserto, quo dicebat gratiam solum dari ad facilius. Etenim quando Augustinus exigebat, vt Pelagius concederet gratiam, quæ adiuuaret non solum posse, sed etiam actionem ipsam, siue liberam operationem voluntatis, non agebat de gratia iuuante solum ad facilius posse operari: alioqui maneret quæstio, eo quod Pelagius non admisisset vnquam gratiam quoad posse operari, quam quæstionem non mouet ibi Augustinus contra Pelagium, sed solum petit vt concedat Pelagius iuuari quoque ipsam actionem.

10. Quam sunt necessum, & diluitur.

Secundo principaliter disputo, & diluo pariter tertium fundamentum Soarij. Augustinus, & Pelagius etiam nomine legis, & doctrinæ veram gratiam internæ vocationis comprehendebant, ergo cum hæc non erat solum ad facilius, dicendum est Pelagium admisisse gratiam internam, quæ daret simpliciter posse venire ad Christum. Antecedens probatur primo ex illomet testimonio quod pro se afferebat Soarius ex lib. de Gratia Christi cap.10. *Ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia reuelatur, ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est. Etsi inter docere, & suadere, vel potius exhortari distare aliquid videatur*. Vbi scientiam qua quis salutariter potest operari, & inspirationem, quæ salutarem operationem suadet, nomine doctrinæ comprehendit Augustinus: nam agit de scientia, quæ suadet *omne quod bonum est*, & consequenter seruare præcepta supernaturalia, & vt homo ad iustificationem vltimo disponatur. Et initio sequentis capitis comprehendit nomine doctrinæ, & sapientiæ non solum magnitudinem reuelationum Apostoli Pauli, sed etiam gratiam illam, quam postulabat Paulus, dum se experiebatur infirmum: *Qua gratia* (scribit Augustinus cap.12.) *agitur non solum vt facienda nouerimus, verum etiam vt cognita faciamus, nec solum vt diligenda credamus, sed etiam vt credita diligamus*. Ideo nolebat tunc aliam habere quæstionem cum Pelagio, nisi vt concederet gratiam, quæ non solum daret posse bene operari, sed etiam ipsum operari, ac proinde supposuit concedi à Pelagio internam gratiam, quæ daret similiciter posse. Ob id etiam cap.11. aiebat se velle vt Pelagius fateretur illam gratiam, *qua non solum reuelatur sapientia, sed etiam amatur, nec suadetur tantum omne quod bonum est, sed etiam persuadetur*. Quare pro hac sententia adduci possunt, quæ contra illam obiiciuntur.

11.

In hunc sensum aduoco etiam verba capit.13. *Si gratia doctrina dicenda est, certe illa intelligatur, vt altius, & interius credatur illam infundere, non solum per eos qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum ministrat occultius, ita vt non ostendat tantummodo veritatem, sed etiã impertiat charitatẽ*. Nam ibi admittit Augustin.

gratiã internã posse appellari doctrinã, & vere esse gratiã internam si dicatur Deum per se illam infundere interius, quod addidit, vt damnaret priorem statum Pelagij. Deinde addit talem debere esse illam doctrinam interius infusam, vt non solum ostendat veritatem; sed etiam impertiat charitatem, quod adhuc negabat Pelagius postquam admisit interne ostendere veritatem. Ob idque concluserit Augustinus cap.47. nullum fore locum controuersiæ si etiam contentiat Pelagius voluntatem, & actionem adiuuari diuinitus, cum tamen in præcedenti testimonio, & alibi sæpe supponat alias posse esse controuersias, & reuera fuisse cum Pelagio.

12.

Confirmatur. Augustinus loc.cit. cap.41. postquam dixit Pelagium non recessisse *omnino* à suo prauo dogmate (quibus verbis indicauit Pelagium postea aliqualiter recessisse,) subiunxit: *Ipsum vero auxilium quo possibilitatem naturalem perhibet adiuuari in lege constituit, atque doctrina, quam nobis fatetur etiam Spiritu Sancto reuelari, propter quod & adorandum esse concedit*. Vbi loquitur de cognitione infusa mentibus hominum; nam prius Augustinus dixerat: *Ita vt ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas opinetur nisi vt nobis doctrina eius diuina reuelatione aperiatur, non vt adiuuetur mens hominis, vt id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione, & actione perficiat*. Et Augustinus enunciat Pelagium admittere orationes proficere, vt à Deo etiam diuina inspiratione detur cognitio veritatis, licet negauerit per talem gratiam adiuuari hominis mentem ad perficiendum ea, quæ didicerit. Vnde cap.10. referunt verba Pelagij aientis gratiam Dei *reuelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem excitare voluntatem, dum suadet omne quod bonum est*. Concedebatque Pelagius hanc gratiam dari nobis per Christũ, vt patet ex Augustin. lib.1.de Gratia Christi c.37.& 38. Hoc idem firmant sequentia verba, quibus monet Augustinus dixisse Pelagium gratiã Dei deseruire, vt demonstretur nobis via, sed via demonstrata adiutorio alterius non indigere: *Quamuis*, inquit, *& ipsam viam contendat etiam sola inueniri posse natura, sed facilius, si adiuuet gratia*. Vbi docet gratiam illam non esse omnino requisitam, quia per vires naturæ potest iuxta Pelagium haberi cogitatio sufficiens ad actus dignos gloria; à Deo tamen immittitur sublimior cogitatio, quæ adiuuat possibilitatem, quamuis non sit alia cogitatio, & præstat vt facilius homo possit, quia melius, & suauius demonstrat?

13.

Eneruetur ex dictis quartum argumentum oppositæ sententiæ nã Iulianus Pelagij fautor aiebat in omni opere bono nos Dei gratia, in malum vero diaboli suggestionibus incitari, ex quo acutè intulit Augustinus non ad omne opus conducens in salutem requiri Dei inspirationem, sed sufficere naturam, & hanc comprehendisse nomine gratiæ. Cum quo stat vt Iulianus, & Pelagius admiserint quandoque posse Deum illæsa nostra libertate infundere in nobis sanctam inspirationem, & interne nos illuminare vt specialissimus author cognitionis. Sic non negauit Pelagius Deum dare specialem inspirationem, & illustrationem, quæ redderet nos potentes facilius operari, & vera gratia esset. De hac igitur postea affirmauit adiuuare possibilitatem, & sic non solum facile posse, sed etiam absolute posse posuit in gratia, *vt posta dicere cœpit*, vt notauit Augustinus supra.

14. August.

Fecit quoque mentionem Augustinus loc. citato capit. 40. epist. ad Demetriadem, & examinat

Universidad de Deusto
Biblioteca

minat quæ in illa epistola dicuntur à Pelagio de adiutorio Dei, & inquit: *Quod tamen qualecumque, & quantulumcumque adiutorium, eum credibile est in hoc constituere quod nobis addatur scientia, reuelante Spiritu per doctrinam, quam vel non possumus, vel difficile habere possumus per naturam.* Quibus verbis fatetur Augustinus credibile esse Pelagium sensisse infundi à Deo nobis scientiam, quam vel non possumus, vel difficile habere possumus per naturam, ac proinde Augustinus non negat determinate Pelagium admisisse infundi in nobis à Deo scientiam quam habere non possumus per naturam. Et eo ipso quod Pelagius concederet illam illustrationem haberi non posse per naturam, fatetur per se infundi per Spiritum Sanctum, & consequenter admittebat gratiã supernaturalẽ.

15. Quod si putasset Augustinus Pelagium etiam in vltimo suo statu tantum admisisse gratiam, quæ daret posse facilius operari, aigueret etiam tunc Augustinus non dixisse Dominum: Omnis qui audinit à Patre, & didicit potest facilius venire ad me, aut venit ad me facilius; *sed venit.* Implicantia tamen dicebat Pelagius, quia meritum naturale habebat iuxta ipsum proportionem ad illam gratiam obtinendam, & ad consecutionem visionis beatæ, & ideo inferri poterat gratiam illam, & visionem beatam esse naturalem. Neque Pelagius dixit illam gratiam esse necessariam, aut sine illa dari non posse meritum vitæ æternæ. Augustinus vero contendebat illam gratiam esse necessariam ad meritum vitæ æternæ, & hoc significauit Augustinus dicto libro de Gratia Christi cap.47. illis verbis: *Si consenserit ipsam quoque voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, ita vt sine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus, &c. nihil de adiutorio gratiæ Dei (quantum arbitror) controuersiæ relinquetur.* Quibus satis docet gratiam esse omnino necessariam vt bene velimus, & agamus.

16. Argumentum graue pro hac sententia. Ex his aliud graue apparet argumentum pro hac sententia. Etenim Augustinus totus erat eo loci vt Pelagius, vt concederet gratiam, quæ daret non solum facile posse, nec solum posse bene agere; sed ipsum bene agere. Aiebat Pelagius vt August. scribit li. 2. contra duas Epist. Pelagianorũ: *Pelagius facilius dicit impleri quod bonũ est, si adiuuet gratia.* At postea Pelagius, vt ex dictis apparet aliquid amplius dicere cœpit: ergo admisit gratiam, quæ daret non solum facile posse, sed etiam posse. Vtramque autem gratiam quandoque tam Augustinus quam Pelagius comprehendebant sub nomine legis & doctrinæ. Vide Augustinum libro de hæresibus ad *Quod vult Deum*, paulò ante finem, & lib. de Gratia Christi capit. 26. & 27. & prius ibi capit. 7. inducitur Pelagius concedens *ineffabilem dono gratiæ cœlestis illuminationem, ad hoc vtique, vt diuina præcepta, & promissa discamus.* Et illum refutat Augustinus cap. sequenti, quia hæc gratia *iubet potius, quam iuuat, docet morbum esse, non sanat.*

17. August. Postremo muniri potest hæc sententia, quoniam Augustinus lib. de Prædestinatione Sanct. cap. 1. refert in quo Semipelagiani recesserunt à Pelagio, nec ponit discrimen in eo quod Massilienses agnouerint veram excitantem gratiam, secus autem Pelagius, *sed in eo quod ad nullum opus vel perficiendum, vel incipiendum sibi quemque sufficere posse confentiant.* Licet ante opus posuerint quandam voluntatem habendi tale opus, quam vocabant *velle sanari, velle credere.* De quo postea dicemus. Admittebantque Galli veram inspirationem internam diuinitus immissam: nam Cassianus collat. 13. c. 15. affirmat Dei gratiam traxisse Paulum inuitum, ac repugnantem. Et cap. 17. inquit: *Nunc vero etiam Spiritus Sancti desiderium, Deus inspirare incipit, & vel initium boni operis, vel perseuerantiam donare.* Vbi eodem modo agit de gratia, quæ dat initium, & quæ perseuerantiam præbet. Et post pauca: *In eo enim quod prior aduocat, & ignorantes nos, atque inuitos trahit ad salutem, protector, atque saluator est, in eo autem quod annuentibus nobis opem ferre, suscipere, ac munire cõsuenit, susceptor ac refugium nominatur.* Neque aliter cap. 18. ait *hanc gratiam salutis inspirare principio, & inserere vnicuique bonæ voluntatis ardorem.* Quæ gratiam præuenientem intrinsecam denotant. 18.

Neque negari potest (quidquid dixerit Herize de Prædest. disp. 25. cap. 4.) Massilienses agnouisse auxilium gratiæ intrinsecum, vt optime docet Soarius ex Cassiano collat. 13. c. 7. dicente: *Quantulamcumque scintillam ex corde nostro emicuisse conspexerit, eam confouet, suaque inspiratione confortat.* Et c. 8. *Cum ortum bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim.* At Cassianus etiam admisit gratiam istam antecedere nonnumquam initium salutis. Licet alij ex Massiliensibus ad initium salutis nunquam admiserint veram gratiam internam. Et hoc solum probant quæ Soarius loc. cit. num. 43. Nisi forte illis testimoniis solum probetur Semipelagianos vsurpasse gratiam valde ambigue.

Sectio III.

Deteguntur amplius errores Pelagij, & quæstiones aliquæ examinantur.

1. QVamuis dicamus Pelagium admisisse aliquã veram gratiam internam illuminationis, & inspirationis, quæ non solum daret facilius posse operari, sed iuuaret potentiam vt esset proxime potens, adhuc varij lapsus non obscure apparent. Primum est, quia nunquam admisit hanc gratiam esse absolute necessariam ad eliciendos actus salutares: existimabat namque deficiente illa cognitione à Deo infusa, dari posse cognitionem viribus naturæ elicitam, cum qua potest voluntas propriis viribus salutem consequi. Hoc patet ex argumento Pelagianorũ adducto ab Augustino lib. de Gratia & libero arbitrio c. 16. *Aiebant Pelagiani: Non iuberet Deus quod sciret non posse ab homine fieri,* vtique per vires arbitrij. Vnde quamuis diceret internam gratiam dare hic, & nunc posse operari, non tamen infundebatur, quia sine illa non daretur illa potestas bene operandi, sed quia ita daret potestatem, vt simul maiorem daret facilitatem. Hic error sufficienter etiam damnatur à Concilio Tridentino sess. 6. can. 2. his verbis: *Si quis dixerit ad hoc solum diuinam gratiam per Iesum Christum dari, vt facilius homo iuste viuere, & vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium vtrumque sed ægre tamen, & difficulter possit, anathema sit.* Damnatur inquam Pelagius quia licet existimet quis ipsum admisisse aliquam gratiam internam, quæ non solum det facilius posse, sed etiam simpliciter posse, adhuc existimabit non ita esse necessariam illam gratiam, vt absque illa non possit homo per naturales vires arbitrij vitam æternam promereri. Quare absolute aiebat Pelagius, ita illam gratiam dare posse bene operari, vt minime necessaria esset absolutè ad actus salutares eliciendos; Trident.

dos; nam vi alterius cognitionis naturalis posset voluntas propriis vitibus salutem adipisci.

2. Secundus error Pelagij bonam operationem tribuebat soli, aut præcipue libero arbitrio; quia vel negauit etiam concursum Dei generalem immediatum in bonas operationes liberas (de quo dicam sect. sequenti) vel si illum admisit putabat non magis fore Deo tribuendam bonam operationem, quam malam, quoniam voluntas se determinat, & de arbitrij fonte descendit tam bonum opus, quam malum. Hic est error, quoniam bona etiam naturalia specialiter referenda sunt in Deum tanquam authorem, secus opera praua. Contra errorem agit Augustinus lib. 4. contra Iulianum cap. 3. vbi concludit: *Ex quo colligitur etiam ipsa opera bona, quæ faciunt infideles non ipsorum esse, sed illius, qui bene vtitur malis.* Concessitque Augustinus ante fidem opera naturalia bona non solum ex obiecto, sed ex omnib. circunstantiis, & absolute bona, vt manifeste patet ex præcedenti testimonio; si enim essent opera mala non dicerentur non esse nostra sed Dei. Sunt & alia loca, quæ id aperte demonstrant: nam de Patientia tom. 4. cap. 26. 27. & 28. supponit patientiam hæretici posse honestam esse, & non esse donum conducens in salutem. Loquiturque capit. 26. quando chismaticus multa patitur ne Christum neget, docetque illum actum esse absolute laudabilem, licet non conducat in consecutionem vitæ æternæ. Similiter cap. 27. agebat de hæretico, qui separatur ab Ecclesia per errorem, & nihilominus aliquid credit, pro quo patitur. Insuper in Psal. 26. ad illa verba: *Fac bonitatem, & inhabita terram, pronunciat extra Ecclesiam multos exercere bona opera, & ait: Inhabita terram, ne forte bonitatem extra inhabitationem terræ facias, terra enim Domini Ecclesia est.* Licet doceat illa opera non pertinere ad agricolam, quia non inhabitant terram, & ideo non conducere in salutem. Libro etiam de bono coniugali cap. 6. ait, *coniugalem concubitum filios procreandi gratiã non habere culpam*, quæ voluntas etiam reperitur in infidelibus. Et citea verba illa Psal. 83. *Passer inuenit, sibi domum*: docet aliqua bona opera reperiri in infidelibus. Ac rursus de spiritu, & litera cap. 27. dixit sine aliquibus operibus bonis *difficile vitam cuiuslibet etiam pessimi hominis reperiri.* Vnde author hypognosticon lib. 3. c. 4. late refert opera bona cuiuslibet pessimi, quod opus Augustinianũ est, ex scriptis ipsius confectum. Est etiam ex Augustino pulcherrimum exemplum in Polemone Gentili, de quo Augustinus Epist. 130. ait factum esse honeste continentem ex luxurioso, & affirmat illam continentiam fuisse Dei donum: *Quod si continens factus fidem reciperet, continentia non tantum ei prodesset ad præsentis vitæ honestatem, verum ad futuræ immortalitatẽ.* Hoc in tract. de Gratia fusius proponetur, interim sufficiat aduertere Pelagium errasse, quia bona opera libera homini tribuebat, non Deo. Vide Augustinum lib. de Gratia Christi cap. 4. vbi ait putasse Pelagium *velle ad hominem referri, quia de arbitrij fonte descendit.* Augustin.

3. Tertius error Pelagij fuit negare specialem Dei prouidentiam, qua regit electos, ne peccata committant, & vt bene operentur. Vide Augustinum lib. de Gestis contra Pelagium in Concil. Paleft. vbi introducitur Cœlestius cap. 11. affirmans nos ad non peccandum, & honeste agendum non indigere illa custodia, argumentabaturque cum Pelagio: *Si gratia Dei est quando vincimus peccata, ergo ipse in culpa est quando à peccato vincimur, quia custodire nos, aut non potuit, aut noluit.* Aiebatque Pelagius *omnes voluntate propria regi*, quia alioqui non esset liberum arbitrium. Vide plura disp. 2. Hoc totum manabat ex illo errore, quo putabat omnia opera bona & meritoria esse de facto ex viribus arbitrij, & non magis in Deum, quam mala esse referenda, & fundamentum erroris erat, quia velle, & operari de arbitrij fonte descendit. Audi Pelagij assertã apud Augustinum lib. 1. de Gratia Christi cap. 4. *Sic tria ista distinguimus, Pelagius inquit, & certum veluti in ordinem partimur. Primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus. Primum illud, id est, posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit: duo vero reliqua* (hoc est velle, & esse) *ad hominem referenda sunt, quia de arbitrij fonte descendunt.* Hoc pernicioſum dogma, vt exponitur ab Augustino cap. 5. pronunciat Deum non adiuuare nos vt velimus, aut faciamus, *sed tantummodo vt velle & agere valeamus.*

4. Sed restat dubium an Patres cum Pelagio de actuali gratia disputantes, de gratia tantum supernaturali quoad modum, vel de supernaturali quoad substantiam disputauerint? Vidimus supra satis probabile esse Pelagium admisisse aliquam gratiam à Deo infusam. Quare probabile est non solum admisisse aliquam gratiam internam naturalem dum *Deus cordis oculos aperit, & futura demonstrat; dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlesti illuminat*, vt ipse aiebat, (de quo vide Augustinum lib. 1. de Gratia Christi cap. 7.) sed postea in sensu explicato admisit gratiam per se supernaturalem, quæ non potest dimanare à causis naturalibus, sed à Deo infunditur. Etenim postea aliquid amplius concessit Pelagius: nam de illa gratia, de qua prius dixerat dare facilius posse, asserit postea dare quoque ipsum posse. Euoluantur, quæ in præcedenti sect. diximus. At Concilia & Patres nullo modo contenti fuere gratia, quam admittebat Pelagius, propter causas loc. cit. adductas.

5. In operatione autem libera non agnouit supernaturalitatem Pelagius, & existimo Concilia & Patres contendisse actus naturales, quamuis ab aliqua gratia procederent, non esse positiue conducentes in vitam æternam. Idque sufficienter colligitur ex dictis num. 2. quia ostendi dari opera naturalia facta ex gratia prouidente, quæ non conducunt in salutem, quia non procedunt à fide, seu cognitione supernaturali. Hæc assertio probatur, quia si opus naturale proueniens à gratia conduceret in salutem, etiam esset positiue conducens in gloriam, quamuis à gratia non procederet; non enim potest desiderari gratia per modum principij actus liberi, nisi vt intrinsecam perfectionem refunderet in ipsomet actu, nec Patres aut Concilia requirunt vires supernaturales ad actum meritorium vitæ æternæ, nisi propter excellentiam ipsiusmet actus, & imbecillitatem nostrarum virium, & dum supponunt naturam esse imbecillem ad eliciendos actus meritorios gloriæ, nisi adiuuetur viribus supernaturalibus (quamuis adessent excellentissimæ vires naturales) sentiunt actus naturales non posse promereri gloriam, quamuis procederent ab auxilio gratiæ.

6. Quod si actus naturales possent conducere positiue in salutem, redderetur inanis ratio propter quam admittendi sunt actus fidei, spei, & charitatis supernaturales secundum substantiam: nam quia positiue conducunt in salutem debent intrinsecam habere supernaturalitatem. Controuersia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

que cum Pelagianis non erat circa dignitatem extrinsecam prouenientem actibus aliunde. Vnde Concilium Arausicanum c.5. fine ait: *Qui fidem, qua in Deum credimus dicunt esse naturalem, omnes eos qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt:* Ergo quia nequit intelligi fides, vel pia affectio credendi conducés in salutem, quæ in se naturalis sit: fides enim naturalis viribus naturæ haberi potest. Hinc Ioan.6. habetur: *Hoc est opus Dei, vt credatis in ipsum,* nempe ipsum credere provt oportet, debet prouenire à gratia infusa. Et hinc etiam est, vt Patres, eo quod actus possint conducere in salutem, colligant excedere omnem sufficientiam naturæ. Quod si possibiles essent actus naturales positiue conducentes in salutem, pariter non repugnarent actus fidei, spei, & dilectionis Dei, qui hominem ad iustificationem disponerent, ac proinde difficilimum esset non solum rationibus, sed testimoniis Conciliorum, & Patrum impugnare asserentem de facto actus fidei, spei, & charitatis, quibus homo iustificatur, esse intrinsece supernaturales.

7. Molina. Soarius. Ex oppositaque sententia fieret, attritionem naturalem in sacramento esse sufficientem dispositionem ad gratiam recipiendam, quod vocat Molina in Concordia disp.14. in fine, parum tutum in fide. Et Soarius 3. part. disp.20. sect.2. censet esse omnino certum non sufficere naturalem attritionem ad gratiæ receptionem: quia Tridentinum sess.14.c.4. affirmat talem attritionem esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsum, & sess.6.can.3. concludit *neminem sine gratia posse pœnitere sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur.* Quæ particula, *Sicut oportet* est, quæ maxime distinguit actus supernaturales à naturalibus. Et hac ratione probamus actus supernaturales, quia ad efficientiam ipsorum, vltra gratiam, quæ nō est provt oportet ad consecutionem salutis, assignanda est alia requisita vt fiant opera de se conducentia in salutem, nempe in amicitiam supernaturalem, & visionem beatificam, quæ de se est in ordine supernaturali. Itaque illa particula: *Sicut oportet*, significat perfectionem aliquam intrinsecam actus, ratione cuius fit proportionatus ad obtinendam iustificationem: At prædicta particula non adhibetur solū ad actus fidei, spei, & charitatis: nā eadem ponitur ab Arausicano in Can.6. *ad volendum, desiderandum, cauendum, laborandum vigilandum, studendum, petendum, quærendum, pulsandum*, ac subinde in quavis operatione positiue conducente in salutem habet vim argumentum.

8. Quod si particula illa: *Sicut oportet*, non denotaret perfectionem aliam præter moralem bonitatem, ad eam significandam frustra adderetur; quia manifestum est ad turpes actiones non requiri gratiam. Pateretque iuxta oppositam sententiam via tuendi nostros actus fidei, spei, & charitatis, esse naturales, quamuis per illos homo ad iustificationem disponatur. Præcipua igitur controuersia contra Pelagium fuit circa actus conducentes in salutem, & gratiam, intrinsece supernaturalem. Tamen vt dicemus in tract.de Gratia, etiam probarunt ad alia honesta opera, quæ positiue non conducunt in salutem necessariam esse gratiam prouidentem, & contra hanc etiam Pelagius assurrexit.

9. Augustinus. Ergo, vt plura vno verbo complectar, semper asseruit omnia opera ad salutem, remissionem peccatorum, & beatitudinem assequendam necessaria posse naturæ viribus effici. Recognoscе Augustinum lib.6. de hæresibus, hæresi 88. & Concilium Mileuitanū can.5. Vnde tandé colligebat Pelagius prædestinationé nostris operibus ex liberi arbitrij viribus ortis deberi. Cognouit Pelagius gratiam remissionis peccatorum, per quam iustificamur, & gratiam, qua iuuamur ad elicientiam actuum conducentium in salutem: aiebat tamen gratiam remissiuam peccatorum, & vitam æternam nobis conferri propter opera liberi arbitrij, & propter pœnitentiam naturæ viribus elicitam.

10. Quia tamen Pelagius mouebatur; quoniam alioqui destrueretur liberum arbitrium: nam facultas libera operatur à se ipsa, & non indiget alterius adiutorio, putarunt nonnulli Pelagium consequenter negasse concursum Dei generalem ad omnes operationes, & putant ita de Pelagij errore sensisse Hieronymum tom.2. Epist. ad Theliphontem in medio, vbi in persona Pelagij dicit: *Si voluero curare digitum, tollere, aut deambulare, semper mihi auxilium Dei necessarium erit.* Et lib.1. dialogor. contra Pelagianos sub initium: *Si in singulis rebus Dei adiutorio vtendum est, ergo calamum temperare, tacere, loqui, nisi Deus voluerit non poterimus.*

Sectio IV.

Negaueritne Pelagius concursum Dei generalem ad nostra opera libera.

1. Pelagius negat concursum Dei generalem in nostra opera libera. PElagium minime negasse vniuersalem Dei cōcursum immediatum in opera nostra libera docent P. Vasquez tract.de Gratia disp.190. c.7. Granados in Præfatione de Gratia n.17. Pænotus li.9. de Auxiliis c.1.n.3. Aluarez de Auxiliis disput.1. n.21. Zumelius in Præfatione controuers. de Gratia. Torres opusc. de Grat.disp.9. disput.9.dub.4. & alij, quos plures Recentiores sequuntur. Mouentur primo quia controuersia Patrum cum Pelagio solum erat de necessitate gratiæ ad actus salutares. Quod si quandoque diuerterunt ad concursum generalem, occasio fuit vt necessitate concursus generalis probarent non auferri libertatem, quamuis dicatur gratiam esse necessariam ad actus positiue conducentes in salutē. Secundo quia Augustinus rectè enumerans Pelagij errorem lib. de Gratia Christi, & lib. de hæres. hæres.88. hunc errorem subticuit. Et quod plus est contra hūc errorem inuehitur lib.5. de Genes. c.20. quin illum adscribat Pelagio. Tertio quia affigere hunc errorem Pelagio non modicam afferet occasionem eludendi occasionem veræ gratiæ, explicando de necessitate prædicti concursus generalis Concilia, & Patres scribentes contra Pelagium.

2. Bellarmin. Carranza. Lessius. Suarez. Tannerus. Raynaudus. Abulensis. Hieron. Oppositam nihilominus sententiam amplexantur Bellarminus 4. de Gratia & libero arbit. cap.4. & lib.5. cap.11. fine, Carranza in summa Concil. Concil. Arausicano can.7. & alij apud ipsum. Lessius opusc. de Gratia cap.13. num.8. & lib.11. de Perfectionibus diuinis cap.3. num.9. Neque dissentiunt P. Suarius tom.1. de Gratia prologom.3. cap.4. num.8. Tannerus tract. de Gratia disp.6. quæst.3. dub.3. Raynaudus in Theologia naturali dist.8. quæst.5. post Abulensem Matth.4. quæstion.128. Idque probant ex prædicto testimonio Hieronymi in epist. ad Thesiphontem in medio, & libro 1. Dialogorum contra Pelagianos sub initium: nam cum Pelagius diceret: *si voluero curare digitum, semper mihi auxilium Dei necessarium erit.* Respondet Hieronymus in persona Attici: *Iuxta meum sensum non posse perspicuum est.*

Dices

Dices controuersiam nō fuisse de auxilio generali, sed de speciali, & indebito: quoniam sermo erat de illo auxilio quod nostris orationibus suppliciter impetramus, necnon de illo, quod ad facile tantum, non vero ad simpliciter posse necessarium arbitrabatur. In confirmationem huius responsionis affertur Hieronymus lib.1. contra Pelagianos, vbi contra Christobulum intulit: *Constat ergo inter nos in bonis operibus Dei nos niti auxlio, in malis diaboli.* Cui annuit Pelagius, inquiens super hoc non esse contentionem.

3. Secundo probant hanc sententiam ex fundamento Pelagij statuentis *voluntatem non esse liberam si Dei indiget adiutorio*, quæ ratio etiam militat contra indigentiam generalis concursus. Quod etiam confirmari solet quoniam lib.4. contra Iulianum Pelagianum c.3. Augustinus infidelium opera Deo tribuit, ratione concursus generalis quem negabat Iulianus. Respondeti potest, licet Iulianus non negaret concursum generalem, erat locus quæstioni inter Augustinum, & Iulianum, an tribuenda essent bona opera præcipue homini, quia se determinabat per talem operationem, vel potius Deo, quia est principalis causa, & ideo arguit Augustinus vt probet in Deum referenda esse à paritate bonorū corporis: nam si qua sunt bona, sicut speciosa forma, vires robustæ, & corporis sanitas, non sunt nisi ex Deo creatore, ergo multo magis animæ dona donare nullus alius potest, neque arbitrium sibimetipsi, quamuis ad operationem determinet causam primam.

4. Verisimilius potest probari hæc sententia ex Hieronymo supra arguente pro doctrina catholica in persona Attici: *Non ita est datum nobis* (liberum arbitrium) *vt per singula opera Dei tollamus adminiculum.* Cui respondet Pelagius: *Non tollitur Dei adiutorium, cum creatura in semel dati liberi arbitrij gratia conseruentur*; ergo nullum alium admisit Pelagius concursum ex parte Dei ad nostros actus liberos præter conseruationem voluntatis. Fundamentum Pelagij, quo aiebat non esse liberum arbitrium, si Dei indiget adiutorio sic exponi poterit. Putauit ipse impossibile esse duas causas concomitanter operari vnica actione libera: nam causa libera à se habet eligere; non poterat autem eligere, si determinatur ab alia. Neque potest causa secunda determinare ad eandem actionē causam cōcurrentem non libere; quia si non concurrit libere nō est indifferens in actu primo, & consequenter esset in actu primo determinata causa prima ad agendum, ac proinde non determinaretur à causa secūda. Rursus, causa determinans aliam ad operandum prius ratione operatur, quam illa, quæ determinatur ab ipsa, ac proinde Deus non simul, & concomitanter per eandem actionem concurreret cum creatura. Hæc videntur esse de mente Pelagij, qui acuto pollebat ingenio, vt Augustinus aiebat. Ex illo principio vniuersim intulit ad nullum actum liberum necessarium esse concursum Dei.

5. Concilium Palæstinum. Confirmari potest; quoniam Pelagius in Concilio Palestino compulsus est vt has propositiones retractaret: *Non datur gratia, & adiutorium Dei ad singulos actus. Liberum arbitrium non est si Dei indiget adiutorio*, & confessus est hanc: *Gratia & adiutorium Dei ad singulos actus datur. Liberum est arbitriū etiam si diuino egeat adiutorio*, quæ propositio videtur procedere de concursu generali, quia licet Cōcilia semel & iterum ad maiorem explicationem nouis vocibus soleant eundem errorem damnare, tamen in præsenti secunda propositio opponitur alteri Pelagianæ supra positæ, quæ de concursu generali inte lligenda est vt colligitur ex ratione, quā tradebat Pelagius: *Quoniā in propria voluntate habet vnusquisque facere, vel non facere*, quasi dixerit. Non pendet ab alterius ope, vt voluntas operetur. 6. S. Thom. Ob id fortassis S.Th.1.part.q.105.ar.4.ad 3. aiebat sententiam asserentem Deum non concurrere immediate cum causis secundis esse proximā duobus erroribus, quia non parum accedit ad errores Origenis, & Pelagij: quoniam Orig.3. Periarchō, vt videre est apud S.Th.3. contra Gent.c.89. non intelligens qua ratione Deus nobiscum possit causare immediate nostros actus liberos, illæsa nostra libertate, putabat Deum causare in nobis velle, & perficere, in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem quia faciat nos velle hoc, aut illud.

7. Confirmatur. Secundo confirmatur ex diuersitate verborum illarum duarum propositionum: nam in priori agitur nō solum de auxilio, & adiutorio Dei, sed etiam de gratia requisita ad bene operandum; in secunda vero solum de auxilio, & adiutorio ad rectè agendum: auxilium autem, & adiutorium optime extenditur ad concursum Dei generalem circa actus naturales. Et ideo D.Angel.1.2.quæst.109. quamuis diserte pronunciet posse hominem facere bonum opus mortale virtute suæ naturæ seu absque gratia, tamen expressè asserit indigere hominem auxilio diuino, & generalis auxilij concursum non semel inculcat non ignorans errores Origenis, & Pelagij. Quod non parum roboratur ex Augustino lib.1. de Gratia Christi cap.4. aiebat enim Pelagius: *Posse in natura locamus, velle in arbitrio, esse in affectu. Posse ad Deum proprie pertinet, quia illud creaturæ suæ contulit: duo vero reliqua ad hominem referenda sunt, quia de arbitrij fonte descendunt.* Et id declarat exemplis: *Quod possumus videre oculis nostrum non est, quod vero bene, aut male videmus, hoc nostrum est, & vt generaliter vniuersa complectar; quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donauit, qui hoc posse adiuuat: quod vero bene vel agimus, vel loquimur, nostrum est, quia hæc omnia vertere etiam in malum possumus.* Contra quem concludit Augustinus: *Scire quippe debemus quod nec voluntatem nostram, nec actionem diuino adiuuari credit auxilio.* Sentiebat igitur Pelagius, ad volendum & agendum nos non aliter adiuuari, nisi quia Deus tribuit voluntatem per modum potentiæ, non vero ipsum velle. Et statim addit ex mente Pelagij: *Et ideo non adiuuet vt velimus, non adiuuet vt agamus, sed tantummodo adiuuet vt velle, & agere valeamus.* Considerentur hæc verba, & conferantur cum aliis, quæ supra posuimus ex Origene, quoniam vterque conuenit in principio illo: *Deus non sic adiuuat nos vt faciat nos velle, & perficere, licet det nobis posse velle*; ex quo intulit vterque Deum non causare immediate nostros actus liberos.

8. Confirmatur tertio ex verbis eiusdem Pelagij apud Augustinum loc.citato.c.6. *Hanc autem possibilitatem* (inquit Augustinus) *in natura eum ponere de verbis eius superius clarum est; sed ne nihil de gratia dixisse videretur, adiunxit: Quisque ipsam possibilitatem gratia suæ adiuuat semper auxilio; non ait per ipsam voluntatem, vel ipsam operationem: quod si diceret, non abhorrere à doctrina Apostolica videretur.* Negabat ergo Deum cum voluntate concurrere denuo ad ipsam operationem. Hac de causa totus erat Augustinus vt probaret contra Pelagium Deum dare non solum posse operari, verum & ipsam operationem: *Desinat ista dicere* (Augustinus ait) *non enim solum posse donauit, sed & velle, & operari operatur in nobis* Et ideo inculcabat Augustinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

guſtinus *totum Deo dandum, qui & voluntatem præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.*

9. *Vexior exiſtimatio.* Nihilominus exiſtimo verius Pelagium hunc concurſum generalem non negaſſe. Moueor primo, quia quoties inclamabat Pelagius non eſſe liberum arbitrium ſi Dei indiget adiutorio, agebat de illo adiutorio, quod iuxta Patres nos orantes petimus, & orationibus impetramus, dum dicimus: *Itinera mea dirige ſecundum verbum tuum:* Atqui non petimus concurſum Dei generalem, bene tamen ſpecialem Dei prouidentiam, vi cuius dicitur Deus dare non poſſe, ſed ipſum velle, & operari, qui reddit infallibilem bonam operationem ex vi illius antecedentis prouidentiæ. Ex hoc fundamento patet reſponſio ad plura, quæ adduxi pro ſententia aduerſa: quia controuerſia erat an Deus ſua gratia & peculiari prouidentia, ita præparet voluntatem, vt vi illius gratiæ, & prouidentiæ det infallibiliter bonam operationem, an potius hominem ita Deus relinquat in manu conſilij vt ex vi antecedentis Dei prouidentiæ, & ſingularis beneficentiæ non ſit certum potius homine operaturum, quam non operaturum. Aiebatque Pelagium certitudinem ortam à præuia beneficentia tollere libertatem, & homini tribuendam eſſe bonam operationem, quia omnia poteſt vertere in malum.

10. Secundo quoniam ita exiſtimabat Pelagius opus liberum moraliter bonum non eſſe donum Dei nobiſque tribui debere, vt fateretur ſcientiam, qua Deum cognoſcimus eſſe Dei donum. Auguſt. Audi Auguſtinum lib. de Gratia Chriſti capit. 4. *Ac per hoc diuinitus nobis dari ſcientiam confitentur, qua ignorantia pellitur; charitatem Dei negant, qua pie vinitur.* At Pelagius non exiſtimauit Deum concurrere immediatè ad actus ſcientiæ, non vero ad actus liberos moraliter bonos, vt ſatis apparet, & efficaciter probo, eo quod Hieronymus dialogo 1. contra Pelagium intulit ſemel data arbitrij libertate Deum dormitare in operibus noſtris. Cui argumento reſpondebat Pelagius Deum ſinere cauſas liberas agere ſuos motus, ſicut ſinit cauſas naturales agere ſuos curſus: *Quomodo in cæteris creaturis conditionis ordo ſeruatur, ſic conceſſa ſemel libertate arbitrij, poteſtati noſtræ voluntatis omnia derelicta ſunt.* Non igitur agnouit differentiam Pelagius in ordine ad concurſum immediatum generalem inter cauſas liberas, & neceſſarias. Et ideo Oroſius non ſolum ex oratione qua petimus recte agere illum impugnat, ſed etiam ex illa qua imperramus pluuiam, & qua Deus aduocat aquas maris.

11. Confirmatur. Auguſtinus lib. 4. contra Iulianum cap. 3. vt probet bona opera libera eſſe dona Dei, arguit à paritate bonorum corporis; non ergo erat quæſtio circa concurſum generalem ad actus liberos conceſſo concurſu generali ad effectus neceſſarios: Sed potius an bona opera libera dicenda eſſent Dei dona, quia voluntas creata ſe determinat, & omnia poteſt vertere in malum. Vide rationem cur bonum opus liberum referat in in voluntatem creatam; quia nimirũ, hæc vertere in malũ poſſumus. Imo vt ſect. præcedenti diximus admittebat Deum & *dare poſſe, & adiuuare ipſum poſſe.* Quare concidunt plura argumenta oppoſitæ ſententiæ, præſertim illud, quod efformatur ex illis verbis Pelagij: *Quod poſſumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius eſt, qui hoc poſſe donauit, qui hoc poſſe adiuuat; quod vero bene, vel agimus, vel loquimur noſtrum eſt, quia hæc omnia vertere in malum poſſumus.* Non reddit rationem cur opera bona libera referenda ſint in voluntatem creatam, quia Deus non concurrit cum ipſa; ſed quia creata voluntas omnia in malum vertere poteſt, & quia libera operatio *de arbitrij fonte deſcendit, & omnes voluntate propria reguntur, quaſi Deus neminẽ regat.* 12.

Tertio: quia in toto libro de Geſtis contra Pelagiũ nulla fit mentio illius erroris negantis Deo concurſum generalem immediatum, quamuis ſæpe refutetur error negans Dei ſpecialem prouidentiam erica bona noſtra opera libera, & affirmans non magis eſſe donum Dei bene agere libere, quam praue. Ibique exacte recenſentur hæreſes Pelagianæ, necnon in lib. de Gratia Chriſti, & lib. de Hæreſibus, hæreſi 88. & nunquam error ille Pelagio tribuitur. Putabatque Pelagius non manere liberum arbitrium, ſi Dei indiget adiutorio. Primo quia voluntas non ſe determinaret, quia ſi ſe determinaret in ipſam deberent referri opera, non vero in diuinum adiutorium. Secundo quia regimen illud, quò Deus infallibiliter regeret noſtra itinera, ſeu operationes noſtras non poſſet non lædere libertatem noſtram. Tertio, quia ſi non poſſemus operari bene abſque gratia Dei, etiam non poſſemus peccare abſque diuina gratia: ille namque qui peccare poteſt, etiam valet bene operari, ergo ſi non poteſt bene operari abſque gratia & in cunctis motibus, & actibus noſtris exorandus eſt Deus, etiam non poſſumus peccare abſque gratia. Quo argumento maxime vtebatur Cœleſtius, quia peccatum, aiebat ille eſt actus voluntatis euitabilis per bonam operationem. Legatur Auguſtinus lib. de Perfectione iuſtitiæ ratiocinat. 3. vbi proponit argumentum Cœleſtij. 13.

Neque valet dicere errorem illorum ſufficienter fuiſſe confutatum dum alij confutantur; quia dicebat diuinæ gratiæ eſſe quod poſſimus bene operari, non autem quod bene operemur. Non, inquam, reſponſio hæc eſt idonea, quia Pelagius ob alias cauſas, vt monſtratum eſt, aiebat non diuinæ gratiæ, ſed noſtrum eſſe quod bene operemur. Et quia alij errores in particulari recenſiti ſunt, debuit quoque iſte ſuo ordine in ſpeciali enumerari.

Quarto ſatis efficaciter arguitur ex Auguſtino 14. lib. 2. de Peccatorum meritis, & remiſſione c. 13. *Cum dico tibi: ſine adiutorio Dei nihil ages, nihil boni dico: nam ad male agendum habes ſine adiutorio Dei liberam voluntatem.* At Auguſtinus non concedit hominem poſſe efficere prauam operationem abſque concurſu generali Dei; ergo quando Pelagius aiebat hominem poſſe bene operari abſque adiutorio Dei, nõ affirmabat hominẽ poſſe efficere operationem illam abſque generali Dei concurſu: alioqui male Auguſtinus illi concederet poſſe hominem abſque Dei adiutorio prauam operationem efficere. Accedit Proſper lib. 2. de Vocatione Gent. cap. 12. *Voluntas in malis actionibus ſola eſſe poteſt: in bonis autem ſola eſſe non poteſt.* Qui minime concedit voluntatem efficere prauas actiones abſque generali Dei concurſu. Neque dicas formale peccati conſiſtere in priuatiuo, & ideo, Deum non concurrere ad peccatum, quia hæc teſtimonia, & alia innumera, quæ adduxi in tract. de Scientia Dei, expreſſe loquuntur de volitione ipſa, & actione praua, & de amore creaturæ, quo homo ad creaturam conuertitur. Conſiſtitque peccatum iuxta Auguſtinum in actu voluntatis, & ideo ait non recte dici non eſſe voluntatem niſi à Deo, quia praua voluntas non eſt à Deo. De his plura dicam in tract. de Peccatis.

Quin

15. Quinto. Pelagius dicitur ſui erroris inuentor, vt conſtat ex Vincentio Lirinenſi libello aduerſus hæreſes, hæreſi 32. Atqui plures alij antea negauerant concurſum Dei generalem, de quo vide Auguſt. 5. de Geneſ. ad literam cap. 20. Neque Durandus qui in 2. diſt. 1. quæſt. 5. negauit neceſſitatem huius immediatæ dependentiæ à Deo in operando, fuit aliquando accuſatus Pelagianiſmi. Fuit ergo error ſingularis Pelagij, eo quod negauerit Dei prouidentiam ſpecialem erga actus bonos, & præuiam beneficentiam ergo electos. Licet enim dixerit gratiam dari ſecundum merita noſtra elicita viribus naturæ, & hominem poſſe ſuis viribus ſeruare totam legem, & mereri prædeſtinationem, tamen etiam in hoc alij prius errauerant, ſcilicet Iudæi, illi etiam, qui in Chriſtum crediderant.

16. *Probatur 1.* Dices Durandum non dici Pelagianum, quia non docuit errores Pelagij, quamuis cum Pelagio ſenſerit in negatione immediati concurſus generalis; quia non aiebat gratiam Dei, qua liberamur ab impietate, ſecundum merita noſtra dari, aut viribus naturæ elicere actus meritorios diuinæ prædeſtinationis. Sed contra eſt, quia licet in Pelagio inueniantur plures errores; tamen ſi Patres longa diſputatione contendiſſent, vt Pelagius concederet prædictum concurſum generalem, & putaſſent in hoc etiam grauiter erraſſe Pelagium, pariter Durandus diceretur Pelagianus non ex toto, ſed ex parte, & Theologi notaſſent Pelagium & Durandum in eodem fuiſſe errore.

17. Aliqua tamen dixit Durandus, ex quibus apparet mirum non fuiſſe ſi Pelagius putauerit non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indiget adiutorio: nam in 1. diſt. 17. quæſt. 2. n. 21. cum maiori parte antiquorum Theologorum dicit actus conducentes in ſalutem non eſſe ſecundum ſuam ſubſtantiam ſupernaturales, ſed ſupernaturalitatem participare à quodammodo ſuperaddito, quia hæc duo videntur incompoſſibilia, & actum eſſe vitalem, & liberum, & pariter eſſe ſecundum ſuam ſubſtantiam ſupernaturalem; quia vitale, & liberum eſt à principio; entitas vero ſupernaturalis petit principium ſuperioris ordinis, & ab extrinſeco proueniens. Etenim hoc argumentum, ſi quid valeret, pariter monſtraret actum vitalem, & liberum non prouenire ab extrinſeco concurſu generali Dei.

18. *Probatur 2.* Dicat ſecundo quis Pelagium non fuiſſe authorem ſui erroris, quia iam alij putauerant gratiam ſecundum merita noſtra dari, & hominem poſſe totam legem ſeruare per naturæ vigorem. Vide Soarium prologom. 5. cap. 1. num. 12. Iouinianus quoque antea excitauerat errorem Pelagij, vt docet Hieronymus in proœmio dialogi contra Pelagium; qui addit eodem errore infectum fuiſſe Euagrium, cui etiam aſſociat lib. 4. in Ieremiam, Ruffinum. Sed & Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum in principio, ait Baſilidem, Valentinum, & Marcionem putaſſe fidem eſſe naturalem, & propterea hominem ſaluari per naturam, in quos dirigit argumentum Pauli, quoniam ſuperuacaneus fuiſſet aduentus Saluatoris. Quia tamen Pelagius ex inſtituto illum declarauit, nouiſque fundamentis firmare ſtuduit, & plurimos habuit ſectatores poſt diſcipulum Cœleſtium [vnde Cœleſtiani etiam appellantur] appellatur hæreſis Pelagiana. Error etiam Pelagij, antequam à Pelagio traderetur, fuit ab Auguſtino confutatus in libris ad Simplicianum.

19. Sed adhuc hæc non probant Durandum non fore Pelagianiſmi redarguendum, ſi Patres ex inſtituto pugnaſſent contra Pelagium vt hæreticum, quia concurſum Dei generalem diffiteretur. Et data reſponſione non fit Pelagium non fuiſſe authorem ſui erroris, quatenus putabat bona opera non magis Deo debere tribui, quam mala, quia omnia deſcendunt de arbitrij fonte, & quia liberum arbitrium ſe determinat; & quatenus aiebat Deum neminem regere ſingulari prouidentia vt infallibiliter bene agat, ſed omnes independenter à tali regimine relinquere in manu conſilij ſui. Fuit etiam ſingularis Pelagius in modo admittendi gratiam Dei, quæ ſolum daret facilius poſſe operari, & quatenus poſtea conceſſit dare quandoque poſſe operari, licet illud poſſe conſtitutum per gratiam non eſſet abſolute neceſſarium ad conſecutionem vitæ æternæ. Euoluatur Auguſtinus lib. de Gratia Chriſti, in quo ſcripſit mirifice contra Pelagium, & cap. 14. inquit: *Venire poſſe in natura ponit Pelagius, vel etiam vt modo dicere cœpit in gratia, qualemlibet eam ſentiat.*

Denique, Semipelagiani in eo differunt ab er- 20. rore Pelagij, quod licet initium conſecutionis vitæ æternæ poſuerint ex libero arbitrio, tamen ad perſeuerandum in gratia, & ſalutem conſequendam, gratiam neceſſariam nõ eſſe pronunciarunt. At Semipelagiani non negarunt concurſum Dei generalem neceſſarium ad illud initium fidei: nam Caſſianus, qui primus doctrinæ Semipelagianorum author, vel defenſor creditur [tametſi non ſine magna ſanctitatis opinione mortuus ſit; inculpate namque illa aſſerta tuebatur, quæ nondum erant ab Eccleſia hæreſis, vel erroris damnata, vt docet Proſper in lib. contra Caſſianum.] collat. 13. cap. 9. inquit; *Semper verò à Domino indiget adiuuari.* Et cap. 6. ait: *Fragilitatem humanam nihil, quod ad ſalutem pertinet, per ſe ſolam, id eſt, ſine adiutorio Dei poſſe perficere.* Hoc argumentum petit accuratius examinemus an Semipelagiani aliquando negauerint hunc immediatum generalem concurſum Dei.

Sectio V.

An Semipelagiani negauerint concurſum generalem immediatum ad initia ſalutis libera.

1. POſtquam Pelagius, relicta Roma, in partibus Orientis diſſeminauit errorem per ſe, & per diſcipulum Cœleſtium, & per fautorem Iulianum, peruenerunt ſcintillæ Maſſiliam vſque, vbi Ioannes Eremita, qui & Caſſianus, natione Scytha, pius, prudens, & facundus habebatur, de gratia, & libero arbitrio more Pelagianorum fuit loquutus, ſubortæque ſunt in Gallia non leues perturbationes ex errore Maſſilienſium. Contra Caſſianum ſcripſit egregie Proſper Aquita- Proſper. nicus: non tamen deſunt, qui Caſſianum ab errore vindicare ſtudeant, ſed immerito, vt eruditè probat Soarius loc. cit. cap. 5. quin vlla nota Suarez. inuratur perſonæ. De Pelagio ait Soarius prologom. 5. cap. 2. floruiſſe fama viri virtute clari; quia Chryſoſtom. epiſt. 4. ad Olympiadem Chryſoſt. in vltimis verbis ait: *De Pelagio monacho magno dolore affectus ſum. Cogita igitur quot, quantiſque coronis digni ſunt, qui forti animo in acie ſteterunt, cum viros tam pie, ac ſancte, tantaque cum tolerantia viuentes abripi, atque in fraudem impelli videamus.* At non deplorat Chryſoſtom. lapſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pelagij hæretici, contra quem egimus; quia non fuit suspectus de hæresi nisi post obitū Chrysostomi: nam mortuus est Chrysostomus anno Christi 407. Pelagij verò error detectus non fuit ante annum 411. vel 412. & colligitur tum ex epist. Concilij Carthaginensis ad Innocentium Papam anno 416. in qua asseritur detectum, damnatumque errorem Pelagij ante annum ferme 415. Eodemque anno scripserunt Patres Mileuitani. Quibus omnibus respondit Innocentius. Modo de errore Massilienſium aliqua dicamus.

2. Non desunt Moderni teste P. Soarez proleg. 5. cap. 6. qui putarunt etiam in eo Semipelagianos errasse, quod existimauerint nostrum conatum, & influxum liberum esse naturā priorem, quam concursus Dei, & Deum, eiusque gratiam expectare nostrum consensum, vt per gratiam tandem adiuuet voluntatem ad perdurandum in iustitia, & sanctitate, & idcirco etiam posuisse initium salutis ex nobis, quia initium illius consensus est à nobis. Quapropter ratione illius consensus, vt præcise est à libero arbitrio aiebant Deum adiuuare voluntatem; quia subiiciebant gratiam libertati, & volebant esse pedisequam liberi arbitrij creati.

3. Suarez. Soarius vero ibi, & cum eo frequenter plures ex nostris arbitrantur hāc subtilem speculationem carere fundamento in assertis Cassiani, aut Fausti, & in omnibus, quæ colligi possunt ex Concilio Arausicano, Augustino, Prospero, aut Hilario; quin potius existimat oppositum inde deduci, quia Concilium Arausicanum per initium salutis non intelligit solum conatum voluntatis absque concursu Dei, sed actum, seu affectum humanum, neque damnat asserentes talem actum fieri sine concursu Dei aut prius elici à voluntate, quam à Deo; quia neutrum legitur dictum fuisse à Massilienſibus, sed potius damnat asserentes actum factum per vires arbitrij solius cum generali Dei concursu esse principium fidei, seu gratiæ. Idem confirmat ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. vbi tradens doctrinam contrariam errori Massilienſium docet initium salutis sumi à vocatione ante omnia merita: Ergo quia error Massilienſium aiebat non requiri gratiam vocationis ad habendum initium salutis. Quod iterum obfirmat ex Concilio Arausicano sub Leone 1. congregato contra reliquias Pelagianorum, seu Semipelagianos.

Arausicanū. Augusti. Prosper. Hilarius. Tridentinū. Arausicanū.

4. Prosper. Oppositum tamen probari potest ex Epist. Prosperi ad August. in qua refertur Semipelagianos dicere *voluntatem tunc iuuandam Dei auxilio, si quod Deus mandat, elegerit*: nam Dei auxilium etiam comprehendit generalem concursum. Similiter Hilarius in epist. ad Augustin. aiebat. Semipelagianos putare aduenire Dei auxilium, *vt adiuuetur, qui cæperit velle*. Et ideo aiebant illos conatus ita esse proprie ipsius hominis, sicut proprium illius est peccare. Legatur Faustus lib. de Graria, & libero arbitrio cap. 10. vbi pronunciat *Deum dedisse homini libertatem, vt si malum vellet appetere, sibi esset permissum, si autem bonum cuperet, actionem, & perfectionem eius à conditore deposceret*. Et statim. *Rector bonæ voluntatis homini deputauit vsum, sibi reseruauit effectum*. Vbi initium ponit in boni cupiditate, cuius bonum vsum soli libero arbitrio tribuit, non Deo, sicuti voluntas peccandi non tribuit Deo. Et lib. 2. cap. 10. *affirmat ipsum adiutorij vocabulum duos indicare, operantem, & cooperantem*: per operantem vero intelligit hominem; cooperantem vero vult esse Deum, non simul, sed post hominis præuium meritum: nam mox addidit: *Pulsantem & aperientem, quærentem, & retribuentem*: prius namque est hominem pulsare, quam Deum aperire, & hominem quærere, quam Deum retribuere: nomine autem pulsantis intelligit hominem operantem, & nomine aperientis intelligit Deum cooperantem, ac proinde non admisit Dei cooperationem nisi post pulsationem. Ideoque c. 3. inquit: *Voluntas est quæ meretur auxilium, sicut voluntas est quæ operatur delictum*: quia supponit Deum non auxiliari nisi postquam apparet aliqua ratio meriti, & non minus tribuendum esse voluntati creatæ illud meritum, quam peccatum.

Faustus.

5. Secundo; quia Massilienses asserebant omne adiutorium gratiæ etiam iustis hominibus dari ex merito aliquo laboris humani, & hoc meritum considerabant in omni opere, ne libertas nostra læderetur, & ob hanc causam Concilium Arausicanum can. 25. definiuit *quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per misericordiam Dei adiuuamur*. Atqui ideo aiebant ad omne opus bonum nos incipere; quia si Deus inciperet nobiscum, libertas destrueretur; quia non possemus determinare causam primam ad operandum; illa enim causa, quæ determinat aliam ad operandum ex vi suæ operationis, prius ratione habet suam determinationem, siue operatur, quam alia operetur. Hoc videtur fundamentum Cassiani, qui vt ait Prosper contra Collatorem, disputandi vsu inter eos, quibus cum degebat excelluit. Neque Cassianus adeo desiperet vt existimaret humanam libertatem euerti si Dei gratia ad salutis initium egeremus, & aliunde concederet indigentiam diuini concursus generalis ad illud initium salutis.

Arausicanū.

6. Confirmatio. Confirmari potest; quoniam alioqui ex Massilienſibus, vt Cassianus, circa eundem actum liberum bonum, v. gr. circa voluntatem credendi, duplicem distinguebant actionem, quarum prima erat à solo libero arbitrio, & per quam ipse affectus credendi incipiebat existere, & ex suppositione huius exercitij libertatis affirmabat Deum concurrere ad eundem actum credendi, concursu gratioso, per quem refundebat in ipsum actum credendi supernaturalitas, & maior proportio cum vita æterna; quia per talem concursum aliquid supernaturale recipiebat affectus credendi, per quē reddebatur proportionatus ad recipiendam gratiam. Alij vero ante quodlibet opus, & ante inceptionem illius [nomine operis intellexisse videntur quod non est formaliter liberum] ponebant quandam voluntatem eliciendi tale opus, quam vocabant *velle sanari, velle credere*, & in hac voluntate imperante, quam non vocabant opus, sed desiderium operis constituebant omnem formalem libertatem, quam voluntatem imperantem aiebant à solo libero arbitrio produci, & habere aliquam rationem meriti de congruo ad obtinendam gratiam, per quam, absque formali immediata libertate simul cum Deo efficerent ipsum opus, & plus meriti tribuebant voluntati imperatæ, quæ non esset formaliter libera. Sic plures Theologi concedunt de facto nouum meritum actui imperato, quamuis non sit formaliter liber, vt cum quis [inquiunt ipsi] iustificatur habens voluntatem imperantem efficaciter pro hoc instanti contritionem, quæ non est formaliter libera, tunc iustificatur vi contritionis mediatè liberæ, non vero ratione imperij. Alij etiam dicunt actionem productiuam contritionis, seu dilectionis Dei esse formaliter liberam; secus vero contritionem ipsam, siue terminum productum per actionem: & alij ponunt quandam præuiam determinationem identificatam cum

cū voluntate, qua posita consurgit actus meritorius.

7. Vasquez, Hilarius. Vel fortassis aiebant in illo actu imperato agnoscebant nouam libertatem. Quemadmodum non pauci docent actum efficaciter imperatum pro hoc determinatio instanti gaudere noua libertate, & reijciunt P. Vasquium 1. 2. disp. 43. cap. 4. num. 24. & Salas 1. 2. tract. 6. disp. 1. sect. 5. eo quod negent ex suppositione intentionis efficacis, & imperij, electionem vnici medij, & actum imperatum esse formaliter liberum, & tamen concedant, in tali electione, seu actu imperato inueniri nouum meritum.

8. Ruiz. Sic possent explicari Massilienſium aliqua asserta. Et ideo P. Ruiz de Prouidentia disp. 22. sect. 4. num. 9. affirmat nonnullos putasse negatum fuisse à Massilienſibus concursum generalem Dei, & ipse nihil contra hoc statuit, sed solummodo ait Cassianum collat. 13. cap. 13. fine, & cap. 14. fine, admittere diuinam cooperationem adiuuantem, & addit. *Sed vtrum existimauerit eam esse simpliciter necessariam ad quodlibet opus bonum, non constat quod ego sciam.*

9. Conclusio pro. Conclusio nihilominus sit. Semipelagiani non negarunt concursum Dei immediatum, & vniuersalem. Probant hanc conclusionem fundamenta, quibus in præcedenti sect. ostendi, neque contra Pelagium decertasse Patres, vt hunc concursum generalem admitteret. Quæ in oppositum adduci diluuntur facile. Errores Semipelagianorum erant, Primus: *Admisso auxilio externæ prædicationis absque alio supernaturali interius mouente potest liberum arbitrium per naturæ vigorem præbere initia gratiæ.* Secundus ex priori illatus: *Gratia præueniens necessaria non est ad iustificationem inchoandam.* Tertius, *Fides saltem inchoata, & imperfecta, desiderium salutis, eiusdemque petitio possunt esse per solas vires naturæ.* Quod idem aiebant de terrore supplicij, & voluntate obediendi diuinis mandatis. Quartus: *Positis per vires naturæ prædictis operibus, Deus confert dispositiones requisitas ad iustificationem.* Quintus: *Habent prædicti actus virtutis naturæ eliciti vim disponendi ad iustificationem.* Sextus: *Propter hæc opera naturæ viribus facta vnus assumitur ad salutem, & propter eadem non facta alius non assumitur.* Vnde aiebant valere consequentiam ab elicientia operum ex viribus naturæ ad dispositiones ad iustificationem, & assumptionem ad salutem, & etiam valere ab opposito antecedentis, ad oppositum consequentis: *Hic non elicit opera per naturæ vigorem, igitur non assumitur ad salutem.* Fundamentum statuendi has consequentias necessarias, erat ne Deus videretur acceptator personarum. Septimus articulus sit: *Opera ex viribus arbitrij non solum habent connexionem cum iustificatione, sed etiam cum perseuerantia, & prædestinatione.* Recurrebant præterea Semipelagiani ad merita conditionate futura, & ideo aiebant nonnullos pueros baptismatis gratia donari, in qua ante vsum rationis decedunt, quia si viuerent propria opera ex viribus arbitrij elicerent, alios vero absque baptismo decedere, quia Deus talia opera non elicituros præuidit, si vitæ essent superstites.

10. Disputatur. Dissidium est, An Semipelagiani concesserint arbitrij viribus tātum merita de congruo, vel etiam condigna? Condignitatem adscripsisse illis operibus putarunt Soarius de Prædest. lib. 2. cap. 6. n. 26. P. Ægidius de merito disp. 8. n. 103. P. Franciscus Turrianus lib. 2. Confessionis Augustinianæ c. 3. §. 11. & 12. Toletus in illud ad Rom. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus*, Vega lib. 2. in Trident. cap. 5. Sotus 1. de natura & gratia in cap. 21. ad 2. c. 4. Sed melius Vasquez 1. 2. disp. 119. cap. 1. & 1. part. disp. 89. cap. 5. num. 32. aiunt solum meritum de congruo concessisse. Hoc videtur constare ex epist. Hilarij ad Augustinum, necnon ex verbis Cassiani in collat. 13. cap. 13. & lib. 12. de institut. renunc. cap. 11. 13. & 14. in quo scripsit: *Dicimus enim secundum Saluatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à quærentibus inueniri, sed petitionem, & pulsationem, & inquisitionem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id quod petimus dederit.*

Vasquez. Hilarius.

11. Fundamentum Massilienſium non differt ab argumento Pelagij, quoniam Massilienses aiebant non diuinam prouidentiam, sed homines singulos discriminis rationem præbere, ne Deus esset acceptor personarum, & ne prouidentia illa liberum arbitrium læderet. Quo eodem errore infectus fuit Raymundus Lullius Catalanus, mercator, & Theologiæ prorsus ignarus, qui ex illusione dæmonis sub crucifixi specie apparentis accepit doctrinam illam in art. 64. & aliis septem, & à Leone XI. damnati sunt articuli quingenti eiusdem authoris, vt habetur in directorio inquisitorum parte 2. Dubitant aliqui an prædicti errores inserti fuerint libris Raymundi.

12. Argumentū. At inquis, Meritum de congruo non pugnat cum vera ratione gratiæ datæ intuitu illius meriti; quia iustificatio gratis absolutè cōceditur; quamuis præcedant merita de congruo: nam Concilium Trid. sess. 6. cap. 8. ait *nos gratis iustificari, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promerentur*; ergo quia meritum de congruo non est simpliciter meritum, quia non impedit rationem gratuitiui. Quemadmodum inter homines remuneratio alicuius minimi obsequij per eximium donum existimatur esse gratuita.

13. Responsio. Respondeat quis quidditatem diuinæ gratiæ postulare summam rationem gratuiti, nullo modo depressam à perfecta ratione gratiæ; quia quantum additur demerito tantum aufertur de gratia. At sub his terminis non occuritur argumento ex Tridentino: nam gratia iustificationis vere est gratia, & nihilominus illam homo meretur de congruo, quod est proprie meritum, licet non sit strictum, seu perfectum: nam, vt Bellarm. inquit lib. 1. de iustificat. cap. 21. *Si semel, aut iterum hæc vox vni Augustino excidisset, fortasse tolerari posset, qui dicit Augustinum improprie loqui de merito. At quod omnes Patres, quorum plerique latinam linguam ab ipsa nutrice didicerant, in re tam grauis perpetuo improprie loquantur, incredibile videtur.* Soarius etiam tract. de merit. cap. 34. affirmat meritum congruum esse verum meritum. Patres longo censu refert Vasquez 1. 2. disp. 228. cap. 2.

Tridentinū. Bellarmin. Vasquez.

14. Quare relicta responsione P. Vasquez loc. cit. cap. 5. dicendum est Concilium dixisse nos iustificari gratis, quia respectu iustificationis non dantur merita, quæ non sint ex gratia, aut quæ gratia non sint. Cuius ratio est quia si iustificatio est perfecta gratia, non potest esse ex operibus, quæ gratia non sint: nam vt ait Paulus ad Rom. 11. *Si gratia iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia*, vbi excludit opera, quæ non sint gratia iuxta illud ad Ephes. 2. *Gratia estis saluati per fidem, non ex operibus*: non enim donum quod conceditur est perfecta gratia, si detur intuitu operis, quod non sit gratia. Si autem opus ipsum gratia sit, & non sit condignitas in ipso respectu totius doni, aut partis illius, inuenitur perfecta gratia, quia & gratia præcedit ipsum opus dum datur auxilium

Universidad de Deusto
Biblioteca

xilium ad ipsum, & opus etiam est gratia, & adhuc quia opus non habet valorem sufficientem respectu doni concessi intuitu operis, aut cum parte illius, non tollitur perfecta ratio gratiæ. Si autem valor operis esset æqualis, iam præmium non esset perfecta gratia, sed solum in radice, cum potius esset merces, & stipendium. Hinc est vt vita æterna dicatur merces, corona, stipendium non vero iustificatio impij.

15. *Ratio à priori.* Ratio à priori est, quia meritum congruum in tantum opponitur gratiæ, in quantum homo per ipsum aliquid ponit de se habens proportionem cum præmio, licet absolute illud præmium habeat rationem gratiæ: nam illa proportio, quam natura habet de se cum præmio non nihil aufert de ratione gratiæ, quia illa proportio non est gratia, neque radicatur in gratia. At si illa proportio meriti congrua radicetur in gratia, etiam illa proportio est gratia, & sic nihil est quod in præmio non habeat rationem gratuiti, quia nulla datur æqualitas in merito cum præmio, & nulla datur proportio non gratuita. Hanc rationem inuenies apud Bernard. serm. 67. in cant. vbi inquirit cur dicat sponsa: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*, & respondet: *Nempe vt tunc magis gratia plenam se probet, cum totum gratia dederit, & primas scilicet, partes adscribens, & vltimas. Alioqui quomodo gratia plena, si quid habuerit quod non sit gratia? Non est quo gratia intret, vbi iam meritum occupauit: nam si quid de proprio inest, gratiam illi cedere necesse est, deest gratiæ, quod meritis deputat.* §. Bernard.

16. Ratio autem cur meritum de congruo non radicatum in gratia obstet gratiæ perfectæ est, quoniam magis gratuita est misericordia, quæ miseri preces anteuertit, quam quæ preces expectat, si autem & ipsæ preces ex misericordia donantis proueniant nihil adimitur gratiæ: nam ideo preces naturales aliquid adimunt gratiæ, quia & homines etiam durissimi, & auarissimi experiuntur in se ipsis vim maximam petitionis, ideoque accide ferunt preces importunas. At si & ipsæ preces ex voluntate, & misericordia donantis proueniant, non habet locum hæc ratio, quia illa vis precum est omnino voluntaria donanti, & maiorem gratiam in hoc ostendit, & non crescunt precum vires, nisi quatenus misericordia crescit. Neque obstat si preces præbeant aliquam causam donationi, quia in hoc resplendet maior misericordia, quoniam misericorditer apposuit causam donationi. Neque apponitur causa habens valorem sufficientem donationi, aut parti illius, sed causa misericorditer flagitans donationem, & petitionis, aut meriti de congruo efficacia præcipue nititur in liberalitate personæ, ad quam dirigitur. At quando meritum est naturale saltem secundum quid nititur in connaturalitate, & non in gratia.

17. Nihil ergo admittendum est etiam per modum occasionis aut conditionis, quod viribus naturæ fiat, & prouocet diuinam clementiam ad conferendam gratiam, etiam si vis prouocandi sit tenuissima, & leuissima; quia quidquid habet aliquid rationis, habet quoque aliquid congruitatis: nam congruitas aliud non est, quam consonantia cum ratione, & quantum habet occasionis, seu conditionis ad prouocandum Deum, tantum habet rationis, ac proinde congruitatis. Licet sit differentia inter meritum, impetrationem seu petitionem, & occasionem, seu conditionem: nam petitio potest esse, quin sit obsequium, nam molestæ petitioni quis annuit, quamuis in ea non reperiatur meritum obsequij, non enim præstat obsequium, qui importuna petitione extorquet, iuxta illud Luc. 11. *Propter importunitatem tamen eius surget, & dabit illi.* Et cap. 18. aiebat ille iudex: *Et si Deum non timeo, nec hominem reuereor; tamen quia molesta est mihi hæc vidua.* Occasio aut conditio dicuntur dona naturalia, vt ingenium, literæ, prudentia, nobilitas: hęc enim ratione sui vim non habent prouocandi diuinam clementiam ad dandam gratiam: si enim hanc vim haberent, iam essent aliqua ratione dispositiones saltem remotæ, & aliquod initium, seu debitum gratiæ, quod non minus obstaret conceptui gratiæ, quam meritum de congruo.

Sectio VI.

Perseuerantiam, electionem etiam ad gloriam per humanos conatus obtineri putabant Massilienses.

1. Vasquez. PAter Vasquez 1. parte disp. 89. cap. 5. notab. 5. & §. ex quibus, aliisque duobus postremis paragraphis, necnon & aliqui sectatores illius existimarunt Massilienses nó asseruisse per naturæ vigorem hominem obtinere perseuerantiam, & electionem ad gloriam. Neq, modo inquirimus an Augustinus contra Massilienses docuerit electionem ad gloriã ante præuisa merita, quia licet electio dicatur fuisse post præscientiam meritorum, datur locus quæstioni an limitandus sit error Massilienſium, vt nó egerint de prædestinatione ad gloriam, sed ad gratiam, quando concedebant meritum, aut impetrationem per solas vires naturæ, sed potius intactam reliquerint electionem, seu prædestinationem ad gloriam.

2. Assertio nostra. Augustinus. Sit nihilominus assertio nostra. Massilienses etiã errarunt, quia perseuerantiam finalem, & electionem ad gloriam, dicebant dari propter opera elicita viribus naturæ. Probatur ex August. lib. de Dono perseuerantiæ: nam ibi probat esse donum, pro gratuita liberalitate præstandum, non propter aliqua condigna merita, aut propter meritum de congruo viribus naturæ elicitum. Vnde cap. 17. de Semipelagianis ait: *Sed hæc inquiunt vt à Deo dentur nobis, fides impetrat, quæ incipit à nobis: quam fidem & incipere, & habere, & in ea vsque in finem permanere, tanquam id non à Domino accipiamus, nostrum esse contendunt.* Vbi loquitur etiam de fide per charitatem formata, vt ex contextu sufficienter apparet. Ex hac probatione etiam sequitur ipsos putasse electionem ad gloriam dari propter merita ex naturæ viribus orta; quoniam fatebantur eum, qui per suos conatus perduraret in bono, seu in gratia peruenturum ad gloriam.

3. Idem patet ex Prospero in epist. ad Augustinum: *Qui autem*, inquit, *crediturí sunt, quiue in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit iuuanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præuiderit.* Hæc verba exponi non poterunt de prædestinatione ad gratiam, ita vt ipsa gratia dicatur regnum cœlorum, quia est semen gloriæ: quoniam vt sanctificans gratia conferatur non opus est præuidere perseuerantiam in fide, bonumque finem, quo de hac vita homo excessurus est. Et vt ex tota epist. Prosperi colligi potest volebant Massilienses ex humana negligentia, aut diligencia viribus naturæ elicita prouenire vt vas vnum fiat in contumeliam, aliud vero in honorem, & perpetuam gloriam.

Fatemur

4. Hilarius. Fatemur Semipelagianos putasse post initium gratiæ positum ex viribus naturæ requiri auxilium gratiæ ad perseuerantiam. At aiebant rationem cur hic homo iustus potius, quam alter accipiat supernaturale auxilium, quo tentationem superet, desumendam esse eo quod per naturæ vires velit tentationibus resistere, & in bonis operibus perdurare, & quia per naturæ vigorem quærit, & petit perseuerantiam: nam his desideriis, petitionibus, ac diligentiis impetratur supernaturale auxilium, vt ex epist. Hilarij ad Augustinum colligi potest.

5. Probatur asserti. Probatur præterea assertio: quoniam propterea Massilienses quæsiere merita conditionalia, vt paruuli propter merita, quæ fierent viribus naturæ prædestinarentur, vel reprobarentur. Aiebantque Deum præscisse illos paruulos honeste fuisse victuros, si ætatem adultam attigissent, & propter illa merita prædestinari, siue ad regnum eligi, alios vero reprobari quia præuidit Deus turpiter victuros si in ætatem doli capacem peruenissent. Contra hos sunt peculiaria argumenta, quæ probant conditionalia merita non posse habere vim; merendi, quia quidditas intrinseca meriti, vel demeriti includit imputabilitatem, quæ imputabilitas non conuenit actioni, antequam eliciatur. Deinde procedunt contra Massilienses argumenta omnia quibus probatur iustificationis initium non acquiri naturæ viribus. Denique refutandi sunt, quatenus putarunt prædestinationem ad gloriam esse ex viribus naturæ; quoniam visio beata multo magis excedit vires liberi arbitrij, quam actualis gratia, vel gratia sanctificans.

6. Neque negari potest Semipelagianos propter opera conditionaliter, non absolute futura prædestinationem ad gloriam concedi putasse: cum enim ipsis ab Augustino obiiceretur mirabilis inter paruulos diuersitas; quoniam multi reipsa gloriam consequuntur decedentes post baptismum; alij vero absque baptismo decendentes reprobantur, & singularis apparet Dei prouidentia in disponendis occasionibus vt aliqui ex paruulis baptizentur; aiebant Semipelagiani hoc non contingere absque paruulorum meritis, aut demeritis, quæ diuinæ gratiæ præponi debeant, & ideo ad merita conditionata, quæ per proprias vires liberi arbitrij efficienda essent confugiebant: si enim non recurrissent ad illa merita vt oritura per naturæ vigorem, nihil inuenissent, quod diuinæ gratiæ præponerent, & frustra recursum fecissent ad merita conditionata, quamuis daremus illa esse vera merita, & propter illa singulari Dei prouidentia, siue per miraculum, siue per causas naturales, aut liberas mirabiliter dispositas, differretur his vitæ periodus donec recipiant sanctum baptisma.

7. Vis consequentiæ Semipelagianos compulit in tantum errorem deuenire, in quem [Quidquid existimauerint nonnulli] non incidit Pelagius, sed potius eum ab hoc errore liberat Augustinus lib. 1. de Prædest. Sanct. cap. 13. illis verbis. *Nec Pelagiani hoc dicere potuerunt, & multo magis nec isti dicere debuerunt. Dici enim non potest, quam moleste feram, quod viderunt Pelagiani esse falsissimum, & ab surdissimum, hoc non vidisse istos.* Voluerunt tamen hanc viam tentare*, vt declinarent impetum argumenti Augustini, ac proinde manifestum est hos Semipelagianos docuisse, vni paruulo dari gloriam, & alteri denegari propter merita, vel demerita, quæ essent, si ætatem adultam, & discretionis annos attigissent. Hu- 8. iusque erroris fundamentum aliud non erat, nisi vitare inæqualitatem donorum ante præuisa merita vel demerita, quæ veram haberent rationem meriti, vel demeriti per solas vires liberi arbitrij. Et quia nulla prorsus inueniebant paruulorum merita, quæ futura sint absolute pro aliqua temporis differentia, opus fuit recurrerent ad inæqualitatem meritorum futurorum sub conditione.

Eaque propter Semipelagiani putabant hanc consecutionem esse infallibilem, alioqui Deus absque vitio acceptionis personarum, & quin esset diuinæ iustitiæ bonitati contrarium, posset non attendere ad merita illa conditionata, & stantibus æqualibus meritis conditionatis dare vni gratiam baptismi, & non alteri. Erat quoque Semipelagianorum fundamentum illa infallibilis promissio Christi Domini: *Omnis qui petit accipit, & qui quærit inuenit; & pulsanti aperietur*, & aiebant hanc promissionem pertinere ad naturales conatus petendi, quærendi, & pulsandi. Colligiturque hæc infallibilitas ex toto discursu Massilienſis erroris, & ex fine primario illius: eo namque dirigitur vt ostendat iustitiam Dei ita seruari, si neminem excludat ab auxilio gratiæ suæ nisi ob negligentiam eliciendi bona opera per naturales vires arbitrij; qui cuicumque facienti quod in se est per vires naturæ Deus non denegat gratiam, & Dei bonitas, quantum de se est, ad omnes æqualiter deriuatur, & indifferenter omnes vult saluari.

9. Quod si Massilienses hanc infallibilitatem non admitterent, procul dubio relaberentur in illam acceptationem personarum, quam maxime effugere curabant. Vide quæ de Semipelagianis refert Hilarius in epist. ad August. colum. 2. & quæ vnus ex Massilienſibus, nempe Cassianus lib. 12. de Instituris renunciationum cap. 14. aiebat. Aliqui excusant aliqua dicta Cassiani, & eius asserta vt probabilia explicant, vt Petrus Ciaconius in annotationibus. Opera tamen excusari non possunt, præsertim si expendantur errores ex antiqua editione authoris quæ expurgata fuit ab Eucherio, Victore & Cassiodoro. Et adhuc non omnino emundatus fuit ab erroribus. Vide Baronium tom. 5. sub anno 433. pag. 640. §. *Siquidem Prosperi*, & sequentibus. Damnanturque Cassiani opera tanquam apocrypha in Concilio Romano præsidente S. Gelasio Papa in cap. *Sancta Romana.* dist. 15. Non tamen damnatur persona, fuit enim de Ecclesia optime meritus in tradenda religiosa disciplina, & vitæ sanctitate fuit insignis.

Hilarius. Ciaconius. Eucherius, Victor. Cassiodorus. Baronius.

10. Inquires an possit admitti opera futura sub conditione aliquando esse conditionem, vel occasionem electionis ad gloriam? Pars affirmatiua suaderi potest, quia Deus sæpe ex præscientia bonorum operum futurorum conditionaliter disponit æternam salutem hominis, igitur illa opera sub conditione præuisa habent rationem conditionis ad electionem. Antecedens probatur, quia iustus sæpe morte præoccupatur, quia præuisus est peccaturus si diutius viueret, & illi datur longæua vita, si in bono esset perduraturus, iuxta illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.*

11. Consentit Augustinus præmittens tract. 73. in Ioan. certam scientiam praui euentus futuri sub conditione esse rationem propter quam impeditur donum: *Male vsurus*, inquit, *eo, quod accipit, Deo potius miseratus non accipit.*

Ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. Ex alia parte arguitur in oppositum. Ex scientia conditionata nulla oritur ratio discriminis, cur hic homo potius, quam ille prædestinetur; ergo merita conditionata non afferunt rationem conditionis, aut occasionis, cur prædestinetur potius iste, quam ille. Antecedens probatur quoniam respectu cuiusque hominis videt Deus infinita opera bona futura sub conditione, & infinita peccata, quoniam quilibet homo constitui potest sub infinitis circunstantiis, & sub infinitis mensuris auxiliorum, & gratiæ, sub quibus operaretur bene; necnon sub infinitis aliis sub quibus operaretur male. Hæc tamen obiectio non probat ex suppositione diuini decreti dandi auxilia intra certam mensuram, non reperiri specialem aliquam rationem, cur hic potius, quam ille eligatur, aut non posse desumi rationem ex humanis actionibus conditionaliter futuris, siue ex bono vsu, vel abusu conditionaliter futuro. Probat tamen absolute non esse petendam rationem discriminis ex operibus conditionate futuris in ordine ad prædestinationem, vel ad particularem effectum, quoniam absolute poterat Deus eundem hominem, etiam sub eisdem exterioribus circunstantiis, & peccandi occasionibus præbere victoriam, adhibendo illustrationes clariores, & suauiores inspirationes.

12. Quare & illum, quem rapuit ne malitia mutaret intellectũ eius potuit in hac mortali vita conseruare, quin eius intellectus mutaretur, aut fictio deciperet animam illius, si diurnum, ac constantem communicaret gradum vehementis illustrationis, & affectionis, quia manifestum est in thesauris diuinæ omnipotentiæ contineri tot illustrationes tam claras, & viuidas, tam vehementes inspirationes vt homo omnibus momentis Deo vocanti consentiat.

13. *Conclusio 1.* Conclusio prima. Non est negandum præscientiam operis futuri sub conditione esse conditionem sine qua Deus non posset eligere hominem ad gloriam efficaciter ante præscientiam absolutam operum. Hæc assertio aperte constat ex dictis disp. 2. & tribus sequentibus. Inde tamen, vt notaui, non infertur scientiam conditionatorum esse causam cur prædestinetur potius iste, quam ille. Sic scientia simplicis intelligentiæ est necessaria vt Deus prædestinare possit quin sit ratio cur potius iste, quam ille, prædestinetur.

14. *Secunda conclusio.* Secunda conclusio. Non datur ex parte hominis aliqua conditio vel occasio naturalis actiua, quæ aliquo modo diuinam prædestinationem promereatur, aut de se habeat aliquam connexionem cum prædestinatione. Hæc etiam assertio colligitur ex supradictis: quoniam actiones elicitæ per vires naturæ non possunt respectu prædestinationis, aut gratiæ habere rationem meriti tenuissimi, siue impetrationis, aut dispositionis; ergo nulla occasio actiua, nempe ab ipsis hominibus data, & non passiue tantum recepta potest habere vim merendi, aut impetrandi prædestinationem, aut connecti de se cum prædestinatione.

15. *Tertio Assertio.* Tertia assertio sit. Naturales dotes non sunt conditio etiam passiua, & causa per accidens prædestinationis. Ante probationem conclusionis explicandi sunt termini, qui ponuntur in ipsa. Dicitur conditio passiua, quæ à Deo quæritur, siue acceptatur, & à nobis non datur, quia non pendet à nostra libera voluntate. Dicitur causa per accidens, quæ per se non influit, sed solummodo remouet prohibens. Quo pacto actiones elicitæ per solas vires naturæ possunt esse causa per accidens gratiæ, quia per tales actiones vitantur impedimenta gratiæ siue peccata. Sic etiam circunstantiæ quæ minuunt grauitatem culpæ esse solent causæ per accidens gratiæ; quia impediunt grauitatem culpæ, quæ si non impediretur, de facto impediret gratiam. Hoc significat Apost. 1. Timoth. 1. *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate*: quia nimirum peccata, quantum de se est impediunt diuinam gratiam, ac proinde grauiora magis impediunt. Vnde obuenit vt propter grauia nimis ac diuturna crimina homines obdurentur, licet etiam non raro postpositis his impedimentis det Deus abundantiorem gratiam his, qui grauiora peccata commiserunt. 16.

His præmissis conclusio non est probanda, quia repugnat conditio passiua, aut causa per accidens, quæ non excedat naturæ vires diuinæ prædestinationis, seu electionis; quoniam datur causa per accidens gratiæ, & conditio passiua, & consequenter dari etiam posset diuinæ prædestinationis, seu electionis ad gloriam. Dari causam per accidens gratiæ ortam ex viribus naturæ nuper probaui; quia licet per vires naturæ nullus possit seipsum reddere dignum supernaturalibus auxiliis gratiæ, nihilominus potest seipsum magis, aut minus indignum reddere: quia licet peccata semel commissa absque gratia, tamen peccata non commissa possunt absque gratia ex parte præcaueri, seu vitari; quamuis enim per vires naturæ peccata omnia vitari non possint, tamen potest homo efficere vt minor sit sarcina peccatorum. 17.

Probanda igitur est conclusio, quia naturales illæ dotes à prædestinatione, seu electione causantur. Etenim ex intentione efficaci dandi gloriam Petro oritur [vt dicemus agentes de effectibus prædestinationis] vt tali tempore nascatur, ex talibus parentibus, cum tali ingenio apto ad acquiescendum diuinis consiliis, vt iis naturæ dotibus commodatius diuinæ gratiæ cooperetur. Etenim, vt Augustinus inquit lib. de Dono perseuerant cap. 14. habent nonnulli *in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo mouentur ad fidem.*

18. *Quarta conclusio.* Quarta conclusio. Deus ad infusionem gratiæ occasionem sumit ex operibus naturæ viribus factis, & aliis naturalibus donis absque connexione. Ratio est quia pertinet ad suauitatem diuinæ prouidentiæ vt naturæ dona ancillentur gratiæ. Sic ex mœrore funeris quod conspicis Deus accipit occasionem inspirandi cogitationem æternæ vitæ; quia licet Deus quando voluerit, & vbi voluerit possit accipere occasionem inspirandi gratiam, tamen diuina sapientia, & suauitas prouidentiæ accipit occasionem sæpe minus importunam, vt tranquillitas animi minus importuna est ad orandum, quam turbulentia, vigilia, quam somnolentia, sobrietas, quam ingurgitio. Eaque propter [vt in speciali priorem assertionis partem monstremus] actiones honestæ naturales præbent Deo occasionem; & opportunitatem, siue minorem importunitatem ad collationem gratiæ; quia sicut ex malis actionibus quandoque occasionem captat, ita suauius ex bonis, quia hæ minus impediunt cogitationes, & affectus gratiæ excitantis. Alia etiam naturalia dona sunt occasiones minus importunæ ad operandum per vires gratiæ. Etenim bona indoles, iudicium maturum, bona educatio, recessus à mundi laqueis, &

Augus. & tumultibus, sunt occasiones, quas Dei gratia frequentius assumit. Hoc est quod Augustinus lib. de Dono perseuerant. cap. 14. *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.*

19. Tantumque abest vt hæc assertio Semipelagianis faueat, vt eam potius Augustinus doceat contra ipsos in lib. de Correp. & Gratia cap. 5. & 6. vbi agit de vtilitate correptionis externæ. Et ita Prosper lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 8. alias 2. intelligit illud Matth. 25. *Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum; vnicuique secundum propriam virtutem.* Ibi. *Vnicuique secundum propriam virtutem, idest, secundum propriam, & naturalem possibilitatem, non autem secundum proprium meritum.*

20. Non tamen inde fit infallibilis consecutio, aut lex obtinendi iustificationem. Imo sæpe abundantiora auxilia conferuntur hominibus grauioribus peccatis onustis, & ob alia impedimenta longius distantibus ab opportunitatibus gratiæ excitantis. Et vt Augustinus aiebat loc. cit. contingit sæpe, vt illi, qui naturali suo ingenio aptiores sunt, vt acceptæ cuidam abundantiori gratiæ consentiant, eadem gratia abundantiori destituti. Rursus, quamuis illa impedimentorum remotio per minora peccata, aut bona opera naturalia, quibus vitantur peccata, dicatur causa per accidens gratiæ, adhuc in illo genere tenet locum infimum: Tum quia nihil causat comparatione gratiæ, sed solummodo impedimentum remouet; non sic sagitta casu & per accidens immissa, quia vere causat hominis interitum: Tum quia talis remotio non est necessaria ad effectum, sicut necessarium est remouere trabem, & labis descendat, quia sæpe Deus his qui grauati sunt maiori pondere peccatorum, præstantiora, & vberiora præbet auxilia.

Sectio VII.

Qua ratione intelligendum sit axioma illud, Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam. *Vbi de causa Prædestinationis.*

SVpponimus vt certissimum opera elicita viribus naturæ non conducere positiue in salutem, & ideo disquirimus an alio modo sint conditio ad receptionem gratiæ, & diuinæ prædestinationis. Enascitur difficultas ex illo communi axiomate: *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.*

§. I.

An sententia quæ à nonnullis tribuitur P. Molinæ, eadem sit cum sensu D. Angelici & plurium antiquorum, & modernorum?

1. Molina. PAter Molina in Concord. quæst. 14. art. 13. disp. 10. inquit: *Quoties ex nostris viribus naturalibus conamur facere, quod in nobis est, præsto nobis sunt auxilia gratiæ, quibus ea vt oportet ad salutem efficiamus.* Et post pauca: *Sicut Deus præsto est per concursum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit;* ita præsto est illi per auxilium gratiæ sufficiens, vt quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex his quæ ad iustificationem spectant, illud exequatur prout ad salutem oportet. Et in eodem art. 13. disput. 14. num. 5. ait: *Christus nobis promeruit auxilia, non solum quæ, conantibus nobis ex nostris naturalibus, efficere quod in nobis est, præsto essent, ac præuenirent, vt sic illo eodem conatu eliceremus dispositionem supernaturalem ad gratiam; sed etiam quibus sæpe excitaremur omnino.* Hanc Molinæ sententiam authores aliqui Semipelagianum errorem appellant, maxime Zumelius tom. 1. opusculorum sect. 2. Zumel. concluſ. 4. fol. 290. & sequentibus vsque ad 7. conclusionem, necnon in solutione argumentorum, & tom. 3. discursu 5. ante 1. conclusionem, & omnibus fere sequentibus.

2. *Arguit prima Zumel.* Mouetur Zumel primo, quia supponit P. Molina opera naturalia viribus naturæ elicita esse dispositionem ad primam gratiam. Cæterum qui ante legerit Molinam nihil reperiet ipsum expresse negasse, inesse operibus factis per naturæ vigorem rationem dispositionis etiam remotæ ad primam gratiam vocationis. Vide ipsum dicta quæst. 14. art. 13. disp. 6. concluſ. 1. & disp. 8. & 9. & disp. 14. & num. 5. Imo verba Molinæ non aiunt Deum dare gratiam vocationis ei qui operatur bene morales per solas vires liberi arbitrij, vt postea constabit. Interim certo tibi sit Molinam non obscure negasse omne initium iustificationis ex viribus naturæ, licet concedat bona opera naturalia concurrere per accidens ad recipiendam vocationem, quatenus remouent aliqua impedimenta. Ob idque disp. illa 9. §. *Patet tertio*, scripsit: *Licet Deus non vocet ad fidem propter merita aliqua eius, qui vocatur; imo sæpe eos misericorditer vocet, qui pertinaciter resistunt, nihilominus magis indignus is est, qui sinistra intentione, quam qui paratus obedire veritati ad audiendum accedit.*

3. *Arguit secundo Zumel.* Secundo Zumelius & alij offendunt in Molina, quoniam admittit legem Dei infallibilem dandi gratiæ auxilia cuicumque facienti quod in se est per vires naturæ. At hoc assertum fallo Molinæ tribuitur, vt mox dicetur. Et quamuis admitteret non quidem dandi iustificationem, sed primam gratiam præuenientem, non posset Semipelagiani erroris insimulari, quoniam hæc lex infallibilis ponitur à Molina ex misericordia Dei, & meritis Christi, & operibus naturalibus solum concedit vim remouendi impedimenta. Quare non absque ingenti violentia torquetur ad Pelagianismum sententia huius authoris, cum magis ab illa distet quam modus loquendi aliorum, quamuis solus Molina adeo inique notetur; quoniam non modica Scholasticorum pars verbis fauet magis Massilienſibus in materia de de Gratia, licet in materia de Prædestinatione, quando agitur de causa prædestinationis ex viribus naturæ, recte sentiant. Quare plures illorum, qui admittunt dispositionem ad gratiam viribus naturæ elicitam, remotam tamen, intelligendi sunt de dispositione improprie sumpta, siue negatiua, & per accidens, quæ consistat in remotione maioris impedimenti. Vel aliter exponendi sunt, quatenus dispositionis nomine solummodo significauerint occasionem, siue opportunitatem non per se datam, sed per accidens acceptam ex diuina misericordia, iuxta dicta in præcedenti sect.

4. Qui vero admittunt per naturæ vires meritum congrui

Universidad de Deusto
Biblioteca

congrui respectu auxiliorum gratiæ, non adeo facile exponi possunt. Nihilominus credendum est ipsos solum admisisse meritum congrui negatiue, quatenus eo quod sint minus indigni diuina gratia, minus distent à congruo ratione illam accipiendi: nam qui præstant per vires naturæ quod in se est, & operantur bene, deuitant grauiora impedimenta. Sic dicimus aliqua delicta iuuentutis, & ignorantiæ, vel ex nimio zelo veniam mereri, quoniam minus digna sunt venia. Illud tamen aduertere debuissent, qui in Molinam acriter inuehuntur, non posse innumeros antiquos pie exponere, qui Molinam Semipelagianismi insimulant, quoniam minori, vel potius nulla verborum violentia exponi posset, quoniam expresse negat dispositionem, aut meritum congruum diuinæ gratiæ per vires naturæ.

5. D. Thom. D. Angelicus 2. Sent. dist. 5. quæst. 2. art. 1. affirmat Angelum se disposuisse ad gratiam per solas vires liberij arbitri, & homin facienti quod in se est per vires arbitrij à Deo conferri gratiam. Vnde concludit: *Dicendum, quod ad eliciendum actum conuersionis, sufficit liberum arbitrium, quod se ad habendam gratiam per hunc actum præparat, ac disponit.* Ac rursus dist. 28. quæst. vnica art. 4. corpore: *Non oportet vt actus, quibus homo se ad gratiam præparat, sint naturam humanam excedentes. Sicut enim natura humana se habet in potentia naturali ad gratiam, ita actus virtutum moralium, se habent vt dispositiones naturales ad ipsam; vnde non exigitur lumen gratiæ præcedens.* Et quod plus esse videtur mox adiungit: *Ideo aliis consentiendo, dicimus, quod ad gratiam gratum facientem habendam, ex solo libero arbitrio se homo potest præparare; faciendo enim quod in se est, gratiam à Deo consequetur.* Ait tamen absque aliqua gratia gratis data non posse hominem se præparare ad habendam gratiam, quia nomine gratiæ gratis datæ comprehendit quidquid hominem excitat etiam extrinsecè ad se conuertendum: *Nec refert*, inquit, *quidquid sit illud quod huiusmodi variationis occasionem præbeat, quasi voluntatem excitando; siue sit admonitio hominis, vel agritudo corporis, vel aliquod huiusmodi, quæ omnia, constat, diuinæ prouidentiæ subiecta esse, & in bonum electorum ordinata. Vnde quidquid illud fuerit quod hominem excitauerit ad conuertendum se: gratia gratis data dici potest, & sic sine gratia gratis data, homo ad gratiam se non præparat.*

6. Hinc est illa doctrina S. Thom. ibi in solut. ad 4. *Ad gratiam habendam aliquis se potest præparare per id, quod in ratione naturali est. Vnde dicitur, quod si aliquis in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, Deus sibi reuelabit illud quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo. Vnde similiter homo se potest præparare ad fidem habendam, sicut ad alias virtutes, & gratiam habitualem.* Et de Verit. quæst. 14. idem docet de aliquo nutrito in syluis, *qui ductum naturalis rationis sequeretur.* Consentit quæst. 24. de Verit. quæ est de libero arbitrio art. 1. ad 2. Et adhuc clarius loquitur art. 15. quia licet requirat gratiam gratis datam, tamen talem putat esse naturalem internam, aut externam, & ideo ait: *Si autem omnibus datur*, non videtur aliud esse, *quam aliquod naturale donum.* Et iterum: *Si autem per gratiam gratis datam intelligam diuinam prouidentiam, qua misericorditer homo ad bonum dirigitur; sic verum est quod homo sine gratia non potest se præparare ad gratiam facientem.* Vide ipsum in 4. dist. 17. quæst. 2. art. 1. quæstiuncula 2. ad 2. & 4.

7. Monet tamen in 1. dist. 41. art. 3. opus bonum præcedens gratiam non esse meritorium eius, sed dumtaxat dispositionem ad illam. Vnde propositio hæc: *Deus dat homini gratiam, quia præparauit se*, limitatur ab ipso, *vt coniunctio, quia, denotet dispositionem, non causam.* Vide quoque ipsum in Comment. epist. ad Rom. cap. 10. lect. 3.

8. Aiunt tamen discipuli S. Thom. ipsum mutasse sententi. 1. 2. quæst. 109. art. 6. per totum, necnon quæst. 112. art. 3. corp. & ad 1. Hanc sententiæ mutationem aduertunt Capreolus in 2. dist. 28. prope finem, Deza in 2. dist. 29. art. 1. fine, Caietanus 1. 2. quæst. 109. art. 6. §. *nec obstat*, Soto lib. 2. de Natura, & Gratia cap. 3. & alij communiter. Adhuc tamen est difficultas, quoniam in eadem 1. 2. quæst. 111. art. 5. ad 2. docet vnum hominem causare in alio quasdam dispositiones ad gratiam. At dispositiones, quas vnus homo per gratiam gratis datam, in alio causat sunt naturales, quoniam alter per prædicationem, adhortationem, correctionem, exemplum non causat aliquid supernaturale: solummodo namque producere possunt in sensibus species, quibus excitetur phantasia, vt tandem eliciantur species intelligibiles deseruientes notitiis, & discursibus naturalibus. Cum igitur illi effectus in alio homine resultantes immediate, vel mediate ex prædicatione, doctrina, exhortatione, sint mere naturales, nihilque supernaturale habeant sibi intrinsecum, dum S. Thomas concedit illas operationes alterius hominis causare in alio dispositiones ad gratiam, videtur indigere maxima explicatione, ita vt solum egerit de dispositione negatiua per modum remouentis quod magis prohiberet, vt supra dictum est: quia eiusdem ordinis sunt, & vtilitatis omnes dispositiones, quas vnus homo sibi adquirere potest legendo pios libros, considerando res naturales, & cælestes.

Capreolus. Deza. Caietanus. Soto.

9. Quare verisimile est S. Thomam in illa fuisse semper sententia, quæ tribui solet P. Molinæ loc. cit. quamuis Molina expresse negauerit rationem dispositionis etiam remotæ ad primam gratiam vocationis, & concesserit bona opera concurrere per modum remouentis aliqua impedimenta, quia magis indignus est qui magis peccat. Neque obstat si S. Thomas aliis in locis expressis verbis negauerit dispositionem ad gratiam per solas vires naturæ; quia solum asseruit requiri gratiam prouidentem, & supernaturalem quoad modum. Quo etiam pacto S. Bonauent. in 2. dist. 28. art. 2. quæst. 1. docuit liberum arbitrium non posse absque gratia se disponere ad iustificationem, quia requirit gratiam gratis datam quidquid excitat cognitionem culpæ, vt offensæ Dei. Quod si S. Thom. voluisset discrepare non solum a seipso, sed ab Alberto Magno, Alensi, & à communi Scholasticorum via illius ætatis, clarius explicasset, quid de sententia communi, quam à tantis magistris didiceret, minus sibi probaretur. Vide Albertum 2. part. quæst. 18. prope finem, vbi affirmat Angelum per vires naturæ elegisse bonum, & ea electione de congruo meruisse gratiam; & nihilominus ibi quæst. 100. memb. 1. statuit *profanum esse dicere, nisi quod gratia semper præuenit voluntatem.* Similia habet in 2. dist. 28. art. 1. ad 4. *In nobis*, inquit, *est aliquid facere, quo facto habeamus potestatem ex gratia. Hoc autem est facere quod in nobis est, quia si hoc fecerimus, Deus ineuitabiliter dat gratiam.*

S. Bonau. Alberto Magno.

Alensis

10. Alensis 3. parte quæst. 69. art. 3. memb. 5. docuit Deum facienti quod in se est ex viribus naturæ dare gratiam, & nihilominus memb. 1. art. 2. corpore aiebat *nullos esse conatus liberi arbitrij ad bonum nisi excitentur à gratia*, nimirum à gratia ordinis naturalis, quia prædicto memb. 5. ad 6. perspicue docet positiuas actiones moraliter bonas excitatas cognitione naturali disponere se ad gratiam. Est tamen differentia, quoniam Alensis negat meritum etiam de congruo, quod admisit Albertus. Potest tamen exponi Magnus Albertus de merito impropriè sumpto, & negatiue, quatenus positis bonis illis operationibus, quibus vitantur peccata redditur homo minus indignus gratia, vt paulò superius declaratum est.

11. Dispositionem vero aliquam ad gratiam reperiri in actibus naturalibus, ortis à cognitione naturali ex gratia prouidenti nullibi videtur negasse S. Thom. nam Capreolus hanc dispositionem admisit postquam putauit se insistere vestigiis S. Tho. non iunioris, sed prouectioris ætatis, & sapientiæ. Etenim in 2. dist. 29. art. vltimo concedit cum S. Thom. hominem se disponere ad gratiam interna motione naturali habente aliquid de gratuito. Probatque sententiam Gregorij Ariminensis de necessitate specialis motionis Dei ad quemlibet actum simpliciter, & ex omni circumstantia honestum. Vide Capreolum etiam in 2. dist. 28. prope finem, & Ariminensem ibidem quæst. 1. art. 1. vbi late probat iustificationis initium esse à gratia præueniente, & nomine gratiæ comprehendit cognitionem naturalem aliquo modo indebitam.

12. Eodem modo intelligitur S. Thom. à Deza in 2. dist. 28. art. 3. conclus. 4. licet enim dicat hominem absque speciali, & gratuito auxilio non posse ad receptionem habitualis gratiæ se præparare; tamen concedit dari remotam dispositionem naturalem, & ideo solam vltimam dispositionem putat excedere vires naturales: *Propria, & vltima distositio*, concludit, *ad gratiam facultatem excedit liberi arbitrij.* Ob eandem causam dixit in art. 1. conclusione 4. hominem non posse virtute naturali se ad gratiam sufficienter [id est proxime] præparare, quia insufficientem [id est remotam] dispositionem libenter admittit.

13. Differt hæc sententia à Pelagianorum, aut Semipelagianorum pronunciatis plurimum. Primam differentiam assignat Lessius disp. de Gratia efficaci, in appendice; quoniam Catholici loquuntur de viribus naturæ, quin excludant externam Dei protectionem qua comprimitur virtus diaboli, & singulari prouidentia adhibetur doctrina, institutio parentum, concionatorum opera, Angelorum custodiæ. Hoc tamen discrimen aiunt Moderni non subsistere; quoniam Cassianus collat. 13. cap. 13. & 18. & Faustus lib. 1. de Gratia & libero arbit. cap. admittunt specialem Dei prouidentiam per auxilia extrinseca, nec de iis erat dissensio, sed de intrinsecis.

14. Quapropter aliter hæc differentia explicanda est; quoniam Catholici etiam admittebant gratiam internam naturalem: nam ex illa speciali protectione externa adhibente doctrinam, & aperiente cordis oculos consurgit specialis cognitio, & affectio interna. Sed neque hanc gratiam internam negabat Pelagius, quia vt constat ex Augustino lib. 1. de Gratia Christi cap. 7. & 38. admisit oculorum cordis apertionem, futurorum demonstrationem, insidiarum ostensionem, gratiæ cælestis illuminationem, agendorum prænotionem, cordis succensionem, honestatis suasionem. Errabant tamen cum Pelagio Semipelagiani, quia negabant gratiam internam, quæ ex singulari Dei prouidentia daret infallibiliter bene operari, quia putabant hoc Dei regimen infallibile stare non posse cum nostra libertate. At Catholici non negabant illam internam gratiam dici specialissimam provt subest illi prouidentiæ diuinæ danti infallibiliter bonam operationem.

15. Secunda differentia [vt alias omittamus minus idoneas, quas fuse proponit Lessius loc. cit.] esse potest: quoniam Massilienses non loquebantur de auxilio gratiæ pure sufficiente, sed de gratia efficaci, seu congrua, per quam iustus discernitur ab impio, & omnem causam discretionis primæ refundebant in liberum arbitrium, & bonis operibus adnectebant gratiam, non qualemcumque, sed efficacem, & congruam, quia si gratuito daretur præuia gratia congrua, læderetur humana libertas. Eaque propter aiebant, vt supra monstratum est, Deum fore acceptatorem personarum, si positis æqualibus operibus vni daret gratiam congruam, & non alteri, & ideo aiebant hominem per opera viribus naturæ elicita mereri perseuerantiam finalem, & electionem ad gloriam.

§. II.

P. Molinæ sententia quam Recentiores amplexantur.

1. Ripalda. Accurate, & idoneè sensum P. Molinæ posuit P. Ripalda tom. 1. disput. 20. sect. 2. & affirmat nullum esse conatum naturaliter bonum naturæ, qui non præueniatur aliqua gratia supernaturali, quoniam cognitiones & inspirationes intrinsecè supernaturales ex infallibili lege Dei pro eodem signo inferuntur illustrationibus & affectionibus intrinsecè naturalibus, vt voluntas salutariter operetur. Hoc significat Molina in Concordia disput. 10. illis verbis: *Quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus conatur, præstoue est ad conandum, totum id, quod ex se potest, tam circa ea, quæ fides habet addiscenda, & amplectenda, quam circa dolorem de peccatis, ac iustificationem, à Deo conferri gratiam præuenientem, auxiliaue, quibus id faciat, vt oportet ad salutem.* Quod sic statim declarat: *Quare sicut Deus semper præsto est per concursum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, provt placuerit: ita præsto illi est per auxilium gratiæ sufficiens, vt quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex iis, quæ ad iustificationem spectant, illud exequatur provt oportet ad salutem.* Addit tamen sæpe liberum arbitrium, quasi sopitum, ac torpens excitari, & longe maioribus auxiliis adiuuari.

2. Agensque eò loci de facultate, quam habet infidelis ad credendum, dum ei mysteria nostræ fidei proponuntur, scripsit: *Quod si ea sincero animo expendere vellent, vt tenentur, vtique gratia diuina interim dum docerentur, illaque expenderent, præuenirentur, etiam antequam ex suis naturalibus eo modo, quo possunt, conarentur elicere assensum.* Ex quo collegit tunc non elici actus naturales de lege ordinaria, sed supernaturales propter assistentiam infallibilem diuinæ gratiæ, & concludit hominem facientem totum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod in se est, ad suam salutem semper elicere actum supernaturalem, & nunquam efficere actum naturalem.

3. Semperque exclusit ab operibus naturalibus rationem meriti etiam de congruo, dispositionis, aut præparationis ad iustificationem, vt ex dictis sufficienter apparet, & constat ex eadem Concordia quæst. 14. art. 13. disp. 9. ibi: *Quidquid ex solis suis naturalibus homo efficiat, siue vt actu mere naturali reuelatis assentiatur, siue vt optet assensu supernaturali credere, aut etiam conetur ex dono, & auxilio Dei supernaturali assentiri, siue denique auxilium illud sibi donari petat, aut ad illud recipiendum satagat se disponere, sane id totum nullius est meriti, aut vigoris, vt ei gratia præueniens propter huiusmodi dispositiones impendatur.* Ideo etiam quæst. 23. art. 5. disp. 1. memb. 4. multus est contra Iauellum, vbi ait: *Alterum, quod longe magis displicet, est, quia asserit dispositiones, quæ in adulto antecedunt primam gratiam esse mere naturales, nec auxilio Dei supernaturali adiuuari, vel transcendere limites actuum mere naturalium.* Quapropter nullus in his controuersiis instructus potuit P. Molinæ impingere talem sententiam; quoniam multo magis distauit à Semipelagianismo placitum huius authoris, quã innumeri Scholastici, quorum aliquos retulimus supra, quibus iunge ex Thomistis S. Antoninum 1. part. titul. 4. cap. 4. Rainerium in Pantheologia verbo Prædestin. cap. 2. Ægidium in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 2. & 4. Paludanus in 4. dist. 14. quæst. 2. Caietanus tom. 1. Opusculorum tract. 4. quæst. 1. de contritione præsertim §. *Ex quibus.*

S. Antonius, Rainerius. Ægidius. Paludanus. Caietanus.

4. In Patrem Molinam grauiter inuehuntur Iuniores Thomistæ, præsertim Aluarez lib. 6. de Auxiliis disput. 56. quamuis Molinam suppresso nomine citet. Et illi impingit Deum secundum legem ordinariam non dare auxilia gratiæ præuenientis, quibus ad salutem disponantur, nisi illis, qui bene vtantur suo arbitrio, faciendo quod in se est viribus naturæ. At in hoc peccat Aluarez, quia confundit duo hæc, dare facienti, & non dare non facienti: nam Molina potius aiebat disput. illa 10. & alibi, sæpe nemini negari auxilium sufficiens in hac vita, & disp. 9. asserit *sæpe Deum misericorditer vocare eos, qui pertinaciter resistunt.*

Aluarez.

5. Rursus impugnat Molinam quasi posuerit præmium aliquod opus solius arbitrij, cui subiungat Deus vires supernaturales ad vlteriorem operationem supernaturalem: cum tamen Molina nullum actum liberum bonum præmiserit ante supernaturalem gratiam præuenientem, vt constat vt supra positis, & euidenter probat Ripalda loc. cit. Quare sensus Molinæ esse videtur, Deum præbere auxilium gratiæ his, quos ex parte causarum secundarum præparatos vidit ad executionem actus secundi, ita vt solum desideraretur concursus causæ primæ, & loco illius subrogetur auxilium diuinæ gratiæ præuenientis.

Ripalda.

6. Neque obstant illa verba P. Molinæ dis putat. illa 10. *Quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus conatur, præstove est ad conandum*: non enim prioribus verbis significauit voluntatem elicere aliquem actum liberum quo conetur voluntas per actum naturalem; quia ad summum voluit præcedere actus necessarios non solum cognitionis naturalis, sed complacentiæ, & suauitatis. Quare notanter sub disiunctione loquutus est, nimirum, *quando voluntas conatur, vel præsto est ad conandum*; quasi per solam cognitionem præsto sit ad conandum, & ideo ait præueniri antequam *ex suis naturalibus conentur*, & contendit tunc non elici actus liberos naturales: *Nunquam istiusmodi actus de lege ordinaria possunt elici, nisi supernaturales propter illam assistentiam Dei infallibilem ad ita supernaturaliter nobis opitulandum.*

6.

7. Aliter Molinam exposuit Ripalda loc. cit. quatenus hæc auxilia supernaturalia solum exhibeantur reipsa iis, qui per scientiam conditionatorum liberorum præuidentur conaturi in assensum. At Molina solum ibi contendit auxilia gratiæ efficacis non dari nisi iis, qui per scientiam mediam videntur consensuri in actum naturalem: nam supposita hac scientia datur auxilium efficax supernaturale. Supponitque cuicumque homini dari auxilia sufficientia ad salutem, quamuis per scientiam conditionatam non præuideatur conaturus in assensum: quia etiam his, qui omittunt facere quod in se est, per vires naturæ conceduntur infallibiliter auxilia sufficientia pro loco, & tempore, idque propter vniuersalem liberalitatem, qua Deus vult omnes homines saluos facere. At veritas hæc non accipit robur eo quod homo faciat quod in se est per vires naturæ, vel præsto sit ad efficiendum per naturæ vires quod in se est, sed quia Deus omnibus hominibus velit misericorditer conferre præuenientem gratiam pro opportunitate loci, & temporis. Cæterum alia veritas præsupponit hominem per naturæ vires si applicentur, effecturum quod in se est, & Deum pro sua misericordia velle dare gratiam efficacem homini existenti sub illis circumstantiis, sub quibus per vires naturæ efficiet quod in se est, si detur concursus generalis intra ordinem naturæ. Vide quæ retulimus supra ex ipso, quatenus Deus sæpe misericorditer vocat [pro temporis opportunitate quia stat ad hostium, & pulsat] eos, qui pertinaciter resistunt.

Ripalda.

8. Nihilominus non satis explicat Molina sensum illius axiomatis: *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, quia non potest intelligi de gratia congrua. Etenim facienti quod in se est siue per vires naturales, siue per vires gratiæ non præbet Deus semper auxilium congruum: nam postquam iustus bene operatur ex gratia, & facit quod in se est, denegatur ipsi auxilium congruum ad sequentem bonam operationem. Quare neque Gentili, quamuis per longum tempus vitasset peccata grauia decreuit Deus dare auxilium congruum ad salutem. Si autem sensus sit homini vitanti per longum tempus peccata grauia, & simul eliciturо actum naturalis conuersionis sub his circumstantiis, si detur ipsi concursus generalis intra ordinem naturæ, dandum fore auxilium efficax ad supernaturalem conuersionem, quæ tendat in idem obiectum, in quod ferretur naturalis actus, exinde non colligeretur ei qui non ita esset operaturus naturaliter, dandam fore gratiam, quamuis per longum tempus peccata grauia vitasset, quod non exponere patet axioma illud iuxta Theologorum sensum: voluerunt namque significare non contingere vt homo diu vitet grauia peccata, quin recipiat gratiam: quia, vt S. Thom. ait 3. contra Gent. cap. 159. *Illi soli gratia priuantur qui in seipsis gratia impedimentum præstant.*

8.

9. Ob id Theologi aiunt *vt homo dicant facere quidquid*

9.

quidquid est in se, non sufficere vnam, aut alteram victoriam tentationis, sed plures requiri, & à Deo cognosci non à nobis numerum victoriarum, quæ requiruntur. Quare licet quis non possit absque gratia habituali seruare totam legem *diu*, aiunt longe aliter debere intelligi illud *diu*, vt dicatur homo facere quod in se est, vt vitentur impedimenta gratiæ.

§. III.

Ante decisionem dubij aliqua statuuntur.

1. Suppositio.

NOn fore annectendam gratiam solis actibus naturalibus probabo in tract. de Gratia ex Conciliis, & Patribus, vbi pariter monstrandum est neque id posse reduci in solam conditionem negatiuam operum naturalium, quatenus impediendo peccata auertuntur ea, quibus demeretur ille homo gratiam; quia si conatus hominis solum negatiue confert ad gratiam suscipiendam, quatenus impedit obicem peccati mortalis, hoc posset fieri per actus indifferentes in individuo, qui sunt possibiles saltem per accidens, vel per actus venialiter peccaminosos respicientes finem inanis gloriæ: nam præcepta affirmatiua, quæ præscribunt externas actiones, adimpleri possunt per actum indifferentem, aut venialiter peccaminosum. Ea vero, quæ feruntur ad actus pure internos raro contingunt, & per ignorantiam inuincibilem, aut probabilem opinionem de carentia obligationis pro illo tempore extra postremum vitæ dilemen, possunt, rebus vt nunc, non obligare.

2. Suppositio probata.

Secundo supponendum est opera viribus naturæ elicita non mereri de congruo gratiam etiam auxiliantem. Ratio est quia testimonia sacræ Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, quibus vniuersaliter pronunciatur non posse liberum arbitrium aliquid agere absque Dei gratia, vt minimum, ostendunt non posse liberum arbitrium de se quidquam agere conducens positiue in salutem. Maxime cum Sacræ literæ loquantur de operibus conducentibus ad iustificationem. Vide S. Petr. 2. 1. num. 7. & notat Prosper contra Collat. cap. 29. Vide Concilium Arausicanum II. can. 6. & 25. & Tridentinum sess. 6. cap. 5. Augustinum de Gratia Christi cap. 27. & lib. de Gratia & libero arbit. cap. 17. Prosperum lib. de ingratis cap. 20. 39. & 41. Fulgentium de Incarnat. & Gratia Christi. Quod etiam patet, quia nullum salutis initium est possibile per naturæ vigorem, vt definit Concilium Arausicanum II. can. 3. & Tridentinum sess. 6. cap. 5. necnon Moguntina Synodus cap. 7. Recognosce etiam Augustinum lib. de Dono perseuerant. cap. 13. & lib. 83. qq. quæst. 68. necnon de Prædest. Sanct. cap. 2. Prosperum lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 8. & contra Collatorem cap. 8. & 25. Fulgentium lib. de Incarnat. & gratia Christi cap. 1. & 13. necnon lib. 1. ad Monimum cap. 8. & epist. 6. ad Theodorum Senatorem.

3. Fundamentum accipitur ex Paulo ad Rom. 11. *Si autem gratia iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia.* Quæ verba ita exponuntur ab Augustino de Prædestin. Sanct. cap. 2. vt excludantur etiam merita de congruo orta ex viribus naturæ, idemque habet cap. 3. & lib. de peccato origin. cap. 24. lib. de natura, & gratia cap. 4. Qui ob id obseruat epist. 105. & lib. 83. qq. quæst. 68. iustificantem gratiam quæ peccatori donatur, non dari omnino gratis, quia procedit fides, & dolor intuitu cuius infunditur, licet absolute detur gratis, quia datur absque condigno merito. Agebantque Patres Arausicani can. 17. contra Semipelagianos, qui solum admittebant meritum de congruo; & ideo Augustinus, Prosper, Fulgentius & multi sunt vt ostendant auxiliantem gratiam ad fidem dari homini vt bene agat & mereatur de congruo iustificationem, non quia bene aliquid agit. Detestanturque Patres omne meritum non solum ad perficiendam iustificationem, sed etiam ad illam incipiendam, desiderando, petendo, aliaue ratione quærendo, quod ex naturæ viribus procedat. Et vbi Patres incidunt in præmium operum naturalium, illud referunt in bona temporalia huius vitæ, quia limites naturæ non transcendit. Legendus est Prosper lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 2. & 7. & cap. 41. de ingratis.

August. Prosper. Fulgentius.

4. Suppositio tertia.

Suppono tertio non esse annectendam gratiam operibus per vires arbitrij factis tanquam dispositionibus, quamuis dicatur minus ad dispositionem requiri quam ad meritum de congruo, eo quod dispositio non petat rationem obsequij cedentis in honorem superioris, & dispositiones pertinent ad complementum potentiæ passiuæ quæ recipiendi facultatem habet, quamuis forma sit supra exigentiam subiecti. Vnde dispositio potest intelligi sola causalitate negatiua, per remotionem positiuæ indispositionis; quia subiectum minus indispositum solet dici magis dispositum. Forsitan hoc voluit Herize tract. 3. disp. 27. cap. 5. dum non asserens, sed coniectans, ait posse hominem per solas vires proprias elicere actum fidei naturalis, contritionis, & dilectionis Dei super omnia, & post eliciendam horum actuum esse hominem physice, & quasi materialiter magis dispositum, & proximius, vt in eo gratia, si detur, effectum sortiatur proportionatæ conuersionis, quamuis adhuc non sit causa moraliter alliciens diuinam voluntatem. Sic etiam Deus præstat gratiam hominibus, non pecudibus, aut belluis, quia in homine reperitur natiua capacitas, non autem in belluis, & illa capacitas potest dici quædam dispositio ad recipiendam gratiam.

Herize.

5. At qua parte consideratur non præcisa impeditio obicis, quæ posset fieri non moraliter quid honestum, videtur admitti dispositio non tantum negatiua per modum temouentis prohibens, sed positiua & moralis, quæ cum de se sit obsequium Dei pariter conceditur aliquod meritum de congruo, quod nulla ratione est admittendum. Confirmatur, quia Massilienses quantulumcumque initium morale contendebant ex nobis, vt foueret postea Deus nostros conatus; & quia hoc initium morale non poterat non esse aliquod meritum de congruo apud Deum, illud refutabant Patres. Neque est cur potius repudiarent meritum de congruo, quam initium morale. Audi Cassiani verba Collat. 13. cap. 7. *Dei benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcumque scintillam emicuisse perspexerit, confouet eam, & excitat, suaque inspiratione confortat.* At illa sententia concedit Deum confouere scintillam moralem ortam ex naturæ viribus. Et cap. 6. de Deo inquit: *Qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem.* Ac rursus cap. 11. *Cum viderit nos ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, ac confortat.* Vbi neque illos actus naturales adeo perfectos ponit vt initia moralia salutis, sed quosdam appetitus virtutum. Et cap. 13. *Nonnumquam Deus ab arbitrio nostro*

5

Universidad de Deusto
Biblioteca

quosdam conatus bona voluntatis vel exigit, vel expectat, ne penitus dormienti, aut inerti otio dissoluto sua videatur dona conferre, occasiones quodammodo quærens, quibus humanæ segnitiæ torpore discusso non irrationabilis suæ munificentiæ largitas videatur, dum eam sub colore cuiusdam desiderij, ac laboris impartit, & nihilominus gratia Dei gratuita perseueret, dum exiguis quibusdam, paruisque conatibus tantæ beatitudinis dona inæstimabili tribuit largitate. Parum sane curraſſet Caſſianus an exigui illi conatus dicerentur potius diſpoſitio phyſica, quam moralis, dummodo ipſorum libertas expectaretur, ſiquidem adeo extenuabat illos conatus, & illos requirebat, ne penitus dormienti gratia daretur.

6. Eandem cogitationem videtur confuaſſe Proſper contra collatorem cap. 29. & lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 7. ibi: *Et ſi fuit qui naturali intellectu conatus ſit vitiis reluctari, huius tantum temporis vitam ſteriliter ornauit; ad veras autem virtutes, æternamque beatitudinem non profecit.* Cecinit quoque epigr. 81.

Quamuis multa homini poſt vulnera prima ſuperſint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus,
Si tamen ingenio claro, & probitatis amori,
Fons deſit fidei,
Cunctarum frugum marceſcit inutile germen.

Non eſſent ſterilia germina ſi quatenus laudabiles ſunt in genere moris potius, quam ex alio titulo arcerent impedimenta gratiæ: ſic enim ratione moralitatis conducerent in ſalutem, & conſequenter poſitiue, quia quælibet diſpoſitio moralis ad gratiam eſt poſitiue ſalutaris, & præberet poſitiuum initium ſalutis, quod eſt in Semipelagianiſmum incidere. Expectaretque Deus voluntatem noſtram tanquam voluntariam, & moralem, ac laudabilem capacitatem noſtram vt gratiam impertiretur, quod non videtur quadrare Conſilio Arauſicano can. 3. & 4. & cap. 25.

7. *Suppoſitio quarta.* Quarto ſupponimus neque ex beneplacito Dei, & lege infallibili annectendam gratiam conatibus naturæ. Hanc legem ſingulariter impingunt Thomiſtæ Iuniores, P. Molina loc. cit. §. 1. & 2. ſed immerito, quia neque hoc pacto conceſſit operibus naturæ gratiam annecti, vt ex ſupra appoſitis perſpicue apparet. Quamuis autem lex illa à bene multis antiquis, & modernis libenter admittatur, concedenda non eſt, quia opus, cui infallibiliter iungitur gratia ſupernaturalis, poſſet dici ſalutare, & ex viribus naturæ daretur aliquod initium noſtræ ſalutis. Nam aliquod initium cuiuſque boni eſt illud, ex quo infallibiliter ſequitur illud bonum. Neque poſſent illæ operationes reputari omnino nihil in ordine ad iuſtificationem: Atqui ſacra Scriptura, & Patres nihil prorſus eſſe reputant, nulliuſve vtilitatis opera facta per naturæ vires in ordine ad noſtram iuſtificationem; ergo non eſt etiam ex voluntario pacto Dei annexa gratia facienti quod in ſe eſt per vires naturæ: quoniam iam Dei vocatio eſſet aliquo modo ſecundum opera noſtra contra Paulum 2. ad Timoth. 1.

8. His accedit Caſſianum tantum admiſiſſe conatus *quos gratia, vel exigeret, vel expectaret*, vt apparet ex collat. 13. cap. 13. Ob id Concilium Arauſicanum II. can. 6. damnat aſſerentes *vigilantibus, petentibus, orantibus, & quærentibus* abſque auxilio gratiæ miſericordiam Dei, & gratiam adiungi, ac proinde quælibet connexio gratiæ cum illis operibus damnatur. Præſertim cum in canone illo tot ſpecies operationum recenſeantur, vt ſignificetur admitti non poſſe Deum facienti quod in ſe eſt per vires naturæ gratiam infallibiliter concedere. Quod ſi aliqua eſſet conſecutio ab his operibus ad gratiam Dei non poſſet non eſſe vera illa propoſitio: *Credentibus, deſiderantibus, conantibus, petentibus conceditur miſericordia, ſeu gratia Dei.* Neque prætermittenda eſt vltima propoſitio illius canonis: *Aut obedientiæ humanæ ſubiunxit gratia adiutorium:* nam obedientiæ humanæ ſubiungeretur adiutorium gratiæ, ſi poſita antecedenter illa obedientia humana daretur infallibiliter auxilium diuinæ gratiæ. Accedit Petrus Diaconus cum ſociis eius Græcorum legatis, qui in libro de Incarnat. & gratia Chriſti cap. 8. aiebant: *Contra ipſius Apoſtoli contradictionem veniens humano labori ſubiungit gratia adiutorium.* Aiebantque Maſſilienſes, vt refert Proſper in epiſt. ad Auguſt. poſt medium, *priorem eſſe obedientiam, quam gratiam.* Et Hilarius in epiſt. ad eundem Auguſt. prope initium notat Semipelagianos, quoniam aiebant Dei gratiam non eſſe præuiam, ſed comitem, aut ſequacem liberi arbitrij. Hilarius. 9.

Aiunt alij non poſſe opera liberi arbitrij ſortiri prædicto modo ex diuino beneplacito rationem conditionis, quin habeant aliquam rationem diſpoſitionis ſaltem remotæ. At in contrarium eſſe poteſt, quia licet ex decreto voluntario Dei poſitis operationibus naturalibus bonis cõferretur gratia, non propterea deberent illæ operationes dici propriè diſpoſitio; ſicuti non eſſet albedo diſpoſitio phyſica ad formam ignis, quamuis ſtatueret Deus poſita albedine vt cõto in hoc ſubiecto introducere formam ignis. Imo multo minus diceretur diſpoſitio, quam altera forma ſolummodo negatiue, & per accidens concurrens auferendo impedimenta, vel impediendo ea, quæ impedire poſſent introductionem formæ.

10. *Quinta ſuppoſitio. Vaſquez.* Supponendum quinto erit contra P. Vaſquez 1. part. diſp. 91. cap. 14. opera elicita ſolo auxilio gratiæ naturalis nullum fore noſtræ iuſtificationis initium, & non poſſe intelligi illud axioma: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*, de faciente quod in ſe eſt per opera naturalia, quæ proueniunt à ſolo auxilio naturalis gratiæ. Ratio eſt, quia illa opera, vt in hac controuerſia ſæpe dixi, & fuſius oſtendam in tract. de Gratia, non poſſunt mereri, etiam de congruo gratiam ſupernaturalem, vel ad illam diſponere, & ideo Deus non expectat opera illa propter bonitatem moralem ipſorum, vt gratiam infundat. Nihilominus huic ſententiæ variis in locis plurimum patrocinatur S. Thom. præſertim in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 4. vbi ratione diuinæ prouidentiæ admittit beneficia gratis data, naturalia, quibus efficiuntur opera pietatis naturalia, *& ideo*, inquit, *non oportet vt actus quibus homo ſe ad gratiam habendam præparat, ſint humanam naturam excedentes.* Probatque per hos actus in ſua ſubſtantia naturales diſponi hominem ad iuſtificationem, quoniam alioqui daretur proceſſus in infinitum in donis ſupernaturalibus, ſi ad vnum recipiendum prærequiritur aliud, quem proceſſum putauit vitari non poſſe, *niſi forte gratia gratis data dicatur naturale lumen rationis, quod pertinet ad bona naturalia, & non ad gratuita miſi larga accepta.* Vnde concludit. *Ad gratiam gratum facientem habendam ex ſolo libero arbitrio ſe homo poteſt præparare; faciendo enim quod eſt in ſe, gratiam à Deo conſequitur, hoc autem ſolum in nobis eſt, quod in poteſtate liberi arbitrij conſtitutum eſt.* Hoc autem magis explicat quodlib. 1. art. 7. vbi refutato Pelagio concludit, *hominem indigere auxilio gratiæ non ſolum ad merendum, ſed etiam vt ſe ad gratiam præparet,*

paret, quia ad præparationem indiget auxilio non ſolum quantum ad exteriora mouentia, prout ſcilicet ex diuina prouidentia procurantur homini occaſiones ſalutis, ſed etiam quantum ad interiorem motum. Fortaſſis vero deſiderabat in illis actibus naturalibus diſponentibus ad iuſtificationem modum quemdam ſupernaturalem; nam 2. 2. quæſt. 171. art. 2. ad 3. aiebat: *Actiones, ad quas infunduntur habitus non ſunt ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam, ſed ſolum ſecundum modum.* Et eius diſcipulus Capreolus in 1. diſt. 17. quæſt. 1. art. 3. ad Argumenta Aureoli contra primam concluſionem circa fin. & ad argumenta Gregorij contra ſecundam concluſionem vniuerſim docet habitus infuſos non requiri propter ſubſtantiam actuum, ſed propter modum, quem appellat promptitudinem, delectabilitatem & acceptabilitatem. Conſentit Caietanus 2. 2. quæſt. 171. art. 2. ad 3. & 1. 2. quæſt. 109. art. 4. quod idem tradit de Contritione tom. 1. opuſculor. tract. 4. quæſt. 1. Quamuis Aluarez lib. 7. de Auxiliis diſp. 65. prouncíet Caietanum mutaſſe ſententiam 3. part. quæſt. 76. art. 7. §. *ad euidentiam.* Tamen ibi Caietanus non agit de actibus, ſed de virtutibus per ſe infuſis, quando vero loquitur de actibus, potius videtur ſentire accipere præter ſubſtantiam actus bonitatem quandam accidentalem, quæ fertur in obiectum ſupernaturale, qui erit vel duratio, vel modus intenſionis, firmitatis, ſiue adhæſionis, vel dignificationis ipſius actus. Idem docuit Scotus lib. 1. de natura, & gratia cap. 22. & lib. 2. cap. 14. fine, & cap. 16. ad 1. & 2. & in 4. diſt. 17. quæſt. 1. Alios plures eiuſdem ſententiæ patronos referemus in proprio loco.

Capreolus. Caietanus. Aluarez.

11. *Poſitio vltima.* Poſtremo ſuppono neque hoc reduci poſſe in exigentiam ipſius gratiæ fundatam in natura eiuſdem gratiæ, cui connaturalius ſit ſi detur ſubiecto conanti, facere poteſt iuxta rationis præſcriptum, quam non conanti, ſicut connaturalius eſt dari ſubiecto rationali, quam irrationali. Ratio [vt alias modo omittamus] cur hæc cogitatio admittenda non ſit, deſumi poteſt; quoniam ex illa cogitatione fieret eum, qui plura bona opera feciſſet non eſſe ita expeditum ad recipiendum illam gratiam, quam qui minora peccata venialia commiſiſſet [quod inficiantur aduerſarij] per illud longum tempus, quoniam peccatum veniale plus meretur pœnæ, quam opus naturale promeretur præmij, vt negare non poſſunt aduerſarij, quia Deus punit venialia peccata per denegationem vberioris auxilij ſupernaturalis, quod naturalia opera mereri non poſſunt. Maximam huius argumenti vim patefaciam in proprio loco.

12. Adhuc contra plures ex his ſententiis argui poſſet, quia cum dicitur facienti quod per vires naturæ danda fore ſupernaturalia auxilia ad fidem recipiendam, vel ſenſus eſt facienti quod eſt in ſe per vires naturæ danda eſſe huiuſmodi auxilia ſi per longum tempus faciat quod in ſe eſt, vel per breue tempus; neutrum horum dici poteſt; igitur plures ex illis ſententiis non poſſunt explicare idoneè ſenſum illius axiomatis. Prior pars maioris propoſitionis, videlicet non poſſe axioma illud conuenienter exponi de faciente quod in ſe eſt per longum tempus, probari poteſt, quia impoſſibile eſt hominem per longum tempus ſeruare legem abſque gratia ſanctificante, vt ex materia de gratia ſupponendum eſt tanquam omnino certum. Secunda quoque pars illius maioris propoſitionis, nempe non poſſe prædictum axioma intelligi de ſeruante totam legem per breue tempus, etiam probatur, quoniam alioqui inuenirentur perplures homines, etiam in remotiſſimis regionibus per tot annorum millia; qui perueniſſent ad fidem. Hæc tamen obiectio ſufficienter ſoluta manet ex his, quæ ſuperius dixi; ſiquidem non oſtenditur non poſſe intelligi illud axioma de faciente quod in ſe eſt per aliquod tempus non modicum, licet non ſit tantum, quantum requiritur vt peccator incurrat neceſſitatem moralem non peccandi mortifere. Quia tamen nimis difficile eſt infidelibus tamdiu in peccatum mortale non incidere, ideo rariſſimi ſunt, quibus ex vi illius legis diuinæ deberet dari fides.

§. IV.

Noſtrum hac de re iudicium.

1. *Noſtrum iudicium.* EXiſtimo axioma illud fore intelligendum de faciente quod in ſe eſt per lumen rationis, quatenus lumen rationis comprehendit illuſtrationem ſupernaturalem euidentem, qua quis mouetur ad deſiderandam notitiam veræ religionis, & enidenter cognoſcit idololatriæ falſitatem. Infideles ergo ſæpe per illuſtrationes ſupernaturales mouentur à Deo, vt deſiderent notitiam veræ religionis [vt infra innoteſcet:] licet enim non eliciant actus ſupernaturales aliarum virtutum, aut charitatis in Deum, donec fidem recipiant, vt ſupra probatum eſt, & in tract. de Gratia fuſius dicetur, tamen recipiet gratiam infidelis, qua poſſit immediate eſſe fidelis, ſi talia deſideria ſupernaturalia cognoſcendi veram religionem eliciat, & legem naturalem per actus naturales certo quodam tempore obſeruet, & confeſtim homo poſtquam hoc totum præſtiterit recipiet auxilium proximum ad credendum fide diuina, proponeturque ipſi euidentia credibilitatis, vel à ſolo Deo immediate, vel miniſterio Angelorum, aut hominum.

2. Et in tali caſu conferet Deus illud auxilium proximum ad credendum, non intuitu obſeruationis legis per actus naturales; ſed intuitu illius voluntatis ſupernaturalis, qua diu deſideranit homo ille veram agnoſcere religionem; quoniam, vt probatum manet actus in ſua ſubſtantia naturalis non poteſt ſupernaturalem gratiam etiam de congruo mereri, vel eſſe diſpoſitio ad illam. Semperque veriſſimum eſt pulſantibus, quærentibus per ſolas naturæ vires non conferri gratiam Dei. Quod in præcedenti §. diximus eſſe verum, quamuis illi actus naturales non fiant abſque aliqua gratia Dei prouidente intra ordinem naturæ, quamuis hæc opera pertineant ad Deum immediate, vel mediate, eo quod ſpecialiter dicantur pietatis. Hæc dixerim, vt breuiter contradicam nonnullis Recentioribus, qui ſpecialia quædam agnoſcunt opera bona naturalia, quæ fiunt ex ſpeciali Dei gratia per Chriſtum, & pariter iuxta ipſos conducunt in ſalutem remotè, & extrinſece, quia non habent proportionem cum gratia habituali, ſed ſolum quandam rationem congruentiæ, quatenus congruit diuinæ prouidentiæ, vt his operibus abſolute præmiſis alliciatur, digneturque conferre nouas illuſtrationes ad vlteriora opera. At contra hos nonnulla diximus in præcedentibus, & plura afferemus in tract. de Gratia.

3. Obſeruatio autem legis naturalis per illud tempus non modicum requiritur tanquam non remouens prohibens, quia per illam remouetur peccatum mortale. Idemque eſſet, in noſtra ſententia, quamuis vitaretur peccatum læthale per culpam venialem, vel actum indifferentem in individuo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo fit vt annectatur tanquam merito congruo gratia, siue illud auxilium proximum ad credendum tot actibus supernaturalibus, quibus vere religionis postulabatur agnitio. Quamuis vt illud meritum efficaciam habeat indigeat carentia personalis demeriti mortiferi tota illa temporis periodo. Quo fit vt facere quod in se est per vires naturæ prosit ad obtinendam gratiam quasi causa per accidens nihil influendo, sed solummodo præcauendo impedimentum prohibens. At data hac causa per accidens nulla infallibilitate datur iustificatio, quamuis infallibiliter detur gratia excitans, & auxilium sufficiens.

4. Hanc conditionem carentiæ peccati desiderari ad pleniorem rationem merendi de congruo probabo in tract. de Merito, vbi dicetur opera supernaturalia, quamuis non essent contritio, vel dilectio Dei, super omnia habitura rationem meriti congrui gratiæ habitualis, quamuis fierent ab homine non iusto, si peccator non esset. Imo P. Soarius tract. de merito c.14.n.16. supponit hominem carentem gratia habituali, si pariter careret peccato, potuisse mereri diuinitus condigne gratiam habitualem, quod nos non admittimus, licet quod à nobis asseritur sit omnino certum, quia tales actus de facto merentur mediate de congruo gratiam habitualem, quatenus meremur auxilia supernaturalia, quibus elicitur contritio immediate obtinens de congruo iustificationem; ac proinde non est cur secluso peccato, actus illi non possint obtinere immediate de congruo gratiam habitualem. Tum quia mereri de congruo carentiam peccati est quid multo maius, quam mereri ipsam gratiam habitualem secundum se, & non quatenus expellit peccatum. Tum etiam quia sicut excellentia gratiæ eleuat merita, ita peccatum mortale, & inimicitia cum Deo deprimit illa.

Suarez.

5. Et quia non statim redditur homo nutritus apud infideles aut in syluis proxime potens recipere fidem, quia licet desideret veram cognoscere religionem, non statim instruitur, neque illi apparent euidenter credibilia mysteria nostræ fidei, debet ille homo per tempus non modicum desiderare notitiam vere religionis, in quo tempore occurrunt plures occasiones peccandi mortaliter, siue grauiter violandi legem Dei, ideo dicitur seruanti legem naturalem per vires naturæ, & facienti quod in se est per lumen rationis conferri diuinam gratiam: quia illa legis naturalis obseruatio necessaria est vt vitetur peccatum, quod impedit aliquam vim meritoriam, & sequi ductum rationis per actus supernaturales, quibus homo desiderat veram agnoscere religionem, positiue conducit ad obtinendam gratiam.

6. Quo fit vt axioma illud: *Facienti quod in se est per lumen rationis:* comprehendat vtrumque lumen rationis, tam naturale, quam supernaturale, & omnem notitiam per se euidentem, quæ inclinat ad recte agendum; quia actus ille euidens supernaturalis dirigens ad desiderandam notitiam veræ religionis, est similis in modo tendendi actui naturali euidenti, & ratione suæ euidentiæ dicitur lumen nostri intellectus, seu rationis, aut mentis nostræ. Sic etiam iudicium euidens de credibilitate mysteriorum fidei dicitur lumen rationis, quia modo euidenti tendit in veritatem illam non minori claritate, quam actus naturalis omnino euidens, qui propter suam euidentiam dicitur lumen rationis. Quare illud axioma, si proponatur, vt communiter proponi solet, nempe: *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, sensus est: Operanti viribus, quibus de facto potest bene operari Deus non denegat gratiam; quia potest homo operari recte non solum viribus naturæ, sed etiam viribus gratiæ; si autem axioma paulo aliter proponatur, & affirmetur facienti quod in se est per lumen rationis Deum non denegare gratiam, intelligendum erit iuxta superius dicta.

7. Infidelibus dari auxilia supernaturalia vt postulent veræ fidei, & religionis notitiam, licet non dentur ad alia opera, docuit expresse Gregorius homil.9. in Ezechielem his verbis: *Vnum sine altero nihil prodesse valet, quia nec fides sine operibus, nec opera adiuuant sine fide, nisi forte pro fide percipienda fiant. Sicut Cornelius antequam fidelis existeret, pro bonis operibus meruit audiri. Qua ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: nam cui ab Angelo dicitur: Orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Et mox: *Pro eadem ascensione præcipitur vt ad Simonem mittat, qui ei veniens prædicare debeat, constat quia hoc petiit vnde meruit exaudiri.* Vbi vides intulisse Gregorium opera, quæ ita meruerunt exaudiri, non aliter quam pro fide percipienda facta fuisse. Gregorius.

8. Videbitur tamen alicui post non obscuros Recentiores Gregorium retractasse postea hoc assertum homil.19. vbi dicitur: *Non virtutibus venitur ad fidem; sed per fidem pertingitur ad virtutes.* Vnde Cornelius centurio, cuius eleemosinæ ante baptismum Angelo testante laudatæ sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera: nam ei per Angelum dicitur orationes tuæ, & eleemosinæ ascenderunt in conspectu Dei: *Si enim Deum vere, & ante baptismum non crediderat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat: si non ab ipso se in bonis perfici petebat. Sciebat igitur creatorem omnium Deum, sed quod eius omnipotens filius incarnatus esset, ignorabat: neque enim poterat bona agere nisi ante credidisset: scriptum namque est: sine fide impossibile est placere Deo.* Certissimumque est Gregorium non retractasse quæ prius scripserat, sed potius nomine fidei comprehendit supernaturalem notitiam Dei, quamuis scientifica sit. Sicut notitia euidens credibilitatis mysterij reuelati, quæ supernaturalis est, comprehenditur nomine fidei. Hanc fuisse Gregorij mentem indicant illa verba: *Sciebat enim creatorem omnium Deum*, vbi recurrit ad scientiam siue notitiam euidentem creatoris. Quod pariter confirmat argumentum ipsius: *Si enim Deum ante baptismum non crediderat, quid orabat:* nam & infideles recte, & vtiliter orant vt Deus illos illuminet, quod infra patebit. Hanc expositionem confirmat Hieronymus ad Galat. 3. vbi affirmat Cornelium peruenisse ad gratiam per dispositionem operum procedentium ex auditu fidei, & naturali lege, quæ loquitur in cordibus nostris bona quæcunque facienda. Hieron.

9. Est etiam huius veritatis illustre testimonium Bernardi Serm. 78. in Cant. prope finem, dicentis: *Cornelius eleemosynis, & orationibus suis, Domino quidem eas sibi inspirante promeruit peruenire ad fidem.* Vbi præmittit antea fuisse Cornelium præuentum, & præparatum à Domino per inspirationem, quæ ad fidem pertinet, sicut iudicium euidens prudentis credibilitatis dicitur ad fidem pertinere iuxta Arausicanum cap. vltimo, dicens: *Ipse nullis præcedentibus meritis prius fidem inspirat.* Et hac ratione dicitur fides humanæ salutis initium, & radix omnium bonorum operum, vt docent non semel Augustinus, Prosper & Bernardus. Augustinus. Prosper.

Fulgent. & Fulgentius, quia sumitur fides tam pro fide in actu primo, quam pro fide in actu secundo, & complectitur principia supernaturalia requisita ad actualiter credendum: alioqui actus piæ affectionis, qui est ante actualem fidem, siue actualem actum credendi, non esset salutaris; quia fides est humanæ salutis initium, neque fides esset meritoria.

10. Optimum exemplum præbet Clemens Rom. lib. 1. Recognit. in principio fuse referens suæ vocationis exordia: *Inerat*, inquit, *mihi comes optima, quæ me quiescere non sinebat immortalitatis cupidæ; vt enim post rerum exitus docuit, & gratia omnipotentis ostendit. Hæc me animi intentio ad inquisitionem veritatis, & adgnitionem vere lucis adduxit.* Et Petrus apud Clementem lib.4. Recognit. agens de Gentilibus ait: *Occulta vi quem debeant diligere prius etiam, quam doceantur, agnoscunt: videtis enim eos, quasi bonos seruos, desiderare eum, quem sibi sperant aduentum sui Domini nunciare. Desiderium ergo audiendi verbi Dei, & voluntatem eius faciendi ex Deo habent, & hoc est initium doni Dei, quod Gentibus datur, vt possint per hæc doctrinam percipere veritatis.* Sic etiam ducebatur ad fidem Dionysius Areopagita contemplans defectum solis tempore passionis Christi Domini, videns namque illum esse supra omnem naturæ cursum cœpit diuinare, vt ipse testatur in epist. ad Policarpum prope finem, desiderio inquirendæ veritatis, & fatetur se nescire vnde prouenerit illi talis instinctus. Quo etiam pacto trahebatur ad fidem Augustinus, vt ipse fatetur lib. 3. confess. cap. 4. his verbis: *Hoc tamen solo delectabar in illa exhortatione, quod non in illam, aut illam sectam; sed in ipsam, quæcumque esset, sapientiam, vt diligerem, atque amplexarer fortiter, excitabar in sermone illo, & accendebar, & ardebam.* Vnde ipse Augustinus loquens de infideli, cui nondum prædicatum fuit Euangelium, neque apprehenderat mysteria supernaturalia fidei propter ignorantiam, scribit lib. 3. de libero arbit. cap. 22. *Quod ergo ignorat quid sibi agendum sit, ex eo est quod nondum accepit. Si hoc quod accepit bene vsa voluntas fuerit; accepit autem vt pie, & diligenter quærat, si volet*, &c. Et prosequitur declarando hoc initium nostræ salutis. Eodem modo Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum fol. penult. & alij ex Patribus docent præcedente naturali cognitione Dei per creaturas supernaturaliter illuminari vt verum Deum in vera religione colere velint. Dionys. Areop. Clem. Alex.

11. Hæc etiam est fidelium firma persuasio, & ideo quando cum hæreticis disputant, consulunt ipsis, vt Deum orent, ac pia opera exerceant gratia cognoscendæ veritatis, sentiunt igitur Catholici tali oratione ab hæreticis factæ ad veram fidem recipiendam, aliquid inesse valoris ad id obtinendum. Quod secundo ratione probatur, quia infideles, qui non audiunt Euangelium non carent mediis sufficientibus, & proportionatis ad consequendam salutem; caterent autem, si non darentur ipsis prædicta auxilia. Tertio quia solicitudo Angelorum pro gentibus nondum conuersis ad fidem, est vt efficiant opera opportuna ad salutem.

12. Sed non dari gentibus gratiam vt iustificentur ante fidem probandum est fuse in tract. de Gratia, quia fides est ianua ad iustificationem, & ideo ait Prosper lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 3. Gentibus quibus prædicatur Euangelium non negatam esse gratiam, sed dilatam. Et hoc factum fuisse in pœnam peccati originalis docet S. Thom. 2.2. quæst. 2. art. 1. ad 1. qui pro se adducit Augustinum. Quod etiam declarari, & confirmari potest, quia iustis larga conceditur gratia, quæ non datur frequenter non iustis, & ideo absque gratia sanctificante nequit homo longo tempore perdurare absque nouo peccato, ita fideli peccatori largior datur gratia, quam infideli, vt docuit idem Prosper 2. de Vocat. Gent. cap. 5. Quare etiam stupidissimi, si fuerint rationis compotes, licet non accipiant tantam gratiam, quantam fideles accipiunt; nihilominus recipiunt gratiam, qua incipiant secum inquirere, sitne numen aliquod, quod totius vniuersi, ac præcipue humani generis gubernationi incumbat, ita vt in affirmatiuam partem propendeant. Quando vero hic impulsus est contra humanam prudentiam in modo apprehendendi, dicitur ab Aristotele 7. Æthi. Audemiorum cap. 18. irrationalis fœlicitas, seu bona fortuna, quamuis semper proponatur aliquod motiuum ex parte obiecti. Prosper. Aristot.

13. Ex his apparet qua ratione ipsis peccatis Gentilium tribuatur, quod non consequantur æternam salutem, vt colligitur ex Paulo ad Ephes. 4. *Alienati à via Dei per ignorantiam quæ est in ipsis propter cæcitatem cordis eorum:* nam si elicerent illos actus supernaturales meritorios de congruo vlterioris gratiæ, & non ponerent obicem efficaciæ illius meriti, seu, quod idem est, nouis non se culpis mortalibus inquinarent, retardando efficaciam meriti, dum elicerent illos supernaturales actus, reciperent vlteriorem gratiam, & proximum haberent auxilium vt actu crederent Deo loquenti.

Disputatio XVII.

Vtrum per opera, quæ procedunt ex gratia, gratiam ipsam & prædestinationem mereamur, aut mereri possimus.

DE insufficientia operum, quæ fiunt naturæ viribus ad promerendum etiam de congruo dona supernaturalia, & prædestinationem ipsam dictum est in præcedenti disputatione: modo solum disquirimus vtrum homo viribus gratiæ suffultus possit mereri condigne, vel saltem de congruo omnes suæ prædestinationis effectus.

Sectio I.

Variæ sententiæ reiiciuntur.

1. Asserunt nonnulli ex Scholasticis prædestinari hominem propter merita futura ex ipla gratia, sicut dantur militi equus & arma, quia bene postea vtetur ipsis. Pro hac sententia citat Alarcon, Alensem 1.part. quæst. 28. memb. 3. art. 3. licet illam videatur retractasse 3.part. qu. 69. memb. 5. art. 2. & 3. vt docet Vasquez disp. 91. cap. 6. Alij idem insinuant apud Alarcon hic, quibus ipse associat P. Marianam lib. 3. de Immortalitate cap. 7. & 8. Pro eodem placito asserente prædestinationis causam ob quam potius hi, quam illi prædestinentur, fuisse bonum vsum auxiliorum gratiæ præuisum ab æterno, allegat per plures P. Montoya hic disp. 7. sect. 1. à num. 7. qui & postea sect. 2. num. 5. ait posse probabiliter defendi hanc sententiam. 1. Sententia. Alarcon. Alensis. Vasquez. P. Mariana. Montoya.

2. Fundamentum huius sententiæ est, quia Rex poterit dare arma militi, eo quod sciat bene illis vsurum, ita vt arma ipsa dentur in præmium meriti, Fundamentum huius sententiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum, quæ postea erunt. Confirmatur: Poterit quis alteri vendere vineam, ita vt eius iustum pretium soluendum sit ex fructibus vineæ, & consequenter ex ipsa vinea, quæ postea fructificat: igitur Deus quoque præmium potest conferre pro merito boni operis proueniente ab ipsa gratia.

3. Quamuis fundamentum hoc æquiuocatione laboret, Theologos in varias responsiones distraxit. Respondeo primo [vt omittamus perplura, quæ disput. 15. in discussionem horum exemplorum adduxi] Regentem dantem illi militi arma abdicare à se dominium illorum, & licet ratione contractus miles teneatur ad vsum illorum, non tamen dantur in præmium meriti futuri per arma illa, nec omnino gratis, sed per contractum, quem vocant innominatum, do vt des. Vel si non dantur arma cum obligatione pugnandi; datur armorum vsus gratis pro tempore illo ante patratum facinus, quamuis etiam interceserit pactum sub conditione onerosa, ita vt positis in executione meritis, sint deinceps equus, & arma sub dominio militis, & deficientibus meritis reddantur Regi. Quo eodem pacto respondendum est ad confirmationem: quia licet dominium vineæ transeat statim in ementem, non transit quia emens offerat fructus, ita vt illa oblatio futura, & non præsens sit causa translationis dominij, sed potius transfertur dominium eo fine vt detur pretium ex fructibus vineæ. Transfertur itaque dominium ex parte vendentis sub modo; nam illud recipit emens cum onere dandi pretium ex fructibus, & suscipit dominium grauatum.

4. *Respondet Arriaga primo.* Aliter respondet Arriaga 1. 2. tract. de merito disp. 56. sect. 1. num. 7. apponens casum, in quo mercator dicat Petro, Do tibi merces, postea solues mihi, & affirmans, si nesciat mercator, sit absolute habiturus voluntatem dandi pecuniam, talem donationem esse gratuitam, vel certe Petrum non facere suas merces, quousque postea det pecuniam. Sed oppositum est omnino verum: quia constituitur Petrus dominus mercium cum onere reddendi pretium, & ideo si merces comburetur, & postea daret pretium nullam inferret iniuriam mercatori.

5. *Secundo respondet.* Secundo respondit nullam esse paritatem inter emptionem, & venditionem ex vna parte, & meritum ex alia, quia meritum mouet vt præuisum existens. At mercator cum dat in casu posito merces solummodo habet dationem pecuniæ vt causam finalem intentam. Sed non euacuatur difficultas: nam inquiritur cum Deus non possit dare gratiam propter opera futura [vt à nominibus meriti, & præmij abstrahamus] quemadmodum mercator dat merces propter futuram dationem pecuniæ, quamuis illa datio pecuniæ non videatur vt absolute futura: quia sicut merces non dantur omninò gratis, sed propter pretium, ita gratia non daretur gratis omnino, sed propter opera. Quid autem prohibet nomine meriti intelligere obsequium liberum honestum propter quod aliquid confertur. Præsertim quia sicut merces dantur in illo casu pro pecunia, quia pecunia est æqualis mercibus, ita opus illud est æquale præmio, & non confertur illud bonum gratis, sed propter opus æquale in genere boni, sicut merces dantur propter pecuniam æqualem in genere boni.

6. *Coninck.* Propter hæc P. Coninck tract. de merito disp. 8. num. 109. aliam cogitationem longe diuersam ab illa, quam amplexantur Recentiores num. 1. allegati, meditatus est: non enim recurrit ad vllam prioritatem mutuam, vel ad ordines diuersos intentionis, & executionis, vt eadem res præuisa ordine intentionis possit esse causa meritoria suæ existentiæ ordine executionis: solumque requirit ad veram rationem præmij, & meriti vt Deus, quatenus remunerator est det alicui gratiam cum onere soluendi postea per illa bona opera ex gratia facta.

7. Contra hanc responsionem plura adduxi disp. 15. quæ non videtur omnino consequenter procedere, quoniam ipsemet Coninck disp. 6. statuit aperte repugnare duas res esse sibi inuicem causas, ita vt vna sit efficiens & altera meritoria, & ideo negat actum contritionis posse procedere ab habitu charitatis, ad quem est meritum de congruo, quia longe differt causa finalis à meritoria; quia meritum in genere debet præintelligi vt existens, & ideo meritū cōdignum quodammodo inducit obligationem ex parte remunerantis, quia merens reddit se dignum præmio, non est autem homo dignus præmio, quoad vsque efficiat bonum opus. Sic etiam non est homo dignus pœna antequam delictum committat. Potest quidem principium meriti dari eo animo vt meritum fiat, & tunc non mouet meritum, quia est, sed vt sit, quæ non est motio causæ meritoriæ, sed finalis: alioqui posset esse vera remuneratio nullo existente merito; quia postquam miles in casu proposito ab aduersariis data sunt arma à Rege, potest miles præoccupatus morte non efficere opus illud intuitu cuius data sunt illa arma: quis autem existimet dari veram remunerationem, verumque præmium, quamuis meritum nunquam existat. Et quamuis talis deceptio esse nequeat posita scientia media, & voluntate Dei efficaci, tamen nostro argumento ostenditur exempla, quibus aduersarij suam cogitationem muniunt, nullius esse momenti; quoniam mercator dat quandoque merces ex contractu, & non gratis, quamuis numquam postea illi offeratur pecunia, eo quod alter redditur impotens soluere, aut de industria aufugit.

7. Suadeturque hæc proprietas meriti non mouentis ad remunerationem nisi quatenus extra causas existit, quoniam definitiones Conciliorum aiunt primam gratiam gratis donari, quia iustificationis initium non cadit sub meritum. Sic Arausicanum can. 25. & Trident. sess. 6. cap. 5. posset autem cadere sub meritum, si subsisteret argumentum aduersariorum, quo probant opera præuisa sub conditione posse mouere in spe ad conferendam gratiam Patribus antiquis: quoniam non possunt ipsi disparitatem adhibere, quia prima gratia ad iustificationem est omnino requisita ad ipsam: principium autem requisitum ad meritum non potest sub meritum cadere: non, inquam, in ipsorum principiis hæc responsio satisfacit; nam & vinea omnino requiritur vt ex fructibus illius persoluatur pretium. Neque silendum est quod habetur in Trident. loc. cit. cap. 8. nam ibi dicitur iustificationem gratis hominibus dari, quia ante illam nullum meritum præcedit; igitur supponit vt certum merita, quæ subsequuntur gratiam non esse meritoria gratiæ præcedentis. Legendus est Augustin. lib. de Corrept. & gratia cap. 9. lib. de Dono perseuer. cap. 13. & 14. epist. 107. lib. de Prædest. Sanct. cap. 18. in fine, lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. ibi: *Percipientis gratiam consequenter sunt opera bona, non quæ gratiam pariant, sed quæ gratia pariantur.* *Tridentin.*

8. Oportet igitur ponamus differentiam inter causam finalem, & meritoriam, quam posuit S. Thom. quæst. 9. de Verit. art. 6. *Meritum est causa præmij, non quidem per modum finalis causæ; sic enim magis præmium est causa meriti, sed magis secundum reductionem ad causam efficientem, in quantum meritum facit dignum præmio, & per hoc ad præmium disponit.* Itaque meritum, vt recte S. Thom. obseruat, non est causa

causa finalis præmij, quia non ponitur præmium in executione gratiâ meriti, siue vt meritum existat: præmium vero est finis meriti respectu merentis, & remunerantis, quia merens sibi obiicit bonitatem præmij vt assequibilem, & remunerans potest ex affectu dandi præmium disponere media, quibus obueniant merita. Quare dum Rex tribuit militi equum in stipendium futuri laboris, & facinoris, potest tripliciter hoc facere. Primo absoluta donatione, sed onerosa, qua transferatur non solum vsus, sed dominium equi, sed cum obligatione pugnandi, quod dicitur dominium grauatum, & cū modo. Sed in hoc casu non datur equus in præmiū, sed potius venditur non pro labore militis præuiso, sed pro obligatione militis ad pugnādum, & postea quando miles pugnat non meretur illud præmium, sed potius soluit, & satisfacit obligationi pugnandi; quamuis æquiualenter possit dici mereri militem illud præmiū, quia perinde est satisfacere illi obligationi pro equo iam accepto, ac mereri equū. Quo etiam pacto potuisset Deus conferre primam gratiam requisitam ad talem operationem supernaturalem obligando hominem pro tali gratia vt honeste ex illa operetur: At illa operatio non esset meritum illius gratiæ, sed solutio debiti. Sicut de facto actiones procedentes à gratia non promerentur illam, & possunt esse gratiarum actiones pro tali dono.

Secundo potest donari equus non donatione absoluta, sed conditionali, quamuis absolute donetur ille vsus equi; quia non datur dominium ipsius equi nisi sub conditione pugnæ, & translatio dominij manet in pendenti donec conditio impleatur, licet sit obligatio expectandi conditionem. In hoc casu dominium equi, & ius omnino absolutum datur militi in præmium, quia non transfertur tale dominium, donec prælium, & facinus præuideantur existere. Neque in casu illo labore, & pugna soluit miles debitum, sicuti in præmio, in quo soluebat pro equo accepto, sed potuis fit ratione illius obsequij dignus equo. Præcedens tamen vsus equi necessarius ad pugnam non est præmium illius laboris, ac pugnæ. Quare non poterit homo absolute mereri vsum gratiæ requisitum ad existentiam illius operis, seu meriti.

10. Tertio potest donari equus donatione omnino absoluta, & non modificata, aut cum onere, sed solummodo sub spe, quod si miles habeat equum, pugnabit strenue. Quo pacto equus non potest dici præmium facinoris postea pattati, quia liberaliter donatur, eritque militis, quamuis cessēt bellum, nullumque sit meritum. Quo fit vt pugna militis non sit postea meritoria equi, sed potius est quædam gratiarum exhibitio pro dono accepto, & illo facinore monstrat non fuisse vanam spem Principis, & posse deinceps bonam opinionem maiori cum fundamento haberi de ipso. Quo etiam pacto dat Deus gratiam homini non tam ex spe, quam ex certa scientia certaminis futuri pro gloria Dei: At tunc datur gratia vt homo pugnet, & ipsa pugna habet quasi rationem causæ finalis. Vide quæ dixi disp. 15. vbi ex eo quod gratia detur homini vt operetur, colligebamus qua ratione verum sit non dari homini, quia operatur, vt sæpe aduertit Augustinus præsertim epist. 107. vbi circa medium aduertit idem esse dari gratiam ad aliquod opus vt ad finem, & non dari ex illo tanquam ex merito; & Patres in Concilio Arausicano can. 25. obseruarunt Apost. 1. ad Timoth. 1. dixisse: *Misericordiam consecutus sum, vt fidelis essem*, non autem dixisse, *quia fidelis eram*, vt inde colligerent non dari talem misericordiam propter meritum fidei, sed omnino gratis.

11. *2. Principaliter arguitur.* Secundo principaliter arguitur. Operatio elicita quando quis est morti proximus potest mereri saltem de congruo ex gratia Dei, vt quis antea vocaretur ad baptismum, & illa vocatio ad baptismum esse potuit primus prædestinationis effectus: igitur potest homo mereri primum effectum suę prædestinationis; ergo & mereri poterit omnes effectus talis prædestinationis, & consequenter ipsam prædestinationem: quoniam mereri prædestinationem aliud non est, quam mereri omnes effectus prædestinationis.

12. In hoc argumento falso supponitur [vt sect. sequenti dicetur] idem esse mereri omnes effectus prædestinationis, ac mereri prædestinationem, aut meritum omnium effectuum prædestinationis connecti cum merito prædestinationis. Quemadmodum licet quis mereatur gloriam condigne, non meretur prædestinationem ad gloriam. Respondetur præterea admittendo non illibenter posse contingere diuinitus, vt propter meritum eliciendum tempore sequenti detur ipsimet homini gratia de congruo tempore præcedenti: cæterum oportet assignare semper ordine rationis meritum aliquod ad cuius elicientiam detur gratia non obtenta per merita etiam de congruo eiusdem hominis.

13. *Ruiz.* Ruizius vero disp. 6. sect. 2. concedit principium meriti posse diuinitus sub meritum cadere, & potuisse Deum ordinare vt duæ operationes meritoriæ sibi mutuo sint meritum, & præmium. Adhucque aduertit neque hoc pacto hominem mereri omnes effectus prædestinationis: quoniam acceptatio illa ad mutuum meritum esset gratis in ordine ad præmium, & pariter esset effectus prædestinationis. Attamen dum Ruiz admittit mutuam illam prioritatem inter duo illa merita, vt sibi mutuo sint meritum, & præmium, non est cur recuset admittere possibilem quoque esse mutuam prioritatem inter meritum, & illam ordinationem, quin detur processus in infinitum, & illa prior ordinatio caderet sub meritum.

Sectio II.

Dirimitur quæstio.

1. PRO decisione præsentis dubij præmittimus de ratione effectus prædestinationis, provt hæc prædestinatio vsurpatur à Patribus esse procedere ab speciali Dei prouidentia erga prædestinatos, minime communi reprobis. Fuere Iuniores apud P. Ruiz disp. 21. sect. 2. & apud Erize disp. 30. cap. 1. qui putauerint ad effectum prædestinationis sat esse si quomodocumque iuuet ad obtinendam gloriam, quamuis procedat solum ex prouidentia communi reprobis. Eisdemque suffragatur P. Alarcon disp. 4. initio. Nos vero oppositum supponimus cum prædictis Montoya, & Herize. Ratio est quia effectus prædestinationis debet oriri ab ipsamet prædestinatione; sed prædestinatio est specialis prouidentia non communis reprobis; igitur effectus prædestinationis debet oriri ex prouidentia speciali nullatenus reprobis communi. Minor constat ex tota disput. 2. & duabus sequentibus, & ex ipsa definitione prædestinationis, quam disput. 2. explicui, necnon ex ipso vocabulo prædestinationis: nam destinare valet idem, ac firmiter dirigere, ac proinde prædestinare in gloriam est firmiter

Ruiz. Erize. *Alarcon.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter dirigere in ipsam, ac proinde specialis directio reperitur erga prædestinatos, quæ non datur circa reprobos; quæ directio, cum fiat per Dei ordinationem, necessaria erit specialis ordinatio diuina. Ob hæc aiebat Augustinus: *Quis in vitam æternam potuit ordinari sine perseuerantiæ dono:* quia nimirum ordinatio, quæ fit per prædestinationem debet esse firma, seu efficax.

2. 3. Assertio.

His prælibatis assertio prima sit. Potuit diuinitus purus homo esse causa meritoria saltem de congruo omnium effectuum suæ prædestinationis. Ratio est quia potest Deus ex prouidentia æquali reprobis, & prædestinatis conferre Petro auxilium, quo supernaturaliter recte operetur, & iustificetur: nam & ipsa vocatio, ex qua sequitur iustificatio sæpissime conceditur reprobis, & ille actus procedens ab illa prouidentia indifferenti, & æquali reprobis non esset effectus prædestinationis, vt constat ex dictis num. præcedenti, & posset esse de congruo meritorius mediate, vel immediate omnium donorum supernaturalium, quæ postmodum darentur, & illa dona solum, & non alia possent esse effectus prædestinationis, eo quod tantum illa darentur ex prouidentia speciali; igitur de potestate Dei absoluta potest purus homo de congruo mereri omnes effectus suæ prædestinationis.

3. 2. Assertio.

Dico secundo consequenter. Potuit purus homo de congruo non solum mereri diuinitus omnes effectus suæ prædestinationis, verum & ipsam prædestinationem, nempe actum Dei immanentem. Ratio est quia licet posset homo mereri omnes effectus prædestinationis, quin mereatur prædestinationem ipsam, vt optime obseruauit P. Ruizius disp. 58. sect. 1. aliisque in locis, præsertim contra illos, qui actus liberos Dei constituebant partialiter per effectus ad extra, tamen non est cur nequeat homini dari auxilium gratiæ efficax ex prouidentia communi reprobis; per auxilium autem ex tali prouidentia concessum, potest homo recte operari, ac recte operando mereri de congruo specialem Dei prouidentiam, quæ dicitur prædestinatio: etenim homo suis precibus obtinet actum Dei immanentem, quo vult conferre quod preces postularunt.

4. 3. Assertio.

Dico tertio. Quamuis possit purus homo diuina virtute mereri sibi prædestinationem de congruo quoad omnes effectus, non tamen condigne. Ratio est, quia probatum manet in tract. de Visione Dei, & dicetur tract. de Merito, potest purus homo condigne mereri perseuerantiam finalem in gratia, quæ est præcipuus effectus diuinæ prædestinationis. Non posse purum hominem condigne mereri perseuerantiam finalem in gratia, vel ex eo colligi potest, quia de facto Deus remunerat opera iustorum iuxta omnem operum codignitatem, quamuis, dum remunerat, præstet donum longe inferius in æstimatione morali, quam donum finalis perseuerantiæ, igitur iustorum meritis deest sufficientia ad condigne promerendam finalem perseuerantiam.

5. 4. Assertio.

Dico quarto. De facto nullus homo meretur etiam de congruo suam prædestinationem quoad omnes effectus. Ratio est quia prima vocatio ad iustificationem datur omnino gratis, & independenter à merito de congruo: hæc autem vocatio est effectus Prædestinationis; quia à prædestinatione procedit omne meritum iustificationis: vt enim aiebat Prosper respons. 12. *Prædestinatio facit vt ex filiis diaboli fiant filij Dei.* Ideo Paulus ad Ephes. 1. agens de æterna prædestinatione hominum, & temporali vocatione ad iustificationem, hoc refundit in diuinum beneplacitum, seu propositum diuinæ voluntatis in laudem gloriæ, & gratiæ suæ, & secundum diuitias gratiæ eius. Vnde num. 11. *In quo etiam, & nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Dicimur prædestinati sorte, quia sicut sors absque merito vllo contingit sortienti, ita absque vllis meritis nostris prædestinamur, quia absque vllo merito nostro datur primus effectus nostræ prædestinationis. Ideo etiam Paulus affirmat vocationem primam non dari secundum opera, sed secundum propositum, & beneplacitum diuinæ voluntatis: *Qui nos liberauit* [inquit 2. ad Timoth. 1.] *& vocauit vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu.*

Prosper.

6. Conc. Val.

Hinc etiam est vt prædestinati, & negatiue reprobati constituti dicãtur in manu Dei sicuti lutum in manu figuli diuersa vasa plasmantis ex eadem massa, de quo habetur Eccles. 32. & in Paulo ad Rom. 9. Accedit Concilium Valent. cap. 5. dicens in electione saluandorum misericordiam Dei præcedere omne meritum; *quia sola gratia redemptos discernit à perditis*, vt Augustinus aiebat epist. 105. ad Sixtum, & lib. hypognosticon colum. 7. q. 6. *Taceat humana lingua, & prorsus in prædestinatione de meritis non extollatur; diuinæ voluntatis est hoc donum, non humanæ fragilitatis meritum.* Et in soliloquiis cap. 28. *Quos sine eorum meritis prædestinati de mundo.* Attigitque rationem S. Tho. hac quæst. 23. art. 5. inquiés: *Impossibile est quod totus effectus prædestinationis in cõmun habeat aliquã causam ex parte nostra, quia quidquid est in homine ordinans illum ad salutem, comprehenditur totum sub effectu prædestinationis.*

S. Thom.

7. Granado.

Verum quia hic discursus S. Thom. solum procedit de facto, & supra diximus diuinitus potuisse hominem mereri suam prædestinationem de cõgruo, non vero condigne, videndum restat quid noster Granado excogitauerit tom. 2. tract. 7. disp. 6. in qua sub distinctione loquitur: nam si prædestinatio accipiatur proprie provt includit diuinam ordinationem, & dispositionem omnium mediorum conducentium in vitam æternam quouis modo vt infallibiliter obtinendam, ita vt ex parte ipsius prædestinati detur ratio Deum alliciens, sine determinans ad prædictam ordinationem, in hoc sensu censet non posse proprie, ac rigorose loquendo dari causam prædestinationis ex parte prædestinati; quoniam intra illam seriem mediorum, quæ conducunt in vitam æternam impossibile est nihil inueniri, quod à Deo gratis & omnino liberaliter donetur, ac proinde nequit ex parte hominis dari causa totius seriei prædestinationis, quoniam ad hoc opus erat, vt nihil omnino gratuitum reperiretur. Si vero sumatur prædestinatio minus propriè, provt tantummodo significat præparationem alicuius doni gratuiti, & primi auxilij gratiæ, putat dari posse causam prædestinationis ex parte prædestinati, quoniam potuit Deus in præmium operum naturalium præstare primum gratiæ auxilium, quo homo deinceps gloriam promereatur, quia licet opera ordinis naturæ proportionem non habeant, vt id mereantur, nihilominus Deus potuit diuinitus illis operibus allici ad id præstandum.

Quo sensu dicit posse dari causam prædestinationis ex parte prædestinati.

8. *Probatur primo sensu non posse.*

Probat in primo sensu nõ posse dari causã prædestinationis, quia impossibile est vt in tota prædestinationis serie nihil gratuitum admisceatur: quia licet non sit impossibile sub meritum hominis cadere creationem ipsius, & primam vocationem ad iustificationem, quia potuit Deus pactum cum homine ipso inire, vt propter bona opera, quæ in decursu vitæ

vitæ eliciturus erat, conferret illi donum creationis, & primæ vocationis; adhuc tamen necessarium est liberale pactum Dei, vt ista sub meritum cadãt, quia non tenetur Deus celebrare pactum illud, & illud pactum pertinet ad ordinẽ prædestinationis, tribuitque moralem æstimationem ipsis effectibus, & præcipua quæstio esse debet, an dari possit ex parte prædestinati aliquid quod moueat Deum ad volendum, & disponendum omnia, quæ pertinent ad salutem æternam. Si autem inquiras cur non potuerit prædestinatus mereri, vt Deus res ita disponat, siue vt ineat pactum illud? Respondet semper prouenire à diuina liberalitate, vt velit ita pacisci cum homine, quare vt homo illud pactum mereretur, necessarium esset aliud liberale pactum, ac proinde in diuinam liberalitatem hoc reuocandum esset, *quia debitorem ipse se facit non accipiendo, sed promittendo: quis emm*, vt inquit Apost. ad Rom. 11. *prior dedit illi, & retribuetur ei.*

9. *Probatur posse dari sensu dicto.*

Probat prædestinationem in posteriori sensu iam explicato posse cadere sub meritum, quia Deus potuit præuidere merita per scientiam visionis, & alio actu sequenti velle conferre gloriam intuitu meritorum, quin ante præuisa merita decreuerit dare gloriam. Et quia potuit Deus in præmium operum naturalium conferre primum auxilium gratiæ. Non tamen declarat an meritum illud prædestinationis deberet dici condignum, vel solummodo congruum. Et quia ipse ait non repugnare vt diuinitus mereatur homo cõdigne perseuerantiam finalem in gratia, consequẽter debet fateri non repugnare ex parte hominis condignum meritum suæ prædestinationis. Tamen P. Arriaga hic disp. 37. sect. 1. numer. 6. existimat putasse P. Granado illud meritum prædestinationis fore de condigno, in quo merito consequentiam agnoscit; quoniam si opus subsequens dignificatum a gratia potest mereri auxilium præcedens, non est cur de condigno illud non obtineat, & idem erit de dono perseuerantiæ in illa sententia, quia opus de se habet sufficientem condignitatem ad promerendum tale donum.

10. *Licitur abiicitur cogitatio.*

Absolute tamen repudianda est illa cogitatio, quia auxilia supernaturalia diuinæ gratiæ non cadunt sub meritum operis naturalis, etiam de congruo, vt patet ex his quæ in præcedenti disput. diximus contra Semipelagianos. Quod si auxilium primum supernaturale daretur propter bonum opus ordinis naturæ, prædestinationis effectus esset illud opus naturale. Immo de facto, vt postea dicetur bona opera naturalia sunt effectus prædestinationis. Quod si dicat illa bona opera naturalia, quæ non procedunt ex gratia, antecederent omnes prædestinationis effectus, & illos mererentur, etiam possent promereri diuinam illam volitionem qua præparantur illa media.

11.

Neque proficies, si dicas debere præcedere pactum Dei gratuitum: nam possent primo præuideri aliqua bona opera per vires naturæ elicita prius quam aliquid decerneret de gloria æterna hominibus conferenda, & illa opera potuissent de congruo allicere voluntatem diuinam, vt velit pacisci cum homine quod illum prædestinabit, si talia opera per breue aliquod tempus, aut alia supernaturalia eliciat de nouo. Hoc autem admiti non potest, quoniam de possibili poneretur quod Massilienses constituebant de facto, & ex solis naturæ viribus admitteretur initum aliquod remotum, vel etiam proximum prædestinationis hominum, & iustificationis ipsorum. At fundamenta Augustini pariter ostenderunt neque diuinitus dari posse tale initium.

12.

Et qua parte concedit posse hominem per opera subsequentia mereri primam vocationem, necnon creationẽ ipsam, admittit mutuam prioritatẽ inter meritum, & principium meriti requisitum ad merendum, & fatetur tale principium cadere sub meritum; igitur etiam posset admitti mutua prioritas inter pactum illum, siue ordinationem, & dispositionem mediorum, & meritum ipsum, ita vt tale pactum, siue ordinatio, & dispositio sub meritum cadat. Neq; est cur decretum creandi hominem, aut dandi ipsi primam vocationem possit sub meritum cadere, non vero illa ordinatio, siue illud pactum; neque potest ipsa hominis creatio, aut prima vocatio cadere sub meritum talis hominis, quin etiam sub meritum cadat voluntas executiua talis creationis aut vocationis.

13.

Neque valet si dicas in dispositione diuina omnium mediorum conducentium ad æternam vitam impossibile esse non inueniri aliquid, quod omnino gratis, & liberaliter Deus faciat, quia homo ex se nihil habet, quod Deum moueat ad illum prædestinandum, nisi id accipiat à Deo. Non inquam iuxta huius Authoris principia hæc responsio subsistit, quia similiter homo ex se nihil habet quod moueat Deum ad illum creandum nisi id accipiat à Deo, & nihilominus affirmat hominem mereri posse suam creationem, & admittitur mutua prioritas inter meritum, & principium meriti: alioqui non solum illud pactum deberet esse gratuitum, sed plura alia principia requisita ad elicientiam talis meriti.

14.

Potest etiam dari meritum de congruo (in mea sententia etiam de condigno) absque pacto præsupposito, sine promissione, aut lege lata propter opera præuisa, ac proinde prædestinatio non deberet proprie sumpta esse gratuita, eo quod necessario debere intercedere pactum gratuitum. Neque perceptibile est quale pactum potuerit Deus inire cum homine nondum creato: nam tale pactum denotat operationem directam ad alium. Neque potest sub meritum cadere, quod ex natura ipsius meriti necessario debet existere antequam homo se determinet ad merendum, vt disp. 15. probatum est.

Sectio III.

Qua ratione potuerit purus homo diuinitus suam prædestinationem mereri.

1. *Sententia Gabrielis, & aliorum.*

NOnnulli ex Theologis putarunt fuisse homines prædestinatos post præuisa merita. Sic loquuntur Gabr. in 1. q. 1. art. 2. & art. 3. dub. 1. Ochamus lib. de Prædest. c. vltimo, Osorius lib. 9. de Iust. & alij. At hi prædestinationem vsurpant pro decreto non solũ efficaci, sed executiuo gloriæ. Quẽ modum loquẽdi indicat etiã Maior in dist. 40. q. 2. Et hi non possunt consequenter negare posse hominem suam prædestinationem mereri, quia condigne meretur gloriam, & consequenter decretum executiuum gloriæ, quatenus infert gloriam ipsam. Quia tamen hi recedunt à communi modo loquẽdi, & aliter accipiunt prædestinationem, ac Augustinus, audiendi non sunt, licet reipsa à doctrina Augustini parum, aut nihil discrepent.

2. *Sententia Bonauent. & Iauelij.*

Secunda sententia est Bonauent. in 1. dist. 41. art. 1. quæst. 1. & Iauelij hic art. 4. aientium prædestinationis dari causam ex parte nostra. Sed hi prædestinationem vsurpant pro voluntate diuina iustificandi hominem, & aiunt prædestinationis causam esse merita de congruo orta

Universidad de Deusto
Biblioteca

non ſolum à noſtro libero arbitrio, ſed etiam à gratia. Quia tamen hi non retinent modum loquendi aliorum Theologorum, neq; Auguſtiniani reiiciendi ſunt, licet ſuppoſita definitione prædeſtinationis, quam præmittunt, conſequenter incedant. Magis à vero deueniauit Iauellus in commentariis de Prædeſt. ad quæſt. 23. S. Thom. c. 5. exiſtimans actus bonos moraliter cũ ſola honeſtate naturali, quamuis ſupernaturales non ſint, & minime fiant per auxilia gratiæ, eſſe diſpoſitiones quibus prædeſtinatus meretur de congruo, vt illi ſtatim conferatur gratia, quæ ſit principium operationum, quæ gloriam de condigno promerentur. Addit præterea actus illos naturales non prouenientes à gratia eſſe rationem ob quam Deus eligit ad gloriam eos, quos bene operaturos præſciuit, & alios reprobauerit, quos male operaturos eſſe præuidit. Non tamen deeſt vnus, vel alter ex Recentioribus, qui Iauellum excuſet, quaſi ſolum exiſtimauerit opera naturalia, quæ ab auxilio gratiæ dimanant eſſe rationem ob quam Deus præbeat illi homini auxilia ad operationes ſupernaturales; quoniam ad opera illa naturalia requirebatur auxilium Dei ſpeciale. Cætærum ſi attento animo legatur, apparebit ſolum intellexiſſe nomine ſpecialis auxilij illud quo Deus mouet ad opera moraliter bona, vt diſtinguatur ab auxilio generali, quo Deus paratus eſt concurrere nobiſcum ad actiones bonas, & malas. Ideo Gabellum communiter refutant expoſitores S. Thom. 1. part. quæſt. 23. art. 5. Mihique ideo minus videtur excuſabilis, quoniam aſſeruit actus qui ſunt meritorij de condigno, quia proce dunt à gratia iuſtificante non præſupponere actiones aliquas ſupernaturales, & conſequenter putauit gratiam ſanctificantem dari non præcedente alia diſpoſitione præter actiones naturales moraliter bonas.

3. Neque ſenſus S. Bonauenturæ perſpicuus eſt, licet enim conſtanter propugnet neceſſitatẽ præueniẽtis gratiæ gratis datæ, vt ſe præparet homo ad gratiam gratum facientem, vt videre eſt in 2. diſt. 26. quæſt. vltima, & diſt. 28. art. 1. quæſt. 1. ad 4. & art. 2. quæſt. 1. corp. & ad 3. & 4. necnon in 4. diſt. 15. art. 1. quæſt. 5. tamen in dicta diſt. 28. q. 1. nomine gratiæ gratis datæ non intelligit diſpoſitionem ſupernaturalem, ſed naturales affectus moraliter honeſtos, maxime ſi circa Deum verſentur, quamuis non excedant ductum naturalis rationis, ſed cauſentur à Deo, vt author boni moralis.

4. *Non diſcrepant iſti authores re ipſa, ab admittentibus diſpoſitionem aliquam ex ſolis naturæ viribus reſpectu iuſtificationis.* Quapropter prædicti authores non videntur diſcrepare reipſa ab his, qui diſpoſitionem aliquã, vel præparationem ex ſolis naturæ viribus admittunt reſpectu iuſtificationis, quia neque hi poſteriores negare videntur illam gratiam gratis datam ordinis naturalis. Ita Scotus in 4. diſt. 14. q. 2. §. *De ſecundo.* Gabriel ibi quæſt. 1. art. 2. circa finem, & in 2. diſt. 27. quæſt. 1. art. 2. circa finem, & art. 3. dub. 4. & in 3. diſt. 17. quæſt. 1. art. 3. dub. 2. Caietanus tom. 1. Opuſculor. tract. 4. quæſt. 1. dicens poſſe hominem dolere de peccatis propter Deum ſumme dilectum ex propriis viribus, & hanc eſſe vltimam diſpoſitionem ad iuſtificationem, & meritum congruum eiuſdem iuſtificationis. Vnde concludit Gabriel in 1. diſt. 41. q. 1. art. 3. dub. 1. ſi vſurpetur prædeſtinatio provt circa media verſatur, dari diſpoſitionem congruam ad ipſam ex parte liberi arbitrij, nec tollere rationem gratiæ, quia non eſt meritum de condigno.

5. *3. ſententia Soti.* Tertia ſententia eſt Soti lib. 1. de Natura & Gratia cap. 20. dicentis opera bona naturalia non eſſe effectus prædeſtinationis. Vnde concludit per talia opera dari poſſe cauſam diſpoſitiuam noſtræ prædeſtinationis quoad effectus illius, quamuis dicat non eſſe cauſam neceſſariam, ſine qua nemo prædeſtinetur. Immo oppoſitum ſignificat lib. 2. c. 3. ſed ſolum eſſe poſſe aliquam rationem in multis prædeſtinatis, & ſufficientem, vt detur ratio cur reprobi nõ prædeſtinentur. Soto fauent qui tribuunt noſtro libero arbitrio diſpoſitionem aliquam non propinquam, ſed remotam, vel indirectam, qua homo à Deo impetret auxilia gratiæ, quibus ad iuſtificationem promoueatur. Vide inter alios Richardum in 1. diſt. 41. art. 1. q. 2. Antonium de Pantuſa lib. de Prædeſt. & gratia poſt medium. Sed Sotus qui aliquando errauit admittens iuſtificationem alicuius adulti abſque ſupernaturali fide, illud aſſertum reuocauit in fine.

6. *Quarta ſententia.* Quarta ſententia ſit quorundam aientium poſſe hominem mereri ſuam prædeſtinationem quoad omnes effectus, quia poteſt per actum procedentẽ ex gratia mereri, ſiue à Deo impetrare effectus omnes gratiæ pertinentes ad prædeſtinationem. Si autem illis opponas operationem illam non impetrare illam gratiam à qua procedit, reſpondẽt gratiam illam non eſſe effectum prædeſtinationis, quia datur ex prouidentia communi reprobis, quamuis ſit vocatio efficax; quoniam reprobis etiam dantur plures vocationes efficaces. At nos ſect. præcedenti n. 1. probauimus etiam illam primam vocationem eſſe prædeſtinationis effectum, quia datur ex prouidentia non communi reprobis, quod etiam probarunt, quæ adduxi diſp. 2. & duabus ſequentibus, & iterum probabitur, dum de effectibus diuinæ prædeſtinationis habeatur ſermo.

7. *Prima aſſertio.* Dico primo. Nullus de facto meretur omnes effectus ſuæ prędeſtinationis. Probatur cũcluſio, quia electio efficax ad gloriã præcedit omnia opera meritoria, ergo quodlibet opus meritorii eſt effectus prædeſtinationis; ergo de facto non metetur homo omnes effectus ſuæ prædeſtinationis. Antecedens probatur; quia nihil prouenit in ſalutem hominis, quod Deus firmo decreto non ordinauerit in ſaluté hominis, vel non permiſerit ex infallibili intentione dandi gloriã illi homini: vt enim inquit Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia Chriſti c. 31. *Sicut nihil naturaliter ſubſiſtit, quod ille non fecerit, ita nihil prouenit in ſalutem hominum, quod ille non aternã bona voluntatis ſuæ diſpoſitione faciendum prædeſtinauerit.* Ambroſius ad Epheſ. 1. prædeſtinatos appellat vocatos ſecundum propoſitum infallibile, & ideo inquit: *Quos ergo Deus vocare dicitur, perſeuerant in fide.* Vnde in c. 7. ad Rom. aiebat: *Et in illo, quem elegit, propoſitum Dei manet, quia aliud non poteſt euenire quam ſcit, & propoſuit in illo, vt ſalute dignus ſit.*

8. *Secunda aſſertio.* Poteſt nihilominus, vt dixi, dari diuinitus cauſa prædeſtinationis ex parte meritorum puri hominis prouenientium ex gratia, quamuis prædeſtinatio vſurpetur pro ſpeciali illa prouidentia perducente infallibiliter in gloriam per media libera; quoniam potuit Deus ex ſola generali voluntate ſaluandi omnes homines præbere auxilia gratiæ, & poſt præniſa aliqua bona opera, quæ de congruo promerentur donum perſeuerantiæ, & prædeſtinationem, quantum eſt de ſe poſſet Deus intuitu illorum operum eligere efficaciter illos homines ad gloriã, & ex vi talis intẽtionis efficacis noua auxilia efficacia prępararet, quib' fierẽt actus intrinſece ſupernaturales, & meritorij de condigno vitę ęternę, & ſic priora opera de

de congruo promererentur priorem electionẽ, quę ſe habet per modum intentionis: poſteriores autem operationes de condigno mererentur voluntatem executiuam gloriæ, & ipſam gloriam.

9. *Tertia aſſertio.* Dico tertio prædeſtinationes propriæ acceptæ in alio ſenſu non importante ſpecialem prouidentiam reſpectu operationum, quæ non ſit communis reprobis, non poteſt eſſe meritum puri hominis. Supponit hæc aſſertio poſſibile eſſe quoddam genus prædeſtinationis, quæ non importet ſpecialem illam prouidentiam reſpectu harum, & illarum operationum, quo ſuppoſito facile probatur concluſio; quia prima bona operatio conducens poſitiue in vitam æternam non poterit non eſſe effectus prædeſtinationis: nam prouidentia illa diſcernens bene operantem à non operante, licet pro tunc non diſcernat prædeſtinatum à reprobo eſt cauſa illius bonæ operationis, vel ſaltem aliquo modo præcedit bonam operationem, & quia illa prouidentia ſaltem inadæquate conſtituit prędeſtinationẽ, non poteſt illa vocatio, & bonum opus ex ipla procedens non eſſe effectus prædeſtinationis, & ille actus non poteſt mereri exiſtentiam ſui, aut vocationem præuiam, quatenus requiritur ad exiſtentiam talis actus. Et quamuis vnus actus mereri poſſit congruam excitationem ad alium, neceſſario tamen deueniendum erit ad primum aliquem actum, cuius vocatio ſit omnino gratuita.

10. *Non acceptæ prædeſtinationes.* Porro prædeſtinationem etiam hoc modo vſurpati poſſe pro voluntate immittendi talem cogitationem congruam cum præſcientia bonæ operationis futuræ ſub conditione talis vocationis, facile oſtendi poteſt declarando varios modos prædeſtinandi, qui ſignificantur ſub nomine prædeſtinationis. Prædeſtinandi igitur vox varie ſumitur. Primo namque pro decreto diuino terminato ad obiectum Deo placens, & a Deo intentum voluntate efficaci, vel inefficaci. Quo ſenſu negant prædeſtinationem ad malum culpæ, ſiue actũ prauum, & ad malum pœnæ ante præuiſam culpã Theologi frequenter, & ideo Concilium Arauſican. 11. can. 25. Trident. ſeſſ. 6. can. 17. Auguſt. lib. de Prædeſt. Sanct. cap. 10. negant prædeſtinationem ad malum, & Auguſt. loc. cit. aiebat præſcientiam latius patere, quam prædeſtinationem, quia præſcientia eſt etiam mali; prædeſtinatio vero eſt ſolummodo boni, & eorum quæ Deus facturus eſt (nempe voluntate primaria, & antecedenti.) Sunt etiam qui diſtinguant prædeſtinationem completam, & incompletam, & nomine prædeſtinationis incompletæ intelligant voluntatem Dei conditionatam ſaluandi omnes, quam Deus habuit ante præuiſionem operum. Vnde aiunt omnes homines eſſe prædeſtinatos conditionatè, incompletè, ineficaciter ad gloriam, & efficaciter ad illud medium, quod confertur vel in ſe vel in aliis.

11. Alij prædeſtinationem vſurpant pro præparatione gratiæ & mediorum efficacium, quamuis non detur talis gratia ex intentione efficaci gloriæ, ac propterea prædeſtinationem diſtinguunt ab electione, quæ eſt intentio efficax dandi gloriam. In hoc ſenſu planum eſt non poſſe hominem mereri completam prædeſtinationem, quia talis vocatio efficax non poteſt non procedere à prædeſtinatione incompleta. Ex quo patet quid dicendum ſit iuxta acceptiones prædeſtinationis, quas num. 10. poſui.

12. Ambroſius Catharinus in opuſc. lib. 1. de Prædeſt. cap. vlt. & in cap. 8. epiſt. ad Rom. vult prædeſtinationem ſignificare quandam prælationem, & excellentiam eius, qui dicitur prædeſtinari: aitque non omnes qui ſaluantur eſſe prædeſtinatos, ſed ſolummodo illos, qui inſigniores ſunt, quales ſunt aliqui ſancti eximij. Et quia ad prædeſtinationem, provt ab ipſo ſumitur, requiritur electio efficax ad gloriam ante præuiſionem operum, planum eſt, non poſſe etiam diuinitus mereri prædeſtinationem ſic acceptam. At Catharini aſſertum, merito ab omnibus reiicitur, quatenus pronunciat multos ſaluari, qui non ſunt prædeſtinati, contradicitque Auguſtino lib. de Dono perſeuerant. c. 14. & Fulgentio lib. de Fide ad Petrum cap. 36. ſic aienti: *Firmiſſime tene nullum eorum, quos non prædeſtinauit ad vitam, vlla ratione poſſe ſaluari.*

13. Prædeſtinatio tamen ſimpliciter, & ſine addito reſtringente prolata, eſt prouidentia infallibiliter ducens in gloriam, ſiue præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur vt definitur ab Auguſtino lib. de Dono perſeuerantiæ cap. 14. quia ſaltem ex communi vſu, & modo loquendi ita reſtricta eſt. Quamuis generalius adhibita explicatione poſſit aliter intelligi proprie prædeſtinatio pro decreto obiecti per ſe Deo placentis, & ordinantis hominem in vitam æternam, quamuis ex vi illius antecedentis decreti non ordinetur infallibiliter in vitam æternam. Sic etiam nomen Angeli abſolute vſurpatur pro bonis Angelis in Sacris literis, communique modo loquendi, quamuis iuxta proprietatem vocis latius extendi poſſit. Et nomen ſumitur abſolute pro fide diuina, quamuis aliter accipi poſſit.

14. *Quid abſolute dicendum ſit.* Ab ſolute dicendum eſt diuinitus potuiſſe purum hominem de congruo mereri, non vero condigne ſuam prædeſtinationem. De facto tamen ſuam prædeſtinationem nullus promeruit, aut omnes effectus ſuæ prædeſtinationis. Hoc patet in primis in his, qui iuſtificantur ante vſum rationis: nam illa iuſtificatio eſt effectus prædeſtinationis. Idemque dicendum eſt de adultis, qui per propriam diſpoſitionem iuſtificantur: quoniam, vt probatum manet ſect. præcedenti, illa vocatio ad diſpoſitionem eſt effectus prædeſtinationis. Ob idque S. Th. hic art. 5. corp. aiebat. *Quidquid eſt in homine ordinans ipſum ad ſalutem comprehenditur ſub effectu prædeſtinationis, etiam ipſa præparatio ad gratiam.* Similia etiam habet art. 8. Quod etiam nos ſupra collegimus ex Paulo ad Rom. 8. quia ſicut ex illo loco fit omnem iuſtificationem prædeſtinati eſſe effectum prædeſtinationis, ita deprehenditur omnem vocationem poſitiue conducentem in vitam æternam eſſe prædeſtinationis effectum: nam quos prædeſtinauit, hos & vocauit, quos autem vocauit, hos & iuſtificauit.

DISPVTATIO XVIII.

Fuerintne de facto merita alicuius puri hominis cauſa prædeſtinationis alterius quoad omnes effectus?

SVPEREST inquiramus modo, an ſicut Chriſtus Dominus mernit omneseffectus prædeſtinationis omnium noſtrum, & ipſam prædeſtinationem, ita alter hominum ſaltem de congruo mereatur prædeſtinationem alterius, aut ſaltem omnes prædeſtinationis effectus. Hoc poſtea ſpecialiter diſquirendum eſt de Deipara.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio I.

Refertur sententia affirmans purum hominem meruisse prædestinationem alterius quoad omnes effectus & eius fundamenta refelluntur.

1. *Pars affirmatiua, & eius authores.*

Merita puri hominis de facto meruisse de congruo prædestinationem alterius quoad effectus omnes docuit Arrubal disp.99. cap.2. in prima conclusione, quia licet eius verba videantur sonare possibilitatem, manifestum est ex toto discursu loquutum fuisse de facto. Consentit quoque Carthagena de Prædest. discursu 11. nec diffentit Lessius de Prædest. sect.2. Cum his magna ex parte sentit Vasquez disp.94. cap.5. tametsi loquatur semper de creatis effectibus, quin admittat causam meritoriam diuini actus. Eisdem adhæsit Alarcon disputat.3. cap.6. affirmans Stephanum meruisse prædestinationem Pauli, qui pro eadem sententia allegauit nostrum Montoyam disp.25. sect.1. cæterum aperte P. Ruiz ibi contrarium docet, & aliis in locis, vt postea dicetur.

2. *Primum fundamentum.*

Arguunt primo, quia *si Stephanus non oraſſet Ecclesia Paulum non haberet*, vt scriptit Augustinus serm. de S. Stephano, igitur oratio Stephani fuit causa prædestinationis Pauli. Respondeo consequentiam esse nullam, quia simili argumento probaretur ipsum prædestinatum esse causam meritoriam suæ prædestinationis; quia si ipse non oraret, aut non mereretur, non obtineret gloriam. Dicendum ergo est illam orationem non mereri prædestinationem, quia oritur à prædestinatione, & Deus ante præuisa merita Stephani elegit Paulum vt deducendum infallibiliter ad gloriam mediis orationibus Stephani. Hoc totum declarat Magnus Gregorius lib.1. Dialog. cap.8. his verbis: *Ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt vt precibus obtineantur: nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi pro labore perueniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.*

D.Gregor.

3. Quo eodem testimonio Gregorij contraria sententia (quam libenter amplectimur) probabitur, quia eodem modo loquitur Gregorius de orationibus quas alij pro prædestinato fundunt, ac de illis quas quisque pro se fundit. Et ideo statim affert exempla beneficiorum, quæ concessa fuere prædestinatis per orationes aliorum, & mox exinde concludit prædestinationem precibus impleri. Neque apparet cur Deus eligat hunc hominem gratuito, vt obtineat gloriam mediis propriis precibus; non vero illum eligat gratuito, vt gloriam obtineat mediis precibus aliorum; quandoquidem, & preces aliorum impetrant gratiam media qua is obtinet salutem. Hanc rationem fusius proponemus sect. sequenti. Indeque inferes fallo plures ex aduersariis supposuisse orationes vnius non esse effectum prædestinationis alterius. Hoc enim principium recedit nimium à vero, vt in sequenti controuersia ostendetur, videturque contrarium Augustino epist.107. ad Vitalem illis verbis: *Propterea Deus vt omnia futura opera sua in prædestinatione præsciret, sic illa disposuit, vt quosdam non credentes, ad fidem suam orationes credentium pro eis ex audiendo, conuertat.* Igitur à prædestinatione hominis, qui prioribus temporibus non credit, oritur oratio fidelis orantis pro illo.

Aug.

4. Eaque propter oratio Stephani, licet fuerit effectus prædestinationis eiusdem Stephani, etiam fuit effectus prædestinationis Pauli, & aliorum plurium; quia ita eos Deus elegit vt voluerit ipsos consequi gloriam media oratione Stephani, quia sicut Stephanus orabat pro Paulo ex affectu salutis Pauli, sic quando Spiritus Sanctus inspirauit Stephano vt oraret pro Paulo, id inspirauit ex affectu speciali salutis Pauli; ergo ipsamet oratio fuit effectus prædestinationis Pauli. Vniuersimque verissimum putamus omne speciale beneficium, supernaturale, gratuitum, reipsa conducens in salutem Pauli esse effectum prædestinationis eiusdem Pauli.

5. *Secundum fundamentum.*

Secundo insurgunt: Si homo esset causa meritoria suæ primæ gratiæ, esset etiam causa suæ prædestinationis ad primam gratiam: Igitur cum hic homo sit causa moralis meritoria de congruo, seu impetratoria primæ gratiæ alterius, quæ conducere possit ad iustificationem; etiam erit causa prædestinationis ad illam. Antecedens putant deduci ex Augustino, aliisque Patribus; sed immerito vt mox apparebit. Respondeo igitur negato antecedenti, & eius probatione. Tantumque abest vt illationem illam Patres confirment, vt potius oppositum doceant: nam expresse aiunt nos de congruo mereri iustificationem, & negant nos mereri prædestinationem ad illam. Licet enim apud Augustinum, aliosque ex Patribus teneat hæc consequentia: *Non datur ex parte nostra causa, seu ratio primæ gratiæ; ergo non datur ex parte nostra causa, vel ratio prædestinationis ad primam gratiam*, non tamen valet è contra: *Datur ex parte nostra meritum congruum primæ gratiæ; ergo & prædestinationis ad illam.* Hæc est bona consequentia: Datur causa prædestinationis ad gratiam; ergo datur causa gratiæ, & similiter valet: Non datur causa gratiæ; ergo non datur causa prædestinationis ad gratiam. Idemque est circa gloriam.

6. Hinc est vt licet Patres supposuerint dari iniustis meritum condignum gloriæ, negent causam prædestinationis ad gloriam, & expendunt ipsi, ideo electionem ad gloriam dici sortem, & nos electos esse vt sancti essemus, non quia futuri eramus sancti. Vidimus quoque disp.15. potuisse Christum mereri omnes effectus nostræ prædestinationis, seu electionis, quin mereretur nostram prædestinationem, seu electionem. Cuius ratio est, quia ex eo quod quis mereatur donum aliquod, solum fit mereri causam requisitam ad existentiam illius doni, si causa illa nõ præsupponatur prædefinita independenter à meritis; secus vero si dependenter à meritis prædefinita sit, vt promptum est videre in meritis antiquorum Patrum qui de congruo promeruerunt circunstantias temporis, & loci natiuitatis Christi Domini, nempe vt Christus nasceretur tali tempore, & loco; & quamuis necessaria erat Verbi diuini Incarnatio vt existeret Christus tali tempore cum tali præsentia locali, & Christus erat causa suæ vbicationis, seu præsentiæ localis; nihilominus antiqui Patres nõ meruerunt substantiã ipsã Incarnationis.

7. Verum si prima gratia auxilians, & principium requisitum ad merendum, sine quo non videtur hoc meritum futurum caderet vt tale sub meritum, & daretur de facto hoc genus mutuæ prioritatis (de quo diximus disp. præcedenti ægrè

ægre daretur idonea ratio cur non reperiretur similis mutua prioritas inter illud meritum, & nostram prædestinationem. Cæterum illa mutua prioritas audienda non est. Neque ex eo quod oratio Stephani mereretur primum auxilium gratiæ datæ Paulo, liceret inferre electionem Pauli fuisse causam, & effectum orationis Stephani; quia licet oratio Stephani causaret illam primam gratiam, non esset causa electionis efficacis Pauli ad gratiam, sed potius esset effectus illius electionis intendentis efficaciter per illud medium orationis Stephani conferre gratiam Paulo. Sic voluntas consequendi sanitatem per applicationem huius medicinæ, est causa applicationis medicinæ, & ipsius sanitatis: applicatio vero medicinæ, licet sit causa sanitatis, minime est causa illius primæ voluntatis consequendi finem per illud medium, quæ causauit applicationem medicinæ.

8. *Primum fundamentum ex Aug.*

Tertio insurgunt ex verbis Augustini lib. de Dono perseuerant. cap.22. quibus maxime fidunt: *Fortassis enim* [scribit Augustinus] *Sic prædestinati sunt vt nostris orationibus concedantur, & accipiant eandem gratiam, qua velint esse atque efficiantur electi.* Respondeo, Potius ex his verbis non obscure colligitur nostra sententia, quoniam affirmat Augustinus decretum prædestinans ordinasse vt illi mediis nostris orationibus obtineant finem, in quem efficaciter destinantur, vt consequendum per illa media; quia per diuinam electionem statuitur, vt mediis nostris orationibus illi accipiant gratiam, qua fiant opera, à quibus pendet electio, non quidem tanquam à causis meritoriis electionis, sed tanquam ab obiectis efficaciter amatis per electionem. Iuuatur itaque prædestinatio huius bonis precibus aliorum Sanctorum; quia preces sunt media ad consequendum finem intentum à prædestinatione, sicut voluntas Petri intendens sanitatem eiusdem iuuatur ad consecutionem finis ipsa applicatione medicinæ, licet applicatio medicinæ, quæ est causa finis, non sit causa illius voluntatis finis. Quo exemplo manifestatur qua ratione electio Petri ad gloriam ante præscientiam meritorum & precum aliorum iuuetur talibus precibus; quoniam preces sunt media electa, & obiectia efficaciter amata, quæ si libere impedirentur, pariter impediretur electio.

9. Quo eodem pacto dum orat Ecclesia dicens: *Vt in electorum tuorum iubeas grege numerari*, petit vt fiant opera, à quibus pendet electio, quia si non fiant, non erunt illi homines electi. Idemque dicitur de operibus eiusdem electi licet nullus mereatur electionem. Legatur Prosper lib.2. de Vocat. Gent. cap. antepenult. alias penult. ibi: *Frustra dicitur quod ratio operandi, non sit in electis, cum ad hoc operentur vt electi sint.* Vbi agit de operibus eiusde m electi, & affirmat electionem pendere à nostro opere, non tanquam à causa meritoria electionis gratuitæ, sed tanquam ab effectu libero, qui pro aliquo signo est ratio à priori scientiæ à qua pendet electio.

Sectio II.

Sententia negatiua præfertur.

1. *Pars negatiua, & eius authores.*

Stephanum, aliumve purum hominem [de Deipara dicemus sect. sequenti] non meruisse de facto prædestinationem alterius, aut omnes effectus

R.P.B. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

prædestinationis docuit post alios quamplures merito P. Ruizius disp.58. sect.2. & disp.25. sect.1. in qua allegat innumeros, cum ex antiquis, tum ex Recentioribus nostris, & externis pro eadem sententia. Adestque suffragium S. Thom. in hoc art.8. corp. vbi de prædestinatione ait, *nullo modo iuuari precibus Sanctorũ: non enim precibus Sanctorũ fit quod aliquis prædestinetur à Deo.* Quibus verbis statuit prædestinationem præcedere ordine rationis Sanctorum preces, licet aliqui effectus prædestinationis iuuentur precibus Sanctorum. Hoc in argumento *sed contra* confirmat exemplo Iacob prædestinati, qui prædestinatus fuit ante preces Isaac, tamen propter orationes Isaac conceptus est ex Rebecca Genes. 25. Idemque dici debet de aliis prædestinatis: nam traditur vniuersalis doctrina [Deiparam excipimus] & Iacob affertur in exemplum prædestinatorum.

2. *Probatur ex Paulo.*

Probant eandem sententiã sect.1. in responsione ad 1. ex verbis Gregor. & Augustini. & iterum ex eodem Augustino in responsione ad 3. Ruriuiq; ostendi potest ex illo Pauli ad Ephes.1. *Elegit nos in ipso:* quoniam singulariter agit Paulus de Christo, quia non in alio viro sumus electi, ac proinde non in Stephano, siue propter orationem ipsius electus est Paulus. Neq; obstat excipiendam fore Deiparam, quia ipsa [vt postea probabitur] de congruo nobis obtinuit omnes nostræ prædestinationis effectus: etenim vt inquit Fulbertus Carnotensis de Natiuitat. Virginis: *Vna est Mariæ & Christi caro, & filij gloriam cum matre non tam communem suasco, quam eandem.* Sic etiam loca Sacræ Scripturæ quæ omnes hominem labe originalis culpæ infectos esse declarant, nihil definiunt contra immunitatem Deiparæ a tali culpa, & illa quæ docent omnes peccare actualiter non comprehendunt Deiparam.

3. Quare non vrget quod nobis apponit Vasq. vt probet orationes vnius iusti non esse effectus prædestinationis alterius; quoniam alioqui etiã orationes Christi fuæ pro aliquo in particulari essent effectus prædestinationis illius, & cum Christus Dominus non sibi meruerit principium ad sic orandum, non meruisset adæquate omnes effectus prædestinationis omniũ hominũ. Non inquã, hæc obiectio est alicuius ponderis; quia licet oratio Stephani pro Paulo sit effectus prædestinationis ipsius Pauli, nõ idcirco oratio Christi pro Paulo debet esse effectus prædestinationis ipsius Pauli, quia redundat in speciale gloriam Christi, vt oratio pro prædestinatis in particulari obtinuerit ipsorum prædestinationẽ, & electionem iuxta illud Pauli ad Ephes.1. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum.* Et paulò superius: *Qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo. In quo*, inquit, *nos sorte vocati sumus*, idest gratuita electione, seu prædestinatione. Ideo Concilium Mileuitanum cap.3. Arausicanum c.25. Trid. sess.6. c.5. Cælestius Papa epist.1. cap.10. definiunt omnia dona gratiæ nobis præstari per Christum, siue per eius merita. Quapropter sicut in peculiarem gloriam Christi cedit, vt nobis omnia hæc dona promeruerit, ita quod orando pro his in particulari, eorum prædestinationem in particulari obtinuerit. Ob id aiebat Luc.22. *Ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum.*

4. *Confirmatur assertum.*

Quod etiam confirmat illud Psalm.2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Quamuis enim dare potuisset independenter ab eius precibus, maluit præuidere Christi petitionem, & ei postulanti concedere; ac proinde dicendum est Christum omnium electorum prædestinatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinationem petiisse, & ipsi postulanti concessam fuisse à Patre: nam Christi hæreditas proprie, & primario sunt electi iuxta verba Psalm. 126. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, filij merces fructus ventris*, & Psal. 105. *Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt laudetis cum hæreditate tua.* Specialisque concipitur fauor Dei erga humanitatem Christi, si postulet Christus, non tantum in generali, sed etiam in speciali singulos electos, & eius preces obtinuerint electionem eorum in singulari. Hoc etiam optime congruit verbis Isaiæ 53. *Et voluntas Domini in manu eius* (ideſt Christi) *dirigetur*; quia Christi humana voluntas determinauit voluntatem Patris ad hos in particulari eligendos. Consonat illud Ioann. 13. *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus*, & illud Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.*

5. Consonat illud Matth. 17. *In quo mihi bene complacui*, id est iuxta phrasim Græcam, in quo omne beneplacitum meum constitui. Sic enim diligo ipsum, vt gratia ipsius reliquos amem, cunctaque beneficia illis præstē, & consequenter ob petitiones ipsius Christi aliis dona confert, quia modus hic prouidendi reddit prædestinatos peculiari beneficio obstrictos humanitati Christi, & altiori debito charitatis deuinctos. Itaque licet Stephanus suis orationibus meruerit conuersionem Pauli, & plures alij ex Sanctis, suis meritis, & precib. impetrauerint determinatis hominibus specialia auxilia gratiæ. Nihilominus, quia sunt ordinis inferioris, non meruerunt, aut impetrarunt æternam & increatam Dei electionem ad illam gratiam præstandam illis hominibus, si loquamur de prima electione ante ordinem executionis in diuinis voitionibus; quia dignum est ita sentire de excellentia meritorum Christi, & de liberalitate Patris erga Christum, dantis Christo optionem.

6. Aliter respondent nonnulli ex nostris Modernis, nimirum merita Christi posse considerari dupliciter. Primo quatenus generalis in primo momento suæ conceptionis elegit vitam passibilem, & omnia sua opera obtulit Patri pro salute omnium. Secundo quatenus pro aliquo, aut aliquibus in singulari, orabat, vt pro Petro, Apostolis, &c. Aiunt meritum Christi primo modo non esse effectum prædestinationis, sed causam: at vero secundo modo esse effectum prædestinationis illius hominis, pro quo Christus in particulari orabat. At tenendum est iuxta dicta neque meritum Christi secundo modo consideratum esse effectum prædestinationis illius hominis, sed causam: quoniam ab illa oratione Ioan. 17. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*: orta est diuina electio, vt disput. 15. probaui, & sufficienter colligitur ex nuper dictis.

7. *Probatur cõclusio ex nostris principiis.* Iuxta nostra principia proposita tract. 1. de Incarnat. probari poterit assertio, quia Deus post peccatum originale præuisum vt absolute futorum, licet non præuideretur in se, sed in alio, præuidit merita Christi, & orationes ipsius ante merita aliorum modo sufficienti vt pro ipso prædestinaret hos in particulari, & merita aliorum fuerunt effectus meritorum Christi; non est ergo cur dicamus non fuisse hunc hominem electum propter Christi merita, ita vt non fuerit electus propter merita alterius viri. Hoc significat Paulus illis verbis ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*: nam præpositio *in*, græce significat *per*, & indicat causam meritoriam, & ideo Trident. sess. 6. cap. 16. appellat opera facta in Christo, quæ per gratiam ipsius sunt facta. Ideo Photius apud Oecumenium ad Ephes. 1. aiebat: *Benedixit nos per filium, elegit per filium, charos effecit per filium.* loquebatur aperte de Christo secundum humanitatem, & ideo subiunxit: *Quomodo per Filium? O rem mirandam per sanguinem ipsius!*

8. *Probatur ex principijs aliorum.* Probari quoque posset conclusio ex doctrina aliorum, qui docent electionem hominum ad gloriam non solum fuisse ante præuisa merita ipsorum, sed etiam pro eodem signo rationis, vt putant P. Molina 1. part. q. 27. art. 5. disp. 1. memb. 8. Soarius lib. 3. de Auxiliis cap. 16. à num. 15. Cuius potissima ratio esse debet quia Christus præuidens per scientiam conditionatorum liberorum hunc, & illum conuertendum si sub his, aut illis circunstantiis taliter vocentur, & in gratia vitam finituros, petiuit vt hi eligerentur ad tantam gloriam, quin ipsi suam electionem mererentur, & Deus annuens illi petitioni omnes illos elegit pro eodem signo, quod mihi est valde probabile, dummodo ab illa communi regula excipiatur Deipara, de quo postea agendum est. At præfati Authores ab illa communi regula Angelos sequestrant, quia putant ideo nõ fuisse in eodẽ signo cum hominib. prædestinatos, quia erant prius electi, quam Christus fuisset venturus. Cæterum hoc principium procul discedit à vero, vt dictum est in tract. 1. de Incarnat. Melius id probaretur, quia Angelorum reprobatio non fuit prior, quam aliorum Angelorum prædestinatio: Sed Angelorum reprobatio fuit prior prædestinatione hominum; ergo prædestinatio Angelorum fuit prior hominum prædestinatione. Minor probatur, quoniam prædestinati sunt homines ad restaurandas Angelorum sedes vt docent S. Thom. de Verit. quæst. 6. art. 3. ad 1. *S. Thom.* Magist. 2. dist. 21. prope finem. Alexander I I. relatus de Consecrat. dist. 1. cap. *Hi duo*: quod est 55. Isidorus sententiarum de summo bono lib. 1. c. 10. Bernardus serm. 68. in Cant. post medium, & serm. 78. initio, & serm. 1. de Aduentu post Augustinum 22. de Ciuit. Dei cap. 1. & in Enchiridion. c. 28. 29. 61. & 62. *Bernard.*

9. Huic tamen difficultati feci satis loc. cit. vbi ostendi exinde non colligi reprobationem Angelorum fuisse priorem prædestinatione hominum etiam in particulari. Quod etiam in præcedenti controuersia probaui disquirens an prius prædestinauerit aliquos homines vage, quam hos in particulari, & ostendi reparationem ruinæ Angelorum non fuisse finem primario à Deo intentum, sed secundario, quia fundator cœlestis Ierusalem non minus voluit ex primaria intentione partem hominum, quam partem Angelorum, neque ideo voluisse partem hominum, quia defecerunt multi ex parte Angelorum; quia ante prædestinationem Angelorum, & hominum præuidit lapsus Angelorum, & hominum absolute (vt multis loc. citato declaratum est,) vel saltem conditionate, sub conditione quod liberam haberet complacentiam in existentia huius Vniuersi, vel sub alia conditione, vt ibidem declaratum est: posita autem illa conditione videbatur lapsus Angelorum, necnon Adami, & posterorum, vt absolute futurus, non quidem in se, sed in illa scientia media, & positione conditionis (quidquid sit de præuisione aliorum peccatorũ, quæ committenda erant ab hominibus) & posita illa præuisione absoluta peccati Angelorum, & hominum in primo parente decreta sunt merita Christi propter quæ electi sunt Angeli, & homines.

10. Quare sicut verum est homines non fuisse de facto

facto prædestinatos nisi dependenter à peccato futuro Adami præcognito vt absolute futuro, non quidem in se ipso, sed in medio infallibiliter connexo cum illo, ita verum est non fuisse Angelos ad gloriam electos, siue prædestinatos nisi post præscientiam absolutam peccati Adami, & consequenter post præuisionem ruinæ partis Angelorum vt absolutè futuræ, quia peccatum Adami non fuit præuisum vt absolute futurum nisi dependenter à culpa Euæ, & tentatione serpentis, ac malitia diaboli: quoniam inuidia diaboli fuit origo peccati Euæ. Determinata ergo fuit prædestinatio Angelorum, & hominum in particulari præsuppositā cognitione peccati horum Angelorum in tanto numero, & ruinæ primi parentis, & totius sobolis in ipso Adamo. Hæc omnia facile colliguntur ex ordine diuinorum decretorum, quem locis cit. apposui: quoniam Christus fuit præfinitus antequam existentia alterius creaturæ in particulari decreta esset, quamuis ex vi præsentis decreti non fuerit Christus prædestinatus nisi dependenter à peccato futuro Adami, qui nõ prædefiniretur Adamo non peccante. Sic recte intelligitur vnam ex vtilitatibus, quas Deus intendit ex prædestinatione hominum esse reparationem ruinæ Angelorum, quia eliguntur homines post præuisam ruinam Angelorum vt absolute futuram. Cæterum quamuis nullus Angelorum corruisset adhuc prædestinarentur homines. Imo quamuis Adamus non peccaret, & Christus non veniret plures homines prædestinarentur, & eligerentur efficaciter ad gloriam per voluntatem omnino gratuitam: quoniam licet ex suppositione ruinæ Angelorum Deus ordinauerit salutem hominum ad restaurationem ruinæ Angelorum, quia Deus habuit etiam pro motiuo electionis hominum pulchritudinem consurgentem in illa cœlesti ciuitate ex hominibus euectis ad tantum gloriæ culmen, qui in gratia, & gloria non sint inferiores pluribus Angelis. Ideo etiam copiosior est numerus hominum qui cœlo redditur, quam numerus inde sublatus Angelorum, vt sumitur ex Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 1. post medium, ibi: *Instaurat partem, quæ lapsa est Angelorum, ac sic superna ciuitas non fraudatur suorum numero ciuium, quin etiam fortassis vberiori lætatur.* Idem habet in Enchiridion. cap. 29. Et apertius Gregorius homil. 34. in Euang. *Tanta ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit Angelorum.* Magis ex professo Anselmus lib. 1. *Cur Deus homo*, probat plures homines assumendos esse ad gloriam, quam fuerint desertores Angeli.

Sectio III.

Aliis probationibus stabilitur assertio.

1. *Probatur conclusio ex Aug.* PRobatur rursus conclusio efficaciter ex doctrina Augustini, & aliorum Patrum: nam gratia externæ protectionis est iuxta Augustinum effectus prædestinationis, vt habetur ex libro 50. homiliarum in 28. cap. 6. ibi: *Regebam te mihi, seruabam te mihi, defuit suasor culpæ? vt suasor deesset, ego feci, locus, & tempus defuit? vt hæc deessent, ego feci.* Atqui non est cur hæc externa protectio sit effectus prædestinationis non vero oratio Stephani v. g. pro Paulo, quoties oratio infallibiliter conducit in gloriam. *Sic diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti*, vt docet Paulus ad Rom. 7. Nam ibi significatur ex efficaci Dei proposito perducendi hominem ad gloriam oriri cuncta quæ conducunt in gloriam illius electi. Neque admittenda est expositio aliquorum Patrum Græcorum, qui *propositum*, non Dei sed ipsorum hominum voluntatem intelligunt: nam, (vt prætermittamus alia, quæ contra expositionem illam adduci possunt) ille sensus cõtradicit Augustino lib. de Prædest. Sanct. & de Corrept. & gratia cap. 7. necnon lib. 2. ad Bonifacium cap. vltimo. Exponitque Augustinus illud *Omnia*, de ærumnis huius vitæ, & de permissione peccatorum lib. 13. de Trinit. & epist. 121. & lib. de Corrept. & Gratia cap. 9. quem imitatur Bernardus serm. de fallacia præsentis vitæ, quia ex ipsis peccatis colligit prædestinatus fructus pœnitentiæ, cautæ conuersationis, & pœnitentiæ, & ex ipso proposito prouenit, vt temporales afflictiones, & peccatorum permissiones conducant infæl libiliter in gloriam, quia ab ipso proposito ordinantur in illud bonum: nam procedens Paulus ait: *Quos præsciuit, hos prædestinauit, quos prædestinauit, hos & vocauit*, vtique secundum propositum, & procedit vsque ad glorificationem. Quapropter propositum ibi non significat voluntatem Dei communem reprobis: nam sequentia illa verba: *Quos præsciuit & prædestinauit*, satis indicant non fuisse sermonem nisi de prædestinatis. Ob idque Augustinus lib. 1. Retract. cap. 23. agens de hac vocatione inquit: *Non enim omnium, qui vocantur, talis est vocatio, sed tantum electorum*, quod non esset verum si illa vocatio non esset ex proposito perducendi hominem in gloriam. Vnde lib. de Prædestinat. Sanct. cap. 16. inquit: *Sciens esse quandam certam vocationem eorum, qui secundum propositum vocati sunt, quos præsciuit, & prædestinauit.* Ab illo ergo proposito oritur vocatio, & consequenter omnia, quæ in gloriam prædestinati conducuntur: quoniam Augustinus probat vocationem illam oriri à proposito, quia omnia, quæ conducunt in gloriam prædestinati à tali proposito dimanant. Et ideo insistit illi verbo *Omnia*.

2. *Confirmatur 1.* Confirmatur primo, quia cum dicat Paulus ad Thessalonicenses 5. *In omnibus gratias agite*, debemus in omnibus, quæ occasio sunt gloriæ infallibiliter consequendæ agere Deo gratias tanquam in occasione gloriæ directa à Deo in gloriã infallibiliter consequendam. Hac ratione Patres docent prauas dæmonum, & hominum voluntates non alia ratione à Deo permitti, nisi vt seruiant eius voluntati ad maiora bona: nam vt sapienter aiebat Boëtius lib. 4. de Consolatione Philosophica prosa 6. *Deus qui ex alta prouidentia respicit, quid vnicuique conueniat, agnoscit, & quod conuenire nouit accommodat.* Eademque consideratione consolabatur S. Petrus Clementem adhuc cathecumenum, vt legitur lib. 1. Recognit. pag. 7. ibi: *Nam Deus etiam ea quæ superflua videntur, aut contraria in vnoquoque negotio, opportuno exitu, competentique dispensat; præcipue tamen erga eos, qui eum familiariter colunt.* Negari ergo non debet orationes aliorum, quæ infallibiliter conducunt in gloriam huius prædestinati dirigi à Deo efficaciter in gloriam illius prædestinati. Præsertim cum oratio Stephani adeo positiue conduxerit in gloriam Pauli vt promeruerit congruam vocationem ad iustificationem Pauli merito congruo, necnon perseuerantiam Pauli. *S. Petrus.*

3. *Confirmatur 2.* Secundo confirmatur. Deus cuncta ordinat in gloriam suorum electorum, vt inter alios monent Bernardus serm. 3. in Pentecostem, Augustin. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Ciuit. Dei cap. 5. ergo etiam à fortiori quidquid positiue conducit ad gloriam huius prædestinati ordinatur à Deo in gloriam prædestinati, & consequenter est effectus illius voluntatis efficacis dandi gloriam illi prædestinato. Imo in reprobis non permittuntur peccata, nisi quia permissio conducit ad gloriam electorũ. Verissimumque semper est illud Prosperi ad 11. capitulum Gallorum. 34. *Qui sibi sua iniquitate nocituri sunt ad vtilitatem nascuntur aliorum*, vbi propugnat illam sententiam Augustini lib. 11. de Genesi ad literam c.6. *Frustra dicitur: Non crearet Deus, quos sciebat malos futuros. Cur enim non crearet, quos sciebat bonis profuturos*; ergo ad gloriam electorum ordinatur etiam permissio peccatorum, quæ fiunt à reprobis.

Prosper.

Augustinus.

Quod iterum significat Augustinus loc.cit. cap.7. dicens: *Num quia præsciti sunt, ideo creari minime debuerunt? Habent enim & ipsi locum suum, quem in rebus impleant pro vtilitatibus Sanctorum.* Vide S.Tho. opuic. de Prædest.cap.7. & Greg.34.Moral.cap.10. vbi inquit: *Sæpe Deus occulta quorumdam mala diu tolerat, vt aperta eorum bona electorum suorum vsibus profutura disponat.* & post pauca pronunciat virtutes reproborum, etiam fictas, siue fucatas ordinari à Deo in bonum: *Quando ergo*, aiebat, *bene agere videntur reprobi, quasi planum iter electis sequentibus monstrant.*

S.Thom.

4. Anselmus.

Contentit Anselmus in Elucidario, docens reprobos ordinari in bonum electorum, quod declarat exemplo optimo: *Sæpe seruus errantem filium ad patrem pertrahit, & ipse ad opus suum recreatus ista electos ad Deum pertrahunt, & ipsa ad mala studia recedunt.* Fauet quoque Nilenus orat. de infantibus qui præmature rapiuntur, post medium, necnon Prosper ad 13. cap. Gallor. nam docet ita, quantum ex Deo est reprobos esse creatos vt vitam consequantur æternam, & nihilominus eorum lapsus permitti, quia variis modis sunt vtiles electis *inuentione artium, extinctione vrbium, constitutione legum, confœderatione populorum.* Hoc etiam

August.

significabat Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei c. 18. dicens: *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret: atque ita ordinem sæculorum tanquam pulcherrimum carmẽ, etiam ex quibusdam quasi antithetis honestaret.* Nihil ergo conducit in bonũ electorum, quod à voluntate electiua illorum non procedat, alioqui nõn omnia in bonum electorum ordinarentur, neque reproborum permitterentur peccata ex præscientia conducentiæ illius permissionis ad bonum electorum: sunt igitur cuncta bona, quæ conducunt in gloriam huius prædestinati effectus prædestinationis illius, ac proinde oratio Stephani pro Paulo fuit effectus prædestinationis ipsius Pauli, & non causa meritoria illius.

5. Confirmatur. 3.

Tertio confirmatur. Vocatio externa, quæ fit extrinsecus per sermonẽ sonantẽ commendatur maxime ab Augustino; quia per ipsã Deus ducit hominem in gloriam. Legatur Augustinus li. 83. qq. in quæst. 68. & lib. 1. ad simplician. quæst. 2. aliisque perplurimis locis, necnon Posper 2. de Vocat. Gent. cap. 26. & alibi sæpe. Atqui sermo extrinsecus sonans commendatur, quia à Deo ordinatur in internam notitiam, quæ est effectus prædestinationis; ergo & ipse externus sonus ordinatur in gloriam prædestinati efficaciter præintentam, sicut sermo internus, siue notitia intrinseca prædestinato; igitur ille externus sonus est prædestinationis effectus, sicut interna cognitio prædestinati. Atqui rationi non videbitur consonum existimare potius sermonem externum ordinari à Deo in gloriam efficaciter præintentam, quam orationes, quas alij pro prædestinato fundunt, quæ infallibiliter conducunt in gloriam. Igitur & orationes istæ sunt effectus prædestinationis: ergo impossibile est vt tales orationes meritorie obtineant, siue impetrent omnes effectus prædestinationis.

6.

Quo fit vt patientia, & charitas Pauli, qua dicebat: *Omnia sustineo propter electos*, fuerit effectus prædestinationis illius: quoniam erat maxima gratia respectu electorum: ideo namque vocatio exterior est prædestinationis effectus, quia est gratia, siue comprehenditur etiam sub nomine gratiæ, eo quod descendit ex gratia. Audi Anselmum lib. de concordia prædestinationis cum libero arbitrio: *Prædicantes non sunt nisi mittantur, sed quod mittatur, gratia est. Qua propter prædicatio gratia est, quia gratia est quod descendit ex gratia.* Daturque externa vocatio propria prædestinatorum, quia vocationes externæ datæ prædestinatis descendunt ex illo proposito gratuito, quo Deus voluit efficaciter ipsis dare gloriam. Hinc etiam est vt nulla detur vocatio etiam inefficax prædestinato, quæ non sit effectus prædestinationis ipsius, quia conducit in gloriam variis modis, vt cum memoria tot vocationum, quibus homo restitit, confusionem parit, vt Augustino accidit, quidicebat, vt ipse refert lib. 8. confession. cap. 8. *Quamdiu, quamdiu, cras, cras.*

7. Confirmatur. 4.

Quarta confirmatio sit. Mouit Deus, & excitauit v.gr. Stephanum vt oraret pro Paulo tali auxiliorum pondere, & opportunitate, vt certo sciret Stephanum oraturum, & Deum ipsum orationem exauditurum. Hoc autem Deus efficit ex efficaci intentione prædestinationis ad gloriam, quia hic modus prouidendi nihil impedit humanam libertatem supposita scientia conditionata, & aliunde magis ostendit specialem Dei amorem, quo prædestinatum prosequitur. Sic etiam custodes Angeli dum pericula nostra auertunt, causant plures effectus prædestinationis, dum diabolum alligant, & tentationis vehementes impetus retardant: nam vt inquit Augustinus in Psal. 61. colum. penultima: *Tantum permittitur tentare tentator, quantum tibi prodest, vt exercearis, vt proberis, vt qui te nescie-bas, à te ipso inuenieris.*

8. Probatur ittrum principaliter conclusio.

Iterum principaliter probatur conclusio. Quidquid datur ex meritis Christi iuuans infallibiliter in gloriam, est effectus prædestinationis, licet extrinsecum sit prædestinato: nam plura, extrinseca ordinantur à Deo efficaciter in gloriam prædestinati, ergo à fortiori oratio vnius obtinentis gratias congruas alteri, quibus infallibiliter salutem consequatur, erit effectus prædestinationis hominis illius recipientis prædictas gratias congruas. Antecedens colligi potest ex supradictis; nam effectus prædestinationis est cum per Angelum bonum cohibetur vehemens tentatio, & quando diabolo catena laxatur definita quadam mensura, vt cum profectu sit victoria. Opera etiam vnius hominis corrigentis, aut punientis alium est effectus prædestinationis illius, qui corripitur, aut punitur, vt in controuersia sequenti dicetur. Quis dicat Angelorum protectionem singularem, & orationem non esse effectum prædestinationis clientuli, ac prædestinati? Quis neget dum Angelus suggerit bonas cogitationes, illuminat mentem, passiones mitigat, actiones exercere prouenientes ab illa speciali prouidentia Dei, à qua proueniunt ipse bonæ cogitationes, quæ iuxta aduersarios sunt effectus præ

prædestinationis. Eaque propter etiam illa volitio Angeli media qua tot operatur in subsidium prædestinati oritur ab illa speciali prouidentia erga electum: quia fundamenta, quæ suadent illam alligationem diaboli factam à bono Angelo retundente impetus vehementis tentationis, prouenire ab illa speciali Dei prouidentia, pariter monstrant illam volitionem Angeli custodis, media qua sic protegimur oriri ab illa singulari prouidentia.

9. Idem sentit Prosper.

Nostram sententiam expressis verbis me iudice docuit Prosper li. 2. de Vocat. Gent. c. penult. nam nã titulus illius capitis est: *Electio non tollit studium orandi, sed eius effectus per orationes completur:* Quibus verbis aperte docuit orationes esse effectus prædestinationis, seu electionis. Redditque rationem: *Quia* est præordinatus effectus *per instantiam supplicationum.* Loquiturque de oratione etiam alterius, imo & Ecclesiæ: nam ad hoc probandum vtitur exemplo Tobiæ iunioris orantis pro Sara. Et cap. sequenti, inquit: *Oret itaque sancta Ecclesia, & pro his, qui crediderunt gratias agens, proficientem eis perseuerantiam petat.*

10. Primus probatur.

Denique probatur assertio, quia non est cur cogitemus vnum hominem mereri alteri aut prædestinationem, aut omnes effectus prædestinationis, siue primum effectum, & nullum hominem mereri sibi prædestinationem, aut primum prædestinationis effectum: nam orationes alterius hominis non habent maiorem dignitatem, quam preces, quas idem Sanctus pro se fundit: imo maiorem vim habent impetrandi orationes personæ ipsi oranti, quam alteri, & ex natura rei, & ex diuina institutione. Ob idque aiebat Ambrosius in capitulo 5. Lucæ: *Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoscit aliis.* Igitur omnino gratis excogitatur de facto fuisse concessam hanc excellentiam non ipsi Sancto pro se oranti; sed alteri oranti pro illo.

11.

Neque obstat si Deipara non sibi meruerit de congruo prædestinationem, quamuis aliis prædestinationem promeruerit; quia ex vna parte oportebat ipsam esse aliquo modo causam (vt in sequẽti dicemus) nostræ prædestinationis, & initium nostræ salutis, sicut Eua fuit initium culpæ generis humani, & aliunde opera Virginis debebant procedere ab electione ipsius ad gloriam, & tantam gloriam, vt loc. cit. dicetur, ac proinde merita Deiparæ erant effectus prædestinationis.

12.

Quamuis tamen daretur aduersariis meruisse hunc hominem omnes effectus prædestinationis alterius, non deberet concedi meruisse prædestinationem illius: quoniam Prosper cum Augustino specialiter negauit supra meritum prædestinationis, seu electionis. Falsoque putarunt non pauci, sufficere, vt quis mereatur prædestinationem alterius, si mereatur omnes effectus in tempore procedentes à prædestinatione: hoc enim procul esse à veritate vidimus non semel, & de facto merentur iusti gloriam, non vero electionem ad gloriam. Potuitque Christus nobis mereri omnes effectus prædestinationis, siue nostræ electionis, quin mereretur electionem ipsam, vt disp. 15. probaui. Ratio à priori est, quia licet ad caulandum effectum sit satis causare causam, ex qua infallibiliter procedit; non tamen è contra sufficit causare effectum, vt causetur causa ipsius effectus.

Sectio IV.

Virgo Deipara promeruit omnes effectus prædestinationis omnium nostrum, & ipsam prædestinationem. Idque probatur ex Bernardo.

ERrit qui putet congrue meruisse omnes effectus prædestinationis hominum electorum, exceptis illis effectibus se tenentibus ex parte principij in Deipara ad merendum, & meritis eiusdem Virginis, necnon & effectibus prædestinationis illorum electorum, qui tempore præcesserunt merita B. Virginis: non tamen meruisse ipsam electionem prædestinatorum. Tamen ex dictis disp. 15. facile erit defendere etiam promeruisse omnes effectus prædestinationis Patrum veteris testamenti, si excipiantur ipsa merita Deiparæ, & ea, quæ se tenent ex parte principij requisiti in Virgine ad merendum. Nos vero amplius dandum esse Deiparæ monstrabimus modo. 1.

Dico primo, Deipara de congruo promeruit omnes effectus prædestinationis omnium hominũ, qui sunt, fuerunt vel erunt. Ratio est; quia Deipara fuit decreta cũ suis meritis, & electa in Dei matre antequam creatura aliqua prædestinaretur, siue eligeretur ad gloriam; imo & antequam existentia alterius puræ creaturæ decerneretur: cum igitur hoc cedat in maximum Deiparæ honorem, & a Patribus (vt infra monstrabitur) non parum insinuetur, non est cur negemus Deiparam hoc totum promeruisse; quia ex his quæ in antecedenti assumimus, & probata manent in priori tractatu de Incarnatione, apparet possibile esse attento ordine diuinorum decretorum de facto existentium, vt Dei Mater totum hoc mereretur; quoniam, vt dictum est, Deipara fuit decreta antequam decerneretur existentia aliorum hominum, & propter ipsam, seu gloriam ipsius totus mundus factus est, vt expressis Patrũ testomoniis probabitur infra, ac proinde potuerunt ita merita Deiparæ præuideri, vt propter hæc darentur hominibus non solum omnes effectus prædestinationis, verum omnes gratiæ concessæ reprobis, vt monstrabunt postea verba Patrum, in quibus attinguntur etiam fundamenta, quæ ad ita existimandum impellunt. 2. Asserit. 1. de Deipara.

Cum veritate huius asserti staret, vt Deipara non meruisset prædestinationem hominum; quia post præuisa merita Deiparæ poterat Deus omninò gratis eligere homines ad gloriam, ita vt illa electio gratuita terminaretur ad gloriam electi vt consequendam per merita ipsius electi, & ad omnes effectus illius prædestinationis vt dandos per voluntatẽ aliam conferentem illos tanquam præmium correspondens meritis congruis Deiparæ. Etenim hoc pacto, licet persona, quæ meretur aliquod bonum, mereatur pariter voluntatem remuneratiuam, non fit Deiparam meruisse illam electionem illius hominis ad gloriam quoniam, illa electio non est voluntas remuneratiua meritorum Virginis, sed imperat, vel infert voluntatem remuneratiuam. Sic voluntas imperans voluntatem dandi rem pro pretio est gratuita, nec pretio emitur, nec formaliter respondet pretio, quamuis voluntas imperata, quæ absolute dat rem pro pretio iam ablato, non sit gratuita ex parte obiecti, quia formaliter, & intrinsece dat rem pro pretio. 3.

Dico secundo. Deipara non solum meruit de con 4. Asserit. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

congruo omnes effectus prædestinationis omnium electorum, verum & prædestinationem ipsam. Ducor primo, quia non apparet cur Deiparæ denegetur, prærogatiua ista, ac proinde ipsi concedenda est. Secundo quia Patrum testimonia non leuiter id indicant, & aliis in locis statuunt principia, quæ nobis sufficiunt ad amplectendam hanc sententiam, vt monstrabunt quæ sequuntur.

5. Bernardus.

Omnem gratiam, & consequenter omnem effectum nostræ prædestinationis, dari nobis per Mariam, docebat diserte Bernardus serm. in Natiuitate Mariæ: *Aptius*, inquit, *intueamini quanto deuotionis affectu a nobis eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria, vt proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare, quæ ascendit delitiis affluens.* Igitur omnis gratia, & omne nostræ salutis initium ex meritis Mariæ descendit, vt pauló inferius expresse satis inclamat Bernardus hisce verbis. *Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum, nos habere voluit per Mariam.* Quæ omnia affirmat nobis dari per merita, & petitiones Deiparæ, inquiens: *Quia exaudiet vtique Matrem filius, & exaudiet Filium Pater.* De facto ita Deiparam petiisse prædixerat superius Bernardus inquiens: *Petit superefluentiam ad salutem vniuersitatis.* Neque illi data est parce superefluentia, sed copiosissime, vt fluat circumquaque, nempe ad omnes nostræ prædestinationis effectus, & prædestinationem ipsam, & ob id addebat Bernardus ibi: *Pretiosum illud balsamum tanta sibi copia tantaque plenitudine influet, vt copiosius refluat circumquaque.*

6. *Confirmatur ex eodē Bernardo variis locis.*

Confirmatur ex eodem Bernardo: nam sicut Christus, qui cunctis condignè, & vltra condignum meruit omnia auxilia conducentia in salutem, & gratias ipsis concessas, dicitur lux vera, quæ illuminat omnē hominem venientē in hunc mundum, ita Deipara quia congrue meruit hæc omnia dicitur lux illuminans omnem hominem, vt aduertit Bernardus homil. 2. super *Missus est*, ibi: *Ipsa igitur nobilis stella ex Iacob orta, cuius radius vniuersum orbem illuminat, cuius splendor & præfulget in supernis, & inferos penetrat, & calefaciens magis mentes, quam corpora, fouet virtutes, excoquit vitia.* Et paulò inferius assignans causam huius splendoris, inquit: *Quia micat meritis.* Quare sicut iuxta Bernardum nemo se abscondit à luce, & calore eius, ita & ea, quæ dantur, vt conducentia infallibiliter in gloriam procedunt à luce, & calore eius. Supponitque ibi Bernardus ab hac stella prouenire vt homo non obruatur procellis, & consequenter omnis victoria tentationis ab ipsa dimanat, & ideo subdit: *Ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis.*

7.

Et serm. cit. de Natiuitate Mariæ docuit Mariam esse corpus solare illuminans totum mundum, *quo ablato vbi dies? quidni caligo inuoluens.* His consonant, quæ scripserat idem Bernardus serm. 4. de Assumpt. dicens: *Quis ergo misericordiæ tuæ, ô benedicta longitudinem, & latitudinem, sublimitatem, & profundum, queat inuestigare: nam longitudo eius vsque in diem nouissimum innocantibus eam subuenit vniuersis: latitudo eius replet orbem terrarum, vt tua quoque misericordia plenus sit orbis terra.* Quod si plena est omnis terra misericordia Virginis prouenientē à suis meritis, & precibus, necesse est dicamus nihil dari hominibus conducens infallibiliter in salutem, quod non detur per Mariæ merita, & ideo subiunxit Bernardus: *Per te cœlum est repletum, infernus euacuatus, instaurata ruinæ Ierusalem.* Redditque rationem: *Quia Maria est potentissima, & piissima æquè locuplex in vtroque.* Nec dissimiliter in serm. super illa verba: *Signum magnum apparuit in cœlo*, de Deipara inquit: *Denique omnibus omnia facta est sapientibus, & insipientibus copiosissimè charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi.*

8.

Ob eandem causam Bernardus serm. 2. in Pentecostem appellat Mariam medium, & arcam Dei, rerum causam, negotium sæculorum, verba ipsius sunt: *Tunc operabatur salutem nostram in medio terræ, in vtero, videlicet, Virginis, quæ mirabili proprietate medium appellatur. Ad illam enim sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum respiciunt, & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos, qui sumus, & nati natorum, & qui nascentur ab illis.* Et infra: *Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis quidquid creauerat, recreauit*; nempe per merita ipsius Virginis quidquid Deus creauit, recreatum est, quia Virgo Maria Christo ad redemptionem, & ad meritum electionis nostræ aduitrix, & cooperatrix fuit, non quia Christus Dominus tali aduitorio, & cooperatione indiguerit, cum prætium sui sanguinis immenso interuallo superet compensationem nostrorum debitorum. Sed quia dignitas Magnæ Matris postulabat vt eius quoque merita, & preces, meritis Christi iungerentur, & vtrique donaretur prædestinatorum electio.

9.

Ob id Maria dicitur Ecclesiæ collum, quia per collum pascitur corpus, nihilque alimenti, siue spiritualis gratiæ descendit in corpus Ecclesiæ nisi per collum istud, quod est Maria. Propter hæc aiebat Bernardus dicto serm. de Natiuit. Mariæ ad modum mellifluè: *Mulier, quam dedisti mihi me cibauit fructu benedicto.* Quare sicut Eua cibando genus humanum fuit initium culpæ totius humani generis, ita Maria suis meritis fuit initium totius nostri boni operis. Per ipsam quasi per collum emittuntur voces nostræ, & instar colli inclinatur ad cunctas necessitates nostras, & ad obtinendam nostram prædestinationem: quia nihil conducit ad nostram salutem, quod ipsa non obtineat suis meritis, vt in illo loco non obscure Bernardus scripsit, ibi: *In omnibus siquidem, & per omnia prouidens miseris, trepidationem nostram solatur.* Expende illa verba: *In omnibus siquidem, & per omnia prouidens*, quoniam satis declarant à prouidentia Mariæ erga nos descendere cuncta bona quæ in nostram æternam salutem conducunt, ac per consequens illa efficax electio prædestinatorum ad gloriam, quæ est radix aliarum gratiarum conducentium in vitam æternam, à prouidentia Mariæ erga electos, quia est omnium gratiarum potissima, descendit, & sic ipsa in electis Dei mittit suas radices. Voluit Deus vt Christi merita ad nos in nostram salutem traiicerentur per collum istud, & ideo licet æstimatio meritorum Christi nostrorum peccatorum compensationem infinito vicerit interuallo, & licet merita Christi superabundantia fuerint ad condigne promerendam omnium electorum prædestinationem, tamen ad traiicienda in nos hæc alimenta misericordiarum Dei hoc collo iuxta præsentem Dei prouidentiam egemus, quia id fuit magis congruum diuinæ prouidentiæ, vt aduertit Bernardus in serm. illo de verbis Apocal. *signum magnum, &c.* inquiens: *Si quidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est, sed nobis bonū non erat esse hominem solum, congruū magis erat vt adesset nostræ*

nostræ reparationis sexus vterque, quorum corruptioni neuter defuisset.

10.

Assignatque in serm. illo causam cur desiderentur merita Deiparę, quamuis ad satisfaciendum Patri pro peccatis mortiferis, obliterandumq; quod erat aduersus nos chirographū sufficerent, & superabundarēt merita Christi, quia opus erat mediatrice Virgine ad nostrum mediatorem Christum: *Opus est mediatore ad mediatorem istum*, quia nimirum cum Deus Deiparæ subditus erat, quodam modo ipsa erat Deo fortior. Propter eandem causam in serm. illo de Natiuit. Mariæ vocat ipsam aquæ ductum, quia Christus in Ecclesia est tanquam fons gratiæ, ipsa vero Dei Genitrix, vt aquæ ductus; alij vero sancti velut riuuli, idque explicat his aureis verbis: *Neque enim impotens Deus erat, & sine hoc aquæ ductu infundere gratiam, prout vellet, sed tibi vehiculi voluit prouideri.* Ob eandem causam dicitur peccatorum scala; quia cuncti gressus nostri ipsi innituntur, & ideo deuotissime Bernardus supra aiebat: *Filioli hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia, hæc tota ratio spei meæ.* Hinc illud est vt Deipara à Bernardo appelletur *gratiæ inuentrix*, vt videri potest sermon. 2. de Assumpt.

1. *Fundamentū ex Bernardo.*

Fundamentum ad id asserendum proponitur à Bernardo serm. 3. in *Salue Regina*: vbi declarat ordinem diuinorum decretorum his verbis: *Et vt breuiter concludam de hac, & ob hanc, & propter hanc omnis creatura facta est, & propter hanc totus mundus factus est*: Ergo de facto ante prædestinationem hominum in diuinis decretis præuisa est Deipara cum suis meritis, ac per consequens non est deneganda Deiparæ excellentia illa promerendi de congruo nostram prædestinationem. In serm. quoque de B. Maria inquit: *Hæc Maria a natura est reuerenter conseruata, & a lege reuerenter venerata, & a gratia clementer est præelecta*: Ergo prædicatur Deipara ante alios electa: imo in Dei matrem præelecta antequam creatura aliqua in particulari efficaciter decerneretur, vt sic non solum salus mundi, sed vniuersi creatio, non solum Christi meritis, sed etiam V. Mariæ concederetur. Sic tamen vt Filius tanquam prima, & principalis causa nostræ redemptionis condignum pretium obtulerit: ac Dei Mater eandem redemptionem, nostramque prædestinationem ex congruitate quadam impetrauerit. Ait Bernardus quidquid in nostram conducit salutem, totum nobis præstari per Mariam: At qui totum dicit nihil excludit. Docet omnem fructum nostræ redemptionis à suis meritis dimanare; cum igitur præcipuus fructus nostræ redemptionis sit nostra prædestinatio, & electio, necesse est sentiamus Virginem sanctissimam cæterorum prædestinatorum electionem meruisse.

Sectio V.

Idem probatur ex aliis Patribus.

1. Anselmus.

EAndem conclusionem, non diuerso ductus fundamento, docuit Anselmus lib. de excellent. Virg. cap. 9. *Sicut Deus*, inquit Anselmus, *omnia creando Pater est, & Dominus omnium, ita B. Virgo suis meritis cuncta reparando Mater est, & Domina rerum.* At non aliter cuncta reparauit suis meritis, nisi quia fuit totius mundi mediatrix, aut (vt sic loquar) redemptrix, quia non solū Christū, sed etiā, semetipsam pro mundi salute immolauit.

2. Damianus.

Petrus Damianus serm. 1. de Natiuit. Mariæ: *Fecit tibi qui potens est magna, & data est tibi omnis potestas in cœlo, & in terra, & nihil tibi impossibile.* S. Laurentius Iustinianus Deiparam appellat mediatricem, & reconciliatricem. Haud aliter Ephrem de laudibus Virginis inquit: *Aue progenitoris Adam resurrectio: Aue mundi mediatrix gloriosissima: Aue mundi salus: Aue vniuersi terrarum orbis conciliatrix.* Damascenus orat. 1. de Dormitione Deiparæ recte aduertit scalam, quam vidit Iacob Genes. 27. ver. 12. *stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum, Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam*, præfiguralle Deiparam: *Quid enim?* (ait Damascenus) *an non perspicuum est eam te præsignasse, ac figurasse? nam tu mediatricis munere perfuncta, descensusque Dei scala effecta es, ea, quæ inter se direpta erant, in vnum coegisti.*

Damascen.

3.

Andreas Cretensis oratione de dormitione Deiparæ aiebat: *Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam, sola deseruit opici vniuersæ creaturæ.* Quibus verbis pronunciat fuisse progenitam ante omnem creaturam, quia in gloriam ipsius omnia sunt facta, fuit autem ante reliquas creaturas prædefinita vt suis meritis homines perditos in causam Domini reuocaret, vt salus mundi, & prædestinatorum electio non solum Christo sed Virgini à Patre æterno concederetur. Ita tamen vt Christus tanquam principalis causa meritoria condignum obtulerit pretium: At Dei Mater redemptionem nostram, & efficacem electionem ad gloriam ipsorum prædestinatorum ex congruitate quadam impetrauit, & fuit mediatrix ad mediatorem. Vnde Bernardus in præfato sermone de verbis Apocalip. *signum magnum, &c.* aiebat: *Fidelis plane & potens mediator Dei, & hominum, Homo Christus Iesus, sed diuinam in eo reuerentur homines maiestatem: quidni vereatur peccator accedere, ne quem admodum fluit cera à facie ignis, sic pereat ipse à facie Dei. Iam itaque neque ipsa mulier benedicta in mulieribus videbitur otiosa, inuenietur equidem locus eius in hac reconciliatione; opus enim mediatore ad mediatorem istum, nec alter nobis vtilior, quam Maria.* Quis accusabit aduersus Dei electos, cum pro ipsis ita stet Maria tanquam mediatrix ad mediatorem.

Andreas Cretensis.

Bernardus.

4. Germanus.

Germanus serm. de cœna Domini ait in hæc præclarissima verba: *Nemo est cui donum concedatur nisi per te ô castissima, nemo est cui misereatur gratia, nisi per te honestissima.* Si nullum conceditur donum nisi per Deiparam, siue per merita ipsius, planum Deiparam suis meritis ex congruitate nostram prædestinationem, & electionem obtinuisse. Neque minus eleganter, aut minus expresse Petrus Damianus serm. de Annunciat. scripsit: *Per ipsam, & cum ipsa totum hoc faciendum* (nempe redimere genus humanum) *decernitur, vt sicut sine ipso nihil factum est, ita sine illa nihil retectum sit.* Eaque propter merito pronunciauit Carthusianus lib. 2. de laudibus Virginis art. 23. *Virgo Christifera potest dici mundi saluatrix, quia promeruit vt per ipsam, hoc est per preces eius, & merita, virtus, ac meritum passionis Christi omnibus communicaretur.* Propter hæc dicitur B. Virgo mundi salus, quia nihil conducens in salutem datur nisi per ipsam, hoc est, per merita ipsius. Hoc innuit Richardus Victorinus cap. 26. in Cantic: *Omnium salutem, scripsit, desiderauit, quæsiuit, & obtinuit; imo & salus omnium per ipsam facta est, vnde & mundi salus dicta est.* Itaque proportione seruata sicut Christus dicitur mundi salus, quia condigne nostram redemptionem, & omnes gratias, etiam prædestinatorum electionem promeruit; Virgo Dei genitrix dici

Damianus.

Carthusianus.

Richardus Victorius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur mundi salus, quia hominum redemptionem, omnes gratias, & consequenter prædestinatorum electionem ex quadam congruitate,& consequenter inferiori modo suis meritis obtinuit tanquam mediatrix ad mediatorem Christum, & reconciliatrix nostra.

5. *Fundamentum Bernardi est etiam aliorum Patrum.*

Fundamentum quod in præcedenti sect. attigimus ex Bernardo statuit non multo antea Anselmus,quem citat ; & sequitur Bernardinus Senensis tom. 2. serm. 51. art. 2. cap. 4. inquiens ; *Tu ante omnem creaturam in mente Dei præordinata fuisti,vt Deum ipsum ex tua carne procreares.* Fuit ergo Deipara ordinata prior in diuinis decretis efficacibus cunctis creaturis, licet post Christum, qui non est pura creatura fuerit præordinata , & consequenter , ex vi ordinis diuinorum decretorum potuerunt videri eius merita ante quam decerneretur existentia aliarum creaturarum , ac proinde non est cur per merita ipsius non existant reliquæ:quoniam plus sibi complacebat Deus in gratia & meritis Virginis, quam in gratia & meritis reliquiorum Sanctorum collectiue,vt in tractatu de Gratia Christi copiose ostendi. Ob idque idē Bernardinus serm. 8. de flammis septem amoris,affirmat cū aliis Verbum assumpsisse carnem potius propter salutem vnius Mariæ , quam omnium aliorum creaturarum. Verba Bernardi sunt : *Beata Virgo exultauit in Deo salutari suo,quasi dicat singularis saluator meus , quia aliqui Doctores speculantes dicunt quod Deus assumpsit carnem potius propter saluare Virginem singularem , quam omnes alias creaturas.* Quod si Deus Deiparam dilexit præ omnibus sanctis , & venit potius propter salutem Deiparæ, quam aliorum Sanctorum collectiue, non mirum si aliorum efficax electio ad gloriam ortum traxerit ex meritis ipsius Deiparæ.

6. Ildephōsus.

Hinc etiam est vt Ildephonsus lib. de Virginitate Mariæ cap. 12.adorans Deiparam dicat : *Procido ante solum opus Incarnationis,*& iterum de Maria ibidem scripsit : *Sola opus Incarnationis* : quia nimirum potius Verbum assumpsit carnem propter salutem Deiparæ, quam omnium aliorum hominum, & Angelorum collectiue , & ipsam effecit causam , seu radicem meritoriam redemptionis , & electionis cuiusvis alterius puri hominis, aut Angeli : fuit namque prima omnium non solum tanquam causa finalis , sed etiam meritoria , quemadmodum Christus fuit finalis , & meritoria causa electionis nostræ. Propter quod Gregorius Venetus in sua Harmonia Cant. 2. tom. 3. Deiparam appellat *Redemptionis Christi primiceriam*,quasi primam in libro electorum conscriptam, vt ex ipsa aliorum prædestinatio derivaretur. Huc spectant illa verba Psal. 44.quæ Virgini merito communiter adaptātur: *Adducentur Regi Virgines post eam* , quasi dicat , aliæ afferuntur Christo in præelectione diuina,quia propter Christi merita sunt electæ , sed afferuntur aliæ post ipsam, quia & ad ipsam afferuntur aliæ,vt ab ipsa afferantur ad Christum , iuxta illud Prouerb. 8. *Dominus creauit me initium viarum suarum , vel ad opera sua,* iuxta electiones varias,id est electa est vt simul cum Christo operaretur ad præeligendos sanctos in æternam beatitudinem : hoc enim indicant illa verba: *Ad opera sua* , id est, non solum ad orbem terræ creandum , sed ad beatas sedes singulis gratuita prædefinitione distribuendas. Hoc significabat

Ambrosius.

Ambrosius in Lucam ad illa verba : *Ecce ancilla* dicens : *Nec mirum si Dominus redempturus mundū operationem suam in choauit à matre , vt per quam salus mundi parabatur , eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore.* Quia ante creationem Vniuersi, seu voluntatem efficacem creandi ipsum videbatur Adamus absolute peccaturus (vt tract. 1. de Incarnat.probaui) & Deus redēpturus mundū operationem Vniuersi inchoauit à Maria Dei genitrice vt per eius merita salus pararetur aliis.

7. D.Bonau.

Loquamur modo cum Seraphico Doct. Bonauentura in speculo Mariæ cap. 6. *Quid mirum si præ omnibus est dilecta,* ex quo infertur non mirū si obtineamus cuncta dona per gratiā, quæ præ omnib. simul sumptis diligitur. Quare si fingat quis Beatam Virginem aliquid petere , & vniuersam cœli Curiam illi resistere, potentior esset Virginis petitio, quam omnium reliquorum Sanctorum. Hanc consecutionem non prætermisit S. Bonauentura supra nostrum placitum approbans , & ita subinferens: *Quid mirum si omnis gratia ad Mariam fluxerit, per quam tanta gratia ad cæteros defluxit.* Fluxit quidem ad Mariam omnis gratia, quia ab ipsa dimanauit omnis gratia nobis collata. Quoniam igitur qui omnem dicit,nullam excludit,inde colliges Virginem Mariam cæterorum prædestinatorum electionem,quæ prima est, & præcipua, promeruisse de congruo.

8. Benard.

Ad Bernardum , iterum reuenio qui serm. de aquæ ductu in Natiuitate Mariæ inquit : *Iuuere ô homo Dei consilium, agnosce consilium sapientiæ,consilium pietatis : cœlesti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit ; redempturus humanum genus pretium vniuersum contulit in Mariam.* Contulit ergo *pretium vniuersum in Mariam,* quia non solum gratiarum lucra, quæ per Christum consecuta est superant lucra reliqua vniuersitatis Sanctorum, sed pretiū nostræ redemptionis condignum,qualia sunt,merita Christi, quæ non applicantur nobis nisi per mediatricem Deiparam. Sumitur pariter argumentum ex operibus Anselmi auctis à nostro Raynaudo in Alloquiis cœlestibus numero 21. *Habet Orbis Apostolos , Patriarchas , Prophetas , Martyres , Confessores, Virgines , bonos , & optimos adiutores, quos ego supplex orare concupisco: Tu vero Domina omnibus iis adiutoribus melior , & excelsior es ; quia istis, & aliis Sanctis omnibus, etiam Angelicis spiritibus, necnon Regibus,& potestatibus mundi,diuitibus, pauperibus,dominis, seruis, maioribus, & minoribus Domina es ; & quod possunt omnes isti tecum , tu sola potes sine omnibus illis.* His vltimis verbis insistimus : Valet vnus Sanctus alteri emereri omnes effectus prædestinationis intrinsecos alteri , vt Stephanus ex congruitate obtinuit effectus prædestinationis intrinsecos Paulo , licet non promeruerit omnes effectus prædestinationis Pauli,quia illud auxilium datum Stephano ad orādum pro Paulo fuit effectus prædestinationis Pauli,ipsumque non cadit sub meritum Stephani:Ergo à fortiori Deipara meruit omnes effectus prædestinationis omnium Sanctorum , qui ipsis Sanctis sunt intrinseci, quamuis non promouerit ipsū auxilium datum Deiparæ (quod vt dicemus non fuit effectus prædestinationis illorum)ad orandum pro illis ; si quidem ipsa sola potest , quod possunt omnes Sancti cum Deipata , & plus placet Deo ipsa, quam collectio omnium Sanctorum.

9.

His accedit nullam negandam esse Mariæ prærogatiuam,quæ fidei, & pietati, quæ est secundum scientiam, non repugnet ; vt obseruarunt optime inter alios Vasquez 1. part. disp. 55. num. 5. Rutilius Benzonius in Canticū *Magnificat*,li. 1. c. 7. Ideo Arnoldus Carnotensis tract. de septem verbis,insinuat nihil obtinere vulnera Christi,quod saltem ex congruitate non consequantur vbera Mariæ.

Vide

Vide ipsū ad illa verba: *Mulier ecce filius tuus,* &c. ibi: *Filius ad pectus Matris, & vbera,Pater ad Filij crucem , & vulnera respiciebat : & quid inter hæc tanta pignora non mouerent.* Neque prætermisit adnotare idem quod Filij vulnera apud Patrem assequuntur, obtinere Matris vbera apud Filium:nam in homil. de laudibus Virginis inquit : *Diuidunt coram Patre inter se Mater, & Filius pietatis officia, & miris allegationibus muniunt redemptionis humanæ negotium. Christus nudato latere Patri ostendit latus & vulnera, Maria Christo pectus, & vbera.*

Sectio VI.

Enodantur quæ contra esse possunt.

1. Solutio 1.

Obiicitur primo. Ex dignitate Matris Dei non videtur sufficienter probari ipsam promeruisse omnes effectus nostræ prædestinationis,ipsāque æternam Dei prædestinationem , & electionem:alioqui,vt Virgini non denegaretur hæc prerogatiua,etiam oportet asserrere promeruisse Deiparam suam electionem ad gloriam , & in Dei Matrem, siue æternam Dei prædestinationem.

2. Respondetur.

Respondetur primo non fuisse conueniens vt Deipara suam electionem , & prædestinationem mereretur,vt sic esset similis Filio,siue humanitati Christi Domini,quæ omnino gratis electa est ad vnionem hypostaticam.Fuit enim exemplaris causa cuiuslibet prædestinationis Christus Dominus, qui prædestinatus est , vt sit Filius Dei naturalis.

Augustinus.

Ideo August. lib.de Prædest. Sanct. c. 15. *Est etiā,* inquit,*præclarissimum lumen prædestinationis,& gratiæ ipse Saluator, ipse Mediator, Dei,& hominum homo Christus. Qui vt hoc esset, quibus tandem suis,vel operum, vel fidei præcedentibus meritis,natura humana, quæ in illo est, comparauit.* Et lib. de Dono perseuerant. cap. vltimo in med. *Nullum est illustrius prædestinationis exemplum,quam ipse IESVS.* Itaque Christus Dominus prædestinatus est mere gratis, & mere liberaliter, nulla existente ratione discriminis propter quam hæc natura humana potius , quem assumenda foret in vnitatem personæ , ac proinde Deipara fuit eligenda in Dei Matrem nulla repetta differentia cur potius hæc fœmina, quam alia in Dei Matrem eligeretur.

3. Respondetur.

Secunda responsio sit.Electio Virginis ad tantā gloriā,& ad dignitatem Matris fuit radix omnium meritorū ipsius,& ideo orationes Deiparæ fuerūt effectus prædestinationis , quia oportebat vt ipsa non prius eligeret Deum, quam eligeretur à Deo, & vt Christus disponeret Deiparæ regnum, sicut disposuit illi Pater æternus regnum , iuxta illud Luc. 22. *Ego dispono vobis , sicut disposuit mihi Pater meus regnum.* Quare sicut Christo Domino dispositum est regnum à Patre non propter merita Christi , quæ promeruerint illam dispositionem, quæ fuit omnino liberalis, & gratuita,ita Christus disposuit regnum Virgini, quin præcederent merita ex parte Deiparæ, quia respectu ipsius illa dispositio, seu electio fuit omnino gratiosa. Incredibileque videtur,& absurdum, æternam dispositionem tam eximiæ beatitudinis, & electionis in Dei Matrem, & mediorum omnium ad illam non aliter fuisse determinatam à diuina voluntate, & meritis ipsius Christi , nisi conformando se cum voluntate, aut meritis ipsius Virginis.

3. Prædefiniuit itaque Deus ab æterno quaslibet bonas operationes Deiparæ in tempore faciendas,

R.P.B. Aldrete. in 1. P. Tom. I I.

& hæc prædefinitio continebat determinationem vt Deipara obtineret tantum gloriæ culmen,& dignitatem Matris Dei. Ideo Paulus ad Ephes. 1. vt explicaret determinationem electionis diuinæ nō fuisse propter vlla merita prædestinati, vius est nomine sortis dicens : *In quo etiam nos sorte vocati sumus , prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Vbi nomine sortis excludit vniuersim merita,quibus prædestinatus obtinuerit suam electionē, quia licet Christus meruerit electionem Virginis Mariæ non minus casualis, & fortuita contigit respectu ipsius Virginis , præter opinionem , & supra dignitatem illius , quam si Deus illam decreuisset sine meritis Christi Domini.

4.

Quo fit vt orationes Deiparæ fuerint effectus prædestinationis ipsius , & electionis ad Maternitatem, & gloriam , ac proinde nullam ex his electionibus Deipara promeruit , quia electio ad tam sublimem gloriam, & dignitatem fuit origo meritorum ipsius Deiparæ. Eaque propter vno è duobus in hac materia incedendum est. Primo dici potest Deiparam ordine cognorum rationis in diuinis decretis prius fuisse electam in Dei Matrem, & postea electam fuisse ad tantum gratiæ, ac gloriæ fastigium,vt esset digna Mater Dei,& sic hæc posterior electio se habuit per modum strictæ electionis distinctæ virtualiter ab intentione finis, & prior electio, nempe ad Maternitatem, se habuit per modum intentionis finis determinantis ad sequentem electionem mediorum. Ipsique electioni Virginis in Dei Matrem debebatur illa electio ad tantā gratiā,& gloriā,quemadmodū ipsi dignitati Matris Dei debebatur ipsa cōfirmatio in gratia.

5. *Verisimilis alia cogitatio.*

Secundo verisimiliter existimari potest eodem actu diuino virtualiter indiuisibili Virginem fuisse electam ad Maternitatem,& ad hunc finem destinatam illi fuisse tantam gratiam , & gloriam. Ratio esse potest ; quia pro nullo signo considerandā est Virgo Maria electa in Matrem,quin pro illo signo intelligatur euecta ad fastigium tantæ gratiæ, & gloriæ, vt sic semper intelligatur superior cunctis hominibus , & Angelis ad gloriam eligendis : quia licet ante Filij conceptionem non fuerit Mater, tamen antea intelligitur ad id destinata, & ob id conueniens erat , vt non consideraretur electa in Dei Matrem , quin conciperetur vt superior Angelis efficaciter electis ad eximiam gloriam , & ideo debebat considerari vt electa ad superiorē gratiā & gloriam:nam si semel consideremus hanc Matris dignitatem,& dignitatem prouenientem à gratia habituali , siue hominis iusti, & vnam ab altera seiungemus , præferri debet dignitas à gratia habituali prouéniens siue excellentia iusti , vt docuisse videtur Christus Dominus Luc. 10. quando respondit : *Quin imo beati , qui audiunt Verbum Dei.* Legantur Cyprianus serm. de Passione, S. Augustinus Epist. 58. Iustinus q. 136. ad Ortodoxos. At vero si consideretur hæc dignitas provt includit , quæ veluti ex natura rei ipsi annectuntur, altior est Matris dignitas, & ideo simpliciter est maius beneficium , quam Paulum v. gr. eligi ad gloriam;quia in virtute continet hanc secundam electionem in gradu eminentissimo. Et ob id Patres miris modis efferunt hanc dignitatem. Videatur Bernardus serm. de Assumptione Beatæ Virginis, & de Natiuitate eiusdem V. & ad illa verba Apocalip. *signum magnum* , &c. necnon homil. 2. in *Missus est* docens, superare modo infinito quidquid comprehenditur sub Deo homine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum igitur ille finis à Deo intentus, nempe Maternitatis Deiparæ adeo exigat electionem ipsius Virginis ad tantam gloriam, non est verisimile Deum intendisse finem illũ præscindendo ab electione efficaci medij, & proportionatæ dispositionis ad tantam dignitatem,& ideo valde probabile per eundem actũ virtualiter indiuisibilem intendisse Deum finẽ, & elegisse gratiã inammissibilẽ, per quam disponeretur Maria vt esset Mater Dei. 6.

Et licet daretur illam intentionem debuisse præcedere electionem; tamen in signo sequenti deberet medium eligi vt Maria disponeretur ad illam dignitatem,& sic eligeret ad tantam gratiam & gloriam inammissibilem, vt sic esset digna Mater Dei. Iuxta vtrumque vero dicendi modum tenendum est omnia merita Deiparæ processisse ab effectibus prædestinationis; quia processerunt à gratia vocationis, quam habuit in primo suæ conceptionis instanti, quæ vocatio erat effectus suæ prædestinationis,& electionis in Dei Matrem: nã ideo illa vocatio fuit adeo vehemens, vt ratione illius in illo primo momento suæ conceptionis habuerit gratiam habitualem superiorem in intensione illi,qua vitam terminant homines, & finierunt Angeli,vt aduertit P.Soarius tom.2. in 3.par. disp.4.sect.1.ergo iam intelligebatur electa in Dei Matrem,quia propter hanc causam data est illi tãta gratia.Præintelligebaturque electa ad tantam gratiam habitualem,vt perpetuo duraturam:hoc enim expediens erat dignitati Matris Dei.Quod si Deipara non fuit in primo instanti suæ conceptionis per propriam dispositionem sanctificata,dicendum etiam est illam gratiam habitualem fuisse effectũ suæ prædestinationis: nam illa gratia procedebat à voluntate conseruandi illam perpetuo: Ecclesia enim non celebrat aliquo ritu nisi illam sanctitatẽ, quæ perpetuo duratura est, & ideo etiam tunc intelligebatur confirmata in bono, vt nunquam peccaret etiam venialiter.

8. Effectus fuit prædestinationis ipsius in Dei Matrẽ,vt in primo conceptionis momento vsus rationis illi concederetur, & vt tunc mereretur. Lege S.Bernardinum Senensem serm.51. art.1.c.2.Bernardinum de Busto in Mariali, part.3.serm.1.Dionysium Carthusianũ libello de laud.B.Virg.art.12. Iacobum de Valentia in Cant.*Magnificat* in illud: *Quia fecit mihi magna*, &c.§.*Tertia dignitas*,&c. & §. *ex quo patet*. Viguerium in institut. c.5.§.3.5.9. Soariũ tom.2.in 3.par.disp.4.sect.7.conclus.4.Valquez tom.etiã 2.in 3.part.disp.119.c.3. Barradum tom.1. Concord. in Euang.lib.6. c.3.Ludouic. de Pnente tom.1.in Cant.li.1.exhort.11.§.5.Tannerum tom.4.in S.Tho.disp.2.dub.2.q.1.n.52. Effectus etiam fuit prædestinationis Deiparæ, vt debitum originalis culpæ non contraxerit, de quo late egi tract.1.de Incarnat. ac proinde non est admittendus in Virgine actus meritorius,qui non fuerit effectus prædestinationis,& electionis ipsius.

9. *Alia obiectio contra nostrã assertionem.* Sit adhuc noua difficultas contra doctrinã præcedentium sectionum,in quibus asserui Deiparam meruisse omnes effectus prædestinationis omnium nostrum.Etenim ipsa merita Virginis, & auxilia ad illos actus eliciendos, & orandum pro nobis sunt effectus nostræ prædestinationis, & nihilominus illa merita, & auxilia ad elicientiam ipsorum non cadunt sub meritum Virginis: nam loquimur de primo merito ipsius ante quod non est assignare aliud ex parte Virginis ordine temporis, & causalitatis, & agimus de auxilio requisito ad elicientiã illius meriti,quod nõ potuit manare à merito eiusdem Deiparæ. Quod à simili cõfirmari potest:quoniam vt Soarius ait 3.par.disp.18.sect.6.§.*Secundo dicendũ est Patres antiquos*,recte aiebat quod antiqui Patres non meruerunt de congruo nec mereri potuerũt omnes effectus meritorũ Christi, vt constat de effectibus illis,qui in ipsis Patribus præcesserunt vt requisiti ad meritum ipsorum,quales sunt sanctificatio,remissio peccati,auxilia gratiæ ad ipsa opera meritoria efficienda; ergo Deipara non meruit auxilia requisita ad eliciendos actus meritorios: At illa auxilia erant effectus nostræ prædestinationis, ergo B. Virgo non meruit omnes effectus nostræ prædestinationis. Porro illa auxilia esse effectus nostræ prædistnationis probabitur infra.

Confirmatur Incarnatio Verbi Diuini est effectus nostræ prædestinationis: Sed B. Virgo non promeruit Verbi Incarnationem: igitur suis meritis non obtinuit omnes effectus nostræ prædestinationis.Maior propositio,nempe ipsam substantiã Incarnationis esse effectum nostræ prædestinationis, probari potest, quia quidquid à Deo causatur conducens infallibiliter in gloriam est effectus nostræ prædestinationis, vt enim Fulgentius inquit lib.de Incarnat.& Gratia Iesu Christi c.31.*Nihil prouenit in salutem hominum, quod ille non in æterna bonæ voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauerit*.Fauet S.Tho.hic art.5. corpore dicens: *Quidquid est in homine ordinans ipsum ad salutem comprehenditur totum sub effectu prædestinationis*. Minor propositio,in qua diximus Deiparam non meruisse substantiam Incarnationis Verbi communiter conceditur;quamuis P.Soarius 3. par.disp.10.sect. 6.§. *Dico tertio*: affirmet antiquos Patres meruisse de congruo exhibitionẽ Incarnationis quoad substantiam;quia quod est prædestinatum à Deo sine vllo merito nostro potest non dari in executione nisi propter meritum, vt cernere est in gloria prædestinatorum, quæ primo gratis intenta est efficaciter,quamuis in executione non detur nisi propter merita. Attamen assertio Soarij,& paritas, qua illã munire tentat, mihi est perdifficilis:nã gloria prædestinatorum ideo cadit sub meritis iplorum;quia non est prædefinita independenter ab illis meritis. At vero Verbi Incarnatio prædefinita fuit indepẽter à meritis antiquorum Patrum:non enim erat in potestate iplorum impedire existentiam Christi, siue prædefinitionem efficacem terminatam ad existentiam ipsius Christi: Sic etiam non est in potestate prædestinatorum impedire peccatum primũ Angelorum,quamuis iuxta sententiam eiusdẽ Soarij peccauerint quia recusarunt exhibere Christo prædefinito debitam reuerentiam.Neque poterant antiqui Patres efficere vt in ipsis existeret gratia sanctificans,& pariter existerẽt diuina auxilia ad illã gratiã consequendam,vel conseruandã,quamuis non essent merita Christi,neque Christus existeret. 10. *Confirmatur.* *Fulgentius.* *P.Soarius.*

Nihilominus videbitur alicui minus difficulter defendi sententiam Soarij, si dicatur sufficere ad meritũ,si antecedenter ad præuisionem meriti præfiniatur bonitas illa præmij vt danda propter illud meritum, si ipsum extiterit, & independenter ab illo,si tale meritum desit:nã sic non esset prædefinita Incarnatio absque vllo merito,siue absque aliquo respectu ad merita antiquorum Patrũ.Hoc tamen à nobis impugnatum est in proprio loco. Et adhuc supposito illo principio restat inquirendum num recte applicetur meritis Deiparæ ad obtinendã de congruo substantiam Incarnationis,quia ipsa Incarnatio Verbi est principium illorum meritorum,licet de se non postulent vnionem hypostaticam, quamuis plura merita Deiparæ non poterant non per se supponere vnionem hyostaticam. 11.

Ad

12. *Ad præcipuã difficultatem satis.* Ad præcipuam ergo difficultatem illa merita Virginis non fuisse effectus nostræ prædestinationis, sed causam illius. Idem dicimus consequenter de vnione hypostatica,& meritis Christi;quia fuerunt causa meritoria nostræ prædestinationis, seu electionis,iuxta illud Pauli ad Ephes.1.*Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ*. De his plura dicemus in sequenti controuersia.

CONTROVERSIA QVARTA
DE EFFECTIBVS
DIVINÆ PRÆDESTINATIONIS.

EFFECTVS prædestinationis,quæ de facto datur,& definitur ab Augustino, Prospero,& Fulgentio locis cit.disp.2. debet procedere ex speciali prouidentia erga prædestinatum, perducente per se illum infallibiliter in gloriam. Inquirendum igitur est quænam sint in speciali beneficia illa, quæ sortiuntur rationem effectuum prædestinationis, quod optimo iure modo disquiritur post explicatam essentiam,& causas prædestinationis. Discurremus per singula dona de quibus potest esse controuersia, prius supernaturales effectus perquestigando, post-modum naturales, tandem permissionem peccati.

DISPVTATIO XIX.
De donis supernaturalibus qui sunt effectus prædestinationis.

IN hac disputatione solum ea, quæ possunt aliquam difficultatem continere ex instituto disquiremus. Quare supponendum id solum esse prædestinationis effectum, quod proprie est effectus Dei: quoniam vt inquit Augustinus de Prædest. Sanct. cap.10. *Prædestinatione præscuit Deus, quæ fuerat ipse facturus*.Cuius ratio est,quia per effectum prædestinationis certo dirigitur, & transmittitur creatura rationalis ad beatitudinem; ac proinde eligitur illud medium vt conducens ad beatitudinẽ: & ideo peccatum excluditur ab effectibus diuinæ prædestinationis, quia effectus prædestinationis est bonum à Deo intentum vt conducens in vitam æternam.

SECTIO I.
Vtrum Incarnatio diuini Verbi,& Christi merita fuerint effectus nostræ prædestinationis.

1. INcarnationem diuini Verbi, & merita Christi Domini non fuisse effectus nostræ prædestinationis docent P.Vasquez 1.part.disp.49.cap.5. Arrubal ibi disputat.18.cap.2.Herize disp.29.c.2. n.12. & cap.3. prope finem.Pennotus lib.6.c.29.num.2. Trigosus 1. parte quæst.18.art.10.dub.2. concl.5. Zumelius 1.part.quæst.23.art.5. sua quæst.2.ad 5. His fauet Soarius lib.2. de Prædest. cap.24. n.32. quamuis addat limitationem quandam, & existimet orationem specialem Christi Domini pro quibusdam hominibus, siue oblationem specialem suorum meritorum pro illis esse effectum prædestinationis illorum.

§. I.
Reiiciuntur præcedentis sententiæ fundamenta à nonnullis Theologis,sed inidonea.

POtissimum huius sententiæ fundamentum est quia Christus Dominus meruit electionem prædestinatorum ad gloriam, & effectus prædestinationis debent procedere ab illa intentione efficaci gloriæ: ergo Incarnatio Verbi, & merita Christi concurrunt in genere causæ moralis meritoriæ ad obtinendam prædestinationem hominum: ergo non sunt effectus prædestinationis eorundem hominum; quia Incarnatio Verbi quoad substantiam ipsius vnionis hypostaticæ,& ipsa merita Christi sunt principia requisita ad condigne merendum nostram iustificationem, perseuerantiam finalem in gratia, & æternam Dei electionem efficacem ante præuisa merita; quia principium omnino requisitum ad meritum, nequit sub meritum cadere. 2. *Fundamentũ sententiæ.*

Quare non videtur admittenda sententia Soarij dicto cap.24. num.32. vbi ait considerandam esse in Christo summam dilectionem Dei, & affectum vniuersalem quærendi in rebus omnibus maiorem gloriam Patris, & iterum considerandas fore peculiares orationes Christi D. pro his hominibus potius, quam illis, pro dono isto potius hominibus istis, quam illis præstando. Si ergo, inquit, considerentur priores actiones,seu merita, dicẽdum est non esse effectus prædestinationis, seu electionis horum hominum, quia operationes istæ sunt innatæ, seu connaturales ipsi Christo (vt sic loquamur) eo ipso quod Deus prædestinauit Christũ vt esset Filius Dei naturalis,& Caput omniũ Angelorum,& hominũ, & illis promeruit electionem Angelorum, & hominũ, si autẽ consideremus posteriores actiones, seu obsecrationes, quibus specialiter orabat potius pro his, quam pro illis,dicendũ videtur tales operationes esse effectus prædestinationis illorum hominum,& non fuisse causam talis prædestinationis, seu electionis, quia independenter ab illis supponitur Christum Domi- 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num fuisse absolute causam meritoriam prædestinationis, seu electionis illorum hominum.

4. Dixi repudiandum fore hunc discursum, quia fas nó est diffiteri Christum peculiaribus illis orationibus promeruisse electionem horum hominũ in particulari: nam testimonia Sacræ paginæ, quæ monstrant Christum fuisse meritoriam causam nostræ prædestinationis, & electionis, maxime probant Christum peculiari illa oratione, quam pro prædestinatis fudit, fuisse causam prædestinationis, & electonis ipsorum, vt est illud Ioan. 6. *Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem eum in nouissimo die.* Vbi satis clarè sermo est de prædestinatis, & ideo paulò superius inquit: *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum, qui venit ad me, non eiiciam foras.* Et infra: *Non pro mundo rogo, sed pro iis, quos dedisti mihi, quia tui sunt.*

Ioann. 6.

5. Propter hæc P. Ruizius disp. 57. sect. 4. putat etiã Incarnat. & omnia merita Christi fuisse causam, & simul effectum nostræ prædestinationis, & electionis. Et pro sententia affirmante prædestinationem nostram fuisse causam Incarnat. Verbi, & meritorũ Christi, ac proinde Incarnationem ipsam, & merita Christi esse effectus nostræ prædestinationis citat. P. Molinam hic q. 23. art. 5. disp. 2. conclusione 3. P. Valent. q. 23. punct. 4. col. 5. §. *Dixi autem.* Franciscum Somniũ, demonstrationis Euangelicæ tract. 3. cap. 19. Driedonem de Captiuitate, & redemptione generis humani tract. 2. cap. 2. part. 3. art. 4. ad 1. obiectionem. Adamum in epist. ad Ephes. ad illud: *Sicut elegit nos in ipso.*

Sententia D. Ruizij.

6. Suam conclusionem probat P. Montoya primo aliquibus testimoniis Sacræ Scripturæ, & postea n. 12. docet illa testimonia apertius ostendere Incarnationem, & merita Christi fuisse effectus prædestinationis hominum in communi, & vagè. Cæterum si attente consideres loca illa ex Sacris literis, intelliges, vel probare Incarnationem, & Christi merita esse effectus prædestinationis horum hominum in particulari, qui fuerunt dati Christo à Patre, vel nihil monstrare ex his quæ Ruizius pronunciat. Neque illa voluntas Dei, quæ adstruitur à nostro Ruizio, eligens hos, vel illos vage, denominaret aliquem in particulari prædestinatum: alioqui præscitos omnes denominaret prædestinatos, cum non sit cur potius hos, quam illos denominet.

Probatur sententia P. Ruizij.

7. Additque rursus esse satis probabile Incarnationem Verbi fuisse effectum præstinationis hominum in particulari; quia licet Christus fuerit causa meritoria nostræ prædestinationis, potest dari mutua causalitas in diuerso genere, ita vt non recte, nec plene concipiatur Christus prædestinatus, quin simul intelligantur omnes electi cum mutua dependentia, quia licet Christus sit causa meritoria nostræ prædestinationis, hæc non debet excludere reciprocam rationem effectus in diuerso genere, quia Deus voluit vnico simplicissimo decreto totum nouum Adamum, videlicet Christum cum omnibus membris mysticis: non enim expediens erat vt caput existeret sine membris, ac proinde cum prædestinatur caput, membra illius in particulari debent intelligi prædestinata propter dignitatem, gloriam, & plenitudinem capitis; fuerunt ergo prædestinata caput & membra cum mutuo respectu, & dependentia.

8. Hæc ratiocinatio, provt ab ipso proponitur mihi est inintelligibilis, & quouis modo deficit nisi recursus fiat ad id, quod in præcedenti controuersia diximus de vi causandi per modum intentionis, & executionis, & de quidditate causæ meritoriæ, quæ non debet causare per se ipsam, sed per cognitionem meriti vt existentis pro hac vel illa differentia temporis: quia ratio formalis causandi existens non est ipsum meritum secundum se; sed cognitio meriti vt existentis pro hac, vel illa differentia temporis, vt patet in meritis præteritis, quæ non causarunt præmium quando physice existebant, sed solum quando cognoscebantur vt præsentia, nullumque habebant prædicatum sibi intrinsecum; quia tam nihil est intrinsece quod præteriit, quam quod erit, & modo non est. Idẽ etiam apparet in Deo, qui ab æterno statuit absolute conferre præmium, quin ipsum meritum habeat ab æterno aliquod prædicatum sibi intrinsecũ. Quod etiam perspicue cernitur in gratia data antiquis Patribus propter meritã Christi futura. Quo circa causalitas causæ meritoriæ simillima est causalitate finali in aliquibus, licet differant quatenus meritum non causat nisi vt præuidetur existere absolute pro hac, vel illa differentia temporis; finis vero quatenus præuidetur potens existere. Conueniũt vero quatenus virtus causãdi existẽs ex parte causæ meritoriæ, est prædicta cognitio meriti, sicut virtus causandi causæ finalis non est ipse finis amatus, sed cognitio finis intenti: quia licet cognitio sanitatis non sit finis ægroti amantis sanitatem, tamen finis intentus caret pro tunc omni prædicato sibi intrinseco, ac proinde non causat per se ipsum, sed per notitiam sui, tanquam per virtutem, seu rationem formalem causandi. Ratio à priori est, quoniam vt quis moueatur prudenter ad absolutè, & efficaciter volendum conferre præmium, satis est præuidere meritum vt futurum absolute pro tali differentia temporis: Sic enim non temere existit volitio illa dandi præmium, quæ obiectiue moueri debet ab obiecto ipso vt existente absolute pro hac, vel illa differentia temporis; quamuis in genere causæ formalis, & vi causandi moueatur voluntas à cognitione illa meriti.

Ratiocinatio hæc non intelligitur.

Si fiat igitur recursus ad illos ordines intentionis & executionis, provt à nobis in præcedẽti controuersia declarãtur, & ad rationẽ causandi, siue causalitatem existentem causæ meritoriæ, quam nuper exposui, poterit illa mutua prioritas quam Ruizius propugnat aliqua ratione sustineri cum proportione ad mutuam prioritatem, quæ reperitur inter causam finalem, & efficientem: quia meritum mouere est dari prædictam cognitionem meriti, licet non detur re ipsa ipsum meritum: sicut finem mouere est dari cognitionem finis, quæ inclinat ad illum causandum. Dicendum nihilominus est non dari vim meritoriam, vsque dum existat actio libera, licet detur aliqua vis causandi; sicut non datur in se finis vsque dum ipse existat, licet detur aliqua ratio causandi, quia causat per cognitionẽ. Quo fit vt aliqua sit assignanda differentia inter mereri, & meritum mouere, quia hoc vltimum, nempe meritum mouere est dari prædictam cognitionem meriti: at vero mereri actu importat existentiam obiecti, seu meriti mouentis per cognitionem sui ad præmium. Vel mouere potest bifariam vsurpari, nempe obiectiue per modum meriti, & secundũ prædicatum intrinsecũ obiecto, & in hoc sensu idem est meritum mouere, ac mereri, & dari imputabilitatẽ operis, & fundamentum remunerationis, & hoc genus mouendi non datur vsque dum existat obiectum. Secundo mouere potest vsurpari non obiectiuè, sed formaliter, & secũdum virtutem causandi requisitam ad voluntatem remunerãdi, & hæc motio inuenitur quoties datur cognitio meriti vt existentis in se absolutè, imputabiliter

9. *Potest sustineri hæc ratio si fiat recursus ad ordines intentionis, & executionis.*

biliter, pro hac, vel illa differentia temporis.

10. *Si non fiat recursus ad prædictos ordines, refellitur sententia 1.*

At si ad hanc doctrinam non fiat recursus compellitur P. Ruizius asserere non solum dari mutuam prioritatem in diuerso genere; sed etiam in eodem: nam effectus prædestinationis procedit in genere causæ efficientis à prædestinatione, & ipsa prædestinatio hominum præsupponit Christum in genere causæ meritoriæ, & consequenter vt libere efficientem merita, ac proinde præsupponit Christũ in genere causæ efficientis, & libere operantis, quia mereri formalissime includit libertatem meritis, & consequenter efficientiam ex parte ipsius, non solum identice, sed in conceptu formalissimo, & ideo in eodem genere daretur mutua dependentia: nam prædestinatio Petri est causa efficiens Incarnationis, & Christus vt efficiens meretur prædedinationem Petri.

11. *Refellitur. 2.*

Secundo refellitur illa cogitatio, quoniam falso in illa sumitur non concipi Christũ plene prædestinatum, quin simul intelligãtur omnes electi. Etenim prius debet intelligi Christus plene decretus, seu prædestinatus, vt postea ex Christi meritis alij intelligantur prædestinati. Potuit Deus vnico indiuisibili decreto totam Ecclesiam triumphantem, quatenus complectitur Christum, & prædestinatos in tanto numero decernere. At tale decretum non existit propter merita Christi: vt enim decretum existat propter Christi merita, quæ vere habeant vim merendi illud decretum, necessarium est vt ipsa merita Christi independenter à tali decreto præuideantur vt absolute futura. Eaq; propter illud decretũ simul prædefiniet efficaciter Christum, & ante præuisa merita Christi eliget aliquos vage vt habituros gloriã per merita Christi: quemadmodũ absque propriis meritis, siue gratis eligitur prædestinatus efficaciter ad gloriam vt obtinendam per merita ipsius prædestinati. Per illamque electionem gratuitam ad gloriam possunt determinari media in ordine ad finem gloriæ; quia illa intentio simul erit electio. Neque datur mutua prioritas pro tunc, quia non intelliguntur existere media causantia finem, sed solum determinatio quædã ad ponenda media pro aliis signis: finis autem non causatur nisi postquam in executione ponitur vltimum medium illatiuũ existentiæ finis.

12. Dici quoque posset neque pro illo signo decernente existentiam Christi prædestinari aliquos vage, licet reflexe determinentur aliqui vage vt prædestinandi, seu eligendi pro alio signo per merita ipsius Christi. Imo posset determinari Christus vt futurus caput non horum in particulari, vt iam electorum pro illo signo, sed vt eligendorum, & prædestinandorum pro alio signo subsequuto ad præuisionem meritorum ipsius Christi: quoniam ante decretum absolutum & efficax circa existentiam Christi videbatur Christus vt futurus pro alio signo rationis, & videbantur homines vt futuri absolute antequam esset decretum efficax determinans ad existentiam ipsorum, & in particulari videbantur eligendi efficaciter ad gloriam propter merita Christi pro aliis signis sequentibus vt apparet ex his, quæ dixi tract. 1. & 2. de Incarnat. agens de meritis Christi Domini.

13. Adhuc videbitur aliqui illam sententiam reiiciendam esse, quoniam illa mutua prioritas insufficiens est, vt nobis possit dari prima gratia propter nostra merita, & Christo dari possit sua existentia propter eius merita; quia meritum præsupponit illud principium requisitum admerendũ. Quod si hæc mutua prioritas posset admitti nulla ratione ostenderetur Christum nó meruisse vnionem hypostaticam, & tamen supponebatur ab Augustino nulla ratione fieri posse vt Christus mereretur vnionem hypostaticam, & ideo proponebat sæpe Christi prædestinationem tanquam exemplar nostræ prædestinationis, & gratiæ; quia supponebat merita debere procedere à gratia, quæ existeret in subiecto indepenter à meritis condignis, tanquam meritoriis illius, quod fundamentum penitus rueret, si dari posset illa mutua prioritas inter meritum, & principium meriti.

14. Firmabitur præterea discursus: quia non alia ratione potuit Augustin. moueri, vt putaret Christum non meruisse vnionem hypostaticam: nam potius pertinere videtur ad eximiã Christi dignitatem hanc vnionem meritis consequi, sicuti excellentia fuit Christi Domini mereri Virginis Maternitatem, & gratiam suis progenitoribus. His adde Scripturæ Sacræ loca (si hoc possibile fuisset.) videri indicasse Christum meruisse vnionem hypostaticam iuxta illud Psal. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ*: nam Patres docent humanitatem Christi fuisse vnctam per vnionem ad Verbum vnguento Diuinitatis. Et Apocalip. 5. *Dignus est agnus, qui occisus est accipere Diuinitatem.* Illa etiam testimonia, quæ in contrarium afferri possunt, eo quod commendent gratiam vnionis Christo datã, videbitur exponi posse, quatenus vnio proueniret ex gratiosa acceptatione meritorum Christi in ordine ad illud præmium. Quemadmodum, vt non semel vidimus ex Augustino, ipsa gloria dicitur gratia, quia radicatur in gratia, quamuis sit præmium meritorum.

Psalm. 44.

15. Hæc tamen non vrgent, quia licet, quæ in principali argumento adducuntur probent recte non posse hominem condigne mereri primam gratiam, neque Christum D. suam vnionem hypostaticam, quoad substantiam ipsius vnionis, non tamen satis monstrant non potuisse electionem prædestinatorum ad gloriam prouenientẽ ex meritis Christi esse causam executionis vnionis hypostaticæ, & sic ipsa vnio hypostatica esset aliqua ratione effectus nostræ prædestinationis. Dixi in præcedenti controuersia principium requisitum ad meritum, quod præintelligi debet vt tale, etiam dum meritum concipitur ordine intentionis non posse sub meritum cadere: ad merendum autem condigne gratiam sanctificantem, aut gloriã requiritur gratia sanctificans: & ideo sanctificans gratia quoad substantiam suam nequit cadere sub condignum meritum hominis recipientis illam primam gratiam; & similiter ad merendum condigne, vel congrue gratiam auxiliantem supernaturalem, necessaria est gratia supernaturalis auxilians, & ad promerẽdum condigne prædestinationem, & donum perseuerantiæ necessaria est vnio hypostatica, vt dictum est. Christus vero non pendebat à suis meritis, quia est principium requisitum ad illa, & consequenter non pendebat à nostra prædestinatione vt pendente à condignis meritis Christi. Attamen potuit Christus præuisus ordine intentionis cũ suis meritis Deum mouere ad nos prædestinandum, & hæc prædestinatio posset esse causa Incarnationis Verbi in executione, non vero Incarnationis secundum prædefinitionem Dei intentiuam. Et adhuc Christus D. mereri Incarnationem nó potuit, quia inde pendenter à tali præmio videbantur per se ordine intentionis illa merita, provt sunt infiniti valoris, vt connexa cum vnione hyostatica, & consequenter præmium non afferret vtilitatem, quam ipsum meritum non includeret in se.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verumtamen, quia nos supponimus Christum specialiter orasse pro electis & applicasse sua merita vt existentia in executione pro obtinenda electione prædestinatorum ad gloriam, & ipsam prædestinationem, consequens est vt illa prima hominum electio minime fuerit causa Incarnationis Verbi, quia illam electionem præcedebant, ordine etiam executionis ipsa merita Christi, quia merita vt in executione posita mouebant ad electionem nostram, & non mouebant vt existeret in Deo volitio, quæ præcederet ratione Incarnationem Verbi, sed vt esset in Deo voluntas, quæ ordine rationis præsupponat merita in se ipsis tanquam motiuum voluntatis remuneratiuæ.

16. Quod si merita Christi vt existentia in se ipsis, & non tantum ordine intentionis, non deberent præsupponi ad electionem hominum (vt docuere non pauci de electione ad gloriam antiquorum Patrum) posset nostra electio esse causa Incarnationis Verbi, quatenus à tali electione procederet executio Incarnationis, quamuis merita Christi mererentur illam electionem. Electio vero solum physice exequeretur Incarnationem, non tamen illam mereretur, & ideo causalitati prouenienti ab electione non obstaret, quod antecedenter ad electionem esset prædefinita Incarnatio Verbi independēter à meritis, ac proinde licet propter rationem traditam non potuerit Christus mereri suam vnionem hypostaticam; tamen ipsa executio Incarnationis potuit modo dicto esse effectus prædestinationis.

§. II.

Dirimitur quæstio.

17. *Dico 1. Incarnatio & Christi merita nō sunt effectus prædestinationis formaliter stricte acceptæ.*

IVxta nuper dicta absolute dicimus primo: Incarnatio, & Christi merita non sunt effectus prædestinationis formaliter, & strictè acceptæ, siue prout definitur ab Augustino, Prospero, & Fulgentio loc.cit. disp.2. & à D.Angelico hac quæst.23. art.1. ad 4. per quam scilicet præparantur media in finem gloriæ vt infallibiliter obtentura finem ipsum. Ratio huius asserti constat ex dictis §. præcedenti; quia voluntas illa electiua prædestinatorum ad gloriam fuit propter merita Christi ordine executionis posita, ita vt non prius intelligeretur illa electio, quam merita Christi vt ordine executionis posita pro tali temporis differentia; quia Christus intelligitur sua speciali applicatione meritorum obtinuisse nostram prædestinationem, & illam electionem, quæ est omnino gratuita respectu nostri; ergo hæc prædestinatio, & electio non est causa Incarnationis & meritorum Christi: nam Christus præcessit in genere causæ efficientis merita electionem illam, & illa merita præcedunt eādem electionem, quatenus sunt perfecte existentia, & extra omnes suas causas efficientes, igitur illa electio nō est causa efficiens aliquo modo ipsius Christi, aut illorum meritorum, neque reduci potest ad causam efficientem, quia vt sic deberet concurrere pro eodem signo cum concursu Dei ad existentiam vnionis hypostaticæ, aut illorum meritorum, quod non habet locum in illa sententia; quia prius intelligitur diuinus concursus ad existentiam vnionis hypostaticæ, & concurrens cum Christo Domino ad efficientiā illorum meritorū.

Quia tamen probabile est quod docuit Soarius supra disp.4. sect.7. Christum, videlicet, non applicuisse specialiter sua merita pro electione horum, probabile quoque est Christum vt præuisum

18. *Probabile est Christum vt* ordine intentionis ante ordinem executionis mo- *præuisum ordine intentionis mouisse Deum, vt nos eligeret in gloriam.*

uisse Deum, vt nos eligeret in gloriam, & ipsa electio potuit esse aliquo modo causa executionis Christi. Testimonia vero, quibus in præcedenti controuersia probaui Christum pro his specialiter applicuisse sua merita, explicantur congrue de applicatione in ordine ad consequendos effectus prædestinationis perplures. Semper tamen manebit fixum non esse repugnantiam in eo quod Deus specialiter applicuerit sua merita, etiam pro Patribus antiquis, vt ibidem ostendimus. Poteritque existimari Christum antequam præuideretur ordine executionis obtinuisse electionē illorum, à quibus pendebat exquutio Christi: electionem vero aliorum non fuisse decretam ante præuisa Christi merita ordine executionis, quia pro his specialiter applicuit sua merita, vt eligerentur.

Colludunt bene ista cum dictis in præcedenti 19.
controuersia disp.vltima: quoniam ibi asserui Deiparam ex congruitate quadam promeruisse omnes effectus prædestinationis omnium hominum, & electionem ipsorum ad gloriam: quia merita Matris Dei præuisa ordine intentionis ad id mouebant, quin expectaretur præuisio illorum ordine executionis; præsertim si existentia suorum progenitorum fuit effectus prædestinationis illorum: etenim non desiderabantur hæc merita in executione antequam primo intelligeretur voluntas Dei causatiua horum progenitorum, ac proinde consequens est vt intelligi possit electio illorum progenitorum ad gloriam antequam Christus intelligatur existere ordine executionis. His accedit esse valde verisimile Christum non intelligi (de quo fuse dictum est tract.1. de Incarnat.) existentem ordine executionis quin intelligatur procedere à matre; sed potius vt ab illa dependens intelligitur applicare sua merita pro electis; ac proinde intelligitur aliqua specialis applicatio non se extendens ad obtinendam Maternitatem Deiparæ, & existentiam aliorum progenitorum.

Potest nihilominus etiam probabiliter defendi 20.
existentiam Deiparæ & suorum progenitorum non fuisse effectuum prædestinationis ipsorum, & sic datur locus vt Christus sua merita specialiter applicuerit pro obtinenda prima illa electione omnium prædestinatorum. Si autem tutari velimus fuisse effectum prædestinationis ipsorum, consequentius dicitur Christum non applicuisse specialiter sua merita pro obtinenda electione suorum progenitorum, sed pro consecutione electionis aliorum, quam etiam suis meritis obtinuit licet non applicauerit specialiter sua merita pro illa obtinenda.

Dico secundo: Incarnatio Christi D. & eius me- 21.
rita sunt effectus cuiusdam prædestinationis radicalis. Hęc assertio non vno modo declarari, & mōstrari potest. Primo, quia dici potest Deum ante præuisa merita Christi tanquam mouentia ad nostram electionem habuisse voluntatem producendi Christum, vt per eius merita in alio signo elicienda eligantur hi homines in particulari: nā hæc voluntas producendi Christum est voluntas radicalis prædestinandi hos homines in particulari; quia efficaciter determinat ad prædestinationem & electionem horum hominum in particulari. Potestque in alio sensu non omnino improprio illa prædestinatio radicalis, (quæ iuxta præfatas definitiones prædestinationis non est formalis prædestinatio,) dici formalis prodestinatio quia est volūtas Dei determinās infallibiliter ad cōsecutionē gloriæ, & prouidentia ducens infallibiliter creaturam rationalem in finem supernaturalis beatitudinis.

Dico 2. Incarnatio Christi, & eius merita sunt effectus prædestinationis radicalis.

Aliter

22. *Alius discursus circa idē assertum.*

Aliter secundo dici potest Incarnationem & merita Christi esse effectus specialis prouidentiæ erga electos perducētis illos infallibiliter in regnū cœlorum ex vi ordinationis diuinæ, quia Deus per scientiam comditionatorum liberorum præuidit quod si dentur merita Christi specialiter applicata pro electione horum hominum, & Deus ipse specialiter complaceat in electione illorum, infallibiliter prædicti homines eligentur per merita Christi: posita autem hac præscientia, prædefiniuit Deus efficaciter Christum, & eius merita, & illam specialem applicationem meritorum Christi pro his eligendis, ac pariter se determinauit ad habendam illam specialem complacentiam in electione illorum in particulari, & habuit voluntatem efficaciter determinantem ad existentiam prædictæ complacentiæ. Quo fit vt illa diuina voluntas, quæ efficaciter statuit ponere conditionem sub qua videbatur futura electio horum hominum infallibiliter inferat electionem efficacem illorum hominum ad gloriam, quia supponit scientiam conditionatam illius electionis sub illa conditione, & determinat ad existentiam conditionis, ac proinde est quædam virtualis electio, quæ dici potest in aliquo sensu prædestinatio, quia per illam specialem prouidentiam transmittitur infallibiliter creatura rationalis in gloriam. Potestque diuersimode vsurpari prædestinatio: nam qui reprobus est, vt postea dicetur, potest in sensu diuiso saluari, & consequenter esse prædestinatus, non quidem hoc genere prædestinationis, sed alio, quod comprehenditur sub genere prædestinationis.

23. Non tamen tendit formaliter illa voluntas in gloriam electorum amando ipsam electionem prædestinatorum, vt sic consequantur gloriam: nam si voluntas illa terminaretur formaliter ad gloriam ipsam electorum amando ipsam electionem efficacem propter ipsam gloriam formaliter, illa prior volitio esset efficax electio ad gloriam formaliter: nam amor efficax mediorum efficacium, vt talium, quæ formaliter eliguntur propter finem, est amor efficax finis, vt in sequenti controuersia dicetur, & probatum manet in prima controuersia, & consequenter electio efficax prædestinatorum in gloriam non esset propter Christi merita. Amat igitur illa prior Dei voluntas Christi merita, & specialem illam complacentiam erga electionem prædestinatorum propter bonitatem ipsam repertam in tali electione quæ subsequitur quatenus est proficua prædestinatis, & in gloriam Dei redundat, & ipsius Christi; & ipsa electio efficax ad gloriam habet rationem finis respectu præcedentis volitionis, quia amatur propter propriam bonitatem, quia de se est gloria Dei, & Christi.

24. *Quo pacto dicitur possit dici in Deo specialis complacentia circa gloriam eligendorum.*

Potest quoque antecedenter ad electionem efficacem horum prædestinatorum, & ad omnem voluntatem, quæ metaphysica infallibilitate inferat talem electionem, constitui in Deo specialis quædam complacentia circa ipsam gloriam eligendorum, respicienseque specialiter merita Christi in ordine ad salutem horum, & specialem applicationem meritorum Christi pro his eligendis, quæ applicatio intelligebatur elicienda ab ipso Christo, quamuis ad ista feratur talis complacentia propter æternam salutem electorum formaliter, & specialiter amatam. Hoc beneplacitum Patris Christum mouit ad appplicandum specialiter sua merita pro his eligendis, & tantæ erat energiæ vt necessitaret moraliter ipium Deum ad prædefinienda merita Christi, & specialem applicationem ipsorum pro his eligendis; & simul necessitabat moraliter ipsum Christum ad elicienda illa merita, & specialem illam applicationem ipsorum; quia Christus est moraliter necessitatus ad non discordandum à maiori diuino beneplacito. Et quia præfata complacentia diuina necessitabat etiam Deum moraliter ad eligendos hos homines in gloriam efficaciter propter merita Christi, potuit talis voluntas independenter ab aliis sortiri nomen prædestinationis radicalis, & sub alio sensu potuit appellari prædestinatio formalis horum electorum, & quæ ab illa proprie dimanant vt volita possunt dici effectus diuinæ prædestinationis. Ex hac doctrina commodam habent responsionem cuncta, quæ pro se adduxit Ruizius loc. cit.

Dicitur illa voluntas prædestinatio quia in finem 25.
vitæ æternæ morali infallibilitate transmittit creaturam rationalem in gloriam, tendit namque formaliter in finem gloriæ, & præparat media quæ conducunt infalliblliter in gloriam, licet ex parte illius complacentiæ illa infallibilitas solum sit moralis. Sic etiam dicuntur insigniter prædestinati, quibus est moraliter impossibile peccare mortaliter. Si enim dictio *præ*, quæ præponitur verbo destinandi, denotat antecellionem, qua prædestinati in ordine ad gloriam præferuntur cæteris, quæ eminentia satis intellligitur posita illa complacentia necessitans moraliter ad danda media infallibilia ad salutem, siue ad eligendos homines efficaciter in gloriam. Significat præterea dictio illa *præ* anteceſſionem peculiaris causæ nostræ salutis, quod etiam reperitur in illa complacentia, quia est causa conferendi gloriam infallibiliter, & appositionis mediorum, quibus prædestinati infallibiliter gloriam consequuntur.

Qualiter dicatur prædestinatio illa voluntas.

Ex his colligo duplicem fuisse in Deo speciam 26.
lem voluntatem circa salutem electorum: Nam vna supponit Incarnationem, & merita Christi, quia propter Christi sanguinem prædestinati eliguntur ad gloriam: altera vero præcessit ipsam Incarnationem ordine causalitatis: nam Ioan.6. dicit Christus se descendisse de cælo vt faceret voluntatem eius, qui misit illum, siue Incarnatum fuisse vt adimpleret illam voluntatem Patris, à quo missus est. At illa voluntas erat vt per Christi merita, & specialem applicationem suorum meritorum eligerentur prædestinati, & ipsi salutem consequerentur: nam prædixerat: *Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, vt omne quod dedit mihi: non perdam ex eo.* Quo eodem pacto fuit in Deo duplex voluntas saluandi omnes, quarum vna fuit, causa Incarnationis, & meritorum Christi, non vero effectus: nam vt dicitur Ioan.2. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Et mox adiungit: Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, ac proinde fuit in Deo voluntas saluandi omnes causans Christi Incarnationem, & eius merita. Porro fuisse in Deo aliam voluntatem, quæ propter Christi merita det hominibus auxilia sufficientia ad salutem, colligitur ex Paulo 1. ad Timoth. 2. his verbis: *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum Christus Iesus, qui dedit in redemptionem semetipsum pro omnibus.* Quia nimirum eò dirigebantur Christi merita vt mouerent Deum ad volendum executiue dare cunctis sufficientia auxilia ex fine nostræ salutis, vt docet expressis verbis Augustinus epist. 59. quæst.6. Sic verum est omne auxilium gratiæ excitantis, & adiuuantis, vt disponatur homo ad

Illatio quædā ex dictis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam, esse effectus meritorum Christi iuxta illud Apost. ad Ephes. 1. *Qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo.* Atqui merita Christi non mouent immediate [vt in præcedenti controuersia probaui] ad executionem effectus ad extra; sed potius immediate mouent diuinam voluntatem, vt velit conferre illa auxilia ex fine nostræ salutis; igitur aliqua voluntas est in Deo saluandi omnes homines, quæ prouenit ex Christi meritis, vt optime fatetur Soarius tom. 1. in 3. part. disput. 4. sect. 2. §. *Ad secundam difficultatem.*

Sectio II.

Vtrum gratia prædestinatis concessa, quæ per peccatum interrumpitur sit effectus prædestinationis.

1. *Suppositio quædam contra Durandum.*

NON est animus ex instituto disquirere nisi ea, quæ possunt aliquam difficultatem continere, & ideo supponimus contra Durandum in 1. dist. 41. quæst. 2. visionem beatificam esse effectum prædestinationis. Hoc expressit Fulgentius lib. 1. ad Monimum ante medium. Ratio est, quia sicut est prudentis, ac prouidi Principis prouidere de mediis suis subditis, vt meritis præmia consequantur, ita & est pro meritis præmium retribuere. Et quia sicut est effectus intentionis finis executio mediorum, ita & executio finis: & ideo executio gloriæ est effectus amoris gloriæ, præparanturque media in ordine ad hunc finem. Imo licet prædestinatio respiceret solam gratiam immediatè, saltem mediatè gloria foret effectus prædestinationis: quoniam & gloria est effectus ipsius gratiæ. Supponimus præterea aliqua dona gratiæ esse effectus prædestinationis, & inquirimus, an prima collatio gratiæ, quæ postea per peccatum amittitur sit effectus prædestinationis?

§. I.

Negatiua sententia examinatur.

2. *Negatiua pars & eius Authores.*

GRatiam per peccatum interruptam esse effectum prædestinationis negant Vasquez disp. 93. cap. 3. Becanus 1. part. tract. 1. cap. 14. qu. 3. num. 8. & 9. Mæratius disp. 39. num. 5. Loquuntur hi de illa gratia vt primo collata, & antecedente ipsum peccatum: nam si sermo fiat de illa gratia vt reparata, & connexa cum finali perseuerantia negari nequit esse prædestinationis effectum. Quibus fauere videntur Ricardus 1. dist. 40. art. 1. qu. 1. Gabriel dist. 40. notab. 1.

3. *Primum illius fundamentum.*

Ducuntur primo quia gratia amittenda per peccatum mortale, & merita mortificanda communia sunt prædestinatis & reprobis, ergo non sunt effectus prædestinationis, quoniam prædestinationis effectus debet oriri à prouidentia non communi reprobis. Deficit hoc argumentum, quia non ostendit cur gratia illa vt primo collata, quamuis interrumpenda sit per peccatum, non oriatur ab speciali prouidentia non communi reprobis, & ab intentione efficaci gloriæ. Id nos postea declarabimus, & fusius dum disquirationis, & an permissio peccati sit effectus prædestinationis, & an sit à Deo ex intentione restaurandi merita per pœnitentiam.

4. *Probatur aliunde conclusio.*

Melius probabitur conclusio, quia nulla vocatio incongrua est effectus prædestinationis; ergo neque collatio gratiæ, quatenus videtur amittenda per peccatum. Consequentia videtur optima, quia gratia amittenda per peccatum, vt sic, nullam habet vim ad gloriam, quemadmodum vocatio inefficax non habet vim actu inferendi merita, & præmium meritorum. Antecedens probatur quoniam Augustinus nunquam vocationem non congruam vt sic, docuit esse effectum prædestinationis. Secundo. Electio efficax prædestinatorum ad gloriam, quæ est ante præscientiam operum vt absolute futurorum, non mouet nisi ad electionem mediorum efficacium: nam penes hoc à præscinditur volitione simplici gloriæ, quæ est cõmunis reprobis; igitur vocationes inefficaces non pertinent ad prædestinationem, sed ad prouidentiam supernaturalem reprobis communem. Tertio, quoniam si incongruas vocationes non reuocet in memoriam prædestinatus, nec subinde vllum fructum spiritualem percipiat, non est vnde ad prædestinationem pertinere possint: quoniam prædestinationis effectus necesse est conducant de facto ad consecutionem gloriæ, & reipsa ferant fructus vitæ æternæ, quia per prædestinationem præparantur beneficia, quibus certissime liberantur quicumque liberantur, quia præparantur beneficia gratiæ, quæ infallibilem assecutionem gloriæ conferunt. Si autem ex recordatione inefficacium vocationum fiant actus humilitatis, aut gratitudinis, iam actus isti procedunt immediate ab alia congrua vocatione, quæ inter prædestinationis merita numeranda est.

5. *Non conuincitur intentio ex dictis.*

Verum neque ista obiectio probat intentum. Tũ quia non ostendit vocationes inefficaces non esse effectus prædestinationis obiectiue, quatenus reuocatæ in memoriam prosunt ad eliciendos actus humalitatis, vel gratitudinis: vt sic enim procedunt ab intentione efficaci gloriæ, quod variis modis contingere potest, vt dicetur postea, dum disputetur an permissio peccati sit effectus prædestinationis. Tum etiam quia potest concedi vocationes inefficaces non esse effectus nostræ prædestinationis, & negari primam gratiam iustificantem non esse effectum prædestinationis. Disparitas est, quia prima iustificatio in suis effectibus, nempe in iure conditionato ad gloriam, & acceptatione diuina conditionata iugiter perseuerat, quatenus sublato impedimento peccati, statim redit gratia; quia ius antiquum transit in absolutum; igitur gratia, & ius ad gloriam ratione gratiæ, vt præcedunt interruptionem gratiæ per peccatum sunt nostræ prædestinationis effectus: nam vt aliquid sit prædestinationis effectus simpliciter, & absolute, sufficit vt aliquod maneat gloriæ connexum; At illud ius conditionatum ad gloriam ratione præcedentis gratiæ, manet ex vi illius diuinæ intentionis efficacis gloriæ connexum cum tali gloria, ac proinde esse debet effectus prædestinationis.

6. *Obiicit P. Vasquez.*

Obiicies iterum cum P. Vasquez l.c. Gratia interrupta per peccatum non confert in vitam æternam, nisi quatenus per pœnitentiam reparatur: Sed illa reparatio fit ex vi nouæ, ac specialis prouidentiæ, vi cuius reducitur prædestinatus in viã salutis; igitur iustificatio illa, provt antecedit primum peccatum non est effectus prædestinationis; sed duntaxat provt reparatur per pœnitentiam. Cõfirmant hunc discursum, quia prædestinationis effectus debent continuata quadam ratione ita inter se connecti, vt inter ipsos vsque ad terminum gloriæ nulla discontinuatio contingat, igitur prædestinatio

destinatio non respicit, vt proprium effectum suum gratiam per peccatum interruptam, quia talis gratia vt primo collata non constituit seriem continuatam.

7. *Responsiones istæ.*

Responderi potest primo illam gratiam vt primo collatam continuari in suo effectu, quia manet ius quasi pendens à reparatione futura, per quod posita reparatione obtinetur mensura gratiæ, quæ tandem sortitur beatitudinis effectum. Continuatur præterea ratione diuinæ intentionis efficacis dandi gloriam ex vi illius gratiæ, vt postea dicetur. Secundo respondeo. Non est opus vt prædestinationis effectus continuata quadam serie inter se connectantur, sed possunt duo actus qui sint effectus diuinæ prædestinationis se habere omnino disparate. Imo intentio efficax dandi huic prædestinato gloriam propter hos actus potest se habere concomitanter, & per accidens respectu alterius intentionis efficacis dandi eidem prædestinato gratiam, & gloriam correspondentem aliis actibus. Sufficitque ad effectum prædestinationis si procedat ab intentione efficaci gloriæ, à qua intentione non præscinditur, dum illud donum intelligitur esse effectus prædestinationis.

8. *Rursum respondetur.*

Alij aiunt; quamuis iustificatio illa, vt antecedit culpam, & reparationem per pœnitentiam, nondum intelligatur esse effectus prædestinationis, quia pro statu illo non intelligitur coniuncta infallibiliter cum æterna nostra salute; tamen accedente noua prouidentia diuina sortitur illa gratia, etiam vt primo collata, rationem effectus diuinæ prædestinationis. Sic etiam (inquiunt ipsi) vltima vocatio cõgrua, quæ necessaria est ad decedendum in gratia non esset effectus prædestinationis, nisi liberum arbitrium consentiret: at posita cooperatione nostra est effectus nostræ prædestinationis; quoniam habet effectum perpetuum gloriæ saltem mediatum.

9. *Negatur hæc responsio.*

Verum hæc responsio reipsa videtur concedere P. Vasquez quidquid intendebat, & in idoneo explicat quidditatem effectus prædestinationis: non enim effectus antecedens, & dimanans à prouidentia communi, potest sortiri rationem effectus prædestinationis à prouidentia speciali subsequenter adueniente. Quare vltima vocatio congrua antecedenter ad consensum arbitrij est effectus prædestinationis, & non est dicendum posita tali cooperatione intelligi quasi de nouo esse prædestinationis effectum, quia pro priori intelligitur illa vocatio procedere ab electione gratuita. Posset nihilominus in hac re esse quæstio de nomine: nam si quis dicat tunc ordine prioritatis rationis incipere in diuinis decretis prædestinationem, quando incipit ius ad gloriam nunquam interruptum sub ratione iuris non impediti, sed successiue continuatum, non difficulter defendet illam primam gratiæ collationem non esse effectum prædestinationis. Si vero quis contendat ad denominationem effectus prædestinationis sufficere vt de facto conducat ad gloriam, facile dicet, etiam si ad tempus interrumpatur gratia, dum postea reparatur sortiri denominationem effectus prædestinationis, licet oriatur à prouidentia, quæ pro tunc intelligitur communis reprobis; quia illa prouidentia reprobis communis simul cum alia minime communi reprobis constituit prædestinationem, & quia prædestinatio consurgit ex vtraque illa prouidentia, ideo absolute dicitur prædestinationem esse prouidentiam non communem reprobis, quia illud complexum constituit prouidentiam reprobis non communem, sicut homo dicitur differre specie ab equo, quamuis materiæ hominis & equi specie non differant, quæ essentiam hominis, & equi inadæquatæ constituunt. Nihilominus standum est his quæ diximus de effectu prædestinationis, quatenus nullus esse possit prædestinationis effectus, qui non oriatur ab speciali prouidentia perducente hominem in gloriam; quia alioqui non erit effectus prædestinationis, quatenus prædestinatio differt à prouidentia communi reprobis, sed potius quatenus conuenit cum illa.

10. *Postremum argumentum.*

Denique patroni illius placiti argumentantur. Prima gratia collata primis parentibus in statu Innocentiæ non fuit effectus prædestinationis illorum, quoniam non data fuit illis per Christum; ergo pariter prima productio in reliquis prædestinatis, quæ per peccatum interrumpitur, non est effectus prædestinationis. Probatur consequentia: nam post pœnitentiam Adami tota illa gratia prima restituta fuit, ac proinde fuit coniuncta cum gloria: Et nihilominus prima Adami iustificatio non fuit effectus prædestinationis, ergo nulla productio gratiæ, quæ per peccatum interrumpitur erit effectus prædestinationis.

11. *Quid sentiant Authores.*

Concedunt non pauci gratiam primis parentibus concessam in statu innocentiæ, provt refertur ad ipsum statum innocentiæ, non fuisse effectu prædestinationis: aiunt nihilominus diuersam esse rationem de iustificatione aliorum per peccatum interruptam, quia talis gratia vt primo collata ortum traxit à meritis Christi, propter quam præsupponuntur iam electi efficaciter ad gloriam, quia eius merita fuerunt causa illius electionis. At prima collatio gratiæ facta primis parentibus pro illo statu innocentiæ non supponebat decretam Incarnationem, & consequenter nec merita Christi, nec electionem efficacem ad gloriam primorum parentum, quia talis electio fuit ex meritis Christi.

12. 13. *Iudicium Authoris.*

Alij opinantur Christi Domini prædestinationẽ fuisse ante præuisum originale peccatum, & ideo quamuis Adami prædestinatio pendeat à prædestinatione Christi Domini, gratiam Adamo collatam in statu Innocentiæ fuisse effectum prædestinationis Adæ. Cæterum contra istam cogitationem plura adduxi in præcedenti controuersia, in qua monstraui nullum hominum fuisse electum nisi propter merita Christi passibilis, & Christum non fuisse prædefinitum in carne passibili nisi post præuisum Adæ peccatum, vt absolute futurum.

Nos fuse tract. 1. de Incarnat. & 2. necnõn in præcedenti controuersia monstrauimus Christum fuisse prædefinitum etiam vt passibilem antequam aliqua creatura in particulari efficaciter decerneretur, & nihilominus Christum non fuisse prædefinitum antequam peccatum Adæ præuideretur vt absolute futurum. Ex quo fit potuisse gratiam concessam Adamo pro illo statu innocentiæ prouenire à meritis Christi, & talem gratiam vt primo collatam non minus procedere ab electione efficaci ad gloriam ipsius Adami prædestinati, quam gratiam aliis concessam ab electione aliorum, quamuis gratia illa interrumpatur per peccatum.

14.

Immo addo Patrem Valquez non posse negare primam gratiam Adamo collatam esse effectum prædestinationis: nam ipse prædestinationem non ponit in aliquo affectu speciali antecedenti, sed in eo quod dentur auxilia, quæ videntur per scientiam mediam vt conducturæ in salutem: Atqui Deus per scientiam mediam cognoscebat illam gratiam etiam vt primo collatam conducturam in salutem, & infallibiliter profuturã per reuiuiscentiam meritorum;

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritorum ; ergo non minus incipiet prædestinatio ab illa prima gratiæ collatione , quam si gratia non esset per peccatum interrumpenda ; quia non minus cognoscit Deus illam primam collationem gratiæ profuturam in gloriam , quatumuis indigeat reparatione tanquam conditione ; quoniam futura interruptio non impedit præuisionem futuræ conducentiæ , & proficuitatis. Ideoque fit illa meritorum reuiuiscentia , & recuperatur pristina gratia, quia ipsa extiterat antea in subiecto. Quare duplici ex capite sibi repugnat Vasquez : primo quia cum constituat ita prædestinationem,existimat gratiam per peccatum interruptam non esse prædestinationis effectum. Secundo , quia supponit gratiam collatam Adamo in statu innocentiæ non fuisse ex meritis Christi, quoniam iuxta principia debet fateri fuisse effectum prædestinationis Adami , & merito docet prædestinationem illius ex Christi meritis fuisse.

§. II.

Gratia per peccatum interrupta est effectus prædestinationis.

15. *Sententia Soarij & aliorum, & illius 1. probatio.*

HOc optimo iure tradunt Soarius 1.part.tract.2. lib. 3. cap.4. Arrubal disp.83. Ruiz disp.21. sect.7.Fasolus quæst.23.art.2.dub.3.& apud ipsum plures alij. Ducuntur primo quia gratia ,vt reparata est effectus prædestinationis secundum ius quod præbet ad gloriam in tali gradu ; sed illud ius non solum fundatur in illa gratia continuata, sed etiam in tali gratia discontinuata , & amissa ; ergo etiam vt sic est effectus prædestinationis.

16. Hoc argumentum nisi firmetur aliunde robore caret : respondebunt namque aduersarij gratiam vt reparatam non esse effectum prædestinationis secundum omne quod includitur in iure habenti talem gratiam.Instarique potest argumentum in sententia plurium aduersariorum asserentium gratiam datam Adamo in statu innocentiæ vt primo collatam non fuisse effectum prædestinationis ; quia vt sic non fuit concessa ex meritis Christi, & nihilominus aiunt illam gratiam vt reparatam fuisse prædestinationis effectum ; quia vt sic fuit concessa ex meritis Christi obtinentibus prædestinationem omnium. En tibi in casu isto ius ad illum gradum gloriæ , & ius habendi postea talem gratiam secundum omnes gradus non fundatur solum in illa gratia vt continuata,sed etiam fundatur in eadem gratia vt interrupta per peccatum : nam ideo redit denuo illa gratia post pœnitentiam , quia extitit antea in subiecto, & merita reuiuiscunt , & nihilominus illa gratia Adæ , vt primo collata non fuit prædestinationis effectus iuxta ipsos. Gratiam vt primo collatam Adamo in statu innocentiæ non fuisse effectum prædestinationis illius , supponunt passim aduersarij. Vide inter alios P.Herize hic num.20. Carthagenam discursu 7.de Prædest.

17. *2. aliorum probatio.*

Secundo argumentantur alij. Memoria gratiæ amissæ solet animum excitare ad pœnitétiam, eamque feruentiorem reddere , ac faciliorem, iuxta illud Apocalip.2. *Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam , & prima opera fac.* Sed neque hoc fundamentum est firmius : nam etiam instatur in memoria gratiæ amissæ , per quam Adamus excitabatur ad pœnitentiam , & etiam similiter instatur in communi sententia asserente creationem hominis secundum suam substantiam non esse effectum prædestinationis ipsius , neque creationem cœli, & terræ esse effectum talis prædestinationis: nam etiam homo occasione suæ creationis gratias agit Deo pro tanto beneficio, & inde excitatur ad credendam Dei existentiam , & fide credimus Deum fecisse cœlum,& terram, neque idcirco nostra creatio , cœlumve aut terra, debent iuxta ipsos esse effectus nostræ prædestinationis, quamuis sint obiecta, seu materia circa quam tendunt actus, qui sunt effectus nostræ prædestinationis : nam obiectum potest præsupponi , aut poni independenter à nostra prædestinatione, sicuti Deus ipse qui super omnia à nobis amatur per actus procedentes à prædestinatione nostra, præsupponitur ad prædestinationem.Quare obiectum actum non dicitur prædestinationis effectus proprie loquendo,nisi oriatur à prædestinatione , siue ab electione efficaci ad gloriam.

18. *Melius autem potest probari 1.*

Melius probatur primo conclusio , quia etiam illa gratia vt existens ante peccatum oritur à diuina intentione efficaci dandi gloriam illi homini, siue à diuino proposito gratuito, vt docuit Augustinus lib.de Corrept.& gratia cap.9.vbi loquens de trina Petri negatione , postquam iustificatus fuerat, inquit: *Sed quia didicit non de se ipso fidere , etiam hoc ei proficit in bonum faciente illo , qui diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum ; quia secundum propositum vocatus erat , vt nemo eum posset eripere de massa Christi,cui datus erat.* Vbi affirmat permissionem peccati supponere Dei propositum , quia ante peccatum prædestinati est prædestinatus ipse vocatus secundum propositum , ita vt quamuis cadat infallibiliter resurgat. Et cap.7. eiusdem libri ostendit ex illo speciali Dei beneplacito, & proposito efficaci prouenire, *vt si quando prædestinatus exorbitet , correptus emendetur , & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur in viam,quam reliquerunt , redeant. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos , qui elegit eos ante mundi constitutionem.* Quibus verbis latis exprimit in Deo esse quandam radicem omnium gratiarum,quæ sit discretio,& electio à Deo facta ante omnem iustificationem. Indeque prouenit vt nullus homo suam prædestinationem , etiam de congruo, mereatur ; quia scilicet omnia merita illius prædestinati conducentia in salutem proueniunt ab illa electione efficaci.

19. Consequenter quælibet vocatio inefficax concessa prædestinato est effectus prædestinationis illius, quia ex intentione efficaci dandi gloriam oritur illa vocatio, vt postea plenius dicam , & sæpe iuuant inefficacia auxilia per modum obiecti ad elicientiam bonorum actuum, quatenus homo ille respiciens ad priores gratiæ impulsus , dolet quod adeo improbus , & ingratus fuerit , & sic auxilia, quæ dantur prædestinatis,siue sint efficaces cansæ, siue efficacia obiecta, semper oriuntur ab intentione efficaci gloriæ ; quoniam dum dantur auxilia inefficacia præscinditur ab hac inefficacia (vt in præcedenti controuersia fuse dictum est) donantur à Deo vt hic homo operetur bene mediis illis , eligunturque, quia si homo operatur recte cum illo auxilio, obtinebit gratiam, cui respondebit gloria, vel si cum illo non recte operatur , sed illo posito peccat, postea acturus est pœnitentiam , à qua pœnitentia vt futura sub conditione talis peccati non præscinditur , vt declarabo cum disputemus num permissio peccati sit effectus prædestinationis.

20. *2. probatio.*

Secundo principaliter probatur conclusio. Merita Christi,& specialis applicatio ipsorum pro prædestinatis præcesserunt omnes gratias , quæ datæ sunt prædestinatis , & saltem præcessit specialis applicatio meritorum Christi pro gratiis quæ non præcedunt

præcedunt executionem Christi ordine causalitatis, vt in præcedenti controuersia dictum est , & à Deo præuidebatur illa specialis applicatio meritorum Christi pro electis , antequam statueret dare illis iustificationem, aut primam vocationem : cum igitur Deus ob talem Christi applicationem elegerit hos , & viderit auxilia quæ conferuntur ad primam iustificationem, & ipsam primam vocationem , & iustificationem fore profutura in salutem, non est credibile Deum non contulisse hæc bona propter hanc vtilitatem , quam vidit. Præsertim cum probatum sit Deum præbere auxilium propter omnem vtilitatem, quam videt in ipso , quæ potest licite amari in ordine ad gloriam,de quo dixi in controuersia 2.

21. *Tertia proba-*

Tertio ; quoniam vt dicetur in tract. de merito disp.17. sect.2. potest homo mereri aliqualiter de congruo reparationem post lapsum , ac proinde meritum congruum durat adueniente peccato. Igitur Deus potest conferre gratiam primo iustificantem eo fine vt eliciat homo merita , per quæ (licet ipse homo postea peccet) obtineat de congruo reparationem gratiæ : non est ergo cur illa gratia;& illa merita, quæ existunt ante peccatum , non sint effectus prædestinationis. Quare licet daremus aduersariis media prædestinationis, quæ dantur ex peculiari Dei prouidentia, semper debere esse continuata cum aliis mediis, facile expediretur difficultas,quæ nobis obiicitur ; nam iustificationis opera ante peccatum continuantur cum iustificatione sequenti ; quia per illa opera meretur quis de congruo auxilium ad pœnitendum , & illud meritum est quasi dependens à conditione , vt si ceciderit, resurgat.

22. Addiderim ex diuina ordinatione omnia continuari : quoniam Deus dat auxilium sufficiens , vt homo conseruet , & augeat præcedentem gratiam, vel si eam amiserit , restauret, & augeat per pœnitentiam. Dixi quoque in §. præcedenti, opus non esse ad effectus prædestinationis,vt detur connexio causalitatis inter ipsa media : quia licet vnum medium non conduceret ad aliud etiam remotè , si vtrumque procederet ab intentione efficaci gloriæ , erit effectus prædestinationis , & sic posset conducere infallibiliter vnum medium ad obtinendum duos gradus gloriæ , & aliud ad obtinendum alios duos quasi separatim.

23. *Oppositio pro-*

Quarto , Quia non apparet cur gratia , quæ per peccatum non interrumpitur, etiam vt primo collata, sit effectus prædestinationis ; non vero gratia, quæ per peccatum destruitur : nam si dicas ideo gratiam quæ minime interrumpitur per peccatum esse effectum prædestinationis,etiam vt primo confertur,quia videtur per scientiam mediam nunquam destruenda , propter eandem rationem gratia interrupta per peccatum, etiam vt primo collata erit effectus prædestinationis , quia simul videtur reparanda , & fore reparandam quia primo extitit, & merita reuiuiscent. Quod si dixeris , quando Deus dat auxilium illud non præuidere illud de facto profuturum esse in salutem infallibiliter, quousque se determinet Deus ipse ad dandum aliud auxilium , quo homo pœniteat. Respondebimus assumi principium falsum in obiectio , quia antequam Deus decernat dare primum auxilium, præuidet per scientiam mediam dandum fore tale auxilium secundum, si det illud primum, & sic de reliquis auxiliis vsque ad vltimum. Hoc late probatum est tract. de scientia, & patet contra aduersarios ; quoniam alioqui etiam gratia minime interrumpenda per peccatum non esset prædestinationis effectus , quia neque per scientiam mediam videretur profutura in salutem, quousque Deus intelligeretur efficaciter determinasse dare auxilia efficacia in vltimo momento potestatis indifferentis ad peccandum.

24. Et quidem si in ordine ad præsentem controuersiam obseruetur merita per peccatum interrupta non amittere intrinsecum ius ad gloriam,quod habuerunt ab initio , sed manere duntaxat cum impedimento peccati, quo sublato statim merita ipsa secundum pristinum valorem , & non tantum secundum præsentem actu conferunt in vitam æternam , facile erit euertere aduersariorum fundamenta,quia præsens se habet vt conditio in ordine ad expeditionem pristini valoris.

Disputatio XX.

Quæ dona naturalia sint effectus Diuinæ Prædestinationis?

DOna naturalia vel pertinent ad naturæ subitantialem , accidentalemve constitutionem ; vel ad operationes eiusdem substantiæ necessarias, aut liberas ; aut denique spectant ad bona externa,vt bona educatio , opes, aut paupertas, nobilitas auignobilitas, & his similia.

Sectio I.

Aliqua naturalia dona sunt effectus prædestinationis.

NEgarunt vllum donum naturale esse effectum prædestinationis Ochamus in 1. dist.31. ad rationes pro prima opinione,Gabriel ibidem art.3. dub.1. Ducuntur , quia nihil quod est commune cum reprobo potest esse effectus prædestinationis: At qui dona naturalia sunt communia cum rebrobis : igitur esse nequeunt effectus prædestinationis.Confirmatur.Id solũ est effectus prædestinationis quod confert ad beatitudinem supernaturalem consequendam, vel augendam ; atqui nullum bonum naturale confert ad beatitudinis supernaturalis consecutionem , vel augmentum ; cum nullum bonum naturale sit proportionatum medium ad talem finem causandum;ergo nullum naturale donum est effectus prædestinationis. 1. *Sententia Ochami , & aliorum,eiusque probationes.*

Confirmatur secundo. Si bona aliqua naturalia essent effectus prædestinationis , maximè bona indoles, & ingenium : Sed hæc dona non sunt effectus prædestinationis ; ergo nulla bona naturalia pertinent ad prædestinationem. Minor probatur, quia alias daretur prima vocatio congrua propter bonum ingenium , vel indolem , quod late refellit Augustinus lib. ad Simplicanum quæst.2. Sequela ostenditur ; quoniam effectus prædestinationis sunt inter se connexi, vt ratione vnius detur alius , ergo ratione bonæ indolis præcedentis alios effectus prædestinationis, darentur alij subsequentes. 2.

Secundo principaliter argui potest pro hac sententia. Si aliqua bona naturalia essent prædestinationis effectus, etiam ipsa creatio hominis esset effectus prædestinationis ipsius : hoc autem admittendum non est , quoniam Augustinus cum aliis 3.

Patribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patribus ad confutandum errorem Pelagij sæpè distinguunt beneficium creationis à beneficio gratiæ, & prædestinationis, nec hominis creationem tribuunt meritis Christi Domini, vel prædestinationi; quia vt Augustinus sæpe monet gratia non est subiicienda naturæ, vt patet ex libro de Prædestinatione Sanct. cap. 2. & ex epist. 90. 95. 105. & toto libro de Gratia Christi. Verum hæc obiectio attingit examinandam sect. sequenti.

4. Mouentur rursus Ochamus, & Gabriel supra, quia prædestinatio est tantum de fine, non autem de mediis: atqui sola supernaturalis beatitudo est finis prædestinationis; igitur hæc sola est effectus prædestinationis. Verum hoc fundamentum disiectum est in præcedenti disp. sect. 2. in qua probaui prædestinationem versari etiam circa media, & omnia bona supernaturalia esse effectus Diuinæ prædestinationis iuxta illud Pauli ad Rom. 8. *Omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt Sanct.* Etenim ad minimum intelligi debet hoc testimonium de bonis supernaturalibus, quæ suapte natura conducunt in beatitudinem supernaturalem.

5. *Resoluitur quæstio.* Resolutio sit. Saltem plures res ordinis naturalis sunt effectus prædestinationis. Ratio est, quia sunt effectus particularis intentionis, qua vult Deus prædestinatum ad gloriam perducere. Quis enim neget quod Mahometani captiui filius naicatur in Hispania effectum esse posse prædestinationis, si puer incidat in morbum, & baptizetur esse effectum prædestinationis ipsius. Ingenium hominis, quoties ad salutem deseruit a voluntate diuina prædestinante oritur, ipso enim vtitur Deus vt ad salutem ducat, & similiter ruditas ingenij quoties est causa vitandi peccata, & ad salutem deseruit. Idem dicendum est de patria, parentibus, amicis, complexione. Idemque à fortiori dicendum erit de effectibus illis, qui licet naturales sint quoad substantiam, sunt supernaturales quoad modum, vt restitutio membrorum per miraculum, aut repentina sanitas, quæ erit occasio salutis æternæ, sacramentorum applicatio, quæ potest esse naturalis.

6. *Confirmatur resolutio.* Declaratur, & confirmatur assertio. Congruitas mediorum prædestinationis maxime proficua est vt homo cõsequatur gratiam, & gloriam. At prædicta congruitas est inadæquate ex bona indole naturali, ingenio, amicis, & studiis: igitur hæc dona naturalia valde prosunt, vt homo consequatur gratiam & gloriam, & per consequens sunt effectus prædestinationis iuxta generalem illam regulam Fulgentij de Incarnat. & gratia Iesu Christi cap. 31. *Nihil prouenit in salutem hominum, quod ille non in æterna bonæ voluntatis suæ dispositione faciendum prædestinauit.* Cum igitur omnes illæ circunstantiæ naturales valde prosint ad salutem hominum, vt mox dicetur, necessario fateri cogimur tales circunstantias esse effectus nostræ prædestinationis. Porro circunstantias illas esse valde proficuas vt homo perducatur in gloriam constat ex Augustino lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. circa medium, vbi explicat quomodo multi sint vocati, pauci vero electi: *Vt quamuis multi vno modo vocati sint, tamen quia non omnes vno modo affecti sunt, illi soli sequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei.* Vnde & subdit: *Ad alios autem vocatio quidem peruenit, sed quia talis fuit qua moueri non possent, nec eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi.* Rationemque reddit, *quia posset ita vocare quomodo illis aptum esset, vt & mouerentur, & intelligerent, & sequerentur.*

Fulgentius.

7. August. Putatque Augustinus illos iam intelligi electos, qui ita congruenter vocantur, vt congrua illa vocatio infallibiliter conducat in gloriam, & ideo aiebat: *illi electi, qui congruenter vocati.* Cum igitur iuxta Augustinum ingenium, indoles, & educatio conducat ad consecutionem gloriæ, quatenus consurgit prædicta congruitas, & opportunitas ex illis circunstantiis, non licet negare circunstantias illas constituentes inadæquate congruitatem, & opportunitatem vocationis, esse effectus nostræ prædestinationis: quoniam vt Anselmus ait de Concor. prædest. cum libero arbit. cap. 3. col. 4. *Cum omnia subiaceant dispositioni Dei; quidquid contingit homini, quod adiuuat liberum arbitrium ad accipiendam, aut seruandam rectitudinem, siue gratiæ imputandum est.* Quapropter optimo iure laudatur Durandus in 1. dist. 41. qu. 2. num. 7. dicens. *Omne quod fit ab aliquo, vel fit pro eo* (nempe à puro homine distincto à Deipara, vt in præcedenti controuersia dixi) *vel quod iuuat eum qualitercumque ad consecutionem finis supernaturalis, siue per causam, siue per occasionem, cadit sub effectu prædestinationis.* Sed in hac re non minus expressum est testimonium S. Thom. hoc art. 5. corp. *Quidquid est in homine*, inquit, *ordinans ipsum ad salutem, comprehenditur totum sub effectu prædestinationis*: nam in homine est ingenium, indoles, recta humorum dispositio, & quod prouenit ab impressione cœli, & hominem idoneum reddit vt obtemperet Deo vocanti. Videatur quoque idem D. Angelicus in cap. 8. ad Rom. lect. 6. colum. 1. vbi obseruat res prosperas, & aduersas naturales esse effectus prædestinationis iuxta illud Pauli loc. cit. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.* In quem locum videri possunt plures ex Patribus.

8. Redeo ad Augustinum qui variis in locis declarat qua ratione naturales circunstantiæ ingenij, & indolis conducant, siue constituant efficaciam vocationis. Hoc etiam probant trita illa verba ex lib. de Dono perseu. cap. 14. *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant. Et tamen si Dei altiori iudicio a peruersionis massa non sunt gratia prædestinationis discreti, neque ipsa eis adhibentur, vel dicta diuina, vel facta per quæ possent credere, si audirent vtique talia, vel viderent.* Quod etiam confirmat illud Sap. 8. *Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.* Legatur, inter alios S. Bonauent. in illum locum, vbi aduertit plures homines egregiam sortiri indolem, quia sic honesta facilius amplectuntur, & perspicacius iudicium rationis occasio est plures actus virtuosos exercendi, & ex vi propriæ complexionis plures ad bona honesta impelluntur; opus namque est adiumentis quibusdam ad bene viuendum cum eadem mensura gratiæ, quoad physicam entitatem ipsius gratiæ. Ideo ex bona indole, & ingenio concipimus spem honestarum operationum futurarum, vt notat Concilium Trid. sess. 25. de reformat. cap. 18. vbi iubet fieri delectum illorum Scholasticorum, *quorum indoles, & voluntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inseruituros.* Experientiaque confirmat mores, & ingenia quorundam magis repugnare vni virtuti, alteri vero minus: nam aliqui magis propendent in luxuriam, alij in auaritiam. Scientiæ quoque aliqua virtutis impedimenta remouent. Corporis quoque dispositio iuuat plurimum, aut impedit ad complectendam virtutem, quia iuxta diuersam corporis dispositionem facilius, aut difficilius vires exerunt intellectus,

Bonau.

intellectus, & voluntas: nam qui vehementi melancholia, aut somno rapitur, segnius sibi proponit rationes honestas, & multo obscurius, corpus etiam epulis & vino refertum non est adeo aptum, vt retineatur continentia, quam maceratum flagellis.

9. *Confirmatur ratio.* Cuius ratio est quia actualis humorum dispositio mouet in appetitu sensitiuo passionẽ, quæ vim habet inclinandi aliquo modo volũtatem ad liberam electionem, quia passio de se est quædam complacentia blande trahens voluntatem in efficacem amorem illius obiecti, vel est inefficax fuga à malo, & inclinat ad efficacem recessum à tali malo. Ex quo fit hominem, qui per passionem propendet in actum, qui est secundum rationem, aptiorem reddi ad recte agendum, & consequenter vt eligatur ad gloriam mediante illa inclinatione: è contra vero si passione feratur in peccatum redditur minus idoneus vt per actus quibus passioni resistitur feratur in gloriam. Ideoque Philosophi, & Astrologi docent cœlum imprimere qualitates, quæ non parum conducunt vt consurgant passiones, quibus insipientes non ita facile resistunt; sapientes vero illis dominari; ac proinde qualitates à syderibus impressæ reddunt homines magis aptos, aut minus ad opera honesta exercenda. Hinc est vt ob diuersitatem quam cœlum, & terra causant, quædam nationes censeantur aptiores quam aliæ ad recipiendam, vel diu retinendam fidem, vel ad alias virtutes Euangelicas exercendas. Quemadmodum cibi, potusque parsimonia iuuat non parum ad contemplationem, & ad alia pietatis opera, neque in hoc potest esse controuersia, cùm testimonia Patrum pro confirmanda hac veritate obuia sint. Vide inter alios Leonem 1. serm. 8. de ieiunio decimi mensis, vbi inter alia aduertit *quotidiano experimento probari, potus satietate aciem mentis obtundi, ciborum nimietate vigorem cordis hebetari.* Sic etiam voluptas musicæ reddit homines pacatos, & magis idoneos ad contemplationem: quia *per oblectamenta aurium,* (vt Augustinus inquit lib. 10. confess. c. 33. postm.) *infirmior animus in affectum pietatis assurgit.* Consentit Isidorus lib. 1. de Ecclesiasticis officiis cap. 5. dicens: *Propter carnales in Ecclesia non propter spirituales consuetudo cantandi est instituta, vt qui verbis non compunguntur, suauitate modulaminis moueantur.* Redditque rationem non multo post: *Omnes enim affectus nostri pro sonorum diuersitate, vel nouitate, nescio qua occulta familiaritate excitantur magis, cum suaui, & artificiosa voce cantantur.* Quod efficaciter quoque probatur ex Sacra pagina 4. Reg. 3. vbi Eliseus ait: *Adducite mihi psaltem. Cumque caneret psaltes facta est super eum manus Domini.*

10. *Confirmatur ratio.* Ex quibus hoc conficitur argumentum: Illa adductio Psaltis, & auditio musicæ fuit effectus prædestinationis Eliseï: Deus enim qui volebat infundere gratiam ad præsentiam dulcedinis musicæ, illam musicam ordinabat ad hoc. Vide Ambrosium in Psal. 118. serm. 7. ad illum versum: *Cantabiles mihi erant,* &c. Sic etiam Deus circunstantiam temporis expectat, vt congruam vocationem præbeat, quia ipse est adiutor in opportunitatibus, in tribulatione: Psal. 9. Notatque Chrysost. homil. 4. de laudibus Pauli, *salutes hominum notis sibi temporum opportunitatibus ordinari.* Et in comment. super Matth. homil. 65. col. 5. inquirit cur non omnes operarios statim Deus in vineam suam conduxerit? & respondet: *Omnes quidem ille ab initio conduxisse voluisset; si vero non omnes eodem tempore parierunt, a voluntate vocatorum hæc differentia resultauit. Idcirco alij mane, aly tertia, alij sexta, alij nona, alij vndecima hora vocantur, quia tunc obtemperaturi erant.* Quæ postrema verba satis clare denotant circunstantias temporis vocationis à Deo eligi, quia videt profuturam in gloriam: At non est cur dicamus hanc circunstantiam temporis à Deo in gloriam ordinari potius, quam circunstantias concedentes in gloriam infallibiliter.

11. Porro circunstantiam illam temporis vocationis ordinari in gloriam, & eligi ex præuisione conducentiæ infallibilis in gloriam, constat ex his quæ mox adiungit Chrysostomus: *Quod & Paulus,* Chrysost. scripsit, *aperte significat dicens: Quando autem acceptauit Deus, qui separauit me* (nempe per electionem) *à ventre matris meæ. Quando porro Deus voluit? quando certe obtemperaturus erat. Nam Deus ipse à primis incunabulis voluisset: sed quia illum reuixurum sciebat* (cum illa scilicet mensura vocationis) *tunc voluit, cum animum ipsius penetraturam vocationem non ignorabat.* Ac rursus in Matth. cap. 9. homil. 31. agens de vocatione Matth. aiebat: *Qui corda scrutatur, & occulta mentium perspicit, is etiam quando vnusquisque ad obediendum paratus erat, non ignorauit. Propterea non continuo incipiens, quando durior fuit, sed post mille miracula, & insignem, atque promulgatam de se famam aptiorem iam ad obtemperãdum vocauit.* Accommodabat ergo Christus seipsum consuetudini & captui discipulorum, ne ab instituto deterriti deficerent, aut fidem non amplecterentur; ergo quia obseruat circunstantias, quæ infallibiliter profuturæ sunt in gloriam, vt illas specialiter ordinet in consecutionem gloriæ infallibilem, neque præbet donum quod infallibiliter perducit in gloriam, quia præbeat illud per ordinationem infallibilem prædicti doni in consecutionem gloriæ.

12. Propterea etiam breuitas, aut longitudo vitæ, quando matura morte finitur non solum commendatur vt effectus prædestinationis vtcumque, sed tanquam orta à diuina voluntate, quæ antecedenter ad omnes alias operationes vitæ decreuit efficaciter saluare illum hominem: nam ideo quidam citius subtrahuntur ne malitia corrumpat innocentiam, vt obseruant Greg. 15. Moral. cap. 4. Bernardus Serm. de Innocentibus, Nemessius Episcopus Emissenus de animæ facultatibus cap. vlt. & alij plures. Ideo etiam aliorum electorum producitur vita, quia non videntur casuri, quamuis diu viuant, vt monet Augustinus lib. 1. de Prædestinatione Sanct. cap. 14. Ideo etiam permittuntur cadere, quia videntur pœnitentiam acturi, vt aduertit idem Augustinus lib. 5. contra Iulianum cap. 3. & lib. de Correp. & gratia cap. 7. *Hæc enim operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos.*

13. *Confirmatur hoc ipsum.* Idem confirmant plurima quibus electio ad gloriam ante præuisa merita monstrari solet, vt illud Apost. Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundum electionẽ propositũ Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esaü autem odio habui*: nam inde colligitur quælibet peccata reproborum esse effectus cuiusdam reprobationis negatiuæ; ac proinde illa reprobatio est ante omnia mala opera, & bona opera etiam naturalia, & consequens electio efficax ad gloriam est ante omnia bona opera etiam naturalia, ac proinde non erit cur illa bona opera non sint effectus prædestinationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sectio II.

An ipsa substantia, siue existentia prædestinati sit effectus prædestinationis?

PLures ex illis qui existimarunt Christum Dominum non fuisse prædestinatum nisi post præuisum peccatum primorum parentum affirmant inter bona naturalia, quæ sunt effectus prædestinationis non esse computandam ipsam substantiam, siue existentiam prædestinati, ideo vim huius consecutionis etiam in examem vocabo.

§. I.

Sententia negatiua vocatur in examen.

1. *Authores negantes contendunt probare suam sententiam ex D. Thom.*

SVbstantiam prædestinati esse effectum prædestinationis illius negant P. Vasquez hic disp. 93. cap. vltimo, Alarcon disp. 4. cap. 1. Meratius disput. 39. prope finem, Arrubal disp. 81. Aibelda disp. 62. Machin. disp. 48. sect. 2. concl. 1. corol. 1. & 2. Fasollius qu. 23. art. 2. dub. 5. Qui inter alios asserunt hanc sententiam indubie inferri ex altera S. Thom. docentis Christum non fuisse prædestinatum nisi post præuisionem peccati primi parentis vt absolute futuri: nam inde cum aliis subinfert non fuisse Christum Dom. prædefinitum nisi post decretum de perfecta creatione totius mundi, & consequenter post decretum de creatione hominũ. Igitur cũ nos simus prædestinati per Christum, nostra creatio non est effectus prædestinationis.

2. *Respondetur probationi 1.*

Hæc tamen obiectio nihil obtinet variis de causis. Etenim tract. 1. & 2. de Incarnatione fuse monstraui optime conciliari illa duo asserta, videlicet Christum non venturum Adamo non peccante, siue non fuisse diuino decreto efficaciter prædefinitum ante præuisum peccatum Adæ vt absolute futurum, & posterorum in ipso, & hoc non obstante fuisse Christum Dominum efficaciter præfinitum antequam aliqua creatura in particulari prædefiniretur: quia præuidebatur hoc Vniuersum creandum sub conditione quod Deus sibi specialiter complaceret in existentia prædicti Vniuersi, & constituendum Adamum caput cæterorum, imponendumq; Adamo tale præceptum, dandumque fore Adamo tale auxilium, quo posito Adamus ipse peccaturus erat, ac proinde videbatur Adamus peccaturus, & in ipso tota eius soboles sub conditione quod crearetur hoc Vniuersum, & creandum fore hoc Vniuersum sub conditione illius complacentiæ; ac proinde in complexo consurgente ex illa scientia conditionata, & tali complacentia, videbatur peccatum Adæ, & posterorum vt absolute futurum antequam existat decretum aliquod efficax terminatum ad existentiam Adami, & ideo datur locus vt decernatur Christus passibilis & præuideantur eius merita, antequam sit efficax Dei decretum circa existentiam Adami, & posterorum.

3. *Dici posset.*

Secundo responderi posset, licet admittatur gratis prius fuisse prædefinitum Adamum, & præuisum quoque non tantum in medio aliquo, sed etiam in seipsis peccatis Adami, & posterorum, quam præfiniretur Christus, nihil euincere argumentum; quia licet omnium posterorum animi fuerint prædefiniti, & contenti in voluntate Adæ ante præuisam culpam Adæ; tamen ipsorum posterorum determinata corpora, (& consequenter vniones inter animas & corpora non intelligebantur præfinitæ) non erant prædefinita ante peccatum Adami in se præuisum; sed post ipsum: nam si Adamus non peccaret diuersa forent hominum corpora: etenim diuersissimis cibis vescerentur, & consequenter datur etiam locus vt indoles, & temperamentum hominis non sint præfinita nisi post ruinam Adæ in se præuisam, & post præuisa Christi merita cum vi obtinendi præmium. Quo fit vt etiam productio huius hominis ex his parentibus fuerit decreta post præuisum Adæ peccatum vt absolute futurum, & post præuisam culpam posterorum in Adam: nam si Adamo non peccante corpora hominum futura essent valde diuersa, etiam parentes hominum essent distincti, quia hic homo, & hic parens includit in sua physica quidditate hoc numero corpus. Ex quo iam apparet potuisse huius hominis generationem esse ex meritis Christi prius, quam existentia Christi Dom. fuerit decreta post præuisum Adæ peccatum vt absolute futurum, & peccatum posterorum, qui iam erant determinati quoad animas, & determinati quoad corpora, vt loc. cit. plenius declaratum manet.

4. *Dici posset.*

Tertio. Potuerunt præfiniri hi homines determinati ordine intentionis per has, vel illas causas vagè, & postea ipsa cratio hominis quoad executionẽ potuit procedere à Christi meritis, & ab efficaci electione eiusdem hominis. Sic etiam à Christi meritis processit maternitas Virginis, licet Deipara fuerit causa physica existentiæ Christi. Quod vt tract. 1. de Incarnat. vidimus, recte componitur per diuersos illos ordines intentionis, & executionis in diuinis volitionibus.

5. *Aliter probatur suam sententiam aduersarij illamque confirmatur.*

Probat secundo suã sententiam Meratius loc. cit. cũ P. Vasquez, aliisque per pluribus vestigiis huius authoris insistentibus: Licet donum creationis sit gratia, pro qua grati esse debemus, non tamen est gratia per Christum: nam iuxta Augustinum epist. 105. *Christus pro nullis, vt homines conderentur, sed pro impiis mortuus est vt iustificarentur.* At merita Christi passibilis, vt nos etiam in præcedenti probauimus, fuerunt causa omnium effectuum prædestinationis omnium hominum, & consequenter mortuus fuit pro obtinẽdis effectibus omnibus nostræ prædestinationis: ergo creatio hominis non est effectus prædestinationis ipsius hominis. Concedit tamen eximius ille Doctor in fine disputationis aliquos homines ob merita Christi habuisse existentiam, quo concidit argumentum modo propositum petitum ex authoritate Augustini; quoniam Augustinus aiebat Christum, *pro nullis* fuisse mortuũ, vt conderentur, nullumque ab illa vniuersali regula excepit; cum tamen iuxta doctrinam Patris Vasq. plures sint excipiendi, vt postea plenius dicemus.

6.

Confirmat præcedens argumentum Meratius; quia si creatio esset primus effectus prædestinationis, non disputassent cum Pelagio Patres an ex parte prædestinati posset esse causa prædestinationis: nam certum erat ex parte hominis dari non posse causam doni creationis. Quo argumento probat neque bonam indolem esse prædestinationis effectum; quia certũ est ex parte prædestinati nõ posse esse causam bonæ indolis, seu complexionis. Ratio est, quia & bona complexio potius ad naturæ donum, quam ad gratiam per Christum pertinere videtur. Concluditque bonam indolem, licet aliquando reuerà sit gratia per Christum, adhuc non esse effectum prædestinationis.

7. *Respondetur secundo probationi.*

Hæc etiam obiectio sufficienter ex dictis contrita manet, patiturque innumeras instantias, quas proponemus in probatione nostræ sententiæ. Et adhuc facile monstratur nullius esse momenti; quia licet

licet primarium motiuum Incarnationis Verbi non fuerit vt essemus, siue vt crearemur; sed vt sanctificati essemus; quia etiamsi Christus non veniret, adhuc homines essent: hoc tamen non tollit ne dona naturalia dentur nobis per Christum, vt bona indoles, & hoc numero corpus (quod pertinet ad constitutionem huius hominis) necnon gigni ex his parentibus. Rursus, licet ipsæ animæ rationales viderentur futuræ determinate; quia tamen pro illo signo, antequam Christus prædefineretur non videbantur decretæ, sed decernendæ pro alio signo sequenti, possumus conuenienter asserere (vt l. c. explicatum manet) illas animas videri futuras per Christi merita sub conditione quod existant merita Christi, & independenter ab illis si talia merita desint. Videantur quæ ibi diximus. Modo manifesto ex exemplo, & instantia res declaratur. Etenim Christus non fuit mortuus vt haberemus triticum, & vinum, & tamen propter Christi merita mediis orationibus fidelium obtinemus pluuiam per quam habemus triticum, & vinum.

8.

Ad confirmationem dicimus Pelagianos, aut Semipelagianos pariter negasse principium illud, nempe creationem, aut bonam indolem esse effectum prædestinationis: vt enim erant inimici gratiæ Dei noluerunt agnoscere in Deo ante præuisa merita voluntatem perducendi infallibiliter in gloriam, vt coronam; quia putabant per ipsam lædi nostrum liberum arbitrium, & differentes principium illud aiebant Pelagiani gratiam, & prædestinationem distribui pro meritis naturalium actionum liberi arbitrij. Legatu Augustlib. de Prædest. Sanct. c. 18. dicens: *Præscibat Pelagianus ait, qui futuri essent sancti per liberum voluntatis arbitrium, & ideo nos ante mundi constitutionem in ipsa sua præscientia, qua tales esse futuros præscinit, elegit. Elegit ergo antequam essent prædestinans filios, quos futuros sanctos immaculatosque præscinit.* Vides negasse Pelagiũ Deum facere illos sanctos, aut eos eligere gratis, & sic nimis procul recessit à nostro principio, quo inter alia vti potuerunt Patres contra ipsum. Apertius hæc patebunt ex mox addendis in confirmationem nostræ sententiæ.

9. *Adducit 3. rem sententiam ad oppos.*

Tertio principaliter argumentantur prædicti Authores, vt probent creationem non esse effectũ prædestinationis; quia prædestinatio est præparatio mediorum, quibus homo perducitur in gloriam; ergo præsupponere debet iam existentẽ, ac proinde creatum hominem, cui hæc media à Deo præparãtur. Quo eodem argumento vtitur P. Alarcon ex Arrubal, dicens prædestinationem non esse circa finem; sed circa media, indeque colligens nihil esse posse effectum prædestinationis quod non supponat finem intentum, ratione cuius amatur: nequit autem supponi finis gloriæ amatus, nisi vt alicui subiecto amatus; quia bonum illud amatur alicui.

10. *Respondetur.*

Hæc obiectio minoris est momenti: nam primo pugnat contra ea, quæ paulo superius docuerat idẽ Alarcon: quoniam num. 5. contendit contra P. Vasquez casu quo productio hominis, & bona indoles S. Francisci de Paula essent ex meritis Christi, non esse cur non fuerint effectus prædestinationis ipsius; cum tamen positum argumentum æque probet nequaquam illud donum creationis S. Francisci de de Paula fore effectum prædestinationis, quamuis procederet à meritis Christi; nam argumentum absolute ostendit subiectum amatum, siue subiectum prædestinatum non posse esse effectum prædestinctionis. Falso quoque in argumento sumitur prædestinationẽ non esse circa finẽ, sed circa media; quoniam prædestinatio est specialis prouidentia circa supernaturalia: ad prouidentiam autem non solum attinet præparare media, verum & intendere rectum finem. Neque aliud est prædestinatio quã destinatio hominis in finem gloriæ per media gratię; qui vero destinat, maxime respicit scopum, seu finem: nam vt finem attingat respicit media. Sic sagittarius præcipuè respicit scopum, in quem iacit sagittam. Deficit adhuc tertio argumentum, quia potuit esse præintenta gloria etiam determinata, quin esset determinatum subiectum in particulari, cui conferenda esset; ac proinde per ipsam electionem medij potuit amari gloria huic subiecto in particulari, seu ordinari medium vt; hæc persona obtineret illum finem. Sed neque opus est vt ante electionem medij præsupponatur finis intentus; quoniam idem actus potest esse intentio finis, & electio medij.

§. II.

Substantia, siue creatio ipsius prædestinati est effectus prædestinationis.

11. *Eligitur sententia affirmatiua.*

SIc opinantur P. Soarius lib. 3. cap. 7. Montoya disp. 24. sect. 7. Herize disput. 30. cap. 9. n. 24. Affirmatque Soarius esse communem Theologorum sententiam, quam tradit S. Tho. super Paulum exponens illa verba Rom. 8. *Diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum.* Fundamentum sit, quia hæc omnia dantur nobis propter Christi merita, & aliunde conducunt in vitam; non est ergo cur putemus non oriri ab efficaci Dei voluntate dandi gloriam prædestinato. Negant aduersarij omnia hæc dona procedere ex Christi meritis. At contrarium facile probatur, quia totum hoc Vniuersum est factum propter electos: Sed non sunt electi nisi per Christum; ergo antecedunt merita Christi existentiam huius. Vniuersi, ac proinde non est cur electorum creatio non fuerit propter merita Christi. Aiebant sæpe Patres reprobos à Deo creari, & tolerari, vt si peccauerint cooperentur in bonum electorum Videatur Augustinus 18. de Ciuit. Dei cap. 51. & lib. 11. cap. 18. vbi inter alia scripit: *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi pariter nesset quibus eos bonorum vsibus commodaret:* ergo malorum, seu reproborum creatio non est ante quam videantur merita Christi, quia prædestinati supponunt ipsa Christi merita, & finis intentus in creatione reproborum est vtilitas prædestinatorum.

12. *Augustin.*

Idem repetit Augustinus lib. 11. de Genes. ad literam capitulo 6. fine, & capit. 7. etiam in fine inquit: *Num quia præsciti sunt ideo creari minime debuerunt? Habent enim & ipsi locum suum, quem in rebus impleant pro vtilitatibus Sanctorum.* Cuius vestigia sequitur Prosper ad 11. capit. Gallorum: *Qui sibi*, inquit, *sua iniquitate nocituri sunt ad vtilitatem nascuntur aliorum.* Nascuntur ad vtilitatem aliorum quatenus illis sunt profuturi, ergo ille profectus prædestinatorũ intelligitur futurus, sed non nisi per merita Christi: ergo Christus intelligitur futurus, & præfinitus efficaciter cum suis meritis, quia præfinitur vtilitas, & profectus prædestinatorum, non autem præfinitur ille profectus nisi vt futurus per merita Christi, ergo non est præfinita existentia huius, & illius hominis antequam Christus intelligatur prædefinitus. Quapropter cum Augustinus dicto lib. 11. de Genesi ad literam cap. 6. aiebat: *Frustra dicitur: Non crearet Deus, quos sciebat malos futuros:*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cur enim non crearet, quos sciebat bonis profuturos: suppoſuit decretum creandi homines ſupponere Chriſtum: quia tale decretum creandi hos, aut illos homines non ſtat abſq; electione prædeſtinatorum, & prædefinitione ſuorum bonorum operum, quæ electio, & prædefinitio eſt per merita Chriſti. Vide quoque eundem Auguſtinum in Enchir. cap. 10. & 11. Anſelmum in Elucidario cap. 4. Chryſoſt. homil. de Adam, & Eua col. 3.

13. Fuſe etiam probaui tract. 1. & 2. de Incarnat. cuncta ordinari in gloriam Chriſti, & Chriſtum fuiſſe efficaciter prædefinitū ante omnes. Vt enim arguebat Rupertus lib. 4. de proceſſione Spiritus Sancti. *Si enim quod ſæpe dictum eſt, ſemperque ſciendum, non ſolum per ipſum, verum etiam propter ipſum omnia facta ſunt, quanto magis humana propter ipſum facta eſt creatura.* Vbi manifeſte ſermo erat de Chriſto vt homine, & mediatore Dei, & hominum. Conſentit Athanaſius lib. de humanit. Chriſti, vbi pronunciat idem fuiſſe creationis hominum, & noſtræ reparationis principium, nempe Chriſtum, Cyril. lib. 5. Theſauri c. 8. Irinæus lib. 3. c. 1. Omnia etiam condita fuiſſe propter Deiparam docuerunt Bernardus ſerm. 3. in *Salue Regina*. Anſelmus apud S. Bernard. Senenſem tom. 2. lib. 5.
D. Benard. art. 1. c. 4. Et iterum Bernard. ſerm. 3. in die Pentecoſtes, apertiſſime affirmat omnia fuiſſe facta propter electos.

14. Quod iterato confirmare licet ex doctrina eiuſdem Bernardi ſerm. 13. in Cant. vbi affirmat ingenium naturalemque eloquentiam dari nobis per Chriſtum: At non eſt cur dicamus ingenium, & illam eloquentiam nobis per Chriſtum præſtari, non autem ipſam creationem, quia etiam Chriſtus non eſt mortuus vt ingenio, naturalive eloquio homines pollerent. Sed his non obſtantibus illa dona naturalia ingenij, & eloquentiæ ſunt per Chriſtum; ergo & ipſa hominis creatio eſt per merita Chriſti. Bernardum audi: *Origo fontium, & fluminum omnium, mare eſt virtutum, & ſcientiarum, Dominus Ieſus Chriſtus, continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo ex illo fonte manant: non ſolum autem, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde eſt.* Vidit hoc Bernardi efficax teſtimonium P. Valq. 12. diſp. 190. c. 7. n. 63. & reſpondit Bernardum primo loquutum fuiſſe de Chriſto, vt homine, cū in ipſum refert omnia genera virtutum, & rurſum in eodem teſtimonio incepiſſe agere de Chriſto ſecundum Diuinitatem, cum ipſi tribuit bonum hominis ingenium, & naturale eloquium, necnon quamlibet ſcientiam. At hæc expoſitio eſt aſſenſu Bernardi diſtorta: quia in tam breui verborum clauſula nullam vel leuem præbuit anſulam exiſtimandi, modo agere de Chriſto ſecundum humanitatem, & mox de ipſo ſecundum Diuinitatem.

15. Conſonant quæ dicemus in materia de Gratia aſſertis Bernardi, quoniam, oſtendemus ibi bona naturalia, quæ poſitiue in ſalutem non conducunt eſſe gratiam per Chriſtum. Quod videtur depromi ex Cæleſtino epiſt. 1. can. 1. nam poſtquam aſſeruit in omnibus actibus, cogitationibus, & motibus Deum orandum eſſe, ſtatim declarat præſtari nobis hæc dona per Ieſum Chriſtum. Et inde vt victoria tentationis, etiam leuis, quæ fiat per actum naturalem detur nobis per merita Chriſti. Hinc etiam eſt vt Concilium Meleuitanum can. 4. concedat ſcientiam naturalem, quæ inflat, eſſe donum per Chriſtum: nam Pelagius, vt colligitur ex eodem Concilio necnon ex Auguſtino epiſt. 90. & 95. aiebat legem exterius ſcriptam aut in cordibus hominum impreſſam eſſe donum Dei per Chriſtum, & Concilium contendit non ſolum naturalem illam notitiam legis eſſe donum Dei per Chriſtum, ſed etiam ipſam liberam obſeruationem mandatorum. Ideoq; Concilium docuit *valde impium eſſe vt credamus ad eam ſcientiam, qua inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam vero, quæ ædificat non habere.* 16.

Producuntur itaq; hæc dona naturalia à Deo ex intentione noſtræ ſalutis, & conſequenter habent aliquam rationē gratiæ, & ſunt gratia per Chriſtū, ac proinde opera naturalia ſunt effectus prædeſtinationis, licet ea quæ pertinent ad donū creationis nō ſint dicenda abſolute gratia; quamuis non improbanda ratione dicantur gratia, & adhuc ſpeciali titulo ſortiantur gratiæ nomen, quia licet ſolum per accidens concurrant diſpoſitiones bonæ complexionis ad iuſtificationem, remouendo ſcilicet, prohibens; tamen ratione finis eleuantur extrinſece ad ordinem ſupernaturalem; quia vt collata ex fine noſtræ ſalutis, non poſſunt niſi ex prouidentia ſupernaturali contingere.

Sunt tamen qui dicant ea, quæ non ſunt vltra debitum creationis, ſed ex concurſu naturaliū cauſarū reſultant, non poſſe eſſe effectū prædeſtinationis. At ego non video cur ipſa bona iure creationis debita, quæ ſecundum ſe ſunt beneficia liberaliter à Deo collata, non ſint effectus prædeſtinationis: ſiquidem (vt vilum eſt) conferuntur ex meritis Chriſti: optime enim ex intentione noſtræ ſalutis procedere dicuntur non ſolum ea, quæ poſitiue noſtram ſalutem operantur; ſed illa, quæ remouent ea, quæ noſtram ſalutem impedirent. Cuius ratio ſit, quoniam ad prouidentiam perfectam cuiuſcumque finem intendentis ſpectat, non ſolum ex intentione talis finis moueri ad apponenda media ad talem finem, ſed etiam ad impedimenta remouenda, & apponenda ea, quæ quouis modo poſſunt eſſe vtilia, vt remoueantur illa impedimenta. 17. *Specialia media dicenda aliquorum.*

Aiunt attamen nonnulli ex Modernis, quæuis bona naturalia, quæ ita per naturales cauſas obueniunt, vt per præciſum illum concurſum proueniant, quin interueniat ſpecialis prouidentia, non eſſe gratias per Chriſtum, & conſequenter neque effectus prædeſtinationis. Verum hi in hoc maxime falluntur, quia non conſiderant ipſam etiam creationem prouenire ex ſpeciali Dei prouidentia ergā prædeſtinatū; quia ante voluntatem creandi hominē illum præuidit Deus illum conſequuturum vitam æternā ſi creetur, eo quod præſciuit quænā auxilia danda ſint illi homin. ſi creetur. Quare quidquid iuuat, vt prædeſtinatus vitam æternam conſequatur modo explicato in præcedenti controuerſia, eſt effectus prædeſtinationis, quia Chriſtus intelligitur primus in diuinis decretis efficacibus, & eius merita fuerunt aliquo modo cauſa exiſtentiæ hominum. Neq; hoc conſequenter negant aduerſarij, quonam ordinē diuinorum decretorū explicant ex illo Prouerb. 6. cap. 8. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum.* Vbi ſeptuaginta: *Dominus creauit me initium viarum ſuarum*, quem locum (vt ipſi aiunt) de Sapientia Incarnata intelligunt Concilium Hiſpalenſe cap. 13. Baſilius, Athanaſius, Nazianzenus, Cæſarius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, Fulgentius, Hilarius, & alij apud Soarium 3. part. tom. 1. diſp. 5. ſect. 2. ac proinde Chriſtus fuit primo quoad exiſtentiam efficaciter decretus, antequam exiſtentia alicuius particularis creaturæ prædefiniretur, vt nos locis cit. abundantius confirmauimus. 18. 19.

Donum itaq; creationis non improbanda ratione dicitur

Concilium Paleſtinum. dicitur gratia, necnon bona indoles, libertaſque ad agendum: nam vt aiunt Patres Concilij Paleſtini epiſt. 90. contra Pelagium: *Etſi enim quædam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati ſumus, quia non præcedentium aliquorum operum meritis ſed gratuita bonitate donata eſt: alia eſt tamen qua prædeſtinati vocamur, iuſtificamur, & glorificamur.* Procedit etiam hæc gratia creationis à voluntate prædeſtinante, vt probatum eſt, & ideo falſo colligunt nonnulli ex prædicto loco Concilij Paleſtini Patres illos donum creationis ſeparaſſe ab illa gratia, quæ eſt prædeſtinationis effectus, quia ſolummodo ſepararunt donum creationis ab illa gratia qua ſaluatur vocatur prædeſtinati, iuſtificantur, glorificantur.

20. *Probatur 2. aſſertio.* Sit ſecunda principalis probatio noſtri aſſerti. Locus, & tēpus natiuitatis, etiam iuxta aduerſarios, vt §. ſequenti apertius conſtabit, ſunt prædeſtinationis, effectus, quia licet naſci hoc tempore, & loco poſſit eſſe ex iure creationis; tamen naſci in occurſu harum circunſtantiarum fidei, & religionis non eſt debitum iure creationis, ſed fit, ex ſpeciali prouidentia Dei prædeſtinatis; igitur & ipſa ſubſtantia, & productio prædeſtinati erit effectus prædeſtinationis; quia licet naſci poſſit eſſe ex iure creationis; tamen abſolute naſci in occurſu harum circunſtantiarum fidei, & religionis non debetur ipſo creationis iure: etenim quemadmodum loco, & tempori natiuitatis aſſociant aduerſari, nonnullas circunſtantias, ratione quarum locus, & tempus natiuitatis ſint effectus prædeſtinationis, ita ſubſtantiæ productionis aſſociari debent circunſtantiæ loci, & temporis, ratione quarum productio prædeſtinati ſit effectus prædeſtinationis.

21. Inſtamuique modo argumentum contra P. Vaſquez, alioſque aduerſarios inde arguentes, quia Chriſtus pro nullis mortuus eſt, vt conderentur, ſed pro impiis vt iuſtificarentur, & aliunde affirmant occaſionem, & tempus, quo aliquis naſcitur, quando fuit occaſio ſaluatis, vt cum puer, qui ſtatim poſt partum moriturus eſt, naſcitur prope fontem, vbi baptizari poſſit, eſſe effectum prædeſtinationis: Atqui quemadmodum Chriſtus non fuit mortuus, vt ille puer naſceretur, ita non fuit mortuus, vt naſceretur prope fontem. Quod ſi attendamus ad occaſionem ſalutis, etiam natiuitatis ſubſtantia, bona indoles, & ingenium ſunt ſalutis occaſio, videtque Deus his circunſtantiis adiungendas eſſe alias, per quas homo ille infallibiliter conſequetur ſalutem, & etiā optime ſtat Deum videre hunc animum rationalem non conſequuturum ſalutem, niſi vniatur huic determinato corpori; quoniam alias careret hac bona indole, & optima complexione, quibus deficientibus ille animus non perſeueraret in gratia.

22. Ex his apparet plures circunſtantias, & caſus naturaliter occurrentes, quibus prædeſtinatus iunatur ad conſequendam vitam æternam eſſe effectus prædeſtinationis, vt ſi improuiſe audiat concionē, qua audita emendationem vitæ procurat, quod funeri caſu, aut morti repentinæ interfit, & inde occaſionem reſipiſcentiæ deſumat. Cuius ratio ſit quia Deus per prouidentiam ſupernaturalem perducentem infallibiliter in gloriā vtitur cauſis naturalibus ad obtinendum finem illum, neque ſeriem rerum inuertit, quando eodem modo obtinetur ille finis, dum ſinitur agere ſuos motus illa naturalis rerum ſeries. Et quia Deus etiam citra miraculum poſſet impedire illa dona, vt nolendo creare hominem, aut diuerſimode applicando actiua

R.P.B. Aldrete, in 1. P. Tom. II.

paſſiuis, vi cuius applicationis diuerſa conſurgeret complexio, & indoles, inde relinquunt locum meritis, & interceſſioni Chriſti Domini. Quod idem debet dicere P. Vaſquez de caſuali illo ingreſſu in templū, qui iuxta ipſū eſt effectus prædeſtinationis.

§. III.

Iterum confirmatur, & exponitur aſſertum.

EXpreſſit noſtram ſententiam Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia Chriſti c. 31. *Sicut nihil, aiebat, ſubſiſtit, quod ille non fecerit, ita nihil pronunit in ſalutem hominum, quod ille non æternæ bonæ voluntatis ſuæ diſpoſitione faciendum prædeſtinauerit.* Cuius ratio eſt quia Deus dat dona proper omnem vtilitatem quam videt in ipſis reſpectu recipientis. Sic Deus præbet homini auxilium efficax, quia præuidetur efficax, & ex ipſo dimanabit bona operatio, ſiue propter omnem vtilitatem, quam videt in ipſo in ordine ad recte agendum, & obtinendam gloriam, quia ſic Deus conſtituitur ſpecialiter beneficus, & ex ſpeciali Dei voluntate *omnia cooperantur in bonum iis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*: Quod optime expendit Auguſtinus lib. de Corrept. & Grat. cap. 9. inquiens: *Vſque adeo prorſus omnia, vt etiam ſi qui eorum deuiant, & exorbitant, etiam hoc ipſum faciat eis proficere in bonum.* Hoc idem ſignificant illa verba Chriſti Domini Matth. 25. *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*: cum enim illa præparatio fuerit ab æterno conſequenter eſt ante conſtitutionem mūdi, ſed præparata dicitur à mundi conſtitutione, quia mundi conſtitutio ordinata eſt à Deo in bonum electorum, ac proinde nihil confert in ſalutem electi quod ordinetur à Deo efficaciter in talem ſalutem, & conſequenter eſt effectus prædeſtinationis. Et vt Auguſt. inquit de Prædeſt. Sanct. c. 17. *In ſua quæ falli, mutarique non poteſt præſcientia, opera ſua futura diſponere, id omnino, nec aliud quidquam eſt, niſi prædeſtinare*, ac proinde omnia, quæ conducunt in ſalutem prædeſtinati, ita diſponuntur à Deo, vt ſalutem proficiant. Ac rurſus in eodem cap. *An forte nec ipſa dicuntur prædeſtinata: ergo nec dantur à Deo; aut ea ſe daturum eſſe neſciuit. Quod ſi dantur, & ea ſe daturum eſſe præſciuit, profecto prædeſtinauit*: ergo à prædeſtinatione oritur, quidquid conducit ad infallibilem conſecutionem gloriæ.

Confirmatur aſſertum ex Fulgentio. 23. *Auguſt.* 24. *Confirmatur iterum ex Boëtio.* 25. *1. Illatio ex dictis.*

Hoc ipſum confirmat illud Boëtij lib. 4. de Conſolat. Philoſophica proſa 6. *Deus qui ex alta prouidentia reſpicit, quid vnicuique conueniat agnoſcit, & quod conuenire nouit accommodat.* Eodem ſpectant verba S. Petri (quæ ad varias concluſiones ſtabiliendas adducta ſunt) lib. 1. Recognit. pag. 7. *Deus etiam ea quæ ſuperflua videntur, aut contraria, in vnoquoque negotio, opportuno exitu, competentique diſpenſat, præcipue tamen erga eos, qui eum familiariter colunt.*

Ex dictis colligitur primo abſque cauſa, aut occaſione P. Alarcon. hic diſp. 4. cap. 1. n. 2. & 8. pugniſſe noſtrum Ruizium, quaſi non ſatis receſſerit Ruizius à Semipelagianis: conſtat namq; quantum cœlum diſtat a terra, diſtare placitum Montoyæ à ſenſu Semipelagianorum; quia non habebant Semipelagiani vnde probarent nos mereri iuſtificationem, quamuis ſubſtantia prædeſtinati, bona indoles, & opera moraliter bona ſolis naturæ viribus elicita ſint effectus prædeſtinationis: Latius namq; patet effectus prædeſtinationis, quā iuſtificationis meritū, vt ipſe Alarcon tenetur fateri:

Universidad de Deusto
Biblioteca

fateri:quoniam ibi n. 3. affirmat locum natiuitatis, tempus,consuetudinem personarum, & occursum aliarum circunstantiarum esse effectus prædestinationis:cum igitur natiuitatis locus,& tempus, & similes circunstantiæ præcedant meritum iustificationis, non recte ex eo quod ea, quæ debentur iure creationis, sint effectus prædestinationis colligere licebit,non reciſſe Ruizium satis procul à Semipelagianis,quia affirmat substantiam prędestinati, & bonam indolem esse effectus prædestinationis.

26. 2. Illatio. Secundo infertur contra eundem Alarcon posse opera elicita solis naturæ viribus esse effectus prædestinationis. Etenim fatetur ipse locum natiuitatis,tempus, consuetudinem personarum esse effectus prædestinationis ; quia non procedunt ex solo occursu causarum naturalium iuxta debitum iure creationis,eo quod nasci hoc tempore,& in occursu harum circunstantiarum fidei, & religionis non est debitum iure creationis. Sed similiter quod homo operetur bene moraliter per vires arbitrij,quãdo ob alias circunstãtias illa opera sunt vtilia in vitam æternã,non est debitũ solo iure creationis;igitur nõ est cur illa opera non dicantur effectus prædestinationis.Expresseq; Ruizius,quem ille author impetebat,agebat de bono opere naturali associato circunstantiis aliis,vt quia subministrat occasiones, & opportunitates gratię excitantis,ac remouet difficultates, quibus remotis facilius,& feruẽtius Deo vocãti homo respondet, & quia impediuntur peccata,quæ efficerent, vt Deus denegaret specialem prouidentiam, & gratiam conducentem in vitam æternam.Neque possumus in hac re non criminari aduersarium, dum ait naturalia bona, que nomen virtutis consequuntur, cum libertate careant, esse effectus prædestinationis, & id negat de bonis operibus moralibus factis per vires solius arbitrij.

27. 3. Illatio. Inferimus tertio ideo scopum non attigisse aduersarios;quia non distinxere primarium motiuum aduentus Christi ab aliis secundariis, vel à mediis, per quæ obtinendus est ille finis.Non venit Christus,vt homines essemus,quia Adamo non peccante Christus non veniret,& adhuc homines essent, quamuis, vt supra dixi corpora hominum diuersa forent, & ex intentione dandi gloriam illis animis rationalibus (qui antea fuerunt præfiniti cum his, vel illis corporibus vage) potuit eligi vt medium hoc numero corpus proueniens ab his parentibus: quia medio illo corpore dandum erat optimum tẽperamentum illi homini, bona indoles, & complexio,mediis quibus salutem consequeretur.Quare potius conueniens erat,quia finis mortis Christi fuit hominum salus,vt media etiam remota ad salutem darentur propter Christum. Sic etiam licet Christus non dicatur mortuus, vt homines pollerent ingenio, aut eloquio niterent,sed vt saluarentur;tamen quia hæc sunt media, aut occasiones salutis,dantur propter Christum,& sunt effectus prædestinationis.Sic etiam bona temporalia sunt prædestinationis effectus,& non dicitur Christus mortuus vt haberemus bona temporalia.Cuius ratio est, quia cum dicitur Christus ad hoc mortuus,significatur finis,& motiuum primarium,nempe vt iustificemur,seu à peccato liberemur, & æternam beatitudinem assequamur.

28. 4. Illatio. Quarto deducitur nõ omnino consequenter loquutum fuisse P.Vasquez,dum disp. 93.cap.vltimo asserit productionem alicuius hominis, vt S.Francisci de Paula fuisse ex Christi meritis, & aliunde negat talem productionem fuisse effectum prædestinationis eiusdem Sancti : etenim singulari Dei prouidentia producebatur ille homo ex fine salutis & ideo parabatur ipsi bona indoles, ac proinde negare non licet illam productionem esse effectum prædestinationis.Ob id Alarcon l.c. negabat illam productionem quoad substantiam fuisse ex Christi meritis, & asseruit negari non posse illam productionem, & bonam indolem esse effectum prædestinationis, si semel admittatur esse ex Christi meritis.Hæc asseruit n.5. & nihilominus n.6. aiebat B.Virginis productionem,quamuis fuerit ex Christi meritis non fuisse effectũ prædestinationis illius.

29. 5. Illatio. Inferimus quinto,licet animi rationales,qui de facto producuntur,extituri essent in rerum natura, quamuis Adamus non peccaret,& Verbum,non incarnaretur, tamen quia ante præuisionem peccati Adami vt absolute futuri,non erat prædefinita existentia illarum animarum independenter à meritis Christi, dari locum vt ipsarum productio fuerit propter merita Christi. Quemadmodum licet tu scires à te fore præstandum beneficium Paulo independenter à precibus Petri si tales preces deficerẽt, quia in tali casu libere amplectereris aliud motiuum, talis scientia minime esset impedimento, ne de facto propter Petri preces illud beneficium præstes.

30. 6. Illatio. Colligitur sexto auxilia supernaturalia,licet dentur propter bonam indolem, ingenium, circunstantias, seu casus occurrentes, valde tamen iuuari ad operandum bona indole, ingenio, educatione, &c. nam bona supernaturalia ita in nobis operantur,vt ipsa natura simul per eandem actionem cooperetur, & ipsa voluntas immediate efficit illam actionem,ac proinde in modo agẽdi quoad facilitatem, aut difficultatem se attemperant auxilia, & supernaturales habitus naturæ,siue virtuti naturali, & inde oritur vt non possimus sufficienter agnoscere an operemur supernaturali habitu, necne.

31. Illatio vltima. Septimo inferimus etiam vitalitatem quæ reperitur in actu supernaturali meritorio esse effectum prædestinationis,etiam provt ratione nostra differt à supernaturalitate. Est hæc illatio contra doctrinam P. Molinæ hic art. 5. disp. 1. memb. 10. vbi affirmat vitalitatem non esse effectum prædestinationis;quia vt sic nõ est supernaturalis.Cæterum ex dictis satis apparet nostra conclusio : nam si res in sua substantia omnino naturales,& operationes honestæ, quæ supernaturales non sunt, de facto sunt effectus prædestinationis ; igitur quod illa formalitas sub illo conceptu non intelligatur supernaturalis non sufficit vt non sit effectus prædestinationis : siquidem necessaria est ad obtinendam gloriam, & à Deo ordinatur in hunc finem. Est etiam illa formalitatum distinctio ad rem præsentem nullius momenti : quia gloria cadit sub meritum nostri actus non solum, qua supernaturalis est, sed etiam qua liber, quamuis ratio liberi nõ minus abstrahat à supernaturalitate, quam ratio vitalis. Nullaque est formalitas in illo actu bono, quæ à Deo non ordinetur in salutem prædestinati.

Disputatio XXI.

Sit ne permissio peccati effectus Prædestinationis.

Peccatum, quamuis aliquando per accidens vtile sit ad consecutionem salutis, non est effectus prædestinationis,quia nõ amatur,neq; ordinatur à Deo ad assecutionem gloriæ.Quæritur igitur an saltẽ peccati permissio,quę à Deo amabilis,& vtilis ad salutem mediante humiliatione, & pœnitentia, sit effectus prædestinationis. Dicitur autem permissio peccati diuina voluntas dandi auxilium quod per scientiam mediam videtur inefficax, & quo posito homo est peccaturus.

Sectio I.

Sententia negans.

1. Negatiua tuta vtriusque probationes, & Authores. Permissionem peccati non esse effectum prædestinationis docent P.Vasquez hic disp. 93. cap. 2. Lessius lib. 11. de Perfectionibus diuinis c.6. Arrudal disp. 82. c. 2. Herize tract. 3. disp. 30. agens de permissione quæ de facto contingit, & alij non pauci. Qui ducuntur primo quia talis permissio non est gratia, & beneficium, sed potius subtractatio gratiæ : effectus autem prædestinationis debet esse beneficium iuxta definitionem toties repetitam : *Prædestinatio est præparatio beneficiorum*, &c. Hinc est vt omnis effectus prædestinationis detur nobis per Christum, quod non conuenit permissionibus peccatorum : Christus namque non est mortuus vt Deus permitteret nos peccare, sed vt à peccatis nos redimeret, & præseruaret,& ideo Christus non meruit vt Deus permitteret nostra peccata.

2. Respondetur primæ probationi. Huic obiecto respondent aduersarij permissionem peccati quatenus ex Dei misericordia ordinatur ad gloriam infallibiliter obtinendam esse beneficium, & vt sic prouenire à Christi meritis, quia Christus mortuus est vt vitam æternam consequeremur, quam Deus intuitu meritorum Christi statuit conferre per illa media æternam salutem illi homini. Retorqueturque per instantiam argumentum contra aduersarios, quia non diffitentur multa, quæ secundum se præcise considerata non sunt bona homini, esse effectus prædestinationis propter vtilitates inde prouenientes : nam hominem citius mori, aut interesse morti amici, si secundum se præcise considerentur, non sunt bona homini, secus si attendamus ad effectus, quæ postea sequentur;& nihilominus etiam iuxta aduersarios hæc sunt effectus prædestinationis; quamuis non amentur propter se,sed propter alia,quæ,inde sequentur, vt medicinæ, & omnia media, quatetenus talia sunt, non propter se, sed propter finem amantur.

3. Instantiæ ad argumenti solutionem. Instaurant nihilominus argumentum, & aiunt prædestinationem non solum esse præparationem beneficiorum vtcumque; sed præparationem beneficiorum gratiæ quoniam vt constat ex Augustino de Prædestinat. Sanct. cap. 10. inter prædestinationem, & gratiam hoc interest,quod prædestinatio est ipsa gratiæ præparatio;gratia vero ipsa donatio. At permissio peccati non est gratia absolute loquendo, ergo neque absolute est effectus prædestinationis. Nihilominus ex data responsione facile eliditur confirmatio ; quoniam in definitione illa prædestinationis lata debet esse acceptio gratiæ : nam vt in præcedentibus disputationibus vidimus, plures occasiones non supernaturales secundum se inter effectus prædestinationis,& consequenter iuxta fundamentum propositum ab aduersariis inter dona gratiæ enumerari debent.Sunt effectus prędestinationis ingenium,iudicium;scientia,prudentia,vel ars,patria,parentes, nutritij, educatio, magistri, amici, aut inimici, noti, vel extranei, studia, munera, diuitiæ, vel paupertas,honor, aut ignominia,concordia,vel lites,bellum,aut pax, aliaque similia. Harum rerum præcipua numerat inter effectus prædestinationis P.Vasquez disp. 93. c. 5. §. *his iactis*, & aliis sequentibus, necnon Pater Molina in præsenti q. 23. art. 2. disp. 3. §. *Dicendum*, quamuis hic author art. 3. §. *aduertendum est*, & art. 5. disp. 1. membr. 13. §. *Verum*, videatur negare permissionem peccati esse effectum prædestinationis.

4. Alia responsio. Respondeti quoque posset negando consequentiam;quia licet permissio peccati non comprehendatur nomine gratiæ, potest esse effectus prædestinationis : licet enim prædestinatio sit præparatio beneficiorum gratiæ, quibus prædestinati certissime liberantur, etiam est præparatio aliorum, quæ eo fine amantur, vt præparentur beneficia gratiæ. Essentia porro effectus prædestinationis non consistit in eo, vt sit gratia absolute loquendo;sed in eo quod producatur à Deo per efficacem voluntatem dandi gloriam huic homini, hoc autem absolutè, & proprie conuenit rebus naturalibus, quamuis improprie causent gratiam, & gloriam, quia ex vi præsentis decreti sola intentio efficax gloriæ sublato quocumque alio fine non subordinato sufficeret vt res illæ naturales producerentur.

5. Secundum fundamentũ. Secundo argumentatur. Si permissio peccati esset, aut esse posset effectus prædestinationis possemus preces ad Deum fundere vt permitteret nobis peccare:quoniam licet Deum exorare pro obtinendis nobis illis, quæ re ipsa sunt effectus prædestinationis. At constat nos petere non posse illam permissionem:nam ex præscripto orationis Dominicæ tenemur opposito postulare, nempe ne inducamur in tentationem, & vt liberemur à malo seu peccato ; igitur permissio peccati non est prædestinationis effectus, quia quilibet effectus prædestinationis potest à prædestinato desiderari,præsertim cum hoc desiderium sit conforme diuinæ voluntati prædestinandi.

6. Dices non licere orare pro effectibus prædestinationis, qui obtineri nox possunt absque peccato. Sed contra est quia illa permissio, quatenus est bona prædestinato, & est effectus prædestinationis illius est obiectum honestum, & ideo Deus vult permissionem peccati ob aliquem finem bonum & honestum. Hoc alij confirmant;quia licitum est appetere aureolam Martyrij, quamuis hæc non sit obtinenda nisi interueniente peccati. Neque valet dicere Martyrium, aut aureolam solum peti per ordinem ad tolerantiam tormentorum abstrahendo ab actiua inflictione ipsarum pœnarum, quoniam si amatur absolute ipsa aureola Martyrij,siue Martyrium ipsum, amatur aliquid quod absque peccato obtineri non potest. Affirmantur varia solutiones.

7. Aliter respondet P. Montoya hic disp. 23. sect. 2. n. 9. affirmans permissionem peccati comparatione voluntatis superioris, quæ non est peccatura, esse obiectum honestum, quia talis voluntas non tenetur toto sui affectus pondere fugere peccatũ, quod non est ab ipsa committendum, sed duntaxat permittendum. At vero peccati permissio comparatione illius voluntatis, quæ peccatum est, non est obiectum honestum per se bonum, & honestum, quoniam talis voluntas tenetur totis suis viribus,& toto sui affectus pondere fugere, & odisse peccatum proprium, ideoque tenetur desiderare, & petere à Deo,vt nolit permittere tale peccatum:quia culpa respectu solius peccantis est malum omnium maximum.

8. Fateor hominem habere specialem obligationẽ fugiendi propria pericula peccati ex quo principio

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam olim parabam etiam ipse responsionem argumenti, quæ obligatio in Deo non est: tenetur enim homo vitare periculum proximum peccati, & à fortiori id, ex quo omnino infallibiliter sequetur peccatum. Etenim qua ratione tenetur homo non elicere prauam illam operationem, ita debet auertere periculum proximum illius, & sicut peccatum respectu peccantis est maximum malum, & ideo tenetur ipsum fugere, ita & pericula proxima lapsus. Quare licet probabile, aut moraliter certum videretur homini occasione peccati se futurum cautiorem, & sanctiorem, deberet hanc orationem fundere: *Et ne nos inducas intentationem.*

9. *Non est sufficiens hæc responsio.*

Adhuc tamen præfata responsio non videtur sufficiens; quoniam si alia ratio non obstaret, non esset cur si homo per reuelationem sciret se commissurum postea peccatum grauissimum, si modo non committat minus graue, non posset petere à Deo permissionem minoris culpæ ad vitandam grauiorem. Eaque propter si Deus intelligeretur determinatus ad dandum auxilium, A. vel B. quorum vtrumque erat inefficax, & concesso auxilio A. homo grauius peccaret, iuste posset homo petere vt sibi daretur auxilium B.

10. Alij aiunt nulli hominum licere petere permissionem peccati proprij, aut alieni, quamuis Deus possit velle permissionem peccati Petri v. gr. quia supremus Dominus non alligatur legibus, quibus, nos adstringimur. At non puto repugnare casum, in quo quis licite petat permissionem alieni peccati eo sensu quo Deus illam vult. Neque deiunt qui existiment ita Dauid orasse Psal. 68. cum aiebat: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum.* Vbi sensit Lorinus postulasse vt permitteret Deus lapsum de peccato in peccatum. Addunt nonnulli ex Modernis idem sonare illa verba Psalm. 108. *Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius.* At hoc est petere vt Deus det auxilium infallibiliter inefficax, & ideo negandum est posse hominem petere permissionem peccati formaliter, quatenus permissio est, & infallibiter connectitur cum peccato: quia hoc esset petere vt Deus singulari consilio seligeret vocationes incongruas, quod esse impossibile probatum manet in præcedenti Controuersia.

11. Fatebor tamen non repugnare casum in quo petat homo permissionem peccati alieni, si permissio in alio sensu sumatur: nam potest accipi pro denegatione auxilij robusti, necnon diuinæ prouidentiæ specialis, qua Deus singulari consilio seligit vocationes congruas, qua prouidentia denegata, intra mensuram illam auxiliorum est moraliter impossibile vt homini, quasi forte fœlici contingat auxilium efficax, non quia intra latitudinem prædictæ mensuræ auxiliorum, non inueniantur innumera efficacia, sed quia cuilibet efficaci correspondent intra mensuram illam perplurima; imo & infinita inefficacia: & ideo, vt loc. cit. explicui est impossibile moraliter, vt hic, & nunc detur homini auxilium inefficax, nisi detur auxilium robustius, aut singulari prouidentia seligantur auxilia congrua. Si autem permissio peccati denotet voluntatem, quæ infallibilitate metaphysica conferat auxilium inefficax, nulla ratione à Deo peti potest ipsa permissio peccati. Cuius ratio est, quia Deus nequit ob illam petitionem moueri ad conferendum auxilium inefficax: alioqui de industria illud seligeret, quod esse prorsus impossibile monstratum est loc. cit.

12. Iuxta hæc permissio peccati importat pro materiali ipsam entitatem auxilij inefficacis, & pro formali scientiam conditionatam, qua Deus videt illud auxilium futurum inefficax si detur, & illo posito hominem peccaturum. Vel potest permissio peccati, tam pro formali, quam pro materiali consistere in quadam Dei voluntate sic tendente: *Quamuis videam hoc auxilium fore inefficax, si detur, volo habere voluntatem, quæ determinet ad existentiam illius auxilij.* Hæc enim voluntas de se connectitur infallibiliter cum peccato: quia ponimus peccatum esse, hominem non recte operari cum illo auxilio: non tamen directe dirigitur, aut mouetur directe à scientia illa conditionata; quia eodem modo Deus præberet auxilium illud, quamuis videret esse efficax, licet non retardetur ab illa scientia, ne ipsum præbeat.

13. *Probatur vltrius eadem sententia.*

Sit secunda & principalis difficultas. Permissio peccati nequit à Deo amari ex fine dandi gloriam illi homini, cuius peccatum permittitur, nisi talis permissio ordinetur ad pœnitentiam. At hæc absoluta ordinatio permissionis peccati ad pœnitentiam est prorsus impossibilis, igitur non amatur à Deo permissio peccati ex fine dandi gloriam homini, & consequenter non est effectus prædestinationis. Maior probatur quoniam peccati permissio solummodo conducit mediante pœnitentia ad beatudinem hominum. Minor probatur quia si Deus amaret permissionem peccati in ordine ad pœnitentiam, teneretur velle non tantum permissionem ipsam, sed ipsum peccatum, quia intendens finem debet velle omnia sine quibus finis ipse obtineri nequit, nisi media illa, aut requisita ad ad consecutionem finis intelligantur iam posita; ac proinde Deus intendens pœnitentiam ante præuisum peccatum, vt absolute futurum, deberet necessario amare ipsum peccatum, sine quo dari nequit pœnitentia.

14. *Difficilis huius obiectionis situs.*

Confirmant. Si Deus ante præuisum peccatum vt absolutè futurum posset honeste intendere hominis pœnitentiam, potuisset quoque ipse homo licite peccare, præsertim si per reuelationem nouisset prædictam intentionem Dei, quia non potest esse mala electio, quæ præuisa intentione honesta eligit medium omnino necessarium ad consequutionem finis intenti, quando solum habet electio pro motiuo ipsum motiuum intentionis honestæ.

Hæc obiectio attingit præcipuam difficultatem huius disputationis, quam fusè in sequentibus sectionibus examinabo. Interim aduerto nonnullos ex externis, & domesticis respondisse opus nó esse vt qui vult efficaciter aliquem finem velit omnia ea quæ non intelliguntur posita, & desiderantur ad obtentionem illius finis, sed sufficere si re ipsa ponantur ea quibus positis finis obtinebitur, siue ponantur per permissionem, siue per voluntatem directe terminatam ad illa obiecta. At hoc ipso quod Deus permittat peccatum præsuppositis illis intentione efficaci pœnitentiæ, infallibiliter obtinebitur finis; ergo ex vi illius intentionis necessaria non est voluntas directe terminata ad ipsum peccatum. Hanc responsionem examinabimus postea.

15. Insurgitur adhuc, quia non est, prudentis medici permittere morbum, vt sanetur: igitur Deus non permittit peccatum, vt ipsum per pœnitentiam deleat & hominem sanet. Hæc tamen obiectio leuis est momenti, quin potius potest in contrarium paritas retorqueri: nam quandoque medicus vulnerat tibiam claudicantem, aut vulnerati finit, vt perfectius illam sanet, & aliis modis homi

hominem cruciari permittit, vt perfectam sanitatem restituat. Sanat igitur Deus hominem claudum permittendo, inflictionem vulneris, vt homo perfectius ambulet, & permittit vt in culpam cadat, non quidem præcise vt illam culpam habitualem deleat, sed vt deinceps pauciora, aut nulla peccata grauia illius generis committantur. Ita cœlestis medicus sæpe sanat animas à superbia, vel ignauia.

16. *Proponitur aliud argumentum.*

Postremo solet opponi: Peccatum est maius malum, quam pœnitentia bonum; ergo Deus non permittit peccatum ex affectu pœnitentiæ; quoniam non est prudentis prouisoris permittere maiora mala, vt inde eueniant minora bona. Antecedens probatur, quia innocentia habet maiorem rationem boni, quam pœnitentia; igitur non permittitur peccatum, per quod amittitur innocentia propter finem pœnitentiæ; quoniam id propter quod permittitur aliud, debet esse maius bonum, quam malum id, quod permittitur, alioqui permitteret Deus maius malum propter existentiam minoris boni.

17. *Negatio ad argumentum.*

Huic obiectioni responderi solet peccatum habere plus mali secundum se, & respectu peccantis, quam pœnitentia habet boni: secus vero relatiue ad Vniuersum, alioqui Deus non permitteret peccata. Ratio est quia ex ipsa permissione peccatorum mirabilis assurgit Vniuersi pulchritudo, vt postea dicam. Alij vero aiunt permitti peccatum propter pœnitentiam immediate, & mediate propter beatitudinem. Sed hæc responsio sustinenda non est; quia maius malum est Deo offendere, quam bonum ipso perfrui per visionem beatam.

Sectio II.

Oppositæ sententiæ fundamenta trahuntur in examen.

1. *Sententia affirmatiua, & eius fundamenta examinantur.*

PErmissionem peccati esse effectum prædestinationis docent P. Soarius lib. 3. cap. 8. Granados tract. 6. disp. 5. num. 7. Tannerus disp. 3. quæst. & dub. 3. Pelantius disp. 4. Bannez, & Zumel. 1. part. q. 23. art. 2. & alij communiter. Mouentur quia ex Sacris literis, & Patribus habetur Deū sæpe in bonum alicuius permittere vt homo labatur. Congeruntque varia Augustini testimonia vt lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. *Audeo dicere superbis vtile esse cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, vnde sibi displiceant.* Et lib. de natura & Gratia cap. 28. *Deserit aliquantulum Deus, vnde superbis, vt scias non tuum sed eius esse, & discas superbus non esse.* Neque negare licet permissum fuisse peccatum S. Petri ob magnum bonum inde obuenturum.

2. Tamen hoc fundamentum nimium probare videtur, quia inde fieret permissionem peccati amari à Deo propter finem pœnitentiæ, aut humiliationem quæ esse non possit absque peccato. Quare displicet Soarius dum prædictam sententiam limitat, vt solum ex simplici affectu humilitatis, & quidem talis, quæ nequeat esse absque peccato, oriatur ipsa permissio peccati, adhibetque hanc limitationem ne Deus dicatur amare peccatum. Contra quem insurgit difficultas, quia si sermo fiat de humilitatione de peccato commisso, cum talis actus respiciens pro fine illam humiliationem respiciat finem, qui absque peccato existere nequit, dicendum est Deum, dum illum finem intenderet, non minus debere amare peccatum, quam si intenderet pœnitentiam. Si autem sit humilitas alterius rationis, & independens à peccato, oportet explicare qua ratione permittatur peccatum ad illum finem, & eligatur illud auxilium ad consecutionem talis finis.

3. *Respondetur fundamento.*

Respondetur deinde argumento solum probari permissionem peccati oriri directe, vel indirecte à complacentia in bonis, quæ consurgent, si permittatur, quatenus non impeditur peccatum, quod impediretur à Deo, siue non permitteretur, si occasione peccati bona illa non essent obuentura: hoc enim non est amare peccatum; sed minus retardari ab illo impediendo. Sic complacentia quam Petrus v. gr. habet in existentia filij primo geniti, præstat vt minus impediat mortem alterius Filij, quem mittit inire prælium valde periculosum, non missurus illum vt bellum committeret, nisi primogenitus existeret. Hæc quæ postea plenius declaranda sunt colliguntur ex Augustino *Augustinus.* locis cit. & lib. de natura, & Gratia cap. 24. & 25. necnon lib. de Corrept. & Grat. cap. 10. ibi: *Saluberrime confitemur Deum Dominumque rerum omnium, qui creauit omnia bona valde, & mala ex bonis exoritura præsciit, & sciuit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere etiam de malis benefacere, quam mala esse non sinere: sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, vt in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset gratia beneficium.* Solum ergo contendit à Deo non fore permittenda peccata nisi præuideret quid boni facturus esset Deus ipse occasione peccati, quia complacentia in illo bono efficit ne impediatur culpa, quæ alioqui impediretur. Ideo lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 1. notat Deum creasse Adamum *simul præ quid boni de malo eius esset facturus,* & nihilominus plures ex illis qui prædicto argumento muniuntur, non concedunt permissionem peccati Adæ fuisse effectum prædestinationis eiusdem Adami.

4. *2. Argumentum.*

Secundo arguunt. Permissio peccati potest oriri ab intentione efficaci gloriæ, quin ametur ex intentione pœnitentiæ, ergo potest esse prædestinationis effectus. Antecedens probatur, quia potest Dare auxilium, quod re ipsa est inefficiax ex intentione vt homo non peccet, sed recte operetur cum illo, & pariter ex intentione efficaci pœnitentiæ sub conditione quod homo peccet: quia in hac intentione conditionata pœnitentiæ nullum apparet inconueniens. Quapropter sic potest prædefiniri perseuerantia finalis in gratia, quia illa voluntas vult vt homo recte operetur, & sic infallibiliter salutem consequatur, vel infallibiliter postea pœniteat, & gloriam obtineat, si modo peccauerit.

5. Hanc voluntatem multis retro annis meis auditoribus proposui, & non semel in publicis concertationibus propugnaui, eamque Recentiores nonnulli, postea sunt amplexati, quamuis non explicent, qua ratione Deus ex intentione efficaci gloriæ conferat auxilium inefficax, vt obtineat finem efficaciter intentum: quoniam hoc esse videtur quasi tentando incedere, & cum ignorantia euentus futuri. Qua eadem obiectione refutanda videtur altera pars: quoniam si Deus intendit efficaciter pœnitentiam sub conditione quod homo ille antea peccet posito illo auxilio, supponitur ita conditionate tendere, quia non præscit pro illo signo inefficacitem illius auxilij: quia omnis voluntas conditionata prudens requirit vt pro priori præscindatur à positione conditionis, vel à carentia

tia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia talis positionis vt dictum est in tract. de Voluntate Dei. Huic obiectioni respondebimus postea, constatque solutio ex dictis in secunda controuersia, in qua late examinani illa signa præcisionis.

6. 3. Argumentum. Tertio argumentantur. Non repugnat Deum ante præuisum peccatum vt absolute futurum velle permissionem illius ex fine pœnitentiæ; ergo non est cur peccati permissio sit excludenda ab effectibus diuinæ prædestinationis, & minime numeranda inter ipsos. Antecedens probant: quia vt possit pœnitentia præfiniri absque præfinitione peccati, sufficit vt peccatum sit præuisum futurum vi libertatis creatæ. Quod autem illud non sit præuisum vt futurum scientia absoluta, sed solum conditionata, nil refert quia etiam per scientiam conditionatam infallibiliter supponitur vi libertatis creatæ si ponatur ille actus primus libertatis.

7. Neque ex eo quod Deus, anticipet remedium illud pœnitentiæ, antequam præuideat peccatum vt absolute futurum plus influit in actum prauum, quam si remedium illud non anticipasset; quoniam ex tali anticipatione remedij solum fit dare necessitatem permittendi peccatum iam præuisum futurum vi libertatis creatæ: hoc autem minime facit vt Deus per tale decretum magis in peccatum influat, quam influeret, si haberet ex fine alio decretum permittendi peccatum, & non ex fine præparandi illi remedium: nam ex quocumque fine Deus statuat constituere hominem illum sub illis circunstantiis, in quibus scientia conditionali præuidit Deus hominem illum peccaturum, eadem necessitate (quæ solum est consequens) sequetur illud peccatum. Neque dubium quin possit Deus constituere hominem in illis circunstantiis, sub quibus videtur peccaturus, absque eo quod peccatum velit, ac proinde poterit in remedium peccati prædefinire pœnitentiam.

8. Sed neque hi explicant (vt omittamus difficultates alias, quas postea abunde discutiemus) qua ratione Deus ante præuisum peccatum vt absolute futurum possit intendere pœnitentiam, quin de industria seligat auxilium inefficax, quod non daret, si præuideret fore efficax. Neque mhi probabile est quod pronunciat noster Amicus hic disput. 15. sect. 5. num. 167. nempe Deum prius statuisse constituere hominem in iis circunstantiis, in quibus illum præuidit peccaturum, & deinde præuidisse scientia conditionata hominem sub illa conditione peccaturum, & postea prædefinisse remedium ipsum peccati. Non, inquam, hoc est verisimile, non solum, quia scientia conditionalis nostrorum actuum liberorum præcedit omnem actum liberum Dei, sed quia posito decreto constituendi hominem sub illis circunstantiis illa scientia non erit conditionalis, sed absoluta; quia præuidetur conditio ipsa iam posita.

9. P. Ariaga. Ait nihilominus P. Arriaga disput. 83. sect. 4. num. 32. Idem argumentum fieri in decreto efficaci terminato ad pœnitentiam, quamuis præuideatur peccatum vt absolute futurum: quoniam absolute amatur pœnitentia, & non amatur præteritio peccati, quamuis sit essentialiter requisita ad pœnitentiam: igitur non omnis qui rem aliquam efficaciter amat, debet amare omnia, quæ ad existentiam talis rei essentialiter requiruntur. Neque valet, inquit, si dixeris, quando post præuisum peccatum amatur pœnitentia, potius odio haberi peccatum, quia amatur destructio præexistentis peccati; quando ante præscientiam peccati vt absolute futuri amatur absolute pœnitentia, potius amari existentiam peccati, quia ille amor tendit ad ponendum, quod non præsupponitur positum, & requiritur ad existentiam finis. Non inquam, opponit ipse, hæc responsio prodest, quia etiam in hoc postremo casu vidit Deus per scientiam mediam illud peccatum infallibiliter futurum sidetur tale auxilium, & pariter nouit necessariam non esse ad existentiam peccati aliam voluntatem Dei præter permissiuam; quia voluntas finis non includit in se voluntates mediorum, nisi solummodo illas, quæ per se requiruntur ad existentiam finis.

Existimo nullam esse paritatem ab amore pœnitentiæ, qui præsupponit præscientiam peccati vt absolute futuri, ad amorem pœnitentiæ ante præuisionem peccati vt futuri absolute: quoniam intentio quæ præuidet aliqua media iam posita potest non esse absoluta respectu illorum mediorum, & modificata respectu finis, quatenus amor fertur in finem ex suppositione illorum mediorum vt præexistentium, qui amor non tendit affectiue in suppositionem, sicut amor conditionatus non amat, neque tenetur inducere existentiam conditionis. At absolutus amor finis non præsupponens existentiam alicuius prærequisiti ad consecutionem necessario amat illud requisitum, vel infert amorem illius, vt postea probabo. 9.

10. Quarto mouentur alij, & confirmant præcedens argumentum: omnia opera supernaturalia iustorum sunt à Deo efficaciter prædefinita ancedenter: At interea in pluribus prædestinatis includitur pœnitentia de mortalibus; igitur ante præuisum peccatum prædefinitur pœnitentia, & consequenter non est cur permissio peccati non sit effectus prædestinationis. Maiorem probant quia talis efficax prædefinitio pertinet ad perfectissimã prouidentiã: quoniã propter eandem causam perfectissimæ prouidentiæ est à Deo prædefinita cuiuslibet peccati permissio. Confirmant, quia nullum peccatum Deus permittit nisi propter aliquod maius bonum ex eo colligendum. Quod probari potest ex Basilio *homil. 9. Quod Deus non sit author malorum.* Vbi ostendit Deum permittere peccata aliorum ad vtilitatem suorum electorum, quia ex ipsis alienis peccatis colligunt electi plurimas vtilitates, quas Deus intendit. *Quemadmodum medicus, vtitur viperæ veneno ad salutarem medicamentorum præparationem.* Idem habet in Psal. 28. ad illa verba: *Vox Domini præparantis ceruos.* Aiunt hi pro sua sententia non posse stare Soarium dum pronunciat antecedenter fuisse à Deo efficaciter prædefinita omnia merita prædestinati, quia interea in omnibus fere prædestinatis enumeranda est pœnitentia de mortalibus. In eandem sententiam aiunt vel inuitum consensisse P. Molinam 1. part. q. 27. disp. 1. art. 5. disp. 1. memb. 8. dum vnico actu efficaci totum hunc ordinem præfinitum fuisse putauit.

11. 4. Argumentum & præcedentis confirmatio. Respondetur facile prædefinitionem efficacem pœnitentiæ ante præuisum peccatum vt absolute futurum non pertinere ad perfectissimam Dei prouidentiam, quia (vt contendunt sectatores oppositæ sententiæ) teneretur Deus velle peccatum. Qua ratione non permittat Deus peccatum nisi propter maius Vniuersi bonum, explicui non semel, & adhuc in hac disputat. declarabitur infra. Quæ proferunt ex Soario non videntur ad rem, quia non probant Deum prædefinire pœnitentiam ante præuisum peccatum vt absolute futurum quia

quia satis est si post præuisum peccatum prædefiniat pœnitentiam cuiando efficaciter existentiam pœnitentiæ ex vi voluntatis efficacis eiusdem pœnitentiæ. Neque P. Molina admisit illud decretum indiuisibile virtualiter prædefiniens absolute, & efficaciter omnem seriem rerum huius Vniuersi; sed ad summam per illud decretum primum prædefiniuit pœnitentiam sub conditione peccati; quoniam (vt in prima Controuers. monstraui) expresse admittit ibi articulo 3. voluntates alias immediate executiuas mediorum liberorum, aut finis.

13. Damasc. Hæc sunt quæ afferri solent pro vtraque sententia, & apud omnes certum esse velim Deum permittere peccata propter medicinam superbiæ, siue propter sanitatem humilitatis, ac propriæ diffidentiæ. Hoc enim expresse docent Damascenus 2. fidei capit. 29. *Permittitur*, inquit, *quis quandoque in turpem incidere actionem ad emendationem deterioris affectus: verbi causa: quis est elatus in virtutibus, & recte factis suis; hunc sinit Deus in adulterium prolabi, vt per casum, in cognitionem propriæ infirmitatis veniens, humiliatus confiteatur Domino.* Haud aliter Irinæus lib. 4. aduersus hæreses c. 74. prope finem affirmat Deum permittere peccata nostra vt erudiamur, & emendemur: *Deo*, scribit, *magnanimitatem præstante in apostasia hominis, homine autem erudito per eam, quemadmodum & Propheta ait: emendabit te abscessio tua, præsimente Deo omnia ad hominis perfectionem, vti & bonitas ostendatur, & iustitia perficiatur.* Non dixit Deum præfiniisse humiliationem, seu perfectionem, sed præfiniisse circunstantias in quibus homo præuidebatur peccaturus ad ipsius hominis humiliationem seu perfectionem.

Sectio III.

Nequit permissio peccati esse effectus prædestinationis ex præintenta efficaciter pœnitentia ante præuisum peccatum.

1. VNum ex potissimis fundamentis negandi Deo efficacem intentionem pœnitentiæ ante præuisionem peccati sumitur ex repugnantia illius affectus cum alio, per quem Deus serio persuadet nefiat peccatum, quod argumentum, licet non sit efficax, vt proponitur à bene multis omnino reiicientibus quamlibet voluntatem in Deo de se infallibiliter connexam cum peccato ante præuisionem peccati vt absolute futuri (quod nobis maxime displicet) tamen aliunde id nos reddemus firmissimum multiplici confirmatione, variisque exemplis. Hoc probatur primo, quoniam voluntas illa, per quam Deus applicat media ex sincera voluntate nostræ bonæ operationis, & vt homo non peccet, intenderet frustrationem diuinæ voluntatis efficacis erga pœnitentiam; siquidem vellet carentiam peccati, & ad hoc applicaret media: At impossibile est Deum intendere frustrationem suæ voluntatis efficacis, & applicare media in ordine ad finem, quo obtento sequeretur frustratio suæ voluntatis efficacis, ergo impossibile est Deum etiam voluntate inefficaci pœnitentia applicare media ex fine pœnitentiæ ante præuisum vt absolute futurum. Manifestumque est defectum peccati in tali casu fore frustrationem illius intentionis efficacis pœnitentiæ. Probatur assertum. 1.

2. Confirmatur. Quælibet efficax intentio frustratur, dum redditur impossibilis executio obiecti intenti: Atqui per carentiam peccati redditur impossibilis vera pœnitentia de tali peccato vt commisso, quæ pœnitentia est, vt supponimus, obiectum præ intentum; igitur voluntas, quæ præsupposita intentione efficaci pœnitentiæ applicaret media vt homo non peccaret, intenderet frustrationem illius intentionis efficacis, & ad id media applicaret. Hoc argumentum ita alij proponunt, si Deus ante præscientiam peccati vt absolute futuri velit efficaciter existentiam pœnitentiæ, nequit postea displicere in existentia peccati; qui enim efficaciter vult finem nequit displicere in positione alicuius omnino requisiti ad consequendum finem, siquidem natura actus efficacis circa finem mouet ad ponendum requisitum, & ad gaudium de positione eiusdem prærequisiti. Quod rursus ita declarant: Qui efficaciter amat finem aliquem, nequit serio prohibere ne ponatur aliquid omnino prærequisitum ad existentiam talis finis; igitur si Deus efficaciter amaret pœnitentiam ante præscientiam peccati vt futuri, non posset serio prohibere peccatum, & minari pœnam illud committenti. Confirmatur. 2.

Respondet Arriaga hoc argumentum esse leue propter principium cui inædificatur; quia supponit stare non posse cum amore efficaci obiecti inefficacem complacentiam circa idem, quod procul distat à vero: nam mercatori displiceat proiectio mercium in mare, quam nihilominus amat efficaciter, igitur nisi aliunde obstaret, posset Deus in ipsa pœnitentia efficaciter amata habere displicentiam inefficacem; ac proinde potest à fortiori habere inefficacem displicentiam in peccato, quod nulla ratione amat. Rationem affert, quoniã amor ille efficax pœnitentiæ, quamuis efficax sit, non est vndequaque voluntarius, quia Deus, quantum ex se est vellet, vt hic, & nunc non esset pœnitentia necessaria illi homini: tamen quia videt illum ita esse dispositum vt nisi confundatur, & humilietur interueniente pœnitentia de aliquo peccato minori, non sit vitaturus plura alia grauiora, ad euitandum maius malum decernit pœnitentiam, quam videt vtilem ad humiliationem. Quod si amor efficax obiecti dat locum displicentiæ circa idem obiectum, vel amori inefficaci circa contrarium obiectum, non erit cur præsuppositio amore efficaci pœnitentiæ non possit Deus posprohibere peccatum, in quo maxime displiceat. Respondet Arriaga. 2.

At hæc responsio nulla est, si proponatur obiectio sub terminis supra à nobis positis: non enim agimus de qualibet volitione inefficaci tendenti in obiectum oppositum, sed de volitione aliquatenus efficaci, quatenus efficaciter applicat media ad consecutionem finis oppositi: qui enim efficaciter amat proiicere merces in mare vt vitam seruet incolumen, nequit applicare efficaciter media eo fine vt impediatur proiectio ipsa mercium in mare, neque potest animo sincero persuadere seruo vt impediat re ipsa talem proiectionem, aut illi præcipere vt apponat impedimentum proiectioni, vt cuilibet attendenti manifestum fiet; quia illa suasio sincera tenderet vt applicarentur media quæ impedirent efficaciam alterius voluntatis, & ipsa suasio, & præceptum esset quædam applicatio med., ad frustrandam præcedentem voluntatem efficacem. Consequenter nequit quis serio præbere consilium ne ponatur medium requisitum ad consecutionem finis, quem efficaciter intendit. Fit nulla respons. 3.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Cum igitur Deus consulat, præcipiatque, ne fiat peccatum requisitum omnino ad illam pœnitentiam, necessario cogimur fateri Deum non intendere efficaciter talem pœnitentiam. Nemoque hominum sincere persuaderet alteri ne faceret opus aliquod, si supponat tunc persuadere eidem homini vt faceret opus illud; quia hoc est applicare media ad obtinendos simul fines omnino oppositos: Igitur à fortiori nequit homo simul efficaciter velle vnum finem, & persuadere serio ne ponantur media requisita ad finem, aut applicare media ad obtentionem finis omnino oppositi. Quis dubitet non posse Petrum verbi gratia, facere hunc affectum efficacem: *Volo vt Petrus faciat hoc opus, & simul volo sincere petere ab ipso ne illud faciat:* hoc enim esset petere vt frustraretur efficax intentio ipsius hominis petentis. Igitur nequit Deus efficaciter intendere pœnitentiam ante præuisum peccatum, & simul petere ab homine ne peccet; quia per eundem actum ita intenderet pœnitentiam, & vellet petere ab homine ne peccaret illique præciperet vt poneret carentiam peccati, peteret Deus vt frustraretur illa diuina intentio efficax pœnitentiæ.

6. Quare si Deus pro priori signo præfiniret efficaciter pœnitentiam ante præscientiam peccati futuri, & in sequenti signo vellet suadere homini ne committeret illud peccatum, & vellet applicare media ne existeret pœnitentia, vel ne existeret culpa requisita ad pœnitentiam, non posset non retractare saltem virtualiter in sententia aduersariorum priorem actum efficacem terminatum ad pœnitentiam. Ideoque Deus non posset velle in illo casu ne existeret peccatum eo fine, seu motiuo ductus ne existeret pœnitentia, sed actus incompossibilis cum illa pœnitentia, ac poinde nullo modo posset post intentionem illam efficacem pœnitentiæ velle applicare media eo fine vt non existeret peccatum, sicut non potest efficaciter velle pœnitentiam, & pariter applicare media sincero desiderio ne detur ipsa pœnitentia, quæ paritas satis probat intentum, quoniam ex defectu peccati non minus sequitur frustratio illius intentionis, quam ex defectu pœnitentiæ: nã prior defectus secum affert infallibiliter secundum. Antecedés cui innititur cõsecutio paritatis videtur certissimum, quis enim existimet posse hominem efficaciter intendere finem, & per eundem actum, vel per alium concomitanter se habentem applicare media ne obtineatur ille finis, sed alter omnino contrarius: hoc enim esset applicare media per diuersos actus ad obtinenda duo contradictoria, quod non minus implicat, quam sincere applicare media ad consecutionem alicuius impossibilis: siquidem antecedenter ad talem applicationem mediorum præuidetur impossibilitas consequendi duo contradictoria, ac proinde sicut repugnat vt per vnicum actum quis applicet media ad consecutionem rei impossibilis, ita implicat vt per duos actus concomitanter se habentes applicentur media ad consecutionem duorum finium incompossibilium, non minus quam si per vnicum actum applicarentur illa media ad positionem vtriusque contradictorij: alioqui etiam homo verbi gratia mercator dum iactatur nauis, quamuis haberet voluntatem efficacem proiiciendi merces in mare, ne periclitaretur vita simul, aplicaret media, & re ipsa causaret illa ne merces in mare proiicerentur.

7. In Deo etiam specialis est ratio, quoniam non videtur optimi legislatoris seu prouisoris, intendere efficaciter finem, & prohibere subditis appositionem requisiti ad consecutionem finis præintenti. Sed Deus est optimus legislator & prouisor, igitur non ita itendit efficaciter pœnitentiam ante præscientiam peccati vt absolute futuri, & pro signo sequenti prohibet peccatum, & suadet ne fiat ille actus omnino requisitus ad consequutionem finis præintenti. Potest quidem esse prudentis medici intendere efficaciter medicinam ante morbum, & permittere morbum, non præcise vt sanet morbum illum, sed vt præseruet à grauioribus morbis; prudenter namque admittitur minor morbus, vt impediatur alter nimis grauis: At intendere finem efficaciter, & aliunde prohibere positionem requisiti ad consequendum finem nequit esse prudentis legislatoris, & prouisoris, neque suadere ne ponatur medium requisitum ad obtinendum finem, quem efficaciter intendit.

8. *Explicatur aliter vis argumenti.* Aliter explico robur præcipui argumenti. Has propositiones, quasi prima principia libet proponere: *Electio orta ab aliqua intentione nequit per se, & intrinsece tendere in finem oppositum, neque medium ortum ab electione potest tendere magis in finem oppositum fini intentionis.* Ergo ex intentione pœnitentiæ nequit Deus eligere media ex affectu consequendi id, per quod fit impossibilis pœnitentia. Ideo namque ex illa efficaci intentione pœnitentiæ nequit oriri auxilium efficax, quo vitetur peccatum, quia tale auxilium non posset existere absque frustratione illius intentionis: ergo etiam ex efficaci illa intentione pœnitentiæ nequit dimanare voluntas electiua, quæ tendat in finem oppositum fini intentionis.

9. *Declaratum vlterius.* Quod rursus sub aliis terminis declaratur. Deus plus amat carentiam peccati, quam pœnitentiam; ergo non intendit efficaciter pœnitentiam nisi ex suppositione peccati vt absolute futuri. Antecedens probatur; nam qui media applicat ad conquendum finem plus amat finem, quam carentiam existentiæ illius finis, aut existentiam finis oppositi: nemo enim vere conatur in finem aliquem nisi plus appretiatiue diligat finem illum; ergo si Deus præsuppositia intentione illa efficaci pœnitentiæ ante præuisum peccatum vt absolute futurum amaret efficaciter pœnitentiam ex vna parte, plus amaret pœnitentiam, quam carentiam peccati, & aliunde plus amaret carentiam peccati, quam ipsam pœnitentiam: nam qui efficaciter amat finem, plus amat existentiam ipsius finis, quam carentiam alicuius requisiti ad existentiam finis, vt videtur per se notum, & aliunde qui applicat media ad consequendum finem contrarium, siue contradictoiũ, plus amat finem illum contrarium, siue contradictorium: Sed Deus præsuppositia illa efficaci intentione pœnitentiæ applicat media ne sequatur peccatum: ergo etiam facta illa suppositione plus amat carentiam peccati quam pœnitentiam.

10. Eaque propter neque inefficax intentio pœnitentiæ mouet ad applicanda media in consecutionem illus finis: nam intentio sincere applicans media ad consequendum finem aliquem, non prohibet sincere existentiam alicuius requisiti ad consecutionem finis, nec media applicat in finem oppositum. Omniaque argumenta, quæ contra intentionem efficacem pœnitentiæ ante præuisum peccatum vt absolute futurum fieri possunt, retorqueri possunt contra inefficacem affectum erga illam; sicut enim se habet intentio efficax ad electionem efficacem, ita inefficax intentio

ad inefficacem electionem, vt magis explicabitur postea.

11. Hæc argumenta, si bene perpendantur, suadebunt non stare in Deo cum volitione sincere applicante media ne fiat peccatum, intentionem illam efficacem pœnitentiæ ante præuisum peccatum, vt absolute futurum, quamuis dicatur pro signo illo volitionis tendentis in carentiam peccati, suadentis ne committatur, illudque prohibentis, præscindi ab intentione pœnitentiæ: nam adhuc voluntas applicans media ex fine bonæ operationis, & carentiæ peccati intenderet frustrationem illius intentionis, quatenus intenderet id cuius consequutio esset frustratio prioris intentionis, & applicaret media ad consequendum id, per quod fieret impossibilis assecutio finis intenti à Deo, quod à Diuina voluntate est relegandum, quia plurimis titulis imperfectionem includit. Sequela probatur quoniam ex vi illius intentionis debet existere electio ordinans media ad finem, quin pro tunc præscindatur à tali intentione, ac proinde procedunt argumenta, quæ nuper appositi contra communem sententiam, quæ nihil curat de illa præcisione. Et quamuis admitteretur illa præcisio, ita vt electio præscinderet de facto ab illa intentione, adhuc procederent argumenta adducta; quia nemo prudenter intendit efficaciter finem aliquem præsciens se habiturum voluntatem, quæ per se directe intendat carentiam alicuius prærequisiti ad existentiam illius finis, & se prohibiturum existentiam medij necessarij ad consequendum finem. Ad quid enim intenditur finis, si præuideatur sincere suadendum esse ne ponatur finis ille, siue ne existat medium requisitum ad consecutionem illius finis. Videt Deus se consiliis, terroribus, præceptis obligantibus in conscientia, & pœnam comminantibus, curaturum ne fiat peccatum, & consequenter ne existat pœnitentia, igitur imprudenter antecedenter vellet efficaciter pœnitentiam.

13. Consequenter quoque præuideret Deus, si intenderet efficaciter pœnitentiam Petri v. g. ante præuisum peccatum ipsius Petri, postea pro alio signo se habiturum voluntatem quæ eo tenderet vt nunquam præextitisset illa voluntas efficax pœnitentiæ, vel vt frustraretur voluntas illa; quia tenderet voluntas sequens vt peccatum non existeret, & applicaret media vt existeret carentia peccati, qua posita deberet non extitisse voluntas illa efficax pœnitentiæ, vel omnino frustraretur.

14. Illud quoque aduertere sit, nempe debere admitti in opposita sententia, Deum applicare media ex fine boni operis, & carentiæ peccati etiam pro signo, in quo non præscinditur ab illa intentione efficaci pœnitentiæ. Etenim cum intelligitur volitio Dei executiua gratiæ diuinæ auxiliantis, nempe illustrationis intellectus, & affectionis voluntatis, non præcinderetur ab illa intentione efficaci pœnitentiæ mouente immediate ad hanc electionem: quoties enim datur vera electio, non præscinditur ab intentione finis, vt patet: Atqui illustratio illa intellectus, & affectio voluntatis data a Deo ex fine salutis nostræ, vt bene operemur, & non peccemus: ideo namque Deus vult vt appareat quod latebat, & delectet quod non delectabat, vt sic bene operemur, conuertamur ad ipsum, semperque de facto præstat auxilium ex fine nostri boni operis.

15. Hæc omnia sufficienter ostendunt in eo defecisse aduersarios, quia non considerarunt voluntatem applicantem media in ordine ad finem, & reipsa causantem media sufficientia, licet posset non esse efficax respectu finis, non esse omnino inefficacem; quoniam efficaciter applicat media in ordine ad finem, quæ efficacitas etiam pugnat cum efficaci intentione finis oppositi. Fatemur ergo libenter cum aduersariis, quamuis voluntates efficaces erga fines oppositos non possint coëxistere simul in eadem voluntate, posse voluntatem finis coniungi cum aliqua complacentia, seu velleitate erga finem oppositum: attamen voluntas applicans sincere media ad finem (quæ media est inter illam velleitatem, & voluntatem efficacem finis) etiam pugnat cum voluntate efficaci finis oppositi. Sic etiam potest inefficax velleitas, seu complacentia tendere in aliquod impossibile; non tamen possunt applicari media ad proprie causandum aliquod impossibile. Est ergo manifesta differentia inter nudam complacentiam, & voluntatem causatiuam mediorum in ordine ad finem, quia nemo potest applicare media ad consequendum finem, quem iudicat impossibilem, licet possit habere inefficacem complacentiam, seu velleitatem in ordine ad impossibilia.

16. Propter eandem rationem [vt communiter docent Theologi] qui certo sciret suam futuram reprobationem non posset applicare media ex fine salutis consequendæ, licet posset habere complacentiam aliquam erga consecutionem salutis. Atqui ex suppositione illius intentionis efficacis pœnitentiæ est omnino certum hominem peccaturum; ergo Deus non posset applicare media eo fine vt homo non peccaret. Sic etiam licet medium aliquod deseruire possit ad consequendos fines aliquos incompossibiles, nequit tale medium applicari ad consequendos illos fines oppositos, & omnino incompossibiles, quamuis complacentia aliqua simplex versari possit erga consecutionem illorum finium incompossibilium.

Sectio IV.

Alio fundamento stabilitur assertum.

1. *Alia probatio* SIt iam aliud præcipuum fundamentum nostræ sententiæ asserentis non posse à Deo prædefiniri efficaciter pœnitentiam ante præuisionem peccati vt absolute futuri. Intentio efficax pœnitentiæ eliciendæ pro instanti B. mouet ad dandum auxilium inefficax pro tali tempore, & ad eligendum illud medium vt vtile ad consecutionem finis: At hoc implicat, ergo impossibile est Deum prædefinire pœnitentiam ante præuisionem peccati vt futuri. Minor probatur; quia necesse est vt illa intentio moueat ad ponenda media, sine quibus non existet pœnitentia, ac proinde mouet ad eligendum auxilium inefficax, quod non daretur, si præuideretur efficax, ac proinde necesse est vt cognitio inefficacitatis auxilij, & peccati futuri sub conditione inclinet diuinam voluntatem, ad eligendum illud medium, & per consequens amatur illud medium propter vtilitatem, quam habet ad finem, non solum præcognitam; sed etiam directe amatam, quod non stat quin ametur ipsum peccatum: non enim est vtile auxilium illud nisi medio peccato.

2. *Occurritur facto argumento,* Tritum est hoc argumentum, & facile elidi-tur ab aduersariis, nisi maiore luce detegatur robur ipsius. Etenim authores oppositæ sententiæ occurrunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

occurrunt obiectioni dicentes necessarium non esse vt ametur medium formaliter vt vtile ad cõsequendum finem ; satis enim erit, si prægnoscatur vtilitas medij, quamuis medium intrinsece ametur propter alium finem; quia ratione intentionis extrinsecæ illa electio esset propter finẽ illum, eo quod ab intentione pœnitentiæ, præsupposita cognitione vtilitatis medij, oriatur illa electio, quæ non est formalis electio ; sed materialis. Sic actus imperatus qui intrinsece pertinet ad misericordiã, quia respicit obiectum formale ipsius misericordiæ, oritur ab actu charitatis non respiciente obiectum misericordiæ. Propter hæc oportet accuratius proponere argumenti robur, & discrimen afferre inter actum imperantem, & imperatum ex vna parte ; & intentionem, electionemque ex alia, quod modo præstandum erit.

3. *Probatur argumentum.* Cognitio itaque repræsentans bonitatem obiecti, ad cuius executionem mouet, non inclinat nisi vt ametur illa bonitas; ac proinde cognitio repræsentans bonitatem obiecti sub tali ratione formali, sicuti non mouet nisi vt ametur illa bonitas, ita neque mouet vt ametur sub alia ratione formali. Vt hoc melius percipiatur, apponendus est casus (quorem hanc non semel declaraui) in quo sint in vnico intellectu duæ cognitiones, quarum altera repræsentet potionem istam solummodo vt vtilem ad sanitatem ; altera vero eandem potionem repræsentet tantummodo vt dulcem, & delectabilem : nam in hoc euentu, in quo prior notitia repræsentat potum solum vt conducentem ad sanitatem, nequit talis cognitio mouere vt ametur potus ille, quia dulcis est ; ergo quamuis cognitio aliqua repræsentet potum illum, vt in se dulcem, necnon vt vtilem ad sanitatem, distinguenda erit in cognitione illa duplex quasi formalitas, & potest vna formalitas, quatenus repræsentat suum obiectum mouere, quin moueat altera, ac proinde si cognitio illa, quatenus repræsentat formaliter vtilitatem potionis illius ad sanitatem, ita dirigat, ac moueat ad eligendum potum illum, ita vt deficiente cognitione illa vtilitatis, provt fertur formaliter in vtilitatem ipsam, non amaretur potus ille qua dulcis est. Igitur si cognitio vtilitatis huius auxilij ad finem pœnitentiæ moueat Deum ad electionem illius auxilij, ita vt non amaretur ipsum nisi vtile esset mediante peccato ad pœnitentiam ; quamuis simul repræsentetur bonitas alia per illam notitiam, quæ reperiatur in ipso auxilio, non amatur illud auxilium intrinsece propter aliam bonitatem præcise, sed quia vtile est ad pœnitentiam : Sed nequit amari illud auxilium intrinsece, quatenus vtile est ad pœnitentiam, nisi ametur ipsum peccatum, vt communiter fatentur aduersarij ; igitur si Deus prædefinire posset pœnitentiam ante præuisum peccatum vt absolute futurum, Deus amaret ipsum pecccatum, quia amaretur intrinsece auxilium reipsa inefficax, quatenus infallibiliter conduceret ad pœnitentiam, & talis conducentia includit actum prauum, nempe ipsum peccatum.

4. *Quibus innitatur robur argumenti.* Ex duplici capite originem ducit efficacitas huius argumenti. Primo ex ratione speciali illius medij vt vtilis ad pœnitentiam infallibiliter, quia non habet illam vtilitatem de se, sed à peccato ipso futuro sub conditione existentiæ illius auxilij, ac proinde formaliter amatur peccatum, si vtilitas illa amatur intrinsece, & formaliter. Secundo, quia nequit vtilitas medij amari quatenus vtile est ad finem, quin ametur finis in quem deseruit, ac proinde si amaretur auxilium inefficax quatenus conducit ad pœnitentiam, non solum amaretur ipsa pœnitentia, sed etiam peccatum, quoniam amaretur ipsum auxilium, seu medium amore electionis, provt differt ab amore intentionis terminato ad illud medium. Potest quidem in aliqua re inueniri aptitudo ad consequendam aliam, vt in scientia sacrorum canonum est aptitudo ad Episcopatũ, & potest quis velle fieri aptus ad Episcopatum absque amore illius, & cum firmo proposito recusandi Episcopatum, quamuis offeratur, & in hoc casu voluntas illa addiscendi sacros canones potius est intentio finis, quã electio: at electio per se ordinãs medium ad alium finem nequit esse intentio; quia tota ratio eligendi est ipse amor finis, vt iam explico.

5. Consideranda est ratio formalis propter quã aliquid amari dicitur : nam si amatur aliquid propter aptitudinem, quam habet vt illo posito obtineatur aliud, non opus est vt ametur illud aliud, ad cuius consecutionem est aptum ; vt patet in casu nuper posito ; quia cum tali amore erga aptitudinem, & capacitatẽ habendi aliud, stat dilplicentia erga alterius possessionem : Si autem ametur medium seu causa quia infallibiliter infert effectum, nequit amor illius medij, seu causæ non esse aliquis amor saltem virtualis ipsius effectus ; quia licet demus formaliter solum amari infallibilitatẽ, quam habet medium, seu causa ad inferendum effectum, & illũ amorem non ferri formaliter in ipsum effectũ; tamẽ ita fertur in medium, seu causam, vt ex vi amoris circa causam, & ex vi inferendi existentiam illius non possit esse voluntas, qua amans, quantum est de se, velit ne existat effectus. Sic etiam mala esset voluntas, qua ex vi affectus in finẽ pœnitentiæ excluditur voluntas, qua Deus, quantũ de se est, vult ne existat peccatum. Itaque si ametur hoc *propter aptitudinem*, ad causandum aliud, amatur formaliter aptitudo ipsa ; si autem ametur hoc *propter causationem, aut existentiam alterius*, amatur formaliter ipsa causatio siue existentia alterius: quod si ametur hoc *quia omnimoda infallibilitate infert aliud*, amatur formaliter vis illa inferendi aliud, & quia in illa vi continetur tanquam in causa omnino infallibili illud, consequenter amatur saltem virtualiter illud aliud, quia illud motiuum est ipsa infallibilis vis inferendi aliud.

6. Hinc est vt actus electionis, quia respicit medium, ita vt illa electio non possit habere rationem intentionis respectu illius obiecti, amet medium propter causationem, seu existentiam finis, ac proinde formaliter amat ipsam causationem, seu existentiam finis : si enim ratio formalis intrinsecè amandi medium, non esset causalitas, aut existentia finis, illè amor de se non potius esset electio, quam intentio, sed esset indifferens vt non præsupposita priori intentione esset intentio respiciens pro fine id, quod respicit modo tanquam medium : hoc autem admitti non potest, quoniam ille actus qui modo est electio, ab intentione finis participat quemdam modum tendendi in medium, qui sit ex natura sua proprius electionis, & ipsa intentio ex sua natura modo quodam appretiatiuo magis æstimat finem cæteris paribus, quam æstimatur ex propria natura medium ab electione; quia ratio tota amandi medium est ipse finis. Sic conclusio procedens ex præmissis ex natura sua est conclusio, & non est indifferens vt habeat rationem primi principij, vel conclusionis,

conclusionis, quia participat claritatem à præmissis, & certitudinem, & ob id nequit esse clarior, aut certior ipsis præmissis.

7. *Corollarium.* Hinc est, vt ille actus qui dicitur electio habeat aliquam rationem intentionis respectu finis præintenti, quia intrinsece non sistit in ipso medio, sed postquam per intentionem finis est amatus, iterum per electionem formaliter amatur finis, vt expresse notauit S. Thom. 1. 2. quæst. 12. art. 4. ibi: *Respõdeo dicendum quod motus voluntatis in finem, & in id, quod est ad finem, potest considerari dupliciter: vno modo secundum quod voluntas fertur absolutè, & secundum se, & sic sunt simpliciter duo motus voluntatis in vtrumque. Alio modo potest considerari secundum quod voluntas fertur in id, quod est ad finem ; cum enim dico, volo medicinam propter sanitatem, non designo nisi vnum motum voluntatis : cuius ratio est, quia finis est ratio volendi ea, quæ sunt ad finem, idem autem actus cadit super obiectum, & super rationem obiecti, sicut eadem visio est coloris, & luminis.* En clarissime supponit quoties amatur vnum vt vtile ad aliud, amari formaliter illud aliud, quia est ratio formalis amandi : ergo si ex vi intentionis efficacis pœnitentiæ amaretur auxilium inefficax tanquam medium necessarium ad pœnitentiam, deberet amari auxilium vt conducens ad existentiam peccati, siue propter peccatum, & consequenter deberet amari peccatum, quia haberet rationem finis intermedij.

S. Thom.

8. *Secund corollarium.* Hinc etiam est vt electio boni medij, vt auditionis sacri propter finem malum, sit non solum extrinsece mala propter malam intentionem, sed etiam intrinsece ratione sui : alioqui electio illa non haberet malitiam ex obiecto, sed tantum à principio, quod non satis percipitur : quoniam actus charitatis v. gr. erga Deum, quamuis imperaretur ab actu reflexo respiciente motiuum inhonestum, vt si quis ex motiuo vanitatis haberet actum imperantem, quo vellet elicere actum charitatis erga Deum, semper actus ille charitatis imperatus retineret suam bonitatem, & honestatem. Differentia est, quæ pariter confirmat nostram assertionem, inter actum imperantem, & imperatum ex vna parte, & intentionem, & electionem ex alia; quia licet actus charitatis v.g. imperet actum misericordiæ, adhuc actus misericordiæ respicit suum obiectum propter ipsum, neque dicimus actum misericordiæ amare suum obiectum materiale propter motiuum charitatis : alioqui esset actus charitatis : electio autem semper dicitur tendere in suum obiectum materiale propter bonitatem finis ; ergo vt hoc obiectum ametur propter illud, non sufficit si actus respiciens hoc obiectum producatur ab actu respiciente illud. Propter hæc S. Thom. 1. 2. quæst. 8. art. 4. in solutione ad 2. putat voluntatem mediorum semper esse voluntatem finis, & per ipsam vere amari ipsum finem, & comparat visionem coloris, quæ nunquam contingit absque visione luminis, ad voluntatem mediorum, quæ semper est voluntas finis, & visionem lucis, quæ sæpe non est visio coloris ad voluntatem finis, quæ non semper est voluntas mediorum. Quo fit vt per actum electionis non tantum ametur finis vt *quo*, sed etiam vt *quod* & tanquam obiectum, quod verè, & propriè denominatur amatum. Audi S. Thom. *Ad secundum dicendum quod quandocumque videtur color, eodem actu videtur lumen, potest tamen videri lumen, sine hoc quod videatur color, & similiter quandocumque quis vult ea, quæ sunt ad finem, vult eodem actu finem, non tamen è conuerso.*

9. Cuius ratio est, quia eodem modo se habet medium in ordine ad finem, ac finis *qui* in ordine ad finem *cui* ; ac proinde sicut ex vi cognitionis repræsentantis sanitatem vt bonam Petro nequit amari sanitas illa, quin ametur ipse Petrus, ita nequit amari medium quatenus cognoscitur vtile ad sanitatem, quin ametur ipsa sanitas : quia sicut in priori casu amatur non solum finis *qui*, sed *cui*, quia non dirigit ad amorem cognitio sanitatis nisi quatenus repræsentat sanitatem vt bonam illi subiecto, ita in posteriori casu non solum debet amari medium, sed etiam finis ; quia non repræsentatur medium vt bonum nisi ad consequendum finem. Hoc patet quoties repræsentatur scissio venæ vt vtilis ad consecutionem sanitatis, quin aliunde repræsentetur bona ; tunc enim certum videtur non amari scissionem venæ, quin ipsa sanitas ametur, quia tota ratio amandi scilluram venæ est ipsa sanitas. At hoc idem dicendum est de quauis electione, quatenus talis est, quia si medium amatur ex vi intentionis illius finis, & cognitionis vtilitatis medij in ordine ad finem, per accidens est quod in ipso medio repræsentetur aliunde bonitas ; quia cognitio conducentiæ medij in finem non mouet nisi vt ametur medium propter finem ; non vero ob aliam rationem formalem.

11. Quare verisimile est postquam semel præcessit intentio finis distincta ab electione mediorum, sufficere illum actum electionis, qui etiam formaliter fertur in finem, quin debeat perseuerare illa intentio prior : nam illa electio pariter gerit munus intentionis. Etenim bonitas, quæ mouet ad amorem mediorum, non est bonitas intentionis, sed bonitas ipsius finis, qui est obiectum illius intentionis ; ergo possunt amari media propter bonitatem finis, quin supponatur ad amorem illorum intentio finis. Sic etiam probabile est postquam præmissæ præcesserunt assensum conclusionis, posse permanere conclusionem absque præmissis distinctis, si ipsamet conclusio non tantum attingat formaliter obiectum conclusionis, sed etiam præmissarum. Hoc etiam non leuiter indicat S. Thom. prædicta quæst. 12. art. 4. vbi postquam dixerat eodem actu amari finem, & media propter finem, docuit idem fore dicendum de intellectu respectu assensus conclusionis, & præmissarum : *Et est simile*, inquit, *de intellectu, quia si absolute principium, & conclusionem consideret, diuersa est consideratio vtriusque ; in hoc autem quod conclusioni propter principia assentit, est vnus actus intellectus tantum.* Potest tamen in modo solo tendendi considerari diuersitas inter intentionem, & electionem : nam si actus ita tendat: *Volo vt sit hic finis per hoc medium*, sanitatem verbi gratia, per scissionem venæ, talis actus erit intentio, quia fertur directe, & in recto ad finem ; in obliquo vero ad medium : At si actus sic feratur in suum obiectum : *Volo existentiam huius medij, vt ex vi illius existat finis*, talis actus erit electio propter diuersum modum significandi, vel modum tendendi diuersum ipsius actus intellectus ; quamuis diuersus modus significandi sufficeret ad illas diuersas denominationes, sicut eadem via diuerso modo considerata, seu inspecta dicitur accliuis, aut decliuis.

S. Thom.

Sectio V.

Alio discursu munitur præcedens fundamentum.

EXplicemus modo robur præcedentis fundamenti, & proponamus rationem à priori. Cognitio repræsentans bonitatem obiecti ad cuius executionem mouet, non inclinat nisi vt ametur illa bonitas, ac proinde cognitio repræsentans bonitatem obiecti sub tali ratione formali, sicuti non mouet nisi vt ametur illa bonitas, ita neque mouet vt ametur sub alia ratione formali: ergo cognitio repræsentans bonitatem medij vt exequendi, quia vtilis est ad consecutionem finis, non mouet nisi vt ametur medium quatenus est vtile ad finem; ergo si amatur auxilium inefficax quatenus est vtile ad pœnitentiam, amatur ex vi illius actus ipsa pœnitentia; quia non amatur medium [vt sectione præcedenti vidimus] vt tale, quin formaliter ametur ipse finis; ergo similiter amatur illud auxilium inefficax vt vtile ad existentiam peccati: quia cognitio illius vtilitatis auxilij ad existentiam peccati, & pœnitentiæ, est quæ dirigit, & mouet ad eligendum illud auxilium; ac proinde sicut non dirigit, neque mouet, nisi vt ametur positiue auxilium ipsum, ita non dirigit, seu mouet nisi vt ametur auxilium sub illa ratione formali, quæ per talem actum repræsentatur, quæ ratio formalis non est alia præter conducentiam illius auxilij ad existentiam peccati; ac proinde amatur ipsum peccatum; quia nequit auxilium amari vt conducens ad existentiam peccati, quin ametur formaliter peccatum ipsum: non enim amatur auxilium per modum finis, sed per modum medij; ac proinde [vt ex præcedenti sectione constat] non sistit affectus in amore auxilij secundum se, sicut non sistit affectus in amore scissionis venæ, sed progreditur ad amorem sanitatis, propter quam secatur vena, neque sistit affectus in amore vocationis famuli, quando vocatur famulus, vt secum adferat Chirurgum, vt medelam applicet vulneri, sed amatur aduentus Chirurgi vt causetur sanitas vulneris; alioqui neque deberet amari ipsa sanitas.

1. *Roboratur iterum superius fundamentum.*

2. Porro cognitionem repræsentantem bonitatem medij vt conducentis ad finem non inclinare ad executionem medij nisi mediante amore illius medij sub illa ratione formali, & non sub alia, probaui non semel proposito casu, in quo sint in vnico intellectu duæ cognitiones, quarum vna repræsentet hunc potum solum vt vtilem ad sanitatem, altera vero repræsentet potum eundem solummodo vt dulcem, & delectabilem. In quo euentu implicatorium est vt prior notitia repræsentatiua potus solummodo vt vtilis ad sanitatem, moueat voluntatem, vt ametur ille potus, quia est in se dulcis. Igitur quamuis vnica indiuisibilis notitia repræsentet potum illum vt in se dulcem, necnon vtilem ad assequendam sanitatem, si moueat cognitio quatenus formaliter exprimit vtilitatem potus ad sanitatem, ita vt deficiente notitia vtilitatis, quatenus formaliter illam exprimit, quamuis aliunde repræsentaretur potus ille vt in se dulcis, non amatur talis potus formaliter, qua dulcis est. Ergo si supponamus cognitionem vtilitatis huius auxilij mouere Deum ad electionem illius auxilij, ita vt auxilium illud minime eligeretur, nisi medio peccato conduceret ad existentiam pœnitentiæ, quamuis demus per eandem notitiam repræsentari aliam bonitatem repertam in eodem auxilio, non amaretur auxilium illud propter illam aliam bonitatem præcise, sed quia conducens est in ordine ad pœnitentiam, & consequenter vt conducit ad existentiam peccati, quod fieri nequit [vt probatum manet] quin ametur ipsum peccatum.

3. Quod ita confirmo. Nequit cognitio finis mouere ad executionem mediorum, quin detur amor terminatus formaliter ad finem ipsum. Cuius ratio est, quia bonum non trahit in executionem, aut assecutionem sui, nisi interuentu amoris eiusdem bonitatis, quia bonum est specificatiuum amoris, & ministrat materiam, circa quam versari debet prosecutio voluntatis, ac proinde cognitio vtilitatis medij in ordine ad finem non trahit in executionem medij, nisi mediante amore illius medij vt vtilis ad finem: nam quemadmodum cognitio finis nequit mouere ad exequutionem mediorum, nisi prius formaliter ametur bonitas illa finis ratione sui, ita neque cognitio vtilitatis medij trahit ad executionem medij, nisi quatenus formaliter amatur vtilitas medij ad finem, ac proinde si cognitio dirigens ad amandum medium remotum non mouet nisi quatenus repræsentat medium illud remotum, vt vtile ad existentiam medij proximioris, ac proinde amatur medium remotius vt conducens ad existentiam minus remoti. Eaque propter si Deus amaret auxilium inefficax ex fine pœnitentiæ, amaret ipsum vt vtile ad existentiam peccati, ac proinde amaret ipsum peccatum, vt ex dictis in præcedenti sectione constare potest, quia sicut ratio formalis amandi medium est bonitas finis, ita ratio formalis amandi medium remotum est bonitas medij propinquioris.

4. *Ostenditur vis argumenti.* Vis huius argumenti oritur ex illo vniuersali, certoque principio: Bonum non trahit in sui consecutionem nisi medio amore. Quare non solum vt præcognitum, sed vt præamatum mouet bonum, vt detur ipsi existentia. Ob hanc rationem cognitio vtilitatis medij nequit immediate inclinare ad actum exteriorem, siue executionem medij, quamuis ponatur casus, in quo illa actio exterior debeat consurgere necessario; quia, nimirum, bonum repræsentatum, cum sit specificatiuum amoris, non mouet immediate nisi ad amorem; igitur non mouet immediate nisi vt formaliter ametur illa bonitas, quæ dicitur inclinare voluntatem. Cum igitur omnis electio medij dirigatur à cognitione repræsentante medium vt bonum non quidem ratione sui præcise, sed ratione alterius quod causat, hinc est vt non possit amari medium vt tale, quin ametur finis, neque medium remotum, quod non est bonum conducens ad finem ratione sui præcise, sed ratione alterius medij propinquioris, quin ametur medium propinquius, si cognitio dirigens ad amorem illius repræsentet tale medium vt vtile ad existentiam illius proximioris. Sic non amatur scissio venæ nisi per illum actum ametur sanitas, neque aduentus medici, quin per illum actum ametur applicatio medicinæ. Secus est in casu illo quando scientia propter aptitudinem quam secum affert ad

Episcopatum,

Episcopatum aliamve dignitatem ita amatur, vt simul sit efficax propositum recusandi dignitatem illam.

5. Ratio est, quia quoties aliquid amatur per modum medij, & non aliter, non potest ex vi illius affectus non plus appretiari finis, quam medium, sicut qui dat pretium propter merces plus appretiat merces quam pecuniam; quia pecuniæ oblatio est medium ad comparandas merces. Amatur, inquam, magis appretiatiue finis, quam medium, quatenus non ametur ob aliam rationem pariter plus absolute appretietur finis, quam medium, vt patet in exemplo adducto offerentis pretium propter merces; nam absolute pluris æstimat merces, quam pretium illud. Ob id qui propter consequendum finem vult vincere maiorem difficultatem, magis amat finem, cæteris paribus, quam qui propter assecutionem eiusdem finis non tot difficultates, sed multo minores superare decernit, & qui pro obtinenda cathedra plus pecuniæ offert suffragatoribus magis amat finem illum, & qui plus pretij offert propter mercem, plus amat mercem, quam qui minus offert. Ergo dum Deus applicat medium propter finem pœnitentiæ, plus amat, si cætera paria sint, pœnitentiam, quam existentiam medij, & consequenter ex vi illius actus, quo amat medium propter finem pœnitentiæ, amat formaliter ipsam pœnitentiam, ac proinde etiam amaret Deus existentiam auxilij propter existentiam peccati, & deberet amare ipsum peccatum.

6. Sic etiam per actum illum quo quis amat sanitatem Petro, plus amat per illum actum Petrum, quam sanitatem eiusdem Petri, & qui ex affectu erga finem *cui* vult illi maius bonum magis amat ipsum finem *cui*, quam qui eidem personæ, seu fini *cui* vellet minus bonum. Habentque se eodem modo, proportione seruata, finis *qui* respectu finis *cui*, & medium respectu finis *qui*; quoniam finis qui, verbi gratia sanitas ordinatur ad finem *cui*, nempe ad personam cui amatur, & propter personam desideratur sanitas quæ conueniens est illi personæ. Sic etiam, qui præparat media efficacia, quatenus talia sunt, propter consequendum finem, nequit non habere voluntatem efficacem finis, quoniam debet habere voluntatem, quæ ex vi ordinandi medium ad finem habeat connexionem cum fine: etenim sicut se habet electio medij simpliciter ad intentionem simpliciter, ita electio mediorum efficacium ad intentionem efficacem, & hinc est, vt qui propter consequendum finem modo vult dare centum, quæ antea dare nolebat, modo incipiat habere specialem amorem circa finem; quoniam illa electio non respicit medium illud propter se, sed propter finem, & de ratione electionis est attingere motiuum intentionis, seu finem propter quem attingit medium, & limitatur voluntas circa finem, provt voluntas eligit media minus idonea ad consequendum finem.

7. Ob eandem causam, vt sectione præcedenti notaui, qui vult adesse sacro ad videndam fœminam, quam turpiter amat, elicit electionem, quæ de se est intrinsece turpis, quam turpitudinem non habet eo præcise quod oriatur ab actu turpi: nam actus charitatis imperatus à prauo affectu vanitatis non amittit suam intrinsecam honestatem, quamuis habeat malitiam extrinsecam deriuatam ab alio actu, & adhuc retinet suam laudabilitatem, & vim merendi.

R.P. B. Aldrete in 1.P. Tom. II.

8. *Obiectio.* Opponitur nobis, Conclusio non attingit intrinsece motiuum præmissarum, quamuis dependeat ab illis, & participet ab ipsis certitudinem & euidentiam; ergo neque electio debet intrinsece tendere in motiuum intentionis, neque amare formaliter finem: sicut enim quis non amat medium nisi propter finem, & bonitas finis dicitur ratio amandi medium, ita nemo assentitur conclusioni nisi propter præmissas, & veritas ipsa præmissarum est ratio assentiendi conclusioni.

9. *Solutio.* Respondetur primo negata paritate; quoniam conclusio habet suum motiuum intrinsecum, & veritatem obiectiuam, in qua quiescere potest intrinsece intellectus, & quæ potest esse primum principium, licet diuerso modo cognoscatur per conclusionem formalem, & per primum principium: nam conclusio indiget aliis præuiis propositionibus, vt appareat euidens, vti primum principium probabile indiget ad sui existentiam aliis prærequisitis præter apprehensionem prædicati, & subiecti vt determinetur ad assentiendum; At primum principium non indiget præuiis aliis propositionibus, vt euidenter attingat suum obiectum. Cæterum bonitas medij, quatenus talis est, non habet sufficientem bonitatem ad determinandum actum, nisi ametur finis; quia medium vt tale non est bonum propter se, sed propter aliud, & ideo ex parte obiecti non amatur propter se, sed propter aliud ex parte obiecti; quamuis veritas obiectiua conclusionis sufficienter de se sit vera propter se; quia potest de se terminare actum euidentem, qui non pendeat à præmissis; sed sit primum principium, & ideo sæpe eadem obiectiua veritas, quæ modo est primum principium euidens, postea cognoscitur vi præmissarum, & obiectiua veritas, quæ modo dicitur conclusio, postea dicitur primum principium.

10. *Occluditur euasio.* Neque obstat conclusionem pendere essentialiter ab his præmissis vel aliis eiusdem certitudinis, & euidentiæ: hoc enim non probat conclusionem debere attingere intrinsece obiectum præmissarum: nam potius vt pendeat essentialiter à præmissis, non debet intrinsece attingere illarum obiectum: si enim intrinsece attingit præmissarum obiectum, non est cur actus ille conseruari nequeat absque præmissis distinctis, & quia electio intrinsece amat finem potest conseruari absque intentione distincta. At electio semper futuri intrinsece ad bonitatem finis, quia medium vt tale non propter se amatur sed propter consecutionem alterius bonitatis, & bonitas medij, vt talis non est capax terminare actum absque aliquo amore finis. Cuius ratio, præter plures adhuctas esse potest, quia non amatur sola aptitudo medij ad causandum finem, siue habere medium aptum ad illam causationem, sed amatur actualis applicatio medij vt sequatur reipia finis. Quod vel ex eo apparet, quia non obtinetur bonitas amata ab infirmo, dum scinditur vera, sed postea quando sanitas obtinetur: nam scissio venæ non censetur bona, nisi actu causetur sanitas.

11. 2. *Solutio.* Secundo respondetur valde probabile esse conclusionem attingere intrinsece obiectum formale præmissarum, quia illemet actus intellectus, quo quis assentitur conclusioni debet habere aliquod motiuum intrinsecum distinctum ab obiecto conclusionis: alioqui intrinsece assentiretur conclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sioni propter se ipsam, & non propter præmissas ratione distinctas, quod non facile pereipitur; quoniam illa veritas obiectiua conclusionis apparet vera non alia ratione, nisi quia præmissæ obiectiuæ apparent veræ. Hoc docet S.Thom. 1. 2. quæst. 1 1. art. 4. nam postquam asseruit eodem actu amari finem, & media propter finem, inquit: *Et est simile de intellectu, quia si absolute principium, & conclusionem consideret, diuersa est consideratio vtriusque; in hoc autem quod conclusioni propter principia assentit, est vnus actus intellectus tantum.*

12. Attamen vt dixi manifesta est disparitas, vi cuius possumus admittere conclusionem non attingere intrinsece obiectum præmissarum, quamuis electio attingat intrinsece bonitatem finis; quia præmissæ de se præstant sufficienter, vt sequatur actus conclusionis, quamuis conclusio non attingat intrinsece obiectum præmissarum; sicut actus imperans infert necessario imperatum, quamuis imperatus non attingat intrinsece obiectum imperantis. At cognitio repræsentans directe bonitatem obiecti, & mouens ad executionem eiusdem obiecti, debet inclinare immediatè, & formalissimè ad amandam bonitatem, quæ repræsentatur, vt probatum manet.

Sectio VI.

Diluitur quædam obiectio.

1. *Obiectio.* COntra doctrinam propositam in præcedenti sect. qua videbamur dicere cognitionem non mouere nisi vt ametur bonitas, quæ per talem cognitionem repræsentatur, & non inclinare in opus nisi mediante amore illius obiecti, obiici potest. Sæpe quis inclinatur ad agendum aliquod opus, quia cognoscit superiorem præcepisse vt fieret illud opus, quod nõ ageret nisi adesset cognitio præcepti, & nihilominus non amatur bonitas repræsentata per præceptum: non enim omnis qui audit sacrum die festo, illudque non audiret nisi ex præcepto teneretur illi interesse, respicit honestatem obedientiæ; ergo principium illud, quo asserimus cognitionem non inclinare in opus nisi mediante amore illius bonitatis, quæ per cognitionem repræsentatur, firmum non est. Quod etiam variis aliis exemplis declaratur: nam sæpe vnus homo persuadet alteri vt tale opus faciat, quia facile est, licet alter quando operatur vi illius consilij non operetur ex motiuo facilitatis. Potest etiam quis accedente periculo mortis timore pœnarum inferni incitari ad veram, perfectamque contritionem, aut dilectionem Dei super omnia, quia non adest confessarius, eoque deficiente non potest aliter salutem æternam consequi, & nihilominus ille actus contritionis, aut dilectionis perfectæ non habet pro motiuo vitationem pœnarum inferni, quamuis cognitio repræsentans bonum vitationis illarum pœnarum, & malum ipsarum, necnon timor illarum, plurimum conferant, vt eliciatur illa perfecta contritio, aut dilectio Dei super omnia.

2. *Solutio.* Respondeo cognitionem dupliciter posse mouere, seu trahere voluntatem, vno modo indirecte, alio vero directe; nos autem in probatione nostræ sententiæ loquimur de motione directa, vt sequens discursus valde vtilis ad expeditionem plurium dubiorum, quæ in hac, & aliis materiis possunt occurrere, declarabit. Mouet, seu causat actionem cognitio indirecta, quando præcise ratione sui, vel complacentiæ, aut displicentiæ inde consurgentis aufert aliqua impedimenta quæ retardarent actionem, vel quando ratione sui aufert motiuum actionis oppositæ. Hoc postremo mouens se habet vt cognitio præcepti in illo qui vult interesse sacro, cui non adesset si non cognosceret se teneri sub præceptum ad sacrum audiendum, quia sacrũ omitteret, quia illa auditio esset sibi molesta, & impediret recreationem v.g. venationis, nullumque sibi immineret malum grande, quamuis non audiret sacrum: At posita notitia præcepti grauiter obligantis impeditur illa notitia vi cuius sacrum omitteret, & impeditur motiuum voluntatis omittendi sacrum, quia videt reum fore peccati mortalis, & pœnarum inferni, si sacrum omittat. Primo etiam modo concurrit indirecte suasio illa repræsentans facilitatem operis boni exequendi, quamuis homo ille non operetur ex motiuo facilitatis: quia scilicet accedente viuida notitia facilitatis illius operis, vel etiam complacentia circa illam facilitatem impeditur cognitio difficultatis, vel si ex aliquo capite apparet adhuc aliqua difficultas, maxime retardatur prior illa notitia difficultatis, necnon retardatur illa displicentia quæ impediebat operis aggressum. Sic etiam vis vnius impetus impressi in aliquo corpore graui maxime retardatur per impressionem alterius impetus oppositi. Sæpeque sufficit sola cognitio ad retardandum, quia impeditur opposita cognitio, vel superuenit alia, quæ proponit rationes præponderantes, aut æquiualentes, & resultant complacentiæ, & ideo non habet prior cognitio vires causandi.

3. Directe mouet cognitio quando repræsentat bonitatem exequendi, & ita immediate dirigit ad executionem operis repræsentati per talem cognitionem. Hoc non habet cognitio præcepti, quamuis inclinet ad auditionem sacri: quia præceptum in casu posito non repræsentatur vt bonum respectu subditi, sed potius repræsentatur vt bona illa exequutio ex suppositione præcepti, quatenus omissio rei iussæ proponitur specialiter vt mala. Et adhuc cognitio respectu executionis rei iussæ potest inclinare dupliciter: Primo indirecte, nempe remouendo, quæ retardarent; nam si antea omittebatur illa actio, quia erat molesta, & eius omissio culpa vacabat; modo, quia cognoscitur talem omissionem non carere culpa, cessat illud motiuum omittendi: Secundo directe, non præcise quatenus remouet impedimenta, aut tollit motiuum omissionis, vel actionis oppositæ, sed independenter ab hoc mouendo immediatè ad executionem rei. Sic cognitio boni possessi inclinat ad gaudium, boni secundum se ad amorem strictum, boni absentis ad desiderium: quia quoties bonitas cognita ratione sui, & præscindendo ab alia impedimentorum ablatione, aut cessatione motiui oppositi inclinat immediate voluntatem, amatur illa bonitas sub illa ratione cognita, *& quoties inclinatur voluntas ad executionem obiecti, quod infert per amorem, amatur bonitas illa sub illa ratione formali*; quia tunc mouet ratione sui illa cognitio præscindendo ab eo, quod auferat impedimenta, & sic mouet ratione motiui reperti in illa bonitate, ad quam terminatur amor ortus ab illa cognitione.

4. *Confirmatio.* Hoc ex dictis in præcedenti sectione confirmatur; quoniam alioqui posset quis assequi finem absque eo quod amaretur bonitas finis propter se, quin actus intentionis, aut electionis formaliter intrinsece terminaretur ad illam bonitatem repertam in illo fine, & applicaret quis media ex cognitione sanitatis absque aliquo amore formaliter terminato

minato ad sanitatem, quia homini non tam expedit amare sanitatem, quam illam habere, & præcise per amorem materialem medicinæ obtineretur sanitas, si applicaretur sufficienter medicina. Posset voluntas ferri immediate in actionem externam applicantem medicinam absque vllo amore terminato ad illam applicationem medicinæ: nam ex vi cognitionis necessitantis posset causari illa actio, quemadmodum iuxta aduersarios ex vi cognitionis repræsentantis medium vt vtile potest causari medium, quin ametur vt vtile. Petenda igitur est ratio repugnantiæ; quia non mouet cognitio ad executionem obiecti repræsentati, nisi ametur illud obiectum, & consequenter nisi ametur sub illa ratione formali.

5. Indirecte vero potest cognitio variis modis deseruire ad executionem effectus: quoniam noua cognitio potest per seipsam ministrare causam permittendi malum alterius: nam si antea non permittebatur, quia occasione non videbatur ingens bonum futurum, si postea accedat noua notitiæ magni emolumenti futuri sub conditione quod permittatur peccatum, ex vi nouæ huius notitia tollitur causa impeditiua illius permissionis. Sic etiam qui nolebat permittere suum filium adire Flandriam ad pugnandum pro Rege, quia carebat alio, qui posset stirpem propagare; si filius in bello procumberet, postquam nouum habuit filium, facilius permittit illud vitæ discrimen, non ex affectu vt intereat, sed quia cessat motiuum non permittendi periculum mortis, vel necem filij. Secundo concurrit indirecte cognitio vi complacentiæ consurgentis, quod variis modis contingit, vt si antea non apparebat bonum, quod placeret, & postmodum appareat, & placeat; vel si minuatur vis vnius complacentiæ per aliam, vti vis impetus impressi versus Oriens retardatur ab impetu alio de nouo impresso versus Occidens; vel etiam quia noua complacentia vehemens minuit attentionem ergà oppositum. Sæpeque cognitio superueniens impedit motiuum præcedentis complacentiæ, & voluntatis efficacis: nam si mercator antea volebat retinere merces ad pacate viuendum, si postea videat retentionem mercium fore impedimentum vitæ, cessat motiuum eas retinendi. Potest præterea mouere complacentia ad existentiam actus efficacis habentis motiuum complacentiæ, & ille actus efficax ortus ab illa complacentia potest imperare actum respicientem aliud motiuum intrinsecum, vt postea dicemus.

6. His modis mouere possunt indirecte, metus, præceptum de eliciendo hac actione, aut maior vtilitas, vel facilitas antea non cognita. Sic etiam metu pœnarum gennæ homines vtiliter concutiuntur ad eliciendam contritionem, vel dilectionem Dei perfectam. Quo etiam pacto qui antea ob ægritudinem erat physice impeditus, nec poterat ambulare, si postea videat se carere impedimento cessat causa ob quam nolebat ambulare, sed quiescere. Directe mouet cognitio, quoties repræsentat finem exequendum independenter ab alia impedimentorum ablatione. Et ideo Philosophi, ac Theologi distinguunt causam finalem ab impulsiua, vt toties obseruaui.

7. *Obiectio.* Opponunt nobis aduersarij negari non posse dari sæpe electionem materialem, quæ media non referat intrinsece in finem, sed tantum extrinsece: nam ex fine placendi Deo potest imperari actus misericordiæ intrinsece respiciens motiuum misericordiæ, & solum extrinsece motiuum charitatis; ergo ille actus misericordiæ se habet per modum electionis non respicientis formaliter motiuum charitatis, quod respicitur ab intentione. Respondetur facile immerito aduersarios suam cogitationem munire exemplo de homine imperante ex motiuo charitatis actum virtutis misericordiæ: nam tunc actus imperans charitatis est simul intentio, & electio amans actum misericordiæ vt vtilem ad finem charitatis: ipse actus misericordiæ imperatus non recte dicitur ab aduersariis electio medij, potius namque est medium ipsum, siue executio medij.

8. *Alia obiectio.* Secundo obiicitur. Potest eligi medium aliquod vtile ad consecutionem alicuius rei, & amari ex vi cognitionis illius vtilitatis, quin formaliter ametur finis ipse, aut medium vt vtile ad consecutionem illius finis; ergo potest ex vi cognitionis vtilitatis ad finem pœnitentiæ amari permissio peccati, quin ametur vt vtilis ad pœnitentiam, & quin per talem electionem ametur pœnitentia. Antecedens probatur: nam qui petit mutuum sub vsuris dirigitur à cognitione vtilitatis illius petitionis ad consequendum mutuum illud sub vsuris, & nihilominus non vult illam petitionem vt vtilem ad consecutionem mutui sub vsuris: alioqui illa ordinatio non posset non esse peccaminosa, quia intrinsece amaret actum prauum alterius, quo vellet dare mutuum non nisi sub vsuris.

9. *Solutio.* Respondeo. Qui honeste in aliquo casu petit mutuum illud sub vsuris, minime intendit vt alter det mutuum sub vsuris: alioqui vellet peccatum alterius, quod nulla ratione licet: quare neque vult illam petitionem mutui vt vtilem ad consecutionem mutui sub vsuris, neque illa cognitio vtilitatis illius petitionis dirigit ad volendum petitionem illam, vt vtilem ad consecutionem illam mutui sub vsuris, sed illa notitia quatenus repræsentat mutuum vt vtile recipienti, se habet tanquam remouens prohibens, & vi illius, qui petit vsuras vult, ne alter habeat actum negandi mutuum, existimans sibi non fore soluendas vsuras. Vult quoque ille qui petit mutuum ab vsurario, vt vsurarius cognoscat se paratum esse ad soluendas vsuras, si petantur, & vt illa notitia vsurarij se habeat tanquam remouens prohibens, remouet namque timorem, quo vsurarius pertimescet non fore soluendas vsuras, quamuis peterentur.

Sectio VII.

Probabile nihilominus est permissionem peccati posse esse effectum prædestinationis ex intentione efficaci pœnitentiæ.

1. QVamuis in præcedentibus sectionibus dixerim non posse prædefiniri pœnitentiam ante præuisum peccatum vt absolutè futurum, adhuc non deest via propugnandi, permissionem peccati oriri posse ex intentione efficaci pœnitentiæ, & vt sic esse effectum prædestinationis. Vt hæc percipiantur supponendum est [quod sæpe monstraui] ante decretum creandi hominem, aut ipsum perducendi infallibiliter in gloriam posse videri peccatum illius hominis, vt infallibiliter futuri absolute. Etenim per scientiam conditionatorum liberorum cognouit Deus se creaturum illum hominem, si specialem haberet complacentiam erga existentiam illius hominis, & videt eidem homini danda fore talia auxilia sub talibus circumstantiis, si creetur, & peccaturum si sub illis circumstantiis

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominj illi dentur illa auxilia, ac proinde si Deus habeat illam specialem complacentiam in creatione illius hominis, cognoscit in complexo resultante ex illa scientia media, vt terminata sub hypotesi ad omnes illas veritates contingentes conditionales, & ex illa complacentia, cognoscit peccatum illius hominis vt absolute futuri, & non solum conditionate: quia per scientiam conditionatorum liberorum cognoscitur peccatum illud vt futurum sub conditione, & ipsa conditio cognoscitur vt posita, ac proinde in complexo illo coalescente ex scientia illa repræsentante peccatum illud vt futurum sub conditione, & positione conditionis videtur peccatum vt absolute futurum. Ratio est manifesta; quia in præmissis recte inferentibus conclusionem, si recte penetrentur, optime potest cognosci conclusio, quia cum illa connectuntur: At ponimus videri has præmissas: *Petrus peccabit, si ponatur hac conditio, sed ponitur conditio*, ex quibus recte infertur; *ergo Petrus peccabit.*

2. Posita scientia diuina peccati Petri vt absolute futuri recte potest Deus ex illa suppositione prædefinire efficaciter pœnitentiam; quia illa intentio efficax pœnitentiæ non tendit absolute in pœnitentiam, sed cum modo, & ex suppositione. Sic ex suppositione quod peccatum proprium, vel alienum existat nos absolute desideramus pœnitentiam peccati, quin talis amor velit peccatum, quia amor finis tendens ex suppositione existentiæ medij, non amat medium. Sic qui vult ire Matritum, quamuis videat pontē esse necessarium ad perficiendum iter, non debet amare pontem, quia ille affectus potest tendere in finem ex suppositione quod præcognoscatur illud medium, seu prærequisitum iam esse positum, vt patet in nostro desiderio pœnitentiæ, quod nullatenus amat peccatum præteritum, neque vult vt præterierit, sed ex suppositione talis peccati vt iam physicè præteriti amatur ipsa pœnitentia.

3. Idemque est proportione seruata si videatur peccatum vt absolutè futurum pro tali, quia affectus in pœnitentiam tendit ex suppositione quod peccatum est futurum, sicut noster affectus tendit ex suppositione quod peccatum extitit. Quare ille affectus diuinus efficax terminatus ad pœnitentiam creaturæ non eligit ipsum auxilium vt medium ad existentiam pœnitentiæ, sed ex suppositione pœnitentiæ præuisæ vt futuræ vult Deus illud auxilium, siue habere voluntatem reflexam determinantem ad voluntatem executiuam auxilij, quæ ex suppositione pœnitentiæ præuisæ vt absolutè futuræ determinat ad existentiam auxilij, quia auxilium illud ratione pœnitentiæ futuræ post peccatum censetur melius, quam si talis pœnitentia non esset futura; quoniam damnum peccati est malum reparandum, quod esset in actu secundo magis malum peccatori, si non per pœnitentiam reparandum. Non ordinatur ipsa permissio peccati ad finem pœnitentiæ quasi medium necessarium ad executionem pœnitentiæ: nam si ita amaretur permissio peccati non posset non amari peccatum, neque vlla ratione ordinatur illa permissio ad pœnitentiam, sed præsupposita illa præuisione pœnitentiæ, vt absolutè futuræ vult Deus voluntatem determinantem ad existentiam illius auxilij, quia ipsum auxilium ob circunstantiam illam pœnitentiæ futuræ habet aliquam rationem maioris boni, vt dictum est.

4. *Explicatio.* Restat explicemus, qua ratione ab illa intentione efficaci pœnitentiæ directe oriatur illa voluntas determinans ad existentiam auxilij. Id non obscure intelligetur si asseramus illam intentionem efficacem pœnitentiæ imperare voluntatem illam determinantem ad existentiam auxilij, quia auxilium ipsum habet illam rationem maioris boni, & peccatum ipsum ratione pœnitentiæ futuræ induit extrinsece aliquam rationem minoris mali. Sed ante intentionem illam efficacem pœnitentiæ vt actu existentem præuidebatur illa intentio vt ratione nostra futura; quia præcedit voluntas imperans talem intentionem, & determinans ad existentiam illius. Potestque intentio efficax dandi Petro v. g. tot gradus gloriæ propter merita determinare ad existentiam illius pœnitentiæ, aliorumque meritorum in particulari, quæ suo ordine causanda sunt, & imperare alias voluntates determinantes ad existentiam illius pœnitentiæ, aut etiam aliorum meritorum.

5. *Corollarium.* Consequenter auxilium illud inefficax, quod sortitur rationem permissionis peccati obiectiuè (formalis namque est voluntas dandi illud auxilium) videtur futurum pro primo signo per hanc, vel illam volitionem, nempe per voluntatem quæ respiciat ipsam intentionem efficacem pœnitentiæ, & procedat à tali intentione, si detur illa intentio, aut per aliam voluntatem, quæ sit omnino independens à tali intentione, si non detur talis intentio. Sic etiam asserui tract. 1. de Incarnat. præuidisse Deum ante creationem huius Vniuersi, & ante voluntatem efficacem creandi ipsum, futuros hos homines & hos Angelos propter merita Christi, si decernatur existentia Christi, & independenter à meritis Christi si non dentur merita Christi, neque existat ipse Christus: quia quamuis Adamus non præuideretur absolute peccaturus existeret hoc Vniuersum: Christus autem non existeret nisi Adamus præuideretur peccaturus, vt suppono ex adductis in priori tract. de Incarnat. Ratio est quia prius per scientiam mediam cognouit Deus, se daturum huic homini hoc auxilium si decernat creare illum, & ponere illum sub talibus circunstantiis, quamuis videat illud fore sub illis circunstantiis inefficax, quia videt dandum fore eidem homini postea aliud auxilium efficax ad pœnitendum, si præcedat existentia illius auxilij, cum quo homo peccaturus est, & illa scientia totum hoc affirmat: *Si decernam creare Petrum, & constituere illum sub tali rerum peryphasi, dabo illi hoc auxilium, quamuis videam fore inefficax, si detur, & dabo postea hoc aliud ad pœnitendum, quod præuidetur fore efficax si detur; & dabo primum auxilium ex vi decreti ita determinantis ad existentiam illius, vt respiciat ipsum auxilium, vt aliqua ratione extrinsece melius ratione pœnitentiæ futuræ sub conditione peccati.* Ipsumque decretum determinans primo ad existentiam illius prioris auxilij inefficacis sic tendit: *Volo interuentu volitionis executiuæ existentiam huius auxilij quamuis præuideatur inefficax; quia licet, illo posito, homo sit grauiter peccaturus, postea pœnitebit, neque darem illud auxilium, aut permitterem illud peccatum, nisi postea cum ingenti emolumento acturus esset hic homo pœnitentiam.* Hoc decretum videtur à Deo per scientiam mediam vt existens sub conditione quod Deus decernat efficaciter creare hominem illum, & collocare illum sub illa rerum serie, & sub talibus circumstantiis.

6. Quando vero supponitur illud auxilium fore dandum quamuis præuideatur inefficax, & homo non videatur acturus pœnitentiã, quamuis peccet; tale auxilium videtur à Deo futurum si decernatur efficaciter existentia illius hominis, & constitutio eius hominis sub tali rerum ordine, & circunstantiis. Neque Deus videt dandum fore postea auxilium efficax ad pœnitendum si homini detur hoc auxilium, quo posito peccabit, sed potius videt oppositum, nempe non fore concedendum illi homini auxilium efficax ad pœnitendum, quamuis antea peccaturus sit si constituatur cum tali auxilio sub talibus circumstantiis, siue non fore concedendum postea efficax auxilium ad eliciendam pœnitentiam, quamuis detur antea auxilium hoc inefficax, quo posito homo ille infallibiliter peccabit. Itaque in priori casu videt Deus dandum fore huic homini sub conditione quod constituatur in hac rerum serie hoc auxilium inefficax, & hoc non fore dandum nisi dandum esset postea aliud efficax, quo esset acturus pœnitentiam: in posteriori vero casu videtur dandum fore huic homini, si constituatur sub tali rerum serie & circumstantiis hoc auxilium inefficax, quamuis postea non sit dandum eidem homini auxilium efficax ad pœnitendum.

7. Potest rursus cõsiderari tertius casus in quo Deus videat dandum fore huic homini sub talibus circumstantiis constituto hoc auxilium inefficax, & postea aliud efficax, quo posito eliciat contritionem, & dandum nihilominus fore primum auxilium inefficax, quo posito homo peccat, quamuis non esset postea dandum auxilium efficax ad pœnitendum. Ita potest Deus per scientiam mediam cognoscere, si decernat dare aliquod auxilium vage, se daturum in signo sequenti hoc auxilium. A. quod reipsa videtur efficax sub conditione quod existat, quod etiam dandum nihilominus esset, quamuis videretur inefficax.

Sectio VIII.

Resoluimus nonnulla ad pleniorem expeditionem quæsiti.

1. *Conclusio.* Dico primo. Repugnantiæ à nobis traditæ ne Deus possit efficaciter intendere pœnitentiam ante præuisum peccatum vt absolute futurum, pariter suadent neque in Deo esse posse intentionem inefficacem eiusdem pœnitentiæ ante præuisionem peccati. Ratio est quia ex vi illius intentionis inefficacis Deus esset propensus ad applicanda media in consecutionem illius finis, & ideo applicaret simul media ad consequendos fines oppositos, & contradictorios: alioqui ex illa intentione inefficaci pœnitentiæ non posset oriri intentio efficax, neque electio mediorum. Deinde ex alio capite repugnat oriri ex tali intentione pœnitentiæ electionem mediorum, siue auxilij inefficacis, quoniam illud auxilium deberet amari vt vtile ad consequendum illum finem, quod esse non posset, quin amaretur peccatum, vt in præcedentibus probatum manet, eo quod non sit admittendum illud genus electionis, quam vocant materialem, quia omnis electio fertur in medium vt vtile ad finem; quemadmodum nemo consequitur sanitatem allectus à cognitione bonitatis repertæ in sanitate, & applicat media ad consequutionem sanitatis nisi ex formali amore ipsius sanitatis.

2. *Secunda.* Dico secundo. Permissio peccati nequit etiam diuinitus esse effectus prædestinationis per denegationem auxilij congrui vt talis, provt conducens est illa denegatio ad finem humilitatis. Hoc assertum est contra Patrem Herize disp. 30. cap. 6. necnon contra Alarcon disp. 4. cap. 5. à num. 16. qui putat pro se stare Patr. Vasquez. At hi authores existimant de facto in hac vita regulariter absque miraculo non posse permissionem peccati esse effectum prædestinationis etiam ex illo fine humilitatis; nam adhoc opus est, vt denegatio auxilij congrui innotescat prædestinato, vt inde moueatur ad humilitatem, videns se priuari gratia congrua: hæc autem denegatio efficacis auxilij cognoscenda esset non ex peccato, sed ante peccatum: nam quod vtile non est nisi medio peccato [inquiunt ipsi] nequit antecedenter à Deo amari: aiunt tamen diuinitus posse prædestinatum antecedenter ad peccatum denegationem illam efficacis auxilij, & inde occasionem accipere ad actus humilitatis.

Herize. Alarcon. Vasquez.

3. Contra hanc cogitationem egi supra, quia in ea supponitur denegationem auxilij congrui esse à Deo amabilem, vt denegatio est congrui auxilij, & Deum posse ex fine humilitatis prædestinati seligere de industria vocationem incongruam, cuius oppositum non semel in hoc tractatu probaui, eo quod denegatio auxilij congrui vt talis, non est à Deo amabilis: alioqui, vt ibi ostensum est, Deus complaceret in ipso peccato sub conditione ex fine humilitatis ipsius hominis: non enim est illa vocatio ex sua præcisa entitate positiue conducens in finem humilitatis, nisi quatenus homo est peccaturus si detur ipsi hoc auxilium, & Deus vult auxilium illud, quia reipsa erit quale videtur. Quod exemplis satis datur intelligi: nam si eligas aliquod bonum præ alio, quia cognoscis tibi magis profuturum si obtineas illud, tunc quando ipsum eligis traheris ab ipsa bonitate obiectiua, quæ tibi occurrebat futura sub conditione. Similiter si Deus puniat peccatorem dando illi auxilium debile, ipsa debilitas auxilij est, quæ à Deo amatur, & vt pœna infligitur. Cuius ratio à priori in casum nostræ quæstionis est, quia peccatum futurum sub conditione est forma ratione cuius Deus eligit auxilium illud in pœnam [ita eligi posse, & in pœnam infligi docent ipsi aduersarij] aut humiliationem: non enim potest Deus amare auxilium potius pro hoc euentu, in quo est incongruum, quam si esset congruum, seu efficax, nisi à Deo plus ametur vt auxilium illud sit inefficax, quod est amare inefficaciam, & consequenter ipsum peccatum. Maxime habet locum hæc obiectio in vera sententia, & communiori, quæ inefficaciam auxilij non constituit per solam entitatem auxilij, sed per ipsam prauam operationem, aut carentiam boni operis futuram sub conditione, quia dum amatur auxilium vt inefficax, amari debet illa carentia boni operis, quæ in illo euentu (quem supponimus) est peccaminosa.

4. Militant quoque contra sententiam plura, quæ contra aliquas præcedentes adduxi: quia Deo seligente de industria vocationes incongruas non posset syncere velle vt auxilia illa essent congrua, & applicare media, vt reipsa homo bene operetur cum illis, & reddat ipsa in actu secundo efficacia. Proceduntque præcedentia argumenta in quauis sententia constituente hoc, vel illo modo efficaciam diuinæ gratiæ, quia in omni sententia dicendum est Deum applicare media eo fine, vt bene operemur. Neque potest Deus amare aliquid cum peccato connexum, quia est malum ipsi homini per modum pœnæ, siue quia est occasio humilitatis, quatenus est connexum cum peccato; quia cum illam rationem mali habeat per ordinem ad peccatum, nequit sub illa ratione formali amari, eo quod sic amaretur peccatum.

5. Non diffiteor posse amari aliquem actum diuinum de se connexum cum peccato hominis, vt si Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus habeat hunc actum, illumque amet reflexè: *Quamuis videam hunc hominem peccaturum, si detur ipsi hoc auxilium, volo existentiam volitionis efficaciter determinantis ad productionem illius auxilij*; quia talis connexio cum peccato est de se bona: At nequit illa connexio amari quatenus est mala ipsimet peccatori, quia illam rationem formalem mali non habet, nisi quatenus infallibiliter ad ipsam sequitur actu peccatum, & sic amatur illa connexio quasi per modum medij vt actu sequatur peccatum; sicut qui amat medicinam, quia infallibiliter infert sanitatem, amat ipsam sanitatem formaliter: secus vero si solum amet bonitatem repertam in vi inferendi sanitatem, vt plenius in præcedentibus declaratum est, vbi dixi si ametur vis infallibilis reperta in medicamento ad inferendam sanitatem, quatenus actu causat sanitatem, & vt sic est bona homini, amatur ipsa actualis causatio sanitatis, quia ab ipsa tanquam à prima radice dimanat amor illius connexionis.

6. *Tertia conclusio.* Dico tertio. In nullo euentu licet creaturæ petere à Deo auxilium inefficax, quatenus tale est infallibiliter. Hæc assertio descendit manifesta consecutione ex præcedenti, quia nequit homo à Deo petere, quod Deus præstare non potest: Atqui Deus nequit ob petitionem illam aliqua ratione moueri ad conferendum auxilium inefficax; igitur homo non potest postulare à Deo vt illi concedat auxilium incongruum: alioqui vt Deus annueret illi petitioni deberet singulari consilio seligere vocationem incongruam, quod esse omnino impossibile probatum est supra. Eandem conclusionem probant nonnulli, quia homo specialem habet obligationem fugiendi propria pericula, quæ obligatio vitandi peccata hominum in Deum non cadit. Certumque est teneri hominem vitare proximum periculum sui peccati, & à fortiori id, ex quo omnino infallibiliter sequetur peccatum. Ratio in promptu est, quia sicut tenetur homo non elicere illam operationem prauam, ita & auertere proximum periculum illius, & sicut peccatum respectu peccantis est maximum malum, & ideo tenetur ipsum fugere, ita incurrit obligationem non se constituendi sub illis circumstantiis, sub quibus est infallibiliter peccaturus.

7. *Quarta.* Obseruaui nihilominus supra, primam rationem esse multo efficaciorem ad suadendam conclusionem; quia si solum attendenda esset vis postremæ non esset cur homo, qui haberet omnimodam certitudinem ex diuina reuelatione de committendo postea à se peccato admodum graui, si prius non incidit in aliam culpam non adeo grauem, sed leuem, non posset precibus à Deo postulare permissionem illius peccati minoris, vt maius vitetur. Quod pariter confirmaui, quoniam si Deus ex vi suæ liberæ voluntatis esset determinatus dare Petro auxilium A. vel B. quorum vtrumque præuidetur fore inefficax, si detur, & concesso A. homo esset multo grauius peccaturus, posset homo ille sciens determinationem illam diuinæ voluntatis à Deo postulare vt prætermisso auxilio A. daretur sibi auxilium B.

8. Dico quarto. Quamuis esse non possit in Deo affectus efficax pœnitentiæ ante præuisum peccatum, vt absolute futurum; nihilominus ante præuisionem illam peccati vt absolute futuri, potest in Deo esse aliqua volitio de se infallibiliter connexa cum peccato. Constat ex nuper dictis hoc assertum, quia post scientiam mediam, qua Deus præscit hunc hominem peccaturum, si detur ipsi hoc auxilium potest habere hunc actum: *Licet præuiderim hunc hominem peccaturum si detur ipsi hoc auxilium, volo efficaciter determinare ad existentiam eiusdem auxilij*, qui actus habet connexionem infallibilem cum peccato vt absolute futuro. Quo etiam pacto monstraui tract. 1. de Incarn. Christum Dominum fuisse efficaciter prædefinitum antequam creatura aliqua in particulari prædefiniretur; quia Deus per scientiam mediam præuidit, quod si ipsemet sibi libere complaceat in existentia huius Vniuersi, illud creabit, & constituendum fore Adamum caput posterorum, & peccaturum, quia videbat auxilia, quæ erant illi danda si crearetur: præsupposita autem hac scientia potuit Deus habere hanc volitionem: *Quamuis videam, quod si complaceam in existentia huius Vniuersi, constituenda est talis rerum series, vt sequantur hæc, & illa peccata, volo complacere in existentia huius Vniuersi*, quæ voluntas de se connexa est cum illis peccatis. Qua etiam ratione verissimum est in Deo esse posse hanc volitionem: *Licet viderim hunc hominem producendum ex his parentibus, & hæc peccata commissurum; & tandem damnandum, si complaceo in ipsa productione eiusdem hominis ex his parentibus, volo habere talem complacentiam*: Quæ voluntas terminata ad huiusmodi complacentiam nequit non habere de se connexionem infallibilem cum peccato, quia de se habet connexionem cum existentia illius complacentiæ, & supponit essentialiter existentiam peccati sub conditione quod complacentia illa existat. Idem erit si ponamus Deum videre quod si statuat ipse creare Petrum, vel Paulum vage, creabitur Petrus, & nihilominus potuit habere hanc voluntatem: *Licet viderim quod si statuam creare Petrum, vel Paulum vage, creabitur Petrus, & damnabitur, volo habere illam voluntatem vagam*; ex qua volitione vaga orietur tandem alia determinata erga creationem Petri ex fine æternæ salutis, in quo posteriori signo præscindetur ab illa priori volitione connexa cum damnatione Petri, iuxta ea, quæ in Controu. 2. fuse dixi.

9. Hæ voluntates connectuntur cum peccato, & minime illud amant, licet ipsum permittant. Sed non propterea fit Deum posse amare pœnitentiam ante præuisum peccatum; quia sic amaret Deus peccatum, dum eligeret medium vt vtile ad pœnitentiam. Neque voluntas illa connexa cum peccato magis impedit seriam persuasionem, ne fiat peccatum, quam ipsa scientia media peccati futuri sub conditione; quia etiam nemo tendit in finem applicando media videns infallibiliter non consequendum. Tum etiam quia prædicta voluntas non aliter connectitur cum peccato, nisi quia præsupponit de se illam scientiam mediam, & ideo non est cur ex vi illius volitionis Deus teneatur amare peccatum, quamuis talis volitio ametur reflexe, quia etiam illa scientia amatur à Deo reflexe, quin ametur ipsum peccatum etiam sub conditione.

10. *Duplex disparitas.* Est etiam duplex adhuc disparitas ad ostendendum repugnare Deo illam intentionem pœnitentiæ, quamuis non repugnet illa antecedens volitio connexa essentialiter cum peccato. Prima sit, quia per illam intentionem pœnitentiæ ante præuisum peccatum, vel per aliam voluntatem subsequentem debet amari auxilium vt vtile ad illum finem pœnitentiæ, & consequenter [vt ostensum est] deberet amari ipsum peccatum, quod haberet rationem aliquam finis intermedij respectu medij remotioris. Postea verò posset præscindi ab intentione pœnitentiæ, quando daretur actus primus

mus proxime expeditus ad non peccandum; licet pro signo electionis amantis medium vt vtile ad finem non posset esse illa præcisio ab intentione ipsius finis. Secunda disparitas est, quia licet fateamur Deum dum vult carentiam peccati virtualiter velle non habere scientiam mediam peccati futuri sub conditione, quamuis reipsa in Deo sit talis scientia, à qua pro illo signo præscinditur: non tamen Deus potest velle efficaciter pœnitentiam, & postea caulare media, ne fiat peccatum; quia coniungerentur in Deo voluntates oppositæ, & ex suppositione peccati intelligeretur in Deo vtraque illa voluntas tendens directe ad obiecta opposita, quarum vna tenderet directe, & efficaciter in pœnitentiam; alia vero etiam directe causaret media ne existeret requisitum ad pœnitentiam, nempe ipsum peccatum. At vero duplex scientia tendens in obiecta opposita, vel modo oppositio in obiectum, nunquam coniungitur in Deo: non enim Deus absolute, vel conditionate affirmat duo contradictoria, vel contraria, quæ virtualiter sint contradictoria. Si autem Deus ante præuisum peccatum vt absolute futurum vellet pœnitentiam efficaciter, simul applicaret auxilium inefficax vt existeret peccatum, & pariter vt peccatum non existeret; quia Deus semper præbet auxilium ex fine bonæ operationis, quæ in illo casu erat impeditiua peccati.

11. *Ratio à priori* Ratio à priori cur possit Deus habere illam voluntatem de se connexam cum peccato, quamuis habere nequeat intentionem efficacem pœnitentiæ ante præuisum peccatum vt absolute futurum potenda est ex diuersitate finis: prior namque voluntas ex vi finis intenti necessitat ad amandum auxilium quia vtile est ad existentiam peccati, sed permittit peccatū dum determinat ad existentiam illius auxilij, & habet pro fine ipsum auxilium ad cuius existentiam non prærequiritur peccatum; sicut ad existentiam prædictæ volitionis non habet ipsum peccatum rationem prærequisiti, aut medij, & ideo solummodo se habet permissiue respectu peccati. At posterior voluntas intentiua pœnitentiæ ante præuisionem peccati non se habet tantummodo permissiue in ordine ad peccatum, sed illud positiue vult. Et adhuc illa voluntas præstat vt in Deo reperiantur de facto duæ voluntates applicantes idem medium in ordine ad consequendos fines oppositos, & vt peccatum existat, & vt pariter existat carentia peccati.

12. Potest Deus reflexe amare illam voluntatem permissiuam peccati connexam cum peccato; quoniam ipsa voluntas imperata, quæ se habet per modum finis intenti ab imperāte, non indiget ad sui existentiam, vt prius existat peccatum, tanquam medium; sed potius ipsa existit ante peccatum. Nunquam tamen potest finis amari, qui nequeat obtineri nisi medio peccato ponendo, quia ipsa electio medij formaliter amaret peccatum, vt probatum est, & quia applicaretur idem medium, nempe idem auxilium ad consequendos simul fines oppositos, vt probatum manet, & ordinaretur auxilium vt existeret peccatum, & daretur carentia peccati.

Sectio IX.

Varia deducuntur ex dictis.

1. *Corollarium primum.* Colligendum est primo ex dictis falso putasse nonnullos ex Iunioribus (licet Deus non possit efficaciter intendere pœnitentiam ante præuisionem peccati) posse ante præscientiam peccati vt absolute futuri per eundem actum indiuisibiliter virtualiter intendere pœnitentiam, & causare media requisita vt existat peccatum. Ratio huius illati est, quia Deus etiam in hac sententia applicaret auxilium ex fine carentiæ peccati, & pariter efficaciter vellet pœnitentiam, quod perinde esset ac si efficaciter intenderet pœnitentiam, & applicaret media ad carentiam pœnitentiæ. Non enim causatur illud auxilium absque vera intentione boni operis, & carentiæ peccati. Imo hoc placitum plures specialissimas, & graues admodum patitur difficultates, quatenus docet per eandem voluntatem exequutiuam auxilij amari efficaciter pœnitentiam; quia cum illa voluntas supponat per se inefficaciam illius auxilij, & scientia inefficacitatis ipsius auxilij, non posset Deus dum habet voluntatem executiuam auxilij, intendere bonum opus, nec conferre auxilium ex fine boni operis. At certum est dum Deus præbet per volitionem executiuam, ipsum auxilium, intendere bonum opus, & iustificationem peccatoris: ad hoc enim præbet auxilium, vt in secunda controuersia fuse probaui.

2. *Secundum.* Secundo infertur posse reperiri in hominibus plures voluntates licitas, quæ præcedant peccatum, & pariter habeant infallibilem connexionem cum illo, vt si demus hominem constitui in articulo mortis, eique reuelari hunc Sacerdotem si Sacramētum pœnitentiæ conferat moribundo, collaturum ipsum in peccato mortali, & peccaturum, & ponamus non adesse alium Sacerdotem, à quo petatur Sacramentum, in hoc casu licite posset homo cōstitutus in illo articulo mortis habere hunc actum: *Quamuis certo cognoscō hunc Sacerdotem peccaturum, si mihi ministret Sacramentum pœnitentiæ, volo vt illud mihi ministret.* Idem dicito casu quo religiosus certo per reuelationem cognosceret magnos prouētus futuros in conuersione infidelium si Iaponibus enunciaret Euangelium, & plures verbo Dei fore rebelles: nam præsuppositā illa reuelatione posset elicere actū istum. Quamuis certus sim plures ex Iaponibus fore rebelles lumini prædicationis Euangelij, quia non pauci susceperuntsunt fidem Christi volo corā ipsis Sāctum Dei Euangelium promulgare. Qua etiā ratione honeste fœmina, quæ haberet moralem certitudinem de amore turpi iuuenis, si ipsa causa audiendi sacrum, adiret Ecclesiam, posset habere hanc voluntatem: *Licet mihi sit moraliter certum hunc adolescentem turpi concupiscentia fore arsurum, si decerno adesse sacris, firmiter statuo illis non deesse:* Etenim sub illis circumstantiis, sub quibus licet illi fœminæ interesse sacro permittendo illud peccatum alienum, licet quoque habere prædictum actum, quia solum se habet permissiue, licet habeat moralē connexionem cum peccato futuro: illa namque connexio nō prouenit ex affectu vt fiat peccatum; sed solum ex præscientia peccati futuri sub conditione, quæ præscientia, si adsint sufficientes causæ ad permissionem, non impedit permissionem illam; quia de se malum non est illud peccatum sub qualibet circumstantia non impedire.

3. *Ratio.* Ratio cur possint licite existere prædictæ volitiones in promptu est, quia nimirum [vt visum est supra] hoc non est velle peccatum, sed permittere: amare autem pœnitentiam ante præuisum peccatum non est permittere peccatum, sed ipsum velle, quoniam medium debet eligi vt vtile ad consequendum finem, & ideo, vt probatum manet, amaretur ipsum peccatum. Nunquam vero poterit finis amari, qui per se nequeat obtineri nisi medio peccato ponendo, quia ipsa electio medij amaret formaliter ipsum peccatum: ex eo tamen quod amet

Universidad de Deusto
Biblioteca

amet quis aliquid connexum cum peccato non fit deberi amari ipsum peccatum. Ideo, vt dictum est, poterit Deus reflexe amare illam voluntatem permissiuam peccati, & connexam cum peccato, quia voluntas, quæ amatur, & se habet per modum finis non prærequirit vt sit ipsum peccatum vt præexistens : nam potius ipsa existit, antequam peccatum ipsum existat.

4. Neque voluntas illa connexa cum peccato, quam in Deo posse reperiri diximus, magis impedit seriam persuasionem, ne fiat peccatum, quam ipsa scientia media peccati futuri sub conditione ; quia [vt fuse dixi, & probaui in controuersia secunda] nemo tendit in finem applicando media, videns infallibiliter non consequendum. Sed neque illa voluntas connexa cum peccato aliter cum illo connectitur, nisi quia scientiam mediam præsupponit. Quare dicendum est pro signo illo persuasionis præscindi à scientia illa peccati futuri sub conditione, & consequenter etiam præscindi à volitione de se connexa cum tali peccato.

5. *Corollarium tertium.* Tertio colligitur falso non paucos ex iunioribus putasse nullum esse discrimen inter voluntatem, quam nos admittimus, essentialiter connexam cum peccato, & intentionem efficacem pœnitentiæ ante præuisum peccatum vt absolute futurum. Etenim duplicem disparitatem lectione præced. attuli & constat ex dictis intentionem illam pœnitentiæ si pariter sit electio medij, amare ipsum auxilium vt vtile ad pœnitentiam, vel si illa intentio non habeat rationem formalis electionis, infert formalem electionem, quæ amet auxilium vt vtile ad consecutionem finis. Esset quoque maxima imperfectio in Deo si efficaciter intenderet finem videns se habiturum intentionem finis oppositi, & applicaturum media ad illum consequendum ex suppositione prioris intentionis : At Deus postea applicaret media ne existeret peccatum, & consequenter ne existeret pœnitentia, quæ sine peccato esse non potest. Et adhuc non posset dici voluntatem executiuam auxilij esse formalem electionem ex vi intentionis pœnitentiæ, quia debet voluntas executiua auxilij præscindere à praua operatione vt futura sub illa conditione ; quia serio per illud medium intendit bonum opus, & ideo antecedenter pro aliis signis deberet constitui aliqua electio, quæ saltem indeterminate veliet hoc vel illud auxilium vt vtile ad consecutionem illius finis.

6. *Corollarium quartum.* Quarto infertur desiderium martyrij ante præuisum peccatum Tyranni vt absolute futurum non esse omnino absolutum, & efficax respectu aureolæ, sed potius respectu aureolæ est conditionatum, & in ordine ad non impediendam mortem est absolutum. Vultque Martyr non impedire mortem, quia si Tyrannus non peccat data illa occasione, sed potius vult suscipere Christi fidem consurgit non modica gloria Dei, & Christi [& hoc Martyr præoptat] si autem Tyrannus respuit fidem Christi, & martyrium ferre cogit, etiam aliunde resultat gloria Dei, & Christi, & Martyri accrescit ingens præmium, & aureola. Potestque complacentia circa præmium, & securitatem vitæ æternæ sub conditione quod Tyrannus velit illi inferre necem, & obiectum illius complacentiæ habere aliquam rationem causæ, non quidem finalis, sed impulsiuæ, quas causas maxime inter se differre merito docent Philosophi, ac Theologi. Etenim ad causam pure impulsiuam, quæ non est finalis, seu motiua non ordinantur media, quia non eliguntur ad consecutionem illius. Ob idque [vt supra fuse probatum est] sæpe contingit in causa pure impulsiua, seu conditione, vt sola cognitio independenter à complacentia exerceat plenum munus retardandi actum, vt variis exemplis ostendi. Quam etiam ob causam respectu modi operandi causæ impulsiuæ se habet per accidens, si per notitiam, media qua inclinat, repræsentetur aliqualiter bonitas obiecti exequendi, & sufficit repræsentari aliquam minorem rationem mali, vt patet in exemplo toties repetito, vt si pater nolit mittere filium vnicum ad præliandum contra rebelles Philippo Regi, ne bello occumbat, & postea, postquam natus est filius alter, libenter permittat filium adire periculum belli, & vitæ discrimen ; tunc enim minus impedit necem filij natu maioris, non quia mortem illã reputet sibi bonam ; sed quia merito censetur minus mala filio altero superstite. Hæc maiorem lucem accipient ex dicendis infra.

7. *Quintum.* Quinto fit iuxta dicta, si admittamus licitum esse in casu aliquo satis vrgente petere ita ab vsurario mutuum, vt pariter is qui petit manifestet præparationem animi ad soluendas vsuras, minime ordinari præfatam manifestationem, vt alter mutuetur sub vsuris, alioqui verba petentis ordinarentur ad peccatum alterius, sed illa verba ordinantur ne vsurarius habeat actum non dandi mutuum existimans non fore sibi soluendas vsuras si petantur, & bonitas, quæ apparet in soluendis vsuris, si petantur, reputat non malam respectu postulantis mutuum permissionem peccati ipsius vsurarij, & ideo permittitur, non quia intendatur per modum finis illa praua circumstantia peccati alieni ; solum namque intenditur mutuum absolute, & permittitur illa circumstantia vsurarum, quæ se tenet ex parte alterius, quia nulla est obligatio illam vitandi, & dum qui petit mutuum manifestat propositum soluendi vsuras, intenditur cognitio in vsurario qua videat animum postulantis mutuum esse paratum soluere vsuras, ne defectu illius cognitionis habeat actum, quo recuset mutuum soluere, & sic intentio postulantis fertur per modum finis ad mutuum, non autem ad vsuras. Quamobrem satis accurate cum Theologis oportet distinguere inter errorem circa causam impulsiuam, & errorem circa finalem, & obseruandum est quando error solummodo est causa impellens, quamuis non repræsentet motiuum, quo trahitur voluntas, nam causa impulsiua solum est quædam conditio per modum remouentis prohibens, sicut qui remouet quod impediebat descensum lapidis, dicitur causa, sine qua non descenderet lapis ; cum tamẽ non sit nisi conditio, & occasio. Eaque propter distinguenda est causa finalis, seu motiua, ab impulsiua, seu cognitione : quia finalis, seu directe mouens inclinat ratione sui vt obiectũ ametur sub illa ratione, sub qua cognitio dirigit : secus causa impulsiua, seu conditio. Sic preces amici possunt esse causa solum impulsiua ; quia licet per cognitionem repræsentetur bonum esse placere amico petenti [accidere potest, vt placere amico sit finis] motiuum intrinsecum actus non sunt preces alterius, seu placere amico petenti ; sed preces impediunt oppositũ actum, qui efficeretur, eo quod obiectum appareret bonum absque tanta ratione mali, & accedentibus amici precibus erga oppositum apparet maior ratio mali in elicientia illius actus. Quo pacto vna complacentia retardet aliam, eo quod tendat in obiectum saltem materiale oppositum, quia sic minuitur attentio ad aliud obiectum, vel quia aufertur motiuum actus oppositi, & sic impeditur actus oppositus, vel quia vna in præsentia alterius minorem habet actiuitatem satis explicui in præcedentibus sectionibus.

Difficilius

8. Difficilius est an ille, qui in casu posito petit mutuum, sub vsuris possit intendi vt in dante mutuum resultet cognitio quæ sit causa impulsiua dandi mutuum, quatenus vult vt talis notitia ita se habeat ex parte vsurarij, vt impediat actum, quo negaretur mutuum, quia non sciebat fore soluendas vsuras : non enim satis apparet cur ex parte petentis mutuum non possit in casu illo esse licita illa intentio : non enim est malum quod impediatur ille actus negandi mutuum, licet malum sit velle vt soluantur vsuræ. Neque sufficit quæuis causa impulsiua, seu conditio vitiare actum ; siquidem accidere potest vt cognitio quam Petrus habet de iniuria sibi irrogata a Paulo, ita se habeat vt ea deficiente Petrus subticeret Pauli crimen, quod denunciat occasione iniuriæ, non quidem ex motiuo vindictæ ; sed ob alium finem bonum, deseruitque notitia illatæ iniuriæ, vt impediatur actus, qui retardaret illam criminis denunciationem ; quia, nimirum, cessante illa iniuria haberet Petrus hunc actum : Nolo denunciare hoc crimen ne amico malum obueniat.

9. Illa tamen voluntas qua petit quis ab illo vsurario mutuum præscindit à modo quo vsurarius mutuatarius est, quia præscindit à mala voluntate alterius, qua mutuum daturus est, sufficitque ita præscindere a malitia obiectiua, vt illa voluntas petentis non sit mala ; sed potius bona esset. Sic bona est intentio circa bonum finem quamuis præscindat à mediis, quæ possunt esse bona, & mala : nam qui elicit intentionem finis honesti, de se indifferentem ad plura media bona, & mala, etiam si postea voluntas eligat medium prauum, prior intentio semper perseuerat honesta. Ratio quia intentio illa circa obiectum honestum, antequam media apparerent, ex nullo capite poterat vitiari : postea vero perseuerat idem actum, dum apparent media diuersa, quoniam finis adhuc apparet assequibilis per honestum medium. Hoc argumentum præcipue vim habet si pro priori intentionis præscindatur a mediis, & pro posteriori appareant media honesta, & turpia.

Sectio X.

Permissio peccati potest esse effectus prædestinationis ex intentione gloriæ, quamuis demus esse non posse prædestinationis effectum ex intentione pœnitentiæ.

1. LOquitur, vt dixi, de permissione peccati sumpta materialiter pro auxilio re ipsa inefficaci, licet non ametur vt inefficax, quæ dicitur permissio obiectiua causata ab actu diuino formaliter permittente peccatum. De hac permissione pro materiali instituitur quæstio, dum disquiritur an permissio peccati sit effectus prædestinationis, quoniam actus diuinus nequit proprie esse effectus prædestinationis, quia non causatur. Damusque vltro permissionem peccati esse non posse effectum prædestinationis ex intentione efficaci pœnitentiæ, & adhuc contendimus talem permissionem oriri ab intentione efficaci gloriæ, & ideo esse prædestinationis effectum.

2. *Assertio.* His ita positis assero permissionem peccati sumptam specificatiue pro auxilio inefficaci esse effectum prædestinationis ex fine humilitatis non connexæ de se cum peccato, sed ortæ à debilitate auxilij, quatenus homo experitur debilitatem virium : nam, Deo denegante robustiora auxilia, humiliatur homo, & cautius incedit. Hoc auxilium debile, quod re ipsa est inefficax esse posse effectum prædestinationis probatur non difficilè ; quia poterit oriri ab intentione efficaci gloriæ, quin ametur auxilium ipsum vt inefficax, & quin pro signo illo præuideatur inefficax. Etenim, vt in controuer. 2. fuse dixi, pro signo illo in quo datur tale auxilium inefficax ex fine boni operis præscinditur ab eius efficacia & inefficacia, & cognoscitur vt sufficiens, quia illo posito potest voluntas elicere, & non elicere talem operationem. Hac præcisione semel constituta, quam loc. cit. abunde probaui, non erit operosum intelligere quonam pacto illud auxilium re ipsa inefficax oriri possit ab intentione efficaci gloriæ.

3. Voluntas igitur donans illud auxilium ex efficaci intentione gloriæ vult vt homo per ipsum operetur, & sic gloriam adipiscatur, vel si non operetur, & peccet agat pœnitentiam. Omnes debemus fateri Deum præbere auxilium inefficax ex fine nostræ salutis, & vt bene operemur, quare in hac parte etiam illi, qui non considerant attente genus illud præcisionis à nobis tot argumentis vbi supra stabilitum : nam Deum dare auxilia etiam inefficacia ex fine nostræ salutis, & vt bene operemur constat ex postrema illa oratione Ecclesiæ in die Paraseeue : *Omnipotens sempiterne Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris.* nam si Deus medio illo auxio, quod re ipsa est inquirit salutem hominis, sane monetur ab actuali intentione inueniendi, seu consequendi quod inquirit : non est autem cur moueri non possit ab intentione efficaci gloriæ, si præuideat dandum fore illi homini auxilium efficax ad pœnitentiam, & infallibiliter gloriam consequendam. Vide Paulinum Nolanum epist. 33. vbi de hominibus etiam de facto damnandis probat Deum semper maturum fructum bonorum operum esurire, sitire, desiderare, procurare, & ad colligendum hunc fructũ adhibere culturam auxiliorum. Similia scribit Arnoldus Carnotensis tom. 1. bibliothecæ tract. de verbo Christi *Sitio*, prope initium, & sæpe, inferius.

4. Neque est cur Deus non intendat pœnitentiam sub conditione quod homo peccet : nam & per voluntatem conditionatam explicant Patres voluntatem antecedentem, qua Deus vult omnes saluari. Sic Ambrosius 1. ad Timoth. 2. *Si Deus omnes homines saluos vult fieri ; cur non impletur eius voluntas ? Conditio latet : Vult illos saluari si & ipsi velint.* Hieronymus ibi : *Si tamen ipsi vocati Deo consentire voluerint.* Beda lib. variarum quæst. 13. inquit. *Quod si voluerimus ad laborem in omnibus, qua bene agemus cooperabitur.* Ambrosius

5. Porro Deum sæpe velle vt homo agat infallibiliter pœnitentiam si peccet probatur cunctis testimonijs affirmantibus Deum permittere peccata occasione pœnitentiæ, & humilitatis futuræ sub conditione peccati : Si enim Deus videt casu quo homo peccet, malum illud propositum in salutis occasionem conuertendum, non est cur non habeat voluntatem efficacem illius fructus futuri sub conditione peccati, quæ voluntas conditionata potest esse causa impulsiua tanquam remouens prohibens ipsius permissionis. Vide Augustinum lib. 14. de Ciuit. cap. 13. fine, necnon de natura & Gratia cap. 24. & 28. vbi supponit Deum dare auxilium debile quia si cadit homo *discet superbus non esse*, & memoria peccati dolore compun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitur, & inardescit in amorem Dei, cunctaque difficilia sancti cartaminis appetit, vt bene declarat Gregorius homil. 34. in Euangelia colum. 2. Hoc idem voluit Augustinus lib. quæstion. in Matth. quæst. 14. post medium, existimans ideo Iudæorum plurimos excæcatos fuisse prius, *vt amplius humilitati vehementius diligerent, à quo sibi tantum scelus dimissum esse gauderent.*

6. Neque opus erat ad huius difficultatis expeditionem constituere in Deo voluntatem illam conditionatam, qua velit pœnitentiam sub conditione peccati, quia satis est præuidere per scientiam mediam plura esse auxilia quibus homo pœniteat & Deus colligat magna bona ex illo peccato; vel etiam præuidere danda fore hæc auxilia efficacia ad pœnitentiam, humilitatẽ, si hic homo peccat: nam præsuppositа hac scientia conditionata potest Deus intendere efficaciter gloriam illius hominis, & ex vi illus intentionis potest dare illud auxilium re ipsa inefficax, vt ipso mediante homo salutem consequatur; quo omnes debemus fateri Deum re ipsa intendere vt mediante illo auxilio homo operetur bene, & sic obtineat sempiternam salutem. Ratio est quia vt applicentur media ex vi intentionis efficacis ad consecutionem finis, nõ est opus vt media, quæ modo applicantur, videantur sortitura effectum infallibiliter, sed satis est si videantur sufficientia, aut vtilia in ordine ad finem, & pariter præuideantur alia vt obtentura infallibiliter effectum, si media præcedentia irrita fiant per determinationem libertatis arbitrij. Sic enim illa efficax intentio non exponitur periculo frustrationis, & ex peccatorum permissione colliguntur plura bona, quæ conducunt omnimoda cum infallibilitate in gloriam. Et omnia cooperantur in bonum iis, *qui secundum* Augustinus. *propositum vocati sunt sancti.* Nam vt Augustinus aiebat lib. de Correp. & Grat. capit. 9. *Talibus Deus diligentibus eum, omnia cooperantur in bonum, vsque adeo prorsus omnia, vt etiam si qui eorum deuiant & exorbitant, etiam hoc ipsum faciat eis proficere in bonum, quia humiliores redeunt, atque doctiores.* Vide Bernardum serm. 2. in Psalm. *Qui habitat*, in medio, necnon serm. 23. in Cantica colum. D. Bernard. vltima, & serm. 68. post medium, nec non serm. de nimia fallacia vitæ longe post medium. Anselmum in Elucidario ante medium, Authorem Soliloquiorum apud Augustinum tom. 9. capit. 28. Anselmus. Sic Deus prædestinato tot adminicula præparat, vt vel non cadat, vel sic adat vt resurgat.

7 Et hic videtur plane sensus D. Angelici de Verit. quæst. 6. art. 3. corp. *Inuenimus enim ordinem* D. Thom. *compossibilem esse respectu alicuius dupliciter. Vno modo, in quantum vna causa singularis producit effectum suum ex ordine diuinæ prouidentiæ. Alio modo quando ex concursu multarum causarum contingentium, & deficere possibilium, peruenitur ad vnum effectum, quarum vnamquamque Deus ordinat ad consecutionem effectus loco eius, quæ deficit, vel ne altera deficiat. Sicut videmus quod omnia singularia vnius speciei sunt corruptibilia, & tamen per successionem vnius ad alterum, potest in eis secundum numerum saluari perpetuitas, diuina prouidentia taliter gubernante, quod non omnia deficiant vno deficiente. Et hoc modo est in prædestinatione: liberum enim arbitrium deficere potest à salute: tamen in eo, quem Deus prædestinat, tot alia adminicula præparat, quod vel non cadat, vel si cadat, quod resurgat: sicut exhortationes, & suffragia orationum, donum gratiæ, & alia huius modi, quibus Deus adminiculatur homini ad salutem.* Hactenus S. Thom. Vnde constat, secundũ eius doctrinam Deum sæpe præbere prædestinatis auxilia vt homo non cadat, vel si cadat vt resurgat, quia videt esse moraliter impossibile vt non sint plura auxilia re ipsa efficacia, & præparet aliqua non ex præscientia boni euentus futuri sub conditione, sed solum ex præscientia simplicis intelligentia eo fine, vt homo bene operecum illis, licet præuideat fore danda auxilia omnino efficacia, si cum illis non recte operetur.

8. Nullum tamen est inconueniens si voluntas executiua auxilij inefficacis ita tendat in bonam operationem, vt pariter velit efficaciter pœnitentiã sub conditione quod homo posito illo auxilio peccet, quia sic auxiliũ videtur conducẽs in gloriã, siue homo peccet siue non peccet. Moueturque Deus ad eligendum illud auxilium modo quodam absoluto à bonitate, quam habet in ordine ad bonam operationem, & à conducentia quam habet in ordine ad fines alios diuinæ prouidentiæ, siue homo peccet siue non peccet; quia antecedenter ad peccatum homo experitur debilitatem virium, & discit non de se ipso fidere, & sic auxilium proficit in bonum. Pariter deest voluntas impeditiua existentiæ illius auxilij, quia Deus videt pœnitentiam futuram sub conditione, & pariter complacet in eâdem pœnitentia vt sub conditione futura, & hæc complacentia simul cum illa præscientia retardat voluntatem, quæ impediret existentiam illius auxilij, quia bonum auxilij censetur maius eo quod videatur pœnitentia futura sub conditione peccati, & malum ipsius peccati ex circunstantia extrinseca est quodammodo minus, eo quod sit iactura boni restaurandi per pœnitentiam: non tamen ordinatur existentia auxilij ad pœnitentiam: non enim propter pœnitentiam directè vult Deus vt auxilium existat, sed quia ipsum est idoneum ad recte operandum: sed talis præscientia, & complacentia impedit voluntatem quæ esset si homo non esset acturus pœnitentiam sub conditione: nam in tali euentu esset voluntas qua Deus nollet existentiam illius auxilij, quia homo peccaret illo auxilio posito, & non erat acturus pœnitentiam.

9. Sic permittuntur peccata propter bona quæ Deus colligit ex peccatis ipsorum prædestinatorum, vt optime declarat Augustinus lib. de Correp. & gratia capit. 9. demonstrans solidari humilitatem experimento propriæ fragilitatis. Ambros. serm. 47. de fide Petri, dicens Petrum tentatione, & ruina profeciisse, & periculis creuisse. Si etiam sua infirmitate cognouit, quam misericorditer aliena infirma toleraret, vt notat Greg. homil. 21. in Euangelia. Celebreque est testimonium illud Au- Augustinus. gustini libro 14. de Ciuitate Dei: *Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit quando flenit, quam sibi placuit, quando præsumpsit. Hoc dicit, & sacer Psalmus: Imple facies eorum ignominia & quærent nomen tuum Domine; id est, vt tu eis placeas quærentibus nomen tuum, qui sibi placuerant quærendo suum.* Similia habent Irinæus libro 4. aduersus hæreses capitulo 72. San- Irenæus; ctæ Maximus centuria 3. capit. 23. demonstrans S. Maximus. permitti peccata propter humilitatem, non quia directe ordinetur illa permissio ad humilitatem tãquam ad finem; sed quia humilitas futura prænocognita vt talis se habet per modũ remouentis, quod impe

impediret permissionem, vt toties declaratum est.

10. Ideo solum aiunt Patres permitti hominis lapsum ad emendationem illius? quod solum significat dari auxilium illud; quia ratione futuræ emendationis censetur bonum hominis non modum, eo quod homini vtile est (vt loquar cum August. supra) cadere in aliquod apertũ peccatum, vnde sibi displiceat, & dum se errasse à Deo considerat, damna præcedentia lucris sequentibus recompensat, vt bene aduertit Damalcenus lib. 2. fidei cap. 29. Quo fit vt detur auxilium inefficax, quia ratione pœnitentiæ, & humilitatis futuræ sub conditione ipsum auxilium censetur ingens bonum propter lucra humilitatis.

11. Vel etiam independenter à peccato possunt considerari lucra humilitatis, & ipsum auxilium dari ad humilitatem, & emendationem, quia ipsum auxilium est debile, & superbus experitur acrius oppugnari à dæmone, & ignominiose pati & spoliari donis Dei, quæ quidem se putabat habere, quasi non accepisset, & ideo valde sibi securus erat. Posita autem illa debilitate vitium homo in se reuertitur, & propriæ infirmitatis cognitionem confitetur Domino, & agit illi gratias pro dons acceptis, iactantiam deprimit, atque humilitatis lucra considerat.

12. Et adhuc existimari potest dari huic homini hoc auxilium inefficax; quia Deus videt danda fore huic homini alia auxilia quibus positis tandem deterius peccet, si modo non permittitur in actionem turpem incidere cum præscientia emẽdationis futuræ. Posita autem hac scientia conditionali dat Deus hoc auxilium homini, quia ratione emendationis futuræ est multo melius, quam alia quæ danda forent, si non daretur hoc. In omnibus his casibus supponimus pœnitentiam, & emendationem videri futuram sub conditione peccati. Auxiliumque ipsum ratione pœnitentiæ futuræ sub conditione participat rationem aliquam boni, necnon ratione suæ debilitatis, quia sic homo propriam fragilitatem experitur.

13. Ex his colligitur ratione pœnitentiæ futuræ sub conditione, præuisionis ipsius & complacentiæ Collectio. erga ipsam non oriri auxilium inefficax directe: quia solum indirecte dimanat ab illa complacentia. Etenim quia Deus videt Petrum acturum postea pœnitentiam, si modo posito hoc auxilio peccat, statuit non negare eidem Petro illud auxiliũ quod negandum esset si postea non esset acturus pœnitentiam; non tamen confertur auxilium vt sequatur pœnitentia; sed complacentia in pœnitentia futura sub conditione facit vt Deus non deneget auxilium illud, quod esset denegandum, si bonum, quod amittitur per peccatum, non esset restaurandum per pœnitentiam ingenti etiam emolumento. Sic etiam præceptum audiendi sacrum est causa auditionis sacri, quatenus deficiente præcepto non audiretur.

14. Directe etiam oritur existentia illius auxilij inefficacis ab intentione gloriæ, quia auxilium illud de se est conducens ad gloriam, & eligitur ea volũtate sincera vt homo nõ peccet, sed vitã æternã assequatur absq; interuẽtu talis peccati. Et quia ratione pœnitentiæ futuræ sub conditione peccati habet rationem maioris boni, quam si non videretur pœnitentia illa sub conditione futura, impeditur voluntas, quæ retardaret existentiam illius auxilij. Ab ipsa etiam intentione efficaci gloriæ oritur illa complacentia in pœnitentia futura sub conditione peccati; quia auxilium efficax ad pœnitendum sub conditione peccati, & ipsa pœnitentia infallibiliter assequuntur finem intentum per efficacem illam prædefinitionem gloriæ vt coronæ. Ipsaque efficax intentio gloriæ potest esse voluntas dandi hoc auxilium efficax ad pœnitendum sub conditione peccati, vel potest imperare voluntatem dandi hoc auxilium efficax ad pœnitendum sub conditione peccati.

15. Multo facilius intelliguntur quæ in hac sect. tradidimus, si supponamus (quod efficaciter proba- Suppositio. ui variis argumentis) pro signo illo voluntatis diuinæ conferentis auxilium inefficax ex fine boni operis præscindi à scientia media inefficacitatis auxilij; quia nemo serio applicat media ad finem, quem infallibiliter videt non obtinendum. Et ideo qui certo per reuelationem cognosceret suam damnationem futuram, non solum non posset sperare, verum neque applicare media ad consecutionem finis, quem videt infallibiliter non obtinendum, nempe finem æternæ beatitudinis. Propter eandem causam non liceret tibi orare pro eo, quem certo scires esse ex numero reproborum. Ex quo fit pro signo illo, in quo Christus intelligitur orasse pro reprobis, non intelligi Christum positiue scientem illorum reprobationem, sed præscindentem à tali scientia; quia subiequitur ordine rationis illam orationem.

16. Christum orasse pro reprobis docent Cyprianus serm. de Passione, Augustinus tract. 31. in Ioan. Cyprianus. Quod etiam significat litis Redemptoris nunquam Auguſt. satis expleta, clamauit namque ad Patrem pro salute etiam illorum, qui damnandi erant, vt videtur significasse Drogonius Hostiensis Episcopus serm. Drogonus de Sacramento Dominicæ passionis colum. 3. cum Hostiensis. ait: *Sitio inquit, Domine quid sitis? Ergone plus cruciat sitis, quam crux? De cruce siles, & de siti clamas? Sitio: Quid? Vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium.* Idem habet Gregor. in 4. Pial. Gregorius. pœnitentialem ad illum versum: *Quia cinerem tanquam panem manducabam.* Vbi inquit: *In cruce positus sitiebat, & pœnitentiam peccantium, & fidẽ exoptabat perfidorum.* Suumque desiderium propo- Cyrillus suit Patri, & expectauit conuersionem illorum, qui Hyerosol. non sunt conuersi vt notat Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. inquiens cum Isaia: Expectaui vt faceret vuam; sitiui vt daret vinum; ipsa autem fecit spinas. Idem habet Paulinus Nolanus epist. Paulin. No- 33. aduertens Christum petiisse, & quæsisse fru- lanus. ctum in ficunea, & non inuenisse.

17. Deus itaque per scientiam conditionalium contingentium cognouit quæ auxilia; si dentur sub his, vel illis circunstantiis, futura sint efficacia, & quæ inefficacia sint futura, & post hanc scientiam redditur in sequenti signo expeditus, vt se determinet ad dandũ auxilium efficax ex fine boni operis, vel volendam carentiam talis auxilij, quamuis sit efficax. Similiter est expeditus pro illo signo ad negandum auxilium quod præuidetur inefficax, quia ipsum est inefficax, & ad se determinandum aliquo modo vt existat illud auxilium, quamuis sit inefficax; quia potest habere hanc voluntatem: *Quamuis hoc auxilium futurum sit inefficax si detur, volo determinare ad existentiam illius.* Attamen non est Deus pro illo signo proxime expeditus ad immediate habendam voluntatem executiuam illius auxilij inefficacis ex fine boni operis, quia nemo serio applicat media ad consecutionem finis, quem videt infallibiliter non obtinendum. At potest Deus pro illo signo habere voluntatem efficaciter determinantem ad existentiam illius auxilij, quæ infallibilem habeat connexionem cum prauo illo

Universidad de Deusto
Biblioteca

opere, vt patet ex nuper dictis. Potest etiam Deus in illo primo signo post illam scientiam mediam habere hanc voluntatem conditionatam, *Si dem hoc auxilium, dandum est ex fine boni operis*, qua voluntate posita, concomitanter intelligitur præcisio à scientia media inefficacitatis auxilij; quia hæc præcisio est necessaria ad dandũ auxilium inefficax ex illo fine. Intellecta igitur hac præcisione datur locus vt ab intentione efficaci gloriæ procedat illud auxilium ex affectu boni operis.

18. Attamen quando est proxima potestas ex parte Dei dandi auxilium (quod est re ipsa inefficax) vt homo operetur bene, vel vt resurgat si ceciderit, non præscinditur ab efficacia alterius auxilij, per quod est agenda pœnitentia. Quod satis apparet, si pro tunc sit voluntas efficax dandi auxilium congruum ad pœnitentiam sub conditione peccati. Independenterque ab illo principio dicendum est ipsam intentionem efficacem gloriæ exigere ne præscindatur ab alio medio vt infallibiliter sortituro effectum sub conditione quod hoc non sit efficax.

CONTROVERSIA QVINTA & vltima.

DE REPROBATIONE.

Duplex reprobatio.

DVPLEX in Deo distinguitur reprobatio apud bene sentientes. Prima dicitur permissiua, in quantum non solum Deus denegat specialem prouidentiam seligentem de industria vocationem congruam, sed etiam cum hac negatione coniungitur permissio peccati finalis, vt mox explicabitur. De hac reprobatione aiebat. S.Thom. hic, Deum permittere aliquos deficere à fine vitæ æternæ, & hoc dici reprobare. Positiua reprobatio includit voluntatem positiuam excludendi à regno propter demerita, quæ voluntas, nequit esse in Deo ante præuisa demerita, vt constat ex disp. præcedenti, & posteà latius probabitur. At vero negatiua reprobatio, licet non eligat efficaciter positiue, non intendit positiue excludere à gloria, aut infligere æternos cruciatus.

DISPVTATIO XXII.

De Reprobatione negatiua.

Quid negatiua reprobatio.

NEGATIVA reprobatio consistit in suspensione diuini actus, quatenus in primo signo rationis in quo Deus aliquos elegit efficaciter ad gloriam, suspenderit per puram omissionem voluntatem eligendi alios. Pro contraria sententia refertur ab aliquibus Scotus in 1. dist. 41. quæst. 1. §. *Dici potest*. Attamen Scotus intelligendus est non de suspensione diuini actus per puram omissionem, quam minime Theologi admittunt, etiam illi qui arbitrantur possibilem esse in creaturis omissionem; sed de voluntate negãdi ea, quæ dare voluit aliis: nam postea dist. 47. expresse admittit in Deo actum positiuum, quo voluit non eligere Iudam. Præsertim cùm illa pura omissio esset omnino impertinens ad declarandam præsentem difficultatem, & opus non erat nulla data occasione discedere à communi Theologorum cœtu.

Scotus.

SECTIO I.

De quidditate negatiuæ reprobationis. Vbi examinatur difficultas cur nemo eorum, qui negatiuè reprobantur, saluentur.

1. *Quidditas.*

CONcedunt aliqui ita Deum negatiue reprobare homines ante præuisa demerita, vt ex vi illius reprobationis præstet auxilia incongrua, quia incongrua sunt. Et hi mouentur quia intentio finis circa reprobos est non dare efficaciter gloriam, cui fini medium proportionatum est auxilium inefficax vt tale. Verum hi authores in multis deficiunt. Tum quia confũdunt positiuam reprobationem cum negatiua: nam voluntas efficax excludendi à regno ante præuisa demerita, si daretur, nõ posset non esse positiua reprobatio, vt in sequenti disp. videbimus: Tum quia supponunt Deum posse de industria seligere auxilia congrua ab incongruis, & incongrua à congruis, vt incongrua præstet, cuius oppositum fuse probatum est in Controuersia secunda.

reprobationis negatiua contra aliquos.

2. *Obscura aliorum explicatio.*

Sed & alij rem subobscure explicantes fere in idem recidunt; quia fatentur Deum dare reprobo medium sufficiens, quia non habet efficaciam, quam habet aliud medium: etenim etiam existimant Deum consilio singulari seligere incongruas vocationes vt illas conferat, quod repugnare diuinæ prouidentiæ affatim probatum est loco citato. Et adhuc ille affectus pugnat cum alio, quo Deus vult dare illa media, vt homo salutem assequatur. Sed ex his, quæ in præcedenti disput. dicta sunt, facile apparebit affectum illum non vno modo implicare, quia tendit ad impediendam hominis salutem æternam, quæ voluntas non est admittenda in Deo: vt enim Augustinus lib. 6. Hipognost. colum. 2. aiebat: *Non tamen ipse fecit puniendo, vel prædestinauit.*

Augustinus.

3. *In quo vere consistat quidditas reprobationis negatiuæ.*

Quare dicendum est negatiuam reprobationem consistere in voluntate de se excludente specialem prouidentiam, per quam eligitur auxilium congruum,

gruũ, quia congruum est, & in voluntate conferente auxilium incongruum, quamuis videatur incongruum. Duas præcontinet partes hoc assertum. In prima dicimus reprobationem negatiuam excludere specialem prouidentiam præbentem auxilium efficax vt tale. Pro quo nota esse nimis diuersum non præbere auxilium quia videtur efficax, ac præbere illud quia præuidetur inefficax: nam cum priori genere prouidentiæ, qua datur auxilium, non quia est efficax, sed quia de se est sufficiens, componitur optime vt auxilium illud sit efficax; nam Deus in illo euentu neque seligeret de industria auxilium inefficax quia tale est, neque auxilium efficax, quia præuidetur efficax, sed ex communi prouidentia præberet hoc auxilium, quod, daretur siue esset efficax, siue inefficax.

4. Quia tamen hoc genus prouidentiæ de se est indifferens vt coniungatur cum auxilio efficaci, vel inefficaci, & non habet connexionem saltem metaphysicam cum peccato, consideranda est in Deo voluntas de se supponens scientiam mediam de inefficacitate auxilij, quæ sic tendat. *Quamuis videam, quod si complaceam re ipsa in existentia huius auxilij inefficacis, dandum est re ipsa tale auxilium, volo habere complacentiam illam circa existentiam auxilij*, siue, quod in idem recidit: *Licet viderim hoc auxilium fore inefficax, si detur, volo determinare ad existentiam huius auxilij.* Similisque volitio connexa cum finali impœnitentia constituit reprobationem negatiuam. Idem est de volitione hac: *Quamuis viderim quod si complaceo in creatione huius hominis, danda sunt ei auxilia cum quibus non obtinebit vitam æternam, volo complacere in tali creatione.* Attamen voluntas quæ imperat immediate bonum opus non pendet per se à scientia media ineficacitatis auxilij; sed potest coniungi cum scientia opposita; quia pro signo, in quo existit voluntas imperata intendens bonum opus, debet intelligi principium, aut quasi principium illius, quale est voluntas illa imperans immediate voluntatem illam executiuam auxilij, & intendentem bonum opus.

5. Optimeque potest actus imperans volitionem exequutiuam auxilij inefficacis amare actum illum intendentem bonum opus, quamuis pro signo illo ante imperium non præcindatur a scientia inefficacitatis auxilij (cæterum imperium illud non præsupponet de se potius illam scientiam, quam oppositam) quia licet illa scientia, dum ab ipsa non præscinditur, obstaret voluntati intendenti bonum opus, non obstat voluntati reflexæ intendenti volitionem terminatam ad bonum opus. Sicut qui certus esset de sua reprobatione posset velle efficaciter habere actum spei, si sciret dandam esse præcisionem à tali scientia, & conseruandam in instanti sequenti illam notitiam certam de reprobatione dependenter à determinatione suæ liberæ voluntatis. Etenim ob illam præcisionem fieret proxime possibilis ille actus, quia desiderium illud reflexum habendi illum actum spei non haberet pro motiuo consecutionem salutis, sed aliud motiuum honestum, vt exercendi talem actum virtuosum, & vitandi aliqua peccata: posita autem illa præcisione fieret proxime possibilis spes, & posset esse præceptum sperandi, vt in controuersia secunda dictum est, & dicetur plenius in tractatu de Spe.

6. *Difficultas.* Difficultas modo est, cur si Deus de industria non seligit auxilium quia est in congruum, nullus de facto consequatur salutem præter illos, respectu quorum Deus habet specialem prouidentiam seligentem auxilium quia est efficax? Etenim plura auxilia, quæ dantur reprobis, quamuis non sortiantur effectum, sunt robusta, & de se magis idonea ad consensum, quam alia, cum quibus ipse homo, vel alter operatur.

7. *Prima responsio.* Sit igitur huius difficultatis prima responsio. Deus dat auxiliũ de facto propter omnẽ vtilitatem quam videt in ipso, & ideo quoties auxiliũ re ipsa est efficax, dat ipsum propter efficacitatẽ ipsius, & dum videt auxilium illud conducere infallibiliter in salutem, dat quoque ipsum; quia infallibiliter in gloriam conducit: sic enim Deus magis benefacit. Quare non mirum si omnes illi adulti, quibus non datur auxilium, quia confert cum infallibilitate in æternã salutem, nõ assequantur beatitudinem æternam. Potestque constitui in Deo decretum vniuersale post scientiam mediam conferendi auxilium propter vtilitatem omnem quam videt in ipso. quoties autem præscinditur a scientia media efficacitatis auxilij, debet quoque præscindi à voluntate dandi auxilium, quia est efficax. Quare si admittatur in Deo decretum statuens determinare ad collationem auxilij pro primo signo, si videatur fore inefficax, debet præscindi à tali decreto, quoties præscinditur ab efficacia, vel inefficacia, nam sicut præscinditur ab efficacia, vel inefficacia auxilij, ita necesse est præscindatur à decreto non dandi illud auxilium pro signo sequenti, sed pro priori, si auxilium illud sit efficax.

8. *Secunda responsio.* Responderi quoque potest Deum per scientiam mediam, seu conditionatorum liberorum præuidere dandum fore hoc auxilium efficax pro sequenti signo, in quo præscinditur a scientia media talis efficaciæ, si non daret pro alio signo priori, in quo non præscinditur à tali scientia. Deus autem ita præsciens statuit præbere pro priori signo auxilium illud, vt nobis sit magis benenecus, & beneuolus pro magnitudine doni præuij, & quatenus talis est, concessi. Hoc totum colligimus ex Patribus docentibus Deum præbere auxilium propter vtilitatem omnem, in ipso auxilio repertam. Hinc etiam est vt reprobi dicantur creari pro vtilitatibus Sanctorum, vt notat Augustinus libro 11. de Genes. ad litter. Prosper ad 11. capit. Gallor.

9. Deum nobis dare auxilia propter vtilitatem omnem in ipsis repertam satis monstrant cuncta testimonia Patrum in quibus asseritur Deum cuncta ordinare in bonum suorum electorum. Et adhuc ostenditur, quia nullus salutem assequitur, qui prædestinatus non sit: nullus autem est prædestinatus cuius opera non sunt præordinata in diuina præscientia; quia nimirũ contert Deus prædestinato auxilium, quoniam videt tale auxilium cum infallibilitate conducere ad bene operandum, & ad vitæ æternæ infallibilem consecutionem. Et hoc est quod Augustinus lib. de Dono perseuer. c. 17. aiebat: *Nam in sua, quæ falli mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omnino, nec aliud quidquam est prædestinare.* Vnde so et in Scriptura prædestinatio significari nomine præordinationis. Act. 13. *Crediderunt quotquot præordinati erant ad vitam.* Augustino associandus est Fulgentius lib. 1. ad Monimum: *Bona opera nostra Paulus asserit præparata, hoc est prædestinatione disposita.* Et infra: *Sicut præparata est per prædestinationem voluntas à Domino, qua bonum velimus, sic etiam bona opera præparauit Deus, vt in eis ambulemus.* Ita intelligi debet illud Pauli ad Ephesios secũdò:

Fulgentius.

Universidad de Deusto
Biblioteca
Auguſt.

Creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in eis ambulemus. Vide S. Thom. in illum locum, vbi nomine præparationis intelligit diſpoſitionem diuinæ voluntatis, in quantum diſpoſuit dare vocationem vt congruam. Idèo etiam Auguſtinus de Dono perſeuer. cap. 14. agens de Gentibus, quæ certo credidiſſent, ſi conſpexiſſent miracula, quæ facta ſunt coram Iudæis, inquit: *Quoniam vt crederent non erat eis datum, etiam vnde crederent eſt negatum.* Putat igitur Auguſtinus cunctis, quibus datur auxilium efficax ad credendum, dari ex certa præſcientia boni euentus futuri ſub conditione, & ex voluntate directa per talem ſcientiam.

10. Colligitur apertiſſime hoc ipſum ex ipſomet Auguſtino lib. 1. de Prædeſt. Sanct. capit. 8. vbi poſtquam vniuerſim ſtatuit gratiam efficacem à nullo duro corde reſpui, rationem adfert, quæ efficaciter noſtrum ſuadet inventum: *Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur:* Ergo quæuis gratia efficax de facto præſtatur à Deo, quia eſt efficax. Eaque propter Auguſtinus paſſim gratiam efficacem appellat vocationem ſecundum propoſitum, vt videri poterit libro de Prædeſt. Sanct. capit. 8. & 16. & libro de Dono perſeuerant. capit. 14. necnon lib. 1. Retract. capit. 24. in quibus locis manifeſte agit Auguſtinus de voluntate directa per ſcientiam mediam, quæ præbet vocationem efficacem, quia talis eſt; quia in hoc diſtinguit vocationem efficacem ab ineffi caci, quia efficax oritur a propoſito diuino & efficaci, quod propoſitum per ſe ſupponit ſcientiam mediam de bono eutentu futuro ſub conditione. Quare mihi certum eſt Deum efficaciter prædefiniſſe omnia opera ſupernaturalia, quæ ſunt media vt homines infallibiliter conſequantur beatitudinem: quia Auguſtinus, aliique ex Patribus non magis loquuntur de vno opere, quam de alio, ſed vniuerſali regula docent auxilia congrua, quæ conducunt infallibiliter in noſtram ſalutem dari propter illam infallibilem conducentiam.

11. Conſequenter non ſolum actus ſupernaturales, qui fiunt à prædeſtinatis; ſed illi etiam, qui fiunt à reprobis dantur ex prouidentia conferente auxilia propter omnem vtilitatem in ipſis præcognitam, & ex intentione efficaci operis. Etenim Auguſtinus ſæpiſſime monet neminem poſſe credere, pœnitere, &c. ſine congrua vocatione, & ita expoſuit illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illum*: omnem autem congruam vocationem docuit eſſe ex ſpeciali, & infallibili Dei propoſito dandi illum actum, ad quem vocatio eſt congrua.

12. *Primum corollarium.* Fit ex dictis primo poſſe conſtitui in Deo liberam complacentiam terminatam ad volitionem exequutiuam auxilij, quæ amet ipſam tanquam ſupplicium alicuius culpæ illius hominis, & etiam vt benefactiuam ſub alia ratione, ſeu reſpectu. Amabitur, inquam, illa volitio vt ſupplicium, quatenus per ipsã excluditur ſpecialis prouidentia ſeligens de induſtria vocationes congruas, & pariter amari poterit tanquam benefactiua, quatenus Deus per ipſam vult auxilium maius, ſeu vberius, cum poſſet dare aliud debilius.

13. *Secundum.* Secundo fit Deum quandoque præbere auxilium vt efficax, quod nihilominus daretur, quamuis eſſet inefficax. Licet ſæpiſſime conferatur auxilium efficax, quod minime daretur, ſi præuideretur inefficax. Neque valet conſequentia: Datur auxilium, quia eſt efficax; ergo non daretur, niſi eſſet efficax. Sicut non valet: Petrus ceſſat à peccato, quia Deum diligit ſuper omnia; ergo ſi non diligeret modo Deum ſuper omnia, peccaret: nam quamuis non diligeret actum ceſſaret (vt ſupponimus) à culpa. Similiter non tenet conſecutio: Petrus vult non peccare, vt vitet pœnas inferni; ergo ipſis deficientibus peccaret, & multo minus valet: *Ergo modo habet affectum, quo vellet peccare, ſi non eſſet infernus.*

14. *Tertium.* Tertio fit poſſe reprobationem negatiuam conſtitui non ſolum per vnicum decretum ſupra expoſitum; ſed etiam per duplex, aut triplex. Nam poſito decreto in Deo de dando auxilio efficaci, quoties ipſum fuerit efficax, & poſito decreto, quo datur hoc auxilium, non vt efficax, quamuis homo graniter teneatur recte agere, datur in aggregato huius duplicis decreti connexio infallibilis cum culpa mortifera, & poſito etiam diuino decreto de non dando rurſus auxilio ad pœnitendum, aut poſitis aliis diuinis volitionibus quibus dentur auxilia minime efficacia ad pœnitendum, vſque in finem vitæ, intelligitur hic homo infallibiliter damnandus, & poſitiue reprobandus, ac proinde iam intelligitur reprobatus negatiue.

Sectio II.

Aliter enodatur difficultas.

1. Ad nouam expeditionem huius dubij, quod torſit merito aliquòrum ingenia, ſupponimus Deum præſciſſe per ſcientiam conditionatorum liberorum, quænam auxilia, & ſub quibus circunſtantiis danda ſint huic homini ſi creetur. Ad huius pleniorem expeditionem ſuppoſui Deum habere ſcientiam conditionatam, qua præſciuit quænam auxilia danda ſint huic homini ſi creetur, & qua præuidit hunc hominem creandum ſi Deus liberam habeat complacentiam circa exiſtentiam eiuſdem hominis, aut circa æternam ſalutem illius. Præintellecta igitur illa præſciẽtia conditionata ſimul cũ poſitione conditionis, intelligitur hic homo abſolute aſſequuturus ſalutẽ, ſecus, quia præuidentur danda abſolute huic homini auxilia, quibus conſequetur infallibiliter ſalutem, illi vero danda alia, quibus poſitis homo ſalutem non conſequetur. Illi igitur qui præſciebantur ſalutem obtenturi eliguntur ad gloriã ante præuiſa merita, & per voluntatem directam à ſcientia conditionata efficacitatis illorum auxiliorum, & infallibilis conducentiæ in gloriam recipient auxilia: At illi qui non ita recipient auxilia intelliguntur reprobati negatiue, ſiquidem ex vi vtriuſque prouidentię erga illos electos, & circa hos minime electos, ſufficienter colligitur hos non aſſecuturos vitam æternam.

2. Nihilominus poſtquam Deus ſic præuidit ſalutem hominis illius vt abſolute futuram, quia in complexo coaleſcente ex illa ſcientia media, & poſitione conditionis videtur ſalus illa vt abſolute futura; præſcinditur ab electione illa ante merita: non enim poteſt pro ſigno illo videri illa electio vt abſolute futura ratione noſtra: quia per complacentiam illam in exiſtentia illius hominis ex fine ſuæ æternæ ſalutis, ſiue in æterna ſalute illius hominis obtinenda per merita redditur Deus proxime expeditus habere in ſigno immediato illam electionem efficacem ad gloriam vt coronam; ac proinde præſcinditur à tali electione vt exiſtente infallibiliter pro ſigno ſequenti; quia eſt ſignum indifferentiæ proximæ ad habendam,

bendam, vel non habendam illam electionem in ſigno ſequenti; ac proinde debet omnino præſcindi à tali electione vt exiſtenti pro ſigno ſequenti. Ratio eſt quia illa ſcientia abſoluta illius electionis vt exiſtentis eſt ordine rationis conſequens ad talem electionem, poſtquam intelligitur proxima poteſtas habendi, vel non habendi electionem illam; quia poteſt impediri immediate illa electio, & conſequenter eſt poteſtas impediendi illam ſcientiam, quæ affirmat talem electionem vt exiſtentem pro tali ſigno.

3. Vniuerſimque verum eſt. Quoties repræſentatur per diuinam ſcientiam aliqua volitio Dei vt exiſtens ſub conditione pro tali ſigno immediato poſt exiſtentiam conditionis, debere præſcindi à tali exiſtentia volitionis cum primum conditio intelligitur poſita; quia vi illius conditionis accedit proxima poteſtas impediendi tale decretum, & conſequenter illam ſcientiam. Quapropter ſi complacentia terminatur ad exiſtentiam illius hominis, & inclinat immediatè de ſe ad productionem illius, debet, cum primum intelligitur talis complacentia, omnino præſcindi à decreto efficaci producendi illum hominem: ſi autem complacentia terminetur ad æternam ſalutem huius hominis & inclinet ad eandem ſalutem efficaciter præfiniendam, debet poſita complacentia illa præſcindi à ſcientia repræſentante illam præfinitionem vt exiſtentem in ſigno ſequenti.

4. Rationes, quæ ſuadent illam præciſionem protuli controu. 2. diſp. 11. per totam, & modos quibus intelligitur poſſibilis illa præciſio propoſui in eodem loco ſect. 7. Horum primus eſt, quia complacentia illa de ſe petit illam præciſionem. Sic complacentia quæ inclinat immediate ad præſtandum auxilium ex fine boni operis, quamuis auxilium ſit re ipſa inefficax, petit ex propria natura præciſionem ab illa ſcientia repræſentante inefficaciam illius auxilij, quia nemo executiue applicat media in conſecutionem finis præſciens infallibiliter non fore aſſequendum. Quare illa ſcientia debet eſſe conſequens ad illud decretum diuinæ voluntatis vt iam explico.

5. Secundus titulus illius præciſionis eſt, quia illa ſcientia debet eſſe conſequens reſpectu diuini decreti, quod repræſentatur vt extiturum pro ſigno ſequenti. Propter hæc dixi loc. cit. ſcientiam conditionatam repræſentantem hoc auxilium fore inefficax, fidetur; aut ſcientiam oppoſitam, quæ enunciat auxilium fore efficax, ſi detur, fore eandem formalitatem virtualiter cum ſcientia repræſentante decretum quod exiſtet immediate ex vi talis complacentiæ, ſi ponatur complacentia illa; ac proinde poſita tali complacentia pendet illa ſcientia proxime ab illo decreto diuinæ voluntatis, & quia Deus intelligitur proxime potens impedire decretum illud, conſequenter eſt proxime potens impedire ſcientiam illam, & ipſum decretum eſt ratio à priori illius ſcientiæ. Cur illæ ſcientiæ conditionatæ debeant eſſe vnica formalitas virtualiter indiuiſibilis, declaratum eſt ſect. illa 7. n. 6. Oriturque ratio ex ipſa exigentia diuinæ ſubſtantiæ, quæ petit ne prauus vſus creati liberi arbitrij impediat voluntatem à largitione ſuorum munerum, & ab intentione boni operis dum præbet auxilium.

6. Sit tertius titulus, quia ſcientia repræſentans aliquid immediate ponendum libere, ſi ponatur hæc, aut illa conditio, redditur omnino conſequens poſita illa conditione; quia immediate poſt illam conditionem, aduenit proxima poteſtas impediendi obiectum illius ſcientiæ, & conſequenter ipſam ſcientiam. Id apparet manifeſte exemplis petitis à diuinis & creatis. Etenim ſi Deus per ſcientiam conditionatam præſciat ſe daturum Petro hoc auxilium, ſi decernat prius ratione dare eidem Petro hoc, vel illud auxilium vagè; planum eſt debere præſcindi, poſito illo decreto vago, à ſcientia illa conditionata affirmante dandum fore immediate hoc auxilium, ſi præexiſtat illud vagum decretum dandi hoc, vel illud auxilium: quia poſt exiſtentiam illius decreti vagi aduenit proxima poteſtas impediendi obiectum illius ſcientiæ. Haud aliter ſi Deus præſciat Petrum recte operaturum libere, ſi detur ipſi hoc auxilium cum omnibus prærequiſitis ad operandum & non operandum, planum eſt poſito illo auxilio cum omnibus prærequiſitis ad recte agendum præſcindi ab illa ſcientia media affirmante hominem illum recte operaturum ſub illa hypoteſi; quia intelligitur proxima poteſtas impediendi obiectum illius ſcientiæ, & per cõſequens ipſam ſcientiam, quæ per poſitionem illius conditionis redditur conſequens.

7. Hæc paulo aliter declarantur, quatenus poſita illa complacentia circa exiſtentiam auxilij ex fine boni operis, non poteſt intelligi in Deo ſcientia, qua videat fore efficaciter dandum illud auxilium ex fine illius boni operis ſub conditione illius complacentiæ terminatæ ad ipſum bonum opus, vel ad exiſtentiam ipſius voluntatis efficaciter determinantis ad exiſtentiam auxilij ex ipſo fine boni operis: etenim conſurgit proxima indifferentia ad habendum, vel non habendum illud decretum ex ſuppoſitione illius complacentiæ; & illa ſcientia conditionata affirmabat dandum fore ſub illa cõditione illud decretum tendens in bonum opus, *quamuis auxilium ſit inefficax*; ac proinde illamet ſcientia affirmat illud auxilium fore inefficax, ſi detur, & conſequenter præſcindi debet poſita illa conditione à ſcientia inefficacitatis auxilij. Qua eadem ratione (ſi ſeruetur proportio) præſcinditur à ſcientia efficacitatis auxilij; quia ſcientia illa affirmans dandum fore illud auxilium, ſi ponatur illa conditio, pariter enunciat fore dandum, quia eſt efficax, ac proinde non poteſt præſcindi ab vna ſcientia conditionata, quin præſcindatur ab alia, quia poteſtas impediendi vnam, eſt quoque poteſtas impediendi aliam.

8. Cuius ratio præter alias adductas eſſe poteſt iuxta probabilem exiſtimationem, quia cuncta quæ pertinent concatenata ſerie auxiliorum ad bonum eiuſdem hominis, conſtituunt, ſiue adintegrant vtilitatem einſdem auxilij primi, ſiue determinationis ad dandum illud auxilium, & ideo pertinet ad obiectum einſdem ſcientiæ virtualiter, quia illa ſcientia de ſe eſt repræſentatiua commodorum aut incommodorum, quæ conſurgent ſi ponatur tale auxilium, vt Deus conferat auxilium, vel à Deo, ſi velit, abſtineat, ne ſequantur illa incommoda. Sed neque repræſentantur vtilitates illæ, vel nocumenta, quæ conſurgent, ſi detur illud auxilium, quaſi diſparate ſed copulatiue, ita vt affirmet ſcientia obuentura *hæc & illa commoda*, quæ enunciatio copulatiua petit vnicam formalitatem virtualiter. Affirmat præterea vnam vtilitatem conducere ad exiſtentiam alterius ſequentis, quod non fit niſi per formalitatem vnicam virtualiter indiuiſibilem. Hæc tamen ſolum probant dari vnicam formalitatem, quæ hæc omnia complectatur; non tamen probant non dari diuerſas formalitates virtualiter, quæ illas veritates repræſentent, vt fuſius declaraui in tract. de Scientia Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9. firmius suadebitur illud principium; quia vtilitates illæ, vel incommoda, quæ obuenient si detur illud auxilium, repræsentantur vt Deus conferat auxilium, si velit propter vtilitates illas, quæ sequentur, & vt neget, si velit, auxilium, ne sequantur illa incommoda; & adhuc repræsentantur illa incommoda, vt ipsis minime obstantibus Deus possit elargiri bona sua propter finem, in quem natura sua destinantur, nempe bonæ operationis, & æternæ, ac proinde Deo non deest modus quo posito præscindatur à tali scientia, vel inefficacitatis auxilij, vel impœnitentiæ finalis futuræ. Modus autem est si complaceat in existentia bonæ operationis ex vi illius auxilij; quoniam complacentia illa de se inclinat, vt immediatè in signo sequenti causetur illud medium, siue auxilium ex fine illius operationis, quod esse nequit (vt probaui) nisi concedatur illa præcisio. Idem erit si complacentia feratur in salutem æternam illius hominis, & in existentiam illius medij, vt conducentis ad salutem; quia talis complacentia, eo quod inclinet ad efficaciter cauiandæ media ex fine æternæ salutis, petit præcisionem a scientia, quæ sub illa conditione enunciat non fore salutem æternam consequendam.

10. Quæ diximus de illa complacentia, quæ apponitur per modum conditionis, dici quoque potest de aliis actibus, qui considerari possunt, quibus præsupponitur sequetur alter donans auxilium v.gr. ex fine boni operis, vt si ponamus præcedere hunc actum conditionatum: *Si dedero illud, dabo ipsum ex fine boni operis*: nam posito hoc decreto conditionato incompossibili cum decreto absoluto existente pro illo signo, redditur diuina voluntas proxime expedita ad ponendum in signo sequenti decretum causans illud auxilium ex fine boni operis.

Sectio III.

Qua ratione sit in potestate antecedenti reprobi efficere ne fuerit negatiue reprobatus?

1. *Suppositio.* Svpponenda sunt, quæ dixi in prima controuersia, nempe in potestate prædestinati esse impedire illam electionem efficacem Dei, & hanc potestatem ex parte hominis respicere ordine signorum vt præteritam potestatem Dei ad habendam, vel non habendã hanc electionem gratuitam prædestinati ad gloriam. Ideo si homo efficeret ne extitisset in Deo hęc volitio prędefinitiua huius operis, non efficeret vt inciperet de nouo ordine signorũ actus in compossibilis cum prædefinitione, sed vt antea signorum ordine præextitisset actus ille, qui stante scientia media opposita per libertatem Dei fuisset electus, & præscit Deus quisnam esset actus ille, qui præcederet voluntatem collatiuam auxilij, si ipsum auxilium videretur inefficax. Et quamuis Deus non daret hoc auxilium homini, nisi esset efficax; tamẽ est in potestate hominis facere, vt auxilium illud daretur, quamuis esset inefficax. Ob idque semper ante oculos est habenda, & distinguenda hæc propositio: *Si hoc auxilium præuideretur inefficax, non daretur*: nam claritatis gratia ita poterit distingui: Si hoc auxilium præuideretur inefficax non daretur absolute, quia neque in homine daretur illa potestas libera agendi cum illo auxilio, concedimus: ex suppositione vero talis potestatis, si non operaretur homo, non daretur tale auxilium, negamus; quia post signum illius proximæ potestatis recte agendi libere cum illo auxilio, non sequitur signum indifferentiæ Dei ad negandũ illud auxilium. Vitiumque arguentis constitit, quia non distinguit modum arguendi, aut significandi ex suppositione, ab alio sensu non inuoluente suppositionem: nam cum dicitur: *Si ego non operarer, adhuc haberem hoc auxilium, & ipsum conungeretur cum scientia media non operationis*: inuoluitur suppositio meæ potestatis proximæ ad agendum, & non agendum.

2. Hæc doctrina præsuppositа certũ est esse in potestate reprobi impedire illam reprobationem negatiuam; & omnem volitionem connexam cum peccato, quia ipsum præcedat. Et hæc potestas existens in reprobo impediendi reprobationem negatiuam respiciet ordine signorum vt præteritam illam reprobationem negatiuam, quæ præcedit peccatum. Vnde si ipse reprobus efficeret ne extitisset in Deo illa volitio reprobatiua, non efficeret vt inciperet de nouo ordine signorum actus incompossibilis cũ ipsa reprobatione, sed vt præextitisset antea. Hinc oritur dubium illud, an possit efficere reprobus vt prædestinatus fuerit hoc genere singularis prouidentiæ, quæ de facto datur. Pro decisione huius dubij sequentes statuo conclusiones.

3. *Prima assertio.* Dico primo. Probabiliter asseritur non esse de facto vlla ratione in potestate reprobi esse prædestinatum hoc genere prædestinationis, quo prædestinantur de facto electi. Ratio est quia reprobus potest saluari quin Deus eligat illum antè præuisa merita, & quin detur ipsi auxilium quia est, quamuis absque auxilio efficaci saluari non possit: hæc enim prouidentia non est requisita ad salutem consequendam: vt in prima controuersia sat multis probatum manet. Erit tamẽ in potestate antecedenti reprobi esse prædestinatũ alio genere prædestinationis conferentis specialia beneficia perducentia infallibiliter in salutem, vt postea magis explicabitur, & satis colligi potest ex dictis in secunda controuersia, in qua abunde probani auxilium efficax posse esse beneficium singulare, quamuis voluntas determinans ad illius existentiam non amet ipsum, quia est efficax.

4. Dico secundo. Etiam non parum probabile est in potestate reprobi esse præstare vt ipse fuerit electus speciali prouidentia dante auxilium, quia est efficax, & prædefiniente bona opera; quemadmodum est in potestate prædestinati facere ne Deus illum elegerit ante præuisa merita. Ratio est quia potest constitui in Deo liberum decretum dandi cuilibet homini auxilium propter omnem vtilitatem, quam videt in ipso, & ratione huius decreti efficeretur vt si homo recte operaretur postea, Deus antea dedisset hoc auxilium, quia est efficax, siue quia præuidetur efficax: non enim stat hominem recte operari, quin Deus antea præuiderit per scientiam mediã illud auxilium fore efficax, si detur. Ac proinde ex vi prioris decreti determinatus est Deus ad dandum illud auxilium, quia est efficax.

5. Non est nihilominus dicendum esse simpliciter in potestate hominis suam prædestinationem, aut reprobationem; quia homo nequit se ipsum prædestinare; sed Deus libere prædestinat. Potest tamen homo perseuerare in bono, cui perseuerantiæ annexa est prædestinatio ex parte Dei, & sub hac ratione non solum est in potestate reprobi impedire suam negatiuam reprobationem: sed in potestate

testate reprobi impedire suam negatiuam reprobationem; sed in potestate prædestinati est facere, ne Deus illum prædestinauerit.

6. Sed neque iuxta dicta in prima conclusione poterit reprobus saluari recte agendo, quin accipiat speciale beneficium: nam & ipsum bene agere est recipere maius beneficium, quoniam est accipere vtilitatem auxilij, in ordine ad quam confertur, seu illam acceptare: nam est veluti colligere fructus arboris. Etenim si quis præberet alteri licitam facultatẽ legendi fructus ex arbore, & ille alter eos colligeret, maius acciperet beneficium, quã si recusaret eos colligere, vt in secunda controuersia late dixi. In qua pariter ostendi creiscere beneficium ratione scientiæ de bona operatione futura sub conditione, quamuis Deus non moueretur ab illa scientia ad dandum auxilium, neque illud daret, quia præuidetur efficax: etenim ratione illius scientiæ crescit donum, & illa bonitas cognita intenditur, dum Deus vult vt auxilium illud sortiatur effectum. Præstatque illa scientia, vt bonum illud ita amatum specialiter imputetur donanti, vt pluribus rationibus, & exemplis ibi monstraui.

7. Absolute tamen est in potestate reprobi impedire non solum positiuam reprobationem (de qua dicemus disp. sequenti) sed etiam negatiuam, quæ consistit in prædicto modo denegandi specialem prouidentiam seligentem vocationes congruas, quem explicui in duabus præcedentibus sectionibus, iuxta quam explicationem intelligendi sunt quotquot distinguunt duplicem reprobationem negatiuam, scilicet, & positiuam, vt Scotus in 1. dist. 41. quæst. vnica §. *contra istud* & §. *Potest aliter*. Ferrara 3. cont. Gent. cap. 161. Adamus, & Sotus in cap. 9. Epist. ad Rom. Bellarminus lib. 2. de Gratia & libero arbit. cap. 16. Soarius hic lib. 5. cap. 4. & 5. Vasquez 1. part. disp. 45. cap. 2. Corduba lib. 1. q. 56. opin. 5. Herize dip. 33. cap. 2. aliique innumeri ex Recentioribus, licet aliqui Iuniores Thomistæ nolint admittere distinctionem hanc. Et quamuis voces istæ non reperiantur expressæ in Antiquis, res tamen significata, apud ipsos obuia est.

8. Neque desunt ex Nuperis, qui reprobationi negatiuæ superaddant permissiuam. Attamen superuacaneè fit hæc trimembris diuisio: non enim negatiua reprobatio vsurpatur solum pro carentia decreti efficacis de conferenda gratia efficaci, & gloria, sed pro voluntate ita segregante illam prouidentiam specialem de industria seligentem vocationes congruas, vt pariter habeat infallibilem connexionem cum carentia gloriæ, & positiuæ reprobationis; quia quælibet reprobatio tam certa est, vt quidquid Deus non solum positiue, sed etiam permissiue disposuerit, sit infallibiliter futurum. Et hoc est quod non tolerabant Massilienses, nempe Deum ita res disposuisse circa reprobos, vt certum esset & infallibile ex vi dispositionis diuinæ eos non accessuros ad partem saluandorum. Constat etiam eadem; quia nemo ex negatiue reprobatis est prædestinatus; certumque est neminem saluari qui prædestinatus non sit.

9. Ex dictis pro explicanda reprobatione negatiua deducitur aliquomodo concedendum esse, ideo hominem peccare, atque damnari, quia negatiue reprobatus, quemadmodum pronunciari solet hominem peccare, quia Deus permittit eius peccatum, & hominem destituit auxilio efficaci, quo sensu Ioan. 12. dictum est: *Non poterant credere, quia excæcauit Dominus oculos eorum*, id est quia ita auertit singularem prouidentiam ad credendum, vt infallibile esset non credituros. Vbi aduerbium *quia*, non denotat veram, & positiuam causalitatem, sed solummodo causam permissiuam, & non impedientem, non secus ac si diceres ideo lapidem cecidisse, quia non fuit ei appositum obstaculum.

10. Huius etiam negatiuæ reprobationis assignanda est aliqua causa vt plenius dicam in disp. sequenti, quæ fuit peccatum originale, licet affectus simplex ad ostendendam iustitiam punitiuam sub conditione peccati, & complacentia erga vniuersi pulchritudinem sub conditione peccati fuerit aliquo modo causa impulsiua, & quasi finis indirectus illius permissionis peccatorum, & negatiuæ reprobationis: nam vt Augustinus inquit in Enchirid. cap. 100. *Non sineret vnus fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene*. Neque obstat peccatum originale fuisse æquale in omnibus, & ideo non potuisse esse rationem denegandi gratias congruas his potius, quam illis; quia absolute de se sufficiens ratio erat denegandi gratiam congruam his, quibus Deus vellet eam denegare. Et quidem in denegatione illius prouidentiæ propter peccatum originale iam præuisum specialis relucet honestas iustitiæ punitiuæ. Et hoc est quod docuit S. Tho. variis in locis post Augustinum, vt postea videbimus.

11. Ex nuper dictis etiam colligere est prædestinationẽ, & negatiuam reprobationẽ esse certas ex vi decreti antecedẽtis diuinæ voluntatis, quia ex modo prædestinandi, & reprobandi negatiuè colligitur omnes illos, qui non fuerunt electi, tandem fore damnandos, non quia talis volitio non eligendi specialiter aliquam habeat positiuam efficaciam circa reprobationis effectus, vel circa culpam, sed quia de se præsupponit scientiam conditionatam, qua Deus præuidit hos homines cum his auxiliis non recte operaturos, & damnandos. Hæc est plane differentia, quam S. Thom. hic art. 7. assignat inter prædestinationem, & reprobationem quoad certitudinem numeri prædestinatorum, & reprorum. Docet enim prædestinatorum numerum certum esse non modo per modum cognitionis, sed etiam per modum cuiusdam principalis prædefinitionis: Non sic autem, omnino esse de numero reproborum, quia non datur prædefinitio quæ directe inducat exclusionem à regno, intendatve auxilium inefficax, quatenus tale.

Disputatio XXIII.

& vltima.

De reprobatione positiua.

Reprobatio positiua sumi potest vel pro voluntate puniendi pœna sensus, & damni, vel pro voluntate puniendi solum pœna damni, seu excludendi à gloria, & quæuis ex his causam habet ex parte reprobi, nempe vel peccatum originale tantum, vt in paruulis, qui absque baptismo moriuntur ante vsum rationis, vel originale simul, & actuale, vt in adultis, qui sine baptismo, & cum peccato personali moriuntur, quin fuerit remissa culpa originalis: vel actuale, seu personale tantum, vt in adultis baptizatis, qui moriuntur absque peccato originali, & cum pec

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccato mortali personali. Vtrum aliqua ex his reprobationibus positiuis possit esse ante præuisum aliquod peccatum reprobi, iam disquirimus.

Sectio I.

Nequit Deus ante præuisum demeritum habere absolutam, & efficacem voluntatem infligendi pœnam sensus, aut excludendi à regno propter demeritum.

1. Herize. Ruiz. EFficacem voluntatem excludendi à regno ante præuisũ demeritũ constituunt de facto in Deo aliqui ex Thomistis apud Herize hic disp. 33. à c. 1. & noster Ruizius hic disp. 16. sect. 5. arbitratur sinẽ ostendendi iustitiam punitiuam fuisse in reprobatione negatiua solum partialem, ac dependenter ab vtilitate prædestinatorum, aliisque finibus. Vbi n. 6. affirmat potuisse Deum permittere peccata, & reprobare ex solo adæquato fine iustitiæ punitiuæ ostendendæ, quamuis nullum aliud bonum inde colligeretur, & pro se allegat Caietanum. Verum idemmet Ruizius disp. 14. sect. 1. reculabat admittere etiam diuinitus reprobationem, & exclusionem à regno ante præuisum demeritum, vt apud ipsum videri potest.

2. Non defuere Neoterici ex nostris, qui putauerint Deum diuinitus ante præuisam culpam potuisse efficaciter excludere à regno, & addicere tormentis propter demeritum. Cum his à fortiori sentiunt qui admisere de facto in Deo vnicum actum indiuisibilem virtualiter, qui peccatum permittat excludere hominem à regno, & pœna sensus punire peccatum illud. Et hi suam cogitationem muniunt authoritate P. Molinæ 1. part. qu. 23. art. 3. §. *Aduertendum est*: vbi ita loquitur contra ipsos expresse: *Absit à fidelium cordibus de totius bonitatis fonte suspicari, vel solam, vel præcipuam rationem, quare peccata permiserit, fuisse vt cum tanta circunstantiarum iactura haberet quod puniret, & in quo iustitia ipsius splenderet.* Quo nihil apertius cõtra aduersarios ipsos existimari potest. Et paulo inferius apertissime contra authores illos scripsit: *Nec sane id vlla ratione Deo tribuendum est, quod probus quisque, & sapiens vir in quocumque alio Reipublicæ Principe, etiã si apud illum summa rerum omnium esset potestas, merito vituperaret.* Quod latius ibi prosequitur. Idem iterum docet art. 5. disp. 3. Fatetur tamen, nec multum consequenter, splendorem diuinæ iustitiæ fuisse aliqua ratione finem permittendi peccata: non tamen integram causam finalem, neque sufficientem, & expresse addit *damnationem non esse à Deo expetitam, quasi voluerit damnationem, & punitionem reproborum, in eumque finem eos creauerit, vel eius gratia media illa permissionis peccatorum quæsierit; non secus ac vitam æternam prædestinatis exoptauerit, cuius gratia creati sunt.*

Molina.

3. Magister. Durandus. Richardus. Albertus. Carthusianus. Gregorius. Capicolus. Ferrara Bannez. Zumel. Aluarez. Ledesma. Granados. Pro illa tamen sententia referuntur graues authores, vt Magister in 1. dist. 41. vbi Durandus quæst. 2. Richardus, & Albertus apud Carthusianum quæst. 1. Gregor. quæst. vnica art. 2. Capreolus ibi, Ferrara 3. contra Gent. cap. 161. Bannez 1. part. q. 23. art. 5. & 3. dub. 3. Zumel ibi disp. 4. Aluarez lib. 11. de Auxiliis disp. 110. Petrus de Ledesma quæst. de Auxiliis art. 17. dub. 6. ad 3. Granados tom. 2. tract. 8. disp. 1. sect. 2. Cæterum plures ex his solum videntur loquuti de negatiua reprobatione, quam declarauimus in præcedenti disput. licet aliqui promiscue loquantur; nam Aluarez aliquando ait solum Deum esse causam reprobationis, & nomine reprobationis solum intelligit illam negatiuam, qua permittitur peccatum, & aliquando expresse docet illam voluntatem antecedentem terminari ad pœnam, & dari causam illius.

4. Neque P. Granados satis consequenter incessit: nam tract. 6. disp. 2. & alibi passim putat Deum ex fine ostendendi iustitiam punitiuam, & singularem beneuolentiam erga prædestinatos habuisse voluntatem illam efficacem damnãdi reprobos ante præuisa eorum peccata, & ante voluntatem ipsos creandi: ex eo namque fine vt punirentur, & ostenderetur diuina iustitia eos creauit. Et adhuc tract. 8. sect. 7. nu. 65. eundem actum reprobantem in duas formalitates diuidit, vnam qua permittatur peccatum, & huius causam negat, alteram, qua infligatur pœna, & huius caulam admittit; quia non vult infligere pœnam nisi propter culpam.

5. *Vera sententia.* Verissima sententia docet Deum ante præuisum peccatum vt absolute futurum non habuisse decretum efficax excludendi à cælesti regno. Sic Doctores innumeri quorum plerique grauiter oppositum placitum criminantur. Nam Scotus in 1. dist. 41. §. Scotus. *Potest aliter dici*: putat non posse contrarium absque crudelitate existimari: Catherinus lib. 2. de Præ- Catherinus. destinat. in principio ait oppositum placitum esse horribile, & piorum aures offendere, illudque vt impium ab Augustino refutari lib. 6. Hypognosticon: Viguerius in institutionibus c. 20. §. 8. vers. 2. Viguerius. putat repugnare diuinæ iustitiæ: Horantius lib. 3. Horantius. locorum Catholicorum cap. 8. illam sententiam tribuit Caluino, illique exprobrat, quia Deum atrocem, & ferocem confingit. Stapletonius in cap. 9. Stapleto- Epist. ad Rom. vers. 30. pronunciat hunc fuisse exe- nius. crabilem sensum Caluini. Haud aliter loquuntur Ioann. de Bononia lib. de Prædest. passim, Flami- Ioannes de nius Nobilius lib. 1. de prædest. cap. 7. Lege quo- Bononia. que Iacobum Gualterium in Chronologia sæ- Faminius culo 17. anno 1600. c. 7. Nos vero à censuris ab- Nobilius. stinere volumus.

6. Putamus tamen verissimum esse Deum de facto non habuisse ante præuisum peccatum illam intẽtionem efficacem excludendi à regno ante præuisum demeritum. Hoc communiter suadetur; quoniam aliter Deus vult saluare, quam damnare, licet saluare nolit adultos nisi per merita, neque damnare nisi per peccata, & ad id confirmandũ proferimus Concilium Valentinum sub Lothario Imp. cap. 3. vbi constituitur discrimen inter prædestinationem, & reprobationem, seu damnationem, quia in prædestinatione seu electione saluandorum misericordia Dei præcedit meritum bonum, in damnatione, *seu reprobatione perituroru meritum malum præcedit iustum Dei iudicium.* Vbi sermo etiam est de peccatis actualibus, quæ pœnam sensus promerẽtur. Vide quoque Clementem Rom. lib. 2. instit. Clemens Apostolicarum cap. 59. vbi affirmat Deum antece- Rom. denti voluntate non voluisse vt aliquis *in æternum non viuat*; licet voluntate consequenti pœnam voluerit, vt S. Thom. ait quæst. 6. de verit. art. 1. ibi: S. Thomas. *Et tamen reprobatio etiam dicitur præparatio quantum ad pœnam; quam etiam Deus vult voluntate consequente*, sed non antecedente. Afferuntur quoque illa verba Augustini lib. 6. Hipognosticon August. colum. 2. *Quos præscit*, misericordia gratuita præparat, idest prædestinat ad æternam vitam; cæteros autem pœna debita punit: *Quos ideo punit, quia quod essent futuri præsciuit; non tamen ipse fecit puniendos, vel prædestinarit.*

7. *Prima ratio.* Rationes afferuntur, quæ probant etiam esse impossibile vt Deus habeat ante præuisum demeritum efficacem voluntatem excludendi à regno propter

propter peccatum. Probari solet primo, quia Deus nequit præintendere finem, qui essentialiter supponat, & respiciat peccatum; huiusmodi autem est pœna, vnde velle pœnam ante præuisionem culpæ, simul esset velle ipsam culpam. Porro Deũ non posse intendere talem finem, ex eo probant: nam eo modo est aliquid appetibile, quo bonum est, ergo illud quod non est per se, & absolute bonum, sed tantum supposito peccato, non est per se antecedenter appetibile; sed solum post præuisionem peccati; ac proinde pœna non potest à Deo præintendi ante culpam præuisam. Confirmant. Voluntas simul est voluntas medij vnici, & & necessarij ad consecutionem finis; ergo intentio supplicij ante præuisam culpam simul esset voluntas ipsius culpæ. Antecedens probatur; nam qui ex se efficaciter vult, & intendit vt sit vnum relatiuum, eo ipso formaliter vult aliud extremum, & terminum illius relatiui, nisi prius videat extare terminum: Verbi gr. qui vult vt sit pater eo ipso vult vt sit etiam filius; quia pater non est nisi filij pater. Secundo confirmant; quia nemo prudens ex se præintendit recuperare rem, quam habet, ad quem finem opus erat rem illam amittere: non vult quis resurgere ad quem finem necesse erit cadere: neque præintendit quis destruere, si ad hunc finem necesse sit prius constructere; ergo nequit Deus præintendere pœnitentiam ante præscientiã peccati vt absolute futuri, ac per consequens nequit præintendere infligere supplicium ante præuisam culpam; quia sicut pœnitentia non est absolute bona, nisi præsupposito peccato, ita neque pœna est bona nisi præuideatur culpa vt præexistens ante talem intentionem, & sicut peccatum est medium requisitum ad pœnitentiam, ita ad inflictionem pœnæ, & sicut nemo prudens intendit recuperationem rei, antequam illam amittat, neque vulneris sanitatem ad quam necessarium est inferre vulnus, ita nemo prudens gubernator permittit mala in Republica, vt illa castiget.

Formatio, retunda Confirmatio.

8. *Reiciuntur.* Hæc tamen non suadent intentum. Non quidem primum, quia restat probandum pœnitentiam, aut inflictionem pœnæ non habere rationem boni nisi præuideatur peccatũ, vt prius existens. Etenim pœnitentia potest à Deo amari tanquam ipsi peccatori maxime bona sub conditione peccati, ita vt omnibus inspectis vtilius sit homini labi in peccatum illud; vt si certum sit hominem commissurum fore plura grauioraq; peccata, & tandem damnandũ, si modo non committat hoc peccatum minus graue cæteris paribus, quo permisso humiliabitur & saluabitur, vtilius erit huic homini prolabi in hoc peccatum. Ideo Augustinus lib. 14. de Ciuit. c. 13. August. fine ex Psalm. 32. aiebat: *Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Hoc dicit & sacer Psalm. imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* Obiectioni etiam respondet Chrysost. lib. 1. de Prouid. colum. antepenult. ita differens: *Quod si dicat quis, melius fuisse illos, cum recte agerent, extolli, quam post lapsum humiliari: is mihi videtur iactantia decrimenta, atque humilitatis lucra ignorare.*

9. Secunda obiectio, siue prioris confirmatio nihil obtinet, quia non probat eum qui amat finem, amare formaliter medium necessarium ad consecutionem finis. Sicut qui amat finem non amat formaliter indeterminate plura media amãdo hoc vel illud medium, licet ad obtinendum finem omnino requiratur hoc, vel illud medium. Neque qui amat aliquam causam, amat omnia, quæ posita illa, causa in fallibiliter consequuntur, quando reliqua consequuntur ex libera determinatione alterius, quin causa inferat necessario effectum: quia quando effectus oritur immediate à libera voluntate alterius se determinantis, imputatur talis effectus causæ se determinanti, non autem permittendi absque obligatione impediendi. Ideo quamuis aliqua præuidens iuuenẽ turpi amore arlurum si ipsa è propria domo egrediatur, potest, si adsit iusta, & omnibus inspectis rationabilis causa, habere hanc voluntatem connexam cum peccato, ipsumque præcedens: *Quamuis certo cognosco* (demus id per reuelationem nouisse) *hunc iuuenem turpi desiderio peccaturum si è domo egrediar, volo egredi*: quæ voluntas est causa egressus, & ipse præcedit præsentiam fœminæ immittentis species in oculos inuenis quæ visionem causant, & visio cognitionem, quæ est aliquo modo radix ipsius peccati.

10. Posterema obiectio, seu confirmatio non est efficacior; quia licet demus neminem prudenter velle rem amittere vt illam recuperet, neque Deum posse permittere peccatum hominis vt illud dimittat: tamen argumentum non probat ex fine maioris boni non posse peccata permitti v. gr. vt vitentur plura, & graniora peccata, & propter maius bonum Vniuersi. Et quidem ipsa peccata prædestinatorum cooperantur in magnum bonum ipsorum, vt ex Augustino constat lib. de Corrept. & Gratia cap. 9. exponente illud Apost. ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, quem sequuntur alij Patres, idque confirmant exemplo Petri: vt enim inquit Ambrosius serm. 47. de fide Ambrosius. Petri: *Fidelior factus est postquam fidem se perdidisse defleuit, at ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret*: Et non multo post: *Petrus enim tentationibus suis proficit, fletibus suis gaudet, periculis suis crescit. Sic namque in mari dum super vndas temerarius viator ingreditur, nutat incessu, sed conualescit affectu: periclitatur corpore, sed deuotione non labitur, mergitur pedibus, sed Christi dextera sustentatur.* Haud aliter Beda suo lib. 1. expositionis allegoricæ cap. 4. *Sed* Beda. *& hodie multis, qui in pace Ecclesiæ negligenter vixerunt, subito errasse, & in flagitia aliqua cecidisse profuit, dum post casum pœnitendo erecti, vigilantius Domino seruire caperunt: & qui pigri, ac desides in innocentia stare videbantur, per accidentem sibi ruinam admoniti sunt, solertius erga sui custodiam contra omnes antiqui hostis insidias accingi: ita vt qui nec propriam vitam curando offenderant, postmodum etiam fraternæ saluris cum sua erectione curam gerant.* Quod etiam egregie declarat Greg. homil. 34. in Gregorius. Euang. colum. 2. dicens: *Nonnunquam hi, qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant: & quia se errasse à Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant.*

11. Peccata etiam reproborum permittuntur ad maius bonum Vniuersi, & vtilitatem prædestinatorum; quia præsciti implent locum suum in Vniuerso propter ornatum tanti operis: sic enim multo pulchrius redditur Vniuersum: nam quod malum dicitur, dum bene ordinatur, & in suo loco ponitur eminentiori modo commendat bona. Quod

explicat

Universidad de Deusto
Biblioteca

explicat Anſelmus in Elucidario col.4. de malis Angelis ſcribens: *Cum Deus præſciret eos tales futuros, quare eos creauit? Propter ornatum ſui operis. Vt enim pictor nigrum colorem ſubſternit, vt albus, vel rubeus pretioſor ſit: ſic collatione malorum iuſti clariores ſiunt.* Quam eandem ſimilitudinem adfert Gregorius lib.33. Moral.cap.13. Tract. etiam de Voluntate Dei refutaui Durandũ,qui in 1.diſt.46. quæſt.2. putauit ex comparatione malorum non reddi bona commendabiliora. At ipſe non aduertit melius diuina attributa commendari ſecundum exiſtentiam, & non tantum ſecundum apparentiam occaſione malorum iuxta poſitorum,quoniam conſurgit melior, & euidentior cognitio diuinorum attributorum, ſummæ miſericordiæ merè gratuitæ, & ob id feruentius Deo gratias agunt,& in Domino valde gloriantur, qui oſtendit diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, & ſuſtinuit in multa patientia alia vaſa apta in interitum. Sic etiã ſpecialiter commendatur protectio Dei, & ſpecialis amor erga electos. Creſcuntque beneficia erga prædeſtinatos pro multitudine reproborum, quia Deus nullum permiſiſſet eſſe reprobum niſi prædeſtinatorum vtilitatibus inſeruiret. Lætanturque valde electi propter vindictam diuinæ iuſtitiæ, & propter peculiarem miſericordiam erga ipſos propter quam victores euaſerunt, percipiuntque inenarrabilia gaudia dum in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt. Præſertim cum multi ex prædeſtinatis non erigerentur, niſi reproborum plurimi à ſanctitate deficerent.

12. Auguſt. Ideo Auguſt. lib.11. de Geneſ. ad literam c.6. & 7. aiebat agens de reprobis: *Habent & ipſi locum ſuum, quem in rebus impleant pro vtilitatibus Sanctorum.* Similia ſcripſit Proſper ad 11.cap.Gallorum,ſupponens Deum non permittere mala niſi propter maius bonum, & oſtenſio diuinæ iuſtitiæ circa reprobos ordinatur in maiorem diuinæ miſericordiæ erga electos, quia diuitiæ gloriæ Dei oſtenduntur per miſericordiam, vt notat Chryſoſt. Rom. 9. ſerm.16. Licet ex reproborum malis oriatur maximum bonum prædeſtinatorum,& Vniuerſi ingens pulchritudo: *quia ex omnibus conſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulchritudo,* vt Auguſtinus inquit in Enchir. cap.11. Qui lib.11. de Ciuit. Dei cap.18. aiebat: *Neque enim Deus vllum non dico Angelorum, ſed vel hominum creaſſet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter noſſet, quibus eos bonorum vſibus commodaret: atque ita ordinem ſæculorum tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antithetis honeſtaret.* Quod rurſus exemplis declarat: *Sicut ergo,* inquit, *contraria contrariis oppoſita, ſermonis pulchritudinem reddunt: ita quadam non verborum, ſed rerum eloquentia contrariorum oppoſitione ſæculi pulchritudo componitur.*

13. Rationes. Rationes quibus noſtra ſententia muniri poteſt deſumi poſsũt ex his,quibus in præcedenti controuerſia probaui permiſſionem peccati non poſſe eſſe effectũ prædeſtinationis ex intentione efficaci pœnitentiæ;quia ſimiliter probant non poſſe Deũ ante præuiſum peccatum vt abſolute futurum velle excludere à regno propter demerita, quæ eo tendebant vt oſtenderent talem intentionem eſſe non poſſe, quin daretur electio aliqua quæ amaret auxilium ineffi cax vt vtile in conſecutionem illiu finis, & ſic amaret formaliter peccatum. Similite probaui ſtante illa intentione non poſſe Deum applicare media ea intentione ne fieret peccatum, ſi ue ex affectu boni operis, quo vitaretur peccatum Horum iterũ redibit ſermo ſect. proxime ſequenti

Sectio II.

Examinatur aliud noſtræ ſententiæ fundamentum, & protegitur, ſi recte explicetur.

1. Aliud fundamentum. PRobat præterea noſtram ſententiam Arriaga diſp.39. ſect.2. quia ſi Deus de ſe ante abſolutam præſcientiam peccati habuit voluntatem efficacem excludendi hominem à gloria cæleſti propter peccatum, nequit intelligi quomodo pariter habuerit ſerium animum ſaluandi omnes, quia licet non repugnet volitio inefficax alicuius rei cum volitione efficaci de eius carentia, tamen quando iunguntur duæ iſtæ voluntates, vna habet admixtum inuoluntarium, & voluntas mercatoris qua proiicit merces in mare, quando fluctibus iactatur habet non parum inuoluntarij: quia niſi vi tẽpeſtatis compelleretur illas proiicere, illas nollet proiicere. Ad hunc modum, inquit, eum Deus vult efficaciter gloriam prædeſtinato, quia libertas humana exigit vt Deus paret auxilium ad peccandum, habet etiam volitionem inefficacem de oppoſito, quæ tamen eſt inuoluntaria ſimpliciter. At Deum à ſe velle hominem ſaluare,& à ſe velle eum efficaciter ante præuiſam culpam damnare non recte componi poteſt.

2. Impugnatur. At ego in hoc diſcurſu non video doctrinæ cohærentiam; quoniam idem author diſp.38.ſect.4. affirmat permiſſionem peccati poſſe oriri ex intentione efficaci pœnitentiæ; ac proinde ex ſe, & antecedenter ad præuiſionem peccati vult pœnitentiam; aliunde etiam ex ſe vult carentiam pœnitentiæ, quatenus de ſe vult vt homo non peccet. Eodemque modo implicaret velle de ſe finem, & diſplicere de ſe in carentia medij, ſeu prærequiſiti ad finem, ac velle efficaciter rem, & diſplicere de ſe in carentia rei. Hanc obiectionem ſub aliis terminis ipſe ſibi oppoſuit, & reſpondet Deum poſſe in ipſa etiam pœnitentia efficaciter amata habere diſplicentiam inefficacem, ſicut diſplicet mercatori proiectio mercium in mare, quam tamen efficaciter amat; ergo aperte concedit Deus de ſe velle pœnitentiam, & etiam de ſe habere ineffica-
3. cem diſplicentiam in pœnitentiam, quod eſt de ſe velle efficaciter rem, & inefficaciter etiam de ſe velle carentiam rei. Duo etiam ibi dicuntur quæ audienda non ſunt. Primum eſt, cum Deus præſtat auxilium, quo poſito homo poteſt peccare, habere volitionem inefficacem de actu prauo, quamuis Deo ſit inuoluntaria ſimpliciter; non enim admittenda eſt in Deo voluntas, quæ ad actũ prauum terminetur, vt in tractatibus de Scientia, & Voluntate Dei probatum eſt. Secundum, quoniam putat in Deo eſſe diſplicentiam in pœnitentia efficaciter amata,quod à vero alienum eſt: non enim formaliter Deo diſplicet actus bonus, quem efficaciter amat.

Sed & alij aiunt ſibi repugnare volitionem ſimplicem ſaluandi cunctos homines, & volitionem efficacem damnandi aliquos; quia licet actus efficax & inefficax circa oppoſita abſolute non repugnent, quoties à diuerſis cauſis oriuntur, nempe dum altera illarum ab extrinſeca conditione quaſi compellitur, quia tunc operans de ſe vellet oppoſitum, vt cum Chirurgus vult ſcindere brachium filij, quem vellet illæſum ſeruare, & cum Iudex reum condemnat, quem ex ſe vellet incolumem perma

permanere: cæterum impoſſibile eſt dari ſimul has volitiones circa oppoſita independenter ab extrinſeca conditione, ſiue nullo extrinſeco impellente. Et ideo, inquiunt,implicat Deum ex ſeſe nullo intrinſeco impellente velle ſalutem Petri, & pariter ex ſeſe velle damnationem eiuſdem. Explicant argumentum: Volitio ſimplex, quamuis ſit inefficax vult obiectum illud executioni mandari; qui vero vult quantum de ſe eſt carentiam talis rei, plane non vult bonum illud executioni mandari: Atqui velle, & nolle idem, quantum eſt de ſe manifeſte repugnat, igitur cum Deus quantum de ſe eſt velit omnes homines ſaluos fieri, nequit abſque nouo motiuo extrinſeco, ſiue quantum ex ſe eſt velle excludere à regno.

4. Melius reſtituitur argumentum. Declarant aliquantulum melius vim argumenti: nam illa volitio diuina ſalutis omnium non eſt ſimplex complacentia, qualem Deus habet in ſalute omnium poſſibilium, qui nunquam erunt, ſeu potius eſt affectus efficax conditionaliter quo fertur Deus ad procurandam ſalutem omnium, & ad præbenda ſaltem media ſufficientia, quia omnes per merita peruenire ad gloriam poſſunt,ſi velint homines ipſi cooperari, ac proinde ſolum poterit retardari vis illius volitionis ex defectu conditionis; quia nimirum homines nolunt cooperari; Ergo dum non præuidetur ille defectus cooperationis per ſcientiam abſolutam, nequit Deus velle excluſionem hominum à gloria: alioqui ſimul vellet Deus ſalutem huius hominis ſub conditione cooperationis, & damnationem eiuſdem independenter à defectu illius conditionis, quod apertam implicationem præ ſe fert.

5. Reiiciuntur. Sed neque hi omnino detegunt efficaciam argumenti. Primo quia non declarant in quo conſiſtat Deum quantum eſt de ſe velle ſalutem, & bonam operationem huius hominis, ſiquidem de ſe potuit ſalutem, & bonam operationem velle modo infallibili, quam non ita vult; ac proinde cum non repugnet Deum de ſe habere aliquam inefficacem voluntatem circa ſalutem hominis, & ſimul voluntatem excludendi illum à regno, oportebat amplius declarare repugnantiam, quam dicunt conſiſtere in eo quod Deus ex ſeſe velit ſalutem Petri, & ſimul damnationem ciuſdem Petri. Et vt appareat noſtræ obiectionis vis, obſeruare ſit ipſos admittere in Deo ineficacem voluntatem circa ſalutem hominis, qui nunquam erit, quam complacentiam habet Deus de ſe abſque vllo extrinſeco impellente, & omnino libere, vt ipſi ſupponunt; ergo Deus quin impellatur ab extrinſeca conditione de ſe amat iſtam ſalutem Petri poſſibilis,& ſimul de ſe efficaciter determinat illa ſalus. Quare ipſi ſibi contradicunt poſtea dum non agnoſcunt repugnantiam in exiſtentia duarum voluntatum abſque extrinſeco impellente, quarum vna ſit efficax, & alia ineffi-
6. cax circa obiectum oppoſitum, ſed potius recurrunt ad affectus,quorum vterque eſt efficax, licet efficacia vnius ſit abſoluta, alterius vero conditionata.

Secundo diſplicent quia voluntas illa, qua Deus præparat concurſum indifferentem, non eſt conditionata tendens in bonum opus, ſeu ipſum meritum ſub conditione quod homo operetur, ſed abſolute tendit in bonum opus tẽdentia quadam inefficaci, vt in tract.de ſcientia probaui. Et adhuc quamuis admitteretur voluntas illa conditionata nihil euincunt, quia bene poteſt quis velle exiſtentiam alicuius rei ſub conditione, & tamen abſolute nolle vt talis res exiſtat, quia ſibi diſplicet exiſtentia conditionis,& ideo abſolute vult carentiam conditionati,quia vult carentiam conditionis. Vt poteſt quis velle conſtituere hæredem Petrum ſuum cognatum ſub conditione quod moriatur filius propriusjabſolute tamen non vult illum conſtituere hæredem,quia amat vitam filij, & ipſi hæreditatem dare.Hoc etiam aliter demonſtratur;quia poteſt velle aliquid ſub conditione: ex ſuppoſitione autem quod illa conditio non ſit ponenda poteſt abſolute velle oppoſitum. Vult Deus dare gloriam homini ſi cum illo auxilio eliciat meritum,ex ſuppoſitione tamen quod videt non eſſe eliciendum illud meritum vi illius auxilij, vult damnationem; quod ſane non eſt velle damnationem independenter ab effectu conditionis,ſed ex ſuppoſitione defectus conditionis, quia per ſcientiam mediam videtur homo recte operaturus cum illo, & praue operaturus, ſi detur ipſi illud auxilium, & conſequenter videtur abſolute hominem non recte operaturum cum illo auxilio, quia ſi non datur illi homini illud auxilium, certum eſt non recte operari cum illo, & aliud videtur eſſe infallibile hominem non recte operaturum ſi detur ipſi hoc auxilium; ergo eſt abſolute verum hominem non recte operaturum cum illo auxilio.

7. Vera ratio. Petenda igitur eſt ratio ex dictis in pæcedenti controuerſia, dum probaui permiſſionem peccati eſſe non poſſe effectum prædeſtinationis. Fundamentum eſt quoniam volitio illa re ipſa applicans, ſeu cauſans auxilium ex ſincero affectu noſtræ bonæ operationis intenderet iuxta aduerſariorum placitum, fruſtrationem diuinæ voluntatis efficacis erga excluſionem à regno; ſiquidem media applicarentur, ne exiſteret peccatum omnino requiſitum ad illam reprobationem, ſiue excluſionem à gloria, & carentia peccati ſecum adfert fruſtrationem illius intentionis efficaciter excludentis à gloria, quin deficiente peccato redditur impoſſibilis excluſio à regno propter peccatum. Neque perceptibile eſt Deum ante præuiſam culpam velle efficaciter excludere à regno, & applicare ſimul media ne homo à tali regno ſequeſtretur: alioqui efficaciter intenderetur hic finis, & applicarentur media vt exiſteret carentia eiuſdem finis, & conſequenter re ipſa cauſarentur media ad obtinenda duo contradictoria.

8. Declaratur. Hoc ipſum manifeſtant exempla ex creatis. Etenim ſi mercator dum iactatur nimis à procella nauis efficaciter velit ad tuendam vitam proiicere merces in mare, licet habere queat voluntatem aliquam inefficacem retinendi merces, non tamen habere poteſt ſimul voluntatem, quæ efficaciter, ſeu reipſa applicet media eo fine ne proiiciantur merces in mare, neque ſerio poteſt imperare ſeruo vt impediat electionem mercium: alioqui ſimul applicaret media ad ſimul obtinendos fines incompoſſibiles, & ſimul vellet carentiam exiſtentiæ vtriuſque finis, & virtualiter amaret fruſtrationem vtriuſque voluntatis. Igitur cum Deus præcipiat ne fiat peccatum ex affectu ſincero ne committatur, planum eſt ante illud præuiſum vt abſolute futurum non poſſe efficaciter intendere punitionem ipſius peccati. Hinc quoque eſt vt nequeat quis ſerio præbere conſilium ne ponatur medium requiſitum ad conſecutionem finis, quem efficaciter vult, ſiue conſulere vt impediatur re ipſa finis à ſe efficaciter intenti: alioqui etiam poſſet

Universidad de Deusto
Biblioteca

quis serio persuadere alteri vt faceret, & non faceret idem opus, quod implicat; siue dicatur fieri per vnum actum, siue per plures. Neque prudenter se gerit legislator, qui intendit finem, & prohibet medium requisitum ad existentiam finis intenti.

9. *Declaratur rursus.*

Quod etiam declarari rursus potest. Dum Deus applicat media ne existat peccatum, & vt fiat bonum opus impediens ipsum, præcipue amat ne peccemus, & nihil repugnans vitationi peccati plus amat appretiatiue: sed si Deus ante præuisum peccatum amaret efficaciter punitionem peccati omnino incompossibilem cum eiusdem peccati vitatione, plus amaret talem punitionem, quam carentiam peccati; igitur Deus non intendit punitionem peccati ante peccatum præuisum. Porro Deum non ita appretiate velle punitionem peccati, quam vt homo vitet ipsum peccatum satis ostendit illud Matth. 18. *Non est voluntas ante Patrem vestrum, vt pereat vnus de pusillis istis.* Quod etiam significat illud Ezech. 18. *Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat.* Ideo Fulgentius ad Monimum cap. 26. aiebat: *Vasis iræ nunquam Deus redderet interitum, si non spontaneum homo inueniretur habere peccatum.* Quæ verba referuntur 23. quæst. 4. *vasis ira*, quod est 24. Hoc etiam probat illud Luc. vbi parabola de ouibus concluditur: *Ita dico vobis gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente magis quam supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.* Quod satis expressit Matth. 18. *Gandebit super eam magis, quam supra nonaginta nouem, quæ non erranerunt.* Si ergo Deus adeo gaudet de cuiusuis peccati actuali pœnitentia, ergo ea proportione vehementer exoptat vt quilibet peccator actualiter pœniteat, & conuertatur ad Deum: nam pro magnitudine gaudij arguit vehementia desiderij. Vnde colligitur Deum ante præscientiam peccati vt futuri non velle punire hominem morte æterna: nemo enim efficaciter de se vult non consequi effectum de cuius consecutione maxime gaudet.

10. Conuincunt hoc idem verb a Matth. 18. *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, vt pereat vnus de pusillis istis.* Quod etiam desiderium & gaudium de salute hominum declarat Dionysius epist. 8. ad Demophilum. Ponderatque Chrysost. ideo Deum non per seipsum, sed per Angelos punire, quamuis per seipsum beneficia conferat, quia de se non vult punire. Vide ipsum homil. 43. in Acta. Et apertissime Basilius exponens illum versum Psal. 28. *Quoniam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius*, ibi: *Hoc vult Deus: hoc est, vt omnes eius vitæ participes sint. Circunstantiæ vero pœnarum non ipsius voluntate fiunt, sed pro merito eorum, qui peccarunt, inferuntur. Vitam itaque Deus cuique propria voluntate tribuit. Iram vero quisque sibi thesaurizat.* Itaque Deus inuitatus à nobis trahitur ad iram, ac proinde de se non procurat supplicium. Ob id Clemens lib. 5. Recogn. dixit esse contra bonitatem Dei punire, quod explanat Gruterus ibi: *Contra bonitatem Dei id est, permittente Deo, quamuis nollet, punire: sed in humanum genus, mallet semper beneficus esse.* Basilius.

11. Hoc etiam est quod Bernardus aiebat serm. 5. in Natali Domini in medio: *Quod indicat, & condemnat, nos eum quodammodo cogimus.* Haud aliter Saluianus Massilienfis Episcopus lib. 4. de Prouid. *Cumque eius benignitatis sit vt velit nobis iugiter parcere, cogitur malis nostris scelera, quæ admittimus* Bernardus. Saluianus.

vindicare, & infra: *Vim Deo facimus iniquitatibus nostris, ipsi nos iram Diuinitatis armamus. Cogimus nolentem Deum.* Nazianzenus orat. in plagam grandem: *Ira ipsius naturæ aduersatur, misericordiam quæ ipsi natura inest, amplectetur. Ad illam enim a nobis vi pertrahitur: ad hanc sponte natura fertur. Cum igitur non nisi coactus, percutiat, quid afferri potest, quin natiua sua potestate vtens, indulgentem se nobis præbiturus sit.* Nazianzen.

Neque abs re ad id confirmandum asserunt a Maiore in 2. dist. 37. quæst. 1. illud Thren. 3. *Non enim humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominum.* 12.

Ob id Deus intentat minus, atque tertet, & vt habetur Ezech. 22. quærit virum qui stet oppositus contra ipsum Deum, nam ideo Deus comminatur ne fiat peccatum, & homo puniatur, & vt arguit Clemens Alexandr. lib. 1. Pedagogi cap. 8. *Qui minatur aperte ostendit, se nihil mali velle facere, nec ea, quæ minatur exequi.* Vide quoque Origenem lib. 4. contra Celsum post medium.

SECTIO III.

Ex causa reprobationis non solum positiua, sed etiam negatiua monstratur Deum non excludere à regno ante præuisa demerita.

1. Augustin. Prosper.

DEum non excludere à gloria cælesti ante præuisam culpam colligitur satis aperte ex Augustino de Prædest. Sanct. c. 8. & 14. & de Dono perseuerant. c. 8. & 11. Prospero epist. de libero arb. ad Ruffinum. Sit satis modo referre Augustini verba ex epist. 106. *Hæc massa*, inquit, *si ita esset media, vt quemadmodum nihil boni, ita nihil mali meretur, non frustra videretur iniquitas vt ex ea fierent vasa in contumeliam. Cum vero per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem vniuersa defluxerit, procul dubio quod ex ea fiant vasa in honorem, non ipsius iustitia, quæ gratiam nullam præcessit, sed Dei misericordia; quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei, quæ abest, vt sit apud Deum, sed iudicio deputandum est.*

2. Agebat etiam Augustinus de reprobatione negatiua, & ideo de Dono perseuerant. c. 8. agens de causa huius reprobationis, nempe peccato originali, inquit: *Qui ergo liberatur gratiam diligat, qui non liberatur debitum agnoscat.* Et epist. 105. *Quærimus causam prædestinationis, & non inuenimus; reprobationis autem causam quærimus, & inuenimus.* Videatur etiam de Grat. & libero arbitrio cap. 21. & de Corrept. & gratia cap. 11. Similia habet Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 13. Hæc dixerat Augustinus, quia statuerat reprobationem etiam negatiuam fuisse ex motiuo iustitiæ punitiuæ, quod colligebat ex isto Pauli ad Rom. 9. *Volens Deus ostendere iram, id est, vt exponit ibi S. Thom. Volens ostendere vindictam iustitiæ, sustinuit, ideest, permisit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Idemque habet S. Thom. hac quæst. 23. art. 5. & clarius de Verit. qu. 6. art. 9. ad 9. Neque Augustinus negabat Deum pro suo libito, & nõ ex motiuo puniendi potuisse non eligere hunc hominem, & deputare tormentis: nam expresse asseruit, *quod si homines absque originali peccato nascerentur, & tamen ex eis creator omnipotens nonnullos damnare vellet in interitum, quis Deo diceret quare fecisti sic? Qui enim cum nõ essent, esse donauerat, potestatem*

statem habuit ex eadem massa facere aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam. Sic etiam & Angelii ante præuisum demeritum fuerunt reprobati negatiue. Solum ergo aiebat Augustinus Deum non habere voluntatem absolutam puniendi peccata ante præscientiam illorum: nam vt ipse ait lib. 11. de Genes. ad lit. cap. 17. Nunquid Deus prius vltor, quam dæmon peccator? absit.

3. Hoc pacto conciliantur quam optime plurima Augustini testimonia, quorum nonnulla non assignant causam reprobationis negatiuæ, sumptæ comparatiuè: nam si comparatiue expectetur ad prædestinationem alterius non est causa ex parte reprobi, id est, non est cur iste reprobetur potius, quam ille; quia omnes præsupponuntur in eadem massa perditionis. Et causa istius negatiuæ reprobationis fuit solum originale peccatum, & ideo dicendum est cum Augustino epist. 105. *Intelligat Iacob ex illa massa originalis iniquitatis, vbi fratrem suum, cum quo habuit communem causam, videt per iustitiam meruisse damnari, non nisi per gratiam potuisse discerni.* Et ideo quare hunc trahat, & non illum noli iudicare, si non vis errare. Ac rursus Augustinus in eodem loco: *Quid oderat in Esaü, antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum?* Et in epist. 106. & in Enchir. cap. 57. & à cap. 94. ad 100. & alibi sæpissime docet Deum misericordia quosdam de massa perditionis per prædestinationem liberasse, quosdam iusto iudicio in ea reliquisse. Ideoque D. August. quæst. 6. de Verit. art. 2. ad 9. fatetur quod secundum Augustinum ratio reprobationis in hominibus est peccatum originale.

4. S. Thom.

Idemque Angelicus Doct. 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad 1. inquit: *Auxilium gratiæ quibuscumque diminutus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur in pœnam præcedentis peccati, non datur saltem originalis.* Similia habet in cap. 8. epist. ad Rom. lect. 3. & 4. Propter quæ sentit P. Vasquez 1. part. disp. 95. hanc esse expressam sententiam S. Thom. Fundamentum esse potest; quia quælibet ex illis reprobationibus fuit ex motiuo puniendi, voluntas autem punitiua supponit præuisionem peccati vt absolutæ futuri. Nam quemadmodum *peccata prius quam sint non punit*, vt docuit Greg. lib. 27. Moral. ita priusquam illa videat absolute perpetranda non vult ea punire. Hoc totum expressit Fulgentius ad Monim. lib. 1. c. 26. dicens: *Quæso Monime hunc locum Pauli attendas: notum namque est iram Dei dici non posse, nisi vbi creatur iniquitas hominis præcessisse.*

5. Obiectio.

Obiciunt non pauci, Multi sunt reprobi, quibus peccatum originale per baptismum remittitur; ergo in his nequit peccatum originale esse causa reprobationis negatiuæ, & denegationis auxiliorum efficacium, & damnationis æternæ. Neque potest esse causa reprobationis, quin sit causa damnationis æternę. Porro peccatum remissum non esse causam damnationis æternæ constat ex Tridentino sess. 5. can. 5. vbi definit post baptismum nihil in paruulis remanere, quod eos ab ingressu cœli remoretur. Colligitur idem ex Paulo Rom. 8. *Nihil ergo damnationis his, qui sunt in Christo Iesu.*

6. Propter hæc Bannez hic art. 5. versus finem, & Zumel eod[illegible] ista quæst. 4. existimant non satis tutam esse sententiam, quam fatentur esse Augustini de reprobatione propter peccatum originale remittendum. At sapientius alij Recentiores Augustinum explicant, & propugnant, vel ab eo discedunt quin Augustini sensum aliqua censura notent, sicut discedit Vasquez disp. 95. c. 4. & 5.

Quod si Augustinus tali censura feritetur, non esset ab illa immunis D. Angelic. qui eodem modo loquitur ad Rom. 9. lect. 3. & 4. de Verit. quæst. 6. art. 2. ad 9. ex mente Augustini. Alij vero, è quorum numero est Herize tract. 3. disp. 33. limitant conclusionem ad illos reprobos, qui cum originali moriuntur, & perplures ex illis docent limitandos esse Augustinum, & alios Patres, vt intelligantur de illis solummodo præscitis, quibus peccatum originale non remittitur. Nihilominus hanc limitationem Augustinus, aliique ex Patribus, qui eum sequuntur, & imitantur, non admittunt; quia non solum Augustini verba omnes reprobos, nulla facta exceptione comprehendunt, sed etiam loquuntur de aliquo reprobo in particulari, cui originale peccatum remissum fuit: nam affirmat Esaü fuisse reprobatum propter peccatum originale, & vidimus supra ex epist. 105. ad Sixtum, quod etiam docet lib. 1. ad Simplicianum q. 2. circa medium. Idem habet Anselmus ad Rom. 9. in id. *Esaü odio habui*, vbi & Glossa, & S. Tho. lect. 3. Probatque Augustinus peccatum originale fuisse causam illius negatiuæ reprobationis Esaü, quia reprobatus fuit antequam quidquam mali egisset, personali videlicet actione. Idque asseruit Augustinus de Esaü, vt adhiberet exemplum reliquorum, qui reprobantur, ac proinde omnes negatiue reprobantur propter originale peccatum. Hinc est vt communiter Patres dicant ab originali peccato totius naturæ humanæ corruptionem, damnationem, omniaque reproborum mala fluxisse, tanquam fontem ab vltore. Anselmus.

7. *Responsio ad obiectionem.*

Ad obiectionem ergo respondet Soarius lib. 5. c. 5. n. 10. peccatum originale esse causam denegationis auxiliorum efficacium; quia licet Deus non puniat peccatum remissum perpetua damnatione, siue priuatione gloriæ; tamen non raro denegat vberiorem gratiam, & prouidentiam specialem indebitam propter peccatum iam dimissum. Sæpè namque accidit vt vir Sanctus quem Deus abundanti gratia irrorabat, priuetur abundanti illa gratia propter peccatum commissum, quamuis sit iam remissum.

8. *Vrgetur contra responsionem.*

Vrgent tamen aduersarij; quia licet peccatum remissum puniatur non raro pœna temporali, vt corporis ægritudine, afflictone vel per aliquod tempus, non tamen punitur pœna æterna, cuiusmodi est negatiua reprobatio, quæ virtualiter & indirecte continet perpetuam priuationem supernaturalis beatitudinis. Secundo quia cum originale peccatum, & simul actualia remittuntur reprobis adultis per baptismum, tunc virtute sacramenti liberatur non solum ab omni culpa, sed etiam ab omni reatu cuiusuis pœnæ; igitur Deus non punit illud peccatum iã dimissum pœna negatiuæ reprobationis. Confirmatur, Baptismus omnem pœnam proprie dictam remittit; ergo post baptismum non manet pœna reprobationis negatiuæ. Antecedens probatur, quoniã dicitur in Concilio Florentino baptizatis imponenda esse opera satisfactoria pro peccatis ante baptismum commissis. Et Trid. sess. 5 can. 5. agens de baptizatis, affirmat adeo esse puros *vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.* Ac rursus sess. 6. c. 14. affirmat in Sacramento pœnitentiæ non semper totam pœnam remitti, *vt in baptismo.* Quod latius repetit sess. 14. cap. 8. Ideo etiam Cyprianus lib. 3. ad Quir. c. 65. & serm. de ablutione pedum. docet baptismum sic lauare *vt neque actualis, neque originalis culpæ vestigia relinquat*, & Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedagogi c. 6. Supponit per baptismum remitti pœnas, quæ peccatis debentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9. *Recta & clara responsio.*

His minime obstantibus si responsio P. Soarij, si recte intelligatur, peridonea est : quia non punitur homo priuatione gloriæ propter peccatum originale iam dimissum, sed priuatur speciali prouidentia seligente de industria vocationes congruas, quæ prouidentia non est debita, sed conceditur omnino gratis etiam iustis: ea autem, quæ gratis dantur à Rege possunt denegari vasallo post dimissam offensam. Hanc rationem attigit S. Thom. de Verit. quæst.6. art.2. ad 9. agens de reprobatione negatiua, & inquiens : *Rationabiliter possum denegare alicui, quod sibi non debetur*, iuxta illud Matth. 20. *Tolle quod tuum est, & vade, an non licet mihi quod volo facere.* Ad huius intelligentiam aduerte homini constituto in pura natura non deberi illam specialem prouidentiam, qua Deus de industria seligat vocationes congruas, neque talem diuinorum auxiliorum abundantiam, vt secluſa speciali Dei prouidentia seligente singulari consilio opportunas vocationes, non sit moraliter infallibile hominem peccaturum, quia naturali rerum cursu non possent per longum tempus non occurrere vocationes incongruæ, quibus positis homo peccaret. Hanc igitur prouidentiam non seligentem de industria vocationes congruas potest Deus habere in pœnam originalis peccati iam remissi, quia non seliguntur de industria vocationes incongruæ, sed illæ dantur quæ obueniunt ex communi rerum cursu, & ideo sunt pœnalitates, quæ dimissa culpa possunt permanere ratione peccati originalis. Sic etiam sunt pœna peccati originalis mors, atque ægritudines corporales. Neque illa pœna retardat ab ingressu cœlorum, quia in potestate hominis est impedire illam reprobationem negatiuam, & homo cum primum rite suscepit baptismum, cœlum ingrederetur, si statim mori contingeret. Potuitq; illa pœna dici talis quia infligitur pro pter peccatum, antequam remitteretur, licet pro instantibus subsequutis ad remissionem, & in ipso momento remissionis peccati non possit dici pœna, quia eadem denegatio specialis prouidentiæ non est iam pœna postquam remissum est originale peccatum, sicut iam concupiscentia, dum intelligitur remissa otinalis culpa non est pœna, sed effectus relictus ex originali peccato. Immo in plurium sententia ob mortale peccatum iam remissum priuatur homo gratia concessa per Sacramentum, & eius carentia durat in æternum.

10. Confirmari potest doctrina huius responsionis, quia cum prædestinatio, vt potuerit cuicumque homini negari, nulla alia causa existente, nisi quia nulli est debita, à fortiori potuit negari occasione accepta ex peccato oginali. Quo fit negationem prædestinationis ad gratiam, siue ad gloriam, non afferre necessario rationem pœnæ, quia potest esse mera negatio beneficij gratuiti. Hinc est vt Angeli nullo peccato originali infecti, fuerint negatiue reprobati ante Præuisa opera. Confirmatur secundo, quia postquam iustus, qui à Deo accipiebat plura beneficia peccauit mortaliter, priuatur post dimissum peccatum vocatione congrua, qua deficiente damnatur. Et Deus ob veniale peccatum quod non meretur pœnam æternam, priuat auxilio congruo ad mortale vitandum, quo negato homo damnatur. Vnde hoc solum est puniri temporaliter, & negatiue, licet per accidens sequatur peccatum ob quod punitur in æternum.

11. Ex his colligitur primo quo sensu Paulus ad Rom.9. ait, non ex operibus Esaü fuisse odio habitum : sensus namque est fuisse reprobatum ante opera personalia præuisa ; non vero ante præscientiam peccati originalis. Hæc expositio constat ex verbis adductis ex Augustino epist. 105. *Quid oderat in Esaü antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum* : nomine autem odij intelligitur negatiua reprobatio, vt notauit S.Thom. hic art.3. dum ait : *In quantum vero quibusdam non vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.*

Colliges secundo quo sensu dixerit Augustinus Deum fore iniustum, si ante præuisum peccatum hominem reprobaret negatiue, siue odio haberet, quatenus non vellet homini ipsam prædestinationem : nam loquitur de reprobatione negatiua per modum punitionis : Deum autem ante præuisum peccatum nequit habere absolutam voluntatem puniendi. Et hoc significant illa verba ex epist.106. *Hæc massa si ita esset media, vt quemadmodum nihil boni, ita nihil mali mereretur, non frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam.* Supponit ibi Augustinus Deum ex motiuo iustitiæ vindicatiuæ negatiuè reprobare, & negare prouidentiam seligentem gratiam congruam, vt patet etiam ex lib.1. de Prædest. & Grat. cap.16. & ex Prosp. sent.307. Vnde lib.de Prædest. Sanct. cap.9. inquit : *Cur autem non omnibus detur, fidelem moueri non debet, qui credit, ex vno omnes esse in condemnationem sine dubitatione iustissimam.* Ac rursus prædicta epist.105. ad Sixtum col.2. *Quia vniuersa ista massa merito damnata est, contumeliam debitam reddit iustitia.* Reprobatio igitur negatiua fuit ex odio Dei, siue ex ira. *Notum est autem* (inquit Fulgentius lib.1. ad Monim. c.26.) *iram Dei dici non posse, nisi vbi creditur iniquitas hominis præcessisse.*

Sectio IV.

Quamuis Deus posset intendere pœnitentiam ante præscientiam peccati non posset ante præuisum peccatum velle excludere à regno. Vbi an sit in potestate reprobi saluari.

1. PLura quibus probaui Deum non reprobare positiue ante præuisionem peccati vt absolute futuri, monstrant quoque neque Deum posse intendere pœnitentiam priusquam peccatum videatur absolute futurum. Modo admittimus non repugnare intentionem illam efficacem pœnitentiæ ante præscientiam peccati vt absolute futuri, & asserimus inde non fieri debere admitti etiam vt possibilem intentionem efficacem in Deo ante præscientiam peccati, excludendi hominem à regno propter peccatum.

2. Sit ergo primum discrimen, quoniam voluntas illa efficax pœnitentiæ ante præuisum peccatum esset misericordiæ, vt homo incederet cautior, & humiliot, maiorem gratiam obtineret, & ex hoc capite posset dici ingens beneficium respectu ipsius hominis. At vero voluntas illa, quæ ante præscientiam peccati vt futuri intenderet punitionem peccati, siue excluderet à regno propter peccatum esset punitiua, & ex obiecto pertineret ad iustitiam vindicatiuam ; esset que ingens pœna; quoniam virtute cõtineret pœnã quam efficaciter

Primum discrimen.

efficaciter vellet, & ideo virtualiter esset quoddam genus pœnæ, essetque subiectiue liberalis, quoniam nulla præsuppositа causa ex parte delicti Deus de se vellet punire : liberalitas autem in puniendo esset crudelitas ; ac proinde Deus esset iniquus si ita absolute vellet punire ante præuisam culpam, & insidiaretur hominibus de industria quærens circunstantias, in quibus auxilium est inefficax, vt culpæ laqueis captum hominem puniat, quod alienum elt à recto gubernatore permittere peccata vt illa puniat. Erit prudentis intendere efficaciter medicinam ante morbum, & vt eam adhibeat, permittere morbum, quando medicina alium habet effectum præter sanare morbum, vt si præseruet à grauioribus morbis. At permittere peccata vt puniantur, quandam habet crudelitatis speciem, vt iam declaro.

3. Species crudelitatis reperitur in voluntate illa puniendi antequam peccatum videatur vt absolute futurum ; quia obligat illa intentio vt de industria seligatur vocatio incongrua ex fine puniendi, quod est nimium affici erga vindictam. At de industria quærere vocationem incongruam, vt resurgat homo multo cautior, & humilior, & præseruetur à grauioribus peccatis, est ingens Dei misericordia, quæ est super omnia opera eius, & ideo dicitur *Pater misericordiarum*, & non iudiciorum, quia miserendi originem sumit ex se ; puniendi autem non nisi ex delicto nostro, & ideo dicitur Deus inuitus punire, & quasi coacte. Audi Augustinum lib.4. de Trinit. cap.12. *Propterea scriptum est Deus mortem non fecit, quia causa mortis ipse non fuit, sed tamen per eius retributionem iustissime mors irrogata est peccatori : sicut supplicium iudex irrogat reo ; causa tamen supplicij non est iustitia iudicis, sed meritum criminis.*

4. Secunda differentia inter meritum, & demeritum est, quia ad inferendum supplicium prærequiritur ius absolutum, & debitum absolutum ex parte delinquentis, & consequenter ad voluntatem absolutam & efficacem puniendi prærequiritur præuisio illius iuris vt futuri, nec non debiti ex parte Rei, seu delinquentis. At vero ad remuneranda merita non requiritur vt ipsa præuideantur existentia, quia potest intercedere liberalitas aliqua anticipatè soluendo, aut volendo inferre merita vt remunerentur, quæ liberalitas locum non habet in punitione ; hoc enim dedecet clementiam, quia est nimium studium nocendi, & libido puniendi. Hoc significat Prosper ad obiect.11. Vincent. *Atque ita*, inquit, ad prædestinationem eius nihil aliud referri potest ; nisi quod aut ad debitam *iustitiæ retributionem, aut ad indebitam pertinet gratiæ largitatem.*

5. Dixi agens de causa meritoria nostræ prædestinationis Deum quando supplicium infert se habere instar creditoris exigentis ab alio debitum, & in retributione præmiorum se gerere ad modum debitoris reddentis rem creditori ; est autem debitori liberum soluere anticipata solutione : quamuis non liceat creditori exigere à debitore anticipatam solutionem : quia debitor ius habet ne debitum ita exigatur, quamuis ipse possit solutionem anticipare. Hinc deducitur Deum posse præmium conferre per anticipationem solutionis, non tamen posse infligere pœnam antequam homo peccet. Quo fit vt neque Deus ante præuisionem culpæ possit velle infligere pœnam, quia non videt se habiturum absolute ius ad pœnam exigendam : sicut enim non potest punire quin in homine sit debitum, ita nequit velle punire, quin videat futurum debitum, quia anticipare voluntatem puniendi, qui præuideatur ius ipsum vt futurum, est genus quoddam liberalitatis, quemadmodum voluntas efficax remunerandi, quæ præcedit præuisionem meritorum est subiectiue liberalis : hæc autem liberalitas non habet locum in voluntate puniendi, quia creditor iniuste inticipat exigere debitum, sed expectare debet tempus, & signum solutioni præfixum.

6. Ob hanc causam mors hominum temporalis, & æterna per cruciationem ignis inferni non fuit à Deo præfinita nisi post præuisam culpam. Et ita egregie Fulgentius lib.1. ad Monimum cap.6. exponit illud Sapientiæ 1. *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim, vt essent omnia, &c. Impij autem manibus & verbis accersierunt illam.* Audi Fulgentium : *Huic vni morti quam peccator sibi per contemptum diuinæ iussionis, iniuste concupiscendo, accersiuit, duplam Deus mortem iuste iudicando retribuit. Hoc est primam in separatione animæ & corporis ; secundam in æterna cruciatione animæ, & corporis.*

7. Idem significant verba Pauli ad Rom.9. *Volens ostendere iram & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum*, vbi voluntas ostendendi iustitiam est post præscientiam peccati, quia vasa iræ supponuntur prius apta ad interitum, vt exponit Chrysost. ibi serm.16. quatenus quisque reproborum seipsum apparat in iram, & sic causa est suæ perditionis, *& seipsum vas efficit iræ*, vt scripsit Oecumius ibi. Et vt visum est supra ex Fulgentio: *Ira Dei dici non potest, nisi vbi creditur iniquitas præcessisse.* Vide iterum Chrysost. serm.1. in epist. ad Ephes. necnon Damascenum in dialogo contra Manichæos versus finem, & lib. secundo, de fide cap. 29. August. de Spiritu & lit. cap.33. Epiphanium hæresi 66. post epist. Marcelli pag.3.

8. Colliges ex his neminem fuisse à Deo productum ex efficaci intentione puniendi illum pœna æterna, antequam præuideretur peccatum ipsius, vt notauit Chrysost. in Genes. homil. 3. post medium : *Propter hoc etiam creaturam hanc omnem produxit, & nos formauit, non vt pereamus : nec vt puniendos nos tradat ; sed vt saluet.* Quod etiam expressit egregie S. Damascenus lib.1. de fide cap. 29. his verbis : *Quin illud quoque nos refugiat, Deum vt bonitate præstantem, primarie quidem omnes homines seruari, ac regni sui compotes esse velle ; nec enim supplicij, aut cruciatus causa, verum ad hoc vt bonitatis ipsius participes simus, nos effinxit.*

Corollarium.

9. Obicis S. Augustinus epist.107. inquit : *Multi sunt qui salui non fiunt, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult, quod absque vlla caligine monstratur in paruulis* ; ergo Deus habuit actum positiuum, quo noluit saluare aliquos, sed illa voluntas fuit ex motiuo puniendi ; igitur Deo non repugnat voluntas puniendi ante præuisam culpam. Respondetur primo his verbis non probari Deum habuisse illud motiuum puniendi ante præuisam culpam, & ex illo fine ortam fuisse permissionem peccati. Secundo dicimus sensum Augustini esse planissimum, quoniam Augustinus agebat de his paruulis, qui damnantur propter originale peccatum, atque affirmat adultos ideo excludi

Obiectio.

Solutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à salute, quia ipsi dum volunt peccare, nolunt saluari: parulos autem non ideo à salute excludi, quia ipsi nolunt saluari, sed ob peccatum originale, in quo decedunt.

10. *Secunda obiectio.*

Obijcies secundo. Si voluntas excludendi adultos à gloria cœlesti esset post præuisum peccatum personale, esset in potestate reprobi non reprobari, & consequenter etiam esset in potestate ipsius prædestinari; quia omnis non reprobatus necessario est prædestinatus; sicut omnis prædestinatus necessario est non reprobatus: atqui in nullius potestate est prædestinari; ergo in nullius potestate erit reprobari.

11. *Solutio.*

Ad hoc argumentum respondent perplures, si reprobatio incipiat ab exclusione à gratia reprobationem, vel non reprobationem non esse in potestate reprobi, quia in nostra potestate non est congrua vocatione præueniri, aut à congrua vocatione excludi, & consequenter sicut non est in nostra potestate prædestinari, ita neque reprobari, vt reprobari dicit exclusionem à vocatione congrua. Si vero reprobatio incipiat ab exclusione à gloria, tunc concedendum est reprobationem esse in nostra potestate, & affirmandum pariter inde non inferri prædestinationem esse in nostra potestate, quia reprobatio decernitur à Deo dependenter à futuris demeritis, prædestinatio vero independenter à meritis.

12. *Replica.*

Quod si opponas; Omnis non reprobatus à gloria formaliter eo ipso est electus ad gloriam formaliter; ergo si in potestate huius hominis est facere vt non fuerit reprobatus à gloria formaliter, etiam est in eiusdem potestate vt sit formaliter prædestinatus. Respondent negando antecedens, quia potest non intelligi pro tunc non electus ad gloriam formaliter, sed tantum virtualiter, seu radicaliter per ipsam electionem ad gratiam efficacem. Sed contra est quia reprobatus à gratia efficaci intelligitur reprobandus à gloria formaliter: Sed in nostra potestate, vt ipsi aiunt, non est reprobari à gratia; ergo neque à gloria formaliter. Electus etiam ad gratiam efficacem ex fine obtinendæ gloriæ est etiam electus formaliter ad gloriam; quia voluntas medij efficacis, vt talis, est voluntas efficax finis. Neque valet si dicas etiam negata gratia efficaci posse creaturam vi gratiæ sufficientis saluari, atque ad gloriam eligi: quia in tantum potest homo vi gratiæ sufficientis saluari, in quantum potest illam gratiam reddere efficacem, ac proinde implicatorium est hominem per merita saluari, & tunc non habere gratiam efficacem. Ex his quoque quæ afferemus in responsione nostra, impugnabitur hæc.

13. *Solutio.*

Respondeo igitur absolute loquendo, & nulla facta suppositione non esse affirmandum hominem habere in sua potestate prædestinari, aut reprobari positiuè, vel negatiue. Hæc conclusio est iuxta mentem Augustini pluriumque Patrum asserentium Deum ex sua voluntate, & misericordia, non ex hominum meritis prædestinasse quos voluit ab æterno, & reiecisse alios ante quam quicquam mali egissent. Ratio est quia ille modus loquendi significat posse hominem antecedenter ad suam electionem, siue prædestinationem efficere aliquid, quo prædestinationem obtineat, vel impediat, quod non est verum; quia antecedenter Deus gratuito donat gratiam efficacem ex fine æternæ salutis, & posita æquali causa ad reprobandum antequam quicquam personaliter operetur vnus eligitur & alter negatiue reprobatur.

Ex suppositione tamen existentiæ huius auxilij, quod reipsa est inefficax habet homo potestatem proximam reddendi ipsum efficax, & consequenter potest facere vt sit prædestinatus aliquo genere prædestinationis. Prædestinatus etiam dum habet auxilium efficax proxime expeditum ad operandum potest illud reddere inefficax, & consequenter potest etiam facere vt fuerit reprobatus à gratia efficaci, & à gloria. Quia tamen Deus antecedenter dat auxilium cum præscientia boni operis, aut mali futuri sub conditione, ideo solus Deus absolute, & nulla facta suppositione dicitur prædestinare, vel negatiue reprobare. Sic solus Deus dicitur discernere bene operantem à non operante, quia solus Deus præbet auxilium cum præscientia boni euentus futuri sub conditione: ex suppositione tamen existentiæ auxilij homo potest inadæquate, & minus principaliter se discernere in actu secundo. Non tamen potest etiam ex suppositione se discernere, etiam inadæquate in actu primo, licet possit facere, vt Deus illum discreuerit in actu primo. Ratio est quia ille discernit in actu primo, qui posita præscientia conditionata præbet auxilium: At solus Deus præsuppositis illa præscientia conditionali præstat auxilium; ergo solus ipse discernit in actu primo bene operantem à non operante. 14.

In hunc ergo modum potest ex suppositione auxilij homo facere vt Deus illum prædestinauerit, non tamen potest se ipsum vllo modo prædestinare. Probabiliter tamen (vt in secunda controuersia dicebam) asseritur non esse de facto vlla ratione in potestate reprobi esse prædestinatum hoc genere prædestinationis, quo prædestinantur actu electi; quoniam in potestate reprobi erit saluari, quin Deus ipsum eligat ante præuisa merita, & quin detur auxilium efficax ipsi propter efficaciam ipsius: non enim ad salutem requiritur hoc genus prouidentiæ. Erit tamen facta prædicta suppositione, in potestate reprobi esse prædestinatum alio genere prædestinationis conferentis aliquod speciale beneficium perducens infallibiliter in gloriam, vt dictum est. 15.

Sed non caret probabilitate existimare esse in potestate reprobi facta suppositione illa facere vt ipse fuerit electus speciali prouidentia dante ex fine salutis æternæ illud auxilium quia infallibiliter perducit ad gloriam, & consequenter facere vt Deus illum elegerit efficaciter ante præuisa merita. Sic etiam est in potestate prædestinati facere ne Deus ipsum elegerit ante præuisa merita, quia facta illa suppositione talis auxilij indifferentis proxime expediti potest damnari. Intelliguntur hæc facile iuxta dicta in præcedenti disputatione, quia potest constitui in Deo liberum decretum dandi cuilibet homini auxilium propter omnem vtilitatem, quam in ipso videt, & ratione huius decreti verum esset, si hic homo recte operaretur, Deum antecedenter dedisse hoc auxilium, quia est efficax. 16.

SECTIO

SECTIO V.

Positiua reprobatio potuit præcedere ordine rationis permissionem peccati ex fine ostendendæ iustitiæ.

1. *Suppositio.*

SVppono posse peccatum etiam finale videri vt absolute futurum antequam Deus decernat illud permittere, & prius quam præparet homini concursum indifferentem. Etenim, vt toties dixi Deus per scientiam conditionatorũ liberorũ præuidet quæ auxilia danda sint huic homini si creetur: alioqui frustra quærerent Patres cur creauerit, Deus Angelos aut homines, quos præsciebat fore damnandos: supponunt namque Patres vi illius scientiæ potuisse Deum retardari à creatione illorum hominum, & præsciuisse quæ auxilia danda essent illis Angelis, & hominibus, si crearentur: alioqui non potuisset Deus scire eos peccaturos si crearentur, neque posset Deus certo scire quæ peccata committenda essent ab hominibus, si aquis diluuij non obruerentur. Consequenter etiam potuit Deus per scientiam conditionatam scire hunc hominem creandum, si Deus ipse liberam habeat complacentiam terminatam ad existentiam illius hominis: quia videt decretum efficax creandi hominem illum vt existens sub conditione prædictæ complacentiæ de se inclinantis ad existentiam illius decreti.

2. Existente ergo præfata complacentia terminata ad existentiam illius hominis, siue ad existentiam decreti diuini efficacis volentis producere talem hominem, præscit Deus in aggregato coalescente ex illa scientia conditionata, & positione conditionis, quæ est illa complacentia, prænoscit Deus absolute hominem illum creandum, & commissurum talia peccata, & damnandum, & adhuc non intelligitur voluntas efficax creandi hominem illum vt existens, sed vt extitura pro signo sequenti, & à fortiori nondum intelligitur existens voluntas præparatiua concursus indifferentis, aut permissiua peccati.

3. Ex suppositione autem quod præuidetur peccatum vt absolute futurum potest Deus prius ratione, quam habeat voluntatem permissiuam peccati intendere punitionem illius peccati. Ratio est quia illa intentio efficax punitionis non obligat vt de industria applicentur media, seu auxilia inefficatia, quæ non darentur, si præuiderentur fore efficacia, sed potius supponit illa fore danda, & ex illa suppositione habet decretum terminatum ad voluntatem executiuam auxilij propter existentiam ipsius auxilij, quia ipsum auxilium ratione futuræ manifestationis diuinæ occasione peccati censetur melius ob hanc, & alias circunstantias extrinsecas, quam si posito peccato deficeret ostensio illa diuinæ iustitiæ, & alia bona, quæ postea declarabo. Nó ordinatur ipsa permissio peccati ad finem ostensionis diuinæ iustitiæ tanquam medium ad consecutionem illius finis: talis namque ordinatio esse non posset absque amore peccati omnino requisiti ad obtentionem finis, sed præsuppositio peccato vt infallibiliter futuro, ob circunstantiam ostensionis diuinæ iustitiæ, & aliorum bonorum consurgentium ratione peccati, ipsum auxilium habet aliquam rationem maioris boni, quia peccatum censetur aliqua ratione minus malum eo quod occasione ipsius tot bona consurgant respectu electorum, & Vniuersi, necnon ostensionis diuinæ iustitiæ: Deus namque sumit gloriam colligit ex punitione peccati non solum quatenus est bonum Vniuersi, & bonum gubernationis, sed quia punire hominem non est malum, sed dignum esse supplicio, & aliqua ratione est bonum homini per punitionem efficere consonantiam, & harmoniam cum tota gubernatione Vniuersi, & cum eius Authore. Licet enim pœna vt talis sit malum personæ, quæ punitur: nihilominus ex alio capite est illius bonum in apto loco respectu Vniuersi poni. 4.

Posito peccato consurgit specialis honestas rectæ punitionis, & sic Deus exercet varia honestorum genera, & non vnum aut alterum solum, & attributum iustitiæ punitiuæ manifestari ad extra honestissimum est, & hoc satis esset vt auxilium inefficax redderetur aliquo modo melius absque vllo alio vlteriori fructu ex ipsa punitione colligendo. Dedecet diuinam bonitatem permittere peccata eo fine vt cum tanta iactura creaturæ rationalis splendeat diuina iustitia punitiua, sed adsunt plures rationes ob quas Deus vult illud auxilium, quamuis præuideat fore inefficax si detur, quia de se habet rationem boni, & vtilitates inde consurgentes reddunt ipsum multo melius. Ostensio igitur gloriæ diuinæ, misericordiæ in prædestinatis reddit auxilium illud aliquo modo melius, quam si talis gloria illo posito non esset ostendenda. Hoc satis declarant verba Apost. ad Rom. 9. *Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ.*

5. Præscientia ergo illa qua Deus præscit vtilitates, quæ consurgent posito illo auxilio, reddit ipsum moraliter æstimabilius, ac proinde potest esse in Deo voluntas, quæ determinet ad existentiam illius auxilij, quia ratione illius scientiæ est moraliter melius, quam si talis scientia non esset. Et ideo verum est illam præscientiam, qua Deus præuidet prædestinatorum vtilitatibus deseruire reprobos, ita se habere vt illa deficiente non crearentur reprobi. Hoc significabat Augustinus illis verbis toties repetitis ex li. 11. de Ciuit. Dei c. 18. *Non enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret.* Semper tamen ex se vellet vt auxilium illud esset efficax; sed ex suppositione quod est inefficax, quod minime Deus de industria selegit, gaudet Deus in illa ratione, quam habet maioris boni. 6.

Quod etiam paulo aliter declarabitur, si dicamus ipsum auxilium ratione peccati futuri sub conditione, siue ratione scientiæ conditionatæ illius praui operis futuri sub conditione constitui malum relatiue ad auxilia alia: At vero ratione vtilitatum consurgentium constituitur minus malum, quia nimirum sic ostenditur singularis Dei misericordia circa electos, qui ordinantur ad Christum; Christus vero ad Deum. Virtutes quoque electorum comparatione vitiorum quæ reperiuntur in reprobis splendent clarius, necnon virtuosi actus electorum eorumdem hominum peccato singulari modo resplendent, non aliter atque pupictorum arte inter vmbras clarior extat corporum venustas, & lux circundata tenebris magis emicat. 7.

Considerata hac ratione minoris mali in ipso auxilio facile intelligitur quo pacto illa scientia, quæ repræsentat vtilitates prædestinatorum consur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentes ex reproborum peccatis, conducat indirecte ad voluntatem permissiuam peccati, quia non permitteretur peccatum illud nisi prædestinatorum vtilitas, aliaque Vniuersi bona consurgerent: etenim hæc scientia repræsentans vtilitates inde consurgentes impedit aliã, quæ esset, si posito peccato exiturę nõ esset vtilitates illæ, & hęc posterior scientia, si esset, dirigeret ad actum impediuum ipsius peccati, quia Deus directus ab illa scientia haberet actum, quo nollet ipsum permittere, quia erat malum, cuius occasione non erant obuentura hæc, aut similia bona.

8. Et quia scientia hæc opposita impediret permissionem peccati, alia de facto existens, & indirecte conducens ad permissionem peccati pariter antecedit permissionem. Præsertim cum potuerit Deus habere hunc actum: *Quamuis occasione peccati obuentura sint tot bona, si peccatum ipsum permittatur, nolo illud permittere:* hæc enim voluntas per se præsupponit illam scientiam.

9. *Corollarium.* Apparet ex his qua ratione possit Deus, etiam antequam peccatum originale præuideatur in se, habere voluntatem absolutam excludendi à regno propter demerita; quia nimirum antequam peccatum in se præuideatur, potest præuideri vt absolute futurum; voluntas autem illa, quæ præsupponit illud peccatum vt absolute futurũ non cogit vt seligantur de industria auxilia inefficacia; sed potius de se supponit illa eadem media fore ponenda, quamuis eo modo extitura essent, licet præuideretur inefficacia. Neque tunc ordinatur permissio peccati ad punitionem: nam independenter ab illa intentione puniendi præsupponitur absolute permittendum, & ideo affectus sic tendit: *Ex suppositione quod video Petrum absolute peccaturum, decerno punire illud peccatum*, quæ voluntas à cognitione vtilitatis peccati ad punitionem non mouetur, ita vt dirigat ad positionem permissionis peccati vt vtilem ad punitionem, quia supponitur peccatum eodem modo permittendum absolute, quamuis deficeret illa intentio.

10. Medium vero quod non supponitur ponendum independenter ab hac intentione finis, ita ponitur ex vi intentionis vt cogat eligere auxilium inefficax, quod minime daretur si præuideretur fore efficax, quod implicare satis probatum est in secunda controuersia; & cognitio vtilitatis auxilij in ordine ad existentiam peccati moueret Deum directe ad eligendum auxilium illud: quia nequit affectus sic tendere: *Ex suppositione quod ponendum est aliunde hoc requisitum ad existentiam huius finis, volo eiusdem finis existentiam.* Quoties igitur nequit affectus ita tendere ordinat requisitum ad finem, & affectus cogit eligere medium efficax, quod non eligeretur si præuideretur inefficax.

11. Adduxi etiam in præcedenti controuersia rationem aliam repugnantiæ, quia si Deus ante præuisum peccatum intenderet punitionem, essent in Deo volitiones oppositæ ex modo tendendi in obiectum amatum: nam eodem modo opponuntur ex obiecto velle efficaciter punitionem, & applicare media ne existat peccatum, ac velle efficaciter ipsam punitionem, & applicare media ne talis punitio existat, quia existentia peccati est omnino requisita ad pœnitentiam. At vero velle vt ex suppositione quod futurum est peccatum, sit punitio, non sic opponuntur cum voluntate ne existat peccatum quæ præcedit ordine rationis existentiam peccati: nam pro tunc præscinditur ab ab ipsa futuritione peccati, & voluntas punitionis præsupponit per se ipsam futuritionem peccati.

Sic etiam in omnium sententia Deus vult carentiã peccati pro priori antequam peccatum videatur in se existens, & nihilominus ex suppositione quod peccatum ipsum videatur in se existere vult ipsum absolute punire.

12. *Aliud eorum.* Ex his apparet cur possit esse in Deo voluntas de se connexa cum peccato quin voluntas amet peccatum etiam virtualiter, qualis est hæc: *Quamuis videã hoc auxilium fore inefficax si detur, volo determinare ad existentiam illius*, quia nimirum hæc voluntas non necessitat eligere auxilium inefficax, quod non daretur, si præuideretur efficax, sed potius supponit dandum fore auxilium illud licet præsciret Deus fore efficax, si daretur: neque voluntas illa tendit in finem, qui non posset obtineri nisi medio peccato; quia solum tendit in existentiam illius auxilij, quod posset existere absque pecto, licet præsupponat posito auxilio hominem peccaturum, quia illud peccatum non sequitur ex ipsa natura auxilij, neque Deus tenetur illud impedire, & voluntati creatæ se determinanti tribuitur culpa. Consequenter potest etiam esse in Deo imperium efficax terminatum ad illam voluntatem, quia licet etiam illa voluntas reflexa sit ex natura sua connexa cum peccato, non erit Deus causa peccati, neque cogitur amare peccatum; vt ex nuper dictis constat; quia nimirum voluntas directa est finis huius reflexæ, quæ existit ante peccatum, & ideo non debet amari auxilium inefficax vt vtile ad consequendum illum finem.

13. Fatemur attamen non posse Deum ita imperare illam volitionem connexam de se cum peccato, vt ex vi affectus non esset amandum illud auxilium, si esset efficax; quia volitio illa imperans tendit virtualiter, sicuti tendit volitio directa formaliter: directa autem sic fertur in obiectum: *Quamuis peccaturus es, si detur tibi hoc auxilium, volo determinare ad existentiam illius*, ac proinde imperium virtualiter tendit illo pacto, qui explicatur per particulum *quamuis*, & ideo supponit eodem modo dandum fore illud auxilium, licet esset efficax. Huius ratio est, quia in ordine ad determinandam existentiam auxilij per accidens omnino se habet inefficacia illius, quia inefficacia nullo modo allicit diuinam voluntatem vt determinet existentiam auxilij, ac proinde quãuis præuideretur efficax existeret. Non tamen si auxilium esset efficax existeret ex vi voluntatis connexæ cum peccato, sed ex vi voluntatis nullam de se habentis connexionem cum peccato: nam Deus amat vocationem illam, non quia inefficax est, sed quia de se sufficit ad recte agendum. Amatque Deus volitionem illam cum peccato connexam, non quia mala est homini, sic enim amaretur peccatum saltem virtualiter, sed quia talis actus diuinus per se est honestissimus, & per ipsum existit auxilium de se sufficiens.

14. Potest etiam Deus velle ex suppositione scientiæ mediæ inefficacitatis auxilij, vt auxilium illud inefficax coëxistat illi scientiæ: quia non ita amatur coëxistentia, vt non amaretur coëxistentia eiusdem auxilij cum scientia opposita, licet ex suppositione quod homo sit peccaturus amet illam scientiam, & ex suppositione illius scientiæ velit illam coëxistentiam. Sed neque amatur illa coëxistentia, quia est mala ipsi homini: sic enim amaretur peccatum ipsum futurum sub conditione, & ipsum alliceret diuinam voluntatem, vt in secunda controuersia probaui. Cuius etiam ratio est, quia dum amaretur coëxistentia illa, quia ea posita sequeretur peccatum, amaretur ipsum peccatum, sicut velle medium quia actu causat finem, est velle finem.

Amat

Amat ergo Deus connexionem illam cum peccato, quia ex suppositione quod peccatum ipsum est futurum, bona est voluntas connexa cum illo. Vult igitur Deus determinare ad existentiam illius auxilij per voluntatem supponentem illam scientiam mediam peccati futuri sub conditione, quia per se supponitur illud auxilium fore dandum, quamuis esset scientia media opposita: quod si attente consideretur, nulla apparebit difficultas in voluntate connexa cum peccato vt in præcedenti controuersia accuratius obseruatum est.

15. Consectarie etiam asserimus non posse Deum inefficaciter velle excludere à regno propter demeritum per voluntatem ad permittendum peccatum. Hæc illatio est contra P. Alarcon hic disp. 5. cap. 1. n. 5. quia rationes adductæ ad stabiliendam nostram assertionem eodem modo procedunt contra simplicem complacentiam: siquidem applicarentur media ad obtinendos fines incompossibiles: & ex vi illius intentionis, quamuis esset inefficax amaretur auxilium inefficax vt vtile ad finem punitionis.

16. *Alarcon impugnatur.* Neque parum criminor eundem Alarcon quia loc. cit. multis contendit contra Soarium nullum esse argumentum contra efficacem exclusionem à regno ante præuisionem peccati vt absolute futuri præter illa, quæ æque probant repugnare electionem efficacem ad gloriam ante præuisa merita. Etenim non recte fuisse loquutum constat euidenter ex his, quæ ipse dicit n. 7. contra illud decretum excludens à regno, & ex his quæ postea adiungit n. 13. irruens acerrime contra Granados dicentem ante præscientiam peccati vt absolute futuri posse Deum decernere pœnam sensus, & damni. Etenim aiebat hunc Authorem non minus crudelitatis accusandum, quam Thomistas plures, aut Caluinum, & alia plura refert contra Granados, quæ nihil probant, vel ostendunt specialissimas esse rationes negandi illam exclusionem à regno ante præuisum peccatum, quamuis admittatur efficax electio ad gloriam ante præscientiam operum, vt absolute futurorum. Alia miscuit Alarcon, quæ non vacat refutare, & nonnulla dissiciemus in tract. de Gratia Dei per Christum.

17. *Corollarium.* Colligitur ex dictis in tota hac disp. neque vnico actu virtualiter indiuisibili posse Deum ante præuisam culpam velle ita excludere à regno, & simul permittere peccatum. Probatur totidem argumentis quibus probaui non posse ita intendere pœnitentiam: quia etiam in hac sententia daretur auxilium inefficax, quod minime existeret, si præuideretur fore efficax: alioqui intentio illa exponeretur periculo frustrationis: nam si contingeret auxilium illud esse efficax frustraretur intentio. Vel si hoc peccatum non deberet esse finale, & ideo non frustraretur intentio, quamuis hoc auxilium esset efficax, deberet postea Deus de industria seligere auxilium inefficax, si priora auxilia fuissent efficacia: alioqui illa intentio Dei efficax exposita esset frustrationis periculo. Deinde voluntas illa, vt ab aduersariis admittitur, non staret cum sincera voluntate, qua Deus præbet auxilium ex fine boni operis, & nostræ salutis æternæ.

18. Recognoscenda sunt, quæ adduxi loc. cit. vbi pariter ostendi minime instari illa argumenta in nostris principiis asserentibus impossibilem esse seriam illam persuasionem boni operis si pro signo illo intelligatur positiue scientia carentiæ illius operis: quia licet Deus sciat auxilium illud fore inefficax, fidetur, tamen de se vellet vt esset efficax, & sic habere scientiam oppositam, & applicat media vt sit efficax. Ex suppositione tamen quod futurum est inefficax, amat scientiam illam mediam inefficacitatis: non tamen amat suppositionem illam, quin potius de se vult carentiam peccati, & sic habere scientiam oppositam, quamuis ex suppositione obiecti velit habere certam notitiam illius.

19. Quod si Deus aliquo modo ante præuisum peccatum vellet efficaciter punitionem hominis propter peccatum, quia tunc eodem actu vult dare auxilium ex fine boni operis, & carentiæ, aut in alio signo sequenti præberet auxilium ex illo fine, tenderet in finem punitionis, & in carentiam requisiti, & per voluntatem boni operis, & carentiæ peccati, quasi retractaret priorem intentionem punitionis. Semperque est mala intentio finis, vi cuius non potest licite amari medium vt tale ad consecutionem finis; quia illa intentio est virtualis amor medij in ordine ad finem. Neque potest esse bona intentio finis vi cuius nequit Deus moueri ad persuadendum vt ponatur circunstantia necessaria ad finem, quæ non supponitur posita. At vero velle vt ex suppositione quod futurum est peccatum, si punitio, non ita opponitur cum voluntate vt non sit peccatum, si hæc secunda voluntas existat pro signo, in quo præscinditur à suppositione. Sicut velle carentiam peccati pro signo ante præscientiam peccati vt absolute futuri, & velle ipsum punire ex suppositione quod existit, non opponuntur.

20. *Corollarium.* Colligitur ex nuper appositis illam intentionem punitionis ante præuisum peccatum vt absolute futurum de se esse malam. Dixi supra tamen intentionem esse Deo repugnantem, & pugnare cum electione auxilij vt homo non peccet, sed bene operetur; quia intentio, & electio non possunt tendere ad oppositа obiecta, & inter se incompossibilia, & quia pro signo propriæ electionis non posset præscindi ab intentione. At modo data illa præcisione asserimus (quod etiam supra indicatum est,) illam intentionem esse malam, quia bona intentio non potest esse causa malæ electionis, eo quod electio amet medium ad consequendum finem intentum, si ipsa electio amat medium ad consequendum finem intentum ab illa intentione: nam ex capite vitiari non poterit electio, licet aliunde materialiter vitiari possit. Quare semper verissimum est à bona intentione, vt tali, non oriri malam electionem per ordinem ad illum bonum finem præintentum; ergo cum malum esset amare auxilium illud vt vtile ad consequendum illum finem, non posset non esse mala illa intentio.

Sectio VI.

De effectibus reprobationis.

Quinam requirantur vt aliquid sit reprobationis effectus. 1. Tria necessaria sunt vt aliquid dicatur reprobationis effectus. Primum vt sit effectus Dei, quoniam reprobatio est pars diuinæ prouidentiæ, & ideo peccatum non est effectus diuinæ reprobationis. Secundum vt causetur à Deo media reprobatione. Tertium vt coniungatur infallibiliter cum termino reprobationis, qui est æterna damnatio. Constant hæc seruata proportione, ex dictis de effectibus diuinæ prædestinationis.

§. I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§. I.

An permissio peccati sit effectus Reprobationis?

1. Alarcon. AFfirmant non pauci hanc peccati permissionem esse reprobationis effectum. Sed in explicanda conclusione maxime diuiduntur: quoniam non pauci ex Modernis, quos imitatur Alarcon disp. 5. cap. 5. solum loquuntur de permissione illius peccati, à quo reprobus non resurgit; quia soli permissioni peccati nunquam remittendi conueniunt conditiones requisitæ ad effectum reprobationis: nam permissio peccati, quod aliquando dimittitur non habet vnde esse possit reprobationis effectus; quia peccatum semel remissum nunquam redit quoad dignitatem supplicij perpetui, ac proinde non confert ad æternam damnationem.

2. Ruiz. Durandus. Gregorius. Marcellius. Driedo. Aluarez. Alij vero vt P. Ruizius disp. 38. sect. 7. num. 23. aiunt permissionem peccati à quo postea liberatur homo per pœnitentiam esse effectum reprobationis. Sub hac vniuersalitate videntur loquuti Durandus in 1. dist. 41. q. 2. Greg. q. 1. art. 2. Marsilius q. 41. art. 1. Driedo in concordia 1. part. q. 3. Aluarez disp. 110. & 111. plurefque alij ex Thomistis. Fundamentum aliquorum est, quia tota prouidentia circa homines diuiditur in prædestinationem, & reprobationem, sed permissio peccatorum in reprobis non est effectus prædestinationis: ergo reprobationis. Verum facile negatur omnem prouidentiam circa hominem in prædestinationem, & reprobationem fore diuidendam; quoniam plura dona confert Deus reprobis ex prouidentia communi de se indifferenti vt coniungatur cum prædestinatione, vel reprobatione, vt postea dicemus.

3. Sed & alij distinguunt inter primam permissionem, & subsequentes; negantque priorem ex reprobatione manare, quia non supponit culpam ob quam Deus hominem reprobarit: reliquas vero putant esse reprobationis effectus; quia possunt esse pœna præcedentis peccati: nam interdum peccatum subsequens est pœna præcedentis, sine permissio subsequentis est pœna præcedentis, vt colligitur ex Apost. ad Rom. 1. & docuit Augustinus lib. 3. de Gratia, & libero arbitrio cap. 21. Imo Caietanus. Caietanus (licet præue loquutus fuerit) 2. Reg. 12. & 16. docet ipsum subsequens peccati, etsi non vt est culpa, tamen vt est pœna præcedentis, esse à Deo, & consequenter esse prædestinationis effectum. Dicendum tamen est ipsum peccatum actuale secundum se nunquam esse pœnam alterius, sed solummodo vel ratione alicuius antecedentis, vt substractionis auxiliorum, vel concomitantis, vt quando peccatum comitatur afflictio peccantis, vel subsequentis, vt infamiæ, alteriusve iacturæ. Sub nulloque sensu concedendum est peccatum esse à Deo tanquam à causa per se intendente; sed solum secundum quid, per accidens, & permissiue. Et sic intelligendus est Augustinus de Dono perseuerant. cap. 14. dum ait: *Sicut prædestinationis effectus est gratiæ appositio: ita reprobationis æternæ quodammodo videtur obduratio*: quoniam illa particula *quodammodo* ad hoc videtur posita vt denotetur solum esse effectum secundum quid, per accidens, & permissiue.

4. Est & alia differentia inter hos authores. Etenim Ruizius loc. cit. non admittit permissionem peccati esse effectum reprobationis ex intentione puniendi: quia vt sit effectus reprobationis negatiuæ satis est procedere ex intentione efficaci negandi prædestinationem ad gloriam. Alarcon vero loc. cit. n. 11. docet illam permissionem esse effectum reprobationis ex intentione inefficaci puniendi hominem illum morte æterna. Alij porro Iuniores aiunt ex intentione etiam efficaci puniendi, & positiue reprobante prouenire permissionem illam peccati, & sic esse effectum illius reprobationis.

5. *Vera sententia.* Suarez. Bellarmin. Valentia. Ruiz. Molina. His omnibus se opponit communis & vera sententia negans permissionem peccati personalis esse proprie effectum reprobationis. Eam amplectuntur Soarius lib. 5. de Reprobat. cap. 7. n. 9. Bellarm. lib. 2. de Gratia & libero arbitrio cap. 16. Valentia 1. part. q. 23. punct. 3. & plures alij tam ex Mordernis, quam ex antiquioribus apud Patrē Ruiz disp. 38. sect. 7. De P. Molinæ mente quidam dubitant, sed immerito; nam expresse q. 23. art. 3. aiebat permissionem peccati non esse simpliciter reprobationis effectum, eo quod damnatio non sit à Deo expetita, quasi voluerit damnationem, & punitionem reproborum, in eumque finem eos creauerit. Pro pleniori tamen expeditione dubij nonnullas statuo conclusiones.

6. *Prima assertio.* Dico primo ex fine ostendendi iustitiam punitiuam, nequit permissio peccati esse effectus reprobationis. Hæc assertio est in primis contra P. Alarcon supra admittentem permissionem peccati ex intentione inefficaci puniendi hominem morte æterna esse effectum reprobationis. Hæc assertio constat ex dictis in tota hac disputat. quia contra ipsam militant Patrum testimonia supra adducta, vt illud Damasceni cap. 29. *Non ad puniendum nos plasmauit.* Chrysost. homil. 3. in Genes. *Non creauit nos vt puniendos tradat.* Augustini lib. 4. de Trinit. cap. 12. *causa tamen supplicij non est iustitia iudicis, sed meritum criminis.*

7. *Secunda.* Dico secundo. A fortiori est dicendum permissionem peccati non esse effectum reprobationis ex intentione efficaci puniendi peccatum. Hæc assertio est contra nonnullos modernos Dominicanos, & alios paucos assuetos non deserere castra illorum Dominicanorum. Et hi consequentius incedunt; nam voluntas inefficax puniendi non est sufficiens constituere reprobationem, sicuti voluntas inefficax saluandi non constituit prædestinationem; ac proinde, quamuis permissio peccati orietur ab illa intentione inefficaci puniendi, non ideo esset reprobationis effectus, sicut non est effectus prædestinationis quidquid oritur à voluntate inefficaci saluandi hominem.

8. Conclusio præsens est contra plures putantes etiam permissionem peccati originalis esse effectum reprobationis, quod proculdubio (quidquid aduersarij reclamēt) est contra D. Angel. ad Rom. 9. lect. 3. & de Verit. q. 6. art. 2. ad 9. Imo ex ipso colligitur prædestinationem etiam supponere præuisionem absolutam peccati originalis vt futuri, vt videre licebit in hac quæst. art. 5. in solut. ad 3. vbi affirmat Deum voluisse in aliquibus ostendere suam bonitatem per modum misericordiæ parcendo: & ideo eos prædestinauit ad gloriam; prædestinauit igitur ex misericordia *parcendo*, quia tota natura in primo parente videbatur infelenda, & ideo poterat absolute velle vt cum primùm existerent in peccato excluderentur à regno. Et quidē prædestinatio nostra supponit prædestinationem Christi, & hæc supponit præuisionem absolutam peccati originalis in cuius remedium Verbum diuinum incarnatum est.

9. Aiunt tamen nonnulli, si sermo sit de reprobatione

tione quoad voluntatem excludendi à regno, non quatenus talis exclusio habet rationem pœnæ, sed quatenus est denegatio beneficij indebiti, non dari causam reprobationis, & primam permissionem peccati esse effectum illius. Fateor Deum pro suo libito potuisse hominem excludere à regno: at de facto non habuit voluntatem excludendi illum à gloria nisi propter demerita: alioqui ex vi illius voluntatis, quamuis homo non peccaret, excludendus esset a gloria, quod est contra voluntatem illam saluandi omnes, si per ipsos non steterit. Quod si Deus decreuisset primo denegare beatitudinem homini præscindendo à demeritis parum nocuissent postea illi homini peccata in ordine ad amittendam beatitudinem: siquidem, quamuis non peccaret, & eodem modo deneganda illi esset beatitudo. Sicut si prius decreuisset Deus negare homini beatitudinem propter demerita præscindendo à titulo alio denegandi, nimirum quia est beneficium indebitum, nihil nocumenti afferret homini secunda voluntas denegans beatitudinem, quia ipsa est beneficium indebitum.

10. *Tertia assertio.* Dico tertio, Permissio peccati postea obliterati per pœnitentiam & remissi tam quoad culpam, quā quoad pœnam speciali titulo esse nequit effectus reprobationis. Hæ conclusio est contra P. Ruizium supra, & contra plures ex modernis Dominicanis, & nonnullos alios ipsorum sequaces. Probaturque facile, quia nocumentum peccati non perpetuo durans non conducit ad finem reprobationis, igitur neque permissio illius peccati conducit ad finem illum reprobationis, & consequenter illas permissio non est effectus reprobationis.

11. *Ruizius refellitur.* Neque valet quod respondet Ruizius, scilicet non auferri remissionem illius peccati per ingratitudinem sequentium peccatorum: quia inde solum fit sequens peccatum vt diminutum se habere obiectiue, & sic aggrauare sequentia peccata; non autem permittit Deus peccatum ex fine remissionis, & ex abusu eiusdem remissionis: alioqui etiam gratia efficax data reprobo esset effectus reprobationis, quia postea abutitur dono illo ad superbiam. Neque dici potest illam gratiam esse proprie effectum reprobationis intendentis excludere à regno; quia est effectus specialis prouidentiæ intendentis salutem hominis. Nemoque negare potest Deum, quoties homo bene operatur, potius intendere opus bonum, quam carentiam illius. Semperque Deus præbet auxilium efficax, quia tale est. Generaleque motiuum dandi auxilium propter vtilitatem in ipso repertam in ordine ad opus bonum ostendit dandum fore illud auxilium quia esset efficax, si præuideretur vt tale. Monstrauī quoque in secunda controuersia non dari à Deo de facto auxilium efficax, nisi propter vtilitatem omnem, quæ resplendet in ipso.

12. *Concluditur euasio.* Neque dilues hoc nostrum argumentum si dixeris gratiam efficacem esse effectum reprobationis negatiuæ, quia iuxta eundem Ruizium disp. 15. sect. 3. num. 2. & sequentibus, reprobatio negatiua est positiuus actus denegandi gloriam, & reprobatio positiua superaddit formalitatem pœnæ propriè sumptæ. Deinde disp. 16. sect. 1. num. 13. probat Deum ante præuisum peccatum non excludere a regno ad ostendendam iustitiam; quia vt constat ex dictis literis vehementer præoptat beatitudinem nostram, quod (ait ipse) non esset verum si ante præuisum peccatum ita intenderet punire. Atqui hæc ratio similiter probat Deum ante præuisum peccatum nullo modo velle excludere à regno, quamuis illam exclusionem non vellet per modum pœnæ; quia vehementer Deus exoptat vt homo non excludatur à gloria, siue vt consequatur gloriam, ergo non procedit illa permissio peccati ex fine excludendi hominem à gloria.

13. Imo idem Ruizius disp. 38. sectione 9. num. 5. probat creationem hominis non esse effectum reprobationis etiam negatiuæ; quia si decretum creandi Iudam non procedat ex voluntate reprobante, sed solum ex prouidentia intendente salutem hominis erit minus rigidum. Sed similiter si decretum permittens peccatum, quod postea remittitur quoad culpam, & pœnam, non procedat ex voluntate illa reprobante, sed solum ex prouidentia alia non intendente exclusionem à regno erit minus rigidum; non est ergo cur dicat permissionem illam procedere ab illa reprobatione. Quamobrem prædure allabat idem author disp. 16. sect. 6. num. 2. non esse dubium, quin præsupposito vno peccato personali ad puniendum hoc iam præteritum, & ad puniendā similiter futurā, Deum permittere sequentia, ita vt permissio sequentium procedat ex decreto efficaci puniendi omnia: hoc enim multoties implicat vt apparet ex dictis. Neque Deus potest velle punire peccatum ante illud præmium vt absolute futurum, vt toties diximus, ac proinde iuxta principia ipsius permissio non potest procedere à tali voluntate puniendi peccatum illud. Neque potest dici Deum ad punienda peccata futura permittere peccatum hoc; quia Deus non est prius vltor, quam homo peccator, neque homo est debitor pœnæ antequam committat culpam, vt in tertia controuersia dixi.

§. II.

Ex dictis nonnulla deducimus, & S. Thom. sensus exploratur.

14. *Primum corollarium.* PRimò colligimus neque post præuisum aliquod peccatum, à quo homo nusquam resurgit, permissionem noui peccati esse effectum positiuæ reprobationis, siue voluntatis puniendi pœna æterna. Ratio constat dictis quia neque ad puniendum peccatum iam commissum ordinatur permissio alterius peccati, quatenus est infallibiliter permissio, & cum peccato connectitur, nec ante præuisum aliud peccatum intenditur punitio illius, vt in præcedenti num. diximus. Totum hoc comprehendit sententia Basilij in Scholiis ad Psal. 104. dicens: *Non conuenit vt propter maioris peccati præscientiam sententiæ damnationis subiiciantur, sed expectandus est rerum finis.*

15. Huic fundamento occurrit Alarcon disp. 5. c. 6. n. 9. existimans permissionem sequentis peccati ordinari ad punitionem prioris, non quatenus ex permissione oritur peccatum; vt sic enim Deo placere nequit, sed quatenus inde est negatio auxilij congrui ad vitandum peccatum, & cum tali negatione stare nequit pœnitentia. Cæterum hæc responsio supponit Deum de industria præbere auxilium incongruum, quod non daretur, si congruum, esset: hoc autem repugnare constat ex dictis in secunda controuersia, & alibi sæpe. Deinde non posset Deus velle negare omne auxilium congruum quia congruum est, & pariter velle, vt auxilium hoc, quod de facto datur, fiat congruum: nam adimpletio huius postremæ voluntatis, in ordine ad quam applicantur media, esset frustratio finis intenti per priorem.

16. *Secundum.* Quo circa inferimus secundo neque depraua-

tum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum ingenium, seu indolem, neque malignam humorum commixtionem, quæ præcedat occasionem pœnitendi, & peccatum, esse effectus reprobationis positiuæ, quia ex suppositione illius deprauati ingenij, malignæque cõmixtionis humorum, Deus applicat media vt homo consequatur salutem æternam. Rursus, Nequeunt hæc influere in mortem æternam reprobi nisi mediis peccatis personalibus reprobi, in ordine ad quæ nequeunt à Deo ordinari deprauatum ingenium, aut praua humorum commixtio.

17. Mors vero temporalis quandoque est reprobationis effectus, necnon & amentia perpetua post peccatum finale: nam ex efficaci Dei intentione excludendi hominem à regno quandoque prouenit, vt homini negetur omne auxilium sufficiens, vt cõuertatur, Deo volente illi homini immittere perpetuam amentiã. Imo licet amentia per se oriretur à causis naturalibus non interturbatis, posset esse effectus reprobationis, quatenus ex voluntate efficaci puniendi hominem illum pœna, Deus non vellet impedire communem illum cursum causarum, & sineret illas suos motus peragere.

18. *Tertium.* Infertimus tertio falso putasse nonnullos mordernos Theologos ipsam substantiam reprobi esse effectum suæ reprobationis positiuæ, quia Deus non creat hominem vt morte æterna illum puniat, sed potius vt æternam vitam assequatur. Neque Deus respectu huius hominis in particulari habet voluntatem vi cuius necesse sit à Deo eligi auxilium inefficax, quod minime daretur si præuideretur efficax. Vide cuncta quibus probaui Deum ante præscientiam operum non posse velle excludere à regno propter demerita. Constat præterea illatio, quoniam effectuum reprobationis debet dari causa meritoria nempe peccatum: hoc autem non potest mereri substantia animæ reprobi, quæ omnino requisita' est ad existentiam illius meriti. Colligitur etiã satis aperte ex locis supra adductis, in quibus Patres docuerunt nullum hominem fuisse creatum vt à Deo puniretur. Et Prosper ad tertiam obiectionem Vincentianam huic difficultati respondit: *Nemo à Deo ideo creatus est vt periret: vt nascantur homines, conditoris est beneficium: vt autem pereant, præuaricatoris est meritum.*

19. *Quartum.* Quarto fit falso existimasse Recentiores aliquos omnia bona naturalia concessa reprobis, necnon & omnia supernaturalia dona ipsis concessa esse effectus reprobationis ipsorum. Etenim dona naturalia & supernaturalia conceduntur ex voluntate salutis eorum, & non affectu illos puniendi, sicut enim non creauit Deus illos ex fine puniendi, ita non dat Deus ingenij acumen, aliaue dona naturalia, aut supernaturalia ex fine vindictæ. Neque ista dona influere valent in mortem æternam nisi mediis peccatis personalibus reproborum, in quæ non ordinantur illa dona.

20. *Quintum.* Colligitur quinto permissionem peccati originalis non esse effectum reprobationis excludentis positiue à regno: quia non ideo Deus permittit peccata, vt ea puniat, quamuis indirectè ea permittat propter relucentiam diuinæ iustitiæ. Quod si Deus intenderet efficaciter ante præuisam culpam exclusionem à regno, non posset dare media ad regnum consequendum, quia nemo adhibet media ad consequendum finem incompossibilem cum illo, quem efficaciter intendit. Hinc est vt S. Tho. in art. 3. & 5. huius quæstionis supponat hominem cùm à Deo reprobatur, obiici tanquam iam obstrictum peccatis, & odio dignum. Confirmatur; quoniam Apostolus ad Rom. 9. reprobationem vocat odium, quod præsupponit proculdubio culpam, vt satis etiam declarat Augustinus lib. 1. ad Simplicianum q. 2. vbi ait: *Non igitur Deus Esaü hominem odit, sed odit Deus Esaü peccatorem.* Significat etiam ibi Apostolus Deum cum reprobat velle ostendere iram: at *ira Dei* (vt notauit Fulgent. lib. ad Monimum) *dici non potest nisi vbi creditur iniquitas hominis præcessisse.*

21. *Sextum.* Sexto inferimus falso nonnullos probare Deum excludere aliquos à regno ante præuisa demerita ex illis verbis Pauli: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, Iacob dilexi, Esaü autem odio habui.* Quia ibi solum sermo est de reprobatione negatiua: nemo enim positiue reprobatur nisi post peccatum originale præuisum, & post præuisum etiam peccatum personale finale, licet reprobetur negatiue ante præuisa personalia, iuxta modum probabilem dicendi supra positum. Paulus verò exclusit illo loco peccata personalia, quæ anteaquam præuideantur in se non sunt causa reprobationis: originale autem peccatum præuisum fuit ante reprobationem negatiuam modo sufficienti, vt propter ipsum negatiue reprobetur homo. Constat hæc expresse ex Augustino dicto libro 1. ad Simplicianum q. 2. Ideoque S. Tho. q. 6. de Verit. art. 2. ad 9. fatetur S. Augustinum docuisse peccatum originale esse rationem reprobationis, nempe negatiuæ: nam positiuam reprobationem directe excludentem à regno, & volentem punire non admisit Augustinus, nisi post peccatum personale etiam finale in adultis præuisum, vt sect. 1. vidimus, & obseruat Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 23. *Iniquos* (ait) *quos præscinit Deus hanc vitam in peccato terminaturos, prædestinauit supplicio interminabili puniendos.* S. Thom.

22. Sed aiunt aduersarij S. Tho. ibi afferre duplicem responsionem, & asserere priorem esse de mente Augustini sentientis in Enchirid. cap. 108. tom. 3. rationem reprobationis esse peccatum originale: aliam verò posteriorem tradere secundum sententiam propriam, quæ negat omnem causam ex parte reprobati. At ego non agnosco ibi duplicem responsionem, sed affirmat potuisse Deum negatiue reprobare independenter ab vllo peccato, quia prædestinatio est beneficium indebitum, & rationabiliter potest alicui denegari quod ipsi non debetur, vt patet in Angelis qui reprobati sunt negatiue ante præuisionem peccati vt demerentis reprobationem, quia prædestinatio datur misericorditer, & nulla est iniquitas denegare alicui quod misericorditer dandum esset. Hæc omnia complectitur in capit. 9. ad Rom. lect. 3. ibi: *Non habet locum iustitia distributiua in his quæ sponte, & liberaliter aliquis dat, puta si aliquis diuos pauperes in via inueniens, det vni quod potest, vel disponit in eleemosynam dare. Similiter si aliquis duobus æque ipsum offendentibus, vni dimittat offensam, & non alteri. Cum enim omnes homines propter peccatum primi parentis damnationi nascantur obnoxij, quos Deus per suam gratiam liberat, sola misericordia liberat. Et sic quibusdam est misericors, quos liberat: quibusdam autem iustus, quos non liberat: neutris autem iniquus.* Ex quibus aperte constat ipsum amplecti circa essentiam reprobationis mentem Augustini. S. Thom.

23. Consonat idem S. Thom. ibi art. 1. ad vltimum: nam ibi affirmat reprobare hominem posse ad intellectum pertinere, & idem esse hominem reprobare ac iudicare illum indignum vt admittatur ad beatitudinem, agitque de positiua reprobatione, quam supponit esse non posse, quin præcedat pecca- S. Thom.

tum, vi cuius constituitur homo indignus beatitudine. Prius autem dixerat reprobare ratione sui nominis magis pertinere ad voluntatem: *est enim reprobare quasi refutare*: agit autem de reprobatione quatenus opponitur strictæ electioni, quæ considerat merita, vt fusè diximus in prima Cõtrouersia. Ob id illo cap. 9. ad Rom. lect. 2. aiebat: *Præscientia peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ præparatur reprobatis, in quantum scilicet Deus proponit se puniturum malos propter peccata, quæ à se ipsis habent.*

24. Haud aliter in 1. ad Anibaldum dist. 41. quæst. vnica art. 3. affirmat *Voluntatem damnationis respicere rationem voliti in damnato: cum damnatio ex debito inferatur. Quia finis damnationis est Dei iustitia, detrimentum autem damnationis ex parte nostra, non solum sunt opera mala huius, vel illius, sed etiam natura infectio. Reprobatio ergo, quæ vtramque prædictarum voluntatum includit, habet causam quasi finem, diuinam iustitiam: habet vero quasi rationem voliti non de necessitate præscientiam operationum, sed ad hoc sufficit præscientia infectionis naturæ. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt quod reprobatio habeat pro ratione voliti præscientiam operationis, vel cuiuscumque, ex quo iuste damnatio sequatur.* Exposcit ergo S. Thomas ad positiuam reprobationem vel peccata personalia præuisa, vel saltem peccatum originale, quo tota natura infecta est, quia ex parte reprobi debet esse debitum, & ideo concludit reprobationem habere pro ratione voliti præscientiam peccati personalis, *vel cuiuscumque ex quo iuste damnatio sequatur*, & in hoc ponit differentiam inter reprobationem, & electionem.

§. III.

De effectibus negatiuæ reprobationis.

1. *Prima assertio.* DIco primo. Permissio peccati non est proprie effectus reprobationis etiam negatiuæ. Hæc assertio colligitur ex dictis in præcedenti disputatione circa naturam negatiuæ reprobationis; quia licet negatiua reprobatio habeat connexionem cum damnatione illius hominis, eo quod ex præscientia supponat, quod si creetur homo ex his parentibus, hoc tempore, cum tali temperamento, danda sunt ei talia auxilia inefficacia, tamen illa connexio cum auxilio inefficaci est per accidens respectu finis intenti à diuina voluntate: non enim vult vt auxilium sit inefficax, neque de industria seligit auxilium inefficax, tametsi denegare velit prouidentiam specialem seligentem singulari consilio gratias congruas, & propter originale peccatum, siue in pœnam illius auertat illam prouidentiam specialem.

2. *Secunda.* Dico secundo. Per accidens & secundum quid permissio peccati est effectus reprobationis negatiuæ. Ratio est quia licet à voluntate reprobante negatiuè oriatur auxilium inefficax, tamen non oritur ab illa formaliter, vt reprobatio est, siue quatenus per se supponit inefficaciam auxilij, quia potius supponit illa voluntas dandum fore auxilium, quamuis videretur efficax, & explicatur volitio illa sic: *Quamuis hoc auxilium futurum sit inefficax, sidetur, volo determinare ad existentiam illius*, qui affectus non solum supponit per accidens se habere illam voluntatẽ conditionatam inefficacitatis auxilij ad existentiam ipsius auxilij, sed etiam Deum quantum est de se potius velle vt auxilium sit efficax, & ideo illa scientia inefficax nihil confert ad existentiam illius, ac proinde illa voluntas Dei, quatenus reprobatiua est, & per se supponit inefficaciam auxilij conditionatam, non causat formaliter illud auxilium, quod sane sufficit vt illud auxilium inefficax non sit formaliter effectus reprobationis negatiuæ, sed solummodo materialiter, & secundum quid. Quare respectu finis, quem Deus intendit consequi medio auxilio, se habet omnino per accidens reprobatio negatiua. Neque ordinatur auxilium ad obtinendum finem punitionis: sed potius ipsa reprobatio negatiua, quatenus est incompossibilis cum prouidentia seligente de industria auxilia congrua, se ipsa est actualis punitio peccati originalis, & amatur à Deo reflexe vt punitio est originalis culpæ, quatenus est exclusio specialis prouidentiæ seligentis de industria gratias congruas, licet non ametur vt punitio quia connectitur cum peccato, sed solum quatenus est quædã denegatio specialis prouidentiæ dantis singulari consilio gratias congruas, cum qua denegatione optime componi posset, vt auxilium illud esset efficax.

3. *Tertia.* Dico tertio. Ex alio titulo etiam indirecte permissio peccati est effectus reprobationis. Ratio est quia simplex cõplacentia in ostensionem attributi diuinę iustitię, & fructus percipiẽdi occasione peccati potest se habere per modũ remouentis prohibens, nempe per modum remouentis quod impediret ipsam permissionem peccati: nam si occasione peccati non esset manifestanda iustitia punitiua Dei, neque aliæ vtilitates subnascerentur, esset in Deo voluntas impediendi illa peccata, quia illis positis non esset manifestatio diuinæ iustitiæ punitiuæ, neque alia exorirentur bona cooperantibus ipsis reprobis in bonum prædestinatorum: Deus autem præsciens futuram ostensionem iustitiæ diuinæ punitiuæ, si committantur illa peccata, & sibi complacens in tali punitione, & ostensione peccatorum, & in vtilitatibus obuenturis occasione peccatorum, remouet voluntatem illam, quæ peccata impediret. Hoc significat Augustinus de Prædest. Sanct. cap. 14. de Dono perseu. capit. 8. Prosper respons. 3. & 7. ad Gallos. S. Tho. hic art. 3.

4. Sic etiam totum hoc Vniuersum ordinis naturalis potest dici secundum quid, & per accidens effectus reprobationis. Sic omnia, vt cum Augustino infra citando loquar cooperantur in malum reprobis, dum omnia cooperantur in bonum electis: *Attamen* inquit Augustinus, *mors peccatorũ pessima, illorum, inquam, quos antequam faceres cœlum, & terram secundum abissum multam iudiciorum tuorum occultorum, semper autem iustorum præsciisti ad mortem æternam, quorum dinumeratio nominum, & meritorum prauorum apud te est: qui numerum arenæ maris dinumerasti, & dimensus es profundũ abissi, quos reliquisti in immunditiis suis, quibus omnia cooperantur in malum.* Sic Deus omnia ordinat ad electos, & electos ad Christum, inferiora bona ad superiora, & simul cum ostensione iustitiæ manifestantur in electis diuitiæ misericordiæ Dei. Hoc plane etiam est quod aiebat Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 18. illis verbis: *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciret, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret: atque ita ordinem sæculorum tanquam pulcherrimum carmen etiam ex quibusdam quasi antithetis honestaret.* Vidit Deus ex omnibus consurgere admirabilem Vniuersi pulchritudinẽ, & complacentia in tanta pulchritudine fuit causa remouens, quod impediret permissiones peccatorum. Augustinus

R.P.B. Aldrete. in 1. P. Tom. II.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Ex his patet qua ratione creatio reproborum fuerit effectus negatiuæ reprobationis ipsorum, quia ex complacentia circa ornatum operis habuit voluntatem permissiuam peccati finalis reproborum, & illa voluntas essentialiter connexa cum illo peccato finali fuit negatiua ipsorum reprobatio orta ex ipsa complacentia circa peculiarem splendorem diuinæ misericordiæ erga electos, quemadmodum pictor substernit colorem nigrum, vt albus, vel ruber pretiosior fit, vt aiebat Anselmus in Elucidario colum. 4. nam si tollimus persecutores, non erunt Martyres, & ex comparatione peioris oboritur laus melioris, deficientibusque peccatoribus tolleretur peculiaris lætitia electorum, eo quod videant se superiores illis à quibus antea prosternebantur. Subtrahunt etiam reprobi prædestinatis escam vitiorum, & exercitatione persequutionum subministrant materiam omnium virtutum, & ita electi profundiores, ac firmiores radices agunt.

6. Non tamen permissio peccati est effectus reprobationis negatiuæ, provt negatiua reprobatio à pluribus declaratur, qui affirmant hanc negatiuam reprobationem consistere in voluntate absoluta, & efficaci excludendi à regno ante præuisa demerita, & omnino præscindente à ratione pœnæ, quia talis voluntas minime est in Deo, & illa potius esset positiua reprobatio. Negatiua igitur ita impedit singularem prouidentiam seligentem de industria gratias congruas vt pariter præbeat auxilia inefficacia, quamuis præuideantur non fore efficacia, & dicitur negatiua, quia fertur ad denegandam illam specialem prouidentiam, & negat alia auxilia, quæ videt fore efficacia si dentur, quamuis concedat hæc inefficacia, quæ nihilominus darentur, licet præuiderentur fore efficacia.

7. Inconsequenter denique aiebat Ruizius permissionem peccati non esse effectum reprobationis positiuæ volentis ostendere iustitiam punitiuam; quia ipse disp. 16. non solum affirmat potuisse Deum permittere peccatum, & reprobare ex solo adæquato fine ostendendæ iustitiæ, vt videre est sect. 5. num. 6. sed etiam concedit num. 2. & 5. ostensionem iustitiæ punitiuæ fuisse finem partialem, & subordinatum, & ex illo fine Deum permittere peccata. Illa etiam reprobatio, quam ipse appellat negatiuam nequit non esse positiua, vt supra probatum fuit, & contra illam militant plura quæ adduximus supra.

8. Explicuimus naturam diuinæ prædestinationis, decretorum ordinem, causas, & effectus, eodemque ordine diuinam reprobationem. Scio me non satis declarasse hæc mirabilia Dei arcana, si quid bene tetigimus ex Sanctorum Patrum ore manauit, quib. cum Deum laudemus boni Authorem.

INDEX

INDEX RERVM, ET VERBORVM OMNIVM,

Quæ in hoc secundo Thomo de Voluntate Dei, & de Prædestinatione & Reprobatione continentur.

Ordine Alphabetico compendiosè & accuratè directus.

Primus numerus Paginam indicat, secundus marginalas notas designat.

A

Accidens.

ACcidens absolutum non denominatur per seipsum productum. 132.12
Accidens virtuale, nec compositio virtualis in Deo admittenda. 53.8
Accidens virtuale cur in Deo reperiri nequeat datur ratio. 53.9
Accidentia metaphysica in Deo reperiri aliquibus rationibus probatur. 54.12

Actio.

Actio executiua gloriæ debet amari per aliam volitionem quæ determinatè feratur ad ipsam. 355.1
Actio executiua gloriæ debet Deo tribui vt concurrenti ad ipsam determinata intentione. ibid.2
Actio beneuola quomodo possit augeri moraliter quin physicè augeatur. 382.5
Actio beneuola maior non efficit maius beneficium. 382.6
Actione omissa omittitur terminus. 293.6
Actio potest impediri quin terminus impediatur. ib.9
Actio beneuola maius tribuens gaudium capienti debet esse maius beneficium. 427.10
Actiones Christi Domini ad quid ordinatæ. 437.7

Actus.

Actus amoris Dei quem elicuit Christus viator, licèt ortus ex visione beatifica, fuit meritorius. 11.13
Actus idem creatus potest tendere in obiectum honestum & aliud turpe. 14.1
Actus idem potest esse simul intentio finis & electio medij. 22.4
Actus primus ad volendum in Deo non debet intelligi, qui non sit amor. 24.3
Actus liberi Dei no important formaliter ratione sui perfectionem vel imperfectionem. 25.8
Actus primus ad cognoscendum in Deo non conceditur, datur tamen ad volendum etiam per primum amorem. 26.13
Actus, duo liberi Dei incompossibiles non distinguuntur realiter positiue inter se. 32.5
Actus liberi diuini virtualiter distinguuntur inter se quin realiter distinguantur in tertio. ibid.6
Actus imperantes determinate dantur in Deo. 33.7
Actus liberi diuini oppositi si coexisterent simul identificarentur. 52.13
Actus est naturalis cuiusque rei potentia & motus 53.4
Actus imperans in diuinis cur non debeat distingui ab actu imperato. 61.10
Actus plures solo numero distincti non sunt possibiles in Deo circa obiecta creata. 66.3.4
Actus formaliter liberi, incapaces honestatis moralis in Deo non admittendi. 68.5
Actus liberi Dei formaliter attingunt Deum ipsum 70.3
Actus duo meritorij Christi sunt extensiuè maius meritum quàm vnicus. 70.15
Actus internus Christi acceptans mortem dicitur meritorius. 71.11
Actus diuinus tendens in obiectum melius est pluribus titulis honestus, quàm alius; non tamen honestior. 72.14
Actus voluntatis & intellectus possunt discrepare solum ex modo tendendi. 80.3
Actus idē potest esse amor strictus & desideriū. 88.1
Actus nouus desiderij aut gaudij non prærequirit nouum amorem. 89.9
Actus imperans præcedens actum imperatum an tollat libertatem actus imperati. 118.24
Actus idem sub aliquibus circumstantiis non potest dici desiderium. 91.7
Actum liberum Dei constitui per extrensecam relationem rationis plures antiqui asserunt. 100.10
Actus liberi Dei non constituuntur per aliquid extrinsecum. 103.5
Actus liberi Dei superaddunt volitioni necessariæ tendentiam intentionalem volitionis & nolitionis. 125.12
Actus liber Dei cur ratione sui est entitas & perfectio. 125.13
Actus liber Dei potest distingui à natura diuina quin addat perfectionem. 130.11
Actus notionales Dei non possunt esse aliter quam sunt. 136.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum.

Actus liber Dei est perfectio virtualiter distincta à diuina natura. 138.1
Actus imperij vtrum detur post intentionem finis, & iudicium de conuenientia mediorum in intellecto diuino. 238.2
Actus imperij non admittendus in intellectu diuino. 24.3
Actus liberi diuini carentia distincta ab omni positiuo nulla datur. 141.5
Actus intellectus qui non sit iudicium in Deo non admittendus. 241.7
Actus liber diuinus cur habeat vnitatem sempiternam & omnino perfectam. 143.5
Actus duo liberi Dei inter se oppositi non constituunt eandem perfectionem. 144.8
Actu libero Dei deficiente nulla deficit perfectio. 147. 13
Actus quilibet oppositus diuinus importat perfectionem indistinctam ab ipsomet actu. 150.17
Actus vnus liber Dei licet potuerit deesse, non potuit tamen deficere perfectio. 151.8
Actus conditionati & disiunctiui nequeunt ratione nostra distingui. 161.9
Actus disiunctiuos in Deo non admittendos per se manifeste patet. 161.10
Actum disiunctiuum aliqui conantur probare. 161. 13
Actus quomodo dicatur bonus. 185.15
Actus disiunctiuus quo Deus velit vt sit vel non sit, in Deo non admittendus. 186.6.8
Actus voluntatis inefficaces dantur in Deo sicut in creaturis rationabilibus. 188.7
Actus inefficaces in Deo quid suadeat admittendos. 189.15
Actus liber prius est ratione in Deo quàm gaudium de existentia illius. 196.17
Actus vnus & idem quatenus pertinet ab vnam virtutem, non pertinet ad aliam. 201.4
Actus diuinus non debet specificari ab obiecto. 201.6
Actus liber diuinus non potest esse moraliter minùs perfectus quam alius. 201.8
Actus potest esse simul amicitiæ & concupiscentiæ. 204.14
Actus diuinus tendens in creaturas propter ipsas cur sit perfectissimus. 212.1
Actus diuinus per quam libertatem existat in tempore. 225.6
Actus liber diuinus nunquam est extra statum suæ libertatis. ibid.7
Actus liberi Dei nulla potest esse carentia distincta ab alio actu positiuo. 231.6
Actus diuini dantur, qui ex natura sua potius quam ex obiecto volito habent non posse imperari. 233. 5
Actus incapax terminandi imperium, & amorem reflexum est incompossibilis cum imperio. 233.7
Actus liberi diuini incompossibiles non solùm cum imperio efficaci, verum etiam inefficaci dari debent. 234.1
Actus diuini refletentes mediate, vel immediate non admittunt infinitas carentias. 234.11
Actus in Deo alij sunt capaces imperij distincti, alij incapaces talis imperij. 235.7
Actus imperij pertinet ad intellectum. 243.1
Actus nostros liberos à Deo præsiniri ostenditur à Patribus. 272.1.2.3
Actus efficax quoties oritur à complacentia, talis est vt nequeat præexistere complacentia pro priori naturæ. 280.11.
Actus hic *volo vt hæc actio humana voluntatis existat in hoc instanti liberè vel necessariò*: potest in Deo reperiri absque læsione humanæ libertatis. 293.3
Actus conditionatus, seu simplex complacentia est incompossibiles cũ actu absoluto & efficaci. 302.7
Actus diuinus directus à scientia media ex se supponit talem scientiam. 302.9
Actus diuinus qui fertur ad donum finalis perseuerantiæ amat tale bonum. 340.13
Actus honesti omnes etiam naturales sunt à Deo prædefiniti. 343.12
Actus nullus bonus potest in malum transire. 381.16
Actus naturales non possunt conducere in salutem. 459.6

Adam.

Adã in statu innocentiæ potuit facile peccare. 417.4
Adam in statu innocentiæ habebat voluntatem ad bona malaque appetenda ex pari liberam. ibid.

Æqualitas.

Æqualitas inæqualitati præponitur. 30.7

Æstimabilitas.

Æstimabilitas moralis crescit ex quibusdam prædicatis physicis ad quæ non est libertas. 69.12

Affectus.

Affectus indeliberati turpes causantur à cognitionibus. 21.11
Affectus qui est in Patre & Filio pro priori originis non potest dici desiderium. 91.9
Affectus qui est in Patre vt Filio est formaliter amor strictus. 92.13
Affectus prosecutionis distincti à desiderio admittendi sunt in voluntate. ibid.12
Affectus aliquis prosecutionis, qui nec sit gaudium nec desiderium admittitur. ibid.12
Affectus inefficax duobus modis intelligi potest. 153.4
Affectus dilectionis in Deo potest considerari quo se totum nobis diligat. 219.10
Affectus potest esse æqualis & beneficium dispar ratione circumstantiæ præcognitæ. 379.6.7.10

Albiz.

Albiz quomodo probet Deum nullo modo posse amare creaturas possibiles 159.13. illi respondetur. ibid.14

Amicitia.

Amicitia perfecta inter diuinas Personas. 218.6
Amicitia vtrum requirat diuersitatem realem amorum. 219.7
Amicitiæ conceptus non est vt sit ad alterum redamantem amore realiter distincto. 219.8
Amicitia requirit diuersitatem naturarum. ibid.9
Amicitia esse potest vbi communicatio & societas adest. ibid.

Amor.

Amor quo Deus se diligit est liber à coactione. 1.1
Amor perfectissimus debet conuenire naturæ perfectissimæ. 2.3
Amor Dei erga seipsum est necessarius, erga creaturas indifferens. 7.10
Amor non est principum *quo* productiuum Spiritus Sancti. 8.12
Amor Dei erga seipsum laudabilis in genere moris. 9. 6
Amor quilibet boni est posterior quàm cognitio eiusdem boni. 15.5
Amor radicatur in cognitione, non è contra. 16.3
Amor Dei erga se ipsum est necessarius. 19.2
Amor creatus erga Deum necessario oritur ex visione beatifica. ibid.4
Amor & gaudium non pertinent ad essentiam beatitudinis. 26.17
Amoré Dei de seipso esse liberũ obiicitur. 63.9.73.1

& Verborum omnium.

Amores solo numero distincti si in Deo essent possibiles, darentur de facto. 67.6
Amor quo Deus se diligit cur possit esse laudabilis in genere moris. 71.9
Amor strictus moueri potest à bono vt possesso. 76.7
Amor non potest abstrahere aliquem conceptum quando intellectus nequit illum abstrahere. 77.13
Amor strictus fertur in bonum infinitum vt est à se & vt possessum. 77.17
Amor necessarius dum amat seipsum iuxta suam quidditatem, amat se vt existentem. 78.18
Amor strictus dinstinctus à gaudio admittaturne in Deo. 78.20
Amor & gaudium necessario postulant diuersos modos tendendi. 79.9
Amor distinctus à gaudio tendendo in obiectum non exigit eius existentiam. 80.12
Amor strictus distinctus à gaudio ferri potest in existentiam exercitam. ibid.14
Amor strictus in Deo quonam pacto distinguatur à gaudio. ibid.1
Amor strictus quo modo tendendi differat à gaudio 81. 5
Amor ex suo genere magis vnit personam amantem cum re amata quam delectatio. 81.14
Amor strictus distingui potest a gaudio in Deo. 83.1
Amor strictus datur in brutis & quomodo. 84.4
Amor est radix gaudij & odij. ibid.6
Amor sufficienter distinguitur à gaudio ex solo modo tendendi. ibid.7
Amor strictus & gaudium differunt ex solo modo tendendi. 85.12
Amor strictus quomodo differat à gaudio in Deo secundum aliquos. 87.8
Amor dicitur motus ad bonum. ibid.9
Amor strictus verum distinguatur à gaudio quo Deus de sui existentia gaudet. 88.1
Amor strictus diuinus differt virtualiter à gaudio. ibid.5
Amor semper aliqua ratione ex parte obiecti præcedit gaudium. ibid.6
Amor strictus distinctus à gaudio dari potest erga finem *qui*. 89.10
Amor strictus distinctus à desiderio & gaudio datur respectu finis *cui*. 89.11
Amor Dei vt existat absque imperio opus non est vt voluntas ponat carentiam imperij. 120.32
Amores corporum sunt velut momenta ponderum. 142.15
Amor & odium sunt diuersæ æstimabilitates. 150.19
Amor verum in creatis possit esse formalis defectus odij. ibid.1
Amor Dei liber infert infallibilem consequentiam effectus. 163.10
Amor necessarius conditionatus compulit Deum ad agendum. 169.9
Amor necessarius propriæ beatitudinis omnibus est inditus. 177.1
Amor tendens in actum prauum potest esse indirectè occasio existentiæ illius. 190.8
Amor diuinus creaturæ rationalis propter bonitatem creatam ipsius sufficit ad strictam amicitiam. 204. 14
Amor creaturarum vt sit propter Deum, debet præcognosci amorem illum conducere in Dei gloriam. 208.7
Amor Dei summus erga seipsum inclinat Deum vt amet bonum creatum tanquam bonum sibi. ibid.9.
Amor Dei necessarius erga seipsum est origo amoris quo creaturas amat sibi. 211.18
Amor Christi pro inimicis. 438.11

Angelus.

Angelus apparens Christo in horto non instruxit eum. 393.7
Angelus descendens è cœlo quomodo dicatur consolatus Christum. ibid.
Angelorum custodia quid operetur in nobis. 407.8
Angeli non cognoscunt quicquid est de statu suo, & quicquid ad clientes spectat. ibid.9
Angelo tutelari Antichristi non est certò nota eius reprobatio. ibid.9
Angeli plurimi qui in veritate steterunt accepere auxilia ex communi prouidentia Dei. 420.8
Angelis & Adam in statu innocentiæ indigebant speciali dono gratiæ ad perseuerandum. 421.11
Angelus se disposuit ad gratiam per vires liberi arbitrij. 470.5

Appetitus.

A petitui cuilibet innato creaturarum correspondet inclinatio elicita ex parte Dei. 167.2
Appetitus innatus in Deo ponendus. 142.16

Apprehensio.

Apprehensio obiecti honesti excitat motum indeliberatum erga tale obiectum. 97.13

Arbitrium.

Arbitrij liberi vires nequent hominem præparare ad gratiam absque gratia gratis data. 470.5

Argumentum.

Argumenta contra principium virtuale in diuinis, ipsorumque inefficacitas. 52.1.2
Argumenta probantia actum liberum Dei non constitui per aliquid extrinsecum. 104.1
Argumenta probantia Deum nullo modo amare creaturas possibiles. 155.1
Argumentum probans Deum nullo modo amare creaturas possibiles. 158.6
Argumenta probantia Deum necessario amare creaturas possibiles. 181.1
Argumenta in puram omissionem actus liberi diuini referuntur & diluuntur. 227.1.2
Argumentum Pelagij in Augustinum. 250.10
Argumentum contra directionem & antecessionem scientiæ mediæ. 261.1
Argumentum in fauorem præfinitionum. 278.1
Argumentum probans præfinitionem esse prærequisitam ad opus. 301. 5. Responsio. ibid.7
Argumentum celebre de perfectione prouidentiæ. 302.10
Argumentum desumptum ex loco, *Nisi breuiati, &c.* retorquetur. 314. 3. Respondetur. ibid.
Argumenta contra ordines intentionis & executionis. 352.1

Arriaga.

Arriaga malè sensit de Caietano. 136. 14

Arrianus.

Arriani quomodo probent Filium Dei esse creaturam. 136.2
Arriana hæresis quæ. ibid.5
Arrianorum diuersa secta. 137.6
Arrianorum placitis de Filio Dei, quomodo occurratur. ibid.8

Assertum.

Assertum Caietani damnatum à Bernardo & aliis Episcopis in Concilio Rhemensi. 132.5

Articulus.

Articuli propositi à Bernardo maximè venerandi sunt. 133.9

Attributum.

Attributa includunt diuinam naturam ex multis Patribus. 29.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Attributa diuersa exponi debent per connotata diuersa. 86.3

Attritio.

Attritio naturalis non sufficit ad gratiæ receptionem. 460.7

Authores.

Auctores asserentes charitatem, lumen gloriæ, &c. esse supra ordinem naturæ, explicantur. 29.2

Authores asserentes libertatem Dei constitui per effectum ad extra asseruntur. 99.1.2.4.5

Auctorum placita admittentium in Deo perfectionem aliquam secundum quid, quæ potuit illi deesse refelluntur. 114.1.2.3

Auctores agentes de voluntate diuina per comparationem ad creatam quid agant. 116.12

Authores asserentes Deum nullo modo diligere creaturas possibiles. 253.2

Auxilium.

Auxilium gratiæ est illuminatio spiritus sancti. 2. 12

Auxilij existentia pendet à nostro opere futuro. 268 2.3

Auxilium aliter pendet à scientia media ac pendeat scientia media ab opere. 269.9

Auxilij elargitio an dependeat ab operatione conditionata, vel scientia conditionata. 270.11

Auxilia efficacia dantur à Deo impellente prædefinitione efficaci. 309.12

Auxilium efficax an liceat reprobo desiderare. 391.8

Auxilium inefficax ex fine boni operis, quo pacto à Deo conceditur. 375.11

Auxilium efficax ad bene operandum est speciale Dei beneficium. 378.1

Auxilium executiue non datur nisi ex antecedenti præuisione bonæ operationis. 384.6

Auxilij inefficacis collatio est in peccato complacentia sub conditione. 386.11

Auxilij inefficacis complacentia arguit propensionem ad puniendum. ibid.12

Auxilium potius accipit rationem punitionis à peccato futuro sub conditione auxilij inefficacis, quàm à scientia conditionata. ibid. 12.13.

Auxilium inefficax de industria à Deo non seligitur. 387.16

Auxilium inefficax suppositæ eius inefficacia quomodo possit dari. 401.1.3

Auxilium datum Deo ex affectu puniendi qua ratione sit Dei beneficium. 412.1

Auxilij executiua voluntas non denominatur punitiua à voluntate denegante specialem prouidentiam. ibid.3

Auxilium debile potest sub diuersis rationibus esse beneficium, supplicium & gratia. 412.4

Auxilium inefficax est Dei beneficium etiam in ordine ad salutem. 406.1

Auxilij collationem suppositæ eius inefficacia non esse beneficium, arguitur. 408.1.& seq.

Auxilium sufficiens qua ratione sortiatur naturam beneficij. 409.8

Auxilium stante præscientia eius inefficacitatis non est prudenter eligibile. 410.14

Auxlium vt habeat rationem boni cur debeat præscindi à scientia eius inefficacitatis. ibid.15

Auxilij sufficientis defectus non debet imputari Deo danti, sed homini male vtenti. ibid.16

Auxilium moraliter necessitans ad peccandum, cum physica tamen libertate ad honeste agendum, an sit Dei beneficium. ibid.12

Auxilia diuina constitui possunt sub talibus circunstantiis, ex quibus non ratò sequitur peccatum. 410.3

Auxilium inefficax semper datur à Deo per voluntatem intendentem benefacere. 413.8

Auxilij inefficacis concessio quomodo possit dici supplicium. ibid.8.9

Auxilij efficacitatis circumstantia à Deo intenditur. 415.6

Auxilium maius sæpe datur peccantibus quàm perseuerantibus. 416.11

Auxilium efficax nunquam confertur nisi ex voluntate amante illud quà tale. 417.12

Auxilium efficax non datur nisi ex speciali prouidentia. ibid.

Auxilio minore collato cur aliquando homines magis tententioni resistunt. ibid.2

Auxilium efficax, quamuis dandum esset licet præuideretur inefficax, est speciale Dei beneficium. 418.5

Auxilium efficax est variis modis beneficium. 421.9

Auxilium efficax est speciale beneficium ratione acceptationis. 425.1.2.3

Auxilium efficax ante actualem operationem est speciale Dei beneficium. 426.6

Auxilium efficax & donum perseuerantiæ obtinent fideles à Deo mediis orationibus. 248.11

Auxilium supernaturale absolutè requisitum ad perseuerantiam in bonis operibus. 474.6

Auxilia supernaturalia dantur infidelibus, vt postulent veræ fidei notitiam. 476.7

Auxilia diuinæ gratiæ non cadunt sub meritum operis naturalis. 481.10

Axioma.

Axioma illud: *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*: quomodo intelligendum. 469.1

Axioma: *Facienti quod*, &c. de quo nequeat intelligi. 474.10

Axioma: *Facienti quod in se*, &c. de quo debeat intelligi. 475.1

Axioma: *Facienti quod in se est per lumen rationis*: comprehendit lumen naturale & supernaturale. 476.6

Axioma: *Facienti quod in se*, &c. communiter propositum, quem sensum importet. ibid.

B

Beatus.

Beatus cur non desideret perfectius videre Deum. 19.5

Beatus nemo, qui eo, quod amat non fruitur. 24.4

Beatitudo non conuenit Deo secundum rationem essentiæ, sed secundum rationē intellectus. 26.11

Beati non necessitantur physice ad volendum Deo melius obiectum. 73.3

Beatus potest non diligere obiectum melius creatum 74.8

Beatis melius est habere moralem necessitatem exequendi maius diuinum beneplacitum, quàm illa carere. 75.12

Beati etiam nullo modo possunt amare creaturas possibiles. 178.9

Beati appetitus quomodo satietur. 193.1

Beati non debent videre omnia decreta diuina in particulari. 193.2

Beati quiescunt, quia possident finē vltimum. 205.5

Beatus dum perfectè possidet finem vltimum, nequit in alio obiecto plenè quiescere præter Deum. 206.10

& Verborum omnium.

Beati nihil amant libere nisi ex motiuo placendi Deo. 207.5

Beneficium.

Beneficium vt sit maius quid requiratur. 380.11

Beneficium quomodo crescat. 381.1.2.3

Beneficium crescit sola liberalitate crescente. 382.6

Beneficij maioris causa ratione scientiæ mediæ grandescentis nequit explicari per prioritatem logicam. 382.9

Beneficium elargiendi auxilium quomodo augeatur ratione præscitionis. 385.8

Beneficium est beneuola actio gaudium tribuens capienti. 378.1

Beneficia non sunt maiora quo maiora accipiuntur. ibid.2

Beneficium quomodo possit minui ratione præscitionis à scientia media. 383.1.2

Beneficium Dei esset minus si daret auxilium efficax cum præscisione à scientia efficacitatis auxilij. 383.3

Beneficium Dei an augeatur vel minuatur ad arbitrium hominis. 384.4

Beneficium Dei an efficiatur speciale ad libitum hominis. 384.5

Beneficij formalitas in quo consistat. 409.12.

Beneficij abusus præuisio non impedit eius collationem. 410.10

Beneficij ratio crescit & minuitur secundum efficaciam vel inefficaciam auxilij. 412.9

Beneficij vel punitionis ratio non semper exigit laudabilitatem moralem. 413.7

Beneficij & supplicij ratio qua ratione possit coniungi in eodem auxilio. 413.11

Beneficium grande est raptus præmaturæ mortis in iustitia. 415.6

Beneficium magis pensatur ex voluntate donantis quàm ex dono dato. 515.3.4

Beneficia sunt maximè æstimanda ex circunstantiis extrinsecis. ibid.5

Beneficium congruæ vocationis amplius commendatur. 417.1

Beneficium prouidentiæ ducens ad gloriam maius est quàm concessio multiplicis auxilij robustioris. ib.3

Beneficium congruæ vocationis maximè explicatur. 418.5

Beneficium Dei est scire quid agere debeamus, & diligere vt faciamus. 419.12

Beneficium est æstimandum ex euentu futuro à nobis pendente. 420.7

Beneficium augmentum recipit ex ipsa recipientis acceptatione. 426.7.9

Beneficium acceptatum obligat recipientem gratias rependere danti. 426.8

Beneficium acceptans sit inferior beneficium dante. ibid.

Beneficium non debet semper esse actio beneuola. 427.11

Beneficij incrementum pendet ab affectu donantis & recipientis. 427.2

Beneficij acceptatio denominat voluntatem dantis efficacem. 427.3

Beneficij & meriti disparitas. 428.4

Beneficium potest augeri ex aliquibus quæ non sunt de conceptu illius. ibid.

Beneplacitum.

Beneplacitum Patris necessitabat Christum ad orandum pro electis. 431.15.

Bernardus.

Bernardus ait proprietates relationes & omne prædicatum in in Deo æternum esse Deum. 132.9

Bernardus ait nihil esse intrinsecum Deo quod non sit Deus. 133.10

Bonitas.

Bonitas diuina formaliter diligitur à Deo actu libero. 9.4

Bonitas creata coram Deo est quasi non sit. 10.11

Bonitas cognita tantùm rapit ad amorem. 17.6

Bonitati infinitæ correspondet infinita vis trahendi ad se voluntatem. 19.3

Bonum secundum se est specificatiuum vnionis amantis & amati. 82.15

Bonitas differt formaliter ab esse Dei, seu à conceptu entis à se. 86.4

Bonitas maior magis amatur. 168.4

Bonitas diuina non habet æqualem propensionem in existentiam creaturarum & carentiam ipsarum. 170.4.

Bonitas diuina purè subsistit & possidetur à Deo absque possibilitate creaturæ. 179.3

Bonitas creata vt existens magis necessitat Deum ad amorem quàm vt possibilis. 180.12

Bonitas Dei omnia deficientia congruentissime ordinat. 204.11

Bonitas creaturæ est causa diuinæ dilectionis. ibid.15

Bonus amor diuinus est, & boni causa. ibid.

Bonitas Dei mouet voluntatem eius. ibid.8

Bonitas diuina est ratio volendi alia. ibid.8

Bonitatis diuinæ diuitiæ nos plenè satiant. ibid.10

Bonitas potest esse finis *qui*, diuinæ voluntatis. 208.11

Bonitas diuina in elargiendis bonis vincit præscientiam. 402.9

Bonitas diuina pugnare videtur cum præscientia ante decretum creandi reprobos. 406.3

Bonum.

Bonum infinitum quid sit. 78.19

Bonum cur sit carens defectu. 126.5

Bonum particulare non solùm est propter bonum commune, sed etiam propter seipsum. 192.9

Bonum perfectum est omnium finis. 206.7

Bonum non trahit in sui consecutionem nisi medio amore talis boni. 339.4

C

Caietanus.

CAietani sententia de actibus liberis Dei grauiter reprehenditur. 131.1.2

Caietani sententia diuersi mode explicatur ab authoribus. ibid.3

Caietanus refellendus esset si admisisset inter Deum & attributa differentiam ex natura rei. 133.11.

Caietanus non admisit perfectionem diuini actus distingui ex natura rei. ibid.12

Capacitas.

Capacitas recipiendi contradictoria prædicata diuersimode explicatur. 50.2

Capacitas reddens potius hos quam alios idoneos ad gloriam quæ sit. 247.5

Carentia.

Carentia determinationis liberæ identificatæ cum voluntate nequit dari. 121.37

Carentia diuinæ volitionis distincta ab actu opposito nulla datur. 129.3.

Carentiæ diuinæ si dari posset, & creatæ, differentia 141.6

Carentiæ actuum liberorum diuinorum distinctæ à quouis positiuo quomodo repugnare probentur. ibid.7

Carentia alicuius actionis cur non destruat requisitum ad existentiam effectus. 146.9

Carentiæ fundant propositionem negatiuam. 152.9

Carentiæ vtrum non possunt diligi à Deo. 160.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Carentia nullius rei datur quæ connexionem non habeat cum infinitis carentiis aliarum rerum. 215.12
Carentiæ rerum sunt Deo conuenientes. ibid.13
Carentiæ plurimæ possunt deseruire diuersis vtilitatibus & conuenientiis. 216.15
Carentiæ quomodo amentur à Deo. ibid.
Carentia libera effectus præsupponit omnem causam à qua poterat prodire talis effectus. 308.10
Carentiæ infinitę actuũ diuinorũ nõ admittendæ. 234
Casus.
Casus in quibus aliquibus cadentibus alij subrogantur. 366.13
Causa.
Causæ nomine intelligitur principium continens perfectionem effectus. 57.21
Causa creata virtualiter mutatur antequam producat actum. 115.7
Causa meritoria prædestinationis diuinæ nulla datur ex parte nostra. 377.9
Causa moralis quid sit. 430.4
Charitas.
Charitas terminatur ad bonitatem possibilem & actualem. 176.12
Charitas Christi effecit vt non plures homines eligerentur. 435.6
Charitas & patientia Pauli fuit effectus prædestinationis illius. 488.6
Christus.
Christi humanitas licèt habuerit indifferentiam ad peccandum, Christus tamen non fuit potens peccare. 4.1.8
Christus etsi posset non diligere Deum nouo actu amoris, nihil adimeretur laudabilitatis ipsi actui. 10.7
Christi opus de se laudabile & meritorium eleuatur per infinitam Verbi sanctitatem. 69.10
Christus dum loquebatur de electione ad gloriam, non de omnibus loqui solebat. 312.7
Christus orauit pro Petro vt Deus haberet voluntatem dandi ei perseuerantiam in finem. 356.9
Christus vtrum nasceretur ex Virgine Adamo non peccante. 370.10
Christus & Maria facti prodigium multis. ibid.10
Christus Agnus occisus ab origine mundi. ibid.13.
Christus non accepit vnionem hypostaticam ex meritis. 373.11
Christus orauit pro reprobis. 390.3
Christus cur prænunciauit Iudæ futuram proditionem in se exequendam. ibid.4
Christus in oratione in horto ad Patrem, quasi dubitans homo loquitur. 393.2.3
Christus in signo orationis suæ ad Patrem dubitauit de beneplacito Patris circa passionem. ibid.4
Christus volens latere in domo qua ratione non potuerit. ibid.5
Christus habuit timorem mortis. 393.6
Christus recepit solatium ex verbis Angeli. 394.9
Christus adhibuit media ad consequendam salutem Iudæ. ibid.15
Christus vtrum meruerit nostram æternam electionem. 429.1
Christus an fuerit causa nostræ prædestinationis quoad actus diuinæ voluntatis. 430.3
Christum promeruisse nostram electionem vnde probetur. ibid.6.7
Christus non fuit causa specialis prædestinationis Patrum veteris Testamenti. 432.3
Christus promernit nobis vocationes congruas, & æternam Dei electionem. ibid.5
Christus an fuerit causa cur potius hi homines determinate eligantur, quam alij. 434.1.2.4
Christus potuit pro Patribus antiquis gratias agere licet pro illis non applicuisset sua merita. ibid.15
Christus meruit electionem vnius præ alio, quatenus electio importat rationem beneficij. 435.7
Christus meruit electionem vnius præ alio, quatenus electio dicit separationem ab opposito. 436.9
Christus non petiit vt denegaretur specialis prouidentia Iudæ. 438.9
Christus præfinitus ante omnes creaturas, prędefinitus passibilis post originale peccatum. 442.15
Christus creationis hominum, & reparationis nostræ principium. 458.13.14
Christus priùs prædestinatus quam omnes simul electi. 497.11
Christus præuisus ordine intentionis potuit mouere Deum vt nos eligeret. 498.18
Chymera.
Chymera cur repugnet nulla datur ratio à priori. 182.12
Chymera cur à Deo nequit fieri. ibid.14
Circunstantia.
Circunstantiæ plures naturales sunt nostræ prædestinationis effectus. 509.26.21
Circunstantiæ & casus naturaliter occurrentes iuuant prædestinatos ad gloriam assequendam. ibid.22
Circunstantiæ naturales valde iuuant auxilia supernaturalia. 510.30
Cogitatio.
Cogitationes Dei non mutantur per præsentiam obiecti neque per præteritionem eiusdem. 105.4
Cognitio.
Cognitio inclinat in amorem obiecti. 3.9
Cognitio repræsentans bonitatẽ extorquet amorẽ. 5.5
Cognitio potest dari, & iudicium ad quod non potest sequi amor. 7.6
Cognitio rapiens voluntatem vt amet perit distingui virtualiter ab ipso amore. 17.5
Cognitio ratione cuius homo aut quodlibet intelligens libere se amat præcedit virtualiter amorem. ibid.7.
Cognitio finis sicut etiam mediorum præcedunt voluntatem efficacem finis. 18.9
Cognitio Diuina differt virtualiter ab amore necessario quo Deus se amat. 19.1
Cognitio qua Deus se comprehendit cur inferat necessario comprehensiuum ipsius amorem. ibid.2
Cognitio est quæ semper mouet, impellit ac necessitat ad amorem obiecti. 20.6
Cognitio non pertinet ad fœlicitatem præcisè propter amorẽ & gaudium, sed etiã propter se. 26.12
Cognitio, quæ vtiatur intellectui per vnionem distinctam non repugnat. 40.10
Cognitio cur in diuinis non debeat distingui realiter ab amore. 61.9
Cognitiones duæ comprehensiuæ eiusdem obiecti non inferunt duos amores. 71.7
Cognitio duplex eiusdem obiecti potest dirigere ad eumdem amorem. ibid.8
Cognitio intuitiua non est posterior obiecto ordine rationis. 94.6
Cognitio intuitiua potest se habere omnino concomitanter cum obiecto. ibid.8
Cognitio experimentalis quid in Deo. 167.15
Cognitio naturæ diuinæ est vita æterna. 193.16
Cognitionis repræsentãtis rationẽ boni propriũ est vt inclinet immediate in amorem illius boni. 110.4
Cognitio & complacentia boni non mouet directe ad executionem illius. 111.9
Cognitio vtilitatis medij ad finem debet semper exercere suam actiuitatem. ibid.10
Cognitionem diuinam ferri immediate ad creaturas futuras

& Verborum omnium.

futuras & possibiles nonnulli fatentur. 200.1.
Cognitio quælibet quæ potuit deesse Deo nequit à Deo impediri per actum suæ voluntatis. 229.10
Cognitio diuina etiam futuri contingentis neque subest mediatè libertati diuinæ. ibid.12
Cognitio non determinat immediate ad opus, sed medio amore. 243.9
Cognitio existentiæ conditionis non potest vltimo determinare ad exequendum opus. 351.4
Communicatio.
Cõmunicatio summa non fit ex forma infinita. 36.6
Communicatio duorum per identitatem non importat vt vnum perficiatur ab alio. ibid.7
Communicatio summa quænam sit, quâ nulla maior simpliciter. 41.9
Communicationis nomine intelligitur mutua denominatio intrinseca. ibid.6
Communicatio summa illa est quæ præstat vt minimè possit alicui tertio realiter distincto communicari. 43.2
Complacentia.
Complacentia in obiecto inclinat aliquo pacto vt detur existentia huic obiecto. 156.12
Complacentia inefficax non est desiderium conditionatum efficiendi rem. 156.13
Complacentia creaturarum possibilium vtrum sit in Deo. 158.10
Complacentiam vehementum circa productionem huius mundi in particulari in Deo constituimus. 163.9
Complacentia Dei erga actum prauum quænam sit. 185.14
Complacentia obiecti prius ratione in Deo est quàm volitio eiusdem. 187.3
Complacentia in fine nequit inclinare in electionem nisi per electionem ametur bonitas in quam intendit complacentia. 279.8
Complacentia se habet veluti præuia dispositio ad actum efficacem. 337.13
Complacentia inefficax affert præscisionem ab inefficacia auxilij. 401.2.4.5
Complacentia inefficax fundat præscisionẽ à scientia media efficacitatis, vel inefficacitatis auxilij. 402.8
Complacentia Dei circa gloriam eligendorum quo pacto adstrui possit. 499.24
Complementum.
Complementum naturale quodlibet perficit rem quàm complet. 34.2
Compositio.
Compositio rationis in intellectu diuino nullo modo admittitur. 49.14
Compositio rationis quonã pacto in Deo nõ sit. 200.6
Conceptus.
Conceptum duplicem distinguere ad identitatem opus non est. 38.15
Conceptus pluralitatis cur sit positiuus potiùs quàm conceptus vnitatis. 39.6
Conceptus huius numero Dei non determinat hanc personalitatem. 144.6
Cõceptus constitutiuus huius numero Dei est cõceptus cõmunis tribus personalitatibus diuinis. ib.7
Conceptus prædicati seu tendentiæ latiùs patet quàm ratio entis. ibid.10
Conceptus particularis nullam partem requirit determinate, sed hoc vel illud constitutiuum. 149.11
Concilium.
Concilia damnant eos quis aiunt auxilium gratiæ solummodo desiderari ad facile posse, non verò ad absolute posse. 117.15
Concilium Toletanum de Filio Dei. 137.7
Concursus.
Concursus Dei ad hominem vt eliciat actum prauum qualis. 190.6
Condonatio.
Condonatio extrinseca culpæ non constituitur per reuelationem. 108.10
Consilium.
Consilium Dei in omnibus imutabilitatem suam retinet. 106.10
Consilium & decretum diuinæ voluntatis se habet omnino interiùs. 108.7
Consolatio.
Consolatio quam Christus recepit in horto ex verbis angeli quomodo appelletur. 394.9
Continentia.
Continentia est ratio distinguendi principium à termino in diuinis. 60.5
Contrarietas.
Contrarias pugnantium in natura, quæ in vnum coalescunt ostendit summum Dei dominiũ. 171.7
Conuenientia.
Conuenientia qua diuinus amor strictus conuenit cum aliis amoribus. 82.13
Conuenientia constituit bonitatem. 152.11
Conuenientia Incarnationis Verbi diuini probatur ex ipso conceptu boni. 171.9
Conuenientia maior creaturarum nullam infert necessariam complacentiã in Deo erga illas. 172.11
Creatura.
Creatura non potest clare Deum intueri quin illum amet. 4.1
Creatura videns bonum sibi conueniens amat illud. ibid.11
Creatura per se ordinatur in Deũ tanquã in finẽ. 9.5
Creatura limitatur in sua entitate pro limitatione prædicatorum. 47.4
Creaturæ irrationales possunt à nobis amari propter ipsas. 84.5
Creaturæ possibiles non terminant potius complacentiam Dei quam displicentiam. 177.5
Creatura potest amare caulam aliquam quin amet effectus in illa contentos. 182.10
Creaturis possibilis intentionaliter potest Deus in illis complacere. 189.2
Creaturæ sunt obiectum formale terminatiuum diuinæ voluntatis. 203.6
Creatura nulla potest à Deo diligi quin ametur propter Deum ipsum. 205.1
Creaturæ nequeunt existere quin per amorem ordinentur in Deum ipsum. 207.2
Creaturæ qua ratione in Deum referantur. 212.1.
Creaturæ sunt medium in ordine ad Deum. ibid.2
Creaturæ sunt finis saltem non vltimus diuinæ voluntatis. 208.11
Creaturæ quomodo diligantur à Deo propter seipsum. 209.1
Creaturæ diliguntur à Deo propter ipsarũ bonitatẽ. ibid.1.
Cyrillus.
Cyrillus Alexandrinus egregie contra omnes Arrianos agit. 337.6

D.

Damnatio.
Damnationis reuelatio destruit spem consequendi finem. 396.7.8
Damnationis reuelationem fieri reprobo vtrum repugnet. ibid.9
Decretum.
Decretum de existentia mundi nequit esse eadem formalitas cum scientia visionis eiusdẽ decreti. 3.4
Decretum quodcumque liberum in diuinis supponit Personas iam constitutas. 8.1
Decreta conditionata magis obstant libertati decreti absoluti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

absoluti, quàm voluntates inefficaces libertati decreti efficacis. 188.12
Decreta conditionata magis otiosa videntur quàm voluntates inefficaces. ibid. 11
Decretum efficax de gratia finali fuit ante præscientiam meritorum. 316.12
Decretum diuinum non regulatur ad mensuram nostri temporis. 225.6
Decretum diuinæ voluntatis & scientiæ conditionatis fuerunt causa vt Deus collocaret hominem in tali rerum ordine. 283.1
Decretum efficax non habet vim, vt postquam voluntas est proximè expedita ad ponendam liberè actionem, si non ponatur liberè, causetur necessariò in sequenti signo. 193.4
Decretum efficax & absolutum præcedere nostrum opus cur aliqui asserant. 306.5
Decretum prædestinans est formaliter ex parte obiecti scientia sui. 330.14
Decreta vaga in Deo admittenda. 354.14
Decretum conditionatum vnde probetur. ibid.

Definitio.

Definitio duplex prædestinationis ex Augustino ponderatur. 247.2
Definitio Eugenij III. 133.11
Definitiones Conciliorum tenendæ tanquam de fide Catholica. 394.11

Deipara.

Deipara Angelorum ruinæ reparatrix. 369.5
Deipara contriuit caput Luciferi. ibid.
Deipara cuncta suis meritis reparando, Domina est est rerum. 370.9
Deipara, Mulier pariens filium masculum recturum omnes gentes. ibid.10
Deiparæ existentia futura cur mentibus Angelorum obiecta. ibid.12
Deipara amicta Sole. ibid.13
Deipara in quibus ciuitatibus habitauerit apud Ægyptum. 371.12.13
Deipara non meruit Maternitatem Christi secundum totam illius æstimationem. 451.11.13
Deipara cur hortatur ad præbendum consensum ne Dei verbum ad aliam fœminam declinet. ibid.
Deipara Ecclesiæ collum. 490.9
Deipara præuisa in diuinis decretis ante prædestinationem hominum. 491.11
Deiparæ præclara elogia. ibid.1.2.3.4
Deipara ordinata prior omnibus creaturis in diuinis decretis. 492.5
Deipara sola opus Incarnationis. ibid.6
Deipara omnibus mundi adiutoribus melior & excelsior. 492.8
Deiparæ electio ad maternitatem fuit radix omnium meritorum ipsius. 493.3
Deipara ordine signorum rationis, in diuinis decretis ad quid prius electa. ibid.4
Deipara eodem actu diuino electa ad maternitatem, & destinata ad tantũ gratiæ & gloriæ culmẽ. ib.5
Deipara in primo conceptionis momento rationis vſu potitur. 494.8
Deipara promeruit omnes effectus prædestinationis omnium hominũ & ipsã prædestinationẽ. 489.1.2

Deitas.

Deitas non est perfecta nisi habeat Filium. 195.4
Deitas Trinitate completur. ibid.4

Delectatio.

Delectationes morosæ quid causent. 176.14

Denominatio.

Denominatio extrinseca si resultat, se tenet ex parte obiecti. 50.1
Denominatio extrinseca consurgit ex duobus extremis non habentibus prædicatum extrinsecum. 181.4

Desiderium.

Desideriũ & spes differũt ex solo modo tẽdẽdi. 85.10
Desiderium proprie sumptum, non esse excludendum à Deo aliqui putant. 90.3
Desiderium absolutè est in Deo denegandum. 92.14
Desiderium Deo inest. 395.5

Determinatio.

Determinatio ad effectum & ipsius perfectio possunt ex diuersis capitibus nasci. 60.2
Determinatio virtualis est prior natura quam actus amandi. 115.8
Determinatio est moralitas quædam quæ potest esse & abesse absque voluntatis mutatione. 116.10
Determinatio libera in actu primo licèt præsupponat auxilium gratiæ, nullam meretur gratiam nec gloriam. ibid.14
Determinatio libera salutaris exigit de se principium supernaturale. ibid.15
Determinatio libera salutaris cur exigat de se principium supernaturale. ibid.16
Determinatio libera, quæ pertinet ad actum primum proximũ non conducit positiuè in salutem. 117.9
Determinatio ad actum meritorium gratiæ ex sua essentia potius exigit actum supernaturalem, quàm naturalem. 118.20
Determinatio identificata cum voluntate destruit nostrum liberum arbitrium. 120.31
Determinatio libera indistincta à voluntate redditur difficilis pluribus aliis. ibid.34
Determinatio libera non potest ratione sui non esse perfectio. 124.3
Determinatio ad obiecta per quam Deus fertur in illa est perfectio. 126.3
Determinatiuum distinctum præcedit operationem determinatam. 93.4

Deus.

Deus se amat necessariò. 2.3
Deus non potest reuelare omnem veritatem creaturis. 6.2
Deo non inest libertas solùm Physica. 8.13
Deus habet amorem sui nullo modo liberum. ibid.1
Deus quà ratione liberè se amet. 9.4
Deus complacet sibi in Christi operibus. ibid.1
Deus potest seipsum diligere amore laudabili in genere amoris amando sibi tanquam fini *cui*, bona extrinseca per modum finis *qui*. 10.8
Deus potest seipsum diligere amore laudabili in genere moris amando obiecta creata, vt conducentia ad diuinam complacentiam. ibid. 9
Deum cessare ab amore & gaudio erga seipsum implicatorium est. 19.1
Deum nisi intelligat & amet non includit infinitam perfectionem. 28.1
Deus citra præcisionem affirmat prædicata contradictoria de eadem entitate. 48.9
Deus necessario se amat quoad exercitium. 62.1
Deus in sequenti signo ad cognitionem essentialem sui, & antequam Filius & Spiritus Sanctus intelligantur producti, se amat. 65.6
Deus erit laudabilis moraliter, tametsi habeat necessitatem ad actum infinitè laudabilem. 69.9.10
Deus non se intelligit quia se amat. 17.6
Deus est laudabilis eligendo melius obiectum propter seipsum. 72.17
Deus æquè se amat simpliciter, siue amet sibi minus bonum, siue melius. 73.4
Deus non potest creaturas amare nisi propter seipsum. 74.11
Deo repugnat omne desideriũ, stricte loquẽdo. 92.12

& Verborum omnium.

Deus non potest seipsum amare quin comprehensiue se amet. 19.3
Deus nobiscum cooperatur cum volumus, & sic volumus vt faciamus. 20.10
Deum non esse Patrem Sapientiæ suæ dicere impium est. 27.18
Deus quomodo cognoscat formalitates virtualiter distinctas. 48.11
Deus intrinsece se amat non solùm per actum necessarium, sed etiam liberum. 67.7
Deo repugnat exercitium liberum incapax laudabilitatis moralis. ibid. 1
Deo repugnat tendentia in obiectum indifferens sub motiuo indifferenti. ibid.2
Deus non potest pure omittere liberè, licèt in creatis detur pura omissio libera. 68.3
Deo non repugnare exercitium liberum incapax honestatis moralis, contenditur. ibid.4
Deus nequit imperare vnum è duobus actibus diuinis æqualibus. ibid.7
Deus se amat aliquo amore sui orto ex visione beatifica. 70.1
Deus complacet sibi in Christi operibus. ibid.4
Deus potest seipsum diligere laudabiliter in genere moris amando obiecta creata, vt conducentia ad diuinum gaudium. 72.18
Deus cognoscit virtualem distinctionem inter naturam diuinam & volitionem. 77.16
Deus antequam decerneret creare mundum habuit complacentiam circa ipsum. 79.8
Deo inest gaudium de Verbo diuino, & Spiritu S. vt existente. 93.15
Deus est liber, quia præsuppositio iudicio vult ordinate. 96.7
Deus prius decernit reuelationem de existentia obiecti, deinde producit tale obiectum. 109.15
Deus vtrum amet creaturas possibiles. 152.1.
Deus amore libero potest diligere creaturas possibiles. 158.12
Deus habet maius gaudium de existentia creaturæ perfectioris. 267.17
Deus non ideo potest quia vult, sed quia talis est in sua natura. 101.2
Deus simul & semel vult omia quæ vult, neque eius volitio mutatur. 105.5
Deo formaliter melius est veritatem contingentem scire quàm ignorare. 124.7
Deus latius patet quam prima Persona. 139.7
Deus licet prædicetur de pluribus personis non est terminus commmunis. 140.11
Deus potest velle bonũ creaturis possibilibus. 157.5
Deus cur odio habeat rem aliquam. 159.15
Deus potest amare purum nihil. ibid.16
Deus cur non diligat necessariò creaturas possibiles. 159.1
Deus non fecit tenebras. 140.2
Deo nulla potuit perfectio deficere. 141.8
Deus propendet per amorem in existentiam creaturarum. 166.9
Deus habet peculiare gaudium internum de bonis creaturarum. ibid.10
Deus non assumpsit naturam humanam quia plus diligeret hominem, sed quia homo magis indigebat. 163.7
Deus non habet necessitatem moralem producendi creaturas perfectiores. ibid.8
Deus quomodo non possit attingere obiectum infimæ honestatis. 168.6
Deus modo vago necessariò diligit existentiam huius vel illius vniuersi. 169.8
Deus non potest vnico decreto decernere existentiam materiæ & non producere formam. 170.14
Deus in electis habet pro fine ostensionem diuinæ bonitatis, & sapientiæ. 171.5
Deus non denegat causis creatis quod connaturaliter exigunt. 172.14
Deus dicitur omniuolens. 174.4
Deus cur habeat maiorem amorem pro salute hominum existentium quàm pro salute possibilium. 277.9
Deus necessario non diligit quod requiritur ad suam indifferentiam. 183.5
Deus nequit amare liberè omne verum necessarium 185.1
Deus creauit omnia propter electos. 187.5
Deus nullo amore fertur in carentiam alterius Dei. 191.12
Deus cum sit totus mens, totus est ratio. 197.8
Deus est substantia per seipsam actu intelligens. ibid.9
Deus nihil potest amare quin ad seipsum illud per amorum referat. 203.4.
Deus non amat creaturas propter ipsas. 202.9
Deus non amat creaturas propter seipsum & propter ipsas. ibid.13
Deus amat vnam creaturam propter aliam tanquam propter finem intermedium. 206.9
Deus potest amare obiectum vt in se honestum quin amet illud vt nobis iucundum. 211.16
Deus potest cum creatura intellectuali veram & strictam amicitiam inire. 216.2
Deus potest honestè diligere res positiuas propter ipsas. ibid.16
Deus voluptatem capit ex rebus creatis. 217.8
Deus diligit se propter creaturas tanquam propter finem *cui*. 218.3
Deus non potest habere consortem in ratione vltimò finalizandi diuinos actus. 212.5
Deus an possit diligere suam essentiam tanquam medium & finem *qui*. 220.1
Deus non est absolutè vocandus medium. ibid.1
Deus non fruitur nobis, sed vtitur. 221.2
Deus non amat se propter creaturam tanquam finem *cui*. ibid.4
Deus potest amari quasi per modum medij propter creaturam vt finem. ibid.5
Deum posse incipere aliquid velle in tempore aliqui Recentiores asserunt. ibid.2
Deus nequit exercere suam libertatem per puram omissionem. 230.5
Deus motus à precibus & orationibus fidelium seligit vocationes congruas. 248.11
Deus præuidet euentus fucturos sub conditione, vt per media congrua ordinet prædestinatos in gloriam. 251.2
Deus qualiter efficiat vt faciamus. 252.3
Deus prædestinauit ad regnum quos præsciuit misericordiæ præuenientis auxilio crediturus. ibid.7
Deus proponit alteri misericordiam facere & alium à misericordia excludere. 253.1
Deus cur denegat dignam gratiam libenter suscepturis nostrum non est scire. ibid.8
Deus non vult hominem committere peccatum 154.14
Deus nullo modo fertur in creaturas possibiles. 155.3
Deo intentio inefficax finis vtrum admittatur. ibid. 5
Deus dirigitur à scientia praui euentus futuri sub conditione, vt deneget homini longius viuere 257.5
Deus cur deneget vel conferat auxilia. ibid.7

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum;

Deus vtrum rapiat iustum ex vitæ huius periculis scientia media futuri lapsus sic dirigente. 257.8
Deus non habet necessariam complacentiam creaturarum, quæ tendat ad tribuendam existentiam ipsis. 160.5
Deus nequit tali amore ferri in creaturam, vt si posset illi sanctitatem suam per identitatem conferret. 161.12
Deus amat necessariò creaturas in ordine ad existentiam. 162.1
Deus magis diligit meliora. ibi.2
Deus nequit transire à positiuo in negatiuum, neque à negatiuo in positiuum. 230.2
Deus decreuit efficaciter bonum vt velimus, & ambulemus in bonis operibus. 273.8
Deus voluit omnibus hominibus specialissimè prouidere. ibid.17
Deus non amat creaturas secundùm possibilitatem ipsis intrinsecam. 174.1
Deus potest impedire infinita decreta conditionata per actus incompossibiles cum illis, quin velit carentiam actus liberi diuini. 234.2
Deus qua ratione permittat peccatum. 260.10
Deus ratione boni euentus futuri sub conditione præparat vocationem in præscientia. ibi.12
Deus est proprie bonus, cuius natura bonitas est 25.10
Deus omnium creaturarum, ad se poterat trahere quos volebat. 159.7
Deus habet potestatem inflectendi voluntates nostras quocumque velit. 260.9
Deus cur ita se gerat fauorabiliter cum prædestinatis. ibid.1.
Deus quomodo possit roborare iustos absq; interturbatione causarum secundarum. ibid.11
Deus potest decernere aliquem finem quin pro illo signo media determinet. 286.6
Deus quomodo possit præfinire nostros actus absque libertatis præiudicio. 288.12
Deus amat prædestinato plures gradus gratiæ quàm reprobo. 261.3
Deus potest præscindere à scientia media. 268.10
Deus necessariò fertur in creaturas propter Deum ipsum. 16910
Deus habet aliquem amorem vagum circa optimam gubernationem huius mundi. ibid.11.12
Deus ita confert illud speciale beneficium vocationis congruæ, vt specialem habeat complacentiam in illo beneficio vt tali. 288.3
Deus habet magis in potestate sua voluntates hominum quam ipsi suas. 289.7
Deus est primum determinans operationis in statu absoluto. 295.6
Deus quomodo non sit totalis causa faciens vt velimus & conuertamur. ibid.7
Deus nullum excludit à numero prædestinatorum ante præuisa demerita. 363.4
Deus an præfiniat nostros actus liberos. 272.1
Deum derigi à scientia media ad conferenda auxilia aliqui negant. 276.2
Deus absque effiaci intentione finis nequit eligere media efficacia. 277.4
Deus an eligat prædestinatos ad gloriam ante ipsorum præuisa merita. 311.1
Deus diuerso modo se habet ad electionem & ad reprobationem. 315.9
Deus efficaciter eligit homines ad gloriam ante præuisa merita. 337.15
Deus res aliter disponit ad intra, aliter ad extra. 352.11
Deum dare gratis quomodo intelligendum. 361.7
Deus quomodo se gerat in negotio prædestinationis. 362.3.4
Deus est amator hominum. 399.9
Deus cur beneficus in collatione auxilij inefficacis 403.14

Differentia.

Differentia quæ est potentia ad actum, ea est voluntatis ad velle. 17.6
Differentia inter præmissas & conclusionem. 22.5
Differentia inter intellectionem & volitionem. 23.6
Differentia inter intellectionem & volitionem, & inter intentionem finis & electionem medij. ibidem 1.
Differentia inter cognitionem & volitionem, & inter alias paritates optime declaratur. ibid.10.
Differentia inter conceptus vnitatem & pluralitatem proponentes. 39.3
Differentia inter distinctionem realem & virtualem. 31.13.51.8
Differentia inter principium reale & virtuale assignatur. 57.18
Differentia inter laudabilitatem moralem & perfectionem physicam. 152.12
Differentia inter scientiam & voluntatem. 153.7
Differentia inter æternam durationem & creatam assignatur. 224.10
Differentia inter electionem & propositum. 332.16
Differentia inter propositum & dilectionem. ibid.
Differentia inter auxilium Dei mouentis animam ad bonum, & habitum gratiæ. 372.2.3
Differentia inter voluntatem humanam & diuinam. 395.14
Differentia inter causam finalem & meritoriam. 478.8

Difficultas.

Difficultas in componendo immutabilitatem diuini propositi cum libertate illius expeditur. 224.1
Difficultas contra diuinum imperium constituens prædestinationem. 240.1.2.3
Difficultas scientiæ mediæ futuri euentus declaratur exemplo scientiæ visionis. 263.5
Difficultas concipiendi mutuam prioritatem inter scientiam mediam & operationem. 264.7
Difficultas in sententiam negantem præfinitiones efficaces nostrorum actuum. 283.20
Difficultas inuenitur in illis verbis: *Quos præscinit & prædestinauit.* 313.11
Difficultas in epistola Prosperi, circa dictionem, *Priorum.* 324.9. & seq.

Dionysius.

Dionysius Areopagita, qua de causa ad fidem conuertitur. 477.10.

Discrimen.

Discrimen maximum inter Deum & creaturam. 10.12
Discrimen inter voluntatem diuinam & humanam quoad efficaciam effectus liberè eliciendi. 286.3
Discrimen nullum est inter finem exequendum ab ab ipso intendente, & exequendum ab alio. 289.8
Discrimen manifestum inter prædeterminationem physicam & præfinitionem. 287.12

Dissidium.

Dissidium inter Massilienses & Augustinum. 321.1
Dissidium inter Massilienses, Augustinum, & sequaces. 324.5.& seqq.
Dissidium inter Patrem Vasquez, & Patrem Soarium, de intentione dandi gloriam. 360.1
Dissidium inter Augustinum & Pelagium. 248.1
Dissidium inter Augustinum & Pelagium circa specialem prouidentiam. 249.5

Distin

& Verborum omnium.

Distinctio.

Distinctio inter cognitionem Diuinam & amorem necessarium. 11.1
Distinctio quælibet rationis sufficit vt fundetur processionum diuersitas. 13.11
Distinctio virtualis inter cognitionē & amorem. 16.1
Distinctio virtualis inter amorem & cognitionem nihil derogat perfectioni intensiuæ infinitè. 26.14
Distinctio virtualis quid sit. 29.6
Distinctio realis in tertio gratis fingitur vt assurgat distinctio virtualis. 33.10
Distinctio virtualis quando reperiatur. 34.12
Distinctio realis in creatis reperitur inter formalitates, quibus conueniunt prædicata opposita. 44.7
Distinctio duplex consideratur. 45.7
Distinctio virtualis in Diuinis admittenda est. 46.1
Distinctionem virtualem voce tenus negant nonnulli recentiores. ibid.1
Distinctio virtualis in Diuinis impugnatur ab aliquibus Patribus. 47.2
Distinctio virtualis cur in rebus creatis inueniri nequeat. ibid.3
Distinctionem virtualem inter formalitates identificatas plures admittunt. 48.6
Distinctionem virtualem admitti in Deo inter essentiam & attributa nonnulli acidè ferunt. ibid.7
Distinctio duplex rationis explicatur. ibid.10
Distinctio virtualis describitur. 49.1
Distinctio virtualis ostenditur quatenus in eadem entitate reperiuntur diuersa prædicata. 50.7
Distinctio virtualis non est absolutè distinctio. 51.9
Distinctio virtualis constituit medium inter identitatem per se notam & distinctionem realem. ibid.10
Distinctio virtualis non bene explicatur per distinctionem realem in tertiò. 52.12
Distinctio realis inter principium & principiatum assignatur. 58.3
Distinctio virtualis est media inter distinctionem realem & identitatem. 198.14
Differentia inter libertatem contradictionis & contrarietatis assignatur. 235.5
Distinctio potestatis liberæ quæ se tenet ex parte Dei, & potestatis liberæ quæ se tenet ex parte hominis. 269.8

Diuersitas.

Diuersitas prædicatorum in Diuinis in quo consistat. 50.3
Diuersitas intrinseca prædicatorum necessariò adest vbi datur præcisio obiectiua. ibid.4
Diuersitas reperitur inter animalitatem identificatam cum rationalitate, & rationalitatem. ibid.5

Diuinitas.

Diuinitas æquè sanctificat Christi humanitatem ex summa communicatione inter essentiam & Filiationem. 44.3

Doctrina.

Doctrina quorumdam Patrum circa libertatem voluntatis impugnatur. 98.18
Doctrina Diui Thomæ de amore Dei circa possibilia exponitur. 154.10

Donum.

Donum perseuerantiæ, secundum Augustinum non potest contumaciter amitti. 250.6
Donum perseuerantiæ finalis datum electis non potest amitti. 342.4
Dona aliqua naturalia sunt effectus prædestinationis. 504.5.6
Dona naturalia dantur ex fine nostræ salutis, & sunt gratia per Christum. 508.16
Donum creationis & bona indoles optime dicuntur gratia. ibid. 19

Durandus.

Durandus Pelagij insectator. 463.17
Durandus Pelagianismi redarguendus. 463.19

Duratio.

Duratio æterna vnita Diuino decreto denominat illum durans ab æterno. 227.8

Draco.

Draconis cauda traxit secum tertiam partem stellarum. 370.13

E

Electi, & Electio.

ELecti cur pauciores reprobis. 260.13
Electorum nemo secundùm propositum perit. 302.9
Electio ad gloriam non extenditur ad omnes. ibid.7
Electio ad gratiam finalem intelligitur nomine propositi perducentis in regnum cœlorum. 313.10
Electis peccata etiam cooperantur in bonum. 316.11
Electorum & reproborum disparitas. 331.11
Electi qui congruenter vocati. 504.7
Electio efficax ad gloriam ante præuisa merita in Deo datur ex S. Thom. 254.4
Electio diuersorum mediorum ad finem arguit diuersam intentionem finis. 278.13
Electi an possint induci in errorem finalem. 281.4
Electio debet antecedere merita. 313.16
Electio appellatur sors. 313.13
Electio est gratia. ibid.14
Electionem esse gratiam vnde colligitur. ibid.
Electionem præcedere merita & victoriam tentationum ex quo colligatur. ibid.1
Electio est causa bonorum operum. 317.16
Electio ante merita probatur ex aliis scripturæ testimoniis. ibid.1
Electio ad gloriam multis testimoniis probatur. 319.9
Electio non est in sorte. ibid.10
Electio gratuita etiam significatur illis verbis; *Elegit nos in ipso*, &c. ibid.11
Electio ad gloriam ad præuisionem meritorum iterum defenditur. 320.1
Electio gratuita est ad gloriam. 321.6
Electio gratuita quotuplex. ibid.7
Electio ad gloriam vnde iterum colligatur. 323.1
Electio an sit duplex. 330.5
Electio an sit referenda in consilium diuinæ voluntatis. 431.11
Electio efficax ad gloriam reducitur in speciale Dei beneplacitum. ibid.12
Electio gratuita non est ad vitam æternam, sed ad gratiam finalem. 332.15
Electio strictè sumpta connotat exclusionem vnius à bono ad quod alter eligitur. ibid.14
Electio distinguitur à proposito & dilectione. ibid.16
Electionis est præponere meliorem minus bono, & bonum malo. 333.1
Electio ante præuisionem meritorum arguit in Deo maiorem benevolentiam erga electos. 341.3
Electionem ad gloriam esse post præuisa merita vnde possit colligi, sed non bene. 343.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Electio ante præuisionem meritorum debet nos mouere ad humilitatem. ibid.11
Electio efficax an pendeat ex perseuerantia vsque in finem. 344.8
Electio diuina quomodo pendeat ab opere nostro 346.21.
Electio efficax ante præuisa merita an exequatur gloriam ipsam. 350.2.3
Electio efficax ad gloriam ante præscientiam operum non est executiua eiusdem gloriæ. 355.1
Electio ad gloriam aliquorum vage, quàm horum determinatè an admittenda. 362.1
Electio ad primam gratiam non est ex meritis. 372.3
Electio ad gloriam quamuis gratiosa potest præsupponere præscientiam operum vt futurorum. 373.1.2
Electio ex præscientia meritorum est maximum Dei beneficium. 374.6
Electio potius horum quàm illorum referenda in diuinum beneplacitum. 434.17
Electio formalis quid requirat, examinatur. 436.10.11
Electionem ad gloriam ante præuisa merita Massilienses & alij non admittunt. 453.4.5
Electio nulla ex præuisione operum. 454.11
Electionis nostræ homo purus nequit esse causa. 485.2
Electio diuina aliquorũ orta ex oratione Christi. 486.6
Electionis actus habet aliquam rationem intentionis respectu finis præintenti. 519.7
Electio boni medij propter finem malum est intrinsece & extrinsece mala. ibid.8

Error.

Error aientium Deum produxisse seipsum à multis impugnatur. 55.6
Error quo asseritur Deum produxisse seipsum dicitur Sabellianus. ibid.7
Error Origenis & Massilienſium confutatur. 453.1
Error Origenis an possit excusari. 453.2
Errores varij Origenis. ibid.3
Error Origen. proponitur & impugnatur. 454.6.7.8.9
Errorem Origenis quis est sequutus. 454.10
Error Pelagij & Cœlestij exponitur. 455.1.2.3
Errores Pelagij amplius deteguntur. 458.1.2.3
Error Massilienſium. 466.2.3

Esaïas.

Esaü reprobatus non ex operibus. 544.11

Esse, & Essentia.

Esse in alio, aut esse ab alio non est formaliter imperfectio entis. 131.12
Essentia Diuina consistit in beatitudine ipsius Dei. 24.2
Essentiam & reliqua attributa esse vnicam formalitatem deducitur. ibid.5
Essentia actualis & existentia semper identificantur. 37.10
Essentia Diuina si maneret absque relationibus, maneret & non maneret incompleta. 43.21
Essentia Diuina non est perfectior relationibus. 44.6
Essentiæ Diuinæ & relationibus conueniunt prædicata opposita. 48.8
Essentia Diuina non est genita aut generans. 58.1
Essentia Diuina non est principium virtuale continens perfectiones Verbi. 59.6
Essentiam solam esse formale motiuum increatæ voluntatis colligitur ex aliquibus. 191.1
Essentia Diuina cur sola sit obiectum primarium visionis beatificæ. 192.12
Essentia diuina potest videri non visis relationibus, non è contra. 192.13
Essentia Diuina non est potius de conceptu beatitudinis quam relationes. 193.4
Essentia sola non relationes debent dici formale obiectum Diuinæ voluntatis. 196.1
Essentia Diuina appellatur cõmunis subsistentia. 199.4
Essẽtia Diuina nõ includit formaliter relationes. 200.5
Essentia Diuinæ prædestinationis non habet in Deo imperium in quo constituatur. 241.8.9
Essentia Diuina laudatur propter relationem. 35.4

Entitas.

Entitatem aliquam esse remotè appetibilem non repugnat; non verò proximè. 6.3

Eugenius.

Eugenius præcepit Gilberto Episcopo renuntiare suis capitulis. 233.9

Excessus.

Excessus quilibet extensiuus sufficit ad laudem, licèt libertas sit intensiuè ad actus æquales. 68.9

Exemplum.

Exemplum declarans antecessionem amoris respectu gaudij. 89.7
Exempla duo pro Auctoris sententia. 145.1
Exempla proposita ostendunt nullam Deo deesse perfectionem, quamuis Deo desit nolitio creandi mundum. 147.12

Exercitium.

Exercitium liberum de se incapax laudabilitatis Deo repugnat. 67.1
Exercitium liberum incapax laudabilitatis moralis Deo non repugnare contenditur. 68.4
Exercitium Diuinæ libertatis esse quid immanens & Deo intrinsecum nequit probari. 101.13
Exercitium actuale libertatis Diuinæ non constituitur per futuritionem obiecti. 105.5
Exercitium liberum summe laudabile debet esse summæ perfectionis. 114.13

Experientia.

Experientia ostendit Dei volitionem non posse explicari per effectum ad extra. 106.13

Explicatio.

Explicatio verborum Pauli, *Vt secundum electionem propositum Dei maneret.* 332.15
Explicatio testimonij: *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* 334.4
Explicatio testimonij Prosperi: *Quia præsciti sunt casuri non sunt prædestinati.* ibid.5

Expositio.

Expositio verborum Christi: *Pater manifestaui nomen tuum hominibus*, &c. 431.15

Extremum.

Extrema, quæ communicantur sunt essentialiter inseparabilia in perfectione. 41.10
Extrema virtualiter distincta participant de distinctione reali reperta in creatis. 47.3
Extremum vtrumque non indiget prædicato sibi intrinseco vt resultet denominatio extrinseca. 181.4

F

Fides.

Fides non est discursiua. 21.2
Fides & pia affectio credendi conducens in salutem non est ordinis naturalis. 117.17
Fides qua in Deum credimus si esset naturalis, omnes qui ab Ecclesia Christi alieni sunt quodammodo fideles essent. ibid.
Fides & alia supernaturalis operatio non datur nisi his quibus Deus illam præparauit. 260.12
Fides non est nostrum opus. 296.11
Fides electorum distinguitur à fide non electorum. 320.13
Fides electorum oritur à diuino proposito efficaci dandi gloriam. ibid.
Fidei donum & perseuerantiæ finalis, significatur verbis *Crediderunt quotquot*, &c. ibid.14
Fides non est opus nostrum sed magis Dei. ibid.15

& Verborum omnium.

Fides perducit ad virtutes, non virtutes perducunt ad fidem. 476.8
Fides humanæ salutis est initium & radix omnium bonorum operum. ibid.9

Figura.

Figura iuxta communem sensum Philosophorum non variatur translata de loco in locum. 149.10

Filius.

Filius appellatur Verbum ac Sapiẽtia, quia ex intellectu immediate & indiuisibiliter est. 12.7
Filius Dei naturâ est filius, non adoptione. 14.3
Filius, eo Filius quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius. 16.8
Filium Dei esse verum Verbum liquet. 27.16
Filius Dei sapientia constitutionis omnium rerum comprehensiua, & potentia totius creaturæ effectrix. ibid.17
Filiatio est perfecta similitudo Patris. 31.15
Filius solùm assumpsit humanitatem. 49.1
Filius cur in Diuinis debeat distingui à Patre, & Spiritus sanctus à Patre & Filio. 58.2
Filius Diuinus quomodo sit similis principio generanti quatenus genitus. 200.6
Filius regens gentes in virga ferrea, raptus ad æqualitatem Dei Patris. 371.11

Finis.

Finis à Deo intentus est gloria sua. 205.2
Finis *cui*, magis amatur quam finis, *qui*. 209.2
Finis *cui*, magis habet rationẽ finis, quã finis *qui*. 209.2
Finem *cui*, magis amari quam finem *qui*, quomodo intelligatur. 210.10
Finis vltimus suarum operationum est Deus, & ideo finis vnicus. 212.4
Finis exequendus ab ipsomet intendente vel exequendus ab alio non differunt. 289.8
Finem assequendum per media physica debere præintendi efficaciter, non item finis assequendus mediis moralibus, an verum sit. ibid.8
Finis debet cognosci vt possibilis ad applicationem mediorum. 397.12
Finis vniuerso Orbi præfixus quis. 441.5
Finis cognitus non mouet ad executionem mediorum nisi detur amor terminatus ad ipsum finem. 520.3

Forma.

Forma nulla excludit carentiam omnino impossibilem. 25.7
Forma syllogistica quo pacto locum habeat in materia Trinitatis. 45.9
Forma syllogistica quamuis fundaretur in principio. *Quæ sunt eadem vni tertio*, &c. non obstaret mysterio Trinitatis. ibid.10
Forma syllogistica, neque potissima pars Dialecticæ innititur huic vniuersali principio, *Quæ sunt eadem vni tertio.* ibid.12
Forma adæquata nequit esse in subiecto capaci effectus formalis, quin illi communicet totum suum effectum formalem. 126.1

Formalitas.

Formalitas prima Diuina debet esse summa Dei fœlicitas. 24.1
Formalitas prima Diuina debet esse cognitio sui, & amor sui. ibid.3
Formalitas prima diuina debet reddere naturam diuinam lætam & quietam. ibid.4
Formalitas prima diuina non solùm est beatitudo, sed etiam amor, & gaudium. ibid.4
Formalitates diuinæ plures quæ non procedunt ab actuali Dei volitione afferuntur. 35.6
Formalitas Diuina quælibet dimanans ab essentia procedit à cognitione. ibid.7
Formalitates quæ adeò se perficiunt ad inuicem cur identificentur inter se. 42.13
Formalitas & perfectio producta si non esset à se, nullatenus distingueretur à formalitate ipsam continente adæquatè. 54.2
Formalitas producens & producta debent esse realiter distinctæ. 58.5
Formalitas à se, quæ ad suum esse indigeat aliqua ratione à priori in creatis ab aliquibus Theologis admittitur. 61.11
Formalitates diuinæ possunt esse à se. ibid.14
Formalitas prima Diuina est à se tam formaliter quam virtualiter. 76.10
Formalitas virtualis distincta ab essentia diuina quomodo impugnetur. 128.17. impugnatio reiicitur. ibid.18
Formalitas quæ Deus non est minime adorãda. 133.10
Formalitas libera diuina durat per durationem Dei æternam. 227.6

Fundamentum.

Fundamentum probans liberum Dei decretum constitui per effectum ad extra. 106.14
Fundamenta probantia Deum nullo modo diligere creaturas possibiles diluuntur. 157.1.2
Fundamentum probantium Deum nullo modo posse diligere creaturas possibiles ruit. 188.9
Fundamenta asserentium solam Deitatem esse formale Dei obiectum. 191.1
Fundamenta asserentia relationes diuinas esse formale obiectum diuinæ voluntatis proponuntur. 194.12. diluuntur. ibid.
Fundamentum probans scientiam mediam non dirigere ad collationem auxilij efficacis ruit. 154.2
Fundamenta Dominicanorum, quibus probant necessitatem præfinitionum independenter à scientia media eruuntur ex Patribus. 295.4

Futuritio, & Futurum.

Futuritiones non sunt formale exercitium libertatis in Deo. 104.3
Futurum duplex. 353.4

G

Gaudium.

GAudium non potest reperiri in creatura incapaci ad gaudendum. 4.12
Gaudium latius patet quam delectatio. 78.3
Gaudium Diuinum qua ratione præsupponat obiectum existens. 93.1.2.3
Gaudium liberum Dei qua liberum est includit formaliter perfectionem. 125.3
Gaudium de obiecto imperfectè possesso inclinat in maiorem perfectionem talis obiecti. 190.4
Gaudium non resultat in voluntate nisi cognoscatur pondus efficax in obiectum. 357.16

Genitus.

Genitus à gignente diligitur. 30.8

Gilbertus.

Gilberti Pictauiensis Episcopi sensus de SS. Trinitate damnatus ab Eugenio III. 132.8
Gilbertus à Bernardo conuictus hæreticus, refutauit errorem. ibid.8
Gilbertus respondet Bernardo Diuinitatem non esse Deum. 133.9

Gloria.

Gloria tantum datur prædestinatis. 372.5

Gratia.

Gratiam auxiliantem Deus operatur absque nostra libera cooperatione. 20.10
Gratia efficit vt sciamus quid agere debeamus. 21.12
Gratia Dei omnes Angelos supergreditur. 29.3
Gratia finalis datur paruulis. 347.9
Gratia datur ad beneplacitum Dei. 348.11
Gratiam incongruam Deus non quærit reprobis. 349.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Gratia incongrua non datur in signo præuisionis inefficaciæ illius. 390.1.2
Gratia superabundat vbi non abundat iniquitas. 412.10
Gratia male vsuro Deo miserante non datur. 422.3
Gratiæ dona omnia nobis conferuntur ex meritis Christi. 430.7
Gratiarum actio exhibita à Christo domino pro beneficio electionis hominum, non fuit causa moralis seu operatoria illius doni. 433.12
Gratiarum actio est beneficij effectus. 434.13
Gratia fuit data Patribus veteris testamenti propter Christi merita. 440.13
Gratia quam commendat Apostolus quæ. 442.16
Gratia non fuit electis prædefinita independenter à meritis Christi. 443.18
Gratiam quæ det nobis posse Pelagius negauit. 456.4.5.6
Gratiæ infusio à Deo fit occasione operum naturæ viribus elicitorum. 468.18
Gratia non est annectenda solis actibus naturalibus. 473.1
Gratia si ex operibus daretur non esset gratia. ibid.3
Gratia non est annectenda operibus viribus arbitrij factis, tanquam dispositionibus. ibid.4
Gratia non est annectenda conatibus naturæ, neque ex beneplacito & lege infallibili Dei. 474.7
Gratia non datur petentibus, orantibus, & quærentibus absque auxilio diuino. ibid.8
Gratia non datur gentibus vt iustificentur ante fidem. 477.12
Gratia & omnis effectus prædestinationis nobis conceditur ex meritis Deiparæ. 490.5
Gratiæ cumulus fluxit ad Mariam. 492.7
Gratia prædestinatis concessa, quæ per peccatum interrumpitur vtrum sit effectus prædestinationis. 500.1.2.502.1
Gratia primis parentibus concessa in statu innocentiæ vtrũ fuerit effectus prædestinationis. 501.11.12.13
Gratitudo, & Gratus.
Gratitudo solum prouenit ex affectu retribuentis. 428.5
Gratitudo correspondet beneuolentiæ & beneficentiæ ex parte dantis. ibid.6
Gratitudo erga Deum quomodo in nobis dari possit. ibid.8
Grati Deo quomoda fiamus. 428.7
Gratus quis dicatur. ibid.

H

Henriquez.

HEnriquez, & Siluester non refutant Caietani sententiam. 135.12
Homo.
Homo trahitur ad Deum illuminatione, delectatione & aliis modis. 21.12
Homo longè superat omnes res corporeas huius mundi. 28.1
Homines sperant bona ardua, quæ propria operâ consequi conantur. 90.4
Homo habet à se in genere causæ formalis quod sit animal rationale. 182.13
Homo an possit elicere aliquod bonum opus morale absque gratia. 250.8
Homo absque gratia nequit leuissimam tentationem superare. ibid.9
Homo in statu innocentiæ non indiguit gratia ad bene operandum, indiguit tamẽ ad perseuerandũ. 251.12
Homo quomodo non possit gloriari de bono opere. 296.8
Homo habet omnia prærequisita ad agendum etiam secluſa prædefinitione. 299.4.5
Homines adhuc forent electi quamuis Angeli in veritate perstitissent. 368.11
Homo iustificatur sine meritis. 373.12
Homo culpa sua fit reprobus. 400.11
Homines mali potius creantur ad salutem suam quàm ad aliorum vtilitatem. 402.9
Homo de se potest aliquid conferre ad salutem, & quomodo. 429.9
Homines fuerunt electi vt essent sancti, non quia futuri erant sancti. 439.6
Homo purus nequit promereri suam electionem ad gloriam absolutè consideratam. 451.14
Homo purus in aliquo casu quomodo possit mereri primam gratiam. 452.15
Homo nequit præparari ad gratiam viribus liberi arbitrij absque gratia gratis data. 470.5
Homo potuit diuinitus esse de congruo causa meritoria effectuum suæ prædestinationis. 480.2
Homo potuit de congruo mereri diuinitus suam prædestinationem. ibid.3
Homo nequit mereri suam prædestinationem condignè. ibid.4
Homo nequit mereri de facto suam prædestinationem quoad omnes effectus. ibid.5
Homo purus an potuerit mereri prædestinationem alterius quoad omnes effectus. 484.1.& seq.
Homo nequit in vllo euentu petere à Deo auxilium inefficax. 526.6
Homo non habet in potestate prædestinari, vel reprobari positiuè vel negatiuè. 546.13.& seq.

I

Idem, Identitas.

IDem non potest conseruare seipsum. 58.4
Identitatis quidditas non est summa duorum conceptuum communicationis & vnionis. 36.4
Identitatem dari inter prædicata quando per propositionem veram vnum potest prædicari de alio affirmatiuè, aiebant nonnulli. 37.9
Identitas non datur inter prædicata quando per propositionem veram vnum de alio affirmatiuè prædicatur. ibid.10
Identitas quid sit exprimitur. 40.1
Identitatis conceptus aliquis est nobis per se notus. ibid.2
Identitas inter duos conceptus formaliter distinctos consistit in exigẽtia mutuæ communicationis. 41.7
Identitas secum affert mutuã inseparabilitatem. ibid.10
Identitas inter duos actus formaliter distinctos quomodo intelligatur. ibid.11
Identitas inter formalitates virtualiter distinctas aliter declaratur. 43.1
Identitas præstat ne inter ea quæ sunt identificata detur incrementum perfectionis intensiuæ. 44.4
Identitas est duplex, virtualis, & realis. 37.14
Imbecillitas.
Imbecillitas naturæ, & necessitas auxilij gratiæ sunt præcipua fundamenta constituendi actus intrinsecè supernaturales. 117.18
Immutabilitas.
Immutabilitas & æternitas Diuini decreti rationibus monstratur. 226.1.2.3.4
Immutabilitas Dei colligitur ex immortalitate, & summa perfectione diuinæ naturæ. 231.11
Imperium.
Imperiũ cõcomitas actum imperatũ admittitur. 119.26
Imperium in quo collocetur essentia diuinæ prædestinationis

& Verborum omnium.

nationis in Deo non admittitur. 241.8
Imperium vagum eò tendit vt pro signo sequenti determinetur quod pro primo indeterminatè amatur. 235.3
Imperium est actus voluntatis. 240.8.242.4
Et voluntas potest vnum in aliud ordinare. 240.7
Imperium an possit pertinere ad voluntatem. 242.2
Imperium esse actum intellectus indistinctum à iudicio ab aliquibus asseritur. 242.3
Imperium aliquod quod appellatur dictio, dimanauit à libero Dei decreto. 244.6
Imperium intellectus non habet alium modum tendendi præter indicare. 243.8
Imperium quid sit propriè loquendo, explicatur negatiuè. 244.7
Imperium intellectus in Deo reperiri, & in ipso prædestinationem consistere quomodo probari possit. 244.1
Imperium mouet volitiones diuinas. 246.13
Impossibilitas.
Impossibilitas inueniendi medij inter duo extrema nullam arguit in Deo complacentiam. 186.3
Inanimata.
Inanimata non se propriè possident. 24.1
Incarnatio.
Incarnationis mysterium prædestinatum est in gloriam nostram. 215.9
Incarnatio fuit effectus alicuius prædestinationis radicalis. 367.6
Incarnatio Christi fuit à Deo ordinata in nostram salutem. 431.13
Incarnatio verbi diuini & merita Christi vtrum fuerint effectus nostræ prædestinationis. 495.1.2.3
Incarnatio & Christi merita non fuerunt effectus prædestinationis strictè acceptæ. 498.17
Incarnatio & Christi merita fuerunt effectus prædestinationis radicalis. ibid.21
Inclinatio.
Inclinatio est communis cuilibet creaturæ. 142.15
Inclinatio Dei ad productionem optimi quomodo probetur ab aduersariis. 165.2.3
Inclinatio elicita ex parte Dei correspondet cuilibet appetitui innato creaturarum. 167.2
Inclinatio elicita Dei, quæ inclinat ad productionem creaturarum nequit esse efficax. 168.3
Inclinatio naturalis inest Deo ad tribuendam immortalitatem animæ rationali. 170.16
Inclinatio infinita ad productionem creaturarum male asseritur inesse Deo. ibid.1.3
Indifferentia.
Indifferentia aliqua ad se diligendum hoc vel illo amore sitnè in Deo. 64.1
Indifferentiam vt Deus se amet hoc vel illo amore nullam dari denuò demonstratur. 66.1
Indifferentia indicij aut obiecti iudicati non sufficit ad constitutionem diuinæ libertatis. 95.1
Indifferentiæ diuinæ non debet necessariò effectus amari. 184.7
Indifferentia creatæ voluntatis, quomodo explicanda. 233.8
Indifferentia est de facto intrinseca actioni. 234
Indifferentia proxima petit essentialiter diuersa signa completa. 308.10
Infinitudo, & Infinitum.
Infinitudo secundùm perfectionem non potest non esse summa. 197.5
Infinitudinis actuum liberorum diuinorum repugnantia ostenditur. 234.1
Infinitum simpleiter secundùm perfectionem non debet includere omnem perfectionem extensiuè. 27.15
Iniqui.
Iniqui an iustè ad supplicium prædestinentur ex præscientia malorum operum. 356.10
Inseparabilitas.
Inseparabilitas orta ex primario conceptu non quælibet est identitas. 40.9
Israëlitæ.
Israëlitæ quare vocentur omnes electi. 320.12
Instantia.
Instantia validissima, quod scientia media pendeat ab opere in statu conditionato. 266.7
Insipiens.
Insipientis non est velle conditionate quod absolutè facere potest. 354.16
Intellectio, Intellectiuum.
Intellectio notionalis distincta à Patre implicat, sicut distinctus notionalis amor. 12.3
Intellectio est prior quàm amor in diuinis. 13.8
Intellectio & volitio non sunt eadem formalitas virtualiter indiuisibilis. 16.1
Intellectiuum non volitiuum potest dari. 2.2
Intellectiuum coniunctum cum volitiuo melius quam sine illo. ibid.3
Intellectiuum non infert necessariò volitiuum. 3.8
Intellectiuum quodcumque debet esse formaliter volitiuum. ibid.9
Intellectiui non volitiui repugnantia variis modis declaratur. 5.4
Intellectus, Intelligens.
Intellectus creatus est capax per eandem visionem videndi essentiam & personalitates. 194.6
Intelligens quodcumque voluntate ducitur. 3.9
Intentio.
Intentio & electio, conclusio & præmissæ possunt in eundem actum conuenire, non autem cognitio & amor, & cur. 22.5
Intentio quæ non habet rationem electionis sæpè datur. 23.9
Intentio non necessitat ad electionem. ibid.
Intentio finis potest distingui ab electione medij 88.3
Intentio efficax non potest præcedere electionem vnici medij necessarij. 119.27
Intentio inefficax finis potest inclinare in intentionem efficacem. 278.14
Intentio finis, in humanis non semper præcedit electionem mediorum. 341.15
Intentionis & executionis ordo assignandus in diuina & humana voluntate. 352.14
Intentio quomodo distinguatur ab executione in diuinis volitionibus. 358.1
Intentio ante merita dandi gloriam propter merita cuiusnam virtutis sit. 360.1
Intentio efficax ad gloriam pertinet ad virtutem cuius formale obiectum respicit. 361.12
Intentio & electio differunt in modo tendendi. 519.1
Intentio pœnitentiæ inefficax nequit in Deo reperiri ante præuisionem peccati. 525.1
Intentio pœnitentiæ repugnat Deo, quamuis volitio antecedens connexa cum peccato illi non repugnet. 526.10
Intentio punitionis ante præuisum peccatum vt absolutè futurum de se est mala. 549.20
Ira.
Ira est appetitio doloris vicissim aduersario inferendi. 91.7
Ira non est in Deo. ibid.8
Iram Dei quisque sibi thesaurizat. 542.10
Ira naturæ Dei aduersatur. 542.11
Iudicium.
Iudicium indifferens nequit consurgere ex duabus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

cognitionibus. 97.13
Iudicium vltimo determinat voluntatem diuinam ad actiones transeuntes. 243.8
Iudicia Dei semel fixa nequaquam mutari possunt. 108.7
Et Præceptum posuit & non præteribit. ibid.
Iudicium determinans ad electionem mediat inter intentionem & electionem. 245.5
Iudicium si determinat vnam partem modo efficaci nullam habet indifferentiam. ibid.6

Iustificatio, Iustus.

Iustificationis initium non cadit sub meritum etiam proueniens à gratia. 373.11
Iustus melior est quam homo. 29.3
Iustus necessitatus ad vnum è duobus actibus supernaturalibus plus meretur eligendo meliorem quàm alter homo non iustus. 69.11

L

Lachrimæ.

LAchrimæ Christi Domini quid significent. 438.8

Lapsus.

Lapsus hominum ad emendationem illorum. 531.10 539.10
Lapsus superborum vtilis ad humilitatem. 539.8

Laudabilitas.

Laudabilitas moralis actuum liberorum diuinorum declaratur. 67.1
Laudabilitas moralis repugnat inter actus omninò æquales. 68.8
Laudabilitas moralis cur repugnet inter actus omninò æquales. ibid.9
Laudabilitas actus diuini diligentis creaturas propter ipsas, declaratur. 213.1
Laudabilitas augetur per prædicatum se tenens ex parte actus. 214.4
Laudabilitatem diuini actus consistere in electione melioris obiecti aliqui ostendunt. ibid.5
Laudabilitas moralis est laudabilitas electionis. 214.7
Laudabilitas summa fundatur in excellentia ipsius exercitij libertatis. 230.4
Laudabilitas summa pertinet ad summam santictatem. ibid.4
Laudabilitas moralis non requiritur ad benefaciendum vel puniendum. 413.7

Lex.

Lex æterna Dei stabili regit omnia nutu. 105.9

Libertas.

Libertas non est in Deo Patre quâ eligat se amare hoc amore potius quàm illo. 9.3
Libertas circa bonum finitum maior perfectio est quàm necessitas; non ita circa infinitum. 63.10
Libertas quâ Deus eligat se amare hoc amore potiùs quam illo in Deo ipso nulla est. 66.12
Libertas operationis colligitur ex indifferentia iudicij. 96.9
Libertas Dei falsò colligitur ex eo quod Dens iudicet medium non habere necessariam connexitatem cum fine. 98.22
Libertas Dei non constituitur formaliter per effectum ad extra. 99.1
Libertas diuina nequit constitui per futuritiones existentes ab æterno. 104.3
Libertatem Dei non constitui per aliquid ad extra specialiter probatur. 110.7
Libertatem Dei exerceri per aliquid ad extra denuò obiicitur. 111.1.3
Libertas Dei melius constituitur si respectu creaturarum nullus sit actus diuinæ voluntatis necessarius. 180.7
Libertas contradictionis provt differt à libertate contrarietatis non exigit possibilitatem puræ missionis. 235.4
Libertas contradictionis & contrarietatis quomodo explicari possint. ibid.5
Libertas humana quomodo concilietur cum diuina in præscientia futuri absoluti. 263.4
Libertas ad bonam vel malam operationem ab aliquibus læditur. 281.9
Libertas non est essentialis volitioni executiuæ auxilij, licèt in creatis actiones sint essentialiter liberæ. 304.10
Libertas in creatis potest de facto esse extrinseca actioni. 304.11
Libertas non est necessaria ad virtutem. 361.11

Locutio.

Locutio interna correspondet nostræ externæ. 244.3
Locutio interna pertinet ad cognitionem, non ad volitionem. 244.7

Locus.

Loca diuersa Scripturæ sacræ quæ videntur admittere in Deo mutabilitatem. 222.5.6
Loca diuersa Scripturæ sacræ de diuino decreto erga prædestinatos. 227.5
Loca sacræ Paginæ declarantia præscientiam boni euentus futuri sub conditione præcedere voluntatem efficacem. 254.1
Locus percelebris ex Sapient. 257.8
Loca diuersa de proposito diuino certo causante vocationem. 260.11
Locus Pauli ad Rom. *Non volentis*, &c. exponitur ab Augustino. 295.6
Locus Rom. 9. *Antequam quidquam boni egissent aut mali*, &c. quomodo exponatur. 313.15
Locus Math. 24. *Sed propter electos*, &c. quid significet. ibid.16
Locus, *Quod si Deus volens ostendere iram*, &c. significat electionem ad gloriam. 315.6.7
Locus, *Sustinuit in multa patientia vasa iræ*, &c. accuratè pondeatur. ibid.8
Locus Math. 22. *Multi sunt vocati pauci verò electi*: ponderatur. 318.4
Locus Apocalypsis 3. *Tene quod habes, ne alius*, &c. quid importet. 345.17
Locus Apocal. 3. potest referri ad omnes iustificatos adultos. 366.12
Locus ex vita S. Francisci, 366.13
Locus Apocal. 12. *Signum magnum*, &c. de Deipara intelligendus. 370.10

Louanienses.

Louanienses facultas quid declarauerit sentiendum de diuina voluntate. 101.3
Louanienses Academiæ quædam propositio ad Romanum Pontificem. ibid.15

Lucifer.

Lucifer quid appetierit. 369.9
Luciferi peccatum exponitur. 368.1.2.4
Lucifer in quo aliquando peccauerit. 369.6
Lucifer inuidus Mariæ. ibid.8

Lugo.

Lugo Cardinalis de natura Dei. 149.7
Lugo Cardinalis de decreto Dei. 135.12

M

Manichæi.

MOnichæi soliti interrogare cur Dens fecit hominem quem peccaturum sciebat. 348.16

Massilienses

& Verborum omnium.

Massilienses.

Massilienses asserunt omne adiutorium gratiæ iustis dari ex merito. 464.5
Massilienses aiunt singulos homines discriminis rationem præbere, ne Dei prouidentia lædat liberum arbitrium. 465.11
Massilienses putant perseuerentiam, & electionem ad gloriam posse obtineri viribus naturæ. 466.1

Medium.

Medium propinquius ad finem debet prius amari si inter actiones detur aliquis ordo. 22.4
Modus amandi limitare solet obiectum formale. 73.21
Medium nequit amari per electionem vt vtile ad finem quin ametur finis. 209.16
Media electa sufficientia ad finem arguunt maiorem amorem erga finem quàm puræ velleitatis. 277.10
Mediorum diuersorum electio arguit diuersam intensionem finis. 278.13
Media efficacia ad finem quatenus talia, possunt eligi cum amore inefficaci finis. ibid.14
Media suppeditantur à Deo ad finem gloriæ quatenus efficacia præuisa sunt. 338.19
Media non applicantur absque spe consequendi finem. 395.1
Medium per scientiam conditionatorum liberorum præuisum inefficax qua ratione à Deo applicetur. 398.2
Medium nequit amari quin ametur finis. 520.4
Media præparata ad finem arguunt voluntatem efficacem finis. 521.6
Medij bonitas nequit determinare ad actum quin ametur finis. ibid.9

Mens.

Mens humana parit, & emittit à seipsa verbum. 16.7

Meritum.

Merita Christi applicata fuere pro eligendis ad gloriam Patribus veteris Testamenti. 433.10
Merita Christi quomodo fuerint causa prædestinationis antiquorum Patrum. 438.1
Meritum & præmium non possunt esse ad inuicem causas in genere causæ meritoriæ. 439.5
Merita Christi quomodo causa meritoria electionis Deiparæ, &c. 443.1.2.3
Meritum potest mouere ad præmium licet non absolute existens. 445.15
Meritum non datur quamdiu actio moralis meritoria non datur. 446.3
Merita vnde incrementa suscipiant. 345.19
Meritum nullum ex natura sua exigit anticipatam solutionem. 447.12
Merita puri hominis non videntur futura independenter ab electione. 450.8
Meritorum præscientia an possit esse non executiua gloriæ. 351.5
Merita debent præuideri per scientiam visionis ante gloriæ præfinitæ executionem. 355.6
Meritum malum præcedit iudicium in damnatione perituorum. 356.11
Merita nulla dantur quæ non sint ex gratia, aut quæ gratia non sint. 465.14
Merita præuisa ante electionem gratuitam cur non habeant vim merendi. 375.12
Meritum antequam existat numquam potest mereri. ibid.13
Meritum potest augeri ex aliquibus quæ non sunt de conceptu illius. 428.4
Merita Christi vtrum obtinuerint nostram prædestinationem. 429.1
Merita Christi non fuerunt propriè causa moralis nostræ prædestinationis. 430.4
Merita Christi an fuerint applicata pro omnibus prædestinatis & Patribus veteris Testamenti. 432.1
Meritorum Christi applicatio specialis fuit pro prædestinatis noui Testamenti. 432.4
Merita Christi ex speciali præcepto applicata fuere pro aliquibus prædestinandis. 433.8
Merita nostra nequeunt nobis promereri electionem. 439.7.8
Merita Christi passibilis fuerunt causa meritoria nostræ electionis. 441.6.9
Meriti duratio auget præmium. 448.17
Meritum de congruo non radicatum in gratia obstat gratiæ perfectæ. 466.16
Merita quæ subsequuntur gratiam non sunt meritoria gratiæ præcedentis. 478.7
Merita Deiparæ desiderantur ad satisfaciendum peccatis nostris. 491.10
Merita per peccatum interrupta non amittunt intrinsecum ius ad gloriam. 503.24
Meritum differt à demerito quoad præmium vel supplicium. 545.4

Misericordia.

Misericordia Deo connaturalis est. 542.11
Misericordia Dei præcedit omne meritum in electione saluandorum. 480.6

Modus.

Modus diligendi Deum est sine modo diligere. 63.11
Modus conuenientior sanadæ miseriæ humanæ. 166.8
Modus tuendi, Deum necessariò diligere creaturas possibiles. 107.1
Modus ordinandi ordinatissimus est omnia in Deum ordinare. 207.6
Modus quo Deus diligit creaturas per actum virtutis moralis exponitur ab aliquibus. ibid.12
Modi varij quibus Deus amat obiectum melius cum potestate eligendi minus bonum. 215.10.11.12
Modus duplex quo vnum potest amari propter aliud. 220.13.221.6
Modus loquendi diui Thomæ examinatur. 222.3
Modus loquendi Ioannis Antonij Delphini in lib. de Rerum euentu, ponderatur. ibid.4
Modus interpretandi loca scripturæ sacræ, quæ videntur admittere in Deo mutabilitatem. ibid.5.6
Modus successiuus repugnat ab æterno. 236.10
Modus tendendi proprius actus imperij quomodo declaretur. 242.6

Molina.

Molina à semipelagianismo defenditur. 469.2.3

Mors.

Mors peccatoris non desideratur, sed semper vita inquiritur. 400.13
Mors præmatura est prædestinatis medium pertingens conseruationem gloriæ. 342.5
Mors hominum temporalis & æterna non fuit præfinita nisi post præuisam culpam. 545.6.7
Mors temporalis, & amentia perpetua post peccatum finale sunt effectus reprobationis. 552.17

Motiuum.

Motiuum amoris stricti distinctum à motiuo gaudij potest in Deo formaliter assignari. 87.5

Mulier.

Mulier obiecta mentibus Angelorum in cœlo apparens in Apoc. Ioan. cuius typum gerat. 380.13
Mulier fugit in solitudinem, &c. Apoc. quid significet. 371.12
Mulieri datæ sunt alæ duæ aquilæ magnæ. ibid.

Multitudo.

Multitudo alia præter finitam non admittitur. 164.14

Mundus.

Mundi structura probat naturam in omnibus quæ fieri possunt pulcherrimum quodque moliri. 181.8

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mundus potius ordinatur ad alium finem quàm ad ad ſeipſum. 207.3

Mutabilitas.

Mutabilitas ſubiecti amantis liberè maximam arguit imperfectionem. 225.5
Mutabilitas vnius propoſiti ad aliud non arguit in Deo imperfectionem. 231.10

Myſterium.

Myſterium aliquod ſimile myſterio Trinitatis in creatis reperiri non poteſt. 45.8
Myſterium profundum electionis hominum, & modus prædeſtinatorum quoad numerum, & differentiam manſionum & graduum in gratia & gloria fuerunt omnia propter Chriſtum. 432.6

N

Natura.

NATVRA hominis cur poſſit eleuari ad videndum Deum. 5.2
Natura diuina debet formaliter excludere omnem imperfectionem. 25.6
Natura diuina ex parte obiecti eſt omnipotentia. 25.10
Natura diuina non conſiſtit in amore, ſed in cognitione inferente amorem. ibid.11
Natura diuina non debet formaliter complecti omne eſſentiale conſtitutiuum amoris. 26.11
Naturam diuinam eſſe voluntatem quo ſenſu dicatur. 27.17
Natura diuina tranſcendit attributa, ſed non ſecundum omnia attributa. 29.5
Naturæ diuinæ & relationibus licèt conueniant prædicata oppoſita, non debet eſſe in diuinis genus aliquod compoſitionis. 42.14
Naturam diuinam eſſe perfectiorem attributis difficilè poteſt explicari. 44.5
Natura diuina determinat ad exiſtentiam amoris neceſſarij & liberi. 60.4
Natura Dei etiam pro priori ad perſonalitates eſt amans & intelligens. 76.9
Natura ex his quæ fieri poſſunt facere ſolet quod melius eſt. 171.7
Natura diuina non diſtinguitur virtualiter ab intellectione. 192.14
Naturæ diuinæ cognitio nos reddit beatos. 193.16.3

Neceſſitas.

Neceſſitas moralis producendi creaturas perfectiores Deo inconueniens oſtenditur. 163.11
Neceſſitas moralis ad productionem optimi Deo repugnat. 164.1

Nihil.

Nihi poſitiuum diſtinctum à Deo datur ab æterno. 100.9

Notitia.

Notitia de perpetuitate viſionis requiritur ad fælicitatem. 24.2
Notitia de perpetuitate viſionis beatificæ eſt de eſſentia ipſius beatitudinis. 26.13
Notitia quomodo pariatur ab obiecto & potentia, exponitur. 94.10
Notitia exiſtentiæ conditionis determinat voluntatem vt aliter feratur in obiectum. 357.15

Numerus.

Numerus damnatorum cur tam magnus, 172.12
Numerus prædeſtinatorum formalis an prior ſit numero materiali. 362.1.2
Numeri formalis prioritas ſufficienter non explicatur. ibid.2
Numerus electorum an non admittat augmentum vel diminutionem. 363.9
Numeri prædeſtinatorum prædefinitio non dependet ab electione huius hominis in particulari. 561.10
Numerus prædeſtinatorum non eſt limitatus ex diuina prædefinitione. ibid.13
Numerum prædeſtinatorum qui aſſerunt limitatum de inſcrutabili gratia Dei malè ſentiunt. 365.6
Numerus limitatus prædeſtinatorum pugnat cum voluntate ſincera Dei. ibid.6

O

Obiectio.

OBIECTIONES petitæ ex beatitudine Dei & aliæ affines diluuntur. 24.1
Obiectio aſſerens in Deo non diſtingui virtualiter intellectionem & volitionem, diluitur. 31.1
Obiectio probans Deum ſeipſum neceſſariò diligere quoad exercitium in multis delinquit. 64.2
Obiectio probans diuinam libertatem exerceri per aliquid ad extra, diluitur. 109.1
Obiectiones plurimæ de voluntatis diuinæ determinatione. 123.8
Obiectiones contra formalem perfectionem actus liberi diuini expediuntur. 129.1
Obiectio probans dari in Deo puram omiſſionem quomodo diluenda. 235.8
Obiectiones ad probandam poſſibilitatem puræ omiſſionis in Deo diluuntur. 232.1
Obiectiones contra actum imperij in nobis ab aliquibus conſtitutum. 239.10
Obiectio contra doctrinam ſtabilitam de directione ſcientiæ mediæ ad conferendum auxilium efficax. 265.1
Obiectio oſtendens carentiam operationis non poſſe eſſe rationem à priori ſcientiæ mediæ de non operatione, enodatur. 267.6
Obiectio probans ſcientiam præcedentem opus diſtruere libertatem. 270.1. Reſpondetur. 270.3
Obiectiones in præfinitionem antecedentem. 290.10. 11.12. Reſponſiones. ibid.
Obiectiones ex diuerſis Patribus. 328.1.2. & ſeqq.
Obiectio præcipua, quod electio non ſit ante præuiſa merita diluitur. 330.1.
Obiectiones, quod electio ad gloriam ſit poſt præuiſa merita. 343.1
Obiectiones quod numerus formalis prædeſtinatorum ſit priùs prædefinitus numero materiali expediuntur. 366.2.3

Obiectum.

Obiecta creata poſſunt materialiter amari propter Deum quin ordinentur ad diuinam complacentiam 10.10
Obiectum formale deſiderij non eſt diuerſum ab obiecto amoris ſtricti. 79.6
Obiectum deſiderij non eſt neceſſariò abſens reſpectu deſiderantis. 90.2
Obiectum bonitate carens nequit amari. 157.4
Obiectū nō valet neceſſitare ad amorē creaturæ. 180.8
Obiecta pure poſſibilia poſſunt à Deo amari. 187.6
Obiecta non ſunt omnia æqualia formaliter reſpectu Dei. 214.8
Obiecta creata habent quandam correſpondentiam ad naturam diuinam. 216.18
Obiecta creata habent aliquas rationes ob quas diuina voluntas ad talia obiecta terminetur. 217.7
Obiectum ſcientiæ mediæ ſub quo videtur effectus futurus non debet inuoluere ſcientiam mediā. 267.8

Odium.

Odium non conſiſtit adæquatè in formali volitione terminata ad carentiam mali. 84.6.

Omiſſio.

Omiſſio pura non poteſt eſſe propter finem. 203.3
Omiſſio pura in creatis impoſſibilis eſt. 113.10
Omiſſio pura libera Deo repugnat. 114.13
Omiſſionis puræ actus liberi diuini repugnantia oſtenditur à Patribus. 228.3
Omiſſio ab æterno arguit in Deo mutationem phiſicam. 231.12

Omnia.

Omnia ſunt vnum in diuinis, vbi non obuiat relationis oppoſitio. 54.3
Omnia quæ fecit Deus perſeuerant in perpetuum 271.4

Omnipotentia.

Omnipotentia eſt voluntas ad cuius velle ſequitur rem eſſe. 240.4
Omnipotens agit voluntate. ibid.
Omnipotentia diuina non conſtituitur per volitionem liberam. 359.12

Operatio.

Operatio noſtra libera non præcedit ſcientiam viſionis illius. 94.7
Operationes intellectus diſtinctæ à ſimplici apprehenſione, iudicio & diſcurſu an in nobis dentur. 242.1
Operatio noſtra libera quomodo dicenda ſit ratio à priori prædictæ ſcientiæ mediæ. 264.10
Operationes noſtræ ſunt efficaciter præfinitæ à prima cauſa quin lædatur liberum arbitrium. 273.11.
Operationem bonam procedere à ſcientia media vnde probetur. 301.6
Operatio noſtra bona eſt ſpeciale Dei beneficium. 418.6.7.
Operatio bona eſt beneficium diſtinctum etiam moraliter ab auxilio efficaci. ibid.9
Operatio quomodo ſit beneficium moraliter diſtinctum ab illuſtratione. 419.13.14
Oqeratio bona an poſſit ab homine alici abſque ſpeciali Dei prouidentia. 425.5

Opinio.

Opinio aſſerens eſſe in Deo amorem ſtrictum inditinctum à gaudio. 78.1
Opiniones aliæ de conceptu identitatis refelluntur. 38.1

Optimum.

Optimum tantum poteſt Deo placere. 172.13

Opus.

Opus Chriſti de ſe laudabile & meritorium eleuatur per infinitam Verbi ſanctitatem. 69.10
Opera bona ſecundum diuerſas conſiderationes poſſunt dici eſſe noſtra & non eſſe noſtra. 296.13
in Opere agnoſcimus gratiam Donatoris, & ius noſtrum proprietatis. ibid.14
Operis tota perfectio tribuitur gratiæ & cauſæ principali. ibid.15
Opera vi quorum datur electio ad fidem ſunt ſupernaturalia in infidelibus. 333.3
Opera naturalia non impetrant vocationem. 334.8
Opera ſeclula fide nullo modo conducunt in ſalutem. ibid.9.10
Opera ſecluſa fide Deo placentia fieri nequeunt. 335.13.
Opera bona reproborum à Deo efficaciter præfiniuntur. 344.12
Opera mala vel bona non ſunt cauſa electionis huius, & reiectionis illius. 373.8
Opus in ſe exiſtens poteſt obtinere præmium antecedens tempore vel natura. 375.13
Opera bona naturalia ſunt à Deo præfinita ex directione ſcientiæ mediæ. 417.14
Opera nulla naturalia poſſunt mouere Diuinam bonitatem ad conferendam gratiam. 466.17
Opera futura ſub conditione an poſſint eſſe occaſio electionis ad gloriam. 467.10
Opus præcedens gratiam non eſt meritorium eius, ſed diſpoſitio ad illam. 470.7
Opera naturalia nequeunt mereri gratiam auxiliantem. 473.2
Opera elicita ſolo auxilio gratiæ naturalis nequeunt eſſe initium noſtræ iuſtificationis. 474.10
Opera naturalia habent aliquam diſpoſitionem reſpectu iuſtificationis. 482.4

Oratio.

Oratio ſignificari poteſt per verbum imperatiui & indicatiui modi. 241.10
Orationes iuſtorum impetrant à Deo auxilium efficax & donum perſeuerantiæ. 248.11
Orationibus obtinemus vt indeclinabiliter diuina gratia protegamur. 250.7
Oratio Chriſti obtinuit auxilia ne fides Petri deficeret. 258.9
Oratio ſingulis momentis ad Deum fundenda. 260.12
Oratio: *Da Domine quod iubes, & iube quod vis*: petit à Deo, vt nos regat ita infallibiliter, vt rectè agamus. 301.3
Oratio effectum conſequitur ſi prædefinitio ſit infallibilis cauſa bonæ operationis. ibid.4
Oratio non debet fundi pro reprobis. 390.3
Orationes poſſunt fundi pro ſalute omnium. 391.12
Orationes ad Deum pro peccatis non remittendis. 392.15.16
Orationes cur pro omnibus fundendæ. 599.10
Oratio Chriſti præfinita ad eligendos aliquos. 433.9
Oratio Chriſti dirigebatur vt donum perſeuerantiæ concederetur prædeſtinatis. 436.14
Oratio hæreticorum ad illuminationem veræ fidei aliquid habet valoris. 477.11
Orationes Chriſti promeruerunt electionem horum hominum in particulari. 496.4
Oratio Chriſti pro reprobis. 531.16

Ordo.

Ordo eſt inter cognitionem & amorem indepedenter à noſtris conceptibus. 13.8
Ordo diuinarum proceſſionum habetur ex ordine intellectionis & amoris diuini inter ſe. ibid.9
Ordo inter diuinum ſcire & velle. 18.10
Ordinate velle eſt prius velle finem quam quæ conducunt ad finem. 22.4
Ordo nullus, etiam virtualis poteſt reperiri in prima formalitate Diuina. 26.13
Ordo & concinnitas partium mundi oſtendunt Deum feciſſe melius quod expedit huic vniuerſo. 171.6
Ordo intentionis & executionis aſſignandus in diuina & humana voluntate. 352.14
Ordo intentionis & executionis impugnatur, & argumenta ſoluuntur. ibid.1.
Ordo intentionis quanam ratione diſtinguendus ſit in volitionibus diuinis ab executionis ordine. 358.1
Ordines intentionis & executionis in Diuinis volitionibus quomodo & qui defendant. ibid.4
Ordo intentionis ſufficit vt Deus ſtatuat dare præmium præcedens meritum. 449.20

P

Paritas.

PAritas voluntatis diuinæ & creatæ ad exercitium negatur. 102.5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Passio.

Passio Christi Domini pro salute cuiusque oblata. 400.14

Pater, Paternitas, Patres.

Pater dicendo se producit verbum. 11.1
Pater est sapiens sapientiâ genitâ. 14.2
Pater cognoscit sapientiâ genitâ. ibid.
Patrem sapere, & esse sapientem differunt. ibid.2
Pater æternus significantius appellatur causa quàm principium. 55.9
Patrem esse, ad perfectionem & excellentiam Patris pertinet. 56.11
Pater non tantùm Deitate est Deus, sed est etiam ipsa Deitas. 132.7
Pater æternus non habet affectum quo velit esse Filius. 161.11
Pater & Filius vtrum diligant creaturas Spiritu sancto. 187.1.2
Pater prius ratione quam generet Filium est perfectè beatus. 193.16
Pater vt condistinguitur à Filio est summe bonus & summe diligibilis. 194.8
Pater est alius à Filio & Spiritu sancto, non tamen aliud. 196.10
Pater cur solùm in quantum Pater, non in quantum Deus differat à Filio. 200.9
Paternitati Diuinæ inest inclinatio ad existentiam Filiationis. 26.12
Paternitas cur non sanctificet humanitatem, licet eam sanctificet Diuinitas. 43.1
Patres non magis distinguunt à Diuina natura intellectionem aut volitionem, quam voluntatem. 25.10
Patres manifestè distinguunt volitionem à natura diuina. 27.16
Patris Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis. ibid.
Patres antiqui aliqui tres Personas Diuinas tres naturas dicebant. 30.10
Patres qui videntur admittere in Deo desiderium aliquod quo sensu intelligendi sint. 92.13
Patres improbant Arrianorum sententiam, quod Filius Dei sit creatura. 136.2
Patres significarunt Deum non esse Deum si hoc vniuersum non gubernaret optimo modo. 169.13
Patres quomodo supponant diuinas relationes esse formaliter essentiam. 199.3.4
Patres asserunt neminem perire ex his qui dati sunt Christo. 272.4
Patres rectè obseruarunt homines fuisse creatos ad gloriam. 405.10

Peccatum.

Peccato etsi nihil desit ad integram quidditatem, non tamen est perfectio. 140.2
Peccati possibilitas à Deo nequit amari. 176.11
Peccatum possibile non necessitat Deum ad sui odium. 180.11
Peccatum vt condonabile excitat complacentiam diuinam. 185.13
Peccatum est actus voluntatis positiuus. 228.8
Peccata cooperantur in bonum etiam electis. 316.11
Peccatum originale sufficienter inducit aliquam negatiuam reprobationem. 332.12
Peccatum graue nequit contingere, de quo vt certo commisso nequit homo se accusare. 336.9
Peccatum Luciferi proponitur. 368.1.2.4
Peccatum virtualiter amaretur à Deo, si seligeret vocationes incongruas. 385.3.5
Peccatum præcedens qua ratione puniatur permissione sequentis. 387.1.2.3.5
Peccata prædestinatorum cur aliquando permittantur. 388.6
Peccatum nunquam permittitur nisi ex complacentia circa vtilitatem quæ consurget occasione peccati. 389.12
Peccati permissio in supplicium præcedentis qua ratione possit à Deo intendi. 413.9
Peccatum quod malum in homine causauerit. 422.4
Peccata ordinantur etiam ad gloriam electorum. 488.3
Peccati permissio nequit esse effectus prædestinationis etiam diuinitus. 525.2
Peccati permissio potest esse effectus prædestinationis ex intentione gloriæ. 529.1.2
Peccatum originale an sit causa reprobationis negatiuæ, & quid in homine operetur. 543.7.8.9
Peccatum debet præcedere exclusionem à regno. 544.1
Peccato posito honestè sequitur recta punitio. 547.4
Peccatum originale fuit causa reprobationis Etaü. 543.6
Peccati permissio an sit effectus prædestinationis. 511.1. & seqq.
Peccato periculum debet fugere homo. 512.8
Peccati permissionem an liceat alicui homini petere. ibid. 10.11
Peccati permissio an à Deo possit amari. 512.13. & seq. 513.1. & seq.
Peccatum quomodo sit maius malum quam eius pœnitentia bonum. 513.16.17
Peccati permissio vnde oriatur. ibid.3
Peccati permissio medicina superbiæ. 515.13
Peccati carentia plus amatur à Deo quam illius pœnitentia. 516.9

Pelagius.

Pelagius & Patres de qua gratia disputauerint. 459.4
Pelagius non agnouit supernaturalitatem in operatione libera. 459.5
Pelagius non negat concursum Dei generalem in nostra opera libera. 460.1
Pelagius ait prædestinationem deberi operibus nostris ex viribus liberi arbitrij. 460.9.462.9.& seq.
Pelagius retractat suas propositiones. 461.5
Pelagius negat voluntatem nostram, nec actionem diuino adiuuari auxilio. ibid.7.8
Pelagius sui erroris inuentor. 463.15

Perfectio.

Perfectio maior est in Deo necessitas amandi seipsum quam libertas ad se non amandum. 7.9
Perfectio Diuinæ volitionis non differt à perfectione Diuinæ naturæ. 28.1
Perfectio summa nulla nisi cognoscat amet. 29.2
Perfectiones Diuinæ cur omnes sunt æquales. 30.7
Perfectio actu perficiens aliam formalitatem non desumitur ex maiori approximatione cum Diuina natura vtcumque. 34.4
Perfectionis relationis productæ prouenit à perfectione principij productiui. 55.10
Perfectio actus vitalis perfecti creati non potest esse à se. 62.15
Perfectio gaudij crescit quia iucunda tendentia affert perfectionem. 125.11
Perfectio maior est in actu libero quàm in creatura. 129.21
Perfectio diuini actus liberi non est aliud præter diuinam essentiam. 133.10
Perfectio nulla deesset Deo quamuis deficeret ipsi volitio creandi mundum. 135.9
Perfectio nulla deesse potuit Deo, reperta in actu libero. 136.1

& Verborum omnium.

Perfectio diuina nequit esse defectibilis. ibid.3
Perfectio actus liberi diuini est inseparabilis à diuina essentia. 137.11
Perfectio non desumitur ex integritate conceptus obiecti. 140.1
Perfectio in quo consistat. ibid.3
Perfectiones identificatæ distinguuntur in creatis. 141.12
Perfectio maior creaturarum desumitur per maiorem accessum ad diuinitatem. 143.1
Perfectio actus liberi desumenda est per necessarium accessum ad Diuinitatem. ibid.3
Perfectionis magis & minùs non datur in Deo. 194.7
Perfectio diuinarum relationum colligenda est ex inclusione diuinæ essentiæ. 197.7
Perfectio diuinarum relationum exponitur. 199.1
Perfectiones relatiuas in Diuinis non dari, qua ratione verum sit. ibid.1.
Perfectio quælibet diuina physica est summè perfecta intensiue. 213.1

Perseuerantia.

Perseuerantia finalis est speciale Dei donum & vocatio propria electorum. 325.13
Perseuerantia vsque in finem est donum Dei. 342.5
Perseuerantiæ donum semel datum amitti non potest. 416.7
Perseuerantia Petri in iustitia ex oratione Christi Domini. ibid.8
Perseuerantia finalis in gratia est speciale Dei donum. 421.12
Perseuerantia donum Dei datum ex gratia. 372.4

Persona, Personalitas.

Persona secunda & tertia in diuinis prius dicuntur cognoscere quam amare. 9.2
Persona secunda in diuinis procedit per cognitionem, tertia per amorem. 11.1
Personæ producenti in Diuinis inest innatata inclinatio. 14.1
Personarum consensus summus diuinarum in amando vnde. 31.12
Personæ diuinæ distinguuntur per continentiam vnius in alia. 55.8
Persona tertia petit tanquam principium communicatiuum hunc determinatum amorem. 67.10
Persona diuina non est Deus sola Deitate, sed etiam Personalitate. 192.11
Personæ diuinæ amantur vt obiectum completiuum e diuinæ essentiæ. 195.8
P rsonæ diuinæ non minus sunt laudabiles propter erelationem quàm propter diuinitatem. 198.9
Personalitas Filij terminat intellectionem. 14.1
P rsonalitatis vis diuinæ ad perficiendam diuinam eessentiam ostenditur. 35.4
Prsonalitates diuinas non esse perfectiones simpliciter simplices plures moderni asserunt. 38.19
Personalitas Spiritus sancti non requiritur determinatè ad constituendum hunc numero Deum, sed vagè personalitas Patris, aut Filij, &c. 139.5
Personalitatibus multiplicatis, cur multiplicentur personæ; non autem Dij. 148.9
Personalitates non se tenent ex parte principij in exigentia creaturarum. 196.12

Pietas.

Pietas superna prius agit in nobis, vt sequente nostro libero arbitrio, bonum, quod appetimus agat nobiscum. 20.10

Pœna.

Pœna sensus & exclusio à regno nequit esse ante præuisum demeritum. 538.1.& seq.

Pœnitentia.

Pœnitentia fit quando mens illuminatur feruore Spiritus Sancti. 21.12
Pœnitentia futura sub conditione non arguit directè auxilium inefficax. 531.13
Pœnitentia non potest à Deo prædefiniti ante præuisionem peccati. 517.1
Pœnitentia si à Deo prædefiniretur ante præuisum peccatum amaretur à Deo ipsum peccatum. 518.3.4.

Possibile, possibilitas.

Possibilia pura diliguntur à Deo dilectione inefficaci. 187.1
Possibilitas creaturarum prouenit à Deo in genere causæ exemplaris secundùm aliquos. 61.12
Possibilitas malitiæ moralis pro formali nequit terminare amorem Dei. 176.16
Possibilitates creaturarum ab æterno non debent necessario a Deo amari. 177.1

Potentia, Potestas.

Potentia remota cui repugnat possibilitas proxima, implicatoria est. 6.4
Potentia libera non determinatur per aliquam formalitatem prius quam operetur. 115.4
Potentia productiua creaturarum necessariò à Deo amatur. 184.9
Potestas libera habendi actum qui possit libere destrui arguit imperfectionem. 225.5
Potestas præfiniendi requiritur adesse in Deo ex suppositione scientiæ mediæ. 297.2
Potestas proxime ad operandum intelligitur expedita absque prædefinitione. 299.7

Placitum.

Placitum quoddam de conceptu identitatis affertur & reiicitur cum aliis. 36.1
Placita aliquorum Theologorum circa determinationem voluntatis examinantur. 121.1
Placitum Martinoni de electione prædestinatorum improbatur. 337.17

Prædestinatio, Prædestinatus.

Prædestinatio in quo consistat. 237.1
Prædestinatio an supponat electionem. 238.1
Prædestinatio an debeat consistere in actu rationis omnium efficacissimo. 238.7
Prædestinatio est par diuinæ Prouidentiæ. ibid.9
Prouidentia quid sit. ibid.9
Prædestinatio an consistat in imperio subsecuto ad priorem electionem vagam. 245.7
Prædestinatio præsupponit intentionem finis. ibid.
Prædestinatio est gratiæ præparatio. 246.8
Prædestinatio addit supra prouidentiam. ibid.9
Prædestinatio & Prouidentia includunt actus voluntatis. ibid.11
Prædestinati dicuntur prædestinari secundum propositum diuinæ voluntatis. ibid.12
Prædestinationis definitio duplex ex Augustino. 246.1
Prædestinatio comprehendit scientiam beneficiorum quibus Deus dignatur liberare. 251.1
Prædestinationis definitio ex Fulgentio. 252.5
Prædestinationis sermo debet esse breuis. 346.20
Prædestinatio præmiorum procedit à præscientia meritorum. 356.13
Prædestinationis ad primam gratiam an fuerit alia ratio congruitatis. 372.7
Prædestinatis cur ita faueat Deus non aliis. 423.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Prædestinatio noſtra an præceſſerit merita Chriſti. 429.1.2
Prædeſtinatio noſtra eſt æterna. 430.6.7
Prædeſtinatio electorum ex quibus actibus Chriſti proueniat. 440.1.2.3
Prædeſtinationis effectus eſt procedere à ſpeciali Dei prouidentia, non communi reprobis. 479.1
Prædeſtinationis cauſam dari ex parte prædeſtinati quo ſenſu dici poſſit. 480.7
Prædeſtinatio completa & incompleta quid ſint. 483.10
Prædeſtinatiò omnium electorum Chriſto petenti data eſt. 485.4
Prædeſtinationis effectus non abſolute debent continuata ſerie connecti. 501.7
Prædeſtinationis & reprobationis differentia quoad certum numerum prædeſtinatorum. 537.16
Prædeſtinatio Iacob ex gratia, Reprobatio Eſaü ex iuſtitia. 543.3
Prædeſtinatus infallibiliter conſequitur ſalutem ex vi diuini decreti. 227.5
Prædeſtinati à Sacra Pagina dicuntur electi. 241.5
Prædeſtinatio non conſiſtit in actu imperij. 241.6.
Prædeſtinati an eligantur à Deo ad gloriam ante ipſorum præuiſa merita. 311.1
Prædeſtinati non eliguntur ad gloriam ex bonis operibus, nec iniuſti reprobantur ex malis operibus. 315.6
Prædeſtinati ſunt, & ſecundùm propoſitum vocati, hi, quorum nullus perit. 318.7
Prædeſtinati quicunque nequeunt perire. 319.7
Prædeſtinati electi ſunt efficaciter ad gloriam ante præſcientiam operum. 335.1
Prædeſtinati hauriunt non modicas vtilitates ex reprobatione aliorum. 347.4
Prædeſtinatorum numerus formalis an prius præfiniatur quam materialis. 362.1
Prædeſtinati totidem non ſubſtituuntur in locum ſingulorum cadentium. 364.12
Prædeſtinati aliqui ſunt propter reprobationem & lapſum aliorum. 365.8
Prædeſtinati tantum acquirunt gloriam. 372.5
Prædeſtinati non eliguntur quia ſancti ſunt, ſed vt ſancti ſint. 377.4
Prædeſtinationis variæ acceptationes. 483.10
Prædeſtinati hauriunt fructus occaſione reproborum. 389.8
Præmium ex natura ſua non petit decerni independenter à merito. 452.16
Præmium vt obtineatur ex vi meritorum quid requiratur. ibid.17
Præmium poteſt anticipari propter merita futura. 448.13.14.15
Prædeſtinati exiſtentia & ſubſtantia an ſint effectus prædeſtinationis. 506.1. & ſeqq.507.
Prædeſtinatus tanta habet auxilia à Deo vt vel non cadat, vel ſi cadat reſurgat. 530.6.7

Prædicatum.

Prædicata plura in Deo diſtinguimus per connotata diuerſa. 86.2
Prædicata diuerſa cur conueniant neceſſario intellectioni & amori Dei. 33.9
Prædicatum volitionis diuinæ creandi mundum potuit Deo deeſſe. 134.7
Prædicatum aliquod identificatum cum diuina eſſentia aliqui in Deo dari fatentur. 121.1
Prædicatum intrinſecum potuit Deo deeſſe quin potuerit deficere entitas. 122.7.
Prædicatum quodlibet licet non præponderet contradictorio eſt tamen perfectio. 142.14
Prædicatum cui inneſt aliquid ponderis in æſtimatione eſt ratione ſui perfectio. ibid.15
Prædicatum nullum diuinum poteſt deficere in tempore. 137.10
Prædicatum contingenter conueniens creaturæ non amatur neceſſario à Deo. 160.4
Prædicata eſſentialia qua ratione amentur à Deo. 190.10
Prædicatum conueniens Paternitati nulla ratione poteſt conuenire Filiationi. 198.13

Præfinitio.

Præfinitio efficax actus liberi diuini in Deo admittenda. 254.4
Præfinitio efficax noſtri operis cur non antecedat ſimpliciter noſtrum opus liberum. 269.7
Præfinitio ad gloriam traditur à Patribus. 273.4
Præfinitiones noſtrorum actuum monſtrantur ex Auguſtino & aliis Patribus. 274.1.2.3.4
Præfinitio Dei efficax cohæret cum libertate noſtra. 274.5
Præfinitio efficax Dei etſi præcedat noſtra opera non aduerſatur voluntati. 275.12
Præfinitio diuina efficax noſtrorum actuum liberorum apertè probatur. 276.1
Præfinitiones efficaces noſtrorum actuum reiiciuntur vt libertati contrariæ. 281.10. ſed non bene. 282.
Præfinitionem efficacem noſtri actus liberi qui negauerit. 288.9
Præfinitio actuum noſtrorum quomodo in Deo poſſit dari abſque libertatis præiudicio. 288.1.2
Præfinitio efficax noſtræ liberæ operationis an ſit prærequiſita ad exiſtentiam talis operationis. 289.9
Præfinitio efficax impugnatur ex eo quod lædat libertatem humanam. 290.1.2. reſpondetur. 290.3
Præfinitio non eſt ſimpliciter cauſa noſtræ operationis. ibid.4.
Præfinitio compoſſibilis eſt cum libertate actus præfiniti. 291.8
Præfinitio antecedens an concordet cum doctrina Patrum. 292.17
Præfinitio hæc: Volo vt operatio exiſtat in hoc inſtanti liberè vel neceſſario: an concilietur cum libertate noſtri operis. 292.1
Præfinitio Dei efficax non eſt prærequiſita ad libere operandum. 297.1
Præfinitio non eſt prærequiſita ad exiſtentiam actus noſtri liberi. 297.3.298.8
Præfinitione ſecluſa homo eſt adhuc cum omnibus requiſitis ad operandum. 299.3
Præfinitio efficax in Deo ponenda neceſſariò, ſi in Et Deo ineſt ſcientia media operis futuri ſub conditione. 301.6
Præfinitio determinans ad volitionem executiuam auxilij neque vagè requiritur ad agendum. 302.8
Præfinitio efficax noſtri operis poteſt eſſe principium mediatum eiuſdem. 306.8
Præfinitio Dei libera & efficax non poteſt immediate concurrere ad ſuum obiectum liberum. 307.1
Præfinitio immediata debet ſemper intelligi ſimul cum proxima poteſtate non agendi. 308.8
Præfinitionis immediatæ repugnantia denuò oſtenditur aliis rationibus. 309.1
Præfinitio abſoluta & efficax pugnat cum volitione diuina præparante concurſum indifferentem noſtræ voluntati. ibid.3

& Verborum omnium.

Præfinitio mediata, & ſecundum quid, non repugnat voluntati indifferenti. ibid.4
Præfinitio immediata noſtri actus liberi eſt incompoſſibilis cum voluntate præparatiua concurſus indifferentis. 309.5
Præfinitio efficax immutat modum operandi. 308.11
Præfinitio efficax noſtri operis liberi ſolum cogit Deum ad danda auxilia efficacia. ibid.12

Præſcientia.

Præſcientia boni euentus futuri ſub conditione dirigit Deum ad habendam voluntatem prædeſtinatiuam. 247.3
Præſcientia conditionarum dirigit Deum vt donet vocationem. ibid.6
Præſcientia eſt plena & integra cogitatio motiuorum. 247.7
Præſcientia futuri euentus ſub conditione eſt neceſſaria vt Deus prædeſtinet. 253.2
Præſcientia boni euentus futuri ſub conditione cur præcedere debeat voluntatem efficacem. 254.4
Præſcientia eſt cauſa prædeſtinationis. 317.17
Præſcientiæ nomine intelligitur ſcientia conditionata. 329.12
Præſcientia conditionatorum libetorum præcedit decretum prædeſtinatiuum. 330.16
Præſcientia meritorum an poſſit non eſſe executiua gloriæ. 351.5
Præſcientia meritorum infert prædeſtinationem præmiorum. 356.13
Præſcientia operis futuri ſub conditione eſt conditio ſine qua non, electionis ad gloriam. 468.13
Præſcientia abſoluta præcedit electionem efficacem ad gloriam. 376.6
Præſcientia non ita repræſentat merita, vt propter ipſa conferatur beneficium prædeſtinationis. 440.12
Præſcientia latius patet quam prædeſtinatio. 483.10

Principium.

Principium, *Quæ ſunt eadem vni tertio*: habet vim in myſterio Trinitatis. 46.16
Principium virtuale volendi in Deo non poteſt non eſſe. 53.5
Principium virtuale in Diuinis ab aliis iterum impugnatur. ibid.7
Principium virtuale non eſt in Deo, à quo terminus accipiat ſuam perfectionem. 54.1
Principium virtuale *quo*, debeatnè in Diuinis realiter diſtingui à termino producto. ibid.4
Principium virtuale in Diuinis aliqui nituntur probare. 56.12
Principium virtuale ſi daretur magis contineret ſuum terminum quàm quodlibet principium creatum. 57.20
Principium formale *quo*, in Diuinis productiuum Verbi quodnam ſit. 59.7
Principium virtuale ſecundùm quid non continens perfectionem termini, eſt in Deo. ibid.1
Principium aliquod virtuale in Deo indiſtinctum realiter à ſuo termino poteſt dari in Diuinis. ibid.2
Principium ex natura ſua petit diſtingui à termino cuius eſt principium. 60.7
Principium debet aliquam perfectionem termini continere. ibid.8
Principium mediatum eſt inimpedibile per exercitium noſtræ libertatis. 298.9

Prioritas.

Prioritas mutua immediata inter præfinitionem & noſtram operationem eſt impoſſibilis. 309.13
Prioritas mutua inter diſpoſitionem meritoriam & principium efficiens illius repugnat. 372.3
Prioritas mutua quando detur. 290.6
Prioritas ſecundum quid non conſideratur inter ſcientiam mediam operis futuri, & ipſum opus. 264.9

Priſcillianiſtæ.

Priſcillianiſtæ quid ſentiant de Patre diuino. 136.5

Proceſſio.

Proceſſio vna in Diuinis eſt per modum naturæ & intellectus, alia per modum voluntatis. 16.8

Proditio.

Proditio in Chriſtum exequenda cur Iudæ prænuntiata. 390.4
Proditio in Chriſtum exequenda cur euidenter Iudæ non prænuntiata. ibid.5

Productio.

Productio filij in Diuinis neque eductio eſt, neque creatio, ſed quid altius. 53.6

Propoſitio.

Propoſitio Diuina de ſe conſtituitur infallibilis per extrinſecum obiectum. 102.4
Propoſitio, *Deus genuit Deum*, quomodo vera. 148.3
Propoſitio, *Deus ordinatur vt medium ad creaturas*: poteſt habere duplicem ſenſum. 220.1
Propoſitio: *Omne quod eſt ex ſuppoſitione quod eſt non poteſt non eſſe*: quomodo explicanda. 291.9

Propoſitum.

Propoſitum Dei ſi conſtitueretur per effectum ad extra ridiculæ eſſent Patrum ſententiæ de infallibilitate diuini propoſiti. 105.8
Propoſitum Dei ſignificat voluntatem Dei efficacem & gratuitam. 316.11
Propoſitum efficax eſt cauſa vocationis congruæ, & præſupponit merita. 317.19
Propoſitum dandi gloriam an ſit poſt præſcientiam operum. 321.3.4
Propoſitum eſt cauſa cur Deus ſic electis prouidet. 322.12
Propoſitum diuinum eſt cauſa congruæ vocationis. 423.8

Proprietas.

Proprietates, ſingularitates & relationes vtrum diſtinguantur à Diuina natura. 132.6

Prouidentia.

Prouidentia Dei admirandis rationibus ducitur ad aliquid creandum. 204.12
Prouidentia ducens in gloriam infallibiliter eſt beneficium maius auxilio robuſtiori. 417.3
Prouidentia ſpecialis omnino requiſita ad ſalutem hominum, licet ipſis non ſeligantur auxilia congrua, & quare. 533.7.8
Prouidentia Dei ſe extendit etiam ad reprobos. 344.12
Prouidentia Dei ſingularis requiritur ad perſeuerandum in bono. 251.12
Prouidentiæ diuinæ certitudo & efficacitas declaratur ratione præſcientiæ. 352.4
Prouidentia diuina omnes moderatur ſecundum quod iudicat aliquem eſſe excitandum ad bonum. 254.5
Prouidentia diuina non prius eligit aliquos vage ad gloriam quàm determinet perſonas. 364.1.2.3

Pulchritudo.

Pulchritudo huius mundi oſtendit Deum voluiſſe illum optimo modo condere. 173.16

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum.

Q.

Quidditas.

Quidditas stricti amoris explicatur relatiuè ad odium. 87.6
Quidditates possibiles distinctæ à Deo nullam possunt in se habere bonitatem. 178.6
Quidditates distinctæ à Deo, etsi essent à se non possent necessariò amari. ibid.12
Quidditates creaturarum possibilium nequeunt amari magis quàm carentiæ rerum. 179.13
Quidditas reprobationis negatiuæ. 532.2.

Quidquid.

Quicquid existit dum nulla ratione dimanat ab alio debet esse quasi à causa finali. 35.8
Quidquid positiuum absolutè contingenter existit, per veram, & realem productionem existit. 127.7
Quicquid vere, & realiter, & entitatiuè est Deus non potuit absolute esse nihil. ibid.8
Quicquid Deus facit ad extra illud causat propter suam bonitatem. 205.3

R

Ratio, Rationale.

Ratio cur Deus se amet necessario. 7.8
Ratio cur cognitio præcedat amorem. 18.8
Ratio tertia, quarta, & vltima de amore Dei necessario impugnantur. 63.6.7.8
Ratio efficax cur in Deo non sit indifferentia ad eligendum inter hunc vel illum amorem. 66.5
Ratio cur sit laudabilitas moralis in actu diuino eligente obiectum magis bonum. 72.16
Ratio cur non admittatur in Deo strictus amor de seipso distinctus à gaudio. 75.4
Ratio formalis motiua amoris explicatur, & impugnatur. 75.4. iterum explicatur. 76.5. confirmatur ab Authore explicatio. 76.6
Rationes probantes necessitatem eligendi optimum vim habent in nobis, non tamen in Deo. 167.14
Rationes probantes Deum fecisse quod melius est plurimæ allegantur. 173.15
Ratio nulla datur necessitans Deum ad amorem creaturarum. 175.8
Rationes probantes Deum non diligere pure possibilia. 179.12
Ratio cur formale obiectum diuinæ voluntatis sit sola essentia. 191.2. Euertitur. ibid.
Ratio specifica cuiuscunque virtutis metienda ex obiecto formali. 201.2
Ratio ob quam Deus permittit mala. 204.9
Ratio meriti augetur ex aliqua perfectione physica, quin respectu talis perfectionis sit libertas ad æqualia. 213.10
Ratio immutabilitatis scientiæ, cognitionis & naturæ Dei. 226.11
Ratio communis apta vt sit ens diuinum vel carentia, vtrum admittenda. 134.2
Ratio deducta ex testimoniis sacræ paginæ de præscientia futuri euentus sub conditione. 255.6
Ratio qua probatur dari posse in creatis voluntatem efficacem effectus liberè eliciendi, non autem in diuinis. 286.5
Ratio cur præfinitio efficax nostri operis possit esse principium mediatum eiusdem. 306.8
Ratio cur aliqui præmaturè rapiantur. 314.4
Ratio specialis cur, licet in creatis actiones sint liberæ, libertas tamen non sit essentialis volitioni executiuæ. 304.10
Rationes aliæ quæ probant electionem ad gloriam ante præuisa merita. 341.1
Ratio cur Deus non ostante præscientia malorum operum creet homines. 349.16
Ratio insuperabilis fortitudinis Petri ex oratione Christi. 258.10
Rationale est potestate liberum. 3.9

Relatio.

Relationes diuinas esse ex parte obiecti motiuum formale diuinæ voluntatis negari nequit. 19.16
Relationes diuinæ ratione sui non dicunt perfectionem. 25.9
Relationes diuinæ quoad aliquos conceptus nostros sunt formalissimè essentia diuina. 31.11
Relationes diuinæ includunt essentiam, & essentia transcendit relationes. ibid.14
Relatio paternitatis diuinæ requiritur ad complementum diuinitatis. 34.3.
Relatio paternitatis à diuina volitione procedit 35.6
Relationes diuinæ important perfectionem. 38.17
Relationes diuinæ cur paris sint perfectionis. 42.15
Relationes ab essentia distingui tanquam illius modi, dicebatur à Patribus. 49.12
Relationes communes pro amore Dei necessario erga se proponuntur. 62.1.2.3
Relationes diuinas non esse ratione sui perfectiones ab aduersariis probatur. 129.5
Relationes duæ diuinæ constituunt diuersas perfectiones. 152.10
Relationes diuinæ sunt formaliter paris perfectionis cum essentia diuina. 191.5
Relationes diuinæ sunt formale obiectum increatæ voluntatis. 194.7.
Relationes diuinæ vtrum sint formale obiectum increatæ voluntatis. ibid.8
Relationes diuinas esse modos substantiales nõ substantiam probatur ex Concilio Lateranensi. 195.10
Relationes supra essentiam non addunt perfectionem intensiuam. 196.15
Relationes non sunt finis *qui* diuinæ voluntatis. 197.3
Relationes dicuntur intelligere & velle. 198.10
Relatio diuina in munere intelligendi non differt ab essentia diuina. 198.11
Relationes dicuntur intelligere & velle. 198.10
Relatio diuina in munere intelligendi non differt ab essentia diuina. 198.11
Relationes diuinæ quo pacto dicantur modi essentiæ. 199.2
Relationes diuinæ quo pacto non dicuntur substantia, sed modi substantiæ. 199.2
Relationes diuinas non esse formaliter perfectionem quo sensu dici possit. 200.7
Relatio quo sensu non sit essentia diuina. 200.8

Reprobatio, Reprobus.

Reprobatio Antichristi non est nota eius angelo. 407.9
Reprobatio Angelorum non fuit prior prædestinatione hominum. 486.9
Reprobatio positiua ex quo fine potuit præcedere permissionem peccati. 547.1. & seq.
Reprobatio duplex. 532
Reprobatio negatiua quid. ibid.
Reprobatio positiua quid sit. ibid.
Reprobationis negatiuæ quidditas in quo verè consistat. 532.3

& Verborum omnium.

Reprobatio negatiua potest constitui per multiplex decretum. 534.14
Reprobationi negatiuæ an addenda permissiua. 537.8
Reprobationis negatiuæ causa aliqua. 537.10
Reprobatio positiua sicut & negatiua ostendit, Deum non excludere à regno ante præuisa demerita. 542.1.2
Reprobationis negatiuæ Esaü quæ causa fuit. 543.6
Reprobatio negatiua ante præuisa demerita an possit in Deo arguere iniustitiam. 544.12
Reprobationis effectus qui. 550.1.& seq.
Reprobatio non opponitur prædestinationi directè, sed electioni. 356.12
Reprobatio negatiua non admittenda. 365.4
Reprobatio negatiua in quo consistat ex aduersariis. 365.5
Reprobi se aptauerunt vasa in constumeliam. 316.10
Reprobi non excluduntur à Regno ante præscientiam peccatorum. 331.11
Reprobi non excluduntur à regno ante præuisa demerita. 346.1.3
Reprobi non accipiunt auxilia efficacia quibus perseuerent in gratia. 347.8
Reprobi cur creentur. 388.7
Reprobi creantur vt salutem consequantur. 392.13
Reprobi creatio, est Dei beneficium. 406.2
Reprobi ordinantur in bonum electorum. 488.4
Reprobus qua ratione potuerit facere ne fuerit reprobatus. 536.1.2
Reprobus nequit facere vt sit prædestinabus eodem genere prædestinationis quo prædestinantur electi. ibid.3
Reprobus potest facere vt fuerit electus speciali prouidentia dante auxilium efficax. ibid.4
Reprobus nequit saluari recte agendo, absque speciali Dei beneficio. 537.6
Reprobus potest impedire suam positiuam, & negatiuam reprobationem. ibid.7
Reprobi vtilitatibus prædestinatorum inseruiunt. 540.11.12

Requisitum.

Requisiti duplex genus. 267.3

Res.

Res aliqua magis perfici potest per formam distinctam quam per seipsam. 42.18
Res potest permanere, licet cuncta constitutiua rei varientur. 149.14
Res perfectiores vniuersi subuehunt ad Dei cognitionem. 171.8

Responsio.

Responsio Dominicanorum de imperio efficaci intellectus. 239.2
Responsio Augustini ad Pelagianos. 250.9
Responsio ad obiectionẽ contra directionem scientiæ mediæ ad conferendum auxiliũ efficax. 265.5
Responsio inepta ad explicationem locorum Sacræ Paginæ & Patrum, de præscientia. 284.6
Responsio ab verba Apost. *Diligentibus Deum omnia cooperantur*, &c. 316.13
Responsio ad obiectionem Vincentianam. 327.13
Responsio Bellarmini circa doctrinam Augustinianam ponderatur. 330.2.3.4

Reuelatio.

Reuelatio potest constituere condonationem in obliquo. 109.14
Reuelatio futuræ damnationis excludit omnem spem consequendæ salutis. 390.2
Reuelatio futuræ damnationis an possit fieri viatori de absoluta potestate Dei. 397.10
Reuelatio futuræ damnationis facta viatori destruit in ipso prosecutionem beatitudinis. ibid.11

Ribus.

Ribus impugnatus à Louanienſibus, & propter quid. 101.1

S.

Salus.

Salutis negotium nostræ non dependet à nostra voluntate, sed immediate à Deo. 118.21
Salus reprobi desiderari an possit. 391.7

Sapientia.

Sapientia dirigit ad amorem, & ideo Verbum non potest produci per amorem. 15.4
Sapientia notionaliter accipitur pro persona Verbi. 27.17
Sapientia & potentia Filio appropriantur. ibid.17
Sapientia qua Deus cognoscit futura contingentia verissimè est Deus. 133.10

Scientia.

Scientia duplex in Deo non est ponenda. 12.4
Scientia decreti alicuius rei est in Deo virtualiter distincta ab ipso decreto. 32.3
Scientia Dei si constitueretur per obiectum extrinsecum, Deus nullam haberet securitatem de obiecto futuro. 103.3
Scientia conditionata suorum actuum liberorum in Deo admittenda. 104.11
Scientia libera Dei importat formaliter ratione sui perfectionem. 124.8
Scientia Dei transitorium nihil patitur. 223.8
Scientia Dei non mutatur ad motum temporis. 223.10
Scientia Dei decursu temporis variari nequit. 225.9
Et cogitationes Dei immutabiles. 226.10
Scientia media inseruit Deo vt feligat auxilia efficacia, eaque conferat. 246.1
Scientia simplicis intelligentiæ non sola disponit futura opera. ibid.2
Scientia antecedens & concomitans quomodo distinguantur. 255.7
Scientia praui euentus futuri sub conditione dirigit Deum vt deneget homini longius viuere. 257.5
Scientia media optimè probatur ex Sap.4. ibid.8
Scientiæ mediæ antecessio probatur ex variis responsionibus Patrum, & aliis fundamentis. 258.1
Scientia efficacitatis vocationis præcedit existentiam vocationis. 259.4
Scientia media secundum se non pendet ab opere nostro. 262.5
Scientia media quomodo antecedat operationem nostram. ibid.6
Scientia media aut præfinitio sunt tantùm causa secundùm quid nostri operis. ibid.7
Scientia media, neque præfinitio efficax dicuntur causa vocationis. ibid.8
Scientia media aut præfinitio quo pacto non sit simpliciter causa mediata operis. 262.10
Scientia media dirigens ad positionem auxilij quonam pacto pendeat ab opere. 263.1.2
Scientia reflexa minimè officit nostræ libertati. 265.5
Scientia reflexa pendet à nostro opere posito auxilio. 266.6
Scientiam reflexam non admittendam in Deo qua ratione probabile sit. ibid.8
Scientia reflexa si daretur potius diuinam læderet libertatem quam nostram. ibid.9
Scientiam mediam dirigentem ad conferendum auxilium lædere nostram libertatem probat aduersarius. ibid.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

Scientia media operis futuri sub conditione, neque scientia opposita prærequiruntur etiam vage ad voluntatem conferentem auxilium. 267.7
Scientia media ante positionem auxilij pendet ab opere conditionato. 269.6
Scientia media aliter pendet ab opere ac pendeat auxilium à scientia media. ibid.9
Scientia media pro primo signo ante auxilium quomodo sit independens ab opere. ibid.10
Scientia media dirigens ad positionem auxilij cur non antecedat simpliciter nostrum opus liberum. ibid.7
Scientia media quomodo intelligatur pendere ab opere, non verò auxilium. 270.12
Scientia media posito auxilio est posterior opere. 271.5
Scientia media, sicut & præfinitio antecedunt secundum quid nostrum opus. ibid.7
Scientia media non mouet ad ponendum auxilium inefficax. 272.11
Scientia operum vt absolute futurorum qua ratione præcedat electionem. 377.10
Scientia media bonæ operationis futuræ sub conditione non se habet concomitanter cum voluntate conferente auxilium. 379.5
Scientia media præcedit omne liberum Dei decretum. 283.18
Scientia conditionatorum liberorum vtilissima ad dirigenda diuina decreta absoluta. 348.14
Scientia media concomitanter se habens an sufficiat ad augmentum beneficij. 382.8.9
Scientia media semper præcedit voluntatem conferentem auxilium. 426.5
Scientia media inefficacitatis auxilij mouet Deum vt deneget hæc inefficacia auxilia. 248.8
Scientia media inefficacitatis mouet Deum ad rapiendum hominem ex hac vita. ibid.9
Scientia media dirigens ad dandum auxilium si est efficax, vel negandum si inefficax, semper præcedit. 404.8
Scientia futuri abusus gratiæ non impedit quominus conferantur reprobo media ad salutem. 407.10.11
Scientia media praui vsus futuri nequit deseruire ad puniendum. 413.10
Scientia media dirigens ad voluntatem executiuam auxilij auget beneficium. 414.1

Semipelagiani.

Semipilagiani in quo differant ab errore Pelagij. 463.20
Semipelagiani vtrum negauerint concursum Dei generalem ad initia salutis 465.9. ibid. 1.2.4. seq.
Semipelagiani aiunt post initium gratiæ requiri auxilium diuinum ad perseuerantiam. 467.4
Semipelagini putarunt propter opera conditionaliter futura concedi prædestinationem ad gloriam. ibidem 6
Semipelagiani magis errarunt Pelagio. 467.7

Sententia.

Sententia asserens ab æterno per operationem intellectus diuini fuisse distinctionem formalem rationis, quomodo vera sit. 49.13
Sententiæ negantis in Deo esse strictum amorem distinctum à gaudio afferuntur fundamenta. 75.1
Sententia cuiusdam Theologi de formalitate aliqua Dei indifferenti reiicitur. 122.5
Sententia aliquorum qui absque directione scientiæ mediæ nituntur exponere specialem Dei prouidentiam erga electos. 280.1
Sententia quorundam Theologorum de Diuino actu libero. 134.4
Sententiæ diuersorum Authorum de distinctione virtutum diuinarum refutantur. 202.10.11
Sententia Martinoni admittentis in Deo amoré carentiæ, quæ dicitur *Velle non facere:* impugnatur. 231.8
Sententiæ de natura imperij in genere eximinantur. 242.1.2.3.4
Sententia Dominicanorum de Prædefinitione diuina refellitur. 294.1
Sententiæ affirmantes prædefinitionem esse principium immediatum nostri actus liberi. 305.1.& seq.
Sententia Patris Molinæ de eligendo vel reprobando adulto proponitur. 422.1
Sententia Molinæ semipelagianus error vocatur, sed male. 409.1.3
Sententia D. Thomæ de dispositione ad gratiam, quænam, & an ab ipso mutata. 470.8.9
Sententia Diui Thom. de dispositione ad gratiam in quo differat. 471.13.14.15
Sententia Molinæ de viribus naturalibus ad opus bonum. ibid.1
Sententia Molinæ distat à pelagianismo. 472.3
Sententiæ variæ de prædestinatione, improbabiles. 477.1. & seq.
Sententia Ochami de donis naturalibus. 503.1

Series.

Series & ordo partium ex quibus componitur mundus testantur decreuisse Deum facere quod magis expedit huic vniuerso. 171.6
Series actuum capacium imperij, & series actuum incapacium imperij distincti datur in Deo. 255.7
Series infinita decretorum actu repugnat. ibid.9.

Simplicitas.

Simplicitas Dei tota voluntas, & tota voluntatem habens est. 197.8

Singularitas.

Singularitates personarum sunt tria adoranda. 197.6

Sitis.

Sitis Christi Domini in Cruce. 400.15
Sitis Christi in cruce non satis explera. 437.6

Soarius.

Soarius quid sentiat de Verbo assumente naturam alterius suppositi. 148.4

Socrates.

Socrates cognouit inclinationem Dei ad constitutionem optimam huius vel illius vniuersi. 170.15

Sophisma.

Sophisma hæreticorum circa mysterium Trinitatis soluitur. 45.11

Spes.

Spes minui potest crescente gaudio. 82.9
Spes & timor tendunt modo oppositio. ibid.11
Spes & desiderium distinguuntur per solum modum tendendi. 84.8
Spes & audacia non differunt ex parte actuum secundum se. 91.5
Spes nulla dari potest supposita reuelatione futuræ damnationis. 390.2
Spes vtrum Deo repugnet. 395.2.396.6
Spes vtrum differat à desiderio boni. 395.5
Spes non est qualecumque desiderium. 397.11
Spes desinit cognita impossibilitate finis. ibid.14
Spes omnium firmissima debet esse in Dei auxilio. 407.7
Spes recte operandi potest inesse homini adhuc suppositia impotentia recte agendi. 411.8

Spiritus.

Spiritus Sanctus non est genitus sicut Verbum 15.6
Spiritus Sanctus non procedit à Patre per generationem. ibid.7

Spiritus

& Verborum omnium.

Spiritus Sanctus non est Verbum, & quare. ibid.7
Spiritus Verbum consequitur & eius declarat operationem. 16.8
Spiritus Sanctus commune aliquid est Patris & Filij. 28.18
Spiritus Sanctus nec Pater nec Filius est. ibid.
Spiritus Sanctus est vna dilectio vtriusque. ibid.
Spiritus Sanctus distinguitur realiter à Filio. 55.7
Spiritus Sanctus non est indifferens de se vt procedat hoc vel illo amore. 67.9
Spiritu sancto deficiente dum remanerent Pater & Filius, non deficeret hic numero Deus. 139.7
Spiritus Sanctus per seipsum complet Trinitatem. 195.4
Spiritus Sanctus vtrum dici possit amicitia inter Patrem & Filium. 219.6

Status.

Status Religionis dicitur holocaustum. 428.8

Substantia.

Substantia intellectiua non volitiua potest dari. 2.4
Substantia intellectiua potest repræsentare obiectum. 4.1
Substantia quæuis intellectiua perfectior accidenti supernaturali. 29.2.3
Substantia diuina per tempora non variatur. 223.14
Substantia præmij correspondet substantiæ actus & duratio præmij durationi eiusdem actus. 452.22

Subsistentia.

Subsistentias tres exoramus, & ita tres personas glorificamus. 30.9
Subsistentia potest variari quin varietur idem numero homo. 46.17
Subsistentia non sustentat naturam, sed ipsam reddit incommunicabilem. 130.10
Subsistentia absoluta non constituit hunc Deum. 150.16
Subsistentiis & proprietatibus numeratur Trinitas. 197.7

Superbia.

Superbia omnium vitiorum prima parens, sequitur pedtíssequa inuidia. 369.3

Syllogismus.

Syllogismi expositorij robur procedere ex vniuersali principio, *Dici de omni*: existimatur. 46.13
Syllogismus expositorius innititur principio: *Quæ sunt eadem vni tertio.* ibid.14
Syllogismi expositorij reducendi non sunt ad alios modos perfectos primæ figuræ. ibid.15
Syllogismus expositorius non valet ex terminis vagis. 139.8
Syllogismi quidam expositorij de Deo diluuntur. ibidem 8.9

T.

Tendentia.

Tendentiæ diuersæ actus liberi diuini constituunt vnicam æstimabilitatem. 140.13
Tendentia actus quo Deus potest libere amare possibilia exponitur. 189.1.2

Tentatio.

Tentatio non potest superari absque gratia indebita ordini Vniuersi. 424.9

Terminus.

Terminus vagus non est aptus ad syllogismos expositorios. 139.8
Terminus, qui denotat plura constitutiua vage sapit naturam termini communis. 151.5

Testimonium.

Testimonia multa declarantia Deum & naturam omnia apprimè ordinare. 204.11.12
Testimonia diuersorum Authorum declarantia Deum posse aliquid de nouo velle. 222.1.2
Testimonia Patrum patefacientia immutabilitatem Dei. 226.10.11
Testimonium insigne Augustini de diuino adiutorio ad nostrum bonum opus. 251.11
Testimonium Ieremiæ pro sententia Authoris. 256.1
Testimonium Sapientiæ 4. de Iustis præmaturè raptis. 256.3
Testimonium S. Francisci de Ribadeneïra de antecessione scientiæ mediæ. 257.6
Testimonium Cyrilli quod Deus possit dirigi à præscientia futuri euentus. 259.3
Testimonia multa probantia electionem ad gloriam. 319.9
Testimonia Scripturæ, quæ videntur probare electionem ad gloriam esse post præuisa merita. 343.1
Testimonia patrum de electione ad gloriam ex præscientiam meritorum. 375.1.& seqq. 376

Theologus.

Theologi cuiusdam peracuti sententia à Caietani sensu diuersa. 139.1
Theologi plures negant possibile esse Deum magis diligere vnum obiectum quam aliud. 162.3
Theologus quidam peracutus existimat Deum complacere posse in possibilitate formali peccati. 176.17. refutatur. ibid.18

Timor.

Timor quid sit. 393.6

Trinitas.

Trinitas numeratur subsistentiis & proprietatibus intellectualibus perfectis. 30.9
Trinitatis persona secunda & tertia prius dicitur cognoscens quàm amans. 65.10
Trinitas non habet aliquid maius aut minus. 197.5

V.

Vasquez.

Vasquez de verbis, *Hoc est corpus meum*: quid asserat. 148.6

Velle.

Velle diuinum distingui à Deitate admittere indignum est Doctore catholico. 133.14

Verba.

Verba: *Qui fecit quæ ventura sunt*: explicantur. 105.9
Verba Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, &c.* ad quos referantur. 312.5
Verba Ioan. 6. *Hæc est voluntas eius, qui,* &c. de quibus intelligantur. ibid.5
Verba Luc. 12. *Quia complacuit Patri vestro, &c.* quid significent. ibid.6.
Verba Christi Ioan. 13. *Non de omnibus vobis,* &c. impellunt bonos vigilare bonis operibus. ibid.7
Verba ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante,* &c. *mundi constitutionem,* quid indicent. 313.12
Verba, *Itavt in errorem induc antur etiamelecti*: quid significent. 314.2
Verba Matth. 24. *Sed propter electos,* quomodo ab aliquibus exponantur. ibid.19
Verba, *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus,* non tantum significant electionem ad gratiam, sed ad gloriam. 319.9
Verba, *In quo & nos sorte vocati sumus*: intelligenda de electione liberali & gratuita. ibid.10
Verba; *Crediderunt quotquot,* &c. significant voluntate m

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum,

ratem ex quaoritur. donum perseuerantiæ finalis, & fidei. 320.14
Verba Malachiæ: *Quos præsciuit de Gentibus*, &c. quomodo exponenda. 327.11
Verba Christi, *non est meum dare vobis*, &c. quomodo explicanda. 344.10
Verba Apoc. 3. *Tene quod habes*, &c. quomodo sint exponenda. 366.10
Verba Patrum significantia voluntatem humanam præparari à Deo per vocationem, exponuntur ab Augustino. 273.10
Verba Pauli ab Hebr. *Et cum iterum introducit*, &c. optime ponderantur. 371.21
Verba Euang. *si possibile est, vt, si vis*; idem valent. 393. 2
Verba Pauli ad Thim.1. *vult omnes homines saluos fieri*: ponderantur. 499.11
Verba sponsæ, *Ego dilecto modo meo, & dilectus meus mihi*: cur talia. 466.15

Verbum.

Verbum voluntariè fuit genitum. 8.1
Verbum diuinum dicitur potiùs quàm Spiritus Sanctus propriè Verbum. 11.2
Verbum intelligitur proles. 16.7.
Verbum diuinum est proprie genitum. 28.18
Verbum diuinum qua ratione probetur necessario existere. 127.9.10
Verbum Dei non est creatura. 231.6
Verbum vocale est signum verbi mentalis. 244.4
Verbum est naturalis mentis motio secundum quam intelligit & cogitat. ibid.5
Verbum est cogitatio, quæ adhuc intra conscientiæ, secreta retinetur. ibid.5.
Verbum diuinum non est prorsus idem cum sapientia. ibid.
Verbum diuinum cur non fuit prius incarnatum. 332.12
Verbum quare incarnatum. 392.14
Verbum diuinum clamauit omnes simul vocans, etiam non paituros. 406.5

Veritas, Verum.

Veritas summa attingitur directe per scientiam Dei comprehensiuam. 70.5
Veritas quælibet nequit à Deo libere amari. 185.1
Veritas conditionalis intelligitur independenter ab omni prædefinitione. 298.10
Veritas imperfecta reperitur in apprehensione, ex Doctore Angelico. 241.7
Vera contingentia cognoscuntur à Deo; non tamen debent amari. 181.8
Verum necessario amari à Deo nonnulli recentes probant. 182.9

Viator.

Viator nequit sperare beatitudinem supposita reuelatione futuræ damnationis. 397.11
Viatoribus nunquam datur simpliciter impotentia moralis non peccandi. 411.5

Virtus.

Virtutes morales ab aliquibus in Deo admittuntur. 202.1
Virtutes binas constituere inauditum est. ibid.12
Virtutes morales Dei explicantur. 216.1
Virtus amicitiæ requirit vt amicus diligatur propter ipsum. 217.7
Virtutes non perducunt ad fidem, bene autem fides ad virtutes. 476.8

Vis.

Vis intelligendi omnium optimum. 29.2
Vis cognitionis diuinæ necessitat Deum ipsum vt se amet. 62.4

Visio.

Visio beatifica creata cur debeat realiter distingui ab ipso amore. 19.4
Visio beatifica iudicat firmiter bonum esse adhærere Deo. ibid.
Visio beatifica necessitat ab perfectam amicitiam cum Deo. ibid.
Visio beatifica adeò necessitat ad amorem Dei, vt non possit Beati voluntas esse anxia propter bona creata. 20.5
Visio Dei neque Diuinitas potest esse sine amore. ibid. 7
Visio clara Dei est ipsius perfecta possessio. 26.11
Visio Dei, quæ sit beatitudo est inseparabilis ab amore & gaudio. ibid.
Visio diuinæ essentiæ qua ratione pertineat ad conceptum beatitudinis. 193.15

Vita.

Vita beatissima esse non potest nisi fuerit de sua æternitate certissima. 24.2
Vita duplex non datur in duobus actibus liberis Dei oppositis. 144.11
Vita æterna dicitur merces, corona, stipendium; sed non iustificatio impij. 466.14
Vitæ breuitas aut longitudo est effectus prædestinationis. 505.12
Vitam dat vnicuique Deus. 542.10

Vnigenitus.

Vnigenitus ante sæcula volente Patre genitus. 15.5

Vnio.

Vnionis ratio consistit in eo quod moto vno extremo moueatur aliud. 51.11
Vnionis vis ea est, vt si vnum ex extremis acquirat alium locum adæquatum, aliud extremum sit in tali loco saltem continuatiue. ibid.11

Vnitas.

Vnitas non consistit in carentia pluralitatis distincta ab omni positiuo. 39.1
Vnitatem non debere concipi per ordinem ab carentiam multiplicitatis obiecere nonnulli. ibid.4
Vnitas explicanda per est conceptum positiuum. 39.5
Vnitatis genus multiplex, & de qua in casu agatur. 139.10

Vocatio.

Vocatio secundum propositum quid sit. 316.14
Vocatio propria electorum procedit à proposito efficaci Dei. 317.19
Vocatio incongrua non eligitur à Deo de industria. 385. 1
Vocatio incongrua posset reddere quodammodo Deum authorem peccati, si daretur. ibid.2
Vocatio Iudæ ad Apostolatum fuit maius beneficium, quam alterius ad matrimonij statum. 520.6
Vocationes congruæ referuntur semper in diuinam ordinationem. 423.9
Vocationis Clementis Romani referuntur initia. 477. 10
Vocatio inefficax quælibet concessa prædestinato est effectus prædestinationis. 502.19
Vocationis efficacia pendet ex aliquibus circunstantiis naturalibus. 504.8.505.9.10
Vocationis tempus inspiciendum in electione ad gloriam. ibid.11

Volitio.

Volitio diuina & personalitates diuinæ infinite perfectæ. 29.4
Volitionem diuinam distinctam virtualiter ab essentia non posse perficere essentiam obiicitur. 34.1
Volitionem diuinam non differre virtualiter ab ipsa natura obiicitur. 35.5
Volitio qua Deus se amat seipsam ordinat ad diuinam essentiam. ibid.7
Volitionem diuinam virtualiter procedere à natura diuina implicat. 53.6
Volitio Dei libera supponit personas iam constitutas. 65.7
Volitio Christi cur non dicatur potens peccare. ib.8
Volitio Dei necessaria qua Deus se amat reflectit supra se. 77.12
Volitio diuina non constituitur per aliquid extrinsecum. 102.1
Volitio Dei non patitur aliquid transitorium. 105.7
Volitio praui angeli nullam habuit causam à qua impelleretur. 115.4
Volitionem diuinam esse necessariam ad esse, liberam ad determinari quomodo intelligitur. 116.9
Volitionem diuinam esse virtualiter defectibilem aliqui asserunt. 122.3
Volitio libera Dei est formaliter ratione sui perfectio. 132.1
Volitiones diuinæ nequent non esse ratione sui maxima perfectio. 125.14
Volitio Dei libera quà addit prædicatum vltra esse necessarium est maxima perfectio. 126.4
Volitiones Dei liberæ non sunt moraliter meliores. 168. 7
Volitio terminata ad existentiam peccati semper est mala. 176.15
Volitiones conditionatæ in Deo non repugnant. 188.8
Volitio distinguitur solùm virtualiter ab essentia diuina. 198.12
Volitio Deo an sit simpliciter necessaria in quolibet instanti nostri temporis. 225.8
Volitiones aliquæ in Deo debent esse liberæ. 235.6
Volitio determinans ad aliam habet vim inferendi cognitionem. 245.4
Volitio conditionalis frustra admittitur negata præfinitione absoluta. 284.5
Volitionem executiuam auxilij prouenire ab imperio determinante ad ipsam, repugnat. 304.8
Volitio conditionata vix potest causare suum effectum posita sola conditione. 305.12.13
Volitio Dei gratuita quæ merita causat non est executiua gloriæ post præuisa merita. 355.1
Volitio executiua gloriæ datur in Deo post electionem ad gloriam ante præuisa merita. 358.21
Volitio Dei libera non est ipsa virtus actiua, sed applicatio diuinæ omnipotentiæ. 359.21
Volitio inefficax non arguit in Deo imperfectionem. 401.1
Volitio connexa cum peccato ante præuisionem peccati potest Deo inesse. 526.8
Volitio Dei connexa cum peccato nequit amare peccatum. ibid.
Volitio connexa cum peccato Deo non repugnat, quamuis illi repugnet intentio efficax pœnitentiæ. 527.11

Voluntas.

Voluntas inest in essentia, & ex essentia prodit, non è contra. 13.11
Voluntas non præuenit sapientiam. 14.3
Voluntas non est aliud à natura Patris. 15.3
Voluntas sola non genuit Filium. ibid.5
Voluntas libera Dei prouenit à scientia dirigente. 18. 9
Voluntas mouet, scientia disponit, potestas operatur. 18. 9
Voluntas Diuina dum non intelligitur amans & gaudens, non intelligitur summe satiata nec summe fœlix. 24.1
Voluntas & sapientia & virtus Patris est Filius. 25. 10
Voluntas cessare nequit ab amore boni, nisi appareat aliqua ratio mali, aut bonitas incompossibilis. 63.5
Voluntas omnino efficax neque semper includitur in spe, neque in timore. 82.10
Voluntas diuina magis præscisiua est quàm diuinus intellectus. 87.6
Voluntas non censetur habere iudicium indifferens nisi repræsententur obiecta oppositæ, aut operationes oppositæ vt eligibiles. 98.23
Voluntas potest eligere minus bonum quamuis non ita efficaciter proponatur. 103.9
Voluntas creata licet exerceat immediate suam libertatem per carentias, non tamen idem dicendum de diuina. 113.12
Voluntas non determinatur ab vltimo iudicio dictante hoc vnum esse eligendum. 121.40
Voluntatem diuinam verlari libere circa omnes creaturas. D.Thomas docet. 158.9
Voluntas diuina necessario fertur circa omne amabile. 168.3
Voluntatis actus inefficaces admittendi in Deo sicut in creaturis rationalibus. 188.7
Voluntas reuocandi peccatores ad pœnitentiam ab omnibus Fidelibus Deo tribuitur. ibid.10
Voluntatis increatæ alius finis esse nequit præter diuinam bonitatem. 207.1
Voluntas quieta in solo Deo quiescit. ibid.4
Voluntatem creatam non posse, peccare purè omittendo, ostenditur. 228.4.6
Voluntas se vertit tam ad ea quæ sunt quàm ad ea non sunt. ibid.7
Voluntas diuina nequit terminari ad carentiam actus liberi diuini. 234.13
Voluntas se habet vt imperans ad opus quod potentia exequitur. 240.3
Voluntas conditionata vtrum potius ad tuendam libertatem nostram admittenda, quam scientia media reflexa. 261.4
Voluntas executiua auxilij ponitur sufficienter independenter à tali scientia media. 262.9
Voluntates hominum ita sunt in Dei potestate, vt eas quò voluerit, & quando voluerit faciat inclinare. 274.12
Voluntas nostra ab bonum opus à Deo præparatur. 275.9
Voluntas diuina an necessitatem rebus imponat. ibid.
Voluntas dandi auxilium si prænideatur efficax, & non dandi si inefficax, in Deo non admittenda. 285.13
Voluntatis Dei efficacis terminatæ ad nostrum opus liberum possibilitas ostenditur. 286.1
Voluntas Dei terminata ad nostros actus liberos non potest esse efficax. ibid.2
Voluntas quælibet diuina non debet esse immediate executiua effectus. 286.3
Voluntas aliqua diuina potest dari quæ nequeat causare suum effectum nisi mediante alia. ibid.5
Voluntas diuina & humana an sint eodem modo efficaces quoad effectus libere eliciendos. ibid.3
Voluntas efficax non habet necesse ponere suum obiectum immediate à parte rei. 287.8
Voluntas efficax etsi sit conditionata, non impedit quin sit absoluta. 288.4
Volũtas humana nequit frustrarepræfinitionẽ. 290.7
Voluntas efficax Dei dandi gloriam electis præbet illis quicquid conducit ad illorum salutẽ. 291.10
Voluntas creata est primum determinans operationis dummodo non sit principale agens. 295.5
Voluntas creata se determinat aliquando quin determinetur à Deo, tamen determinatio est à Deo. 296.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index Rerum, & Verborum omnium.

Voluntas creata provt subest præfinitioni efficaci non est potens agere & non agere. 299.2
Voluntas nostra proximè expedita ad operandum nequit impedire actionem productiuam auxilij requisiti ad operationem. 300.13
Voluntas diuina excutiua nostri operis liberi intendit bonam operationem. 310.10
Voluntas diuina conferendi donum perseuerantiæ ordinat hominem ad vitam æternam. 311.3
Voluntas Patris qua prædestinati sumus est ante præuisionem meritorum. 319.8
Voluntas causans merita cum non euertat humanam voluntatem. 322.9
Voluntas saluandi est ante præuisionem operum. 325.2
Voluntas nequit moueri à fine aliquo extrinsecæ complacentiæ. 337.12
Voluntas circa medium duplex esse potest in Deo. 351.9
Voluntas vnica finis in pluribus euentibus sufficit ad ipsum causandum. 350.10
Voluntas diuina & humana habent ordines intentionis & executionis. 352.14
Voluntas dandi gloriam quæ subsequitur merita, & orationes Deo inest. 356.7
Voluntas liberalis & voluntas ex iustitia qualiter exponantur. 360.2.3
Voluntas dandi ex meritis, & velle dare post præuisa merita vtrum sit duplex in Deo voluntas. 361.8
Voluntas executiua gloriæ qua ratione sit actus virtuosus. 361.10.11
Voluntas terminata ad carentiam gloriæ Deo non inest. 365.7
Voluntati Dei saluandi omnes repugnat voluntas dandi auxilia incongrua. 387.16
Voluntas Christi efficax non quælibet impleta est. 394.10.12
Voluntas diuina fertur ad salutem omnium. 399.7
Voluntas propter propensionem quam habet ad bonum semper illud amplectitur. 411.7
Voluntas humana,& hominis est tanquam accipientis, Dei tanquam dantis & authoris. 418.7
Voluntas auxilij conferendi differt à voluntate operis. 419.11
Voluntas saluandi omnes fuit propter Christi merita. 431.10
Voluntates praua Angelorum & hominum quare à Deo permittantur. 487.2
Voluntas Dei infallibiliter inferens electionem qualiter dicatur prædestinatio. 499.25
Voluntas duplex in Deo circa salutem electorum. ibid.26
Voluntas causatiua mediorum & nuda complacentia in quo differant. 517.15
Voluntas mediorum semper est voluntas finis. 519.8.9
Voluntas potest moueri à cognitione dupliciter. 522.23.523.5
Voluntas determinans ad existentiam auxilij quomodo directè oriatur à determinatione efficaci pœnitentiæ. 524.4.& seq.
Voluntas permissiua peccati connexa cum peccato potest à Deo reflexe amari. 527.12
Voluntates licitæ connexæ cum peccato & præcedentes illud plures possunt in hominibus reperiri. 5.27.2.3
Voluntas connexa cum peccato, & intentio efficax pœnitentiæ in quo differant. 528.5
Voluntas Domini de salute hominum cur non impleatur. 529.3.4
Voluntas executiua auxilij inefficacis, potest tendere in bonam operationem, & efficaciter velle pœnitentiam sub conditione peccati. 530.8.9

Vterus.

Vteri nomine intelligitur natura & sapientia Diuina. 16.8

Vsus.

Vsus bonus gratiæ præcognitus non est causa meritoria electionis. 372.8
Vsus bonus gratiæ potest præuideri futurus per hanc vel illam gratiam. 373.10

Y.

Ysambertus.

Ysambertus in nonullis à vero deflectit. 138.12

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FINIS

Universidad de Deusto
Biblioteca